
HARVARD LAW LIBRARY
3 2044 059 360 883

VE
RI
TAS

Hungary

PRINTED IN HUNGARY

Hungary

PRINTED IN HUNGARY

HITELTÖRVÉNYEK GYÜJTEMÉNYE

KIEGÉSZITVE

AZ IPARÜGYI, HAJÓZÁSI, VASUTI ÉS EGYÉB MELLÉKTÖRVÉNYEKKEL.

A fennálló törvények, rendeletek és döntvényekből, birósági és más hatósági elvi jelentőségü határozatokból, a közkézen forgó összes forrás-művek felhasználásával, valamint az egybeállitónak birói gyakorlata közben éveken át végzett terjedelmes magánfeljegyzései és részben irattári nyomozata alapján is rendszeresen összeállitotta

DR. TÚRY SÁNDOR
KIR. CURIAI BIRÓ.

I. KÖTET ELSŐ FELE.

(VÁLTÓ-, CSŐD-, IPARTÖRVÉNY ÉS ELJÁRÁS. HÁZALÁS. KERESK. ÉS IPARKAMARÁK. VASÁRNAPI MUNKASZÜNETELÉS. KÉZI ZÁLOGKÖLCS. RÉSZLETÜGYLET. A NYER.-KÖTV. JEGY. AZ ORSZÁGCZIMER HASZN. A HAZAI IPAR FEJLESZTÉSE. A MÉRTÉKEK ÉS A MÉRTÉKHITELESITÉS.)

BUDAPEST
AZ ATHENAEUM IRODALMI ÉS NYOMDAI R.-TÁRSULAT KIADÁSA.
1908.

Tájékozásul.

*A kötet anyaga a mű egy részének sajtó alá bocsátása után törvényhozási és rendeleti intézkedések következtében némi módosulást szenvedett. A módosulásnak miben állását és terjedelmét azonban a kötet végére az 801/1. oldalra helyezett »**Hibajavitás és Pótlék**« czimü egybeállitás a módosult vagy hatályt vesztett részek helyébe lépő ujabb rendelkezések felvételével hiven feltünteti és egyszersmind magában a »Tartalom« jegyzékben is az időközben hatályát vesztett vagy módosulást szenvedett rész tekintetében a változás és annak miben állása az illető helyen »Megjegyzés«-ként feltünő formában jeleztetett. De egyszersmind az anyag teljességének érdekében, az emlitett egybeállitás, az időközben még ismertté vált közlésre méltó határozatokkal — az illető törvény §§-okra való utalás mellett — ki is egészittetett.*

RÖVIDITÉSEK.

Cs. T. = Csődtörvény.
D. = Dárday-féle döntvénytár.
E. D. = Egyetemes döntvénytár.
F. G. = Fabinyi-Gottl-féle határozattár.
F. I. és K. M. = Földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyministeri rendelet.
GC. = Grecsák-féle curiai határozatok, váltó-, keresk.- és csődügyekben.
GD. = Grill-féle döntvénytár.
H. D. = Hiteljogi döntvénytár.
I. M. = Igazságügyministeri rendelet.
IME. = Igazságügyministeri elnöki rendelet.
Ig. K. = Igazságügyi Közlöny.
I. T. = Ipartörvény.
J. = Jog.
JT. K. = Jogtudományi Közlöny.
J. Sz. = Jogi Szemle.
JÁ. = Jogállam.
Ju. = Judikatura.
K. J. = Kereskedelmi Jog.
K. M. = Kereskedelemügyministeri rendelet.
K. T. = Kereskedelmi törvény.
K. B. = Közigazgatási biróság.
L. = Legfőbb itélőszék.
M. D. = Magyar döntvénytár.
Mj. D. = Magánjogi döntvénytár.
M. I. = Magyar Igazságügy.
R. T. = Magyarországi Rendeletek Tára.
M. = Márkus-féle döntvénytár.
M. T. = Ministertanács.
P. T. = Polgári Törvénykezés, a Büntetőjog Tárának mellékiapja.
P. M. = Pénzügyministeri rendelet.
r. vagy rend. = rendelet.
S. = Semmitőszék.
Tér. = Térfi, az itélőtáblák felülvizsgálati tanácsainak határozatai.
T. E. = Tőzsdei Értesitő.
Tb. = kir. itélőtábla.
Ü. L. = Ügyvédek Lapja.
V. T. = Váltótörvény.

C. = kir. Curia.
B. T. = Budapesti kir. itélőtábla.

Megjegyzés. A »Jogtudományi Közlöny« kiadásában megjelent (Dárday-féle) »Döntvénytár« czim alatt ismeretes gyüjteménynek, amely ezen összeállitás során mindenütt csupán *D.* betüvel jelöltetett, bezárólag az 1906. év végéig közreadott és a polgári joganyagot egységesen felölelő köteteinek száma 101-re rug. Ezek a kötetek csoportositvák ugyan ugynevezett »Folyamok« szerint is olykép, hogy a »Régi folyam« I—XXVIII. — az »Uj-folyam« I—XL. — a »Harmadik folyam« I—XXVII. — a »Negyedik folyam« pedig I—VI. kötetet tartalmaz; de e mellett mindegyik kötet az egész gyüjtemény folyó számaival is elláttatott. Czélszerünek találtuk, hogy az emlitett forrásműből az idézés az egész gyüjtemény köteteinek arabs számokkal megjelölt folyó számaira hivatkozással történjék.

Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája.

VÁLTÓTÖRVÉNY.

1876 : XXVII. Törvényczikk.

A VÁLTÓTÖRVÉNYRŐL.

I. RÉSZ.

Váltóképesség.

1. §. Szenvedő váltóképességgel bir mindenki, aki terhes szerződéseket jogérvényesen köthet.

Nem teljeskoruak szenvedő váltóképességgel csak az esetben birnak, ha önállóan ipart üznek. (1872 : VIII. 2.) [1])

Nők, az 1874 : XXIII. t.-czikk 2-ik §-a által szabályozott teljeskoruság esetében is, — amennyiben önálló ipart nem üznek — csak a 24-ik életév betöltésével nyernek szenvedő váltóképességet.

Váltóképessége : *a)* **A szerzetesnek.**

Pénzbeli kötelezettséget egyáltalán nem vállalhatnak a szegénységi fogadalom folytán jószágbirhatási joggal nem biró, alamizsnából élő szerzetesek. (C. 7346/1892. J. Sz. 3., 38.)

b) **A katonának.**

Az 1852. évi julius 3-án kelt cs. nyiltparancsnak a katonák szenvedő váltóképességét korlátozó rendelkezése a V. T. föltétlen rendelkezésével szemben a magyar korona területén érvényesnek nem tekinthető. (C. 220/1891. D. 59., 58. és C. 1403/1892. D. 63., 170.)

Azonban : a katonatiszt váltóképessége az osztrák biróság előtt folytatott pörben jogerősen eldöntetvén, ugyane váltó alapján a hazai biróság előtt megindított pörben a res iudicata kifogása érvényesithető. (C. 15/1897. M. D. 2., 12.)

---

[1]) A hatályát vesztett 1872 : VIII. t.-czikk 2. §-a helyébe lépett az 1884 : XVII. t.-cz. 2. §-a. Lásd az ipartörvényt.

c) **A siketnémának.**

A siketnéma is bir szenvedő váltóképességgel, ha csak gondnokság alá helyezve nincs és szellemi képességbeli hiánya nem bizonyittatik. (C. 778/1886. D. 55.)

d) **Be nem jegyzett közkereseti társaságnak.**

Be nem jegyzett közkereseti társaság is bir váltóképességgel. (C. 889/1886. sz. a. D. 55. 347.)

e) **A vagyonbukottnak.**

Szenvedő váltóképességgel bir a vagyonbukott is ; a csőd folyama alatt vállalt váltókötelezettség alapján, tehát váltói uton beperelhető. (C. 357/1900. azonos 3629/1876., 150/1901., 1223/1899. M. D. 2. D. 28., 264.)

f) **A vaknak.**

Vak által aláirt váltóból érvényes váltókötelezettség a vakra nem származhatik közjegyzői hitelesités nélkül. (C. 858/1898. D. 66., 183.)

Az a körülmény, hogy a vak által aláirt váltó az aláirásának hitelesitésekor nem volt egészen kitöltve, nem érinti az utóbb lényeges kellékeire nézve kitöltött váltó alapján vállalt váltókötelezettségének érvényét. (C. 609/1382.)

g) **Az irástudatlannak.**

Az irástudatlan is képes váltójogi hatálylyal magát kötelezni, mert a V. T. 1. §. szerint váltóképességgel bir mindenki, aki terhes szerződéseket köthet s igy a szenvedő váltóképesség irástudáshoz kötve nincs. A V. T. 104. §-ának rendelkezése nem zárja ki, hogy a váltóképességgel biró irástudatlan mást az ő nevében váltónyilatkozat tételére meg ne bizhasson. (C. 131/1882. D. 33., 266.)

Minthogy váltói kötelezettség meghatalmazott által is vállalható, az irni és ol-

vasni nem tudó váltókötelezettnek azon nyilatkozatából, hogy a megbizott által eszközölt váltói aláirásának valódiságát elismerte, reá érvényes váltójogi kötelezettség támad.' (C. 147/1905. D. 97. 351.)

A váltó kifizetésének igérete az azon levő névirás valódiságának, illetve az igéretet tevő fél megbizásából történtének beismerését nem foglalja magában, az mint nem váltói nyilatkozat váltókötelezettséget nem is hoz létre. (C. 396/1902. D. 91. 186.)

Az a tény, hogy alperes a váltó kifizetése iránt kötelező igéretet tesz, még ha ez igéret a sommás végzés jogerőre emelkedése előtt is történt, a váltón levő névaláirás valódiságának beismerését nem jelenti, — a peren kivül tett utólagos beismerés pedig a váltójogban joghatálylyal nem bir. (C. Ü. L. 22., 36.)

Azonban a váltóra más által vezetett aláirásnak utólagos jóváhagyása magában véve váltójogi kötelezettséget nem szül, mert a váltói kötelezettség csupán olyan váltónyilatkozat alapján állhat fenn, amely eredetileg valódi, amiből következik, hogy a más által a váltóra vezetett névaláirásnál az eredetileg hiányzó meghatalmazást az utólagos jóváhagyás nem pótolhatja. (C. 256/1902. D. 91., 46. C. 894/905. K. J. 4., 43. Ü. L. 22. 16.)

A váltóra vezetett nyilatkozat hatályos akkor is, ha az aláirásnál a kötelezettnek keze az egyes betük leirásánál egy harmadik személy által vezettetett, mert ez a sajátkezü aláirás jellegével bir. (C. 1110/1885. P. T. 12., 44. l. Ü. L. 86., 11.)

h) Az ipart űző 24 éven aluli férjes nőnek.

Az iparhatósági engedély nélkül ipart űző férjes nő, bár 24-ik életévét be nem töltötte is, bir szenvedőleges váltóképességgel. (C. 524/1885. D. 41., 87. C. 714/1885. P. T. 11., 94.)

i) A 24 éven aluli, de nagykorusitott nőnek.

Nőknél azoknak 24 éves kora elérése előtt a férjhezmenésen kivül más esetekben beálló teljeskoruság épugy eredményezi a szenvedő váltóképességet, mint a férfiaknál. (C. 714/1885. P. T. 11., 94.)

k) Az önálló ipart vagy gazdaságot űző kiskorunak.

Önálló ipart űző kiskoru egyén által elfogadott váltókötelezettség nem érvényes, ha az iparüzést a gyámhatóság jóvá nem hagyta. A gyámhatóság jóváhagyása ily esetben nem vélelmezhető. (C. 975/1883. D. 33., 89.)

Váltóperben a kiskorusági kifogás esetében az iparüzésre a gyámhatóságnak beleegyezése hivatalból kutatandó. (C. 954/1891. M. D. 2., 2.)

Önálló ipart űző váltóképessége nem a gyámhatóságnak az iparüzéshez szükséges beleegyezést megadó határozat keltével, hanem csak az ipar tényleges megkezdésével áll be. (C. 772/1905. K. J. 3., 511.)

Az, akinek kiskoruságát meghosszabbították, nem válik nagykoruvá (váltóképessé) azáltal, hogy gyámhatósági engedélylyel ipart folytat. (B. T. 717/1898. X. 25. 931/1898.)

Az önálló gazdaság vezetése nem oly iparüzés, amely a kiskorunak szenvedő váltóképességet ad. (C. 304/1894. M. D. 2., 3.)

A nagykorusitott mely időpontban szerzi meg váltóképességét?

A nagykorusitás hatálya a határozat keletkezése időpontjában vevén kezdetét, a nagykorusitott kiskoru szenvedő váltóképességét nem a határozat jogerőre emelkedésével, hanem már a határozat keltével szerzi meg. (C. 533/1905. K. J. 2., 321. C. 183/1891. C. 1133/1904.)

A kiskoruság meghosszabbitásából merített kifogások.

Az elfogadónak arra alapitott kifogása, hogy a kereseti váltót meghosszabbitott kiskorusága alatt irta alá, harmadik jóhiszemü váltóbirtokos ellenében is sikeresen érvényesithető, ha bizonyittatik, hogy a meghosszabbitás kellőkép kihirdettetett és hogy a váltó a kiskoruság alatt adatott forgalomba. A váltóban foglalt kiállitás ideje csak addig tartandó valónak, amig ennek ellenkezője nem bizonyittatik, amiből folyóan a kitöltetlenül átadott és későbbi kelettel kitöltött váltó ellenében is bizonyitható, hogy valóban kiskorusága alatt állittatott ki; azt, hogy a váltó később, tehát a nagykoruság elérte után adatott forgalomba, ezzel szemben a felperesként fellépő váltóbirtokos tartozik bizonyitani. (C. 1707/1895. GC. 1.)

A meghosszabbitott kiskoruságnak birói határozattal történt megszüntetése előtt az, akinek kiskorusága meghosszabbittatott, teljeskorunak nem tekinthető, amiből önként következik, hogy reá nézve a váltótörvény 1. §-a 2-ik bekezdése alkalmazást nem nyerhet. (C. 7/1899. M. D. 2., 5. Ü. L. 16. 10.)

A meghosszabbitott kiskoruság iránt folyamatba tett eljárás idejében tett váltónyilatkozat érvénytelen, ha a gyámhatóságnak az 1877: XX. t.-cz. 9. és 33. §-ai értelmében a halasztó hatályt megállapitó határozata már közzététetett. (C. 190/1900 és 928/1899. M. D. 2., 6.)

Ha a 24. életévét betöltött idegennek kiskorusága külföldi határozattal meghosszabbittatott, ez a határozat azonban a magyar

hivatalos lapban nem tétetett közzé, a kiskoruság meghosszabbitása a belföldön elvállalt váltói kötelezettséget egyáltalában nem érintheti, mivel az 1877 : XX. t.-cz. 33. §-a szerint Magyarországban a kiskoruság meghosszabbitásának joghatálya harmadik személyekkel szemben csak a kiskoruság meghosszabbitását tárgyazó hirdetménynek a hivatalos lapban először való beiktatását követő naptól kezdődik. (C. 1482/1902. D. 93., 329. és C. 726/1884. D. 39., 70.)

Elmebetegség, gyengeelméség gondnokság alá helyezés kérdései.

Azon kifogás, hogy a váltóadós, bár még gondnokság alatt nem állott, a váltó aláirásakor elmebeteg volt, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, az erről tudomással nem biró jóhiszemü harmadik irányában is sikerrel érvényesithető. (C. 1652/1892. és C. 1352/1889. D. 55., 1.)

Az a körülmény, hogy a váltókötelezett kevéssel a váltó kiállitása után gondnokság alá helyeztetett, még magában véve nem vonja maga után azt a következtetést, hogy a váltókötelezett már a váltó kiállitásakor sem rendelkezett szabad elhatározási képességgel; az ellenkezőnek bizonyitása nem terhelheti a felperest. (C. 673/1902. Ju. 1., 348.)

A gyengeelméjüség okából gondnokság alá helyezett egyénnek az a kifogása, hogy a váltót gondnokság alá helyezése előtt ugyan, de gyöngeelméjüségében irta alá, csak ugy jöhet figyelembe, ha ezt a kifogást bizonyitja. (C. 2/1896. GC. 1.)

A váltóképesség hiányának alapjául kifogásként érvényesitett hüdéses elmezavar az ezt bizonyitani czélzó orvosszakértők által jogi bizonyossággal csak ugy állapitható meg, ha ebbeli véleményüket vagy saját megfigyeléseikre, vagy pedig a kritikus időből bizonyitott tények- és jelenségekre alapitják. (C. 263. és 264/1896. M. D. 2., 11.)

A gondnokság alá helyezett egyén által még gondnokság alá helyezése előtti időben kiállitott, de a hitelező által később már a gondnokság idejébe eső keltezéssel ellátott váltónyilatkozat alapján a gondnokolt kötelezettsége megállapitandó, ha a váltóbirtokos a váltó tartalmával szemben bizonyitja, hogy a váltónyilatkozat előbb, vagyis a gondnokolt cselekvési képessége idejében tétetett. (C. 920/1899. M. D. 2., 11.)

Az Ausztriában gondnokság alatt állott személy által Budapesten elfogadott váltó az elfogadó szenvedő váltóképessége folytán nem érvénytelen ugyan, azonban az ellene itt hozott sommás végzés megsemmisittetett a gondnokság alatt álló alperes perelhetőségi képessége miatt. (C. 113/1891. M. D. 2., 12.)

Kiskorusági kifogás esetén bizonyitás kérdése ha a váltó lejáratának idején a kifogásoló már önjogu.

Habár a váltót aláiró személy a váltó keltezése idejében a születési anyakönyv tanusága szerint kiskoru volt, de a váltó lejárata előtt már elérte teljes korát: azzal a vélelemmel szemben, hogy érvényes váltói kötelezettséget akart vállalni és tekintettel arra, hogy a váltón előforduló kelet nem jelenti szükségkép a kötelezettség vállalásának időpontját, ő tartozik bizonyitani azt, hogy névaláirását akkor vezette a váltóra, mikor még kiskoru volt. (C. 1095/1901. D. 90., 128. és C. 474/1882. D. 34., 186. C. 440/904. M. D. 10., 229.)

A kelet nélküli forgatmánynyal kötelezett forgató azt állitván, hogy ő a váltókötelezettség vállalásakor még kiskoru volt, nem elég azt bizonyitani, hogy a váltó kiskorusága idejében kelt, hanem azt kell igazolni, hogy a forgatmány idejében még kiskoru volt. (C. 1100/1896. GC. 1.)

Ha az elfogadó a váltólejáratkor már nagykoru volt, az vélelmezendő, hogy az elfogadást már nagykoruságában irta a váltóra. (C. 240/1883. D. 34., 188.)

A kiskoruságban vagy a gondnokság alatt tett váltónyilatkozat nem válik joghatályossá az önjoguság bekövetkezése után nyilvánitott elismeréssel.

Az eredetileg érvénytelenül tett váltónyilatkozat utólagos elismerő nyilatkozattal többé érvényre emelhető nem lévén, ha a kiskoruság idejében tett váltónyilatkozatot a váltóadós nagykoruságában elismerte, ez a követelésnek csak köztörvényi uton való érvényesitésére ad jogot. (C. 1189/1904. D. 96., 378. C. 1136/1900. D. 88., 12.)

Ha a gondnokság alatt álló egyén a gondnokság megszünése után elismeri azon váltókötelezettséget, melyet a gondnokság alatt állás idején vállalt, ez a körülmény nem ad váltói kereseti jogot, hanem csak arra jogositja fel a hitelezőt, hogy követelését köztörvényi uton érvényesithesse. (C. 525. 1901. D. 89., 8.)

Azonban a kiskoru által kiállitott, de csak az önjoguság elértével felhasznált váltónyilatkozat kötelező. (C. 126/1903. G. D. 5., 49.)

A kiskoru maga gyámhatósági jóváhagyással sem vezethet nyilatkozatot a váltóra; de a gyám vagy gondnok nyilatkozatának érvényét nem érinti a váltón a gyámhatósági jóváhagyás hiánya.

A kiskoru gyámhatósági jóváhagyással sem kötelezheti magát váltójogilag. Az 1877 : XX. t.-cz. 20. és 113. §-ai értelmében ugyanis csak az atya, gyám vagy gondnok

vállalhat a kiskoru helyett váltói kötelezettséget. (C. 1352/1899. M. D. 2., 2.)

A törvényes képviselő gyám vagy gondnok személyében vállalt váltójogi kötelezettség érvényét nem érinti az a körülmény, hogy a gyámhatóság felhatalmazása magán a váltón elő nem fordul. (C. 1160/1890. D. 54., 211.)

Az ittasság állapotából meritett védekezés.

A kifogásoknak hely adatott, mert a tanuk vallomásával beigazolást nyert, hogy alperes a váltó aláirásakor nagyfoku ittassága folytán cselekvőképességében annyira korlátolt volt, hogy érvényes váltónyilatkozatot nem tehetett. (C. 72/1904. D. 96/1883.)

Mámoros állapotban aláirt váltó, mely kávéházban fogyasztott szeszes italok fejében adatott, az 1883 : XXV. t.-cz. 23. és 24. §-ai értelmében nem érvényesithető. (C. 887/1900.)

Alperesnek azon kifogása, hogy a váltó aláirásakor beszámithatatlan részeg állapotban volt, nem fogadható el, ha a váltó aláirására vonatkozó körülményeket, mint saját tapasztalatán alapulókat adja elő. A kézvonás szilárdságából következtetés vonatott az ittasság kifogása ellen. (C. 1878. 1885. D. 43., 8. Ü. L. 86., 2.)

A megbizott részére a meghatalmazó halála után tett váltónyilatkozat.

A meghatalmazási viszony a meghatalmazó halálával rendszerint megszünvén, a váltó aláirására meghatalmazó nevében annak halála után többé váltónyilatkozatot már azért sem lehet tenni, mert annak halálával váltóképessége is megszünt. (C. 1552/1904. K. J. 2. 523., D. 98., 136. P. T. 51., 5.)

Jelentősége annak a körülménynek, hogy a váltó a nyilatkozatnak rávezetése idején egy más okiratnak volt része.

Alperes a kereseti váltót nem mint különálló, hanem mint a kölcsön kieszközlésére feljogositó megbizással összefüggésben levő, azzal egy egészet képző ürlapot irta alá felperes részére és a felek közt váltó kiállitásáról szó sem volt. Kimondatott, hogy ily körülmények között váltóürlapnak alperes által történt aláirása nem szül váltói kötelezettséget. (C. 1494/1901. D. 90., 187.)

Bár a váltó eredetileg a megrendelőjegyhez tartozott, s attól van elválasztva, de minthogy a megrendelési jegygyel csak átlyukasztott szélénél fogva függött össze s ennek egy olyan különálló része volt, melyről már első megtekintésre azonnal fel lehetett ismerni, hogy váltót képez, alperesnek a váltói akarat hiányára alapitott kifogása figyelembe nem vétetett. (C. 918/1901. D. 90., 187.)

Védekezés, hogy a váltó aláirása csak tanui minőségben czéloztatott.

Abból a körülményből, hogy köztudat, hogy a váltó aláirása rendszerint felelősséget von maga után, a biróság megállapitotta, hogy azon irni s olvasni tudó egyén, ki azt vitatja, hogy a váltót tanu minőségében irta alá, azonban csak nevét — tanu minőségét pedig nem — irta a váltóra, azt mint váltókötelezett irta alá. (C. 435/1905. D. 96., 28.)

A váltókötelezettségen mit sem változtat az a körülmény, hogy az aláiró irásbeli járatlanságánál fogva családi nevében az »á« betüt »é«-nek irta. (C. 909/1901. D. 90., 218.)

(A kifogásokat illetően lásd még a 92. §-nál felsorolt határozatokat is.)

2. §. Ha a váltón oly személyek nyilatkozatai fordulnak elő, akik szenvedő váltóképességgel nem birnak, e körülmény a többieknek érvényesen elvállalt kötelezettségeire befolyással nincsen.

Azon körülmény, hogy a kibocsátói aláirás esetleg nem valódi, vagy hogy a kibocsátóként megnevezett személy nem létezik, a valódi aláirások váltójogi erejére befolyással nincsen. (C. 1508/1903. D. 95., 243. és C. 640/1892. M. D. 2., 15. G. D. 5., 10.)

Oly esetben, midőn az együttes czégjegyzésre kötelezett kibocsátó czéget a váltóra csak egy tag irta alá, az elfogadó ezen kibocsátói aláirás hiányára alapitott, mint harmadik személy jogából meritett kifogással sikeresen már azért sem élhet, mert alakilag van kibocsátó a váltón. (C. 332/1891. M. D. 2., 15. G. D. 5., 10.)

Az, hogy a váltó érvényesen lett-e az elfogadó által elfogadva, a forgató kötelezettségére nézve közömbös és a váltó szerint elfogadóként jelentkező ellen felvett óvás a forgató elleni visszkereseti jog fentartására mindenesetre alapul szolgál. (C. 12/1894. M. D. 2., 15.)

II. RÉSZ.

Az idegen váltóról.

1. Az idegen váltó kellékei.

3. §. Az idegen váltó lényeges kellékei :

1. a váltó elnevezés magában a váltó szövegében, vagy ha az nem magyar

nyelven állittatik ki, annak a nem magyar nyelven megfelelő kifejezése;

2. a fizetendő pénzösszeg kitétele. Ha az összegen felül járulékok köttetnek ki, az ily kikötés nem létezőnek tekintetik;

3. a rendelvényes (intézvényes), vagyis azon személy vagy czég megnevezése, melynek részére vagy rendeletére a fizetés teljesitendő;

4. a fizetés ideje, mely az egész váltóösszegre nézve csak egy és ugyanaz lehet. A fizetési idő csak határozott napra, látra (bemutatásra, tetszésre), lát vagy kelet után bizonyos időre, vagy valamely vásárra szólhat;

5. a kibocsátó (intézvényező) név- vagy czégaláirása;

6. az intézvényezettnek, vagyis azon személynek vagy czégnek megnevezése, mely által a fizetés teljesitendő;

7. a fizetés helye. Az intézvényezett neve vagy czége mellett előforduló hely, ha magán a váltón külön fizetési hely kijelölve nincsen, fizetési helynek és egyszersmind az intézvényezett lakhelyének is tekintendő. Ha több hely van a váltón kijelölve, fizetési helynek az első tekintetik;

8. a kiállitás helye, éve, hónapja és napja.

Általában.

Irótáblára palavesszővel vagy krétával irt váltó. Habár a váltó érvényére nézve rendszerint közömbös, hogy az minő anyagra és minő iróeszközzel van irva s habár eszerint nincs kizárva, hogy egy irótáblára palavesszővel vagy krétával irt váltó is érvénynyel birhat, az irótáblán krétával irt irásjegyek eltörlődése folytán a törvényes váltói kellékek biztosan felismerhetők nem lévén, az ilyen okirat váltónak nem tekinthető. (C. 945/1896. Ü. L. 96., 48. és C. 1076/91. D. 57., 37. J. Sz. 4., 513.)

A nyelv és irásjegy közömbös. (C. 333/1892. J. Sz. 7., 508.)

Az intézvényezettnek megjelölését nélkülöző, azonban fizetési meghagyást tartalmazó, bár kifejezetten saját váltónak nevezett okirat a fenforgó kétségnél fogva érvénytelennek nyilvánittatott. (C. 480/1891. D. 60., 40. M. 4., 442.)

A »váltó« elnevezésen kivül minden más kellék a váltó szövegén kivül is állhat, ha csak mint annak hozzátartozó járuléka jelentkezik. L. a fizetési hely mellett fizetési időre nézve. (C. 779/1888. D. 50., 46.)

Oly toldalékok, melyek a váltó lényegét nem érintik, nem foszthatják meg a váltót váltói minőségétől. (C. 113/1899. GC. 2., 228.)

A váltó előlapján előforduló felesleges aláirás a váltó érvényét nem érinti. (C. 767/1902. GC. 5., 169.)

Ha az idegen váltóban a rendelvényes egyuttal az intézvényezett is, akkor a V. T. II. fejezetének megfelelő idegen váltó nem keletkezhetett, mert a V. T. vagy saját rendeletre, vagy harmadik személy rendeletére kiállitott váltót ismer csak, az ilyen váltó tehát érvénytelen. Azt a körülményt azonban, hogy a rendelvényes felperes a váltót mint elfogadó is irta alá és abban mint rendelvényes a váltót tovább forgatta, a kifogásoló tartozik bizonyitani, mivel az azonosság a névazonosság- és az aláirás hasonlatosságából még nem vélelmezendő, ha ez a váltó tartalmából félre nem ismerhető módon egyébként ki nem tünik. (C. 2/1896. és 3/1896. GC. 1., 231. J. 96., 51. és M. 8., 390.)

Az intézvényezett és a rendelvényes névazonossága még nem bizonyitja a kettőnek ugyanazonosságát s minthogy ennek az ugyanazonosságnak magából a váltóból kell kitünni, nincsen helye oly váltón kivüli bizonyitás alkalmazásának, hogy a rendelvényes személye azonos az intézvényezettel. (C. 1075/1904. K. J. 2. 346. és D. 96., 35. *Ugyanigy:* C. 51/1896. GC. 1., 234.)

Az a váltó, amelyben kibocsátóként a czég, elfogadóként pedig a czégtulajdonos szerepel, nem kellékhiányos. (C. 331/1899. GC. 2., 226.)

Az a körülmény, hogy a váltó egyik lényeges kelléke akkor, amidőn felperes a sommás végzés kibocsátását első izben kérte, a váltóból hiányzott, nem állja utját annak, hogy felperes a hiányzó kelléket a V. T. 93. szakasza alapján pótolva ujból beadja keresetét. (C. 365/1902. GC. 5., 168.)

Az előző perben kezesként perelt váltószemély ama kifogásával szemben, hogy a váltó az eredetileg létezett, de törölt intézvénynyel reá adressáltatott — és reá utóbb a váltó ismét intézvényeztetett — az ujabban folyamatba tett külön perben felperes a váltó aggályos voltánál fogva bizonyitani tartozván azt, hogy a perelt váltókötelezett az ujabb intézvényezésbe beleegyezett és igy eredetileg mint elfogadó irta alá a váltót, de ezt nem bizonyitván — keresetével elutasitandó, mert a törlés folytán megsemmisitett intézvényt restituálni a kötelezett beleegyezése nélkül nem volt jogositva, ha csak tévedést nem bizonyit. (C. 836/1898. GC. 1., 137.)

A váltót csak abban az alakban lehet elbirálni, amelylyel a kereset beadásakor birt, ezért a váltó mint kellékhiányos birálandó el abban az esetben is, ha a hiányzó rendelvényest a váltóbirtokos a per folyama alatt pótolta. (C. 531/1901. D. 89., 280.)

Az egyes kellékek.

(A 2-ik ponthoz.)

A váltó kellékhiányos, ha abban nincs kitéve a pénzegység, melyben a számokban kifejezett összeg fizetendő. (C. 69/1900. GC. 3., 2.)

A váltókötelezettség elvállalását az öszszegnek osztrák értékben történt kifejezése nem teszi érvénytelenné. (C. 1035/1904. D. 95., 427. Ju. 3., 903.)

Váltókövetelés után a váltóban kamat érvényesen ki nem köthető. (C. 153/1878. D. 19., 82.)

A fizetendő összegnek ekkép történt kifejezése »2000 papir-frank« megfelel a törvényes követelménynek, mert határozott összegre szól és mert a V. T. 37. §-a megengedi alperesnek a fizetést a kitett pénznemben vagy ennek értékéhez képest osztrák értékü papirpénzben. (C. 576/1884. GC. 1.)

(A 3-ik ponthoz.)

A rendelvényben látható törlés folytán a váltó aggályossá válván, felperesnek kötelessége bizonyitani, hogy a megváltoztatott tartalom a felek megállapodásának felel meg, annak hiányában pedig legitimatió hiányával keresetével elutasitandó. (C. 987. 1898. GC. 1., 232.)

A rendelvényes határozottan megnevezendő; a rendelvényes személyének másképen mint névszerinti megnevezése folytán a váltó lényeges kellék hiányában érvénytelen. (C. D. 38., 124.)

A V. T. 3. §. 3. pontjában foglalt »személy« kifejezés alatt nemcsak fizikai, hanem jogi személy is értendő. (C. 1197/92. D. 63., 51.)

A rendelvényes ily megjelölése: »An die Ordre Eigene und Frau«, mint határozatlan, a törvény kivánalmának meg nem felel, mert sem nevet, sem czéget ki nem fejez. (C. 873/84. D. 38. 124. P. T. 9., 16.)

A kereseti váltón rendelvényesként olvasható »Azienda« szó felp. társaságnak kereskedői nevét (czégét) nem foglalja magában s emiatt ezen okirat a V. T. 3. §. 3. pontjában előirt kellék hiányában szenved. (C. 105/91. J. Sz. 5., 594. D. 59., 4.)

A váltó szövegében levő rendelvényi megjelölés akkor is kellékszerü, ha a rendelvényesnek kitüntetett czég nincsen is bejegyezve. (C. 439/1904. K. J. 2., 171.)

A váltótörvény 3. §. 3. pontjában csak azt követeli meg, hogy a váltó lényeges kellékeként a váltóban a rendelvényes megneveztessék, de nem egyuttal azt is, hogy a megnevezett személy vagy czég valóban létezzék. (C. 597/1899. GC. 2., 221.)

A csupán »rendeletre« a rendelvényes nevének kitétele, avagy a saját rendelet kitüntetésére alkalmas rag kitétele nélkül kiállitott váltó kellékhiányos. (C. 1257/1896. D. 77., 290. és C. 1195/1904. D. 96., 81. K. J. 2., 88. C. 342/1904. Ju. 3., 50.)

Nem szólhat a váltó bemutatóra sem. (C. 1257/1896. D. 77., 290.)

A váltóból, amelyben a rendelvényes ekként van megjelölve: »saját vagy rendeletemre«, a váltótörvény 3. §-ának 3. pontjában meghatározott lényeges kellék nem hiányzik. (C. 707/1904. D. 95., 102. és Ju. 2., 287.)

A rendelvényes megjelölésének határozottnak kell lenni s enélkül a váltó kellékhiányos. (C. 1213/1898. GC. 2., 222.)

A rendelvényes nevének határozatlansága a rendelvény teljes hiányával egyértelmü lévén, a »szatmári főügynökség« rendeletére kiállitott váltó kellékhiányos. (C. 1113/1898. M. D. 2., 18.)

A »kerületi felügyelőség Szegeden« határozatlan rendelvény s ebből folyóan a váltó kellékhiányos. (C. 243/1903. GC. 6., 207.)

Ha az egy személynek saját rendeletére szóló váltó előlapján annak szövege alatt az intézvényezett aláirásán kivül két névaláirás fordul elő, ugy a rendelvény határozatlan és a váltó ennek következtében kellékhiányban szenved. (C. 731/1900. D. 87., 91.)

A váltón lévő ez a kitétel: »saját rendelelétőkre, rendeletre« formailag rendelvényezést tartalmaz, felperes azonban elutasittatott keresetével, mert e rendelvényből nem lévén megállapitható, hogy az a kibocsátóra, vagy az intézvényezettre vonatkozik-e, a kibocsátó forgatmánya által felperes váltóbirtokosi minősége legitimálva nincs. (C. 627/1903. D. 94., 148. Ju. 2., 115.)

Ha a kibocsátó egy több személyből álló közkereseti társaság, a »saját rendeletünkre« szavakkal kifejezett rendelvényezés kellő határozottsággal bir. (C. D. 28., 40.)

A biztositó társaságnak vezérügynöksége jogképességgel birván, a váltóban rendelvényesként megjelölhető. (C. 563/1900. 441. 1900. GC. 3., 238.)

A rendelvényesnek ekként történt megjelölése: »Győri főügynöksége az ált. hazai bizt. társaságnak« megfelel a V. T. 3. §. 3. p. kellékének, mert ez czéget jelent. (C. 728/1897. GC. 1., 235.)

Fizessen Ön »B. község pénztárának« kellékszerü. (C. 1197/92. D. 63., 161.)

»An die Ordre fizetendő a nagy-kanizsai takarékpénztár részvénytársaságnál« kellékszerű. (C. 194/1900. GC. 3., 238.)

A V. T. oly intézkedést, mely több rendelvényes megnevezését tiltaná, nem tartalmaz, amiből következik, hogy az a körülmény, miszerint az *A)* alatti okiratra két rendelvényes nem vagylagosan, hanem együttesen van megnevezve, ezt az okiratot váltóerejétől meg nem fosztja. (C. 1839/1892. D. 62., 50.)

A rendelvényesnek vagylagosan történt megnevezése a váltót kellékhiányossá teszi. (C. 200/1902. D. 90., 242. C. 1394/1895. D. 75., 77. C. 213/1884. P. T. 8., 115. C. 248. 1877. és 2808/1877. D. 18., 44. C. 1741/1886. J. 87., 12. C. 466/1877. P. T. 8., 115. C. 1394/1896. D. 75., 77.)

(A 4-ik ponthoz.)

A váltón levő eredeti lejárat — október 15-ig — kijavittatván október 15-ére, a váltó aggályos tartalmánál fogva, a váltótörvény szerinti lejáratot felperes tartozik bizonyitani; az a körülmény pedig, hogy a váltó kiállitásakor a megállapodás az volt, hogy legkésőbb október 15-ig kell fizetni, váltójogilag érvénytelen váltónyilatkozatot tüntet fel. (C. 181/1898. GC. 1., 233.)

Az eredetileg »három hó mulva« lejáratot a váltóbirtokos utólag »kelet után« toldattal ki nem egészitheti. (C. 1540/1902. és C. 694. 1901. D. 89., 282. L. még 93. §-nál.)

A váltó lejárati idejében látható igazitással szemben a váltóbirtokos tartozik bizonyitani, hogy az a megállapodásnak megfelel. (C. 263/1900. GC. 3., 239.)

De csak akkor, ha a beperelt váltóadós azt vitatja, hogy ez az igazitás megállapodásellenesen eszközöltetett. (C. 435/1902. GC. 5., 168.)

A részletekben fizetendő vételár biztositására adott fedezeti kitöltetlen váltó a fizetés idejére nézve azonnal és az egész összegre kitölthető, ha az egyik részlet megfizetése elmulasztatott, tekintet nélkül arra, hogy megállapittatott-e a részletfizetés kedvezményének elvesztése erre az esetre vagy sem. (C. 1089/1896. GC. 1., 233.)

A váltó hátára vezetett részlettörlesztési megállapodás nincs befolyással magának a váltóügyletnek érvényére akkor, midőn magában a váltóban a fizetési idő egységesen állapittatott meg. (C. 565/1902. D. 92., 1. és C. 456/1898. GC. 1., 234.)

A váltóra vezetett az az elfogadás, hogy két forint heti részletben fogadom el, a váltót kellékhiányossá nem teszi, hanem korlátolt elfogadás, mely a V. T. 22. §-a értelmében megtagadásnak tekintendő s igy nem szül kötelezettséget. (C. 252/1898. M. D. 2., 26.)

A kereseti váltó lejárata ekként van megjelölve: »1901. okt. 18-án.« A V. T. 3. §-a 4. pontjának megfelelő eme lejáratot nem teszi határozatlanná az a körülmény, hogy a váltó keltének napja (1901. jul. 18.) után a kezdőpontot jelentő »tól« rag fordul elő; mert a határozott napon lejáró váltók lejárata a kelettől teljesen független kelléket képez és igy a fenforgó esetben nem forog fenn kétség aziránt, hogy a váltó összege 1901. okt. 18-án fizetendő. Tekintve továbbá, hogy a keletben foglalt »tól« rag, mint felesleges, a hely, év, hó és nap szerint meghatározott keltezést sem teszi nemlétezővé vagy határozatlanná s ekként a kereseti váltó a V. T. 3. §-ának ugy 4. mint 8. pontjában előforduló kellékekkel el van látva: a másodbiróság végzése megváltoztatandó és a kir. itélőtábla az első biróság itéletének érdemi felülbirálására utasitandó volt. (C. 1569/1901. M. 15., 394.)

A határozott fizetési határnappal ellátott váltót nem teszi kellékhiányossá az a körülmény, hogy az intézvényezett neve mellett más fizetési idő van kitüntetve, mert ez csak megszoritását jelenti az elfogadásnak, mely reá nézve hatályos ugyan, de a váltó érvényét nem érinti. (C. 502/1898. M. D. 2., 26.)

Ha két külön fizetési idő fordul a váltón elő, az veendő fizetési időnek, mely az intézvény szövegében foglaltatik. (C. 371/1884. P. T. 9., 68.)

Ha a lejárat ekkép van meghatározva: »kelet vagy lát után számitandó négy hónap után« a váltó érvénytelen. (C. 5082/1881. D. 29., 83.)

A váltóban az ó és az uj időszámitás szerint kitett fizetési idő nem lévén határozottnak tekintendő, az ilyen fizetési határidővel ellátott váltó kellékhiányos. (C. 846/1904. K. J. 2., 229. és Ju. 3., 233.)

A váltóban a fizetési idő oly megjelölése: »május 4-ig és május 4-én« kellékhiányos, mert kétféleképp van meghatározva. (C. 356/1900. GC. 3., 239.)

A kereseti váltón a fizetési idő »Am 25. (Nov.) Mai 1902« megjelöléssel van kitüntetve. Ez határozatlanságánál fogva kellékhiányos. (C. 326/1903. GC. 6., 207. és Ju. 2., 93.)

A kereseti váltó lejárata megfelel a váltótörvény 3. §-a 4. pontjában megszabott követelményeknek, amennyiben az a követelést »am 13-en Juli 1902« foglalja magában, ami közönséges nyelvtani értelemben azt jelenti, hogy a váltóösszeg 1902. évi julius hó 13. napján, tehát egy tüzetesen meghatározott napon fizetendő. Mitsem változtat ezen azon körülmény, hogy az emlitett kifejezést ez a két szó előzi meg »von heute«; mert azzal szemben, hogy a »julius 13-ika« előtt a váltón nem »bis«, hanem »am« szócska áll, az imént emlitett »von heute« szavak nem jelentenek

oly kezdő időpontot, melytől számitva 1902. julius 13-ikán a fizetés bármikor teljesithető volna és mert ennélfogva a fenforgó esetben a »von heute« szavak, mint értelemmel nem birók s fölöslegesek, a lejáratnak határozottságát nem érintik. Eszerint a váltó minden törvényes kellékkel el lévén látva, az elsőbiróság itélete és az ezt megelőző eljárás kellékhiány miatt megsemmisithető nem volt, mihez képest a másodbiróság a végzést megváltoztatni és a másodbiróságot a per érdemi elbirálására utasitani kellett. (C. 1277/1905. K. J. 3., 343.)

A váltó kelte 1999. évre, a lejárat pedig 1899. évre s igy a keletnél korábbi időre esvén, a kelet és lejárat között fenforgó ellentmondás miatt az ilyen váltó nem bir a váltótörvény 3. §. 4. és 8. pontjában meghatározott kellékekkel. (C. 1360/1902. GC. 6., 511.)

Formailag a váltónak van lényeges kelléke, ha a lejárat keletnél korábbi is, azonban, minthogy a váltó szövege szerint a teljesités lehetetlen időre esik, ebből a kiállitóra kötelezettség nem származott. (C. 263/1900.)

A kereseti váltó alakilag kelettel és lejárattal el van látva, az pedig, hogy a kelet helyesen van-e megjelölve, illetve a lejárat jogszerüen van-e felperes által kiigazitva, érdemben elbirálandó kérdést képez és igy a váltó kellékhiányban szenvedőnek tekinthető nem lévén, a kereset elbirálása a váltóbiróság hatáskörébe tartozik. (C. 1457/1903. GC. 6., 209.)

A váltó lejárati ideje 1885 febr. hó 31-én van megjelölve, ezen nap pedig számitásunk szerint nem létezvén, a váltólejárat megfelelő határozottság hiányában szenved s igy ezen okiratból váltójogi kötelezettség nem származik. (C. 972/1885. D. 42., 12. C. 1691/1893. D. 66., 26.).

Érvénytelen a váltó, ha a lejárat szeptember 31-ére szól. (C. 915/1901. M. D. 2., 24.)

»Ultimo 31 november 1889« kellékszerü, mert a V. T. 30. §-ára figyelemmel kétségtelen, hogy a lejáratot november hó utolsó napját képezi. (C. 489/1891. D. 58., 246.)

A »fenti keletre« kellékszerüen jelöli meg a fizetési határidőt a váltóban. (C. 1280/1899. GC. 3., 239.)

Ezen szavakkal: »kelet után 6 hónap mulva« — a fizetés ideje kellőleg meghatározva van, amennyiben az, tekintettel az 1898 deczember 12-ik napjával meghatározott kiállitási időre, kétségtelenül 1899. évi junius 12-ikére esik, a törvényes kellék hiányára alapitott kifogás tehát alaptalan. (C. 893/1900. és 905/1884. D. 39., 261.)

»Mától egy hónap mulva« kellékszerüen jelöli meg a váltóban a fizetési határidőt. (C. 751/1899. GC. 2. 222.)

»Mától három hónapra« kellékszerü. (C. 855/1891. D. 58., 83.)

»Mától három hónap mulva« szintén. (C. 719/1905. K. J. 2., 468.)

»Kelet után három hóra« kellékszerüen jelöli meg a fizetési határidőt. (C. 839/1900. M. D. 2., 25.)

»Három hó kelettől« kitétel esetén a váltó nem kellékszerü. (C. 1390/1905. K. J. 3., 93.)

»Kelettől 4 hó után« ép oly határozottsággal megjelöli a váltó lejáratát, mint a »kelettől 4 hó mulva« s igy a váltó lényeges kellékben nem szükölködik. (C. 363/1906. K. J. 4., 117. H. D. 1., 159.)

Kellékhiányban szenved oly váltó, amelyben a fizetési idő »három hóra« szavakkal van kifejezve, mert kétséget hagy aziránt, hogy a háromhónapi határidő a kelettől vagy a láttól (bemutatástól) számitandó-e? (C. 713/1905. D. 98., 94. C. 262/1897. P. T. 35., 162.)

»Mától három hó után« nem kellékszerü lejárat a váltón. (C. 1584/1905. K. J. 3., 237.)

»1896 jun. 15-ig« kifejezéssel a fizetési időnek történt megjelölése kellékhiányos, mert ez nem határozott fizetési napot, hanem időszakot jelent, melyben a fizetés teljesithető. (C. 1325/1896. és 952/1889. D. 53., 176.)

Ilyképen megjelölt fizetési idő »1902 augusztus 20-ig« csak azon időpontot jelzi, melyen belől a fizetésnek történnie kell, de nem határozza meg tüzetesen azon napot, melynél sem előbb, sem utóbb a fizetés a váltókötelezettől kivánandó. Minélfogva az emlitett irat a V. T. 3. §. 4. p.-ban előirt kellékhiányban szenved. (C. 1106/1904. M. D. 10., 229.)

»In zehn Monaten zahlbar« kifejezés nem jelöli meg a lejáratot a V. T. 3. §-ának megfelelően, mert ez nem fix időpontot, hanem időközt jelent, mely alatt a fizetés teljesithető. (C. 750/1897. GC. 1., 233.)

»Négy havi lejáratkor« oly határozatlan, mely a fizetési határidő megjelölésére a V. T. 3. §. 4. p. meg nem felel, mert nem állapitható meg, hogy kelettől vagy mely naptól számitandó. (C. 281/1896. GC. 1., 232.)

»Kelettől hat hét alatt« nem jelöli meg a törvénynek megfelelően a fizetési határidőt. (C. 320/1897. GC. 1., 231.)

Lényeges kellék hiánya, ha a fizetés ideje a váltón ugy van kitéve: »három hónap alatt a kelettől«. (C. 324/1902. GC. 5., 167.)

»Holnapután«, miután abból ki nem vehető, vajjon azon nap a váltó kelte vagy az elfogadás végetti bemutatása napjától számitandó-e, nem tekinthető határozott fizetési napnak. (C. 1274/1885. D. 50., 113.)

»Hat hónap mulva« nem kellékszerü, mert kétséget hagy fenn aziránt, hogy a fizetési idő a kelettől vagy a bemutatástól számitandó-e. (C. 372/1884. D. 38., 262.)

»Nach Sicht zahlbar« nem lát után, hanem »látra« szóló váltó és ennek folytán kellékszerü. (C. 80/1897. GC. 1., 233.)

»Nach beliebiger Ordre« a fizetés idejének kitételére szolgáló helyen kellékszerűés egyjelentőségű a tetszésre szóló fizetési idő meghatározásával. (C. 868/1890. D. 56., 222.)

(Az 5-ik ponthoz.)

Idegen váltóra használt váltóürlapban a saját váltó elnévezés kitüntetése nem teszi azt intézvényezett saját váltóvá s igy ebben a kibocsátó aláírása nélkülözhetlen kellék. (C. 311/1900. és 312/1900. GC. 3., 240.)

A váltótörvény 3. §. 5. pontja szerint a váltó lényeges kellékét képezi »a kibocsátó (intézvényező) név vagy czég aláírása«; a törvény e határozott rendelkezésével szemben, a czégelnevezést feltüntető puszta bélyegzőlenyomat czégaláírásnak nem tekinthető s ennélfogva az ilyen okiratra alapitott váltókereset hivatalból visszautasitandó. (C. 1281/1903., D. 93., 195. Ju. 2., 76.)

A kereszt- (utó-) név kitétele nélkül a váltóra irt kibocsátói aláírás kellékszerü és az aláírót váltóilag kötelezi. (C. 39/1899. GC. 2., 220.)

»Tanu F. A.-né« nem tekinthető kibocsátói aláírásnak, még ha bizonyittatik is, hogy mint kibocsátó akarta magát kötelezni. (C. 1007/1901. D. 90. 241.)

Habár be van a perben ismerve, hogy a váltót az azon szereplő kibocsátó csak mint tanu akarta aláírni, ez a váltó még sem tekinthető kellékhiányosnak a többi váltókötelezettek ellenében, mert alakilag van kibocsátó. (C. 640/1892. Gr.)

A viselt méltóságnál fogva felvett név használata váltónyilatkozatnál érvényes. (C. 58/1884. D. 37., 144.)

A kereseti idegen váltón az intézvényezett elfogadási nyilatkozata felett előforduló »D. V. Gy.« betük az állitólagos kibocsátónak (Veres Gyulának) névaláírásául nem tekinthetők s igy a kibocsátási aláírás hiányában a váltó nem kellékszerü. (C. 1468/1891. G. D. 5., 29.)

Kellékhiány, midőn a váltón a kibocsátói névaláírás mellett keresztvonás áll, ha csak a keresetben nem állittatik, hogy az aláírást a kibocsátó helyett megbizásból más tette. (B. T. 364/1884. Ü. L. 84., 14.)

Nem kellékhiány a kézjegygyel ellátott kibocsátói névirás, ha alperes a hiányt nem kifogásolja. (C. 180/1898.)

Az intézvényezett váltónak jogi természete szerint a kibocsátó az intézvényezettet arra hiván fel, hogy a váltóban kitett pénzösszeget a lejáratkor a rendelvényesnek fizesse ki, szükséges, hogy maga a váltó feltüntesse, miszerint a kibocsátói névaláírás az intézvényezetthez szóló felhivásra vonatkozik, mi rendszerint csak akkor áll be, ha a kibocsátó nevét azon felhivás alá irja. (C. 849/1887. és 459/1889. D. 43., 36.)

Hogy valamely személy kibocsátónak tekintethessék, szükséges, hogy maga a váltó feltüntesse, miszerint a névaláírás az intézvényezetthez szóló felhivásra vonatkozik, mi rendszerint csak akkor áll be, ha a kibocsátó nevét ama felhivás alá irja. (C. 166/1886. D. 42., 318.)

A kibocsátói aláírásnak a váltó-levélnek oly helyén kell előfordulnia, hogy a váltó szövege aláírottnak jelentkezzék. Hogy tehát valamely személy, kinek névaláírása a váltó előlapján előfordul, kibocsátónak tekintethessék, szükséges, hogy maga a váltó külső alakja is feltüntesse, hogy a névaláírás az intézvényezetthez szóló felhivásra vonatkozik. A váltó előlapján, annak egyik oldalán, keresztben előforduló névaláírás tehát semmiesetre sem tekinthető érvényes kibocsátói aláírásnak. (C. 1159/1905. D. 101., 254. K. J. 3., 511. Ju. 5., 712. A IV-ik polg. tanács 23. sz. elvi megállapodása.)

A váltó szövegén keresztülirott név kibocsátói aláírásnak tekinthető nem lévén, az ilyen váltó nélkülözi a V. T. 3. §. 5. p., illetve a 110. §. 5. pontjában meghatározott lényeges kelléket s ebből folyóan sem idegen, sem saját váltónak nem tekinthető. (C. 800/1902. D. 92., 1. Ju. 1., 146.)

Az olyan aláírás, mely a váltószövegen át keresztbe van irva, kibocsátói aláírásnak nem tekinthető. Ennek daczára kibocsátói aláírásnak tekintendő azonban, ha a váltón keresztülirt név a szöveg alatt kezdődik. (C. 1352/1904. K. J. 3., 43.)

Alperes kibocsátói névaláírása az intézvényezetthez szóló felhivás alatt megkezdve iratott a váltóra; az pedig nem szükséges, hogy a kibocsátói aláírás egészben az érintett felhivás alá irassék, mert ezt a váltótörvény elő nem irja. (C. 906/1901. D. 89., 82.)

Az a körülmény, hogy a kibocsátó névaláírása az elfogadó fölött és közvetlenül a váltó irott szövegének utolsó vonala alatt fordul elő, a kibocsátói aláírást aggályossá nem teszi. (C. 492/1901. GC. 4., 165.)

A váltótörvény azt a helyet, amelyen a kibocsátó magát aláírni tartozik, tüzetesen meg nem határozza és igy az a körülmény, hogy felperes aláírása az elfogadási nyilatkozat és alperesnek aláírása után következik, az aláírás minőségén nem változtat. (C. 1165/1888. Ü. L. 893. és C. 627/1887. D. 46., 317; C. 1372/1890. J. Sz. 4., 380. C. 180/1898. D. 79., 308.)

A váltótörvény 3. §-a 5. pontja szerint az idegen váltó lényeges kellékét képezi a kibocsátó név- vagy czégleirása, arra nézve azonban, hogy ez aláírásnak az okirat mely részén vagy helyén kell lennie, tüzetesebb rendelkezés nem tétetvén, elég, ha a kibocsátó névaláírása a váltó előlapján a fizetésre felszólitást tartalmazó szöveg alatt van elhelyezve, tekintet nélkül arra, hogy az az

elfogadó neve alatt vagy felett van-e? (C. 82/1900. D. 85., 210.)

A váltó szövege alatt bármily elhelyezésben előforduló néválaírás kibocsátási aláírásnak tekintendő. (C. 1282/1902. Ju. 1., 151.).

A fizetési hely megjelölésére rendelt helyen levő aláírás kibocsátói aláirásnak tekintendő. (C. 1066/1900. GC. 4. 164.)

A kibocsátói aláírás töröltnek jelentkezvén, ez a váltó lényeges váltókellékhiányban szenved, és a V. T. 6. §-a értelmében érvénytelen. (C. 994/1898. GC. 1., 237. C. 1840/94. G. D. 5., 30.)

A kitörölt kibocsátói aláírást a váltóbirtokos az eredeti kibocsátó nevének aláírásával helyettesitvén, a váltó nem kellékhiányos, mert a váltóbirtokos jogositva van a tévedésből kitörölt aláírás helyettesitése által az eredeti állapotot visszaállitani. (C. 1623/1895. M. D. 2., 33.)

A váltó kibocsátója a beváltott váltón törölt aláírását a váltóra ujból reáírhatja és ezáltal a törlés folytán hiányzott ezt a lényeges kelléket pótolhatja. (C. 1462/1900. GC. 4., 167.)

A váltóbirtokos a két intézvényezett egyikének nevét az intézvényezésben kitörölvén s az igy kibocsátóként jelentkezvén — minthogy azt felperes nem bizonyitotta, hogy a törlést jogosan tehette, mert tévedésből irta a kibocsátó nevét intézvényezettnek s minthogy eszerint nincs kibocsátó a váltón — keresete elutasittatott. (C. 671/1898. GC. 1., 237.)

A kibocsátói aláírás hatályossága. A kereseti váltó a törvény kellékeivel bir, mert a kibocsátó neve elé szerb betükkel irt »besz troska« szó nem azt jelenti, hogy mint tanu, hanem azt, hogy fizetési kötelezettség nélkül irja alá, megvan tehát a váltón alakilag a kibocsátó stb. (C. 640/1892. M. D. 2., 31. G. D. 5., 24.)

(A 6-ik ponthoz.)

Az intézvényezett megnevezéséhez elegendő, ha az általa a közéletben viselt méltóságnál fogva használni szokott néven történik az intézvényben a megnevezés. (C. 58/1884. D. 38., 258.)

A váltóra vezetett ez az intézvényezés özv. Fr. Sándorné megbizásából Fr. J.-nek határozott és kellékszerü. (C. 123/1905. K. J. 3., 166.)

Az intézvényezettnek a váltóban megnevezve kell lenni; ennek hiányát nem pótolja az intézvényezettől meg nem nevezett személynek a váltó előlapjára vezetett elfogadási nyilatkozata. (C. 215/1884. P. T. 8., 153. és C. 200/1899. GC. 2., 221.)

Az a körülmény, hogy a váltó már elhalt személyre intézvényeztetett — a váltó érvényét nem érinti, mert az intézvényezett neve ugyan lényeges kelléke a váltónak, de annak csak alakilag kell jelentkeznie a váltón. (C. 1134/1897. GC. 1., 231.)

Több intézvényezett vagylagos megnevezése oly kellékhiány, mely a váltót váltóerejétől megfosztja. (B. T. 29/1877. D. 28., 264.)

(A 7-ik ponthoz.)

Az, hogy az intézvényezett neve melletti hely valósággal az ő lakhelye-e, a lényeges kellék megállapitására közömbös. (B. T. 5246/1879. D. 28., 265.)

A V. T. azt, hogy mikép jelöltessék meg a fizetési hely, közelebb nem irja ugyan elő, de ugy a közönséges, mint a váltóforgalom természetéből folyó szólásmód szerint fizetési hely alatt valamely földrajzi hely (főleg város, helység) értendő, elégséges azonban a fizetési helynek más oly megjelölése is, mely magából a váltóból kivehetőleg egy helyet kétséget kizárólag megjelöl. Ezen kifejezés »fizetendő az elfogadónál«, az elfogadó lakhelyének magában a váltóban kitétele nélkül a fizetési helynek megjelölésére nem alkalmas. Az intézvényezett neve mellett előforduló utczamegjelölés és házszám (Zöldfa-utcza 27.) annak a városnak vagy helységnek kitüntetése nélkül, melyben ez az utcza létezik, határozott fizetési helynek nem tartható. (B. T. 6386/1891. J. Sz. 6., 339. — *Azonos:* C. 1108/1890. Ü. L. 90., 36.)

Fizetési helynek a váltótörvény értelmében csakis valamely földrajzi hely (város, helység) tekinthető. A kereseti váltón levő az a kitétel tehát: »Zahlbar beim Aussteller Deákplatz 6.«, még ha a kibocsátó budapesti lakos is, a váltó fizetési helyének törvényszerü megjelölését nem tartalmazza. (C. 374/1898. GC. 1., 235.)

Fizetési hely van az oly váltón, mely igy van trassálva: »fizetendő a pesti takarékpénztárnál«, ha mindjárt az intézvényezett neve mellett más hely kitéve nincsen. (B. T. 4555/1878. D. 28., 265.)

Ez a kitétel »fizetendő a váltóbirtokosnál«, nem a fizetés helyének, hanem csak annak a személynek a megjelölésére vonatkozik, akinél a fizetés teljesitendő. (C. 1027/1903. GC. 6., 212. Ju. 1., 356.)

Eme szavak: »fizetendő a váltótulajdonos lakásán«, határozott fizetési hely kitételét magukban nem foglalják. (C. 910/1880. M. 4., 450.)

Az intézvényezett neve mellett kitett hely elfogadó lakhelyének tekintendő akkor is, ha az máshol lakik. (B. T. 5246/1879. D. 28., 265.)

Az intézvényezett neve elé melléknév alakjában tett helynév ily módon »csikszeredai Lukács Antalnak« az intézvényezett

lakhelyének megjelölésül nem tekinthető. (C. 169/1884. M. I. 113.)

Oly esetben, midőn a váltón több fizetési hely (telep) van kijelölve, az első pedig más tentával »utóbb beszurtnak látszik, alp. tagadásával szemben, felp. tartozik bizonyitani, hogy az eredeti fizetési hely későbbi megváltoztatása a váltókötelezettek beleegyezésével történt. (C. 1151/1887. J. 88., 82.)

(A 8-ik ponthoz.)

Ha alakilag van kelet a váltón, az, hogy a kelet helyesen van-e megjelölve, érdemben elbirálandó kérdést képez s igy a váltó kellékhiányban szenvedőnek nem tekinthető. (C. 1208/1896. GC. 1., 233.)

Ha a keletben történt változtatás a keletre nézve létrejött valamely megállapodásba ütközik is, a kiigazitásnak csak akkor tulajdonitható suly, ha a váltó a kelettől számitandó bizonyos idő alatt jár le. (C. 1085/1904. D. 95., 427. és C. 1601/1893.

Ha a váltó annak óvatolása alkalmával kelettel nincs ellátva, a váltóbirtokos nincs jogositva a hiányzó kelléket később pótolni s a váltót kelettel ellátni, mert az óvás felvétele után a váltó tartalma már többé meg nem változtatható. (C. 402/1893. Gr.)

Ha a váltón a kelet egy nem létező napra (pl. febr. 29.) van kiállitva, mint a 3. §. 8. p. szerinti kellékkel nem biró, a 6. §. váltójogi kötelezettséget nem szül. (C. 576/1896. D. 68., 244.)

A váltó kiállitási helye egyszersmind az elfogadás helyének megjelölését czélozza, s ily helyül, a váltó érvényének érintése nélkül, a kiállitás valódi helyéül más hely is kitüntethető. (C. 499/1883. D. 35., 261.)

Tekintve, hogy az *A)* alatti okirat határozott tartalma szerint annak kiállitási napja 1886. évi decz. 31-én lévén, ugyanannak 1885. évi jan. hó 1-ére kitett lejárata ellentétes, sőt ez okirat e napon esedékes nem is lehet, az váltókötelezettség és váltóbirósági eljárás alapjául nem szolgálhat. (C. 764/1888. D. 35., 155.)

A váltó tartalmából az tünvén ki, hogy a kelet 1894. április 27-én volt eredetileg, a lejárat pedig 1894. április 20-a, minthogy a határidők ily megállapitása képtelenség, a váltó a kelet és lejáratra nézve a V. T. 3. §. 4. és 8. pontjában előirt lényeges kelléket nélkülözvén, váltói jogok érvényesitésére nem alkalmas. (C. 825/1895. Gr.)

A kibocsátás helye, amennyiben a váltó tartalmából az ellenkező ki nem tünik, a kibocsátó lakhelyéül tekintendő. (B. T. 3040/1878. D. T. 28., 265. — *Azonos:* Bp. tábla: 3292/1878.)

4. §. Ha a váltóban a fizetendő pénzösszeg betükkel és számokkal van kifejezve, eltérés esetében a betükkel kiirt összeg érvényes.

Ha az összeg akár betükben, akár számokban többször van kifejezve, eltérés esetében a kisebb összeg tekintendő érvényesnek.

Ha a váltóban a betükkel kiirt összeg felismerhetőleg megváltoztatottnak jelentkezik, a váltó aggályos tartalmával szemben alperes kifogása folytán felperes köteles bizonyitani, hogy alperes mily összeg erejéig irta alá a váltót. Az eredeti és beismert összeg erejéig azonban a váltóadós alperes feltétlenül felelős. (C. 638/1893. M. D. 2., 37. G. D. 5., 35.)

A váltótörvény 4. §-a értelmében eltérés esetében a betükkel kiirott összeg lévén irányadó, miután a váltókötelezettség terjedelme magából a váltóból állapitandó meg, a váltóadós kifogás hiányában sem marasztalható a nagyobb összegben. (C. 464/1901. M. D. 2., 37. G. D. 5., 35. C. 331/1903. M. D. 10. 228.)

A váltóban betükben kiirt váltóösszeg irányadó akkor is, ha számokkal több, betükkel pedig kisebb összeg van a váltóba irva. (C. 1012/1890. M. D. 2., 38.)

5. §. A kibocsátó rendelvényesként önmagát is megnevezheti (saját rendeletére szóló váltó) és, amennyiben a fizetés nem a kiállitás helyén teljesitendő, intézvényezettként önmagát is kijelölheti (intézvényezett saját váltó). Az ily váltók minden tekintetben az idegen váltó foganatjával birnak.

Intézvényezett saját váltónak a V. T. 5. §-a értelmében csak az a váltó tekinthető, melyben ki van fejezve, hogy a kibocsátó azt önmagára intézi; ellenben vélelmek és névhasonlatosságból vont következtetések alapján, jelesül a fenforgó esetben annak alapján, hogy az előlapon a szöveg alatt »Juda Káhán« névaláirás fordul elő és intézvényezettként is Juda Kahan van megjelölve, valamely okiratot intézvényezett saját váltónak minősiteni nem lehet, stb. (C. 882/1896. D. 75., 50.)

A csupán »rendeletre« a saját rendelet kitüntetésére alkalmas rag kitétele nélkül kiállitott váltó kellékhiányos. (C. 1257/1896. M. D. 2., 38. G. D. 5., 37.)

Az, hogy a rendelet szónál a rag ki nem tétetett, a »saját« szó értelmére befolyással nincsen. A váltóban a kibocsátó és az elfogadókon kivül más személy megnevezve nem lévén, arra nézve kétség fenn nem foroghat, hogy a »saját« szó a kibocsátóra vonatkozik,

mert eszerint a beperesitett váltó minden lényeges kellékkel el lévén látva, stb. (C. 852/1886. P. T. 14., 103. D. 46., 45.)

Felperes, ki a váltón mint saját rendeletre szóló kibocsátó jelentkezik, és ki forgatmányozás utján ujra váltóbirtokossá lett, változhatlan kibocsátói minőségénél fogva még akkor is kötelezve marad, ha a váltót »kötelezettség nélkül« forgatta s igy a felperes ugyanazért az összegért felelős az alperesnek, amely összeget ez utóbbin követeli s ilykép az adós és hitelező személyében egyesülés állott be; magából a váltóból észlelhető ezt a körülményt a biró figyelmen kivül nem hagyhatja. (C. 481/1891. Ü. L. 92., 19. — *Azonos:* C. 759/1888. D. 49., 219.; C. 197. 1891. D. 59. 141.; C. 1057/1892. D. 61., 197.)

Az intézvényezett saját váltó kibocsátója ebben a minőségében szintén csak mint visszkereseti adós felelős. (B. T. 2103/1877. D. 28. 264.)

6. §. Oly okiratból, melyen a váltó lényeges kellékeinek (3. §.) valamelyike hiányzik, váltójogi kötelezettség nem származik.

Az ily okiratra vezetett nyilatkozatok váltójogi hatálylyal nem birnak.

A lényeges kellék hiányával egyenlőnek tekintendő, ha az a váltón szándékosan töröltetett ki.

A megtörtént törlés az ellenkezőnek bebizonyitásáig szándékosnak vélelmeztetik.

Ha a váltón a szöveg alatt aláirt váltószemély intézvényezettnek van megnevezve és egy másik személynek névaláirása a váltó szövegén keresztül van irva, a váltó, mint kellékhiányos, nem szül váltókötelezettséget. (C. 17/1906. K. J. 4., 165.)

A váltójogi kötelezettségvállalás alakszerüsége kizárja azt, hogy a váltóokirat hiányzó lényeges kellékei más bizonyitékkal pótoltassanak. (C. 1007/1901. D. 90., 241.)

Csakis akkor, amikor a váltó érvényesittetik, szükséges, hogy valamennyi kellék meg legyen. (C. 315/1885.; P. T. 10., 125.; C. 65/1887.; J. 87., 78.; C. 1180. D. 82., 114.)

Valamely lényeges kelléknek alápontozása annak törlését nem képezi. (C. 200/1902. D. 82. 242.)

Irónnal való áthuzás a tentával irott kellék törlésének nem tekinthető. (B. T. 2455/1884. Ü. L. 16. — *Ellenk.:* C. 1192/1898. D. 82., 64.)

A kibocsátói aláirás töröltnek jelentkezvén, ez a váltó lényeges váltókellékhiányban szenved, és a V. T. 6. §-a értelmében érvénytelen. (C. 994/1898. GC. 1., 237.)

Habár alperes nem is tett kifogást amiatt, hogy a kibocsátói aláirás törölve van, ha felperes nem igazolja, hogy a törlés véletlenül történt, felperes az ily váltóból váltói jogokat nem származtathat. (C. 1840/1894. D. 70., 30.)

A váltón észlelhető szakitás, ha szándékosan eszközöltnek látszik is, de a váltó lényeges kellékei közül egyet sem semmisit meg, nem állapitja meg annak vélelmét, hogy a váltó czélját érte. (C. 936/1897. M. D. 2., 44. G. D. 5., 41.)

Az egy helyen átlyukasztott váltó megsemmisitettnek s igy a V. T. 6. §-a szerint érvénytelennek nem tekinthető, ha az oly helyen fordul elő, amely által a váltón levő valamely lényeges kellék nincs megsemmisitve. (C. 143/1896. M. D. 2., 44. G. D. 5., 41.)

Két helyen átlyukasztott váltó azonban megsemmisitettnek tekintendő. C. (453/1892. M. D. 2., 44. G. D. 5., 41.)

A nem összehajtásból, hanem erőszakos csipkés szakitást feltüntető váltó nem véletlen, hanem szándékosan lévén elszakitottnak vélelmezendő, a véletlen szakitást a váltóbirtokos tartozik bizonyitani, s enélkül keresetével elutasitandó. (C. 1123/1896. és 749/1896. M. D. 2., 44. G. D. 5., 39.)

A V. T. 6. §-a csupán a bizonyitási teher szabályozása czéljából állitja fel a vélelmet a törlés szándékosságára nézve, s a vélelem kizárólag az arra jogositott részéről eszközölt törlés esetében érvényesülhet. A törölt, de olvasható aláirás megsemmisitve nincs. (C. 1192/1898. D. 82., 64.)

Nem származik az oly váltóból váltójogi kötelezettség, mely lényeges kellékekkel nincs ellátva, avagy amelyen a lényeges kellékek maga a váltóbirtokos által szándékosan, s azzal az akaratelhatározással semmisittettek meg, hogy a váltóügylet hatályát veszitse. Az ily ilyen módon eltépett váltó annak összeragasztása által váltójogi hatályát vissza nem nyeri. (C. 860/1902. D. 92., 18.)

A váltókelléknek törlése a váltót a V. T. 6. §-a értelmében érvénytelenné teszi ugyan, de ennek a törlésnek szándékosnak s az arra jogositottól eredettnek kell lennie, miért is a csak eltöröltnek, elmosódottnak jelentkező kibocsátói aláirás kitörlése szándékoltnak nem lévén tekinthető, a váltót kellékhiányossá nem teszi. (C. 845/1887. P. T. 16. 168.)

A jogellenesen széttépett váltó nem tekinthető megsemmisitettnek; a jogtalanul széttépett váltón hiányzó lényeges kellékeket a váltóbirtokos az összeragasztás után kitöltheti. (C. 1256/1899. M. D. 2., 40. G. D. 5., 41.)

A nem jogositott személy által eszközölt kibocsátói aláirás törlése hatályában egy tekintet alá esik a véletlenség vagy tévedésből eredő törléssel s igy mit sem árt a váltó hatályának. (C. 1219/1900. M. D. 2., 41. G. D. 5., 41.)

Ha a takarékpénztár megbizottja a régi váltót abban a feltevésben, hogy az ujabban neki átadott prolongationalis váltó elfogadtatik, elszakitja, a később összeragasztott ezen váltó alapján a váltóbirtokos takarékpénztárnak kereseti joga nincs. (C. 315/1899. M. D. 2., 42. G. D. 5., 45.)

Kibocsátói aláirás kitörlése. A váltóbirtokos az előző forgatójától nyert fizetés folytán nincs jogositva a kibocsátói aláirást törölni s igy ezen jogtalan ténye folytán a kibocsátó kötelezettsége alól nem szabadult s az előző forgató visszkeresete fenmarad. (C. 1219/1900. M. D. 2., 43. G. D. 5., 41.)

Oly váltó, melyen a kiállitás helyét tartalmazó azon rész le van szakitva, mely az elfogadás alkalmával rajta volt, nem teszi érvénytelenné a váltót, ha ugyanazon kiállitási hely a perlés előtt utólagosan ráiratik. (C. 65/1887. J. 87., 78.)

A váltó kibocsátója a beváltott váltón törölt aláirását a váltóra ujból reáirhatja és ezáltal a törlés folytán hiányzott ezt a lényeges kelléket pótolhatja. (C. 1462/1900. M. D. 2., 45. G. D. 5., 42.)

A váltóbirtokos jogositva van az általa kitörölt kibocsátói aláirást ismét ujból a váltóra reávezetni. (C. 1623/1895. M. D. 2. 45. G. D. 5., 41.)

A kitörölt kibocsátói aláirást a váltóbirtokos helyettesitvén, ugyancsak az eredeti kibocsátónak ujabbi aláirásával, a váltó nem szenved kellékhiányban, mert a tévedésből törölt aláirás helyettesitése által csak az eredeti állapotot állitotta vissza; erre pedig jogositva volt. (C. 1623/1895. M. D. 2., 44.)

A váltón kitörölt valamely tartalom nem létezőnek tekintendő, mely helyett uj tartalom csak az érdekelt kötelezett beleegyezésével juthat a váltóba.

A váltó valamely lényeges kellékének megváltoztatása, vagy egy kitörölt kellék pótlása, amennyiben érdekelt hozzá nem járult, jogtalan kitöltést képez. (C. 836/1898. M. D. 2., 45. G. D. 5., 42.)

Igaz ugyan, hogy azt a felet, ki a váltó alapján jogokat érvényesit, terheli annak bizonyitása, hogy a törlés nem szándékos és hogy a törölt aláirásnak uj aláirással való helyettesitése a felek megállapodásának megfelelőleg, tehát jogosan történt, de oly esetben, amidőn az adós egy előző perben azzal védekezett, hogy az kereseti váltót, amelyen akkor a kibocsátói aláirás törölve volt, a váltóbirtokosnak követelése kiegyenlitéséül adta át, a váltón látható törlésből s a felperes törölt kibocsátói aláirásának ugyanazzal az aláirással helyettesitéséből kifogást nem merithet. (C. 533/1904. D. 97., 287.)

A váltónak elszakadt volta, ha nyilvánvaló, hogy az az összehajtásból eredhetett, még nem állapitja annak vélelmét, hogy a váltó megsemmisittetett. (C. 508/1891. M. D. 2., 44. G. D. 5., 42.

Ha a kereseti váltón nagyobbmérvü szakadás észlelhető, felperest terheli annak bizonyitása, hogy a szándékos megsemmisités látszatát magán hordó váltón alapuló követelése fennáll s a váltó nem szándékosan semmisittetett meg, hanem hogy az azon észlelhető hiányosság véletlenül származott. (C. 903/1899. M. D. 2., 39. G. D. 5., 39.)

A vétlen elszakitást felperes tartozik bizonyitani (C. 1123/1896.)

Azzal szemben, hogy a váltón szemlélhető elszakitások nem a váltónak összehajtásából és igy használatából, illetőleg a váltó papiranyagának szétmállásából keletkeztek, és azzal szemben, hogy felperes maga sem állitja, hogy a szakitások véletlenségből történtek, a V. T. 6. §-a alapján is azt kell következtetni, hogy a szakitások a váltót megsemmisitő czélzattal történtek, ennélfogva tehát felperesnek állott kötelességében bizonyitani azt, hogy a váltó az észlelhető széttépés daczára is megtartotta érvényét, vagy hogy tévedésből s nem szándékkal történt a széttépés stb. (C. 1123/1896. M. D. 2., 43. G. D. 5., 39.)

A több darabra széttépett váltó megsemmisitettnek vélelmezendő. (C. 156/1896. M. 8., 394. G. D. 5., 38.)

A váltó kellékeinek elbirálásánál a hamis aláirás sem bir befolyással, mert a V. T. 81. §-a értelmében ezáltal a többi valódi aláirások hatálya nem érintetik. (C. 616/1884. Jtk. 18., 84.) Közömbös a kibocsátói aláirás hamis volta is. (C. 66/1882. D. 31., 210.)

Ha a váltón a V. T. 3. §-ának 5. pontja szerint megkivánt kibocsátói aláirás megvan, a kibocsátói aláirás anyagi érvénytelensége a váltó alaki érvényét nem érinti ugyan. de ha bizonyitást nyer az a körülmény, hogy mind a két váltón szereplő egyén a kereseti váltót mint elfogadó irta alá, bizonyitva van az is, hogy ennek a váltónak, amelyen az alpereseken kivül más aláirás nincs, a kibocsátója hiányzik, ennélfogva ebből a váltóból az alperesekre nézve a V. T. 6. §-a értelmében kötelezettség nem származik. (C. 480/1906. Ju. 5., 130. H. D. 1., 45. K. J. 4., 115.)

II. A kibocsátó.

7. §. A kibocsátó a váltó elfogadásáért és kifizetéséért váltójogilag felelős.

A kibocsátó váltójogi kötelezettsége ki nem zárható s a saját rendeletre kiállitott váltónak kötelezettség nélküli forgatása a kibocsátónak a V. T. 7. §-án alapuló felelősségét nem érinti. (C. 260/1881. Jtk. 81., 24. C. 759/1888. D. 49., 219. C. 197/91. D. 59., 141. C. 1057/1892. D. 61., 197. C. 481/1892. D. 61., 283. B. T. 2005/1895. Ú. L. 95., 47.)

A V. T. 7. §-a értelmében a kibocsátó váltójogi felelősségén nem változtat az, hogy a váltóhitelező az elfogadónak részletfizetési kedvezményt engedett. (C. 1065/1895. M. D. 2., 47.)

A törvény mi támpontot sem nyujt arra, hogy épen a kibocsátónál a váltó birtokának puszta ténye elegendő lenne a perlési jog megállapitásához: tehát reá nézve is áll az általános szabály, hogy a váltóbirtokos csak mint rendelvényes vagy mint forgatmányos vagy akkor léphet fel fizetésre irányuló keresettel, ha a visszkereset alatt állván, a váltót visszaváltotta. (C. 611/1902. D. 91., 282.)

A váltón kibocsátóként szereplő kötelezett akkor sem követelhet fizetést a rendelvényestől, ha ez a váltó utóbb reá forgattatott, mert a V. T. 7. §-a szerint a kibocsátó a váltó kifizetéseért felelős lévén, a váltót beváltó forgatmányos pedig a kibocsátóval szemben is visszkereseti joggal birván, a váltót beváltó rendelvényes a forgatmányosnak jelentkező kibocsátótól ismét visszakövetelhetné a neki teljesitett fizetést. (C. 846. 1902. M. D. 2., 49. G. D. 5., 49.)

A saját váltó kibocsátója, ha a váltó reá forgattatik is, szintén kibocsátó társa ellen váltói uton fel nem léphet, mert ő mint egyenes adós csak azon váltójogi kötelezettségnek tett eleget, mely őt törvény szerint terheli, s mert az egyenes adós részéről teljesitett fizetés folytán a váltó czélját érvén, az további váltói jogok megszerzésére s bizonyitására nem alkalmas. (C. 195/1885. GC.)

Az együttes kibocsátók egyike által beváltott váltó alapján ezen beváltó az előzők ellen egymagában is érvényesitheti a váltójogokat. (C. 902/1904. K. J. 2., 322.)

A váltó szövege alatt levő aláirás kibocsátói aláirásnak lévén vélelmezendő, ezzel a vélelemmel szemben a váltóbirtokos köteles bizonyitani, hogy az intézvényezés kitöltése nélkül kapott váltót az illető váltóadós elfogadóként irta alá. (C. 690/1902. M. D. 2., 47. G. D. 5., 46.)

Ha az elfogadóként pereltnek névaláirása közvetlenül a szöveg alatt van a váltón és a kibocsátóként jelentkező személy névaláirása nyilvánvalólag beszurtnak jelentkezik, az vélelmezendő, hogy az elfogadóként perelt váltóadós eredetileg kibocsátói minőségben irta alá a váltót. (C. 188/1900. M. D. 2., 47. G. D. 5., 49.)

Ha a váltóbirtokos a váltót az eredetileg kibocsátói minőségben kötelezettséget vállalóra utóbb jogellenesen intézvényezte és igy azt intézvényezettnek tüntette ki, akkor ez a váltókötelezett sem mint elfogadó, sem mint kibocsátó nem marasztalható. (C. 1107/1904. K. J. 1., 22.)

Felperes a váltó kifizetését az elfogadó helyett teljesitvén, nincs váltójogi keresete a kibocsátó ellen. (C. 1405/1890. D. 57., 221.)

A váltó keltével megállapitott vélelemmel szemben a váltóbirtokos köteles bizonyitani, hogy az akkor kiskoru volt kibocsátó a váltót csak nagykoruságának elérte után irta alá vagy hozta forgalomba. (C. 126/1903. M. D. 2., 49. G. D. 5., 49.)

III. A forgatmány.

8. §. A rendelvényesnek jogában áll a váltót forgatmány utján másra átruházni.

Ha azonban a kibocsátó a váltó átruházását e szavakkal: »nem rendeletre« vagy más hasonértelmü kifejezéssel megtiltotta, a forgatmánynak váltójogi hatálya nincsen.

Ha a »nem rendeletre« kiállitott váltóban a »nem« szó töröltetett, a törlés jogosulatlanságát a perelt az a váltóadós tartozik bizonyitani, ki a tilalomból jogot származtat. (C. 441/1884. D. 38., 133.)

Rendelvényesként több személy együttesen megnevezhető, mely esetben a váltó forgatmányozására csak mindketten együttesen vannak jogositva. (C. 1113/1892. M. 4. 454.)

Habár a váltón külsőleg két kibocsátó jelentkezik is, ha bizonyittatik, hogy az egyik aláirás az intézvényezettől származik, a váltó jogszerüen ruházható át a voltaképeni kibocsátó forgatmányával. (C. 750. 1902. M. D. 2. 51.)

A »nem rendeletre« kibocsátott, de a forgatási tilalom daczára forgatott váltó alapján a forgatmányos köztörvényi engedményesnek tekintendő. (C. 441/1884. D. 38., 153.; C. 360. D. 34., 184.; C. 135. Ú. L. 84., 32.)

Az ily váltó is igazolja a birtokosi minőséget, de az igy igazolt birtokos nem tekinthető jóhiszemü harmadik személynek. (C. 1206/1900.)

Nem fogadja el a Curia azt a Táblai kijelentést, hogy a forgatói tilalomról való tudomásnak csak az volna a következménye, hogy alp. mindazokat a kifogásait, melyeket a tilalmat használó elleni jogviszonyból merithet, felhozhatná. (C. 1206/1900.)

Ha a váltó »nem rendeletre« van kiállitva, a további forgatmánynak váltójogi hatálya

nincs s igy a forgatmányos ezen az alapon nincs legitimálva. Köztörvényi engedmény hatályával a forgatmány ilyen esetben csak akkor bir, ha az engedményezés a forgatmány tartalmából kétségtelenül megállapitható, miből folyóan az üres hátirat ilyen esetben engedménynek nem tekinthető. (C. 1034/1893. D. 67., 226.)

9. §. A forgatmány által a váltóból eredő összes jog, különösen a továbbforgathatás joga is, a forgatmányosra átruháztatik. A váltó a kibocsátóra, az intézvényezettre, elfogadóra vagy valamelyik korábbi forgatóra is érvényesen átruházható és azok bármelyike által ismét tovább forgatható.

Az irni-olvasni nem tudó forgatónak hitelesitett kézjegye mellett átruházott váltó nem forgatmány, hanem engedmény erejével tekinthető csak átruházottnak, mert a váltótörvény 104. §-a szerint a váltóra keresztvonással vezetett nyilatkozat váltójogi hatálylyal nem bir. (C. 360/1883. D. 34., 184.)

A forgatmányos a kibocsátótól akkor is követelhet fizetést, ha ez a váltót előbb annak valamely előzőjének kifizette ugyan, de a váltót utóbb ismét forgalomba hozta. (C. 267/1891. M. D. 2., 53. G. D. 5., 54.)

A rendelvényes, ha a váltó reá visszaforgattatik, előző forgatói ellen kereseti joggal nem bir. Ezen szabály azonban nem hivatalból, hanem csak kifogás folytán alkalmazható. (C. 739/1884.; 773/1884.; 775/1884. P. T. 9., 99. C. 837/1884. M. Ig. D. 1., 173.)

Az elfogadóra vagy arra, aki az elfogadó helyett fizetett, a váltó joghatályosan nem forgatható, mivel az ilyen fizetéssel a váltó czélját érte. (C. 826/1897. Jtk. 97., 53. C. 123. 1898. Jtk. 98., 29. C. 1405/1890. D. 57., 221. C. 36/1898. Ü. L. 98., 12. C. 1183/1901. D. 90., 273.)

Forgatható a váltó váltójogi hatálylyal a kezesre is. (C. 919/1888. J. 88., 174. C. 1880/1891. D. 57., 234.)

Valamint váltójogilag hatályos a forgatmány az együttkötelezettek egyikére is, miért is a forgatónak saját forgató társa ellen is lehet kereseti joga. (C. 826/1897. D. 78., 191. C. 1348/1900. D. 85., 276.)

A kibocsátó társak egyikére történt forgatás azonban érvénytelennek nyilvánittatott. (C. 195/1885. P. T. 11., 85.)

A forgatmánynak a V. T. 9. §-án alapuló átruházó hatása a váltó alapján szerzett végrehajtási zálogjogra is kiterjed. (C. 1547. 1897. Ü. L. 97., 16.)

10. §. A forgatmány a váltónak vagy a váltó másolatának hátára, vagy a váltóhoz vagy a másolathoz csatolt lapra (toldatra) vezetendő és akkor is érvényes, ha a forgató pusztán nevét vagy czégét vezeti a váltó vagy másolat hátára vagy a toldatra (üres hátirat).

Ha a forgatmány aláirása a forgatmányos által kitörültetik, de az aláirás felett levő forgatmány tartalma nem, és a kitörült aláirás a kitörlő forgatmányos uj aláirásával pótoltatik, ezen utóbbi nem üres forgatmánynak, hanem a fentérintett forgatmány aláirásának tekintendő. (C. 170/1878. D. 20., 80.)

A váltótörvény 10. §-ának ama rendelkezéséből, mely szerint a forgatmány akkor is érvényes, ha a forgató pusztán nevét vagy czégét vezeti a váltó vagy a másolat hátára vagy a toldatra, következik, hogy a forgatmány kelte annak lényegét nem képezi, a forgatmány kelte tehát magában véve váltójogi szempontból közömbös lévén, alperesnek a forgatmánynak a váltó kibocsátásánál korábbi keltéből meritett kifogása törvényes alapot nélkülöz; s mert a váltó jogszerü birtokosa a V. T. 93. §-a értelmében jogositva van a váltón hiányzó bármely lényeges kelléket utólagosan is kitölteni, alperes pedig azt, hogy az utólagos kitöltés megállapodásellenesen történt, a jóhiszemünek tartandó felperes forgatmányos ellenében nem bizonyitotta; alperesnek a felebbezésben is hangsulyozott az az érvelése tehát, hogy kellékhiányos váltó nem is forgatható, szemben az idézett törvénytétel rendelkezésével, szintén alapnélküli. (C. 1057/1891. D. 61., 59.)

Az üres forgatmány alapján a váltó puszta átadása utján történt átruházása a váltónak váltójogi hatályu lévén, az ekként igazolt váltóbirtokos harmadik személy, aki ellen a jogelődje ellen fennálló jogviszonyból meritett kifogások nem érvényesithetők. (C. 1164/1899. D. 85., 65.)

Az üres hátiratnál az ür a forgatmányos kijelölésének hiányára, nem pedig a helyre vonatkozván, a váltóra vezetett üres forgatmány hatályát az nem érinti, ha a forgató névaláirása fölött kitöltésre szánt üres hely nincs is. (C. 1382/1902. M. D. 2., 55. G. D. 5., 56.)

A váltót üres forgatmánynyal ellátott felperes váltótulajdonosnak tekintendő, mert az üres forgatmány melletti átruházás csak akkor történik meg, ha a forgató a váltót tényleg továbbadja, mi ha meg nem történt, a hátirt nevét egyszerüen kitörölni jogositott felperestől a váltótulajdonosi minőség meg nem tagadható; s ha alperes kifogást nem tett, hivatalból ez egyáltalán

nem vehető figyelembe. (C. 939/1882. M. D. 2., 55. G. D. 5., 56.)

Az üres forgatmány a meg nem óvatolt váltóban lejárat után is felhasználható legitimatióra, egy a váltói kapcsolatban nem álló harmadik személy által. (C. 329. 1904. K. J. 2., 575. D. 98., 136.)

Ellenben a megóvatolt váltónál az arra az óvás előtt rávezetett üres forgatmány a váltókapcsolatban nem álló legitimátiójául már nem szolgálhat, mivel az az óvás alkalmával az ovatoló váltóbirtokos legitimátiójára felhasználtatott. (C. 815/1899.)

Üres forgatmány nem bir az engedmény kellékeivel s azt nem pótolhatja. (C. 1034. 1894. G. D. 5., 56.)

11. §. Minden váltóbirtokosnak jogában áll a váltón levő üres forgatmányokat kitölteni vagy a váltót e kitöltés nélkül ujabb forgatmánynyal tovább forgatni.

A váltóbirtokos jogositva van ugyan az üres hátiratot tetszése szerint kitölteni, de ha már egyszer e jogával élt, az érdekeltek tudta és beleegyezése nélkül nincs jogositva a kitöltött forgatmány tartalmát egyoldalulag kitörölni s helyébe egy másik forgatmányosnak a nevét beirni, az ilyetén utólagos forgatmány a váltótörvény szempontjából szabálytalan s aggályosnak tekintendő. (C. 317/1892. M. 4., 456.).

A váltóbirtokos nincs jogositva a kitöltött forgatmányban a forgatmányos nevének kitörlésével azt üres forgatmánynyá átalakitani. (C. 1424/1902. M. D. 2., 57. G. D. 5., 58.)

Nincs jogositva a váltó birtokosa az üres forgatmánynak a forgatmány természetével ellenkező és a forgató helyzetét sulyosbitó kitöltésére. Ugyanezért nem irható bele kezesi nyilatkozat. (C. 223/1880. D. 25., 81.)

Nem irható bele »óvás nélkül«. C. 733/1879. D. 24., 71. C. 827/1879. D. 25., 131. C. 1030. 1882. D. 29., 294.)

De annak bizonyitása, hogy a váltó az óvás elengedését is nélkülöző üres forgatmánynyal adatott tovább, a kifogásoló felet terheli. (C. 146/1900. B. T. 4129/1881. D. 31., 320. C. 1031/1881. D. 11., 294.)

12. §. A forgató a váltó minden későbbi birtokosának az elfogadás és kifizetésért váltójogilag felelős.

Ha azonban a forgató forgatmányához ily megjegyzést: »szavatosság nélkül«, »kötelezettség nélkül«, vagy valamely hasonértelmü kikötést csatolt, a forgatmány alapján őt kötelezettség nem terheli.

Valamely részvénytársaság részéről az általa forgatott váltóknak egy bizonyos pénzintézetnél leendő leszámitolása végett benyujtására meghatalmazott által tényleg benyujtott s escomptirozott váltó alapján a meghatalmazó részvénytársaság váltójogilag el nem marasztalható, ha be nem bizonyittatik, hogy a czégjegyzésre jogositottnak forgatói aláirása valódi, mert a váltói kötelezettség megállapitására kizárólag és egyedül alkalmas valódi aláirás hiányát nem pótolhatja az, hogy a váltó az escomptirozás végett a bemutatásra meghatalmazott által lett felperesnél benyujtva. (C. 1454/1889. P. T. 19., 29.)

A váltó hátára vezetett egyszerü aláirás, mely a megszakitott lánczolat után fordul elő, forgatói aláirásnak nem lévén tekinthető, váltókötelezettséget nem szül. (C. 197/1896. D. 85., 31. C. 993/1880. M. 4., 456.)

A kibocsátónak a váltó hátán látható névaláirása, amennyiben a váltó szövegében foglalt rendelvényezési nyilatkozattal összefüggésben nem áll, tulajdonképeni hátiratot nem képez és ezért váltójogi hatályossággal nem bir. (C. 533/1905. K. J. 2., 321. C. 315/1885. GC.)

A forgató nem követelhet kártéritést a váltóbirtokostól azon a czimen, hogy ennek késedelme miatt az ő visszkereseti joga a saját előzői ellen ezeknek bekövetkezett vagyontalansága okából sikeresen érvényesithető nem volt. (C. 1638/1894. D. 73., 173.)

13. §. Ha a forgatmányban a továbbadás ezen szavakkal: »nem rendeletre«, vagy más hasonértelmü kifejezéssel megtiltatott, a forgatmányost követőknek a tilalmat használó forgatók ellen visszkeresetük nincsen.

A forgatási tilalom ellenére átruházott váltó is igazolja a váltóbirtokosi minőséget s csak azt eredményezi, hogy az igy igazolt nem tekinthető harmadik személynek. (C. 1206/1900. M. D. 2., 59. G. D. 5., 61.)

Forgatási tilalommal ellátott váltóba foglalt üres forgatmány a váltóbirtokost legitimálja ugyan, de az ily váltóbirtokos nem tekinthető harmadik személynek. (C. 1080. 1905.)

Az »ohne Ordre« forgatmány nem tekinthető engedménynek. (C. 1034/1894. D. 67., 62.)

14. §. Ha a váltó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő

eltelte után forgattatik, a forgatmányos a forgatónak jogaiba lép.

Maga a forgató ezen esetben váltójogilag kötelezve nincsen.

Vajjon az üres forgatmány lejárat előttinek vagy utáninak tekintendő-e: nem a forgatmány keltének, hanem felhasználásának ideje veendő irányadóul; azon váltóbirtokos tehát, ki lejárat előtt kelt üres forgatmány alapján, de lejárat után jutott a váltó birtokába, csak az előző forgató jogaiba léphetett, s több jogot, mint amennyivel ez az elfogadó irányában birt, nem érvényesithetett. (C. 864/1879. D. 24., 53. C. 948. 1888. D. 81., 7.)

Annak a váltóbirtokosnak a jogszerzése, aki a váltó tulajdonát az óvás felvételére rendelt határidő eltelte előtt keletkezett üres forgatmány alapján ugyan, de a váltó átadásával mégis csak az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után szerezte meg, a váltótörvény 14. §-ának rendelkezése alá esik s igy mint utóforgatmányos csakis azokat a jogokat szerezte meg, melyekkel a forgató birt. (C. 239/1898. D. 79., 128.)

A váltó kelte előtti kelettel ellátott forgatmány aggályos volta hivatalból figyelembe nem vétetett, daczára hogy a váltóadós vitatta, hogy felperes nem harmadik személy; s igy ez a nem kifogásolt aggályos kelet az utóforgatmány vélelmét meg nem állapitja. (C. 872/1897. M. D. 2., 60.)

Ha az óvási határidő eltelte előtt, de az óvás felvétele után történt a forgatás, utóforgatmány esete áll be. (C. 948/1888. D. 51., 7. C. 1112/1881. M. Ig. D. 1., 58.)

Az utóforgatmány jogi hatálya az, hogy az adós a forgató elleni kifogásait a forgatmányos irányában is érvényesitheti. *A kir. itélőtábla:* Felperest mint váltókezest a forgatmány alapján a váltói utoni fellépési jog nemcsak akkor illeti meg, hogy ha a váltó reá annak lejárata előtt (V. T. 9. §.), hanem akkor is, ha az reá az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után forgatmányoztatott. (V. T. 14. §.) Az utóforgatmány ugyanis a magyar V. T. álláspontja szerint csak annyiban tér el az előforgatmánytól, és csak annyiban nem áll ennek sajátságos szabványai alatt, amennyiben a törvény másképpen intézkedik, t. i. annyiban, hogy a forgatmányos a forgató jogaiba lép s utóbbi váltójogilag kötelezve nincs, vagyis, hogy az utóforgatmányosra nem ruháztatik át a váltóból eredő összes jog, nem nyer önálló váltójogokat, nem tekinthető előzőjétől független harmadik személynek s mindazon kifogásokat türni tartozik, melyek előzőjével szemben fokozhatók lettek volna s hogy előzője vele szemben váltói uton nem felelős, minden más tekintetben azonban az utóforgatmány a rendes forgatmány szabályai alatt áll, jelesen pedig jogot ad a váltói utoni fellépésre. (C. hh. 880/1890. D. 57., 234. *Hasonló:* C. 1092. M. 4. 458. C. 474/1882. D. 34., 186. C. 948/1891. D. 56., 280. és C. 258/1899. D. 82., 297.)

A váltóadós az utóforgatmányos ellen is csupán a közvetlen előzőjével szemben fennálló kifogásokat érvényesitheti, ellenben a korábbi a lejárat előtti forgatmányossal szemben őt megillető kifogásokat az utóforgatmányos ellen nem érvényesitheti; az a forgatmányos azonban, aki bár a lejárat előtti üres forgatmány alapján a V. T. 11. §-a értelmében puszta átadás utján lejárat után szerezte meg a váltót, ha közben mások birtokában volt is a váltó, csakis a V. T. 14. §-a szerint utóforgatmányosnak tekinthető. (C. 239/1898. D. 79., 320.)

A rendelvényes is, aki üres forgatmány alapján lép fel az elfogadó ellen, engedményesnek tekintendő csupán, ha a váltó az üres forgatmány után több más személyek által forgatva volt és bizonyittatott, hogy a rendelvényes felperes a váltó birtokába az óvás felvételére rendelt határidő letelte után jutott. (C. 948/1890. Gr.)

Felperes a váltónak intézvényese lévén, az általa forgatott váltónak az ő birtokába visszajutásával ugy saját hátiratát, valamint az őt követő hátiratokat, a V. T. 55. §-a szerint jogositva volt kitörölni, ennélfogva pedig az ő váltóhitelezői minősége mint intézvényesé, a váltónak első birtokosaként még az óvás felvételét megelőző időből mutatkozik igazoltnak és kereseti jogot is az alperes mint előzője ellen nem utóforgatmány alapján, hanem az intézvényesi minőségben őt eredetileg megillető jogon érvényesit, aminek folytán alperes őellenében a V. T. 92. §-ához képest egyedül a váltójogból eredő vagy oly kifogásokkal élhet, amelyek őt a felperes irányában közvetlenül illetik, de ezek közé egy harmadik személynek teljesitett fizetés nem tartozhatik. (C. 267/1891. Jtk. 901.)

Ha a váltóból a forgatás időpontja ki nem tünik a részben, hogy a forgatmány az óvási határidő után vezettetett a váltóra, a bizonyitás a kifogásoló adósra hárul. (C. 513. 1898. D. 79., 175.)

15. §. Ha a forgatmányhoz ezen megjegyzés »behajtás végett«, »meghatalmazással« vagy más, a meghatalmazást kifejező megjegyzés csatoltatik, a forgatmány a váltó tulajdonát át nem ruházza; azonban a forgatmányos a váltóösszeget felveheti, óvással élhet, forgatója előzőjét a fizetés meg nem történtéről érte-

sitheti, a ki nem fizetett váltót beperelheti és a letett váltóösszeget felveheti.

Az ily forgatmányos jogait hasonló forgatmánynyal másra is átruházhatja; ellenben nem áll jogában a váltót tulajdonilag még az esetben sem átruházni, ha a meghatalmazási forgatmányban ezen kifejezés: »vagy rendeletére« foglaltatik.

Behajtás végetti forgatmányos, akire a váltó csak behajtás végett forgattatott, a V. T. 15. §-a értelmében saját nevében is indithat keresetet. (C. 440. D. 71., 106.)

Meghatalmazási hátirat esetén a forgató elleni kifogások a forgatmányos ellenében érvényesithetők. (C. 930/1901. D. 49., 163. C. 1011/1897. P. T. 33., 174. C. 1001/1897. Jtk. 98., 2. C. 313/1903.)

Ha a váltó csupán behajtás végett forgattatott, jóllehet ez magából a hátiratból nem is tünik elő, a behajtással megbizott felperessel szemben alperes élhet mindazokkal a kifogásokkal, amelyek őt a behajtással megbizó előzővel szemben megilletik. (C. 1334/1905. H. D. 1., 127.)

A váltóhitelező, kinek a váltót saját előzője már kifizette, jogositva van ugyan a váltót saját neve alatt a kifizető előző javára érvényesiteni, de tartozik mindazokat a kifogásokat tűrni, melyek a perbefogott váltóadóst a kifizető előző, mint tulajdonképeni váltóbirtokos ellen megilletik. (C. 10/1902. Gr.)

Az adósok a váltótulajdonosnak a behajtás végetti forgatmányossal szemben való netáni jogainak megóvására hivatva nincsenek. (C. 1228/1879. D. 23., 79.)

IV. Engedmény.

16. §. A váltóból eredő jogok engedmény utján is átruházhatók oly hatálylyal, hogy az engedményes jogait az elfogadó és az engedményező előzői ellen váltói uton érvényesitheti.

Az engedményt, ép ugy mint a hátiratot, magára a váltóra vagy annak másolatára, vagy a váltóhoz avagy a másolathoz csatolt lapra (toldatra) kell vezetni.

Engedményesnek tekintetett az a forgatmányos, akire a váltó a V. T. 104. §-a ellenére hitelesitett kézjegygyel ruháztatott át az irni s olvasni nem tudó forgató által. (C. 360/1883. M. D. 2., 65. G. D. 5., 67.)

Ha a váltókövetelés a megbizott ügyvédre engedményeztetik és az ügyvéd által saját nevében inditott váltóperben nem tétetik az ügyvédi rendtartás 54. §-ára alapitott kifogás, a követelés megitélendő. (C. 844/1904. K. J. 3., 85.)

A váltóengedményezésre a meghatalmazott ügyvéd, különös szabályszerü megbizás nélkül, jogositva nincs; már pedig a csatolt átruházási okiratot nem felperes jogelőde, hanem ennek ügyvéde állitotta ki, ennek meghatalmazása pedig csak törvénykezési ügyletekre vonatkozik s igy az nem alkalmas a váltó tulajdoni jogának átruházására és pedig annál kevésbbé, mert ily engedményre az 1868 : LIV. t.-cz. 553. §-a értelmében biróilag vagy közjegyzőileg hitelesitett meghatalmazás szükséges. (C. 459/1887. M. D. 2., 65. G. D. 5., 68.)

Az engedményes az engedményező ellen váltói keresetjoggal nem bir. (C. 1014/1882. D. 31., 147.)

A váltó jogszerü birtokosa ellen nem érvényesithető az a kifogás, hogy az utóbbi abbeli követelését engedményileg harmadik személyre ruházta. (C. 1128/1885. M. 4., 460.)

A váltó toldatára vezetett engedmény még abban az esetben is igazolja a váltóhitelező váltóbirtokosi minőségét, ha az a per folyama alatt, a kifogások beadása után, vezettetett rá. (C. 909/1900. M. D. 2., 64.)

Az elveszett és megsemmisitett váltó tulajdonosa a váltóból eredő jogait a V. T. 16. §-ában körülirt hatálylyal engedmény utján másra ruházhatja. Az ily engedmény érvényességéhez nem kivántatik, hogy az a megsemmisitést kimondó végzésre vezettessék. Az engedményest a kereseti jog akkor is megilleti, ha az engedmény a megsemmisitési eljárás folyamatba tétele előtt kelt. (C. 506/1885. D. 41., 27.)

A váltóügylet alapjául szolgált követelés átruházásával még nem ruháztatott át a váltó is. (C. 911/1901. D. 90., 127.)

Váltókövetelési jog a váltón kivül is átruházható. (C. 798/1892. D. 61., 101.)

A váltótörvény előmunkálataiból kitünik, hogy a váltótörvény 16. §-a a váltókövetelés engedményezéséről nem általában intézkedik, hanem csak az engedmény egy különös váltójogi hatálylyal felruházott faját hozza be, emellett azonban a váltókövetelésnek közönséges engedményezését sem zárja ki. (C. 786/1899. D. 84., 42. és C. 798. 1891. J. 92., 106.)

A nem a váltóra vezetett engedmény csak kötelmi igényt létesit az engedményező irányában, a váltót azonban annak tényleges átadása előtt még át nem ruházza. (C. 1547/1897. Ü. L. 97., 16.)

A nem váltói uton a váltó birtokába jutott rendelvényes csak engedményesnek tekintendő. (C. 279/1899. M. D. 2., 62.)

Az engedményes az engedményezővel szemben fennálló viszonyból meritett kifogásokat türni tartozik. (C. 159/1894. M. 8., 418.)

A végrehajtási törvény 126. §-a értelmében átruházott váltó ellen mindazok a kifogások érvényesithetők, melyek a kifogásoló alperest az eredeti hitelező ellen megillették, mert itt engedmény esete forog fenn, a V. T. 16. §-a értelmében pedig az engedményes az engedményező jogaiba lép. (C. 863/1895. M. D. 2., 62. G. D. 5., 67.)

Ha a váltóbirtokos a váltóper folyama alatt a váltót, a sommás végzés kibocsátása után is, engedmény utján átruházta, az engedményes a pert folytatni jogositva van. (C. 336/1892. M. D. 2., 65. G. D. 5., 67.)

A marasztalt adóstárs engedmény alapján a többi kötelezettek ellen végrehajtást nem kérhet. (B. T. 3408/1895. M. D. 2., 65. G. D. 5., 64.)

Az engedményes váltókötelezett kérelmére, a többi váltókötelezett ellen nem rendelhető el a végrehajtás azon az alapon, hogy a váltóbirtokos birói határozaton alapuló jogait a fizetést teljesitett váltókötelezettre engedményileg átruházta. (Szegedi itélőtábla 3. sz. polg. határozata. M. D. 2., 65.)

Elfogadás végetti bemutatás.

17. §. A váltóbirtokosnak jogában áll a váltót — a vásári váltók kivételével — elfogadás végett az intézvényezettnek lejáratig bármikor bemutatni és az elfogadás nem teljesitése esetében óvással élni. Ellenkező megállapodásnak váltójogi hatálya nincsen.

A váltó puszta birtoka jogot ád az elfogadás végetti bemutatásra és, az elfogadás nem teljesitése esetében, a váltó óvatolására.

Az elfogadás hiánya miatt a V. T. 17. §-a szerint felvett óvás csupán a biztositási visszkeresetre nézve bir jelentőséggel és az elfogadás végetti bemutatás és óvás felvételének elmulasztása nem vonja maga után a forgatók elleni visszkereseti jog megszüntét, hanem csak azzal a következménynyel jár, hogy a váltóbirtokos elfogadás hiánya miatt a V. T. 25. §-a szerint biztositási visszkeresettel nem élhet; mert a V. T. 17. §-a nem kötelességet ró a váltóbirtokosra, hanem csak jogot ád neki a váltót — a vásári váltók kivételével — az intézvényezettnek a lejáratig elfogadás végett bármikor bemutatni. (C. 12/1894. M. D. 2., 6. G. D. 5., 68.)

18. §. A hazai vásárokra szóló váltók a vásár tartama alatt a 35. §-ban foglalt fizetési határidőig elfogadás végett bármikor bemutathatók.

19. §. A lát után bizonyos időre fizetendő váltókat, a forgatók s a kibocsátó elleni visszkereset különbeni elvesztésének terhe alatt, a váltóban foglalt különös meghagyáshoz képest, ilyennek nem létében pedig a kiállitástól számitandó két év alatt kell elfogadás végett bemutatni.

Ha az ily váltón valamelyik forgató forgatmányában különös bemutatási határidőt jelölt ki, az ő váltójogi kötelezettsége megszünik, ha a váltó a kijelölt határidő alatt elfogadás végett be nem mutattatik.

20. §. Ha a lát után bizonyos időre fizetendő váltó elfogadása kieszközölhető nem volt, vagy ha az intézvényezett az elfogadás keltezését megtagadja, a váltóbirtokos, a forgatók és a kibocsátó elleni visszkereset elvesztésének terhe alatt, a váltónak kellő időben történt bemutatását a 19. §-ban érintett idő alatt felvett óvással igazolni tartozik. Az óvatolás napja ily esetben bemutatási napnak tekintetik.

Ha az óvás felvétele elmulasztatott, azon elfogadóra nézve, ki az elfogadást nem keltezte, a váltó lejárata a bemutatási határidő utolsó napjától számittatik.

VI. Az elfogadás.

21. §. Az elfogadást magára a váltóra kell ráirni.

Minden, a váltóra vezetett s az intézvényezett által aláirt nyilatkozat feltétlen elfogadásnak tekintetik, amennyiben abban világosan kifejezve nincsen, hogy az intézvényezett az elfogadást vagy általában nem, vagy csak bizonyos megszoritásokkal kivánta teljesiteni.

Feltétlen elfogadásnak tekintetik az is, ha az intézvényezett nevét vagy czégét minden hozzáadás nélkül a váltó előlapjára irja.

A megtörtént elfogadást visszavonni nem lehet.

Abból, hogy a kereskedő a váltón keresztül írta alá a váltót, következtetni lehet arra, hogy ő mint intézványezett kívánta aláírni a váltót s hogy a váltón akkor más intézvény még rajta nem volt. (C. 1001/1905. K. J. 3., 508.)

Az intézványezett a váltó hátára is joghatályosan vezethet elfogadói nyilatkozatot. (C. 153/1901. M. D. 2., 73. G. D. 5., 73.)

A váltó elfogadásának érvényessége nem tételeztetik fel attól, hogy az a váltó kiállításának helyén és napján eszközöltessék. (C. 878/1885. Ü. L. 86., 2. D. 43., 8.)

Az elfogadás érvényességének nem árt, ha a váltó keltténél korábbi is. (C. 878/1885. Ü. L. 86., 2.)

A lejárat utáni elfogadás is érvényes. (C. 424/1898.)

Feltétlen elfogadásnak tekintetik, ha az intézványezett »előttem« szót tesz neve mellé. (B. T. 214/1879. D. 28., 265.)

A »kezes« szónak jogosulatlan kitörlése nem teszi az intézványezettet elfogadóvá. (C. 557/1897. Jtk. 97., 52.)

Az, hogy a váltón az alperesek aláírásakor az »elfogadjuk« szó nem volt beírva, a váltótörvény 21. §-a szerint figyelembe nem vehető kifogás. (C. 1057/1892. M. D. 2. 74.)

A váltóelfogadvány értékét nem csökkenti, ha intézványezett a váltót más, mint az azon kitett név alatt fogadja el, amennyiben intézványezettnek az elfogadóval azonossága kétségtelen. (C. 996/1881. D. 29., 198. és C. 1248/1893. M. 4., 463.)

A Stein K.-ra intézványezett és igy aláirt váltó alapján a perbe vont azonos Stein K. Mór marasztalandó, annak daczára, hogy nem is felel meg ez az aláirás az ő teljes nevének. (C. 650/1904. K. J. 2., 201.)

A »J. Kartschoke és fia« czégre kötelező a »Joh. Kartschoke & Sohn« váltóaláírás, ha ezen aláirás az erre jogositott czégtagtól ered. (C. 1570/1904. K. J. 2., 522.)

A teljes vezetéknévnek a váltóra való írása nélkül — »H. Miksa« — váltói kötelezettség nem vállalható. (C. 65/1886. D. 48., 4. P. T. 11., 52.)

Ha a váltóra vezetett elfogadói aláirás alperes polgári nevét képezi, s alperes személyiségének s annak, mint szerződési akaratot nyilvánitó személynek megjelölésére előnév használata nélkül is alkalmas, annak, hogy nevét előnévvel vagy anélkül irta-e, hatályt tulajdonitani nem lehet. (C. 499. 1883. D. 35., 261.)

A váltó a papi méltóságban használni szokott név alatt is joghatályosan elfogadható. Az intézványezett megnevezéséhez elegendő, ha az általa a közéletben használni szokott néven történik az intézványben a megnevezés, s miután alperes beismerte, hogy papi méltóságánál fogva az intézványben foglalt keresztnevet használja, s hogy a reá intézett váltót papi nevén elfogadta, illetőleg »M. Metropolit« szavakat a váltó előlapjára sajátkezüleg reávezette, ugy az intézvény, valamint a V. T. 21. §-a szerint az elfogadás is váltójogi érvénynyel bir. (C. 58/1884. D. 37., 144.)

A valamely be nem jegyzett közkereseti társaságra intézványezett váltót aláiró egyik tag elfogadónak tekintendő. (C. 72/1903. M. D. 2., 68. M. D. 5., 70.)

»Elfogadom« jelző nélkül a nem intézványezett aláirása. A váltó felperesre lévén intézve, az alperesnek a váltón levő aláirása, ha az »elfogadom« jelző nélkül van a váltóra vezetve, nem állapit meg váltói kötelezettséget, mert a nem reá intézvényezett váltót elfogadottnak az alperes csak akkor tekinthető, ha kifejezetten az elfogadást is reá vezette a váltóra, enélkül a V. T. 21. §-a értelmében nincs elfogadmány, mert a váltóra keresztbe tett puszta aláirás nem állapitja meg az elfogadói kötelezettséget. (C. 1166/1895. M. D. 2., 71. G. D. 5., 69.)

A váltótörvény azt, hogy a váltót az intézványezettől különböző harmadik személy fogadja el, nem tiltja ugyan, de ily esetben magából a váltóból kell kitünni az elfogadásra irányult akaratnyilvánitásnak. (C. 1049/1902. M. D. 2., 69.)

Abból, hogy névbecsülési elfogadóként oly személy is kötelezheti magát, ki a váltón mint intézványezett vagy szükségbeli utalványozott megnevezve nincs, azt kell következtetni, hogy ily személy közönséges elfogadása által is vállalhat váltói kötelezettséget. (C. 1071/1890. D. 52., 110.)

A társaság képviselője a társaság nevében a váltót saját rendeletére jogérvényesen el nem fogadhatja. (C. 1013/1902. M. D. 2., 71. G. D. 5., 74.)

A forgató intézványezett elfogadónak nem tekinthető, ha a váltó tartalmából megállapitható, hogy ő a saját rendeletre szóló váltót forgatta és e reá vonatkozó intézvény utóbb beszurtnak jelentkezik. (C. 182/1896. M. D. 2., 71.)

Az elfogadóval együtt kötelezettnek csak az tekinthető, akivel szemben magából a váltóból megállapitható, hogy az elfogadóval együttes kötelezettség elvállalásának szándékával irta alá a váltót. (C. 1430/1902. M. D. 2., 70. G. D. 5., 74.)

Az, aki a váltót az intézványezett elfogadói nyilatkozata alatt aláirta, ha a váltó nem is volt ő reá is intézványezve, minthogy nevének az intézványezett elfogadói nyilatkozata alá való irásával ennek váltónyilatkozatát magáévá tette, az intézványezettel együttes elfogadói kötelezettséget vállalt. (C. 89/1901. D. 39., 60. és D. 52., 110.)

Ha a váltó alperesre intézványezve nincs s alperes azt nem is az intézványezettnek elfogadói nyilatkozata alatt vagy mellett látta el névaláírással, de névirása mellé oly megjegyzést sem tett, melyből meg-lehetne állapitani, hogy ő az intézványezettnek elfogadói nyilatkozatát akarta mint együtt kötelezett magára nézve kötelezőnek elfogadni: alperes sem az elfogadónak, sem az elfogadóval együtt kötelezettnek, de az elfogadó kezesének sem tekinthető, mert a váltóra alperesnek a V. T. 66. §-ának megfelelő kezességi nyilatkozata nincs rávezetve. (C. 887/1903.)

A váltó elszakitásának jogszerüsége. A váltó elfogadása után véghezvitt az a cselekménye az intézványezettnek, hogy a hozzá csak meghatározott czéllal, de nem megsemmisités illetőleg elszakitás végett küldött váltót elszakitotta, sem az elfogadási nyilatkozat hatályára, sem az ebből folyó fizetési kötelezettségre befolyással nincs. (C. 461. 1887. D. 46. 303. és C. 402/1883. P. T. 9. 28.)

A más személyre intézványezett váltó az intézványezettként nem szereplő aláiró részéről elfogadottnak csak akkor tekinthető, ha ez a váltó aláirásánál az »elfogadást« is kifejezetten reávezette a váltóra. Együttkötelezettnek az ilyen személy csak akkor tekinthető, ha neve alatt vagy az elfogadó vagy a kibocsátó neve alatt fordul elő. Aki tehát a váltóban intézványezettnek megnevezve nincsen és a váltót az elfogadás jelzése nélkül nem az intézványezett neve alatt, hanem a váltószövegen kivül keresztben irja alá, nincs váltójogilag kötelezve. (C. 739/1904. K. J. 2., 498. D. 98., 191.)

Az elfogadás jogi hatálya megszünik, ha maga a váltóbirtokos szándékosan törölte ki az elfogadást. (C. 201/1891. Jtk. 49. M. 8., 413.)

22. §. Az intézványezett az elfogadást a váltóban kitett összeg egy részére szorithatja; minden más megszoritás az elfogadás teljes megtagadásának tekintetik. Az elfogadó azonban ily esetben is nyilatkozatának tartalma szerint váltójogilag felelős.

A váltó összegének kivételével minden más megszoritás az elfogadás teljes megtagadásának tekintendő. A V. T.-nek 22. §-ában foglalt ez a rendelkezés ugy értelmezendő, hogy a váltóbirtokos a váltót el nem fogadottnak tekintheti és ennek folytán a körülményekhez képest őt megillető jogait érvényesitheti (V. T. 25. §.); de az elfogadó ily esetben is nyilatkozatának tartalma szerint váltójogilag felelős, mint ezt ugyanaz a szakasz világosan kimondja. (C. 1160/1889. D. 55., 67.)

A határozott fizetési határnappal ellátott váltót nem teszi kellékhiányossá az a körülmény, hogy az intézványezett neve mellett más fizetési idő van kitüntetve, mert ez csak megszoritását jelenti az elfogadásnak, mely reá nézve hatályos ugyan, de a váltó érvényét nem érinti. (C. 502/1898. M. D. 2., 72.)

Az az elfogadás, hogy két forint heti részletben fogadom el, a váltót kellékhiányossa nem teszi, hanem korlátolt elfogadás, mely a V. T. 22. §-a értelmében megtagadásnak tekintendő s igy nem szül kötelezettséget. (C. 252/1898. P. T. 36., 169.)

23. §. Az intézványezett az elfogadás alapján az elfogadott összegnek lejáratkor leendő kifizetéséért váltójogilag felelős.

Az elfogadás az intézványezettet a kibocsátó irányában is váltójogilag kötelezi; ellenben az intézványezettet, elfogadása alapján, a kibocsátó ellen váltójogi kereset nem illeti.

Az elfogadó váltójogi kötelezettsége a fedezeti viszonytól független. Csupán az értékadós kikötése alapján emelhető kifogás az érték ki nem szolgáltatásából és csakis azzal szemben, kivel a megállapodás létesült, vagy aki a váltó megszerzésekor a kikötésről tudott. (C. 1529/1901. D. 91., 188.)

Ha a váltón elfogadóként jelentkező váltóadós azzal a kifogással él, hogy ő mint kibocsátó irta alá a váltót s a váltó utólag lett reá intézványezve, nem elegendő azt bizonyitania, hogy ő mint kibocsátó akarta magát kötelezni, hanem kötelessége azt is igazolni, hogy az intézványezés később jogtalanul eszközöltetett, vagyis hogy felperes megállapodás-ellenesen irta alperest intézványezettnek a váltóba. (C. 360/1891. M. D. 2., 74.)

Az elfogadónak váltón alapuló fizetési kötelezettségét a kibocsátó részéről teljesitett fizetés meg nem szünteti, ha csak a fizetés nem egyszersmind az elfogadó érdekében is történt. (C. 10/1892. D. 37., 167.)

Az a körülmény, hogy a váltó egyik elfogadója köztörvényi uton pereltetett, a másik elfogadó váltójogi kötelezettségén nem változtat. (C. 804/1903. Ju. 1., 344.)

A V. T. 23. §-ának határozott és világos azon rendelkezésével szemben, mely szerint a váltóelfogadó az elfogadott összegnek lejáratkor leendő kifizetéséért váltójogilag felelős, ezzel ellenkező oly kereskedelmi szokásra, melynek értelmében a váltóösszegből

a postabérnek megfelelő összeg levonható, sikerrel hivatkozni nem lehet; a V. T. nem teszi kötelességévé a váltóbirtokosnak azt, hogy a nála telepitett váltónak részben kifizetése esetében az elfogadót külön értesiteni tartozzék arról, miszerint követelésének ki nem fizetett részéhez való jogát fentartja, ily értesitésnek elmulasztása tehát nem vonhatja maga után a váltón alapuló követelés nem törlesztett része követeléséhez való jognak elvesztését. (C. 1237. 1890.)

Ha a lejárat napján távirati utalványnyal küldetik is a hitelezőnek a lejárt összeg, de a hitelező a lejárati nap után kapta meg a pénzt, a késedelem beállottnak tekintendő. (C. 834/1884. J. 85., 54.)

Nem szükséges, hogy a kibocsátó avégből, hogy a váltót az elfogadó irányában érvényesithesse, azt előbb magára forgattassa, ugyanis: a kibocsájtó a rendelvényesnek visszkereseti kötelezettség alatt álló előzője levén, őt a váltóbirtoklás alapján a fizetés felvételére (s a nem fizető elfogadó elleni kereset inditására) jogositottnak kell tekinteni az okból, mert e ténykörülmény ama vélelmet alapitja meg, hogy a váltót annak lejárata után visszkereseti kötelezettsége alapján váltotta magához. (C. 843/1885. P. T. 11. 18. és C. 658/1890. P. T. 21., 12.)

Azonban, ha az ellenkező bizonyitásával az a vélelem, hogy a kibocsátó a váltót beváltotta, lerontatott, a másnak rendeletére kiállitott váltónak puszta birtoka a kibocsátót az elfogadó irányábani keresetinditásra nem legitimálja (C. 611/1892. D. 91., 282. és M. 15., 315.)

A fizetés által már kiegyenlitett váltó ujabban érvényesithető, ha az egy más tartozásra a hitelezőnek visszaadatik, mert ha a váltó kifizetés által czélját éri, valamely jog érvényesitésének alapjául rendszerint nem szolgálhat ugyan, de ha a szerződő felek az egyszer már kifizetett váltót, közös megegyezéssel, a váltóhitelezőnek más jogviszonyból származtatott követelése fejében követelési jogalapul kijelentik s e czélból a váltót a váltóhitelezőnek birtokában hagyják, a szerződő felek akaratánál fogva nem forog fenn akadály arra nézve, hogy ennek alapján ujabb követelési jog érvényesittessék, mert az igy visszaadott váltó a kifizetettől jogilag különböző más váltónak tartandó. (C. 1148/1888. Gr.)

24. §. Ha a váltón az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely van kijelölve, és a váltón még kitüntetve nincsen, hogy a fizetés ki által lesz teljesitendő, az intézvényezett az elfogadás alkalmával telepest kijelölni jogositva van. Ha ez meg nem történt, az tételeztetik fel, hogy az intézvényezett maga kivánja a telep helyén a fizetést teljesiteni.

A telepitett váltó kibocsátója az elfogadás végetti bemutatást a váltón megrendelheti.

E meghagyás teljesitésének elmulasztása a kibocsátó és a forgatók elleni visszkereset elvesztését vonja maga után.

A váltóban fizetési személy megjelölésének nem az a joghatálya, hogy az elfogadó ennek a személynek tartozik a váltó kiadása ellenében fizetni, hanem az, hogy az elfogadó ennél a személynél, illetve ezen személy által fogja a fizetést, a váltó bemutatása ellenében a váltóbirtokos kezéhez teljesiteni. (C. 371/1906. H. D. 1., 160.)

A váltó akkor telepitett, midőn a külön kijelölt fizetési hely az intézvényezett lakóhelyétől földrajzilag különböző: ugyanazért nem telepitett azon váltó, melyben fizetési helyül az intézvényezettnek a váltón megnevezett lakhelyét képező községgel teljesen összeépitett, közigazgatási szempontból külön nem álló község van megjelölve. (C. 98/1889. D. 50., 314.)

Ugyszintén oly váltó, melyen a fizetési hely ekkép van megjelölve: »W. A. S. Budapesten, fizetendő Ó-Budán B. M.-nál« nem telepitett, miután azon az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely, amennyiben Ó-Buda Budapestnek, mint fizetési helynek, az 1872 : XXXVI. t.-cz. 1. §-a szerint csak egyik részét képezi, kijelölve nincs. (C. 83/1884. P. T. 8., 100. és C. 585/1886. P. T. 13., 106.)

Az intézvényezett lakásától különböző fizetési helyiségnek (lokalitás) ugyanazon községben kijelölése által nem válik a váltó telepitetté, még akkor sem, ha a fizetés teljesitésére az intézvényezettől különböző személy ki is jelöltetik. (C. 694/1878. D. 21., 125. C. 806/1879. D. 24., 123. C. 1004. 1881. D. 29., 39. C. 960/1882. D. 32., 186. C. 16/1883. D. 32., 113. C. 84/1883. D. 33., 15. C. 1214/93. D. 65., 173. C. 83/1884. P. T. 8., 100. C. 1199/1886. P. T. 13., 198. C. 194/1890. P. T. 20., 76. C. 497/1890. P. T. 29., 239. C. 1104/1895. P. T. 33., 6.)

Azonban az előbb emlitett esetekben is a bemutatás és óvás a kijelölt fizető irányában s a kijelölt külön fizetési helyiségben eszközlendő. (C. 806/1879. D. 24., 123. C. 960/1882. D. 32., 186. C. 16/1883. D. 32., 113. C. 497/1890. P. T. 29., 239. C. 1214/1893. D. 65., 173.)

Ha a váltóban az intézvényezett elfogadó önmaga helyett a saját lakhelyéül szolgáló

városban a leszámitoló pénzintézetet vagyis magától különböző harmadik személyt jelölt meg fizető személyül, illetve ennek helyiségét fizetési helyiség gyanánt, akkor ezen nem telepitett váltó joghatályosan mutattatott be fizetés végett a pénzintézetnek mint fizető személynek és igy a váltókötelezett elleni jogok fentartása czéljából joghatályosan vétetett fel az óvás a pénzintézet ellen. Ily esetben tehát a váltó fizetés végett nem az elfogadónak, hanem az ugyanazon helységben lakó pénzintézetnek mutatandó be óvás felvétele czéljából. (C. 212/1904. M. D. 10., 232.)

Minthogy a külön fizetési helynek magából a váltóból kell kétségtelenül kiderülnie: a »fizetendő a kibocsátónál« kitétellel ellátott váltó nem tekinthető telepitettnek. (C. 180/1886. P. T. 12., 138. és J. 86., 142.)

A váltó jellegének megbirálásánál a váltó külső alakja lévén irányadó, az a körülmény, hogy az intézvényezettnek a váltóban kitett lakóhelye nem felel meg a valóságnak, hanem tényleges lakóhelye összeesik a váltóban kitett fizetési helylyel, nem szünteti meg a váltónak telepitett minőségét. (C. 295/1905. K. J. 2., 525. D. 98., 218.)

»Fizetendő Debreczenben, a közgazdasági bank részvénytársaságnál, annak az osztrák-magyar banknál levő giroszámlája által« telepes kijelölésének tekintendő, mert a váltó az intézvényezett lakhelyétől (Berettyó-Ujfalu) különböző helyen (Debreczen) lévén fizetendő, a váltó az 1876 : XXVII. t.-cz. 24. §-ában foglalt rendelkezés folytán abban meg van nevezve az a jogi személy is (közgazdasági bank részvénytársaság), aki az elfogadó helyett a fizetést teljesiti: kétségtelen az, hogy ez a jogi személy telepesnek tekintendő; a váltóra vezetett az a kitétel pedig: »annak az osztrák-magyar banknál levő giroszámlája által« helyes értelmezés szerint nem a helyiséget határozza meg, ahol a telepes a váltó értékét a váltó hitelezőjének kifizeti, hanem csak a módot jelöli meg, amelyen az elfogadó a fedezetet a telepesnek be fogja küldeni. Ezek szerint a váltó telepitett. (C. 474/1899.)

A kereseti váltón látható telepitési nyilatkozathoz (fizetendő A. Ádám fia urnál Budapesten) eredetileg a következő, jelenleg törölt megjegyzés volt csatolva: »annak az osztrák-magyar banknál levő giroszámlája utján.« A fenti megjegyzés, helyesen értelmezve, nem a helyiséget határozza meg, ahol a telepes a váltótulajdonosnak fizetni fog, hanem csak a módot jelöli meg, amelyen az elfogadó a telepesnek a fedezetet be fogja küldeni. Minthogy azonban az a viszony, mely a fedezet tekintetében az elfogadó és a telepes közt fennáll, a váltótulajdonosnak a váltókötelezettekhez való jogviszonyára nézve általában közömbös, sem a fenti megjegyzés, sem annak utólagos kitörlése felperes jogaira befolyással nincs s az óvás, ha maga a telepités érvényes, a V. T. 43. §. értelmében A. Ádám fia czégnél, mint a váltón kitett telepesnél, helyesen vétetett fel. (C. 1718/1895. D. 73., 181.)

Fizetendő »N. N. urnak Budapesten« vagy az intézvényezett lakhelyén Kecskeméten kitétel esetén a váltó az első helyen telepitettnek tekintendő. (C. 69/1887. D. 45., 178.)

A váltó előlapján látható az a kitétel: fizetendő »özv. P. Andrásné urnőnek Hernád-Németiben«, telepesmegjelölésnek nem tekinthető ugyan, de ha az idézett szavak a váltón azon a helyen fordulnak elő, amelyre a telepitést irni szokás és ha nem vitás, hogy tévedésből iratott »P. Andrásné urnőnél« szavak helyett — a váltó a nevezett személynél telepitettnek tekintendő. (C. 672/1900. M. D. 2., 279. G. D. 5., 82.)

A váltóban foglalt az a kifejezés »fizetendő Debreczenben nálam«, kibocsátónál történt telepitésnek tekintendő. (C. 250/1900. M. D. 2., 279. G. D. 5., 82.)

»Fizetendő esetleg N.-Becskereken az osztr.-magy. banknál« telepitésnek tekintendő. (C. 582/1902. M. D. 2., 78.)

Ha a váltó az elfogadó lakhelyétől különbözően az osztrák-magyar bank szentesi mellékhelyénél fizetendő, ez a váltó telepitett ugyan, de az óvás a telep helyén az intézvényezett ellen veendő fel, mert az osztrák-magyar bank mellékhelye nem bejegyzett czég és csak akkor lenne telepesnek tekintendő, ha egyuttal meg volna a váltóban nevezve az a physikai avagy jogi személy, aki ezt a mellékhelyet személyesiti. (C. 1335/1896. P. T. 34., 11. és C. 661/1896. D. 76., 80.)

Telepitett azon váltó, amelynél az intézvényezett Mezőturon lakik, fizetési helynek pedig »Budapest vagy Mezőtur« van megjelölve, mert fizetési helynek, a V. T. 7. §-a alapján, ily esetben az első, tehát Budapest tekintendő. (Curia 69/1887. D. 45., 178.)

Ha a váltó az elfogadó lakhelyétől különbözően Tiszafüreden a községi adópénztárnál fizetendő, ez ugyan telepitett váltó, de telepes megnevezése nélkül, mert a községi adópénztár sem physikai, sem jogi személy és igy csak azt a helyiséget (localitást) jelenti, ahol az intézvényezett maga kivánta a telep helyén Tiszafüreden a fizetést teljesiteni. (C. 132/1896. M. D. 2., 79. G. D. 5., 81.)

A váltó tartalmában előforduló ezen kifejezés: »fizetendő a b.-gyarmati takarékpénztárnál« nem azon telepes megjelölését, aki által a fizetés teljesittetni fog, képezi, hanem a helyiséget tünteti fel, hol az elfogadó a fizetést tenni fogja. (C. 16/1883. D. 32., 71.)

»Szőnyegház Budapest, Károly-körut 26« nem foglalja magában telepes kijelölését, miután a megjelölés nem személyre vonatkozik, hanem csupán csak egy czégtoldatra. (B. T. 2198/1905.)

»Szőnyegház Budapesten« megjelölés nem telepest, hanem fizetési helyiséget jelent még akkor is, ha a »Szőnyegház Stern Testvérek« czég be van jegyezve. (C. 215/1906. Ju. 5., 196.)

»Fizetendő M.-en a takarékpénztárban« nem a telepes személyének megjelölése, hanem a telephelyen azt a helyiséget jelenti, ahol az elfogadó maga kivánja a fizetést teljesiteni; az óvás tehát a takarékpénztárban az elfogadó ellen veendő fel. (C. 452/1894. M. D. 2., 77.)

Intézvényezett lakhelye alatt előforduló ennek a kitételnek: fizetendő Jászberényben a Jász kerületi népbank és takarékpénztárnál, helyesen csakis az az értelem tulajdonitható, hogy a váltó elfogadója a fizetést ezen intézet által igérte teljesiteni, miből következik, hogy a nevezett intézet képviselőjének történt váltóbemutatás és a bemutatás eredménytelenségét igazoló óvás a visszkereset fentartására alkalmas. (C. 212/1904. M. D. 10., 230. Ü. L. 22., 1.)

»Fizetendő A. B. ügyvédi irodájában Nagyváradon« nem a telepes személyének megjelölését foglalja magában, hanem azt a helyiséget határozza meg, ahol az elfogadó maga kivánja a fizetést teljesiteni, ily esetben pedig az óvási cselekmény a megjelölt helyiségben az elfogadó ellenében veendő fel. (C. 1445. D. 75., 85.)

»Fizetendő a tornallyai takarékpénztárban« nem tekintendő telepitésnek. Az óvás szabályszerü, ha azt tartalmazza, hogy a takarékpénztári igazgató oda nyilatkozott, hogy az elfogadó a váltóösszeg kiegyenlitése iránt nem intézkedett. (C. 1395/1901. M. D. 2., 77.)

A kereseti váltón telepes gyanánt az »osztrák-magyar bank flókja Egerben« van megjelölve. A feleknek a per során tett egyező előadása szerint az osztrák-magyar banknak fióktelepe Egerben nincsen, hanem a nevezett bank ügyleteit a Hevesmegyei Bank részvénytársaság mint az osztrák-magyar bank mellékhelye látja el. Alperes kifogást tett az óvás szabálytalansága miatt, mert arra való tekintettel, hogy az osztrák-magyar banknak Egerben flókja nincs, az óvásnak az intézvényezett elfogadó ellenében kellett volna felvétetnie. E kifogást alaposnak kellett elfogadni, mert a Hevesmegyei Bank részvénytársaság, mint olyan jogi személy, melynél vagy mely által a fizetés az osztrák-magyar bank flókja javára teljesitendő, megnevezve nem lévén, nyilvánvaló, hogy a telepitett váltón a telep kitüntetése hiányzik, s igy a váltót nem a Hevesmegyei Bank, mint a váltón ki nem tüntetett bankmellékhelynek, hanem az elfogadónak kellett volna fizetés végett bemutatni és az óvást ennek ellenében kellett volna felvenni, az ezzel ellenkező módon felvett óvás tehát a váltótörvény 43. §. rendelkezésének meg nem felelvén, felperes váltókereseti jogát az elfogadó ellenében is elvesztette, ugyanazért stb. (C. 1335/1896. P. T. 34., 11.)

A V. T. 24. §-a elvileg nem zárja ki a váltóban több telepesnek kijelölését; de ily esetben a fizetés megtagadása csak ugy tekinthető megállapitottnak, ha a bemutatás mindegyik telepes irányában megtörtént. (C. 469/1892. M. 4., 472. C. 315/1894. C. 1010. 1895. M. D. 2., 102.)

Ellentétes: Csak egy telepes jelölhető meg érvényesen s ha több ily személy volna megjelölve, telepesnek csak az első helyen megnevezett tekintendő. (C. 792/1897.)

»Fizetendő az x-i takarékpénztárnál vagy .... takarékpénztár által« kitétel egyértelmünek vétetik és telepes kijelölését jelenti. (C. 16/1883. D. 32., 113. C. 960/1882. D. 32., 186. C. 586/1886. P. T. 13., 106.)

A fizetési hely a váltó lényeges kelléke lévén (V. T. 3. §. 7. pont) a telep kijelölése a kibocsátótól származhatik. (C. 906/1884. D. 38., 237. C. 497/1890. D. 57., 239. C. 1319/1892. D. 62., 122. C. 530/1891. D. 62., 125. C. 722/1898. D. 81., 211.)

A váltóbirtokos arra vonatkozó megállapodás hiányában a váltó utólagos telepitésére nem bir jogosultsággal. (C. 863/1896. M. D. 2., 81.)

Valamint nem jelölhet ki utólag telepest sem. (C. 1651/1894. D. 96., 12.)

De nem levén jogosult váltóbirtokos a fizetési helylyel (intézvényezett lakhelyével) ellátott váltót az arra jogositott váltókötelezettek beleegyezése nélkül utólagosan a fizetési helyen külön fizetési helyiséggel sem ellátni és az eredeti tartalmat igy megváltoztatni: a nem az intézvényezett lakásán, hanem a fizetési helyiségben felvett óvás joghatálytalan. (C. 1387/1900. M. D. 2., 91.)

A váltó elfogadása vagy forgatása után azonban maga a kibocsátó sincs jogositva a váltót egyoldaluan az érdekelt váltókötelezettek beleegyezése nélkül telepiteni. (C. 958/1883. D. 34., 14. C. 741/1899. D. 84., 46. C. 894/1901. D. 90., 277.)

Az utólagos telepités ténye az ezt állitó által bizonyitandó be. (C. 1328/1900. D. 88., 27.)

Az alperesre azonban csak azon bizonyitás terhe hárul, hogy a telepités nem a kibocsátótól, hanem mástól származik. (B. T. 1356/1879. D. 28., 265. C. 1214/1893. D. 65., 173.)

A váltó kibocsátójával utólagosan létrejött megállapodás alapján sem telepithető a már

forgalomba adott váltó a többi váltókötelezettekre is joghatályosan. (C. 680/1900. M. D. 2., 83.)

A már forgalomba hozott váltó a kibocsátó utólagos hozzájárulásával sem telepithető a többi kötelezettekre nézve joghatályosan. A váltólejárat után tett az a nyilatkozat, hogy kifogásokat nem ad, a váltókötelezett részéről hozzájárulásnak tekintendő az utólagos telepitéshez. (C. 1433/1902.)

A váltókötelezetteknek az utólagos telepitéshez hozzájárulása a telepitő vagy utóda által bizonyitandó. (C. 958/1883. D. 34., 14. C. 595/1889. P. T. 19., 74. C. 1173/1890. D. 54., 26. C. 1718/1896. D. 73., 259. C. 863/1896. P. T. 34., 91. C. 178/1900. D. 85., 227.)

A váltó eredeti telepitésének megváltoztatásába a többi váltókötelezettek beleegyezetteknek nem tekinthetők azáltal, hogy az erről nyert értesités ellen nem tiltakoztak. (C. 910/1896. P. T. 34., 93.)

A váltót valamely pénzintézetnél leszámitoltató kibocsátóval a váltó telepitése tekintetében létrejött megállapodás a többi váltókötelezetteket is kötelezi. (C. 1452/1900. M. D. 2., 84. G. D. 5., 98.)

A váltótörvény 93. §-a értelmében a váltóbirtokos, ellenkező megállapodás igazolása nélkül, a váltónak csak lényeges kellékeit van jogositva utólagosan kitölteni; ezt a jogát pedig az intézvényezett lakhelyének kitüntetésével kimeritette. (C. 1223/1898. G. D. 5., 93. és 1218/1898. M. D. 2., 81.)

A törvényes gyakorlat szerint a váltóhitelező az üresen kapott váltót csakis a forgalomban rendesen használni szokott tartalommal töltheti ki, ilyennek pedig az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely nem tekinthető. (C. 741/1899. D. 84., 25. C. 381/1900. M. D. 2., 105. C. 22/1903 M. D. 10. 230.)

Oly esetben, midőn valamely váltó a kiállitásakor sem az intézvényezett lakhelyével, sem más fizetési helylyel nem volt kitöltve, a váltónak az intézvényezett lakhelyével és egyuttal attól különböző fizetési helylyel való ellátásával a fizetési helyre vonatkozó lényeges kellék töltetik ki, amely kitöltésnek jogellenessége miatt felhozott kifogás a váltótörvény 93. §-a értelmében csupán az e tekintetben rosszhiszemü váltóbirtokos ellen hozható fel sikeresen. (C. 1052/1900. M. D. 2., 104. G. D. 5., 92.)

A kitöltetlenül átadott váltónak utólagos megállapodás nélküli telepitése is jogellenes ugyan, de ez nem megmásitása a váltótartalomnak, hanem jogellenes kitöltés, mivel a váltóbirtokos a V. T. 93. §-ban foglalt jogát kimeritette már azzal, hogy az intézvényezett lakhelyét tüntette ki a váltón, amely a V. T. 3. §. 7. pontja szerint egyuttal fizetési helynek volt tekintendő; ebből a felfogásból kiindulva azonban ez a kifogás harmadik személylyel szemben, aki ugyanis nem maga töltötte ki az utólagos telepitést, hanem a váltót már igy kapta — a V. T. 93. §-a értelmében sikeresen nem érvényesithető. (C. 1218/1898. M. D. 2., 106.)

Az intézvényezett lakhelyére is kitöltetlenül tovább adott váltónak utólagos telepitése nem meghamisitása, hanem jogellenes kitöltése a váltónak, mely kifogás azonban csak harmadik jóhiszemü személyekkel szemben érvényesithető; ilyen jóhiszemünek azonban az, aki tudott az utólagos telepitésről a váltó megszerzésekor — nem tekinthető. (C. 611/1900. M. D. 2., 105.)

A jogellenes telepités kifogása oly esetben, melyben a váltó az intézvényezett lakhelyére nézve is kitöltetlenül állittatott ki, harmadik jóhiszemü birtokossal szemben nem érvényesithető, mert ily esetben csak jogellenes kitöltésről lehet szó. (C. 328/1900. M. D. 2., 106. G. D. 5., 106.)

Az utólagos telepitvény igazoltatván, azt, hogy a váltóbirtokos jóhiszemü, vagyis hogy mikor ő kapta, a telepités már rajta volt a váltón, a váltóbirtokos köteles igazolni. (C. 715/1905. K. J. 4., 42.)

Az a váltóbirtokos, aki a váltót kitöltetlenül kapta, azon jogosulatlan telepités tekintetében, mely akkor történt, mikor a váltó az ő birtokában volt, egyáltalán nem hivatkozhatik arra, hogy ő a jogosulatlan telepités tekintetében jóhiszemü harmadik személy. (C. 759/1901. M. D. 2., 107.)

Az a váltóbirtokos, aki a váltót üresen, a fizetési helyre, valamint az intézvényezett lakhelyére is kitöltetlenül kapta és igy adta tovább, az utólagos telepités kifogását azért tartozik türni, mert a váltó visszaváltásakor tudnia kellett a jogellenes telepitésről s igy harmadik jóhiszemü váltóbirtokosnak nem tekinthető. (C. 1559/1902. M. D. 2., 106. G. D. 5., 94.)

Az utólagos telepitésre adott jogosultság concludens tényekből is megállapitható, de az elfogadóval közölt telepitési szándék a kibocsátót nem kötelezi; a váltóaláirásra megbizott a fizetési módozatokra nézve megbizóját kötelezőleg meg nem állapithatván, minthogy megbizása szorosan magyarázandó, az utólagos telepitéshez való utólagos hozzájárulásra ki nem terjeszthető. (C. 220. és 221/1898. M. D. 2., 91.)

A váltóval fedezett követelésről kiállitott kötelezvényben teljesitési hely megállapitása a hitelezőt feljogositja arra, hogy a fizetési helyéül a váltóban azt a teljesitési helyet kitüntesse: miért is ez esetben az utólagos telepités megállapodásszerü. (C. 5880/1906. K. J. 4., 295.)

Abból a megállapodásból, hogy a váltóösszeg a leszámitoló pénzintézetnél fizetendő, okszerüen következtethető a telepitésre adott

jogositvány is. (C. 1221/1900. M. D. 2., 87. G. D. 5., 97.)

A váltóbirtokosnak az utólagos telepitésre nyert jogosultsága már abból a körülményből következtethető, hogy azok a váltók, amelyeknek a kérdésben forgó prolongatióját képezte, ugyancsak hasonlókép telepitve voltak. (C. 1115/1900. M. D. 2., 88.) G. D. 5., 95.)

Abból a bizonyitott körülményből, hogy az alapváltó meghatározott személynél volt fizetendő, az uj váltónak telepitésére jogszerü következtetés vonható. (C. 178/1900. D. 85., 227. C. 254/1903. Ju. 2., 196.)

A váltókötelezettek, akik az elfogadó által számitoltatták le a váltót a váltóbirtokos intézetnél, az utólagos telepités jogtalanságát nem vitathatják sikerrel abban az esetben, ha az elfogadó tudomással birt arról az üzleti szokásáról a váltóbirtokos pénzintézetnek, hogy a fizetés helyére kitöltetlen váltókat mindig magánál telepiti. (C. 1277. 1901. M. D. 2., 85. C. 191/1900. D. 86., 105.)

Az a váltókötelezett, aki ismerve azt az üzleti gyakorlatot, mely szerint a leszámitolt váltók mindig a váltóbirtokos által saját magánál telepittettek, küldötte be ugyancsak leszámitolás végett a felperes váltóbirtokoshoz, a váltónak ilyetén utólagos telepitéséhez előzetesen beleegyezettnek tekintendő. (C. 337/1901. M. D. 2.)

Abból a bizonyitott üzleti szokásból, hogy az alperes váltóit a felperes váltóbirtokos mindig magánál telepitette s az ellen a váltóadós alperes soha fel nem szólalt, okszerüen következtethető, hogy az utólagos telepitésre a felek között ily megállapodás jött létre. (C. 271/1901. M. D. 2., 89. G. D. 5., 97.)

Abból az állandó gyakorlatból, hogy valamely pénzintézet a nála leszámitolt váltókat saját magához telepiteni szokta, nem következik, hogy az utólagosan történt ilyen telepités jogszerü, hanem csak az következtetendő, hogy az olyan egyén, aki ismeri a pénzintézet állandó gyakorlatát és mégis a váltót leszámitolás végett benyujtja anélkül, hogy a gyakorlattól eltérő kikötést tenne, beleegyezett, hogy a váltó az illető pénzintézetnél követett állandó gyakorlat szerint telepittessék. (C. 95/1901. és 461/1901. M. D. 2., 90. G. D. 5., 97.)

Ha a váltó utólag, a váltókötelezettnek beleegyezése nélkül telepittetett, és a váltóbirtokos pénzintézet nem bizonyitotta, hogy az üzletében fennálló és a váltókötelezettek előtt ismeretes állandó gyakorlat szerint a nála leszámitolt váltókon fizetési helyül magát a pénzintézetet jelöli meg: a telep helyén felvett óvás a visszkereseti jog fentartására nem alkalmas; ellenben az elfogadó váltójogilag kötelezve marad. (C. 396/1906. Ju. 5., 196. H. D. 1., 122.)

Az a körülmény, hogy a váltón a telepitési szöveg a váltó többi irott szövegétől eltérően bélyegzővel van lenyomva, nem állapithat meg vélelmet arra nézve, hogy a telepités a váltóra utólag lett reávezetve. (C. 1477. 1900. M. D. 2., 103. G. D. 5., 91.)

A telepitési szövegnek felülirása a törléssel egyenlő hatályu. (C. 1724/1892. M. D. 2., 92. G. D. 5., 102.)

A váltóra bélyegzővel vezetett telephelyre alkalmazott reáirás által az eredeti telephely kitöröltnek vélelmezendő. (C. 137/1896. M. D. 2., 92.)

A váltótörvény 36. §-a csak törült hátiratok tekintetében állapitja meg azt a vélelmet, hogy azok nem létezőknek tekintessenek; de azt, hogy a telepitett váltó nem volt a kiállitáskor az utóbb törült telepitéssel ellátva, vagy hogy ez a törlés a váltóadós beleegyezésével történt, a váltóbirtokos bizonyitani tartozik. (C. 488/1896. 1432/1895. D. 96., 51.)

A telepes törlése nem minősiti a telepitést nem létezőnek, hanem a váltónak a törlés folytán előállott aggályos tartalmával szemben a váltóbirtokos tartozik a kitörlés jogosságát bizonyitani, mert a V. T. 36. §-ának a kitörlésre vonatkozó intézkedése csak a hátiratokra vonatkozik. (C. 1160/1896. *Azonos:* 415/1900. M. D. 2., 92.)

A törölt telepes is figyelembe veendő, ha a felperes nem bizonyitja, hogy a váltó kiállitása idejében a törölt telep a váltón nem volt, vagy az illető adós beleegyezésével töröltetett. A törölt telepes ellen felvett óvás hiányában tehát a váltóbirtokos keresetével elutasitandó. (C. 623/1896. M. D. 2., 92.)

Oly esetben, amelyben a váltón a fizetés helye alatt törlés észleltetett, a váltóadós azon kifogása folytán, hogy a váltó eredetileg telepitve volt, s hogy a telepités jogtalanul töröltetett, a váltónak aggályos tartalmával szemben a felperesre hárul a bizonyitási kötelezettség terhe. (C. 431/1893. D. 54., 93.)

A törölt sorok a váltó előlapjának azon helyén lévén, ahol rendszerint a telephely kijelölése, illetve a telepes megnevezése előfordulni szokott, felperes tartozik bizonyitani vagy azt, hogy a törölt irás nem telepitést tartalmazott, vagy pedig azt, hogy a telepités törlése alperes tudtával és beleegyezésével történt. (C. 526/1902. M. D. 2., 92.)

A kereseti váltóból megállapitható, hogy az azon előfordult telepités kitöröltetvén, más fizetési helylyel pótoltatott, ilyen esetben, tekintve hogy nem valamely hiányzó kelléknek utólagos kitöltéséről, hanem a váltó eredeti tartalmának megváltoztatásáról van szó, nem a váltótörvény 93. §-a, hanem 2. §-a nyer alkalmazást, s ehhez

képest felperesnek volt kötelessége bebizonyitani azt, hogy ez a megváltoztatás még alperes aláirása előtt, vagy az ő beleegyezésével történt. (C. 298/1898. Ü. L. 98., 21.)

A kereseti váltó, a rajta látható telephely törlése folytán, alakilag aggályosnak jelentkezvén, felperest terhelte annak bizonyitása, hogy a szentesi fizetéshely nem utólag iratott a váltóra és a törölt budapesti telephely nem jogellenesen töröltetett a váltóról. (C. 1316/1896. és 202/1898. M. D. 2., 93. G. D. 5., 103.)

A váltón töröltként jelentkező telepités esetében a váltóbirtokos tartozik bizonyitani a törlésnek a jogosultságát; ennek hiányában a váltó a törölt tartalom figyelembevételével lévén elbirálandó, a váltó, mint telepitett, ezen törült telepesnél is megóvatolandó lett volna. (C. 407/1895. P. T. 33., 4. C. 958/1883. D. 34., 14. C. 910/1896. C. 2981/1898.)

A váltóbirtokos a már egyszer kitöltött telepet utóbb — tévedés esetét kivéve — ki nem törölheti s mással nem helyettesitheti. (C. 26/1902. M. D. 2., 95. G. D. 5., 105.)

A már egyszer utólagosan telepitett váltóra a váltóbirtokos a telepest kitörölni s annak helyébe más telepitést reávezetni még abban az esetben sincs jogositva, hogy ha ez a másodsorbani telepités az eredeti megállapodásnak felel meg. (C. 788/1902. M. D. 2., 96. G. D. 5., 105.

Ellenkező helyes gyakorlat:

A váltóbirtokos jogositva van a váltóra jogtalanul reávezetett telepitést törölni. (C. 497/1890. J. Sz. 4., 102. D. 57., 239.)

A váltóbirtokos, aki magánál a váltót letelepiteni jogositva volt, az általa leszámitolt váltón, a leszámitoló pénzintézet által reávezetett jogtalan telepitést a váltó visszaváltásakor kitörölni és a váltót saját magánál telepiteni jogositva van. (C. 1221. 1900. M. D. 2., 97. G. D. 5., 97.)

Azonban a váltóbirtokos a kereset beadásakor a váltón volt telepitést a kifogások előterjesztése után többé joghatályosan akkor sem törölheti, ha ez a telepités jogellenesen vezettetett a váltóra; s azt, hogy a váltó a lejáratkor a telepes birtokában volt, ily esetben a váltóbirtokos tartozik bizonyitani. (C. 734/1902. M. D. 2., 96. G. D. 5., 106.)

A váltó, a váltóbirtokossal szemben, mindig annak jelenlegi tartalma szerint lévén elbirálandó, a váltón levő nem törölt utólagos telepités vele szemben akkor is joghatályosnak tekintendő, ha ezt jogellenesen vezette a váltóra. (C. 440/1901. M. D. 2., 98. G. D. 5., 91.)

A váltón két telepes lévén megjelölve, az óvás mindkettőnél veendő fel, még abban az esetben is, ha az egyik telepest a váltóbirtokos önkényüleg a kibocsátó tudta s beleegyezése nélkül vezette a váltóra és ezt bizonyitja is, — mert saját jogtalan tényéből, t. i. az utólagos jogellenes telepitésből, a váltóbirtokos nem származtathat az óvás mentesitésére a maga részére jogot; — és mert a váltó tartalma szerint lévén elbirálandó, addig, mig ez a jogellenes telephely kitörölve nincs, a váltóból eredő jogok fentartására szükséges váltócselekmények is annak tartalmához alkalmazandók; a váltóbirtokost megillető az a jog azonban, hogy az általa utólag a váltóra vezetett telepest törölje, csak ugy szolgálhat javára, ha a törlés esetében a váltóadós kifogásával szemben egyuttal azt is bizonyitja, hogy a törölt telepes a váltó kiállitásakor a váltón még rajta nem volt, hanem később vezettetett reá, mert ennek bizonyitása nélkül a váltó annak tartalma szerint lévén elbirálandó, az a jogi vélelem áll fenn, hogy a váltón a törölt telepes is már eredetileg megvolt. C. 1241/1895. M. D. 2., 100.)

VII. Biztositási visszkereset.

1. Elfogadás hiánya miatt.

25. §. Ha az elfogadás általában nem, vagy megszoritással, avagy nem az egész összegre történt, a váltóbirtokos a felvett óvás kiadása mellett a kibocsátótól s a forgatóktól biztositást követelhet arra nézve, hogy a váltóban kitett, illetőleg az el nem fogadott összeg, az el nem fogadásból keletkezett költségekkel együtt, lejáratkor ki fog fizettetni.

A biztositás módját és mennyiségét az érdekelt felek egyetértőleg maguk állapithatják meg; ha azonban e tekintetben meg nem egyezhetnek, a biztositandó összeg a biróságnál készpénzben leteendő.

Az elfogadás teljes megtagadásának tekintendő az elfogadás megszoritása is és ily esetben biztositék követelhető. (C. 1160/1889. M. D. 2., 111. G. D. 5., 107.)

Az, hogy a váltó ki által fogadtatott el, a forgatóra nézve közömbös, és a V. T. 17. §-a szerint felveendő óvás csupán a V. T. 25. §-a alapján indítható visszkereset szempontjából bir jelentőséggel; felvételének elmulasztása tehát nem vonja maga után a forgatók elleni visszkereseti jog megszünését s csak annyiban bir jelentőséggel, hogy az óvás felvételéig mely lejáratig bármikor eszközölhető, a váltó birtokosa bizto-

sitási igényt nem érvényesithet. (C. 12. 1894. Gr.)

Azonban a fizetési visszkereseti jog megnyiltával a biztositási visszkereset iránti igény többé már nem érvényesithető. (C. 5224/1891. D. 57., 165.)

Ha a biztositást kereső váltóbirtokos előzőjétől a kereset beadása előtt biztositást nem követelt, sem vele a felvett óvást nem közölte, ez az előző a kereset kézbesitése előtt nincs késedelemben. (C. 545/1905. K. J. 3. 261.)

Kezes ellen biztositási visszkeresetnek nincs helye, mert biztositást a váltóbirtokos csupán a kibocsátótól s a forgatóktól követelhet; és mert a kezesség jogi természeténél fogva a kezes csakis a követelésnek kifizetéseért felelős, biztositás adására nem kötelezhető. (C. 472/1890. M. D. 2., 111.)

26. §. Az elfogadás hiánya miatt felvett óvás birtoka minden előzőt feljogosit arra, hogy bármelyik előzőjétől váltói kereset utján biztositást követelhessen.

A váltó bemutatása s annak igazolása, hogy a visszkereső azoknak, kik utána következnek, biztositást adott, nem szükséges.

27. §. Az adott biztositék nem csak a visszkeresőnek, hanem azoknak is, kik a biztositékot nyujtó fél után következnek, fedezetül szolgál, ha ők a biztositást nyujtó ellen biztositási visszkeresetet inditanak. Ezek nagyobb biztositékot csak az esetben követelhetnek, ha az adott biztositás módja vagy mennyisége ellen alapos kifogást tehetnek.

28. §. A biztositék visszaadandó:

1. ha a váltó utólagosan teljesen elfogadtatik;

2. ha az előző ellen, ki a biztositást adta, a váltó lejártától számitva egy év alatt fizetési visszkereset nem indittatik;

3. ha a váltó kifizettetik, vagy ha a biztositást adónak váltójogi kötelezettsége megszünik.

2. Biztonság hiánya miatt az elfogadónál.

29. §. Ha a váltó egészben vagy részben elfogadtatott, biztonság hiánya miatt visszkeresetnek csak akkor van helye:

1. ha az elfogadó csőd alá jutott;

2. ha az elfogadó ellen a váltó elfogadása, illetve kiállitása után valamely pénzbeli tartozás miatt a végrehajtás siker nélkül megkisértetett.

Ezen esetekben a váltóbirtokos és minden forgató, ha óvással igazolja, hogy az elfogadótól biztositást nem nyert s hogy az elfogadás a váltón kijelölt szükségbeli utalványozottak által nem teljesittetett, ugy az előzőktől, mint magától az elfogadótól biztositást követelhet.

A biztositás módjára és hatályára nézve a 25. §. 2. pontja és a 27. §. megfelelően alkalmazandó.

A biztositék a 28. §. 2. és 3. pontja esetében, valamint akkor is visszaadandó, ha a váltó a netaláni szükségbeli utalványozott által utólagosan elfogadtatott.

Az előzők az általuk adott biztositékot azon esetben is visszakövetelhetik, ha az elfogadó utólag teljes biztositást nyujt.

A váltó puszta birtoka oly meghatalmazásnak tekintendő, melynek alapján az 1. és 2. pont alatti esetekben az elfogadótól biztositást követelni s annak megtagadása esetében óvással élni lehet.

Kezes ellen biztositási visszkeresetnek nincs helye, mert a váltótörvény 25. és 29. §-ai szerint ily kereset csak az előzők ellen indítható, amilyennek a kezes nem tekinthető. (C. 472/1890.)

A váltótörvénynek 29. §-a megállapitja azokat a feltételeket, amelyektől függőleg biztonság hiánya miatt visszkeresetnek van helye. Az a körülmény, hogy a váltóbirtokos a váltónak általa történt leszámitolásánál birhatott-e tudomással az elfogadónak fizetésképtelenségéről, közömbös. (C. 928/1900. M. D. 2., 114. G. D. 5., 111.)

A fizetésmegszüntetés vagy a követelés veszélyeztetése valószinüségének kimutatása alapján biztositási visszkeresetnek helye nincs. (B. T. 631/1889. J. 89., 58.)

A váltótörvény 29. §-a 2. pontjában emlitett tartozás alatt csakis kielégitési végrehajtás elrendelésére alkalmas határozattal, illetve okirattal igazolt tartozás, az elfogadó ellen siker nélkül megkisérlett végrehajtás alatt pedig csak kielégitési végrehajtás értendő. (C. 1243/1899. C. 925/1901. M. D. 2., 112. G. D. 5., 108. C. 2014/1895. Ü. L. 95., 46.)

Az, hogy a végrehajtás tárgyául szolgáló ingókra, melyek becsértéke különben a végrehajtási összeget fedezi, igény lett bejelentve,

a végrehajtás sikertelenségét meg nem állapithatja, s ez okból biztonsághiány miatt visszkeresetnek helye nincs. (C. 204/1883. D. 33., 281.)

Sikertelennek s igy biztositási visszkereset alapjául szolgálhatónak a váltóelfogadó ellen intézett végrehajtás csak akkor tekinthető, ha az elfogadónál lefoglalt tárgyak becsértéke a végrehajtási összeget nem fedezi. (B. T. 2683/1881. D. 28., 266.)

Biztonság hiánya miatti visszkereset megállapitásához szükséges óvást az elfogadó csődbejutása esetében ép ugy lehet joghatályosan az elfogadó, mint a csődtömeggondnok ellen felvenni. (C. 99/1899. D. 82., 203.)

A V. T. 29. §. 2. pontjára alapitott biztonsági kereset megállapitása tárgyában fontos szerepet játszván az a körülmény, hogy az elfogadó — kitól a biztositás követeltetett — elfogadó vagy kibocsátó gyanánt irta-e alá a váltót — ez a körülmény bizonyitás tárgyává teendő, de csak a közvetlen szerződő féllel szemben — a V. T. 93. §. értelmében — ha magából a váltóból nem tünik ki a megmásitás, amely esetben ez mindenkivel szemben sikeresen érvényesithető kifogást képez. (C. 1222/1898. M. D. 2., 113. G. D. 5., 111.)

A váltótörvény 29. §. 1. pontja alapján inditott biztositás iránti perben az a kérdés, vajjon az e perben felmerült költségeket ki tartozik viselni, a per érdemével összefügg annyiban, hogy ennek méltatása kihat a perköltség iránti intézkedésre is. Ebből folyóan az a kérdés, hogy a kifogásoló alperes tényleg aláirta-e a váltót, a perköltség iránti intézkedés szempontjából is mérlegelés tárgyává teendő. (C. 993/1897. D. 79., 11.)

Biztonság hiánya miatt követelt biztositás iránti perben (V. T. 29. §.) akkor is érdemben döntendő el a biztositás kérdése, ha időközben a váltó kifizettetett. (C. 656/1897. M. D. 2., 113.)

Az előző ellen még igazolt veszély alapján sem lehet a biztositási végrehajtást elrendelni oly esetben, midőn az előző ellen biztonság hiánya miatt visszkeresetnek van helye, ezzel egyidejüleg vagy annak megindítása után. (B. T. 5794/1884. M. 4., 473. *Ellenk.* B. T. 3772/1897. D. 82., 351.)

VIII. A váltókötelezettség teljesitése.

1. Fizetési határnap.

30. §. Ha a váltó kifizetésére meghatározott nap van kijelölve, a lejárat e napra esik.

Ha a fizetési nap valamely hó közepére tüzetett ki, a váltó azon hó 15-én jár le; ha pedig a fizetés valamely hó elejére vagy végére tüzetett ki, a lejárat ugyanazon hó első, illetőleg utolsó napjára esik.

Ha a fizetési időben a nap és hó mellett az év hiányzik, azon év értendő, melyben a váltó kiállittatott; ha azonban a fizetési nap azon évben már eltelt, a lejárat a legközelebbi évre esik.

A váltóban meghatározott lejárati időt a felek egyezményileg váltójogi hatálylyal meg nem hosszabbithatván, a hátirt prolongáczió birói figyelembe nem vehető s az elévülés a váltóbeli lejárattól folyik. (C. 72/1882. D. 30., 199. és C. 1042/1897. P. T. 36., 96.)

A váltón alapuló fizetési kötelezettség teljesitésére vonatkozó időhaladék engedélyezése pedig váltójogi hatálylyal nem bir és tisztán magánjogi szerződés jellegével bir, amely a váltó szerint létrejött váltói kötelezettség fennállását meg nem változtatja és hatása csakis abban áll, hogy a váltóhitelező a váltókövetelést az engedélyezett halasztási idő eltelte előtt nem érvényesitheti az ellen, kinek részére fizetési halasztást engedélyezett; de harmadik személynek a váltó alapján fennálló önálló váltójogi kötelezettségét nem érinti. (C. 513/1891. P. T. 33., 25. C. 1095/1887. D. 45., 143.)

A fizetési határidőnek szóval engedélyezett halasztása is kötelező annak javára, akinek részére engedélyeztetett. (C. 903/1889. P. T. 19., 172.)

Tekintettel, hogy a bemutatott váltó szerint a fizetés 1886. január 18-án volt teljesitendő, a V. T. 30. §-a első bekezdése szerint a lejárat is e napra esik és ekként a kérvény beadásakor arra való tekintet nélkül, hogy ezen kérvény január 18. napjának bármely órájában adatott be, a követelés is lejártnak tekintendő, minthogy a V. T. 33. §-nak azon intézkedése, hogy a fizetést a fizetési napon déli 12 óráig kell teljesiteni, a lejárati idő meghatározására befolyással nem bir s igy a lejárat napjának délelőttjén benyujtott előjegyzési kérelem el nem utasitható. (C. 5976/1887. 6898. 1888. D. 48., 25.)

31. §. A látra szóló váltók a bemutatáskor járnak le. Ily váltókat, a forgatók s a kibocsátó elleni visszkereset elvesztésének terhe alatt, a váltóban foglalt különös meghagyáshoz képest, ilyennek nem létében pedig a kiállitástól számitandó két év alatt kell fizetés végett bemutatni.

Ha a látra szóló váltón valamelyik forgató forgatmányában különös bemu-

tatási időt jelölt ki, annak váltói kötelezettsége megszünik, ha a váltó e határidő alatt be nem mutattatik.

A kereseti váltóban a fizetés idejének kitételére szolgáló helyen használt »nach beliebiger Ordre« kifejezés a fennforgó esetben a váltó egyéb tartalmára való tekintettel is csak a váltólejárati idő megállapitására vonatkozónak vétethetik és igy, mint ilyen, egyjelentőségü a tetszésre szóló fizetési időmeghatározással, mi módon pedig a váltó fizetési idejére a fent hivatkozott törvényhely szerint is meghatározható. (C. 868/1890. M. 4., 173. D. 56., 22.)

A tetszésre szóló váltók egy tekintet alá esnek a látra szóló váltókkal, melyek a bemutatáskor járnak le és a váltóban foglalt különös meghagyás hiányában is a kiállitástól számitandó két év alatt fizetés végett bemutatandók. Az elfogadó elleni elévülés tehát a kiállitástól számitott két év végén megkezdődik akkor is, ha a váltó bemutatva nem lett. (C. 868/1890. D. 56., 222.)

32. §. Azon váltókra nézve, melyek lát vagy kelet után bizonyos időre szólanak, a lejárat kiszámitása iránt következő határozatok szolgálnak irányadóul:

1. ha a határidő napokban állapittatott meg, a lejárat a határidő utolsó napjára esik; e határidőbe azon nap, melyen a kelet utánra szóló váltó kiállittatott, vagy a lát utánra szóló váltó elfogadás végett bemutattatott, nem számittatik be;

2. ha a határidő hetekben, hónapokban, vagy több hónapra terjedő időszakban, évben, félévben vagy évnegyedben állapittatott meg, a lejárat a fizetési idő hetének vagy hónapjának azon napjára esik, mely elnevezésénél vagy számánál fogva a kiállitás, illetőleg a bemutatás napjának megfelel; ha pedig e nap a fizetési hóban hiányzik, a lejárat e hó utolsó napjára esik;

3. fél hónap alatt mindig tizenöt nap értetik.

Ha a határidő egy vagy több egész s egy fél hóban állapittatott meg, a fél hónap mindig a határidő végén számitandó.

A fizetési időnek »14 nap mulva« vagy »14 napra« lett meghatározása nem felel meg a kelléknek, mert ebből a kifejezésből meg nem határozható, hogy ez a 14 nap a V. T. 32. §-ában megjelölt időpontok melyikétől számitandó. (C. 372/1884. M. D. 2., 118.)

A »mától három hó mulva« fizetendő váltónál kétségtelenül a váltó keltezése napjától számitandó a három hó. (C. 855/1891. M. D. 2., 118.)

»Kelet után négy hónap mulva« határozott, mert a fizetési idő a V. T. 32. §. 2. pontja szerint ezen okirat kiállitásától, vagyis 1881. deczember 30. napjától számitott négy hónapnak azon napjára esik, mely elnevezésénél vagy számánál fogva a kiállitás napjának megfelel, stb. (C. 905/1884. M. D. 2., 118.)

33. §. A fizetést a fizetési napon déli 12 óráig kell teljesiteni.

A váltóhitelező a lejárat előtt felajánlott fizetés elfogadására nem kötelezhető. (C. 3352/1895. D. 96., 48. M. 8., 397.)

A váltóügylet természetéből következik, hogy a váltóügylet csak a váltó lejárati napján bonyolitható le rendesen s a váltóhitelező a váltó lejárata előtt fizetés elfogadására nem kényszerithető. (C. 763/1905. D. 101., 59.)

A váltó lejártakor fizetés végett az elfogadónak bemutatandó, még akkor is, ha az nincs telepitve; bemutatás előtt az elfogadó nincs fizetési késedelemben, tehát a kereset kézbesitéseig sem kamatot, sem perköltséget nem tartozik fizetni. (C. 1888. 1893.)

A pénznek postára feladása még nem bizonyitja a váltóösszeg kifizetésének teljesitését, mert ezenfelül a feladó még a kézhezvételt s annak idejét is tartozik bizonyitani. (C. 887/1891. M. D. 2., 124.)

A postatakarékpénztári cheque-számlára teljesitett fizetés ugyanazon joghatálylyal bir, mint a cheque-számlatulajdonos kezéhez teljesitett fizetés. (C. 690/1900. C. 558/1894. P. T. 30., 25.)

A postatakarékpénztári cheque-számlatulajdonos adósát az ennek kiszolgáltatott befizetési lappal arra jogositja fel, hogy tartozását a közvetitő postai hivatalnál az ő számlájára teljesitse: ennélfogva a közvetitő postahivatal a cheque-számlatulajdonos követelésének felvételére ennek megbizottjaként szerepel s igy a befizetési lap utján a postahivatalnál teljesitett fizetés éppen olyan tekintet alá esik, mintha a fizetés a chequeszámlatulajdonosnak saját kezéhez történt volna, hacsak az adóst annak felhasználásától el nem tiltotta. (C. 1506/1904.)

Ha a lejárat napján távirati utalványnyal küldetik is a pénz, de a hitelező a lejárat után kapta meg, a késedelem beálltnak tekintendő. (C. 834/1888.) Postacheque-fizetés

a feladás napján állapitja meg a joghatályos fizetést. (C. 1447/1895. Gr.)

Ha a váltóbirtokos az adóst arról értesiti, hogy postautalvány utján küldje be a váltóösszeget a postatakarékpénztárnak az ő számlájára és a váltóadós ennek megfelelően jár ván el, a váltóösszeg a postatakarékpénztárba a váltó megóvatolása előtt beérkezett, nem tekinthető késedelembe esettnek a váltóadós akkor sem, ha a váltóbirtokos a postatakarékpénztár értesitését később kapta is meg és időközben megóvatoltatta a váltót. (C. 324. 1904. K. J. 2., 221.)

Abból a körülményből önmagában, hogy a váltóadós a fizetést a lejárat napján déli 12 óra után teljesiti, a váltóadós késedelme meg nem állapitható abban az esetben, ha a váltóhitelező a déli 12 óra után teljesitett fizetést az óvás felvétele előtt és feltétlenül elfogadja s magát a váltót is az adósnak kiadja, miután az ily hitelező a fizetést kellő időben teljesitettnek a maga részéről is elfogadottnak tekintendő. (C. 1132/1898. D. 82., 22.)

A váltóadós, aki a fizetést az óvás felvétele előtt, habár a lejárat után teljesitette, nem esett késedelembe, következésképen az akkor óvás végett a közjegyzőnek már átadva volt váltó óvásköltségét nem tartozik megtériteni. (C. 444/1904. K. J. 2., 113. Ju. 3., 232. D. 96., 283.)

Az a körülmény, hogy a váltóbirtokos a váltó lejárata után 8 nap alatti kifizetésre hivta fel a váltóadóst, oly halasztásnak tekintendő, melyen belül a váltóadós fizetési késedelme be nem állhatott. (C. 39/1896. M. D. 2., 124.)

A kereset időelőttisége tárgyában hozott 32. számu kuriai döntvény váltóperekben is alkalmazandó és pedig nemcsak a bizonyitó eljárás befejeztéig, hanem az itélet hozataláig eltelt idő veendő számitásba. (C. 22/1891. M. D. 2., 119.)

Az idő előtt perelt, de a m. kir. Curia 32. számu döntvénye alapján megitélt, a per folyama alatt lejárt váltókövetelés iránti perben az adós perköltségben is marasztalandó, mert az időközben bekövetkezett lejáratkor sem fizetett. (C. 410/1904. K. J. 2., 144.)

A sommás végzés hozatala után a váltóra teljesitett fizetés, a sommás végzés hatályon kivül helyezésére alapul nem szolgálhat. (C. 113/1883. M. D. 2., 125.)

Hanem: A sommás végzés után teljesitett fizetés folytán a váltóadósnak erre alapitott kifogásai folytán csak az mondandó ki, hogy a sommás végzés végrehajtás alapjául nem szolgálhat. (C. 1256/1900. és 389/1901. M. D. 2., 125.)

34. §. Ha a kelet utánra szóló és belföldön fizetendő váltó oly országban állittatott ki, melyben az ó-időszámitás áll fenn, anélkül hogy megjegyeztetett volna, hogy a váltó uj időszámitás szerint kelt, vagy ha a váltó mindkét időszámitás szerint kelteztetett: a lejárat napja az uj időszámitás szerinti naptár azon napjától számittatik, mely az ó-időszámitás szerinti kiállitási napnak megfelel.

Oly országban kiállitott váltó, melyben az ó-időszámitás van használatban, a váltó lejárata az ó-időszámitás szerint meghatározottnak tekintendő s igy a Gergely-naptár szerinti napon felvett óvás mint időelőtti a váltói jogok fentartására alkalmatlan. (C. 1429/1899. M. D. 2., 125. G. D. 5., 119.)

35. §. A hazai vásárokra kiállitott váltók lejárata esik:

1. a vásár napjára, ha ez egy napig tart;

2. a vásár utolsó napjára, ha ez egy napnál hosszabb ideig, de legfeljebb 8 napig tart;

3. a vásár nyolczadik napjára, ha a vásár nyolcz napnál tovább tart.

2. Fizetés.

36. §. Forgatott váltóknál a forgatmányos tulajdonosi minősége a hátiratoknak összefüggő s egész ő hozzá lenyuló lánczolata által igazoltatik. Ez összefüggés akkor létezik, ha az első hátirat a rendelvényes nevével, minden későbbi hátirat pedig annak nevével van aláirva, ki a közvetlen megelőző hátiratban mint forgatmányos fordul elő. Ha valamely üres forgatmány után további forgatmány következik, az tételeztetik fel, hogy az utóbbi kiállitója üres forgatmány mellett jutott a váltó birtokába.

A kitörült forgatmányok a birtokosi minőség megbirálásánál mint nem létezők tekintetnek.

A fizető a hátiratok valódiságát vizsgálni nem tartozik.

A keresetjoggal csak valóban létező egyének és jogi személyek birnak, a költött néven folyamatba tett keresetre hozott sommás

végzés tehát hatályon kivül helyezendő s a keresetet ellenjegyzett ügyvéd a költségben marasztalandó; azonban a fővárosi bejelentési hivatalnak értesitése csak annyit bizonyit, hogy felperes ott bejelentve nincsen, de annak igazolására, hogy egyáltalán nem létezik, vagy hogy költött személy, bizonyitékul el nem fogadható. (C. 671/1881. 441/1884. és 171/1897. Gr.)

Azáltal, hogy a biróság a forgatmányos kereseti jogát megállapitotta, jogszerüleg el van döntve az is, hogy a forgatmányos váltóbirtokosi minőségét igazoló első hátirat alakilag a rendelvényes névaláirásával el van látva. Ujabb megbirálás tárgyává nem tehető tehát az, hogy a hátiratban a rendelvényes neve van-e irva vagy sem. (C. 48/1898. D. 79., 97.)

Ha alperes azt a kifogást, hogy felperes a váltó tulajdonosakép igazolva nincs, fel nem hozta: erre a kifogásra alapul szolgálható körülmény hivatalból figyelembe nem vehető. (C. 173/1897. C. 628/1882. D. 32., 29. C. 939/1883. D. 32., 114.)

A váltóbirtokosi minőség igazolt voltának kérdése hivatalból vizsgálat tárgyát nem képezheti. (C. 831/1906.)

A váltó formális természetéből és a váltóigéret egyoldalu és egymástól független természetéből következik, hogy a V. T. 36. §-ában a váltóbirtokosi minőség igazolására megkivánt összefüggés létezésénél csakis a külső alaki legitimatio kivántatik meg, nem pedig a forgatmányok belső materiális jogszerüsége is, és igy, miután az összefüggés a hátiratok közt alakilag megvan, az, hogy Zemplényi, aki a forgatmányt aláirta, valóban czégvezetésre jogosult igazgatója-e a forgatóként jelentkező magyar gazdasági bankbizomány részvénytársaságnak, kérdés tárgyát nem képezheti. (C. 955/1896. M. D. 2., 136. G. D. 5., 119.)

A rendelvényes mint a váltón kijelölt tulajdonos és hitelező szintén már ezen alaki kijelölés által van legitimálva. (C. 1529/1901. D. 91., 188. C. 611/1902. D. 91., 282.)

A váltójog szerint igazolt hitelező a váltó tulajdonjogát annak birtokával megszerzi. (C. 494/1892.)

A váltó a kereset beadásakor fenforgott állapot szerint birálandó ugyan el, ámde egymagából abból a körülményből, hogy a váltómásolaton a forgatmány hiányzik, nem következik, hogy a kereset beadásakor a forgatmány az eredeti váltón is hiányzott volna. Felperes, kit a váltó külsőleg váltószerü birtokosnak mutat, a fizetést a kereseti váltó alapján teljes hatálylyal követelheti, anélkül, hogy alperes kifogásával szemben a forgatmány valódiságát kimutatni tartoznék. (C. 1607/1905. H. D. 1., 25. Ju. 5., 71.)

Rendelvényessel szemben a legitimáczió hiánya csak ugy hozható fel, ha bizonyittatik, hogy jogtalan uton jutott a váltó birtokába. (C. 1571/1891. M. D. 2., 128. G. D. 5., 127.)

Nincsen jogositva a váltóban saját magát rendelvényesként kitüntetni a váltókötelékben nem álló harmadik személy, aki a váltót nem névbecsülésből, hanem csak egyszerüen a lejárat után a váltóbirtokostól magához váltotta, habár a váltóban a rendelvényes neve kitöltve nem is volt s nincsen jogositva az elfogadótól fizetést követelni, mert az egyszerü fizetés az elfogadóért tekintetvén teljesitettnek, minthogy ezáltal a váltó czélját érte, az igy fizető személynek az elfogadó ellen váltójogi keresete nincs. (C. 550/1897. M. D. 2., 135. G. D. 5., 134.)

Az álforgatmány is alkalmas a váltóbirtokosi minőség igazolására. (C. 930/1901. M. D. 2., 137. G. D. 5., 126.)

A forgatói aláirás hamisitott voltára alapitott kifogás a váltóbirtokosi minőség megvizsgálásánál figyelembe nem vehető. (C. 504/1900. M. D. 2., 137. G. D. 5., 120.)

A váltólegitimáczió igazolása tárgyában a váltókötelezett nincs jogositva az alakilag összefüggő lánczolatban előforduló forgatmányok materiális valódiságát vizsgálat tárgyává tenni. (C. 54/1897. M. D. 2., 136. G. D. 5., 119.)

A harmadik jóhiszemü váltóbirtokosnak nem tekinthető felperest a hamisnak kijelentett váltói forgatmány nem legitimálhatja. (C. 878/1902. M. D. 2., 136. G. D. 5., 120.)

A váltót üres forgatmánynyal ellátó forgatmányos felperes váltótulajdonosnak tekintendő, mert az üres forgatmány melletti átruházás csak akkor történik meg, ha a forgató a váltót tényleg tovább adja; mi ha meg nem történt, a hátirt nevét egyszerüen kitörölni jogositott felperestől a váltótulajdonosi minőség meg nem tagadható; s ha alperes kifogást sem tett, hivatalból ez egyáltalán nem vehető figyelembe. (C. 939/1883. D. 32., 114. G. D. 5., 124.)

A »pr. acquit« kifejezésü hátirat nem tekinthető üres forgatmánynak, mely a váltóbirtokost legitimálhatná. (V. T. 36. §.), mert ez csak fizetési feljegyzés. (C. 1329/1895. M. D. 2., 128.)

A lejárat előtti üres forgatmány annak legitimáczió jára, ki a váltó birtokába az óvás felvételére rendelt határidő eltelte után lép, nem használható fel. E határidő után a váltó csak az utolsó váltóbirtokos, vagy a visszkereset alatt álló előzője által a váltóra vezetett ujabb (kitöltött vagy üres) forgatmány útján hozható forgalomba. (C. 168. 1900. M. D. 2., 135. C. 72/1901. M. D. 2., 133. G. D. 5., 131. C. 513/1897. D. 79.)

Az óvás fölvételével a váltókapcsolatban álló személyek sorozata le lévén zárva, az,

aki a váltót beváltotta a kibocsátónak az óvás fölvétele előtt a váltóra vezetett fölhasznált üres forgatmánya alapján váltóbiztosként igazolva nincs. (C. 643/1905. D. 101., 335.)

Ellenben: A meg nem óvatolt váltóban levő üres forgatmány a váltókapcsolatban nem is állott személy váltóbirtokosi minőségének igazolására alkalmas. (C. 815/1899. M. D. 2., 134. G. D. 5., 131. C. 1852/1902. M. D. 2., 134. G. D. 5., 132. C. 174/1900. M. D. 2., 133. és C. 329/1905.)

Felperes az eredeti kibocsátó forgatmánya nélkül nincs legitimálva, ha a váltó tartalmából nyilvánvalóan kitünik, hogy a váltó eredeti kibocsátójára a váltó később intézvényeztetett, a mennyiben az »und Herrn J. Freund« kitétel később beszurtnak jelentkezik. (C. 328/1897. P. T. 35., 22.)

A jóhiszemü váltóbirtokosnak sem áll jogában a saját rendeletre szóló váltó kibocsátója nevét törölni és váltóbirtokosi minőségének igazolására a saját kibocsátói aláirásával ellátni. (C. 275/1892. M. D. 2., 140. G. D. 5., 135.)

A forgatmány szövegének törlése által a forgató hátirata üres forgatmánynyá nem tehető és az ilyen forgatmány a váltóbirtokosi minőség igazolására nem alkalmas. (C. 797/1899. D. 55., 353. és C. 684. M. D. 2., 136.)

A váltóbirtokos jogositva van ugyan az üres hátiratot tetszése szerint kitölteni, de ha már egyszer e jogával élt, az érdekeltek tudta és beleegyezése nélkül nincs jogositva a kitöltött forgatmány tartalmát egyoldalulag kitörölni s helyébe egy másik forgatmányosnak a nevét beirni, az ilyetén utólagos forgatmány a váltótörvény szempontjából szabálytalan s aggályosnak tekintendő. (C. 317/1892. M. D. 2., 145. és C. 777/1905. K. J. 3., 300.)

Ha az eredeti forgatmány kitörlésével van a felperes forgatmányosul beirva, alperes kifogásával ő tartozik bizonyitani, hogy az ő neve az érdekeltek beleegyezésével iratott a forgatmányba. (C. 317/1892. M. D. 2., 136. G. D. 5., 135.)

Az irónnal törölt forgatmány is nem létezőnek tekintetik, ha a váltón a kitörlés félreismerhetlen. (C. 1314/1895. Ü. L. 1895.)

A kitörölt forgatmány a váltóbirtokosi minőség igazolására nem alkalmas. (C. 995/1898. M. D. 2., 138.)

A kitörölt forgatmány ennek kivehető tartalma szerint veendő figyelembe. (C. 1358/1891. M. D. 2., 54.)

A kitörölt forgatmányosnak engedménye nem legitimálja a váltó birlalóját. (C. 1484/1902. M. D. 2., 139. G. D. 5., 130.)

A tévedésből kitörölt forgatói aláirás is legitimál, ha utóbb az eredeti állapot visszaállittatott. (C. 1102/1904. K. J. 2., 198.) Ü. L. 22., 10.

A fennálló jogszabályok értelmében a váltó amaz alak szerint birálandó el, amelylyel az a kereset beadása idején birt, a forgatónak a kereset beadása után ujból pótolt aláirása tehát a per eldöntésénél figyelembe nem jöhet. (C. 649/1906.)

Az egyik kibocsátó forgatmánya alapján a váltóbirtokos igazolva nincs, ha a váltóban a szöveg alatt az intézvényezett aláirásán kivül még két személy aláirása kibocsátói névaláirásnak tekintendő, és ha a rendelvényes e szavakkal »rendeletemre saját magamnak« jelöltetett meg, amely esetben a rendelvényes határozatlan. (C. 731/1900. D. 87., 91.)

Ha a váltón az intézvényezett neve felett két más aláirás van, mindakettő kibocsátónak vélelmezendő s ezért, ha a váltó saját rendeletre szól, a két kibocsátó rendelvényesnek is lévén tekintendő, az egyiknek forgatmánya által a forgatmányos nincsen legitimálva. (C. 1089/1904. K. J. 2., 229.)

Aki a váltót csak megtartási joga alapján érvényesiti, a váltó üres forgatmányával sincs legitimálva a keresetinditásra. (C. 120/1901. M. D. 2., 129.)

Az üres forgatmány forgatója a forgatmányostól visszaváltott váltó tulajdonjogát ezen üres forgatmánynyal érvényesen átruházhatta, ha forgatói aláirásának eszközlése után a váltó másnak birtokában volt ugyan, de a későbbi forgatmányok törültettek. (C. 329/1905.)

Az óvással a váltókapcsolatban álló személyek sorozata le lévén zárva a váltó csak ugy jöhet ismét forgalomba, ha azt vagy a megóvatoló váltóbirtokos vagy visszkötelezettség alatt álló valamely előzője tovább forgatja, illetve engedmény útján másra átruházza; ellenben a megóvatolt váltóban előforduló üres forgatmányt váltókapcsolatban nem álló személy a maga legitimatiójára akkor sem használhatja fel, ha a további forgatmányokat kitörli. (C. 1509/1904. D. 97., 163. C. 705/1893. M. D. 2., 128. C. 902/1889. P. T. 19., 158.)

Egy oly személy, aki nem állott váltókötelékben és utolsó forgatmányostól a kifizetést igazoló nyugtazáradékkal szerzi meg a váltót, nem használhatja fel az ezen forgatmányost igazoló utolsó forgatónak üres forgatmányát a saját váltóbirtokosi minőségének igazolására az esetben sem, ha az óvás előtt jutott igy a váltó birtokába. (C. 44/1904. K. J. 2., 257.)

A későbbi jelzálogos hitelező, aki az előtte levő jelzálogos követelését a végrehajtási törvény 190. §-a alapján magához váltja, ezzel a tényével csak a követelést és azt a jogot szerezte meg, hogy ezt a követelést a biztositékul szolgáló jelzálog keretén belül érvényesitheti, de a követelés alapjául szolgáló váltót ennek forgatmány vagy enged-

mény utján való külön átruházása hiányában nem szerezte meg, s igy váltó alapján jogokat nem érvényesithet. A váltói jogok fenntartására csak a váltónak törvényszerü birtokosa számára felvett óvás szolgálhat alapul. (C. 911/1901. D. 90., 126.)

A keresztjegygyel tett váltónyilatkozat, a V. T. 104. §-a esetelt kivéve, még a váltóbirtokosi legitimáczió tekintetében is érvénytelen. (C. 935/1895. M. D. 2., 138. G. D. 5., 125.)

Az előző, aki a váltót visszaszerzi, nem köteles az utána következő hátiratokat törölni, hogy saját előzői ellen fordulhasson. (C. 939/1883. D. 32., 114. C. 218/1884. P. T. 8., 165. C. 971/1897. P. T. 36., 7. C. 1348/1900. D. 85., 276. C. 611/1902. D. 91. 282.)

A forgatmányosnak visszkötelezettség alatt álló előzője a váltóbirtoklás alapján a nem fizető elfogadó elleni kereset inditására, a váltó nyugtatványozásának és magához váltásának külön igazolása nélkül is jogositott, mert a váltó birtoklása azt a vélelmet állapitja meg, hogy a váltót annak lejárta után visszkereseti kötelezettsége alapján magához váltotta. (C. 675/1896. P. T. 34., 187.)

Abból, hogy a váltó a lejárat után a visszkereset alatt álló előző birtokában van, az vélelmezendő, hogy ő azt saját visszkötelezettsége alapján beváltotta, minek ellenkezőjét a kifogásolt váltóadós tartozik bizonyitani. (C. 473/1896.)

A kibocsátónál sem elegendő a váltó birtokának puszta ténye a perlési jog megállapitásához, hanem óreá is áll az az általános szabály, hogy a váltóbirtokos csak mint rendelvényes vagy mint forgatmányos, vagy csak akkor léphet fel fizetésre irányuló keresettel, ha visszkereset alatt állván, a váltót visszaváltotta. A váltó birtoka megállapitja ugyan a vélelmet, hogy a kibocsátó, mint visszkereset alatt álló, előző beváltás utján jutott más rendeletére szóló váltó birtokába; ez a vélelem azonban lerontható. (C. 611/1902. D. 91., 282.)

A kibocsátó, aki a váltót harmadik személyre forgatta, de utóbb az utolsó forgatmányos nyugtájával ellátott váltónak ismét birtokába jutott, mint váltóbirtokos igazolva van akkor is, ha forgatmánya törülve, illetőleg a váltó óreá visszaforgatva nincsen. (C. 909/1905. D. 101., 15.)

A váltó puszta birtoka jogot ad a váltóösszegnek perenkivüli behajtására, de nem legitimál a per megindítására. (C. 985/1891. Jtk. 1891.)

Saját rendeletre szóló váltóban a váltóbirtokos nincs legitimálva, ha az első hátirat nem a kibocsátótól ered, még akkor sem, ha a kibocsátónak forgatmánya, utóbb a váltón előfordul. (C. 1587/1905. K. J. 4., 92.)

A váltóban rendelvényesként az osztrák Phoenix cs. kir. biztositó társaság lévén kitüntetve, e váltó alapján külön forgatmány nélkül a »magyarországi képviselője«, mint külön bejegyzett czég legitimálva nincs. (C. 373/1898.)

A részvénytársaság képviseletében annak bármely közege által megszerzett jogok közvetlenül a részvénytársaság részére megszerzetteknek tekintendők és ugy valamely biztositó társaságnak be nem jegyzett főügynöksége rendeletére kiállitott váltó által maga a társaság hitelezőként igazolva van. (C. 1674/1904. K. J. 3., 15.)

Az, aki a nyugtatványozott váltó puszta birtokában van, forgatmány hiányában nem tekinthető igazolt váltóbirtokosnak. (C. 1672/1892. M. D. 2., 128.)

A rendelvényes és elsőforgató között névazonosságnak kell lenni: keresztnévnek elhagyása vagy egyes betűjének kihagyása azonban a lánczolat megszakitását nem eredményezi. (C. 135/1884. D. 37. 239.)

A rendelvényes Maschievits« — az első forgatmány: »Masakievics«. Abból, hogy a forgatmányt alperes aláirta, következik, hogy a váltó szövegében a rendelvényes neve csak tollhibából iratott Maschievitsnek. (B. T. 3010/1899.)

Nincs megszakitva a lánczolat akkor sem, ha a biztositó társaság főügynöksége mint rendelvényes, maga a társaság pedig mint forgató szerepel. (C. 260/1900. 325/1889. D. 52., 34.)

A kibocsátónak a váltó hátán látható néválairása, amennyiben a váltó szövegében foglalt rendelvényezési nyilatkozattal mi összefüggésben sem áll, tulajdonképeni hátiratot nem képez, sőt, mint váltójogi hatályossággal egyáltalán nem biró feljegyzés, arra sem alkalmas, hogy a rendelvényezés és a rendelvényesnek a váltó hátán előforduló forgatmánya között a további érvényes forgatmányozást megakadályozó hézagot idézzen elő, mely csak az esetben létezne, ha a rendelvényes hátiratát harmadik, a kibocsátótól különböző személy hátirata előzné meg. (C. 315/1885. P. T. 10., 125.)

Az elfogadónak a váltó hátlapján előforduló feleslegeg aláirása a hátiratoknak összefüggő lánczolatát meg nem szakitja. (C. 771/1900. D. 87., 166.)

A váltó rendelvényesének forgatmánya előtt jelentkező idegen személy aláirása nem létezőnek tekintendő, nincs tehát hézag és igy a váltókapcsolatban álló személyek az igazolt váltóbirtokos javára marasztalandók. (C. 475/1897. P. T. 34., 187. C. 271/1904. K. J. 2., 88.)

A V. T. 36. §-a értelmében megkivánt lánczolat nincs megszakitva és a felperességi jog igazolva van, ha nem a váltó szövegében megnevezett rendelvényes, hanem a kibo-

csátó az első forgató, de a rendelvényes második helyen forgatja a reá intézett váltót, mert a kibocsátónak forgatói aláírása nem létezőnek tekintetik. (C. 1257/1895. P. T. 33., 14.)

Forgatott váltóknál a forgatmányos tulajdonosi minőségének igazolására a V. T. 36. §-ához képest a hátiratoknak összefüggő és a váltóbirtokosig lenyuló sora kivántatik meg. A hátiratok összefüggésére nézve a kereseti váltóban azonban hézag fordul elő, mert az első üres hátirat nem a rendelvényes Cz. Vincze nevével, hanem Sk. Zsuzsa, a rendelvényestől jogilag különböző személy nevével van aláirva; ennélfogva felperes fentebbiekhez képest a kereseti váltó jogszerü tulajdonosának nem tekintethetvén, őt kereseti jog a kifogásokat beadó harmad- és negyedrendü alperesek, mint a hézag után forgatók ellen sem illeti meg, mivel a forgató is csak a törvényszerüen igazolt váltóbirtokosnak tesz fizetési igéretet, és csak ez irányában van váltójogilag lekötelezve, és a hézagot követő forgatók váltójogot nem szerezvén, ilyet másra át nem ruházhatnak. (C. 712/1884. P. T. 9., 21.)

Hézag utáni forgató váltójogilag nem felelős akkor sem, ha emiatt kifogás nem is tétetett, s a hézag utáni forgatmányos keresetével elutasitandó. (C. 184/1898. M. D. 2., 141.)

Hézag esetében a hézag utáni forgatmányos a hézag utáni forgató ellen sem bir visszkereseti joggal. (C. 335/1897. D. 55., 349.)

A váltójogilag igazolt váltóbirtokos sem követelhet fizetést oly hátirótól (állitólagos forgatótól), aki nem váltókapcsolatban irta alá a váltót. (C. 1075/1905. K. J. 4., 92.)

A rendelvényes nevében előfordulván az a hiba, hogy a keresztneve tévedésből Lajos helyett Jánosnak iratott, ha a váltó nem János, hanem Lajos által forgattatott, a hézag utáni forgatmányos, mint nem igazolt váltóbirtokos, a V. T. 36. §. szerint keresetével elutasitandó, még a hézag utáni forgatók ellen is. (C. 511/1896. M. D. 2., 141. G. D. 5., 123.)

Azonban a hézagnál fogva kereseti jog hiányából elutasitott felperes a lánczolat helyreállitása után perujitás nélkül ismét felléphet s az itélt dolog kifogása ellene helyt nem foghat. (C. 916/1884. P. T. 9., 94.)

A váltóilag nem igazolt váltóbirtokos alperes kifogása folytán sikeresen hivatkozhatik az utolsó forgatmányos utáni köztörvényi jogutódlásra. (C. 244/1900. M. D. 2., 131. és C. 52/1896. D. 73., 22.)

A törölt forgatmányok után előforduló »N. K. fia« forgatmánynyal váltóbirtokosnak a fellépő felperes abban az esetben is igazolva van, ha ez a forgatmány utólag iratott a váltóra, mivel a nevezett D. A.-nak visszkereseti kötelezettség alatti előzője lévén, a helyette és igy részére beváltott váltót az óvás után, sőt a kereset beadása után is forgathatta. (C. 1383/1901.)

A kibocsátó magához váltván azt a váltót, melynek alapján az ő jogelődje, kinek ő örököse, mint elfogadó, kötelezettségben van, örököstársaitól ezen váltó alapján az egész váltóösszeget nem, hanem csupán az őt is terhelő rész levonása után fennmaradót követelheti, a V. T. 92. §-a értelmében ezt a kifogást jogában állván örököstársainak ellene érvényesiteni. (C. 654/1898. és 442/1892. M. D. 2., 130. G. D. 5., 128.)

A váltóelfogadó örökhagyó egyik örököse magához váltván saját kibocsátói kötelezettsége alapján a váltót, a többi örököstől jogosan követelhet fizetést, mert annak a kérdésnek elbirálása, hogy mint egyik örökös ő is felelős, vagyis az örökösödési igények elbirálása, nem tartozik a váltóper keretébe. (C. 279/1898. M. D. 2., 130. G. D. 5., 128.)

A lejárat utáni forgatmányos is jogosan követelheti a váltó kifizetését annak daczára, hogy ez a váltókövetelés végrehajtásilag lefoglaltatott, ha ez a foglalás a végrehajtási törvény 80. §-a ellenére a váltóra reá nem vezettetett és a váltókötelezettet nem mentesiti az a körülmény, hogy a váltóösszeget a letiltás folytán a végrehajtó birósághoz letette, mely azt a végrehajtónak ki is utalványozta. (C. 1158/1899. M. D. 2., 146.)

Azon körülmény folytán, hogy a váltót kibocsátóként az elmebeteg gondnoka csak ugy irta alá M. Gy. gondnok, és a váltót saját rendeletre állitotta ki, a rendelvényben jelentkező határozatlanságnál fogva nem az elmebeteg jelentkezik legitimáltnak és igy a gondnok az elmebeteg nevében megindított keresetével elutasitandó. (C. 1169. 1898. Ü. L. 16., 10. és 768/1898. M. D. 2. 140. G. D. 5., 129.)

Ha a hátiratok lánczolatával nem igazolt váltóbirtokos felperességi jogát arra alapitja, hogy névbecsülésből váltotta magához a váltót, e tekintetben az állitás és bizonyitás kötelessége őt terheli. — A felperesség hiánya hivatalból annyiban veendő figyelembe, hogy a sommás végzés kibocsátásához felperes váltójogi vagy magánjogi legitimatiója megkivántatik. (C. 446/1906. H. D. 1., 166.)

37. §. A fizetést a váltóban kitett pénznemben kell teljesiteni.

Ha a váltó a fizetés helyén folyamatban nem lévő pénznemről vagy számolási értékről szól, — amennyiben a kibocsátó a fizetést a váltóban kitett pénznemben ezen szóval »valósággal« vagy más hasonló kifejezéssel

határozottan ki nem kötötte, — a fizetés az országban folyamatban levő pénznemben teljesithető azon folyam szerint, melyben azon pénznem a budapesti értéktőzsdén a fizetési napot megelőzőleg utólszor jegyzett árfolyamok középáraként mutatkozik.

Alperes a váltótőkét egészben rézpénzben akarván kifizetni, e pénznemben a felperes a 66 forinton túl a fizetés elfogadását joggal tagadta meg, mert a rézpénz rendeltetése szerint s a fennálló pénzügyi szabályok értelmében csak kisebb értékek kiegyenlítésére szolgáló váltópénznek s nem nagyobb összegek fizetésére alkalmazható folyópénznek tekinthető, mely viszonyok között a még hátralékos összegnek birói kézhez való letéteményezése által a fizetés jogosan teljesitettnek nem tünik elő. (C. 1112/1881. M. D. 31. G. D. 5., 136.)

A fizetendő összegnek »2000 papirfrancban« történt megállapitása esetében az alperesnek jogában állott a V. T. 37. §-a szerint vagy a kitett pénznemben, vagy ennek értékéhez képest osztrák értékü papirpénzben teljesiteni a fizetést. (C. 576/1884. Gr. G. D. 5., 136.)

38. §. A váltóbirtokos a felajánlott részletfizetést vissza nem utasithatja.

A váltótulajdonos a lejárat előtt felajánlott fizetést minden joghátrány nélkül visszautasithatja. (C. 3352/1895. J. 96., 48. D. 96., 48. M. 8., 397. C. 763/1905. D. 101., 59.)

Azonban a váltóhitelező a fizetés napján déli 12 óra után, de az óvás felvétele előtt felajánlott fizetést már joghatályosan vissza nem utasithatja. (C. 410/1898. M. D. 2., 147.)

A váltóhitelező a V. T. 38. §-a értelmében a neki felajánlott részletfizetést elfogadni köteles lévén, a váltóelfogadó által czimére postautalványon küldött részösszeget vissza nem utasithatja és ebből folyóan az igy küldött s a váltóadós által később vissza nem vett összeg erejéig a váltó kifizetettnek fogadandó el. (C. 317/1898. M. D. 1., 147. G. D. 5., 140.)

A váltóösszegnek tanuk által bizonyitott fölajánlása is liberál. (C. 443/1898.)

A váltóhitelező az óvatoló közjegyzőt bizván meg a váltónak fizetés végetti bemutatásával, ez az elfogadó által a bemutatáskor felajánlott fizetést joghatályosan vissza nem utasithatja, és pedig akkor sem, ha az elfogadó a közjegyzőnek a bemutatással felmerült költségeit nem akarta megtériteni, mert a bemutatást a váltóbirtokos költségén tartozván eszközölni, az óvást csak az után vétetheti fel és számithat fel ezért költséget, ha az elfogadó a bemutatáskor nem fizet. (C. 1074/1892.)

39. §. A váltóadós csak a nyugtatványozott váltó kiadása mellett köteles fizetni.

Ha részletfizetést tett, csak azt követelheti, hogy az a váltóra feljegyeztessék s neki arról a váltó másolatán nyugtatvány adassék.

A V. T. 39. §-ának rendelkezéséből kitünik, hogy fizetés végett az eredeti váltó mutatandó be. (C. 10/1883. D. 32., 166.)

A hitelező részéről a lejáratra és a beváltási kötelezettségre való figyelmeztetés még nem foglal magában kikötést arra nézve, hogy az elfogadó a pénzt a figyelmeztető váltóhitelezőnek küldje el s igy a pénz elküldése nem menti fel az elfogadót az óvási költségektől (C. 1012/1901. D. 90., 111.)

A váltóhitelező a váltónak bemutatására csakis az elfogadó, esetleg telepes irányában van kötelezve. Más váltókötelezettek s igy az elfogadó kezese is nem merithet kifogást abból, hogy a váltó bemutatása nála meg nem történt. (C. 1467/1892. D. 63., 217.)

A bemutatás megtörténte az elfogadó irányában nem csak óvással, hanem más módon is bizonyitható. (C. 458/1901. D. 89., 129.)

A beszámitás fizetés jellegével bir, mivel azáltal a fennálló követelés megszünik. A váltótörvény 39. §-a értelmében pedig a váltóadós csak a nyugtatványozott váltó kiadása mellett köteles fizetni, a részletfizetésnél is tehát jogszerüen követelheti, hogy az a váltóra feljegyeztessék s neki arról a váltó másolatán nyugtatvány adassék, váltókövetelés beszámitásánál tehát a beszámitásnak első feltétele, hogy az eredeti váltó az itélő biróságnál beadassék és a biróságnak mód nyujtassék, hogy amennyiben valamely váltókövetelésre nézve a beszámitás itéletileg jogérvényesen megállapittatik, azt a váltóra rávezethesse, mivel ellenkező esetben váltóbirtokos a kezénél levő váltó alapján a beszámitás kimondásának ellenére váltójogokat érvényesithetne. (C. 272/1900. M. D. 2., 150. G. D. 5., 140.)

Ha a váltóbirtokosnál a váltó más csereváltóval rendeztetik s a váltóbirtokos ezt nem fedezetül, hanem fizetésképp vette fel és ennek folytán a váltót az előző forgatónak nyugtázva ki is adta, ez a váltó utóforgatmány esetében nem érvényesithető az előző váltókötelezettek ellen, mert a fizetés gyanánt elfogadott rendezés folytán — mint hogy a csereváltó is az elfogadótól eredt — a váltó czélját érte. (C. 660/1896. M. D. 2., 150.)

Uj váltó adása a régi helyett fizetésnek csak akkor lévén tekinthető, ha az kifejezetten fizetésül és nem fedezetül adatott, nemfizetés esetében a régi váltó perelhető. (C. 783/1892.) De csak akkor, ha az uj váltó már fel nem használtatott vagy az adósnak rendelkezésére bocsáttatik. (C. 945/1888. P. T. 17., 115. C. 420/1897. D. 77., 190.)

A váltótörvény 39. §-a szerint a váltóadós a fizetés ellenében csak a nyugtatványozott váltó kiadását követelheti ugyan, ez a rendelkezés azonban nem zárja ki, hogy a váltóadós a váltóhitelezőtől oly tartalmu nyugtatvány kiállitását követelhesse, amely magában foglalja ne csupán a történt fizetés nyugtázását, hanem, amennyiben a hitelező az adós irányában kifizetett követelésére nézve zálogjogot szerzett, ennek a zálogjognak telekkönyvi törlésére alkalmas törlési engedélynek megadását is. Ha a hitelező ily nyugtának kiállitását megtagadja, ez esetben a váltóadós a váltóösszeg s járulékai biról letétbe helyezésével az őt terhelő fizetési kötelezettségének teljesen eleget tesz. (C. 532/1899. D. 83., 98.)

A kifogást tevő váltóadós addig, amig a váltóperben beadott kifogásait vissza nem vonta, csak azt követelheti, hogy a kifogások beadása után általa teljesitett fizetés a váltóra följegyeztessék s neki arról a váltó másolatán nyugta adassék. (C. 1053/1903. D. 95., 164. Ju. 2., 288.)

A váltólevél puszta átadása mellett történt fizetés a V. T. 39. §-a értelmében a váltókötelezettek helyett és azok nevében teljesitett fizetés tekintete alá esik. (C. 612/1882. D. 30., 97.)

A váltóra reá nem vezetett fizetés figyelembe harmadikkal szemben csak ugy jöhet, ha bizonyittatik, hogy erről a váltóbirtokos tudomással birt a váltó megszerzésekor. (C. 1256/1891. M. D. 2., 152.)

A váltóra vezetett nyugta tartalma akkor is bizonyit a váltóbirtokos ellen, ha nem sajátkezüleg vezette a váltóra. (C. 181/1890. J. Sz. 2., 730.)

A váltó hátlapjára vezetett nyugtának törlése annak bizonyitó erejét nem enyészteti el. (C. 23/1889. D. 51., 103.)

A váltóhitelező nincsen kötelezve arra, hogy a kifizetett váltót az adósnak elküldje, mert a váltótörvény 39. §-a szerint ő csakis annak kiadására lévén kötelezve, ha ezt az adós a fizetés alkalmával nem kéri, ő nem tartozik gondoskodni arról, hogy a fizetés után (postán) a váltó az adósnak kezébe jusson. (C. 659/1892. *Azonos*: 1970/1891. M. D. 2., 151. G. D. 5., 143.)

Az a körülmény, hogy a váltó nincsen a váltóhitelező birtokában, nem zárja ki azt, hogy ő annak kiadására köteleztessék, mert a hitelező gondoskodni tartozik arról, hogy a kielégitett váltó az adós birtokába visszakerüljön. (C. 879/1891. M. D. 2., 151. G. D. 5., 143.)

A V. T. 39. §-ában foglalt rendelkezésre való tekintettel rendszerint az vélelmezendő, hogy a fizetés a nyugtatványozott váltó kiadása ellenében történt s ezért a váltóhitelező nem is köteles abban az irányban bizonyitékokról gondoskodni, hogy a váltót a fizetés ellenében kiadta, hanem a váltóadós érdeke, hogy megállapittassék, hogy a fizetést teljesitette anélkül, hogy a váltó neki egyidejüleg visszaadatott volna. (C. 725/1902. Ju. 1., 91.)

Az, aki a váltó értékét annak visszaadása nélkül fizette ki és harmadik részére ujabban fizetni volt kénytelen, a fizetést felvevőtől a kifizetett váltóösszeget köztörvényi uton jogtalan gazdagodás czimén visszakövetelheti. (C. 1337/1897. D. 79., 273.)

Az a váltóadós, aki a váltót kifogás nélkül kifizette, azon a czimen, hogy aláirása hamis, tartozatlan fizetésként a fizetett összeget utóbb a váltóhitelezőtől csak ugy követelheti vissza, ha bizonyitja a váltóhitelező dolusát. (C. 1465/1891. M. D. 2., 152 G. D. 5., 325. *Ellenkező:* C. 153/1899. G. D. 5., 326.)

Az a körülmény, hogy a váltó más javára lefoglaltatott, nem szolgálhat akadályul annak, hogy a váltóösszeg a váltóbirtokos javára megitéltessék, mert a váltóadós csupán a nyugtatványozott váltó ellenében lévén köteles fizetni, a lefoglalás- és letiltásból reá joghátrány nem származhatik. (C. 646/1896.)

40. §. Ha a fizetés a lejáratkor nem követeltetik, az elfogadó a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte után a váltóösszeget a váltóbirtokos veszélyére és költségeire a biróságnál leteheti. A letétel érvényességéhez a váltóbirtokos megidéztetése nem szükséges.

A váltótörvény 40. §-a csak feljogositja, de nem kötelezi a váltóadóst a váltóösszeg biról letétbe helyezésére. (C. 1888/1893. D. 67., 96.)

A váltóadós hozzájárulása nélkül telepitett váltó fizetés végett az elfogadónál lévén bemutatandó, az elfogadó fizetésben késedelmesnek mindaddig nem tekinthető, mig a váltó neki be nem mutattatott, s késedelme nélkül a V. T. 40. §-a alapján sem állapitható meg, mert ez csak jogot ad a váltókövetelés letételére, de e részben kötelezettséget nem állapit meg. (C. 250/1896. D. 36., 75. C. 886/1886. P. T. 14., 16.)

Amig a lejárt váltónak fizetés végetti bemutatása nem történt, az elfogadó nincs késedelemben. (C. 1350/1899.)

S ebből folyik, hogy a V. T. 44. §-a alapján a váltóösszeg letétele mindaddig joghatályosan megtörténhetik, mig a hitelező a váltót be nem mutatja, vagy a kereset nem kézbesittetett. (C. 1227/1888. M. J. D. 5., 76.)

A fizetés végetti bemutatás elmulasztásának jogkövetkezménye az, hogy a váltóadós mindaddig nem esik fizetési késedelembe, amig a kereset neki nem kézbesittetett, amely körülmény a bemutatást pótolja. Minthogy alperesnek a kereset 1902. február hó 15-én kézbesittetett és alperes a váltóösszeget felperesnek a kézbesitést követő második napon lefizette, ez által fizetési kötelezettségének megfelelt, amiért is a per költsége, amelyet felperes a be nem mutatott váltó alapján inditott, felperest terheli. (1250/1904.)

A csupán telephelylyel ellátott váltó elfogadója, ha a váltóbirtokost a fizetés teljesitése végett annak lakásán felkereste, de honn nem találta és emiatt a birói összeget letétbe helyezte, nincs fizetési késedelemben. (C. 684/1905. és 489/1905. K. J. 3. 237.)

A forgatónak is jogában áll a váltóösszeget a perbiróságnál letenni, ha az általa a váltó ellenében felajánlott fizetést a váltóbirtokos el nem fogadta. (C. 1863/1904. K. J. 3., 165.)

Ha a váltó összegének letétele joghatályosan megtörtént, a kereset elutasitandó. (C. 1344/1892. P. T. 29., 142.)

Az elfogadó a neki fizetés végett be nem mutatott váltón alapuló tartozását birói letétben helyezvén, kötelezettsége alól menekül. (C. 904/1905. K. J. 4., 44. Ju. 5., 75.)

Joghatályos a váltó összegének a hitelező lakhelyének biróságánál történt letétele is, mivel ez felperesre a pénz felvételét nem teszi terhesebbé. (C. 532/1899. D. 82., 208. és C. 1344/1892. P. T. 29., 142.)

IX. Fizetési visszkereset.

41. §. A fizetés hiánya miatt a kibocsátó és a forgatók ellen érvényesithető visszkereset fentartására szükséges:

1. hogy a váltó fizetés végett bemutattassék;

2. hogy ezen bemutatás és a fizetés nem teljesitése kellő időben felvett óvással igazoltassék.

Az óvás a fizetés napján déli 12 óra után vehető fel, legkésőbb azonban a fizetési napra következő második köznapon kell felvétetnie.

Fizetés végett az eredeti váltó lévén bemutatandó. a váltómásolat felmutatása mellett óvás visszkereset alapjául nem szolgálhat. (C. 10/1883. D. 32., 105.)

Egyedül az intézvényezettnek lehet igénye arra, hogy késedelmének megállapitása végett a váltó nála fizetés végett bemutattassék, de nem lehet erre igénye sem a váltókezesnek, sem az egyéb váltókötelezetteknek. (C. 1467/1901. D. 63., 62.)

A több intézvényezettel ellátott váltó az összes intézvényezetteknek mutatandó be fizetés végett és az óvás valamennyiök ellen veendő fel a visszkereseti jogok fentartása végett. Az a körülmény, hogy az egyik intézvényezett időközben elhalt, nem menti fel a váltóbirtokost azon kötelezettség alól, hogy a bemutatást, illetve óvást ezen intézvényezettel szemben felvenni meg ne kisérelje. (C. 4/1905. K. J. 2., 347. D. 97., 240. Ju. 3., 341. és C. 728/1898. M. D. 2., 157.)

A fizetésre adott halasztás esetében is a fizetés végetti bemutatás és óvás a V. T. 41. §-a szerinti joghatálylyal a váltóban meghatározott lejáratkor veendő fel. (C. 1427/1891. M. D. 2., 160. G. D. 5., 150.)

Ha a váltóbirtokos a vele létrejött megállapodás ellenére a váltót rövidebb lejárattal látja el, az ezen időben fölvett óvás a váltóból eredő jogok fentartására a forgató ellen nem alkalmas. (C. 1508/1903. D. 95., 243.)

Az elfogadás miatti óvás nem pótolhatja a fizetés végetti bemutatás hiányát. (C. 12/1894.)

A váltó megóvatolása a kibocsátó ellen i váltókereseti jog fentartására akkor is szükséges, ha a kibocsátó a lejárat előtt csődbe jutott. (C. 1013/1896. M. D. 2., 156. G. D. 5., 147.)

Az elfogadó ellen a váltó lejárata előtt elrendelt csőd nem menti fel a váltótulajdonost, ki fizetési visszkeresettel kíván élni, a váltótörvény 41. §-án alapuló azon kötelezettség alól, hogy a fizetés hiányát tanusitó óvást sem előbb, sem utóbb, hanem a váltóban meghatározott fizetési nap déli 12 órája után az ezen napot követő második köznapig vétesse fel. (C. 447/1883. D. 36., 238.)

A váltó fizetés végett az elfogadó elhalálozása esetében is bemutatandó lévén, ennek elmulasztása esetében a kamat az örökösöket csak a sommás végzés kézbesitése napjától terheli. (C. 148/1903. M. D. 2., 156. G. D. 5., 146.)

A kibocsátó ellen felvett óvás hatálytalan. A váltó fizetés végett nem telepitett váltónál az elfogadónak mutatandó be és ez ellen veendő fel az óvás; ebből folyóan a bemutatás még abban az esetben is, ha az elfogadó már elhalt, annak üzleti helyiségeiben vagy lakásán vagy örököseinél lévén a fizetés végetti bemutatás eszközlendő, az ilyen esetben a kibocsátó ellen felvett óvás hatálytalan és a visszkereseti jogok fentartására nem alkalmas. (C. 522/1896.)

A váltóbirtokos annak igazolására, hogy a bemutatást kellő időben nem teljesithette, nem hozhatja fel jogérvényesen azt, hogy a váltó a bemutatás idejekor a büntető biróságnál volt letéve és e körülmény az elmulasztott cselekmény törvényes jogkövetkezményeit el nem háritja. (B. T. 2016/1883. D. 34., 300.)

Aki a váltónak fizetés végetti bemutatásakor tulajdonosi minőségét nem igazolja, a fizetés követelésére s ennek folytán a fizetés hiánya miatti óvás felvételére jogosultsággal nem bir. (C. 315/1886. P. T. 10., 125. C. 456/1895. P. T. 32., 135.)

Az előző forgató az óvás felvételére jogositottnak tartandó már a váltó birtokával és pedig még abban az esetben is, ha a forgatmányok kelte szerint az óvás felvételekor a váltót már tovább forgatta, mert az óvás czélja nem csupán a váltóbirtokosnak, hanem a többi előző váltóhitelező jogainak is a megóvása. (C. 1058/1893. M. D. 2., 159. G. D. 5., 150.)

Az óvás hiánya hivatalból figyelembe nem vehető. Állandó gyakorlat. L. C. 322/1882. D. 31., 232. C. 447/1883. C. 36., 238. C. 69/1887. D. 45., 178. C. 901/1887. D. 48., 89. C. 325/1898. D. 60., 96. C. 1227/1896. C. 32/1897. M. D. 2., 159.)

Az óvás kivételére szolgáló »második köznap« ugy értendő, hogy a lejárati napot követő ünnep nem számittatik. Ha tehát a váltó szombaton járt le, elég azt kedden megóvatolni. (C. 8467/1878. D. 28., 265.)

Husvét vasárnapján lejáró váltó még csütörtökön is óvatolható. (C. 909/1901. D. 90., 219.)

Joghatálya nincs az oly óvásnak, mely a váltó lejárati napján, d. e. 11 órakor vétetett fel. (C. 98/1889. D. 32., 105. C. 10/1883. D. 32., 166.)

Közokiratot képező óváslevélnek azzal a tartalmával szemben, mely szerint az óvási cselekmény a váltó lejárata napján délelőtt 11 órakor foganatosittatott, nincs kizárva a bizonyitása annak, hogy az óvás felvételének napja az óváslevélben tévedés folytán helytelenül jelöltetett meg. (C. 825/1897. D. 96., 30.)

Ha az óváslevélből nem tünik ki világosan az, hogy az óvás a fizetés napján déli 12 óra után vétetett fel, annak bizonyitása, hogy az óvás idő előtt lett felvéve, a kifogásolónak megengedendő. (C. 448/1892. Gr.)

Az óvás érvénye mindig annak tartalma szerint itélendő meg s e részben nem jöhet figyelembe az óvatoló közjegyzőnek ellenkező vallomása. (C. 1074/1882. Gr.)

A nem kellő időben felvett óvás akkor is érvénytelen, ha a váltó bemutatása egyébként kellő időben meg is történt. (C. 830/1885. D. 41., 274.)

Ha a váltótulajdonos a váltót az elfogadónak azonnal az óvatolásra hivatott közjegyző által mutatja be s az elfogadó a váltóösszeget haladéktalanul kifizeti, vagy a kifizetést megajánlja, de a közjegyző azt visszautasitja: a bemutatás költségét a váltótulajdonos tartozik viselni. (C. 1074/1893.)

A váltónak bárki részéről az elfogadó helyett történt kifizetése által a váltó czélját érvén, ilyen váltóból a fizető a váltókötelezettek irányában a részére kiállitott forgatmány alakszerüsége mellett sem érvényesithet jogot. (C. 36/1898.)

42. §. Ha valamelyik előző az óvást ezen kifejezéssel: »óvás nélkül« vagy »költségek nélkül« elengedte, a váltóbirtokos ezen előző ellenében a visszkereset fentartása végett óvással élni nem tartozik. Az óvás elengedése azonban a váltóbirtokost azon kötelezettség alól fel nem menti, hogy a bemutatást kellő időben teljesitse. Ha a váltókötelezett, ki az óvást elengedte, a bemutatás kellő időben megtörténtét tagadja: a bizonyitás terhe őt illeti.

Az óvás elengedése az előzőt az óvási költségek megtéritése alól fel nem oldja.

A V. T. 42. §-ában foglalt kifejezések csak példaképen vannak felsorolva, tehát az óvás elengedése más szavakkal és pedig a váltón kivül is joghatályosan eszközölhető. (B. T. 635/1896. Ü. L. 96., 15. és C. 669/1896. P. T. 34., 70.)

Az óvás elengedése iránti nyilatkozat alakjára nézve, valamint aziránt sem tartalmaz a törvény intézkedést, hogy az óvás elengedése csakis a forgatással egyidejüleg történhessék. (C. 1095/1886. D. 45., 66.)

Az óvás még az óvás felvételére rendelt határidőben is joghatályosan és pedig szóval is elengedhető. (C. 414/1902. M. D. 2., 164. G. D. 5., 155. és C. 80/1894. P. T. 39., 52.)

Az óvás elengedése bármely alakban történhetik, ez az elengedés pedig minden váltóbirtokos javára szolgál. (C. 549/1898. M. D. 2., 163. G. D. 5., 153.)

A kereseti váltó szövegében foglalt óváselengedési nyilatkozat csak az azt elengedő irányában bir hatálylyal. (C. 669/1897. P. T. 34., 70.)

A névbecsülő elfogadó is elengedheti az óvást. (C. 1071/1890. M. D. 2., 164. G. D. 5., 155.)

A váltóadósnak bizonyitott oly kijelentése, hogy ő mindaddig obligóban marad, mig a váltót az egyenes váltóadós ki nem fizeti,

az óvás elengedését még nem bizonyitja. (C. 669/1896. P. T. 34., 70.)

Az a szóbeli nyilatkozata a váltókötelezettnek, hogy »váltóit nem kell óvatolni, ő anélkül is fizet«, mint általános kijelentés nem jelenti az óvás elengedését. (C. 969/1897. és C. 146/1900. M. D. 2., 161.)

A kibocsátó részéről tett óváselengedés nem hatályos ugyanannak a személynek forgatói kötelezettségére is. (C. 957/1903. K. J. 1., 143. és Ju. 3., 51.)

A váltóforgatmányban jelentkező óvás elengedése iránti nyilatkozat valódisága a váltókötelezett által kifogásoltatván, a kifogást, vagyis hogy az elengedés alperes tudta s beleegyezése nélkül iratott a váltóra, az alperes tartozik bizonyitani, de erre elegendő annak bizonyitása, hogy lejáratkor az elengedés nem volt a váltón. Ha üres volt a forgatmány, akkor a felperes tartozik bizonyitani az óváselengedés kitételének megengedettségét. (C. 969/1897. *Azonos*: 146. 1900. M. D. 2., 161. és C. 802/1904. D. 97.)

A forgatmányosnak adott azon jog, hogy az üres forgatmányt kitölthesse, nem értendő arra, hogy az üres forgatmányba az óváselengedés záradékát felvehesse. (C. 1030/1881. D. 29., 294.)

A váltóbirtokos az üres hátiratnak az óvás elengedésével történt kitöltésére csak ily megállapodás bizonyitásának esetében tekinthető jogositottnak, azt azonban, hogy üres forgatmányt irt alá, a kifogásoló váltóadós tartozik bizonyitani. (C. 982/1900. *Azonos*: 1553/1892. M. D. 2., 164. és C. 493/1900.)

A váltó tartalmával szemben a váltóadós tartozik bizonyitani, hogy a váltóbirtokos a váltót az óvás elengedését is nélkülöző üres forgatmánynyal szerezte meg s csak ennek bizonyitása után köteles a váltóbirtokos kimutatni, hogy az óvás elengedését kieszközölte. (C. 146/1900. M. D. 2., 161.)

A kereseti váltó szövegében előforduló eme kitételben: ohne Protest; a Protest szó utólag beszurtnak mutatkozván, a váltó aggályos. Minélfogva, tekintettel arra, hogy az óvás elengedése nem képezi a váltószövegnek oly kellékét, melyet a váltóbirtokos tetszése szerint kitölteni jogositva volna, felperes tartozott bizonyitani, hogy az óvás elengedését tartalmazó fenti kifejezés a váltónak alperes részéről történt beirása alperes beleegyezésével történt. (C. 913/1904.) M. D. 10., 234.)

43. §. A telepitett váltókat a telepesnél, vagy ha ilyen megnevezve nincs, magánál az intézvényezettnél és pedig a telep helyén kell fizetés végett bemutatni. Ugyanott veendő fel az óvás is, ha a fizetés nem teljesittetett.

Ha a váltó a telepesnél kellő időben nem óvatoltatik, a váltóbirtokos nemcsak a kibocsátó és a forgatók elleni visszkeresetét, hanem az elfogadó elleni váltókeresetét is elveszti.

A váltónak fizetés végetti bemutatására és óvatoltatására csak az igazolt váltótulajdonos jogosult és kell, hogy neve az óvásból kitünjék. (C. 315/1885. P. T. 10., 125. C. 456/1895. P. T. 32., 135.)

Bár a váltót a telepes adta át óvatolás végett a kir. közjegyzőnek és bár telepes időközben más helyre költözött, mitsem változtatott az óvatoló személynek a V. T. 43. §-án alapuló ama kötelezettségén, hogy a váltót a telep helyén mutassa be. (C. 1689/1904. Ju. 3., 51.)

A váltó a telepesnek a fizetés helyén kivül annak beleegyezésével sem mutatható be fizetés végett joghatályosan. (C. 951/1888. M. 4., 482. D. 44., 169. C. 1191/1886. P. T. 16., 61.)

A váltóban megjelölt második fizetési helyen felvett óvás tekintettel a V. T. 3. §. 7. pont utolsó mondatának rendelkezésére, hatálytalan. (C. 1038/1884. P. T. 10., 67.)

A fizetés hiánya miatti visszkereset fentartására szükséges, hogy a váltó fizetés végett bemutattassék és ezen bemutatás óvással igazoltassék, ugyanazért a közjegyzőnek azon kérdése a telepesnél, vajjon a váltókibocsátó, elfogadó és forgató a váltó kifizetése végett nem jelentkeztek-e nála, anélkül hogy a váltó tényleg bemutattatott volna, a törvényszabta bemutatást nem pótolhatja és azért a visszkereseti jogot elenyészteti. (C. 1830/1884. J. 86., 30. D. 41., 137.)

A váltóbirtokos az általa a váltóra utólag vezetett telepitésből kifolyóan — még ha bizonyitja is, hogy akkor, amikor a váltót a kifogásoló váltóadós aláirta, ez a telepités a váltón rajta nem volt — a váltót megóvatolni tartozik ugyan, de az az előző, aki a telep nélkül adta tovább a váltót, a visszaváltás esetében nem tartozik a váltót megóvatoltatni az elfogadóval szemben, mert a telepités nem az ő, hanem követő forgatójának volt a ténye. (C. 72/1898. M. D. 2., 109.)

Váltóperben a felperes a váltót keresete szerint annak jelenlegi telepitett tartalma szerint érvényesitvén, válasziratában előterjesztett abbeli kérelme, hogy a váltó ne jelenlegi, hanem a telepités jogellenes voltára tekintettel, eredeti tartalma szerint biráltassék el, helyt nem foghat, minélfogva felperes mint váltóbirtokos irányában a váltón levő nem törölt telepités akkor is joghatályosnak tekintendő, ha az utólag jogellenesen vezettetett a váltóra. (C. 299. 1906. H. D. 1., 188. Ju. 5., 237.)

A telepitésnek nem az az értelme és joghatálya, hogy az elfogadó a telepesnek tartozik fizetni, hanem az, hogy az elfogadó a váltóösszeg fizetését a telepes mint megbizottja által teljesitendőleg s a váltónak a telepesnél leendő bemutatása ellenében igéri és hogy eszerint (a V. T. 44. §. 2. bekezdésének esetétől eltekintve) a telepesnél való bemutatás nélkül fizetni nem tartozik; ebből pedig nem következik, hogy a bemutatást a váltótulajdonosnak el nem engedheti, és a váltót közvetlenül a váltótulajdonosnál joghatályosan kifizetni nem lehetne. (C. 1677/1895. M. D. 2., 110. G. D. 5., 164.)

A váltó fizetési helyéül »Szőnyegház Budepesten« lévén megjelölve, ez nem telepest, hanem fizetési helyet jelent még akkor is, ha a »Szőnyegház Stern Testvérek« czég be van jegyezve. (C. 215/1905. K. J. 4., 190.)

A váltón két telepes is megjelölhető, de az elfogadó ilyen esetben a váltófedezetet a vagylagosan megjelölt telepesek bármelyikéhez elküldheti. (C. 469/1892. M. 4., 484. G. D. 5., 166.)

Több telepes megnevezése esetében mindegyik telepesnél kell az óvást felvenni. (C. 1240/1895. és 488/1896. M. D. 2., 103. és C. 315/1894. M. D. 2., 100. G. D. 5., 156.)

Két telepes megnevezése esetében a váltóbirtokos tartozik bizonyitani, hogy az első helyen feljegyzett telepités jogosulatlanul történt, mert enélkül a második telepesnél felvett óvás a visszkereseti jog fentartására nem elegendő. (C. 1352/1891. M. 4., 484.)

Ha a váltón két telepes látható, amelyek közül az egyik töröltetett, az óvás mindkét, tehát a törölt telepes ellen is felveendő, ha a váltóbirtokos nem bizonyitotta, hogy a kitörölt egyik telepes az elfogadói aláirásnak a váltóra vezetésekor még rajta nem volt, vagy akkor már törölve volt vagy végre, hogy a törlés a peresitett váltóadás beleegyezésével történt. (C. 407/1895. P. T. 33., 5.)

Ugyanigy a bizonyitási teherre nézve. (C. 1344/1900. D. 85., 273.)

A telepitett váltó elfogadója elleni váltókereset fentartására óvás lévén szükséges, a váltóbirtokos a váltó jelenlegi tartalmával szemben azt, hogy a váltó eredetileg telepitve nem volt s igy óvatolásra nem volt szükség, sikerrel fel nem hozhatja. (C. 1436/1900. M. D. 2., 167.)

A keresethez csatolt váltó telepes kirendelése mellett van telepitve, amiért is az óvás hiányára alapitott kifogás folytán a sommás végzés hatályon kivül helyeztetett, mert annak a kérdésnek eldöntése, hogy a telepités a váltó lejárata után tévedésből vezettetett-e a váltóra, vagy már eredetileg rajta volt és hogy felperes jogosult volna-e a telepitést törölni, közömbös, mivel a váltó a per elbirálásánál azzal a tartalommal veendő figyelembe, amint ez a kereset kapcsán be lett mutatva. (C. 222/1905. D. 99., 335.)

Több telepes is nevezhető ugyan a váltón, de az »esetleg« szócskával összekötött második fizetési személy szükségbeli utalványozottnak tekintendő. (C. 792/1897. M. D. 2., 100.)

Az ilyen kifejezéssel »Falls bei N. N.« megjelölt második fizetési hely nem tekinthető második telepnek, hanem szükségbeli utalványozottnak, akinél a váltó az elfogadó elleni váltókereset fentartására meg nem óvatolandó (V. T. 61. §.). (C. 1326/1896. M. D. 2., 169. G. D. 5., 159.)

Szükségbeli utalványozottnál nem szükséges a váltó megóvatoltatása a visszkereseti jogok fentartása végett. (C. 596/1899. M. D. 2., 169. G. D. 1., 159.)

Az óvás felvételére rendelt határidő lefelte előtt a váltót a telepestől magához váltott előző a váltót az elfogadó elleni kereset fentartása végett is óvatoltatni köteles. (C. 1495/1901. M. D. 2.)

A váltó kibocsátója, aki a telepitett váltó megóvatolása előtt magához váltotta a telepes váltóbirtokostól a váltót, és pedig az óvás felvételére rendelt határidőn belül, az elfogadó elleni kereseti jogának fentartása végett a váltót a beváltás után a telepesnél megóvatolni köteles. (C. 1031/1900. M. D. 2., 169.)

A telepesnek magánnyilatkozata az óvás hiányát nem pótolhatja. (C. 887/1893. P. T. 30., 155.)

A váltó helyesen óvatoltatott a nem telepes fizetési személynél is, habár ott nem is az elfogadó kerestetett. (C. 246/1897. M. D. 2., 170.)

A váltóra utólag vezetett fizetési helyiségben vagy személynél felvett óvás érvénytelen, mert megállapodás hiányában a váltóbirtokos nincs jogositva a váltón ily külön fizetési helyiséget vagy személyt megjelölni. (C. 1018/1898. és 829/1898. M. D. 2., 110.)

A váltó a telepesként megjelölt takarékpénztár főkönyvelőjénél, aki a czégjegyzésre is jogositva van, helyesen lett fizetés végett bemutatva s megóvatolva. (C. 1039/1891., 220/1892. és 1236/1896. Ü. L. 88., 37.)

Az intézeti pénztárnoknál történt bemutatás joghatályos. (C. 1108/1884. P. T. 10., 13.)

A váltó az óvásra rendelt határidő utolsó napján menvén át a felperesre, aki nem telepes, vagyis a váltóbirtokosra a telepes visszaforgatván a váltót, ha óvás nem vétetett fel, a váltó váltójogi hatályát vesztette. (C. 1530/1895. D. 75., 98.)

A csődtörvény 14. §-ának rendelkezése nem hatálytalanitja a váltótörvénynek a kereseti jog érvényesithetésére vonatkozó szabályát, azért a telepitett váltót a csődbe

jutott közadós ellen is a lejárat napján kell megóvatoltatni a váltókereseti jog különbeni elvesztésének terhe alatt. (C. 96/1903. D. 92., 221. C. 262/1901.)

Minthogy a váltótörvény oly intézkedést, mely szerint a telepes csődbe jutása esetében a fizetés végetti bemutatásnak a tömeggondnoknál kellene történnie, nem tartalmaz, az óvás teljes joghatálylyal vétetik fel a vagyonbukott telepes üzlethelyiségében, de bemutatható a váltó és felvehető az óvás a tömeggondnok irányában. is. (C. 922/1884. P. T. 11., 99. C. 940/1897. C. 1344/1900. M. D. 2., 170. G. D. 5., 162.)

44. §. Az elfogadó elleni váltókereset fentartására a 43. §. második bekezdésében emlitett eset kivételével, óvás felvétele nem szükséges.

Ezen intézkedés kiterjed azon telepitett váltókra is, melyeken az intézványezettől különböző személy telepesként megnevezve nincsen, vagy a telepes egyszersmind a váltó birtokosa.

A beismerten a váltó lejárata után a váltóra vezetett telepitési záradék nem létezőnek lévén tekintendő, s az elfogadó ilyen esetben az eredeti tartalom szerint lévén felelős, ő sikeresen nem vitathatja azt, hogy óvás hiányában váltójogilag nem felelős. C. 1360/1900. M. D. 2., 109.)

A telepitésnek nem az az értelme és joghatálya, hogy az elfogadó a telepesnek tartozik fizetni, hanem az, hogy az elfogadó a váltóösszeg fizetését a telepes mint megbizottja által teljesitendőleg s a váltónak a telepesnél leendő bemutatása ellenében igéri, és hogy eszerint (a V. T. 44. §. 2. bekezdésének esetétől eltekintve) a telepesnél való bemutatás nélkül fizetni nem tartozik ; ebből pedig nem következik, hogy a bemutatást a váltótulajdonosnak el nem engedheti, és a váltót közvetlenül a váltótulajdonosnál joghatályosan kifizetni nem lehetne. (C. 1677/1895. M. D. 2., 175. G. D. 5., 164.)

A telepitett váltót a váltólejárat napján, de az óvás felvételére rendelt határidő letelte előtt beváltott előző is tartozik megóvatoltatni az elfogadó elleni saját kereseti jogának fentartása czéljából. (C. 417/1901. D. 89., 315.)

Az óvás alól nem mentesit az a körülmény, hogy a telepes a váltóbirtokos közkereseti társaságnak egyik tagja. (C. 808. 1890. D. 56., 41.)

Ellenk.: Ha a telepes a váltóbirtokos czég tagja, óvás nem kell az elfogadó elleni kereset fentartásához. (C. 1401/1900.)

Két telepes megjelölése esetében a V. T. 44. §-ának rendelkezése helyt nem foghat. (C. 469/1892. D. 63., 252.)

Két telepes megnevezésével ellátott váltó alapján érvényesitendő visszkereset fentartására szükséges óvás csak akkor maradhat el, ha lejáratkor mindkét telepes egyaránt és egyidejüleg birtokosa a váltónak, ami csak oly körülmények közt fordulhat elő, ha a két telepes rendelvényes, vagy forgatmányos társ egy és nem különböző forgatmány alapján. (C. 460/1892. D. 63., 78.)

Azon forgatmányos is váltóbirtokosnak tekintendő, kire a váltó csak behajtás végett forgattatott, s minthogy alperes nem vette tagadásba, hogy a kereseti váltó a lejáratkor a telepesként kijelölt negotini takarékpénztár mint behajtás végetti forgatmányos birtokában volt, s minthogy továbbá a váltótörvény 44. §-a értelmében, ha a telepes egyszersmind a váltónak birtokosa, az elfogadó elleni kereseti jog fentartására az óvás felvétele nem szükséges, igy tehát alperesnek azon kifogása, hogy az óvás felvételének elmulasztása folytán felperes ellene kereseti jogát elvesztette, mi alappal sem bir. (C. 440/1895. D. 71., 106.)

Ha az alperes a váltóóvás hiányára alapitja a kifogását, amidőn a váltó tartalma szerint a rendelvényes, a kibocsátó és telepes hasonnevü személy, alperesnek kell bizonyitania, hogy a kibocsátó, aki egyuttal telepes is, a rendelvényessel nem azonos személy, mivel különben a váltó tartalmával igazolva lévén az, hogy a telepes egyuttal a váltó birtokosa is, a váltótörvény 44. §-a 2. bekezdése értelmében az elfogadóval szemben óvás fölvételének szüksége nem forog fenn. (C. 437/1895. D. 72., 52.)

Azt, hogy a telepes már az óvási határidő letelte után lett a váltó birtokosa, valamint azt is, hogy a telepes váltóbirtokos lejáratkor már nem volt a váltó birtokában, hanem ugyanakkor a váltóbirtokos más volt, a kifogást tevő elfogadó tartozik rendszerint bizonyitani. (C. 218/1884. P. T. 8., 165. C. 77/1885. P. T. 11., 35. C. 180/1886. P. T. 13., 136. D. 44., 256. C. 1358/1891. M. 4., 484. és C. 1031/1900. C. 114/1890. D. 73., 316. C. 1057/1896. D. 75., 128. C. 336/1900. D. 86., 51.)

Ott azonban, ahol a váltó tartalma a kifogásokat támogatja, a váltó tartalmából folyó vélelemmel szemben az ellenkező bizonyitásának terhe a váltóbirtokosra hárul. (C. 116/1899. M. D. 2., 173. G. D. 5., 169.)

Ha a váltó tartalmából nem tünik ki, hogy az mikor került ki a telepes birtokából, a jogi vélelem amellett szól, hogy a váltó az óvás felvételére rendelt idő egész tartama alatt a telepes váltóbirtokos birtokában volt. (C. 96/1903. D. 92., 221.)

A váltó abbeli tartalma, hogy a telepesként jelentkező váltóbirtokos forgatmánya

töröltnek jelentkezik, még nem állapitja meg annak vélelmét, hogy a váltó a lejáratkor nem volt a telepes birtokában, miért is a V. T. 44. §-a második bekezdésében foglalt kivételes rendelkezés alkalmazást nyer, ha a kifogásoló nem bizonyitja, hogy a váltó a lejáratkor már nem volt a telepes birtokában. (C. 143/1896. M. D. 2., 177.)

Ha a telepes az óvás felvételére rendelt határidőn belül a nála telepitett váltónak tulajdonosává lesz, a telep jogi hatályát elveszti, mert ebben az esetben az elfogadónak hitelezőjévé válik és igy az elfogadó ellen váltójogi igényeinek megóvása czéljából sem a birtokában levő váltónak az elfogadónál történendő bemutatására, sem annak megóvatoltatására szüksége nincs. (C. 501. 1906. Ju. 5., 215.)

A váltó az óvásra rendelt határidő utolsó napján menvén át a felperesre, aki nem telepes, vagyis a váltóbirtokosra a telepes visszaforgatván a váltót, ha óvás nem vétetett fel, a váltó váltójogi hatályát vesztette a V. T. 43. §-a értelmében az elfogadó ellen is, ha nem bizonyittatik, hogy a napnak oly szakában ruháztatott át a váltó, amelyben az óvás már felvehető nem volt (vagyis a második köznapon d. u. 5 órán túl), ez esetben felperes tartozik bizonyitani, hogy már a 102. §-ban megjelölt d. u. 5 órán tul, tehát oly időben jutott a váltó birtokába, amelyben már a V. T. 14. §-a értelmében utóforgatmányossá válik. (C. 1530/1903. D. 75., 98.)

45. §. A fizetés hiánya miatt óvatolt váltó birtokosa köteles közvetlen előzőjét a váltó ki nem fizetéséről, az óvás felvételétől számitandó két nap alatt, irásban értesiteni; evégre azonban elegendő, ha a tudósitás az érintett idő alatt postára adatik.

Minden tudósitott előző köteles a tudósitás vételétől számitandó két nap alatt saját közvetlen előzőjét hasonló módon értesiteni.

A váltóbirtokos vagy forgatmányos, ki az értesitést elmulasztja vagy azt nem közvetlen előzőjéhez intézi, az ebből eredő károkat az összes, illetőleg az átugrott előzőknek megtériteni köteles. Ezenfelül elveszti ezen személyek elleni igényét a lejárattól a keresetre hozott birói határozat kézbesitéséig járó kamatokra és költségekre nézve.

Ha a kibocsátó lakhelye a váltón kitéve nincs, a V. T. 45. §-a szerint kötelezett értesités a váltó kiállitásának helyére intézendő. (C. 771/1892. D. 55. B. T. 3040/1878. és 3298/1878. D. 28., 265.)

A váltótörvény 45. §-a értelmében csak az irásban tudósitott előző köteles saját közvetlen előzőjét a tudósitás vételétől számitott két nap alatt ugyancsak irásbelileg értesiteni, amiből következik, hogy az abban a szakaszban foglalt joghátrányok a csak szóval tudósitott előzőt nem érhetik. (C. 512. 1899. D. 83., 96. és C. 129/1883. D. 33., 273.)

A V. T. 45. §-a értelmében a váltóbirtokos vagy forgatmányos, aki a köteles értesitést elmulasztja, csak a közvetlen előző elleni igényét veszti el a lejárattal a keresetre hozott birói határozat kézbesitéséig járó kamatokra és a váltójogból eredő költségekre nézve. (C. 1710/1895. P. T. 40., 4.)

Ellenkező: Az óvást előzőjével nem közlő váltóbirtokos nemcsak saját, hanem az összes előzők ellen elveszti a kamat és költséghez való jogot. (C. 1061/1902. M. D. 2., 182. G. D. 5., 172.)

Óvási költséget és 1/3 % váltódijat sem követelhet az óvással fellépő, ha az óvást perbefogott előzővel nem közölte. (C. 914. 1882. P. T. 2., 6.)

Ha a forgató a váltót hely megnevezése nélkül adta tovább s a váltóbirtokos a váltótörvény 45. §-ában előirt értesitési kötelezettségének nem tett eleget, mégis a perbe vont forgató a sommás végzésbeli költségek fizetése alól csak az esetben szabadul, ha a váltó összegét a sommás végzés kézhezvétele után nyomban kifizeti. (C. 1289/1903. D. 95., 241.)

Az előző, ha az óvásról nem értesittetett, csak az anyagi váltójogból származó költségek alól szabadul feltétlenül, ellenben az ellene kibocsátott sommás végzés költségeit csak abban az esetben nem köteles megfizetni, ha a sommás végzés kézbesitése után azonnal eleget tesz a váltóösszeg iránt fennálló fizetési kötelezettségének. (C. 3/1903. K. J. 1., 174. és C. 1291/1899.)

Az elfogadónak, midőn vele szemben óvásfelvétel szükséges nem volt, mint egyenes váltókötelezettnek fizetési kötelezettségét az a körülmény, hogy az óvásfelvételből felperesnek előzője kellően lett-e értesitve vagy sem, nem érinti. (C. 1671/1897. Jtk. 1897.)

A V. T. 45. §-ából eredt károk megtéritése iránti kereset nem tartozik a váltóper keretébe, és nem érinti a forgatónak a V. T. 12. §-ában megállapitott kötezelettségét, — és nincs eszerint helye a V. T. 94. §-a szerint e károkra nézve a beszámitásnak sem. (C. 823/1883. és 748/1896. P. T. 34., 13.)

46. §. A kellő időben történt értesités bebizonyitására elegendő, ha postaiga-

zolványnyal bizonyittatik, hogy az érdekelt előző részére a meghatározott napon levél adatott fel, kivéve, ha a czimzett fél igazolhatja, hogy a levél mást tartalmazott.

Az értesités vételének napja hasonlag postaigazolványnyal bizonyittatik.

Az óvás közlésének állitólagos elmulasztását a kifogásoló alperesnek állott kötelességében bizonyitani, mert felperes a V. T. 46. §-a értelmében a csatolt postavevénynyel, tekintve hogy jogában állott a két óvást egy boriték alatt is elküldeni, igazolta, miszerint váltóbeli közvetlen előzőjét a V. T. 45. §-ához képest a váltók ki nem fizetéséről kellő időben értesitette. (C. 1319/1891. Jtk. 1892.)

47. §. Ha valamelyik forgató a váltót hely megnevezése nélkül adta tovább, ez esetben a fizetés meg nem történtéről a forgató azon legközelebbi előzője értesithető, ki a váltót a helynek megjelölése mellett ruházta át.

Az óvásközlés a kibocsátóhoz a kibocsátás helyére helyesen intézettnek mondatott ki, mert a kibocsátó lakhelyéül, amennyiben az ellenkező a váltó tartalmából ki nem tünik, a kibocsátás helye tekintendő. (C. 3040, 3292/1878. D. 28., 265. C. 771/1892. D. 55.)

48. §. Minden váltókötelezettnek jogában áll követelni, hogy neki a váltóösszegnek, a kamatoknak és költségeknek lefizetése mellett a nyugtatványozott váltó s a fizetés hiánya miatt felvett óvás kiadassék.

Ha több váltókötelezett ajánl fizetést, a váltóbirtokos annak ajánlatát köteles elfogadni, kinek fizetése által legtöbben szabadulnak a kötelezettség alól.

Az elfogadó a kibocsátó által ellene inditott váltóperben bizonyitván azt, hogy a váltóösszeget ő, az elfogadó fizette ki a váltóbirtokosnak, a kibocsátónak nincs visszkereseti joga az elfogadó ellen, és az eszerint kifizetett váltót az elfogadónak kiadni tartozik. (C. 81/1893. Jtk. 1894.)

A váltóhitelező nincs kötelezve arra, hogy a kifizetett váltót az adósnak elküldje, mert a V. T. 48. §-a értelmében ő csakis annak kiadására köteles. (C. 659/1891. J. 1892.)

A váltóadósnak megbizottja, aki a váltóadós helyett kifizette a váltót, is bir kereseti jogosultsággal arra, hogy a kifizetett váltónak a V. T. 48. §-a alapján leendő kiadását a váltóbirtokostól követelje, és a váltóbirtokos nincs jogositva a kifizetett váltó kiadását az okból megtagadni, mert a fizető váltóadósnak még egyéb tartozása is fennáll. (C. 1806/1892. Ü. L. 1893.)

A teljesitett fizetésnek a váltón leendő nyugtázása iránti kereset nem tartozik a váltóbiróság hatáskörébe. (C. 869/1892. Jtk. 1892.)

49. §. A fizetés hiánya miatt megóvatolt váltó birtokosa jogositva van keresetét, illetőleg visszkeresetét, valamennyi váltókötelezett vagy a váltókötelezettek bármelyike vagy többje ellen szabad választása szerint intézni, anélkül hogy a be nem pereltek ellen követelési jogát elvesztené.

A váltóbirtokos a forgatmányosok sorrendjéhez kötve nincsen

Annak eldöntése, hogy az egyetemlegesen marasztalt váltókötelezettek a perköltséget mily arányban tartoznak viselni, váltóper keretébe nem tartozik. (C. 106/1899.)

A V. T. 49. §-a értelmében a polgári uton az egyik elfogadó ellen inditott per és annak egyezségileg történt befejezése felperesnek azt a jogát, hogy ugyanazt a követelését a másik elfogadó és a kezes ellen váltói uton érvényesithesse, tekintettel arra, hogy alperes a követelést a polgári perben kötött egyezség folytán sem ki nem fizette, sem egyébként nem rendezte — nem érinti. (C. 940/1905. Ju. 2., 234.)

Az a körülmény, hogy a sommás végzésben egyetemlegesen kötelezett adóstársak egyikével a váltóhitelező egyezséget kötött, nem mentesiti a többieket egyetemleges kötelezettségük teljesitése alól, mert ez az egyezség a többi adóstársakra hatálylyal nem bir. (C. 1329/1892. Ü. L. 1893.)

A váltóbirtokosoknak kétségtelen joga a váltókötelezettek bármelyikét a fizetés alól felmenteni s joga kiterjed arra is, hogy az egyik által feltételesen teljesitett fizetést elfogadhassa s ezt vissza is adhassa a kötelezettnek, nem érintetvén ezáltal a V. T. 49. §-ában foglalt az a joga, hogy a váltóösszeget bármelyik kötelezettől utóbb ismét behajthassa. (C. 202/1896. M. D. 2., 185. G. D. 5., 177.)

A váltóbirtokos a kielégités szerzésének módjában és sorrendjében nem lévén korlátolva, reá mi felelősség sem hárul abból, hogy a végrehajtást a kötelezettek melyike ellen vezette. (C. 1638/1891. Jtk. 1895.)

A váltóbirtokos köteles az általa perelt adósokat a váltó kifizetéséről értesiteni, ha a váltóbirtokosnak a váltóösszeget a sommás végzéssel marasztalt adóstársak egyike, jelesül a kibocsátó, kifizette és ő ennek a váltót kiadta, mert ellenesetben maga adván okot a kifogások beadására és a megtartott tárgyalásra, a felmerült költségeket a kifogásoló adóstársaknak megtériteni tartozik. (C. 785/1890. Ü. L. 1890.)

50. §. Azon váltóbirtokosnak, ki a váltót fizetés hiánya miatt óvatoltatta, visszkereseti igényei kiterjednek:

1. a ki nem fizetett váltóösszegre és ennek a lejárattól számitandó 6% kamataira;
2. az óvási s egyéb költségekre;
3. 1/3% váltódijra.

E tételeket az esetben is felszámithatja, ha keresetét egyedül az elfogadó ellen intézi.

A fentebbi összegek oly esetben, midőn a visszkeresett a fizetés helyétől különböző helyen lakik, azon közép váltóárfolyam szerint számitandók, melylyel a fizetés helyéről a visszkeresett lakhelyére intézvényezett, látra szóló váltók birnak.

Ha azonban a fizetés helyéről a most érintett helyre váltóárfolyam nem jegyeztetik, a visszkeresett lakhelyéhez legközelebbi piacz árfolyama szolgál irányadóul.

A váltóárfolyam a visszkeresett kivánságára közhitelességü árfolyamjegyzékkel vagy két kereskedő bizonyitványával igazolandó.

A váltó lejárata után 6% késedelmi kamat jár a hitelezőnek abban az esetben, is, ha a váltó alapjául szolgáló ügyletben 5%-os késedelmi kamat köttetett ki. A váltó lejáratának jogtalan kitöltése esetében a késedelmi kamat a bizonyitott valóságos lejárattól jár. (C. 1140/1905. K. J. 3., 410.)

Ha a váltóbirtokos a váltótőkét s költséget nyugtatja anélkül, hogy az időközi késedelmi kamatokhoz való jogát fentartotta volna, ezen kamatokhoz való igényét elvesztette. (C. 1200/1898. M. D. 2., 187. G. D. 5., 179.)

Az a váltótulajdonos, aki a váltót bemutatás nélkül perli, az elfogadótól is csak a kereset kézbesitésétől kezdve követelhet késedelmi kamatot. (C. 528/1903. D. 94., 53. Állandó gyakorlat.)

A váltót fizetés végett be nem mutató váltóbirtokos a kereset kézbesitése után azonnal fizető váltóadósnak a kifogásokkal felmerült költségeket megtériteni köteles. (C. 423/1902. M. D. 2., 181. G. D. 5., 178.)

De a váltó fizetés végetti bemutatásának elmulasztása esetén a váltóadós csak ugy menekül a költség fizetésének kötelezettsége alól, ha a kereset kézbesitése után azonnal fizet. (C. 1473/1901. és 417/1902. M. D. 2., 180. G. D. 5., 180.)

Igaz ugyan, hogy a nem telepitett váltó is az elfogadónak lejárat után fizetés végett bemutatandó és hogy ennek elmulasztása esetében a sommás végzés kézbesitése után fizetést teljesitő elfogadótól felperes a sommás végzés költségeit rendszerint nem igényelheti, de ha az elfogadó a sommás végzés kézbesitése után az abban megállapitott költséget is jogfentartás nélkül megfizette, ugy ezzel a fizetés végetti bemutatás elmulasztására vonatkozó későbbi kifogás ellenkezik, s a sommás végzés a költségekre vonatkozó részében joghatályában fentartandó. (C. 1146/1903. D. 96., 58.)

Ha a váltó telepitve volt, a váltóadósnak gondoskodni kellett arról, hogy a telepesnél legyen a váltóösszeg; ily esetben tehát a váltó fizetés végett be nem mutattatván, az elfogadótól a kereset meginditásáig kamatot követelhet a hitelező. (C. 820/1897. M. D. 2., 180. G. D. 5., 179.)

A kereseti váltónak fizetés végett bemutatására alapitott az az alperesi védelem, hogy kereset kézbesitése napjáig kamat nem jár, azért alaptalan, mert a váltóbirtokos felperes egyszersmind a váltó telepese is lévén, a váltónak fizetés végett bemutatására szükség nem volt. (C. 1032/1902. M. D. 2., 179. G. D. 5., 179.)

Óvás költségei s kamat a váltókötelezettől nem követelhető, ha ő az óvatoló közjegyzőnek a váltóösszeg kifizetését felajánlotta, de ez azt el nem fogadta. (C. 1074. 1892. Ü. L. 2., 1892.)

A váltót előbb fizetés végett be nem mutató váltóbirtokos az óvás alkalmával fizető váltóadóstól nem igényelheti az óvás költségeit. (C. 467/1903. C. 17/1902. C. 1433/1899. M. D. 2., 177. G. D. 5., 178.)

Felperes, a váltó kibocsátója, figyelmeztette lejárat előtt az elfogadót, az esedékességre és felhivta, hogy gondoskodjék a pontos beváltásról. Az elfogadó erre beküldte a váltóösszeget a kibocsátónak. Az elküldés után a lejárat napján a váltó, mely más birtokában volt, alperes ellen óvatoltatott. Az elfogadó a kibocsátó által inditott perben az óvás költségének megfizetésére köteleztetett, mert kibocsátó emlitett levelében nem foglaltatik az, hogy a váltó nála van, s hogy elfogadó a váltóösszeget neki küldje meg s igy az elfogadó nem járt el a rendes

kereskedő gondosságával, amidőn a pénzt a lejárat előtt a kibocsátó czimére postára adta, hanem tartozott volna az esedékesség napját bevárni. (C. 1012/1901. D. 90., 110.)

A V. T. 50. §-ából kitünik, hogy az ott felsorolt tételeket a váltóbirtokos még akkor is igényelheti, ha keresetét egyedül az elfogadó ellen intézte. Ahhoz pedig, hogy az elfogadónak fizetésbeni késedelmét óvással megállapithassa, a váltóbirtokosnak feltétlen joga van. Az elfogadó ebből folyóan a felvett óvásnak költségeit minden esetre megtériteni tartozik, tekintet nélkül arra, hogy a váltóbirtokos visszkereseti igényt érvényesit-e és tekintet nélkül arra, hogy ellene a váltói jogok fentartása végett az óvás szükséges volt-e vagy sem. (C. 966/1896. P. T. 34., 129. C. 181/1902. M. D. 2., 178.)

Ellenben váltódij csak akkor követelhető, ha felperesnek visszkeresethez van igénye; a saját rendeletre szóló váltó kibocsátójának visszkereseti igényei nincsenek s igy a váltódijhoz sem tarthat igényt. (C. 557/1882. Állandó gyakorlat. D. 31., 169.)

Óvásköltség és $1/3$% váltódij az elfogadó ellen meg nem itéltetett, mert ennek követelhetése törvényes alakban felvott óvást feltételez, ennek pedig a bemutatott óvás nem felel meg. (C. 1191/1886. M. D. 2., 188. G. D. 5., 179. C. 367/1902. Ju. 2., 21.)

Az utólagosan, az érdekelt beleegyezése nélkül telepitett váltó megóvatolása körül fölmerült költséget s óvásdijat a váltó elfogadója még abban az esetben sem tartozik megfizetni, ha ellene óvás felvétele szükséges volt, mert a nem szabályszerü óvás költségeivel a váltóadós meg nem terhelhető, és alperes fizetési késedelme is ez esetben nem az óvás napjától, hanem a kereset kézbesitése napján állott csak be, s igy késedelmi kamat is csak ettől a naptól jár. (C. 241/1897. M. D. 2., 178. G. D. 5., 180.)

A váltó szabálytalan megóvatolása esetében is köteles az elfogadó a lejárattól számitandó késedelmi kamatot megfizetni, ha kifejezetten amiatt nem tesz kifogást, hogy a váltó neki fizetés végett be nem mutattatott. (C. 334/1902. M. D. 2., 179.)

A V. T. 50. §. 2. p.-ban emlitett egyéb költségek alá tartoznak a felmerült forditási költségek is. B. T. 5587/1882. D. 32. 309.)

De nem tartoznak a V. T. 50. §. 2. p.-ban emlitett egyéb költségek közé azok a per- és végrehajtási költségek, melyek más váltókötelezett ellen lefolytatott külön perben merültek fel. (C. 1130/1882. D. 29., 269. C. 863. 1896. P. T. 34., 91. C. 920/1890. Jtk. 1890. Állandó gyakorlat.)

51. §. Azon forgató, ki a váltót beváltotta, a korábbi forgatóktól, a kibocsátótól és az elfogadótól követelheti:

1. az általa kifizetett összeget, a fizetés napjától számitandó 6% kamatokkal együtt;
2. a felmerült költségeket;
3. az $1/3$% váltódijt.

Ezen összegek oly esetben, midőn a visszkeresett más helyen lakik, azon közép váltóárfolyam szerint fizetendők, melylyel a visszkereső lakhelyéről a visszkeresett lakhelyére intézvényezett, látra szóló váltók birnak.

Ha a visszkereső lakhelyéről a visszkeresett lakhelyére váltóárfolyam nem jegyeztetik, ez a visszkeresett lakhelyéhez legközelebb eső piacz közép árfolyama szerint számittatik.

A váltóárfolyam igazolására nézve az 50. §. határozatai szolgálnak irányadóul.

A váltóelfogadó csak a váltó ellenében fizethetvén, a közvetlen váltóhitelezőjének elküldött váltóösszeggel nem mentesül az annak folytán felmerült költségek fizetésének kötelezettsége alól, amelyek a fizetés végetti sikertelen bemutatással felmerültek, és pedig saját közvetlen hitelezőjével sem, aki a váltót utóbb e költségek lefizetésével a harmadik váltóbirtokostól beváltotta. (C. 472/1905. M. D. 2., 188.)

A kibocsátó, akire a váltó utóbb forgatmánynyal átruháztatott, nem érvényesithet sikeresen váltókövetelést a forgató ellen, mert maga is váltóállásából folyóan kötelezett, változhatlan kibocsátói minőségénél fogva a váltó kifizetéseért felelős. (C. 1513. 1895. M. D. 2., 193.)

A váltón előforduló két kibocsátó közül az, aki a váltó birtokában van, a váltó alapján az elfogadó ellen még akkor is fellépni jogosult, ha a váltó reá a beváltáskor nem forgattatott. Ellenben kibocsátótársa ellen, a váltó puszta beváltása alapján, váltóvisszkereseti joga nincs. (C. 1282/1900. M. D. 2. 192.)

Az elfogadónak a váltóbirtokossal kötött az az egyezsége, mely szerint bizonyos öszszeget elenged, a saját visszkötelezettsége alapján a váltót beváltott kibocsátónak a V. T. 51. §-án alapuló önálló kereseti jogát nem érinti. (C. 936/1890. J. Sz. 4. 299.)

A váltóforgató, akinek irányában a váltóadós eredetileg kötelezettséget vállalt, még a lejárat előtti napon kézhez vevén a váltóösszeget, maga tartozik gondoskodni arról, hogy a forgatmányos váltóbirtokos erről a fizetésről oly időben értesittessék, hogy a váltó az elfogadó ellen meg ne óvatoltassék; mert ezen értesités elmulasztása esetében

nem igényelheti a felmerült óvás és visszszámlabeli költségeknek megtérítését az elfogadótól a V. T. 51. §-a értelmében. (C. 610/1896. M. D. 2., 189. G. D. 5., 183.)

A rendelvényes az óvás költségét saját előzőjétől mindenesetre követelheti, mert a váltóbirtokos jogositva volt az óvást felvétetni s igy, ha a rendelvényes előbb nem is fizette a váltóösszeget, miután ő kénytelen volt maga az óvásköltséget fizetni, ezt visszakövetelheti saját előzőjétől. (C. 1103. 1898. M. D. 2., 189.)

A korábbi peres és végrehajtási költségek nem vonhatók a V. T. 51. §. 2. pontjában emlitett azon költség fogalma alá, amelyre a visszkereseti igény kiterjedhetne. (C. 225. 1891. D. 60., 239. C. 490/1890. D. 60., 241. C. 299/1896. D. 74., 137. C. 497/1901. D. 89., 283. C. 879/1902. D. 92., 167.)

S ez a körülmény akkor is figyelembe veendő, ha alperes a kereset tárgyalására meg sem jelent. (C. 879/1902. D. 92., 167. és Ju. 1., 257.)

A nyugta költsége, a zálogjog előjegyzése és a levelezés költsége sem itélhető meg a visszkeresett ellen. (C. 174/1891. Jtk. 1891.)

A váltótörvény 51. §. 2. pontjában emlitett költségek alatt csak magából a váltóból és a váltó kereskedelmi forgalmából eredő költségek érthetők. Ezek közé nem tartozik sem a nyugtabélyeg, sem az előző per költsége. (C. 1558/1905. H. D. 1., 52.)

A váltóbirtokos által beadott keresetre hozott sommás végzés alapján az elmarasztalt váltókötelezettek ellenében jogot csak maga a felpereskent fellépett váltóbirtokos szerezvén, ennek joga amaz alperesre, ki, mint fizetésre egyetemlegesen kötelezett adóstárs, a váltót magához váltotta, ki tehát ezáltal csak a sommás végzéssel reá szabott kötelezettségnek tett eleget, át nem száll, és ama sommás végzés alapján a vele fizetésre egyetemlegesen kötelezettek ellenében jogot ez az alperes nem szerez, tehát végrehajtást sem kérhet, hanem őt a váltó beváltása után csupán a V. T. 51. §-ában szabályozott jog, t. i. hogy e szakaszban részletezett czimeken alapuló követelését az irányában váltókötelezettségben állók ellen kereset utján érvényesitse, illeti. (C. 760/1885. *Azonos* 393/1885. D. 41., 23.)

A váltóbirtokos a fizetést teljesitő forgatóra nem ruházhatja át a többi váltókötelezettek ellen nyert marasztaló határozatnak és az ez alapon szerzett végrehajtási zálogjognak hatályát, és éppen igy nem engedményezheti az általa megszerzett zálogjogot sem. (C. 5941/1902. D. 93., 154.)

Ugyanigy azzal, hogy a végrehajtás a sommás végzéssel jogot szerzett váltóbirtokos engedménye alapján a beváltó előző részére el nem rendelhető. (Szegedi it. táb. 3. sz. polg. hat. P. T. 28., 31.)

52. §. Az 50. és 51. §. 1. és 3. pontjaiban foglalt határozatok által nincs kizárva az, hogy a visszkereső a külföldre intézett visszkeresetében az ott megengedett magasabb tételeket felszámithassa, ugyanez áll jogában a külföldi visszkeresőnek is, ki belföldre intéz visszkeresetet, azon magasabb tételekre nézve, melyeket kiegyenlitenie kellett.

53. §. A visszkeresőnek jogában áll a visszkeresettre, követelése erejéig, a visszváltót intézvényezni.

Ez esetben követeléséhez számithatja a visszváltó értékesitésével járó alkusz- és netaláni bélyegdijakat is.

A visszváltó látra állitandó ki s közvetlenül a visszkeresett lakhelyére intézvényezendő.

54. §. A visszkeresett csak a váltó, az óvás és a nyugtatványozott visszkereseti számla kiadása mellett köteles fizetni.

55. §. A forgató, ki az utána következők közül valamelyiket kielégitette, saját hátiratát és az ezt követő hátiratokat kitörülheti.

A közbenső forgatmányosok, valamint a rendelvényes, ha a váltót visszaszerzik, a visszaváltásból származó jogaikat a váltó alapján anélkül is érvényesithetik, hogy az utánuk következő hátiratokat kitörölni volnának kötelesek. (C. 939/1883. D. 32., 114. C. 218/1884. P. T. 8., 165. C. 971/1897. P. T. 36., 7. C. 1348/1900. D. 85., 276. C. 611/1902. D. 90., 282.)

Ha a váltó hátán tentával és irónnal áthuzott forgatmányok vannak, utóbbiak megsemmisitetteknek nem tekinthetők. (C. 960. 1881. G. D. 5., 185.)

X. Közbenjárás.

1. *Névbecsülési elfogadás.*

56. §. Ha a váltón a fizetési helyre szóló szükségbeli utalvány van kijelölve, a váltóbirtokos, ha az elfogadás megtagadtatott vagy kieszközölhető nem volt, mielőtt biztositási visszkeresettel élhetne, az óvás felvétele után a váltót elfogadás végett a szükségbeli utalványozottnak bemutatni tartozik. Több szükségbeli utalványozott közül annál

kell a váltót előbb bemutatni, kit korábbi előző jelölt ki, ha azonban ez a váltóból ki nem tünik, a bemutatás sorrendhez kötve nincsen.

A kereseti váltón előforduló ez a kifejezés: »im Falle bei« stb. (esetleg N.-nál), ugy betűszerinti, mint a kereskedelmi, illetve váltóforgalomban elfogadott értelme szerint szükségbeli utalványt jelent. (C. 792. 1897. M. D. 2., 199. G. D. 5., 185.)

A kereseti váltó előlapjának alsó részén olvasható ez a kitétel: »esetleg fizetendő Nyiregyházán, a nyiregyházai takarékpénztár-egyesületnél«, nem telepet, hanem szükségbeli utalványt jelent, mert egyrészt két telephelynek vagy két telepesnek megnevezése esetében rendszerint »és«, illetve »vagy« összekötő szócska használtatik, másrészt az »esetleg« szó nyelvtani, valamint a kereskedelmi és váltóforgalomban elfogadott értelme szerint, az idézett kitétel helyesen csakis akként magyarázható, hogy az szükségbeli utalványt jelent. (C. 53/1902. M. D. 2., 199. G. D. 5., 185.)

A váltón a fizetési hely mellett töröltnek jelentkező »szükség esetében Balogh Jánosnál« szükségbeli utalványt jelent ugyan, de ennél az óvás elmulasztása miatt a váltóbirtokos nem veszíti el váltókeresetét az elfogadó ellen, mert a V. T. 61. §. szerint csak visszkereseti joga enyészik el; az elfogadó szükségbeli utalványozott nem lehet. (C. 951/1898. M. D. 2., 200.)

Szükségbeli utalvány csakis a visszkereseti kötelezettől származhatik, szükségbeli utalványozott az elfogadó, aki egyenes váltókötelezett, nem is lehet. (C. 955/1898. D. 82., 1.)

57. §. A váltóbirtokos oly névbecsülési elfogadást, melyet a váltón mint szükségbeli utalványozott meg nem nevezett személy ajánl fel, elfogadni nem tartozik.

58. §. A névbecsülő az elfogadás hiánya miatt felvett óvást a költségek megtérítése mellett magának kiadatni s annak függelékében a névbecsülési elfogadást megjegyeztetni tartozik.

Ugyanaz a névbecsültet a történt közbenjárásról az óvás megküldése mellett tudósitani, s e tudósitást az óvatolás napjától számitandó két nap alatt postára adni tartozik. Ha ezt tenni elmulasztja, az ebből eredő kárért felelős.

59. §. Ha a névbecsülő elfogadásában kitenni elmulasztotta, hogy az elfogadás kinek érdekében történt, kétség esetében névbecsültnek a kibocsátó tekintetik.

60. §. A névbecsülő az elfogadás által váltójogi kötelezettséget vállal a névbecsültet követők irányában. E kötelezettsége azonban megszünik, ha neki a váltó a fizetési napot követő második köznap eltelte előtt fizetés végett be nem mutattatik.

Ha a váltó valamely szükségbeli utalványozott vagy más közbenjáró által névbecsülésből elfogadtatott, a váltóbirtokost és a névbecsült követőit biztositási visszkereset nem illeti. A névbecsült s ennek előzői azonban visszkeresettel élhetnek.

2. *Névbecsülési fizetés.*

61. §. Ha a fizetés hiánya miatt óvatolt váltón vagy annak másolatán a fizetési helyre szóló utalvány vagy névbecsülési elfogadás létezik, a váltóbirtokos a váltót, a fizetési napra következő második köznap eltelte előtt, a szükségbeli utalványozottaknak, illetőleg a névbecsülési elfogadónak fizetés végett bemutatni s az eredményt a fizetés hiánya miatt felvett óvásba vagy ennek függelékébe feljegyeztetni tartozik.

Ebbeli mulasztása az utalványozó, illetőleg a névbecsült és az ezt követők elleni visszkereset elvesztését vonja maga után.

62. §. A váltóbirtokos a névbecsülésből ajánlott teljes fizetést, bárkitől származzék is az ajánlat, vissza nem utasithatja. Ha az ily ajánlatot visszautasitja, visszkeresetét a névbecsült és követői ellen elveszti.

Felperest keresetével elutasitani kellett, mert felperes kereseti jogát arra alapitja, hogy ő a kereseti váltó értékét s az óvási költséget a kereseti váltón forgatóként jelentkező S. J. iránti névbecsülésből kifizette s ezen fizetés folytán a névbecsült S. J. és előzői ellen kereseti joggal bir. Minthogy azonban S. J. a kereseti váltót a reá vezetett hátirat szerint csak behajtás végett ruházta át az osztrák-magyar bankra és igy S. J. ugy a váltó, mint felperes beismerése szerint

a kereseti váltónak tulajdonosa volt, a váltó tulajdonosáért névbecsülési fizetést tenni a névbecsülés általános fogalmánál fogva, mely szerint a névbecsülés csak váltókötelezettségben állóért foghat helyt, de tekintettel a V. T. 62. és 63. §-aira sem lehet, hogy a váltóbirtokos a névbecsülésből ajánlott fizetést vissza nem utasithatja s hogy a névbecsülő a váltóbirtokosnak jogaiba lép, kizárja azt, hogy a névbecsülési fizetés a váltó birtokosáért s illetőleg tulajdonosáért, mint éppen a fizetés felvételére jogosultért, történhessék. (B. T. 229/1885. J. 85., 111.)

Névbecsülésből felajánlott fizetést a váltóbirtokos csak a lejáratkor köteles elfogadni. (C. 1155/1897. M. D. 2., 201. G. D. 5., 186.)

A váltóperben hozott sommás végzés meghozatala után az elfogadóért felajánlott fizetés nem tekinthető névbecsülési fizetésnek, amelyet a váltóbirtokos elfogadni tartozik. (C. 1216/1904. K. J. 2., 347.)

63. §. A névbecsülő a fizetés által a váltóbirtokosnak az elfogadó, a névbecsült s ennek előzői elleni jogaiba lép; ennélfogva követelheti, hogy neki a váltó s a fizetés hiánya miatt felvett óvás — ez utóbbi a költségek megtéritése mellett — átadassék.

Ha felperes a kereseti váltót mint közbenjáró névbecsülésből akarta kifizetni, amihez a V. T. 62. §-a értelmében joga volt, tartozott volna ezt a szándékot a váltóbirtokosnak kijelenteni s annak elismerését, hogy a fizetés névbecsülésből a váltókötelezettek melyikeért történt, magán a váltón vagy toldalékán követelni és amennyiben ezt a feljegyzést a váltóbirtokos megtagadta, e körülményt óvással igazolni, mivel csak ez esetekben érvényesithette volna felperes azokat a váltójogokat, melyeket a V. T. 63. §-a a névbecsülő fizető részére az elfogadó a névbecsült s ennek előzői ellen biztosit. Már pedig a kereseti váltón levő nem is az annak birtokosaként jelentkező takarékpénztár képviseletére jogositott igazgatóságnak alapszabályszerü czégjegyzésével, hanem csak a pénztárnoknak aláirásával ellátott az az elismerés: hogy értékét fedezte V. János helyett V. Jánosné, a névbecsülés imént kijelölt kellékeinek egyáltalán meg nem felel, az ezen kellékek hiányát pótló óvás pedig fel nem mutattatott. (C. 191/1891. J. Sz. 5., 560.)

Az óvás a váltójogi igények fentartására szükséges jogcselekményeknek kizárólagos bizonyitási eszközét csak azokban az esetekben képezheti, amelyekben a törvény ezt kifejezetten előirja (V. T. 20., 29., 41., 73., 78. §-ai). Névbecsülési fizetésnél a V. T. ily jelentőséget a közbenjárási óvásnak nem tulajdonit. Névbecsülésből fizetést teljesitő harmadik személy váltójogi keresetének alapfeltételét a közbenjárási óvás nem képezheti. (C. 555/1898. D. 82., 14.)

64. §. Több névbecsülési fizetést ajánlók közül elsőség azt illeti, kinek fizetése által legtöbben szabadulnak a kötelezettség alól.

Azon közbenjáró, ki a váltót kifizeti, jóllehet hogy más, kit a váltó vagy az óvás tartalma szerint elsőség illetendett, a fizetésre késznek ajánlkozott, nem indithat visszkeresetet azon forgatók ellen, kik a jogosultabb közbenjáró részéről ajánlott fizetés folytán a kötelezettség alól szabadultak volna.

65. §. A névbecsülő elfogadó, ki a fizetést azért nem teljesitheti, mert a váltót az intézvényezett vagy más közbenjáró fizette ki, a fizetőtől 1/3 % váltódijt követelhet.

XI. A váltókezességről.

66. §. A kezességnek magára a váltóra, vagy annak másolatára, vagy a váltóhoz vagy a másolathoz csatolt toldatra irva és a 3. §. 5. pontja alatt meghatározott módon aláirva kell lenni, különben váltójogi kötelezést nem szül.

A váltóadósnak bizonyitott oly irásbeli kijelentése, hogy ő mindaddig obligóban marad, mig az egyenes váltóadós a váltót ki nem fizeti, nem tekinthető a V. T. 66. §-ának megfelelő váltókezességnek, mert ez csak magán a váltón vállalható joghatályosan. (C. 669/1896. M. D. 2., 205. G. D. 5., 190.)

Váltójogi kezességi kötelezettséget csakis a váltóra vezetett ily értelmü nyilatkozat szül. (C. 1410/1886. D. 43., 40. C. 5158. 1883. Ü. L. 84., 16.)

A váltókezességnek a V. T. 66. §. értelmében magára a váltóra kell irva lennie. (C. 1508/1903. M. D. 10., 235.)

Azonban köztörvényi kezesség gyanánt a váltóra vezetett kezesség is perelhető. (C. 5568/1883. D. 34., 233.)

És a váltókezességi nyilatkozatból származó jog és kötelezettség megitélésénélköztörvényi uton is egyedül a váltótörvény irányadó. (C. 1541/1888. M. D. 2., 207. G. D. 5., 192.)

Az, aki bebizonyitja, hogy a váltó aláirása által a váltóbirtokos tudomása szerint is csak kezességet akart vállalni, sem mint elfogadó, sem mint kezes nem marasztalható, ez utóbbi minőségben azért nem, mert a váltótörvény 66. §-a szerint a kezességnek magából a váltóból kell kitünni. (C. 912/1901. D. 90., 130. és C. 1112/1898. M. D. 2., 209. G. D. 5., 191.)

A váltó lejárta után a váltóra vezetett kezességi nyilatkozat is érvényes és ennek tartalmával szemben az alatta levő aláirását elismerő kezes tartozik bizonyitani, hogy a V. T. 66. §-ának megfelelő kezességi nyilatkozat a saját aláirásakor a váltóra még rávezetve nem volt. (C. 1520/1895. Jtk. 1896. és C. 1467/1891. D. 63., 217.)

A váltótörvény 66. §-a alapján kifejlődött állandó biról gyakorlat szerint váltókezesnek az tekintendő, akire nézve magából a váltóból megállapitható, hogy egyenesen és kifejezetten kezesi minőségben váltói kötelezettséget akart vállalni, aki tehát a váltót kifejezetten kezesi minőségben irta alá; minthogy pedig a kereseti váltón olvasható P. R. néváláirás mellett a »kezes« szó kifejezetten előfordul, amennyiben alperes az aláirás valódiságára nézve neki megitélt esküt le nem teszi, semmi kétség sem marad fenn aziránt, hogy alperes mint kezes akart váltói kötelezettséget vállalni s igy ő az érintett esetre váltókezesnek tekintendő. (C. 331/1897. Ü. L. 97., 29.)

A váltókereseti nyilatkozat akkor is váltójogi hatályu, ha az nincsen aláirva, hanem a váltókötelezett mellett vagy alatta előforduló »kezes«, »jótálló« vagy más hasonértelmü szóval van kifejezve. (C. 73/1890. D. 54., 145. C. 880/1891. D. 57., 234. C. 325/1891. D. 60., 96. C. 1467/1892. D. 63., 217. C. 331/1897. Ü. L. 97., 29. C. 1357/1900. C. 66/1903. M. D. 2., 204.)

Ha a névirás alatt levő kezesi megjelölés nem az állitólagos kezestől ered, a váltóbirtokost terheli annak bizonyitása, hogy a megjelölt alperes vagy személyesen, vagy más az ő beleegyezésével irta, amit ha nem bizonyit, a kezesi kötelezettség ki nem mondható. (C. 325/1901. D. 60., 96.)

A váltókezesség a váltó tartalmából kitünvén, azt a vitás körülményt, hogy a kezesi nyilatkozat a váltón az aláiráskor még rajta nem volt, a kifogásoló váltóadósok tartoznak bizonyitani. (C. 996/1898. M. D. 2., 206. G. D. 5., 191.)

Ama körülmény, hogy nevezett váltókezes nyilatkozatához hozzátette, hogy »6 hónapig áll jót« s ezáltal kezességi időtartamát határozott időhöz szoritotta, kezességi nyilatkozatát érvénytelenné nem teszi. (C. 737/1890. D. 54., 47.)

Feltételes váltókezesség. A váltón feltétlenül vállalt kezesség alapján sem marasztalható az a kezes, aki felperes ellen külön okiratban létrejött oly megállapodást igazol, amely szerint ő a váltókezességet csak feltételesen vállalta el, és bizonyitja, hogy ez a feltétel be nem következett. (C. 497/1886. Ü. L. 1886.)

Az egyenes adósért kezeselt fedezeti váltó alapján az azt kiállitó kezes azon az alapon nem marasztalható, mert főadós más perben marasztaltatott, hanem önálló kifogásolási jogából folyóan csak önálló alapon marasztalható. (C. 1279/1896.)

Az a körülmény, hogy a hitelező a váltóval fedezett követelés tekintetében több kezestárstól külön okiratban nyert jótállási kötelezettségből az egyiket kibocsátja, nem fosztja meg őt a többi elleni váltókereseti jogától. (C. 136/1904. M. D. 10., 235.)

A kezesi nyilatkozat pótlása ujitott perben. A váltóhitelező felperes az alpereseket mint váltókezeseket perelte, de minthogy kezesi nyilatkozatuk nem volt a váltón — keresetével elutasittatott. Utóbb a váltót a kezesi nyilatkozattal ellátva ujból perelvén ezeket az alpereseket — ezeknek itélt dolog kifogásával szemben a Curia kimondotta, hogy nem tekinthető res judicatának, mert az előbbi perben nem is lehetett váltói kötelezettségről szó. (C. 1303/1891. M. D. 2., 206.)

67. §. A váltókezesség, mely egyetemleges fizetési kötelezettséget állapit meg, akkor is érvényes, ha az, kiért a kezesség elvállaltatott, szenvedő váltóképességgel nem bir. Ha világosan kitéve nincsen, hogy a kezesség kiért vállaltatott, ez az elfogadóért, és ha a váltó még elfogadva nincsen, a kibocsátóért vállaltnak tekintetik.

A kezesség váltójog szerint is accessorius természetü lévén, alakilag érvényes váltónyilatkozatot tételez fel azon személy részéről, kiért a kezesség elvállaltatott. A kezes tehát kötelezve nincs, ha a főadós (elfogadó) a váltótörvény 104. §-a ellenére néváláirás helyett kézvonással tette váltónyilatkozatát. (C. 371/1888. P. T. 16., 77.)

Az egyik intézvényezett mint »kezes« irván alá a váltót, ha mint elfogadó pereltetett és ha a kezes szó töröltetett, ez által a kezességi nyilatkozat is meg lévén semmisitve — sem mint elfogadó, sem mint kezes nem marasztalható. (C. 557/1897. M. D. 2., 209. G. D. 5., 192.)

Az a körülmény, hogy a váltó tartalmából ki nem tünik, hogy a kifogásoló alperes a váltót kezesi minőségben irta alá, nem zárja ki azt, hogy alperes ennek a körülménynek bizonyitásával sikeresen vitathassa, hogy ő

a váltót kezesi minőségben irta alá. (C. 954/1902. M. D. 2., 208.)

68. §. A váltótulajdonos kötelessége a kezes elleni váltókereseti, illetőleg visszkereseti jog megszerzésére és fentartására mindazokat teljesiteni, melyeket a jelen törvény azon váltókötelezettek elleni kereseti, illetőleg visszkereseti jog fentartására előszab, akikért a kezesség elvállaltatott.

A váltó csak az intézvényezettnél mutatandó be fizetés végett, ily bemutatásra tehát a többi váltókötelezettnek és váltókezesnek is nem lehet igénye. Ha azonban a váltó az elfogadónak be nem mutattatott, a váltó kezese sem tekinthető késedelmesnek. (C. 1467/1891. D. 63. 217.)

Kezes ellen biztositási visszkeresetnek nincs helye. (C. 4472/1890.)

69. §. Ha a váltót a kezes fizeti ki, ez váltójogi keresetet nyer az ellen, kiért a fizetést teljesitette. A többi váltókötelezettek ellen őt kereseti vagy visszkereseti jog csak annyiban illeti, amennyiben e jog azt, kiért a fizetést teljesitette, a fizetés esetében hasonlólag illetné.

Váltói jogot csak az a kezes szerez, kinek kezességi nyilatkozata magán a váltón foglaltatik. (C. 16/1884. M. D. 2., 211.) G. D. 5., 193.)

A váltókezes az általa az elfogadó érdekében kifizetett összeg megtéritése iránt, az elfogadó ellen a váltótörvény 69. §-a értelmében önálló kereseti jogot nyer; ellene az a körülmény, hogy az előbbi váltóbirtokos az elfogadó ellen a kereseti váltó alapján, jogerős sommás végzéseket eszközölt ki, az itélt dolog jogerejével nem bir, mert ő az előbbi váltóbirtokostól különböző 3-ik személy és nem annak jogutóda. (C. 1062/1905. D. 100., 236.)

A kezestárs kereseti joga kezestársai ellen. A kereseti váltók a felperes jogelődének egy kötvénybeli tartozás biztositására állittatván ki, mely kötvényen a felperes mint kezes szerepelt, felperes ezen igy biztositott kötvénybeli tartozást kifizetvén, a jogelőde által neki átadott váltók mint fedezeti váltók alapján, a kötvénybeli kezestárs ellen, aki a kereseti fedezeti váltókat felperes jogelőde javára elfogadta, a felperes váltóbirtokostól származó váltójogi legitimátió alapján, ellenkező megállapodás bizonyitásának hiányában, a váltóösszeg kifizetését váltói uton jogosan igényelheti. (C. 208/1896., 106/1896. M. D. 2., 210. G. D. 5., 193.)

Ha a váltó a kezesre forgatmányoztatott, ez a forgatmány alapján jogot nyer arra, hogy váltókeresettel a váltókötelezettek ellen felléphessen, mely kereseti joga kezestársai ellenében az alapul szolgáló jogviszony által korlátozva van. (C. 880/1890. D. 57., 234. és C. 832/1904. K. J. 2., 230.)

A ki a váltóösszeget a váltó eredeti hitelezőjének váltókezességi kötelezettsége alapján fizette ki, habár a váltó reá engedményeztetett is, az általa kezeselt elfogadó ellen nem léphet fel az eredeti hitelező jogutódjaként, hanem a V. T. 69. §-a szerint csakis önálló váltókeresetnek megindítására van jogositva. (C. 1034/1891. D. 61., 72.)

Az eredeti váltóbirtokos által a váltókötelezettek ellen inditott kereset a beváltó kezes javára nem szakitja meg az elfogadó elleni elévülési időt. (C. 1034/1892. D. 61., 72. és C. 812/1896. M. D. 2., 211.)

XII. A váltók többszörözése.

1. *Váltómásodlatok.*

70. §. Az idegen váltó kibocsátója köteles a rendelvényes kivánságára a váltót több egyenlő példányban kiállitani. E példányok a szövegben »első«, »másod«, »harmad« stb. váltónak nevezendők, ellenkező esetben minden egyes példány önálló váltónak tekintetik.

A másodlatok kiállitását a forgatmányos is követelheti, evégett közvetlen előzőjéhez fordulván, ki ismét saját előzőjét keresi meg, mig a megkeresés a kibocsátóhoz kerül. Ez a kiállitott másodlatokat az emlitett módon a forgatmányoshoz juttatja, mely alkalommal a forgatók a másodlatokat eredeti hátirataikkal ellátni tartoznak.

71. §. Ha a váltónak több egyenlő példánya közül valamelyik kifizettetik, ez-által a többi példányok erejüket vesztik.

E tekintetben kivételnek van helye:

1. a forgatóra nézve, ki ugyanazon váltónak több példányát különböző személyekre ruházta át és az oly későbbi forgatókra nézve, kiknek aláirásai a fizetéskor visszamaradott példányokon levő forgatmányaiknál fogva felelősek maradnak;

2. az elfogadóra nézve, ki ugyanazon váltónak több példányát fogadta el. Ez

a fizetéskor vissza nem adott példányokon levő elfogadásánál fogva felelős marad, amennyiben magából a többszörös elfogadásból ki nem tünik, hogy ez csak azon feltétel mellett történt, amennyiben valamelyik példány még elfogadva nem lenne.

72. §. Ki a váltónak több példánya közül egyet elfogadás végett elküldött, köteles a többieken megjegyezni, hogy az elfogadás végett elküldött példány kinél található; e megjegyzés elmulasztása azonban a váltót erejétől meg nem fosztja.

Az elfogadás végett elküldött példány gondviselője köteles azt annak kiadni, ki az átvételre jogosultságát forgatmányosi minőséggel (36. §.) vagy egyébként igazolja.

73. §. A váltóbirtokos azon másodlat alapján, melyre feljegyeztetett, hogy az elfogadás végett elküldött példány kinél található, elfogadás hiánya miatt biztositási és a fizetés hiánya miatt fizetési visszkeresettel csak ugy élhet, ha óvással igazolja:

1. hogy az elfogadás végett elküldött példány neki a gondviselő által ki nem adatott; és

2. hogy az elfogadás, illetőleg a fizetés a másodlatra nem teljesittetett.

2. *Váltómásolatok.*

74. §. A váltómásolatnak a váltó teljes szövegét a rajta levő hátiratokkal és megjegyzésekkel együtt kell tartalmaznia. Emellett kitüntetendő a másolaton, hogy mint másolat meddig terjed.

Ha az eredeti példány elfogadás végett elküldetik, a másolaton megjegyzendő, hogy az elküldött eredeti példány kinél található. E megjegyzés elmulasztása azonban a forgatmányozott másolatot váltóerejétől meg nem fosztja.

75. §. A másolaton levő eredeti forgatmány a forgatót ép ugy kötelezi, mintha az eredeti váltót forgatta volna.

76. §. Az eredeti példány gondviselője köteles azt annak kiadni, ki jogosultságát az átvételre a másolaton levő eredeti hátirattal vagy más módon igazolja.

Ha a gondviselő az eredeti példány kiadását megtagadja, a másolat birtokosa azon forgatók ellen, kiknek eredeti hátiratai a másolaton vannak, elfogadás hiánya miatt biztositási, fizetés hiánya miatt pedig fizetési visszkeresettel csak a 73. §-ban érintett óvás felvétele után élhet.

XIII. Elveszett váltók.

77. §. Az elveszett váltók tulajdonosa annak megsemmisitését a fizetési hely illetékes biróságánál kérelmezheti.

A kérvényező kötelessége a váltó másolatát bemutatni vagy legalább annak lényeges tartalmát megjelölni és a váltó előbbi birtoklását kimutatni. Ha a biróság a beterjesztett adatokat elégségeseknek találja, az elfogadónál a fizetést betiltja és hirdetményt bocsát ki, melyben a váltó birtokosát felszólitja, hogy igényeit a váltó felmutatása mellett 45 nap alatt bejelentse.

A 45 napi határidő, ha a váltó még le nem járt, a lejáratot követő első naptól, lejárt váltónál a váltómegsemmisitési eljárás meginditása iránt kibocsátott hirdetménynek a hivatalos hirlapban első megjelenését követő naptól számittatik.

A váltó megsemmisitését nem kérheti az, aki a váltót maga szándékosan megsemmisitette, mert a V. T. 77. §-a értelmében a megsemmisitésnek csak akkor van helye, ha a váltó a tulajdonos szándékos s a birtok megszünésére irányitott közreműködése nélkül veszett el vagy semmisült meg. (C. 201/1895. J. 96., 49.)

Az elfogadó a birtokából állitólag elveszett váltó megsemmisitését kérni jogositva nincsen, hanem amennyiben az általa kiállitott váltó akarata ellenére és jogtalan uton jutott a váltótulajdonos birtokába, ebbeli kifogását a fellépő tulajdonos ellenében egyedül a váltóeljárás 16. és következő szakaszaiban előirt módon érvényesitheti. (C. 11/1886. P. T. 12., 157. B. T. 1504/1881. Ü. L. 86., 14.)

A váltómegsemmisitési eljárás meginditását csak a váltóhitelező kérheti. A V. T.

77—80. §-ai szerinti megsemmisitési eljárás czélja az lévén, hogy az elveszett váltó tulajdonosának lehetővé tegye az elfogadó elleni kereseti jogának érvényesitését, ebből önként következik, hogy a megsemmisitési eljárás megindítását csak a váltóhitelező, de nem a váltókötelezett kérelmezheti; alperes tehát, ki saját előadása szerint az elveszett váltón elfogadóként fordul elő s emellett a V. T. 77. §-a ellenére a váltó előbbi birtoklását sem mutatta ki, a megsemmisitési eljárás kérelmezésére jogositva nincs. (C. 1595/1890. J. Sz. 5., 295. Pécsi T. 815/1900. D. 87., 66.)

Megsemmisitési eljárásnak csupán a minden lényeges kellékkel ellátott váltómásolat alapján van helye, és ennek a másolatnak mindenben meg kell egyezni a megsemmisittetni kért eredeti váltóval. (C. 1302/1892. M. D. 2., 215. G. D. 5. 198. B. T. 4831/1886. J. 86., 152. és Pécsi T. 815/1900. D. 87., 66.)

Ellenkező ujabb: C. 1367/1905. számu határozata. Lásd a váltóeljárás 3. §-ánál közölve.

Az elfogadónak a váltó megsemmisitése iránt folyamatba tett eljárásban nincs felebbviteli joga. (C. 1351/1901.)

A váltó elfogadójának a megsemmisitési eljárás körül jogi érdeke nincs és igy a váltót semmisnek kimondó végzés ellen jogorvoslattal nem élhet. A váltón alapuló követelés fennállásának vagy fenn nem állásának elbirálása a megsemmisitési eljárás körén kivül esik. (B. T. 310/1904. D. 95., 103.)

Ha a peresitett váltó a per folyama alatt elvész, az eljárás mindaddig felfüggesztendő, mig a megsemmisitési eljárás keresztül nem vitetett. (826/1904.)

(Lásd még a váltóeljárás 30. §-ánál közölt vonatkozó határozatokat is.)

78. §. A megsemmisitési eljárás folyamatba tétele után a váltótulajdonos, feltéve hogy a váltó már lejárt, az elfogadótól a váltóösszeg kifizetését követelheti, ha a megsemmisitésig kellő biztositékot nyujt. Ily biztositék adása nélkül a váltótulajdonos csak azt követelheti, hogy az elfogadó a váltóösszeget birói kezekhez letegye.

A váltótulajdonos oly telepitett váltók megsemmisitését, melyeken az intézvényezettől különböző személy van telepesként kijelölve, csak akkor kérelmezheti, ha a telepesnél kellő időben történt bemutatást óvással igazolja.

79. §. Ha a kibocsátott hirdetmény folytán váltóbirtokosul senki sem jelentkezett, a váltó semmisnek nyilvánittatik. Ha a birtokos a váltót a kitüzött határidő alatt bemutatja, a megsemmisitési eljárás megszüntettetik és a kérvényező, a részére elrendelt tilalom feloldása mellett, tulajdoni jogának a váltóbirtokos elleni érvényesitésére a köztörvény utjára utasitandó.

A váltó megsemmisitése után, annak biróilag elismert tulajdonosa az elfogadótól a váltó kifizetését a váltójogi uton követelni jogositva van.

Az elveszett váltó tulajdonosa az elfogadótól váltói uton csak abban az esetben követelhet fizetést, ha az elveszett váltó a törvényben előirt módon megsemmisittetett; az azonosságnak pedig a megsemmisitő végzésből kell kitünnie. (C. 1302/1893. M. 4. 494. G. D. 5., 198.)

Hogy felperes a megsemmisités iránti eljárásban a váltó előbbi birtoklását kellően kimutatta-e, azon perben, mely a megsemmisitési eljárás folyama alatt az elfogadó ellen a váltóösszeg letétele iránt indittatik, nem tehető már kérdés tárgyává. Ezen perben, alperes tagadásával szemben, a követelés valódisága bizonyitandó és igy a tagadott aláirás valódisága iránt kinált főeskü ellenzés daczára is megitélendő. (C. 19/1889. D. 52., 24.)

Az, hogy a váltó létezett és hogy annak felperes a tulajdonosa, a V. T. 77. §. rendelkezéséhez képest a megsemmisitési eljárás során volt kimutatandó. A váltó jogerősen semmisnek nyilvánittatván, most már alperes a váltó nemlétezésére alapitott kifogással épp oly kevéssé élhet, amint felperesnek váltótulajdonosi minősége ellen sem emelhetne kifogást. A megsemmisitett váltón létezett tagadott alperesi névirás valódiságának bizonyitására ilykép alperesnek eskü helyesen itéltetett. (C. 124/1905.)

Ha oly elveszett váltó alapján, mely a lényeges kellékekkel ellátva nem volt, a megsemmisitési eljárás be is fejeztetett — váltókeresetnek nincs helye, mert az elveszett váltónak a megsemmisitési határozattal igazolt birtokosa több jogot nem érvényesithet, mint amennyi őt az elveszett okirat alapján annak idejében megillette. (C. 662/1892. Ü. L. 1893. *Azonos*; 344/1890.)

A váltót megsemmisitő végzésben a kelet helye kitéve nem lévén, ennek a végzésnek alapján nem lehet az elfogadó ellen váltói uton eljárni. (C. 218/1904. K. J. 1., 79.)

Az elveszett és megsemmisitett váltó tulajdonosa a váltóból eredő jogait engedmény utján másra ruházhatja; az engedmény hatályára sem az, hogy a megsemmisités

végzés meghozatala előtt keletkezett, sem az, hogy külön okmányba foglaltatott, befolyást nem gyakorolhat. (C. 506/1885. D. 41., 244.)

A váltó birtokosát az a körülmény, hogy a megsemmisitést kérő fél részéről a tulajdoni per folyamatba tétetett, magában véve a váltóból eredő jogok érvényesitésében nem gátolja. (C. 246/1882. D. 30., 126.)

A váltó megsemmisitését kimondó birói határozat egyoldalu eljárás alapján és az elfogadó meghallgatása nélkül hozatik s igy hatálya az elfogadóval szemben csak az, hogy az elfogadó a fizetést, amelyet a váltó ellenében tartozott volna teljesiteni, most már a váltó nélkül teljesiti és nem fosztja meg az elfogadót semmiféle kifogásától, amelyet a követeléssel szemben különben tehet. A megsemmisités daczára tehát érvényesithető azon kifogás, hogy a váltó nem veszett el, hanem az elfogadónak kiadatott; az oly váltóból folyólag pedig, mely az elfogadónak kiadatott, a volt váltóbirtokos vagy jogutóda jogokat nem érvényesithet. (C. 1160/1899.)

80. §. Ki váltóbirtokosi minőségét a 36. §. határozatai szerint igazolja, a váltó kiadására csak az esetben kötelezhető, ha őt annak megszerzésénél rosszhiszemüség vagy vétkes gondatlanság terheli.

Az a körülmény, hogy a váltó már nincsen a váltóbirtokos birtokában, nem zárja ki azt, hogy ő annak kiadására köteleztessék. (C. 879/1891. Jtk. 892.)

Ily esetben tőle a megfelelő kártérités, mely rendszerint a váltó összege, követelhető. (C. 12152/1882. D. 30., 234.)

A váltóhitelező a váltó tulajdonát annak birtokával szerzi meg, miből folyóan visszakövetelési per tárgyát nem képezheti az olyan váltó, melyet a váltóadós hitelezőjének megküldött. (C. 494/1892. Ü. L. 1893.)

Alperesnek az a védekezése, hogy felperes rosszhiszemü, mert ő figyelmeztette, hogy a váltót ne váltsa magához, mert az turpis causából ered, nem jöhet figyelembe. (C. 1196/1891. Jtk. 1892.)

A váltó kiadása iránti per nem tartozik a váltóbiróság hatáskörébe, mert a váltóbiróság, mint ügybiróság, csupán azokban az ügyekben járhat el, melyek a v. elj. 3. §-ában vannak felsorolva; a váltó kiadása vagy visszaadása iránti per pedig az idézett szakaszban nem foglaltatik. (C. 650/1887. J. 1887.)

XIV. Hamis és hamisitott váltók.

81. §. A váltón előforduló hamis vagy hamisitott aláirások a rajta levő valódi aláirások váltójogi erejére befolyást nem gyakorolnak.

A váltóra vezetett hamis aláirás, mint eredetileg érvénytelen, utóbbi jóváhagyás esetében sem szül váltókötelezettséget. (C. 96/1899. és 396/1902. D. 91., 186. C. 378. 1898. Jtk. 98., 23. C. 256/1902. D. 91., 46.)

A jogositott fél aláirásának valódisága az azt sajátjának elismerő jogositott fél ellenében a kötelezett fél által érvényes kifogás tárgyává nem tehető. (C. 661/1882. D. 31., 210.)

A hamisitás kifogása nemcsak a hamisitás elkövetője, hanem bármely harmadik jóhiszemü irányában is érvényesithető. (C. 510/1886. D. 43., 236. C. 555/1886. P. T. 13., 137.)

A bizonyitás a hamisitást állitó alperest terheli, ha csak a váltóban vakarások, törlések, igazitások nincsenek, melyek a váltó bizonyitó erejét esetleg lerontják, amidőn a hitelező felperes köteles a váltó hamisitatlanságát, esetleg a kötelezett beleegyezését kimutatni. (C. 199/1881. D. 27., 178. C. 767/1883. D. 35., 155. C. 441/1884. D. 38., 153. C. 510/1886. D. 43., 236. C. 1151/1888. D. 49., 84. C. 555/1886. P. T. 13., 137. C. 732/1891. J. Sz. 6., 247. C. 754/1894. D. 68. 244.)

Az a bizonyitott körülmény, hogy a név aláirását tagadó váltóadós a váltónak leszámitolásáról történt értesitése ellen fel nem szólalt, nem bizonyitja még az aláirás valódiságának elismerését, mert nem volt köteles a forgalomba hozatal alkalmával hamisnak állitani az aláirást, fentarthatta arra az esetre, ha a váltó érvényesittetik. (C. 577/1896. és C. 1567/1904. D. 96., 387.)

A büntető biróság által hamisnak itélt váltó alapján a polgári biró marasztaló határozatot nem hozhat, mert igaz ugyan, hogy a büntetőbirósági itélet, melylyel az aláirás hamisnak kimondatott, egymagában még nem helyezi hatályon kivül a hamis váltó alapján hozott sommás végzést; de viszont az 1874 : XVI. t.-cz. 7. §-a értelmében a büntető biróság itélete az abban eldöntött kérdések tekintetében a polgári biróságra nézve irányadó. (C. 608/1902. M. D. 2., 222. G. D. 5., 199.)

A büntető biróság felmentő határozata esetén azonban a polgári biróság önállóan itéli meg a hamisitás kérdését. (C. 584/1882. D. 31., 110. C. 4129/1883. D. 32., 242. C. 946/1887. P. T. 14., 173.)

Az 1874. évi XVI. t.-cz. 7. §. értelmében a váltóhamisitás kérdésében lefolytatott bünvádi ügyben hozott és jogerőre emelkedett határozat vagy itélet csak az abban eldöntött kérdések tekintetében irányadó a polgári biróságra nézve; már pedig eldöntött kérdésének valamely büntető határozat-

ban csak az tekinthető, ha a büntető biró megállapitja, hogy az illető terhelt a terhére rótt bűncselekményt tényleg elkövette, mely tény megállapitása a büntető birónak, a polgári biró által többé vizsgálat tárgyává nem tehető. Oly esetben azonban, melyben a büntető biró csak azt állapitotta meg, hogy vádlott bűnösségének megállapitására az eljárás meggyőző bizonyitékot nem szolgáltatott, az a kérdés egyáltalában nem tekinthető eldöntöttnek, hogy az illető terhelt a terhére rótt váltóhamisitást nem követte el. (C. 1434/1903. M. D. 10., 240.)

Nem tekinthető a váltó meghamisitásának, ha a váltóbirtokos az üresen kapott váltóba rendelvényesnek nem magát irta bele, habár ő a váltón első forgató is volt. (C. 280/1889. M. 4., 496.)

A hamis váltóra teljesitett fizetés akkor is visszakövetelhető, illetve az erre adott prolongáczionális váltó nem érvényesithető, ha a váltóadós ujabban fizetési kötelezettséget vállalt, mert mindaddig, mig a valódi váltók alapján nem marasztaltatott jogerősen, jogi tévedésben volt a fizetés, illetve a rendezés tekintetében. (C. 1413/1901. M. D. 2. 223.)

82. §. Ha a váltó meghamisittatik, azon forgatók, kik azt a meghamisitás előtt ruházták át, a váltó eredeti tartalma szerint felelősek, ellenben azok, kik a váltót a meghamisitás után forgatták, a meghamisitott tartalom szerint kötelezvék.

Kétség esetében az vélelmeztetik, hogy a forgatmányok a meghamisitás előtt keletkeztek.

A V. T. 82. §-ában felállitott az a vélelem, hogy a forgató a váltót a hamisitás előtt ruházta át, csak akkor érvényesülhet, ha ez kifogásként felhozatott. (C. 1083/1891. M. 4., 495.)

A váltó hátára vezetett az a nyugta, »hogy az elfogadó 99 frt 10 krt kifizetett s az ezen felüli, a váltóba irt 100 frt hamisitás«, a hamisitást még nem vélelmezi, a tartalom hamisitását pedig az elfogadó tartozik bizonyitani. (C. 194/1896. M. D. 2., 222.)

Ha a váltókötelezettnek néválairása közvetlenül a szöveg alatt, tehát oly helyen van, ahol rendszerint a kibocsátó neve szokott lenni, és az aláirás s a szöveg közé más aláirás nyilván beszurtnak mutatkozik, ugy a váltóbirtokost terheli a bizonyitás arra nézve, hogy a beszurtnak mutatkozó név az eredeti aláirónak beleegyezésével iratott a váltóra, illetve hogy ő utólag beleegyezett abba, hogy a neve intézványezettként a váltóra reávezettessék. (C. 188/1900. D. 86., 33.)

A váltónak a szöveg alatt látható névaláirás törlése folytán mutatkozó aggályos volta folytán a váltóbirtokos tartozik bizonyitani, hogy joga volt a törléshez és ahhoz, hogy a kibocsátói aláirásnak vélelmezendő ehelyett a kitörölt aláirás helyett saját magát kibocsátónak kitüntesse. (C. 849/1899. M. D. 2., 219.)

A váltó rendelvényében látható törléssel szemben felperes tartozik bizonyitani, hogy a kifogásoló váltóadós a megváltoztatott tartalommal fogadta el a váltót. (C. 732/1891. M. 4., 494.)

A nyomtatott váltóürlapban az idegen rendelvényt kifejező »fizessen ön« szavaknak kitörlése és »fizetünk mi« szavakkal való helyettesitése esetében az a kifogás, hogy ez a váltó eredetileg idegen váltó volt és utóbb jogellenesen alakittatott át saját váltóvá, csak akkor vehető figyelembe, ha a kifogásoló bizonyitja, hogy a kiigazitás a váltó aláirása után eszközöltetett. (C. 595/1904. K. J. 2., 230. D. 96., 332.)

A kibocsátó, aki a nyomtatott rendelvényes nevét a váltóban törölte és saját rendeletére állitotta ki a váltót, azt, hogy ez a változtatás az elfogadás előtt vagy utóbb ugyan, de az elfogadó beleegyezésével történt, bizonyitani köteles. (C. 1260/1904. K. J. 2., 497.)

A váltón a kelet ideje lévén igazitva, a kiigazitásnak jogszerüségét felperes tartozik bizonyitani, vagy azt, hogy a kiigazitás már az elfogadói aláirás előtt történt s igy alperes a váltótörvény 82. §-a értelmében felelős; mert itt nem a 93. §. esete forog fenn. A váltó tartalmából pedig az tünvén ki, hogy a kelet 1894 április 27-ike törölve s helyébe 1893 november 20-ika iratott, az eredeti tartalom szerint a kelet későbbi lévén, mint a lejárat (1894 április 20.), a váltótörvény 3. §. 4. és 8. pontjában előirt lényeges kellékek hiányoznak. (C. 825/1895. M. D. 2., 220. G. D. 5., 200.)

Ha a keletben történt változtatás a keletre nézve létrejött valamely megállapodásba ütközik is, a kiigazitásnak csak akkor tulajdonitható suly, ha a váltó a kelettől számitandó bizonyos idő alatt jár le. (C. 1035/1904. M. D. 10., 137.)

A váltó évszámában előforduló kiigazitás jogosultságát, vagy azt, hogy a kifogásoló alperesek a meghamisitás után irták alá a váltót, a váltóbirtokos tartozik bizonyitani. (C. 1345/1896. M. D. 2., 220. G. D. 5., 201.)

A váltóhitelező nincs jogositva a lejárati időnek egyik meghatározóját képező hónapot kitörülni és helyette a kötelezett fél beleegyezése nélkül egy más — bár későbbi — lejárati hónapot irni. (C. 960/1887. D. 45., 127.)

A váltó lejáratában látható igazitással szemben a felperes köteles bizonyitani, hogy a váltó még oly időben járt le, hogy követelési joga elévültnek nem tünik ki. (C. 1095/1905. K. J. 4., 70.)

A váltó a lejáratban észlelhető kiigazitás folytán aggályosnak mutatkozván, felperes tartozott bizonyitani, hogy a jelenlegi lejárat a helyes; ezt nem bizonyitotta, keresetével elévülés okából elutasittatott, valónak vétetvén alperes abbeli állitása, hogy előbb járt le a váltó. (C. 350/1898. M. D. 2., 220. G. D. 5. 200.)

Ha a váltóadós alperes a váltólejárat későbbi keletü meghamisitását vitatja, anélkül hogy egyuttal az elévülés kifogását érvényesitené, hamisitás iránti kifogása tárgytalanná válik, mert azt, hogy a váltó már lejárt, ezáltal maga elismerte, a hamisitásnak pedig ez esetben csakis az elévülésre lehet befolyása. (C. 67/1894. Jtk. I., 894.)

Az üresen kibocsátott váltón az elfogadó lakhelyén, de tőle különböző személynek fizetőként való utólagos megjelölése is a falsum tekintete alá esik. (C. 89/1898. M. D. 2. 224.)

A váltóösszeg meghamisitása folytán felemelt váltóösszegre a kifogást nem tevő forgató által történt fizetés az egész hamisitott, t. i. felemelt összegből vonható csak le, mivel a forgató kifogást nem tevén, magát az egész összegre nyilvánitotta ezáltal kötelezettnek. (C. 857/1895. M. D. 2., 222. G. D. 5., 201.)

Ha a váltón a betüvel kiirt összeg megváltoztatottnak jelentkezik, a váltó aggályos tartalmával szemben alperes kifogása folytán felperes tartozik bizonyitani, hogy alperes mily összeg erejéig irta alá a váltót; az eredeti és beismert tartalom szerint azonban alperes feltétlenül felelős. (C. 638/1893. Ü. L. 1894.)

83. §. Az előbbeni czikk határozatai meghamisitás esetében az elfogadóra és a kezesre is nyernek alkalmazást.

XV. A váltó-elévülés.

84. §. Az elfogadó elleni váltójogi kereset a váltó lejáratától számitandó három esztendő alatt évül el.

A váltókereseti jog elévülési idejének kezdetére a váltó érvényesitésének feltételét képező esemény beálltának ideje nem irányadó. (C. 867/1893. M. D. 2., 227. G. D. 5. 212.)

A tetszésre szóló váltóknál, melyek a látra szólókkal egy tekintet alá esnek, az elfogadó elleni elévülés a kiállitástól számitott 2. év végén megkezdődik akkor is, ha a váltó bemutatva nem lett. (C. 868/1890. M. D. 2., 228. G. D. 5., 211.)

Váltó elévülésénél a számitás naptól napig eszközlendő, tehát az 1888 január 15-én lejárt váltó még 1891 január 15-én nem évült el az elfogadó ellen. (C. 775/1893., C. 1006/1898. M. D. 2., 225. C. 5/1882. D. 29., 271. C. 459/1882. P. T. 2., 5. C. 1335/1893. P. T. 29., 110. C. 1085/1897. Ü. L. 98., 7. C. 1094/1886. P. T. 14., 15. C. 786/1899. D. 84., 75.)

A váltói jogok elévülésére megállapitott határidő a lejárat napjával veszi kezdetét még akkor is, ha ez vasárnap vagy ünnepnapra esett s igy fizetési napnak csak a reá következő köznap volt tekintendő. (C. 476. 1902. és 59/1897. M. D. 2. 225. G. D. 5. 211. C. 579/1883. D. 34., 244. C. 1335/1893. P. T. 29., 110.)

Szökőévnek kihatása az elévülésre. Az elévülési időre megállapitott évek naptár szerinti években és nem az évnapok száma szerint lévén számitandók, az 1879 január hó 20-án lejárt váltó az elfogadó ellen 3 év mulva vagyis 1882 január 20-ának elteltével évül el, tekintet nélkül arra, hogy közbe szökő év esett. (C. 579/1882. D. 34., 244. Ü. L. 1882.)

Az elfogadó elleni váltókereseti jog elévülése, a V. T. 84. §-a szerint, a váltó lejáratától számitott három év, vagyis 1095 nap. (C. 199/1896. M. D. 2., 224. G. D. 5. 209.)

Az elévülési idő kezdete az elfogadó elleni kereseti jognál valamennyi érdekelt részére, tehát annak a váltókötelezettnek részére is, aki a váltót csak később váltotta be, a V. T. 84. §. szerint a váltónak lejáratától számitandó, a kereseti váltó lejáratától a felperes keresetének megindításáig pedig 3 évi elévülési idő már letelt. (C. 1034/1892. M. 4., 500.)

A váltókezesnek kereseti joga az általa kezeselt elfogadó ellen a V. T. 84. §-a értelmében a lejárattól számitandó 3 év alatt évül el, tekintet nélkül arra, hogy ő mikor fizette ki a váltót, mert a kezesnek kereseti joga nem esik a visszkereseti jog fogalma alá s igy reá nézve nem jöhet alkalmazásba a V. T. 87. §-ának a perbejelentésre vonatkozó rendelkezése. (C. 605/1893. Jtk. 1894.)

Minthogy felperes a kereseti váltót a kifogásoló alperesek ellen utóforgatmány alapján és ebből folyóan nem a visszkötelezettség alatt állott forgató jogán érvényesitette és az előző utóforgató alperesek ellen jogerős határozatot nyert, az elévülési kifogás a jogutód ellen többé sikeresen meg nem tehető. (C. 363/1903. M. D. 2., 228. Ju. 2., 194.)

A váltó évszámában látható igazitással szemben a váltóbirtokos tartozik bizonyitani a kiigazitás jogosságát, vagyis azt, hogy a lejárat még oly időre esik, hogy a váltó még el nem évült. (C. 804/1899. M. D. 2., 226. G. D. 5., 213.)

A váltó jogellenes kitöltése forog fenn akkor, ha felperes a lejáratra nézve kitöltetlen váltó alapján megelőzőleg köztörvényi uton gazdagodási keresetet inditván alperes ellen, abban maga állitotta, hogy a váltó már lejárt és elévült — és azután ezt a pert letette s a váltót későbbi lejárattal kitöltve váltói uton érvényesitette, mert felperes előbbi keresetében maga terjesztvén elő a lejárati időt, azt ennek ellenére most ujabban meg nem változtathatja. Az elévülés tehát a gazdagodási keresetben állitott s nem a későbbi megváltoztatott lejárattól számitandó. (C. 711/1892. M. D. 2., 356.)

A biztositási dij követelhetésére megállapitott egy évi elévülési idő abban az esetben is alkalmazást nyer, ha erről váltó állittatott ki, és az a körülmény, hogy a váltókereseti jog az elfogadó ellen csak 3 év alatt évül el, nem lehet akadály arra : hogy a biztositási dij követelhetése ellen a K. T. 487. §-a alapján az elévülési kifogás sikeresen érvényesittethessék. (C. 1301/1899. M. D. 2., 227. G. D. 5., 213.)

Biztositási dij iránt kiállitott váltó érvényesitésénél a K. T.-nek a biztositási szerződésből eredő igényekre nézve megállapitott egy évi elévülési idő csak oly esetben alkalmazandó, ha a váltó csak fedezetül adatott, mert ez esetben az alapszerződés nem szünt meg s annak alapján birálandó el a követelés. (C. 1701/1892. M. D. 2., 228. G. D. 5., 213.)

85. §. A váltóbirtokosnak a kibocsátó s a többi előzők elleni visszkereseti igényei elenyésznek :

1. 3 hónap alatt, ha a váltó Európában volt fizetendő, Islandot és a Farői szigeteket kivéve ;

2. hat hónap alatt, ha a váltó Ázsiának és Afrikának Közép- és Feketetenger melletti partvidékein és ezen tengereknek az emlitett földrészekhez tartozó szigetein volt fizetendő ;

3. 18 hónap alatt, ha a váltó valamely más Európán kivüli országban vagy Islandban, vagy a Farői szigeteken volt fizetendő.

A váltóbirtokos ellen a fennebbi esetekben az elévülési idő az óvás felvétele napjától veszi kezdetét.

Az a kijelentés, hogy a váltóadós a váltóóvás mellőzésével váltójogi fizetésre kötelezi magát a váltólejáratra s igy az elévülésre nincs befolyással. (C. 548/1894. M. D. 2., 230. G. D. 5., 215.)

Ha az óvás elengedtetett, az elévülés attól a naptól számittatik, melyen az óvás felveendő lett volna. (B. T. 635/1896.)

A V. T. 85. §-a szerint megállapitott 3 havi elévülési időbe az óvás napja nem számitható be. (C. 311/1897. M. D. 2., 230. G. D. 5., 215.) C. 5/1882. D. 29., 271.)

A váltóbirtokos visszkereseti igényeinek elévülésére megállapitott határidő naptár szerint, vagyis ugy számitandó, hogy az óvás napjának számszerint megfelelő napon beadott kereset az elévülési időn belül beadottnak tekintendő. (C. 1632/1905. K. J. 4., 91.)

A váltótörvény 85. §-a 1. pontjában meghatározott határidők tartama a váltótörvény 32. §-a második pontjában foglalt rendelkezéseknek megfelelően állapitandó meg. Az óvás 1896. évi október hó 24. napján vétetvén fel, minthogy a fent idézett törvényszakaszban meghatározott határidők tartama a V. T. 32. §-a 2-ik pontjában foglalt rendelkezéseknek megfelelően állapitandó meg és minthogy e rendelkezések szerint a hónapokban meghatározott időtartam lejárata az illető hónap azon napjára esik, mely számánál fogva a határidő kezdő napjának megfelel, az 1897. évi január hó 24-én, tehát az elévülésre meghatározott három hónap utolsó hónapjának, az óvás napjának számszerint megfelelő napján beadott kereset a törvényes elévülési időn belül beadottnak tekintendő. (C. 1085/1897. Ü. L. 98., 7., 12. *Azonos*: 786/1899. D. 84., 78. Állandó gyakorlat.)

86. §. A forgatónak a kibocsátó s a többi előzők elleni visszkeresetről igényei elévülnek :

1. 3 hónap alatt, ha a visszkereső Európában lakik, Islandot és a Farői szigeteket kivéve ;

2. hat hónap alatt, ha a visszkereső Ázsiának és Afrikának a Közép- és Fekete-tenger melletti partvidékein és ezen tengereknek az emlitett földrészekhez tartozó szigetein lakik ;

3. 18 hónap alatt, ha a visszkereső valamely más, Európán kivüli országban, vagy Islandban, avagy a Farői szigeteken lakik.

A forgató ellen a határidő, ha előbb fizetett, mintsem ellene váltókereset indittatott, a fizetés napjától, minden más esetekben pedig a keresetlevél kézbesitési napjától kezdődik.

A visszkötelezettség alatt álló előző perlés után magához váltván a váltót, saját előzője ellen, ha engedményeztetett is reá váltó, a visszkeresetet az ellene intézett kereset kézbesitésétől számitott 3 hó alatt tartozik meginditani, ha perbejelentéssel nem élt, mert az előző kereset nem alkalmas a visszkereseti jog elévülésének megszakitására, mert a beváltó nem mint jogutód, hanem önálló saját joga alapján követelheti a váltó kifizetését, mely joga engedmény és utóforgatmány esetében sem változik. (C. 956/1898. M. D. 2., 231. G. D. 5., 217. C. 996/1902. M. D. 2., 230. G. D. 5., 217.)

Az elévülésnek az eredeti váltóbirtokos által inditott keresettel félbeszakitása nem szolgálhat javára azon előzőnek, ki a kereset folytán a váltót magához váltotta; miután ez ama pert mint jogutód nem folytathatja, hanem csak önálló keresettel léphet fel. (C. 653/1883. D. 37., 256.)

Az a körülmény, hogy a visszkötelezett az eredeti váltóbirtokos javára már jogerősen marasztaltatott, nem szolgálhat javára a visszkeresőnek, aki a váltót magához váltotta; miért is az elévülési időn túl beadott visszkereset folytán ez saját visszkötelezettsége alól szabadul. (C. 688/1896. M. D. 2., 232. G. D. 5., 218.)

A visszkereset elévülési idejének kezdete a visszkötelezettre nézve attól a naptól veszi kezdetét, amelyen neki a váltóhitelező által ellene inditott kereset kézbesittetett. (C. 1378/1895., C. 24/1889. D. 51., 155.)

A perbejelentésnek az elévülési idő alatt kell beadatni. (C. 694/1897. M. D. 2., 233.)

A V. T. 86. §-a értelmében a visszkereset beadhatására megállapitott 3 havi határidő még perbejelentés esetén is az előző perben hozott itélet jogerőre emelkedésétől számitott ujabb 3 havi határidő leteltével lejár és e részben felperes nem hivatkozhatik a perujitás hosszabb határidejére, mert az a körülmény, hogy az előző perben felperes azért utasittatott el, mert nem igazolta alperesek örökösi minőségét és az örökség mennyiségét — nem ujitott perben — hanem uj önálló keresettel orvosolható csupán. (C. 90/1896. M. D. 2., 232.)

Amikor a váltóadós nem lett beperelve és a forgató a lejárat után 3 hó eltelte előtt a váltóösszeget birói letétbe helyezte, a váltóösszeg kiutalása azonban a váltóbirtokos részére a 3 hó eltelte után eszközöltetett, a saját előzője ellen a letéteményezéstől számitott 3 hó eltelte után beadott visszkeresete a forgatónak elutasitandó, mert kereseti igénye elévült, mivel a V. T. 86. §. szerint csak annak van joga a fizetéstől számitani az elévülést, aki maga is 3 hó alatt fizetett. (C. 72/1892. Jtk. 1893.)

A váltókezes kereseti jogának elévülése. A kereseti váltó 1892. évi márcz. 17-én járt le, a jelen kereset pedig 1895. decz. 31-én, tehát a V. T. 84. §-ban irt 3 év lejárta után adatott be, az igaz, hogy az eredeti váltóbirtokos a kereseti váltót az elévülési határidőn belül felperes és az alperesek ellen beperesitette, de ezen körülménynek, az elévülés félbeszakitására a jelen keresetre vonatkozván, befolyása nincsen, mert felperes a kereseti váltó alapján váltókezességi kötelezettsége folytán teljesitett fizetést a váltó eredeti hitelezőjének, mint ilyen pedig nem az általa kielégitett eredeti váltóhitelező által érvényesitett kereseti jognak jogutód minőségébeni folytatására, hanem csakis a V. T. 69. §-án alapuló önálló váltójogi kereset érvényesitésére lévén jogositva, ennélfogva, habár a váltó reá engedményeztetett is, mivel a felperesnek váltókereseti joga az általa kielégitett eredeti váltóhitelező kereseti jogától függetlenül és önállóan birálandó el, az elévülésnek az eredeti váltóhitelező által inditott keresettel történt félbeszakitása az ő javára nem szolgálhat, azért az alperesnek az elévülés iránt tett kifogását alaposnak kellett elfogadni és ez alapon a felperest keresetével el is kellett utasitani. (C. 872/1896. *Azonos*: 1034/1892. D. 61., 72.)

87. §. Az elévülés a kereset meginditása által, de csak azon váltókötelezett irányában szakittatik meg, ki ellen a kereset intéztetett.

A váltó-visszkeresettel megtámadott forgató jogositva van, visszkereseti jogainak az elévülés elleni biztositására, előzője ellen keresetlevél helyett perbejelentéssel élni.

A perbejelentő visszkereseti jogainak elévülése az ellene hozott birói határozat jogerőre emelkedésének időpontjától veszi kezdetét.

A váltó elévülése kereset inditása által szakitható meg, nem pedig prolongácziók által. (Dt. XXV. 22.)

A váltótörvénynek az elévülésre vonatkozó szabályai absolutak, amennyiben sem az elévülést kizárni, sem törvényes tartamát meghosszabbitani vagy kezdetét megváltoztatni nem lehet és az ezekre vonatkozó egyezkedés érvénytelen. Az elévülési kifogásról való lemondásnak sincsen váltójogi hatálya. (C. 63/1900. D. 85., 300. és C. 8081/1899. D. 84., 134.)

A váltóban kitett fizetési határidőnek a meghosszabbitása a váltói jogoknak elévülésére törvényileg meghatározott időtartamokat nem szakitja félbe s nem hosszabbitja meg. (C. 1042/1897. P. T. 36., 96.)

Az a körülmény, hogy a kereset alapjául szolgáló váltót a büntető biró a bűnvizsgálat folyamán a váltóhitelezőtől bekivánta, nem lehet alkalmas a váltókötelezett ellen folyó elévülés megakasztására. (C. 872/1900., 72. 1887., 948/1887. D. 30., 199. D. 46., 69.)

A váltójogi elévülésnek megakasztására, a V. T. 87. §. szerint, csakis a jogositott által az illető váltókötelezett elleni váltókeresetnek meginditása vagy a perbejelentés alkalmas. (C. 1034/1892. M. 4., 500. C. 948/1887. D. 46., 69.)

Perbejelentésnek akkor is van helye, ha sommás végzés ellen a perbejelentő nem adott be kifogásokat és igy az vele szemben jogerőre emelkedett. (C. 1484/1892. Jtk. 1893.)

A perbejelentés csak jog az elévülés félbeszakitására, de nem képezi az elévülési időn belül megindítható visszkeresetnek feltételét. (C. 548/1882. D. 31., 57.)

A V. T. 87. §-ában foglalt perbejelentéssel csak a váltóvisszkeresettel megtámadott élhet előzője ellen; az tehát, ki a váltóban váltói kötelezettségben álló forgatónak nem jelentkezik, perbejelentéssel nem élhet s az általa más forgatmányos jogán érvényesitett kereseti jogának elévülése az ilyen bejelentés által meg nem szakittatik. (C. 633/1889. D. 75., 143.)

A váltókereseti jog elévülési idejét csakis kereset szakitván meg, a váltó alapján foganatositott biztositási végrehajtás az elévülés megszakitására nem alkalmas. (C. 371/1900. M. D. 2., 236.)

A keresetinditás a váltónál az elévülést csak azon váltókötelezett irányában szakitja meg, aki ellen az intéztetett s a megszakitás csakis annak javára szolgál, aki a keresetet meginditotta s igy más váltóhitelező arra nem is hivatkozhatik. (C. 2134/1882. D. 30., 348. C. 1075/1887. P. T. 15., 141. C. 24/1889. D. 51., 155. C. 255/1900. M. D. 2., 241. C. 653/1883. D. 37., 256.)

S igy a beváltó előző akkor sem hivatkozhatik a korábbi per által előidézett megszakitásra, ha ő a megtámadott alperessel korábban együtt is pereltetett. (C. 1034/1892. D. 61., 72.)

A váltótörvény 87. §-ának helyes értelmezése szerint a keresetinditás csak azon váltóhitelező javára szakitja meg a váltótörvény 84. §-ában meghatározott elévülési időt, aki a keresetet meginditotta, és az elévülésnek megszakitása csak abban az esetben szolgálhat az illető váltóhitelező javára, ha ujabb keresetét ugyanazon a jogalapon inditja meg, amelyre amaz előző keresete fektetve volt. Amelynek meginditásával az a folyó elévülési időt megszakitottnak vitatja; ebből folyóan az ifj. St. T. által saját váltójoga alapján meginditott előző kereset a most a hasonnevü id. St. T. utáni örökségi jog alapján, tehát más jogalapon fellépő felperesek javára a váltólejárattól folyó elévülés megszakitására nem alkalmas. (C. 1021/1897. M. D. 2., 244. G. D. 5., 227.)

A váltói elévülést félbeszakitja az oly kereset is, mely hiánypótlás végett záros határidő kitüzése nélkül visszaadatott, ha a végzés vételétől a pótolt kereset beadásáig az elévülési idő el nem telt. (C. 65/1890. D. 55., 3. és C. 734/1891. M. 4., 499.)

A visszavont kereset az elévülést félbe nem szakitja, mert a visszavont kereset olyannak tekintendő, mintha be sem adatott volna. (C. 948/1886. D. 46., 69. P. T. 14., 10.)

A váltójogi elévülés a beadott kereset által csak addig tekintetik megszakitottnak, amig a váltóbirtokos tudomást nem szerzett arról, hogy a kereset, illetve sommás végzés a váltóadósnak nem volt kézbesithető. Ekkor az elévülés folyása ujra megkezdődik és azt nem szakitja ujból félbe sem az a körülmény, hogy az adós tudomást szerzett a sommás végzésnek ellene történt kibocsátásáról, sem a biztositási végrehajtás foganatositása, sem az adós részéről tett fizetési igéret vagy teljesitett részfizetés. (C. 525/1904. K. J. 2., 256.)

A beadott kereset megszakitja ugyan az elévülést, de az elévülési idő, a sommás végzés nem kézbesittetvén, az erről nyert értesités napjával ujra kezdetét veszi. (C. 441/1903. Állandó gyak. C. 725/1899. D. 84., 145. C. 5/1905. K. J. 3., 189.)

Nem enyészik el a perindítás magánjogi hatálya, ha a pótlás miatt visszaadott keresetet nem is nyujtatik be a végzésben megszabott záros határidőben, ha különben a kereset az idézés kibocsátására alkalmas lett volna s igy a biróság a V. T. 17. §-át helytelenül alkalmazta. A pótlás rendelő végzés vételétől számitva azonban a megszakitott elévülés ujból folyik. (B. T. 2798/1905. C. hh. 365/1906.

A beadott váltókereset a folyó elévülési időt megszakitja ugyan, de abban az esetben, ha a váltóbirtokos felperes az alperesnek szóló kereseti példányt annak kezéhez postán leendő kézbesités végett magának kiadatta, az elévülési idő az alperesi példánynak a felperes kezéhez történt kiadása napjától ujra kezdetét veszi és tovább folyik. (C. 1099—1100/1900. M. D. 2., 235.)

A kereset beadása megszakitja ugyan a váltójogi elévülést, de az attól kezdve ismét tovább folyik oly értelemben, hogy ha a váltóhitelezőt a peres eljárás folytatásának megakasztásában mulasztás terheli, vagyis ha az eljárás a hitelező hibájából a törvényes elévülési egész időn belül nyugszik, akkor váltókereseti joga a keresetinditás daczára elenyészik, mert a váltójogi elévülés csak abban az esetben van kizárva, ha a váltó-

kereset jogerősen megitéltetett, a kibocsátott, de a váltóadósnak nem kézbesitett sommás végzésnek azonban ily hatálya nincs. (C. 853/1901. D. 89. 317.)

A váltókereset beadása által megszakitott elévülés az alperes részére szóló kereseti példánynak felperes által postán leendő kézbesités végett való átvételétől ujra kezdetét veszi. (C. 114/1900. D. 85., 307.)

A váltóelévülés a kereset beadása által megszakittatik ugyan, de a postai kézbesités utján megkisérlett kézbesités sikertelensége esetében az uj határidő azzal a nappal veszi kezdetét, melyen felperes a kézbesités sikertelenségéről értesittetett, vagyis a téritvény neki kézbesittetett; de ezt a felperes tartozik megjelölni s bizonyitani, mert ellenesetben a keresetnek kezéhez történt kiadása napja tekintendő kezdőnapnak. (C. 1117/1897. M. D. 2., 234.)

A váltókötelezett nevében meghatalmazás nélkül beadott kifogás nem szakitja meg a kereset beadásától folyó elévülést, mely a sommás végzésnek az alperes kezéhez meg nem történt kézbesitésről való értesités napjától ujra veszi kezdetét. (C. 822/1902. M. D. 2., 240.)

A váltóelévülés megszakitására alkalmas oly kérvény is, mely a sommás végzés kézbesitését, bár sikertelenül, szorgalmazta. (C. 725/1899. D. 84., 145.)

Az illetéktelen biróságnál beadott kereset a váltójogi elévülést félbe nem szakitja. A V. T. 87. §-ának intézkedése nem értelmezhető akképen, mintha a visszkereseti jog fentartására elegendő lenne, ha a kereset bármely tetszés szerinti biróságnál is megindittatik, hanem csakis az illetékes biróságnál meginditott kereset birhat ily hatálylyal. (C. 921/1880. P. T. 7., 16.)

Az illetéktelen helyre benyujtott keresetnek elévülését megszakitó hatály tulajdonittatott, midőn ez alapon az elutasitás csak a per folyamában kifogás alapján vagy hivatalból történt. (C. 570/1899. D. 83., 223.)

Az illetékes biróságnál beadott keresetnek megvan ugyan az a joghatálya, hogy az elévülési idő félbeszakittatik, de ha a felek szüneteltetik az eljárást, ugy az elévülés ujból megkezdődik. (C. 808/1899. D. 84., 134.)

A váltóeljárás 23. §-a értelmében megszüntetett eljárás folytán a meg nem jelenés napjától az elévülési idő a visszkeresett ellen ujból veszi kezdetét, miből folyóan az ettől számitott 3 hónapon túl beadott ujrafelvételi kérvény a már lejárt elévülési időt fel nem éleszti, mert az uj sommás törvény 52. §. csak eljárási szabályt tartalmaz, de ez az anyagi váltójogban megállapitott elévülési szabályokat nem érinti. (C. 334/1896. M. D. 2., 240. C. 1270/1904. K. J. 2., 321. C. 1612/1903. D. 95., 349. K. J. 2., 88.)

Ha a váltókifogások tárgyalásán a felek meg nem jelenése folytán a per megszünt, a megszakitott elévülés ujból megkezdődik és a váltótörvényben meghatározott elévülési idő elteltével befejeztetik. (C. 63/1889. D. 51., 173.)

Ha a váltóperben a felek a perfelvételkor abban állapodnak meg, hogy perbeszédeik beigtatására külön jegyzőkönyvet vesznek fel, ilyet azonban be nem terjesztettek, akkor a kereset által megszakitott elévülés csak azon naptól kezdve veszi ujból kezdetét, amikor a pertárnok a szünetelő ügyet a váltóeljárás 23. §-a értelmében beterjesztette. (C. 618/1896. D. 76., 107.)

Az a körülmény, hogy a váltóvisszkereset tollhibából más nevü forgató ellen indittatott, mint aki a váltót aláirta, nem szakitja meg a forgató elleni visszkereseti elévülési időt. (C. 1458/1895. M. D. 2., 244. G. D. 5., 225.)

A váltóadós ügyvéd helyett az azonos nevü kereskedő ellen intéztetvén a váltó sommás kereset, ez a kereset és eljárás az elévülést a váltóadós ellen nem akasztja meg, miért is a később a váltóadós ügyvéd ellen az elévülési határidő után beadott sommás végzés kibocsátását czélzó kérvény, mint elkésett, már nem alkalmas az elévülés megakasztására. (C. 1049/1898. M. D. 2., 244. G. D. 5., 225.)

A helytelenül megnevezett váltókötelezett ellen beadott kereset a váltóadós ellen folyó elévülést meg nem szakitja. (C. 734. 1900. M. D. 2., 244. G. D. 5., 221.)

A kereset napján elhalt váltóadós ellen beadott kereset, a V. T. 87. §-a értelmében, az elévülési idő félbeszakitására alkalmas. (C. 1378/1896. M. D. 2., 247. G. D. 5., 223.)

Az elhalt váltókötelezett ellen intézett kereset az elévülési időt nem szakitja meg. (C. 188/1902. 173/1898. 1176/1886. M. D. 2., 246. C. 755/1881. G. D. 5., 233.)

A közkereseti társaság ellen a társas czégnek közzétett megszünése után inditott kereset az elévülést sem a közkereseti társaság, sem a czégtagok ellenében nem szakitja meg. (C. 294/1900. M. D. 2., 244.)

A gondnokság alatt álló személyek ellen a gondnok mellőzésével inditott keresetéknek joghatálya nem lévén, az a gondnokolt javára folyó elévülés megszakitására nem alkalmas. (C. 306/1900. M. D. 2., 244. és C. 637/1904. K. J. 2., 441.)

Az örökhagyó kiskoru örökösei ellen, ezeknek nem törvényszerü képviselőjük perbeidézése mellett inditott kereset az elévülést félbe nem szakitja. (C. 1578/1890. M. D. 2., 247.)

88. §. Az elévülés hivatalból figyelembe nem vétetik.

Az elévülés kifogása az ujitott perben sikeresen csak ugy érvényesithető, ha a perujitásnak más alapon hely adatott. (C. 1164/1902. M. D. 2., 250.)

Az alapperben a váltóadós ügyvéde elmulasztván az elévülés kifogását érvényesiteni, ez a mulasztás alapul szolgálhat a perujitásnak s ennek folytán ez az elévülési kifogás az ujitott perben sikeresen érvényesithető. (C. 1100/1898. M. D. 2., 249.)

Egymagában az elévülési kifogás nem szolgálhat alapul a perujitás megengedésére. (C. 38/1899. M. D. 2., 249.)

Alperes állitván azt, hogy felperes követelési joga a beállott elévülés folytán elenyészett, kétségtelenül alperest terheli a bizonyitás kötelezettsége aziránt, hogy azon mulasztás, melynek következményeül a törvény az elévülést felállitja, valósággal fenforog. (C. 196/1885. P. T. 11., 116.)

89. §. A váltóadós ellen nyitott csőd tartama alatt az elévülés meg nem kezdődik és félbeszakad, ha az elévülés már kezdetét vette.

A csupán a közkereseti társaság ellen nyitott csőd nem akasztja meg a társaság tagjai javára a társaság czége alatt vállalt váltókötelezettségre nézve folyó elévülési időt, miért is az egyes tagok elleni váltókereseti jog ily esetben a váltó lejáratától számitott elévülési idő alatt szünik meg. (C. 457/1900. C. 326/1897. C. 1293/1898. M. D. 2., 251.) — *Ellentétes ujabb:*

A közk. társ. csődje a társ. tagok elleni társ. köv. elévülését is megszakitja. (C. 1338/1902.)

90. §. Ha a váltó kibocsátójának vagy elfogadójának váltói kötelezettsége elévülés által vagy azáltal, hogy a váltójogok fentartására szükséges cselekmények elmulasztattak, megszünik: ezek a váltóbirtokos irányában köztörvényi uton csak annyiban maradnak kötelezve, amennyiben ennek kárával gazdagodnának.

A forgatók ellen, kiknek váltókötelezettsége megszünt, ily keresetnek helye nincsen.

A váltónak köztörvényi uton való érvényesitésénél is az üres hátirat igazolja a hitelezői minőséget. (C. 1440/1891. Jtk. 1892. C. 838/1899. M. D. 2., 225. G. D. 5., 232. C. 424/1891.)

Váltónak bizonyitó ereje köztörvényi perben csak annyiban van, amennyiben tartalmával bizonyitva van a kötelezettség elvállalása, de a gazdagodást még külön kell felperesnek bizonyitani. 181/1893. M. D. 2., 255. G. D. 5., 233.)

Gazdagodási keresetnek nincs helye azon elfogadó vagy kibocsátó ellen, aki ellenértéket nem kapott. (C. 2298/1891. D. 58., 78. C. 5624/1893. P. T. 29., 3.)

A V. T. 90. §-a szerint az elfogadó köztörvényi uton a váltóbirtokos irányában csak annyiban marad kötelezve, amennyiben annak, t. i. a váltóbirtokosnak, kárával gazdagodik. Ezen rendelkezésből kifolyólag tartozik felperes kimutatni, hogy alperes az elévült váltó összegével gazdagodott. (C. 1227/1890. J. 90., 174. *Azonos* B. T. 525/1888. D. 49., 338.)

Az a körülmény, hogy a forgató ellen a gazdagodási kereset ki van zárva, tekintetbe nem vehető, ha a forgató a váltókban elsősorban mint kibocsátó szerepel s csakis formailag mint forgató abból a czélból, hogy felperes a váltó tulajdonához való jogát kimutathassa. A forgatmány tehát kibocsátói minőségét meg nem szüntetvén, ő a forgatmány után is mint kibocsátó állott felperessel szemben váltói kötelezettségben. A váltó kibocsátója ellen pedig a V. T. 90. §. szerint, a gazdagodási kereset kizárva nincsen. (C. 1455/1904. M. D. 10., 237.)

A kibocsátónak gazdagodása csak akkor van megállapitva, ha ő a kapott értéket az elfogadónak ki nem szolgáltatta és felperes váltóbirtokossal szemben a kibocsátó gazdagodása még nincs megállapitva azáltal, hogy a kibocsátó a váltó értékét a váltóbirtokostól megkapta. (C. 308/1897. M. D. 2., 256. G. D. 5., 235.)

A V. T. 90. §-án alapuló kereset nem tartozik a magánjogban ismert gazdagodási keresetek (condictiók) közé, de nem tartozik a váltónak alapul szolgáló jogügyletből indítható keresetek közé sem, amennyiben ezen keresetek mindegyikénél a jogalap (causa debendi) a V. T. 90. §-ában adott jogalaptól teljesen különbözik. A magánjogban ismert gazdagodási kereset ugyanis az általános jogi alapelvek által meghatározott tárgyi alappal bir, mig a 90. §-on alapuló keresetet a váltóbirtokos és a kibocsátó vagy elfogadó között fennálló azon subjectiv és speciális vonatkozás állapitja meg, melyet a váltói jogviszony közöttük létrehoz. De különbözik a váltónak alapul szolgált jogügyletből támasztható keresettől is és pedig nemcsak a causa debendi tekintetében, hanem a kereset tárgyára nézve is, mert a 90. §-on alapuló kereset tárgyát nem az alap- és esetleg a váltóösszeg, hanem csak az a nyereség képezi, amely a kibocsátót vagy elfogadót az anyagi jog szerint meg nem illetné és amely intézvényezett váltónál rendszerint az intézvényes által megtakaritott és kezén maradt váltófedezetben, saját váltónál pedig

rendszerint a váltó keletkezésére okul szolgált ellenértékben fejezhető ki. A. V. T. 90. §-án alapuló kereset tehát, mint az az előre bocsátottakból kivehető, teljesen önálló és speciális jogi természettel bir, amelyet első sorban az állapit meg, hogy a követelő fél mint váltójogi váltóbirtokos a váltó kibocsátójával vagy elfogadójával váltói viszonyban volt és másodsorban az, hogy ezen váltói viszony következtében a váltóviszonynak alapul szolgált ügyletből kivehetőleg oly érték maradt a kibocsátó vagy elfogadó alperes birtokában, mely érték magatartására az anyagi jog szerint jogczimmel nem bir, s amelylyel az a váltótulajdonos kárával jogtalanul gazdagodnék. Első sorban szükséges tehát, hogy az elévült váltónak czimzett okirat a váltó minden kellékével ellátva a váltóviszony megállapitására váltójogilag alkalmas legyen és ennek következtében a váltóbirtokosnak ez utóbbi minősége is váltójogilag és az eredeti váltó birtokával mutattassék ki. És szükséges másodsorban az, hogy felperes bizonyitsa, miszerint alpereseknél a váltói viszonyból kifolyólag s az ennek alapul szolgált fedezet és értékcseréből megállapitólag mire tehető azon érték, melyet megtartani az anyagi jog szerint joguk nincs, s amelylyel ők felperes kárára gazdagodnának. (Győri T. 7830/1890. M. 4., 501.)

A V. T. 90. §-a alapján a váltókötelezett csak az anyagi váltójogból folyó költségekért felelős; a felperes mulasztására visszavezethető per- és végrehajtási költségekkel, melyek a felperes ellen folytatott perben felmerültek, — a váltóadós a V. T. 90. §-a alapján ellene intézett gazdagodási perben sem terhelhető. (C. 60/1900. D. 85., 231.)

Köztörvényi uton perelt elévült váltó alapján egyetemlegesség nem érvényesithető. (C. 5624/1894. P. T. 29., 3.)

Köztörvényi uton érvényesitett váltókövetelés után csak a kereset inditásától s nem a váltó lejárati napjától jár a késedelmi kamat. (C. 1178/1886. Jtk. 886.)

A váltókezes kötelezettsége köztörvényi uton is a váltótörvények szerint elbirálandó, és igy a váltótörvénynek a váltókezességi kötelezettség iránt rendelkező 66—69. §-ai köztörvényi uton is irányadók, egyébként pedig a váltóhitelezőnek a V. T. 90. §-a alapján, a váltó kibocsátója és elfogadója elleni, a váltó értékéveli gazdagodás czimén köztörvényi uton érvényesithető kereseti joga a váltókezes ellenében ki nem terjeszthető. (C. 1511/1888. D. 50., 62.)

Gazdagodási kereset nem tartozik váltói utra. (C. 1551/1888. M. D. 2., 251.)

XVI. A váltóhitelező jogai.

91. §. A váltókibocsátó, forgató, elfogadó és kezes a váltó minden birtokosa irányában egyetemlegesen vannak kötelezve. Ezen egyetemleges kötelezettség kiterjed mindenre, mit a váltóbirtokos a váltókötelezettségek nem teljesitése miatt követelni jogositva van.

A váltótörvényben megállapitott egyetemlegességből következik, hogy a váltóadósok külön erre irányitott kérelem nélkül is egyetemlegesen marasztalandók. (C. 1347. 1888. D. 51., 264.)

Az egyik váltókötelezettnek engedélyezett részletfizetés nem terjed ki egy másik váltókötelezettre is. (C. 357/1891. M. D. 2., 257.)

A visszkereső által az ellene előzőleg lefolytatott külön pernek kifizetett költségei nem esvén a V. T. 51. §-ának 1. pontjában érintett összeg fogalma alá, mint nem az anyagi váltójogból folyók, a V. T. 91. §-ában megállapitott egyetemlegesség alapján sem követelhetők saját előzőjétől. (C. 299/1896. Állandó gyakorlat. D. 74., 137.)

Az együttkötelezés csak harmadik személyekkel szemben jelentkezik egységes kötelességnek, mig egymás közt az együttkötelezettek ama magánjogi viszonyoknak megfelelően vannak kötelezve, amelyek a váltóügylet létrejöttének alapul szolgáltak. (C. 1348/1900.)

A harmadik személy irányában egyetemlegesen kötelezettségben álló váltóadósok egyike beváltván a váltót, annak alapján a többi váltóadósok mindegyikétől nemcsak a reája eső aránylagos részt, hanem az őt saját kötelezettsége alapján terhelő hányad kivételével az egész hátralevő követelést követelheti. (C. 1494/1900.)

A váltóbirtokos a valamely társaság közös czéljaira felvett váltóösszegből a beváltott váltó alapján nem az egész összeget, hanem annak csak az egyes társasági tagokra eső aránylagos részét követelheti mindegyik tagtól. (C. 1315/1900.)

Ha a váltóhitelező a váltóelfogadóval, mint váltóadóssal szemben rendelkezésére állott fedezetet nyujtó kielégitési alapról lemondott, elveszti követelési jogát azon együttes váltókötelezettekkel szemben is, akik a váltóhitelező lemondásának hiányában az egyenes váltóadós fizetése folytán váltókötelezettségük alól szabadultak volna. (C. 1330/1904. Ju. 3., 30.)

Az a körülmény, hogy a hitelező a váltóval fedezett követelés tekintetében több kezestárstól külön okiratban nyert jótállási kötelezettségből az egyiket kibocsátja, nem fosztja meg őt a többi elleni váltókereseti jogától. (C. 136/1904. K. J. 2., 82.)

Egy váltó alapján a váltóösszeg megosztva két perrel is követelhető ugyanazon váltóadós irányában is, a második per költ-

sége azonban alperest nem terhelheti. (B. T. 3638/1901.)

92. §. A váltóadós csak oly kifogásokkal élhet, melyek magából a váltójogból erednek, vagy melyek őt a mindenkori felperes ellen közvetlenül illetik.

Csoportositása a kifogásoknak:

1. A váltói akarat hiánya és az a kifogás, hogy más minőségben szándékoltatott a kötelezettségvállalás.

Ama kifogás, hogy a váltóadós, bár még gondnokság alatt nem állott, a váltó aláirásakor elmebeteg volt, mint a szabad elhatározást gátló szerződési akadály, az erről tudomással nem biró jóhiszemü harmadik irányában is sikerrel érvényesithető. (C. 1352/1889. D. 55., 191.)

A váltói akarat hiánya a váltójogból meritett kifogás lévén, harmadik személylyel szemben is érvényesithető. (C. 1180/1892. M. D. 2., 261. G. D. 5., 239. C. 798/1901. C. 5129/1900. D. 91., 188.)

A teljesen részeg állapotban tett váltónyilatkozat kötelezettséget nem szül s mindenki irányában érvényesithető. (C. 878. 1885. D. 43., 43. és C. 72/1904.)

Az a kifogás, hogy a perbefogott nem váltót akart aláirni, hanem egy kérvényt s igy tévedésbe ejtetett, nem csupán a közvetlen szerződő fél, hanem minden váltóbirtokos ellen sikerrel érvényesithető. (C. 1180/1892. M. D. 2. G. D. 5., 239. C. 5041/1899.)

Csalásra nézve. (C. 729/1889. D. 52., 36. és C. 1629/1896. P. T. 32., 61.)

A váltóban annak összege meg volt hamisitva. A váltóhitelező alkalmazottai azon váltóadósoktól, akik a meghamisitás előtt vállaltak váltói kötelezettséget, az egész váltó kiegyenlitését ezekre kivánatosnak, sőt szükségszerünek jelentették ki, amit ezek meg is tettek. Minthogy a váltóhitelező alkalmazottai a váltóadósnak őt terhelő kötelezettsége tekintetében megtévesztést eredményező és a váltótörvény 82. §-ában foglalt rendelkezéssel is ellentétben álló felvilágositást adtak, a váltóadós a kiegyenlitésül adott ujabb váltót megtévesztése folytán állitotta ki, amiért is annak megfizetését jogszerüen megtagadhatja. (C. 1267/1905. D. 99., 111.)

Üres papirra irt névaláirás fölé gyártott váltói nyilatkozat. Ha bizonyos, hogy a papir üres volt, felperes köteles bizonyitani, hogy fel volt jogositva a névaláirás fölé váltói nyilatkozatot vezetni. (B. T. 1721. 1904.)

Az a kifogás, hogy a váltóadós a kereseti váltót kényszer hatása alatt irta alá, ha a kényszer nem volt fizikai, harmadik jóhiszemü váltóbirtokossal szemben sikeresen nem érvényesithető. (C. 470., 509. és 510. 1899. M. D. 2., 262. G. D. 5., 246.)

Bünvádi feljelentéssel fenyegetés nem tekinthető oly kényszernek, mely a váltónyilatkozat érvényét érinti. (C. 363/1890. Jtk. 1890.)

A kifogás, hogy a kiállitó más váltói kötelezettségi minőségben akarta a váltót aláirni, pl. nem mint közönséges, hanem csak mint névbecsülő elfogadó, harmadik jóhiszemü irányában nem érvényesithető. (C. 912/1901. D. 90., 130.)

Hogy kereskedő a váltón keresztül irta alá a váltót, abból következtetni lehet arra, hogy ő mint intézvényezett kivánta aláirni a váltót s hogy a váltón akkor más intézmény még rajta nem volt. (C. 1001/1905. Ju. 5., 112.)

Az a kifogás, hogy nem elfogadói, hanem kibocsátói minőségben irta alá a váltót, harmadik személylyel szemben is sikeresen érvényesithető. (C. 268/1906. K. J. 3., 461.)

Ellenkező: Ha a kitöltetlenül adott váltó aláirója azt a kifogást teszi, hogy ő nem mint elfogadó, hanem mint kibocsátó irta alá a váltót, ezt a kifogást harmadik jóhiszemü váltóbirtokos ellenében csak abban az esetben érvényesitheti, ha magából a váltóból tünik ki, hogy a kifogásoló mint kibocsátó és nem mint elfogadó irta alá a váltót. (C. 744/1905. K. J. 3., 409.)

A nem váltói átruházás utján legitimált váltóbirtokos ellen sikeresen érvényesithető a megtévesztés kifogása. (C. 148/1899. M. D. 2., 261. G. D. 5., 246.)

Nyomtatott váltó-blanquettával szemben is bizonyitható a váltói akarat hiánya a közvetlen szerződő féllel szemben. (C. 1173. 1902. M. D. 2., 260. G. D. 5., 240.)

A kereseti váltó nyomtatott szövegü váltóürlapon van kiállitva, ennélfogva tekintettel arra, hogy alperesek irástudók, a váltónak részükről történt aláirásánál a váltói kötelezettség elvállalására irányuló akaratnak oly teljes hiánya meg nem állapitható, mely felperessel, mint harmadik jóhiszemü váltóbirtokossal szemben is kifogásként érvényesithető volna. (C. 938. M. D. 2., 260. G. D. 5., 240. C. 918. 1901. D. 90., 130.)

A kereseti váltó tartalma által, melyben a »váltó« szó nyomtatva előfordul, bizonyitva van, hogy alperes váltót irt alá. Ezzel a ténynyel szemben alperesnek a felperes által tagadott az a kifogása, hogy az általa aláirt okirat nem váltó, hanem megrendelési iv volt s hogy eszerint alperes az aláirt okirat tartalmára nézve megtévesztetett, bizonyitva nincs, stb. (C. 1470/1900. M. D. 2., 260. G. D. 5., 240.)

Ha igazoltnak vétetik is, hogy a kereseti váltó eredetileg mint ürlap oly más — álli-

tólag megrendelési — jegynyomtatványnyal volt összefüggésben, amelytől csak utólagosan választatott el; mégis, tekintettel arra, hogy a kereseti váltó szövegében a »váltó« szó nyomtatva előfordul és áz alperes tudta, hogy váltóaláirásról van szó, mert azt tanu neki megmagyarázta : e ténykörülményekkel szemben alperesnek a váltókötelezettség vállalása iránti akarathiányra alapitott, a felperes által tagadott kifogása, mint be nem bizonyitott, sőt megczáfolt kifogás figyelembe nem vehető. (C. 97/1903. M. D. 2., 259. C. 375/1884. D. 38., 234.)

Abból, hogy valamely váltó az aláirás alkalmával egy megrendelőjegynek volt a része, a váltói kötelezettség vállalására irányuló akarat hiányára nem lehet következtetni, ha a váltó alakja a szokásos formának megfelel. (C. 815/1905. D. 100., 303.)

Hely adatott az alperes kifogásának, hogy ő váltókötelezettség vállalására irányuló akarat nélkül irta alá a kereseti váltó nyomtatványát, mert az az irat, melyet alperes aláirt, az aláirás időpontjában nem volt különálló váltóürlap, hanem egy nagyobb iratnak el nem választott kiegészitő része. (C. 797/1901. M. D. 2., 258.)

1896. január 22-iki ülésben kimondotta a Curia, hogy a minden kellékkel ellátott váltó alapján sem felelős az elfogadó váltójogilag, ha bizonyitja, hogy a váltóbirtokos megtévesztése folytán irta alá, ugy hogy azt elébe téve : ellenmegrendelési jegynek állitotta. (Gr. és C. 1494/1901. D. 90., 187.)

A minden kellékkel ellátott váltó alapján sem felelős az elfogadó váltójogilag, ha bizonyitja, hogy a váltóbirtokos megtévesztése folytán irta alá, ugy hogy azt elébe téve : ellenmegrendelési jegynek állitotta. (C. 1646. 1894. és 966/1900. M. D. 2., 261. G. D. 5., 242.)

Alperes azonos nem lévén az intézvényezettel, azt a kifogást, hogy ő a kereseti váltót megbizotti minőségben irta alá, csak ugy érvényesithetné sikerrel, ha a megbizási viszonyt a váltó tartalma, illetve az aláirás módja bizonyitaná, mely azonban fenn nem forogván, a váltó elfogadásáért saját személyében felelős. (C. 1278/1899.)

A részvénytársaság igazgatóságának tagjai, hogy a mutatkozó hiányt szinleg eltüntessék, elfogadói minőségben váltót irtak alá, azonban azt határozták el, hogy a váltókötelezettséget csak szinleg vállalják. A részvénytársaság által az egyik elfogadó ellen inditott perben ez alapon tett kifogás elutasittatott, mert amidőn alperes elfogadótársaival a váltót aláirta s annak értékét a részvénytársaság cselekvő vagyonába felvevén, a mérleget ennek a számbavételével összeállitotta, a felperes részvénytársasággal, s ennek a társaságot az igazgatósággal szemben képviselő szervével, a közgyüléssel szemben, oly váltókötelezettséget vállalt, melynek érvényére a fenti megállapodás befolyással nem birhat. (C. 804/1904. D. 98., 138.)

2. Hamisitás.

Az intézvény megváltoztatása, mint a váltó meghamisitása kifogásként mindenkivel szemben érvényesithető. (C. 1445/1904. K. J. 3., 67.)

A hamisitás kérdésében a büntető biróság által a váltóper folyama alatt hozott marasztaló itélet irányadó a tagadott aláirás valódisága kérdésében. (C. 185/1903. M. D. 2., 297.)

Az azonos összegü hamis váltóra teljesitett fizetés nem hozható fel az eredeti váltóösszeg törlesztésének alapjául, ha csak a váltóbirtokos rosszhiszemüsége nem bizonyittatik. (C. 151/1898. M. D. 2. 296.)

A hamisitott váltóban foglalt összegnek fedezetére a végrehajtási kényszer hatása alatt adott váltó alapján a váltóbirtokos fizetést sikeresen követelhet mindaddig, mig a jogerős sommás végzés, mely a hamis váltó alapján hozatott, perujitás utján hatályon kivül nem helyeztetik. (C. 37/1899. M. D. 2., 296.)

(Lásd még a 81—83. §-nál.)

3. Megállapodásellenes kitöltés.

(Lásd a 93. §-nál.)

4. Szivességi váltók.

Szivességi váltóból az, kinek részére a váltó ily czélból adatott, kereseti jogot nem merithet. (C. 222/1888. D. 48., 185. C. 704/1899. D. 84., 140.)

Az a körülmény, hogy szivességből vállalt valaki váltói kötelezettséget, csak akkor mentesiti az illetőt kötelezettsége alól, ha az bizonyittatik, hogy a mindenkori felperes iránti szivességből irta alá, vagyis hogy ez őt a kötelezettség alól előre mentesitette. (C. 1248/1895. M. D. 2., 333. G. D. 5., 277.)

A szivességi aláirásnak czélja éppen az lévén, hogy az, akinek érdekében történt, a váltót értékesithesse, az igy kötelezett minden további forgatmányosnak váltóilag felel, arra való tekintet nélkül, hogy ez tudott-e a szivességi viszonyról vagy sem. (C. 408/1902. D. 92., 33.)

A váltónak szivességből történt aláirásának kifogása csakis akkor érvényesithető sikeresen, ha bizonyittatik, hogy a váltóolykép iratott alá, hogy azt a hitelező az aláirónak ellenérték nélkül kiszolgáltatni tartozik. (C. 359/1891., 781/1892. és 1029. 1892. Jtk. 1892.)

A szivességi kifogást a kibocsátó is sikeresen érvényesitheti a forgatóval szemben is,

mert a V. T. 92. §-a értelmében közvetlenül megilleti annak a kifogásnak az érvényesitése, hogy a forgatót terheli megállapodásszerüen a fizetés. (C. 124/1896. M. D. 2., 334. G. D. 5., 277.)

Nem szolgálhat a szivességi kifogás a kereset elutasitására a közvetlen jogviszonyban álló féllel sem, ha a bár szivességből aláiró, azaz a váltóadásra nem kötelezett fél a váltóösszeggel tényleg tartozásban volt. (C. 463/1901., D. 89., 96.)

Fogalmilag ki van zárva, hogy ugyanaz a váltó ugyanazon felek közt egyidejüen szivességi és fedezeti váltó is legyèn. (C. 155/1904. D. 96., 82.)

5. Rosszhiszemüség.

A birói gyakorlat a rosszhiszemüség megállapitásánál rendszerint nem követel összejátszást s elégségesnek tartja a kifogásnak harmadik irányában is érvényesithetésére a puszta tudomást. (C. 843/1883. D. 35., 95. C. 767/1883. D. 35., 155. C. 92/1889. D. 51., 118. C. 201/1884. P. T. 8., 66. C. 1085/1897. Ü. L. 98., 7. C. 1164/1899. D. 85., 65. C. 1529/1901. D. 91., 188.)

Egyes viszonyokban pedig a tudomást bizonyitás nélkül is következteti p. u.:

A férjével együtt élő nő nem tekinthető oly jóhiszemü harmadik személynek, akivel szemben a váltó alapjául szolgáló ügyletből származtatott kifogások nem érvényesithetők. (C. 1142/1905. Ju. 5., 14.)

Közös háztartásban élő házasfelek a köztük fennforgó viszonynál fogva nem tekinthetők oly harmadik személyeknek, akik a váltótörvény 93. §-ára sikerrel hivatkozhatnának. (C. 381/1888. D. 48., 318. C. 1496/1895. D. 72., 23. C. 1272/1891. D. 48., 126. C. 894/1890. D. 56., 151.) Állandó gyakorlat.

A fizetés kifogása az elhalt eredeti váltóbirtokos özvegyével szemben a V. T. 92. §-a értelmében hatályosan érvényesithető. (C. 1077/1896. Ü. L. 97., 22.)

Ha a forgatmányos a kibocsátó czég egyik beltagja, nem tekinthető olyan jóhiszemü harmadik személynek, aki ellen az elfogadó a kibocsátó czég ellen felhozható kifogásokat meg nem tehetné. (C. 1185/1896. D. 74., 229.)

A társaság ügynöke nem tekinthető oly jóhiszemü harmadik személynek, aki ellen a váltó alapjául szolgált jogügyletből eredő s a biztositottat a társasággal szemben megillető kifogások érvényesithetők nem volnának. (C. 1218/1899. M. D. 2., 336. G. D. 5., 334.)

Valamely pénzintézet vezérigazgatójának tudomása nem közömbös a pénzintézetre nézve. (C. 704/1899. M. D. 2., 335. G. D. 5., 334.)

Az, akire az eladó a vételári követelést és az ennek erejéig javára bekebelezett zálogjogot engedményezte, belépett abba a köztörvényi jogviszonyba is, amely az eladó és vevő közt fennállott. Ebből következik, hogy amennyiben az átruházott követelés fedezetéül szolgált váltóknak is birtokába jutott, nem tekinthető oly harmadik személynek, akivel szemben a vevő ne érvényesithetné a vételi ügyletből eredő azon kifogást, amely az eladóval szemben megilleti. (C. 572/1905. D. 100., 330.)

Az ügyvéd az irnoka által az ügyvéd meghatalmazásában átvett váltó birtoklása tekintetében nem tekinthető jóhiszemü harmadik személynek. (C. 906/1905. D. 100., 280.)

Ellenben:

Sógorsági viszony fenforgása magában véve a felek ügyleteinek és üzleti viszonyainak ismeretét valószinüsitő egyéb szorosabb összeköttetés bebizonyitása nélkül, jogvesztést maga után vonó rosszhiszemüség bizonyitására elégtelen. (C. 197/1902. M. D. 2., 334. G. D. 5., 333.)

Magából abból, hogy a váltóbirtokos a forgatónak sógora, ennek rosszhiszemüségére következtetni nem lehet. (C. 1284/1905. D. 99., 286.)

Az a kifogás, hogy a váltóbirtokos azért sem jóhiszemü harmadik személy, mert előzőjének apósa, nem érvényesithető sikerrel, ha csupán a váltó forgatása napján lépett e családi kötelékbe. (C. 228/1896. M. D. 2., 335. G. D. 5., 334.)

Az üzleti alkalmazott a váltójog szempontjából harmadik személy. Az a körülmény, hogy a felperes a czég alkalmazottjává lett s a kereseti váltót a czégtől szerezte meg, egymagában nem alkalmas annak megállapitására, hogy a felperes váltónak a magánjogi szerződésben meghatározott rendeltetéséről és arról, hogy Z. S. a váltóval biztositott magánjogi kötelezettséget teljesitette, a váltó megszerzésekor tudomással birt. (C. 644/1902. M. D. 2., 336. G. D. 5., 334.)

Abból, hogy a váltó előbbi birtokosa a felperes részvénytársaság igazgatója, nem következik még annak rosszhiszemüsége. (C. 339/1896. M. D. 2., 335. G. D. 5., 334.)

A központi hit. szöv. a tagja által ráforgatott váltóra nézve is harmadik személynek tekintendő s igy az ő tudomása szintén bizonyitandó. (C. 1198/1904.)

A névbecsülésből fizető a váltóbirtokos jogaiba lépvén, a névbecsült irányában harmadik személynek tekintendő. (C. 214/1905. K. J. 3., 213.)

Az a körülmény, hogy a beváltó előző a beváltás előtt nyert tudomást arról, hogy a váltó az ő saját előzői ellen jogtalanul értékesittetett, nem állapithatja meg a beváltónak oly rosszhiszemüségét, melynek alapján ellene a megállapodásellenes kitöltés

kifogása a V. T. 93. §-a értelmében megtehető volna. (C. 707/1896. M. D. 2., 360.)

Az üres forgatmány utján történt átruházása a váltónak váltójogi hatálylyal bir s ebből folyóan az akkép igazolt váltóbirtokos ellen a jogelődjéhez való viszonyból, aki ugyancsak ennek az üres forgatmánynak felhasználásával jutott volt a váltó birtokába, meritett kifogások nem érvényesithetők. (C. 1164/1899. D. 85., 65. C. 1284. 1905. D. 99., 286. C. 303/1899.)

Felperes, aki a váltó hátlapjára vezetett üres forgatmányok szerint, különben is a váltónak a fentnevezett banknál történt értékesitésekor váltói kapcsolatban nem állott és igy, mint olyan személy, ki csakis a váltónak a nevezett banknál történt kifizetése után szerezhette meg a váltót, egyáltalán nem tekinthető oly harmadik jóhiszemü váltóbirtokosnak, aki ellen a kifizetés kifogása sikeresen érvényesithető nem volna és a kereseti kifizetett váltó alapján az elfogadótól ujabban fizetést nem követelhet. (C. 1012/1897. D. 78., 284.)

Az, aki az üresen kapott váltóba kibocsátóként magát irta bele, a váltót nem váltói uton szerezvén meg, nem tekinthető az első váltóbirtokostól különböző harmadik jóhiszemü személynek. (C. 666/1900. M. D. 2., 336. C. 1531/1893. Jtk. 1893.)

A kibocsátó részére, a válóösszeget leszámitoló pénzintézet sem tekinthető harmadik jóhiszemü váltóbirtokosnak, ha maga irja be magát rendelvényesnek a váltóba. (C. 1591/1905. K. J. 4., 116.)

Felperes a váltó kibocsátása és saját magára rendelvényezése által önmagát tette rendelvényessé. Ekként felperes a váltó birtokába nem váltójogi átruházás utján jutván, ellenében mindazok a kifogások érvényesithetők, amelyek alperest az eredeti váltó hitelezője ellenében, akinek részére a váltót kiállitotta, megilleti. (C. 1124/1898. C. 185/1894. P. T. 30., 99. C. 937/1899. M. D. 2., 336. C. 800. 1896. P. T. 34., 137. C. 354/1897.) Állandó gyakorlat.

Felperes a váltót az azon nem szereplő X-től puszta átadással, tehát nem váltói uton szerezvén meg, harmadik jóhiszemü személynek nem tekinthető s igy a váltó alapjául szolgáló szerződésből X ellen érvényesithető kifogások felperes ellen is sikerrel megtehetők volnának még akkor is, ha felperes a váltót a nevére szóló kitöltött rendelvénynyel kapta. (C. 1404/1905. K. J. 3., 91.)

Felperes beismerte, hogy a kereseti váltót ingatlanok vételára fejében adták az alperesek és beismerte azt is, hogy nevezett váltót alperesek neki: felperesnek engedték át. Minthogy felperes a kereseti váltót nem váltójogi átruházás utján szerezte és minthogy a fentiekből megállapithatólag felperes a kereseti váltót részben saját jogán perli, ő nem tekinthető alperesekkel szemben oly harmadik jóhiszemü személynek, kivel szemben alperesek az alapügyletből meritett kifogásaikat nem érvényesithetnék. (C. 956. 1904.)

Az a váltóhitelező, aki nem váltói uton jutott a váltó birtokába, mindazokat a kifogásokat türni tartozik ugyan, amelyek a váltóadóst az eredeti váltóhitelező ellen megilletik, de azt, hogy a váltó ily uton jutott felperes birtokába, a kifogásoló alperes bizonyitani tartozván, erre nézve nem elegendő csupán azt bizonyitani, hogy a kereseti váltó az eredeti váltóhitelező részére állittatott ki, hanem azt is kell bizonyitani, hogy a váltó utólagosan töltetett ki a legitimált rendelvényes nevével. (C. 613/1896. Állandó gyakorlat. M. D. 2., 337.)

A váltón harmadik személynek jelentkező váltóbirtokos javára a V. T. 92. §-ának jogkedvezménye csak ugy terjeszthető ki, ha maga ezzel védekezik, hivatalból tehát azt, hogy vele szemben, mint nem közvetlen szerződő féllel szemben, a váltó elődje ellen felhozható kifogások nem érvényesithetők, nem lehet kimondani. (C. 585/1897. M. D. 2., 339. G. D. 5., 337.)

Váltóperben sikeresen érvényesithető az a kifogás, hogy a jelenlegi váltóbirtokos czég csak álczég, s hogy annak tagjai ugyanazok, akik az első czégnek tagjai, amiből folyóan a váltó csak csalárdságból forgattatott az álczégre, mely ezért mindazokat a kifogásokat türni tartozik, melyek alperest az előbbi czég ellen megillették. (C. 1158. 1893. Gr.)

A tanu vallomásából kitünvén, hogy a váltót ő, mint a rendelvényes czég tagja, behajtás végett forgatta felperesre; felperessel szemben a forgatmányos elleni viszonyból meritett kifogások figyelembe vétettek (álforgatmány). (C. 1399/1900.)

6. Feltétel be nem következése vagy megszünése.

A fedezeti váltóval szemben a váltóadós nemcsak azt köteles bizonyitani, hogy a váltó érvényesithetése feltételhez köttetett, hanem azt is, hogy a feltétel be nem következett. (C. 655/1901. M. D. 2., 283. C. 818/1901.)

Habár a váltóval szemben az azon alapuló feltétlen fizetési kötelezettségnél fogva a váltóadóst terheli a bizonyitás oly körülményekre nézve, amelyek fizetési kötelezettségét a váltóbirtokos irányában kizárják, mégis oly esetben, amikor a váltóbirtokos részéről való érvényesithetése feltételnek teljesitésétől van függővé téve, a perben a váltóbirtokosnak kötelessége előadni azokat a körülményeket, amelyek a feltételnek általa történt teljesitésére vonatkoznak és a váltó-

adós köteles a váltóbirtokos állitásait megczáfolni. (C. 544/1904. K. J. 2., 172.)

A 2 ·/. alatti hátlapján előforduló az a kijelentés »Ha az elsővel, melyet rögtön elküldünk, meg lesz elégedve, azaz czéljának megfelel, a Montania Drill sorvető gép ára egy tizenkét sorosnak 275 frt« megerősiti alperes abbeli védekezését, hogy ő a kérdéses vetőgépet felperesnél feltétlenül meg nem rendelte, hanem az csak ugy lett volna részére felperes által megküldendő, ha ő annak elküldését az eke vétele után kivánta volna. (C. 789/1901.)

Gépvételi váltó — ha kiköttetett, hogy eladó visszaléphet, ha vevő külön fedezetet kivánatra nem nyujt — nem érvényesithető, mivel ez bontó feltétel természetével bir s a bontó feltétel beálltának jogkövetkezménye az előbbi állapotba való visszahelyezés. (B. T. 2829/1898.)

Kiköttetvén, hogy a vetőgép csak tudósitás után szállitandó, mindaddig, mig ez a felfüggesztő feltétel, vevők részéről meg nem történik, eladó felperes a gépet saját kárára és veszélyére szállitotta, mit alperesek visszautasithatván a fedezeti váltó érvényesithetésének helye nincs. (C. 773/1900.)

Ha kiköttetett, hogy felperes a fedezeti váltókat csak a fedezeti viszonyból folyó követelésének birói megállapitása után érvényesitheti, ez a körülmény, hogy ezeknek a váltóknak prolongácziója megtagadtatott, nem ad jogot felperesnek a feltétel beállta előtti keresetinditásra. (C. 444/1897.)

Az a kikötés, hogy felperes a biztositékul adott váltót csak a felek közt megejtendő elszámolás után s annak eredményéhez képest érvényesitheti, a keresetnek elutasitására alapos okul csak abban az esetben szolgálhat, ha a váltóadós alperes — akit az általa biztositékul adott váltóval szemben e részben a bizonyitás terhel — bizonyitja azt, hogy a felek üzleti összeköttetéséből folyólag felperesnek a kereseti váltóösszegnek megfelelő összegü követelése fenn nem áll. (C. 625/1899. D. 83., 127.)

Ha való volna is, hogy a felek abban egyeztek meg, hogy alperes akkor fizet, ha időközi jövedelme 3000 forintot meghalad, alperesnek kell bizonyitani, hogy ezen eset még be nem állott. (C. 1108/1902.)

Oly megállapodás, mely szerint felperes a kereseti kitöltetlenül átadott váltót csak akkor érvényesitheti, ha felperes és azon harmadik személy közt, kinek részére az biztositékul adatott, az elszámolás megtörtént, mint a váltó érvényesitésére megállapitott feltétel, kifogásként sikeresen érvényesithető a közvetlen szerződő féllel szemben. (C. 716/1896. M. D. 2., 270. G. D. 5., 274.)

A váltó ellenében is sikeresen érvényesithető az a kifogás, hogy megállapodás szerint csak jótállást vállalt és a váltó csak akkor perelhető, ha a követelés a főadóstól behajtható nem volt. (C. 1040/1902. M. D. 2., 282. G. D. 5., 274.)

Az olyan feltétel mellett elfogadott váltó, hogy az három havonként mindaddig prolongálandó lesz, mig az elfogadó fizetésképtelenné nem leend, ezen feltétel bekövetkezte előtt nem érvényesithető, ha a váltóadós a meghosszabbitott váltókat megfelelő időben felperes kezéhez juttatta. (C. 1303. és 1304/1896. M. D. 2., 282.)

Lejáratra nézve kitöltött váltóval szemben a feltételes érvényesithetés kifogása. Abból, hogy alperes a kereseti váltót a 2. szám alatti szerződés alapján biztositékul adta felperesnek, következik, hogy felperes az ily czimen kapott váltónak érvényesitésére s az annak alapján behajtandó összegnek biztositékként való visszatartására mindaddig jogositottnak tekintendő, mig a 2. szám alatti szerződéssel megállapitott jogviszony a szerződő felek között akár békés uton, illetőleg kölcsönös elszámolás utján, akár pedig ennek hiányában, az illetékes biróságnak jogerős itéletével végleg nem rendeztetik. (C. 629/1896. P. T. 33., 187.)

A valamely ügyletből folyóan előállható követelés biztositására adott fedezeti váltóval szemben az a kifogás, hogy a váltó, a létrejött megállapodás értelmében, csakis a végleszámolás után érvényesithető, csak ugy szolgálhat a kereset elutasitására alapul, ha a váltó lejáratra nézve kitöltetlenül adatott át; mert enélkül a váltóbirtokos a váltót a lejáratkor jogosan perelheti és a behajtott váltóösszeget a végleszámolásig biztositékképen megtarthatja. (C. 1052/1896. M. D. 2., 270.)

A csőd megszüntetése czéljából a hitelezőkkel megkisérelt egyezség nem sikerülte esetében az egyes hitelező az egyezség létesitése fejében kapott váltót nem érvényesitheti. (C. 448/1906. K. J. 4., 259.)

A per adatai szerint az alperesnek a kereseti váltót a felperes részére egy per alatt álló másik váltó rendezése fejében egyezség alapján állitották ki, eszerint, miután a kereseti váltó lejárati napjának meghatározásával feltétlen fizetési kötelezettséget vállaltak, még ha felperes a per alatt álló váltót nekik kiszolgáltatni tartozik is, ennek kiszolgáltatása nem képezhette a kereseti váltó érvényesithetésének feltételét. (C. 113/1900.)

A valamely kezelésből felmerülhető differencziák fedezetére adott váltóval szemben a váltóadós köteles bizonyitani, hogy ezen a czimen felperesnek követelése nem származott. (C. 1481/1901. M. D. 2., 272.)

Az a megállapodás, hogy felperesnek a kapott váltót csak az esetben van joga érvényesiteni, ha az abban biztositott követelés egy harmadik személytől behajtható

nem lesz, a váltó érvényesitésének utjában áll és ezzel szemben felperes tartozik a feltétel bekövetkeztét bizonyitani. (C. 70/1897.)

A váltóbirtokos a váltót a váltóadó forgatói aláirásával ellátva leszámitoltatás, ennek nem sikerülte esetén behajtás végett kapta azzal, hogy a befolyó összegből a váltóadó elleni követelését is egyenlitse ki. A leszámitoltatás nem sikerülte folytán a váltóbirtokosnak nem áll jogában a váltót a váltóadó forgató ellen is érvényesiteni. (C. 1251/1905.)

Fedezeti váltó ellen mindazok a kifogások érvényesithetők, melyek a követelés fenn nem állását bizonyitják; az a váltóbirtokos pedig, aki a létrejött megállapodás értelmében a váltóadóst csak másodsorban kötelezheti fizetésre, kereseti jogát elveszti azáltal, hogy az első sorban kötelezett ellen nyert biztositástól elállott. (C. 1183/1895. Ü. L. 1896.)

Lásd még a feltételtől függően vállalt váltói kötelezettségekre nézve C. 292/1878. D. 20., 65. C. 497/1886. D. 44., 24. C. 26/1897. P. T. 35., 218.

7. Ellenérték hiánya.

Az érték meg nem kapásának kifogása, ha az alapváltó helyett más prolongált váltó adatott — ha csak a kifogás fenn nem tartatott — meghaladottnak veendő. (B. T. 169/1902.)

Az érték le nem számolása miatti kifogás csak az esetben vehető figyelembe, ha alperes igazolja, miszerint az érték leszámolása a váltóügylet kikötött feltételét képezte. (C. 1032/1895. D. 72., 278. Állandó gyakorlat.)

A váltó értékének nem teljes leszámlálására alapitott kifogás egymagában, vagyis ama jogügyletnek előadása és bizonyitása nélkül, melynek alapján az érték leszámlálása követelhető volna, a váltókövetelés ellenében nem érvényesithető. (C. 1095/1886. D. 45., 143.)

A váltó adása után kiszolgáltatni kötelezett ellenértéket a váltóhitelező substantiálni tartozik. (C. 907/1902., 613/1901. M. D. 2., 273.)

Váltóperben az érték ki nem szolgáltatásának kifogása esetében, a kifogásoló nemcsak azt tartozik bizonyitani, hogy az érték kiszolgáltatandó lett volna, hanem azt is, hogy az ki nem szolgáltatott. (C. 1359. 1891. C. 322/1899. Állandó gyakorlat. M. D. 2., 263. G. D. 5., 261.)

A váltóbirtokos, aki a váltó ellenértékét az adósok adósságainak törlesztésére forditani köteles, a váltóperben részletezni és bizonyitani tartozik, hogy a váltóösszeget mire forditotta. (C. 1284/1894. K. J. 2., 347.)

Áru ellenértéke fejében adott váltó csak ugy érvényesithető, ha az áru átadatott. Felperes kifejezetten beismerte, hogy a kereseti váltó értéke fejében 2 ·/. alatti szerződés értelmében az abban körülirt varrógépet volt köteles átadni, ebből kifolyólag beigazoltnak veendő, hogy a kereseti váltó érvényesithetésének feltételét a kikötött érték szerződésszerü átadása képezte. Minthogy azonban felperes beismerte azt is, hogy az alperes részére küldött gépet, mint állitólag nem szerződésszerüt, nem kikötött minőségüt, alperes felperes megbizottjának visszaadta s beismerte, hogy az jelenleg is nála van, kétségtelen, hogy alperes a váltóértéket meg nem kapta. Ama kérdés elbirálása, hogy a kikötött érték fejében átadni akart gép kikötött minőségü volt-e s hogy azt a 2 ·/. alatti szerződés alapján alperes átvenni köteles-e, mint polgári jogi s különösen esetleg a K. T. értelmében elbirálandó kérdés a jelen váltóperben megoldás tárgyát nem képezheti. Ily körülmények közt a tényleg át nem adott és birtokában levőnek beismert áru vételárát képező váltókövetelést felperes nem érvényesitheti. (C. 342/1887. D. 46., 204.)

Nem vitás az a tény, hogy a kereseti váltó ellenértékét az alperes által csatolt szerződésben megjelölt gép használata képezte és hogy alperes ezt a kikötött ellenértéket meg nem kapta; az a kérdés pedig, hogy alperes a gép átvételében késedelemben levőnek, illetve szerződésszegőnek tekinthető-e vagy sem, és hogy ebből folyóan felperest alperes irányában illeti-e és mily czimen követelés? mint a váltóper utjára nem tartozó a váltó alapján kereset tárgyává tett követelés megbirálására nincs befolyással. Ezért a sommás végzés hatályon kivül helyeztetett. (C. 1418/1900.)

A fedezeti váltó nem érvényesithető, ha az annak fejében szállitandó gép kiadását felperes letiltotta s a tilalmat fel nem oldotta, mivel a gép átvétele előtt alperes fizetni nem köteles. (C. 998/1900.)

Aki férje esedékes váltója helyett saját váltóját adja a hitelezőnek fedezetül, abban az esetben, ha férje váltója pereltetett, maga nem felelős, mert a kikötött ellenérték férje ellen a peres eljárás meg nem inditása lévén, a perlés esetében nem adatott meg az ellenérték. (C. 917/1904. K. J. 2., 114.)

Bérrészlet fejében adott váltó nem érvényesithető, ha a bérhelyiség másnak adatott ki. (C. 763. P. T. 35., 24.)

Érték le nem számlálás kifogásával nem élhet a beperelt elfogadó, ha ő értéket nem kapott ugyan, de igazolva lett, hogy a váltó értékét elfogadó társa felvette, azt pedig alperes nem bizonyitotta, miszerint közvetlenül felperessel állitólag létrejött megállapodás szerint a váltó értékét az elfogadótárs

az ő közbenjötte nélkül fel nem vehette. (C. 950/1881. D. 29., 202.)

Azt a kifogást, hogy alperes a váltókra értéket nem kapott, figyelembe venni nem lehetett, mert alperes nem is állitotta, hogy az érték kiszolgáltatása a váltókötelezettség létrejöttének feltételéül köttetett volna ki. E feltétel kikötése nélkül pedig az érték meg nem kapását eredménynyel ellenvetni nem lehet, mert a váltó, mint ilyen, önmagában hordja a kötelezettség jogczimét s a jogczim egyébkénti kimutatása nem kivántatik meg. — Az a kifogás, hogy az aláiró nem azonos alperessel, csak akkor vehető figyelembe, ha egyszersmind az is állittatik, hogy két vagy több hasonnevü egyén létezik. (C. 1167/1903. D. 93., 10)

A váltóadós azon kifogása, hogy a küldött áru a kikötött kelléknek meg nem felel s felperes ebből folyóan a váltóra megfelelő ellenértéket nem adott — váltóperben sikeresen rendszerint azért nem érvényesithető, mert a váltóeljárás alapján kifejlődött általános birói gyakorlat szerint, a váltóeljárás szabályai szerint alkalmazható bizonyitékok alapján, a csupán szakértők által elbirálható minőségi kérdés el nem birálható. (C. 1599. 1895. Ü. L. 1896.)

Az áru vételárának kiegyenlitésére és igy az érték megkapásától feltételezetten adott váltót a váltóbirtokos csak azon összeg erejéig van jogositva érvényesiteni, melyet a váltóadós árukban tényleg kézhez vett, és hatósági intézkedés által a vevő váltóadós az áru átvételében (homokbánya kiaknázásában) megakadályoztatván, felperes váltóbirtokos tartozik bizonyitani, hogy alperes az elismertnél nagyobb összegü árut vett át (homokot emelt ki). (C. 980/1896. M. D. 2., 268.)

Ha a váltó ellenértékét áru átadása képezte és a váltó érvényesithetésének feltétele a kikötött ellenérték átadása volt, ugy az eladó nem követelheti a váltó értékét, ha az árut ki nem szolgáltatta. Annak a kérdésnek eldöntése, hogy az eladó a vevőnek ténykedése folytán az áru átadását menynyiben mellőzhette, a váltóper keretébe nem tartozik. (C. 67/1897. D. 76., 45.)

8. Ellenérték hiányossága.

Használhatlan áru kiszolgáltatása esetében a fedezeti váltó nem érvényesithető. (C. 489/1900. M. D. 2., 264. G. D. 5., 263.)

Vételügyletből folyó minőségi kifogás is sikeresen érvényesithető váltóperben, ha a gyors eljárást igénylő váltóperben használható bizonyitékkal igazoltatik a kifogás. (C. 711/1896. *Azonos* 983/1894. M. D. 2., 267. G. D. 5., 262.)

A tanuk által bizonyitott az a tény, hogy a váltó ellenértékeül uj cséplőgép helyett ócskát küldött és más szerkezetüt a váltóbirtokos, a váltókereset elutasitására elegendő alapul nem szolgál. (C. 104/1896. M. D. 2., 268.)

Az áru minőségi hiányának kifogása a váltóperben. Alperesek elfogadói aláirásaiknak valódiságát beismerték, a kereseti követelés ellenében felhozott s az A. alatti szerződésben emlitett kereskedelmi ügyletre alapitott az egyedüli kifogásuk pedig, hogy az általuk felperestől kapott és náluk levő gép, mely után járó vételár egy részének fedezésére a kereseti váltók kiállittatnak, a szerződésben kikötött kellékeknek meg nem felelvén, azt felperes rendelkezésére bocsátották, az annak vételára egy részét képező kereseti váltók összegét tehát felperes nem követelheti, jelen váltóperben a váltóeljárás intézkedései következtében váltójogi hatálylyal nem érvényesithető, amennyiben egyedül a 2 ·/. alatti okirat alapján el nem dönthető az a kérdés, hogy a gép a kikötött kellékeknek megfelel-e s alperesek azt kellő időben bocsátották-e felperes rendelkezésére, mint polgárjogi s különösen kereskedelmi törvény értelmében elbirálandó s a gyors és rövid eljárást igénylő váltóperben helyet nem fogható szakértői szemlével megállapitható kérdés a jelen váltóperben megoldás tárgyát nem képezheti. (C. 1719. 1894. P. T. 31., 43.)

Váltóadós marasztalandó, ha nem bizonyitja, hogy a váltó ellenértékét képező árunak oly lényeges minőségi hiánya volt, melynél fogva az, mint a szerződésnek meg nem felelő, a kikötött ellenérték gyanánt elfogadható nem volt. (C. 918/1901. D. 90., 187.)

Áru minőségi hiányának bizonyitása a váltóperben. Habár az állandó birói gyakorlat szerint a váltóperek keretében a valamely áru vételárának fejében adott váltóra alapitott követeléssel szemben a váltóadós ama magánjogi kifogásának bizonyitása, hogy az áru a kikötött minőségnek nem felel meg és hogy a váltóadós emiatt a vételtől elállani jogosult, a váltóhitelező tagadásával szemben rendszerint meg nem engedhető, mert a csupán szakértők által megállapitható minőségi kifogásnak bizonyitása a per gyors befejezését czélzó váltóeljárás természetével ellenkezik, mégis a másodbiróság itéletének megváltoztatásával az elsőbiróság itéletét kellett helybenhagyni, azért: mert a fenforgó esetben a szemle, habár csak előlegesen, már foganatosittatott és a Curiának 1421/1901. V. számu rendelete folytán felterjesztett eredeti szemlejegyzőkönyv tartalma szerint a meghallgatott szakértők többsége a vétel tárgyát képezett vetőgépnek szakszerü indokolással oly elemi hiányait (a vetőgép nem uj, hanem már használt s annak is némely része törött, némely része pedig hiányzik) állapitotta meg, hogy a

szakértők többségének tévedését kizártnak kellett tekinteni és a Curia ezt a bizonyitékot alkalmazhatónak és az 1893 : XVIII. t.-cz. 64. §-a alapján az alperesek kifogásának bizonyitására elengedőnek is találta. (C. 1069/1902. M. D. 2., 267. G. D. 5., 265.)

A váltóadós a rövid és gyors váltóeljárásban az általa támasztott árleszállitási igénynek igazolására csak oly bizonyitékok alkalmazását kivánhatja, amely kifogásának jogosságát és az ezen az alapon esetleg követelhető árleszállitás összegét kétségtelenné teszi. Ellenesetben árleszállitási igényének jogossága a váltóper keretében el nem bírálható. (C. 1133/1898. D. 84., 298.)

9. Ellenértéknek csak részben kiszolgáltatása.

A váltót alperes egy teljesen összetartozó cséplőgép és rosta vételárának fedezetéül adta, ezen összetartozó tárgyak közül azonban, melyeknek vételára egy összegben köttetett ki, a cséplőgépet nem kapta meg. A hitelező váltókeresetével elutasittatik, mert alperes a váltó kikötött ellenértékét meg nem kapta. (C. 161/1902. D. 91., 219.)

A váltó ellenértékeül kikötött gép és alkatrészeinek kiszolgáltatása oly feltétele a váltó érvényesitésének, mely nélkül, még egy csekély alkatrész kiszolgáltatása hiányában is, a váltó nem érvényesithető. (C. 772/1897. P. T. 35., 212.)

Alperes azt vitatta, hogy a váltó ellenértékeként 2000 kor. adósság köttetett ki s ő csak 500 kor.-t kapott. Alperes a beismert részvaluta erejéig elmarasztaltatott. (P. T. 801/1902.)

10. Fedezeti váltók.

A kereseti váltó fedezeti váltó lévén, felperesnek jogában áll azt váltói uton érvényesiteni, ha ugyanazon követelés miatt a köztörvényi uton megindított eljárást megszüntette. (C. 946/1903.)

A fedezeti váltó birtokosa pusztán a váltó birtoka alapján van jogositva a váltó értéke erejéig követelését érvényesiteni és a váltó ellenében minden kifogás a védekező alperes által bizonyitandó. (C. 1185/1895. D. 74., 229.)

Fedezeti váltó birtokosa pusztán a váltó birtoka alapján van jogositva a váltó értéke erejéig követelését érvényesiteni és a váltó ellenében minden kifogás a váltókötelezett által bizonyitandó. (C. 811/1898. M. D. 2., 263.)

A biztositási váltónál, a biztositás éppen a váltói kötelezettségben, tehát abban áll, hogy a váltóhitelező a váltón kivül más bizonyitékot szolgáltatni nem köteles, hanem a váltókötelezetten áll azokat a kifogásokat, melyek őt a váltó alapjául szolgált jogügyletből netán megilletik, előadni és bizonyitani, felperes tehát nem kötelezhető a jelen esetben annak bizonyitására, hogy az a követelése, amely követelésnek fedezetére a kereseti váltó adatott, tényleg fennáll, hanem ennek ellenkezőjét mint kifogást alperes tartozott volna bizonyitani. (C. 827/1901. állandó gyakorlat. D. 82., 6.)

A vételár fedezetére adott váltó iránti perben a vevő tartozik bizonyitani, hogy az árut azonnal megvizsgálta és minőségi hiányok miatt rendelkezésre bocsátotta, mert ezek nélkül a vételtől el nem állhat s a váltó összegét megfizetni tartozik. (C. 577/1905. D. 100., 319.)

A számlabeli követelések biztositására adott fedezeti váltó ellenében az adós köteles bizonyitani a könyvkivonatban foglalt tételek helytelenségét. (C. 1739/1892. M. D. 2., 271.)

A fedezeti váltóval szemben emelt az a kifogás, hogy a váltó csak azon esetleges differentiák fedezetére adatott, amelyek egy megejtendő kölcsönös leszámolás alapján előállhatnak, sikeresen csak ugy érvényesithető, ha emellett még az is bizonyittatik, hogy a váltóbirtokosnak ily alapon követelése nincs. (C. 992/1901. M. D. 2., 271.)

A váltóbirtokosnak a valamely ügyletből származó kárának biztositására adott fedezeti váltó ellenében a kifogásoló váltóadós tartozik bizonyitani azt, hogy felperesnek kára nem származott. (C. 806/1896. M. D. 2., 272.)

Általános szabály ugyan, hogy a fedezeti váltóval szemben azt, hogy az annak alapjául szolgáló ügyletből a váltóbirtokosnak nincs követelése, a kifogásoló váltóadós köteles bizonyitani, ha azonban a váltó csak azon kárigények fedezetéül adatott, melyek a váltóadós által vállalt szavatossági kötelezettség megsértéséből származhattak, akkor a felperes váltóbirtokosnak kötelessége tüzetesen részletezni (substantiálni) azt, hogy a váltóadós miben sértette meg szavatossági kötelezettségét és hogy ebből milyen és menynyi követelése támadt alperessel szemben, az alperesnek ezután csak az képezheti feladatát, hogy az ekként előterjesztett adatok helytelenségét kimutassa. (C. 282/1902. D. 90., 284.)

A fedezeti váltó ellenében a kikötött érték átszolgáltatásának felperes részéről történt elmulasztására nézve a bizonyitás kötelezettsége alperesoket terhelte ugyan, de arra nézve, hogy az átadás állított teljesitését mikor és mily módon eszközölte, a tényállást előadni felperes köteles. (C. 1035/1903.)

Felek abban állapodtak meg, hogy felperes alperesnek és nejének telkeit elárusitja, a vételárat az illető vevőfelektől, mint a megbizó telektulajdonosok engedményese, saját nevében behajtja, a befolyt összegeket

a megbizóknak irányában fennállónak elismert és a még nyitandó folyószámlahitel alapján kiszolgáltatandó előlegtartozásuk törlesztésére forditandja, a kezelés eredményéről pedig a megbizóknak negyedévenként elszámolást ad. Alperesek még arra is kötelezték magukat, hogy felperes kivánságára a szerződéses jogviszonyból eredő követelése fejében külön váltóelfogadmányokat is adnak. A megbizott a fedezetül szolgáló ezen váltókat a megbizási viszony megszüntetésével csupán a megbizókat irányában esetleg terhelő azon követelt összeg erejéig érvényesithetné, amely a megbizókat megillető és kezéhez befolyt összegeknek törlesztésre forditása után a hitelezett előlegösszeg törlesztetlen részeként mutatkozni fog s igy mindaddig, mig felperes azt, hogy neki a megbizók irányában az elszámolási viszony alapján mily összegü követelése származott, tüzetesen elő nem adja és ekként ki nem mutatja, alperes a váltónak megállapodásellenes lejáratását és érvényesitését joggal panaszolja. (C. 1088/1904. D. 95., 368.)

Az alperes azáltal, hogy beismerése szerint az elfogadói aláirásával ellátott kereseti váltót, mint teljesen kitöltetlen váltóürlapot, a felperesnek az ezáltal az ő veszélyére kötött buzavételi ügyletnek lebonyolitása esetére őt terhelhető veszteségi összeg fedezésére adta át, beleegyezését adta ahhoz, hogy felperes a váltóürlapot a buzavételi ügylet lebonyolitása után az alperes terhére jelentkező veszteségi összeggel kitölthesse s ily összeg erejéig az alperes ellen érvényesithesse; a váltó aláirásával elvállalt feltétlen fizetési kötelezettséggel szemben pedig alperes feladatát képezte a perben azt bizonyitani, hogy felperes a kereseti váltót akár azért, mert a buzavételi ügyletet megállapodás ellenére bonyolitotta le, akár azért, mert annak lebonyolitásával az alperes egyáltalán nem vagy nem a kereseti összeg erejéig érte veszteség s igy oly összeg erejéig töltötte ki és érvényesiti felperes ellen a váltót, melylyel neki alperes a buzavételi ügyletből kifolyólag nem adósa. (C. 347/1900.)

A bizományi áru fejében kapott fedezeti váltó alapján inditott perben, a váltóbirtokos megbizó köteles részletezni az eladott áruk vételárát, vagyis az érvényesithető különbözetet. (C. 642/1905. K. J. 31. 210..)

Felperes, aki az alperes vagyonát számolási kötelezettség mellett kezelte az általa adott előleg fedezésére, a lejáratára kitöltetlenül adott váltót csak ugy érvényesitheti, ha követelésének substantiálásaként előadja, hogy kezéhez mi folyt be, mit hova forditott és eszerint az eredmény az ő követelésére vezet; ha felperes ezt nem teszi, a váltókereset elutasitandó. (C. 1285/1904. és 1246/1903.)

Egymagában az összeszámolás a hitelezőnek azt a jogát, hogy az összeszámolás eredménye szerint még fennálló követelését továbbra is az eredetileg kapott váltó alapján érvényesithesse, meg nem szünteti. — A Curia elhagyta a kir. itélőtábla azon indokát, miszerint az a körülmény, vajjon az alperes által szállitott dongamennyiség megfelelő értékkel vétetett-e számitásba, illetve nagyobb értékkel birt, nem képez a váltóperben eldönthető kérdést. (C. 331/1902. D. 92., 156.)

Abban az esetben, ha a biztositékadásra kötelezett fél, készpénz helyett, biztositékul váltót ad, ellenkező kikötés igazolása nélkül ily váltó adásával magát feltétlenül kötelezi arra, hogy annak értékét a váltótulajdonosnak, tehát magának az eredeti hitelezőnek, a lejáratkor, a V. T. szerint kifizeti. (C. 777/1896. M. D. 2., 275. G. D. 5., 289.)

A jövőben felmerülendő költségekről adott váltó érvényesitése esetében a váltóhitelező köteles ezeket a költségeket részletesen előadni. (C. 226/1903. M. D. 2., 274.)

A kötbér fedezetére kiállitott váltó alapján a váltóbirtokos csak ugy követelhet fizetést, ha megjelöli azt a szerződésszegést, amelynek alapján a kötbér követeléshez joga nyilt, — a váltóadósnak az állván kötelességében, hogy bizonyitsa, miszerint azt a szerződésszegést el nem követte. (C. 1226. 1904. K. J. 2., 82. M. D. 10., 240.)

A fedezetül adott biztositási váltó ellen emelt az a kifogás, hogy a váltók csak azon követelések fedezetére adattak, amelyek egy megejtendő kölcsönös leszámolás alapján előállanak, sikeresen csak ugy érvényesithető, ha emellett még az is bizonyittatik, hogy ily alapon felperesnek követelése nincsen. (C. 676/1896. M. D. 2., 271.)

A más váltók biztositására adott fedezeti váltó akkor is érvényesithető, ha a váltóbirtokos az előbbi váltót be nem mutatta, és az azokon alapuló követelési jog elévült, mert a feltétel, »hogy a váltók be nem váltatnak«, nem jelenti azt is, hogy a biztositott váltók érvényesithető állapotban adandók át. (C. 251/1898. M. D. 2., 277.)

A fedezeti váltóval szemben az alperesek tartoznak ugyan bizonyitani a követelés fenn nem állását, de az alperesek által előterjesztett oly bizonyitékokkal szemben, melyek azt tanusitják, hogy alperesnek, habár a váltó lejárata előtt a váltóösszegnek megfelelő összeget kifizettek, a váltóbirtokosnak az a tagadása, hogy a teljesitett fizetés nem a kereseti váltóra vonatkozik, figyelembe nem jöhet, ha felperes nem bizonyitja azt is, hogy más követelése is volt alperesek ellen, erre nézve nem elegendő az, ha csak azt bizonyitja, hogy felperesek alperessel elszámolásban vannak, mert fede-

zetül a váltó csak azon ügyletből eredő követelésekre szolgálhat, amely ügyletre vonatkozóan a váltó adatott. (C. 1133/1895. M. D. 2., 271.)

Valamely más váltó átadásának biztositékául kiállitott fedezeti váltó nem érvényesithető a váltóadósok ellen, ha az átadni kötelezett váltó a váltóhitelezőnek megkináltatott, de ez által el nem fogadtatott. (C. 1136/1898. M. D. 2., 278.)

Tulajdonjog fentartásával eladott tárgyak visszavétele után a fedezeti váltó nem érvényesithető, még ha később felperes a kérdéses tárgyakra végrehajtást vezetett is. (C. 1674/1903.)

Az a körülmény, hogy felperes a fedezetül kapott váltó ellenértéke fejében küldött kerékpárt az alperestől visszavette és helyette olcsóbban megalkudott vételárban más kerékpárt küldött az alperesnek, nem szolgálhat alapul a felperes keresetének elutasitására, mert a váltóadós nem bizonyitotta, hogy a hitelező a gép visszavételével a fedezeti váltó visszaadását is kötelezte. (C. 1146/1896. M. D. 2., 268.)

A tehermentesen eladott ingatlan vételáráról adott fedezeti váltóval szemben a felperes köteles ugyan bizonyitani, hogy az ingatlan tehermentesittetett, de azt, hogy a zálogjog az eladó felperes terhére kebeleztetett be, a kifogásoló adós köteles bizonyitani. (C. 759/1896. M. D. 2., 269.)

A kitöltött lejárattal ellátott fedezeti váltó a lejáratkor érvényesithető, ha csak a váltóadós nem bizonyitja, hogy az alapügylet, melynek fedezetére szolgál a váltó, oly eredménynyel bonyolittatott le, mely szerint a váltóadósnak abból eredő tartozása egészben vagy részben megszünt. (C. 1067/1900. M. D. 2., 274.)

A kitöltve adott fedezeti váltó a lejárat napján abban az esetben is érvényesithető, ha a megállapodás szerint a fizetési határnap későbbi lejáratra volt megállapitva. (C. 696/1898. M. D. 2., 275.)

Az a kifogás, hogy a kereseti váltó megállapodásszerüen árpa vételárával volt kiegyenlitendő, ha erről átvételi jegy állittatott ki s a kiegyenlités elismertetett, sikeresen érvényesithető, az a kérdés pedig, hogy alperes szerződéses minőségü árpát szállitott-e s igy a kiegyenlités megtörtént-e, az alperes által bizonyitandó. (C. 693/1894. M. D. 2., 269.)

Alperes a kereseti váltót fedezetül adta felperesnek azokért a jótállásokért, amelyeket felperes az alperes váltóadósságaiért vállalt; az előjegyzési költség azonban, amelynek erejéig felperes kereseti váltót érvényesit, ezeknek a váltótartozásoknak járulékát nem képezi. (C. 21/1898. M. D. 2., 282.)

A tőke fedezetére adott váltó a szerződésben kikötött kamat fedezetére is szolgál. (C. 938/1905. K. J. 3., 385.)

Az 1877 : VIII. t.-cz. 5. §-ának az a rendelkezése, hogy a 8%-nál magasabb vagy egy fél éven túli időre levont bármily magasságu kamat a tőkére törlesztettnek tekintendő, váltóval fedezett követelés esetében nem érvényesithető. (C. 357/1907. Ju. 5., 253. K. J. 4., 250.)

11. Kölcsönös elállás. (Dissolutio.)

Fedezeti váltó ellenében sikeresen élhet a váltóadós azzal a kifogással, hogy a váltó alapjául szolgáló ügylet teljesedésbe nem ment, mert a felek attól utóbb kölcsönösen elállottak; s erészben az egyik tanunak az a vallomása, hogy a vételtől elállását kijelentette felperes előtte, nem saját tényének bizonyitása még akkor sem, ha ő az alperes megbizásából járt el. (C. 1736/1895. J. 1897.)

A vételár fejében fedezetül adott váltó ellen sikeresen érvényesithető az a kifogás, hogy a vételügylettől a felek utóbb kölcsönösen elállottak. (C. 295/1896. M. D. 2., 268.)

A fedezeti váltó ellenében sikeresen érvényesithető ugyan az a kifogás, hogy az alapul szolgált vételügylet felbontatott, mert felperes a megrendelt cséplőgépet visszavette, de maga az a körülmény, hogy felperes a rendelkezésére bocsátott gépet visszavitette s tovább alperes részére őrizet alá vette, az ügyletet felbontottnak nem minősiti. (C. 464/1896. M. D. 2., 268.)

Az áruk vételárának fedezetére adott váltó nem forditható az áru visszavételével felmerült értékcsökkenés és költségeknek biztositására. (C. 1640/1904. K. J. 3., 141.)

Ha a váltóadós bizonyitja, hogy azon vételi ügylet, amelyből eredő vételár fedezetére adatott a váltó, felbontatott, ugy a váltóbirtokos tartozik igazolni, hogy egy ujabb vételi ügylet létrejött s hogy az előbbi ügyletből eredő vételár fedezetére adott váltó ezen ujabb vételre is fedezetül szolgál. (C. 572/1905. D. 100., 330.)

Az adós érdekében egy harmadik által a hitelezővel kötött oly értelmü egyezség, amely szerint az ezen harmadik személy által adott uj váltóval az adósnak régi váltóadóssága teljesen törlesztetett, ezen harmadik irányában nem veszti hatályát annak folytán, hogy a hitelező utóbb az adóstól még további fedezetet is követelt és kapott. (C. 26/1904. K. J. 2., 172.)

12. Az alapul szolgáló jognak a birói oltalomból kirekesztése (Turpis causa) vagy érvénytelensége.

A váltóba foglalt követelés elismerése az eredeti jogalap jogi természetét el nem enyészteti s az sem tehet különbséget, hogy

a váltó a követelés fedezetéül vagy kiegyenlítéseül adatott-e. (C. 506/1900. D. 87., 87. C. 1022/1900. D. 88., 232. C. 946/1901. Állandó gyakorlat. M. D. 2., 329. G. D. 5., 318.)

A tisztán szerencsejáték természetével biró tőzsdei differencziális ügyletekből eredő követelés fejében kiállitott váltó birói uton nem érvényesithető. (C. 912/1897. P. T. 35., 151. C. 808/1897. P. T. 35., 153.; C. 1000/1897. T. E. 7., 2. C. 496/1899. D. 83., 181. C. 506/1900. D. 87., 87. C. 1071/1900. D. 88., 10. C. 1022/1900. D. 88., 232.)

Jogerős itélet alapján adott váltónál azonban az eredeti ügylet érvénytelenségére többé hivatkozni nem lehet. (C. 834/1899. D. 84., 128.)

A tőzsdebiróság előtt kötött peregyezségben elismert követelésről kiállitott váltó ellenében nem lehet sikerrel felhozni az alapügyletből meritett s tisztán tőzsdei árkülönbözetre fektetett kifogást. (C. 779/1900. D. 87., 90.)

A tőzsdebiróság előtt perelt és magánegyezségben elismert váltókövetelés ellen is sikerrel lehet érvényesiteni az alapügyletből meritett kifogást. (C. 496/1899. D. 83., 181.)

Szerencseszerződésből származó tartozásra akár fedezetül, akár fizetésül adott váltók ellenében érvényesithető a tőzsdejáték kifogása, olyan harmadik személylyel szemben is, akire a váltók csak szinleg forgattattak, illetőleg, aki a váltók megszerzésekor azok eredetét ismerte. Felperes a váltókon alapuló követelését az egyenes adós ellen birói uton nem érvényesithetvén, nem érvényesitheti azt a kezes ellen sem. (C. 1501/1906. Ju. 5., 192. H. D. 1., 120.)

Érvénytelen turpis causa okából az a váltó, mely egy kéjleány átengedéseért állittatott ki. (C. 1183/1892. Ju. 1894. Hasonlóképp bordélyüzlet átruházása fejében adott váltó. (C. 1539/1904. K. J. 2., 135. C. G. 655/1901. Fab. G. 7., 424.)

Jogos, azonban csak a közvetlenül szerződő fél ellen használható ama kifogás, hogy a fogadásból eredő jutalomdij fejében kiállitott és elfogadott váltó birói uton nem érvényesithető. (C. 360/1883. D. 34., 184.)

A lóversenyfogadás iránti társasüzletből származó egymáselleni követelések nem esnek azon tekintet alá, amelyektől a birói segély megtagadható. (C. 588/1906. K. J. 4., 276.)

A kártyázás közben, a kártyázás folytatása czéljából adott kölcsönből eredő követelések birói uton érvényesithető követeléseket nem képeznek, és az ilyen követelések fedezetére adott váltók sem érvényesithetők birói uton. (C. 724/1897. Ü. L. 97., 46.)

A kártyajátékból, különbség nélkül a játék nemére, biróság előtt érvényesithető kötelem nem származik. (C. 240/1898. Ü. L. 98., 21.; C. 1011/1896. D. 75., 216.)

Elutasittatott a váltókereset, mert a kereseti váltó alapját tevő kölcsön kártyázás közben, a kártyázás folytatása czéljából adatván, az a körülmény, hogy a kölcsön nem a kártyázás helyiségében, hanem a szomszéd szobában olvastatott le, közömbös és a követelésnek birói uton érvényesithetését megengedhetővé nem teheti; közömbös az is, hogy a kérdéses összeget a felperes — aki állitólag nem is nyert — az alperestől nem is nyerhette, hanem azt mások nyerték el, minthogy ez esetben is a kártyázás czéljára adott kölcsön biróilag nem érvényesithető. (C. 1042/1904., K. J. 1., 174. D. 96., 380.)

Kártyázás czéljából nem kártyázó harmadik személy által váltón adott kölcsön nem esik a turpis causa tekintete alá. (C. 1394. 1905. K. J. 3., 85.)

Oly esetben, amidőn a váltóügylet a házassági közvetitésért megállapitott dij biztositására jött létre, turpis causa esete forogván fenn, a váltó nem érvényesithető. Ellenben a felmerült költségek ezen az alapon is érvényesithetők. (C. 1330/1892. Azonos határozat. 185/1896. M. 4. 518. C. 924/1884. D. 38., 209. C. 1001/1897. D. 78., 240.)

Az iparosok szabad ipargyakorlási jogukat nem korlátozhatják a közérdek lényeges hátrányára. A sütőmesterek a sütemény megdrágitására irányuló kartell-szerződést kötöttek. Ezen szerződés, mely által az elsőrendü szükségletet kielégitő élelmi czikk ára feljebb emeltetett, nyilvánvalóan a fogyasztó közönség megkárositására, s mint ilyen, a közérdek lényeges hátrányára vezet, és ebből következően a közérdekbe ütközik. Ennélfogva az ezen ügyletből keletkezett kereseti váltón alapuló követelés birói oltalomban nem részesülhet. (C. 1476/1903. D. 95., 131.)

A bádogosoknak az a kartellszerződése, hogy ők meghatározott árak mellett közös ügyleteket csinálnak, s hogy önálló munkát egyik sem vállalhat, nem tekinthető oly, a szabad versenyt gátló s az egyesek megkárositását czélzó szövetkezésnek, melytől a birói segélyt megvonni kellene. A fedezeti váltónál a biztositás épen a váltói kötelezettségben áll, és a váltóhitelező a váltón kivül más bizonyitékot szolgáltatni nem köteles, hanem a kötelezetten áll bizonyitani, hogy az alapul szolgáló ügyletből felperesnek nincs követelése. (C. 1521/1891. M. D. 2., 331. G. D. 5., 322.)

Felek a kereseti váltó kiállitásának alapjául szolgált eljárásukkal az árverés eredményének csökkentését czélozták. Ez az eljárás pedig az 1879: XL. t.-czikk 128. §-ába ütköző lévén, biróilag érvényesithető követelés megállapitására nem alkalmas. A turpis causa kifogása a 92. §. értelmében váltóperben is felhozható. (833/1903.)

Az annak fejében adott váltó, hogy a váltóbirtokos a váltóadós által megvett ingatlan árverése ellen nem fog utóajánlatot adni, mint tiltott összebeszélésből származó kötelem, birói uton nem érvényesithető. (C. 504/1897. B. T. 4315/1877. D. 28., 268. M. D. 2., 231.)

A kereseti váltóval szemben az alperesnek a felperes részéről fenforgó uzsoravétségre alapitott kifogása és ebből eredő az a kérelme, hogy a polgári eljárás felfüggesztessék, az 1883 : XXV. t.-cz. 11. és 12. §-aira való tekintettel figyelembe nem jöhet, mert ezek értelmében az uzsoravétség fenforgása kérdésében a polgári biróság csakis az utóbbi §-ban megjelölt kivételes esetben határozhat, egyébként pedig a polgári eljárás felfüggesztésének csak akkor van helye, ha az uzsoravétség tárgyában jogerős vád alá helyezési határozat hozatott; a jelen ügyben azonban sem az emlitett kivételes eset fenforgása nem bizonyittatott, sem az itt érvényesitett váltóügyletből kifolyóan uzsoravétség miatt a felperes ellen hozott jogerős vádhatározat a polgári bírósággal nem közöltetett. (C. 227/1900. és C. 5/1892. D. 86., 88.)

A váltóösszegnek jelentékeny részét korcsmai hitelezésből származó nem érvényesithető követelés képezvén, a váltó alapján a váltóbirtokos fizetést nem igényelhet. (C. 887/1900. M. D. 2., 332.)

A váltóba foglalt korcsmai hitelezés esetében, a váltó alapján az illető szabályrendelettel megállapitott maximális összeg sem itélhető meg, mert az uzsoratörvény 25. §-a értelmében a korcsmai adósságnak váltóba palástolása kihágásnak lévén minősitve, ebből a tiltott ügyletből követelési jog nem származhatik. (C. 831/1904. C. 1247/1903. D. 95., 455. Ju. 3., 75. K. J. 1., 174.

A váltó, melyet a férj neje javára hozomány biztositására állitott ki, érvénytelen, mert törvény szerint ennek elismerésére közjegyzői okirat kell s a közjegyzői törv. kivételes intézkedése oly váltóra, melynek tárgyát közjegyzői okiraton nem alapuló hozomány biztositása képezi, nem vonatkozik. (C. 9322/1888. P. T. 18., 43.)

Házassági eljegyzés biztositékául s az eljegyzés felbontására kikötött kötbér fedezetéül adott váltó érvényesithető. (C. 743. 1886.)

13. Foglaló váltó.

A foglalóul adott fedezeti váltó alapján a foglaló követelhető. (C. 342/1898. M. D. 2., 322.)

A foglalóról adott fedezeti váltó alapján az adott foglaló csak ugy követelhető vissza, ha az eladónak szerződésszegése már a váltóperen kivül bizonyitást nyert. (C. 612/1901. M. D. 2., 322.)

14. Ügyvédi dij fejében adott váltó.

Az ügyvédi jutalomdij iránti előzetes megegyezés érvényességéhez az ügyvédi rendtartás 54. §-a értelmében okirat szükséges, melyet az erről kiállitott fedezeti váltó nem pótolhat. A csupán váltóra alapitott ilynemü követelés tehát még akkor sem itélhető meg, ha a kötelezett emiatt külön kifogással nem is élt. (C. 1020/1900. 1373. 1898. M. D. 2., 323. G. D. 5., 323.)

Az ügyvéd saját felétől nem követelheti az olyan eljárás dijazását és költségeinek megtéritését, melynek sikertelenségéről tudomással kellett birnia. (C. 1207/1898. M. D. 2., 324. G. D. 5., 324.)

Ügyvédi dijról adott váltó, amennyiben az ügyv. rendt. 54. §-ának megfelelő okirat nem állittatott ki, nem érvényesithető akkor, de csakis akkor, ha emiatt váltóperben kifogás tétetik. (C. 1426/1904. K. J. 2., 599.)

Ha a váltókövetelés a megbizott ügyvédre engedményeztetik és az ügyvéd által saját nevében inditott váltóperben nem tótetik az ügyvédi rendtartás 54. §-ára alapitott kifogás, a követelés megitélendő. (C. 844/1905.)

Az ügyvédnek a felmerülendő dijaira adott fedezeti váltó, ha emellett az ügyvédi rendtartás 54. §-ának megfelelő irásbeli okirat is állittatott ki, váltói uton érvényesithető, azonban a váltóbirtokos ügyvéd e részbeni követelését substantiálni és számszerüleg megjelölni tartozik. (C. 511. 1904. K. J. 1., 112.)

Felperes bünügyben teljesitendő védelemből kifolyólag felmerülendő dija és költségei fejében készpénz helyett váltót kapott alperestől, a váltó alapját tehát ügyvédi dijkövetelés képezi, amelyre nézve a mennyiben azt illetőleg a felek közt előleges megegyezés jött létre, annak érvényességéhez az 1874 : XXXIV. t.-cz. 54. §-a értelmében okirat szükséges, amely okiratot az alaki természetü és a tartozás ténybeli alapját fel nem tüntető váltó nem helyettesitheti. A még ki nem érdemelt ügyvédi dij iránti követelésnek váltó alakjába való öltöztetése és ekként az ügyvédi dijak esetleges megállapitása kérdésének annak törvényszéki utjáról a váltóeljárás utjára való terelése annál kevésbé engedhető meg, mert a váltóper keretében a más ügyben kiérdemelt dijak mérlegelése és megállapitása nem eszközölhető. (C. 1143/1898. Ü. L. 16., 7.)

Az ügyvéd által már kiérdemelt munkadijról kiállitott váltó alapján inditott perben az ügyvéd váltóbirtokos az adós kifogása folytán részletezni tartozik munkadijkövetelését. (C. 644/1905. K. J. 3., 189.)

15. Itélt dolog kifogásolása.

A váltóval fedezett tartozás a sommás biróság előtt már pereltetvén, ha ez a per letétetett, a váltó váltói uton érvényesithető. C. 1610/1904. K. J. 2., 551.)

A köztörvényileg már perelt áru-követelésről kiállitott fedezeti váltó váltói uton már nem érvényesithető. (C. 319/1904. K. J. 2., 321. D. 96., 81.)

Habár felperes a beperesitett váltót már a sommás biróság előtt peresitette, minthogy azonban sommás keresetével nem érdemi okból, hanem azért utasittatott el, mert a váltó el nem évülvén, annak alapján a V. T. 90. §-a értelmében gazdagodási keresetnek nincs helye, ez nem zárja ki, hogy felperes a minden kellékkel ellátott és el nem évült kereseti váltó alapján követelését a váltóbiróság előtt érvényesitse. (C. 454/1900. M. D. 2., 318. G. D. 5., 249.)

A köztörvényi uton már peresitett váltó tekintetében az ott hozott itélet a későbbi váltóperben is itélt dologgá teszi a váltóból folyó jogot, mert a V. T. 92. §-a szerint a mindenkori felperes elleni kifogások érvényesithetők levén, az a kérdés, hogy a váltón alapuló ügyletből felperesnek követelése nincs, már elbirált dolog. (C. 843/1895. Jtk. 1895.)

A váltó kiadása iránti perben jogszerüleg megállapittatván, hogy a váltó teljesen ki van fizetve, a váltóperben a váltó kifizetése már itélt dolognak tekintendő. (C. (1447/1901. M. D. 2., 315. G. D. 5., 248.)

Res judicata kifogása akkor is sikerrel érvényesithető, ha a váltókövetelés fennállása a váltó alapjául szolgáló vételi ügyletre nézve köztörvényi uton már elbiráltatott. (C. 1457/1895. Jtk. 1896. G. D. 5., 248.)

Oly esetben, amelyben az elfogadó által, az eredeti váltóhitelező ellen inditott perben a végrehajtási jog megszüntnek mondatott ki, ez itélt dolog hatályával bir a többi váltókötelezettek javára és pedig a váltóhitelező engedményesóvel szemben is, habár az engedményezés előbb történt is, mint ahogy az eredeti váltóhitelező ellen az elfogadó a végrehajtás megszüntetése iránti keresetet megindította, mert a lejárat utáni engedményes nem tekinthető oly harmadik személynek, aki ellen az eredeti hitelező elleni kifogások sikeresen érvényesithetők nem lennének. (C. 350/1892. M. D. 2., 320. G. D. 5., 251.)

Az a körülmény, hogy a felperes az ellene okirathamisitás miatt folyamatba tett büntető eljárás folyamán az okirathamisitás vádja alól felmentetett, nem zárja ki azt, hogy a bünvádi eljárás folyamán felmerült adatok a váltóperben mérlegelés tárgyává tétessenek. (C. 1472/1902. D. 90., 262.)

Nem kötelezhető a hitelező a fedezeti váltó visszaadására a biztositott tartozás kiegyenlitése előtt még abban az esetben sem, ha a hitelező a váltóval biztositott követelését már köztörvényi uton per utján érvényesitette volna, mert a hitelezőnek még ebben az esetben is jogában áll a köztörvényi uton folyamatba tett pert abbanhagyni és e helyütt a fedezetül kapott váltót perelni. (C. 723/1899. M. D. 2., 319.)

A rituális biróság által hozandó itéletben foglalt kötelezettség fedezetére a rituális biróságnál azzal a rendeltetéssel letett váltó, hogy az a nyertes félnek kiadassék, a nyertes fél által, kinek a váltó kiszolgáltatott, a másik vesztes fél ellen a rendes biról uton nem érvényesithető. (C. 758/1902. M. D. 2., 320.)

16. Fizetés és pedig: az elfogadó által és az elfogadóért; továbbá a visszkötelezett fizetése. Részfizetés.

A feltétlen fizetési kötelezettséget tartalmazó váltóval szemben az alpereseket terhelte annak bizonyitása, hogy a kereseti váltóval fedezett követelés kifizetés vagy egyéb ok folytán megszünt, vagy hogy az létrejött megállapodáshoz képest az alperesekkel szemben ezidőszerint nem érvényesithető. (C. 94/1901.)

A váltóbirtokos felperes a váltón kivül követelése fennállására bizonyitékot szolgáltatni nem tartozik és alperest terheli a bizonyitási kötelezettség abban az irányban, hogy a részéről teljesitett fizetés a kereseti váltóra történt. Nem terheli a bizonyitás a váltóbirtokos felperest arra nézve sem, hogy a kereseti váltón kivül más követelése is volt s hogy ez a követelése miben állott. Elég, ha ilyen más követelést megjelöl és az alperes tartozik bizonyitani, hogy a megjelölt követelés fenn nem állott s hogy ekként a vitatott fizetés nem arra, hanem a felperes birtokában levő kereseti váltóra történt. (C. 579/1890.)

Felperes a más követelésére vonatkozó váltót bemutatván, azt a kifogását, hogy ez a váltó hamis, szintén alperes köteles bizonyitani. (C. 1721/1904.)

Azt a kifogást, hogy a váltóval fedezett kötelezettség megszünt, a váltóhitelező tagadásával szemben, aki a fizetési kötelezettséget tartalmazó váltón kivül más bizonyitékot követelése mellett szolgáltatni nem köteles, a kifogást tevő váltóadós tartozik bizonyitani. (C. 347/1897. M. D. 2., 303.)

A váltóhitelezőnél teljesitett fizetés kifogását csak az érvényesitheti, akinek érdekében, vagy aki helyett a fizetés teljesittetett. (C. 1379/1892.)

A kifizetés tényét felperes mint harmadik jóhiszemü váltóbirtokos ellen nem lehet

sikeresen érvényesiteni. (C. 1223/1895. M. D. 2., 302. G. D. 5., 278.)

Csak a váltón nyugtatványozott fizetést lehet bármely harmadik irányában is érvényesiteni. (C. 1012/1897. D. 78., 284.)

A váltó hátára vezetett oly tartalmu nyugta, hogy a váltóból még fenmarad 19 forint, oly esetben, amikor az 1-es szám később irottnak látszik is — önmagában véve még nem bizonyitja azt, hogy a váltón csak 9 forint követelés áll még fenn, de ez a körülmény, mint a váltónyilatkozat valódiságára vonatkozó, főeskűvel bizonyitható. A váltóra vezetett nyugtának kitörlése a nyugta érvényét nem érinti. (C. 385/1896. M. D. 2., 302.)

A váltó hátára irónnal tett feljegyzés egymagában és aláirás nélkül is bizonyitja, hogy az ekkép nyugtatott összeg ki van fizetve. (C. 766/1905. K. J. 3., 366.)

A kibocsátó perelvén a váltót az elfogadó ellen s az elfogadó bizonyitván, hogy ő a váltóösszeget a váltóbirtokosnak kifizette, s pedig emennek tanuvallomásával, minthogy a váltó ezen fizetés folytán czélját érte, a kibocsátó azt többé érvényesiteni nem jogosult. (C. 81/1893. M. D. 2., 195.)

A váltóelfogadó azt a kifogást, hogy a váltó értékét az előbbi jogszerü váltóbirtokosnak, ki őt perelte — kifizette, a forgatóval szemben érvényesitheti anélkül, hogy azt is kellene bizonyitania, hogy a forgatónak a váltó beváltásakor az elfogadó fizetéséről tudomása volt. (C. 995/1899.)

Az óvás felvétele után az óvásban kitüntetett váltóbirtokos kezéhez történt fizetést az elfogadó a váltót eközben saját visszkötelezettsége alapján beváltott előző ellen csak akkor érvényesitheti sikeresen, ha bizonyitja, hogy a fizetett összeg az előző kezéhez kiszolgáltattatott. (C. 377/1901. M. D. 2., 302.)

A kereseti váltó annak következtében, hogy az lejáratkor ugyanazon váltókötelezettek részéről kiállitott ujabb váltónak adásával lett a hitelezőnél kicserélve, az alperes, mint a kicserélt és a helyette adott ujabb váltónak elfogadója részéről tartandó rendezettnek, illetve kiegyenlitettnek: következőleg felperes nem tekintetvén a váltót beváltó előzőnek, a bizonyitás is őt terhelte arra nézve, hogy a kicserélt kereseti váltót az alperes ellen az ezzel az irányban létrejött megállapodás értelmében van jogositva érvényesiteni. (C. 399/1900.)

Ha felperes azt vitatja, hogy ő alperesektől közvetlenül kapott vételár fejében egy 3000 frtos váltót, ellenben alperesek bizonyitják, hogy egy 3000 frtos kitöltetlen váltójukat felperes atyjuk hagyatékából jogellenesen vett át, a felperes előadása csak ugy jöhetne figyelembe, ha bizonyitja, hogy egy 3000 frtos váltót már kiadott vagy pedig az emlitett másik váltót a perhez csatolja. (C. 313/1903.)

A perelt követelés fejében egyezségileg adott váltó értékét alperes a volt perbeli ügyvéd kezéhez fizetvén ki, ez a fizetés a váltóbirtokos felperessel szemben fel nem hozható, mivel a perbeli megbizás joghatálya ezen, az egyezség utáni tényre ki nem terjedt. (B. T. 841/1900.)

A közös háztartásban élő nő kezéhez teljesitett fizetés a váltótartozás kiegyenlitésére csak ugy tekinthető joghatályosnak, ha ezt a váltóbirtokos férj joghatályosnak elismerte. (C. 388/1898. M. D. 2., 335.)

Az alkalmi egyesületben állott bármelyik tagnak teljesitett fizetés a többi tagok ellen is hatályos, még pedig abban az esetben is, ha a fizetést felvett tag a követelés fedezeteül kapott váltót a keresettel fellépő másik tagra forgatta. (C. 1548/1902. M. D. 2., 305. G. D. 5., 284.)

A gép vételára fejében adott fedezeti váltó kifizetése folytán a vevő a vételár fizetése kötelezettsége elől szabadul még azon esetben is, ha a vétel közvetitésével megbizott ügynök az eladónak hamis váltót küldött be, a valódi váltót pedig máshol értékesitette. (C. 867/1906. K. J. 4., 299.)

Csakis az elfogadó vagy helyette más által teljesitett fizetés olyan, melyre a többi váltókötelezett is sikerrel hivatkozhatik. (C. 123/1898. D. 80., 96. C. 286/1899. D. 84. 205.)

Az elfogadó a visszkereseti adós fizetése által nem szabadulván, arra kifogását nem is alapithatja. (C. 568/1883. D. 34., 267. C. 10/1893. D. 65., 167.)

Abból, hogy a kibocsátó óvás nélkül fizetett, még nem következik, hogy a fizetést az elfogadó érdekében is teljesitette, mivel az óvás el is engedhető. (C. 279/1898. Jtk. 98., 24.)

Azzal a körülménynyel szemben, hogy a peresitett váltó összegével megfelelő áru tartozását a váltóadós kifizette, a váltóbirtokos előterjeszteni köteles, hogy mily czimeken származik a váltóban érvényesitett állitólagos követelése. (C. 795/1900. M. D. 2., 304. G. D. 5., 283.)

Ha a váltóbirtokos azt vitatja, hogy a fizetés más követelésre történt, a más követelést kimutatni tartozik. (B. T. 2811/1899.)

A váltó (1884-ben kelt, 1892-ben lejárt) lejárta előtt teljesitett fizetések a váltókövetelésre történteknek vélelmezendők, ha felperes nem mutatja ki, hogy váltóadós ellen más követelése is volt. (C. 1380/1895. Jtk. 1895.)

A hitelben vásárolt áruk vételára fejében kiállitott fedezeti váltónak megfelelő összeg kifizetése igazoltatván, ezzel szemben a váltóhitelező tartozik részletezni, hogy a fizetések mily más követelésre teljesittettek.

(C. 566/1900. M. D. 2., 304. G. D. 5., 283.)

Több egyaránt lejárt követelés esetében, az adós részéről adott határozott utasitás vagy rendelkezés esetét kivéve, a fizetés mindig a terhesebb tartozás kiegyenlitésére vélelmezendő teljesitettnek. Váltói és könyvbeli tartozás között a váltótartozás tekintendő terhesebbnek. (C. 699/1886. Ü. L. 86., 16.)

Olyan esetben, midőn adós és hitelező váltón és egyéb czimeken alapuló követelések iránt összeszámoskodván, ennek alapján az összesitett tartozás még fenmaradó részét megállapitják, anélkül, hogy egyszersmind aziránt is megállapodnának, hogy a törlesztett összegnél csekélyebb értékű váltók adós részére kiadassanak és a váltók az összeszámoskodás után is a hitelező birtokába továbbra is meghagyatnak, az vélelmezendő, hogy a felek szándéka az összesitett tartozás váltóval nem fedezett részének megszüntetésére irányult. (B. T. 2882. 1897.)

A váltóperben az elismert, de más váltóra történtnek állitott fizetés kifogása esetében, ha ez a más váltó hamisnak állittatik, a váltóhitelező ennek a más váltónak valódiságát kimutatni nem tartozik. (C. 1721/1904. K. J. 2., 576.)

Aki az elfogadó helyett a kitöltetlen váltót kifizeti, nincs jogositva arra, hogy a váltót a maga rendelvényével kitöltve az elfogadó ellen érvényesitse. (C. 300/1905. K. J. 3., 260.)

Aki, mint váltókötelékben nem álló, az elfogadó helyett, de nem névbecsülésből fizeti ki a váltót, a váltó alapján a kötelezettektől fizetést nem igényelhet. (C. 808. 1905. Ju. 5., 55. K. J. 4., 44.)

Felperes, aki a váltót az elfogadó helyett kifizette volt, a váltó forgatója ellen lépett fel a váltó alapján. Kimondatott, hogy a váltó abban az esetben, ha azt az elfogadó vagy helyette harmadik személy kifizeti, czélját éri, és hogy ennélfogva a felperes azzal a jogcselekménynyel, hogy a kereseti váltót az elfogadó helyett kifizette, az alperes ellen váltói uton érvényesithető jogot nem szerzett. (C. 1183/1901. D. 90., 273.)

Az elfogadó által rendezett váltót utóbb valamely forgatmányos az elfogadó együttkötelezett társa ellen sikeresen nem érvényesitheti. (C. 1174/1899. M. D. 2., 306.)

A váltóelfogadó vagyonából egy harmadik által teljesitett fizetés által is a váltó czélját érvén, ezáltal a többi váltókötelezetteknek a váltón alapuló kötelezettsége is megszünt. (C. 1267/1903. M. D. 2., 305. G. D. 5., 284.)

A váltókötelezett a váltóbirtokos előzője által teljesitett fizetés kifogását a váltóbirtokossal szemben sikeresen érvényesitheti abban az esetben, ha a fizetés az elfogadó érdekében történt. (C. 704/1899. D. 84., 77.)

A váltónak bárki részéről az elfogadó helyett a váltóhitelezőnél történt kifizetése által a váltó czélját elérvén, ilyen váltóból a fizető a váltókötelezettek irányában a részére kiállitott forgatmány alakszerüsége mellett sem érvényesithet jogot. (C. 460. 1898. M. D. 2., 307.)

Az elfogadó által vagy az annak érdekében váltókötelezettségben nem állott valamely harmadik személy által teljesitett fizetéssel a váltó czélját érvén, a beváltónak nem áll jogában a váltót utólag egyoldaluan a saját rendeletére kitölteni és azt a kibocsátó ellen érvényesiteni. (C. 507/1904. D. 96., 206.)

A váltónak az elfogadó részéről történt kiegyenlitése valamennyi váltókötelezett javára is szolgálván, alperesek, mint a kereseti váltónak kibocsátója és forgatója, ezt a körülményt, melynek a jelen per folyamán való érvényesitése ellen felperesnek mi észrevétele sem volt, a kereseti követelés megitélése ellen kifogásul joggal hozhatták fel. (C. 123/1898. D. 80., 44.)

Az a forgató, aki a váltót magához váltván, ahelyett a váltóbirtokosnak egy csupán az ő aláirásával ellátott uj váltót adott kiegyenlitésül, a beváltott váltót a többi kötelezett ellen saját visszkereseti joga alapján sem érvényesitheti abban az esetben, ha ezt az ujabb váltót a beváltott váltó elfogadója fizette ki a váltóbirtokosnak. (C. 378/1901. M. D. 2., 308.)

Az elfogadóval kötött egyezség. (C. 258/1896. D. 72., 268. és 123/1898. D. 80., 96.)

Elfogadó irányában elengedés. (C. 279. 1898. Jtk. 98., 24.)

A több követelés fedezetére adott váltó csak akkor érte czélját, ha valamennyi fedezett követelés kifizettetett. (C. 399/1903. M. D. 2., 303.)

A váltói igéretek természetéből és a váltólevélre vezetett nyilatkozatok sorrendjéből és összefüggéséből következik, hogy a kibocsátó vagy forgató által teljesitett fizetésre az azt felvevő váltóbirtokossal szemben az elfogadó sikerrel csak akkor hivatkozhatik, ha kimutatja, hogy a visszkerseti adós nem csupán a saját, hanem egyuttal az elfogadó érdekében is őhelyette teljesitette a fizetést. És a váltóra vezetett fizetés joghatálya szempontjából közömbös az, vajjon a váltóadósokat egyetemleges elmarasztaló birói határozat hozatala előtt vagy után teljesittetett. (C. 778/1904. és C. 9453/1904. D. 100. 95.)

A váltóbirtokos a váltó értékének megfelelő összegü betétkönyvet adott át ovadékul leendő felhasználás végett a váltó elfogadó-

jának, aki azt a váltóbirtokosnak az ellene elrendelt csőd megnyitása után visszaadta, amely jogcselekményt az elfogadó csődtömeggondnoka megtámadta. A többi váltókötelezettek, kik a betétkönyvnek a csődtömeg részére leendő kiadásába bele nem egyeztek, sőt arra kötelezték magukat, hogy a betétkönyv kiadása iránt inditandó per költségeit, valamint a váltóval fedezendő tőkét a per eredménye szerint kifizetni fogják, nem védekezhetnek azzal, hogy a takarékpénztári könyv visszaadásával a váltókövetelés kiegyenlittetett s mert a kereseti összeg a megtámadási pör kimeneteléig váltóval volt általuk fedezendő s ennek nem feleltek meg, a váltóbirtokos jogositva van ellenük pert inditani. (C. 963/1904. D. 97., 302.)

Az elfogadó a kibocsátó vagy forgató által teljesitett fizetésre az azt felvevő váltóbirtokossal szemben csak akkor hivatkozhatik sikerrel, ha kimutatja, hogy a visszkereseti adós nem csupán a saját, hanem egyuttal az elfogadó érdekében és ő helyette is teljesitette a fizetést. A kibocsátó által teljesitett fizetés tehát egymagában és feltétlenül nem akadályozza a váltóbirtokost az elfogadótól a váltó fizetését követelni. (C. 778/1904. K. J. 2., 256. D. 97., 95.)

A váltóbirtokosnál tett és ezáltal nyugtatott oly teljes vagy részfizetés, mely az idegen váltó kibocsátója, a saját vagy idegen váltó rendelményese, vagy forgatója által teljesittetett, a most emlitetteknek a fizetést felvevő váltóbirtokos által beperelt előzői és az elfogadó, illetőleg a saját váltó kibocsátója által váltójogi kifogásképp rendszerint nem érvényesittethetik, mert a fizetőnek szándéka kétség esetében csak oda irányul, hogy magát és következőit, de nem egyszersmind azokat is szabaditsa meg a váltókötelezettségtől, kik neki is le vannak kötelezve; kivételeson azonban érvényesithető e kifogás oly esetben, midőn a fent legelől emlitett váltókötelezettek bármelyike által a fizettetés ama czélzattal történik, hogy az az összes, tehát az őt előző váltókötelezettek javára szolgál. (C. 568/1893. D. 34., 145.)

Az együttkötelezett forgatók valamelyike által teljesitett fizetés csupán az ő javára esik, amennyiben csakis az elfogadó által teljesitett fizetés folytán érte a váltó czélját és szünt meg, ennek következtében a váltói kötelem a felperes által a váltóbirtokosnak teljesitett fizetés folytán együttkötelezett forgató társának váltói kötelezettsége megszüntnek már azért sem tekinthető, mert az együttkötelezés csak más harmadik személyekkel szemben jelentkezik egységes kötelezésnek, mig egymásközt az együttkötelezettek ama magánjogi viszonyoknak megfelelően vannak kötelezve, amely viszonyok a váltóügylet létrejöttének alapul szolgáltak. (C. 826/1897. D. 78., 191.)

Az igazolt váltóbirtokos jogositva van a neki kifizetett váltót saját neve alatt annak javára érvényesiteni, aki neki fizetett, mely esetben azonban mindazokat a kifogásokat türni tartozik, melyeket a tulajdonképeni hitelező ellen fel lehetne hozni. Az elfogadó a kibocsátó által teljesitett fizetésből kifogást csak akkor érvényesithet, ha a fizetés az ő érdekében is történt. (C. 10/1892. Ü. L. 1893.)

Ha a fedezeti váltó alapjául szolgált számlabeli követelés biróilag letiltatott, ez a körülmény nem menti fel a váltóadóst attól, hogy a váltóösszeget az igazolt váltóbirtokosnak megfizesse. (C. 306/1897. M. D. 2., 306.)

A nem váltójogi átruházással igazolt váltóbirtokossal szemben az előző kezéhez történt fizetés kifogása érvényesithető lévén, ennek az előzőnek a fizetés elismerését tanusító vallomása e részben teljes bizonyitékot képez. (C. 35/1901. M. D. 2., 302. G. D. 5., 279.)

A váltóbirtokos, ki valamely kötelezettől a váltóösszeget felvette, a többi már perelt váltóadósokat erről értesiteni köteles, ellenesetben az ez által netalán okozott költségeket megtériteni tartozik. (C. 204/1904.) M. D. 10., 241.)

17. Az elfogadó fizetése folytán már czélját ért váltó feléleszétése.

Az elfogadó határozott rendeltetéssel nyervén el alperes kibocsátói és forgatói aláirását és a váltót az emlitett rendeltetés betöltése után szerezvén vissza, azt a kibocsátó hozzájárulása nélkül az üres forgatmány felhasználásával ujabban vissza átruházni jogositva nem volt. (C. 881/1903.)

Az elfogadó a váltóbirtokossal oly értelmü megállapodásra jutván, hogy a neki előbb egy más követelés biztositására adott váltó egy későbbi tartozásának fedezetére is szolgáljon, a többi váltókötelezettek ezért az ujabbi tartozásért a váltó alapján csak ugy perelhetők, ha bizonyittatik, hogy ők ehhez a megállapodáshoz hozzájárultak. (C. 892. 1901. M. D. 2., 300.)

A kifizetett váltót az elfogadónak más tartozásának fedezetéül a váltóbirtokos csak az összes váltókötelezettek kifejezett beleegyezésével használhatja fel s e részben nem elegendő a váltóbirtokos egyoldalu ezt kifejező nyilatkozata. (C. 446/1901. M. D. 2., 299.)

A bizonyos meghatározott tartozás fedezetére kiállitott váltó, külön megállapodás hiányában, későbbi tartozások fedezetéül a váltóbirtokos által fel nem használható. (C. 374/1900. M. D. 2., 299.)

18. Beszámitás.

(Lásd a 94. §-nál.)

19. Folyószámla.

A folyószámlára részletekben felvett összeg egységes követelésként jelentkezvén, a hitel egyes részleteiről különböző időben adott összes fedezeti váltók egyaránt szolgálnak a folyószámla egyenlegének biztositására. (C. 439/1901. M. D. 2., 302.)

Egymagában az a körülmény, hogy a felperes jogelőde F. J. Lootz az alperest a folyószámlájában a kereseti váltókon alapuló követeléssel megterhelte s az ezen folyószámla alapján a kereskedelmi biróság előtt folyamatba tett pert erre az összegre is kiterjesztette, nem fosztja meg a felperest attól a jogtól, hogy követelését váltói uton érvényesithesse. (C. 530/1894.)

20. Letét.

A végrehajtási törvény 80. §-ának meg nem felelő módon lefoglalt váltókövetelés birói letétbe helyezése által a váltóadós nem menekül kötelezettsége alól, miből folyóan a váltó alapján fellépő váltóhitelező javára feltétlenül marasztalandó a váltóösszeg megfizetésében. (C. 1545/1901. M. D. 2., 305. és C. 903/1903.)

(L. még a 40. §-nál.)

21. Prolongatio.

Alperesek a nekik engedélyezett meghosszabbitást csakis azon feltétel alatt vehetvén igénybe, ha maguk részéről felperesnek a mindenkori lejáratkor megfelelő ujabb váltókat adnak át, ez a kötelezettségük a dolog természete szerint azt is magával hozta, hogy ezeket a szükséges ujabb váltókat ők tartoznak a hitelező felperesnek elvinni és átadni. (C. 1524/1901.)

Alperes akként állapodott meg felperessel, hogy ez a váltót lejáratkor alperes kivánságára hat hóra meghosszabbitja, felperes azonban ezt már a váltó lejárata előtt megtagadta. Kimondatott, hogy az alperes a lejáratkor nem tartozott ujabb váltót küldeni a felpereshez, az utóbbi pedig a lejáratkor nem volt jogositva a kereseti váltót beperelni. Tekintettel arra, hogy a váltónak egyezség szerinti lejárata még az első biróság itélete előtt következett be, a kereset időelőttisége a kir. Curiának a váltóügyekben is alkalmazandó 32. sz. döntvényéhez képest nem szolgál akadályul marasztaló itéletnek a meghozatalára. A perköltségek azonban kölcsönösen megszüntettettek, mert felperes jogtalanul okozott az alperesnek költséget, s mert a váltó egyezség szerinti lejárata a pernek becsomózása után következvén be, az alperes nem tekinthető késedelmesnek abból a szempontból sem, hogy a per folyama alatt nem teljesitett fizetést, mert felperes, hacsak részben vált is pernyertessé, a perköltségnek megfizetésére a perrendtartás 251. §-ában foglaltak szerint, nem kötelezhető. (C. 1695/1903. D. 95., 337.)

Magában véve az a körülmény, hogy alperes a beperesitett váltó lejárata előtt felperesnek prolongált váltóelfogadmányt küldött és hogy felperes ezen váltóelfogadmányt azonnal vissza nem küldötte, annak az igazolása nélkül, hogy a prolongált váltóelfogadmánynak elküldése alperes részéről felperes beleegyezésével történt, nem tekinthető a még le nem járt, jogérvényesen fennálló váltó megállapitásaitól eltérő megállapodásnak. (C. 136/1897. M. D. 2., 279. G. D. 5., 256.)

Ha a váltóbirtokos a régi váltó meghosszabbitására az adóstól ujabb váltót kapott, akkor, ha fizetési igénye fennáll is, a régi váltó alapján csak ugy követelhet fizetést az adóstól, ha az ujabb váltót is csatolja és felajánlja a perben. (C. 1235/1903. K. J. 1., 112.)

A váltóhitelező az alapváltót a megkisérelt prolongatio esetében csak abban az esetben érvényesitheti, ha az uj csereváltót még nem realisálta és a váltóadósnak rendelkezésére bocsátja. (C. 420/1897. D. 77., 190. és C. 945/1888. P. T. 17., 115.)

A váltóbirtokos abban az esetben, ha az alapváltó egy ujabb prolongationális váltóval fedeztetett, melyet ő le is számoltatott, nincs többé jogositva a még fennálló váltókövetelést a régi, e szerint kiegyenlitett váltó alapján érvényesiteni. (C. 1243/1900. Azonos 622/1901. M. D. 2., 280. G. D. 5., 257.)

Az alapváltó sikeresen perelhető akkor is, ha a prolongationális váltó leszámitoltatott ugyan, de az adósnak ellenérték nélkül utóbb visszaadatott; kamat ily esetben az alapváltó lejáratától jár. (C. 1641/1904. K. J. 2., 577.)

A váltótartozás fedezetére küldött prolongationális váltó által a váltótartozás rendezettnek tekinthető nem lévén, a régi váltó alapján a váltóadós még abban az esetben is marasztalandó, ha a prolongált váltót felperes vissza nem küldte. (C. 709/1897. M. D. 2., 279. G. D. 5., 256.)

A régi váltó megujitására adott váltó azzal a kikötéssel adatván át a váltóbirtokosnak, hogy a régi váltót visszaadni tartozik, a váltóbirtokos a régi váltó visszaszolgáltatása nélkül az uj váltót nem érvényesitheti. (C. 110/1898. M. D. 2., 281. G. D. 5., 257.)

A váltóhitelező egyéb megállapodás hiányában az ujabb váltókkal fedezett régi vál-

tókat a váltóadósnak kiadni tartozik. (C. 483/1902. M. D. 2., 280. G. D. 5., 256.)

Az uj váltóval rendezett alapváltó alapján a váltóbirtokosnak kereseti joga nincs. (C. 177/1899. M. D. 2., 280. G. D. 5., 257.)

Hogy a váltóhitelező a fedezeti váltón kivül az alapváltót is beperesitette, nem szolgálhat elutasitás indokául, hanem alperes bizonyitani tartozik nemcsak azt, hogy felperes az alapváltót beperelte és végrehajtást is vezetett, hanem azt is, hogy felperes ennek folytán kielégitést nyert, hogy tehát azon czél, melyre a fedezeti váltó adatott, eléretvén, a kötelezettség megszünt. (C. 579/1883. D. 34., 244.)

A prolongatio kifogása csak ugy vehető figyelembe, ha a váltóadós azt is bizonyitja, hogy az ennek megfelelő uj csereváltóval a váltóbirtokos felperest megkinálta. (C. 214. és 215/1897. G. D. 5., 257.)

A prolongationális váltó megkinálásának ténye is csak ugy vehető figyelembe, ha a prolongationális váltó vagy letétbe helyeztetett, vagy a perben felperes rendelkezésére csatoltatik. (M. D. 2., 279.)

A váltóbirtokos által elfogadott oly rendezése a kereseti váltónak, hogy egy ujabb prolongationális váltóval a kereseti váltó kicseréltessék, csak akkor helyezi hatályon kivül a régi váltót, ha ez a kicserélés a megállapitott módon felajánltatott. (C. 404/1896. M. D. 2., 281.)

Az eredeti váltó biztositására adott zálogjog a váltó prolongálása után is fennmarad. (C. 1719/1900. D. 87., 67.)

22. Időelőttiség. Részletfizetési kedvezmény.

Abból, hogy a kamatok a lejáratra nézve kitöltetlen váltóra egy bizonyos ideig kifizettettek, nem lehet valamely meghatározott lejáratra vonatkozó megállapodásra következtetni. (C. 302/1905. K. J. 2., 347.)

Az a körülmény, hogy a váltóra a kamatok bizonyos napig kifizettettek s hogy az intézeti könyvben a lejárat napjául kitüntetett határnap, valamint a váltó felső szélére irónnal jegyzett nap ezzel összeesik, nem lehet arra következtetni, hogy lejárat napjául ez a nap állapittatott meg. (C. 91/1903. M. D. 2., 313.)

Azokból a concludens tényekből, hogy a korábbi váltó is három havi lejáratu volt s hogy a kamat czimén beküldött összeg éppen három havi kamatnak felelt meg, lehet a három havi lejáratra következtetni. (C. 1098/1902. M. D. 2., 313.)

A pénzintézet által a váltó leszámitolásakor kiállitott jegyzékben kitüntetett lejárati nap megállapodásszerü lejáratnak tekintendő. (C. 181/1901. M. D. 2., 312.)

A leszámitoló pénzintézet által kiállitott lejárati jegy tartalmából s abból a körülményből, hogy a kamatok egy meghatározott napig lefizettettek, megállapitható az a megállapodás, hogy a kitöltetlenül adott váltó a kitüntetett napon lesz esedékes ; a későbbi lejárattal kitöltött váltó alapján felvett óvás tehát joghatálytalan. (C. 954/1901. M. D. 2., 312.)

Ha a váltóbirtokos akkor, amikor az elfogadó nála a váltót leszámitolja, a leszámitolási jegyzékben a lejáratot kitünteti, de a váltót, mely kitöltetlenül adatott, ettől eltérő lejárattal tölti ki — ebből a többi váltókötelezettek kifogást nem merithetnek, mert a lejáratnak a leszámitolási jegyzékben való kitüntetése vélelmet állapit ugyan meg arra nézve, hogy a váltóbirtokos az elfogadóval a kitüntetett lejáratban állapodott meg, de nem állapit meg vélelmet arra nézve is, hogy e megállapodás a többi váltókötelezettekkel is létrejött (vagy velük közöltetett). (C. 2091/v. 1904.)

A fizetésre felszólitó levélnek az a kitétele, hogy a váltó november 1-én jár le, még nem tekinthető megállapodásnak arra nézve, hogy a váltólejárat erre a napra teendő. (C. 492. 1901. M. D. 2., 314.)

Nem határozatlan azon megállapodás, hogy a váltó az 1907. évi termés eredményéből lesz kifizetendő, a korábbi lejárattal érvényesitett váltó tehát időelőtti. (C. 1131/1902.)

A kir. Curiának 32. számu polgári döntvénye váltóperekben is alkalmazandó lévén, ha a megállapodás ellenére korábbi lejárattal kitöltött és peresitett váltóra nézve a tartozás a per folyama alatt esedékessé vált, a kereset időelőttiség okából el nem utasitható. (C. 1124/1901. M. D. 2. 290.)

A kereset időelőttisége tárgyában a kir. Curiának 32. számu döntvénye váltóperekben is alkalmazandó és nemcsak a bizonyitási eljárás befejeztéig, hanem az itélethozatalig eltelt idő veendő figyelembe. (C. 22/1891. M. D. 2., 290. G. D. 5., 252.)

Fedezeti kitöltetlen váltóval biztositott részletekben fizetendő tartozással szemben a kir. Curiának 32. számu polg. döntvénye nem alkalmazható, a csak a keresetinditás után lejárt és ki nem fizetett részletekre nézve, mert a váltóadós a keresetig lejárt részleteket pontosan fizetvén, a váltóbirtokos megállapodásellenesen töltötte ki a váltót, amelyből eszerint jogokat nem származtathat. (C. 952/1898. M. D. 2., 290. G. D. 5., 252.)

A kir. Curiának 32. számu teljes ülési döntvénye váltóperben is alkalmazható s pedig oly esetben is, amelyben a részletfizetési kedvezményre való tekintettel a lejárat megállapodásellenes kikötése vitattatik. (C. 1111/1901. M. D. 2., 291. G. D. 5., 254.)

A lejáratra nézve létrejött megállapodással szemben, a váltóbirtokos nincsen jogo-

sitva a részletfizetések nem teljesitése esetében a lejáratot korábbi időre tenni. C.) 443/1899. M. D. 2., 288.)

A fedezeti váltónál a biztositás épen abban áll, hogy a hitelező a váltó összegét a lejárat után szükség esetében váltókereset utján behajthassa, miből folyólag váltóval biztositott követelésnél, külön kikötés hiányában, a megállapitott részletfizetés elmulasztása esetében az egész hátralékos váltóösszeg követelhető. (C. 1758/1895. M. D. 2., 289. G. D. 5., 252.)

A részletre vett áruk fedezetére adott váltó alapján, egy részlet elmulasztása esetében, az ebbeli kedvezmény elvesztése következményének külön kikötése nélkül is azonnal az egész váltóösszeg perelhető. (C. 382/1897. és 1089/1896. M. D. 2., 289. G. D. 5., 252. C. 694/1905. D. 99., 285. és C. 158/1904. D. 95., 83.)

A hitelező a részletfizetésre hitelbe vett áru vételárának biztositására lejárat kitöltése nélkül adott fedezeti váltó lejáratát jogtalanul tölti ki és jogtalanul perli a váltót abban az esetben, ha az adós ismételve nem fizette meg az esedékes részletet, de a hitelező azt utóbb is fentartás nélkül elfogadta és azután az adós a következő részleteket a kikötött időben fizette. (C. 900/1905. K. J. 3., 386.)

Valamely határozott lejárat nélkül adott váltó, a vonatkozó szerződési viszonynak felbontásával esedékessé válik. (C. 812/1901. M. D. 2., 311.)

28. Elfogadóval kötött egyezség.

Oly tartalmu nyilatkozat, hogy a váltóhitelező az elfogadó ellen a követelést nem fogja érvényesiteni, nem tekinthető a követelés oly rendezésének, mely a többi váltókötelezetekkel szemben is a követelést megszüntető hatálylyal birna. (C. 586/1903. M. D. 2., 285. G. D. 5., 270.)

A váltó kibocsátója azon az alapon, hogy a váltóbirtokos a megitélt váltóösszeget az elfogadónak elengedte, nem kérheti a végrehajtás megszüntetését, mert a többi váltókötelezettek fizetési kötelezettsége csak akkor szünik meg, ha a váltó elfogadója által vagy annak érdekében a váltóösszeg kifizettetett vagy rendeztetik és ezáltal a váltó czélját érte, de oly tartalmu nyilatkozata a váltóhitelezőnek, hogy eredetileg váltón alapuló követelését az elfogadónak elengedi, tőle a követelést behajtani nem fogja, nem tekinthető a követelés oly rendezésének, amely a hitelezőnek a többi váltókötelezetekkel szemben is a követelést megszüntető hatálylyal birna. (B. T. 1201/1905. D. 97., 191.)

Ha a váltóbirtokos a régi váltó meghosszabbitásául az uj váltót más kezessel csak ugy fogadta el, hogy a régi váltó alapján kötelezett kezes továbbra is kötelezettségben marad, akkor ez az uj váltó csak fedezetül adottnak lévén tekintendő, a régi váltóban kötelezett kezes nem hivatkozhatik arra, hogy az ő kötelezettsége megszünt azért, mert az a régi váltó az elfogadó által uj váltó adásával rendeztetett. (C. 239/1904. K. J. 2., 199.)

Az elfogadóval történt rendezése a váltónak a többi váltókötelezettek obligóját is megszünteti, még pedig abban az esetben is, ha azok elleni jogait a váltóbirtokos fentartotta. (C. 78/1901. M. D. 2., 285. G. D. 5., 269.)

Az elfogadó által rendezett váltó alapján a váltóbirtokos a forgatótól az elengedett hányad fizetését nem követelheti, mert a forgató csak a váltó kifizetéseért lévén felelős, az elfogadónak a bármily csekély ellenérték szolgáltatása fejében a váltói kötelezettségből történt felmentése megszünteti az összes váltókötelezettek kötelezettségét. (C. 498/1902. D. 80., 96.).

Az elfogadóval kötött oly értelmü egyezség, hogy ujabb váltók pontos beváltása esetében az eredeti váltó kiegyenlitettnek tekintendő, oly bontó feltétel alatt elfogadott kifizetésnek tekintendő, mely feltétel, tudniillik a pontos beváltás, elmulasztása előtt a váltóbirtokos az eredeti váltó alapján annak kibocsátójától fizetést nem követelhet, mert a kibocsátó a váltójog szerint csak feltételesen, tudniillik arra az esetre igérvén fizetést, ha az intézvényezett, illetve elfogadó nem fizet, ebből önként következik, hogy az elfogadó által kifizetett vagy bármi módon rendezett váltó alapján a kibocsátó ellen visszkeresetnek nincsen helye. (C. 258/1895. D. 72. 268.)

Az egyik elfogadó javára történt elengedés a másik, vele együttes kötelezettségben álló kötelezett elfogadó javára történtnek is tekintendő; ha tehát az elengedés értelmében kötelezett kiegyenlitési összeg kifizettetett, ezáltal az egyik elfogadó ellen megszünt fizetési kötelezettség a másik elfogadó irányában is a váltó összegének ily módon kiegyenlitése által elenyészett és a követelés kiegyenlitésének tekintendő. (C. 1375/1896. Ü. L. 1897.)

A jelzálogilag biztositott váltóhitelezőnek azon eljárása, hogy követelését teljes összegének csupán 75 százalékáért adja el, nem jogositja őt fel arra, hogy a teljes összegében sorozott és fizetés alá került ezen követelésnek a vevőnek elengedett 25 százalékát, a kezében levő fedezeti váltó alapján a többi váltókötelezettek ellen érvényesitse. (C. 1074/1898. M. D. 2., 285. G. D. 5., 270.)

A csődben kötött kényszeregyezség hatálya kiterjed a közadóssal együtt kötelezett váltóelfogadóra is, amiből folyóan ez utóbbi ellen

az elengedett hányad a váltó alapján nem követelhető. (C. 1487/1902. M. D. 2., 285. G. D. 5., 270.)

24. A követelés egy részének pontos fizetés esetére elengedése.

A váltóadós fizetési késedelme csakis a fizetés végetti bemutatás folytán állván be, ennek hiányában az adós a pontos fizetéshez kötött jogkedvezményt el nem veszti. (C. 45/1902. M. D. 2., 288. G. D. 5., 271.)

Ha az egyezségi összeg a postautalvány kézbesitéseért járó dijösszeg nélkül küldetett be, felperest nem jogositja arra, hogy az elengedett váltóösszeget is követelhesse. (C. 736/1896.)

Ha az elengedett eredeti tartozásnak fedezetére adott váltók meghatározott helyen voltak fizetendők, a váltóösszeg a fizetés joghatályával ezen a fizetési helyen lévén teljesithető, az egyezségi váltónak utólagos telepitése nem teszi kötelességévé az adósnak azt, hogy a telep helyére küldje a pénzt; és ő pontosan eleget tett azáltal, hogy a hitelezőnek csak a fizetést követő napon a váltóösszeget postán elküldötte, és a pontos fizetést nem alterálja az a körülmény, hogy a postaköltséget levonta, mert nagyobb gondossággal járt el, mintha letétbe helyezte volna. (C. 1183/1896. és 336/1897. M. D. 2., 288. G. D. 5., 273.)

A hitelező az adóstól az egyezségi váltókat azzal a feltétellel fogadta el, hogy ha azok pontosan be nem váltatnak, a követelés elengedett részéhez való igénye feléled. Az adós mindkét váltóra 45—45 fillérrel kevesebbet küldött, azonban az eladó távirati felhivására ezen hátralékot is azonnal megküldötte. Elfogadtatott az adós azon védekezése, hogy tévedésből küldött kevesebbet, s a hitelező az elengedett rész iránti keresetével elutasittatott. (C. 201/1905. D. 99., 242.)

Az a körülmény, hogy a hitelező valamely egyezségi váltóösszegre 20 krt csak az esedékesség napja után kapott kézhez, az egyezséget egyébként pontosan betartó adóssal szemben az összeg csekélységénél fogva nem lehet ok oly késedelem megállapitására, melynek következményeként az elengedett követelési hányad iránti követelési jog feléledése megállapitható volna. (C. 789. 1900. M. D. 2., 287. G. D. 5., 272.)

Néhány fillérnek nem fizetése nem éleszti fel az elengedett követelést. (C. 197/1905.)

Az egyezségi váltók fizetés végett be nem mutattatván, az adós nincs késedelemben és igy a nem pontos fizetés következménye, vagyis az elengedett adóssági hányad iránti követelési jog fel nem éled. (C. 1467/1904.)

Az egyezségi váltó okt. 31-én volt beváltandó. Alperes okt. 30-án Déván postára adta a váltóösszeget, de az csak nov. 1-én érkezett meg. A jelentéktelen késedelemre való tekintettel nincs joga felperesnek a köv. elengedett részét érvényesiteni. (C. 9/1901.)

Az egyezségileg elengedett követelési hányad iránti joga a hitelezőnek fel nem éled, ha az elkésetten kézhez kapott egyezségi hányadot megtartotta és arról, hogy az egyezséget az elkésett fizetés miatt joghatályosnak el nem ismeri, az adóst azonnal nem értesitette. (C. 285/1899. M. D. 2., 287. G. D. 5., 272.)

Ha a váltóhitelező az eredeti váltótartozás kiegyenlitéseül annak 55 %-át részint készpénzben, részint váltókban átvette és ez egyezségi váltókat leszámitoltatta, azon az alapon, hogy az alperes az egyezségi quotát elkésetten küldötte be, nem térhet többé vissza az eredeti követelési alapra, mert az esetleg elkésetten érkezett egyezségi összeget és váltókat fentartás nélkül elfogadta és azokat realizálta is. (C. 3/1897. M. D. 2. 287. G. D. 5., 272.)

Az egyezségi váltók, melyeket az adós a hitelezőnek a megállapitott tartozási quota kiegyenlitéseül adott, ha volt is oly megállapodás, mely szerint az eredeti követelés teljes összegében feléled, ha csak egy egyezségi váltó is pontosan be nem váltatnék, a hitelező által az arra teljesitett fizetés folytán jogfentartás nélkül kiszolgáltatván az adósnak, a hitelező azon az alapon, hogy e váltók nem pontosan és nem teljesen váltattak be, a régi követelést már nem érvényesitheti. (C. 1132/1898. M. D. 2., 288. G. D. 5., 272.)

A váltóbirtokos elengedte az adósnak a tartozás egy részét oly kikötéssel, hogy ha az el nem engedett tartozási összeg fedezetére adott és mások aláirásával is ellátott váltók pontosan be nem váltatnának, elengedett tartozásokhoz való joga fel fog éledni. Az adós az egyezségi váltókat késedelmesen fizette ki, sőt az utolsó váltót csak peresités után váltotta be. Ezután a hitelező az alapváltó alapján az elengedett hányadot perelte. A kereset elutasittatott, mert a hitelező az egyezségi váltónak peresitése folytán magát az egyezséghez tartónak és a mulasztás következményeitől elállónak volt tekintendő. (C. 1084/1904. K. J. 2., 200.)

A követelésnek egy hányadát elengedett hitelező, ha az utolsó egyezségi váltót beperli, a nem pontos fizetés okából az elengedett hányadot is nem követelheti, mert azáltal, hogy a kereseti váltók helyett kapott egyezségi váltókon alapuló követelését beszedte, illetve az utolsó váltót peresitette s annak alapján végrehajtást is kért, el kellett fogadni, hogy az egyezséget a maga részéről fennállónak tekinteni s elállottnak tekintendő attól a kikötött jogától, hogy az egyezségi váltók pontos törlesztésének elmulasztása esetében eredeti követelése feléledjen. (C. 1032/1905. Ju. 5., 34.)

25. Más váltókötelezettek viszonyából meritett kifogás.

A váltóbirtokos és az elfogadó közötti viszonyból meritett kifogásokat a többi váltókötelezettek is sikerrel érvényesithetik. (C. 812/1901. M. D. 2., 294.)

Az elfogadó is sikeresen élhet azzal a kifogással, hogy a kibocsátó a váltót a rendelvényesnek tisztán szerencsejátékból eredő követelés biztositására adta. (C. 1546/1902. M. D. 2., 293.)

A kibocsátóhoz való viszonyából meritett kifogását az elfogadó a jóhiszemü rendelvényessel szemben nem érvényesitheti. (C. 645/1905. K. J. 4., 45.)

Ha a váltóbirtokos tudja azt, hogy a kibocsátó által beküldött váltót az elfogadó a kibocsátó érdekében a felperes és kibocsátó közt létesitendő ügyletből származható követelés fedezése czéljából fogadta el, alperes azt a kifogást, hogy a köztörvényi ügylet nem létesült s hogy igy felperesnek a váltó alapján jogszerü követelése nincs, szintén érvényesitheti, mivel ezek értelmében ez a kifogás az elfogadó alperest a felperes irányában szintén közvetlenül illeti. (C. 531. 1900. *Hasonló:* C. 381/1903. és C. 97/1905.)

Ha az elfogadó a lejárt váltót egy ujabb váltóval prolongálja s ezt a váltóbirtokos elfogadja, a forgató sikeresen érvényesitheti ezt a kifogást s a váltóbirtokos a forgató elleni keresetével elutasitandó. (C. 36/1891. M. D. 2., 295.)

Az egyik elfogadó irányában tett elengedés rendszerint kihat az elfogadó társára is. (C. 1356/1903.)

A kibocsátó azt a kifogást, hogy az elfogadónak ellenérték nem adatott, csak ugy érvényesitheti, ha azt bizonyitja, hogy ő ennek ellenében vállalt váltókötelezettséget. (C. 1277/1904. K. J. 3., 92.)

A forgató sikeresen élhet azzal a kifogással, hogy az elfogadó nem kapta meg a kikötött ellenértéket, ha igazolja, hogy közte és a váltóbirtokos közt ily megállapodás jött létre, vagy azt, hogy a váltóbirtokos a váltó megszerzésekor tudta, hogy a forgató a váltót ily czélból irta alá. (C. 408/1903. M. D. 2., 294.)

Ha a váltó az intézvényes által peresittetik a kibocsátó ellen, ez azt a kifogást, hogy ő a váltót a lejárat után annak akkori birtokosának kifizette, nem érvényesitheti, mert felperes ez esetben harmadik személy, ki, mint intézvényes, a lejárat előtti birtokosként van igazolva, az őt követő hátiratok pedig ki lévén törölve, nem létezőknek tekintendők. (C. 267/1891. M. D. 2., 245.)

Az elfogadó a kibocsátónak a rendelvényessel szemben fennálló kifogásait, hogy t. i. megállapodás szerint a rendelvényes köteles a váltótartozást kifizetni, a váltót érvényesitő kibocsátóval szemben sikeresen fel nem hozhatja. (C. 832/1903. M. D. 2. 292.)

Amennyiben a váltóval fedezett követelés az egyik váltóadós ellen köztörvényileg pereltetik, a váltóhitelezőnek csupán ezen egyik adós és nem egyuttal a váltón szereplő többi kötelezettek elleni váltókereseti joga enyészik el. (C. 904/1904. K. J. 2., 322. D. 98., 112.)

26. A közös kötelezettségben állóknak ebből a viszonyból meritett kifogása.

Ha az elfogadó a kibocsátó felperes ellen azzal a kifogással él, hogy ő közkereseti társas viszonyban van felperessel és hogy a váltóösszeget a társaság czéljára vették fel, felperes csak ugy követelhet fizetést az elfogadótól, ha saját pénzéből fizette meg a váltót. (C. 422/1892. Ü. L. 1893.)

A váltójogilag igazolt váltóbirtokos a valamely társaság közös czéljaira felvett váltóösszegből a beváltott váltó alapján nem az egész váltóösszeget, hanem annak csak az egyes társasági tagokra eső aránylagos részét követelheti mindegyik tagtól. (C. 1315/1900. 975/1896. M. D. 2., 309. G. D. 5., 339.)

A közös tartozás fedezetére kiállitott váltó alapján az egyik kötelezett, aki mint kibocsátó irta alá a váltót, a másik kötelezett, t. i. az elfogadó ellen, a váltó beváltása nélkül keresetileg fel nem léphet. (C. 123. 1903. M. D. 2., 308. G. D. 5., 338.)

Az a váltókötelezett, aki másokkal együtt egy valakiért szivességből vállalt kötelezettséget és az ujitott váltót, mivel az egyenes adós a váltót alá nem irta, maga mint elfogadó irta alá, a beváltó forgató ellen sikeresen élhet azzal a kifogással, hogy őt a váltó alapján csak az azzal való közös jótállásból, tehát aránylagosan terheli kötelezettség. (C. 1691/1904. K. J. 3., 67.)

A váltóvisszkereset ellen sikeresen érvényesithető az a kifogás, hogy a váltókötelezettek egymásközti megállapodása folytán a váltótartozás kifizetése a visszkereső felperest terheli. (C. 86/1896. M. D. 2., 191.)

A közös tartozás fedezetére kiállitott váltó alapján a beváltó egyik váltóadós az őt terhelő hányadot ugyan nem követelheti, de a váltói kötelezettség egyetemlegességénél fogva a többieket terhelő hányadot azoktól egyetemleges alapon követelheti. (C. 1207/1902. G. D. 5., 340. 1494/1900. 485/1901. M. D. 2., 310.)

A házastárs által házastársa ellen inditott váltóperben kimondatott, hogy alperesnek az a kifogása, mely szerint felek a kereseti váltó értékét a házassági életközösség fennállása alatt a közös háztartásba és közös gazdálkodásba forditották, még valódiság esetén sem szolgálhatna alapul a kereset

elutasitására, mert az a kérdés, hogy a házastársak által a közös háztartás czéljaira forditott összegekért az egyik házastárs milyen mértékben felelős, nem nyerhet megoldást a váltóper keretében. (C. 173/1903. D. 93., 218.)

A váltókezes az általa beváltott váltó alapján kezestársától váltói uton fizetést nem igényelhet forgatmány nélkül. (C. 565/1900. M. D. 2., 306.)

Az együttkötelezett saját együttkötelezett társa ellen a váltó beváltása alapján igazolt váltóbirtokosi minőségében váltói uton felléphet ugyan, de vele szemben mindazok a kifogások megtehetők, melyek a váltóügylet létrejötténél történt megállapodásból folynak. (C. 1348/1899., 883/1900. M. D. 2., 308. G. D. 5., 340.)

Amennyiben a váltón szereplő együttkötelezettek valamelyike a váltót beváltja, ugy együttkötelezett társaitól csak oly mérvben követelhet fizetést, amily mérvben a köztük fenforgott — a váltókötelezettség alapjául szolgált — köztörvényi viszonyból kifolyólag adóstársai vele szemben kötelezettségben állanak ; tehát a váltón levő előzőktől teljes fizetést nem követelhet. Ennek következtében, ha többen valamely kölcsönt vesznek fel és a kölcsön fedezetére egynéhányuk fedezeti váltót ad a hitelezőnek, a váltót beváltó egyik kötelezett a többi aláiróktól csak azt a hányadot követelheti a váltó alapján, amely őket megállapodás szerint terheli, vagy ha ily megállapodás nem igazolható, csak annyit követelhet, amennyi az öszszes felek mindegyikére — felosztás utján — egyformán jut. (C. 412/1904. K. J. 2., 228.)

A váltón kibocsátói minőségben együtt kötelezett saját együtt kötelezett társa ellen, a váltó beváltása alapján igazolt váltóbirtokosi minőségben, váltói uton felléphet. (C. 1854/1906. H. D. 1., 24.)

Felperes és alperes a váltón látható aláirás mellé ezt a szót irták : »elfogadom«. Az első helyen aláirt elfogadó ezt a szót »elfogadom« tintafolttal olvashatatlanná tette és az intézvényt a másik elfogadó nevére töltötte ki. A kir. Curia nem állapitott meg kellékhiányt, hanem a kibocsátóvá tett első elfogadót keresetével érdemileg utasitotta el, mert az egyik elfogadónak a másik ellen váltókeresete nincs. (C. 1105/1905. K. J. 3., 328.)

27. Az örökösökre háruló váltójogi kötelezettség.

A hagyaték ellen nyitott csőd esetében az örökösök csődön kivül, az örökhagyó által kiállitott váltó alapján, váltói uton a váltóösszeg megfizetésére nem kötelezhetők. (C. 448/1897. M. D. 2., 325. G. D. 5., 349.)

Váltóperben a váltóadósok örökségi joga vitássá válván, az alperesek csak az adós utáni örökigényeik erejéig marasztalhatók mert az örökösödési igény a váltóperben el nem birálható. (C. 633/1896. M. D. 2., 325.)

A váltóadós örökösei az örökség minőségének és mennyiségének a perben kimutatása nélkül nem marasztalhatók. (C. 347/1906. K. J. 3., 463.)

Abban az esetben, ha a hagyaték az öszszes hitelezők kielégitésére nem elegendő, a hagyaték hitelezői aránylagos kielégitésre tarthatnak csak igényt, és azért az örökösök nem védekezhetnek sikerrel azzal, hogy a hagyatékot a már kifizetett terhek felemésztették. (C. 325/1899. M. D. 2., 325. G. D. 5., 348.)

A hagyatéki vagyon elidegenitése esetében az örökösök felelőssége. Helyes ugyan a másodbiróság itéletének az a megállapitása, hogy néhai F. J. örökösei az örökhagyó váltótartozását a reájuk maradt hagyatéki vagyonra vezetendő végrehajtás terhével kötelesek megfizetni, tekintettel azonban arra, hogy ezen hagyatéki vagyonnak vagy egy részének esetleges elidegenitése nem szünteti meg az örökösöknek a hagyaték erejéig fennálló kötelezettségét és tekintettel arra, hogy a netalán már meg nem levő hagyatéki vagyon értéke az 1868 : LIX. t.-cz. 256. §-a szerint a végrehajtási eljárás folyamában tisztába hozható s hogy a jelen per költségének felmerülését a perbevont alperesek okozták, azt tehát nem a hagyaték erejéig, hanem saját vagyonukból tartoznak megfizetni, ehhez képest a másodbiróság itéletét a rendelkező részben foglalt módon kiegésziteni, illetőleg megváltoztatni kellett. (C. 1232/1900., 1112/1900. és 604/1901. M. D. 2., 326. G. D. 5., 348.)

A váltókötelezett örökösei ama kifogásokkal szemben is, hogy a hagyaték túl van terhelve, a hagyatéki vagyon erejéig marasztalandók. (C. 1066/1891. Jtk. 1892.)

Az örökhagyó kötelezettségeiért az örökösök a hagyaték erejéig egyetemleges felelősséggel tartozván, az örökösök a birtokba vett örökség erejéig saját vagyonukkal is felelősek ugyan, ha azonban a terhek a hagyatéki vagyont meghaladják, a hitelezők csak aránylagos kielégitésre tarthatnak igényt. (C. 1369/1900., 1022/1902. M. D. 2., 326.)

28. Perfüggőség.

A polgári per úton már előbb benyujtott keresettel érvényesitett követelést az annak fedezetére adott váltó alapján ujabban váltói uton csak ugy érvényesithette volna felperes, ha a polgári pert beszüntette volna. (C. 346/1904.)

A S. E. T. 52. §-a alapján szünetelő per nem lévén megszüntnek tekinthető, a már a sommás biróság előtt inditott perben érvényesitett követelés fedezetére szolgáló váltó ily

esetben a váltóbiróság előtt nem érvényesithető. (C. 942/1905. K. J. 2., 576. D. 98., 140.)

Minden váltóper önállóan s az illetékes váltóbiróság mint külön ügybiróság által lévén elbirálandó, a perrendtartás 13. §-ának alkalmazása a váltóperekben ki van zárva; az a körülmény tehát, hogy alperesek a halmi járásbiróság előtt a kereseti váltó visszaadása iránt előbb inditották meg a sommás pert, mintsem felperes a váltókeresetet beadta, a jelen per önálló elbirálásának utjában nem áll; és mert a fedezeti váltó érvényesithetése csak akkor szünvén meg, ha az az ügylet, melynek biztositására szolgál, végleg rendeztetett, ebből folyólag a jelen perben vizsgálat tárgya egyedül az, hogy az alapul fekvő cserszállitási ügylet már teljesen rendezve van-e? a mi pedig nincs bizonyitva; ellenben magának ezen kereskedelmi ügyletnek elbirálása s a cser szállitására vonatkozó elszámolás megejtése a váltóper keretébe nem tartozik. (C. 373/1896. P. T. 33., 188.)

Ha a váltóbirtokos ellen a kereseti váltóügyletből kifolyóan bünvádi eljárás van folyamatban, a váltóper ezen eljárás befejeztéig felfüggesztendő. (C. 843/1896. *Azonos* 1180/1891. M. D. 2., 341.)

29. Zálogszerzés czéljára kiállitott váltó.

Ha bizonyittatik, hogy alperes a gép vételára fejében 3000 frtról kiállitott váltót nem fizetésképen, hanem oly megállapodás mellett adta, hogy az csak zálogjog előjegyzéseül szolgáljon, mig a vételár 3 drb 1000 frtos váltóval kiegyenlittetett, akkor felperes váltóhitelező a biztositásul kapott 3000 frtos váltót nincs jogositva érvényesiteni. (C. 696/1896. M. D. 2., 301.)

Felperes alperes ellen fizetésre irányuló keresettel nem érvényesitheti a váltót, ha ez neki nem fizetésképen adatott és lejáratának kitöltése csak avégből engedtetett meg, hogy felperes a másik, hasonló összegü váltóval fedezett vételárkövetelésének biztositása végett alperes ingó vagyonát, illetve a vett gépet lefoglaltathassa. (C. 941/1903., 923. 1900. D. 93., 263. D. 87., 128. C. 608/1899. C. 43/1902.)

A biztositás czéljából adott fedezeti váltó a váltóban kitett lejárat daczára a valóságos, később bekövetkezendő lejárat előtt nem perelhető. (C. 338/1905. Ju. 5, 54. K. J. 4., 19.)

30. Czégaláirással visszaélés, helytelen czégjegyzés és más aláirási kérdések.

Ha a czégvezető a főnöke czégére saját rendeletére váltót bocsát ki és fogad el a főnök nevében s a váltót feleségére forgatja, ezen váltó a czég irányában nem érvényesithető. (C. 1013/1902. G. D. 5., 343.)

A czégjegyzésre jogositott igazgatónak a czégjegyzési jogosultsággal csupán az általa képviselt czég érdekében és a társaságon kivül álló harmadik személyekkel szemben lett volna szabad élnie, de nem állott szabadságában ezt a jogositványt a társaság ellenében arra felhasználnia, hogy a társaságot önmaga irányában váltóilag kötelezze. (C. 1013/1902. D. 91., 127.)

Alperes a »Berkovics Adél és társa« czégnek tagja, a váltót azonban »Berkovics A. és társa« fogadta el s igy, minthogy annak a czégnek, melynek ép alperes tagja, neve a váltón elő sem fordul, őt a K. T. 88. §-a alapján kötelezettség nem terheli; nem tesz különbséget, hogy a váltó elfogadását Berkovics Adél, ki képviseletre jogosult, vezette a váltóra, mivel a képviseletre jogosult tag is a bejegyzett közkereseti társaságot kötelezőleg érvényes váltói kötelezettséget csak a czégjegyzőknek megfelelő czégaláirással vállalhat. (C. 407/1900.)

Ugyanigy C. 1068/1901., midőn a »Zimmermann Gizela és társa« bejegyzett czég nevében a váltó »Zimmermann G. és társa« czégjegyzéssel fogadtatott el s nem bizonyittatott, hogy Grósz M. czégtagnak a szabálytalan czég használatáról tudomása lett volna.

Igaz ugyan, hogy a czéget rendszerint a czégjegyzésnek megfelelő aláirás kötelezi; a kereseti váltón olvasható elfogadói nyilatkozat pedig, a beszerzett czégkivonat tanusága szerint a czégjegyzésnek meg nem felel; ennek daczára azonban a kereseti váltón levő elfogadói nyilatkozat az alperes czéget az esetben kötelezi, ha e nyilatkozatot a czégjegyzésre együttesen feljogositott czégtagok egyike irta a váltóra a másik czégtag beleegyezésével és az a körülmény, hogy a váltón olvasható elfogadói nyilatkozat a czégjegyzéstől eltérő, közönbös az esetben, ha az elfogadói nyilatkozat mind a két czégtagnak kölcsönös beleegyezésével iratott az egyik czégtag által a váltóra, mivel az együttes czégjegyzésnek az a czélja és hatálya, hogy azzal az együttes czégjegyzésre feljogositott czégtagoknak megegyező akarat nyilvánitása jusson kifejezésre. (C. Ü. L. 22., 17.)

»Herren Prino és Kisfalvi in Papirhandlung« az intézvénynek ezen tartalma nem hagy fenn kétséget, hogy az intézvényezett nem a czég, hanem a megnevezett személyek. Kisfalvinak a váltó előlapján levő puszta névirása tehát elfogadásnak tekintendő. (C. 72/1903.)

Az a körülmény, hogy a váltóadós az eredeti váltóbirtokos által folyamatba tett váltóperben kifogásokat nem adott, nem

állapitja meg annak beismerését, hogy a váltón előforduló névaláirása valódi, miért is a beváltó előző által ellene inditott visszkereset folytán joghatályosan tagadhatja meg névaláirásának valódiságát. (C. 767. 1892. *Azonos:* 817/1892. M. D. 2., 197.)

Felperes keresetében Andrási Albert alperest a váltón levő névaláirása által saját személyében elvállalt váltókötelezettség alapján kérte marasztalni. Alperes tagadván kifogásaiban névaláirásának valódiságát, felperes a tárgyaláson azt állitotta, hogy az alperes nevét a váltóra Boér István irta azon meghatalmazás következtében, melyet az alperessel közösen folytatott közkereseti társas viszonyból kifolyólag a czégnek jegyzésére nézve az alperestől kapott. A felperes által felhivott Boér pedig vallotta, hogy ő a váltóra Andrási Albert nevét az »és« kötőszócskával kapcsolatosan a saját nevével együtt a közötte és alperes között fennállott közk. t. s. czége gyanánt azon okból vezette a váltóra, mert váltói kötelezettséget ezen a felperes kivánságához képest a közötte és az alperes között fennálló közkereseti társ. czég alatt vállalt. A per ezen adatai alapján tehát nyilvánvaló az, amit különben a váltó külalakja is előtüntet, hogy a váltón levő »Andrási Albert és Boér István« névaláirás czégirást képez ; aminél fogva az csak magának a czégnek, de nem egyuttal az abban foglalt czégtagoknak különállóan saját személyükben elvállalt váltónyilatkozatát tartalmazza. Ezek szerint, miután a felperes keresete szerint az alperesek fizetési kötelezettséget a váltó alapján nem az Andrási Albert és Boér István czég váltónyilatkozatából, mint az ezen czég alatt fennálló társaság egyik tagja ellen, hanem az alperesnek saját egyéni névaláirásából, amelyet a váltó nem tartalmaz, származtatja, keresetével felperes helyesen utasittatott el. (C. 994. 1900.)

Ha bizonyitva van is, hogy a forgatói előirással ellátott váltót maga alperes vitte a tanukhoz, ebből még magában véve nem vonható következtetés arra, hogy a forgatói aláirás alperes kezétől ered. (C. 518. 1902.)

Aki a váltót aláirásával ellátva, maga hozta a felperes váltóbirtokoshoz, aláirását sikeresen csak ugy tagadhatja, ha ezáltal megállapitott azt a vélelmet lerontja, hogy ő irta alá a váltót és erre sajátkezü aláirás vitatása esetében elegendő az összehasonlitott aláirások különbözősége. (C. 967/1904. K. J. 3., 67.)

A v. valódiság megtagadása nem vehető figyelembe, ha alperes periratalban ugy nyilatkozott, hogy a kereseti váltón lévő elfogadói aláirás hasonlit ugyan az ő aláirásához, de nem emlékszik arra, hogy a váltót aláirta. (1058/1904.)

81. Megállapodásellenes kitöltés.

(L. 93. §-nál.)

82. Az alapul szolgáló jogviszonyból meritett egyéb kifogások.

Azt a kifogást, hogy a váltó fizetésének megállapitott ideje még be nem következett, mert még nincs tehetségében fizetni, a váltóadós köteles bizonyitani. (C. 79/1902. M. D. 2., 340.)

Ha alpereseknek a szerződési kikötés alapján, rossz termés levén, jogukban állott is egyévi halasztást igénybe venni, minthogy a korábbi váltók kitöltött lejárattal adattak, a dolog természete szerint alperesek uj cserováltót tartoztak volna adni. S mivel ezt nem tették — a perinditás után pedig ezzel elkéstek — felperes követelése jogos. (C. 1142/1902.)

A biztositási dijak fedezetéül adott váltóval szemben a váltóadós köteles bizonyitani, hogy az alapul szolgált biztositási ügylet létre nem jött. (C. 643/1899. és C. 1674/1904. D. 98., 15.)

Biztositási dij fedezetéül adott vagy érvényesitésénél a K. T.-ben a biztositási szerződésből eredő igényekre nézve megállapitott egy évi elévülési idő alkalmazandó, mert az alapszerződés nem szünt meg s annak alapján birálandó el a követelés. (C. 1701/1892.)

Több évre kötött biztositás esetében alperes tartozik azt bizonyitani, hogy a kereseti váltó nem az első dij fedezetéül adatott, és hogy ennélfogva az a kereskedelmi törvény 485. §. 4. pontja alapján a biztositási szerződés megszünése folytán nem követelhető.

A kereskedelmi törvény 487. §-ára alapitott elévülési kifogást a dij fedezetéül adott váltóval szemben is érvényesitheti a biztositott a vele közvetlen szerződési viszonyban álló felperes ellen. (C. 684/1898. J. 18., 3.)

A közvetlen szerződési viszonyban álló felperes ellenében a biztositási dij fedezetéül adott váltóval szemben is érvényesithető, hogy az a kereskedelmi törvény 487. §-a értelmében elévült. (C. 1239/1903. D. 95., 153.)

Az együttélés idejében váltóra felvett kölcsönt a férj a kibocsátói minőségében beváltott váltó alapján, az elfogadó nejétől nem követelheti. (C. 244/1902. M. D. 2., 339.)

Az engedmény rendszerint kielégitésül adatik s igy azt, hogy ez csak biztositáskép fogadtatott el, az ezt állitónak kell bizonyitani. (C. 494. és 495/1898. M. D. 2., 341. G. D. 5., 344.)

A váltóadós a váltó jogszerü birtokosa ellen nem érvényesitheti ama kifogást, hogy az utóbbi váltóbeli követelését engedményileg

harmadik személyre ruházta; mert az adós a hitelezője és harmadik személy közt létrejött szerződésből a maga részére jogokat nem meríthet és kötelezettsége eredeti hitelezőjével szemben ez okból meg nem szűnt. (C. 1128/1885. M. D. 2., 341. G. D. 5., 344.)

A váltó tartalma szerint a saját személyükben perbeidézett váltóadósok kifejezetten mint valamely szövetkezet elnöke és pénztárosa vállalván váltói kötelezettséget, ezek saját személyükben nem felelősek. (C. 1050/1900. M. D. 2., 340. G. D. 5., 344.)

A felek abban állapodtak meg, hogy a felpereseként fellépett személy mint a perelt alperes elősője irja alá a váltót; ha ennek daczára, mint ezután következő forgató irta alá, a váltóból kitünő legitimatiója daczára sem követelhet fizetést a váltóban előzőjeként kitünő alperestől és pedig még akkor sem, ha a váltókereseti összeget köztörvényi uton joggal követelheti is tőle. (C. 906/1904. K. J. 2., 288.)

Az a megállapodás, hogy a kereseti váltó az adós által teljesitendő munkálatok által lesz törlesztendő, megfosztja a váltóbirtokost attól a jogtól, hogy a munka folyama alatt ezt a váltót érvényesitse. (C. 778/1898. M. D. 2., 365.)

Felperest váltókeresetével el kellett utasitani, mert felperes adósának csődön kivül való felszámolásához hozzájárulván, ezzel beleegyezett abba, hogy alperes czég vagyonának értékesitése és a hitelezők megfelelő kielégitése felszámolás utján történjék, és hozzájárult ahhoz is, hogy a felszámolt vagyonból csak annak felosztása idején és akkor is csak arányosan nyerjen kielégitést. (C. 1566/1903. M. D. 9., 140.)

93. §. A váltóadós azon kifogással, hogy a váltón akkor, midőn arra az elfogadás vagy más nyilatkozat vezettetett, valamely lényeges kellék hiányzott, a harmadik jóhiszemü váltóbirtokos ellen egyáltalán nem, mások ellen pedig csak annyiban élhet, amennyiben bebizonyitani képes, hogy az utólagos kitöltés a létrejött megállapodás ellenére történt.

Az a jog, amely a váltónak első vevőjét a váltón hiányzó lényeges kellékeknek kitöltésére nézve megillette, megilleti azt is, aki ettől a váltót kitöltetlenül szerezte meg, s az, hogy ez utóbbi a váltót a saját váltóbirtokosi minőségének megjelölésével töltötte ki, a váltóbirtokosi minőség jogszerüsége ellen vélelmet nem szülhet s csak azt a jogi következményt vonja maga után, hogy ellenében mindazok a kifogások érvényesithetők, amelyeknek a váltó első vevője ellen helye van. (C. 1427/1900. M. D. 2., 343. és C. 1182. 1899. M. D. 2., 361. G. D. 5. 381.)

Szintén megilleti a hiányzó lényeges kellék kitöltése: a váltóbirtokos gondnokát. (C. 825/1897. Ü. L. 97., 40.) — Továbbá a lefoglalt követelés behajtására kirendelt ügygondnokot. (C. 1130/1898. D. 80., 262. C. 646/1905. Ju. 5., 114. K. J. 4., 18. és 70.)

— Az örököst (C. 549/1899. D. 80., 179.) — A váltó árverési vevőjét. (C. 584/1901. C. 843/1883. D. 35., 95.) — A hagyatéki gondnokot. (C. 9431/1899. C. 343/1890. J. 90., 186.) — A gyámot. (C. 851/1897.)

A zálogbirtokos, ki valamely követelése biztositására egy az adósa tulajdonát képező váltót a rendelvényre nézve üresen kapott, jogositva van abba magát rendelvényesként beirni és a váltót saját felperessége alatt az egész váltóösszeg erejéig abban az esetben is érvényesiteni, ha a saját zálogkövetelése annál kevesebbet tesz ki. (C. 1717/1903. M. D. 10., 244.)

A jogszerü váltóbirtokosnak a V. T. 93. §-a rendelkezéséből folyó az a joga, hogy a váltón a hiányzó lényeges kellékeket utólagosan kitölthesse, a váltótörvényben meghatározott időhöz kötve nem lévén, e jogával az általános elévülési idő alatt; mely a váltó alapját képező szerződés keletkezése idejében veszi kezdetét, bármikor élhet. (C. 114/1893. Azonos 1141/18915 M. D. 4., 514. és C. 1548/1904. K. J. 2., 51.)

A váltónak kiállitása alkalmával a felperes és alperes között létrejött az a megállapodás, melynél fogva a váltónak érvényesithetése bizonyos eseménynek, mint feltételnek, bekövetkeztétől tétetett függővé, felperesnek jogát az alperes által a lejáratra vonatkozólag kitöltetlenül átadott váltónak kitöltésére nézve csak annyiban korlátozta, amennyiben a feltétel beállta előtt a váltót nem érvényesithetvén, a feltétel beállta előtt lejárati idővel a váltót ki nem tölthette, de az nem foglal magában egyszersmind megállapodást a feltétel beállta esetére a váltónak azzal a nappal, mint lejárati idővel, leendő ellátása iránt, melyen a váltó érvényesithetővé vált, eszerint a lejárati időnek kitöltésére vonatkozó különös kikötés hiányában felperes nem járt el a váltótörvény 93. §-ába ütközőleg megállapodásellenesen, mikor váltót a feltétel beállta folytán egy későbbi tetszés szerinti lejárati idővel kitöltötte, minélfogva a váltókereseti jog elévülési idejének kezdetére nézve a váltó érvényesitésének feltételét képező esemény beálltának ideje nem lévén irányadó, alperesnek erre alapitottan az elévülés iránt felhozott kifogása alappal nem bir. (C. 867/1893. Ü. L. 1893.)

Az a körülmény, hogy az *E.* alatti váltón kitett kelet (1896 október 10) későbbi idő-

pontot tüntet ki, mintsem az intézvényezett meghalt (1896 szeptember 16), nem zárja ki azt, hogy örökhagyó a váltó elfogadására felhatalmazást már a váltón kitüntetett lejárat előtt, vagyis még életében nem adhatott volna. A váltójog szempontjából ugyanis közömbös az, hogy a váltó valóban az azon kitüntetett napon lett-e kiállitva? sőt az a körülmény, hogy a váltóbirtokosnak a V. T. 93. §-a megadja azt a jogot, hogy a váltón hiányzó lényeges kellékeket utólag tetszése szerint kitölthesse, lehetővé teszi azt is, hogy a váltó keltét a kiállitás időpontjánál korábbi vagy későbbi időpontra tehesse. (C. 514/1898. J. 18. 3. M. D. 2., 346. G. D. 5., 375. G. D. 5., 359.)

Ha a kitöltetlenül kézhez vett váltót a hitelező előbbi kelettel látta el, mint ahogy azt az előszerződés szerint kitölteni jogosult lett volna, és ha a váltó kelet után bizonyos időre jár le, a váltókeresetével csak mint időelőttivel utasitandó el. Ha az előszerződés szerint a hitelező a váltót az adós csődbejutása esetére kitölteni jogositott, ez a jog nem illeti meg az adós fizetésképtelensége esetére még akkor sem, ha az adós kereskedő lenne is. (C. 187/1891. M. D. 2., 351. G. D. 5., 359.)

Külön megállapodás hiányában a kitöltetlen váltó a kötelezett elhalálozása után is bármikor kitölthető lejárat tekintetében. (C. 1620/1895. M. D. 2., 351. G. D. 5., 354.)

A váltó kitöltésére vonatkozó megállapodás alatt nemcsak a kifejezett, hanem a körülményekből is felismerhető megállapodás is értendő. (C. 1259/1894. M. 8., 426.)

Az összegre nézve kitöltetlenül átadott váltó azon előlegek fedezetére állittatván ki, melyet a kifogásoló váltóadósok a váltóbirtokostól nyertek — ha kifejezetten nem is állapodtak meg abban, hogy a váltó nagyobb összegre ki nem állitható, a dolog természeténél fogva a váltó megállapodásellenesen lett kitöltve, azon a fedezeti ügyletnél jelen nem volt és később váltókötelékbe lépett többi váltókötelezettek által felvett nagyobb váltóösszeg tekintetében is. (C. 171/1896. M. D. 2., 356.)

Az összeg tekintetében kitöltetlenül küldött váltó birtokosa, mint hitelező a váltó kitöltésénél a meg nem fizetett kamat és költség összegét a váltótőkéhez hozzá nem adhatja. (604/1904.)

Aki másnak bizonyos őt terhelő veszteségi összeg fedezetére teljesen kitöltetlen váltóürlapot adott át, beleegyezését adta ahhoz, hogy a hitelező az ürlapot az adós terhére jelentkező veszteségi összeggel kitölthesse és ily összeg erejéig ellene érvényesithesse, ezzel szemben pedig az adós feladatát képezi azt bizonyitani, hogy az összeg nem helyes. (C. 347/1900. D. 87., 49.)

A váltó kiállitása után létesült megállapodás is kötelező. A megállapodásellenes kitöltés kifogása abban az esetben is sikeresen érvényesithető, ha ez a fizetés idejére vonatkozik; és ha nem a váltó kiállitásakor, hanem később létesült oly megállapodás ellenére történt kitöltés vitattatik, amely szerint a megállapitott fizetési idő még be nem következett. (C. 1775/1895. M. D. 2., 346. G. D. 5., 353.)

A váltótörvény 93. §-a csak a lényeges kellékek tekintetében engedi meg a váltóbirtokosnak a váltó kitöltését s igy kétségtelen, hogy a kitöltetlenül kapott váltó szövegét a váltóbirtokosnak megállapodás ellenére kitölteni, helyesen akként megváltoztatni, hogy az idegen váltót saját váltóvá alakitsa át, joga nincs. (C. 1217/1899. M. D. 2., 353. G. D. 5., 355.)

A vt. 93. §-a által a váltóbirtokosnak engedett az a jog, hogy a váltót, amely valamely hiányzó kellékére nézve utólag kitöltheti, csak a váltótörvény szerinti lényeges kellékekre vonatkozik, ezek közzé pedig a kezességi nyilatkozat nem tartozik. (C. 435/1905.)

Felperes nem tagadta határozottan a kifogásokban azon alperesi állitásnak valóságát, mely szerint ezen szavak »zahlbar in Budapest bei Herrn Georg M. IV. Deákgasse 15« ő (felperes) általa irattak a váltóra, sőt ennek igazolására kifejezetten a V. T. 93. §-ára hivatkozik; pedig a felhivott §. csak a váltón hiányzó lényeges kellékeknek, más megállapodás hiányában, tetszése szerint kitöltésére jogositván fel a váltó birtokosát, felperes ezen szakaszra, tekintve, hogy az intézvényezettnek személyétől különböző más fizetésteljesitőnek a váltón kijelölése nem tartozik annak lényeges kellékei közé, sikerrel nem hivatkozhatik. (C. 1214/1893. D. 65., 173.)

A jóhiszemű váltóbirtokos sincs jogositva a váltó eredeti rendelvényese nevét törölni és mással helyettesiteni. (C. 1058/1900. M. D. 2., 356. G. D. 5., 362.)

A váltóbirtokos nincs jogositva az okiraton már kitüntetett lényeges kelléket mással helyettesiteni. (C. 754/1894. D. 68., 244.)

Ha a váltóbirtokos a váltókat oly alakban kapta, hogy azok csak a rendelvény kiigazitása mellett voltak érvényesithetők, mégis a rendelvényt kiigazitani csak azon esetben jogosult, ha ehhez a kiigazitáshoz a váltókötelezettek beleegyezésüket adták. (C. 641/1905. D. 100., 333.)

Érvénytelen kellékkel kapott váltót 2 hó mulva — a váltó birtokosa utóbb megállapodás hiján nem alakithatja át érvényessé »Kelettől« szó közbeszurásával, mivel valamely érvénytelen kelléknek érvényessel való helyettesitése a V. T. 93. §-ában megengedett utólagos kitöltés fogalma alá nem von-

ható. (C. 694/1901. és C. 1540/1902. L. még D. 51., 261.)

Ellenkező :

Tekintve, hogy ellenkező megállapodás híján a váltó mindenkori birtokosa jogositva van a váltó lényeges kellékeit kitölteni (V. T. 93. §.) s ezen jog gyakorlásánál nem tesz különbséget, ha a váltóbirtokos a már kitöltött lényeges kellék szövegét meg is változtatja, feltéve, hogy e megváltoztatás a megállapodással nem ellenkezik; tekintve, hogy alperes nem is állitotta, hogy lejárat tekintetében mi volt köztük a megállapodás, nem lehet azt megállapitani, hogy a lejáratnál a »kelettől« szónak közbeszurása jogtalan. (C. 435/1902.)

Más megállapodás hiányában a váltótörvény 93. §-a szerint a váltóbirtokos arra is feljogositottnak tekintendő, hogy a váltón a lejárat ideje kellően kitöltve nincs, a hiányos lejáratot kiegészitse. (C. 640/1906. H. D. 1., 174.)

A váltóhitelező csakis arra van jogositva, hogy a kellékhiányos váltót kitölthesse, de nem arra is, hogy ha a kitöltést már eszközölte, az önhatalmulag ismét kiigazitsa; mert kiigazitásnak az adós beleegyezése nélkül csakis bizonyitott tévedés esetében és akkor is csak addig van helye, mig e váltó érvényesitve nem lett. (C. 1523/1891. D. 62., 215. C. 483/1898. D. 81., 246.)

A kibocsátó által üresen adott váltóba váltóhitelező az elfogadónak kölcsönül adott összeget — 200 frtot — számmal beleirta s később az elfogadó hitelezőtől még ujabb 100 frtot kért. Váltóbirtokos ekkor a korábban számmal beirt 200 frtot 300-ra alakitotta át és a váltó értékét ugyanakkor betüvel is kitöltötte 300 frt-ra. A kibocsátó, kinek hozzájárulása ki nem kéretett, pereltetvén, ennek kifogása alapján csak 200 frt erejéig hozatott marasztaló határozat, mivel a kitöltés jogát a váltóbirtokos már akkor kimeritette, midőn a váltó összegét első izben számmal beirta. (B. T. 1161/1900.)

A fizetés ideje a váltó lényeges kellékét képezvén, a váltóbirtokos nincs jogositva azt a váltókötelezettek beleegyezése nélkül megváltoztatni, és tekintve a váltó alaki természetét, az a körülmény, hogy a változás csak egy napra terjed, különbséget nem tesz. (C. 779/1888. J. 1888.)

Habár az örökös jogositva van az örökhagyó hagyatékában talált váltót a követelésnek a váltóadósok ellenében érvényesithetése végett a lényeges váltókellékek tekintetében az e részben az örökhagyó és a váltóadósok közt netalán létrejött megállapodás sérelme nélkül kitölteni; arra azonban nincs joga, hogy a váltó eredeti kitöltött tartalmát megváltoztassa. (C. 549/1899. D. 43., 197.)

A váltóbirtokos nincsen ugyan jogositva a váltón már kitüntetett lényeges kelléket kitörölni és azt a megállapodástól eltérően mással helyettesiteni; de ha a kitörölt kibocsátói aláirás nem helyettesittetett mással, hanem az eredeti állapot állittatott vissza, ezzel felperes senkinek jogát nem sértette, mert valamint az esetben, ha a váltón valamely lényeges kellék hiányzik, a váltóbirtokos a váltótörv. 93. §-a értelmében jogositva van azt — a megállapodástól el nem térve — kitölteni; ép ugy jogositva volt felperes az általa törölt kibocsátói aláirást, ugyanazzal az aláirással, a váltón pótolni. (C. 1623/1895. M. D. 2., 356. G. D. 5., 374.)

Az óvás felvétele alkalmával lényeges kellékhiányban szenvedő váltóban a hiányzó kellék utólag pótolható ugyan, de ez utóbbi kellékszerüvé tett váltó nem tekinthető megóvatoltnak. (C. 508/1905. K. J. 3., 188.)

A váltótulajdonosnak ugyan jogában áll a váltó hiányzó lényeges kellékének kitöltése körül elkövetett hibát kiigazitani, de ezen jogával csak addig élhet, mig a váltót óvatolás utján vagy a biróság előtt nem érvényesitette, ellenesetben a váltó tartalmán a váltókötelezettek beleegyezése nélkül nem változtathat. (C. 503/1904. D. 96. 203. C. 1540/1902. C. 556/1893. D. 65., 92.)

A váltónak az a birtokosa, ki a váltó lényeges kellékének kitöltésére a váltótörvény 93. §-a értelmében jogositva van, a hiányzó lényeges kellék beirásánál tévedésből elkövetett hibának kiigazitására mindaddig jogosult, mig a váltót óvatolás utján vagy a biróság előtt nem érvényesitette. — Az óvásfelvétel órája kitétele a váltóóvás lényeges kellékét nem képezi: nincs tehát jelentősége annak, hogy az óvás szövegében az óvásfelvétel órájának megjelölésében igazitás fordul elő. (C. 189/1905. K. J. 3., 434.)

Ha a váltóhitelező a neki kitöltetlenül átadott váltóblanquettát tévesen töltötte ki s azután azt kijavitotta, a váltó ezen aggályos alakjával szemben maga tartozik az adós kifogásaival szemben bizonyitani azt, hogy az utólagos változtatás vagy előbb történt, mielőtt a kötelezett a váltót aláirta s hogy ez ebből folyóan, a váltó jelenlegi tartalma szerint felelős, vagy pedig azt, hogy a kötelezett az utólagos kiigazitásba beleegyezett. (C. 1900/1891. M. D. 2., 359. C. 556/1892. M. 4., 517.)

A vélelem az, hogy a peresitett váltó akkor, amikor a kifogást tevő váltóadós nyilatkozatát reávezette, már a perlés idején jelentkező tartalommal volt ellátva. (C. 624/1900. M. D. 2., 355. G. D. 5., 360.)

A váltóbirtokos által a kereset beadása után eszközölt kitöltése a hiányzó kellékeknek abban a perben már figyelembe nem jöhet. (C. 694/1901. D. 89., 282. C. 649/1996.)

A váltóbirtokos a váltókereset jogerős elutasitása után is jogositva van a lényeges

kelléket pótolni. (C. 200/1905. K. J. 2., 575. és C. 187/1901. M. D. 2., 354. G. D. 5., 359.)

A lényeges kellékhiánnyal perelt váltóban az utólagos kitöltésre jogositott váltóbirtokos még akkor is jogositott a hiányzó kelléket utóbb kitölteni s a váltót uj, önálló perben érvényesiteni, ha az első keresetével a kellékhiány miatt elutasittatott. (C. 540/1906. D. 100., 334.

A váltótörvény 93. §-a szerint a váltóbirtokosnak engedett az a jog, hogy a váltót annak valamely hiányzó kellékére nézve utólag kitöltheti, csakis a váltótörvényben foglalt lényeges kellékekre vonatkozik, a hová a kezességi nyilatkozat azonban nem sorozható; és mert ebből folyólag annak bizonyitása, hogy a váltóra utólag vezetett kezességi nyilatkozat megállapodás szerint és a kötelezett fél beleegyezésével eszközöltetett, amint azt az alsóbiróságok helyesen kifejtették, felperest terhelte. (C. 1075/1895. D. 72., 83. C. 435/1905. D. 96., 28.)

A váltóbirtokos az üres forgatmányt csak a forgatmány lényegére vonatkozó tartalommal töltheti ki, az óvás elengedése pedig a forgatmány tartalmának lényegéhez nem tartozik és mert felperes beismervén, hogy az óvás elengedésének záradéka a váltó szövegébe utólag iratott, ezen beismerés mellett őt terhelte a bizonyitás kötelezettsége arra nézve, hogy a jelzett utólagos kitöltés alperes beleegyezésével történt, ezt azonban nem bizonyitotta. (C. 1288/1895. D. 74., 118.)

Alperes nem bizonyitotta, hogy a rendelvénynyel ellátva nem volt kereseti váltót oly megállapodás mellett fogadta el, hogy az kizárólag S. S. kibocsátó rendelvényére töltessék ki, az üresen elfogadott váltó rendelvényesének utólagos kitöltésére tehát felperes, mint a váltónak jóhiszemü birtokosa, jogositva volt. (C. 1204/1896. D. 74., 338.)

Az ügyvéd, aki meg lett bizva ügyfelétől arra, hogy ennek adósával ügyét rendezze, nincsen jogositva az erre a czélra az adóstól kitöltetlenül kapott váltóba rendelvényesként saját magát beleirni, miért is kereseti joggal sem bir az igy kitöltött váltó alapján. (C. 807/1891. Jtk. 1892.)

Nem tekinthető a rendelvényes nevének jogtalan kitöltésének az, hogy megállapodás szerint ugyan valamely czég volt csak rendelvényesként megnevezhető s ennek daczára a czég valamelyik beltagja nevére lett kitöltve a váltó. (C. 1385/1895. M. D. 2., 347.)

A váltó valamely lényeges kellékének megváltoztatása vagy egy kitörölt kellék pótlása, amennyiben érdekelt hozzá nem járult, jogtalan kitöltést képez. (C. 836/1898. M. D. 2., 359. G. D. 5., 371. J. 18., 1.)

A váltólejáratban észlelt kiigazitással szemben a váltóbirtokosnak kötelessége a kiigazitott lejárat megállapodásszerüségét bizonyitani. (C. 1287/1900. M. D. 2., 359.)

Az eredetileg kitüntetett »saját rendeletre« kitétel a váltóban töröltnek jelentkezvén, a váltóbirtokosnak áll kötelességében bizonyitani, hogy ez a váltókötelezettek beleegyezésével történt. (C. 1042/1905. K. J. 4., 20.)

Igazolva lévén, hogy a váltókötelezett eredetileg kibocsátóként irta alá a váltót, a váltóbirtokos köteles bizonyitani, hogy utóbb megállapodás szerint tüntethette ki intézvényezettnek. (C. 815/1906. K. J. 4., 301.)

A váltó utólagos kitöltésére vonatkozó kifogásnak harmadik személylyel szemben csak rosszhiszemüsége esetén van helye; az a kifogás, hogy a váltó a váltóbirtokos előzője által jogellenesen töltetett ki, mint nem a váltóból eredő, a V. T. 92. §-a értelmében a jóhiszemü váltóbirtokos mint harmadik személylyel szemben nem érvényesithető. (C. 1023/1895. M. D. 2., 360. G. D. 5., 354.)

Előleges megállapodás hiányában a váltóbirtokos nem korlátozható utólagos tiltakozás által a váltó lényeges kellékeinek tetszés szerinti kitöltésében. (C. 869/1901. M. D. 2., 347.)

A V. T. 93. §-a értelmében a váltóhitelező bármily hiányzó váltókelléket és igy a keletet is, ha erre nézve határozott megállapodás létre nem jött, tetszése szerint kitölteni jogositva van és e tekintetben mi különbséget sem tesz az, vajjon a lejárat a kelettől, vagy más időpont szerint számitandó és vajjon a kitöltött kelet napja előtt részletfizetések történtek-e vagy sem, azoknak a váltón történt kitüntetése csak azt eredményezhetvén, hogy a kifizetett részösszeg már nem követelhető. (C. 767/1883. D. 35., 155. *Azonos:* 396/1890.)

A fizetésre felszólitó levélben foglalt az a tartalom, hogy a peresitett váltó lejárata bizonyos meghatározott napra esik, nem bizonyit oly megállapodást, melyből a más napi lejáratra kitöltött váltónak megállapodásellenes kitöltésére következtetni lehetne. (C. 583/1900. M. D. 2., 349. G. D. 5. 369.)

A váltólejárat gyanánt a felperes könyveibe bevezetett nap még nem bizonyit megállapodást. (C. 461/1894. P. T. 31., 101.)

A pénzintézet által kiállitott leszámitolási jegyzékben foglalt lejárati nap nemcsak a váltót benyujtó elfogadó, hanem valamennyi adóssal szemben bizonyitja a lejáratra vonatkozó megállapodást. (C. 1505. 1904. K. J. 2., 466.)

A kitöltetlen váltó birtokosa ellenkező megállapodás hiányában jogositva van a váltónak általa eszközölhető kitöltése előtt is az adóst fizetésre felhivni anélkül, hogy

ez a felhivás megfosztaná őt attól a jogtól, hogy a váltó lejáratát tetszése szerint kitölthesse. (C. 976/1903.)

A tartozási jegyzékben és a fizetésre felszólitó levélben foglalt lejárati nap a váltó megállapodásszerü lejárati idejének tekintendő. (C. 298/1905. K. J. 2., 550.)

A pénzintézetnek a fizetésre fölszólitó levélben foglalt az a kijelentése, hogy a váltó bizonyos napon le fog járni, nem bizonyitott megállapodást a lejáratra nézve a váltót beváltó forgatóval szemben. (C. 274/1906.) K. J. 4., 258.)

Az a tény, hogy a váltóbirtokos a kötelezetthez intézett fölszólitó levelében a lejáratot meghatározott napra teszi, vélelmet alkot a peres feleknek azon akarata mellett, hogy a lejáratot e napra kivánták tenni. Ettől eltérő lejárattal a váltóbirtokos a váltót csak akkor láthatja el, ha bizonyitja, hogy ahhoz a váltókötelezett is hozzájárult. (C. 93/1906. H. D. 1., 113. K. J. 4., 236.)

Ha, mint jelen esetben, a lejáratára kitöltetlen váltó az egyik váltókötelezettnek a többi váltókötelezett által értékesités végett átadatik, ez esetben a váltókötelezett és a váltóbirtokos közt a váltó lejáratára nézve létrejött megállapodás a többi váltókötelezettre is kötelező. (C. 1505/1904.)

A tanuk által bizonyitott abból a megállapodásból, hogy alperes elfogadó ezen váltótartozását akként fogja kiegyenliteni, hogy legkésőbb 3 hó alatt 1000 frtot L. F. felperesnek Jászkisérbe fog küldeni, önként folyik, hogy felperesnek jogában állott a váltót alperesnek kifejezett szándékához képest akként kitölteni, hogy az nem az intézvényezett lakóhelyén, hanem Jászkiséren lesz fizetendő. (C. 734/1901. D. 89., 345.)

Ha alperes az alapperben az aláirás hamisságát vitatta és ezt esküvel meg is erősitette, a büntetőbiróság által azonban hamis eskü miatt elitéltetett — az ennek folytán folyamatba tett ujitott perben a megállapodásellenes kitöltés kifogásával jogosan élhet, mert a perrendtartás 320. §-a értelmében az alperes uj kifogásokkal is élhet. (C. 1100. 1892. M. D. 2., 355. G. D. 5., 359.)

A kibocsátó csak a váltó kibocsátásánál telepithetvén a váltót, az összes váltókötelezettekre kihatólag a váltót utólagos kibocsátói aláirásával ellátó személy nincs jogositva a váltót az előzőleg már aláirt váltókötelezettekre kihatólag telepiteni. (C. 1683/1904. K. J. 3., 20.)

Az utólagos telepités iránt az elfogadóval létesitett megállapodás a többi váltókötelezetteket nem kötelezi. (C. 1634/1904. K. J. 3., 92.)

A leszámitoltató forgatónak megbizottja az utólagos telepités iránt nem köthet joghatályos megállapodást a váltót leszámitoló hitelezővel. (C. 169/1905. K. J. 2., 524.)

Az I. rendü alperesnek az általa a fizetés helyére nézve kitöltetlenül kiállitott váltó utólagos telepitésére alapitott kifogása nem irányul a váltónak meghamisitására, mely kifogás a váltó bármelyik birtokosa ellen volna sikerrel érvényesithető, mert a váltónak meghamisitása feltételezi egy már létező tartalomnak jogellenes megváltoztatását, hanem I. rendü alperes kifogása a váltó jogellenes kitöltésének tényére van alapitva. A váltó jogellenes kitöltésének kifogása pedig a V. T. 93. §-a értelmében oly váltóbirtokos ellenében, aki a váltót már a kitöltött tartalommal szerezte meg, csak ennek rosszhiszemüsége esetén hozható fel sikerrel. (C. 48/1898. D. 79., 269.)

Az intézvényezett lakhelyére nézve is kitöltetlenül kiállitott váltóban az utólagos telepités nem meghamisitása, hanem jogellenes kitöltése a váltónak, mely kifogás a harmadik jóhiszemü váltóbirtokossal szemben nem érvényesithető. (C. 1052/1901. M. D. 2., 360.)

Az utólagos telepités és telepeskijelölés nem esik a »váltóhamisitás« fogalma alá, tehát a jóhiszemü váltóbirtokossal szemben kifogásként nem érvényesithető akkor, ha a váltó ugy a fizetési hely, mint az intézvényezett lakhelye tekintetében is kitöltetlenül hozatott forgalomba; az ilyen váltókitöltés csak »jogellenes kitöltést« képez, ami csak a váltót, arról tudva, megszerző ellenében kifogásolható sikerrel. (C. 535/1904. K. J. 2., 496. D. 97., 238.)

Az idegen váltó birtokosa, ki a váltót az intézvényezett lakhelyének és a telephelynek kitöltése nélkül kapta, — a váltótörvény 93. §-án alapuló azt a jogát, hogy a váltót lényeges kellékeire nézve kitölthesse, a fizetési hely tekintetében gyakorolta s igy kimeritette már azzal, hogy a váltón az intézvényezettek lakhelyét kitöltötte, s az intézvényezett beleegyezése nélkül nincs jogositva arra, hogy a váltót utólag telepitse. Ily esetben a telep helye szerinti biróság a kereset elbirálására nem illetékes. (Tábla.) A másodbiróságnak ezen végzése ellen felfolyamodásnak helye nincs. (C. 1514/1904. D. 96., 202.)

A vt. 93. §-a csak arra jogositja fel a váltó hitelezőt, hogy a váltót lényeges kellékeire nézve töltse ki; e jogát felperes a fizetési hely tekintetében kimeritette azzal, hogy a váltón az intézvényezett lakhelyét kitöltötte, mely egyuttal fizetési helynek tekintendő, de nem jogositja fel a váltóbirtokost arra, hogy a váltót a telephelylyel is ellássa, amiből következik, hogy utólagos telepités esetében nem a váltókötelezetten áll bizonyitani azt, hogy ez megállapodásellenesen történt, hanem a telepitést eszközlő váltóbirtokosnak kötelessége bizonyitani azt, hogy megállapodás szerint joga volt a váltó

utólagos telepitéséhez. (C. 859/1898. J. 18., 4.)

A váltóbirtokos a nála leszámitolt váltókat utólag a szükséghez mérten több különféle pénzintézetnél szokta utólag telepiteni. Az ily utólagos telep helyén felvett óvás még a vele állandó üzleti összeköttetésben levő váltóadóssal szemben sem alkalmas a visszkereseti jog fentartására, mert a váltóhitelező az üresen kapott váltót a váltótörvény 93. §-a értelmében csakis a forgalomban rendesen használni szokott tartalommal töltheti ki, ilyennek pedig az intézvényezett lakhelyétől különböző fizetési hely nem tekinthető.

A váltóbirtokos az intézvényre nézve kitöltetlenül kapott váltót, az intézvényezettnek lakhelye tekintetében, mely egyéb fizetési hely megjelölése hiányában egyszersmind a fizetési helyet is képviseli, csakis az intézvényezett valóságos lakhelyének megfelelően töltheti ki, de a kifogásoló váltóadósokat terheli annak bizonyitása, hogy a váltó akkor, amikor a váltóbirtokosnak átadatott, nem volt a fizetési helylyel, illetve az intézvényezett lakóhelyével ellátva. (C. 706/1904. K. J. 1., 79.)

Ha a váltóban az intézvényezett lakhelye kitéve nincsen, akkor fizetési helyül csakis az intézvényezett valóságos lakhelye tüntethető ki a váltóbirtokos által, mert ellenesetben jogtalan telepités esete forog fenn. (C. 1041. 1905. K. J. 3., 485. C. 438/1906. K. J. 4., 257.)

Abból, hogy a kereseti váltó meghosszabbitási váltó, amelynek alapváltója ugyancsak felperesnél volt fizetendő és a meghosszabbitási váltóval ugyanott fizettetett is ki, és hogy felperes a visszleszámitolt váltót mindig a visszleszámitoló intézetre telepiti és a birtokába visszakerült váltóra az idegen telep törlése mellett a saját telepét csak az ovatoláskor vezetteti utólag reá és hogy alperesek a felperessel már évek óta üzleti összeköttetésben állanak, megállapittatott, hogy az alperesek a fennálló üzleti gyakorlat ismeretében már eleve beleegyeztek abba, hogy a felperes a visszleszámitolás alá bocsátott és birtokába ismét visszakerült váltót az eredeti telep törlése mellett a saját üzleti helyiségére vonatkozó külön fizetési hely megjelölésével utólag elláthassa. (C. 984/1903. D. 94., 191.)

Felperesi pénzintézet a hozzá küldött prolongácziós váltókat, a nála divó üzleti szokásnak megfelelően önmagánál telepitette. Az ezen gyakorlatról tudomással biró I. r. alperes nejének, mint II. r. alperesnek az igy megjelölt telepesnél fölvett óvásra alapitott kifogása folytán felperes keresetével vele szemben elutasittatott s kimondatott, hogy a telepités tekintetében fennálló gyakorlatot ismerő I. r. alperessel való családi összeköttetés ezen gyakorlat ismerete tekintetében alapos következtetést nem enged. (C. 604/1904.)

Miután bizonyitottnak találtatott nemcsak az, hogy az első fedezeti váltón, mikor azt alperes, mint kibocsátó aláirta, fizetési helyiségül a felperes üzleti helyisége ki volt tüntetve, hanem az is, hogy alperes a meghosszabitási váltónak ily módon leendő kitöltéséhez hozzájárult, felperesnek joga volt a kereseti váltót is a korábbi váltókban kitüntetett fizetési helyiségre kitölteni. (C. 254/1903.)

Nem elégséges, hogy a meghosszabbitott váltó az alapváltók telephelyével láttassék el, hanem szükséges az is, hogy a telepes személye tekintetében is ugyanugy töltessék ki a meghosszabbitott váltó, ahogyan az alapváltó szólott. (C. 187/1905. K. J. 3., 314.)

Abból a körülményből, hogy valaki mint üzletember sürüen számitol le váltókat, nem lehet arra következtetni, hogy neki egy pénzintézetnél fennállott arról a szokásról tudomása volt, hogy az intézet a nála leszámitolt váltókat utólag magánál szokta telepiteni. (C. 539/1901. K. J. 2., 364.)

Az, hogy a kereseti váltóval rendezett előző váltók mindig a felperes pénzintézetnél rendeztettek, még nem bizonyit megállapodást a váltó utólagos telepitése tárgyában. (C. 1723/1904. K. J. 3., 66.)

Az alapszabályokban foglalt az az intézkedés, hogy a hitelező szövetkezet a váltót magához telepitheti, kötelező lévén arra a tagra, aki ezt a rendelkezést ismerte, jogellenes telepitésről szó sem lehet. (C. 1086. 1906. K. J. 3., 511. Ju. 5., 112.)

Ha a kibocsátó egy okiratban ki is jelenti, hogy a váltónak bárhol leendő telepitésébe beleegyezik, ez a határozatlan kikötés az utólagos telepitést joghatályossá nem teszi. (C. 1666/1906. D. 98., 192.)

A váltótörvény 3. §-ának 7. pontja értelmében a váltónak csak egy fizetési helye lehet és a telephelynek és telepesnek határozottan megjelöltnek kell lenni. Már pedig akkor, ha akár több telephely és telepes jelöltetik meg, akár a telephely általánosságban jeleztetik és a váltóbirtokos tetszésére bizatik a telepet határozottan megjelölni, határozott telephely megjelölésének esete fenn nem forog és az a kikötés, hogy a hitelező a váltót bármely tetszése szerinti helyre telepithesse, ha a hitelező azzal él, lehetetlenné teszi a váltóadósnak, aki a telep helyét nem tudhatja, a fedezetnek a telep helyére elküldéséről gondoskodni, ez a kikötés a váltó természetével merően ellenkezik és ezzel a kikötésnek joghatályt tulajdonitani nem lehet. (C. 493/1905. D. 100., 191.)

A telepitésnek utólagos beszurására következtetni még nem lehet abból a körülményből, hogy az intézvényezettnek lakhelyétől különböző fizetési hely és a telepes megjelö-

lése a felperes bélyegzőjével lett a váltóra előnyomva. (C. 1328/1900. D. 88., 27.)

A váltó jogtalan kitöltésének kifogása, anélkül, hogy a jogtalan telepités folytán a telepesnél szabályellenesen felvett óvás joghatálya is kifogásoltatott volna, a felperes elutasitására alapul nem szolgálhat. (C. 429/1901. M. D. 2., 109.)

(L. még a telepités kérdésére nézve a 24. §-nál közölt határozatokat is.)

94. §. A kölcsönös követelések leszámitásának csak akkor van helye, ha az adóst a mindenkori felperes ellen valódi lejárt váltóbeli, vagy jogérvényes birói határozattal vagy birói egyezséggel megállapitott pénzbeli követelés illeti.

A váltótörvény 94. §. rendelkezése a felek között az elszámolás iránt létrejött megállapodásra nem vonatkozik. (C. 826/1899. M. D. 2., 365.)

Váltóperben a kölcsönös követelések beszámitásának nemcsak a V. T. 94. §-ában felsorolt esetekben, hanem akkor is helye van, ha a felek az ellenkövetelés beszámitásába előlegesen beleegyeznek. (C. 383/1899. D. 83., 201. C. 171/1905.)

Váltókövetelés elleni beszámitásnak itélettel meg nem állapitott és nem váltóbeli ellenkövetelésre nézve csak ugy van helye, ha aziránt a felek között előzetes megállapodás jött létre. (C. 209/1897.)

Váltókövetelés elleni beszámitásnak csak birói itélettel vagy egyezséggel megállapitott követelés esetében van helye, ha az nem váltóbeli és ha eziránt külön megállapodás nem jött létre. (C. 462/1897. M. D. 2., 364. G. D. 5., 382.)

A váltóbirtokos bank váltókövetelésével szemben helye van a beszámitásnak oly követelés alapján, mely a felszámitási tárgyalásnál elismertetett, mert a V. T. 94. §. szerint beszámitható a birói egyezséggel megállapitott követelés, a felszámolási jegyzőkönyv pedig a Cs. T. 141., 238. §. szerint végrehajtható egyezség erejével bir. (C. P. T. 47., 53.)

Azon forgatmányos ellen, ki a fizetés hiánya miatti óvás felvételére rendelt határidő eltelte utáni forgatmány alapján jutott a váltó birtokába, a váltóadós beszámitási kifogást érvényesithet, ha neki felperesi forgatmányos elözője ellen birói egyezségen alapuló pénzbeli követelése van. Ezen esetben a perköltségek kölcsönösen megszüntetendők, ha alperes váltókötelezettsége kétségtelen, mivel ennek beszámitás alapján való megszüntetése csak alperes kifogása folytán történik. (C. 379/1880. D. 26., 23.)

A kifogásokkal megtámadott váltókövetelés beszámitás tárgya nem lehet. (94. §.) (C. 491/1897. M. D. 2., 364. G. D. 5., 382.)

A váltóperben oly lejárt váltó alapján is lehet beszámitásnak helye, melynek valódisága tagadtatott, ha a valódiság ugyanazon perben bebizonyittatott. (C. 1092/1887. D. 48., 301.)

Az, hogy az ellenkövetelés csak a kifogások beadása után foglaltatott birói egyezségbe, a beszámitási kifogásnak a váltóperben figyelmen kivül hagyására nem szolgálhat. (B. T. 1337/1903.)

A fedezeti váltóval szemben az a kifogás, hogy az alapügyletbeli előleges megállapodás szerint a váltóösszegből levonandó bizonyos jutalomdij (provisio), nem beszámitási kifogás, és igy a közvetlen szerződő féllel szemben ennek feltétlenül helye van. (C. 854/1897. M. D. 2. G. D. 5., 383.)

A V. T. 94. §-a rendelkezésénél fogva felperessel szemben e váltóper keretében alperesnek beszámitási kifogása még abban az esetben sem volna érvényesithető, ha alperes bizonyitotta volna, hogy az őt illető és felperes birtokában levő üzleti jutalék, a felek összeszámolása alapján, csakugyan 1437 frt 71 krt teszen. (C. 435/1896. M. D. 2., 364. G. D. 5., 383.)

A váltóadós által perelt váltóhitelező ellen inditott más sommás perben elismert és a váltóadós által a váltóhitelező javára ott leszámitolt és most váltói uton perelt váltóköveteléssel szemben, a váltóadós által sommás uton érvényesitett ellenkövetelés, a váltóbirtokos ellenzése folytán, a V. T. 94. §-a értelmében be nem számitható. (C. 885. 1898. M. D. 2., 365.)

XVII. Külföldi törvényhozás.

95. §. A szenvedő váltóképesség külföldiekre nézve rendszerint azon ország törvényei szerint itélendő meg, melyhez a váltókötelezett mint alattvaló tartozik.

Azonban a saját hazája törvényei szerint váltóképességgel nem biró idegen a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt ezen törvény szerint a váltóképesség megilleti.

Minthogy a váltótörvény 95. §-a második bekezdése szerint a saját hazája törvényei szerint váltóképességgel nem biró külföldi is a belföldön elvállalt váltói kötelezettségért felelős, ha őt a belföldi törvény szerint a váltóképesség megilleti, ebből folyólag a külföldi biróságnak oly határozata, mely által valakinek kiskorusága egyéni viszonyain alapuló okokból meghosszabbittatott, a belföldön vállalt váltói kötelezettség tekintetéből

ben szenvedő váltóképességének elbirálásánál figyelembe nem vehető. (C. 726/1884. D. 40., 87.)

A V. T. 95. §. második bekezdéséből önként következik, hogy a 24-ik évét betöltött idegennek belföldön elvállalt váltói kötelezettségét egyáltalában nem érintheti az, hogy kiskoruságát külföldön meghosszabbították. (C. 422/v. 1903.)

Aki a fizetésnek a belföldön leendő teljesitése iránt vállalt váltói kötelezettséget, annak szenvedő váltóképessége az itteni váltótörvény szerint állapitandó meg. (C. 1403/1892. D. 63., 170.)

Külföldön kelt, de belföldön érvényesitendő váltó érvényesitésének feltételei a belföldi törvények szerint birálandók el. (C. 1613/1893. M. D. 2., 371. G. D. 5., 392.)

Külföldinek belföldön belföldre vállalt váltói kötelezettségének érvényét nem érintheti az, hogy kiskorusága a külföldön meghosszabbittatott. (C. 1482/1902. 726/1884. D. 39., 129. B. T. 216/1897. Ü. L. 97., 9.)

A kereseti váltó fizetési helyének jogszerüen Ujvidék lévén tekintendő s minthogy a váltótörvény 95. §-a 2-ik bekezdésének helyes értelmezése szerint a külföldinek szenvedő váltóképessége a magyar V. T. rendelkezései szerint birálandó meg, ha a törvény hatályának területén teljesitendő fizetés iránt vállalt kötelezettséget, mert ez a kötelezés a fizetés helyén válik joghatályossá: az alperes szenvedő váltóképessége tekintetében a magyar V. T. az irányadó. (C. 165/1901. M. D. 2., 368.)

A kereseti váltó annak tartalma szerint Budapesten lett kiállitva s ugyanottan volt fizetendő, az a váltói nyilatkozat, amelyet alperes a váltónak ily tartalommal történt elfogadásával a fizetésnek Budapesten leendő teljesitése iránt tett, a fizetés teljesitésével a fizetés helyén vált joghatályossá. Eszerint alperes Budapesten teljesitendő váltói kötelezettséget vállalván el, szenvedő váltóképessége a fent idézett törvény intézkedése szerint nem a saját hazája, hanem az itteni váltótörvény értelmében birálandó el. (C. 220. 1891. D. 59., 58.)

Birói gyakorlat szerint a váltói kötelezettséget az anyagi jog tekintetében a fizetési hely törvénye szerint kell megitélni. (B. T. 2189/1899.)

96. §. A külföldön kiállitott váltóknak és váltónyilatkozatoknak lényeges kellékei azon hely törvényei szerint itélendők meg, ahol azok keletkeztek.

Ha azonban a külföldön keletkezett váltónyilatkozatok a belföldi törvény rendeleteinek megfelelnek, a váltóra később vezetett és a belföldön keletkezett nyilatkozatok jogérvényessége a külföldi törvény alapján meg nem támadható.

Váltójogi hatálylyal birnak azon nyilatkozatok is, melyek belföldiek közt külföldön keletkeznek, habár csak a belföldi törvény rendeleteinek felelnek is meg.

A keresetnek alapjául szolgáló, külföldön kelt és elfogadott váltók a magyar törvénynek megfelelő minden lényeges kellékekkel birván, ezzel szemben alperesek voltak kötelesek bizonyitani, hogy ez a váltó a kibocsátás, illetve elfogadás helyén érvényben levő ellenkező külföldi törvények értelmében váltóknak nem tekintethetnek. (C. 227/1896. D. 77., 292.)

A magyar váltótörvény szerint több intézvényezett megnevezése tiltva nem lévén, a magyar honosok által külföldön kiállitott váltó még akkor is érvényes, ha az illető országban a több intézvényezettel kiállitott váltó érvénytelen, mert a váltótörvény 96. §-a értelmében a magyar honosok váltójogi nyilatkozatának jogi hatálya a belföldi törvény szerint itélendő meg. (C. 917/1902.)

Külföldi czég által, külföldön kiállitott váltónyilatkozatnak érvénye az ottani törvények szerint lévén megbirálandó, az ezen czégnek egyik belföldi tagja ellen belföldön folyamatba tett perben is a váltó a lényeges kellékek tekintetében a külföldi törvény szerint birálandó meg. (C. 1101/1900. D. 88., 29.)

A váltó elévülése azon hely törvényei szerint birálandó el, amelynek területén a váltó érvényesittetett. (C. 935/1893. Jtk. 1893.)

A váltó kibocsátási helyén érvényben levő külföldi V. T. tartalmának bizonyitása az arra hivatkozó félnek áll kötelességében. (C. 58/1884. D. 37., 258.)

97. §. A váltói jogok érvényesitése vagy fentartása végett külföldön teljesitett cselekvények alaki kellékei azon hely törvényei szerint itélendők meg, ahol azok teljesittettek.

A váltótörvény 97. §-a csak a külföldön teljesitett váltócselekmények alaki kellékeire vonatkozik, de nem dönti el azt a kérdést, hogy e cselekmények szükségessége és következményei melyik ország törvényei szerint itélendők meg, azonban a nemzetközi magánjog elvei szerint, melyek tételes törvény hiányában a váltójog terén is megfelelően alkalmazandók, a kötelmi jogviszonyokból eredő kötelezettségek tartalma és terjedelme

általában a teljesitési hely törvénye szerint lévén elbirálandó, abból folyóan a váltó elfogadásából eredő kötelezettség tartalma és terjedelme s igy különösen az a kérdés is, hogy a kötelezettség feltétlen vagy az óvástól feltételezett-e? a fizetési hely törvényei szerint, ez esetben tehát Negotin lévén fizetési hely, a szerb törvény szerint birálandó el; a szerb keresk. törv. (1860 január 26.) 144—145. §. értelmében pedig az elfogadó elleni váltókereset fentartásához — ha telepitve is van a váltó — óvás felvétele nem szükséges. (C. 440/1895. D. 71., 106. és Ü. L. 1896.)

A váltótörvény 96. és 97. §-ai szerint a váltó s a váltói jogok fentartására szükséges váltócselekmények érvényessége — ha azok külföldön állittattak ki, illetve teljesittettek — az ottani törvények szerint birálandó ugyan meg, de azt, hogy ezek nem felelnek meg az illető törvényeknek, a kifogásoló alperes tüzetesen megjelölni tartozik, mert hivatalból ezen külföldi váltók tekintetében is csak azt lehet megvizsgálni, hogy a váltó minden lényeges váltói kellékkel bir-e vagy sem. (C. 701/1898., 868/1896. M. D. 2., 371. G. D. 5., 392.)

A külföldre (Párisba) telepitett váltóról felvett óvás érvényessége az ottani törvények szerint birálandó el (V. T. 97. §.), de az óvás érvénytelenségét vitató fél tartozik azokat a hiányokat megjelölni, melyekre kifogását alapitja. (C. 224/1898. M. D. 2., 371. G. D. 5., 392.)

A váltó elévülése azon hely törvényei szerint birálandó el, amelynek területén a váltó érvényesittetett. (C. 935/1893. Jtk. 1894.)

Ha az Ausztriában kelt és fizetendő váltónál óvás nem vétetett fel és a váltóbirtokos egyuttal telepes, az elfogadó elleni váltókereseti jog el nem enyészett, mert az osztrák váltótörvény 43. §-a akként értelmezendő, hogy ily esetben óvás felvétele nem szükséges. (C. 501/1906. K. J. 4., 213.)

XVIII. Az óvás.

98. §. A váltó-óvásokat közjegyzői székhelyeken és e helyekhez csatolt járásbirósági területen a közjegyző, más járásokban a járásbiró, aljárásbiró, a járásbirósági jegyzők és aljegyzők teljesitik.

Az 1874 : XXXV. t.-cz. 213. §-ának a kinevezett váltójegyzők eddigi hatáskörének fentartására vonatkozó intézkedése érintetlenül hagyatik.

Közjegyző, ki a váltón forgatóként jelentkezik, az óvást hatályosan fel nem veheti. (C. 727/1905. Ju. 5., 30. K. J. 4., 20.)

A váltóóvás mint közokirat ellenében a tartalom hamisságának bizonyitása az 1868 : LIV. t.-cz. 165. §-a szerint megengedve lévén, e czélból a polgári eljárás felfüggesztése és a hamisitás kérdésének büntető uton tisztába hozatala elrendelhető. (C. 901/1883. D. 35., 13.)

Magában a váltóperben is bizonyitható az óvásban foglaltak valótlansága. (C. 1803. 1900. Ü. L. 91., 35. C. 825/1897. D. 78., 272. C. 1189/1896., G. D. 5., 393. C. 1370. 1899. M. D. 2., 385. G. D. 5., 394. C. 1014, 1900.)

Magának az óvatolónak utólagos nyilatkozata azonban nem bizonyithat az óvás ellen. (C. 1074/1893. D. 64., 131.)

A váltótörvény 98. §-a szerint a váltóóvás felvételére bizonyos körülmények között a járásbirósági aljegyző is jogositott. A közokiratot képező óvásnak azt a minőségét pedig nem lehetvén függővé tenni, magából az okiratból ki nem tünő attól a körülménytől, vajjon az azt felvevő helyesen itélte-e meg az óvás felvételére való jogosultságát, közömbös az óvás érvényességére nézve az a kérdés, hogy a birósági közeg a törvényben megszabott hatáskörének esetleges átlépéseért válik-e és mennyiben más uton felelőssé. (C. 1237/1893., 997/1894. Ü. L. 1894.)

Azt, hogy az óvást felvevő aljegyző az óvásban kitüntesse, hogy az erre vonatkozó megbizatást mily oknál nyerte, a váltótörvény elő nem irja; de nem is szükséges az az óvás felvételének érvényességéhez. (C. 635/1897. M. D. 2., 371. G. D. 5., 393.)

A kir. közjegyzőnek, aki a fizetés végett kapott váltót szabályszerüen bemutatni elmulasztotta, kártéritési kötelezettségét már az a tény megállapitja, hogy a váltóbirtokos, aki követelését peren kivüli uton nem kapta meg, váltókövetelését a bemutatás hiánya miatt nem érvényesitheti. (C. 536/1909. D. 87., 7.)

A szabálytalan óvás folytán kötelezettsége alól szabadult visszkötelezett által teljesitett fizetés hatálya. A lejárat napján délelőtt 11 órakor felvett óvás szabálytalansága miatt a fizető forgató olyan fizetést teljesitvén, mely őt a törvényes óvás hiánya miatt már nem terhelte, az eszerint saját köteles gondosságának elmulasztásából szenvedett azt a kárát, hogy saját előzőitől szabályszerü óvás hiányában fizetést nem követelhet, az óvatoló kir. közjegyző neki megtériteni nem tartozik. (C. 1248/1896. M. M. D. 2., 398. G. D. 5., 427.)

Az óvatolás végett megkeresett közjegyző akkor is felelős az óvás helytelen felvételéből származtatott kárért, ha a megóvatolandó váltókat irodai személyzetéhez tartozó valamely segédje vette át, akivel szemben bizonyittatik, hogy máskor is szokott váltókat

megóvatolás végett átvenni. (C. 22/1902. M. D. 2., 398. G. D. 5. 427.)

Az óvatoló közjegyző az óvás szabálytalanságából származott kárt megtériteni tartozik, ha csak nem bizonyitja, hogy az óvást a váltóbirtokos kivánsága szerint vette fel a kérdéses alakban. (C. 536/1900. D. 87., 7.)

Az óvatoló személy kártéritési kötelezettsége meg nem állapitható abban az esetben, ha a szabálytalan óvás ellen irányuló kifogása a költségek megtéritését igénylő váltóadósnak elvettetett. (C. 1149/1899. M. D. 2., 239.)

Az óvatoló közjegyző a váltóbirtokosnak abból származó kárát, hogy az óvást a lejárati napon déli 12 óra előtt vette fel, megtériteni tartozik ugyan, de csak abban az esetben, ha bizonyittatik, hogy az összes váltókötelezettek ebből az okból jogerősen felmentettek a fizetés kötelezettsége alól. (C. 1377/1896. M. D. 2., 399.)

A szabálytalan óvástól kifolyóan kártéritésre kötelezett közjegyzőnek felelőssége oly esetben, melyben a váltóösszeg meghamisittatott, csakis az eredeti összeg erejéig áll fenn. (C. 1046/1905. K. J. 4., 7.)

Az óvatoló közjegyző elleni, az óvás szabálytalansága alapján érvényesithető kártéritési igények egy év alatt évülnek el attól az időponttól számitva, amelyben a károsított a kár bekövetkezte felől értesitést nyert. (C. 323/1901. M. D. 2., 400. G. D. 5., 428.

99. §. Az óvásnak magában kell foglalni:

1. a váltónak vagy a másolatnak és minden rajta levő hátiratnak s megjegyzésnek hű mását;

2. nevét vagy czégjét azon személyeknek, akik részére és akik ellen az óvás felvétetett;

3. az óvatolt személyhez intézett felszólitást, ennek válaszát vagy annak megjegyzését, hogy nem válaszolt vagy feltalálható nem volt;

4. névbecsülési elfogadás vagy fizetés esetében annak megemlitését, hogy ki által, kiért és mily módon lett a névbecsülés ajánlva és teljesitve;

5. a helyet, évet, hónapot és napot, melyen a felszólitás — 3. pont — történt, illetőleg siker nélkül megkisértetett; végre

6. az óvatoló személy aláirását hivatalos pecsétjével.

Általában.

Ha az előirt kellékeknek csak egyike is hiányzik az óvásból, az óvás általában érvénytelen. (C. 251/1891. D. 60., 239.)

A váltótörvény 99. §-a meghatározza azon kellékeket, melyeket a váltóóvásnak tartalmaznia kell, anélkül hogy azok valamelyikének hiányához az óvás semmiségét vagy érvénytelenségét kötné és igy minden egyes concret esetben elbirálandó, hogy a kellékhiány lényeges-e vagy sem és hogy ehhez képest az óvás érvénytelennek tekintendő-e. (C. 492/1894. P. T. 28., 24. C. 103/1895. Ü. L. 96., 25.)

Az a körülmény, hogy az óváslevélben kifejezetten nem foglaltatik annak bizonyitása, hogy a megóvatolandó váltó fizetés végetti bemutatásra adatott át, hanem csak óvás végett, az óvás szabályszerüségét nem érinti. (C. 652/1897. M. D. 2., 377. G. D. 5., 395.)

Az óvás szabálytalansága ellen általánosságban emelt kifogások esetében az óvás minden kelléke vizsgálandó ugyan, de azt, hogy idő előtt vétetett-e fel az óvás, miután ez nem alaki tartalmi kellék, a kifogásoló kifejezetten felhozni és bizonyitani köteles. (C. 92/1898. G. D. 5., 394., azonos 847/1894. és 34/1898. M. D. 2., 374.)

A kellékhiányosan fizetés végett bemutatott és megóvatolt váltóürlapra vonatkozó óvás érvénytelen akkor is, ha a váltóban a hiányzó kellék utóbb pótoltatott, mert az óvatolás alkalmával nem váltó mutattatott be. (C. 857/1903. K. J. 1., 49.)

Az óvásnak, mint közokiratnak tartalma az ellenkezőnek bizonyitásáig valónak tartandó s ezzel szemben egy tanunak ellenkező vallomása figyelembe nem jöhet. (C. 22/1900. M. D. 2., 374.)

Közokiratot képező óváslevélnek azzal a tartalmával szemben, mely szerint az óvási jogcselekmény a váltó lejárata napján délelőtt 11 órakor foganatosittatott, nincs kizárva a bizonyitása annak, hogy az óvás felvételének napja az óváslevélben tévedés folytán helytelenül jelöltetett meg. (C. 825/1897. D. 78. 272. — Lásd még a 98. §-nál is.)

Tekintettel arra, hogy az óvás felvételének órájaként megjelölt »d. e. ½12 óra« az óvás szövegében nyomtatva van, tekintve, hogy a járásbiróságnak hivatalos jelentése és annak adatai szerint az óvás tényleg nem d. e. ½12 órakor, hanem d. u. ½4 órakor vétetett fel és igy csak tévedésből hagyatott benne az óvás ürlapjában a nyomtatott d. e. óra, tekintve, hogy a fenforgó esetben nincs aggály arra nézve, hogy a kereseti váltó törvényes időben óvatoltatott, a kifogás figyelembe nem vehető. (C. 1370/1899. G. D. 5., 394.)

Az a vitatott körülmény, hogy az óvás az óváslevél tartalmától eltérően nem az ott kitüntetett, hanem más helyen vétetett fel, a váltóperben a közokirat hamisságának büntető uton leendő előzetes megállapitása nélkül is bizonyitható. (C. 1189/1896. M. D. 2., 386. G. D. 5., 393.)

A váltóóvás, mint közokirat ellenében a tartalom hamisságának bizonyitása a perrendtartás 165. §-ához képest meg van engedve. (C. 901/1883. D. 35., 31.)

Az óvásban kitüntetett idővel szemben bizonyitható az óvásnak más időpontban történt felvétele. (C. 1370/1899. M. D. 2., 385. G. D. 5., 394.)

(Az 1-ső ponthoz.)

Az óváslevélben a másolatban a kibocsátó neve tollhibából eliratván, ez a körülmény nem lehet ok az óvás szabálytalanságának megállapitására. A keresethez csatolt óváslevélből kétséget kizáró módon megállapitható az óvatolt váltóval való azonossága, e mellett pedig nem bir sulylyal az a körülmény, hogy a kereseti váltónak az óváslevélben foglalt másolatában az alperes alig olvasható kézirásának megfelelően V. névvel iratott. (C. 403/1896. D. 77., 290.)

Az a körülmény, hogy a visszkereseti jog fentartása czéljából felvett óváslevélen kibocsátó és első forgatóként megjelölt R. Gy.-nak utóneve tévesen lett az óváslevélre vezetett váltómásolaton M.-nek feltüntetve, nem képez oly lényeges szabálytalanságot, amely miatt az óváslevél érvénytelennek volna tekinthető és az alperes elvállalt váltójogi kötelezettségének terhe alól menekülhetne. (C. 73/1900. D. 85., 162.)

Az a körülmény, hogy az óváslevélnek határa vezetett váltómásolatot az óvatoló királyi közjegyző aláirásával s hivatalos pecsétjével ellátni elmulasztotta, a fenforgó esetben az óvás érvénytelenségét eredményező kellék hiányának nem tekinthető: mert az óváslevél a visszkereseti jogot megállapitó jogcselekmény megtörténtének hiteles alakban való bizonyitásául szolgálván, annak és a V. T. 99. §-ban meghatározott alaki kellékek közül azok bármelyikének hiánya még nem vonja maga után szükségképen az óvási jogcselekménynek érvénytelenségét is, hanem a felmerülő esethez képest mindenkor a birói megitélés tárgyát képezi az, hogy a kellékhiány olyan lényeges-e, mely az óvási jogcselekménynek hiteles alakban való tanusitását befolyásolja? Miután pedig a fenforgó esetben az óvás határa vezetett másolat a kereseti váltó jelenlegi tartalmának is hü mását tartalmazza s az alperes az óvatolt és a kereseti váltó azonossága ellen a perben kifogást nem emelt, az óvás szövegében pedig a váltónak az óvás határa vezetett másolatára hivatkozás történik s ez a szöveg a kir. közjegyző aláirásával és hivatalos pecsétjével el van látva, nem férhet kétség ahhoz, hogy az óvással a kereseti váltóra vonatkozóan felvett jogcselekmény foganatosittatott és bizonyittatik. Ennélfogva, miután az óvás határa vezetett váltómásolat, melyre az óvás szövegében hivatkozás történik, magának az óváslevélnek kiegészitő részét képezi, az a körülmény, hogy azt az óvatoló személy külön hitelesitési aláirásával el nem látta, az óvás érvénytelenségét ebben az esetben nem eredményezheti. Helyesen mellőzte a másodbiróság az óvásnak érvényessége ellen arra alapitott kifogást, hogy a fizetésre való felhivás a szövegbe külön fel nem vétetett, az itéletnek ide vonatkozóan felhozott indokaiból és azért, mert az óváslevél bevezető részét képező szövegből is kétségtelen az, hogy az óvatoló személy a váltóbirtokos által a váltónak fizetés végett leendő bemutatása iránt kerestetett meg. Mindezeknek daczára azonban az óvási cselekmény e helyütt is érvénytelennek volt kimondandó. (C. 103/1895. Ü. L. 96., 25.)

Az óvás határa vezetett váltómásolatban előforduló az a tollhiba, hogy a váltókötelezett czégében annak keresztneve kimaradt, az óvás érvényét nem érinti, ha bizonyittatik, hogy a megóvatolt váltó azonos a kereseti váltóval. (C. 403/1896. D. 77., 290.)

Az óváslevél hátlapjára vezetett másolatnak nem kell az óvást felvevő pecsétjével ellátva lenni. (C. 62/1885. P. T. 10., 141. C. 1359/1893. D. 66., 75.)

Az a körülmény, hogy a másolat hitelesitve nincs az óvást felvevő aláirásával és pecsétjével, nem tekinthető oly szabálytalanságnak, amely az óvást hatálytalanitja, ha az óváslevél határa vezetett váltómásolat azonossága a kereseti váltóval kétségbevonva nincs. (C. 476/1896. M. D. 2., 375.)

A V. T. 99. §-ának azon intézkedése, hogy az óvásnak magában kell foglalni a váltó hü mását, nem zárja ugyan ki annak megengedhetőségét, hogy a fizetés végett bemutatott váltó másolata az óvási oklevél hátlapjára is vezettessék. (C. 62/1885. P. T. 10., 141.)

Sőt a váltóóvás hátán előforduló váltómásolat aláirása nélkül is érvényesnek vétetett az óvás ott, ahol az óvás szövegében igazoltatott, hogy a hátlapon a váltónak hü másolata van. (C. 103/1895. Ü. L. 96., 25. C. 971/1897. P. T. 36., 7.)

(A 2-ik ponthoz.)

Az óvás érvénytelen, ha nincs abban megjelölve, hogy az kinek részére vétetett fel. (C. 225/1891. D. 60., 239.)

Az a körülmény, hogy az elfogadónak üzletét a váltóbirtokos vette át, nem szolgálhat alapul arra, hogy az óvást joghatályosan az üzletet átvett váltóbirtokos magánál s maga ellen vétesse fel. (C. 805/1900. M. D. 2., 384. G. D. 5., 414.)

A V. T. 99. §. 2. pontja csak annak a czégnek a megnevezését kivánja az óvás-levélben, amely czég részére az óvás felvétetett, azon fizikai személynek megnevezését azonban, ki a váltót a czég részéről az óvatoló személyhez hozta, nem kivánja. (C. 1335/1900. D. 88., 88. C. 1319/1891. C. 501/1890. D. 55., 46. C. 650/1896. D. 55., 18. C. 425/1903. D. 95., 225.)

Az óvásban csak az emlittetvén meg, hogy a váltót K. J. ügyvéd, mint a váltóbirtokos megbizottja, adta át óvatolás végett, anélkül hogy ez a váltóbirtokos meg is neveztetett volna, az igy felvett óvás a V. T. 99. §-a 2. pontja kellékének, vagyis annak a váltóbirtokos személyének megnevezése hiányában, kinek részére az óvás felvétetett, érvénytelen, annyival inkább, mert a váltómásolatban is felperes csak üres forgatmánnyal lévén igazolva, — az, hogy az óvás az ő részére vétetett fel, még ennek tartalmából sem állapitható meg. (C. 1004/1896.)

A keresethez csatolt óvás felperes visszkereseti jogának fentartására alkalmas jogcselekményt nem képez. Az óvást ugyanis annak tartalma szerint nem a váltó tartalmával igazolt felperes, hanem K. Soma ügyvéd vétette fel. (C. 294/1892. M. D. 2., 377.)

Ha az óvás a váltóbirtokos perbeli ügyvéde részére vétetett fel, anélkül hogy ennek megbizotti minősége abban kitüntettetett volna, az óvás szabálytalan. (C. 361/1900. M. D. 2., 377.)

Az óváslevélben a váltónak az óvás felvételekor való birtokosaként nem a felperes, hanem ennek perbeli ügyvédje jelentkezett, a per adatai azonban mutatták, hogy az ügyvéd az óvás felvétele körül csak mint a felperes meghatalmazottja járt el s hogy az óvásban az ő személyének váltóbirtokosaként való megjelölése csak tévedés folyománya. Kimondatott, hogy oly esetben, midőn az óvás csupán a felperes legitimátiójának kérdése szempontjából képezi a vizsgálat tárgyát, nem vehető figyelembe azon hiány, hogy az óvás felvétele körül eljárt megbizottnak meghatalmazotti minősége magában az óvásban kitüntetve nincs. (C. 731/1901. D. 89., 342.)

Az intézeti ügyész már ennél a minőségénél fogva külön meghatalmazás nélkül jogositva van az óvatoló közeget (közjegyzőt) az óvásban megnevezett váltóbirtokos részére az óvás felvételére megkeresni, de nem ügyvédjelölt segédje erre jogositva nincs és ezért az utóbbi megkeresésére felvett óvás hatálytalan. (C. 297/1904. K. J. 1., 21.)

Ha az óváslevél tartalma szerint, az óvás az illető személy, mint főszolgabiró részére vétetett fel és a perben nem vitás, hogy a főszolgabiró a felperesként fellépett község képviseletére jogositott volt, — akkor az óvás felvétele szabályosnak tekintendő. (C. 46/1904. K. J. 2., 143. Ju. 3., 124.)

A váltóbirtokos pénzintézet könyvelője neveztetvén meg az óvásban annak a személynek, akinek részére az óvás felvétetett, ez az óvás szabályszerü, mert a meghatalmazási viszony magából az óvásból meg volt állapitható. (C. 1358/1901. M. D. 2., 375. G. D. 5., 412.)

A váltóbirtokosként nem igazolt telepes neveztetvén meg annak a személynek, akinek részére az óvás felvétetett, ez az óvás szabálytalan. (C. 456/1895. M. 8. 396. D. 5., 401.)

Szabálytalan és a visszkereseti jog fentartására alkalmatlan az óvás, ha az óvatoló személy ahelyett, hogy a telepitett váltót a telepesnél bemutatná, ennek üzleti helyiségében az elfogadót kereste, hogy a bemutatást nála eszközölje. (C. 624/1885. P. T. 11., 10.)

Az időközben elhalt váltótelepes özvegyénél a váltó fizetés végett joghatályosan bemutatható. (C. 1183/1900. M. D. 2., 382. G. D. 5., 413.)

A váltóban megnevezett több telepes esetében az óvás nemcsak az első helyen megnevezett, hanem minden telepesnél veendő fel. (C. 1358/1900. M. D. 2., 384. G. D. 5., 412.)

Pusztán annak kitétele, hogy az óvás az illető jogi személy (takarékpénztár) üzlethelyiségében vétetett fel, megjelölése nélkül a személynek, kihez a felszólitás intéztetett, nem elegendő. (C. 251/1882. D. 30., 345. C. 906/1884. D. 38., 237. C. 23/1889. D. 51., 103.)

Valamely részvénytársaságra intézett, vagy telepitett váltót a társaság képviseletére hivatott physikai személynél kell bemutatni. Váltói keresetjog fentartására tehát nem alkalmas azon óvás, mely a »részvénytársaságnak« és nem a részvénytársaság arra hivatott képviselőjének történt bemutatást tanusitja. (B. T. 4120/1885. J. 86., 54.)

Aziránt, hogy aki az óvatolt személy nevében nyilatkozik, erre jogosult-e, az óvatolónak tudakozódnia kell s a megbizás alakja és tartalma az óvásban is megemlitendő. (C. 951/1886. D. 44., 169.)

A (telepes) részvénytársaságnak czégvezetője a társaság oly alkalmazottjának tartandó, kinek e minőségben valamely fizetés megtörténtéről vagy elmaradásáról tudomással birnia kell, ő ily nyilatkozat adására

hivatva van: az óvás szabályossága ellen e szempontból emelt kifogás tehát figyelembe nem jöhet. (C. 1245/1888. Ü. L. 889., 8.)

Részvénytársaság pénztárnoka, mint kinél az esedékes fizetések teljesittetni szoktak, kinek tehát a fizetés történetéről vagy elmaradásáról tudomással birnia kell, a lejárt váltó ki nem fizetését tanusitó nyilatkozatot adhat, ily nyilatkozat adására az óvatolás alkalmával helyesen szólittatott fel és az ily módon történt váltóóvás szabályszerüen felvettnek tekintendő. (C. 1108/1884. D. 40., 7. 1281/1896. P. T. 35., 28. C. 36. 1898. Ü. L. 98., 12.)

Az óvás szabályszerü, ha a pénzintézet könyvvezetője adta az értesitést, hogy fedezet nem érkezett. (C. 1236/1896. D. 77., 121.)

»... fizetendő a belényesi takarékpénztárba« a váltónak Belényesen a belényesi takarékpénztárnál való telepitését jelenti és az ekkép telepitett váltót helyesen óvatolták, ha az intézet helyiségében az ott talált segédkönyvelőnél mutatták be fizetés végett. (C. 12/1906. K. J. 3., 433.)

Habár a váltói jog érvényesitésére vagy fentartására szolgáló cselekmények sikeresen teljesithetők magánál a telepesnél akkor is, ha ellene csőd van elrendelve, mégis — tekintve, hogy a tömeggondnoknak a csődtörvényben, jelesül a csődtörvény 3. és 100. §-aiban reáruházott jogkörnél s ebből folyó kötelességeinél fogva a közadós vagyoni viszonyairól kellő tájékozottsággal kell birnia s a 101. §-a szerint a közadós köteles a tömeggondnoknak a szükséges felvilágositásokat megadni, sőt a 91. §. szerint a közadósnak szóló levelek és küldemények rendszerint a tömeggondnoknak szolgáltatandók ki s tekintve, hogy ezekből folyóan a V. T. 99. §. 3. pontja értelmében adandó nyilatkozatra a tömeggondnok is épen ugy van hivatva, mint maga a közadós: mindezeknél fogva a telepes csődbejutása folytán a váltónak a telepes üzlethelyiségében a tömeggondnoknak történt bemutatása és az óvásnak ő vele szemben történt felvétele joghatályosnak tekintendő. Alpereseknek az óvás szabálytalanságára alapitott kifogása tehát alaptalan lévén, tekintve, hogy alperesek érdemi kifogásukat az elsőbiróság itéletében felhozott megfelelő indokoknál fogva nem bizonyitották stb. (C. 940/1897. P. T. 36., 7.)

A telepes csődbejutása esetében a váltóóvás joghatályosan vehető fel a tömeggondnoknál. (C. 1344/1900. M. D. 2., 382.)

A váltó fizetés végett, a V. T. 43. §. esetében foglalt eset kivételével, joghatályosan csak az elfogadónak mutattatható be és ellene veendő fel az óvás is; az a körülmény tehát, hogy az elfogadó időközben elhalt, nem szolgálhat alapul arra, hogy a váltóóvás a kibocsátó ellen vétessék fel, mert ily esetben is az óvatoló személy az elhalt elfogadó lakásán, illetve ennek örökösei ellen köteles a váltót fizetés végett bemutatni és fizetés hiánya miatt megóvatolni. (C. 552/1896. M. D. 2., 382. G. D. 5., 412.)

Az óvást az intézvényezett ellen és nem az elfogadó ellen kell felvenni. (C. 1397/1901. M D 2, 381. G. D. 5., 400.)

»Fizetendő dr. Fr. A. urnál Debreczenben« szavakkal már eleve határozottan meg lévén jelölve az a személy, akinél és a helyiség, ahol a váltónak kifizetését az intézvényezett az elfogadás alkalmával igérte, a fizetés végetti bemutatás csakis a megjelölt személynél, illetőleg ennek lakásán volt eszközlendő és igy alaptalan az a kifogás, hogy az óvatoló személy a bemutatás végett még magát az elfogadót is külön felkeresni tartozott volna. (C. 190/1896.) M. D. 2., 383.)

Ha a váltóban az intézvényezett — elfogadó önmaga helyett a saját lakhelyéül szolgáló városban a leszámitoló pénzintézetet, vagyis magától különböző harmadik személyt jelölt meg fizető személyül, illetve ennek helyiségét fizetési helyiség gyanánt, akkor ezen nem telepitett váltó joghatályosan mutattatott be fizetés végett a pénzintézetnek, mint fizető személynek és igy a váltókötelezettek elleni jogok fentartása czéljából joghatályosan vétetett fel az óvás a pénzintézet ellen. Ily esetben tehát a váltó fizetés végett nem az elfogadónak, hanem az ugyanazon helységben lakó pénzintézetnek mutatandó be óvás felvétele czéljából. (C. 212/1904. K. J. 2., 31. C. 166/1899., C. 1335/1896., C. 307/1901., C. 342/1899., M. D. 2., 383.)

A váltón megnevezett fizető személy nem megbizottja az elfogadónak, hanem az, akinél vagy aki által az elfogadó a fizetést teljesiteni kivánja, az óvás tehát mindkettő ellen joghatályosan felvehető. (C. 29/1901., 880/1896., 166/1899.)

Nem feltétlenül szükséges, hogy annak kifejezése, miként az óvatolt személy a váltóban kijelölt helyen fel nem volt található, elég, ha az óvásból közvetve is előtünik (pl. az óvatolt helyett az ő jelenlévő, bár őt nem képviselő alkalmazottja jelenti ki, hogy nem fizet). (C. 501/1890. D. 55. 46.)

(A 3-ik ponthoz.)

A Halmi bank- és népbanknál fizetendő váltó telepitve lévén, az óvás a telepes ellen felveendő; az ahhoz intézendő felhivásban pedig bennfoglalva kell lenni ugyan a váltó tényleges bemutatásának megtörténte, de az a kérdés: »vajjon a váltóra fedezet érkezett-e és kitől — pótolja a fizetés végetti bemutatást, mert az, hogy a V. T. 99. §-ában meghatározott óvás kellékei fenforognak-e,

concludens tényekből is megállapithatók; az a válasz pedig: »hogy a váltót felperes kifizette« azt is igazolja, hogy a fedezet az egyenes váltókötelezettől nem érkezett. (C. 368/1896. P. T. 33., 181.)

Oly óvás, melyben a fizetés végetti bemutatás, tévedésből elfogadás végett történtnek van kitüntetve, érvényesnek tekintendő, ha annak tartalmából egyébként megállapitható, hogy ez csak tollhiba. (C. 467/1893. M. D. 2., 373. G. D. 5., 395.)

A V. T. 99. §-ának 3. pontja szerint azt a körülményt, hogy az óvatoló személy a fizetés végetti bemutatás czéljából keresett elfogadót nem találta: magának az óváslevélnek kell igazolnia, mert csak az óváslevélnek ez a tartalma szolgál bizonyitékul arra, hogy a váltóbirtokos a fizetés végetti bemutatás körül előirt kötelességének megfelelt, ha az óváslevél nem tanusitja azt, hogy az óvatoló kir. közjegyző kutatta volna a váltóelfogadónak a lakását, illetve üzlethelyiségét, még kevésbbé azt, hogy ezt meg nem találta s hogy annak holléte iránt a rendőrhatóságnál is tudakozódott volna, az óváslevélnek az a hiánya a fizetés végetti bemutatásnak hiányára vall és igy a visszkereseti jog fentartásához megkivánt cselekményeknek megtörténte bizonyitva nincs. (C. 958/1900. M. D. 2., 381. G. D. 5., 421.)

Az óvásfelvételi cselekmény befejezést nyert az által, hogy óvatoló kir. közjegyző az óvásfelvételre rendelt törvényes időben a fizetésre kijelölt helyen — a pénzintézetnél — a váltónak fizetés végett való bemutatása miatt megjelent s ott az elfogadót kereste, de sem az elfogadót, sem az intézet tisztviselőit nem találván, ezt a körülményt az óváslevélben megállapitotta; az a lényegtelen körülmény tehát, hogy a kir. közjegyző ezenfelül a váltót az intézet üzlethelyiségében talált hivatalszolgának fizetés végett bemutatta, az óvás érvényére nézve semmi jelentőséggel nem bir. (C. 1501/1904. D. 97.)

(Az 5-ik ponthoz.)

Ha az óvásból nem is tünik ki kifejezetten, hogy a váltó az elfogadónak mely helyen lett bemutatva, de minthogy az óváslevél keltében a hely is ki van téve és ez az, ahol a bemutatásnak történni kell, az erre alapitott kifogás nem vehető figyelembe. (C. 1408. 1891. Ú. L. 92.)

Az óvás felvételének napjául az óvás szövegében megjelölt nap fogadandó el, nem pedig az óvatoló személy aláirása előtti nap, ha a kettő közt eltérés van. (C. 683/1890. D. 58., 268.)

Az óvásfelvétel órájának és annak kitétele, hogy az óvást személyesen vette fel, a V. T. 99. §-a szerint a váltóóvás lényeges kellékét nem képezi. (C. 1335/1900. D. 88., 84. C. 23/1889. D. 51., 103.)

(A 6-ik ponthoz.)

A pecsét hiánya az óvás érvénytelenségét nem vonja maga után. (C. 492/1894. P. T. 28., 24.)

100. §. Ha ugyanazon váltójogi kötelezettség teljesitése több személytől követelendő, a többszörös felszólitások egy óvási oklevélbe foglalhatók.

101. §. Az óvatoló személyek kötelesek az óvást a váltóbirtokosnak vagy meghatalmazottjának eredetben haladéktalanul kiadni.

Egyuttal a felvett óvásokat egész kiterjedésben egy evégre vezetendő, laponként folyószámmal ellátott és hitelesitett jegyzőkönyvbe napról napra idő- és sorrendben bevezetni és az érdekelt feleknek vagy ezek jogutódainak a költségek megtéritése mellett akár egyszerü, akár hiteles másolatban bármikor kiadni tartoznak.

Arra, hogy a váltótörvény 101. §. első bekezdése értelmében felperesnek eredetben az óvás ki nem adatott, döntő suly nem helyezhető, mert ahhoz, hogy az óvás eredetben a félnek ki nem adatik, a törvény semmiféle jogkövetkezményt nem füz; a fél részére kiadandó eredeti kiadmányának hiánya tehát magának az óvásfelvétel tényének érvényességét nem érinti. (C. 635/1897. M. D. 2., 386. G. D. 5., 393.)

35392. szám.
1878.

Igazs. min. rendelet

Több kir. járásbiróság részéről tétetett kérdés arra nézve, hogy a kir. közjegyzők helyett teljesitett néváláirás hitelesitéseért és váltóóvásokért minő bélyegilletékek és dijak szedendők.

A pénzügyi kir. minister urral egyetértőleg tudomás, illetve miheztartás végett értesitem elnök, járásbiró urat, hogy az emlitett tanusitványokért az 1875. évi 38.411. sz. a. kelt pénzügyministeri rendelet (R. Tára 120. sz.) 8. és 9. pontjában meghatározott bélyeg-

illetékek és azokon felül az 1874. évi 4186. sz. a. kelt igazságügyministeri rendelet (R. Tára 183. sz.) 10. §-ának l) és n) pontjaiban emlitett dijak, és pedig az első aláirás hitelesitéseért 50, a továbbiakért 25, és a jegyzőkönyv felvételeért külön 25 kr., esetleg e dij féle, illetve a váltóóvás felvételeért 2 frt 10 kr. szedendők.

Ugyancsak az idézett rendeletekben meghatározott illeték és dij szedendő azon váltóóvásokért is, melyek az 1876 : XXIV. t.-czikk 98. szakaszának intézkedése alapján alkalmazott birák vagy járásbirósági hivatalnokok által teljesittetnek, amelyeknek székhelye nem kir. közjegyzői székhely.

A bélyegilleték bélyegjegyekben rovatik le, a dijak pedig készpénzben szedetnek be, s hivatali elődömnek 1876. évi január 14-én 1082. sz. a. kelt rendelete (R. Tára 4. sz.) értelmében a kir. adóhivatalba szállitandók be.

4342. szám.
1879. ápr. 8-án.

Igazs. min. rendelet

a kir. közjegyzők, birák és birósági hivatalnokok által felvett váltóóvásokról vezetendő jegyzőkönyvek hitelesitése tárgyában.

Az 1874 : XXXV. t.-cz. 156. §-ának c) pontja és az 1876 : XXVII. t.-cz. 101. §-a értelmében, a kir. közjegyzők, illetve az 1876 : XXVII. t.-cz. 98. §-ában felsorolt kir. birák és birósági hivatalnokok a felvett váltóóvásokról hitelesitett óvási könyvet (jegyzőkönyvet) tartoznak vezetni.

Minthogy a váltóeljárás szabályozása tárgyában 1876. évi november hó 30-án kelt igazságügyministeri rendelet 5. §-ának utolsó bekezdése csakis a váltójegyzők óváskönyveinek hitelesitéséről rendelkezik: kételyek elkerülése s egyöntetü eljárás céljából, a váltó-óvási könyvek (jegyzőkönyvek) hitelesitésére nézve a következőket rendelem:

1. A kir. közjegyzők, a budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek kerületeiben székhelylyel birók, a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszékhez, a többiek azon kir. törvényszékhez tartoznak hitelesités végett az óvási könyveket bemutatni, a melynek kerületében az illető kir. közjegyző székhelye van.

2. Az illető kir. törvényszékek elnökei, a jelen rendelet vétele után, kötelesek intézkedni, hogy a vezetésük alatt levő kir. törvényszékek kerületeiben fennálló kir. járásbiróságok törvényszékileg hitelesitett óvási jegyzőkönyvekkel ellátassanak.

XIX. A bemutatás és egyéb váltócselekmények helye és ideje.

102. §. Az elfogadás vagy fizetés végetti bemutatás, az óvás, valamint általában azon cselekvények, melyek a jelen törvény szerint a váltói jogok érvényesitése vagy fentartása végett valamely személynél teljesitendők, ez utóbbinak üzleti helyiségeiben, ilyenek hiányában pedig annak lakásán és pedig délelőtt 9—12 óra közt, délután pedig 2—5 óra közt eszközlendők. Az ily cselekvények más helyen, például a tőzsdén, csak az érdekeltek beleegyezésével történhetnek.

Az, hogy az üzleti helyiség vagy a lakás kipuhatolható nem volt, igazoltnak csak akkor tekintetik, ha az óvatoló személy e részbeni tudakozódása a helybeli rendőri hivatalnál, illetőleg a községi előljáróságnál siker nélkül maradt s e körülmény az óvásban kiemeltetik.

Ha a váltón két fizetési hely van kijelölve, a váltótörvény 3. §. 7. pontjához képest fizetési helynek az első tekintetik. Ennélfogva a második helyen eszközölt fizetés végetti bemutatás és ennek alapján felvett óvás a visszkereseti jog fenntartására alkalmas cselekménynek a V. T. 102. §-a alapján nem tekinthető. (C. 1038/1884. P. T. 10., 9.)

A külföldön tartózkodó elfogadó ellen hatályosan vehető fel az óvás itthon tartott rendes lakásán. (C. 597/1899. M. D. 2. 395. G. D. 5., 419.)

»A fizetendő a kir. közjegyzőnél Kisujszálláson« telephelylyel ellátott váltót hatályosan óvatolhatta maga a telepes közjegyző magánál és saját maga ellenében. (C. 1093. 1896. M. D. 2., 372. G. D. 5, 163.)

A váltón tényleg más helyen lakó személy lévén telepesként megnevezve, ha a váltón ennek tényleges lakhelye fizetési helyként kijelölve nincs, a fizetés végetti bemutatás az elfogadó lakhelyén eszközlendő. (C. 367/1902. M. D. 2., 109.)

Szabálytalan és a visszkereseti jog fenntartására alkalmatlan az óvás, ha az óvatoló személy a helyett, hogy a telepitett váltót a telepesnél bemutatná, ennek üzleti helyiségében az elfogadót kereste, hogy a bemutatást nála eszközölje. (C. 624/1885. P. T. 10., 11.)

Ha a váltóban a telepes személye mellett nincs a fizetési hely kitéve, akkor az óvás szabályszerüen csak az intézvényezett lakhelyén veendő fel, még abban az esetben

is, ha a telepes üzleti telepe és lakhelye más községben van. (C. 106/1904. K. J. 2., 30.)

A V. T. a váltó birtokosának nem teszi kötelességévé, hogy a váltóelfogadónak előtte esetleg tudva levő, de a váltóból ki nem tünő lakását az óvatoló személylyel közölje, vagy annak kiderítése végett maga is kutatást végezzen vagy végeztessen. (C. 464/1901. M. D. 2., 394. G. D. 5., 423.)

A szélóvás szabályosságára az, hogy a váltóbirtokos ismerte-e az elfogadónak váltóból ki nem tünő lakását és polgári állását és hogy ezek iránt az óvatoló személy, a váltóbirtokos vagy megbizottjánál sikeresen tudakozódhatott volna-e, közömbös. A V. T. 102. §-sa szerint az óvatoló személynek az a feladata, hogy az óvatolandónak lakását pusztán a váltóból kivehető adatok alapján puhatolja. (B. T. 4047/1901.)

A V. T. 102. §-ában emlitett üzlethelyiség alatt nyilván azon helyiséget lehet és kell érteni, hol az illetőnek az üzletek lebonyolításának szükséges segédeszközei, milyenek a kereskedői könyvek, levelezés, pénztár stb. vannak elhelyezve, de az üzlethelyiség alatt nem érthető az illető iparosnak műhelye, vagy korcsma- vagy egyéb helyisége akkor, ha üzleti irodáját másutt tartja, vagy ha ilyent egyáltalán nem is tart. (C. 909/1901. D. 90., 219.)

Óvás, mely nem a telepes (felperes) lakhelyén, hanem a telepes — felperes által személyesen felkeresett kir. közjegyző — székhelyén vétetett ki, szabálytalan. (C. 1191. 1886. D. 55., 357.)

A csődbe jutott telepes ellen felvett óvás szabályszerü. (C. 940/1897. C. 971/1897. P. T. 36., 7. és 8. C. 361/1891. M. D. 2., 389. G. D. 5., 157.)

Érvényes a bemutatási és óvási cselekmény akkor is, ha az a vagyonbukott tömeggondnokánál teljesittetik. (C. 922/1884. P. T. 11., 99. C. 815/1888. P. T. 17., 142.; C. 99/1899. D. 82., 203. Állandó gyakorlat.)

A telepitett váltó az elfogadónak a telep helyén lévén fizetés végett bemutatandó, az erről, habár az elfogadó beleegyezésével, más helyütt felvett óvás joghatálylyal nem bir. (C. 951/1896. M. D. 2., 383. G. D. 5. 165.)

Az óvás mindenkor a fizetés helyén veendő fel, amely szabály alól az érdekeltek beleegyezésével sincsen eltérésnek helye. — A váltótörvény 102. §-a nem a fizetési helyről, hanem arról intézkedik, hogy a fizetés mily helyiségben teljesitendő, és azt engedi meg, hogy az érdekeltek beleegyezésével az óvás nem csupán az intézvényezett, illetve telepes üzleti helyiségében avagy lakásán vehető fel, hanem más helyiségben is. (C. 951/1886. D. 44., 74.)

A váltó elfogadójának áll kötelességében gondoskodni arról, hogy abban a helyiségben, ahol a fizetést igéri, óvás felvételére nyitva álló határidő alatt, feltalálható legyen és e czélból ottan olyan egyénnél jelentkezzék, aki az óvatoló személyt ottlétéről értesitheti. (C. 460/1898. M. D. 2., 387. G. D. 5., 416.)

Az óvás cselekvénye már be van fejezve az által, hogy az óvatoló személy az üzleti órákban a telepes üzleti helyiségénél megjelent és azt zárva találta; felesleges a telepest másutt is keresni és ott a váltót bemutatni, más mint a kijelölt helyen az óvásfelvétel csak bejegyzéssel eszközölhető, erre nézve azonban csakis az óvatolt személy beleegyezése szükséges. (C. 1276/1891. D. 62., 210.)

A kereseti váltó az elfogadónál volt fizetendő, kinek neve mellett az intézvényben előforduló Budapest, Honvéd-utcza 4. nemcsak az elfogadónak lakhelyét (Budapest), hanem azon helyiséget is megjelöli, ahol a a váltónak fizetése az elfogadás alkalmával igértetett, — a fizetés végett bemutatás tehát csakis ezen helyiségben volt eszközlendő. (C. 225/1901. M. D. 2., 291. G. D. 5., 397.)

Az óvatoló személy a telepest csak a váltóban kitett lakásán köteles felkeresni, a becsatolt óváslevélben az óvást felvevő kir. közjegyző saját felelőssége mellett megállapitotta, hogy a telepes S. S. a váltón kitüntetett telephelyen, Budapesten, VII. ker., Akáczfa-utcza 62. sz. alatti házban sem lakással, sem üzleti helyiséggel nem bir, s igy a V. T. 102. §. 2. pontjában előirt kötelezettségének eleget tévén, alperesnek ez irányban felhozott kifogása sem bir alappal, stb. (C. 1335/1900. D. 88., 87.)

A valamely megnevezett személynél Budapesten utcza- és házszám szerint megjelölt lakásán telepitett váltó lejáratkor fizetés végett ennek az egyénnek mutatandó be s e szerint hatálytalan az óvás, ha abban csak az bizonyittatik, hogy a megjelölt házban az óvás idejében ily nevü czég nem létezett, mert nem a czéget, hanem a fizikai egyént kellett volna keresni és ha üzlete nincs, lakásán kellett volna az óvást felvenni. (C. 227/1898. M. D. 2., 390. G. D. 5., 420.)

Nem szabálytalan a váltóóvás, ha a bemutatás a fizetés helyéül, abban kijelölt meghatározott számu házban — egy szerkesztőségben, melynek az elfogadó tagja, kiséreltetett meg bemutattatni, ha abban a házban elfogadónak lakása nem volt. (B. T. 961. 1900.)

A telepesnek a váltón meg lévén jelölve a lakása, utcza és házszám szerint, a fizetés végetti bemutatás helyesen lett megkisérelve a megjelölt helyen és az óvás helyesen van felvéve akkor is, ha a telepes az illető

helyen fel nem találtatván, ujabb lakása iránt a rendőrségnél nem tudakozódott. (C. 1031/1895. P. T. 34., 147. C. 850/1896. és 1242/1892. D. 65., 99.)

Ha a váltón az elfogadó lakása közelebbről nincs is kitüntetve, az a váltóbirtokost a V. T. 102. §-ban körülirt módon való bemutatás megkisérlésének kötelezettsége alól fel nem menti. (C. 423/1902.)

Az óvásnál az üzleti órák betartása annak részére szóló kedvezmény, aki ellen az óvás felvétetett. (C. 612/1892. 3. Gr.)

Az a körülmény, hogy az óvás a fizetési napon déli 12 óra után, azonban délutáni 2 óra előtt vétetett ki, az óvás érvényességére befolyással nem lehet, mert a váltói jogok érvényesitésére vagy fentartására szolgáló cselekmények teljesitésére megszabott határidőnek a váltótörvény 103. §-ban órák szerinti kijelölése főleg azon fél részére szolgáló kedvezménynek tekintendő, kinél a kérdéses váltócselekmény teljesitendő, ki megkivánhatja ezen óráknak betartását s ki ezen órákon kivül joghatályos nyilatkozatot vagy cselekményt tenni nem köteles; ha azonban a kötelezett fél ezen időbeli kedvezménynyel nem él s a törvény szabta határnapokon belül váltójogi nyilatkozatot vagy cselekményt nem teljesit, az erről felvett tanusitvány, jelen esetben a fizetésnek a telepesnél megtagadásáról szóló *B)* alatti óvás törvényszerüleg felvettnek és joghatályosnak fogadandó el. (C. 432/1891. D. 59., 224. C. 612/1894. J. 94., 49. C. 1132/98. D. 82., 22.)

A V. T. 102. §-ában foglalt időhatárbani korlátozás nem érvényességi kellék és csak annak javára szolgál, ki ellen a váltócselekmény teljesitendő; tehát a 41. §-ban meghatározott időn belül délutáni 5 órán tul felvett óvás is hatályos, ha annak az óvatolt személy nemcsak ellen nem mondott, hanem nyilatkozott is, mert beleegyezett ezáltal. (C. 14/1898. C. 432/1891. D. 59., 224. C. 612. 1894. J. 94., 49. C. 1132/1898. D. 82., 22.)

A V. T. 102. §-a értelmében az óvás szabályszerü, ha az óvatoltató közjegyző a rendőri hivatalnál sikertelenül tudakolta meg az elfogadó lakását s e részben nem tesz különbséget az, hogy a rendőri hivatalban senkit sem találván, a tudakozódást meg sem kisérelhette. (C. 673/1900. M. D. 2., 393. G. D. 5., 422.)

Ha az óvatoló közjegyző a váltón kitüntetett telephelyen a város rendőrkapitányi hivatalában megjelent, ott az intézvényezettet nem találta és az utána való tudakozódására a rendőralkapitány kijelentette, hogy az intézvényezett fizetés teljesitése végett nem jelentkezett és a váltóra fedezet nem érkezett, az óvás szabályszerünek tekintendő. (C. 452/1906. Ju. 5., 235. K. J. 3., 284.)

A V. T. 102. §-ának megfelelően vétetett fel az óvás akkor is, ha a közjegyző a községi városházán a jegyzőnek mutatta be a váltót, akitől azt a választ kapta, hogy az intézvényezett más községben lakik. (C. 1371/1900. M. D. 2., 392. G. D. 5., 421.)

Óvás kereskedő ellen első sorban annak üzleti helyiségében veendő fel; miért is az, hogy ilyen a rendőrségnél vagy elöljáróságnál történt tudakozódás daczára sem volt kipuhatolható, az óvásba felveendő, mint annak oly lényeges kelléke, melynek kifogásolt hiánya az óvást érvényteleniti. (C. 319/1893. J. T. K. 1894.)

Szabálytalan az óvás, ha a közjegyző az óváslevélben nem veszi fel, hogy kitől nyerte azt a tudomást, hogy az óvatolandó személy a váltóban kitett lakásból elköltözött. (C. 1031/1896. M. D. 2., 390.)

Habár a nem telepitett váltó rendszerint a váltóban megjelölt fizetési helyiségben mutatandó be az elfogadónak fizetés végett és az annak hiánya miatti óvás is a fizetési helyiségben veendő fel, mégis abban az esetben, ha az elfogadó az ő lakásán történt bemutatás ellen nem tiltakozott, a bemutatás és az erről felvett óvás a váltó, illetőleg visszkereset fentartására alkalmas. (C. 3641/1901. D. 89., 83.)

Az intézvényezettnek nem lakásán, hanem rendes nappali tartózkodási helyén felvett szélóvás hatályosnak fogadtatott el. (C. 1532/1904. K. J. 2., 468.)

Az olyan óvás is szabályszerü, amelyet az óvatoló közjegyző a váltóbirtokos telepesnek a váltón megjelölt lakásán szélóvás gyanánt vett fel, annak daczára, hogy tudta, miszerint a telepes a váltóban megjelölt helyiségből már elköltözött. (C. 1689/1903. K. J. 1., 144. D. 95., 428.)

Az a körülmény, hogy a váltótulajdonos, aki egyuttal telepes, maga jött el az óvatoló közjegyzőhöz és az óvás ennek folytán nem a telepes lakásán vétetett fel — nem érvényteleniti az óvást; ha azonban a közjegyző fizetési felhivása az óvás tartalmában nem foglaltatik, és a fizetés megtagadását nem a telepes, hanem ennek meghatalmazott ügyvéde jelentette ki, ez oly lényeges hiány, mely miatt az óvás érvénytelen. (C. 840/1891. J. 1891.)

A nem telepitett váltóban megnevezett fizetési személynél mutatandó ugyan be rendszerint a váltó fizetés végett és ennél veendő fel az annak hiánya miatti óvás is, de ha az elfogadó az ő lakásán történt bemutatás ellen nem tiltakozott, a bemutatás és az erről felvett óvás a váltó, illetve visszkereset fenntartására alkalmas, mert a fizetési helyiség az óvásnak nem érvényességi kelléke és ettől a felek kölcsönös beleegyezéssel eltérhetnek. (C. 364/1901. D. 89., 83.)

A váltóóvás érvényességén nem változtat az, hogy az óvás nem az óvatolt személy lakásán, hanem ennek hivatali helyiségében vétetett fel és a jelen volt óvatolt személy nyilatkozott is, mert a jelen volt óvatolt ez ellen kifogást az eljárás során nem emelvén, utóbb e miatt az óvás érvényét többé nem támadhatja. (C. 260/1892. J. T. K. 1892.) De ha kifogás emeltetett, érvénytelen az óvás. (C. 62/1885. P. T. 10., 141.)

Ha a váltónak fizetés végetti bemutatása és az óvás felvétele elfogadónak nem magánlakásán, hanem hivatalában történik és az elfogadó ez alkalommal a hivatalban nem találtatott, az óvás visszkereset megállapitására nem alkalmas. (B. T. 4730/1883. Ü. L. 84. 18.)

A váltótörvény 102. §-ának az az intézkedése, hogy az óvatolás annak, kinél az óvás felveendő, üzleti helyiségén vagy lakásán kivül fekvő más helyen csak az érdekeltek beleegyezésével eszközölhető, a dolog természeténél fogva nem nyerhet olyan értelmezést, hogy az »érdekeltek« kifejezés által valamennyi váltókötelezett volna értendő, hanem elegendő az óvatolásban résztvevő személyeknek, t. i. az óvatoltató váltóbirtokosnak s annak beleegyezése, kinél az óvatolás teljesitendő. (C. 1276/1891. D. 62., 210. *Azonos:* 612/1899. és 365/1901. alatt csatolt óvás 1893. október 29. napján vasárnapon vétetett fel, a V. T. 103. §-ának második bekezdésében foglalt tiltó rendelkezés ellenére pedig a vasárnapon felvett óvás váltói jogok fentartására érvényes cselekménynek nem tekinthető: ennélfogva alpereseknek az óvás érvénytelenségére vonatkozó kifogását alaposnak kellett elfogadni és felperest váltókereseti, illetve visszkereseti jogának ebből az okból való elenyészte miatt keresetével mindkét alperes irányában elutasitani kellett. (C. 880/1891, D. 61., 146. C. 1126/1895. Ü. L. 96. 41.)

103. §. Ha a váltó lejárata vasárnapra vagy Gergely-naptár szerinti valamely közönséges ünnepnapra esik, a fizetés csak a legközelebbi köznapon követelhető.

Ezen intézkedés kiterjed a váltómásodlatok és másolatok kiállitására, az elfogadás iránti nyilatkozatra, az óvás felvételére, valamint minden a váltóból folyó kötelezettség teljesitésére.

A lejárat vasárnapra esvén, a fizetés napjául a legközelebbi köznap (hétfő) tekintendő, ezért az ezen a napon (hétfőn) déli 12 óra előtt felvett óvás joghatálytalan. (C. 308/1900. M. D. 2., 396.)

Teljes ülési határozat. Az 1898 : V. t.-cz. által ápril havának nemzeti ünneppé nyilvánitott 11-ik napjára a jogcselekvényeknek e napra eső teljesitése tekintetében a vasárnapok- és közönséges ünnepnapokra, mint törvényes szünnapokra fennálló jogszabályok alkalmazandók. (C. 69. polg. sz. G. D. 5. 424.)

Szent István országos ünnepnapja a V. T. 103. §-a értelmében nem tekinthető fizetési napnak. (C. 287/1899. M. D. 2., 396. G. D. 5., 424.)

Vasárnap felvett óvás. A keresethez *E.*

A V. T. 103. §-ának intézkedése csak az ott tüzetesen felsorolt esetekre terjed ki, ezek között pedig a váltójogi elévülés lejárati idejének kiszámitása nem foglaltatik, s a törvény oly intézkedést, hogy azon esetben, ha az elévülési idő utolsó napja vasárnapra vagy ünnepre esik, az elévülés csak a legközelebbi köznapon fejeztetnék be, egyáltalán nem tartalmaz. (C. 1094/1886. P. T. C. 476/1902. Ju. 1., 126.)

XX. Hiányos aláirások.

104. §. Váltónyilatkozatok, melyek névaláirás helyett keresztvonással vagy más kézjegygyel eszközöltetnek, váltójogi hatálylyal rendszerint nem birnak.

Azoknak váltónyilatkozata, akik nevüket testi fogyatkozás miatt nem irhatják alá, érvényes, ha névaláirás helyett biróilag vagy közjegyzőileg hitelesitett kézjegygyel eszközöltetik.

A váltóra zsidó betükkel tett aláirás érvényes. (B. T. 1011/1881. D. 28., 266. D. 55., 357.)

A mástól irónnal előirt névnek utánvonalozása, vagy az aláirásnál kezöknek más által történt vezetésével eszközölt névaláirás váltóilag kötelez. (C. 1900/1894., 176/1896., 1137/1896., 660/1901. M. D. 2., 405. C. 311/1904. K. J. 2., 88.)

Ha a férj a nő megbizásából, de ugy irta alá neje nevét, hogy az aláirás alkalmával a neje is fogta a tollat, ez az aláirás sajátkezü aláirásnak lévén tekintendő, annak érvényére az 1886 : VII. t.-cz. 23. §-a nem bir befolyással. (C. 39/1897. M. D. 2., 411. és C. 847/1898., 1731/1895., 1680/1895.)

Ha a váltóbirtokos beismeri a perben azt, hogy a váltókötelezett nő nevét annak férje megbizásából irta a váltóra, azt pedig nem állitja, hogy a nő erre férjének az 1886 : VII. törvényczikknek megfelelő közjegyzői okiratban foglalt megbizást adott, akkor a nő állitólagos váltói kötelezettsége nem lévén joghatályos: keresetével elutasitandó. (C. 481/1904. K. J. 2., 258.)

Nem tekinthető kézjegynek, hanem a váltói kötelezettség vállalására való megbízásnak tekintendő az, hogy a kötelezett reá tette ugyan a kezét a tollra, de felkérte a megbizottat, hogy irja alá nevét a váltóra. (C. 803/1904. K. J. 1., 143.)

A váltóra vezetett néválaírás előtti keresztjegy magában véve nem minősiti azt a V. T. 104. §-a szerinti hiányos aláirássá, amennyiben bizonyittatott, hogy a váltókötelezett néválaírása megbizásából iratott a váltóra. (C. 430/1980. D. 86., 271.)

A váltókötelezett neve mellett előforduló kézjegy az aláirást hatálytalannak tünteti fel, ha csak felperes nem állitja, hogy a kézjegy nem a kötelezettől, hanem attól a személytől ered, aki megbizásból irta a váltóra a kötelezett nevét. (C. 676/1902. M. D. 2., 402.)

A kötelezettnek a váltón levő néválaírása mellett tett saját keresztvonása folytán ki lévén zárva a váltónak megbizásából történt aláirása, az ilyen aláirásból váltókötelezettség nem származik. (C. 374/1901. M. D. 2., 401.)

A nem a megbizott, hanem a váltókötelezett által a váltóra vezetett kézjegy kizárván a megbizási viszonyt, az ilyen aláirás érvénytelen. (C. 1485/1901., 1179/1900. M. D. 2., 401.)

Midőn az irástudatlan személy neve mellett a váltón keresztvonás van és a helyette aláiró személy mint néviró van kitüntetve, még akkor is hiányos a váltónyilatkozat, ha az aláirás meghatalmazás következtében került a váltóra. (C. 1181/1900. D. 88., 261.)

Ha a váltón az elfogadói aláirás mellett látható három keresztvonást nem az elfogadónak néválaírásával megbizott fia, hanem maga az elfogadó tette, ez a tény a meghatalmazási viszony kizárásával arra enged alapos következtetést, hogy a kézjegyet tevő elfogadó a kézjegy-tétellel akart váltói kötelezettséget vállalni, ellenben ha nevét fiával csak a keresztvonás tevőjének megjelöléseül iratta a váltóra, illetve fiát a kézjegy-tétel tanujaként kivánta alkalmazni, az ily hiányos aláirás pedig a V. T. 104. §. értelmében váltókötelezettséget nem állapit meg. (C. 524/v. 1904.)

Az, hogy a meghatalmazott az általa a váltóra teljesitett aláirás mellé feleslegből kézjegyet is tett, még nem zárja ki annak bizonyitását, hogy az aláirás meghatalmazásból teljesittetett. A néviró, ki csupán a kézjegy valódiságát van hivatva bizonyitani, nem tekinthető meghatalmazottnak, hanem csak tanunak, a névirónak a név aláirásánál határozottan kitüntetett ez a minősége tehát a meghatalmazási viszonyt kizárja. (C. 663. 1901. D. 90., 90.)

A váltóra vezetett keresztvonással szemben lehet ugyan bizonyitani azt, hogy az aláirás meghatalmazás utján eszközölt sajátkezü aláirás, de ha néviró jelentkezik a váltón, ily bizonyitás ki van zárva. (C. 1537. 1904. K. J. 2., 288.)

Ha a váltóadós kézjegyét tette a váltóra s emellett nevét egy harmadik személy meghatalmazásból is irta alá, ugy érvényes váltókötelezettség nem jő létre, mert a váltónak kézjegygyel történt ellátása azt az akaratnyilvánitást foglalja magában, hogy a váltóadós maga, nem pedig meghatalmazottja utján kivánja a váltónyilatkozatot tenni. (C. 293/1905. D. 99., 92.)

A kihallgatott tanuk azt, hogy az alperes, ki irástudatlan, megbizott volna valakit azzal, hogy nevét, mint elfogadóét a kereseti váltóra irja, nem vallották, a vallomásukkal bizonyitott az a tény pedig magában véve, hogy midőn alperes neve a kereseti váltóra iratott, alperes nevének irása közben a tanuval együtt a tollszárat fogta, az alperes nevének a váltóra az ő megbizásából történt aláirására, illetve a váltónyilatkozatra adott megbizásra nem képez bizonyitékot. (C. 14071/1900. D. 88., 264.)

Az a körülmény magában véve, hogy az irni nem tudó fél a toll szárát fogja az alatt, mig nevét egy harmadik személy a váltóra irja, még nem bizonyitja azt, hogy nevének a váltóra irására az illetőt meghatalmazta. (C. 1143/1891., 1134/1901., 184/1899., 1407. 1901. M. D. 2., 404.)

A harmadik kezében levő tollnak megfogása azon esetekben szokásos, midőn az illető fél kézjegyével lát el valamely okiratot s az irást teljesitő egyén mint puszta néviró szerepel. Azon tényből tehát, hogy alperes a más kezében volt tollat az aláiráskor megfogta, még nem lehet azt bizonyitottnak venni, hogy alperes a névirót meghatalmazta arra, hogy nevét megbizásból a váltóra irja. (C. 1054/1903. D. 94., 306.)

Irástudatlan személy kézjegygyel, még ha az birólag vagy közjegyzőileg hitelesittetett is, érvényes váltónyilatkozatot nem tehet, minthogy a V. T. 104. §-a ezt csak annak engedi meg, aki testi fogyatkozás miatt nem irhatja alá nevét, miből következik, hogy az különben irástudó legyen. (C. 953/1884. C. 167/1885. D. 40., 273.)

A kibocsátó által használt kézjegy, ha csak a váltótörvény 104. §-ának második bekezdésében körülirt kivételes eset fenn nem forog, az egész váltó érvénytelenségét vonja maga után; a forgató kézjegye pedig a forgatmány alaki igazolására sem szolgálhat. (C. 360/1883. D. 34., 186. C. 953/1884. D. 37., 249. C. 888/1884. D. 39., 271. C. 104/1892. D. 59., 262.)

A vakság oly testi fogyatkozást, mely váltónyilatkozatnak hitelesitett alakját tenné szükségessé, nem képez. (C. 670/1881. D. 29., 204. C. 609/1882. D. 31., 286. és C. 858/1898. D. 66., 183.)

A keresztjegygyel néviró által tett aláirás váltójogilag nem kötelez akkor sem, ha a váltóadós emiatt kifogást nem emelt. (C. 748/1899., 863/1899. M. D. 2., 402.)

A kézjegygyel ellátott aláirás hatálytalan lévén, a tárgyalásra idézett alperes meg nem jelenése daczára sem marasztalható el az ilyen váltó alapján. (C. 77/1903. M. D. 2., 403. és C. 77/1903. Ju. 1., 325.)

105. §. Ki valamely váltónyilatkozatot mint másnak meghatalmazottja ir alá, anélkül hogy erre felhatalmazva lenne, személyesen és azon minőségben felelős, melyben az állitólagos meghatalmazó felhatalmazás esetében felelős lett volna.

Hasonló módon és személyesen felelősek azon gyámok és egyéb képviselők is, kik jogosultságuk túllépésével irnak alá váltónyilatkozatot.

A váltótörvény sem általában nem tiltja azt, hogy valamely váltónyilatkozat megbizott által vezettethessék a váltóra, sem az iránt nem tartalmaz korlátozó intézkedést, hogy az aláirásra megbizott a váltó alapján jogositott fél ne lehetne. (C. 1106. 1896. M. D. 2., 408. és C. 1631/1889. J. Sz. 5., 818.)

Az a körülmény, hogy alperes, mint kötelező szerződő fél, felperest mint jogositott felet és nem egy harmadik személyt bizott meg a közöttük keletkezett váltószerződés alkalmával nevének a váltóra leendő irásával, alperes váltójogi kötelezettségén mit sem változtat. (C. 1631/1890. J. Sz. 5., 818. M. 542.)

Annak jogi köre, aki megbizást nyert arra, hogy másnak a nevét a váltóra aláirja, nem terjed ki arra is, hogy a váltó tartalmát annak tetszése szerint meghatározhassa. Az alperes neve aláirására adott megbizással tehát alperesnek a fia L. D. nem nyert jogot arra, hogy a váltót, melyre alperesnek a nevét aláirta, telepithesse is, avagy a telepitést mással megállapithassa. (C. 221/1898. *Ellenk.:* D. 80., 32.)

A váltótörvény 105. §-ának rendelkezése a czégvezetőkre és a közkereseti társaság tagjaira is vonatkozik. (C. 228/1892. M. D. 2., 414.)

Érvényes a meghatalmazottnak a váltón tett váltónyilatkozata akkor is, ha a meghatalmazott csupán meghatalmazója nevét irta és a maga meghatalmazott minőségét a váltón ki nem tüntette. (C. 616/1890. D. 56., 51.)

A V. T. nem tartalmaz oly intézkedést, mely szerint a meghatalmazott által történt aláirásnak hatálya attól feltételeztetnék, hogy a meghatalmazási viszony s a meghatalmazott neve is a váltóra vezetendő volna. (C. 652/1886. D. 44., 247. Ü. L. 22., 52.)

Ha valamely erkölcsi testület (egyházközség) képviselői váltókötelezettséget saját nevük alatt, annak kitüntetése nélkül vállaltak, hogy ők mint ezen testület képviselői kötelezik magukat, akkor a testület abban az esetben sem marasztalható, ha a váltón kivül bizonyittatik, hogy az aláirók az egyházközség által váltókötelezettség vállalására fel voltak hatalmazva. (C. 793/1897. M. D. 2., 410. G. D. 5., 437.)

A zárgondnoki minőségben vállalt váltókötelezettség nem kötelezi a zárgondnokság alatt állót, mert a zárgondnoknak jogköre törvénynél fogva váltókötelezettségek vállalására ki nem terjed. (C. 1151/1901. M. D. 2., 409.)

A V. T. 105. §-ának 2. tétele szerint azon gyámok, kik jogosultságuk tullépésével irnak alá váltónyilatkozatokat, személyesen felelősek. Alperes önmaga sem állitja, hogy őt, mint T. László gyámját, a gyámhatóság az 1877 : XX. t.-cz. 113. §-ának 14. tétele értelmében váltói kötelezettség elvállalására feljogositotta: már pedig ennek hiányában, bár az *A.* alatti váltót gyámi minőségben irta alá, személyesen felelős s igy a gyámi aláirásból meritett kifogását mellőzni kellett. (C. 1160/1889. D. 54., 211.)

A gyámi minőségben a váltót a gyámhatóság felhatalmazása nélkül aláiró gyám, saját személyében sem felelős a V. T. 105. §-a alapján abban az esetben, ha a váltóbirtokos tudomással birt e meghatalmazás hiányáról s a későbbi jóváhagyás reményében vette át a váltót, mert igy csak feltételes kötelezettség származott; ily esetben csakis gazdagodási keresetnek lehet tehát helye. (C. 1027/1895. Jtk. 1896.)

Szinlelt megbizott, aki a váltót más helyett aláirta, váltói uton csak akkor marasztalható, ha a váltónyilatkozatot a meghatalmazási viszony kitüntetése mellett, saját nevével is aláirta. (C. 662/1886. D. 44., 247. C. 43/1900. D. 85., 213.)

Magából a váltóból kell kitünnie annak, hogy az elfogadó a saját nevében eszközölt elfogadmányával mást akar váltóilag kötelezni és csak akkor, ha ez a váltó tartalmából megállapitható, lehet helye annak, hogy az elfogadó a váltóbirtokossal szemben bizonyithassa, hogy az ő, t. i. a váltóelfogadó, jogköre vagy a törvény, vagy pedig a nyert megbizás alapján kiterjed arra, hogy a váltón megnevezett megbizót vagy képviselt felet, kiknek nevében kötelezettséget vállalt, váltóilag lekötelezheti, minek bizonyitása esetében aztán a váltóbirtokos a váltó alapján igényével a meghatalmazó, illetőleg kép-

viselt fél ellen léphet fel. (C. 1013/1902. D. 90., 205.)

Az a kifogás, hogy az intézvényezettel azonos nevü egyén ennek megbizásából fogadta el a váltót, csak ugy vehető figyelembe, ha a megbizási viszony magából a váltóból tünik ki. (C. 1278/1899. M. D. 12., 409.)

A V. T. 105. §-a esetében azt, hogy a váltót aláirt megbizott felhatalmazva volt az aláirásra, ő tartozik bizonyitani, a vagyonkezelésre adott általános meghatalmazás még nem foglalja magában a váltói kötelezésre szükséges megbizást is. (C. 858/1898. M. D. 2., 407. G. D. 5., 437. J. 18., 2.)

Az olyan meghatalmazás, mely bármely feltételü kölcsönnek a meghatalmazó nevében leendő felvételére jogositja fel a meghatalmazottat, magában foglalja a váltói kötelezettség elvállalására vonatkozó megbizást is; ha azonban a meghatalmazó szerint a kölcsön csak bizonyos ingatlanra veendő fel, a marasztalás csupán erre az ingatlanra vezetendő végrehajtás terhe alatt mondandó ki. (C. 1520/1891. Ü. L. 1892.)

A váltó aláirására nézve a meghatalmazást még nem bizonyitja az, hogy a váltókötelezett jelen volt nevének más által történt aláirásakor, arra különös meghatalmazás szükséges. (C. 1359/1893. Ü. L. 1894.)

A kereseti váltóval prolongált alapváltó aláirására adott meghatalmazás nem foglalja magában a megbizást a kereseti ujitott váltó aláirására is. (C. 1342/1896. M. D. 2., 409. G. D. 5., 439.)

Abból a bizonyitott körülményből, hogy a váltókötelezett valakit megbizott több váltónak aláirására, nem vonható okszerü következtetés arra, hogy e megbizás a kereseti váltóra is kiterjedt. (C. 17/1901. M. D. 2., 407.)

A nő megbizásából a férj által a váltóra tett váltónyilatkozat a megbizó nőre csak akkor kötelező, ha férjének ez iránt közjegyzői okiratba foglalt megbizása volt, amit váltóbirtokosnak kell állitani. (C. 764/1901. M. D. 2., 410. és C. 508/1899.)

A férj megbizásából a feleség által a váltóra irt nyilatkozat csak ugy kötelezi a férjét, ha neje közjegyzői megbizással birt az aláirásra, a mely körülmény nemcsak a kötelezett ebbeli kifogása folytán, hanem hivatalból is észlelendő. (C. 709/1898. M. D. 2., 411. G. D. 5., 434.)

A férj mint nejének üzletvezetője sem vállalhat közjegyzői okiratba foglalt megbizás nélkül érvényes váltói kötelezettséget. (C. 486/1899. M. D. 2., 411. G. D. 5., 435.)

A nem létező czég neve alatt vállalt váltói kötelezettség azt, aki a váltót alá nem irta, még akkor sem kötelezi, ha ő az aláirásra megbizást adott, téljes névaláirása azonban a váltón nem foglaltatik. (C. 675/1900. M. D. 2., 69.)

A társas czég által vállalt váltókötelezettségnek abban az alakban nem kell ugyan történni, amilyen az érvényes czégjegyzéshez megkivántatik; de csak ugy kötelez, ha valamennyi czégjegyzésre kötelezett irta alá, vagy legalább valamennyinek megbizásából iratott a váltóra. (C. 1737/1895. Jtk. 1895.)

(L. még a 92. §. 30. pontnál.)

Ha két váltókötelezett közös név alatt folytatta a gazdaságot, ha czégük be nem jegyeztetett és kereskedelmi ügyletekkel nem foglalkoztak — nem minősiti egyesülésüket oly közkereseti társasággá, melynek folytán az egyiknek váltói kötelezettsége a K. T. 88. §-a értelmében a másikát terhelné, hacsak nem bizonyittatik, hogy erre felhatalmaztatott. (C. 72/1896. M. D. 2., 7.)

XXI. A zálog- és visszatartás-jog.

1. A zálogjog.

106. §. A váltóbirtokos magát azon tárgyakból, melyekre magánuton zálogjogot nyert, ha az adós kötelezettségének kellő időben eleget nem tesz, váltói uton kielégitheti és evégből:

1. az ingóságokat a váltóeljárás szabályai szerint kielégitésre fordithatja;

2. a tőzsdei árfolyammal biró papirokat a lejárat napján a helybeli tőzsdén, ha pedig a lejárat helyén tőzsde nem létezik, a lejárati napot követő harmadik napon a legközelebbi tőzsdén eladhatja, vagy pedig azokat az azon napi árfolyamban követelése erejéig megtarthatja. Köteles azonban erről az adóst a cselekmények valamelyikének foganatositását követő 24 óra alatt levélben értesiteni. A legközelebbi tőzsde alatt oly értékpapirokra nézve, melyek belföldi tőzsdén jegyeztetnek, belföldi, más értékpapirokra nézve külföldi tőzsde értendő;

3. a váltóbeli vagy egyéb követeléseket behajthatja vagy követelése erejéig megtarthatja.

A váltóbirtokost ezen jogok még azon esetben is megilletik, ha az adós időközben csőd alá került.

Köteles azonban mindegyik esetben, amennyiben teljes kielégitést nyert, az adósnak, illetőleg a csődtömegnek az ere-

deti váltót kiszolgáltatni és a netáni felesleget kiadni.

A váltónak elzálogosítása forgatmány utján is eszközölhető. (C. 354/1883. D. 34., 90.)

A váltóeljárás szerinti kielégítés (vtv. 106. §. 1. p.) csak azt jelenti, hogy a hitelező a váltóeljárás szerint indithatja meg keresetét, mely feltétele a zálogból való kielégittetésnek. (C. 439/1884. P. T. 9., 92.)

Nem kérhető tehát egyszerüen kérvényi uton a zálogtárgyaknak elárverezése. (B. T. 1569. és 1570/1892.)

A váltóbirtokos a követelése biztositására zálogképen kapott ingóságokból csak a követelésre nyert jogérvényes marasztaló határozat vagy birói egyezség alapján elégitheti ki magát azon előnyös módon, melyet neki az 1881 : LX. t.-cz. 115. §-a nyujt. (C. 439/1884. P. T. 9., 92.)

A V. T. 106. §-a csupán jogot ad a váltóbirtokosnak arra, hogy magát a zálogtárgyakból kielégitse; ezért sem ez a §., sem az eljárási rendelet 28. §-a ki nem zárja, hogy a zálogjoggal biró hitelező — a kielégitést megelőzőleg — csupán a váltóadós marasztalását kérelmezze keresetében. (C. 29/1881. D. 57., 324.)

A zálogbirtokos, aki valamely követelése biztositására, egy az adósa tulajdonát képező váltót a rendelvényre nézve üresen kapott, jogositva van abba magát rendelvényesként beirni és a váltót saját felperessége alatt az egész váltóösszeg erejéig abban az esetben is érvényesiteni, ha a saját zálogkövetelése annál kevesebbet tesz ki. (C. 1717/1903. K. J. 1., 173.)

Aki a váltót a kibocsátótól a váltótökénél kisebb összeg erejéig zálogképen kapta s ez után irta magát a váltóra rendelvényesnek, a váltót, melyhez ezek szerint nem váltói uton jutott, csak annak az összegnek erejéig van jogositva érvényesiteni, amelynek erejéig az neki zálogba adatott. (C. 744/1903. D. 93., 251.)

Elévült váltó alapján megtartási jog nem gyakorolható. (C. 144/1881. M. D. 419. G. D. 5., 447.)

107. §. Ha a váltóbirtokos oly mulasztást követ el, mely a zálogul szolgáló tárgy vagy követelés részben vagy teljes elvesztését vonja maga után, az adósnak kártéritéssel tartozik.

2. *Megtartási jog.*

108. §. A váltóbirtokos lejárt váltóbeli követelése tekintetében megtartási joggal élhet adósának azon pénzeire, ingóságaira és értékpapirjaira, melyek jogszerü uton tényleges birtokába vagy rendelkezése alá kerülnek.

E jog azonban nem gyakorolható, ha a fentebb érintett tárgyak akár az adós, akár egy harmadik által az átadás előtt vagy átadás alkalmával meghatározott rendelkezés mellett kerülnek a hitelező birtokába.

A váltóbirtokos le nem járt követelésére nézve is megtartási joggal élhet, ha az adós csőd alá került, vagy ha az ellene valamely pénzbeli tartozás miatt megkisérlett valamely végrehajtás sikertelen maradt.

Ez esetben az adós utasitása vagy a határozott rendelkezés sem zárják ki a megtartási jog gyakorlását, ha az érintett ténykörülmények a tárgyak átadása után következtek be, vagy a hitelező azokról a tárgyak átvétele után értesült.

A váltóbirtokos, kit ezen §. értelmében megtartási jog illet, köteles annak gyakorlásáról az adóst azonnal értesiteni.

109. §. A megtartási jog kereset utján érvényesithető s hatályára nézve a kézi záloggal egyenlő.

A V. T. 108. §-a végpontja a váltóbirtokost arra kötelezi, hogy az adóst a megtartási jog gyakorlásáról azonnal értesitse, anélkül azonban hogy ezen értesitést a megtartási jog feltételeként jelölné ki, vagy azon joghátrányokat, melyeket az értesités elmulasztása maga után von, közelebbről megállapitaná. A törvénynek ezen intézkedésénél, valamint a V. T. 45. §-a hasonlatosságánál fogva a váltóbirtokost csak azon hátrányokért lehet felelőssé tenni, melyek közvetlenül az értesités elmulasztásából származnak. (C. 727/1882. D. 32., 358.)

Annak bizonyitása, hogy az ingóságok jogszerü uton kerültek birtokába vagy rendelkezése alá, azon felet terheli, ki a törvény által engedett megtartási joggal élni kiván. (C. 938/1884. P. T. 10., 66.)

Azt, hogy a megtartási jog feltételei fenforognak, a dolog természetéhez képest a megtartási joggal élni kivánó fél tartozik igazolni. (B. T. 2046/1884. Ü. L. 85., 53.)

A megtartási jog a váltóra és annak járulékaira is kiterjed, mert a megtartási jog a V. T. 108. §-a szerint az adósnak pénzeire,

ingóságaira gyakorolható; már pedig az idézett szakasz az értékpapirokra nézve különbséget nem tesz, a váltó pedig az értékpapirok közé tartozik. (C. 727/1882. D. 32., 358.)

A kiadói jog mint testetlen és ennélfogva sem az ingóság fogalma alá nem eső, sem annak jogi természetét nyomtatás czélokra metszett kövekkel való kapcsolat által fel nem vett dolog, a V. T. 108. §-a értelmében megtartás jog tárgyát nem képezheti. (C. 260/1882. D. 30., 73.)

A V. T. 108. §-a szerint megtartás jog nem gyakorolható olyan pénzösszegre, melylyel a hitelező adósának tartozik. (C. 1138. 1900., 1484/1900., M. D. 2., 419. G. D. 5. 446.)

A zálogszerződés feltételeiben arra nézve, hogy a zálogul megjelölt tárgyak a zálogösszeg lefizetése után a zálogba adó rendelkezésére vagy más meghatározott czélra szolgáljanak, határozott kikötés nem foglaltatván s ehhez képest a V. T. 108. §-ának 3. pontja alá eső utasitás fenn nem forogván: a megtartási jog gyakorolhatása a zálogszerződés feltételei által kizártnak nem tekinthető. (C. 260/1882. D. 30., 73.)

Az egyéni czég alatt üzletet folytató kereskedőnek saját neve alatt kötött ügyleteiből folyó kötelezettségek az üzletet, tehát magát a czéget épugy terhelik, mint az üzleti név, vagyis a czég neve alatt kötött szerződésből folyó kötelezettségek a tulajdonosnak saját nevében birt s az üzletbe be nem fektetett vagyonát. — Az a körülmény, hogy az üzleti áruk kizárólag kölcsönügylet alapján zálogjegy adása ellenében kerültek a felperes birtokába, nem állhat utjában annak, hogy felperes a kézi zálogot s illetve az ezt helyettesitő vételári felesleget a zálogkölcsöntől eltérő váltókövetelésének kielégitéséig visszatarthassa, mert a zálogbaadás nem képezvén a váltótörvény 108. §. 2. p. meghatározott külön rendelkezést, a megtartási jog gyakorolhatása a kézizálog-kölcsönügyletekről szóló 1881 : XIV. t.-cz.-nek rendelkezései által kizártnak nem tekinthető. (C. 8/1906. D. 100., 42.)

A V. T. 108. §-án alapuló megtartási jogot akkor is gyakorolhatja a váltótulajdonos adósának az ő birtokába került ingóságaira nézve lejárt váltókövetelése tekintetében, ha ezen ingóságok meghatározott rendelkezés mellett adattak át ugyan neki a váltóadós által, azonban e rendelkezés időközben megszünvén, az ingó minden rendelkezés nélkül maradt a váltótulajdonos tényleges birlalásában. (C. 860/1885. M. 4., 543. G. D. 5., 449.)

A váltótörvény 108. §-a szerint a váltóbirtokos lejárt váltóbeli követelése tekintetében megtartási joggal csak azon tárgyakra élhetvén, melyek meghatározott rendelkezés nélkül kerültek birtokába: az igazgatói kötelesség biztositására letett részvényre tehát a váltóbirtokos részvénytársaság csak ugy gyakorolhat megtartási jogot, ha ez a rendelkezés a felek egyező akarata folytán elenyé zett, vagy az az ok, mely a részvények biztositékul letételét szükségessé tette, megszünt, mert magában a puszta érdek a meghatározott rendelkezés elenyészésére nem elegendő. (C. 1280/1903. M. D. 2., 421. G. D. 5., 449.)

A megtartási jognak jogi természetéből, amely a visszatartani kivánt dolognak birhatását és azt feltételezi, hogy a kérdéses dolog a váltóadós kétségtelen tulajdonához tartozzék, önként következik, hogy a megtartási jog csak akkor és addig gyakorolható, ha és ameddig ez a dolog a váltóhitelező tettleges birtokában van, ha tehát a hitelező ettől a birtoklástól bármely okból elesik, ez a jog többé nem gyakorolható. (C. 721/1901. D. 90., 59.)

Valamely áru vevőjének hitelezője nem gyakorolhat megtartási jogot oly árukra, amelyek a vevő birtokába tettleg még át nem adattak és hol a vevőnek még csak a fuvarlevél adatott át. (C. 334/1885. J. 1885.)

Váltómegtartási jog törvény szerint keresettel lévén érvényesitendő, ennek helyét elsőbbségi bejelentés, mely a dolog természete szerint keresetnek nem tekinthető, nem pótolhatja. (C. 1065/1898. P. T. 36., 86. C. 2999/1881. D. 29., 104.)

A megtartási jog ugyanazon ingókra végrehajtási zálogjogot nyert más hitelezők ellen nem érvényesithető, mert a váltói megtartási jog fogalmából s jogi természetéből, valamint abból, hogy ily megtartási jognak birói megállapitása és érvényesitésének birói megengedése váltóbirósági elmarasztalást feltételez, kétségtelenül következik, hogy váltói megtartási jog egyedül a váltókötelezettek ellenében érvényesithető, de ez nem érintheti a végrehajtási jogot nyert más hitelezők érdekeit. (C. 144/1881. M. D. 2., 418. G. D. 5., 450.)

Az előbbi két pontban emlitett határozatokban foglaltaktól ujabban eltérés: A megtartási jog fogalmához képest, amely abban áll, hogy az ezzel a joggal biró hitelező arra van feljogositva, hogy adósának az ő (hitelező) jogszerü és tényleges birtokában levő tárgyai kiadását megtagadhatja mindaddig, amig az adósa ellen fennálló lejárt követelésére nézve kielégitést nem nyer, a váltótörvény 108. §-ában szabályozott megtartási jog az által keletkezik, hogy a hitelező, akinek lejárt váltókövetelése van, egyszersmind az adósa tulajdonát képező, az id. §. 1. bekezdésében körülirt természetü és jogszerü uton rendelkezése alá került tárgyaknak tényleges birtokában van. Ezen eredeténél fogva pedig a megtartási jog

kihat a jelzett keletkezési időpontot követő időben a megtartás tárgyára a harmadik személyek által, szerzett jogokra is, tekintet nélkül arra, hogy a váltóhitelező a váltótörvény 108. §. utolsó bekezdése értelmében az adóst már értesitette s illetőleg megtartási jogát a váltótörvény 109. §-a értelmében keresettel már érvényesitette-e? Ezekből folyik, hogy megtartási joggal biró fél, ezt a jogát, az adós egyéb hitelezőivel szemben foglalás esetében elsőbbségi igényének bejelentése utján is és pedig esetleg még a váltótörvény 109. §-ában emlitett keresetnek benyujtása előtt is érvényesitheti. (C. 1112. 1906. D. 100., 255. H. D. 1., 129.)

A megtartási jog a váltóbirtokost a nála letett takarékpénztári betéti könyvecskére a V. T. 108. §-a alapján megilleti ugyan, de követelésének kielégitésére ezt csupán a mások által netalán előbb szerzett jogok sérelme nélkül fordithatja; az e tekintetben fennálló elsőbbségi kérdések megvitatása és elbirálása pedig a váltóper keretébe nem tartozik. (C. 1740/1895. M. D. 2., 419. G. D. 5., 450.)

Az a körülmény magában, hogy ama borra, melynek vételára képezi kiutalás tárgyát, H. és R. czég, az 1876. évi XXVII. t.-cz. 108. §-a alapján megtartási joggal birt, tekintve, hogy azt az imént idézett t.-cz. 109. §-ában meghatározott módon és Sz. István jogát megelőzően nem érvényesitette, nevezett H. R. czég részére, Sz. István birói végrehajtás utján jogerősen szerzett zálogjoga ellenében elsőbbséget meg nem állapit. (C. 1065/1897. P. T. 36., 86.)

A megtartási jog gyakorlása iránti kereset csak a váltóbirtokos és váltóadós közt fenforgó jogviszony megállapitását czélozván, a váltóadós és más harmadik személyek között a megtartatni kivánt dolgokra vonatkozó tulajdoni igények a megtartási jog iránti per tárgyát nem képezhetik. (C. 446. 1903. 688/1890. Ü. L. 1890.)

A V. T. 109. §-a alapján a váltói megtartási jog érvényesitése iránti kereset a váltóbiróság hatásköréhez tartozik akkor is, ha a váltóadós időközben csődbe jutott. (C. 645/1887. Jtk. 87.)

A 106. és 108. §§-nak a zálog és megtartási jogot tárgyazó intézkedései csőd esetében sem szenvednek változást. (6410/1902.)

III. RÉSZ.

A saját váltó.

110. §. A saját váltó lényeges kellékei:

1. a váltó elnevezés magában a váltó szövegében, vagy ha az nem magyar nyelven állittatott ki, annak a nem magyar nyelven megfelelő kifejezés;

2. a fizetendő pénzösszeg kitétele. Ha az összegen felül járulékok köttetnek ki, ezen kikötés nem létezőnek tekintetik;

3. azon személy vagy czég megnevezése, melynek részére vagy rendeletére a fizetés teljesitendő;

4. a fizetés ideje (3. §. 4. p.);

5. a kibocsátó név- vagy czégaláirása;

6. a kiállitás helyének, évének és napjának kitétele.

Az elfogadónak a kibocsátóval való névazonossága még nem bizonyitja a személyazonosságot is, miből folyóan az ilyen váltó nem saját, hanem idegen váltónak tekintendő. (C. 1489/1892. Jtk. 1893.)

A váltóbirtokos az idegen váltó szövegével biró kitöltetlenül kapott váltóürlapot nincs jogositva szövegének e részbeni megváltoztatásával saját váltóvá átalakitani. (C. 1055. 1899., *Azonos:* 1163/1896. M. D. 2., 424. G. D. 5., 454.)

A fizetés iránt felhivást, »intézvényt« tartalmazó váltó saját váltónak akkor sem tekinthető, ha a szövegben saját váltónak van nevezve és »önmagamra« van intézvényezve. (C. 430/1901. M. D. 2., 425. G. D. 5., 453.)

»Fizessen ön« ezen saját váltóra, rendelvénynyel ellátott váltó, melyen intézvényezett nincs megnevezve, nem tekinthető sem idegen, sem saját váltónak. (C. 402/1906. Ju. 5., 256. K. J. 8., 11.)

A keresetnek alapul szolgáló váltó, annak szövege szerint, harmadik személyhez a fizetés teljesitése iránt felszólitást tartalmaz. Ennélfogva, miután a váltónyilatkozat alakja annak tartalma szerint itélendő meg, a keresetnek alapul szolgáló váltó, habár az a szövegben saját váltónak neveztetik is, nem tekintethetik felperesnek a tárgyaláson előterjesztett állitása szerint a kibocsátó feltétlen fizetési igéretét tartalmazó saját váltónak, hanem idegen váltónak. Minthogy pedig a keresetnek alapul szolgáló váltón az idegen váltónak a V. T. 3. §-ban megjelölt lényeges kellékei közül hiányzik annak a személynek a megjelölése, akihez a fizetés teljesitése iránt a felszólitás intéztetik, az intézvényezett (V. T. 3. §. 6. pont), továbbá a fizetés helye (V. T. 3. §. 7. pont): az a V. T. 6. §. szerint váltói kötelezettség megállapitására alkalmas okiratnak nem tekintethetik s ez okból az eljáró biróság mint váltóbiróság az arra alapitott keresetre a váltóeljárás 3. §. szerint hatáskörrel nem birván, azt a 4. §. szerint már hivatalból visszautasitani tar-

tozott volna. (C. 480/1891. M. 4., 442. G. D. 5., 452.)

A kereseti váltó szövege magában foglalván a »saját váltó« megnevezését s a V. T. 110. §-ban előszabott minden egyéb kellékkel is birván, az saját váltónak tekintendő s az abban foglalt saját váltói nyilatkozatot kétessé, a váltót pedig aggályossá nem teheti még az, hogy a szövegben a fizetési igéretet képező »fizetünk mi« kifejezés a nyomatott eredeti »fizessen Ön« szavak kiigazitásával irottnak mutatkozik, valamint az, hogy a váltó szövege alatt kibocsátóul aláirtnak jelentkező mindkét alperes, mint akik által a fizetés teljesitendő, a váltó előlapján még külön megnevezve is vannak. (C. 181/1890., 960/1905. B. T. J. Sz. 2., 730.)

A váltóban levő »fizetünk saját váltónál fogva« kétségtelen lévén, hogy alperesek saját váltónyilatkozatban kötelezték a fizetést, a szövegben zárjel közt előforduló »fizessen Ön« nem teszi kétségessé a saját váltónyilatkozatot. (C. 1065/1887. D. 47., 62.)

Az a körülmény, hogy a saját váltó a váltó kibocsátójának fizetés végett be nem mutattatott és óvás fel nem vétetett, nem szolgálhat a kereset elutasitására alapul. Az a kitétel, hogy »saját maguknak« az intézvényezett helyén, nem minősiti a saját váltót intézvényezett saját váltónak, különösen akkor, ha a fizetés helyéül a kibocsátó lakhelye is megjelöltetett. (C. 658/1896. M. D. 2., 424. G. D. 5., 453.)

A saját váltó fizetés végett be nem mutattatván, a törvényes késedelmi kamat csak a keresetre hozott sommás végzés kézbesitése napjától itélhető meg. (C. 113/1899.)

A saját váltó kibocsátója — ki a váltó értékének kifizetésére önmagát kötelezi — az idegen váltó elfogadójával egy tekintet alá esik. Ha az ily váltón több kibocsátó van, az ezek egyike által teljesitett fizetés a vele együtt kötelezett kibocsátó-társak javára is szolgálván, az érték kifizetésével a kibocsátó-társak váltójogi kötelezettsége is megszünt. Ezen kibocsátó a váltólevél megszerzésével nem nyert jogot arra, hogy kibocsátó társa ellen a már megszünt váltói ügylet alakján váltójogi igényt érvényesithessen. (C. 1619/1904. Ju. 3., 123. és D. 95., 331.)

111. §. Saját váltóknál, melyekben külön fizetési hely kijelölve nincsen, a kiállitás helye fizetési helynek s egyszersmind a kibocsátó lakhelyének tekintendő.

112. §. Jelen törvénynek az idegen váltóra vonatkozó következő intézkedései a saját váltókra is kiterjesztetnek:

1. a 4. és 6. §-ok a váltó külalakjára;
2. a 8—16. §. a váltó-forgatmányra és engedményre;
3. a 19. és 20. §. a lát után szóló váltók bemutatására azon különbséggel, hogy a bemutatásnak a kibocsátónál kell történni;
4. a 29. §. a biztositási visszkeresetre azon különbséggel, hogy az a kibocsátónál hiányzó biztonság miatt követelhető;
5. a 30—40. §. a lejáratra és fizetésre azon különbséggel, hogy a váltóösszeg letéteményezése a kibocsátó által eszközölhető;
6. a 41. és 42., valamint a 45—55. §. a fizetési visszkeresetre;
7. a 61—64. §. a névbecsülési fizetésre;
8. a 66—69. §. a váltókezességre azon különbséggel, hogy ha nincs kitéve, kiért vállaltatott a kezesség, ez a kibocsátóért vállaltnak tekintetik;
9. a 74—76. §. a váltómásolatokra;
10. a 77—83. §. az elveszett és hamis váltókra, azon különbséggel, hogy a 77. §. esetében a fizetés a kibocsátó által teljesitendő;
11. a 85., 86., 87., 88., 89., 90., 91., 92., 93., 94., 95., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 102., 103., 104., 105., 106., 107., 108. és 109. §. intézkedései, amennyiben a váltóelévülés általános elveire, a forgatók elleni visszkereseti jogok elévülésére, a váltóhitelezők kereseti jogaira, a külföldi törvényhozásra, a bemutatás és egyéb váltójogi cselekmények helyére és idejére, a hiányos aláirásokra, valamint a zálog- és visszatartási jogra vonatkoznak.

113. §. A telepitett saját váltót a telepesnél, és ha ilyen megnevezve nincsen, a kibocsátónál és pedig a telep helyén kell fizetés végett bemutatni. Ugyanott veendő fel az óvás is, ha a fizetés nem teljesittetett.

Ha a váltó a telepesnél kellő időben nem óvatoltatik, a váltóbirtokos nemcsak a forgatók elleni visszkeresetét, hanem a kibocsátó elleni váltókeresetét is elveszti.

Nem telepitett váltót, továbbá oly telepitett váltót, amelyen telepesként külön személy megnevezve nincsen, végre azon telepitett váltót, amelyen a telepes egyszersmind váltóbirtokos, a kibocsátó elleni váltókereset fentartására lejáratkor megóvatolni nem szükséges.

114. §. A saját váltó kibocsátója elleni váltójogi igények a váltólejárati naptól számitandó három év alatt évülnek el.

Átmeneti és életbeléptetési intézkedések.

115. §. A jelen törvény életbeléptetése előtt kiállitott váltók és váltónyilatkozatok kellékei, valamint a törvény életbeléptetése előtt váltókötelezettséget elvállalt személyek szenvedő váltóképessége az eddigi törvények alapján birálandó meg.

116. §. Jelen törvénynek a váltóból eredő kereseti és visszkereseti jogokra, azok fentartására s elenyészésére vonatkozó intézkedései kiterjednek azon, e törvény életbeléptetése után lejáró váltókra is, melyek »jelen törvény hatályba lépte előtt állittattak ki«.

117. §. Azon váltók, melyek elévülése jelen törvény életbeléptetése előtt már kezdetét vette, a kereseti, valamint a visszkereseti jog elévülése tekintetében az eddigi törvények szerint birálandók meg.

118. §. Az igazságügyi minister felhatalmaztatik addig is, mig a polgári perekben követendő eljárás a peres ügyek minden nemére kiterjedőleg törvény által szabályoztatik, a váltóügyekben követendő eljárást rendeletileg megállapitani.

119. §. Jelen törvény életbeléptetése időpontjának meghatározásával, valamint e törvény végrehajtásával az igazságügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

Függelék.

A váltóval és a váltójoggal kapcsolatos néhány kérdés.

Annak megbirálása, hogy az adós részéről a hitelezőnek a követelésről adott váltó fizetés természetével bir-e és hogy a fennálló kötelem helyett az illető felek között ujitás jött-e létre, nem tény, hanem jogkérdés.

A váltók az összeszámolás megtörténte és a vételi ügylettől elállás után, tehát nem a már megszűnt vételi ügyletre, hanem a vételi ügylet megszüntével keletkezett hitelezési ügyletre adattak, miután a váltó nem készpénz, hanem csak fizetési igéret és igy e minőségénél fogva olyan esetben, ha az adós részéről a hitelezőnek a követelésről adatik, rendszerint csak a létező követelés iránt fennálló kötelem megerősitése anélkül, hogy ez által ama kötelem megszünésével annak helyébe más kötelem lépne; következésképen ilyen esetben a váltó adása nem bir fizetés természetével, hanem fedezeti természetü és nem forog fenn az ujitás (novatio) jogi alkatéleme sem.

A váltó fizetésül adottnak csak akkor tekinthető, ha azt a váltót a hitelező készpénz gyanánt annak kijelentésével vette át, hogy követelésének eredeti jogalapjáról lemond. (C. G. 459/1898. U. L. 16., 5.)

A hitelező könyveibe való bejegyzése a váltónak csak a váltó kifizetésének feltevésében történtnek veendő. (C. 36/1884. D. 36., 87. C. 159/1885. D. 41., 6. C. 506/1900. D. 47., 87.)

A váltónak puszta átadása a különben fennálló tartozás kifizetésének nem tekinthető, hanem valamely tartozás fejében adott váltó a tényleges fizetés joghatályával csak akkor bir, ha a feleknek akarata egyenesen arra irányul, hogy a váltó fizetésül szolgáljon, ellenkező esetben az a váltó csak fedezettermészetü és igy jogilag nem akadályozza a hitelezőt abban, hogy követelését az eredeti kötelem alapján érvényesitse. (C. G. 314. 1898. J. 18., 3.)

A számlára vezetett az a záradék, hogy az abban kitüntetett egyenleg ugyanily összegü váltóval kiegyenlittetett, magában véve még nem bizonyitja, hogy a váltó feltétlen fizetésül adatott és fogadtatott el. (C. 506. 1900. D. 87., 87.)

A kötelezettségnek köztörvényi és egyidejüleg váltói jogalapon egymás mellett történt elvállalása következtében a hitelező követelését bármelyik alapon érvényesítheti s az adós csak azt igényelheti, hogy neki a teljesités ellenében az ugyanazon tartozás fejében kiállitott okiratok visszaadassanak. (C. I. G. 333/1897. M. D. 2., 316. C. 492/1883. D. 34., 129. C. 1443/1895. P. T. 30., 169. C. 459/1898. D. 82., 291.)

Az adósnak abban az esetben, amikor hitelezője a váltóval is fedezett követelését ellenében a köztörvényi jogalapon érvényesiti, joga van követelni, hogy hitelezője a követelésnek kifizetésével egyidejüleg neki kiadja a fedezetül szolgáló váltókat is. (C. 150/1898. 538/1896. M. D. 2., 316.)

Alperesek csak a fedezetül adott váltók visszaadása ellenében tartozván fizetni, a felperes által fel nem mutatott váltók által fedezett összeg meg nem itélhető, mivel annak megállapitása, hogy a felperes által visszaadásra felajánlandó váltók a fedezetül kapott váltókkal azonosak-e a végrehajtási eljárásra fenn nem tartható. (C. 990/1899.)

A fedezeti váltóval s pedig harmadik adós elfogadványával biztositott árutartozás is az eredeti köztörvényi alapon érvényesithető, ha csak az adós nem bizonyitja, hogy a fedezeti váltó beváltatott; a felperes azonban köteles a fedezeti váltót sértetlen állapotban visszaszolgáltatni a fizetés ellenében. (C. 87/1898. M. D. 2., 317.)

Az elévült váltó alapján kötött egyezség a váltón alapuló kötelezettségnek csak váltójogi hatályát ismeri el, amig a köztörvényi uton érvényesitett ezen követelésnek fennállását a váltóbirtokos még külön bizonyitani tartozik. (C. 756/1897. D. 79., 178.)

Az a körülmény, hogy a váltóadós a váltóalapján sommás végzéssel jogerejüleg marasztaltatott, nem zárja ki, hogy a megajándékozott ellen, közpolgári perben a váltókövetelés valódisága vizsgálat tárgyává tétessék. (C. G. 608/1901. M. D. 2., 315.)

Az a váltókötelezett, aki az előzőjétől a váltó kifizetésére nyert pénzt a váltóbirtokosnak át nem adta, hanem e helyett az előzője nevére hamisitott ujabb váltót adott, e részben nem tekinthető előzője megbizottjának s igy az ebből származó kárért az előző nem felelős. (C. 744/1902. M. D. 2., 296.)

A váltónak aláirása, köztörvényi uton, egymagában nem szolgáltat okot arra, hogy az aláirónak fizetési kötelezettsége megállapittassék, hanem erre nézve köztörvényi perben az szükséges, hogy az aláiró fizetési kötelezettségére alapul szolgáló tényleges kötelmi viszony a maga egészében kimutattassék. (C. G. 416/1898. M. D. 2., 319.)

Az álképviseletből származó váltókötelezettség oly esetekben, amikor az álképviselő ellen a váltóper megindithatása ki van zárva, köztörvényi uton is megállapitható. (C. G. 89/1900. M. D. 2., 415.)

A váltóperben vesztes fél állitólagos ebbeli jogsérelmét csakis ujitott váltóperben, de nem önálló jogczimen (tévedés, tartozatlan fizetés) inditott köztörvényi más perben van jogositva érvényesiteni. (C. 227/1904. K. J. 2., 115.)

A váltóperben elmarasztalt peres félnek nincs joga arra, hogy a már jogérvényesen elbirált jogviszonyt a váltóper megujitásának mellőzésével köztörvényi uton birói eldöntés alá bocsáthassa. (C. 660/1900. D. 88., 305.)

A váltóperben marasztalt félnek — ha a váltóperben a követelés alapjául szolgáló köztörvényi viszony is tárgyát képezte az itélkezésnek — nincs joga a fizetett összeget köztörvényi per utján visszakövetelni, hanem csakis a váltópernek megujitása utján érvényesitheti esetleges igényeit. (C. 593/1906. U. L. 907., 26. 12.)

A váltóperben hozott határozat joghatálya köztörvényi uton csak abban az esetben támadható meg, és illetve a váltói uton érvényesitett követelés köztörvényi uton csak abban az esetben követelhető vissza, ha a köztörvényi kereset oly alapra van fektetve, amely a váltóperben kifogás utján nem érvényesithető. (B. T. I. G. 216/1905.)

Minthogy a váltóperbeli sommás végzéssel a feleknek csak a váltójogból eredő jogviszonya döntetett el, nem pedig egyuttal a váltókötelezettségnek alapjául szolgáló magánjogi jogviszony is és ezek szerint a felek közti magánjogi jogviszony a váltóperben hozott sommás végzéssel elbiráltnak nem vehető, a váltóperbeli alperes által felperes ellen a vitás magánjogi viszonytól folyólag inditott kereset itélt dolog esete miatt nem utasitható el. (C. 4533/1903. M. D. 10., 241).

A fedezeti váltónak váltói uton érvényesitését nem zárja ki az, hogy a váltóbirtokos a váltóval fedezett követelését köztörvényi uton perelte és ebben a perben pervesztessé lett. A köztörvényi uton hozott elutasitó itélettel szemben azonban a felperes tartozik követelése fennállását bizonyitani. (C. 54. 1906. H. D. 1., 128.)

Az a körülmény, hogy a marasztalt fél a sommás végzés elleni kifogásaival elkésvén, jogérvényesen köteleztetett valamely rosszhiszemüen és jogellenesen kitöltött váltóbeli összegnek kifizetésére, nem fosztja őt meg abbeli jogától, hogy a kifizetett összeget a törvény rendes utján visszakövetelje azon az alapon, hogy ellenfele azzal az ő kárára gazdagodott. (C. 1337/1897. D. 73., 68.)

Aki a maga hamis váltóját jóhiszemüleg beváltja, a hamisitótól követelheti a kifizetett váltóösszeg megtéritését. (C. 474/1905. K. J. 3., 285. és C. 153/1899. M. D. 2.,

295. G. D. 5., 326. C. 1413/1901. L. a 81. §-nál.)

Oly esetben, melyben felperes a váltóadósnak megbizásából fizette ki a váltót, a kereshetőségi jog a váltó kiadása iránt őt is megilleti a fizetést felvett váltóbirtokos ellen, aki azon a czimen, hogy a váltóadós ellen egyéb korábbi lejáratu követelései is vannak, a váltó kiadását meg nem tagadhatja, mert a fizetőnek jogában áll meghatározni azt is, hogy a teljesitett fizetés a későbbi tartozása törlesztésére fordittassék. (C. 1806/1892. M. D. 2., 216.)

Amidőn a váltó, a felek közötti szállitási szerződésből kifolyólag, az alperest érhető károk biztositására adatott — felperes keresete folytán az alperes a váltó kiadására kötelezendő, ha kárt ki nem mutatott. (C. 1323/1891. M. D. 2., 216.)

Az alperesnek átadott szivességi váltót ez a felperesnek kiadni, vagy annak értékét birói letétbe helyezni tartozik, mely csak a váltó elévülése után vehető fel alperes által. (C. 1766/1893. Jtk. 1893.)

A jogtalanul visszatartott váltó kiadása feltétlen kötelezettség. Felperes olyan váltónak kiadását, esetleg annak értékének birói letétbe helyezését kéri, mely az alperes által jogtalanul tartatott vissza, aki azt tovább is forgatta, aminek folytán az uj birtokos felperest a már elévült váltó alapján gazdagodás czimén beperelte. Alperes időelőtti kifogása, hogy felperes csak akkor károsodhatik, ha elmarasztaltatik, elvettetett és alperes a váltóösszegnek birói letétbe helyezésére köteleztetett, mert felperes keresete nem kártéritésre, hanem a váltó kiadására irányul, ez a kérelme pedig nem időelőtti, miután a váltó kiadásának követeléséhez alperesnek jogtalan cselekménye folytán már joga van. (C. 191/1893. M. D. 2., 217.)

A váltó arra a félre nézve, ki a váltó által pusztán csak kötelezettként van érdekelve s visszkereseti igényt senki irányában sem formálhat — az értékpapir természetével s annak visszaadása reá nézve vagyoni értékü szolgáltatás jellegével nem bir; az ilyen egyént a jogczim nélküli birtokossal szemben a váltó visszaadásához csakis az a jogos érdek füzi, hogy a váltónak irányában harmadik jóhiszemü részéről történhető érvényesitése folytán bekövetkezhető fizetés veszélye alól mentesittessék. Ez a veszély is azonban a váltókötelezettet csupán addig fenyegetvén, mig a váltói kötelezettség elévülése be nem következett, a kifejtettekből önként folyik, hogy felperesek, kik a per adatai szerint a keresettel visszakövetelt váltók által csakis mint váltókötelezettek érdekelvék, ezen váltók visszaadása elmulasztásának esetére azt az összeget, melyről a váltók kiállitvák, fizetésül nem — hanem ezen összegeknek csakis a váltók elévülése idejének bekövetkeztéig terjedő időre javukra leendő birói letétbe helyeztetését követelhetik. (B. T. 3396/1898.)

A váltóbirtokos, ki a már kiegyenlitott és elévült váltót a váltóadósnak nem szolgáltatja vissza, nem kötelezhető arra, hogy a váltó értékét birói letétbe helyezze, hanem csak arra, hogy a végrehajtási törvény 222. §-a alapján megfelelő határidő kitüzése mellett aránylagos pénzbüntetés terhe alatt a birtokából állitólag elveszett váltót megsemmisittesse. (C. 513/1905. D. 100., 332.)

Ellenkező a sanctióra:

Ha a váltóadós a váltót kifizette, de a váltót vissza nem kapta, ugy az elévülési határidő eltelte után csakis a váltó visszaadását, nem pedig a váltóösszeg letételét követelheti. Azonban a váltóhitelező a váltó kiadására nem kötelezhető végrehajtási kényszerrel, mert a végrehajtási törvény nem tartalmaz oly rendelkezést, mely azt a végrehajtási kényszert meghatározza, melyet a marasztalttal szemben a váltó ki nem adása esetére alkalmazni kell és az itélet szolgál bizonyságául annak, hogy a kereseti váltó az elfogadó által kiegyenlittetett. (C. 1568. 1904. D. 99.)

A kifizetett váltó kiadása iránti itéletnek az a sanctioja, hogy az itélet szolgál bizonyitékul a váltó kifizetésének. (C. 568/1904. K. J. 3., 140.)

A V. T. 39. §-ában foglalt rendelkezésre való tekintettel rendszerint az vélelmezendő, hogy a fizetés a nyugtatványozott váltó kiadása ellenében történt s ezért a váltóhitelező nem is köteles abban az irányban bizonyitékról gondoskodni, hogy a váltót a fizetés ellenében kiadta, hanem a váltóadós érdeke, hogy megállapittassék, hogy a fizetést teljesitette anélkül, hogy a váltó neki egyidejüleg visszaadatott volna. (C. 725/1902. Ju. 1., 91.)

A felek között létrejött megállapodás szerint a fölvett előleg a befolyó szabadalmi dijakból volt fedezendő. Ha a szabadalom megszünt, anélkül, hogy ily dijak, amelyek fedezetéül váltó adatott, befolytak volna és a szabadalom törlése következtében az is ki van zárva, hogy alperes kezéhez ezentul e czimen még valami befolyhasson, ugy a hitelező a fedezetül adott váltót nem érvényesitheti. (C. 101/1905. D. 101., 142.)

Az a körülmény, hogy a váltóhitelező a váltóadósnak kötelező fizetési igéretei következtében a váltót az elévülési időn belül nem érvényesitette, nem vonhatja maga után azt, hogy a hitelező a váltón alapuló követelésétől elessék; sőt az esetben, ha a váltóadós az elévülési kifogásról lemondott és ennek daczára a váltópörben ezen kifogást meg-

tette, ugy nemcsak a váltóösszegért, hanem a fölmerült perköltségekért is törvényileg felelős. (C. 901/1905. D. 101., 55.)

A valamely követelésből elengedett hányad fedezetére a jótálló kezes háta mögött a hitelezőnek adott fedezeti váltó kiadását a jótálló kezes a hitelezőtől akkor sem követelheti, ha ő a hitelezővel ugy egyezett meg, hogy az általa átvállalt kvóta megfizetése után a hitelező az adós elleni egész követelését reá ruházza. (C. 1590/1903. K. J. 1., 165.)

A váltótörvény 49. §-ának abból a rendelkezéséből, hogy a váltóbirtokos jogositva van keresetét illetőleg visszkeresetét valamennyi váltókötelezett, vagy a váltókötelezettek bármelyike vagy többje ellen szabad választása szerint intézni és hogy ebben a tekintetben a forgatmányosok sorrendjéhez kötve nincs, valamint a váltótörvény 91. §-ának a váltókötelezettek egyetemleges felelősségét megállapitó rendelkezéséből önként következik a hitelezőnek az a joga: hogy a bármelyik váltókötelezett megajándékozottja ellen fordulhasson tekintet nélkül arra, hogy a követelés a többi váltókötelezettekről esetleg még behajtható. (C. 7419/1905. IV. polg. tan. 29. sz. elvi megállapodása.)

Szabályrendelet

a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában.

Az 1881 : LIX. t.-cz. 107. §-ában nyert felhatalmazás alapján rendelem, amint következik:

1. §. Az 1876. évi november hó 30. napján kiadott ministeri rendeletnek a váltóügyekben követendő eljárást tárgyazó része 1882. évi január hó 1-ső napjától kezdve hatályon kivül helyeztetik s annak helyébe a következő módositott eljárási szabályok lépnek hatályba:

I. Általános határozatok, hatáskör és illetőség.

2. §. Váltóeljárás alá tartozó peres ügyekben, amennyiben jelen rendelet eltérő intézkedéseket nem tartalmaz, a törvénykezési rendtartásnak (1868 : LIV. t.-czikk és 1881 : LIX. t.-cz.) és a végrehajtási eljárásról szóló 1881 : LX. törvényczikknek szabályai alkalmazandók.[1])

Az a körülmény, hogy a kir. törvényszék mint váltóbiróság elé tartozó megtámadási kereset ugyanezen kir. törvényszék polgári osztályánál adatott be, nem vonhatja maga után azt a következményt, hogy a kereset a birói hatáskör hiánya miatt elutasittassék, hanem csak azt eredményezheti, hogy a pörben a kir. törvényszék mint váltóbiróság járjon el. Az a kifogás, hogy a tömeggondnok a megtámadási pör megindítására sem a csődbiróságtól, sem a csődválasztmánytól felhatalmazást nem kapott, a pör érdemére tartozik. (C. 1009/1905. D. 98., 57.)

Az a körülmény, hogy a régebben inditott váltókeresetet a váltóbirtokos a kifogások beterjesztése előtt visszavonta, nem fosztja meg őt attól a jogától, hogy váltókövetelését uj keresettel érvényesíthesse. (C. 533/1904. D. 97., 287.)

A kellékhiányos váltó utóbb kitöltve perletétel esetében is ujabb keresettel érvényesithető és nincs szükség perujitásra, mivel az előző pernek jogalapja egy váltónak nevezett, de lényeges kellék hiányában ilyennek nem tekinthető irat volt, mig a későbbi pernek jogalapját egy szabályszerü váltót képező okirat alkotja. (C. 907/1903. K. J. 2., 58.)

A lényeges kellékhiány okából elutasitott váltó, utóbb a hiányzó kellékre nézve kitöltetvén, ujabb keresettel érvényesithető. (C. 1502/1904. K. J. 2., 31.)

A váltóperben a litis pendentia kifogása nem érvényesithető az által, aki mint adóstárs szerepel a váltón, de a köztörvényi perben nem pereltetett, mert ellene a váltókövetelés eszerint meg nem érvényesittetvén, reá nézve nem képez itélt dolgot, ellenben a köztörvényi perben megperelt váltóadós sikeresen élhet a perfüggőség kifogásával, ha csak ki nem mutattatik, hogy a köztörvényi per megszüntetve lett. (C. 472/1896. M. D. 2., 429. G. D. 5., 455.)

Az önállóan elbirálható váltóper felfüggesztésére az a körülmény, hogy alperes a vételi szerződés felbontása és a kereseti váltó kiadása iránt megelőzőleg rendes pert inditott, nem szolgálhat alapul. (C. 725/1901.)

Azon körülmény, hogy a tg. valamely váltókövetelés ellenében megtámadási pert tett folyamatba, a váltóper folyamára felfüggesztő hatálylyal nem bir. (C. 271/1888. Ü. L. 98., 18.)

Az a körülmény, hogy a váltóadós az eredeti váltóbirtokos által folyamatba tett váltóperben kifogásokat nem adott, nem állapitja meg annak beismerését, hogy a váltón előforduló névaláirása valódi, miért is a beváltó előző által ellene inditott visszkereset folytán joghatályosan tagadhatja meg névaláirásának valódiságát. (C. 767., 817/1892. Gr.)

[1]) Alkalmazandó még az 1907. évi XVII. t.-cz. 4. és 5. §-a is — l. alább a 36. §-nál közölve.

Magában véve az a körülmény, hogy a váltó meghamisitása iránt büntető feljelentés tétetett, nem szolgálhat okul a váltópernek felfüggesztésére. (C. 1036/1892. C. 672/1896. Ü. L. 1892.)

A váltóeljárás felfüggesztésének az 1868. évi LIV. t.-cz. 9., 10. §-ai alapján csak akkor van helye, ha a váltópernek adataiból merülnek fel oly büntetendő cselekmények jelenségei, amelyenek büntető eljárás utján való előzetes megállapitása nélkül az ügy érdeme el nem dönthető. E szerint az a körülmény, hogy alperes a sommás végzés vétele után a felperes ellen büntető feljelentést tett, egymagában véve nem lehet akadálya a kereset érdemi elbirálásának. (C. 581/1898. D. 81., 72. Ü. L. 18., 3.)

A váltóperben az eljárás felfüggesztése iránt az 1884 : XVI. t.-cz. 3. §-a értelmében hozott határozat ellen jogorvoslatnak helye van, mert a novella 107. §-a alapján kibocsátott, a váltóeljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet értelmében eltérő intézkedés hiányában a perrendtartás általános szabályai lévén alkalmazandók, a perrendtartás 10. §-a alkalmazhatóságának kérdésében az idézett törvény 4. §-a nem alkalmazható. (C. 87/1900., 1187/1900.)

A keresetekhez csatolt eredeti váltót a budapesti bünt. törvényszék vizsgálóbirája birói őrizetbe vette. E lefoglalás után az eredeti váltóval felperes mindaddig nem rendelkezhetik, amig az az illető büntetőügy befejezésekor esetleg a B. P. 187. §. alapján ezt megelőzőleg neki ki nem adatik. Minthogy pedig a váltókövetelés az eredeti váltóban van megtestesitve, következően a hitelező váltón alapuló követelését csakis az esetben érvényesitheti, ha a váltóval rendelkezik, minthogy továbbá a fenforgó esetben felperes a lefoglalt váltóval nem rendelkezik; s azt a tárgyalás alkalmával bemutatni képtelen volt, a váltóbiróságnak pedig nem képezheti feladatát, hogy egy büntető uton lefoglalt váltót az illető hitelező érdekében a büntető biróságtól a lefoglalás tartama alatt megszerezzen: ennélfogva a kir. tábla az első biróság itéletének hatályon kivül helyezésével a váltóperbeli eljárást mindaddig, mig felperes az eredeti váltó feletti rendelkezési jogát visszanyeri vagy esetleg a büntető eljárást befejező határozattal ezt a jogát végleg elveszti — felfüggesztendőnek találta. (C. h. h. 963/1905. K. J. 3., 51.)

A váltóhamisitás iránt folyamatban volt bünper adatai (vallomások) váltóperben az ügy eldöntésénél figyelembe nem vehetők, ha ezekre az adatokra a felek a váltóperben nem hivatkoztak és ha azok a perrendtartás 187. §-ának ellenére hivatalból szereztettek be. (C. 339/1892. M. D. 2., 431. G. D. 5., 456.)

A felperes által belsmerten kiállitott biróságon kivüli permegszüntető nyilatkozat alapján a per meg nem szüntethető, ha utóbb ezt a nyilatkozatot revocálja s megtévesztésnek állitja egy ujabb nyilatkozatban, mert perbeli kijelentést csak a per birája előtt lehet megtenni. (C. 1019/1898. M. D. 5. 431. G. D. 5. 456.)

A váltóperben sikeresen érvényesithető az a kifogás, hogy a peresitett váltókövetelés egy sommás perben már érvényesittetett, miből folyóan a váltóperben az eljárás a folyamatban levő sommás per jogerejü elintézéséig felfüggesztendő. (C. 1337/1900. M. D. 2. 429. G. D. 5. 455.)

Váltóperben a tömeggonduok megtámadási kifogásának érvényesithetését nem zárja ki az a körülmény, hogy már a váltóper meginditása előtt részéről külön megtámadási per tétetett folyamatba. (C. 105/1902. D. 91. 22.)

Az osztrák biróság előtt az ellenirat előterjesztése után letett per a pervesztéssel egyenlő hatályu nem lévén, az itélt dolog kifogása a váltóperben ez alapon tehát sikeresen nem érvényesithető. Azt, hogy a telepesként megjelölt váltóbirtokos nem volt a váltó birtokában, a kifogásoló alperes tartozik ugyan bizonyitani, de a forgatmányosnak a lejárat után kelt fizetésre felhivást tartalmazó levele ezt elfogadható módon bizonyitja. (C. 1113/1896. M. D. 2. 430. G. D. 5., 454.)

3. §. Váltóeljárásra csupán a következő ügyek tartoznak:

1. Váltókeresetek és visszkeresetek, akár fizetésre, akár biztositásra (váltótörvény 25., 26., 27., 29. §.) intéztessenek;

2. a váltótörvény 87. §-a szerinti perbejelentések;

3. a váltótörvény 109. §-a alapján megtartási jog érvényesitésére inditott keresetek;

4. az óvatoló személyek (váltótörvény 98. §.) ellen az óvások felvétele körüli szabálytalanságok és mulasztások alapján inditandó kártéritési keresetek;

5. ügyvédi munkadijak és költségek megitélése iránti keresetek, ha azok a váltóeljárásra tartozó ügyekből származnak;

6. az 5. pontban megjelölt dijak és költségek megállapitása iránt akár a fél, akár az ügyvéd által beadott kérvények elintézése;

7. a váltótörvény által a váltóeljárásra utasitott egyéb perenkivüli ügyek, jelesül a váltóbiztositékok letétele és azok kiadása iránti kérelmek (váltótörvény 25., 28., 40. stb. §.), elveszett váltók megsemmisitése (váltótörvény 77. §.), feltéve, hogy a váltó, a bemutatott másolat vagy a kérvényben megjelölt tartalom szerint, minden lényeges kellékkel el van látva.

A váltóbiróságok hatáskörébe tartozik végre a váltójegyzők óváskönyvének hitelesitése és vizsgálata is.

Ezen ügyekben az elsőfolyamodásu birói hatóságot kizárólag gyakorolják:

a) budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék, a budapesti és pestvidéki kir. törvényszékek területén;

b) a kir. törvényszékek, a budapesti és pestvidéki törvényszékek kivételével, saját területükön.

A váltó lényeges kelléke hiányából visszautasitott váltókereset a lényeges kellék pótlása után egyszerüen uj kérvénynyel nem mutatható vissza, hanem uj keresetnek lesz helye. (B. T. 3690/1900.)

Az annak kimondása iránt inditott kereset, hogy az, aki a váltó megsemmisitését kieszközölte, sohasem volt a váltó birtokában, s ennek megsemmisitését nem volt joga kérni és a fél a lefolytatott váltómegsemmisitési eljárás érvénytelenségét kivánja megállapitani, tekintet nélkül a váltó összegének nagyságára, a váltóbiróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 270/1905. D. 98., 327.)

A csődbe jutott váltóelfogadó tömege ellen váltómegtartási jog érvényesitésére irányzott kereset elbirálása a váltóbiróság hatásköréhez tartozik. (C. 645/1887. D. 46., 48.)

A csődbe jutott váltóadós elleni jelzálogi előjegyzéssel biztositott váltókövetelés a csődtörvény 153. §-a szerint a váltóbiróság előtt érvényesithető. (C. 817/1885. P. T. 9., 128.)

Az ügygondnoknak előlegezett dij megtéritése iránti kereset, ha váltóperből származik, váltói utra tartozik. (C. 592/1902. M. D. 2., 435. G. D. 5., 459.)

Az ügyvédi dij és költség iránti kereset még akkor is azon váltóbiróság előtt perelhető, mely előtt az alapul szolgálható váltóper folyt, ha az ez iránti kereset nem a megbizó fél, hanem az ellen indittatott, aki a dij és költségkövetelés kiegyenlitését magára vállalta. (C. 245/1901., 258/1899., 296/1900. M. D. 2., 434. G. D. 5., 459.)

A váltóperben fölmerült ügyvédi munkadij iránt inditott pör még akkor is a váltóeljárás 3. §-ának 5. pontja által szabályozott váltóbirósági hatáskörbe tartozik, ha a keresetben nemcsak a váltóperben, hanem abból a perből kifolyóan elrendelt s foganatositott végrehajtás, valamint az azokkal összefüggő igényper alkalmából felmerült dijak is követeltetnek. (C. 968/1905. D. 101., 222. K. J. 3., 486.)

A helyettesitett ügyvéd, a váltóperben felmerült dijját és költségét a helyettesitő ügyvéd ellen váltói úton érvényesitheti. (C. 24/1906. K. J. 4., 141.)

A váltóperben már megállapitott ügyvédi dij behajtására irányuló kereset nem tartozik váltóeljárásra. (B. T. 3056/1903.)

Váltói kötelem csak váltókötelezettségből származván, a váltói uton csak az ellen van eljárásnak helye, ki a váltón mint kötelezett szerepel, vagy annak örököse. (C. 167/1901. M. D. 2., 433. G. D. 5. 457.)

Nem létezik jogszabály, mely a társaság tartozásai czimén fennálló váltókövetelésnek a feloszlott társulat tagjai ellenében való érvényesitését a váltói ut mellőzésével aköztörvényi utra szoritaná. (C. 1101/1900.)

Ha alperes a váltót kiállitó czégnek összes passiváit és activáit át is vette, a váltó alapján a váltóeljárás szerint még sem lehet ellene fellépni, hanem csakis köztörvényi uton. (C. D. 73., 100.)

Váltói uton nem indítható kereset oly egyén ellen, aki a váltótartozásért csak mint jelzálogi adós felelős. (C. D. 57., 324.)

A megajándékozott azon az alapon, mert az ajándék értékével az ajándékozó váltóadósságért felelős, váltói uton nem perelhető, tehát az ilyen kereset a váltóbiróság részéről hivatalból visszautasitandó. (C. 1131/1898. D. 81., 104.)

A V. T. 45. §-a értelmében megtéritendő károk érvényesitése iránti kereset nem tartozik a váltóbiróság hatáskörébe. (C. 748. 1896. P. T. 34., 13.)

A kereset egy nem valódi aláirással ellátott váltónak bemutatása és leszámolása által okozott kárnak megtéritésére lévén irányozva, az a váltóbiróság hatáskörébe nem tartozik. (C. 140/1883. D. 32., 288.)

A Curia nem találja a váltóeljárást megsemmisitendőnek azért, mivel a végrehajtásmegszüntetési keresetet nem maga a váltóadós, hanem a végrehajtási zálogjoggal terhelt ingatlan uj tulajdonosa inditja; az eljárás megsemmisitését azonban mégis helybenhagyja azért, mivel a leszállitott kereset tartozatlan fizetés visszatéritésére irányul; az ilyen igény iránt támasztott per pedig váltóeljárásra nem tartozik (C. 1515/1901.)

Váltó kiadása iránti kereset nem tartozik a váltóbiróság illetékessége alá, mert a váltóbiróság mint ügybiróság csupán azokban

az ügyekben járhat el, melyek a váltóeljárás 3. §-ában vannak felsorolva. (C. 650/1887. D. 57., 319.)

A váltótörvény 98. §-a értelmében az óvatoló személyek ellen inditott kártéritési perbe, másodsorbani felelőssége alapján, a kir. államkincstár nem idézhető, mert a váltóeljárás 3. §-ának 4. pontja értelmében csak az óvatoló személyek elleni kártéritési keresetek tartoznak a váltóeljárásra és mert az eszerint az államkincstár vitatott felelőssége alapján az ellen is inditott kereset csupán a pertársaságnál fogva már azért sem tartozhatik a váltói utra, minthogy a pertársaság csak a helyi illetőséget, de nem egyuttal a hatásköri illetőséget is befolyásolhatja. (C. 1888/1894. Jtk. 1896.)

Gazdagodás iránti kereset nem tartozik a váltóbiróság hatásköréhez. (C. 1511/1888. J. 1888.)

A váltóra teljesitett fizetésnek a váltón leendő nyugtatványozása és a fizetés következtében esetleg szerzett jogoknak engedményezése iránti kereset elbirálása nem tartozik a váltóbiróság hatáskörébe. (C. 869. 1892. M. 4., 671.)

A váltóbirói hatáskör megállapitásánál a kereset lényege birván csupán sulylyal, közömbös az, hogy az minek neveztetett; azért a váltóeljárásra tartozó végrehajtás megszüntetése iránti keresetnek czimzett kereset, melynek tárgya a végr. törv. 197. §-a alá eső kereset, melyet a kifogásoló hitelező a követelésnek a sorrendből leendő kihagyása iránt indit — nem tartozik a váltóbiróság hatáskörébe. (C. 995/1893. Jtk. 1893.)

Megsemmisitési eljárásnak csupán egy minden lényeges kellékkel ellátott váltó elvesztése esetében van helye. (C. 1302/1892. Pécsi T. 815/1900. D. 87., 66. C. 662/1892.

Ellenkező: Nem volt figyelembe vehető az alperes által felhozott az a kifogás, hogy az eredeti váltót helyettesitő A) alatti megsemmisitő végzésben az intézvényezett megnevezése és fizetési hely kitétele elő nem fordul s igy az váltóként nem érvényesithető, mert ámbár a váltóeljárási rendelet 3. §. 7. pontja alapján megsemmisitési eljárásnak csak a minden lényeges kellékkel ellátott váltó alapján volna helye, mégis, minthogy a rendeletnek ez az intézkedése a váltótörvény 77. §-a azon rendelkezésével, hogy a váltó megsemmisitési eljárásban legalább a váltó lényeges tartalma — ami a lényeges kellékekkel nem azonos — jelölendő meg, ellenkezik s igy törvénybe ütköző, az alperesi kifogás sulytalan. (C. 1367/1905.)

A váltót megsemmisitő végzésben a kelet helye kitéve nem lévén, ennek a végzésnek alapján nem lehet az elfogadó ellen a váltói uton eljárni. (C. 218/1904. M. D. 237.)

4. §. Az előző §. szerint a váltóeljárásra nem tartozó kereset vagy kérvény az elsőbiróság által hivatalból utasitandó vissza, és pedig azon esetben is, ha ily ügyre nézve a felek a váltóeljárást kötötték volna is ki.

Hivatalból utasitandó vissza a váltókereset a 3. §. 1. pontja esetében akkor is, ha a kereset alapját képező okiratból a váltó lényeges kellékeinek valamelyike hiányzik. (Váltótörvény 6. és 110. §.)

A kereseti jog hiánya hivatalból figyelembe nem vehető. (C. 1064/1896. Gr.)

Helyi illetőség hiánya miatt a váltókereset hivatalból vissza nem utasitható. (B. T. 5029/78. D. 28., 269.)

Nem létezik oly jogszabály, mely a társaság tartozásai czimén fennálló váltókövetelésnek a feloszlott társulat tagjai ellenében való érvényesitését a váltói ut mellőzésével a köztörvényi utra szoritaná. A váltóbirósági hatáskör feltétlenül megáll, ha az okirat, melyen a kérelem alapul, nem is bir a keletkezés e helyén érvényben levő törvényben előirt lényeges kellékekkel, de az 1876 : XXVII. t.-cz. 3. §-ában felsorolt lényeges kellékeknek megfelel. (C. 1101—1900. D. 88., 28.)

A felperes által csupán költség miatt megtámadott sommás végzés a miatt, mert a váltó kellékhiányos, meg nem semmisithető. (C. 1039/1897. M. D. 2., 436.)

A törvényes határidő letelte után beadott perujitási kereset hivatalból vissza nem utasitható. (C. 109/1881. M. D. 2., 436.)

A kibocsátói név aláirásánál előforduló + vonásnak nem a kibocsátó aláirótól származása a váltóból ki nem tünvén, ily váltóra alapitott kereset vissza nem utasitható, hanem tárgyalás rendelendő. (C. 852/1886. D. 55., 348.)

Ha az elfogadó a váltóra keresztvonását tette, a kereset hivatalból vissza nem utasitható, hanem tárgyalás tüzendő annak megállapitása végett, hogy a V. T. 104. §-ának esete fennforog-e? (C. 1820/1892. Jtk. 1893.)

Miután az elfogadás a váltónak nem lényeges kelléke, elfogadó ellen intézett kereset az elfogadás hiánya vagy hiányossága miatt hivatalból vissza nem utasitható. (B. T. 3993/1877. D. 28., 268.)

Ha külföldi váltó pereltetik be, már a keresetben bizonyitandó, hogy kellékeire nézve az illető külország törvényeinek megfelel. Ellenesetben az itteni törvény szerint birálandó meg, és ha annak meg nem felel, a kereset hivatalból visszautasitandó. (B. T. 4242/1877. D. 28., 267.)

Ha a váltó lejárata keleténél korábbi, for-

mailag nincs kellékhiány, a kereset tehát hivatalból vissza nem utasitható, érdemben azonban nem adható hely a keresetnek, mert a keletnél korábbi lejárat lehetetlen időre esvén, ezen okiratból alperesre kötelezettség nem származik. (B. T. 2994. 1898. és C. 263/1900.)

A vagylagos rendelvény érvénytelen, és minthogy a váltótörvény 6. §-a értelmében az oly okiratból, a melyen a váltó lényeges kellékeinek valamelyike hiányzik, váltójogi kötelezettség nem származik, a vagylagos rendelvénynyel ellátott okiratra alapitott váltókereset a váltóeljárás 4. §-a értelmében hivatalból visszautasitandó. (C. 200/1902. D. 90., 242.)

A kereseti váltóból hiányozván a fizetési hely lényeges kelléke, annak daczára, hogy alperes a marasztaló részt nem felebbezte, a kereset visszautasitandó s az eljárás megsemmisitendő. (C. 712/1897. M. D. 2., 437.)

A váltókeresetnek, akár alapkereset, akár perujitó kereset legyen az, a váltóeljárás 11. §-ának 7. pontjában foglalt rendelkezés értelmében az eredeti váltó, esetleg a váltómegsemmisitési végzés, oly nélkülözhetlen csatolmánya, mely nélkül a váltóhitelező által megindított váltóperben itéletet hozni nem lehet, hanem az ily keresetet vissza kell utasitani. (C. 1779/1895. M. D. 2., 436. Jtk. 1897.)

A váltóadós által kifizetett és neki kiadott váltó alapján hozott sommás végzés ellen a váltóadós kifogásokkal élvén, felperes váltóbirtokos a tárgyaláson meg nem jelent s költségben marasztaltatott. A költség kérdésében perujitással élvén, az alsóbiróságok itéletei megsemmisittettek s a kereset visszautasittatott, mert eredeti váltó nélkül váltópernek helye nincsen. (C. 1779/1895. és 1534/1895. M. D. 2., 437. Lásd még a 31. §-nál a C. 528/1897. C. 692/1897. és C. 251/1906. számu határozatokat.)

Az ujitott perben a váltó lényeges kellékhiánya miatt az eljárás a váltóeljárás 4. §-a alapján hatáskör hiánya okából meg nem semmisithető, mert az ujitott perben visszamenni nem lehet a hatáskör kérdésére. (C. 249/1898. M. D. 2., 437.)

A megsemmisitett váltó is csak akkor tartozik váltói utra, ha minden törvényes kellékkel el volt látva. (C. 662/1892. M. D. 2., 436. Lásd a 3. §-nál közölt 1367/1905. sz. határozatot.)

5. §. A váltóeljárás alá tartozó perekben az itélet hozatalánál az elsőfoku biróság egyik szavazó tagjának kereskedelmi ülnöknek kell lenni.

Más határozatok hozatalánál helyesen alakitottnak tekintendő az eljárási biróság tanácsa, akár egy elnök és két biró, akár egy elnök és egy biró és egy kereskedelmi ülnök vesz részt benne.

A váltókeresetnek a kereseti váltóban észlelt kellékhiánya miatti visszautasitása a váltóbirósági hatáskör hiányának kimondását foglalja magában. Minthogy pedig a birói hatáskör tárgyában az 1898 : X. t.-cz. 1. §-ának 2. pontja értelmében a kir. törvényszékek csak hármas tanácsban határozhatnak, miből következik, hogy a kir. itélőtáblának ugyanabban a kérdésben ötös tanácsban kell határoznia. Az alsó biróságok az 1881 : LIX. t.-cz. 39. §-ának 1. pontjába ütköző, a most idézett §. utolsóelőtti bekezdése értelmében hivatalból észlelendő semmiséget követtek el azzal, hogy az elsőbiróság egyes birói uton, a másodbiróság pedig hármas tanácsban határozott. (C. 767/1903. M. D. 2. 437. C. 1415/1903. D. 93., 176.)

Minthogy a sommás végzést, amelynek meghozatalával az elsőbiróság hatáskörét — bár nem három tagu tanácsban — megállapitotta, a másodbiróság az 1898. évi X. t.-cz. 1. §. 2. pontja ellenére a hatáskör kérdésében nem öt, hanem három tagu tanácsban vizsgálta felül, az alsóbiróságok végzéseit a Curia megsemmisitette, és azonnal maga határozott a hatáskör kérdésében. (C. 1281/1903. D. 93., 295.)

6. §. A váltó fizetési helyére nézve illetékes biróságnál valamennyi váltókötelezett beperelhető.

Ezenfelül a váltókereset és visszkereset az illető váltókötelezettnek személyes keresetekben illetékes birósága előtt is (1868 : LIV. t.-cz. I. 30—34. §.) megindítható.

A váltókeresetre illetékes biróság a váltóvisszkeresetekre nézve is illetékes: amennyiben a visszkereset a váltókeresettel együtt vagy ez után indittatik meg.

Ugyanezen feltételek alatt illetékes a váltókezesre nézve azon biróság is, mely előtt azon váltókötelezett ellen illetékesen indittatott meg a váltóeljárás, akiért váltókezességet vállalt.

A perbejelentések (váltótörvény 87. §.) ugyanazon biróságnál nyujtandók be, mely a visszkereset feletti eljárásra illetékes.

A fizetési helyben látható változtat biróság helyi illetékességére befolyással nin-

csen. Alpereseknek a birói helyi illetékesség ellen tett kifogása figyelembe vehető nem volt, mert a kereseti váltón fizetési helyül első helyen Nyitra van megjelölve, mely, mint jelen esetben, midőn a váltón több hely van kijelölve, az 1876 : XXVII. t.-cz. 3. §-ának 7. pontja szerint fizetési helynek tekintendő, és mert a váltó fizetési helyére nézve illetékes biróságnál a váltóeljárás 6. §-a szerint valamennyi váltókötelezett beperelhető, a kir. törvényszék pedig a fentebbi hely területére helyi birói illetékességgel nyilván bir. A birói helyi illetékesség kérdésének elbirálására nem bir befolyással alperesek részéről kifogásul felhozott azon körülmény, hogy a váltónak a fizetési hely meghatározására vonatkozó eredeti tartalma az által, hogy a fizetési helyül eredetileg kijelölt »Wien« (Bécs) elébe »Neutra« (Nyitra) szó iratott, megváltoztatva lett ; mert az anyagi váltótörvény rendelkezései alapján elbirálandó ezen ténykérdés, valamint az, hogy a váltónak tartalma kérdéses részében alperesekkel szemben meghamisitva van-e ? és hogy alperesekre a váltónak állitólagos meghamisitása előtti vagy utáni tartalma kötelező-e ? az ügy érdemére tartozik. (C. 1151/1888. Jtk. 1888.)

A váltóeljárást szabályozó rendelet 6. §-a harmadik bekezdésének nem adható oly értelmezés, hogy a váltóvisszkeresetre illetékes biróság az együtt inditott váltókeresetre nézve is illetékes volna. (C. 109/1894. és D. 70., 124.)

7. §. A váltótörvény 109. §-a alapján (3. §. 3. pont) inditandó keresetekre nézve azon biróság illetékes, melynél a megtartási jog alapjául szolgáló váltó bepereltetett, ha pedig ez még nem történt meg : azon biróság, mely a beperelés esetében azon váltóra nézve illetékes lenne.

Ha a váltóhitelező követelését csupán megtartási jogának érvényesitése mellett, vagy birói avagy magánuton nyert zálogjogának tárgyából kivánja kielégittetni : azon körülmény, hogy a váltóadós csőd alá került, a váltóbiróság illetőségét nem szünteti meg.

Ez esetben mindazonáltal a birói határozatok a csődnyitás napjától kezdve a tömeggondnoknak kézbesitendők.

A csődbe jutott váltóelfogadó tömege ellen váltómegtartási jog érvényesitése iránti kereset elbirálása a váltóbiróság hatásköréhez tartozik. (C. 682/1880. D. 27., 6.)

A csődbe jutott adós elleni jelzálogi előjegyzéssel biztositott váltókövetelést a váltóbirtokos a csődtörv. 153. §. és a váltóeljárás 7. §-a értelmében jogositva van a tömeggondnok ellen intézett keresettel a váltóbiróság előtt érvényesiteni. (C. 817/1885. P. T. 9., 128.)

8. §. A 3. §. 4. pontján alapuló kártéritési keresetek azon váltóbiróságnál inditandók, melynek kerületében az óvatoló személy az óvás idejében székhelylyel bir.

9. §. Ügyvédi munkadijak s költségek megitélésére és megállapitására nézve azon biróság illetékes, melynél az ügy, amelyből azok felmerültek, folyamatban volt.

Az ügyvédi rendtartás 71. §-ának az a rendelkezése, amely szerint az ügyvédi eljárásból folyó kártéritési kötelezettség érvényesitése a polgári pörbiróság elé tartozik, nem zárja ki azt, hogy ügyvédi dij megtéritése iránti váltópörben ez a kártéritési kötelezettség figyelembe vétessék. (C. 1383—1904. D. 98., 9.)

Dijszabás.

A budapesti kir. ker. és váltótörvényszék 1892. junius hó 20-ik napján tartott teljes tanácsülésében a váltóügyekben megállapitott dijszabályzatot következőleg módositotta :

A)

Váltókeresetek, igazolási, végrehajtási és folytatólagos végrehajtási kérvények szerkesztéséért és felszereléseért (a bélyegkiadáson felül) ügyvédi munkadij fejében :

I.	1	K-tól	bezárólag	20	K-ig	2	K.
II.	20	»	»	60	»	4	»
III.	60	»	»	100	»	6	»
IV.	100	»	»	200	»	10	»
V.	200	»	»	600	»	16	»
VI.	600	»	»	1000	»	20	»
VII.	1000	»	»	2000	»	24	»

VIII. 2000 K-án felül minden további 2000 K-ért 6 koronával több állapittatik meg, mely dij azonban igazolási és végrehajtási kérvényeknél 200 K-t meg nem haladhat.

Ha a keresetlevél kettőnél több, a végrehajtási kérvény háromnál több példányban adatik be, minden további példányért a bélyegen kivül az I—III. tételeknél 1 kor., a IV—VIII. tételeknél 2 korona, ha egy keresetlevéllel több váltó pereltetik, az I—VIII. tételeknél minden további váltó után a fent kitett dijnak 20 % többlete állapittatik meg.

10. §. A jelen rendelet 3. §. 7. pontjában felsorolt perenkivüli ügyek illetőségére nézve, amennyiben a váltótörvény eziránt nem intézkedik, az eddigi szabályok követendők.

A váltóösszegek a váltótörvény 25., 29., 40. §. stb. eseteiben a fizetési hely biróságánál teendők le; a biztositék visszaadása is a váltótörvény 28. és 29. §. eseteiben ugyanazon biróságnál kérelmezendő még akkor is, ha a felek a biztositás módja és mennyisége iránt magánuton állapodtak meg.

A V. T. 40. §-a értelmében a váltóösszegnek letétele csakis a fizetési hely szerint illetékes váltóbiróságnál történhetik, mert a váltóeljárás 10. §-ában határozottan ki van jelölve az a biróság, t. i. a fizetési hely szerint illetékes váltóbiróság, melynél a váltóösszeg a per megindítása előtt is a V. T. 40. §-ában meghatározott joghatálylyal letehető. (C. 1383/1895., 1413/1895. M. D. 2., 439.)

Az eljárási rendelet 10. §. 2-ik bekezdésének rendelkezése által nem tekinthető kizártnak, hogy a váltóösszeg a hitelező lakhely szerint illetékes biróságánál is joghatályosan letéteményeztethessék. Lásd a V. T. 40. §-ánál. (C. 532/1899. és 1344/1892. sz. határozatait.)

B)

Egyéb beadványokat, ideértve a letéti kérvényeket, perbejelentéseket, a végrehajtás folyamában az első és folytatólagos végrehajtási kérvényen tul benyujtott beadványokat.

1	K-tól bezárólag	100	K-ig	4	K.
100	» »	400	»	6	»
400	» »	1000	»	10	»
1000	» »	2000	»	16	»
2000	koronán felül			20	»

állapittatik meg.

C)

Tárgyalásoknál megjelenésekért, makacssági esetekben és egyezségeknél:

1	K-tól bezárólag	100	K-ig	6	K.
100	» »	400	»	10	»
400	» »	1000	»	16	»
1000	» »	2000	»	20	»
2000	» »	20000	»	30	»
20000	koronán felül			40	»

állapittatik meg.

Egyéb tárgyalásokért a dij a teljesitett munkának, a per tárgyának és szellemi tevékenységnek figyelembe vételével esetről esetre állapittatik meg.

D)

Megjelenésekért eskületételnél, tanuk és szakértők kihallgatásánál:

1	K-tól bezárólag	1000	K-ig	6—10	K.
1000	» »	2000	»	11—16	»
2000	koronán felül			20	»

állapittatik meg.

II. Felperesség, alperesség, képviselet, eljárás.

11. §. A sommás, valamint a rendes keresetekben a keresetlevél irásban és ügyvéd ellenjegyzése mellett kellő számu felszerelt példányban nyujtandó be. A keresetlevél küllapján a következők teendők ki:

a) a biróságnak, melyhez intéztetik, neve és székhelye és a biróságnak »mint váltóbiróság« megjelölése;

b) a kereset nemének »sommás« vagy »rendes« kitétele;

c) a felek vezeték- és kereszt- vagy mellékneve, vagy a czég, mely alatt be vannak jegyezve, a felek polgári állása, lakhelye, alperesnek lakása, üzleti helyisége is;

d) ha a kereset kereskedelmi társaság ellen intéztetik: azon személy neve és lakása, esetleg üzleti helyisége is kiteendő, aki a kereset elfogadására fel van jogositva;

e) a kereseti összeg, s ha ennek tárgyát nem váltóból származó követelés képezné, a kereset tárgyának rövid megjelölése.

A váltókereset első példányához az eredeti váltó, esetleg a megsemmisitési eljárásra vonatkozó eredeti végzés és az ügyvédi megbizás hiteles alakban, a többi példányokhoz pedig egyszerü másolatban melléklendők.

A jelen rendelet 3. §. 3—5. pontjai alapján inditandó kereseteknek az 1868. évi LIV. t.-cz. 64. §-ában előirt egyéb kellékekkel is kell birniok.

Az *a)*, *c)* és *d)* alatti kellékekkel a perbejelentésnek is kell birnia, és minden példányhoz a váltó, esetleg megsemmi-

sitési végzés egyszerü másolatban melléklendő.

Ha az előirt kellékek bármelyike, vagy az ügyvédi ellenjegyzés (13. §.) hiányzik: a kereset, illetve perbejelentés rövid záros határidő alatti kijavitás végett visszaadandó.

Ha felperesnek ugyanazon adós ellen több váltón alapuló követelése van: valamennyi egy keresettel perelhető be.

A kereseti jog hiánya hivatalból figyelembe nem vehető. (C. 1064/1896. M. D. 2., 440. G. D. 5., 465.)

A váltóbirtokosként fellépő személy azonosságát a biróság kutatni nincs hivatva. (C. 201/903. M. D. 2., 440. G. D. 5., 465.)

A keresetjoggal csak valóban létező egyének és jogi személyek birnak, a költött néven folyamatba tett keresetre hozott sommás végzés tehát hatályon kivül helyezendő s a keresetet ellenjegyzett ügyvéd a költségben marasztalandó: azonban a fővárosi bejelentési hivatalnak értesitése csak annyit bizonyit, hogy felperes ott bejelentve nincsen, de annak igazolására, hogy egyáltalán nem létezik vagy hogy költött személy, bizonyitékul el nem fogadható. (C. 671/1881., 441/1884. és 171/1897. Jtk. 1881.)

A kereset beadása előtt elhaltnak felperessége alatt pert inditani nem lehet. (C. 1034/1900. M. D. 2., 441. . D. 5., 466.)

A közadós is bir perelhetőségi joggal, mert a közadós a csőd elrendelése által önképviseleti jogát el nem veszti, s igy az általa a csőd folyama alatt kötött ügyletekből származó követeléseit saját felperessége alatt érvényesiteni jogositva van. (C. 38/1888.)

A biztositó társaság főügynöksége rendeletére kiállitott váltó alapján a biztositó társaság maga is felléphet felperesként. (C. 325/1889.)

Végrendeleti végrehajtó váltóperben felperesként fel nem léphet, mert a hagyatékban talált váltóhoz tulajdonjoggal csak az örökösök birnak. (C. 579/1887. Ü. L. 1887.)

Az elhalt hitelező nevében beadott keresetnek nincs ugyan jogi hatálya, de ha utóbb az örökösök is perbe léptek, akkor magában véve ez a szabálytalanság nem elegendő az egész eljárás megsemmisitésére. (C. 487/1902. M. D. 2., 440.)

Magában véve az a körülmény, hogy az osztrák-magyar Lloyddal kötött és az 1888: XXI. t.-czikkel beczikkelyezett szerződés XXVII. czikke szerint annak felállitani kötelezett fiumei aligazgatósága köti meg a szerződéseket és intézi el a kártalanitási igényeket, nem elégséges alap arra, hogy a trieszti igazgatóság mellőzésével perbe vont ennek az aligazgatóságnak alperessége megállapittassék. (C. 879/1899. M. D. 2., 443.)

A kiskorunak perképessége nem tekinthető helyrehozottnak annak folytán, hogy ő a másodbiróság itélete ellen beadott felebbezés beadása idejében már nagykoruvá vált. (C. 524/1902. M. D. 2., 443.)

Kiskoru örökösök képviseletében csak a gyám, nem pedig a vagyonkezeléssel megbizott gondnok állhat perbe. (C. 419/1880.)

A váltóadósnak özvegye helyesen vonatott abba a váltóperbe, a melyben az örökösök örökségük erejéig való marasztalása kéretik. (C. 253/1900. M. D. 2., 442. G. D. 5., 466.)

A törvényes örökösök elleni perbe — ha a hagyaték még birtokba nem vétetett — az özvegy is perbe idézendő. (C. 1104/1896. M. D. 2., 440. G. D. 5., 466.)

Az a körülmény, hogy a váltóadós örökhagyó vagyona nem örökösi minőségben, hanem hitelezői jogczimen adatott át jogutódjának, nem zárja ki ennek váltóperbe történt idézésének helyességét s a keresetnek vele szemben való elbirálhatását. (C. 948/1899. M. D. 2., 442. G. D. 5., 467.)

A midőn a váltóadósnak perbe vont örökösei nem is állitják, hogy ismeretlen örökös is lenne, s azt sem vonják kétségbe, hogy ők birtokolják a hagyatékot, az ismeretlen örökösök ügygondnokának perbeidézése nem szükséges. (C. 1570/1891. M. D. 2., 442. G. D. 5., 467.)

A csődbe jutott adós elleni jelzálogi előjegyzéssel biztositott váltókövetelést a váltóbirtokos a csődtörv. 153. §. és a váltóeljárás 7. §-a értelmében jogositva van a tömeggondnok ellen intézett keresettel a váltóbiróság előtt érvényesiteni. (C. 817/1885.)

Ha a váltókereset a gondnokolt ellen saját személyében intéztetett is, de a gondnok a kibocsátott sommás végzés ellen kifogásokat adott be, a kereset helyesen inditottnak tekintendő, mert a törvényes képviselő perbe lépett. (C. 604/1893. M. D. 2., 442. G. D. 5., 465.)

A közadós, általa elfogadott váltó alapján, saját személyében is perbe vonható és marasztalható s az ily itéletnek csupán a csődvagyonra nincsen hatálya. (C. 1573/1891., 150/1901. állandó gyakorlat. Ü. L. 1891.)

A be nem jegyzett közkereseti társaság czég alatt vállalt váltói kötelezettség alapján a czég tagjai ugy saját személyükben, mint a czég neve alatt perelhetők. (C. 1583. 1893. M. D. 2., 442. G. D. 5., 465. és C. 18/1897.)

Több váltónak több keresettel való érvényesitése ugyanazon adós ellen. A váltóeljárást szabályozó 2851. IME. számu rendelet 11. §. utolsó pontja szerint ugyan-

azon adós ellen fennálló, több váltón alapuló kereset egy keresettel perelhető be, a miért is felperesi képviselő több váltónak több keresettel leendő beperlésére csak akkor van feljogositva, ha erre képviseltjétől külön utasitást kapott s ha ennek igazolása nélkül külön pereket érvényesit, az ebből felmerülő több dijak iránt megbizójával szemben nem nyer jogot. (C. 590/1895. D. 77., 124.)

Ha az ügyvéd egyidőben lejárt és peresitett több váltót nem egy keresetbe foglal össze, hanem megannyi külön keresetet ad be, dijai mérsékelten állapitandók meg. (C. 952/1905. K. J. 3., 411.)

A váltókeresetnek, akár alapkereset, akár perujitó kereset legyen az, a váltóeljárás 11. §-ának 7. pontjában foglalt rendelkezés értelmében az eredeti váltó esetleg a váltómegsemmisitési végzés oly nélkülözhetlen csatolmánya, mely nélkül a váltóhitelező által megindított váltóperben itéletet hozni nem lehet, hanem az ily keresetet vissza kell utasitani. (C. 1534/1895. C. 1779/1895. Gr.)

Lásd még a 31. §-nál a C. 528/1897., C 692/1897. és C. 251/1906. számu határozatokat.)

12. §. Beavatkozásnak, viszontkeresetnek és perbehivásnak (1881 : LIV. t.-cz. 9., 10. §.) váltóeljárás alá tartozó ügyekben nincs helye.

Az 1868 : LIV. t.-cz. 102. §-nak azon rendelkezése, hogy az előadandó perek jegyzéke legalább három nappal az előadás előtt a biróságnál kifüggesztendő, váltóeljárás alá tartozó ügyekben az elsőbiróságnál nem alkalmazandó.

Oly esetben, a midőn a sommás végzésben fizetésre kötelezett a beadott kifogások felett elrendelt tárgyalás előtt váltja magához a váltót — felperesként a folyamatban levő váltópert folytathatja, mert alperes ellene mindazokat a kifogásokat érvényesitheti, a melyek őt az eredeti váltóhitelező ellen közvetlenül megillették. (C. 1180/1892. Jtk. 1894.)

Váltóperekben viszonkeresetnek helye nem lévén, semmis az olyan itélet, mely a viszonkereset felett érdemileg határoz még abban az esetben is, ha a váltóper ügyvédi dijak iránt folytattatott. (C. 4735/1877. D. 20., 11.)

13. §. Váltói peres eljárásban mindenik fél tartozik magát ügyvéd által képviseltetni.

Ha a fél ügyvéd nélkül jelenik meg a tárgyalásra: meg nem jelentnek tekintendő.

A meg nem jelenéssel egyenlőnek tekintetik az is, ha a fél helyett megjelent ügyvéd kellő megbizással nincs ellátva.

Ügyvéd ellenjegyzése nélkül benyujtott peres beadvány rendszerint hivatalból utasitandó vissza.

A keresetre, a perbejelentésre és a kifogásokra vonatkozó kivételes intézkedéseket a 11. és 16. §. tartalmazzák.

Az 1881 : LIX. t.-cz. 12. §. második bekezdésének kivételes intézkedése váltóeljárás alá tartozó ügyekben is alkalmazandó.

A perrendtartás 87. §-ának ama rendelkezése, amely szerint a tárgyalásra személyesen megjelent alperes ügyvédvallásra utasitandó, a váltóperekben nem nyerhet alkalmazást. (C. 1163/1899. M. D. 2., 41. G. D. 5., 468.)

Az 1893 : XVIII. t.-cz. 215. §-a értelmében váltóperekben is alkalmazandó 17. §. második bekezdésének intézkedései értelmében, melyek ezen §. harmadik bekezdése szerint nemcsak a keresetre, hanem minden egyéb, tehát felebbezési beadványokra is alkalmazandók, beadványok alaki hiányok miatt, amelyek közé az ügyvédi ellenjegyzés hiánya is tartozik, vissza nem utasithatók, hanem záros határidő kitüzésével kiegészités, illetve hiánypótlás végett visszaadandók. (C. 33. 1903. M. 15., 473.)

Csak a kereset és végrehajtási kérvények elsődletein kell az ügyvédi ellenjegyzésnek előfordulnia, mert a hiányzó példányok ugyis a signatura nélkül pótoltatnak. (Ü. Szab. 207. §. — B. T. 997/1900.)

14. §. Sommás eljárásnak csak minden lényeges kellékekkel biró váltó alapján az esetben van helye, ha a váltó ellen aggály nem mutatkozik s a kereseti követelés s járulékainak megállapitásához szükséges minden okirat (váltó, esetleg óvás, árfolyamjegyzék stb.) eredetiben mellékeltetik és ha a kereseti jog elévültnek nem mutatkozik.

Ha a sommás végzés alperesnek az osztrák-magyar monarchia területén kivül kézbesitendő, vagy ha a sommás végzés az osztrák-magyar monarchia területén belül az első végzések kézbesitésére előirt szabályok szerint nem kézbesithető, anélkül hogy hirdetményi idézés lenne szükséges, sommás eljárásnak

helye nincsen. Ugyanezen esetekben a netalán kibocsátott sommás végzés hatálytalanná válik.

Az alperes elhalálozása esetében az örökhagyó ellen még az erdélyi részekben, ahol a hagyatékot a kirendelt gondnok képviseli, sem bocsátható ki sommás végzés, minthogy azonban a beadott kifogások az elleniratot pótolják, az 1881 : LIX. t.-czikk 39. §. o) pontja szerint az eljárás szabálytalansága miatt az itélet csak akkor semmisithető meg, ha a szabálytalanság az ügy alapos elbirálását akadályozza, az azonban akkor, amikor az alperes védelmét teljesen előterjesztette, fenn nem forog, ez a szabálytalanság nem ok a megsemmisitésre. (C. 899/1901. M. D. 2., 445. G. D. 5., 468.)

Örökösök ellen sommás végzés ki nem bocsátható, ugyszintén az örökhagyó ellen hozott, de annak elhalálozása miatt nem kézbesithetett sommás végzésnek az örökösök részére leendő kézbesitése el nem rendelhető, hanem mindenkor a v. elj. 35. §-a szerint tárgyalás tüzendő. (C. 1090/1889. Jtk. 1889.)

Csődtömeg ellen sommás végzés kibocsátásának egyáltalán helye nincs, de a kifogásokkal a külön per eljárása folyamatba tétetvén, a vitás kérdés elbirálható. (C. 1247/1898. M. D. 2., 444. G. D. 5., 468.)

A váltójogi eljárás szabályai szerint a biróság váltókereseteknél csak oly aggályoknak adhat helyet, melyek magából a váltóból tünnek ki s csakis azon következéssel, mikép sommás fizetési meghagyás helyett jegyzőkönyvi tárgyalás rendelendő. (C. 514/1877. D. 18., 70.)

A kereseti váltó le nem járta okából sommás végzés ki nem bocsátható ugyan, de a m. kir. Curiának 32. sz. p. döntvénye szerint a váltóadós e perben marasztalandó, ha a lejárat az elsőbirósági itélet hozatala előtt következett be. (C. 22/1891. M. D. 2., 444.)

Helyes, hogy a sommás végzés az előjegyzési költség erejéig nem bocsáttatott ki és a tárgyalás nélkül a kérelem ezen része elutasittatott, mivel a keresetinditás előtt nem a perrendtartás szabályai, hanem a telekkönyvi szabályok alapján perenkivüli eljárás utján feltételesen szerzett zálogjog kieszközlésének költsége nem a per folyamán és nem a per czéljára merülvén fel, az a perköltség kiegészitő részét nem képezheti. (C. 288/1904.)

Sommás végzés az előző per költségeire ki nem bocsátható, hanem az ilyen kérelem tárgyalás mellőzésével hivatalból visszautasitandó. Kassai T.

15. §. Az előző szakasznak megfelelő sommás kereset vagy visszkereset alapján a biróság végzésileg meghagyja az alperesnek, hogy a végzésben szám szerint kiteendő váltótartozást járulékaival, ugyszintén a meghatározott perköltséget három nap alatt végrehajtás terhe mellett felperesnek fizesse meg, vagy pedig netaláni kifogásait ugyanannyi idő alatt a váltóbirósághoz adja be.

Ha pedig a sommás visszkereset a váltótörvény 25. és 29. §-ai eseteiben biztositásra intéztetik, amennyiben az eredeti óvás is felmutattatik, a váltótörvény 29. §-a eseteiben pedig az érintett tények valamelyike is hiteles okirattal igazoltatik: a biróság szintén végrehajtás terhe mellett meghagyja alperesnek, hogy a váltóösszeget járulékaival a fentebbi idő alatt birói kézbe tegye le, a meghatározandó óvási és perköltséget pedig felperesnek fizesse meg, avagy kifogásait ugyanannyi idő alatt adja be.

A sommás végzés a kereset első példányával és eredeti mellékleteivel együtt felperesnek, a második példány pedig alperesnek, s ha több alperes volna, mindegyiknek egy példány kézbesitendő.

A sommás végzés nem indokolandó.

A tömeggondnok által a már jogerőre emelkedett sommás végzés ellen a csődtörvény 9. §-a alapján törvényellenesen engedett idő alatt beadott kifogás elvetendő, mert a sommás végzés már jogerőre emelkedvén, a tömeggondnok által ezután beadott kérvényre a kifogások beadhatása végett uj határnap, a csődtörvény 9. §-a alapján, már nem volt kitüzhető. (C. 438/1889. M. D. 2., 446.)

A gondnok kezéhez kézbesitett sommás végzés ellen a kifogások beadására törvényszerinti 3 napos határidő meg nem hosszabbitható az okból, mert az árvaszék az 1887. évi 40.662. szám alatti belügyministeri rendelet ellenére a váltóper folyamatba tételéről nem értesittetett, mert ennek az értesitésnek elmulasztása a szerzett jogokra befolyással nem lehet. (C. 1426/1901. M. D. 2., 447.)

16. §. A kifogások, az ellenirat minden kellékeivel ellátva, a per birájánál teljesen felszerelt két példányban nyujtandók be, s amennyiben alperes már a kifogások beadásánál ügyvéd

által van képviselve, az első példányhoz az ügyvédi megbizás is eredetiben vagy hiteles másolatban csatolandó.

Ha a kifogások ügyvédi ellenjegyzés nélkül vagy a biróság székhelyén kivül lakó ügyvéd ellenjegyzése mellett adattak be: alperes a tárgyalásra idéző s a további határozatok elfogadására a biróság székhelyén lakó megbizottat tartozik kijelölni; ha pedig ezt elmulasztja, a mulasztó fél költségére s veszélyére hivatalból gondnok rendelendő s a határozatok ennek kézbesitendők.

Ha a biróság székhelyén kivül lakó alperes kifogásait kellő időben postára adja, a szállitásra szükséges idő a három napi határidőbe nem számittatik.

Ha a sommás végzés valamely czég ellen, nem pedig annak csődtömege ellen bocsáttatott ki, a czég csődtömege nem jogosult a sommás végzés ellen kifogásokat beadni s az általa ennek ellenére beadott kifogások visszautasitandók. (C. 28/1903. D. 93., 133.)

Ha a perelt czég egyéni (bár társasczégre mutat: »Tót P. és társa«), ugy a kifogásokat a perelt czég tulajdonosa (Kis János) saját neve alatt is beadhatja s ez nem utasitható vissza, mivel itt nincs két különböző jogalanyiság, a czég marasztalásával az egyéni czég tulajdonosa is kötelezve van, mivel a czég csak az a név, mely alatt kereskedő üzletét folytatja és azért egész vagyonával korlátlanul felel. (B. T. 1546/1900.)

Ha a váltókereset beadása előtt a váltóadós elhalt és a kibocsátott sommás végzés szabálytalanul az elhalt özvegyének kézbesittetett is, az ez által beadott kifogások hivatalból visszautasitandók. (C. 1021/1891. M. D. 2., 446. G. D. 5., 469.)

Ha nem a perbe idézett felek valamelyike, hanem egy harmadik személy ad be váltóperben kifogásokat, ezek folytán további eljárás nem foghat helyt s ha ilyen eszközöltetett, az semmis. (C. 741/1877. M. 14., 671. G. D. 5., 470.)

Ha helytelen kézbesités folytán idegen személy kifogásokkal élt, abban a kérdésben, hogy a felmerült költséget ki viselje, itélet és nem végzés hozandó. (C. 319/1899.)

Kifogások a sommás végzés kézbesitése előtt is beadhatók és időelőttiség indokából vissza nem utasithatók. (B. T. D. 57., 325.)

Az a körülmény, hogy a sommás végzés ellen beadott kifogások helytelenül kérvénynek czimeztettek, nem szolgálhat alapul azoknak elutasitására, mert a beadvány minőségét nem annak elnevezése, hanem tartalma határozza meg. (C. 413/1892. Ü. L. 1893.)

Oly esetben, melyben a sommás végzés kézhez vételét igazoló kézbesitési vevényben szabályellenesen van kitüntetve a kézhezvétel napja, a törvényes határidőn túl beadott kifogások nem tekinthetők elkésetteknek. (C. 399/1887. Ü. L. 1887.)

Az illetékes törvényszékhez czimzett, de tévedésből postán más törvényszékhez küldött és onnét az illetékes törvényszékhez áttett kifogások, ha ide a törvényes 3 napon tul érkeztek is, elfogadandók, mert az, hogy a kifogásoló alperes irányitotta tévesen a postai küldeményt és hogy ebből folyóan a késedelem őt terheli, csakis az illető levélboriték által lett volna megállapitható. (C. 330/1889. M. D. 2., 446.)

A V. E. 16. §-ának a póstaidő beszámitására vonatkozó rendelkezése nem alkalmazandó oly kifogásokra, melyek, bár távollakó alperesek részéről, de a biróság székhelyén lakó ügyvéd által adatnak be. (B. T. 4684. 1878. D. 57., 325.) — De nem alkalmazhatók ezek a kivételes szabályok akkor sem, ha a fél maga adta a biróság székhelyén póstára kifogásait. (B. T. 401/1903.)

A gondnokolt ellen kibocsátott sommás végzés nem a részére kinevezett ügygondnok kezéhez kézbesittetvén, a kifogások akkor sem tekinthetők elkésetteknek, ha azokat jogosulatlanul a gondnokolt neje adta be, de a gondnok azokhoz utóbb hozzájárult. (C. 1258/1899. M. D. 2., 447. G. D. 5., 471.)

A kifogásoknak a sommás végzés ellen elkésetten történt beadása az itélet elleni felebbezésben is panaszolható, minthogy ez hivatalból veendő figyelembe. (C. 523/1891. Ü. L. 1891.)

Az ügyvédi ellenjegyzés nélkül beadott kifogásoknál a perrendtartás 166. és 167. §-aiban előirt alaki kellékek nem szükségesek. (B. T. 674/1899.)

Az elfogadó és kibocsátó által közösen beadott kifogások az elfogadóra nézve vissza nem utasithatók amiatt, mert az ügyvéd részére tőle meghatalmazás nem csatoltatott, hanem e hiány pótlása rendelendő el. (C. 1022/1896. M. D. 2., 446.)

Az alperes által küldött postautalvány szelvényére irt következő szavak: »ezen összeggel nem tartozunk, mert nem kaptunk érte árut, tehát ha lehetséges a hamis követelés végett ezen ügyet kideriteni«, lényegileg a kereseti váltókövetelés kifogásolását képezvén, helyesen járt el az elsőbiróság, midőn ezt kifogásnak tekintette. (C. 262/1901. M. D. 2., 447.)

Alperes az által, hogy a sommás végzésben foglalt meghagyás folytán a váltóösszeget kifizette, nem vesztette el azt a jogát, hogy

a sommás végzés ellen kifogással élhessen. (C. 483/1898. D. 81., 264.)

A sommás végzés kézbesitése előtt teljesitett fizetés alapján is sikeresen élhet a váltóadós kifogásokkal. (C. 1256/1900., azonos 1895/1894.)

Ha a biróság székhelyén kivül lakó alperesnek ügyvédje a váltóeljárás 16. §-ához képest a határozatok elfogadása czéljából a biróság székhelyén lakó meghatalmazottat nem rendel s a biróság alperes részére ügygondnokot rendel ki, az ügygondnok dijainak megfizetését alperes ügyvédjétől, akivel semmiféle jogviszonyban nem áll, nem követelheti. (C. 1180/1902. D. 92., 353. és C. 810/1902.)

A váltóeljárás 16. §-ának rendelkezése értelmében alperes az ott megjelölt esetekben a biróság székhelyén lakó megbizottat tartozik kijelölni, ennek a kötelezett kijelölésnek pedig a kifogásoló alperes csak ugy tesz eleget, ha magában a kifogásait tartalmazó beadványában nevezi meg ezt a megbizottat s erre nem elegendő az, hogy a meghatalmazványban helyettesül egy a biróság székhelyén lakó ügyvédet nevezett meg. Minthogy pedig az elsőbiróság szabályszerüen járt el, amikor az alperesek részére ügygondnokot rendelt és a határozatokat ennek kezéhez kézbesitette, az alperesek az ennek részére megállapitott dijakkal már csak azért is jogszerüen terheltettek meg, mert alperesek a perben az ügygondnoknak történt kirendelése ellen kifogással nem is éltek. Mindezek alapján a felebbezés tárgyát képező ügygondnoki dij tekintetében az elsőbiróság itéletét kellett helybenhagyni. (C. 35/1898.)

A váltóeljárás 16. §-a értelmében kinevezett ügygondnok dijainak előlegezésére a felperes nem kötelezhető. (C. 308/1902. D. 86., 103. Állandó gyakorlat.)

A váltóeljárás 16. §-ának 2. pontjában meghatározott kivétel nem vonatkoztatható a felperesi ügyvédre is. (C. 939/1891. M. D. 2., 446.)

A váltóeljárás 16. §-a rendelkezéséhez képest kijelölt megbizott, vagy kirendelt ügygondnok jogköre csak a határozatok átvételére terjed, s külön meghatalmazás nélkül sem perbeli cselekmények végzésére, sem jogorvoslat beadására jogositva nincs. (D. T. 4843/1906.)

17. §. Ha a biróság a sommás eljárásnak helyét nem találja, vagy ha a keresetben rendes eljárás kéretik, ugyszintén ha a kibocsátott fizetésmeghagyás a 14. §. szerint hatálytalanná válik; végre ha kellő időben kifogások adatnak be: a pernek rendes váltóeljárás szerinti tárgyalására határnap tüzendő, melyre a felek a kereset, illetve a kifogások példányain oly hozzáadással idézendők, hogy a kitüzött határnapon meghatalmazott ügyvédjeik által az 1868: LIV. t.-cz. 111. §-ában meghatározott következmények terhe alatt jelenjenek meg.

Első esetben felperes a sommás végzés megtagadásának indokairól is értesitendő.

Ha több váltókötelezett ellen együttesen indittatik sommás váltókereset, sommás végzés azonban nem mindenik váltókötelezett ellen hozható: ugyanazon végzésben, mely egy vagy több alperes ellen a sommás végzést tartalmazza, a sommás uton nem marasztalható alperesekre nézve a pernek rendes váltóeljárás szerinti tárgyalására határnap tüzetik ki.

Ugyanezen szabály megfelelően alkalmazandó akkor is, ha ugyanazon váltókötelezett ellen több váltó alapján indittatik sommás váltókereset: sommás végzés hozatalának pedig csak részben van helye.

Azon kérdés elbirálása, hogy felperes a perbe vont elfogadó elleni váltójogi keresetét fentartotta-e, az ügy érdemére tartozván: ha a biróság a keresetileg kért sommás fizetési meghagyást kibocsáthatónak nem találja, a váltóeljárás 17. §. szerint nem a kereset hivatalból visszautasitásának, hanem tárgyalás elrendelésének van helye; mert továbbá a kereset a miatt, hogy felperes részéről bizonyos jogcselekmények elmulasztva látszanak lenni, hivatalból vissza nem utasitható. (B. T. 6443/1886. D. 44., 328.)

Kifogásokra tárgyalást rendelő végzés ellen felfolyamodásnak nincsen helye. (C. 534/1888. D. 57., 335.)

A kifogások visszautasitását helybenhagyó másodbirósági végzés ellen van helye további felfolyamodásnak. (C. 5/1898.)

18. §. Ha a sommás végzés több alperes ellen szól: a kifogások feletti tárgyalásra lehetőleg egy és ugyanazon határnap tüzendő ki.

Ha azonban a sommás végzés kézbesitése vagy a vétbizonyitvány beérkezte tárgyában való késedelem kivánatossá

teszi, a tárgyalási határnap különböző időre is kitüzhető.

Előbbi esetben valamennyi kifogás egy jegyzőkönyvben tárgyaltatik, s együttesen döntetik el. Utóbbi esetben mindegyik tárgyalási határnapon különkülön jegyzőkönyv vétetik föl és a külön tárgyalt kifogások elkülönitve döntetnek el.

Pertartási viszony azon alperes között, ki a sommás végzés ellen kifogást adott, és azok között, akik azt nem tették, nem létezik; ez alapon tehát az itélethozatalt a kifogást nem adott alperestársakra kiterjeszteni nem lehet. (C. 551/1882. M. 4., 672. G. D. 5., 473.)

A kibocsátó által külön beadott kifogások felett külön lehet itéletet hozni (v. e. 18. §.) ha tehát az elfogadó által vitatott kifizetés kifogását maga a kibocsátó is nem érvényesiti, az általa beadott s csupán az aláirás valódisága tekintetében emelt kifogásai az elfogadó által a kifizetés tényére alapitott kifogásnak figyelembe vétele nélkül és attól függetlenül birálandók el. (C. 572/1896. M. D. 2., 451. G. D. 5. 474.)

A több váltóadós által együttesen adott kifogások a váltóeljárás 18. §-a értelmében együttesen döntendők ugyan el, mindazonáltal oly esetben, amelyben a másodbiróság az elsőbiróság itéletét az egyik kifogásoló alperesre nézve érdemileg elbirálta, a másik alperest illető részében pedig feloldotta, mi sem áll utjában annak, hogy az érdemileg elbirált részitélet — tekintet nélkül az 1881 : LIX. t.-cz. 44. §-ának rendelkezésére — harmadbiróságilag elbiráltassék. (C. 1279. 1898. M. D. 2., 452. G. D. 5., 474.)

Oly esetben, melyben az elsőbiróság az elfogadó és kibocsátó által egy alapon, t. i. az állitott kifizetés alapján beadott közös kifogásokat csupán a kibocsátó részére birálta el érdemileg, az elfogadóét pedig azért utasitotta el, mert az ügyvéd meghatalmazványa be nem mutattatott — a másodbiróság pedig a kibocsátó kifogásai felett érdemben határozott, az elfogadó kifogásait pedig elfogadandónak és érdemben elbirálandónak itélte és erre az elsőbiróságot utasitotta, a kir. Curia, a kibocsátó részéről adott felebbezés folytán, az ő kifogásai felett érdemben határozott, még mielőtt a közös kifogásoknak az elfogadó érdekében elbirálása eszközöltetett volna és nem találta a novella 44. §-át ily esetben alkalmazhatónak. (C. 1022/1896. M. D. 2., 452. G. D. 5., 474.)

Ha alpereseknek mindegyikét nem lehetett a tárgyalásra megidézni, a biróság, amennyiben az alperesek közt jogközösség esete fenn nem forog, nincs elzárva attól, hogy a megidézett alperessel szemben az ügyet elkülönitve is eldönthesse. (V. elj. 18. §. utolsó bekezdés megfelelő alkalmazása). (B. T. 653/1904. M. 15., 473.)

A váltóperben az együttes elfogadóként szereplő mindkét alperesre nézve az ügy együttesen lévén eldöntendő, az 1881 : LIX. t.-czikk 44. §-a szerint a másodbiróság itéletének az egyik alperesre nézve érdemleges része csak a másik félre nézve történt részleges feloldás következtében az utóbbi határozat meghozatala után birálandó el a harmadbiróság által. (C. 889/1900. M. D. 2., 487.)

19. §. A tárgyalásra rövid, mindazonáltal oly időre tüzendő ki határnap, hogy a biróság székhelyén lakó alperesnek az idézés vétele és a tárgyalási nap között legalább 24 órai, a biróság székhelyén kivül lakó alperesnek pedig a megjelenésre elegendő idő maradjon.

Hirlapi idézés esetében a tárgyalási határnap a hirdetménynek harmadszori megjelenésétől számitott 15 napnál rövidebb nem lehet.

A 3. §. 3., 4. pontjaiban elősorolt perekben a tárgyalási határnap hosszabb időre tüzhető ki.

20. §. A rendes tárgyalásnál a jegyzőkönyvi eljárás általános szabályai követendők következő eltérésekkel:

A jegyzőkönyvi tárgyalás a 3. §. 1., 3., 4. és 5. pontjaiban emlitett perekben, amelyekben végiratnak és ellenvégiratnak is van helye, amennyiben a felek kölcsönös beleegyezéssel hosszabb határidőt nem állapitottak meg, rendszerint 5 nap alatt fejezendő be.

Ha azonban több alperes külön képviselő által jelenik meg: ezek mindegyike az elleniratnak és a viszonválasznak jegyzőkönyvbe iktatására 24 órai időt vehet igénybe.

A 3. §. 1-ső pontjában emlitett perekben csupán a 35. §. esetében, a 3. §. 3., 4. és 5. pontjaiban emlitett perekben pedig általában a biróság a jegyzőkönyvbe iktatandó kérelemre az ellenirat, válasz és viszonválasz beiktatására egyszeri halasztást engedhet, de csak akkor, ha a felek kölcsönös megegyezé-

sével azon perirat beiktatására még halasztás nem adatott.

Örökösök ellen inditott váltóperben sem kérhet az alperes halasztást (elj. 20. és 35. §-ainak egybevetése). (B. T. 3066/1902.)

Oly esetben, midőn a felek a váltóeljárás értelmében halasztást a biróságtól kérni jogositvák, a biróságnak mindenekelőtt kötelessége a halasztási kérelem felett határozni és elutasitása esetében a per érdemleges tárgyalására rövid határnapot kitüzni, de nem járhat el akként, hogy a halasztási kérelem feletti határozattal együtt az ügy érdeme felett is itéletet hozzon. (C. 391/1878. D. 20., 103.)

A váltóperben a perrendtartás 135. §-a csak annyiban alkalmazható, amennyiben az összes kifogásolók halasztást adtak; a váltótárgyalás tehát az ellen az alperes ellen, aki halasztást nem adott, 5 nap alatt befejezendő. (C. 8/1903. M. D. 2., 450. G. D. 5., 475.)

Ha alperes váltóperben a sommás végzés ellen beadott kifogásokban csak általánosságban állitja a váltót kifizetettnek s felperes tagadására csak a viszonválaszban fejti ki részletesen a fizetésnek körülményeit, felperes kifogása folytán alperesnek ebbeli előadása, mint elkésett, a váltóeljárás 16. §. és a perrendtartás 134. és 156. §-ai értelmében figyelembe nem vehető. (C. 547/1891. M. D. 2., 446.)

A viszonválaszban a legitimatio hiánya miatt emelt kifogás elkésettség indokából kifogásoltatván, figyelembe nem vehető. (C. 892/1897. M. D. 2., 144.)

A végirat meg nem állapittatván az általános jegyzőkönyvben, ha a viszonválaszt nem irta alá felperes, az ebben felhozott elévülési kifogás figyelembe nem vehető, mert az elkésett. (C. 1014/1896. M. D. 2., 453.)

Váltóperben felperes nem tartozván végiratot adni, a viszonválaszban felhozott kifogás, ha végirat nem adatott, hivatalból elkésettnek tekintendő. (C. 1283/1891. M. D. 2., 453.)

Az aláirás valódiságára a végiratban kinált eskü az ellenfél tiltakozása ellenében meg nem itélhető. (C. 429/1884. D. 37., 181.)

A végiratban kinált eskü is megitélhető, ha e miatt az ellenfél kifogást nem tett és az esküt elfogadta. (C. 1044/1890. M. D. 2., 452.)

A végirathoz csatolt okirat is figyelembe veendő, ha e miatt az ellenfél kifogást nem tett. (C. 1527/1899. M. D. 2., 452.)

A tanu által bizonyitott, de a fél által a perben nem érvényesitett kifogás alapjául szolgáló körülmény a per eldöntésénél figyelembe nem jöhet. (C. 185/1896.)

21. §. Ha sommás végzés ellen beadott kifogások folytán tüzetett ki a tárgyalás: a kifogások első példánya mellékleteivel szintén a jegyzőkönyvhöz csatoltatik; jogában álván alperesnek a jegyzőkönyvi tárgyalás első napján, az eredeti váltó megtekintése után, kifogásainak módositását vagy pótlását a jegyzőkönyvbe iktatni s erre vonatkozó bizonyitékait előterjeszteni.

Ha alperes a tárgyalásra meg nem jelenik, a kifogások másodpéldányát felperes köteles a jegyzőkönyvhöz csatolni s annak tartalma, amennyiben felperes által meg nem czáfoltatik, az ügy eldöntésénél figyelembe veendő.

Ha pedig felperes nem jelenik meg: alperes a keresetí másodpéldányt is a jegyzőkönyvhöz csatolni köteles s az ügy eldöntésére az 1868: LIV. t.-cz. 111. §-ának szabályai alkalmazandók.

Elkülönitett tárgyalás esetében (18. §.) felperes az utóbb felvett tárgyalási jegyzőkönyvhöz a keresetlevélnek és mellékleteinek hivatalból hitelesitendő másolatát tartozik csatolni.

A felperesnek, ha az eredeti váltót és a keresetlevelet a kifogások tárgyalására kitüzött határnapon be nem mutatja, de ezt a mulasztását kellően kimenti, alkalom adandó arra, hogy váltóbirtokosi minőségét utóbb igazolhassa. (C. 1550/1905. Ju. 5., 194. H. D. 1., 40.)

Váltóperben felperes, a tárgyaláson az óvást és váltót, ennek időközben történt kifizetése miatt, felmutatni képes nem lévén, a perköltség iránt folytatott perben, alperes érdemi kifogásokkal élvén a váltó ellen, az alperes köteles azoknak igazolására a birtokában levő eredetit vagy másolatot felmutatni, mivel e nélkül kifogásai figyelemre nem méltathatók. (C. 293/1891. Jtk. 1892.)

Az alperes felhivás daczára sem csatolván a kifogások első példányát a perhez, kifogásaitól elállottnak tekintendő és a további eljárás megszüntetendő, magától értetvén, hogy a sommás végzés ennek folytán jogerőre emelkedik. (C. 1503/1900. M. D. 2., 450.)

A tárgyalásra meg nem jelent váltóadós kifogásaiban tagadván az aláirás valódiságát, ezzel szemben felperes azt bizonyitani tartozik. (C. 1153/1897. M. D. 2., 450.)

A kereseti váltó aláirása kérdésében alperesek védekezése lényegileg az, hogy nem tud-

ják, ha jogelődjük a váltót aláírta-e és erre való tekintettel tagadják a váltóaláírás valódiságát. Ez a védekezés a S. T. 61. §. 2. bekezdése értelmében az aláírás kifejezett tagadásának tekintendő, mert az alpereseknek nem saját aláírásukról, hanem jogelődjük aláírásáról van szó és mert védekezésük egész tartalmából nyilvánvaló, hogy alperesek védekezésükkel a jelen perben azt akarják elérni, hogy felperes a kérdéses aláírás valódiságát bizonyitsa. (C. 338/1901.)

Az alperesnek kézbesitett másodpéldányhoz mellékelt váltómásolat hiányos volta feljogositja az alperest a tárgyaláson uj kifogások megtételére. (C. 364/1903. M. D. 2., 458.)

A tárgyalás kezdetén a kifogások csak oly irányban terjeszthetők ki, melyek magából a váltó tartalmából merittetnek. (C. 187/1896. állandó gyakorlat. D. 85., 327.)

A váltó szétszakitása miatt aggályosnak jelentkezvén, a sommás keresetre tárgyalás volt volna tüzendő, ebből folyóan az erre alapitott alperesi kifogás a tárgyalás első napján még el nem késett. (C. 27/1902. M. D. 2., 454. G. D. 5., 475.)

Az aláírás valódisága iránti kifogás a dolog természetéből csak a váltó megtekintése után lévén megtehető, nem elkésett, ha azt nem a kifogásokban, hanem a tárgyalás első napján érvényesiti. (C. 650/1896. M. D. 2., 457. G. D. 5., 477.)

A váltó megtekintéséből származott tudomásra visszavezethető minden kifogás érvényesithető a kifogások feletti tárgyalás kezdetén. (C. 772/1901. M. D. 2., 455. G. D. 5., 476.)

Az illetékességi kif. is előterjeszthető a kiegészités alkalmával az első tárgyalási határnapon, ha az a váltó megtekintésére vezethető vissza. (B. T. 3318/1903. és 3320/1903. és 780, 781/1905.)

Alperes az óvás tartalmából a kifogásaiban fel nem hozott uj kifogást az első tárgyalási határnapon csak akkor és annyiban érvényesitheti, ha és a mennyiben a vele közölt kereseti példányhoz mellékelt óvás másolata az eredetitől eltérő volt. (C. 581. 1898. M. D. 2., 458. G. D. 5., 477. Ü. L. 18., 3.)

Ha a Curia amiatt, mivel örökhagyó váltóadós összes örökösei nem lettek szabályszerüen perbe idézve, a keresetnek tárgyalására ujabb határnapot rendel kitüzni olykép, hogy arra az addig meg nem idézett örököstársak is idéztessenek, az uj határnapon az összes örökösök, tehát a korábban megidézettek is, uj védekezést terjeszthetnek elő s az itt felhozott uj kifogás elkésés okából nem mellőzhető. (C. 1358/1903.)

Ha a váltóeljárásban a felek a jegyzőkönyvi tárgyalás első napján az ügy érdemében nem tárgyalnak, az uj kifogások a váltóeljárási rendelet 21. §-a értelmében az elhalasztott 2. vagy 3. tárgyalási határnapon is felhozhatók és érvényesithetők. (C. 1555. 1903. D. 94., 324.)

Az a kifogás, hogy a váltó felperes tulajdonosi minőségét nem igazolja, a tárgyalás első napján a váltó megtekintése után megtehető. (C. 1495/1903. M. 15., 474. C. 1324/1896. C. 8/1897. M. D. 2458. G. D. 5., 478.)

Alperes azt a kifogását, hogy a felperes tulajdonosi minőségét nem igazolja, a váltóeljárás 21. §-a értelmében a tárgyalás első napján hatályosan megteheti, miután ez a kifogás az eredeti váltó megszemlélésére visszavezethető. (C. 1190/1905. D. 101. 284. K. J. 3., 463.)

Helyesen vette figyelembe az első biróság az alpereseknek a tárgyalás első napján az óvás hiányára s illetve az óvás el nem engedésére fektetett kifogását azért, mert ezt a kifogását alperesek arra alapitották, hogy a váltón levő az óvás elengedését tartalmazó nyilatkozatot nem ők irták a váltóra, már pedig az a kérdés, hogy valamely nyilatkozat vagy kijelentés a kifogásoló váltóadós váltói aláírásának megtétele előtt vagy után került-e a váltóra, rendszerint csak az eredeti váltó megtekintése alapján dönthető el. (C. 863/1905. H. D. 1., 19.)

A jogtalan telepités mint oly kifogás, mely a váltó tartalmából ered s az eredeti megszemlélésekor megállapitható, azon ténykörülményen alapul, hogy a telepités az arra jogositott kibocsátótól ered-e, a váltói eljárás 21. §-a szerint a tárgyalás első napján is érvényesithető. (C. 1387/1896., 123/1898., állandó gyakorlat. D. 62., 38.)

A telepitési záradék bélyeglenyomattal lévén a váltóra rávezetve, az utólagos telepités kifogása a tárgyalás első napján el nem késett. (C. 115/1905. K. J. 2., 599.)

A fizetési halasztásra alapitott kifogás sem késett el a kifogásokra kitüzött tárgyalás kezdetén, ha az adós csak az eredeti váltó megtekintése után ismerhette fel a váltónak tőle való származását. (C. 673/1904. K. J. 2., 230.)

A kifizetés kifogása is sikeresen felhozható a tárgyalás első napján, ha az alperes a peresitett váltó azonossága tekintetében tévedésben volt. (C. 453/1900. M. D. 2., 957. G. D. 5., 477.)

A kifizetés kifogása a visszkötelezett adós által a tárgyalás első napján sikeresen felhozható, ha erről az elfogadó csak a kifogások beadása után értesitette őt. (C. 1610/1904. K. J. 2., 577.)

A váltóeljárás 21. §. értelmében csakis önálló és a már felhozottaktól teljesen független, uj kifogások érvényesitése van kizárva, de nem olyanoké, amelyek a már felhozott kifogásokkal kapcsolatban csupán

annak igazolására hozatnak fel, hogy a már szabályszerü helyen és módon emelt kifogások a harmadik személynek jelentkező felperes ellen és ennek rosszhiszemüsége alapján érvényesithetők. (C. 1242/1896. Állandó gyakorlat. D. 76., 137.)

Alperes kifogásában csak annyit hoz fel, hogy tartozása már nem áll fenn s csak a viszonválaszban terjeszti elő az idevonatkozó tényállást. A Curia szerint ez nem mellőzhető, mivel alperes a viszonválaszban nem uj kifogást hozott fel, hanem csak a már felhozott kifogás alapját terjesztette elő. (C. 1413/1901.)

Az a kifogás, hogy a váltó meg nem óvatoltatott, feljogositja a kifogásoló elfogadót a tárgyalás későbbi folyamán annak kiegészitésképeni előterjesztésére, hogy a váltó tartalma szerint a telepes törölve lett s igy megóvatolásra volt szükség, mert ez a kifogás nem önálló, hanem az óvás hiánya jelentőségének indokolásául hozatott fel. (C. 632/1897. M. D. 2., 458. G. D. 5., 478.)

Ha a váltóadós a kifogásokban azt adja elő, hogy a peresitett váltó nem ered jogos ügyletből, a viszonválaszában erre vonatkozó részletes előterjesztésével és kifogásával nem késett el. (C. 239/1905. K. J 2., 577.)

Habár a váltóadós kifogásaiban fenn is tartotta az eredeti megtekintéseig azoknak kiegészitéséhez való jogát, a váltóeljárás 21. §-a értelmében ennek daczára csupán oly kifogásokat hozhat fel, melyek az eredeti megtekintése előtt felhozhatók nem voltak, de a más kifogások is elkésetteknek csak akkor tekintendők, ha emiatt észrevételt tettek az ellenfelek. (C. 939/1897. M. D. 2., 453. G. D. 5., 478.)

Az elévülési kifogás mint elkésett figyelembe nem vehető, ha a kifogásokban fel nem hozatott. (C. 1175/1892. M. D. 2., 457. G. D. 5., 477.)

Oly kifogás, mely elkésve érvényesittetett, elkésés okából csak akkor nem vehető figyelembe, ha emiatt kifogást emelt a felperes. (C. 220/1891. D. 59., 17. C. 1092/1896. D. 65., 27. Állandó gyakorlat.)

A kifogások kiegészitése alkalmával elkésve előterjesztett kifogás érdemileg elbirálandó, ha ennek elkésés indokából leendő figyelmen kivül hagyását felperes nem a közvetlen periratában a válasziratban, hanem csak a végiratban kérelmezte. (C. 329/1905.)

Ha az elkésett kifogást az elsőbiróság felperes ellenzése mellett is elbirálta s felperes emiatt nem felebbezett, ez felperes részéről belenyugvást jelentvén, a másodbiróságnak nincs joga hivatalból vizsgálni azt, hogy a kifogás kellő időben terjesztetett-e elő. (C. 1555/1903. M. 15., 473.)

Az örökösöknek az a perbeli nyilatkozata, hogy mindaddig, mig az örökhagyó aláírásának valódiságáról az eredeti váltó betekintése alapján meg nem győződnek, annak valódiságát kétségbevonják, az aláirás valódisága határozott megtagadásának tekintendő. (C. 338/1901. M. D. 2., 454. G. D. 5., 479.)

Pusztán annak a körülménynek felvetése, hogy a váltó utólag telepittetett anélkül, hogy egyuttal az a jogsérelem is panaszoltatnék, mely ebből az allitólagos jogellenes tényből alperesre háramlott, magában véve sem eredményezheti a kereset elutasitását. (C. 958/1906. H. D. 1., 224.)

Az a kifogás, hogy a telepités jogtalan, nem jelenti azt, hogy az óvás szabálytalanul vétetett fel a telepitésnél. (C. 286/1898. M. D. 2., 110.)

Ellenkező ujabb megállapodás: A jogellenes utólagos váltótelepités ellen emelt kifogásban benne foglaltatik az óvás szabálytalansága elleni kifogás is. (C. 905/1905. K. J. 3., 434. A IV. polg. tan. 6. sz. elvi megállapodása.)

Az óvás hiánya hivatalból nem észlelhető s az ennek hiányára alapitott kifogás nem oly természetü, hogy az a tárgyalás kezdetén az eredeti okiratok megtekintése alapján emelhető volna. (C. 1188/1903.)

Az alperesnek abban a kifogásában, hogy a váltót felperes utólag jogellenesen telepitette és hogy ennélfogva váltóvisszkereseti jogát elvesztette, a telepesnél felvett *B)* alatti óvás szabálytalanságának kifogása nyilván benne foglaltatik. (C. 199/1902. M. D. 2., 458. G. D. 5., 478.)

Ha az óvás a váltónak kijelölt telephelyen történt bemutatásáról vétetett fel, alperesnek egyedül a váltó utólagos és megállapodás nélkül való telepitése ellen tett kifogásában a váltóóvás szabálytalanságára alapitott kifogás bennfoglaltnak tekintendő. (C. 894. 1901. D. 90., 277.)

Az alpereseknek abban a kifogásában, hogy a váltóból reájuk váltókötelezettség nem származik, mivel felperes nem volt jogositva a váltót utólag, alperesek tudta és beleegyezése nélkül telepiteni, benne foglaltatik az a kifogás is, hogy a váltó fizetés végett nem kellő helyen mutattatott be, illetve, hogy az óvás a jogtalanul történt telepités folytán helytelenül vétetvén fel, a telep helyén felperes váltóvisszkereseti joga alperesekkel szemben elenyészett. (C. 905. 1905. D. 100., 205.)

Alperes már kifogásaiban felhozta, hogy ő a kereseti váltót nem elfogadóként, hanem kibocsátóként irta alá s felperest ez alapon is elutasitani kérte; az óvás hiánya tekintetében felhozottak tehát nem a kifogások, hanem a kibocsátó minőségében vállalt váltókötelezettségből meritett kifogás közelebbi kifejtésének tekintendők, amivel alperes a váltó megtekintése után a tárgyalás első napján el nem késett. (C. 661/1899.)

22. §. A birói illetőség elleni kifogás sommás eljárás eseteiben a végzés elleni kifogásokban, rendes eljárás eseteiben pedig az elleniratban terjesztendő elő s az ügy érdemével együtt tárgyalandó és döntendő el.

Ha a biróság magát illetéktelennek találja, efelett az ügy érdemének érintése nélkül végzésileg határoz.

Habár a váltóeljárás 22. §-a értelmében a birói illetőség elleni kifogás a sommás eljárás eseteiben a végzés elleni kifogásokban terjesztendő elő, az a puszta tény, hogy a váltó másolata alperessel közöltetett, nem foszthatja őt meg a váltóeljárás 21. §-ában biztositott attól a jogától, hogy az eredeti váltó megtekintésekor észlelt azon ténykörülmény alapján, mely szerint a telepités nem tőle, hanem idegen kéztől származik, kifogásait a birói illetőség ellen kellő időben és helyen ne pótolhassa. (B. T. 742/1905. D. 97., 191. U. L. 22., 46.)

23. §. Az 1868 : LIV. t.-cz. 112. §-ának intézkedése a meg nem jelent pertársakra nézve csak az esetben alkalmazandó, ha az ügy nem tartozik a váltóbiróság hatóságához; ugyszintén az esetben is, ha a megjelent alperes által oly kifogás hozatik fel, mely a kötelezettséget valamennyi alperesre nézve megszünteti.

Az idézett t.-cz. 113. §-a esetében a pertárnok az iratokat haladéktalanul bemutatja.

Ily esetben a tárgyalás ujabb elrendelését s evégett uj határnap kitüzését bármelyik fél kérheti.

A váltóeljárás 23. §. első bekezdése kifejezetten csak a meg nem jelent pertársakra vonatkozik, a sommás végzéssel marasztalt azok a váltókötelezettek azonban, akik kifogásokat nem adtak be s akikkel szemben a sommás végzés jogerőre emelkedett, pertársaknak nem tekinthetők s igy az egyik kötelezett által adott kifogás folytán a sommás végzés a kifogásokkal nem élő többi kötelezett ellen hatályon kivül nem helyezhető. (C. 1438/1900. M. D. 2., 459.)

Váltóperben a perbe idézett és meg nem jelent örököstársra az adhaesio kimondandó. (C. 1590/1891. Jtk. 1892.)

Az egyik alperesnek az a kifogása, hogy felperesnek váltóbirtokosi minősége nincs, mint olyan, mely a kötelezettséget valamennyi alperesre nézve megszünteti, a váltóeljárás 23. §-a értelmében a meg nem jelent többi alperesekre is kiterjed. (C. 1038/1902. M. D. 2., 459. G. D. 5., 481.)

A váltóbirtokosi minőség hiányára alapitott kifogás a váltóeljárás 23. §-a értelmében a meg nem jelenő váltóadós alperes érdekében is figyelembe veendő. (C. 86/1906. K. J. 4., 284.)

Az óvás elkésettségére alapitott, mint nem valamennyi alperesre nézve jogmegszüntető kifogás, a váltóeljárás 23. §-a értelmében, az azt nem érvényesitő váltóadós javára nem szolgálhat, még abban az esetben sem, ha a váltókeresetre nem bocsáttatott ki sommás végzés, hanem arra tárgyalás tüzetett. (C. 1209/1897. M. D. 2., 456. G. D. 5., 481.)

Az óvás szabálytalanságára alapitott kifogás, az azt nem érvényesitő alperes javára ki nem terjed, még abban az esetben sem, ha sommás végzés nem bocsáttatott ki, hanem a keresetre tárgyalás tüzetett. (C. 1209/1896. M. D. 2., 459. G. D. 5., 481.)

Az a kifogás, hogy a visszkereseti jog érvényesittetésének előfeltételei fenn nem forognak, nem képez a kötelezettségnek valamennyi alperesre nézve megszünését tárgyazó kifogást s ennélfogva az ily kifogás tekintetében a váltóeljárás 23. §-ának vonatkozó rendelkezése nem nyerhet alkalmazást. (C. 80/1894. M. D. 2., 459. G. D. 5., 481.)

Az alsóbiróságoknak az az intézkedése, hogy a sommás végzést a nem kifogásoló alperesekre is a cohaesio fenforgásával hatályon kivül helyezték — semmis. (C. 1530/1891. M. D. 2., 456. G. D. 5., 480.)

A kifogással nem élő váltókötelezettre nézve a sommás végzés hatályon kivül nem helyezhető ugyan, de ha felperes emiatt felebbezéssel nem él, ez hivatalból figyelembe nem vehető. (C. 1569/1891. Jtk. 1892.)

III. Bizonyitás, birói határozatok és azok kézbesitése.

24. §. Váltóeljárás alá tartozó ügyekben közös okirat előterjesztése iránt alkeresetnek helye nincsen.

Váltóperben közös okirat előterjesztése iránt nincs alkeresetnek helye; váltóperben halasztási kérelemnek pedig egyáltalán nem lévén helye, az eziránt előterjesztett kérelem felett, külön határozat hozatalának mellőzésével, az eddig előterjesztett peradatok alapján, érdemleges itélet hoznadó. (C. 270/1896. M. D. 2., 462.)

Az ugyanazon sommás végzés ellen különkülön beadott kifogások esetén az egyik alperes hivatkozhatik a másik kifogásához

csatolt okiratokra, mint bizonyitékokra. (C. 263/1902.)

Habár a váltóeljárás 24. §-ának helyes értelmezése szerint a kereskedelmi könyvekkel való bizonyitás váltóperben teljesen kizártnak nem tekinthető, a fenforgó esetben a bizonyitás ezen módja azért mellőztetett helyesen, mert egyrészt alperesek nem jelölték meg tüzetesen a felperes könyveiben állitólag foglalt azon bejegyzéseket, melyek megtekintésével állitásaik valósága megállapitható volna és mert a fenforgó esetben felperes könyvei alapján a bizonyitás csak hosszabb időt igénylő eljárás után volna eszközölhető, ily hosszadalmasabb eljárásnak pedig a gyors elintézést igénylő váltóperben helye nincs. (C. 701/1900. M. D. 2., 463. G. D. 5., 481.)

A könyvekkel való bizonyitásnak váltóperben is van helye. A váltóeljárás 24. §-a csak azt rendeli, hogy közös okirat előterjesztése iránti alkeresetnek váltóperben nincs helye, ez a rendelkezés azonban nem zárja ki azt, hogy oly esetben, amidőn a váltóadós ellenfele kereskedelmi könyveivel tüzetesen megjelölt oly tényt akar bizonyitani, mely a gyors lebonyolitást igénylő váltóper keretében tisztába hozható, a könyvek felmutatása és ebből a határozottan megjelölt tartalom kideritése el ne rendeltessék, felperesnek a könyvei megvizsgálása ellen tett kifogása tehát helyesen mellőztetett. (C. 704/1899. D. 84., 77.)

A Curia tévesnek jelenti ki az alsóbiróságnak ama kimondását, hogy váltóperekben a kereskedelmi könyvekkel való bizonyitásnak egyáltalán nincs helye, mindamellett mellőzi a fenforgó esetben a könyvek felmutatásának elrendelését, mert alperesek a felperes kereskedelmi könyveiben állitólag előforduló perdöntő bejegyzéseket meg nem jelölték. (C. 1147/1902. D. 93., 217.)

Az alperes által a felperes kereskedelmi könyveinek felmutatása iránt előterjesztett kérelem helyesen tagadtatott meg, mert alperes avégből kérte a felperes könyveinek felmutatását, hogy azoknak össztartalmából az ő tartozásának összege azok vizsgálata alapján határoztassék meg; ily irányu bizonyitás azonban a gyors lebonyolitást igénylő váltóeljárásban meg nem engedhető. (C. 304. 1899.)

Váltóperben oly könyvek felmutatása nem rendelhető el, melyek nem az eljáró biróság területén vezettetnek. (C. 1046/1904. K. J. 2., 258.)

25. §. A 3. §. 1-ső pontjában érintett perekben az alperesi kifogások tanuk általi bizonyitásának csak az esetben van helye, ha a tanu a biróság székhelyén van, vagy ha az ily bizonyitékot ajánló fél a máshol lakó tanut legfeljebb tizenötöd napra tüzendő határnapon az eljáró biróság elé állitja.

Váltóperben is az ugyanazon felek közötti más perben kivett tanuvallomások bizonyitékul szolgálnak. Azt, hogy a beküldött egyezségi váltókban a giránsok, a kikötésnek megfelelőleg, jók voltak, a váltóadós köteles kimutatni és bizonyitani. (C. 1265. 1905. K. J. 3., 509.)

A váltóeljárás 25. §-ának a tanukkal való bizonyitásra vonatkozó korlátozó intézkedése csakis az alperesi tanukra terjed ki, de nem a felperes által megnevezett tanukra is, a kik tehát megkeresés utján is kihallgathatók. (C. 1085/1896. J. Sz. 3., 96.)

A váltóeljárásban is az ellenfél az előállitott tanuk kihallgatására meg lévén idézendő, ennek elmulasztása panaszolás esetében az eljárás megsemmisitésére szolgál alapul. (C. 546/1891. M. D. 2., 464.)

A váltóeljárásban a kifogásoló tanuja nem idézendő meg külön, hanem a tanuállitó fél hivandó fel annak előállitására. (C. 450/1894. Jtk. 1894.)

Nem a biróság székhelyén lakó és igy a váltóeljárás 25. §-a ellenére a tanuk lakóhelyén kihallgatott tanuk vallomása a váltóper elintézésénél e szabálytalanság okából figyelmen kivül nem hagyható. (C. 666/1905. K. J. 3., 262.)

A helyben lakó tanu az idézés idejében távol lévén, ujabb kihallgatás elrendelendő. (C. 560/1900. M. D. 2., 465. G. D. 5., 485.)

Az elő nem állitott tanu a váltóperben ujból csak akkor hallgatható ki, ha az ellenfél az ujabbi kihallgatás elrendelése ellen kifogást nem tett. Velj. 25. §. (C. 191/1898. M. D. 2., 465. G. D. 5., 485.)

Indokolt akadály esetében az előállittatni rendelt tanu kihallgatására uj határnap tüzhető. (C. 102/1899. M. D. 2., 464. G. D. 5., 486.)

Az a körülmény, hogy a váltóperben a zsidó vallásu tanuk előállitására határnapul szombat tüzetett ki, nem szolgálhat alapul a tanuk kihallgatására uj határnap elrendelésének. (C. 623/1897. M. D. 2., 465. G. D. 5., 486.)

A más járásban lakó földmives tanuknak előállitását elrendelő végzés a félnek csak 3 nappal a kitüzött határnap előtt kézbesittetvén, ez elegendő ok ujabb tanukihallgatás elrendelésére. (C. 113/1903. M. D. 2., 466. G. D. 5., 485.)

A meghatalmazott ügyvéd oly tényekről, melyek az ügyvédi rendt. 49. §-a alá esnek, nem köteles ugyan vallomást tenni, de ha vallott, akkor vallomásának bizonyitó ereje

van. (C. 1064/1897. M. D. 2., 466. G. D. 5., 486.)

Az elfogadónak, kivel szemben a sommás végzés jogerőre emelkedett, vallomása, a mely nem is foglal magában oly ténybeli adatot, mely pörujitás esetén az ő elfogadói kötelezettségét megszüntethetné, vagy annak mérvét csökkenthetné, aggály alá nem esik, s póteskü által kiegészithető részbizonyitékot képez. (C. 1058/1903. D. 95., 243.)

Magában véve az a körülmény, hogy a váltón kötelezettként előforduló egyének felperes által ugyanazon keresettel perbeidéztettek, nem tekinthető alapos oknak arra, hogy ezeknek tanukénti kihallgatása mellőztessék. (C. 728/1898. D. 80., 112.)

A tanukhoz intézendő kérdőpontoknak nem szükséges az illető perirathoz külön csatoltatni, hanem elegendő a bizonyitandó körülményeknek a periratban történt előadása. (C. 799/1898. M. D. 2., 466. G. D. 5., 486.)

A tanu által bizonyitott, de a váltóperben nem érvényesitett kifogás figyelembe nem vehető. (C. 158/1896. M. D. 2., 466. G. D. 5., 486.)

Ha az alperes által megujitott perben a felperes beismeri, hogy az alperes nem sajátkezüleg irta alá a váltót, hanem azt más által megbizás utján iratta alá, akkor ezt az ujabbi állitását a felperes köteles bizonyitani és az e részben megnevezett tanunak kihallgatása csak abban az esetben rendelendő el, ha megnevezi egyuttal azt a személyt is, aki megbizásból irta alá a váltót. (C. 571. 1904. K. J. 1., 50.)

A szakértők által bizonyitott aláirás valódisága a felperesnek megitélt esküvel kiegészithető. (C. 145/1896. M. D. 2., 463.)

Az aláirás valódisága a szakértők véleménye s a tanuk ama vallomása alapján, hogy a kereseti váltót előző prolongált váltót az adós aláirta s hogy jelzálogi biztositékot nyert a kereseti váltóra, a sommás törvény 64. §-a értelmében sem tekinthető bizonyitottnak. (C. 819/1897. M. D. 2., 463.)

Az a bizonyitott körülmény, hogy a váltókötelezett a váltón látható néválairását utóbb biróságon kivül saját aláirásának elfogadta, az aláirás valódiságára nézve bizonyitékul szolgálhat. (C. 1033/1896. M. D. 2., 461. G. D. 5., 484.)

Csupán a szakértők által megállapitott és a biróság által is észlelt hasonlatossága alapján a váltóra vezetett néválairás valódisága bizonyitottnak nem vehető, az elfogadónak pedig, aki a váltót átadta, e szakértői vélemény mellé póteskü nem itélhető. (C. 159/1898. M. D. 2., 463.)

A szakértők véleménye egymagában minden egyéb támogató adat nélkül a tagadott váltóaláirás valódisága megállapitására elegendő bizonyitékot nem képez. (C. 735/1895. Állandó gyakorlat. M. D. 2., 463.)

Azon alperesi elismeréssel szemben, hogy felperes részére egy hasonló összegü váltót kezesként irt alá, az elfogadói aláirás valódiságára vonatkozó tagadásként figyelembe veendő ugyan, de a szakértők véleménye mellett oly adat, hogy azt aláirta. (C. 762. 1897. M. D. 3., 463.)

Az a bizonyitott körülmény, hogy a névaláirást tagadó váltóadós a váltónak leszámitolásáról történt értesitése ellen fel nem szólalt, nem bizonyitja még az aláirás valódiságának elismerését, mert nem volt köteles a forgalomba hozatal alkalmával hamisnak állitani az aláirást, fentarthatta arra az esetre, ha a váltó érvényesittetik. (C. 577. 1896., 464/1900. M. D. 2., 461.)

A váltóaláirás tekintetében a leszámitoló pénzintézet által irt tudakozódó levélre adott azon válasz, hogy az aláirás rendben van, még nem bizonyitja az aláirás valódiságát. (C. 1060/1905. K. J. 4., 43. Ju. 5., 55.)

Utólagos elismerése a váltóaláirás valódiságának, mint biróságon kivüli beismerés, bizonyitékul szolgálhat. (C. 1087/1899. M. D. 2., 461.)

A per befejezése után egy külön kérvényben foglalt beismerése az aláirás valódiságának, azt bizonyitja. (C. 7531 és 784/1896. M. D. 2., 461.)

A váltóaláirásnak tanuk előtt valódinak történt elismerése, még ha kétségtelenül megállapitható is, hogy az nem a kötelezett sajátkezü aláirása, okszerüen arra engedvén következtetést, hogy a kötelezett nevének aláirásával férjén kivül mást bizott meg, azt a vitás körülményt, hogy a nő nevét a férje irta a váltóra, az ezt állitó kötelezett tartozik bizonyitani. (C. 176/1901. M. D. 2., 461.)

Az a tanuk által bizonyitott körülmény, hogy alperes a kereseti váltót mint saját elfogadmányát felperesnek átadta, az alperesnek azon levő aláirásának tagadott valódiságát is bizonyitja. (C. 52/1897. M. D. 2., 461.)

Más perben tett beismerés is alkalmas a tagadott váltóaláirás valódiságának bizonyitására. (C. 1387/1905. K. J. 3., 486.)

Váltóperben bizonyitékul a más bünperben tett beismerés csak akkor szolgálhat, ha az arra hivatkozó a vonatkozó jegyzőkönyv hiteles másolatát bemutatja. (C. 976/1898. M. D. 2., 461.)

Habár szabályként áll is az, hogy a váltóper keretében, a valamely áru vételárának fejében adott váltóra alapitott követeléssel szemben, a váltóadós ama magánjogi kifogásának a bizonyitása, hogy az áru a kikötött minőségnek meg nem felelt s hogy a vevő a vételtől elállani jogositva van, a váltóhitelező tagadásának ellenében általában meg

nem engedhető, mégis a fenforgó esetben ez általános szabály alkalmazása teljesen mellőztetett, mert alperesnek az a kifogása, hogy a kereseti váltóra a kikötött ellenértéket e szerint meg nem kapta, a váltóeljárás keretében alkalmazható bizonyitékokkal — amilyen a perrendtartás 159. §-ához képest a felperesnek hallgatag beismerése, — a perben már igazolva van. (C. 983/1893. M. D. 2., 462.)

Az előleges birói szemle eredménye a váltóperben bizonyitékul szolgálhat. (C. 791/1900. M. D. 2., 463. G. D. 5., 483.)

Habár állandó birói gyakorlat szerint a váltóper keretében a valamely áru vételárának fejében adott váltóra alapitott követeléssel szemben a váltóadós ama magánjogi kifogásának bizonyitása, hogy az áru a kikötött minőségnek nem felel meg s hogy a váltóadós e miatt a vételtől elállani jogosult, a váltóhitelező tagadásával szemben rendszerint meg nem engedhető, mert a csupán, szakértők által megállapitható minőségi kifogásnak bizonyitása a per gyors befejezését czélzó váltóeljárás természetével ellenkezik, mégis, minthogy a fenforgó esetben a szemle, habár csak előlegesen, foganatosittatott és a meghallgatott szakértők többsége a vétel tárgyát képező czégnek szakszerü indokolással oly elemi hiányait állapitotta meg (nem uj, használt, törött, némely része hiányzik), hogy a szakértők többségének tévedését kizártnak kellett tekinteni. A Curia ezt a bizonyitékot alkalmazhatónak és a S. T. 64. §. alapján az alperes kifogásának bizonyitására elegendőnek találta. (C. 1069. 1902.)

26. §. Főeskü általi bizonyitásnak a 3. §. 1-ső pontjában érintett perekben csak a felek beleegyezésével van helye. Kivétetik az okirat valódiságának bizonyitása, mire nézve az 1868 : LIV. t.-cz. 172. §-a alkalmazandó. (1893 : XVIII. t.-czikk 78. §-a.)

Felfedező eskünek váltóeljárásban nincs helye.

A váltóeljárás 26. §-a értelmében a főeskűvel való bizonyitás, az aláirás valódiságát kivéve, a váltóeljárás 3. §-a 1. pontjában emlitett perekben csak akkor alkalmazható, ha ebbe a felek beleegyeznek ; ez alatt pedig a dolog természete szerint, a feleknek nyilt kifejezett beleegyezése értendő. (C. 409/1896. M. D. 2., 467.)

Az a körülmény, hogy felperes a viszonválaszban kinált esküre nem nyilatkozott, mert végiratot nem adott, nem lehet alap az eskü megitélésére, mert váltóperben a 26. §. a főeskünek csak a felek kifejezett beleegyezése esetében van helye. (C. 387/1897. M. D. 2., 468.)

Azzal a bizonyitott körülménynyel szemben, hogy az ügyletről okirat állittatott ki, az ügylet jogi minősitése eskü által nem bizonyitható. (C. 832/1900. M. D. 2., 470.)

Valódisági esküt a perrendtartás 172. §-a alapján hivatalból nem lehet megitélni. (C. 1535/1905. K. J. 3., 315.)

A váltóaláirás valódiságára az eskü hivatalból meg nem itélhető. (C. 255/1906. K. J. 4., 236.)

A perrendtartás 172. §-ában szabályozott eskü abban az esetben, midőn az eskübizonyitást egyik peres fél sem kivánja igénybe venni, hivatalból nem alkalmazható. (C. 529/1901. Állandó gyak. M. D. 2., 469.)

Váltókötelezettség csak oly aláirás alapján lévén vállalható, mely sajátkezüleg, vagy e czélra meghatalmazott utján tétetett, az a kérdés, vajjon az alperesek a névaláirást jóvá hagyták-e ? a perrendtartás 172. §-ban szabályozott eskünek tárgyát nem képezheti. (C. 396/1902. D. 91., 186.)

Az, aki a váltón látható névaláirása valódiságára nézve kinált esküre a perben oly nyilatkozatot tesz, hogy ő »ezt az esküt az aláirásnak a váltón levő aláirással való feltünő hasonlatossága miatt letenni nem meri«, az aláirását megtagadottnak nem tekinthető. (C. 345/1904. K. J. 2., 229.)

Az aláirás valódisága nincs megtagadva, ha csak az állittatik, hogy az aláirás a kifogásolótól nem származhatik. (C. 641/1896. M. D. 2., 462.)

Habár alperes kifogásaiban a váltó valódiságát megtagadta, ez még sem vétetett figyelembe, mert periratiban ugy nyilatkozott, hogy a kereseti váltón lévő elfogadói aláirás hasonlit ugyan az ő aláirásához, de nem emlékszik arra, hogy a váltót aláirta, sőt határozottan ugy látja, hogy az elfogadói aláirás más kéztől származik. (C. 1058/1904. D. 97., 63.)

Váltóperekben állandó birói gyakorlat szerint az aláirás valódiságára vonatkozó, az 1868 : LIV. t.-cz. 172. §-ában meghatározott eskü nemcsak kizárólag annak bizonyitására alkalmaztatik, hogy a tagadott aláirás nem magától a féltől származik, hanem annak bizonyitására is, hogy a fél nevének aláirásával más valakit meg nem bizott, mert a megbizás alapján történt névaláirásnak hatálya azonos a sajátkezü aláirás hatályával. (C. 94/1898. M. D. 2., 470. G. D. 5., 493.)

Alperes a 7. alatti levéllel kivánja bizonyitani a kereseti váltó kifizetését. Felperes tagadja, hogy e levél valódi és tőle származik ; alperes a 7. alatti okirat valódiságára esküt kinálván és ennek a váltóeljárás 26. §-ának 2. bekezdése értelmében akkor is

helye lévén, ha abba az ellenfél bele nem egyezett, felperesnek az eskü megitélendő volt, mert a váltóeljárás 26. §-a nem csupán a kereset alapjául szolgáló váltóról, hanem egyáltalában okiratról szól. (C. 500/1899. M. 4., 677. G. D. 5., 496.)

Az a körülmény, hogy alperes viszonválaszt nem advián, az esküre sem nyilatkozott, nem akadályozhatja a különben perdöntő eskünek megitélését. (C. 1317/1894. M. D. 2., 467.)

Ismeretlen tartózkodású félnek is itélhető eskü. (C. 1136/1891. Jtk. 1892.)

A saját kérelmére, szakértői megvizsgálás nélkül gyengeelméjüség okából gondnokság alá helyezett váltókötelezettnek, ha a perben nem bizonyittatik, hogy ő anynyira gyenge elméjü, hogy aláirását felismerni nem képes, — aláirása valódisága tárgyában az eskü megitélhető. (C. 813/1897. Ü. L. 98., 17.)

A váltóperben bizonyitva lévén az, hogy az aláirás valódiságát tagadó váltóadós a váltóhitelezővel üzleti összeköttetésben volt és ez attól váltókat kapott — ha az örökös alperes azt megengedi, hogy lehetnek még váltók az elhalttól felperes birtokában, ez által valószinüsitve lévén az aláirás valódisága — felperes váltóhitelezőnek a perrendtartás 172. §-a értelmében eskü megitélhető és pedig nemcsak saját személyében, hanem a perrendtartás 225. §-a szerint annak személyében is, aki az üzletet vezette s igy a bizonyitandó körülményről közvetlen tudomással bir. (C. 259/1896. M. D. 2., 471.)

Megsemmisitett váltó alapján inditott perben is az elveszett váltón levő aláirás valódiságára nézve eskü itélhető. (C. 1750. 1890. D. 52., 12.)

Aláirásra (váltón) általános megbizás kérdésében főeskü a váltóeljárás 26. §-a értelmében meg nem itélhető, mert csak a speczialis megbizás mint az aláirás tényével közvetlen connexusban álló körülményre itélhető meg az eskü. (C. 94/1898.)

A váltóperben a felek beleegyezése nélkül eskü nem itélhető arra, hogy a váltót aláiró egyén nem birt czégvezetői jogosultsággal. (C. 771/1897. M. D. 2., 468.)

A perrendtartás 172. §-ban szabályozott esküvel való bizonyitásnak a V. E. 26. §-a szerint az ellenfél beleegyezése nélkül is helye van, ez az eskü a perrendtartásnak hivatkozott szakasza értelmében még akkor is megitélhető, ha a fél annak elfogadása iránt nem nyilatkozott. (C. 374/1898. M. D. 2., 468.)

A 172. §-ban meghatározott eskü, a bizonyitó fél ellenfelének az ő tiltakozása daczára megitélhető. (C. 778/1898. M. D. 2., 469.)

Az aláirás valódiságára vonatkozó eskü tárgyában váltóperben a biróság nincs kötve az eskü alkalmazásának módjára nézve. (C. 606/1893. Jtk. 1894.)

A váltó aláirásának valódiságára az eskü a hitelező üzletvezetőjének is megitélhető, ha ez az aláirásnál jelen volt. (C. 787/1892. M. D. 2., 467.)

Váltóperben az aláirás valódiságának bizonyitásánál a biróság nincs kötve a perrendtartás 172. §-ában kijelölt sorrendhez. 1582. 1893. Jtk. 1893.)

Az a körülmény, hogy a váltó a házastárs megbizásából iratott alá, nem bizonyitható főesküvel, hanem csak közjegyzői okirattal. 1886 : VII. t.-cz. 23. §. *b)* C. 764/1901. állandó gyakorlat. M. D. 2., 473.)

Ha a váltóból kitünik az, hogy a váltóadós mint kibocsátó, illetve forgató vállalt kötelezettséget, meg nem engedhető annak bizonyitása, hogy köztörvényi tekintet alá eső kezességet vállalt a váltóelfogadó fizetésképtelensége esetére, és különösen nincs helye e tekintetben a főesküvel való bizonyitásnak. (C. 2298. M. D. 2., 206.)

A váltókövetelés elenyésztének kifogása az aláirás valódisága esetében is a felperes elutasitását eredményezvén, ha ez feltétlenül dönthető el a felperes ellen, ugy az aláirás kérdésének eskütől feltételezett elbirálása mellőzendő. (C. 1368/1896. M. D. 2., 305. G. D. 5., 491.)

Az örökös is joghatályosan tagadhatja jogelőde névaláirásának valódiságát, mely esetben a hitelezőnek az aláirás valódiságára az eskü csak ugy itélhető meg, ha azt egyéb adattal is támogatja. (C. 918/1891. 1133/1891. Ü. L. 1892.)

A perrendtartás 172. §-a *d)* pontján alapuló esküre csak maga az a fél kötelezhető, akinek aláirásának valódisága vita és bizonyitás tárgyát képezi, alperes örökösök tehát, minthogy jelen esetben nem az ő saját, hanem örökhagyójuk aláirásának valódisága forog szóban, sem arra nézve, hogy örökhagyójuk névaláirásai tudtuk és meggyőződésük szerint hamisak, sem arra nézve, hogy az örökhagyó a kereseti váltók bármelyikét az ő jelenlétükben alá nem irta, esküre nem kötelezhetők. (C. 632/1899. M. D. 2., 171.)

Arra nézve, hogy az alperes jogelőde aláirta-e a váltót az alperes jelenlétében, eskü az alperesnek meg nem itélhető. (C. 207/1896. M. D. 2., 471. G. D. 5., 498.)

Az örökös által az örökhagyó váltóaláirásának kérdésében leteendő meggyőződési eskünek (juramentum credulitatis) helye nincs. (C. 1356/1905. K. J. 4., 92.)

A váltóeljárás 3. §. 5. pontja alá tartozó perekben a főeskü alkalmazása nem lévén a felek beleegyezésétől függővé téve, az alperes által a viszonválaszban kinált főeskü-vel bizonyitani kivánt körülmény bizonyitottnak veendő, ha a végirat adásában megállapodott felek közül az, akinek a főeskü

kináltatott, végiratot nem adott és igy az esküre nem nyilatkozott. (C. 42/1901. M. D. 2., 468.)

27. §. Az eskületételre az 1868 : LIV. t.-czikk 239. §-a értelmében az itélet jogerejüvé válta után, illetőleg a harmadbirósági itélet kézbesitése után, három nap alatt kell jelentkezni.

Ezen szabály a gondnok által képviselt félre is kiterjed. A gondnok kérelmére mindazonáltal, gondnokoltja lakásának kinyomozása céljából, szükség esetében a biróság 30 napig terjedhető halasztást engedhet.

Az esküre kötelezett fél a novella 21. §-a értelmében esküre nem lévén bocsátható, ha a büntető biróság által jogerős itélettel nyereségvágyból elkövetett büntett miatt elitéltetett, az ujrafelvétel iránti eljárás nem akadályozhatja a pernek az esküre való tekintet nélkül a 21. §. értelmében leendő ujabb érdemleges elbirálását. (C. 111/1896. M. D. 2., 472.)

28. §. Az aláirások összehasonlitására szükséges szakértőket megfelelő számban a törvényszék székhelyén lévő kereskedelmi és iparkamarának s ahol ilyen nincs, a kereskedelmi testületnek javaslata alapján a törvényszék elnöke nevezi ki s esketi fel.

Ha sem kereskedelmi és iparkamara, sem kereskedelmi testület nem létezik a törvényszék székhelyén: az elnök a helyben levő kiválóbb kereskedők vagy szakértelemmel biró teljesen megbizható személyek közül nevez ki szakértőket.

Ha az állandó szakértők alkalmazása ez utóbbi módon sem lenne lehetséges, az aláirások összehasonlitása végetti szemle eszközlésére a budapesti kir. itélőtábla területén a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék; a marosvásárhelyi kir. itélőtábla területén pedig a kolozsvári kir. törvényszék lesz megkeresendő.

Arra nézve, hogy valamely névirás mely időben tétetett, a dolog természete szerint szakértők véleménye egyáltalán részbizonyitékot sem képezhet. (C. 1209/1898. és B. T. 733/1902.)

Ha alperes a váltón előforduló aláirását hamisnak állitja, és a kihallgatott szakértők egybehangzólag is megegyezőnek mondják a tagadott aláirást alperesnek egyéb okiratokon levő valódinak elismert kétségtelen néválairásával, a biróság a maga részéről is vizsgálja, vajjon a megtagadott néválairás a valódiságra kétségtelen aláirásokkal megegyezik-e, vagy sem? (C. 142/1880. M. 4., 678. G. D. 5., 499.)

A valódiság tekintetében kifogásolt elfogadói aláirás a szakértői szemle alapjául szolgált többi aláirással e helyütt is egybehasonlittatván, azok oly megegyezőknek, hogy a Sz. András aláirása az ő kezétől származottnak tekintethetnék, nem találtattak, a szakértők ellenkező véleményét ennélfogva a Curia sem fogadja el irányadóul. (C. 993/1892. M. 4., 678.)

Aláirás tagadása esetében a szakértők meghallgatása mellőzendő akkor, ha ezen meghallgatás eredményre előre láthatólag nem vezethet. (B. T. 2087/1884. Ü. L. 85., 44.)

Ha alperes tagadja, hogy a váltón levő névirás tőle származik s felperes az aláirás valódiságának beigazolására szakértői szemle elrendelését kéri, utóbbi tartozik alperesnek az összehasonlitás tárgyául szolgáló más kétségtelen aláirását felmutatni, vagy ilyennek hollétét felemliteni, mert különben a szemle nem rendelhető el. (C. 584/1882. D. 31., 110.)

Váltóperben az aláirás bizonyitásánál jogában áll a bizonyitó félnek az összehasonlitandó irást tartalmazó okirat helyett, amenynyiben ennek összehasonlitása a tagadott aláirással eredményre nem vezet, más okirattal való összehasonlitást is kérni. (C. 331/1885. J. 85., 90.)

Az uj sommás törvény életbe lépte után megindított váltóperekben a sommás törvény 78. §. értelmében a biróság maga is összehasonlithatja ugyan a tagadott néválairást, de ha maga sem találja azt a nem vitás aláirásokkal megegyezőnek, a szakértőknek az egyezést bizonyitó véleménye egymagában, azt támogató adat nélkül, a tagadott aláirás valódiságára nézve bizonyitékul el nem fogadható. (C. 672/1896.)

Váltóperben az a körülmény, hogy az aláirott tagadó fél a próbairásra kitüzött határnapon nem jelent meg, nem elég arra, hogy a tagadott aláirás valódinak kimondassék. (B. T. 693/1899.)

29. §. A tanuk és szakértők vallomásai feletti észrevételek megtétele iránt külön tárgyalásnak nincs helye.

Joguk van mindazonáltal az illető feleknek a tanuk vallomásaira, a szakértők véleményére, vagy a szemle eredményére vonatkozó észrevételeket a bizo-

nyitás tárgyában felvett jegyzőkönyv berekesztése előtt ebbe iktatni.

30. §. Rendes eljárás szerint lefolyt perekben az ügy érdeme mindig ítélet által döntetik el.

A 3. §. 1-ső pontjában említett perekben a marasztaló ítéletben, valamint a sommás végzésben (15. §.) kiteendő a váltó kiállítási helye, ideje, összege és a marasztalt fél neve és kötelezettségi minősége (elfogadó, kibocsátó, forgató stb.) is.

A kötelezettség teljesitésére három napi határidő tüzendő.

Váltóperben eredeti váltó nélkül érdemleges határozat nem hozható. (C. 765/1901. M. D. 2., 474. G. D. 5., 500.)

A váltóper eredeti váltó nélkül is érdemben birálandó el, ha más kötelezett fizette ki a váltót az alapon, hogy a kifogásoló kötelezett kifogásai alaposak-e vagy sem. (C. 136/1905. K. J. 3., 141.)

A váltóper felfüggesztetik a váltóper megsemmisitéseig, ha a váltó az iratok közül elveszett vagy tévedésből az ellenfélnek kiadatván, az azt nem adja vissza. (C. 871/1904. és B. T. 987/1899.)

Ha alperes a neki tévedésből kézbesitett eredeti váltót megsemmisiti, akkor a sommás végzés elleni kifogások folytán megindult eljárás a váltóadós ellen mindaddig felfüggesztendő, mig a megsemmisitési eljárás keresztül nem vitetett. (C. 862/1904. M. D. 10., 236.)

A felterjesztett iratok szerint a keresethez csatolva volt eredeti váltó az elsőbiróság itéletének meghozatalakor megvolt és ugyanakkor a biróság részéről figyelembe is vétetett, az a körülmény pedig, hogy az eredeti váltó utóbb elveszett és az megsemmisitve nincs, törvényes okot nem képezhet arra, hogy az első biróságnak különben szabályszerüen meghozott itélete az azt megelőző eljárással együtt hivatalból megsemmisittessék. A felhozott okokból a másodbiróság végzésének megváltoztatásával további szabályszerü eljárás volt elrendelendő. (C. 1205/1905.)

Ha az eredeti váltó a per folyama alatt elveszett, ugy az itélet a visszkötelezettség alatt álló előzőkre nézve is meghozható. (C. 1205/1905. K. J. 4., 93.)

Annak a kérdésnek az elbirálása, hogy az együtt marasztalt váltóadósok a per- és végrehajtási költségeket egymásközt milyen arányban tartoznak viselni, a váltóper keretébe nem tartozik. (C. 106/1899. M. D. 2., 191.)

A váltóból meg nem állapitható kötelezetti minőség a keresetben sem jelöltetvén meg, perbevont váltóadós a tárgyalásról való elmaradása daczára sem marasztalható. (C. 1176/1902. M. D. 2., 475. G. D. 5., 502.)

A felperes által tett ama kijelentés, hogy a kereseti váltó kifizettetett s ezért az alperesnek marasztalását a per főtárgyára nézve mellőzni kéri, nem perletétel, hanem csak leszállitás. (C. 298/1903. M. D. 2., 475. G. D. 5., 502.)

Marasztaló itélet hozatott a váltóperben, jóllehet a per folyama alatt a váltó megcsonkittatott olykép, hogy az elfogadói nyilatkozat és kibocsátó utóneve letépetett. (C. 416/1903.)

Váltóperben az örökség erejéig marasztalás kérdésében az is elbirálható, hogy az egyik örököstárs a többi örököstől átvett örökségi vagyon erejéig marasztalható-e. (C. 1262/1898. M. D. 2., 474.)

Az örökösök az örökhagyó tartozásáért nemcsak a hagyatéki vagyonra vezetendő végrehajtás terhe mellett, hanem amennyiben az örökösök e vagyont vagy annak egy részét elidegenitették, annak a perrendtartás 256. §. értelmében a végrehajtási eljárás során megállapitandó értéke erejéig is marasztalandók. (C. 1112/1900., 1232/1900. 604/1901. M. D. 2., 474. G. D. 5., 501.)

Váltóperben is az örökösök az örökhagyótól nyert örökség értéke erejéig lévén csak marasztalhatók, ennek bizonyitása nélkül felperes keresetével elutasitandó. (C. 277. 1896. M. D. 2., 474. G. D. 5., 501.)

Ha a váltóadós a per folyama alatt jutott csődbe, a váltóbiróság illetősége csakis külön kielégitési alap fenforgása esetében állhat fenn és a marasztalás is csak erre vezetendő végrehajtás terhe alatt mondandó ki. (C. 1713/1892. M. D. 2., 473. G. D. 5., 501.)

Ha a perbe idézett váltóadós a váltóper folyama alatt csődbe jutott, a marasztalás csakis a csőd előtt biztositásilag lefoglalt avagy más csődbe nem vont ingóságokra vezetendő végrehajtás terhe alatt mondható ki. (C. 292/1892. Jtk. 1892.)

Téves az e. b. azon kimondása, hogy alperes egyéb kifogásainak figyelembe vételét a váltói aláirás tőle történt származásának megtagadása kizárná, mivel az adós az ellene inditott perben ugy a kötelezettség érvényes létrejöttét, annak módositását vagy megszüntét illető összes kifogásait együttesen is érvényesithetvén abban az esetben, ha alperesnek fennebb emlitett tagadása a perben czáfolatot nyer, az ügy miként leendő eldöntése czéljából a megperelt félnek az aláirás kérdésétől független egyéb kifogásai ép ugy méltatást igényelnek, mintha az aláirás valódisága már eleve beismertetett volna. (B. T. 117/1900.)

Az a körülmény, hogy a követelés biróilag nem érvényesithető természetü, ha a tények

a perben felhozattak, hivatalból is figyelembe veendő. (C. 1162/1901.)

A per tárgyalása alatt felek biróságon kivül kiegyezvén, egyszersmind abban állapodtak meg, hogy a megállapodást birói egyezségbe foglalják, de a kitüzött határidőben alperes vonakodott azt megtenni. Az itélet tekintet nélkül a korábbi kifogásokra a biróságon kivül létrejött egyezség értelmében mondatott ki. (C. 581/1901.)

Az elsőbiróság indokoltan megállapitja alperesnek a váltón lévő tagadott aláirásának valódiságát, de egyéb érdemi indokokból a keresetet elutasitja. Felperes felebbezésére a másodbiróság az aláirás kérdését is elbirálja és e részben az elsőbirósággal ellenkező meggyőződésre jutván, a keresetet ebből az okból utasitja el, noha alperesek nem is éltek az első itélet ellen felebbezéssel. A további felperesi felebbezés folytán a C. is az aláirás kérdésében dönt, noha, mint emlittetett, az alperesek által e részben az elsőbirósági itélet nem felebbeztetett. (C. 456. 1901.)

31. §. Ha a sommás eljárásra alkalmas váltó alapján rendes tárgyalás kéretett: felperes részére, ha alperes a tárgyalásra meg nem jelenik, vagy ha megjelenik ugyan, de a követelést nem kifogásolja, a tárgyalás által felmerült költség s ügyvédi munkadij meg nem itélhető.

Ha a per érdemében egészen vagy részben vesztes fél perköltségekben nem marasztaltatik: ez külön indokolandó.

A felebbviteli költséget és munkadijat az illető felsőbb biróság állapitja meg.

Az a körülmény, hogy felperes váltóhitelező a kereseti váltót, mely ellen alperes kifogásokat adott, be nem mutatta, a felperes elutasitása s perköltség marasztalására alapul szolgál. (C. 528/1897. M. D. 2. 479. L. még a 11. §-nál a C. 1534/1895. és C. 1779/1895. sz. határozatokat.)

A váltóelfogadó által időközben kifizetett váltó alapján a többi kötelezettek ellen kibocsátott sommás végzés ellen beadott kifogások alapos voltának kérdésében, a fizetés folytán kiadott eredeti váltó nélkül is lehet határozni. (C. 251/1906. K. J. 3., 486.)

Váltó nélkül a váltóper perköltség kérdésében elbirálható. (C. 692/1897. M. D. 2., 479.)

Váltóperben felperes, a tárgyaláson az óvást és váltót, ennek időközben történt kifizetése miatt, felmutatni képes nem lévén, a perköltség iránt folytatott perben, alperes érdemi kifogásokkal élvén a váltó ellen, az alperes köteles azoknak igazolására a birtokában levő eredetit vagy másolatot felmutatni, mivel enélkül kifogásai figyelemre nem méltathatók. (C. 293/1891. M. D. 2., 479.)

A sommás váltókereset beadása előtt elhalt váltóadós utóbb megidézett örökösei a sommás végzés költségeivel meg nem terhelhetők. (C. 615/1900. M. D. 2., 478. G. D. 5., 504.)

A váltóbirtokos, aki valamely kötelezettől a váltóösszeget felvette, a többi már perelt váltóadósokat erről értesiteni köteles, ellenesetben az ez által netalán okozott költségeket megtériteni tartozik. (C. 204. 1904. K. J. 2., 88.)

Felperes költségben való marasztalása indokolt, ha részben pernyertes is, de a kifogások egészben sikerre vezettek. (C. 705. 1901. M. D. 2., 476. G. D. 5., 504.)

Ha a váltóadós kifogásaiban a sommás végzésnek csak egy részét támadja is meg és kifogása alaposnak találtatott, az ebben a kérdésben teljesen pervesztes a felmerült költségekben marasztalandó. (C. 1389/1891. Jtk. 1892. C. 1598/1903.)

A felperesnek állván kötelességében, a per folyama alatt teljesitett fizetés folytán, a megindított váltópert, a váltó kiszolgáltatása után, beszüntetni, az ezután folytatott eljárás költségeit ő köteles az alperesnek megtériteni. (C. 470/1897. M. D. 2., 478.)

A fizetés végett be nem mutatott váltót a kötelezett a sommás végzés kézbesitése után azonnal kifizetvén, más kifogásának alapos volta esetében a felperes váltóbirtokostól perköltséget igényelhet. (C. 1415/1902. M. D. 2., 477. G. D. 5., 504.)

Ha felperes a kereset folyamatba tételekor nem birt tudomással arról, hogy alperes a váltókötelezettség elvállalása idejében kiskoru volt és igy szenvedő váltóképességgel nem birt, vagy ha jogszerüen azt vélelmezhette, hogy alperes bir szenvedő váltóképességgel, ily esetben felperes jóhiszemü perlekedőnek tekintendő és perköltségekben nem marasztalható. (C. 121/1898., állandó gyakorlat. D. 79., 69.)

A perköltség meg nem szüntethető azon az alapon, hogy felperes nem tudta alperes elmebetegségét; ha ezen az alapon utasittatott el felperes váltókeresetével. (C. 737/1897. M. D. 2., 478.)

A sommás végzésben megállapitott költségeket a váltóadós fentartással fizetvén ki, az e részben előadott kifogások által okozott további költségek megszüntethetők, mert felperes a fentartással teljesitett fizetést elfogadta. (C. 692/1896. M. D. 2., 477. G. D. 5., 505.)

A kifizetett és a váltóadósnak visszaadott váltó alapján kibocsátott sommás végzés ellen beadott kifogások tárgyalásával felmerült költségek a váltókötelezett által

viselendők, ha ezek a kifogások alaposaknak nem bizonyultak. C. 382/1901. M. D. 2. 477.

A sommás végzés hozatala után, de a kifogások beadása előtt, a váltó kifizetéséről értesitett marasztalt váltóadósok, mint a szükségtelen kifogások folytán megindított eljárás okozói, ennek költségeit a váltóbirtokosnak megtériteni tartoznak. (C. 281/1899. M. D. 2., 478. G. D. 5., 503.)

Vesztes alperes a perköltségben (munkadíj is) akkor is elmarasztalandó, ha felperes ügyvéd és a perben maga képviselte magát. (C. 4332/1877. D. 27., 267.)

Annak elbirálása, hogy oly esetben, melyben az egyik váltókötelezett a peresitett váltót kifizette, a többi együttmarasztalt váltóadósok részéről adott kifogások feletti tárgyalás költségeit ki tartozik viselni, a kifogások alapos voltától függ. (C. 215/1899. M. D. 2., 476.)

Egyidőben lejárt több váltónak több keresettel érvényesitése esetén a perköltség megállapitásának kérdésére l. a 11. §-nál a C. 590/1905. és C. 952/1905. számu határozatokat.

32. §. A birói határozatokba vagy azok kiadmányaiba becsuszott tollhibák szükség esetében a feleknek meghallgatása után igazitandók ki.

A kiigazitás a fél által az első biróságnál beadandó kérelem folytán azon első vagy felelebbviti biróság által eszközlendő, melynek határozatába a hiba becsuszott.

Ha az alsó biróságok a felettes biróság határozatában vesznek ily hibát észre: az összes ügyiratokat, minden további intézkedés mellőzésével, a hiba kiigazitása végett az illető felsőbb birósághoz felterjesztik.

A felterjesztés és kiigazitás soron kivül eszközlendő.

33. §. A határozatok kézbesités utján közöltetnek; a kézbesitésnél az 1868. évi LIV. t.-czikk 259—269. és 271—273. §-ai következő eltérésekkel követendők:

A 265. §. esetében, ha a honn nem talált alperesnek nyilt üzlete van, kifüggesztésnek csak akkor van helye, ha alperes üzleti helyiségében sem találtatott. A kifüggesztés ez esetben is alperes lakásán eszközlendő s erről az üzletbeliek is értesitendők.

Ha a honn nem talált alperesnek nincs háznépe, sem nyilt üzleti helyisége, a kézbesitendő ügydarab jelentés mellett a biróságnak visszamutatandó s ha alperes holléte nem tudatik, részére ügygondnok rendelendő. Ez esetben a kézbesités a hirlapi idézés mellőzésével az ügygondnok kezeihez eszközlendő.

Ugyanezen eljárás követendő az esetben is, ha a kellőleg megidézett fél lakását a per folyama alatt megváltoztatta s ujabb lakását a biróságnak be nem jelentette.

Ismeretlen tartózkodásunak állitott alperes hirdetmény és gondnok kirendelése melletti idézése csak helyhatósági bizonyitvány alapján rendelhető el s e részben a kézbesitőnek abbeli jelentése, hogy az alperes ismeretlen tartózkodásu, nem elegendő. (C. 728/1889. Ü. L. 1889.)

Ha katonai alkalmazott van perelve s a kézbesitő jelenti, hogy háznépe nincs, lakása zárva, ügygondnok kirendelésének még nincs helye, hanem a hivatali felsőbbségnél kell tudakozódni. (B. T. 1261/1904.)

A vagyonbukott ellen inditott váltóperben a sommás végzés a közadósnak kézbesitendő a Cs. T. 3. és 8. §-a alapján. (C. 1614. 1895. M. D. 2., 480. G. D. 5., 506. C. 1425/1895. Jtk. 1897.)

Ismeretlen örökösöknek hirdetményi idézése nem szükséges akkor, ha igazolva van, hogy kik az ismert örökösök, ha a hagyaték jogerejüleg még át nem adatott is. (C. 1792/1890. M. D. 2., 48. G. D. 5., 505.)

Oly esetben, melyben a sommás végzés kézhez vételét igazoló kézbesitési vevényben szabályellenesen van kitüntetve a kézhez vétel napja, a törvényes határidőn tul beadott kifogások nem tekinthetők elkésetteknek. (C. 399/1887. Ü. L. 1887.)

A sommás végzés kézbesitését czélzó ajánlott levél a czimzett saját kezéhez kézbesitendő. (C. 1603/1894. K. J. 2., 31.)

34. §. Az 1868: LIV. t.-czikk 268. §-ának *a)* pontjában érintett helyhatósági bizonyitványt a Vt. 102. §. második bekezdése értelmében kivett óvás is pótolhatja. Ha aziránt forogna fenn veszély, hogy időközben a kereseti jog, habár csak egy kötelezettre nézve is, megszünik, helyhatósági bizonyitvány a tárgyalás alkalmával pótlólag is bemutatható.

Az ügygondnokot a reá bizott perre vonatkozólag mindazon jogok és kötelezettségek illetik, melyek a fél által meghatalmazott ügyvédre nézve megállapitvák. Ha mindazonáltal az ügygondnok gondnokoltjának aláirását tagadná, tartozik egyszersmind a tagadásának alapját képező adatokat és körülményeket előadni.

A kirendelt ügygondnoknak az aláirás valódisága iránt tett tagadása csak akkor vehető figyelembe, ha a tagadásának alapul szolgáló adatokat és körülményeket tüzetesen előadja. (C. 1245/1809. Jtk. 1890.)

Az alperesi ügygondnok tagadta az elfogadói névirás valódiságát. A hamisitás fennforgására pedig azon körülményből következtet, hogy az elfogadói nevirások nyilván egy kéztől származóknak látszanak, s hogy felperes maga sem tudja, kitől vagy kiktől és mily körülmények között kerültek az elfogadó névirások a váltóra. — A váltó ily kiválóan aggályos volta mellett birói gyakorlatunk szerint felperes köteles bizonyitani a váltóaláirások aggálytalan voltát, illetve azt, hogy azok valódiak s hogy az egy kézirás daczára a váltó elfogadványok váltójogi kötelezettséget állapitanak meg. (C. 406/1903. Ju. 1., 314.)

A tömeggondnok a vagyonbukott közadós aláirásának valódiságát csak a váltóeljárás 34. §-ának előfeltételei mellett vagyis okadatolva tagadhatja meg hatályosan. (C. 1325/1894. M. D. 2., 480. G. D. 5., 506.

Ellenkező: A tömeggondnok a közadós váltói névaláirásának valódiságát joghatályosan megtagadhatja. (C. 38/1904. K. J. 2., 89.)

A kibocsátó hagyatékának képviseletére kirendelt ügygondnok ebben a minőségben a nem általa képviselt más váltókötelezett (forgató) aláirása valódiságának kétségbe vonására jogosultsággal nem bir. (C. 107. 1904. D. 96., 35.)

Az erdélyi részekben a hagyaték képviseletére kinevezett ügygondnok az örökhagyó aláirásának valódiságát csak indokoltan tagadhatja meg. (C. 204/1903. és 749/1898. M. D. 2., 481.)

Ellenkező: Az erdélyi részekben a hagyaték képviseletére kinevezett ügygondnok nem esvén a váltóeljárás 34. §-ának tekintete alá, ő az örökhagyó aláirásának valódiságát korlátlanul megtagadhatja. (C. 1075/1904. K. J. 2., 88.)

A váltóeljárás 34. §-ában kimondott az a szabály, hogy ügygondnok az aláirást csak feltételesen tagadhatja meg, mint jogkorlátozó intézkedés szorosan magyarázandó s igy csupán az ismeretlen tartózkodású alperes ügygondnokára lévén alkalmazható, kiskoru örökösök részére gyámhatóságilag kinevezett gyámnak joga van gyámoltjai nevében az ezek jogelődétől származottaknak állitott aláirások valódiságát megtagadni a nélkül, hogy a tagadásnak alapját képező adatokat és körülményeket előadni tartoznék. (C. 462/1898. 874/1898., 1184/1899., 209/1901. állandó gyakorlat. D. 80., 94.)

A pernyertes felperes az ügygondnoki dijak előlegezésére kötelezendő, mert a gondnok kirendelése az ő érdekében történt. (C. 1040/1890. Jtk. 1890.)

Az ügygondnok — ha perelt féltől informácziót szerzett is, de általa képviselettel meg nem bizatott — igényelheti, hogy felperes dijait előlegezze. (C. 1029/1901.)

35. §. A kereset kézbesitése előtt meghalt váltókötelezett helyett annak örökösei idézendők meg.

Ha az örökösök ismeretlenek, vagy tartózkodásuk helye nem tudatik, a távollevőkre nézve megállapitott eljárás követendő.

Azon körülmény mindazáltal, hogy az örökösök ismeretlenek, vagy hollétük nem tudatik, szintén helyhatósági vagy az örökösödési ügyben eljáró biróság bizonyitványával igazolandó. Ha ezt felperes azonnal teljesiteni képes nem volna, kérelmére a tárgyalás elnapolásának lesz helye. (20. §.)

Az ország azon részeiben, melyekben az osztr. ált. polg. törvénykönyv van hatályban, az ennek 811. §-ában foglalt határozvány a jelen rendelkezés által nem érintetik.

A kereset kézbesitésére nézve előirt szabályok megfelelőleg a perbejelentés kézbesitésénél is követendők.

Ha alperes a kereset átadása után meghalt, az örökös ellen nem kell uj keresetet inditani, hanem ez kérvényileg is perbe idézhető a váltóeljárás folyamán a 35. §. szerint. (C. 755/1891. M. D. 2., 482. G. D. 5., 507.)

Örökösök ellen sommás végzés ki nem bocsátható, sem az elhalt örökhagyó ellen kibocsátott sommás végzés az örökösöknek nem kézbesithető, mert a váltóeljárás 35. §-ának az a rendelkezése, hogy kereset kézbesitése előtt elhalt váltókötelezett helyett annak örökösei idézendők meg, nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy az örökösök ellen sommás végzés ki nem bocsát-

ható, hanem azok mindig tárgyalásra idézendők. (C. 1090/1889. Jtk. 1889.)

Örökösök elleni keresetnek pótlás végett visszaadását nem teszi szükségessé az a körülmény, hogy felperes örökösi minőségét s az örökség mennyiségét magában a keresetben nem bizonyitotta, mert ez kifogás esetén tárgyalásnál is pótolható. (C. 1090. 1889. Jtk. 1889.)

A törvényes örökösök elleni perbe az özvegy is beidézendő, minthogy özvegyi jogánál fogva a hagyatéki vagyonhoz igényt formálhat. (C. 1149/1888., 1104/1896. M. D. 2., 482.)

Az a körülmény, hogy az örökösök elleni perbe az özvegy nem idéztetett, nem a kereset elutasitására, hanem csak arra szolgálhat alapul, hogy az itélet feloldása mellett az özvegy perbeidézése is elrendeltessék. (C. 1099/1896. M. D. 2., 482.)

A váltóeljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet 35. §-ának az a rendelkezése, hogy abban az esetben, ha a váltókötelezett a kereset kézbesitése előtt meghalt, perbe idézés szükséges, azokra az esetekre is vonatkozik, a melyek az osztrák polgári törvénykönyv jogterületén merülnek fel. (C. 870/1900. M. D. 2., 482.)

A váltóeljárás 35. §. 4-ik bekezdéséhez képest az oszt. ptk. 811. §. értelmében kirendelendő gondnokot a váltóper birósága rendeli ki. (B. T. 689/1898.)

Lásd még C. 6044/1889. Ü. L. 90., 9. és M. 2., 195.

IV. Perorvoslatok.[1])

36. §. Váltóeljárásra tartozó ügyekben a felebbviteli beadványok rendszerint három nap alatt nyujtandók be.

A végrehajtási eljárás során a felebbviteli beadványok beadásának határidejére nézve az 1881 : LX. t.-czikk rendelkezései alkalmazandók.

A felebbezés hatálya a nem felebbező pertársakra csak a 23. §-ban meghatározott korlátok közt terjed ki.

A felzet alakjában beadott felebbviteli beadvány a perrendtartás 26. §-ának meg nem felelvén, hivatalból visszautasitandó. (C. 1198/1896. M. D. 2., 483. G. D. 5., 508.)

Váltóperben ügyvédi ellenjegyzés nélkül beadott felebbezés visszautasitandó. (C. 774/1892. M. D. 2., 483. G. D. 5., 508. *Ellenk.:* C. 33/1903. M. 14., 473. L. a 13. §-nál.)

Váltóvégrehajtási ügyben ügyvédi ellenjegyzés kötelező. (B. T. 791/1902.)

Ha a váltóperben hozott itélet ugy a székhelyen kivül lakó képviselő ügyvédnek, mint a helyben lakó kirendelt gondnoknak kézbesittetett, a felebbezési határidő a gondnoknak kezéhez történt kézbesitéstől számitandó. (C. 513/1898. Ü. L. 899., 5. C. 438/1900. M. D. 2., 483. G. D. 5., 511.)

Ujabban ellenkező: Szabálytalan ugyan az elsőbiróságnak az az eljárása, hogy a váltóperben hozott itéletet nemcsak a biróság székhelyén lakó helyettes ügyvédnek, hanem a biróság székhelyén kivül lakó és a kifogásokat ellenjegyző ügyvéd kezéhez is kézbesitette, azonban ez az alperes hátrányára nem szolgálhat, amiért is nem tekinthető elkésettnek az ez utóbbi ügyvéd kezéhez történt kézbesitéstől számitott három nap alatt beadott felebbezés. (C. 906/1905. D. 100., 280.)

Ha a fél, a kit a perben ügygondnok képviselt — saját képviselője utján adott be felebbezést, de ez elkésettség okából visszautasittatott s a visszautasitó végzés ugy a fél ügyvédének mint az ügygondnoknak kézbesittetett, az ez ellen beadott felfolyamodás visszautasitandó, ha az az ügyvéd részére történt kézbesitéstől számitva elkésetten

[1]) A kir. törvényszék hatáskörébe tartozó azokban a vagyonjogi perekben — ideértve a kereskedelmi és váltópereket is — melyekben a per tárgyának értéke járulékok nélkül 1000 koronát meg nem halad a másodbiróság határozata ellen felebbvitelnek nincsen helye. (1907. XVII. t.-cz. 4. §.)

A másodbiróság határozata ellen a perköltség vagy az eljárási költség viselésének vagy mennyiségének, valamint az ügyvéd kiadásai és dijai mennyiségének kérdésében felebbvitelnek csak akkor van helye, ha a felebbvitel egyuttal a határozatnak egyéb része ellen is irányul. (1907. XVII. t.-cz. 5. §.)

Azokban az ügyekben, melyekben a kir. Curia az itélet feloldásával uj eljárást rendelt, az uj eljárásban hozott határozat felülbirálása az 1907. XVII. t.-cz. életbelépte után is a kir. Curia hatáskörébe tartozik, amennyiben a határozat ellen felebbvitelnek helye van. (Ig. min. rend. 15500/1907. 5. §.)

Az 1907 : XVII. t.-cz. 4. és 5. §-a az e törvény életbeléptének idejében folyamatban levő ügyekben is alkalmazandó, ha a másodbiróság határozatát az 1907. XVII. t.-cz. életbelépte után hozta.

Az 1907 : XVII. t.-cz. 4. és 5. §-ának rendelkezései az e törvény életbelépte előtt hozott másodbirósági határozat elleni felebbvitel megengedhetőségének eldöntésénél abban az esetben sem alkalmazhatók, ha a felebbvitelt az 1907 : XVII. t.-cz. életbelépte után terjesztik elő. (Ig. min. rend. 15500/1907. 6. §.)

adatott be, habár az ügygondnok kezéhez való kézbesitéstől számitva a felebbezési határidő még nem is telt le, mert az ügygondnoknak szerepe a Velj. 16. §-a szerint ekkor már megszünt. (C. 1292/1891. Gr.)

A váltóeljárás 16. §-ának kivételes rendelkezése a felebbezési határidőre ki nem terjeszthető. (C. 687/1896. M. D. 2., 449.)

Váltóperben a hozott határozatok a helyben lakó ügyvédnek levén kézbesitendők, ennek elmulasztása a fél hátrányára nem szolgálhat, ily esetben tehát a felebb. elfogadásánál a postára adás irányadó. (C. 595/1892. Gr.)

Miután felperes a keresethez mellékelt meghatalmazás szövegében már képviselőjeként az eljáró biróság székhelyén lakó ügyvédet is megnevezett, aki aztán őt a tárgyaláson képviselte, a tárgyalás befejeztével hozott itélet is azon ügyvédnek lett volna kézbesitendő. Ennélfogva szabálytalanságot követett el az eljáró elsőfoku biróság az által, hogy itéletét a biróság székhelyén kivül lakó annak az ügyvédnek kézbesitette, aki a keresetet csakis ellenjegyezte, egyébként azonban a tárgyalásba be nem folyt. Ezen szabálytalanság nem szolgálhatván a felperes hátrányára, ez okból, tekintettel arra, hogy a felperesnek a biróság székhelyén kivül lakó ügyvédje felebbezését, az ügyiratokkal felterjesztett levélboritékon levő postai bélyegzés tanusitása szerint, a kézbesitéstől számitva 3 nap alatt, tehát kellő időben a postán feladta, a felebbezés, mint elkésetten beadott, visszautasitható nem volt, hanem azt kellő időben beadottnak kimondani s a kir. táblát szabályszerü eljárásra utasitani kellett. (C. 111/1892. Gr.)

Az a körülmény, hogy váltóperben a fél nem a székhelyen lakó ügyvédet bizott meg és az itélet ennek saját lakhelyén kézbesittetett, nem szolgálhat okul arra, hogy a postai idő beszámitásával a negyedik napon beérkezett felebbezés elfogadtassék, mivel a Velj. 16. §. csakis a kifogásokra vonatkozik. (C. 418/1904.)

Oly esetben, melyben váltóperben a marasztaló határozat nem a biróság székhelyén lakó helyettes ügyvédnek kézbesittetett, ez a kézbesités nem szabályszerü s igy az elkésetten adott felebbezés elfogadandó. (C. 229/1899. M. D. 2., 484.)

Ha a felfolyamodás a váltóperből kifolyóan hozott olyan másodbirósági végzés ellen irányul, melylyel az első fokon eljárt biró az egyik peres fél által közbevetett felfolyamodás költségében marasztaltatott, ezen jogorvoslati beadvány határideje sem hosszabb mint a per érdemében hozott itélet ellen intézhető felebbezés határideje. (C. 1030/1903. D. 93., 132.)

Az 1881 : LIX. t.-cz. 35. §-a váltóperben nem alkalmazható s a perrendtartás 112. §. is csak annyiban, ha a kifogás a meg nem jelent alperes fizetési kötelezettségét is megszüntetné. (C. 229/1896. M. D. 2., 459.)

Az osztatlan hagyatéki vagyonban részesedő egyik örökös felebbezésének hatálya a váltóeljárás 23. és 36. §-a értelmében a nem felebbező többi örökösökre is kiterjed. (C. 209/1901. M. D. 2., 483. G. D. 5., 311.)

Az ismeretlen örökösök részére kirendelt ügygondnok felebbezése kiterjed a nem felebbező ismert örökösökre is. (C. 170/1901. M. D. 2., 483. G. D. 5., 311.)

Az elsőbiróság által elmarasztalt együttes elfogadó érdekében a perrendtartási novella 35. §. alapján a felebbező másik elfogadó felebbezése folytán megvizsgált ügyben a másodbiróság itélete ellen ez az előbb nem felebbezett elfogadó is élhet jogorvoslattal. (C. 732/1904. K. J. 2., 442.)

Az itélet indokai ellen is van helye felebbezésnek, ha az indokokban valamely peres fél jogaira sérelmes és nyilván ügydöntő lényeges kijelentés foglaltatik. Ha a fél, aki a perben más alapon pernyertes lett, nem él az indokolásban foglalt ezen, rá nézve sérelmes kijelentés ellen felebbezéssel, ezen kijelentésben megnyugodottnak és az illető kérdés jogerősen eldöntöttnek tekintendő s igy annak elbirálásába a felebbezési biróság nem bocsátkozhatik. Ilyen ügydöntő kijelentés az, hogy a váltón levő aláirás valódi. (C. 1248/1903. M. D. 2., 485. G. D. 5., 509.)

Oly esetben, amelyben a rendelkező részében meg nem támadott itélet indokolásában határozat jellegével biró oly kijelentéseket tartalmaz, melyek a felebbező félre nézve sérelmesek, az itélet indokolása ellen felebbezésnek helye van. (C. 458/1900. M. D. 2., 484. G. D. 5., 509.)

Az itélet indokaiban foglalt azon kijelentés esetében, hogy a felperes a kereseti váltó birtokába annak lejárta után jutott, a felperes az alperest marasztaló itélet ellen is élhet felebbezéssel. (C. 1296/1904. K. J. 2., 552.)

Ha az elkésetten emelt kifogás figyelembe vétele miatt a felperes nem felebbezett, a felebbviteli biróság a kifogás elkésettségét többé figyelembe nem veheti. (C. 71/1903. M. D. 2., 485.)

Ha az elévülési kifogásnak van is törvényes alapja, az már a harmadbiróság által figyelembe nem vehető, ha a váltókötelezett ezen kifogásának figyelmen kivül hagyása miatt az elsőbiróságnak különben reá nézve kedvező itélete ellen nem felebbezett. (C. 732/1900. M. D. 2., 486.)

A váltóeljárás során hozott végzések ellen is a felebbviteli beadvány beadásának határideje a sérelmes végzés kézbesitésétől számitott 3 nap. A váltóperben létrejött birói egyességnek költségeit megállapitó végzés nem tartozik azok közé, melyek ellen a har-

madbírósághoz további felebbvitelnek helye van. (C. 1044/1896. Gr.)

A végrehajtási törvény 140. §-ának az az általános rendelkezése, hogy a másodbíróság a végrehajtás elrendelése kérdésében végérvényesen határoz, a biztosítási végrehajtás oly esetében is alkalmazandó, amelyben azt csak a másodbíróság rendelte el; mert sem a végrehajtási törvény 232. §-ának ama rendelkezéséből, hogy a biztosítást rendelő végzés ellen felfolyamodásnak van helye, sem a végrehajtási törvény más szakaszából nem következik, hogy a 140. §. általános intézkedésétől eltérően, a biztosítási végrehajtás kérdésében a további felfolyamodásnak a harmadbírósághoz helye van. (C. 480/1897. Gr.)

37. §. Az 1881 : LIX. t.-cz. 39. §-ában felsorolt semmiségi okokon felül a felső bíróságok által hivatalból is figyelembe veendő alaki sérelmet képez, ha a jelen rendelet 4-ik §-a értelmében hivatalból visszautasitandó kereset vissza nem utasittatott.

Az idézett t.-cz. 52. és 53. §-ban, ugyszintén az 1874 : XVI. t.-cz. 4. §-ában megjelölt végzéseken felül felfolyamodásnak a következő végzések ellen nincs helye:

1. alperes részéről a sommás eljárás utján hozott fizetési meghagyás ellen;

2. a sommás eljárás iránti kérelem elmellőzése vagy megtagadása mellett tárgyalást rendelő végzés ellen.

A váltóeljárás során hozott végzések ellen is a felebbviteli beadvány beadásának határideje, a sérelmes végzés kézbesitésétől számitott 3 nap. A váltóperben létrejött birói egyezségnek költségeit megállapitó végzés nem tartozik azok közé, melyek ellen a harmadbírósághoz további felebbvitelnek helye van. (C. 1044/1896. M. D. 2., 486.)

A kir. itélőtábla azon végzése ellen, melylyel az előző egész eljárás, hatáskör hiányából, megsemmisittetett, a harmadbírósághoz további jogorvoslatnak van helye. (C. 271. 1897. M. D. 2., 487. G. D. 5., 513.)

Ha a kir. itélőtábla a keresetet, az előző eljárás megsemmisitése mellett, az okból utasitotta vissza, mert a váltó nem lévén minden törvényes kellékkel ellátva, a váltóeljárás 4. §-a szerint a kereset váltói utra nem tartozik, a kir. itélőtábla ezen végzése ellen a harmadbírósághoz további jogorvoslatnak van helye. (C. 662/1892. Gr.)

A keresetre hozott sommás végzésnek elutasitó rendelkezését helybenhagyó másodbirósági végzés ellen a harmadbírósághoz felfolyamodásnak helye van. (C. 736/1900. M. D. 2., 487. G. D. 5., 513.)

A sommás végzésben megállapitott költségek csekélysége miatt nincs helye felfolyamodásnak a harmadbírósághoz. (C. 6797/87. Gr.)

A kifogásokat visszautasitó két helybenhagyó végzés ellen is van felfolyamodásnak helye a harmadbírósághoz. (C. 5/1898. M. D. 2., 486. G. D. 5., 512.)

Váltóperben a felebbezést visszautasitó végzés ellen felfolyamodásnak van helye a harmadbírósághoz. (C. 888/1891. Ü. L. 1892.)

A felebbezést elkésettség okából visszautasitó másodbirósági végzésnek azon része ellen, mely szerint ezért az elkésett felebbezésért dij és költség az ügyvéd részére meg nem állapittatott, további felebbvitelnek a harmadbírósághoz helye van. (C. 441/1902. M. D. 2., 486. G. D. 5., 512.)

A másodbirónak az a mulasztása, hogy a költség kérdésében nem határozott, nem oly birósági intézkedés, mely ellen felebbezésnek lehet helye. (C. 1453/1895. M. D. 486. G. D. 5., 511.)

A váltóeljárás 37. §. 1. pontja értelmében a sommás eljárás utján hozott fizetési meghagyás ellen felfolyamodásnak helye nincs. (C. 1204/1900. M. D. 2., 487.)

A kicsomózás kérdésében hozott végzés ellen a harmadbírósághoz további jogorvoslatnak helye nincsen. (C. 260/1896. M. D. 2., 486. G. D. 5., 513.)

Az a körülmény, hogy az örökhagyó ismert örököseinek nem mindegyike idéztetett perbe, nem oly eljárási szabály megsértése, mely az itélet semmiségét vonja maga után, hanem azt eredményezheti, hogy felperes elutasittassék, vagy az itélet feloldásával hiánypótlásra utasittassék. (C. 867. 1903. M. D. 2., 486.)

Hivatalosan figyelembe veendő semmiséget képez, ha a másodbíróság az elsőbiróság itéletét azon alperes javára változtatja meg, kinek a váltókeresetre hozott sommás végzés ellen elkésetten beadott kifogásai jogérvényesen visszautasittattak és kire nézve az elsőbiróság itélete nem is rendelkezik. (C. D. 45., 112.)

Noha alperes a részben történt marasztalás ellen nem felebbezett, mégis megsemmisitendő az itéletnek ez a része is, ha a váltó kellékhiányos. (C. 712/1897.)

Végiratában felperes maga adta elő, hogy a kifogásokat beadó X. almási lakos nem azonos személy az általa perelt X. beregi lakossal és kérte ez alapon is a kifogások mellőzését. Minthogy az elsőbiróság a pert ennek daczára a felperes állitása szerint nem az általa (felperes által) perelt alperes, hanem X. almási lakos részéről beadott

kifogások alapján birálta el, oly lényeges eljárási szabályt sértett, hogy itéletét a perrendtartási novella 39. §. *o)* pontja alapján hivatalból megsemmisiteni kellett. A kereset a kifogásokat beadó X. almási lakosnak kézbesittetvén, nevezett jogai megvédése végett kifogások beadására jogositva volt s felperes, ki a tárgyalásba érdemileg belebocsátkozott, a perrendtartás 251. §. értelmében a felmerült költségeket viseli. (C. 728/1901.)

A kereset beadása előtt elhaltnak felperessége alatt keresetet inditani nem lehet, az ily módon, tehát helytelenül inditott perbe az elhaltnak örökösei utóbb sem léphetnek be s a pert saját nevükben nem folytathatják. Nem lehet ilyen esetben a sommás törvény 7. §. 2. pontjának alkalmazásáról sem szó, mivel nem a peres felek helytelen megnevezéséről vagy a képviselet hiányáról van szó. Miért is az eljárás megsemmisittetett. (C. 1034/1900.)

Az ügyvédi munkadij iránt folyamatba tett váltóperben kelt itéletnek az a része, mely nem a váltóperben felmerült költségek tárgyában döntött, hivatalból megsemmisittetett. (B. T. 1427/1900., C. 778/1902.)

38. §. Váltóeljárás alá tartozó ügyekben az ügydöntő itéletnek azon része ellen, mely által a birói illetőség megállapittatik (22. §.), az itélet elleni felebbezésben lehet orvoslást kérni.

A másodbirósági itélet azon része ellen, mely a birói illetőség kérdését tárgyazza : a harmadbirósághoz további felebbezésnek csak annyiban van helye, amennyiben azon esetekben, a melyekben a rendes birói illetőségtől eltérésnek helye nincsen (1868 : LIV. t.-cz. 53. és 54. §. és jelen rendelet 4. §.), az illetéktelen biróság illetékesnek, vagy az illetékes biróság illetéktelennek mondatott ki.

Váltóeljárás alá tartozó ügyekben az 1881 : LIX. t.-cz. 37. és 47. §-ainak alkalmazása ki van zárva.

A másodbiróság abban az esetben, ha az elsőbiróság itéletének a birói illetőség elleni kifogás elvető részét felebbezés folytán alaptalannak találja, szintén itélettel dönt, mivel ez a váltóeljárás 38. §. második bekezdésének rendelkezéséből nyilvánvaló. (B. T. 3848/1898. és 1302/1901.)

Ellenben a Curia minden indokolás nélkül hozott 1100/1899. számu határozata szerint a másodbiróság részéről végzés hozandó.

39. §. Igazolással élhet azon fél, aki hitelt érdemlőleg kimutatja, hogy vétlen mulasztás folytán :

1. nem jelent meg a tárgyalásra vagy az eskütételre ; vagy pedig

2. a sommás végzés elleni kifogásait, felebbezési vagy eskületételre jelentkező beadványát a meghatározott időben hasonló okból be nem adta.

Véletlen mulasztás okából igazolásnak van helye, ha a biróság váltóperben az itéletet nem a biróság székhelyén lakó helyettesnek, hanem a vidéki ügyvédnek kézbesitteti. (Kassai T. 3979/1906.)

40. §. Az igazolási kérelem a 39. §. első pontjának eseteiben azon napot, melyen a mulasztás következményeit kimondó birói határozat kézbesittetett, követő három nap alatt, a második pont esetében pedig ez elmulasztott határidőt követő naptól számitandó tizenöt nap alatt nyujtandó be.

A kellő időben beadott igazolás folytán rövid időre kitüzendő tárgyalás minden halasztás kizárásával az első határnapon befejezendő s a biróság által haladéktalanul elintézendő.

Ha a sommás végzés elleni kifogások beadásának elmulasztása miatt az igazolási kérelem a V. E. 39. §. 2. pontja és 40. §-ban meghatározott (az elmulasztott határidőt követő naptól számitandó 15 napi) határidő letelte után adatik be e kérelem az 1881. évi LIX. t.-cz. 63. §-ának a Velj. 2. §. értelmében a váltóeljárásban is alkalmazandó rendelkezése értelmében hivatalból visszautasitandó. Az elsőbiróságnak az a végzése, amelyben ennek ellenére az igazolásnak helyet ad, az 1881 : LIX. t.-cz. 39. §. *o)* pontja alapján megsemmisitendő. (B. T. 1682/v. 1903. 2486/v. 1899. 1063/v. 1905.)

Váltóperben a féléven belül benyujtott, de az eljárási rendeletben előirt határidőkön túl érkezett igazolási kérelem hivatalból visszautasitandó, mivel a Velj. 40. §. végbekezdése szerint csak a kellő időben beadott igazolási kérelemre tüzhető ki tárgyalási határnap. (B. T. 2721/1902.)

A V. T. 40. §. rendelkezése csak az, hogy a biróság nem adhat egyik fél kértére halasztást, de a feleknek azt a jogát, hogy közösen a tárgyalást elhalaszthatják, nem érinti. (B. T. 405/1899.)

41. §. Ha a biróság az igazolásnak helyt ad, az igazoltnak kimondott mulasztás folytán netán már meghozott határozatot hatályon kivül helyezi, egyszersmind az elmulasztott határnap helyett ujabb határnapot, az elmulasztott beadvány benyujtására pedig három napi határidőt tüz ki.

Az igazolási eljárás költségeiben az igazolást kérőnek ellenfele marasztaltatott; mert az 1881 : LIX. t.-cz. 64. §-ának rendelkezése csakis az esetben alkalmazható, ha az igazolást kérőnek vétlen mulasztása saját, nem pedig ellenfele eljárásából keletkezett; a jelen esetben pedig beismertetett, hogy a kereseti egész követelés az elmulasztott tárgyalást megelőző napon alperes által kifizettetett és igy felperes rosszhiszemüleg járt el, midőn ennek daczára a pert meg nem szüntette és itélet alá bocsátotta. (C. 554. 1884.)

42. §. Az igazolás az eziránti kérvény benyujtása előtt már meghozott és kézbesitett határozatnak végrehajtását nem gátolja ugyan, azonban az igazolási kérvénynek s — ha az igazolásnak hely adatott — a pernek jogérvényes eldöntéseig az árverésen vagy egyébként befolyt pénz ki nem adható; valamint a végrehajtásilag lefoglalt követelés át nem ruházható. Az igazolásnak helyt adó végzés a végrehajtásnak a biztositáson tul terjedő folytatását megakadályozza.

Ha a tárgyalási határnap elmulasztása miatti igazolási kérvény beadásakor ügydöntő határozat még nem hozatott: ennek hozatala; ha pedig a határozat már meghozatott, de még nem kézbesittetett, ennek kézbesitése az igazolási kérvény jogérvényes eldöntéseig felfüggesztetik ugyan, azonban az ellenfél kérelmére a biztositási végrehajtás elrendelendő.

Az igazolási kérvény már meghozott itéletben megitélt eskü letételére halasztó hatálylyal bir.

43. §. Perujitásnak az 1881 : LIX. t.-cz. 69. §. 1. pontja esetében az alapperbeli itélet jogerőre emelkedésétől számitott három hónap alatt, ugyanazon szakasz 2. és 3. pontjai eseteiben pedig az alapperbeli itélet jogerőre emelkedésétől számitott három év alatt van helye.

A semmiségi per (1881 : LIX. t.-cz. 50. §.) az itélet jogerőre emelkedésétől vagy az egyezség megkötésétől számitott három év eltelte előtt inditandó. De ha az itélet vagy egyezség alapján ezen három évi határidő eltelte után foganatosittatott a végrehajtás: a semmiségi kereset a végrehajtásról való értesitéstől számitott 30 nap alatt megindítható.

Ujitott és semmiségi perekben a jelen rendelet 25. §-a nem alkalmazandó.

I. Perujitás.

Az 1881 : LIX. t.-cz. 69. §. rendelkezése szerint perujitásnak csak jogerőre emelkedett itélet s az ezzel egy tekintet alá eső, jogerőre emelkedett sommás végzés ellen van helye. A jogerőre nem emelkedett sommás végzés ellen beadott perujitási kereset váltókifogásnak tekintetett, és ennek a váltóeljárás 17. §-a értelmében való tárgyalása rendeltetett el. (C. 182/1903. D. 93., 264. és C. 344. 1903.)

Perujitásnak sommás végzés ellen is van helye. (C. 812/1896. D. 75., 55.)

A törvénykezési joggyakorlat által elfogadott jogszabály az, hogy az években meghatározott időtartam és igy a perujitásra engedett záros határidő is az utolsó évnek azon napján jár le, amely nap számánál és elnevezésénél fogva a határidő kezdő napjának megfelel. (C. 1118/1901. M. D. 2., 297. G. D. 5., 518.)

A gondnokság alatt álló egyén ellen személyesen, a gondnok mellőzésével, megindított keresetnek a perujitás megindítására megszabott határidőnek megakasztására semmi befolyással nincs. (C. 734/1899. M. D. 2., 498. G. D. 5., 519.)

Az eskü vel eldöntött perben a váltóeljárás 46. §-ában meghatározott perujitási határidő nem az elmulasztott esküre jelentkezés iránt folyamatban volt igazolási eljárás, hanem magának az itéletnek jogerőre emelkedésétől számitandó. (C. 4/1897. M. D. 2., 498. G. D. 5., 518.)

A perujitás határidejének kezdő pontja abban az esetben, ha az itélet a székhelyen lakó helyettesitett ügyvédnek vagy ügygondnoknak és azonfelül a más helyen lakó eredeti megbizott ügyvédnek is kézbesittetett, a helyettes kezéhez történt kézbesités

napjával veszi kezdetét. (C. 513/1898. M. D. 2., 497. G. D. 5., 519. Ü. L. 16., 5.)

A büntető törvényekbe ütköző cselekmény miatt pervesztessé lett fél részére a perujitásnál, a váltóelj. 43. §-a szerint nyitva álló 3 esztendő leteltét a büntető eljárás — tekintet nélkül arra, hogy a pervesztes félnek vagy harmadik személynek feljelentésére indult-e meg — félbeszakitja. A büntető eljárás jogerős befejezésétől a határidő ujból számitandó. (C. 736/1906. H. D. 1., 164. K. J. 4., 284.)

Oly eljárási szabály, mely szerint a váltóeljárási rendelet 43. §-ában megszabott perujitási határidő elmulasztása abban az esetben is figyelembe veendő, ha amiatt az ellenfél kifogással nem élt, nem létezik. (C. 1742. 1899. M. D. 2., 498.)

Az ügyvédi mulasztásra alapitott perujitási kereset a váltóeljárás 43. §-a értelmében 3 hónap alatt adandó ugyan be, de az elkésés hivatalból figyelembe nem vehető. A perujitási kérelem a perben más alapon, t. i. uj bizonyiték alapján is előterjeszthető. (C. 260/1898. M. D. 2., 297. G. D. 5., 521.)

Az a körülmény, hogy a kereseti váltó már nincs a felperes birtokában, nem lehet akadálya annak, hogy az alperes ellen jogerejü és végrehajtható marasztaló határozatot nyert felperessel szemben a perujitásnak hely ne adassék. (C. 1044/1897. M. D. 2., 496. G. D. 5., 517.)

Az ujitott váltóper az eredeti váltó nélkül érdemben elbirálható, ha nem vitás az, hogy a csatolt másolat az eredetinek megfelel. (C. 1429/1901. M. D. 2., 501. G. D. 5., 517.)

Ujitott perben az alapkereset első példányának és az eredeti váltó bemutatása végett az elsőbiróság itélete feloldatott. (B. T. 3395. 1904. és C. 848/1900.)

A perujitással megtámadott sommás végzés alapját képező váltó mint bizonyitó okirat az alapperben már birói mérlegelés tárgyát képezvén, alperes birtokában a perujitás alapjául szolgálható uj bizonyitékot nem képez. (C. 1086/1899. M. D. 2., 489. és C. 300/1900.)

Az alapperben nem érvényesitett kifogás az ujitott perben sikeresen érvényesithető. (C. 1553/1900. M. D. 2., 496. G. D. 5., 522.)

Az alapperben az osztrák hatóság által gondnokság alá helyezett alperes ellen elutasitott felperes az ujitott perben bizonyithatja, hogy az alperes gondnokság alá helyezése idejében magyar alattvaló volt, miből folyóan az osztrák hatóságok által történt gondnokság alá helyezése a belföldön vállalt váltói kötelezettség tekintetében joghatálytalan. (C. 841/1898. M. D. 2., 501. G. D. 5., 520.)

A meg nem jelenés okából pervesztes felperes az általa ujitott váltóperben megdönteni tartozik alperesnek a váltó kifizetésének tényére alapitott kifogását s e részben pusztán a váltó birtoka bizonyitékul nem szolgálhat. (C. 167/1900. M. D. 2., 501.)

Az alapperben felhivott, de ki nem hallgatott tanuk vallomása az alapperben birói mérlegelés tárgyát nem képezhetvén, nyilvánvaló, hogy az alapperben már megnevezett és a perujitás alapjául ujra felhivott tanukra hivatkozás az alapperben nem használt oly uj bizonyiték tekintete alá esik, amely egyéb feltételeknek is fenforgása esetében az 1881 : LIX. t.-cz. 69. §-ának 2. pontja értelmében a perujitásnak törvényszerü alapjául szolgálhat. (C. 9/1901. M. D. 2., 496. G. D. 5., 523.)

Ujitott perben, amennyiben a perujitásnak hely adatott, nemcsak a marasztalt alperes köteles ellenbizonyitékait előterjeszteni, hanem a felperes váltóhitelező is tartozik az eredeti váltót, mely az alapperben, pernyertességét eredményezte, felmutatni, ha azzal még rendelkezik; ennek elmulasztása esetében pedig alapkeresetével elutasitandó. (C. 848/1899. M. D. 2., 501.)

Az ujitott keresetben felhozott az az ujabbi körülmény, hogy felperes az alapper folyamán beleegyezett abba, miként a váltókövetelésre esett kielégitést az ujitó alperes más követelésére forditsa — nem perujitásra, hanem esetleg arra szolgálhat alapul, hogy ezen uj körülményre alapitott jogait az alperes külön per utján érvényesithesse. (C. 241/1901. M. D. 2., 501.)

Az ujitott perben a felperes nem élvén kifogással amiatt, hogy a felajánlott eskü uj bizonyitékot nem képez, az a kifogása pedig, hogy sommás végzés ellen perujitásnak egyáltalán nincs helye, alaptalannak találtatván, a perujitásnak hely adandó. (C. 1217/1900. M. D. 2., 495.)

A sommás végzés ellen perujitó alperes esküjét ajánlván fel, ezen nem használt uj bizonyiték alapján a perujitásnak feltétlen hely adandó, mivel annak elbirálása, hogy az ajánlott bizonyiték a sommás végzéssel jogerősen megállapitott tények megerőtlenitésére alkalmas-e, az ügy érdemére tartozik. (C. 757/1900.)

Az ujitott perben az ujitó alperes a perujitási kérelem alapjául csakis azt hozván fel, hogy ügyvéde a sommás végzés elleni kifogásoknak kellő időben való beadását elmulasztotta, ezen a czimen perujitásnak törvényes alapja nincs, mert ügyvédi mulasztás czimén perujitásnak csak akkor van helye, ha az ügyvéd a kellő bizonyitékokat a kellő helyen felhozni elmulasztotta, ami akkor, ha a kifogásokra, mint elkésetten beadottakra, tárgyalás nem tüzetett és igy alperes ügyvéde tárgyalásra meg sem jelenhetett, — fenn nem forog. (C. 945/1901. M. D. 2. 495. G. D. 5., 521.)

A külön védelemben részesült ismert örökösök perujitással élhetnek azon az alapon, hogy ügyvédjük az alapperben a felperes váltójogi legitimatiója ellen kifogást tenni elmulasztott, még abban az esetben is, ha az ismeretlen örökösök ügygondnoka kifogással élt is. (C. 1126/1897. M. D. 2., 19. G. D. 5., 521.)

Ha az alapperben a váltó elévültnek mondatott ki, mert az első biró a sommás végzés kézbesitését elrendelő másodbirói végzésnek csak az elévülési idő lejártával tett eleget, akkor azon az alapon nem lehet perujitásnak helyt adni, hogy itt ügyvédi mulasztás forgott fenn azáltal, hogy a kézbesités nem sürgettetett. (C. 154/1905. K. J. 3., 166.)

Ha felperes alapkeresetében nem köztörvényi legitimatio, vagyis nem a váltók eredeti birtokosa utáni öröklés joga alapján, hanem az állitólag általa saját rendeletre kiállitott váltókból eredő váltói joga alapján kérte az alpereseket fizetésre kötelezni, az ujitott per folyamán sem vitathatja sikeresen azt, hogy ő, mint az elhalt váltótulajdonos örököse, köztörvényileg is legitimálva van. (C. 32/1896. és 52/1896. D. 73., 228.)

Ha a perujitó az alapkeresetet nem mint engedményes, hanem mint forgatmányos inditotta meg s alapperben azon az alapon lett keresetével elutasitva, mert váltóbirtokosi minőségét a hátiratok összefüggő lánczolatával nem bizonyitotta, ugy nem szolgálhat a perujitásra alapul az, hogy a váltóbirtokosi minőségét az alapperben törölve volt forgatmánynak visszaállitása mellett az ezen forgató által a váltóra az alapper befejezte után vezetett engedménynyel kivánja bizonyitani. (C. 661/1905. D. 100., 237.)

Az alapperben felperes keresete elutasittatott, mivel a váltó anélkül bocsáttatott ki, hogy megjelöltetett volna, hogy kinek a gondnoka s igy a rendelvényes személyében határozatlanság mutatkozott. Utóbb felperes a váltón kitüntette, hogy kinek a gondnoka s ez alapon perujitással élt. A perujitásnak nem adatott hely, mivel a váltó azon alakjában, melyben most jelentkezik, az alappernek tárgyát nem képezte. Mint uj kereset pedig az emelt elévülési kifogás alapján elutasittatott. (B. T. 2540. és 2541. 1899.)

Az alapperben pervesztes alperes által, ha az alapon él perujitással, hogy az aláirás nem tőle származik, az ujitott perben az a körülmény is bizonyitandó, hogy a kereseti váltó aláirására mást meg nem bizott. (C. 98/1899. M. D. 2., 407. és C. 319/1898.)

Azáltal, hogy alperes bizonyitotta, hogy a váltót sajátkezüleg alá nem irta, meg van döntve az alapperbeli sommás végzés alapját képező tényállás: ezzel szemben pedig felperest terheli az alapperben fel nem hozott annak a tényállásnak bizonyitása, hogy a váltó alperes nevében iratott alá. (C. 703, 1901. M. D. 2., 500.)

Az ujitott váltóperben felperes beismervén, hogy a marasztalt alperesek a kereseti váltót sajátkezüleg alá nem irták és azt állitván, hogy azt megbizásból más által iratták alá, ezt az állitását a felperes tartozik bizonyitani. (C. 72/1900., 523/1902. M. D. 2., 5. G. D. 5., 523.)

Az ujitott perben a 172. §-ban szabályozott eskü megitélhető a bizonyitásra kötelezett alperesnek, ha igazolva van irástudatlansága. (C. 1427/1902. M. D. 2., 500.)

Ujitott perben a váltón látható névirás és a valódi aláirások között észlelhető eltérés oly adat, mely mellé az aláirást tagadó alperesnek a valódisági eskü még akkor is megitélhető, ha az alperes erre az eltérésre nem hivatkozott. (C. 142/1901., 404/1901. M. D. 2., 472.)

Ujitott perben a tagadott váltóaláirásnak más valódi aláirással való összehasonlitás utján megállapitott különbözőségéhez az alperes részére a 172. §. értelmében a valódisági eskü megitélhető. (C. 1130/1898. M. D. 2., 472.)

Az alapperben elismert váltóaláirást az ujitott perben hamisnak állitani és bizonyitani nem lehet. (C. 1461/1891. Jtk. 1891.)

A váltójogi elévülés az alapkereset által megszakitottnak lévén tekintendő, az alapper befejezte után a váltójogi elévülés az ujitott perben a keresetnek ellen nem vethető, mert ebben az esetben már csak a perujitási határidő az irányadó. (C. 1597/1904. K. J. 3., 342. Ü. L. 22. 41.)

Az ujitott perben az elévülés kifogása csak ugy érvényesithető, ha a perujitásnak más alapon hely adatott. (C. 1164/1902. M. D. 2., 494.)

Más alapon megujitott váltóperben az elévülés kifogása sikeresen felhozható. (C. 1430/1905. K. J. 4., 45.)

Az óvás szabálytalan voltára alapitott kifogás perujitás alapjául szolgálhat. (C. 1293/1903. K. J. 1., 143.)

Az utólagos jogellenes telepités kifogása az ujitott perben is sikeresen érvényesithető. (C. 934/1898. M. D. 2., 97.)

A sommás végzés ellen használt perujitás eseteiben a sommás végzés költségeire nézve az itélet hatálylyal biró sommás végzés fentartandó. (C. 896/1897. M. D. 2., 489. G. D. 5., 515.)

A perujitásnak az alapperbeli költségekre nézve csak abban az esetben adható hely, ha az alapperben nyertes fél volt az, aki a perujitót meggátolta abban, hogy az ujitott perben sikeresnek bizonyult, védelmet kellő helyen, tehát magában az alapperben

terjeszsze elő. A perrendtartás 323. §-nak az a szabálya, hogy a perujitás az alapperben kelt itélet végrehajtását nem akadályozza, szükségessé teszi, hogy a perujitásnak érdemben helyt adó itéletben gondoskodás történjék abban az irányban is, hogy az ujitott perben nyertes fél azt, amit a hatályon kivül helyezett alapperbeli határozat intézkedései szerint az alapperben nyertes félnek fizetni tartozott — szükség esetén — végrehajtás utján visszakövetelhesse. (C. 209/1903. M. D. 2., 492. G. D. 5., 524.)

Az a körülmény, hogy a kifogásoló váltóadós a váltóeljárás 25. §-a szerint korlátolva volt tanubizonyitékának az alapperben való alkalmazásában, nem lehet ok az ujitott perben az alapperbeli költségre vonatkozó intézkedés hatályon kivül helyezésével azoknak kölcsönös megszüntetésére. (C. 1057/1900. M. D. 2., 478.)

A hamis tanuvallomások alapján eldöntött perben felmerült költségek az ujitott perben a pernyertes félnek visszaitélendők. (C. 847/1897. M. D. 2., 501. G. D. 5., 522.)

A kiskoru alperes perujitási keresete sikerre vezetvén, felperes az ujitott per költségében elmarasztalandó, mivel erre nem hat ki az a körülmény, hogy az alapper megindításakor felperes alperesnek kiskoruságát nem ismerte. (B. T. 2261/1900. C. 689/1901. C. 23/1901.)

Nincs törvényes akadálya annak, hogy a sommás végzés ellen perujitással élt alperes keresete folytán felperes az időközben kezéhez lefizetett összeget, ennek a fizetési napjától számitott 6 %-os kamatának visszafizetésére is köteleztethessék. (C. 1301/1899.)

II. Semmiségi per.

Semmiségi keresetnek akkor is van helye, ha váltói eljárás utján sommás végzés hozatott; mert ez is itélet hatályával bir, s mert a perbeidézés helytelensége lévén alapja a semmiségi keresetnek, a kereset és a sommás végzés kézbesitése helytelen perbeidézésnek tekintendő. (C. 1339/1895. M. D. 2., 502.)

Semmiségi pernek van helye annak részéről, ki azt vitatja, hogy a sommás végzést más megbizás nélkül vette át és ő az ez alapon hozott végrehajtást elrendelő végzés ellen felfolyamodással nem élvén, a sommás végzés irányában jogerőssé vált. (B. T. 3672/1902.)

A váltósemmiségi per megindítására megállapitott záros határidőnek kezdőpontjául a megsemmisittetni kért itélet jogerőre emelkedésének napja tekintendő, nem pedig az a nap, melyen az elmebetegség miatt gondnokság alá helyezett egyén, akinek ezen állapotában kézbesittetett az itélet, cselekvőképességét visszanyerte. (C. 1250/1904. K. J. 2., 364. D. 97., 302.)

A semmiségi kereset a végrehajtás foganatositásától számitott 30 nap alatt lévén beadandó, foglalás teljesitése nélkül nem állapitható meg az elkésettség, és ily esetben a 3 év után teljesitett foglalástól számitott 30 nap alatt ez a kereset még beadható. (C. 1190/1898. D. 72., 917.)

Nem tekinthető semmiségnek a kiskorunak saját személyében történt perbevonása, ha abban a perben törvényes képviselője is perben állott, ez alapon tehát semmiségi keresetnek helye nincsen. (C. 930/1900. 947/1896. M. D. 2., 502.)

A váltóeljárás 43. §-a szerint csak a marasztalt fél tudomásával foganatositott végrehajtás tekinthető oly jogcselekménynek, melytől számitott 30 napon túl, ha időközben a 3 évi határidő is eltelt, semmiségi keresetnek nincsen helye. (C. 54/1901. M. D. 2., 503. G. D. 5., 525.)

A marasztalt váltókötelezett által inditott semmiségi perben a váltóbirtokos nem kérheti, hogy a váltókötelezett gondnoka saját személyében marasztaltassék, mert az a kérdés a semmiségi per keretébe nem tartozik. (G. 366/1904. K. J. 2., 323.)

A semmiségi per megujithatását a törvény ki nem zárván, annak az 1881 : LIX. t.-cz. 69. §-a eseteinek fenforgása mellett helye van. (C. 948/1902. M. D. 2., 503.)

44. §. Az alapperben jóhiszemüleg eljárt nyertes fél ellen, ha időközben harmadik személyek elleni váltójogi igényei elévülés folytán elenyésztek, vagy rövidsége miatt többé nem érvényesithetők: perujitásnak nincs helye.

Ugyanezen szabály a semmiségi keresetre és az igazolásra nézve is megfelelő értelemben alkalmazandó.

Semmiségi keresetnek a váltóeljárás 44. §-a értelmében az alapperben jóhiszemüleg eljárt felperes ellen, ha időközben harmadik személyek elleni elévülés folytán elenyészett, helye nem lévén, azt, hogy felperes nem járt el jóhiszemüleg, az tartozik bizonyitani, aki a semmiségi pert megindította. (C. 1391/1892. M. 4., 681.)

Az elutasitott alapperbeli kereset is alkalmas a váltójogi elévülés megszakitására. A jóhiszemü nyertes fél ellen azonban nincsen helye a perujitásnak, ha időközben az előző kibocsátó elleni visszkereseti joga elévült, habár az elfogadó elleni váltókereseti joga még nem is évült el. (C. 1225/1903. K. J. 1., 174.)

A V. E. 44. §-ára nem hivatkozhatik felperes a kibocsátó perujitási keresetével szemben akkor, ha az együttesen perelt

forgatónak a neki kiadott keresetet nem kézbesitette s a visszkereseti igény e mulasztása miatt veszett el. (C. 1486/1903.)

V. Vegyes és átmeneti intézkedések.

45. §. A jelen rendelet 3. §-ában fel nem sorolt azon ügyekben, amelyekben az 1876. november 30-án kelt rendelet hatályba lépte előtt az 1840 : XV. t.-cz. II. részében szabályozott tárgyalás következett: a jelen rendeletben megállapitott jegyzőkönyvi tárgyalás követendő.

46. §. A váltóösszegek- és a váltótörvény alapján eszközlendő letétekre nézve a birói letétek kezelése tárgyában kibocsátott igazságügyministeri rendeletek alkalmazandók.

A letételt megengedő végzésben, illetőleg azt elrendelő határozatban a letevőnek neve kiteendő és a váltó, kelet, lejárat, összeg és az elfogadó neve szerint meghatározandó.

Azon esetekben, melyekben a letétel önként ajánltatik (váltótörvény 40. §.), annak teljesitésére 24 órai határidő tüzendő ki. Ha a birói meghagyásnak ezen idő alatt elég nem tétetett, a letétel törvényes időben teljesitettnek nem tekintetik.

A váltóösszegnek készpénzben való letételét (váltótörvény 25—29. §.) meghagyó sommás végzés vagy itélet egyidejüleg a birósági letéthivatalnak is kézbesitendő, ez utóbbi egyuttal a letéteménynek elfogadására utasitandó.

47. §. A váltóeljárásra utasitott peren kivüli ügyekben (3. §. 6. és 7. pont) netán szükségesnek mutatkozó tárgyalás a jelen rendeletben megállapitott rendes eljárás szerint történik; az ily ügyekben hozott véghatározatok ellen felfolyamodásnak és ha a másodbiróság az első biróság végzését megváltoztatja, további felfolyamodásnak van helye. A felfolyamodás három nap alatt adandó be. Egyébként a felfolyamodásra nézve az 1881 : LIX. t.-cz. rendelkezései alkalmazandók.

48. §. A kir. közjegyzői dijakat szabályozó 1880 : LI. t.-czikknek az óvás, óvásközlési és másolási dijak megállapitására vonatkozó intézkedései a váltójegyzőkre is kiterjednek. (Váltótörvény 98. §.)

49. §. A jelen rendelet hatályba lépte napjáig folyamatba tett perekben a további eljárásra nézve az 1881 : LIX. t.-cz. 100. §-nak rendelkezései megfelelő értelemben alkalmazandók.

A folyamatban levő végrehajtásokra nézve az 1881 : LX. t.-cz. 256. és 257. §-ai rendelkeznek.

50. §. Jelen rendelet hatálya azon naptól kezdve, amely napon az 1868 : LIV. t.-cz. és 1881 : LIX. t.-cz. a polgárositott határőrvidéken hatályba lép, a polgárositott határőrvidékre is kiterjed.

Azon területeken, melyekre az 1881. évi LIX. t.-cz. nem bir hatálylyal (Fiume város és kerülete), a váltóeljárásra utasitott ügyekben, a fennálló birói hatáskör és illetőség fentartása mellett, ezentul is azon rendeletek és szabályok lesznek alkalmazandók, melyek ezen ügyekre nézve az illető területeken jelenleg hatályban vannak.

Ahol mindazonáltal a jelen szakasz rendelkezésénél fogva ezentul is hatályban maradó előbbi rendeletekben vagy szabályokban az anyagi váltótörvényre történik hivatkozás: ezalatt az 1876. évi XXVII. t.-czikkben foglalt váltótörvénynek megfelelő szakaszai értendők.

Függelék.

A) Néhány eljárási kérdést érintő birói határozat.

Sommás váltóperbeli eljárásban a végrehajtás alapjául szolgáló határozatot (sommás végzés) megelőző eljárás a kereset beadásával már be van fejezve, amiért is a sommás váltókereset beadása után történt fizetés még akkor is, ha a sommás végzést még nem hozták meg, nem váltókifogásokra, hanem a kifizetett összeg erejéig is elrendelt végrehajtás megszüntetésére nyujt jogos alapot. (C. 1103/1905. D. 98., 167.)

A végrehajtás megszüntetési perben a végrehajtás megszüntetése alapjául szolgálhat a sommás végzés meghozatala előtt létrejött az a megállapodás, hogy a marasztalási összeg csak utóbb lesz fizetendő. (C. 530/1905. K. J. 4., 44.)

A sommás végzés meghozatala után a váltó büntető uton hamisnak mondatván ki, ha a váltóbirtokos csak a perujitásra rendelt 3 év eltelte után folytat végrehajtást, végrehajtás megszüntetésének van helye. (C. 230/1904. K. J. 2., 289.)

A váltó kibocsátója azon az alapon, hogy a váltóbirtokos a megitélt váltóösszeget az elfogadónak elengedte, nem kérheti a végrehajtás megszüntetését, mert a többi váltókötelezettek fizetési kötelezettsége csak akkor szünik meg, ha a váltó elfogadója által, vagy annak érdekében a váltóösszeg kifizettetik vagy rendeztetik és ez által a váltó czélját érte; a váltóhitelezőnek oly tartalmu nyilatkozata, hogy eredetileg váltón alapuló követelését az elfogadónak elengedi, tőle a követelést behajtani nem fogja, nem tekinthető a követelés oly rendezésének, amely a hitelezőnek a többi váltókötelezettekkel szemben is a követelést megszüntető hatálylyal birna. (C. 1201/1905.)

A váltóbirtokos az elfogadó ellen, ennek ingatlanait elárvereztette. Az árverés jogerőre emelkedett és a befolyt vételár az első helyen bekebelezett követelés fedezésére elegendő volt. A sorrendi tárgyaláson azonban a váltóhitelező lemondott arról a jogról, hogy az árverésen befolyt vételár ezen követelése javára fordittassék, hanem a vételárat egy későbbi rangsorban bekebelezett másik követelése kielégitésére soroztatta. Ennek utána a végrehajtási eljárást folytatni kivánta az első váltó alapján kötelezett kibocsátók és forgatók ellen, akik azonban ellene végrehajtásmegszüntetési pert inditottak. A kir. Curia helyt adott a megszüntetési keresetnek, kimondván, hogy miután a váltóhitelező lemondott a rendelkezésére állott kielégitési alapról, melynek elfogadása által az együttes váltókötelezettek szabadultak volna kötelezettségük alól, megszünt a hitelező abbeli joga, hogy végrehajtást vezethessen az utóbbiak vagyonára. (C. 1330/1903. K. J. 1., 173.)

A váltóbiróság által elrendelt végrehajtásnak megszüntetése vagy korlátozása iránt a váltóbiróság előtt folyamatba tett perek nem a váltóeljárás, hanem az 1881. évi LX. t.-cz. szabályai szerint tárgyaltatnak és biráltatnak el. E szerint a felebbezési határidő számitásánál is a végrehajtási törvényben megszabott határidő az irányadó, miért is a 15 napon belül beadott felebbezés elkésettnek nem tekinthető. (C. 652/1898. J. 18., 6.)

Váltóbiróság előtt inditott végrehajtás megszüntetése iránti per nem a váltóeljárás, hanem a P. T. rendtartás szabályai szerint tárgyalandó és döntendő el. (C. 911/1883. Állandó gyakorlat. M. D. 2., 435.)

A váltóeljárás 16. §-ának utolsó bekezdésének a kifogások beadására vonatkozó intézkedése a végrehajtás megszüntetésére irányuló keresetekre ki nem terjed, amiért is a kereset nem az elküldés napján, hanem azon a napon tekintendő beadottnak, amelyen az a perbiróság iktatóhivatalába érkezett. (B. T. 881/1906. D. 101., 112.)

Alperes azokat a költségeket, melyek abból származtak, hogy a kifogás benyujtásával egyidejüleg a követelést letétbe helyezte és ezt a pernyertesség után visszavette, követelheti a felperestől s erre felperes az itélet után is végzésileg kötelezendő, mivel a helytelen perinditással adott erre is okot. (B. T. 2554/1903. és 2618/1903.)

Alperes nem kérheti, hogy a kicsomózás alkalmával a váltón levő névirása biróilag töröltessék azon az alapon, hogy ő esküt tett az aláirás hamisságára. (B. T. 2619/1903.)

B) Rendeletek.

1163. IME. szám.
1883. jan. 11.

Igazs. min. rendelet

a hivatalosan felülbélyegzett bélyegjegyekkel ellátott váltóknál előfordulható bélyegcsonkitások iránt.

Az illetékszabályok 28. §-ában felvett törvényes határozatok azon rendelkezésénél fogva, mely szerint magánváltóürlapok használata is megengedtetik oly feltétel mellett, hogy azok az arra rendelt hivatalos közegek által aláirás előtt átbélyegeztessenek: a kereskedők részére igen gyakran bélyegjegyekkel ellátott oly magánváltóürlapok is mutattatnak be felülbélyegzés végett, melyeken sem a fizetési határidő, sem a váltóösszeg kitéve nincsen.

Ezeknek felülbélyegzése, szemben a fentebb idézett törvényes határozatokkal, nem lévén megtagadható, nincs kizárva, hogy a váltóürlapok utólagos kitöltése alkalmával a felhasznált bélyegnek meg nem felelő nagyobb váltóösszeg beirása által elkövetett bélyegröviditésre nézve a hivatalos lelet felvétele azért marad el, mert a váltóra felragasztott bélyegjegyek hivatalosan felülbélyegezvék.

A jövedéki érdekek megóvása tekintetéből tehát okvetlenül szükségesnek mutatkozván, hogy a biróságok az előttük használt váltókra nézve, annak megállapitása végett, vajjon az azok után járó bélyegilleték helyesen és szabályszerüen rovatott-e le, figyelmüket mindig a már hivatalosan felülbélyegzett bélyegjegyekkel ellátott váltókra is terjeszszék ki, a kir. pénzügyminister urnak az illetéki szabályok 217. §-ára való hivatkozással f. évi január 4-én 46526/82. sz. alatt kelt megkeresése következtében felhivom elnök urat, hogy a vezetése alatti kir. törvényszéknél a birói leletek felvételével megbizott kezelő személyeket a fentebbiek értelmében a kellő utasitással lássa el és annak pontos megtartására ügyeljen fel.

46064. szám.
1891. jan. 22.

Igazs. min. rendelet

a sommás váltó- és a kereskedelmi perekben a bélyegilletékek lerovása körül észlelt több szabályellenesség megszüntetése tárgyában.

Az elsőfolyamodásu kir. biróságoknál a kir. pénzügyigazgatóságok által megejtett bélyegszemlék alkalmával a kiküldött vizsgálóbiztosok többrendbeli s az államkincstár érdekeit sértő szabályellenességeket tapasztalván, ezeknek megszüntetése céljából a következőket rendelem:

1. a sommás váltóperekben az 1883. évi január hó 31-én 3224. sz. a. kelt itteni körrendelet 3-ik bekezdése értelmében a sommás végzés bélyegilletékének lerovása, esetleg a hivatalos lelet felvétele, a végzés fogalmazványát tartalmazó előadományi iven mindenkor megjegyzendő;

2. ha a kereskedelmi perekben a felek oly okiratokat használnak, amelyek az illetéki dijjegyzék 59-ik tételének 4-ik pontja értelmében — mint kereskedelmi levelek — eredetileg feltételes illetékmentességet élveznek ugyan, azonban az emlitett tétel 5-ik pontja értelmében biróság előtti használatuk folytán illetéki kötelezettség alá esnek, ez esetekben az illetéki dijjegyzék 69-ik tételének 1-ső jegyzetében foglalt határozatok szorosan betartandók; végül

3. azon sommás váltóvégzések, melyek 800 frton felüli összegre szólanak és amelyek az 1881. évi november 1-én 2851. I. M. E. szám alatt kiadott ren-

delet 33. §-a értelmében az alperesnek felperes által posta utján kézbesittettek, ha azok alapján a felperesnek lett kiadástól számitott 30 nap alatt sem kifogások nem adattak be, sem a végrehajtás elrendelése nem kéretett, jogerőre emelkedetteknek vélelmezhetők lévén, ez okból a biróságok kötelesek eme végzésekre azon záradékot vezetni, hogy ezen időnek letelte miatt jogerőre emelkedetteknek vélelmezhetők és ekként kiegészitve tartoznak azokat illetékkiszabás végett az illetékes pénzügyi hatóságokhoz áttenni.

34806. szám.
1894. okt. 9.

Igazs. min. rendelet

a váltó- és a kereskedelmi óvásokért járó bélyegilletékek lerovásának biztositása tárgyában.

A kir. pénzügyminister urhoz feljelentés érkezett, hogy egyes kir. közjegyzők az 1874 : XXXV. t.-czikk 172. §-ában foglalt rendelkezések ellenére az illetéki díjjegyzék 99-ik tétele értelmében a váltóóvásokért járó bélyegilleték lerovásáról nem mindig gondoskodnak.

A kincstár érdekének biztositása czéljából a kir. pénzügyminister urral egyetértőleg elrendelem, hogy a bélyeg ezentul ne a váltóóvásra, hanem az 1874. évi XXXV. t.-czikk 156. §-ának *c)* pontja és az 1876 : XXVII. t.-cz. 101. §-a értelmében a kir. közjegyzők, illetőleg az 1876 : XXVII. t.-cz. 98-ik §-ában felsorolt birák, birósági hivatalnokok és váltójegyzők által vezetendő váltóóvási jegyzőkönyvre illesztessék, a váltóóvások pedig bélyegtelenül adassanak ki a váltóbirtokosnak vagy meghatalmazottjának. Ugyanezt az eljárást kell követni a kereskedelmi törvény értelmében a váltótörvény szerint felveendő óvásoknál is.

A jelen rendelet 1895. évi január hó 1-ső napján lép életbe.

5342. szám.
1895. febr. 4.

Igazs. min. rendelet

a belföldi váltók után járó bélyegilleték lerovási módjának megváltoztatása iránt.

A kir. pénzügyminister ur a belföldi váltók után járó bélyegilleték lerovási módjának megváltoztatása iránt 1894. évi augusztus 19-én 89187/93. szám alatt rendeletet bocsátott ki.

E rendeletben a kir. pénzügyminister ur elrendelte, hogy mindazon esetekben, melyekben az eddigi rendelkezésekhez képest a váltóbélyegilletéknek készpénzben való lerovása kötelezőleg van előirva, ez a lerovás ezentul szabályszerüen felülbélyegezendő bélyegjegyek használata által is érvényesen teljesithető.

A részletek közül különösen kiemelem azt, hogy miután az I. fokozat szerint járó váltóbélyegnek a váltó telekkönyvi biztositásánál a II. fokozatra szükséges kiegészitése különös nehézségeket okoz oly esetben, ha a telekkönyvi hatóság székhelyén kir. adóhivatal nincsen, a kir. pénzügyminister ur megengedte, hogy ily bélyeglerovásoknál a hivatalos felülbélyegzést maga az a biróság, illetve telekkönyvi hatóság teljesithesse, melynél a váltó telekkönyvi biztositás végett benyujtatik.

Elrendelem ennélfogva, hogy a telekkönyvi beadványokhoz mellékelt váltókra az I. fokozat szerint lerótt illetéknek a II. fokozatra való kiegészitése végett a váltók hátlapjára felragasztott bélyegjegyeket, ha azok más, erre illetékes hivatal által még felülbélyegezve nem volnának, a telekkönyvi iktató a birósági időjelző felülbélyegzővel bélyegezze felül, illetőleg — amennyiben az illeték vagy éppen nem, vagy hiányosan, vagy szabályellenesen rovatott volna le — a szabályszerü leletet vegye fel.

A jelen rendelettel a telekkönyvi iktatóra ruházott kötelességek pontos megtartásáért a bélyeg- és illetékszabályok hivatalos összeállitásának 218. §-ához képest a birósági személyzet többi tagjai is felelősek.

CSŐDTÖRVÉNY.

1881 : XVII. Törvényczikk

CSŐDTÖRVÉNY.

ELSŐ RÉSZ.

Anyagi intézkedések.

I. FEJEZET.

A csődnyitás joghatálya általában.

1. §. A csődnyitás joghatálya kiterjed a közadósnak — vagyonbukottnak — végrehajtás alá vonható összes vagyonára, melyet ez a csődnyitás idejekor bir és melyhez a csőd tartama alatt jut. Ezen joghatály azzal a nappal veszi kezdetét, melyen a csődnyitást elrendelő határozat a csődbiróságnál kifüggesztetett.

Olyan csődnek, mely a közadós vagyonának csak bizonyos részére terjed ki, a jelen törvényben kijelölt eseteken kivül helye nem lehet (73., 74., 75. §§.).

Csődnyitási végzés feloldása esetében is a csődnyitás hatályának kezdete, a Cs. T. 1. §. szerint azzal a nappal veszi kezdetét, melyen a csődnyitást elrendelő határozat a csődbiróságnál kifüggesztetett. (C. 418/1890. Ü. L. 90., 48.)

Maga a haszonélvezeti jog tulajdonjoga, mint a bukottnak végrehajtás alá nem vonható személyes joga, csődvagyont nem képez, afelett a bukott rendelkezési joga a csődnyitás után is fenmarad és az a tömeg részéről el nem idegenithető. (C. 893/1903. D. 92., 354. és Ju. 1., 303.)

A gyógyszerekre és gyógyszerészeti felszerelésekre a csőd hatálya kiterjed ugyan, de a gyógyszertár szakadatlan működése meg nem akadályozható. (C. 1253/1900.)

A csődtömegbe tartozó vagyonnak nemcsak az tekintendő, ami tényleg leltározva lett, hanem a közadósnak oly vagyona is, mely ugyan tényleg nincs a csődleltárba felvéve, de abba felveendő lett volna; az ily vagyon felett a közadós rendelkezési joggal nem bir, erre vonatkozó perekbe tehát saját személyében nem is idézhető. (D. 52., 89.)

2. §. A közadós vagyona, melyre a csőd kiterjed, azon hitelezők kielégítésére szolgál, akiknek követelései a csődnyitás idejekor fennállottak.[1])

3. §. A közadós a csődnyitás joghatályának kezdetével elveszti kezelési és rendelkezési jogát a csődtömeghez tartozó vagyon felett.

A kezelési és a rendelkezési jogot, a jelen törvény korlátain belől, a tömeggondnok gyakorolja.

A csődnyitás hatályának kezdete után a csődvagyonhoz tartozó jogokra nézve a közadós önképviseleti jogosultsága megszünik. (C. 6069/1891. D. 92., 10.)

Mindaddig, mig a visszakövetelési igény jogérvényesen meg nem állapittatott s a visszakövetelési igény tárgyai vissza nem adatnak, az ilyen dolgok a csődtömeghez tartozóknak tekintendők, s mint ilyenek a visszakövetelő tartozása miatt le nem foglalhatók.

Abból, hogy a közadós a csődtömeghez tartozó vagyon felett a csődnyitás joghatályával elveszti kezelési és rendelkezési jogát, következik, hogy a csődtömeghez tartozó dolgokat közadós nejének tartozása miatt akkor sem lehet lefoglalni, ha a foglalást közadós férj nem is ellenezte. (B. T. 5082/1904. Ju. 2., 289.)

A közadós azon vagyon feletti rendelkezési jogát is elveszti, mely a csődvagyonba

[1]) V. ö. 237. §.

leltározandó lett volna, de nem leltároztatott. (C. 852/1889. D. 52., 89.)

Tömeggondnok kérelmére vagyonbukott az általa használt házból annak eladása előtt is kilakoltatható, mivel a bukott vagyonának haszonvételeire a csődnyitás joghatályával a csődtömeg nyert igényt. (B. T. 2366/1904.)

A csődbiróság tömeggondnok kérésére elrendelheti, hogy a tömeghez leltározott — bár közadós neje által perrel igényelt — ingóságok, ha azokat közadós más helyre magával vitte, a tömeggondnoknak karhatalom alkalmazásával is rendelkezése alá adassanak. (B. T. 535/1901.)

A csődben álló kereskedő a csőd tartama alatt nem ruházhatja czégét másra. (Debreczeni T. 4240/1905. K. 3., 214.)

A tömeggondnok perujitással élhet a közadós ellen jogerőre emelkedett sommás végzés ellen, mert ha az azon alapuló követelés bejelentetnék, annak valódiságát a csődtörvény 134. §-a értelmében nem kifogásolhatná. (C. 387/1904. K. J. 1., 52. és Ju. 2., 289.)

Az atya csődbejutása az atyai hatalom gyakorlatát fel nem függeszti és az atyának kiskoru gyermeke vagyonára nézve kezelési jogát nem érinti. (B. T. 525/1887. M. D. 549.)

A Cs. T. 3. és 8. szakaszainak rendelkezései nem érintik a közadósnak perbenállási képességét az ő személyes perbe idézésével inditott azokban a perekben, amelyeknek tárgyát nem képezik a csődtömeghez tartozó javak vagy jogok; önként értetődvén, hogy ily perekben hozott itélet a csődhitelezőkkel szemben, a csődtömeghez tartozó vagyon tekintetében joghatályossá nem válik. (C. 150/1901., 1086/1891. D. 61., 60. D. 68., 17.)

A csődnyitás nem érinti a közadósnak perbenállási képességét a személyes perbe idézésével inditott azon perekben, melyeknek tárgyát nem a csődtömeghez tartozó javak vagy jogok képezik. (C. 1567/1904. D. 96., 287.)

Ha az ügylet, melyből felperes követelését származtatja, peres felek között csőd folyama alatt jött létre, miután a vagyonbukott a csőd elrendelése által önképviseleti jogát nem veszti, az általa a csőd folyama alatt kötött ügyletekből származó követeléseit saját felperessége alatt érvényesiteni jogositva van. (C. 38/1888. D. 48., 104.)

A csőd folyama alatt a közadós saját személyében is perbe idézhető oly esetben, ha a kielégités nem a csődvagyonból kéretik, de ez esetben az idézés nem a csődtömeggondnok, hanem a közadós kezéhez teljesitendő. (C. 1223/1899.)

Közadóst az actoratus a csőd tartama alatt is megilleti a csődbe bejelentett s a felszámolás alkalmával tömeggondnok és hitelezők által elismert követelésnek a törvény rendes utján való megtámadására; de a teljesités a csődtömegbe lesz beszolgáltatandó vagy esetleg az ilykép megerőtlenitett követelés a felosztásnál figyelmen kivül marad. (B. T. 1664/1901.)

4. §. A tömeggondnoknak jogában áll a közadós nevében örökséget és hagyományt elfogadni s ezeknek megszerzése végett a törvényes lépéseket megtenni.

A közadósra szálló örökségből a csődtömeget csak az illeti, ami a netaláni terheken felül fenmarad.

Az ország azon részeiben, amelyekben a fennálló törvények az örökség megszerzéséhez örökösi nyilatkozatot kivánnak, a tömeggondnok örökösül csak a leltár jogkedvezménye mellett nyilatkozhatik.

5. §. Abból, amit a közadós a csőd tartama alatt saját tevékenysége által szerez, a csődtömegbe nem vonathatik be azon összeg, mely a közadós vagy azon személyek tartására szükséges, akik irányában a közadós törvénynél vagy törvényes gyakorlatnál fogva tartásra köteles; mi felett a csődbiróság, szükség esetében a közadós és a tömeggondnok meghallgatása mellett, határoz.

A közadós a csődtömeghez tartozó vagyonból tartást nem követelhet és ilyenben csak a csődhitelezők beleegyezésével részesithető.

A jövőben teljesitendő szolgáltatások fejében a közadósnak a csődnyitás előtt adott előleg is olyan csődvagyont képez, mely a tömegbe bevonandó s igy az ezzel teljesitett fizetés szintén megtámadható. (Sz. T. G. 249/1904. G. D. I. f. 799.)

A csődhitelezők többsége jogositva van a vagyonbukottnak családja részére megszavazott tartási illetmények olyképpi megváltására, hogy vagyonbukott családjának bizonyos összeg egyszerre és végkielégitéskép kifizettessék, mert ezáltal a tömegre uj teher nem rovatik; inkább csak egy régi teher váltatik meg. (C. 701/1883. D. 35., 56.)

A nőnek tartásra való joga a férj csődbejutása esetén meg nem szünik s csak annyiban áll be változás, hogy a nő jogait a csődtömeg ellen érvényesitheti. (C. 985/1886.)

A törvénytelen gyermek tartási igénye bejelentés alá eső igénynek nem tekinthető. (C. 609/1893. D. 67., 74.)

A bukott vagy annak gyermekei tartásban csakis a bejelentéssel élő hitelezők egyhangu hozzájárulásával részesithetők; a többségi határozat joghatályosságát kizárja az, hogy ajándékozásra senki sem kényszerithető. (B. T. 3157/1899. és 2363/1904.)

6. §. A közadósnak azon jogcselekvényei, melyeket a csődtömeghez tartozó vagyon tekintetében a csődnyitás hatályának kezdete után tesz, a hitelezők irányában semmisek.

7. §. Azon teljesitések, melyek a csődnyitás hatályának kezdete után a közadós kezeihez történnek, csak annyiban érvényesek, amennyiben az utóbbi által a csődtömeghez beszolgáltattak.

Ha a teljesités a csődnyitási határozatnak a hivatalos hirlapban megjelent első közzététele előtt történt, a teljesitő kötelezettsége alól felszabadul, amennyiben be nem bizonyittatik, hogy a teljesités idejekor a csődnyitásról tudomással birt.

Felszabadul kötelezettsége alól a teljesitő akkor is, ha a teljesités a csődnyitási határozatnak a hivatalos hirlapban megjelent első közzététele után történt, és a teljesitő bebizonyitja, hogy a teljesités idejekor a csődnyitásról tudomása nem volt.

A 7. §. szempontjából mindegy, ha a fizetés a közadós kezéhez, vagy ennek utalványozása alapján egy harmadik kezéhez történt-e. (Temesv. T. G. 109/1901.)

8. §. A csődnyitás hatályának kezdete után olyan pereket, melyeknek tárgyát a csődtömeghez tartozó javak vagy jogok képezik, a közadós ellen se meginditani, se ellene folytatni nem lehet.

A közadós saját személyében is perbe idézhető, ha a kielégités nem a csődvagyonból kéretik s ez esetben az idézés a közadós kezéhez teljesitendő. (C. 1023/1899.)

A közadós czég tulajdonosának saját személye és nem a csődtömeg ellen beadott váltókeresetre hozott sommás végzés a czég tulajdonosának és nem a tömeggondnoknak kézbesitendő. (C. 28/1903. D. 93., 133.)

Mert a tömeggondnok a csődtörvény rendelkezései szerint csupán a csődtömegnek képviselője, de nem a közadósnak, az ez ellen ennek személyes perbeidézésével inditott perben. (C. I. G. 163/1896. M. D. 2., 512.)

A csődtörvény 3. és 8. §-ainak rendelkezése értelmében a közadós csakis a csődtömeghez tartozó vagyon felett veszti el kezelési és rendelkezési jogát, ellene csak az oly perek nem indithatók meg, melyeknek tárgyát a csődtömeghez tartozó javak vagy jogok képezik. (C. 357/1900. M. D. 2., 512.)

Az alperesnek saját személyében való marasztalását czélzó és már az alperes csődbejutása után inditott kereset, mint amely nem a csődvagyonból való kielégitésre irányul, érdemleges elintézés végett a csődbiróság hatásköréhez nem tartozik. (C. 7118/1902. D. 92., 21.)

9. §. A közadós által folyamatba tett perek a tömegre azon állapotban mennek át, melyben azok a csődnyitás idejekor voltak. Ugyanez áll a közadós ellen inditott azon perekre is, melyeknek tárgyát bejelentés alá nem eső követelés képezi.

Az érintett perekben a csődnyitásig le nem járt határidők a tömeggondnokra nézve a csődnyitás napjától számitandók. A csődnyitásig lejárt záros határnapok helyett a biróság a tömeggondnok kérelmére uj határnapokat tüz ki.

Ha a tömeggondnok az érintett perek folytatásától eláll, illetőleg a követelést elismeri, a felmerült perköltségek a csődtömeget mint tömegtartozás nem terhelik.

A sommás végzés jogerőre emelkedése után marasztalt ellen csőd nyittatván, tömeggondnok azon kérelmének hely nem adható, hogy a csődtörvény 9. §-a értelmében a sommás végzés elleni kifogásainak beadhatására határidő engedtessék. Ha ily kérelemnek mégis hely adatott, s az ily végzés a beadott kifogások feletti tárgyaláskor megtámadtatott, e megtámadás figyelembe veendő, mert ezen végzés ellen külön felfolyamodásnak helye nincsen. (C. 438/1889. D. 52., 18.)

A 9. §. a végrehajtási ügyekben lejárt határidőkre általában ki nem terjeszthető. (Bp. T. 2328/91. Ü. L. 91., 24.) *Ellenkező:* A 9. §. a kiel. v. bizt. végrehajtást rendelő végzések elleni felfolyamodás beadására szabott határidőkre is értendő. (Kassai T. 3. sz. polg. határozata. G. D. 5. 547.)

A végrehajtási eljárás a perenkivüli ut jogi természetével bir. (C. 1909/1898.)

Amennyiben a tömeggondnok a megkezdett pert folytatja, ennek következményeit is viselni tartozik s igy a perben a csődnyitás előtt felmerült költségért is felel. (Bp. T. I. G. 276/1899. és Mv. T. 773/1901. M. 15., 411.)

A közadós által még csődbejutása előtt inditott perben a csőd elrendelése előtt meghozott feltételes itéletben megállapitott perköltség és a csőd után kivett eskületéti költség tömegtartozást képeznek, ha tömeggondnok az ellenfél kérelmére történt birói felhivásra be nem jelentette, hogy a per folytatásától eláll. (B. T. 1641/1901.)

10. §. Azon követelések, melyek a jelen törvény értelmében bejelentés alá esnek, a csődtömeg ellen azon esetben is bejelentendők, ha a per már folyamatban van. Ha az első folyamodásu biróság perdöntő határozatot még nem hozott, a további peres eljárás egyelőre felfüggesztetik. Ha az ilyen követelés a csődtömeg részéről a felszámolásnál valódinak el nem ismertetik, a peres eljárás a csődbiróság előtt tovább folytattatik.

Azon perekben, melyek elsőfolyamodásilag érdemleges határozattal már elintéztettek, a csődnyitás által az illetőségen változás nem történik.

Az ilyen perekben a csődnyitásig le nem járt határidők a tömeggondnokra nézve a bejelentéstől számitandók.

Hogy a jogérvényesen megitélt követelések a csődtömeg ellen mennyiben jelentendők be, a jelen törvény II. Része határozza meg.

Az alperesnek saját személyében való marasztalását czélzó, és már az alperes csődbejutása után inditott kereset, amely nem a csődvagyonból való kielégitésre irányul, érdemleges elintézés végett a csődbiróság hatásköréhez nem tartozik, mivel az 1881. évi XVII. t.-cz. 10. §-a értelmében a csődbirósághoz csak az oly keresetek teendők át, melyek oly követelésre vonatkoznak, amelyek az idézett törvény szerint bejelentés alá esnek, és melyek iránt a per már a csődnyitás előtt folyamatba tétetett. (C. 7118/1902.)

Nincs helye a peres eljárás felfüggesztésének akkor sem, ha az elsőbiróság által a csőd elrendelése előtt hozott itélet feloldatott, de ujabb itélet a csődnyitás előtt még nem hozatott. (B. T. 1655/1897.)

Számadási kötelezettség megállapitása tárgyában kelt elsőbirósági végzés meghozatala után felhivott csődbe jutott, az ennek felülvizsgálat tárgyában kelt másodbirósági végzés kézbesitése a tömeggondnok kezéhez rendeltetett el, ki ezután a számadást be is mutatta, de erre nem tüzetett ki a kifogásoló kereset beadására határnap, hanem a másodbiróság felhivónak azt hagyta meg, hogy követelését a számadás alapján 60 napon alul a törvény rendes utján (bejelentés által) érvényesitse. (B. T. 3666., 3910., 3911/1900.)

11. §. A csődnyitás előtt inditott olyan pereknél, melyekben a közadós alperesi minőségben mint pertárs van érdekelve, az eljáró biróság illetőségén a csődnyitás által változás nem történik.

A 9. és 10. §-nak a határidőkre és határnapokra vonatkozó intézkedései az ilyen perekre is alkalmazandók.

Az a kérdés, hogy a per tárgya bejelentés alá esik-e vagy nem? illetőségi összeütközés tárgyát rendszerint nem is képezheti, miután a bejelentést megtenni és áttételt kérni az egyes hitelező tartozván, ha a perben eljárt biróság a pert felfüggeszti is, a pert a csődbirósághoz áttenni a csődtörvény 10. §-a értelmében csak akkor tartozik, ha a követelés a csődtömeg részéről a felszámoláskor el nem ismertetvén, a per a csődbiróságnál lenne folytatandó, ily esetben pedig a felfüggesztő határozat ellen a fél, a fel nem függesztő határozat esetében pedig a tömeggondnok élhet felfolyamodással. (C. 9124/1890. D. 56., 67.)

A bejelentés alá eső igények tekintetében a közadós ellen a csődnyitás előtt folyamatba tett és itélettel még el nem látott perek a csődnyitás után átteendők ugyan a csődtörvény 10. §-a értelmében a csődbirósághoz, ott azonban a további eljárás külön bejelentés és felszámolás nélkül nem folytatható, miért is az igy folytatott eljárás hivatalból megsemmisitendő. (C. 893/1898. M. D. 2., 515.)

A pertársaság esetében a rendes birói illetőség csődben csak akkor nem szenved változást, ha a per a csődnyitás előtt indittatott. A csődtörvény 153. §. rendelkezése, tekintve hogy ez a §. a törvény II. része VI. fejezetének a bejelentés alá nem eső igényekről rendelkező II. részében van elhelyezve és a megelőző 152. §. általános rendelkezése alól kivételt állapit meg, nyilvánvalóan csak a bejelentés alá nem eső igényekre vonatkozik, mig ellenben a bejelentés alá eső igények tekintetében a rendes birói illetőség a csődtörvény 11. §-a értelmében a közadós részéről alperesi minőségben fenforgó pertársaság

esetében csak akkor nem szenved változást, ha a per a csődnyitás előtt indittatott; ennélfogva a bejelentés alá eső igényt tárgyazó jelen kereseti követelés, minthogy a kereset a csődnek H. M. ellen megnyitása után indittatott, a II. rendü alperes csődtömeg ellen a csődtörvény 8. és 126. §-ai értelmében csakis bejelentés utján és csupán a csődbiróságnál érvényesithető és ezen a fentebbiek szerint mitsem változtat az a körülmény, hogy felperes a csődtömeget, mint az I. rendü alperes pertársát, szavatosként vonta perbe és mert ezek szerint a kereset a II. rendü alperes ellen irányuló részében külön ügybirósághoz tartozván, melynek illetőségétől eltérésnek helye nincs: az elsőbiróság az 1881 : LIX. t.-cz. 39. §. c) pontjába ütköző és hivatalból észlelendő alaki sérelmet követett el azáltal, hogy a kereset felett II. rendü alperes irányában is eljárt és itéletet hozott. (C. 99/1898. D. 81., 1.)

A jelen váltóperben a további eljárásra a pancsovai tsz. mondatik ki illetékesnek; mert a csődtörv. 10. §-a értelmében abban az esetben, ha a közadós ellen inditott perekben az első folyamodásu biróság perdöntő határozatot nem hozott és az ilyen követelés a felszámolásnál valódinak el nem ismertetik, a peres eljárás a csődbiróság előtt folytatandó tovább és azért is, mert a felperes által nem csupán a közadós, hanem S. K. és dr. S. S. ellen is inditott váltókeresetre hozott sommás végzés ellen csak a közadós advān be kifogásokat, jelenleg felperessel csak ő áll perben és igy a jelen esetben a csődtörvény 11. §-ának az a rendelkezése, amely szerint a csődnyitás előtt inditott oly perekben, melyekben a közadós alperesi minőségben, mint pertárs van érdekelve, az eljáró biróság illetékességén a csődnyitás által változás nem történik, annál kevésbé volt alkalmazható, mert a pancsovai tsz. ebben az ügyben már érdemileg intézkedett. (C. 1458./1904. G. D. I. f. 64.)

12. §. A csődnyitás hatályának kezdete után a csődtömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra, a közadós tartozása alapján, a csődtömeg elleni hatálylyal tulajdon-, zálog- vagy megtartási jogot szerezni, biztositást, zárlatot vagy végrehajtást elrendelni, vagy az elrendeltet foganatositani nem lehet, és ha foganatosittatott, az joghatálylyal nem bir.

A csődtörvény 12. §-a nem helyezte hatályon kivül a K. T. 309. §-ának intézkedését. Mert a Cs. T. 57. §. 4. pontja szerint az ingó zálog által biztositott hitelezőkkel egyenlő jogok illetik azokat, kiket a váltó vagy a kereskedelmi törvény értelmében bizonyos dolgokra zálog vagy megtartási jog illet, mikor tehát a megtartási jogot azonositja az ingózáloggal és arra nézve, hogy kit illet a megtartási jog, kifejezetten a kereskedelmi törvényre utal, kétségtelennek kell elfogadni azt, hogy a megtartási jog megszerzése tekintetében a Cs. T. mindenben fenntartotta a K. T. intézkedéseit.

Ehhez képest pedig a Cs. T. 12. §. akkép egyeztetendő össze ugyanezen törvény 57. §-ával, hogy a csődtömeggel szemben csak akkor nem áll meg a megtartási jog, ha az adósnak az a cselekménye, mely által a hitelező a dolog birtokába került, a csőd megnyitása után történt. (K. V. T. D. 348/1897. B. T. II. G. 6/1897.)

A csődhirdetmény kifüggesztésének napján elrendelt telekkönyvi előjegyzés joghatálylyal nem bir; mert a csődnyitás joghatása azzal a nappal veszi kezdetét, melyen a csődnyitást rendelő határozat a csődbiróságnál kifüggesztetett, a csődtörvény 12. §-a szerint pedig a csődnyitás hatályának kezdete után a csődtömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra a közadós tartozása alapján a csődtömeg elleni hatálylyal tulajdon-, zálog- vagy megtartási jogot szerezni nem lehet. (C. 2631/1890. M. D. 732. *Azonos* 4068/1882. D. 32., 28.)

A bukott a csőd tartama alatt a csődhöz tartozó vagyonról érvényesen nem rendelkezhetvén, a bukottal kötött szerződések alapján a csődvagyont képező ingatlanokra a csőd tartama alatt telekkönyvi jogokat szerezni nem lehet. Min nem változtat azon körülmény sem, hogy a csőd a telekkönyvbe feljegyezve nem volt. (C. 3622/1882. M. 4., 554.

13. §. A csődnyitás után elrendelt telekkönyvi bejegyzés érvényes, ha az evégre szolgáló kérvény vagy megkeresés a csődnyitás hatályának kezdete előtt érkezett a telekkönyvi hatósághoz.

A csődnyitás hatályának kezdete előtt szerzett zálog-, megtartási vagy visszakövetelési jognak a tömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra leendő érvényesitése végett a végrehajtást a csődnyitás után is el lehet rendelni és azt foganatositani.

A hitelezőnek a csődnyitás előtt szerzett azon jogán, mely szerint az magát a zálogból birói közbejövetel nélkül is kielégitheti, a csődnyitás által változás nem történik.

A váltótörvény 106. és 108. §-ainak a zálog- és megtartási jogot tárgyazó intézkedései csőd esetében sem szenvednek válto-

zást, akik tehát a megtartási jogot hatályosan gyakorolhatják, csőd esetében is a váltótörvényben meghatározott módon gyakorolhatják azt. (C. 6410/1902. M. D. 2., 517.)

Minthogy a csődtörvény 13. §-a értelmében a csődnyitás hatályának kezdete előtt szerzett zálogjognak a tömeghez tartozó dolgokra vagy jogokra leendő érvényesitését a csődnyitás nem gátolja, a végrehajtásilag lefoglalt — bár a csődtömeghez leltározott — ingókat tehát a csődnyitás hatálya előtt a végrehajtási zálogjogot nyert hitelező az 1881 : LX. t.-cz. szabályai szerint a csődnyitás hatályának kezdete után is követelésének kielégitése czéljából elárvereztetni jogositva van. (C. 1210/1893. D. 65., 40.)

Ha a hitelező a zálogjog előjegyzését még a csőd kiütése előtt nyerte meg, a később kinyilt csőd az előjegyzés igazolását nem gátolhatja. Ha az előjegyzett követelés a csődeljárási felszámolás alkalmával mint nem kifogásolt valódinak ismertetett el, ezen megállapitás a követelés valódisága tekintetében is itéletet pótol. (C. 3955/1883. és 1589/1883. D. 37., 137. D. 37., 68.)

14. §. A csődnyitással a közadós elleni követelések, — a határozott időtartamhoz nem kötött évi járadékok, tartási s más, bizonyos időszakokban visszatérőleg teljesitendő fizetések iránti követeléseket kivéve — a csődtömeg irányában lejártaknak tekintendők.

Ha a lejárat előtt kifizetendő követeléstől kamatok nem járnak, az csak azon összegben veendő számitásba, mely a fizetés napjától a kikötött lejáratig számitott törvényes kamatokkal együtt a követelés teljes összegének megfelel.

A fentebbi intézkedések által nem történik változás azon fizetési határidőkön, melyek a közadósnak már korábban elárverezett ingatlan vagyona vételárából kielégitendő jelzálogi követelés tekintetében a vevő és a hitelező közt megállapittattak.

A nő a készpénzbeli hozományra nézve férje hitelezőjének lévén tartandó, hozományát, mint készpénzbeli követelést, a csődtörvény 14. §-a értelmében, mint a csődtömeg irányában lejárt követelést, joggal érvényesitheti.

A férjnek hiteles közjegyzői okiratban tett beismerő nyilatkozata, hogy nejének hozományát egybekelésük után hiány nélkül átvette, harmadik személyekkel szemben is bizonyitékot képez, ezzel szemben alperes tömeggondnokot terheli az okirat állitólagos valótlan tartalmának és vitatott szinlelt voltának a bizonyitása. (C. 97/1899., 1336/1893. és 428/1897. M. D. 2., 520.)

A nő hozományát férje csődtömegétől visszakövetelheti anélkül, hogy annak férje üzletébe történt beruházását is külön igazolni tartoznék. A közjegyzői okiratban foglalt, a hozomány átvételére vonatkozó elismeréssel szemben, az ellenkezőnek bizonyitása a tömeggondnok feladata. (C. 91/1900. és 1336/1893. M. D. 2., 519. M. 4., 555.)

Az 1886 : VII. t.-czikk 21. §-a csak arról az esetről intézkedvén, amikor az illető fél hozomány iránti igényét egyedül okirattal kivánja bizonyitani, akkor, ha okirat nem létezik, a nő nincs elzárva attól, hogy férje csődtömege ellenében a hozománynak átvételét más bizonyitási eszközökkel is igazolhassa. (C. 1280/1900. és 35/1897. M. D. 2., 521.)

Ha a követelés eredeti összegének feléledése csak attól lett függővé téve, ha az adós az egyezség értelmében pontosan nem fizet, az a körülmény, hogy az adós időközben csődbe jutott és ennélfogva fizetést nem teljesithetett, — az érintett bontó feltétel joghatályát nem szünteti meg (C. 659/1887.);

Ha a hitelező és adós között valamely követelés megfizetése tekintetében oly egyezség jött létre, hogy a tartozási összeg részletekben törlesztendő és a részletfizetés elmulasztása esetén a hitelező az eredeti egész követelést érvényesiteni jogositva legyen, az adós ellen megnyitott csőd után esedékessé vált részletfizetések megszünte a csődtömeg terhére fel nem róható, és ezen fizetési mulasztásból a hitelezőnek követelési joga az egész követelési összegre fel nem éled. (C. 630/1888. M. 4., 555.)

A csődtörvény 14. §-a nem hatálytalanitja a váltótörvénynek azokat az anyagi jogra vonatkozó intézkedéseit, amelyek az elfogadó elleni kereseti jog érvényesithetését a szabályszerüen felvett óvástól teszik függővé. (C. 96/1903. M. 15., 411.)

15. §. A csőd tartama alatt a bejelentés alá eső igények tekintetében az elévülés meg nem kezdődik és félbeszakad, ha az a csődnyitás előtt már megkezdődött.

Közkereseti társaság csődje esetén a követelés elévülése a csőd befejezése előtt a tagokkal szemben sem veheti kezdetét. (C. 1137/1903. Ju. 1., 205. és M. 15., 412. C. 1336/904.) — *Ellenk.:* C. 1145/905. Közölve a K. T. 121. §-ánál.

16. §. Ki a hitelezők valamelyikét ennek beleegyezésével a csődnyitás után

elégiti ki, a követeléssel járó visszakövetelési és elsőbbségi jogokat külön engedményezés nélkül is megszerzi.

17. §. A jelen törvény azon határozatai, melyek a közadósnak a csődtömeghez való viszonyát szabályozzák, ha a közadós a csőd folyama alatt hal meg, vagy ha a hagyaték ellen nyittatik csőd, az örökösökre is alkalmazandók.

Az örökhagyó hagyatéka ellen nyitott csőd esetében, az elhalt közadósnak örökösei csődön kivül nem marasztalhatók a hagyatéki javak erejéig, miért is az e részben hozott itélet megsemmisitendő. (C. 1083/1898. M. D. 2., 521.)

II. FEJEZET.

A jogügyletek teljesitése.

18. §. Ha a kétoldalu szerződés a közadós részéről a csődnyitás előtt már teljesittetett, a tömeg a másik féltől a szerződés teljesitését követelheti; ellenben ha az ilyen szerződés a csődnyitás előtt nem a közadós, hanem a másik szerződő fél által teljesittetett, ez utóbbi sem a szerződés teljesitését nem igényelheti, sem azt, amit teljesitett, vissza nem követelheti.

A közadósnak az a jogcselekménye, hogy alperesnek az árukat a megállapodástól eltérően utánvétel nélkül küldötte el, megtámadás alapjául nem szolgálhat, mert a csődtörvény 18. §-a értelmében ily esetben a tömeg csak a szerződés teljesitését, vagyis a vételár megfizetését követelheti. (C. 10/1897. M. D. 2., 522.)

A csődnyitás előtt nem a közadós, hanem a másik szerződő fél által teljesitett szerződés esetében, az utóbbi vissza nem követelhetvén azt, a mit teljesitett, az adott előleget, a csődtömeg által való teljesités esetében, a vételárba be nem számithatja. (C. 156/1901. M. D. 2., 522.)

A közadóssal szerződő félnek a szerződés teljesitéseként a csődnyitás előtt átadott dolgokra nézve a saját tulajdonaként való visszakövetelésre joga nincs. (C. 1209. D. 73., 102.)

19. §. Ha a szerződés a közadós részéről nem teljesittetik vagy megszünik, a másik fél a nemteljesités vagy megszünés miatt csak kártéritést követelhet, s ebbeli igényeit, ha őt külön kielégitési jog nem illeti, csak mint csődhitelező érvényesitheti.

Nincs helye a csődtörv. 19. §-a alkalmazásának, ha a közadós a csőd előtt fizetési zavarok okából valamely hitelezőjének az árukat természetben visszaadni magát kötelezi, mert ez a jogügylet a csődtörv. 27. §. 1. p. alapján hatálytalan. (C. 1250/905. K. J. 3.)

Az életét biztositott fél a biztositó-társaság csődbejutása esetén csak kártéritést követelhet. Kára pedig — ha a biztositott a csőd kiütése alkalmával fenforgott személyes viszonyainál fogva, például betegsége folytán, nagyobb károsodást ki nem mutat — csak azon érték lehet, melylyel a biztositási kötvény a biztositó-intézet csődbejutása napján birt. (C. 1103/1885. M. 4., 557.)

A kötbér, melyet vagyonbukott oly ügylet teljesitésének biztositása végett kötelezett, mikor már fizetéseit megszüntette, ha a teljesités ideje még a csődnyitás előtt bekövetkezett, a csődtömeg irányában is érvényesithető, hacsak tömeggondnok nem bizonyitja, hogy közadós a kérdéses ügyletet a hitelezők megkárositására irányuló szándékkal kötötte meg és azt felperes is tudta. (C. 11/1901.)

Oly esetben, melyben a vételi szerződésben megállapitott teljesitési határidő már csak a csődnyitás után jár le, a másik szerződő fél a csődtömegtől a nem teljesités miatt kártéritést csak ugy követelhet, ha fix ügylet esete forgott fenn. (C. 34/1897. M. D. 2., 522.)

A közadóssal kötött vételi szerződésből folyóan, ha a tömeggondnok a csődtörvény 20. §-a értelmében a teljesitéstől elállott, a másik szerződő fél a csődtörvény 19. §-a értelmében a szerződés nem teljesitése miatt kártéritési igényt emelhet a csődtömeg irányában; mely a kereskedelmi törvény 352. §-a értelmében abban az árkülönbözetben nyilvánul, mely a közadós, illetve a csődtömeg által át nem vett áruk továbbeladása esetére a megállapitott és az elért vételár között mutatkozik. (C. I. G. 55/1896. M. 8., 323.)

20. §. Ha a kétoldalu szerződés a csődnyitás előtt egyik fél által sem, vagy csak részben teljesittetett, a tömeggondnok a szerződés teljesitését követelheti vagy attól elállhat; de köteles a másik fél kérelmére biróilag megállapitandó határidő alatt nyilatkozni, hogy a teljesitéshez ragaszkodik-e; ellenkezőleg a teljesitést többé nem követelheti.

A közadóssal kötött szerződés, miután a tömeggondnok a 20. §. szerint a teljesitéstől elállott, a még nem teljesitett kölcsönös kötelezettségekre nézve már a törvény erejénél fogva hatályát vesztvén, az azon alapuló kötelmi viszony a felek közt megszünt. (C. G. 55/1896.)

Felperes tömeggondnok a csődtörvény 20. §-a alapján törvényadta jogánál fogva állván el a szerződéstől, a szerződés eszerint nem felperes vétkessége miatt szünt meg és igy felperes az alperesnek adott foglalót nem vesztette el; hanem azt alperes a K. T. 276. §-a 2. pontja értelmében felperesnek visszaadni tartozik; alperes a csődtörvény 19. §. alapján kártéritést követelhetne ugyan, de mivel ezt nem érvényesitette a perben, a foglaló visszaitélésének akadálya nincs. (C. 204/1899. P. T. 38., 16.)

21. §. Ha a vételi vagy szállitási szerződés olyan dolgok iránt köttetett, melyek piaczi vagy tőzsdei árral birnak, és a kitöltött teljesitési idő a csődnyitás után jár le, a tömeggondnok, ép ugy mint a másik szerződő fél, csak kártéritést követelhet. E kártéritési követelés azon különbözet szerint határozandó meg, mely a teljesités helyén vagy az erre nézve irányadó kereskedelmi piaczon a csődnyitás napján kötött s a megállapitott teljesitési időre szóló ügyleteknél a vételár és a piaczi vagy tőzsdei ár közt mutatkozik.

A csődtörvény 21. §-ának rendelkezése csupán a záros határidőre kötött vételi vagy szállitási szerződéseknél jöhet figyelembe. (C. 1111/1892. D. 64., 30. és 34/1897. M. D. 2., 526.)

22. §. Bérleti és haszonbérleti szerződéseknél, melyeket a közadós kötött, a csődnyitás napjától kezdve a csődtömeg lép a közadós helyébe.

Ha a közadós a szerződést mint bérlő vagy haszonbérlő kötötte, jogában áll ugy a tömegnek, mint a másik szerződő félnek a szerződést a törvényes, ilyennek hiányában pedig a szokásos határidő megtartása mellett, és a netaláni kártéritési igények sérelme nélkül, bármikor felmondani. Ha pedig a közadós a bérleti vagy haszonbérleti szerződést mint bérbeadó kötötte, a szerződésileg kikötött időtartamon változás nem történik; de a szerződés felbontására nézve a bérleti vagy haszonbérleti tárgynak a tömeggondnok által szabad kézből történt eladása a birói árverés joghatályával bir, s a bérlő a bérletet a szokásos felmondási idő, a haszonbérlő pedig a haszonbérelt jószágot a gazdasági év leteltével elhagyni köteles.

A fentebbi intézkedések által a felek azon jogán, melynél fogva a bérbe vagy haszonbérbe adott dolog rongálása vagy annak nem használhatása miatt a szerződés felbontását követelhetik, változás nem történik.

A csődtörvény 22. §-a csak annyiban tartalmaz kivételes rendelkezést a bérleti viszonyra nézve a közadós által megkötött szerződés esetén, amennyiben nem engedi meg a csődtömeg gondnokának a kétoldalu szerződéseknek teljesitése vagy megszüntetése iránt részére a csődtörvény 20. §-a által biztositott jog érvényesithetését. Annak kijelentésével azonban, hogy a közadóssal kötött bérleti és haszonbérleti szerződésnél a csődnek megnyitásával a közadós helyébe lép a csődtömeg és hogy ha ily szerződést a közadós mint bérbeadó kötött, a szerződésileg kikötött időtartamon változás nem történik, nem módositja azt a jogviszonyt, amely a csődtörvény általános rendelkezéseihez képest fennáll a csődtömegnek ügylete alapján a csődtömeg és a vele szerződési viszonyban levő fél között. (C. I. G. 138/1894. D. 77., 53.)

A már felmondott bérleti szerződés idejének letelte után, a bérelt helyiségben a bérlő ingóságai visszamaradván annak folytán, hogy a bérbeadó törvényes zálogjogánál fogva azokat visszatartotta, egymagában ez a körülmény nem tekinthető a bérleti viszony meghosszabbitásának és az a körülmény, hogy a közadós által már előbb felmondott bérleti viszonyt a csődtömeggondnok utóbb tévedésből ismét felmondotta, nem állapitja meg a tömeg ellen az ujabbi felmondási időre a bérleti összeghez való követelési jogot. (C. I. G. 331/1900. M. D. 2., 532.)

A csődtörvény 22. §-a alapján helyt foglaló haszonbérlet felmondása is csak a gazdasági év végére eszközölhető joghatályosan és az ilyen felmondás mindig előlegesen a gazdasági év lejárta előtt és pedig megfelelő idő előrebocsátása mellett, teljesitendő. (C. I. G. 292/1901. M. 14., 110.)

A csődtörvény 22. §-ának az a rendelkezése, mely szerint, ha a közadós a bérleti szerződést mint bérlő vagy haszonbérlő

kötötte, jogában áll ugy a tömegnek, mint a másik szerződő félnek a szerződést, netaláni kártéritési igények sérelme nélkül, bármikor felmondani, helyes értelmezés szerint csak azt jelentheti, hogy a felmondó bérbeadó a tömegtől egyáltalában nem követelhet kártéritést, mert a törvénynek ez a rendelkezése a felmondás által csakis a felmondott fél kártéritési igényeit kivánta érintetlenül hagyni. (C. 311/1898. M. D. 2., 532.)

Távbeszélő használatáért járó dij, ha az előfizető csőd alá jutott s a kincstár a készüléket a tömeggondnok felhivására leszerelte, a leszerelés utáni időre nem itéltetett meg, hanem kimondatott, hogy e részben bérbeadó kincstár esetleg csak kártéritést igényelhetne. (B. T. 1754/1900.)

A bérletnek a csődtörvény 22. §-ára alapitott felmondása esetében a bérbeadó kötelezendő azon kár megtéritésére, amelyet a csődtömeg a felmondás által szenvedett, de nem a vesztett hasznok megtéritésére, a felmondás nem lévén jogellenes cselekmény. (C. G. 576/1899. D. 87., 168.)

Habár bérleti és haszonbérleti szerződésnél, melyeket a közadós kötött, a csődtörvény 22. §-ának 1. bekezdése szerint a csődnyitás napjától kezdve a csődtömeg lép is a törvénynél fogva a közadós helyébe s ettől az időtől fogva azokat a teljesitményeket, melyek a bérviszonyból folyólag a bérlő terhére esnek, — ha a bérlő jogállásába jutott a csődtömeg — imént nevezett nem a közadós helyett, hanem saját személyes tartozásaként köteles is eszközölni, ebből nem következik az, hogy amennyiben a csődtömeg az id. §. 2. bekezdésében biztositott azzal a jogával él, hogy be nem várva a bérleti szerződés lejártát, a szerződést felmondja és idő előtt megszünteti, bérbeadót az erre az esetre törvény által (csődtörvény 22. §. 2. bek.) megállapitott kártéritési igénye tekintetében is személyes adósként, vagyis bérbeadónak a szerződés időelőtti megszüntetése folytán beállott bérveszteség czimén igényelt követelését tömegtartozásként volna köteles kielégiteni. A csődtörvény 22. §-ának helyes értelme idevonatkozóan nyilván csak az, hogy amennyiben a csődtömeg a teljesitést a maga részéről igénybe veszi, annyiban a viszonszolgáltatást is, mely a bér összegében nyer kifejezést, teljesiteni tartozik ; attól az időtől fogva azonban, mikor a bérleményt a megfelelő felmondás után a bérbeadó rendelkezésére bocsátja, utóbbinak már nem a szerződés teljesitésének követelhetéséhez, hanem csupán esetleges kártéritési igénye kielégitésének követelhetéséhez lévén joga : ezt az igényét bérbeadó — ép ugy, mint a csődtörvény 19. §-ának rendelkezése esetében — csak mint csődhitelező érvényesitheti. Nem teszi kétségessé ennek az álláspontnak helyességét az a körülmény sem, hogy a csődtörvénynek a tömegtartozások megállapitását tárgyazó 48. §-a 2. pontjában a csődtörvény 22. §-ára történik hivatkozás, mivel a csődtörvény 48. §-ának 2. pontjában is tömegtartozásként csak az a követelés van feltüntetve, mely a csődtömeget az ezáltal átvett ügyletnél a viszonszolgáltatást képező teljesités fejében terheli : ennek fogalma alá azonban a bérlemény időelőtti visszabocsátásából származó kárigény nyilván nem tartozik. (C. 395/1902. D. 91., 22. M. 14., 12. és Ju. 1., 34.)

A törvényszék mint polgári biróság előtt a tömeggondnok ellen azon kár megtéritése iránt inditott perben, mely a bérleti szerződés időelőtti felbontásából származott, a birói illetékesség leszállittatott abból az indokból, hogy ez nem tömegtartozás, hanem bejelentés alá eső igény. (C. 477/1903.)

A csődtörvény 22. §-a nem változtat a felek jogviszonyán a tekintetben, hogy ha a haszonbérlő csődtömege részéről mulasztás vagy szerződésszegés forog fenn, ugy annak alapján a tulajdonos a szerződést felbonthatja. (C. G. 292/1901. 88., 337.)

A bérlemény tárgyának helyreállitási költségeit a másik fél a tömegtől mint tömegtartozást igényelheti. (C. 155/1889. M. D. 2., 534.)

A csőd előtt keletkezett s a csődtömeg által átvett haszonbérleti szerződés alapján a csődtömeg ellen inditott kereset nem tartozik a csődbiróság hatáskörébe. (C. 845/1890. D. 47., 24.)

23. §. Ha a közadósnak a bérlet vagy haszonbérlet tárgya a csődnyitás előtt még át nem adatott, a másik fél a szerződéstől elállhat, mintha az meg sem köttetett volna.

A csődtörvény 22. §-a a bérlő közadós csődtömege gondnokának csak azt a jogot adja meg, hogy a szerződést a törvényes vagy szokásos határidőre bármikor felmondhatja ; a 23. §. pedig a másik félnek, tehát csak a bérbeadónak adja meg azt a jogot, hogy a szerződéstől elállhat, mintha meg sem köttetett volna. A csődnyitás után a felmondási idő lejártáig teljesitendő bérfizetés tehát a csődtörvény 48. §-a 2. pontjához képest tömegtartozást képez. (C. G. 636/1901. M. D. 2., 529.)

24. §. A szolgálati viszonyt, mely a közadóssal mint szolgálatadóval köttetett, a felek mindegyike felmondhatja.

A felmondás idejét, ha az törvény vagy szokás által meghatározva nincsen, a

felek bármelyikének kérelmére a csődbiróság határozza meg.

A csődtörvény 24. §-a szerint a segéd s főnök közötti viszony felbontható, de a K. T. 57. §-a szerint akkor is követelheti a segéd a felmondási időre járó illetményét, ha felmondás nélkül hagyja el helyét, mert nem neki áll kötelességében a felmondási egész idő alatt a tömegnek szolgálatait felajánlani, hanem a tömeggondnok kötelessége a segédet arról értesiteni, hogy szolgálatát tovább is igénybe venni akarja. (C. 117/1897. M. D. 2., 535.)

25. §. Azon törvények, melyek a csődnyitás joghatályát a jelen törvényben nem emlitett jogviszonyok tekintetében szabályozzák, érintetlenül maradnak.

III. FEJEZET.

A jogcselekvények megtámadása.

26. §. A közadósnak a csődnyitás előtt keletkezett s a következő §-okban érintett jogcselekvényei, mint a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanok, akár kereset, akár kifogás alakjában megtámadhatók.

A megtámadási jogot rendszerint a tömeggondnok érvényesiti; de a megtámadási kereset meginditását a választmány is elhatározhatja s ez esetben a tömeg részére külön képviselőt rendelhet.

A csődhitelezőket a megtámadási keresetnél beavatkozási jog illeti.

A megtámadási jog szempontjából a jogcselekmény megtámadhatóságának feltételeire nézve nem lehet különbséget tenni abban az esetben, ha a csőd nem közvetlenül az adós ellen, hanem ennek hagyatéka ellen nyittatott meg. (C. G. 375/1896. M. 8. 458. és D. 76., 9.)

A megtámadási jog szempontjából a csődhitelezők károsítva vannak valahányszor az adós a maga vagyonából kielégitési alapul szolgálható értéktárgyat elidegenit anélkül, hogy ennek fejében megfelelő és hitelezőinek kielégitési alapul szolgálható más cselekvő vagyont kapna. (C. 5881/1903.)

Ha valamely hitelező nem a közadós jogügylete alapján és nem ennek vagyonából nyer kielégitést vagy biztositást, hanem azt a közadóstól függetlenül egy harmadik adja: az nem támadható meg. (Győri T. G. II. 27/1899.)

Igaz ugyan, hogy valamely közadósnak az a jogcselekménye, hogy fizetéseinek megszüntetése után valamely hitelezőjének lejárt tartozásának fedezésére váltót ad, magában véve és rendszerint nem jár a csődhitelezők megkárositásával és igy pusztán ezen az alapon ez a jogcselekménye sikeresen meg nem támadható. Abban az esetben azonban, midőn alperes fizetéseit a már megszüntetett közadóssal követeléseire nézve ugy egyezett meg, hogy elengedi azok 40 százalékát az alatt a feltétel alatt, hogy kap ezzel szemben a fentartott 60 százalék fedezetére olyan váltókat, amelyek a közadós elfogadói aláirásán kivül még más két személynek kibocsátói és forgatói aláirásával is el vannak látva, ennek a váltóbiztositék adásának jogkövetkezménye az, hogy az alperes hitelező abban követelésére nézve oly biztositást nyert, amely megadja neki azt az eddig nem birt előnyt, hogy az igy biztositott váltóköveteléssé átalakitott követelését a csődtörvény 30. §-ának védelme alatt oly időben is felvehesse a közadós elfogadótól, amikor az fizetéseit már megszüntette és ő erről már tudomással is birt. Az a körülmény pedig kétségtelenül károsító befolyással van a csődhitelezőkre s igy hatálytalanitandó. (C. 1085/1905. Ju. 5., 29. K. J. 4., 46.)

A megtámadási per alapfeltétele, hogy a megtámadott jogügylet által a csődhitelezők kielégitésére forditható vagyon vonatott legyen el a csődhitelezők elől. Amidőn tehát a vagyonbukott a csődnyitást előzőleg valamely követelés kiegyenlitésére nem készpénzt, hanem váltókat adott, ezen jogügylet csak akkor támadható meg, ha a vagyonbukott a váltókat tényleg beváltotta, a mit a megtámadó köteles bizonyitani. (C. D. 61., 29.)

A megtámadási per keretébe csupán annak a kérdésnek elbirálása tartozik, vajjon a közadós jogcselekménye a jogcselekmény idejekor a csődhitelezők irányában hatálytalan-e vagy sem, és nem döntő az, hogy hitelező megigérte-e a tömeggondnoknak, hogy a zálogjogáról lemond és törlési nyilatkozatot ad. (C. 5571/1902. D. 92., 269.)

A csődtörvény I. rész III. fejezetére alapitott megtámadási perben csak az lehet az elbirálás tárgya, vajjon a csődtörvény 27—29. §-aiban meghatározott esetek valamelyike fenforog-e? Ellenben annak vizsgálata, vajjon alperes más alapon és nevezetesen amennyiben a közte és K. B. között a *C)* alatti okirat szerint fennállott viszony betéti társaságnak minősittetik, mint kültag a kereskedelmi törvény 139. §. alapján az üzleti jövedelem vagy kamat fejében felvett összegnek visszatéritésére köte-

lezhető-e? a jelen megtámadási per keretébe nem tartozik. (C. 1016/1895. D. 73., 55.)

Annak a kérdésnek az elbirálására, vajjon alperes javára a zálogjogi előjegyzés a tkv. rdts §-ai alapján helyesen rendeltetett-e el, a megtámadási per keretébe nem vonható. (C. 5757/1897.)

———

Nem teremt jogalapot a kérdéses jogügylet hatálytalanitására az sem, hogy alperes a liszt vételárára megtartási avagy beszámitási jogot kiván érvényesiteni, mert ezek a kérdések a megtámadási per keretébe különben sem vonhatók és el nem birálhatók. (C. 10/1897. M. D. 2., 554.)

A csődtörvény III. fejezetében szabályozott megtámadási perben a keresetnek szabatosan körülirt és kellő határozottsággal megjelölt valamely jogcselekmény hatálytalanitására kell irányulnia. (C. 617/1894. 97/1898. M. 8., 325. M. D. 2., 543. D. 73., 97.)

———

A kötelesrészről való lemondás iránti jogügylet csőd esetében a csődtörvény 26—29. §-ai feltételeinek fenforgása esetében sikeresen megtámadható. (C. 751/1898. M. D. 2., 552.)

A közadósnak jogcselekményét magában foglaló jogügylet nemcsak a maga teljességében, hanem egyes alkatrészeiben is megtámadható. (C. 8392/1895. M. 8., 325. C. 1602/905. K. J. 3., 37.)

A takarékpénztári betét kifizetése is megtámadható ugyan a megtámadhatóság valamely feltételének fenforgása esetében, de az a körülmény, hogy a betéti könyvecske névre szól, még nem állapit meg vélelmet arra, hogy a kifizetés tényleg annak kezéhez eszközöltetett, akinek nevére a könyvecske kiállittatott s igy ez a körülmény a megtámadó tömeggondnok által bizonyitandó. (C. 2235./1901. M. D. 2., 567.)

———

Azt, hogy a megtámadás tárgyává tett szerződés megkötése által a hitelezők megkárosittattak, a tömeggondnok tartozik bizonyitani. (C. 2202/1895. M. D. 2., 630. és D. 73., 101.)

A végrehajtási törvény 124. §-a értelmében a követelés behajtására kirendelt ügygondnok ellen megtámadási per sikeresen már nem indithatô akkor, ha ő a behajtott követelésről már elszámolt. (C. 1370/1902. M. D. 2., 555.)

Megtámadási perben közadós perbe idézésének helye nincs. (C. 4179/1888. Ü. L. 87., 49.)

Csak a csődnyitás előtti jogcselekmény támadható meg a csődtörvény 26. §-a értelmében, a csőd folyama alatti ügyletek pedig csak általános jogszabályok szerint. (C. 7077/1901. K. J. 2., 251.)

———

A tömeggondnok keresetet inditott alperes ellen azon értékpapirok kiadása iránt, amelyeket ez a közadóstól évekkel a csődbejutás előtt jóhiszemüen ajándékképen kapott, mert a közadós az értékpapirok tulajdonjogát az alperesre visszteher nélkül ajándékképen akkor ruházta át, amikor a csődhitelezők egy részének a közadós ellen már követelései állottak fenn, mely követelések a közadós egyéb vagyonából behajthatók nem lévén, az alperes ezen követeléseknek kifizetéseért mint megajándékozott felelős. Kimondatott, hogy ilyen keresettel csak az a hitelező élhet, akinek követelése a megajándékozás folytán a megajándékozó vagyonából kielégitést nem nyerhet, de nem léphet fel a csődtömeg javára a tömeggondnok, aki nem az egyes hitelezőket, hanem magát a csődtömeget képviseli, és pedig annál kevésbé, mert az egyes hitelezőket a csődválasztmány sem képviselhetvén, a csődválasztmány az egyes hitelező megbizását sem pótolhatja. (C. 5182/1903. D. 94., 149.)

A megtámadási pernek alapfeltétele, hogy a megtámadott jogügylet által a csődhitelezők kielégitésére szolgálható valamely vagyon vonatott légyen el a csődhitelezők elől s hogy eszerint a hitelezők tényleg megkárosittassanak. (C. 8372/1892. M. 4., 583.)

Több hitelező biztositási végrehajtást vezetett a csőd kiütése előtt a közadós ellen. Egy harmadik személy a foglaltató hitelezők követeléseinek biztositására szükséges összeget azzal a határozott rendelkezéssel adta a közadósnak, hogy azt a foglaltató hitelezők részére letétbe helyezze. A letétbe helyezés megtörténtét és ennek ellenében a közadós lefoglalt ingói a végrehajtási zár alól feloldattak. A tömeggondnok megtámadta a birói letétbe helyezés által eszközölt biztositást, de keresetével elutasittatott, mert az által, hogy a birói letétbe helyezett összeg a biztositási végrehajtást vezetett hitelezők követeléseinek kielégitésére kiutaltatott, a csődtömeg hitelezőinek kielégitése elől nem lett elvonva olyan vagyon, amely a közadós tulajdonaként a csődtömeghez tartozott volna, mivel a kiutalás a birói letétbe helyezésnek képezte jogi következményeit, a birói letétbe helyezéssel pedig a közadós nem az ő vagyonával rendelkezett, hanem oly kötelezettséget teljesitett, amelynek teljesitése őt az emlitett harmadik személylyel kötött ügylet alapján a foglaltató hitelezők érdekében terhelte, következőleg a kölcsönügylet megkötése és a kölcsönösszegnek birói letétbe helyezése által a csődvagyon állapotában változás be nem állván, a közadós jogcselek-

ménye megtámadhatóságának a csődjog szerinti lényeges feltétele, a csődhitelezők megkárositása fenn nem forog. (B. T. II. G. 242/1897.)

A végrehajtásnak a közadós ellen történt elrendelése magában véve nem tekinthető a közadós oly jogcselekményének, amely a csődhitelezők érdekeit érintené; amiért is a közadós ellen elrendelt, de nem foganatositott végrehajtás hatálytalanitásának helye nincs. (C. 2329/1905. D. 101., 103.)

A vállalkozónak egy harmadik személy a szükséges biztositékot tulajdonjogának fentartása mellett adta át, amelyet, minthogy a biztositéki kötelezettség alul felszabadult, az időközben csődbe jutott vállalkozó felvett s a tulajdonosnak visszaadott. Kimondatott, hogy ezen értéket a csődtömeg a harmadik személytől vissza nem követelheti, mert az sohasem képezte a közadós tulajdonát. (C. 4296/1905. D. 101. 143.)

Kölcsönnek felvétele és annak a hitelező javára jelzálogi biztositása egymagában nem vonja maga után az adós többi hitelezőinek megkárositását, mert ha a kölcsönösszeg tényleg az adós birtokába jut, azzal az adós vagyona épen annyival szaporodik, amenynyivel tartozása növekszik, vagyoni állapota tehát nem változik s igy a kölcsön keletkezésével egyidejüleg a hitelező által kikötött és ennek folytán az adós által adott biztositás, még ha ez a válságos időre esik is, a kölcsönadóra nézve jogtalan előnyt nem képez, a többi hitelezőkre nézve pedig kárositást nem foglal magában. (C. 6926/1895. M. 8., 336.)

A Cs. T. 27. §. 2. pontja alapján a követelés keletkezésével egyidejüleg létrejött szerződés alapján szerzett zálogjog is sikeresen megtámadható. (C. 2618/1906. K. J. 3., 512.)

Közadósok, mint az alperes takarékpénztár igazgatója és felügyelője, az általuk annak idejében óvadékul letett részvényeiket a csődnyitás előtt közvetlenül kivevén és elzálogositván az alperesként perbe vont intézetnél, ez a jogügylet, minthogy ez magában véve nem károsítja a hitelezőket, ez alapon meg nem támadható, mert a K. T. 161. §-a tiltja ugyan azt, hogy a részvénytársaság saját részvényeit zálogba vehesse, de magának az erre vonatkozó ügyletnek érvényét nem érinti. (C. 4931/1898. M. D. 2., 364.)

A kielégittetés csak annyiban támadható meg, amennyiben az a közadós jogcselekményével eszközöltetett. (4977/1892.)

Megtámadási pör csak ott foghat helyet, ahol a hatálytalanitandó cselekmény tárgyát képező vagyoni érték e cselekmény elmaradása esetén a közadós tulajdonát képezte. (Kassai T. G. 110/1899.)

A megtámadási pernek tárgyát a közadós ügyleteinek és jogcselekményeinek csupán a csődhitelezők irányában való hatálytalanitása képezi; a közadós és vele szerződő fél közötti jogviszonyt tehát nem érintvén azon kérdés, hogy a közadós czégnek szabálytalan jegyzése folytán az *A)* és *C)* alatti kötlevelek alakilag és abszolute érvénytelenek-e? — a megtámadási per keretébe nem vonható. (B. T. 358/1900.)

A megtámadási kereset csak a sérelmes jogcselekmény hatálytalanitására irányulhat; tehát annak tárgya közvetlenül valamely tulajdonjognak a csődtömeg részére odaitélése nem lehet, mert jogcselekmény hatálytalanitásával már a törvény erejénél fogva a csődtömeggondnok rendelkezik. (C. 4983/1901.)

A megtámadási kereset csak a közadósnak a hitelezők érdekeire hátrányos jogcselekményének megtámadására és érvénytelenitésére irányulhat és annak tárgya a kötött jogügyletnek csak a hitelezőkkel szemben való érvénytelensége lehet. (C. 4894/1892. M. 4., 581.)

A megtámadható végrehajtási jogról való lemondásnak nincs hatálya a csőd megszüntetése után. (C. I. G. 587/1898. M. D. 2., 542.)

A közadós jogcselekményének a csődmegtámadási jog alapján történt hatálytalansága csupán a csődhitelezők irányában következvén be, az nem érinti a közadósnak a vele közvetlenül szerződő fél irányában fennálló jogviszonyát, ennélfogva a hatálytalanitott zálogjog telekkönyvi kitörlésének nem lehet helye, hanem kimondandó a csődhitelezőkkel szemben való hatálytalanságnak feljegyzése a telekkönyvbe és a jelzálog tárgyának a csődtömeg javára való értékesithetése, tekintet nélkül a hatálytalanitott zálogjogra. (C. G. 187/1897. M. 2., 541. C. 5224/91. D. 58., 167.)

A megtámadási jog érvényesitése folytán az *A)* alatti okiratban foglalt ügylet s az ez okirat alapján szerzett zálogjog nem érvénytelenné, hanem csak a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanná válik s ehhez képest alperesek nem a zálogjog törlését, hanem csak azt kérhetik, hogy a csődtömeghez tartozó ingatlanoknak a csődhitelezők javára való értékesitésénél, tehát az esetleges vételár felosztásánál is, e zálogjog figyelmen kivül hagyassék. Ez pedig tekintettel arra, hogy a megtámadási jog kifogás utján érvényesithető, formaszerü viszontkereset nélkül is ki volt mondható. (C. 76/1890. M. D. 2., 641.)

A megtámadott zálogjognak a csődhitelezőkkel szemben kimondott hatálytalanitása esetén alperes egyszersmind annak türésére is kötelezendő, hogy ez a hatálytalanitás az

illető telekkönyvben feljegyeztessék, továbbá hogy a jelzálog tárgyául szolgáló ingatlanoknak csődön kivüli elárvereztetése esetén a sorrendi tárgyalás eredményéhez képest a megtámadott jelzálogi tehertételre az árverési vételárból netán jutandó összeg a csődtömeghez csatoltassék. (C. 127/1900. — Állandó gyakorlat.)

Ingóságokra vezetett végrehajtás hatálytalanitása esetén is kimondandó az ítéletben, hogy a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanitott végrehajtás folytán zár alá vett pereknek csődön kivül bekövetkezhető eladása esetén alperes türni tartozik, hogy a vételárnak az a része, mely a hatálytalanitott végrehajtással szerzett zálogjog alapján sorozandó lesz, a csődtömeghez csatoltassék. (B. T. 1393/1902. és 956/1903. — Hivatalból alkalmazva.)

Midőn a közadósnak könyvkivonati követelései elzálogosittatnak, e jogügylet hatálytalan volta kimondásának következménye első sorban csak az lehet, hogy e követelések feletti rendelkezési jog a csődtömeget illeti, fizetésre azonban alperes csak annyiban kötelezhető, amennyiben igazoltatik, hogy e követelésekből valamit behajtott. (C. 142/1889. M. 4., 573. D. 51., 55.)

Követelés engedményezése esetén, ha az kielégítés fejében történt is, amennyiben az engedmény a csődtörvény 27. §. 2. pontja értelmében hatálytalanittatik, nem a követelés készpénzbeli egyenértéke itélendő vissza, hanem csak az mondandó ki, hogy a követelési jog a csődtömegre visszaszáll. (C. 2098/1902.)

Ha a közadós által kötött adásvételi szerződés folytán az ő tulajdonát képezett ingatlanra a tulajdonjog a vevő javára már bekebeleztetett, utóbb azonban megtámadási per folytán ezen szerződés a csődhitelezőkkel szemben hatálytalannak mondatik ki, az esetben az itélet nem rendelheti el a vevő tulajdonjogának törlését, hanem vevőt csak annak türésére kötelezheti, hogy az ingatlan a csődtömeg javára értékesittessék. (C. 8674/1888. — Állandó gyakorlat: D. 51., 26.)

Ingatlanok telekkönyvi átruházásának hatálytalanitása után nem az előbbi telekkönyvi állapot helyreállitása mondatik ki, hanem annak türésére kötelezendő alperes, hogy a csődtömeg magát az átruházott ingatlanokból kielégithesse. (C. 88/1889.)

Azon kérelem, hogy az engedmény »alapján és következményeiben« hatálytalannak mondassék ki, magában foglalja az engedmény alapján létrejött végrehajtási zálogjog hatálytalanitása iránti kérelmet is. (C. 6856/1893.)

Abban a kereseti kérelemben, hogy a jogügylet a közadóssal szemben hatálytalanittassék, a tömeg részéről a csődhitelezőkkel szemben való hatálytalanitás iránti kérelem is benfoglaltatik. (B. T. G. 64/96.)

A megtámadási kereset kérelme csupán oda irányulván, hogy a bejelentett követelés a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanittassék, ezen az alapon, ha a követelés valódinak ismertetett el, az ennek alapján szerzett végrehajtási zálogjog hatálytalanitása, mint a kereseti kérelmen tul terjedő, ki nem mondható. (C. 4531/1898. M. D. 2., 554.)

Minthogy a jogügylet abszolut érvénytelensége több mint a viszonylagos hatálytalanság a csődhitelezőkkel szemben, és több a tulajdonjog törlése mint annak türése, hogy az alperes nevén álló ingatlan a csődtömeg javára értékesittessék és hogy ez a körülmény a telekjegyzőkönyvben feljegyeztessék: nem terjeszkedett a biróság a kereseti kérelmen tul, amidőn a csődtömeggondnok által folyamatba tett megtámadási pörben előterjesztett s a létrejött ajándékozási ügylet érvénytelenitése s a tulajdonjog törlése iránti kérelem alapján az ajándékozási ügyletet a csődhitelezőkkel szemben érvénytelennek mondotta ki, s a megajándékozottat az ingatlan értékesitésének türésére kötelezte. (C. 1240/1905. D. 98., 219.)

A felperes akkor, amikor a biztositási, illetve a kielégitési végrehajtást rendelő végzés alapján foganatositott nyilvánkönyvi bejegyzéseket megtámadta, megtámadta magát a végrehajtási eljárást is, e mellett pedig nem volt semmi szükség arra, ami különben szintén czélra vezetne, hogy megtámadja a biztositási, illetve kielégitési végrehajtás elrendelésében nyilvánuló jogcselekményt is. (C. G. 52/1898. M. D. 2., 555.)

A csődhitelezőkkel szemben hatálytalan jogot szerzett hitelezőt a csődtömeggondnok perinditása előtt felszólitani nem köteles. (C. 1426/1903. D. 92., 274. és C. 1647/1895. M. D. 2., 541.)

A felülfoglalás a szerzett zálogjog hatályára nézve az alapfoglalástól önálló jogcselekményt képezvén, ez az alapfoglalás tekintetében támasztott megtámadási kereset eldöntésével a csődhitelezőkkel szemben hatályra nézve megbiráltnak, és az alapfoglalás hatálytalanitásával a felülfoglalás által szerzett zálogjog is hatályon kivül helyezettnek ez esetben, már a felek különbözőségénél fogva is, nem tekinthető. (C. 1904/1897. D. 77., 45.)

A hitelező nem teheti a megtámadási

jogot hatálytalanná az által, hogy követelését olyan harmadik személyre ruházza át, aki a követelést behajtja, de vagyontalansága miatt a megtámadás során kárpótlást nem nyujthat. (Bp. T. II. G. 33/900.)

Az a körülmény, hogy a csőd megnyitása előtt foglaltató hitelező javára a csőd megnyitása után az árverés megtartatván, a tömeggondnok a vételárnak az illető hitelező javára kiadását esetleg nem ellenzi, a megtámadási jog érvényesithetésének utjában nem áll ; mert a tömeggondnok ama eljárása a végrehajtásilag kieszközölt kényszernek folyománya és igy jogilag önálló egyezség természetével nem bir. (C. I. G. 399/1901. M. D. 2., 540.)

A hitelező végrehajtási jogának megtámadásában tömeggondnokot nem gátolhatja azon tette, hogy a tömeg ellen intézett végrehajtás következtében a követelést kifizette. (C. 625/1889. M. 4., 563.)

A csődmegtámadási kereseti jogosultság meg nem szünik annak folytán, hogy a per folyama alatt a kérdéses megtámadott zálogjoggal terhelt ingók a csőd tulajdonából másnak engedtettek át. (C. 1446/1904. K. J. 2., 290. D. 97., 88.)

Az a körülmény, hogy a közadós a megtámadott zálogjoggal terhelt ingatlanait még a csődnyitás előtt eladta, nem akadályozhatja egyéb törvényes feltételek fenforgása esetében a zálogjog hatálytalanitását ; ilyen esetben azonban a csődtömeg feljogositandó a megfelelő vételárrészlet felvétele ellenében a zálogjogot kitöröltetni. (C. 3590/1900. M. D. 2., 552.)

A közadós ellen a kritikus időben szerzett zálogjog akkor is megtámadható, ha a megterhelt ingatlan a csőd előtt eladatott és ennek az adásvételnek hatálytalanitása nem kéretett, mert az a körülmény, hogy vevő a bekebelezett tehertételt a vételárból levonná, mindenesetre a csődhitelezők megkárositását vonja maga után. (C. 5347/1897. M. D. 2., 599.)

A tulajdonjog fentartásával eladott árukra az eladó utóbb a vételár követelése iránt végrehajtást vezetvén, ez a végrehajtási jogcselekmény a csődtörvény 27. §-a alapján megtámadható és a tulajdonjog fentartása iránti kifogás ebben a perben sikeresen már nem érvényesithető. (C. 1237/1901. M. D. 2., 545.)

Az a körülmény, hogy a felülfoglaltató alperes részére az általa kieszközölt végrehajtás folytán a vételárból mi sem jutott, a megtámadási keresetet tárgytalanná nem teszi. (C. 1904/1897. D. 77., 45.)

Az a körülmény, hogy a hatálytalanitani kért zálogjoggal terhelt ingatlanok időközben elárvereztettek és hogy a vételárból az alperes mit sem kapott, nem áll utjában annak, hogy az alperes által a közadós ingatlanaira szerzett zálogjogának a felek között vitás megtámadhatósága és annak a csődhitelezőkkel szemben hatályossága vagy hatálytalansága tárgyában határozat hozassék. (C. 1385/1904. D. 95., 164. és Ju. 2., 290.)

A csődnyitás hatályának megkezdése után szerzett zálogjog hatálytalanitása iránti megtámadási kereset nem utasitható el azon az alapon, hogy ez a zálogjog a csődtörvény 12. §-a értelmében érvénytelen, hanem ez alapon a hatálytalanitás kimondandó, habár ez a zálogjog a csődtömeg ellen ipso jure nem bir hatálylyal s annak kereset utján való szorgalmazása szükségtelen volt. (C. 4302/1898. M. D. 2., 552.)

A 12. §. szerint hatálytalan cselekmények megtámadási per tárgyát nem képezhetik. (C. 249/1905.)

A megtámadási jog gyakorlása csak a csődtömeggondnokot vagy a választmány által e czélra kirendelt külön képviselőt illeti meg. A tömeggondnoknak azon kijelentése, hogy a zálogjogot érvényesnek el nem ismeri, a megtámadás ténybeli és jogi alapjának megjelölése nélkül nem tekinthető a megtámadási jog gyakorlásának. (C. 9968/1904. D. 97., 207.)

Megtámadási jogot a csődhitelező abban a perben sem érvényesithet, melyet a kifogásolt csődhitelező a csődtörvény 145. §-a értelmében a kifogásoló hitelező ellen inditott. (C. 1617/1894. M. 8., 325. és D. 72., 82.)

A megtámadási per megindítására való meghatalmazásnak az igazolása a kereseti jogosultság megállapitásához szükséges és igy az alperesek a felhatalmazás hiányát kifogásként érvényesiteni jogosultak : az alpereseknek csak ahhoz nincs joguk, hogy a tömeggondnok fellépését a tömeg belső ügykezeléséhez tartozó abból az okból támadják meg, hogy a tömeggondnok ehhez a fellépéshez szükséges meghatalmazást a csődválasztmánytól nyert-e ? (C. 4843/1902. D. 91., 239.)

Ha a másodbiróság az elsőbirósági végzés megváltoztatásával a csődnyitási kérelmet elutasitja : a csődben az eljárás a Curia határozatának meghozataláig nem nyugszik, megtámadási per tehát a másodbirósági határozat meghozatala után is indítható. (C. 2588/1904., 2587/1904.)

A tömeggondnok a megtámadási per folytatásához szükséges felhatalmazásért a csődbirósághoz a csődnyitó végzés ellen beadott felfolyamodás daczára is fordulhat. (C. 1137/1904. Ju. 5., 172.)

A megtámadási jog érvényesitése a tömeggondnok jogkörébe tartozván, a csődbiróság hatásköre ki nem terjed oly utasitás adására, hogy a tömeggondnok a megtámadási pert

a Cs. T. melyik intézkedésére alapitsa. (C. 926/1887. D. 48., 78.)

Ha a csődválasztmány megalakulása előtt a csődbiróság meghatalmazza a tömeggondnokot valamely megtámadási per vitelére, nem kell utóbb a megalakult csődválasztmánytól a felhatalmazást ujból kérni. (C. 3979/1889. Ü. L. 89., 46.)

A megtámadási per inditására a csődválasztmánytól szükséges felhatalmazás hiánya pótolható az által, hogy a felhatalmazás nélkül meginditott per folyamatban létét a csődválasztmány helyeslőleg tudomásul veszi. (C. 1220/1899. M. D. 2., 547.)

A csődválasztmány által a megtámadási per meginditására szükséges felhatalmazás megtagadása esetében a hitelezők összessége ezzel ellentétben a felhatalmazást a tömeggondnoknak jogszerüen megadhatja. (C. 7141/1898. M. D. 2., 547.)

Ha a csődválasztmány a felszámolási határnap után bármily okból meg nem alakult, a megtámadási per meginditására szükséges felhatalmazást nem a csődbiróság, hanem csak az összes hitelezők, akik e czélra meghallgatandók, adhatják meg. (C. 6909/1900. *azonos* 1433/1903. M. D. 2., 547. C. 3089/1905. K. J. 3., 436.)

Kimondatott, hogy a csődválasztmány hiányában a csődbiróság által megadott felhatalmazás alapján tömeggondnok a megtámadási per meginditására nem volt jogosult, s a megtámadási kereset elutasittatott anélkül, hogy a biróság alkalmat adott volna tömeggondnoknak, mikép a hiányt a csődhitelezők felhatalmazásával pótolhassa. (C. 2109/1905. G. D. 2., 671.)

Jólehet, hogy a csődbiróság a felszámolási határnap eltelte után a megtámadási per vitelére felhatalmazást joghatályosan nem adhat, mindazáltal a csődtömeggondnok a megtámadási per vitelére törvényszerüen meghatalmazottnak tekintendő azért, mert a csődbiróság a csődhitelezőket e kérdésben a törvényes következményre való figyelmeztetéssel megidézvén, a kitüzött határnapon egy csődhitelező sem jelent meg. (C. 552/1906. H. D. 1., 132.)

A Cs. T. 26. és 160. §-ainak egybevetéséből kitünik, hogy a megtámadási jogot rendszerint a tömeggondnok érvényesiti ugyan, de a 160. §. utolsó bekezdése szerint a felszámolási határnap eltelte után ezt nem a csődbiróságnak, melynek hatásköre ez irányban a felszámolási határnappal megszünik, hanem csak a csődválasztmánynak felhatalmazása alapján teheti. (C. 5870/1886. M. D. 2., 548.)

A csődbiróság által magának a jogügyletnek megtámadására adott felhatalmazás kiterjed az ezen jogügylet érvényesitése gyanánt jelentkező végrehajtás megtámadására is. (C. 926/1887. D. 48., 78.)

A csődválasztmány elrendelheti oly követelés megtámadását, melyet a tömeggondnok a felszámoláskor valódinak elismert. (C. 7736/1889. D. 54., 97.)

A tömeggondnok a megtámadási jog érvényesitése végett folyamatba tett pert a csődválasztmány határozatának ellenére nem folytathatja. (C. 1906/1889. Ju. 89., 166.)

A csődbiróságnak nincs joga arra, hogy a csődnyitó végzésben harmadik személyeknek a csőd hatályának kezdete előtt már megszerzett külön kielégitési jogát felfüggeszsze. Megtámadási jog biztositása iránt a csődbiróság hivatalból nem intézkedhetik. (C. 1472/1894.)

Egymagában azon körülmény, hogy a tömeg a végrehajtatók szerzett külön kielégitési jogát keresettel megtámadta, e jognak érvényesitését s az e czélból szükséges eljárás teljesitését nem gátolhatja, mivel az ily keresetet a végrehajtói törvény nem sorozza azon esetek közé, melyekben a végrehajtás s illetve a kielégitési sorozat megállapitása körüli eljárás felfüggesztésének helye van. (C. 3917/1896. M. D. 2., 551.)

A megtámadási pernek puszta folyamatba tétele a megtámadott jogcselekményen alapuló végrehajtást és a végrehajtási eljárásban a kifizetést fel nem függeszti. (C. 4339. 1893.)

A biróságot a tömeggondnoknak az a kérelme, hogy mely alapon kivánja a megtámadott jogügylet hatálytalanitását ? nem köti és igy, ha a megtámadási kérelem jogos, ugy az ügylet a tömeggondnok által fel nem hozott alapon is hatálytalanitható. (C. 3822/1901. D. 90., 206.)

A megtámadott jogcselekmény hatálytalanitásának nem állhat utjában az, hogy a megtámadó tömeggondnok keresetét nem arra a törvényhelyre alapitja, amelynek alapján az hatálytalanitható. (C. 1154/1899., 381/1902. D. 85., 2. és D. 75., 36.)

A megtámadási perbe a megtámadott cselekményeket megszerzett engedményező nem lévén idézendő, a kereset ezzel szemben kereshetőségi jog hiányából elutasittatott és a tömeg perköltségben marasztaltatott. (C. 1254/1895. M. D. 2., 554.)

A csődbiróság mint külön ügybiróság hatáskörébe csak azon ügyek tartoznak, melyeket a törvény mint a csődbiróság hatáskörébe tartozókat világosan megjelöl, de az 1881 : XVII. t.-cz. I. rész III. fejezete alapján inditott megtámadási perek sem a törvény, sem más törvény által a csődbiróság

hatáskörébe utasitva nincsenek, s igy az 1881 : XVII. t.-cz. I. rész III. fejezete alapján inditott megtámadási perek a csődbiróság hatáskörébe nem tartoznak. (C. 1002. 1886. D. 44.)

A rendes birói illetőségtől való eltérésnek a csődtörvény alapján inditott perekben csak azokban az esetekben nincs helye, amelyekben a csődbiróság kizárólagos hatáskörét állapitja meg a törvény, oly esetekben azonban, amelyekben a per a csődtörvény rendelkezései szerint nem csupán a csődbiróság előtt inditandó meg, a csődbiróság is illetékessé lesz, ha annak illetékessége ellen a felek hatásköri kifogást nem tesznek. (C. 635/1896.)

Az Ausztriában lefoglalt s a csődleltárba felvett ingó dolgokra szerzett zálogjognak megtámadása feletti határozás a belföldi biróság hatáskörébe tartozik. (C. 2654/1894. D. 73., 99.)

A megtámadhatóság szempontjából nem tesz különbséget az, hogy a foganatositott végrehajtás külföldi biróság által rendeltetett el, s hogy az ottani törvények alapján a jogcselekmény ezen az alapon meg nem támadható. (C. 6668/1903. M. D. 2., 539.)

A végrehajtási jogcselekmény hatályának terjedelme a csődjogi megtámadás szempontjából azon hely törvényei szerint birálandó el, ahol a végrehajtási jogcselekvény teljesittetett. (C. 7057/1899. D. 86., 62.)

A megtámadási keresetek a perrendtartás 35. §-a a joghasonlatosságánál fogva megindithatók, akár azon törvényszék előtt, mely a végrehajtást elrendelte, akár azon törvényszék előtt, melynek területén az érvénytelenittetni kivánt ügylet (végrehajtás) foganatosittatott. (B. T. 3201/1902. D. 92., 201. és M. 15., 413.)

Az állandó birói gyakorlat értelmében a csődmegtámadási keresetek oly esetben, amelyben a váltóbiróság által elrendelt végrehajtás hatálytalanitása czéloztatik, a váltóbiróság előtt is megindithatók ugyan, a peres eljárás ezekben a megtámadási perekben azonban nem a különleges váltóeljárást szabályozó igazságügyministeri rendelet, hanem a polgári perrendtartás általános szabályai szerint folytatandó. (C. 591/1898. D. 85., 2. — Állandó gyakorlat.)

Azoknak a megtámadási pereknek elbirálására, melyeknek tárgya az 1000 K értékhatáron alól esik, az 1893 : XVIII. t.-cz. életbelépte óta csupán az ennek 1. §-ában megjelölt kir. járásbiróság mint sommás biróság van hivatva; erre nézve a törvényszéknek hatásköre nincs, ha a megtámadott végrehajtási zálogjog alapjául szolgáló végrehajtást a törvényszék is elrendelte. (Mv. T. 961/1903. D. 92., 330.)

A közadós által teljesitett fizetés megtámadása iránti per elbirálására a közadós telepének helye szerinti biróság is illetékes, mert a visszakövetelt összeg a közadósnak az eljárt biróság területén létezett vagyonából vonatott el, tehát a kereset alapjául vett károsító cselekmény az eljárt biróság területén elkövetettnek tekintendő. A kártéritési perekre pedig a joggyakorlat az 1868 : LIV. t.-cz. 35. §-a 1. bekezdésének rendelkezését kiterjesztette. (C. 589/1906. D. 100., 239.)

A jogcselekvények megtámadása iránti keresetekre is áll az, hogy miután sem a sommás eljárásról rendelkező 1893 : XVIII. t.-czikk, sem az 1868 : LIV. és az 1881 : LIX. törvényczikkek nem tartalmaznak oly rendelkezést, mely a sommás perutra tartozó peres ügyeknek rendes uton való tárgyalását feltétlenül kizárná, a nem kifogásolt biró is illetékessé válik. (C. 4609/1897. M. D. 2., 536.)

Megtámadási perben a birói hatáskör kérdésében hozott másodbirósági végzés nem tartozik azok közé, amelyek ellen az 1881. évi LIX. t.-cz. 59. §-a értelmében a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak helye van. (C. 536/1901. M. D. 2., 537. C. 721. 1903. G. D. 5., 566.)

A megtámadási keresetnek a telekkönyvben előleges feljegyzése el nem rendelhető. (C. 7414/1894. M. 8., 456. *Ellenk.:* Győri T. 8. számu polg. döntvénye. G. D. 5., 568.)

A végrehajtási cselekmény megtámadása iránt folytatott perben a peres tárgy értékének meghatározásánál végrehajtónak tőkekövetelése az irányadó. (Mv. 9/1897. P. T. 33., 184.)

A fenforgó esetben a megtámadási per tárgyának értékéül nem a lefoglalt ingóknak 1000 K-t meghaladó értéke, hanem csakis alperesnek végrehajtató hitelező behajtás tárgyául szolgáló 400 K-t meg nem haladó követelésének összege szolgálhat. (C. G. 424/1901. M. 95., 412.)

A bejelentés alá eső csődkövetelés a megtámadási perben viszonkeresetnek nem lehet tárgya. (C. 6098/1902. M. D. 2., 554.)

Csődmegtámadási perben is van helye perujitásnak az általános szabályok szerint. (C. 2046/1901. M. D. 2., 543.)

Az a körülmény, hogy a más czimen is külön kielégitésre jogositott hitelező az általa foganatositott végrehajtás hatálytalanitása iránti perben ezt a külön kielégitési jogot nem érvényesitette, nem érinti azt a jogát, hogy azt az őt megillető jogát más czimen a maga utján érvényesithesse. (C. 662/1903. M. D. 2., 555.)

A csődnyitás előtt a követelés megfizetése iránt inditott és a csődnyitás után folytatott perben a tömeggondnok a kereset után szerzett biztositás hatálytalanitását kifogás utján is sikerrel megtámadhatja. (C. 277/1898. M. D. 2., 543.)

A törvény nem zárja ki, hogy tömeggondnok a megtámadási jogot a sorrendi tárgyalás alkalmával kifogás alakjában is érvényesithesse. (C. 6881/1892. M. 8., 446. és C. 6527/1894. M. 8., 447. D. 64., 27.)

Ahhoz, hogy a csődtömeg irányában érvényesitett követeléssel szemben a megtámadási jogot a tömeggondnok kifogás alakjában érvényesithesse, a csődbiróság vagy a csődválasztmány felhatalmazása nem szükséges. (C. 11/1901., azonos 562/1897. M. D. 2., 548. C. 682/83. G. D. 5., 584.)

Egymagában az a körülmény, hogy a tömeggondnok külön megtámadási pert tett már folyamatba, nem akadályozhatja őt, hogy akkor, midőn az ingatlanból való kielégités kéretik e perben, kifogás alapján is érvényesitse a megtámadási jogot és igy a külön per folyamatban léte nem szolgálhat akadályul arra nézve, hogy a kifogás alakjában megtámadott jogügylet hatályossága vagy hatálytalansága a kereset meg- vagy meg nem itélése szempontjából elbiráltassék. (C. 1460/1902., 1464/1901., 105/1902. D. 91., 22.)

A külön folyamatba tett megtámadási per nem szolgálhat törvényes okul arra, hogy ez a megtámadási jog kifogásképen is ne érvényesittessék. (C. I. G. 222/1895. M. D. 2., 544.)

A csődtömeg gondnoka részéről a sommás végzés ellen beadott kifogásokban a csődtörvény I. rész III. fejezete alapján érvényesitett megtámadási kifogások a váltóperben érdemlegesen elbirálhatók. (C. 476. 1891. M. 4., 565.)

27. §. Megtámadhatók:

1. a közadósnak a csődnyitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése (244. §.) után kötött azon ügyletei, melyeknek megkötése által a csődhitelezők megkárosittattak, feltéve, hogy a másik félnek az ügylet megkötésekor a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt;

2. a közadósnak a csődnyitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése után keletkezett azon jogcselekvényei, melyek által a másik fél kielégitést vagy biztositást nyer, feltéve hogy ennek a kielégités vagy a biztositás elfogadásakor a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomása volt;

3. a közadósnak a csődnyitási kérvény beadása, illetőleg a fizetések megszüntetése után, vagy a csődnyitási kérvény beadását, illetőleg a fizetések megszüntetését megelőző 15 napon belül keletkezett azon jogcselekvényei, melyek által valamelyik hitelezőjének olyan biztositást vagy kielégitést ad, melyhez annak általában, vagy akkor még joga nem volt, hacsak a hitelező oly tényeket nem igazol, melyekből jogszerüen következtethető, hogy neki a jogcselekvény idejekor, az első esetben a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről, az utóbbi esetben pedig az adósnak a hitelezőket károsító szándékáról tudomása nem volt.

A közadós azon jogcselekvényeinél, melyek a csődnyitást 6 hónappal megelőzőleg történtek, a megtámadásra indokul nem szolgálhat az, hogy a másik félnek a fizetések megszüntetéséről tudomása volt.

Vegyes határozatok.

A megtámadással szemben nem hivatkozhatik a hitelező arra, hogy ahhoz az összeghez, melyet kapott, birói itélet alapján jogos igénye volt. Mert a par conditis creditorium elvénél fogva, melyet a csődtörvény 27. §. 2. pontja megvalósitani kiván, az anyagi csőd beálltával a közadós minden vagyona a hitelezők arányos kielégitésére rendelt tömeget képez, melyből sem a közadós semmit el nem idegenithet, sem egyes hitelező semmit el nem vonhat. Az a hitelező tehát, ki a válságos időben fizetést fogad el, vagy arra birói kényszer utján szoritja az adóst, a saját veszélyére cselekszik és a csődnek hat hónapon belül történt megnyitása esetében mindazt, amit kapott, visszaadni tartozik. (K. V. T. D. 900/1897.)

A megtámadási perben nem döntő az, hogy annak a félnek, aki a közadóstól kielégitést nyert, maga a közadós volt-e adósa. (C. G. 486/1901. M. 14., 115.)

Ha a végrehajtást szenvedőnek követelése foglaltatott le és a végrehajtást szenvedőnek adósa a letiltás folytán fizetést teljesit, ez a fizetés a végrehajtást szenvedőnek jogcselekményét kétségen kivül helyettesiti. (C. 819/1901. D. 90., 244.)

A közadós a neki egy harmadik személytől járó vételárból utalványozta a hitelező követelését; ez az utalványozás a közadós-

nak jogcselekménye ; midőn tehát a fizetés ennek az utalványozásnak következtében megtörtént és a hitelező ekkép kielégitést nyert: ez alapjában a közadós jogcselekménye által történt s ennélfogva e cselekmény támadás tárgya lehet. (C. G. 524/1901. D. 90., 14.)

A közadós által teljesitett fizetés ép oly sikerrel megtámadható, mint az az által adott biztositás, ha az a fizetésmegszüntetés után teljesittetett, de hatálytalan a harmadik személy által teljesitett fizetés is a követelés engedményezése által, ha igazolva van, hogy a fizetés közadós pénzével történt és hogy erről alperes tudomással birt. (C. 5980. 1899. M. D. 2., 563.)

A közadós azon fizetési jogcselekménye is sikeresen megtámadható, amely szerint a közadós fia az ennek elfogadmányára egy pénzintézettől, továbbá a nejétől és a közadós üzletéből átvett pénzekkel elégitette ki a hitelezőt, ha erről a másik fél tudomással birt. (C. I. G. 171/1901. M. D. 2., 562.)

A közadós megbizásából elkövetett jogcselekmény is megtámadható a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján, ha ennek a megbizási jogviszonynak az illető jogcselekvényben kifejezés nem is adatott. (C. I. G. 138/1900. M. D. 2., 560.)

Attól, akinek a közadós egy bizonyos összeget azzal a rendeltetéssel adott át, hogy azt egy megnevezett harmadiknak, a hitelezők közt való szétosztás czéljából, adjon át, az átadott összeg, noha az átvételkor a fizetések megszüntetéséről tudott is, a 27. §. 2. pontja alapján vissza nem követelhető, mivel a fizetést vagy biztositást nem ő kapta s a korlátolt beismeréssel szemben az ellenkező bizonyitása tömeggondnokot terhelte. (B. T. 2310/1902.)

A végrehajtási eljárás utján nyert kielégités vagy biztositás is a 27. §. alapján megtámadható. (C. 543/1884. Állandó gyak. M. D. 2., 577.)

Nem kereskedő ellen foganatositott végrehajtás sikerrel csak abban az esetben támadható meg, ha a végrehajtás foganatositásakor közadós ellen a csődkérvény már beadatott s erről a foglaltató ugyanekkor már tudomással birt. (C. ; D. 60., 19.)

A közadós jogcselekményét az ingókra vezetett végrehajtásnál a foglalási eljárás, az ingatlanra vezetett végrehajtásnál pedig a végrehajtási zálogjog feljegyzését rendelő végzés helyettesiti. (C. 8742/1905. D. 100., 206.)

A megtámadhatóság szempontjából nem lehet különbséget tenni ingó és ingatlanokra vezetett végrehajtás között. (C. 5567/1887. M. D. 2., 579.)

A közadók iránt vezetett végrehajtási foglalás is megtámadható a csődtörvény 27. §-a alapján, mert a megtámadhatóság szempontjából a kincstár és a magánhitelező és a magánkövetelés és adótartozás között különbség nincs. (C. 6848/1902. M. D. 2., 594.)

Az a körülmény, hogy a város a végrehajtási zálogjogot a végrehajtási törvény 227. §-a értelmében szerezte meg, a megtámadhatóság kérdésében közömbös, mert a törvény egyes személy és erkölcsi testület, mint hitelező s a magánkövetelés és tartozás elbirálása alá eső közpénztári tartozás között a megtámadhatóság szempontjából jogi különbséget fel nem állit. (C. 8742/1905. D. 100., 206.)

A vizsgálóbiró által a közadós ellen elrendelt és megkeresés utján foganatositott biztositási végrehajtás, a csődtörvény 26. §-a értelmében szintén megtámadható, mert az 1896 : XXXIII. t.-cz. 493. §-a szerint a vizsgálóbiró által elrendelt s megkeresés utján foganatositott biztositási végrehajtás hatályára nézve, a végrehajtási eljárásról szóló törvény rendelkezései lévén alkalmazandók, kétségtelen, hogy az ekként szerzett zálogjog is, amennyiben a csődtörvény által előirt feltételek fenforognak, megtámadható. (C. 4395/1903. M. D. 10., 252.)

A közadósért vállalt egyetemleges váltókötelezettségük alól a közadós vagyonából teljesitett fizetés tényénél fogva felszabadult forgatók ez által oly kielégitést vagy biztositást nem nyervén, mely a csődtörvény 27. §. tekintete alá esnék, a közadósnak ebbeli jogcselekménye meg nem támadható. (C. 5180/1900. M. D. 2., 561.)

Az egyetemleges adóstársként aláirt váltóban foglalt kötelezettségből folyóan biztositékképen adott fedezeti váltóban az igy biztositott semmi oly kielégitést avagy biztositást nem nyert, mely a csődtörvény 27. §. tekintete alá eshetnék. (C. 1274/1898. M. D. 2., 565.)

Az elhalt czégtulajdonos neve alatt az özvegy által tovább folytatott czég ellen elrendelt csőd esetében az özvegy saját más vagyonára vezetett végrehajtás is sikeresen megtámadható a csődtörvény 27. §. feltételeinek fenforgása esetében és pedig még akkor is, ha ez a vagyon eddig a csődbe még nem vonatott be. (C. 7081/1904. K. J. 2., 552.)

Jogcselekmények, melyekre a megtámadás hatálya ki nem terjed.

A birói árverésen történt vétel a Cs. T. 3. fejezete szerint meg nem támadható, sőt az 1881. LX. t.-cz. 110. §. 3. bekezdésében foglalt jogszabály szerint a vevő által birói árverésen szerzett tulajdonjogra az árverési eljárás megsemmisitése sem bir befolyással és a jogelőd által történt szerzésnek ez a joghatálya kiterjed a jogutódra is. (C. 328. 1906. II. D. 1., 31. Ju. 5., 56.)

Ha a hitelező olyan kielégitést nyert, melyet magából a biztositékul adott zálogtárgyból nyerhetett volna, ez a kielégités magának a zálogjognak megtámadása nélkül a csődtörvény 27. §-a alapján nem hatálytalanitható. (C. 5112/1903. M. D. 2., 566.)

A biztositási végrehajtási jogcselekmény folytán nyert zálogjogi biztositás meg nem támadtatván, az utóbb foganatositott kielégitési végrehajtás folytán nyert kielégités a csődtörvény 27. §-a alapján nem hatálytalanitható. (C. 3274/1903. M. D. 2., 568.)

A megtámadhatlan zálogjogi előjegyzés épségben hagyásával az annak igazolásául szolgáló végrehajtási zálogjog sem hatálytalanitható a csődtörvény 27. §-a alapján. (C. 3856/1903. M. D. 2., 569.)

Azt a fizetést, amelyet a hitelező zálogjogát meg nem haladó összegben kapott volt a közadóstól, a tömeggondnok csak ugy támadhatja meg, ha egyszersmind a zálogjogot is megtámadja. (C. 819/1901. D. 90., 244.)

A csődnyitást megelőzőleg 8 hónappal s illetve 6 hónapon túli időben foganatosittatván közadós ellen végrehajtás, valamint eme végrehajtás a csődtörvény 27. §-ának utolsó bekezdésénél fogva megtámadhatlan, ugy az ezen végrehajtás folyományaként, habár már a csődnyitás előtti 6 hónapon belül történt fizetés sem támadható meg. (C. 3628/1892. M. 4., 575.)

A zálogjoggal biztositott követelésre teljesitett fizetés a csődtörvény 27. §-a alapján sikeresen meg nem támadható abban az esetben, ha a hitelező külön kielégitési jogát megállapitó ez a zálogjog meg nem támadtatott. (C. 927/1904. K. J. 2., 230. D. 96., 334.)

A megtámadhatlan végrehajtási zálogjoggal biztositott követelésre, a fizetések megszüntetése vagy a csődkérvény beadása után a közadós által teljesitett fizetés sikeresen nem támadható meg. (C. 872/1903. K. J. 2., 89.)

Nem kárositotta meg a csődhitelezőket a vételár hátralék fizetésével késedelmes közadósnak azon cselekménye, hogy a tulajdonjog fentartásával általa megvett dolgokat az eladónak kiadta, mert az áru a vételár kifizetéseig az eladó tulajdona volt. (C. 4209/1904. M. D. 10., 253.)

A közadós czég által, az alperes megbizása folytán, ennek részére felvett pénzösszeg a közadós czéget, mely annak az alperes részére kiszolgáltatását csupán közvetitette, meg nem illetvén, midőn közadós czég az általa jogosulatlanul más czélra forditott ennek az összegnek egyik részét alperesnek megtéritette, csak az utóbbinak jogosulatlanul visszatartott saját vagyonát szolgáltatta ki; az alperes részére teljesitett eme fizetés által tehát a közadósnak az összes csődhitelezők arányos kielégitésére szolgáló vagyonából m sem vonatott el és ennélfogva az alperes részére teljesitett fizetés sem a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja, sem ugyanezen törvény 29. §-a alapján sikeresen meg nem támadható. (C. 6607/1898. J. 18., 10.)

A kölcsönügylet létrejöttével egyidejüleg nyert zálogjog a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján meg nem támadható. (C. 4983/1901. 2532/1902. M. D. 2., 606.)

A válságos időben adott zálog sem támadható meg sikeresen, ha az a kölcsön felvételével egyidejüleg adatott. (C. 724/1904. K. J. 3., 94.)

Valamely a közadósnak tényleg adott kölcsön keletkezésével egyidejüleg a hitelezőnek adott zálogbiztositás, még ha az a válságos időre esik is, csődjogilag sikeresen meg nem támadható, ép ugy nem lehet ok a hatálytalanitásra az, hogy a zálogba adott követelések a biztositott tartozás összegét felülhaladják. (C. 663/1899. M. D. 2., 607.)

A követelés keletkezésével egyidejüleg nyert zálogjog a csődtörvény 27. §-a 2. pontja alapján meg nem támadható még abban az esetben sem, ha a követeléssel kapcsolatosan létrejött zálog a fizetések megszüntetése után nyeretett és ha a zálogot nyerő hitelező a fizetések megszüntetéséről tudomással birt. (C. 1854/1905. D. 100., 13.)

Ellenk.: A Cs. T. 27. §. 2. pontja alapján a követelés keletkezésével egyidejüleg létrejött szerződés alapján szerzett zálogjog is sikeresen megtámadható. (C. 2618/1906. K. J. 3., 512.)

Az a hitelező, aki a végrehajtásokkal zaklatott adósától saját, habár lejárt tartozásának kielégitésére tárczaváltókat fogad el, köteles az ezekből felvett összeget a csődtömegnek visszatériteni: nem volna azonban erre kötelezhető, ha a tárczaváltókat követelésének létrejötte előtt vagy ezzel egyidejüleg kapta volna. (C. 8621/1904. K. J. 1., 174.)

Az irányadó tényállás szerint alperesnek az emlitett jogcselekvény keletkezésekor nem állott fönn követelése a közadós ellen, és a közadós nem ilyen korábbi követelés biztositására vagy kielégitésére ruházta rá követeléseit alperesre, hanem pusztán abból a czélból, hogy követelései leszámitoltassanak, vagyis hogy megkapja alperestől azt az összeget, mely a követelései ellenértékének megfelel. Nem sértett tehát a felebbezési biróság jogszabályt, midőn kimondotta, hogy a közadósnak fentebb körülirt jogcselekményére a csődtörvény 27. §-a 2. pontjának rendelkezése nem alkalmazható. B. T. II. G. 209/1906.

A későbbi jelzálogos hitelező részére a közadós által adott elsőbbségi engedély meg nem támadható, ha az a közadós és a hitelező közt nem képez külön önálló jogügyletet,

hanem kiegészitő részét képezi egy a közadós és harmadik személy közt létrejött szerződésnek s ezen szerződés még fennáll, mert a közadósnak, mint egyik szerződő félnek nem áll jogában, hogy a szerződésnek ránézve előnyös tételeit elfogadja, a nem kedvező tételeit és illetve a szerződés szerint őt terhelő kötelezettség érvényét pedig nem. (C. 5611/1904. D. 99., 95.)

A közadós cség az általa a csődnyitás előtt elfogadott váltóból származó tartozása biztositására a tartozás létrejöttével egyidejüleg kézi zálogot adott a rendelvényesnek. Ezen zálogjog még akkor sem támadható meg, ha a rendelvényes a váltót tovább forgatta, mert a követelés keletkezésével egyidejüleg nyert zálogjog a csődtörvény 27. §-a alapján meg nem támadható és mert a forgató követelése az által, hogy a váltót forgatta, el nem enyészett, hanem csak annak érvényesitése vált függővé a váltók visszaváltásával. (C. 724/1904. D. 99., 14.)

A csődkérvény benyujtásának körülményét közelebbről érintő határozatok.

A csődnyitási kérvény beadása alapjául szolgál a megtámadásnak, különbség nélkül arra, hogy a közadós kereskedő volt-e, vagy sem. (C. I. G. 201/1898. M. 10., 341.)

A csődnyitási kérvény beadása az ügylet hatálytalanságát egyéb előfeltételek mellett csak akkor eredményezi, ha a csődnyitási kérvény folytán a csőd tényleg megnyittatott. (C. 3007/1902. D. 91., 309.)

A csődtörvény 27. §-ának 3. pontja nem értelmezhető máskép, mint csak ugy, hogy oly esetben, amidőn a korábban benyujtott csődnyitási kérvény csak azért nem vezethetett a csőd megnyitására, mert a csőd egy más hitelezőnek, esetleg magának a közadósnak később benyujtott kérvényére elrendeltetett, a válságos időszakok kiszámitásánál már a korábbi csődkérvény benyujtásának időpontja az irányadó. (C. 12/1903.)

A csődtörvény 27. §-ának 3. pontja szerint megtámadhatók a közadósnak a csődnyitási kérvény beadását megelőző 15 napon belül keletkezett azon jogcselekményei, melyek által valamelyik hitelezőjének olyan biztositást ad, melyhez annak általában vagy akkor még joga nem volt, hacsak a hitelező oly tényeket nem igazol, melyekből jogszerüen következtethető, hogy neki a jogcselekvény idejekor a csődnyitási kérvény beadásáról tudomása nem volt. Az ismertetett esetben az adós a váltókeresetre hozott sommás végzés ellen kifogásokkal élt és a hitelező a követelés letétbe helyezésének elmulasztása miatt 1899. évi deczember 31-én biztositási végrehajtást foganatosittatott és 1900. évi január 7-én csődöt is kért adósa ellen. Az adós ezen csődnyitási kérvény ellen alaptalan védekezéssel élt, ami által a csődnyitási kérvény feletti tárgyalások sokáig elhuzódtak, mig azután az adós ellen egy másik hitelező kérelmére 1900. május 5-én a csőd elrendeltetett. Az 1899. decz. 31-én eszközölt biztositási zálogjogszerzés hatálytalanittatott, kimondván a biróságok, hogy ilyen esetekben a 15 napi válságos határidő nem a későbbi, hanem már az első csődnyitási kérvény beadásától visszamenőleg számitandó. (C. 134/1904. K. J. 2., 115.)

A más, ugyancsak illetékes biróság előtt beadott csődnyitási kérvény a csődtörvény 27. §. 3. pontja szempontjából figyelembe veendő akkor, ha a közadós utóbb más biróságnál kérte maga ellen a csődöt. (C. 324. 1905. K. J. 3., 141.)

A fizetések megszüntetésének kérdését közelebbről érintő határozatok.

A csődjog szempontjából a fizetések megszüntetése és a fizetésképtelenség nem azonos fogalom és a jogcselekmények megtámadása szempontjából a fizetésképtelenség mi jogi jelentőséggel sem bir, hanem a fizetések megszüntetése birhat jogi jelentőséggel. (C. G. 385/1905. D. 99., 190.)

A csődtörvény 27. §. 2. pontjában emlitett fizetésmegszüntetés alapján csak a kereskedő közadós jogcselekményei támadhatók meg; a fizetésképtelenség nem azonos fogalom a fizetés megszüntetésével. (C. I. G. 397/1902. C. 3007/1902. M. D. 2., 570.)

A csődtörvény 244. §-ából kétségtelen, hogy arról a fizetésmegszüntetésről, ami a csődtörvény 27. §-ában felhiva van, csak kereskedők vagy kereskedelmi társaság részéről lehet szó. (C. G. 511/1900. M. D. 2., 571.)

Ha a közadós ellen kereskedelmi csőd rendeltetett el, vele szemben a fizetés megszüntetésének ténye mindenesetre megtámadási alapot képez, még ha kitünnék is, hogy czége bejegyezve nem volt. (C. 7338/1900. M. D. 2., 572.)

Az a kifogás, hogy közadós nem kereskedő, hanem iparos (szabó), nem jöhet figyelembe a megtámadhatóság szempontjából, mert a kereskedelmi törvény 3. §-a a bejegyzett iparos és szorosan vett kereskedő között különbséget nem tesz, a csődtörvény 244. és következő §-ai rendelkezései pedig a bejegyzett czégekre általában alkalmazandók. (C. 2120/1900. polg. azonos 5922/1898. M. D. 2., 570.)

Az a körülmény, hogy a kereskedő üzlete a kisipar körét tul nem haladta, (szatócsüzlet) nem ok arra, hogy csődmegtámadás szempontjából a fizetés megszüntetése figyelembe ne vétessék. (C. 1498/1905. K. J. 4., 20.)

Aki a kereskedelmi ügyletekkel rendszerint nem foglalkozik (birtokos) s egyéni czé-

gét bejegyeztette, a csődtörvény 27. §-a alapján megtámadhatóság szempontjából oly kereskedőnek, aki fizetései megszüntetése folytán anyagi csődbe jutott, ha a csőd nem mint kereskedelmi csőd (241. §.) rendeltetett el, és ha a bejegyzés által megállapitott vélelemmel szemben bizonyitja, hogy nem foglalkozott iparszerüleg kereskedelemmel, nem tekinthető. (C. 816., 819. 820/1896. M. 9., 321.)

Alkalmi egyesületek tagjai csak annyiban tekintendők kereskedőknek, amennyiben az egyesület ügyleteit állandóan és kifejezetten a tagok nevében kötötték; ebből folyóan az alkalmi egyesületi tag ellen elrendelt csőd nem tekintendő kereskedelmi csődnek, miért is a fizetés megszüntetése magában véve nem lehet törvényes ok az azután teljesitett jogcselekmény megtámadhatóságára. (C. 7273/1898. M. D. 2., 574.)

A bornagytermelőt az, hogy azon czélból, mikép az ezen foglalkozásából kifolyólag elvállalt borszállitási kötelezettségeinek kellően megfelelhessen, más termelőktől nagyobb mennyiségü bort, illetve mustot összevásárolt, a kereskedelmi törvény 3. §-ában meghatározott kereskedőnek nem minősiti s ha csődbe jut, a jogügyleteknek megtámadására a kereskedőkre vonatkozó szabályok nem nyerhetnek alkalmazást. (C. 6354/1904. D. 98.)

A fizetés megszüntetésének külsőleg felismerhető tényekben kell nyilvánulnia. (C. 6253/1887. D. 48., 61.)

A fizetés megszüntetése főesküvel nem bizonyitható. (C. 5916/1889. M. D. 2., 595. G. D. 5., 617.)

A közadós romlott anyagi viszonya, ha csak az egyszersmind külső jelek által felismerhetővé nem lesz, a fizetések megszüntetésének tényét meg nem állapitja s épen ezért a tanuknak egész általánosságban mozgó és nem külsőleg felismerhető tényekre, hanem egyéni véleményre alapitott vallomásai ennek bizonyitására nem alkalmasak. (C. 477/1903. D. 97., 91.)

Az a körülmény, hogy alperes kifejezetten nem tagadta felperes azon állitását, hogy a közadós a megtámadott fizetések előtt fizetéseit megszüntette volt, egymagában véve a fizetések megszüntetésének tényét nem állapitja meg, mert a fizetésmegszüntetés mint megtámadási alap csak oly külső jelekből állapitható meg, melyek a fizetések megszüntetésének tényét általában mindenki előtt felismerhetővé teszik. Egyes lejárt követelés kifizetésének elmulasztása a fizetések megszüntetése tényének megállapitására nem alkalmas, mert a fizetések megszüntetésének ténye akkor következik be, midőn az adós kereskedő a követelést birói kényszer alkalmazásakor sem fizeti ki, vagy midőn az a kereskedő egyéb tényéből nyilvánvalóvá válik. (C. 1467/1903. D. 94., 284.)

Az, hogy a közadós 1897. május 13-án ügyvédje előtt kijelentette, hogy fizetéseit megszüntette, még ha bizonyitottnak vétetik is, egymagában véve a fizetés megszüntetésének tényét nem állapitja meg. (C. 3071. 1900. M. D. 2., 585.)

Ama körülmény, hogy közadós a megtámadott vételi szerződés megkötése idejében felperes előtt panaszkodott, hogy üzlete rosszul megy, hogy fizetési kötelezettségei vannak s pénze nincs, egymagában, mint anyagi viszonyainak ziláltsága, hacsak külső jelek is felismerhetővé nem teszik, a fizetések megszüntetésének tényét még meg nem állapitja és habár a per adataiból kétségtelen, hogy a megtámadott adásvételi jogügylet megkötésekor vagyonbukottak több hitelező által perelve és részben marasztalva is voltak, pusztán ez alapon őket még nem lehet olyanokul tekinteni, mint kik fizetéseiket a jogügylet megkötése idejében már megszüntették volt, amennyiben ennek a megállapitására rendszerint csak az a tény alkalmas, ha a kereskedő árujának a lefoglalását türi. (C. 205/1905.)

A fizetések megszüntetésének megállapitását mellőző határozatok.

Az adós fizetése, még ha ezt részletekben teljesiti is, nem képezheti a fizetések megszüntetésének külsőleg felismerhető jelét. A kielégitési végrehajtásnak kereskedő elleni foganatositása már magában véve végrehajtást szenvedőnek fizetésmegszüntetési tényét és végrehajtatónak erről való tudomását bizonyitja. (C. 144/1903. Ju. 1., 309.)

A fizetések megszüntetése jogi következtetés külsőleg felismerhető tényekből; a veszélybizonyitvány alapján ingó és ingatlanra elrendelt, de foglalással nem foganatositott végrehajtás nem tekinthető a fizetések megszüntetésének. (C. G. 361/1903. M. D. 2., 589.)

Ha a hitelező a kereskedő ellen a biztositási végrehajtást akként eszközölte ki, hogy a veszélyeztetést egy kielégitési végrehajtásnak csupán elrendelésével igazolta, továbbá abból, hogy a hitelező a biztositás végrehajtás foganatositása után a kereskedőnek többé nem hitelezett, még nem lehet következtetni arra, hogy a kereskedő a fizetéseket megszüntette. (C. G. 497/1906. Ju. 5., 128. H. D. 1., 65.)

A kereskedő fizetési képtelensége, illetve fizetésmegszüntetése kétségtelenné csak az esetben válik, ha az maga ellen a végrehajtás foganatositását eltüri, áruit zár alá venni engedi, mig a végrehajtás alá vett követelésnek a birói kényszer alkalmazása nélküli kifizetése épen a fizetésképesség mellett tanuskodik. (C. 1070/1895. M. D. 2., 591.)

A haszonbér meg nem fizetése a gyár részéről még nem jelenti a fizetések megszünését. (C. 743/1906. K. J. 4., 71.)

Az a tény, hogy az adós egy lejárt tartozását a végrehajtás megkisérlése alkalmával fizeti ki, hatásában a végrehajtás foganatositásának eltürésével nem azonos, hanem csak mint fizetési késedelem jelentkezik. (C. G. 486/1901. D. 89., 349.)

Egymagában az, hogy közadós ellen kielégitési végrehajtás elrendeltetett, de nem foganatosittatott, a közadós fizetéseinek megszüntetését nem bizonyitja. Az örökhagyó tartozásáért vezetett végrehajtás nem bizonyitja az örökös fizetésmegszüntetését. (C. 7141/1898. M. D. 2., 592.)

A megkezdett, de be nem fejezett végrehajtási foglalás nem bizonyitja a fizetések megszüntetését. (C. 3112/1904.)

A fizetések megszüntetésének ténye akkor következik be, midőn az adós kereskedő a követelést birói kényszer alkalmazásakor sem fizeti ki, vagy midőn az a kereskedő egyéb tényéből nyilvánvalóvá válik; ily ténynek azonban az egyes lejárt követelésnek ki nem fizetése nem tekinthető. (C. 1467/1903.)

Egymagában abban a tényben, hogy a közadós a biztositási végrehajtás foganatositását eltürte s hogy az alkalommal két végrehajtó vezetett végrehajtást, a közadós fizetéseinek megszüntetésére alaposan következtetni nem lehet. (C. 1004/1899., 1593/1903. M. 8., 331.)

Ha a biztositási végrehajtás a lefoglalt tárgyakra a szoros zár alkalmazása nélkül azoknak továbbra is a közadósnak birtokában való visszahagyása mellett csupán a zálogjog megszerzésével s nem is az összes vagyonra foganatosittatott, pusztán abban, hogy a közadós a foglalásnak foganatositását eltürte, a közadós anyagi zavarának olyan jele nem nyilvánul, mely a fizetések megszüntetésével egy jellegü lenne. (C. 6498/1902. D. 91., 201.)

Habár a megtámadott végrehajtás elrendelésekor a közadós ellen többrendbeli biztositási és kielégitési végrehajtás kéretett és rendeltetett el, ez a körülmény azonban magában véve a közadós fizetéseinek abban az időben már bekövetkezett megszüntetésének bizonyitékául azért nem fogadtatott el, mert a jelzett végrehajtások közül csupán egy biztositási végrehajtás foganatosittatott s a közadós az ennek alapjául szolgáló követelést is a foglalás után azonnal, a többi követeléseket pedig még a foglalások előtt kifizette, valamint kifizette a biztositási végrehajtás foganatositása előtt azt a követelést is, mely a jelen keresettel hatálytalanittatni kért biztositási végrehajtásnak alapjául szolgált. (C. 840/1903. D. 94., 285.)

A tömeggondnok a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján támadta meg a biztositási végrehajtást, amely azon alapon rendeltetett el, hogy a későbbi közadós a sommás végzés ellen kifogásokat adott be. A kereset elutasittatott, mert a kifogással élő alperes sem fizetni, sem biztositékot adni nem köteles, és igy abból, hogy mindezt nem tette, a fizetésmegszüntetésre következtetni nem lehet, a biztositási végrehajtás pedig nem foganatosittatott oly körülmények között, hogy annak eltürése egymagában bizonyitaná a fizetésmegszüntetést, amennyiben előzőleg nem voltak végrehajtások, nem is foglaltatott le az egész vagyon, szoros zár nem alkalmaztatott és üzlete folytatásában sem volt az adós akadályozva. (C. 1568/1903. D. 94., 193. és M. 15. 456.)

A válóperben megitélt tartásdijnak az 1894 : XXXI. t.-cz. 90. §-a alapján való biztositása végetti zálogjognak megszerzése magában véve még nem bizonyitván a közadós fizetéseinek megszüntetését, az igy szerzett zálogjog csupán ezen az alapon nem hatálytalanitó. (C. 7552/1900. M. D. 2., 586. C. 6438/1902. D. 91., 201.)

A közadós ellen a kir. kincstár részéről közigazgatási uton 1898. április 16-án 330 frt illeték erejéig foganatositott zálogolás nem olyan, amely egymagában véve a fizetés megszüntetésének tényét jelentené. (C. 6498/1902. D. 91., 201. és Ju. 1., 51.)

Abból a körülményből, hogy a közadós üzletének egy részét a felek között e tekintetben nem vitás tényállás szerint a szerződés megkötése előtt néhány nappal tüz pusztitotta el, a fizetések megszüntetésének tényét megállapitani nem lehetett. (C. 405/1900. M. D. 2., 583.)

A hitelezőnek pusztán abból a tényből, hogy követelésének biztosithatása végett zálogjogi előjegyzést kért, a közadós fizetéseinek megszüntetésére következtetés egyáltalán nem vonható. (C. 5571/1902. D. 92., 269.)

Egymagában véve abból, hogy a közadós kereskedő hitelezőjének fennálló és lejárt követelése kielégitése fejében jogot engedett arra, hogy a részére más helyről küldött árut értékesitse, arra, hogy közadós fizetéseit külsőleg is felismerhető módon megszüntette, következtetni nem lehet. (C. 6695/1899. M. D. 2., 581.)

Az az egyezség, melynek folytán a végrehajtás alatt álló közadós hitelezőjének készpénzfizetést és értékpapirokban kielégitést adott. a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján meg nem támadható; de az egyezség alapján már a fizetések megszüntetése után teljesitett fizetések sikeresen megtámadhatók, ezt a megszüntetést azonban külsőleg felismernie kellett a hitelezőnek; a fizetésre kért halasztás és részletekben nyert kielégités, valamint zálogtárgy adása magában

véve is ily külső jelnek tekintendő. (C. 5452/1897. M. D. 2., 584.)

Abból a tényből, hogy a kereskedő tartozásának visszafizetését részletekben kötelezte, magában véve a fizetések megszüntetésére következtetni még nem lehet. (C. 826/1899. M. D. 2., 582.)

Abban a körülményben, hogy alperes a közadóstól lejárt, valódi 263 forint követelésének biztositására 1890 julius 4-én (a csődnyitást 48 nappal megelőzőleg), az adóst egy harmadik személylyel szemben megillető 200 forintos követelésnek engedményileg reá — az alperesre — történt átruházását elfogadta és emellett a közadósnak a fizetésre hat heti halasztást adott, a fizetések megszüntetésének ismérvei nem foglaltatnak. (C. 4326/1897. M. D. 2., 581.)

A közadósnak az a ténye, amely szerint ő mint kereskedő egyik hitelezőjének még le nem járt követelésére többféle aktiv követelést átengedményezett biztositásul, a fizetés oly megszüntetésének, mely az átengedményezés hatálytalanitását vonná maga után, a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján magában véve nem tekinthető és azért a visszakövetelésnek hely adatott az átengedett, de leltározott aktiv követelésekre nézve. (C. 594/1897. M. 9., 219.)

Pusztán abból a tényből, hogy a közadós egyes hitelezőinek az elsőfoku biróság itéletében megjelölt tárgyakat követeléseik fedezetére zálogba adta és illetőleg 15.000 frt biztositéki összeg erejéig jelzálogot engedett, a fizetések megszüntetésének tényét megállapitani egyáltalán nem lehet. (C. 4818/1898. M. D. 2., 482.)

Kereskedőnél az ingatlanai megterheltetése még nem jelenti a fizetés megszüntetését. (C. 2718/1899. M. D. 2., 583.)

Pusztán az a körülmény, hogy a közadós ellen szerzett előjegyzés előtt már más hitelezők is szereztek közönséges és nem végrehajtási zálogjogot, nem állapitja meg a közadósnak oly fizetés megszüntetését, melynek alapján a közadós ellen előjegyzett zálogjog, csődjogilag megtámadható volna. (C. 5259. 1898. M. D. 2., 584.)

Magában véve az a körülmény, hogy kölcsönvett pénzből fizette vissza a letétet az annak kiadására kötelezett egyén, nem állapitja meg a fizetésmegszüntetésének felismerhető tényét, másrészt pedig nem változtatja meg a kiadott letéti összeg megtéritése tényének jogi természetét, mely, minthogy ez a letét soha nem válhatott a letéttartó közadós tulajdonává, nem eshetik oly fizetés tekintete alá, mely csődjogilag megtámadható jogcselekménynek volna tekinthető. (C. 6607/1898. M. D. 2., 584.)

A büntetőbiróság itéletében megállapitott tényállás még nem bizonyitja a fizetések megszüntetését; az, hogy a közadós áruit vásárra vitte s ott olcsón árusitotta, áruit elzálogositotta, perekkel zaklattatott, csak azt bizonyitja, hogy a közadós romlott anyagi viszonyok között volt, de nem bizonyitja a fizetések megszüntetésének a kielégitést nyert hitelező által felismerhető volt tényét. (C. 265/1903. M. D. 2., 584.)

Megállapitása a fizetések megszüntetésének.

Az a kereskedő, ki megszökik s tartozásának beváltásáról nem gondoskodik, vagy aki türi, hogy vagyonára valamely hitelezője kielégitési végrehajtást vezessen, kétségkivül fizetéseit megszüntetettnek tekintendő. (C. 12/1903. D. 92., 223.)

A kereskedő megszökése fizetéseinek megszüntetését jelenti. (C. 617/1904. K. J. 3., 167.)

A csupán elrendelt kielégitési végrehajtás alapján nyert biztositási végrehajtásnak foganatositása nem bizonyitja a fizetésmegszüntetést, de végrehajtások tömeges foganatositása igen. (C. 497/1905. K. J. 3., 512.)

Megszüntette fizetéseit az a kereskedő, aki ellen kielégitési végrehajtás lett elrendelve és foganatositva s kinek nyilt üzlete végrehajtás utján bezáratott. (C. 246/1901. D. 91., 311.)

A törvény az esetek kimerithetlen sokaságánál fogva nem határozza meg, hogy a fizetésmegszüntetés tényét minő külső jelek, az adós minő cselekménye alapján állapithatja meg? De annyi kétségtelen, hogy ha egy kereskedő, kinél a teljes vagyoni romlás, az anyagi csőd már beállott, melynek következtében a csődnyitás rendszerint csak rövid idő kérdése, hitelezőivel követeléseik részbeni elengedése végett alkudozik s valóságos, az anyagi helyzettel igazolt fizetésképtelenségét többek előtt kijelenti, eme kereskedő az elsorolt cselekvények által fizetését megszüntette. (C. 748/1885. M. 4., 607.)

Az a kereskedő, ki fizetési tehetetlenségét felfedve, hitelezőinek körlevelekben leengedést kérő ajánlatokat tesz, fizetéseit kétségtelenül megszüntetettnek tekintendő. (C. 324/1902. D. 91., 31.)

Az örökösnek azon leveléből, amelyben az örökhagyó hitelezőjét arról értesiti, hogy a hagyatékból az örökhagyó tartozásának csak fele egyenlithető ki s erre 3 havi halasztást kér, a fizetések megszüntetése mindenki által határozottan és nyilvánvalóan felismerendő, amiért is az ezen levél vétele után az örökhagyó ingatlan vagyonára könyvkivonatai alapján előjegyzett zálogjog megtámadható. (C. 6905/1905. Ju. 5., 58.)

Az egyeztetési alkudozások fizetésmegszüntetést jelentenek. (C. 1028/1904. K. J. 3., 95.)

Az a körülmény, hogy a közadós az általa teljesitett fizetés idejében fizetési zavarokkal küzdött és hitelezőivel egyezkedett, min-

denesetre a fizetés megszüntetése oly külső tényének tekintendő, mely miatt a kérdéses jogcselekmény a csődtörvény 27. §. 2-ik pontja alapján sikeresen megtámadható. (C. 4202/1899. M. D. 2., 581.)

Az örökhagyó kereskedő törvényes örökösének azon leveléből, amelyben az örökhagyó hitelezőjét arról értesiti, hogy a hagyatékból az örökhagyó tartozásainak csak fele egyenlithető ki s erre 3 havi halasztást kér, a fizetések megszüntetése mindenki által határozottan és nyilvánvalóan felismerendő, amiért is az ezen levél vétele után az örökhagyó ingatlan vagyonára könyvkivonat alapján előjegyzett zálogjog a Cs. T. 27. §. 2. p. alapján megtámadható. (C. 6905/1905. D. 101., 207.)

Az a részvénytársaság, amely a saját követelésének lekötésével szerez hitelt, fizetéseit megszüntetettnek tekintendő. (C. 1110/1904. K. J. 3., 44.)

A kereskedő, aki bolti üzletét az egész áruraktárral és felszerelvényekkel hitelezőjének kézi zálogul átadja és megengedi, hogy hitelezője az árukat, amennyiben ő nyolcz nap alatt tartozását ki nem fizeti, eladhassa s követelése apasztására fordithassa, fizetéseit ezen megállapodásakor már megszüntetettnek tekintendő. (C. 1583/1901. D. 90., 209.)

Az a kereskedő, aki tartozásait az őt megrohanó hitelezőknek árukban törleszti, fizetéseit megszüntetettnek tekintendő. (C. 8598. 1902., 5212/1892. M. D. 2., 580.)

Az a körülmény, hogy a közadós az általa megbizója nevében felvett és általa elköltött kölcsönpénzt készpénzben visszafizetni nem volt képes, hanem saját követeléseiről szóló váltókat adott át megbizójának kielégitésül, egyrészt bizonyitja a közadós fizetéseinek megszüntetését, másrészt pedig a kielégités oly neméneк tekintendő, melyhez a megbizó hitelezőnek joga nem volt, miből folyóan a közadósnak ez a jogcselekménye a csődhitelezőkkel szemben hatálytalan (C. 3831. 1899. M. D. 2., 581.)

Az áruraktárnak a hitelezők által választott kezelőbizottságnak elárusitás czéljából átadása magában véve is bizonyitja a fizetések megszüntetését; az ezen bizottság által teljesitett fizetés mint a közadós jogcselekménye tehát sikeresen megtámadható. (C. 3856/1898. 467/1898. M. D. 2., 582.)

Abból, hogy a kereskedő ellen végrehajtások tömegesen foganatosittattak és ezt a kereskedő fizetés helyett eltürte, vagy abból, hogy a kereskedő a kielégitési végrehajtásnak felülfoglalás mellett szoros zár alkalmazásával foganatositását fizetés helyett eltürte, következik, hogy a kereskedőre nézve a fizetések megszüntetésének állapota beállott. (C. 497/1905. Ju. 5., 128. H. D. 1., 65.)

Abból a körülményből, hogy kereskedő ellen annak ingatlanaira számosabb zálogjogi bejegyzések eszközöltettek, és pedig pereltett váltók alapján, kitünik, hogy a közadós ellen a fizetés elmaradása miatt számos váltó pereltetett, a nyilvánkönyv tartalmából felismerhető eme tényből és kétrendbeli bejegyzett végrehajtási zálogjogból pedig alaposan következtethető, hogy a közadós már a megtámadott zálogjogi bekebelezések előtt fizetéseit megszüntette és bizonyitottnak veendő, hogy a közadós fizetéseinek megszüntetéséről a zálogjogot szerzett hitelező a telekkönyv betekintése által tudomást szerzett. (C. 2726/1899. polg., hasonló 1909/1899. polg. sz. a. M. D. 2., 583.)

A letétnek jogosulatlan elhasználása folytán uj önálló kötelem keletkezik, mely megtámadás szempontjából ugyanazon tekintet alá esik, mint bármely más követelés. Magában véve az, hogy valamely pénzintézet az igazgatója által elsikkasztott letétet nem szolgáltatja ki azonnal a megbizójának, hanem kielégitésül saját váltóköveteléseit engedi át, bizonyitja a fizetésmegszüntetést és az arról való tudomást. (C. 5370/1901. M. D. 2., 586.)

Abból a körülményből, hogy valamely kereskedő czég ellen kimutatott veszély alapján biztositási végrehajtások tömegesen elrendeltetnek és rövid időközökben foganatosittatnak, jogszerüen következik, hogy az illető czég fizetéseit megszüntette, amenynyiben ilyen esetben ama czég ellen a csőd anyagilag beállottnak tekintendő, s erre nézve az illető czég egyes fizetési tényeye vagy a czég birtokosainak személyes távolléte a dolog természeténél fogva közömbös. (C. I. G/48/1899. M. D. 2., 590.)

A váltókifogások benyujtása alapján elrendelt biztositási végrehajtás foganatositása is megállapitja a fizetések megszüntetését és hatálytalanitható, ha az közös zár alkalmazásával és olykép foganatosittatott, hogy adós üzletét nem folytathatta. (C. 1568/1903.)

Több váltó alapján gyors egymásutánban számos biztositási végrehajtás jegyeztetvén elő a közadós ingatlanaira a megtámadott zálogjogi bekebelezés előtt, bizonyitottnak tekintendő, hogy a közadós fizetéseit akkor már beszüntette és erről a zálogjogot szerző a telekkönyv betekintése által tudomást szerzett. (C. 6165/1903. M. D. 2., 590.)

A kielégitési végrehajtásnak kereskedő elleni foganatositása már magában véve a végrehajtást szenvedettnek fizetésmegszüntetési tényét és végrehajtatónak erről való tudomását bizonyitja. (C. 1527/1895., 2469. 1901., 2654/1894., 742/1894., 664/1902. állandó gyakorlat. M. 8., 329.)

A kielégitési végrehajtás foganatositása bizonyitja ugyan a fizetésmegszüntetést, de csak az esetben, ha bizonyittatik, hogy a közadós a hosszabb idő eltelte után teljesitett fizetések alkalmával még a fizetés meg-

szüntetésének állapotában volt. (C. 4076/1903. M. D.)

Az a kereskedő, kivel szemben adóvégrehajtási dijak jelentékeny összegben szaporodtak fel, mindenesetre fizetéseit megszüntette s a fizetések megszüntetése ebben a külsőleg felismerhető tényben nyilvánult. (C. 5646/1898. M. D. 2., 594.)

Abból, hogy a zálogjog megszerzését megelőző s azt követő időben a közadós lejárt követeléseit kifizetni nem tudta, továbbá abból, hogy készpénz az esedékes tartozások kiegyenlitésére rendelkezésre nem állott, s hogy a hitelező a követelés lefizetésére halasztást adott, s végre abból, hogy a közadós a zálogjog előjegyzése után két nappal a banktól pénzszükségletének utalványozását kérte, s ennek biztositására saját követeléseit kötötte le: megállapittatott, hogy a közadós már az előjegyzés eszközlésekor fizetésképtelen volt, s a zálogjog a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján hatálytalanittatott. (C. 1110/1904. D. 98., 354.)

Abból, hogy a rendezett viszonyok közt élő kereskedő, ki fiáért kezességet vállalt, a nagyobb összegről szóló váltókat esedékességkor be nem váltotta és ezek beperesitését türte, továbbá hogy fia megszökött, következik, hogy a közadós akkor, amikor fia megszökött, fizetéseit megszüntetettnek tekintendő. (C. 6342/1905. D. 99., 188.)

Tudomás megállapitása.

A fennálló házassági viszonyból következtethető, hogy a feleség férjének zilált pénzügyi helyzetéről tudomással birt. (C. 6725/85. D. 43., 48.)

A közkereseti társaságnak a fizetés megszüntetéséről való tudomása megállapitandó akkor is, ha arról csak az egyik tag tudott, jóllehet a megtámadott fizetést a társaságnak másik tagja vette kézhez. (C. 2098/1902.)

A fél által megbizott képviselőnek tényei olybá veendők, mintha azok magától a féltől származnának, s igy, ha a megbizott tud a fizetésmegszüntetésről, ez annyi, mintha a hitelező tudta volna. (C. 2469/1901. D. 91., 311.)

A meghatalmazottnak a fizetés megszüntetéséről való tudomása a meghatalmazót is kötelezi. (C. 9115/1894. D. 71., 83.)

A fizetést felvevő kereskedelmi utazónak a fizetés megszüntetéséről való tudomása a csődmegtámadás szempontjából azonos a főnöke tudomásával s ez alapon a fizetés jogcselekménye a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján sikeresen megtámadható. (C. 682/1905. K. J. 2., 365.)

A csődtörvény 27. §. szempontjából a meghatalmazott ügyvédnek a fizetések megszüntetéséről egy más ügyből kifolyó tudomása kötelezi a felet akkor is, ha az ügyvéd azt nem is közölte vele. (C. 127/1904. K. J. 2., 201.)

A hivatalból foganatositott végrehajtásnál a végrehajtató érdekének képviseletére a birósági végrehajtó lévén hivatva, az a tudomás, melyet ily eljárásban a kiküldött végrehajtó a végrehajtást szenvedett fizetéseinek megszüntetéséről szerez, ugy tekintendő, mint ha maga a végrehajtató által szereztetett volna. (C. 5372/1889. M. 4., 573.)

Megállapittatott a hitelezőnek az adós fizetésképtelenségéről való tudomása azokból a körülményekből, hogy a bizományba adó már a csődnyitást megelőző 4 hónapnál korábban megszüntette a további bizományba adást, hogy a bizományi adós a hitelezőnek nem tudott készpénzben fizetni és ezért a követelés résztörlesztéséül ugy a meglevő bizományi árukat visszaadta, mint nem bizományi árukat is adott át neki, és hogy a hitelező tudta, miszerint bizományi adósa másoknak is tartozik. (C. 7947/1904. K. J. 1., 113.)

A részvénytársaság részéről a tudomás tényét megállapitja az igazgatóságnak csakis egy tagja részéről való tudomás is. (C. 9895/1904. K. J. 2., 144.)

Abból a körülményből, hogy a biztositást adó Gy. M. közadós egyuttal a részvénytársaság igazgatója is volt, nem lehet alaposan arra következtetni, hogy az alperes részvénytársaság a közadós anyagi helyzetéről, nevezetesen a fizetések állitólagos megszüntetéséről, vagy annak károsítási szándékáról erre utaló külső jelek teljes hiányában tudomással birt volna. (C. 3836/1899.)

Abból, hogy a közadós ellen a megtámadott törlesztéseket megelőzően és ezek folyama alatt többek részére kielégitési végrehajtások foganatosittattak, nem következik szükségképen, hogy ezekről a végrehajtásokról a közadóssal ugyanegy községben lakó alperesnek már akkor, amikor a közadós az ő részére fizetéseket teljesitett, tudomással kellett birnia; az eskü csak általánosságban a hitelező tudomására kináltatván, tekintve hogy főesküvel csak tények bizonyithatók, eskü által való bizonyitás tárgyát nem képezheti. (C. 5841/1902. M. D. 2., 596.)

Ténykérdést képez, vajjon a megtámadott hitelező azokról a ténykörülményekről, melyek a fizetések megszüntetésére a perben felhozattak, egyáltalában és különösen valamely időben tudomással birt-e? — Egymagából abból a körülményből, hogy a közadós ellen rövid időközben végrehajtások foganatosittattak, s hogy a megtámadott hitelező a saját követelésére elrendelt kielé-

gitési végrehajtás alapján igazolta a veszély valószinüségét s kért biztositási végrehajtást egy oly követelése erejéig, amelyet a közadós a végrehajtás foganatositása nélkül kifizetett, nem következik, hogy a hitelező a fizetés elfogadásakor a fizetések megszüntetéséről tudomással birt. (C. G. 386. 1905. D. 99., 190.)

A megtámadási perben annak megállapitása, hogy a végrehajtás foganatositása idejében a foglaltató hitelező arról, hogy a végrehajtást szenvedő kereskedő a fizetéseket beszüntette, tudomással birt-e? ténykérdésre vonatkozik, s igy felülvizsgálati kérelemmel csak a S. E. 197. §. keretén belül támadható meg. (C. I. G. 315/1899. F. 5., 156.)

(Az 1-ső ponthoz.)

A csődtörvény 27. §. 1. pontjának esete csak akkor forogván fenn, ha a hitelezők magának az ügyletnek megkötése által károsittattak, a tőzsdedifferencziára kötött ügylet pusztán ezen az alapon meg nem támadható. (C. 5333/1900. M. D. 2., 557.)

A fizetés megszüntetése után a közadósnak kötött jogügyletei is a csődtörvény 27. §. 1. pontja alapján csak abban az esetben támadhatók meg, ha azoknak megkötése által a hitelezők megkárosittattak, és magában véve az a körülmény, hogy alperes a közadósnak hitelezőivel megkisérelt kiegyeztetése érdekében tett fáradozásai- és költségeiért nyerte a megtámadott jogügyletben részére megállapitott egyenértéket, még nem állapitja meg a hitelezők megkárositását; más oly adatot pedig, melyből azt következtetni lehetne, az e részben bizonyitásra kötelezett felperes nem igazolt. (C. 5161/1897. M. D. 2., 558.)

Ha a közadós az ingatlan vételárát a csődtömegbe be nem szolgáltatta, az nem a vételi szerződés következményét képezvén, a szerződés megtámadhatósága szempontjából sulylyal nem birhat. (C. 2205/1895.)

A lakáshasználat joga személyhez kötött oly jog lévén, mely harmadik személyek részére meg nem szerezhető, a közadósnak azon jogcselekménye, melylyel ama jogról lemond, meg nem támadható, mert az által a hitelezők elől semminemü vagyonérték el nem vonatott. (C. 8480/1891. D. 58., 84.)

A közadósnak az a jogügylete, amely szerint egy nyert készpénzkölcsön fejében egész áruraktárát hitelezőjének eladta, ha a megállapitott vételár megfelelő volt, sikeresen meg nem támadható azon az alapon sem, hogy a vételárba a hitelezőnek egy valóságos követelése beszámittatott, maga a beszámitás pedig csak ugy támadható meg, ha a Cs. T. 27. §. feltételei fenforognak. (C. 3759/1899. M. D. 2., 558.)

Vételügylet meg nem támadható azon az alapon, hogy a kikötött vételár a megállapodástól eltérőleg nem szedetett be azonnal. (C. 10/1897. M. D. 2., 556.)

Az a jogcselekmény, hogy alperes ingókat a fizetés megszüntetése után vett át állitólag ellenérték szolgáltatása nélkül a közadóstól, csak ugy támadható meg sikeresen, ha bizonyitja a megtámadó tömeggondnok, hogy arra alperes ellenértéket tényleg nem adott s igy károsodás esete forog fenn. (C. 2914/1897. M. D. 2., 556.)

Olyan tényállás mellett, hogy alperes kezéhez kézbesittetett a közadóssal történt megállapodás alapján a közadóst megillető pénzösszeg, a közadós megtámadható jogcselekményéről szó sem lehet. (C. 1043/1902. M. D. 2., 565.)

Az az ügylet, amely szerint valaki a végrehajtási zálogjogokkal terhelt végrehajtási tömeget átveszi a későbbi közadóstól azzal a kötelezettséggel, hogy az eladott ingók értékét egészen megközelitő végrehajtási összegeket kifizeti, a végrehajtási zálogjogok megtámadása nélkül sikeresen meg nem támadható, egyrészt mivel a megvett ingókért megfelelő ellenérték adatott és igy a hitelezők kárára ezektől jogtalanul nem vonatott el vagyontárgy, de másrészt azért sem, mert ha hatálytalanittatnék is a vételi ügylet, a kérdéses ingók értéke nem a csődtömeg, hanem a végrehajtási zálogjogot nyert hitelezők javára volna forditandó. (C. 7680/1904. K. J. 1., 175.)

A közadós csődbejutás előtt ingatlanokat kivánt venni és a hitelezők kijátszása végett akként járt el, hogy a vételár egyrészét kifizette, másik részével hátralékban maradt és az adásvételi szerződésben nem önmagát, hanem leányát tüntette ki vevőül. A tömeggondnok megtámadási pert inditott a leány ellen az ingatlanoknak a csődtömegbe való bevonása iránt. A kereset elutasittatott, mivel a közadós eljárása nem képez megtámadható jogcselekményt; a tényállás alapján a tömeggondnoknak csak ahhoz lett volna joga, hogy a leánytól azon pénzértékeket követelje vissza, melyek a szinleges ügylet által a csődbejutott atya vagyonából elvonattak. (C. 7061/1903. K. J. 1., 50.)

Valamely fennálló üzlet mint olyan is birhat értékkel és az annak átruházására vonatkozó ügylet is megtámadható a csődtörvény alapján, azonban, minthogy az üzletnek, mint olyannak, rendszerint forgalmi értéke nincs, ez a körülmény a megtámadó tömeggondnok által bizonyitandó. (C. 1505/1904. K. J. 2., 89.)

A csődtörvény 27. §-ának 1. pontjára alapitott megtámadásnak alapfeltétele, hogy maga az ügylet legyen károsító. Maga az ügylet azáltal sem lesz megkárositóvá, ha

az eladó a kapott ellenértéket nem szolgáltatta a csődtömegbe. Nem tekinthető megkárositónak az az ügylet, amelynél az áruk a beszerzési ár feléért adattak el, midőn az eladási ár és a forgalmi érték közt nincs feltünő aránytalanság, mert nem az a döntő, hogy az eladott áruk beszerzési ára annak idején mennyire rugott, hanem az a döntő, hogy az áruknak az eladás idejében mennyi volt a rendes kereskedelmi értéke, mert az áru (butor) forgalmi értéke az üzletviszonyok alakulása szerint, a kereslet és kinálat törvényeihez mérten, továbbá a divat változására, a raktározás tartama alatt beállható megromlásra való tekintettel lényeges változásnak lehet kitéve. (C. 1705/1903. D. 96., 88.)

A közadós a fizetéseinek megszüntetése után hitelezőivel kiegyezett, s ezeknek valóban fennálló követelésére egy általa elfogadott s egy harmadik személy által kibocsájtott váltót adott, amelyet a lejáratkor beváltott. A váltóügylet megkötése által a csődhitelezőket illető vagyonból mi sem vonatott el, a hitelezők meg nem károsittattak, a hitelező pedig sem kielégitést, sem biztositást nem nyert, s igy ez az ügylet a Cs. T. 27. §-a alapján meg nem támadható. (B. T. II. G. 91/1904. D. 95., 407.)

A közadósnak az a jogcselekménye, hogy fizetéseinek megszüntetése után valamely hitelezőjének lejárt tartozása fedezésére váltót ad, magában véve és rendszerint nem jár a csődhitelezők megkárositásával és igy pusztán ezen az alapon ez a jogcselekménye sikeresen meg nem támadható. Mégis a biróság a hitelezőnek akként adott biztositást, hogy követelésére nézve más harmadik személyek aláirásával is megerősitett váltókötelezettséget vállalt és azt később ki is egyenlitette, a csődhitelezőkkel szemben hatálytalanokká nyilvánitotta, mert a váltóbiztositék adásának jogkövetkezménye az is, hogy a hitelező abban követelésére nézve oly biztositékot nyert, amely megadja neki azt az addig nem birt előnyt, hogy az igy biztositott váltókövetelléssé átalakitott követelését a Cs. T. 30. §-ának védelme alatt oly időben is felvehesse a közadós elfogadótól, amikor az fizetéseit már megszüntette és ő erről már tudomással is birt, az igy hatálytalanitott váltóra történt fizetés mint önálló fizetés sem eshetik a Cs. T. 30. §-ának védelme alá, de ez a fizetés, mint a váltóadós tényének következménye, a váltóadós tényének hatálytalanitásával a csődtömegnek a Cs. T. 33. §-a értelmében visszatéritendő. (C. 1085/1906. D. 101., 238.)

A közadóssal kötött az a jogügylet, amely szerint a közadós egész üzletét harmadik személynek, habár megfelelő vételárban, fizetéseinek megszüntetése után olykép adta el, hogy a vételár fejében a vevő bizonyos, de nem az összes hitelezőket kielégiteni tartozik, mint a ki nem elégitett csődhitelezőkre káros, — ezekkel szemben mindenesetre hatálytalan. (C. 1230/1898. M. D. 2., 556.)

(A 2-ik ponthoz.)

A csődtörvény 27. §. 2. pontja szerint megtámadható és a 26. §. szerint a csődhitelezőkkel szemben hatálytalan a közadósnak a csődnyitást hat hónappal nem megelőzőleg, de a fizetések megszüntetése után keletkezett ama jogcselekménye, amely által a másik fél biztositást nyert, feltéve hogy ennek a biztositás elfogadásakor a fizetések megszüntetéséről tudomása volt s az ilyen esetben a hitelezőket károsító szándék egyenes fenforgása közömbös, valamint az is, hogy a másik félnek van-e a közadós ellen valódi és érvényes követelése. (C. I. G. 48/1899. M. D. 2., 598.)

A közadós jogcselekményének a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján való megtámadásának nem előfeltétele az, hogy a közadós hitelezője a végrehajtást rosszhiszemmel a több hitelező megkárositására irányzott szándékkal vezette légyen. (C. 2469/1901. M. 14. 115.)

A csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján érvényesitett megtámadhatóság szempontjából nem jöhet figyelembe az, hogy a megtámadott fizetések a közadósnak mely jogczimen származott követelésére teljesittettek. (C. 5336/1901. M. D. 2., 559.)

A Cs. T. 27. §-a 2. pontja szerint megtámadhatók a közadósnak a fizetések megszüntetése után keletkezett azon jogcselekményei, melyek által a másik fél kielégitést vagy biztositást nyer, feltéve, hogy ennek a kielégités vagy biztositás elfogadásakor a fizetések megszüntetéséről tudomása volt. E törvénypont rendelkezésénél fogva tehát nem az a döntő, hogy a hitelezőnek a biztositáshoz való joga mikor keletkezett, hanem az, hogy a biztositást tényleg mikor szerezte meg. (C. 2532/1902. M. D. 2., 559.)

A csődtörvény 27. §-ának 2. pontjára alapitott megtámadásnál nem az a döntő, hogy a hitelezőnek a biztositáshoz való joga mikor keletkezett, hanem az, hogy a biztositást tényleg mikor szerezte meg. (C. 476/1904. D. 95., 246. és Ju. 2., 366.)

A csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján megtámadott zálogjogi bejegyzés hatálytalanitása kérdésében nem bir sulylyal az, hogy a zálogbejegyzés alapjául szolgált okirat, mikor keletkezett. (C. 114/1906. K. J. 4. 190.)

A közadós 1899 augusztus 30-án a hitelező javára már fennálló tartozása biztositására biztositási okirat állittatott ki, de a hitelező a zálogjogot ez okirat alapján egyelőre nem kebeleztette be az adós ingatlanára; e köz-

ben, 1899 november 10-én megtudta, hogy az adósa ellen csődöt kértek, mire másnap, 1899 nov. 11-én benyujtott kérvényével a biztositási okirat alapján a zálogjog bekebelezését kérte az adós ingatlanára. A kir. Curia kimondotta, hogy ily esetben is, midőn a telekkönyvi bekeblezés alapjául szolgáló okirat létrejötte kivül esik a csődnyitási kérvény beadását megelőző 15 napi kritikus határidőn, megtámadható a szerzett zálogjog a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján abból az okból, hogy a hitelező a biztositást a csődnyitási kérvénynek általa tudott benyujtása után szerezte meg. (C. 9895/1904. K. J. 2., 144.)

Az a kifogás, hogy közadós nem kereskedő, hanem iparos (szabó), nem jöhet figyelembe a megtámadhatóság szempontjából, mert a kereskedelmi törvény 3. §-a a bejegyzett iparos és szorosan vett kereskedő között különbséget nem tesz, a csődtörvény 244. és következő §-ai rendelkezései pedig a bejegyzett czégekre általában alkalmazandók. (C. 2120/1900. *Azonos :* 5922/1898.)

A fizetések megszüntetése után eszközölt zálogjogi bekebelezés a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján akkor is sikeresen megtámadható, ha ez a már előbb nyert bekebelezési engedély alapján szereztetett. (C. 477. 1903. M. D. 2., 569.)

A csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján a követelés keletkezésével egyidejüleg létrejött szerződés alapján szerzett zálogjog is sikeresen megtámadható. (C. 2618/1906. K. J. 3., 512.)

Ellenk.: A követelés keletkezésével egyidejüleg, habár a válságos időben adott zálogjogi biztositás csődjogilag sikeresen meg nem támadható. (C. 315/1905. K. J. 4., 93.)

A jelzáloggal biztositott követelésnek a fizetések megszüntetése után történt kifizetésének jogcselekménye is megtámadható a csődtörvény 27. §-a alapján. (C. 795/1903. M. D. 2., 569.)

A közadóst terhelt a csődöt megelőző fél éven tuli időből származó bérkövetelés kifizetése sikeresen megtámadható a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján még akkor is, ha ez a bérkövetelés végrehajtási árverésen nyert kielégitést. (C. 2988/1903. M. D. 2., 568.)

A megtámadási kereset tárgyát a zálogszerzés minden módja képezhetvén, a királyi Curia 69. sz. büntető teljes ülési határozata értelmében kieszközölt biztositási végrehajhajtás is megtámadható. (C. 1900/1893. D. 65., 36. és C. 4395/1903. M. 15., 414.)

A fizetésmegszüntetés után felvett fizetéseket a hitelező visszafizetni tartozik, mert ez a jogcselekmény a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján akkor is megtámadható, ha követelése iránt az alperes hitelező végrehajtást nem vezetett és nem végrehajtási kényszer folytán, hanem önként teljesitett fizetés folytán jutott követeléséhez. (C. 2595/1897. M. D. 5., 97.)

A bizományos fizetéseinek megszüntetése után a bizományba adó fél a bizományba adott árukat visszaveheti ugyan, azonban esetleges követeléseire nézve más árukból nyert kielégitése a csődtörvény 27. §. 2. pontja alapján hatálytalanitandó. (C. 7947. 1904. K. J. 1., 113.)

A közkereseti társaság fizetéseinek megszüntetése szükségképen nem vonván maga után a társasági tagnak, mint magánszemélynek fizetései megszüntetését, a társaság ellen beadott csődnyitási kérvény az egyes tag ellen utóbb nyitott csőd esetében nem szolgálhat alapul valamely jogcselekmény hatálytalanitására. (C. 179/1901., 5251/1902. M. D. 2., 575.)

Abból a körülményből, hogy a közkereseti társaság fizetéseit megszüntette, még nem következik, hogy ennek a közkereseti társaságnak a tagja is ugyanakkor megszüntette volna a fizetéseit, tehát egymagában azon alapon, hogy a közkereseti társaság ellen csőd nyittatott, a társasági tag vagyonára a tag magánadósságának biztositására szerzett zálogjognak a csődtörvény 27. §-ának 2. pontja alapján való megtámadása helyt nem foghat. (C. 476/1904. D. 95., 246.)

(A 3-ik ponthoz.)

A kir. Curiának 56. sz. polgári döntvénye értelmében a csődtörvény 27. §-ának 3. pontjában meghatározott 15 napi válságos idő alatt szerzett biztositás csak ugy és akkor nem eshetik ezen törvénypont tekintete alá, ha a hitelezőnek a biztositáshoz való igénye a válságos idő alatt keletkezett szerződésen vagy anyagi törvény rendelkezésén alapul, ilyennek pedig a végrehajthatósági záradékot tartalmazó közjegyzői okirat nem tekinthető. (C. 2137/1903. D. 92., 347.)

Csődmegtámadási jog szempontjából a hitelezőnek készpénzbeli követelése erejéig biztositáshoz általában joga csak akkor van, ha a biztositás követelhetéséhez való igénye a válságos idő előtt keletkezett szerződésben vagy valamely anyagi jogi törvény rendelkezésén, tehát mindkét esetben az anyagi jogon alapszik. (C. G. 397/1902. M. D. 2., 599.)

A városnak pénztárosa vagyonán az ezáltal elsikkasztott összeg erejéig törvényes zálogjoga nem lévén, az 1881 : LX. t.-cz. 227. §-a alapján nyert biztositási végrehajtási zálogjog a csődtörvény 27. §-ának 3. pontja és az 56. számu curiai teljesülési döntvény értelmében megtámadható. (C. 8742/1905. K. J. 3., 412. A IV. polg. tan. 5. sz. elvi megállapodása.)

A visszavont csődkérvény a 27. §. 3. pontja alkalmazásánál figyelembe nem vehető. (C. 3007/1902. M. 14., 127.)

A csődtörvény 27. §. 3. pontja helyesen nem értelmezhető máskép, mint csak ugy, hogy oly esetben, amikor a korábban benyujtott csődnyitási kérvény csak azért nem vezethetett a csőd megnyitására, mert a csőd egy más hitelezőnek, esetleg magának a közadósnak később benyujtott kérvényére elrendeltetett, a válságos időszakok kiszámitásánál már a korábbi csődkérvény benyujtásának időpontja az irányadó. (C. 12/1903. D. 92., 223.)

A csődkérvény 27. §. 3. pontja alapján megtámadott fizetés nem hatálytalanitható, ha a hitelező oly letétből elégiti ki magát, melyet még a kritikus idő előtt e czélra kézhez kapott. (C. 4611/1901. M. D. 2., 600.)

A váltókezességből folyó kötelezettségének fedezetére, a közadós által a kritikus időben a kezesnek adott váltó nem tekinthető oly biztositásnak, mely a csődtörvény 27. §. 3. pont tekintete alá esik, és ezért meg nem támadható. (C. 638/1898. M. D. 2., 600.)

A csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján csak az a kielégités támadható meg, melyhez a hitelezőnek akkor még joga nem volt, lejárt követelésre teljesitett fizetés tehát meg nem támadható ezen az alapon. (C. 1143/1898. M. D. 2., 600.)

A lejáratra nézve kitöltetlen váltóürlapot a váltóbirtokos bármikor jogositva lévén lejáratni, az ilyen váltóra teljesitett fizetés lejárt követelésre teljesitettnek lévén tekintendő, a csődtörvény 27. §-ának 3. pontja alapján sikeresen meg nem támadható, mert a már lejárt követelésre teljesitett fizetés nem esik e törvényhely tekintete alá. (C. 3244/1902. D. 91., 31.)

A közadós által valamelyik hitelezőjének adott biztositás a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján nem hatálytalanitható abban az esetben, ha a hitelezőnek a biztositás követelhetéséhez való igénye az idézett törvénypontban meghatározott válságos idő előtt keletkezett szerződésen alapul, a fenforgó esetben tehát közömbös az, hogy az alperesek a telekkönyvi bekeblezés alapján zálogjogot tényleg csak 1896. évi október 17-én s igy a közadós ellen 1896. évi október 29-én foganatositott kielégitési végrehajtást megelőző 15 napi határidőn belül szereztek, mivel a telekkönyvi biztositás követelhetéséhez való igényük az 1896. évi szeptember 23-án kelt, a telekkönyvi bekebelezés kieszközlésére az alpereseket kifejezetten feljogositó okiraton alapult, az emlitett okirat pedig, amint ezt a másodbiróság helyesen kifejtette, még a válságos időt megelőzően keletkezett. (C. 3822/1901. M. D. 2., 603.)

A közadós által felhasznált óvadék kielégitése is megtámadható ugyan a csődtörvény 27. §. feltételei fenforgása esetében, azonban a csődnyitás előtt kilépett alkalmazott óvadékának a kritikus időben történt kiszolgáltatása meg nem támadható, mert ez oly kielégités, melyhez az alkalmazottnak akkor már joga volt. (C. 4203/1900. M. D. 2., 605.)

A közadós által kiállitott okirat alapján a közadós kérvénye folytán szerzett zálogjog megszerzésének ideje a csődmegtámadhatóság szempontjából, mint a közadós egyoldalu cselekménye, nem az okirat kelte idejére, hanem a kérvény beadása napjára esik s igy a 27. §. 3. pontbani válságos idő ettől a naptól számitandó. (C. 2411/1898. M. D. 2., 599.)

A csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján a csődnyitást megelőző 15 napon belül szerzett zálogjog meg nem támadható, ha a hitelezőnek a biztositás követelhetéséhez való igénye a válságos idő előtt keletkezett szerződésen alapszik. (C. 477/1903. D. 97., 31.)

A közadós által valamelyik hitelezőjének adott biztositás a csődtörvény 27. §-ának 3. pontja alapján nem hatálytalanitható abban az esetben, ha a hitelezőnek a biztositás követeléséhez való igénye az idézett törvénypontban meghatározott válságos idő előtt keletkezett szerződésen alapul; közömbös tehát az, ha a válságos idő előtt kiállitott szerződés alapján a telekkönyvi bekebelezéssel csupán a válságos idő alatt szereztetett meg zálogjog. (C. 3822/1901. D. 90., 206.)

A telekkönyvi hatóság a jelzálog előjegyzése iránt beadott kérvényt, tekintettel a csatolt könyvkivonat német voltára, a könyvkivonatnak záros határidő alatt való beterjesztése végett rangsorozat fentartásával visszaadta a kérvényezőnek, aki a kitüzött határidőben benyujtotta a magyar forditással ellátott kérvényt, mire a jelzálog az előző feljegyzés rangsorozatában előjegyeztetett, majd bekebeleztetett. Kimondatott, hogy a kérvényező a zálogjogot már a feljegyzett rangsor időpontjának hatályával szerezte meg s igy ezen zálogjog megtámadhatásához szükséges fizetésmegszüntetésnek már a feljegyzés idejében kellett fenforognia. (C. 5571/1902. D. 92., 269.)

A csődtörvény 27. §-ának 3. pontjára alapitott megtámadási jognak előfeltételét tevő annak a körülménynek bizonyitása, hogy a hitelezőnek a válságos időn belül teljesitett fizetés felvételére általában, vagy akkor még joga nem volt, a támadó tömeggondnokot terheli. — A lejárat tekintetében kitöltetlenül aláirt váltókat a hitelező bármikor lejártakká teheti, lejárt követelésére pedig a csődtörvény 27. §. 3. pontjában érintett válságos idő alatt is hatályosan fogadhat el fizetést. (C. 3241/1902. D. 91., 31.)

Azzal a bizonyitott körülménynyel, hogy a közadós, aki nem kereskedő, a végrehajtás előtti napon tetemes fizetéseket teljesitett,

hogy az alperes neki két héttel előbb még hitelezett s hogy a közadós két hónap előtt még tetemes ingatlant vásárolt, az alperes végrehajtató pénzintézet a csődtörvény 36. §-ának megfelelően bizonyitotta, hogy neki a közadósnak a hitelezőket károsító szándékáról tudomása nem volt. (C. 3254/1897. M. D. 2., 608.)

A már fennállott követelés biztositására adott zálogjog nem támadható meg a csődtörvény 27. §. 3. p. alapján, ha a hitelező akkor nagyobb hitelt engedélyezett adósának, mert ezen körülmény kizárja a hitelezők károsításáról való tudomást. (C. 887/1906. K. J. 4., 301.)

Lejárt váltó alapján a telekkönyvi rendelet 88. §-a értelmében előjegyzett zálogjog, mely az 1881 : XVII. t.-cz. 27. §. 3. pontjában meghatározott 15 napi válságos határidő alatt szereztetett, az 1881 : XVII. t.-cz. 27. §-ának 3. pontja alapján is megtámadható. (C. 56. számu polgárjogi döntvénye. — D. 62., 39.)

A végrehajtási törvény 224. §-a, vagyis kizárólag az alaki jog rendelkezése alapján a sommás végzési összeg letétbehelyezésének elmulasztása folytán szerzett biztositás nem vonható azon biztositás fogalma alá, melyet a hitelező a 15 napi válságos határidőben a többi hitelezőre való tekintet nélkül megszerezhet. (C. 134/1904. K. J. 2., 115.)

Magában véve az a körülmény, hogy a hitelező a végrehajtási törvény alaki jogot tárgyazó szabályai szerint azon helyzetben volt, hogy követelésére biztositást szerezhessen, nem állapit meg biztositás követelhetésére való oly anyagi jogi igényt, mely a csődtörvény 27. §. 3. p. alkalmazását kizárná. (C. 1446/1904.)

A végrehajthatósági záradékot tartalmazó közjegyzői okirat alapján nyert kielégitési végrehajtási zálogjog is megtámadható a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján. (C. 2137/1903. D. 92., 347.)

A váltó lejáratával a hitelező csak ahhoz nyer jogot, hogy követelésére kielégitést szerezhessen, de nem ahhoz, hogy kielégitési igényének fentartásával külön biztositást igényelhessen, amiért is a váltó alapján a csődtörvény 27. §-ának 3. pontjában meghatározott válságos időben előjegyzett zálogjog a csődhitelezőkkel szemben hatálytalannak mondatott ki, amidőn a hitelező nem bizonyitotta, hogy neki a jogcselekmény idejekor az adósnak a hitelezőket károsító szándékáról tudomása nem volt. (C. 6342. 1905. D. 99., 188.)

A követelés lejárta a hitelezőnek csak ahhoz ad jogot, hogy követelésének kielégitését követelhesse, de nem ahhoz, hogy külön biztositást igényelhessen vagy szerezhessen, amiért is, mert a telekkönyvi előjegyzéssel kieszközölt biztositás, az adós által adott biztositással azonos tekintet alá esvén, épugy mint a végrehajtási eljárás, a közadós jogcselekményét helyettesiti s megtámadható. (C. 1110/1904. D. 98., 354.)

A kereskedelmi könyveken alapuló követelés lejártával a hitelező csak ahhoz nyer jogot, hogy követelésére nézve adósától kielégitést követelhessen, de nem ahhoz, hogy követelésére külön biztositást igényelhessen vagy szerezhessen, miből következik, hogy az ekként szerzett zálogjog megtámadhatósága az adós által adott biztositással egy tekintet alá esik és a 27. §. 3. pontja alapján birálandó el. (C. 1165/1905.)

A kereskedő az ellene vezetett kielégitési végrehajtás folytán fizetéseit megszüntetettnek lévén tekintendő, az ezután ellene vezetett biztositási végrehajtás elkerülése végett birói letétbe helyezett marasztalási összegben a hitelező oly biztositást nyert, melyhez még neki joga nem volt és igy az a csődtörvény 27. §-a 3. pontja alapján sikeresen megtámadható. (C. 6544/1904. K. J. 3., 21.)

A csődtörvény 27. §-a 3. pontja alapján hatálytalan az a zálogjogi előjegyzés, melyet a hitelező a közadós fizetéseinek megszüntetése után nyert, hacsak a hitelező nem bizonyitja, hogy neki a fizetés megszüntetéséről tudomása nem volt. (C. 3590/1900. M. D. 2., 603.)

A meghatározott lejárat nélkül hitelezett összegnek a kritikus időben olykép történt kielégitése, amely szerint a közadós az őt megillető váltókövetelést hitelezőjére forgatta, a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján sikeresen megtámadható. (C. 5390/1900. M. D. 2., 601.)

A közadósnak a kritikus időben teljesitett az a jogcselekménye, mely szerint ingatlanát átruházta és a vételárt fennálló tartozásának beszámitásával egyenlitette ki, a csődtörvény 27. §. 3. pont tekintete alá esik, s a vétel hatálytalannak mondandó ki, de a beszámitott követelés tekintetében a törölt zálogjog visszaállitandó. (C. 1033/1898. M. D. 2., 599.)

Az ingóságokra vezetett végrehajtás által bizonyitott fizetések megszüntetése előtt 15 napon belül bekebelezett végrehajtási zálogjog a csődtörvény 27. §. 3. pontja alapján hatálytalan. (C. 1175/1902. M. D. 2., 603.)

A kielégitési végrehajtás folytán nyert zálogjogi biztositáshoz alperesnek nem lévén joga, ez a biztositás a 27. §. 3. pontja alapján hatálytalanitandó. (C. 1020/1902. M. D. 2., 604.)

A válságos időben foganatositott kielégitési végrehajtása csődtörvény 27. §-a 3. pontja alapján sikeresen megtámadható, tekintet nélkül arra, hogy a végrehajtás a válságos idő előtt rendeltetett el. (C. 3260/1900. M. 12., 331.)

A 27. §. 3. pontjában emlitett válságos időn belül eszközölt követelés engedményezés, még ha az fizetésül történt is, megtámadható, mivel az nem vonható a rendes fizetés fogalma alá. (B. T. 115/1903. Hasonló: C. 993/1903.)

Elévülés.

A csődtörvény 27. §-a utolsó bekezdésében emlitett 6 havi határidő a csődhirdetmény kifüggesztése napjától számitandó. (C. 472. 1903. M. D. 2., 609. és Ju. 1., 280.)

A csődtörvény 27. §. utolsó bekezdésében emlitett hat havi határidő megállapitásánál nem a csődnyitási kérvény beadásának ideje, hanem kizárólag és csakis a csődnyitás időpontja az irányadó. (C. 8526/1902. M. D. 2., 610.)

A bekeblezett zálogjog megtámadhatósága, a fizetések megszüntetésére alapitva, a zálogjogszerzés időpontjától számitott hat hónapon belül lévén csak érvényesithető, e hat hónap kezdőpontja előbb már előjegyzett követeléseknél nem a bekeblezés, hanem az előjegyzés napjától számitandó. (C. 741/1898. M. D. 2., 610.)

A megtámadhatóság záros határideje és a megtámadási jog elévülése mindakettő a csődnyitás napjától számitandó. A csődnyitás napjául, tekintet nélkül a csődnyitást rendelő végzés ellen beadható felfolyamodásra, az a nap tekintendő, amelyen az elsőbiróság csődnyitó határozatát saját hirdetési táblájára kifüggesztette. (C. 1137/1904. Ju. 3., 172.)

(Az elévülés kérdését illetően lásd még a 37. §-ánál közölt határozatokat is.)

28. §. Amennyiben a csődnyitást megelőzőleg két éven belül keletkeztek, megtámadhatók:

1. a közadósnak azon jogcselekvényei, melyek által örökségről vagy hagyományról lemond; továbbá azon ügyletei, melyeket visszteher nélkül, vagy szinleges visszteher mellett kötött, amennyiben azok tárgyát nem a szokásos ajándékok képezik;

2. azon terhes szerződések, melyeket a közadós házastársával, saját vagy házastársának fel- vagy lemenő ágbeli rokonaival, fél vagy egész testvéreivel, vagy végre e személyek valamelyikének házastársaival kötött, amennyiben azoknak megkötése által a csődhitelezők megkárosittattak s az érintett személyek igazolni nem képesek, hogy a közadósnak a hitelezők megkárositására irányzott szándékáról tudomással nem birtak;

3. a házastárs részére történt ajándékozások, nemkülönben a hozománynak s a férj kezelése alá került egyéb női javaknak biztositása vagy kiadása, amennyiben ez nem a törvény vagy a fentebbi határidő előtt keletkezett szerződési kötelezettség alapján történt.

A csődhitelezőket a megtámadási perben csak beavatkozási jog illeti meg; ezek tehát nincsenek jogositva arra, hogy a felperesi követelés alapjául szolgáló jogügyletet az idézett törvény 28. §-a alapján megtámadhassák. (C. 1617/1895. M. D. 2., 618.)

A közadós és a 28. §-ban felhivott személyek közt valamely ingatlan részre vonatkozó vételi ügylet megtámadhatása szempontjából csakis az ennek tárgyát képező ingatlannak az ügylet megkötése idejében birt forgalmi értéke és nem az az érték vehető figyelembe, amely az utóbb bekövetkezett csőd folytán változott viszonyok következtében beállott. (C. 3826/1904.)

A csődtörvény 28. §-ában foglalt két évi határidő nem a csődkérvény beadásától, hanem a csődnyitás napjától számitandó. (C. 1536/1903. M. D. 2., 612.)

Az 1-ső ponthoz.

A közadósnak az a jogügylete, melynek értelmében már előbb állitólag nyert kielégités fejében örökségéről lemondott, csődjogilag megtámadható. (C. 6750/1898. M. D. 2., 552.)

Az örökségről való lemondás a csődtörvény 28. §. 1. pontja alapján ugyan föltétlenül megtámadhatónak van jelezve, mindazonáltal e lemondásnak megtámadhatósága is attól függ, hogy a csődhitelezők követelései a lemondás idejében fönnállottak-e vagy sem? (C. 4281/1905. K. J. 4., 117. H. D. 1., 127. Ju. 5., 219.)

A csődtörvény 28. §-ának 1. pontja szerint megtámadott ügylet létrejöttének időpontjául nem az okirat keltezése, hanem a gyámhatóság jóváhagyásának napja számitandó. (C. 7693/1905. K. J. 2., 577.)

A csődtörvény 28. §-ának 1. pontja alá eső, visszteher nélküli ügyletnek tekintendő a közadósnak mindama rendelkezése, melyet megfelelő ellenérték nélkül más részére, saját vagyona rovására tesz. A visszteher nélküli ügylet fogalma tehát tágabb mint az ajándékozásé, mert annak előfeltételét nem képezi a másik félnek az ügylet folytán beállott gazdagodása, hanem csak az, hogy a köz-

adós jogcselekménye folytán vagyona ellenérték nélkül kevesbedett. Ezért az ajándékozási szerződéstől eltekintve az eset körülményei szerint birálandó el, hogy visszteher nélküli ügylet forog-e fenn. A kezességnél az ellenérték rendszerint abban a vagyoni felelősségben van, amelylyel az adós a kezesnek a helyette teljesitett fizetésért tartozik. Abban az esetben tehát, ha a kezességvállalás kifejezetten ellenérték ellenében történt, illetőleg ha az adós annak, aki tartozásáért kezességet vállalt, ezért a tényeért pénzbeli értéket adott, vagy igért, a visszteher nélküli ügylet előfeltételei fenn nem forognak. (C. 508/1903. D. 93., 45. és Ju. 1., 288.

A másért vállalt kezesség visszteher nélküli ügyletnek tekinthető nem lévén, az a csődtörvény 28. §. 1. pontja alapján meg nem támadható. (C. 210/1903., 361/1899. M. D. 2., 612. C. 1216/905. K. J. 3., 486.)

A kezességvállalás a csődmegtámadás szempontjából vissszterhes ügylet, mert a közadós által vállalt kezességgel szemben a visszteher abban a felelősségben rejlik, melylyel az, akiért a kezesség vállaltatott, a kezesnek a helyette teljesitett fizetésekért tartozik. (C. 1129/1905.; 1131/1905. K. J. 3., 189.)

Habár a közjegyzői okirat, hiányosságánál fogva, közokirat bizonyitó erejével nem is bir, de mint magánokirat bizonyitja, hogy a közadós abban elismerte az aláiráskor, hogy felperesnek kölcsön czimén adósa; ezzel szemben tömeggondnokot terhelte a bizonyitás, hogy a nyilatkozat szinlelt volt. (B. T. 1398/1900.)

Ha ki is derül, hogy a kötvény tartalma annyiban valótlan, hogy az nap leszámolt kölcsön elismeréséről szól, de egyébként bebizonyittatott, hogy a kölcsönt közadós évekkel előbb megkapta, sőt azután kamatot is fizetett, mi a szinlegességet kizárja; minthogy a kötvény kiállitásával ily esetben a hitelezők nem károsittattak, a kötvény érvénytelenitésére irányuló megtámadásnak nincsen helye. (C. 101/1903.)

Az életbiztositási összegnek átruházása nem tekinthető a csődtörvény 28. §. 1. pontja alá eső vissztehernélküli ügyletnek. (C. 4716/1894. M. D. 2., 615.)

Valamely már biztositott tartozásnak kiegyenlitésére történt engedmény nem tekinthető szinlelt ügyletnek. (C. 594/1897. M. D. 2., 616.)

A szinleges érték kérdésében csődjogi szempontból az a döntő, hogy a közadós akkor, amikor az állitólagos ellenértéket kapta, tudta, hogy az teljesen értéktelen. (C. 6711/1905. K. J. 2., 577.)

Azon az alapon, hogy fizetéseit az engedményező közadós megszüntette, maga az engedmény megtámadható; az engedmény tartalmának az a hiánya, hogy abban az ellenérték adása el nem ismertetett, megtámadott jogügylet szinlelt voltának bizonyitási terhét, mely rendesen a megtámadó tömeggondnokot terheli, nem háritja át a követelés tulajdonosára. (C. 6449/1897. M. D. 2., 641.)

A közadós megbizásából szinleges engedmény alapján teljesitett fizetés megtámadása esetében az engedményessel szemben is szinlegesnek nyilvánitandó ugyan az engedmény, azonban ő a fizetett összeg visszatéritésére csakis kártéritési alapon volna kötelezhető. (C. 1106/1902. M. D. 2., 613.)

A jogügylet két oly okiratba is foglalható, melyek a két fél kötelezettségeit külön-külön tartalmazzák s nem rontja le a későbbi visszteher nélküli átruházást bizonyitó okirat az előbb keletkezett okiratban kötelezett adósságátvállalásnak érvényét, ha a per adataiból kitünik, hogy a visszteher nélküli átruházás kitétele nem felelt meg a felek akaratának. (C. 1801/1898. M. D. 2., 613.)

Az ellenkövetelésnek a vételárba történt beszámitása iránti jogügyletnek a csődtörvény 28. §-ának 1. pontja alapján való megtámadása esetében, ha a vételi szerződés nem tartalmazza azt, hogy mikor keletkezett, mily jogczimü és összegü ellenkövetelések képezték a beszámitás tárgyát, a megtámadott alperes tartozik bizonyitani, hogy a megvett ingatlanért megfelelő ellenértéket adott. (C. 5308/1900. M. D. 2., 613.)

A társaságnak az a jogügylete, amelynek folytán a társaságot alkotó személyek magántartozását ellenérték nélkül magára vállalja, nem tekinthető a csődtörvény 28. §. 1. pontja alá eső visszteher nélküli ügyletnek. (C. 2432/1902. D. 91., 313. és Ju. 1., 65.)

Hozomány adása és biztositása a szülő részéről visszteher nélkül kötött ügyletet képez. (C. 528/1891. D. 57., 54.)

A már előbb hitelezett áruk vételára fejében utóbb elvállalt kezesség oly visszteher-nélküli jogügylet, mely a csődtörvény 28. §-ának 1. pontja alapján sikeresen megtámadható. (C. 2504/1900. M. D. 2., 612.)

A csődtörvény 28. §. 1. pontja alapján, t. i. szinleges visszteher fenforgása indokából megtámadott jogügyletnek valódisága vélelmezendő lévén, a felperes tömeggondnok tartozik bizonyitani, hogy visszteher nem adatott és hogy eszerint szinleges a jogügylet. (C. 7137/1895. M. D. 2., 618.)

A csődtörvény 28. §. 1. pontjára alapitott megtámadásnál a támadó tömeggondnok tartozik bizonyitani azt, hogy az ügylet akár teljesen, akár részben szinleges visszteher mellett történt. (C. 2816/1902. M. D. 2., 617.)

A közadós csődbejutás előtt ingatlanokat kivánt venni és a hitelezők kijátszása végett

akként járt el, hogy a vételár egy részét kifizette, másik részével hátralékban maradt és az adásvételi szerződésben nem önmagát, hanem leányát tüntette ki vevőül. A tömeggondnok megtámadási pert inditott a leány ellen, az ingatlanoknak a csődtömegbe való bevonása iránt. A kereset visszautasittatott, mivel közadós eljárása nem képez megtámadható jogcselekményt. A tényállás szerint tömeggondnoknak csak ahhoz lett volna joga, hogy a leánytól azon pénzértékeket követelje vissza, melyek a szinleges által a csődbejutott atya vagyonából elvonattak. (C. 7061/1903. M. D. 10., 263.)

A közadós testvérének eladott ingatlan tekintetében létrejött adásvételi jogügylet hatálytalan a csődtörvény 28. §-a 1. pontja alapján, ha az alperes vevő követelése kiegyenlitése fejében vette az ingatlant s nem bizonyitja e követelés fennállását. (C. 1647. 1898. M. D. 2., 613.)

Közadós azon tényével, hogy eltürte, hogy alperes hitelezője azt a váltót, melyet a létrejött megállapodás szerint alperes hitelezőnek minden visszteher nélkül visszaadni tartozott, peresitette s a sommás végzést, kifogásokat nem adván, jogerőre emelkedni engedte, a többi hitelezők rovására kétségkivüli vissztehernélküli előnyben részesitette, a közadósnak ezen passiv magatartásában nyilvánuló jogcselekménye tehát a csődtörvény 28. §. 1. p. alapján hatálytalanitandó.

A 28. §. 1. pontja esetében, ha a visszteher nélküli ügylet tárgya megvan, a keresetnek elsősorban a visszteher nélkül elidegenitett tárgy visszaadására s nem a tárgy értékének megtéritésére kell irányulnia. (C. 435/1900.)

A 2-ik ponthoz.

A végrehajtás utján szerzett zálog a csődtörvény 28. §-ának 2. pontja alapján meg nem támadható. (C. 3007/1902. M. D. 2., 620.)

A fizetések megszüntetése a csődtörvény 28. §-a 2. pontjára alapitott megtámadási jognak nem előfeltétele. (C. G. 426/1900. M. D. 2., 623.)

Az a körülmény, hogy a közadós leánya a csődnyitás előtt elhalt, nem szünteti meg azt a rokonsági viszonyt, mely közte és veje között fennállott a csődtörvény 28. §-a szempontjából. (C. 4736/1897. M. D. 2., 630.)

A csődtörvény 28. §. 2. pontja értelmében csak azok a terhes szerződések támadhatók meg, amelyek által a csődhitelezők megkárosittattak, amely kárositást, mint megtámadási alapot, a tömeggondnok tartozik bizonyitani. (C. 8080/1895. M. D. 2., 631.)

A csődtörvény 28. §. 2. pontja alapján azok a terhes szerződések, amelyeket a közadós az ott felsorolt rokonsági kötelékben álló személyek valamelyikével kötött, csak annyiban támadhatók meg, amennyiben azoknak megkötése által a csődhitelezők megkárosittattak; a megtámadhatóság feltételét ily esetben tehát az képezi, hogy már a terhes szerződés megkötéséből háruljon a megkárositás a csődhitelezőkre. (C. 1700. 1902. M. D. 2., 622.)

A csődtörvény 28. §. 2. pontjának szempontjából nem az a kérdés, hogy az ügylet utólagos következményeiben vált-e a csődhitelezőkre nézve károssá, hanem az, hogy már kezdettől fogva annak megkötése által károsittattak-e a csődhitelezők. (C. 2220/v. 1904.)

Azt a keresete alapjául fektetett állitását, hogy a bukott testvére a közadóstól nyert értékért a megfelelő ellenértéket nem adta meg, a megtámadó tömeggondnok tartozik bizonyitani ugyan, de substantiálni azt, hogy milyen ellenértéket adott, a 28. §-a 2. pontja esetében a jogszerző rokon tartozik. (C. 5103/1897. és 5161/1897. M. D. 2., 630.)

Habár a csődtörvény 28. §-ának 2. pontja esetében a másik szerződő fél tartozik bizonyitani azt, hogy a közadósnak a hitelezők megkárositására irányuló szándékáról tudomással nem birt: ennek a bizonyitásnak szüksége mégis csak akkor áll elő, ha a hitelezők megkárositását a támadó fél részéről már is bebizonyitotta; az előfeltétel, vagyis a károsítás igazolása nélkül azonban annak a bizonyitása, hogy a károsítási szándékról az ellenfél tudomással birt, ki van zárva. (C. 562/1897. M. D. 2., 631.)

A közadósnak az a ténye, hogy megterhelt ingatlanát eladta rokonának valóságos értékben, nem esik a csődtörvény 28. §. 2. pontja alá. (C. 1340/1898. M. D. 2., 628.)

A rokonnal valamely követelés fedezetére kötött váltóügylet a csődtörvény 28. §. 2. pontja alapján meg nem támadható. (C. 4039/1899. M. D. 2., 629.)

A csődtörvény 28. §-a 2. pontjának helyes értelmezése szerint a megtámadható ügyleteknél a megkárositásnak magában az ügyletben kell foglaltatnia és az ily biztositás adásánál csak akkor forogna fenn, ha a biztositás ellenérték nélkül, vagy oly ellenérték fejében adatott, mely nem a közadós vagyonába folyt be. (C. 2619/1900. M. D. 2., 624.)

A csődtörvény 28. §. 2. pontja alapján csakis a közadós által kötött szerződések lévén hatálytalanithatók, eme törvényhely rendelkezése alá nem vonhatók az olyan jogcselekvények, amelyek által valamely hitelező követelésére nézve biztositást szerzett. (C. 1536/1903. M. D. 2., 619.)

Magában véve az a bizonyitott körülmény, hogy a közadós testvérének az ezáltal aláirt

és beváltott váltóösszegek biztositására két éven belül zálogjogi biztositást adott, nem állapitja meg a csődtörvény 28. §-a 2. pontja értelmében megkivánt megkárositást, amit felperesnek kell bizonyitani, ha az ellenérték a közadós vagyonába befolyt és ha a biztositás iránti kötelező igéret az anyagi csőd előtt adatott. (C. 1384/1897. M. D. 2., 622.)

A közadósnak valamely rokonával kötött az a jogügylete, melynél fogva az ezáltal a közadósért vállalt váltókötelezettség biztositására jelzálogi biztositékot adott, azon az alapon nem hatálytalanitható a csődhitelezőkkel szemben, hogy a vállalt váltói kötelezettség alapján a fizetést az ekként biztositott csak a csődnyitás után teljesitette. (C. 84/1899. M. D. 2., 619.)

A követeléssel egyidejüleg keletkezett bekebelezési engedély alapján nyert zálogjog a csődtörvény 28. §. 2. pontja alapján meg nem támadható; ellenben megtámadható a követelés létrejötte után adott zálogjogi biztositás. (C. 7715/1903. M. D. 2., 626. G. D. 5., 631.)

Felperes az adott esetben azt tartozott volna bizonyitani, hogy a közadós által nejére (alperesre) a haszonbérbe adóval szemben kikötött összes kötelezettségekkel átruházott haszonbérleti szerződés olyannyira előnyös feltételek mellett és viszonyok közt volt megkötve, hogy eme szerződésből, ha a csődtömeg a haszonbérletet folytathatja, a csődhitelezőkre nézve biztos haszon háramlott volna. (C. 3979/1889. M. 1., 747.)

A közadós az ellene 1896 junius 5-én megnyilt csődöt megelőzőleg 1896 márczius 26-án eladta ingatlanait 3200 frtért alperesnek, állitólag testvérének s pedig 1700 frt készpénzért és 1500 frt váltókövetelés beszámitása mellett; ezt az ügyletet a 28. §. 2. pontja alapján a beszámitott 1500 frt erejéig tömeggondnok megtámadni csak ugy van jogositva, ha bizonyitja, hogy a jogügylet megkötése által károsittatott meg a tömeg, mert magában a beszámitás nem kárositja meg, mert valóságos követelés beszámitása nem jelent károsodást. (C. 5660. 1898. M. D. 2., 622.)

A csődtörvény 28. §-ának 2. pontja alapján hatálytalanitandó az az ügylet, melynél fogva a közadós a saját nagy összegü követeléseit testvérére, annak évekkel előbb keletkezett követelése biztositására, a csődnyitást röviddel megelőző időben engedményezte. (C. 7249/1905. K. J. 3., 262.)

Sógorsági viszony fenforgása magában véve a felek ügyleteinek és üzleti viszonyainak ismeretét valószinüsitő egyéb szorosabb összeköttetés bizonyitása nélkül jogvesztést maga után vonó rosszhiszemüség bizonyitására elégtelen. (C. 197/1902.)

A 3-ik ponthoz.

A házastársak között a csődöt megelőző két éven belül kötött adásvételi ügylet esetében, a csődmegtámadhatóság szempontjából azon körülmény, hogy az ügyletben az adott ellenérték nem éri el a kapott s a csődből elvont értéket, a megtámadó tömeggondnok által bizonyitandó. A csődnyitás előtt több mint két évvel az eladott ingatlanra bekeblezett hozománykövetelésnek a vételárba történt beszámitása a csődtörvény 28. §-a 3. pontja tekintete alá nem esik, mert ennek a hozománynak igy történt kiadása magában véve a hitelezőket nem kárositja, mivel ez csak akkor állapitható meg, ha maga a bekeblezés is megtámadtatott és megtámadhatónak találtatott. (C. 3757/1898. M. D. 2., 633.)

A feleség részére a házasság kötésekor a hozomány átvételével egyidejüleg adott biztositás nem támadható meg a csődtörvény 28. §-ának 3. pontja alapján sem. (C. 9602/1903. K. J. 1., 175.)

A hozomány átvételével egyidejüleg adott biztositás nem esik a csődtörvény 28. §. 3. pontja alá. (C. 8792/1888. D. 51., 315.)

A Cs. T. 28. §. 3. pontja értelmében a házastárs részére történt ajándékozás s a hozomány biztositása, amennyiben a csődnyitást megelőzőleg 2 éven belül történt, feltétlenül megtámadható, tekintet nélkül arra, hogy a szándék a hitelezők kijátszására irányult-e vagy sem? s hogy a házastárs tudomással birt-e e szándékról vagy sem? kivételnek csak annyiban lévén helye, a mennyiben a hozomány kiadása vagy biztositása a törvény vagy a fennebbi határidő előtt keletkezett szerződési kötelezettség alapján történt. (C. 76/1890. Ü. L. 90., 29.)

A közadós azon cselekménye, hogy a közszerzemény egy részét nejének a házasság tartama alatt kiadta: a 28. §. 3. pontja alapján megtámadható. (B. T. G. 121/1901.)

29. §. Tekintet nélkül bizonyos időre, megtámadhatók a közadósnak perbeli és peren kivüli azon jogcselekvényei, melyekről a másik fél tudta, hogy azok a hitelezők megkárositására irányuló szándékkal történtek.

Ha a hitelező a kielégitést végrehajtás utján szerezte, a végrehajtás pedig jogerőre emelkedett sommás végzés alapján rendeltetett el, és a tömeggondnok a végrehajtás alapjául szolgáló sommás végzést és váltói ügyletet meg nem támadta, a jogszerü alapon szerzett kielégités által a csődhitelezők megkárositottaknak nem tekinthetők, a kérdéses végrehajtás tehát a csődtörvény 29. §-a

alapján meg nem támadható. (C. 3007/1902. D. 91., 309.)

A csődtörvény 29. §-ának esete csak akkor forog fenn valamely követelés kielégítése esetében, ha azzal a csődhitelezők rosszhiszemüleg megkárosittatni szándékoltattak. (C. I. G. 113/1897. M. 9., 323.)

A közadósoknak megtámadott az a jogcselekménye, hogy a készpénzben visszafizetendő adósságukat nem késspénzben, hanem áruk átadásával, tehát oly módon elégitették ki, amily módon arra kötelezve nem voltak, a csődtörvény 29. §-ának esetét egymagába véve meg nem állapitja. (C. 8526/1902. D. 94., 103. és Ju. 2., 200.)

Pusztán a fizetések megszüntetésének tudta mellett létrejött jogcselekmények sikerrel csakis akkor támadhatók meg, ha a 27. §-ban meghatározott 6 havi időn belül történtek, amiből következik, hogy ahhoz, hogy valamely jogcselekmény a csődtörvény 29. §-a szerint, időre való tekintet nélkül, megtámadható legyen, nem elégséges a károsítási szándékra a fizetések megszüntetéséből vont általános következtetés, hanem konkrét tények bizonyitandók, amelyekből a károsítási szándék megállapitható. (C. 959/1899. M. D. 2., 633.)

Egymagából a fizetések megszüntetésének tényéből a Cs. T. 29. §-a alá eső károsító szándékra következtetést vonni nem lehet, mert ennek megállapitásához a fizetések megszüntetése nem elegendő, hanem a károsító szándékot kétségtelenné tevő egyéb konkrét tények bizonyitandók, hogy a megtámadott kiegyenlítés a lejárat előtt történt, abból magából a károsító szándékát s alperesnek erről való tudomását megállapitani nem lehet. (C. 505/1903. Ju. 1., 306.)

Habár nincs kizárva, hogy a Cs. T. 29. §-a alapján a közadósnak oly fizetési cselekményei is megtámadtassanak, melyek a fizetések megszüntetése előtt és a Cs. T. 29. §-a 3. pontjában emlitett 15 napnál is régibb időben történtek, a megtámadásnak ily esetben mégis csak azon feltétel alatt van helye, ha közadós a fizetést egyenesen azon szándékkal teljesitette, hogy többi hitelezőit megkárositsa; tehát különösen ha tudta, hogy a fizetések megszüntetése elkerülhetetlen és hogy az egyik hitelezője részére teljesitett fizetés folytán a többi hitelezők a kielégitési alaptól el fognak esni, a fizetést felvevő pedig a közadósnak ezen szándékáról tudomással birt. (C. D. 81., 108.)

A Cs. T. 29. §-a alapján a közadósnak a hitelező kielégítésére irányuló cselekménye csak abban az esetben támadható meg sikerrel, ha azzal a csődhitelezőket megkárositani szándékolván, ily módon a közadós a csődhitelezőket rosszhiszemüleg megkárositotta. Ezen szándék megállapitására az előfeltétel csak az esetben forog fenn, ha a hitelezőnek kielégitett követelése nem nyugodott jogos alapon, mert a hitelező rosszhiszemüségéről szó sem lehet ott, hol a jogos követelésének kielégitésére szolgáló pénzt veszi fel. (C. D. 77., 14.)

A csődtörvény 29. §-a alapján az árverési jogcselekmény is hatálytalanitható az árverési vevő ellenében. (C. 2567/1901. M. D. 2., 636.)

30. §. A fizetés, melyet a közadós váltóra teljesit, a 27. §. alapján meg nem támadható, ha a váltóbirtokos a fizetés elfogadására, a többi váltókötelezettek elleni visszkeresetének különbeni elvesztése mellett, a váltótörvény szerint kötelezve volt.

Ily esetben a tömegnek a kifizetett váltóösszegért az utolsó visszkeresett, vagy, amennyiben a váltó egy harmadik érdekében adatott tovább, ez utóbbi felelős, ha a váltó továbbadásakor a csődnyitási kérvény beadásáról, illetőleg a fizetések megszüntetéséről tudomással birt.

A váltótörvény 38. §-a értelmében elfogadni tartozott fizetés a csődtörvény 30. §-a értelmében egyáltalában meg nem támadható, akkor sem, ha biztonság hiánya miatt biztositási visszkereset indittatott a többi váltókötelezettek ellen. (C. 1449/1902. M. D. 2., 637.)

Az elfogadó által az óvás felvétele előtt felajánlott fizetést a váltóbirtokos előzői s a kibocsátó elleni visszkeresetének elvesztése mellett elfogadni köteles lévén, az igy nyert kielégítés a csődtörvény 27. §-a alapján meg nem támadható. (C. 463/1903. M. D. 2., 636. B. T. II. G. 91/1904. D. 95., 407.)

A váltótörvény 38. §-a értelmében a váltóhitelező csak a lejáratkor felajánlott fizetést lévén köteles visszkereseti igényeinek különbeni elvesztésének terhe alatt elfogadni, az óvás felvétele után teljesitett fizetés nem esik a csődtörvény 30. §-ának tekintete alá. (C. 1450/1902., 598/1900. M. D. 2., 638.)

A fizetés hiánya miatt kellő időben felvett óvás által a visszkereseti igény már megszereztetvén, az óvás felvétele után a váltóelfogadó közadós által felajánlott fizetés visszautasitása a visszkereset elvesztését már azért sem vonhatja maga után, mert a váltótörvénynek a névbecsülési fizetésre vonatkozó kivételes rendelkezései (V. T. 62. §.) analogia utján az elfogadó vagy más váltókötelezett által felajánlott fizetés

visszautasitása esetére ki nem terjeszthető s mert az óvás felvétele után valamely csőd alatt nem álló váltókötelezett által felajánlott fizetés visszautasitásának is csak az lehet a következménye, hogy a váltóbirtokos késedelembe jő, elveszti a később lejáró kamatokhoz való igényét és a váltóadóssal szemben a fizetés el nem fogadása által okozott kárért felelőssé válik, de nem veszti el a fizetést felajánló váltóadós követői elleni visszkeresetét. A közadó által a fizetés hiánya miatt kellő időben felvett óvás után a váltóra teljesitett fizetés tehát, ha mindjárt a váltó alapján egy vagy több váltókötelezett visszkereset alatt állana is, a V. T. 30. §-a első bekezdése alapján, ha egyébként a Cs. T. 27. §. előfeltételei fenforognak, megtámadható lévén, egymagában az a körülmény, hogy alperesnek követelése váltón alapszik s azon a közadós elfogadói váltónyilatkozatán kivül más váltónyilatkozat is rávezetve van, az óvás után a közadós által teljesitett fizetés megtámadhatóságát nem zárja ki. (C. 5112/1903.)

A V. T. 30. §-nak az a rendelkezése, hogy a váltóbirtokos a felajánlott részfizetést vissza nem utasithatja, csakis a lejáratkor megajánlott részletfizetésre vonatkozik; ellenben a lejárat előtt megajánlott részletfizetésre nem, mivel azt a váltó birtokosa elfogadni nem köteles. (B. T. II. G. Ter. 5., 184.)

A csődtörvény 30. §-ának rendelkezésére való tekintettel, a váltóra teljesitett fizetés jogcselekményének megtámadása iránti perben a felvett összeg visszafizetése a közadósnak kezéhez jutott eredeti váltó visszaadása ellenében itélhető meg. (C. 747/1900. M. D. 2., 638.)

A váltókra teljesitett fizetés, a csődtörvény 30. §-ának esete fenn nem forogván, megtámadható ugyan, de a tömeg köteles a felvett összeg visszafizetése ellenében a más váltókötelezettek aláirásával is ellátott váltókat a fizetőnek visszaszolgáltatni. (C. 6404/1900. M. D. 2., 638.)

A közadósnak az a jogcselekménye, hogy fizetéseinek megszüntetése után valamely hitelezőjének lejárt tartozása fedezetére váltót ad, magában véve és rendszerint nem jár a csődhitelezők megkárositásával és igy pusztán ezen az alapon ez a jogcselekménye sikeresen meg nem támadható. Mégis a biróság a hitelezőnek akként adott biztositást, hogy követelésére nézve más harmadik személyek aláirásával is megerősitett váltókötelezettséget vállalt és azt később ki is egyenlitette, a csődhitelezőkkel szemben hatálytalannak nyilvánitotta, mert a váltóbiztositék adásának jogkövetkezménye az is, hogy a hitelező abban követelésére nézve oly biztositást nyert, amely megadja neki azt az addig nem birt előnyt, hogy az igy biztositott váltókövetelésé átalakitott követelését a csődtörvény 30. §-ának védelme alatt oly időben is felvehesse a közadós elfogadótól, amikor az fizetéseit már megszüntette s ő erről már tudomással is birt, az igy hatálytalanitott váltóra történt fizetés mint önálló fizetés sem eshetik a csődtörvény 30. §-ának védelme alá, de ez a fizetés, mint a váltóadás tényének következménye, a váltóadás tényének hatálytalanitásával a csődtömegnek a csődtörvény 33. §-a értelmében visszatéritendő. (C. 1085/1906., D. 101., 238.)

31. §. Azon körülmény, hogy a közadós ellen végrehajtható határozat vagy egyezség keletkezett, vagy hogy a végrehajtás elrendeltetett avagy foganatosittatott, a jogcselekvény megtámadhatását ki nem zárja. A jogcselekvény hatályon kivül helyezésével a határozat vagy egyezség is hatályát veszti.

32. §. A jelen törvénynek a jogcselekvények megtámadására vonatkozó határozatai az örökösnek a hagyatékot tárgyazó jogcselekvényeire is alkalmazandók, ha a hagyaték ellen nyittatik csőd.

A jogcselekmény megtámadhatásának feltételeire nézve nem lehet különbséget tenni abban az esetben, ha a csőd nem közvetlenül az adós ellen, hanem annak hagyatéka ellen nyittatott meg. (C. G. 375/1896. M. D. 2., 639.)

A hagyatéknak egyházhatóságilag kirendelt kezelőinek a hagyatéki vagyonra vonatkozó cselekményei a csődtörvény 32. §-a alapján a közadós cselekvényével egy tekintet alá esnek. (C. G. 113/1897. D. 77., 14.)

33. §. Az, ami megtámadható jogcselekvény által a közadós vagyonából elidegenittetett, a csődtömegnek visszatéritendő; de a jóhiszemü szerző azt, amit a közadósnak visszteher nélküli ügylete folytán kapott, csak annyiban köteles visszatériteni, amennyiben a kapott tárgynak vagy értékének még birtokában van.

Másrészről az, amit a közadós viszontteljesités fejében kapott, visszatéritendő, amennyiben nem igazoltatik, hogy a viszontteljesités a tömegbe be nem folyt, illetőleg hogy az a viszontteljesités által nem gyarapodott. Ez eseten kivül a fél

csak mint csődhitelező érvényesitheti követelését.

A megtámadási alap bizonyitásának esetében nemcsak a végrehajtási cselekmény hatálytalanitása mondandó ki, hanem alperes arra is kötelezendő, hogy a végrehajtás folytán, ha nem is az árverésből folyóan kapott kielégitést, vagy a fizetett összeget visszatériteni tartozik; mert nem önálló cselekmény-, hanem végrehajtásnak folyományaként nyert kielégitést, a végrehajtás pedig hatálytalanittatván, a csődtörvény 33. §-a értelmében mindazt a tömegnek megtériteni tartozik, mi azáltal attól elvonatott. (C. 61/1896. M. D. 2., 641.)

A végrehajtás hatálytalanitásának nemcsak az a következménye, hogy a végrehajtási árverésen befolyt vételár visszafizetendő, hanem az is, hogy a kényszer hatása alatt magánuton fizetett összeg is visszatéritendő. (C. 29/1896. M. D. 2., 641.)

A csődtörvény 33. §-a értelmében a végrehajtási árverésen eladott ingóságoknak nem becsértéke, hanem csupán az árverésen elért vételár téritendő meg. (C. 4568/1899. M. D. 2., 640.)

A csődtörvény 33. §-ában foglalt azt a jogszabályt, mely szerint a visszakövetelt tárgyak helyett, ha a tömeggondnok azokat eladta, az azokért befolyt érték adandó ki, joghasonlóságnál fogva a megtámadási perben is és pedig ugy kell alkalmazni, hogy ha a biróság a tömeggondnok által megtámadott végrehajtási zálogjogot a csődhitelezők irányában hatálytalannak mondja, a hitelező pedig a lefoglalt tárgyakat időközben elárvereztette, ez az árverésen befolyt vételárt, nem pedig a tárgyak forgalmi értékét tartozik a csődtömegbe beszolgáltatni, a vételárból azonban végrehajtási, árverési és sorrendi költségek fejében semmi sem vonható le. (C. 1706/1906.)

A hatálytalanitott árverési jogcselekmény folytán az alperes, a csődtörvény 33. §-a értelmében, a csődtömegnek mindazt visszatériteni tartozván, ami a tömegből elvonatott, az egész árverési vételárt köteles a tömegbe visszafizetni és igy az árverési költségeket sem vonhatja le. (C. 2600/1905. K. J. 2., 553. D. 98., 142. C. 2619/905. K. J. 3., 512.)

Alperes javára foganatositott végrehajtási jogcselekmény hatálytalanitása folytán a csődtörvény 33. §-a értelmében a csődbiróságnak minden visszatéritendő lévén, a mi a csődtömegből a hatálytalanitott jogcselekmény folytán elvonatott, az alperes a végrehajtási zár alá vett és utóbb elárverezett ingóságokért befolyt egész árverési vételárt köteles a tömegnek visszatériteni, tekintet nélkül arra, hogy a lefoglalt ingók zárlati kezelésével és elárverezésével költségek merültek fel, mert ezen költségek nem esnek ama kezelési költségek tekintete alá, melyek a csődtömeget terhelhetnék. (C. 2610/1905.)

A megtámadott jogcselekmény hatálytalanitása folytán a csődtörvény 33. §-a értelmében a csődtömegnek mindaz visszatéritendő lévén, ami a csődtömegtől elvonatott, — az alperes által kézhez vett egész összeg fizetendő vissza a tömegnek, akár tőkére, akár a követelés érvényesitésével felmerült költségre kapta azt. (C. 3685/904. K. J. 1. 52.)

A végrehajtási jogcselekmény hatálytalanitása folytán az alperes nemcsak a megitélt tőkére, hanem a per- és végrehajtási költségekre felvett összegeket is a csődtömegnek visszafizetni köteles. (C. 2103/1901. M. D. 2., 641. és C. 794/1899.)

A csődtörvény 33. §-a értelmében a hatálytalanitott végrehajtás folytán elárverezett ingók vételárából a zárgondnoknak fizetett dij is visszatéritendő a tömegnek. (C. 1010/1906. K. J. 4., 285.)

A megtámadási perben hatálytalanitott itélettel felmerült költségek is visszatéritendők a tömegnek a csődtörvény 33. §-a alapján, még abban az esetben is, ha ezek a tömeg ellen folyamatban volt külön perben itéltettek meg. (C. 1140/1896. M. D. 2., 641.)

A nem csupán a közadós, hanem ennek csődbe nem jutott neje ellen is foganatositott végrehajtás hatálytalanitása esetében, ha a végrehajtási jegyzőkönyvben a lefoglalt ingóságok minden megkülönböztetés nélkül, mint mindkettőnek közös tulajdonai irattak össze s igy az ellenkezőnek bizonyitásáig felerészben a nő tulajdonának vélelmezendők, az árverésen elért vételárt csak felerészben igényelheti a csődtömeg a végrehajtótól. (C. 3856/1903., azonos 3244/1900. M. D. 2., 642. és C. 6511/901. M. D. 643.)

Az adásvételi ügylet hatálytalanitásának az is a jogkövetkezménye, hogy a szerződő félnek a vétel tárgyának visszaadása ellenében az azért fizetett vételár teljes összegben visszaadassék. (C. 935/1900. M. D. 2., 643.)

A megtámadás folytán a csődtömegre visszaszállott ingatlanba beépitett egész összeg a vevőnek abban az esetben is visszatéritendő, ha az időközben megtartott árverésen a becsértéknél kevesebb vételár éretett el. (C. 2092/1903. M. D. 2., 644.)

Megtámadási perben a megtámadott vételi szerződés tárgyát képező ingatlanba vevő által tett jobbitások visszaitélése iránt előterjesztett viszonkereset alapján a jobbitási összeg azon arány szerint mondatott ki visszatéritendőnek, aminő arányban állott az ingatlannak az eladás idején volt értéke az elért árverési vételárhoz. (B. T. 4143/1902.)

A megvett ingatlan értéke, csődmegtámadhatóság szempontjából és különösen abból a szempontból, vajjon a vételár a forgalmi értéknek megfelel-e, a megkötés idejében lé-

tezett és nem a későbbi csőd folytán megváltozott állapot szerint határozandó meg. (D. 3826/1904. K. J. 2., 260. D. 97., 93.)

Az egész vételi ügylet hatálytalanitandó, ha a kikötött vételár nem felelt meg egészben az ingatlan értékének. Egyszersmind eldöntése a vevő által időközben kifizetett jelzálogos tételek és a vevő ellen szerzett zálogjogokkal biztositott követelések kiegyenlitése kérdésének. (C. 1474/v. 1904.)

A megtámadott vételi szerződés tárgyát képező ingatlanoknak forgalmi értéke és a kikötött ellenszolgáltatás közötti eltérés nem olyannyira szembetünő és lényeges, hogy abból alaposan lehetne következtetni arra, hogy egyfelől közadóst, másfelől vevő alperest a szerződés megkötésénél az a szándék vezette, hogy az ennek tárgyát képező ingatlanok elidegenitése és megszerzése csak részben is visszteher nélkül és illetve szinleges visszteher kikötésével eszközöltessék; de még ha ugy volna is, minthogy alperes a vétel tárgyát, bár a csődnyitás után, de a megtámadási jog érvényesitése és a kereset benyujtása előtt már tovább adta és azért a peradatok szerint kevesebb vételárt kapott, mint amennyit azért ő adott, mint jóhiszemü szerző a csődtörvény 33. §. szerint visszatérítésre nem volna kötelezhető, még ha a kérdéses ingatlanokat közadóstól részben visszteher nélkül szerezte volna is. (C. 9378/1903.)

A csődtörvény 33. §-a értelmében a csődtömegnek csak az lévén visszatéritendő, ami a hatálytalannak kimondott jogcselekmény által a közadós vagyonából elidegenittetett; oly esetben, midőn közadósnak könyvkivonati követelései elzálogosittattak, eme jogügylet hatálytalanná kimondásának jogkövetkezménye első sorban csak az lehet, hogy e követelések feletti rendelkezési jog a csődtömeget illeti ép ugy, mintha az elzálogositás meg sem történt volna; fizetésre azonban alperes csak annyiban volna kötelezhető, amennyiben igazoltatik, hogy alperes eme követelésekből valamit behajtott. (C. 142/1889. M. 4., 602.)

Az a körülmény, hogy a végrehajtás alkalmával lefoglalt vagyont később ugyanazon hitelező javára, de más követelése erejéig is lefoglalták, azon esetben, ha a biróság az első végrehajtást a végrehajtást szenvedő fél csődhitelezői irányában joghatálytalannak mondja ki, azt eredményezi, hogy a hitelező a hatálytalan végrehajtás folytán felvett értéket, amennyiben az követelését s ennek járulékait meg nem haladja, a csődtörvény 33. §-a értelmében a csődtömegnek köteles visszatériteni, minélfogva nincs törvényes alapja az alperes által előadott ama kérésnek, hogy a megtámadott végrehajtás hatálytalanitása folytán a hatálytalanitott végrehajtás alól felszabadult összeg a későbbi, meg nem támadott végrehajtással behajtani kivánt követelés kielégitésére fordittassék. (C. 552/1906. H. D. 1., 132.)

34. §. Ha a megtámadott teljesités tárgya visszaadatik, a teljesités alapját képező követelés ismét hatályba lép.

A csődtörvény 34. §-a értelmében, ha a teljesités tárgya visszaadatik, a teljesités alapját tevő követelés magának a törvénynek erejénél fogva lép ismét hatályba. (C. G. 524/1901. M. 14., 128.)

35. §. A jogutód ellen a megtámadási jog gyakorolható:

1. ha a jogutód a szerzés idejekor tudta, hogy a jogcselekvény a közadós részéről a hitelezők kijátszása végett történt;

2. ha a jogutód a 28. §. 2-ik pontja alatt érintett személyek közé tartozik és igazolni nem képes, hogy a szerzés idejekor tudomással nem birt azon ténykörülményekről, melyek miatt a jogcselekvény az ő jogelőde ellen megtámadható lett volna.

Az örökösök mint jogutódok ellen a jogcselekvény a fentebbi korlátozások nélkül támadható meg.

Az az ügyvéd, aki egy megtámadható jogügylet létesitésénél közbenjárt, az ezen jogügylet folytán szerzett zálogjogra szerzett alzálogjoga tekintetében a csődtörvény 35. §-ának tekintete alá eső jogutódnak minősitendő. (C. 7562/1904. K. J. 1., 79.)

Ha valaki megtámadható jogügylet alapján a közadóstól ingatlant szerez, azután pedig a tulajdonul megszerzett ingatlan felett másnak zálogjogot enged, a zálogjogot szerző hitelező annak jogutódjaként jelentkezik, ki az ingatlant a közadóstól megszerezte. Ennélfogva a zálogjog engedése, illetőleg szerzése, bár nem a közadós jogcselekménye, a csődtörvény 35. §-ában foglalt korlátok között a tömeggondnok által megtámadható. (C. 11041/P. 1902. és C. 1513/1903. M. D. 2., 649.)

Az engedményezett követelés biztositására a közadós ellen vezetett biztositási végrehajtás, melyet még az engedményező vezetett, megtámadható az engedményező ellen is, habár követelését a csőd előtt másra átruházta, de ebben a perben csakis az engedményező ellen joghatályos itélet hozható és az engedményes jogai ez által nem érintetnek. (C. 319/1898. M. D. 2., 647.)

Minthogy felperesek, kik az A. alatti okiratot mint szerződő felek maguk is aláirták,

nagyon jól tudták, hogy ezen okiratban hozomány biztositásáról van szó; tehát azon körülményt, mely az ügyletet a 28. §. 3. pontja alapján megtámadhatóvá teszi, az engedmény megszerzésekor ismerték, a megtámadási jog ellenük, mint a közadós gyermekei ellen, a 35. §. 2. pontja értelmében feltétlenül gyakorolható. (C. 76/1899. Ü. L. 90. 29. és D. 55., 53.)

A követelés és az annak alapján szerzett zálogjog alperesre már a csődnyitás után ruháztatván át, alperes nem védekezhetik azzal, hogy a csődtörvény 35. §. 1. pontjára való tekintettel elődjének szerzett jogát megtámadhatlannak hitte, mivel a kellően közhirré tett csődnyitás tényével szemben alperes tartozott volna tájékozást szerezni arról, hogy jogelődje a végrehajtási zálogjogot mily körülmények között szerezte, amennyiben pedig ezt elmulasztotta, vélt károsodását csakis saját mulasztásának tulajdonithatja. (C. 3222/1897. M. D. 2., 647. és D. 65., 63.)

A jogutód cselekménye is megtámadható, amennyiben a csődből jogot szerzett, de csak ugy, ha maga az alapügylet megtámadható, melynek alapján a jogelőd szerzett oly vagyont a csődből, miáltal a hitelezők megkárosittattak. (C. 8620/1895. M. D. 2., 648.)

Ha a csődtörvény alapján megtámadott vételügylet hatálytalanitása iránti per befejezte előtt a vétel tárgya másnak eladatott, a későbbi jogszerzők szerzése csak a rosszhiszeműség alapján támadható meg. Az ügyletnek a közvetlen szerzővel szemben a csődtörvény alapján való hatálytalanitásának pedig csak az a következménye, hogy ez az általa eladott ingatlan vételárát köteles a csődtömegbe fizetni. (C. 7077/1904. K. J. 2., 521.)

36. §. A megtámadási perben, ha valamely tény tudása vagy nem tudása képezi a bizonyitás tárgyát, a biró a felhozott közvetlen vagy közvetett bizonyiték mérlegelésénél a törvénynek a bizonyitékok teljességére vonatkozó intézkedéseihez kötve nincsen.

37. §. A megtámadási jog a csődnyitás napjától számitott hat hó alatt elévül.

A csődválasztmány a megtámadási jogot a csődtörvény 37. §-ában megszabott elévülési időn belül gyakorolhatja, tekintet nélkül arra, vajjon a felszámolási határnap elmult-e vagy sem és annál a tömeggondnok a megtámadott követelést valódinak elismerte. (P. 7736/1887. Ü. L. 90. 19.)

Az 1881 : XVII. t.-cz. 37. §-ban emlitett elévülésnél maga a csődnyitás napja számitásba nem vehető. (C. 8526/1903. Ju. 2., 200. és D. 94., 103. C. 5646/1898. C. 6695. 1899. C. G. 138/1900. M. D. 2., 650. G. D. 5., 641.)

A csődmegtámadási jog kifogás utján a kereset kézbesitése napjától 6 hónap alatt lévén érvényesitendő, ezen időn tul beadott elleniratban a jog már elévült akkor is, ha az ellenirat beadására halasztás adatott. (C. 1495/1905. K. J. 3., 301.)

A megtámadási jog a kereset meginditása után is elévül, ha a per több mint hat hónapon át szünetel. A pertárnoknak az a jelentése, hogy a kitüzve volt tárgyaláson a felek egyike sem jelent meg, nem tekinthető oly joglépésnek, mely az elévülés megszakitására alkalmas. (C. 6518/1905. D. 99., 47. K. J. 3., 95.)

A csődben a megtámadási jog, ha az a tömeg ellen intézett külön perben kifogás alakjában érvényesittetik is, elévül hat hó alatt azon időponttól számitva, melyben a tömeg a peresitett igényről tudomást szerzett. (C. 336/1900. D. 84., 51. C. 924/1899. P. T. 40., 1., és C. G. 247/1896.)

A megtámadási jog érvényesitésére megszabott hat hónapi határidő a csődhirdetmény kifüggesztését követő naptól számitandó. (C. 2109/1905. G. D. f. II/671.)

A csődnyitás napjául az a nap lévén tekintendő, amelyen az elsőbiróság a csődhirdetményt saját tábláján kifüggesztette, ugy a megtámadhatóságnak záros határideje, mint a megtámadási jog elévülése ettől a naptól számitandó abban az esetben is, ha a csődnyitó végzés a közbevetett jogorvoslat folytán csak később vált jogerőssé. (C. 1137/1904. K. J. 1., 79. D. 95., 279.)

Az elévülési idő az utolsó hónap azon napján tekintendő lejártnak, mely nap megfelel az első hónap azon napjának, mely napon a határidő az első hónapban kezdetét vette. (C. 9725/1892. M. 4., 604. és D. 86., 34.)

A megtámadási kereset a törvényes határidőn belül elhalt személy ellen lévén beadva, a törvényes időn tul az örökösök ellen inditott keresettel érvényesitett kereseti jog elévült. (C. 1237/1898. M. D. 2., 653.)

Az uj sommás törvény életbelépte előtt illetéktelen biróság előtt meginditott megtámadási kereset a csődtörvény 37. §-a értelmében megszabott hat havi határidőt megakasztja oly esetben, amikor kifogások folytán mondta a biró magát illetéktelennek, de az iratokat a novella 5. §-a ellenére az illetékes birósághoz át nem tette. (C. 4302/1898., 9115/1897. M. D. 2., 652.)

Az illetékesség hiányából visszautasitott megtámadási kereset a csődtörvényben meghatározott anyagi elévülési időn tul csakis 30 nap alatt adható még be. (C. 5968/1902. M. D. 2., 651.)

A záros határidő kitüzése nélkül hiány-

pótlás végett visszaadott megtámadási keresett 15 napon belül adatván be, nem tekinthető elévültnek azért, mert a benyujtáskor a csődtörvény 37. §-ában foglalt 6 havi határidő már eltelt. (C. 1237/1898. M. D. 2., 652.)

A csődtörvény 37. §-ában meghatározott időn belül beadott megtámadási kereset folytán, az erre vonatkozó kereseti jog abban az esetben sem tekinthető elévültnek, ha a tömeggondnok az ehhez szükséges volt felhatalmazást csak már ezen idő eltelte után szerezte meg. (C. 352/1900. 1598/1899., 2410/1898. G. 119/1897. M. D. 2., 651.)

Felperes keresetében, melyet a telekkönyvi hatóság részéről a végrehajtási törvény 197. §-a alapján perre utasittatása következtében tett folyamatba, a közadós és az alperes között létrejött állitólagos kölcsönügyletet és az annak alapján eszközlött telekkönyvi bekeblezést azért kéri semmisnek kimondatni, mert a kölcsönügylet állitólag koholt és ekként alperesnek a sorrendi tárgyaláson érvényesiteni kivánt követelése állitólag valótlan, ezen az általános magánjog szerint elbirálandó szerződés érvénytelenitési keresetre a csődtörvény 37. §-ában szabályozott elévülés nem alkalmazható. (C. 6304/1898. M. D. 2., 653.)

Az, hogy a megtámadási jog elévült-e, hivatalból nem képezi vizsgálat tárgyát. (B. T. 2939/1901.)

Az elsőbirósági itélet indokainak az a megállapitása, hogy az alperes csődtömeggondnok megtámadási joga nem évült el, ezt megtámadó fellebezés hiányában jogerőre emelkedett és igy a másodbiróság az elévülés kifogását elbirálás tárgyává nem teheti, hanem a megtámadási jogot érdemben köteles elbirálni. (C. 1369/1905. H. D. 1., 51.)

A 37. §-ban körülirt elévülési idő lejárta nem zárja ki valamely zálogjognak a kereskedelmi és magánjog egyéb szabályai szerint való megtámadását. (9852/1905.)

IV. FEJEZET.

Beszámitás.

38. §. Amennyiben a csődhitelező a fennálló törvények szerint beszámitással élhet, követelését a csődtömeg ellen érvényesiteni tartozik.

Az, hogy a beszámitandó követelés a csődnyitás idejekor még le nem járt vagy feltételtől függ, a beszámitást nem gátolja.

A folyó számla összeköttetésben levő szerződő feleknek egymás elleni követelései csőd esetében beszámitás tárgyát nem képezhetik. (C. 34/1897. M. D. 2., 668.)

A csődtörvény 38. §-a szerint beszámitható követelések tekintetében nem azok esedékességének az időpontja, hanem keletkezésük ideje az irányadó. (C. G. 53/1902., 396/1886., 419/1883. M. 4., 606.)

A beszámitható követelés egész összegében s nem csupán a felosztási terv szerint megfelelő hányadában szolgál a beszámitás alapjául. A követeléseknek megszünése a beszámithatóság előfeltételeinek beálltával nem történik meg magánál a jognál fogva, hanem ehhez szükséges a beszámitásra jogositott félnek a másik féllel közölt akaratkijelentése, de ez a megszünés visszahat arra az időpontra, amikor a követelések kölcsönösen beszámithatókká váltak. (C. 1060/1902. M. D. 2., 667.)

A felszámolási tárgyaláson valódinak elismert követelés, a csődtörvény 39. §. valamely esete fenn nem forogván, a csődtömeg követelésébe egész összegében beszámitható. (C. 1157/1902. M. D. 2., 654.)

Az a ténykörülmény, hogy alperes a felperes csődtömeg elleni követelését teljes összegében bejelentette, és az teljes összegében valódinak elismertetett, a beszámitásnak utóbb érvényesitését ki nem zárja, miután az idézett törvény által biztositott jog időhöz s különös feltételhez kötve nem lévén, a kölcsönös követelések fennállásáig bármikor gyakorolható. (C. 7990/1894. D. 72., 67. és C. 2454/1882.)

A beszámitás alá eső követelések, beszámitás utján már keletkezésük időpontjában szüntetvén meg egymást, az a körülmény, hogy a csődben oly kényszeregyezség jött létre, melynek értelmében a követeléseknek 60 %-a elengedtetett, nem lehet akadály arra, hogy a be nem jelentett követelés utóbb a közadós követelése ellen teljes összegében beszámittassék, miből folyóan a kényszeregyezség joghatálya csak arra a többletre terjed ki, mely a beszámitással kielégitést nem nyert. (C. 1783/1893. D. 67., 24.)

Alperesnek a felperes, mint az itt szóban forgó saját rendeletre szóló váltóknak kibocsátója s forgatója elleni esetleges visszkereseti követelése már a csődnyitás előtt nyert forgatmány folytán keletkezett s igy az által, hogy alperes a váltókat tovább forgatta, eme követelése el nem enyészett, hanem csak annak érvényesitése vált függővé a váltók visszaváltásától; hogy alperes az által, hogy visszkereseti kötelezettségénél fogva az elfogadó által a lejáratkor be nem váltott váltókat visszaváltotta, sem uj, sem harmadik személynek követelését nem szerezte meg s végre hogy mindezek szerint alperes nem a visszaváltás alapján szerzett, hanem a csőd előtt nyert forgatmányon ala-

puló követelését érvényesiti s igy a csődtörvény 39. §. 2. pontjának esete fenn nem forog: a beszámitásnak a csődtörvény 38. §-a és a váltótörvény 94. §-ához képest helyt adni és kimondani kellett, hogy a felperesi követelés az alperesi viszonkövetelés által törlesztve van. (C. 419/1883. Dt. 34., 111. C. 396/1888.)

A közadós által még a csőd előtt oly feltétel alatt adott kölcsön, hogy ennek ellenében vagy templomülést vesz s annak vételárába vagy hitközségi adótartozásába beszámithatja a kölcsönadott összeget, csőd esetében a csődtömeg ellen érvényesitett hitközségi adótartozásba feltétlenül beszámitható. (C. 1318/1900. M. D. 2., 662.)

Alperes, mint volt haszonbérlő, a csőd tartama alatt lejárt és igy a csődtömeget illető haszonbéri részletekbe is a haszonbéri jogviszonyból kifolyó netáni viszonköveteléseket ép ugy beszámithatja, mint azt a vagyonbukott mint bérbeadóval szemben törvényszerüen tehette volna azon esetre, ha az csődbe nem esett volna. (C. 1257/1894. M. 8., 339.)

A kölcsönös követelések beszámitásának teljes joghatályához a szerződő felek akaratkijelentése elegendő, következően itt a csődtömeg részéről teljesitendő oly teljesitményről, mint amilyenről a csődtörvény 18. és következő szakaszai rendelkeznek, szó nem lehet, miből folyóan az a körülmény, hogy a beszámitást engedélyező fél előbb csődbe jutott, nem lehet ok arra, hogy a kötelezett beszámitás a csődtörvény 18. és 20. §-ára tekintettel megtagadtassék.

Oly esetben, melyben az adós és hitelező abban állapodtak meg, hogy a tartozás az adósnak a hitelezőnél már évek előtt elhelyezett s ennek kezelése alatt álló pénzéből fizettessék ki, a csődtörvény 27. §. 1. pontjában körvonalazott megtámadásnak az az alapfeltétele, hogy a hitelezők. magának a jogügyletnek megkötése által megkárosittassanak, teljesen hiányzik.

A csődtörvény 38. §-a a beszámitást megengedi, amennyiben a hitelező a fennálló törvények szerint beszámitással élhet, az a kifogás pedig, hogy a váltóadós a beszámitást azért nem követelheti, mert a váltótörvény 94. §-ában felsorolt esetek egyike sem forog fenn, azért nem vehető figyelembe, mert a váltótörvény 94. §-ának rendelkezése a felek között az elszámolás iránt létrejött megállapodásra nem vonatkozik. (C. 826/1899. M. D. 2., 659.)

Az óvadék, mint lejárt valódi s hasonnemü pénzbeli követelés, az áru vételára iránti követelésbe feltétlenül beszámitható. A beszámitás csődjogi megtámadhatóságának csak ott van helye, ahol beszámitásnak a felek kölcsönös megegyezése nélkül helye nem volna, mig ott, ahol a beszámitásnak már a törvény alapján van helye, a beszámitásnak a csődtörvény alapján megtámadására a törvényes alap teljesen hiányzik. (C. 1168/1898. J. 99., 16.)

A csődtömeg részéről a vételár fizetésében késedelmes vevő ellen inditott perben, ez a vevő a vételi szerződés részben nem teljesitése miatt követelt kárkövetelését csupán beszámitásként érvényesitheti s e czimen ebben a perben viszonkeresetet nem támaszthat, mivel e részbeni igényeit csakis bejelentés s külön per utján érvényesitheti. (C. 34/1897. M. D. 2., 793.)

A szövetkezeti tagot tehát az általa jegyzett üzletrész tekintetében oly feltétlen kötelezettség terheli, melyet minden levonás nélkül a társaságnak befizetni köteles, ugy hogy a szövetkezeti tagot a nála kintlevő üzletrésztartozása szemben, beszámitási jog csődön kivül sem illeti meg a szövetkezettel szemben fennálló bármely követelésére nézve. Ennek folytán a 38. §. értelmében nem lehet joga ahhoz, hogy a nála kintlevő üzletrésztartozás hátralékával szemben a csődtömeg ellen beszámitással éljen. (C. 1388/1903.)

Az irásbeli nyilatkozat a szövetkezetbe való belépésnek oly elengedhetlen feltétele, amelyet az üzletrész befizetése sem pótolhat, amiből következik, hogy az, ki ily belépési nyilatkozat nélkül lép be a szövetkezetbe, annak nem lesz tagjává s az általa az üzletrészekre teljesitett fizetések tartozatlan fizetést, illetve javára a szövetkezettel szemben már annak csődbejutása előtt fennállott oly világos és lejárt követelést képez, amelyet a szövetkezet irányában fennálló kölcsöntartozásába az 1881 : XVII. t.-cz. 38. §-a alapján beszámitani jogosult. (C. 8121/1904. D. 99., 334.)

39. §. Beszámitásnak a csődeljárásban nincs helye:

1. ha valaki a csődnyitás előtt vagy után szerzett meg a közadós ellen valamely követelést és csak a csődnyitás után lett a tömegnek adósa;

2. ha valaki a közadósnak a csődnyitás előtt már adósa volt, és ellene a csődnyitás után szerez követelést, habár e követelés a csődnyitás előtt egy más hitelező javára már fennállott;

3. ha valaki a közadósnak a csődnyitás előtt adósa volt és a közadós ellen az ezzel kötött jogügylet vagy jogátruházás, vagy valamelyik hitelező kielégitése által követelést szerzett, feltéve, hogy a szerzés idejekor tudta,

hogy a közadós fizetéseit már megszüntette, vagy hogy ellene a csődnyitási kérvény már beadatott. Ez esetben a 27. §. utolsó bekezdése megfelelően alkalmazandó.

A bérbeadó és a bérbevevő között létrejött annak a megállapodásnak, hogy a bértartozás a bérbevevőnek a bérbeadó ellen fennálló kölcsönkövetelésébe beszámittatik, a bérbeadó ellen időközben megnyitott csőd alatt lejáró bérrészlet tekintetében a csődtömeggel szemben nincs jogi hatálya. (C. G. 426/1900.)

Minden per a kereset idejében létezett jogállapot alapján lévén elbirálandó, ha elfogadható volna is, hogy a betéti könyvecske most már a közadós csődtömegének kizárólagos tulajdona, erre a betéti könyvecskére a felperes beszámitással nem élhet, mert a betéti könyvecske csak a csődnyitás után kerülvén a közadós birtokába, felperes csak a csődnyitás után lett a tömegnek adósa, amely esetben pedig beszámitásnak helye nincs. (C. 721/1901. M. D. 2., 668.)

A bérlőnek a közadóssal kötött bérleti szerződés alapján a csőd tartama alatt lejárt bérrészletre nézve fennálló fizetési kötelezettsége nem keletkezik már a szerződésnek megkötésével, mert habár az a közadóssal megkötött szerződésen alapul, mégis feltételezve van az ellenszolgáltatástól és azon időtartam által van meghatározva, amelyen át a haszonbérleti szerződést a csődtömeg a maga részéről szintén teljesiti. A bérlő bérfizetéskötelezettsége a csőd tartama alatt ilykép a csődtömeg ellenszolgáltatása következtében állván be, annak teljesitése által a bérlő a csődtömeg irányában olyan szolgáltatást teljesit, amelynek ellenértékét neki a csődtömeg nyujtja.

Ezek szerint a bérlőnek a közadóssal kötött haszonbérleti szerződése alapján a csőd tartama alatt lejárt bérrészletre vonatkozóan fennálló tartozása olyannak lévén tekintendő, melylyel a csődtömegnek már a csődnyitás után lett adósa, a bérlő a közadósnak tartozása alapján beszámitási jogot nem érvényesithet.

A csődtömeggel szemben a csődhitelezőnek beszámitási jogát a csődtörvény szabályozván, ez irányban a közadóssal történt, a csődtörvény rendelkezéseivel ellentétben álló megállapodásnak a csődnyitás következtében jogi hatálya nincsen. (C. I. G. 138/1897. D. 77., 53.)

A csődtörvény 39. §. 3-ik pontja alapján a beszámitásnak csak ugy nincs helye, ha a tömeggondnok a perben állitja s bizonyitja, hogy ennek a törvényhelynek a feltételei a követelés megszerzésekor fenforogtak. (C. 1502/1902. M. D. 2., 670.)

40. §. Ha a belföldi hitelező a közadós elleni követelését ennek egy külföldi adósára ruházza át, s ez a tömeg ellen beszámitással él, a belföldi hitelező, amennyiben követelését a csődnyitás után ruházta át, vagy az átruházáskor a fizetések megszüntetéséről, illetőleg a csődnyitási kérvény beadásáról tudomással birt, köteles a tömegnek azon összeget megtériteni, melylyel az a beszámitás folytán megrövidittetett.

41. §. Amennyiben beszámitás utján a tömeg ellen olyan le nem járt követelés egyenlittetik ki, melytől kamatok nem járnak, a 14. §. második bekezdésében foglalt intézkedés szolgál irányadóul.

V. FEJEZET.

Visszakövetelési jog.

42. §. Ha a tömegben olyan dolgok találtatnak, melyek nem a közadósnak, hanem másnak tulajdonát képezik, ezek visszakövetelhetők.

A visszakövetelésre nézve, alapuljon az akár tulajdonjogon, akár személyes igényen, az általános jogi elveken kivül a következő §-okban foglalt határozatok irányadók.

A csődtörvény 42. §-a értelmében a tömegben talált dolgok, melyek nem a közadós tulajdonai, nemcsak azon esetben követelhetők vissza, ha az azok iránt támasztott igény tulajdonjogon, hanem azon esetben is, ha az személyes igényen alapszik. (C. 979. 1901. D. 90., 114.)

A csődbe leltározott oly tárgyakra nézve is érvényesithető a visszakövetelési igény, melyek ugyan nem tulajdonai az igénylőnek, de amelyeknek a tulajdonos birtokába való jutásáért ő a tulajdonos irányában anyagi felelősséggel tartozik. (C. 1306/1904. K. J. 2., 289.)

A pénz, mint ilyen, a csődtörvény első rész V. fejezetében szabályozott visszakövetelési jog tárgyát csak akkor képezheti, ha az mint egyedileg meghatározott dolog jelentkezik. A csődbe jutott czég pénztárnoka tehát nem támaszthat visszakövetelési igényt a csődtömeg ellen azon az alapon, hogy tévedésből több pénzt adott át a czég felszámolóinak, mint kellett volna, hanem csak mint csődhitelező léphet fel s követelését bejelen-

tés nélkül a csődtömeg ellen nem érvényesitheti. (C. 1147/v. 1904.)

A közadós a felperes részéről nála elzálogositott részvényeket még a csőd nyitása előtt alzálogba adván, a tömeggondnok által kiváltott részvények kiadását felperes a csődtömegtől az alzálogos hitelezőnek kifizetett követelés mint szükséges kiadás megtéritése nélkül nem követelheti s a csődtörvény e kiadásaira nézve a részvényekre megtartási jogot gyakorolhat. (C. 1553/1894. D. 79., 127.)

Azzal szemben, hogy a visszakövetelési igény tárgyát képező állatok nem a közadós birlalatában találtattak, midőn azok a csődleltárba felvétettek és az azokra vonatkozó járlatokon a felperes neve volt mint tulajdonosé bevezetve: alperes tömeggondnokot terheli annak a bizonyitása, hogy a leltározott állatok a közadósnak képezték tulajdonát. Hogy felperes férje, a közadós, esküvel megerősitett vagyonkimutatásában a szóban levő állatokat mint sajátját tüntette ki, a felperes jogainak sérelmére döntő sulylyal nem birhat. (C. 1538/1900. D. 88., 144.)

Más lakásán leltározott ingókra nézve a tömeggondnok tartozik bizonyitani, hogy azok a közadós tulajdonai. (C. 1318/1901.) Ugyanez áll a közadós nejének birlalatában talált s a tömeghez leltározott ingókra. (C. 1538/1900.)

Az a jogi vélelem, hogy a közadós birlalatában a leltározáskor talált ingóságok, a visszakövetelő bizonyitott tulajdonszerzése daczára, a közadós tulajdonához tartoznak, csak akkor áll, ha ezeket az ingókat az igénylő a közadóstól szerezte meg s hagyta nála jogczim nélkül. (C. 665/1902. M. D. 2., 671.)

Ha a kérdéses pénzösszeg a közadósnak nem fizetésként, hanem mint bizományosnak gabnavásárlás czéljából küldetett, és kétségtelen, hogy akkor, midőn a postán küldött pénz a postától átvétetett, a közadós már nem volt ama helyzetben, hogy a megbizásnak eleget tehessen, mivel ugyanaz nap maga ellen csődöt kért, az elrendeltetett és hatályba is lépett. Ebből, tekintettel a csődtörvény 1. §-a rendelkezésére is, jogszerüen következik, hogy miután a közadósnak nem volt joga a pénzt rendeltetésétől elvonni, pusztán az által, hogy azt a postától meghatalmazottja személyében átvette, arra tulajdonjogot sem ő, sem általa a csődtömeg nem szerzett. (C. 704. Ú. L. 85., 47.)

Aki bizomány czimén visszakövetelési pert indit, nemcsak a bizomány fenforgását, hanem a visszakövetelt áru azonosságát is bizonyitani tartozik. (C. 322/1905. K. J. 3., 283.)

Ha a bizományos a bizományba kapott értékpapirokat el nem adta, azok értékéről el nem számolt s a papirok a tömegben, illetve elzálogositva megtaláltattak, azok tulajdonjoga a megbizót illeti meg, a bizományos csődjében őt erre a visszakövetelési jog megilleti; ellenben azon értékpapirok, amelyekről elszámolt s amely elszámolást a megbizó tudomásul vette, megszüntek a megbizó tulajdonát képezni, ő ezekre visszakövetelési igényt még az esetre sem érvényesithet, ha a bizományos, mint önszerződő fél, az értékpapirokat magának tartotta meg. (C. 660/1904. D. 9b. 250.)

A közadóstól a csődnyitás előtt megvett ingóság akkor is visszakövetelhető, ha az tényleg átadva nem lett, hanem egy harmadik személy birtokában a visszakövetelő rendelkezésére bocsáttatott és ezáltal időközönként használtatott. (C. 1008/1898. M. D. 2., 677.)

Az a végrendeleti intézkedés, mely szerint az életbiztositási összeg valakinek utalványoztatik, nem örökségképeni hagyomány, hanem oly rendelkezésnek tekintendő, mely szerint az illető jelöltetik ki kedvezményezettül, ebből folyóan tehát a biztositott örökhagyó hagyatéka ellen elrendelt csőd esetében ez az életbiztositási összeg a csődtömeghez leltározható és a kedvezményezett által visszakövetelhető. (C. 1246/1898. M. D. 2., 673.)

A valamely követelés behajtásával megbizott és csődbe jutott ügyvéd csődtömege ellen az ügyfele részére behajtott pénzek a csődtörvény 42. §-a alapján rendszerint vissza nem követelhetők ugyan, de ha a behajtott pénzt csődbejutása előtt segédjének a fél részére leendő kiszolgáltatás végett már átadta, akkor ez az igy egyedileg már elválasztott pénz az ügyfél által visszakövetelhető. (C. 1167/1168., 1200/1905. K. J. 3., 190.)

A végrehajtási zálogjog a csődtörvény 52. §-a szerint alapul szolgálhat ugyan a külön kielégitési igény érvényesitésére, magában véve azonban, mint olyan, visszakövetelési keresetnek tárgya nem lehet, mert az csődön kivül is csak azt eredményezte volna, hogy a mostani közadós türni tartozott volna, hogy felperes követelését a szóban forgó részvényekből kielégithesse, de semmi esetre sem arra, hogy azokat a közadóstól visszakövetelje, illetőleg ennek a részvényekre netalán szerzett egyéb jogait érintse. (C. 206. 1897. M. D. 2., 673.)

A kézizáloggal terhelt ingó dolgok a csődbe leltároztatván, ezen zálogjog alapján vissza nem követelhetők. (C. 327/1901. M. D. 2., 672.)

A tőzsdei különbözetre irányuló ügyletekből származó differencziális követelések fejében letett értékek, oly esetben, midőn azok kiegyenlitésül adattak, vissza nem követelhetők. (C. 299/1897. M. D. 2., 677.)

Az elhasznált óvadék vissza nem köve-

telhető. (C. 426/1894. Azonos 1058/1897. és 1350/1896. D. 68., 40. D. 78., 63.)

A közadósnak átadott óvadék a csődtömegből csak abban az esetben követelhető vissza, ha a tömegben külön kezelve feltaláltatott, ellenesetben ez az óvadék a tömeg ellen csak mint csődkövetelés érvényesithető. (C. 1013/1904. K. J. 1., 23. D. 95., 300.)

Az ovadékul elhelyezés a forgalomból s az üzlet folytatásához az óvadékkötelezett általi használásból kivónást eszközlő tény, amelynél természetszerüleg előforduló és nem ritka eset, hogy az óvadék nem az arra kötelezett vagyonából kerül ki, hanem harmadik személy tulajdona, és ebben az esetben a jóhiszemü harmadik személy az óvadék meghatározott czéljából folyó koczkázatot vállalja csupán magára, de azonfelül az átengedett értékhez való tulajdonjoga csorbulást nem szenvedhet és igy nem az ő, hanem az óvadékadásra kötelezett egyéb tartozásainak fedezetére felhasználást türni nem tartozik. (C. 31/1902. D. 92., 75.)

Ha valaki oly megállapodással fizet egy közkereseti társaság pénztárába egy összeget, hogy mint »csendes társ« a társaság vagyonának és tartozásainak részese legyen, ezen összeget nem követelheti vissza, hanem esetleg követelheti, hogy a részesedésnek megfelelő vagyonérték neki kiadassék. (C. 639/1902. D. 92., 122.)

A tulajdonjog fentartásával eladott áru vételárának a vevő csődtömege elleni bejelentése a visszakövetelési jogot nem érinti. Az ilyen áru visszaitélése esetében a tömeg azoknak a kiadásoknak megtéritését igényelheti, melyek a dolog természete szerint azt terhelték. (C. 1197/1903. M. D. 2., 674.)

Ha az eladás oly feltétellel jött létre, hogy az eladó az áru tulajdonát a vételár teljes kifizetéséig fentartja magának (pactum reservati dominii), a vevő a tulajdonjogot akkor megszerzi, ha a vételárat váltóval egyenliti ki. Ha a váltó be nem váltása esetére az eladó az áru visszavételére van szerződésileg feljogositva, ez mint szerződésmegszüntető feltétel a vevő csődbe jutása esetén csak arra jogositja az eladót, hogy kártéritést követeljen s ebbeli igényeit csak mint csődhitelező érvényesitheti. (C. 1181. 1897. M. D. 2., 675.)

A pactum reservati dominii alapján visszakövetelési jogot az eladó a csődtörvény 42. §-a alapján a tömeg ellen abban az esetben, amelyben a felperes a vételár fedezetére nyert váltót ugy a közadós, mint az együttkötelezett ellen érvényesitette — ha nem nyert még arra kielégitést — sikeresen érvényesitheti, mert nincs fizetésül adva a váltó. (C. 650/1897. M. D. 2., 676.)

A fentartott tulajdonjog alapján inditott visszakövetelési perben viszonkeresetnek helye lévén, a lefizetett vételár-részlet erejéig megitélt viszonkövetelésből, a közadós használatáért felszámitott összeg leszámitandó. (C. 1059/1900. M. D. 2., 675.

Visszakövetelési igény a tulajdonjog fentartásával eladott ingókra csak ugy érvényesithető, ha az igénylő részéről az előbbeni állapot helyreállitása is felajánltatott. (C. 1290/1900. M. D. 2., 677.)

Az a kikötés, hogy az eladó tulajdonjoga a részéről eladott ingóra a vételár kifizetéseig fentartatik, az eladó és vevő között a keresk. forgalomban is érvényesnek van elfogadva, minélfogva az ilyen kikötés mellett eladott ingóság a vevő kereskedő csődtömegétől is visszakövetelhető. Debreczeni T. (4372/1906.)

A tulajdonjog fentartásával eladott és a csődből visszaitélt ingók vételárára a közadóstól kapott részletet az igénylő a csődtömegnek az előbbeni állapot visszaállitása következményeként visszafizetni köteles és azt az állitólag időközben beállott értékcsökkenés czimén meg nem tarthatja, mert ezt, mint kárkövetelést, csakis mint csődhitelező érvényesitheti. (C. 871/1903. M. 2., 677.)

A haszonbérleti szerződésben foglalt az a kikötés, hogy a haszonbérlemény területén termett szalmát és takarmányt a bérlőnek sem a bérlemény területéről elvinnie, sem eladnia nem szabad, hanem azt trágyára feldolgozva, a bérben birt föld termékenyitésére felhasználni köteles, a föld tulajdonosát arra jogositja fel a csődbe jutott bérlő csődtömegével szemben, hogy kártéritési igényét a csődtörvény 19. §-a értelmében mint csődhitelező érvényesithesse, de nem jogositja fel arra, hogy a bérlemény területén leltározott takarmányból és szalmából annak trágyaértékét visszakövetelési perrel igényelhesse. (C. 1028/1905. D. 101., 62. K. J. 3., 412.)

A haszonbérlő ellen nyitott csőd esetében, a haszonbérlő által a földtulajdonos területén emelt épületek jogi hovatartozandóságának kérdése csakis a bérleti szerződés megszüntével oldható meg. (C. 1331/1896. M. D. 2., 678.)

A visszakövetelési per a csőd megszüntetéseig bármikor megindithatό ; az ilyen megindított per pedig a csődvagyon felosztását gátolja. (C. 1447/1900. M. D. 2., 671. G. D. 5., 659.)

Visszakövetelési igény és megtartási jog egy kereseti kérelem tárgyát nem képezheti. (C. 965/1887. M. 4., 609.)

Több felperesnek keresete, ha jogközösségben nem állanak is és kiki különböző jogczimen kéri a csődtömeghez leltározott tárgyaknak visszaadását, elbirálható és alaki szabálytalanság okából a kereset el nem utasitható. (C. 315/1902.)

Csődtömeg elleni visszakövetelési perben viszonkeresetnek helye nincs, mert a csőd-

tömeg által harmadik személyek ellen támasztott követelések felett a csődbiróság határozatot hozni nincs jogositva. (C. 318. 1898. D. 80., 99.)

Visszakövetelési perben van helye a visszakövetelt ingókra forditott költségek iránti viszonkeresetnek. (C. 157/1900. M. D. 2., 676.)

Visszakövetelési perben közadósnak tanuként leendő kihallgatása rendeltetett el. (C. 1127/1902.)

Zárlat elrendelésének kérdése csődtömeg ellen tekintettel a folyamatba tett visszakövetelési perre. (B. T. 1202/1901.)

43. §. Ha a visszakövetelhető dolgok a csődnyitás előtt a közadós, vagy a csődnyitás után a tömeggondnok által eladattak, elcseréltettek vagy egyébként értékesittettek, a visszakövetelésre jogosult fél a csődnyitás után befolyt érték kiadását, s ha ez még be nem folyt, az erre vonatkozó követelés átengedését igényelheti.

Visszakövetelési igény a csődtörvény 43. §-a esetében csak akkor érvényesithető, ha a közadós által a csődnyitás előtt elzálogositott értékpapirok kiváltására a csődtömeggondnok nagyobb pénzösszeget követelt, mint amennyire a kiváltott értékpapir elzálogositva volt. A tömeges elzálogositás esetében pedig csak akkor, ha a kérdéses részvény külön is kiváltható volt, ellenesetben a zálogtárgy tulajdonosa a szenvedett kárt csak csődhitelezőként követelheti. (C. 98/1898., 120/1896. D. 79., 127.)

A csődből kiigényelt, de ennek daczára a csődválasztmány és a biróság hozzájárulásával elárverezett tárgyaknak nem értéke, hanem csak az árverésen elért vételára itélhető meg a csődtörvény 43. §-ának értelmében. Pusztán abból a körülményből, hogy a tulajdoni igény jóval az árverés foganatositása előtt a tömeggondnoknál bejelentett és a visszakövetelési per folyamatba tétetett, a tömeggondnoknak a visszakövetelt ingók eladásának kieszközlése körüli rosszhiszemüsége meg nem állapitható. (C. 629/1905. D. 98., 239.)

A csőd megnyilta előtt átengedményezett követeléseknek visszakövetelése iránt inditott perben az engedmény kifogás utján megtámadható ugyan, de a megtámadásra magában véve az a körülmény alapul nem szolgálhat, hogy a közadós kereskedő váltótartozása fedezetére az engedményezett követeléseket átengedte, mert az nem foglalja magában a fizetés megszüntetésének felismerhető ismérveit.

A tömeg által az átengedett követelések behajtására időközben forditott költségek ezeket a követeléseket terhelik, mert ezek a tömegnek kiadásai és ezeknek felvételével a tömeg vagyona nem gyarapodván, azoknak kiadására a tömeg nem kötelezhető. (C. 986/1898. M. D. 2., 673.)

A hatálytalanitott végrehajtás folytán a lefoglalt ingókat helyettesitő árveréseni vételár jogilag a csődtömeget illetvén, ha a végrehajtató ellen nyitott csőd esetében a csődnyitás napján ezt az árverési vételárletétet a közadós végrehajtató a csődnyitás napján felvette ügyvéde kezéhez, ez a vételár, a csődtörvény 42. §-a értelmében, a végrehajtató csődtömegétől vissza nem követelhető, ha az be nem folyt a csődbe, azonban, ha a követelés leltároztatott, akkor maga a követelési jog visszakövetelhető s az itéletben kimondandó, hogy ez a leltározott követelés átengedtétik a visszakövetelőnek, a csődtörvény 43. §-a alapján. (C. 892/1898. M. D. 2., 672.)

A visszakövetelt és a csődleltárból töröltetni rendelt tárgyak kezelésével és értékesitésével felmerült költségek a visszakövetelő ellen megitélendők annyiban, amennyiben azok szükségesek voltak és valóban teljesittettek. (C. 1225/1898. M. D. 2., 672.)

Az 1881 : XVII. t.-cz. 44. §-a alapján megállapittatott a visszakövetelési igény, midőn az eladó által közadós, mint megrendelő, részére küldött kereseti árut rendeltetési helyükre a közadós ellen elrendelt csőd megnyilta után érkeztek és ugyanazokat a tömeggondnok a csőd megnyilta után vette át. Mivel pedig a peres áruk a csőd megnyitása idejében a közadós birtokában nem voltak s azok csődtömeget nem képeztek, következve a visszakövetelési jog érvényesitésére nézve a csődtörvény 43. és 169. §-ai alkalmazást nem nyerhetnek. Tekintve továbbá, hogy a visszakövetelési jog megállapitásával a vételi jogügylet hatályát veszitvén, az előbbeni állapot állitandó helyre, melynek folyományaként az áruk vagy természetben adandók vissza, vagy azoknak ki nem egyenlitett ára téritendő meg, az áruknak a tömeggondnok által történt átvétele, kezelése és értékesitése körüli költséggel az eladót, kinek visszakövetelési igénye megállapittatott, terhelni és az áruk eladásával elért vételári összszeggel való megelégedésre szoritani nem lehet. (C. 939/1902. D. 90., 112.)

44. §. Az eladó a közadósnak elküldött, de ezáltal még teljesen ki nem fizetett árukat visszakövetelheti, amennyiben ezek már a csődnyitás előtt rendeltetésük helyére nem értek és a köz-

adósnak, vagy helyette egy harmadiknak, birtokába nem jutottak.

Az, hogy visszakövetelési igénye van valakinek, nem zárja ki, hogy a tömegből teljes kártéritést igényeljen. (Bp. T. III. G. 35/1899. M. D. 2., 682.)

A csődtömeg által eladott és más által visszakövetelhető ingókat a tömeg a csődtörvény 44. §-a értelmében vagy természetben, vagy pedig annak teljes értékét tartozik az igénylőnek kiszolgáltatni s nem hivatkozhatik arra, hogy az értékesitésnél kevesebb érték éretett el. (C. 939/1902. M. 14., 129. D. 90., 112.)

A csődnyitás előtt a közadós czimére érkezett, de csak a csődnyitás után a tömeggondnok által a fuvarozótól kiváltott áruk visszaköveteléséhez a feladónak feltétlen joga van, és tőle az ezen áruk átvétele, kezelése és értékesitése körül felmerült költségek sem igényelhetők. (C. 1192/1901. M. D. 2., 681.)

A vasuti értesitő vagy fuvarlevél puszta birtoklása a csődtörvény 44. §-a szerint az áruküldemény visszakövetelhetését kizáró azt a tényt, hogy az a csődnyitás előtt természetben ment át a közadós birtokába, nem pótolja. (C. 1095/1895. D. 73., 201.)

45. §. A visszakövetelési jog a 44. §. alapján nem gyakorolható, ha a tömeggondnok a közadósnak a vételi ügyletből eredő kötelezettségeit teljesiti.

Vevő a kereset tárgyát képezett árut eladónak kellő időben rendelkezésére bocsátván, a kifogásolt áruk csak megőrzés czéljából maradtak vevő birlalatában, ennélfogva eladó a csődhöz leltározott ingókat jogosan követelheti vissza.

Alperes csődtömeg az ingók tulajdonára csak ugy tarthatna igényt, ha a maga részéről teljesiteni, vagyis a megfelelő vételárt megfizetni hajlandó volna. (C. 16/1899. M. D. 2., 683.)

46. §. A közadós neje valamely dolognak mint tulajdonának visszaadását csak az esetben követelheti, ha bebizonyitja, hogy a visszakövetelt dolgot már a házasság megkötése előtt birta, vagy a házasság megkötése után, de nem a közadós pénzén szerezte.

A nő, mint tulajdonát, vissza nem követelheti azon dolgokat, melyeket üzlete folytatásához a közadós használt, kivéve, ha tulajdonjoga e dolgokon külsőleg felismerhető volt.

A közadós neje a csődtömeghez leltározott dolgokra nézve visszakövetelési igényt érvényesithet ugyan, de mindaddig, míg a visszakövetelési igény jogérvényesen meg nem állapittatott s a visszakövetelt dolgok neki vissza nem adattak, a dolgok a csődtömeghez tartozóknak tekintendők s mint ilyenek a közadós nejének tartozása miatt le nem foglalhatók. (B. T. 5082/1904.)

A közadós nejének birlalatában talált ingók a tömeghez leltározandók nem lévén, az ennek daczára leltározott ingók visszakövetelése iránti perben a tömeggondnok köteles bizonyitani, hogy azok közadós tulajdonai. (C. 1538/1900. D. 88., 144.)

A házasság tartama alatt közösen birt ingókra nézve a visszakövetelési jog a nő által egyedül és külön is gyakorolható. A más lakásán leltározott ingókra nézve a tömeggondnok tartozik bizonyitani, hogy azok a közadós tulajdonai. (C. 1318/1901. M. D. 2., 685.)

A nő férje csődtömegéből a csődleltárba felvett mindazokat a tárgyakat tulajdonaként visszakövetelheti, melyekre nézve a csődtörvény 46. §-a feltételeinek megfelelően bebizonyitotta, hogy a házasság megkötése előtt már birta, avagy a házasság megkötése után nem a közadós pénzén szerezte. (C. 1038/1894., 1506/1895. D. 71., 77. M. D. 2., 687.)

A hozomány, ellenkező megállapodás hiányában elsősorban csak abban a minőségben követelhető vissza, amelyben a férjnek átadatott s ennélfogva a nő az ingókból álló hozomány értékét csak az esetben jogosult a férj kötelezettségeibe lépett csődtömegtől követelni, ha a hozományi ingók a férj által saját czéljaira elidegenittettek, illetve elhasználtattak, vagy azok a csődtömegbe felvétettek. (C. 1554/1903. Ju. 2., 200.)

A készpénzbeli női hozomány csak a férjtől követelhető vissza. Az esetben tehát, midőn a férj valamely közkereseti társaságnak beltagja, a hozományát visszakövetelő nő, mint férjének magánhitelezője, csakis a K. T. 95. §-ában körülirt igényeket érvényesitheti, hozomány czimén azonban a társaság ellen követelési joggal nem bir. A hozománynak bejegyzése ily esetben csakis a férjnek magánvagyonára netán elrendelt csődben biztositja a törvény szerinti elsőséget. (C. 428. M. 4., 610.)

A nő férjének csődtömege ellenében a hozomány átadását és átvételét nemcsak közjegyzői okirattal, hanem más bizonyitási eszközökkel is igazolhatja. (C. 1280/1900.)

A házasság megkötése után részben a nő, részben az utóbb csődbejutott férj pénzén szerzett dolog közös tulajdonnak tekintendő, azon arányban, melyben mindegyik rész a szerzéshez járult. (C. 790/1884. M. I. 752.)

A közadós által üzlete folytatásához használt tárgyakat, a közadós neje akkor sem követelheti vissza, ha bizonyítja, hogy azokat maga örökölte. (C. 1558/1902. M. D. 2., 687. G. D. 5., 661.)

Felperes keresetét kifejezetten és kizárólag az 1881 : XVII. t.-cz. 46. §-ára alapítja. Ez a törvény pedig nem arról intézkedik, hogy mely esetben van joga a csődtömegnek igényelni a közadós vagyonát, hanem csupán a közadós neje által a tömeg ellen emelhető visszakövetelési igényeket szabályozza. Abból tehát a felperesi keresetnek jogosultságát nem lehet megállapitani, hogy az idézett törvény a közadós nejének visszakövetelési jogát meghatározott esetekre korlátolja, mert a dolog természetéből következik, hogy ez a megszorítás csak oly vagyonra vonatkozik, amely a férj vagyonától ténylegesen és láthatólag nem lett elkülönitve és éppen azért a tömeghez leltároztatott : de viszont a közadós nejének ténylegesen és felismerhetőleg elkülönitett vagyonát, pusztán az alapon, mert a nő a közadóssal házastársi viszonyban élt, a csődtömegbe bevonni nem lehet. Az adott esetben a kereset tárgyát képező és a gyöngyösi 118. és 119. számu telekjegyzőkönyvben felvett ingatlanokra nézve alperesnek tulajdonjoga nyilvánkönyvileg ki van tüntetve, a szóban forgó 500 frtos követelés pedig egyenesen a közadós nejének személyes kártérítési igényén alapszik, következőleg a fentebbi elvnél fogva e vagyonnak a csődtömeghez leendő csatolását pusztán a csődtörvény 46. §-a alapján megitélni nem lehetett, mert a csődtörvény 46. §-a kizárólag a közadós nejének a csődtömeg ellen lehető visszakövetelési kereseti jogát szabályozza s ekként ezen törvényből a csődtömeg a közadós neje ellen kereseti jogot nem származtathat. (C. 8841. 1887. M. 4., 610.)

A csődtörvény 46. §-ának a közös háztartásban élő feleség terhére megállapitott szigoru intézkedése a közös háztartásban élő többi családtagokra ki nem terjeszthető, ezekre vonatkozólag a bizonyitott tulajdonszerzés esetében a tömeggondnok köteles azt a kifogását bizonyitani, hogy a közadós pénzén szereztetett meg az igényelt tárgy. (C. 1196/1900. M. D. 2., 686. G. D. 5., 665. C. 1239/1904.)

VI. FEJEZET.

A tömeg hitelezői.

47. §. A csődtömeghez tartozó javakból mindenek előtt a tömeg tartozásai és annak költségei elégitendők ki.

A kielégités azon tömegből történik, melyre a tartozások és a költségek vonatkoznak.

48. §. A tömeg tartozásai :

1. a tömeggondnok érvényes jogcselekvényeiből eredő követelések ;

2. a közadós kétoldalu szerződéseiből eredő követelések, amennyiben a tömeg az ügylet teljesitését követeli (20. §.), vagy amennyiben a csődnyitás előtt keletkezett s a tömeg által átvett ügyletnél a teljesitésnek a csődnyitás után kell történnie (22. §.) ;

3. a tömeg jogtalan gazdagodásából eredő követelések.

A bérlemény előbbeni állapotába való visszahelyezésével járó költség tömegtartozást képez. (C. I. F. 182/1902. M. D. 2., 690.)

Oly esetben, melyben a csődtömeg a közadós által kötött bérleti szerződést fentartja, a csődnyitás napjától a bérlet megszüntéig terjedő időre eső bértartozás tömegtartozást képez, mely a csődtörvény 47. §-a szerint elégitendő ki, még abban az esetben is, ha a bérlemény kiüritése iránt előbb már per folytattatott, amelyben azonban a bérbeadó és a tömeg között oly peregyezség jött létre, hogy a tömeg bizonyos ideig a bérlemény tárgyát még használja. (C. I. F. 272/1899. M. D. 2. 694.)

A Cs. T. 22. §-a rendelkezése szerint a közadós által kötött bérleti szerződésnek a csődnyitás napjától kezdve, a csődtömeg már a törvény erejénél fogva lépvén közadós helyébe, ezen időtől kezdve a bérleti szerződésből felmerülhető jogok gyakorlata és kötelességek teljesitése is a csődtömegre száll át ; következésképp a csőd folyamatban léte alatt esedékes bérrészletek megfizetésére már csak a tömeggondnok és nem egyszersmind a közadós is kötelezhető. (C. 1904. G. 355/1904. M. D. 10., 251.)

Csődnyitás után esedékes házbér, mint tömegtartozás, az I. osztályu csődköveteléseket megelőzőleg elégitendő ki. (C. 710/1886. M. 4., 612.)

A csődtömeggondnoknak törvényes hatásköre a csődvagyon tekintetében a képviseletre, vagyon- és ügykezelésre terjed ki, az ezen terjedelmen kivül eső valamely önálló lekötelezést szülő cselekménye azonban a csődtömeget csak akkor kötelezi, ha az érvényességéhez szükséges alaki feltételek mellett jött létre. (C. G. 367/1900. M. D. 2., 693.)

A közadós által a csődnyitás előtt, mint bérbeadó által, vállalt kötelezettség, ha a

csődtömeg a bérleti viszonyt fentartja is, nem képez tömegtartozást. (C. 477/1903. M. D. 2., 692. G. D. 5. 669.)

A csődtömeggondnok által a csődnyitáskor felmondott, de a felmondási idő tartama alatt folytatott haszonbérletből kifolyólag a csődtömeget mint haszonbérlőt terhelő kötelezettség nem teljesitése miatti kárkövetelés nem képez tömegtartozást. (C. 1472/1902. M. D. 2., 692.)

A közadós személyes kötelezettségei a csődtömegre át nem szállanak ; a csődnyitást megelőzően lejárt bérkövetelés tömegtartozást nem képezvén, a csődtörvény 59. és 126. §-ai értelmében a követelő fél által csak mint csődhitelező által érvényesithető. (C. 1253/1902. M. D. 2., 697.).

Az a jelzálogos hitelező, aki a jelzálogul szolgáló ingatlant biztosittatta, nincs jogositva a csődbe jutott jelzálogos adós csődtömegétől tömegtartozásként annak a biztositási dijnak a megtéritését követelni, mely a csőd megnyitásától a biztositási év lejártáig lefolyt időre esik. (C. 522/1905. K. J. 3., 328.)

A kereset tárgyát a csőd megnyilta előtt már lejárt követelés képezvén : tömegtartozásról (csődtörvény 48. §.) ezen esetben szó nem lehet. Tömegtartozás csak a csődtömeg, illetőleg annak közegei jogcselekményeiből származhatik. Az pedig, hogy a novemberi negyed egy részében a bérleményt a csődtömeg használta, nem oly jogcselekmény, melynek alapján a csődtömeg a megelőzőleg lejárt bérnek, mint tömegtartozásnak megfizetésére kötelezhető volna. (C. 2059/1889. M. D. 2., 689.)

A csődnyitás előtt már esedékessé vált biztositási dijnak a csőd megnyitása utáni időre járó része nem képez tömegtartozást, amiért is az, aki a biztositott helyett ezen összeget lefizeti, azt csak mint csődhitelező csődbejelentés utján, nem pedig mint a tömeg ellen fennálló követelését érvényesitheti. (C. 8522. 1905. D. 100. 159.)

A bérlőt terhelő, de még a csődnyitás előtt lejárt kincstári jogilleték az azt kifizetett bérbeadó által a csődtömeg ellen csak mint csődkövetelés és nem mint tömegtartozás érvényesithető abban az esetben is, ha a csődtömeg a bérszerződést folytatta. (C. 263/1899. M. D., 691.)

A csődtömeg jogtalan gazdagodása a biztositéki váltóval is fedezett, jelzálogilag bekeblezett követelés tekintetében csak az esetben forog fenn, ha a bekebelezett zálogjog rangsorozatában kiutalt összeg felvétele mellett máshol leszámitolt biztositéki váltó az elfogadó ellen is behajtatott. (C. 471/1905. K. J. 2., 601.)

A csődtörvény 150. §-a csak a felszámoláskor perre utasitott hitelezők által inditott külön perek költségét nyilvánitja bizonyos korlátok között tömegköltségnek, de nem a tömeggondnok által inditott megtámadási perekben felmerült azt a költséget is, melyben a tömeg a megtámadási per folytán az ellenfél részére elmarasztaltatott. Ez utóbbi költség nem tekinthető tömegköltségnek a csődtörvény 49. §. szerint sem, mert annak egyik pontja alá sem vonható, hanem mint a tömeggondnok érvényes jogcselekményéből származó és itéletileg a tömeg terhére rótt költség nyilván a csődtörvény 48. §. 1. pontjában meghatározott tömegtartozást képez. (B. T. II. G. 71/1905. G. D. I. f. 800.)

A 48. §. 1. p. alatt felsorolt költségek a zálogos hitelezőket, tehát a bérbeadót is feltétlenül megelőzik. (C. 11243/1892. D. 62., 90.)

A csődnyitás előtt keletkezett s a csődtömeg által átvett haszonbérleti szerződés alapján a tömeg ellen a csődtörvény 48. §. szerint érvényesitett követelés iránti per a csődbiróság hatáskörébe nem tartozik. (C. 606/1887. M. I., 752.)

A tömeghitelező pusztán azáltal, hogy jogainak biztositása czéljából követelését bejelentette, nem esik el a jogától, mely őt tömeghitelezői minőségénél fogva bejelentés nélkül is illeti. A törvény a csődeljárásnak azon szakában, melyről a 170. §. rendelkezik, kifejezetten megengedi, hogy a tömeghitelező követelését a törvénykezési rendtartás szerint illetékes biróságnál érvényesithesse. (B. T. I. G. 106/1899. azonos C. 1729/1887. M. 11., 212.)

49. §. A tömeg költségei :

1. a csődnyitással, továbbá a tömeghez tartozó vagyon megállapitásával, biztositásával, fentartásával, kezelésével, értékesitésével és felosztásával járó költségek ;

2. a tömeg elleni követelések felszámolásával és megállapitásával járó költségek, amennyiben azok a jelen törvény érelmében az egyes követelőket nem terhelik ;

3. a tömeget terhelő s a csőd tartama alatt lejáró adók és közterhek ;

4. a csődnyitás után teljes szegénységben elhalt közadósnak legszükségesebb gyógyitási és temetési költségei ;

5. a közadós részére megállapitott tartási költségek (5. §.).

A csődtömeggel szemben megitélt perköltség a tömegköltségeket, tekintet nélkül

arra, hogy ezek mikor keletkeztek, megelőzi. (C. 1621/1904.)

Az ingatlant közvetlenül nem szolgáló tömegkiadások a jelzáloggal terhelt ingatlant mint külön tömeget akkor sem terhelhetik, ha a csődtömeghez egyéb vagyon nem is tartozik. (C. 89/1903., 503/1903. M. D. 2., 699.)

A másodbiróság végzése megváltoztattatik neheztelt abban a részében, amely szerint a csődtömeggondnok dijából és költségeiből 1200 koronának előnyös tételként való sorozása mellőztetett s erre nézve is az elsőbiróság végzése hagyatik helyben, vonatkozóan felhozott indokainál fogva és azért, mert a végrehajtási törvény 29. §-a értelmében abban az esetben, ha a végrehajtást szenvedő a végrehajtási eljárás folyamán lesz vagyonbukottá, a végrehajtási eljárás további fokozatán a csődeljárás hatályára nézve nem a végrehajtási, hanem a csődtörvény rendelkezései alkalmazandók, már pedig a csődtörvény 53., 47. és 48. §-ai értelmében, a csődtömeggondnoknak a külön tömeget terhelő kiadásai és dijai a jelzálogos hitelezők követelései előtt elégitendők ki. (C. 6750. 1901. M. 12., 337.)

A községek utburkolati vagy járdaköltségeinek a csőd tartama alatti időre járó részlete a csődtörvény 49. §. 3. pontja szerinti tömegköltséget képez. (C. 861/1900. G. D. 5., 670.)

Az általános csődtömeg kezeléséből felmerült költség a külön tömeget akkor sem terhelheti, ha az általános csődtömegben vagyon nem volt. (C. 564/1903. M. D. 2., 698.)

Csődeljárási költségek közé a tömeggondnoki dijak is tartoznak. (C. 279/1892.)

Csődön kivül, végrehajtás utján eladott ingatlan vételárából a végrehajtást szenvedett csődtömeg gondnoka dijának a jelzálogos hitelezők követelései előtt való sorozását nem követelheti. (C. 6037/1888.)

50. §. Ha a tömeg a megelőző §-okban érintett tömegtartozások és tömegköltségek kielégitésére nem elegendő, aránylagos kielégitésnek van helye olyképen, hogy a tartozások a költségek előtt, ez utóbbiak közt pedig mindenek előtt a készpénzkiadások egyenlittetnek ki.

A már történt fizetéseket azért, mert a tömeg a költségek és tartozások fedezésére nem elegendő, visszakövetelni nem lehet.

A csődtömeg a perköltségben végrehajtás terhével és nem a csődtörvény 50. §-a szerint marasztalandó. (C. 252/1902., 141/1901., 244/1901. 1546/1900. M. 12., 337.)

A csődtömeggel szemben megitélt perköltségkövetelés tömegtartozást képez s mint ilyen a tömegköltségeket, tekintet nélkül arra, hogy ezek mikor keletkeztek, megelőzi. (C. 1621/1904. D. 97., 111. és B. T. II. G. 127/1901.)

Az az összeg, melyet tömeggondnok a választmány beleegyezésével általában a tömeggondnok költségei és tartozásai fedezésére tartott magánál vissza és igy amely nem utalványoztatott ki neki előlegül tömeggondnoki dijára, hanem azt a dijak kiegyenlitésére csak utólag és akkor forditotta, mikor már X-nek tömegtartozást képező követelése előtte ismeretes volt, ezen tömegtartozás kiegyenlitésére forditandó. (C. 1517/1901.)

VII. FEJEZET.

Külön kielégitésre jogositott hitelezők.

Általában.

51. §. A közadós tulajdonostársai, valamint azok, akik véle társaságban vagy más közösségben voltak, a közadós vagyonilletőségének elkülönitését s az érintett viszonyon alapuló igényeiknek az elkülönitett vagyonilletőségből leendő előleges kielégitését követelhetik.

A csődtörvény 51. §. alapján a nőnek nincs jogos igénye a közszerzeményi ingók elkülönitéséhez és felerészben a csődtömegből való kihasitásához, mivel a nőnek a házasság fennállásának tartama alatt a közszerzemény kiadásához való jogát a csődtörvény sem állapitja meg. (C. 315/1902.)

A vagyonbukott fölépitett egy házat azon megállapodás alapján, hogy 50 évig az után a bért ő élvezi, de egyszersmind ezen idő alatt az épületfőntartási költségek és a biztositás is őt terheli. Jóllehet az épittetőt megillető ezen jog a bukott javára kikötött és bekebelezett haszonélvezetre zálogjogilag nem is biztosittatott, az épülettulajdonosnak a bukottat terhelő emlitett kötelezettségek teljesitésére vonatkozólag a külön kielégitéshez és biztositáshoz való joga a csődtömeg irányában megállapittatott. (B. T. 1373. 1904.)

52. §. Azon hitelezők, akik valamely dologi jog alapján a közadós bizonyos vagyonából külön kielégitést igényelhetnek, követeléseiket a csődhitelezők megelőzésével érvényesithetik, és a dologi

joggal terhelt vagyonból csak az folyik az általános csődtömegbe, ami az emlitett hitelezők kielégitése után fenmarad. Az emlitett hitelezők, amennyiben őket a közadós ellen személyes igény is illeti, követeléseiket mint csődhitelezők, az általános csődtömeg ellen is érvényesithetik.

A külön kielégitési jognak érvényesitése nem tartozik a csődbirósághoz. (C. 1498/1894. M. 8., 345.)

Ha az, kinek külön kielégitési joga van, követelését bejelenti s ha a követelés elismertetik : arra vonatkozóan a felszámolási tárgyalási jegyzőkönyvi kivonat a külön kielégités szempontjából csak akkor bir végrehajtható egyezség erejével, ha csődbejelentésében a külön kielégitési jogosultság alapjául szolgáló tényálladék a külön kielégitésnek alapját képező tárgyak pontos megjelölésével elő volt adva. Ennek hiányában az ily hitelező jogositva van az elismerés daczára a külön kielégitési jogot a csődtömeg irányában külön peruton is érvényesiteni. (C. G. 299/1899.)

Az a hitelező, aki adósának élők közötti jogügyletben alapuló jogát foglalta le, de azt, mivel visszterhes volt, maga nem érvényesitette, — utóbb, midőn az adós ellen elrendelt csődben a tömeggondnok az ingatlant a tömegre átiratta, nem követelhet abból a foglalás alapján — mely csak a jogra volt, az átirt ingatlanból külön kielégitést. (B. T. 1428/1904.)

I. Jelzálog által biztositott hitelezők.

53. §. A csődtömeghez tartozó ingatlan vagyonnak a csőd tartama alatt befolyt jövedelmeiből, a vételárból és ennek kamataiból előbb a tömegnek a 47. §. szerint e vagyont terhelő tartozásai és költségei, azután a jelzálogos hitelezők elégittetnek ki.

A különkielégités alapjául szolgáló ingatlan vételára felosztásánál, az elárverezett ingatlan kezelésével és felosztásával felmerült és csődbirósági határozattal megállapitott csődtömeggondnoki költség elönyös tételként az 1881. évi XVII. t.-cz. 53. §-ára tekintettel sorozandó ugyan, azonban oly kérelem, hogy a vételárból bizonyos összeg a csődtömeg tartozásaira és költségeire visszatarttassék, illetve kihasittassék a kielégitési sorrendnél figyelembe nem vehető. (C. 6626/1904. M. D. 10., 265.)

A külön kielégitésre jogositott hitelező a csődtömeggel szemben is kérheti, hogy a jelzálogul lekötött ingatlan hasznaira a végrehajtási zárlat és zárgondnok bevezetése elrendeltessék. (B. T. 1852/1901.)

A csődnyitást megelőzően jogot szerzett hitelezőnek külön kielégitéshez joga lévén, jogositva van ő a kérdéses ingatlanra zárlatot vezetni, de ennek daczára az ingatlant a tömeggondnok kezelése alól elvonni és más zárgondnok kezelése alá helyezni nem lehet. (B. T. 4383/1902. D. 91., 8.)

Nincsen helye annak, hogy a csődtömeghez tartozó ingatlan végrehajtási zár alatt álló haszonélvezetének kezelésébe a csődtömeggondnok külön zárgondnoki minőségben is bevezettessék, sem annak, hogy tömeggondnok a telekkönyvi hatósághoz negyedévenkénti számadás beadására és a jövedelmeknek a telekkönyvi hatóságnál való letétbe helyezésére köteleztessék. (B. T. 8805/1902. D. 92., 134.)

A csődbiróságnak a külön tömegre vonatkozó tömeggondnoki dijak megállapitására vonatkozó határozata, ha az az érdekelt jelzálogos hitelezők meghallgatása nélkül hozatott, a jelzálogos hitelezők irányában joghatálylyal nem birhat. (C. 1165/1905. G. D. I. f. 752.)

54. §. A jelzálog által biztositott követelések rangsorozatára és kielégitésére nézve a törvénykezési rendtartás szabályai irányadók.

A csődtömeg tulajdonát képező ingatlanok árverésen befolyt vételárának mint külön kielégitési tömeg felosztására nézve a telekhivatal illetékes. (C. 3523/1886. M. 4., 612. és D. 37., 136.)

Az 53., 47. és 48. §. értelmében, a csődtömeggondnoknak a különtömeget terhelő kiadásai és dijai a jelzálogos hitelezők követelései előtt elégitendők ki. (C. 6750/1901. G. D. 5. 670.)

A birói árverésen eladott ingatlanra vonatkozó tömegtartozások és költségek, tehát a csődtömeggondnok részére az ingatlan kezelésénél felmerült költségek és megállapitott dijak is, a jelzálogos hitelezők követeléseit megelőzik. (C. 4560/1887. D. 47., 16. és C. 8293/894. G. D. 5., 671.)

A csődtömeggondnok a már érvényesitett és az általános tömeg terhére elfogadott költségeket a külön tömeg terhére ujból nem érvényesitheti. (C. 497/1905. D. 98., 96.)

Külön kielégitésre jogositott hitelező, ha a tömeg ellen is bejelentett követelése a felszámolásnál valódinak ismertetett, végrehajtás elrendelése iránt nem a csődbirósághoz, hanem a dologi birósághoz tartozik fordulni. (B. T. 5888/1884. D. 35., 176.)

II. Ingó zálog által biztositott hitelezők.

55. §. A tömeghez tartozó és záloggal terhelt ingóságok értékéből, vételárából és jövedelmeiből előbb a tömegnek e vagyont terhelő tartozásai és költségei, azután a zálogos hitelezők elégittetnek ki.

Megtartási s illetve külön kielégitési jog a hitelező által csak az ő tényleges és kizárólagos birtokában lévő ingóságokra gyakorolható. (C. 5/1899.)

A kézi zálog csak az esetben szolgálhat külön kielégités alapjául a zálogba vevőnek, ha ez a zálogtárgyat birtokában tartja. (C. 459/1890. G. D. 5. 672.)

Ha a záloghitelező a választmánynak azon intézkedése ellen, melylyel a csődtörvényhez tartozó és a záloghitelező tényleges birtokában lévő ingók szabad kézbőli eladását elhatározta, a csődbiróságnál panaszt nem emelt, nem tagadhatja meg utólag az ingók kiadását. (C. 971/1885.)

Váltómegtartási jog iránt a tömeggondnok ellen inditott kereset nem a törvényszék mint váltóbiróság, hanem a csődbiróság illetékessége alá tartozik. (870/1896.) Ellenkezik a váltóeljárás 7. §-ával.

Csődtömeghez leltározott ingók árverésen befolyt vételárának felosztása és az elsőbbségi igények elbirálása az árverést foganatositó biróság hatásköréhez tartozik. (C. 1128. 1898.)

A csődtömeghez tartozó és zálogjoggal terhelt elárverezett ingóságok vételára terhére előnyös követelésképen elégitendők ki azok a tömeg-költségek, melyek a csődnyitással és az elárverezett ingók kezelésével felmerültek. (Szegedi kir. tábla D. 93., 302.)

A tömeggondnoknak azon dijai, amelyeket a zálogul s igy az illető zálogbirtokos külön kielégitésére szolgáló ingóknak az általános tömegbe vonása és ott megtartása végett teljesitett cselekményekért számit föl, nem a külön, hanem az általános tömeget terhelik. (C. 406/1905. D. 98., 94.)

A külön tömegbe tartozó ingóknak az általános tömegbe történt leltározásának költségei nem terhelhetik a külön tömeget. (C. 496/1905. K. J. 2., 382.)

A csődtörvény 48. §. 1. pont alatt felsorolt tömegköltségek az 55. §. értelmében a zálogos hitelezőket, tehát a bérbeadót is feltétlenül megelőzik. (C. D. 62., 323.)

56. §. Azt, hogy a vámok, fogyasztási és más közadók, továbbá a pénzbirságok és a pénzbüntetések azon árukat, terményeket és tárgyakat, melyektől fizetendők, mennyiben terhelik és a zálogos hitelezők követeléseit mennyiben előzik meg, az e részben fennálló törvények és rendeletek határozzák meg.

57. §. Az ingó zálog által biztositott hitelezőkkel egyenlő jogok illetik:

1. a vendéglősöket a vendég lakásáért és tartásáért járó követelések tekintetében, a vendégtől visszatartott ingóságokra ;

2. a művészeket, gyárosokat, iparosokat és munkásokat dijaik és kiadásaik tekintetében, az általuk készitett vagy kijavitott és birtokukban lévő dolgokra ;

3. a bérbeadókat és a haszonbérbeadókat azon dolgokra, melyekre őket a törvénykezési rendtartás szerint zálogjog illeti ;

4. azokat, akiket a váltó- vagy a kereskedelmi törvény szerint bizonyos dolgokra zálog- vagy megtartási jog illet, ezen dolgokra ;

5. azokat, akik bizonyos dologra valamit hasznosan forditottak, az ebből eredő követelésük tekintetében, a még meglévő haszon erejéig, az általuk visszatartott dolgokra ;

6. az ügyvédeket az általuk folytatott perekben felmerült dijaik és kiadásaik tekintetében azon vagyonra, melylyel a csődtömeg a per folytán gyarapodott.

Az 57. §. 4. pontjának a rendelkezése és a 13. §. második bekezdésében foglalt a rendelkezés, mely szerint a csődnyitás hatályának kezdete előtt szerzett megtartási jognak a tömeghez tartozó dolgokra leendő érvényesitése végett a végrehajtás a csődnyitás után is elrendelhető és foganatositható : nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy a váltótörvény 106. és 108. §-ainak a zálog- és megtartási jogot tárgyazó intézkedései csőd esetében sem szenvednek változást s tehát azokra nézve, akik megtartási jogot hatályosan gyakorolhatnak, csőd esetében is a váltótörvény intézkedései szolgálnak irányadóul ; vagyis, hogy a csődtörvény érintetlenül hagyta mindazokat a jogokat, melyeket a váltótörvény az egyes hitelezőknek bizonyos körülmények között enged. (C. 6410/1902.)

A szállitmányozó zálogjoga csakis a tényleges birtokában lévő árukra terjedvén ki, az a megbizója nevében feladott árukért befolyandó utánvételi összegekre nem gyakorol-

ható, és az e jog elismerése után a csődtörvény 57. §-a alapján támasztott kereset elutasitandó. (C. 984/1899. M. D. 2., 703.)

III. Bányavagyon által biztositott hitelezők.

58. §. A bányavagyonból előbb a tömegnek a 47-ik §. szerint e vagyont terhelő tartozásai és költségei, azután az itt megállapitott sorrendben a következő követelések elégittetnek ki:

1. a csődnyitást közvetlenül megelőző három évre hátralévő adók, közterhek, vagyonátruházási és zártkutatmányi illetékek;

2. a felügyelő személyzet és munkások bérkövetelései, a csődöt megelőző utolsó esztendőre;

3. a társpénztári illetékek, melyek a munkásoktól beszedettek vagy ezek béréből levonattak, de a pénztárba beszolgáltatva nem lettek;

4. a csődöt megelőző utolsó évből hátralévő al- és megyetárnai, segédjárási illetékek s a bányaintézetet illető egyéb járulmányok, továbbá a viz-, akna- és palló-illetékek, nemkülönben a bányaszolgálmányi dijak;

5. a jelzálogos hitelezők követelései, a telekkönyvi rangsorozat sorrendjében.

Biról árverésen eladott bányaingatlan vételárának felosztásánál a munkások hátralévő bére elönyös tételt képez ugyan, de a magasabb minőségben alkalmazott tisztviselők fizetése még csőd esetében sem előzi meg a bekebelezett hitelezők követeléseit. (C. 568/1884. M. 4., 612.)

Az a kérdés, hogy a tömeggondnok a csődbejutott bányaegyletért pert állani tartozik-e és hogy a kereset felett hozandó itéletnek a tömegre kihatása lehet-e, nem a biról hatáskör kérdésére, hanem a per érdemére tartozik. (B. T. 4326/1905. D. 99., 384.)

VIII. FEJEZET.

Csődhitelezők.

59. §. A csődvagyon, amennyiben azt a külön kielégitésre jogositott hitelezők követelései, továbbá a különös tömegtartozások és tömegköltségek ki nem meritik, az általános tömegre eső tömegtartozások és tömegköltségek levonása után, a következő §-okban megállapitott sorrendben a csődhitelezők kielégitésére fordittatik.

60. §. Az első osztályba sorozandók:

1. azoknak, kik a közadós háztartásában, gazdaságában, vagy iparüzletében állandóan alkalmazva voltak, a csődöt közvetlenül megelőző egy évre hátralévő, és a törvényes felmondási időre járó fizetései és munkabérei azon esetben is, ha a közadósnak gyermekei, vagy ha annak szolgálatát a csődnyitás idejekor már elhagyták. Ha a tömeggondnok a szolgálati viszonyt fentartja, a felmondási időre járó fizetés és munkabér a tömeg tartozásának tekintendő;[1])

2. a csődnyitás előtt elhalt közadósnak gyógyitási és temetési költségei, amennyiben azok a csődnyitást megelőzőleg egy évnél nem régiebbek;

3. a csődnyitást közvetlenül megelőző három évre hátralévő adók, vámok, fogyasztási illetékek s más közterhek, amennyiben a fedezetül szolgáló javakból ki nem elégittettek;

4. a kiskoruak és gondnokoltak követelése a törvénynél fogva az atya, gyám vagy gondnok kezelése alá tartozó vagyon tekintetében; kivéve, ha a követelés a vagyonkezelés megszünésétől számitandó két év alatt biról uton nem érvényesittetett, vagy ha az eljárás a csődnyitás előtt abbanhagyatott.

Az 1-ső ponthoz.

A munkabér követelhetése iránti jog nem személyes (pl. családi jogositvány: lakáshasználati szolgalom), hanem, mint a kötelmi jogok legnagyobb része, átruházható jog.

---

[1]) Csőd esetében az országos munkásbetegsegélyző és balesetbiztositó pénztárnak a betegsegélyezési járulékok iránti követelései az 1881. évi XVII. t.-cz. 60. §-ának 1. pontjában, illetve Horvát-Szlavonországokra nézve az 1897. évi márczius 28-iki csődtörvény 50. §-ának 1. pontjában a balesetbiztositási járulékok és dijak az ugyanazon törvényszakaszok 3. pontjában foglalt igényekkel egy osztályba sorozandók. (1907. évi XIX. t.-cz. 47. §.)

Az alkalmazottaknak a csődtörvény 60. §. 1. pontja szerint I. osztályba tartozó követelése osztályozási sorrendjére az, hogy ez a követelés a végrehajtási eljárás során kirendelt ügygondnok által az alkalmazott hitelezője, végrehajtó javára érvényesittetik, befolyással nincsen. (C. 192/1902. D. 92., 203. és M. 14., 131.)

A szolgálati alkalmazottak a felmondási időre járó illetményeiknek az első osztályba sorozását csak annak az összegnek erejéig követelhetik, mely összeg őket a törvényben megállapitott felmondási időre megilleti. (C. 106/1900. M. 11., 212.)

A törvényes felmondási időre járó fizetése az alkalmazottnak a csődbe jutott főnök tömegével szemben a csődtörvény 60. §-ának 1. pontja szerint az első osztályba sorozandó követelését képezi. — A törvényes ok nélkül elbocsátott alkalmazottnak a szerződés megszüntetéséből támasztott kártéritési követelése a csődtömeg II. osztályába tartozik. (C. Ü. L. 22., 31.)

Az elsőbiróság a felmondási időre járó fizetést a csődkövetelések II. osztályába sorozta, mert az elbocsátás napja, midőn ez a követelés esedékessé vált, a csőd megnyitását megelőző egy éven túl volt. A felmondási idő két részre osztandó, arra, amely kivül esett az egy éven és arra, amely beleesett. A fizetésnek az előbbire eső része a II. osztályba, utóbbira eső része az I. osztályba sorozandó. Az utazási átalány és természetben élvezett egyéb illetmények már e szolgáltatásoknak természeténél és rendeltetésénél fogva is az alkalmazottakat csupán tényleges szolgálati idejük tartamára illetik meg. (C. 1286/1902. D. 94., 39.)

Felperest 400 frt havi törzsfizetésen kivül élvezett fix illetményeinek 25%-a illette azon feltétel alatt, hogy ha vagy az épitkezés befejeztetik, vagy ha a közadós mond fel felperesnek, de az nem hütlenség vagy bizalommal való visszaélés okából történt. Ez az összeg nyereségjutaléknak nem tekinthető, mert tekintet nélkül az épitkezés anyagi eredményére, a kikötött feltételek esetében kifizetendő felperesnek, hanem nem egyéb mint a fizetésnek bizonyos feltételekhez kötött alkatrésze, s igy az első osztályba sorozandó. (C. 120/1900. M. D. 2., 706.)

A fizetési pótlék a fizetésnek kiegészitő része ; de az a költség is, melylyel a végzendő munkára kirendelt alkalmazott utazása jár, amennyiben a munkaadó ennek viselését elvállalta, a fizetéssel egy tekintet alá esik, mivel, ha ezt a költséget az alkalmazott saját keresményéből fedezné, kiérdemelt munkabére megfelelően csökkenne. (B. T. 3198. 1899.)

A segédnek a csődtömeg ellen érvényesitett, a felmondás idejére járó követelése megitélésének nem áll utjában az a körülmény, hogy időközben más alkalmaztatást talált. A felmondási időre a neje üzletében alkalmazott férj is jogosan követelheti megállapitott fizetését. (C. 1539/1902. M. D. 2., 707. és Ju. 1., 114.)

A kerületi betegsegélyző pénztáraknak kivetett járulékai a csődkövetelések első osztályában fizetendők ki. (C. 1234/1900. M. 12., 340.)

A csődtörvény 60. §-a szerint első osztályba csak azoknak követelései lévén sorozhatók, akik a közadósnál állandó szolgálatban voltak, a csupán próbaidőre alkalmazottak szolgálati illetményei csak a második osztályban nyerhetnek kielégitést. (C. 954/1900. M. D. 2., 707. G. D. 5., 675.)

A csődtörvény 60. §-a rendelkezéséből nem következtethető az, hogy közadós gyermeke dijazás kikötése vagy igérete nélkül az atya üzletében teljesitett szolgálatokért dijazást igényelhessen; felperes pedig nem is állitotta azt, hogy atyja, a közadós, részére dijazást igért vagy kikötött volna. (C. 1132/1897. M. D. 2., 707.)

A csupán bizonyos napszakra alkalmazott könyvvezető, tudniillik az ugynevezett óradijas könyvvezető, aki nincs tartós, folytonos alkalmazásban, ha egyébként a főnök s segéde közötti viszony fenforog, állandó alkalmazottnak tekintendő, kinek a felmondási időre járó illetménye a csődtörvény 60. §-a alapján az első osztályba sorozandó. (C. 1083/1896. D. 78., 74.)

Nyugdijkövetelés nem sorozható a csődkövetelések első osztályába. (C. 610/1899. D. 279., 77.)

A közadóst terhelő bünügyi költségek nem sorozhatók a csődtömeg elleni követelések első osztályába. (C. 137/1899. D. 82., 38.)

A 2-ik ponthoz.

A vasutépitkezési vállalkozónak munkásai számára kiszolgáltatott gyógyszerek vételára iránti követelés nem esik az 1891 : XIV. t.-cz. 53. és 62. §-ai tekintete alá és igy csőd esetében nem sorozható az első osztályba. (C. 219/1900. M. D. 2., 711. G. D. 5., 680.)

A 3-ik ponthoz.

A községek utburkolati vagy járdaköltségei a csődtörvény 60. §-a 3. pontja szerint a csődhitelezők I. osztályába sorozandók ; a csőd tartama alatti időre járó részletei pedig a csődtörvény 49. §-a 3. pontja szerint tömegköltséget képeznek. (C. 861/1900. M. 12., 340.)

A közadós czég ellen még a csődnyitás előtt inditott perekben hozott birói határozatok után a csődny tást közvetlenül megelőző három éven belül kiszabott illetékek

az első osztályba sorozandók. (C. 74. és 75/1903. M. D. 2., 709. G. D. 5., 678.)

A felemelt illeték, mint birságtermészetü, a csődtömeg irányában nem érvényesithető; de ha panasz ellene nincs, a másodosztályba sorozandó, maga az egyszeres illeték azonban az első osztályba sorozandó, ha három évnél nem régibb; mert habár a csődtörvény 60. §. 3. pontjában és kifejezetten nincs is említve, nyilvánvaló, hogy ugy a bélyegek, mint az illetékek az id. törvényes hely meghatározása alá eső épen olyan közterhek, mint a kifejezetten megjelölt vámok és fogyasztási illetékek, a »más közterhek« fogalma alá tehát ezek is vonandók. (C. 595/1900. G. D. 5., 677.)

Az 1891 : XIV. t.-cz.-kel létesitett kerületi betegsegélyző pénztáraknak az idézett törvény 16—21. §-ai szerint kivetett járulékai a csődtörvény 60. §-a 3. pontjának tekintete alá eső kiváltságos követelést képeznek. (C. 1234/1900. D. 87., 327.)

Ha felperes a közadós helyett kifizette volt az ezt terhelő illetéket s a kir. kincstár a vonatkozó követelést nem engedményezte óreá, az illetéknek a kötelezett közadóstól való behajtására nézve nem lépett a kir. kincstár jogába, hanem a fizetés ténye által magánjogi igényt szerzett arra nézve, hogy a közadóstól a helyette kifizetett ennek az összegnek megtérítését követelhesse és igy követelése nem tartozik a csődtörvény 60. §-ban felsorolt a csődkövetelések I. osztályába eső követelések közé, hanem a csődtörvény 62. §-a értelmében a csődkövetelések II. osztályába. (C. 677/1903. D. 93., 116.)

A 4-ik ponthoz.

Az 1877 : XX. törvényczikk 12. §-a értelmében a kiskoruakat a más által haszonélvezett hagyatéki vagyon jövedelmeiből megillető egyharmad rész a haszonélvező csődtömegéből az első osztályban elégitendő ki. (C. 1287/1901. M. D. 2., 713. G. D. 5., 680.)

A kereseti követelést a II. osztályba kellett sorozni, mert a 60. §. 4. pontja alá csak olyan követelés vonható, mely az atya, gyám vagy gondnok által kezelhető és tényleg kezelt vagyon kezeléséből merül fel; mert a per adatai szerint a kereseti követelés a közadós nejének hozományát képezte, mely közadósnak kezébe mint ilyen került; mert a nőnek elhunytával a közadós ezzel az öszszeggel neje örököseinek, vagyis felpereseknek adósává vált, mely összeget tőle a kiskoru örökösök képviseletére hivatott gyámhatóság be nem hajtott és igy kétségtelen, hogy ezt az összeget közadós nem mint kiskoru gyermekeinek vagyonát kapta és vette a törvény erejénél fogva a gyámhatóság intézkedése folytán kezelése alá, hanem ettől teljesen független jogczimen, mint elhalt nejének hozományát, még abban az időben vette kezéhez, amikor megnősült és a kiskoru felperesek nem is léteztek, saját tartozását pedig az adós nem is kezelheti. (C. 838/1900. M. 11., 212. és C. 987/97. G. D. 5., 681.)

Az országos központi hitelszövetkezet követeléseinek elsőbbségénél, vagyis hogy az I. vagy II. osztályu követelések közötti helyesen soroztassék-e, az a döntő, hogy mely időben keletkeztek. (C. 424/1901. M. 12., 341. G. D. 5., 681.)

61. §. Ha a tömeg az első osztályba tartozó követelések kielégitésére nem elegendő, azok a kijelölt sorrendben, az egyes pontok alatt felemlitett követelések pedig egymás közt aránylag elégitendők ki.

Az 1898 : XXIII. t.-cz. 23. §-a alapján az Országos központi hitelszövetkezet kötelékébe tartozó szövetkezeteknek biztositott az a kedvezmény, hogy azokat végrehajtás esetében minden más törvényes elsőbbséggel nem biró követelést megelőző kielégitési jog illeti saját tagja ellen fennálló követelése erejéig adósának összes ingó vagyonára: azokkal a hitelezőkkel szemben, akiknek követelése az adósnak a szövetkezet névjegyzékébe történt bevezetése után keletkezett, tagjaiknak csak azokkal a tartozásaikkal szemben áll meg, amelyek a tagokat magánhitelezőikkel szemben terhelik; ez alá a szempont alá azonban nem vonható a kir. kincstárnak adó- és illetékkövetelése, mert ezek nem hitelezési viszonyból erednek, hanem az adósnak közjogi természetü tartozásai, s igy a kir. kincstárt a hitelszövetkezettel szemben is elsőbbség illeti. (Kolozsvári kir. tábla. J. T. K. 904., 7.)

62. §. A többi követelések, melyek határozottan más osztályba nem utalvák, a második osztályba sorozandók s a tömeg elégtelensége esetében aránylag elégitendők ki.

A csődhitelezőket illető kamatok, a visszatérő időszakokban fizetendő tartozásoknak a csődnyitás előtt lejárt részletei, amennyiben a csődnyitást megelőzőleg három évnél nem régiebbek, a tőkével egy osztályba sorozandók.

A nőnek az a joga, mely őt a tartás tekintetében férje ellenében megilleti, a férjnek csődbe jutása esetében meg nem szünik s ez a csődtömeg irányában érvényesithető. (C. 985/1886. G. D. 5., 682.)

A nő készpénzbeli hozományát férje csődjében a csődtörvény 62. §-a értelmében, mint

csődhitelező érvényesitheti. (C. 751/1890. D. 82., 40.)

A nő hozományát állandó törvényes gyakorlatunk értelmében férjének a csődtömege ellen mint lejárt követelést érvényesítheti. Alperes kötelessége a hozomány átvételéről szóló közjegyzői okirat tartalmi valótlanságát bizonyitani. (C. 97/1899.)

Közjegyzői okirat teljes bizonyitékot képez, hogy a hozományt a közadós valósággal megkapta; ezzel szemben alperes puszta tagadása figyelembe nem jöhet. (C. 506/1898.)

Nincs oly jogszabály, mely a hozomány átvételének bizonyitásánál a közjegyzői okiraton kivül más bizonyiték alkalmazását kizárná. (C. 1038/1894.)

A közadós helyett kifizetett illetékkövetelés tekintetében az azt kifizetett harmadik személy nem lépvén a kincstár jogaiba, az ezen kifizetés folytán keletkezett magánjogi természetü követelésére nézve csak a csődhitelezők II. osztályában nyerhet kielégitést. (C. 677/1903. D. 93., 116.)

63. §. A kamatok és a visszatérő időszakokban teljesitendő fizetéseknek a csődnyitás előtt lejárt részletei, melyek a tőkével egy osztályba nem tartoznak, a harmadik osztályba sorozandók, s a tömeg elégtelensége esetében aránylag elégittetnek ki.

64. §. A hitelezők azon kamatokat, melyek őket csődön kivül illetnék, a csődtömeg ellen is igényelhetik.

Ha sem kamat ki nem köttetett, sem lejárati idő meg nem állapittatott, a hitelezőt a törvényes kamatok a bejelentés napjától illetik.

A 64. §. nem értelmezhető akként, hogy a kamat akkor is megitélendő, ha ezt a hitelező bejelentésében nem kéri. (155/1889. Wolf 188.)

Ha a csődbejelentés a kamatokra kiterjesztve nem volt, a csődbejelentés tárgyául szolgáló igény felemelhető nem lévén, a kamatokat megállapitani nem lehet. (C. 800/1903. M. D. 10., 266.)

40435. szám.
1882. aug. 19.

Pénzügymin. rendelet

az adóhátralékok után járó késedelmi kamatoknak csődtömegek ellenében miként eszközlendő felszámitása tárgyában.

A csődtörvény (1881 : XVII. t.-cz.) 64-ik §-a szerint a csődhitelezők azon kamatokat, melyek őket csődön kivül illetnék, a csődtömeg ellen is igényelhetik; miután pedig a közadók kezeléséről szóló törvény (1876 : XV. t.-cz.) 41. §-a szerint az, aki az évnegyed közepéig le nem rója esedékes folyó vagy régibb tartozását, évi 6 % késedelmi kamatot fizet az egész évnegyedre azon összegek után, melyekkel hátralékban maradt, világos, hogy az egyenes adóhátralékok után járó késedelmi kamatok közbejött csőd esetében is ép ugy igénylendők, s az 1876. évi november hó 19-én kiadott 30163. sz. rendelet értelmében felszámitandók, mintha a csődeljárás közbe sem esett volna.

Mit sem változtat ezen a csődtörvény 191. §-a, mert az egyenes adók utáni kamatszámitás külön törvénynyel a fentebbiek értelmében a közönséges számitástól eltérő módon szabályoztatott.

A késedelmi kamatoknak a bejelentéskor való tényleges kiszámitása tekintetében az uj csődtörvény oly intézkedést, minő az 1840. évi XXII. t.-czikk 49. §-a, nem tartalmaz, s ezerint elégséges, ha a csődtömeg ellen a szám szerint kimutatandó egyenes adóhátralékon felül az 1876 : XV. t.-czikk 41. §-a által biztositott késedelmi kamatkövetelés jelentetik be.

Az illetékhátralékok után járó késedelmi kamatokra nézve az 1881 : XIV. t.-czikk 22. §-a, illetve a »bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok« hivatalos összeállitásának (1882. évi kiadás) 141. §-a intézkedik.

65. §. A csődtömeg ellen nem érvényesithetők:

1. az egyes feleknek a bejelentés- és felszámolásból eredő költségei;

2. a közadósnak élők közt vagy halál esetére tett ajándékozásaiból eredő igények;

3. a pénzbirságok és a pénzbüntetések az 56. §-ban felsoroltak kivételével.

A részvénytársaság igazgatósági tagjai ellen a kereskedelmi törvény 189. §-a alapján érvényesithető igények magának a részvénytársaságnak csődtömege ellen egyáltalában nem érvényesithetők. (C. 661/1904. D. 98., 362.)

A csődtörvény 65. §-a értelmében csak azok a pénzbirságok és pénzbüntetések érvényesithetők a csődtömeg ellen, melyek az 56. §-ban tüzetesen vannak felsorolva, ezek közé azonban a boritaladó nem tartozik, mert az nem valamely árut, terményt vagy valamely tárgyat terhelő pénzbüntetést avagy közadót, hanem minden adóztatási tárgytól független önálló pénzbüntetést képez s igy az a csődtömeg ellen nem is érvényesithető. (C. 662/1901. D. 90., 73.)

A felemelt illeték, mint birságtermészetü, a csődtömeg irányában nem érvényesithető. (C. 595/1900.)

A kötelezett hozománytartozás az ajándék jogi természetével birván, a csődtörvény 65. §-a értelmében az ebből eredő igények a csődtömeg ellen nem érvényesithetők. (C. 98/1903. M. D. 2., 717.)

Hasonlókép nem érvényesithető a csődtömeg irányában a házastárs (a nő) részére igért jegyajándék sem, még ha annak fedezésére bukott váltóelfogadmányt adott ki. (C. 6511/1900. G. D. 5., 684.)

Az irott hitbért a nő csak özvegységre jutása, illetőleg a házassági kötés felbontása esetében követelhetné s mert az irott hitbér ajándékozás természetével bir, mint ilyen a csődtömeggel szemben az 1881 : XVII. törvényczikk 65. §. 2. pontja szerint nem érvényesithető. (C. 1506/1895. Azonos 304. 1884. D. 38., 101. és Ju. 95., 52.)

A törvényes hitbért a férj előtt meghalt nő örökösei a férj csődtömege ellen követelhetik. (C. 504/1881. D. 29., 118.)

Özvegyi jog a csődtömeg terhére megitélendő. (C. 713/1891.)

66. §. Azok, akik a csődtömeg ellen külön kielégitési jogot érvényesitenek, követeléseiket, ha ezek a közadós ellen személyes igényt is állapitanak meg, mint csődhitelezők annyiban érvényesithetik, amennyiben a külön kielégitési jog alapján teljes kielégitést nem nyernének.

67. §. Akinek évi járadékhoz, tartási összeghez vagy más, visszatérő időszakokhoz kötött s a felosztásig le nem járt teljesitésekhez van igénye, a csődtömeg ellen a mindenkori teljesités biztositását követelheti azon arányban, melyben a követelések a csődtömegből kielégittetnek.

A nőnek azon joga, mely őt a tartás tekintetében férje ellenében megilleti, a férjnek csődbejutása esetében meg nem szünik s e tekintetben a csődnyitás által csak annyiban áll be változás, hogy a nőtartás tekintetében őt férje ellen megillető jogait a csődnyitás után a csődtömeg ellen érvényesitheti. (C. 985/1886. Ü. L. 87., 3.)

Az özvegy férje hagyatéka irányában mint hitelező rangjához illő évi tartási dijat özvegyi jogczimén érvényesitvén, ha ez részére megitéltetett és az itélet jogerőre is emelkedett, az özvegynek a csődvagyon felosztása ellen a csődtörvény 67. és 190. §-ai alapján nem lehet joga kérni a megfelelő tőke biztositását. (1246/1891. M. D. 10., 266.)

68. §. Akinek felbontó feltételhez kötött követelése van, azt mint feltétlent érvényesitheti; tartozik azonban, ha erre a csődön kivül is kötelezve volna, a feltétel bekövetkezése esetére biztositékot adni.

Akinek felfüggesztő feltételhez kötött követelése van a csődtömeg ellen, igényelheti, hogy ez a fizetést a feltétel bekövetkezése esetére biztositsa. A biztositás annyiban követelhető, amennyiben a közadós arra csődön kivül kötelezve lett volna. Ez eseten kivül a csődbiróság, a feltétel valószinü bekövetkezéséhez képest, belátása szerint határoz afelett, hogy a követelést kell-e és mily összegben biztositani.

Az egyik esetben ugy mint a másikban a követelés csak azon arányban érvényesithető, amelyben a követelések a csődtömegből kielégittetnek.

A csődtörvény 69. §-a alapján bejelentett követelés is a 68. §. tekintete alá esvén, a bejelentett hitelező biztositást követelhet. (C. 1637/1904. K. J. 3., 68.)

Az átengedett követelés behajthatóságáért fennálló szavatossági kötelezettség alapján a szavatoló ellen, csőd esetében, jogosan érvényesithető az ebből folyó követelés oly módon, hogy a tömeg csak annyiban köteles a kielégitésre, amennyiben az átengedett követelés be nem hajtható. (C. 192/1902. M. D. 2., 721.)

Oly esetben, ha valamely fél igazolja, hogy egy másik fél ellen bizonyos feltétel beállta esetén követelése lehet, az ily követelést, ha az irányában kötelezettségben álló fél időközben csődbe jut, ennek csődtömege ellen feltételesen érvényesitheti, oly hatálylyal azonban csak, hogy akkor, ha a feltétel be nem állana, az ily hitelező kielégitést nem igényelhet. (C. 1263/1890. Ü. L. 90., 15.)

Az a kérdés, hogy a váltóadóst a felperes csődtömeggel szemben valamely kikötés alapján biztositék adása iránti igény megilleti-e vagy nem, nem tartozik a váltóper keretébe, hanem a csődtörvény 68. §-a értelmében csakis a csődbiróság előtt nyerhet megoldást. (C. 160/1899. D. 74., 14.)

69. §. A közadós kezesei és egyetemleges adóstársai azon fizetéseket, melye-

ket az elvállalt kötelezettségnél fogva később kellene teljesiteniök, a csődtömeg ellen bejelenthetik, ha a követelést maga a hitelező nem érvényesiti.

A közadós kezese, ha a hitelező követelését be sem jelentette a csődtömeg ellen, csak a mindenkori teljesités biztositását kivánhatja abban az arányban, melyben a követelések a csődtömegből kielégitést nyernek; fizetést pedig csak akkor, ha maga a kezes is fizetett és ezt kellően igazolja. (C. 268/1891. G. D. 5., 686.)

A 69. §-ból nem következtethető, hogy a közadós kezese, aki követelését bejelentette, mielőtt a kezességből kifolyólag valamit teljesitett volna, a csődhitelezők közé volna számitandó. (Temesvári T. G. 109/1901.)

70. §. Ha az egyetemleges adósok mindegyike, vagy azok közül több ellen külön csőd nyittatik, a hitelezőnek jogában áll követelését mindegyik csődtömeg ellen érvényesiteni, s a követelés egész összegére eső részleteket minden egyes csődtömegből mindaddig felvenni, mig teljesen ki nem elégittetik.

Ha a hitelező kielégitése után felesleg marad, az egyes csődtömegek közt e felesleg erejéig visszkeresetnek van helye azon arányban, melyben az egyetemleges adósok egymástól csődön kivül, a kötelezett mértéken túl, teljesitett fizetés megtéritését követelhetik.

71. §. A külföldi hitelezők követeléseire nézve mindenekelőtt az e részben fennálló nemzetközi szerződések irányadók. Ilyen szerződések hiányában a külföldieket a belföldiekkel egyenlő jogok illetik, amennyiben a külföldi állam a belföldieket hasonló kedvezményben részesiti.

A viszonosság rendszerint vélelmeztetik; szabadságában áll azonban a biróságnak, ha a viszonosság iránt kételyei vannak, annak igazolását elrendelni. Ha a biróság a viszonosság hiányában kivételes intézkedést tesz, erről az igazságügyministeriumnak jelentést tenni tartozik.

A fentebbi intézkedések azon követelésekre is alkalmazandók, melyek külföldi által a csődnyitás után ruháztatnak át belföldire.

MÁSODIK RÉSZ.

Csődeljárás.

ELSŐ CZIM.

Közönséges csőd.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

72. §. A csődeljárásra rendszerint azon kir. törvényszék illetékes, melynek területéhez a közadós személyes illetőségénél fogva tartozik. Ha ez meg nem állapitható, azon kir. törvényszék illetékes, melynek területén a közadós legutóbb lakott; ha pedig utolsó rendes lakhelye ki nem puhatolható, vagy ha az országban soha sem lakott, azon kir. törvényszék illetékes, melynek területén a közadósnak ingatlan javai feküsznek, s ha közadós ilyenekkel nem bir, azon kir. törvényszék, melynek területén ingó javai vannak.

A kereskedelmi csődeljárásra a budapesti és a pestvidéki kir. törvényszékek területén a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék; egyebütt pedig azon kir. törvényszék illetékes, melynek területén a kereskedőnek telepe, illetőleg a kereskedelmi társaságnak székhelye van. A közkereseti és a betéti társaság tagjai, illetőleg beltagjai elleni csődeljárásra (249. §.) hasonlag azon törvényszék illetékes, melynek területén a társaságnak székhelye van.

Több illetékes kir. törvényszék közül a csődeljárásra az van hivatva, mely a többit a csődnyitás által megelőzte.

A csődeljárásra rendszerint a közadós személyes illetőségét képező törvényszék illetékes. Azon körülmény, hogy panaszlott bányavagyonnal is bir, a csődeljárási illetékességre mi befolyással sem bir. (C. 488/1882. M. 4., 616.)

A m. kir. Curia állandó gyakorlata szerint a budapesti és a pestvidéki kir. törvényszék területén lakó kereskedők ellen a csőd elrendelése és a csődeljárás folytatása csak abban az esetben tartozik a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék hatáskörébe, ha az illető kereskedő czége be van jegyezve. (C. 1267., 1244/1900. M. D. 2., 726. G. D. 5., 688.)

Bejegyzett közkereseti társaságnak képviseletre egyedül jogositott tagja e minőségénél fogva a csődeljárás neme szempontjából egyénileg is bejegyzett kereskedő tekintete alá esik. (C. 709/1893.)

A csődtörvény 72. §-ának 2. bekezdésében megállapitott czégbirósági illetékességnek azon esetben, ha a csődnyitás a közkereseti társaságnak csak egy tagja ellen kéretik, a dolog természete szerint csak akkor van helye, ha a csőd az illető társaság ellen már elrendeltetett, vagy ha a társasági tag ellen (csődtörvény 249. §.) oly követelés alapján kéretik a csődnyitás, mely követelés alapján a csőd a társaság ellen is elrendelhető volna; de nincs helye, ha a csőd a tag ellen a tagnak személyes tartozása alapján kéretik és igy a csődnyitási kérelem alapjául szolgáló követelés és a társasági viszony között semmi vonatkozás sincs. (C. 380/1903. D. 92. 131. és Ju. 1., 237. M. 14., 134.)

Ha a csődtörvény 72. §-a értelmében illetéktelen biróság a még az uj csődtörvény hatályba lépte előtt nyitott csődben érdemileg már eljárt, akkor többé azt az igy elvállalt illetékességet az illetékességi összeütközés kérdésének felvetésével magától el nem utasithatja. (C. 1142/1898. M. D. 2., 725.)

Az a körülmény, hogy az 1871. évben történt elkülönités alkalmával a csődiratok tévesen valamely törvényszékhez áttétettek, annak illetékességét meg nem állapitja. (C. 41/1896. M. D. 2., 726.)

73. §. A csődeljárás kiterjed a közadósnak bárhol található ingó és — Horvát-Szlavonországok kivételével — a magyar állam területén lévő ingatlan javaira.

74. §. Ha a csőd Horvát-Szlavonországok területén nyittatik, és a közadósnak a jelen törvény hatálya alá tartozó területen ingatlan javai vannak, ezek tekintetében az illetékes biróság által hivatalból külön csőd nyitandó.

Ha a közadós valamely átengedett követelés helyessége és behajthatóságáért szavatosságot vállalt, az engedményes a csődtörvény 52., 129. és 180. §-aira való tekintettel ebből származható követelését az általános csődtömeg ellen jogosan érvényesitheti az átruházott követelések esetleges beperlése és behajtásának megkisérlése előtt, mert a csődnyitás következtében a követelés esedékes lévén, az engedményes nem fosztható meg attól a jogától, hogy magától elhárithassa azt a veszélyt, hogy a közadós által szavatossággal átruházott követelések be nem hajthatósága esetében a közadós csődbejutása folytán károsodjék. (C. 192/1902. M. D. 2., 786.)

75. §. A belföldi biróságok az ingóságok kiadása tekintetében a viszonosság elveinek megfelelőleg eljárni s a követelt kiadás minden megtagadásáról a magyar kir. igazsgáügyi ministeriumnak jelentést tenni tartoznak.

Amennyiben a fennálló nemzetközi szerződések máskép nem intézkednek, a belföldi közadósnak külföldön lévő ingóságai, a külföldi birósághoz intézendő megkeresés utján, a belföldi csődtömegbe vonandók; viszont a külföldi közadósnak belföldön lévő ingóságai, a külföldi biróság megkeresésére, kiadandók. E tekintetben kivételnek van helye a külföldi részvénytársaságoknak az itteni üzlet folytatására szánt és itt elhelyezett tőkéjére és biztositási alapjára nézve (kereskedelmi törvény 211., 453. és 461. §§.), melyre az illetékes belföldi biróság által hivatalból külön csőd nyitandó.

Az ingatlan javak tekintetében, amennyiben a nemzetközi szerződések máskép nem intézkednek, a csődeljárás azon államb iróságot illeti, melynek területéhez az ingatlan javak tartoznak.

Az Ausztriával fennálló viszonosság folytán abban az esetben, ha a közadósnak magyar területen lévő ingatlanaira a hazai biróság előtt külön csőd nem nyittatott, az osztrák csődbiróság előtt jogérvényesen létrejött kényszeregyezség hatálya a hazai biróságok előtt inditott perekben érvényesi-

tett követelésekre is kiterjed. (C. 20/1898. D. 79., 41.)

Magyar hitelező osztrák közadósnak összes ingó vagyonából csak az osztrák csődnek megfelelő módon nyerhet kielégitést, és ezen törvény uralma alól követelését nem vonja ki akkor sem, ha annak bejelentését elmulasztja. Minthogy pedig osztrák csődjog szerint a kényszeregyezség hatálya a be nem jelentett követelésekre is kiterjed, ennélfogva az egyezségileg elengedett hányad, ha a közadósnak Magyarországon ingatlan vagyona nincs, magyar biróság előtt nem érvényesithető, habár a kényszeregyezségi százalék nem üti meg az 1881 : XVII. t.-cz. 200. §-ában meghatározott minimumot és tekintet nélkül arra, vajjon a követelés Ausztriában nyitott csődbe bejelentetett vagy nem. (C. 831/1888. D. 79., 41.)

Ha külföldön (Bécs) csőd alá került egyénnek Magyarországban fekvő ingatlan vagyonára belföldi biróság előtt csőd nyittatott, a külföldi biróság előtt létrejött kényszeregyezség hatálya a magyarországi ingatlanra, illetve csődtömegre ki nem terjed. (C. 628/1882. M. 4., 618.)

Külföldön létesült kényszeregyezség azon hitelezők irányában, kik azt el nem fogadták, belföldön csak viszonosság esetén érvényes. Magyarország és Ausztria közt csődügyekben nincs viszonosság. (B. T. II. G. 104/1899. G. D. 5., 694.)

Osztrák alattvaló ellen osztrák biróság előtt nyitott csőd hatályát közadósnak Magyarországon lévő ingatlan vagyonára kiterjeszteni nem lehet. (B. T. 2814/1886. M. 4., 618.)

Az a körülmény, hogy a közadós Magyarország területén lévő gyárának felszerelései, esetleg ingatlan vagyon természetével birnak, a vagyon hovatartozósága tekintetében mi jelentőséggel sem bir, mivel törvény szerint csak szorosan vett ingatlan, tehát nem egyszersmind az esetleg ingatlan természetével biró egyéb vagyon is képezhet kivételt. (C. 157/1894. M. 4. 618.)

Az 1881 : XVII. törvényczikk 75. §-a rendelkezése szerint külföldön nyitott csődeljárásnak, amennyiben a nemzetközi szerződések máskép nem intézkednek, a bukottnak belföldön lévő ingóságai a külföldi bíróságok megkeresésére kiadandók; miből folyik, hogy ily megkeresés és annak alapján történt birói intézkedés előtt a külföldi közadós ellen hozott marasztaló itélet alapján annak belföldi ingóságaira is vezethető végrehajtás. (C. 60/1883. D. 33., 24.)

Minthogy a csődtörvény 75. §-a szerint, amennyiben a fennálló nemzetközi szerződések máskép nem intézkednek, a belföldi közadósnak külföldön lévő ingóságai a külföldi birósághoz intézendő megkeresés utján a belföldi csődtömegbe vonandó, viszont a külföldi közadósnak belföldön lévő ingóságai a külföldi biróság megkeresésére kiadandók és e tekintetben kivételnek csak a külföldi részvénytársaságoknak az itteni üzlet folytatására szánt és itt elhelyezett tőkéjére és biztositási alapjára nézve van helye, melyre az illetékes belföldi biróság által hivatalból külön csőd nyitandó : ebből következik, hogy oly esetben, ha oly külföldi lakos ellen, amely állammal a kölcsönös jogsegély nyujtása tekintetében viszonosság áll fenn, az illető állam birósága által a csőd már megnyittatott, ugyanaz ellen annak ingó vagyonára az itteni biróság által is, amennyiben ez a csődnyitásról az illető külföldi biróság által értesitve lett, a csőd nem nyitható meg, hanem a megkeresés következtében a közadós ingó vagyona, amennyiben azt előzőleg szerzett oly jogok, melyek a jogositottakat a csődtörvény értelmében is külön kielégitésre feljogositják, nem akadályozzák, a külföldi biróságok megkeresésére kiadandók és a hitelezők igényeiket ily esetben csak a külföldi illetékes csődbiróság előtt érvényesithetik. (Nagyváradi Tábla. 5622/1893. M. 4., 617.)

A külföldön nyitott csődnek nincs az a joghatálya, hogy annak folytán a hazai biróság a csődöt az itteni ingatlanokra elrendelni hivatalból volna köteles. (C. 7455/1903.)

Ha belföldi és külföldi biró rendel el csődöt, a felmerülhető illetőségi összeütközés annak a biróságnak javára döntendő el, mely a másikat a csődnyitásban megelőzte. (Temesvári Tábla 856/1892. D. 60. 6.)

Habár a csődtörvény 75. §. szerint viszonosság esetén a külföldön nyitott csőd hatálya a belföldön lévő ingókra is kiterjed, ez a joghatály mégis csak a csődvagyon összeirásával érvényesülhet s mindaddig, mig az illető külföldi biróság bukottnak belföldi ingó javait nem requirálja, ezekre az ingóságokra a csődnyitás után is belföldön joghatálylyal vezethető végrehajtás s ha ennek megtörténtével érkezik csak a kikérés, ugy a megkeresés teljesitésének csak a szerzett zálogjog sérelme nélkül adható hely. (B. T. 3867/1901.)

76. §. A felek értesitése a csődeljárásban, amennyiben a jelen törvény egyes esetekre nézve máskép nem intézkedik, a határozat kifüggesztése által történik.

A hivatalos közzététel, a 86. §. esetét kivéve, akkor is érvényes kézbesitésnek tekintetik, midőn a törvény a kézbesitést külön elrendeli. Ilyen esetben a kézbesités a hirdetvény első megjelenését

követő harmadik köznapon tekintetik megtörténtnek.

A kézbesitésekre nézve a törvénykezési rendtartás határozatai azon eltéréssel alkalmazandók, hogy a kézbesitések s a tömeggondnoktól eredő értesitések posta utján is eszközölhetők.

A csődtörvény 76. §-ának azon intézkedését, hogy a hirlapi közzététel a kézbesitést pótolja oly esetre, midőn nem pusztán a hitelezők értesitéséről, hanem tárgyalásra idézéséről van szó, kiterjeszteni nem lehet. (B. T. 493/1886. M. 4., 620.)

Még oly esetben is, a melyben a csődtörvény valamely biról határozatnak kézbesitését külön elrendeli, a hivatalos közzététel, a 86. §. esetét kivéve, érvényes kézbesitésnek tekintetik s ily esetben a kézbesités a hirdetmény első megjelenését követő harmadik köznapon tekintetik megtörténtnek. (C. 1992/1902. M. 14., 134.)

77. §. A jogok érvényesitésére vagy megóvására szolgáló és kellően közzétett azon határidők, melyeknek tartamát a jelen törvény vagy ennek határain belül a csődbiróság állapitja meg, egyes érdekeltek kérelmére meg nem hosszabbithatók. Az ilyen határidők elmulasztása miatt igazolásnak helye nincsen.

78. §. A csődeljárásban hozott határozatok ellen, a jelen törvényben kijelölt esetek kivételével, felfolyamodásnak van helye.[1])

Két egyenlő határozat ellen további jogorvoslatnak helye nincsen.

Azon esetekben, melyekben a jelen törvény a további jogorvoslatot kizárja, a törvény rendelete ellenére beadott felfolyamodást az elsőbiróság hivatalból tartozik visszautasitani.

A csődnyitást kérő panaszost a csődeljárási költségnek biról letétel utján való előleges biztositására utasitó végzés nem tekinthető pusztán az ügy előkészitésére vonatkozó oly végzésnek, mely ellen a panaszost a külön felfolyamodás joga meg nem illetné. (C. 446/1901. D. 88.)

A csődnyitási eljárás során hozott közbenszóló végzés azon része ellen, mely szerint adós vagyoni állapotának feltüntetése végett telekkönyvi kivonatok bemutatására köteleztetett, felfolyamodásnak nincs helye; az ellen a további rendelkezés ellen azonban, hogy panaszlott különben letartóztattatni fog, a felfolyamodás elfogadandó. (B. T. 2854/1900.)

Panaszosnak azon végzés ellen közbetett felfolyamodása, amelylyel az adós ingatlanai becslési bizonylatának a kitüzött póttárgyaláson való bemutatására utasittatott, elfogadtatott, de az elsőbiróság végzése helybenhagyatott, mivel a csődtörvény 84. §-a szerint panaszos tartozik elsősorban valószinüsiteni, hogy panaszlott adósságai annak vagyonát felülmulják. (B. T. 3385/1900.)

A becsléshez bekivánt összeg túlmagas volta miatt is elfogadtatott panaszlott felfolyamodása. (B. T. 3046/1902.)

A csődeljárás elrendelése az összes hitelezők érdekében történvén, az esetben, ha a csőd a közadós saját kérelmére megnyittatik, egyes hitelezők a csődnyitást rendelő végzés ellen felfolyamodási joggal nem birnak. (B. T. 417/1883. D. 31., 212.)

Abban a kérdésben, hogy a csődöt a közadós ellen a helyi illetékes biróság rendelte-e el, a csődhitelezőnek felfolyamodási joga lehet ugyan, de a Curia az ebbeli végzést felül nem vizsgálhatja. (C. 1085/1898. M. D. 2., 727.)

A csődhitelezőnek, aki a csődeljárásban ügyfélként nem szerepelt, nem áll jogában a csődnyitó végzést felfolyamodással megtámadni az illetékesség kérdésében sem. (B. T. 1115/1901.)

A szövetkezet ellen elrendelt csődnyitást a szövetkezeti tag felfolyamodással nem támadhatja meg. (B. T. 770/1900.)

A csőd megszüntetését el nem rendelő végzés ellen a csődköltségeket előlegezett hitelező felfolyamodással élni jogosult. (C. 848/1905. K. J. 2., 469.)

A csődválasztmány jegyzője is élhet felfolyamodással megállapitott dijának a külön vagy az általános tömegből való kifizetésének kérdése tárgyában. (C. 438/1905. K. J. 2., 397.)

A csődválasztmányi jegyző dijai tárgyában hozott másodbirósági végzés ellen felfolyamodásnak helye nincsen. (C. 997/1900. D. 87., 53.)

A felfolyamodás, amennyiben az a másodbiróság végzésének a csődnyitás kérdését tárgyazó része ellen irányul, hivatalból visszautasittatik; mert a másodbiróság végzésének a csődnyitás kérdését tárgyazó részét helybenhagyván, e tekintetben a két alsóbirósági végzés egybehangzó; már pedig a csődtörvény 78. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a csődeljárásban két egyenlő

---

[1]) Jogorvoslat ki van zárva: 94., 96., 98., 106., 144., 156., 157., 160., 167., 181., 206., 216. és 219. §-okban.

határozat ellen további jogorvoslatnak helye nincs, mint általános rendelkezés a csődnyitási eljárás folyamán hozott határozatokra is kiterjed, mivel a csődtörvénynek ez utóbbi eljárást szabályozó II. részének első czim II. fejezete az érintett általános szabálytól eltérő rendelkezést nem tartalmaz. (C. 1319/1902. állandó gyakorlat. M. 14., 134. és D. 91., 224.)

A másodbiróság azon rendelkezése ellen, mely szerint az elsőbiróság végzésének feloldása, helyesen megváltoztatása mellett a panaszos csődnyitási kérelmével feltétlenül elutasithatónak nem találtatott, hanem költségelőleg letételére utasittatott — további felfolyamodásnak van helye. (C. 1333/1901. M. D. 2., 735.)

Csődnyitás kérdésében hozott feloldó másodbirósági végzés ellen is van helye felfolyamodásnak, ha abban megváltoztató rendelkezés foglaltatik. (C. 485/1905. K. J. 2., 398.)

Csődnyitás kérdésében a másodbirói végzés ellen elkésetten beadott felfolyamodást visszautasitó két egybehangzó végzés ellen felfolyamodásnak a harmadbirósághoz helye van. (C. 1141/1906. K. J. 3., 463.)

Az elsőbiróság a csődöt megszüntető végzés folytán akként rendelkezett, hogy a zárlat alá vett tárgyak G.-nek — mint aki azokat a tömegbe beszolgáltatta — adandók vissza. Ezen végzést a kir. tábla akként változtatta meg, hogy a zárlati jegyzőkönyvbe összeirt tárgyak azoknak adandók vissza, akiknek birtokából vagy birlalatából a zárlat foganatositása alkalmával átvétettek. Minthogy pedig ezek szerint a kir. tábla az elsőbiróság végzését lényegében, különösen pedig abban a kérdésben helybenhagyta, hogy az összes ingóságok azoknak adandók vissza, akiknek birtokából a tömegbe kerültek és csupán abban a részben változtatta meg és pedig a felfolyamodó K., illetve az általa képviselt társaságok javára, hogy nem döntötte el azt a kérdést is, hogy ezeket az ingókat tényleg G. szolgáltatta-e a tömegbe és igy azok kizárólag neki szolgáltatandók ki: ezen két végzés a felfolyamodóra nézve két egyenlő határozatnak tekintendő, a másodbiróság ilyen végzése ellen pedig a csődtörvény 78. §-a szerint további jogorvoslatnak helye nincs. (C. 1350/1904. D. 95., 318.)

A közjegyző által a csődleltározásért felszámitott dij mennyisége kérdésében a csődtörvény 78. §. korlátain belül van felfolyamodásnak helye a harmadbirósághoz. (C. 1707/1904. K. J. 2., 145. D. 96., 222.)

Csődleltározási költség kérdése tekintetében hozott határozat ellen a csődtörvény 78. §-ának rendelkezéséhez képest helye van felfolyamodásnak a harmadbirósághoz is. (C. 1155/1905. K. J. 3., 190.)

A másodbiróságnak a csődügyben a költség tárgyában hozott elsőbirósági végzést megváltoztató végzése ellen további felfolyamodásnak helye van. (C. 180/1907. K. J. 4., 285.)

Csődperben az igazolás a csődtörvény 77. és 80. §-aiban foglalt esetek kivételével kizárva nincs. (B. T. 567/1884. M. 4., 620.)

27416. szám.
1882. máj. 10-én.

Pénzügymin. rendelet

a csődtörvényről szóló 1881: XVII. t.-cz. rendeléseire való tekintettel, az illetékszabályoknak mikénti alkalmazása tárgyában.

Minthogy a f. évi január 1-jével érvénybe lépett 1881: XVII. t.-cz. (csődtörvény), — melynek 267-ik §-a szerint a csődeljárásra vonatkozólag eddig érvényben volt törvények, szabályok és rendeletek hatályon kivül helyeztettek — oly lényeges ujitásokat foglal magában, melyek a bélyeg és illetékek iránti törvények és szabályok szempontjából elvi jelentőséggel birnak: ennélfogva ez irányban az illetékszabályoknak mikénti alkalmazása tekintetéből, egyetértőleg a m. kir. igazságügyminister urral, a következőket rendelem:

1. A csődeljárásban hozott határozatok ellen a csődtörvény 78. §-a alapján igénybe vehető felfolyamodás eseteiben, az illetéki dijjegyzék 13. tétel 14. pontja alatti határozatok alkalmazandók.

2. A csődtörvény 81. §-a szerint a csődbiztos rendelkezései ellen megengedett előterjesztések, mint egyszerü peres beadványok, az illetéki dijjegyzék 13. tétel 1-ső pontja alatt meghatározott 20, illetőleg 50 kr. bélyegilleték alá esnek, és a csőd nyitása végett benyujtott kérvény (csődtörvény 82. és 84. §-ai), valamint a hitelezőknek a követelések bejelentéseit tárgyazó beadványai, általában az eljárás folyamában a hitelezők részéről benyujtott minden egyéb beadvány — avagy azoknak jegyzőkönyvbe vett nyilatkozata is — ugyanazon határozatok szerint bélyegzendők.

3. A csődtömeg értékesitése czéljából (158. §.) a törvénykezési rendtartás értelmében eszközölt vagyoneladásokról felvett jegyzőkönyvnek az illetéki dijjegyzék 7. tételének »Árverési jegyzőkönyvek« vezérszava alatt tartalmazott határozatok alá esnek.

4. A csődtörvény 135., illetőleg 143. §-a szerint a felszámolási tárgyalásról felveendő jegyzőkönyv után, az illetéki dijjegyzék 52. tétel *B)* I. 1. pontjának határozmányai szerint járó 20, illetőleg 50 kr. bélyegilleték — tekintettel arra, hogy a jegyzőkönyvben minden egyes bejelentett követelésre nézve a tárgya-

lás eredménye bejegyeztetik — minden egyes hitelező (illetőleg meghatalmazottja) által külön-külön akként rovandó le, hogy a tárgyalás alkalmával a csődbiztosnak átadott bélyegjegyek a tárgyalási jegyzőkönyvre felragasztatnak és az 1881 : XXVI. t.-cz. 4. §-a értelmében felülbélyegeztetnek. A csődbiztos köteles azon hitelezőknek, illetőleg meghatalmazottjaiknak neveit, akik a jegyzőkönyvi bélyeget benyujtani vagy a tárgyalási jegyzőkönyv berekesztéséig pótolni elmulasztották, a jegyzőkönyvön kitüntetni, s egyszersmind a hivatalos leletek felvétele iránt is intézkedni.

5. Ugyanazon határozatok szerint, a felosztási terv ellen beadott észrevételek tárgyalásáról a csődtörvény 186. §-ának rendeléseihez képest felveendő jegyzőkönyv után is a 20, illetőleg 50 krnyi bélyegilleték minden hitelező által — aki a felosztási tervezetet kifogásolta — külön-külön lerovandó ; a csődtörvény 188. §-a szerint a jegyzőkönyvbe vett nyilatkozatok azonban nem képezik külön illeték tárgyát.

6. A csődtörvény 141. §-a értelmében a hitelezők kívánságára kiszolgáltatott hiteles jegyzőkönyvi kivonatok az illetéki dijjegyzék 63. tétele alatt meghatározott 1 frt bélyeggel látandók el.

Ellenben a hitelezőknek visszaadott eredeti okiratokra a megállapitott összeg és járulékai, nemkülönben az osztályozás kitüntetése végett a csődbiztos által irt feljegyzések, mint egyszerü hivatalos értesitvények, az illetéki dijjegyzék 46. tételének 4. pontja értelmében nem tárgyai az illetéknek.

Ugyanazon határozmányok szerint illetékmentesek továbbá azon jegyzőkönyvi kivonatok is, melyeket a csődbiztos a perre utasitott hitelezőknek a csődtörvény 147. §-a alapján kiállitani tartozik.

7. A felszámolási tárgyalásnál, a valódiság tekintetében megtámadt követelések érvényesitésére a csődtörvény 145. §-a értelmében megindított külön perben hozott jogérvényes birói határozatok után, az illetéki dijjegyzék 48. tétele *C), D) a)* pontjai szerint járó illeték lerovandó.

Ugyanazon illetéknek vannak alávetve azon birói határozatok is, melyek a tömeg hitelezői részéről, továbbá azok részéről, kiket visszakövetelési vagy külön kielégitési jog illet, igényeiknek érvényesitése végett a csődtörvény 152. §-a értelmében a tömeggondnok ellen intézett külön perekben hozatnak ; a fizetési kötelezettségre nézve azonban — tekintettel a gondnokot megillető személyes mentességre — az illetékszabályok 11. §-ának rendelései irányadók.

8. A felszámolási tárgyalásnál, az osztályozás tekintetében megtámadt követelések érvényesitésére a csődtörvény 145. §-a értelmében megindított külön perekben hozott első folyamodásu birósági itéletek, mint közbenső peres kérdésekben hozott birói határozatok után, az illetéki dijjegyzék 48. tétel *B) a)* és *b)* pontjainak rendelkezései szerint 1 frt, illetőleg 2 frt 50 kr. jár, mely illeték egyik fele a felperest, másik fele pedig a beperelt hitelezőket terheli. Ha azonban a per a tömeggondnok ellen van intézve, ez esetben az emlitett állandó bélyegilleték az illetékszabályok 11. §-ának rendelkezéseihez képest rovandó le.

9. Az előző 7. és 8. pontokban emlitett külön perekben hozott birói határozatok után járó illetéket a perre utasitott hitelező oly esetben, midőn a követelés a csődtörvény 251. §-a alapján a társasági csődtömegen kivül a társasági tagok külön csődtömegei ellen is bejelentetett, csak egyszer és pedig a társasági csődtömeg ellen folytatott perben tartozik leróni.

10. A csődtörvény 220. §-ának határozatai szerint a csődbiróság által birói egyezség alakjában az összes érdekletteknek kézbesitendő jogérvényesen jóváhagyott egyezség, az illetéki dijjegyzék 83. tételének rendelkezései alá esik, melyeknek értelmében az egyezség megállapodásai szerint a közadós által az egyes hitelezőknek fizetendő összegek sommája után a II. fokozat szerinti illeték lerovandó.

Ezen illetéket, mely a csődbiróság részéről az illetékkiszabási hivatallal hiteles másolatban közlendő egyezség alapján kiszabás utján megállapittatik, a kézbesitett fizetési meghagyásban előirt teljes összegben első sorban a közadós tartozik fizetni, önként értetvén, hogy a közadós, mennyiben a kényszeregyezségben az ellenkező ki nem köttetett, az illetékszabályok 95. §-ában kimondott egyetemleges fizetési kötelezettségnél fogva jogositva lesz az illeték felét a hitelezőknek a kényszeregyezség értelmében járó követelésekből, azok arányában, a követelések kiegyenlitésekor levonásba hozni.

11. A csődtörvény rendelései szerint magára a csődeljárásra vonatkozólag hozott határozat az illetéki dijjegyzék 49. tételének rendelkezései szerint illetékmentes ; megjegyeztetvén, hogy miután az uj csődtörvény intézkedései szerint valódiság- és osztályozási itéletek Magyarországon nem hozatnak, az ezen törvény alapján tárgyalt csődperekre az illetéki dijjegyzék 48. tétel *A) a)* és *D) c)* határozmányai önként érthetőleg már nem jöhetnek alkalmazásba.

12. Az előző pontokban nem emlitett tárgyalási jegyzőkönyvek, iratok és hivatalos kiadványok, minthogy ezek a csődtömeg kezelésére, illetőleg az ezzel kapcsolatos eljárásra vonatkoznak, az illetéki dijjegyzék 85. tétel 10. pontja szerint nem tárgyai az illetéknek ; önként értetik azonban, hogy ezen mentesség a tömeggondnok és hitelezők választmánya által felperesként folytatott cselekvő perekre, valamint a csődtömeget illetőleg más személyekkel kötött jogügyletekre nem terjed ki.

79. §. A jogorvoslatok, amennyiben azoknak a jelen törvény szerint helye

lehet, rendszerint a határozat közlésétől (76. §.), illetőleg kézbesitésétől számitandó nyolcz nap alatt irásban, két példányban, a csődbiróságnál nyujtandók be.

80. §. Azon megállapodások, melyek az érdekeltek kellő értesitése után tartott tárgyalások alkalmával keletkeznek, az érdekeltek által azon okból, mert a tárgyalásban részt nem vehettek, meg nem támadhatók. A tárgyalás elmulasztása miatt igazolással élni nem lehet.

81. §. A csődbiztos rendelkezései ellen az érdekeltek előterjesztéssel élhetnek, mely felett a csődbiróság határoz. A csődbiróság határozata ellen, minden további jogorvoslat kizárásával, felfolyamodásnak van helye a másodbirósághoz.[1])

A csődtörvény nem tartalmaz rendelkezést arra nézve, hogy a csődbiztosnak, illetve küldöttjének eljárása ellen az előterjesztés hány nap alatt adandó be s igy a dolog természete szerint az előterjesztés mindaddig elfogadandó, amig a csődeljárás be nem fejeztetett és a sérelmes eljárás orvosolható. (C. 1247/1903. Ju. 1., 256.)

II. FEJEZET.

Csődnyitás.

82. §. A csőd azonnal megnyitandó, ha valaki a csődnyitást maga kéri.[2])

A bányatársulatok nevében csődöt kérelmezni csak a bányatörvény 144. §-a értelmében kirendelt igazgató van jogositva. A közös bányatársulatot alkotó több bányatársulat elleni csődnyitási ügy csak egységesen intézhető el abban az esetben is, ha az egyik társulat részéről kérelem nem terjesztetett elő. (C. 1616/1903. M. D. 2., 736.)

Az esetben, ha a csődeljárás bukottnak vagy örököseinek kérelme folytán rendeltetik el, egyes hitelezők az összes hitelezők érdekében elrendelt csődnyitás ellen perorvoslattal élni jogositva nincsenek. (C. 1174/1881. D. 21., 328.)

83. §. Ha az örököstársak vagy az örökséghez igényt tartók közül a csőd elrendeltetését csak egy vagy több kéri, a többiek meghallgatása nélkül a csőd a hagyaték ellen csak akkor rendelhető el, ha hitelt érdemlőleg igazoltatik az, hogy a tartozások a létező vagyont meghaladják. Ilyen igazolás hiányában a csődnyitási kérvényre tárgyalási határnap tüzendő ki, melyre az összes érdekeltek megidézendők.

A természetes és törvényes gyám az általa képviselt kiskorura örökségképen szállott hagyaték ellen, mely a leltár szerint adósságokkal túl van terhelve, a gyámhatóság előzetes beleegyezése nélkül is kérhet csődöt. (C. 3792/1904. M. D. 10., 267. Ü. L. 22., 11.)

A perre utasitott állitólagos örökös a hagyaték ellen nem kérhet csődöt. (C. 1079. 1887. M. 4., 620.)

Ha örökösök ellen kéretik a csőd, bár a hagyaték átadása még meg nem történt, a netán létező ismeretlen örökösök a tárgyaláshoz ügygondnok személyében sem idézendők. (B. T. 3142/1900.)

A csődtörvény 83. §-a értelmében az örökösök által kért csődnyitás esetében a hátramaradt özvegy, jelentkező érdekeltségénél fogva, jogositva van a létező vagyon cselekvő állapotát kimutatni és igy a csőd megnyitását sikeresen ellenezni. (C. 1305/1896. M. D. 2., 737. G. D. 5., 697.)

84. §.[1]) Ha a csődnyitást kellően igazolt, bár le nem járt követelés alapján egy vagy több hitelező kéri és valószinüvé teszi azt, hogy az adós tartozásai annak vagyonát meghaladják, a biróság legfeljebb harmadnapra tárgyalást tüz ki s arra az adóst, a törv. rendtartásnak a keresetre hozott első végzés kézbesitésére vonatkozó szabályai szerint, olyan meghagyással idézi meg, hogy vagy a csődöt kérő hitelezőket biztositsa, vagy fizetési képességét a cselekvő és szenvedő állapot előterjesztésével igazolja.

Amennyiben az adós az érintett meghagyásnak eleget nem tesz, s a hitelezők a csődnyitási kérelemtől el nem állanak, a csőd azonnal elrendelendő.

A tárgyalás elhalasztásának csak azon hitelezők beleegyezésével van helye, akik a csődnyitást kérték. Fontos okokból a

---

[1]) [2]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 2. pontját.

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 2. pontját.

tárgyalást a biróság a hitelezők beleegyezése nélkül is elhalaszthatja.

Ha a biróság a csődnyitási kérvényt nyilván alaptalannak találja, azt tárgyalás elrendelése nélkül visszautasitja.

Csődnyitásnak csak vagyonjogi következmények okából van helye. K. M. és fia czég beadott kérvényében T. Ödön ellen nem a csőd megnyitását, hanem ellenkezően a büntető eljárás meginditthatása czéljából annak a kimondását kérte, hogy a nevezett adós ellen a csőd vagyon hiánya miatt meg nem nyitható. A folyamodó hitelezőnek ez a kérelme tehát, tekintet nélkül arra a körülményre, hogy a panaszlott ellen a csődnyitás előfeltételei fenforognak-e vagy nem? és hogy az utóbbi esetben mi képezhetné a csődnyitás elutasitásának indokát, már egyedül abból az indokból teljesithetetlen, mivel az 1881 : XVII. t.-cz. ilyen, a bünvádi eljárás alapjául szolgáló kérelem tárgyalását és elbirálását meg nem engedi, e kérelem teljesen perrendellenes. (C. 559/1897. M. 9., 329. és D. 78., 90.)

Tekintve, hogy panaszló hitelező négy adósa ellen, kik sem kereskedelmi, sem egyéb társaságot nem képeznek, hanem minden egyes adós külön jogalanyisággal bir, ugyanazon egy beadványban kért csődöt elrendeltetni, tekintve hogy az ilyen halmozott kérelem, mint a csődeljárás rendszerével merőben ellenkező, már az elsőbiróság által hivatalból volt visszautasitandó; az alsóbiróságok végzését a törvénybe ütköző egész eljárással együtt hivatalból megsemmisiteni s a halmozottság miatt a csődnyitási eljárásra nem alkalmas beadvány visszaadását e helyütt kellett elrendelni. Panaszló hitelező az alakilag törvényellenes fellépésével okozott összes eljárási költséget tartozik viselni. (C. 1141/1896. D. 75., 43. D. 77., 200.)

Két személy ellen egy kérvényben csődnyitást kérelmezni nem lehet s az ily kérvény halmozottság okából visszautasitandó. Ez a szabály akkor is alkalmazandó, ha a házastársak ellen az őket közösen terhelő adósság alapján kérelmeztetik a csőd megnyitása. (C. 606/1905. K. J. 2., 414. D. 98., 64. és C. 1315/1905. K. J. 2., 600. D. 98., 64. Ü. L. 22., 32.)

Valamely halmozott csődkérvény alapján a csődnyitás kérdésében hozott csődöt nyitó végzés megsemmisitendő. (C. 1429/1906. K. J. 4. 166.)

A csődtörvény által nemcsak hogy kizárva nincs, hogy valamely adós ellen egy vagy több hitelezője kérelmére folyamatba tett csődnyitási eljáráshoz annak többi hitelezői is csatlakozhassanak, sőt a hitelezők eme csatlakozási joga az eljárás természetéből folyik. (C. 476/1888. D. 48., 90.)

Csődnyitás szempontjából hitelezők többségét nem eredményezi, ha egy és ugyanazon követelésnek egyes részei többekre engedmény utján át is ruháztatik. (C. 561/1906. P. T. 52., 156. K. J. 3., 387. D. 101., 60.; B. T. 3704/83. M. 4., 623.)

Panaszlott a tárgyalási határnapon illetékességi kifogásaival együtt érdemleges védelmét is előterjeszteni tartozik. (4823/1882. M. I. 762. D. 31., 217.)

Panaszos csődnyitási kérvényében panaszlottat általánosságban vállalkozónak mondja ugyan, de sem ebben a kérvényében, sem a tárgyalások során panaszlott vállalkozói minőségét közelebbről és tüzetesen meg nem jelölvén, ily közelebbi meghatározás nélkül panaszlott a kereskedelmi törvény 3. §-a értelmében kereskedőnek nem minősithető és igy ellenében a fizetés megszüntetésének ténye a csődnyitás alapjául nem szolgálhat. (C. 33/1900. M. D. 2., 743.)

A közönséges csőd elrendelhetése alapján tárgyalt csődnyitási kérelem folytán, ha a tárgyalás közben oly adatok merültek fel, melyek szerint a kereskedelmi csődnyitásnak összes feltételei fenforognak, a csőd, tekintet nélkül a tárgyalásnak egyéb eredményére, már ezen az alapon elrendelendő. (C. 203. 1901. M. D. 2., 746.)

Valamely követelés azért, mert az dologi jog által biztositva van, személyes természetét el nem veszti s a dologi jog által biztositott hitelezőnek személyes hitelezői minősége meg nem szünik. (C. 463/1889. D. 51., 176.)

A csődtörvény 84. §-a értelmében a csődnyitást kérőnek elsősorban azt kell és pedig már a csődnyitás iránti kérvényben okirattal kimutatni, hogy a panaszlott ellen kellőleg igazolt követelése van. Magában véve a hagyatéki leltár ilyet nem bizonyithat. (C. 1337/1902. G. D. 5., 703.)

A csődtörvény 84. és 85. §-ának azon rendelkezése, hogy a csődnyitás kellően igazolt követelés alapján kérelmezhető, egyáltalán nem értelmezhető akképen, hogy az ily követelésnek végrehajtható vagy teljes bizonyitékot képező okiraton kell alapulnia. (C. 8771/1883. D. 34., 66.)

A hitelező követelése, amennyiben az még jogerejüleg megitélve nincs, tagadás esetén a csődnyitási eljárásban, ahol a bizonyitás más módja nem szerepelhet, kellően igazoltnak csak ugy vehető, ha az az adóstól származó valamely okiraton alapul, következőleg a csak egy biróság által megitélt, de az

adós részéről felebbezéssel megtámadott s még végre nem hajtható itéletre alapitott s egyébként mivel sem támogatott követelés ilyennek nem tekinthető. (B. T. 777/1903.)

Ellenk.: Elsőbirósági feltétlenül marasztaló itélet alapján a panaszos követelése kellően igazoltnak vétetett. (B. T. 2696/1903. és B. T. 3731/1900. C. 446/1891. G. D. 5., 703.)

Kellően igazolt követelésnek nem tekinthető oly követelés, mely későbbi események bekövetkeztétől függ. (596/1884. Wolf 64.)

Az oly hitelezőnek követelését, ki a panaszlott adósnak a saját követelését meghaladó, vagy azzal egyenlő összeggel maga is tartozik, megfelelő oly követelésnek, melynek alapján a csődnyitás jogosan kérhető, tekinteni nem lehet. (C. 1827/1893. M. 4., 625.)

Oly igény, mely a panaszlottal szemben ennek életében nem érvényesithető s amely igény csak a panaszlott halála napján válik esedékessé, hasonlóan a halál esetére tett ajándékozásból eredő igényhez, csődnyitásnak alapja nem lehet. (C. 437/1906. D. 100., 142. K. J. 3., 411. PT. 52., 5.)

A biztositási végrehajtás nem bizonyitja a hitelezői minőséget. (C. 952/1897. M. D. 2., 745. G. D. 5., 704.)

A kifogással megtámadott sommás végzés a csődnyitáshoz szükséges hitelezői minőséget magában véve nem bizonyitja. (C. 111/1898. M. D. 2., 746. és D. T. 5064/1904. G. D. I. f. 296.)

A könyvkivonat nem alkalmas bizonyiték a csődnyitás kérelmezésére megkivánt hitelezői minőségnek. (C. 617/1900. és 1454/1895. M. D. 2., 746. G. D. 5., 705.)

Hozományi követelés alapján is megállapitandó a csődkérvényezési jogosultság. (C. 1751/1894. M. 8., 348.)

Az a körülmény, hogy a csődöt kérő hitelezők a panaszlott ellen követeléssel birnak, nemcsak a ·/.—3·/. alatt hitelesitett könyvkivonatokkal, hanem és főleg az által tekintendő beigazoltnak, hogy panaszlott a csődnyitási kérvény feletti tárgyalást ismételve kérte elhalasztani avégből, mivel a csődöt kérő hitelezőkkel egyezségi alkudozások vannak folyamatban, amely körülmény kétségtelenül arra mutat, hogy panaszlott a csődöt kérőket maga is hitelezőinek tartotta, mivel ellenkező esetben mi elfogadható oka sem lett volna velük egyezségi alkudozásokba bocsájtkozni. (C. 63/1894. M. 4., 627.)

A csődnyitási eljárás folyamán a csődöt kérők követelésének valódisága tekintetében bizonyitási eljárásnak helye nincs, hanem az 1881 : XVII. törvényczikk 84. §. rendelkezéséhez képest már a csődnyitási kérvényben okirattal igazolandó. (C. 1699. 1890. M. 4., 623. G. D. 5., 707.)

Csődnyitási eljárásban a követelés igazolása végett csatolt váltókon előforduló tagadott névirások valódiságának bizonyitására felhivott tanuk kihallgatása, mint a csődnyitási eljárásban helyt nem fogható, mellőztetett. (B. T. 2846. és 2847/1903.)

Nincs kizárva, hogy a csődeljárásban, ha panaszlott a panaszos követelésének kifizetését vitatja, az evégből fölhivott tanuk kihallgattassanak. (B. T. 280/1903.)

A csődmegnyitás el nem rendelhető, ha a panaszos nem bizonyitja, hogy a panaszlottnak több hitelezője van: erre pedig nem elegendő az, hogy a panaszlott ellen többek részéről biztositási végrehajtás vezettetett, mert a biztositási végrehajtás elrendelése a követelés fennállását még nem bizonyitja. (C. 952/1897. M. 9., 330.)

A csődnyitás iránti kérelem nem teljesithető, ha a panaszlott bizonyitja, hogy az ellene érvényesitett két követelés iránt folyamatba tett egyik per szünetel. (C. 1051/1897. M. D. 2., 746.)

A csődtörvény által az adós vagyonbeli elégtelenségének a hitelező részéről megkivánt valószinüsitése nem értelmezhető akként, hogy a hitelező már csődnyitási kérvényében mindazokat az adatokat tartozik felsorolni, melyekből az adós vagyoni állása kitünik, hanem elegendő, ha olyan tényeket hoz fel, melyekből okszerü következtetés vonható arra nézve, hogy az adós tartozásai annak vagyonát meghaladják.

Az adósnak más hitelező által ellene korábban kért csődnyitási ügyben akkori vagyoni állására vonatkozólag előterjesztett adatai a későbben fellépő más hitelezőre irányadók nem lehetnek. (C.; D. 78., 9.)

A csődtörvény 84. §-ának 1. bekezdése szerint a csődöt kérő csődnyitási kérelmében csak valószinüvé tartozik tenni azt, hogy az adós tartozásai annak vagyonát meghaladják, de ebben az esetben a törvény a panaszosra háritja azt a kötelezettséget, hogy amennyiben a csődöt kérő hitelezőt nem biztositja, fizetési képességét a cselekvő és szenvedő előterjesztésével igazolja. (B. T. 1426. 1902. D. 93., 16.)

Panaszos köteles azt kimutatni, hogy adósnak jelzáloggal terhelt ingatlana a tehernél kisebb értékü. (3385/1900.)

Azt, hogy panaszlott ingatlanai mily értéküek, ő tartozik kimutatni s igy a becslési eljárás költségeit is ő tartozik előlegezni. (B. T. 2383/1902.)

A panaszlott által a hitelezőnek felajánlott biztositéknak reális voltát a panaszlott tartozik bizonyitani. (C. 203/1901. M. D. 2., 739.)

Oly esetben, midőn a panaszlók valószinüvé teszik, hogy a panaszlott tartozásai vagyonát fölülhaladják, a panaszlott köteles kimutatni, hogy a csődöt kérő igazolt követelésére teljes biztositékot nyujtott. Nem tekinthető ily biztositéknak a panaszlott mint valamely betéti társaság kültagja által befizetett betétnek letiltása, mert a kielégités tárgyául csak az szolgálhat, amit kültag évi kamat, munkadij vagy jutalék fejében követelhet vagy ami néki a felszámoláskor jut, s mert abból, hogy a lekötött összeg tényleg befizettetett, még nem következik, hogy a betett összeg a felszámoláskor csorbitatlanul visszajár. (C. 1352/1905. D. 98., 318.)

Habár a bejegyzett kereskedő ellen a csőd a csődtörvény 84. §-ában foglalt körülmények fenforgása mellett is elrendelendő, mégis elutasittatott az ezen §-ra hivatkozással azon az alapon kért csőd, hogy a kereskedő által forgatott váltók összege és az ingatlanára bekebelezett váltóbiztositéki összeg vagyonát felülhaladja, mert a kereskedő vagyoni viszonyának megállapitásánál a még le nem járt váltók forgatói minőségen alapuló kötelezettségei nemcsak a tartozásai, hanem a követelései közé is teljes összegükben felveendők, ha csak a követelések közé való felvételt az elfogadónál a biztonság hiánya vagy fizetésképtelensége nem akadályozza, s ily körülmény nem igazoltatott s mert az, hogy az ingatlan vagyonra váltóbiztositéki tőkekövetelés bekebeleztetett, ennek igénybevételét nem bizonyitja. — A vagyon elrejtésének fogalma alá nem vonható, ha a kereskedő takarékpénztári betétének nagy részét a takarékpénztárból kiveszi. — Az alaptalanul kért csődnyitás eljárási költségeiben a panaszló elmarasztaltatott. (B. T. 2862/1905. D. 98., 222.)

A csődnyitás kérdésében annak az elbirálásánál, vajjon a panaszlott tartozásai vagyonát felülmulják-e vagy sem, közömbös az, hogy a panaszlott váltókötelezettként milyen minőségben szerepel és váltótartozásai erre való tekintet nélkül tartozásai közé egész összegükben felveendők, s e tekintetben nem jöhet számitásba az sem, hogy panaszlott a kifizetett összegeket váltóelőzőitől behajtani jogosult, mert azok az összegek, melyek ezen az uton a panaszlott vagyonát a jövőben esetleg szaporitani fogják, jelenlegi vagyonállapotának megitélésénél figyelembe nem jöhetnek. (B. T. 319/1904. D. 94., 272.)

Elutasittatott csődnyitás iránt előterjesztett kérelmével a hitelező, aki a panaszlott ellen mint az adós örököse ellen lépett fel, mert egyrészt a panaszlott a becsatolt okiraton lévő és az örökhagyótól származottnak állitott névaláirás valódiságát és igy a követelés valódiságát és fennállását is tagadta és mert másrészt azon körülmény, hogy a panaszlott a kérdéses tartozást is feltüntető hagyatéki leltárt aláirta, az 1894. évi XVI. t.-cz. 47. §. 2. bekezdése értelmében arra nézve, hogy a leltárba felvett tartozás fennáll, elismerésnek nem tekinthető, annál kevésbbé a fenforgó esetben, midőn panaszlott a hagyaték ügyének tárgyalásakor panaszos követelésének, mint fenn nem állónak, a leltárból való kihagyását kérte. (C. 395/1902. D. 91., 221.)

Nem rendelhető el valamely fennállott közkereseti társaság egyik tagja ellen a csőd oly váltók alapján, mely váltókat illetőleg panaszló hitelező a társas czég csődjének jogérvényes megszüntetésétől számitott öt év alatt panaszlott czégtag ellen bármi joglépést sem tett. (C. 1348/1896. M. D. 2., 745.)

A csődnyitás keretében el nem birálható, hogy valamely társasági kötelezettségből háramlik-e kötelezettség a kilépett tagra. (C. 1049/1901. M. D. 2., 737.)

A törvényes zálogjog és igény hatálya és terjedelme a csődnyitás kérdésében el nem birálható. (C. 814/1903. M. D. 2., 753.)

A csődnyitási eljárásban az igazolás nincs kizárva. (3593/1902.)

Idézés csődtárgyalásra »pontban 10 órára« szabálytalan. (B. T. 2983/1902.)

Az a szabálytalanság, hogy csődnyitási ügyben a tárgyalásokat nem az előadó biró vezette, hanem azok a pertárban folytattattak le, nem oly lényeges szabálysértés, mely az egész eljárás megsemmisitését vonhatná maga után. (B. T. 2884/1902.)

85. §. Ha a csődnyitást valamelyik hitelező kellően igazolt követelés alapján olyan adós ellen kéri, aki megszökött vagy elrejtőzött, a biróság a csődnyitási kérvény tárgyalására határnapot tüz ki s adós részére, a hirlapi idézés mellőzésével, gondnokot nevez ki.

Ugyanez áll akkor is, ha a csőd ismeretlen örökösök ellen kéretik.

A megszökött vagy elrejtőzött adós ellenében a vagyoni elégtelenség valószinüvé tételét pótolja a megszökés vagy elrejtőzés igazolása. (B. T. 5034/1891. M. 3., 229. G. D. 5., 709.)

A csődtörvény 85. §-ában nincsen kimondva az, hogy az adós megszökésének tényéből a fizetések megszüntetése feltétlenül következtetendő. (C. 277/1898. M. D. 2., 744. G. D. 5., 709.)

86. §. A biróság a csődnyitási kérelem felett minden esetben indokolt végzés által határoz s határozatát az érdekelteknek kézbesitteti. Ha a kérelmet alaptalannak találja, elutasitólag határoz; ellenkezőleg a csődöt megnyitottnak nyilvánitja.

A hozott határozat ellen a felfolyamodás, mely felfüggesztő hatálylyal nem bir, a kézbesitéstől számitandó három nap alatt nyujtandó be. Ha a csődnyitási határozatot a felsőbb biróság megváltoztatja vagy feloldja, a foganatositott biztositási intézkedések mindaddig hatályban maradnak, mig a csődnyitás kérdése jogérvényesen eldöntetik.

A biróság által elrendelt csőd a kifüggesztés után, tekintet nélkül arra, hogy a határozat jogerőre emelkedett-e vagy sem, a csődnyitást kérő hitelezők elállása folytán meg nem szüntethető.

A csődnyitó végzés a fél ügyvédének már kézbesittetvén, nincs helye a panaszlott közvetlen kezéhez leendő ujabbi kézbesitésnek, és igy a netalán eszközölt ez a másodszori kézbesités a felebbvitelre megállapitott határidőt ki nem tolhatja. (C. 419/1898. azonos 1112/1892. M. 4., 629.)

Csődnyitás kérdésében hozott végzésnek a költségekre vonatkozó rendelkezése ellen is 3 nap alatt adandó be a felfolyamodás. (C. 1366/1900. M. D. 2., 750.)

Az elsőbiróságnak csődnyitó végzése a kir. it. táblának végzésével feloldatván és a kir. törvényszék a csődnyitás kérdésében ujabb határozatra utasittatván, a feloldás folytán keletkezett határozat ellen, mikor az csak az előzőleg elrendelt csődeljárás megszüntetéséről intézkedik, a felfolyamodás nem 3, hanem 8 nap alatt adandó be. (C. 53/1904. M. D. 10., 267.)

A csődnyitási eljárás során hozott közbeszóló végzések ellen is a felfolyamodás a csődtörvény 86. §-ában meghatározott 3 nap alatt adandó be. (C. 1394/1900. M. D. 2., 750.)

A csődtörvény 86. §-a olyan intézkedést, mely a csődnyitási kérelem felett hozott és szabályszerüen kézbesitett végzés ellen 3 napon belül postára adott felfolyamodásnál a postai szállitásra szükséges időnek a 3 napi határidőbe való beszámitását megengedné, nem tartalmaz. (C. 1466/1903. D. 93., 266.)

Ha a csődnyitási kérvény a csődbiróság székhelyén kivül lakó ügyvéd által van ugyan ellenjegyezve, azonban a hitelezők a tárgyalásnál a székhelyén lakó megbizott által voltak képviselve, a végzés ez utóbbinak kézbesitendő; ha tehát ez ellenjegyző ügyvédnek kézbesittetett, a felfolyamodás nem tekinthető elkésettnek, ha a szállitásra szükséges idő beszámitásával három nap alatt postára feladatott. (C. 30/1884. M. 4., 622. és D. 35., 128.)

A csődtömeggondnokot e minőségben a csőd el- vagy el nem rendelése kérdésében hozott birói határozatok ellen a felfolyamodási jogorvoslat meg nem illeti. (C. 164/1905. D. 96., 240.)

A csőd elrendelése kérdésében a kirendelt tömeggondnoknak nincs felebbviteli joga, még abban a kérdésben sem, hogy a csődnyitás költség előlegezésétől tétessék függővé. (C. D. 55., 16. D. 57., 5. D. 66., 57.)

Az érvényben lévő csődtörvény értelmében a csődbiróságnak egyáltalán nincs joga arra, hogy a csődnyitó végzésben harmadik személyeknek a csőd hatályának kezdete előtt már megszerzett külön kielégitési jogát felfüggeszsze. (C. 1472/1894. M. D. 2., 748. G. D. 5., 710.)

Ha a csődnyitási végzést a felsőbb biróság megváltoztatta is, a kifüggesztett határozat mindaddig hatályban marad, mig jogérvényesen ki nem mondatik, hogy a csődnyitásnak helye nincs. (C. 418/1896.)

Csődnyitás kérdésében a másodbiróságnak feloldó végzése ellen is van helye további felfolyamodásnak ama rendelkezés tekintetében, amely szerint a panaszlott, ingatlan vagyona tényleges értékének birói becsü utján való megbecsültetése czéljából a megfelelő becslési költség előlegezésére köteleztetett; az ez irányban felfolyamodás 3 nap alatt adandó be. (C. 1386/1900. M. D. 2., 749.)

Oly esetben, amelyben a már megnyitott csőd a felsőbirósági határozat folytán szüntettetett meg azért, mert a csődnyitási kérelemnek hely nem adatott, a csődeljárást megszüntető határozatban megoldandó az a kérdés is, hogy a csődnyitással felmerült költségeket ki tartozik viselni. (C. 1451/1899. M. 21., 217.)

Ha a csőd vagyon hiánya okából nem nyittatott meg, a panaszos költségben nem marasztalható. (C. 1372/1903. M. D. 2., 756. és B. T. 3266/1902. Ju. 1., 94.)

A csődöt kérő hitelező kérelmével a másodbiróság által jogérvényesen elutasittatván: ő mint a csődnyitási kérdésben vesztes fél az alaptalannak kimondott fellépése folytán

felmerült összes költségekért, tehát nemcsak a kész kiadásokért, hanem a kirendelt tömeggondnok által a törvény rendeleténél fogva megtenni kellett eljárásokért, megállapitott dijakért is felelős; mert a biról gyakorlaton alapuló az a szabály, mely szerint a csődöt kérő hitelező csődtömeg hiányában csak a kész kiadásokért felelős, a jelen esetre, midőn az alaptalan kérelem folytán felmerült eljárás dijazásáról van szó, tömeghiány pedig fenn nem forog, nem alkalmazható. (C. 782/1896. M. D. 2., 760. G. D. 5. 711; és C. 1205/1904. Ju. 3., 76. B. T. 3802/1904.)

Tömeggondnok sem dijának, sem kiadásának megtéritésére közadós nem kötelezhető akkor, ha a csődnyitási végzés a másodbiróság által feloldatván s csődöt kérő a bekivánt óvadékot be nem szolgáltatván, a csődkérvénynyel elutasittatott; hanem mindezeket kérvényező köteles megtériteni. (C. 733/1899. P. T. 39., 108.)

A csődöt kért hitelezők a tömeggondnoknak felmerült diját és kiadásait, ha nem vagyon hiányában, hanem közös megegyezés folytán szüntettetett meg a csőd, megtériteni nem tartoznak. (C. 1197/1898. M. D. 2., 749.)

A csődnyitási kérvény tárgyalását a felek közös megegyezéssel elhalasztván és az ujabb határnapon egyikük sem jelenvén meg, a panaszos az emlitett kérvényben előterjesztett csődnyitási kérelmét fenn nem tartotta, ujabb kérelmet pedig a csődnyitás iránt elő nem terjesztett, az ennek daczára elrendelt csődnyitásra tehát nem ő szolgáltatott okot s igy a csődnyitással felmerült költségek viselésére nem kötelezhető. (C. 828/1901. M. D. 2., 749.)

Annak a körülménynek, hogy a biróság a csődöt kérő hitelezőket nem utasitotta előlegesen az eljárási költségek letételére, csak az a következménye, hogy ők a tömeggondnok munkadijainak fizetésére nem kötelezhetők, de a csődnyitás folytán feltétlenül szükségessé vált kész kiadást a csődöt kérő hitelezők, mint akik arra okot adtak, tartoznak viselni. (C. 218/1896. M. 8., 349. és 195/1900. M. 12., 345. B. T. 3968/1903. Ju. 2., 202.)

A csődtörvény 150. §. csak a felszámoláskor perre utasitott hitelezők által inditott külön perek költségét nyilvánitja bizonyos korlátok között tömegköltségnek, de nem a tömeggondnok által inditott megtámadási perekben felmerült azt a költséget is, melyben a tömeg a megtámadási per folytán az ellenfél részére elmarasztaltatott. Ez utóbbi költség nem tekinthető tömegköltségnek a csődtörvény 49. §. szerint sem, mert annak egyik pontja alá sem vonható, hanem mint a tömeggondnok érvényes jogcselekményéből származó és itéletileg a tömeg terhére rótt költség nyilván a csődtörvény 48. §. 1. pontjában meghatározott tömegtartozást képez. Ezt előrebocsátva, alapos alperesnek az a felülvizsgálati panasza, hogy a felebbezési biróság helytelenül alkalmazta az anyagi jogszabályokat, midőn alperest, mint a csődöt kérő egyik hitelezőt felelőssé tette a tömegtartozást képező azért a költségért, melyben a tömeg a tömeggondnok által folytatott megtámadási perben a felperes javára elmarasztaltatott, s amely költség a tömegből a csődnek vagyonhiány okából való megszüntetése miatt kielégitést nem nyert. Mert az állandó biról gyakorlat szerint a csődöt kérő hitelező azon az alapon, hogy ő kérte a csőd megnyitását, a költségelőlegösszeg letétele nélkül nyitott csődnek vagyonhiány miatt való megszüntetése esetében csak a csődnyitás folytán feltétlenül szükségessé vált és a csődvagyonból kielégitést nem nyert készkiadást, mint amelynek felmerülésére csődnyitási kérelme által okott adott, tartozik megtériteni; olyan jogszabály sem a csődtörvényben, sem az általános magánjogban nincsen, melynél fogva a csődöt kérő hitelezőt felelőssé lehetne tenni a tömeg ellen megitélt azokért a tömegtartozásokért is, melyek a tömegből vagyonhiány miatt kielégitést nem nyertek. Ily felelősség nem terheli a csődhitelezőket sem, mert a tömeggondnok és a választmány a tömeg képviseletében és érdekében a törvény alapján jár el, a törvény pedig az ő cselekményeikért és mulasztásaikért a csődhitelezőket felelőssé egyáltalában nem teszi. (B. T. II. G. 71/1905. D. 98., 45. és G. D. I. f. 800.)

A csődnek vagyonhiány miatt való megszüntetése esetén a csődnyitást kérő hitelezőt a tömeggondnoknak csupán kellően igazolt készkiadásai terhelik. Ha a csőd vagyonhiány miatt megszüntettetik, a csődnyitást kérő hitelezőt a csődtörvény 103. §-a értelmében csupán a tömeggondnok készkiadásai terhelik, melyeket a tömeggondnok kellően igazolni tartozik. A tömeggondnok dijait ugyanis csak a csődtömeghez tartozó vagyonból követelheti, ily vagyon azonban a csődnek vagyonhiányból megszüntetése esetén nincsen. (C. 1020/1896. M. D. 2., 760.)

A csőd vagyon hiányából jogerősen megszüntettetvén, a költségek megtéritésének kérdésében többé nem vitatható az, hogy volt-e tehát a költségek fedezetére elegendő csődvagyon. (C. 1212/1896. M. D. 2., 749.)

A csődeljárás folytán felmerült kiadásoknak csakis azon része tekinthető a csődnyitás folytán felmerült költségnek, mely egyedül és csakis a csődeljárás különleges természetének folyománya: nem esik tehát a költség fogalma alá a közadós által a csődnyitás előtt fogadott cselédnek a csődnyitás után esedékes bére, sem a csődtömeghez tartozó termés jégkár elleni biztositásának dija, mint

amely kiadások az okszerű gazdálkodás rendes folyományai. (C. 1475/1901. D. 90., 60.)

A csődnyitás folytán felmerült költség viselésére mindkét fél kötelezendő, ha mindketten okozták a felsőbiróságilag meg nem nyitott csődnek elrendelését. (C. 164/1900. M. D. 2., 759.)

A csődnyitás iránti kérvényt a Curia elutasitván, az elsőbiróságnak csődnyitást rendelő végzése alapján foganatositott cselekmények hatályukat vesztették, következőleg minden az előbbi állapotba helyezendő vissza; mivel pedig a zárlat alá vétel a biróság kiküldöttjének közbenjöttével történt, a zárlat feloldásának is birósági kiküldött közbenjöttével kell történnie. (C. 1350/1904. D. 95., 318.)

(Lásd még a 165. §-nál is.)

87. §. Ha a csődnyitási kérvény elintézésekor az tünnék ki, hogy az adósnak csak egy személyes hitelezője van, csődnyitásnak helye nem lehet. Ha pedig a csődnyitási kérvény elintézésekor az tünnék ki, hogy a tényleg létező vagyon a csőd alatti kereset tekintetbe vétele nélkül, az eljárási költségek fedezésére sem elegendő, a csőd csak akkor rendelhető el, ha a hitelezők a csődeljárási költségek viselésére készeknek nyilatkoznak, és a biróság által e czélra megállapitott összeget leteszik.

Ha azonban a csődnyitásnak vagyonhiány miatt nem adatik hely, az adós minden további meghallgatása nélkül eskü letételére kötelezendő aziránt, hogy vagyonából semmit el nem titkolt.

Az eskületétel megtagadása esetében az adós ellen a 122—124. §-ok megfelelően alkalmazandók.

Ha egy hitelező egy követelését több részletre osztva több egyénre engedményezi, ezek nem képeznek a csődnyitás elrendelésének kérdésében több hitelezőt. (C. 561/1906. K. J. 3., 387. D. 101., 60. BT. 3714/83. M. 4, 623.)

A csődnyitás szempontjából a panaszlottnak nincs több hitelezője egynél, ha a váltóhitelező egy váltón alapuló követelésének egyes részeit másokra átengedményezte, mivel a váltókötelezett a V. T. 48. §. szerint csakis a nyugtatványozott váltó s a fizetés hiánya miatt felvett óvás részére való kiadása ellenében köteles fizetni s ugy csupán a váltó tényleges birtokosa tekinthető a panaszlott hitelezőjének. Az, hogy a váltón alapuló követelés birói határozattal már jogérvényesen megitéltetett, nem bir befolyással a V. T. 48. §-ban foglalt törvényes rendelkezésre, mivel a birói határozat lényegileg csak annak megállapitása, vajjon fenforognak-e azok a feltételek, hogy a váltóbirtokos a váltókötelezettől a váltó ellenében fizetést követelhet. (C. 562/1906. H. D. 1., 23.)

Az esetben, ha az adósnak vagyona nincs és a csődöt kérő valószinüvé sem teszi, hogy a csődeljárás folyamán a csődtömegbe bevonható vagyon előállitható volna, a csőd akkor sem rendelhető el, ha a panaszos hitelező a költségek előlegezésére hajlandó. (B. T. 164/1901. D. 89., 97.)

Ha vagyon nincs s a csődöt kérő még valószinüvé sem teszi oly igény létezését, mely a csőd elrendelése folytán érvényesithető, a csőd akkor sem nyitható meg, ha a hitelező a költségeket előlegezi. (C. 529/1889. M. 4., 632.)

Csődnyitás iránti kérelmével elutasittatott a panaszos, aki a csődeljárás költségét nem előlegezte, mert nem tette valószinüvé, hogy az ingatlan telekkönyvileg kitüntetett vételárának összegét meghaladó jelzálogi terhek kielégitése után is marad az ingatlanok értékéből elegendő fedezet a felmerülő eljárási költségre és mert különben sem valószinüsitette, hogy a bekebelezett tehertételek a csődtörvény II. fejezete értelmében sikeresen megtámadhatók. (C. 1411/1900. D. 87., 155.)

A megtámadási jog gyakorlása utján előállitandó vagyon is a csődtörvény 87. §. tekintete alá eső tényleg létező vagyonnak lévén tekintendő, a csődnyitás vagyon hiánya okából nem mellőzhető. (C. 1637/1903. M. D. 2., 754.)

A kötelesrész iránti igényről való lemondás a csődben megtámadás utján érvényesithető lévén, oly igény létezik, mely a költségek előlegezése mellett a csődnyitás elrendelhetésének alapul szolgálhat. (C. 75. 1898. J. 98., 11. M. 9., 329. azonos 1258/1901.)

Bizonyitva lévén, hogy panaszlott anyja ingó és ingatlan vagyon hátrahagyásával meghalt, ennélfogva az öröklési jog a panaszlott javára megnyilt. A csődtörvény 4. és 117. §-ai nem hagynak fenn kétséget az iránt, hogy az ily esetleges öröklési igény csődtömegbe vonható vagyont képez. A tömeggondnok a végrendeletet, mely által az adós az örökléséből kizáratott, akár érvénytelenség okából, akár a kötelesrész sérelme miatt megtámadni jogosult. (C. 1298/1900. M. D. 2., 752. G. D. 5., 712.)

Kérelmezők valószinüvé tették ugyan azt, hogy a csőd elrendelése esetén, ha a tömeggondnok a kötött osztályos egyezséget megtámadná, panaszlott törvényes osztályrésze czimén a tömeg részére valamely vagyon

szerezhető volna; minthogy azonban tényleg létező vagyon hiányában az ily igény a csőd elrendelésének alapjául az 1881 : XVII. törvényczikk 87. §-a szerint csak akkor szolgálhat, ha a hitelezők a csődeljárási költségek viselésére késznek nyilatkoznak s a szükséges összeget e czélra le is teszik. (C. 919. 1897. D. 78., 85.)

Az a körülmény, hogy a panaszlott ellen vezetett végrehajtáskor 1028 forintra becsült ingóságok csupán 400 forint erejéig foglaltattak le, elegendő oly vagyonalap kimutatására, hogy a csődnyitás ne feltételeztessék a költségelőleg letételétől. (C. 978/1897. M. D. 2., 758.)

A csődnyitási kérvény keretébe nem tartozik annak elbirálása, hogy az adósnak megtámadható jogcselekvényt magában foglaló nyilatkozata megtörtént-e s hogy a megtámadási jog érvényesitésének feltételei fenforognak-e. (75/1898.)

Panaszlott adósnak más vagyona nem lévén, mint a tagositó mérnöki állása után járó jövedelme, ezen az adósnak keresetét képező jövedelem pedig oly vagyonnak nem tekinthető, melynek alapján csődeljárásnak helye lenne. (C. 1147/1901. M. D. 2., 754.)

Hivatalnok nyugdija a fizetéssel egy jogi tekintet alá esvén, csőd alatti keresetet képez; oly vagyonnak tehát nem tekinthető, melynek alapján, ha a közadósnak más vagyona nincsen, a csődeljárás folytatható. (B. T. 2435/1882. D. 30., 191.)

Ha egyéb vagyon nincs, egymagában véve a panaszlott keresete, fizetése, nyugdija alapján a csődeljárás meg nem nyitható, mivel a jövőbeli kereset nem vonható a tényleg létező vagyon fogalma alá. (B. T. 1550/1904.)

Az olyan követelés, melynek behajthatósága nincs kimutatva, még ha valódisága és fennállása kétségen felül állana is, nem vonható a csődeljárás költségének fedezésére szükséges tényleg létező vagyon fogalma alá. (B. T. 3575/1903.)

A csődkérő költségbiztositék letételére csak ugy hivható fel, ha azt megajánlotta. (916/1900. Nincs helye hivatalbóli felhivásnak. C. 15/1885. J. Sz. 3., 520. G. D. 5., 715.)

A csődhitelezőtől követelt költségelőleg letétele tekintetében hosszabb idejü halasztásnak nincs helye. (C. 1246/1900. M. 12., 343. D. 86., 128.)

Csődöt kérő a költségbiztositék előlegezésére halasztást nem kérhet. Ebben a kérdésben panaszlottnak felebbviteli joga van. (B. T. 1896/1900.)

A csődöt kért hitelezők a már elrendelt csőd folyama alatt költség előlegezésére nem kötelezhetők. (D. 41., 51. D. 73., 139. C. 1403/1904. Ju. 3., 52. G. D. 5., 716.)

Amint ezt a Curia már több határozatában kimondta, a csődöt kérő hitelező által a csődtörvény 87. §. értelmében az eljárási költségek viselésére letett összeg nemcsak a készkiadások fedezésére szolgál, hanem a csődtörvénynek idézett szakaszából következik, hogy a birói megállapitás alapján előre letett ilyen összeg, a készkiadáson kivül, mindazon eljárási és egyéb költségek fedezésére is szolgál, melyek a csődben rendszerint felmerülnek és tömeghiány miatt más módon kielégitést nem nyerhetnek; az pedig, hogy a csődeljárási költségek közé a tömeggondnoki dijak is tartoznak, a csődtörvény 49., 50. és 142. §-ai rendelkezéseinek egybevetéséből nyilván kitünik. (C. 609/1900. M. 12., 345. D. 86., 119. és B. T. 746/1899.)

A hitelező által a csődköltségek fedezetére letett előleg csak esetről-esetre a tényleg felmerült s egyéb vagyonból nem fedezhető költségek és dijak fedezetére a szükséghez képest utalványozható ki a tömeggondnok részére. (C. 671/1905. K. J. 2., 469. D. 97., 288. és Ju. 3., 367. Ü. L. 22., 28.)

A csődeljárás költségeire a csődtörvény 87. §-a értelmében letett előleg a letevő hitelezőnek csak azután szolgáltatható ki, ha a csődbe befolyt vagyon elégségesnek mutatkozik a csődeljárási költségek fedezetére. (C. 199/1899. M. D. 2., 758.)

A csődtörvény 87. §-a értelmében a csődeljárási költségek fedezésére letett összeg az azt előlegező hitelezőnek mindaddig vissza nem adható, amig kétségtelenné nem válik, hogy az összes felmerült, vagy még felmerülhető eljárási költség egyébként is fedezhető. (C. 214/1903. D. 92., 169. és Ju. 1., 267.)

Ha a csőd azért nem nyittatik meg, mivel az adósnak csak egy hitelezője van: felfedező eskünek nincs helye. (C. 679/92. M. 3., 224. D. 60., 67.)

Hogy a 87. §. 2. bekezdésében meghatározott körülmények között az ott körülirt eskü letételére panaszlott köteleztessék, annak nem előfeltétele az, hogy panaszos a csődeljárás költségeinek előlegezésére megelőzően sikertelenül felhivassék, mely felhivásnak különben is csak akkor van helye, ha a csődöt kérő az eljárási költség viselésére önként késznek nyilatkozik s ott, ahol a körülmények olyanok, hogy csődeljárás utján sem volna a hitelezők kielégitésére szolgáló valamely vagyon előállitható, minthogy ily esetben a csődeljárás merőben czéltalan volna, a kérdéses felhivás tárgyában intézkedés egyáltalában nem is tehető. (B. T. 3246/1902.)

Ha a csődöt kérő a vagyontalansági eskü kivitelére rendelt határnapon bejelenti, hogy ő panaszlottal kiegyezett és az eskü kivételét

mellőztetni kéri, utóbb az eskü kivételét nem szorgalmazhatja azon az alapon, hogy panaszlott az egyezségnek nem tett eleget. (B. T. 1209/1904.)

Ha a panaszos a tárgyalás alkalmával a csődnyitás iránti kérelmét elejti, hanem csak a 87. §. szerinti eskü alkalmazását kéri, ez a kérelem akkor sem teljesithető, ha panaszlott a csődnyitási kérelem tárgyalásához, törvényszerü idéztetése daczára, meg nem jelent. (B. T. 188/1903.)

Nincs kizárva, hogy abban az esetben, ha a hagyaték ellen kért csődnyitásnak vagyonhiány miatt nem adatik hely, esetleg a hagyatéki vagyont kezelő örökös köteleztessék a felfedező eskü letételére. (C. 321. 1902. M. D. 2., 756.)

Ha a csődnyitás hagyaték ellen kéretik, az örökös, ki a hagyaték viszonyairól tudomással bir, esküre kötelezhető. (C. 127. Ü. L. 88., 11.)

A csődtörvény 17. §-ában, valamint a 87. §-nak 2. bekezdésében foglalt rendelkezések egybevetése s helyes értelmezése szerint, nem tekinthető kizártnak, hogy oly esetben, amidőn a hagyaték ellen kért csődnyitásnak vagyonhiány miatt hely nem adatik, az örökösök, akik az örökhagyó halála után a hagyatéki vagyon birtokába jutottak, a fent idézett §-okra tekintettel, eskütételre köteleztessenek az iránt, hogy a hagyatéki vagyonból semmit el nem titkoltak. (C. 1033/1905. H. D. 1., 96.)

A csődnyitási végzésben abban a kérdésben hozott rendelkezés ellen, hogy panaszlott vagyonfelfedező esküt tenni köteles, a felfolyamodás 3 nap alatt adandó be. (C. 1135/1897. M. D. 2., 756.)

A csődtörvény 87. §-a értelmében eskütételt rendelő II. birói végzés ellen további felfolyamodásnak még akkor is helye van, ha ezt a változtatást jelentő végzést feloldás alakjában hozta meg, ha az elsőbiró t. i. költségelőleg le nem tétele okából egyszerüen beszüntette a további eljárást, a másodbiró pedig ezt a végzést feloldotta, az eskükivételt rendelvén el. (C. 1066/1898. M. D. 2., 756.)

Ha az elsőbiróság vagyonhiány miatt a csődöt meg nem nyitja és a költség kérdésében panaszlott fölfolyamodott, a másodbiróság hivatalból is figyelembe veszi, hogy elsőbiróság a 87. §. 2. bekezdése szerint előirt eskütétele iránt nem intézkedett s e részben a pótlásra hivatalból utasitást ad. (B. T. 614/1905.)

Bukott csak arra tartozik esküt tenni, hogy vagyonából semmit el nem titkolt. (C. 964/1903.)

88. §. A biróság a csődnyitási határozatban a közadós javainak zár alá vételét és leltározását elrendeli, a csődbiztost, a tömeggondnokot és ennek helyettesét kinevezi s a 89. §. értelmében hirdetményt bocsát ki.

89. §. A hirdetménynek magában kell foglalnia:

1. a biróság megnevezését;

2. a közadós nevét, polgári állását és lakhelyét;

3. a csődbiztos nevét és székhelyének kijelölését;

4. a tömeggondnok és helyettesének nevét;

5. a követelések bejelentésére kitüzött határidőt;

6. a felszámolási tárgyalás határnapját, mely a bejelentési határidő elteltétől számitandó 30 napon belül tüzendő ki;

7. azon felhivást, hogy azok, kik az általános csődtömeg ellen mint hitelezők igényt támasztani vélnek, ebbeli igényeiket, a felszámolási tárgyalásnál leendő megállapitás és osztályozás végett, a csődtörvényben kijelölt joghátrányok terhe mellett, a csődtömeg ellen az esetben is bejelentsék, ha igényeik tekintetében külön per volna folyamatban;

8. a zálog- és megtartási joggal biró hitelezőkhöz intézett azon felhivást, hogy az általuk szerzett jogot a tömeggondnoknak jelentsék be, s az általuk birt dolgokat a tömeggondnok felhivására megbecslés végett mutassák fel;

9. azokhoz, a kiket elkülönitési, visszakövetelési vagy külön kielégitési jog illet, intézett azon figyelmeztetést, hogy amennyiben jogaikat nem érvényesitik, azok a csődtömeg értékesitését és felosztását gátolni nem fogják;

10. a csődhitelezőkhöz intézett azon felhivást, hogy az evégre kitüzött határnapon, a csődválasztmány megválasztása végett, a hitelező minőségüket igazoló okiratokkal ellátva jelenjenek meg. Az érintett határnap a követelések felszámolására szolgáló határnaptól számitandó harmad napra tüzendő ki.

90. §. A csődbiróság köteles a hirdetményt azon napon, melyen a csődnyitási végzés hozatott, szokott módon kifüg-

gesztetni és a megtörtént kifüggesztésről szóló bizonyitványt a csődiratokhoz csatolni.

A hirdetvény ezen felül a hivatalos hirlap utján háromszor, s amennyiben vélelmezhető, hogy a közadósnak külföldön tartózkodó hitelezői is vannak, a körülményekhez képest a külföldi lapok utján is közzéteendő. A hirdetvény haladéktalan közzététele iránt a biróság hivatalból tartozik intézkedni.

13431. szám.
1883. jul. 12-én.

Igazs. min. rendelet

könyvkereskedők elleni csődnyitás tárgyában.

A Bécsben székelő német császári nagykövetség abbeli óhajtásának adott kifejezést, hogy az osztrák-magyar monarchiában telepes könyvkereskedők elleni csődnyitás, ha vélelmezhető, hogy a közadósnak ott vagyona van, a Lipcsében megjelenő »Börsenblatt für den deutschen Buchhandel« czimü lapban is közzététessék.

Minthogy ezen hirdetés a német könyvkiadók és a könyvárusító könyvkereskedő közti kereskedelmi forgalomnak különös alakulatára való tekintettel ugy a német, mint az osztrák-magyar monarchiában lakó könyvkereskedők érdekében fekvőnek látszik: a kir. törvényszékeket ezen körülményre az 1881 : XVII. t.-czikk 90. §-ára való utalással figyelmeztetem.

91. §. A csődnyitási végzés egy-egy eredeti példánya a kir. ügyészségnek, az adóhivatalnak, a közadós felettes hatóságának, a közadós lakhelyén lévő posta- és távirda-, nemkülönben a vasuti és gőzhajózási hivataloknak haladéktalanul megküldendő. A posta-, távirda-, vasuti és gőzhajózási hivatalok, a csődnyitási végzés vételétől kezdve, a közadósnak szóló leveleket, sürgönyöket és küldeményeket a tömeggondnoknak tartoznak kiszolgáltatni.

Ezen intézkedés, a közadós kérelmére, a tömeggondnok meghallgatása mellett, bármikor megszüntethető; addig is a tömeggondnok a leveleket és sürgönyöket a közadóssal közölni, s azokat, melyek a tömeget nem érdeklik, az utóbbinak kiadni tartozik.

Arra, hogy a csődtörvény 87. §-a esetében, ha a csődnyitásnak vagyonhiány miatt nem adatik hely, ezen végzés szintén hivatalból küldessék meg a kir. ügyészségnek, a csődbiróság eljárását szabályozó csődtörvény alapot nem nyujt. (C. 425/1884. és 863/1884. D. 37., 145. D. 36., 106.)

92. §. Ha a közadósnak ingatlan javai vagy jelzálogilag biztositott követelései vannak, a csődbiróság köteles, a csődnyitási végzés feljegyzése végett, a szükséges intézkedést haladéktalanul megtenni. Ha a közadós ingatlan javai a csődbiróság területén vannak, a csődnyitási határozat a telekkönyvi hatóságnak, lehetőleg az ingatlanok telekjegyzőkönyvi számainak közlése mellett, azonnal megküldendő; ha pedig az ingatlanok a csődbiróság területén kivül vannak, az illetékes telekkönyvi hatóság a csőd elrendeléséről táviratilag azonnal értesitendő. Az ekként értesitett telekkönyvi hatóság a csőd elrendelését azonnal széljegyzésbe venni, az eredeti csődnyitási határozat beérkezése után pedig feljegyeztetni tartozik. Ugyanezen eljárás követendő akkor is, ha a biróság a csődnyitás után jut tudomására annak, hogy a csődtömeghez ingatlanok is tartoznak.

A feljegyzés elmulasztásának a csődtömegre nézve következménye nincsen.

III. FEJEZET.

Csődbiztos, tömeggondnok és csődválasztmány.

93. §. A biróság a csődbiztost rendszerint saját biró-tagjai közül nevezi ki; csekélyebb fontosságu csődökben azonban a csődbiztosi teendőkkel birói hivatalra minősitett törvényszéki jegyző is megbizható.

A csődbiztos önállóan vezeti a tárgyalásokat s ellenőrzi azoknak hivatalos működését, kikre a vagyonkezelés ruháztatik. Evégből fel van jogositva mindazon intézkedésekre és határozatokra,

melyek a jelen törvény által a csődbiróságnak fenn nem tartattak. Különösen jogában áll akár szóbeli érintkezés utján a tömeggondnokkal, akár ennek kihallgatása által magának az ügykezelés állásáról tudomást szerezni és szükség esetében, a számadások és a kezelésre vonatkozó egyéb okiratok megtekintése mellett, az ügykezelést hivatalosan megvizsgálni.

A biróságok és a hatóságok a csődbiztost a hatásköréhez tartozó intézkedések végrehajtásában támogatni tartoznak.

A csődbiztosnak, illetve kiküldöttjének eljárása ellen az előterjesztés mindaddig elfogadható, amig a csődeljárás be nem fejeztetett és a sérelmes eljárás orvosolható. (C. 1247/1903. Ju. 1., 256.)

94. §. A csődbiróság a csődbiztos ügykezelését minden időben megvizsgálhatja, tőle az ügykezelés tekintetében jelentést követelhet. Fontos okokból a biróság a csődbiztostól a megbizást visszavonhatja s helyébe mást nevezhet ki.

A csődbiróságnak ezen határozatai ellen jogorvoslatnak helye nincs.

95. §. A tömeggondnokot és szükség esetében annak helyettesét a csődbiróság a saját hatósági területén lakó gyakorló ügyvédek sorából nevezi ki.

A csődtörvény nem tiltja azt, hogy a férj és nő ellen külön elrendelt csődökben a tömeggondnok egy és ugyanaz a személy lehessen. (B. T. 2181/1890. M. 4., 633.)

A csődbiróságnak oly intézkedése, melylyel saját hatáskörében tömeggondnokot nevezett ki, másodbirósági vizsgálat tárgyát nem képezheti. (B. T. 1593/1883. M. 4., 632.)

Érdekösszeütközés esetében, ha két csődtömeget ugyanegy tömeggondnok képvisel, az egyik csődtömeg képviselete alól a tömeggondnokot fel kell menteni. (C. 255/1901. M. 12., 346.)

96. §. A biróság, akár hivatalból, akár a hitelezők kérelmére, a tömeggondnok mellé a helybeli hitelezőkből vagy más alkalmas egyénekből alakitandó ideiglenes választmányt nevezhet ki. E választmány, mely legfeljebb három tagból állhat, a tömeggondnokot általában, különösen pedig a 156. §-ban felsorolt teendők tekintetében, ellenőrzi, a 106. §-ban kijelölt teendők tekintetében pedig a csődbiróságnak véleményt ad.

Ezen határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Csődválasztmányi tagság elfogadására vagy továbbfolytatására a hitelezők képviselőit akaratuk ellenére kötelezni nem lehet. (B. T. 2800/1883. D. 32., 313.)

Az ideiglenes választmány a csődbirósági határozatok ellen felfolyamodással élni jogositva nincsen. (B. T. M. 4., 633.)

Az ideiglenes csődválasztmány tagjai sem birnak törvényes igénynyel dijazásra. (C. 1576/1901. G. D. 5., 718.)

97. §. A közadósnak fel- vagy lemenő ágbeli rokonai és sógorai, testvérei, unokatestvérei és ezeknél még közelebbi rokonai, házastársai és jegyesei, testvéreinek házastársai és házastársainak testvérei sem tömeggondnokul vagy ennek helyetteséül, sem ideiglenes választmányi tagokul ki nem nevezhetők.

98. §. Ha a tömeg minősége, különösen az ügyletnek terjedelme ezt szükségessé teszi, a biróság, a tömeggondnok és a választmány meghallgatása után, a kezelés egyes ágaira, nevezetesen az ingatlan javak kezelésére, az üzlet vagy a vállalat vezetésére külön vagyonkezelőket is kinevezhet, kiket saját hatáskörükön belül tömeggondnoki jogok és kötelességek illetnek.

A tömeggondnok a külön gondnokok eljárásáért nem felelős ugyan, de ezektől a kezelésre nézve felvilágositást kivánhat és szükség esetében elmozdittatásukat kérheti.

Az előbbeni §. intézkedése a vagyonkezelőkre is alkalmazandó.

A biróság ezen határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs.

A vagyonkezelő dijazásának megállapitására a csőd megszüntetése után is a csődbiróság a hivatott. (C. 462/1890. G. D. 5., 718.)

99. §. A tömeghez tartozó ingatlan javak által biztositott zálogos hitelezőknek jogukban áll ezen javak kezelésére

külön vagyonkezelőt választani és evégből a dologi biróságnál választási határnap kitüzését kérni.

A kitüzött határnapon, melyre a bejegyzett hitelezők mind megidézendők, a választás a követelések összegei szerint számitandó többséggel történik. A dologi biróság, amennyiben nem egyszersmind csődbiróság, a történt választást ez utóbbival közölni tartozik. Az ilyen módon választott vagyonkezelő jogaira és kötelességeire nézve az előbbi szakasz határozatai szolgálnak irányadóul.

100. §. A tömeghez tartozó vagyon tekintetében a képviseleti, továbbá a kezelési és rendelkezési jogot a jelen törvény korlátain belül a tömeggondnok gyakorolja. Azon teendőkön kivül, melyek a jelen törvény által különösen reá ruháztatnak, neki áll kötelességében a tömeg cselekvő és szenvedő állapotát kipuhatolni, s az elsőnek biztositásáról és behajtásáról, az utóbbinak pedig megállapitásáról gondoskodni. Ő vizsgálja meg a tömeg ellen bejelentett követeléseket, ő képviseli a tömeget mindazon perekben, melyek azt cselekvőleg vagy szenvedőleg illetik.

Az ügykezelésben a tömeggondnok a rendes családapa gondosságával eljárni s a vagyonkezelésről pontos számadást vezetni tartozik. A tömeggondnok az érintett gondosság elmulasztásából eredő minden kárért felelős.

A tömeggondnok csupán a csődtömegnek törvény szerinti képviselője, de nem képviselője a közadósnak az az ellen ennek személyes perbeidézésével inditott perekben. (C. G. 163/1895. G. D. 5. 720.)

A tömeggondnok a kielégitési alapul szolgáló tömegre nézve az összes csődhitelezőket, vagyis a csődhitelezők egyetemét képviseli, miből következik, hogy a közhitelnek s a csődtörvény és a csődhitelezők érdekeinek megsértése miatt a Btk. 414—416. §-ai alapján inditott bünvádi perben nem az egyes hitelezők, hanem a tömeggondnok van hivatva a közvádló által elejtett vádnak átvételére. (C. 4789/1903.)

Az 1881 : XVII. t.-cz. 100. §-a értelmében a tömeghez tartozó vagyon tekintetében a képviseleti, továbbá a kezelési és rendelkezési jogot ugyanazon törvény korlátain belül a tömeggondnok gyakorolja, ő vizsgálja meg a tömeg ellen bejelentett követeléseket, egyszersmind ő képviseli a tömeget azon perekben, melyek azt cselekvőleg vagy szenvedőleg illetik, a törvény ezen világos intézkedéséből kétségtelen, hogy felperes tömeggondnokot a tömeg nevében a felperességi jog feltétlen megilleti a közadós által tartozatlanul kiállitott váltó visszakövetelésére. (C. 5786. 1892. M. 4., 633.)

Az a körülmény, hogy közadós ismeretlen helyre szökött, nem fosztja meg a tömeggondnok ellenfelét, hogy tömeggondnokot a bukott személyében esküvel kinálhassa meg. (C. 1366/1904.)

A csődtömeggondnok az őt a csődtörvény 100. §. alapján a tömeghez tartozó vagyon tekintetében megillető képviseleti jognál fogva sem élhet panaszszal, a csődhitelezők egyik csoportja érdekében a csődválasztmánynak a vagyonkezelés tárgyában hozott határozata ellen, mivel ez a jog csak magát a hitelezőt, illetve közadóst illeti meg. (C. 1492/1903. M. 14., 136.)

A csődtömegnek tömeggondnok a jogi képviselője, ki az általa inditott vagy a csődtömeg ellen folyamatba tett perekben a törvényben előirt pontossággal, azonban saját belátása szerint, van hivatva eljárni és a választmány által nem kötelezhető arra, hogy a közadósnak általa megtámadott jogcselekményeit vagy a felszámolás alkalmával általa kifogásolt követeléseket utólag valódiaknak ismerje el. (C. 844/1887. M. 4., 633.)

Tömeggondnok, ki a csődtömeghez tartozó pénzösszegnek gyümölcsöző elhelyezéséről gondoskodni elmulasztotta, a mulasztása által okozott kárt a tömegnek megtériteni tartozik. (C. 345/1885. M. 4., 633.)

Az 1874 : XXXIV. t.-cz. 72. §-át a felebbező biróság erre az esetre helytelenül alkalmazta akkor, a mikor felperesnek kárkövetelési jogát elévültnek mondotta ki, mert az idézett törvény az ügyvédeket ebben a minőségükben megillető jogokról és terhelő kötelezettségekről rendelkezik, s ennek a törvénynek rendelkezései nem terjednek ki arra az esetre, amikor az ügyvéd különös birói kinevezés alapján az ügyvédi gyakorlaton kivül eső és sok tekintetben az ügyvéd teendőitől eltérő tömeggondnoki teendőket teljesit; mert ebben a minőségben az ügyvéd, mint a csődtörvény 100. §-ában körülirt különös jogokkal és kötelezettségekkel felruházott és a 104. §. értelmében a csődbiróság felügyeleti hatalma alatt álló vagyonkezelő, az általa okozott kárért a csődtörvény 100. §. értelmében időre való korlátozás nélkül, tehát a rendes elévülési időn belül, bármikor felelősségre vonható. (Győri T. II. G. 28/1889. M. 11., 217.)

A csőd megszüntetése után tömeggondnok ellen amiatt, hogy egy megtámadási pert nem inditott meg, panasz a csődbiróság előtt nem emelhető. (B. T. 1087/1905.)

A csődtörvény 100. és 163. §-ai értelmében a csődtömeggondnok a számadások szerint mutatkozó hiány megtérítésében a csődeljárás keretén belül, tehát perenkivüli uton, elmarasztalható ugyan, de a számadási hiány esetét kivéve, egyéb kártéritési követelés ugy a tömeggondnok, mint a választmány tagjai ellen csakis rendes per utján érvényesithető. (C. 76/1903. M. D. 2., 773.)

A csődkezelésnél előfordult visszaélések miatt a csődbiróság a körülményeknek megfelelően a csődtörvény 157. §-a értelmében intézkedik. A csődbiróság a csődvagyonban tapasztalt hiány biztositására jogositva van a tömeggondnok vagyonára zárlatot elrendelni. (B. T. 8375/1905. Ju. 4., 560.)

A tömeggondnoknak az a mulasztása, hogy a megtámadáshoz szükséges felhatalmazást ki nem kérte, nem állapitja meg kártéritési felelősségét. (B. T. II. G. 28/1899. M. D. 2., 548.)

101. §. A közadós a tömeggondnoknak a szükséges felvilágositásokat megadni tartozik.

102. §. Harmadik személyek irányában a tömeggondnok már kineveztetése alapján, mely minden, a törvény szerint szükséges külön meghatalmazást pótol, feljogositottnak tekintendő mindazon jogügyletekre és jogcselekvényekre, melyek tisztével járnak; különösen feljogositottnak tekintendő azon pénzek és pénzértékek felvételére és nyugtatványozására, melyeknek felvétele a vagyonkezelés természetéből következik.

A közpénztáraknál, hatóságoknál és hivataloknál lévő pénzek, drágaságok és értékpapirok felvételére a csődbiróságoktól nyer esetről esetre felhatalmazást.

Hogy a tömeggondnok jogköre egyes esetekben mennyiben korlátoltatik, az a 160. §-ban állapittatik meg.

A tömeggondnok saját személyében nem kötelezhető a leltározással felmerült költségek megfizetésére, még abban az esetben sem, ha ezek a költségek részére a csődöt kérő hitelező ellen megállapittattak. (C. 1320/1890. M. D. 2., 765.)

A tömeggondnok által folytatott perben a vesztett per költségeiben a tömeggondnok saját személyében marasztalandó el, ha a per folytatása az ő nyilvánvaló jogi tévedésének következménye. (B. T. 2790/1906. K. J. 4., 47.)

Ha a csődtömeg gondnoka vasuti szállitólevélen kitünteti ebbeli minőségét, akkor azon fuvarozásból kifolyólag ő saját személyében nem perelhető. A *B)* alatti szállitólevélen feladóként az alperes világosan kitüntette csődtömeggondnoki minőségét, minélfogva felperes a fuvarozási szerződés megkötésekor kétséges nem lehetett az irányban, hogy az alperes nem saját személyében lép jogviszonyba; amennyiben pedig kétsége támadt a tekintetben, hogy az alperes mely csődtömeg képviseletében kiván szerződni, erről a fuvarozási szerződés megkötése előtt magának meggyőződést szerezni módjában volt. (C. 429/1895. D. 70., 121.)

A tömeggondnok a csődtömeghez tartozó vagyonra vonatkozó egyezség kötésére már kineveztetésénél fogva feljogositottnak tekintendő. (B. T. I. G. 298/1900.)

A tömeggondnok ugy az általános tömegről, mint a tömeghez tartozó ingatlanokról, elkülönitett számadást tartozik késziteni s az előbbit a csődbiztoshoz, az utóbbit pedig az illetékes dologi birósághoz benyujtani. (C. 865/1903.)

A csődtömeg pereiben a tömeggondnok beleegyezése nélkül a közadós csak kivételesen kinálható meg a főeskűvel, akkor, ha nem forog fenn alapos aggály arra nézve, hogy a közadós a főeskü le nem tétele által a csődhitelezők jogos érdekeit meghiusitja. (C. 604/1888. M. 4., 633.)

A kir. Curiának állandó gyakorlata szerint a csődtömeg pereiben a tömeggondnok beleegyezése nélkül a közadós csak kivételesen kinálható meg a főeskűvel, és pedig akkor, ha nem forog fenn alapos aggály arra nézve, hogy közadós a főeskü le nem tétele által a csődhitelezők jogos érdekeit meghiusitja. (C. 629/1905. M. D. 10., 271.)

103. §. A tömeggondnok a tömeg érdekében tett kiadásainak megtéritését és fáradozásának dijazását igényelheti.

A dijak szabad egyezkedés tárgyát képezik egyrészről a tömeggondnok, másrészről a választmány közt. A létrejött egyezség a csődbiztos által jóváhagyás végett a biróság elé terjesztendő, mely esetleg, a közadós és a hitelezők meghallgatása után, az egyezséget vagy helybenhagyja, vagy a dijakat, ha azokat túlságosaknak találja, belátása szerint mérsékli.

Ha az érdekeltek közt egyezség nem jő létre, a dijakat a csődbiztos és választ-

mány meghallgatása mellett s tekintettel az ügykezelés terjedelmére, fontosságára s a kifejtett tevékenységre, a csődbiróság állapitja meg.

A határozat mind a két esetben a tömeggondnokkal és a választmánynyal kézbesités, a hitelezőkkel és a közadóssal pedig kifüggesztés által közöltetik.

A dijak tárgyában a másodbiróság véglegesen határoz.

A kiadások a tömeggondnoki számadásokba teendők.

A csődtömeggondnok dijai és kiadásai mindig külön állapitandók meg. A csődtörvény 103. §. rendelkezéseinél fogva a tömeggondnok dijai és ugyanannak kiadásai a felebbvitel szempontjából is külön tekintetek alá esvén: az alsóbiróságok azzal, hogy a tömeggondnok felszámitásának egyes tételeit és ezek alkatrészeit a fenti megkülönböztetés szerint kellően elválasztva meg nem állapitották, a felülvizsgálatot lehetetlenné tették; miért is végzéseiket eme részeikben hivatalból megsemmisiteni stb. kellett. (C. 1362/1895. D. 73., 103.)

A tömeggondnok eleget nem tévén annak a meghagyásnak, hogy részletes számadást terjeszszen elő, mert különben dijai meg nem állapitattnak — dijainak megtéritését nem igényelheti. (C. 1073/1896. M. D. 2., 769.)

A tömeggondnokot a tömeg érdekében tett fáradozásáért a csődtörvény 103. §.-a szerint megállapitandó dij illetvén meg, ezzel a hitelezők kielégitése körül felmerült összes ténykedései, tehát a jutalékoknak letétbe helyezése is dijazottnak tekintendő, minélfogva az egyes hitelezők ellenében külön felszámitásnak helye nincs. (C. 823/1887. D. 46., 84.)

A tömeggondnoki dijban a tömeggondnok a csőd teljes befejezéseig felmerülő ténykedéseiért van dijazva. (C. 11243/1892.)

Tömeggondnoki munkadij csak a csődtömeg felosztásával válik esedékessé. (Bp. T. 194/1885. M. 1., 766.)

Tömeggondnok, bár dijai már megállapittattak, nem jogosult a tömeg értékesitése folytán hozzá befolyt összeget dijainak kiegyenlitéseül megtartani, mivel esetleg a csődtörvény 50. §-a értelmében aránylagos kielégitésnek lehet helye. (B. T. 4091. 1900.)

A tömeggondnoki dijak és költségeknek megállapitása előtt a csőd meg nem szüntethető és ha ez mégis megtörtént, ezen tény által a csődbiróságnak hatásköre ezen dijak és költségek megállapitása körül megszüntnek nem tekinthető. (C. 1077/1884. D. 39., 5.

Tömeggondnok dijainak megállapitása a közadóssal szemben a csőd megszüntetése után a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (P. T. H. 5/1906.)

A csődtörvény 103. §-a még abban az esetben is megadja a csődbiróságnak azt a jogot, hogy a tömeggondnok diját mérsékelje, ha a tömeggondnok és a csődhitelezők által törvényszerüen választott csődválasztmány közt e részben egyezség jött létre, annál inkább megvan ez a joga a csődbiróságnak abban az esetben, a mikor a csődhitelezők csődválasztmányt nem választottak, hanem szabályellenesen a csődbiróság rendeletére hivatalból a csődbiztos rendelt ki a felszámolási határnap után csődválasztmányt, amely, mint ilyen, érvényesen a csődválasztmány jogait nem is gyakorolhatja és igy az általa a tömeggondnokkal utóbbinak dija tekintetében létesitett egyezség sem hatályos. Ép igy nem fosztja meg a csődbiróságot mérséklési jogától az a körülmény sem, hogy a csődhitelezők a tömeggondnok felszámitott dija ellen kifogást nem emeltek, mert e jog a csődbiróságot feltétlenül, tehát a kifogásokra való tekintet nélkül, megilleti. (B. T. 547/1903. Ju. 1., 162. és M. 14., 137.)

A tömeggondnoki dijak mennyiségének kérdésében a másodbiróság végérvényesen határoz. (C. 1477/1901. M. D. 2., 769.)

A tömeggondnoki dijak tekintetében akkor is végérvényesen határoz a másodbiróság, ha azok a tömeggondnoki számadás felett hozott végitéletben állapittattak meg. (C. 505/1900. M. D. 2., 769.)

A tömeggondnoki dijhoz való jogosultság kérdésében hozott végzés nem esik a csődtörvény 103. §-a utolsóelőtti bekezdésében foglalt rendelkezés tekintete alá s igy a harmadbirósághoz felebbezhető. (C. 427. 1900. M. D. 2., 768.)

Ellenk: Ha a csődbiróság kimondta, hogy a tömeggondnokot tömeggondnoki dij nem illeti és a másodbiróság ezt helybenhagyja, a másodbiróság helybenhagyó végzése ellen további felebbvitelnek a csődtörvény 78. §-a értelmében helye nincs. (C. 28/1906. K. J. 3., 343.)

Csődtömeg képviseletében végrehajtási eljárás folyamán felmerült ügyvédi munkadij és kiadás a szabad egyezkedés tárgyát képező tömeggondnoki dijak közé nem tartozik. (B. T. 4887/1884. D. 38., 360.)

A tömeggondnokot a kiszolgáltatandó tömegre nézve a megállapitott költség és dijai erejéig a megtartási jog illeti. (C. 134/1885. D. 39., 185.)

Tömeggondnok az ingatlan kezeléseért járó diját a csődválasztmány, illetve csődbiróság állapitja meg a telekkönyvi érdekelteknek meghallgatása nélkül. (B. T. 502/1905. D. 96., 381.)

A csődválasztmánynak a külön tömeget terhelő tömeggondnoki dijra vonatkozó határozatának a külön záloghitelezők ellen nincsen joghatálya. (C. 1165/1905. K. J. 2., 498. D. 97., 90.)

Ha valamely csődtömeghez tartozó ingatlan a külön kielégitésre jogosult hitelezők kérelmére és érdekében birói árverésen eladatik, az eladott ingatlanra vonatkozó tömegtartozások és költségek, tehát a csődtömeggondnoknak az ingatlan leltározása és kezelése körül felmerülhetett költségei és dijai. a jelzálogos hitelezők követeléseit megelőzik és ekként előnyösen sorozandók, de csak annyiban, amennyiben eme dijak és költségek, mint az elárverezett ingatlant terhelők, a csődbiróság által jogerejüleg megállapittatnak. (C. 8293/1894. M. D. 2., 770.)

A csődtömeggondnok részére árverés foganatositási költség czimén előnyös tételként mi sem állapitható meg, mert a tömeggondnok, mint a végrehajtást szenvedő képviselője, nem tartozik azok közé, akiknek ily czimen való költségei az 1881 : LX. törvényczikk 189. §-ának *a)* pontja alapján előnyös feltételként sorozandók. (C. 3130/1901. M. D. 2., 770.)

A mint ezt a Curia már több határozatában kimondta, a csődöt kérő hitelező által a csődtörvény 87. §-a értelmében az eljárási költségek viselésére letett összeg nemcsak a készkiadások fedezésére szolgál, hanem a csődtörvénynek idézett szakaszából következik, hogy a birói megállapodás alapján előre letett ilyen összeg a készkiadásokon kivül mindazon eljárási és egyéb költségek fedezésére is szolgál, melyek a csődben rendszerint felmerülnek és tömeghiány miatt más módon kielégitést nem nyerhetnek; az pedig, hogy a csődeljárási költségek közé a tömeggondnoki dijak is tartoznak, a csődtörvény 49., 50. és 142. §-ai rendelkezéseinek egybevetéséből nyilván kitünik. (C. 609/1900. D. 86., 119.)

Bár abban az esetben, ha a csődöt kérő hitelezők, a csődtörvény 87. §-a alapján, a csődnyitás előtt az eljárási költség biztositására köteleztettek, az általuk e czélra letett összeg az összes csődeljárási költségnek, tehát a tömeggondnok dijának fedezésére is szolgál, mégis, minthogy a fenforgó esetben ez meg nem történt, hanem a csődnyitás elrendeltetett anélkül, hogy az azt kérő hitelezők az eljárási költség előleges biztositására köteleztettek volna: a csődnek vagyonhiány miatt megszüntetése következtében a birói gyakorlat értelmében a tömeggondnok a csődöt kérő hitelezőktől munkadijának megtérítését nem követelheti és ennélfogva munkadij czimén a csődnyitást kérő hitelezők fizetésre nem kötelezhetők. (C. 195/1900. M. 14., 136.)

A csődöt kérő oly esetben, amelyben csőd a felsőbiróság által el nem rendeltetett, nemcsak a felmerült készkiadásokat, hanem a felszaporodott munkadiját is tartozik a tömeggondnoknak megtériteni, mert ő alaptalanul okozta azokat. (C. 175/1897. M. D. 2., 767.)

Ha a csődöt kérő hitelezők a csődeljárás költségének fedezésére előleget nem adtak, a csődnyitás után a költség előlegezésére már nem kötelezhetők, ebből a rendelkezésből szükségképen folyik, hogy a csődtömeggondnok a csődöt kérő hitelezőktől munkadijainak megtéritését akkor sem követelheti, ha az azoknak kérelmére elrendelt csőd később vagyonhiány miatt megszüntettetett. (C. 1393/1889. M. D. 2., 767.)

A csődtömeg által per utján érvényesitett követelésnek a per folyama alatt a csődtömeget tömeggondnoki minőségben képviselő ügyvédre történt és a csődbiróság részéről tudomásul vett átruházását érvényesség szempontjából az ügyvédi rendtartás alapján kérdés tárgyává tenni csak maga a csődtömeg lehet jogositva, ez iránt tehát a perben álló ellenfél kifogást nem emelhet. (C. 678/1900. M. D. 2., 770.)

A csődválasztmány által a megtámadási per vitelére megbizott ügyvéd részére megszavazott dij tekintetében a kir. biróságok jogkörébe nem tartozik a csődtörvény 103. §-a értelmében az egyezkedés jóváhagyása és illetve a dijösszeg mérséklése. (C. 1097. 1898. M. D. 2., 769.)

35364. szám.

1902. decz. 3.

Igazs. min. rendelet

a kir. igazságügyminiszternek 35364/1902. I. M. számu rendelete, a csődtömeggondnoki, hagyatéki gondnoki és zárgondnoki dijakra vonatkozó birói határozatoknak a pénzügyigazgatósággal való közlése tárgyában.

Panasz tétetett a miatt, hogy egyes pénzügyigazgatóságoktól rendszerint 3 évre visszamenőleg kimutatást kérnek a biróság által kinevezett gondnokok részére megállapitott dijakról.

Minthogy az ilyen kimutatások összeállitása a vonatkozó adatok rendszeres gyüjtése nélkül tetemes munkát igényel, közbenjárásomra a m. kir. pénzügyminister ur utasitotta az illető pénzügyigazgatóságokat, hogy ily kimutatásokat a biróságoktól többé ne kérjenek.

Abból a czélból azonban, hogy az illetékes pénzügyi hatóságok a gondnoki dijakra vonatkozó birói megállapitásokat jövőben saját hatáskörükben nyilvántarthassák, elrendelem,

hogy ezentúl az összes kir. biróságok és pedig nem ugy amint eddig csupán a tömeggondnoki dijakra vonatkozó végzéseket, illetve egyezségi (1881 : XVII. t.-cz. 103. §.) másolatokat, hanem ugy ezeket, valamint a zárgondnokok és hagyatéki gondnokok dijainak megállapitására vonatkozó birói határozatokat is esetről esetre közöljék az illetékes kir. pénzügyigazgatósággal, Budapesten pedig a ker. adófelügyelői helyettesekkel.

Az 1885. évi május hó 10-én 21992. szám alatt kelt igazságügyministeri rendeletet hatályon kivül helyezem.

104. §. Ha a tömeggondnok kötelességeinek pontosan meg nem felel, a csődbiróság őt kötelessége teljesitésére esetről esetre 200 forintig terjedhető pénzbirsággal kényszeritheti.

A csődbiróságnak ezenfelül jogában áll a tömeggondnokot, a csődbiztos vagy a választmány inditványára, vagy a csődbiztosnak, a választmánynak s amennyiben lehetséges magának a tömeggondnoknak meghallgatása után, hivatalból is elmozditani.

Érdekösszeütközés esetében, ha két csődtömeget ugyanegy tömeggondnok képvisel, az egyik csődtömeg képviselete alól a tömeggondnokot fel kell menteni. (C. 255/1901. D. 88.)

A tömeggondnok elmozditása iránt inditványt tenni az egyes hitelezőnek nincs joga; az ez iránti beadvány a csődtörvény 157. §. tekintete alá eső panasznak vehető, de az igy hozott határozat ellen folyamodásnak helye nincs. (B. T. 751/1904.)

Birságban nem marasztalható el tömeggondnok, ha kellő időben a meghagyás teljesitéséért halasztásért folyamodott s e felett a kérelem felett a biróság még nem határozott. (B. T. 2029/1900.)

Tömeggondnok irányában az elsőbiróság részéről kirótt birság mellőztetett, midőn tömeggondnok a tőle kivánt jelentést a birsággal való fenyegetést tárgyazó végzésben megszabott határidőn túl megkésve ugyan, de mégis a birság kirovása előtt beterjesztette. (B. T. 3981/1902.)

105. §. A tömeggondnokra vonatkozó határozatok a helyettesre is alkalmazandók, ha ez az akadályozott tömeggondnok helyébe lép.

Utasitja csődtörvény tömeggondnokot, hogy akadályoztatása esetén a csődtömeg pereiben, s amennyiben az a csődtömeg nagyobb terheltetéssel nem járna vagy helyettes érdekeltsége nem akadályozza, helyettesitését a tömeggondnoki helyettesre bizza. Mert az 1881 : XVI. t.-cz. 105. §-ában kimondott elvből, de a dolog természetéből is folyik, hogy a tömeggondnoknak rendszerinti helyettese a tömeggondnoki helyettes s igy ezt a tömeggondnok alapos ok nélkül mellőzni és a csődtömeg ügyeinek ellátását más helyettesre bizni nem jogosult. (B. T. 1081/1889. M. 1., 776.)

Az akadályozott tömeggondnok helyébe lépett helyettes tömeggondnok által tett beismerés ép oly joghatálylyal bir, mintha azt a tömeggondnok tette volna. (C. 500/1886. D. 43., 138.)

106. §. A 89. §. 10. pontja szerint kitüzött határnapon a megjelent hitelezők, a csődbiztos közbenjöttével, követeléseik összegei szerint számitandó szótöbbséggel megválasztják maguk vagy képviselőik köréből a csődválasztmányt, melynek legalább három, lehetőleg helyben lakó tagból kell állani. Szükség esetében póttagok is választhatók.

A megválasztottak, ha akadály fenn nem forog, a csődbiztostól azonnal kinevezési okiratot kapnak. Ha ellenben a csődbiztosnak a választás ellen aggályai vannak, azokat elintézés végett a csődbiróság elé terjeszti, mely véglegesen határoz.

Ha csődválasztmányt a hitelezők nem választanak, az ki nem nevezhető, hanem a választmány törvényes teendőit a csődbiróság és esetleg a csődtörvény 157. §-a szerint összehivandó csődhitelezők gyakorolják. (B. T. 6037/1882. és 310/1883. D. 32., 207.)

A csődválasztmány megalakulására vonatkozó elsőbirósági végzés ellen felfolyamodásnak nincs helye. (B. T. 384/1888. C. 385. 1888. G. D. 5., 728.)

A csődbiróságnak a csődtörvény 106. §-a alapján hozott végzése csak abban a részben nem támadható meg felfolyamodással, mely a választmányi tagok megválasztása elleni aggályok eldöntésére vonatkozik; ha azonban a csődbiróság a mellett, hogy a kifogásolt választmányi tag megválasztásának megerősitését mellőzte, egyuttal választmányi tagot kinevez, ez ellen az intézkedés ellen helye van a felfolyamodásnak; mert ez a jog a hitelezők többségét illetvén meg, ha a többség által választott egyén mellőztetik, ennek csak az lehet a következménye, hogy

a hitelezők a választmány kiegészitésére utasitandók. (B. T. 834/1900.)

Csődválasztmányi tagság elfogadására vagy továbbfolytatására a hitelezők képviselőit kényszeriteni nem lehet. (B. T. 2800/1883.)

Átalakitott csődügyben a csődbiróság azon végzése ellen, melylyel tudomásul vétetett, hogy a hitelezők többsége részéről a csődválasztmányi tag elmozdittatott, nincs felfolyamodásnak helye. (B. T. 2293/1905. L. még C. 166/1888. M. 4., 636.)

107. §. A csődválasztmány választásánál szavazati joggal csak azon hitelezők birnak, akiknek követelései a felszámolási tárgyalásnál megállapittattak, és azok, akik a 144. §. értelmében szavazati joggal felruháztattak.

108. §. A 97. §. intézkedése a csődválasztmánynak ugy rendes, mint póttagjaira is alkalmazandó.

109. §. A csődválasztmány a tömeggondnokot működésében támogatja s ennek ügykezelését ellenőrzi. E végből a tömeggondnoktól az ügykezelésre nézve felvilágositást kivánhat s a tapasztalt szabálytalanságokat, amennyiben azokat saját hatáskörén belül meg nem szüntetheti, a csődbiztosnak bejelenteni köteles.

A választmány azon esetekben, melyekben a jelen törvény szerint közreműködése szükséges, a tömeggondnok felszólitására határozni s a csődbiróság vagy a csődbiztos részéről hozzá intézett kérdésekre nyilatkozni tartozik. A választmány teendőiben a rendes családapa gondosságával köteles eljárni, s e gondosság elmulasztásáért a tömegnek felelősséggel tartozik.[1])

A csődvagyon értékesitése s kezelése a csődválasztmányt illetvén, a csődbiróság nincs jogositva a tömeggondnok jogorvoslatára, visszaélés esetét kivéve, a csődvagyon kezelése vagy értékesitése tárgyában intézkedni. (C. 1492/1902. M. D. 2., 772.)

110. §. A csődválasztmány saját kebeléből elnököt választ, akinek kezeihez a választmányt illető kézbesitések történnek. Érvényes határozathozatalra ugy az érintett választásnál, mint minden más esetben, a választmányi tagok többségének jelenléte szükséges s a határozatok általános szótöbbséggel hozatnak.

A választmány üléseiről felvett jegyzőkönyv egy példánya a csődbiztosnak legfeljebb 8 nap alatt átadandó, ki azt szükség esetében a csődbiróságnak bemutatja.

A csődválasztmány egyik tagja nem élhet felfolyamodással valamely választmányi intézkedésnek csődbirósági jóváhagyása kérdésében. (B. T. 1091/1887.)

A csődválasztmányi tagot nem illeti meg az a jog, hogy jelzett minőségében a csődbiróságnak egyes intézkedéseit jogorvoslattal megtámadhassa. (B. T. 3243/1902. és C. 1091/1887. P. T. 17., 110.)

A csődválasztmány tagja részéről benyujtott felfolyamodás elfogadtatott oly kérdésben, hogy ő mellőzendő-e a határozatok hozatalánál. (B. T. 2140/1905.)

28848. szám.
1886. junius 10-én.

Igazs. min. rendelet

a csődvagyonnak ajánlat utján való eladására vonatkozó csődválasztmányi jegyzőkönyvek bélyegilletéke, valamint a csődleltár bélyegmentessége tárgyában.

Kétely merült fel arra nézve, hogy:

a) a csődválasztmánynak a csődvagyonnak ajánlat utján való eladására vonatkozó jegyzőkönyvei minő bélyegilleték alá esnek, s a bélyegilleték miképen rovandó le;

b) a csődleltár bélyegmentes-e, és ha nem, minő bélyeg alá esik az?

A pénzügyi kir. minister urral egyetértőleg értesitem a kir. törvényszéket, hogy az *a)* alatt emlitett jegyzőkönyvek azon esetben, ha csődvagyon értékesitése foganatosittatik, mint a csődválasztmány és a szerző fél közt ingók iránt létrejött adásvételi szerződésről szóló okiratok, az illetéki dijjegyzék 1. tét. *A) a)* pontja alatt megállapitott III. fok szerinti illeték alá esnek, a szerződés nem létesitése esetében pedig ezen jegyzőkönyvek bélyegmentesek; hogy továbbá a csődleltárak, mint a csődtömeg kezelésére vonatkozó iratok, az 1882. évi 27416. számu pénzügyministeri rendelet 12. pontja értelmében bélyegmentesek.

[1]) Bélyegilleték s illetve mentesség iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rend. 12. pontját.

111. §. A csődválasztmány tagjai a hitelezők határozata által (157. §.) bármikor elmozdithatók.

Dijazásra igényt nem tarthatnak, de kiadásaik megtéritését követelhetik. A kiadásokat a csődbiztos állapitja meg.

A választmány jegyzőt alkalmazhat, kinek dijazását, a választmány inditványára, a csődbiróság állapitja meg.

A csődhitelezőknek a csődválasztmány tagjainak elmozditása tárgyában hozott határozatát jóváhagyó, vagy ezen határozat jóváhagyását megtagadó csődbirósági végzés ellen felfolyamodásnak van helye a másodbirósághoz és esetleg amennyiben a két alsóbbfoku biróság határozata ellentétes, a másodbiróság végzése ellen további felfolyamodásnak van helye a harmadbirósághoz. (C. 533/1907. IV. polg. tan. 31. számu megállapodása.)

A csődtörvény 111. §-a szerint a csődválasztmány tagjai dijazásra igényt nem tarthatnak. Ez a szabály alkalmazandó az ideiglenes csődválasztmány tagjaira is, mert ezek a csődeljárásban ép ugy hivatalos kötelességet teljesitenek, mint a végleges választmány tagjai; e dijak jogosultsága kérdésében jogorvoslatnak van helye a harmadbirósághoz. (C. 1576/1902. M. 14., 138.)

A csődtörvény 111. §-ának ama rendelkezése, hogy a csődválasztmány tagjai dijazásra igényt nem tarthatnak, nem foglal magában tilalmat arra nézve, hogy az összes érdekeltek közmegegyezéssel azok részére dijat állapithassanak meg. (C. 966/1883. M. 637.)

A csődválasztmány a jegyzőkönyv vezetésével egyik tagját is megbizhatván, a választmánynak ez a tagja jegyzőkönyvvezetői minőségében dijazásra tarthat számot. (C. 1103/1886. G. D. 5., 729.)

A felfolyamodás hivatalból visszautasittatik, mert a csődválasztmányi jegyző dijaira nézve a csődtörvény 111. §. nem fejezi ki ugyan azt, hogy az e tárgyban hozott másodbirósági végzés ellen további felfolyamodásnak helye nincs, azonban meg nem engedhető, hogy a sokkal csekélyebb fontosságu jegyzői dij megállapitása kérdésében a harmadbirósághoz felfolyamodással lehessen élni akkor, midőn ez a sokkal fontosabb tömeggondnoki teendők dijazása tárgyában az idézett törvény 103. §. 5. kikezdése által egyenesen ki van zárva, miből önként következik, hogy a törvénynek a tömeggondnok dijazására vonatkozó egész intézkedését a törvényhozó akaratának megfelelően a csődválasztmányi jegyző dijazása tekintetében is alkalmazni kell. (C. 997/1900. M. 11., 218.)

IV. FEJEZET.

A tömeg zár alá vétele és leltározása.

112. §. A biróság a tömeg zár alá vételét a csődnyitási végzés meghozatala után a csődbiztos, illetőleg kir. közjegyző vagy más birói kiküldött által azonnal foganatosittatja. A zár alá vételnek lehetőleg a tömeggondnok közbenjöttével kell történni.

A közadósnak a vagyonkezelésre vonatkozó könyvei és feljegyzései megőrzés végett a tömeggondnoknak adatnak át; ellenben a drágaságok, értékpapirok és a készpénz, amennyiben ezekre okvetlenül szükség nincsen, birói letétbe helyeztetnek.

A csődbiztos a közadós vagyonának zár alá vételét csak akkor eszközölheti és igy a zár alá vételnél csődbiztosi minőségben csak akkor járhat el, ha a csődbiróságtól erre megbizása van s ily megbizás hiányában a panaszlott biró a tömeg zár alá vételénél csődbiztosi minőségben megjelenni jogosult nem volt. (C. 1099/1904. M. D. 10., 269.)

A csődeljárásban a leltározásra kiküldött kir. közjegyző a leltározásnál a csődbiztos helyett jár el; eljárása tehát a csődbiztos eljárásával azonosnak tekintendő. (C. 1307. 1903.)

113. §. Ha a közadós olyan közhivatalt visel, melynél fogva pénztárak, készletek vagy egyéb dolgok vannak kezei közt, ezek az illető hivatal megbizottjának közbenjöttével a közadós vagyonától elkülönitendők.

114. §. A csődbiztos tartozik a tömeg leltározását, a tömeggondnok és lehetőleg a közadós közbenjöttével, mielébb foganatositani: vagy azt kir. közjegyző vagy más birói kiküldött által foganatosittatni. A becsérték megállapitására egy vagy több szakértő használandó.

A helytelen leltározás által okozott jogsérelem orvoslását a hagyaték iránt érdekelt személyek közül bármelyik kérheti anélkül, hogy a hagyatéki ügy végleges befejezését bevárni tartoznék. (C. 718/1886.)

A leltározással megbizott kiküldött vagy csődbiztos eljárása előterjesztéssel megtámadható. (B. T. 5443/1889. M. 4., 637.)

A csődleltározást teljesitő közjegyző a 114. §. intézkedésénél fogva, mint csődbiztosi kiküldött a csődbiztossal egy jogi tekintet alá esik, következőleg a leltározás által okozott jogsérelem orvoslása vele szemben a csődtörvény 81. §-ban jelzett előterjesztés, mint a csődtörvény által nyujtott jogorvoslat alakjában történik. (Kolozsvári T. 115/1904.)

A csődleltározás elleni előterjesztés kérdésében hozott végzések ellen is a csődtörvény 78. §-a keretében van felfolyamodásnak helye. (C. 1426/1901. M. D. 2., 779. és C. 1516/1901. M. D. 2., 781. G. D. 5., 731.)

A leltározás körül felmerült sérelmek orvoslása iránt beadott előterjesztés elintézése nem a csődbiztos, hanem a csődbiróság illetékessége alá tartozik. (B. T. 410/1889. M. 1., 768.)

A csődleltározás szabálytalansága kérdésében a leltározást elrendelő csődbiróság, nem pedig a foganatositás végett megkeresett járásbiróság van hivatva határozni. (B. T. 1718/1900. D. 89., 98. és C. 1516/1901. D. 89., 314. Ugyanigy: C. 215/1907. Ju. 5., 219. A IV. polg. tan. 30. sz. elvü megállapodása.)

Az a körülmény, hogy a kir. közjegyző egész napi leltározási munkáját délben — nyilván az étkezés miatt — megszakitotta, az 1880 : LI. t.-cz. 25. §-ának alkalmazásánál nem szolgálhat alapul arra, hogy az egész napi munka két félnapi munkának tekintessék. — A leltár felvételére kiküldött kir. közjegyző a megbizatás teljesitése közben, bár nem a helyszinén végzett számitási munkájáért, amelyet a leltározás folyamán mint annak kiegészitő részét elvégezni tartozott, külön dijat nem számithat fel. — A leltár felvételére kiküldött kir. közjegyzőnek a biróságtól nyert megbizatása a leltár felvételével ér véget és igy a csődleltárnak általa elkészitett első példánya, amelyet leltározásra irányuló megbizatása körében vesz fel, ennek a megbizatásnak teljesitésétől el nem választható s az nem tisztázat, hanem maga az eredeti leltár és igy annak irásáért az 1880 : LI. t.-cz. 16. §-a szerint a közjegyző irásdijat nem igényelhet. (B. T. 360/1902. D. 90., 92.)

Ha a királyi közjegyző a csődtömeg leltározását székhelyén kivül megszakitás nélkül végzi és az 1880 : LI. t.-cz. 20. §-a értelmében lakás és élelmezés fejében napidijat kap, emellett a naponként való hazautazás költségeivel a csődtömeget nem terhelheti, hasonlókér távozási dij sem jár a közjegyzőnek. (C. Ü. L. 22., 5.)

Az 1880 : LI. t.-cz. 25. §-a értelmében csődtömegek leltározásáért a kir. közjegyzőt az érintett §-ban megállapitott munkadijon kivül az idézett törvény 19. és 20. §-aiban meghatározott vitelbér és napidij is megilleti, az idézett törvény 18. §-ában meghatározott távozási dijra azonban a birói megbizás folytán teljesitett leltározásnál a kir. közjegyző igényt nem tarthat. (C. 4901/1897. D. 77., 201.)

A kir. közjegyzőnek, mint birói megbizottnak, a csődtömeg leltározásáért az 1880 : LI. t.-cz. 25. §-a szerint, az ebben a törvényszakaszban meghatározott munkadijon kivül csak az ugyanezen törvény 19. és 20. §-ai eseteiben jár esetleg vitelbér és napidij ; de az ugyanezen törvény 16. §-a alapján közjegyzői okiratnak tisztázásáért és az ezekről készitett másolatokért járó irásdij csődleltározásnál a leltár eredeti példányának kiállitása fejében külön fel nem számitható. — Az 1880 : LI. t.-cz. 25. §-ában meghatározott munkadijban a közjegyző által netalán alkalmazott jegyzőkönyvvezető dija is benfoglaltatik. — A csődtörvény IV. fejezete a csődleltározásnál tanu alkalmazását elő nem irja. (C. 398/1902.)

A közjegyzőnek a csődleltározásért felszámitott dija hivatalból is leszállitható. (C. 389/1905. K. J. 2., 290.)

A csődleltározás körül felmerült végrehajtói becsüs és dijak megállapitását a csődtörvény a csődbirósághoz kifejezetten nem utasitván, ezen költségek megállapitására a megkeresett s a helyi viszonyokat ismerő járásbiróság is kétségkivül jogosult. (B. T. 1207/1900.)

A csődbiztos által leltározás iránt megkeresett járásbiróságnak az a végzése, melylyel a felmerült eljárási dijakat megállapitotta, megsemmisittetett, mivel az a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (B. T. 1465/1903.)

Ha a csődbiztos megkeresésére a járásbiróság küldötte ki a közjegyzőt leltározásra, a kiérdemelt dijak megállapitására a járásbiróság hivatott. (B. T. 2515/1904.)

21995. szám.
1884. május 31-én.

Igazs. min. rendelet

a csődleltárak felvétele tárgyában.

A hitelezői érdekek képviseletére és védelmére alakult testületek részéről panasz emeltetett előttem amiatt, hogy a csődleltárak felvétele több vidéki kir. törvényszékek területén a megbizhatóságnak minden kellékeit nélkülöző módon történvén, igen gyakran beáll azon eset, hogy a csődválasztmány a tömeg értékesitése előtt a valódi érték kipuhatolása végett uj becsüt kénytelen foganatositani.

Még önkényesebben történik a fentebb emlitett panaszlók állitása szerint a beszerzési ár kitüntetése, amennyiben az nem a közadós áru-

könyve és számlái alapján, hanem a közadós bemondása alapján történik; a beszerzési ár helyes kitüntetése pedig lényeges körülmény a közadós csőd előtti műveleteinek büntetőjogi beszámitását illetőleg, mert csakis a beszerzési árak teljes kitüntetése mellett lehet biztos következtetést vonni arra nézve, hogy történtek-e és minő terjedelemben áru-elrejtések vagy elpazarlások.

Ezen lényeges hiányok pótlása, illetve a fentebbiekben előadott szabálytalanságok orvoslása czéljából az 1881 : XVII. t.-cz. 114. §-ára való hivatkozással figyelmeztetem elnök urat, hogy a csődleltárak felvétele alkalmával a becslésnek lehetőleg hiven s lelkiismeretesen leendő foganatositása végett különös gondja legyen arra, hogy a törvényszék részéről a szakértők megválasztása-, illetőleg azok megbizhatóságára kellő gond és figyelem fordittassék.

Hogy pedig a beszerzési ár kitüntetése a valóságnak megfelelőleg történhessék, s a fentebb jelzett bajok a lehetőségig elkerültessenek, figyelmeztetem elnök urat, miszerint czélszerűnek mutatkozik, hogy a csődleltárakban a becslési ár rovata után egy uj rovat nyittassék, melybe a leltározott tárgyaknak az illető közadós árukönyve és számláiból kinyomozandó beszerzési ára is felvétessék.

115. §. A közadós által birlalt azon dolgok, melyek állitólag nem a közadósnak, hanem másnak tulajdonát képezik, a támasztott igények kitüntetése mellett a leltárba felveendők. Hasonlag felveendők a leltárba azon dolgok is, melyekre valamelyik hitelezőt zálog- vagy megtartási jog illet. Evégből az ilyen hitelezők a szerzett jogot a tömeggondnok felhivására bejelenteni s az általuk birt dolgokat megbecsülés végett felmutatni tartoznak.

A hitelező, ki az érintett bejelentést elmulasztja, vagy a tőle kért felvilágositást megtagadja, az ebből eredő kárt a tömegnek megtériteni tartozik.

Midőn csak a közkereseti társaság ellen nyittatik csőd, a beltagok magánvagyonát a csődbe bevonni nem lehet. (C. 718/1886.)

Ha a közadós ingói a csődleltározás alkalmával nem az ő, hanem más birtokában vannak, a tömeggondnok azokat per utján tartozik a tömeg részére megszerezni, miből folyólag az igény jogos alapjának bizonyitása is őt terheli még akkor is, ha az ingók a csődtörvény 115. §-a ellenére a csődtömeghez leltároztattak s a birtokos a leltározás ellen a csődleltár tartalma szerint nem tiltakozott. (C. 930/1903., 882/1899. M. 10., 349.)

Másnak a birlalatában lévő dolgok közül csak azok vehetők fel a csődleltárba, amelyeket a csődtörvény leltározhatónak kifejezetten megjelöl; a másnak birlalatában talált minden más dolog, ha azok a közadós tulajdonaiul bizonyithatók volnának is, a csődtömegbe csak az arra rendelt peres uton vonhatók be. (C. 1247/1903.)

Csőd esetében csak a közadós birtokában talált dolgok vehetők zár és leltározás alá és harmadik személyek birtokában lévő tárgyak a tömeghez való leltározásának annak tiltakozása esetében nincsen helye. (C. 417. 1899. M. D. 2., 776.)

A csődleltározás másnak birtokában lévő tárgyakra annak beleegyezése nélkül el nem rendelhető és nem foganatositható. (B. T. 1792/1905.)

A közadós elővételi jogával terhelt, másnak birtokában lévő ingók megbecsülendők és a reájok vonatkozó jog a csődleltárba felveendő. (B. T. 1914/1906.)

Pusztán az a tény, hogy a leltározott nyomda a közadós lakásául is szolgáló és felerészben az ő tulajdonát képező házban van elhelyezve, még nem állapitja meg a közadós birlalatát s igy a tömeghez egyéb adatok fenforgása hiányában nem leltározhatók. (C. 1426/1901. M. D. 2., 779.)

A csődtömeg gondnoka nem követelheti azt, hogy a közadóstól bukása előtt lefoglalt és attól elvett ingó zálogtárgyak az ő birtokába és kezelésébe adassanak át. (C. 4412/1882., C. 1118/1888. M. 4., 637.)

A csődnyitás előtt lefoglalt ingóságok a leltárban felveendők ugyan, mint ezt a csődtörvény 115. §-a is rendeli, de azok tömeggondnoki kezelés alá csak akkor vehetők, ha a foglaltató hitelezők azokat nem vették szoros zár alá, hanem a bukott birtokában meghagyták. (C. 689/1884. M. 4., 638.)

A tömeggondnok 13096/1906. P. szám alatt beadott kérvényében az iránt folyamodik, hogy a közadós czég ellen a csődnyitást megelőzően — szoros zár alkalmazásával — foganatositott végrehajtási eljárás során bevezetett dr. S. Sz. zárgondnok arra köteleztessék, miként az üzlet és raktárak kulcsait a tömeggondnoknak adja át. E kérelem tehát lényegileg arra irányul, hogy a csődnyitás előtt szoros zár alá vett s az 1881 : XVII. t.-cz. 115. §. második bekezdésében foglalt jogszabálynak megfelelően a csődtömeghez leltározott ingóságok a zárgondnoki kezelés alól elvonassanak, illetve, hogy a zárgondnoknak zárgondnoki tiszte megszüntessék. Minthogy azonban a végrehajtási eljárás keretébe tartozó ily irányu kérelem felett nem a csődbiróság, hanem a végrehajtást foganatositó biróság van hivatva határozni s minthogy ekként

a kir. törvényszék mint csődbiróság lényeges eljárási szabályt sértett meg azzal, hogy a hatáskörébe nem tartozó kérelem tárgyában — az idevonatkozó kérelem visszautasítása helyett — érdemileg határozott, ennélfogva az elsőbiróság neheztelt végzését — figyelemmel az 1881 : LX. t.-cz. 58. §. rendelkezésére — hivatalból megsemmisiteni s a rendelkező értelmében intézkedni kellett. (Debreczeni T. 4432/1906.)

A közraktárban elhelyezett áru, amelyre nézve a tulajdonjog a kereskedelmi törvény 441. §-a értelmében csak a közraktári jegy (árujegy) birtokosát illeti, a letevőnek csődtömege részére nem leltározható, hanem leltározás tárgyát csak a közraktári jegy képezheti. (C. 598/1896. M. D. 2., 777.)

Ha a csődhitelező oly vagyont fedezett fel, mely a csődtömeghez nem leltároztatott, joga van szorgalmazni, hogy ez a csődtörvénybe vonassék. (B. T. 1517/1885.)

116. §. Az ingatlan javak leltározása azok megbecsülése nélkül később megtörténjék-e vagy sem, afelett a csődválasztmány határoz.

Ugyanez áll az olyan ingóságokra is, melyeknek megbecsülése különös szakértelmet kivánna.

117. §. Ha a közadósra a csődnyitás előtt örökség vagy örökrész szállott, mely a csődnyitási határozat keletkezésekor még át nem adatott, a csődleltárba csak az veendő fel, ami esetleg az örökösödési eljárás folytán a közadósra jut. Amennyiben ezen hagyaték ellen csőd nyittatik, ez mint elkülönitett csőd kezelendő.

A fentebbi elvek az esetben is alkalmazandók, ha az örökség a közadósra a csőd tartama alatt száll.

V. FEJEZET.

A cselekvő és szenvedő állapot előterjesztése s a közadós személyét tárgyazó intézkedések.

118. §. Ha a közadós a csődnyitási kérvény mellett cselekvő és szenvedő állapotának kimutatását elő nem terjesztette, erre a csődbiztos által haladéktalanul szoritandó.

A közadós az általa előterjesztett kimutatást azon kijelentéssel tartozik sajátkezüleg aláirni, vagy kézjegyével ellátni, hogy kész esküt tenni arra, hogy vagyonából semmit el nem titkolt és kimutatásába koholt tartozásokat nem vett fel.

A csődtörvény 118. §-a értelmében az örökös is kötelezhető a hagyatéki vagyon kimutatására és esküvel való megerősitésére, ha az örökös a hagyaték felett önhatalmulag rendelkezett. (C. 127/1898. D. 80., 193.)

119. §. Mihelyt a tömeg leltározása befejeztetett, a csődbiróság az eskü letételére, ha ezt a tömeggondnok vagy a hitelezők valamelyike kéri, határnapot tüz ki s erre a közadóst s a helybeli hitelezőket megidézi.

A kitüzött határnapon a közadós, miután az előterjesztett kimutatást esetleg kijavitotta, az esküt a 118. §. értelmében letenni tartozik.

A csődtörvény 119. §-ának helyes értelmezése szerint nincs ugyan kizárva az, hogy a csődnek a hagyatékra történt megnyitása esetében a felfedező eskünek letételére esetleg a hagyatéki vagyont kezelő örökös is köteleztessék, ennek az eskü megitélésének azonban az lévén a czélja és rendeltetése, hogy az eskünek letételével a csődvagyon bemondására a csődtörvény 118. §. alapján kötelezettnek az általa előterjesztett kimutatásban foglalt adatokra vonatkozó kimondás valósága, illetőleg jóhiszemüsége megerősittessék, az eskü letételére való kötelezésnek szükségképeni előfeltétele az, hogy a kötelezett a vagyonkimutatást a csődtörvény 118. §. alapján már előterjesztette légyen, miután az esküt a csődtörvény 119. §. értelmében épen a kimutatás adatainak jóhiszemü előterjesztésére köteles letenni; ennélfogva miután fenforgó esetben a csődügynek felterjesztett iratai által nincs tanusitva, hogy özv. R. J., P. I.-né, kinek a csődtörvény 119. §. értelmében esküre leendő bocsátása iránt a csődtömeggondnok kérelmet terjesztett elő, ily vagyonkimutatást már előterjesztett volna, sőt az első fokban eljárt csődbiróságnak folyó évi május 18-án 5720. sz. a. kelt jelentése szerint nevezett az ez iránybani a csődbiztos által 1/97. sz. a. hozzá intézett felhivásnak ez ideig még nem tett eleget, de másfelől az a körülmény egymagában véve, hogy az 1897. február 9-én beadott csődnyitási kérvényében kijelentette, hogy 1896. december hóban történt halála után ennek vagyona, mint örökösének, neki adatott át, tekintettel arra, hogy a hagyaték

csak rövid ideig volt az ő birtokában, nem is lehet alkalmas annak megállapitására, hogy a kimutatást a csődtörvény 118. §. értelmében elkészithetné és igy annak előterjesztésére kötelezhető lenne. (C. 492/1898. M. 10., 350. és D. 80., 65.)

A csődtörvény 119. §-a értelmében leteendő felfedező eskü letételére az az örökös sem kötelezhető, aki a hagyaték ellen csődöt kért. (C. 335/1898. M. D. 2., 782.)

120. §. A közadós a csődbiztos engedelme nélkül lakhelyéről el nem távozhatik.

A csődtörvény 120. §-ának intézkedése a csőd alá került részvénytársaság igazgatóira is kiterjed, amennyiben azok a csődbiróság székhelyéről a csődbiztos engedélye nélkül nem távozhatnak el és illetőleg oda — ha a tömeg érdekében szükséges — visszatérni tartoznak. (B. T. 3846/1882. D. 30., 193.)

121. §. A biróság a csődnyitási végzés hozatalakor egyuttal a közadós letartóztatása felett is köteles határozni, ha annak megszökésétől alaposan tartani lehet.

122. §. A biróság a közadós letartóztatását a csődnyitás után is elrendelheti, ha az cselekvő és szenvedő állapotának kimutatását ismételt meghagyásra elő nem terjeszti, vagy annak esküvel megerősitését alapos ok nélkül megtagadja, vagy a biróság meghagyásainak makacsul ellenszegül.

A csődtörvény 122. §-a a csődnyitás utáni letartóztatásáról intézkedvén, azt közadós ellen amiatt, mert vagyonállapotának kimutatását csődnyitás előtt elő nem terjesztette, alkalmazni nem lehet, hanem ezen §. alapján közadós letartóztatását csak akkor lehet elrendelni, ha a csődper folyama alatt a vagyoni állapot előterjesztése s annak esküvel megerősitése iránt a csődtörvény 118. és 119. §-ai szerint hozzá intézett felszólitásnak meg nem felel, vagy a biróság meghagyásának makacsul ellenszegül. (B. T. 5146/1885. M. 4., 638.)

123. §. A közadós letartóztatásáról a kir. ügyész értesitendő. A letartóztatás összes tartama két hónapon túl nem terjedhet. Az élelmezési költségek, amennyiben a közadós a tömeg által leendő élelmeztetését igénybe veszi, a tömeg által fedezendők s annak kiadásai közé sorozandók.

A közadós letartóztatását az élelmezési költségek előlegezésétől nem lehet függővé tenni. Panaszlottnak a csődbiróság által elrendelt letartóztatásával járó költségek viselésére csődöt kérő hitelező nem kényszerithető. (B. T. 6377/1888. M. 4., 639.)

124. §. A biróság a letartóztatás megszüntetése felett, a csődbiztos meghallgatása mellett és tekintettel a letartóztatás indokaira, belátása szerint határoz.

VI. FEJEZET.

A tömeg elleni igények megállapitása.

I. Bejelentés alá eső igények.

125. §. A tömeg elleni igények bejelentésére szolgáló határidő (89. §. 5. p.) a csődhirdetvény kifüggesztésétől számitott harmincz napnál kevesebb és kilenczven napnál több nem lehet.

Ha a követelések bejelentésére kitűzött határidő utolsó napja vasárnapra esik, a határidő az ünnepet követő napon jár le. Az e napon beadott bejelentésekre a csődtörvény 143. §-a nem alkalmazható. (B. T. 4208/1886. M. 4., 639.)

126. §. Igényeiket bejelenteni s a jelen fejezet határozatai szerint felszámitani egyedül a csődhitelezők (59. §.)tartoznak.

127. §. A bejelentés a csődbiróságnál az állam hivatalos nyelvén, irásbeli beadványnyal történik, s egy beadványba ugyanazon hitelezőnek több követelése is foglalható.

A bejelentésnek, mely két példányban szerkesztendő, magában kell foglalni a bejelentő nevét és lakását s a követelés jogczimét. A bizonyitékok, melyekre a kérelem alapittatik, kiemelendők s az okiratok a bejelentés mindkét példányához eredetben, illetőleg másolatban melléklendők. Az alaki tekintetben hiányos bejelentést jogában áll a bejelentőnek a fölszámolási tárgyalásnál kiegésziteni.

Ha a követelés iránt per van folya-

matban, a bejelentő a kezei közt lévő okiratokat bejelentéséhez mellékelni s egyuttal a pernek a csődbirósághoz leendő áttételét kérelmezni tartozik.

A bejelentést magában foglaló beadványnak az állam hivatalos nyelvén kell szerkesztve lenni, de ez a rendelkezés a beadvány mellékleteire ki nem terjeszthető. (B. T. 1071/1887. M. 4., 639.)

A csődtörvénynek — a csődbejelentés alaki kellékeit meghatározó — 127. §-ban nincsen kimondva, hogy a bejelentő fél magát ügyvéd által köteles képviseltetni. (B. T. 1273/1885. M. 4., 639.)

128. §. A bejelentő kérelmét nemcsak a követelés valódiságának elismerésére, hanem az általa igénybe vett osztályra is kiterjeszteni tartozik.

A csődtörvény VI. fejezet rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a csődtömeg ellen bejelentés alá eső igényeknél a hitelező követelésének a csődtömeg ellen való érvényesithetése czélját a csődtömegből való kielégités képezi; ha tehát a hitelező követelésének osztályozását a csődeljárásban, amely mellett a csődtömeg-vagyonból követelése erejéig kielégitést nyerhetne, nem kivánja, követelésének a csődtömeg-vagyonból való kielégitéséről is lemondott, következőleg követelésének valódisága felett a határozathozatal sem tartozhatik a csődbiróság hatáskörébe. (C. 1291. 1898. M. D. 2., 784. G. D. 5., 736. U. L. 16., 11.)

129. §. Ha azon hitelezők, kiket külön kielégités illet, követeléseikkel (52. §.), vagy azok, kiket visszakövetelési jog illet (42. §.), esetleges megtéritési igényeikkel mint csődhitelezők fellépnek, kötelesek a tényálladékot, a külön kielégités alapját képező tárgyak pontos kijelölése mellett, előadni. Az ilyen hitelezőknek szabadságukban áll a valódiságot és osztályozást tárgyazó kérelmet személyes igényeik teljes összegére kiterjeszteni.

A külön kielégitési jog is képezheti bejelentés tárgyát és ha elismertetik, az erről szóló jegyzőkönyvi kivonat is végrehajtható a csődtörvény 152. §-a értelmében. (C. 306/1902. M. D. 2., 785.)

130. §. A bejelentések első példánya, a netalán áttett periratokkal együtt, a csődbiztosnak kiadatik, másodpéldánya pedig a tömeggondnoknak kézbesittetik. A bejelentések ugy a csődbiztosnál, mint a tömeggondnoknál mindenki által megtekinthetők.

131. §. A tömeggondnok köteles a bejelentés csatolmányainak, az áttett periratoknak, a bukott könyveinek és egyéb iratainak gondos átvizsgálása, a bukott meghallgatása s általában minden alkalmas mód felhasználása mellett, a felszámolási tárgyalásra akkép elkészülni, hogy minden egyes követelésnek ugy valódisága, mint osztályozása iránt határozottan nyilatkozhassék.

Az 1881 : XVII. t.-cz. 139. §-ából kifolyólag a tömeggondnok a követelések valódisága feletti nyilatkozattételben a maga részéről önállóan jár el s annak megtételét a választmány nem irányithatja. Épen ezért köteles a tömeggondnok a 131. §. szerint az ügyállásról kellő felvilágositást szerezni s ezáltal a 150. §-ban meghatározott következményekkel járó alaptalan kifogást kikerülni. (C. 1082/1902. M. 14., 139.)

132. §. A bejelentési idő eltelte után a tömeggondnok a bejelentett követelésekről táblás kimutatást késziteni és azt megvizsgálás, esetleg kijavitás végett a csődbiztosnak haladéktalanul átadni tartozik.

E kimutatásnak, mely minden osztályra nézve külön készitendő, egyes rovatokban a következőket kell magában foglalni:

1. a sorszámot;

2. a beadvány számát és benyujtási idejét;

3. a bejelentő nevét és lakhelyét;

4. a bejelentett követelést és annak járulékait;

5. a követelés jogczimét; végre

6. egy-egy rovatot a felszámolás eredményének bevezetésére és a megjegyzésekre.

133. §. A felszámolási tárgyalásnál, melyre lehetőleg a közadós is meghivandó, a tömeggondnoknak vagy helyettesének személyesen kell jelen lenni. A táblás kimutatások, a bejelentésekkel,

a periratokkal s a közadós könyveivel együtt, a tárgyalásnál mindenki által megtekinthetők.

134. §. A tárgyalást a csődbiztos vezeti, ki a jelenlevő érdekelteket mindenekelőtt a szenvedő állapot kimutatásában elő nem forduló, azután a többi követelések iránt, s pedig lehetőleg azon sorrendben hallgatja ki, amint a követelések a táblás kimutatásban előfordulnak.

A csődbiztosnak kötelessége oda hatni, hogy az érdekeltek közt egyetértést létesitsen. A tárgyalás az osztályozás felett az esetben is megtartandó, ha valamely követelés valódisága megtámadtatik.

Az olyan követeléseknél, melyek iránt jogérvényes birói határozat már hozatott, vagy birói egyezség köttetett, a valódiság feletti tárgyalás azon ténykörülményekre szoritkozik, melyek a véghatározat vagy az egyezség után keletkeztek.

Sem a közjegyzői okirat, sem az annak alapján végrehajtást elrendelő határozat a csődtörvény 134. §-ában megjelölt birói határozat és birói egyezség fogalma alá nem esvén, az érintett végrehajtást rendelő határozattal szemben a tömeggondnok a követelés valódiságát megtámadhatja. (C. 1554. 1903. D. 94., 270.)

135. §. A felszámolási tárgyalásról jegyzőkönyv veendő fel, melybe minden egyes követelés tekintetében a tárgyalás eredménye röviden bejegyeztetik.[1]

A tárgyalás eredménye a táblás kimutatásba is bevezetendő.

136. §. Mig a tárgyalás valamely követelés felett be nem fejeztetett, a bejelentőnek jogában áll a bejelentettől eltérő osztályozást igénybe venni.

Más irányban a kérelem ki nem terjeszthető ugyan, de a félnek jogában áll követelését a 143. §. értelmében uj bejelentéssel érvényesiteni.

137. §. A félnek, képviselőjének vagy közadósnak meg nem jelenése a bejelentett követelés tekintetében a felszámolási tárgyalás megtartását nem gátolja.

138. §. Ha a felszámolási eljárás egy határnapon be nem fejezhető, az a következő köznapon folytatandó. Erről a csődbiztos a jelenlevőket azonnal értesiti, s ennek megtörténtét a jegyzőkönyvben kitünteti.

139. §. A tömeggondnok köteles minden egyes követelés valódisága és osztályozása iránt, az indokok előadása mellett, határozottan nyilatkozni.

A tárgyalásnál jelenlevő hitelezők mindegyike, kiknek követelése valódinak elismertetett, vagy a szenvedő állapotban előfordul, a többi követeléseknek ugy valódiságát, mint osztályozását megtámadhatja.

A csődeljárásban valódiság és osztályozás tekintetében nem kifogásoltaknak azon követelések tekintetnek, melyek a tömeggondnok által határozottan elismertettek s a megjelent hitelezők részéről meg nem támadtattak.

Ha a követelést egyedül a közadós támadja meg, e körülménynek a csődeljárásban joghatálya nincsen. Az ilyen követelés tekintetében azonban a közadós ellen, a csőd megszüntetése után, a felszámolási határozat alapján végrehajtást intézni nem lehet. (200. §.)

A csődtömeggondnok a felszámolási tárgyaláson minden egyes követelés valódisága és osztályozása iránt határozottan lévén köteles nyilatkozni, nyilatkozatát sem a jövőre fenn nem tarthatja, sem feltételtől függővé nem teheti. (C. 155/1892. D. 63., 34.)

A csődeljárás folyamán eszközölt felszámolás a követelés érvényesitésével és ilyképen az előjegyzett jognak igazolásával azonos hatálylyal bir. A hitelezőnek zálogjoga az által meg nem szünik, hogy követelését a csődtömeg ellen érvényesiti. (C. 7298/1887. D. 47., 99.)

A hitelező kifogásolási jogával a felszámolási tárgyalás befejezéséig bármikor élhet. (B. T. 1946/1882. M. 4., 639. D., 30., 189.)

140. §. Azon követelések iránt, melyeket a tömeggondnok mint hitelező jelent be, a helyettes köteles nyilatkozni.

[1] Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 4. pontját.

141. §. Azon hitelezők, kiknek követelései sem a valódiság, sem az osztályozás tekintetében meg nem támadtattak, a csődbiztostól eredeti okirataiknak visszaadását s ezeken a megállapitott összeg és járulékai, nemkülönben az osztályozás kitüntetését követelhetik. Ezen felül a csődbiztostól követeléseik valódisága és osztályozása tekintetében hiteles jegyzőkönyvi kivonatot követelhetnek. Az ilyen kivonatok, ha azokból kitünik, hogy a követelés a közadós által meg nem támadtatott, ez ellenében a végrehajtható egyezség erejével birnak.[1])

A kivonatok kiállitása a táblás kimutatás utolsó rovatában kitüntetendő.

A felszámolási jegyzőkönyvnek a csőd megszünte után való végrehajthatóságához nem szükséges a követelésnek a közadós által történt kifejezett elismerése, hanem elég, ha a közadós azt meg nem támadta, akár azért, mert a felszámolási tárgyaláson meg nem jelent, akár azért, mert azon nem nyilatkozott. (1881 : XVII. t.-cz. 130., 140. §-ai. — M. T. 2048/1905. D. 98., 8.)

A felszámolási tárgyalási jegyzőkönyvnek a felszámolás alkalmával meg nem támadott követelésre vonatkozó hiteles kivonata a végrehajtható egyezség erejével birván, a végrehajtási jog az abban foglalt kamatokra nézve is a rendes magánjogi elévülési határidő, nem pedig az 1883 : XXV. t.-cz.-ben megszabott 3 év alatt évül el. (B. T. 1026. 1902.)

Az a csődhitelező, kinek követelése az 1840 : XXII. t.-cz. hatálya alatt hozott valódisági itélettel valódinak itéltetett, az itélet alapján jogositva van az 1840 : XXII. t.-cz. 117., esetleg 118. §-ában szabályozott eljárás folyamatba tételének kérelmezésére, de nincs jogositva arra, hogy azon itélet alapján kielégitési végrehajtást vezessen. (B. T. 3067/1898.)

Csődügyben felvett felszámolási tárgyalási jegyzőkönyv alapján kért végrehajtás a csőd megszünte után a csődbiróságnál kérendő (végr. törv. 2. §.), a kérelem elintézése tehát hármas tanács elé tartozik. (B. T. 2521/v. 1904. és B. T. 890/1888. J. 88., 206.)

142. §. A hitelezők összehivásával és követelések felszámolásával járó költségek az általános csődtömeg költségeihez tartoznak. Ellenben a bejelentéssel és a képviseltetéssel járó költségeket mindegyik bejelentő maga viseli.

143. §. A hitelezők igényeiket, a 195. §-ban megállapitott joghátrányok mellett, a kitüzött határidő eltelte után is bejelenthetik.

Az ilyen bejelentések tekintetében külön felszámolási határnap tüzendő ki. Hogy az ilyen hitelezők igényei külön vagy együttesen tárgyaltassanak-e, hogy továbbá a hitelezők a kitüzött határnapra közzététel vagy kézbesités utján idéztessenek-e, a csődbiztos határozza meg.

A hitelezők, kik a bejelentési határidőt elmulasztották, a megidézés és felszámolással járó költségeket mind a tömegnek, mind az egyes hitelezőknek minden esetben megtériteni tartoznak.

A csődtörvény nem tartalmaz oly intézkedést, melynek alapján azon hitelezőt, ki bejelentését az evégett kitüzött határidő eltelte után adja be, pénzelőleg letételére kötelezni lehetne. (C. 650/1883. M. 4., 643.)

A csődtörvény 143. §-a értelmében a külön felszámolási tárgyalás költségeit csak a tömeggondnok s a többi hitelezők vehetik igénybe a bejelentő ellen, de nem a közadós vagy annak ügygondnoka. (C. 79. és 80/1898. M. D. 2., 789.)

A törvényszék végzésének felfolyamodással megtámadott abban a részében, melylyel S. S. hitelező a bejelentett követelésének pótfelszámolása körül felmerült 6 frt fuvarköltségnek a tömeggondnok javára leendő megfizetésére köteleztetett, megváltoztatja s a tömeggondnokot a fuvarköltségnek a hitelező által leendő megfizetése iránti kérelmével elutasitja. Mert S. S. hitelező bejelentett követelése nem kifogásoltatván, a siklósi lakos tömeggondnoknak módjában állott magát a pótfelszámolásnál a pécsi lakos helyettes tömeggondnokkal helyettesiteni, s mert a bejelentő hitelező a Siklósról felmerült fuvarköltségnek, mint felesleges és szükségtelen költségnek, viselésére nem kötelezhető. (C. 375/1899. D. 82., 110.)

Az adókincstár, ha a kitüzött határidő eltelte után jelenti be követelését a csődtömeg ellen, a külön felszámolással járó költségekben marasztalandó. (B. T. 201/1887.)

A csődtörvény 143. §-a alatt felszámolási határnap után bejelentéssel élő hitelezőt abban a feltevésben kötelezi az utólagos fel-

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 6. pontját.

számolás által okozott költség megtéritésére, hogy a hitelező a követelés bejelentése körül mulasztást követett el, vagyis hogy egy már előbb (a felszámolási határnapon) fennállott követelését kellő időben bejelenteni elmulasztotta. Ezen 143. §. intézkedése tehát nem alkalmazható azon rabtartási költségek bejelentésére, melyek a felszámolási határnap után merülnek fel. (C. 408/1890. D. 55., 189.)

Pótfelszámolásért tömeggondnok részére dij nem állapittatott meg, mivel a pótbejelentés tárgya olyan követelés, melynek a csődtömeg irányában érvényesitését a törvény kizárta és tömeggondnok az ellen kifogást még sem emelt. (B. T. 2143/1900.)

144. §. Ha a követelés a felszámolásnál valódinak el nem ismertetett, a megjelent felek külön jegyzőkönyvben meghallgatandók aziránt, hogy a hitelezőnek a választásoknál szavazati jog adassék-e és milyen összegben, vagy ne adassék. Ha a felek meg nem egyezhetnek, a választási jog iránt a csődbiróság határoz, de határozatát a felek valamelyikének kérelmére később megváltoztathatja. A szavazati jog iránt hozott határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs.

145. §. Azon követelések, melyek a felszámolási tárgyalásnál akár a valódiság, akár az osztályozás tekintetében megtámadtattak, külön per utján érvényesitendők, feltéve hogy erre általában alkalmatosak. A követelés a kereskedelmi eljárás szabályainak megfelelő keresettel azok ellen érvényesitendő, akik a követelést megtámadták. Ha ezek közé a tömeggondnok is tartozik, ez elsőrendü alperesnek tekintendő.[1])

Ha a követelés a jogérvényes véghatározat vagy egyezség keletkezése után felmerült tények alapján támadtatik meg, a felszámolási tárgyalástól számitandó 15 nap alatt a megtámadó tömeggondnok, illetőleg a hitelező tartozik felperesként fellépni.

A kereset a csődbirósághoz intézendő s a kereskedelmi eljárás szabályai szerint tárgyalandó. Irásbeli eljárásra az ilyen perek csak akkor utasithatók, ha azok csődön kivül is az irásbeli eljárásra tartoznának. Ha a követelés iránt a per már folyamatban volt, az a csődbiróságnál az érintett eljárás szabályai szerint folytattatik. Az emlitett perekben a határozat hozatalára s a perorvoslatokra nézve is a kereskedelmi eljárás szabályai irányadók. Az olyan ügyekben azonban, melyek a csődön kivül a váltóeljárás alá tartoznának, a főeskü általi bizonyitásra nézve a váltóeljárás szabályai alkalmazandók.

Felszámolt és valódinak elismert követelés valótlanságának megállapitása iránt a közadós vagy harmadik hitelező részéről inditott per elbirálása a csődbiróság hatáskörébe nem tartozik. (B. T. 2214/1902.)

A 145. §. a megtámadott követelések külön per utján leendő érvényesitésére záros határidőt nem tüz, ennélfogva a bejelentett és kifogásolt követelések a csődeljárás egész folyama alatt érvényesithetők külön per utján; egymagában annak, hogy a megtámadott hitelező a pert meg nem inditja, a 195. §. szerint csak az a hatása van, hogy követelése továbbra is megtámadva marad és a netán eszközölt felosztások alkalmával fizetések reá nem történnek. (C. 1714/1905.)

A csődbe bejelentett követelés a felszámolási tárgyaláson kifogásoltatván, az a csőd egész folyama alatt érvényesithető külön per utján. (C. 23/1905. K. J. 3., 67.)

A hitelezőt arra, hogy kifogásolt követelését a csődtömeg ellen perrel érvényesitse, kötelezni nem lehet. (Bp. T. 5125/1887.)

Bejelentett és kifogásolt követelés, ha a per a csődtömeg ellen meg nem indittatik, ugyanazon tekintet alá esik, mintha be sem jelentetett volna. (Bp. T. 6920/1886.)

Ha a hitelező követelésének osztályozását a csődeljárásban nem kivánja, akkor követelésének a csődvagyonból való kielégitéséről is lemondott s igy követelésének valódisága felett a határozathozatal nem tartozik a csődbiróság hatáskörébe. (C. 1291/1898. Ü. L. 99., 11.)

Ha tömeggondnok valamely követelés valódisága ellen felszámolás alkalmával kifogást tett, bejelentő hitelezőt a kereset megindításától nem menti fel azon körülmény, hogy tömeggondnok a követelés valódiságát utóbb, biróságon kivül, beismeri. (C. 1005/1884. és 6696/1885. M. 4., 644.)

Ha a bejelentett követelést a felszámoláskor valamelyik hitelező kifogásolja, ezen

---

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rend. 4—7. pontjait.

hitelező ellen a bejelentő keresettel tartozik fellépni, habár a tömeggondnok ellene már megtámadási pert folyamatba tett. (C. 3010/1884. M. 4., 644.)

A külön perben a csődhitelező a bejelentett követelést meg nem támadhatja ugyan, de a csődtörvény 145. §-a alapján a közadóst a csődön kivül megillető összes jogokat, tehát a követelés szinleges voltára alapitottat is érvényesitheti. (C. 1020/1903. M. D. 2., 792.)

A Cs. T. 145. §-a, mely a felszámolási tárgyalásnál akár a valódiság, akár az osztályozás tekintetében megtámadott követeléseknek külön per utján érvényesitéséről rendelkezik, meghatározza, hogy a külön perben egymással szemben álló felekül a megtámadott hitelező és a megtámadott hitelezők az igénybejelentésben megjelölt csődtömeg gondnokával együttesen, vagy mindenki külön tekintendők, továbbá a csődtörvény 136. §-ának rendelkezéséből önként következik, hogy a megtámadott követelés iránt a 145. §. alapján érvényesitett külön per csak a bejelentésben előadott jogalapon indítható meg. (C. 1187/1897. M. D. 2., 787. G. D. 5., 740.)

A csődtömeg ellen bejelentett követelés a külön perben más jogalapon el nem birálható. (C. 1039/1900. 268/1901. 1187/1897. D. 78., 89.)

A csődtömeg ellen bejelentett kölcsönkövetelésre nézve a bejelentő a külön perben nemcsak azt tartozik bizonyitani, hogy a megfelelő összeget a közadóknak kiszolgáltatta, hanem azt is, hogy kölcsön adta. (C. 576/1906. K. J. 4., 137.)

Az 1881 : XVII. t.-cz. értelmében a bejelentés alá eső követelések, milyenek a felperes követelése is, a csődtömeg ellen elsősorban bejelentéssel érvényesitendők s a törvény 145. §-a szerint perrel csak akkor, ha a bejelentett követeléseket a felszámolási tárgyaláson az arra jogositott kifogásolta; tekintve, hogy a felperes csődbejelentési kérvényében csak a tőkét és kamatját jelentette be, a felszámolási tárgyaláson a tömeggondnok ezt kifogásolta, felperes azon túl a be nem jelentett óvásdijat, költségeket ebben a külön perben nem érvényesitheti. (Kolozsvári tábla 1483/1896. M. 9., 332.)

A külön perben a csődbejelentésben foglalt kérelem lévén az irányadó, attól eltérőleg a perben a kérelem a külön kielégitési jog megállapitására ki nem terjeszthető. (C. 244/1901. M. D. 2., 803.)

Ha a csődbejelentés kizárólag valamely váltóra állapittatik, akkor külön perben nem lehet a külön okiratban kötelezett, hat százaléknál magasabb kamatot megitélni. (C. 1230/1904. K. J. 2., 348.)

Az a körülmény, hogy a váltóhitelező csődbejelentését elévült váltóra alapitotta, a külön perben pedig gazdagodás czimén kéri a csődtömeget marasztalni, nem tekinthető jogalapváltoztatásnak. (C. 28/1899. M. D. 2., 797.)

A váltókra alapitott csődbejelentés folytán a felszámolásnál kifogásolt váltóösszeg erejéig megindított külön perben a váltók felmutatása nélkül felperes keresete meg nem itélhető, ha csak nem a köztörvényi alapra fektette keresetét. (C. 511/1898. M. D. 2., 797.)

A csődtörvény 145. §-ában megjelölt külön perekre nézve csak az eljárás szabályoztatván, a kereskedelmi eljárás szerint tárgyalandó ezekben a perekben azok az anyagi jogszabályok az irányadók, amelyek alá az ügy jogi mivoltánál fogva tartozik és igy, ha a kereseti követelés váltóügyletből ered, elbirálásánál a váltótörvény intézkedései a mérvadók.

A váltótörvényszék illetősége alá tartozó valamely valódinak elismert váltó beperlése esetében tömeggondnokot terheli annak a bizonyitása, hogy a peresitett váltó megállapodásellenesen töltetett ki, és hogy az értékleolvasás a váltóadás kikötött feltételét képezte. (C. 562/1897. 7141/1900. D. 42., 7. D. 52., 87.)

Oly esetben, amidőn a váltóbiróság előtt inditott kereset, alperesnek időközben csődbejutása folytán, az eljárás a csődbiróság előtt folytattatik, ennek folyamán a tanubizonyitásra nézve nem alkalmazandó a váltóeljárás. (C. 1268/1892. Jtk. 1893.)

A külön perben a tömeggondnok a csődtörvény 139. §. értelmében csupán érdembeni más kifogások megtehetésében van korlátozva, ellenben az a joga, hogy a kereseti váltó ellenében a lényeges kellékhiány kifogását érvényesitse, fenmarad; s ez a váltó alapján bejelentett követelés ebben a külön perben köztörvényi alapon meg nem itélhető. (C. 467/1898. M. D. 2., 797.)

Az a körülmény, hogy a tömeggondnok a felszámolási tárgyalásnál nem kifogásolta a bejelentett követelést elévülés okából, nem akadályozza, hogy külön perben az elévülési kifogást érvényesitse. (C. 549/1905. K. J. 3., 259.)

A csőd folyama alatt a közadós ellen kibocsátott sommás végzés ellen beadott kifogások folytán hozott itéletben el nem birált kifogás a bejelentett követelés iránt folyamatba tett külön perben sikeresen érvényesithető akkor is, ha a váltóperben a tömeggondnok is perben állott. (C. 55/1905. K. J. 3., 141.)

Az a kifogás, hogy a közadósnak magyarországi tömege ellen azon hitelezői követelést nem érvényesithetnek, akik nem belföldi, hanem a külföldi üzlettelep részére szálli-

tottak árukat, figyelembe nem vehető. (C. 398/1896. M. D. 2., 793.)

A hozomány átvételét elismerő közjegyzői okiratban foglalt nyilatkozattal szemben a csődtömeggondnok köteles igazolni, hogy azt a közadós férj nem kapta kezéhez. (C. 291/1905. K. J. 3., 166.)

Az a körülmény, hogy a nő hozománya a csőd előtt vett ház vételárára fordittatott, melyháznak felerészbeni tulajdona a nőt illeti meg, magában véve nem bizonyitja, hogy a hozomány a nőnek visszaadatott s igy ez a csődtömegből követelhető. (C. 898/1898. M. D. 2., 793.)

Habár a csődtörvény 145. §-a csődügyekből felmerülő külön perekre nézve a főesküvel való bizonyitás tekintetében nem tartalmaz megszoritó intézkedést, a törvényes gyakorlat mégis abban az irányban fejlődött ki, hogy a közadós főesküje csakis azokban az esetekben fogadható el alkalmas bizonyitékul, ha az ellen a fenforgó körülmények közt aggály nem merül fel. (C. 624/1898. M. D. 2., 793.)

A csődtömeg ellen inditott külön perben az áruk átvétele s megrendelése tekintetében odakinált főeskü megitélendő, mert a közadós a főesküveli bizonyitás alól csak ott menthető fel, ahol a tömeg kárával járna az eskületétel. (C. 1150/1896. M. D. 2., 795.)

Csődtömeg ellen inditott külön perekben a főeskü a közadósnak csak indokoltan, tehát nem feltétlenül s csak a körülmények szorgos megvizsgálásával itélhető meg és igy az is csak e szempontból birálható el, hogy a kinált főeskü el nem fogadása mily sulylyal bir. (C. 104/1898. M. D. 2., 796. G. D. 5., 744.)

Nem forog fenn pergátló akadály, ha az iparhatóság elkerülése mellett megindított perrel érvényesitett követelését felperes a per során csődbejutott alperes csődtömege ellen bejelentette s követelése a felszámolás alkalmával kifogásoltatván, a per az eredeti perbiróság, mint csődbiróság előtt a követelés valódisága iránt folytattatik tovább. (C. 1286/1902. D. 94., 39.)

Az a körülmény, hogy a kifogásolt követeléssel biró hitelező a többi kifogásoló hitelezőket perbe nem vonta, oly perjogi akadály, melynek folytán a felperes keresetével elutasitandó. (C. 140/1896. D. 74., 96.)

A megtámadott követelés iránt folyamatba tett perben a szintén megtámadó hitelezők behiva nem lévén — az itélet feloldása mellett a felperes a többi hitelezők perbeidézésére utasitandó, ha azok meg vannak nevezve, de ha nincsenek, akkor elutasitandó a felperes. (C. 989/1897. M. D. 2., 797.)

Felperesnek az a perjogi mulasztása, hogy a csődbe bejelentett követelésének külön peruton történt érvényesitése iránt inditott keresetében a csődtörvény 145. §-a ellenére perbe nem idézte a bejelentett követelést szintén megtámadó hitelezőt is, a fenforgó körülmények között pótolható a kifogásoló hitelező utólagos perbevonásával. (C. 484/1896. M. 8., 351.)

A felszámolási tárgyaláson a közadós is kifogásolván a bejelentett követelést és a bejelentő hitelező ennek daczára a Cs. T. 145. §-a alapján inditott külön perbe a közadóst saját személyében nem idézvén, ez a körülmény nem akadályozza meg a külön pernek a csődtömeggel szemben leendő érdemleges elbirálását, de az itéletben kimondandó, hogy az ezen perben hozott itélet hatálya a csődtörvény 139. §. utolsó kikezdése értelmében a közadósra ki nem terjed. (C. 714., 715. és 716/1902. M. D. 2., 792. G. D. 5., 742.)

A külön perben felmerült költségeknek 15 nap alatti megfizetésére kötelezendő a csődtömeg. (C. 1144/1902. M. D. 2., 796.)

A csődtörvény 127. §-a értelmében a bejelentés első példányához a követelés alapjául szolgáló eredeti okirat melléklendő lévén, az ezt a felszámolásnál is elmulasztó csődhitelező a külön perben pernyertessége esetében sem tarthat igényt perköltségre. (C. 1234/1902. M. D. 2. 784. és C. 1393/1902.)

A tömeg képviseletére vonatkozó költség viselésére a tömeggondnok saját személyében kötelezhető azért nem volt, mivel a perre utasitott kereseti követelést a tömeggondnokon kivül másodrendü alperes is megtámadta és mert a Cs. T. 150. §. szerint a külön perből felmerült költségeket a tömeggondnok csak abban az esetben köteles viselni, ha a perre utasitott követelést csak maga a tömeggondnok támadta meg és kifogásai nyilván alaptalanoknak bizonyulnak. (C. 714/1900. M. 11., 248.)

A vesztett per költségeiben saját személyében marasztalandó el a tömeggondnok, ha a per folytatása nyilvánvaló jogi tévedésének következménye. (C. 2790/1906. Ju. 15., 116.)

A 145. §. értelmében inditott kereset szükségképeni folyománya lévén a nyilvános birói felhivás folytán beadott csődbejelentésnek, felperes, noha külföldi és nem bizonyitotta, hogy azon államban, melynek honosa, a magyar állampolgár megfelelő esetben biztositék adására nem köteleztetik, perbiztositék adására nem kötelezhető. (Bp. T. 56/1898. G. D. 5., 743.)

A csődbiróság előtt folyamatba tett külön perben is van helye viszonkeresetnek az 1881 : LIX. t.-cz. 8. §-a alapján. (C. 389. 1902. M. D. 2., 792. G. D. 5., 743.)

A tömeggondnoknak a bejelentett követe-

lések ellen a felszámolási tárgyaláson emelt az a kifogása, hogy a végrehajtató javára követelése erejéig hozott birói határozatok hatálya, ugy a közadós váltókötelezettsége elévülés, mint elengedés folytán megszűnt, a jogérvényes véghatározat keletkezése után keletkezett tények alapján támasztott kifogásnak tekintendő és csak a kifogások a tömeggondnok által 15 nap alatt indítható per utján érvényesithetők. (B. T. 2776/1904. 3., 230.)

Olyan esetben, midőn a követelés jogérvényes véghatározat, vagy egyezség keletkezése után fölmerült tények alapján támadtatik meg, és az erre rendelt 15 nap alatt a kereset meg nem indittatott: bejelentő a csődbiztosnál kérheti a táblás kimutatásba ennek följegyzését, miáltal az a nem kifogásolt követelés természetét ölti magára. (B. T. 909/1885.)

Semmis az eljárás, ha külön perben kereskedelmi ülnök résztvett. (B. T. 754/1899.)

146. §. Ha a követelés a peres eljárásra nem tartozik, annak az illetékes hatóságnál kell megállapittatni.

Az osztályozás feletti határozat azonban ilyen esetben is a csődbiróságot illeti.

Az a kérdés, hogy a közteher a csődtömeget mennyiben terheli, az osztályozás keretébe tartozik. (C. 861/1900.)

Adó és illeték osztályozásának a felszámoláskor kifogásolása folytán a kincstár által az osztály kérdésében kereset inditandó. (B. T. 7899/1886. M. 4., 644.)

A 146. §-ban említett más hatóság alatt a biróságtól különböző (pénzügyi, közigazgatási stb.) hatóságot kell érteni és e §. szerint a felszámoláskor kifogásolt követeléseket a csődbiróság előtt csak abban az esetben nem szabad érvényesiteni, ha azok peres eljárásra nem tartoznak. (C. 934/1902. G. D. 5., 744.)

Az ügyvédi rendtartás 66. §-ában megjelölt eljárás igénybe vétele az ügyfélre nézve nem kötelező s az ügyfél az ügyvédje által részére behajtott pénz visszatartásából eredő követelését per utján is feltétlenül érvényesitheti, a jelen esetben pedig, midőn az ügyvéd ellen csőd nyittatott s az ügyfél követelését mint csődhitelező érvényesiti, az említett eljárásnak helye sem lehet. (C. 934/1902. M. D. 2., 798.)

A felperesi kereset tárgyát kéményseprő és éjjeli őr dija, tehát oly természetü követelés képezi, melynek megállapitása az illetékes közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, mely követelést tehát, ha a tömeggondnok valódiság vagy mennyiség tekintetében a felszámolásnál kifogásol, annak helyesbitése vagy törlése iránt ő tartozik az illetékes hatóságnál lépéseket tenni. (B. T. 762/1890. Ü. L. 90., 20.) Azonos (adó és illetéktekintetében) (C. 217/1887. C. 818/1885. M. 4., 645.)

147. §. A csődbiztos a perre utasitott hitelezőknek eredeti okirataikat visszaadni, részükre a felszámolási jegyzőkönyvből hiteles kivonatot kiállitani s az esetleg átvett periratokat a csődbiróságnak bemutatni tartozik.

148. §. A per meginditásáról vagy folytatásáról a perre utasitott hitelező tartozik gondoskodni.

A hitelező a per meginditását vagy folyamatba tételét, a 183. §-ban kifejezett joghátrány mellett, a csődbiztos előtt igazolni tartozik, aki erről a tömeggondnokot értesiti.

149. §. A külön perben, mely a megtámadott követelés iránt folytattatik, az osztályozás a felsőbb biróság által akkor is megállapitandó, ha az alsóbb biróság a követelés iránt elutasitólag itélne.

150. §. A külön perből felmerülő költségek, amennyiben a tömeg képviseletére vonatkoznak, feltétlenül, a többiek pedig csak annyiban tekinthetők a tömeg költségeinek, amennyiben a tömeg a per folytán elmarasztaltatott. Ha a perre utasitott követelést csak maga a tömeggondnok támadta meg és kifogásai nyilván alaptalanoknak bizonyulnak, a külön perből felmerült költségeket viselni ő tartozik.

Ha a tömeggondnok a perben részt nem vett, azon hitelezők, akik ellen a külön per folytattatott, vagy akik a külön pert folytatták, költségeik megtéritését a tömegtől csak annyiban igényelhetik, amennyiben a per a tömegnek javára szolgál.

A bejelentett követelés fennállása iránt a tömeggondnok kötelessége a közadósnál magát tájékozni. Ennek elmulasztása esetében az általa alaptalanul okozott per költségeiben nem a csődtömeg, hanem ő marasztalandó. (C. 654/1893. D. 63., 80.)

Csak a tömeg által megtámadott követelés elismerése iránt inditott perben pervesztesség esetében a tömeggondnok saját személyében a költségek viselésére nem volt kötelezhető, ha a perinditás nyilván alaptalannak nem tekinthető. (C. 1371/1896.)

Ha a követelést a tömeggondnokon kivül mások is megtámadták, a tömeggondnok a külön per költségében személyesen el nem marasztalható. (C. 714/1900. G. D. 5., 746.)

A bejelentésben sem a követelés jogczime nem adatván elő, sem ahhoz az okirat nem csatoltatván, a tömeggondnok nem kifogásolt alaptalanul s igy perköltség őt nem terheli. (C. 1469/1904.)

Habár a csődbiróság korábban hozott végzésével a megtámadási per megindítására a tömeggondnok elkerülésével egyik hitelező ügyvédének adott felhatalmazást és habár az ezen harmadik által inditott perben hozott végzéssel a csődtömeg terhére költség ki is rovatott: a csődbiróság utóbb mégis jogosult ezen költségnek a tömegből való kiutalványozását megtagadni abból az okból, hogy a kirendelés helytelen volt. (C. 5881/1903.)

151. §. A külön perben hozott határozat, tekintet nélkül arra, hogy a tömeggondnok a perben részt vett-e vagy sem, az összes hitelezők ellen hatályos. Az ilyen határozat jogerőre emelkedése után, a biróság által a csődbiztossal közlendő, ki annak a táblás kimutatásba leendő bevezetéséről gondoskodik.

A csődbiróság jogérvényes itélete ellenében a csődtömeg képviseletének utólagos beismerése figyelembe nem vehető. (B. T. 6696/1885. M. 4., 772.)

Felperes a kereseti követelést a csődbe első izben váltó alapján jelentvén be és akkor történt perre utasitása folytán a váltóra alapitott követelési igénye biráltatván el, mi sem állhat utjában annak, hogy miután a váltóra alapitott kereseti igényével annak a váltójog szerint való nem érvényesithetése miatt elutasittatott, ugyanazt a követelést a váltó kiállitásának alapul szolgáló köztörvényi tartozási viszonyból kifolyólag, mint a közadósnak hitelben szállitott áruknak hátralékos vételárát, az előbb érvényesitett jogalaptól eltérő jogalapon a csődbe ujból bejelentse (C. 654/1892. M. 8., 351.)

A külön perben kelt itéleteknek a 151. §. értelmében a csődbiztossal leendő közlése minden egyes esetben magukban az itéletekben hivatalból elrendelendő s erészben a hiány a felsőbiróság által az itélet kiegészitése által pótlandó. (C. 272/1903.)

II. Bejelentés alá nem eső igények.

152. §. A tömeg hitelezői, továbbá azok, kiket visszakövetelési vagy külön kielégitési jog illet, igényeiket ugy mint csődön kivül érvényesithetik; kötelesek azonban törvényes lépéseiket a tömeggondnok ellen intézni. Az eljárás rendszerint a csődbiróság előtt inditandó meg.

Ha a külön kielégitésre jogositott hitelezőknek a 129. §. értelmében bejelentett követelései a felszámolási tárgyalásnál valódiaknak ismertettek el, a 141. §. szerint kiállitott jegyzőkönyvi kivonat rájuk nézve is végrehajtható egyezség erejével bir.[1])

A csődbiróság csak annyiban képez ügybiróságot, amennyiben azok a perek, melyek a csődtörvény által a csődbiróság elé utasittatnak, az elől el nem vonhatók; de ez nem zárja ki a polgári törvénykezési rendtartás 51. §-a második kikezdésének alkalmazását a csődbiróság előtt folyamatba tett oly perekre nézve, melyek ügybiróság elé nem tartoznak. (C. 157/1900. C. 1133/1890.)

A tömegtartozások iránti keresetek a csődtörvény 170. §-a értelmében nem a csődbiróság, hanem a perrendtartás szerint illetékes biróság elé tartoznak. (B. T. 4087/1900. 2078/1901. 550/1905.)

A csődtörvény 170. §-a szerint a csődtömeg hitelezői követeléseiket a csődtömeg ellen a törvénykezési rendtartás szerint illetékes biróságnál keresettel érvényesithetik és igy a tömegtartozások érvényesitése iránt folyamatba tett perek a csődbiróság mint külön ügybiróság kizárólagos hatásköréhez nem tartoznak. (B. T. 9979/1904. D. 96. 352.)

A külön kielégitési jog a csődtörvény 152. §-a alapján időbeni korlátozás nélkül bármikor érvényesithető. (C. 244/1901. M. D. 2., 803. G. D. 5., 746.)

A külön kielégitési jog iránti kereset a csődbiróság hatásköréhez tartozik, ami hivatalból vizsgálandó. (C. 870/1896. M. 8., 352.)

A tömeggondnok ellen a csőd megnyitása után inditott kereset, hogy felperes külön kielégitési igényének megállapitása mellett feljogosittassék, miszerint a bizományi viszonyon alapuló követelésére nézve a birtokában lévő, de a közadós tulajdonát képező értékpapirokból, mint kézizálogból, magát kielégithesse, a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (C. 404/1899. M. 10., 352.)

---

[1]) Bélyegillették iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 7. pontját.

A 152. §-ban megállapitott szabálytól csak a 153. §. esetében van eltérésnek helye. (C. 869/1896. M. 8. 352.)

Az a kérdés, hogy a váltóadóst felperes csődtömeggel szemben valamely kikötés alapján biztositék adása iránti igény megilleti-e, csakis a csődbiróság előtt nyerhet megoldást. (C. 160/1899.)

Ha a kereseti követelés váltón alapszik, mely zálogjogi előjegyzéssel van biztositva, felperes a tömeggondnok ellen intézett keresetét a váltóbiróság előtt érvényesitheti. (817/1885. M. 4., 646.)

Ha a külön kielégitésre jogosult hitelező követelését az általános csődtömegbe be is jelentette, a felszámolási tárgyalás előtt jogában áll — mivel akkor még végrehajtási joga nincs — a keresetet az illetékes biróság előtt is meginditani. Hogy az óvási költség és váltódij a csődnyitás után merült fel, nem ok arra, hogy az a csődtömeg ellen meg ne állapittassék. (C. 1066/1899.)

A 152. §. kivételes és igy szorosan magyarázandó rendelkezése szerint arra nézve, hogy a külön kielégitésre jogositott hitelező javára a jegyzőkönyvi kivonat végrehajtható egyezség erejével birjon, szükséges az, hogy annak a hitelezőnek bejelentése a 129. §. követelményének megfeleljen. (C. I. G. 229/1899. M. D. 22., 802. G. D. 5., 747.)

Oly igényper elbirálására, mely a közadós javára a csőd megnyitása előtt foganatositott végrehajtásból keletkezett, nem a csődbiróság illetékes, hanem a végrehajtást foganatositó biróság. (C. 3038/1886. D. 43., 22.)

153. §. Ha az ügy a törvénykezési rendtartás szabályai szerint dologi, telekkönyvi, urbéri vagy bányabiróság hatásköréhez tartozik; vagy ha a per a csődnyitás előtt más biróságnál már meginditatott; vagy ha az ügy pertársaság miatt más biróság illetékességéhez tartozik; vagy ha a per tárgyát jelzálogilag biztositott olyan követelés képezi, melyre nézve a kielégités egyedül a jelzálogból kéretik, az illetőség tekintetében a törvénykezési rendtartás szabályai szolgálnak irányadóul.

A jelzálogi kereset a csődtörvény 153. §-a szerint csőd esetében is a személyes biróság előtt is indítható. (C. 1234/1898. M. D. 2., 804. G. D. 5., 748.)

A külön kielégitési jog megállapitása iránti per a csődbiróság elé tartozik és ettől eltérésnek nincs helye. (C. 870/1896. G. D. 5., 748.)

A csődtörvény 153. §-a értelmében a külön kielégitési jog megállapitása iránti rendelkezés oly esetben, amelyben a per a csődnyitás előtt már más biróságnál meginditatott, nem a csődbiróság, hanem a már eljárt perbiróság hatásköréhez tartozik és az olyan folyamatban lévő perek a csődtörvény 9. §-a értelmében a tömegre azon állapotban mennek át, melyben azok a csődnyitás idejekor voltak. (C. 635/1897. D. 76., 56.)

A bányaegylet alapszabályainak tárgyában hozott határozatok megsemmisitése és megváltoztatása iránt folyamatba tett per, mint a közös bányaműveknek az alapszabályok által szabályozott üzlete és használata feletti vita, az 1871 : XXXI. t.-cz. 21. §. 11. pontjában meghatározott és a bányabiróságok kizárólagos hatáskörébe utalt perlekedést képez; és mert a közgyülési határozatok mégsemmisitése és megváltoztatása iránti igénybejelentés alá eső követelést nem képez az a körülmény, hogy a bányaegylet czég csődbe jutott, a bányabiróság hatáskörén a csődtörvény 153. §-a mit sem változtat. (B. T. 4326/1905. D. 99., 384.)

A közadós elleni megtartási jog a tőzsdebiróság illetékességének kikötése esetén s a csődbiróság mint ügybiróság előtt érvényesitendő, s ezen az sem változtat, hogy a közadós közkereseti társaság tagjai is, kik csődben nem állanak, perbe vonattak, ha a megtámadási jog nem a tagok, hanem a társaság vagyonához s igy a csődtömeghez tartozó tárgyakra érvényesittetik, mert ily esetben a csődtörvény 153. §-a alá vonható pertársaságról annál kevésbbé lehet szó, mert a tagokat eme vagyon tekintetében a csőd tartama alatt a rendelkezési és képviseleti jog meg sem illeti. (B. T. 3151/1905. D. 99.)

A csődtörvény 153. §-a csak a bejelentés alá nem eső igényekre vonatkozik. Bejelentés alá eső igények tekintetében a rendes birói illetőség a közadós részéről alperesi minőségben fenforgó pertársaság esetén csak akkor nem szenved változást, ha a per a csődnyitás előtt indittatott. (B. T. 1640/1897.)

A csődtörvényhez tartozó ingók és ingatlanok birói eladása, valamint az elsőbbségi igények elintézése és a vételár felosztása ama biróság által eszközlendő, mely az 1881 : LX. t.-cz. alapján csődön kivül a birói árverések foganatositására hivatva van. (C. 1128/1898.)

Ha a csőd ingóságai elárvereztetnek és elsőbbségi igény jelentetik be, nem a csődbiróság, hanem az 1881 : LX. t.-cz. 18. §-a értelmében illetékes járásbiróság hatáskörébe vág az elsőbbség fölött dönteni. (C. 67/1885. Magy. Ig. I. 98. G. D. 5., 750.)

VII. FEJEZET.

A csődvagyon kezelése és értékesitése.

154. §. A tömeggondnoknak kötelessége a csődvagyont lelkiismeretesen ke-

zelni s a tömeghez tartozó pénzek gyümölcsöztetéséről gondoskodni.

Hogy a tömeghez tartozó pénzek, drágaságok és értékpapirok birói letétbe helyeztessenek-e vagy sem, a csődbiztos, a választmány megválasztása után pedig ez utóbbi, határozza meg.

Tömeggondnok, ki a csődtömeghez tartozó pénzösszegnek gyümölcsöző elhelyezéséről gondoskodni elmulasztotta, a mulasztása által okozott kárt a tömegnek megtériteni tartozik. (C. 345/1885. D. 40., 146.)

155. §. A tömeggondnok a vagyonkezelést tárgyazó minden fontosabb intézkedést a választmány elhatározása alá terjeszteni s a hozott határozatokat, amennyiben azok érvényességéhez a csődbiróság előleges jóváhagyása nem szükséges, azonnal foganatositani tartozik.

156. §. A kezelés a felszámolási határnapig rendszerint a tömeg kipuhatolására, biztositására, ideiglenes hasznositására és a tömeget illető követelések behajtására szoritkozik. A tömeggondnok az üzletet esetleg az ideiglenes választmány ellenőrzése mellett folytathatja, ha ez a tömegnek javára szolgál, vagy ha az üzlet megszüntetése által az egyezség lehetősége veszélyeztetnék.

A most érintett eseten kivül az ingóságok azonnal csak azon esetben adathatnak el, ha azok megtartása a tömeg nyilvános kárával járna, vagy ha az eladás által kétségtelen előny biztositható, feltéve, hogy azt a bejelentett vagy egyébként ismeretes visszakövetelési igények nem gátolják.

Az ingatlanok a felszámolási határnap előtt csak azon esetben adhatók el, ha rendkivüli körülmények az eladást valamely nagyobb kár elháritása végett mulhatlanul szükségessé teszik. Ezen esetben is azonban az eladásnak a törvénykezési rendtartás szabályai szerint kell történni.

A biróságnak erre vonatkozó határozatai ellen jogorvoslatnak helye nincs.

157. §. A felszámolási határnap megtartásával a hitelezők jogot nyernek a csődvagyont a tömeggondnok és a csődválasztmány által önállóan kezelni és értékesiteni.

A hitelezők evégből a tömeggondnoknak és a csődválasztmánynak a kezelésre és számadásra nézve külön utasitásokat adhatnak, de törvényes hatáskörüket nem korlátozhatják.

A hitelezők e tekintetbeni határozata egy evégre kitüzendő határnapon, a 106. és 107. §. határozatainak megfelelően, hozatik.

Ha a szavazatra jogositott hitelezőknek a követelések összegei szerint számitott negyedrésze olyan intézkedés miatt, mely a csődválasztmány vagy az összhitelezők hatásköréhez tartozik, ez utóbbiak összehivását követeli, a csődválasztmány a hitelezőket azonnal összehivni s az ügyet elhatározásuk alá terjeszteni tartozik.

A csődhitelezők, továbbá a közadós, a kezelésnél előforduló visszaélések miatt panaszt emelhetnek a csődbiróságnál, mely a panaszolt visszaélések tekintetében a körülményeknek megfelelően intézkedik. A biróságnak e részben hozott határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs.

Ha a csődválasztmány azt határozta, hogy a csődmegtámadásnak nincs helye, akkor ebbeli határozata ellenében a csődhitelezők a csődtörvény 157. §-a értelmében a megtámadási per megindítására a felhatalmazást megadhatják, mert a 157. §. első bekezdésében foglalt az a rendelkezés, hogy a csődválasztmány törvényes hatáskörét a csődhitelezők összessége sem korlátozhatja, csak a kezelés- és értékesitésre vonatkozik. (C. 7141/1898. M. D. 2., 806.)

A csődválasztmánynak tartozik hatáskörébe a tömeggondnokot a megtámadási per letételére utasitani és a csődhitelezők ezt a hatáskört nem korlátozhatják. (C. 1336. 1905. K. J. 3., 44.)

A felszámolási határnap megtartásával a hitelezők jogot nyernek a csődvagyont a tömeggondnok és csődválasztmány által önállóan kezelni és értékesiteni, ebből folyó következmény az, hogy a hitelezőknek határozata a csődvagyonnak miként leendő értékesitése kérdésében is irányadó és foganatositandó, tehát a csődhitelezőknek az a határozata, mely szerint az értékesités a meg-

jelölt feltételek és módozatok mellett biról árverés utján eszközlendő, a csődválasztmányt kötelezi. (B. T. 468/1905. K. J. 2., 230.)

A csődvagyon-értékesités módozatainak megállapitása felelősség mellett a csődválasztmány hatáskörébe tartozik; e részben intézkedéseit a csődbiróság jóváhagyásától függővé tenni nem jogosult s a csődbiztos nincs hivatva a vagyon értékesitésébe rendelkezőleg beleavatkozni. (C. 1413/1889. M. I. 767.)

A csődválasztmány ama határozata, melyet a közadóst megillethető örökösödési igény tárgyában köt, csődbirósági jóváhagyásnak nem lehet tárgya. (B. T. 3245/1902.)

A csődtörvény 157. §-ának rendelkezése szerint a felszámolási határnap megtartásával a hitelezők nyernek jogot a csődvagyont tömeggondnok és a csődválasztmány által kezelni és értékesiteni s a csődtörvény 160. §-ának rendelkezéséből kitetszően a vagyon kezelését és értékesitését tárgyazó rendelkezések a felszámolási határnap eltelte után csődbirósági jóváhagyás tárgyául egyáltalán nem szolgálhatnak. (B. T. 3151/1904. D. 96., 336.)

A csődbiróság a csődtörvény 157. §. utolsó bekezdése szerint a felszámolási határnap eltelte s a csődválasztmány megalakulása után a tömegvagyon értékesitésére és kezelésére tartozó kérdésekben csak akkor van intézkedésre hivatva, ha valamely visszaélés miatt vagy a csődhitelezők, vagy a közadós panaszt emeltek. (B. T. 2522. 1902.)

Felszámolási határnap eltelte s a csődválasztmány megalakulása után a tömegvagyon értékesitése és kezelése immár nem a csődbiróságnak, hanem a csődválasztmánynak hatáskörébe tartozik (csődtörvény 157. és 160. §.); ellenben a csődbiróság a csődtörvény 157. §. utolsó bekezdése szerint a felszámolási határnap eltelte s a csődválasztmány megalakulása után a tömegvagyon értékesitésére és kezelésére tartozó kérdésekben csak akkor van intézkedésre hivatva, ha valamely visszaélés miatt vagy a csődhitelezők vagy a közadós panaszt emelnek. A tömeggondnok ennélfogva panaszt emelni jogositva nincs, a panasz felett érdemlegesen intézkedő csődbirósági határozat pedig semmis. (C. 1492/1902.)

A hitelezőknek azon kérvényére, hogy tömeggondnok a vagyon felosztására utasittassék, hozott végzés ellen a 157. §. rendelkezésénél fogva nincs felfolyamodásnak helye. (B. T. 839/1890.)

Ha az elsőbiróság a csődtörvény 157. §. alapján emelt panaszt elutasitja annak méltatása nélkül, ez ellen a végzés ellen nem tekinthető a felfolyamodás kizártnak. (B. T. 3244/1902.)

158. §. A felszámolási határnap megtartása után a tömeg, a 203. §-ban érintett eset kivételével, mielőbb értékesitendő, s azon körülmény, hogy a tömeghez tartozó dolgok vagy jogok elkülönitési, visszakövetelési vagy külön kielégitési joggal terhelvék, az értékesitést nem gátolhatja. Az ingók és ingatlanok eladása azonban ezen idő után is a törvénykezési rendtartás értelmében eszközlendő, feltéve, hogy az értékesités módja a tömeg érdekében előnyösebbnek nem mutatkozik.[1])

A csődtömeghez leltározott ingók, melyekre megtartási jog érvényesittetik, csak nyilvános árverésen adhatók el. (B. T. 2860/1884. M. 1., 774.)

159. §. Ha a tömeghez olyan követelések tartoznak, melyek előreláthatólag a csődvagyon felosztásáig egyáltalán nem, vagy csak nagyobb költséggel hajthatók be, vagy ha a közadóst a tömeghez nem tartozó javakból jövedelmek, járadékok vagy más visszatérő fizetések illetik, az ilyen követelések vagy illetmények értékesitése iránt rendszerint csak akkor történik a törvénykezési rendtartás értelmében intézkedés, ha a többi vagyon már készpénzzé tétetett.

A 159. §. szerinti értékesitésnek a végrehajtási törvény 130. §-a értelmében kell történnie, tehát életfogytig tartó haszonélvézet árverés utján nem értékesithető, hanem csak a lejárt részletek. (C. 358/1896. M. D. 2., 806.)

A haszonélvezeti jog jövedelme nem értékesithető a törvénykezési rendtartástól eltérő módon. (C. 893/1903.)

160. §. A felszámolási határnap eltelte előtt a csődbiróság felhatalmazása szükséges:

1. a közadós jogcselekményeinek megtámadásához s az általa kötött jogügyletek teljesitéséhez, vagy az azoktól való elálláshoz;

2. az egyezségek megkötéséhez, ha azok

---

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 3. pontját.

tárgya kétszáz forintnyi értéket meghalad;

3. a visszakövetelési igények elismeréséhez;

4. a közadós által inditott perek letételéhez;

5. az ingóságoknak szabad kézből eladásához;

6. az ingatlanok és jogositványok végrehajtási eladásához (157. §. 3. bekezdés);

7. a haszonbéri szerződések megszüntetéséhez;

8. az örökségek és hagyományok visszautasitásához;

9. az ingatlanoknak, jogositványoknak, ipar- és kereskedelmi vállalatoknak a törvénykezési rendtartás szabályaitól eltérő eladásához, ugyszintén az ingatlanokat tárgyazó visszakövetelési igények elismeréséhez.

A csődbiróság e részben hozott határozatai ellen jogorvoslatnak helye nincsen.

A felszámolási határnap eltelte után az 1—8. pont alatt érintett jogcselekményekhez és ügyletekhez nem a csődbiróság felhatalmazása, hanem a csődválasztmánynak a 110. §. értelmében hozott határozata, a 9. pont alatt érintett jogcselekvényekhez pedig a csődhitelezőknek a 157. §. értelmében hozott határozata szükséges.

Tekintve, hogy a csődbiróságnak 3358. számu végzése, ugy ennek tartalmából, valamint az azt megelőző tárgyalásokból kitetszőleg, kétségtelenül a csődtörvény 160. §-a 2. pontja értelmében szükséges csődbirósági felhatalmazást tartalmaz a végzésben megjelölt egyezségek megkötéséhez; s tekintve, hogy a csődbiróságnak ilyetén kérdésben hozott határozatai ellen az idézett törvényhely utolsóelőtti bekezdésében foglalt határozott rendelkezés szerint jogorvoslatnak helye nincs: az elsőbiróság a csődtörvény 78. §-ában előirt utasitásnak megfelelőleg járt el akkor, midőn a fent előadottak szerint végérvényesnek tekintendő 3358. sz. határozata ellen beadott felfolyamodást az erre hozott 3929. sz. végzésével visszautasitotta: e visszautasitó végzés tehát e helyütt is helybenhagyandó volt. Minthogy az imént előadottak szerint a másodbiróság nem volt hivatva a törvénynél fogva végérvényesnek tekintendő csődbirósági 3358. sz. végzés felülbirálásába bocsátkozni: a másodbiróság végzésének erre vonatkozó rendelkezését megsemmisiteni és a csődbiróságnak ezt a végzését hatályban fentartani kellett. (C. 1735/1893. D. 65., 82.)

Ingó tömegvagyon értékesitése iránt a felszámolási határnap eltelte után hozott csődválasztmányi határozatot a biróság egyes hitelezők felszólalására hatályon kivül helyezni jogositva nincs. (C. 943/1887. P. T. 13., 3.)

Csődhitelezők többsége meghallgattatásuk alkalmával az ingatlannak szabadkézből való eladásához hozzájárulván, az elsőbiróság végzésének e részben megváltoztatásával a csődtörvény 160. §. 9. pontja értelmében megkivánt hozzájárulás fenforgása kimondatott. (B. T. 3310/1900.)

Nem áll az, hogy tömeggondnok a megtámadási per folytatásához szükséges felhatalmazást a csődnyitás jogérvényes eldöntéséig meg nem szerezhette, mert a csődtörvény 160. §-a értelmében ezirányt a csődbirósághoz a csődnyitó végzés ellen beadott felfolyamodás daczára is fordulhatott. (C. 1137/1904. M. D. 10., 273.)

A csődtörvény nem tartalmaz oly intézkedést, melynél fogva az esetben, ha a hitelezők választmányt nem választanak, akár a csődbiztos, akár a törvényszék választmány kinevezésére jogositottnak tekintetnék, hanem ily esetekben a csődtörvény által a választmányra ruházott teendőket a csődbiróság s esetleg a csődtörvény 157. §-a szerint összehivandó csődhitelezők gyakorolják. (C. 6037/1882. D. 32., 212.)

Ingatlannak szabadkézből való eladása feletti határozat hozatalánál a jelzálogos hitelezőket a szavazati jog szintén megilleti. (C. 875/1894. G. D. 5., 754.)

VIII. FEJEZET.

Számadás.

161. §. Ha a tömeggondnok személyében változás történik, a lelépő gondnok, esetleg jogutódai, számolni tartoznak.

A most érintett eseten kivül a tömeggondnok, ha a csőd félévnél tovább tart, minden félév végével számolni köteles, amennyiben a csődhitelezők máskép nem intézkedtek. (157. §.)

Ha a csődhitelezők a számadástételre nézve nem intézkedtek, a csődtörvény 161. §. 2. pontja szerint ily esetben a csődválaszt-

mány a tömeggondnokot semmiféle, tehát czélszerüségi okokból sem mentheti fel a számadás terhe alól. Az idézett törvényszakasz helyes értelme szerint »félév alatt« nem naptári, hanem a csődnyitástól számitott félévi időszak értendő. (B. T. 4902/1893.)

A csődtömeggondnok ugy az általános tömegről, mint a tömeghez tartozó ingatlanokról elkülönitett számadást tartozik késziteni s az előbbit a csődbiztoshoz, az utóbbit pedig az illetékes dologi birósághoz benyujtani. (C. 865/1903. D. 92., 356.)

Az elhalt tömeggondnok örökösei a csődbiróság által hozott végzéssel a számadások előterjesztésére köteleztettek. (B. T. 3894. 1902.)

162. §. A számadás a csődbiztosnál nyujtandó be, ki azt megvizsgálás végett a csődválasztmánynak s esetleg az uj tömeggondnoknak adja át. A csődbiztos egyuttal a számadások feletti tárgyalásra határnapot tüz ki, s arra az emlitetteken kivül a közadóst is megidézi.

A hitelezők a számadás beadásáról a csődbiróságnál történt kifüggesztés utján azon megjegyzéssel értesitendők, hogy szabadságukban áll a számadást megtekinteni s az ellen észrevételeiket megtenni.

163. §. A számadás jóváhagyása vagy kifogásolása a csődválasztmány, esetleg az uj tömeggondnok hatásköréhez tartozik. Ezek a hitelezők és a közadós netaláni észrevételeit figyelembe venni tartoznak.

Ha a tárgyalásnál a számadások rendezése békés uton nem sikerül, azok a csődbiróságnak bemutatandók, mely a kifogásolókat s a számadót jegyzőkönyvi tárgyalás utján meghallgatva, a netalán szükséges bizonyitási eljárás után itélet által határoz.

Az itélet ellen, a semmiségi panasz kizárásával, felebbezésnek van helye, a törvénykezési rendtartás értelmében.

A csődtörvény 163., 157. §-aiból kétségtelen, hogy a csődválasztmány a csődhitelezőknek a tömeggondnoki számadásra vonatkozó észrevételeire nyilatkozni tartozik ugyan, de ha azon észrevételek daczára ragaszkodott a csődválasztmány a számadás jóváhagyásához, ugy a csődbiróság intézkedésének szüksége fenn nem forgott, s ha mégis itéletet hozott, ugy az hivatalból megsemmisitendő. (C. 14/1893. D. 53., 81.)

Tekintve arra, hogy a tömeggondnok számadása feletti tárgyalásra az 1881 : XVII. t.-cz. 162. és 163. §-ai szerint a közadós is megidézendő, jogában áll a közadósnak a számadást kifogásolni, mely kifogásolás folytán tárgyalás tartandó és a vitás számadási ügy itéletileg döntendő el. (C. 354/1885. J. 85., 94.)

A tömeggondnok részére már a perbiróság által megitélt ügyvédi munkadijak és költségek lényegükben véve olyan tömegköltségek, amelyek felett a csődbiróság a 163. §. határai között itél. (C. 1381/1896. D. 88., 240.)

Azok az ügyvédi dijak és költségek, melyek a tömeggondnok által a tömeg érdekében ennek egyes adósai ellen folyamatba tett perekben a tömeggondnok részére a perbiróság által már megállapittattak, tömegköltségként a kiadásokban elszámolhatók és megállapithatók és nem képeznek oly tömeggondnoki dijat, mely a csődtörvény 103. §-ának tekintete alá esik és melynek megállapitása ebből folyólag nem a csődtörvény 163. §-ában meghatározott számadási utra, hanem az idézett 103. §-ában körülirt külön eljárás utjára tartozik. Ezek a munkadijak és költségek nem képezhetik sem a csődtörvény 103. §-ában megjelölt szabad egyezkedésnek, sem a csődbiróság ujabbi megállapitásának tárgyát, hanem lényegükben véve olyan tömegkiadások, amelyek az idézett 103. §. utolsó bekezdésében foglalt rendelkezések szerint is a tömeggondnoki számadásokba teendők, melyek felett a csődbiróság csakis a csődtörvény 163. §-ának határai közt itél. (C. 1381/1896. D. 88., 240.)

A tömeggondnok a költségeket és dijakat külön-külön jegyzékbe tartozik összeirni. (Kolozsvári T. 1591/1897.)

A perben kelt határozatokkal tömeggondnok javára a tömeg irányában megállapitott összegekből csakis a teljesitett kiadásra eső rész állitható be a számadásba; a dijnak megfelelő rész pedig a 103. §-ban szabályozott eljárás szerint elintézendő dijfölszámitási jegyzékbe foglalandó, azonban a dijjegyzéknek ilyen tételei mérséklés tárgyául, a dolog természete szerint nem szolgálhatnak. (B. T. 761/1904. és 868/1905.)

Az eljáró biróság azáltal, hogy a számadást a dijmegállapitással egy végzésben intézte el, nyilván semmiséget követett el, s végzésének a számadásra vonatkozó része annál is inkább hivatalból megsemmisitendő, mert a számadás felett hozott határozat ellen a csődtörvény 163. §-a szerint felebbezésnek van helye a törvénykezési rendtartás értelmében, mig ellenben a dijmegállapitás tárgyában hozott végzés ellen felfolyamodással

lehet élni s a másodbiróság véglegesen határoz s igy a számadás és dijazás iránti határozatot már csak a jogorvoslatok különbözésénél fogva sem lehet egybefoglalni. (C. 1362/1895. M. D. 2. 808., és B. T. 1886. 1886. M. 4., 647.)

Ugy a régi, mint az uj csődtörvény megengedi ugyan, illetve elrendeli, hogy a tömeggondnok a számadások szerint mutatkozó hiány megtéritésében a csődeljárás keretén belül, tehát perenkivüli uton elmarasztaltassék (1840 : XXII. t.-czikk 94. és 107. §-ai; 1881 : XVII. t.-czikk 163. §.), de egyik törvény sem nyujt támpontot arra, hogy a számadási hiány esetét kivéve, egyéb kártéritési követelés is, mely a vétkesen vagy gondatlanul eljárt vagyonkezelőkkel szemben anyagi felelősségük alapján a csődtömeget megilletheti, perenkivüli uton volna érvényesithető. — Ily törvényes intézkedés hiányában pedig áll az az általános szabály, hogy a magánjog rendeletei szerint kötelezett fél csakis kereset alapján és a per tárgyalásának befejezése után marasztalható el az őt terhelő szolgáltatás teljesitésében s hogy a magánjogi igényt csak kereset alapján s a per tárgyalásának befejezése után lehet megitélni. — Ha tehát a csődbiróság perenkivüli uton tárgyal és itél ily esetben: eljárása megsemmisitendő. (C. 773/v. 1903.)

A csődtörvény 157. §-a értelmében a csődkezelésnél előfordult visszaélések miatt a csődbiróság a körülményeknek megfelelően intézkedik. A csődbiróság a csődvagyonban tapasztalt hiány biztositására jogositva van a tömeggondnok vagyonára zárlatot elrendelni. (B. T. 8375/1906. D. 101., 286.)

164. §. Minden egyes ingatlan és ennek vételára felett a tömeggondnok, illetőleg a külön vagyonkezelő által elkülönitett számadás viendő.

A számadás a csődbiróságnál, s ha az ingatlan más biróság dologi hatóságához tartozik, ez utóbbinál nyujtandó be, mely a jelzálogos hitelezőket, észrevételeik előterjesztése végett, egy evégből kitüzendő határnapra megidézi, s a befejezett tárgyalás után a számadást a csődbirósághoz juttatja.

A további eljárásra nézve ez esetben is a 162. §-ban és a 163. §. második bekezdésében foglalt határozatok szolgálnak irányadóul.

Nincsen helye annak, hogy a csődtömeghez tartozó ingatlan végrehajtási zár alatt álló haszonélvezetének kezelésébe a tömeggondnok külön zárgondnoki minőségben is beve zettessék, sem annak, hogy a tömeggondnok a telekkönyvi hatósághoz negyedévenkénti számadás beadására és a jövedelmeknek a telekkönyvi hatóságnál való letétbe helyezésére köteleztessék. (B. T. 8805/1902.)

IX. FEJEZET.

A csőd befejezése.

I. Hivatalból és a hitelezők beleegyezése folytán.

165. §. Ha a 87. §-ban érintett körülmények valamelyike a csődeljárás folyamában tünik ki, a csőd azonnal hivatalból megszüntetendő s a határozat haladéktalanul közzéteendő.

A csődbe csak egy hitelező jelentvén be követelést, a csődeljárás a csődtörvény 165. §-a alapján megszüntetendő. (C. 252/1899. M. D. 2., 810. G. D. 5., 756.)

Ha a csődben több hitelező jelentett be követelést, későbbi rendezés folytán azonban a hitelezők egynek kivételével a felszámolási határnap után követeléseiket vissza is vonják, a csődtörvény 165. §. alapján a csőd meg nem szüntethető. (C. 508/1883. G. D. 5., 756.)

Azon tény, hogy a tömeggondnok a közadósnak két rendbeli szerződését a kir. törv. előtt perrel megtámadta és hogy ezek a perek még folyamatban és elsőbirósági elintézés alatt állanak, kizárja azt, hogy az elrendelt csőd a csődtörvény 165. §. értelmében, vagyonhiány okából már most megszüntetessék, mert az, hogy a csődtömeggondnok fog-e és mily vagyonnal rendelkezni, elsősorban ezeknek a megtámadási pereknek eredményétől függ, az elévülés kifogása pedig a csődmegszüntetési eljárásban nem érvényesithető. (C. 69/1904. M. D. 10., 273.)

A kereskedő ellen megnyitott csőd a leltározás befejezése és mérleg hiányában a csődtörvény 165. §-a alapján tömeggondnok kérelmére nem szüntethető még meg. (C. 848/1905.)

Ha megtámadási perek vannak folyamatban, a csőd a 165. §. értelmében vagyon hiánya miatt meg nem szüntethető, még akkor sem, ha az is vitattatik, hogy a megtámadási jog elévült, mivel ezt a kérdést csakis az illető per birósága döntheti el. (C. 68/1904.)

Mig a csődeljárás folyamatban van, a csődöt kérő hitelező a csődben tett egyes intézkedések körül felmerült kiadások fizetésére nem kötelezhető. (B. T. 2658/1902.)

(Lásd még a 86. §-nál is.)

A csődtörvény 165. §-a a csődnek vagyon hiányából megszüntetése esetében a határozat hirlapi közzétételét nem kivánja s az ott emlitett közzététel alatt a csődtörvény

76. §-ban emlitett kifüggesztés értendő s a dolog természetéből is következik, hogy a tömeggondnok a csődvagyon teljes hiányában a hirlapi közzététel költségének sajátjából való viselésével nem terhelhető. (B. T. 7941. 1888.)

A közadóst netán illető örökösödési igények érvényesitése és az örökhagyó végrendeletének megtámadása iránt a csődhitelezők határozata következtében meginditott per befejezte előtt a tömeg vagyonhiánya meg nem állapitható. (C. 1258/1901. D. 89.)

A közadós teljes vagyontalansága folytán a csőd megszüntettetvén, az eljárási költségeket — de csak a készkiadásokat — a folyamodó köteles viselni. (Kolozsvári T. 946. 1896.)

Ha a csőd vagyonhiány miatt megszüntettetik, a csődnyitást kérő hitelezőt csak a tömeggondnok készkiadásai terhelik; a tömeggondnok dijait csak a csődtömeghez tartozó vagyonból követelheti. (C. 1020. 1896.)

A csődtörvény 87. §-a rendelkezésének helyes értelme szerint a csődöt kérő hitelezők a csődnyitás után csődeljárási költség előlegezésére már nem kötelezhetők; a törvénynek ebből a rendelkezéséből szükségkép folyik, hogy a tömeggondnok a csődöt kérő hitelezőtől munkadijának megtéritését akkor sem követelheti, ha az annak kérelmére elrendelt csőd később vagyonhiány miatt megszüntettetik. (Ü. L. 22., 10.)

A vagyonhiány miatt megszüntetett csődben, a csődöt kérő hitelező által letett költségelőlegösszegből nemcsak a tömeggondnok készkiadásai, hanem munkadija is kielégitendő. (C. 101/1900. M. D. 2., 812.)

Az állandó birói gyakorlat szerint a csődöt kérő hitelező azon az alapon, hogy ő kérte a csőd megnyitását, a költségelőlegösszeg letétele nélkül nyitott csődnek vagyonhiány miatt való megszüntetése esetében csak a csődnyitás folytán feltétlenül szükségessé vált és a csődvagyonból kielégitést nem nyert készkiadást, mint amelynek felmerülésére csődnyitási kérelme által okot adott, tartozik megtériteni; de olyan jogszabály sem a csődtörvényben, sem az általános magánjogban nincsen, melynél fogva a csődöt kérő hitelezőt felelőssé lehetne tenni a tömeg ellen megitélt azokért a tömegtartozásokért is, melyek a tömegből vagyonhiány miatt kielégitést nem nyertek. Ily felelősség nem terheli a hitelezőket sem, mert a tömeggondnok és a választmány a tömeg képviseletében és érdekében a törvény alapján jár el, a törvény pedig az ő cselekményeikért és mulasztásaikért a csődhitelezőket felelőssé egyáltalában nem teszi. (Ü. L. 22., 29.)

166. §. A közadós kérelmére a csőd megszüntetendő, ha a felszámolási határnap megtartása után a tömeg hitelezői és az összes csődhitelezők a megszüntetésbe beleegyeznek.

A biróság a kérelem folytán, melyhez a hitelezők beleegyezési nyilatkozata eredetben melléklendő, tárgyalási határnapot tüz ki s arra az érdekelteket azon kijelentéssel idézi meg, hogy a meg nem jelenés beleegyezésnek fog tekintetni. Azon hitelzők, akiknek beleegyezési nyilatkozata közokirattal vagy hitelesitett magánokirattal igazoltatik, a tárgyalásra meg nem idézendők.

Ha a közadós tartozásai a csődnyitás után rendeztetnek s a hitelezők a csőd megszüntetésébe beleegyeznek, vagy ami ezzel egy jelentőségü, bejelentett követeléseiket visszavonják, nem a csődtörvény 165. §-ában, hanem a 166. és következő §-okban előirt eljárásnak van helye. A csődeljárás tehát egy hitelező kérelmére is folytatandó. (C. 657. 1896. D. 74., 75.)

A csődmegszüntetési tárgyaláshoz hitelező a bejelentés mellett igazolt képviselője személyében is joghatályosan idézhető, ha a megbizásban korlátozás nincs. (B. T. 989. 1906.)

167. §. A megtartott tárgyalás alapján a biróság a megszüntetés kérdése felett végzésileg határoz s határozatát haladéktalanul közzéteszi.

A hozott határozat ellen jogorvoslatnak csak annyiban van helye, amennyiben valamelyik hitelező szabályszerüen meg nem idéztetett.

A csődmegszüntetést ellenző hitelezőnek a megszüntetési végzés ellen felfolyamodási joga van. (B. T. 3724/1886.)

168. §. Ha a 166. §-ban emlitett hitelezők a csőd megszüntetésébe mind bele nem egyeznek, a csőd, a többi hitelezők beleegyezése alapján, csak azon esetben szüntethető meg, ha a megszüntetésbe bele nem egyező hitelezők megállapitott követelései a bejelentett egész összegben kifizettetnek, a megtámadottak pedig hasonló összegben törvényesen biztosittatnak.

A biztositott hitelezőknek, ha a pert még meg nem inditották, megfelelő záros

határidő adandó, mely alatt követeléseiket a közadós ellen kereset utján érvényesiteni tartoznak. Az egyezségben egyuttal kijelölendők azon személyek, akiknek a kereset meg nem inditása, annak teljes vagy részben elutasitása esetében a felszabadulandó biztositék kiadandó lesz.

A felszámolási tárgyalásnál csupán a közadós által kifogásolt követelés nem lévén a csődtörvény 141. §-ának tekintete alá vonható, a csődnek a 168. §. alapján kérelmezett megszüntetése esetében nem kifizetendő, hanem csupán biztositandó. (C. 1273/1900. P. T. 41., 6.)

Az elkésett bejelentéssel csakis ama hátrányok lehetnek egybekapcsolva, melyeket a csődtörvény 195. §-a felsorol, de az elkésett bejelentés nem szolgálhat indokul arra, hogy a követelés a közadós által később beadott csődmegszüntetési kérvény tárgyalásakor figyelmen kivül hagyassék s közadós annak biztositása alól fölmenthető legyen. (B. T. 3724/1886. M. 4., 647.)

A csődtörvény 167. §-ában a jogorvoslatra nézve foglalt megszoritó intézkedés csak a 166. §-al kapcsolatosan az abban megjelölt esetben, vagyis ha a tömeg hitelezői és az összes csődhitelezők a megszüntetésbe mind beleegyeznek, nyert alkalmazást; ellenkező esetben pedig a 168. §-ban előirt eljárásnak van helye és tekintettel arra, hogy ebben a 168. §-ban a jogorvoslatra nézve megszoritó intézkedés nem foglaltatik, az érintett esetben a jogorvoslatra nézve a 48. §. első bekezdése irányadó. (C. 423/1900., 504/1886. M. 4., 648.)

II. A csődvagyon felosztása által.

1. *A visszakövetelési igényeknek és a tömeg hitelezőinek kielégitése.*

169. §. Ha a visszakövetelési igény jogérvényesen megállapittatott, a visszakövetelt dolog vagy annak értéke, tekintet nélkül a csődeljárás állására, a tömeg részére netalán megállapitott ellenkövetelés kiegyenlitése mellett, a hitelezőnek azonnal kiadandó.

Ugyanez áll azon dolgokra is, melyekre nézve valakit elkülönitési jog illet.

170. §. A tömeg hitelezői azonnal kielégitendők, mihelyt igényeik lejárnak, illetőleg megállapittatnak. Evégből a tömeggondnok a szükséges összegeket kellő időben folyóvá tenni tartozik.

Ha a fizetés a tömeg részéről nem teljesittetik, a hitelezők követeléseiket a csődtömeg ellen a törvénykezési rendtartás szerint illetékes biróságnál keresettel érvényesithetik, vagy panaszt emelhetnek a csődbiróságnál, mely a szükséges intézkedést megteszi.

Megsemmisittetett a járásbiróság végzése, melylyel azt a panaszt, hogy tömeggondnok a bukottnak a leltározás körül működő segédei részére megállapitott dijat ki nem fizette — elfogadta és elbirálta, holott a csődtörvény 170. §-a értelmében ez a csődbiróság elé tartozik. (B. T. 2862/1902.)

A tömeghitelező azon panaszának elbirálása, hogy a tömeggondnok az ő részére már megállapitott követelés egy részét kifizetni vonakodik, az eljárt csődbiróság bir hatáskörrel. (B. T. 3440/1904. M. D. 10., 274.)

171. §. A tömeggondnoki dijakra és kiadásokra addig is, mig azok véglegesen megállapittatnak, a választmány határozatilag előlegeket vagy részletfizetéseket utalványozhat.

172. §. A választmányi tagok kiadásai és a jegyző dijai, megállapitás után, a tömeggondnok által kifizetendők.

2. *A külön kielégitésre jogositott hitelezők kielégitése.*

173. §. A külön kielégitésre jogositott hitelezők azon joga, melynél fogva magukat a fedezetül szolgáló ingó és ingatlan dolgokból külön kielégithetik, a hitelezőknek a csődvagyon tekintetében az általános felszámolási eljárás befejezése előtt (133—138. §.) tett intézkedései által nem korlátolható.

Ha a foglaltató hitelezők a csőd előtt zárgondnokot neveztek ki, a tömeggondnok ennek elmozditását csak azon esetben kérheti, melyben azt a bukott is kérhette volna. (C. 966/1884. M. I. 767.)

174. §. Azon hitelezők, kik magukat a fennálló törvények értelmében bizonyos dolgokról birói közbenjárás nélkül

elégithetik ki, a tömeg irányában egyedül a 115. §. intézkedéseinek megtartására kötelezvék.

175. §. Az ingó és ingatlan dolgok birói árverezését, a 160. §. korlátai között, a tömeggondnok; a végrehajtási árverést pedig a végrehajtási joggal biró bármelyik zálogos hitelező követelheti.

A tömeggondnoknak jogában áll az elzálogositott ingóságokat, a zálogösszeg és járulékai teljes lefizetése mellett, a tömeg részére beváltani, vagy azoknak a zálogos hitelező külön kielégitési jogának sérelme nélkül leendő elárverezését kérni. A zálogos hitelező azonban ezen dolgokat elárverezés végett csak a birói kiküldöttnek, és csak akkor köteles kiadni, ha a csődbiróság által az árverés elrendeléséről, az árverési határnapot 15 nappal megelőzőleg, értesittetett.

Ha a jelzálogos hitelező az általa kieszközölt végrehajtási árverés foganatositását vagy a vételár felosztását késlelteti, a tömeggondnoknak jogában áll a végrehajtási lépéseket folytatni.

Abban az esetben, amikor a külön kielégitésre jogositott hitelezők zálogjogával terhelt ingó vagy ingatlan dolgok elárvereztetés utján értékesitendők, a csődtörvény 175. §-a rendelkezéséből kitünőleg ennek elrendelése — eltérően a 155. és 157. §-okban foglalt általános rendelkezésektől — a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (C. 1106/1896. D. 75., 49.)

Az a hitelező, ki zálogjoggal vagy megtartási joggal bir, a birói árverésen kivül más értékesitési módozatba belenyugodni nem tartozik. (B. T. 2860/1884. M. I. 776.)

Ha a csődtömegbeli záloghitelező a választmánynak azon intézkedése ellen, melylyel a csődtömeghez tartozó és a záloghitelező tényleges birtokában lévő ingók szabad kézbőli eladását elhatározta, a csődbiróságnál panaszt nem emelt, sőt maga is vételi ajánlatot nyujtott be, ugy ő — a csődválasztmány által előnyösebbnek talált értékesitési módba hallgatólag beleegyezvén — a csődtörvény 115., 175. §-aira való hivatkozással nem tagadhatja meg utólag a zálogbeli ingók kiadását. (C. 971/1885. D. 41., 228.)

A csődtörvény a zálogkölcsön-intézeteknél elzálogositott, a csődtömeghez leltározott ingóságoknak árverésen mikénti értékesitésére vonatkozólag külön intézkedést nem tartalmaz, minélfogva az ily tárgyak elárverezésére is a csődtörvény 175. §-ának intézkedései alkalmazandók. (B. T. 2599/1889. M. 4. 648.)

176. §. A külön kielégités alapjául szolgáló dolgok jövedelmeinek és vételárának felosztása, a jelen törvény 53—58. §-ainak tekintetbe vételével, a törvénykezési rendtartás értelmében történik.

Külön kielégitésre jogositott hitelező, ha bejelentett követelése valódinak elismertetett, végrehajtás iránt nem a csődbirósághoz, hanem a dologi birósághoz tartozik fordulni. (C. 588β/1884.)

A csődtörvényben nem foglaltatván oly rendelkezés, mely szerint a zálogjoggal terhelt, de a csődtömeghez leltározott ingóságokért befolyt árverési vételár a csődbiróságnál volna leteendő, annak kezelése és felosztása a végrehajtás foganatositására illetékes biróság és nem a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (C. 193/1897. D. 76., 74.)

A csődvagyon felett a csődbiróság elrendelése folytán megtartott árverésen befolyt vételár felosztására, illetve az elsőbbségi igény elbirálására az árverést foganatositó biróság illetékes. (C. 1128/1897. D. 79., 23.)

A végrehajtásilag a csődnyitás előtt lefoglalt ingóságoknak elárvereztetése és a befolyt vételár felosztása iránti intézkedés a csődtörvény 176., továbbá 53—58. §-ai és a végrehajtási törvény 118. és 119. §-ai értelmében a végrehajtást foganatositó biróság hatáskörébe tartozik. (C. 103/1897. M. D. 2., 812.)

A csőd elrendelése előtt foganatositott végrehajtási eljárás alkalmával befolyt vételár felosztására a végrehajtást foganatositó biróság és nem a csődbiróság az illetékes. A vételárfelosztási tárgyalásra a tömeggondnok is megidézendő avégből, hogy az elárverezett vagyont netán terhelő tartozásait és követeléseit kimutassa. (C. 626/1886. D. 43., 16.)

Csődtömeg tulajdonát képezett ingatlanok árverésen befolyt vételárának, mint külön kielégitési tömegnek felosztására nézve a telekkönyvi hivatal illetékes. (C. 3523/1886., 64/1885. D. 43., 109.)

Csődtömeghez leltározott ingóknak árverésen befolyt vételára felosztása és az elsőbbségi igények elbirálása az árverést foganatositó biróság hatáskörébe tartozik. (C. 1128. 1898. D. 79., 23.)

Az 1881 : XVII. t.-czikkben foglalt csődtörvény 176. §-a határozottan azt rendeli, hogy a külön kielégités alapjául szolgáló dolgok vételárának felosztása a csődtörvény 53—58. §-ainak figyelembevételével a tör-

vénykezési rendtartás, tehát az ezt módositó és kiegészitő 1881 : LX. t.-cz. szabályai értelmében történik, ez utóbbi törvény 188. §-a rendelkezéséből pedig kétségtelen, hogy az ingatlanok vételárának felosztására az illetékes telekkönyvi hatóság, a fenforgó esetben tehát a telekkönyvi hatósággal felruházott borosjenői járásbiróság van hivatva s mert a törvény által ekként megállapitott illetőségen nem változtat a jelen esetben fenforgó az a körülmény sem, hogy az itt szóban forgó ingatlanok a törvénykezési rendtartás szabályaitól eltérő módon adattak el, mivel ez az eladás a csődtörvény 160. §-a kivételes rendelkezésénél fogva az összes érdekelt felek határozata alapján a csődbiróság közbenjárása mellett történvén, ez az eladás következményeire nézve a törvénykezési rendtartás szabályainak megfelelő módon megtartatott árverési eladással egyenlő hatályunak tekintendő. (C. 32/1892. J. Sz. 6., 297. M. 4., 649.)

Habár a külön kielégités alapjául szolgáló ingó dolgok jövedelmeinek és vételárának felosztása a csődtörvény 176. §-a alapján az 1881 : LX. t.-cz. értelmében rendszerint a kir. járásbiróságok illetőségéhez tartozik; tekintve mindazonáltal, hogy a jelen esetben nemcsak a vételár felosztása, hanem elsősorban a csődtömeg egyéb vagyonával közösen kezelt és a csődbiróság rendelkezése folytán együttesen értékesitett külön kielégitési alapnak elkülönitése és megállapitása is képezte az eljárás tárgyát, tekintettel, hogy a külön kielégitési alap elkülönitése és számszerü megállapitása a csődbiróság illetőségéhez tartozik; s tekintettel, hogy a külön kielégitési alapul megállapitott vételárnak felosztása tekintetében sem tétetett az érdekelt felek részéről a csődbiróság illetősége ellen kifogás, a birói illetőség hivatalból való figyelembe vételének esete pedig ezuttal fenn nem forog: a másodbiróság végzése megváltoztattatik s az eljáró csődbiróság illetősége érintetlenül maradván, a másodbiróság az elsőbiróság végzésének érdemleges felülbirálására utasittatik. (C. 581/1892. M. 3., 227. J. Sz. 92., 114. M. 4., 649.)

Az eladott ingatlanra vonatkozó tömegtartozások és költségek, következőleg a tömeggondnoknak annak kezelése körül felmerült kiadásai és megállapitott dijai a bekebelezett hitelezők követelései előtt sorozandók akkor is, ha az ingatlan az 1881 : LX. t.-cz. szerint birólag elárvereztetett. (C. 4560/1887. J. 86., 158.)

177. §. A zálogos hitelezők igényeit tárgyazó eljárásnál, jelesen a vételár felosztásánál, a csődtömeg érdekeit a tömeggondnok képviseli. Neki áll kötelességében arról gondoskodni, hogy a vételár feleslege az általános csődtömegnek átengedtessék.

3. *A csődhitelezők kielégitése.*

178. §. A csődhitelezők kielégitése az általános csődtömegből az általános felszámolási eljárás befejezése előtt meg nem kezdhető.

Ezen időn túl felosztásnak van helye, valahányszor elegendő készpénz áll rendelkezésre.

179. §. Ha a rendelkezésre álló alap a tömeg tartozásai és költségei, továbbá az első osztályba eső követelések fedezésére elegendő, a megállapitott követelések kielégitése azért, mert az érintett osztályba eső valamelyik követelés még meg nem állapittatott, el nem halasztható.

Ugyanez áll a második és a harmadik osztályba eső követelések részbeni kielégitésére is, ha ez a rendelkezésre álló alappal megkezdhető.

A vitás követelésekre eső összegek birói letétbe helyeztetnek, vagy az összes érdekeltek beleegyezésével az általuk kijelölt pénzintézetben gyümölcsözőleg elhelyeztetnek.

A nem kifogásolt követelésekre teljesitett fizetések joghatálya csak ugy kifogásolható, ha bizonyittatik, hogy ezeknek idő előtt történt kifizetése a tömeg kárával járt. (C. 1381/1896. M. D. 2., 818. G. D. 5., 762.)

180. §. Ha a külön kielégitésre jogositott hitelezők mint csődhitelezők is felléptek, a külön kielégitési alap eladása előtt történt felosztásoknál követeléseik teljes összegével vétetnek számitásba s ugy mint a többi csődhitelezők elégittetnek ki.

De ha az ilyen hitelezők később a külön alap vételárából teljes kielégitést nyernének, a reájuk eső összegből annyi, amennyit az általános csődtömegből kaptak, visszatartandó; ha ellenben a külön alapból csak részben elégittetnek ki, a reájuk eső összegből a csőd-

tömeg részére az tartandó vissza, ami követelésüknek az általános csődtömegre eső hányadát meghaladja.

Ha azok, akiket a visszakövetelési jog illet, mint csődhitelezők is fellépnek, a visszakövetelt dolognak vagy értékének visszaadása előtt történt felosztásoknál követeléseik teljes összegével vétetnek számitásba; a reájuk eső felosztási hányad azonban a visszakövetelési igény jogérvényes elintézéseig birói letétbe helyeztetik.

181. §. A felosztást az első osztály tekintetében, a csődválasztmány egyetértésével, a tömeggondnok hozza javaslatba s azt a csődbiztos jóváhagyásával formaszerü felosztási terv s a közvetlenül érdekeltek meghallgatása nélkül azonnal foganatositja.

Ha a csődbiztos a javaslatba hozott felosztást jóvá nem hagyja, és a tömeggondnoknak e részben emelt panasza folytán a felosztást a csődbiróság sem engedi meg, a tömeggondnok formaszerü felosztási tervet tartozik késziteni. A csődbiróság e részben hozott határozata ellen jogorvoslatnak helye nincs.

A többi osztályokba tartozó követelések tekintetében minden esetre formaszerü felosztási terv készitendő.

182. §. A formaszerü felosztási tervben mindenek előtt a tömeg netaláni költségei és tartozásai fedezésére szükséges összeget, azután a felosztás alá kerülő alapot kell kitüntetni.

Ezután osztályonként felsorolandók a csődhitelezők összes követelései tőkében és járulékaiban, ugy amint azok a bejelentésekről vezetett táblás kimutatásban előfordulnak.

Végre kiszámitandó minden egyes követelésnél azon összeg, mely arra a felosztandó alapból esik.

A csődtörvény 182. §-ára alapitott helyes indokok szerint a felosztási terv akkép készitendő el, hogy abban a felosztandó alapból minden egyes valódinak elismert követelésre eső összeg nemcsak a tőkék, hanem a járulékok után is számitandó ki, már pedig a csődtörvény 191. §-ának rendelkezéséből nyilvánvaló, hogy a járulékok alatt a megállapitott kamatok is értendők. (C. 467/1901. M. D. 2., 819. G. D. 5., 762.)

183. §. A valódiság vagy az osztályozás tekintetében megtámadott követelések egyelőre a követelt összegben és osztályozásban, de azon megjegyzéssel vétetnek számitásba, hogy megtámadtattak.

A per utján érvényesitendő igények számitásba nem vétetnek, ha a felosztási terv elkészitéseig a per meginditása nem igazoltatott.

184. §. A két példányban szerkesztett felosztási terv, a tömeggondnok és csődválasztmány által aláirva, megvizsgálás végett a csődbiztosnak adandó át. Ez a bemutatott tervet késedelem nélkül megvizsgálja s ha az a 182. §-ban kijelölt feltételeknek megfelel, azt jóváhagyja, ellenkező esetben a tömeggondnokot annak kijavitására utasitja.

A jóváhagyott felosztási terv egyik példánya a csődbiztosnál marad, a másik pedig a tömeggondnoknak visszaadatik.

185. §. A csődbiztos a felosztási terv elintézéséről a hitelezőket hirdetvényileg értesiti, azokat netaláni észrevételeiknek a hirdetvény közzétételétől számitandó tizenöt nap alatt leendő beadására felhivja; egyuttal a beadandó észrevételek feletti tárgyalásra, az érintett határidő elteltétől számitandó nyolcz napon belül, határnapot tüz ki s arról a tömeggondnokot, a csődválasztmányt, továbbá a helyben lakó hitelezőket, illetőleg a hitelezők helyben lakó képviselőit kézbesités utján külön is értesiti.

A hitelezők a felosztási tervet a tömeggondnoknál vagy a csődbiztosnál megtekinthetik.

Az észrevételek a csődbiztosnál irásban nyujtandók be, ki azokat a tömeggondnokkal még a tárgyalási határnap előtt közölni tartozik.

A felosztási terv ellen beadandó észrevételek határidejének kezdete nem a külön kézbesités, hanem a hirdetmény közzétételétől

számitandó. (C. 992/1902. M. D. 2., 820. G. D. 5., 763.)

A csődtörvény 185. §-a rendelkezése szerint akár külföldi a hitelező, akár van neki belföldi képviselője, akár nincs, a felosztási terv elleni észrevétel a hirdetménynek közzétételétől számitott 15 nap alatt nyujtandó be. Ez okból megsemmisittetett az elsőbiróság azon határozata és eljárása, mely szerint az elkésetten benyujtott észrevétel elfogadtatott és elbiráltatott. (C. 992/1902.)

186. §. A kitüzött határnapon a beadott észrevételek azon sorrendben vétetnek tárgyalás alá, melyben a kifogásolt tételek a felosztási tervben előfordulnak. A kellő időben beadott észrevételek a tárgyalásnál akkor is figyelembe vétetnek, ha a hitelező, kitől az észrevételek származnak, a tárgyalási határnapon meg nem jelenik.

A csődbiztosnak kötelessége az egyes tételek ellen emelt kifogások békés kiegyenlitését megkisérelni s lehetőleg odahatni, hogy a felosztási terv a beadott észrevételek által nem érintett részeiben mielőbb végrehajtassék.

A tárgyalásról jegyzőkönyv veendő fel, melyre a 135. §. határozatai szolgálnak irányadóul.

187. §. Ha a felosztási terv ellen a 185. §-ban érintett határidő alatt észrevételek nem adatnak be, vagy ha a beadott észrevételek a tárgyalás alkalmával békés uton elintéztettek, a csődbiztos a tömeggondnokot a felosztási terv végrehajtására utasitja.

A végrehajtásra a tömeggondnoknak bizonyos határidő szabandó, melynek elteltével az eljárásról jelentést tenni tartozik.

Azon körülmény, hogy csődtömeggondnok a felszámolási tárgyalás alkalmával az alperes által bejelentett váltókövetelést valódinak elismerte, nem szolgál akadályul arra nézve, hogy miután az illetékes büntető biróság azon váltónyilatkozatot, melynek alapján a követelés bejelentve és elismerve volt, jogerős itélettel hamisnak nyilvánitotta, a nyilván tévesen fennállónak elismert azon követelést utólag valótlannak kimondatni és annak a felosztási tervből való törlését per utján ne követelhesse. (C. 670/1904. M. D. 10., 273.)

188. §. Ha az észrevételek a tárgyalás alkalmával békés uton el nem intézhetők, a csődbiztos az érdekeltek nyilatkozatait jegyzőkönyvbe veszi, s azt a szükséges iratokkal együtt a csődbiróságnak haladéktalanul bemutatja, mely a vitás kérdések felett végzésileg határoz; határozatát kifüggeszti s azt a helyben lakó hitelezőknek, illetőleg a hitelezők helyben lakó képviselőinek kézbesitteti.[1])

A csődtörvény 188. §-ának megfelelően hozott elsőbirósági végzést helybenhagyó másodbirósági végzés ellen a csődtörvény életbelépte előtt valódisági itélettel ellátott perekben nincs további felebbvitelnek helye. (C. 910/1901. M. D. 2., 821.)

189. §. Azon összegek, melyeknek kifizetése az előbbeni §-ban érintett határozattól van feltételezve, e határozat jogerőre emelkedéseig birói letétbe helyezendők, esetleg a 179. §. értelmében gyümölcsözőleg elhelyezendők.

A többi letétek tekintetében a felosztási terv végrehajtása a 187. §. értelmében történik.

190. §. Az évi járadékok, tartási igények s más, bizonyos időszakokban visszatérőleg teljesitendő fizetések fedezésére szükséges tőke a felek megállapodása szerint veendő számitásba és hasznositandó. Ha eziránt a felek között megállapodás nem jön létre, az előterjesztett javaslatok felett a csődbiróság határoz.

A felfüggesztő feltételhez kötött követeléseknek megfelelő összegek, a feltétel bekövetkeztéig, birói letétbe helyeztetnek, esetleg a 179. §. értelmében gyümölcsözőleg elhelyeztetnek.

Az özvegy férje hagyatéka irányában mint hitelező rangjához illő évi tartási diját özvegyi jogczimen érvényesitvén, ha ez részére megitéltetett, és az itélet jogerőre is emelkedett, az özvegyeken a csődvagyon

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 5. pontját.

felosztása ellen a csődtörvény 67. és 190. §-a alapján nem lehet joga kérni a megfelelő tőke biztositását. (1246/1891. M. D. 10.)

191. §. A folyó kamatok az egyes követeléseknek kifizetés alá eső hányada után azon napig számitandók, melyen a kifizetés valószinüleg megtörténhetik.

Ha a csődbiróság a csődhitelezőket megillető kamat kiutalványozása iránt egyáltalán nem intézkedett, a fölfolyamodásnak ide vonatkozó panasza tárgytalan, mivel ez az elsőbiróság előtt kérvénynyel szorgalmazandó. (B. T. 750/1904.)

192. §. A fizetés, ha általa az egész követelés kiegyenlittetik, nyugtatvány és az eredeti okiratok, jelesen váltók, adóslevelek, birói határozatok és jegyzőkönyvi kivonatok (141. §.) visszaadása mellett történik.

A részletfizetések nyugtatványoztatnak, s az érintett eredeti okiratokra, melyek a hitelező kezei közt maradnak, reávezettetnek.

Azon fizetési hányadok, melyek a hitelezők által tizenöt nap alatt fel nem vétetnek, birói letétbe helyezendők.

193. §. Ha a fél a csődeljárásban ügyvéd által volt képviselve, ez utóbbinak, hacsak a meghatalmazásban az ellenkező korlátozás nem foglaltatik, a pénzfelvételhez külön meghatalmazásra nincs szüksége.

Ellenben más meghatalmazottak jogosultságukat a törvénykezési rendtartás szerint kiállitott meghatalmazással kötelesek igazolni.

194. §. Ismételt felosztás esetében a felosztási tervre az előző §-ok határozatai azzal alkalmazandók, hogy minden ujabb felosztási tervben az egyes követelésekre fizetett, illetőleg birói letétbe helyezett összegek, továbbá a peres igények tekintetében történt intézkedések kitüntetendők.

195. §. Azon hitelezők, kik követeléseiket a 89. §. értelmében kitüzött határidő eltelte után jelentik be, a formaszerü felosztási terv alapján már foganatositott felosztásból kizáratnak. Az ilyen hitelezők a későbbi felosztásoknál annyiban vétetnek figyelembe, amennyiben követeléseiket a felosztási terv elkészitéseig érvényesitik. Ugyanez áll azon hitelezőkre is, akik perre utasittattak és a kereset meginditását a felosztási terv elkészitéseig nem igazolták.

Az ilyen követelésekre, melyek a későbbi felosztásnál egész összegükkel veendők számitásba, ha ezt a rendelkezésre álló alap megengedi, mindenekelőtt azon hányad adandó ki, mely a korábbi felosztás vagy felosztások alkalmával az ugyanazon osztályba eső követelésekre jutott.

A felosztási terv elkészitése után a be nem jelentett és a felszámolásnál nem érvényesitett akár fő, akár járulékos követelések érvényesitésének és megállapitásának helye nem lehet. A törvényből folyó kamat sorozandó-e, ha a csődhitelező bejelentésében nem kérte? (C. 283/1888. D. 48., 29. Ü. L. 88., 18.)

A csődeljárás megszüntetését nem akadályozhatja meg az ismert csődvagyon fölosztása után beadott pótbejelentés. Ez, mint már czélra nem vezethető, a fölszámolási határnap kitüzése nélkül a bejelentőnek visszaadandó. (B. T. 1462/1905.)

196. §. Ha az ismert csődvagyon teljesen értékesittetett s a peres követelések véglegesen elintéztettek, a tömeggondnok követelései, amennyiben ez a 103. §. szerint már meg nem történt, megállapitandók, számadásai pedig a 162. és 163. §. értelmében elintézendők.

Ennek megtörténte után a végfelosztás, melyre nézve a megelőző §-ban foglalt határozatok szolgálnak irányadóul, haladéktalanul foganatositandó.

197. §. Azon körülmény, hogy a járadékok vagy a feltételhez kötött követelések fedezésére szolgáló összegek a tömegre még vissza nem szálltak, a végfelosztás elhalasztására indokul nem szolgálhat.

A csődbiróság azonban az ekként visszaszállható összegek iránt a végfelosztás alkalmával annyiban tartozik intézkedni, hogy megállapitja azon há-

nyadot, mely szerint az emlitett összegek a névszerint kijelölendő hitelezők közt annak idején felosztandók lesznek. A felosztás iránt a további intézkedések az érdekelt hitelezők fellépésére történnek.

198. §. A végfelosztás foganatositása után a biróság a csődbiztos jelentésére a csődöt végzésileg megszüntnek nyilvánitja, határozatát annak jogerőre emelkedése után a hivatalos hirlap utján egyszer közzéteszi, a netalán fenmaradt vagyont a közadós szabad rendelkezése alá bocsátja, egyuttal a csődöt megszüntető határozatnak egy-egy példányát a 91. §-ban kijelölt hatóságoknak és hivataloknak megküldi.

A csődvagyonnak a zár alóli felmentése esetén a volt közadós a csődtömeg kiadását csak a tömegköltség előleges levonása mellett kérheti. (134/1885. M. 4., 651.)

A közadós a csőd megszünése következtében az eddig a tömeggondnok által kezelt vagyonra nézve a rendelkezési jogot ugy szerezte vissza, amint az a csődnyitás előtt fennállott, tehát a csődtömeggel szemben való joglemondás folytán a közadóssal szemben a zálogjog nem enyészett el. (C. G. 587. 1898.)

Tekintettel, hogy a csődbiróság a csődnek megszüntetésével egyidejüleg a zár alól feloldott csődtömegnek a volt közadós részére leendő kiadását is elrendelte, amiből önként következik, hogy a csődbiróság az ez irányban tett rendelkezésének szükség esetében az érdekelt feleknek meghallgatása mellett ugyan, de mindenesetre a peres eljárás mellőzésével foganatot is szerezni tartozik; s tekintettel, hogy a jelen esetben a csődtömeghez tartozott kérdéses boroknak kiadását egyedül az azok kezelésével megbizva volt Cs. J. által a kezelésért támaszthatni vélt dijazásnak megállapitása és kifizetése akadályozza, eme kérdésnek rendbehozatala az eljáró csődbiróság hatásköréhez tartozik. (C. 462/1890. J. Sz. 3., 7.)

III. Kényszeregyezség által.

199. §. Az általános felszámolási tárgyalás megtartása után mindaddig, mig a végfelosztás meg nem kezdetett, a csőd a közadós, vagy ennek örökösei és a csődhitelezők közt, a jelen törvényben megállapitott szabályok megtartása mellett létrejött egyezség által, befejezhető olyképen, hogy a megkötött egyezség joghatálya azon csődhitelezőkre is kiterjed, akik követeléseiket be nem jelentették, vagy az egyezséget el nem fogadták.

Az érvényesen létrejött kényszeregyezség a hitelezőknek az adóstársak és a kezesek elleni jogait nem érinti.

Szövetkezetek csődjében kényszeregyezségnek helye nem lehet.

Az osztrák csődtörvény a csődhitelezők igényeinek a kényszeregyezség utján való érvényesitését nem korlátozza a csődhitelezők tőkekövetelésére, s 122. §-ában csakis a csődbejelentéssel járó költséget veszi ki az érvényesithető követelések közül, ebből pedig következik, hogy a közadós hitelezői, amenynyiben a kényszeregyezség ellenkező megállapodást nem tartalmaz, a csődbejelentéssel járó költségek kivételével a csőd alatt fennállott követeléseik összes járulékai után is követelhetik a közadóstól a kényszeregyezségben megállapitott hányadot. (C. 1149/1897. M. D. 2., 825.)

Az osztrák biróság előtt kötött kényszeregyezség hatálya kiterjed a magyarországi hitelezőkre abban az esetben is, ha ők követeléseiket ott be nem jelentették, és ha a közadósnak magyar területen lévő ingatlanaira a hazai biróság előtt külön csőd nem nyittatott. (C. 7/1898. J. 98., 11.)

Az osztrák biróságok előtt kötött csődkényszeregyezség hatálya kiterjed Magyarországra is és a magyar csődtörvény 224. §. csak oly követelésekre vonatkozik, melyeket külön kielégitési jog illet, tehát nem a csőd befejezése után szerzett ingatlan vagyonra (C. 198/1898. M. D. 2., 824. Továbbá C. 953/1889. J. Sz. 2., 701.)

Az osztrák csődbiróság előtt létrejött kényszeregyezség hatálya a magyarországi ingatlan vagyonra ki nem terjed abban az esetben, ha felperes a perben kimutatja, hogy a közadósnak itt ingatlan vagyona van. (C. 1149/1897. M. D. 2., 824. C. 511/1884. Ü. L. 84., 39. D. 32., 34.)

Bukott czégnek Magyarországon létező ingatlan vagyonára külön csőd nyittatván, ez az itteni törvények szerint s függetlenül a Bécsben folyamatban lévő csődeljárásra tárgyalandó s befejezendő. Mert Magyarországon kivüli biróságnál létrejött kényszeregyezség hatálya a Magyarországon létező ingatlan vagyonra ki nem terjed. (C. 511/1884. D. 32., 21.)

A felperesnek a kereskedelmi törvény 199. §-ára alapitott igényét nem szüntette meg az a körülmény, hogy a felperes betétösszegére nézve, amelynek elvesztése miatt

alperesek ellen kárkövetelést érvényesit, a részvénytársaság ellen nyitott csődben létrejött kényszeregyezség folytán részben kielégitést nyer. (C. 661/1904. D. 98., 362.)

A csődben kényszer esetén kivül létrejött egyezség utján a főadósnak elengedett hányad a mellékkötelezettel szemben sem érvényesithető. (C. 1702/1903. K. J. 2., 59.)

200. §. Az eljárás a kényszeregyezség tekintetében meg nem inditható:

1. ha a közadós mint szökevény távol van;

2. ha csalárd bukás miatt vád alá helyeztetett és jogérvényesen fel nem mentetett;

3. ha a közadós kereskedő volt és a mérleget bemutatni, vagy azt esküvel megerősiteni vonakodik; vagy ha kereskedelmi könyveket általában nem vezetett; vagy ha könyvei oly rendetlenek, hogy azok alapján vagyoni állása, különösen tartozásainak mennyisége, biztosan meg nem állapitható;

4. ha a közadós már csőd alatt volt vagy hitelezőivel kényszeregyezséget már kötött;

5. ha a közadós a csődhitelezők tőkeköveteléseinek kiegyenlitésére legalább 40%-ot fel nem ajánl;

6. ha a közadós a felfedező esküt a 118. és 119. §-ok értelmében le nem teszi.

Ha az 1. és 2. pont alatt érintett esetek a kényszeregyezség tekintetében meginditott eljárás folyamában merülnek fel, az eljárás azonnal megszüntetendő.

201. §. A közadós az indokolt és kellően részletezett egyezségi ajánlatát sajátkezüleg, vagy hitelesen igazolt meghatalmazottja által aláirva, a csődbiztosnál köteles benyujtani.

Ha a csőd a hagyaték ellen nyittatott, az egyezségi ajánlatot valamennyi örökös aláirni tartozik.

202. §. Közkereseti és betéti társaságoknál az egyezségi ajánlatot az összes tagok, illetőleg beltagok aláirni tartoznak.

Részvénytársaságoknál az egyezségi ajánlatot az igazgatóság tagjai, esetleg a felszámolók kötelesek aláirni s annak érvényességéhez közgyülési határozat szükséges. Evégből jogában áll az igazgatóság tagjainak, illetőleg a felszámolóknak rendkivüli közgyülést összehivni, mely a hitelezőknek teendő egyezségi ajánlat felett az alapszabályok értelmében határoz.

203. §. A csődbiztos az egyezségi ajánlatot a csődválasztmánynak adja át, mely annak elfogadhatósága felett, a tömeggondnok meghallgatása mellett, határoz.

Ha a választmány az ajánlatot az egyezségi eljárás meginditására alkalmasnak találja, erről a csődbiztost haladéktalanul értesiti. Ez esetben az egyezségi ajánlat a csődtömeg értékesitését, a 156. §. második bekezdésének kivételével, felfüggeszti.

204. §. A csődválasztmány, a tömeggondnokkal egyetértőleg, az egyezségi ajánlatot visszautasithatja, ha a jelentkezett hitelezők felének követelése még meg nem állapittatott, vagy ha a közadósnak korábbi ajánlata a hitelezők vagy a biróság által már elvettetett, kivéve ha az utóbbi eset a csődbiztos hibája miatt következett be. (217. §. 1. p.)

Az egyezségi ajánlatnak a fentebbi okokból történt visszautasitása esetében a közadós a tömeg értékesitését későbbi egyezségi ajánlatával nem gátolhatja.

205. §. A csődbiztos mindenekelőtt határnapot tüz ki a még meg nem állapitott és a tárgyalásig bejelentendő követelések birtokosait illető szavazati jog megállapitása végett.

A tárgyalás tizenöt napon belül tüzendő ki, s arról a csődhitelezők kifüggesztés által értesitendők. A tömeggondnokot, a közadóst és azon hitelezőket, akik a 145. §. értelmében egymással szemben peres feleknek tekintendők, a csődbiztos külön köteles megidézni.

206. §. A kitüzött határnapon a csődbiztosnak oda kell hatni, hogy az érdekeltek közt egyetértést létesitsen; ha

ez nem sikerül, a hitelezők kölcsönös észrevételeit jegyzőkönyvbe vezeti s ezt az érdekeltek által aláiratja, vagy az aláirás megtagadását kitünteti.

A felvett jegyzőkönyv a csődbiróságnál haladéktalanul benyujtandó, mely a szavazati jog felett, minden jogorvoslat kizárásával, végzésileg határoz s határozatát a csődbiztosnak s az érdekelteknek kézbesitteti.

Ha a szavazati jogban nem részesitett hitelezők követelései később birói határozattal valódiaknak elismertetnek, a hitelezők a határozat kézbesitésétől kezdve a további egyezségi tárgyalásoknál szavazati joggal birnak.

207. §. Ha azok, kik a jelen törvény szerint anélkül is teljes kielégitést követelhetnek (47. §.), vagy akiknek követelései az első osztályba tartoznak, jogaikról le nem mondanak, az egyezségi tárgyalásoknál szavazati joggal nem birnak.

208. §. Azok, akiket külön kielégitési vagy visszakövetelési jog illet, teljes szavazati joggal csak akkor birnak, ha a kielégitési alapról, illetőleg a visszakövetelt dologról vagy annak értékéről lemondanak és követeléseiket csak mint csődhitelezők érvényesitik. Ezen esetben az egyezségi tárgyalásoknál a többi csődhitelezőkkel egyenlőknek tekintendők, feltéve, hogy mint csődhitelezők általában igénynyel birnak.

Amennyiben a fentebb érintett hitelezők a lemondásra nem hajlandók, szavazati joggal követeléseiknek csak azon részére nézve birnak, mely az azok fedezésére szolgáló alapból, illetőleg annak értékéből ki nem került, vagy annak birói becsértéke által nem fedeztetik. A szavazati jog ez esetben a 205. §. szerint kitüzendő tárgyalásnál állapittatik meg.

209. §. Ha a csődbiróság a szavazati jog felett már határozott, a csődbiztos az egyezségi ajánlat feletti határozat hozatala végett tárgyalási határnapot tüz ki s arra a szavazati joggal biró hitelezőket hirdetvényileg azon kijelentéssel idézi meg, hogy az egyezségi ajánlat a tömeggondnoknál vagy a csődbiztosnál mindenki által megtekinthető.

A tárgyalási határnapra, mely a birói határozat közlésétől, s amennyiben ilyen határozat szükséges nem volt, a 205. §. szerint kitüzött tárgyalási határnaptól számitandó harmincz napon belül tüzendő ki, a helyben lakó hitelezők, illetőleg a hitelezők helyben lakó képviselői, a tömeggondnok és a közadós külön megidézendők.

210. §. A közadós a tárgyalásnál személyesen, vagy evégre külön meghatalmazott képviselője által jelenhetik meg.

Ha a közadós a tárgyalásnál sem személyesen, sem meghatalmazott által meg nem jelenik, ez az egyezségi ajánlatnak a hitelezők részéről elfogadását nem gátolja. A hitelezők kérelmére a csődbiztos ujabb tárgyalási határnapot tüzhet ki.

211. §. A tárgyalást a csődbiztos vezeti, ki az egyezségi ajánlatot felolvassa. Erre a tömeggondnok a csődtömeg állásáról s azon eredményről, mely a csődeljárás folytatásából remélhető, előterjesztést tesz. Ezen előterjesztés után a választmány az egyezségi ajánlat iránt nyilatkozik. Mindezeknek megtörténte után a csődbiztos az egyezségi ajánlatot szavazás alá bocsátja.

A tárgyalásról felveendő jegyzőkönyvnek, mely felolvasás után a csődbiztos, a tömeggondnok és a választmány megjelent tagjai által aláirandó, a tömeggondnok előterjesztésén és a csődválasztmány nyilatkozatán kivül, a tárgyalás és a szavazás eredményét és az egyezséget ellenző hitelezők nyilatkozatait kell tartalmaznia. Ha egyezség jő létre, a csődbiztos azt ugy, amint a hitelezők által elfogadtatott, egész kiterjedésben a jegyzőkönyvbe vezeti s ezt az összes iratokkal együtt, jelentés mellett, a csődbiróságnak bemutatja.

212. §. Az egyezség érvényesen elfogadottnak akkor tekintetik:

1. ha a tárgyalásnál személyesen vagy meghatalmazott által megjelent szavazatképes hitelezőknek legalább kétharmada az egyezséghez hozzájárul. Amennyiben ugyanazon követelés, akár határozott, akár határozatlan arányban több személyt illet: ezek a szavazásnál egy személynek tekintetnek. Ugyanaz áll a követelésnek részbeni engedményezésére is, tekintet nélkül arra, hogy az engedményezés mikor történt;

2. ha az egyezséget elfogadó hitelezők követelései a szavazásra jogositott hitelezők összes tőkeköveteléseinek legalább négy ötödrészét képezik. A közadós fel- vagy lemenő ágbeli rokonai és sógorai, testvérei, unokatestvérei és ezeknél még közelebbi rokonai, házastársa és jegyese, testvéreinek házastársai és házastársainak testvérei, a kényszeregyezségnél szavazati joggal nem birnak.

Az első osztályba tartozó követelések kivételével, az egyezség által az egy osztályba tartozó hitelezőknek egyenlő jogok biztositandók. Az ezzel ellenkező egyezség csak azon esetben tekinthető érvényesnek, ha abba a megröviditett hitelezők határozottan beleegyeznek. A hitelezők beleegyezése nélkül keletkezett azon megállapodások, melyek által a hitelezők valamelyikének kedvezőbb feltételek biztosittatnak, semmisek.

Ha az egyezségben a követelések kifizetésére egy esztendőnél hosszabb határidő állapittatik meg, az egyezségi hányadoknak ez idő után esedékes részeitől 6% kamatok fizetendők.

213. §. Ha az előbbeni §-ban érintett többség csak az egyik irányban éretik el, a csődbiztos az egyezség megkisérlése végett nyolcz napon belül ujabb határnapot tüz ki, erről a jelenlevőket szóval értesiti s ezt a jegyzőkönyvben kitünteti.

Az ujabb tárgyalásra a határozat hozatalára nézve a 210—212. §-ok szolgálnak irányadóul.

Azon ajánlatok, le- és elengedések, továbbá azon határozatok, melyek az első tárgyalás alkalmával keletkeztek, ismételt tárgyalás esetében kötelező erővel nem birnak; a közadós azonban eredeti ajánlatához az ujabb tárgyalásig kötve marad.

214. §. Az egyezségnek a csődhitelezők által a 205. §. szerint kitüzött tárgyalási határnapig bejelentett összes követelésekre ki kell terjednie, akár állapittattak meg azok, akár nem. A valódiság vagy osztály tekintetében meg nem állapitott követelések biztositása ugyanazon alapon történik, mely a nem kifogásolt követelésekre nézve az egyezségben megállapittatik.

Azok, kiket a jelen törvény szerint előnyös kielégités illet, az egyezségre nem kényszerithetők és a 60. és 61. §-ok szerint elégitendők ki.

215. §. Ha a közadós a létrejött megállapodás szerint az egyezséget kézi vagy jelzálog által tartozik biztositani, a biztositási összeg megállapitandó, s egyuttal kijelölendő azon személy is, kinek jogában álland a kézi zálogot érvényesiteni vagy visszaadni, a telekkönyvi bejegyzést kieszközölni s a törlést megengedni.

216. §. A kényszeregyezség joghatályához a csődbiróság jóváhagyása szükséges.

Ha az egyezségnél olyan alakszerüségek hiányoznak, melyek ujabbi eljárás nélkül pótolhatók, a biróság a csődbiztost a hiányzó alakszerüségek pótlására utasitja. Az ilyen határozatok ellen jogorvoslatnak helye nincs. Egyéb esetekben a csődbiróság az egyezség felett érdemlegesen határoz, s azt végzésileg vagy jóváhagyja, vagy annak jóváhagyását megtagadja.

217. §. A kényszeregyezség jóváhagyása megtagadandó:

1. ha az egyezségi eljárás meginditására s az egyezség megkötésére vonatkozó törvényes szabályok meg nem tartattak, vagy ha az egyezségbe törvénybe ütköző intézkedések vétettek fel;

2. ha olyan körülmények merülnek fel, melyekből alaposan következtethető, hogy a közadós az egyezség létrehozása

végett egyes hitelezőinek kedvezőbb feltételeket biztositott, vagy csalárdul járt el;

3. ha az egyezség a csődhitelezők közös érdekeivel ellenkezik.

A kényszeregyezség helybenhagyása a csődbiróság által az alapon meg nem tagadható, hogy a közadós nem magának a hitelezőnek, hanem az egyezség létrehozása körül teljesitett fáradozások megjutalmazásául egy harmadik személynek igért egy bizonyos pénzösszeget fizetni. Azon körülmény, hogy közadós a kényszeregyezségi tárgyaláson nem jelent meg, a felhozott körülmények beismerésének nem tekinthető. (C. 238/1883. J. 86., 58.)

A kényszeregyezség körüli eljárásnál a csődbiróságot nemcsak a felügyeleti jog, hanem az a jog is megilleti, hogy annak jóváhagyása vagy a jóváhagyás megtagadása iránt határozzon. Határozhat tehát a csődbiróság ama kérdés felett is, hogy a kényszeregyezségi ajánlat az egyezség foganatositását megelőzőleg visszavonható-e vagy nem. (C. 103/1896. D. 73., 193.)

A kényszeregyezség jóváhagyása megtagadandó, ha abban oly kikötések is felvétettek, hogy a hitelezők oly jogokról is tartoznak lemondani, mely őket a csőd alá került részvénytársaság igazgatósági és felügyelő-bizottsági tagjai ellen a törvény erejénél fogva megilletik. (C. 209/1890. M. 4., 652.)

Nem nyugszik sem tiltott, sem erkölcstelen alapon az oly megállapodás, melylyel a közadós egyes hitelezőket a csődnek az érdekeltek szabad beleegyezése alapján leendő megszüntetése, illetve az egyezség létrehozása körül teljesitett vagy teljesitendő szolgálataikért nagyobb kiegyezési összegben részesiti mint a többi hitelezőket. A felek között ez irányban létrejött szerződés tehát érvénytelennek nem tekinthető. (C. 115/1893. M. D. 2., 836. G. D. 5. 764.)

Alperes által a vagyona felett 1888 deczember 3-ik napján bevezetett csődeljárás folyama alatt, a kényszeregyezség létrejötte előtt, felperes jogelődének tett és a kényszeregyezségnél kedvezőbb feltételt biztositó igéret már az oknál fogva sem adott kereseti jogot a fenti összeghez, mivel a közadós ily igéret tételére, mely lényegében a hitelezők kijátszására irányul, nem jogosult, ily irányu szerződést sem köthet. (C. 437/1900. M. 4., 655.)

A valamely quota-egyezség megkötésére nyert általános megbizás megszünt ezen egyezség megkötésével és nem terjed arra is, hogy a megbizott utóbb egy külön okiratban nagyobb quotát kötelezhessen valamely hitelezőnek. (C. 199/1901. M. D. 2., 833.)

218. §. A csődbiróság határozatát a csődbiztoshoz juttatja s azt egyuttal a közadósnak, a tömeggondnoknak, a választmánynak s mindazon hitelezőknek kézbesitteti, kiket a következő §. szerint felfolyamodási jog illet.

219. §. Felfolyamodással a csődbiróság jóváhagyó határozata ellen azon hitelezők élhetnek, kik az egyezséget kifejezetten el nem fogadták. Ellenben az egyezség jóváhagyását megtagadó határozat ellen felfolyamodással, a közadóson kivül, azon hitelezők élhetnek, kik az egyezséget kifejezetten nem ellenezték.

A felsőbb biróság, ha ez szükségesnek mutatkozik, a 216. §. értelmében feloldó határozatot hozhat és a hiányok pótlását elrendelheti. Az ily határozat ellen jogorvoslatnak helye nincs. A felsőbb biróság határozatáról, mely a csődbiztossal közlendő, a csődhitelezők kifüggesztés utján, a közadós, a tömeggondnok, a választmány és a helyben lakó hitelezők s a hitelezők helyben lakó képviselői kézbesités által értesitendők.

A csődtörvény 218. és 219. §-ai szerint kényszeregyezséget jóváhagyó végzés ellen azok élhetnek felfolyamodással s a végzés azoknak kézbesitendő, akik az egyezséget kifejezetten el nem fogadták. (B. T. 2771. 1885. M. 4., 653.)

A csődválasztmány hatáskörét a hitelezők egyeteme absorbeálja, amiért is a hitelezők egyeteme által elfogadott kényszeregyezség nem támadható meg azon az alapon, hogy a választmány a kezesek bonitása tekintetében nem nyilatkozott. (B. T. 2632/1906. D. 101., 96.)

220. §. Ha a kényszeregyezség jóváhagyása jogérvényesen megtagadtatott, a csődbiztosnak kötelessége a csődeljárás folytatására szükséges intézkedéseket megtenni.

Ha ellenben az egyezség jogérvényesen jóváhagyatott, a csődbiróság azt birói egyezség alakjában a csődbiztosnak és az összes érdekletteknek kézbesitteti.[1])

---

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügymin. rendelet 10. pontját.

221. §. A tömegnek az egyezségi eljárásból felmerülő költségeit, amennyiben azok nem az egyes hitelezőknek alaptalan felfolyamodásai által okoztattak, a tömeg köteles viselni.

A csődtörvény 221. §-a nem a hitelezőknek, hanem a tömegnek az egyezségi eljárásból felmerülő költségeit rendeli a tömegből fedeztetni. A hitelezőknek tárgyalási és felfolyamodási költséget tehát a csődtömeg ellen megállapitani nem lehet. (B. T. 5026. M. 4., 653.)

222. §. A biróság, a csődbiztos jelentése folytán, a csődeljárást, a 198. §. értelmében, kényszeregyezség által befejezettnek csak akkor nyilvánithatja, ha a tömeg hitelezői s azok, kiket visszakövetelési jog vagy elönyös kielégités illet, kielégittettek vagy kellően biztosittattak, s a csődhitelezők biztositására szolgáló intézkedések az egyezség értelmében megtörténtek.

Amennyiben az egyezség ellenkező intézkedéseket nem tartalmaz, a közadós, a csőd megszüntetésével, a csődvagyon feletti szabad rendelkezését visszanyeri.

Azon hitelezők beleegyezése nélkül, kiknek követelései a csődkövetelések első osztályába tartoznak, a csődeljárás kényszeregyezség által befejezettnek csak abban az esetben nyilvánitható, ha lejárt követelésük tekintetében teljesen kielégittettek, vagy ami ezzel egyenlő joghatályu, ha az evégből szükséges készpénz kielégittetésük czéljára a csődbiróságnál letétetett; a kezességgel történt biztositás a hitelező hozzájárulása nélkül ilyennek nem tekinthető. (B. T. D. 99., 351.)

223. §. A közadós a biróilag jóváhagyott kényszeregyezség által felszabadul annak megtéritése alól, amit követeléseikből a hitelezők az egyezség folytán vesztenek.

A csődben létrejött egyezség utján a főadósnak elengedett hányad a mellékkötelezettel szemben sem érvényesithető. (C. 1702/1904. Ju. 3., 52.)

A részvénytársaság csődjében létrejött kényszeregyezség hatálya nem terjed ki a K. T. 189. §-a alapján az igazgatóság tagjai ellen érvényesithető kártéritési igényekre. (661/1905.)

A csődkényszeregyezség hatálya nem terjed ki arra a váltókötelezettségre, melyet a közadós a csődnyitás után vállalt. (C. 250/1901. M. D. 2., 837.)

A kényszeregyezség létrejötte után folytatott perben megitélt perköltségre azonban a kényszeregyezségnek hatályát kiterjeszteni nem lehetett. (C. 7/1898. D. 79., 41.)

A csőd hatálya alatt álló közadós által vállalt váltókötelezettségre a csődben létrejött kényszeregyezség hatálya ki nem terjed. (C. 826/1906. K. J. 3. 437.)

224. §. Azon hitelezők, akik a csődeljárás folyamában nem jelentkeztek, követeléseiket (223. §.) a közadós ellen a csőd befejezése után érvényesithetik; teljes kielégitést azonban csak az olyan hitelezők követelhetnek, akiket előnyös kielégités illet.

A csődtörvény 224. §-a értelmében a kényszeregyezségnek az a hatálya, mely szerint a közadós felszabadul annak megtéritése alól, amit követeléseikből a hitelezők az egyezség folytán vesztenek, a külön kielégitésre jogosult hitelezőkre abban az esetben sem terjed ki, ha ők külön kielégitési alapjuk elhallgatásával csak mint csődhitelezők érvényesitették követeléseiket. (C. 1289/1900. M. D. 2., 837.)

A követelését a csődbe be nem jelentett hitelező követelését a csőd befejezése után érvényesitheti ugyan, de teljes kielégitést nem nyerhet. (C. 1925/1896. M. 8., 353.)

A be nem jelentett követelés megállapitása kényszeregyezség esetén is a törvény rendes utjára tartozik. (C. 1291/1889. D. 55., 12.)

225. §. A folyamatban lévő perek azon állásban mennek át a közadósra, melyben azok a csőd befejezésekor voltak.

A csődbiróság, a csődeljárás tartamára nézve megállapitott eljárási szabályok megtartása mellett, a már folyamatban lévő perekre nézve a csőd megszüntetése után is illetékes marad.

226. §. Ha a közadós egyezségileg elvállalt kötelezettségeinek eleget nem tesz, a kényszeregyezség reá nézve hatályát veszti. Ezen esetben a biróság által, a hitelezők bármelyikének kérelmére, a csőd a közadós ellen a 84. §. értelmében ujból megnyitandó.

A fentebbi intézkedések által nem történik változás azok állásán, akik az egyezségben a közadós mellett, mint adóstársak vagy kezesek, kötelezettséget vállaltak. Ezek ellen a hitelezők követeléseiknek az egyezségben megállapitott hányada erejéig végrehajtást intézhetnek.

A kezes, ha az egyezségben más intézkedés nem történt, a követelés felosztását vagy a közadós előzetes megtámadását nem követelheti.

A csődtörvény 226. §-ához képest az esetben, ha a közadós a kényszeregyezségnek eleget nem tesz, a hitelezőnek nem a végrehajtáshoz, hanem csak ahhoz van joga, hogy a csőd ujbóli megnyitását kérelmezhesse. (C. 891/1892. M. 4., 654.)

A csődtörvény 226. §-ában az esetre, ha a közadós egyezségileg elvállalt kötelezettségének eleget nem tesz, megállapitott azon jogkedvezmény hogy a kényszeregyezség reá nézve hatályát veszti, a hitelezőnek arra, hogy a közadóstól eredeti követelését, illetőleg az abból még fenmaradt hátralékot per utján a többi hitelezőktől egészen önállólag követelhesse, nem ad jogot, hanem a hitelezőt kifejezetten csak arra jogositja fel, hogy a közadós ellen a csődnek ujból megnyitását kérelmezhesse. (C. 678/1887. D. 47., 58.)

Aki bár egyazon tárgygyal, de különböző jogczimek alapján több személynek tartozik, az egyezségi hányadot külön mindegyiknek köteles megfizetni. (C. 953/1889. J. Sz. 2., 701.)

A 226. §. esetében a hitelező arra is jogosult, hogy követelését az egyezség előtti teljes összegében a közadós ellen keresettel érvényesitse. (Szegedi T. G. 124/1899.)

Ha a kényszeregyezség értelmében a quotára adott váltót az adós be nem váltja — hitelezőnek csak az a joga van, hogy vagy a quotát perelje, vagy a csőd ujbóli megnyitását kérje, de ahhoz, hogy alapkövetelését egész összegben követelhesse és perelje, nincs joga. (B. T. 160/1902.)

227. §. A közkereseti és betéti társaság csődjében létrejött kényszeregyezség, amennyiben abban más megállapodás nem történt, a tagok, illetőleg a beltagok személyes felelősségére is kiterjed.

Ha az érintett társaságok csődje kényszeregyezség által befejeztetik, a tagok, illetőleg beltagok ellen netán elrendelt csőd is megszüntetendő, ha a magánhitelezők meghallgatása után kitünik, hogy tekintettel a közadóshoz való viszonyaikra, a csődeljárás feltételei fenn nem forognak.

228. §. A közkereseti és betéti társaság beltagjainak magánvagyonára nyitott csőd is befejezhető kényszeregyezség által, s annak joghatálya ugy a magán-, mint a társasági hitelezőkre kiterjed. Az ilyen egyezségnél, melynek tárgyát egyedül a társasági tag magánvagyona képezi, a társasági hitelezőket, követeléseik teljes összegeire nézve, a magánhitelezőkkel egyenlő szavazati jog illeti.

A társasági csőddel szemben, a társasági tag személyes felelőssége a megkötött egyezség által megszünik; de jogviszonyain egyébként változás nem történik.

229. §. Ha a közadós az egyezség megkötése után csalárd bukás miatt jogérvényesen elitéltetik, a megkötött kényszeregyezségen alapuló leengedések a törvény erejénél fogva hatályukat vesztik; ellenben a hitelezők részére biztositott jogok érintetlenül maradnak.

Amennyiben a közadós ellen csalárd bukás miatt az egyezség megkötése után fenyitő vizsgálat indittatik, a csődbiróság a hitelezők valamelyikének kérelmére, vagy hivatalból, a közadós javainak zár alá vételét elrendelheti. Ezen előleges intézkedés azonban hatályát veszti, ha a közadós jogérvényesen felmentetik, vagy ha a meginditott vizsgálat megszüntettetik.

230. §. A csődbiróságnál inditandó keresettel minden érdekelt hitelező követelheti, hogy az egyezségen alapuló leengedések reá nézve hatálytalanoknak nyilvánittassanak, ha a közadós a tömeghez tartozó vagyon egy részét eltitkolta; ha koholt tartozásokat állitott fel; vagy ha valamelyik hitelezőjének, a szükséges többség megszerzése végett, kedvezőbb feltételeket biztositott, feltéve, hogy a keresettel fellépő hitelező e kifogásokkal az egyezségi tárgyalás alkalmával nem élhetett.

A kereset, mely a közadós ellen intézendő, az egyezség jóváhagyásától számitandó öt esztendő alatt elévül.

231. §. A csődbiróság a kereseteknek a 145. §. értelmében tárgyalásra határnapot tüz ki, s arra a közadóst kézbesités utján megidézteti. A többi hitelezőknek szabadságukban áll az ekként inditott perben a tárgyaláshoz felperesi minőségben csatlakozni.

232. §. Ha a kényszeregyezség a 229. §. esetében hatályát veszti, a csőd hivatalból megnyitandó s a 89. §., illetőleg a 251. §. értelmében kihirdetendő.

233. §. Az ismét megnyitott csődeljárásban azon hitelezők is részt vehetnek, kiknek követelései az egyezség jóváhagyása után keletkeztek.

A hitelezők megidézésére és a követelések felszámolására nézve azon szabályok alkalmazandók, melyeket a jelen törvény csőd esetére megállapit.

A korábban bejelentett és megállapitott követelések tekintetében azonban ujabb felszámolási eljárásnak csak a később felmerült tények tekintetében van helye.

234. §. A 233. §. esetében a közadós által az egyezség jóváhagyása után kötött ügyletek megtámadására nézve a 26—27. §-ok határozatai alkalmazandók.

A fizetések megszüntetési időpontjául ilyen esetben azon nap tekintetik, melyen az első vagy felsőbb biróság a 229. §. értelmében a csalárd bukást kimondotta.

235. §. Azon hitelezők, kikre a kényszeregyezség joghatálya kiterjedt, követeléseiket egész összegeikben jelenthetik be, s azt, mit az egyezség folytán jóhiszeműleg kaptak, visszafizetni nem tartoznak.

A felosztási tervezetben azonban az, amit az ilyen hitelezők az egyezség folytán kaptak, a meglévő vagyonhoz számittatik, s a csődhitelezőkre eső osztalék ekként állapittatik meg. A történt fizetések az egyes hitelezőknek követeléseikbe beszámittatnak.

236. §. Az előbbeni §. határozatai az esetben is alkalmazandók, ha a közadós ellen az egyezségi feltételek teljesitése előtt uj csőd nyittatik. A hitelezők ez esetben követeléseik egész összegét jelenthetik be.

X. FEJEZET.

A hitelezők jogai a csőd megszüntetése után.

237. §. Ha a csőd megszüntetése után olyan vagyon fedeztetik fel, mely a csődtömeghez tartozott volna, e vagyon minden más személyes hitelező kizárásával azon csődhitelezőket illeti, akiknek bejelentett és megállapitott követelései a csődvagyonból teljesen ki nem elégittettek.

A felfedezett vagyon kezelésével és felosztásával a volt tömeggondnok és csődválasztmány bizandó meg. Ha ez nem lehetséges, az uj tömeggondnok kinevezésére s a választmány megválasztására és kiegészitésére ezen rész III. fejezete alkalmazandó. A kezelés és a felosztás azon szabályok szerint történik, melyeket a jelen törvény a csődvagyonra nézve megállapit.

Amennyiben a csőd megszüntetése után olyan vagyon, mely a csődtömeghez tartozott volna, fel is fedeztetnék, a csődtörvény 237. §-ában szabályozott pótcsődeljárás folyamatba tétele iránt csakis a csődhitelezők valamelyike, de nem egyszersmind a volt csődtömeggondnok is lehet jogosult kérelmet előterjeszteni. (B. T. 3092/1905. D. 99., 143. C. 296/1906. K. J. 3., 286.)

Az uj csődtörvény előtt már megszüntetett csődeljárás ujabban folyamatba nem tehető, még ha hitelező igazolja is, hogy vagyonbukott a csőd után vagyont szerzett. (B. T. 3920/1900.)

A tábla itélete megváltoztattatik, a kereseti követelés ebben a perben érvényesithetőnek kimondatik s a tábla az elsőbiróság itéletének érdemleges felülbirálására utasittatik. *Indok:* A másodfoku biróság itéletének megváltoztatásával a kereseti követelést ebben a perben érvényesithetőnek azért kellett kimondani : mert az 1840 : XXII. t.-cz.-nek azon szakaszai, amelyekre tekintettel a felperesnek az ezen törvénynek hatálya alatt csődbe jutott alperes ellenében fennálló, a csődeljárás rendén is valódinak itélt követelé-

sét a másodfoku biróság ítélete szerint ebben a perben nem érvényesithetőnek mondta ki, ezt a kijelentést nem okadatolják : az idézett törvénynek 117. §-a azért nem, mert ebben a perben nincs szó olyan vagyon létezéséről, amely az alperes ellen folyamatban volt és időközben megszünt csődtömeghez tartozott volna, a 118. §. pedig a fenti törvény hatálya alatt állandóan követett biról gyakorlat szerint csak feljogositotta, de nem kötelezi a hitelezőt arra, hogy adósa ellen a csődeljárás rendén ki nem elégitett követelése érvényesitése czéljából uj csődöt kérjen, miután pedig felperes ezzel a joggal élni nem kiván, jogositva van követelését ebben a perben érvényesiteni. Mindezeknél fogva, miután a másodfoku biróság a követelés érdeme felett nem határozott, ugyanaz az elsőfoku biróság itéletének felülbirálására utasittatott. (C. 83/1893. *Azonos :* 243/1892. D. 63., 95.)

238. §. Azon hitelezők, kiknek követelései sem a tömeggondnok, sem a hitelezők, sem a közadós által meg nem támadtattak, továbbá azok, kiknek megtámadott követelései per utján megállapittattak, uj eljárás meginditása nélkül a közadós ellen végrehajtást intézhetnek.

Amennyiben a közadós ellen ujból csőd nyittatik, az érintett követelések is uj bejelentés és megállapitás alá esnek.

A csődbe bejelentett követelésnek a felszámolási tárgyaláson elismerése a csődtörvény 238. §-a szerint rendszerint a marasztaló birói itélet erejével bir. (C. G. 314/1898. D. 81., 79.)

A felszámolási jegyzőkönyvi kivonat alapján kérelmezhető végrehajtás elrendelése a csődbiróság hatáskörébe tartozik. (C. 206. 1888. G. D. 5., 768.)

Ha a közadós a fölszámolási tárgyaláson hitelező követelését bármi okból nem kifogásolta, tehát ha onnét távol maradt is, a követelés az itélt dolog tekintete alá esik. (B. T. II. G. 165/1903.)

A csődhitelezőnek azon joga, hogy a közadós ellen a csődperben nyert itélet vagy a csődeljárásban történt elismerés alapján a csőd befejezte után végrehajtási jogokat érvényesithet, csak kedvezményt, de nem egyszersmind kötelezettséget is foglal magában, minélfogva a volt közadós az ellene inditott perben a fenti okból az itélt dologra nem hivatkozhatik felperes keresetének elutasitása végett. (C. 1500/1889. D. 52., 117.)

A csődtömeggel szemben történt joglemondás a csőd megszüntetése után nem érvényesithető a közadós javára is. (C. I. G. 587/1898. M. D. 2., 838.)

A tömeghitelező a tömeg ellen megitélt perköltségre nem vezethet végrehajtást a közadós ellen. (B. T. 3615/1905.)

239. §. Azon hitelezők, kiknek követelései a csődnyitás idejekor már fennállottak, igényeiket a csőd megszüntetése után, a közadós ellen akkor is érvényesithetik, ha azok a csődtömeg ellen be nem jelentettek.

240. §. Ha a csőd kényszeregyezség által fejeztetett be, a jelen fejezet határozatai nem alkalmazhatók.

MÁSODIK CZIM.

Kereskedelmi csőd.

I. FEJEZET.

Általános határozatok.

241. §. Jelen törvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai a kereskedőkre és kereskedelmi társaságokra alkalmazandók.

Ezen határozatok azon esetben is alkalmazandók, ha a csőd a kereskedő halála után, vagy a czég törlésétől számitandó egy esztendő eltelte előtt nyittatik meg, feltéve, hogy a csődnyitás az első esetben a hagyaték átadása előtt történik.

Ugyanez áll a feloszlott kereskedelmi társaságokra mindaddig, mig a felszámolás és a társasági vagyon felosztása be nem fejeztetett.

A csődtörvény 244. §-ának határozatai be nem jegyzett kereskedőkre is alkalmazandók. (C. 133/1898. D. 77., 198.)

Kereskedelmi csőd megnyitása be nem jegyzett kereskedő ellen. A csődeljárás az 1881 : XVII. t.-cz. 248. §-a alapján elrendelhető az esetben is, ha a közadós czége a kereskedelmi czégjegyzékbe nincs ugyan bejegyezve, de ki van mutatva, hogy kereskedelmi ügyletekkel iparszerüen foglalkozik. (C. 1456/1895. D. 51., 120. M. 9., 333.)

A csődtörvény 244. §-ának a kereskedelmi csődnyitásra vonatkozó rendelkezése a kereskedőkre általában, tehát akkor is alkalmazandó, ha üzlete a kisipar körét meg nem haladja. (C. 660/1900. J. 900., 26. M. 11., 221.)

Kereskedelmi csőd akkor nyitható, ha be van bizonyitva, hogy a bukott a csődkérést közvetlenül megelőzött időben kereskedő volt; csődkérés ellen tett kifogás esetén az érvényesen létrejött kötelezettség kiegyenlitésének kérdése nem a csődkérés alkalmával döntendő el. (C. 464/1889. P. T. 19., 3.)

Panaszos csődnyitási kérvényében panaszlottat általánosságban vállalkozónak mondja ugyan, de sem ebben a kérvényében, sem a tárgyalások során panaszlottnak vállalkozói minőségét közelebbről és tüzetesen meg nem jelölvén, ily közelebbi meghatározás nélkül panaszlott a kereskedelmi törvény 3. §-a értelmében kereskedőnek nem minősithető és igy ellenében a fizetés megszüntetésének ténye a csődnyitás alapjául nem szolgálhat. (C. 33/1900. M. 11., 220.)

A váltó- és kereskedelmi törvényszék hatáskörébe az 1881 : XVII. t.-cz. 72. §-a szerint csak a kereskedelmi csődeljárás tartozik, melynek csupán bejegyzett kereskedők ellen van helye. (C. 464/1889. D. 86., 130.)

A m. kir. Curiának állandó gyakorlata szerint a budapesti és pestvidéki törvényszék területén lakó kereskedők ellen a csőd elrendelése és a csődeljárás folytatása csak akkor tartozik a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék hatáskörébe, ha az illető kereskedőczég be van jegyezve. (C. 1244. 1900. D. 86., 129.)

Tekintve, hogy a csődtörvény 241. §. második bekezdésében foglalt azon rendelkezésből, mely szerint a csődtörvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó szabályai a kereskedőkre a czég törlése után is a törléstől számitandó egy év elteltével alkalmazandók, szükségképen következik, hogy ezen egy év eltelte előtt a czég törléseig fennállott birói illetékességen sem történik változás. (C. 407/1900. D. 54., 103. J. 1890., 74.)

Bár a 241. §. szerint ennek a törvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai abban az esetben is alkalmazandók, ha a csőd a czég törlésétől számitandó 1 év eltelte előtt nyittatik meg: ez a rendelkezés csupán azt foglalja magában, hogy ily esetben is a csődnyitás és az egész csődeljárás tekintetében a kereskedőkre vonatkozó rendelkezések nyernek alkalmazást, de már a dolog természetéből következik, hogy ily esetben is a volt kereskedő közadósnak csak magára a kereskedelmi üzletre vonatkozó, illetve azzal kapcsolatos ama korábbi tényei eshetnek a kereskedőkre vonatkozó jogszabályok szerinti elbirálás alá, amelyek még abban az időben keletkeztek, midőn üzletét még folytatta s igy tényleg még kereskedő volt, kereskedői minőségének megszünte után keletkezett tényeire azonban ezek a jogszabályok nem alkalmazhatók s igy fizetések megszüntetéséről nála akkor, mikor már nem volt kereskedő, a csődjog szempontjából szó nem lehet. (C. 3536/1901. D. 90., 30.)

A csődtörvény 241. §-a azt rendeli, hogy a csődtörvénynek a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatai abban az esetben is alkalmazandók, ha a csőd a czégtörléstől számitandó egy éven belül nyittatik. Ez a rendelkezés, a dolog természeténél fogva, alkalmazást nyer a társasági tagnak a közkereseti társaságból való kilépésére, illetőleg társtagi minőségének törlésére is, mert a czég képviseletére is jogositott társasági tag ebbeli minőségében kétségtelenül kereskedőnek tartandó és igy a csődmegtámadási jognak a kereskedőkre vonatkozó szabályai a megszünt czégre vagy az abból kilépett czégtagra nézve alkalmazandók. (C. 6147/1903. D. 93., 343.)

A közkereseti társaságból kilépett tag ellen a csődtörvény 241. §-a értelmében a kereskedelmi csődre vonatkozó határozatok alkalmazandók lévén, ellene egy éven belül a 27. §. rendelkezései is a fizetés megszüntetésére nézve alkalmazást nyernek. (C. 5426/1902. M. D. 2., 576.)

Az ujitott megtámadási perben nem lehet ugyan az alapperbeni itélet jogi álláspontjától eltérőleg azt kimondani, hogy a csődtörvény 241. §-a helyesen alkalmaztatott, de azon az alapon mégis lehet a csődtörvény 241. §-át az alapper álláspontjától eltérőleg alkalmazni, hogy a czégtörlés hatálya nem a végzés keltétől, hanem a közhirré tétel napjától vevén kezdetét, az idézett szakaszban megállapitott egy évi határidő ezzel a nappal veszi kezdetét. (C. 10682/1904. K. J. 2., 577.)

Hagyaték átadása után a csődtörvény 241. §-ának rendelkezése már nem nyerhet alkalmazást. Helyesen utasittatott el panaszos a hagyaték ellen kért kereskedelmi csőd megnyitása iránti kérelmével még azért is, mert kereskedelmi csődnyitásnak ifj. H. E. hagyatékával szemben a fenforgó esetben egyáltalán nincs helye, mert a csődtörvény 241. §. 2. bekezdése szerint ennek csak abban az esetben volna helye, ha a csődnyitás a hagyaték átadása előtt történik, a jelen csődnyitási kérvény pedig 1900 május 6-án adatott be, holott az 1897 szeptember 20-án elhalt ifj. H. E.-nek, a közadós H. A. fia társas czég tagjának, hagyatéka az örököseinek már 1899 deczember hóban jogérvényesen átadatott. (C. 1049/1900. M. 12., 348.)

A csődnyitás keretében nem oldható meg az a kérdés, hogy a czégjegyzék törlése előtt keletkezett társasági váltóból származik-e a már a váltó kiállitása előtt elhalt czégtagra kötelezettség. (C. 1049/1900. M. 12., 348.)

242. §. Amennyiben a jelen czimben eltérő intézkedések nem foglaltatnak, a

közönséges csődre vonatkozó határozatok a kereskedelmi csődre is alkalmazandók.

Ingatlan vagyon létezése esetében kereskedelmi csődben sem kötelezhető a panaszos költségelőleg letételére. (C. 126/1896. M. 8., 354.)

243. §. Csőd esetében a közkereseti társaságok tagjaik által, a betéti társaságok a beltagok által, a részvénytársaságok és szövetkezetek az igazgatóság által, a felszámolás alatt lévő társaságok pedig a felszámolók által képviseltetnek. (246. §.)

II. FEJEZET.

Csődnyitás és annak közzététele.

244. §. Ha a kereskedő vagy kereskedelmi társaság fizetéseit megszünteti, azt a csőd megnyitása végett haladéktalanul az illetékes törvényszéknek (72. §.) írásban bejelenteni, egyuttal a kereskedelmi könyveket a törvényszék kizárólagos rendelkezése alá bocsátani s lehetőleg a mérleget is bemutatni tartozik.

A közadós a mérleget, melynek szerkesztésére nézve a kereskedelmi törvény határozatai szolgálnak irányadóul, sajátkezüleg azon kijelentéssel köteles aláírni, hogy annak valódiságát kész esküvel megerősiteni. A hitelezők nevei, lakhelyei és azon rokonsági vagy sógorsági viszony, melyben a közadóshoz állanak, a mérleghez csatolt kimutatásban különösen kitüntetendők.

A kereskedelmi törvény 187. §-a értelmében, ha a nyilvános számadásra kötelezett részvénytársaságok számadásaiból vagy mérlegeiből az tünik ki, hogy a társasági vagyon a tartozásokat nem fedezi, a csődbejelentésre ugyan csak az igazgatóság van kötelezve, de ez a kötelezettség a dolog természete szerint a felszámolókat is terheli. (C. 15/1903. M. D. 2., 736.)

Czégvezetőt nem illeti meg a csődnyitás kérelmezésének joga. Az ily kérvény hivatalból visszautasitandó. (B. T. 1220/1901.)

A tömeggondnokot sem illeti meg az a jog, hogy azon czég ellen, melynek közadós tagja vagy tagja volt, a csődtörvény elrendelését kérhesse, mivel tömeggondnoknak a társasági tag csődje esetén csakis a csődtörvény 250. §-ban körülirt joga lehet. (B. T. 152/1902.)

Az egyéni czég ellen elrendelt csőddel el van rendelve a csőd a czég egyedüli tulajdonosa ellen akkor is, ha polgári neve a czégétől különbözik. (B. T. II. G. Tér. 6., 37.)

Abból, hogy a közkereseti társaság tagjai megszüntették fizetéseiket, nem vonható következtetés arra, hogy maga a társaság is megszüntette fizetéseit. (C. 30/1904. K. J. 1., 22. D. 95., 156.)

245. §. Amennyiben a közadós az előbbeni §. határozatainak, az ott érintett bejelentéssel egyidejüleg meg nem felelhet, bejelentésében a gátló akadályokat kijelölni s a törvény rendeletének a lehetőség szerint eleget tenni tartozik.

246. §. A 244. §-ban foglalt határozatok megtartásáért a közkereseti és betéti társaságoknál a tagok, illetőleg beltagok, részvénytársaságoknál és szövetkezeteknél az igazgatóság tagjai, a felszámolás alatt lévő kereskedelmi társaságoknál pedig a felszámolók felelősek.

Habár a csődtörvény 244. és 245. §-ai rendelkezéseiből kétségtelen, hogy a csődbe jutott kereskedő mérlegét lehetőleg elkészitení s annak valódiságára a 119. §. esetében esküt is tenni köteles, mely kötelezettség részvénytársaság elleni csődesetben a 243. és 246. §-ok rendeleténél fogva az igazgatóság tagjaira hárul, akik ebbeli kötelezettségük teljesitését szükség esetében a 122. §-ban előirt módon szorithatják; mindamellett, tekintettel arra, hogy a fenforgó esetben a közadós részvénytársaság igazgatói a mérleget sem a csődnyitási kérvény beadása idejében, sem későbben be nem mutatták s ahelyett, hogy ennek elkészitésére utólag felhivattak volna, a mérleget a 255. §. értelmében a tömeggondnok készitette el s az immár törvényes módon meg is állapittatott, azáltal a mérleg az igazgatóság tagjai által ujból való elkészitésének szüksége önként elesett; miért is az igazgatók uj mérleg bemutatására többé nem kötelezhetők. De nem kötelezhetők az igazgatóság tagjai arra sem, hogy a tömeggondnok által szakértők közbejötte mellett elkészitett mérleg valódiságára esküt tegyenek, mert az igazgatóság tagjai e tekintet-

ben saját tényükben nem forognak. (C. 423. 1891. D. 58., 34.)

Részvénytársaság igazgatósága nem kötelezhető bezárás terhe alatt, hogy a mérleget az esküre vonatkozó záradékkal lássa el. (B. T. 3045/1900.)

Az igazgatósági tag, ha ténylég nem is vett részt az üzlet vezetésében, a rendelkezésére levő adatok alapján legjobb tudomása szerint tartozik a mérleget egybeállitani s erre kötelezendő. (B. T. 21/1903.)

247. §. Ha a közkereseti társaságnak nem minden tagja, vagy a betéti társaságnak nem minden beltagja, illetőleg a felszámolás alatt lévő társaságnak nem minden felszámolója kéri a csődöt, az a többi tagok meghallgatása nélkül csak akkor rendelhető el, ha a fizetések megszüntetése hitelt érdemlően igazoltatik. Ilyen igazolás hiányában a csődnyitási kérvényre tárgyalás tüzendő ki, melyre a társaság összes tagjai megidézendők.

Ugyanez áll a részvénytársaságok és a szövetkezetekre is, ha a csődöt az igazgatóságnak vagy a felszámolóknak nem annyi tagja kéri, a hánynak aláirása a társasági czégjegyzéshez szükséges.

A csőd megnyitása után a közkereseti társaság tagjai nincsenek többé jogositva annak czégét aláirásokra használni. A csőd megszüntével, bár a czég nem töröltetett, nem éled fel a társasági viszony, ha csak a tagok ujabb szerződésre nem léptek egymással. (C. 8803/1885. M. 4., 659.)

A kereskedelmi törvény 201. §-ának az a rendelkezése, mely szerint a részvénytársaság az ellene elrendelt csődnyitás következtében feloszlik, nem zárja ki azt, hogy a társaság a csődnek a csődtörvény 166. §-a alapján megszüntetése után az összes érdekeltek hozzájárulásával fenmaradását, illetve a társasági viszony folytatását elhatározhassa. (C. 441. 1899. G. D. 5., 774.)

248. §. A kereskedelmi csőd a 82—85. §-okban kijelölt feltételek nélkül az esetben is megnyitandó, ha az illetékes törvényszék valamelyik hitelezőnek igazolt követelésére alapitott csődnyitási kérelméből a fizetések megszüntetéséről minden kétséget kizáró módon tudomást szerez.

Ha a biróság a felhozott adatokat elegendőknek nem találja, a csődnyitási kérvényre tárgyalási határnapot tüz ki.

Kereskedelmi csőd esetén, a csődtörvény 248. §-ának ellenére, panaszlottnak a csődöt kérő hitelező követelésének biztositása kötelességévé nem tehető és ez a rendelkezés még akkor is törvénybe ütközik, ha azt a hitelező kéri. — Pusztán az óvással a csődnyitásnak ama lényeges előfeltétele, hogy panaszlott fizetéseit megszüntette, nem bizonyitható. (C. 965/1900. M. D. 2., 850.)

249. §. A közkereseti és betéti társaság ellen elrendelt csőd esetében a társasági tagok, illetőleg beltagok ellen a csőd csak akkor rendelhető el, ha ez kéretik és a kereskedelmi csőd esetei fenforognak.

A czégtag ellen a társasczég insolventiája alapján a csőd el nem rendelhető. (C. 93/1897. M. D. 2., 849. G. D. 5., 777.)

A csődtörvény 249. §-a szerint a közkereseti társaság ellen elrendelt csőd esetében a társasági tagok ellen a csőd akkor rendelhető el, ha az kéretvén, a kereskedelmi csődnyitás esetei fenforognak, vagyis a panaszolt beltagok irányában is az idézett a 248. §. intézkedéseihez képest igazoltatik legalább az, hogy fizetéseiket a beltagok is megszüntették. (C. 856/1889. D. 52., 84. B. T. 1025/1904.)

Azon esetben, midőn közkereseti társaság ellen nyittatik csőd, az a csődtörvény 1. §-a értelmében közadósnak; vagyis a czégnek, végrehajtás alá vonható vagyonára terjed ki, ellenben beltagok magánvagyonát leltározni s a csődtömegbe bevonni nem lehet. (C. 718/1886. D. 44., 89.)

A társas czég ellen elrendelt csőd esetében, ha annak csupán egy személy is tulajdonosa, a csődnyitás hatálya nem terjedvén ki a czégtulajdonos magánvagyonára, — ő ellene ujabb csődnyitásnak van helye. (C. 322/1900. M. D. 2., 580. G. D. 5., 766.)

250. §. Ha nem a kereskedelmi társaság mint ilyen, hanem annak valamelyik tagja ellen nyittatik csőd, a társaság a közadós vagyoni illetőségét a kereskedelmi törvény értelmében végkiegyenlités utján megállapitani s azt, tekintettel az 51. §-ra, a tömeggondnoknak kiadni tartozik.

251. §. Ha a társasági csőd mellett az egyes tagok ellen is csőd nyittatik, a csőd alá jutott társaság hitelezői köve-

teléseiket az egyes tagok csődtömegei ellen is teljes összegben érvényesithetik, s amennyiben követeléseik a társasági csődben valódiaknak elismertettek, azok az egyes tagok csődjében többé meg nem támadhatók. A társasági hitelezők azonban az egyes tagok csődtömegéből kielégitésre csak annyiban tarthatnak igényt, amennyiben a társasági vagyonból teljes kielégitést nem nyertek.

Ellenben az egyes társasági tagok magánhitelezői a társaság csődtömege ellen mint hitelezők fel nem léphetnek.[1])

Az a körülmény, hogy a vagyonbukott társas czég könyveibe a czégtag felesége javára van is elkönyvelve az a 3000 frt, melyet annak férje mint betétet szolgáltatott át a társaságba, nem nyujt jogalapot a kérdéses összegnek mint hozománynak a társasági csődtömeg irányában érvényesittetésére. (C. 849/1901.)

252. §. A hirdetménynek, melylyel a kereskedelmi csőd közhirré tétetik, a 89. §-ban kijelölt adatokon kivül a közadós czégét és telep-, illetőleg székhelyét is magában kell foglalnia.

253. §. Közkereseti és betéti társaságoknál a hirdetménynek, a társaság czégén és székhelyén kivül, a tagok, illetőleg beltagok nevét, polgári állását és lakhelyét is magában kell foglalnia. Ha a csőd az egyes tagok ellen is elrendeltetik, a hirdetményben világosan kiteendő, hogy a tárgyalások mindegyik csőd felett külön vezettetnek.

A csődnyitásnak a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bevezetésére nézve a kereskedelmi törvény határozatai szolgálnak irányadóul.

254. §. Azon alkalommal, midőn a zár foganatosittatik, a csődbiztos a kereskedelmi könyveket átvenni, az azokban netán észlelt szabálytalanságokat a leltárban kitüntetni, s a könyveket a tömeggondnoknak átadni tartozik.

---

[1]) Bélyegilleték iránt lásd a 78. §-nál közlött pénzügym. rendelet 9. pontját.

III. FEJEZET.

A mérleg megállapitása.

255. §. Ha a közadós a mérleget bemutatta, a tömeggondnoknak áll kötelességében a bemutatott mérleget, szükséghez képest szakértők alkalmazásával, megvizsgálni és megállapitani.

Ellenben, ha a közadós a mérleget be nem mutatta, azt a tömeggondnok elkésziteni, vagy a szükséghez képest szakértők által elkészittetni tartozik.

A tömeggondnok mindegyik esetben lehetőleg a közadós közreműködésével jár el. (101. §.)

A megállapitott mérleg, mely a csődiratok közé helyeztetik, az érdekeltek által megtekinthető s másolatban kivehető.

256. §. A felszámolási tárgyalás megtartása után a tömeggondnok a mérleget a választmánynyal egyetértőleg kiegésziti s azt megvizsgálás, esetleg szakértők általi megvizsgáltatás végett a csődbiztosnak bemutatja.

IV. FEJEZET.

Eltérő intézkedések a szövetkezeteket illetőleg.

257. §. Ha a csődeljárás már annyira haladt, hogy a végfelosztási terv elkészithető (196. §.), a szövetkezet képviselősége (253. §.) kimutatást tartozik késziteni arról, hogy az egyes szövetkezeti tagok az alapszabályokban, illetőleg a kereskedelmi törvényben, megállapitott felelősséghez képest mennyivel tartoznak a társasági adósságok fedezéséhez járulni.

Amennyiben a szövetkezeti tagok a kivetett járulékok megfizetését megtagadják, a képviselőség a járulékkimutatás két példányát az alapszabályokkal, továbbá a társasági hitelezők és a kötelezett szövetkezeti tagok névjegyzékével együtt, jóváhagyás végett a csődbiróságnak bemutatni tartozik.

258. §. A csődbiróság, mielőtt a járulékkimutatás felett határozna, az észrevételek megtételére határnapot tüz ki, s arra a szövetkezeti tagokat az alapszabályokban meghatározott módon azon kijelentéssel idézi meg, hogy szabadságukban áll a járulékkimutatást akár a csődbiztosnál, akár a képviselőségnél megtekinteni. Evégből a járulékkimutatás egyik példánya a csődbiztosnak, a másik pedig a képviselőségnek adandó ki.

A képviselőség a tárgyalásra külön megidézendő; a meg nem jelent szövetkezeti tagok részére gondnok nevezendő ki.

259. §. A tárgyalást a csődbiztos vezeti, kinek lehetőleg oda kell hatni, hogy az érdekeltek közt egyetértést létesitsen. Ha ez nem sikerül, az észrevételeket jegyzőkönyvbe vezetteti, az azok alapos megbirálására szolgáló ténykérdéseket tisztába hozza s a jegyzőkönyvet az érdekeltek által aláiratja, vagy az aláirás megtagadását a jegyzőkönyvben kitünteti. Amennyiben a tárgyalás egy határnapon be nem fejezhető, a csődbiztos annak folytatására ujabb határnapot tüz ki, arról a jelenlevőket azonnal szóval értesiti s ennek megtörténtét a jegyzőkönyvben kitünteti.

A felvett jegyzőkönyv a csődbirósághoz haladéktalanul beterjesztendő, mely a járulékkimutatás felett végzésileg határoz s határozatáról a képviselőséget kézbesités, a szövetkezeti tagokat pedig hirdetvény utján értesiti.

Azzal a körülménynyel szemben azonban, hogy a szövetkezet tagjának tekintendő biztositott tagadta, hogy az ajánlatot aláirta, az aláirás valódiságát az alperes csődtömeg tartozik bizonyitani. (C. 6/1900. M. D. 2., 855.)

A járulékkimutatásról hozott végzés elleni felfolyamodás határideje nem a külön kézbesités, hanem a hirdetmény közzétételétől számitandó. (C. 941/1902. M. D. 2., 855. G. D. 6., 778.)

A csődtörvény 258. §-a szerint elkészitett járulékkimutatás s illetve az azt jóváhagyó birói határozat ellen semmiségi keresettel sikeresen élhet az, aki nem volt szövetkezeti tag. (C. 1299/1898. C. 750/1899. D. 84., 9: D. 85., 28.)

A csődtörvény 257—259. §-okban foglalt rendelkezések csak a szövetkezet tagjai ellen birván hatálylyal, a felperesnek, amennyiben a vagyonbukott szövetkezetnek tagja nem volt, kétségtelenül jogában állott a reá vonatkozó ügylet és a járulék-kimutatás azon alapuló részének hatálytalanitását önálló kereset utján érvényesiteni. (C. 374/1899. D. 83., 87.)

A csődtörvény II. rész II. czimének IV. fejezete értelmében elkészitett járulékkimutatás csak olyan esetben támadható meg sikeresen semmiségi keresettel, ha a fizetésre kötelezett bizonyitani tudja, hogy a csődbe jutott szövetkezetnek nem volt tagja, mert a szövetkezet tagjai a járulékkimutatás elkészitése és az ennek alapján hozott birói határozatok ellen csak a csődtörvény 258. s következő §-aiban meghatározott uton kereshetnek orvoslást.

Aki a más által az ő nevében tett biztositási ajánlat folytán kiszabott dijat megfizeti, az az ajánlathoz hozzájárultnak tekintendő. (C. 851/1899. C. 592/1899. D. 85., 28.)

Azon az alapon, hogy a felperes a biztositó szövetkezetbe nem lépett be tagnak, mert a biztositást nem felperes, hanem bérlője eszközölte és ez nyujtotta be a bevallásokat is megbizás nélkül, semmiségi keresetnek nincs helye, mert ebben az esetben a jogügylet létesitésére vonatkozó megbizás hiánya panaszoltatik, holott a novella 50. §-a szerint a semmiségi kereset alapjául csak a perbeli vagy az eljárás során a megbizás hiánya szolgálhat. (C. 1201/1898. M. D. 2., 855.)

A szövetkezet csődtömege ellen a járulékkimutatás alapján megállapitott kötelezettség hatálytalanitása iránti semmiségi perben a csődtömeggondnok köteles bizonyitani, hogy a semmiségi keresettel fellépő is szövetkezeti tag volt. (C. 1464—1466/1905. K. J. 3., 141.)

260. §. Ha a szövetkezeti tagok, a járulékkimutatás tekintetében hozott határozat jogerőre emelkedésétől számitandó tizenöt nap alatt, kötelességeiknek eleget nem tesznek, a képviselőség a kivetett járulékot az egyes szövetkezeti tagoktól végrehajtás utján behajtani tartozik. A végrehajtás a csődbiróságnál kérendő, mely azt a polgári eljárás szabályai szerint foganatosittatja.

A csődbiróság a képviselőséget e határozatok meg nem tartása esetében ezer

forintig terjedhető pénzbirsággal sujthatja, esetleg a végrehajtással a tömeggondnokot megbizhatja.

261. §. Amennyiben a kivetett járulékok az egyes szövetkezeti tagoktól egészen vagy részben be nem hajthatók, a képviselőség a be nem hajtott járulékok tekintetében uj kimutatást készit, melynek elintézésére és foganatositására nézve a megelőző §-ok határozatai szolgálnak irányadóul.

További kivetésnek helye nincsen, s a csődhitelezők követeléseiket a szövetkezeti tagok ellen, a kereskedelmi törvény 232. §-a szerint érvényesithetik.

HARMADIK CZIM.

Vegyes és átmeneti intézkedések.

I. FEJEZET.

Sommás eljárás.

262. §. Ha a csődnyitás idejekor vagy a tömeggondnok jelentéséből az tünik ki, hogy a közadós javai az eljárási költségek fedezésére elegendők ugyan, de nagyobb részben könnyen értékesithető ingóságokból állanak, és a kétségtelen előjoggal biró követelések valószinüleg az egész vagyont felemésztik, a biróság sommás eljárást rendelhet.

263. §. A sommás eljárásnál következő eltéréseknek van helye:

1. a hirdetvény egyszerü közzététele elegendő; 2. csupán felszámolási határnap tüzetik ki és a bejelentéseknek a felszámolási határnapig kell megtörténni; 3. a felszámolás megkezdése előtt az egyezség megkisérlendő; 4. a csődválasztmány nem választatik; 5. a tömeg részletes felosztása mellőzhető. (178. §.)

264. §. A tömeggondnok az ügykezelést egyedül vezeti; azon esetekben azonban, melyekben a jelen törvény szerint a csődválasztmány határozata vagy hozzájárulása lenne szükséges, a csődhitelezők határoznak.

II. FEJEZET.

Büntető határozatok.

265. §. Vétséget követ el és három évig terjedhető fogsággal, továbbá ezer forintig terjedhető pénzbirsággal és hivatalvesztéssel büntetendő az, aki azon czélból, hogy a közadósnak, vagy magának, vagy másnak előnyt szerezzen, a csődeljárásban koholt követelést jelent be, vagy ilyen követelés bejelentésére más személyt használ fel.

266. §. Vétséget követ el és két évig terjedhető fogsággal és ötszáz forintig terjedhető pénzbirsággal büntetendő az, aki a hitelezők valamelyikének, vagy annak beleegyezésével hozzátartozójának, azon czélból, hogy szavazatával bizonyos határozat hozatalához hozzájáruljon, pénzt vagy pénzértéket vagy más előnyt ád vagy igér.

Ugyanazon büntetéssel büntetendő az is, aki az emlitett czélból adott vagy igért pénzt, pénzértéket vagy előnyt elfogadja.

III. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

267. §. A jelen törvény életbeléptetésével az 1840 : XVI. t.-cz. 9. §-a, az 1840 : XXII. t.-cz., az 1844 : VII. t.-cz., ugyszintén az ezeket kiegészitő vagy módositó, nemkülönben a csődjogra vonatkozó egyéb törvények, szabályok és rendeletek hatályon kivül helyeztetnek.

A jelen törvény hatályba lépése előtt az 1840 : XVI. t.-cz. 9. §-a és a kereskedelmi törvény 522. §-a alapján szerzett jogok érintetlenül maradnak, s a bejegyzett hozomány, hitbér és jegyajándék az általános csődtömegből, az első osztálybeli követelések után és a második osztálybeli követeléseket megelőzőleg elégitendő ki.

A társasági czég törlése esetében, az egyéni czég kitüntetése mellett nincs helye a hozo-

mány bejegyzésének. (C. 1347/1891. M. 4., 661.)

Hogy a törvényhozás a be nem jegyzett női hozománynak csőd esetén érvényesitésétől a közadós nejét megfosztani nem akarta, kitünik a jelenleg érvényben lévő kereskedelmi törvény 82. §-ából, mely az esetre, ha a hozomány az uj czégjegyzékbe a meghatározott idő alatt be nem jegyeztetik, a mulasztás következményeül nem azt mondja ki: hogy az csőd esetén nem érvényesithető, — hanem azt, hogy az csőd esetén elsőbbséggel nem bir — de következtetni lehet azt abból is, hogy a csődtörvény 65. §-ában a be nem jegyzett női késspénzbeli hozomány a csődtömeg ellen nem érvényesithető, taxative felsorolt, követelések között felemlitve nincs. (C. 1092/1886. M. 4., 660.)

268. §. A jelen törvény által az 1876. évi XXXVI. törvényczikk 17., 27. és 28. §-ai nem érintetnek.

269. §. A jelen törvény első részének intézkedései a törvény hatályba lépésének időpontja előtt elrendelt csődökre nem alkalmazhatók.

Ugyanezen törvénynek a jogcselekvények megtámadására és a beszámitásra vonatkozó intézkedései pedig a törvény hatályba lépése előtt keletkezett jogcselekvényekre, illetőleg követelésekre akkor sem alkalmazhatók, ha a csőd az emlitett időpont után nyittatik meg.

Olyan csődügyekben, melyekben a valódisági itélet már meghozatott az 1881 : XVII. t.-cz. életbelépte előtt, azon kérdés elbirálása is a régi csődtörvény szerint történik, hogy helye van-e a perujitásnak a valódisági itélet ellen vagy sem? (C. 3255/1889. M. D. 2., 800.)

Az 1840 : XXII. t.-cz. 118. §-a, ennek a birói gyakorlat által követett értelmezése szerint, csak feljogositotta, de nem kötelezte a hitelezőt, hogy a csődeljárás rendén ki nem elégitett követelése érvényesitése czéljaiból uj csődöt kérjen s igy nincs törvényes akadálya annak, hogy a hitelező, kinek követelése felett annak idején már valódisági itélet hozatott, a követelés behajtását per utján szorgalmazza. (C. 83/1893. G. D. 5., 780.)

270. §. A jelen törvény hatálybaléptetési időpontjának meghatározásával, annak végrehajtásával és az eljárás tekintetében szükséges átmeneti intézkedések megállapitásával az igazságügyminister bizatik meg.

271. §. Fiumét illetőleg felhatalmaztatik az igazságügyminister, hogy a jelen csődtörvényt külön rendelettel léptesse hatályba és ezen rendeletben az ottani viszonyoknak megfelelő módositásokat megtehesse.

FÜGGELÉK.

3328. szám.
1881. nov. 1.

Igazs. min. rendelet

a csődtörvény hatályba léptetéséről.

Az 1881 : XVII. t.-cz. 270. §-a által nyert felhatalmazás alapján rendelem :

1. §. A csődtörvényről szóló 1881. évi XVII. t.-cz. 1882. évi január hó 1-én lép hatályba.

2. §. Azon csődöknél, amelyek az érintett határnaptól kezdve nyittatnak, az 1881 : XVII. t.-cz. I. részének alkalmazására nézve a csődtörvény 269. §-ában foglalt intézkedés irányadó. Ellenben az 1881 : XVII. t.-cz. II. részének intézkedései az érintett csődökre teljesen alkalmazandók.

Ha a csődnyitási határozat az érintett határnap után emelkedik jogerőre, csődnyitási napnak az tekintendő, melyen az elsőbirósági határozat kifüggesztetett.

3. §. Azon csődökre, amelyek az 1881. évi XVII. t.-cz. hatályba lépésekor már folyamatban voltak, az érintett törvényczikk II. részének intézkedései a következő §-okban kijelölt feltételek mellett és az ott kijelölt módon alkalmazandók.

4. §. Az 1882-iki január 1-eje előtt benyujtott, de ezen napig el nem intézett, illetőleg érdemlegesen el nem döntött csődnyitási kérvények elintézésénél, és a csődnyitás fölötti határozat hozatalánál, az 1881 : XVII. t.-cz. II. r. I. czim II. fejezetének szabályai követendők, és amennyiben ez szükségesnek mutatkozik, a határozat hozatala előtt az érdekeltek pótlólag meghallgatandók.

A birói illetékesség kérdése ez esetben a csődnyitási kérvény beadásakor hatályban volt törvények szerint döntendő el.

5. §. Ha az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépése előtt nyitott csődben, az 1840. évi XXII. t.-cz. 25. és 26. §-ai, vagy az 1853. évi julius hó 18-án kelt csődrendtartás 31. §-a, illetőleg az 1781. évi május 1-én kelt csődrendtartás 8. §-a értelmében a követelések bejelentésére kitüzött határidő még el nem telt, az illetékes csődbiróság az ilyen csődnek az 1881 : XVII. t.-cz. II. része szerint leendő kezelését határozatilag kimondja s egyuttal a csődper állásához képest szükséges intézkedéseket hirdetvényileg köztudomásra hozza.

6. §. Az előző §-ban érintett intézkedések közé tartoznak különösen a következők :

a) a csődbiztos kinevezése ;

b) a tömeggondnok és helyettesének kinevezése. Tömeggondnokul rendszerint a már kinevezett perügyelő, helyettesül pedig a már kinevezett vagy megválasztott tömeggondnok nevezendő ki, aki egyuttal az 1881 : XVII. t.-cz. 98. és 99. §-ban kijelölt teendőkkel megbizható. A felmentendő tömeggondnok addigi számadásainak megvizsgálása iránt az

érintett t.-cz. II. r. VIII. fejezetének megfelelő intézkedés teendő akkor is, ha a felmentett tömeggondnok, az idézett 98. és 99. §. szerint, külön vagyonkezelőként alkalmaztatnék;

c) a követelések bejelentésére szolgáló határidő kitüzése. Ezen határidő, tekintet nélkül a már korábban kitüzött határidőnek tartamára, az 5. §. szerint kibocsátandó hirdetvény keltétől számitandó 45 napra tüzendő ki;

d) a felszámolási határnap kitüzése;

e) a csődválasztmánynak megválasztására szolgáló határnap kitüzése.

A hirdetménybe ezen felül az 1881. évi XVII. t.-cz. 89. §-ának 7., 8., 9. és 10. pontjaiban érintett felhivások; kereskedelmi csődökben pedig a 259. §. első bekezdésének első pontjában érintett adatok is felveendők.

7. §. A hirdetvény közzétételére nézve az 1881 : XVII. t.-cz. 90. §-a irányadó.

8. §. Ha az 5. §. esetében a hitelezők követeléseiket az 1840 : XXII. t.-cz., vagy az 1853. évi julius hó 18-án, illetőleg az 1781. május hó 1-én kelt csődrendtartás értelmében már bejelentették, az ilyen bejelentések az 1881. évi XVII. t.-cz. 130. §-a szerint kezelendők; szabadságukban állván a bejelentő feleknek bejelentéseiket a felszámolási tárgyalásnál az 1881 : XVII. t.-cz. II. rész VI. fejezetének megfelelően és tekintettel az idézett törvényczikk 269. §-ára, átalakitani, illetőleg módositani.

9. §. Azon beadványok, melyek az 1881 : XVII. t.-cz. értelmében bejelentés alá nem eső követelésekre vonatkoznak, a bejelentőknek visszaadandók azon utasitással, hogy szabadságukban áll követeléseiket az idézett törvényczikk II. részében foglalt szabályoknak megfelelően érvényesiteni.

10. §. A jelen rendelet 5., 6. és 7. §-ban meghatározott eljárás követendő az 1881 : XVII. t.-cz. életbelépése előtt nyitott azon csődöknél is, melyekben a követelések bejelentésére kitüzött határidő eltelt, de az 1840 : XXII. t.-cz. 74. §-a szerint az általános tömeg ellen bejelentett követelések valódisága felett még itélet nem hozatott vagy az 1853-iki julius 18-iki csődrendtartás IV. fejezete szerint a felszámolási tárgyalás még meg nem tartatott, illetőleg az 1781-iki május 1-én kelt csődrendtartás 13. §-a szerint a bejelentett követelések egyikének valódisága fölött sem hozatott még határozat.

11. §. A 10. §-ban érintett csődökre a jelen rendelet 6. §-ában foglalt intézkedések közül az *a), b), d)* és — amenynyiben a csődválasztmány még meg nem választatott — az *e)* pont alattiak alkalmazandók.

Ezen kivül a csődbiróság köteles hivatalból intézkedni azirant, hogy a tömeggondnok a követeléseknek az 1881. évi XVII. t.-cz. 132. §-a szerint készitendő táblás kimutatását a felszámolási tárgyalás napja előtt elkészitse és a csődbiztosnak átadja.

12. §. A jelen rendelet 10. §-ában kijelölt csődökben a 6. §. *d)* pontja értelmében tartandó felszámolási tárgyalásnál a felek az 1881 : XVII. t.-cz. 139. §-a szerint minden egyes követelésnek nemcsak valódisága, hanem osztályozása iránt is tartoznak nyilatkozni.

Azon követelések iránt, amelyek ezen felszámolásnál akár a valódiság, akár az osztályozás tekintetében megtámadtatnak, és az 1881 : XVII. t.-cz. 145. §-a szerint külön per utján érvényesitendők, a csődbiróság a pernek magánál a csődbiróságnál, a kereskedelmi eljárás szabályai szerint leendő folytatásáról, illetőleg ha a kereset beadására szolgáló határidő halasztás által nyitva tartatott, az eljárás foganatba tételéről hivatalból intézkedik. Ha az ilyen követelések fölött már előbb periratok váltattak, illetőleg a tárgyalás már megkezdetett, a per azon állásban folytatandó, melyben az a felszámolás idejekor volt.

Ha a követelés osztályozása támadtatik meg, e részben a tárgyalás akkor is megtartandó, ha a periratok már befejeztettek.

13. §. Azon csődök, melyekben az 1881 : XVII. t.-cz. életbeléptetése előtt az általános tömeg elleni követelések iránt a valódisági itélet már meghozatott, vagy a felszámolási tárgyalás már megtartatott; illetőleg az 1781-iki május 1-én kelt csődrendtartás szerint a bejelentett követelések valamelyikének valódisága felett már határozat hozatott, az eddigi törvények és rendeletek szerint folytatandók és fejezendők be. Az ilyen csődökre, megfelelően az 1881 : XVII. t.-cz. II. részének következő határozatai alkalmazandók:

a) a II. rész I. czim I. fejezet (általános határozatok) 81. §-a;

b) a III. fejezet (csődbiztos) 93. és 94. §-ai. A csődbiztos kinevezéséről a tömeggondnok és a helyben lakó csődhitelezők kézbesités, a többi érdekeltek pedig kifüggesztés által értesitendők;

c) a VII. fejezet (csődvagyon kezelése és értékesitése) és a VIII. fejezet (számadás) 154—157., 159—163. §-ai. A 158. §. csak akkor alkalmazható, ha az ingatlan vagyon tehermentes, vagy ha annak eladásába minden hitelező beleegyezik; a 164. §. pedig azon módositással alkalmazandó, hogy a számadás a csődbiróságnál nyujtandó be és intézendő el akkor is, ha az ingatlan vagyon más biróság dologi hatóságához tartozik;

d) a IX. fejezet (a csőd befejezése) 165—194. és 196—198. §-ai azon módositással, hogy amit a 178. és 179. §-ok az osztályok rende szerinti kielégitésre nézve a második és harmadik osztályok tekintetében rendelnek, az 1840 : XXII. t.-czikkben, illetőleg az ideiglenes törv. szabályok 15—22. §-aiban; az 1853. évi julius 18-iki csődrendtartás 18—25. §-aiban, és az 1781-iki május 1-én kelt csődrendtartás 14—23. §-aiban megállapitott további osztályok tekintetében is alkalmazandó.

14. §. Ahol az 1881 : XVII. t.-cz. 157., 158. és 160. §-okban a felszámolási határnapra történik hivatkozás, az 1840. évi XXII. t.-cz. és az 1781-iki csődrendtartás szerint nyitott csődöknél a követelések bejelentésére kitüzött határidő értendő.

Az 1881 : XVII. t.-cz. 166. és 173. §-aiban érintett felszámolási határnap helyett az 1840 : XXII. t.-cz. és az 1781-iki csődrendtartás szerint nyitott csődöknél a bejelentési határidő; a 178. §-ban érintett általános felszámolás befejezése helyett pedig az osztályozási határozat jogerőre emelkedése értendő.

A külön kielégitésre jogositott hitelezők alatt (1881 : XVII. t.-cz. 173—177. §-ok) azon hitelezők értendők, kik az eddigi csődtörvények szerint a külön csődtömegből követelhettek kielégitést.

15. §. A szövetkezetek csődjeire az 1881 : XVII. t.-cz. II. r. II. cz. IV. fejezete megfelelően akkor is alkalmazandó, ha a jelen rendelet 5., 10. és 13. §-aiban kijelölt határidők az érintett törvényczikk hatályba lépése előtt már elteltek.

16. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. II. r. IX. fejezete, III. (kényszer-egyezség) 199—236. §-ai az 1882-iki január 1-ső napja előtt nyitott csődökre nem alkalmazhatók.

17. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 143. és 195. §-ai az ezen törvény életbelépése előtt, az 1840 : XXII. t.-czikk szerint nyitott azon csődökre, melyekben a bejelentési határidő 1882. január 1-je előtt már eltelt, nem alkalmazhatók. Az 1853-iki és 1781-iki csődrendtartások szerint nyitott azon csődökre, melyekben a bejelentési határidő elmulasztása miatt visszahelyezés volt kérhető, az érintett szakaszok megfelelően alkalmazandók.

18. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. intézkedései azon csődökre (csődületi perek,

összehivási perek), melyek még az 1840 : XXII. t.-cz., illetőleg az 1853-iki csődrendtartás életbelépése előtt az ország azon részeiben nyittattak, ahol később az emlitett csődtörvény, illetőleg csődrendtartás lépett hatályba, általában nem alkalmazhatók; és az érintett csődök azon törvények, rendeletek és törvényes szokások szerint folytatandók és fejezendők be, melyek szerint nyittattak s eddig folytattattak.

Ugyanez áll azon csődökre, melyek az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépése előtt, a közkereseti és a betéti társaságok ellen nyittattak.

19. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 265. és 266. §-nak büntető határozatai az 1882. január elseje előtt elkövetett cselekvényekre nem alkalmazhatók.

20. §. Csődügyekben, ide értve az 1881 : XVII. t.-cz. 145. §-a szerint a kereskedelmi eljárásra utasitott ügyeket is, a biróságok alakitására nézve az 1881 : LIX. t.-cz. 3. §-a irányadó.

21. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 145. §-ában szabályozott eljárás követendő akkor is, ha az érintett törvényczikk 152. §-ában emlitett követelések tekintetében az eljárást a csődbiróság előtt kell meginditani.

22. §. Ott, ahol az 1881 : XVII. t.-czikkben a törvénykezési rendtartásról tétetik emlités, az alatt az 1868. évi LIV., az 1881 : LIX. és LX. törvényczikkek értendők.

23. §. A birói letétek kezelésére nézve csődügyekben is az e részben fennálló szabályok alkalmazandók.

24. §. A közadós ellen elrendelt letartóztatás az 1879 : XL. t.-cz. 18. §-a rendelkezéséhez képest foganatositandó.

A letartóztatás, az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépése előtt már megnyitott csőd esetében, csak akkor rendelhető el, ha az ilyen csődre jelen rendelet 5. és 10. §-ai értelmében az érintett törvényczikk II. része alkalmazandó.

3329. szám.
1881. nov. 1.

Igazs. min. rendelet

a csődtörvény hatályba léptetése alkalmából.

(A birói ügyviteli szabályokhoz.)

Az 1881 : XVII. t.-czikkben foglalt csődtörvénynek 1882. évi január 1-ső napjával hatályba léptetése alkalmából, f. évi 3328. eln. sz. a. kiadott rendeletem kapcsán, az idézett törvényczikk 270. §-a alapján, a birói ügyviteli szabályok kiegészitéseképp rendelem:

1. §. A csődbiztosul a csődügynek előadója nevezendő ki, kivéve a csekélyebb fontosságu csődügyeket, amelyekben a csődbiztosi teendőkkel a birói hivatalra képesitett törvényszéki jegyző is megbizható. (1881 : XVII. törvényczikk 93. §.)

Törvényszéki aljegyző — ha a birói hivatal viselésére képesitett is — csődbiztosul nem alkalmazható.

2. §. Azon esetben, amelyben a csődbiztos rendelkezése ellen az érdekeltek a csődbirósághoz előterjesztéssel élnek, továbbá amikor a csődbiróság kiküldöttének a csődbiztos ügykezelésének megvizsgálására vonatkozó jelentése, vagy a csődbiróság által a csődbiztostól az ügykezelés tekintetében követelt jelentés, vagy a tömeggondnoknak a felosztás jóvá nem hagyása miatt emelt panasza képezi az intézkedés tárgyát (1881 : XVII. t.-cz. 81., 94. és 181. §.), az illető beadvány — ha a csődbiztos birói hivatalt visel — feldolgozás végett a törvényszéki elnök által más előadónak osztandó ki (birói ügyv. szabályok 122. §.).

3. §. A csődbiztos mindenik csődügyről az *A)* alatti minta szerint külön csődnaplót tartozik vezetni.

E naplónak közepére irandó a csődbiztosnak és az alá a közadósnak neve.

A naplónak rovatai a következők:

1. folyószám,

2. a beadvány érkezésének, vagy a hivatali intézkedésnek ideje (év, hó és nap) és a mellékleteknek száma.

3. az ügyirat tartalmának rövid kivonata,

4. a tett intézkedésnek rövid leirása,

5. kiadás napja, és

6. észrevételek.

4. §. A csődbiztoshoz ugyanazon csődügyben érkezett csődbirósági kiküldetés, utasitás vagy felhivás, továbbá a csődbiztos által tett hivatali intézkedések fogalmazványai, az általa felvett jegyzőkönyvek és az érdekelteknek beadványai a csődnaplóba a rovatok feliratainak megfelelőleg időrendben bevezetendők, és mindenik ügyiratra, valamint annak mellékleteire, a csődnapló folyószáma ráirandó. Az ügyiratok pedig a csődnapló folyószámainak sorrendében kezelendők.

Valahányszor a csődügyre vonatkozó iratok a csődbirósághoz beterjesztetnek, a csődnapló azokhoz mindig oda csatolandó.

Egyéb tekintetben a csődbiztos ügykezelésére nézve a bir. ügyviteli szabályok alkalmazandók.

5. §. Ha a csődbiztostól a csődbiróság a megbizást visszavonja (1881 : XVII. t.-cz. 94. §., a csődbiróságnak ezen határozata a csődnaplóba külön folyószám alatt szintén bevezetendő és a napló az uj csődbiztos által folytatandó.

6. §. Ha a csődbiztos törvényszéki jegyző, vagy ha a jelen rendelet 2. §-a alapján a csődügyben más előadó rendeltetik, a csődnapló az előadó által is folytatandó, és annak neve az észrevételek rovátában a megfelelő folyószám alatt beirandó.

Felebbvitel esetében a csődnapló az ügyiratokkal a felsőbb birósághoz felterjesztendő.

7. §. A csődbiztos kiadványainak fején mindig irja ki nevét és csődbiztosi minőségét.

A törvényszéki elnök pedig intézkedjék, hogy a csődbiztosnak kiadványai a bir. ügyv. szab. értelmében kiadassanak, és kiadás után a fogalmazványok a csődbiztoshoz visszaküldessenek.

8. §. A csődbiztosnak ügykezelésére a törvényszéki elnök felügyelni, a csődbiróság pedig a csődbiztost ellenőrizni tartozik.

A csődbiróság köteles ez okból a csődbiztosnak ügykezelését mindenik félévben legalább egyszer kiküldötte által megvizsgáltatni.

Ily vizsgálattal csakis biró bizható meg.

9. §. A csődnapló és a csődbiztosnak iratai a csődügy befejeztével mint az illető csődügyiratoknak mellékletei a törvényszéki irattárban őrizendők.

3488. I. M. E. szám.
1881. nov. 14-én.

Igazs. min. rendelet

a csődtörvénynek (1881 : XVII. t.-czikk) Fiume városában s az ahhoz tartozó kerületben való hatályba léptetése tárgyában.

Az 1881 : XVII. t.-cz. 271. §-ában nyert felhatalmazás alapján rendelem:

1. §. A csődtörvényről szóló 1881. évi XVII. t.-cz. Fiume városában és az ahhoz tartozó kerületben 1882. évi január hó 1-én lép hatályba.

2. §. E határnaptól kezdve a jelenleg ugyanott érvényben lévő 1853. évi julius hó 18-án kelt csődrendtartás, valamint az azt kiegészitő vagy módositó rendeletek hatályukat vesztik.

3. §. Azon csődöknél, amelyek az érintett határnaptól kezdve nyittatnak, az 1881 : XVII. t.-cz. I. részének alkalmazására nézve, a csődtörvény 269. §-ában foglalt intézkedés irányadó. Ellenben az 1881 : XVII. t.-cz. II. részének intézkedései az érintett csődökre a következő §-okban meghatározott módositások szerint alkalmazandók.

Ha a csődnyitási határozat az érintett határnap után emelkedik jogerőre, csődnyitási napnak az tekintendő, amelyen az elsőbirósági határozat kifüggesztetett.

4. §. Azon csődökre, amelyek az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba léptekor már folyamatban voltak, az érintett törvényczikk II. részének intézkedései a következő §-okban kijelölt feltételek mellett, és az ott kijelölt módon, valamint meghatározott módositások szerint alkalmazandók.

5. §. Az 1882-iki január 1-je előtt benyujtott, de ezen napig el nem intézett, — illetőleg érdemlegesen el nem döntött — csődnyitási kérvények elintézésénél és a csődnyitás fölötti határozat hozatalánál az 1881 : XVII. t.-cz. II. r. I. czim II. fejezetének szabályai követendők, és amennyiben az szükségesnek mutatkozik, a határozat hozatala előtt az érdekeltek pótlólag meghallgatandók.

A birói illetékesség kérdése ez esetben a csődnyitási kérvény beadásakor hatályban volt törvények szerint döntendő el.

6. §. Ha az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépte előtt nyitott csődben az 1853. évi julius hó 18-án kelt csődrendtartás 31. §-a értelmében a követelések bejelentésére kitüzött határidő még el nem telt, az illetékes csődbiróság az ilyen csődnek az 1881 : XVII. t.-cz. II. része szerint leendő kezelését határozatilag kimondja s egyuttal a csődper állásához képest szükséges intézkedéseket hirdetvényileg köztudomásra hozza.

7. §. Az előző §-ban érintett intézkedések közé tartoznak különösen a következők:

a) a csődbiztos kinevezése;

b) a tömeggondnok és helyettesének kinevezése. Tömeggondnokul rendszerint a már kinevezett perügyelő, helyettesül pedig a már kinevezett vagy megválasztott tömeggondnok nevezendő ki, aki egyuttal az 1881 : XVII. t.-cz. 98. és 99. §-okban kijelölt teendőkkel megbizható. A felmentendő tömeggondnok addigi számadásainak megvizsgálása iránt az érintett törvényczikk II. rész VIII. fejezetének megfelelő intézkedés teendő akkor is, ha a felmentett tömeggondnok az idézett 98. és 99. §. szerint külön vagyonkezelőként alkalmaztatnék;

c) a követelések bejelentésére szolgáló határidő kitüzése. Ezen határidő, tekintet nélkül a már korábban kitüzött határidőnek tartamára, a 6. §. szerint kibocsátandó hirdetvény keltétől számitandó 45 napra tüzendő ki;

d) a felszámolási határnap kitüzése;

e) a csődválasztmánynak megválasztására szolgáló határnap kitüzése.

A hirdetvénybe ezen felül még az 1881 : XVII. t.-cz. 89. §-ának 7., 8., 9. és 10. pontjaiban érintett felhivások; kereskedelmi csődökben pedig a 259. §. első bekezdésének első pontjában érintett adatok is felveendők.

8. §. A hirdetvény közzétételére nézve az 1881 : XVII. t.-cz. 90. §-ának intézkedése irányadó, a hirdetvény azonban nemcsak a hivatalos lapban, hanem a hivatalos közlemények felvételére kijelölt fiumei olasz hirlapban is közzéteendő.

9. §. Ha a 6. §. esetében a hitelezők követeléseiket az 1853. évi julius hó 18-án kelt csődrendtartás értelmében már bejelentették, az ilyen bejelentések az 1881 : XVII. t.-cz. 130. §-a szerint kezelendők, szabadságukban állván a bejelentő feleknek bejelentéseiket a felszámolási tárgyalásnál, az 1881 : XVII. t.-cz. II. rész VI. fejezetének megfelelően, és tekintettel az idézett törvényczikk 269. §-ára, átalakitani, illetőleg módositani.

10. §. Azon beadványok, amelyek az 1881 : XVII. t.-cz. értelmében bejelentés alá nem eső követelésekre vo-

natkoznak, a bejelentőknek visszaadandók azzal az utasitással, hogy szabadságukban áll követeléseiket az idézett törvényczikk II. részében foglalt szabályoknak megfelelően érvényesiteni.

11. §. A jelen rendelet 5., 6. és 7. §-aiban meghatározott eljárás követendő az 1881 : XVII. t.-cz. életbelépte előtt nyitott azon csődöknél is, amelyekben a követelések bejelentésére kitüzött határidő eltelt, de az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás IV. fejezete szerint a felszámolási tárgyalás még meg nem tartatott.

12. §. A 11. §-ban érintett csődökre a jelen rendelet 7. §-ában foglalt intézkedések közül az *a), b), d)* és — amennyiben a csődválasztmány még meg nem választatott — az *e)* pont alattiak alkalmazandók.

Ezenkivül a csődbiróság köteles hivatalból intézkedni arra nézve, hogy a tömeggondnok a követeléseknek az 1881 : XVII. t.-cz. 132. §. szerint készitendő táblás kimutatását a felszámolási tárgyalás napja előtt elkészitse és a csődbiztosnak átadja.

13. §. A jelen rendelet 11. §-ában kijelölt csődökben a 7. §. *d)* pontja értelmében tartandó felszámolási tárgyalásnál a felek az 1881 : XVII. t.-cz. 139. §-a szerint minden egyes követelésnek nemcsak valódiságára, hanem osztályozására nézve is tartoznak nyilatkozni.

Azon követeléseket illetőleg, amelyek ezen felszámolásnál akár a valódiság, akár az osztályozás tekintetében megtámadtatnak és az 1881 : XVII. t.-cz. 145. §-a szerint külön per utján érvényesitendők, a csődbiróságnál a pernek magánál a csődbiróságnál az 1852. évi szeptember 16-án kelt cs. kir. igazságügyministeri rendelettel életbeléptetett ideiglenes polgári perrendtartásban előirt szóbeli eljárás szabályai szerint leendő folytatására, — illetőleg ha a kereset beadására szolgáló határidő halasztás által nyitva tartatott — az eljárásnak folyamatba tételére nézve hivatalból intézkedik.

Ha az ilyen követelések felett már előbb periratok váltattak, illetőleg a tárgyalás már megkezdetett, a per azon állásában folytatandó, amelyben az a felszámolás idejekor volt. — Ha a követelés osztályozása támadtatik meg, e részben a tárgyalás akkor is megtartandó, ha a periratok már befejeztettek.

14. §. Azon csődök, amelyekben az 1881 : XVII. t.-cz. életbelépte előtt az általános tömeg elleni követelésekre nézve a felszámolási tárgyalás már megtartatott, az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás szerint folytatandók és befejezendők ugyan be ; de az 1881. évi XVII. t.-cz. II. részének következő határozványai ezen csődökre is megfelelően alkalmazandók :

a) a II. rész I. czim I. fejezet (általános határozatok) 81. §. ;

b) a III. fejezet (csődbiztos) 93. és 94. §-ai. A csődbiztos kinevezéséről a tömeggondnok és a helyben lakó csődhitelezők kézbesités, a többi érdekeltek pedig kifüggesztés által értesitendők ;

c) a VII. fejezet (csődvagyon kezelése és értékesitése) és a VIII. fejezet (számadás) 154—157., 159—163. §-ai. A 158. §. csak akkor alkalmazható, ha az ingatlan vagyon tehermentes, vagy ha annak eladásába minden hitelező beleegyezik ; a 164. §. pedig azzal a módositással alkalmazandó, hogy a számadás a csődbiróságnál nyujtandó be és intézendő el akkor is, ha az ingatlan vagyon más biróság dologi hatóságához tartozik ;

d) a IX. fejezet (a csőd befejezése) 165—194. és 196—198. §-ai azzal a módositással, hogy amit a 178. és 179. §-ok az osztályok rende szerinti kielégitésre nézve a második és harmadik osztályok tekintetében rendelnek, az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás 18—25. §-aiban megállapitott

további osztályok tekintetében is alkalmazandó.

15. §. Ahol az 1881 : XVII. törvényczikk 157., 158. és 160. §-aiban a felszámolási határnapra tétetik hivatkozás, az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás szerint nyitott csődöknél a követelések bejelentésére kitüzött határidő értendő.

Az 1881 : XVII. t.-cz. 166. és 175. §-aiban emlitett felszámolási határnap helyett, az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás szerint nyitott csődökre nézve a bejelentési határidő; a 178. §-ban emlitett általános felszámolás befejezése helyett pedig az osztályozási határozat jogerőre emelkedése értendő.

A külön kielégitésre jogositott hitelezők alatt (1881 : XVII. t.-cz. 173—177. §.) azon hitelezők értendők, akik az emlitett csődrendtartás szerint a külön csődtömegből követelhettek kielégitést.

16. §. A szövetkezetek csődjeire az 1881 : XVII. t.-cz. II. rész II. czim IV. fejezete megfelelően akkor is alkalmazandó, ha a jelen rendelet 6., 11. és 14. §-aiban kijelölt határidők az érintett törvényczikk hatályba lépte előtt már elteltek.

17. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. II. r. IX. fejezete III. (kényszeregyezség) 199—236. §-ai az 1882. évi január hó 1-ső napja előtt nyitott csődökre nem alkalmazhatók.

18. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 143. és 195. §-ai az ezen törvény életbe lépte előtt az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás szerint nyitott azon csődökre, amelyekben a bejelentési határidő 1882. évi január hó 1-je előtt már eltelt, s amelyekben a bejelentési határidő elmulasztása miatt visszahelyezés volt kérhető, megfelelően alkalmazandók.

19. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. intézkedései azon csődökre, amelyek az érintett törvényczikk hatályba lépte előtt a közkereseti és a betéti társaságok ellen nyittattak, nem alkalmazhatók, és az emlitett csődök az 1853. évi julius hó 18-iki csődrendtartás szerint folytatandók és fejezendők be.

20. §. Az 1881 : XVII. t.-czikk 265. és 266. §-ainak büntető határozatai az 1882. évi január hó 1-je előtt elkövetett cselekményekre nem alkalmazhatók.

21. §. Csődügyekben, ide értve az 1881 : XVII. t.-czikk 145. §-a szerint külön perutra utasitott ügyeket is, a biróságok alakitására nézve a fiumei kir. biróságoknál követendő ügyvitel tárgyában 1871. évi 8869. sz. a. kibocsátott igazságügyministeri rendelet 61. §-a irányadó.

22. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 57. §-ának 3 pontjában emlitett »törvénykezési rendtartás« helyett, a Fiume városában és annak kerületében érvényes általános polgári törvénykönyv értendő.

23. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 54., 76., 84., 156., 158., 159., 160—9. pont; 163., 176. és 260. §-aiban emlitett »törvénykezési rendtartás« helyett a Fiume városában és annak kerületében érvényes 1852. évi szeptember hó 16-án kelt ministeri rendelettel életbeléptetett ideiglenes polgári perrendtartás értendő.

24. §. Ott, ahol az 1881 : XVII. törvényczikkben a kereskedelmi (145. §.) vagy a sommás eljárásról (262. és 263. §.) tétetik emlités, az előbbi §-ban érintett ideiglenes polgári perrendtartásban előirt szóbeli eljárás értendő.

25. §. Az előbbi §-ban emlitett szóbeli eljárás követendő akkor is, ha az 1881 : XVII. t.-cz. 152. §-ában érintett követelések tekintetében az eljárást a csődbiróság előtt kell meginditani.

26. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 153. és 170. §-aiban emlitett törvénykezési rendtartás helyett a Fiume városában és ennek kerületében érvényes 1853. évi február hó 16-án kelt, a birói illetékességről szóló rendelet értendő.

27. §. A sorrendre nézve, mely szerint a közadós vagyonához tartozó tengeri hajó vételárából, valamint a szállitási dijból a hajó-hitelezők kielégitendők, az érvényben lévő tengeré-

szeti törvény és a fennálló joggyakorlat továbbra is irányadó.

28. §. A csődöt megszüntető határozat nemcsak az 1881 : XVII. t.-czikk 198. §-a rendelkezésének megfelelően a hivatalos hirlapban, hanem a hivatalos közlemények felvételére kijelölt fiumei olasz lapban is közzéteendő.

29. §. A birói letétek kezelésére nézve csődügyekben is az e részben fennálló szabályok alkalmazandók.

30. §. A közadós ellen elrendelt letartóztatás az 1879 : XL. t.-cz. 18. §-a rendelkezéséhez képest foganatositandó.

A letartóztatás az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépte előtt már megnyitott csőd esetében, csak akkor rendelhető el, ha az ilyen csődre, a jelen rendelet 6. és 11. §-ok értelmében, az érintett t.-cz. II. része alkalmazandó.

31. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 127. §-ában emlitett hivatalos nyelv alatt Fiume városra és annak kerületére nézve, az 1871. évi szeptember hó 14-én a fiumei kir. törvényszék felállitása és hatóságának ideiglenes szabályozása tárgyában kiadott rendelet 27. §-a szerint, az olasz nyelv értendő.

IPARÜGYI TÖRVÉNYEK.

szeti törvény és a fennálló joggyakorlat továbbra is irányadó.

28. §. A csődöt megszüntető határozat nemcsak az 1881 : XVII. t.-czikk 198. §-a rendelkezésének megfelelően a hivatalos hirlapban, hanem a hivatalos közlemények felvételére kijelölt fiumei olasz lapban is közzéteendő.

29. §. A birói letétek kezelésére nézve csődügyekben is az e részben fennálló szabályok alkalmazandók.

30. §. A közadós ellen elrendelt letartóztatás az 1879 : XL. t.-cz. 18. §-a rendelkezéséhez képest foganatositandó.

A letartóztatás az 1881 : XVII. t.-cz. hatályba lépte előtt már megnyitott csőd esetében, csak akkor rendelhető el, ha az ilyen csődre, a jelen rendelet 6. és 11. §-ok értelmében, az érintett t.-cz. II. része alkalmazandó.

31. §. Az 1881 : XVII. t.-cz. 127. §-ában emlitett hivatalos nyelv alatt Fiume városra és annak kerületére nézve, az 1871. évi szeptember hó 14-én a fiumei kir. törvényszék felállitása és hatóságának ideiglenes szabályozása tárgyában kiadott rendelet 27. §-a szerint, az olasz nyelv értendő.

IPARÜGYI TÖRVÉNYEK.

1884: XVII. t.-czikk.

IPARTÖRVÉNY.

I. FEJEZET.

Az ipar megkezdéséről.

1. §. A magyar korona országai területén minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánitott egyén, nemre való tekintet nélkül, ezen törvény korlátai közt bármely iparágat, ide értve a kereskedést is, bárhol önállóan és szabadon gyakorolhat.

A honpolgárság az iparüzési jognak nem feltétele, a magyar honpolgárságot még az engedélyhez kötött iparoknál a törvény 11. §-a értelmében alkotandó szabályrendeletben sem lehet az iparüzési jog előfeltételeként megállapitani. (K. M. 90865/1898.)

A törvény ama kitételéből, »minden egyén«, következik, hogy az osztrák illetőségüek, valamint a velünk szemben a viszonosság elvét alkalmazó bármely külállam polgárai is hazánkban hasonló feltételek mellett üzhetnek ipart, mint a magyar honpolgárok. (F. J. K. 34420/1885.)

Az iparos neje a házassági viszony és házközösség fennállása alatt is szerezhet a férj által gyakorolt iparra iparigazolványt. (K. M. 37854/1896.)

Az iparnak önnálló folytatására az ipartörvény 1. és 2. §-ai értelmében okvetlenül szükséges, hogy az illető személy vagy nagykoru legyen, vagy a kiskorunál 18-ik életévének betöltése után atyjának, illetőleg gyámjának gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyező nyilatkozata mutattassék fel. Az ipartörvény 6. §-ban emlitett 21 éves kor további korlátozást képez azokra nézve, kik tanonczbizonyitvány nélkül akarnak képesitéshez kötött ipart önállóan üzni. (K. M. 1197/1894.)

Azon külföldi honos részére, ki a saját hazája törvényei szerint teljeskoruságát elérte, az iparigazolvány az iparüzés czéljából gyámhatóságilag jóváhagyott atyai beleegyezés hiánya esetében kiszolgáltatandó akkor is, ha a magyar törvény (1877: XX. t.-cz.) szerint még kiskorunak tekintetik is, mert valamely külföldi honos teljeskorusága az illető külföldi állam törvényei szerint birálandó el. (K. M. 54362/1891.)

Csőd alatt álló egyének részére, tekintet nélkül arra, vajjon az ipart üzletvezető mellett vagy anélkül akarják gyakorolni, ha egyébként az ipartörvény által előirt kellékeket igazolják, az iparigazolvány akadálytalanul kiadható. (K. M. 20354/1904.)

A közadós részére az iparigazolvány az ipartörvényben előirt feltételek teljesitése mellett a csőd tartama alatt is kiadandó, mert az 1881: XVII. t.-czikk 3. §-a szerint a közadós a csődnyitás hatályának kezdetével kezelési és rendelkezési jogát csak a csődtömeghez tartozó vagyon felett veszti el. Azon vagyonra nézve, mely a csődtömeghez nem tartozik, a közadós ugy cselekvési, mint szerződési képességgel is rendelkezik. Az ipartörvény pedig, mely világosan meghatározza azokat a kellékeket, amelyeknek kimutatása az iparigazolvány kiszolgáltatásakor megkivánandó, olyan intézkedést, melynélfogva a közadós a csőd tartama alatt az iparüzésből ki volna zárható, nem tartalmaz. (K. M. 45742/1894.)

Ellenkező: A csőd alá került egyén üzletét czége alatt a csőd tartamán belül tovább nem folytathatja, sem pedig, mint csőd alatt álló személy, a törvény értelmében ujabb kereskedéshez iparhatósági engedélyt nem nyerhet. (C. 1260/1890. D. 57., 125.)

Az a kérdés, vajjon valaki valamely foglalkozást iparszerüleg üz, minden egyes concrét esetben a fenforgó körülmények mérlegelése után állapitandó meg. (K. M. 92092/1900.)

Ipari munkánk alkalomszerü elvégzése még nem képezi az illető iparág üzletszerü gyakorlását. (K. M. 80800 1898.)

Senki foglalkozása sem tekinthető addig iparüzésnek, amig bizonyos ipari terméket kizárólag a maga részére állit elő, mivel ez esetben hiányzik az iparszerüség. (K. M. 86617/1900.)

Követeléseknek, ingóknak, ingatlanoknak, hagyatékok vagy hagyatéki jogoknak, végül bármely elidegenithető jogoknak vétele és eladása, amennyiben azokkal valódi keresetszerüleg foglalkozik, iparüzésnek tekintendő. (K. M. 49875.)

Minthogy a pénzkölcsön közvetitésének iparszerü üzése ipari foglalkozást képez és minthogy másrészről alaposnak látszik ama feltevésen, hogy a szóban levő pénzközvetitők nagy része az ipartörvény amaz általános rendelkezését sem tartja meg, hogy az iparüzéshez iparigazolványt tartozik váltani, felhivom a czimet: utasitsa a területén levő alsófoku iparhatóságokat, hogy különösen a napi lapokban magukat hirdető pénzközvetitőket szemmel kisérjék és amennyiben meggyőződést szereznének arról, hogy egyesek iparukat iparigazolvány nélkül folytatják, ellenük az 1884. évi XVII. t.-cz. 150. §-ának *a)* pontja alapján szigoruan járjanak el. (K. M. 73346/1903.)

Az az egyén, ki maga és neje számára házat épit, mely ház kettőjük közös tulajdonát képezi, iparüzőnek nem tekinthető s igy ily esetekben jogosulatlan iparüzésről sem lehet szó. Más elbirálás alá esik, ha valaki azért épit házat, hogy azt eladhassa, tehát az általa épitett házakkal üzérkedjék. (K. M. 36742/1899.)

Iparüzésnek nem tekinthető az, ha valaki saját háztartása folyományaként idegeneket kialkudott árért élelmez. (F. I. K. M. 46564/188.)

Az egér és patkány, valamint a kártékony állatok irtása, még ha az méregtartalmu anyagokkal és rendszeres kereseti foglalkozás gyanánt üzetik is, ipari foglalkozásnak nem tekinthető, s annak iparigazolvány nélkül való üzése ipari kihágást nem képez. (K. M. 20340/1897.)

Valamely tanintézet tartása ipari foglalkozást nem képez s ennélfogva az 1884. évi XVII. t.-cz. határozmányai valamely tanintézet engedélyezése vagy czimezése körül felmerült vitás kérdésekben nem alkalmazhatók. (K. M. 53225/1896.)

Minthogy a házasság, jogi és erkölcsi jellegénél fogva, kereskedelmi ügylet tárgyát nem képezheti, ennek következtében a házasságok kötésének közvetitése sem minősithető ügynöki foglalkozásnak s a házasságszerzés tekintetében az ipartörvény határozmányai nem alkalmazhatók. (K. M. 19249/1890.)

Az irodalmi termékek, mint közhasznu szellemi termékek nem esnek az ipartörvény határozmányai alá. (K. M. 31731/1906. K. J. 3.)

(Arra nézve, hogy még mely foglalkozások nem vonhatók az ipari foglalkozás fogalma alá, l. a 183. §-nál közölt vonatkozó határozatokat is.)

Ha a piaczon itcze- illetőleg literszámra való gabonavásárlás és eladás a közönséges kofaüzlet körét meg nem haladja, akkor ezen foglalkozások kereskedésnek, melyhez iparigazolvány volna szükséges, nem minősithető. (F. I. K. m. 3312/1887.)

A törvény 1. §-a a kereskedést is az ipar fogalma alá vonja, s annak gyakorlását az 1875 : XXXVII. t.-czikkbe foglalt kereskedelmi törvény mellett szintén szabályozza. (F. I. K. 1065/1885. — Ugyanigy döntött a ministertanács a I. M. 49166/1901. sz. a. közölt határozattal.)

Minthogy a takarékpénztárak üzletköre az 1875 : XXXVII. t.-czikk 259. §-ának 2. pontja alá esik, a takarékpénztárak működése ipari működésnek tekintendő (K. M. 14286/1893.)

A törvény ama kitételéből, hogy »bárhol«, következik az, hogy ipart lehet állandó üzleti helyiség nélkül, nyilt helyeken, esetleg földön árulva is gyakorolni. (K. M. 1033/1900.)

2. §. Kiskoruak, életkoruk 18. évének betöltése után, atyjuk, illetőleg gyámjuk gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezésével, önállóan üzhetnek ipart és ez által teljes koruakká válnak.[1])

3. §. Jogi személyek szintén szabadon üzhetnek ipart, ha üzletvezetőt állitanak. (41. §.)

4. §. Aki engedélyhez nem kötött ipart szándékozik üzni, tartozik ebbeli szándékát az illetékes iparhatóságnak irásban bejelenteni, s ezen alkalommal kimutatni, hogy az ipar önálló gyakorlására az 1., illetőleg 2. vagy 3. §-okban kivánt kellékeknek megfelel; ezenfelül azon esetben, ha az általa gyakorolni szándékolt iparág oly mesterség, mely kézmüves természeténél fogva rendszerint csak hosszabb gyakorlás utján sajátitható el, tanonczbizonyitványát (67. §.) bemutatni és igazolni, hogy a tanviszony megszünése után szakba vágó mühelyben vagy gyárban szakba vágó munká-

---

[1]) V. ö. az 1877 : XX. t.-cz. 5. §-ával.

val legalább két évig foglalkozott; mi ha megtörtént, a bejelentésről szóló iparhatósági igazolvány, a 43. §. alá tartozó eseteket kivéve, meg nem tagadható, és az iparhatóság által az illetőnek legfeljebb három nap alatt kiszolgáltatandó, különben e három nap eltelte után a bejelentő iparának üzését megkezdheti.

A bejelentéssel együtt első sorban ipari (87. §.), esetleg kereskedelmi oktatási czélokra a községpénztárba:

a) Budapesten 10 frt,

b) 10 ezernél több lakossal biró városokban és községekben 5 frt,

c) más helyeken 1 frt fizetendő.

Az ipartörvény 4. §-a kiterjed nemcsak az egyes egyének avagy közkereseti és betéti társaságok által üzött ipari és kereskedelmi vállalatokra, hanem a részvénytársaságokra és szövetkezetekre is, amennyiben ipari vagy kereskedelmi vállalatokkal, illetve üzletekkel foglalkoznak, mely utóbbiakra nézve az 1884 : XVII. t.-cz. általában semminemü kivételt nem tesz. (K. M. 32117/1891.)

Részvénytársaságokra és szövetkezetekre az ipartörvény 4. §-ában körülirt bejelentési kötelezettség csak a társaságnak, illetve szövetkezetnek a czégjegyzékbe történt bevezetése, illetőleg az ennek megtörténtéről szóló értesülés kézhez vétele napján áll be, mivel az 1875 : XXXVII. törvényczikk 160., illetve 228. §-a szerint a részvénytársaság és szövetkezet a czégbejegyzés megtörténte előtt létezőnek nem tekinthető. (K. M. 36900/1902.)

———

A czég szövegében beálló változás esetében uj iparigazolványt váltani nem kell, csupán a régi iparigazolvány igazitandó ki. (K. M. 97480/1906.)

Az a körülmény, hogy valaki nem folytonosan, hanem az évnek csak bizonyos szakában foglalkozik ipar, illetve kereskedés iparszerü üzésével, nem menti fel az illetőt az 1884 : XVII. t.-cz. által előirt kötelességek teljesitése alól. (K. M. 62499/1891.)

———

A nem állandó üzlethelyiségben, hanem nyilt helyeken (utczán, piaczon) sátorban, deszkázaton, esetleg a földről gyakorolt elárusitás szintén kereskedelmi, illetve ipari tevékenységnek tekintendő s az iparhatóságnak az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a szerint bejelentendő. Az elárusitásnak ez a módja, ha arra az illető iparigazolványt szerzett, csak rendészeti szempontból és csak annyiban tiltható el, illetve korlátozható, amennyiben a nyilt helyeken kiválasztott elárusitási hely rendészeti vagy más szempontokból kifogás alá esik. (K. M. 1033/1900.)

Köszenet utczán rendszeresen elárusitani, azzal utczán kereskedni csak az illető községre nézve érvényes iparigazolvány alapján lehet. (K. M. 50910/1898.)

Áruknak járdán és kávéház ajtajában való kinálása a házaló kereskedés üzésének nem tekinthető, hanem arra iparigazolvány váltandó. (K. M. 76097/1896.)

Az önálló ipari munka jellegén mitsem változtat az a körülmény, hogy a dijazás napszámra történt, mert az, hogy a dijazás miképen történik, a munka önállósága szempontjából mellékes. (K. M. 4884/1902.)

Az az egyén, aki áruit az országból megrendelésre szállitja külföldre, s igy a kereskedelmi ügyleteket a megrendelések elfogadásával az ország területén köti meg, bár állandó üzleti helyisége nincs is, hanem csupán czégtáblával rendelkezik, emlitett tevékenységét csak kereskedésre szóló szabályszerü iparigazolvány alapján folytathatja. (K. M. 16239/1899.)

———

Az iparigazolvány nem egyéb, mint az iparüzési szándéknak az iparhatóságnál való bejelentéséről szóló hivatalos okirat. (K. M. 55983/1896.)

Az iparigazolványok nem valamely meghatározott helyre vonatkozólag adatnak ki, illetve az ilyen iparigazolványon alapuló ipargyakorlási jog nincs bizonyos meghatározott helyhez kötve, hanem az iparigazolvány tulajdonosának csupán arra ad jogot, hogy iparának üzhetése czéljából az illető iparhatóság területén egy üzlethelyiséget tartson. (K. M. 37044/1899.)

———

Az ipartörvény életbeléptetése előtt nyert czéhlevél az iparigazolványt helyettesiti. (F. I. K. 11913/1885., 22893/1885. és 60403. 1885.)

Azokra, akik ipari jogukat még az 1872. évi VIII. törvényczikk életbelépte előtt szerzett jogalapon kezdették gyakorolni, — mint régi jogosultakra, iparuk külön bejelentésének, következésképp iparigazolvány váltásának kötelezettsége nem áll fenn. (K. M. 296/1902.)

Oly iparosokra, kik igazolhatják, hogy iparijogukat még az 1872 : VIII. t.-cz. életbelépte előtt szerzett jogalapon, például czéhbeli tagság, remeklevél stb. alapján kezdették gyakorolni, mint régi jogosultakra nézve, iparuk külön bejelentésének kötelezettsége nem áll fenn. (F. I. K. 39266/1885. és 31183. 1886.)

Azok, kik iparukat az 1872 : VIII. t.-cz. életbeléptetése előtt, mint czéhbeli mesterek folytatták, iparigazolványt váltani nem kötelesek, az iparigazolvány pedig nem lévén egyéb, mint az iparüzési szándéknak az iparhatóságnál való bejelentéséről szóló hivatalos okirat, magától értetődik, hogy az ilyen iparosok még a bejelentésre sem kötelezhetők s iparukat bejelentés nélkül is háboritatlanul gyakorolhatják. (K. M. 55983/1896.)

Ellenben azok, akik az 1872 : VIII. t.-cz. életbe lépte után kezdették meg az iparüzést, — beleértve a kereskedést is — ha azt eddig elmulasztották, iparukat az iparhatóságnál bejelenteni és iparigazolványt szerezni kötelesek, mert az emlitett 1872. évi ipartörvény 4. §-a épen ugy megköveteli az iparostól, hogy iparát bejelentse és iparhatósági igazolványt szerezzen, mint ahogy azt az 1884. évi XVII. t.-cz. ugyanazon §-a rendeli s ennélfogva az 1872 : VIII. t.-cz. életbe lépte óta a törvény rendelkezéseinek teljesitése nélkül jogosan ipart üzni nem lehet. (F. I. K. 22893. 1885. K. M. 51187/1891.)

Mindazon egyénektől, kik valamely képesités igazolásához kötött mesterséget, már az 1884 : XVII. t.-cz. életbe lépte előtt szerzett iparjogositvány alapján gyakoroltak, ezen iparágban a képesités kimutatása többé még oly esetben sem követelhető, ha a régi törvény alatt szerzett iparigazolvány elévülés, lemondás vagy elköltözés miatt érvényét vesztette is, ily esetben, az uj iparengedély kiállitására elegendő az idézett törvény 1., 2. és 3. §-aiban megjelölt általános kellékek s annak hiteles igazolása, hogy az illető iparág önálló gyakorlására az 1872 : VIII. t.-cz. hatálya alatt szerzett iparigazolvány vagy még az előtt kelt czéhbeli mesterlevél alapján jogositva volt. (K. M. 28695/1898.)

Oly banküzletre nézve, mely működését az 1872 : VIII. t.-cz. életbe lépte előtt kezdte meg, az ipar bejelentésének és iparigazolvány váltásának kötelezettsége nem áll fenn. (K. M. 296/1902.)

Jóllehet a takarékpénztárak, mint a kereskedelmi törvény 61. §-a értelmében alakult kereskedelmi társaságok ugyanezen törvény 6-ik §-ának megfelelőleg az ipartörvénynek vonatkozó rendelkezéseit figyelembe venni és teljesiteni kötelesek; mindazonáltal, amennyiben oly kereskedelmi vállalatról van szó, amely jóváhagyott alapszabályainak 1-ső §-ából kitetszőleg már az 1872. évi ipartörvény életbe léptetése előtt, törvényesen megalakult s azóta üzletét megszakitás nélkül folytatja, ezen vállalatra az emlitett 1872-ik évi, vagy az azt helyettesitő 1884. évi ipartörvénynek az iparigazolvány megszerzésére vonatkozó — s visszaható erővel nem biró — rendelkezései alkalmazást nem nyerhetnek. (K. M. 20287/1892.)

———

A szakbavágó műhelyben vagy gyárban töltött gyakorlati foglalkozás igazolására elsősorban is rendszerint a bejelentő munkakönyvének kell szolgálnia. (K. M. 70335. 1891.)

Amennyiben az iparigazolványt kérő bármi előre nem látható okokból ily munkakönyvvel nem birt, vagy ilyet előmutatni nem képes, ez esetben az iparigazolvány az iparos vagy iparosok részéről kiállitott magánbizonyitványok alapján is kiadható, ha ezen bizonyitványok tartalmukra nézve, illetőleg a bennök emlitett tények tekintetében az illető ipartestület vagy iparhatóság, vagy községi elöljáróság által igazolási záradékkal vannak ellátva. Ha a bejelentő által igazoltatni kivánt tényről maga az iparos — elhalálozás folytán vagy más okokból — bizonyitványt már ki nem állithatna, ez esetben az iparigazolvány kiszolgáltatására elegendő alappal birhat az ipartestület, iparhatóság vagy községi elöljáróság oly bizonylata is, mely által igazoltatik, hogy a bejelentő tényleg két, illetőleg három éven át szakbavágó műhelyben vagy gyárban szakbavágó munkával foglalkozott. (F. I. K. 2193. 1889.)

A képesités igazolására bemutatott oly magánbizonyitványok, melyek tartalmukra nézve, illetve a bennök emlitett tények tekintetében — az 1889. évi 21933. sz. a. kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendeletben foglaltak figyelmen kivül hagyásával — az ipartestület vagy iparhatóság, vagy községi elöljáróság igazolási záradékával ellátva nincsenek — a képesités igazolására nem alkalmasak. (K. M. 71404/1896.)

A szakbavágó munkával eltöltött időt tanusitó oly magánbizonyitvány, melyen a községi elöljáróság csakis az aláirás hitelességét és az aláirók hitelképességét (szavahihetőségét) igazolja, a bizonyitvány tartalmát azonban nem, a képesitettség igazolására el nem fogadható s az ily magánbizonyitvány alapján kiadott iparigazolvány érvénytelennek nyilvánitandó. (K. M. 73148/1897.)

Aki az illetékes iparhatósága által a tanonczbizonyitvány alapján kiállitott munkakönyvét bemutatta, melyben a két évig tartó szakbavágó munkálkodás is igazolva van, az 1884 : XVII. törvényczikk 4. §-ában foglalt ama követelménynek, hogy a tanviszony és két évig tartó szakbavágó munka beigazolandó : eleget tett, — mert a tanonczbizonyitvány létezése a munkakönyvben hivatalos személy által van igazolva, a munkakönyvbe történt bejegyzés teljes bizonyiték erejével birónak tekintendő. Ennélfogva azon indokból, hogy az ilyen munkakönyv bemutatója tanonczbizonyitványt nem tud bemutatni, az iparigazolvány ki-

adása meg nem tagadható. (K. M. 47604. 1896.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 4. és 6. §-aiban említett esetekben a szakbavágó munkában eltöltött 2 illetve 3 évi gyakorlati foglalkozás ezentul kizárólag a munkakönyvvel igazolható, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő fél az idézett törvény életbe lépését megelőző időszakra nézve kivánja a szakbavágó munka által szerzett képesitését igazolni. Abban a tekintetben, hogy az utóbb emlitett eseteknél mennyiben fogadhatók el a folyamodók által felmutatott magánbizonyitványok, vagy más bizonyitási eszközök, továbbra is a 21933/1889. F. I. K., illetve 70335/1891. K. M. sz. rendeletekben foglaltak szolgálnak irányadóul. (K. M. 21478. 1904.)

A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országokkal kötött 1878 : XX. törvényczikkbe iktatott és az 1887 : XXIV. t.-czikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szerződés XIV. czikke értelmében az egyik állam területének lakosai, akik a másik állam területén kereskedést és ipart akarnak üzni vagy munkát keresnek, az iparüzlet megkezdése és folytatására, valamint a fizetendő adóra nézve, a belföldiekkel egyforma bánásmódban részesülnek. — Ezen törvényes intézkedés alapján és az osztrák kormánynyal annak idején létesitett megállapodás értelmében: ha az egyik állam területének lakosa a másik állam területén képesités igazolásához kötött ipart óhajt üzni, az illetőnek tanoncz-, illetőleg segédévei a képesités igazolásánál tekintetbe veendők s ebből folyólag az egyik állam területén kiállitott tanonczbizonyitványok és munkakönyvek a képesités igazolására a másik állam területén is elfogadandók. (K. M. 33704/1897.)

Értesitem alispán urat, miszerint az osztrák ipartörvény (Gewerbeordnung) 80. *d)* §-a értelmében, ha a segéd vagy munkás szolgálatából kilép a munkaadó köteles a munkakönyv rovatait kitölteni, azt aláírni és ezt az ipartestület elöljáróságával, testület hiányában pedig, a helyi rendőrhatósággal igazoltatni. Következésképen az Ausztriában, valamint a hasonló törvényes rendelkezésekkel biró külállamok területén eltöltött gyakorlati foglalkozás igazolása a hazai iparhatóságok részéről ugyanolyan irányelvek alapján birálandó el, mint a Magyarország területén eltöltött gyakorlati foglalkozás igazolása.

Az a körülmény, hogy a fentiekhez hasonló törvényes rendelkezésekkel nem biró különállamok területén eltöltött gyakorlati foglalkozás mennyiben tekinthető tényleg beigazoltnak, mindenkor csakis esetről-esetre az illető állam vonatkozó törvényes rendelkezéseinek kellő mérlegelése alapján dönthető el, miért is e kérdés tekintetében általánosságban nem rendelkezhetem. (K. M. 53694/1906.

A vám- és kereskedelmi viszonyokkal és ezekkel összefüggő némely kérdésnek rendezéséről szóló 1899. évi XXX. t.-cz, 1. §. 2. pontja az 1907. évi deczember hó 31-ig érvényben fentartotta az 1878. évi XX. t.-cz. XIV. t.-czikkének megfelelő azon jogállapotot, amelynek értelmében az egyik állam területének iparosai fel vannak jogositva a másik állam területén »megrendelésre dolgozni, megrendelt munkát mindenütt végezni«.

K. F. szabályszerü iparigazolvánnyal biró gráczi iparos abbeli eljárása tehát, hogy meghivás folytán Szt.-Gotthárdon megjelenve, ott villanyszerelő munkát teljesitett, az Ausztriával fennálló viszonosságra való tekintettel nem esik kifogás alá és igy amiatt, hogy hazai területre szóló iparigazolványt nem váltott, büntetésnek nem lehet helye. (K. M. 8658/1907.)

Valamely iparágnak az 1884 : XVII. t.-cz. életbeléptét megelőzőleg három éven át, bár az előirt bejelentés nélkül, önállóan való gyakorlása által az idézett törvény 6. §-ában meghatározott képesitettség a kérdéses iparágra nézve igazolva van, mert amidőn csak arról van szó, hogy az 1884 : XVII. t.-czikk hatálya előtti időbe eső önálló ipargyakorlás évei a gyárban vagy műhelyben töltött évekkel egyenlő hatályuaknak vétessenek, akkor az 1872 : VIII. t.-czikkben előirt bejelentés elmaradására sulyt helyezni nem lehet, mivel a bejelentés ténye az ipari képesitettségre befolyással nincsen. (K. M. 36909/1889.)

Képesitéshez kötött iparágnak üzletvezető alkalmazásával történt három évi gyakorlása az ipartörvény 6. §-ában előirt szakbavágó munkának nem tekinthető, mert az 1884 : XVII. t.-cz. 6. §-ának helyes értelmezése az, hogy képesitéshez kötött iparoknál saját személyére iparigazolvány annak adandó, aki jogosult iparosnál mint segéd három éven át szakbavágó munkával foglalkozott; az pedig, ki az iparágat üzletvezető alkalmazásával önállóan gyakorolja, mint üzlettulajdonos és munkaadó sem üzletvezetőjének, sem saját magának alkalmazottja nem lehetett. (K. M. 58503/1899.)

Képesitéshez kötött iparoknál az illető iparos hiányzó képesitését azon időben is megszerezheti, amidőn mint önálló iparos, képesitett egyén alkalmazása mellett folytatja iparát. (K. M. 26118/1904.)

Azáltal, hogy az iparos fiát a három évi tanidő lejárta után költségkimélés czéljából nem szabaditotta fel, hanem ezen idő alatt is tanonczként szerepeltette, bár a fiu valósággal segédi munkát végzett, az iparigazol-

vány kiadásához szükséges s a tanviszony megszüntétől számitandó két évi szakbavágó munka igazoltnak nem vehető. (K. M. 52084. 1897.)

A letartóztatási intézetekben teljesitett ipari foglalkozás a szakbavágó műhelyben vagy gyárban teljesitendő munkát nem pótolja. (K. M. 24531/1893.)

Annak képesitése, aki mészáros mesterséggel saját műhelyében foglalkozott a törvényben megszabott idón át szakbavágó munkával, a törvénynek megfelelően igazoltnak nem tekinthető, mert : az 1884 : XVII. t.-cz. 6. §-ának helyes alkalmazása szerint, saját személyére iparigazolvány annak adandó, aki jogosult iparosnál mint segéd három éven át foglalkozott szakbavágó munkával, az üzlettulajdonos és munkaadó azonban sem üzletvezetőjének, sem saját magának alkalmazottja nem lehet. (K. M. 87976/1898.)

A női ruhavarrás sajátos természetét figyelembe véve, műhely alatt az iparnál szükségszerüleg a házi ipari műhely is értendő, ugyanis oly három évi tartamu szakbavágó munka igazolása mellett is kiadandó az iparigazolvány, melyet az illető nő pl. a női ruhavarrást nem iparszerüleg, hanem csak háziiparilag űző egyénnél végzett. (K. M. 74297. 1901.)

Azon nőknek, akik paraszt női ruhának mások részére készitésével foglalkoznak, iparigazolványnyal nem kell birniok, mivel e foglalkozás házi iparnak tekintendő. Ha azonban az ilyen foglalkozást űző nő maga kérelmezi az iparigazolvány kiállitását, ezen esetben a képesités igazolására az idézett törvény 9. §-a veendő irányadóul, oly megjegyzéssel, hogy valamely mesterségnek a törvény életbe lépte előtt két éven át való önálló gyakorlása egyenértékünek veendő a műhelyben vagy gyárban töltött két munkaévvel. (F. I. K. 61339/1884.)

Több különböző iparág (órás ipar, valamint az ékszer-, látszer- és tajtékpipa-kereskedés) gyakorlása egy kérvényben is bejelenthető, s illetve azokra egy iparigazolvány is adható. (K. M. 77202/1899.)

Többféle iparág gyakorlására egy iparigazolvány is kiállitható, de az nem vezethető be az iparlajstromba olykép, hogy — ha azok az iparágak esetleg különböző osztálybeli lajstromba tartoznak — valamennyi egy iparlajstromba foglaljon helyet, hanem az iparigazolvány az abban megnevezett iparágak mindegyikének neme szerint mindazokba az iparlajstromokba bevezetendő, melyhez az iparigazolványban megnevezett iparágak tartoznak. A többféle iparágra nézve kiállitott iparigazolvány után az ipardij csak egyszeresen fizetendő. (K. M. 86158/1905.)

Oly üzleteknél, amelyek természetüknél fogva több iparhatóság területén folytatandók (pl. társaskocsi ipar), az illető iparos a bejelentést bármelyik iparhatóságnál eszközölheti. (F. I. K. 2150/1888.)

Ha képesitéshez kötött ipar, pl. az építőmesteri ipar gyakorlására közkereseti társaság alakul, a képesitést az illető iparágra elég a társtagok egyikének igazolnia, hogy az iparigazolvány, illetve engedély kiadandó legyen. (K. M. 70457/1902.)

Iparüzlet gyakorlására nem csupán természeti személyeknek, hanem czégeknek is adható engedély s ennélfogva a czégbejegyzési kérelem elutasitására okul nem szolgálhat, hogy az iparigazolvány nem a czégtagoknak mint természeti személyeknek nevére, hanem a társaság nevére állittatott ki. (B. T. 661/1905.)

A társasczég részére kiállitott iparigazolvány érvényes akkor is, ha utóbb a társasczég egyéni czéggé változik. (K. M. 89017, 1899.)

Midőn két, vagy több oly egyén, kik valamely ipari foglalkozást iparigazolvány alapján üztek, s ezzel az iparüzletükkel felhagyva, közkereseti társaságot alkotnak, ez iparüzőket korábbi üzletük felhagyásának bejelentésére és a közkereseti társaság mint ilyen részére üzletvezető bejelentésére és iparigazolvány váltására kell kötelezni. (K. M. 45238/1901.)

Ha két vagy több egyén ipari vagy kereskedelmi üzlet közös folytatása czéljából egyesül, erre irányuló szándékukat az ipari hatóságnál együttesen tartoznak bejelenteni s az ilykép ugyanazon közös üzlet folytatására egyesülő valamennyi egyénnek iparüzési szándékuk bejelentéséről egy iparigazolvány állitandó ki. Ezen iparigazolványba azonban az ipari vagy kereskedelmi üzlet közös folytatására egyesülők mindegyikének a neve, ugyszintén a közös üzlet czége felveendő. Ugyancsak az iparlajstromban is az iparos nevének rovatában a közös üzlet folytatására egyesülők mindegyikének neve a czéggel, mely alatt a közös üzlet folytattatik, feltüntetendő. A fenti eljárás az esetben is követendő, ha az ipartörvény 47. §-ának utolsó bekezdése alapján oly egyének egyesülnek közös üzlet folytatására, kik azelőtt valamennyien, vagy kik közül egyesek külön üzlettel birtak. Miután két vagy több egyénnek közös ipari, kereskedelmi üzlet folytatására való egyesülése esetén az egyesülők iparüzési szándékukat együttesen tartoznak az iparhatóságnál bejelenteni, e bejelentésnél az ipardijak nem annyiszor fizetendők, ahány egyén közös üzlet folytatására egyesül, hanem csak közösen folytatni kivánt üzlet után egyszer. Mindazon esetekben, midőn az üzlettulajdonosok személyében uj tag belépése, vagy valamely tag kilépése által változás áll be s ily módon a közös üzlet folyta-

tására alakult társaság helyébe minden ilyen változás következtében uj személyi egyesülés lép, az iparüzletnek az illetők részéről való folytatása, illetve az ipar üzése, az ipartörvény 4. §-ának megfelelőleg az iparhatóságnak a törvényszerü ipardij lefizetése mellett minden egyes esetben ujból bejelentendő. Ugyanezt az eljárást kell követni akkor is, ha a közös iparüzlet folytatására alakult társaság megfelelő számu tagjának kilépése folytán a társasczég egyéni czéggé változik át, továbbá, ha két vagy több személy az ipartörvény 10. §-a szerint engedélyhez kötött iparágak valamelyikének folytatására egyesül. A társas czégek tagjaiban, illetve a közösen folytatott üzletek tulajdonosainak személyében a fentiek szerint beállott minden változásnál az iparigazolvány, illetve iparengedély adatai az iparüzőkről vezetett iparlajstromban mindenkor uj folyó szám alatt bevezetendők. Ha a közös üzlet folytatására egyesültek személyében beállott változás mellett az ujabbi egyesület ugyanazt az üzletet ugyanazon czég alatt folytatja is tovább, melyre a korábbi személyi egyesülés létrejött, az iparlajstromban az illető üzlet folytatására alakult előbbi egyesülésről szóló bevezetés mellett »Az ipar álladékában történt változás« czimü rovat alatt az üzletnek a tulajdonosok személyében beállott változás következtébeni megszünése és az uj bejegyzés folyó száma följegyzendő. A közös ipari, kereskedelmi üzlet folytatására irányuló szándék bejelentése után az illeték dijjegyzék 13. tétel IV. 1. pontja értelmében járó bélyegilleték, miután a bejelentés egy és ugyanazon üzletre nézve egyszerre, egy beadványban vagy jegyzőkönyvben történik, csak egyszeresen rovandó le, mert a felek ebben a tekintetben közös jogalapon állóknak tekintendők, s igy a bélyeg- és illetékszabályok 47. §-a értelmében csak egyszeres bélyegilleték lerovására kötelezhetők. A fentiek folyományaképen a két vagy több egyén által üzendő ipari, kereskedelmi üzletről az iparigazolvány kiállitása alkalmával a 83405/1900. sz. rendeletben előirt ipari törzskönyvi lap is csak egy példányban állitandó ki, ezen törzskönyvi lapon azonban az összes üzlettársak neve feltüntetendő. E rendelet a képesitéshez kötött iparágaknál a képesités igazolására vagy annak hiányában üzletvezető bejelentésére és az engedélyhez kötött iparágaknál az engedélyezés feltételeinek igazolására vonatkozó törvényes szabályokat többek közös iparüzése esetén sem érinti. (K. M. 32244/1903.)

Az iparigazolvány, még telepengedélyezési eljáráshoz kötött iparoknál is, a telepengedélyezési eljárástól függetlenül, 3 nap alatt kiadandó. (F. I. K. 59200/1885.)

Az iparigazolványért benyujtott kérvény szabálytalan vagy elégtelen felszerelése nem menti a hatóságot azon kötelezettség alól, hogy a beadványt három nap alatt intézze el s ha mulasztása miatt a három nap leteltével a bejelentett ipar megkezdetnék s ezután az igazolvány kiadása törvényes kellékek hiánya miatt megtagadtatnék vagy később folyamatba tett eljárás alapján visszavonatnék, a felelősség a mulasztást elkövető, illetőleg eljárt tisztviselőt terheli. (K. M. 39111/1894.)

A három nap letelte után hozott megtagadó határozat daczára az ipar akadálytalanul folytatható. (K. M. 2130/1898.)

A képesitéshez kötött iparágak tekintetében nem áll feltétlenül az, hogy a bejelentő azért, mert bejelentésre három nap alatt választ nem nyert, az ipartörvény 4. §-a értelmében iparjogositványt nyerne, mert ezen szakasz világos tartalma szerint a bejelentő képesitését az ott körülirt módon igazolni tartozik, mi ha megtörtént, az igazolvány tőle meg nem tagadható és három nap alatt kiszolgáltatandó, t. i. azon esetben, ha a képesités tényleg beigazoltatott és az iparigazolvány még sem adatott ki, a bejelentő a három nap eltelte után iparának üzését megkezdheti. (K. M. 39111/1894.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében attól, ki valamely ipar üzésére jogosultságát kimutatta, az iparigazolvány meg nem tagadható. (K. M. 618878/1889.)

Az iparigazolvány kiadása abból az okból, hogy valamely áru elárusitása közszükségletet nem képez, meg nem tagadható. Kizárólag vásárokon való elárusitásra iparigazolvány nem adható. Lóhusból készült hentesáruk csakis »lóhus« feliratu üzlethelyiségekben, illetve sátrakban, kosarakban, szatyrokban stb. árusithatók. (K. M. 57747/1906. K. J. 3.)

A földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg értesitem, miszerint nincs kifogásom az ellen, hogy G. M. r—i lakos a szamárhus kimérését gyakorolja, illetve ezen foglalkozáshoz részére szabályszerü iparigazolvány adassék ki. Megkivánandó azonban, hogy a közfogyasztásra szánt szamarak csak e czélra emelt külön vágóhidon és csak okl. állatorvos vizsgálata mellett vágassanak le, s a szamárhus csak külön e czélra szolgáló és »Szamárhus-árulás« olvasható felirattal ellátott mészárszékben méressék ki, ugyszintén, hogy a szamárzsir, esetleg a szamárhusból készült kolbászok is csak az emlitett felirással ellátott helyiségben árusittassanak. (K. M. 37006/1904. rend.)

Az a körülmény, hogy egy iparosnak valamely község a letelepülést megtagadta, nem szolgálhat akadályául annak, hogy a nevezett részére az általa kért iparigazolvány

ki ne adassék, mert az ipartörvény 4. §-a az iparigazolvány elnyerésére nézve nem köti ki feltételül, hogy az ipart üzni szándékozó egyén az illető községben települési engedélylyel birjon. Továbbá, mert ha valamely magyar állampolgár a községi illetőségi jog megszerzését czélzó és előre bejelentett letelepedési szándék nélkül kiván valamely belföldi községben hosszabb, vagy rövidebb ideig tartózkodni, illetőleg lakni, őt ebben a község meg nem akadályozhatja s az a kérdés, hogy egy ideiglenesen tartózkodó állampolgár a községben rendőri szempontból megtürhető-e vagy nem, nem a község, hanem az erre hivatott közigazgatási hatóságok által a toloncz rendszabályok szerint birálandó el. A települési engedélynek a község által való megvonásának joghatálya csakis arra szoritkozik, hogy az illető az 1886. évi XXII. t.-cz. 10. §. szerint négy évi ott lakása és a község terheihez való hozzájárulása daczára, az illetőséget meg nem szerezheti. (K. M. 51178/1901.)

Az iparigazolvány kiadásának megtagadása azon indokból, hogy az illető folyamodó a községben letelepülési engedélyt, helyesebben igazolványt nem nyert, helyt nem foghat, mert a letelepülési igazolvány hiánya az egyénnek szabad költözködési jogát nem érintvén, az illetőnek a községben való lakhatását avagy tartózkodását, mely csak közbiztonsági és rendőri szempontokból korlátozható, ki nem zárja. (K. M. 27853/1896.)

Az a körülmény, hogy az iparosnak a községben telepedési joga nincs, s hogy eltolonczoltatása iránt eljárás van folyamatban, az iparigazolvány kiadásának megtagadására indokul nem szolgálhat. (K. M. 73390/1903.)

Lakhatási engedély fel nem mutatása, valamint a honpolgárság nem igazolása az iparigazolvány kiadásának megtagadására indokul nem szolgálhat : magyar honosoknál a lakhatási vagy letelepülési engedély hiánya az iparüzést nem gátolja, mert a magyar honosoknak a községben való lakhatáshoz engedélyre nincs szükségük. (B. M. 78105/188 1888. és F. I. K. 22899/1885.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. értelmében lakhatási engedély hiánya az iparigazolvány kiadására akadályozólag nem hathat, mert az idézett törvény 1—4. §-aiban megállapitván az iparüzés feltételeit, azok között a lakhatási vagy letelepülési engedélyt fel nem emliti. (K. M. 15593/1896.)

Arra nézve, hogy az iparüzési jog megadassék-e vagy sem, a településtől és a községi kötelékbe való tartozástól függetlenül, kizárólag az iparüzésre vonatkozólag érvényben lévő törvényes szabályok lehetnek irányadók ; az iparüzési jog megszerzése azonban a települési engedély megadásának vagy megtagadásának, tehát az 1886 : XX. t.-cz. rendelkezéseinek semmi tekintetben sem praejudikál, ugy hogy az idézett t.-cz. rendelkezéseinek alkalmazása elé a megszerzett iparüzési jog akadályokat semmi tekintetben sem gördithet. (K. M. 50977. 1897.)

Ha a külföldi állampolgártól a község a lakhatási engedélyt az 1886 : XXII. t.-cz. 15. §-a alapján megtagadta (az idézett törvényszakasz értelmében a külfölditől a lakhatási engedély csak erkölcsisége ellen fenforgó alapos gyanu esetében tagadható meg, mód adatván neki a maga igazolására), iparigazolvány részére még abban az esetben sem adható ki, ha egyébként az ipartörvényben meghatározott általános kellékeket igazolja is, mert a lakhatási engedély megtagadtatván, az iparüzés iránti kérelem tárgytalanná válik. (F. I. K. 59951/1887.)

Külföldi illetőségü és külföldön lakó egyén, ha hazai területen időnként pl. a nyári időszak alatt, ipart szándékozik üzni, abban az esetben, ha az illető község területén állandó lakással nem birna, még ha az ipartörvényben az illető ipar üzhetésére nézve megállapitott feltételeket igazolja is, tartozik megfelelő képesitéssel biró üzletvezetőt megnevezni s azt az iparhatóságnál bejelenteni. Az üzletvezető állitásának szüksége abban leli indokát, hogy az illető egyén, amennyiben a város, illetve Magyarország területén állandóan meg nem települne, mint külföldi illetőségü, az iparüzlete körében esetleg előforduló mulasztások miatt alig lenne felelősségre vonható, miért is iparrendészeti érdekekből mulhatatlanul szükséges egy felelős üzletvezető alkalmazása, ki az esetleges mulasztásokból kifolyólag felelősségre vonható legyen. (K. M. 25784/1901.)

Az üzletvezetőnek azt a bejelentését, hogy az általa ily minőségben vezetett üzletet önállóan, saját neve alatt kivánja folytatni, az iparhatóság tudomásul nem veheti, hanem arra tartozik kötelezni az illetőt, hogy a kérdéses iparágnak ujból való megkezdését jelentse be. (K. M. 77333/1896.)

Az iparigazolvány kiadása abból az okból, hogy a bejelentett üzletvezető telepedési joggal nem bir, az I. T. alapján meg nem tagadható. Az 1886 : XXII. t.-cz. 9. §-a alapján jogukban áll az egyes községeknek oly egyénektől, kik a községi illetőség megszerzésére alapul szolgálható településre engedélyt kérnek, a most hivatkozott törvényszakaszban felemlitett esetekben a települési engedélyt megtagadni. A község e jogositványa azonban magyar állampolgárral szemben olykép értelmezendő, hogy a községnek e joga szoros értelemben csakis községi illetőség megszerzésére alapul szolgálható település megtagadhatására vonatkozhatik, de nem terjed ki arra is, hogy a község annak, kitől a települést megtagadta, rendes foglalkozás mellett a községben való lakást és tartózkodást meg-

tilthassa. Ha pedig közrendészeti és közbiztonsági tekintetek az illetőnek a községből való eltávolitását indokolttá teszik, ez esetben is a kiutasitás kérdésében nem a község, hanem annak feljelentése alapján a járási főszolgabiró van hivatva határozni. A szegénység egymagában rendes kereseti foglalkozás kimutatása mellett még közrendészeti és közbiztonsági szempontból sem képezhet elegendő indokot a községből való kiutasitásra. (K. M. 46254/1889.)

Valamely iparüzlet megkezdésének törvényszerü bejelentése esetén, ha az iparüzési jognak az 1884 : XVII. törvényczikkben megállapitott előfeltételei igazoltatnak, a bejelentés tudomásulvétele és a bejelentésről szóló iparigazolvány kiadása magánjogi okokból meg nem tagadható. (K. M. 6202/1898.)

Az iparigazolványok és iparengedélyek kiadásánál magánjogi vagy más czimen emelt kifogások, melyeknek jogalapja nem az ipartörvény rendelkezéseiben van, figyelembe nem vehetők. (K. M. 61978/1898.)

Az iparigazolvány elnyeréséhez a megbizhatóság igazolása nem szükséges, sőt esetleges panaszok beadása vagy bármely függőben lévő bünügy az iparigazolvány kiszolgáltatását nem akadályozhatja. (F. I. K. 61388/1885.)

Minthogy az 1884 : XVII. t.-cz. 155. §-a értelmében iparüzési jogától ezen törvény alapján senki meg nem fosztható, minthogy továbbá az iparüzésnek az idézett törvény 1., 2., 3. és 4. §-aiban megállapitott általános feltételei között a személyes megbizhatóság nem foglaltatik, minthogy végül ugyanezen törvény 46. §-a értelmében engedélyhez nem kötött ipart minden jogosult rendes lakhelyén kivül, más helyen is üzhet : közegészségügyi kihágás miatt többször büntetett egyén részére az iparigazolvány kiadása azért »mert az nem rendelkezik azzal a megbizhatósággal, mely a mészáros iparnak kell hogy feltételét képezze«, meg nem tagadható, sem pedig arra a törvényben nem statuált korlátozások ki nem mondhatók. (K. M. 4100/1896.)

A kiállitási ügynöki ipar nem lévén az I. T. szerint engedélyhez kötve, annak gyakorlóitól a megbizhatóság igazolása nem követelhető. (K. M. 14894/1904.)

Az ipardij lefizetésének és rendes üzleti hely megjelölésének elmulasztása miatt az iparigazolvány kiadása meg nem tagadható. (K. M. 25784/1901.)

Az iparigazolvány kiadásának megtagadására nem szolgálhat az a körülmény, hogy valamely ipar gyakorlására vonatkozó munkálatok végzését a törvényhatóság — kizárólagossági joggal — egy vállalkozóra bizta, mivel a köztörvények rendelkezéseitől eltérő ilyen magánjogi természetü egyezkedés által a köztörvények rendelkezései hatályon kivül nem helyezhetők. (K. M. 10349/1902.)

Villamvilágitás berendezésére szerződtetett vállalkozónak nem adhat a város közönsége kizárólagos jogot arra, hogy magánházak villamvilágitási berendezéseit egyedül csak ő készittethesse, hanem a fogyasztó közönsége szabad elhatározási jogának, valamint az iparszabadság elveinek érintetlenül hagyásával a vállalkozó részére csak azt a jogot biztosithatja, hogy a magánfogyasztókkal szemben bizonyos időn át az áramszolgáltatást abban az esetben, ha a magánosok a villamvilágitási felszereléseket nem vele készittetik el, esetleges megkárositásának megakadályozása czéljából megtagadhassa. A város közönsége és villamvilágitásra szerződtetett vállalkozója között létrejött szerződés egyáltalán nem lehet akadálya annak, hogy az elektrotechnikai iparágnak az illető város területén minden megszoritás nélkül leendő gyakorlására feljogositó iparigazolvány az ez iránt folyamodóknak a törvényes feltételek igazolása mellett kiadassék. (K. M. 71618/1896.)

Az ellen, hogy valamely község, mint vizműtulajdonos, a tulajdonát képező utczai csőhálózathoz való csatlakozásra csak oly berendezések számára adjon engedélyt, melyeket olyan iparosok készitenek, kik erre való képzettségüket külön beigazolják, az I. T. alapján nem tehető észrevétel, mert a községnek, mint minden más vizműtulajdonosnak, a vizmű érdekében jogában áll bizonyos megszoritásokat felállitani arra nézve, hogy minő berendezéseknek a fővezetékhez való csatlakozását teszi lehetővé. (K. M. 31313/1903.)

A pálinkamérés nem a korlátolt, hanem a korlátlan kimérések közé tartozik, ezekben pedig az 1899 : XXV. t.-cz. 5. §-a és az ezen törvényczikk végrehajtása iránt kiadott utasitás 2. §-ának utolsó bekezdése szerint árucikkeknek elárusitása tiltva van. Az iparnak világosan törvényellenesen, az 1884. évi XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvénynél később keletkezett törvénybe ütköző módon szándékolt gyakorlása pedig az iparhatóság által tudomásul nem vehető s illetve a bejelentésről szóló igazolvány ki nem adható. (K. M. 37678/1902.)

Az 1899 : XXV. t.-cz. 5. §-a értelmében korlátlan kimérési engedély alapján üzött pálinkamérés, kereskedéssel kapcsolatban nem üzhető s igy a pálinkamérőnek az a bejelentése, hogy pálinkamérésében egyuttal thea, szikviz, eczet, szörpök, czukor, czitrom és péksütemény elárusitásával is foglalkozni kiván, nem vehető tudomásul, illetve a kért iparigazolvány kiadása mellőzendő s amennyiben az iparigazolvány kiadatott, az visszavonandó, s a lefizetett ipardij visszautalandó. (K. M. 6599/1902.)

Az ipartörvény 4. §-a alapján az ipar gyakorlására, illetve az idézett törvény 56. §-a értelmében az iparüzletnek egyik iparhatóság kerületéből más iparhatóság kerületébe való áthelyezésére tett bejelentésnek tudomásul vétele és a bejelentésről szóló iparigazolvány kiadása az üzleti helyiség berendezésétől az ipartörvény alapján függővé nem tehető. Ha az iparos oly módon szándékozik üzletét berendezni, illetőleg felállitani, hogy az rendészeti szempontból meg nem engedhető, az iparüzlet bejelentésének az iparhatóság által való tudomásul vétele és az iparigazolvány kiadása a rendészeti hatóságnak ez irányban való intézkedési jogát nem érinti. (K. M. 12333/1904.)

Valamely engedélyhez nem kötött iparüzletnek egy és ugyanazon járási iparhatóság területéhez tartozó más községbe való áthelyezése alkalmával az illető üzlettulajdonos uj iparigazolványt köteles váltani, de az ipartörvény 4. §-ában meghatározott dijak ez alkalommal nem fizetendők. (K. M. 44524. 1904.)

Azon épitő-iparosok, akik rendes lakhelyükön kivül megrendelt munkát elvállalnak és teljesitenek, az idegen iparhatóság területén uj iparengedélyt váltani és a lakhelyről magukkal hozott alkalmazottakat a vállalkozási helyre nézve illetékes iparhatóságnál, illetve ipartestületnél bejelenteni nem tartoznak; ez utóbbi kötelezettsége csak a vállalkozási helyen elfogadott alkalmazottakra nézve áll fenn. (K. M. 26790/1904.)

Telepengedélyhez kötött iparoknál az iparigazolvány kiadása a telepengedély előzetes megszerzésétől függővé nem tehető. (K. M. 59841/1903.)

Attól sem tehető függővé, hogy a telepen gyártani szándékolt sertés-csontzsir emberi élvezetre alkalmas-e vagy sem. (K. M. 70566. 1899.)

Az ipartörvény értelmében, abban az esetben, ha az iparüzési jog törvényszerü előfeltételei igazoltatnak, az iparigazolványokat vagy engedélyeket feltételesen kiadni nem lehet, valamint az ipartörvény 155. §-a arra sem nyujt módot, hogy a törvényszerü előfeltételek, illetve az iparüzési jog igazolása után kiadott iparigazolványok vagy iparüzési engedélyek, az idézett törvényszakaszban meghatározott eseteken kivül, visszavonassanak. (K. M. 71222/1898.)

Az iparengedély érvényét időbeli korlátozáshoz nem lehet kötni. (K. M. 35125/1900.)

Az a körülmény, hogy egy szabályszerüen kiállitott iparigazolvány tulajdonosa üzletének székhelyétől többször távol van, az iparigazolvány megsemmisitésének, illetve a kereskedéstől való eltiltásnak alapjául nem szolgálhat. (K. M. 27895/1905.)

Az országos központi hitelszövetkezetbe rendes tagul belépett szövetkezetek az iparigazolványért járó dij fizetése alól nincsenek felmentve. (K. M. 63276/1901.)

Az iparigazolvány kiszolgáltatásáért járó s a felek által befizetett dij az ipartörvény végrehajtása iránt kiadott rendelet 13. §-ának 2. bekezdése értelmében csak az esetben térittetik vissza az illető félnek, hogyha az iparigazolvány és iparengedély elnyerése iránti kérelmével jogérvényesen elutasittatott. A szabályszerüen kiszolgáltatott igazolványért befizetett dijak nem adhatók vissza. (K. M. 89500/1894.)

Az elveszett iparigazolványok és iparengedélyek körözése és a megsemmisités kimondása nem szükséges; azonban az iparos kivánatára neki az iparlajstromból a reá vonatkozó bejegyzés kivonata, vagy az illető elsőfoku iparhatóságnál megőrzött eredeti iparigazolvány vagy iparengedély hiteles és kellő bélyeggel ellátott másolata kiadandó. (F. I. K. 21061/1887.)

A kereskedelemügyi minister felhivta a kamarákat, hogy a kiadott iparigazolványok és iparengedélyek, továbbá a törvényszéki czégbejegyzések számát a foglalkozási névjegyzékben I—XVI. czimek alatt megnevezett ipari főcsoportok szerint részletezzék s az erre vonatkozó adatokat minden évről a következő évi márczius hó végéig egy példányban a ministeriumhoz, egy példányban pedig közvetlenül a központi statisztikai hivatalhoz terjeszszék be. (K. M. 78386.1901.)

Jegyzet. A bejelentés alakja közönséges kérvény. E kérvény mellett a bejelentő okmánynyal tartozik igazolni azt, hogy nagykoru, vagy hogy nagykorunak van nyilvánitva; vagy, ha kiskoru, atyjának, illetőleg gyámjának gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezését; végül, ha jogi személy, az üzletvezető alkalmazását.

E kérvényekre bélyeg alkalmazandó, még pedig:

a) 50.000-nél több lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 8 kor.;

b) 10.000—50.000 lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 6 kor.;

c) 5000—10.000 lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 4 kor.; és

d) más helyeken az 1-ső ivtől 3 kor.

A 2-ik és minden további ivtől 1 kor.

Az iparigazolvány kiszolgáltatásáért járó dijjakat tartozik az iparos a bejelentéssel egy-

idejüleg befizetni a község pénztárába és az igy nyert nyugtát az iparhatósághoz intézendő kérvényéhez csatolni. Ha az iparhatóság az igazolvány kiszolgáltatását megtagadja, egyuttal intézkedik a befizetett dij visszafizetése iránt és erről a felet a megtagadó végzésen egyidejüleg értesiti. (Ipartörvény V. R. 13. §.)

* * *

Betüsoros egybeállitása az I. T. 4. §-a rendelkezése folytán bejelentendő foglalkozásokra és üzletekre vonatkozó elvi határozatoknak.

A

Alkuszra nézve l. »ügynök«.

Árpa, kukoricza stb. darálás sem képesitéshez, sem engedélyhez, sem telepengedélyhez kötve nincs, miért is, egyszerü bejelentés alapján gyakorolható. (K. M. 70238/1899.)

Artézi és műkutfurás csak külön-iparigazolvány alapján gyakorolható. (K. M. 30140. 1905.)

Ásványvizeknek palaczkokba töltése az 1884 : XVII. t.-czikkbe foglalt ipartörvény rendelkezései alá tartozik. (K. M. 1733/1902.)

B

Bevásárlás, történjék ez bár nem helyhez kötve, hanem vándorlás utján, nem tekinthető házalásnak, mivel a házalás fogalma alá, a fennálló házalási szabályok 1. §-a értelmében, az árukkal való kereskedés bizonyos eladási helyiség nélkül, tehát, csakis kinálása, illetőleg az elárusitás tartozik. — A vándorszerü bevásárlással foglalkozó egyén egyszerüen kereskedőnek tekintendő és részére ily czimen iparigazolvány adandó, amely iparigazolvány a *D)* iparlajstromba vezetendő. Aki ily iparigazolványnyal bir, az az ország bármely helyiségében is foglalkozhatik bevásárlással, tekintet nélkül arra, vajjon az illető helységben van-e telepe vagy fióktelepe. (F. J. és K. M. 26449/1886.)

Aki a bevásárlásokat házról-házra ugyan, de az eladásokat állandó telepen eszközli, házalónak nem tekinthető, s igy iparát az iparhatóságnál bejelenteni tartozik; ha valaki részben házról-házra járva, részben állandó helyről árusit, akkor az az elárusitási mód mérvadó, mely túlsulyban van. (F. I. K. 10417/1886.)

A bevásárlás, amennyiben megbizó részére nem üzletszerü eladás czéljából történik, egymagában még nem ipari foglalkozás. A tojásvásárlás esetleg a biztositott jutalékon felül is, bizonyos hasznot hajthat, amennyiben a vásárló a tojást esetleg olcsóbban tudja bevásárolni, mint amilyen áron a megbizónak átadja, de ugy ez a haszon, mint a megbizó által kilátásba helyezett jutalom is, tisztán a megbizótól a munkáért nyert munkabér jellegével bir. (K. M. 55346/1902.)

A kupeczeknek, mint kereskedőknek, iparigazolványnyal kell birniok, mert sertéseket továbbeladási szándékkal vásárolnak. Miután azonban az összevásárlásnál nem mindenkor derülhet ki, vajjon az illető továbbeladási szándékkal vásárolja-e a sertéseket, ennélfogva a kereskedés fogalma mindenkor csak concrét esetben állapitható meg. Magában véve tehát állatoknak összevásárlása a kereskedésszerü eladás tényének hozzájárulása nélkül, ipari foglalkozásnak még nem tekinthető s igy sertéseknek vagy általában állatoknak összevásárlásával, bárki, iparigazolvány nélkül is szabadon foglalkozhatik. Azon álláspont tehát, hogy az u. n. kupeczek iparüzési jogositvány hiányában a sertések összevásárlásától eltiltandók, nem helytálló, mert a »kupeczek« ha az összevásárolt sertéseket iparszerüleg eladják, anélkül, hogy sertéskereskedésre iparigazolványuk lenne, az ipartörvény 156. §-ának *a)* pontja alapján büntethetők, maga a vásárlás ténye azonban a büntetés alapjául nem szolgálhat, mert ekkor még nem állapitható meg, vajjon a vásárlás kereskedés végett történik-e. (K. M. 44764/1889.)

Bizományba vett áruk elárusitása ipari foglalkozást képez s ehhez képest ahhoz iparigazolvány váltása szükséges. (K. M. 31928/1898.

Biztositó-társaságoknak ugynevezett helyi ügynökei, kiknek, illetve melyeknek működési köre csak arra terjed ki, hogy az illető biztositó-társaságok részére biztositási ügyleteket szereznek és közvetitenek, s igy minden önálló iparüzési jogkör nélkül csakis az illető biztositó-társaságok megbizásából azok részére működnek, önálló ipart általában nem üznek, hanem az illető biztositótársaságok megbizottai, illetve alkalmazottjai; ezek magukat külön iparigazolványnyal ellátni nem tartoznak és iparigazolvány megszerzésére nem kötelezhetők. (K. M. 48965. 1893.)

A biztositási társaságok helyi ügynökségei csak abban az esetben tartoznak a kereskedelmi törvény 6. §-ában foglalt utalás folytán az ipartörvény rendelkezései alá és tartoznak üzletüket ez utóbbi törvény 4. §-ának megfelelően az iparhatóságnál bejelenteni s illetőleg iparigazolványt váltani, ha a helyi ügynökök a biztositási ügyletek közvetitését iparszerüleg, vagyis hivatásszerü állandó kereseti foglalkozásként üzik és ebből folyólag a biztositó-társaságtól a szerzett biztositásból folyó jutalékon kivül állandó fizetést huznak. (K. M. 17845/1904.)

A biztositási vállalatok fióküzleteinek bejelentésére nézve l. a 46. §-nál a K. M. 54335/1902. sz. határozatát.

Szerbiában több helyen, így Belgrádban, Szemedereváczon, Kragujeváczon, Pozsareváczon, Nisben és másutt betegség, rokkantság, halálozás, házasság stb. esetében segélyt igérő biztositási egyletek működnek, melyek ügynökök révén tevékenységüket hazánk déli vidékeire is kiterjesztik és ott tagokat gyüjtenek. Tekintettel arra, hogy ezen egyletek alapszabályai, biztositási feltételei a rendelkezésre álló adatok szerint nem nyugosznak a biztositási technika alapján s így nyilvánvalóan a felek megkárositását eredményező határozmányokat tartalmaznak; hogy továbbá értesülés szerint maguknak az egyletek ügynökeinek eljárása is sok tekintetben a szédelgés bélyegét hordja magán és hogy ezen ügynökök a feleket a tapasztalatlan és szegényebb néposztály körében keresik; hazai közönségünk megkárosodásának megakadályozása végett az iparhatóságok által figyelembe veendő, hogy a Szerbiával 1892. évi augusztus hó 9-én kötött és az 1893 : XX. t.-cz.-be beczikkelyezett kereskedelmi szerződésünk zárjegyzőkönyvében a II. czikkhez tartozó határozmányok 2. pontja szerint az egyik államban keletkezett bármily nemű biztositási társaságok a másik állam területén a belföldiekkel egyenlő jogokat akkor élveznek, ha az e részben ott fennálló törvényeknek és szabályoknak megfelelnek. Eszerint a szóban lévő szerb biztositási vállalatok is eleget tartoznak tenni hazai törvényeinknek és szabályainknak, ha egyletek, az 1873. évi április 29-én 1394. és 1875. évi május 2-án 1508. sz. a. kelt belügyministeri rendeleteknek, ha pedig kereskedelmi társaságok, a kereskedelmi törvény rendelkezéseinek. Előbbi esetben nevezetesen tartoznak alapszabályaikat a magyar királyi belügyministerhez láttamozás végett felterjeszteni, utóbbi esetben pedig tartoznak a kereskedelmi társaságokra, különösen pedig a biztositási vállalatokra vonatkozólag a kereskedelmi törvényben előirt rendelkezéseknek, nevezetesen pedig a czégbejegyzési kötelezettségnek megfelelni. Emellett pedig azok az ügynökök, kik az országban e biztositási vállalatok számára felek szerzésével foglalkoznak, amennyiben az illető vállalatnak nem szolgálati viszonyban álló alkalmazottai, hanem önálló közvetitők, bitzositási ügynöki (acquisiteur-i) működésükhöz iparigazolvány váltására kötelezendők. A jelen esetben a helyzet az, hogy a nevezett szerb egyletek, illetőleg kereskedelmi társaságok valóságos kereskedést nem eszközölnek s igy a kereskedelmi törvényben ez egyletekre fennálló szabályoknak meg sem felelnek, hanem az országban mindennek daczára acquisiteuri működést folytattatnak ügynökeik által. Kétségtelen, hogy ez a kijátszása akar lenni a kereskedelmi törvény által a külföldi vállalatokra (kt. 210. s köv. §§.) előirt rendelkezések betartásának. Ezért az elsőfoku iparhatóságok a szóban lévő biztositási vállalatok számára felek szerzésével foglalkozó egyéneket tartoznak igazolásra felszólitani a tekintetben, miféle vállalat érdekében működnek és saját ügynöki tevékenységükhöz, — amennyiben nem igazolhatják magukat, mint a vállalat tényleges alkalmazottjai, — van-e iparigazolványuk? Ha pedig a felszólitásra az illető üzletszerző kimutatni nem tudná, hogy: 1. a vállalat, melynek érdekében eljár, akár mint egylet, akár mint kereskedelmi társaság hazai törvényeinknek és szabályainknak megfelelt; s ha az illető vállalat ezt meg is tette, 2. hogy maga az üzletszerző az illető vállalat szolgálati viszonyban álló tényleges alkalmazottja, vagy ügynöki iparigazolványnyal bir, ez esetben további működése betiltandó, a körülményekhez képest jogosulatlan iparüzésért büntetendő, az idézett egyleti szabályok megsértése miatt felelősségre vonandó és a kereskedelmi törvény rendelkezéseinek megsértése miatt az ügy az illetékes birósággal közlendő. (K. M. 13120/1901.)

Bordélyház tartása nem esik az ipartörvény rendelkezései alá. (F. I. K. 60673/1885.)

Cz, Cs

Czigánykovácsok mesterségüket iparigazolvány nélkül üzhetik. (F. I. K. 48390/1888.)

A czimfestő ezen iparra nyert iparigazolvány alapján jogositva van a ház külső falazata azon részének befestésére, ahova az általa festett czimtábla kifüggesztetik. (K. M. 54294/1899.)

Gyárilag előállitott czukorkák elárusitása a kofák üzletkörébe esik s így az ipartörvény szempontjából nem kifogásolható. (K. M. 27890/1904.)

Cséplési vállalkozás. Miután az ipartörvény 183. §. *a)* pontja szerint a mezőgazdasági termeléssel összefüggő mellékiparágak csak annyiban nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá, amennyiben azok leginkább saját nyers termények feldolgozására szoritkoznak, nem foroghat fenn kétely a tekintetben, hogy azon cséplőgép-tulajdonos, aki ugyan bir mezei gazdasággal, de annak terményeit a gazdaság csekély terjedelménél fogva rövid idő alatt elcsépeli és túlnyomólag pénzért, vagy természetben adandó részért, tehát keresetszerüleg foglalkozik a csépléssel, iparigazolvány váltására kötelezendő. (K. M. 23068/1902.)

Az olyan egyének foglalkozása, kik saját gazdasággal egyáltalán nem birván, cséplőgépet kizárólag abból a czélból tartanak, hogy azzal mások terményeit pénzért, vagy természetben adandó részért kicsépeljék, — bár az a munka természeténél fogva, a mezőgazdasági termeléssel kapcsolatban áll-

nyereségre alapitott vállalkozásnak, illetve rendszeres s az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alá tartozó ipari foglalkozásnak tekintendő, miért is az ilyen egyénekkel, valamint szakképzettséggel biró alkalmazottjaikkal, ugymint gépész és fütővel szemben az 1884 : XVII., valamint az 1891 : XIV. t.-cz. rendelkezései irányadók. (K. M. 77024. 1901.)

Saját gazdasággal nem biró cséplőgéptulajdonosoknak, valamint azoknak foglalkozása, akik saját gazdaságukat bérbeadva, azt nem maguk mivelik és cséplőgépet kizárólag abból a czélból tartanak, hogy azzal mások terményeit dijazás mellett kicsépeljék, az ipartörvény rendelkezései alá eső tevékenységnek tekinthető. (K. M. 33239/1904.

Az iparszerü cséplés nem tartozik az engedélyhez kötött iparok sorába, hanem egyszerü hejelentéshez van kötve. (B. M. 566/1905.)

D

Kizárólag dohányárusitással foglalkozó egyének a dohányzáshoz tartozó czikkek, pl. pipa, szipka, szivarkapapir, szivarvágó és különösen gyufa árusitására külön iparigazolvány nélkül is feljogositottaknak tekintendők. (K. M. 35899/1905.)

E

Egyletek : Jótékony egyesületek által nem iparczikkekből saját céljaikra rendezett kiállitásra, illetve alkalmi vásárra iparigazolvány nem szükséges. Az ily kiállitás, illetve vásár tartása a rendőrhatóságnak bejelentendő. (K. M. 77331/1904.)

Gazdasági egyleteknek az egyleti jellegből folyó rendeltetést tul nem lépő működése nem esik sem az ipartörvény, semi egyéb ipari vagy kereskedelmi szabályok alá. Nem esik nevezetesen e szabályok alá az egylet, ha tagjainak csupán erkölcsi támogatására szoritkozik, vagyis ha tagjainak — kereskedelmi utaztatás, bizományosi működés, nyereség vagy jutalomban részesedés nélkül, — a beszerzési források, az áruk minősége, az árak stb. tekintetében felvilágositással, tanácscsal szolgál. Kereskedelmi ügyletek iparszerü folytatása azonban megállapitja az egyletek iparos jellegét is, ez esetben tehát az egylet az ipartörvény, illetőleg kereskedelmi törvény rendelkezéseihez alkalmazkodni tartozik. Minthogy pedig kereskedelmi ügyletek iparszerü üzésének czélzatával alakult társaságok csak kereskedelmi társaságok lehetnek, szükséges, hogy az egyletek kereskedelmi tevékenységükhöz a kereskedelmi társaságok valamelyike jellegének megfelelő szervvel birjon, épen ugy, mint ahogy pl. az ipartestületek a kötelékükbe tartozó iparosok termelvényeinek értékesitése, a számukra szükséges munkaeszközök és nyers anyag beszerzése végett a testület körében anyagbeszerző, értékesitő stb. szövetkezeteket létesitenek. A kereskedelmi törvénynek megfelelő alakulat felvétele, a kereskedelmi és ipari törvények vonatkozó rendelkezéseinek szem előtt tartása feltétele tehát annak, hogy gazdasági vagy más egyletek kereskedelmi tevékenységet iparszerüleg folytathassanak. (K. M. 41099/1901.)

Amennyiben valamely gazdasági egylet oly közvetitő tevékenységet fejt ki, melyért egyik féltől sem szed dijat vagy jutalékot, tevékenysége az iparszerüség jellegével nem bir. Ha az egyesület csak az egyik fél részéről kap jutalékot, ez az iparszerüség jellegét nem szünteti meg, még az esetben sem, ha e jutalék csupán a felmerült készkiadások megtéritése fejében számittatik is. Ha mindazonáltal a készkiadások megtéritése czimén nem egy bizonyos százalékban megállapitott jutalék köttetik ki, hanem kizárólag a tényleg fölmerült készkiadások felszámitásáról van szó, az illető egyesület tevékenysége iparüzésnek nem tekinthető. (K. M. 78002. 1903.)

Miután a leánykiházasitási, a leánykiházasitási és temetkezési, a kiházasitási és betegsegélyző vagy egyéb jótékonysági egyletek működése ellen panaszok merültek fel, s ez egyletek nyerészkedés üzésére különben is igen alkalmasak, miután továbbá ez egyletek biztositási ügyletekkel foglalkoznak, már pedig, amely társaságnál a tagoknak időközönkint meghatározott járulékok mellett a kölcsönösség alapján való segélyezése a czél, ott a kereskedelmi törvény 223. §-ához képest szövetkezet alakitása válik szükségessé, a belügyminister 18705/1901. sz. a. kiadott körrendelete szerint e szövetkezetek alapszabályai bemutatási záradékkal elláttatni nem fognak, hanem az egyletek vezetői utasitandók, hogy alapszabályaikat a kereskedelmi törvény rendelkezéseihez képest dolgozzák át, s azokat a kereskedelmi czégjegyzékbe leendő bejegyzés végett az illetékes törvényszéknek mutassák be.

Egy létesiteni szándékolt hitelreform egyesület alapszabályainak jóváhagyása megtagadtatott, mert a felterjesztett alapszabályokból megállapitást nyert, hogy az egyesületi alapon létesiteni szándékolt hiteltudósitó iroda, mely iparüzés czéljából alakittatott, nélkülözi az egyesületi működés ismérvét, s tulajdonképen és lényegében csak egy magánszemély vagy vállalat hiteltudósitó irodájának tekinthető. Egyesület, mint ilyen különben sem üzhet ipart, mert amennyiben egyesületi formában iparüzési vállalat létesittetik, az a kereskedelmi törvény (1875. évi XXXVII. t.-cz.) alá tartozó kereskedelmi társaság valamely fajának tekintendő, mely-

nek az egyesülésre vonatkozó jogszabályai a kereskedelmi törvény alapján állapittatnak meg. A jelzett czélzattal létesiteni szándékolt egyesület részére tehát, miután az ilyen alakban ipart nem üzhet, az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a által az iparüzéshez megkivánt iparigazolvány sem adható ki. (K. M. 17212. 1904.)

Temetkezési egylet az egylet körén kivül álló egyének, nem tagok temetkezésével és ily alkalmakkor ravatalozási munkálatok végzésével üzletszerüleg annál kevésbbé foglalkozhatik, mert ez az egyleti szabályokban körvonalozott czéljai közé felvéve sincs. (B. M. 2120/1901.)

Az épitési vállalkozói ipar sem képesitéshez, sem engedélyhez kötve nincs, miért is az egyszerü bejelentés, illetve iparigazolvány alapján gyakorolható. (K. M. 68168. 1899. L. 10. §-sát a*g) pont alatt közölt határozatokat is.)

Értesitésadás és utbaigazitás telekkönyvi, adó, illeték stb. ügyekben, kölcsönszerzés váltóra, jelzálogra és egyéb értékekre, künn lévő követelések beszedése, magánügyekben való eljárás, kereskedelmi és egyéb személyek hitelképességéről való értesitésadás oly foglalkozások, melyeknek üzése a fennálló törvények értelmében nem tartozik kizárólag az ügyvédek tevékenységi körébe, hanem azok bárki által is üzhetők; amennyiben azonban azokkal valaki keresetszerüleg kivány foglalkozni, tartozik ebbeli szándékát az illetékes elsőfoku iparhatóságnál bejelenteni. (K. M. 73821/1903.)

F

A fényképészet művészeti ág és nem ipar. (K. M. 11846/1891.)

Kliséknek czinkografiai uton való előállitása, a czinkografikus munkáknak sajtó utján való sokszorositása nélkül, szintén művészeti foglalkozás és nem ipar. (K. M. 12680/1895.)

A czinkografia, mint a fénykép után való képsokszorositásnak egyik neme, az 1884. évi XVI. törvényczikk IV. fejezetében fölsorolt művészi sokszorositó technikák közé azért nem sorozható, mert sem a művészi invencziónak, sem pedig a művészi sokszorositásnál szükséges finomabb és fejlettebb kézi ügyességnek nem jut benne szerep. Mivel a czinkografiának alapja a fotografia és eljárása a sokszorositott műlapok előállitásánál ez utóbbiétól csupán az anyag és a sokszorositás technikai módjának mivoltánál fogva különbözik, a fényképészethez hasonlóan már csak azért is az ugynevezett szabadművészethez sorolandó, mivel a czinkografiánál bizonyos fényképészeti ismeretek mellőzhetlenek. Eszerint a czinkografia az emlitett törvényczikk VI. fejezetében foglaltak alapján itélendő meg, miként a fénynyomat (heliotypia), a fényképi kőnyomat (fotolitografia) és a rézfénymetszet (heliogravure). (K. M. 39596/1901.)

Ezekkel ellenkező ujabban a következő rendelet.

Hivatali elődeim több izben kijelentették hogy a fényképészet s annak bármely neme nem ipari foglalkozás, hanem teljesen szabadon, minden megszoritás nélkül gyakorolható művészeti ág, melynek védelme a szerzői jogról szóló 1884 : XVI. t.-czikk VI. fejezetében szabályozva is van, minélfogva a fényképészet nem tartozik az ipartörvény rendelkezései alá.

Ezen kijelentés daczára sem hagyható azonban figyelmen kivül, hogy — bár a fényképészet jelenlegi fejlettsége mellett gyakran művészi értéket megközelitő alkotásokat mutat fel — művészetnek még sem tekinthető, miután annak művelése szakszerü tanulás utján hosszabb-rövidebb idő alatt elsajátitható, a benne megnyilatkozó némi művészi vonást pedig a műipar egyéb ágai sem nélkülözik.

Indittatva érzem tehát magamat, hogy — valamennyi kereskedelmi és iparkamara és az Országos Iparegyesület egybehangzó véleménye alapján — kijelentsem, miszerint a fényképészet és ezzel kapcsolatban a czinkografia, a fénynyomat (heliotypia), a fényképi kőnyomat (fotolitografia) és a rézfénymetszet (heliogravure) műiparnak, még pedig a sokszorositó ipar egyik válfajának tekinthető, s igy ezen iparok az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény rendelkezései alá tartoznak. A szerzői jogról szóló 1884. évi XVI. t.-cz. VI. fejezetének rendelkezései mellett a fentebbi kijelentés annál inkább helyet foglalhat, mert az utóbb idézett törvény VI. fejezetében a fényképészet által előállitott művek gépi utánképzése, közzététele és forgalomba helyezése iránti védelemről van szó, a most közölt kijelentés pedig a fényképészetnek és a felsorolt többi foglalkozásnak az ipartörvény szempontjából való minősitésére vonatkozik.

A föntebbi kijelentésből következik, hogy a megjelölt iparosok mindazt kötelesek teljesiteni, amit az 1884 : XVII. t.-czikk valamely képesitéshez nem kötött ipar gyakorlásánál megkövetel; következik továbbá, hogy a megjelölt iparokban alkalmazott segédszemélyzet — az 1891 : XIV. t.-czikk 2. §-ában felsorolt egyéb feltételek fenforgása esetében — az illetékes betegsegélyző pénztárnál bejelentendő.

A fényképészet ezek szerint ipari munka lévén, kiterjednek arra az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. t.-czikk rendelkezései is.

Tekintettel azonban a fogyasztó közönség igényeire, melyek a fényképészeknek épen a vasárnapokon való üzemben tartását is kívánatossá teszik, a fényképezésnek a törvényes munkaszüneti napokon való szabad gyakorlását — a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök és a földmivelésügyi minister, valamint a horvát-szlavon-dalmátországi bán urakkal egyetértőleg — továbbra is megengedem és nevezettek hozzájárulásával, az 1891 : XIII. t.-czikk 3. §-ában nyert törvényhozási felhatalmazás alapján, a hivatali elődöm által 1892. évi márczius hó 5-én 14837. sz. alatt kiadott rendelet II. *A)* 1. alatti részének határozmányait egyidejüleg a következő határozmánynyal egészitem ki: »*p)* a fényképész-iparnál.«

Az ugyanezen rendelet II. *B)* pontjához pedig a következőket rendelem:

»Szent István király napján a fényképezés egész napon át végezhető.«

Ezen rendeletem kihirdetése napján azonnal hatályba lép.

Felhivom ezekhez képest a hatóságot, intézkedjék az iránt, hogy a fényképészeknél alkalmazott tanonczok részére záros határidő alatt szabályszerü tanonczszerződés állittassék ki, s hogy az azoknál lévő egyéb alkalmazottak, amennyiben az 1884 : XVII. t.-cz. végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 27. §-ának első és második bekezdésében jelzett alkalmazottaknak tekinthetők, szintén záros határidő alatt munkakönyvvel elláttassanak és az illetékes iparhatóságnál bejelentessenek. Kötelezendők továbbá a felsorolt iparosok, hogy az 1891 : XIV. t.-czikk 2. §-a értelmében biztositásra kötelezett alkalmazottaikat záros határidő alatt az illetékes betegsegélyző-pénztárnál jelentsék be.

Megjegyzem végül, hogy azon iparosok, akik a fényképészetet s a fentebb elősorolt egyéb iparokat ezen rendelet életbeléptekor már gyakorolják, ezen rendeletem életbeléptétől számitott három (3) hónap alatt ezen üzletükhöz szükséges iparigazolványért az illetékes elsőfoku iparhatósághoz szabályszerü bejelentést tartoznak tenni. Amennyiben a bejelentés a jelzett határidő alatt az iparhatósághoz beadatik, a bejelentés elintézéséig az ipar folytatható, mig azon fényképész stb. iparos ellen, aki ezen kötelezettségének eleget nem tesz, a jelzett határidő lejárta után az 1884 : XVII. t.-czikk 4. §-ába ütköző kihágás miatt az eljárás megindítandó.

Felhivom a hatóságot, hogy jelen rendeletemet — tudomás és alkalmazkodás végett — közölje a hatósága területén lévő elsőfoku iparhatóságokkal (iparhatósággal) s egyuttal ezen rendeletem közhirré tétele s a hatósága területén lévő fényképészek stb. iparosok külön értesitése iránt haladéktalanul intézkedjék. (K. M. 34183/1902.)

Azok a fényképészek (vagy gyorsfényképészek), akik iparukkal rendes lakhelyükön kivül az ország más helyén is foglalkozni kivánnak, ezt az illető községben (városban) az iparhatóságnál bejelenteni, az iparigazolvány kiszolgáltatásáért járó dijat megfizetni s általában mindazt teljesiteni tartoznak, mit a törvény egy uj iparüzlet megindításánál rendel. (K. M. 65246/1902.)

A fényképészet és ezzel kapcsolatban a czinkografia, fénynyomat, fényképi kőnyomat és rézfénymetszet (heliogravura) nem művészetnek tekintendő, hanem képesitéshez nem kötött műiparnak, még pedig a sokszorositó ipar egyik válfajának, mely az ipartörvény határozatai alá tartozik. Ennélfogva a megjelölt ipart üzők tartoznak iparukat bejelenteni s iparigazolványt, még pedig azok, kik a fényképészetet s az itt megjelölt egyéb ipari ágakat már eddig is gyakorolják, de iparigazolványnyal nem birnak, kötelesek bejelentésüket három hónap alatt megtenni, mert ellenkező esetben ellenük az ipar jogtalan gyakorlása czimén kihágási eljárás lesz inditandó. Tartoznak továbbá tanonczaik tekintetében szabályszerü tanonczszerződést kötni, segédeiket munkakönyvvel ellátni, őket az illetékes iparhatóságnál bejelenteni, tanonczaikat és segédeiket, amennyiben ezek 2400 koronánál magasabb évi fizetést vagy 8 koronánál magasabb napibért nem élveznek, az illetékes betegsegélyző-pénztárba beiratni. (K. M. 94183/1902.)

Fogak készitése. »Aki mesterséges fogak vagy fogsorok készitésével szándékozik foglalkozni, tartozik ebbeli szándékát az ipartörvény végrehajtása iránt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott általános rendelet 1. §-a értelmében az illetékes iparhatóságnak bejelenteni és az ott előirt kellékeket igazolni. Az iparigazolvány kiszolgáltatására nézve ezen rendelet 5. §-a az irányadó; az iparigazolvány ezen rendelet 10. §-a értelmében az *E)* iparlajstromba vezetendő.« (B. M. 54731/1885.)

A foglalatban gyöngyökkel és drágakövekkel való kereskedésre kiadott iparigazolványok jegyzéke a pénzügyi hatóságokkal még az iparigazolvány kiszolgáltatása napján közlendő. (K. M. 9080/1903.)

Fürdővállalatoknál alkalmazott borbélyok és fodrászok munkája a fürdővállalattól független önálló iparüzésnek tekintendő, s csakis arra megfelelő képesitéssel biró iparos által vagy képesitett üzletvezető alkalmazása mellett iparigazolvány alapján gyakorolható. (K. M. 38832/1903.)

G

A gazdaságoknál rendes fizetéssel alkalmazott gazdasági (szegődvényes, konvencziós) iparosok iparigazolvány, illetve iparengedély váltására nem kötelezhetők, segédmunkásaik sem az iparhatóságnál, sem a betegsegélyző - pénztárnál nem jelentendők be. (K. M. 36220/1901.)

Gőzmosó-intézetek az 1884 : XVII., 1891. évi XIV. és az 1893 : XXVIII. t.-cz. rendelkezése alá esnek. (K. M. 64000/1904.)

Gyárosok által alkalmazottaik részére élelmi czikkeknek közös beszerzése s azoknak a drágaság előtt volt árban való kiszolgáltatása nem ipar. (K. M. 81254/1904. K. J. 2., 90.)

»Gyáripari áruczikkekkel való nagykereskedésre« iparigazolvány adható. (K. M. 8488/1901.)

A gyógyszertár-tulajdonosok, amennyiben közfogyasztásra, tehát nem kizárólag gyógyczélokra szánt szikviz gyártásával és forgalomba hozatalával is foglalkoznak, ezen tevékenységükben iparigazolványhoz kötött ipari foglalkozást üznek, mely foglalkozásból eredő jövedelmük után fizetett III. osztályu kereseti adó alapján az 1868 : VI. törvényczikk 27. §-a értelmében kereskedelmi és iparkamarai illeték fizetésére kötelesek. (K. M. 69715/1903.)

A gyógykovács a patkolást csak iparigazolvány alapján üzheti. (F. I. K. 8175/1887.)

H

Házi iparczikkek készitésére, vagy tárgyaknak saját használatra előállitásánál, vagy mezőgazdasági terményeinek fel- vagy átdolgozásánál iparigazolványra nincs szükség. (K. M. 9104/1885.)

Akik otthon, idegen segitség nélkül parasztruháknak mások részére készitésével foglalkoznak, iparigazolványnyal nem kell birniok, mivel e foglalkozás házi iparnak tekintendő. (K. M. 17267/1885.)

A házi iparczikkek háziipari mivoltát bizonyitó és az iparhatóságok által kiállitandó igazolványok kiállitását kérő beadványok, valamint maguk az igazolványok is, minthogy azok semmi jogositványt nem adnak, hanem csupán a hivatalos ellenőrzés gyakorolhatására szükségesek, az illetéki dijjegyzék 79. tétel *c)* pontja értelmében bélyegmentesek. (K. M. 55945/1902.)

Arra nézve, hogy a kenyérsütő asszonyok által eszközölt kenyérsütés mily határok között tekinthető háziiparnak és mikor tekintendő az már a pékipar keretébe vágó, az ipartörvény rendelkezései alá tartozó tevékenységnek, általános szabályokat felállitani nem lehet, mert azon körülmény, hogy valaki a kenyérsütést háziiparszerüleg üzi-e vagy sem, egész alapossággal csak az összes konkrét körülmények kellő mérlegelése alapján birálható el. Azt, hogy a kenyérsütő asszonyok az esetben, ha a forgalomba hozott kenyeret nem saját termésü lisztből állitják elő, az ipartörvény rendelkezése alá esnek és iparigazolványt váltani kötelesek, már elvi okokból sem mondható ki, mert igen sok esetben a háziipar teljes elfojtását jelentené, ha kimondatnék, hogy háziipari czikkek csak az illető egyén saját terményeiből állithatók elő. (K. M. 60654/1902.)

Azoknak az ipara, akik rendes műhelylyel nem birnak s a kenyér- és kalácssütést kizárólag a családtagok közreműködésével, minden idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül s csupán mellékfoglalkozásként üzik, háziiparnak tekintendő. (K. M. 38318/1904.)

Hasznos madarakkal és tojásaikkal való kereskedésre az 1894 : XII. t.-cz. értelmében külön engedély kell; erre tehát iparigazolvány nem adható. (K. M. 71489/1898.)

Madárkereskedésre szóló iparigazolvány csupán oly korlátozással állitható ki, hogy ezen iparigazolvány alapján hasznos madarak (melyek közé természetesen az országban szabadon tenyésző éneklő madarak is sorozandók) és tojásaik forgalomba nem hozhatók, mert ehhez az 1894 : XII. t.-czikk 57. §-a értelmében hatósági engedély kell, melynek megadása vagy megtagadása tárgyában az 1894 : XII. t.-czikk 102. §-ában felsorolt hatóságok vannak hivatva határozni. (K. M. 52247/1898.)

A honvédelmi minister 1901. deczember hó 1-én 85254. sz. a. valamennyi honvédkerületi parancsnoksághoz intézett rendeletével a tényleges állományu honvéd puskaműveseknek a magánipar gyakorlását jövőre teljesen eltiltotta, s egyuttal intézkedett, hogy a már ez idő szerint iparigazolványnyal ellátott puskaművesektől ezen iparigazolványok az állományra illetékes parancsnokságok által haladéktalanul bevonassanak és a kiállitó iparhatóságoknak beszolgáltassanak. Az elsőfoku iparhatóságok ezentul tényleges állományu honvéd puskaművesek nek iparigazolványt ki ne adjanak. (K. M. 81618/1901.)

Tényleges állományu honvéd fegyvermesterek a fegyverekkel, az ezekhez tartozó szerelésekkel és fegyveralkatrészekkel nem kereskedhetnek. (K. M. 39869/1903.)

Hordárok zálogczédulákkal nem házalhatnak, sem ezek iparszerü adás-vevésével nem foglalkozhatnak. (K. M. 65543/1900.)

Hordozható főzőkészülékekkel gyakorolt utczai virslifőzés és elárusitás ipari foglalkozásnak nem tekinthető. (K. M. 42846. 1904.)

I, J

Az »informáló ipar« megjelölés nem eléggé határozott és kifejező, az informáló ipar üzésére vonatkozó bejelentés tehát tudomásul nem vehető, illetve »informáló iparra« szóló iparigazolvány a bejelentő részére ki nem adható. (K. M. 3/1900.)

Iskolákban, közhivatalokban gyakorolt élelmiszer-árusitás nem házalás s ha az élelmiszereket az iskolákban vagy a közhivatalokban alkalmazott egyének, szolgák árusitják, az az ipartörvény alá eső kereskedésnek sem tekinthető. (K. M. 60155/1900.)

Imádság, olvasók és szent képek árulása is iparszerü foglalkozást képezvén, erre nézve szabályszerüen kiállitott iparigazolványnyal okvetlenül kell birni. (F. I. K. 47887/1885.)

Az izraelita hitközségek metszői által a hitközségi tagok részére eszközölt rituális baromfi metszés vallási jellegénél fogva ipari foglalkozásnak nem minősithető. (K. M. 8660/1901.)

Játékkártyák elárusitása iparigazolványhoz van kötve. Aki tehát a kártyaárusitást üzletként gyakorolja, iparigazolvány váltására köteles. Azok, akik kellő iparigazolvány alapján oly más kereskedést folytatnak, amelynek keretébe a játékkártya árusitása is beilleszthető, mint például papirkereskedők, szatócsok, vegyesárukereskedők, ezek kereskedésre szóló általános iparigazolványuk alapján, minden további külön iparhatósági bejelentés, tehát külön iparigazolvány nélkül, foglalkozhatnak játékkártyaárusitással. Ha azonban egy teljesen eltérő, külön megnevezett áruczikk elárusitására iparigazolványt nyert kereskedő, például vasárus, divatárukereskedő stb. kivánna játékkártya elárusitásával foglalkozni, a külön iparigazolvány megszerzésének kötelezettsége foglal helyet; mert az 1884 : XVII. t.-czikk 47. §-a értelmében egy személy többféle ipart üzhet ugyan, tartozik azonban minden iparágra nézve mindazt teljesiteni, mit a törvény az ipar megkezdésénél rendel, és ennélfogva köteles az 1884 : XVII. t.-czikk 4. §-ában megállapitott dijakat is lefizetni. A játékkártya árusitásával foglalkozó dohánytőzsérek ezen üzletág tekintetében teljesen az 1884 : XVII. t.-czikk intézkedései alá tartoznak. Ebből kifolyólag azon dohánytőzsérek, akik különben is szatócs- vagy vegyes-, vagy egyéb kereskedésre iparigazolványnyal birnak, már ezen jogosultságuk alapján, külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatnak játékkártya árusitásával. Azon dohánytőzsérek ellenben, akik egyéb kereskedéssel nem foglalkoznak, iparigazolványnyal tehát nem birnak és ennélfogva iparosoknak sem tekintetnek, ha ezek játékkártya árusitásával kivánnak foglalkozni, az ezen áruczikk árusitására az 1884 : XVII. t.-czikk 4. §-a értelmében iparigazolvány váltására kötelesek. Önként értetik, hogy minden egyes esetben játékkártyaárusitással csakis annak szabad foglalkozni, aki amellett, hogy szabályszerü iparigazolványnyal bir, a játékkártya elárusitására az 1881 : XXVII. t.-czikk 11. §-a értelmében pénzügyigazgatósági engedélyt nyert. (K. M. 50856/1889.)

Jótékony egyesületek által nem iparczikkekből saját czéljaikra rendezett kiállitásra, illetve alkalmi vásárra iparigazolvány nem szükséges. Az ily kiállitás, illetve vásártartása a rendőrségnek jelentendő be. (K. M. 77331 904.)

K

A kavicsszállitó vállalat, mint iparszerü kereseti foglalkozás, iparüzletet képez s ennélfogva a kavicsszállitási vállalkozó az 1884. évi XVII. t.-cz. rendelkezései alá tartozó iparosnak, illetve vállalata rendszeres iparüzletnek tekintendő. (K. M. 3462/1897.)

Kenyérsütés a háztartás körül kisegitő családtagok által, vagyis kenyérnek háziiparilag való előállitása és árusitása iparigazolvány nélkül gyakorolható, miért is az az egyén, ki kenyeret házi szükségletét meghaladó mennyiségben háziiparilag iparigazolvány nélkül előállit és árusit, kihágást nem követ el. (K. M. 36510/1897.)

Arra nézve, hogy a kenyérsütő asszonyok által eszközölt kenyérsütés mily határok között tekinthető háziiparnak és mikor tekintendő az már a pékipar keretébe vágó, az ipartörvény rendelkezései alá tartozó tevékenységnek, általános szabályokat felállitani nem lehet, mert azon körülmény, hogy valaki a kenyérsütést háziiparszerüleg üzi-e, vagy sem, egész alaposággal csak az összes konkrét körülmények kellő mérlegelése alapján birálható el. Azt, hogy a kenyérsütő asszonyok az esetben, ha a forgalomba hozott kenyeret nem saját termésü lisztből állitják elő, az ipartörvény rendelkezése alá esnek és iparigazolványt váltani kötelesek, már elvi okokból sem mondható ki, mert igen sok esetben a háziipar teljes elfojtását jelentené, ha kimondatnék, hogy háziipari czikkek csak az illető egyén saját terményeiből állithatók elő. (K. M. 69654/1902.)

Habár a háztartás körül kisegitő családtagok által nem kizárólag a házifogyasztás czéljára végzett csekélymérvü kenyérsütés és értékesités még nem foglalja is magában a pékmesterség gyakorlását s mint háziipar az emlitett kellékek között iparhatósági igazolvány nélkül folytatható, akkor, amidőn a kenyérsütés a házi fogyasztástól függetlenül oly mértékben üzetik, hogy a kenyérsütés gyakorisága és a sütött kenyerek száma minden kétséget kizár az iránt, hogy az tényleg nem a házifogyasztással kapcsolato-

san, hanem iparszerüleg és kereseti czélból történik s hogy nem csupán a házifogyasztás körében fel nem használható sütött kenyér értékesitéséről, hanem rendes értékesités czéljaira eszközölt kenyérsütésről van szó, az iparigazolványt meg kell váltani. (K. M. 20523/1903.)

A kenyérsütő asszonyok által eszközölt kenyérsütés háziipari, vagy iparszerü jellege általánosságban nem, hanem csak az összes konkrét körülmények mérlegelése alapján birálható el. Azonban a kenyérsütés a háztartás körül kisegitő családtagok által, bár nem kizárólag a házi fogyasztás czéljára, még nem foglalja magában a pékmesterség iparszerü gyakorlását, hanem mint háziipar, iparigazolvány nélkül folytatható. Szatócs (vegyeskereskedő) a családtagok által házi-iparszerüleg sütött kenyeret üzletében elárusithatja. Azon körülmény folytán, hogy egyesek a sütést a házi szükséglettől függetlenül, közfogyasztás czéljából és keresetszerüleg folytatják, de rendes műhelylyel nem birnak s ezenkivül a sütést kizárólag a családtagok közreműködésével, minden idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül s csupán mellékfoglalkozásként, nevezetesen nem állandóan, hanem csak időszakonként üzik, foglalkozásuk a háziipar körét túlhaladó iparüzésnek nem tekinthető. Ellenben az év nagy részén át naponta kétszer és 12—14 darab kenyér sütése és üzleti árusitása háziiparnak nem tekinthető, hanem ez rendes iparüzést képez, melyhez iparigazolvány szükséges. (K. M. 5034/1906.)

Kereskedelmi társaságok iparüzése. Az ipartörvény 4. §-a szerint a jogi személyek is tartoznak iparüzési szándékukat bejelenteni. (K. M. 46699/1898.)

Ezen bejelentési kötelezettség kiterjed nemcsak az egyes egyénekre avagy közkereseti és betéti társaságok által üzött ipari és kereskedelmi vállalatokra, hanem a részvénytársaságokra és szövetkezetekre is, amennyiben ipari vagy kereskedelmi vállalatokkal, illetve üzletekkel foglalkoznak. (K. M. 32117/1891.)

A bejelentési kötelezettség ez utóbbiaknál csak a társaságnak, illetve szövetkezetnek a czégjegyzékbe történt bevezetése, illetőleg ennek a megtörténtéről szóló értesülés kézhezvétele napján áll be, mivel az 1875. évi XXXVII. t.-cz. 160., illetve 228. §-a szerint a részvénytársaság és szövetkezet a czégbejegyzés megtörténte előtt létezőnek nem tekinthető. (K. M. 36900/1899.)

Kereskedelmi társaság létezésének megállapitásánál az a kérdés, vajjon a közös czég helyesen van-e megválasztva és megfelel-e a kereskedelmi törvény szabályainak, közömbös, minthogy ez a körülmény legfeljebb arra szolgálhat okul, hogy a társaság a megfelelő czég választására szorittassék. (K. M. 74996/1898.) — A bejelentési kötelezettség a fogyasztási szövetkezetek fióküzleteire is kiterjed. (K. M. 84532/1898.)

Az a körülmény, hogy valamely társaság meghatározott időre (8 évre) alakult, az iparszerüséget egyáltalán nem zárja ki és egyáltalában nem hozza magával, hogy az egyesülés csupán alkalminak volna tekintendő, mert az iparszerüség nem a tevékenység időtartamától, hanem a felek szándékától függ, aminthogy a kereskedelmi törvény kifejezetten is megengedi (98., 144., 201., 247. §§.), hogy valamely kereskedelmi társaság meghatározott időre megalakuljon. (K. M. 74996/1898.)

Tejgazdasági szövetkezetek, mint általában mindennemü szövetkezet, a kereskedelmi törvény 61. §-a értelmében kereskedelmi társaságoknak tekintendők, s mint ilyenek, az ipartörvény 1. §-ából kifolyólag az ipartörvény rendelkezései alá esnek, s e törvény 4. §-a értelmében az iparhatóságnak bejelentendők. (K. M. 3741/1902.) — *Ellenkező :* Miután az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *a)* pontja világosan kimondja, hogy a mezőgazdasági termelés és az ezzel összefüggő mellékiparágak, melyek leginkább saját terményeik feldolgozására és elárusitására szoritkoznak, az ipartörvény rendelkezései alá nem esnek, s miután a tejszövetkezetekben rendesen csakis a szövetkezeti tagok által termelt tej lesz közösen feldolgozva és értékesitve, ezen szövetkezetek az ipartörvény rendelkezései alá nem eshetnek s ebből kifolyólag iparigazolványt sem kötelesek váltani. (K. M. 66232/1902.)

Az országos központi hitelszövetkezetbe rendes tagul belépett szövetkezetek iparigazolvány váltásának és az ipardij lefizetésének kötelezettsége alól nincsenek felmentve, mert az 1898 : XXIII. t.-cz. taxative sorolja fel ama kedvezményeket, amelyekben a központi hitelszövetkezetbe belépett szövetkezetek részesittetnek, s ezek között az iparigazolványért járó dij fizetése alóli mentesség nincs felemlitve. (K. M. 63276/1901.)

Kofák gyárilag előállitott czukorkákat árusithatnak. (K. M. 27890/1904.)

Követeléseknek, ingóknak, ingatlanoknak, hagyatékok, vagy hagyatéki jogoknak, végül bármely elidegenithető jogoknak vétele és eladása, amennyiben azokkal valaki keresetszerüleg foglalkozik, iparüzésnek tekintendő. (K. M. 49895/1903.)

A pénzkölcsönközvetitők iparigazolványa tárgyában a kereskedelemügyi minister valamennyi másodfoku iparhatósághoz a következő rendeletet intézte : Minthogy a pénzkölcsön közvetitésének iparszerü üzése ipari foglalkozást képez és minthogy másrészről alaposnak látszik ama feltevésem, hogy a szóban lévő pénzközvetitők nagyrésze az ipartörvény amaz általános rendelkezését sem

tartja meg, hogy iparüzéséhez iparigazolványt tartozik váltani: felhivom a czimet, utasitsa a területén lévő elsőfoku iparhatóságokat, hogy különösen a napilapokban magukat hirdető pénzkövetitőket szemmel kisérjék és amennyiben meggyőződést szereznének arról, hogy egyesek iparukat iparigazolvány nélkül folytatják, ellenük az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §-ának *a)* pontja alapján szigoruan járjanak el. (K. M. 73346/1903.)

Kizárólag saját használatra szolgáló, tehát nem iparszerüen üzemben tartott kőbányák, illetve kőfejtő-telepek nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 1398/1906.)

A könyvkiadói vállalat oly kereskedelmi üzlet, mely csupán iparigazolvány mellett gyakorolható. A bizományi üzlet iparszerü üzése is csak iparigazolvány alapján jogosult. Aki nyomtatványt iparjogosultság nélkül rendszeresen elárusit, az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §-a ellen vét. (B. M. 5072/1900.)

A kutcsinálásnál előforduló munkák a kőműves mesteri ipar körébe tartoznak ugyan, azonban a kutcsináló ipar, mint külön iparág a képesités kimutatása mellett iparigazolvány alapján is gyakorolható. (K. M. 4276/1907.)

L

Az u. n. laczikonyha fogalma alá általában az ételfőzésnek az a neme sorolandó, midőn a főzés ideiglenes konyhaberendezéssel heti vagy országos vásárokon vagy napi piacz alkalmával akár nyilt piaczon, akár sátor vagy bódé alatt történik. Azok a laczikonyhatartók, akik a nyilt piaczon nap-nap után rendszeresen főznek hurkát vagy sütnek pecsenyét, mint kifőzők rendes iparigazolványt váltani kötelesek, azoknak foglalkozása ellenben, akik csupán alkalomszerüleg országos vagy heti vásárokon főznek és sütnek, egyébként pedig más főkeresettel birnak, nem ipari hanem népies jellegünek tekintendő, s ilyen egyének iparigazolvány váltására nem szorithatók. (K. M. 16866/1904.)

Lókereskedői ipar gyakorlásától — az ipartörvény 155. §. bekezdésében emlitett iparüzőket kivéve — senki meg nem fosztható. Törvényhatósági szabályrendeletnek a lótartást tiltó rendelkezése önmagától semmis. (B. M. 1409/1902.)

Lőfegyverhez való gyutacsnak árusitásához iparigazolvány szükséges. (K. M. 86240. 1901.)

M

Majorság és terménykiviteli üzletre szóló iparigazolvány alapján a kiviteli üzlet gyakorlásához szükséges baromfi-hizlalás és levágás is gyakorolható. (K. M. 7541/1904.)

A mészáros mesterséget kivételesen (nem iparszerüleg) gyakorló földmivesek iparigazolvány váltására nem kötelezhetők. Amenynyiben az illető a mészáros ipart rendszeresen és iparszerüen üzné, és e czélból iparigazolványt kér, képesitettségét az 1884 : XVII. t.-cz. 4., illetőleg 9. §-a alapján kimutatni tartozik. (F. J. és K. M. 11693/1885.)

A műépitész nem iparos. (K. M. 44074. 1899.)

A magasabb hidépitészet nem vonható az épitőmesterségek fogalma alá. (K. M. 27010. 1899.)

N

Az 1884 : XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény minden tekintetben a nyomdákra is talált alkalmazást és ezenfelül rájuk még az 1848 : XVIII. t.-cz. illető intézkedései is irányadók. Tehát az, aki nyomdát akar felállitani, tartozik mindenekelőtt az 1884. évi XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóságtól iparigazolványt szerezni s ezen iparigazolvány bemutatásával az 1848. évi XVIII. t.-cz. 37. §-a értelmében az illető törvényhatósági elnöknél jelentkezni. A többször idézett 1848 : XVIII. t.-cz.-be foglalt sajtótörvény csak azon külön viszonyokat szabályozza, amelyek a nyomdát mint a sajtószabadság tekintetéből megkövetelt felelős vállalkozót illetik, és egészen mellőzi azokat a viszonyokat, amelyek a nyomdánál mint ipari vagy kereskedelmi vállalatnál ép ugy, mint minden más vállalatnál előfordulnak ; ezekre nézve világosan más törvényekre utal. Igy a nyomdavállalat megkezdésénél a törvényhatóság elnökénél való jelentkezés feltételéül tüzi ki azt, hogy az illető az akkor az efféle vállalatokra nézve érvényes 1840. évi XVI. t.-cz. (a kereskedőkről) 1. és 2. fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tett. Minthogy pedig az 1840 : XVI. t.-cz. helyébe nagyobbrészt az 1884 : XVII. t.-cz. lépett, ennek intézkedéseit a nyomdákra nézve is irányadóknak kell venni. (F. I. és K. M. 48184/1884.)

P

A pászkasütés, mint időleges és nem iparszerü foglalkozás, nem tartozik az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 50324/1904.)

Postai szállitás nem esik az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 65340/1904.)

A pöczegödörtisztitási ipar gyakorlása nincs iparengedélyhez kötve, hanem az iparigazolvány alapján gyakorolható ; ezért az ilyen iparüzletek számhoz nem köthetők és a közönség sem korlátozható arra nézve, hogy az ürüléket melyik jogositott iparos által hordassa ki. Önként értetődőleg, mint minden ipar, az ürülékkihordó ipar gyakorlása

is alá van vetve a közegészségügyi és közrendészeti hatóságok ellenőrzésének. (K. M. 45738/1899. és 67669/1899.)

A pöczegödrök rendszeres tisztitása és az ürülék kihordása egészségügyi szempontból feltétlenül kivánatos és ennek teljesitése egészségügyrendőrileg szigoruan ellenőrzendő s e tekintetben az 1876 : XIV. t.-cz. 2. és 10. §-a értelmében az illetékes hatóságok intézkedési joggal birnak. Mindazonáltal a pöczegödörtisztitás és ürülékkihordás az 1884. évi XVII. t.-cz. hatálya alá tartozó foglalkozás, mely mint ilyen, a közegészségügyi követelményeknek megfelelő rendezést nyerhet akkor is, ha ezen munkálatok végzésére kizárólagossági jog egyes vállalkozóknak nem engedtetik, hanem a pöczegödörtisztitás és ürülékkihordás mint szabad ipar gyakoroltatik. Ezen munkálatoknak a szabad ipar körében való végrehajtásából folyólag nem következnek be szükségképen egészségügyileg káros hatások, mert a hatóságoknak módjukban áll a pöczegödrök tisztitását és az ürülék rendszeres és kellő időben történő kihordását elrendelni s annak megtörténtét ellenőrizni; ha pedig ez megtörténik, a közegészségügy szempontjából egészen közömbös, hogy egy vagy több jogositott iparos által végeztetik-e az. (K. M. 10349/1902.)

Az ürülékkihordási ipar gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendeletbe felvehető oly rendelkezés, mely szerint az az egyén, aki ürülékkihordással iparszerüleg foglalkozni kiván, az erre szóló iparigazolvány megszerzése mellett még azt is igazolni tartozik, hogy a közegészségi és közbiztonsági szempontokból e szabályrendeletben megállapitott kikötéseket teljesitette s mig ezt nem igazolja, iparának gyakorlását meg nem kezdheti. (K. M. 55862/1900.)

S, Sz

Sertésölés. Nem saját hizlalású sertéseknek iparigazolvány nélkül való levágása és az igy nyert hus és szalonnának üzletszerü elárusitása iparkihágást képez. (K. M. 25058. 1898.)

Aki az általa hizlalt sertést levágja és annak husát a nyári forróság miatt eladja, iparhatósági bejelentés nélkül eszközölt huskimérés czimén nem büntethető. (B. M. 6545 1904.)

Szabadalmak kieszközlésével és értékesitésével iparszerüleg foglalkozó vállalatok tevékenysége nyilvánvalóan oly kereseti ágként jelentkezik, melyre az 1884 : XVII. t.-cz. határozmányai kiterjednek, mely más szóval csak iparigazolvány alapján gyakorolható. Igy volt ez az 1895 : XXXVII. t.-cz.-be foglalt szabadalmi törvény életbelépte előtt is, mely utóbbi törvény csupán a 27. §-a értelmében müködő hites szabadalmi ügyvivők tekintetében változtatott a jogállapoton. (K. M. 75515/1900.)

Ellenben a szabadalmi hatósági eljárás közvetitésére iparigazolvány nem adható, mert az eljárásnak a felek nevében való közvetitésére, illetve végzésére az 1895. évi XXXVII. t.-cz. 27. §-a szerint egyedül ügyvédek és hatóságilag jogositott szabadalmi ügyvivők vannak feljogositva. (K. M. 11320. 1902.)

»Szabadalmakat közvetitő ügynökség« nyitására iparigazolvány ki nem adható, hanem e helyett »szabadalmakat értékesitő« iparra szóló iparigazolvány adható ki, mert ily megjelölés mellett pontosabban van megállapitva, hogy mi ennek az iparnak tárgya, feladata, joga. (K. M. 4845/1902.)

A nem fogadószerüleg gyakorolt szállásadáshoz nem iparengedély, hanem rendőrhatósági engedély kell. (K. M. 7349/1901.)

Számozatlan bérkocsik tartása és bérbeadása a törvény 4. §-a szerint bejelentendő ipar (K. M. 48779/1899.); a teherfuvarozási ipar szintén. (K. M. 32547/1895.)

Szijgyártó, csizmadia és bocskorosiparos bőr- és cserkereskedéssel külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (K. M. 66161/1904.)

Szikvizgyártótól a törvény 1., 2., illetőleg 3. §-ában előirt feltételek teljesitésén kivül képesités igazolása nem követelhető. (F. I. K. 45263/1885.)

Szinházjegyek elárusitása, amennyiben azt saját alkalmazottjaik által maguk az illető szinházak végzik, iparszerü foglalkozást nem képez. Ha azonban az egyes szinházak jegyeik elárusitását bizonyos százaléknyi nyereség fejében egyes kereskedőknek vagy általában bárkinek bizományba adják, akkor már a szinházjegyek elárusitása az üzletszerüség jellegével bir s ennélfogva az azzal foglalkozó egyének bizományi üzlettel foglalkozó kereskedőknek tekintendők, kik az idézett törvény rendelkezéseit megtartani kötelesek. (K. M. 21920/1901.)

A szövetkezet mint kereskedelmi társaság a fennálló törvényes rendelkezések értelmében iparigazolványt köteles váltani. (K. M. 59661/1904.)

Hitelszövetkezet azon eljárása, hogy tagjai egy részének megbizásából egy izben kocsikenőcsöt rendelt s azt a megbizó tagok között minden nyereség nélkül, kizárólag a beszerzési ár megtéritése mellett kiosztotta s igy kizárólag mint közvetitő szerepelt, iparüzésnek nem tekinthető. (K. M. 59661/1904.)

T

Táncztanitás nem esik az ipartörvény alá. (K. M. 31887/1889.)

Tojáskereskedés csak iparigazolvány alapján üzhető. (K. M. 58811/1902.)

Tudakozó-irodákban vagy intézetekben végzett tevékenység nevezetesen az adatok beszerzése s a közönség rendelkezésére való bocsátása, amennyiben az iparszerüleg történik, iparüzésnek tekintendő. Az ily irodák, illetve intézetek iparigazolvány alapján állithatók fel. A tudakozó-intézetek, irodák stb. az iparigazolvány megszerzése által azonban a közrendészeti hatóságok részéről szükségesnek mutatkozó ellenőrzés alól nem vétetnek ki s azok ipari szempontból az iparhatóságok, közrendészeti szempontból ellenben a közrendészeti hatóságok felügyelete alatt állanak. (K. M. 50955/1900.)

Ü

Ügynökök arra szóló iparigazolvány és az ipartörvény egyéb rendelkézéseinek megtartása nélkül áruk eladásával iparszerüleg nem foglalkozhatnak. (K. M. 24752/1906.)

Ügynök: Az ipartörvény szempontjából ügynöknek csak az tekinthető, aki kereskedelmi ügyletek közvetitésével iparszerüleg foglalkozik; minthogy pedig az »Esketési ügyvivőség« czim alatt inditott kérdéses vállalat a házasságnak, mint jogi és erkölcsi intézménynek áll szolgálatában s kereskedelmi ügyletek közvetitésével nem foglalkozik, ennélfogva e vállalat ipari foglalkozásnak nem tekinthető, s arra iparigazolvány ki nem adható. (K. M. 4909/1898.)

Minthogy a házasság, jogi és erkölcsi jellegénél fogva, kereskedelmi ügylet tárgyát nem képezheti, ennek következtében a házasságok kötésének közvetitése sem minősithető ügynöki foglalkozásnak s a házasságszerzés tekintetében az ipartörvény határozmányai nem alkalmazhatók. (K. M. 19249. 1890.)

Kiknek foglalkozása a kufárok, hajcsárok, sáfárok stb. fogalma alá esik, mert piaczon, vásárokon, vasuti és hajóállomásokon stb. a vevőknek szokták szolgálataikat felajánlani s ebbeli jutalmuk inkább borravaló mint kereskedelmi szerzemény jelentőségével bir. Ezek működése ilykép az ipartörvény rendelkezése alá nem esvén, ezek iparigazolvány váltására nem, czégbejegyeztetésre pedig még kevésbbé szorithatók. (K. M. 30629/1892.)

A pénzkölcsönök közvetitésével iparszerüleg foglalkozó egyén alkusznak tekintendő, s mint ilyen, iparigazolványt tartozik váltani. (K. M. 21304/1898.)

A kölcsönközvetitő bizományi ipar sem az engedélyhez kötött, sem a képesitéshez kötött iparágak közé nem tartozván, az ipartörvény 4. §-a szerint iparüzési szándékának bejelentése s az ipartörvény 1., illetőleg 2. vagy 3. §-aiban kivánt kellékek igazolása mellett, bárki által üzhető, s az illető egyén megbizhatóságától, vagy egyéb feltételtől függővé nem tehető. (K. M. 3/1900.)

Betétek hasznositása, továbbá előlegek és kölcsönök adása, kereskedelmi üzletnek lévén tekintendő, az 1884: XVII. t.-cz. 1. §-a pedig a kereskedést is az ipari foglalkozások közé sorozván, ily vállalatok — tekintettel az 1875: XXXVII. t.-cz. 6. §-ára — mindazt teljesiteni kötelesek, amit az ipartörvény rendel. (K. M. 62649/1891.)

A pénzkölcsön közvetitésének iparszerü üzése ipari foglalkozás, melyre iparigazolvány szerzendő. (K. M. 73346/1903.)

Ingatlanok adás-vételének, cseréjének, bérletének és elkülönitésének közvetitésére iparigazolvány adható ki. Az ipari foglalkozásnak általában nem kriteriuma, hogy az a kereskedelem körébe essék, sőt sok olyan ipari foglalkozás van, amelynek nem kereskedelmi ügylet a tárgya, pl. a tisztán megrendelésre dolgozó szabó, aki csak a munkát adja, a kéményseprő ipara s magának az ipartörvénynek 10. §-a (*c*) pont) szerint ipari foglalkozás a cselédszerzőnek és általában a foglalkozást közvetitőnek az ipara, amiből nyilvánvaló, hogy iparigazolványt lehet kiállitani olyan vállalat részére is, amely nem kereskedelmi ügyletek közvetitésével, hanem más természetü közvetitéssel iparszerüen foglalkozik. Nem lehet tehát alapos kifogást tenni az ellen, hogy ingatlanok adás-vételének, cseréjének és bérletének közvetitésére — amely foglalkozás, bár az ezekre vonatkozó ügyletek nem kereskedelmi ügyletek, egyébként természete szerint ipari foglalkozásnak tekinthető — iparigazolvány adassék ki. Ezenfelül ingatlanok elidegenitése kizárólagos ügyvédi vagy közjegyzői hatáskörbe utalva nincs, az a körülmény pedig, hogy csak ügyvéd vagy közjegyző van jogositva feleknek biróságok vagy hatóságok előtti hivatásszerü képviseletére, ennek a foglalkozásnak ipari foglalkozásként minősitését ép ugy nem zárja ki, mint nem zárja ki az ingatlanok átruházásának, bérletének vagy jelzálogos kölcsönöknek közvetitését az ipari foglalkozás köréből, mert habár mindezeknek az ügyleteknek lebonyolitása birósági beadványok készitésével jár, a beadványok szerkesztése és beadása ezeket a foglalkozásokat nem meriti ki, hanem oda olyan tevékenység is tartozik (pl. a felek összehozása, az alkudozások vezetése, az eldarabolandó ingatlanokra vonatkozó vázrajzok készitése stb.), amely nem kizárólagos ügyvédi vagy közjegyzői tevékenység. Ha az ilyen vállalat tulajdonosa — bár vállalata körében — üzletszerüen foglalkozik beadványok készitésével, kétségtelenül zugirászat vádjának teszi ki magát, de ez csak a felmerülő esetben a bünvádi eljárás meginditását és nem már eleve az iparigazolvány megtagadását indokolhatja és pedig annál kevésbbé, mert nincs kizárva, hogy arra a tevékenységre, amelyet mint ügyvédi mun-

kát ő nem végezhet, ügyvédet fog alkalmazni. (K. M. 50896/1903.)

Ingó és ingatlan dolgok vagy jogok vételére és eladására iparigazolvány állitható ki. Követeléseknek, ingóknak, ingatlanoknak, hagyatékok vagy hagyatéki jogoknak, végül bármely elidegenithető jogoknak vétele és eladása, amennyiben azzal valaki keresetszerüleg foglalkozik, iparüzésnek tekintendő. E foglalkozás sem engedélyhez, sem képesitéshez kötve nincs, miért is az iparhatóságnak az ipartörvény 4. §-a értelmében való bejelentés mellett gyakorolható. (K. M. 49895. 1903.)

A hitelezők és fizetésképtelen adósaik közötti közvetités teljesen szabad, törvény által nem korlátolt foglalkozás, s mint ilyen iparszerüleg is üzhető, miből következik, hogy az annak gyakorlására jogositó iparigazolvány kiszolgáltatása, ha az illető az ipartörvény első és következő szakaszaiban előirt általános kellékeknek eleget tesz, meg nem tagadható. (K. M. 84165/1903.)

V

Vaskereskedő gazdasági felszerelési czikkek és használati tárgyak, gazdasági szekerek, karrék, kátránypapir stb. elárusitásával külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (K. M. 65470/1904.)

A vegyeskereskedő az üzlete körébe tartozó áruknak eladhatására nem tartozik külön-külön igazolványnyal birni. (F. I. K. 36871/1885.)

Vegyeskereskedő mindazon czikkeket árusithatja, amelyek a népnek rendes szükségletét képezik. (F. I. K. 48370/1886.)

Vándorszerü bevásárlással foglalkozó egyén kereskedőnek tekintendő és részére ily czimen iparigazolvány adandó, amely iparigazolvány a *D)* iparlajstromba vezetendő. Aki ily iparigazolványnyal bir, az az ország bármely helységében is foglalkozhatik bevásárlással, tekintet nélkül arra, vajjon az illető helységben van-e telepe vagy fióktelepe. (F. I. K. 26449/1886.)

Vándorraktárak felállitását az iparhatóság szemmel kisérni és amennyiben az ipari bejelentés elmulasztatott volna, az illetők ellen az ipartörvény 156. §-ának *a)* pontja szerint azonnal és a legnagyobb gyorsasággal eljárni, a büntetést kimondani, és ha a kijátszás gyanuja forogna fenn, a büntetési összeget előlegesen is biztositani tartozik. Amennyiben az ilyen, akár belföldi, akár külföldi kereskedő által felállitott vándorraktár tulajdonosa, vagy üzletvezetője arra a vevő közönséget falragaszok, hirlapi hirdetések, vagy ahhoz intézett nyilt és hirdetésszerü körlevelek által figyelmeztetné, ezen tényben az ipartörvény 51. §-ában körülirt gyors eladásra ingerlő módon való eladás ismérve rejlik és erre az iparhatóság külön engedélye szükséges. Ha ezen engedély az eladás megkezdése előtt ki nem eszközöltetett, a vándorraktár nemcsak azonnal bezárandó, hanem a vétkesek ellen az ipartörvény 158. §-ának *d)* pontja alkalmazandó. (K. M. 11735/1891.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a szerint mindenki, legyen az kül- vagy belföldi, aki Magyarország területén ipart, ide értve a kereskedést is, szándékozik üzni, e szándékát az illetékes iparhatóságnál bejelenteni és az iparigazolványt kieszközölni tartozik, egészen eltekintve attól, vajjon az ipart, illetve kereskedést hosszabb vagy rövidebb időn át kivánja-e gyakorolni. Ennélfogva mindenki, aki az ország területén boltban, lakásban, vagy szállodában vándor-raktárt állit fel, abból eladást nem eszközölhet addig, mig iparigazolványt nem kapott, illetve, amig az annak kiadására a bejelentéstől számitva törvényszerüleg előirt három nap le nem telt. Ily bejelentés esetén a kiadott iparigazolványról az illető pénzügyi hatóság azonnal értesitendő, mely hatóság a pénzügyminister urnak 1890. évi deczember hó 7-én 126472. szám alatt kiadott rendelete értelmében az adónak azonnali behajtása iránt eljárni köteles. Az ily vándor-raktárak felállitását különben az iparhatóság köteles mindenkor szemmel tartani s amennyiben a fentebb emlitett bejelentés elmulasztatott, az illetők ellen az iparhatóság az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján azonnal és a legnagyobb gyorsasággal eljárni, a büntetést kiszabni, s ha a kijátszás gyanuja forogna fenn, a büntetési összeget előzetesen is biztositani tartozik. Amennyiben az ilyen, akár belföldi, akár külföldi kereskedő által felállitott vándor-raktár tulajdonosa vagy üzletvezetője arra a vevőközönséget falragaszok, hirlapi hirdetések, vagy ahhoz intézett nyilt és hirdetésszerü körlevelek által figyelmeztetné, e tényben az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ában körülirt gyors eladásra ingerlő módon való elárusitás ismérve rejlik, s erre az iparhatóság külön engedélye szükséges. Minden olyan esetben, midőn a vándor-raktár tulajdonosa hirdetményeit előzetes iparhatósági engedély nélkül bocsátja ki s illetve előzetes iparhatósági engedély nélkül áruit tömeges és gyors vételre ingerlő módon árusitja, az iparhatóságok, akár falragaszok vagy hirlapi hirdetések, akár följelentés utján jut az eset tudomásukra, a kihágási eljárás megindításával az elkövetett törvényellenes cselekmény megtorlása s az ipartörvény 51. §-ában előirt dijak behajtása iránt azonnal, késedelem nélkül tartoznak intézkedni. Ha a kiszabott pénzbüntetés és ipardijak behajtása a vándor-raktártulajdonosok időközben való üzletbeszüntetése és eltávozása által veszélyeztetettnek

látszik, köteles az iparhatóság a büntetési összegnek s az ipardíjaknak behajtását előzetesen is biztositani, ugyszintén, figyelemmel a m. kir. pénzügyminister ur 1890. évi decz. hó 7-én 126472. sz. a. kelt rendeletére, kötelesek az iparhatóságok az illetékes pénzügyi hatóság azonnali értesitésével az adófizetési kötelezettség kijátszásának megakadályozása czéljából is megfelelő módon intézkedni. Végre ami a kereskedelmi utazókat illeti, ezek csakis megrendeléseket gyüjthetnek, a mintákat azonban semmi szin alatt el nem adhatják, mert ellenkező esetben velük szemben az ipartörvény 156. §. *a)* pontja, vagy ha az eladás házról-házra járva történt, a házalási szabályokban megállapitott büntetések alkalmazandók; a kereskedelmi utazók tehát sem lakásukban, sem szállodákban mintaraktárakat fel nem állithatnak s iparigazolvány nélkül oda vevőket meg nem hivhatnak. (K. M. 51636/1897.)

Külföldi kereskedők és áruházak birtokosai nemcsak megrendelések gyüjtése czéljából mustra-gyüjteménynyel, de különösen az évszakok beálltával a vásári időn kivül valóságos divatáru-készletekkel járó megbizottakkal és ügynökökkel utaztatják be az országot, akik rendszerint nem a piaczra, de vendéglőkben letelepedve, portékájukat házról-házra járva, vagy szállásukban a nagyközönségnek kinálják, árulják, sőt megérkezésüket a lapokban is hirdetik. Az 1875 : XXIX. t.-cz. 2. §-ának III. pontja értelmében az efféle üzletekkel foglalkozók ép ugy a III. osztályu keresetadó alá esnek, mint maguk a belföldi hasonfoglalkozásuak. Az itt leirt üzletekre az 1875 : XXIX. törvényczikknek sem az adómentességet bizonyos esetekre megállapitó 5. §-ának III. 8. pontja, sem a házalási engedélylyel biró házalókra vonatkozó 8. §-a nem alkalmazható. Amennyiben tehát területükön efféle üzletek gyakoroltatnak azoknak III. osztályu keresetadóval leendő megadóztatása iránt a pénzügyi igazgatóságok esetről-esetre intézkedni tartoznak. Az adóztatási eljárásra nézve, tekintettel arra, hogy a törvényben nem szabályozott kivételes helyzet kivételes eljárást tesz szükségessé, következők tartandók szem előtt: 1. A pénzügyigazgatóság vagy megbizottja által a körülmények teljes megfontolásával készitett adójavaslat a féllel azon értesités mellett közlendő, hogy a javaslatba hozott adóösszeget biztositékképen szabályszerü nyugta ellenében a kir. adóhivatalnál vagy községi (városi) pénztárnál fizesse le és állandó lakását, ahová a kivetés eredményéről annak idején értesittetni fog, közölje. 2. Ha biztositék nem adatik, a közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. törvényczikk rendeléseinek szem előtt tartásával biztositási foglalás eszközlendő s a lefoglalt tárgyak azonnal szabályszerü őrizet alá veendők. 3. Ennek megtörténte után az adókivetés a fennálló törvények- és rendeleteknek legpontosabb megtartása mellett, — fontosabb esetekben az adókivető-bizottságnak ad hoc egybehivása mellett, — késedelem nélkül foganatositandó, s amennyiben a jogerőre emelkedett adó a törvényes időben be nem fizettetnék, a tartozás szabályszerüleg, és pedig az 1883 : XIV. törvényczikkben megállapitott behajtási fokozatok szigoru megtartása mellett, elsősorban a biztositékul lefoglalt tárgyakra vezetendő végrehajtás utján behajtandó. (P. M. 126472/1890.)

Visszmegtéritési áruüzletre iparigazolvány nem adható ki. Közgazdasági jelentősége és a vásárló közönség érdekeinek általános szempontjából mérlegelendő czélja ez üzletnek az volna, hogy a kasszasconto intézményének lehető általánositásával a közönséget a vásárlásnál a készpénzfizetésre s az ennek révén elérhető előny révén takarékosságra szoktassa. Ezt a czélt ugy szolgálja, hogy a vele összeköttetésben álló iparosoknak és kereskedőknek visszatéritési szelvényeket bocsát rendelkezésükre, akik aztán készpénzfizetés esetében kasszasconto fejében ilyen szelvényeket szolgáltatnak ki vevőiknek, a kiszolgáltatott szelvényeknek megfelelő összeget az üzletnek hetenként beszolgáltatják, viszont ez utóbbi a vevőknek, ha legalább is 250 korona áru vásárlásról szóló szelvényt tudnak felmutatni, az üzlethelyiségben kiállitott különféle háztartási és fényüzési czikkek közül — »1 könyv« — jelzéssel ellátott árut szolgáltatja ki. Az árengedmény érvényesitésénél, a vásárlási összegnek 20 filléren, vagy ennek többszörösén alól maradt részletei a kasszasconto kedvezményében nem részesülnek. Első kérdés tehát: vajjon ez az üzlet a kasszasconto intézményét ez intézmény közgazdasági czélzatának megfelelően valósitja-e meg, avagy a kasszasconto kedvezményét csupán ösztönzésül használja-e fel arra, hogy saját áruin ily módon tömegesebben és gyorsabban adhasson túl. A kasszascontónak előbb ismertetett helyes czélzata mellett annak egyedül és biztositott érvényesitési módja csak az lehet, hogy a vevőnek kilátásba helyezett százalékos árengedmény a vásárolt áruk készpénz árából való levonás mellett készpénzben leszámoltassék. Egy másik módja pedig kellő garancziák mellett lehetne például az is, hogy a vevő megfizeti az árjegyzék szerinti teljes vásárlási árt a kereskedőnek, a készpénzfizetés fejében járó százalékos árengedményt pedig valamely kétségtelen hitelü pénzintézet által kibocsátott betétszelvénynyel egyenliti ki, melyek alapján, ha azok egy bizonyos összeget elértek, a vevő javára megfelelő kamatozásu betétkönyv állittatik ki. Bármelyik mód mellett a készpénzzel fizető vásárló előnye — utóbbi mellett a

takarékosságra és tőkegyüjtésre való ösztönzés helyes czélzata — biztositva van. Ezek a feltételek azonban a szóban lévő üzletnél nem találhatók meg, mert az üzlet az általa kibocsátott szelvényekért kapott összegek és azok kamatai fejében nem készpénzt, hanem valamely — raktáron lévő — az üzlettulajdonos saját választása szerinti használati vagy fényüzési tárgyat szolgáltat ki a vevőnek, melynél, eltekintve attól, hogy a vevő igy a készpénzzel történt fizetésekért készpénzbeli hasznot nem lát, ilyent meg nem takaritott, hanem akár van rá szüksége, akár nincs, pénzeért megint csak árut kap, még az is kérdéses, vajjon a szelvények fejében kilátásba helyezett áru értéke megfelelő arányban áll-e a vevő javára gyümölcsöztetés végett készpénzben átvett összegekkel és ennek időközi kamataival? vagyis az üzlet az egyes kereskedők által a készpénzvásárlás fejében engedélyezett pénzbeli előnyt kamatostul nem kizárólag a vásárló közönség javára juttatja, mert a szelvények révén öszszegyülő tőkét ingyen használja s ennek ellenértékeül nem készpénzben megtakaritott tőkét, hanem ismét csak árut szolgáltat, — nem egy esetben olyant, melynek vásárlására a vevő egyébként talán nem is gondolt. A kasszasconto nyujtásának rendszere helyes és biztositott alapokon kétségkivül elismerésre méltó intézmény ugy a kereskedelem és ipar, mint a fogyasztó közönség szempontjából. Általános elterjedése, nyujtása az eladók és igénybevétele a vevők részéről, nem kicsinylendő gazdasági előnyökkel járna. De az emlitett módja ennek az üzletnek, amellett hogy a vásárló közönséggel szemben az absolut biztosság garancziáit nélkülözi, annak érdekét s a czélt, melyet hangoztat, t. i. a takarékosságra való ösztönzést nem, hanem kizárólag a vállalkozók egyéni érdekeit van hivatva szolgálni. A szándék nem a kasszasconto s az ahhoz fűződő közgazdasági czélzat komoly megvalósitása. Az üzletnél ez csak alárendelt szerepet játszik ama tulajdonképeni czélzat mellett, hogy áruit a szelvények révén hozzá kötött vevőknek könynyebben, tömegesebben és gyorsabban adhassa el. Mindezeknél fogva a vásárló közönség érdekei szempontjából is az emlitett üzletre iparigazolvány nem adható. (K. M. 62995/1901.)

Vivómesterség nem esik az ipartörvény alá. (K. M. 19263/1886.)

Z

A zálogczédula eredeti és tulajdonképeni rendeltetése az, hogy bizonyságul szolgáljon a zálogtárgyaknak elzálogositásáról. Mint ilyen adás-vevési czélokra nem szolgálhat, a kereskedelmi forgalom tárgyát nem képezheti, sem értékpapirnak nem minősithető, hanem egyszerüen letétivevény jellegével bir, miért is az azokkal való kereskedésre iparigazolvány sem adható ki. (K. M. 52517. 1900.)

Zálogczédulák, miután azok eredeti és tulajdonképeni rendeltetése az, hogy bizonyságul szolgáljanak a zálogtárgyak elzálogositásáról, iparszerü adás-vétel tárgyai nem lehetnek, s igy az azokkal való kereskedésre iparigazolvány nem adható. (K. M. 65543. 1900.)

»Kir. zálogházból kiváltott órák és ékszerek eladására« iparigazolvány nem állitható ki, s amennyiben ily iparigazolvány kiállittatott, az haladéktalanul visszavonandó, illetve megsemmisitendő. (K. M. 53799/1891.)

A magánzálogüzlettulajdonosok visszaéléseinek meggátlása ügyében kiadott 54818. 1899. K. M. rendelet 1. *a)* pontja szerint a zálogüzlettulajdonosok az árverésen magukhoz váltott zálogokat csak megfelelő iparigazolvány alapján vannak jogositva árusitani, amely iparigazolvány azonban csakis általánosságban »ékszerkereskedésre« vagy »ruhakereskedésre« vonatkozhatik, ellenben oly iparigazolvány kiszolgáltatása, mely azt tüntetné fel, mintha az illető ékszerek, ruhaneműek stb. zálogházból kerülnének ki, tilos. (K. M. 44745/1899.)

Ékszerkereskedésre iparigazolvány azzal a toldással, hogy az »zálogházból visszamaradt áruk« eladására is szól: ki nem adható. Ha visszamaradt zálogtárgyakkal való kereskedésre állittatnék ki az iparigazolvány, az a közönség megtévesztésére lenne felhasználandó, amennyiben azt a kereskedő üzletében kifüggesztvén, a közönséget azon tévedésben tartaná, hogy ott csakis zálogba tett és visszamaradt s igy valódi értéküknél jóval aluli árban kaphatók áruk. Az ily iparigazolvány kiszolgáltatásából esetleg az a helytelen következtetés is levonható volna, mintha az iparhatóság az ipartörvény 51. §-ában szabályozott elárusitás eszközlésére adott volna engedélyt, holott ily engedély csak bizonyos dijak mellett és csak meghatározott időre adható. (K. M. 70853/1892.)

Kézizálogüzlet-tulajdonosok a zálogüzletükben visszamaradt tárgyakat anélkül árusithatják el, hogy erre külön iparbejelentés szükséges volna. (F. I. K. 51871/1886.)

A zongorahangolás nem esik az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 65128/1900.)

Zugirászatra, mint törvényileg tiltott foglalkozás gyakorlására iparigazolvány ki nem adható. Felségfolyamodványok és kérvények megirása, katonai és kisebb polgári peres ügyek rendezése, adó- és illetékügyek rendezése, ez ügyekben és fizetési meghagyások elleni felebbezések, telekkönyvi és örökösödési ügyekben felvilágositás, iparengedélyek megszerzése, nagykorusitások keresztülvezetése stb. olyan természetü, melynek nem

ügyvéd által való iparszerü folytatása, mint zugirászat, törvényileg tiltva van s igy az ezen kereseti foglalkozás folytatására irányuló bejelentés az iparhatóságok által az 1884. évi XVII. t.-cz. 4. §-a alapján tudomásul nem vehető. (K. M. 16128/1905.)

Az üzletszerü beadványszerkesztés és a felek érdekében hatóságoknál való üzletszerü eljárás a hatóságok előtti üzletszerü képviselet tényálladékát foglalván magában, arra iparhatósági engedély nem adható. (K. M. 9177/1906.)

5. §. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister rendelet által fogja megállapitani és felsorolni azon mesterségeket, melyeknek üzéséhez a kellő képzettséget a 4. §. értelmében ki kell mutatni: és megjelölni azon ipartanfolyamokat, ipartanműhelyeket, iparszakiskolákat és az iparoktatás ismeretkörére kiterjedő tantervvel biró tanintézeteket, amelyeknek bizonyitványnyal igazolt sikeres látogatása, a tanonczbizonyitvány bemutatása és a két évi műhelybeli foglalkozás nélkül is, elégséges a 4. §-ban emlitett képesitéshez kötött mesterségek üzésére.[1] [2])

A törvény 5. §-ában adott felhatalmazás alapján a földmivelési-, ipar- és kereskedelemügyi, illetve kereskedelemügyi minister a tanintézeteket különböző rendeletekkel a következőleg jelölte ki:

Az összes képesitéshez kötött mesterségeknek — az ács-, épitőmester, kőmives- és kőfaragó-mesterségek kivételével — önálló üzésre jogositottak mindazok, kik a budapesti kir. József-műegyetemen oklevelet nyertek.

Feljogosittatnak továbbá:

az arany-, ezüstműves és ékszerész, az arany-, ezüst- és fémverő, a mázoló és fényező, a rézöntő, réz- és bronzműves, a szobafestő és a tajték- és pipafaragó iparok önálló üzésére azok, akik

a budapesti iparművészeti iskolát (K. M. 17698/1895.);

az asztalos, bádogos, bognár, esztergályos, harangöntő, kádár, kályhakészitő, kelme- és fonalfestő, kovács, kutcsináló, lakatos, rézöntő, réz- és bronzműves mesterségek önálló üzésére azok, akik

a budapesti állami, régebben középipariskolának, jelenleg felső ipariskolának nevezett intézetet (K. M. 17698/1895.);

az asztalos, esztergályos, harangöntő, kovács, kutcsináló, lakatos, rézöntő, réz- és bronzműves iparok önálló üzésére azok, akik

a kassai állami, régebben gépészeti középipariskolának, jelenleg felsőipariskolának, nevezett intézetet (K. M. 17698/1895.);

az asztalos és az esztergályos iparok önálló üzésére azok, akik

a brassói régebben fennállott középipariskolát és ujjászervezett brassói faipari szakiskolát sikerrel végezték (K. M. 17698. 1895.);

az asztalosipar önálló üzéséré azok, akik

a budapesti fennállott, de időközben megszüntetett I. ker. állami elemi és polgári iskolai tanitóképzőintézetben ipartanitóságra képesittettek és végbizonyitványaikban megjelöltetik, illetőleg megjelöltetnek azok a mesterségek, amelyekben az illető a képesitést megszerezte (K. M. 17698/1895.);

a budapesti állami felső ipariskola gépészeti szakosztálya, valamint a kassai állami felsőipariskola végzett tanulói végbizonyitványuk alapján és egy évi gyakorlat igazolása mellett feljogosittatnak a kovács, lakatos, kutcsináló, harangöntő, rézöntő, réz- és bronzműves mesterségek önálló üzésére. Továbbá a budapesti állami felsőipariskola vegyészeti szakosztályát végzett tanulók végbizonyitványuk alapján s egy évi gyakorlati működés igazolása mellett önállóan üzhetik a kelme- és fonalfestő, valamint a kályhakészitő mesterséget;

ugyanezen intézet fém- és vasipari szakosztályát végzett tanulók végbizonyitványuk alapján és egy évi gyakorlati működés igazolása mellett önállóan üzhetik a bádogos, kovács, lakatos, kutcsináló, harangöntő, rézöntő, réz- és bronzműves mesterséget, végre ugyanezen intézet faipari szakosztályát végzett tanulók végbizonyitványuk alapján s egy évi gyakorlati működés igazolása mellett önállóan üzhetik az asztalos, esztergályos, bognár és kádár mesterségeket;

acetiléngáz-világitótelepek felállitásával és berendezésével foglalkozó iparág üzésére azok, kik a B. M. 73357. és a K. M. 47788. 1906. évi sz. a. kibocsátott szabályzattal létesitett vizsgáló-bizottság előtt a szabályzat által előirt vizsgát letették;

[1]) A közmunka és közlekedés-, valamint a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumok hatáskörének beosztására és az ezen ministeriumok ujabb szervezetére vonatkozó 1889 : XVIII. t.-cz. az iparügyeket 1889. évi junius hó 15-től kezdve a kereskedelemügyi m. kir. ministerium hatáskörébe utalta.

[2]) Az ipartörvény végrehajtása iránt az 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott s a »Függelék«-ben egész terjedelemben közölt rendeletnek 2. és 3. §-ában állapittatott meg a képesitéshez kötött mesterségek sorozata.

Ugyanott vannak felsorolva azok a későbbi rendeletek, melyek által ez a sorozat utóbb kiegészittetett.

Egyszersmind ott közöltetnek a képesités kérdését érintő elvi határozatok.

a budapesti állami felsőipariskolával kapcsolatos elektromos szerelői tanfolyam elvégzése az erős áramu elektromos vezeték iparszerü berendezésének önálló üzésére nyujt képesitést.

Azon gyakorlati ipariskolák, amelyeknek bevégzése folytán az ipartörvény 101. §. c) pontja értelmében az illetőnek, ha 15-ik életévét betöltötte, munkakönyv adandó, a következők :

az ács, a kőfaragó, a kőmives, továbbá az asztalos és lakatos mesterségeknél :

a régebben a kolozsvári fa- és vasipari, épitészeti szakosztálylyal összekötött tanműhely, jelenleg kolozsvári állami fa- és fémipari szakiskola.

Az asztalos mesterségnél :

a galgóczi állami polgári fiuiskola mellett fennállott asztalos ipartanműhely (megszünt) ; a huszti felső népiskolával kapcsolatos asztalosipar tanműhely (megszünt) ; a korponai államilag segélyezett községi felső népiskola mellett fennállott asztalos ipartanműhely és a nagyszőlősi állami polgári iskola műasztalos tanműhelye (megszünt) ; a dési államilag segélyezett községi polgári fiuiskolával kapcsolatos asztalos ipartanműhely (megszünt).

Az asztalos és esztergályos mesterségeknél :

a régebben homonnai műfaragó szakiskola, jelenleg állami faipari szakiskola ; a miskolczi államilag segélyezett községi polgári iskolával kapcsolatos asztalos, esztergályos és faragó-ipar tanműhely (megszünt) ; a zalaegerszegi polgári fiuiskolával kapcsolatos gyakorlati ipariskola (megszünt) ; a budapesti I. kerületi állami elemi és polgári iskolai tanitóképző intézet gyakorló polgári iskolájával összekötött ipartanműhely (megszünt) ; valamint ugyanezen jogositványban részesülnek azon iparostanonczok is, akik az emlitett tanitóképző intézet ipartanműhelyében megfelelő tanonczidőt gyakorlati tanulással eltöltenek ; az állami gyermekjáték-készitő tanműhely, jelenleg — állami gyermekjáték-készitő iskola — Hegybánya-Szélaknán és az államilag segélyezett gyermekjáték-készitő tanműhely Fenyves-Chvojniczán. — A n.-róczei államilag segélyezett községi polgári fiuiskolával kapcsolatos ipartanműhely (megszünt).

A lakatos- és kovács-iparnál :

az állami vasipari szakiskola Gölniczbányán.

Az asztalos, esztergályos, faragász, gép- és műlakatos, ács, kőmives, fazekas és kályhakészitő-iparnál :

az állami fa- és fémipari szakiskola Marosvásárhelyen.

Az asztalos, esztergályos, faragó, valamint gép- és műlakatos-iparnál :

a régebben államilag segélyezett, jelenleg állami fa- és fémipari szakiskola Aradon.

Az asztalos, esztergályos, faragó-, épitő- és műlakatos, kőmives, ács és kőfaragó-iparnál :

az állami fa- és fémipari szakiskola Szegeden. Ugyanezen képesitést nyujtja az ujabban szervezett állami fa- és fémipari szakiskola Temesváron.

A szövő-iparnál :

az állami szövőipari szakiskola Késmárkon ; az államilag segélyezett szövőipari tanműhely Pozsonyban ; az államilag segélyezett gyapjuszövő, régebben tanműhely, jelenleg iskola Nagydisznódon ; az államilag segélyezett szőnyeg-ipari tanműhely Nagy-Becskereken és az államilag segélyezett szőnyegipari tanműhely Csikszeredán.

Az asztalos, esztergályos és faragó-iparnál az állami faipari szakiskola Ujpesten, Brassóban és Iglón.

A kötő- és kötszövő-iparnál :

az államilag segélyezett kötőipari tanműhely Selmeczbányán.

A fazekas és kályhakészitő-iparnál :

az állami agyagipari szakiskola B.-Mágócson.

A fazekas, kályhakészitő és porczellánkészitő-iparnál :

az állami agyagipari szakiskola Ungvárt.

A kőfaragó és kőcsiszoló-iparnál :

az állami kőfaragó- és kőcsiszoló-ipari szakiskola Zalathnán.

A kőfaragó, kályhás és fazekas-iparnál :

az állami kő- és agyagipari szakiskola Székely-Udvarhelyen.

A kosárfonó-iparnál :

az állami kosárfonó, régebben tanműhely, jelenleg iskola Belluson, Békésen és Tokajon.

A czipész és csizmadia-iparnál :

a nagyszebeni államilag segélyezett czipészipari szakiskola.

A lakatosmesterségnél :

az alsó meczenzéfi tanműhely (szervezve volt az állami felső népiskola mellett, de megszünt) ; a kismartoni állami polgári iskolávalka pcsolatos lakatos ipartanműhely és végre a sepsi-szentgyörgyi polgári fiuiskolával kapcsolatos lakatos ipartanműhely (megszünt). (K. M. 17698/1895.)

Az előző rendelet intézkedése a zágrábi orsz. ipariskola és az otačaci fa- és bognár iskolára is kiterjesztetett. (K. M. 60475. 1899.)

A kőmüves-, kőfaragó- és ács-mesterség gyakorlására szükséges képesités igazolható a budapesti felső ipariskolán 1898-ig fennállott épitő-ipari szakosztályon, 1898-tól önállóan szervezett budapesti m. kir. állami felső épitő-ipariskolán nyert végbizonyitvány és annak kimutatása által, hogy az illető mestersége terén legalább három évig foglalkozott. Mindazok, kik valamely épitőipari téli tanfolyam teljes négy évfolyamát sikerrel elvégezték és ezt szabályszerü végbizonyitványnyal igazolják és ezenfelül még legalább három évi gyakorlatot képesek fel-

mutatni, a kőmüves-, ács- és kőfaragó-mesterségben mint önálló mesterek működhetnek. (K. M. 6373/1898.)

A budapesti m. kir. állami mechanikai és órásipari szakiskola azon szakiskolák közé soroltatik, melyek elvégzése az órásiparhoz és a müszerész (mechanikus) iparban munkakönyv váltására, két évi gyakorlat beigazolása után pedig ezen mesterségek önálló üzésére jogosit. (K. M. 69801/1902.)

A budapesti állami felső ipariskolában fennálló, valamint a kolozsvári és aradi szakiskolán időről-időre szervezett dinamógépkezelői tanfolyam elvégzése ugyanezen iparágban munkakönyv váltására jogosit. (K. M. 4519/1900. és 4502/1900.)

Az aradi állami fa- és fémipari szakiskolával kapcsolatban időnként rendezett dinamógépkezelői tanfolyam az erős áramu villamos vezetékek berendezésével foglalkozó iparágban munkakönyv váltására jogosit. (K. M. 18502/1900.)

A kassai állami felső ipariskolán, valamint a budapesti mechanikai és órásipari szakiskolán rendezett dinamógépkezelői tanfolyamok az ipartörvény 101. §. *c)* pontja alapján azon tanfolyamok közé soroztattak, melyek elvégzése az erős áramu elektromos vezetékek berendezésével foglalkozó iparágban munkakönyv váltására jogosit. (K. M. 13657/1905.)

A budapesti állami női ipariskola két éves szabósági tanfolyamának elvégzése, ha az illető 15. életévét betöltötte, a szabóiparnak segédi minőségben való gyakorlására s munkakönyv váltására jogosit. (K. M. 13702/1898.)

Az iparoktatási intézetek részéről az 1898. évtől kiállitott bizonyitványokra a hatóságok és tanulók könnyebb tájékoztatása czéljából megjegyzés alakjában iktattatnak be az általuk nyujtott képesitésre vonatkozó határozmányok. (K. M. 55768/1898.)

Az iparossegédek számára szervezhető továbbképző tanfolyamoknak szervezeti szabályzatát a vallás- és közoktatásügyi minister az 1890. évi 35527. szám alatt kibocsátott rendeletével állapitotta meg.

6. §. Aki tanonczbizonyitványt, vagy az 5. §. rendelkezésének megfelelő tanbizonyitványt előmutatni nem tud, de élete 21-ik évét betöltötte és igazolja, hogy gyárban vagy műhelyben legalább három éven át szakba vágó munkát teljesitett: annak a képesitéshez kötött mesterségek gyakorlására is az iparhatósági igazolvány kiadandó.

Önként értetődik, hogy az ipartörvény 6. §-ában emlitett egyén is, ha 24. életévét még el nem érte, az iparigazolványt csak ugy kaphatja meg, ha az atyai, illetve gyámi belegyezést fölmutatja. (K. M. 1197/1894.)

Jóllehet az iparhatóság az ipartörvény rendelkezései értelmében a képesités igazolásának formái tekintetében nincs feltétlenül és kizárólag a bizonyitásnak egyetlen egy módjához kötve, s e tekintetben jogositva van a folyamodók által felmutatott bizonyitványokat szabadon mérlegelni, mindamellett az ipartörvény 4. és 6. §-ában emlitett esetekben a szakbavágó munkában eltöltött két, illetőleg három évi gyakorlati foglalkozás igazolására elsősorban és rendszerint a bejelentő munkakönyvének kell szolgálnia. (K. M. 70335/1891.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében, aki valamely képesitéshez kötött iparral önállóan kiván foglalkozni, a törvény 1., illetleg 2. vagy 3. §-aiban kivánt kellékeken felül tanonczbizonyitványát is bemutatni s igazolni tartozik, hogy a tanviszony megszünése után szakbavágó műhelyben vagy gyárban szakbavágó munkával legalább két évig foglalkozott; a törvény 6. §-a értelmében pedig tanonczbizonyitvány vagy a törvény 5. §-a rendelkezésének megfelelő tanbizonyitvány hiányában a 21-ik életév betöltésén felül legalább három évi szakbavágó munka igazolandó. Az érdekelt iparoskörökből igen gyakran panaszok hangzanak fel, melyek főleg arra irányulnak, hogy az iparhatóságok az 1884 : XVII. t.-cz. 4. és 6. §-ai által előirt szakbavágó munka igazolására szolgáló okmányok elfogadása körül nem a kellő gondossággal járnak el, minek folytán olyan egyének is jutnak valamely képesitéshez kötött mesterség önálló üzésére szóló iparigazolvány birtokához, kik a kellő szakmabeli képzettséget teljesen nélkülözik. Ez a körülmény főleg arra vezethető vissza, hogy sok esetben a szakbavágó műhelyi munka, munkakönyv hiányában, a folyamodó által felmutatott magánbizonyitványok alapján igazoltatik, mely bizonyitványok jóllehet kellő igazolási záradékkal vannak ellátva, mindazonáltal hitelesség szempontjából teljes garancziát nem nyujtanak, mert nem ritkán olyan régebbi időben történt alkalmaztatási viszonyra vonatkoznak, melyről az igazolási záradékot rávezető hatósági közeg, illetve ipartestület, rendszerint csak hallomás utján bir tudomással s igy könnyen megtörténhetik, hogy az illető közeg vagy ipartestület félrevezettetvén, olyan bizonyitványok valódiságát is igazolják, melyeknek tartalma tényleg a valóságnak nem felel meg, miáltal a törvény rendelkezésének kijátszására s illetve a képesités kimutatására vonatkozó kötelezettség illuzóriussá tételére alkalom nyilik. Tekintettel arra, miszerint az 1884 : XVII.

t.-cz. 99. §-a értelmében minden iparossegédnek és gyári munkásnak, a törvény életbelépése óta munkakönyvvel kellett ellátva lennie; tekintettel továbbá arra, miszerint az idézett törvény életbelépésétől számitva immár husz év telt el s igy annak rendelkezései a lefolyt hosszu idő alatt teljesen a köztudatba mehettek át, a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium 21933. 1889. számu, valamint a 70335/1891 sz. rendeletnek részbeni hatályon kivül helyezése mellett a következőket rendelem: Az 1884 : XVII. t.-cz. 4. és 6. §-aiban emlitett esetekben a szakbavágó munkában eltöltött két, illetve három évi gyakorlati foglalkozás ezentúl kizárólag a munkakönyvvel igazolható, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő fél az idézett törvény életbelépését megelőző időszakra nézve kivánja a szakbavágó munka által szerzett képesitését igazolni. Abban a tekintetben, hogy az utóbb emlitett eseteknél mennyiben fogadhatók el a folyamodók által felmutatott magánbizonyitványok, vagy más bizonyitási eszközök, továbbra is a fent idézett rendeletekben foglaltak szolgálnak irányadóul. (K. M. 21478/1903.)

Katonai szolgálat ideje alatt a csapattestnél teljesitett ipari munka a műhelyben vagy gyárban teljesitett munkát nem pótolja és a hiányzó képesités kiegészitéseül sem fogadható el. (K. M. 36986/1904.)

A letartóztatási intézetekben teljesitett ipari foglalkozás a szakbavágó műhelyben vagy gyárban való munkát nem pótolja. (K. M. 24531/1893.)

Kisebb ácsmunkálatok végzésére jogositó iparengedélyeknél a három évi gyakorlati idő három épitési évadba eső, összesen legalább 18 havi munkával tekinthető kitöltöttnek. (K. M. 36139/1905.)

Kisebb kőmüves-, ács- és kőfaragó-munkálatok végzésére jogositó iparengedélyek kiszolgáltatása alkalmával a tanoncz-bizonyitványnyal igazolt foglalkozás a legalább három évi szakbavágó munkában töltött foglalkozásba be nem számitható. (K. M. 36753/1905.)

Képesitéshez kötött iparoknál az illető iparos hiányzó képesitését azon időben is megszerezheti, amidőn mint önálló iparos képesitett egyén alkalmazása mellett folytatja iparát. (K. M. 26118/1904.)

7. §. Aki képesités igazolásához kötött ipart önállóan üzött, bármely más képesitéshez kötött mesterségre, a képesitésnek külön kimutatása nélkül, a 4. §. többi határozatainak teljesitése mellett, átmehet.

Az uj iparigazolvány kiszolgáltatása külön képesitett egyén alkalmazásától függővé nem tehető. (F. I. K. 4910/1885.)

8. §. Ha valaki a 4. §. szerint képesitéshez kötött mesterséget üzni kiván, és képesitését a 4., 5. vagy 6. §-okban meghatározott módon igazolni nem tudja, — az iparhatósági igazolványt csak oly föltétel alatt nyeri meg, ha üzletében oly nagykoru vagy nagykorunak nyilvánitott egyént alkalmaz, aki a 4., 5. vagy 6. §-ok határozatainak megfelel.

Ezen egyénnek, valamint változás esetében a helyette alkalmazottnak, neve az iparhatóságnak bejelentendő.

Az az iparos, aki valamely képesitéshez kötött ipart üzletvezető alkalmazása mellett üz, az 1884 : XVII. t.-cz. 47. §-a alapján más képesitéshez kötött iparágat ezen iparüzésre vonatkozó szándékának egyszerü bejelentése mellett üzhet, külön üzletvezető alkalmazása nélkül is, azzal a korlátozással, hogy az utóbbi iparágban tanonczot tartani nem szabad. (K. M. 9503/1905.)

Az olyan iparos, aki saját személyében képesitéssel nem bir, amennyiben többféle képesitéshez kötött ipart akar üzni, minden egyes iparhoz az illető iparágra vonatkozólag megfelelő képesitéssel biró üzletvezetőt köteles alkalmazni. (K. M. 112/1906.)

A bejelentett üzletvezető, azért mert önálló ipargyakorlásra bir jogosultsággal, s iparát tényleg önállóan üzi is, üzletvezető lehet. (F. I. K. 42225/1885.)

Ellenkező: Önálló iparos, ki saját maga is üzlettel bir s azt személyesen vezeti, egyidejüleg más iparosnak üzletvezetője nem lehet. (K. M. 26307/1905.)

Önálló iparos, illetve kereskedő, ki saját maga is üzlettel bir, s azt személyesen vezeti, egyidejüleg más iparos, illetve kereskedőnek üzletvezetője nem lehet. Képesitéshez kötött iparnál, midőn az üzletvezető az üzlettulajdonos személyes képesitettségének hiányát van hivatva pótolni, üzletvezető gyanánt csak olyan egyén alkalmazható, ki az illető iparágra vonatkozó megfelelő képesitettséggel bir. (K. M. 11466/1903.)

Minthogy az ipartörvényben oly rendelkezés, mely az atyákat vagy a gyámokat attól eltiltaná, hogy fiaiknak, illetve gyámfiaiknak üzletvezetői legyenek, nincsen, üzletvezető gyanánt az atya, illetve gyám is bejelenthető s amennyiben az atyánál, illetve gyámnál, az üzletvezetőnél megkivánt törvényes feltételek megvannak, az iparhatóság köteles az iparigazolványt kiadni. (K. M. 39841/1899.)

Az üzletvezető személyében beállott válto-

zás be nem jelentése kihágást nem képez. (B. M. 597/1894.)

Az üzletvezetőnek és az üzletvezető személyében beállott változásnak be nem jelentése az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján büntetendő. (K. M. 11974/1898.)

Üzletvezető betegsége alatt rövid időre más segédnek alkalmazása az üzletvezető személyében beállott változás bejelentési kötelezettségét nem állapitja meg. (K. M. 48249/1904.)

Hiányzó képesités pótlása végett alkalmazott üzletvezető gyanánt az üzlet székhelyén kivül lakó egyén nem fogadható el. (K. M. 25429/1904.)

Ha a bejelentett üzletvezető az üzletben nagyon ritkán, vagy alig tartózkodik, az a törvény 8. §-ának áthágását még nem jelenti. (K. M. 6257/1903.)

Engedélyhez kötött ipart bárki a törvény által előirt kellékeknek megfelelő üzletvezető által is gyakorolhat. (K. M. 32204/1890.)

Az ipartörvény rendelkezései, a törvény világos szavai szerint, csakis a törvény 4. §-a értelmében képesitéshez kötött és engedély alá nem eső iparágakra alkalmazhatók; ellenben az engedélyhez kötött iparágakra nézve üzletvezető alkalmazásának csakis az ipartörvény 41. §-ában megállapitott esetekben van helye, oly esetben azonban, midőn az üzletvezető a szakszerü képzettség pótlására van hivatva, az iparnak üzletvezető által való gyakorlása nem engedhető meg. (K. M. 2590/1898.)

Az ipartörvény értelmében az engedélyhez kötött iparágaknak a törvény 40. és 41. §-aiban felsorolt esetek kivételével üzletvezető mellett való gyakorlása csak az esetben nem engedélyezhető, midőn az üzletvezető a hiányzó szakképzettség pótlására volna hivatva. Ha azonban az iparosnak (kéményseprőnek) megvan a képesitettsége, mi akadály sem forog fenn arra nézve, hogy iparát a törvény rendelkezéseinek minden tekintetben megfelelő üzletvezető alkalmazása mellett gyakorolja. (K. M. 16934/1900.)

Az ipartörvény 8. §-a az épitő iparra nem vonatkozik, amennyiben aki az előirt képesitést saját személyére nézve kimutatni nem képes, az épitőmesterségek fogalma alá eső ipart üzletvezető mellett nem gyakorolhat. (K. M. 21049/1901.)

Az épitőiparok üzletvezető mellett nem gyakorolhatók. (K. M. 13199/1904.)

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek 1884. évi október hó 30-án 46188. sz. a. kelt rendelete értelmében, aki az épitőmesterségek keretébe tartozó bármely ipart szándékozik üzni, tartozik igazolni, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. 1., 2. vagy 3. §-a értelmében általában jogosult és hogy személyére nézve a fent idézett rendelet 8., illetve 22. §-ában körülirt képesitést elnyerte, minélfogva ezen iparágak még képesitett üzletvezető mellett való gyakorlásának sem volna helye; tehát ily munkálatok »épitési vállalkozó« iparág körében csak szabályszerü engedélylyel biró épitő- (ács-) iparos által végeztethetők. (K. M. 37/1894.)

Szappanfőzési iparban képesitéssel nem rendelkező iparos tartozik képesitéssel biró egyént alkalmazni. (K. M. 25429/1904.)

Valamely képesitettséghez kötött iparnak nagyban, gyárilag való üzése nincs az ipartörvény 4., illetve 8. §-a alapján a képesités előzetes kimutatásához vagy képesitett egyén alkalmazásának feltételéhez kötve. (K. M. 11455. 1904.)

9. §. A törvény életbelépte után következő három éven át a 4. §. szerint képesitéshez kötött mesterség önálló üzletének bejelentésekor csak azt kell alkalmas módon igazolni, hogy a bejelentő szakba vágó műhelyben vagy gyárban szakba vágó munkával két évig foglalkozott; a tanonczbizonyitvány bemutatása nem követelhető.

Valamely mesterségnek a törvény életbelépte előtt két éven át való önálló gyakorlása egyenértékünek veendő a műhelyben vagy gyárban töltött két munkaévvel. (F. I. K. 61339/1884.)

10. §. A következő iparágak megkezdése és gyakorlása engedélyhez kötött:

a) fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés tartása;

b) a zsibáruskodás;

c) a foglalkozást közvetitő és a cselédszerző üzlete;

d) a kéményseprés;

e) a rendes járati időhöz kötött személyszállitás;

f) azok ipara, kik közhelyeken a közönség számára személyszállitó eszközöket tartanak készen vagy szolgálataikat ajánlják;

g) az épitőmester ipara;

h) mérges anyagok és gyógyszerek készitése és a velük, valamint a gyógyszerfélékkel való kereskedés;

i) robbanó szerek készitése és a velük való kereskedés.

Addig is, mig az épitőmester iparáról,

ugy annak gyakorlása, mint a képesités tekintetében, külön törvény intézkednék: felhatalmaztatik a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister, hogy azt általános rendelettel szabályozza.

(A törvény 10. §-a az engedélyhez kötött iparágakat taxative állapitja meg, s a kormányhatóságnak ugy, mint a képesitéshez és telepengedélyhez kötött iparágaknál, nem ad felhatalmazást arra, hogy e lajstromot a felmerülő szükséghez képest kibővithesse.)

Engedélyhez kötött iparoknak üzletvezető mellett való gyakorlására oly esetekben, midőn az üzletvezető a szakszerü képzettség hiányát van hivatva pótolni; az iparengedély ki nem adható. (K. M. 80555/1904.)

Engedélyhez kötött iparnak üzletvezető mellett való gyakorlása is csak akkor engedhető meg, ha az engedélyt kérő személy, mint szakszerüen képzett iparos önmaga is jogosult volna az illető ipart gyakorolni; de az ily iparoknak üzletvezető mellett való alkalmazása oly esetekben, midőn az üzletvezető a főnök szakszerü képzettségének hiányát van hivatva pótolni, meg nem engedhető. (K. M. 228443/904.)

A kövező-ipar az ipartörvény 10. §-ában felsorolt iparágak valamelyikének körébe sorozható nem lévén, engedélyhez kötött iparágat nem képez. (K. M. 61450/1902.)

A pöczegödörtisztitási ipar gyakorlása nincs iparengedélyhez kötve, hanem az iparigazolvány alapján gyakorolható; ezért az ilyen iparüzletek számhoz nem köthetők és a közönség sem korlátozható arra nézve, hogy az ürüléket melyik jogositott iparos által hordassa ki. (K. M. 67669/1899.)

a) ponthoz.

Az 1888 : XXXV. t.-cz. hatályba lépte óta a szeszes italok kimérésével foglalkozó üzletek, nevezetesen a korcsma, sörház, bor- és pálinkamérések nyitásához nem iparhatósági, hanem pénzügyi hatósági engedély szükséges, mert az idézett törvényczikk a szóban lévő üzleteket az engedélyezés szempontjából kivette az ipartörvény hatálya alól. Ez üzletek ennek daczára nem szüntek meg iparok lenni, s az ipar gyakorlásához szükséges engedély elnyerésén kivül, amire nézve az 1888. évi XXXV. t.-cz., s az annak helyébe lépett 1899 : XXV. t.-cz. rendelkezései irányadók, egyéb tekintetben továbbra is az ipartörvény hatálya alá esnek. Amiből következik, hogy az italmérési üzletek alkalmazottai munkakönyvvel szintén ellátandók és az iparhatóságnál bejelentendők. (K. M. 44287/1899.)

Korcsmaüzleteknek az 1899 : XXV. t.-cz. értelmében a korlátlan kimérési joggal biró italmérési üzletek tekintendők, mivel szemben a korlátolt jogu italmérési üzletekben a törvény a poharazást korlátokhoz köti, a közönséges pálinkaelárusitást kizárja, stb. Ugyancsak az idézett törvény szerint a kismértékben való elárusitás alatt szeszes italoknak csakis zárt edényekben, az üzleti helyiségeken kivül történő fogyasztásra, kicsiben való iparszerü eladása értetik. — Bornak kismértékben való iparszerü elárusitása nem a korcsma, hanem a kereskedési üzletek fogalma alá esik. (K. M. 43504/1894.)

A szeszes italok kimérésével foglalkozó üzletek megkezdésére és gyakorlására az engedélyt az 1888 : XXXV. t.-cz. 3. §-a, illetve az 1899 : XXV. t.-cz. 7. §-a értelmében az üzlet helyére illetékes pénzügyigazgatóság adván meg, azok, kik a pénzügyi hatóság részéről kimérésre vagy kismértékben való elárusitásra engedélyt kapnak, ebbeli üzletükre az iparhatóságtól külön engedélyt kérni nem kötelesek. (K. M. 49790. 1900.)

Az »italmérési üzletvezetők« tekintetében a régi és az uj törvény rendelkezései között lényeges különbség van. Az 1888 : XXXV. t.-cz. hatálya alatt italmérési üzletvezető, előleges bejelentés feltétele mellett, bárkinek volt engedélyezhető. Az 1899 : XXV. t.-cz. ettől eltérőleg, nyilvánvalóan oly czélból, hogy az italmérési üzletvezető alkalmazásának ürügye és leple alatt az engedély tiltott bérbeadásával üzött visszaéléseknek határt szabjon, alapelvként állitván fel, hogy az »engedélyes az üzletet saját személyében és saját felelősségére tartozik vezetni«, az üzletvezető alkalmazását és engedélyezését bizonyos meghatározott esetekre szoritja. A törvényben szorosan meghatározott eseteken kivül »italmérési üzletvezetőt« senki részére sem szabad engedélyezni. Az italmérési üzletvezetőnek az 1899 : XXV. t.-cz. 3. §-ában meghatározott személyi kellékekkel kell birnia; alkalmazása a pénzügyigazgatóság engedélyezéséhez van kötve, mi czélból az üzletvezető személyében beállott változás is a pénzügyigazgatóságnál előlegesen bejelentendő s az üzletvezető az engedélyokmányban mindig név szerint nevezendő meg. Az italmérési üzletvezető a törvények és a törvényes szabályok betartásáért felelős és viseli az előforduló szabályellenességért vagy kihágásért kiszabandó büntetést. »Italmérési megbizottat« saját személyes felelőssége mellett bárki alkalmazhat; köteles azonban az engedélyt kérő ezen körülményt a megbizott megnevezésével a pénzügyigazgatóságnak bejelenteni. A pénzügyigazgatóság az erre vonatkozó bejelentést minden további tárgyalás nélkül egyszerüen tudomásul veszi; mert a bejelentésnek egyedüli czélja az, hogy a pénzügyigazgatóság a megbizott alkalmazásáról tudomással birjon. Az italmérési megbizott neve

az engedélyokmányba nem iratik be s ezért a megbizott személyében később előforduló változásokat sem kell bejelenteni, de köteles az engedélyes a közigazgatási, illetőleg rendőri hatóság által kifogásolt megbizottat szolgálatából azonnal elbocsátani. Az italmérési megbizottért minden esetben az engedélytulajdonos személyesen felelős, miért is, ha szemlék és vizsgálatok alkalmával az engedélyes nincs jelen, az, aki őt helyettesiti — bár megbizott alkalmazása be sem jelentetett volna — az engedélyes megbizottjának fog tekintetni s annak eljárásáért maga az engedély tulajdonosa fog kérdőre vonatni. (P. M. 103753/1900.)

Amennyiben a gyakorolt szállásadás nem bir az ipartörvényben szabályozott fogadói jelleggel, a szállásadásra vonatkozó jog nem iparengedély, hanem a rendőrhatóság által rendőri engedély alakjában adandó meg. (K. M. 7349/1901.)

Az éjjeli szállások nem birnak az ipartörvényben szabályozott fogadói jelleggel s igy nem iparengedély, hanem a rendőrhatóság által adandó rendőri engedély alakjában adandó meg az éjjeli szállásadhatásra vonatkozó jog. (K. M. 55738/1896.)

A nagyobb terjedelemben, tehát iparilag gyakorolt otthonszerü (penzió) szállásadás kétségkivül a fogadóipar gyakorlásának tekintendő, miután a fogadóiparnak nem feltétlen kelléke az, hogy kizárólag utazó vendégek ideiglenes elszállásolására terjedjen ki, hanem magában foglalja az az otthonszerü, tehát állandóbb jellegü szállásadást is. Ez a tárgyalás alatt álló esetben annál kétségtelenebb, mert panaszlott otthonszerü üzletét tényleg fogadóipari engedély alapján gyakorolja.

Minthogy pedig a székesfőváros fogadó, vendéglő stb. ipari szabályrendeletének 5. §-a akkép rendelkezik, hogy a fogadókban a szobáért és a mellékszolgálatokért fizetendő árt feltüntető árszabályt kifüggesztve kell tartani és e rendelkezés alól semmi irányban kivételt nem enged, e rendelkezés alkalmazását az otthonszerü fogadó-üzletekkel szemben sem lehet mellőzni. (K. M. 16484/1907.)

A bodega-üzletek, aszerint, amint azokban kávéházi, kávémérési, esetleg vendéglői ipar gyakoroltatik, a kávéházi, kávémérési, illetve vendéglői ipar fogalma alá esnek, de ha azokból az élelmi czikkek keresetszerüleg ugyan, de nem vendéglőszerüen adatnak el, az illető bodega-üzletek kereskedői üzleteknek tekintendők. (K. M. 48259/1902.)

Az automata-buffet-ek aszerint, amint a buffet helyiségeiben kávéházi, kávémérési vagy vendéglői ipar gyakoroltatik, vagy vendéglők vagy kávéházak, vagy kávémérések. (K. M. 54593/1899.)

Az a ténykedés, midőn valaki készpénzbeli fizetés vagy más egyenérték nyujtása mellett csak bizonyos személyeket élelmez, sem vendéglői iparnak, sem általában iparüzésnek nem tekintendő. (F. I. K. 46564/1888.)

A kifőzés, mely alatt az a ténykedés értendő, amidőn valaki készpénzbeli fizetés vagy más ellenérték nyujtása mellett saját háztartásának folyományaként egy vagy több személyt bizonyos hosszabb időn át folytonosan élelmez, sem vendéglői iparnak, sem általában iparüzésnek nem minősithető. (K. M. 2281/1897. és 10899/1898.)

(Az italmérési üzletekben gyakorolt ételkiszolgáltatásra vonatkozó rendelkezéseket illetőleg l. a 13. §-nál közölt határozatokat.)

b) ponthoz.

A »zsibáru« megnevezés alatt általában véve kizárólag ócska tárgyak értetnek, miért is a zsibárus iparengedély alapján csupán régi, értékükben csökkent áruk árusithatók. Amennyiben a zsibárusok uj ruhanemüek, vagy bármely más uj áruczikkek elárusitásával is foglalkozni kivánnak, ez esetben a zsibárus iparengedélyen kivül tartoznak megfelelő iparigazolványt is váltani. Egyuttal megjegyzem, hogy amennyiben az egyes törvényhatóságok vagy rend. tan. városok által az 1884 : XVII. t.-cz. 11. §-a alapján alkotott zsibárus ipari szabályrendeletben esetleg oly intézkedés volna, melynek értelmében a zsibárus üzletekben uj tárgyak nem tarthatók, illetve el nem árusithatók, ez intézkedés nem zárja ki azt, hogy amennyiben a zsibárus uj áruczikkek készitésére vagy eladására is megfelelő iparigazolványnyal bir, ez utóbb nevezett ipart más s az idézett törvény 45. §-a szerint bejelentett vagy bejelentendő helyiségben gyakorolhassa. (K. M. 27004/901.)

Az ócska vassal és ócska érczárukkal nagyban üzött kereskedés a zsibárus ipar fogalma alá nem vonható, s igy arra zsibárusipari szabályrendelet határozmányai sem nyerhetnek alkalmazást. (K. M. 57161/1898.)

Az ócskavassal való kereskedés, akár nagyban, akár kicsinyben üzetik, a zsibárus ipar fogalma alá tartozónak nem tekinthető. A törvény 10. §-ában ugyanis azok az iparágak köttettek engedélyhez, melyek természetüknél fogva rendészeti szempontból ellenőrzést tesznek szükségessé; az ócskavassal való kereskedésnél pedig ily ellenőrzés felesleges, mert azon, különösen közegészségügyi szempontok, melyek szükségessé teszik, hogy az egyéb ócska holmikkal kereskedő egyének üzletei felügyelet alatt álljanak, az ócskavaskereskedéseknél nem fordulnak elő. (K. M. 62615/1900.)

Ugyanez okokból a használt ékszerekkel való kereskedés sem tekinthető zsibárus iparnak. (K. M. 33341/1903.)

c) ponthoz.

Az ipartörvény 10. §-ának ama határozmányából, mely a foglalkozást közvetitő ipart engedélyhez köti, nem lehet következtetni arra, hagy az ipartörvény a foglalkozást közvetitő iparon kivül egyéb közvetitő ipart nem ismer, hanem pusztán arra, hogy a közvetitő ipar azon speciális ága, mely a foglalkozás közvetitéséből áll, csak külön engedély alapján gyakorolható. Hogy a foglalkozást közvetitő iparon kivül egyéb közvetitő ipar is létezik, elég utalnom a pénzközvetitő és kölcsönközvetitő iparra, melyek szintén szabadon üzhetők. Az ipartörvény 10. §-ából tehát arra, hogy kelmefestő ipar közvetités utján nem gyakorolható, következtetni nem lehet. (K. M. 13558/901.)

Művészi foglalkozás czimén szereplő egyéneknek akár bel-, akár külföldre való közvetitése vagy szegődtetése az ügynöki ipar körébe nem tartozik, ügynökségre nyert iparigazolvány alapján nem gyakorolható, hanem arra az ipartörvény 10. §-a értelmében iparengedély kell. (K. M. 67973/1890.)

A szinészeti ügynökségek, vagyis szinházak művészeti személyzetét és szinművek előadási jogát közvetitő ügynökségek, mint közmivelődési intézményeket szolgáló közegek, az ipartörvény alá nem esnek, hanem az utóbb emlitett közvetitések csakis a belügyminister engedélye alapján gyakorolhatók. (K. M. 67973/1890.)

A szinészetnek, mint a közművelődés érdekeit szolgáló művészetnek, hazánkban a magyar közművelődés terjesztése és a hazafias érzelmek ápolása szempontjából kiváló fontossága van. Ezért szükséges, hogy ugy a szerződtetések, mint a szinművek előadási jogának közvetitésénél lehetőleg egyöntetü s a jelzett feladatoknak lelkiismeretesen, megfelelő eljárás követtessék, ami leginkább ugy érhető el, ha a közvetités egy olyan társulatra bizatik, amely át lévén hatva a czél fontosságától, annak elérésére öntudatosan törekedni fog. Ennélfogva és különös tekintettel a magyar vidéki szinészetnek érdekeire, — amely érdekek egyaránt igénylik az erkölcsi és anyagi támogatást, — nyilvánosnak elismert magyar szinházakkal szemben a szerződtetések és a szinművek előadási jogának közvetitése az országos magyar szinészegyesület részére engedélyeztetik. A közvetitési dijak a ministerium jóváhagyásával szabályoztatni fognak. A szinészeti ügynökség gyakorlására tehát jövőben egyes egyéneknek engedély nem adatik, kivételével azoknak, kik a jelen rendelet kibocsátása idejéig hatósági engedély mellett e téren már működnek s annak tovább gyakorlására nézve a m. kir. belügyministeriumból megerősitést nyernek. A nem magyar nyelvü hazai, valamint a külföldi szinházakkal szemben a szerződtetések és a szinművek előadási jogának közvetitése egyes egyének által belügyministeri engedély alapján szabadon gyakorolható. B. M. 47029. 1892.)

Nevelőnői állásoknak egylet által kizárólag az egylet tagjai részére dijszedés ellenében történő közvetitése iparüzésnek nem tekinthető. (K. M. 26136/1904.)

Az érvényben lévő törvények alapján sem az ipartársulatok, sem a munkások szakegyletei nem tilthatók el attól, hogy akár dijmentesen, akár dijak szedése mellett, azonban csakis kizárólag saját tagjaik részére, a munkaközvetitést gyakorolhassák. Ami ugyanis különösen az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ának azt az intézkedését illeti, melynek értelmében a foglalkozást közvetitő és cselédszerző üzlet az engedélyhez kötött iparágak sorába tartozónak mondatott ki, az ipartörvény e rendelkezése az egyesületi munkaközvetitésre egyáltalában nem vonatkoztatható, mert az ipartörvény iparágról és üzletről szól, vagyis a foglalkozásközvetitésnek oly módon és czélból való gyakorlásáról, mely kizárólag haszonszerzésből történvén, mint kereseti foglalkozás, üzletszerüen gyakoroltatik; az egyesületek által folytatott munkaközvetitésnél azonban tagadhatatlanul társadalmi vagy osztályérdekeknek előmozditása képezi a főczélt s igy az iparüzésnek mérveit nélkülözik. (K. M. 92674/1895.)

d) ponthoz.

Kályhák és takaréktüzhelyek tisztogatásának iparszerü elvállalása és teljesitése a kéményseprőipar körébe vág, s igy ez ipari munka csak kéményseprői iparengedély alapján végezhető. (K. M. 89087/1900.)

Takaréktüzhelyek, kályhák, kályha- és egyéb füstvezető csövek tisztogatásának iparszerü elvállalása és végzése a kéményseprő iparhoz tartozó tevékenység s igy arra iparigazolvány nem adható. (K. M. 53355/1902.)

Amennyiben tehát egyes helyeken az iparhatóságok egyeseknek az emlitett munkálatok teljesitésére szóló iparigazolványt adtak volna, ezen iparigazolványok, mint tévedés folytán kiadottak, az iparhatóság által haladéktalanul visszavonandók, s az illető kályhatisztitók a kályhák, takaréktüzhelyek stb. tisztogatásától eltiltandók oly figyelmeztetéssel, hogy amennyiben ezen munkálattal fel nem hagynának, ellenök a kéményseprő ipar jogosulatlan gyakorlása miatt a szabályszerü kihágási eljárás fog megindittatni. Hasonlóképen eltiltandók a kályhák, takaréktüzhelyek stb. tisztogatásától azok az egyének is, akik e foglalkozást eddigelé iparigazolvány nélkül üzték. (K. M. 20585/1904. körrend.)

e) **ponthoz.**

A közforgalom s kizálólag személyek szállitásának czéljaira szolgáló gépkocsijáratok az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ának *e)* pontjában emlitett rendes járati időhöz kötött személyszállitási iparnak tekintendők s következéskép azok, kik ilyen foglalkozást űzni kivánnak, iparengedélyt kötelesek váltani. Amennyiben a tervezett gépkocsijárat esetleg több iparhatóság területét érintené, ez esetben a vállalat tulajdonosa kizárólag attól az elsőfoku iparhatóságtól köteles iparengedélyt kérni, melynek területén a vállalat székhelye fekszik, mely hatóság az engedély kiadásával egyidejüleg az iparengedély kiadásáról mindazon iparhatóságokat értesiteni köteles, melyeknek területét a gépkocsijárat érinteni fogja. A kérdéses ipar gyakorlására — ez idő szerint — általánosságban véve a társaskocsi iparra vonatkozólag érvényben álló helyhatósági szabályrendeletek rendelkezései irányadak, s amenynyiben a gépjáratu társaskocsiközlekedés bizonyos tekintetben való speczialis jellegénél fogva a közrendészeti szempontból esetleg különleges rendelkezéseket is igényelne, az érvényben lévő társaskocsi ipari szabályrendelet megfelelőleg módositandó, esetleg pótszabályrendelet utján kiegészitendő. (K. M. 17863/1905.)

f) **ponthoz.**

Bérkocsi iparnak az ipartörvény 10. §. *f)* pontja értelmében csak azok ipara tekinthető, kik közhelyeken a közönség számára személyzállitó eszközöket (bérkocsikat) tartanak készen, földmiveseknek az a cselekménye pedig, hogy a gazdaságuk czéljaira fentartott lovak felhasználásával mellékfoglalkozásképen — és kocsinak kikölcsönzése mellett — vendégeket szállitanak, fuvarozásnak minősitendő, s földmiveseknél ez iparszerü foglalkozást nem képez. (K. M. 11349. 1890.)

A számozatlan bérkocsik ipara, amennyiben a bérkocsik nem közhelyeken a közönség számára tartatnak és ajánltatnak, nem tartozik az engedélyhez kötött iparágak közé, hanem ahhoz csak iparigazolvány szükséges. (K. M. 48779/1899.)

Fuvarozásra szóló iparigazolvány alapján fuvarok megrendelésre elvállalhatók, de közhelyekre kocsit a közönség rendelkezésére állitani nem szabad. (K. M. 60711/1899.)

g) **ponthoz.**

Ez idő szerint az épitőmesterségek képesitése és az iparok gyakorlása tekintetében a 46188/1884. sz. F. I. K. ministeri rendelet a 6. §. kivételével és a 42493/1891. sz. K. M. rendelet és pedig annak 1. §. 1. és 2. pontja a 78000/1896. sz. K. M. rendeletben megállapitott szöveggel van hatályban.

E rendeleteknek egybeállitása a következő :

46188. szám.
1884. okt. 30.

Szabályrendelet

az épitőmesterségek gyakorlása tárgyában.

Az 1884 : XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény 10. §-ában nyert felhatalmazás alapján az épitőmesterségek iparát a következő módon szabályozom :

I. FEJEZET.

Általános rész.

1. §. Az épitőmesterségek fogalma alá esik : az épitőmester, a kőmüvesmester, az ácsmester és a kőfaragómester ipara.

2. §. Az épitőmester az épitkezés terén előforduló minden munkát, beleértve a hozzátartozó összes iparos munkákat is, önállóan létesithet.

3. §. A kőművesmester minden föld-, kőmüves- és elhelyező munkát foganatosithat s ezenkivül egyszerü szerkezetü földszintes lakóházakat és gazdasági épületeket épitőmester közbenjötte nélkül, saját felelősségére, épithet s az ott előforduló összes munkákat vezetheti és végrehajthatja.

Hatósági szabályrendelettel a földszintes lakóházak épithetése kivehető a kőmüvesmester hatásköre alól.

4. §. A kőfaragómester a saját mesterségébe vágó minden munkát saját felelősségére végrehajthatja.

5. §. Az ácsmester a saját mesterségébe vágó minden munkát, valamint egész épitkezéseket is, amelyek faszerkezetüek, saját felelőssége alatt végrehajthat.

6. §. *(Ezen §. hatályon kivül helyeztetett az alább következő kereskedelemügyi ministeri rendelet által.)*

42493. szám.
1891. aug. 25.

Keresk. min. rendelet.

a kisebb kőmüves-, ács- és kőfaragó-munkálatok végzése tárgyában.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ában foglalt felhatalmazás alapján, a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur által 1884. évi

október hó 30-án 46188. sz. a. kiadott rendelet 6. §-ának, valamint az ugyanazon minister ur által 1885. évi márczius hó 12-én 10228. sz. a. kiadott rendeletemnek hatályon kivül helyezése mellett, a kisebb kőműves-, ács- és kőfaragó-munkálatok végzése tárgyában a következőket rendelem :

1. §. Az épitőmesterségek bármely ágában tartozó munkálatok ezentúl csakis iparengedély alapján végezhetők.

A következő munkálatok tekintetében, de iparengedély kiadásánál az 1884. évi október hó 30-án 46188. sz. a. kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet II. és III. fejezetében megállapitott képesités igazolása nem kivántatik :

1. Kőműveseknél.

Kis- és nagyközségekben az egyszerü szerkezetü [1]) *földszintes lakóházak és hasonló gazdasági épületek épitése ; továbbá bárhol oly javitások és tatarozások végzése, melyekhez a földszint magasságát meghaladó állványok szerkesztése és felállitása vagy felfüggesztése nem szükséges, mindazonáltal csak akkor, ha a jelen pontban emlitett munkálatok épitési engedély alá nem esnek.*

2. Ácsoknál.

Kis- és nagyközségekben az egyszerü szerkezetü földszintes lakóházaknál előforduló ácsmunkák ; azon kivül bárhol az épitési engedélyhez nem kötött javitások és tatarozások ; valamint az uj munkák közül padlók, keritések, kapuk, ajtó- és ablakfélfák, sertés- és hasonló ólak készitése.

3. Kőfaragóknál.

Minden oly kőfaragó-munka, mely nem az épület szerkezeti részein végeztetik, illetőleg amely az épületrészekben nem az illető kőfaragó iparos által, hanem az épitkezésért felelős iparos által helyeztetik el.

2. §. Aki az előző szakaszban felsorolt kisebb kőműves-, ács- és kőfaragó-munkálatok végzésével önállóan kiván foglalkozni, köteles az elsőfoku iparhatósághoz iparengedélyért folyamodni.

Az iparengedély elnyerése iránt az elsőfoku iparhatósághoz intézendő kérvényben, a folyamodó annak igazolása mellett, hogy az iparüzés tekintetében az 1884 : XVII. t.-czikk 1., illetőleg 2. vagy 3. §-ában megállapitott általános kellékekkel bir, tartozik még igazolni azt, hogy azon épitési iparágban, melyet a jelen rendelet korlátai között önállóan gyakorolni kiván, legalább három éven át szakbavágó munkával foglalkozott.

3. §. E kellékek igazolása esetén, és az ipartörvény 21. §-ában megállapitott dij lefizetése után, az elsőfoku iparhatóság a következő bélyegmentes iparengedélyt állitja ki :

. . . . szám.

Iparengedély.

N. . . . . N. . . . . .i lakos kellően bejelentette, hogy . . . . község/város területén a kisebb kőműves- (ács- és kőfaragó-) munkálatok végzésével kiván önállóan foglalkozni.

Miután a nevezett az 1884 : XVII. t.-czikkben, valamint a kereskedelemügyi m. kir. minister által 1891. évi augusztus hó 25-én 42493. sz. a. kiadott rendelet 2. §-ában megállapitott kellékekkel igazolta azt, hogy a kisebb kőmüves- (ács- és kőfaragó-) munkálatok végzésére képesitve van N. . . . . N. . . . . .i . . . . szám alatt iparlajstromunkba bejegyeztük s részére ezen iparengedélyt kiadtuk azon megjegyzéssel, hogy N. . . . . N. . . . . csakis az idézett 42493/1891. sz. kereskedelemügyi ministeri rendelet 1. §-ában felsorolt kőmüves- (ács- és kőfaragó-munkálatokat) van jogositva végezni.

Kelt stb. . . . .

. . . . .

mint elsőfoku iparhatóság.

4. §. Ily iparengedélyek, a jelen rendeletben meghatározott kellékek igazolása után, a kisebb épitési munkálatoknak csakis valamelyik ágára ; t. i. vagy a kőműves- vagy az ács-, vagy a kőfaragó-ipar körébe tartozó kisebb munkálatok végzésére külön-külön adhatók csak ki ; oly iparengedélyek, melyek az illetőt általánosságban a kisebb épitési munkálatok, vagy épitési engedélyhez nem kötött épitési munkálatok végzésére jogositanák fel, ki nem bocsáthatók.

5. §. A kiadott iparengedély az ipartörvény végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 10. §-a értelmében a B) *betüvel jelölt iparlajstromba (az engedélyhez kötött iparosokról) vezetendő be.*

6. §. Minden más tekintetben az 1884 : XVII. t.-cz. s különösen annak 59. és 124. §-ai, valamint az idézett törvényczikk végrehajtása iránt 39266/1884. sz. a. kiadott általános rendelet intézkedései, a jelen rendelet értelmében kiadott iparengedélyek alapján működő iparosokra is teljes mérvben alkalmazandók.

7. §. Azok, akik a jelen rendelet kibocsátását megelőzőleg, az 1885. évi 10228. sz. a. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet értelmében »épitési engedélyhez nem kötött épitési (kőmüves-, ács-, kőfaragó-) munkálatokra« ipar-

---

[1]) Egyszerü szerkezetü épületek alatt csakis egy, legfeljebb két szobából, konyha és kamrából álló oly lakóházak vagy gazdasági épületek értendők, melyeknél a szerkezeti főfalak közötti fesztávolság 6 méternél nem nagyobb. (K. M. 45424/1902.)

Toronyszerü fafölépitménynyel és 7 helyiséggel biró épület egyszerü szerkezetü földszintes háznak nem tekinthető. (K. M. 5295.1903.)

igazolványt szereztek, ezen iparigazolványok alapján, iparűzési jogukban meghagyatnak; azonban iparukat csakis a jelen rendelet 1. §-ában megállapitott korlátok között, illetve az ott megjelölt munkakörben gyakorolhatják.

8. §. Jelen rendelet azonnal életbelép s egyidejüleg a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur által 1884. évi október hó 30-án 46188. sz. a. kiadott rendelet 6. §-a, továbbá az ugyanazon minister ur által 1885. évi márczius hó 12-én 10228. sz. alatt kiadott rendelet hatályát veszti.

7. §. Az épitőmester, a kőmüvesmester iparának gyakorlásához szükséges képesités a következő szakaszokban szabályozott, külön vizsgálat sikeres letétele folytán nyert oklevél, illetőleg bizonyitvány által igazolandó.

II. FEJEZET.

Az épitőmester képesitéséről.

8. §. Az épitőmesterség gyakorlására szükséges képesités igazolható:

a) a m. kir. József-műegyetemen nyert vagy ezáltal honositott épitészi oklevél és annak kimutatása által, hogy az épitőmesterség terén legalább 2 évig gyakorlatilag foglalkozott;

b) a képzettség megvizsgálására szervezett és Budapesten működő vizsgáló-bizottság részéről kiállitott bizonyitvány által.

9. §. A bizottság 21 tagból áll. A bizottság elnökét és tagjait a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, a műegyetem és az állami középipartanoda tanárai, az államépitészeti tisztviselők, épitészek és épitőmesterek közül (évről-évre) három évre (F. I. K. 3960. 1889.) nevezi ki.

A vizsgáló-bizottság az elnökkel együtt 7 tagból alakittatik és pedig olyképen, hogy a bizottság tagjai közül minden egyes esetre az illető tagok az elnök által hivatnak meg.

10. §. A vizsgálatnál előforduló irásbeli teendőket az elnök ellenőrzése alatt a bizottsághoz a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kirendelt jegyző látja el. Az elnök őrzi a vizsgálatra vonatkozó iratokat és felelős azért, hogy a megvizsgálandók a vizsgálatra bocsátásra vonatkozó határozatok kiadása, továbbá a vizsgálat határnapjának kitüzése, vagy az általuk készitett dolgozatok megbirálásakor indokolatlan késedelmet ne szenvedjenek.

A bizottság vagy az elnök eljárása ellen a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez folyamodhatni.

11. §. A vizsgálatot kérő folyamodvány a bizottság elnökéhez adandó be. E folyamodványhoz melléklendő:

a) Bizonyitvány arról, hogy a folyamodó valamely középiskola összes tanfolyamát jó sikerrel végezte.

b) Bizonyitvány arról, hogy a folyamodó legalább három évig az épitőmesterség terén gyakorlatilag foglalkozott.

c) Melléklendők ezenkivül következő rajzok és irásbeli dolgozatok:

I. Rajzok.

1. Egy helyszinrajz, amelyen épitmények is legyenek, és egy lejtmérésnek rajzokban és táblázatokban való előtüntetése; mindkettő a vizsgálandó saját felvétele alapján készült legyen.
2. Két lap épületszerkezeti rajz.
3. Két lap diszitményi rajz.
4. Egy teljes tervezete egy lakóháznak, vagy egy kisebb nyilvános épületnek.
5. Egy teljes tervezete valamely gazdasági épületnek vagy üzleti használatra szolgáló épitménynek.

II. Irásbeli dolgozatok.

6. Árelemzés föld-, kőmüves-, kőfaragó-, ácsés tetőfedő-munkáról.
7. Részletes előméret és költségvetés a 4. alatti tervezethez.
8. Egy tervmagyarázat.
9. Egy épitési szerződés tervezete, általános és részletes feltételekkel együtt.

Ezen sajátkezüleg készitett munkálatok a jelölt által a készités idejének megjelölésével aláirandók.

12. §. Kivételesen a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium engedélye alapján vizsgálatra bocsátható oly jelölt is, ki a 10. §. *a)* pontjában követelt bizonyitványnyal nem bir; ez esetben azonban a jelölt tartozik magát elővizsgálatnak alávetni, melynek czélja az, hogy a jelölt igazolja, hogy arra nézve, hogy az épitőmesteri vizsgára bocsáttassék, megfelelő műveltséggel bir.

Ha a jelölt az elővizsgálatot nem tette le a kellő eredménynyel, az esetben az épitőmesteri vizsgálatra nem bocsátható.

13. §. Az épitőmesteri vizsgálat áll:

a) egy próbamunka (tervezet és költségelőirányzat) készitéséből;

b) szóbeli vizsgálatból.

14. §. A próbamunka feladatát a bizottság állapitja meg és a jelölt tartozik a megoldás vázlatát zárt helyen, bizottsági tagok felügyelete alatt elkésziteni. A felügyelő-bizottsági tagok arra ügyelnek, hogy a vizsgálandó idegen segélyt igénybe ne vegyen és hogy miként végzi a teendőket.

A befejezett munkálatokat a jelölt és a felügyelőbizottsági tagok aláirják és igy terjesztik megbirálás végett a bizottság elé.

A próbamunka elkészitésére legfeljebb három hét adatik, a megbirálásnak pedig lefeljebb két hét alatt kell megejtetnie s épen azért próba-

munka tárgyául csak oly feladatok adandók s a kidolgozás oly alakban követelendő, hogy a kivánt munkát a jelölt, ha kellő készültséggel bir, az emlitett idő alatt nehézség nélkül elvégezhesse.

A vizsgálatnál készitett kézirajzokat, számadásokat, vagy az irásbeli feleleteket tartalmazó lapokat a bizottság elnöke láttamozza.

15. §. A szóbeli vizsgálat a következő tárgyakra terjed ki:

I.

a) Föld- és lejtszinmérés, a szükséges műszerek ismerete.

b) Az ábrázoló mértan alkalmazása az árnyékszerkesztésre és kőmetszésre.

c) Gyakorlati számtan, vonatkozással a középitészetre; az erőmű- és géptan elemei.

II.

a) Az épitészet története és az épitészeti styl- és alaktan elemei.

b) A fontosabb épitési iparágaknál előforduló szerkezetek. Közönséges lakóházak, kisebb nyilvános épületek és gazdasági épületek szerkezete és berendezése, beleértve szellőztetést, fütést és vizvezetést is.

c) A vasutak és közutak épitésénél előforduló földmunkák, vizelvezetések stb. ismerete. Egyszerü hidak, partbiztositások és azok alapvetése.

d) Az épitési anyagok ismerete.

III.

a) A gyakrabban előforduló ügyiratok fogalmazása.

b) Épitésvezetés, a főbb segédeszközök ismerete.

c) Egyszerü könyvvitel.

16. §. Egészben irányadónak tekintendő, hogy a jelöltek az egyes tárgyakból csak olyan terjedelemben vizsgáltassanak, amennyire azok ismerete a 14. §. II. *b)* és *c)* alatt felsorolt épitkezések végrehajtásánál tényleg szükséges.

Az elnök ennélfogva hivatva van ügyelni arra, hogy ne adassanak tisztán elvont természetü vagy annyira bonyolódott kérdések, amelyek a kijelölt határon túlmennek.

17. §. A szóbeli vizsgálat 2 napon át naponta legfeljebb 2 óráig tarthat.

A szóbeli vizsgálatot egyidejüleg többen is tehetik; de minden egyesnek vizsgálatáról külön jegyzőkönyv veendő fel és a vizsgálat időtartama ez esetben megfelelően meghosszabbitandó.

18. §. Minden vizsgálatról jegyzőkönyv vétetik fel.

E jegyzőkönyv alakja a következő:

Jegyzőkönyv,

felvétetett N. N. urnak az épitőmesterségek tudományaiból 188.. évi ...... hó ... n és következő napjain történt megvizsgálásáról.

.... hó ... n.

A vizsgáló-bizottság alólirott tagjai egybegyülvén, a vizsgáló-bizottság elnöke a vizsgálatot megnyitottnak nyilvánitá, jelöltet az irásbeli vizsgálat szabályaira figyelmeztette és megfejtésre a következő feladatokat adta:

1 ....

....

2 ....

....

A jelölt az irásbeli feladatok megoldásához azonnal hozzáfogott és dolgozatait .... hó ..n, tehát a szabályszerü időben benyujtotta.

A jelölt az irásbeli feladatokat .... oldotta meg.

.... hó ... n.

A szóbeli vizsgálat megkezdetvén, a jelölt vizsgaeredménye az egyes tantárgyakból következőképen állapittatott meg:

Tantárgy	A vizsgálóbiztos neve	Képesités
Föld- és lejtszinmérés, a szükséges műszerek ismerete		
Az ábrázoló mértan alkalmazása az árnyékszerkesztésre és kőmetszésre		

Tantárgy	A vizsgálóbiztos neve	Képesités
Gyakorlati számtan, vonatkozással a középitészetre; az erőmű- és géptan elemei		
Az épitészet története és az épitészeti styl- és alaktan elemei		
A fontosabb épitési iparágaknál előforduló szerkezetek		
A vasutak és közutak épitésénél előforduló földmunkák		
Az épitési anyagok ismerete		
Ügyiratok fogalmazása		
Épitésvezetés, a főbb segédeszközök ismerete		
Egyszerű könyvvitel		

A vizsgálat eredménye szerint a vizsgálattevő képesitettnek........................ találtatott ....
....

Kelt Budapesten, ...

....
a bizottság elnöke.

....
a bizottság jegyzője.

.... } vizsgálóbiztos
....
....
....
....
....

19. §. A vizsgálat sikere fölött a bizottság szavazattöbbsége határoz.

A vizsgáló-bizottság által a vizsgálat eredményéhez képest csupán két osztályzat, u. m. »képesitett« vagy »nem képesitett« adható.

Ha a jelöltre nézve a határozat kedvező, akkor az elnök a bizottság összes tagjai által aláirt jegyzőkönyv alapján arról, hogy a jelölt az épitőmesteri vizsgálatot sikerrel letette, kiállitja a következő bizonyitványt:

....szám.

BIZONYITVÁNY.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium.

188.. évi .... hó .. napján .... szám alatt kelt rendelete alapján Budapesten, 188.. évi .... hó .... napján megtartott vizsgálat alkalmával, az alulirt vizsgáló-bizottság által

.... ur, ki...............
községében született, az épitőmesterségekre vonatkozó tudományokból megvizsgáltatván, az épitőmesteri teendők önálló kezelésére és vezetésére

képesitettnek

találtatott.

Kelt Budapesten, 188.. évi .... hó ....-n.

A vizsgáló-bizottság:

....
a bizottság elnöke.

....		....
vizsgálóbiztos		vizsgálóbiztos
....		....
vizsgálóbiztos	(P. H.)	vizsgálóbiztos
....		....
vizsgálóbiztos		vizsgálóbiztos

....
a bizottság jegyzője.

20. §. Ha azonban a bizottság vagy a bizottsági tagok többsége a jelöltet visszautasitandónak nyilatkoztatja, akkor a bizottság a képzettség hiányainak megjelölésével a visszautasitást mondja ki.

Ha a vizsgálattevő csak a vizsgálat egy részét nem állotta ki kellő eredménynyel, a később ismétlendő vizsgálat e részre szoritandó.

A képesitési bizonyitvány kiadását megtagadó határozatban egyidejüleg egy meghatározott, egy éven túl nem terjedhető határidő állapitandó meg, amelynek letelte előtt a vizsgálat ismétlése meg nem engedtetik.

21. §. A vizsgálati dij a vizsgálatot kérő folyamodvány benyujtásával egyidejüleg a bizottság elnökénél fizetendő le és semmi esetre sem fizettetik vissza; e dij az épitőmesteri vizsgálatra 80 frtban állapittatik meg; ebből dijképen a vizsgáló-bizottság elnökét 20 frt, egy-egy tagot 10—10 frt illet.

Az elővizsgálatért 40 frt fizetendő; ebből 10 frt az elnököt, 5—5 forint a bizottság tagjait illeti.

III. FEJEZET.

A kőmüves-, kőfaragó- és ácsmesterek képesitéséről.

22. §. A kőmüves-, kőfaragó- és ácsmesterség gyakorlására szükséges képesités igazolható:

a) a m. kir. állami középipartanodán nyert végbizonyitvány és annak kimutatása által, hogy az illető mestersége terén legalább 3 évig gyakorlatilag foglalkozott; [1])

b) a képzettség megvizsgálására a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által szervezett vizsgáló-bizottság részéről kiállitott bizonyitvány által.

A vizsgáló-bizottságok székhelyei:

Arad, Beszterczebánya, Brassó, Budapest, Debreczen, Kassa, Kolozsvár, Mármaros-Sziget, Maros-Vásárhely, Miskolcz, Nagy-Várad, Nagy-Szeben, Pécs, Pozsony, Sopron, Szeged, Temesvár, Veszprém, Zala-Egerszeg, Zombor.

23. §. A bizottság 5 tagból áll. A bizottság elnökét és tagjait a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister állami és városi műszaki tisztviselők, képesitett épitőmesterek, továbbá kőmüves-, kőfaragó- és ácsmesterek közül (évről-évre) három évre (3960/1889.) nevezi ki.

A vizsgáló-bizottság az elnökkel együtt 3 tagból alakittatik; a bizottság tagjai közül minden egyes esetre az illető tagok az elnök által hivatnak meg és pedig olyképen, hogy a 3 tag közül egy az illető mesterség mestere legyen.

24. §. A vizsgálatot kérő folyamodvány a bizottság elnökéhez intézendő. E folyamodványhoz melléklendő:

a) Bizonyitvány arról, hogy a folyamodó a tanviszony megszünése után szakba vágó mestersége terén szakba vágó munkával legalább három évig foglalkozott.

b) A folyamodó által sajátkezüleg készitett 3 rajzlap, amelyeknek tárgyai:

I. Kőmüveseknél.

1. Az oszloprendek.
2. Falkötések.
3. Boltozatszerkezetek.

II. Kőfaragóknál.

1. Az oszloprendek.
2. Iv- és boltozatszerkezetek.
3. Lépcsőszerkezetek, amelyek között legalább egy összetett alaku alaprajzzal birjon (meghosszabbitott félkör, patkóalak vagy kerülék).

---

[1]) V. ö. az áll. felsőbb ipariskolákról szóló szabályzatokkal a »*Község. Tvtár*«-ban.

III. Ácsoknál.

1. Tetőszerkezetek (alap- és metszetrajzban).
2. Fakötések.
3. Lépcsőszerkezetek vagy egyszerü hidak.

Az I., II. és III. részek 2. és 3. sz. a. kivánt rajzlapokhoz még az egyes ábráknak a folyamodó által irt magyarázata melléklendő.

Ha a mellékelt bizonyitványok vagy dolgozatok hiányosaknak vagy ki nem elégitőknek találtatnak, a folyamodónak az elutasitó végzés 14 napi határidőn belül irásban adandó ki olyformán, hogy abban a visszautasitás indokai és az esetleges pótlások iránti utbaigazitás benfoglaltassanak.

25. §. A vizsgálat áll :

a) egy próbamunka készitéséből ;
b) szóbeli vizsgálatból.

26. §. A próbamunka feladatát a bizottság állapitja meg és a jelölt tartozik a megoldás vázlatát zárt helyen bizottsági tagok felügyelete alatt elkésziteni. A felügyelő-bizottsági tagok arra ügyelnek, hogy a vizsgálandó idegen segélyt igénybe ne vegyen és hogy miként végzi a teendőket.

A befejezett munkálatokat a jelöltek és a felügyelő-bizottsági tagok aláirják és igy terjesztik megbirálás végett a bizottság elé.

A próbamunka elkészitésére egy heti idő adható ; tehát csak oly feladatok kidolgozása és oly előállitásban követelendők, amelyre ez az időtartam rendszerint elégséges.

27. §. A próbamunka tárgyai :

a) Kőműveseknél.

Egy egyszerü szerkezetü földszintes lakóház vagy gazdasági épület terve (adott programm szerint) részletes előmérettel és költségvetéssel.

b) Kőfaragóknál.

Egy összetett alaku lépcső és egy (kereszt- vagy kupola-) boltozat szerkezete a részletes természetnagyságban való felrajzolásával, részletes előmérettel és költségvetéssel.

c) Ácsoknál.

1. Födélszerkezet, adott alapformához, részletes előmérettel és költségvetéssel.
2. Egy toronysüveg, amelynek külformája meg van adva, vagy egy kisebb hid szerkezete ; részletes előmérettel és költségvetéssel.

28. §. A szóbeli vizsgálat a következő tárgyakra terjed ki :

A) Kőműveseknél.

I.

1. Közönséges számtan. — A háromszög, ferdény, négyszög, párlap és adott méretü sokszög területének, a kör területének kiszámitása. Az egyenes gula, hasáb és henger sikfelületei és köbtartalmának kiszámitása.
2. Egyszerü mértani sikok és testek szerkesztése adott részekből.
3. Falvastagságok ismerete. A közönségesen előforduló boltozatok, ivek és boltgyámok erősségének megállapitására szolgáló szabályok ismerete.

II.

1. Az épitési talaj megvizsgálása, az épület kitüzése, zsinórállványok, beosztási léczek, boltmintaivek, állványok stb. — mikénti szerkesztése és alkalmazása.

A közönségesen előforduló segédeszközök és gépek ismerete.

2. Falkötés, mindennemü kő-, tégla- és vegyes falazatban, ivek, boltozatok stb., a mükövek, vasnemüek és egyéb tárgyak elhelyezésénél követendő eljárás, különös tekintettel a lépcsőkre, kő- és vasoszlopokra, kutak, csatornák és pöczegödrök, párkányok és födémek.
3. Épitési anyagok és azok tulajdonságai. Közönséges mészhabarcs, vizálló mészhabarcs, főszvakolat, beton stb. készitése és használata.

III.

1. Az oszloprendek ismerete.
2. A földszinti egyszerü lakóházak és kisebb gazdasági épületeknél előforduló összes szerkezetek ; kész tervezetek magyarázata, amennyiben azok föld-, kőmüves- és elhelyezési munkákra vonatkoznak.
3. Költségvetés, árelemzés, leirás stb. mindennemü föld-, kőmüves- és elhelyezési munkára és a 2. alatti épületek összes munkálataira.

B) Kőfaragóknál.

1. Közönséges számtan. — A mértanból a háromszög, ferdény, négyszög, párlap és adott méretü sokszög területének, a kör területének és kerületének kiszámitása.

Az egyenes gula, henger és hasáb sikfelületei és köbtartalmának kiszámitása.

2. Egyszerü mértani sikok és testek szerkesztése adott részekből.
3. Az oszloprendek ismerete.
4. A kőfaragó-munkákra rendszerint alkalmaztatni szokott kőnemek és azok tulajdonságainak ismerete, különösen a szilárdság, állóság s a meleg, fagy és nedvesség behatása iránti ellentállásuk szempontjából. Kövekben előforduló rejtett hibák fölismerése.
5. A kőkidolgozás különböző módjai. Az elhelyezésnél követendő eljárás.

Ékelés, kapcsok alkalmazása, kiöntés, a

rendesen használt kötanyagok és azok készitése. Nagyobb kövek szállitásánál és emelésésénél szükséges előkészületek, szerszámok és segédgépek ismerete.

6. A faragott kövekből készitett falaknál előforduló falkötések. Boltivek, boltozatok és lépcsők szerkezete.

7. Egyes szerkezet-kövek vagy lépcsőfokok stb. felszinórozása adott rajzokból.

C) Ácsoknál.

1. Közönséges számtan. — A mértanból a háromszög, ferdény, négyszög, párlap és adott méretü sokszög területének kiszámitása. Az egyenes gula, henger és hasáb sikfelületei és köbtartalmának kiszámitása.

2. Egyszerü mértani sikok és testek szerkesztése adott részekből.

3. Az egyes faszerkezetek ellentálló képességének ismerete.

4. A különféle épitési czélokra alkalmas egyes fanemek ismerete, azok mikénti felvágása és eltartása körüli eljárás.

Az ácsmunkára használt faanyag jó vagy rossz minőségének ismertető jelei.

5. Palló, gerenda vagy czölöprostélyok; szádfalak.

6. Egyszerü sulykok (Rammen) és vizmerítő készülékek; fával bélelt kutszekrények.

7. Fakötések mindennemü alkalmazásban. Födőlidom meghatározása.

8. Egyszerü és feszitett (gesprengt) gerendafalak, födélszékek, toronysüvegek, haranglábak, egyszerü hidak, falépcsők stb. szerkezete.

9. Egyes faalkatrészek kiváltásánál követendő eljárás.

10. Állványok, felhuzó készülékek.

29. §. A szóbeli vizsgálat két óránál tovább nem tarthat. A szóbeli vizsgálatot egyidejüleg többen is tehetik; azonban a vizsgálat időtartama ez esetben megfelelőleg meghosszabbitandó.

30. §. A jelen rendelet 9., 17., 18. és 19. §-ai a kőmüves-, kőfaragó- és ácsmester képesitésének igazolására előirt vizsgálatokra nézve is megfelelően alkalmazandók.

A vizsgálatról felveendő jegyzőkönyv alakja a következő:

Jegyzőkönyv,

felvétetett N. N. urnak a .... mesterségek tudományaiból 188.. évi .... hó .. n és következő napjain történt megvizsgálásáról.

.... hó ... n.

A vizsgáló-bizottság alólirott tagjai egybegyülvén, a vizsgáló-bizottság elnöke a vizsgálatot megnyitottnak nyilvánitá, jelöltet az irásbeli vizsgálat szabályaira figyelmeztette és megfejtésre a következő feladatokat adta:

1 ....

2 ....

....

A jelölt az irásbeli feladatok megoldásához azonnal hozzáfogott és dolgozatait .... hó....n, tehát a szabályszerü időben benyujtotta.

A jelölt az irásbeli feladatokat .... oldotta meg.

.... hó ....n.

A szóbeli vizsgálat megkezdetvén, a jelölt vizsgaeredménye az egyes tantárgyakból következőkép állapittatott meg:

Tantárgy	A vizsgálóbiztos neve	Képesités

A vizsgálat általános eredménye szerint a vizsgálattevő képesitettnek ....
találtatott...
....

Kelt Budapesten, ...

....	.... } vizsgálóbiztos.
a bizottság elnöke.	....
	....
	....
....	....
a bizottság jegyzője.	....

A képesités esetén kiállitandó bizonyitvány alakja a következő :

.... szám.

BIZONYITVÁNY.

Bélyeg helye

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi magyar királyi ministerium

188.. évi .... hó .... napján .... szám alatt kelt rendelete alapján .... 188.. évi .... hó .... napján megtartott vizsgálat alkalmával, az alulirott vizsgáló-bizottság által .... ur, ki .... községében született, a .... mesterségekre vonatkozó tudományokból megvizsgáltatván, a .... mesteri teendők önálló kezelésére és vezetésére

képesitettnek

találtatott.

Kelt .... 188.. évi .... hó ....n.

A vizsgáló-bizottság:

....

a bizottság elnöke.

....		....
vizsgálóbiztos.		vizsgálóbiztos.
....		....
vizsgálóbiztos.	(P. H.)	vizsgálóbiztos.
....		....
vszigálóbiztos.		vizsgálóbiztos.

A vizsgálati dij a vizsgálatot kérő folyamodvány benyujtásával egyidejüleg a bizottság elnökénél fizetendő le és semmi esetre sem fizettetik vissza ; e dij 30 frtban állapittatik meg és ebből illeti dijképen az elnököt 10 frt és egy-egy bizottsági tagot 5—5 frt.

VI. FEJEZET.

Az engedély kiadása.

32. §. Aki az épitőmesterségek keretébe tartozó bármely ipart szándékozik üzni, köteles az illetékes elsőfoku iparhatóságnál iparengedélyért folyamodni.

Az iparengedély elnyerése iránt az elsőfoku iparhatósághoz intézendő kérvény mellett tartozik folyamodó igazolni azt, hogy az 1884. évi XVII. t.-cz. 1., illetőleg 2. vagy 3. §-a értelmében általában iparüzésre jogosult és tartozik továbbá ezen rendelet 8., illetve 22. §-aiban körülirt bizonyitványok bemutatása által igazolni azt, hogy az illető ipar gyakorlására kivánt képesitést elnyerte.

Aki e kellékeket igazolja, annak az iparengedély, a törvény 21. §-ában megállapitott dij lefizetése után, kiadandó.

33. §. Minden egyébre nézve az 1884 : XVII. t.-czikkben foglalt ipartörvény végrehajtása iránt f. é. augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kelt általános rendeletem intézkedései az épitőmesterségek keretébe tartozó iparok tekintetében is teljes mérvben alkalmazandók.

Budapesten, 1884. évi október hó 30-án.

Az idevonatkozó elvi határozatok.

Szent István koronájának egész területén, beleértve Fiume városát is, a Zágrábban nyert épitőmesteri és a Horvát-Szlavonország területén szervezett bizottságok által kiadott kőmives-, kőfaragó- és ácsmesteri képesitések a Budapesten működő épitőmesteri és az országban a kőmives-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására szerve-

zett bizottságok által kiállitott és megfelelő iparágra képesitő bizonyitványokkal egyenlő érvényüeknek tekintendők. (K. M. 61677. 1897.)

Az épitőmesterség gyakorlására az iparengedély a szabályrendelet 8. §-a szerint csak annak adható ki, aki szakképzettsége igazolására vagy a m. kir. József-müegyetemen nyert, esetleg ez által honositott épitészeti oklevelet s két évi gyakorlatot vagy az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett budapesti vizsgáló-bizottságtól nyert bizonyitványt mutathat fel. A szakképzettségnek oly igazolása tehát, amely az idézett szakaszban nincs felsorolva, nem fogadható el s az elsőfoku iparhatóság nincs feljogositva bármely más külföldi főiskolákon nyert, de Magyarországon nem honositott épitészeti oklevél vagy külföldi vizsgáló-bizottságtól eredő bizonyitvány alapján az épitőmesteri iparengedélyt kiszolgáltatni. Ha mégis konkrét esetben méltányosnak látszanék a külföldön szerzett épitőmesteri képesitést a belföldivel egyenértékünek ismerni el: ez iránt a ministerium határoz. (F. I. K. 18616/1885.)

Az épitőmesterségek (épitőmester, kőmüvesmester, ácsmester és kőfaragómester ipara) gyakorlásához szükséges képzettség megvizsgálására az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ában nyert felhatalmazás alapján, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium által szervezett és Budapesten, valamint a nagyobb vidéki városokban működő bizottságoknak a portómentes hatóságokkal, hivatalokkal és közegekkel, nemkülönben egymással és az ipartestületekkel váltott levelezése, az 1865. évi október hó 2-án kelt portómentességi szabályzat II. czikke 2. pontjának értelmében a levél- és kocsipostán portómentesen kezelendő, ha a leveleken és küldeményeken a küldő neve s e záradék »iparképesitési ügyben portómentes« van kitéve és a feladó hivatalos pecsétje van alkalmazva. (K. M. 8854/1885.)

Annak az egyénnek, ki az 1872. évi ipartörvény hatálya alatt az épitészipar gyakorlására szabályszerü iparigazolványt nyert s ezen ipart gyakorolta is, bár iparigazolványának érvénye az ipar nem gyakorlása következtében megszünt, ezen iparigazolvány alapján az épitőmesteri iparengedély kiadandó, mert képesitettsége a régi iparigazolvány alapján feltétlenül elismerendő. (K. M. 3870. 1904.)

Kisebb kőmüves, ács vagy kőfaragó iparos, ha időközben mesteri képesitését megszerezte, kisiparos iparengedélye alapján a kőmivesipar, ács vagy kőfaragó mesterséget nem gyakorolhatja, hanem ki kell váltania a kőmüves, ács vagy kőfaragó mesterségre szóló iparengedélyét. (K. M. 45424/1902.)

Az esetben, ha két vagy több egyén az épitő ipart a kereskedelmi törvény értelmében bejegyzendő czég alatt kivánja folytatni, az iparhatóság részéről csak az vizsgálandó, vajjon a közkereseti társaságban egyesült egyének között van-e olyan, aki az ipartörvény értelmében az épitő ipar üzésére képesitett, s ha van, a czégnek, mint ilyennek, az épitőipar gyakorlására az iparengedély kiadandó. Ezen iparengedély azonban a társas viszony feloldásával azokra a czégtagokra nézve, akik az előirt képesitést saját személyükben igazolni nem tudják, érvénytelenné válik. (F. I. K. 29573/1888.)

Ha a közkereseti társaságban egyesült egyének közt van olyan, aki az ipartörvény értelmében az épitőmesteri ipar üzésére jogositó képesitéssel rendelkezik, a czégnek, mint ilyennek, az épitőmesteri ipar gyakorlására az iparhatósági engedély megadandó. (K. M. 70457/902.)

A házak meszelése s az épületjavitási munkálatok a kőmüvesmesteri iparág körébe tartoznak s igy e munkálatok iparszerü végzésére csak iparengedélylyel biró kőmüvesiparos jogosult. Maga a háztulajdonos azonban iparengedély nélkül is végezheti házának meszelését s a szükséges javitási munkálatokat, mert e cselekményében nincs iparszerüség s igy a háztulajdonos, ha saját házán végez a kőmüvesmesterség körébe tartozó javitási munkálatokat, ezáltal még nem esik az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 38963/1900.)

Ha a háztulajdonos a maga által végzett épületjavitási munkálatoknál segédmunkaerőt, napszámost is alkalmaz, ez a napszámos nem lesz önálló iparos, hanem a háztulajdonosnak nem ipari munkánál alkalmazott segédje. Ezen általános szabálynak konkrét esetekben való alkalmazásánál mindig azt kell vizsgálni, hogy a javitási munkálatokat, melyeknél segédmunkaerő alkalmaztatott, a háztulajdonos házi kezelésben, saját felelősségére végezte-e, vagy pedig a segédmunkás tevékenysége önálló vállalkozás jellegével bir. (K. M. 38963/1900.)

Önálló vállalkozás akkor is fennforoghat, ha a segédmunkás munkájának kialkudott diját napszámban kapja meg. (K. M. 38963. 1900.)

Valamely kőfaragóüzlet kiegészitő részét képező (a kőfaragóüzlet részére nyers anyagot szolgáltató), de más iparhatóság területén fennálló kőbánya üzeméhez külön iparigazolvány kell. (K. M. 39658/1900.)

A márványipar, t. i. butorlapokon kivül falburkolatok és egyéb márványdiszitmények készitése épületeken a kőfaragómesteri ipar fogalma alá tartozik. (K. M. 21049/1901.)

A magasabb hidépitészet nem vonható az épitőmesterségek fogalma alá. A nagyobb

szabásu hidak épitésével foglalkozó vállalkozóktól az épitőmesterségek gyakorlása tárgyában 46188/1884. sz. a. kiadott rendelet alapján külön képesitettség kimutatása nem követelhető, mert az épitőmesteri iparok képesitése tárgyában kiadott ministeri rendeletek, mint azok szószerinti szövege mutatja és szellemükből következtetni lehet, csupán a magas épitkezésekkel, valamint az egyszerü hidak épitésével foglalkozó épitőmesterségek képesitését szabályozza. A nagyobb szabásu hidak épitésével foglalkozó vállalkozóktól tehát annyival kevésbbé lehet az idézett rendeletben előirt képesitést követelni, mert az ilyen különleges szerkezetü hidak épitése az épitőmesteri minősitést messze meghaladó technikai képzettséget igényel, azt tehát még részeiben sem lehet az épitőmesterségek fogalma alá vonni, amennyiben az ilyen hidépitészet alkotó elemei, nevezetesen a kőmüvesmunkák stb., rendszerint nemcsak a szorosabb értelemben vett épitészet, hanem a vizépitészet és gépészet körébe vágó oly munkálatokkal, pl. a falazásoknál előforduló és egészen speczialis ismereteket igénylő pneumatikus alapozásokkal, vannak elválaszthatatlanul összekapcsolva, melyekre nézve az idézett ministeri rendeletben megállapitott képesités amugy sem elégséges. (K. M. 27010/1899.)

A müépitész, ha csak épitési tervek készitésével és azok keresztülvitelének ellenőrzésével foglalkozik, de maga épitkezéseket fel nem vállal, nem iparos. (K. M. 44074. 1899.)

Az épitési tervrajz megkészitése még nem tekinthető az épitőmesterség gyakorlásának s ennélfogva büntetés alá nem eshet. (F. I. K. 52509/1885. és K. M. 20010/1900.)

Az épitési vállalkozó ipara sem képesitéshez, sem engedélyhez kötve nincs. Az épitési vállalkozó tevékenysége ugyanis abban áll, hogy az általa felvállalt épitkezést szakmabeli iparosokkal, nevezetesen jogosult épitőmesterekkel elvégezteti, az illető épitkezés üzleti és pénzügyi részét vezeti s ekként a zépittető s az épitőiparos között közvetitőként szerepel. Ez a vállalkozás, melynek keresetszerüsége kétségbe nem vonható, épen ugy mint bármely más ipari foglalkozás, önálló ipari tevékenységet képez, s annak folytatásához, miután a vállalkozó az épitkezés müszaki részét nem maga végzi, az ipartörvény 4. §-ában előirt bejelentésen, illetve iparigazolványon kivül sem képesités, sem iparengedély nem szükséges. Természetesen az ilyen épitési vállalkozónak az 1884 : XVII. t.-cz. 158. §-ában megállapitott büntetés terhe alatt tiltva van az, hogy a felvállalt épitkezések müszaki munkálatait maga végezze, hanem e munkálatok elvégzésére szabályszerü iparengedélylyel biró képesitett iparosokat kell alkalmaznia, kivéve a magasabb hidépitészeti munkálatokat, melyek nem esnek az épitőmesterségek fogalma alá. (K. M. 68168/1899.)

Az épitkezési vállalkozás képesitéshez vagy engedélyhez kötött iparnak nem tekinthető és ily vállalkozó köteles az épitkezéseket engedélyhez kötött iparosok által végeztetni. (K. M. 51939/1892.)

Az az épitési vállalkozó, ki az épitkezéseket jogositott épitőmesterrel végezteti, ha az épitkezésnél alkalmazott munkásait maga fizeti is, addig, mig az épitkezések müszaki vezetésébe és keresztülvitelébe be nem folyik, vállalkozói munkakörét túl nem lépi. (K. M. 11816/1900.)

Épitési engedély kiszolgáltatásának alapjául szolgáló terveket bárki is készithet, s azáltal, ha valaki, aki nem épitész, az általa készitett terveket mint épitész irta alá, iparkihágást még nem követett el. (K. M. 31914. 1897.)

Felületes vakolatrepedések betapasztása és bemeszelése, mint bármely surolás, mázolás, javitás, vagy egyéb tisztogatási munka házilag, napszámosokkal is végezhető, s nem sorolható az ipartörvény 10. §-ában megjelölt engedélyhez kötött iparágak közé. (K. M. 80800/1898.)

Az a cselekmény, hogy valaki egy esetben, egy lakóház ujból való befedésén mint napszámos dolgozott, iparszerüség jellegével nem bir, annyival kevésbbé, mert lakóháznak napszámban végzett ujonnan való födése oly közönséges munka, amelyet kisebb községek területén napszámosok s kisgazdák is mellékfoglalkozásképp szoktak végezni. A napszámosmunka egyébként sem tartozik az ipartörvény rendelkezései alá. (K. M. 87273. 1898.)

Egy épitőmester által épitett emeletes ház belső falainak vakolása oly kikötések mellett, hogy a vakolás az épitőmester vagy megbizottjának felügyelete alatt szakmánymunka gyanánt, négyszögméter szerinti egységár mellett végeztessék és szombatonként a felmérés alapján fizettessék, a kőmüvesmesteri ipar önálló gyakorlásának nem minősithető. (K. M. 76702/1902.)

Kisebb kőmüves-, ács- vagy kőfaragóiparos, ha időközben mesteri képesitését megszerezte, kisiparos iparengedélye alapján a kőmüves ipar, ács- vagy kőfaragómesterséget nem gyakorolhatja, hanem ki kell váltania kőmüves-, ács- vagy kőfaragómesterségre szóló iparengedélyét. Egyszerü szerkezetü épületek alatt csakis egy, legfölebb két szobából, konyha és kamrából álló oly lakóházak vagy gazdasági épületek értendők, melyeknél a szerkezeti főfalak közötti fesztávolság 6 méternél nem nagyobb. (K. M. 45424/1902.)

A szorosan vett épitő ipar megkülönböztetése épitőmesterségre és kőmüvesmester-

ségre teljesen uj s a 42493/891. sz. a. közölt szabályrendelet által mondatott ki először; ezentul a kőmüvesmester csak »egyszerü szerkezetü földszintes lakóházakat s gazdasági épületeket« épithet önállóan, mig az épitőmester jogositva van az épitkezés terén előforduló mindennemü munkát végrehajtani. Az emlitett két iparág e szoros megkülönböztetése csak a törvény életbelépte után kiadott iparengedélyekre vonatkozik; mert a törvénynek nincs visszaható ereje s igy az eddig élvezett jogokat el nem veheti. Ennélfogva mindazok, akik az épitést az ipartörvény életbelépte előtt nyert iparjognál fogva a helyi szokásokhoz képest akár mint épitőmesterek, akár mint kőmüvesmesterek gyakorolták, ily módon szerzett joguk gyakorlatában jövőre is meghagyatnak, s igy az 1872 : VIII. t.-cz. alapján kellő iparigazolványt nyert és ez alapon működő kőmüvesmester jogositva van azokat a munkákat is végezni, amelyeket a rendelet 2. §-a értelmében különben csak az épitőmester végezhet. (F. I. K. 15553/1885.)

Azok, akik valamely iparágat már az 1872. évi VIII. t.-cz. hatálya alatt bejelentés nélkül üztek, már akkor iparkihágást követtek el és az iparüzésre a folytonos gyakorlat által sem szereztek jogot; iparüzésük mindaddig jogtalan, mig az ipartörvénynek az iparbejelentésre vonatkozó rendeleteit nem teljesitik. Ennélfogva azok az ácsok és kőmüvesek, akik mesterségüket az 1884 : XVII. t.-cz. életbelépte előtt jogositvány nélkül üzték s jelenleg is üzik, annak folytatásától jogosultságuk igazolásáig, azaz iparengedély vagy iparigazolvány megszerzéséig eltiltandók. (F. I. K. 16871/1887.)

Amennyiben valamely községben a parasztházak, kizárólagosan emeletes typus szerint épülnek és a lakóházakat a község földmives népe házilag szokta késziteni, az illető községben fenforgó különleges viszonyokra való tekintettel a 42493/1891. sz. K. M. rendeletnek határozmányaitól eltérőleg, kivételképen megengedhető, hogy a kisebb kőmüvesmunkák végzésére jogositó iparengedély alapján, kizárólag az illető község területén emeletes parasztházak, de csakis ily parasztházak épitése elvállalható és végrehajtható legyen. Föltehető ugyanis, hogy az emberemlékezet óta kifejlődött és megállapodott typikus parasztház épitésénél oly közbiztonságot érintő kérdések, amelyek a kért engedély megadását aggályossá tennék, nem merülhetnek fel s másrészt az egyébként egyszerü szerkezetü parasztházak épitését megnehezitení nem volna czélszerü. (K. M. 20577/1902.)

Kisebb ácsmunkálatok végzésére jogositott ácsiparosok kis- és nagyközségekben a tisztán ácsmunkát igénylő egyszerü szerkezetü földszintes lakóházak épitését egészben is elvállalhatják. (K. M. 5597/1905. K. I. 2.) Épitőmester kutfurással is foglalkozhatik. (K. M. 31320/1897.) A kutcsinálásnál előforduló munkák, nevezetesen a kut falát képező kőboltozat készitése és a kutgödör duczolása a kőmüves ipar körébe tartoznak. A kőmüvesmesterség körébe tartozó munkálatok az érvényben lévő szabályok értelmében két csoportra oszlanak, t. i. olyanokra, melyek foganatositására nézve — az iparos minősitését illetőleg — az 1884. évi október hó 30-án 46188. sz. a. kelt földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi ministeri rendelet III. fejezetében megállapitott képesités igazolása kivántatik és másodszor olyanokra, melyek ily nagyobb képesités igazolása nélkül az 1896. évi deczember hó 25-én 78000. sz. a. kelt kereskedelemügyi ministeri rendelet szerint az ugynevezett kisebb kőmüvesmesteri iparengedély alapján gyakorolhatók. Annak a kérdésnek az eldöntése tehát, vajjon adott esetben a kutcsinálás jogosan történt-e, attól függ, hogy a kutcsinálással összefüggő munkák a kőmüves ipar emlitett két ága közül melyiknek körébe tartoznak. Erre nézve irányadó az, hogy az utóbb idézett rendelet taxative felsorolja azokat a munkálatokat, amelyekre a kisebb kőmüvesiparos önállóan vállalkozhatik, e munkálatok között pedig a kutak csinálása megnevezve nincs; de továbbá a K. M. 46188/1884. rendelet 28. §. *A)* II. 2. pontjából kitünik, hogy a kutcsinálás a nagyobb kőmüvesmesteri képesités alapját képező szakvizsgálat tárgyai közé fel van véve s igy e határozmányból következik, hogy a kutcsinálás a szakszerü képesités alapján gyakorolható ugynevezett nagyobb kőmüvesmesteri munkálatok közé sorozandó. A kutcsinálás, mint külön iparág, az engedélyhez kötött iparok közé tartozik. (K. M. 71963. 1897.)

Házak meszelése és az épületjavitási munkálatok a kőmüvesmesteri iparág körébe tartoznak, s igy e munkálatok iparszerü végzésére csak iparengedélylyel biró kőmüvesiparos jogosult. (K. M. 38963/1902.) A kőmüvesmester az általa elvállalt, illetőleg épitett épületeknél az ott előforduló összes munkákat, tehát a cserepes munkát is végezheti. (K. I. F. 17003/1885.)

Kőmüvesmester külön iparigazolvány nélkül csak akkor végezhez cserepező munkákat, ha oly épitkezésekről van szó, melyeknek a cserepezés csak kiegészitő részét képezi, de épitkezési munkával kapcsolatban nem lévő cserepezést elvállalni és teljesiteni a kőmüvesmester jogositva nincs. (K. M. 16055/905.)

A kőmüvesmesterség természeténél fogva a téli hónapokban szünetel, de e hónapok az iparengedély kiadásának feltételeül megál-

lapitott három évi szakbavágó gyakorlati időbe beszámitandók, s igy a három évi gyakorlati idő a három épitő évadba eső összesen legalább 18 hónapi munkával kitöltöttnek tekintendő. (K. M. 71225/1896.)

A kőfaragó iparnak — bár jogosulatlanul — három éven át való önálló gyakorlása alapján a kisebb kőfaragómunkák önálló végzésére feljogositó iparengedély kiadható, mivel az 1891. évi augusztus hó 25-én, 42493. szám alatt kelt kereskedelemügyi ministeri rendelet 2. §-a nem kifejezetten szakbavágó mühelyben teljesitett munkát kiván, hanem csupán azt mondja ki, hogy három évi szakbavágó munka igazolandó. (K. M. 61378. 1899.)

h) ponthoz.

A mérges anyagok és gyógyszerfélék készitésére és elárusitására vonatkozó szabályok az 1869. évi 2789., az 1875. évi 26033. és az 1882. évi 17368. sz. belügyministeri szabályrendeletben foglaltatnak.

Pipereszerek gyártása nincs iparengedélyhez kötve, hanem ahhoz iparigazolvány szükséges, mert oly pipere- vagy illatszerek gyártása, melyek méregszereket tartalmaznak, tiltva van. (K. M. 28310/1899.)

A gyógyszerfélékkel való kereskedés engedélyhez kötött ipar, melyre az engedélyt az ipartörvény 20. §-a értelmében nem az iparhatóság, hanem a belügyminister, illetve állati gyógyszerekre vonatkozólag az 52884. 1890. F. M. rendelet értelmében a belügyministerrel egyetértőleg a földmivelésügyi minister adja meg. (K. M. 2875/1904.)

A gyógyszerészek nem iparosok. (M. T. 17448/1887. I. M. sz., C. 26713/1878, 27342. 1879, 6693/1884., K. M. 25533/1890. (L. még a 20. §-nál közölt vonatkozó határozatokat is.)

A keserüvizek kereskedelmi forgalomba hozatala tárgyában a 25533/1890. V. 1. sz. K. M. rend. igy intézkedik : 1. *a)* Gyógyszerészeknek, akik különben nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, *b)* droguistáknak, kik az 1884 : XVII. t.-cz. 20. §-a értelmében a gyógyszerfélékkel való kereskedésre a belügyminister urtól nyertek engedélyt, a keserüvizek forgalomba hozatalára a már jelzett belügyministeri engedélyen kivül az ipartörvény szempontjából külön elárusitási engedélyre szükségük nincs. 2. Oly czégeknek, melyek kizárólag keserüvizek elárusitásával foglalkoznak, és sem a fentebbi *a)* és *b)* pont alá nem tartoznak, az iparengedélyt az elsőfoku iparhatóság adja meg, mindazonáltal csak azon esetben, ha a fél akár magának az engedélyokiratnak, akár pedig az engedélyezés megtörténtét igazoló hiteles bizonylatnak fölmutatásával igazolja, hogy a keserüvizek forgalomba hozhatását a belügyminister neki előzőleg megengedte. 3. Kereskedőknek és szatócsoknak, kik keserüvizek elárusitásával csak mellékkeresetet gyakorolnak, külön belügyministeri engedélyre nincs szükségük, mert ez már benfoglaltatik az iparhatóság által részükre kiadott általános kereskedelmi iparigazolványban.

A szódaviz gyártásáról, elárusitásáról és felügyeletéről a 110461/1895. I. 7. sz. belügyministeri rendelet intézkedik.

A fertőtlenitő anyagok készitése és elárusitása, ugy az e körül tapasztalt hamisitások meggátlása tárgyában a 20476/1885. IV. 29. számu belügyministeri rendelet intézkedik.

i) ponthoz.

A robbanó szerek elárusitására nézve az 1883. évi 17041. számu belügyministeri rendelet intézkedik.

Vadászfegyverekhez és revolverekhez való töltények elárusitása nem esik az ipartörvény 10. §-ának *i)*. pontja alá ; az ezen czikkekkel való kereskedésre tehát csupán az ipartörvény 4. §-a szerinti iparigazolvány kell. (K. M. 25836/1894.)

A lőfegyverekhez való gyutacsok árusitása ugyanilyen szempont alá esik, minthogy a gyutacs a tölténynek része és pedig kevésbbé veszedelmes része, mint maga a puskaporral is megtöltött töltény. (K. M. 86240/1901.)

A benzin nem tartozik azon anyagok közé, amelyek elárusitásának engedélyezését az 1884 : XVII. t.-cz. 20. §-a a belügyminister hatáskörébe utalja. Eszerint aki benzinelárusitással üzletszerüleg kiván foglalkozni, egyszerü iparigazolványt tartozik váltani. Az esetben azonban, ha valaki kizárólag a saját kesztyüs üzlete czéljaira beszerzett benzinmennyiségből esetleg fenmaradt feleslег elárusitására szoritkozik, az illetőnek külön iparigazolványra nincsen szüksége, mivel ez esetben az általa eszközölt benzinelárusitás nem tekinthető önálló benzinnel kereskedésnek, hanem mint alkalmi eladás, a kesztyüs iparigazolvány alapján is eszközölhető. (K. M. 60336/1902.)

Szalon-tüzijáték áruk és bengáli gyufák nem esnek az 1890. évi 40502. sz. B. M. rendeletben előirt elbánás alá, azok robbanó szereknek nem minősithetők, s igy elárusitásukhoz hatósági engedély nem szükséges. (K. M. 4470/1903.)

11. §. A törvény kihirdetése után hat hó alatt valamennyi törvényhatóság és rendezett tanácsu város köteles, a 10. §. *a)—f)* pontjai szerint engedély alá eső iparok tárgyában a következő 12—21.

szakaszok figyelembe vételével szabályrendeletet hozni.

A szabályrendeletet a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, a belügyi ministerrel egyetértőleg, hagyja jóvá.

A szabályrendelet egyes községek számára külön viszonyaik szerint eltérő intézkedéseket tartalmazhat.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 11. §-a értelmében a rendezett tanácscsal biró városok által az engedély alá eső iparok tárgyában alkotandó szabályrendeletek a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által a belügyministerrel egyetértőleg hagyatnak jóvá. Ebből következik, hogy e szabályrendeletekre nézve az 1871 : XVIII. t.-cz. 29. és következő §-ai, amelyek a jóváhagyási jogot magának a törvényhatóságnak adják meg, nem nyernek alkalmazást. Ezek a szabályrendeletek tehát, épp ugy, mint az 1879 : XL. t.-cz. 5. §-a szerint alkotott kihágási szabályrendeletek, az alispán utján, ennek véleménye kiséretében, terjesztendők fel a ministerhez jóváhagyás végett. (F. I. K. 41639/1884.)

Rendezett tanácsu városok által az engedélyhez kötött iparok gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendeletek tárgyalása és jóváhagyása nem tartozik a vármegyei törvényhatósági bizottság gyülésének hatáskörébe. (K. M. 39366/1904.)

Az ipartörvény 1., 2., 3. s az engedélyhez kötött iparágaknál a 10. és 12. §-okban meghatározza azon feltételeket, melyeknek megfelelve, minden nagykoru, vagy nagykorunak nyilvánitott egyén bármely iparágat, bárhol szabadon gyakorolhat, ezek között azonban a községi illetőséget nem emliti fel; a törvény 10. §-ában felsorolt iparágak engedélyezésének feltételéül a községi illetőség csak abban az esetben lenne tehát megkivánható, ha az ezen iparok tárgyában a törvény 11. §-a értelmében alkotandó szabályrendeletek az iparüzési jog megszerzésének feltételeit is szabályozhatnák, illetve a törvény által megszabott feltételek mellett e szabályrendeletekben még ujabb feltételek is megállapithatók lennének.

A törvény rendelkezéseinek helyes értelmezése mellett, s illetőleg a 22. §. ama határozmánya alapján azonban, mely szerint mindenki iparának gyakorlásánál a jelen törvény alapján hozott szabályrendeletek határozatait megtartani köteles, kétségen kivül megállapitható az, hogy a kérdéses szabályrendeletek nem az iparüzési jog megszerzésének, hanem az illető iparágak gyakorlásának feltételeit állapithatják meg, s igy e szabályrendeletekben az iparüzési jog törvényszerü feltételein kivül egyéb feltételeket is előirni, nevezetesen a községi illetőség megszerzésének feltételét megállapitani nem lehet.

Kétségtelen tehát, hogy a törvény, midőn 1. §-ában kijelenti, hogy az iparüzési jog e törvény korlátai között bárhol szabadon gyakorolható, az iparüzési jog megszerzése tekintetében csak a törvényben megállapitott korlátokat értheti, e korlátokon kivül egyéb feltételek megállapitását meg nem engedi, hanem a törvényhatóságok és rendezett tanácsu városok szabályrendelet-alkotási jogát csak a 10. §-ban felsorolt iparágak gyakorlásának szabályozására szoritja. (K. M. 53244/1896.)

A törvényhatósági és rendezett tanácsu városi szabályrendeletekben az iparüzési jog megszerzésére, illetve engedélyezésére oly feltételeket nem lehet megállapitani, melyeket nem maga a törvény köt ki, miután ama feltételeket is, melyeket az engedélyhez kötött iparok gyakorlásánál igazolni kell, maga a törvény állapitja meg. (K. M. 90865/1898.)

A szak-ipartársulatba tartozásnak a szabályrendeletben az engedély elnyerésének feltételeként való kikötése az iparszabadság elvébe ütközik és eltekintve attól, hogy valamely ipartársulathoz való tartozás az ipartörvény 12. §-a által igényelt megbizhatóság kritériumának és bizonyitékának sem tekinthető, ilyen rendelkezés közvetve az iparosokat az ipartársulatba való belépésre kötelezi, ami pedig ellenkezik az ipartörvény 152. §-ával, mely szerint ipartársulatba való belépésre egy iparos sem kötelezhető. Az iparengedély elnyerésének feltételei között a magyar honosság és a magyar nyelvben való jártasság sem irható elő, mert ez a megszoritás nem egyeztethető össze az iparszabadságnak az ipartörvény 1. §-ában felállitott sarkelvével, mely honos és nem honos között különbséget nem tesz. (K. M. 39457/1900.)

(A 39270/1884. VIII. 22. sz. F. I. és K. M. rendelet az engedélyhez kötött iparágakra vonatkozó szabályrendelet-mintákat közöl a törvényhatóságokkal. Az illető szabályrendelet-mintákat l. a 13., 14., 15., 16., 17., 18. §-oknál.)

12. §. Az engedély 10. §. *a)—f)* eseteiben a szabályrendeletben előre megállapitandó számhoz kötött lehet, s az illető személy megbizhatóságától teendő függővé.

Engedélyhez nem kötött ipar üzésére megbizhatóság igazolása nem szükséges, sőt esetleges panaszok beadása az iparigazolvány

kiszolgáltatását nem akadályozhatja. (K. M. 61388/1885.)

Iparengedélyekhez szükséges erkölcsi bizonyitvány kiállitására a legutolsó állandó tartózkodási hely helyhatósága illetékes. (K. M. 79264/1903.)

Az engedélyhez kötött iparoknál vagyoni megbizhatóság kimutatása nem követelhető. (K. M. 47180/1897.)

Közrendészeti szempontból megbizhatatlannak bizonyult s iparüzési jogától az ipartörvény 155. §-a alapján megfosztott egyénnek vele egy háztartásban élő neje, épen a házassági viszonyra való tekintettel, az engedélyhez kötött iparoknál a törvény 12. §-ában megkivánt megbizhatósággal nem rendelkezik. (K. M. 36590/1897.)

Egy bérkocsis megbizhatóságának megitélése esetleg enyhébben történhetik, mint pl. egy kávéháztulajdonosé. (K. M. 57843. 1900.)

Az által, hogy valaki lopásért 15 év előtt még serdülő korában, 3 év előtt pedig sulyos testi sértésért büntetve volt, az illető még nem tekinthető oly egyénnek, kinek az ipartörvény 12. §-a alapján bérkocsi iparra az engedély ki nem adható. (K. M. 25657/1901.)

Az a körülmény, hogy valaki rendőri felügyelet alatt álló kéjnőknek albérletben tartásával foglalkozott, egymagában véve és amennyiben e tekintetben panasz ellene nem emeltetett, a szállodai iparengedély megtagadására indokul nem szolgál. (K. M. 10825. 1903.)

Azon körülmény miatt, hogy valaki 18 évvel ezelőtt lopás büntette miatt 4 évi fegyházra volt itélve, nem tekinthető oly egyénnek, akinek részére az ipartörvény 12. §-a alapján kávéházi iparengedély nem volna adható, mivel a büntetésnek nem lehet és nincs is olyan joghatálya és jogi következménye, hogy az illetőt kifogástalan magaviselete daczára is élete végéig elzárja bármely tisztességes életfentartási foglalkozástól, tekintetbe véve, hogy az állami italmérési jövedékről szóló 1899 : XXV. t.-cz. 8. §-ának 1. pontja értelmében is azoknak, akik büntetett vagy nyereségvágyból elkövetett vétség stb. miatt jogerősen elitéltettek s akik a büntetés kiállása után öt év alatt teljesen kifogástalan erkölcsi magaviseletet tanusitottak, italmérési vagy italárusitási engedély adható, tehát a kávéházi iparengedély megtagadása sem lenne indokolt. (K. M. 53070. 1900.)

Az, hogy valamely megnyitni szándékolt kávéház az erkölcstelenségnek és éjjeli tivornyáknak lesz majd egyik helye, kávéházi iparengedély kiadásának megtagadására indokul nem szolgálhat. (K. M. 66562/1898.)

A vendéglői iparengedély kiadása megbizhatatlanság czimén megtagadható oly egyéntől, kire beigazoltatott, hogy egy pallérral összejátszva, a pallér által felfogadott munkásokat »jancsi«-bankók elfogadása által magához csalogatta. (K. M. 63372/1898.)

Kávéházi iparengedély elnyeréséhez megkivánt megbizhatóság elbirálása az iparhatóságok szabad mérlegelése alá tartozik. (K. M. 46269/1904. VII. 21.)

Nyilvános találkahelyül szolgáló szállodák nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá s e czélból szállodai iparengedély ki nem szolgáltatható még azoknak sem, akik a szállodaüzletet nyilvános találkahelylyel kapcsolatosan kivánják folytatni. (K. M. 48967. 1904.)

Ha a szabályrendelet a kiadható engedélyek számának megállapitását a tanácsra bizza, a városi tanács az engedélyek számának megállapitásánál nem mint helyhatóság, hanem csak mint iparhatóság járhat el s igy törvényhatósági joggal biró város tanácsa által e tárgyban hozott határozat felülvizsgálására nem a törvényhatósági bizottság, hanem a kereskedelemügyi minister, mint harmadfoku iparhatóság illetékes. (K. M. 14903/1904.)

Ha a vendéglői iparüzletre kiadható engedélyek száma a szabályrendeletben meg nem állapittatik, hanem a helyi hatóságokra bizatik az engedélyezhető üzletek számának megállapitása, az esetben annak a körülménynek elbirálására, hogy valamely községben levő vendéglők kielégitik-e a közszükségletet, csakis a helyi hatóságok vannak hivatva s az a felsőbb hatóság által érdemben felül nem vizsgálható. (K. M. 71934/1896.)

Ellenkező: A törvényhatósági joggal biró város tanácsa által hozott határozat megváltoztatása mellett a bérkocsi iparra az engedély kiadható és a városi szabályrendelet értelmében a tanács által megállapitott engedélyek száma felebbezés következtében felemeltetett. (K. M. 14903/1904.)

Ha a vendéglői iparengedélyek száma korlátozva van, a létszámon felül jogellenesen kiadott iparengedély a régibb jogon való vendéglői ipar gyakorlására szóló ujabb vendéglői engedély kiszolgáltatására vonatkozó méltányos igényeket nem érinti. (K. M. 50310/904.)

13. §. Fogadó-, vendéglő-, korcsma-, sörház-, pálinkamérés-, kávéház- és kávémérésben a zenélés vagy bizonyos időre szoritható, vagy egészen el is tiltható.

Korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés bizonyos utczákról kizárható; nyitvatartásuk az éj bizonyos óráin túl eltiltható.

Ily üzletek hatósági vizsgálat és ellenőrzés alá vehetők.

A F. I. és K. M. 39274/1884. számu rendeletével közölt minta:

Szabályrendelet

a fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés iparokról.

A) *Általános rész.*

1. §. Fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház vagy kávémérés üzlet nyithatására engedélyt nem nyerhet az:

a) aki nyereségvágyból elkövetett bűntettért vagy vétségért büntetve volt;

b) az, aki bordélyházat tart.

2. §. ....város területén
fogadó nyithatására ....
vendéglő » ....
korcsma » ....
sörház » ....
pálinkamérés » ....
kávéház » ....
kávémérés » ....
engedély adatik ki.

3. §. A vendégek szolgálatára kifogástalan előéletű egyének alkalmazandók.

4. §. Ezen üzletek állandóan rendőrhatósági ellenőrzés és vizsgálat alatt állanak.

Az üzlettulajdonos köteles megengedni, hogy a magát kellően igazolt hatósági közeg bármikor meggyőződést szerezzen magának arról, hogy e szabályrendelet intézkedései megtartatnak.

B) *Fogadók.*

5. §. Aki fogadót tart, köteles minden szobában a szobáért fizetendő árt feltüntető és hatóságilag láttamozott árszabályt kifüggesztve tartani.

Ezek az árak maximum gyanánt tekintendők, ezeknél többet felszámitani nem szabad.

6. §. A fogadós tartozik arra felügyelni, hogy helyiségei tiszták és egészségesek legyenek; gondoskodik továbbá arról, hogy cselédjei előzékenyek legyenek és egyáltalában, hogy a fennálló rendőri szabályok megtartassanak.

7. §. A fogadós gondoskodik arról, hogy a vendégszobák jó zárakkal legyenek ellátva.

8. §. Fogadók éjjeli .. óráig nyitva tarthatók. Ezekben a zenélés éjjeli .. óráig szabad.

C) *Vendéglők, korcsmák és sörházak.*

9. §. Vendéglő, korcsma és sörház .... utczákban egyáltalában nem nyitható; továbbá nem nyitható templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, amelyeknek kellő használata ez üzletek zaja által akadályoztatnék.

10. §. Vendéglők, korcsmák és sörházak éjjeli .... óráig nyitva tarthatók. Ezekben a zenélés éjjeli .... óráig szabad.

D) *Pálinkamérés.*

11. §. Pálinkamérés .... utczákban egyáltalában nem nyitható, továbbá nem nyithatók templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, amelyeknek kellő használata ez üzletek zaja által akadályoztatnék.

12. §. A pálinkamérések este .... órakor bezáródnak és április 1-től szeptember hó 30-ig reggeli — óra előtt, október hó 1-től márczius hó 31-ig pedig reggeli — óra előtt ki nem nyithatók.

13. §. Pálinkamérésekben a zenélés tilos.

E) *Kávéházak.*

14. §. Kávéháznak az az üzlet tekintetik:

a) amelyben kávé, tea, csokoládé, kimérési engedély tárgyát nem képező szeszes italok, hüsitő italok és ezekhez szükséges nedvek, fagylalt és végre az elősorolt czikkekkel fogyasztani szokott sütemények állandóan kaphatók;

b) amelyben legalább .. tekeasztal állandóan a közönség rendelkezésére áll.

15. §. Kávéházak nem nyithatók templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, amelyeknek kellő használata ez üzletek zaja által akadályoztatnék.

16. §. Kávéházak éjjel — óráig nyitva tarthatók. Ezekben a zenélés éjjeli .. óráig szabad. Azon kávéházakban, amelyek .... utczákban vannak, a zenélés tilos.

F) *Kávémérés.*

17. §. Kávémérésnek az az üzlet tekintetik, amelyben kávé, tej, tea és csokoládé és az ezekhez való sütemények kaphatók.

18. §. Kávémérések .... utczákban egyáltalában nem nyithatók; továbbá nem nyithatók templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, amelyeknek kellő használata ez üzletek zaja által akadályoztatnék.

19. §. Kávémérésekben tekeasztalok felállitása, kártyázás és minden egyéb játék tilos.

20. §. A kávémérés .... órakor bezárandó és reggel — óra előtt ki nem nyitható.

Ezen idő alatt a kávémérő vendéget még zárt ajtók mögött sem szolgálhat ki.

G) *Büntető határozatok.*

21. §. Az a fogadós, vendéglős, korcsmáros, sörháztulajdonos, pálinkamérő, kávéházas vagy kávémérő, aki üzletében erkölcstelen életü egyé-

neket alkalmaz (3. §.), avagy helyiségeit tisztán és egészségesen nem tartja; a rendőrhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetén ezenfelül 5 napig terjedhető elzárással büntetendő.

22. §. Az a fogadós, vendéglős, korcsmáros, sörháztulajdonos, pálinkamérő, kávéházas és kávémérő, aki üzletét az ezen szabályrendeletben megállapitott zárórán túl nyitva tartja, az 1879 : XL. t.-cz. 74. §-a értelmében a rendőrhatóság által 50 forintig, visszaesés esetében 200 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

23. §. Az a fogadós, aki helyiségeiben árszabályt kifüggesztve nem tart, vagy ezen árszabályt megszegi, az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §. *b)* pontja értelmében az iparhatóság által 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

24. §. Az a kávémérő, aki üzletében tekeasztalt tart, vagy ott kártyázást vagy egyéb játékot megenged, az iparhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

H) *Zárhatározatok.*

25. §. Azok, kik fogadót, vendéglőt, korcsmát, sörházat, pálinkamérést, kávéházat vagy kávémérést — 1884 októker 1-seje előtt szerzett jogositvány alapján — tartanak: üzletük gyakorlásánál a jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

A korcsmaüzlet gyakorlásához a pénzügyi hatóság engedélyén kivül iparengedély nem szükséges. (K. M. 49790/1900.)

Abból a körülményből, hogy a törvényhatósági szabályrendeletek a »Bodegákat« illetőleg külön rendelkezéseket nem tartalmaznak és hogy az 1884 : XVII. t.-czikk ezen üzletekről említést nem tesz, még nem következik az, hogy azokra az ipartörvény határozmányai egyáltalán nem vonatkoznak. Hogy az 1884 : XVII. t.-czikk a »Bodegákról« külön nem intézkedik, annak oka — eltekintve, hogy ezen intézmények a törvény alkotása idején hazánkban ismeretesek nem igen voltak — az, hogy a bodegások üzlete külön iparágat nem is képez, hanem aszerint, amint a »Bodega« helyiségeiben kávéházi, kávémérési, esetleg vendéglői ipar gyakoroltatik, a »Bodega« is e kávéházi, esetleg vendéglői ipar fogalma alá tartozik. Következik ebből, hogy a »Bodega« nyitásához az abban gyakorlandó ipar természete szerint megfelelő iparengedély, illetve, ha az üzleti helyiségekben élelmi czikkek keresetszerüleg, de nem vendégszerüleg adatnak el — iparigazolvány váltandó s hogy egyáltalában az ipartörvény és a törvényhatósági szabályrendeletek határozmányai a »Bodega«-tulajdonosokra épp ugy érvényesek, mint akármilyen más iparosra. (K. M. 48529/1902.)

A szeszes italok kimérésével foglalkozó üzletek, ugymint bormérések, korcsmák, sörházak és pálinkamérések, kizárólag az állami italmérési jövedékről szóló 1888. évi XXXV. t.-cz. és az annak végrehajtása iránt kiadott 83450. számu pénzügyministeri utasitás rendelkezései alá esvén, ezen üzletek megkezdésére és gyakorlására az engedélyt az idézett törvény 3. §. értelmében az üzlet helye szerint illetékes kir. pénzügyigazgatóság adja meg. Az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ának azon rendelkezése tehát, mely szerint a felsorolt italmérési üzletek engedélyhez kötött iparoknak minősittettek és azok gyakorlásához iparengedély volt kieszközlendő, az italmérési jövedékről szóló 1888 : XXXV. t.-cz. határozmányai átlal hatályon kivül helyezettnek tekintendő; s azok, kik a pénzügyi hatóság részéről kimérési vagy kis mértékben való elárusitásra engedélyt kapnak, ebbeli üzeltükre az iparhatóságoktól külön engedélyt kérni nem kötelesek. Minthogy ezek szerint a kizárólag italméréssel foglalkozó felsorolt üzletek, ugymint korcsmák, bormérések, sörházak és pálinkamérések az idézett ujabb törvényes rendelkezések által az ipartörvény határozmányai alól kivétettek s igy iparüzleteknek többé nem tekinthetők; minthogy továbbá a regále kötelezett italmérési jog is egyáltalán megszünt, ebből következik, hogy a korcsma, bormérés, sörház és pálinkamérés gyakorlása iránt az iparipartörvény 11. §-ában, illetve az 1886. évi 25900. szám alatt kiadott ministeri rendeletben körülirt helyhatósági szabályrendeleteknek pedig csakis azon intézkedései maradnak hatályban, illetve csakis azon intézkedésekre nézve alkothatók uj szabályzatok, melyek az 1888 : XXXV. t.-cz. 67. §. értelmében az italmérési üzleteknek a most idézett törvény által nem érintett viszonyaira, nevezetesen a rendőri és orvosrendőri felügyeletre (például zárórákra stb.) vonatkoznak. Ellenben az ipartörvény 10. §-ának *a)* pontja alatt felsorolt többi foglalkozási ágak, jelesül fogadók, vendéglők, kávéházak és kávémérések, mint iparüzletek, ezentúl is változatlanul az ipartörvény rendelkezései alá esnek, és csak az ott meghatározott feltételek mellett gyakorolhatók, és pedig függetlenül attól, hogy azokkal szeszes italok kimérése, vagy kis mértékben való elárusitása egybekapcsolva van-e, vagy nem. A fentebb emlitett (fogadó, vendéglő stb.) iparágakra tehát — azonban csakis mint iparüzletekre, — az 1884 : XVII. t.-cz. 11., 12. és 13. §-aira való tekintettel, a törvényhatóságok és rendezett tanácsu városok által eddig hozott és kormányhatósági jóváhagyással érvényre emelt szabályrendeletek továbbra is fentartandók, illetve ily rendeletek ezentúl is alkotandók;

azonban ezen szabályrendeletek jövőben nem tartalmazhatnak semminemü intézkedést ezen (fogadó, vendéglő, kávéház és kávémérő) iparokkal kapcsolatosan gyakorolt italmérésre nézve, minthogy az italmérés kizárólag az 1888 : XXXV. t.-cz. határozmányai alá esik. Ami az italmérésnek a fogadó, vendéglő, kávéház és kávémérő iparral kapcsolatban való gyakorlását illeti, ennek engedélyezése szintén az 1888 : XXXV. t.-cz. 3. §-a által megjelölt pénzügyi hatóság körébe tartozik, mely azonban ezen hatáskörében akként jár el, hogy a fogadó, vendéglő és kávémérő iparok gyakorlása iránt érvényben lévő szabályrendeletek intézkedéseivel, nevezetesen azoknak az engedélyezendő üzletek számára vonatkozó rendelkezéseivel összeütközésbe ne jöjjön. Az állami italmérési jövedékről szóló törvény és az annak végrehajtása iránt kiadott utasitás erre vonatkozó határozmányai szerint ugyanis a pénzügyi hatóságok tartoznak az italmérési engedélyek iránt beérkezett kérvények tárgyalása alkalmával, még mielőtt az engedélyezés fölött érdemleges határozatot hoznának, a törvényben kijelölt közigazgatási hatóságot véleményadásra felhivni. Azon esetben pedig, midőn a felhivott közigazgatási hatóság az italmérési jövedékről szóló törvény végrehajtása iránt kiadott utasitás 6. §-ában kitüzött tizenöt napi záros határidő alatt nem nyilatkozik, a pénzügyigazgatóság a közigazgatási hatóság véleményétől többé nem függő italmérési engedély kiadását ahhoz köti, hogy folyamodó a fogadó, vendéglő, kávéház vagy kávémérő ipar üzéséhez a feltétlenül szükséges jogositványt hitelt érdemlőleg mutassa ki. Budapest főváros területén, hol a rendőri hatóság az iparhatósággal szervezeti kapcsolatban nem áll, a fentebbi eljárás akként szabályoztatik, hogy a fővárosi pénzügyigazgatóság az ujonnan keletkező fogadó, vendéglő, kávéház és kávémérő iparágakra kért s általa egyébként megadhatónak talált italmérési, illetve kis mértékben való elárusitásra jogositó engedélyt minden egyes esetben csak akkor szolgáltatja ki, ha az elsőfoku iparhatóság a szóban forgó iparüzlet gyakorlására a kellő iparengedélyt már megadta, mi iránt a pénzügyigazgatóság, hacsak e körülményt a fél hitelt érdemlő módon nem igazolja, hivatalos megkeresés utján tartozik meggyőződést szerezni. (K. M. 9417/1891.)

A korcsmákra, sörházakra, pálinkamérésekre külön szabályrendeletek alkotandók és ezek jóváhagyás végett közvetlenül a királyi belügyministeriumhoz terjesztendők fel. Az italmérési üzletek részére közrendészeti, közbiztonsági és közegészségi szempontból alkotandó és általánosan kötelező erejü szabályrendeleteknek a következő alapintézkedéseket kell tartalmazniok: Az italmérések is állandóan a hatóságok rendőri s illetőleg egészségrendőri ellenőrzése és felügyelete alatt állanak; mi végből ezen üzletek tulajdonosai vagy bérlői, illetve haszonélvezői az italmérési üzlet megkezdését az illető közigazgatási hatóságnál előzetesen bejelenteni tartoznak és kötelesek megengedni, hogy a magát igazolt hatósági személy az emlitett szempontokból létesitendő határozmányok kellő megtartása felől magának bármikor meggyőződést szerezzen. Az emlitett italmérési jogtulajdonosok, illetve bérlők arra is kötelezhetők, hogy üzleteikben a vendégek szolgálatára csakis kifogástalan előéletü egyéneket alkalmazzanak. A korcsmák, s különösen az ugynevezett pálinkamérések különben templomok, iskolák, kórházak s általában véve oly középületek szomszédságában, melyeknek megfelelő használata az illető üzletek zaja által akadályoztatnék vagy zavartatnék, ne nyittathassanak. Kivánatosnak mutatkozik e tekintetben a távolság minimumának (pl. 100—150 m.) meghatározása is a helyi körülményekhez képest. Kivánatos továbbá kimondani azt is, hogy istentiszteletek és nyilvános körmenetek alkalmával a pálinkamérések és zajosabb korcsmák a templom közelében, s illetve a körmenetek elvonulási helyén az istentisztelet és körmenetek alatt zárva tartassanak. Italmérés- és kereskedésnek egy és ugyanazon helyen való gyakorlása erkölcsrendészeti szempontból is, a helyi viszonyokhoz képest lehetőleg megakadályozandó; mert más közönsége van rendszerint a korcsmának és más a kereskedésnek, hol romlatlan gyermekek és nők is megfordulnak, ezekre nézve pedig a korcsmákban előfordulható jelenetek kellemetlen vagy épen elkölcsrontó hatással lehetnének. A korcsmahitel korlátozásáról, tiltott játékokról stb. szóló szabályok kifüggesztése általánosan kötelezővé teendő. Szükséges továbbá, hogy korcsmákra, sörházakra stb. vonatkozólag az éjjeli záróóra és zenéltetés ideje meghatároztassék. Pálinkamérésekre nézve pedig az évszakok, illetve hónapok szerint a reggeli megnyitási s esteli záróóra is meghatározandó, a zenélés pedig, ugy nemkülönben étkezéssel foglalkozás (akár meleg, akár hideg ételek kiszolgáltatása) egészben eltiltandó. A fenforogható egyes helyi különleges viszonyok tekintetéből közrendészeti stb. szempontból, netán még szükségesnek mutatkozható egyéb rendelkezések javaslatba hozása a törvényhatóságok helyes belátásától függ. De azon üzletek is, amelyek italméréssel foglalkoznak, csakis az italmérés tekintetében tekinthetők italmérési üzleteknek, minden egyéb, például szállásadás, étkezés stb. tekintetében pedig rendes ipari foglalkozások. (F. I. K. 25900. 1884.)

A fogadókra és vendéglőkre vonatkozó szabályrendeletben az erre hivatott hatósági

községeknek kötelességükké teendő annak szigoru ellenőrzése, hogy az ezen üzletekben a vendégek szolgálatára alkalmazott női személyzet üzletszerü kéjelgést ne üzzön, s ha erre nézve alapos gyanu támad, vizsgálat tartandó, a gyanu beigazolása esetén az ily nő, s ha ezen körülményről tudomása volt, az üzlettulajdonos is, a fennálló szabályok értelmében megbüntetendő; az üzlettulajdonos ezenfelül a nő elbocsátására a szabályrendeletben megszabott büntetés, esetleg az 1884 : XVII. t.-cz. 155. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazásának terhe alatt kötelezendő. Kimondandó a szabályrendeletben, hogy a vendégeknek csupán teljesen kimosott és kivasalt ágyhuzatok, törülközők és asztalkendők adhatók; meglocsolt és présbe tett fehérnemüek használata tilos. A szobákon kivül a mellékszolgáltatások (fütés, világitás, külön ágy stb.) áraira vonatkozólag is rendelkezés veendő fel. (K. M. 35054. 1889.)

A szállodák és vendéglők egészségügyi ellenőrzése felől intézkedik a B. M. 36132. 1893. számu rendelete.

A fogadó üzletekről alkotandó szabályrendeletekben intézkedés veendő fel az iránt, hogy a fogadókban háló vendégek a záróórákon kivül is befogadandók. A szobákon kivül a szekrények is jó zárakkal látandók el. (K. M. 35054/1899.)

Ha a szállodatulajdonos a szállóvendégeket saját kocsiján a vasuthoz ki- s onnan beszállitja, e cselekménye a szállodai ipar üzletköréhez tartozik; az tehát a bérkocsi ipar üzésének nem tekinthető, mert ily esetben a bérkocsik a szállodai üzlet kiegészitő részét képezik. (K. M. 58995/1900.)

Az a körülmény, hogy a szállodatulajdonos fogatai, melyek főképen a szállóbeli vendégek használatára vannak rendelve, egyes esetekben nem szálló vendégeknek is rendelkezésre állanak, a közlekedés magánjellegét nem szünteti meg. (F. I. K. 40693. 1888.)

A szállodások által tartott bérkocsik csak akkor tekinthetők a szállodai üzlet kiegészitő részének, ha azok kizárólag a szállodába érkező, vagy a szállodából tovább utazó vendégek elszállitása czéljából tartatnak és a szálloda vendégein kivül mások szállitására nem használtatnak. Amennyiben azonban valamely szállodás kocsijain nemcsak szálló vendégeit szállitja, hanem azokat másoknak is rendelkezésére bocsátja, — hacsak nem czáfolható az, mikép egészen kivételkép, pl. egy év folyamán egyszer-kétszer előforduló, rendkivüli körülmények által megokolt esetről van szó, — ezen foglalkozás mint önálló kereseti foglalkozás veendő számba s amennyiben a szállodás nem közhelyekről, hanem szállodája udvaráról bocsátja a kocsit a nem hozzá szálló közönség rendelkezésére, a személy-fuvarozási iparra szóló iparigazolvány hiánya miatt az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján, amennyiben pedig közhelyekről (pl. vasuti állomásról, köztérről, a bérkocsik rendes megálló helyéről) bocsátja nem hozzá szálló vendégek rendelkezésére, a bérkocsi iparra szóló iparengedély hiánya miatt az ipartörvény 158. §. *a)* pontja alapján büntetendő. A szállodás által tartott társaskocsinál (omnibusznál) a fenti elv csak oly helyen érvényesülhet, ahol ugyanazon járatot társaskocsi is végzi. Mert ahol az érkező vonatot rendes társaskocsi nem várja, ott az érkező közönség a város különböző pontjainak gyorsabban és amellett olcsón leendő elérése czéljából a szállodás társaskocsiját szokta igénybe venni s ezáltal a bérkocsi iparosok nem is károsodnak, mert a szállodai társaskocsit igénybevevők a bérkocsit a legtöbb esetben ugy sem vennék igénybe. Az oly helyeken tehát, ahol az érkező vonatokat rendes társaskocsi nem várja s az érkező közönség a szállodás társaskocsiját (omnibuszát) igénybe szokta venni, — az nem kifogásolható. Amennyiben azonban a fogadós társaskocsiját esetleg szállodáján tul is s nem csupán a vasuti indóház és szállodája közt járatná, vagy amennyiben a társaskocsi a bennülők kedvéért a vasuti indóház és szálloda közötti rendes utvonaltól eltérne, vagy esetleg a bennülőknek a szálloda előtt más helyen kiszállása czéljából a menetet megszakitva, az utvonal egyes pontjain megállana, a szállodás által ilykép fentartott járat már a társaskocsi ipar önálló üzésének minősitendő s amennyiben valamely szállodás ilykép foglalkozik nem nála szálló vendégek szállitásával, arra csak társaskocsi iparra szóló iparengedély alapján van jogositva. (K. M. 39594/1902.)

A vendéglősnek joga van, hogy vendégeinek málháit a vasutról a vendéglőbe, vagy a vendéglőből a vasuthoz házi szolgáival kiküldje. (F. I. K. 57228/1886.)

Vendéglősök édes tésztáknak, czukrászsüteményeknek és fagylaltnak készitésére és vendégeik részére való kiszolgáltatására jogositva vannak. (K. M. 39548/1904.)

Az ételeknek és italoknak vendéglő, vagy kávéházszerüleg való kiszolgáltatásánál feltétlen követelmény, hogy az egyik üzletág a másik üzletág készitményeinek előállitásával és kiszolgáltatásával csak mellékesen foglalkozik; ebből azonban absolut tilalom bizonyos ételek vagy italok kimérésében egyik üzletágra nézve sem állitható fel és igy a vendéglős iparos nem lépi át iparüzési jogosultságának határait azza', ha vendéglő üzletében kávéházi italokat készit s azt vendégeinek kiszolgáltatja és viszont a kávéháztulajdonos is szokásos és jogos üzletkörében marad, ha kávéházi üzletében vendégeinek

vendéglői berendezés nélkül kivánatra hideg vagy meleg ételt ad. (K. M. 11870 1906.)

A korcsmárosok, vendéglősök helyiségeikben a vendégeknek ételnemüeket, tehát hust is kiszolgáltathatnak. Ugyancsak a korcsmaüzleti czélokra az állatokat levághatják, leölhetik, anélkül, hogy erre külön iparigazolványnyal ellátva kellene lenniök; mert az állatok levágása a korcsmáros üzletéhez tartozik és annak folyományát képezi. Minthogy pedig az 1888 : VII. törvényczikk végrehajtására kiadott rendeletnek 45. §-a értelmében juhok, kecskék és sertések, ha közfogyasztásra vannak szánva, csak a vágatási biztos jelenlétében szurhatók le, nem szenved kétséget, hogy a korcsmárosok, vendéglősök, vagyis mindazok, akik a husnemüeket közfogyasztásra árusitják: juhokat, kecskéket és sertéseket a vágóhidon kivül, vagyis saját házukban leszurhatnak ugyan, de a vágatási biztosnak a leszurásnál jelen kell lennie. A borjuk azonban a törvény végrehajtására kiadott rendeletnek 40. §-a értelmében csakis közvágóhidon vághatók. (F. I. K. 7733/1889.)

A korcsmabérlő ama ténye, hogy korcsmájában egy alkalommal hal-vacsorát rendezett, a vendéglői ipar jogosulatlan gyakorlását meg nem állapitja, mert a korcsmákban meleg ételeknek egyes alkalmakkor kiszolgáltatása az italmérési üzlet folyományának tekintendő s külön iparengedély nélkül gyakorolható. (K. M. 7142/1898.)

Korcsmákban hideg és meleg ételeknek kiszolgáltatása — korlátolt mennyiségben és vendéglői berendezés nélkül — az italmérési üzlet folyományának tekintendő s ennélfogva külön iparengedély nélkül gyakorolható. (K. M. 76602/1897.)

A korcsmárosok, bor-, sör- és pálinkamérők, az illetékes pénzügyi hatóságoktól nyert italmérési engedély alapján csupán az engedélyben megjelölt szeszes italok kimérésével foglalkozhatnak; ily engedély alapján tehát semminemü ételt, vagy élelmiszert, illetve másnemü áruczikket iparszerüleg ki nem szolgáltathatnak és nem árusithatnak. Az az italmérő, ki az italmérésen kivül élelmi czikkeknek keresetszerü eladásával is foglalkozni kiván, tartozik e szándékát az 1884. XVII. t.-cz. 4. §. értelmében az illetékes elsőfoku iparhatóságnak előzetesen szabályszerü módon bejelenteni, s illetve ebbeli üzletére iparigazolványt váltani, mig az az italmérő, ki az üzleti helyiségében ülő vendégei számára vendéglőszerüleg élelmiszereket, s illetve ételeket is kiszolgáltatni kiván, ez üzletére az italmérési engedélyen kivül szabályszerü vendéglői iparengedélyt is köteles szerezni. Az az italmérő, ki ételek és élelmiszerek kiszolgáltatásával e rendelet életbelépte után kiván foglalkozni, ez üzletét csak az ipartörvény 4., illetve 10. §-ában előirt feltétel teljesitése, vagyis az iparigazolvány, vagy a vendéglői iparengedély megszerzése után kezdheti meg, mig az italmérő (korcsmáros, bor-, sör- és pálinkamérő), ki ételek és élelmiszerek eladásával, illetve kiszolgáltatásával e rendelet életbeléptekor is foglalkozik, ez üzletet tovább is folytathatja ugyan, amennyiben azonban élelmiszerekkel való kereskedésére, vagy ételeknek vendéglőszerüleg való kiszolgáltatására iparigazolványa, illetve vendéglői iparengedélye nincs, e rendelete életbeléptétől számitott három hónap alatt az iparigazolványért, illetve az iparengedélyért az illetékes elsőfoku iparhatósághoz folyamodni tartozik. Amennyiben e folyamodvány a jelzett határidő alatt az iparhatósághoz beadatik, az illető italmérési üzlettulajdonos és élelmiszerkereskedést, illetve az ételek kiszolgáltatását folyamodványának szabályszerü elintézéséig tovább folytathatja; mig az az italmérő, ki e kötelezettségének eleget nem tesz, a jelzett határidő lejárta után, aszerint, amint a fentiekhez képest iparigazolványt vagy iparengedélyt tartozott volna szerezni, az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §. *a)* pontja, vagy 158. §. *a)* pontja alapján megbüntetendő, s a törvényszerü bejelentés (iparigazolvány) nélkül élelmiszerkereskedéstől, illetve iparengedély nélkül gyakorolt étel kiszolgáltatásától, vendéglői ipartól ujabb büntetés kiszabásának terhe alatt eltiltandó. Amennyiben az 1884 : XVII. t.-cz. 10. §-ának *a)* pontjában emlitett iparágakra vonatkozó törvényhatósági, illetve rendezett tanácsu városi szabályrendelet jelen rendelettől eltérő intézkedéseket tartalmazna, a szabályrendelet módositása iránt a szükséges lépések haladéktalanul megteendők lesznek. (K. M. 86512/1900.)

Az élelmiszereknek és áruczikkeknek az üzlethelyiségen kivül leendő fogyasztásra való elárusitása korlátlan kimérési üzletben (korcsmában, bor-, sör- és pálinkamérésben), vagy viszont a korlátlan kimérés szatócs-, hentesüzletekben és más kereskedésekben nem gyakorolható, mert a korlátlan kimérésnek ily módon való gyakorolhatását, az 1899 : XXV. t.-cz. 5. §-a és az ezen t.-cz. végrehajtása iránt a pénzügyminister által kibocsátott utasitás (L. Rend. Tára 1899. II. 1095. lap) 2. §-a, valamint a fenti t.-cz. 37. §-a alapján a m. kir. belügyminister által 78543/1899. sz. a. kibocsátott egészségügyi rendszabályok 17. §-a határozottan tiltja. (K. M. 9424/1902.)

Korcsmaszerü italmérés szatócsüzlettel vagy más kereskedéssel ajtó által sem lehet összekötve. (B. M. 78543/1899.)

Ez a rendelkezése azonban csak a m. kir. államrendőrség területére nézve van érvényben, mig az ország többi részére nézve annak hatálya megszünt. Azonban, ott, ahol az italmérési helyiség szatócsüzlettel, vagy más

kereskedéssel ajtó által van összekötve, ez az ötszekötő ajtó a vasárnapi munkaszünet ideje alatt zárva tartandó. Az italmérési üzlethelyiségnek külön kijárattal kell ellátva lennie. (B. M. 7801/1900.)

A fogyasztási-, ital- és italmérési adók beszedési joga iránt kötött szerződések alapján a bérlők nincsenek feljogositva szeszes italok kimérésére, kis mértékben való elárusitására. Az 1892 : XV. t.-cz. 5. §-a értelmében ugyan bor- és sör-italadók bérlői igényt tarthatnak a lakosság számarányában bizonyos számu kimérési engedélyre; de azt az idézett törvény végrehajtása iránt kiadott utasitás 29. §-a szerint ép ugy kérniök kell, mint bárkinek s az engedély elnyerése előtt kimérni jogositva nincsenek. Azok a felek, akik bornak és sörnek kimérésére pénzügyi hatósági engedélylyel birnak, bort és sört emez engedély alapján nagyban is adhatnak el. (K. M. 95993. 1894.)

A sör nagyban való forgalmának megállapitásához megkivántató 25 litert tevő legkisebb mennyiség, esetleg két darab, egyenként 12·5 literre hitelesitett hordócskában, egy és ugyanazon vevő részére egyszerre szállitható. (P. M. 51032/1891.)

A szesz- és vizkeverékből előállitott pálinkának árulása közforgalmi szempontból el nem tiltható, közegészségi szempontból pedig, ha az elárusitásra szánt szesz, illetőleg pálinka kozmás olajakat (Fusel) és az egészségre káros vagy veszélyes anyagokat (vitriol stb.) nem tartalmaz és ha a higitásra, illetve a pálinka előállitására használt viz magában véve az egészségre nem ártalmas pl. fertőző anyagokat nem tartalmaz, ugy a pálinka mint ilyen az egészségre nem ártalmas, mire nézve különben felügyelni esetleg a közegészségügy rendezéséről szóló 1876. évi XIV. törvényczikkben megállapitott eljárás foganatba vétele mellett az ugyanazon törvényben előirt hatóságok vannak hivatva. (F. I. K. 54948/1885.)

Kártyajátéknak bormérésben történt megengedése, illetve a kártya kiszolgáltatása kávéházi iparüzésnek ismérvét még nem foglalja magában. (K. M. 74832/1898.)

Vendéglős husméréssel, amennyiben az nem üzletének folytatása, külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (F. I. K. 13140/1887.)

A korcsmáros és vendéglős az üzlet folytatásához leölt állatok nyers husát korcsmájában iparszerüleg kimérni és eladni, vagyis mészárosipart folytatni, különben iparigazolvány nélkül, nem jogosult. (K. M. 83400/1900.)

Vendéglői ipar nemcsak állandó üzleti helyről gyakorolható. (K. M. 66375/1903.)

A vendéglői iparengedély nem ad jogot a szállásadással foglalkozásra, amint viszont a fogadói ipar üzésére szóló engedély sem ad jogot a vendéglői ipar gyakorlására. (K. M. 3892/1902.)

Az ipartörvényben nincs korlátozás arra nézve, hogy az iparos kávéházi üzletét miként és mily helyiségekben rendezze be. (K. M. 48536/1904.)

Kávéház-tulajdon s kávéház vendégei számára fagylaltot készithet és kiszolgálhat és azt a megrendelő lakására is szállithatja. (K. M. 64230/1903.)

14. §. A zsibáruskodás gyakorlása bizonyos utczákról eltilható; ily üzletek a rendőri hatóság által bármikor vizsgálat alá vehetők.

A F. I. és K. M. 39274/1884. számu rendeletével közölt minta:

Szabályrendelet

a zsibáruskodásról.

1. §. Zsibáruskodás gyakorlására nem nyerhet engedélyt oly egyén, aki nyereségvágyból elkövetett büntettért vagy vétségért büntetve volt.

Ily egyén zsibárusüzletben segédnek nem alkalmazható.

2. §. A zsibáruskodás gyakorolhatására .... város területén összesen ...... engedély adatik ki.

3. §. Zsibárus üzlet .... utczákban nem nyitható.

4. §. A zsibárus üzlete állandóan rendőri hatóság ellenőrzése és vizsgálata alatt áll.

5. §. Ha az eladó személye, vagy az eladásra kinált tárgy ellen gyanuok forog fenn, a zsibárus erről az illető rendőrhatóságot azonnal értesiteni tartozik.

6. §. Az a zsibárus, aki az 1. §. 2. pontja és az 5. §. intézkedése ellen vét, az iparhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

7. §. Azok, akik zsibárus üzletet az 1884. október 1-je előtt szerzett jogositvány alapján folytatnak: üzletük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

A zsibárus-iparnak Budapest székesfőváros területén való gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendelet értelmében ezen ipar gyakorlására az iparengedély a rendőrség előzetes meghallgatása mellett csak oly egyénnek adható ki, aki kimutatja, hogy:

a) budapesti illetőségü, *b)* az ipar önálló üzésére jogositva van, *c)* erkölcsileg kifogástalan, nyereségvágyból elkövetett büntettért vagy vétségért büntetve nem volt, *d)* a budapesti zsibárukereskedők ipartársulatának tagja. (K. M. 75581/1897.)

Budapest székesfőváros területén az ócskaneműek és egyéb ócska czikkeknek házrólházra járás mellett való összevásárlása tárgyában alkotott szabályrendelet szerint az emlitett ipar gyakorlására iparengedélyt csakis azon egyén nyerhet, aki kimutatja, hogy: *a)* magyar honos és budapesti illetőségü, *b)* életének 33. évét már betöltötte, *c)* ragályos vagy szembetünő undoritó betegségben nem szenved, *d)* erkölcsileg kifogástalan és nyereségvágyból elkövetett büntett vagy vétség miatt büntetve nem volt, *e)* a fővárosban legalább egy év óta rendes bejelentett lakással bir, *f)* az ószeres-egyesületbe rendes tag gyanánt belépett. (K. M. 7498/1899.)

A székesfőváros területén érvényben álló zsibárus ipari szabályrendelet 1. §-a szerint a zsibárus-ipartársulati tagság csak az engedély elnyerésére nézve képez nélkülözhetetlen előfeltételt, s igy azokat a zsibárusokat, kik a szabályrendelet életbelépte előtt szereztek iparengedélyt, e §. alapján a társulatba való belépésre kötelezni nem lehet. (K. M. 3146/1899.)

Az ipartörvény a zsibárus-ipar megkezdését és gyakorlását nemcsak engedélyhez kötötte, hanem az emlitett törvény értelmében valamennyi törvényhatóság és rendezett tanácsu város is köteles volt már eddig az engedély alá eső iparok, tehát a zsibáruskodás tárgyában is szabályrendeletet hozni, mely szabályrendelet az emlitett iparok gyakorlása tekintetében a hatálya területén egyedül irányadónak tekintendő. Miután pedig a zsibáruskodásról szóló törvényhatósági szabályrendelet 5. §-a szerint, a zsibárusüzletben oly uj tárgyak, melyeket az üzlettulajdonos rendszeresen késziț vagy készen vesz, nem tarthatók, ennélfogva a zsibárusok uj ruhatárgyaknak a zsibárus-üzletben való elárusitásától eltiltandók. Ezen intézkedés természetesen nem zárja ki azt, hogy amenynyiben a zsibárus uj ruhák készitésére vagy eladására is igazolványnyal bir, ezen utóbb nevezett ipart más, s az ipartörvény 45. §-a szerint bejelentett vagy bejelentendő helyiségben gyakorolhassa. (F. I. K. 31675/1888.)

A »zsibáru« megnevezés alatt általában véve kizárólag ócska tárgyak értetnek, miért is a zsibárus iparengedély alapján csupán régi, értékükben csökkent áruk árusithatók. Amennyiben a zsibárusok uj ruhaneműek, vagy bármely más uj áruczikkek elárusitásával is foglalkozni kivánnak, ez esetben a zsibárus iparengedélyen kivül tartoznak megfelelő iparigazolványt is váltani. Amennyiben az egyes törvényhatóságok vagy rend. tan. városok által az 1884 : XVII. t.-cz. 11. §-a alapján alkotott zsibárus ipari szabályrendeletben esetleg oly intézkedés volna, melynek értelmében a zsibárus-üzletekben uj tárgyak nem tarthatók, illetve el nem árusithatók, ez intézkedés nem zárja ki azt, hogy amennyiben a zsibárus uj áruczikkek készitésére vagy eladására is megfelelő iparigazolványnyal bir, ez utóbb nevezett ipart más s az idézett törvény 45. §-a szerint bejelentett vagy bejelentendő helyiségben gyakorolhassa. (K. M. 27004/1901.)

Zsibáruskodás alatt az ócska holmik és használt árukkal való kereskedés értendő. A zsibárusok azonban kiselejtezett uj árukkal is kereskedhetnek, mert bár a zsibárusüzlet körébe tulajdonképen az ócska árukkal való kereskedés tartozik, mégis figyelemmel kell lenni arra, hogy a kiselejtezett uj áruk számos esetben csakis a zsibárus-kereskedések utján értékesithetők, továbbá arra is, hogy az ilyen árukat a vásárlók épen azért keresik a zsibárusoknál, mert azokat a rendesnél sokkal alacsonyabb áron akarják és tudják beszerezni, minélfogva ezek az eladások a hasonló czikkek árusitásával foglalkozó rendes kereskedők üzleti forgalmát egyáltalán nem csorbitják. Ennélfogva uj szabóiparczikkekkel való kereskedés zsibárusoknak meg van engedve. (K. M. 30715. 1901.)

Árverésen összevásárolt áruk elárusitása a zsibáruskodás köréhez tartozónak tekintendő. (F. I. K. 14385/1885.)

Az ócskaruhakereskedő a törvény 48. §-a értelmében ruhák tatarozásával és átalakitásával is foglalkozhatik és erre segédeket is tarthat. (F. I. K. 34857/1885.)

Használt ékszerekkel való kereskedés nem utalható a zsibárus ipar körébe. (K. M. 33341/2903.)

15. §. A foglalkozást közvetitő és cselédszerző üzlet biztositék letételétől teendő függővé.

A közvetitésért és a cselédszerzésért járó dijak szabályozandók.

Ily üzletekben rendes könyvek vezetendők következő rovatokkal:

a) a foglalkozást vagy szolgálatot kereső neve, a cseléd cselédkönyvének száma s a cselédkönyvet kiállitó hatóság megjelölése;

b) azon napnak megjelölése, amelyen a foglalkozást kereső vagy a cseléd szolgálatkeresés végett jelentkezett;

c) a gazda, illetőleg azon üzlet- vagy háztulajdonos neve s lakása, kihez a foglalkozást kereső, illetőleg a cseléd a szerző közvetitésével beszegődött;

d) a közvetitésért, illetőleg a cselédszerzésért beszedett dijak.

E könyvek, valamint maga az üzlet, a rendőri hatóság által bármikor megtekinthetők.

A F. I. és K. M. 39274/1884. számu rendeletével közölt minta:

Szabályrendelet

a foglalkozást közvetitő és a cselédszerző üzletekről.

1. §. Foglalkozást közvetitő vagy cselédszerző ipar gyakorolhatására nem nyerhet engedélyt oly egyén, aki a hatóság előtt mint erkölcstelen életü ismeretes.

2. §. Foglalkozást közvetitő vagy cselédszerző üzlet nyithatására .... város területén .... engedély adatik ki.

3. §. A foglalkozást közvetitő vagy cselédszerző üzlet tulajdonosa tartozik készpénzben vagy biztositékként elfogadható értékpapirokban .... forintnyi összeget a hatóság pénztárába mint biztositékot az iparengedély kiszolgáltatása előtt letenni.

4. §. Az üzleti helyiségben hatóságilag megállapitott árszabály tartandó kifüggesztve.

A jelentkezés alkalmával bárminemü dijt szedni tilos.

Az árszabály szerint megállapitott dij a tettleges szolgálatba lépéstől számitandó 8 nap után esedékes.

A szedhető dijak a következőkben állapittatnak meg:

(Tarifa.)

Az ezen árszabályban meghatározott dijaknál többet felszámitani tilos.

5. §. Az üzlettulajdonosnak rendes könyvet kell vezetnie; e könyv alakja, beosztása és tartalma a következő:

A foglalkozást kereső		A cselédvagy munkakönyvet, vagy egyéb okmányokat kiállitó hatóság	Mely napon jelentkezett a foglalkozást kereső	A gazdának kihez beszegődtetett		A beszegődtetés napja	A közvetitésért, illetve cselédszerzésért beszedett dijak
neve	cselédvagy munkakönyvének száma			neve	lakása		

6. §. Az üzlet, valamint az üzleti könyvek a rendőri hatóság által bármikor megvizsgálhatók.

7. §. Cselédet cselédkönyv nélkül, iparossegédet vagy gyári munkást munkakönyv nélkül, és egyáltalában foglalkozást kereső egyéneket kellő igazoló okmányok nélkül beszegődtetni tilos.

8. §. Az üzletttulajdonos a nála jelentkező egyén erkölcsi viseletéről tudomást szerezni és erről a felfogadót hiven értesiteni tartozik.

9. §. A már beszegődött egyént máshoz szerződtetni, vagy más helyre csábitani, vagy elbocsátás nélkül távozottnak helyet szerezni tilos.

10. §. Az üzlettulajdonos köteles minden nála jelentkező és magát kellően igazolt egyénnek, személyválogatás nélkül, helyet közvetiteni.

11. §. Az üzlettulajdonos tartozik üzleti helyiségeit tisztán tartani.

12. §. Az a közvetitő vagy cselédszerző, aki a jelen szabályrendelet határozatai ellen vét: az iparhatóság által 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

13. §. Azok, akik foglalkozást közvetitő vagy cselédszerző üzletet az 1884. október 1-je előtt szerzett jogositvány alapján tartanak: üzletük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

Az ipartörvény 10. §-ának ama határozmányából, mely a foglalkozást közvetitő ipart engedélyhez köti, nem lehet következtetni arra, hogy az ipartörvény a foglalkozást közvetitő iparon kivül egyéb közvetitő ipart nem ismeri hanem pusztán arra, hogy a közvetitő ipar azon speczialis ága, mely a foglalkozás közvetitéséből áll, csak külön engedély alapján gyakorolható. (K. M. 13558/1901.)

Müvészeti foglalkozás czimén szereplő egyének közvetitésével foglalkozó foglalko-

zásközvetitési ipar az ipartörvény 10. §-a szerint engedélyhez kötött iparágat képezvén, az a szabadipar megkezdésére jogosító s a törvény 4. §-ában körülirt iparigazolvány alapján nem gyakorolható, hanem megkezdése és gyakorlása az ipartörvény 10., 11., 12. és 15. §-okban szabályzott módozatokhoz és feltételekhez van kötve. (K. M. 67973. 1890.)

Foglalkozást közvetitő iparos, gazdatiszti állások közvetitésével is foglalkozhatik, mert a tekintetben, hogy minő legyen az a foglalkozás, melynek közvetitésére az iparengedélylyel biró üzlettulajdonos jogositva van, a törvény semmiféle megszoritást nem tartalmaz. Gazdatiszti állások közvetitésével csak az nem foglalkozhatik, aki kizárólag a cselédszerzési ipar gyakorlására kért és kapott engedélyt. (K. M. 40466/1900.)

A foglalkozást közvetitő és cselédszerző üzlet-tulajdonosoknak a közvetitést igénybe vett egyénekkel szemben a közvetitési dij fejében támasztható követelése szerződéses viszonyon alapuló magánjogi követelést képez, melynek elbirálására a rendes biróságok illetékesek. (K. M. 48158/1897.)

A törvényhatóság vagy rendezett tanácsu város területén érvényben lévő cselédszerzési és foglalkozás közvetitési szabályrendelet 2. §-a értelmében leteendő üzleti biztositék nemcsak a szabályrendelet vagy az ipartörvény alapján az üzlettulajdonosra kiszabott pénzbüntetési összegek megfizetésére, hanem egyszersmind a helyszerzési üzletből kifolyólag az üzlettulajdonos ellen megállapitott kártéritési követelések kiegyenlitésére is szolgál és ennélfogva amennyiben ily követelések az üzleti biztositékra végrehajtás utján érvényesittettek, a biztositék a megfelelő összegig kiegészitendő. (K. M. 47462. 1900.)

Az üzleti biztositék a közvetitő üzlet fennállása alatt csakis a foglalkozás-közvetitési üzletből származó követelések és az üzlettulajdonosra kirótt pénzbüntetések biztositására szolgálhat ; más hitelezők követelései ellenben a biztositékra csakis azon időre vonatkozólag jegyezhetők elő, mikor a biztositékul letett összeg bármely oknál fogva s nevezetesen például megszünése következtében, biztositéki jellegét már elvesztette. (K. M. 5623/1892.)

Foglalkozást közvetitő és cselédszerző-intézetek tulajdonosai által letett üzleti biztositék mindaddig, mig az hatósági kezelés alatt áll, kizárólag az üzlettulajdonosra kiszabott iparhatósági pénzbüntetések, továbbá az illetéktelenül felvett közvetitési dijak és költségek kielégitésére szolgál s más követelések kielégitésére igénybe nem vehető. (K. M. 85904/1904.)

Az üzletvezető az általa elkövetett kihágásért saját személyében felelős, s igy a pénzbüntetésnek az üzletvezetőtől való behajthatatlansága esetén az üzlettulajdonos biztositékából leendő levonása, miután ebben az esetben a pénzbüntetés helyett elzárás büntetése alkalmazandó, törvényes alap hiányában el nem rendelhető. (K. M. 57950. 1896.)

A foglalkozást közvetitő üzlet tulajdonosának üzletköre iparengedélye keretén belül csakis a közvetitésre szoritkozhatik, ellenben a foglalkozást kereső és a foglalkozást adó közötti irásos szerződés megkötése semmi esetre sem tartozik üzletkörébe. (K. M. 67973/1890.)

Közerkölcsiségi és közrendészeti szempontból megengedhetetlen, hogy cselédközvetitő üzlet kávéméréssel legyen kapcsolatban és hogy a cselédközvetitő cselédeknek szállást is adhasson, mert ezáltal a prostituczióra tág tér nyilna. (K. M. 80192/1897.)

A foglalkozást közvetitő és cselédszerző azért, mert a közvetitést igénybe vevő személyeknek szállást és pénzért élelmezést nyujt, az iparhatóság által csak azon esetben büntethető kihágási uton, ha e tekintetben a foglalkozást közvetitő és cselédszerző üzletekről szóló szabályrendelet tiltó rendelkezést tartalmaz. De a rendőrhatóság által is csak abban az esetben büntethető az emlitett helyszerző, ha van oly szabályrendelet, mely a fogadószerüleg gyakorolni kivánt szállásadáshoz rendőrhatósági engedély megszerzését mondja ki szükségesnek. (K. M. 47232. 1902.)

Az ipartörvény 100. §-a szerint a munkakönyvet az az elsőfoku iparhatóság adja ki, melynek területén az iparüzlet, melyhez a segéd szegődik, fekszik ; az ipartörvény 101. §. *d)* és *e)* pontjai szerint pedig a munkakönyv csak annak állitható ki, aki a törvény által megkivánt minimális életkoron felül kimutatja, hogy valamely gyárban mint munkás, illetve valamely iparosnál mint segéd felvétetik. Az olyan alkalmazást kereső egyén tehát, ki annak előtte még alkalmazásban nem volt s igy munkakönyvvel még nem bir, az esetben, ha valamely idegen iparhatóság területén szándékozik beszegődni, a beszegődtetés tényleges megtörténtéig munkakönyvvel nem birhat, mivel a foglalkozást kereső egyén, illetve a foglalkozást közvetitő iparos lakhelye szerint illetékes iparhatóság a munkakönyvet az ipartörvény 100. §-a, az alkalmaztatást kereső egyént felfogadó iparos lakhelye szerint illetékes iparhatóság pedig az ipartörvény 101. §-a alapján nem adhatja ki, miért is az ilyen szegődtetés alkalmával a munkakönyv hiánya munkakönyv nélkül való beszegődtetésnek nem tekinthető s a szegődtetésért a foglalkozást közvetitő a szabályrendelet erre vonatkozó intézkedése alapján felelősségre nem vonható, (K. M. 55267/1901.)

Foglalkozást közvetitőnek és cselédszerzőnek azon cselekménye, hogy a másodszori közvetitést elmulasztja, csak akkor képez kihágást, s büntetendő mint ilyen, ha ez a vonatkozó szabályrendeletben ki van mondva: A székesfővárosi szabályrendelet 3. §-a a másodszori közvetités elmulasztását kihágásnak nem minősiti, hanem annak jogkövetkezményét a lefizetett közvetitési dij visszafizetésére vonatkozó kötelezettségben állapitja meg. (K. M. 55283/1896.)

Amennyiben a foglalkozást közvetitő cselédszerző ipar gyakorlása tárgyában alkotott szabályrendelet csak oly irányban intézkedik, hogy a beiratás alkalmával sem beiratási, sem bárminemü más dij nem szedhető; továbbá, hogy a dijszabály szerint megállapitott dij a közvetitett alkalmazás tényleges elfoglalásakor fizetendő: ezen rendelkezések alapján az a cselédszerző, ki dijat követel oly állás után, melyet tényleg nem közvetitett, nem büntethető. Ily követelés visszautasitandó, ha pedig a helyszerző az 1878 : V. t.-czikk 350. §-ában meghatározott fenyegetéssel valakit a helyszerzői dij fizetésére kényszerit, avagy kényszeriteni akar, az emlitett törvény idézett szakasza, illetve 352. szakasza értelmében zsarolás vétsége, illetve ezen vétség kisérlete foroghatván fenn, ennek megtorlása czéljából a rendes biróság előtt a bünvádi eljárás tehető folyamatba. (K. M. 7047/1899.)

A foglalkozást közvetitő ipar jogosulatlan gyakorlásának tényálladéka csak akkor forog fenn, ha a közvetitési ügylet létrejött s a közvetitő dijazásban részesült. (K. M. 71649. 1899.)

16. §. A kéményseprés törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban munkakerülethez kötendő.[1])

A kémények tisztitása havonkint legalább egyszer, és hol a napnak nagy részén és gyakran éjjel is tüzelnek, gyakrabban eszközlendő.

A kéményseprésért járó dijak szabályozandók.

A F. I. és K. M. 39274/1884. számu rendeletével közölt minta:

Szabályrendelet

a kéményseprés iparról.

1. §. Kéményseprés ipar gyakorlására nem nyerhet engedélyt oly egyén, aki képesitését az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében kimutatni nem képes, gyujtogatásért vagy tüzvész okozásáért büntetve volt és a hatóság előtt mint iszákos ismeretes.

2. §. A kéményseprés ipar gyakorlása munkakerülethez köttetik és e czélból .... törvényhatósága a következő .... kerületre osztatik:

I. kerület ....

II. » ....stb.

3. §. Minden használatban levő kémény havonkint legalább egyszer, ott azonban, hol a napnak nagy részén vagy éjjel is tüzelnek, havonkint legalább kétszer tisztitandó.

4. §. A kéményseprésért járó dijak következőleg állapittatnak meg:

(Munkák árszabása.)

5. §. A kéményseprő köteles gondoskodni arról, hogy kerületében minden kémény a 3. §. szerint tisztittassék.

Ennek kellő foganatosithatása czéljából a kerületébe eső házak- és azok kéményeiről rendes jegyzéket vezet, a 3. §-ban meghatározott időszakban minden házhoz elmegy és a tisztitást teljesiti, és amennyiben az a házbeliek által elleneztetnék, erről az iparhatóságnak jelentést tesz.

6. §. A kéményseprés alkalmával a kéményseprő meggyőződést szerez magának arról, hogy az illető épületekben s különösen a kémények közelében megvan-e a tüzveszély ellen a kellő rend.

Az e részben tapasztaltakra vagy tüzrendőri szabályokkal ellenkező dolgokra az illető házbelieket figyelmeztetni, sőt szükség esetén a rendőrhatóságnál jelentést tenni tartozik.

7. §. A kéményseprő jegyzékében igazoltatja azt, hogy a rendes időszakban a kémények tisztitását teljesitette és e jegyzéket minden hó végével az iparhatósághoz bemutatja.

8. §. Tüzvész esetében a kéményseprő a helyszinén megjelenni, az oltásnál segédkezni és a tüzoltó parancsnoknak a szükséges szakszerü felvilágositásokat megadni tartozik.

9. §. A kéményseprő ipar üzletének abbanhagyása tekintetében az 1884 : XVII., t.-cz. 55. §-a az irányadó. Eszerint a kéményseprő az elkezdett iparüzletet tetszés szerint félbe nem szakithatja, hanem, ha azt abba szándékozik hagyni, köteles ebbeli szándékát az iparhatóságnak bejelenteni és ennek meghagyására az ipart a hatóság által kitüzött (legfölebb 3 hóra terjedhető) idöig még folytatni.

10. §. Az a kéményseprő, aki a jelen szabályrendelet határozatai ellen vét, az iparhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

11. §. Azok, akik a kéményseprést az 1884 október 1-je előtt szerzett jogositvány alapján üzik, mesterségük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

Oly rendelkezésnek, hogy a kéményseprő mesterek a községi épitkezési bizottságok tagjaiul rendeltetnek ki, a kéményseprői szabályrendeletben helye nem lehet, mivel az az épitkezési szabályrendelet keretébe tartozik. (K. M. 37614/1899.)

Vármegyék nem tartoznak munkakerületeket alkotni; de ha a vármegye törvényhatósága szabályrendelet utján mégis munkakerületeket állapitana meg a vármegye számára is, ez esetben nincsen kizárva annak lehetősége, hogy a rendezett tanácsu városnak s a vármegyének egymással határos munkakerületéből, ha azok magukban kicsinyek volnának, közös kerület alakittassék. Azonban a városi és vármegyei területnek kéményseprés tekintetében összekapcsolása a hatósági viszonyt nem változtatja meg; a közös munkakerület vármegyei része tehát továbbra is a szolgabiró, városi része pedig a városi tanács, mint elsőfoku iparhatóság illetékessége alá tartozik. (F. I. K. 45384. 1884.)

Ha a vármegye kéményseprési kerületekre osztatik, nem ütközik akadályba, hogy akár a vármegye területén levő rendezett tanácsu város területe valamely alkotandó vármegyei munkakerülethez, akár a vármegye bizonyos része a város területéhez csatoltassék, föltéve, hogy ez a tüzrendészeti érdekekkel összeegyeztethető. (K. M. 69143/1901.)

A r. t. városi kéményseprő addig, mig a vármegye területe szabályrendeletileg munkakerületekre beosztva nincs, a vármegye területén is vállalhat munkát, s viszont mi akadály sem forog fenn arra nézve, hogy a kéményseprő annak daczára, hogy a vármegye területén is üzi az ipart, r. t. város területén mint kerületi kéményseprő, szintén iparjogosultságot nyerjen. (K. M. 6166/1902.)

A munkakerületek kijelölésénél, vagy kikerekitésénél esetleges reál- vagy személyjogok akadályul nem szolgálhatnak, mindazonáltal figyelem forditandó arra, hogy a munkakerületek kijelölése vagy kikerekitése a létező jogok lehető tekintetbe vételével történjék. (F. I. K. 989/1886.)

Az a körülmény, hogy egy kéményseprő valamely város területén az 1872 : VIII. t.-cz. életbe lépte óta gyakorolja iparát, az illető város területének két kéményseprői kerületre való felosztását nem akadályozza. A régibb jogosultsággal biró kéményseprőnek azonban megvan az a joga, hogy az ujonnan megállapitandó kerületek között válaszszon. (K. M. 70249/1902.)

A tüzrendézet jól felfogott érdekében minden törvényhatóság területe annyi kéményseprési munkakerületre osztandó fel, ahány kéményseprő iparosnak kellő számu munkaerő mellett, a tisztességes megélhetésre és a teendők lelkiismeretes teljesitésére mód nyujtható. (K. M. 40399/1890.)

Az egyes kéményseprői munkakerületek lehetőleg akként alakitandók, hogy azok a kerületi kéményseprőnek a tisztességes megélhetéshez szükséges jövedelmet nyujtsanak. (K. M. 64211/1900.)

A kéményseprési ipar gyakorlásának munkakerülethez való kötése esetében kéményseprési iparengedély csak akkor szolgáltatható ki, ha valamely kerület megüresedett. (K. M. 15923/1906.)

A kerületi rendszer elvével össze nem egyeztethető az, hogy ugyanazon kéményseprő-mesternek két, sőt több munkakerület is adományoztassék. (K. M. 24783/1900.)

Tekintettel a kéményseppréssel járó felelősségre, tüzrendészeti szempontból nem engedhető meg, hogy több és kiváltképen különböző megyék területén fekvő munkakerületek egy kéményseprő iparosnak adományoztassanak. (K. M. 40399/1890.)

Ennélfogva egy kéményseprőnek csak egy kerület adományozható. (K. M. 68456/1899.)

A felelősség elvére alapitott kerületi rendszer mellett egy kerületben csak egy kéményseprőnek lehet iparengedélye; amennyiben tehát valamely kerületben több kéményseprőnek volna iparengedélye, a kerületnek szabályrendeleti uton való feloszlatásával mindegyik jogositott kéményseprőnek külön kerület biztositandó. (K. M. 4950/1901.)

A munkakerületi rendszer elvével nem egyeztethető össze, hogy az alkotott munkakerületekben szervezett alkerületekben iparengedélylyel biró kéményseprő mesterek az illető munkakerület területén belül bármely alkerületben munkát vállalhassanak. (K. M. 64029/1902.)

A kéményseprői kerületek az illetékes elsőfoku iparhatóság által az iparengedély kiadása utján töltetnek be.

A kéményseprőnek csak bizonyos meghatározott időre való felfogadása a törvény rendelkezéseivel ellenkezik, mert az iparengedélyek feltételesen, időhöz kötötten kiadhatók nem lévén, a kéményseprők mindaddig, mig iparüzési joguk elhalálozás, az iparüzlettel való felhagyás, vagy az iparüzési jogtól az ipartörvény 155. §-a értelmében való megfosztás utján meg nem szünik, iparüzési joguktól, s nevezetesen az elnyert munkakerülettől meg nem foszthatók. (K. M. 77590/1897.)

A megüresedett kéményseprési munkakerületek betöltésére kiirt pályázatoknál árlejtésnek helye nincsen, mert a kéményseppréssel járó felelősségteljes munkára való tekintettel a seprési dijak szabályrendeletileg lévén megállapitva, a pályázó kéményseprőket árlejtés utján arra kényszeriteni, hogy a munkát a szabályrendeletileg megállapitott

dijaknál minél alacsonyabb dijak mellett vállalják el, nem lehet, de nem is szabad, mert ez által a kéményseprésdijaknak szabályrendeletileg való megállapitása, illetőleg a szabályrendeletileg megállapitott dijaknak a kéményseprő részére való biztositása rendszerint illuzóriussá válik. A munkakerületek betöltésénél a tüzbiztonság érdekében nem arra helyezendő a fősuly, hogy a pályázók közül ki teszi a legolcsóbb ajánlatot, hanem arra, hogy a szakképzettség tekintetében ki a legmegfelelőbb. Ezért a pályázatoknál figyelembe veendő az a körülmény, hogy a pályázók közül ki mennyi ideig foglalkozott szakbavágó munkával s minő bizonyitványai vannak, s a hosszabb gyakorlat, valamint a jobb bizonyitványokkal biró pályázók lehetőleg előnyben részesitendők, mert különösen a szakbavágó gyakorlat tartama rendszerint nagyobb szakképzettségre enged következtetni. Ha a megüresedett munkakerületek betöltésére kiirt pályázatok az érdekelt körök minél szélesebb rétegeinek tudomására hozatnak, alkalom nyilik arra, hogy a pályázatban mennél számosabban részt vegyenek. Ily eljárás mellett a tüzbiztonsági érdekek fokozottabb mértékben lesznek biztosithatók, mert igy inkább módjában áll az illetékes hatóságnak megfelelő szakképzettséggel biró egyént kiszemelni, miért is a kiirt pályázatok az illető törvényhatóságok hivatalos lapjában, valamint a kéményseprők szaklapjában minden egyes esetben kellő időben közlendők s a pályázati hirdetmények egy példánya a magyarországi kéményseprők országos egyesületének Budapesten megküldendő. (K. M. 20585/1904. körrend.)

Több esetben tapasztaltam, hogy az elsőfoku iparhatóságok a megüresedett vagy ujonnan alakitott kéményseprési munkakerületeknél pályázat utján való betöltése alkalmával a pályázati kérvényeket különkülön végzésekkel intézik el és pedig oly módon, hogy azokat, akiknek folyamodását elutasitják, csupán arról értesitik, hogy kérelmük nem teljesithető, mivel a kérdéses munkakerület másnak adományoztatott. Ez az eljárás alkalmas arra, hogy ugy az elutasitottakban, valamint a kerület elnyerőjében kétségeket, illetőleg félreértéseket okozzon, amennyiben egyfelől az elutasitottak tévedésbe ejtetnek abban a tekintetben, hogy a munkakerület betöltésére vonatkozó hatósági intézkedés ellen jogorvoslattal élhetnek, másfelől pedig az, aki a munkakerületet elnyerte, nincs figyelemmel arra, hogy a munkakerületet neki adományozó elsőfoku iparhatósági végzés, a többi érdekelt folyamodó részéről megfelebbezhető, minélfogva az a törvényes 15 napi felebbezési határidő elteltével csakis abban az esetben emelkedik jogerőre, ha az felebbezéssel meg nem támadtatott. Az emlitett visszásságok megszüntetése czéljából, valamint tekintettel arra, miszerint a kéményseprési munkakerületeknek pályázat utján való betöltésénél a beérkezett pályázati kérvények ugyanazon tárgyra vonatkoznak, minélfogva azok nemcsak együttesen tárgyalandók, hanem egy határozattal birálandók is el, a határozatban kifejezést kell adni annak, hogy a munkakerület melyik pályázónak adományoztatik, valamint annak, hogy a többi pályázók kérelmükkel elutasittattak. A 20585/1904. VI. 5. szám alatt kelt rendeletének kiegészitéseképen felhivom ennélfogva Czimet, miszerint a hatósága alá tartozó összes elsőfoku iparhatóságokat utasitsa, hogy jövőre a munkakerületek betöltésére irányuló pályázatok elbirálásánál a fentiek szerint járjanak el és valamennyi pályázóval közlendő határozataikban mindenkor emlitsék fel, hogy a határozattal meg nem elégedő folyamodók a határazot ellen a kézbesités vagy kihirdetéstől számitott 15 napon belül az elsőfoku iparhatóságnál benyujtandó felebbezéssel élhetnek. Az elsőfoku iparhatóságok egyuttal figyelmeztetendők, hogy a kéményseprési ipar engedély a munkakerületet elnyerő folyamodó részére a pályázati eljárás során hozott iparhatósági határozat jogerőre emelkedése után adható ki. (K. M, 61717/1905.)

A kéményseprési reáljog társtulajdonosai bármelyikének kiadható a kéményseprői iparengedély, tekintet nélkül arra, hogy a társtulajdonosok a jövedelemben való részesedést magánegyezséggel vagy birói uton mikép rendezik. (K. M. 35125/1900.)

Tényleges katonai szolgálat ideje alatt a kéményseprő ipar megfelelő képesitéssel biró üzletvezető alkalmazása mellett gyakorolható. Önálló iparos, ki saját maga is üzlettel bir s azt személyesen vezeti, egyidejüleg más iparosnak üzletvezetője nem lehet. (K. M. 26307. 1905.)

A kéményseprői munkakerületekbe a polgári és katonai hatóságok épületei is bele tartoznak s ennélfogva az illető kerületre jogositott kéményseprő felügyelete, valamint ebből eredő jogai a középületekre is kiterjednek. (F. I. K. 54018/1884.)

Középületek kéményeinek a kéményseprési munkakerületekből való kivonása meg nem engedhető. (K. M. 39366/1904.)

A kerületre jogosult kéményseprő felelős lévén a kerületben levő valamennyi kémény rendszeres tisztitásáért, a jogosult kéményseprő nem mellőzhető. (F. I. K. 71362/1888.)

Tehát a vasutak területén levő épületek kéményei is a kerületi kéményseprő által tisztitandók. (K. M. 17086/1897.)

A kéményseprő, ha erre a kéményseprési ipar tárgyában alkotott szabályrendelet kifejezetten nem kötelezi, az ipartörvény alapján a kerületében való lakásra nem kötelezhető. (F. I. K. 23221/1888.)

Amely vármegyében a kéményseprési sza-

bályrendelet munkakerületeket nem állapit meg, a kéményseprési ipart az engedélylyel birók egyenlő jogosultsággal folytathatják. (K. M. 8720/1894.)

A takaréktüzhelyeknek önálló és üzletszerü tisztitása a kéményseprő ipar körébe eső foglalkozást képez. (K. M. 5534/1894.)

A város területén érvényben levő kéményseprési szabályrendelet alapján a kályhák, takaréktüzhelyek, kályha- és egyéb füstvezető csövek a háztulajdonos által is tisztithatók. Ily esetekben a kéményseprőnek a szabályrendelet 13. §-a szerint kötelessége, hogy a kéményseprés alkalmával arról is meggyőződést szerezzen, vajjon a kályhák, takaréktüzhelyek, kályha- és egyéb füstvezető csövek tényleg jól vannak-e kitisztitva, vagyis, hogy e részben nem forog-e fenn tüzveszély s amennyiben a szóban lévő csöveket stb. tisztátalanoknak találná, e körülményre a házbelieket figyelmeztetni, sőt szükség esetén a rendőrhatóságnak jelentést tenni tartozik, mely viszont a jelentés következtében a szükséges intézkedéseket megtenni köteles. Amennyiben azonban a takaréktüzhelyek, kályhák, kályha- és egyéb füstelvezető csövek tisztitását nem maguk a háztulajdonosok vagy hozzátartozóik végeznék, azok tisztitását csak az illető kerületi kéményseprőre bizhatják s az ugynevezett kályhatisztitók által a tisztitást nem végeztethetik. A takaréktüzhelyek, kályhák, kályha- és egyéb füstelvezető csövek tisztogatásának iparszerü elvállalása és végzése ugyanis a kéményseprő iparhoz tartozó tevékenység, a kéményseprő ipar pedig csak bizonyos munkakerületre szóló iparengedély alapján gyakorolható. Tehát kályhák, takaréktüzhelyek stb. tisztogatásának iparszerü elvállalására csak az illető kerületi kéményseprő van jogositva. (K. M. 53355/1902.)

Az uj, még használatban nem volt kémények első tisztitása, illetve lehuzása nem kéményseprési, hanem inkább kőmüvesmunka, ennek végzése tehát a kéményseprő ipar jogosulatlan gyakorlását nem képezi. (K. M. 8613/1893.)

Azok a kémények, hol a napnak nagy részén és gyakran éjjel is tüzelnek, havonként kétszer tisztitandók. (K. M. 37614/1899.)

A törvény ezen rendelkezése csakis az állandó használatban lévő kéményekre vonatkozik. Oly időszakokban tehát, midőn a községek lakossága mezőgazdasági munkával a falun kivül van elfoglalva s a lakások kéményeit egyáltalában nem, vagy csak szórványosan (pl. hetenkint egyszer) használja, a havonkint való kéményseprés nem kötelező s szabályrendeletileg kimondható, hogy a szórványosan használt kémények csupán kéthavonkint, esetleg negyedévenkint sepertessenek. (K. M. 46511/1897.)

Kéményseprési szabályrendeletben a paticskéményeknek az illető lakófelek által való tisztitása is megengedhető. (K. M. 71805. 1894.)

Minthogy az u. n. patics-kémények tisztitásához, a munka könnyüségénél fogva szakértelem nem kivántatik, a sövényből font és sárral tapasztott kémények tisztitása, a kéményseprő ellenőrzésének fentartása mellett, a kötelező kéményseprés alól szabályrendeletileg kivehető. (K. M. 1348/1896.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 16. §-ának, valamint az érvényben álló kéményseprési szabályrendelet 3. §-ának a kémények időszakonként való tisztitására vonatkozó rendelkezései a gyári kéményekre nem vonatkoznak, mert a kellő berendezésü gyártelepeken az állandóan működő léghuzam a fejlődő füstöt és kormot rendszerint annyira eltávolitja, hogy a gyári kémények tisztitása tényleg csak a legritkább esetben szükséges. A gyári kémények tekintetében közbiztonsági érdekekből a gyártulajdonos csak arról tartozik gondoskodni, hogy azok mindenkor kellő tiszták legyenek. Abból a körülményből, hogy a vármegyei szabályrendelet a gőzkazán, illetve gyári kémények seprési dija tekintetében is tartalmaz rendelkezést, nem következtethető arra, hogy e kémények szintén a szabályrendelet 3. §-ában megállapitott időszakokban tisztitandók, mert a szabályrendeletnek e tekintetben való rendelkezése kizárólag oly esetekre vonatkozik, midőn a kérdéses kéményeknek tisztitása tényleg szükségesnek mutatkozik. (K. M. 24821/1904.)

A törvényhatóságoknak és rendezett tanácsu városoknak jogukban áll, hogy tüzrendészeti szabályrendelet alkotásával a gyárak tüzveszélyes voltát megfelelő intézkedésekkel kellőképen korlátozzák. (K. M. 71223. 1898.)

A kémények rendszeres sepretéséről való gondoskodás szabályrendeletileg nem a községi elöljáróság, hanem a kéményseprő, illetve iparhatóság hatáskörébe utalandó. Az iparhatóságra bizható annak a megállapitása, hogy mely kémények seprendők havonkint s melyek negyedévenkint. (K. M. 37614/1899.)

A vármegye kéményseprési szabályrendelet-tervezetének ama rendelkezése ellen, mely szerint a kéményseprő minden egyes házhoz a községi elöljáróság egy tagja kiséretében megy el, a község által benyujtott felebbezés indokolt, s ennélfogva a szabályrendelet olykép módositandó, hogy a kéményseprő azt, hogy a kémények tisztitását a rendes időszakban teljesitette, jegyzékében minden alkalommal a községi elöljáróság által igazoltatja. (K. M. 13305/1892.)

Kéményseprő ipari szabályrendeletben oly intézkedés, mely szerint a rendőrhatóság a kerületi kéményseprőt más kéményseprő igénybevételével ellenőrizteti, az iparosok versenygésére való tekintettel helyt nem

foglalhat, hanem a rendőrhatóságnak esetleg tüzoltóság igénybevételére adandó felhatalmazás. (K. M. 49366/1901.)

A kéményseprőnek azon eljárása, hogy idegen munkakerületben is elvállal kéményseprést, a jogosulatlan iparüzés kihágását nem állapitja meg. Ily cselekmény általában nem büntetendő, mert a munkakerületek beosztása azon czélból történik, hogy alkalmas kéményseprő legyen, ki a munkakerületben levő kémények kellő sepréseért jótállást vállaljon és azért kötelezőleg dijaztatik is. Az pedig nem zárja ki azt, hogy e kéményseprőn kivül valaki még más kéményseprőt is alkalmazhasson, akit azonban még külön kell dijaznia. (B. M. 4608/1886.)

A kerületbeli kéménytulajdonosoknak jogukban áll ugyan kéményeiket a kerületi kéményseprő helyett más kéményseprővel is sepertetni, tartoznak azonban a szabályrendeletileg megállapitott dijakat a jogosult kerületi kéményseprőnek is megfizetni. (F. I. K. 45384/1884.)

Oly helyeken, hol a kéményseprés munkakerületekhez van kötve, minden az illető munkakerület területén fekvő kémény tisztitása a kerületre jogosult kéményseprő munkaköréhez tartozik. Ez a körülmény mindazonáltal még nem zárja ki azt, hogy egyes kéménytulajdonosok kéményeiket esetleg valamely más, az illető iparhatóság területén engedélylyel biró kéményseprővel tisztittassák. Tekintettel azonban arra, hogy a munkakerületi kéményseprő a területéhez tartozó összes kémények megfelelő tisztitásáért felelős, kétségtelen, hogy nem mellőzhető, miből kifolyólag az illető kéménytulajdonos a kerületi kéményseprőnek megengedni köteles, hogy az a kéményeket megvizsgálja s a szükséghez mérten tisztitsa, s a szabályrendeletileg megállapitott seprési dijakat neki még az esetben is megfizetni tartozik, ha a kéményeket esetleg más kéményseprővel tisztittatja. A kiadott kéményseprői iparengedély érvénye az illető iparhatóság egész területére kiterjed, s igy ebből a szempontból mi akadálya sincs annak, hogy a kéményseprő ugyanazon iparhatóság területén, esetleg munkakerületén kivül is munkát vállaljon, igen természetes azonban, hogy az illető munkakerületi kéményseprő, kinek munkaköréhez idegen munkakerületi kéményseprő által esetleg elvállalt kémények tisztitása tartozik, nem mellőzhető. (K. M. 19942/1904.)

Bárkinek jogában áll kéményeit oly kéményseprő által sepertetni, akihez bizalma van, azonban ezáltal egyfelől a kerületi kéményseprő — a törvényes felelősségénél fogva — nincs felmentve azon kötelezettség alól, illetve nem érintetik azon joga, hogy a kerületéhez tartozó összes kémények seprését ellenőrizze, másfelől a tulajdonos sincs felmentve a kerületi kéményseprőnek járó szabályszerü dijak megfizetése alól. (K. M. 55601/1896.)

Méltányos, hogy a községtől nagyobb távolságban fekvő puszták kéményei után a kéményseprési dij a rendesnél magasabb összegben állapittassék meg, mindazonáltal az olyan rendelkezés, hogy valamennyi puszta kéményei után, tekintet nélkül azoknak a községtől való távolságára, a kéményseprési dij a rendes dij kétszeresében állapittassék meg, nem arányos. A kerületi kéményseprő lakóhelyéhez 12 kilométeren belül fekvő pusztáknál és tanyáknál a szabályrendeletben kitüntetett dijak másfélszeresében, az ezen távolságon túl lévő pusztáknál és tanyáknál pedig azoknak kétszeresében ajánlatos a kéményseprési dijak megállapitása. (K. M. 37614/1899.)

Az esetben, ha a kéménytulajdonos a kéményseprővel évi átalányban egyezik ki, minden egyes kéményért, valamint az ahhoz tartozó hályhákért és csövekért, takaréktüzhelyekért s azok csöveiért, ha ezek azok közé tartoznak, amelyek a szabályrendelet egyéb rendelkezései értelmében havonként legalább egyszer tisztitandók, egy évre az egyszeri tisztitásért megállapitott dij tizenkétszerese, ha pedig azok közé tartoznak, amelyek havonként legalább kétszer tisztitandók, egy évre az illető dij huszonnégyszerese fizetendő utólagos negyedévi részletekben. (K. M. 37614/1899.)

A kéményseprési dijak közigazgatási uton hajtandók be. (B. M. 840/1891., F. I. K. 9120/1886.)

Az a körülmény, vajjon a község a kémények sepretésére nézve a kéményseprővel kivánja-e egyezséget kötni, teljesen a község belátására van bizva. (K. M. 77676/1899.)

A kéményseprő hátralékos dijainak kiegyenlitésére nézve elsősorban a község és a kéményseprő között egyezség létrehozása kisérlendő meg. Ha méltányos egyezséget nem sikerül létrehozni, a hátralékos dijak összege a rendelkezésre álló adatok és bizonyitékok alapján, valamint a községi elöljáróság meghalgatása után és a felfolyamodási ut nyitvatartása mellett az elsőfoku iparhatóság által állapitandó meg és ugyancsak az iparhatóság által közigazgatási uton hajtandó be. (K. M. 57608/1893.)

A kerületi kéményseprőnek a szabályrendeletben megállapitott kéményseprési dijakat azon háztulajdonosok is megfizetni tartoznak, akik a kéményseprőt munkája teljesitésében bebizonyithatólag megakadályozták, mert a kéményseprő az őt megillető dijtól a háztulajdonos ellenszegülése miatt nem fosztható meg. Az ekkép fizetendő dijak, s az ezekre vonatkozó fizetési kötelezettség megállapitása is az elsőfoku iparhatóság hatáskörébe tartozik. (K. M. 25038/1897.)

Ha a községi elöljáróság a kéményseprési

dijakat beszedi, de a kéményseprőnek nem adja át, ez eljárással az 1886 : XII. t.-cz. VIII. fej. 90. és következő szakaszai szerint elbirálandó, s esetleg kártéritési felelősséggel járó fegyelmi vétséget követ el. (K. M. 54634. 1897.)

A már lefizetett kéményseprési dij visszafizetésének elrendelése az iparhatóságok hatáskörén kivül esik és az erre vonatkozó igény polgári peres uton érvényesitendő. (K. M. 41773/1901.)

A vitás kéményseprési dijkövetelések a fennálló törvényes szabályok szerint a rendes biróság előtt érvényesitendők. (K. M. 41773. 1901.)

Kéményseprőnek kéményseprői dij kifizetése iránt a községgel szemben támasztott követelése ügyében első fokban nem a képviselőtestület, hanem a járási főszolgabiró illetékes határozni. (B. M. 56568/1898.)

A kéményseprési dijtartozások ügyében felmerült vitás kérdések nem vonhatók a községi háztartási ügyek fogalma alá, minthogy itt nem magánjogi, vagy községi háztartás keretébe tartozó, hanem az ipartörvényen, illetve az ennek alapján alkotott szabályrendeleten alapuló közigazgatási természetü szolgáltatásokról van szó ; a kéményseprői dijtartozások tekintetében felmerült vitás kérdések eldöntésére és a tartozások behajtására tehát a kéményseprési szabályrendelet végrehajtásának folyományaképen kizárólag az iparhatóságok illetékesek. (K. M. 58762/1898.)

A kéményseprési szabályrendeletek által megállapitott és vitássá nem tett kéményseprési dijaknak közigazgatási uton való behajtása nem a rendes közigazgatási, hanem az 1884 : XVII. t.-cz. 166. §-ában megállapitott iparhatóságok hatáskörébe tartozik, a vitássá nem tett kéményseprő dijak nem a közadók módjára, hanem csak rendes közigazgatási uton hajthatók be. Igaz ugyan, hogy a közigazgatási uton foganatositandó végrehajtásra vonatkozó eljárás mindeddig szabályozva nincsen, s ennélfogva, egyéb rendelkezések hiányában, a közadók módjára való behajtás tekintetében fennálló rendelkezések per analogiam a közigazgatási végrehajtások alkalmával is alkalmazandók ; e rendelkezéseknek per analogiam való alkalmazása azonban kizárólag alaki szempontból nyerhet helyet, anyagi szempontból ellenben nem. Eszerint tehát a végrehajtás foganatositását megtagadó, vagy a végrehajtást hanyagul teljesitő hatósági közegekkel szemben a közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. t.-cz. 81. és 82. §-aiban megállapitott felelősségre vonás nem alkalmazható, hanem ezek mulasztásuk miatt csakis rendes fegyelmi uton vonhatók felelősségre. (B. M. 137455/1901.)

A községtől járó kéményseprési dij iránti kereset, ha a dij a községgel kötött szerződés alapján követeltetik, nem közigazgatási, hanem birói utra tartozik. (C. 5273/1891., G. D. 1. 98.)

Ugy a magánosok, valamint a kéményseprő-iparosok által a kémények tisztántartásának elhanyagolása, illetőleg a kéményseprés hanyag teljesitése vagy elmulasztása által elkövetett kihágások eseteiben az iparhatóságok nincsenek hivatva eljárni, hanem miután a kérdéses kihágások nem a vonatkozó szabályrendeletek, hanem az 1879 : XL. t.-cz. 141. §-a alapján büntetendők; azoknak elbirálására az 1880 : XXXVII. t.-cz. 42. §-a, illetve az 1880. évi 38547. sz. a. kiadott belügyministeri szabályrendelet 8. §-ában meghatározott közigazgatási hatóságok illetékesek.

Magától értetődik azonban, hogy mindazon esetben, midőn valamely kéményseprő iparos nem a kémények tisztántartásának, illetve a kéményseprésnek elhanyagolása, hanem a szabályrendelet egyéb határozmányaiba ütköző cselekmény elkövetése által követ el kihágást, a kihágások elbirálása az iparhatóságoknak a szabályrendeletben megállapitott illetékessége változatlanul épségben marad. (K. M. 59236/1896.)

Kéményseprési teendők hanyag teljesitése vagy elmulasztása által elkövetett kihágás elbirálása nem az iparhatóságok, hanem a rendőrhatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 52066/1904.)

17. §. Személyszállitó eszközök számára az állomások kijelölhetők ; ily eszközök számozás alá vehetők.

Megállapitandó az a rend, melyben a nap meghatározott óráiban meghatározott helyen szolgálatra készen kell állaniok.

A szállitási dijak szabályozandók.

(Budapest székesfővárosra nézve a társaskocsiüzlet gyakorlását szabályozó 1883 : XIX. t.-cz. az ipartörvény 182. §-a által érintetlenül hagyatott.

A F. I. és K. M. 39274/188. számu rendeletével közölt minta.

Szabályrendeletek.

I.

A rendes járati időhöz kötött személyszállitási-vagyis a társaskocsi-iparról.

1. §. Társaskocsi tartására az, aki a hatóság előtt mint erkölcstelen életü ismeretes, engedélyt nem nyerhet.

Az engedély meghatározott számu kocsik tartására szól.

Minden engedélyezett kocsi után engedélydij fejében .... fizetendő a község pénztárába.

2. §. A társaskocsi a rendőrhatóságtól nyert számmal könnyen olvashatólag feltünő helyen látandó el.

3. §. A társaskocsiknak csakis rendőrhatóságilag kijelölt állomásokon szabad állani.

4. §. A társaskocsiknak márczius 1-től október 31-ig reggeli 6 órától éjjeli 11 óráig, november 1-től február végéig reggeli 7 órától este 9 óráig a közönség rendelkezésére kell állaniok.

5. §. A vasuti személyszállitó vonatok megérkeztével hogy mily sorrendben tartozik megjelenni: azt a rendőrhatóság fogja időről időre megállapitani.

6. §. A társaskocsinak csakis azon az utvonalon szabad közlekedni, amelyre engedélye szól.

Ez az utvonal a kocsi mindkét oldalán könnyen olvasható betükkel kiirandó.

Az utvonaltól eltérésnek csak az esetben van helye, ha a kocsi kibéreltetett.

7. §. Az állomás helyéről minden (percz vagy óra) alatt egy társaskocsi megindítandó még az esetben is, ha a kocsin senki sem foglalt volna helyet.

8. §. A megindított társaskocsi utközben csak akkor állhat meg, ha valaki ki- vagy beszállásra jelentkezik.

9. §. Társaskocsin kocsis csakis legalább 16 éves, egészséges, éptestü férfi egyén lehet.

10. §. A tulajdonos gondoskodni tartozik arról, hogy a kocsi és szerszám rendes külalaku, jó karban tartott és tiszta legyen.

Rossz lovakat használni tilos.

11. §. A társaskocsiban ragályos beteget szállitani tilos.

Ép ugy nem szabad tisztességtelenül öltözött vagy részeg egyéneket felvenni.

12. §. Minden kocsiban könnyen hozzáférhető helyen rendőrhatóságilag láttamozott árszabálynak kell kifüggesztve lenni.

A társaskocsi-tulajdonos által szedhető dijak következőleg állapittatnak meg:

(Dijak az utak szerint.)

13. §. Az a kocsitulajdonos, ki a 2. §. ellen vét, vagy ki a nem számára kijelölt helyen állomásoz (3. §.), vagy aki az 5., 6., 7., 8., 9., 10., 11. és 12. §-ok intézkedését megszegi, a rendőrhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

14. §. Az a kocsis és kocsitulajdonos, aki a 11. §. 1. pontjának intézkedése ellen vét, az 1879 : XL. t.-cz. 100. §-a értelmében a rendőrhatóság által tizenöt napig terjedhető elzárással és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

15. §. Az a kocsitulajdonos, aki a megállapitott árszabálytól eltérőleg magasabb dijakat szed (12. §.), az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §. *b)* pontja értelmében a rendőrhatóság által 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

16. §. Azok, akik társaskocsikat az 1884 október 1-je előtt szerzett jogositvány alapján tartanak, üzletük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

II.

A bérkocsi-iparról.

1. §. A bérkocsi-iparra nem nyerhet engedélyt az, aki a hatóság előtt mint erkölcstelen életü ismeretes.

Az engedély meghatározott számu kocsik tartására szól. Minden engedélyezett kocsi után ...... forint fizetendő engedélydij fejében a község pénztárába.

2. §. Minden bérkocsi a rendőrhatóságtól nyert számmal könnyen olvashatólag, feltünő helyen látandó el.

3. §. A bérkocsinak csakis rendőrhatóságilag kijelölt állomáson szabad állomásozni.

Azon rendre nézve, melyben az ugyanazon állomáson lévő kocsik egymás után sorakoznak, az állomástérre érkezés elsőbbsége határoz.

Az állomástérről eltávozott bérkocsi helyére az utána következő áll, a visszaérkező pedig az utolsó helyet foglalja el.

A sorakozás ezen rendjének megzavarása tilos.

A vendég vagy megrendelő a sorban álló bérkocsik bármelyikét választhatja.

4. §. A bérkocsiknak márczius hó 1-től október hó végéig reggeli 6 órától éjjeli 11 óráig, november 1-től február hó végéig reggeli 6 órától este 9 óráig állomáson kell lenniök.

5. §. Vasuti indóházaknál, gőzhajó-kikötőknél és egyéb köztekinteteknél fogva .... város több forgalmi főpontján egész éjen át lévén szükség bérkocsikra: a rendőrhatóság időszakonkint meghatározza az emlitett helyeken megjelenni köteles bérkocsik számát és minden egyes bérkocsira nézve a megjelenés helyét és idejét.

Ezen kötelesség akkép osztandó meg kocsiszám szerint sorrendben a bérkocsitulajdonosok között, hogy abban mindenki egyformán vegyen részt és senki túl ne terheltessék.

6. §. Az engedélyezhető bérkocsik száma .... város területére összesen ......ben állapittatik meg. Ebből egyfogatu .... kétfogatu.......

7. §. A viteldij a következőleg állapittatik meg:

(Tarifa.)

Minden kocsiban könnyen hozzáférhető helyen az árszabást kifüggesztve kell tartani és az ezen árszabásban meghatározottnál magasabb dijat követelni nem szabad.

Minden kocsis köteles ez árszabást elegendő számu nyomtatott példányban magával hordani és abból egy példányt a beszálló vendégnek kivánatra átadni.

Ezen példányokat, — melyek egyszersmind panaszlapok, — a rendőrség kiállitási áron szolgáltatja ki a bérkocsi-tulajdonosoknak.

8. §. A bérkocsi-tulajdonos csak oly férfi egyént alkalmazhat kocsisnak, ki élete 16. évét betöltötte, józan életü, rendőrileg kifogástalan és undort gerjesztő testi hibától ment.

Minden kocsisnak az 1884 : XVII. t.-cz. 99. §-a által előirt munkakönyvön kivül még a rendőrhatóság által kiállitott hajtási jogositványnyal kell birnia.

Hajtási jogositványt csak az kaphat, ki a rendőrhatóság előtt a hajtásról és arról, hogy a város utczáit jól ismeri, kielégitő vizsgát tett.

Ezen jogositvány a bérkocsi-tulajdonos nevén s a bérkocsi számán kivül a kocsis nevét, személyleirását s illetőségi helye megnevezését tartalmazza és csak az ezen szakaszban megállapitott kellékeknek megfelelő egyén részére állitható ki.

9. §. A jogositványt a kocsis a szolgálatba lépés napján a bérkocsi-tulajdonostól átveszi, szolgálat közben magánál hordja, kivánatra a rendőrség közegének készségesen előmutatja, a szolgálatból kiléptekor pedig gazdájának visszaadja.

A gazda az eltávozott vagy elhalálozott, vagy a rendőrség által a hajtástól eltiltott kocsisának jogositványát a rendőrségnek 24 óra alatt visszaszolgáltatni köteles. Ha a kocsis a jogositványnyal megszökött, ezt a gazda a rendőrségnek ugyancsak 24 óra alatt bejelenteni tartozik.

10. §. A kocsis kocsiját felügyelet nélkül nem hagyhatja, sem másnak vezetésére nem bizhatja. Ha hajtásra képtelenné válik, helyette más a kocsit hazavihetí.

A kocsis köteles a kocsit a szabályszerü dijért bármikor és bárkinek — személyválogatás nélkül — rendelkezésre bocsátani.

A közönséget a bérkocsi használatára felszólitani, vagy e czélból felhivás nélkül előhajtani, tiltva van.

11. §. A kocsisnak megrendelt kocsijába, illetőleg kocsijára a kocsivendég beleegyezése nélkül senkit sem szabad felvennie.

12. §. A bérkocsis kocsiját minden egyes fuvar után megvizsgálni s az abban esetleg talált idegen tárgyat haladéktalanul vagy tulajdonosának visszaadni, vagy a rendőrségnek átszolgáltatni köteles.

13. §. Jelen szabályrendeletnek a bérkocsira vonatkozó határozatai a bérkocsi-tulajdonosra is értendők, ha ez személyesen vezeti kocsiját.

14. §. A bérkocsi és a szerszám rendes, csinos külalaku, jó karban és tiszta legyen.

Rossz lovakat bérkocsi elé fogni tilos.

15. §. Hullát, holttestet bérkocsiban szállitani tilos.

16. §. Ha a bérkocsin ragályos vagy járványos beteg szállittatott, a kocsit fertőtleniteni kell.

17. §. Törött ablaku kocsin a személyszállitás tiltva van.

18. §. A közlámpák meggyujtása és kioltása közötti időközben — nagy köd alkalmával pedig nappal is — csak kivilágitott lámpákkal szabad hajtani. Állomástéren csak a kocsisorban első és utolsó helyet elfoglaló bérkocsis köteles a lámpákat kivilágitani.

19. §. Az egy- és kétfogatu zárt bérkocsi egy belül alkalmazott és mindenkor jó karban tartandó jelző-készülékkel, — pl. kaucsuk-sippal — látandó el.

20. §. A bérkocsi után kézikocsit vagy más járművet vagy tárgyat akasztani, valamint járdára hajtani tiltva van.

21. §. A bérkocsinak a vendég felvétele vagy letétele végett a járda mellett kell megállania, ugy azonban, hogy azért a gyalogközlekedés ne akadályoztassék.

A vendégre váró bérkocsis oly helyen, hol a közlekedés ugyis szük térre szorul, vagy rendkivül élénk, nem várakozhatik, hanem a legközelebb eső tágasb vagy kevésbbé járt helyen kell állást foglalnia s ezen várakozási helyet a megrendelőnek vagy a kiszállt vendégnek előre megjelölnie. A várakozási helyről csak akkor szabad elhajtania, ha a vendég beszállt.

22. §. A kocsis köteles elővigyázattal hajtani s a közönséget kiáltással kitérésre figyelmeztetni.

23. §. A bérkocsi-állomásterek folytonosan tisztán s a közegészség követelményeit kielégitő állapotban tartandók s e czélból azokon minden szemét s állati hulladék azonnal összeseprendő s az azokon mindig készen tartandó s a bérkocsi-tulajdonosok által beszerzendő fedeles ládákba teendő. Az állomásterek továbbá mindazon napokon, midőn eső vagy hó nem esik, vagy a viz a külső levegőn meg nem fagy és pedig ápril 1-től október végeig legalább négyszer, a többi hónapokban pedig legalább kétszer megöntözendők és fertőtlenitendők. A fertőtlenitésnek a szemétgyüjtő láda tartamára is, mindaddig, mig el nem vitetik, ki kell terjednie.

Mindezen kötelességek szigoru és pontos teljesitéséről az illető állomástereken helylyel biró bérkocsi-tulajdonosok tartoznak gondoskodni s az e tekintetben előforduló mulasztásokért egyetemlegesen felelősek.

Ily mulasztás esetében az illető állomástéren helylyel biró bérkocsi-tulajdonosok mindegyike büntetendő.

24. §. Az a kocsitulajdonos és kocsis, aki a 2., 3., 5., 7., 8., 10., 11., 14., 15., 17., 18., 19., 20. és 23. §-ok intézkedéseit meg nem tartja, azokat megszegi, vagy ellenük bármely módon vét, vagy aki az árszabályt meg nem tartja, a rendőrhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

25. §. Az a kocsitulajdonos és kocsis, aki a 16. §. értelmében kocsiját nem fertőtleniti, az 1879 : XL. t.-cz. 100., illetve 101. §-a értelmében a rendőrhatóság által tizenöt napig terjedhető elzárással és száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

26. §. Az ezen szabályrendelet értelmében büntetett kocsis, visszaesés esetében, vagy ha a kocsis a közönség irányában durva vagy illetlen, vagy szolgálata közben ittas volt, a bérkocsitartástól, illetve a hajtástól a rendőrhatóság által öt évig eltiltható.

27. §. Azok, akik bérkocsikat az 1884 október 1-je előtt szerzett jogositvány alapján tartanak, üzletük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

A törvényhatóságok és rendezett tanácsu városok bérkocsiipari szabályrendeletei közül nem egy a bérkocsi-viteldijakat annak idején olykép állapitotta meg, hogy a viteldijak a bérkocsi után fizetendő ut-, hid-, rév- vagy kövezet-vámdijakat is magukban foglalják. Ott, ahol ily szabályrendeletek hatályban vannak, általánossá vált az a gyakorlat, hogy a bérkocsis a vámdijakat is magában foglaló kocsibért szedvén be, a vámdijat abban az esetben is megfizeti, amikor oly egyént szállit, ki az 1890 : I. t.-cz. 99. §-a értelmében vámdijmentességet élvez, mely esetben tehát vámdij nem lenne fizetendő, hanem a vámmentességet élvező egyén csak a tulajdonképeni viteldijat tartoznék fizetni. A vámdijmentességet élvező égyén minden ilyen esetben megkárosul, mert az 1890 : I. t.-cz. 99. §-ában biztositott vámmentessége ellenére csupán a szállitási dij helyett, akarva nem akarva, még a vámdijat is megfizetni kénytelen. Az emlitett törvényes rendelkezésre való tekintettel eme visszásság megszüntetendő lévén, a bérkocsiipari szabályrendeletek azon dijtételei, melyekben az ut-, hid-, komp- (rév-), hajóhid- vagy kövezetvámdijak is benfoglalvák, ujból és olyképen állapitandók meg, hogy a tulajdonképeni viteldijak és vámdijak különválasztassanak oly módon, hogy a vámköteles átkelők által fizetendő vámdijak a bérkocsi-viteldij tétel mellett zárójelben tüntettessenek ki, azzal a megjegyzéssel, hogy azokat csak azok, akik vámmentességet nem élveznek, tartoznak és pedig nem a bérkocsisnak, hanem közvetlenül a vámszedőnek megfizetni. (K. M. 1583. 1902.)

A bérkocsi-engedély alapján forgalomba helyezhető bérkocsik számának megállapitására nézve a bérkocsi-iparról szóló szabályrendeletben lehet korlátozó intézkedéseket tenni. — Ezen rendelkezések megszegése nem az iparhatóságok, hanem a rendőrhatóságok hatáskörébe tartozó kihágást képez. (K. M. 43821/1904.)

A számozatlan bérkocsik viszonyait szabályozó rendelet alkotására az ipartörvény módot nem nyujt. Annak 11. §-a szerint ugyanis a törvényhatóságok, illetve rendezett tanácsu városok csak a törvény 10. §. *a)—f)* pontjai értelmében engedély alá eső iparokra vonatkozólag kötelezhetők szabályrendeletek hozatalára. Már pedig a számozatlan bérkocsikkal folytatott ipar, a törvény forgalommeghatározása szerint, az engedély alá eső iparok közé nem sorozható. (K. M. 87709/1899.)

A számozatlan bérkocsi ipar gyakorlásához, amennyiben a bérkocsik nem közhelyeken a közönség számára tartatnak és ajánltatnak, csak iparigazolvány szükséges. (K. M. 48779/99.)

Bérkocsi-iparos, ha más iparhatóság területére visz valakit s onnan haza fuvart vállal, jogosulatlan iparüzést az idegen iparhatóság területén még nem követett el, mert az ilyen fuvarvállalás alkalmi üzletnek tekintendő. (K. 42690/1898.)

Aki a bérkocsi-ipar gyakorlására iparengedélylyel bir, abban az esetben, ha forgalomba jövő kocsijainak számát szaporitani óhajtja, erre külön iparengedélyt nem köteles váltani. A kocsik száma ugyanis — akár egy legyen, akár ötven — nem változtatja meg az iparüzlet egységét; az iparengedély pedig csupán az iparüzletre adatik, s igy annak az alapján forgalomba bocsátott személyszállitó eszközök mennyiségére az engedély semmi befolyással nem lehet. (F. I. K. 39714/1885.)

Járványos vagy ragályos betegségben szenvedők társaskocsin egyáltalán nem szállithatók; bérkocsin szállithatók, de a bérkocsi fertőtlenitendő. (K. M. 81266/1898.)

Amely bérkocsit a rendőri vizsgálaton a rendőrhatóság igazoló bélyeggel el nem lát, az a bérkocsi iparüzésre nem használható. A rendőri vizsgálaton való meg nem jelenés külön nem büntethető. (B. M. 386/1900.)

18. §. A hordár- vagy bérszolga-üzlet biztositék letételéhez kötendő.

A hordárok számokkal elláthatók és részükre állomások kijelölhetők.

Ily hordárok vagy bérszolgák számára megállapitandó, hogy:

a) a nap határozott óráiban szolgálatra készen kell állaniok;

b) a szolgálatért mily fizetés követelhető.

A F. I. és K. M. 39274/1884. számu rendeletével közölt minta:

Szabályrendelet

a hordár- vagy bérszolga-iparról.

1. §. Hordár- vagy bérszolga-iparra az iparengedély ugy egyes egyéneknek, mint vállalkozóknak adható.

Engedélyt azonban — még vállalatra is — nem nyerhet oly egyén, aki nyereségvágyból elkövetett bűntettért vagy vétségért büntetve volt, vagy a hatóság előtt mint megbizhatlan egyén ismeretes.

2. §. Az üzlet biztositéktétel kötelezettségével van egybekötve. És pedig a vállalkozó által leteendő biztositék minden általa alkalmazott egyén után .... frtban, azon egyénre nézve pedig, ki saját személyében kivánja ez üzletet gyakorolni .... frtban állapittatik meg.

A biztositék az engedély kiszolgáltatása előtt készpénz vagy biztositékul elfogadható értékpapirokban a hatóság pénztárába befizetendő.

3. §. Minden egyén részére kiállitott engedélyért engedélydij fejében .... frt fizetendő a község pénztárába.

4. §. A szolgálatukat ajánlható hordárok vagy bérszolgák száma ....ban állapittatik meg.

5. §. Minden hordár vagy bérszolga, akár vállalkozó szolgálatában áll, akár pedig saját személyére nyert engedélyt, köteles a rendőrhatóság részéről nyert sorszámát feltünő módon .... viselni.

6. §. A hordár vagy bérszolga csakis rendőrhatóságilag kijelölt helyén állomásozhat.

7. §. A hordárok vagy bérszolgák állomásaikon rendesen öltözve tartoznak megjelenni és kötelesek ott tartózkodni márczius hó 1-től október végéig reggeli .... órától este .... óráig, november 1-től február végéig reggeli .... órától este .... óráig.

8. §. A szolgálatért a következő dijak állapittatnak meg:

(Tarifa.)

A hordár vagy bérszolga köteles e dijszabályt több példányban magával hordani és annak, ki szolgálatát igénybe veszi, kivánatra egy példányt átadni.

9. §. Minden hordár vagy bérszolga az 1884. évi XVII. t.-czikk 99. §-a által előirt munkakönyvön kivül még egy személyleirást tartalmazó, a rendőrhatóság által láttamozott igazolványi könyvecskével ellátandó. Ezen igazolvány a szolgálatból kilépő hordártól, ha ez vállalkozónál szolgált, az üzlet tulajdonosa által elveendő; ha pedig saját személyére birt engedélyt, a kiállitó hatóságnak visszaszolgáltatandó.

10. §. Az intézeti tulajdonos a hordár vagy bérszolga nevét, valamint minden személyváltozást az iparhatóságnál és a rendőrhatóságnál bejelenteni tartozik.

11. §. A hordárok vagy bérszolgák részére a számot a rendőrhatóság szolgáltatván ki, erről nyilvántartást vezet, a számozás folytatólag s nem egyes intézetek szerint történik.

12. §. Az üzlettulajdonos a hordár vagy bérszolga által okozott károkért elsősorban biztositékával s ezenfelül egyéb vagyonával felelős.

13. §. A hordár vagy bérszolga tartozik a reá bizott teendőit pontosan teljesiteni, szolgálatában becsületesen és lelkiismeretesen eljárni.

A reá bizott tárgyért felelős; mulasztás, rongálás, elvesztésért stb., anyagi kárpótlással tartozik.

14. §. Az a hordár vagy bérszolga, aki a jelen szabályrendelet 5., 6., 7., 8. és 9. §-ok intézkedései ellen bármiként vét, a rendőrhatóság által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

15. §. Az a hordár vagy bérszolga, aki a megállapitott dijszabásnál magasabb dijat követel, az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §-a *b)* pontja értelmében a rendőrhatóság által ötven forintig terjedhet pénzbüntetéssel büntetendő.

16. §. Az a vállalkozó, aki a 9. §. intézkedését meg nem tartja, a rendőrhatóság által 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

17. §. Azok, akik a hordár- vagy bérszolgaipart az 1884 okt. 1-je előtt szerzett jogositvány alapján üzik, üzletük gyakorlásánál jelen szabályrendelet határozatait szintén megtartani kötelesek.

Elvi határozatok.

A hordáripari szabályrendelet egyáltalában nem ad jogot a hordároknak arra, hogy ékszerekkel vagy bárminő más tárgyakkal házaljanak, avagy azok iparszerü árusitásával foglalkozzanak, mert a hordár-szabályrendelet azon határozmánya, hogy a hordár tartozik »a rá bizott teendőt pontosan teljesiteni«, csak annyiban birhat érvénynyel, amennyiben a megbizás teljesitése nem áll ellentétben valamely érvényben lévő törvénynyel, ministeri rendelettel vagy szabályrendelettel. Minthogy pedig egyfelől az ékszerekkel való házalás a fennálló házalási szabályok 12. §-a értelmében feltétlenül tilos, másfelől a K. M. 54818/1889. sz. a. kiadott rendeletnek 2. pontja szerint »a tiltott árukkal való házalásra előirt módon büntetendő az is, ki ily tárgyakra szóló zálogjegyekkel (bárczákkal) házalókereskedést üz« és végül tekintve, hogy az illető városban a házalás szabályrendeletileg el van tiltva, ennélfogva azon hordár, aki ezen intézkedések ellenére akár egyes tárgyaknak, akár zálogbárczák-

nak házalás utján való értékesitésével foglalkozik, az érvényben lévő házalási szabályok 19. §-a értelmében büntetendő. A hordárszabályrendelet 12. §-ára való tekintettel, az ellen, hogy hordár vagy bérszolga valakinek megbizásából bármit, tehát esetleg zálogjegyet is elad, kifogás nem tehető, ellenben tilos és ennélfogva az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §-a alapján jogtalan iparüzés czimén büntetendő cselekményt képez zálogczéduláknak akár hordárok, illetve bérszolgák, akár bármely más személyek részéről történő iparszerü vásárlása vagy árusitása, mert a zálogczédula eredeti és tulajdonképeni rendeltetése az, hogy bizonyságul szolgáljon a zálogtárgynak elzálogositásáról ; mint ilyen adásvevési czélokra nem szolgálhat, miért is azokkal iparszerü adásvétel nem üzhető, illetve az azokkal való kereskedésre iparigazolvány sem adható ki. (K. M. 65543/1900.)

19. §. Az engedélyezett üzlet rendetlen vezetésére és a szabályrendeletbe ütköző cselekményre vagy mulasztásra a fennálló büntető törvények korlátai között büntetés állapitandó meg.

20. §. Az engedélyt a 10. §. *a)—f)* eseteiben az illető szabályrendelet értelmében az elsőfoku iparhatóság ; a *h)* és *i)* eseteiben pedig a fennálló szabályrendelet értelmében a belügyminister adja.

A belügyministerileg engedélyezendő iparágakra nézve a következő szabály-, illetve körrendeletek állanak érvényben :

B. M. 5386/1867. sz. körrendelet a P. Canonil nevü játékszer árulásának eltiltása tárgyában.

B. M. 10761/1867. sz. körrendelet a mérges festékek és vegyi készitmények alkalmazása és eladása tárgyában és B. M. 36685. 1874. sz. körrendelet annak módositása iránt.

B. M. 2789/1869. sz. körrendelet a méregszereknek zár alatt tartása tárgyában.

B. M. 5991/1884. sz. körrendelet a titkos összetételü szerekkel és mindennemü különleges gyógykészitményekkel folytatott üzelmek és visszaélések megszüntetése tárgyában.

B. M. 5991/1884. sz. körrendelet a dr. Salamon M. berlini lakos által készitett szembalzsam ügynökök utján való elárusitásának megakadályozása tárgyában.

B. M. 20476/1885. sz. körrendelet a fertőtlenitő anyagok készitése és elárusitása, ugy az e körül tapasztalt hamisitások meggátlása tárgyában.

B. M. 2180/1886. sz. körrendelet a mérgek külföldről való behozatalának megszoritása iránt.

B. M. 32692/1889. körrendelet a sebkötöző szerek gyártása és elárusitása tárgyában.

K. M. 25533/1890. sz. körrendelet a keserüvizek kereskedelmi forgalomba hozatala tárgyában.

B. M. 40302/1890. sz. szabályrendelet a robbanóanyagok gyártása, raktározása, forgalombahozatala és szállitása tárgyában és az e rendelet 42. §. *a)* pontját módositó B. M. 40450/1894. sz. rendelet. (Közölve egész terjedelemben a Dárdai-féle Közig. törvénytár 3-ik kiadás IV. köt. 163. s köv. lapjain.)

B. M. 13308/1893. sz. körrendelet a masszlag elárusitásának korlátozása tárgyában.

B. M. 2923/1893. és 44404/1893. sz. körrendelet az ásványos vizek, illetve a fürdők és gyógyhelyek felügyelete, a fürdők, gyógyhelyek és ásványvizek kimutatásai, a források foglalása és az ásványvizek kezelése tárgyában és a B. M. 58607/1895. sz. körrendelet a 44404. 1893. sz. körrendelet módositása iránt.

B. M. 111005/1894. sz. szabályrendelet a gyógyszerek, gyógyszerfélék és méregtartalmu anyagokkal való kereskedés tárgyában.

1894. november 26-iki B. M., P. M. és K. M. összrendelet az ugynevezett erősitő essentiák behozatalának, iparszerü előállitásának, forgalomba hozatalának stb. megtiltása tárgyában.

B. M. 23542/1895. sz. körrendelet a ragadozó és kártékony állatok mérgezésénél követendő eljárás tárgyában és B. M. 104455/1898. sz. körrendelet a kártékony állatok kiirtására szükséges mérgek kiszolgáltatásának szabályozása tárgyában.

B. M. 73726/1895. sz. körrendelet a Löffler-féle »egérbaczillus« behozatalának engedélyhez kötése tárgyában.

B. M. 9598/1896. sz. körrendelet a paizsmirigykészitményeknek (thyreoidea) csak gyógyszertárakban és csak orvosi rendeletre elárusithatása tárgyában.

B. M., P. M. és K. M. 32125/1898. sz. körrendelet a »Saccharin« és más nevek alatt a kereskedelemben előforduló hasonló mesterséges édesitő anyagok, valamint ezekkel kevert szörpök behozatalának eltiltása, továbbá a gyógyszerészek, valamint a vegyszer- és anyagszerkereskedők (drogisták) által beszerezhető saccharin behozatalának módozatai tárgyában.

B. M. 41272/1898. sz. körrendelet a saccharin-készitmények forgalmának szabályozása tárgyában.

B. M. 70028/1898. sz. körrendelet a mesterséges ásványvizek gyártása s eladása tárgyában.

B. M. 68462/1898. sz. körrendelet az ásványvizek elnevezése tárgyában.

B. M. 74223/1898. sz. körrendelet a drogistáknak a közönség számára való gyógyszerárusitástól eltiltása tárgyában.

B. M. 14673/1898. sz. körrendelet a Professor Leon-féle készülék készitésének és forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 133721/1899. sz. körrendelet az élegülő fémekből készült, galvánáramot fejlesztő, közvetlenül az emberi testen viselendő készülékek forgalmának megtiltása tárgyában.

B. M. 41458/1899. sz. körrendelet a Mayer Henrik-féle »Occlusiv Pessar« nevü eszköz készitésének és forgalombahozásának megtiltása tárgyában.

B. M. 135702/1899. sz. körrendelet a Spitzer-féle arczkenőcs forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 1340/1900. sz. körrendelet a saccharin kifejezés értelme tárgyában.

B. M. 32131/1900. sz. körrendelet a Wolffsky A.-féle tüdővész-gyógyitó thea forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 75256/1900. sz. körrendelet a dr. Nicholson-féle dobhártyák és a hozzájuk tartozó gyógyszerek behozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 111973/1900. sz. szabályrendelet a gyógyszeráru- és mérges anyagokkal való kereskedés megkezdésére és üzésére szükséges engedélyről.

K. M. 29744/1901. sz. körrendelet a Gehrig testvérek berlini czég által forgalomba hozott »elektromotorischer Zahnhalsband«-nak nevezett, bársonyszalagból készitett nyakkötő árusitásának megtiltása tárgyában.

B. M. 38772/1901. sz. körrendelet többféle gyógyszerkülönlegesség és készülék, nevezetesen a Brahm C.-féle »Marienbadi tabletták«, a Rukin és Albrecht-féle »Oxydonor Victory«, »Panasora«, »Animator« stb. forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 50981/1901. sz. körrendelet a női termékenységet meggátló szerek és készülékek forgalmának tilalmazása tárgyában.

B. M. 71990/1901. sz. körrendelet az elektro-homoeopathiai csillaggyógyszerek és a Pink-pilulák forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 117378/1902. sz. körrendelet a gyógyszereknek külföldről való behozatala körüli engedélyezési eljárás tárgyában.

K. M. 3880/1903. sz. körrendelet a megfelelő belügyministeri intézkedés alapján a Gassen Pál kölni mérnök által férfiak nemzési képességének emelésére »Erector« czim alatt forgalomba hozott készülék árusitásának megtiltása tárgyában.

120170/1903. sz. körrendelet a gyógyszerkülönlegességek és titkos összetételü gyógyszerekről szóló 90000/1903. sz. szabályrendelet határozmányainak kiegészitéséről.

B. M. 48051/1904. sz. rendelet az előbbi szabályrendelet életbeléptetéséről.

B. M. 62363/1904. sz. rendelet a diphteria ellenes vérsavó (serum) tartásának, forgalombahozatalának, árszabásának és ellenőrzésének szabályozása tárgyában.

B. M. 45392/1904. sz. rendelet az I. F. K. Schuck berlini charlottenburgi czég által készitett »Massage-légszivattyu« nevü készülék forgalombahozatalának eltiltása tárgyában.

B. M. 126711/1904. sz. rendelet a sebkötőszerek gyártásáról és árusitásáról.

B. M. 18659/1906. sz. rendelet a »Natürlicher Gesundheitshersteller« (Natures Bealt Ressorer) nevü gyógyszerkülönlegesség forgalombahozatalának eltiltásáról.

21. §. Az engedély kiszolgáltatásáért elsősorban ipari (87. §.), esetleg kereskedelmi oktatási czélokra a község pénztárába:

a) Budapesten 20 frt;

b) a 10 ezernél több lakossal biró városokban és községekben 10 frt;

c) más helyeken 2 forint fizetendő.

A 10. §. *f)* pontjában elősorolt iparnemek után fizetendő engedélyi dij szabályrendeletben állapitandó meg.

A bérkocsi-ipar gyakorlására szóló iparengedélyért fizetett dij visszatéritésének azon az alapon, hogy az illetékes rendőrhatóság a kocsiszám kiadását megtagadta, nem lehet helye. (K. M. 8167/1897.)

22. §. Azok, akik a jelen törvény hatályba lépte előtt a 10. §-ban felsorolt iparágak valamelyikét üzik, azt ezentul is külön engedély nélkül folytathatják, iparuk gyakorlásánál azonban a jelen törvény alapján hozott szabályrendeletek határozatait megtartani kötelesek.

A törvénynek visszaható ereje nem lévén, kik valamely képesités igazolásához kötött mesterséget már az uj törvény életbe lépte előtt szerzett iparjogositvány alapján gyakoroltak, ezen iparágban a képesités kimutatása többé nem követelhető az esetben sem, ha a szerzett jogositvány elévülés vagy lemondás miatt érvényét vesztette. (K. M. 5883/1887.)

23. §. Uj reál iparjogok többé nem engedélyezhetők, de az eddig engedélyezettek épségökben továbbá is megmaradnak, anélkül azonban, hogy azok ha-

sonnemü iparnak mások által gyakorlását korlátozhatnák.

Miután az 1871 : LIII. t.-cz. 5. §-ának 4. pontja megszüntette a földesurnak azt a jogát, mely szerint egykori jobbágyának a téglaégetést annak földjén megtilthatta, vagy ezen jog gyakorolhatásáért magának szolgáltatást köthetett ki, a téglaégetési jog, mint kir. kisebb haszonvétel, ma már nem áll fenn. (I. M. 11296/1904.)

Az 1857. évi 8638. számu helytartótanácsi rendelet szerint csak azon reáljogositottak tartoztak jogukat egy év alatt igazolni, akiknek ebbeli joga csak 1819. évi julius hó 23-ika után keletkezett, mig azon reáljogok, amelyek már ezen idő előtt fennállottak, igazolási határidőhöz kötve nem lettek. (K. M. 60962. 1895.)

Miután az 1884 : XVII. t.-cz. által fentartandóknak jelzett reáljogok elismerésére és respektálására az ezen törvény végrehajtására hivatott iparhatóságok illetékesek: annak a kérdésnek elbirálása, hogy konkrét esetben valamely iparüzlet reáljognak tekintendő-e vagy sem, szintén az iparhatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 65213/1898.)

Az iparjog reálminőségének kérdése iparügyet képez, reáljogok elismerésének kérdése, vagyis az a kérdés, hogy valamely iparjog reáliparjog-e vagy sem, továbbá, hogy az a jog mint reáliparjog fennáll-e vagy sem, az idézett törvény 166. §-ában megjelölt iparhatóságok hatáskörébe tartozik. A reáliparjogok mindazonáltal mint elidegenithető, átruházható s elörökölhető jogok magánjogi viszony tárgyai is lehetnek, amely magánjogi viszonyból felmerülő jogviták természetszerüleg, mint bármely más magánjogi vita, a rendes biróságok hatáskörébe tartoznak. (K. M. 68015/1905.)

Közös tulajdont képező reáljog alapján a kéményseprési ipar csak valamennyi örökös által együttesen, s illetve ha azt a jogot nem ők maguk kivánják gyakorolni, más által csak valamennyi örökös hozzájárulása mellett gyakorolható. (K. M. 72825/1899.)

A kéményseprési reáljog társtulajdonosai bármelyikének kiadható a kéményseprési iparengedély, tekintet nélkül arra, hogy a társtulajdonosok a jövedelemben való részesedést magánegyezséggel, vagy birói uton mikép rendezik. (K. M. 35125/1898.)

A reáliparjoggal biró és azt az ipartörvény 24. §-a értelmében bérbeadni jogosult bérbeadó és a bérlő között keletkezett magánjogi ügy eldöntése a kir. biróságok hatáskörébe tartozik, amely egyedül van hivatva annak a kérdésnek eldöntésére, hogy a bérleti szerződés a vármegye törvényhatósági bizottságának a reáljogot képező kéményseprői kerületből uj munkakerületet kihasitó határozata alapján adott engedély következtében hatályát vesztettnek és megszüntnek tekintendő-e, s hogy a közigazgatási hatóságok intézkedésének a bérleti viszonyból folyó magánjogokra és kötelezettségekre mily hatály tulajdonitható. (K. M. 35544/1900.)

Az ipartörvény 40. §-ára alapitott azon felfogás, hogy az iparos elhalálozása esetén az üzlet a nagykoru gyermek által nem folytatható, minden egyébtől eltekintve már azért sem alkalmazható a reáljoggal szemben, mivel a reáljogoknak teljes épségökben fenmaradását az ipartörvény 23. §-ában kifejezetten kimondja; azt pedig, hogy a reáliparjog mi módon, mily feltételek mellett, nevezetesen minősités igazolásával, vagy minősitett üzletvezetővel gyakorolható, a 24. §-ban szabályozza. (K. M. 60962/1895.)

Mig az iparüzési jog személyes jog, mely az ipartörvény 40. §-ában foglalt eset kivételével másra át nem ruházható, addig a reáljogok ugy élők között, mint halál esetére szabad átruházás tárgyai. A reáliparjog oszthatatlan vagyoni jog, mely csak a maga egészében ruházható át másra. (K. M. 721/1900.)

A reáliparjog azonfelül iparjogositvány is, mely a mindenkor fennálló ipartörvény korlátain belül gyakorolható. Ebből a két jogelvből következik, hogy amikor a kéményseprő, aki reáliparjogon kéményseprő iparát a város egész területén gyakorolta és az 1884 : XVII. t.-czikk rendelkezései folytán ipara gyakorlásában később a város egy részére, egy munkakerületre szorittatott, reáliparjogát csak eme korláton belül gyakorolhatja s csakis ezt értékesitheti is és ezért nem adhatja el másnak a másik munkakerületre vonatkozó reáliparjogát, mert a kéményseprői ipar gyakorlásának törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban munkakerületekre való szoritása által a reáliparjogu kéményseprő csak arra nyert jogot, hogy iparát valamelyik munkakerületben gyakorolhassa, s ezáltal elvesztette a többi munkakerületben iparának gyakorolhatását, s igy arról nem is rendelkezhetik. A reáliparjognak mint vagyoni jognak oszthatatlansága mellett szól az is, hogy különben az adott esethez hasonló jogügyletek által az 1884 : XVII. t.-czikk 23. §-a ellenére uj reáliparjogok létesittetnének. (K. M. 721/1900.)

Minden reáljognak kettős alkateleme van amely azt a nem reáljogoktól vagy az ugy nevezett személyes jogoktól megkülönbözteti. Ez alkatelemek elseje az, amelytől a reáljog elnevezését is nyerte. Ennek értelmében a reáljog oly jog, amely bizonyos ingatlanhoz van kapcsolva akként, hogy az a jog ezen ingatlan s az eszmeileg hozzátartozóknak tekintett részek kiterjedéseiben minden hasonló jogot kizáró hatálylyal gyakorolható. — Másik alkateleme, hogy a reáljog

független a jogositott személytől, amennyiben ugyanis jogutódlásnak, azaz ugy átruházásnak, mint örökösödésnek képezi tárgyát. Ami a kéményseprési reáljogot különösen illeti: ez az előbb emlitett reáljogi alkatrészét törvény erejénél fogva elvesztette. Az 1872 : VIII. t.-cz. ugyanis a legszélesebb iparszabadságot mondotta ki (1. §.) és megengedte, hogy minden iparos bármely helyen, mindenütt gyakorolhassa iparát. (32. §.) Az addigi reáljogokat érvényben tartotta ugyan, »de anélkül, hogy azok hasonnemü iparnak mások általi gyakorlását korlátozhatnák«. (6. §.) Megengedte ugyan e törvény 32. §-a a törvényhatóságoknak, hogy a kéményseprőkre nézve bizonyos s pedig — miként ez a 35. §. utolsó bekezdéséből kitünik — kizárólagos munkakerületeket is kijelölhessenek, de, mivel e munkakerületeknek a reáljogon fennállottakkal egyező kikerekitését a törvény nem rendelte el, sőt ellenkezőleg a tüzrendőri szempontot jelölte ki a munkakerületek alakitásánál zsinórmértékül, az eredmény az lett, hogy ott, ahol munkakerületek nem alakittattak, a kéményseprési reáljog kizárólagos volta le volt döntve, mert mindenki mindenütt gyakorolhatta a kéményseprés jogát, ott pedig, ahol alakittattak ily munkakerületek, azok alakitása a reáljognak legalább eddigi kiterjedését csorbithatta meg. Daczára annak tehát, hogy a törvény kimondotta az eddig fennállott reáliparjogokra, hogy azok »épségükben továbbra is megmaradnak«, mégis a törvény egész rendszeréből és többi intézkedéseiből kiviláglik, hogy e kitétel megszoritólag magyarázandó. A törvény épségben csakis a kéményseprési reáljognak másik alkatelemét hagyta, t. i. annak jogutódlásra alkalmas voltát. Az 1872-iki ipartörvény ebbeli intézkedéseit magáévá tette az 1884. évi ipartörvény is. A reáljogokra vonatkozó fent idézett 23. és 24. §-ai hű másai a régi ipartörvény 6. és 7. §-ainak. Specialiter a kéményseprési iparágra nézve azonban azon eltérést tartalmazza, hogy a kéményseprési iparnak munkakerületekhez való kötését, melyet a régi ipartörvény megengedett, az uj törvény kötelességgé tette (1884 : XVII. t.-cz. 16. §-a első bekezdés). Azt, hogy e munkakerületek a régi reáljogi munkakerületeknek megfeleljenek, ez a törvény sem mondja ki. Erre nem is lehet következtetni a törvény azon soraiból, hogy az addig engedélyezett reáljogok »épségükben továbbra is fenmaradnak«. Nem lehet erre következtetni, először, mert már a régi törvény azonos kitételéből sem lehet erre következtetni és másodszor, mert ily következtetéseknek ellentmond a régi törvény által teremtett jogállapot. A régi ipartörvény ugyanis a fent kifejtettek értelmében a kéményseprési reáljog egyik alkatrészét de facto lerontotta, az uj ipartörvény tehát az »épség« alatt csak azon épséget értheti, amelyben saját életbeléptekor a kéményseprési reáljogot találta. Csak ebben az épségben hagyhatja meg azt továbbra is. Ez különösen világos végül az uj ipartörvénynek a régiből átvett és fentidézett azon határozmányaiból, hogy csak annyiban maradnak az eddigi reáljogok épségben, amennyiben hasonnemü iparnak mások általi gyakorlását nem korlátozzák. A reáljogtulajdonostól meg nem tagadható, hogy ezen jogot képesitett üzletvezetője által gyakorolhassa. Ellenben arra, hogy ő reáljogát az eddigi működésének egész területén folytathassa, az 1884. évi ipartörvény 16. §. első bekezdése értelmében, ugy ahogy ezen bekezdésben foglalt törvényes intézkedést annak történetéből és a törvény egész rendszeréből magyarázni kell, kizárólagos joga nincsen. Tartozik tehát türni, hogy reáljogon birt munkakerülete megszorittassék, illetve, hogy amenynyiben ezt a helybeli körülmények igényelnék, másoknak is a kéményseprési ipar gyakorlása megengedtessék. Az uj kéményseprési iparjogok engedélyezésénél azonban, méltányosság szempontjából, óvakodni kell az uj iparjognak oly nagy számban való engedélyezésétől, illetve a munkakerületeknek olyatén való alakitásától, hogy a reáljog ezáltal tényleg elértéktelenedjék. Ez kerülő uton való kijátszása volna a törvény azon szándékának, hogy a régi reáljogok fenmaradjanak. (K. M. 60962/1895.)

24. §. Valamely fennálló reáliparjognak tulajdona nem menti fel a tulajdonost a törvény által megkivánt kellékek kimutatásának kötelessége alól. Ha e kellékekkel nem bir, csak minősitett üzletvezető vagy bérlő által üzheti iparát.

Az ipartörvény 24. §-a értelmében »valamely fennálló reáliparjognak tulajdona nem menti fel a tulajdonost a törvény által megkivánt kellékek kimutatásának kötelessége alól«, amiből következik, hogy képesitését igazolni kell, de ennek hiánya nem vonja a reáljog elvesztését maga után, hanem csak azon következménynyel jár, hogy a reáljogositott nem személyesen, hanem csak egy képesitett harmadik által gyakorolhatja jogát. Ezt mondja ki az idézett §. ezen része: »Ha e kellékekkel nem bir, csak minősitett üzletvezető vagy bérlő által üzheti iparát.« (K. M. 60962/1895.)

Oly esetben, midőn valamely engedélyhez kötött iparágnak reáljogon való gyakorlásáról van szó, az 1884 : XVII. t.-cz. 44. §-ában foglalt rendelkezés, mely szerint »engedélyhez kötött ipar bérlő által nem üzhető«, nem

nyerhet alkalmazást, miután az ipartörvény 24. §-a kifejezetten kimondja, hogy »amennyiben valamely reáliparjognak tulajdonosa a törvény által megkivánt kellékeket kimutatni nem képes, iparát csakis minősitett üzletvezető vagy bérlő által üzheti«. (K. M. 19597/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 24. §-ában foglalt rendelkezésnek eleget tesz az, aki a kéményseprési ipar gyakorlására — maga minősitéssel nem birván — megfelelő minősitéssel biró üzletvezetőt jelent be. (K. M. 35125/1898.)

A kéményseprési reáljogok megállapitása iparhatóság hatáskörébe tartozik. A képesitéssel nem biró reáltulajdonosok iparukat csak képesitett üzletvezető alkalmazásával gyakorolhatják. Ilyen üzletvezető alkalmazásának elmulasztása esetében a kéményseprési kerület másnak adományozható. (K. M. 8546/1906.)

Az 1876 : XIV. t.-cz. 129. §-a azt, hogy a reáljogu gyógyszertár, mely az idézett törvény 130. §-a szerint szabadon eladható, nem tiltja, hogy az ily gyógyszertár a bár nem gyógyszerész vevőnek átadathassék s az ily tulajdonos csak arról köteles gondoskodni, hogy a gyógyszertárt érvényes oklevéllel ellátott gyógyszerész kezelje. (C. G. 330/1903.)

25. §. Ha valamely iparág gyakorlása oly üzlettelep felállitásával jár, melyek fekvésük vagy az üzlet minősége által a szomszéd birtokosokat vagy lakókat, avagy egyáltalában a közönséget háborgatják, megkárosithatják vagy veszélyeztethetik, ily telepek az alább körülirt eljárás mellett csak iparhatósági telepengedély alapján állittathatnak fel.

Ide tartoznak:

agyagáru égető kemenczék;
állati szőr előkészitésére szánt telepek;
ásványolaj-finomitók;
bélhur- és béltisztitó-telepek;
czukorgyárak;
csontégetők;
csontfehéritők;
csontfőzők;
csontszáritók;
csontzuzók;
dögnyuzó helyek;
enyvfőzők;
faggyuolvasztók;
fémöntők, amennyiben az olvasztás nem tégelyekben történik, és nyers fémek előállitására szolgáló telepek;
firnászfőzők;
fürdők;
gázkészitő és gáztartó intézetek;
gőzmalmok;
gyertyaöntők;
gyorsfehéritők;
gyúszeráru készitésére szánt mindennemü telepek;
hámorművek;
házfedő-papir és házfedő-nemez előállitására szolgáló gyárak;
kátránykészitők és kátrányos ponyva előállitására szolgáló gyárak;
keményitő és keményitő-szörp előállitására szolgáló gyárak;
kokszgyárak, amennyiben másutt állittatnak fel, mint ahol az anyag termeltetik;
koromégetők;
len- és kenderáztató telepek;
lőporgyárak és raktárak;
mész-, tégla- és gipszégető kemenczék;
olajgyárak;
paraffingyárak;
pörkölő-kemenczék;
rongygyüjtő és osztályozó telepek;
sörgyárak;
szappanfőzők;
száraz- és szélmalmok;
szeszgyárak;
timár-műhelyek;
trágyagyárak;
tükörgyárak;
tüzijáték-áru készitésére szolgáló mindennemü telepek;
uszodák;
üveghuták;
vágóhidak;
vegyészeti gyárak;
vér- és lugfőzők.

E lajstrom aszerint, amint az a szakasz elején emlitett köztekintetek egyes uj iparágak telepeinél felmerülnek, vagy a most felemlitettek valamelyikére nézve elenyésznek, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által, a belügyministerrel egyetértőleg, módositható és ezen módositás a törvényhozásnak bejelentendő.

Vizi malmok és vizépitmények felállitására nézve továbbra is a fennálló törvények és rendeletek fognak zsinórmértékül szolgálni.

A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, illetve a kereskedelemügyi minister által rendeleti uton a telepengedélyhez kötött iparlelepek lajstromába soroztattak folytatólag:

Acetyléngáz fejlesztésével, illetve előállitásával üzletszerüleg foglalkozó ipartelepek, az előállitott gáz mennyiségére való tekintet nélkül. (B. M. 62782/1902. és K. M. 48795/1902. sz. szabályrendelet 22. §.)

Bőrszáritó-telepek. (F. I. K. 12724/1887.)

[Nyers bőrök besózása nem esik a bőrszáritás fogalma alá. Aki a nyers bőrök besózásánál az egészségrendőri hatóság által előszabott óvintézkedéseket megszegi, az 1876 : XIV. t.-cz. 10. §-ába ütköző és u. a. t.-cz. 7. §-a alapján büntetendő kihágást követ el. (B. M. 586/1900. és K. M. 89017/1900.)

Nyers bőröknek besózott állapotban kiteritve egymás fölé halmozása a bőrszáritás fogalma alá nem tartozik, mert az ily módon egymásra rakott bőrök kiszáradása lényegesen meg van nehezitve, nem tehető tehát fel, hogy azok a száritás czéljából halmoztatnának egymásra, s igy már ez a körülmény magában véve is kizárja a rendszeresen üzött száritás fogalmát. A nyers bőrök besózása sem czélozván egyebet, mint a bőröknek az ezáltal keletkező erősen konczentrált és igy hathatósan fertőtlenitő sóoldattal való konzerválását, ez a manipuláczió sem tartozik a bőrszáritás fogalma alá. (K. M. 1134. 1900.)

A bőrványoló malmok és a bőrkikészités nélküli, csupán a cserzéssel járó vizerőre berendezett üzemek nem esnek telepengedélyezési eljárás alá. (K. M. 70465/1901.)]

Csontgyüjtők. (F. I. K. 12724/1887.)

[Az olyan csontraktárak, melyekben csak teljesen kiszáritott és az állati szerves alkatrészektől és anyagoktól főzés vagy más eljárás által teljesen megtisztitott csontok — pl. elefántcsont — raktároztatnak, a közegészségre ártalmas hatással egyáltalán nem lehetnek, s igy a kereskedői csontraktárak a csontgyüjtőtelepek fogalma alá nem esnek. (K. M. 24456/1896.)]

Fatelepek. (K. M. 51991/1893.)

Eleintén csak az épület- és tüzifa-telepek vétettek fel a telepengedély alá eső telepek lajstromába. (F. I. K. 12724/1887.)

Az 51991/1893. számu rendelettel kimondatott azonban, hogy tekintet nélkül a fa minőségére, minden kereskedelmi fatelep telepengedély alá esik; az ipartörvény 26—29. §-aiban foglalt intézkedések tehát, a fa minőségére való tekintet nélkül, mindazon fatelepekre nézve irányadók, amelyeken nagyobb mennyiségü fa eladás czéljából raktároztatik.

[Ellenben nem tartozik telepengedélyezés alá azon fanemek raktározása, melyeket az iparos saját maga részére, ipari feldolgozás czéljából készletben tart. — Nincsenek telepengedélyhez kötve az oly falerakodó-helyek, amelyek nem állandó és nem is árusitó-telepek, hanem ugy keletkeznek, hogy az erdőből termelt fát egy, vagy több helyre a erdő- vagy vasuti állomás mentén továbbszállitás szándékával összerakják. Nem esnek tehát telepengedély alá sem az erdőkben, vagy a községek lakott részein kivül felállitott favágatási, vagy fafeldolgozó-telepek, sem a községek lakott részein kivül szállitás czéljából létesitett ideiglenes lerakó-helyek, sem a vasut melletti fatelepek. (K. M. 2596/1894.)

Iparhatósági telepengedély alá eső telepeknek oly telepek tekintendők, melyek azon czélzattal állittatnak fel, hogy onnan a raktározott fa üzletszerüen és állandóan adassék el; de — miként az az 1894. évi január hó 29-én 2596. sz. a. kelt rendeletből kitünik — nem esnek iparhatósági telepengedély alá azon ideiglenes lerakóhelyek, melyekre fa továbbszállitás czéljából átmenetileg rakatik le. (K. M. 88110/1898.)

Csertelep a telepengedély alá eső ipartelepek közé felvéve nincs és a kereskedelmi fatelep fogalma alá sem vonható s igy annak felállitása telepengedélyezés alá nem esik. (K. M. 50995/1904.)

Nem esnek telepengedélyezési eljárás alá a falemez-(furnir-)gyárak sem. (K. M. 18508/1899.)]

Gőzfürészek és mechanikai berendezéssel biró asztalos-műhelyek. (K. M. 49549/1899.)

Kőfejtő-telepek és kőbányák. (K. M. 7231/1890.)

Idetartoznak a gipsz-kőbányák. (K. M. 55490/1897.)

Az opál-kőbányák a közönséges kőbányák fogalma alá esnek, miután az opálkő nem tartozik az általános bányatörvény 3. §-ában körülirt ugynevezett fentartott ásványok közé. (K. M. 17238/1901.)

Oly kőbányák, melyek terményei egy közelebb vagy távolabb fekvő kőfaragó-ipartelepre feldolgozás végett szállittatnak, szintén telepengedély alá esnek. (K. M. 39658. 1900.)

[Nem iparszerüleg gyakorolt kőfejtéshez sem telepengedély, sem iparigazolvány nem szükséges. (K. M. 87702/1904.)

Kizárólag saját ház épitésének czéljaira szolgáló kőbánya felállitásához nem szükséges iparhatósági telepengedély, mert ily esetben valamely iparág gyakorlásának czéljaira szolgáló ipartelepről nem lehet szó. (K. M. 87086/1896.)

Ugyszintén nem kell telepengedély azon

kavicsbányáknál, amelyekben a laza halmazállapotban lévő ugynevezett gödörkavics vagy folyamkavics termeltetik. (K. M. 7231. 1890.)]

Marha- és sertéshizlalók, amennyiben a nagyipar körébe tartoznak. (F. I. K. 12724. 1887.)

Az iparszerü és mezőgazdasági hizlalda közti határvonal a konkrét esetben csak a viszonyok mérlegelése mellett vonható meg. Zsinórmértékül az szolgál, hogy iparszerüleg az hizlal, aki vásárolt sertéseket, vásárolt takarmányon, nem gazdaságban, hanem hizlaló-telepen készit el a piaczra. (F. M. 27201/1895.)

Vásárolt sertéseknek bérbevett birtokon értékesités czéljából való hizlalása, amenynyiben a sertéshizlaláshoz a bérletbirtok terményein kivül takarmány nagy mérvben való vásárlása is szükségessé válik, inkább ipari, mint mezőgazdasági hizlalásnak tekintendő. (K. M. 36492/1900.)

Mezőgazdasági szeszgyárral kapcsolatos sertéshizlaló-telepek felállitása telepengedélyhez van kötve. (K. M. 45217/1904.)

[Annak, aki a sertéshizlalást kizárólag mezőgazdasági terményeinek értékesitése czéljából s nem iparszerüleg üzi, telepengedélyre szüksége nincs. (B. M. 5163/1902.)]

Az összes őrlőmalmok (a vizjog megszerzéséhez kötött vizi malmokat ide nem értve), ugyszintén a mótoros erőre berendezett ásvány- (kő-, só- stb.) őrlőmalmok, hajtó mótoruk minemüségére való tekintet nélkül. (K. M. 18247/1904.)

Szárnyasok és apró állatoknak üzletszerüen, nagyban való levágására szolgáló üzlettelepek. (K. M. 77221/1900.)

[Az izraelita hitközségek metszői által a hitközségi tagok részére eszközölt rituális baromfimetszés vallási jellegénél fogva ipari foglalkozásnak nem minősithető s ennek következtében az ily metszések végzésére szolgáló helyek sem minősithetők ipartelepeknek, önként értetődvén, hogy a közegészségi követelményeknek az ily, kizárólag rituális metszések eszközlésére szolgáló helyek fentartói is eleget tartoznak tenni. (K. M. 8660/1901.)]

Az iparhatósági telepengedélyezés alá eső üzlettelepek lajtsromába a villamos erőt és sürített levegőt előállitó telepek is, amennyiben nem vasuti, hanem ipari czélokra szolgálnak, felvétettek ; ellenben a vasuti czélokra szolgáló hasonló telepek tekintetében a vasutengedélyezésre nézve fennálló törvényes szabályok maradnak továbbra is érvényben. (K. M. 4565/1901.)

[A villamos fényfürdő, mely elnevezés egyébként csupán egy ujabb orvosi gyógymód megjelölésére szolgál, oly fürdőnek, mely az ipartörvény 25. §-a értelmében telepengedély váltásától van függővé téve, nem tekinthető. A villamos fényfürdő czéljaira villamosságot szolgáltató (több lóerejü gázmotor felállitása szintén nincsen telepengedélyhez kötve, mert a 4565/1891. K. M. sz. körrendelet csupán azokat a villamos erőt előállitó telepeket kötötte telepengedélyhez, amelyek ipari czélokra fejlesztenek villamosságot, a villamfürdő részére fejlesztett villamosság pedig nem ipari, hanem gyógyitási czélokra fejlesztetik. (K. M. 54912/1900.)]

Az ipartörvény 25. §-ában foglalt lajstrom kibővitése tárgyában kiadott rendeletek visszaható erővel nem birnak s azok azoknak, kik az idézett körrendeletben megjelölt ipartelepek valamelyikén iparigazolvány alapján üzték iparukat, erre nézve nyert régebbi jogaival szemben csakis a nevezett törvény 36. §-ában megjelölt esetekben és módon alkalmazhatók. (F. I. K. 24573/1887.)

A telepengedély nem magához a puszta telephez, hanem az üzlettelephez van kötve. (K. M. 36756/1893.)

Valamely ipartelep hovatartozandóságának elbirálásánál az mindenkor mint egységes egész tekintendő és nem választható szét az üzem keretében felkarolt egyes iparágak szerint, ha ezek oly iparágakat képeznek, melyek a gyártás természetével összeegyeztethetők. (K. M. 9484/1898.)

Az agyagáruknak háziiparilag való előállitása, valamint a kisipar körébe tartozó fazekasok munkája is, oly formái az iparüzésnek, melyek mellett a szükségelt tüzelés és az égető-kemencze terjedelme oly csekély, hogy az a kenyérsütő-kemenczéknél vagy a kályháknál tüzrendészeti szempontból alig tekinthető veszélyesebbnek ; ennélfogva az ipartörvény 25. §-ának az a rendelkezése, mely az agyagáru-kemenczéket a telepengedélyezés alá eső üzlettelepek közé sorolja, csakis a nagy kőedény-, majolika-, porczellán-, tégla- és cserép-gyárakra s az ezekkel egy kategóriába tartozó egyéb ily gyári telepekre értendő, a háziipari és kisipari fazekasműhelyek, illetve azok edényégető-kemenczéi ellenben, mig azok ily jelleggel birnak, az idézett törvényszakaszban megállapitott eljárás alá nem tartoznak. (K. M. 8615/1893. és 31509/1898.)

Fazekas-edények készitésére szolgáló kemenczék (görönesérek kemenczéi) felállitása nem esik iparhatósági telepengedély alá, mivel a fazekasok ipartelepei általában véve kisipari jelleggel birván, az ily telepeken szükségelt tüzelés és az égető-kemencze terjedelme oly csekély, hogy az a kenyérsütő-kemenczéknél vagy a kályháknál tüzrendé-

szeti szempontból alig tekinthető veszélyesebbnek, minélfogva az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-ának rendelkezése, mely szerint az agyagáru-kemenczéket a telepengedélyezés alá eső üzlettelepek közé sorolja, csakis a nagy kőedény-, majolika-, porczellán-, tégla-, és cserépgyárakra s az ezekkel egy kategóriába tartozó egyéb ily gyári telepekre értendő. (K. M. 30299/1903.)

Fazekasedények készitésére szolgáló kemenczék (göröncsérek kemenczéi) felállitása nem esik iparhatósági telepengedély alá. (K. M. 3195/1905.)

A vetett téglának kiégetés végett vájt üregben való összerakása, a téglaégetésnek ezen kezdetleges módja nem esik az ipartörvény 25. §-ában emlitett »agyagáru égetőkemenczék« felállitásának fogalma alá; de az ilyképen eszközölt téglaégetéshez is, ha az nem saját czélra, hanem eladás czéljából, iparszerüleg történik, iparigazolvány váltandó. (K. M. 22571/1893. és 61771/1903.)

Ha valaki marhabélárulásra iparigazolványnyal bir is, azért a béltisztitás és bélszáritással való foglalkozás üzéséhez külön telepengedély kell. (B. M. 2/1896.)

A már megtisztitott és áruba bocsátott nem teljesen száraz beleknek besózása és hordókba rakása nem minősithető béltisztitó-iparnak, hanem az magával a bélkereskedéssel kapcsolatban álló művelet, s mint ilyen, az 1884 : XVII. t.-cz. értelmében telepengedélyhez kötve nincsen. (K. M. 89017. 1899.)

Béltisztió- és száritó-telepek létesitése a községek belterületén és a lakóházak közvetlen szomszédságában nem engedélyezhető. (K. M. 21668/1905.)

A községi, illetőleg városi gyepmesteri telepek nem esnek ipari telepengedélyezési eljárás alá, hanem : »A városi és községi gyepmesteri telep helyének megválasztása tekintetében a dögtér helyére vonatkozó feltételek irányadók és a telep helyének kijelölésére nézve az illető közegészségügyi szakközegek is meghallgatandók.« Az ipartörvény 25. §-ában »dögnyuzó helyek«-nek nevezett magángyepmesteri telepekre nézve azonban az ipartörvény rendelkezései irányadók. (Az 1888 : VII. t.-cz. végrehajtása tárgyában 40000/1888. F. I. K. sz. a. kiadott rendelet 61. §-ának módositása iránt 30913/1903. sz. alatt kiadott F. M. körrend.)

A községi, illetve városi gyepmesteri telepek nem esnek iparhatósági telepengedély alá, hanem azokra nézve az állategészségügyi törvény rendelkezései irányadók. (K. M. 72033/1905.)

A gőzmalmok alatt nem értendők a benzin- és más gázerőre berendezett malmok. (K. M. 9334/1899.)

Az 1880 : XXXIV. t.-cz. 1. §-a csak kizárólag gőzerőre berendezett s állandóan gőzerővel működő malmokról szól s igy azoknak álló vagy mozgó kazánnal való felszerelése különbséget nem tesz. (K. M. 2991/1896.)

Az olyan gőzmalom-üzlet, mely kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel működő malomban folytattatik, az 1880. évi XXXIV. t.-cz. indokolása szerint, már ezen két ismérvénél fogva a gyáripar rovatába tartozik s ennélfogva a földesuri malomjog szempontjából nem korlátozható. Azt, hogy a gőzmalomnak egy külön és más iparvállalattal össze nem kapcsolható gyártelepnek kell lennie, az 1880 : XXXIV. t.-cz. nem követeli, s a gyári vállalatokra csak káros hatása lenne a törvény által elő nem irt ilyen megkülönböztetés felállitásának. Gyáripari vagy szabatosabban nagyipari (kivitelre dolgozó) termelésnek, mint kelléknek megkövetelése teljesen ingataggá tenné az engedélyezési eljárást, mert a határ nem lenne megvonható, hogy hol kezdődik a szoros értelemben vett nagyipari jelleg. (B. M. 45603. 1898. és K. M. 38025/1898.)

Egy kolozsvári gőzmalom bejelentette, hogy ezentul gőzerő helyett villamosságot fog használni. Bejelentését a két alsófoku iparhatóság nem vette tudomásul, sőt eltiltotta az uj üzem megkezdését, mert az 1880 : XXXIV. t.-czikk. csak gőzüzemü malmok felállitására ad szabadságot a földesuri malomjoggal szemben.

A minister a bejelentés tudomásulvételére utasitotta a másodfoku iparhatóságot. Kimondotta továbbá, hogy még telepengedélyezési eljárást sem kell tartani az átalakitott malomban. Annak megbirálása pedig, hogy az uj üzem sérti-e a földesuri jogot, nem az iparhatóságok dolga, ezt nem kell hivatalból keresni, hanem ez a biróságra tartozik. (K. M. 6679/1907.)

A kir. kisebb haszonvételt képező malomjog tartalma azáltal teljesen ki van meritve, hogy az illető malomjog hatálya területén vizi, illetve szélmalom fel nem állitható. Következésképp épen semmi észrevétel sem tehető az ellen, ha más ilyen malomjog tulajdonosai az illető malomjog hatálya területén őrleni való gabonát gyüjtenek ; vagy ha más községbeli malomiparosok teszik ugyanezt ; vagy a malomjog hatálya területéről hozott gabonát megőrlik. (K. M. 59921/1900.)

Sódaráló malmok, még ha azokban kukoricza vagy más czikkek is őröltetnek és gőzerőre vannak berendezve, nem tartoznak a telepengedélyhez kötött gőzmalmok közé. (K. M. 67044/1899.)

Malommal és sütődével egyesitett katonai élelmezési raktár az ipartörvény 25. §-a értelmében telepengedélyezési eljárás alá tar-

tozó telepnek tekintendő, mert egyrészt az ipartörvény 183. §. c) pontja csak a »katonai intézetekben és üzlettelepeknél« alkalmazott katonák munkáját veszi ki a törvény rendelkezései alól, magukat az intézeteket és üzlettelepeket ellenben nem, másrészt pedig, mivel az idézett törvény 25. §-a a gőzmalmokat kifejezetten említi, anélkül, hogy különbséget tenne, vajjon a gőzmalom önálló üzem, vagy valamely más üzemre is kiterjedő vállalatnak csupán része. (K. M. 91044/1900.)

A gőzmosódák az 1884 : XVII. t.-cz. 15. §-ában telepengedélyhez kötött ipartelepek közt nem fordulnak elő, sem az ezen törvényszakasz alapján kibocsátott ministeri rendeletekkel a telepengedélyhez kötött ipartelepek lajstromába nem vétettek fel s a gőzmosóda, üzemének természetét tekintve, nem azonosítható az ipartörvény 25. §-a által telepengedélyhez kötött »gyors fehérítők« fogalmával, miután a ruhából a szenny csupán víz és gőz által lesz eltávolítva, de chlor vagy egyéb vegyszer nem használtatik, vagyis a szó tulajdonképeni értelmében fehérítés nem történik : ennélfogva a gőzmosóda iparhatósági telepengedély nélkül felállítható. (K. M. 78628/1900.)

A házfedőpapirlemez-készítés czéljaira szolgáló papirkészitőtelep nem tartozik telepengedély alá. (K. M. 73342/1904. X. 29.)

Hámorművek alatt nem értetnek a kovácsmesterség gyakorlására szolgáló műhelyek s ennélfogva ezeknek felállítása nincsen iparhatósági telepengedélyhez kötve ; ami nem zárja ki azt, hogy az illető iparos, aki kovácsműhelyt nyit, ne köteleztessék pl. tűzbiztonsági szempontból szükséges óvóintézkedések megtételére. (F. I. K. 20315/1886.)

A kazánkovács-műhelyek sem az 1884. évi XVII. t.-cz. 25. §-ában a telepengedélyhez kötött ipartelepek között felsorolva nincsenek, sem pedig a telepengedélyhez kötött ipartelepek lajstromába, az idézett törvényszakasz utolsó bekezdésében foglalt felhatalmazás alapján a kereskedelemügyi minister által fel nem vétettek, ennélfogva a kazánkovács-műhelyek felállításához telepengedély nem szükséges és nem is adható ki, hanem az ily telepek felállításához, amennyiben azok építkezésekkel vannak egybekötve, csak az illetékes hatóságtól nyerendő építési engedély szükséges. (K. M. 66363/1897.)

A lőporraktárak az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-a értelmében telepengedély alá esnek ; amennyiben tehát lőporraktárak ipari és kereskedelmi czélokra felállíttatnak, ahhoz előzetesen az ipartörvény 25. és következő §-aiban előírt eljárás mellett iparhatósági telepengedély szükséges. Amennyiben a lőporraktár oly üzlettelepen állíttatik fel, mely már maga is előzetes telepengedély alapján létesült, akkor a lőporraktár felállítása az illető üzlettelep átalakításának, illetve kiterjesztésének tekintendő, ebben az esetben tehát az ipartörvény 33. §-a nyer alkalmazást. A lőporraktárak engedélyezésénél a 40302/1890. szám alatt kiadott belügyministeri rendelet II. fejezetének a robbanó anyagok raktározására s nevezetesen a fogyasztási raktárakra vonatkozó határozmányai az iparhatóságok által per analogiam alkalmazhatók. (K. M. 41196/1896.)

Katonai robbanóanyag-raktár felállításához iparhatósági telepengedély nem kell. A 40302/1890. B. M. körrendelet 9. és 10. §-a ugyanis előírja a telepengedélyezési tárgyalást, azonban ugy ezen rendelkezések, mint az idézett körrendeletnek mindazon határozmányai is, melyek az iparhatóságok eljárását állapitják meg, csakis azon esetben nyerhetnek alkalmazást, amidőn a robbanó anyagoknak iparszerű előállításáról, raktározásáról vagy forgalombahozataláról, vagyis az ipartörvény alá tartozó gyár vagy üzlettelep létesítéséről van szó. Oly esetekben, amidőn robbanó anyagoknak nem iparszerű előállításáról s raktározásáról van szó, az engedélyezés kérdését az idézett körrendeletben a közbiztonság érdekében megállapitott határozmányok szem előtt tartásával nem az iparhatóságok, hanem a közigazgatási hatóságok vannak hivatva tárgyalni. (K. M. 77957/1898.)

Lőporraktár engedélyezése nem tartozik az iparhatósági telepengedélyezési eljárás alá, mivel a lőpor készitése ez idő szerint iparágat nem képezvén, nem lehet iparág a lőporral való kereskedés sem. Lőporraktár engedélyezése egyedül az építési engedélyek megadására hivatott közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik, ezen hatóságoknak lévén kötelességük az engedély iránti kérelem elintézésével a közbiztonsági szempontokra s egyéb köztekintetekre figyelemmel lenni. Az 1890. évi 40302. sz. B. M. körrendelet a lőporra nem vonatkozik és igy sem a lőporraktár engedélyezésének kérdése, sem az, hogy árusitási czélokra az üzlet pinczéjében kisebb (5—10 kg.) mennyiségü lőpor tartható legyen, az idézett B. M. körrendelet alapján el nem birálható. Különben kisebb mennyiségü lőpor elhelyezésére külön raktár nem is szükséges, hanem csak az kivánandó meg, hogy az ily kisebb mennyiségü lőpor tartására szolgáló hely az árulási helytől különálló és tüzmentes legyen. (K. M. 22708. 1903.)

A törvényhozás további rendelkezésig minden robbanószer általán ma is az egyedáru-

ság tárgyának, és mint ilyen az 1872 : VIII. t.-cz. (régi ipartörvény) 105. §. *c)* pontja alá esőnek tekintetik mindaddig, mig a kir. kormány ki nem jelenti, hogy a kérdéses czikk, szerzett meggyőződés szerint, a szorosabb értelembe vett egyedáruság tárgyát nem képezi, tehát az előbb hivatkozott *c)* pontban foglalt tilalom alá nem esik. Ezen kijelentést a kormány feltételektől teszi függővé és pedig 1-ször, hogy a gyártani szándékolt czikk — belső minősége szerint — csakugyan ne képezze a szorosabb egyedáruság tárgyát, mire nézve zsinórmértékül az állittatott fel, hogy csakis a »lövésre nem használható« robbanószerek tekinthetők az egyedárusági szabályok alól kivétetteknek; és 2-szor, hogy a gyártás, forgalombahozatal és szállitás körül necsak a közönségesen fennálló rendőri szabályok, hanem mindazon különleges intézkedések és rendszabályok is megtétessenek és megtartassanak, melyek a czikk minősége szerint — különösen arra vonatkozólag — szükségesnek találtatnak. Az esetekben tehát, midőn valamely robbanószer szándékba vett gyártására nézve az 1872 : VIII. t.-cz. 8. §-a szerint szükséges iparhatósági telepengedély kéretik, az illetők, hivatkozással az ipartörvény 105. §. *c)* pontjára, kérelmükkel mindaddig elutasitandók és a telepengedély iránti tárgyalás megtartása megtagadandó, mig a királyi kormány részéről a királyi belügyministerium által kiállitott hivatalos oly kijelentést fel nem mutatnak, miszerint az általuk gyártani szándékolt robbanószer az 1872 : VIII. t.-cz. 105. §. *c)* pontja alá esőnek nem tekintetvén, annak gyártása iránt egyedárusági szempontból észrevétel vagy akadály fenn nem forog. Csak ennek felmutatása esetében lehet azután az ipartörvény 3—18. §-aiban szabályozott eljárásnak helye. Ami végül ezen engedélyek kinyerésének utját illeti, az azok iránti folyamodványok az előrebocsátottak értelmében a királyi belügyministeriumhoz intézendők. A folyamodványhoz csatolandó (külön boritékban pecsét alatt) a robbanószer alkatrészeinek s ezek vegyi arányának s módjának pontos leirása magyar és német nyelven; ha arra szabadalom nyeretett, a szabadalomlevél hiteles másolata; továbbá kijelentendő, kivántatik-e a robbanószer alkatrészeinek és készitési módjának titokban tartása; s végül az, hogy a folyamodó az illető robbanószer müszaki megvizsgáltatásának költségei viselésére késznek nyilatkozik. Az ezen vizsgálatra szükséges robbanószermennyiség a tárgyalás folyamán a katonai müszaki közegek utján fog a folyamodótól bekivántatni. (F. I. K. 4136/1876. körrendelet.)

A mészégetésnek hevenyészett katlanokban való folytatása nem esik telepengedély alá, mert a házi ipar fogalmához tartozik. (K. M. 62331/1898.)

Szappangyárban margarinolaj is gyártható. (K. M. 33208/1898.)

A Magrini-féle szabadalmazva volt szappangyártási mód szerint berendezett és vezetett szappangyárak, illetve szappanfőzőműhelyekre nézve az ipartörvény 26—39. §-ai nem alkalmazhatók. (K. M. 42026/1892.)

Az ipartörvény 25. §-ában megállapitott telepengedélyezési eljárásra csakis szeszgyárak, azaz gőzerőre berendezett főzőkészülékkel ellátott főzőtelepek felállitásánál van szükség. (K. M. 62098/1897.)

Igaz ugyan, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-ában foglalt felsorolás minden közelebbi meghatározás nélkül csak a »szeszgyárak«-at emliti s ipari körökben »szeszgyár« alatt rendesen olyan telepet értenek, ahol a nyers szeszt keményitő tartalmu anyagokból czukrositás és erjesztés, illetőleg már eredetileg czukortartalmu anyagokból erjesztés, ugyszintén lepárolás révén készitik, mindazonáltal müszaki szempontból szeszgyárnak veendő minden gyár, ahol a megmunkálásnak alávetett anyagától különböző összetételü szeszterméket ipari munka révén állitanak elő, vagyis a gyárjelleget nem változtatja meg az a körülmény sem, ha a gyártás félgyártmányból indul is ki. Miután pedig a szeszfinomitásnál a nyers szeszből ipari munka révén távolitják el a kozmás olajokat és a vizet s igy a végtermék: a finomitott szesz, helyesebben: tiszta borszesz összetételében nem tekinthető a nyers szeszszel azonosnak, a szeszfinomitó gyár az idézett törvényszakaszban emlitett szeszgyárak fogalma alá s ehhez képest annak felállitása rendes telepengedélyezési eljárás alá esik. (K. M. 81599/1902.)

Azok a szeszfőző-készülékek, melyek más alkatrészekkel nem birnak, mint egy — a tüz és az abból eredő tüzes gázok által közvetlenül érintett — üsttel, keverő-készülékkel, üstsisakkal, hütőpalaczkokkal, kigyóalaku vagy egyenes hütőcsövekkel és az üstsisakot a hütőcsővel egybekötő csővel, a kis üst fogalma alá sorolandók és e szeszfőzdékre nézve a törvény 25. §-a alkalmazást nem talál. (K. M. 80709/1891. K. M. 37655/1893.)

Az ilyen a »kis üst« fogalma alá tartozó szeszfőző-telepek telepengedélyezési eljárás alá nem esnek, hanem iparigazolvány alapján, szabályszerü (pénzügyi hatósági) bejelentés mellett szabadon állithatók fel. (K. M. 57132/1893.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *a)* pontja

értelmében a mezőgazdasági termelés, tehát a mezőgazdasági gyárak is, az ipartörvény rendelkezései alá nem tartozván, az ipartörvény 25. §-ának határozmányai ily gyárakra nem alkalmazhatók : hanem a mezőgazdasági szeszgyár felállításához szükséges engedély megszerzése tekintetében az 1899. évi XX. t.-cz. rendelkezései intézkednek. (K. M. 20099/1900.)

Közvágóhidak felállításához, minthogy a közvágóhidat kezelő hatóság iparosnak nem tekintendő, nem iparhatósági telepengedély, hanem épitési engedély szükséges. (K. M. 46302/1895.)

Ahol közvágóhid van, magánvágóhid felállitása nem engedélyezhető. (K. M. 4121. 1898.)

A vágóhidak fogalma alá a sertésölő-műhelyek is tartoznak. (K. M. 88142/1898.)

Közvágóhidak felállitásának engedélyezésénél nem az iparhatóságok, hanem az építészeti rendőri közegek járnak el és az erre vonatkozó tárgyalásnak a köz- és állategészségügyi, valamint az 1885 : XXIII. t.-cz. 24. §-ában jelzett szempontokra kell kiterjeszkedni. Ellenben a magánvágóhidak felállitásánál az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-ában érintett iparhatósági telepengedély is kieszközlendő és az erre vonatkozó tárgyalásokon kivül a fentjelzett tekintetekre is kiterjeszkedő épitészeti rendőri tárgyalás is megtartandó. (F. M. 46302/1895.)

Az, hogy valamely illatszer-, pomádé- stb. gyár, vegyészeti gyárnak tekintendő-e, az illető gyár nagyságától, terjedelmétől és berendezésétől függ. (K. M. 55548/1898.)

A kocsikenőcs-gyártás, ha az a kisipar körét meg nem haladja, s ha a kocsikenőcs előállitása gyári berendezés nélkül hidegen való keverés utján primitiv módon történik, bár annál is bizonyos mérvü vegyi folyamat megy végbe, az ipartörvény 25. §-ában felsorolt vegyészeti gyárak fogalma alá, miután e gyártási eljárás sem egészségügyi hátrányokkal, sem a szomszédok háborgatásával nem jár, nem sorolható s igy annak gyakorlásához iparhatósági telepengedély nem szükséges. Önként értendő, hogy ha a kocsikenőcsöt nem a tervezett keretben és módon, hanem nagyobb méretben, megfelelő berendezéssel gyantaszappan és ásványolaj keverésével, oltott mész alkalmazásával és főzés utján állitják elő, mi mellett a végbemenő vegyi folyamat révén egyészségügyi ártalmak keletkeznek s a tüzveszély esete sincs kizárva, a telep a vegyészeti gyárak fogalma s igy telepengedélyezés alá vonandó. (K. M. 59841/1903.)

A kocsikenőcs-gyártásnak a gyantaolvasztás elengedhetetlen kiegészitő részét képezvén, a kocsikenőcs-gyártáshoz megadott telepengedély a gyantaolvasztásra is kiterjed. (K. M. 58416/1906.)

Fénymáz előállitására szolgáló helyiség az ipartörvény 25. §-a szerint minősülő vegyészeti gyárnak nem tekinthető; vegyészeti gyárnak ugyanis az olyan gyár nevezhető, melynek üzemében jelentősebb vegyi folyamatok, vagy legalább számottevő halmazállapot-átalakulások mennek végbe, ilyen folyamatok azonban a fénymáz előállitásánál, mely ugyszólván csak bizonyos anyagoknak összekeveréséből áll, elő nem fordulnak. (K. M. 65092/1899.)

Az oly telep, melynél a termelés anyagoknak egyszerü összekeveréséből áll, s melynél vegyi folyamatok a czikkek előállitása közben egyáltalán végbe nem mennek, a vegyészeti gyárak fogalma alá nem vonható. (K. M. 73414/1903.)

Festékgyárak, melyeknél a gyártási müvelet inkább egyes anyagok keveréséből áll s a vegyfolyamatok alárendelt jelentőséggel birnak, továbbá a festékek az oldatokkal csak hideg uton kezeltetnek, vegyészeti gyáraknak, illetve telepengedélyhez kötött ipartelepeknek nem tekinthetők. (K. M. 52380/1904.)

Ruggyantagyárak vegyészeti gyáraknak tekintendők, minélfogva létesitésükhöz iparhatósági telepengedély szükséges. — Vegyészeti gyárnak nevezhető általában minden gyár, melyben valamely anyag előállitására vegyi müveletek alkalmaztatnak. — Vegyi művelet alatt az egymásra ható anyagoknak vegyi folyamat révén előálló olynemü átváltoztatása értendő, melynek folytán a keletkezett termék más, az eredeti anyagok tulajdonságaitól eltérő sajátságokat mutat. (K. M. 6647/1906.)

A tőzegszer és tőzegalom előállitására szolgáló telepek felállitása nincs telepengedélyhez kötve. (K. M. 81932/1902.)

Czementáruk és földfestékek gyártására szolgáló telepek telepengedély nélkül is felállithatók. (K. M. 5248/1903.)

Házak lerombolása alkalmával nyert bontási anyagoknak a bontás szinhelyén és annak tartama alatt való ideiglenes lerakására iparhatósági telepengedély nem kell még az esetben sem, ha ezen helyről eladások történnének, mivel a bontásra engedélyt adó építésrendőri hatóság egyszersmind a bontási anyagoknak mely helyeken való lerakhatása kérdésében is hivatva van intézkedni. (K. M. 70713/1899.)

Műfestő- vagy vegytisztitó-műhelyek nem tartoznak a telepengedélyhez kötött ipartelepek közé. (K. M. 32663/1899.)

A kékfestő művelet alatt vegyi folyamatok mennek végbe, miért is panaszlott gyári

jelleggel biró kékfestő telepe az ipartörvény 25. §-ában fölsorolt vegyészeti gyárak fogalma alá tartozik, következéskép annak lényeges átalakitása vagy kiterjesztése, valamint az üzem módjának lényeges megváltoztatása esetén az ipartörvény 33. §-ának rendelkezései irányadók.

Miután pedig a kérdéses gyárüzem, gőzgépüzem létesitése által oly lényeges módositást szenved, mely a szomszédokra nézve, s esetleg más közszempontokból is veszélylyel járhat, ennélfogva a törvény 27. §-a szerinti eljárás föltétlenül elrendelendő.

Az az indokolás, mely szerint az ipartörvény 25. §-ának rendelkezése a törvény életbelépte előtt létesült telepekre visszahatólag nem alkalmazható, helyes ugyan, ebből a körülményből azonban nem vonható következtetés arra, hogy az ilyen telepekkel szemben a törvény 33. §-a sem lenne alkalmazható, mert ezen törvény rendelkezései ép ugy irányadók a törv. hatálybalépte előtti időben, mint a törv. hatálya alatt létesült ipartelepekre. (K. M. 33257/1905.)

A kristály- vagy mosószódának égetett mészszel való tisztitása, illetőleg vizben való oldása és kristályositás utján való előállitására berendezett üzlettelep az ipartörvény 25. §-ában felsorolt üzlettelepek egyike alá sem tartozik, nevezetesen nem tekinthető vegyészeti gyárnak sem, mert a szóban lévő művelet nem egyéb, mint oldás és kristályositás, ami egyáltalán semmiféle kémiai folyamattal, az anyagnak lényegében való megváltoztatásával nem jár, s igy kémiai (vegyészeti) műveletről sem lehet szó. (K. M. 18867/1900.)

A selyemgombolyitó-gyár felállitásához, az 1884 : XVII. t.-cz. 26. és következő §-ában körülirt telepengedélyezési eljárás nem kivántatik. Egyéb vonatkozásaiban az azonban az ipartörvény rendelkezései alá esik. (K. M. 30690/1900.)

A kisiparosok által felállitott erőmótorok alkalmazásához iparhatósági telepengedély az érvényben álló törvényes rendelkezések értelmében, feltéve, hogy maga a telep különben telepengedély alá nem esik, nem szükséges. (K. M. 28553/1904.)

Szénkénegraktárnak felállitása nem esik iparhatósági telepengedély alá. (K. M. 19337/1905.)

Vajolvasztók iparhatósági telepengedélyezési eljárás alá nem esnek. (K. M. 42581. 1899.)

A fügo- és malátakávé gyártó, illetve pörkölőtelepek nem tartoznak a telepengedélyhez kötött ipartelepek sorába. Az ily telepeket a káros hatások szempontjából sem lehet bizonyos helyen eltiltani, mert az ipartelepek szabad létesitése ellen az ipartörv. 25. §-a csak a telepengedélyhez kötött ipartelepekre nézve állit fel korlátokat. Azonban a telepengedélyhez nem kötött ipartelepeknél is az iparhatóságnak jogában áll a bebizonyitható káros hatások elháritása czéljából az ipartörv. 36. §-a alapján az üzem természetével összeegyeztethető intézkedéseket elrendelni; hasonlókép — netalán foganatositandó épitkezések esetén — az épitkezési engedélyek kiadásánál is előirhatók az e részben fennálló törvényes hatáskörben oly intézkedések, melyek a káros hatások csökkentésére szintén alkalmasak. (K. M. 23444/1906.)

Vizi malmok és vizépitmények felállitására nézve a vizijogról szóló 1885 : XXIII. t.-cz. irányadó. — A vizi malmok nem tartoznak az ipartörvény 25. §-ában iparhatósági telepengedély alá sorozott üzlettelepek közé s a malomüzlet sem esik az ipartörvény rendelkezései alá az esetben, ha az ahhoz való jog a kir. kisebb haszonvételek sorába tartozik. Ellenkező esetben azonban az üzlet- (malom-)tulajdonosra az ipartörvény rendelkezései, a telepengedélytől eltekintve, minden tekintetben kihatnak, mihez képest ipara gyakorlására az ipartörvény 4. §-a értelmében iparigazolványt váltani s az ipartörvénynek a segédekre és tanonczokra vonatkozó rendelkezéseihez is alkalmazkodni tartozik. (K. M. 25152/1904.)

A hajómalmok szabályozása tárgyában (az ideiglenes hajómalmi rendszabályokkal együtt), intézkedik a 4916/1867. K. K. M. rendelet; a hajómalmi rendtartás tárgyában. (K. K. M. 33477/1888.)

Az 1884 : XVII. t.-cz.-be foglalt ipartörvény az ipari, kereskedelmi üzletek viszonyainak szabályozásáról szól, e törvény rendelkezései tehát csak az iparosokkal — kereskedőkkel — szemben nyerhetnek alkalmazást; önként következik ebből, hogy a törvénynek ama rendelkezései, melyek üzlettelepekre, s nevezetesen bizonyos telepeknek iparhatósági telepengedély mellett való felállitására vonatkoznak, csakis oly üzlettelepekre nézve nyerhetnek alkalmazást, melyek iparüzés czéljából létesittettek, s illetve, melyeknek czélja elsősorban az előállitott termékeknek üzletszerü eladásában és kereskedelmi forgalomba bocsátásában áll. Az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-ában felsorolt, valamint a törvényhozásnak e §-ában foglalt felhatalmazás alapján a kereskedelemügyi minister által a kérdéses telepek sorába pótlólag felvett telepek felállitásához, tehát csak abban az esetben szükséges iparhatósági telepengedély, ha e telepek iparüzés czéljából létesittettek, s ha e telepre nézve az ipartörvény rendelkezései minden tekintetben alkalmazást találnak; ellenben az olyan

telepek, melyeknek czélja nem az iparüzésben, tehát az előállitott termékek keresetszerü eladásában, hanem pl. a házi szükséglet kielégitésében áll, természetszerüleg nem tekinthetők ipartelepeknek, minélfogva azokra az ipartörvény határozmányait egészben vagy részben alkalmazni nem lehet. (K. M. 86125/1898.)

A kereskedelmi törvény a közraktári vállalatnak, valamint az abban elhelyezés és kezelés végett letett áruknak különös előjogokat, előnyöket biztosit ugyan, ezek közé azonban nem sorozhatók azon kötelezettségek alóli mentesitések, melyek törvényekben gyökereznek. Természetes ennélfogva, hogy a közraktári vállalat is az ipartörvénynek a telepengedély kinyerésére vonatkozó rendelkezéseit teljesiteni köteles. A közraktári vállalatnak joga és kötelessége a szabad forgalom tárgyát képező árukat raktározni. Azonban eme kötelesség nem absorbeálja a beraktározás előfeltételét képező kötelességek teljesitését. Kétségtelen, hogy a közraktári vállalatnál elhelyezett azon árukat illetőleg, melyek raktározása telepengedélyhez van kötve, csakis ezen engedély elnyerése esetében szabad raktározni. (K. M. 24749. 1903.)

Telepengedélyhez kötött áruknak telepengedély nélkül való beraktározása esetében nem az a lényeges, hogy ki lesz a beraktározott áruk tulajdonosa, hanem az, hogy ki volt azok tulajdonosa a beraktározás idejében, mert az felelős a beraktározásért. (K. M. 24749/1903.)

Szurószéknek telepengedély nélkül való létesitése által elkövetett kihágás nem forog fenn akkor, midőn a sertések levágása megfelelő berendezések nélkül puszta szinben történik. (K. M. 44435/1904.)

Tüzifakereskedésnek iparigazolvány nélkül nagyban való gyakorlása esetén és ha a panaszlottnak megfelelő telepengedélye nincs, ellene tüzifaraktárnak telepengedély nélkül való felállitása miatt is folyamatba teendő az iparkihágási eljárás. (K. M. 30069/1904.)

A 25. §. szerint telepengedélyhez kötött üzleteknek telepengedély nélkül való felállitása miatt az illető üzlettulajdonos a törvény 158. §-a alapján büntethető, de az első büntetés alkalmával arra nem kötelezhető, hogy az üzletet beszüntesse. (K. M. 17302/1899.)

26. §. Aki a 25. §. alá eső üzlettelepek valamelyikének felállitására szükséges iparhatósági telepengedélyért folyamodik, köteles egyuttal a telepnek, a rajta felállitandó épületeknek s belső felszerelésüknek pontos rajzát, körülményes leirását és szabatos magyarázatát az iparhatóságnak benyujtani, melynél az érdekeltek azokat a 27. §-ban meghatározott tárgyalás napjáig megtekinthetik.[1])

27. §. Az iparhatóság a szándékba vett vállalatot mind falragaszok által és egyéb szokott módon az illető községben, mind a község elöljáróságához és Budapest fővárosában a rendőri hatósághoz, a közelebbi, sőt a szükséghez képest a távo-

---

[1]) 74134. szám.

1890. nov. 30-án.

Keresk. min. rendelet

az 1884 : XVII. t.-czikkben (»ipartörvény« az iparhatósági telepengedélyezésre vonatkozólag foglalt határozmányoknak értelmezése tárgyában.

Tapasztalom, hogy némely iparhatóság az 1884 : XVII. t.-czikkbe foglalt ipartörvénynek az iparhatósági telepengedélyezésre vonatkozó határozmányait tévesen értelmezi, amennyiben azon felfogásból indul ki, hogy az, ami a telepengedélyezési eljárás tulajdonképeni tárgyát képezi, nem az üzlettelepnek s az ipartelep czéljaira szolgáló épületeknek felállitása s azok belső felszerelése, hanem hogy a telepengedélyezési eljárás csakis az üzlettelep üzembe vételének engedélyezésére szoritkozik.

Ezen felfogás azonban sem az ipartörvény világos szavainak nem felel meg, sem pedig azon czélzatokkal össze nem egyeztethető, melyek az iparhatósági telepengedélyezési eljárás törvényhozási megállapitásának alapul szolgáltak. Az ipartörvény 25. §-a ugyanis világosan rendeli, hogy az ott felsorolt üzlettelepek az alább körülirt eljárás mellett csak iparhatósági telepengedély alapján állittathatnak fel, s ezen szakasznak a következő 26. §. határozmányaival való összevetéséből pedig kitünik, hogy az üzlettelep felállitása alatt az ipari czélokra szolgáló összes építkezések és berendezések értetnek ; az utóbb idézett szakasz elrendelvén, hogy a telepnek a rajta felállitandó épületeknek s belső felszerelésüknek pontos tervrajza és leirása az engedélyezési tárgyalásnál való felhasználás végett az iparhatóságnak előzetesen benyujtandó.

A törvény idézett rendelkezései tehát, ehhez véve még a 29. §-ban foglaltakat, nemkülönben a 158. §. *b)* pontjának büntető határozmányát, — mely szerint az, ki a törvény 25. §-ában felsorolt üzlettelepek valamelyikét felállitja, mielőtt a megkivántató jogerejü engedélyt megnyerte volna, megfelelő pénzbüntetéssel sujtandó — kétséget nem engednek arra

labbi szomszédokhoz is intézett külön értesitvényben közhirré teszi, és haladék nélkül, legfeljebb négy heti határidőre, tárgyalást tüz ki a helyszinére, melyen azok, kik a vállalat ellen bármi oknál fogva kifogást akarnak tenni, kifogásukat kötelesek szóval vagy irásban előadni, különben az üzlettelep, — ha csak köztekintetek (városrendezési szempontok is) nem szolgálnak akadályul — engedélyezendő.

nézve, hogy aki az ipartörvény 25. §-a alá eső valamely üzlettelepre nézve iparhatósági telepengedélyért folyamodik, a kijelölt helyen az ipar-üzlet gyakorlása czéljából szükséges bárminő épitkezést, berendezést vagy felszerelést megtorlás nélkül csak akkor foganatosithat, illetve kezdhet meg, ha erre az illetékes iparhatóságtól a jogerejü telepengedélyt már megkapta.

Az általam több izben tapasztalt azon eljárás tehát, mely szerint az iparhatóság az iparhatósági telepengedély megadására vonatkozó határozatnak jogerőre emelkedése előtt, a telepengedélyért folyamodónak az épitkezést, habár az illető saját veszélyére és felelősségére is, megengedte, vagy hogy más esetekben egyes iparosok az ipartörvény 25. §-a alá eső üzlettelepet felépitették, esetleg teljesen be is rendezték és felszerelték s a telepengedélyezési eljárás folyamatba tétele iránt csak azután tettek lépéseket, a törvénybe ütközik és annál kevésbbé engedhető meg, minthogy az üzlettelepnek egészben vagy egyes részeiben való felállitása, illetve felépitése a telepengedélyezési ügy végleges eldöntése előtt oly tényleges állapotot teremt, amely a telepengedélyezési ügyben hozandó határozatot és az eljárni illetékes hatóságokat többé-kevésbbé befolyásolhatja és ekként harmadik személyek netán sértett jogainak védelme és érvényesülése is koczkára tétetik.

Felhivom ennélfogva a czimet, hogy a hatósága alatt álló elsőfoku iparhatóságokat a fentebbiekhez leendő szigoru ahhoztartás végett azzal utasitsa, miszerint mindazokat, kik iparhatósági telepengedélyért folyamodnak, külön figyelmeztesse arra, miszerint az üzlettelep czéljából szükséges bármely épitkezés vagy berendezés létesitése csakis a jogerejü telepengedély elnyerése után kezdhető meg ; azok ellen pedig, kik az ipartörvény 25. §-a alá eső üzlettelepek valamelyikét — akár részben, akár egészben — felállitják, mielőtt a megkivántató jogerejü telepengedélyt megkapták volna, az idézett törvény 158. §-ának *b)* pontjához képest az iparkihágási eljárást haladéktalanul tegye folyamatba.

Másfelől azonban intézkedés teendő a tekintetben is, hogy az ily ügyek lehető gyorsasággal és az indokolatlan késedelmezés mellőzésével tárgyaltassanak és eldöntessenek.

Hogy egyrészt az 1884 : XVII. t.-cz. 26. §-ának azon határozmánya, mely szerint a felállitandótelep tervrajza és körülményes leirása a telepengedélyezési tárgyalás napjáig az eljáró iparhatóság által közszemlére kiteendő, másrészt pedig az 1893 : XXVIII. t.-cz. végrehajtása tárgyában kiadott utasitás 20. §-ának azon rendelkezése, mely szerint az iparhatóság a felállitandó telepre vonatkozó adatokat (tervrajzot, üzemleirást stb.) az illetékes ker. iparfelügyelővel közölni köteles, egymással összhangba hozassék, s emellett a telepengedélyezési eljárás kivánatos gyors befejezése is biztosittassék, az elsőfoku iparhatóságok esetről-esetre felhivni tartoznak a telepengedélyt kérelmező feleket, hogy saját érdekükben, illetőleg ügyük gyors elintézése czéljából, az általuk felállitani szándékolt telep tervrajzát és leirását két-két példányban mutassák be. Ily esetben az egyik példánynyal az iparhatóság az 1884. évi XVII. t.-cz. 26. §-a értelmében jár el, a másik példányt pedig az illetékes kerületi iparfelügyelő rendelkezésére bocsátja. Amenynyiben a fél a tervrajznak s leirásnak két példányban való csatolására hajlandó nem volna — amire egyébként nem is kötelezhető, — ugy előre is figyelmeztetendő, hogy telepengedélyezési ügyének elintézése néhány napi késedelmet fog szenvedni. Ez esetben a tervrajz és leirás a telepengedélyezési tárgyalás határnapjának kitüzése előtt az illetékes ker. kir. iparfelügyelőnek küldendő meg oly felhivással, hogy azokat legkésőbb négy nap alatt az iparhatósághoz juttassa vissza, amire az iparfelügyelők egyuttal külön is utasitva lettek. Önként érthető, hogy a telepengedélyezési tárgyalás határnapját kitüző iparhatósági határozat az iparfelügyelővel is közlendő. (K. M. 22676/1904.)

Acetylengázfejlesztő - telepek telepengedélyezési eljárására a tüzoltó - főparancsnok is meghivandó. (B. M. 62782/1902. és K. M. 48795/1902. sz. szabályrend. 22. §-a.)

Az az egyén, kinek a telepengedélyhez kötött ipartelep czéljaira felhasználni kivánt telek közvetlen szomszédságában, sőt attól távolabb sincs ingatlana, a telepengedélyezés kérdésében érdekelt félnek nem tekinthető s mint ilyen a helyszini tárgyalásról s a hozott iparhatósági határozatokról értesitést nem nyerhet. (K. M. 51662/1900.)

Az 1893 : XXVIII. t.-czikk 36. §-a kötelességévé teszi az iparhatóságoknak, hogy mindazon esetekben, midőn az 1884 : XVII. t.-cz. 25. és következő szakaszaiban körülirt telepengedélyezési eljárás rendeltetett el, az illetékes iparfelügyelőt a helyszini tárgyalásra meghivják. A törvény ezen rendelkezéséhez képest az eljáró iparhatóságok minden egyes

esetben legalább tizennégy nappal a telepengedélyezési eljárásra kitüzött határnap előtt a tárgyalás helyét és idejét az illetékes iparfelügyelővel közölni s egyuttal azt is határozottan megemliteni tartoznak, vajjon a telepengedélyt kérelmező fél az iparfelügyelőnek a tárgyaláson való személyes részvételét kivánja-e, vagy nem. Amennyiben pedig folyamodó fél irásbeli beadványában ez iránt nem nyilatkoznék, az iparhatóságok lehetőleg oktassák ki a feleket — különösen oly esetekben, hol nagyobb ipartelepek felállitásáról van szó — az iparfelügyelő személyes megjelenését illetőleg 1893 : XXVIII. t.-cz. 36. §-ának második bekezdésében biztositott jogukra, s egyuttal világositsák fel a feleket az iparfelügyelő személyes megjelenésének fontosságára. A kitüzött telepengedélyezési tárgyalásokról szóló értesités kapcsán az iparhatóság egyuttal megküldi az illetékes iparfelügyelőnek a telepengedély iránti kérelemhez csatolt tervrajzokat s üzemleirást. Ha pedig a fél ilyeneket bemutatni elmulasztott volna, köteles az iparhatóság — még mielőtt a helyszini tárgyalásra határnapot tüzne — azok pótlása iránt, figyelemmel az 1884 : XVII. t.-cz. 26. §-ában foglalt határozmányokra, intézkedni. Az iparhatóság kötelessége végül az iparfelügyelőt, akár vett legyen részt a telepengedélyezési tárgyaláson, akár nem, a telepengedélyezési eljárás során hozott határozatáról, s amenynyiben a határozat akár az érdekelt felek, akár pedig az iparfelügyelő részéről megtámadtatnék, a felebbezés során hozandó másod-, illetőleg harmadfoku határozatokról is, még pedig az érdekelt felekkel egyidejülen értesiteni, egyrészt oly czélból, hogy az 1893 : XXVIII. t.-cz. 36. §-ának utolsó bekezdésében biztositott felebbezési jogát szükség esetén érvényesithesse; másrészt, hogy a telepengedélyezési határozatban előirt feltételek betartását a rendes gyárvizsgálatok alkalmával ellenőrizhesse. (K. M. 82181. 1903. sz. körrendelet.)

Ha az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-a értelmében iparhatósági telepengedélyhez kötött iparvállalatok engedélyezésénél a szándékba vett vállalattal kapcsolatosan oly épitkezések terveztetnének, melyek a vasutra károsak lehetnének, vagy pedig az 1881 : XLI. t.-cz. 25. §-ában szabályozott tüztávlatba esnek, akkor az eljáró iparhatóságok a telepengedélyezési eljáráshoz az érdekelt feleken kivül (ide értve az illető vasutigazgatóságot is) a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőséget is meghivni tartoznak. Az eljáró iparhatóságok a helyszini tárgyalás eredménye alapján a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség észrevételeinek lehető érvényesitése mellett határozatot hoznak s abban megjegyezni tartoznak, hogy ezen határozat ellen a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség az 1884 : XVII. t.-cz. 31. §-ában megállapitott határidő alatt felszólalási joggal élhet. Az elsőfoku határozat a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőségnek minden esetben megküldendő s a nevezett főfelügyelőség jogositva van ezen határozat ellen akkor is felszólalni, ha a helyszini tárgyalásnál kiküldöttje által részt nem vett volna. A m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség felszólalása, melynek felfüggesztő hatálya van, az elsőfoku iparhatóságnál nyujtandó be s ezáltal másodfoku elbirálás végett az ipartörvény 166. §-a értelmében az illetékes alispánhoz, illetve városi tanácshoz átteendő. A m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőségnek ugy az ő felszólalása, mint esetleg az érdekelt felek felebbezése esetén hozott másodfoku határozat is minden esetben megküldendő, mely határozat ellen a fenntjelzett határidő alatt a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség szintén felszólalhat; ez esetben az összes ügyiratok végső fokban való döntés végett a kereskedelemügyi m. kir. minister elhatározása alá terjesztendők, még az esetben is, ha különben a telepengedélyezésben hozott másodfoku határozat a magánfelek valamelyike által meg nem felebbeztetnék. (K. M. 62740/1890.)

Tüztávlatokra vonatkozó törvényes intézkedéseket csak a kisajátitásról szóló 1881. évi XLI. t.-czikk tartalmaz s az abban előirt távolságok e törvény 16. §-ának szövegezéséből kitünőleg mesterségesen szitott (forcirozott) tüzelési berendezésre (vasutakra és hajókra) vonatkoznak, hol a nagy léghuzam következtében szikrahullás tényleg bekövetkezik és tüzveszély tényleg fenforog. Stabilkazánra e rendelkezések nem alkalmazhatók, már azért sem, mivel az idézett törvényben kürtőmagasságokról sehol emlités téve nincs, — már pedig tüzbiztonsági szempontból nem lehet közömbös, vajjon egy kürtő 20 vagy pedig 60 méter magasságu-e? De ha az idézett törvényben megállapitott tüztávlatokat a tüzveszélyesség kérdésének elbirálásánál alapul is kell venni, amennyiben stabil telepeknél tüztávlat alatt azon utat kell érteni, melyet a kazán rostélyvasából felemelkedő szikrának tényleg meg kell tenni, mig a legközelebb eső házat elérheti, a távolságok megállapitásánál a kürtő magassága is számba veendő. (K. M. 7445/1899.)

Abban az esetben, ha valamely vasut mentén létesiteni kivánt ipartelepre, a teleptulajdonos által szabványnyilatkozatban elvállalt kártérési kötelezettség bekebelezését a kir. biróság jogerős határozattal megtagadja, s ezen az alapon a teleptulajdonosnak az üzlettelep végleges üzembe helyezéséhez a telepengedélyre vonatkózó jogerős határozat értelmében szükséges engedély a m. kir. államvasutak igazgatósága részéről megadhatónak nem mutatkozik, nehogy ebből a telep-

tulajdonosra hátrány származzék, az eredeti telepengedélyezési okirat helyett ujabb telepengedélyezési okirat kiállitása rendelhető el s abba az üzlettelep helyének pontos megjelölése és az eredeti telepengedélyben megállapitott egyéb összes feltételek szószerinti felsorolása mellett, — a korábban megadott telepengedély ama feltétele helyett »hogy folyamodó épület- és tüzifa-telepét csak akkor helyezheti üzembe, ha a m. kir. államvasutak részére ujabb szabályszerü szabványnyilatkozatot állit ki s az a m. kir. államvasutak igazgatósága részéről elfogadtatik«, oly rendelkezés felvétele rendelhető el, mely szerint a telepengedély ahhoz a további feltételhez köttetik, hogy a m. kir. államvasutak igazgatósága a vasut üzeméből kifolyólag a telepen okozható károkért felelősséget nem vállal, azokért a telep tulajdonosát a vasutintézettel szemben kártéritési jog nem illeti meg, hanem az üzlettelepen, s annak felszerelésein, illetve berendezésében a vasut által okozható mindennemü kárt a telep mindenkori tulajdonosa tartozik elviselni, — az ekként kiállitandó uj telepengedélyezési okmány pedig a vonatkozó iparlajstromba való feljegyzés mellett ugy a folyamodónak, mint a m. kir. államvasutak igazgatóságának kézbesitendő. (K. M. 39609/1899.)

Iparhatósági telepengedélyezési ügyekben a tárgyaláson megjelent érdekelt felek eljárási költségeit a vállalkozó köteles viselni. (K. M. 18815/1902.)

28. §. A tárgyaláskor, melyről jegyzőkönyv vezetendő, az érdeklett felek és szükség esetében szakértők s a helyi viszonyok ismeretével biró egyének jelenlétében és kihallgatása után minden irányadó körülmények megvizsgálandók, a netáni ellenvetések alaposan tárgyalandók, és azon esetben, ha oly kifogások tétetnének, melyek magánjogi czimeken alapulnak, megkisérlendő a barátságos egyezkedés, mely ha nem sikerülne, a kifogást tevő fél, jogi igényeinek érvényesitése végett, a törvény rendes utjára utasitandó, anélkül, hogy az ez érdemben hozandó birói határozattól a telep felállitásának engedélyezése függővé tétethetnék.

Ami a telepengedélyezési eljárásnál a szakértők igénybe vételét illeti, e tekintetben a közigazgatási eljárás szabályai s az általánosan elfogadott gyakorlat tartandók szem előtt; jelesül műszaki kérdésekben elsősorban az illető államépitészeti hivatal tisztviselői vagy a körülményekhez képest magánmérnökök is, közegészségügyi kérdésekben szintén a tiszti- vagy magánorvosok, végre pedig a munkások életének biztositására szolgáló intézkedések megállapitásánál esetleg az iparfelügyelő igénybe vehető, s ugyancsak a mérnökszakértők vannak hivatva meghatározni azt is, hogy a fél által benyujtott tervek a kellő méret szerint és általában műszaki megbirálásra alkalmas módon készittettek-e el. (K. M. 17681/1891. — Az iparfelügyelőkre nézve l. a 27. §-nál közlötteket.)

A telepengedélyezési eljárás során nem lehet oly kérdések elbirálásával foglalkozni, melyek szorosan véve nem a létesitendő objektumokra vonatkoznak. (K. M. 70566. 1899.)

Az 1880 : XXXIV. t.-cz. kizárólag a gőzerőre berendezett malmokat vonta ki a földesuri malomjog kiváltságai alól, mig a benzin-, vagy más gázerőre berendezett malmok továbbra is alávetve vannak a földesuri malomjognak és igy azok felállitása a földesuri malomjog szempontjából korlátozható. Minthogy pedig V. városban a földesuri őrlési jog a város tulajdonát képezi, minthogy továbbá e városi őrlési jog, felsőbb hatóságilag jóváhagyott szerződéssel, 80 évre haszonbérbe adatott: ennélfogva a város területén benzinmotoros malom felállitására kért telepengedély megadható nem volt. (K. M. 9334/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 28. §-ának a törvény rendes utjára utasitást megszabó rendelkezését nem lehet ugy értelmezni, hogy akkor is perre kell utasitani a kifogást tevő felet, amikor a vitássá vált magánjogi igényt a biróság már előbb jogerősen megbirálta. Ilyenkor a perre utasitásnak nem lenne czélja, mert a biróság a már egyszer eldöntött kérdésnek ujabb megbirálásába nem bocsátkozhatik. Egyébiránt az 1884 : XVII. t.-cz. 28. §-a csak oly esetekről intézkedik, amidőn az engedélyt kérő és a kifogást tevő felek között fenforgó magánjogi viszony tisztázva nincs, s igy még birói uton megoldást igényel, mert ha az engedély a birói itélettel már eldöntött jogállapotnak mellőzésével megadatnék, ennek az lenne a következménye, hogy a kifogást tevő fél a neki kedvező birói itélet végrehajtása utján a közigazgatási uton nyert telepengedélylyel szemben is érvényesithetné jogát, tudniillik pénzbüntetés terhe alatt is megakadályozhatná a telepengedélyt kérőt abban, hogy a nyert engedélyt használatba vehesse. Minthogy a szóban lévő esetben a bemutatott jogerős birói itélettel kimondatott, hogy azon a helyen, ahol a telepengedélyt kérő kőbányát akar nyitni, az elárusitásra való kőfejtés joga az egri érseki uradalmat illeti és a folyamodó a kőfejtéstől pénzbüntetés sulyával eltiltatott, minthogy ennek az itéletnek helyességét vagy helytelenségét felülbirálni s a tagositási egyesség 3. pontját értelmezni

közigazgatási uton nem lehet, e tekintetben a sérelmet szenvedett fél egyedül perujitással kisérelhetné meg az orvoslást és igy az a körülmény, hogy a kérdéses terület a tagositásnak tárgya volt-e vagy nem, mint az emlitett egyességi pont értelmezésére befolyással biró körülmény szintén csak a már eldöntött magánjogi kérdésre tartozik és ezuttal figyelmen kivül hagyandó: ennélfogva a telepengedély iparhatóságilag meg nem adható. (K. M. 8778/1903.)

Telepengedélyezési tárgyalások alkalmával a birói itélettel már eldöntött magánjogi igények ujból perre nem utasithatók. (K. M. 8778/1903.)

29. §. Ha valamely üzletteleppel oly épitkezések vannak kapcsolatban, melyeknek létesitése a szabályszerü épitési engedélytől függ: az épitési tekintetből szükséges tárgyalás is a fentebb emlitett tárgyalással lehetőleg egy időben tartandó meg.

Telepengedélyhez kötött üzlettelepeknél az épitési engedély csak a telepengedélyezésre vonatkozó határozat jogerőssé emelkedése után adható ki. (B. M. 91502/1905.)

Annak eldöntése, vajjon telepengedélyezési eljárás esetén a fél tartozik-e a vasutnak szabványnyilatkozatot kiállitani, nem a közigazgatási bizottság, hanem az iparhatóság hatáskörébe tartozik. (K. M. 36707/1906.)

A gőzerővel működő s általában épitkezéssel járó, de telepengedélyhez nem kötött üzletek felállitásánál szükséges épitkezési engedélyek tárgyában intézkedik a 20391. 1879. B. M. rendelet. (Rend. Tára. 1879. évf. 506. l.)

30. §. Az eljáró iparhatóság a felek kifogásain kivül hivatalból azt is tartozik megvizsgálni, vajjon a tervezett telep által nem fog-e a közönségre nézve jelentékenyebb háborgatás, kár vagy veszély előidéztetni, és vajjon megfelel-e az a fennálló tüzrendőri és egészségügyi szabályoknak.

Kiterjesztendő a vizsgálat azon intézkedésekre is, melyek a munkások életének és egészségének megóvására szükségesek.

A vizsgálat eredménye szerint az engedély vagy megtagadandó, vagy a szükségeseknek mutatkozó feltételek alatt megadandó.

A végzés a megszabott feltételek felsorolásával három nap alatt irásban kiadandó, és az engedély megadása vagy feltételek kikötése esetében indokolandó.

Telepengedélyezésének kérdésére vonatkozó rendeletek:

I.

59964. szám.
1899.

Keresk. min. rendelet

a közut mentén fekvő kőfejtőtelepek tárgyában.

Közut mentén fekvő kőfejtőtelepek engedélyezésének feltételei:

1. Kötelezendők a vállalkozók, hogy a kötermelés tartama alatt a közlekedés zavartalan fentartásáért minden tekintetben felelősség mellett gondoskodjanak, a felmerülhető ut- és korlát-rongálásokért, valamint az esetleges hegycsuszamlás folytán keletkezhető károkért teljes anyagi felelősséggel tartoznak. (Kötelesek a kitermelt kőanyagot az állami közuton a vasut nyilt vágányán való rakodás czéljából akként átszállitani, hogy ezáltal a közlekedés ne zavartassék.) A robbanások folytán esetleg az uttestre hulló kőanyag onnan haladéktalanul eltávolitandó és az uttesten egyáltalán semmiféle anyag nem raktározható.

2. A robbanás az esti órákban akkor eszközlendő, amikor az utolsó vonat elhaladt, illetve amikor a közuti forgalom is minimális.

3. Mielőtt a megállapitott időben a robbantás megkezdetnék, a termelési hely közelében lévő összes embereknek onnan el kell távozni, a bányától legalább 150—150 méternyi távolságra, ahova a robbantás előrehatólag már nem hat, mindenesetre azonban a használandó robbanó anyag- és egy-egy lövésre alkalmazható maximalis mennyiség alapul vétele mellett kisérletileg megállapitandó távolságon túl legalább 100 méter távolra. A környéken tartózkodó emberek, fuvarosok eltávozásra szólitandók fel. A robbantás befejezése után az óvóintézkedések beszüntetendők. Ha egy vagy több fúrlyuk töltése a gyujtás daczára fel nem robbanna, akkor ahhoz csak a gyujtás befejezésének időpontjától számitott félóra mulva szabad közeledni és ily esetben a fentebb felsorolt óv- és védőintézkedések mindaddig folytatandók, illetve fentartandók, mig vagy a robbanás ténylegesen bekövetkezend, vagy mig arra a bányafelügyelő külön utasitást nem ad.

4. Földcsuszamlás esetében köteles telepengedélyes a netán az államutra vagy árkaira omlott kő- vagy földanyagot azonnal eltávoli-

tani és hasonló esetek elkerülhetése végett azon óvszereket alkalmazni, melyek az államépitészeti hivataltól követeltetni fognak.

5. A termelési üzem csakis a telepengedélyezési tárgyalás alkalmával megállapitandó területen folytatható, mivégből annak a közuthoz való fekvése és mesgyevonalai a helyszini rajzon pontosan feltüntetendők.

6. A robbantáshoz fagyott dynamitot használni tilos.

7. Fúrt lyukak megtöltésénél ügyelni kell, hogy azok lehetőleg szárazak legyenek s az esetben, ha közönséges, tehát nem vizmentes gyujtózsinórok alkalmaztatnak, a lyuk betömésére szolgáló anyag szintén száraz legyen.

II.

40586. szám.
1900.

Keresk. min. rendelet

a benzinmotorral hajtott ipartelepek engedélyezése tárgyában.

A benzinmotorral hajtott ipartelepek telepengedélyezésénél, a benzin tartására nézve a következő szempontok veendők figyelembe:

Benzin avatatlanok által hozzáférhetetlen helyen tartandó, zárt edényben (jól záró hordóban). E helynek világosnak és jól szellőztetettnek kell lennie. E hely közelében tüzhelynek, világitó lámpának lenni nem szabad. Ugyszintén kerülendő a közelében való dohányzás. A tartóból benzint kiereszteni lámpa mellett nem szabad, miért is ez a művelet csak nappal végezhető. Ez a pont egyszerü okát adja annak, hogy miért kell a benzint tartó helyiségnek világosnak lennie. Jó a nagy ablaknyilás avégett is, hogyha esetleg a benzin gondatlan kezelés vagy más egyéb okból felrobbanna, a keletkező gőzöket és gázokat, még mielőtt azok nagy feszültségre tehetnének szert, kivezesse. Ugyanez okból szükséges, hogy az ilyen helyiség ajtaja kifelé nyiló legyen. A hatályos szellőztetés a czélból szükséges, hogy a helyiség levegője benzingőzökkel ne telitődhessék. A szellőző nyilásoknak ugy kell azonban elrendezve lenniök, hogy kéményekből vagy egyebünnen szálló szikrák a helyiségbe ne juthassanak. E czélból igen ajánlatos a szellőző nyilásoknak drótrostélylyal való elzárása. A lámpáktól, tüzelő berendezésektől való távolsága mindenkor a helyi viszonyok kellő mérlegelésével állapitandók meg. A túlságos aggályoskodás a hely kijelölésénél és az óvrendszabályok megállapitásánál kerülendő, minthogy ez az ipar szabad gyakorlásának a rovására esik. Ezek figyelembevétele mellett a benzin akár lakóházak pinczéjében, vagy akár földszint felett lévő valamely kamrájában is tartható.

III.

76015. szám.
1901.

Keresk. min. rendelet

a vizgázgyárak létesitésének telepengedélyezése tárgyában.

A vizgáz sok tekintetben veszélyesebb lévén a közönséges gáznál, vizgázművek létesitésénél közegészségi szempontból különleges követelmények érvényesitése nem mellőzhető. E követelmények a vizgázművek létesitéséhez szükséges telepengedély kiadásánál érvényesitendők s ezek az országos közegészségi tanács véleményének meghallgatása után a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnökkel egyetértőleg a következőkben állapittattak meg:

1. Vizgáztelepek létesitése városok, községek belterületén egyáltalán meg nem engedhető.

2. Ha a vizgáz laikusok használatára bocsáttatik, a vezeték berendezését illetőleg feltétetlül kikötendő, hogy a vezetékek, különösen a csövek tömitése lehetőleg nagy gonddal végeztessék és hogy csak oly csövek használtassanak, melyekben repedések vagy finomabb nyilások nem fordulnak elő. (Ez utóbbi a gyárnak is érdekében áll és az ugynevezett nyomási próbával puhatolható ki.)

3. Kötelezendő a vizgázgyár, hogy a házak közelében fekvő utczai csővezetékek mentében, kivált a téli időszakban, vagy csőrepedés gyanuja esetén, a talajt szénoxyd tartalmára vizsgálja meg. (Ez legkönnyebben ugy végezhető, hogy a talajba a vezeték szintjéig levert vascső felső végét oly dugóval zárják el, melybe palladium chlorür oldattal nedvesitett papircsik van erősitve. Ha 24 óra alatt a papircsik megfeketedik, valószinü, hogy e helyen vizgáz-kiömlés van.) Ily esetben az engedélyes a csőnek azonnali feltárására s ha valóban megromlott, kicserélésére vagy kijavitására kötelezendő.

4. Kötelezendő továbbá a vizgázgyár, hogy a vizgázt, akár carburált, akár nem, 10%-os mercaptan-oldaton vezesse át.

Ekként a különben szagtalan gáz büzössé válik s kiömlését a laikus is könnyebben észreveszi.

5. Az egyes lakásokban a gázórák után ugynevezett átmeneti csap és ez után egy kulcscsal elzárható vizmanométer iktatandó be. A gázóra állásának felvételekor a gyár szakközege kötelezendő arra, hogy az átmeneti csappal és manométerrel minden hónapban legalább egyszer, vagy a fél kivánatára máskor is vizsgálja meg a manométer-próba által, vajjon a házi vezeték jól zár-e és nem történt-e rajta sérülés.

Ezen kikötéseken kivül a vizgázgyár arra is kötelezendő, miszerint a vizgázzal ellátott lakásoknak gyakori szellőztetését ajánlja a lakók figyelmébe.

A fenti kikötések csupán a vizgázt közhasználatra előállitó gyárakra vonatkozólag állapitandók meg, ellenben a magánhasználatra (pl. egy gyár üzemi czéljaira) szánt vizgáztelepek létesitésénél mellőzendők.

Az iparhatóságok a vizgázgyárak létesitésének engedélyezésénél a fenti közegészségi követelményekre figyelemmel lenni tartoznak, s a telepengedélyt az egyébként szükséges kikötések mellett csak a fenti feltételek előirásával adhatják ki.

IV.

73357. B. M. 1906. / 47788. K. M. 1906. szám.

Bel- és keresk. min. körrendelet

az acetyléngáz gyártása és felhasználása körüli eljárás szabályozásáról, valamint az acetyléngázfejlesztő-készülékek szerkezetének megvizsgálására, ugyszintén a szerelői és kezelői képesitő vizsga megtartására hivatott vizsgáló-bizottság szabályzatáról.

(Valamennyi törvényhatósághoz.)

Az 1902. évi 64792. B. M. és 48795. K. M. számu rendelettel kiadott szabályrendelet életbelépése óta szerzett tapasztalatok arról győztek meg, hogy az emlitett szabályrendelet rendelkezései a közbiztonsági és tüzrendészeti szempontokat nem minden tekintetben elégitik ki.

Erre való tekintettel az ·/. alatt csatolt szabályrendeletet állapitottuk meg, melynek életbeléptével a fentidézett rendelettel kiadott szabályrendelet, valamint a kereskedelemügyi m. kir. minister 1902. évi 54969. szám alatt kelt rendeletével kiadott szabályzat hatályukat vesztik.

A)

Szabályrendelet.

Az acetyléngáz előállitásáról és világitási vagy más czélokra való felhasználásáról.

I. RÉSZ.

Az anyagok és készülékek kellékeiről.

1. §. Calcium-carbidot csak a phosphor és kénhidrogént fejlesztő alkartészektől lehetőleg mentes állapotban szabad forgalomba hozni. A phosphor és kénhidrogént fejlesztő alkatrészeknek az a legnagyobb mennyisége, mely mellett a calcium-carbid forgalomba hozatala a közbiztonság veszélyeztetése nélkül még megengedhető : az erre nézve szerzendő tapasztalatokhoz képest később fog megállapittatni.

2. §. Calcium-carbid egy kgr.-nál nagyobb mennyiségben csak lég- és vizmentesen elzárt s legfeljebb 100 kgr. carbid befogadására alkalmas vastartóban hozható forgalomba és csak igy raktározható.[1])

3. §. Calcium-carbidot, robbanás veszélyének elkerülése czéljából, csak száraz, világos, jól szellőzhető helyiségben szabad tartani.

Lakott épületben legfeljebb 500 kgr. carbid raktározható.

500 kilogrammon felüli mennyiség csak különálló raktárban helyezhető el, amelynek azonfelül, hogy száraznak, világosnak, jól szellőztethetőnek kell lennie, a viz behatása ellen kellőkép biztositott kifelé nyiló ajtókkal kell ellátva lennie.

Üzleti (ipari, kereskedelmi) czélokra szolgáló ilynemü raktárak létesitéséhez telepengedély szükséges ; a telepengedélyezési eljáráshoz a tüzoltóparancsnok is meghivandó.

4. §. Vörösrézből készült csővezetékeket és csapokat acetyléngáz-berendezéseknél alkalmazni tilos.

5. §. A gázfejlesztő-készülék és azon helyiség között, ahol a gáz felhasználtatik, a csővezetéken, de minden esetre még a fogyasztási helyiségen kivül — a vezetéknek tüz esetén leendő elzárása czéljából — egy főelzáró csap alkalmazandó.

6. §. Acetylén-gázt fejlesztő készülékeket vörösrézből vagy ennek ötvözeteiből késziteni nem szabad, a csapok azonban a réz ötvözeteiből is előállithatók.

E készülékek legmagasabb túlnyomása 0·15 légkörnyomást meg nem haladhat.

Minden acetylén-gázt fejlesztő készüléknek ellátva kell lennie :

a) a gáztartóban uralkodó maximális nyomás túllépését megakadályozó önműködő szerkezettel ;

b) a fővezetékbe az első lángzó előtt beiktatott, a láng visszacsapását megakadályozó szerkezettel ;

c) megfelelő tisztitó készülékkel.

A gáztartóban a nyomás leolvasására vizmanométer alkalmazandó.

Minden fejlesztő készüléknél oly berendezés is alkalmazandó, mely az előirtnál magasabb tulnyomásnál a gázt alkalmas módon a szabadba vezeti.

7. §. Süritett vagy folyékony acetylént gyártani, vagy ilyent eladni, vagy más módon forgalomba hozni tilos. Kivételt képez a »Com-

[1]) Módositja az alább közölt K. M. 62700. 1906. sz. rendelet.

pagnie française de l'Acétylène Dissons« szabadalma szerint gyártott, likacsos anyaggal töltött aczélpalaczkokban acetonban oldott acetylén, melynek gyártása és forgalomba hozatala tekintetében a következő rendelkezések irányadók:

1. A »Compagnie française de l'Acétylène Dissons« szabadalma szerint acetylén gyártásával foglalkozó ipartelepek — az előállitott süritett acetylén mennyiségére való tekintet nélkül — csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesithetők.

2. A likacsos anyagnak, melylyel a bombákat töltik, egyeznie kell azzal, amelynek mintája a budapesti acetylén ipari vizsgáló bizottságnál őriztetik.

3. E likacsos tölteléknek a bombát vagy recipienst teljesen ki kell töltenie.

4. Az anyag likacsossága 80 %-nál nagyobb nem lehet.

5. Az acetylén süritésének megkezdése előtt a levegő a készüléknek minden egyes részében teljesen eltávolitandó.

6. A süritésre alkalmazni kivánt készülékek engedélyezés czéljából az acetylén ipari vizsgáló bizottságnak bemutatandók.

7. A nyomás, mely alatt az acetylént a hordozható palaczkokban süritik, a 10 légkörnyomást nem haladhatja túl.

8. Minden palaczk vagy egyéb edény, amelyben süritett acetylént forgalomba hoznak vagy eltartanak, amennyiben az általános használat és szállitás tárgyát képezi (az u. n. mozgó recipiensek): 100, amennyiben pedig u. n. accumulator-rendszerü, melyet a használati helyére szerelnek, s a töltés czéljából onnan el nem távolitanak: 48 atmosphaera nyomással engedélyezés czéljából kipróbálandó.

A már kipróbált palaczkok 3 évenkint ujólag kipróbálandók.

Minden palaczkra 170 C. hőfok mellett olvadó, lágy öntvényből biztositék alkalmazandó.

9. A töltő-telepnek lakott helyektől 100 méter távolságban minden oldalról fallal körülzárt, állandóan jól szellőztetett tüzálló épületnek kell lennie, melyben csakis az acetylénfejlesztő, a sürítő szivattyu és a recipiensek foglalhatnak helyet, mig a szivattyu hajtására szolgáló erőgép ettől teljesen elkülönitett helyen állitandó fel. E helyiségre egyébként minden tekintetben alkalmazást nyernek e jelen szabályrendelet vonatkozó rendelkezései.

10. Az acetylén süritése csakis nappali világitás mellett történhetik.

11. A fejlesztő és szivattyu közé a »Compagnie française de l'Acétylène Dissons« anyagával töltött lángvisszacsapást meggátló szerkezet alkalmazandó.

Egyéb tekintetben a »Compagnie française de l'Acétylène Dissions« szabadalma szerint süritett acetylénre nézve jelen szabályrendelet rendelkezései szintén irányadók.

II. RÉSZ.

A készülékek engedélyezéséről.

8. §. Acetylén-gáz fejlesztésére csak oly készülék használható, melynek szerkezete e szabályrendelet 16. §-a értelmében engedélyezve van; nem engedélyezett szerkezetü, s illetve a 17. §. értelmében az azonosságot igazoló hitelesitő bélyeggel el nem látott fejlesztő készüléket alkalmazni, eladni, vagy más módon forgalomba hozni tilos.

9. §. Az acetylén-gázt fejlesztő készülékek szerkezeteinek megvizsgálására Budapesten vizsgáló-bizottság szerveztetik; e bizottság egy tagját a magyar királyi belügyminister rendeli ki, elnökét és többi tagjait pedig a magyar királyi belügyministerrel egyetértőleg a kereskedelemügyi magyar királyi minister nevezi ki. A bizottság tagjai, elnöke és jegyzője működésükért az államkincstár terhére évi tiszteletdijban részesülnek.

10. §. A bizottság szervezeti szabályzatát, valamint a készülékek megvizsgálásánál követendő eljárást a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapitja meg.

11. §. A forgalomba hozni kivánt készülék szerkezete a vizsgáló-bizottságnak a forgalombahozást, tehát az ismételadók vagy magánosok részére való átadást megelőzőleg jelentendő be.

12. §. A bejelentés a kereskedőknek és gyárosoknak, illetve azoknak kötelessége, kik acetyléngázfejlesztő-készülékeket forgalombabocsátás czéljából gyártanak, raktáron tartanak vagy eladnak.

13. §. Ha magánosok külföldről hoznak be vagy külföldről szereznek oly szerkezetü acetyléngázfejlesztő-készülékeket, melyeket a vizsgáló-bizottság még nem engedélyezett, akkor a bejelentés kötelessége a készülék felállitóját, illetve használóját terheli.

14. §. A bejelentés irásban teendő; a bejelentéshez csatolni kell a fejlesztőkészülék tüzetes leirását és részletes rajzát, ez utóbbit három példányban, továbbá a használatára és felállitására vonatkozó irásba foglalt utmutatást.

Amennyiben a bejelentő készülékét a vizsgáló-bizottság által történt megvizsgálás és engedélyezés után szabadalmaztatni kivánja, ezt a körülményt a bejelentés alkalmával szintén jelezni tartozik, mely esetben a bizottság elnöke a vizsgálatban résztvevő tagokat figyelmezteti, hogy a szabadalmazás kérdésének eldőltéig a megvizsgált készüléket illetőleg teljes titoktartással legyenek.

A szabadalmi kérdés eldőlte után bejelentő a bizottságot erről haladéktalanul értesiteni tartozik.

15. §. A vizsgáló-bizottságnak a bejelentett szerkezetü készülék egy példánya is bemutatandó. Ha a fejlesztő készüléknek a vizsgáló-

bizottságnál való bemutatása nehézségekkel jár, vagy a megvizsgálandó készülékek nagyobb száma miatt a helyszini vizsgálat előnyösebbnek és lehetségesnek mutatkozik, a vizsgáló-bizottság a készülékek megvizsgálását, a bejelentő kérelmére és költségére, a helyszinén is teljesitheti.

A bizottság kivánságára a bejelentő köteles a készülék működését is bemutatni.

16. §. Ha a vizsgáló-bizottság a megvizsgált fejlesztő készüléket a jelen szabályrendelet értelmében megfelelőnek találja, a készüléknek, s illetve a teljesen azonos szerkezetü és méretü készülékeknek forgalomba hozatalára vagy használatára a bejelentőnek engedélyt ad.

Minden olyan készülék, mely akár szerkezetben, akár méretek tekintetében a már engedélyezettől eltér, külön engedélyezendő.

17. §. A bizottság által engedélyezett készülékkel azonos szerkezetü és méretü készülékekből minden egyes készülékegyedre nézve egy, a szerkezeti kivitel és méretek azonosságának igazolása végett, Budapesten a vizsgáló-bizottságnak, vidéken az illetékes kerületi iparfelügyelőnek bemutatandó.

A vidéken lévő acetyléngázfejlesztő-készülékek az azonosság igazolása végett a vizsgáló-bizottságnál is bemutathatók.

Ha a vizsgáló-bizottság, illetve a kerületi iparfelügyelő a bemutatott készüléket ugy a szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében a már engedélyezett készülékkel teljesen azonosaknak találja, az azonosságot igazoló hitelesitő bélyeget magára a készülékre reá nyomja és a használati utasitás hozzáfüzése mellett kiállitja az azonossági bizonylatot.

E vizsgálatokat Budapesten nem az összbizottság, hanem annak csak egy, az elnök által kijelölt tagja eszközli.

A hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő-készülékeknél és lámpáknál az azonossági vizsgálatot Budapesten a vizsgáló-bizottság elnöke teljesiti. A most emlitett készülékekről azonossági bizonylat nem állitandó ki, hanem azok csupán az azonosságot igazoló hitelesitő bélyeggel látandók el.[1])

18. §. A 16. és 17. §-ok értelmében megvizsgált és engedélyezett összes készülékek a vizsgálat, illetve a tényleges használatba vételtől számitandó minden 3 év után Budapesten a vizsgáló-bizottság egy-egy tagja, vidéken pedig az illetékes ker. iparfelügyelő által arra nézve ujólag megvizsgálandók, vajjon elég jó karban vannak-e? Amennyiben a készülék megfelelőnek találtatik, az engedély további 3 évre meghosszabbittatik, mely körülmény az eredeti engedélyezési okmányra, illetve az azonosságot igazoló bizonylatra a vizsgálatot teljesitő közeg által reá vezetendő.

A jelen szabályrendelet életbelépése után felállitott minden gázfejlesztő készülék tényleges üzembe vételének időpontja az acetylén-ipari vizsgáló-bizottságnak az üzembevétel alkalmával bejelentendő. Ugyancsak bejelentendő mindazon készülékek üzembevételének időpontja is, melyek az 1902. évi 64792. B. M., 48795. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet hatálya alatt állittattak fel. E bejelentésben az engedély, vagy az azonossági bizonylat száma, a készülék tulajdonosának neve és lakhelye megjelölendő. Azon használatba vett készülékekre nézve, melyeknek üzembe vétele bejelentve nem lett, az engedély, vagy az azonossági bizonylat kelte tekintetik az üzembevétel időpontjának.

E rendelkezés a hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő-készülékekre és lámpákra nem terjed ki.

19. §. Az engedély írásban adandó s abban az engedélyezett készülék szerkezete és használatának, valamint felállitásának módja s végül az a körülmény, hogy az engedély érvénye a vizsgálattól, illetve a tényleges használatba vételtől számitott 3 évre terjedő joghatálylyal bir, a bejelentő által bemutatott rajzok egyik példányának hozzáfüzése mellett tüzetesen megjelölendő.

A bejelentő által bemutatott rajzok másik példánya a vizsgáló-bizottság irattárában őrzendő meg.

Az engedélyről a bejelentőre nézve illetékes elsőfoku rendőrhatóság, Budapesten a magyar királyi államrendőrség főkapitánya, az engedélyirat másolatának és a bemutatott rajzok harmadik példányának megküldésével, mindenkor értesitendő, kivéve azon esetet, midőn a bejelentő a készüléket szabadalmaztatni kivánja, mely esetben az emlitett iratok a rendőrhatóságnak csak a szabadalmi kérdés eldőlte, illetőleg a fél ebbeli bejelentése után küldendők meg.

Az azonosságot igazoló bizonylat szintén írásban adandó, s amennyiben e vizsgálatot a ker. iparfelügyelők végeznék, annak másolata törzskönyvelés céljából a vizsgáló-bizottságnak minden esetben haladéktalanul beküldendő.

Ugyancsak törzskönyvelés céljából a kerületi iparfelügyelőknek kötelességük az általuk eszközölt 3 évenkint való ujbóli vizsgálatok megtörténtéről a vizsgáló-bizottságot, a vizsgálat idejének és eredményének megjelölésével, esetről-esetre értesiteni.

20. §. A vizsgáló-bizottság engedélyének kelte és száma a megvizsgált fejlesztő készülékeken a bejelentő által alkalmas módon, elválaszthatatlanul és tartósan megjelölendő. Ily megjelölés, illetve a 17. §-nak megfelelő azonosságot igazoló hitelesitő bélyeg nélküli acetyléngázfejlesztő-készüléket alkalmazni, eladni vagy más módon forgalomba hozni tilos.

---

[1]) L. e. §. kiegészitéseként az alább közölt K. M. 72700/1906. sz. rendeletet.

21. §. Ugyanilyen engedélyezési eljárás alá esnek hordozható (kézi) acetyléngázfejlesztő-készülékek és lámpák szerkezetei is.

A kizárólag külföldre való szállítás czéljából raktáron tartott lámpák engedélyezési eljárás alá nem esnek; ilyeneket azonban az ország területén forgalomba hozni tilos.

22. §. A vizsgálatért dijak fizetendők; e dijak nagyságát a vizsgáló-bizottság szervezetére és a készülékek megvizsgálásánál követendő eljárásra vonatkozólag alkotott s jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapitja meg.

23. §. A vizsgáló-bizottságnak az acetyléngázfejlesztő - készülékek engedélyezése körüli eljárásnál hozott határozatai ellen 15 nap alatt felebbezéssel lehet élni; a felebbezés fölött, illetve a készülékek engedélyezésének kérdésében, a magyar királyi belügyministerrel egyetértőleg, véglegesen a kereskedelemügyi magyar királyi minister dönt.

Amennyiben a vizsgáló-bizottságnak arra a czélra kiküldött tagja, illetve az eljáró ker. iparfelügyelő az azonosságot igazoló bizonyitvány kiállitását, valamint az engedélynek további 3 évre meghosszabbitását megtagadja, az eljáró közeg eme ténykedése ellen a vizsgáló-bizottsághoz való előterjesztésnek van helye. Ily esetben a vizsgáló-bizottság az előterjesztés, illetve a panasz tárgyává tett eljárás felett határoz, mely határozat ellen a jelen §. első bekezdése értelmében való felebbezésnek van helye.

III. RÉSZ.

A gázfejlesztő felállitásának engedélyezéséről.

24. §. Acetylén-gáz fejlesztésével, illetve előállitásával üzletszerüleg foglalkozó ipartelepek, az előállitott gáz mennyiségére való tekintet nélkül, az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §-a szerint (gázkészitő és gáztartó intézetek) csak előzetes iparhatósági telepengedély alapján létesithetők.

A telepengedély kiadásánál az iparhatóság az idézett törvényczikk 26—33. §-ai értelmében jár el.

A telepengedélyezési eljáráshoz a tüzoltóparancsnok is meghivandó.

25. §. Magánfogyasztás czéljaira szolgáló acetylén-gázt fejlesztő készülékek, amennyiben 30 lángnál többet táplálnak, csakis előzetes rendőrhatósági engedély alapján állithatók fel.

Rendőrhatósági engedély alá tartoznak továbbá a nyilvános épületek (szinházak, tanintézetek), üzleti és idegenek által látogatott közhelyiségek (vendéglők, kávéházak, üléstermek, gyárak, műhelyek) berendezései. Ily helyiségekben acetylén-gázt fejlesztő készülék, tekintet nélkül a berendezés nagyságára, mindenkor csak előzetes rendőrhatósági engedély alapján állitható fel.

A hordozható acetyléngázfejlesztő - készülékek az esetben, ha azokat az acetylén-gázt fejlesztő készülékek szerkezetének megvizsgálására szervezett bizottság az engedélyokmányban kifejezetten mint ilyeneket megjelöli, nyilvános és közhelyiségekben is külön rendőrhatósági engedély nélkül felállithatók és üzembe hozhatók. Az engedélyokmányban egyuttal az ugyanezen helyiségben felállitható ilyen készülékek száma is megszabható.

26. §. Aki ily gázfejlesztő készüléket felállitani kiván, köteles ebbeli szándékát az illetékes elsőfoku rendőrhatóságnak irásban bejelenteni; a bejelentéshez csatolandó a készüléknek, a készülék számára kijelölt helyiségnek és a berendezés módjának pontos rajza és leirása.

A bejelentés alkalmával azt is igazolni kell, hogy a készülék, illetve a készülék szerkezete a szabályrendelet 16. §-a szerint a vizsgáló-bizottság által engedélyeztetett.

27. §. A bejelentés vétele után az elsőfoku rendőrhatóság legkésőbb 15 nap alatt — szakértők, a tüzoltóparancsnok, a székesfőváros területén a 9. §. szerinti vizsgáló-bizottság kiküldendő szakközegeinek meghivásával — helyszini szemlét tart, a felállittatni kivánt gázfejlesztő készülék elhelyezésének és berendezésének módját közrendészeti és tüzbiztonsági szempontból alapos vizsgálat alá veszi, s az engedélyezés kérdésében a szemle eredménye alapján határoz.

A rendőrhatósági szemle alkalmával a készülék használatba vételének időpontja az engedély, illetve az azonossági bizonylatra reá vezetendő.

28. §. Oly gázfejlesztő telepeknél, amelyek 150 lángnál többet táplálnak, az engedélyben kikötendő, hogy a telep kezelésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesitett egyén alkalmaztassék.

29. §. Az 1903. évi márczius hó 15-ike előtt létesitett acetylén-gázvilágitási telepek gázfejlesztő készülékei, amennyiben azok egy már esetleg utólag engedélyezett készülékkel ugy szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében nem teljesen azonosak, engedélyezés végett a vizsgáló-bizottságnak bemutatandók.[1])

Amennyiben egy ily telepen felállitott gázfejlesztő készülék egy, esetleg már utóbb engedélyezett készülékkel a kiviteli szerkezet és méretek tekintetében teljesen azonos, ezek tekintetében a 17. §-ban foglalt rendelkezések irányadók.

30. §. Jelen szabályrendelet életbelépésétől számitott 3 hónap leteltéig valamennyi hordozható acetyléngázfejlesztő-készülék, lámpa, melyek jelen szabályrendelet életbelépése előtti időben kerültek már a forgalomba, lebélyegzés végett Budapesten a vizsgáló-bizottságnak,

---

[1]) L. e. §. kiegészitéseként az alább közölt K. M. 72700/1906. rendeletet.

vidéken az illetékes ker. iparfelügyelőnek bemutatandó. E lebélyegzést ugy a bizottság, valamint az iparfelügyelők dijtalanul teljesitik. A fenti határidő letelte után olyan készüléket, lámpát használni, mely semmi bélyegzéssel ellátva nincsen, tilos.

31. §. A helyszini eljárás költségei a bejelentőt terhelik.

32. §. Ha az engedélyezett gázfejlesztő készülék és berendezés másnak tulajdonába megy át, az uj tulajdonos azt ujabb bejelentés és engedély nélkül használhatja; az eredeti engedély feltételeit azonban az uj tulajdonos is betartani köteles.

33. §. Az engedélyezett gázfejlesztő készülék mindennemü átalakitása ugyanazon eljárás alá esik, mint az uj gázfejlesztő készülék engedélyezése.

34. §. Acetyléngázfejlesztő-készüléket pinczében vagy padláson elhelyezni nem szabad; ily készülékek csakis világos, jól szellőztethető s fütésre vagy egyéb czélra szolgáló kályhával el nem látott, a szomszéd helyiségektől legalább 30 czentiméter vastag kőfallal elkülönitett, szabadba és kifelé nyiló ajtókkal ellátott, fagymentes helyiségekben állithatók fel.

Acetyléngázfejlesztő-készülék elhelyezésére szolgáló helyiség más czélra nem használható; belülről csak viz- vagy gőzfütéssel lehet ellátva, és csakis villamos lámpával, vagy befelé kettős üvegfallal légmentesen elzárt nyiláson át kivülről világitható meg.

A rendőrhatósági engedélyhez kötött acetyléngázfejlesztő-készülékek csak ajtó és ablak nélküli falhoz épitett, vagy teljesen különálló s egyébként a fentebb emlitett kellékeknek megfelelő helyiségben, állithatók fel.

Minden helyiségben hol acetylén-gáz fejlesztetik, avagy calcium-carbid raktároztatik, az erre vonatkozó óvatossági szabályok figyelmeztetésképen kifüggesztendők.

IV. RÉSZ.

A készülékek kezelőinek képesitéséről.

35. §. Acetyléngáz-világitótelepek felállitásával és berendezésével csakis erre képesitett egyének foglalkozhatnak.

Ez az iparág az 1884 : XVII. t.-cz. 5. §-a alapján a képesités igazolásához kötött s az idézett törvényczikk végrehajtása iránt 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 2. §-ában felsorolt iparágak közé soroztatik.

Ez alapon acetylén-gázt fejlesztő készülékek felszerelésének és berendezésének iparszerü végzésére iparigazolvány csak annak adható, aki — az ipartörvényben megállapitott általános feltételeken kivül — az iparág üzésére vonatkozó képesitettséget az 1884 : XVII. t.-cz., illetve 6. §-a, vagy a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint igazolja.

Azokra, akik ily készülékek felszerelésére és berendezésére már az 1902. évi 64792. B. M. és 48795. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet kibocsátása előtt nyertek iparigazolványt, e szakasz rendelkezései nem terjednek ki.

36. §. Kereskedők és gyárosok, kik acetyléngázt fejlesztő készülékek eladásával s ezzel kapcsolatban ily készülékeknek felállitásával és berendezésével foglalkoznak, e munkálatokat, amennyiben az előirt képesitéssel maguk nem rendelkeznek, az 1884 : XVII. t.-cz. 8. §-ához képest csak oly egyének által végeztethetik, kik e készülékek felszerelésére és berendezésére a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint képesitve vannak.

Kötelesek továbbá minden egyes készülékhez annak használatára és felállitására vonatkozó s a vizsgáló-bizottság által megfelelőnek talált utmutatást mellékelni.

37. §. Acetyléngázfejlesztő-készülékeknek keresetszerü kezelésével csak oly egyének foglalkozhatnak, kik erre a jelen szabályrendelet 38. §-a szerint a képesitettséget megszerezték.

38. §. Acetylén-gázt fejlesztő készülékek felszerelésére, berendezésére és kezelésére a képesités külön vizsga letétele által szerezhető meg.

A vizsga letételének módját a jelen szabályrendelet mellékletét képező szabályzat állapitja meg.

V. RÉSZ.

Büntető határozatok.

39. §. Aki e szabályrendelet rendészeti jellegü határozmányai ellen vét, amennyiben mulasztása vagy cselekménye más rendelet, vagy valamely törvény büntető határozmányai alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatatlanság esetén megfelelő elzárással büntetendő.

40. §. A jelen szabályrendelet 2., 3., 4., 5., 6. és 8. §-aiba ütköző kihágások ismételt elkövetése — a 39. §. szerint kiszabható pénzbüntetésen felül — 15 napig terjedhető elzárással is büntethető.

41. §. Aki e szabályrendelet 7. és 8. §-ai ellenére — a »Compagnie française de l'Acétylène Dissons« szerint előállitott acetyléntől eltekintve — sürített vagy folyékony acetylént gyárt, forgalomba hoz és elad, vagy aki a vizsgáló-bizottság által nem engedélyezett rendszerü acetylén-gázt fejlesztő készüléket forgalomba bocsát, illetve elad, vagy végül az acetylén-gázt fejlesztő készülékeken a valóságnak meg nem felelő oly feliratot használ, mintha a készülék a vizsgáló-bizottság által engedélyeztetett volna, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel és 15 napig terjedhető elzárással

büntetendő, az illető tárgyak ezenfelül elkobzandók s az illetékes község szegényalapja javára megfelelő módon értékesitendők.

42. §. A jelen szabályrendelet alapján kiszabott pénzbüntetések az 1901 : XX. t.-cz. 23. §-ában megjelölt czélokra forditandók.

VI. RÉSZ.

Az eljáró hatóságokról.

43. §. Az ezen szabályrendeletben megállapitott kihágások eseteiben, valamint a III. részben meghatározott engedélyek kiadása körül :

elsőfokulag : vármegyékben a járási főszolgabiró, rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal felruházott városokban pedig a rendőrkapitány, vagy a tanács által e részben megbizott tisztviselő, Budapesten az illető kerületi kapitány ;

másodfokulag : vármegyékben és rendezett tanácsu városokban az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a városi tanács, Budapesten a főkapitány ;

harmadfokulag : a magyar királyi belügyminister jár el.

VII. RÉSZ.

Záró határozatok.

44. §. Állami és tudományos közintézetek, amennyiben az acetylén-gázt kisérletezés czéljából állitják elő, e szabályrendelet határozmányainak alávetve nincsenek.

45. §. E szabályrendelet 1906. évi október hónap első napján lép hatályba.[1])

[1]) 72730. / 1906. okt. 10.

Keresk. min. rendelet

az acetylengáz előállitása és világitó vagy más czélokra való felhasználása tárgyában kiadott szabályrendelet módositásáról.

Az érdekelt körök elém terjesztett kérelmére ipari és kereskedelmi szempontokból az acetylengáz előállitása és világitási, vagy más czélokra való felhasználása tárgyában 73357/1906. B. M. és 47788/1906. K. M. sz. a. kelt körrendelettel kiadott szabályrendelet módositása, illetve a szabályrendelet 2., 17. és 29. §-ának kiegészitéseképen a belügyminister urral egyetértőleg a következőket rendelem :

Az emlitett szabályrendeletnek az acetylengázfejlesztő-készülékek engedélyezésére, valamint azonossági vizsgálatára vonatkozó rendelkezései az olyan acetylenlámpákra, melyeknek gázadó képessége 50 literórát, karbidtöltése pedig egy kg.-ot meg nem halad, ki nem terjednek. Ehhez képest tehát az emlitett lámpák ezentul minden vizsgálat és engedélyezés nélkül szabadon forgalomba hozhatók és használhatók.

A szabályrendelet 2. §-ában foglalt rendelkezésnek az a része, mely szerint a calciumcarbid forgalomba hozatala és raktározása czéljából használható vastartók befogadási képessége maximum 100 kg. carbidban állapittatott meg, csak 1908. évi január hó 1-én lép hatályba, mihez képest az emlitett időpontig a calciumcarbid — az id. szabályrendelettel hatályon kivül helyezett régi szabályrendelet 2. §-ában foglaltak szerint — továbbra is bármilyen mennyiség befogadására alkalmas lég- és vizmentesen elzárt vastartókban forgalomba hozható és raktározható.

A 64792/1902. B. M. és 48795/1902. K. M. sz. rendelettel kiadott szabályrendelet hatálya alatt forgalomba hozott és felállitott acetylengázfejlesztő-készülékek a fentebb emlitett ujabb szabályrendelet 17. §. szerinti azonossági vizsgálat czéljából az acetylen-ipari vizsgáló-bizottságnál, illetve vidéken az illetékes kerületi iparfelügyelőknél legkésőbb 1906. évi deczember hó 31-ig jelentendők be.

B)

Szabályzat

az acetyléngázt fejlesztő készülékek, telepek és tartozékaik, mint a mosók, a tisztitók és gázharangok megvizsgálására, ugyszintén az ezek, valamint a gázelosztó vezetékek felszerelésére, berendezésére képesitő vizsga megtartására szervezett vizsgáló-bizottság részére.

A bizottság tagjai.

1. §. A bizottság egy elnökből, négy rendes tagból, egy jegyzőből és két póttagból áll, kik 5—5 évre neveztetnek ki.

A bizottság elnökét, egy vegyész és gépészmérnök tagját a kereskedelemügyi magyar kir. minister — a magyar királyi belügyministerrel egyetértőleg — nevezi ki, ezenkivül kinevez 1—1 rendes tagot ugy a kereskedelemügyi, mint a magyar kir. belügyminister, mig a bizottság jegyzőjét a kereskedelemügyi magyar királyi minister rendeli ki.

A kereskedelemügyi magyar királyi minister — a magyar királyi belügyministerrel egyetértőleg — póttag gyanánt egy-egy vegyészt és egy gépészmérnök szakértőt is kinevez.

Az elnök teendői.

3. §. Az elnök a bizottság tagjait a vizsga, vagy a tárgyalás helyének és időpontjának megjelölésével összehivja s erről a vizsgára

jelentkezőt, vagy tárgyak vizsgálatánál a bejelentőt értesiti. A képesitő vizsgákra, ugyszintén a vidékén megtartandó szerkezeti vizsgálatokra, valamint a helyszini szemlékre a műszaki rendes tagok közül felváltva és sorrendben mindenkor csak két tagot hiv meg, a sűritett acetylén forgalomba hozatalára vagy eltartására szolgáló palaczkok, vagy egyéb edények (recipiens) kipróbálása czéljából pedig egy-egy tagot küld ki, mig ellenben a bizottság összes rendes tagjai meghivandók mindenkor, valahányszor szerkezeti vizsgálatok helyben eszközlendők. A szabályrendelet 17. §-a szerinti azonossági vizsgálatokra, amennyiben azok a bizottság székhelyén eszközlendők, a műszaki rendes tagok közül felváltva egy-egy tagot küld ki. A hordozható (kézi) készülékek és lámpák azonossági vizsgálatát az elnök maga teljesiti. Ha hármely esetben valamelyik rendes tag akadályozva van a megjelenésben, annak helyettesitésére póttag hivandó meg.

Az elnök a bizottság ülésein elnököl és a bizottság összes munkálataiban maga is részt vesz. Szerkezeti és berendezési vizsgálatoknál a bizottság rendes műszaki tagjai sorából felváltva és esetről-esetre kijelöli az előadót.

A bejelentéshez csatolandó rajzoknak az engedélyezés végett beterjesztett szerkezettel való azonosságát megvizsgálja és igazolja.

A megejtett vizsgálatról és az annak eredményéről kiállitott jegyzőkönyvet, a képesitő bizonyitványt, az engedélyt, a használati utasitást és a többi mellékleteket, valamint a bizottság hivatalos iratait, felterjesztéseit és közleményeit aláirja. A bizottság hivatalos iratainak elhelyezéséről és megőrzéséről, valamint az acetyléngázfejlesztő-készülékek és azok azonossági bizonylatairól szerkesztendő törzskönyv helyes vezetéséről gondoskodik.

Az előadó teendői.

3. §. Az előadó a beküldött, vagy a helyszinén kipróbálandó fejlesztő és tartozékai szerkezeti megvizsgálására szükséges előkészületek megejtéséről gondoskodik és az alább részletezett próbákat a bizottság jelenlétében végzi. A bizottság tagjainak az általuk kért felvilágositást, tájékoztatást megadja, szükség esetén a készülékszerkezetet behatóan ismerteti. A beküldött leirást, valamint a készülék felállitására és használatára vonatkozó utmuta-

---

Ugyancsak legkésőbb 1906. deczember 31-ig jelentendők be engedélyezés, illetve az azonossági vizsgálat czéljából az acetylen-ipari vizsgáló-bizottságnál, illetve vidéken az illetékes kerületi iparfelügyelőknél az emlitett szabályrendelet 29. §-ában megjelölt acetylengázvilágitási telepek gázfejlesztő készülékei is.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy a fentieket tudomás és miheztartás végett a hatósága alá tartozó összes elsőfoku ipar- és rendőrhatóságokkal haladéktalanul közölje s intézkedjék aziránt, hogy a fentiek a hatósága területén a legszélesebb körben közhirré tétessenek.

11592. szám.
1907. ápr. 2.

Keresk. min. rendelet.

Az acetylengáz előállitásáról és világitási, vagy más czélokra való felhasználásáról szóló 73357/1906. B. M. és 47788/1906. K. M. sz. szabályrendelet módositása és kiegészitése ügyében mult évi október hó 10-én 72700. sz. a. kiadott rendelet második bekezdésében foglalt rendelkezések hatálya, tekintet nélkül arra, vajjon az égő a fejlesztőből van-e választva, vagy sem, kiterjed mindama gépkocsi, kerékpár, mesterséges világitásra berendezett vetitő készülékek czéljaira szolgáló s általában mindazon hordozható acetylengázfejlesztő-készülékekre is, melyek gázadó képessége az 50 literórát, karbidtöltése az 1 kilogrammot meg nem haladja, a most emlitett maximális határok bármelyikét túlhaladó készülékek azonban közbiztonsági szempontokból engedélyezés és azonossági vizsgálat alá esnek. Az idézett rendeletben az engedélyezés és azonossági vizsgálat alól történt kivétel tekintetében megállapitott két határvonal egymással ellentétben nem áll.

Az 1 kilogramm karbidtöltés és az 50 literóra gázadóképesség, mint felső határok, megegyeznek ugyan, mert az 1 kilogramm karbidnak gázadóképessége összesen körülbelül 300 litert tesz ki s igy az engedélyezésnél alapul vett 12 órai időtartam alatt egyszeri karbidtöltés mellett a gázadóképesség óránként csupán 25 literre tehető; de nincsenek is egymással ellentmondásban, mert a karbidtöltésnek 12 órán belül való többszöri kicserélésével az 50 literóra gázadóképesség elérhető akkor is, ha a karbidtöltés az 1 kilogrammon alul marad. Az idézett rendelet fentemlitett bekezdésében felsorolt készülékek tehát csak akkor nem esnek engedélyezés és azonossági vizsgálat alá, ha sem karbidtöltésük az 1 kilogrammot, sem gázadóképességük — daczára a többszöri kicserélésnek — az 50 literórát túl nem haladja, ami egyértelmü azzal a meghatározással, hogy az engedélyezés és azonossági vizsgálat alól kivett készülékek egyszerü karbidtöltése maximum 1 kilogramm. 12 órán belül való összes karbidtöltése pedig a kicserélésekkel együtt maximum 2 kilogramm lehet.

tást a szükséghez képest módositja, átdolgozza s a helyesbitett szöveget a bizottság elé terjeszti. Az engedély megadása vagy megtagadása iránt véleményét nyilvánitja. A kiadandó engedélyokmányt aláirja.

A bizottsági tagok teendői.

4. §. A képesitő vizsga megejtésére egybehivatott bizottság megvizsgálja a vizsgára jelentkezőt s annak eredményéhez képest a jelen szabályzat 19. §-ában foglaltak szerint jár el.

Fejlesztők és azok tartozékai vizsgálatánál a bizottság megfigyeli és behatóan tanulmányozza a bejelentett tárgy szerkezetét és kivitelét, s mindezek alapján a szerkezet engedélyezése vagy az engedély megtagadása iránt megokolt álláspontot foglal el.

Amennyiben valamelyik tagnak külön véleménye lenne, azt indokaival együtt irásba foglalni s a jegyzőkönyvhöz fűzés végett a jegyzőnek átadni tartozik.

Szavazategyenlőség esetén az elnök szavazata dönt.

A süritett acetylén forgalomba hozatalára vagy eltartására szolgáló recipienseket a bizottságnak az elnök által e czélra kiküldött tagja a szabályrendelet 7. §. 8. pontja értelmében kipróbálja, s amennyiben megfelelőknek találja, azoknak használatba vételét engedélyezi.

A kipróbálás megtörténtének igazolására az illető recipienst lebélyegzik.

A bizottsági jegyző teendői.

5. §. A jegyző szerkeszti a bizottság üléseiről, tanácskozásairól szóló jegyzőkönyvet, végzi a bizottság határozatai értelmében a szerkezetvizsgálatokkal és a bizottság működésével kapcsolatosan felmerülő irásbeli hivatalos munkálatokat, kiállitja az engedélyokmányokat, a bizottsági elnök utmutatása szerint vezeti az acetyléngázfejlesztő - készülékekről és azok azonossági bizonylatairól szerkesztendő törzskönyvet, végzi a képesitő vizsgálatok körüli irásbeli teendőket, vezeti a vizsgálati jegyzőkönyveket és kiállitja a bizottság határozatához képest a képesitő bizonyitványokat, gondoskodik a szükséges irodaszerek beszerzéséről és kezeléséről, végzi a bizottság rendelkezésére bocsátott évi irodaátalány pénzkezelését és a bizottság iratait kezeli. A pénzkezelésről szabályszerü számadást vezet.

A vizsgálatok helye.

6. §. A megvizsgálandó készülékek a vizsgálat megejtése czéljából a vizsgáló-bizottság elnöke által kijelölendő helyre küldendő bekivéve azon eseteket, midőn akár a megvizsgálandó készülék nagysága és természete miatt, akár a fél kifejezett kivánsága folytán a készüléknek a helyszinén való megvizsgálása mutatkozott szükségesnek.

A szabályrendelet 17. §-a szerinti azonossági vizsgálatok, valamint a 18. §. szerinti 3 évenkint való felülvizsgálatok rendszerint a helyszinén eszközlendők.

Az acetyléngáz-fejlesztők s azok tartozékainak bejelentési módja s a bejelentések elintézésének sorrendje.

7. §. Az acetyléngázfejlesztő - készülékek és azok tartozékainak, valamint a »Compagnie française de l'Acétylène Dissons« szabadalma szerint előállitott acetylén süritésénél alkalmazni kivánt készülékek (szivattyuk) megvizsgálására irányuló megkeresések a bizottság elnökéhez (Budapest, m. kir. József-műegyetem, gépkisérleti állomás, Muzeum-körut 6. sz.) irásban intézendők. A megkereséshez csatolandó a megvizsgálandó készülék szerkezeti rajzának három példánya, leirásának, a felállitására és használatára vonatkozó utmutatásnak 1—1 példánya, valamint a vizsgálatért a jelen szabályzat 8. §-a értelmében fizetendő dijaknak befizetését igazoló állampénztári nyugta. Azonkivül — a jelen szabályzat 6. §-ában emlitett kivételes esetektől eltekintve — egyidejüleg beküldendő a megvizsgálandó készülék egy példánya.

A süritett acetylén forgalomba hozatalára vagy eltartására szolgáló recipiensek kipróbálására, valamint Budapesten az azonossági és a 3 évenkint való ujbóli vizsgálatokra irányuló megkeresések, illetve bejelentések szintén a bizottság elnökéhez, mig az azonossági, valamint a 3 évenkint való ujbóli vizsgálatokra irányuló megkeresések, illetve bejelentések vidéken az illetékes kerületi iparfelügyelőhöz intézendők.

Az erre irányuló megkeresésekhez csatolandó a kipróbálás, illetve vizsgálatokért a jelen szabályzat 8. §-a értelmében fizetendő dijaknak befizetését igazoló állampénztári nyugta.

Az azonossági vizsgálatokra irányuló megkeresésekhez csatolandó az eredeti engedély, vagy annak teljes hiteles másolata.

A recipiensek kipróbálására, valamint az azonossági vizsgálatokra és a 3 évenkint való ujbóli vizsgálatokra irányuló bejelentések szóbelileg is megtehetők.

A kerületi iparfelügyelők az emlitett vizsgálatokat rendszerint más hivatalos vizsgálataik alkalmával teljesitik. Ha mindazonáltal a fél a vizsgálat megejtését sürgősen kivánja, az iparfelügyelő, hacsak egyéb hivatalos elfoglaltsága megengedi, a helyszinére bármikor kiszállani tartozik, mely esetben a fél a vizsgálatot teljesitő iparfelügyelőnek az állami tisztviselők utiköltségeire nézve fennálló szabályzat szerint számitott napidijai és utikölt-

ségeit is viselni tartozik. Erre nézve az iparfelügyelőre nézve fennálló szolgálati utasitások mérvadók.

A vizsgálat dija.

8. §. 1. Asztali lámpák, kocsi- és kerékpárlámpások után 40 K.

2. Egyéb hordozható készülékek (gázkályhák stb.) után 50 K.

3. Egyes lakosztályok és magánépületek megvilágitására szolgáló, legfeljebb 30 lángra, vagyis 600 literóra maximális fogyasztásra való készülékek vizsgálati dija 100 K.

4. Nyilvános épületek, közhelyiségek és ipartelepek megvilágitására szolgáló legfeljebb 1000 lángra, vagyis 20.000 literóra maximális fogyasztásra való készülékekért 150 K.

5. A köz- és magánvilágitás iparszerü ellátására szolgáló központi telepek fejlesztőiért és tartozékaiért 250 K.

6. Már engedélyezett fejlesztőkön, vagy ezek tartozékain valamely megváltoztatott rész vizsgálatáért, valamint az eredeti engedélyezéssel egyidejüleg vagy utólag bemutatott azonos szerkezetü, de méretekben eltérő minden egyes többi készülékek vizsgálatáért 50 K.

7. Rendőrhatósági helyszini szemléken, valamint szakértői kiküldetéseknél a résztvevő acetylén ipari vizsgáló-bizottsági tagok munkadija fejében 50 K.

8. A bejelentéshez csatolandó rajznak az engedélyezés végett beterjesztett szerkezettel való azonosságának megvizsgálásáért és bizonyitásáért 10 K.

9. A sürített acetylén sürítésére szolgáló készülékeknél:

a) kézi szivattyuk után 50 K.

b) helyhez kötött szivattyuk után 100 K.

10. A sürített acetylén forgalomba hozatalára vagy eltartására szolgáló recipiensek kipróbálása után az egyidejüleg bemutatott recipiensek összürtartalma után 25 literenként 3 K.

11. Az azonossági vizsgálatok után:

a) helyhez kötött gázfejlesztő készülékeknél 15 K.

b) asztali lámpák, kocsi- és kerékpár-lámpásoknál 0·50 K.

c) egyéb hordozható készülékeknél (gázkályhák stb.) 1·50 K.

12. A 3 évenkint való ujbóli vizsgálatok után 25 K.

A fent meghatározott dijakon kivül a fél köteles a készülék szállitásával, felállitásával, leszerelésével járó költségeket, az esetleges javitások költségeit, valamint a bélyegilletéket viselni. A kisérletezéshez szükséges segédszemélyzetet, ugyszintén a szükséges carbidot is a fél tartozik a bizottság, illetve a vizsgálatot teljesitő közeg rendelkezésére bocsátani.

A sürített acetylén forgalomba hozatalára vagy eltartására szolgáló recipiensek kipróbálásához szükséges szivattyuról a fél saját költségén tartozik gondoskodni.

Ha a jelen §. 1—10. pontjai szerinti vizsgálat a bizottság székhelyén kivül ejtendő meg, a fél a fentebb felsorolt dijakon kivül a vizsgálatban résztvett bizottsági tagoknak az állami tisztviselők utiköltségeire nézve fennálló szabályzat szerint számitott napidijaikat és utiköltségeiket is viselni tartozik. Erre vonatkozólag a bizottság tagjai a kereskedelemügyi magyar királyi ministerhez szabályszerü utinaplót tartoznak beterjeszteni, aki a felmerült költségek érvényesitéséről gondoskodik.

A vizsgálat menete.

9. §. A vizsgálat, melyen a fél is részt vehet, a következő körülményekre terjed ki:

1. Találhatók-e a fejlesztőn és tartozékain (nevezetesen a mosón, tisztitón vagy a gázharangon) vörösrézből vagy ennek ötvözeteiből való alkatrészek.

Megjegyzés: Csapok vörösréz ötvözeteiből is készithetők.

2. Nem haladja-e túl a fejlesztőben és tartozékaiban uralkodó nyomás a 0·1 atmosphaera túlnyomást?

3. Nem haladja-e túl a hőmérséklet a fejlesztő gázterében az 50 fok C.-t?

Megjegyzés: A 8. §. 1. pontjában felsorolt készülékeknél 80 fok C. is engedélyezhető.

4. Egyszeri megtöltésnél mennyi carbidot képes a fejlesztő befogadni, s mennyi ideig tart normális igénybevételnél ezen készlet?

5. Hány 20 literes lángot táplál a készülék normális időben óránként?

Megjegyzés: A 4. és 5. pont alatti adatok az engedélyhez csatolt használati utmutatásban felemlitendők.

6. A carbid felbomlása teljes-e?

7. Mekkora a fejlesztő térben a fejlesztés kezdetén a légtér?

8. Van-e a készüléken a használati nyomást meghaladó, nyomást megakadályozó biztositó szerkezet? Gondoskodtak-e arról, hogy az esetleg túlfejlesztő gáz a szabadba elszállhasson?

9. Van-e a fejlesztőnek tisztitó-készüléke?

10. Van-e a fejlesztő és gáztartó között megfelelő számu manométer?

Megjegyzés: Vizfeszmérők elzárhatók és kétszer oly hosszuak legyenek mint azt a szabványos nyomás megkivánná. Higanyfeszmérők feltétlenül kizárandók.

Hordozható kisebb fejlesztőknél, ugymint asztali-lámpáknál, biczikli-, kocsilámpáknál stb. a manométer természetesen elmaradhat.

11. Jó anyagból valók-e a fejlesztő és tartozékai, és megfelelő-e a műhelyi készitésük?

Megjegyzés: Stabil készülék azon részeit, melyek gázt tartalmaznak, forrasztani nem szabad, hanem azokat szegecselni vagy hegeszteni kell.

12. Hordozható készülékeknél, asztali-, biczikli-, kocsi- és egyéb lámpáknál megállapitandó, vajjon a lámpa rázása és feldöntése nem okozhat-e veszélyt?

Az engedély.

10. §. Az engedély a használat módja megjelölésével megadandó, ha a fejlesztő és tartozékai ugy szerkezet, mint kivitel tekintetében a szabályzatban foglalt kellékeknek megfelelnek, üzeme veszélylyel nem jár és kifogástalanul működik. Ellenkező esetben a fél értesitendő, hogy készüléke nem felel meg.

Az értesitésben felsorolandók azok az okok, amelyek miatt a bizottság az engedélyt megadhatónak nem találta.

Az engedély szövege.

ACETYLÉN IPARI VIZSGÁLÓ-BIZOTTSÁG.

Szám ......

Engedély.

11. §. A kereskedelemügyi magyar királyi minister ur által — a magyar királyi belügyminister úrral egyetértőleg — az acetylén-gázt fejlesztő készülékek, telepek és tartozékaik megvizsgálására szervezett vizsgáló-bizottság a következőkben részletesen körülirt fejlesztő és tartozékai rendszerét és szerkezetét megvizsgálta, és a megvizsgálttal teljesen azonos szerkezetü és méretü minden készüléknek forgalomba hozatalára, valamint a mellékelt utasitás értelmében való felállitására és használatára az engedélyt megadta.

Jelen engedély érvénye a kiállitás napjától, illetőleg a vonatkozó készülék tényleges s megfelelőleg bejelentett üzembevételének időpontjától számitott 3 évre kiterjedő hatálylyal bir.

A készülék bejelentőjének czime..........

A készülék megnevezése ....

A készülék szerkesztője és készitője ....

A készülék leirása, használatának és felállitásának módja és rajza..................

Használati utasitás mellé füzve.

Budapest.......................

(Bélyegző.)

....

A bizottság előadója. A bizottság elnöke.

....

A bizottság jegyzője.

Kiegészitő engedély.

12. §. Már engedélyezett készülék-szerkezetnek csupán bizonyos megváltoztatott részeire vonatkozólag, az eredeti engedély keltére és számára való hivatkozással, kiegészitő engedély állitandó ki.

Az azonossági bizonylat.

13. §. Az azonosságot igazoló bizonylat kiadandó s az illető készülék az azonosságot igazoló hitelesitő bélyeggel ellátandó, ha a bemutatott készülék ugy a szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében a már engedélyezett készülékkel teljesen azonosnak találtatik. Ellenkező esetben a fél értesitendő, hogy készüléke külön engedélyezési eljárást igényel. Az értesitésben felsorolandók azok az okok, amelyek miatt az eljáró közeg az azonosságot igazoló bizonylatot kiállithatónak nem találta.

Az azonossági bizonylat szövege.

Szám ......

Azonossági bizonylat.

14. §. Alulirott az .... x lakos által nekem bemutatott acetyléngázfejlesztőkészüléket és tartozékait az ....x lakos által ...... szám alatt nyert engedélyokirathoz csatolt rajzzal és leirással összehasonlitván, azt ugy szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében teljesen azonosnak találtam s ennek alapján a bemutatott készüléket jelen bizonylat számával és a hitelesitő bélyeggel elláttam.

Jelen bizonylat érvénye a kiállitás napjától, illetőleg a vonatkozó készülék tényleges és megfelelőleg bejelentett üzembe vételének időpontjától számitott 3 évre kiterjedő joghatálylyal bir.

Kelt........................

(Bélyegző.) (Aláirás.)

A három évenkint való ujbóli vizsgálat.

15. §. A 3 évenkint való ujbóli vizsgálatok alkalmával az eljáró közeg megvizsgálja, vajjon az illető készülék és tartozékai elég jó karban vannak-e, s amennyiben azokat jó karban levőknek találja, a használatra az engedélyt további 3 évre megadja s e körülményt magára az engedélyokmányra, illetve az azonossági bizonylatra reávezeti. Ellenkező esetben utasitja a készülék tulajdonosát, hogy azt megfelelőleg kijavitsa, amit ha az vonakodnék megtenni, a készülék további használatát eltiltja.

Jelentkezés a képesitő vizsga letételére.

16. §. Aki a vizsgát letenni óhajtja, ezen szándékát a vizsgáló-bizottság elnökénél személyesen, esetleg beadvány utján bejelenteni s egyuttal állampénztári nyugtával igazolni köteles, hogy a 20. §-ban megállapitott vizsgadijat lefizette.

A vizsgálatról kiállitandó bizonyitvány bélyegköltségét a vizsgálatot tevő viseli.

A vizsgálat időpontjáról az elnök a jelentkezőket kellő időben értesiteni köteles.

A vizsgára bocsátás feltételei.

17. §. Vizsgát tehet minden tizennyolczadik életévét betöltött egyén, aki legalább féléven át gázvezeték szerelésével hivatásszerüleg foglalkozott s ezt a körülményt hitelt érdemlő módon igazolja. A vizsgára bocsátásra vonatkozó kérésnél a jelentkező születési bizonyitványa bemutatandó.

A vizsga tárgya.

18. §. A vizsga elméleti és gyakorlati.

a) *Az elméleti vizsga tárgya.*

Az acetylén sajátságai.

Milyen körülmények között robbanhat ez a gáz?

Óvatossági szabályok: Acetylén-gázfejlesztők rendszerei, ezek előnyei és hátrányai. Az acetylén-gáz tisztitása; tisztitók és száritók. Gazométerek. Nyomásregulátorok. Gázórák. Csővezetékek fektetése és tömitése. Szelepek. Tolózárak. Szifonok. Szerelés. Lángzók.

A calcium-carbid sajátságai.

Calcium-carbid-dobozok eltartásánál, nyitásánál és kezelésénél betartandó szabályok.

Az acetylén-gáz előállitása és világitási vagy más czélokra való felhasználása tárgyában kibocsátott szabályrendelet főbb rendelkezései.

b) *A gyakorlati vizsga tárgya.*

Kezelési és szerelési gyakorlatok.

A vizsga menete.

19. §. Minden vizsgálatról jegyzőkönyv vétetik fel.

A vizsgálatot egyidejüleg többen is tehetik, de minden egyes vizsgálatánál külön jegyzőkönyv veendő fel.

A jegyzőkönyv alakja a következő:

Jegyzőkönyv.

Felvétetett .... lakosnak az acetylén-gázfejlesztő készülékek és tartozékai valamint a gázelosztó berendezések felszerelésére, berendezésére és kezelésére vonatkozó képzettségének 190.. évi.......... hó ....n történt megvizsgálásánál.

A vizsgáló-bizottság alulirott tagjai egybegyülvén, a vizsgáló-bizottság elnöke a vizsgálatot megnyitottnak nyilvánitja.

A vizsgálat megkezdetvén, a jelölt vizsgaeredménye a következőképen állapittatott meg:

1. Az elméleti vizsgán ....
2. A gyakorlati vizsgán................

A vizsgálat általános eredménye szerint a vizsgálattevő képesitettnek .... találtatott.

Kelt Budapesten ....

A bizottság elnöke. Bizottsági tagok.

A bizottság jegyzője.

A vizsgálat sikere felett a bizottság elnöke s a résztvevő két vizsgáló-bizottsági tag szótöbbséggel határoz.

Ha a jelöltre nézve a határozat kedvező, akkor az elnök a vizsgálatnál résztvett bizottsági tagok mindenike által aláirt jegyzőkönyv alapján arról, hogy a jelölt a vizsgálatot sikerrel letette, a 21. §-ban megjelölt szövegü bizonyitványt ad ki.

Ha azonban a bizottság, vagy a bizottsági tagok többsége a jelöltet visszautasitandónak nyilatkoztatja, akkor a bizottság a képzettség hiányának megjelölésével a visszautasitást mondja ki s erről a jelöltet irásban értesiti. Ha a vizsgálattevő csak a vizsga egy részét (u. m. elméleti vagy gyakorlati) nem állotta ki kellő eredménnyel, a később esetleg ismétlendő vizsgálat csak e részre szoritandó.

A képesitő bizonyitvány kiadását megtagadó határozatban egyuttal egy meghatározott, de 3 hónapon túl nem terjedhető határidő állapitandó meg, amelynek letelte előtt a vizsgálat ismétlése meg nem engedtetik.

A vizsga dija.

20. §. A vizsgáért 15 korona fizetendő.

A vizsgálati dij a vizsgára való jelentkezés előtt az állampénztárnál fizetendő le.

21. §.

A bizonyitvány szövege.

ACETYLÉNIPARI VIZSGÁLÓ-BIZOTTSÁG.

Szám ......

Bizonyitvány.

.... X: lakos, született .... évben .... vallásu, az acetylén-gázfejlesztő készülékek és tartozékai, valamint a gázelosztó berendezések felszerelésére, berendezésére és kezelésére a képesitést, az előirt vizsga sikeres letétele által megszerezte.

Budapesten, ...

(Bélyegző.)

A bizottság jegyzőjének aláirása. A vizsgáló-bizottság elnökének és tagjainak aláirása.

C)

47788. szám.
1906. jul. 28.

Keresk. min. rendelet

az acetyléngáz előállításáról és világitási, vagy más czélokra való felhasználásáról szóló szabályrendelet ügyében.

Valamennyi m. kir. iparfelügyelőhöz (a fiumei kivételével).

Az acetylén-gáz előállitása és világitási vagy más czélokra való felhasználása tárgyában általam a belügyminister urral együtt kibocsátott szabályrendeletben foglaltak kiegészitéseképen miheztartás végett egyidejüleg a következőket rendelem:

Az azonosság igazolása végett a szabályrendelet 17. §-a értelmében bemutatandó acetylén-gázt fejlesztő készülékek, amennyiben azok a bemutatott eredeti engedélyokmány vagy annak másolatával történt összehasonlitás alapján a szerkezeti kivitel, valamint a méretek tekintetében a már engedélyezett készülékkel teljesen azonosoknak találtatnak, iparfelügyelő ur által az ország czimerével, a vonatkozó azonossági bizonylat s az eredeti engedély-okmány számával lebélyegezendők, és pedig oly módon, hogy legfelül az ország czimere, az alatt az azonossági bizonylat száma, legalul pedig az eredeti engedély-okmány száma legyen.

A szabályrendelet mellékletét képező szabályzat 14. §-ában megjelölt szövegü azonossági bizonylatok — az évszámra való tekintet nélkül — 1-től kezdve folytatólag számozandók s a kiállitott azonossági bizonylatokról az alábbiak szerint kimutatás vezetendő, amelynek másolata minden év elteltével a Budapesten szervezett acetylén ipari vizsgáló-bizottságnak, az általa vezetett törzskönyv adatainak ellenőrzése végett, megküldendő.

A kiállitott azonossági bizonylatokról vezetendő kimutatásban a következő adatok tüntetendők fel: 1. az azonossági bizonylat száma; 2. kelte; 3. folyamodó neve és lakhelye; 4. a készülék előállitójának neve; 5. az eredeti engedély-okmány száma; 6. a készülék rendszerének megjelölése s végül 7. az engedélyezett normál lángok száma.

A kiállitott azonossági bizonylatok másolatai a szabályrendelet 19. §-a értelmében esetrőlesetre szintén beküldendők fentnevezett bizottsághoz, és pedig lehetőleg azonnal, legkésőbb azonban a kiállitástól számitott 8 napon belül.

A hordozható (kézi) acetylén-gázfejlesztő készülékek és lámpák azonossági vizsgálatáról — a szabályrendelet 17. §-ának utolsó bekezdése értelmében — azonossági bizonylat nem lévén kiállitandó, azok épugy mint a szabályrendelet 30. §-ában emlitett készülékek, csakis az ország czimerével bélyegzendők le s ezekről nyilvántartás sem vezetendő.

Az azonossági bizonylatok kiállitása, valamint a bélyegzés czéljából szükséges nyomtatványok, illetőleg bélyegzők az illetékes ipari főfelügyelőség utján fognak iparfelügyelő urnak megküldetni.

V.

Egy szeszfinomitógyár részére harmadfokulag megadott telepengedélyben közlekintetből a következő feltételek köttettek ki:

Teleptulajdonos köteles: 1. egy egységes szivó és nyomó nyilással 100 mm. hengerátmérővel biró kéthengerü tilaga-fecskendőt beszerezni s azt egy kis motolán elhelyezett 8 m. hosszu szivó- és 100 m. hosszu nyomótömlővel felszerelni; 2. a gyár összes helyiségeibe a villanyos világitást bevezetni; 3. egy a raktárépület tetősikjáig érő létrát beszerezni, s azt állandóan kéznél tartani; 4. a gyárat állami telephon vagy nyilvános tüzjelző-állomás, avagy közvetlen vonal utján a tüzoltó-laktanyával összeköttetésbe hozni; 5. a gyár udvarán könnyen hozzáférhető helyen egy legalább 150 cm. átmérővel biró kutat létesiteni; 6. három köbméternyi homokkészletet és 2—3 vaslapátot állandóan kéznél tartani; 7. a gyár kéményét legalább 23 m. magasra épiteni, belül megmászhatóvá tenni, valamint szikra-fogóval és villámháritóval ellátni; 8. az ajtókon »Tilos a dohányzás« feliratok alkalmazása mellett a dohányzást a gyár összes helyiségeiben eltiltani; 9. az üzem következtében előálló szenyvizet zárt csatornavezetéken városi csatornába levezettetni és végül 10. munkásvédelmi szempontokból a törvény által megkivánt feltételeket pontosan megtartani. (K. M. 81599/1902.)

Elvi határozatok.

a) **Az acetylén ipart illetően.**

Ha az illetékes biróság előtt kereset indittatik amiatt, hogy az acetylénipari vizsgálóbizottsághoz bemutatott valamely acetylénfejlesztő készülék-szerkezet szabadalomba ütközik, a kir. biróság az 1895 : XXXVII. t.-czikk 53. § a alapján megkeresheti a nevezett bizottságot az iránt, hogy a megvizsgálás végett bemutatott acetylénfejlesztő-készülék-szerkezetre a használati engedélyt a kir. biróság ujabb intézkedéseig ki ne adja s ez esetben a használati engedély kiadása a biróság további rendelkezéséig függőben tartandó. (K. M. 27877/1904.)

A budapesti és a zágrábi acetylénipari vizsgáló-bizottságok által kiadott engedélyek, ugyszintén az acetyléngázfejlesztő-készülékek és tartozékai, valamint a gázelosztó-berendezések felszerelésére, berendezésére és kezelésére kiállitott képesitő-bizonyitványok érvényességére nézve a viszonosság áll fenn, miből folyólag a budapesti bizottság által kiadott ily engedélyek és képesitő-bizonyitványok Horvát-Szlavonországok, a zágrábi bizottság által kiadott ily engedélyek és képesitő-bizonyitványok pedig a szorosabb értelemben vett Magyarország területén is elismerendők. A zágrábi vizsgáló-bizottság által már megvizsgált és engedélyezett acetylénfejlesztő-készülékek birtokosai, amennyiben ilyen készülékeket forgalomba hozni vagy használni akarnak, tartoznak a már elnyert engedélyt az illetékes elsőfoku rendőrhatóságnak, Budapesten a m. kir. államrendőrség főkapitányának vagy eredetiben, vagy hiteles másolatban bemutatni. Ezzel egyidejüleg beterjesztendő a hatósághoz a kérdéses két okmány másolata is, melyek egyike az illető hatóság irattárában őrzendő meg, a másik pedig a felállitásra vonatkozólag kiadott engedélylyel együtt tudomás végett a budapesti vizsgáló-bizottságnak adandó ki. A zágrábi vizsgáló-bizottság által engedélyezett uj készülékek bejelentésénél a hatóság meggyőződni tartozik arról, vajjon a bejelentett készülék szerkezete az engedélyezettel azonos-e s amennyiben egészben vagy részben más szerkezetünek találtatnék, a fentidézett szabályrendeletnek megfelelőleg az uj készülékekre nézve előirt eljárás foganatositandó. (K. M. 22929/1904.)

Aki a szabályrendelet életbelépte előtt szerzett jogalapon acetylén-berendezések létesitésével iparszerüleg foglalkozik, a képesités kimutatására, illetve megszerzésére, a szabályrendelet életbelépte után nem kötelezhető, mert a szabályrendeletnek visszaható ereje nincs.

Akik acetylén-készülékek kezelésével a szabályrendelet életbelépte előtt már foglalkoztak, ebbeli foglalkozásukat a szabályrendelet életbelépte után csak a kezelői vizsga letétele esetén folytathatják. (K. M. 84431. 1902.)

Az iránt, hogy a rendőrhatóságok az egyesek által felállitani kivánt, ugyszintén az acetylén-ipari szabályrendelet életbelépte előtt létesitett acetyléngázt fejlesztő készülékek közrendészeti és tüzbiztonsági szempontból előirt megvizsgálásához szakértőkül kiket hivjanak meg, az acetylén-ipari szabályrendelet nem tartalmaz intézkedést. Az eljáró rendőrhatóságok tehát e kérdésben esetről-esetre legjobb belátásukhoz képest határoznak. Igen természetes azonban, hogy csak a kellő elméleti és gyakorlati ismeretekkel rendelkező szakférfiakat hivhatnak meg. Ezen ismeretek megléte pedig elsősorban a műegyetemen a chemiai és gépészmérnöki szakból vizsgát tett egyéneknél van meg, miért is a rendőrhatóságok saját felelősségük tudatában leghelyesebben cselekszenek, ha ily előképzettségü egyéneket hivnak meg. A magánmérnöki gyakorlatot folytató egyénekre való tekintettel kivánatos, hogy elsősorban magán gyakorlatot folytató önállóan működő szakférfiak hivassanak meg. Az esetben, ha akár közhatósági szakközeg, akár pedig az imént emlitett feltételeknek megfelelő magánszakértő nem akadna, ugy annak sincsen semmi akadálya, hogy a rendőrhatóságok az illető ker. kir. iparfelügyelő személyzetének a fent emlitett képzettséggel rendelkező valamelyik tagját hivják meg szakértőül. Az emlitett szabályrendelet 27. §-a szerint, a szabályrendelet életbelépte előtt létesitett acetyléngázvilágitási telepek, azok kivételével, melyek szabályszerü telepengedély alapján állittattak fel, az illetékes rendőrhatóságnak 30 nap alatt szintén bejelentendők. A bejelentéseknél a rendőrhatóság a szabályrendelete 25. §-ában megállapitott módon jár el, nevezetesen szakértők és a tüzoltó-parancsnok meghivásával helyszini szemlét tart, a gázfejlesztő-készülék elhelyezésének és berendezésének módját közrendészeti és tüzbiztonsági szempontból vizsgálat alá veszi s a készülék további használatát az esetleg szükséges feltételek előirása mellett engedélyezi vagy eltiltja.

A helyszini szemle alkalmával a rendőrhatóságnak különösen figyelemmel kell lennie arra, hogy a szabályrendelet 5. és 6. §-aiban meghatározott követelményeknek elég lett-e téve s amennyiben az idézett szakaszok rendelkezéseinek elég nem tétetett volna, a hiányok pótlása iránt intézkednie kell. A szóban lévő gázfejlesztő-készülékek további használata csak az esetben tiltható el, ha ez közrendészeti és tüzbiztonsági szempontokból kivánatosnak mutatkozik, vagyis, ha a helyszini szemle közveszélyt magukban rejlő olyan körülményeket állapit meg, amelyeken segiteni, pótlások, kiegészitések elrendelése által nem lehet. (K. M. 2087/1903.)

Az iparfelügyelők acetyléngáz-fejlesztő készülékeknek közrendészeti és tüzbiztonsági szempontból való megvizsgálásához 2087. 1903. sz. a. kiadott K. M. rendelet alapján az erre illetékes hatóság által szakértőül közérdekből hivatván meg, ebbeli külfoglalkozás hivatalos jellegünek minősitendő; mihez képest az iparfelügyelői személyzet ily külfoglalkozás alkalmából felmerült utiköltségeit ép ugy, mint egyéb hivatalos külfoglalkozásoknál, csak a ministeri tanács jóváhagyásával kiadott és az állami alkalmazottakra vonatkozó illetményszabályzat szerint számithatja fel. (K. M. 75480/1903.)

b) Egyéb engedélyezési kérdésekre vonatkozóan.

Az 1884 : XVII. t.-czikk 25. §-a szerint kiadott telepengedélyek nem a személyhez, hanem az üzlettelephez kötött jogok lévén, az üzlettelepek tulajdon- vagy birtokjogával együtt az azokra vonatkozólag érvényben lévő telepengedélyek is akadálytalanul átruházhatók anélkül, hogy az átruházás érvénye szabályszerü előzetes telepengedélyezési eljárás folyamatbatételétől, illetve annak eredményétől lenne függővé tehető. Az ilyen átruházás, illetve kölcsönös telepkicserélés iránti kérelemnek tárgyalásánál tehát csak azt kell vizsgálni, vajjon az illető üzlettelepekre vonatkozólag kiadott telepengedélyek az átruházás időpontjában még érvényben állanak-e, valamint az iránt kell intézkedni, hogy az illető üzlettelepekre kiadott s érvényben álló engedély feltételeit és határozmányait az uj üzlettulajdonos is szigoruan betartsa. (K. M. 42490/1898. és 6184/1899.)

Azon esetben, ha a telep nem szüntettetett be, tisztán a telep tulajdonosának személyében beállott változás folytán a telepengedély érvénye nem szünik meg ; amennyiben azonban az ilyen telep lényegesen átalakittatik és kiterjesztetik, az ipartörvény 33. §-ában foglalt rendelkezés folytán ujabb telepengedélyezési tárgyalás tartandó. (K. M. 82420/1898.)

A telepengedély nem személyhez, hanem bizonyos helyhez és meghatározott helyi körülményekhez kötött jog lévén, az engedélyes jogán más is jogositva van azon a területen, melyre a kiadott telepengedély szól, üzletét folytatni. (K. M. 79238/1902.)

A telepengedély nem magához a telekhez, hanem az üzlettelephez lévén kötve, midőn az engedélyezett fatelepen a fakereskedés megszüntettetik, ezzel együtt a telep is megszünik s igy az ugyanazon helyen más által felállitani szándékolt fatelep ujonnan létesülő telepnek tekintendő, minélfogva csak szabályszerü uton kinyert telepengedély alapján folytatható, s abban az esetben annál is inkább, ha a bérleti szerződés szerint a bérlett helyiségek és telek rendeltetésére vonatkozó jogviszony csak a magántulajdonos és nem egyuttal az ipartelepttulajdonos irányában szabályoztatik. (K. M. 36756/1893.)

Az iparhatósági telepengedély érvénye az ipartörvény rendelkezései értelmében időhöz nem köthető, vagyis telepengedély bizonyos meghatározott időre nem, hanem csak időbeli korlátozás nélkül adható. (K. M. 10503. 1903.)

Iparhatósági telepengedélyben eleve kimondható, hogy a szennyvizeknek levezetése bizonyos csatornán csak arra az időre engedtetik meg, amig erészben az ipartörvény 35. §-a alapján közegészségi okokból eltérő feltételek és módok megállapittatni nem fognak. (K. M. 18506/1899.)

Több év előtt lefolytatott telepengedélyezési eljárás alapján, mely iparhatósági határozattal annak idején befejezve nem lett, az iparhatóság utóbb a telepengedély kiadása kérdésében nem dönthet, hanem az ipartörvény 27. és következő §-aiban előirt eljárást ujból folyamatba tenni tartozik, mert a több év előtt lefolytatott eljárás alapján a fennálló különös helyi viszonyok és körülmények kellőképen nem mérlegelhetők. (K. M. 56001. 1900.)

Az ipartörvény 28. §-ában felsorolt ipartelepek felállitásához a telepengedélyen s az épitési engedélyen kivül másnemü engedély nem szükséges. Tüzrendészeti szabályrendeletekben tehát a telepek felállitása a városi tanács engedélyétől függővé nem tehető. (B. M. 97934/1899.)

A jogerős iparhatósági telepengedély alapján létesitett ipartelepek üzembe helyezéséhez semmi további iparhatósági engedély nem kell. Az elsőfoku iparhatóság azonban a telepengedély feltételeinek pontos betartását ellenőrizni, s a telepengedély feltételeinek be nem tartása esetén az ipartörvény 158. §. *c)* pontja, esetleg a 161. §. alapján eljárni tartozik. (K. M. 15257/1904.)

Az engedélyezett ipartelepre a vizjogi törvény alapján nyert vizhasználati jogositványok akár terjedelmileg, akár tartalmilag csakis az engedélyező hatóság beleegyezésével változtathatók meg. (K. M. 85662/1899.)

Szappanfőzés engedélyezése esetén a faggyuolvasztás és raktározás eltiltására vonatkozó intézkedésnek mi alapja sincs, mert az ezzel járó büz a szappanfőzésnél keletkező büznél jóval csekélyebb. (K. M. 55324/1898.)

Város vagy község külterületén s a lakott részektől körülbelül 400 méter távolságban sertéshizlalótelep felállitása, amennyiben a sertéshizlaló ól állása (padozata) és annak előtere élére állitott és czementhabarcsba rakott téglával burkoltatik, a szennyvizek felfogására pedig a hizlaló előterének közepén egy czement falazatu medencze állittatik fel, s ezen medenczéből az összegyülemlő szennyvizek, mihelyt a medencze megtelik, azonnal, egyébiránt pedig, ugyszintén a telepen keletkező trágya, a téli hónapokban hetenként háromszor-ötször, a nyári hónapokban pedig naponkint a szántóföldekre kihordatik, és végül a telep állása és előtere naponta kétszer vizzel leöntöztetik, illetőleg lemosatik, megengedendő, miután a jelzett feltételek ugy müszaki, mint közegészségügyi szempontból elegendő biztositékot nyujtanak arra, hogy a talaj és levegő megfertőztetése megakadályoztassék, s a közegészségügyi érdekek megóvassanak. 100 darab sertés után összegyülemlő szennyviz felfogására (a telep előterének közepén) 6 (hat) köbméter ürtartalmu medencze épitése szükséges. (K. M. 20205/1896.)

Valamely iparteIepnek létesitése csupán azon indokból, hogy az a nyomásos gazdálkodáshoz tartozó területen terveztetik, indokoltan meg nem akadályozható. (K. M. 51662. 1900.)

Rongygyüjtő telepek csakis a községek lakott részeitől, a tiszti orvos véleménye alapján, kellő távolságban és teljesen elszigetelten állithatók fel. (K. M. 69586/1899.)

A székesfőváros területén érvényben álló épitési szabályrendelet szerint a fehértimársággal foglalkozó telepek a bűzös gyárak közé nem sorolhatók, a fehértimársággal foglalkozni kivánóktól tehát a telepengedély a kérdéses szabályrendelet alapján meg nem tagadható. (K. M. 30779/1898.)

Azon körülmény folytán, hogy egy város közönsége utczát kiván nyitni, az igy tervbe vett utcza vonalában a telepengedély városrendezési szempontok folytán azzal a korlátozással adható ki, hogy az csak az esetben válik érvényessé, ha a telep tulajdonosa a város közönsége részére szabályszerü okiratot állit ki, melyben arra az esetre, ha a város közönsége által tervbe vett utczanyitás folytán üzlettelepe kisajátitás alá esnék, az üres telek forgalmi értékén felül az üzletért s a telepen létesitett üzleti berendezésekért külön kártalanitási igényeiről lemond. (K. M. 55324/1898.)

31. §. Az iparhatósági végzés ellen a feleknek szabadságukban áll a kézbesitéstől számitandó 15 napi határidő alatt felfolyamodással élni. Az ily felfolyamodásnak halasztó hatálya van.

Ha valamely telepengedélynek az abban foglalt feltételekre vonatkozó része felfolyamodással megtámadtatik, az engedélynek felfolyamodással meg nem támadott része sem emelkedik jogerőre. (K. M. 28607/1899.)

Abban az esetben, ha a telepengedélyezési eljárásnak jogerős elutasitó határozattal történt befejezése után olyan ujabb ténykörülmények merülnének fel, melyek az alaptárgyalásnál birálat alá nem vétettek, s melyek alkalmasak arra, hogy kellő mérlegelés esetén eltérő határozatra szolgáljanak alapul, a fél indokolt kérelmére a telepengedélyezési eljárásnak ujból való folyamatba tétele az ipartörvény szempontjából nem ütközhetik akadályokba. (K. M. 40070/1899.)

Azon kérdés tekintetében hozott határozatok ellen, hogy valamely telep felállitása igényel-e iparhatósági telepengedélyt vagy sem, az iparfelügyelőknek nincsen felebbezési joguk. (K. M. 23444/1906.)

32. §. A hivatalos eljárás költségei végzésileg megállapitandók s azokat a vállalkozó viseli.

Alaptalan kifogások esetében a belőlük származó költségek megtéritésében a kifogást tevő fél marasztaltatik el.

A telepengedély megadásáért külön dij nem fizetendő. (F. I. K. 57122/1887.)

Telepengedélyezési eljárásnál a felsőbb foku iparhatóság által bekivánt kiegészitő helyszinrajzok költségei a telepengedélyt kérőt terhelik. (K. M. 29862/1903.)

Telepengedélyesnek a helyszini tárgyaláson részt vett államépitészeti hivatali szakközeg költségének megfizetése ellen tett kifogása figyelembe nem jöhet, mert 1884 : XVII. t.-czikk 32. §-a szerint iparhatósági telepengedélyezési ügyekben az eljárás költségeit a vállalkozó, tehát az viseli, kinek érdekében az eljárás folyamatba tétetett. Az a felfogás, hogy a m. kir. államépitészeti hivatal képviseletében megjelent segédmérnök nemcsak nem volt köteles a telepengedélyezési eljárásnál részt venni, de személyes megjelenésére szükség nem volt, mert kifogásait az 1884. évi XVII. t.-czikk 27. §-a értelmében irásban is megtehette volna, nem helyes. Az idézett 27. §-ból folyólag ugyanis az iparhatóság köteles a telepengedélyezési eljáráshoz az összes legjobb tudomása szerint érdekelt feleket meghivni. Kötelessége volt tehát az elsőfoku hatóságnak e concrét esetben a helyszini tárgyalásra az érdekelt államépitészeti hivatalt is meghivni, nem pedig — mint az alsófoku határozatok indokolásában mondatik — »értesiteni, hogy ott megjelenhet«. Igaz ugyan, hogy a fél a vállalat elleni kifogásait irásban is előadhatja, a törvény azonban ezen rendelkezést nem imperative, hanem fakultative mondja ki; megengedi, de nem kötelezi a felet, hogy kifogásait irásban adja be, tetszésére bizva, vajjon személyesen jelenjen meg vagy sem. Annak meghatározására pedig, hogy a fél személyes jelenléte szükséges-e vagy sem, nem az eljáró hatóság, hanem maga a fél lehet csak hivatva, önként értetődvén, hogy az érdekelt szivén viselő, gondos, lelkiismeretes fél inkább személyesen kiván a tárgyalásnál részt venni, mert csak a helyszinén győződhetik meg igazán, vajjon a tervezett ipartelep érinti-e érdekeit vagy sem. Nem szenvedhet tehát kétséget, hogy a fenforgó esetben a magyar kir. államépitészeti hivatalt képviselő segédmérnöknek joga, sőt kötelessége is volt a helyszini tárgyalásnál személyesen részt venni és hogy a megjelenése folytán felmerült költségeit a vállalkozó viselni köteles. (K. M. 18815/1902.)

(Az iparfelügyelő eljárási költségeire nézve l. az 1893 : XXVIII. t.-cz. 36. §-nál közölt K. M. 18469/1891. sz. határozatot.)

A főszolgabiró, az engedélyezni kért fatelep ügyében, a helyszinén megtartott tárgyaláson történt részvételért sem a maga

javára, sem pedig a vele működött községi biró és irnok részére eljárási költséget megállapitani, illetve felszámitani jogositva nem volt, mivel az 1902. évi 125000. számu belügyministeri rendelettel kiadott vármegyei ügyviteli szabályzat 25. §-a értelmében a tisztviselő saját lakóhelyének belterületén végzett kiküldetés után sem napidijat, sem pedig utazási költséget fel nem számithat. A főszolgabiró felebbezésében foglalt azon állitás, hogy a vármegyei ügyviteli szabályzatnak emlitett rendelkezése csak »kiküldetésekre« vonatkozik, ő pedig nem kiküldetés, hanem az illető magánfél megkeresése folytán jelent meg a helyszinén, figyelembe nem jöhet, mert a helyszini eljárás, melyet valamely tisztviselő a hivatali állásával járó kötelezettségből folyólag teljesit, kiküldetésnek tekintendő, történjék az akár a felsőbb hatóság rendeletére, akár pedig a törvényben előirt kötelezettségnél fogva saját maga elhatározásából. (K. M. 54997/1903.)

33. §. A 25. §. rendelkezése alá tartozó üzlettelepeknek minden lényeges átalakitása avagy lényeges kiterjesztése, valamint az üzem módjának lényeges megváltoztatása is az iparhatóságnak bejelentendő, s ez utóbbi, ha szükségesnek véli, a 27. §-nak határozmányai szerint uj s hasonló módon végbeviendő tárgyalást tüz ki.

Az 1884 : XVII. t.-czikknek és az 1872. évi VIII. t.-czikknek visszaható ereje nem lévén, az ezen törvények életbelépte előtt létesitett s utóbb telepengedélyhez kötött ipartelepekre a tulajdonosok telepengedélyt kieszközölni nem tartoznak, akkor sem, ha a telepet az eredeti tulajdonostól az idézett törvények hatálya idejében vásárolják meg. Amennyiben ily telepen átalakitások engedélyezése válik szükségessé, az erre vonatkozó eljárás folyamán nem a telephez, hanem csupán a tervbe vett, illetve foganatositott átalakitásokhoz füződő esetleges közegészségi vagy tüzrendészeti hátrányok jöhetnek elbirálás alá. (K. M. 18506/1889.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 33. §-a értelmében a törvény 25. §. rendelkezése alá tartozó (tehát már engedélyezett) üzlettelepeknek minden lényeges átalakitása vagy kiterjesztése, valamint az üzem módjának lényeges megváltoztatása is, az iparhatóságnak bejelentendő, s ez utóbbi, ha szükségesnek véli, a 27. §. határozmányai szerint uj tárgyalást, illetve eljárást tüzhet ki. (K. M. 1950/1896.)

Az ipartörvény 33. §-a szerint a 25. §. rendelkezése alá tartozó üzlettelepeknek csak lényeges átalakitása vagy lényeges kiterjesztése jelentendő be az iparhatóságnál, mely iparhatóság csak az előbb emlitett esetekben tüzhet ki uj telepengedélyezési tárgyalást. (K. M. 87192/1894.)

Valamely telepengedélyhez kötött üzlettelep czéljaira szolgáló, de az üzletteleppel összefüggésben nem álló rakodó állomásnak létesitése nem tekinthető az üzlettelep kibővitésének akkor, ha ott semmiféle ipari művelet nem történik, hanem kizárólag arra szolgál, hogy az áruk a szállitási eszközökből ki- és azokba berakassanak, a továbbszállitás czéljából érkezett áruk hordókba átöntessenek és a továbbszállitásig raktáron tartassanak, minélfogva az ily rakodó állomás létesitéséhez iparhatósági telepengedély nem szükséges. (K. M. 21621.)

Üzlettelep átalakitásánál az átalakitás nemcsak bejelentendő, hanem arra engedély is kérendő, melyet az iparhatóság vagy telepengedélyezési tárgyalás után, vagy anélkül ad ki. (K. M. 52303/1898.)

Részben megsemmisült ipartelep helyreállitásához uj telepengedély nem kell. (K. M. 45876/1896.)

Egy gőzmalom koptatójának áthelyezése oly természetü átalakitás, mely ujabb telepengedélyezési eljárást igényel, mert bár a koptatónak eredeti elhelyezése mellett az érdekeltekre kár nem származott, annak más helyre való áthelyezése az érdekelt szomszédokra káros hatással lehet, s igy az érdekelteknek alkalom adandó arra, hogy esetleges kifogásaikat megtehessék. (K. M. 84490/1900.)

Valamely gyár pléhkéményének megfelelő méretü tégla vagy kőkéménynyel való helyettesitése magában véve nem tekinthető az 1884 : XVII. t.-czikk 33. §-ában emlitett lényeges átalakitásnak, mert ezen helyettesités folytán nem állhatnak elő olyan viszonyok, melyek a telepengedélyezés alkalmával előre láthatók és figyelembe vehetők ne lettek volna. Maga a helyettesités természetesen nem tekinthető lényeges kiterjesztésnek, vagy az üzem módja lényeges megváltoztatásának sem s igy egy gyár pléhkéményének ugyanolyan méretü tégla vagy kőkéménynyel való helyettesitése, amennyiben ez más irányu nagyobb átalakitási vagy kiterjesztési munkálatokat nem tesz szükségessé, az 1884 : XVII. t.-czikk 27. §-a szerinti eljárás mellőzésével engedélyezendő. (K. M. 35598. 1902.)

Azáltal, hogy egy szappangyár margarinolajgyártásra is berendeztetik, amennyiben ez a telep kibővitését nem vonja maga után, a telepengedélyezési eljárás folyamatba tétele még nem válik szükségessé, mert a margarin-olaj a szappangyártás melléktermékeinek feldolgozása által nyeretik, amit a szappangyártásnál feldolgozandó anyagok minél gazdaságosabb kihasználhatása tesz szükségessé. A margaringyártási ágnak az üzése tehát a szappangyár természetéből folyó

foglalkozásnak tekintendő. (K. M. 33208. 1898.)

Gyári jelleggel biró kékfestő-telepek a vegyészeti gyárak fogalma alá tartoznak s így azok lényeges átalakitása vagy kiterjesztése esetében az 1884 : XVII. t.-cz. 33. §-ának rendelkezései irányadók még akkor is, ha a telepek az ipartörvény hatályba lépte előtti időben keletkeztek. (K. M. 33257. 1905.)

Telepengedélyhez kötött ipartelepnek telepengedély alapján való átalakitása esetén, az átalakitások és bővitési munkák foganatositására és az üzem megindítására az ipartörvény 42. §-ának 2. bekezdése alapján a telepengedély kézbesitésétől számitva 3 évi határidő tüzhető ki; ezen idő elteltével a telepengedélyben körülirt átalakitási és kibővitési munkálatok már csak az azokra szabályszerü módon ujból nyert telepengedély alapján lesznek foganatosithatók s az átalakitott berendezések üzembe vehetők. (K. M. 16340/1900.)

34. §. Templomok, iskolák, kórházak és oly középületek szomszédságában, melyeknek kellő használata zaj által megakadályoztatnék, nagy zajt okozó üzletek nyitása megtiltható.

A kávéházak nem tartoznak a nagy zajt okozó üzletek közé. (F. I. K. 24981/1885.)

Az a körülmény, hogy valamely sörkereskedő sörös-hordók le- és felrakását hatósági tilalom ellenére a tilalmasnak megjelölt utczában folytatta, ipari kihágás tényálladékát nem állapitja meg, mert az 1884. évi XVII. t.-cz. 34. és 36. §-aira, amelyek alapján a korlátozás elrendeltetett, az ipartörvényben büntető sanctio nincs. Az iparhatóság a hivatkozott szakaszok alapján az üzlet folytatását, amennyiben annak bebizonyitható káros befolyását másként el nem háríthatja, betilthatja ugyan, de azok alapján iparkihágási itéletet nem hozhat. (K. M. 9116/1896.)

35. §. Ha valamely üzlettelep iparhatóságilag engedélyeztetett, és a kiszabott feltételek alatt felállittatott, a szomszédok közül senki sincs többé feljogositva előre nem látott káros befolyások czime alatt az üzlet megszüntetését követelni, és az iparhatóságtól csakis oly intézkedéseket kérhet, melyek a bebizonyitható káros befolyást elháritják. Ahol ez nem lehetséges, vagy az üzlettel meg nem egyeztethető, a káros befolyások miatt panaszt emelő fél a rendes biróság előtt kárpótlást követelhet.

Amennyiben valamely szabályszerü telepengedély alapján fennálló fatelep tüzrendészeti szempontból való korlátozása az esetleges káros befolyások elháritása czéljából szükségesnek mutatkoznék, az csak az ipartörvény 35. §-a alapján, előzetes vizsgálat és tárgyalás megtartása után, s a birtokon belüli felebbezési jog épségben tartása mellett eszközölhető. (K. M. 62183/1895.)

Ha telepengedélylyel felállitott ipartelepen a közegészségügy tekintetében bizonyos intézkedések megtétele válik szükségessé, ez esetben a közegészségügyi hatóságok hatásköre csak oda terjed, hogy a fenforgó káros befolyások megszüntetése czéljából szükséges intézkedésekre vonatkozó javaslataikat megtegyék, maguknak az intézkedéseknek elrendelése az iparhatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 82588/1898.)

36. §. Ha valamely üzlet az egészségre ártalmas, vagy egyébként a közönségre hátrányos vagy veszélyes hatást gyakorol, vagy a 34. §-ban emlitett eset áll elő, vagy ha népesebb utczákban nagyobb mennyiségü gyuanyaggal müködvén, vagy ilyet készitvén, könnyen tüzveszélyt okozhatna: az, ha a káros befolyás máskép el nem távolitható, — még az esetben is, ha az a jelen törvény alapján engedélyezett ipartelepen gyakorlatba vétetett, vagy ezen törvény keletkezte előtt érvényben volt rendszabályoknak megfelelőleg üzetett is — teljes kárpótlás mellett kisajátitás mellett megszüntethető.

Az ilyen kisajátitást igénylő vállalat káros volta sohasem magán-, hanem mindig közérdek szempontjából itélendő meg.

Amennyiben valamely telepengedélyhez nem kötött üzlettelep az egészségre ártalmas, vagy egyébként a közönségre hátrányos vagy veszélyes hatást gyakorol, a káros befolyások megszüntetése iránt az iparhatóság az ipartörvény 36. §-a alapján járhat el. (K. M. 14080/1904.)

Az ipartörvény 36. §-a nemcsak az iparhatósági telepengedély alapján felállitott ipartelepekre, hanem bármely az ipartörvény rendelkezései alá eső iparüzletre, illetve telepre is egyaránt vonatkozik. (K. M. 62763. 1903.)

Az alsófoku határozatok, melyeknél fogva az igazolvány azon feltétel alatt szolgáltatott ki, hogy a gőzcséplőgép a község lakházaitól távolabb eső helyen tétethetik csak működésbe, a határozatokban felhozott tűzrendészeti indokokból helybenhagyatik. (F. I. K. 2100/1885.)

Az iparos, aki kovácsműhelyt nyit, kötelezhető a tüzbiztonsági szempontból szükséges óvóintézkedések megtételére. (F. I. K. 10315/1885.)

A telep nem tartozván azon iparágak vagy üzletek közé, amelyek felállitása az 1884. évi XVII. t.-cz. 25. §-a értelmében telepengedélyhez van kötve, ez okból e telepnél telepengedélyezési eljárásnak nincsen helye. Ámbár tehát a telepre kért igazolvány az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében kiszolgáltatandó, mindazonáltal tekintettel az 1884 : XVII. t.-cz. 36. §-ára, nemcsak jogában, hanem kötelességében is áll az iparhatóságnak vizsgálat tárgyává tenni azt, vajjon a kérdéses telep felállításával nem járnak-e az ezen szakaszban elősorolt káros hátrányok vagy befolyások? Igenlő esetben közérdek szempontjából elrendelheti azon óvóintézkedések megtételét, amelyek a káros befolyást eltávolitani alkalmasak; azon esetben pedig, ha az esetleges káros befolyás óvintézkedésekkel el nem távolitható, avagy az üzlettulajdonos az óvintézkedések megtételétől vonakodik, a telepnek a szóban forgó helyen való felállitása meg is tagadható. Ezen eljárás követendő nemcsak uj telepeknél, hanem már létező telepeknek egyik helyről valamely másikra való áthelyezésénél is. (F. I. K. 42594/1885.)

Kétségtelen, hogy a biróság hatásköre nem terjed ki arra, hogy a közigazgatási hatóságoknak egyes esetekben saját hatáskörükben hozott határozatait felülvizsgálja és ez okból azok a ministeri határozatok, melyekszerint felperes sertéshizlalási üzlete betiltatott és kimondatott, hogy ez üzlet az ipartörvény 36. §-a szerint kisajátitandó üzletek közé nem tartozik, és hogy arra az 1876. évi XIV. t.-cz. 11. és 12. §-ai nem alkalmazhatók, birói uton meg nem támadhatók. Azonban e közigazgatási határozatok nem zárják el felperest attól, hogy az általános jogelvek alapján a betiltás által szenvedett káráért birói uton kártalanitást kérhessen. (C. 2207/1891.)

37. §. Ily esetben az üzlet megszüntetése az 1881 : XLI. t.-cz. értelmében történik.

A kisajátitási jogot a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister adja meg, még pedig:

a) Budapesten a fővárosi képviselő-testületnek a közmunkatanácscsal egyetértőleg hozott határozata alapján;

b) törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácscsal biró városokban maga a városi képviselő-testület határozata alapján;

c) minden egyéb községekre nézve a község javaslata folytán az elsőfoku iparhatóság határozata alapján.

Ha Budapesten a fővárosi képviselőtestület a közmunkatanácscsal egyetértésre nem jut, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

38. §. A kisajátitás tárgyában hozott határozat, mielőtt még a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztetnék, az illető telep tulajdonosával közlendő.

A határozat ellen, annak kézbesitésétől számitott 15 nap alatt, felfolyamodásnak van helye.

A 15 nap letelte után a határozat, esetleg a felfolyamodással együtt, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felterjesztendő.

39. §. A megszüntetett üzlet után járó teljes kártalanitás az 1881 : XLI. t.-czikkben körülirt eljárás szerint eszközlendő.

40. §. Az iparos elhalálozása esetében az üzletet annak özvegye ujabb bejelentés nélkül folytathatja. Engedélyhez kötött iparoknál azonban személyes megbizhatóságát az iparhatóság előtt igazolni köteles. Özvegy nem létében, vagy ha az ezen jogával élni nem akarna, az üzlet a kiskoru gyermekek vagy unokák javára folytatható.

Az özvegyi jogon megkezdett iparüzés szerzett jogot képez, melynek hatályát a törvény nem korlátozza az özvegyi állapot tartamára s ennélfogva az ilyen módon szerzett iparüzési jog ujabb férjhezmenetel következtében nem szünik meg. (K. M. 47989. 1896. és 17022. 1902.)

Özvegy alatt az ipartörvény 40. §-a értelmében az elhalt iparosnak azon hitvese értendő, ki férje után özvegyi állapotban marad. (K. M. 29823/1895.)

Minthogy a törvény csupán az iparos özvegyéről beszél, iparos és özvegy pedig, mind a férj, mind a feleség egyaránt lehet,

kétségtelen, hogy a törvény által adott ezen kedvezmény, mely szerint az üzlet ujabb bejelentés nélkül folytatható, nemcsak az özvegyen maradt nőt, hanem iparüző neje elhalálozása után az özvegyen maradt férjet is megilleti. (K. M. 86397/1900.)

Ha a férj az ipar gyakorlásáról lemondott, az özvegy uj iparigazolványt tartozik váltani. (B. M. 98718/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 40. §-ának e mondata: »Az iparos elhalálozása esetében az üzletet annak özvegye ujabb bejelentés nélkül folytathatja« csak azt jelenti, hogy az özvegy nem köteles az előírt kellékeket kimutatni s uj iparigazolványt váltani, de özvegyi jogát, azaz, hogy elhunyt férje iparát gyakorolja, be kell jelentenie, mert az idézett törvény 178. §-a megszorítás nélkül mondja ki, hogy az iparlajstromba »az ipar álladékában történt minden változás beiktatandó«, már pedig az a körülmény, hogy a férj elhalálozván, ennek iparát az özvegy kivánja folytatni, az ipar álladékában oly lényeges változás, hogy az a törvény fennebbi rendelkezéseihez képest bejelentendő. (K. M. 37806/1898.)

Abból, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. 40. §-a értelmében az iparos elhalálozása esetében az üzletet annak özvegye ujabb bejelentés nélkül folytathatja, nem következik az, hogy az özvegy, amennyiben az általa folytatni kivánt ipar képesitéshez kötött iparágat képez, azt a képesités kimutatása nélkül, illetve ha saját személyében az ipar gyakorlására képesitettsége nem volna, megfelelő üzletvezető nevezése és alkalmazása nélkül is folytathatná, mivel az ipartörvény 8. §-ában kifejezésre juttatott azon szabály, hogy ha valaki képesitéshez kötött mesterséget kiván űzni és a képesitést a törvény 4., 5. vagy 6. §-aiban meghatározott módon igazolni nem tudja, az az iparhatósági igazolványt csak oly feltétel alatt nyeri meg, ha üzletében oly nagykorunak nyilvánitott egyént alkalmaz, aki a 4., 5. vagy 6. §. határozatainak megfelel, az özvegyi jogon gyakorolható és képesitéshez kötött iparoknál alkalmazandó. (K. M. 73095/1901.)

Képesitéshez kötött iparokban képesitett üzletvezető alkalmazásának és bejelentésének kötelezettsége, ha személyes képesitettsége nincs, az iparát özvegyi jogon folytató iparosra is kiterjed. Engedélyekhez kötött iparoknál üzletvezető alkalmazásának csak abban az esetben nincs helye, ha az üzletvezető az iparos személyes képesitésének és megbizhatóságának hiányát volna hivatva pótolni. (K. M. 33332/1906.)

A kiskoruak nevében üzött ipar tulajdonképen folytatása lévén az elhalálozott iparos által gyakorolt iparnak, az általa kinyert iparigazolvány vagy iparengedély érvénye mindaddig fenmarad, mig a kiskoruak nevében az illető ipar üzetik, avagy mig ezek nagykoruságukat el nem érik, mikor természetesen a kiskoruakat illető ebbeli jogkedvezmény önmagától megszünik. Amiből következik, hogy az elhalt iparos részére annak iparigazolványa alapján, vásáron biztositott áruhely is megilleti a fenti ideig az illető kiskoruakat, illetve azon személyt, ki nevökben az ipart gyakorolja. (K. M. 74253/1894.)

Az özvegy által örökbefogadott kiskoru gyermek javára az özvegy elhalt férjének iparüzlete nem folytatható. (K. M. 36140. 1905.)

Ha az üzlet kiskoruak javára folytattatik, az iparüzési jog a kiskorunak nagykoruvá válása esetén sem vonható vissza, mert az ipartörvény 40. §-ának utolsó mondata értelmében az üzlet az iparos elhalálozása esetében és özvegy nemlétében, a kiskoru gyermekek vagy unokák javára folytatható s a törvény e kedvezményt nem a gyermekek kiskoruságának megszüntetéséig, hanem minden korlátozás nélkül állapitja meg; de az ipartörvény 155. §-ával, mely szerint az iparüzési jogtól, a törvényben meghatározott kivételektől eltekintve, senki meg nem fosztható, sem lenne az ellenkező felfogás összeegyeztethető. (K. M. 62046/1895.)

Az elhalt iparos kiskoru unokái nagyapjuk, illetve nagyanyjuk iparjogosultságára csak az esetben tarthatnak igényt, ha szüleik vagy vagyontalanság vagy elhalálozás következtében, vagy bármi más okból az elhalt iparos keresetéből nyertek ellátást. Ez a körülmény a reáliparjogok örökösödés utjáni átszállásának természetesen nem feltétele. (K. M. 1359/1903.)

41. §. Ha az ipar kiskoruak vagy jogi személyek részére gyakoroltatik, üzletvezető nevezendő s az iparhatóságnak bejelentendő.

Üzletvezető csak az lehet, ki ezen törvény értelmében az illető ipar önálló gyakorlására jogositva van, és az engedélyhez kötött iparokat illetőleg személyes megbizhatóságát az iparhatóság előtt igazolja.

A törvényes szabályok megtartásáról ő felel s a netán kiszabott büntetést ő viseli.

Üzletvezető a nem kiskoruak vagy jogi személyek részére gyakorolt iparnál az üzletvitel körül előforduló kihágásokért csak akkor vonható felelősségre, ha az üzletet kizárólag maga vezeti. (K. M. 60595/1905.)

Üzletvezető bejelentésének nemcsak az esetben van helye, ha az ipar kiskoruak vagy

jogi személyek részére gyakoroltatik, hanem akkor is, ha az ipart űzni szándékozó üzletét bármi okból személyesen nem vezetheti. Tulajdon elleni kihágás miatt való elitéltetés nem minősit évek multán is megbizhatatlannak. (K. M. 70977/1902.)

Kiskoruak nevében és javára, azok korára való tekintet nélkül, üzhető ipar. Az ipartörvény 41. §-ának első bekezdése értelmében ugyanis, ha az ipar kiskoruak részére gyakoroltatik, üzletvezető nevezendő és az iparhatóságnak bejelentendő. Ez a rendelkezés nemcsak a törvény 40. §-ában emlitett arra az esetre szól, ha az iparos elhalálozása esetén átháramlási jog alapján üzetik a kiskoruak részére, hanem a törvény itt az 1. és 2. szakaszokon túlmenő azt az iparjogi elvet állapitja meg, hogy a kiskoruak neve alatt s javára nemcsak átháramlási jog alapján, hanem általában üzhető ipar, vagy kereskedés, ha a törvényeknek idevonatkozó rendelkezései betartatnak. (K. M. 20261. 1907.)

42. §. A telep-engedélynek érvénye elenyészik, ha annak kézbesitésétől számitott két év folyama alatt az üzlet meg nem indittatik, vagy két éven át egyfolytában szünetel.

Az üzlet meginditására a határidő azonban három évre is kiterjeszthető, ha az üzlettelep nagyobb épitkezésekkel van összekötve.

Aki bejelentett iparát két évig meg nem kezdi, azt csak ujabb bejelentés mellett gyakorolhatja.

Aki engedélyhez kötött ipart az engedély kézbesitésétől számitott egy évig meg nem kezd, azt csak ujabb engedély mellett gyakorolhatja.

Ha az üzleti telep tulajdonosa üzletét megszünteti, a telepengedély hatálya megszünik, minélfogva az azon helyen hasonló üzletet nyitónak uj telepengedélyt kell kieszközölni. (K. M. 36756/1893.)

Az ipartörvény 42. §-ában foglalt az a rendelkezés, hogy a telepengedélynek érvénye elenyészik, ha annak kézbesitésétől számitott két év alatt az üzlet meg nem indittatik, vagy két éven át egyfolytában szünetel, nem vonatkozik arra az esetre, midőn birói intézkedés, pl. birói zár alkalmazása folytán kellett az üzemnek szünetelnie; különben is a szóban forgott két éven belül a zárgondnok kérelmezte, hogy a malmot üzembe vehesse, de a városi tanács az üzembe vételi jogot csak az árverési vevőknek tartotta fenn s a zárgondnok kérelmét elutasitotta. Ez a körülmény tehát nem válhatik a panaszlottak sérelmére. (K. M. 8856/1894.)

Egy kiskoru árva anyja jogán kért egy kéményseprői kerületet. Mikor nagykorusitották, elmulasztotta a jogositványt saját képesitettségének és személyes megbizhatóságának igazolása mellett kieszközölni. Időközben az iparhatóságok a kerületet, mely véleményük szerint megürült, másnak adták ki. Eljárásukat a ministerium a felhozott okok miatt jóváhagyta, azzal a megokolással, hogy a kiskoru javára folytatott iparüzési jog a kiskorunak korengedély mellett való nagykorusitása mellett megszünik. (K. M. 58060/1906.)

43. §. A törvények és rendeletek, melyek a papokat, szerzeteseket, katonákat, birákat és közhivatalnokokat az ipar gyakorlásában korlátozzák, jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

Tényleges állományu honvéd fegyvermesterek fegyverekkel és az ezekhez tartozó szerelékekkel és fegyver-alkatrészekkel kereskedést nem üzhetnek, s az emlitett czikkek beszerzésére egyes czégeket reklámszerüen nem ajánlhatnak. (K. M. 40811/1903. és 39869/1903.)

Tényleges állományu honvéd puskamüveseknek magánipart gyakorolni tilos, a részükre kiállitott iparigazolványok állomási parancsnokságaik által visszavonandók és a kiállitó iparhatóságoknak beszolgáltatandók, uj iparigazolványokat pedig az iparhatóságok tényleges állományu puskamüveseknek nem adhatnak. (K. M. 85254/1901. és 81618/1901.)

Ipartestületek iparüzleteknek saját nevükön való folytatására nem jogosultak. (K. M. 54911/1905.)

Községi tisztviselő a szolgálatadó község beleegyezése nélkül ipart nem üzhet. (K. M. 62243/1905.)

II. FEJEZET.

Az ipar gyakorlásáról.

44. §. Minden iparos iparát bérlő által is üzheti.

A bérlők az üzletvezetőkről szóló 41. §. határozatai alá esnek.

Engedélyhez kötött ipar bérlő által nem üzhető.

Reáliparjogon üzött engedélyhez kötött ipar azonban a törvény 24. §-a értelmében bérlő által is folytatható. (K. M. 19597/1902.)

45. §. Minden iparos a jelen törvény szerint engedélyhez nem kötött iparnál ugyanazon községben több állandó üzleti helyet (műhelyt, boltot) tarthat, melyek azonban az iparhatóságnak bejelentendők.

Engedélyhez kötött iparnál minden ujabb üzleti hely külön engedély alá esik.

Az ipartörvény az iparosokat, nyilt üzleti helyiség tartására nem kötelezi. (K. M. 25784/1901.)

A kereskedő üzlethelyiségének fogalmához nem szükséges, hogy az illető helyiség utczára nyiló legyen. (K. M. 54271/1902.)

Az ipartörvény 1. §-ának azon szavából, hogy »bárhol«, következik az, hogy ipart lehet állandó üzleti helyiség nélkül, nyilt helyeken (utczán, piaczon), sátorban, deszkázaton, vagy más alkalmas talapzaton, esetleg földön árulva is gyakorolni. Az elárusitásnak ez a módja, ha arra az illető iparigazolványt szerzett, csak rendészeti szempontból és csak annyiban tiltható el, illetve korlátozható, amennyiben a nyilt helyeken kiválasztott elárusitási hely rendészeti, vagy más szempontokból kifogás alá esik. (K. M. 1033/1900.)

Czukrász-iparüzletre szabályszerü iparigazolványnyal biró iparos jogositva van arra, hogy üzletét — állandó üzleti hely tartásával, vagy a nélkül — az utczán folytathassa s ennélfogva az ilyen iparos fagylaltot s egyéb czukrászati készitményeket — a fennálló közrendészeti szabályok korlátai között — tolókocsikban az utczán is szabadon árusithat. (K. M. 52589/1898. és 25784/1901.)

A törvény feltételezi, hogy az iparos, illetőleg kereskedő, állandó üzleti helyet tartson, de ez nem azt jelenti, mintha az üzleti helyiségnek épitkezési szempontból kellene állandó jellegünek lenni, hanem az iparos vagy kereskedő bejelentheti azt is, hogy bejelentett helyéről az árusitást szétszedhető sátorból eszközli. (F. I. K. 24015/1888.)

Az iparigazolványok nem valamely meghatározott helyre vonatkozólag adatnak ki, illetve az ilyen iparigazolványon alapuló ipargyakorlási jog nincs bizonyos meghatározott helyhez kötve, hanem az iparigazolvány tulajdonosának csupán arra ad jogot, hogy iparának üzhetése czéljából az illető iparhatóság területén egy üzlethelyiséget tartson, a tekintetben azonban, hogy üzletét az iparhatóság területén belül hol szándékozik felállitani, nincs korlátozva s tetszése szerint azt bárhol felállithatja, illetve fennálló üzletét bárhova áthelyezheti; csupán annyiban lévén korlátozva, hogy az ipar álladékában történt ezen változást az iparlajstromba való bejegyzés végett az iparhatóságnál bejelentse. Viszont az iparigazolványok az iparigazolvány tulajdonosának iparának egy bizonyos helyen való gyakorlását nem biztositják feltétlenül, miért is az ipartörvény szempontjából mi sem áll utjában annak, hogy az ilyen üzletek gyakorlásánál a közegészségügyi hatóságok az 1876. évi XIV. t.-czikk 15. §-a értelmében bizonyos óvórendszabályokat tehessenek, sőt, ha annak szüksége mutatkoznék, az illető üzletnek valamely helyen való gyakorlását betilthassák. (K. M. 37044/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 45. §-a értelmében minden iparos engedélyhez nem kötött iparnál ugyanazon községben több állandó üzleti helyet tarthat, melyek az iparhatóságnál bejelentendők; az elsőfoku iparhatóság az üzletnek kiszemelt helyiséget közegészségügyi szempontból birálat tárgyává nem teheti s a bejelentést tudomásul tartozik venni. (K. M. 9075/1898.)

A czukoradóról szóló 1888 : XXIII. t.-cz. 68. §-a alapján elrendeltetett, hogy abban az esetben, midőn a czukor eladásával vagy felhasználásával foglalkozó, az idézett törvény 27. §-ában emlitett iparüzletek más helyiségekbe tétetnek át, ezt a helyiségváltoztatást a vállalkozók az uj üzleti helyiségnek utcza, ház- és ajtószám szerinti megjelölésével legkésőbben 14 nappal a helyiségváltoztatás bekövetkezése előtt az illetékes kir. pénzügyigazgatóságnál irásban bejelenteni kötelesek. Az ilyen bejelentésekről a pénzügyigazgatóság értesiti a pénzügyőri biztost, aki a bejelentés benyujtásáról a félnek elismervényt kiszolgáltatni tartozik. (P. M. 5042/1898.)

Az ipartörvény 45. §-a az ujabbi üzleti helyre nézve csak annyit ir elő, hogy az az iparhatóságnak bejelentendő, de nem kötelezi az iparost arra, hogy az uj üzleti helyben üzletvezetőt is alkalmazzon. K. M. 312/1903.)

Egy községben létesitett több állandó üzleti hely számára az ipartörvény 8. §-a esetében csak egy üzletvezető jelentendő be, mivel az ugyanazon községben létesitett több üzleti hely a 46. §. szerint minősülő fióküzletnek nem tekinthető. (K. M. 52348/1899.)

Az ipartörvény 45. §-a oly községben is érvényben marad, hol a husmérés számhoz van kötve, vagyis a mészáros ipart gyakorló egyén ily községben is több állandó üzleti helyet tarthat. (K. M. 70706/1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 45. §-ában, az engedélyhez nem kötött iparra vonatkozólag előirt azon kötelezettségnek, mely szerint az iparos az ugyanazon községben tartott fióküzletét az iparhatóságnak bejelenteni köteles az elmulasztását az idézett törvény kihágásnak nem minősiti s ennélfogva a be-

jelentés elmulasztása egyáltalán nem büntethető, miután az iparos iparigazolványának érvénye, valamennyi ugyanazon helységben nyitott üzletre kiterjed. (K. M. 18155/1896.)

Budapest székesfőváros területén a főüzleten kivül nyitott ujabb üzleti hely bejelentésének elmulasztása nem büntethető. (K. M. 15111/1905.)

Az ezen szakaszban előirt bejelentés elmulasztása kihágást nem képez, mert az ipartörvény e szakasza büntető sanctióval ellátva nincs. (K. M. 12382/1899.)

Pénzbüntetés a 156. §. *a)* pontja alapján csak abban az esetben szabható ki, ha az iparhatóság az iparost a bejelentésre felhiván, a nevezett ezen felhivásnak záros határidő alatt sem felelt meg. (F. I. K. 3081/1888.)

Az ipartörvény 45. §-ának rendelkezése arra az esetre is alkalmazást nyer, ha az iparos engedélyhez kötött iparüzletének helyét változtatja, miután az esetben is ujabb üzleti helyről van szó. Az üzleti helyiség változtatása esetére azonban az ipardijat nem kell fizetni. (K. M. 7975/1894. és 61978. 1898.)

Vendéglői iparüzlet áthelyezésénél ujabb üzleti hely nyitásáról van szó, az ily üzlet áthelyezésénél tehát nem elegendő az áthelyezést egyszerüen bejelenteni, hanem az ipartörvény 45. §-a értelmében az uj üzlethelyiségre — természetesen az ipartörvény 21. §-ában megállapitott dijak lefizetése nélkül — uj iparengedély váltandó. (K. M. 61978/1898. és 19493/1904.)

Engedélyhez kötött iparoknál az üzlethelyiségnek ugyanazon iparhatóság területén belül való áthelyezése alkalmával ipardijak nem szedhetők. E tárgyban a kereskedelemügyi minister a következő körrendeletet bocsátotta ki:

Tudomásomra jutott, hogy egyes elsőfoku iparhatóságok a vendéglősöktől, kávéháztulajdonosoktól s más engedélyhez kötött ipart űző iparosoktól az ipartörvény 45. §-a alapján az üzlethelyiség változtatása alkalmával akkor is beszedik a törvényben meghatározott engedélydijat, amidőn az üzlethelyiség ugyanazon iparhatóság területén, sőt ugyanazon községben, városban egyik helyről a másikra áthelyeztetik. Ezen gyakorlat nem egyeztethető össze az ipartörvény vonatkozó rendelkezéseivel. Kétségtelen ugyan, hogy az engedélyhez kötött ipart űző iparos az üzlethelyiség minden változtatása alkalmával az uj üzlethelyiségre uj iparengedélyt köteles szerezni, mert az ipartörvény 45. §-ának második bekezdése előirja, hogy engedélyhez kötött iparnál minden ujabb üzleti hely külön engedély alá esik, az ipartörvény 21. §-ában meghatározott engedélydij azonban akkor, amidőn az engedélyhez kötött ipart űző iparos üzletét ugyanazon elsőfoku iparhatóság területén régi helyéről máshova helyezi át, nem fizetendő, sőt Budapesten az ipartörvény 21. §-ában meghatározott dijak akkor sem követelhetők, amidőn az üzlet egyik iparhatósági kerületből a másikba tétetik át. Az, hogy a jelzett üzletáthelyezésnél az engedélydij lefizetése nem követelhető, egészen határozottan következik az ipartörvény 56. §-ából, melynek első bekezdése előirja, miszerint abban az esetben, ha az iparos állandó lakását és üzletét más iparhatósági kerületbe teszi át, mindazt tartozik teljesiteni, amit a törvény uj iparüzlet megindításánál követel s hogy a most emlitett teljesités alatt az ipartörvény 4. és 21. §-aiban meghatározott ipardijak fizetése is értendő s hogy az idézett 56. §-nak első bekezdése értelmében az ipartörvény 4. és 21. §-ai szerint ipardijak is csak akkor fizetendők, amidőn az üzlethelyiség az egyik iparhatóság területéről a másik iparhatóság területére helyeztetik át, az egészen határozottan következik az ipartörvény 56. §-ának második bekezdéséből, mely az első bekezdés általános rendelkezése alól Budapestre nézve kivételt tesz annyiban, amenynyiben kimondja, hogy Budapesten az üzletnek egyik iparhatósági kerületből a másikba való áttételénél a 4., illetőleg 21. §-ban meghatározott dijak nem követelhetők.

Felhivom mindezeknél fogva az iparhatóságot, utasitsa a hatósága alá tartozó elsőfoku iparhatóságokat, miszerint az engedélyhez kötött ipart űző iparosoktól a jövőben olyankor, midőn üzlethelyiségüket ugyanazon iparhatóság területén belül egyik helyről a másikra áthelyezik, az ipartörvény 21. §-ában meghatározott ipardijat ne szedjék. (K. M. 21366/1902.)

46. §. Engedélyhez nem kötött ipart mindenki rendes lakhelyén kivül, az ország több helyén is üzhet; de tartozik a lakhelyén kivül nyitott fióktelepet mind a főtelepre illetékes iparhatóságnál, mindazon iparhatóságnál külön bejelenteni, melynek területén fiókot nyitni óhajt; tartozik továbbá ahhoz üzletvezetőt állitani s általában mindent teljesiteni, mit a törvény egy uj iparág megindításánál rendel.

Engedélyhez kötött iparnál minden egyes fióktelephez külön engedély szükséges.

A kereskedés általában s igy a részvénytársaságok és szövetkezetek ez üzlete is, a

kereskedelmi törvény életbelépte alkalmával érvényben volt 1872 : VIII., illetve jelenleg, az ezen törvény helyébe lépett s most hatályban lévő 1884 : XVII. t.-czikkben meghatározott feltételek mellett gyakorolható. Ezen utóbb emlitett törvény 4. §-a rendeli, hogy aki engedélyhez nem kötött ipart szándékozik űzni, tartozik ebbeli szándékát az illetékes iparhatóságnál bejelenteni és az ugyanott megjelölt feltételek teljesitése mellett iparigazolványt szerezni. Kétségtelen, hogy a törvény e rendelkezése kiterjed nemcsak az egyes egyének avagy közkereseti és betéti társaságok által űzött ipari és kereskedelmi vállalatokra, hanem a részvénytársaságokra és szövetkezetekre is, amennyiben ipari és kereskedelmi vállalatokkal, illetve üzletekkel foglalkoznak, mely utóbbiakra nézve az 1884 : XVII. t.-cz. semminemü kivételt nem tesz. Miután továbbá ugyanezen ipartörvény 46. §-a szerint fióktelepeknél általában mindaz teljesitendő, amit a törvény egy uj iparág megindításánál rendel, ezáltal a fióktelepek felállitása a főtelep létesitésével azonos feltételhez köttetett. (K. M. 3217/1891.)

Az 1899 : XXXIX. t.-cz. megszünteti a magyar állam területén létező biztositó-társaságok azon kedvezőtlen helyzetét, mely az 1878 : XXII. t.-cz. 8. §-ának ama rendelkezése folytán állott elő, miszerint az itteni, illetőleg az osztrák birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén létező biztositó-társaságok, ha működésüket fióktelepek felállitása által a másik állam területére kiterjesztik, tartoznak már fióktelepeik bejegyzése előtt mindazon feltételeknek megfelelni, melyekre a honi törvények a belföldi biztositó-társaságokat a biztositási üzlet megkezdése végett különösen kötelezik. Nálunk a biztositási üzlet megkezdéséhez a fióktelep bejegyeztetésén kivül semmiféle más különös kötelezettség megállapitva nincs; ellenben a mi biztositási vállalataink működésüknek a másik állam területére való kiterjeszthetése céljából, bejegyeztetésük kieszközlése végett még ezt megelőző hatósági engedélyre szorultak. Ezzel szemben az 1899. évi XXXIX. t.-cz. kimondja, hogy az üzletét a másik állam területére kiterjeszteni szándékozó biztositó-társaság csupán az üzlet folytatása tekintetében van a belföldi biztositó-társaságokra vonatkozólag is előirt szabályoknak alávetve, az üzlet megkezdése és a fióktelep bejegyeztetése tekintetében azonban nem. Igy tehát a hazai biztositási vállalat, annak kimutatása alapján, hogy idehaza szabályszerüen létezik, minden előzetes engedély nélkül is bejegyeztetheti fióktelepét a másik állam területén s csak a fióküzlet folytatása, berendezése tekintetében tartozik az ottani biztositótársaságokra nézve előirt szabályoknak és az állami felügyeletet gyakorló illetékes hatóságok részéről adott utasitásoknak megfelelni. Erre vonatkozólag tartozik a biztositási vállalat a fióktelep birósági bejegyzésének kieszközlését követő 3 nap alatt a biztositó-társaságok feletti államfelügyelet gyakorlására illetékes hatóságnak a cégkivonat bemutatása mellett jelentést tenni. — Tartozik továbbá az államfelügyeletet gyakorló hatóságnak az általa bekövetelt okmányokat is bemutatni, továbbá az alapszabályoknak a társaság hazájában jogérvényesen történt és a másik állam területén is szabályszerüen bejegyzett kiegészitése vagy módositása, végül a társaság megszünéséről a felügyeletet gyakorló hatóságnak jelentést tenni, amennyiben pedig ezen rendelkezéseket be nem tartja, a felügyelő hatóság, előzetes felszólitás után, a fióktelep bejegyzésének törlése iránt intézkedhetik. (K. M. 83936. 1899.)

Az ipartörvény 45. és 46. §-ainak egybevetéséből kitünik, hogy e szakaszok csak arról intézkednek, hogy az ipartörvény szempontjából mit kell teljesitenie az iparosnak, ki helyben avagy különböző helyeken üzleti helyet, közelebbről megjelölve, boltot tart. Hogy az ipartörvény 46. §-a nem tartja szem előtt a fióktelepnek a kereskedelmi jogban felállitott fogalmát, ezt már az is világosan mutatja, hogy az ipartörvény 46. §-a az olyan iparosnak fióküzletét is fióktelepnek nevezi, aki a kereskedelmi törvényben meghatározott kereskedelmi alapüzletekkel nem foglalkozik, akinek ipara tehát egyáltalán nem tekinthető kereskedésnek. Ha a cégbejegyzési kötelesség az ipartörvény alapján határoztatnék meg, a cselédszerző, a kéményseprő, mázoló, szobafestő és más nem kereskedő iparosok is bejegyzésre volnának kötelezendők, holott ezeknek a kereskedelmi törvény értelmében sem főüzletük, sem fióktelepük nincsen. Nyilvánvaló tehát, hogy az ipartörvény nem határozza meg azt, hogy a kereskedelmi törvény értelmében mi tekinthető kereskedésnek és kereskedelmi akár fő-, akár fióktelepnek, amely utóbbinak is mindenekelőtt kereskedelmi telepnek kell lennie. Az a körülmény, hogy az ipartörvény 46. §-ában fióküzlet helyett tévesen a kereskedelmi törvény műszavát, a fióktelepet használja, annyival kevésbbé prejudikálhat a fióktelep kereskedelmi jogi fogalmának, mert az 1872 : VIII. t.-cz. (régi ipartörvény) 29. §-a, melynek helyébe lépett az 1884. évi ipartörvény 46. §-a, szintén nem egész preczizitással fióküzlet helyett fióktelepről szól. S igy világos, hogy az 1872-ben alkotott törvény egyik szakaszának az 1884-ik évi ipartörvénybe való átvételénél a törvényhozás nem az 1875.

évi XXXVII. t.-cz. 18. §-ában felállitott fióktelep fogalmát akarta körülirni. (K. M. 52957/1896.)

A kereskedelmi jogban megállapitott fogalom szerint fióktelep alatt az a hely értendő, ahol a kereskedő a főteleptől függetlenül, s önállóan oly kereskedelmi ügyleteket köt, melyek az üzletnek tulajdonképeni tárgyát képezik, vagyis az üzlet czéljának megfelelnek. Csupán a nyersanyagok beszerzésével, a gyár felszerelésével és munkások szegődtetésével kapcsolatos, vagyis csakis oly ügyletek megkötésének helye, mely ügyletek a gyár működésére, illetve a gyártásra feltétlenül szükségesek, s mely hely másnemü ügyletekkel egyáltalában nem foglalkozik, fióktelepnek nem tekinthető. (C. 3655/1892.)

Habár a kereskedelmi társaságok és különösen a biztositó-társaságok állandó főügynökeinek vagy ügynökeinek működési köre nem önálló, a társaságétól nem független, amennyiben működési körük rendszorint nem az ügyletek önálló megkötésére, hanem csak az ajánlat, illetőleg a kötvény közvetitésére és a lejárt dijaknak beszedésére terjed ki, mindazonáltal még sincsenek az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-ában megszabott az alól a kötelezettség alól kivéve, hogy a lakhelyeken kivül nyitott fióktelepre nézve általában mindazt teljesiteni kell, »amit a törvény egy uj iparág megindításánál rendel«. Az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-a ugyancsak a lakhelyen kivül nyitott »fióktelepre« nézve állitja fel az emlitett kötelezettséget, a »fióktelep« alatt azonban az ipartörvény szempontjából »fióküzletet«, vagyis olyan üzleti helyet (1884 : XVII. t.-cz. 45. §-a) kell érteni, ahol a főüzlet helyétől különböző helyen az iparüzlet körébe tartozó tennivalókat végeznek, ebből a szempontból tehát az emlitett ügynökségeket a biztositó-társaság fióküzletének kell tekinteni és igy azoknak az 1884 : XVII. t.-cz. 46., 3. és 4. §-ai értelmében iparigazolványt kell szerzeniök. Ha az ilyen ügynökséget egy más, már létező telep folytatja, ez esetben az ugyanazon tekintet alá esik, mint egy más iparág, amelyre valamely, már létező üzlet kiterjesztetik. (K. M. 54335/1902.)

Fakereskedő által fa raktározására berendezett raktár nem fióktelep, s annak be nem jelentése nem büntethető. Panaszlottnak szóban levő telepe csupán fának (dongafának) elhelyezésére, gyüjtésére és megőrzésére szolgálván, mint kizárólag annak elhelyezésére szolgáló raktár, nem minősithető az ipartörvény 45. §-a értelmében vett üzleti helynek (műhely, bolt), illetve a 46. §. értelmében fióktelepnek. Az áruk raktározása ugyanis a rendszeres üzletvitelnek csupán egyik művelete és az egymást kiegészitő más egyéb, pl. üzletkötési, vételi, eladási, áruátadási stb. üzleti műveletekkel való rendszeres és együttes üzése alkotja az árukereskedésnek fogalmi körét. De a puszta áruraktározás egymagában — amikor az árukereskedésnek jelzett egyéb műveletei máshol bonyolittatnak le, még pedig oly telepen, melyre nézve az ipartörvény követelményeinek elég tétetett — nem tekinthető önálló kereskedelmi vagy ipari üzemnek. Tekintettel már most arra, hogy a szóban levő telepen elárusitás vagy ügyletkötés egyáltalában nem történik, tekintettel továbbá arra, hogy jelen esetben a raktárban alkalmazott közeg a tényállást megállapitó körülmények szerint csupán az árukészletek kezelésére, illetve az azokra való felügyeletre szoritkozik, de tényleg azok fölött önállóan nem rendelkezik, adásvételeket önjogulag nem eszközöl és általában üzleti jellegü intézkedéseket önállóan nem végez, s tekintettel végül arra, hogy panaszlott fakereskedésére megfelelő iparigazolványnyal bir, panaszlott terhére az áruraktárnak mint fióküzletének be nem jelentése által elkövetett kihágás tényálladékának fenforgása nem volt megállapitható. (K. M. 69077/1903.)

A vásárlás és raktározás ténye még nem állapitja meg azt a kötelezettséget, hogy a kereskedő minden helyen, hol bevásárlást eszközöl, iparigazolványt váltson. (F. I. K. 18283/1888.)

Nem szükséges fióktelep iránti engedély a nem helyben lakó kereskedők által teljesitett bevásárlások eszközléséhez. A bevásárlással foglalkozó egyén egyszerüen kereskedőnek tekintendő, s a részére ily czimen adandó iparigazolvány alapján az ország bármely helyiségében is foglalkozhatik bevásárlással, anélkül, hogy az illető helyiségben telepe, vagy fióktelepe volna. (F. I. K. 26449/1886.)

A főüzleten kivül, más iparhatóság területén nem csupán megrendelések gyüjtésére, hanem egyuttal a megrendelések elfogadása és a megrendelt készitmények kiszolgáltatása czéljából berendezett állandó telep, még ha a megrendelt áruk műhelybeli megmunkálása és elkészitése a főtelepen vagy a főüzletben végeztetik is, fióküzletnek tekintendő s igy annak felállitásához az ipartörvény 46. §-a értelmében iparigazolvány kell. (K. M. 25506/1899.)

Ellenben husnak megrendelésre házhoz szállitása huskimérésnek vagy elárusitásnak nem tekinthető; ennélfogva nem tekinthető fióküzletnek az, ha idegen községbeli mészáros megrendelésre más községbe hust szállit. (K. M. 6027/1897.)

Az ipartörvény 50. §-a értelmében minden iparosnak jogában áll bárhol és bármikor megrendelt munkát teljesiteni vagy munkásaival teljesittetni s ennélfogva a szóban forgó munkákat teljesiteni jogositva van, anélkül, hogy ezen munkák végzése vagy teljesitése végett, iparüzési szándékát bejelenteni tartoznék. (F. I. K. 35992/1887.)

A borbély és fodrász iparos iparigazol-

ványa alapján jogositva van lakóhelyén kivül eső fürdőhelyen ipara gyakorlása czéljából időnkint megjelenni, avégből, hogy ott megjelenését közzétéve, az őt megrendelő egyénnél borbély- és fodrász-munkát teljesitsen. Ha azonban, bár hetenkint csak kétszer is, munkáját lakóhelyén kivül állandó üzlethelyiségben kivánná végezni, köteles mindazt teljesiteni, amit az ipartörvény 46. §-a rendel, vagyis köteles azt ugy a főtelepre nézve illetékes iparhatóságnál, mint azon iparhatóságnál is külön bejelenteni, melynek területén a fióktelep felállittatik, köteles továbbá ahhoz üzletvezetőt állitani, s általában mindazt teljesiteni, amit a törvény egy uj iparág megindításánál rendel. (K. M. 31726. 1898.)

Fióküzletre szóló iparigazolvány kiszolgáltatása nem tagadható meg abból az okból, mert a fióküzlet felállitása a főtelepre illetékes iparhatóságnál nem jelentetett be. (K. M. 48448/1905.)

A fióküzletre szóló iparigazolvány még akkor is kiszolgáltatandó, ha az üzlettulajdonosnak nincs községi letelepedési engedélye s ha a körülményekből az következtethető, hogy állandóan üzemben tartott fióküzletet nem is szándékozik nyitni, mert sem a települési engedély hiánya, sem pedig az a körülmény, hogy folyamodó fióküzletét tényleg megnyitni esetleg nem szándékozik, az iparigazolvány megtagadására az 1884 : XVII. t.-czikk 1—4. §-ai szerint alapul nem szolgálhat. Amennyiben azonban a fióküzletre szóló iparigazolvány iránt folyamodó fióküzletét tényleg nem nyitná meg, illetve azt állandóan nem folytatná, a helybenlakó iparosok jogaival természetszerüleg a hetivásárokon való árusitás tekintetében sem élhet. (K. M. 14115/1899.)

Üzletvezető alkalmazásának bejelentése nélkül az ipartörvény 46. §-ára való tekintettel, fióküzletre nem adható iparigazolvány. (K. M. 36989/1893.)

Az iparhatóság akkor, midőn egy iparos részére rendes lakóhelyén kivül nyitandó üzletre az iparigazolványt kiadja, kötelezni tartozik az iparost, hogy fióküzletéhez, annak megnyitása előtt, a törvényes kellékeknek mindenben megfelelő üzletvezetőt jelentsen be. (K. M. 23057/1899.)

A fióküzlet megnyitása mindaddig eltiltandó, mig az üzlettulajdonos az ipartörvény 46. §-ában foglalt feltételeknek eleget nem tesz, azaz üzletvezető kirendeléséről nem gondoskodik : mert mig az emlitett szakasz e rendelkezését nem teljesiti, a fióküzlet törvényszerüen bejelentettnek nem tekinthető. Az üzletvezető kirendelésének elmulasztása miatt azonban az üzlettulajdonos nem sujtható büntetéssel; mert ezen cselekvény által kihágásnak minősitve nincsen. Az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján büntetés kiszabásának csak akkor van helye, ha a hatóság által a bejelentés törvényes kellékeinek pótlására felhivatván, fióküzletét ennek eszközlése nélkül nyitná meg vagy folytatná. (F. I. K. 12327/1885.)

A fióküzlet felállitásának bejelentése alkalmával még nem kell az üzletvezetőt megnevezni. A fióküzlet azonban csak akkor nyitható meg, ha az üzletvezető bejelentése már megtörtént. Ha valaki fióküzletét az üzletvezető bejelentése előtt nyitja meg, ellene a törvény 46. §-ába ütköző kihágás miatt ugyanazon törvény 156. §. *a)* pontja alapján kihágási eljárás inditandó meg. Az ipartörvény 46. §-a ugyanis kifejezetten nem köti ki, miszerint a rendes lakóhelyen kivül nyitott fióküzlet felállitási szándékának bejelentése alkalmával a tulajdonos köteles ahhoz üzletvezetőt bejelenteni, sőt ennek a szakasznak szövegezése azt sejteti, hogy az ipartörvény 4. és 8. §-aival szemben, hol az üzletvezető előzetes bejelentése mint az iparigazolvány kiadásának feltétele szerepel — a 46. §. esetében — a törvényhozó az üzletvezető előzetes bejelentésének kötelezettségét elrendelni nem czélozta, mert azt nem is mondja ki, holott az előbb emlitett két szakasznál azt kimondani szükségesnek találta. A törvénymagyarázaton kivül — másrészt — az iparosokra (kereskedőkre) több tekintetben előnyös, ha nem kell már az első lépés megtételénél, midőn a fióküzlet ugyszólván csak tervben létezik, az üzletvezető felfogadásával járó — sokszor nem csekély — kiadásokat viselni s hogy addig, mig az iparosnak (kereskedőnek) a fióküzletre szóló iparigazolvány nincs kezei között, üzletvezetőt nem fogadhat anélkül, hogy ki ne tegye magát annak, hogy esetleg az iparigazolvány kiszolgáltatásának megtagadása esetén hiábavaló költségei merüljenek fel, ezenkivül, ha felebbezés folytán a másod- vagy harmadfoku iparhatóság kiszolgáltatja is a fióküzletre szóló iparigazolványt, az időközben letelt időre az üzletvezető, — aki már előbb szerződtetve lett — dijazandó, bár a tulajdonos a fióküzletet nem nyithatta meg az iparigazolvány kiadása előtt s igy az üzletvezetőt sem foglalkoztathatta időközben fióküzletében. (K. M. 86977. 1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-a értelmében az, aki lakóhelyén kivül engedélyhez nem kötött ipart üz, tartozik üzletéhez üzletvezetőt állitani s általában mindazt teljesiteni, mit a törvény egy uj iparág megindításánál rendel, vagyis az üzlettulajdonos a törvény 4., 5., 6., 7. és 8. §-aiban foglalt és a 156. §-ban büntető sanctió alá helyezett rendelkezéseket szintén betartani köteles. (K. M. 69304/1897.)

Ha az iparos rendes lakhelyét más községbe

áttéve, előbbi lakhelyén lévő üzletét fentartja, ahhoz megfelelő üzletvezetőt köteles bejelenteni. (K. M. 53120/1904.)

Engedélyhez kötött iparoknál az üzletvezető alkalmazásának csak azon esetben nincs helye, ha az üzletvezető az iparos személyes képesítésének és megbizhatóságának hiányát volna hivatva pótolni. (K. M. 1906.)

Fióküzletet csak az az iparos, illetve kereskedő tarthat, akinek az ország területén főüzlete van. (K. M. 1760/1905.)

Közös fióküzletet csak azok nyithatnak, kiknek közös főüzletük van. (F. I. K. 42225. 1885.)

Ellenkező esetben az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-ában foglalt feltételek teljesitése mellett, külön-külön nyitandó fióküzletre külön iparigazolvány bemutatása, illetve kérése és külön-külön üzletvezető bejelentése kivánandó meg. (K. M. 44861/1897.)

Az a körülmény, hogy az iparos a fióktelep felállitásánál egy iparát önállóan üző iparost nevezett meg üzletvezetőnek, a kért iparigazolvány kiadásának elutasitására indokul nem szolgálhat, miután az 1884 : XVII. t.-cz. 41. §-ában csupán azt irja elő, hogy üzletvezető az lehet, aki az ipar önálló gyakorlására jogositva van, s igy önmagától értetődik, hogy az iparát önállóan üző iparos sincs kizárva abból, hogy üzletvezető lehessen. (K. M. 59331/1896.)

Önálló iparos egyszersmind üzletvezető nem lehet, mert az ipartörvény 46. §-ának értelme és czélzata szerint az üzletvezetőnek állandóan a fióküzletben kell tartózkodnia s a fióküzlet vezetése kizárólagos feladatát kell hogy képezze, mely feladatának az az üzletvezető, ki egyuttal önálló iparos is és igy saját üzletének vezetésével is el van foglalva, kellőképen nem felelhet meg. (K. M. 60765/1897.)

Igen gyakran megtörténik egyrészt, hogy egyes iparosok, illetve kereskedők a lakhelyükön kivül, idegen iparhatóság területén nyitott fióküzleteiknél olyan egyéneket alkalmaznak üzletvezetők gyanánt, kik egyidejüleg önmaguk is önálló iparosok, másrészt, hogy képesitéshez kötött iparoknál olyan üzletvezetők alkalmaztatnak, kik nem az illető iparágra nézve birnak megfelelő képesitettséggel. Az emlitett eljárás az 1884. évi XVII. t.-cz. 46., illetve 8. és 47. §-ának rendelkezéseivel össze nem egyeztethető és: 1. Önálló iparos, illetve kereskedő, ki saját maga is üzlettel bir s azt személyesen vezeti, egyidejüleg más iparos, illetve kereskedőnek üzletvezetője nem lehet. 2. Képesitéshez kötött iparnál, midőn az üzletvezető az üzlettulajdonos személyes képesitettségének hiányát van hivatva pótolni, üzletvezető gyanánt csak olyan egyén alkalmazható, ki az illető iparágra vonatkozó megfelelő képesitettséggel bir. (K. M. 11466/1903.)

Önálló iparos saját nejének vagy rokonának nem lehet üzletvezetője. (K. M. 74674. 1903.)

Azon mészáros, aki fióküzletében a törvényes kellékeknek meg nem felelő üzletvezetőt alkalmaz és a kimérést ilyennel végezteti, iparkihágást követ el. (B. M. 340/1901.)

Fióküzletnek s a fióküzlet üzletvezetőjének be nem jelentése egy kihágást képez. (K. M. 12572/1900.)

Hideg ételeknek a székesfőváros különböző kerületeiben fogatokról való árusitásához minden egyes kerületben külön iparigazolvány szükséges. Egy budapesti lakos engedélyt, helyesen iparigazolványt kért arra, hogy Budapesten a VIII. kerületben lévő csemegeüzletéből egyelőre két, később, az üzlet menete és fejlődéséhez képest több lovasfogattal hideg ételeket és italokat küldhessen szét a székesfőváros kültelkeire és kiránduló helyeire azon czélból, hogy a fogatokon lévő alkalmazottjai a szállitott étel- és italnemüeket a fogatokról kicsinyben és nagyban elárusitsák. A nevezett által járatni szándékolt mozgó lovasfogatok megannyi uj üzleti helyiségnek tekintendők és amennyiben a tervezett lovasfogatok a VIII. kerület, mint iparhatóság területén belül mozognak, nevezett szándéka tudomásul veendő. Amennyiben a lovasfogatok a VIII. kerület területét átlépve, a székesfőváros többi kerületeire kimennek, a többi kerületekben fióküzleteknek tekintendők és azokra — az ipartörvény végrehajtása tárgyában 39266/1884. sz. a. kiadott rendelet 11. §-a értelmében — külön-külön iparigazolvány váltandó. Bár tehát a csemekereskedésnek ezen módja ellen ipari közigazgatási szempontból észrevétel nem tehető, ez nem zárja ki azt, hogy az ellen rendészeti, esetleg közegészségügyi tekintetekből az illető hatóságok kifogásokat emelhessenek. (K. M. 66375/1903.)

Budapesten az az iparos, akinek valamely kerületben üzlete van, az ipartörvény 45. §-a alapján másik kerületben egyszerü bejelentés mellett nyithat ujabb állandó üzleti helyiséget, mert a székesfőváros, bár 10 közigazgatási kerületekre van felosztva, a maga egészében egy egységes községet képez. (K. M. 5271/1900. és 39092/1903.)

Oly engedély, mely a fényképészeti iparnak az ország egész területén való gyakorlására jogositana, nem állitható ki, mert azok a fényképészek (vagy gyorsfényképészek), akik iparukkal rendes lakhelyükön kivül az ország más helyén is foglalkozni kivánnak, ezt az

illető községben (városban) az iparhatóságnál bejelenteni, az iparigazolvány kiszolgáltatásáért járó dijat megfizetni s általában mindazt teljesiteni tartoznak, mit az ipartörvény egy uj iparüzlet megindításánál rendel. (K. M. 65246/1902. és 34810/1903.)

Amennyiben azonban a fényképész tényleg csak arra kivánja saját és alkalmazottai tevékenységét szoritani, hogy kizárólag az általa kibocsátani szándékolt különféle albumok részére, rendes üzlethelyén kivül, egyedül csak felvételeket eszközöljön, s rendes üzlethelyén kivül felvételeket egyesek részére eszközölni, vagy fényképeket késziteni nem kiván, az általa kibocsátani szándékolt albumok részére felvételeket, rendes üzlethelyén kivül, az illető helyre érvényes külön iparigazolvány váltása nélkül is eszközölhet. (K. M. 34870/1903.)

26449. szám.
1886. jul. 1-én.

Földm.-, ipar és keresk. min. rendelet

a vándorszerü bevásárlással foglalkozó egyének kereskedői iparigazolványa tárgyában.

Ismételten előfordul, hogy a hatóságok a nem helyben lakó kereskedőknek a bevásárlást nem engedik meg, illetőleg ezt vagy házalási engedélytől, vagy pedig az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-ában előirt feltételek teljesitésétől teszik függővé. Ennélfogva tudomás és kellő eljárás végett a következőkről értesitem a törvényhatóságot:

A bevásárlás, történjék ez bár nem a helyhez kötve, hanem vándorlás utján, nem tekinthető házalásnak, mivel a házalás fogalma alá, a fennálló házalási szabályok 1. §-a értelmében, az »árukkal való kereskedés bizonyos eladási helyiség nélkül«, tehát csakis kinálása, illetőleg az elárusitás tartozik.

A vándorszerü bevásárlással foglalkozó egyén egyszerüen kereskedőnek tekintendő és részére ily czimen iparigazolvány adandó, amely iparigazolvány az 1884. évi 39266. szám alatt kelt rendeletem 10. §-a értelmében a *D)* iparlajstromba vezetendő. Aki ily iparigazolványnyal bir, az az ország bármely helységében is foglalkozhatik bevásárlással, tekintet nélkül arra, vajjon az illető helységben van-e telepe vagy fiók-telepe.

47. §. Egy személy többféle ipart is üzhet, tartozik azonban minden iparágra nézve mindazt teljesiteni, mit a törvény az ipar mègkezdésénél rendel; ha mindazáltal valaki képesités igazolásához kötött többféle ipart kiván üzni, a képesitést ugyancsak egy iparágra köteles kimutatni, azon iparokban azonban, melyekre nézve a képesitést nem igazolta, illetőleg képesitett egyént nem alkalmaz (8. §.), tanonczot tartania nem szabad.

Hasonló vagy különböző ipart üzők közös üzlet folytatására egyesülhetnek.

A törvény 47. §-a nem alkalmazható az engedélyhez kötött iparágakra. (K. M. 2358. 1898.)

Nem alkalmazható képesitéshez kötött iparnak gyáripari üzésénél sem. (K. M. 11455/1904.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 7. és 47. §-a kifejezetten a képesités igazolásához kötött iparüzletekre vonatkozik, az azokban foglalt törvényes rendelkezések tehát az engedélyhez kötött iparágakra nem alkalmazhatók; ennélfogva annak, ki a kéményseprő iparüzlet gyakorlásához megkivánt személyes képesitettséget igazolni nem tudja, az ipartörvény idézett szakaszai alapján kéményseprési iparengedélyre igénye nem lehet. (K. M. 61136/1898.)

Az ipartörvény 10. §-ában emlitett engedélyhez kötött iparágak mindegyike, s az épitőmesterségek fogalma alá tartozó kőmüves-, ács- és kőfaragó-ipar is csak külön iparhatósági engedély alapján gyakorolható, s igy reájuk az ipartörvény 47. §-a nem alkalmazható. (K. M. 2358/1898.)

Aki a budapesti állami középipartanodában (felső ipariskola) az épitészeti szakosztályt kedvező eredménynyel végezte ugyan, de a 46188/1884. F. I. K. rendelet 22. §-ában előirt három évi gyakorlatot csak a kőmüvesiparágra mutatja ki, annak a kőfaragó- vagy ácsipar üzésére az ipartörvény 47. §-a alapján sem adható iparengedély. (K. M. 60688. 1902.)

Ugyanazon iparos, az ipartörvény 47. §. rendelete folytán a legrokonabb, egymáshoz természetükre vagy a feldolgozott anyagra közelálló iparágakat is csak külön iparigazolvány alapján folytathat. (F. I. K. 1158/1886.)

Több különböző iparág gyakorlására egy közös iparigazolvány is adható. (K. M. 77202. 1899.)

Az ipartörvény 47. §-ának megfelelően azon egyén, ki többféle iparágat üz, azon iparágban, melyre képesitve nincsen, csak akkor tartozik képesitett egyént alkalmazni, ha tanonczot kiván tartani. (K. M. 74010/1897.)

Az az iparos, ki valamely képesitéshez kötött ipart üzletvezető alkalmazása mellett üz, az ipartörvény 47. §-a alapján más képesitéshez kötött iparágat ezen ipar üzésére vonatkozó szándékának egyszerü bejelentése

mellett üzhet külön üzletvezető alkalmazása nélkül is, azzal a korlátozással, hogy ez utóbbi iparágban tanonczot tartania nem szabad. (K. M. 9665/1899.)

Az az iparos, aki valamely képesitéshez kötött ipart üzletvezető alkalmazása mellett üz, az 1884 : XVII. t.-cz. 47. §-a alapján más képesitéshez kötött iparágat ezen iparüzésre vonatkozó szándékának egyszerü bejelentése mellett üzhet külön üzletvezető alkalmazása nélkül is azzal a korlátozással, hogy az utóbbi iparágban tanonczot tartania nem szabad. (K. M. 9503/1905.)

Képzettséggel egyáltalán nem biró, azonban bizonyos iparnemben üzletvezetőt alkalmazó iparüző csak jogositott, de nem egyuttal képesitett iparosnak is tekintendő, kire ha többféle ipart kiván üzni, e tekintetben a törvény 47. §-a nem alkalmazható, hanem az illető minden egyes képesitéshez kötött iparnemben, melyet üzni szándékozik, külön képesitett üzletvezető alkalmazására köteles. (K. M. 63042/1895.)

Amennyiben az egyik iparnemben alkalmazott üzletvezető más, képesitéshez kötött iparnem gyakorlására is jogosult, ha az üzni szándékozott iparágak rokon természetüknél fogva egyszerre gyakorolhatók (pl. órás- és ékszeripar), külön-külön üzletvezető alkalmazása nem szükséges. (K. M. 9665/1899.)

Betüsoros egybeállitása azoknak az elvi határozatoknak, melyek feltüntetik a gyakorlatot, melyek szerint az egyes iparos vagy kereskedő külön-bejelentés, illetve iparigazolvány vagy engedély nélkül is jogositva van üzlete körében bizonyos munkálatok teljesitésére vagy ügyletkötésekre.

A

Aprójószág, illetve baromfikereskedő külön iparigazolvány nélkül tojáskereskedéssel is foglalkozhatik. (K. M. 27716/1899.)

Az aranyozó-ipar üzletköre nemcsak a tulajdonképeni aranyozásra, hanem a megaranyozandó keretek előállitására, tükrökkel és képekkel való ellátására is kiterjed, s igy azok az aranyozó iparosok, kik az általuk megaranyozott keretekben tükröket tartanak raktáron s azokat árusitják, az üveges-ipar jogtalan üzésének tényét nem követik el. (K. M. 82017/1897.)

Az asztalos, ugyszintén a bognár és az esztergályos kaptafa készitéssel külön iparigazolvány nélkül is foglalkozhatik. (F. I. K. 33163/1886.)

Asztalosnak jogában áll, hogy a mesterségéhez tartozó ablakok és ajtók teljes előállitása czéljából, azokra a szükséges megvásárolt zár és egyéb vasalkatrészeket ráerősithesse. (K. M. 734/1899.)

Asztalos koporsók árusitásával foglalkozhatik, s jogosult egyszersmind szemfedőt, csipkét, szalagot, koszorut és halotti ruhát is árusitani, de temetések önálló rendezésével külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (K. M. 22466/1903.)

Az asztalos iparosnak jogában áll a maga készitette rámákhoz és keretekhez képeket és tükröket venni, s azokat a rámákba illeszteni, a képeket beüvegezni, illetőleg a tükörüveg bevágását is végezni és az igy teljesen elkészitett czikket forgalomba is hozhatja. (K. M. 85571/1906.)

Auer-féle gázizzófény-készülékeknek és gázlámpafelszerelési czikkeknek elárusitására szóló iparigazolvány alapján a lámpák felszerelése és jókarban tartása is elvállalható és végezhető, mert az Auer-féle készülékeknek a lámpákra való alkalmazása és ezeknek a lámpáknak jókarban tartása nem képez oly ipari jellegü különleges müveletet, amely kizárólag valamely önálló iparágnak munkakörébe volna utalható. (K. M. 49623/1899.)

Az »Automata-buffet«-ekhez aszerint, mint a buffet helyiségeiben kávéházi, kávémérési vagy vendéglői ipar gyakoroltatik, kávéházi, kávémérési vagy vendéglői iparengedély váltandó. (K. M. 54593/1899.)

Artézi- és mükutfurás csak külön iparigazolvány alapján gyakorolható. (K. M. 30140/1905.)

B

Baromfikereskedő tojáskereskedést is üzhet. (K. M. 27716/1899.)

Bádogos, ebbeli munkaköréből kifolyólag vaskemenczék és ehhez tartozó vaslemezek árusitására is jogosult. (F. I. K. 16882/1888.)

Fekete pléhből vagy bádogból takaréktüzhelyeket készithet. (K. M. 772/1898.)

Beton- és czementipar gyakorlására kiadott iparigazolványok alapján a czementipari készitményeknek az épitkezések alkalmával való elhelyezése nem végezhető. (K. M. 16059/1905. K. J. 2., 293.)

Bélnagykereskedés üzletkörébe ugy a száraz, mint a némileg nedves, besózott beleknek forgalomba hozatala is tartozik. (K. M. 89017/1900.)

A bizományi ipar, természetéből kifolyólag, a bizományi üzlet minden ágát felöleli, miért is az ilyen ipart üzők annak előzetes megjelölésére, hogy milyen áruknak bizományban való elárusitásával kivánnak foglalkozni, nem kötelezhetők. (K. M. 10054/1904.)

Bocskor- és papucskészités, amennyiben nem háziiparilag történik, a czipésziparhoz

tartozó foglalkozásnak tekintendő. (K. M. 41241/1902.)

Borkereskedő jogositva van, amennyiben csak saját üzletének szükségletére állitja elő a hordókat, kádárságot üzni. (F. I. K. 21659. 1885.)

Borkereskedő, borkereskedési iparigazolványa alapján nincsen jogositva árverésen vásárolt hordókat kijavitva tovább elárusitani. (K. M. 72539/1903.)

A borkereskedők azon eljárása, hogy a borkereskedésükhöz szükséges hordók kijavitása czéljából alkalmazott kádársegédek által uj hordókat készittetnek s azokat, anélkül, hogy erre külön iparigazolványuk volna, forgalomba hozzák, az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján büntetendő kihágást képez. (K. M. 69692/1903.)

Bőrkereskedő csupán félkészitményeket, t. i. bőrt egész darabban vagy kiszabott bőrt hozhat forgalomba, ellenben kész papucsokat nem árusithat. (K. M. 7046/1899.)

Bőrkereskedő czipőfelsőrészek készitésével csak akkor foglalkozhatik, ha arra a czipészipari képesitettség igazolása mellett iparigazolványt szerez. (K. M. 49537/1900.)

Bőrkereskedés üzletkörébe a bőr bárminő kikészitéséhez szükséges összes kellékekkel való kereskedés is tartozik. (K. M. 80222. 1903.)

Butorkereskedő ágybetétek előállitására is jogosult. (K. M. 71490/1898.)

Cz, Cs

A czimfestő ezen iparra nyert iparigazolvány alapján jogositva van a ház külső falazata azon részének befestésére, ahova az általa festett czimtábla kifüggesztetik. (K. M. 59294. 1899.)

A czipésziparosoknak jogukban áll czipésziparra szóló iparigazolványuk alapján gyári czipőkészitményeket is árusitani, minthogy a czipészipar a czipőkereskedés üzletkörét is magában foglalja. (K. M. 81318/1902.)

Czipőkereskedő vevői részére mérték után czipőket rendelhet, de maga czipőket nem készithet. (K. M. 46295/1904.)

Czipész czipőfelsőrészeket készithet. (K. M. 49537/1900.)

Czipésziparhoz tartozó foglalkozás a bocskor- és papucskészités is. (K. M. 41241/1903.)

Czukrász üzletében theát és kávét kiszolgálni jogositva van. (F. I. K. 766/1889.)

Czukrász fagylaltot tolókocsin árusithat. (K. M. 25784/1901.)

Csemegekereskedések kiegészitő részét képezi a vadak és halak árusitása. (K. M. 11613/1895.)

Csizmadia-iparos külön képesités kimutatása nélkül hentes-ipart is üzhet. (F. I. K. 4919/1885.)

D

Diszitő-ipar körébe tartozik a csokorkötés vagy élővirágok elárusitása. (K. M. 78722. 1899.)

Divatárukereskedő posztókereskedéssel külön iparigazolvány nélkül is foglalkozhatik; továbbá jogositva van szabómunkákra megrendeléseket elfogadni, olykép azonban, hogy a szabómunkákat arra jogosult iparosokkal végezteti. (K. M. 70703/1902.)

A divatárukereskedők, miután a művirág a divatárukereskedők üzletkörébe tartozó áruczikk, művirágból készült koszorukat árusithatnak. (K. M. 21659/1904.)

Dohányelárusitással kizárólag foglalkozó egyének a dohányzáshoz tartozó czikkek, pl. pipa, szipka, szivarka papir, szivarvágó és különösen gyufa árusitására külön iparigazolvány nélkül is feljogositottaknak tekintendők. (K. M. 35899/1905.)

Dohánytőzsdések levélpapirral, képes levelezőlapokkal s egyáltalán oly papirneműekkel, melyek a dohányzáshoz nem szükségesek, csak külön iparigazolvány alapján kereskedhetnek. (K. M. 69714/1901.)

E

Egyházi szent szobroknak és közszobroknak gipszbe öntése és elárusitása nem a szobrászművészet, hanem a szobrász-ipar körébe tartozik. (K. M. 38856/1904.)

Az ékszerkereskedő ékszerkereskedésében saját zálogkölcsön-üzletében visszamaradt ékszertárgyakkal nem kereskedhetik. (K. M. 70853/1892.)

F

Fakereskedők ácsmunkálatokra csak vállalkozói iparigazolvány alapján vállalkozhatnak, de a munkálatokat ily esetben is csak iparengedélylyel biró ácsmesterekkel végeztethetik. (K. M. 55767/1904.)

A fakereskedő üzleti körébe tartozik nemcsak mindenféle nyers fának, hanem az erdei félgyártmányoknak, mint zsindelynek, léczneк, deszkának, vasuti talpfának, továbbá fából előállitható egyszerübb készitményeknek, mint a többi között fatargonczáknak készittetése és elárusitása is. (F. I. K. 48821. 1887.)

Fazekas kályhakészitéssel csak ugy foglalkozhatik, ha a kályhakészitőktől megkivánt képesitést igazolja. (F. I. K. 50250/1885.)

A fazekasipar gyakorlására jogositott egyén tevékenységét a tulajdonképeni ipar gyakorlása, vagyis edények előállitása helyett csupán másoktól vásárolt kész edények elárusitására is korlátozhatja. (K. M. 64979/1902.)

Férfidivatáru-kereskedésre szóló iparigazolvány alapján kész férfiruhák elárusitása is folytatható. (K. M. 26017/1899.)

A férfi- és női divatárukereskedés üzletkörébe eső áruczikkeket részletesen felsorolni alig lehetséges és általánosságban csak az mondható ki, hogy a férfi- és női divatkereskedés üzletkörébe tartoznak az összes férfi-, női és gyermekruházati czikkek, valamint az ezeknek kiegészitésére szolgáló valamennyi divat- és egyéb áruczikkek. (K. M. 71240. 1901.)

Fodrászok és borbélyok pipereczikkeket (szappan, hajtü, haj- és fogkefe, illatszer stb.) is árusithatnak. (K. M. 70567/1898.)

A fogmüvesek csakis fogtechnikai készitmények előállitására és eladására jogositottak, de foghuzásra, fogtömésre és bármiféle egyéb szájbeli műtétekre nem jogosultak. Az a »fogmüves (fogtechnikus)«, aki szabályszerü jogositvány nélkül fizetésért vagy jutalomért fogorvosi teendőket végez, az 1879. évi XL. t.-cz. 92. §-a alapján a kir. járásbiróság által, s aki pedig fizetés vagy jutalom nélkül végez fogorvosi teendőket az 1876. évi XIV. t.-cz. 43. és 7. §-ai alapján a közigazgatási hatóság által büntettetik. (B. M. 90948/1899. és K. M. 12941/1903.)

Füszer- és csemegekereskedés üzletkörébe tartozik az u. n. évadszerü élelmi czikkeknek, mint pl. osztriga, rák, hal, bárány, ujévi malacz stb. árusitása s a báránynak az évad folyamán egészben való árusitása nem tekinthető a hentesipar körébe tartozó foglalkozásnak, már azért sem, mert a hentes az állatokat maga öli le és részenként kiméri. (K. M. 41616/1897.)

Füszer-, liszt- és vaskereskedők, amennyiben iparigazolványuk kizárólag ilyen kereskedésre szól, kefeáruk elárusitására jogositottaknak nem tekinthetők. (K. M. 85676. 1900.)

A kicserzett kész böröknek a füszerüzletekben tartani szokott élelmiczikkekre a bőr szagának fölvétele által való hatása semmivel sem károsabb, mint az ily üzletek körébe tartozó kőolaj, benzin, terpentin határozottan kellemetlenebb hatása:

Bármely füszer- és vegyeskereskedő azonban bőrök elárusitására erre szóló külön iparigazolvány nélkül nem jogosult, azért, amennyiben nevezett kereskedő ily iparigazolványnyal nem birt, ellene az 1884. évi XVII. t.-cz. 4. §-ába ütköző kihágás miatt az eljárás folyamatba tétetett. (K. M. 42250. 1905.)

G

Gázlámpafelszerelési czikkeket elárusitó kereskedő külön iparigazolvány nélkül a gázlámpák felszerelését és jókarban tartását is elvállalhatja. (K. M. 49623/1899.)

Géplakatos varrógép és kerékpár javitásával foglalkozhatik. (K. M. 58503/1899.)

Géplakatosok ugy az általuk előállitott, mint a másutt beszerzett gépek elárusitásával külön iparigazolvány nélkül is foglalkozhatnak. (K. M. 4484/1906.)

H

Hentes jogosult az iparánál előforduló zsirhulladékot szappanná főzni és az igy nyert szappant elárusitani. (F. I. K. 62821. 1885.)

A hentesipar üzletköre a sertésnek ipari czikkekké való feldolgozását és értékesitését magában foglalja, s igy a hentes addig, mig sertéscsontokat kifőzésre mástól is nem vásárol, a sertéscsontkifőzést, illetőleg a sertéscsontzsir előállitását hentesiparigazolványa alapján gyakorolhatja. (K. M. 68683/1901.)

A hentesek marhahust nem vághatnak, de a mészárosok a szuróipar keretébe tartozó husnak kimérésére is fel vannak jogositva. (K. M. 31252/1886.)

A hentesipar fogalma magában foglalja a sertésnek ipari czikkekké való feldolgozását és értékesitését. Addig tehát, mig valamely ipari telepen a sertést magát és nem a máshonnan vásárolt sertésrészeket dolgozzák fel, még mindig a sertésipar keretén belül maradtak. (K. M. 68683/1901.)

Hentesek iparigazolványuk alapján nemcsak nyers hust, hanem minden, a hentesiparág köréhez tartozó kolbászféléket, az u. n. hideg felvágottakat, nevezetesen szalámit, parisert, disznósajtot, sonkát stb. is jogositva vannak előállitani és árusitani. Sajt-, gyümölcs- és csemege-árukkal ellenben a hentesek külön bejelentés nélkül nem kereskedhetnek. (B. M. 100828/1903. és K. M. 61333. 1903.)

Hentesek füstölt hust készithetnek. (F. I. K. 4919/1885.)

Huskereskedő a hus feldarabolását, mely nem tartozik a képesitéshez kötött mészáros-, illetve hentesipar körébe, végezheti. Ellenben állatok levágásával és a husnak nemenkint való szakszerü feldarabolásával, értvén ez alatt azon tevékenységet, midőn a levágott állat husa, annak különböző részei szerint, husnemenkint (pl. rostélyos, hátszin, vesepecsenye, fölsár stb.) feldaraboltatik, a huskereskedők nem foglalkozhatnak, mivel ezen tevékenységek a mészáros-, illetve hentesipar körébe tartoznak és igy azok csakis a kellő szakképzettséggel biró iparosok által végezhetők. (K. M. 67271/1899.)

K

Kádáripartermékek szabad elárusitásában nem akadályozhatók a megfelelő kereskedői iparigazolványnyal biró egyének, mivel a

kereskedés képesitést nem igényel. (K. M. 16830/1904.)

Kalaposok és kalapkereskedők szücsök által készitett bőrsapkákat külön iparigazolvány nélkül is árusithatnak. (K. M. 75748. 1902.)

A kaptafakészités, az asztalos-, bognár- vagy esztergályosipar körébe is foglalható, mint amelyek szintén faanyagot dolgoznak fel iparczikkekké. (F. J. és K. M. 33163/1886.)

Kályhás- és fazekasiparosok a kályháknak és takaréktüzhelyeknek szétszedésénél és összerakásánál a kéményseprő munkakörébe eső tisztogatást maguk is elvégezhetik. (K. M. 50611/1905.)

Kárpitos és szobafestő szobatapétázással külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatik. (K. M. 34059/1900.)

A kávéhástulajdonosnak jogában állván kávéházi vendégei számára fagylaltot késziteni és kiszolgálni, ebből folyólag ahhoz is joga van, hogy megrendelőinek fagylaltot kávéházon kivül is kiszolgáltathasson. (K. M. 1906.)

Kerékgyártók kutkerekek és kutkoszoruk előállitásával is foglalkozhatnak, anélkül, hogy az ácsiparra külön iparigazolványt kellene váltaniok. (K. M. 69399/1906.)

Kerékpárkereskedőnek meg van engedve, hogy a kerékpárokat segédmunkásai által javittathassa, mert sok esetben maga az adásvevési ügylet létrejövetele is szükségszerüleg bizonyos — használat, illetve átvétel előtti — javitásokhoz (kiegészitéséhez, igazitáshoz) van kötve. (K. M. 32397/1898.)

A késesipar gyakorlására jogositó iparigazolvány alapján a müszerészipar körébe vágó varrógép- és kerékpárjavitási munkák nem végezhetők, mert a késesipar a müszerészipartól különálló, s azzal nem azonositható iparágat képez. (K. M. 78689/1903.)

Kézmüárukereskedés üzletkörébe a vászon-, rövid- és diszmüáruczikkek elárusitása is tartozik. (K. M. 75216/1899.)

Kézmüárukereskedő jogosult üzletében rőfös-, rövid-, divat- és diszmüáruczikkeket is elárusitani s ennek folyományaképen, — amennyiben a szabóipar körébe tartozó munkákat arra jogosult iparosok által végezteti, — jogosult arra is, hogy a nála vásárolt szövetekből készitendő ruhákra vonatkozó megrendeléseket elvállalja. (K. M. 6585/1900.)

Kézmüárukereskedő jogositva van képeket, tükröket és ablakfüggönyöket, mint diszmüárukat elárusitani. (K. M. 72076/1900. K. M. 1020/1901.)

Kézmüipar gyakorlására nyert iparigazolvány alapján liszt elárusitásával nem foglalkozhatni, hanem e czélra külön iparigazolványt kell szerezni. (K. M. 34003/1893.)

Koporsók elárusitásával foglalkozó asztalosiparos külön iparigazolvány nélkül temetések rendezésére nem vállalkozhatik. (K. M. 22466/1903.)

Korcsmákban, borméréseken és egyszerü sörházakban hideg és meleg ételeknek kiszolgáltatása az italmérési üzlet folyományának tekintendő s külön iparengedély nélkül gyakorolható. (K. M. 1690/1894.)

Aki korcsmaüzletében ülő vendégek részére iparengedély nélkül ételeket szolgáltat ki, vagyis vendéglői ipart üz, az ipartörv. 158. §-a alapján büntetendő. (B. M. 5051/1904.)

Kovácsmester ekéket készithet. (K. M. 46390/1897.)

Kovácsiparosok kaszák előállitásával és elárusitásával külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatnak. (K. M. 71373/1902.)

Kovács által sirrácsoknak külön iparigazolvány nélkül való készitése iparkihágást nem képez. (K. M. 52707/1904.)

Kőmüvesmesterségre kiadott iparengedély alapján az ácsmesterségre iparengedély nem szolgáltatható ki. (K. M. 60688/1902.)

A kőmüvesmester az általa elvállalt, illetőleg épitett épületeknél az ott előforduló összes munkákat, tehát a cserepesmunkát is végezheti. (F. J. és K. M. 17003/1885.)

Kőmüvesmester külön iparigazolvány nélkül csak akkor végezhet cserepezőmunkákat, ha oly épitkezésekről van szó, melyeknek a cserepezés csak kiegészitő részét képezi, de épitkezési munkával kapcsolatban nem lévő cserepezést elválni és teljesiteni a kőmüvesmester jogositva nincs. (K. M. 16055/1905.)

Könyvkereskedő étlapok, étrendek, áruszállitó bárczák és hasonló üzleti nyomtatványokra, valamint könyvkötészeti munkákra megrendeléseket elfogadhat, s ha e munkákat iparigazolványnyal biró iparossal végezteti, az ipartörvény 4. §-ába, illetve 156. §. *a)* pontjába ütköző kihágást nem követ el. (K. M. 15938/1904.)

A könyvkötő saját ipartelepén bekötött könyvek, főleg imakönyvek, naptárak és jegyzékkönyvek árusitása a könyvkötőipar kiegészitő részét képezi. (F. I. K. 28538/1885.)

L

Lakatosok gépek javitásával is foglalkozhatnak és munkaegyesités alapján a készitményeik teljes előállitásához szükséges asztalosmunkát is végezhetik. (K. M. 35733. 1904.)

Lakatosok, illetve géplakatosok háztetők bádogolásának elvállalására, miután e munka a bádogosipar körébe tartozik, nem jogosultak. (K. M. 20853/1904.)

Lakatosiparhoz a kerékpárjavitás nem sorolható. (K. M. 32397/1898.)

M

Majorság- és terménykiviteli üzletre szóló iparigazolvány alapján a baromfiak hizlalása és levágása is folytatható. (K. M. 68138/1903.)

Mészárosok a szuróipar körébe tartozó husnak kimérésére is fel vannak jogositva. (F. I. K. 31252/1886.)

A mészáros jogositva lévén mindenféle vágó és szuró állatot leölni, feljogositottnak tekintendő, hogy a leölt állatot fel is dolgozhassa, tehát kolbász készitésére s forgalombahozatalára is fel van jogositva. (F. I. K. 6765/1886.)

Mészáros külön iparigazolvány nélkül tyuk, tojás és vadakkal való kereskedést nem üzhet. (B. M. 121/1886.)

A mészárosság, mint nagyobb terjedelmü iparág, a hentességet (szuróipart) is magában foglalja. Ebből következik, hogy a mészáros külön iparigazolvány nélkül a hentesipart is gyakorolhatja. (K. M. 23698/1896.)

A mészárosságtól a hentesipar különböző iparág lévén, a mészáros saját üzletkörében a hentességet nem gyakorolhatja. (K. M. 6261/1896.)

Mészárosiparosnak a hentesipar gyakorlásához külön iparigazolványt kell váltani. (K. M. 17859/1903.)

Ugy a mészáros, mint a hentes kizárólag az iparjogosultságából kifolyólag általa levágható, illetve leszurható állatok husának feldolgozására van jogositva, mihez képest a mészáros, ha csak külön hentes-iparigazolványnyal nem bir, zsirt, szalonnát, sonkát s általában oly husnemüeket, melyek a hentes-iparos által feldolgozható állatok husából lesznek készitve, sem elő nem állithatnak, sem el nem árusithatnak. (K. M. 6614/1904.)

Szurószéken (vágószék), ellentétben a mészárszékkel, oly állatok husának kimérése gyakorolható, amelyek nem taglóval ejtetnek el, hanem leölésük leszurás által történik. Ily állatok: a sertés, malacz, juh, gödölye stb. A szuróipar tehát lényegileg a hentesség fogalma alá tartozik. Valamint a hentes nincs jogositva szarvasmarha vágására, ugy ezzel az sem foglalkozhatik, akinek szurószékre van iparigazolványa. (F. I. K. 1082. 1886.)

A borju vágómarhának tekintendő, mivel sem az 1888 : VII. t.-cz. 14. §-a, sem az ezen törvény végrehajtása iránt a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 40000/1888. szám alatt kiadott végrehajtási utasitás 45. §-a azon állatok között, melyek leszurás alá kerülnek, a borjut nem emliti, sőt az emlitett utasitás 40. §-a a borjut a szarvasmarhákkal egyenesen a vágóhidra utasitja. (K. M. 73828/1896.)

Miután a borju husa akként készittetik elő a forgalombahozatalra, mint a szarvasmarháé, tekintve továbbá, hogy a borjuhus a marhahussal együtt mészárszékben árusittatik (sőt Budapesten a borjuk a szarvasmarha-vágóhidon vágatnak), a borju leszurása és husának kimérése a mészárosipar körébe tartozik. (K. M. 87140/1901.)

Mészárosiparos az iparnál előforduló zsirhulladékot szappanná főzni és az igy nyert szappant árusitani külön iparigazolvány nélkül is jogosult. (K. M. 70607/1905.)

A mészáros külön iparigazolvány nélkül saját üzletében zöldséget nem árusithat; ha a mészárosüzletben kofa-asszonyok a zöldségárusitást a mészáros nevében és felelősségére gyakorolják, a mészárosnak ebben az esetben is külön kell iparigazolványt szereznie. (K. M. 78639/1899.)

Amennyiben mészárszékekben zöldségfélék, tej és tejtermékek, tojás stb. árusittatnak, különös gond forditandó arra, hogy közegészségügyi szempontból a következő feltételeknek is feltétlenül elég tétessék: 1. A mészárszék tágas, világos, szellős helyiség legyen, amelynek padlója, falai vizet át nem eresztő anyagokkal vannak burkolva. 2. A mészárszékben a zöldségfélét, továbbá tejet, tejfelt, vajat, tojást stb. árusitó részére külön hely jelölendő ki, amelyben az emlitett élelmi czikkeken kivül más dolgok (pl. állatrészek) nem foglalhatnak helyet; e helyen a tej, tejfel, vaj saját állványon, megfelelő edényekben letakarva tartandó. 3. A mészárszékekben elárusitásra szánt élelmi czikkek a husmérés idején tul egészségi és tisztasági tekintetben kifogástalan helyen tartandók. (K. M. 21498/1900.)

N

Női és uri divatkereskedők megfelelő szücsiparigazolvány nélkül szőrmemunkáknak saját alkalmazottaik által való előállitására jogositva nincsenek s ugyancsak nincsen joguk arra sem, hogy a különféle szőrmeárukat — saját gyártmányuk gyanánt — forgalomba hozzák. (K. M. 31408/1903.)

P

Papirkereskedő jogositva van nyomtatványok készitésére megrendeléseket elfogadni. (F. I. K. 34502/1886.)

A papirkereskedő külön iparigazolvány nélkül könyvkereskedéssel nem foglalkozhatik. (K. M. 21202/1905.)

Pékiparos élesztőt árusithat, miután az élesztőnek, mint a péküzlet körébe tartozó segédanyagnak mellékes értékesitése külön iparágnak nem tekinthető. (K. M. 72284. 1900.)

Az iparigazolványnyal biró pékmester teasütemények készitésével külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatik, minthogy a teasüte-

mények előállitása a péküzlet körébe bevonható. Nem büntethető a panaszlott süteményeinek meg nem engedett módon való árusitása miatt, mert a reggelihez szükséges péksüteményeknek általános megrendelés következtében házhoz való szállitása nincs tiltva. (F. J. és K. M. 10404/1888.)

A pékmesternek és szatócsnak ipara folytatásához bizonyos mennyiségü fának készenlétben való tartására szüksége van s amenynyiben a pékmester vagy szatócs, nagyobb mennyiségü fát, mint amelyre ipara folytatásához valószinüleg szüksége lehet, nem tartott, tüzifakereskedésnek jogosulatlan gyakorlása miatt nem büntethető. (K. M. 257776. 1891. K. M. 14680/1903.)

Posztókereskedő, amennyiben a szabóipar körébe tartozó munkákat arra jogosult iparos által végezteti, jogosult arra, hogy a nála vásárolt szövetekből készitendő ruhákra megrendeléseket is elvállaljon ; mértéket azonban nem vehet, mert ez a ruhakészitő-munkának alapja és előfeltétele, és igy azt csak képesitett szabóiparos végezheti. (K. M. 49504. 1899.)

Puskamüves-iparra nyert iparigazolvány alapján a műszerész-ipar körébe vágó villamos csengők és kerékpárok nem készithetők, mert a puskamüves-ipar a műszerész-ipartól különálló, s azzal nem azonositható iparágat képez. (K. M. 78689/1903.)

R

Rőfös- és divatárukereskedő jogositva van a saját üzletéből vett szalagokból rendezői jelvényeket késziteni. (K. M. 20085/1898.)

Rőföskereskedő férfiruhák elkészitését nem vállalhatja el, még más által való elkészittetés czéljából sem. (K. M. 12956/1897.)

Rövidárukereskedő nemtelen fémekből (nikkel, pakfon stb.) készült órákat, miután azok nem órás-kézműipari, hanem gyáripari készitmények, elárusithat. (K. M. 55418/1898.)

Rövidárukereskedő keztyü-raktárt is tarthat. (F. I. K. 7042/1888.)

Ruhatisztitó iparigazolványa alapján kelmefestési iparba vágó munkálatokat nem végezhet. (K. M. 31872/1890. és 13558/1901.)

S, Sz

Sirkőkereskedő sirköveket felállitani, miután ez a kőfaragó-ipar természetével bir, nem jogosult. (K. M. 48972/1897.)

Sirkőkereskedő jogositva van az üzletében elárusitott sirköveket szükség esetén megcsiszolni, s azokra a betüket bevésni, vagy a munkálatokat segédje által végeztetni. (K. M. 16038/1903.)

Sütőiparos teasüteményeket készithet (F. I. K. 10404/1888.) ; élesztőt árusithat. (K. M. 72282/1900.)

A szabóipar egységes iparág, az abba vágó összes munkák egy és ugyanazon iparigazolvány alapján üzhetők. (K. M. 15297/1899.)

Szabó posztókereskedést nem folytathat. (K. M. 49504/1899.)

Szabó mérték szerinti ruhamegrendelések gyüjtésére csak szabóipari képesitettséggel biró alkalmazottat küldhet ki. (K. M. 35817. 1900.)

A szappan- és gyertyagyártás, valamint a mézesbábcsinálás és viaszgyertyaüzlet két különböző iparág s igy akinek csak egyikre szóló iparigazolványa van, annak alapján nem gyakorolhatja a másik iparágat, mert a viaszból és más anyagokból való gyertyák előállitása között, az előállitás módja és a gyártási folyamat tekintetében lényeges különbség van, amennyiben a viaszgyertyák szabadon lógó belekre öntetnek, illetőleg huzatnak, vagy mártogattatnak, mig ellenben a más anyagból való gyertyákat horganyvagy érczformába öntik. De eltekintve ezen most emlitett különbségtől, az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 2. §-a külön iparágnak minősiti a szappan- és gyertyagyártást és ismét más iparágnak a mézesbábcsinálást és viaszgyertyaöntést. (K. M. 8194/1900.)

Szatócsok és vegyeskereskedők kész czipők és csizmák elárusitására nincsenek feljogositva. (K. M. 1868/1903.)

Szatócsok, szatócsiparigazolványaik alapján irószerek és iskolairkák elárusitására jogositva vannak. (K. M. 80293/1902.)

Szatócsüzletben zsir és szalonna árusitható. (K. M. 97093/1906.)

Szatócsok és nagykereskedők cserépedényeket, mint üzletkörükhöz tartozó áruczikkeket, erre szóló külön iparigazolvány nélkül akadálytalanul árusithatnak ; tetőcserepeket is árusithatnak, ha az illető helyen tetőcserepek elárusitásával foglalkozó szakmabeli kereskedő vagy iparos nincsen (K. M. 24184. 1904.) ; bognáripari áruczikkeknek, nevezetesen dézsák, zurbolók, vedreknek stb. elárusitása a szatócsipar körét meghaladja, minélfogva az emlitett iparczikkeknek árusitására szatócsigazolványa alapján egy szatócs sincs feljogositva. (K. M. 56388/1896.)

Szatócs antiquar-üzletet sem folytathat (F. I. K. 24864/1885.), azonban ruhanemüek elkészitésére fogadhat el megrendeléseket, ha a megrendeléseket nem maga teljesiti, hanem jogosult iparosok által végezteti. (F. I. K. 1553/1885.)

Szatócsüzletekben forgalomba bocsáthatók mindazok az áruczikkek, amelyek a ház-

tartás körül és a gazdaságban általános és sürü használatban vannak és ennélfogva a nép elsőrendü szükségleti tárgyai. (F. I. és K. M. 20638/87.)

Szatócsok és vegyeskereskedők a czipész- és csizmadia-ipar körébe tartozó iparczikkek közül csak azokat vannak feljogositva elárusitani, melyek, mint pl. a fénymáz, kefék stb. a háztartás körül és a gazdaságban is általános és sürü használatban vannak. Egyéb, a fent emlitett iparok körébe tartozó iparczikkek, mint pl. bőr, speciális czipészszerszám, valamint kész czipők és csizmák stb. elárusitására azonban nem jogosultak. (K. M. 23396/1898. és 1868/1903.)

A szatócsok és vegyeskereskedők erre szóló iparigazolványuk alapján jogositva vannak mindennemü, tehát nemcsak a nép elsőrendü szükségleti tárgyait képező iparczikkek elárusitására oly helyeken, ahol az illető iparczikkek kizárólagos elárusitásával foglalkozó szakmabeli kereskedő vagy ily czikkek kizárólagos elárusitásával foglalkozó iparos nincsen. Ehhez képest tehát, amennyiben valamely községben kész czipő-, kalap- és kész férfiöltöny-kereskedők nincsenek, a szatócsok és vegyeskereskedők az emlitett czikkeket külön iparigazolvány nélkül is elárusithatják. A kész czipők és csizmák elárusitása a képesitéshez kötött mesterségek közé nem tartozván, arra iparigazolványt akárki, tehát szatócs és vegyeskereskedő is szerezhet. (K. M. 12880/1904.)

Szijgyártó-ipar körébe vágó czikkeknek a falusi kereskedők és szatócsok által való árusitása tekintetében nem engedhető meg, hogy a kereskedők és szatócsok külön iparigazolvány váltása nélkül a szijgyártó-ipar körébe vágó mindennemü czikkek elárusitásával is foglalkozzanak s csupán az ellen nem tehető észrevétel, ha a szatócsok az emlitett szijgyártóipari czikkek közül a közönséges ostorszijak, illetve ostorok és nadrágszijak elárusitásával foglalkoznak, egyfelől mert ezek ily czikkek elárusitásával már régóta foglalkoznak, másfelől mert az emlitett czikkek a gazdaközönségre és a fuvarosokra nézve nélkülözhetetlen használati tárgyat képeznek, ugy hogy azoknak beszerzését megnehéziteni nem ajánlatos. (K. M. 85676. 1900.)

Szatócsok és vegyeskereskedők azon iparczikkek elárusitásában nem korlátozhatók, melyekre nézve az illető községben csupán megrendelésre dolgozó szakmabeli iparos van. (K. M. 41114/1904.)

Szatócsok és vegyeskereskedők erre szóló iparigazolványok alapján jogositva vannak mindennemü iparczikkek elárusitására oly helyeken, ahol az illető iparczikkek kizárólagos elárusitásával foglalkozó iparos nincsen. (K. M. 12880/1904.)

A szatócs oly községben, ahol mészáros nincs, huskereskedéssel külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatik. (K. M. 52070/1904.)

Szállitmányozási iparüzlet körébe tartozik a befizetett fuvar- és egyéb dijak helyességének kiszámitása is, illetve az a szállitmányozási teendők teljes elvégzésének befejezéseül tekinthető s igy azzal szállitási üzlete körében a szállitmányozó szállitással megbizó felei részére az 1884 : XVII. t.-cz. 48. §-a értelmében a »szállitó üzlet« gyakorlására nyert iparigazolványa alapján is foglalkozhatik. (K. M. 43065/1900.)

A szállodatulajdonos által a szállodai épületben nyitott vendéglői és kávéházi üzletre a szállodai iparengedély mellett külön vendéglői és külön kávéházi iparengedély is váltandó. (K. M. 53955/1900.)

Szijgyártó iparosok állatok kefélésére szolgáló keféket külön igazolvány nélkül is árusithatnak. (K. M. 68252/1906.)

Szijgyártó, csizmadia és bocskoros bőr- és cserkereskedéssel külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (K. M. 66161/1904.)

Szikvizgyáros oxigenviz gyártásával külön iparigazolvány nélkül is foglalkozhatik. (K. M. 26949/1901.)

Szobafestő ép ugy, mint a kárpitos, szobatapétázással külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatik. (K. M. 34059/1900.)

Szobafestő jogosult akár külső homlokzat, akár belső szobafalnak mész- vagy enyvfestékkel való befestésére. (K. M. 54294/1899.)

Szőrmeárukereskedő sapkát, ruhát, bélelt kabátot, bundát árusithat, magyar nadrágot azonban nem. (K. M. 48157/1897.)

Szücs- és sapkásiparosok kalapokat, melyeknek készitése a kalaposipar üzletkörébe tartozik, sem üzleti helyiségükben, sem országos vásárok alkalmával nem árusithatnak. (K. M. 10583/1904.)

A szürposztókereskedő nem jogosult arra, hogy a szürposztót külön iparigazolvány nélkül megfesthesse ; az 1884 : XVII. t.-cz. értelmében az iparüzőnek csak a saját készitményei előállitásán szükséges munkálatokat áll jogában egyesiteni, már pedig a szürposztó a kereskedőnek nem saját készitménye, hanem csak kereskedési áruczikke. (K. M. 84405. 1899.)

A szürszabó-ipar nem tekinthető külön iparágnak. (K. M. 15297/1899.)

T

Technikai épitőanyag-üzlet körébe Auer-égőknek, mint felszerelési tárgyaknak árusitása nem tartozik. (K. M. 59377/1903.)

Terménykereskedő tüzifát és kőszenet nem árusithat. (F. I. K. 18284/1888.)

Száraz állati csontokat raktáron tarthat. (K. M. 24456/1896.)

Temetkezési vállalkozó koporsókat nem készithet, miután a koporsókészités az asz-

talosipar munkakörébe tartozik. (K. M. 72682/1900.)

A timárok timár-iparigazolványuk alapján bocskorkészités tekintetében csupán arra tekinthetők jogositottaknak, hogy az általuk kikészitett bőrt bocskornak alkalmas darabokra a czélnak megfelelő formában áruba bocsássák. A jobb minőségü bocskorszerü, de inkább talpnélküli czipőnek mondható, rendesen szabott és varrott, ugynevezett szalonbocskorok készitése a czipész-iparba vág, mint annak egyik ága szerepel, miért is ezeket a timáriparosok timár-iparigazolványuk alapján sem nem készithetik, sem nem árusithatják s amennyiben ilyenek készitésével és árusitásával kivánnak foglalkozni, erre külön iparigazolványt kell váltaniok. (K. M. 35741. 1902.)

A talpkészitő timár-iparosok az általuk készitett bőrt bocskornak alkalmas darabokra, esetleg ostornak alkalmas szeletekre felvághatják s ilyen a czélnak megfelelő kezdetleges formában áruba bocsáthatják; a jobbfajta nadrágszijnak, patingnak és járomszögnek a készitése azonban, mint amely határozottan a szijgyártó-ipar körébe vág, a timár-iparos nem tekinthető jogosultnak. (K. M. 85676. 1900.)

Ü

Ügynökök hordóknak előre megállapitott fix árban való vásárlásával és saját számlára való árusitásával nem foglalkozhatnak, mert ez nem ügynöki tevékenységnek, hanem hordókereskedésnek minősitendő. (K. M. 23206/1904.)

V

Vaskereskedő gazdasági felszerelési czikkek és használati tárgyaknak elárusitásával külön iparigazolvány nélkül nem foglalkozhatik. (K. M. 65470/1904.)

Varrógépjavitásra, mint a műszerész-ipar köréhez tartozó foglalkozásra szóló iparigazolvány alapján, az ugyancsak a műszerészíparhoz tartozó kerékpárjavitási munkálatok is végezhetők. (K. M. 78689/1903.)

Varrógép javitására szóló iparigazolvány alapján az illető kerékpárok javitására is jogosult, illetve varrógép- és kerékpáralkatrészeket raktáron tarthat és elárusithat. (K. M. 36365/1905.)

Varrógép- vagy kerékpárkereskedésre szóló iparigazolvány alapján a kereskedő jogosult ugyan varrógépek és kerékpárok javitására megrendeléseket elfogadni, tartozik azonban a javitási munkákat arra jogositott szakiparosokkal végeztetni. (K. M. 47004/1902. L. fentebb: »Kerékpárkereskedők«.)

A vegyeskereskedő az üzlete keretébe tartozó bármely iparkészitmény vagy áru elárusitásával foglalkozhatik, anélkül, hogy minden egyes árufaj elárusithatására külön iparigazolványt kellene váltania. (F. I. K. 48370/1886.)

Vegyeskereskedő (szatócs) mindazon áruczikkeket bocsáthat forgalomba, melyek a háztártás körül és gazdaságban általános és sürü használatban vannak és ennélfogva a nép elsőrendü szükségleti tárgyai. (F. I. K. 20638/1887.)

A vegyeskereskedők, illetve szatócsok üzletkörébe csakis oly áruk elárusitása tartozik, melyek a fogyasztó közönség elsőrendü szükségleteit képezik. (K. M. 19041/1898.)

Vegyeskereskedők sódar és ehhez hasonló elsőrendü szükségleti élelmiczikkek elárusitásában nem akadályozhatók. (K. M. 74722. 1903.)

A nagyban folytatott gyümölcskereskedés a vegyeskereskedés üzletkörébe nem vonható s igy az a körülmény, hogy a vegyeskereskedő vegyeskereskedési czégét évek előtt az illetékes kereskedelmi biróságnál bejegyeztette, gyümölcskereskedési üzletére nézve iparigazolvány váltásának kötelezettsége alól fel nem menti. (K. M. 16239/1899.)

Vegyeskereskedő terménykereskedést is űzhet (F. I. K. 54006/1885.); naptárakat árusithat (F. I. K. 13730/1887.); puttonyok, dézsák, sütőlapátok, seprők, meszelők, favillák, fagerebenek eladására jogosult (K. M. 41872/1898.); ahol könyvkereskedő nincs, népiskolai tankönyveket árusithat (K. M. 37762/1899.); kenyeret árusithat (F. I. K. 56225/1884.); kenyeret s általában péksüteményt árusithat (K. M. 36510/1897.); szesznek nagyban való árusitására jogositva van (F. I. K. 54983/1887.); vasat és vasárukat árusithat (K. M. 20291/1904.); művirágból készült koszorukat árusithat (K. M. 21659. 1904.); jogositva van üveg- és porczellánedények árusitására (K. M. 28555/1904.); ellenben cserépkereskedést nem gyakorolhat. (K. M. 62068/1899.)

Vegyeskereskedő czipők, ruhák és kalapok árusitására és azok elkészittetésére vonatkozólag megrendelések elfogadására jogosult. (F. I. K. 1553/1885. és K. M. 14222/1898.)

Vegyeskereskedő tojással és vajelárusitással is foglalkozhatik. Ha ezt azonban nem üzlete körében végzi, hanem a nagyban vásárolt tojást és vajat más elárusitóknak nagyban adja el, erre külön iparigazolványt tartozik váltani. (K. M. 84965/1898.)

Vegyeskereskedő, ezen jogosultságánál fogva a vajkereskedést, valamint annak tartozékát a vajolvasztást, mint rokon iparágat üzlete körébe vonhatja. (K. M. 84690/1900.)

Vegyeskereskedő külön iparigazolvány nélkül képes levelezőlapok árusitásával nem foglalkozhatik. (K. M. 37705/1903.)

Ellenkező: Képes levelezőlapoknak, mint ma már közhasználati czikkeknek árusitásával a szatócsok és vegyeskereskedők külön iparigazolvány nélkül foglalkozhatnak. (K. M. 12354/1904.)

Vegyes- és füszerkereskedő bőrök árusitására külön erre szóló iparigazolvány nélkül nem jogosult. (K. M. 42240/1905.)

Vegyeskereskedők oly községekben, amelyekben bőr elárusitásával foglalkozó kereskedő nincs, erre szóló iparigazolvány nélkül is jogosultak bőrt árusitani. (K. M. 41305/1904.)

48. §. Minden iparüzőnek joga van készitményeinek teljes előállitására szükséges mindennemü munkát egyesiteni s az erre megkivántató segédmunkásokat tartani.

Az ipartörvény 48. §-a szerint minden iparüzőnek joga van készitményeinek teljes előállitására és mellékterményeinek értékesitésére szükséges mindennemü munkát egyesiteni, s ennélfogva jogositva is van iparának melléktermékeit mintegy háziiparilag értékesiteni és az igy előállitott czikkeket áruba bocsátani. A hentes-iparos jogosult az iparánál előforduló zsirhulladékokat szappanná főzni és az igy nyert szappant elárusitani. (F. I. K. 62821/1885.)

Hentesek sertéscsontzsirt előállithatnak. (K. M. 68683/1901.)

Az 1884 : XVII. t. czikk 48. §-a jogot ad ugyan az iparosnak arra, hogy az általa elvállalt munkáknak teljes és végleges elkészithetése végett más ipari szakmákba vágó munkát is foganatosithasson, de ezt csak az esetre, ha az elvállalt munka főrésze az ő iparszakmájához tartozik s az egyéb iparágakba eső munkák annak csak mellékes, kiegészitő részét képezik. Az ereszcsatornáknál a csatornaszerkezet képezi a főmunkát, amely az országos gyakorlat szerint a bádogos-ipar munkakörébe sorolandó. A lakatos által előállitott vaskapcsoknak a ház szarufájára való illesztése a szóban lévő bádogosmunkáknak csupán mellékes, kiegészitő részét képezik. Ezeknél fogva a lakatosiparos, azért, mert a csatornatartó vasak készitését lakatosiparra szóló iparigazolványa alapján végezheti, az ereszcsatornák elkészitésére nem tekinthető jogositottnak. (K. M. 30/1901.)

Az aranyozó megaranyozandó kereteket előállithat s azokat tükrökkel és képekkel elláthatja. (K. M. 82017/1897.)

Az asztalosnak jogában áll, hogy a mesterségéhez tartozó ablakok és ajtók teljes összeállitása czéljából azokra a szükséges megvásárolt zár és egyéb vasalkatrészeket ráerősithesse. (K. M. 834/1899.)

Az asztalosnak a törvény jelen szakasza alapján joga van a készitett asztalos-munka mázolását is végezni. (F. I. K. 44367/1885.)

Bádogos a ház csatornázatának s ennek kapcsán tetőzetének is befestését az ipartörvény 48. §-a rendelkezéséhez képest teljesitheti. (F. I. K. 37910/1888.)

Hacsak arról van szó, miszerint a borkereskedők saját iparuk folytatása czéljából szükséglik a hordókat, ezen áruk készitése végett az ipartörvény 48. §-a értelmében minden megszoritás nélkül segédmunkásokat is tartani jogositva vannak. (F. J. és K. M. 21659/1885.)

Butorkereskedő ágybetétek előállitására is jogosult. (K. M. 71490/1898.)

A czimfestő jogositva van a ház külső falazata azon részének befestésére, ahová az általa festett czimtábla kifüggesztetik. (K. M. 59294/1899.)

Az ékszerész az általa készitett ékszereken azok diszitésére szükséges vésésekot is végezheti anélkül, hogy a vésnöki iparra köteles iparigazolványt tartoznék beszerezni. (K. M. 25523/1898.)

Gépeken eszközölt javitások, nevezetesen a csapágycsészék (rézlágerek) készitése a technika fejlődése következtében a rézmüvesiparral összefüggőnek tekinthető, a kapcsolatosan végzett dobtengely-esztergályozás pedig a készitmény teljes előállitására szükséges munkának tekintendő, mert csak a dobtengely kiegyenlitése és megesztergályozása által szerezhető helyes méret a rézcsapágycsészék készitéséhez, illetve azok belső világosságának megállapitásához. (K. M. 25057. 1898.)

A kárpitos bármely neki szükséges asztalosmunkákat iparigazolvány nélkül végezhet. (F. I. K. 45423/1885.)

Az óeskaruhakereskedő az ipartörvény 48. §. értelmében ruhák tatarozásával és átalakitásával is foglalkozhatik és erre segédeket is tarthat. (F. I. K. 34857/1885.)

Sirkőkereskedő jogositva van az üzletében elárusitott sirköveket megcsiszolni s azokra a betüket bevésni, vagy e munkálatokat segédje által végeztetni. (K. M. 16038/1903.)

Szürposztó-kereskedő nem jogosult arra, hogy a szürposztót külön iparigazolvány nélkül megfesthesse. (K. M. 84405/1899.)

Posztókereskedők mértékvevéssel nem foglalkozhatnak. Igaz ugyan, hogy a posztókereskedők, amennyiben a szabóipar körébe tartozó munkákat arra jogosult iparosok által végeztetik, jogosultak arra, hogy a náluk vásárolt szövetekből készitendő ruhákra megrendeléseket is elvállaljanak, de nem jogosultak arra, hogy mértéket is vegyenek, mert a mértékvétel, mint a ruhakészitő munkának alapja és előfeltétele, a képesitéshez kötött szabóipar körébe vág és attól el

nem különíthető művelet, melyet csakis arra jogositott szabóiparos végezhet. (K. M. 14680/1903.)

Az ipartörvény 48. §-a csakis segédmunkások tartásáról szól, s ekképen megengedi azon magyarázatot, miszerint a tanonoztartási jog a mellékesen bevont iparágra nem terjed ki. (K. M. 66446/1891.)

49. §. Aki engedélyhez kötött ipart egy éven át, más ipart pedig két éven át egyfolytában nem üz, azt csak ujabb engedély, illetőleg bejelentés mellett gyakorolhatja. A 10. §. *f)* pontja alatt felsorolt iparágak tekintetében szabályrendeletileg ennél rövidebb idő is megállapitható.

Az iparos az ipartörvény 49. §-ából folyólag csak akkor jogosult két, illetve egy éven belül iparát ujabb iparigazolvány, illetve engedély váltása nélkül folytatni, ha iparát be nem szüntette; ellenkező esetben, tehát akkor, midőn iparával felhagyott és a felhagyásról az iparhatóságot értesitette, uj iparigazolványt, illetve iparengedélyt köteles szerezni. (K. M. 74674/1903.)

Az iparüzési jogról való lemondás az iparüzési jogot magában véve még nem szüntetheti meg, mert abban az esetben, ha egy iparos iparüzési szándékáról lemond, ennek daczára azonban üzletét az engedély hatósági törléseig még folytathatja, ebbeli eljárása nem kihágásnak, hanem legfeljebb a lemondási szándék visszavonására irányuló cselekménynek, illetve törekvésnek tekinthető. (B. M. 1398/1897.)

Az elévülést félbeszakitja az iparhatóság részéről bejelentő iparjogának ismételt elismerése; s ekkor az a két év, amely alatt az iparüzlet megkezdendő, a hatóság részéről történt jogelismerés időpontjától kezd ujból folyni. Az iparjog a jelen esetben nyilván fentartatott és az 1872 : VIII. t.-cz. 25. §-ában körülirt elévülést félbeszakitotta az, hogy az iparos az elévülési idő lejárta alatt engedélyt kért, hogy megnyitandó kávéházában bort is mérhessen s a bejelentést az iparhatóság nemcsak tudomásul vette, hanem, mint a regále-jog tulajdonosa, jogerőre emelkedett határozatával a megnyitandó kávéház tulajdonosának a bormérésre vonatkozó jogot engedélyezte is. (F. I. K. 13300/1885.)

Mészáros-iparos, aki nagy marháknak levágásával két évi időtartamon belül egyáltalán nem s juhoknak és sertéseknek levágásával is csak hosszabb időközökben foglalkozott, iparát épen az általa időközönként eszközölt levágatásokra való tekintettel megszakitás nélkül üzte s ennélfogva iparigazolványa az 1884 : XVII. t.-cz. 49. §-a értelmében hatályát nem vesztette el, ugy hogy annak alapján a levágatásokat jogosan eszközölvén, mészáros-ipar jogtalan üzése miatt nem büntethető. (K. M. 21375/1896.)

A mészáros-ipar nem lévén engedélyhez kötött ipar, arra az 1884 : XVII. t.-cz. 49. §-ának nem az engedélyhez kötött iparok abbanhagyására vonatkozó, hanem azon határozmánya nyer alkalmazást, mely szerint kötelességévé tétetik annak, aki engedélyhez nem kötött ipart két évig nem üz, iparának ujbóli megkezdését, illetve ebbeli szándékát az iparhatóságnál bejelenteni. (K. M. 61068/1896.)

Az ipartörvény 10., illetve 20. §-a alapján iparhatóságilag kiadott iparengedélyeknek a törvény 49. §-a alapján való érvénytelenitése tekintetében az iparhatóságok előtt semmi különösebb eljárás, mint például az engedélynek közhirré tétel utján való érvénytelenitése, nincs szokásban. Ilyen eljárás nem is szükséges, mert az ipartörvény 158. §. *a)* pontja arra az esetre is vonatkozik, ha valaki érvénytelenné vált jogositvány alapján folytatja az ipart s igy az idézett szakaszban megállapitott büntetés, valamint a hatósági és közellenőrzésnek az a mérve, mely általában a törvényes rend megtartását biztositja, az érvénytelenné vált ipari jogositványoknak bevonását, az érvénytelenné válás közhirré tételét vagy más hasonló megelőző rendelkezést feleslegessé tesz. (K. M. 34259. 1902.)

50. §. Minden iparosnak joga van ugy saját, mint mások készitményeit nemcsak lakhelyén, hanem azon kivül is az ország bármely helyén tartott országos vásárokon akár személyesen, akár megbizott által eladni, továbbá jogában áll [azokra bárhol és bármikor, minták előmutatásával is, megrendeléseket gyüjteni vagy gyüjtetni],[1]) megrendelt munkát teljesiteni vagy munkásai által teljesittetni.

Heti vásárokon élelmi szereket, kerti és mezei terményeket, házi iparczikkeket — amennyiben azt törvényes kiváltságok

---

[1]) Ezen §-nak [ ] foglalt rendelkezései a most következő 1900 : XXV. és az 1887. évi XVIII. törvényczikkek által hatályon kivül helyeztettek.

nem akadályozzák — bárki áruba bocsáthat.

[Másféle iparkészitményeket csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni.]

1900 : XXV. Törvényczikk

az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-ának a megrendelések gyüjtésére vonatkozó rendelkezései módositásáról.

1. §. *Az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-ának azon rendelkezése, melynél fogva minden iparosnak joga van ugy saját mint mások készitményeire nemcsak lakhelyén, hanem azonkivül bárhol és bármikor minták előmutatásával is megrendeléseket gyüjteni vagy gyüjtetni, hatályon kivül helyeztetik. Ennek helyébe lép azon rendelkezés, hogy ugy a belföldi mint külföldi iparosok, kereskedők vagy ezek megbizottjai, az iparos vagy kereskedő lakhelyén kivül — mintával vagy minta nélkül — megrendelések gyüjtése végett csak oly iparosokat vagy kereskedőket kereshetnek fel, kik üzletkörükben az illető áru eladásával vagy felhasználásával foglalkoznak.*

Nem esik a jelen szakasz tilalma alá közvetlenül az iparoshoz vagy kereskedőhöz intézett egyes megrendeléseknek megbizott által való átvétele vagy teljesitése.

2. §. *Nem terjed ki az 1. §. első bekezdésének rendelkezése irodalmi és művészeti termékek megrendelésének gyüjtésére.*

3. §. *A kereskedelmi minister felhatalmaztatik, hogy bizonyos üzletágak és iparczikkek tekintetében az 1. §. első bekezdésének összes vagy egyes rendelkezése alól, a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után, kivételt engedélyezhessen és e részben Horvát- és Szlavonországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal egyetértőleg jár el.*

Az engedélyezett kivételekről a kereskedelmi minister minden évben a költségvetés előterjesztése alkalmával a törvényhozásnak jelentést tenni tartozik.

4. §. *Aki a jelen törvény 1. §-a első bekezdésében foglalt valamely rendelkezést megszeg, kihágást követ el és ezért az 1884. évi XVII. t.-cz. VII. fejezetében emlitett iparhatóságok által egy hónapig terjedhető elzárással és 20 koronától 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. Elitélés esetén a minták elkobzandók. Ismétlés esetén az illető megrendelések megengedett gyüjtésétől is egy évre eltiltható.*

A jelen törvény 1. §-ában foglalt tilalom ellenére létrejött ügylet a megrendelővel szemben hatálytalan.

5. §. *A jelen törvény életbelépésének napját a kereskedelemügyi minister rendelettel állapitja meg.*

E nap ugy tüzendő ki, hogy a törvény legkésőbb 1901 julius hó 1-én életbe lépjen.

Jelen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi minister, Horvát-Szlavonországokban pedig a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

1887 : XVIII. Törvényczikk

az 1884 : XVII. t.-cz. (»ipartörvény«) 50. §-a utolsó kikezdésének módositása tárgyában.

1. §. *Az 1884. évi XVII. törvényczikk 50. §-ának utolsó kikezdése következőleg módosittatik:*

Heti vásárokon házi iparczikkeken kivül, más iparkészitményeket rendszerint csak a helyben lakó iparos van jogositva eladni.

Mennyiben engedhető meg az, hogy iparkészitményeket heti vásárokon a nem helyben lakó iparos is jogositva legyen eladni, azt az érdekelt felek, esetleg a kereskedelmi és iparkamara javaslata alapján, az illető vásártartó községek képviselőtestületének meghallgatása után a törvényhatóságok szabályrendeletileg állapitják meg.

2. §. *A felvidéki házaló kereskedők, kik régi szokás alapján a heti vásárokat látogatták, eddigi joguk gyakorlatában meghagyatnak.*

3. §. *Jelen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi*

magyar királyi minister, illetőleg Horvát-Szlavon-Dalmátországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

27483. szám.
1901. máj. 10-én.

Keresk. min. rendelet

az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-ának a megrendelések gyüjtésére vonatkozó rendelkezéssel módositásáról szóló 1900. évi XXV. t.-cz. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában.

Az 1900 : XXV. törvényczikk 5. §-ában nyert felhatalmazás alapján ezen törvény életbeléptetése és végrehajtása iránt rendelem :

1. §. Az 1900 : XXV. törvényczikk, valamint a jelen rendelet 1901. julius hó 1-én lép életbe.

Az ezen időpont előtt gyüjtött megrendelések s azoknak teljesitése az idézett törvény s a jelen rendelet által nem érintetnek.

2. §. Az idézett törvény 1. §-a megrendelések gyüjtésének korlátlan szabadságát csak a kereskedő vagy iparos lakóhelyén tartván fenn, ebből következik, hogy a kereskedő vagy iparos más oly község területén, melyen csakis megrendelések gyüjtése végett — bár huzamos ideig — tartózkodik, a törvény korlátozása alá esik. Ugyanaz áll a kereskedő vagy iparos megbizottjáról, ügynökéről, még ha a kereskedő vagy iparos lakóhelyén kivüli helyen állandóan letelepedett (helyi ügynök), ugyszintén a vásárlátogatókra nézve a vásár helyéről, valamint az olyan helyekről, ahol vándor- és mintaraktárak tartatnak. Utóbbi üzletek gyakorlását egyébként addig is, mig a vándoriparról szóló törvény megalkottatik, továbbra is az 1897. évi 51636. szám és 1900. évi 16338. szám alatt kelt kereskedelemügyi ministeri rendeletek szabályozzák, melyek értelmében a vándorraktár tulajdonosa nemcsak iparigazolványt váltani, hanem az 1884. évi XVII. törvényczikkben előirt feltételeknek (engedély, dijfizetés, a befolyt összeg tizedrészének befizetése) is megfelelni tartozik.

3. §. A megrendelések gyüjtése a kereskedő vagy iparos lakóhelyén kivül csak oly iparosoknál vagy kereskedőknél lévén megengedve, kik üzletkörükben az illető áru eladásával vagy felhasználásával foglalkoznak : ezen áruk alatt nemcsak olyanok értendők, melyek eredeti vagy feldolgozott állapotban az üzlet tulajdonképeni tárgyai, hanem olyan áruk is, melyek az illető üzletben csak mint segédeszközök, irodai, bolti vagy raktári berendezések szerepelnek (kereskedelmi könyvek, állványok, pénztárak, irógépek, mérlegek stb.).

Megrendelések gyüjtése végett felkereshető az a földbirtokos is, aki gazdasága körében ipari vagy gyári vállalatot folytat (malom, szeszgyár, keményitő-gyár, sajt-, vajkészitő-telep stb.), amennyiben a megrendelés az illető ipari vagy gyári vállalat körében eladható vagy felhasználható árura vonatkozik.

4. §. Az idézett törvény 1. §-ának 2. bekezdésében az iparoshoz vagy kereskedőhöz közvetlenül intézett egyes megrendelésekre vonatkozólag megállapitott kivétel feltételei, hogy a megrendelés határozottan megjelölt árura vagy munkára irányuljon, a megrendelő önkéntes elhatározásán alapuljon s a kereskedőhöz vagy iparoshoz már előbb intéztetett légyen, mintsem a megbizott a megrendelőnél a megrendelés átvétele végett jelentkezik.

Nincs tehát megengedve a megrendelés átvétele oly megkeresések alapján, melyek határozatlan, általános, egyszersmindenkorra szóló megrendelési felhivást tartalmaznak, melyeket a kereskedő vagy iparos tömegesen küld a feleknek kitöltés vagy puszta aláirás és elküldés végett, vagy melyek nem magához a kereskedőhöz vagy iparoshoz, hanem csak megbizottjához, eljárása közben, intéztetnek.

5. §. Az idézett törvény 2. §-ában kivétel tétetvén az irodalmi és művészeti termékekre nézve, ezek megrendelése csak annyiban korlátoztatik, amennyiben az 1848 : XVIII. törvényczikk 45. §-a értelmében az »ugynevezett házaló vagy zugkönyvárulók« az illető hatóság rendőri felügyelete alatt állanak, amely ezen felügyeleti hatáskörben megfelelő korlátozásokat is tehet. Ettől eltekintve tehát, az irodalmi és művészeti termékek megrendelésének gyüjtése teljesen szabad s minthogy e törvényes kivétel a közműveltség terjesztése érdekében tétetett, az iparhatóságok tartózkodjanak még attól is, hogy az »irodalmi és művészeti termékek« fogalmat szorosan magyarázzák. Nem veendők ki nevezetesen e fogalom alól a művészeti termékek iparilag előállitott utánzati (metszetek, szinnyomatok) sem.

6. §. Az idézett törvény 3. §-ában nyert külön felhatalmazás alapján a törvény 1. §. első bekezdésének összes rendelkezései alól a következő kivételek engedélyeztetnek :

1. a házi iparczikkekre, de csak azon feltétel alatt, ha a megrendelést gyüjtő a czikk háziipari jellegét helyhatósági bizonyitványnyal igazolja ;

2. a műszerekre és tudományos eszközökre ;

3. a varrógépekre ;

4. a nagyobb gazdasági gépekre, mint cséplőgépekre, vető- és arató-gépekre, mozdonyokra, lokomobilokra és gőzekékre, továbbá a gőzszivattyukra és malom-berendezésekre ;

5. a villamos erő átviteli és általános világitási és távbeszélőberendezésekre :

A 4. pontban felsorolt czikkek megrendelésének gyüjtése a kisbirtokosoknál azonban csak azon feltétel alatt van megengedve, ha a megrendelés a községi elöljáróság által a megren-

jelzési hivatalokat a pénzügyminister ur látandja el utasitással, miről a szakkörök közelebbi tájékoztathatása végett annak idején a t. kamarát is értesiteni fogom.

A másodfoku iparhatóságokhoz erészben egyidejüleg intézett rendeletemet tudomás végett másolatban idecsatolva, felhivom végül a t. kamarát, hogy Ausztriába készülő iparosainkat és kereskedelmi utazóinkat netán zaklattatásuk elkerülése végett a megrendelésgyüjtés tekintetében ott érvényes rendelkezések alapos tanulmányozására és szem előtt tartására figyelmeztesse és ugyancsak e czélból nekik a szükségelt felvilágositást adott esetben adja meg.

Elvi határozatok:

a) A megrendelések gyüjtését illetően.

Megrendelések gyüjtése végett nyitott üzlethelyre iparigazolvány ki nem adható. Ha azonban az iparos az illető községben az 1884 : XVII. t.-cz. 46. §-a alapján, képesitett üzletvezető alkalmazása mellett, kelme- és fonálfestő-üzletet nyit, melyben az ipar üzleti része végeztetik és lebonyolittatik, a fióküzlet a megrendelések gyüjtésében még akkor sem akadályozható, ha a műhelyi munka, vagyis a festői művelet a vegyi főüzlet műhelyében végeztetik is. (K. M. 40290/1904.)

Ellenkező: Megrendelések átvétele végett nyitott fióküzletre iparigazolvány adható, azonban a nem helyben lakó iparos vagy megbizottja a fogyasztók felkeresésével megrendeléseket nem gyüjthet. (K. M. 44043. 1906.)

Midőn akár az ipartörvény, akár az annak 50. §-át módositó 1900 : XXV. t.-cz. általában csak iparos vagy kereskedő megbizottjáról szól, ez alatt nem értendő feltétlenül a bejegyzett üzletvezető, hanem értendő a kereskedőnek bármely megbizottja; ennélfogva minták szerinti megrendelések eszközlésére nem csupán a tulajdonos vagy annak bejelentett üzletvezetője van feljogositva. (K. M. 54271/1902.)

Az 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-a világosan és határozottan kimondja, hogy az iparos vagy kereskedő saját lakóhelyén kivül csak a törvényben s a 27483/1903. sz. kereskedelemügyi ministeri rendeletben részletesen felsorolt esetekben gyüjthet megrendeléseket; ellenben sehol sem mondja sem a törvény, sem a végrehajtási rendelet azt, hogy a megrendelések gyüjtésére az iparos vagy kereskedő a lakóhely szerint illetékes iparhatóság területén van jogositva, ami pl. Budapesten a törvénynek megszorító, viszont a vidéken, hol ugyanazon iparhatóság hatásköre több községre kiterjed, annak kiterjesztő magyarázata volna. (K. M. 64979. 1900.)

Megrendelések jogosulatlan gyüjtésének esete nem forog fenn megrendelő levelezőlapoknak a kereskedő által való tömeges szétküldése esetében akkor, ha beigazolást nyer, hogy a felek és a czég részéről a megrendelési levelezőlapok elküldésére, illetőleg aláirására nézve előzetes megállapodás történt, illetőleg, hogy a felek megigérték, hogy szükség esetében a kereskedő szolgálatait a jelzett lapok segélyével igénybe veszik, mert ezen megrendelési lapoknak a felek részéről való aláirása az előzetes megállapodásnak megfelelően, illetőleg önként történt. (K. M. 28255/1902.)

Az 1901. évi 27483. számu kereskedelmi ministeri rendelet 4. §-ának utolsó bekezdése értelmében magához a kereskedőhöz vagy iparoshoz — és nem megbizottjához — eljárása közben intézett megkeresés alapján a megrendelés átvétele nem tilos. (K. M. 84655/1901.)

Megrendeléseknek vásári álláshelyen való átvétele tiltott megrendelésgyüjtésnek nem tekinthető és a kelme- és fonálfestőiparnál a hetivásáron való megrendelésgyüjtés a hetivásárlátogatás szempontjából egyéb iparosok által való árusitással egyenlő elbánás alá esik. (K. M. 51882/1904.)

A dobszóval való hirdetés megrendelésgyüjtésnek — tekintettel a törvény ama rendelkezésére, hogy megrendelés-gyüjtésnek csakis az tekintetik, ha az eladó a vevőt felkeresi, — nem minősithető. (K. M. 14220. 1902.)

Külföldi, illetőleg nem helybeli drágakőkereskedőknek ama ténykedése, miszerint foglalatlan gyöngyökkel és drágakövekkel az országban lévő s illetőleg nem helybeli ékszerészeket és ékszerkereskedőket felkeresik s a kivánt árut azonnal át is szolgáltatják: sem a fennálló házalási szabályok, sem a megrendelések gyüjtéséről szóló törvény, de egyéb törvényeink vagy rendeletek szempontjából sem kifogásolható s az ilyen külföldi kereskedők egyedül arra kötelezendők, hogy a foglalatlan drágakő elárusitására, az elárusitás helyén, előzetesen iparigazolványt váltsanak. (K. M. 61490/1902.)

Az oly kereskedők tekintetében, kik üzletüket vándorolva folytatják és e czélból raktárt is visznek magukkal, a vándor-raktártulajdonosok tekintetében tehát, a mai jogállapot megköveteli, hogy a vándor-raktár tulajdonosa az illető helyen, ahol működni kiván, iparigazolványt váltson és a kiszabott adót is lefizesse, amint ezt a kereskedelemügyi ministernek 1897. évi november hó 8-án 61636. szám alatt kelt körrendelete is kifejezi. A vándor-raktár tulajdonosa a vándorraktárból mindenkinek, nemcsak tovább-

elárusitóknak adhat el, feltéve, hogy a vándorraktárt a vevő e czélból felkeresi. A feleket azonban oly természetü üzletkötés végett felkeresni, hogy az árukat, melyeket magával visz, a kereskedő rögtön át is adja, csak házalási engedély alapján szabad és pedig ugy a fogyasztóknál, mint továbbelárusitóknál. Ékszerekkel és drágakövekkel azonban a házalás az érvényben lévő házalási szabályok 12. §-a értelmében egyáltalán tilos, ugy hogy e czikkeket a vándor-raktárból eladni szabad ugyan, ha a vevő keresi fel a vándorraktárt, de a vevőt e czikkekkel üzletkötés végett akként felkeresni, hogy a megvett czikket a vevőnek, legyen az fogyasztó vagy továbbeladó, rögtön át is adja az eladó, ami épen a házaló kereskedés ismérveként tekintendő, nem szabad. Ha tehát a drágakő- és ékszerkereskedő a vevőt maga akarja felkeresni, ezt csak megrendelés felvétele végett teheti, és pedig a vándor-raktártulajdonos az 1901. évi 27483. számu kereskedelemügyi ministeri rendelet 2. §-a értelmében ezt is csak a továbbeladónál, nem a fogyasztónál teheti, kivéve azt az esetet, ha az eladó a fogyasztótól előzetesen felhivást nyert arra, hogy a megrendelés felvételére nála megjelenjen. (K. M. 17233/1902.)

A megrendelésgyüjtésről szóló 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-ában foglalt rendelkezések alól kivett nagyobb gazdasági gépek között emlitett cséplőgépek fogalma alá csupán a gőzcséplőgépek tartoznak, mig a járgány és kézicséplők, szelelőrosták, trieurök, szénagereblyéző gépek, kézi és járgányhajtásu szecska- és répavágók, ugyszintén a járgányok és burgonyaszedők az emlitett törvény végrehajtási rendeletének 6. §-ában emlitett nagyobb gazdasági gépek közé nem sorolhatók. Ehhez képest ezen felsorolt gazdasági gépekre csakis az 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-ában felállitott korlátokon belül szabad megrendeléseket gyüjteni. (K. M. 7657/906.)

Összhangzásban a mezőgazdasági statisztikai összeirás feldolgozásánál is elfogadott alapelvvel s a törvényhozásnak az 1894 : XII. t.-cz. 75. §-ában is kifejezésre juttatott felfogásával megállapittatott, hogy az 1901. évi május hó 10-én 27483. szám alatt kelt kereskedelmi ministeri rendelet 6. §-ában emlitett »kisbirtokosnak« tekintendő minden mezőgazda, kinek gazdasága, birja azt akár mint tulajdonos, akár mint bérlő vagy haszonélvező, a 100 kataszteri holdat meg nem haladja. (K. M. 77862/1903.)

Az 1900 : XXV. t.-cz. és az annak végrehajtására kiadott rendelkezések gazdasági egyesületekre is alkalmazandók, amennyiben kereskedelmi jellegü tevékenységet fejtenek ki, megrendeléseket vesznek át tagjaiktól, s azokat eljuttatják a kereskedőhöz, s végül közbenjárnak a tagok termelvényeinek értékesitésénél és ezért ha nem is a tagoktól, de az üzletfelektől jutalékot szednek. (K. M. 41099/1901.)

A bizományos a megrendelésgyüjtés tekintetében nem a bizományos, hanem a saját áruit forgalomba hozó kereskedővel azonos szempontok alá esik, vagyis a bizományos saját üzletágában ugyanoly mérvben, illetve korlátok közt gyüjthet megrendeléseket, mint az ugyanazon szakmabeli kereskedő, megjegyeztetvén, hogy a kereskedelmi törvény a bizományi ügyletnél arról, hogy a szállitás ki által eszközlendő, emlitést egyáltalában nem tesz s igy a bizományi ügylet lényegére teljesen közömbös, akár a bizományos, akár a megbizó eszközli a szállitást, sőt különösen nagymennyiségü árueladásoknál már maga a dolog természete is azt hozza magával, hogy az áruk szállitása a megbizó által egyenesen annak raktárából eszközöltessék a vevő czimére. (K. M. 65091/1903.)

A kir. kisebb haszonvételek sorába tartozó malomjog hatálya területén más községbeli molnárok őrlésre való gabonát szabadon gyüjthetnek, mert a malomjognak, mint kir. kisebb haszonvételnek tárgyi tartalma azáltal teljesen ki van meritve, hogy annak hatálya területén másnak vizi-, illetve szélmalmot felállitani nem szabad; minthogy továbbá az őrlés az ipartörvény értelmében szabadipart képez: a kir. kisebb haszonvételekhez tartozó malomjognak nem tulajdonitható oly joghatály, hogy annak hatálya területén a más községekben malomipart üző egyének őrlésre való gabonának gyüjtésétől eltilthatók volnának. (K. M. 59921/900.)

Gabonáknak őrlés czéljából idegen községbeli molnár által való összehordása, amenynyiben az csupán őrlés végett történik, nem esik a megrendelésgyüjtési tilalom alá. (K. M. 76097/1903.)

Gabonának molnárok vagy megbizottaik által való összehordása (csuvározás) nem esik a megrendelésgyüjtésre vonatkozó rendelkezés alá az esetben, ha az csupán őröltetés végett és a gabonának eladása, illetve megvétele nélkül történik, mert az 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-a csakis az eladni szándékolt árukra való megrendelésgyüjtést korlátozza, illetve tiltja el, de egyáltalán nem tartalmaz sem korlátozó, sem tiltó rendelkezést azokra nézve, akik — mint a csuvározók — nem árut eladni, hanem egyszerüen csak munkát vállalni kivánnak, akik tehát nem gabonát vesznek és lisztet adnak el, hanem az átvett anyagot ipari átalakitás után, a kikötött feltételek szerint visszaszolgáltatják. Ellenben az 1900. évi XXV. t.-cz. korlátozása, illetve tilalma alá esik a molnároknak vagy megbizottaiknak csuvározása az esetben, ha a gabonát nem csupán őrlés végett hordják össze, hanem azt lisztnek eladásra kinálása mellett meg is vásárolják és igy gabonaáru vételével és liszt-

nek eladásával ügyletet kötnek. (K. M. 76097. 1903.)

A megfelelő igazolványnyal biró cséplési vállalkozók jogositva vannak a megrendelt cséplési munkát lakóhelyükön kivül az ország bármely helyén végezni, anélkül, hogy az idegen iparhatóságok területén külön iparigazolvány váltására kötelesek lennének. Ugyancsak jogositva vannak arra is, hogy cséplési munkálatok teljesitésére szóló megrendeléseket elfogadjanak. (K. M. 49192. 1902.)

Az ipartörvény 50. §-a értelmében az idegen községbeli mészárosok megrendelésre hust beszállitani bármikor jogositva vannak. (K. M. 57011/1898.)

Pékmesterek megrendelésre idegen községbeli fogyasztóknak is szállithatnak péksüteményeket. (F. I. K. 12542/1885.)

Fürdőbérlő, mint megrendelő tekintendő, ki is a megrendelést a vendégek nevében eszközli. Ily megrendelés folytán idegen községbeli pékek az árusitást a fürdőtelepen eszközölni jogositvák. (F. I. K. 29772/1888.)

A megrendelésnek nem kell szükségképen az áru bizonyos meghatározott mennyiségére vonatkoznia, hanem szólhat a megrendelés egész általánosságban is, s ilyenkor mindig a napi szükséglet mérvének megfelelő árumennyiség vétetik át. (F. I. K. 9291/1888.)

Valamely czég és a vevők között hosszabb idő óta fennálló azon viszony, hogy a vevők az illető (szódavizárusitó) czégnél nem tesznek ugyan megrendeléseket, de annak kocsija megjelenvén náluk, az árut (szódavizet) rendesen átveszik: a czég és a vevő között oly hallgatag megállapodásnak tekintendő, mely szerint ha nem rendelik is meg a vevők határozott mennyiségben az árut, elvárják a kereskedőtől azt, hogy bizonyos idő mulva az üres palaczkok kicserélése alkalmával, telt palaczkokat szállitson. Igy a fennálló házalási szabályok 1. §-ában körülirt házalás ismérve sem forog fenn és az illető czégnek az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-a alapján jogában áll a megrendelt árut rendes vevőihez házhoz szállitani. (B. M. 18/1898.)

Állandóan letelepedett (helyi) ügynök más községbeli iparos részére megrendeléseket nem gyüjthet. (K. M. 21660/1902.)

Kézműárukereskedőnek az a ténykedése, hogy egy szabóüzlettulajdonos részére megrendeléseket gyüjt, az 1900 : XXV. t.-cz. végrehajtása tárgyában kiadott 27483/1901. K. M. rendelet 2. §-ába ütközik, miután a kézműárukereskedő a megrendelésgyüjtésre nézve mint állandóan letelepedett helyi ügynök jönne tekintetbe, aki pedig az idézett rendelet alapján az 1900 : XXV. t.-cz. korlátozása alá esik. (K. M. 21660/1902.)

Ha női ruhaszabó főüzletén kivül valamely más községben vagy városban kész női ruhaneműek elárusitására rendez be fióküzletet, ez üzlet nem jogositja arra, hogy a fióküzlet helyén női ruhák elkészitésére megrendelést gyüjtsön. (K. M. 37862/1903.)

Azokra az árukra, melyek »az irodalmi és művészeti termékek« fogalma alá vonhatók, már az 1900 : XXV. t.-cz. 2. §-a értelmében szabadon gyüjthetni megrendeléseket; s miután az idézett törvény végrehajtására kiadott 1901. évi 27483. sz. kereskedelemügyi ministeri rendelet 5. §-a értelmében az »irodalmi és művészeti termékek« fogalma nem magyarázandó szorosan, nemcsak könyvekre, hanem az eredeti és másolati festményekre, szobrokra és faragványokra is szabadon gyüjthetni megrendeléseket. Az idézett végrehajtási rendelet 6. §. 1. pontja értelmében ugyancsak szabadon gyüjthetni megrendeléseket a házi iparilag készült tárgyakra, igy pl. az oly egyházi ruhákra, zászlókra, melyek vagy egészen házi iparilag készültek, vagy legalább a házi ipar utján himeztettek. Azon árukra azonban, melyek az irodalmi és művészeti, továbbá a házi ipari termékek fent körülirt fogalmi körébe nem tartoznak, a megrendelésgyüjtési tilalom fennáll. (K. M. 23299/902.)

A fényképészet által előállitott termékek a szerzői jogról szóló 1884 : XVI. t.-cz. védelme és a művészeti termékek fogalma alá esnek, a művészeti termékekre pedig az 1900. évi XXV. t.-cz. 2. §-a és az 1901. évi 27483. számu rendelet 5. §-a értelmében (mely szerint a »művészeti termék« fogalma tág értelemben magyarázandó) a megrendelésgyüjtés szabad. (K. M. 68403/1902. és 74207/1903.)

A fényképésznek továbbra is jogában áll bárhol alkalmi (kiállitás, szoborleleplezés, templomszentelés stb.) ünnepségekről készitett fényképek eladása előzetes megrendelés nélkül is, ha arra vonatkozó engedélyt az 1873. évi 463. számu belügyministeri rendelet értelmében (külföldi termékekre a belügyministeriumtól, belföldiekre azon törvényhatóság első tisztviselőjétől, hol az illető termékeket elárusitani kivánja) előzetesen megszerezte. (K. M. 68403/1902.)

Arczképek keretes photoemail utánzataira telephelyen kivül előzetes felhivás nélkül megrendelést gyüjteni nem szabad. (K. M. 47897/1902.)

A megrendelések gyüjtéséről szóló 1900. évi XXV. t.-czikk 2. §-a, az ugyanezen törvény 1. §-ának a megrendelések gyüjtésére vonatkozó korlátozó rendelkezéseit az irodalmi és művészeti termékekre nem terjesztette ki. Miután pedig a fényképészet által előállitott termékeket hivatalbeli elődeim több izben művészeti termékeknek nyilvánitották, ezen termékekre ily módon az 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-ának korlátozó rendelkezései alkalmazást nem nyertek.

Több oldalról felvettetvén az a kérdés, vajjon a fényképjavitások, illetve kisebbitések

és a fényképek photoemail utánzatai *is* művészeti termékeknek tekinthetők-e, — a kereskedelmi és iparkamaráktól és szakközegeimtől e részben bekivánt vélemények mérlegelése alapján a közigazgatási gyakorlat egyöntetüsége érdekében ezennel kijelentem, hogy a fényképnagyitások, illetve fényképkisebbitések és a fényképek photoemail utánzatai (reproductiói) művészeiti termékeknek nem tekinthetők, s igy ezen termékekre nézve az 1900 : XXV. t.-czikk 1. §-ának korlátozó rendelkezései alkalmazandók.

Figyelemmel arra, hogy az iparhatóságok e részben mindezideig sokszor eltérő gyakorlatot követtek: a jelen rendeletem kibocsátását megelőző időpontban, valamint az annak keltétől számitandó 60 napon belül eszközölt megrendelésgyüjtések 1900. évi XXV. törvényczikk 1. §-ában megállapitott tilalom szempontjából kifogás alá esőknek nem tekintendők.

Felhivom a hatóságot, hogy jelen rendeletemet tudomás és alkalmazkodás végett az elsőfoku iparhatóságokkal (iparhatósággal) közölje s egyuttal ezen rendeletem közhirré tétele és a hatósága területén lévő fényképészek és többi érdekeltek külön értesitése iránt is haladéktalanul intézkedjék. (K. M. 53951/1907. VII/20.)

A műszövők — amennyiben készitményeiket háziiparilag állitják elő — a 27483/1901. számu rendelet 6. §. 1. pontja értelmében szabadon gyüjthetnek azokra megrendeléseket. E végből azonban szükséges, hogy azoknak a műszövőknek, kik házi iparosoknak tekinthetők, az illetékes elsőfoku iparhatóság, a kereskedelmi és iparkamara véleményének meghallgatása után, a háziipari minőséget tanusitó igazolványt kiállitsa. A kereskedelmi és iparkamara meghallgatásának megtörténte a háziiparosi igazolványon feljegyzendő és minden kiadott ily háziiparosi igazolványról a kamara értesitendő. (K. M. 81742/1901.)

A bélyegzőkre — a festékes pecsétnyomókat is beleértve — a megrendelések gyüjtése megengedtetett annak, aki iparigazolványnyal kimutatja ebbe a szakba vágó önálló iparüző, illetve üzlettulajdonosi minőségét, vagy amennyiben az illető gyüjtő megbizott, az illető czég részéről történt megbizatását közjegyzői okirattal bizonyitja. (K. M. 12912. 1905. körrend.)

Az üzlethelyiséget vagy műhelyt feltüntető s a kereskedők és iparosok által üzleti (reklám) czélokra felhasználandó fényképek és levelezőlapok a 27483/1901. sz. rendelet 3. §-ában emlitett üzleti »segédeszközök« fogalma alá esnek, ennélfogva azokra a kereskedőknél és iparosoknál megrendelések szabadon gyüjthetők. (K. M. 28101/1902.)

Az üzleti könyvek, nyomtatványok, czimmel ellátott levélpapirok, számlák, fakturák, litografált czégkártyák azon »segédeszközök« fogalma alá tartoznak, melyekre nézve a megrendelések gyüjtése az 1900 : XXV. t.-cz. végrehajtása tárgyában mult évi május hó 10-én 27483. sz. alatt kiadott rendelet 3. §-a értelmében a kereskedő lakhelyén kivül is meg van engedve. Tehát a fent emlitett tárgyakra oly pénzintézeteknél és malmoknál, mely tárgyak azok üzletkörében mint segédeszközök szerepelnek, megrendelések gyüjtése nem büntethető. (K. M. 1434/1902.)

Miután az 1901. évi 27483. sz. alatt kelt rendelet 3. §-a világosan kiveszi a megrendelésgyüjtési tilalom alól az ipari vállalat körében felhasznált azon árukat is, melyek akként használtatnak fel, hogy további forgalom tárgyát nem képezik: kőszénre oly ipari vállalatnál, melynél az felhasználható, a megrendelés gyüjtése meg van engedve. (K. M. 61276/1903.)

Az 1900 : XXV. t.-cz., e törvény 1. §-ának rendelkezéséből kivehetőleg, a biztositási ügyletekre nem alkalmazható. (K. M. 54335. 1902.)

A jogtalanul felvett megrendelések hatálytalanitása nem tartozik az iparhatóság jogkörébe. (K. M. 84655/901.)

A mintákkal való megrendelés gyüjtése által elkövetett kihágás esetében a létrejött ügylet hatálytalanságát a közigazgatási hatóság nem mondhatja ki. Az ipartörvény végrehajtását tárgyazó s a kihágási eljárást (az 1900 : XXV. t.-cz. 4. §-ában körülirt kihágásra is irányadólag) szabályozó 1884. évi 39266. sz. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 62. §-a szerint, megegyezően a közigazgatási hatóságok előtti általános kihágási eljárást szabályozó 38547. 1880. sz. belügyministeri szabályrendelet 4. §-ával, az iparhatóság a kihágási eljárás kapcsán csupán a 100 koronát meg nem haladó kártéritési követelés felett itélkezhetik. Amely esetben tehát ily kártéritési követelés a felek által támasztva nem lett: az iparhatóság az ügylet hatálytalanságának kérdését még a kártéritési követelés előfeltételeképen sem vonhatja elbirálás alá; annál kevésbé áll jogában az ügylet hatálytalanságát általában praejudicialiter kimondani. (K. M. 34038. 1903.)

Az 1900 : XXV. t.-cz. 4. §. végbekezdésében minden közelebbi meghatározás nélkül használt »hatálytalan« szóból arra kell következtetni, hogy a törvény az ügylet (absolut) semmiségének, nem pedig (viszonylagos) megtámadhatóságának következményeit akarta a megrendeléseknek törvényellenes gyüjtéséhez fűzni. (Bp. keresk. és vtszék. E. 170/903.)

Maga az a körülmény, hogy a kereskedő valamely árut nem tart raktáron, hanem abból csak mintagyüjteményt bocsát vevői

rendelkézésére, szemben azzal, hogy üzlete egyébként megfelelően vezetve és üzletkörébe tartozó egyéb árukkal kellőleg felszerelve találtatott, az 1900 : XXV. t.-czikkbe ütköző kihágás tényálladékát annál kevésbé állapitja meg, mert sem törvény, sem rendelet nem kötelezi a kereskedőt arra, hogy üzletkörébe tartozó minden áruból raktári készletet tartson. (K. M. 76947/1902.)

A főnöke megbizásából megrendelést gyüjtő alkalmazott (utazó) megrendelés jogosulatlan gyüjtése miatt nem büntethető, csak maga a főnök. (K. M. 46380/1902. és 84321/1902.)

A lefoglalt minták elkobzása helyett rögtöni elküldés kötelezettsége és megfelelő óvadék letétele ellenében kiadandók. (K. M. 84655/1901.)

A vádlottnak kiszolgáltatott értéktelen mintákért letett óvadéka a kiszabott pénzbüntetés részlettörlesztésére nem forditható. (K. M. 84635/1901.)

Az 1900 : XXV. t.-cz. 1. §-ába ütköző kihágási ügyekben felebbezési joguk csakis az érdekelteknek van. (K. M. 9819/1905.)

b) Az országos vásárokra vonatkozó rendeletek és határozatok.

45899. szám.
1892. jul. 16.

Keresk. min. rendelet

az országos és hetivásárok tartása, uj vásárok engedélyezése, valamint a vásárok áthelyezése és a pótvásárok tárgyában.

A vásártarthatási jog vagy királyi vásárszabadalmi okmányon (Jegyzet: Verbőczy Hármaskönyv II. rész 9. czim 1. §-a szerint a szabad vásár és a közönséges sokadalomra vonatkozó kiváltság a fejedelem kizárólagos hatalmából ered), vagy pedig ministeri engedélyen alapul s ennélfogva a vásárok csakis az engedélyezett határnapokon s az adomány-levelekben vagy engedély-okmányokban megszabott korlátok közt tarthatók meg.

Tapasztaltatván azonban, hogy az országban sokszor tartatnak vásárok engedély nélkül, vagy hogy az engedélyezett vásárok nem mindig tartatnak meg az engedély-okmányok határozmányai szerint, hanem ugy a vásárok határnapja, mint azok tartama önkényesen megváltoztattatik, miből törvényellenes gyakorlat fejlődik; továbbá, hogy a vásárok áthelyezésénél, valamint pótvásárok kérelmezésénél nem tartatik meg a kellő rend, ugy hogy ezekre nézve is számtalanszor nehézség és zavar támad, szükségesnek mutatkozott a vásárok hiteles jegyzékét hivatalból megállapitani s azt szoros alkalmazkodás végett a törvényhatóságoknak kiadni.

Oly czélból tehát, hogy a vásártartás körül követendő eljárás tekintetében egyfelől a törvényhatóság, másfelől a vásárokat látogató közönség kellőleg tájékozva legyen, a következők rendeltetnek:

1. Az engedélyezett országos és hetivásárok csakis a vásárjogosultak meghallgatása után a törvényhatósággal történt tárgyalások alapján egybeállitott hivatalos vásárjegyzékbe felvett határnapokon tarthatók. A törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban a város tanácsa, a nagy- és kisközségekben a község elöljárósága fegyelmi eljárás terhe alatt köteles őrködni afelett, hogy területén ugy az országos mint a hetivásárok máskor, mint az emlitett jegyzékben foglalt határnapokon ne tartassanak meg, ugyszintén felelősek az emlitett közegek azon kárért is, mely a vásárok engedélyezett határnapjának be nem tartása következtében ugy a szomszédos vásárjogosultakra, valamint a vásárlátogatókra háramlik, kik ugyanis ebbeli káruknak megtéritését a törvény rendes utján érvényesithetik.

Ehhez képest a nem engedélyezett, de gyakran vásári napokat megelőzőleg megkezdeni szokott vásározás (elővásár), vagy a vásári idő tartamának engedély nélküli kiterjesztése szintén tilos.

2. A jegyzéktől eltérő vásártartást csakis a kereskedelemügyi minister engedélyezheti, ki az állatvásárokra nézve a földmivelésügyi ministerrel egyetértőleg jár el.

3. Uj országos és hetivásárok csakis kivételesen engedélyeztetnek, midőn azoknak tartása az illető vidék közforgalmi és kereskedelmi igényei által sürgősen követeltetik.

Az ily vásárok engedélyezése iránti kérvényben, mely a törvényhatóság utján terjesztendő fel a kereskedelemügyi ministerhez, a vásár tarthatásának szükségessége, a fent emlitettek szem előtt tartása mellett, körülményesen indokolandó, a vásár tartásának határozott napja vagy napjai az uj naptár szerint határozottan kijelölendők, mozgó ünnepnapok kijelölése mellőzendő s ezenfelül a következő mellékletekkel szerelendő fel:

a) a folyamodó községtől 30 kilométernyi területen belül fekvő vásártartásra jogosult községek, illetve vásártartásra jogosultaknak az uj vásár engedélyezése iránti nyilatkozataival;

b) amennyiben az engedélyezendő vásáron állatok felhajtása kéretik, az 1888 : VII. t.-cz. végrehajtása iránt 40000/888. sz. alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 30. és következő §-aiban foglaltak szerint berendezendő állatvásártér tervrajzával;

c) ha az uj vásáron piaczi helypénzszedés is kéretik, a piaczi helypénz-dijszabályzat

tervezetével, mely szabályszerüen kiállitott négy egyenlő példányban terjesztendő fel.

Az 1891 : XIII. t.-cz. határozmányaira való tekintettel, vasárnapokra, és Szent-István napjára uj vásárok nem engedélyezhetők.

4. Ha a vásár engedélyezett határnapjának állandó vagy kivételes áthelyezése mutatkozik szükségesnek, a folyamodó várostól vagy községtől 30 kilométernyi közterületen belül fekvő, vásártartásra jogosult községek vagy egyéb vásártartásra jogosultak e részbeni nyilatkozataival a kérvény a közönség véleményes jelentése kiséretében oly időpontban terjesztendő fel a kereskedelemügyi ministerhez, hogy a kérvény beérkezése és az áthelyezendő határnap között legalább huszonegy napi időköz legyen.

5. Pótvásárok csak tényleg teljesen elmaradt vásárok helyett engedélyezhetők; az ily engedély iránti kérvények legkésőbben a vásárjegyzékben megállapitott, de elmaradt vásári határnaptól számitott huszonegy napon belül terjesztendők föl, ugy azonban, hogy az engedélyezendő ujabb vásári határnaphoz szintén huszonegy napi időköz maradjon.

Az ilyen kérvényekben hatósági bizonyitvány által igazolandó, hogy az illető határnapra esett vásár egyáltalában nem tartatott meg, kirakodás nem történt, s illetve hogy állatok nem hajtattak fel és piaczi helypénz nem szedetett.

Ezen kérvények is a közönség véleményes jelentésével terjesztendők fel és a folyamodó város, illetve községtől 30 kilométernyi közterületen belül fekvő vásártartásra jogosult községek avagy más vásártartásra jogosultak a kérelemre vonatkozólag szintén meghallgatandók s nyilatkozataik az illető kérvényhez csatolandók.

A községek által benyujtott kérvények s azok mellékleteit képező, kizárólag ezen czélra szolgáló iratok (községi nyilatkozatok stb.) az illetéki dijjegyzék 14. tételének *g)* és *k)* pontjai, illetve a 79. tétel *c)* pontjának határozmánya értelmében bélyegmentesek. (K. M. 52303/1897.)

Vásárjog nem csupán engedély, hanem elbirtoklás által is szerezhető. — Ha a vásárjogra kir. kiváltság nem szereztetett, az csak ugy gyakorolható jogosan, ha a száz éves gyakorlat beigazoltatik, miután a kir. jogokban (regalékban) Verbőczy szerint az elbirtoklási határidő 100 év. — Az emberemlékezet óta fennálló gyakorlat nem elég; ily gyakorlat igazolására az erre nem illetékes helyhatóságok bizonyitványai nem is alkalmasak. (K. M. 5371/1898.)

Vásártartási engedély által az illető helységben már gyakorlatban lévő vásártartási jog nem érintetik s illetőleg amennyiben a helységben vásárok már addig is tartattak, az ujonnan is engedélyezett vásár nem mint uj jog, hanem mint az eredeti vásárjog kibővitése jelentkezik s igy az természetszerüleg az eddigi jogszerü tulajdonos által tartandó meg. (K. M. 38187/1900.)

Minthogy vásárjogositványok fennállása vagy terjedelme tekintetében felmerülő vitás kérdések elbirálására a m. kir. közigazgatási biróság az 1896 : XXVI. t.-cz. 22—83. §-aiban megállapitott hatáskörénél fogva, sem egyéb törvényes intézkedés alapján, hivatva nincs, — a biróság ama kormányhatósági intézkedés elbirálásába, mely intézkedés szerint a m. kir. kereskedelemügyi minister valamely község hetivásárain a sertésfelhajtás be nem igazolt jogát a vásárjegyzékből törölni rendelte, — nem avatkozhatik. (K. B. 3228/1902.)

34522. szám.
1901.

Keresk. min. rendelet

az országos és hetivásárok engedélyezéséért fizetendő dijak tárgyában.

Az 1875 : XXV. t.-cz. 1. §-a egyéb rendelkezései mellett érvényében fentartotta az 1858. évi január hó 24-én kelt császári nyilt parancsból átvett s jelenleg a m. kir. adóhivatalok szolgálatára vonatkozó utasitások és szabályrendeletek 1893. évi gyüjteményének IX. füzete III. fejezetében foglalt azon intézkedéseket is, amelyek a vásári engedélyekért járó dijakra vonatkoznak.

(*Jegyzet.* Az 1609 : LXXIII. t.-cz. 12. §-a értelmében a vásártartási levelekért 12 forint fizetendő.)

A most emlitett gyüjtemény idézett III. fejezetének 27. §-a szerint országos és hetivásárok tarthatásának engedélyeért minden vásártól 31 forint 50 krajczár (azaz 63 korona) jár, mely annyiszor fizetendő, ahány országos vásár tartása egy évben, illetőleg a hány hetivásár egy héten engedélyeztetik.

Ezen törvényerővel biró rendelkezést a jövőben egyetértőleg a m. kir. pénzügyministerrel alkalmazni kivánván, az ezentul engedélyezendő országos és hetivásárok tényleg mindaddig nem lesznek megtarthatók, mig az engedélyes a fentebb emlitett vásárengedélyezési dijnak az illetékes adóhivatalnál történt lerovását adóhivatali nyugtával nem igazolta.

Az ily ügyek körüli eljárás tekintetében a jövőre nézve a következők szolgálnak irányadóul.

Az országos és hetivásárok ezentul is azon alakban fognak engedélyeztetni, mint eddig. Mielőtt azonban a kérdéses vásári engedély-

okirat az engedélyesnek kiszolgáltatnék, a törvényhatóság által a vásárnak megtörtént engedélyezéséről azon megjegyzéssel lesz értesitendő, hogy a vásári engedély részére mindaddig nem fog kiadatni, amig a megfelelő dijnak lefizetését adóhivatali nyugtával nem igazolta.

Tekintettel továbbá arra, hogy a m. kir. adóhivatalok szolgálatára vonatkozó utasitások és szabályrendeletek 1893. évi gyüjtemény IX. füzete III. fejezetének 29. §-a értelmében a vásárok engedélyezéséről szóló okmányokért járó dijak a nyert engedély felőli értesitéstől számitandó egy év alatt teljes összegben lerovandók vagy pedig ezen határidőn belül fizetési halasztás eszközlendő ki, valamint arra, hogy ugyanezen szakasz szerint, ha a fizetés a fentebb meghatározott egy éven, illetve a netán kieszközölt halasztási határidőn belül nem teljesittetik, az érdekeltnek minden igénye a kérdéses engedélyre megszünik és ily esetben az engedély-okmány még akkor sem adható ki, ha a dij az emlitett határidő lejárta után le is rovatnék, az engedélyes a fentemlitett értesités alkalmával minden esetben a most érintett körülményekre, jelesül az engedélyokmányért járó dij kellő időben lefizetésének elmulasztásával járó következményekre is figyelmeztetendő.

Amennyiben az érdekelt a kérdéses dijat egy éven belül lefizette, kötelességében álland ezen körülményről, az adóhivatali nyugta bemutatása mellett, a törvényhatósághoz jelentést tenni.

Ez alapon az engedély-okmány az érdekeltnek haladéktalanul kiszolgáltatandó s ennek kiszolgáltatásáról egyidejüleg a kereskedelemügyi ministerhez is jelentés teendő.

Oly esetekben, amidőn az érdekelt az egy évi határidőn belül fizetési halasztást óhajtana nyerni, a vonatkozó kérelem esetről esetre a kereskedelemügyi ministerhez intézve, a törvényhatósághoz nyujtandó be s általa érdemleges elhatározás czéljából a kereskedelemügyi ministerhez terjesztendő fel.

Végül olyankor, amidőn az érdekelt a dijat a megállapitott egy évi, vagy pedig a kinyert fizetési halasztási határidőn belül nem fizeti be, a kérdéses határidő lejárta után ezen körülményről a vásári engedély-okmány visszaterjesztése mellett annak megsemmisitése czéljából a kereskedelemügyi ministerhez haladék nélkül jelentés teendő.

A kellő nyilvántartás szempontjából leghelyesebb, ha a törvényhatóság az ezentul engedélyezendő vásárokról rendszeres kimutatást vezet, amelyben az engedély-okmány érvényességének időtartama feljegyeztetvén, a határidő esetleges lejárása pontosan nyilvántartható s a fentebb emlitett intézkedések rendszeresen foganatosithatók lesznek.

A többször idézett szabályzat-gyüjtemény, IX. füzet, III. fejezet 20. §-ának végbekezdése szerint szabadságában áll az érdekelt félnek a fizetési határidő elmulasztása miatt érvénytelenné vált engedély megujitásáért folyamodni. Ez a rendelkezés olykép értelmezendő, hogy oly esetekben, amidőn a dij megfizetésének elmulasztása következtében a kereskedelemügyi minister által kiállitott engedély-okmány érvénye megszünt, az eredetileg kérelmezett vásárokért az érdekelt ujból folyamodhatik, az ily kérelem azonban teljesen ujnak lévén tekinthető, folyamodó azt az 1892. évi aug. hó 16-án 45899. szám alatt kiadott rendelet 1. pontjának megfelelően felszerelve tartozik az idézett rendeletben körülirt módon benyujtani.

66991. szám.
1899.

Keresk. min. rendelet

a helypénz-dijszabályzatok megállapitása körül követendő eljárás tárgyában.

A rendezett tanácsu városok és községekben tartott országos, heti- és bucsu-vásárok piaczi helypénz-dijszabályzatainak a kereskedelemügyi ministerhez való felterjesztése előtti eljárásra nézve a következő határozmányok irányadók:

A piaczi helypénz-dijszabályzat megállapitási joga elsősorban mindenkor az illető vásárjogtulajdonost illeti.

Ha a vásárjognak a rendezett tanácsu város, vagy a község a tulajdonosa, ugy a piaczi helypénz-dijszabályzat a képviselőtestületi közgyülésben állapittatik meg; a hozott határozat 30 napi közhirré tétel után az esetleges felebbezésekkel együtt a törvényhatósághoz terjesztendő fel.

A törvényhatóság közgyülésében tárgyalja a bemutatott dijszabályzatot és határozatát véleményképen csatolván — a határozat kihirdetésének mellőzésével — további tárgyalás, illetőleg jóváhagyás végett az összes iratokkal együtt felterjeszti a kereskedelemügyi ministerhez.

Amennyiben a vásárjog magánszemély, erkölcsi testület, közbirtokosság, jogi személy stb. tulajdona, egyszóval nem azon rendezett tanácsu városé avagy községé, amelyben a vásár tartatik, ugy a piaczi helypénz-dijszabályzatot az illető tulajdonos állapitja meg, azt azon rendezett tanácsu város avagy községnek, amelyben a vásár tartatik, bemutatja, ezután pedig az illető város vagy község a dijszabályzatot a fentebb előirottak szerint tárgyalja.

A törvényhatóság — amint az fentebb van előirva — határoz a dijszabályzatra nézve és ennek megtörténte után a dijszabályzat az összes iratokkal, és ugyancsak a határozat kihirdetésének mellőzésével, jóváhagyás végett fölterjesztendő a kereskedelemügyi ministerhez.

Oly esetekben pedig, amidőn valamely törvényhatóság több vásártartó község vásáraira nézve egységes dijszabályzatot állapit meg, ez a jövőben csak ugy történhetik, ha a törvényhatóság a dijszabályzatot megalkotván, azt szabályszerüen 30 napig kihirdeti, alkalmat adván ilykép az érdekelt vásártartóknak, hogy esetleges felszólamlásaikat megtegyék.

A vásári helypénze mérvének megállapitása a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. A vásárjog tulajdonosa a vásárjog engedélyezése folytán rendszerint jogot nyer vásárhelypénz-szedésre; de egyáltalában nem nyer semmiféle biztositást arra nézve, hogy a vásárhelypénzt mindig ugyanazon változatlan összegben szedhesse. A vásárhelypénz ily állandósitásának nem is volna semmi ratiója, mert hiszen azok a viszonyok, melyek a helypénz mértékének megállapitására irányadók, gyakori változásoknak vannak alávetve, s igy a vásárjog tulajdonosának és a vásáros közönségnek egyaránt érdeke, hogy a vásárhelypénzek a tényleges viszonyoknak megfelelő módon szabályoztassanak. Ebből a felfogásból indulnak ki törvényeink, midőn elrendelik, hogy a vásárpénz csak az illetékes közigazgatási hatóság által jóváhagyott dijszabály alapján szedhető. E szerint az illetékes közigazgatási hatóság részére van fentartva az a jog, hogy ellenőrizhesse és megállapithassa, vajjon a dijszabályzat egyes tételei megfelelnek-e a tényleges viszonyoknak: miből önként következik, hogy e mérlegelés eredményéhez képest az illetékes közigazgatási hatóság jogositva van akár a dijtételeket felemelni, akár azokat leszállitani, vagyis a vásárjogtulajdonost kötelezni, hogy a dijszedést esetleg leszállitott dijszabály alapján eszközölje. E törvényes szabályok alkalmazást nyernek a hitbizományi birtokokra is. (K. M. 60050/1901.)

Napi piaczokon a helypénzszedési jogot magának a vásárjogosult községnek és nem a vásárvámbérlőnek kell kérnie. (K. M. 13705/1904.)

A községeknek, valamint más vásárjogtulajdonosoknak is kétségtelen jogát képezi, hogy a tulajdonaikat képező vásárokra vásári helypénz-dijszabályzatot alkothassanak s illetve hogy azok jóváhagyását a kormányhatóságnál kérelmezhessék; a vásárjogtulajdonosok — saját vásáraikra nézve — helypénz-dijszabályzatokat még akkor is kétségkivül jogositva vannak alkotni, ha a törvényhatóság területén egy általános vásári helypénz-dijszabályzat volna is érvényben. Az ily vármegyei szabályzat ugyanis csak oly vásártartó községekre, illetve vásárokra bir érvénynyel, melyeknek önálló, saját — kormányhatóságilag jóváhagyott — helypénzdijszabályzatuk nincs. (K. M. 78513/1901.)

A vásári helypénzszedési jog dijszabályzatának megállapitása az egyes községeknek oly önkormányzati jogát képezvén, mely a törvényhatóság felügyelete és ellenőrzése mellett gyakorolható, szükséges, hogy valamely község vásári helypénz-dijszabályzata tekintetében a törvényhatóság közgyülése is határozatot hozzon és pedig annál is inkább, mivel a helypénzszedési jog — mely az illető községnek a dijszabályzat jóváhagyása utján engedélyeztetnék, tekintettel a község által abból élvezett jövedelemre — községi vagyon jellegével bir, a községi vagyon állagát érintő községi képviselőtestületi határozatok pedig az 1886 : XXII. t.-cz. 24. §-a értelmében minden esetben törvényhatósági tárgyalást igényelnek. (K. M. 6166/1898.)

A helypénz-dijszabályzatok megalkotásánál minden esetben az illető vidék forgalmi és gazdasági körülményei mérlegelendők és a dijak azokhoz mérten állapitandók meg. (K. M. 78508/1896.)

A vásárvám leginkább azon ellenszolgáltatás folytán szedetik, mely szerint a jogosult a piacznak tisztántartásáról tartozik gondoskodni. A piaczi árusitásnál helypénz nemcsak országos és hetivásárok alkalmával, hanem más napokon is fizetendő. (F. I. K. 17575/1877.)

Oly községekben is, melyek több napon át tartják vásáraikat, a helypénz a vásár egész tartamára egyszer fizetendő. (K. M. 78508/1896.)

A helypénz csak a piaczon, vásártéren szedhető. Ha valaki szekerével nem a piacztéren, hanem az amellett elvonuló közlekedési országuton és nem állandólag állott meg, helypénzfizetésre nem volt kötelezhető és ennélfogva a helypénzbérlő kihágást követett el azon ténye által, hogy az illetőtől helypénzilletéket követelt. (B. M. 698/1894.)

A piaczi helypénz természetében fekszik, hogy az csakis a piaczon tényleg igénybe vett hely használatáért fizettessék s a helypénzszedés olynemü gyakorlása, mely szerint az ilynemü illetékek a vásártérre vezető utakon szedessenek be, tilos. (K. M. 3872/1892.)

Helypénz az áruczikkek után a tényleges helyfoglalás alapján, nem pedig a községbe lépés alkalmával szedendő. (B. M. 4727/1900.)

Hetivásáron kivüli napokon is szedhető helypénz, ha piaczi adás-vevés hatóságilag meg van engedve. (B. M. 37815/1889.)

Ott, hol a közigazgatási hatóság, tekintettel a helyi viszonyokra, a hetivásáron kivüli napokon is, a mindennapi szükséglet tárgyait képező élelmi czikkek mindennapi vagy bizonyos időben való elárusitását megengedni jónak találja, a helypénz szedhető az illető helypénzszedési jog tulajdonosa vagy bérlője által. (K. M. 58313/1898.)

Megrendelésre házhoz történő tejszállitóktól helypénz nem szedhető. (B. M. 3703/1898.)

Ha az eladó az áruczikket nem előzetes megrendelésre szállitja, hanem azt házról-házra járva árulja, akkor a szabályszerü helypénzt megfizetni köteles. (B. M. 1245. 1901.)

A bérlő jogosulatlan helypénzszedés miatt az ipartörvény alapján nem vonható felelősségre, mert az ipartörvény 156. §-a árszabályok által korlátozott iparüzletekre vonatkozik. (B. M. 1995/1898.)

A helypénzszedőnek az az eljárása, hogy a törvényes módon megállapitott dijjegyzéket mások kárára meg nem tartja, rendőri tilalom vagy rendelkezés megszegésének tekinthető nem lévén, kihágásnak törvényhatósági szabályrendelettel nem minősithető. (B. M. 128572/1901.)

A helypénz, mely csakis a vásárra szánt területen szedhető, a vásártér fentartási, tisztitási, kövezési stb. költségeinek fedezésére szolgál. (F. I. K. 9556/1877.)

A vásártér fentartási és rendbentartási költségei, valamint a vásárrendészettel járó költségek mindenkor azok által viselendők, akik a helypénzszedést gyakorolják. (K. M. 64868/1902.)

Kis- és nagyközségekben tartott vásárokon a megjelenni köteles járási hatóság napidijat és utiköltséget nem számithat. (B. M. 2267/1903.)

Vásárvám, vagyis helypénzkövetelés iránt inditott ügy a közigazgatási hatóság jogkörébe tartozik. (M. T. 1906. XII/6.)

Miután az ipartörvény 50. §-a értelmében a vásárok rendszeres látogatása csakis az iparosokat és kereskedőket (kikhez a jogosult vándoriparosok és vándorkereskedők is tartoznak) illetheti meg, az elárusitó vásárosok ebbeli minőségének igazolását a hatóságok mindenkor megkövetelhetik. Kötelesek ennélfogva az ilyen vásárosok iparigazolványaikat kivánatra mindenkor előmutatni, s illetőleg iparczikkek árusitása végett a vásáron iparigazolvány nélkül megjelenő árusitók az árusitástól eltiltandók. E rendelet a házi ipari készitmények elárusitóira nem terjed ki. (K. M. 39505/1901. körrend.)

A 39505/1901. K. M. rendeletben kimondatott, miszerint a vásárok rendes látogatása csakis az iparosokat és kereskedőket illetheti meg, s igy az elárusitó vásározók ebbeli minőségének igazolását a hatóságok mindenkor megkövetelhetik. Összevetvén már most eme rendelkezését a vám- és kereskedelmi viszonyok rendezéséről szóló 1899 : XXX. t.-cz. által 1907. évi deczember hó 31-ig hatályában fentartott 1878 : XX. t.-cz. XIV. czikkének utolsó bekezdésében foglalt ama rendelkezésével, mely szerint az egyik terület lakosai vásárforgalomra nézve a másik terület lakosaival tökéletes egyenjoguságot élveznek, világosan következik, hogy amennyiben a vásárlátogatást saját alattvalóinkra nézve bizonyos feltételekhez kötöttük, az osztrák alattvalókkal szemben is azonos eljárást követelhetünk, s igy mi sem áll utjában annak, hogy a vásárainkat rendszeresen látogató osztrák iparosok vagy kereskedők ebbeli minőségük igazolására a hatóság által felszólittassanak. (K. M. 17043/1904.)

A megrendelések gyüjtéséré vonatkozó 1900 : XXV. t.-cz. korlátozó rendelkezése a vásárlátogatókra és vásártérre is vonatkozik. (K. M. 27483/1901.

Vásáron és piaczon történő elárusitásokra az ipartörvénynek a végeladásokra stb. vonatkozó 51. §-a nem alkalmazható. Amenynyiben az illető által gyakorolt elárusitás rendészeti szempontból esik kifogás alá, ez irányban a rendészeti hatóságok vannak hivatva eljárni. (K. M. 17591/1891.)

A vásártartási helyek és az állási sorrend megállapitása a rendőrhatóság hatásköréhez tartozik. (B. M. 13313/1889.)

Elárusitó (piaczi) rend megállapitása a belügyminister illetékessége alá tartozik. (B. M. 93722/1901.)

A piaczi árulási rend intézkedéseinek megszegése az 1879 : XL. t.-cz. 78. §-ába ütközik. (B. M. 4145/1895.)

Ellenk.: A vásári árulási rend megzavarása a kihágási büntetőtörvénybe ütköző kihágást nem képez. A vásáron iparigazolvány nélkül megjelenő árusitók az árusitástól eltilthatók, de jogosulatlan iparüzés miatt nem büntetendők. (B. M. 1903/1905.)

A vásárok látogatásától való eltiltás (a vásárlátogatási jog felfüggesztése) mint büntetés, törvényes alap hiányában, nem alkalmazható. (K. M. 36979/1902.)

A község a piaczi, vásári és közegészségi rendészetet az 1886 : XXII. t.-cz. 21. §-a szerint nem kezelvén, annak eldöntése : vajjon a hetivásártérről a kocsival árulók, valamint a heti sertésvásárok bármily szempontból az országos vásártér területére helyeztessenek-e át, a járási főszolgabirónak, mint közrendészeti, köz- és állategészségügyi elsőfoku hatóságnak hatáskörébe tartozik. (B. M. 136536/1899.)

Vásárokon, ha a vásárrendtartási szabályrendelet másként nem intézkedik, bolti helyiségekben is végezhető az árusitás. (B. M. 4321/1902.)

A vásári szabályrendeletnek azon rendelkezése, hogy »országos és hetivásárok alkalmával minden áruczikk csakis a kijelölt áruhelyen — a vásártéren — állitható fel« helyesen csak ugy értelmezhető, hogy vásárra hozott árukat, tehát állatokat is, tényleg csak az e czélra kijelölt helyen lehet forgalomba bocsátani; amiből azonban viszont következik, hogy olyan áruk, melyek nem a vásáron történő elárusitás végett, hanem

más czélból vitetnek a község területére, a piacztéren kivül is bármely helyen, a fennálló rendészeti vagy közegészségügyi tekintetek figyelembevételével, szabadon elhelyezhetők. (K. M. 19697/1898.)

A vásárrendtartási szabályrendeletek azon intézkedése, mely szerint az árulási hely az előbb érkezés sorrendjében szerezhető meg, módositandó, mert ennek statuálása helyt nem foghat. Lehet különbséget tenni helybeli, vidéki, földrajzi fekvés és az iparigazolvány kelte szerint a hely adásánál. (B. M. 46086/1898.)

A vásáron való árulási sorhelyet nem az iparos életkora, sem közvetlenül az ipar gyakorlásának ideje, hanem az iparigazolvány kelte állapitja meg. (K. M. 37806/1898.)

Aki vásáron a neki kijelölt helyet elfoglalni vonakodik s más helyen üti fel sátorát, a kbtv. 78. §. alapján nem büntethető. E cselekmény mint közrend elleni kihágás csakis helyhatósági szabályrendeletbe ütközik. (B. M. 2043/1905.)

Az iparosok a vásáron áruczikkeik elárusitására az iparigazolványaik keltének megfelelő sorrendben kapnak helyet. E szokás jogi elvből következik, hogy miután az 1884. évi XVII. t.-cz. 40. §-a értelmében az iparos özvegye uj iparigazolvány váltására nem kötelezhető, az a férje áruhelyére, azaz arra a helyre, mely a férj iparigazolványának megfelel, igényt tarthat, feltéve, hogy férje iparát folytatja. (K. M. 37806/1898.)

Iparos özvegye uj iparigazolvány váltására nem kötelezhető s néhai férje iparigazolványának megfelelő árulási helyre — feltéve, hogy férjének iparát folytatja — igényt tarthat. (B. M. 108639/1906.)

A kiskoruak nevében üzött ipar tulajdonképen folytatása lévén az elhalálozott iparos által gyakorolt iparnak, az általa kinyert iparigazolvány vagy iparengedély érvénye hasonló esetben mindaddig fenmarad, mig a kiskoruak nevében az illető ipar üzetik, avagy mig ezek nagykoruságukat el nem érik, mikor természetesen a kiskoruakat illető ebben jogkedvezmény önmagától megszünik. Amiből következik, hogy az elhalt iparos részére annak iparigazolványa alapján biztositott áruhely is megilleti a fenti ideig az illető kiskoruakat, illetve azon személyt, ki nevökben az ipart gyakorolja.

A férjnek az ipar gyakorlásáról való lemondása esetén, a nő a heti- és országos vásárokon csak az uj iparigazolvány kelte szerint az őt megillető árulási helyet igényelheti. (B. M. 98718/1900.)

A vásártartási jog nem az engedélyt nyert városnak vagy községnek egy bizonyos területére, részére vagy terére van korlátozva, hanem magának a városnak vagy községnek, mint jogi személynek adatik meg. A fennálló törvények azonban módot nyujtanak az illető városnak vagy községnek arra, hogy szabályrendeletileg megállapitsa a vásározás módozatait és feltételeit, nevezetesen hogy különösen rendészeti szempontból megjelölje azon helyet, ahol a vásározás és általában a piaczi adás-vétel eszközölhető. Ha tehát a város vagy község szabályrendeletileg megjelölte azon helyet, hol a vásározás folytatható, természetesen az idegen kereskedő áruit másutt mint a megjelölt helyen, ki nem rakhatja, illetve vásározást nem folytathat. Ha azonban a vásárrendtartási szabályrendelet ily irányban kifejezetten korlátozást nem tartalmaz, azt kell vélelmezni, hogy a vásár tartama alatt a vásározás a város vagy község egész területén bárhol szabadon gyakorolható és ily esetben az idegen kereskedő, ha érdekében áll, megteheti azt, hogy valamely üresen álló bolthelyiséget kibérel vagy pedig amint tényleg gyakran meg is történik, valamelyik szállodába költözködik és áruit ott rakja ki. (B. M. 4321/1902.)

Az áruknak iparigazolványnyal biró kereskedő részéről üzleti helyiségében való bevásárlása vásári szempontból semmiféle korlátozásnak nem vethető alá. A piaczi és vásári forgalom tekintetében az elővásárlási tilalom, mint a szabad forgalmat indokolatlanul korlátozó intézkedés, szintén megszüntetendő és a piaczon vagy vásárokon, amennyiben a fennálló rendszabályok értelmében a forgalom megkezdése bizonyos órához van kötve, ezen időponttól kezdve az adás-vételben s a bevásárlásban bárki, minden különbség nélkül, tehát fogyasztók és továbbeladók is, egyformán részt vehetnek. (K. M. 41617/1890.)

A község belterületén vásáron kivüli gabonavásárlástól való eltiltás törvényes alappal nem bir s érvénytelen akkor is, ha erre nézve a törvényhatóság által jóváhagyott községi szabályrendelet intézkedik, mert az 1886 : XXII. t.-cz. 21. §-a értelmében a községek a piaczi és vásári rendészet kezelésére s e tárgyban szabályrendelet alkotására jogositva nem lévén, a szabályzatnak a piaczi és vásári rendészetre vonatkozó intézkedései joghatálylyal nem birnak. (K. M. 55927/1897.)

Azon gabonakereskedő, aki vásár alkalmával az udvarába hozott gabonát megveszi, azon a czimen, hogy nem megengedett helyen vásárolt, a vásárrendtartási szabályrendelet alapján nem büntethető. (B. M. 1313/1905.)

Azok, akik a pénzügyi hatóságtól engedélyt nyertek arra, hogy vásárok alkalmával valamely község vásárterén italmérést gyakorolhassanak, a vásártér és vásárjog tulajdonosa által üzletüknek a vásártéren való gyakorlásában nem akadályozhatók, illetőleg attól el nem tilthatók, ha a szokásos helypénzt megfizetik. (P. M. 35035/1894. és K. M. 22002/1894.)

Ha az eladó az áruczikket nem előzetes megrendelésre szállitja, hanem azt házról-házra járva árulja, akkor a szabályszerü helypénzt megfizetni köteles. (B. M. 1245. 1901.)

A bérlő jogosulatlan helypénzszedés miatt az ipartörvény alapján nem vonható felelősségre, mert az ipartörvény 156. §-a árszabályok által korlátozott iparüzletekre vonatkozik. (B. M. 1995/1898.)

A helypénzszedőnek az az eljárása, hogy a törvényes módon megállapitott díjjegyzéket mások kárára meg nem tartja, rendőri tilalom vagy rendelkezés megszegésének tekinthető nem lövén, kihágásnak törvényhatósági szabályrendelettel nem minősithető. (B. M. 128572/1901.)

A helypénz, mely csakis a vásárra szánt területen szedhető, a vásártér fentartási, tisztitási, kövezési stb. költségeinek fedezésére szolgál. (F. I. K. 9556/1877.)

A vásártér fentartási és rendbentartási költségei, valamint a vásárrendészettel járó költségek mindenkor azok által viselendők, akik a helypénzszedést gyakorolják. (K. M. 64868/1902.)

Kis- és nagyközségekben tartott vásárokon a megjelenni köteles járási hatóság napidijat és utiköltséget nem számithat. (B. M. 2267/1903.)

Vásárvám, vagyis helypénzkövetelés iránt inditott ügy a közigazgatási hatóság jogkörébe tartozik. (M. T. 1906. XII/6.)

Miután az ipartörvény 50. §-a értelmében a vásárok rendszeres látogatása csakis az iparosokat és kereskedőket (kikhez a jogosult vándoriparosok és vándorkereskedők is tartoznak) illetheti meg, az elárusitó vásárosok ebbeli minőségének igazolását a hatóságok mindenkor megkövetelhetik. Kötelesek ennélfogva az ilyen vásárosok iparigazolványaikat kivánatra mindenkor előmutatni, s illetőleg iparczikkek árusitása végett a vásáron iparigazolvány nélkül megjelenő árusitók az árusitástól eltiltandók. E rendelet a házi ipari készitmények elárusitóira nem terjed ki. (K. M. 39505/1901. körrend.)

A 39505/1901. K. M. rendeletben kimondatott, miszerint a vásárok rendes látogatása csakis az iparosokat és kereskedőket illetheti meg, s igy az elárusitó vásározók ebbeli minőségének igazolását a hatóságok mindenkor megkövetelhetik. Összevetvén már most eme rendelkezését a vám- és kereskedelmi viszonyok rendezéséről szóló 1899 : XXX. t.-cz. által 1907. évi deczember hó 31-ig hatályában fentartott 1878 : XX. t.-cz. XIV. czikkének utolsó bekezdésében foglalt ama rendelkezésével, mely szerint az egyik terület lakosai vásárforgalomra nézve a másik terület lakosaival tökéletes egyenjogúságot élveznek, világosan következik, hogy amennyiben a vásárlátogatást saját alattvalóinkra nézve bizonyos feltételekhez kötöttük, az osztrák alattvalókkal szemben is azonos eljárást követelhetünk, s igy mi sem áll utjában annak, hogy a vásárainkat rendszeresen látogató osztrák iparosok vagy kereskedők ebbeli minőségük igazolására a hatóság által felszólittassanak. (K. M. 17043/1904.)

A megrendelések gyüjtésére vonatkozó 1900 : XXV. t.-cz. korlátozó rendelkezése a vásárlátogatókra és vásártérre is vonatkozik. (K. M. 27483/1901.

Vásáron és piaczon történő elárusitásokra az ipartörvénynek a végeladásokra stb. vonatkozó 51. §-a nem alkalmazható. Amenynyiben az illető által gyakorolt elárusitás rendészeti szempontból esik kifogás alá, ez irányban a rendészeti hatóságok vannak hivatva eljárni. (K. M. 17591/1891.)

A vásártartási helyek és az állási sorrend megállapitása a rendőrhatóság hatásköréhez tartozik. (B. M. 13313/1889.)

Elárusitó (piaczi) rend megállapitása a belügyminister illetékessége alá tartozik. (B. M. 93722/1901.)

A piaczi árulási rend intézkedéseinek megszegése az 1879 : XL. t.-cz. 78. §-ába ütközik. (B. M. 4145/1895.)

Ellenk.: A vásári árulási rend megzavarása a kihágási büntetőtörvénybe ütköző kihágást nem képez. A vásáron iparigazolvány nélkül megjelenő árusitók az árusitástól eltilthatók, de jogosulatlan iparüzés miatt nem büntetendők. (B. M. 1903/1905.)

A vásárok látogatásától való eltiltás (a vásárlátogatási jog felfüggesztése) mint büntetés, törvényes alap hiányában, nem alkalmazható. (K. M. 36979/1902.)

A község a piaczi, vásári és közegészségi rendészetet az 1886 : XXII. t.-cz. 21. §-a szerint nem kezelvén, annak eldöntése : vajjon a hetivásártérről a kocsival árulók, valamint a heti sertésvásárok bármily szempontból az országos vásártér területére helyeztessenek-e át, a járási főszolgabirónak, mint közrendészeti, köz- és állategészségügyi elsőfoku hatóságnak hatáskörébe tartozik. (B. M. 136536/1899.)

Vásárokon, ha a vásárrendtartási szabályrendelet másképp nem intézkedik, bolti helyiségekben is végezhető az árusitás. (B. M. 4321/1902.)

A vásári szabályrendeletnek azon rendelkezése, hogy »országos és hetivásárok alkalmával minden áruczikk csakis a kijelölt áruhelyen — a vásártéren — állitható fel« helyesen csak ugy értelmezhető, hogy vásárra hozott árukat, tehát állatokat is, tényleg csak az e czélra kijelölt helyen lehet forgalomba bocsátani; amiből azonban viszont következik, hogy olyan áruk, melyek nem a vásáron történő elárusitás végett, hanem

más czélból vitetnek a község területére, a piacztéren kivül is bármely helyen, a fennálló rendészeti vagy közegészségügyi tekintetek figyelembevételével, szabadon elhelyezhetők. (K. M. 19697/1898.)

A vásárrendtartási szabályrendeletek azon intézkedése, mely szerint az árulási hely az előbb érkezés sorrendjében szerezhető meg, módositandó, mert ennek statuálása helyt nem foghat. Lehet különbséget tenni helybeli, vidéki, földrajzi fekvés és az iparigazolvány kelte szerint a hely adásánál. (B. M. 46086/1898.)

A vásáron való árulási sorhelyet nem az iparos életkora, sem közvetlenül az ipar gyakorlásának ideje, hanem az iparigazolvány kelte állapitja meg. (K. M. 37806/1898.)

Aki vásáron a neki kijelölt helyet elfoglalni vonakodik s más helyen üti fel sátorát, a kbtv. 78. §. alapján nem büntethető. E cselekmény mint közrend elleni kihágás csakis helyhatósági szabályrendeletbe ütközik. (B. M. 2043/1905.)

Az iparosok a vásáron áruczikkeik elárusitására az iparigazolványaik keltének megfelelő sorrendben kapnak helyet. E szokás jogi elvből következik, hogy miután az 1884. évi XVII. t.-cz. 40. §-a értelmében az iparos özvegye uj iparigazolvány váltására nem kötelezhető, az a férje áruhelyére, azaz arra a helyre, mely a férj iparigazolványának megfelel, igényt tarthat, feltéve, hogy férje iparát folytatja. (K. M. 37806/1898.)

Iparos özvegye uj iparigazolvány váltására nem kötelezhető s néhai férje iparigazolványának megfelelő árulási helyre — feltéve, hogy férjének iparát folytatja — igényt tarthat. (B. M. 108639/1906.)

A kiskoruak nevében üzött ipar tulajdonképen folytatása lévén az elhalálozott iparos által gyakorolt iparnak, az általa kinyert iparigazolvány vagy iparengedély érvénye hasonló esetben mindaddig fenmarad, mig a kiskoruak nevében az illető ipar üzetik, avagy mig ezek nagykoruságukat el nem érik, mikor természetesen a kiskoruakat illető ebben jogkedvezmény önmagától megszünik. Amiből következik, hogy az elhalt iparos részére annak iparigazolványa alapján biztositott áruhely is megilleti a fenti ideig az illető kiskoruakat, illetve azon személyt, ki nevökben az ipart gyakorolja.

A férjnek az ipar gyakorlásáról való lemondása esetén, a nő a heti- és országos vásárokon csak az uj iparigazolvány kelte szerint az őt megillető árulási helyet igényelheti. (B. M. 98718/1900.)

A vásártartási jog nem az engedélyt nyert városnak vagy községnek egy bizonyos területére, részére vagy terére van korlátozva, hanem magának a városnak vagy községnek, mint jogi személynek adatik meg. A fennálló törvények azonban módot nyujtanak az illető városnak vagy községnek arra, hogy szabályrendeletileg megállapitsa a vásározás módozatait és feltételeit, nevezetesen hogy különösen rendészeti szempontból megjelölje azon helyet, ahol a vásározás és általában a piaczi adás-vétel eszközölhető. Ha tehát a város vagy község szabályrendeletileg megjelölte azon helyet, hol a vásározás folytatható, természetesen az idegen kereskedő áruit másutt mint a megjelölt helyen, ki nem rakhatja, illetve vásározást nem folytathat. Ha azonban a vásárrendtartási szabályrendelet ily irányban kifejezetten korlátozást nem tartalmaz, azt kell vélelmezni, hogy a vásár tartama alatt a vásározás a város vagy község egész területén bárhol szabadon gyakorolható és ily esetben az idegen kereskedő, ha érdekében áll, megteheti azt, hogy valamely üresen álló bolthelyiséget kibérel vagy pedig amint tényleg gyakran meg is történik, valamelyik szállodába költözködik és áruit ott rakja ki. (B. M. 4321/1902.)

Az áruknak iparigazolványnyal biró kereskedő részéről üzleti helyiségében való bevásárlása vásári szempontból semmiféle korlátozásnak nem vethető alá. A piaczi és vásári forgalom tekintetében az elővásárlási tilalom, mint a szabad forgalmat indokolatlanul korlátozó intézkedés, szintén megszüntetendő és a piaczon vagy vásárokon, amennyiben a fennálló rendszabályok értelmében a forgalom megkezdése bizonyos órához van kötve, ezen időponttól kezdve az adás-vételben s a bevásárlásban bárki, minden különbség nélkül, tehát fogyasztók és továbbeladók is, egyformán részt vehetnek. (K. M. 41617/1890.)

A község belterületén vásáron kivüli gabonavásárlástól való eltiltás törvényes alappal nem bir s érvénytelen akkor is, ha erre nézve a törvényhatóság által jóváhagyott községi szabályrendelet intézkedik, mert az 1886 : XXII. t.-cz. 21. §-a értelmében a községek a piaczi és vásári rendészet kezelésére s e tárgyban szabályrendelet alkotására jogositva nem lévén, a szabályzatnak a piaczi és vásári rendészetre vonatkozó intézkedései joghatálylyal nem birnak. (K. M. 55927/1897.)

Azon gabonakereskedő, aki vásár alkalmával az udvarába hozott gabonát megveszi, azon a czimen, hogy nem megengedett helyen vásárolt, a vásárrendtartási szabályrendelet alapján nem büntethető. (B. M. 1313/1905.)

Azok, akik a pénzügyi hatóságtól engedélyt nyertek arra, hogy vásárok alkalmával valamely község vásárterén italmérést gyakorolhassanak, a vásártér és vásárjog tulajdonosa által üzletüknek a vásártéren való gyakorlásában nem akadályozhatók, illetőleg attól el nem tilthatók, ha a szokásos helypénzt megfizetik. (P. M. 35035/1894. és K. M. 22002/1894.)

Az országos vásárokon gyakorolt pecsenyesütésre, nevezetesen az ugynevezett laczikonyhákra, akár kóser ételek szolgáltatnak ki benne, akár nem, az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-a értelmében sem iparigazolvány, sem iparengedély nem szükséges, mert az idézett törvényszakasz, illetve az országos vásárok engedélyezésére vonatkozó régi kiváltságlevelek és kormányhatósági engedélyek, valamint a gyakorlat szerint országos vásáron bárki bármit, tehát élelmiczikkeket is szabadon árusithat. (K. M. 61634/1897.)

Élelmiszereknek alkalomszerüleg való áruba bocsátása az iparüzés jellegét még nem foglalván magában, azon pecsenyesütők, kik élelmiczikkeiket országos és hetivásárokon árusitják, iparosoknak nem tekinthetők; a pénzügyi hatóságok által követett az az eljárás tehát, amely szerint a vásári pecsenyesütőknek (laczikonyhásoknak) italmérési engedélyt csak abban az esetben adnak, ha a pecsenyesütésre igazolványuk vagy engedélyök van, annyival kevésbé helyes, mert országos vagy hetivásárokon élelmiczikkeknek áruba bocsátására iparigazolvány vagy engedély már az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-a értelmében sem szükséges. (K. M. 1108/1897.)

Az u. n. laczikonyha fogalma alá általában az ételfőzésnek az a neme sorolandó, midőn a főzés időleges konyhában, vagy napi piacz alkalmával akár nyilt piaczon, akár sátor vagy bódé alatt történik. Azok a laczikonyhatartók, akik a nyilt piaczon nap-nap után rendszeresen főznek hurkát vagy sütnek pecsenyét, mint kifőzők rendes iparigazolványt váltani kötelesek, azoknak foglalkozása ellenben, akik csupán alkalomszerüleg országos vagy heti vásárokon főznek és sütnek, egyébként pedig más főkeresettel birnak, nem ipari, hanem népies jellegünek tekintendő, s ilyen egyének iparigazolvány váltására nem szorithatók. (K. M. 16866. 1904.)

Az állatvásárokról és vásárterekről, az állategészségügy rendezéséről szóló 1888. évi VII. t.-cz. s az annak végrehajtása tárgyában 40000/1888. sz. a. kiadott F. I. K. ministeri rendelet intézkedik.

Az állatvásárokon a szijgyártók és kötelesek czikkein és lópokróczokon kivül a bognár-iparosok készitményei is forgalomba hozhatók. (K. M. 49271/1901.)

A lópokrócz olyan áruczikk, melyet főkép az állatvásárokat látogató földmivesek és gazdálkodók vásárolnak és mely leginkább a vidéki háziipar által állittatik elő, nincs akadály az ellen, hogy teljesen uj lópokróczok állatvásárokon is elárusittathassanak. (K. M. 15854/1897.)

Egyrészt az állatvásárokat látogató közönség igényeinek kielégitése, másrészt a tarisznya-háziipar fellenditése érdekében a földmivelésügyi minister urral egyetértőleg megengedtetett, hogy az állatvásárokon ezentul tarisznyanemüek is árusittassanak. (K. M. 35483/1906.)

Vasárnap tartott állatvásárokon is forgalomba hozhatók, kirakhatók: a bognáriparosok, szijgyártók, kötelesek készitményei. (K. M. 49271/1901.)

Ha valaki az állatvásáron iparczikkek elárusitása végett kirakodik, az ott való árusitástól eltiltható ugyan, de meg nem büntethető, mert a szóban lévő árusitási cselekmény az ipartörvény 50. §-a által kihágásnak minősitve nincsen. Nem büntethető pedig az az ipartörvény 4. §-ába ütköző kihágás miatt sem, mert az illető községben nem azért jelent meg, hogy ott iparszerü árusitással foglalkozzék, hanem hogy részt vegyen az országos vásáron. Ez a ténykedés pedig az iparszerüség jellegét nélkülözvén, arra az ipartörvény 4. és 156. §-a nem alkalmazható. (K. M. 21323/1903.)

c) Bucsuvásárokra vonatkozó határozatok.

A kellő jog alapján tartatni szokott bucsuvásárok országos vásár jellegével birván, ezeken a nem helyben lakó iparosok is szabadon árusithatnak. A bucsujáró napokon azonban, vagyis oly napokon, amidőn a nép ájtatosságát végzendő bizonyos helyeken megjelen, de amely bucsunapok régibb idők óta fennálló szokás szerint általános forgalmi jelleggel biró vásárok gyanánt nem jelentkeznek, ezeken, ha árusitás történik is, iparkészitményeket csakis a helyben lakó iparos árusithat. A mézeskalácsosok a vasárnapokon kivül is megjelenhetnek és árusithatnak mézet és mézes süteményeket, mivel ezen áruk élelmiczikkeknek tekintendők; viaszárukat azonban, minthogy azok iparkészitmények, ily alkalommal nem árusithatnak. (K. M. 65874/1885.)

Bucsuk alkalmával vasárnapokon és Szent-István napján a bucsuczikk köréhez nem tartozó s a közönséges szükséglet fedezésére szolgáló czikkek árusitása nincs megengedve, ily czikkekkel sem kirakodni, sem azokat vásárszerüleg árusitani nem szabad. (K. M. 79037/1906.)

A kellő jog alapján tartatni szokott bucsuvásárok országos vásároknak lévén tekinthetők, ily alkalommal idegen iparosok is, tehát a mézeskalácsosok is árusithatnak. A mézeskalácsosok azonban még a nem engedélyezett vásárok nélküli bucsukon is, ott, hol ily árusitás régóta a gyakorlat által szentesitett szokáson alapszik, árusithatnak mézet és mézes süteményeket. (K. M. 21536. 1885.)

Bucsuk alkalmával még az idegen helyen lakó bábsütők, szentképeket stb. árusitók is szabadon árulhatják áruikat, mert az országban fennálló régi gyakorlat szerint a bábsütők, szentképeket stb. árusitók bucsu alkalmával még más vidékről is jőve, áruikat szabadon szokták árusitani s igy ezen tárgyakra nézve a bucsu vásár jellegével bir. (F. I. K. 47859/1887. és K. M. 44467/1899.)

A bucsuvásárok tekintetében az országban általánosságban fennálló gyakorlat szerint a bucsunapon (templom napján) s az ezt megelőző napon a vidéki (nem helybeli) bábsütők is mindenkor kirakodhatnak s áruikat árusithatják. (K. M. 30858/1897.)

Ha valaki szentképekkel való kereskedésre az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében a telep helyére illetékes elsőfoku iparhatóságtól iparigazolványt szerez saját készitményü szentképeinek, az ország területén bucsukon, vasár- és a naptár szerinti ünnepnapokon nyilt helyeken sátrakban való elárusitása sem az 1884 : XVII. t.-cz., sem pedig az 1891 : XIII. t.-cz. szempontjából nem ütközik akadályokba. (K. M. 58327/1900.)

Az országban kifejlődött gyakorlat szerint a bucsulátogató közönség által rendszerint emlék gyanánt vásárolni szokott bucsuczikkek, ugymint olvasók, szentképek, viaszgyertyák, imakönyvek stb. árusitása a tisztán vallási jellegü bucsukon nemcsak helybeli, hanem idegen iparosoknak is meg van engedve, »templomi használatra szolgáló szerek« tehát, olyan czikkek azonban, melyek a bucsuczikkek fogalma alá nem vonhatók, idegen iparosok által forgalomba nem hozhatók. (K. M. 49372/1902.)

Bucsukon, ha csak azok rendes országos vagy hetivásárral összekötve nincsenek, csupán az ugynevezett bucsuczikkek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák, stb. árusithatók. Egyéb áruczikkel bucsukon a vásártartási jog szempontjából sem kirakodni, sem pedig ezeket vásárszerüleg elárusitani nem szabad. (K. M. 53153/1899.)

Bucsuk alkalmával a kisebb czukrászok, névszerint az u. n. mandolettisütők süteményeiket szabadon árusithatják. A fennálló gyakorlat értelmében ugyanis az u. n. bucsuczikkek és élelmiszerek árusitása czéljából a bucsuvásárokon nem csupán helybeli, hanem idegen iparosok is megjelenhetnek s ilynemü czikkeiket, tekintet nélkül arra, hogy a bucsuk országos vagy hetivásárokkal öszszeesnek-e, vagy sem, és tekintet nélkül arra, hogy a vármegyei szabályrendelet a hetivásárok látogatása tekintetében miként intézkedik, forgalomba bocsáthatják. Miután a beszerzett adatok szerint a vidéken tartott bucsukon a kisebb czukrászok (nem finom minőségü czukorsüteményck készitői), nevezetesen az u. n. mandolettisütők, — kik bucsuczikkek, illetve élelmiszerek árusitásával foglalkoznak, különben is rendszerint meg szoktak jelenni nem finom minőségü czukrászsütemények árusitása végett, — ezen czikkek árusitása el nem tiltható. (K. M. 80451/1902.)

A kellő jog alapján tartatni szokott bucsuvásárok országos vásár jellegével birván, ezeken a nem helyben lakó iparosok (kereskedők) is szabadon árusithatnak. A bucsujáró napokon azonban, vagyis oly napokon, amidőn a nép ájtatosságát végzendő bizonyos helyen megjelen, de amely bucsunapok régibb idő óta fennálló szokás szerint általános forgalmi jelleggel biró bucsuvásárok gyanánt nem jelentkeznek, ezeken, ha árusitás történik is, iparkészitményeket csakis a helyben lakó iparos (kereskedő) árusithat. (F. I. és K. M. 43861/1885.)

d) Hetivásárokra vonatkozó határozatok.

Idegen iparosok hetivásárokon árusitás végett csak akkor jelenhetnek meg, ha az illető községben üzlettel vagy fióküzlettel birnak és megfelelő üzletvezetőt az iparhatóságnál bejelentenek. Ezen feltételek nélküli árusitás a helyhatósági szabályrendeletben kihágásnak minősithető. (B. M. 4657/1905.)

Az ipartörvény első szakasza szerint a kereskedő tágabb értelemben szintén iparosnak tekintendő s ennélfogva az ipartörvény 50. §-ában az iparosok hetivásárlátogatási jogára vonatkozó rendelkezések a kereskedőkre is kiterjednek. (K. M. 58635/1897.)

A felvidéki házalók áruikat nemcsak országos, hanem hetivásárokon is állandó árulási helyeken szekerekről sátrak alatt, kirakva árulhatják. (V. ö. Cs. kir. K. M. 26930/1857.)

A hatósági igazolványnyal ellátott felsőmegyei házalóknak meg van engedve, hogy gyolcsot, pamutszöveteket és többnemü egyéb rendőrileg nem tiltott árukat ugy házalva, mint országos vagy hetivásárok alkalmával kirakva árulhassanak. (F. I. K. 7085/1867.)

Az árva-, turócz- és zólyommegyei házaló vászonkereskedők, az ugynevezett tót gyolcsosok, miután a nevezett megyékben a szövő-kékfestő- és nyomtatóipar nagy terjedelemben, mint háziipar üzetik és igy készült kelmék állandó üzletek hiányában az e vidékről országszerte házaló ugynevezett gyolcsosok utján házalva szoktak elkelni, hatósági igazolványnyal ellátva, ily házi iparczikkekkel nemcsak mindenütt házalhatnak, hanem ezen czikkeket hetivásárokon is kirakva árulhatják. Nehogy azonban a szóban lévő gyolcsosok házi iparczikkeken kivül esetleg más kelméket is hetivásárokra hozzanak, az emlitett vármegyében készült czikkek, felismer-

hetés czéljából, az illető vármegye törvényhatósága által alkalmas bélyeggel látandók el. (F. I. K. 42458/1884.)

Mindaddig, mig a bélyegzés tekintetében kormányhatósági utasitás adatnék, a szóbanforgó felsőmagyarországi házalók bélyegzetlen áruikkal is háboritlanul megjelenhetnek az ország minden hetivásárjain. (F. I. K. 49328/1884. és 14735/1885.)

A gömörmegyei Rima és Balogvölgyi házalók a hetivásár-látogatási joggal biró többi felsővidéki házalókkal egyenlő bánásmódban részesitendők. (F. I. K. 7925/1888.)

Az 1887 : XVIII. t.-cz. alapján biztositott azon kedvezmény, hogy a felvidéki házalók a hetivásárokat is látogathatják, csak azon felsővidéki egyénekre vonatkoztatható, akik a házalást tényleg gyakorolják, vagyis állandóan helységről-helységre és házrólházra járva meghatározott eladási hely nélkül árusitanak s csak emellett jelennek meg az utba eső községekben tartott hetivásárokon is ; ellenben nem terjed ki a törvény jelzett kedvezménye azokra az egyénekre, — bárha felsővidékiek volnának is, — akik valóságos házalás nélkül csak hetivásárokat látogatnak. Azok, kik áruraktárukból helységről-helységre való járás nélkül csupán lakóhelyükön folytatnak árusitást, rendes kereskedőknek tekintendők s mint ilyenek üzletük gyakorlásához az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-a értelmében, az ezen törvény 156. §-ában megállapitott büntetés különbeni alkalmazásának terhe mellett, az illetékes elsőfoku iparhatóságtól szabályszerü iparigazolványt váltani tartoznak. Az ily egyénekre az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-ának határozmányai irányadók, vagyis ilyenek hetivásárokat csak oly helyeken látogathatnak, hol a hetivásár nem helyben lakó iparosok részére az 1887. évi XVIII. t.-cz. alapján adatott szabályrendelettel megnyittatott. (K. M. 57211/1898.)

Minthogy a fennálló házalási szabályzat 13. §-a szerint a házalókönyvek láttamozására minden községben, illetve városban a helyi hatóság van feljogositva, illetve kötelezve és minthogy a hetivásárokat látogató felvidéki házalók esetről-esetre való hetivásár-látogatási jogosultságát a minden alkalommal felmutatandó házalókönyv alapján ugyanezen helyi hatóság állapitja meg, ennélfogva annak esetről-esetre való elbirálása, hogy egyes községek hetivásárain esetről-esetre valamely felsővidéki házaló kirakodhatik-e vagy sem, nem az iparhatóság, hanem az illető helyi hatóság hatáskörébe tartozik és következéskép olyan határozat, melynek értelmében valamely házaló hetivásárok látogatásától akár kisebb, akár nagyobb körzetre eltiltatik, egyes iparhatóságok részéről általánosságban ki nem mondható. (K. M. 9817/1903.)

A házalónak szabadságában áll tevékenységét csupán egy kisebb körzetre, esetleg csak egynéhány helységre korlátozni és igy azon körülményből, hogy csak egynéhány községben üz tényleg házalást, egymagában még nem következhetik hetivásár-látogatási jogának elveszte, ha egyébként ezen szükebb körzetben valóságos házalást üz. (K. M. 53592/1899.)

Felvidéki kedvezményezett házalók házalókönyvei sürgősen és pedig a vásár megkezdése előtt vizsgálandók át, s ha azok rendben találtattak, a nevezett házalók a hetivásárokon való kirakodásban nem gátolandók. (K. M. 14149/1900.)

Ahhoz, hogy valamely házaló kizárólag országos vásáron kirakodhassék, — miután erre az ipartörvény 50. §-a értelmében minden iparosnak joga van, — a házalókönyv előzetes láttamozása nem szükséges, még pedig annál inkább, mert ezt a fennálló törvények és rendeletek csak a tényleg házaló és a hetivásárok látogatására jogositott házalóktól követelik meg. (K. M. 21278/1903.)

Ha valamely felvidéki házaló állandó lakását más törvényhatóság területére teszi át, ott állandó kereskedést üz, áruit folyton egy helyről árusitja, rendes iparossá, illetőleg kereskedővé válik és iparigazolványt váltani köteles. (K. M. 73139/1897.)

A nem felvidéki házalóknak hetivásárokat látogatni és áruikat ily vásárokon kirakva árusitani nem szabad. (F. I. K. 6914/1885.)

A házalók áruikkal bárhol és bármikor megjelenhetnek és áruikat házról-házra hordva, megvásárlásra kinálhatják ; piaczokon, hetivásárokon azonban nem rakodhatnak ki. (F. I. K. 56006/1884.)

Azokra nézve, kik a földön árulva folytatják iparukat, épen ugy az ipartörvény határozmányai mérvadók, mint bármely más iparosra nézve. Ezért szabályrendeletileg a földön árulókra nézve nem is állapithatók meg az ipartörvénytől eltérő határozmányok. A törvényhatóságnak az ipartörvény 50. §-ának módositására vonatkozó 1887 : XVIII. t.-cz. alapján csak arra van joga, hogy szabályrendeletileg megállapithatja a nem helyben lakó iparosok hetivásár-látogatási jogát és rendészeti szempontból megállapithatja a hetivásár, illetve a kirakodás tartamát, az elárusitók sorrendjét stb. (K. M. 84815/1898.)

Amig a törvényhatóság az 1887 : XVIII. t.-cz. alapján szabályrendeletileg nem intézkedik, idegen községbeli iparosoknak hetivásárokon az árusitás nem engedhető meg. (F. I. K. 63089/1888.)

A törvényhatóság a területén lévő különböző községek hetivásárjaira nézve különkülön és eltérőleg is intézkedhetik s igy külön szabályrendeleteket állapithat meg a szükség és az igények szerint ; az egyik község számára tehát esetleg megengedheti általában az idegen iparosok megjelenését, más közsé-

gek számára talán csak bizonyos czikkekre nézve fogja az engedményt szabályozni, szóval nem az egész törvényhatóság területére nézve kell általános és egységes szabályrendeletet hozni, hanem esetről-esetre és a szükség szerint. (F. I. K. 21350/1887.)

Az alkotandó szabályrendeletek kellő törvényes kihirdetés után jóváhagyás végett a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztendők. (F. I. K. 21350/1887.)

Egyes törvényhatóságok hetivásár-látogatási szabályrendeletében az 1887 : XVIII. t.-cz. 1. §-ának 3. bekezdése egymástól eltérő magyarázatban részesül, amennyiben egyes törvényhatóságok a hetivásárok látogatását bizonyos községekben az egész ország iparosságának lehetővé teszik, mások azonban a hetivásár-látogatási engedélyt csupán az illető, vagy egyes határozottan megnevezett törvényhatóság iparosaira korlátozzák. Ezen eltérő gyakorlattal szemben szükséges a törvény idézett rendelkezésének magyarázatában a kellő összhangot létesiteni, és pedig a törvény valódi czélzatának megfelelően olykép, hogy egyes községek hetivásárainak látogatására szabályrendeletileg megállapitott engedély ne korlátoztassék csupán bizonyos törvényhatóságok iparosaira, hanem az ország minden iparosa által igénybe vehető legyen. (K. M. 77398/1897.)

Az 1887 : XVIII. törvényczikk határozataiból és szelleméből következtethető, hogy midőn valamely hetivásárra a nem helyben lakó iparosoknak iparkészitményeikkel való megjelenése engedélyeztetik, ezen intézkedésnek czélja a ki nem elégitett szükséglet fedezése és nem az, hogy az illető hétivásárra a nem helyben lakó iparosoknak csak bizonyos helyen vagy területen lakó köre bocsáttatván, ezen iparosoknak — minden más nem helyben lakó iparossal szemben, kik az illető hetivásár látogatási jogából továbbra is kizárva vannak, — bizonyos előny és kedvezményes helyzet biztosittassék. Szükséges ennélfogva, hogy amennyiben a hetivásárok látogatási joga szabályrendeletileg megállapittatik, abban az egyes, külön megjelölt iparágakhoz tartozó, nem helyben lakó összes iparosoknak kivétele, lakóhelyre való tekintet nélkül biztosittassék. (K. M. 69710. 1898.)

A cserépedény-kereskedés sajátos helyzeténél fogva a hetivásárlátogatás jogát mindazon cserépkereskedőknek biztositani kell, akik a hetivásár helyén iparigazolvány mellett oly férőhelyeket tartanak fenn, melyből vevők jelentkezése esetén hetivásárokon kivül is árusithatnak. (K. M. 58697/1903.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 47. §-ának második bekezdése szerint hasonló vagy különböző ipart űzők közös üzlet folytatására egyesülhetnek, továbbá az ipartörvény 46. §-a csak üzletvezető állitását követeli, ellenben azt egyáltalában nem tiltja, hogy ugyanazon személy, ha különben az ipartörvény által az üzletvezetőre vonatkozólag megkövetelt feltételeknek megfelelt, egyidejüleg több jogositott iparos üzletvezetője ne lehessen, — ennélfogva, ha többen összeállva közös üzletvezető mellett valamely községben fióküzletet tartanak fenn — azok mindegyike megjelenhetik az illető község hetivásárain iparczikkei árusitása végett. (K. M. 62726/1891.)

Oly iparosok, kik, jóllehet közös főüzletük nincs, összeállva közös üzletvezető bejelentésével közös fióküzletet nyitnak, a fióküzlet helyén a hetivásárok látogatására nem jogosultak. (K. M. 10354/1898.)

Valamely község hetivásárai látogatásának jogát — amennyiben idegen iparosok hetivásárlátogatási joga szabályrendeletileg nem biztosittatik — csak valósággal fennálló, üzemben lévő rendes fióküzlet biztosithatja. (K. M. 10315/1902.)

Pusztán a hetivásárok látogatása czéljából, szemben az ipartörvény 50. §-ának rendelkezéseivel, egyáltalán nem szolgáltatható ki iparigazolvány. (K. M. 36989/1893.)

Aki valamely községben folytonosan üzemben tartott fióküzletet állit fel s annak vezetésével az ipartörvény rendelkezéseinek megfelelő üzletvezetőt biz meg, az illető községre nézve helybeli iparosnak, tehát olyannak tekintendő, aki készitményeit az 1887. évi XVIII. t.-cz. értelmében nemcsak a községben nyitott fióküzletben, hanem a község hetivásárain is árusithatja. (K. M. 6743/1900.)

Az az iparos, ki lakóhelyén kivül más községben rendes üzletet tart fenn s abban megfelelő üzletvezetőt alkalmaz s azt az illetékes iparhatóságnál bejelenti, a fióküzlete helyén tartott hetivásárokon a főüzlete helyén előállitott készitményeit is szabadon árusithatja. (K. M. 60765/1897.)

Annak a helységnek a hetivásárjain, ahol az iparosnak fióküzlete van, ez csak akkor jelenhet meg, ha flókját tényleg megnyitotta s azt helyben üzletvezetője által tényleg folytatja. (F. I. K. 48679/1884.)

Azon kereskedőt, kinek valamely községben fióküzletre szóló iparigazolványa és bejelentett üzletvezetője ugyan van, de aki fióküzletét az illető községben tényleg meg nem nyitotta, a helyben lakó kereskedőkkel szemben a község hetivásárainak látogatása meg nem illeti. (K. M. 3032/1897.)

Az az iparos, ki fióküzletében megfelelő üzletvezetőt nem alkalmaz, s azt az illetékes iparhatóságnál be nem jelenti, nemcsak a fióküzlete helyén tartani szokott hetivásárokon való árusitástól, hanem fióküzletének folytatásától is eltiltandó. (K. M. 60765/1897.)

Amig üzletvezető alkalmazva nincs, vagy amig a fióküzlet tényleg meg nem nyittatik, a főüzlettulajdonos a fióküzlet községének hetivásárain árusitani jogositva nincs. (F. I.

K. 48679/1884, 26262/1885. és K. M. 3032. 1897.)

A fióküzlet törvényszerüen nem folytatható mindaddig, mig számára üzletvezető szabályszerüen kirendelve és az iparhatóságnál kellően bejelentve nincs; ennélfogva a fióküzlet helyén is az üzlettulajdonos csak az esetben rakodhatik ki, — megfelelő s idegen iparosoknak a hetivásárlátogatásra való jogát kimondó szabályrendelet hiányában — ha ezen kötelezettségeknek eleget tett. (K. M. 44861. 1897.)

Azon iparosok, akik fióküzletüket csupán a hetivásárok alkalmával tartják nyitva, a község területén lakó állandó iparosoknak nem tekinthetők és ennélfogva a hetivásárokat nem látogathatják. (K. M. 41402/1900.)

Azon kérdés megitélésénél, hogy valamely fióküzlet biztositja-e tulajdonosának a fióküzlet helyén tartott hetivásárok látogatásának jogát, mindig abból kell kiindulni, nem szinleges-e csupán az illető fióküzlet. Ez a kérdés pedig csak a fennforgó körülmények, az illető iparágnak az illető vidéken általánosan észlelhető viszonyai figyelembevételével birálható el. A fazekasiparosok nem kötelezhetők arra, hogy üzletüket állandóan nyitva tartsák s a fióküzlet tényleg létezőnek és nem szinlegesnek tekintendő akkor is, ha az csak vevő jelentkezése esetén nyittatik fel s ha czéljaira csak kamrahelyiség rendeztetett is be. Ilyen esetekben csak arra helyezendő suly, hogy az illető fióküzletben áru állandóan raktáron tartassék s azokban a hetivásárok napjain kivül más napokon is lehessen bevásárlásokat eszközölni. (K. M. 39321/1902.)

A törvénynek a hetivásárok látogatására vonatkozó rendelkezéseinek megszegése esetén az illető iparos az árusitástól eltiltható ugyan, de kihágásért a törvény alapján felelősségre nem vonható. (F. I. K. 9291/1888.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-ának megfelelő büntető rendelkezés az ipartörvénybe felvéve nincs s igy törvényes rendelkezés hiányában az idézett 50. §. ellen vétőkre nem szabható ki büntetés. (K. M. 9011/1901.)

Ha valamely községnek hetivásárja nincs, az illető községben háziipari czikkek is csak rendes kereskedésből, iparigazolvány váltása mellett árusithatók. (K. M. 7689/1902.)

Földmivesek által nyers bőrből, háziiparilag, vagyis idegen segédszemélyzet nélkül, csakis a családtagok közremüködése mellett mellékfoglalkozásképen, a bocskortalpaknak való bőr puhitása, áztatása és cserzése által készitett bocskortalpak hetivásárokon áruba bocsáthatók. Az azonban, aki nem ily háziiparosoktól, hanem timáriparosoktól veszi a bocskortalpakat, hetivásárokon nem árusithat. (K. M. 7689/1902.)

A bocskorárusok kereskedők számba mennek, s mint ilyenek, csak saját községük hetivásárjain jelenhetnek meg áruikkal, idegen községek hetipiaczáról ellenben az 1887. évi XVIII. t.-cz. 1. §-a alapján eltiltandók. (F. I. K. 62257/1884.)

Háziiparszerüleg, vagyis a bőr puhitása, áztatása és cserzése, szóval ipari megmunkálás által és idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül csakis a családtagok közremüködése mellett mellékfoglalkozásképp készitett bocskortalpakat, mint háziiparczikkeket, hetivásárokon az ipartörvény 50. §-a alapján bárki áruba bocsáthat, s emiatt az 1887. évi XVIII. t.-cz. szerint alkotott szabályrendelet alapján az árusitó sem nem büntethető, sem a hetivásárok látogatásától el nem tiltható. (K. M. 26302/1891.)

Az ipartörvény 50. §-a értelmében a háziiparczikkek árusitása a nem helybeli iparosoknak is meg van engedve, szükséges azonban, hogy a háziiparosok ebbeli minőségüket a hetivásárok látogatása alkalmával igazolják, nehogy mások visszaéljenek a háziiparosoknak a törvény által nyujtott eme kedvező helyzetével s ilykép vidéki olyan iparosok (fazekasok) is látogassák a más községbeli hetivásárokat, kiknek müködési köre a háziipar körét meghaladja. A helybeli (fazekas-) ipar érdekeinek megóvása szempontjából tehát elrendeltetik, hogy az illető (fazekas-) áruk háziipari voltának igazolására az illetékes hatóság (I. foku iparhatóság) az elárusitó nevére oly igazolványt állitson ki, melyben bizonyittatik, hogy mely községnek milynemü háziipari uton készült czikkeit árusitja az illető. (K. M. 7105/1902.)

Egyes háziiparosoknak az az eljárása, hogy háziipari készitményeiket nem maguk viszik a hetivásárra, hanem többen összeállva, az általuk előállitott árut közös megbizott által hozatják forgalomba, sem az ipartörvény 50. §-a, sem az ezt kiegészitő 1887 : XVIII. t.-cz. szempontjából nem kifogásolható. (K. M. 26201/1901.)

A háziiparczikkek háziipari mivoltát bizonyitó és az iparhatóságok által kiállitandó igazolványok kiállitását kérő bizonyitványok, valamint maguk az igazolványok is, minthogy azok semmi jogositványt nem adnak, hanem csupán a hivatalos ellenőrzés gyakorolhatására szükségesek, az illetéki díjjegyzék 79. tétele *e)* pontja értelmében bélyegmentesek. (K. M. 55945/1902.)

A bor és pálinka sem élelmiszernek, sem kerti vagy mezei terménynek, sem házi iparczikknek nem tekinthető, miért is annak hetivásárokon való árusithatására az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-a értelmében csak a helyben lakó van jogositva. (F. I. K. 991. 1885.)

Heti piaczokon az idegen termelőktől beszertett gyümölcsöt és élelmiszereket ipar-igazolvány nélkül lehet elárusitani. (K. M. 6508/1906.)

Gyarmat- és fűszeráru szorosabb értelemben nem tekinthető élelmiszernek, ennélfogva hetivásáron csupán helybeli kereskedők által árusitható. (K. M. 63718/1899.)

A háziipar utján előállitott kész gubáknak a hetivásárokon árusitása tekintetében az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezés irányadó. (K. M. 41580/1886.)

Hust, élelmiszer lévén, idegen községbeli hentes is árulhat a hetivásáron. (F. I. K. 4627/1886.)

Az élelmiszerekhez tartozik a nyers hus, szalonna, zsir. (K. M. 21016/1900.)

Nyers hus, ugyszintén sült hus, zsir, szalonna, kolbász, virstli, élelmiszer lévén, hetivásáron bárki által árusitható iparigazolvány nélkül is. (K. M. 56270/1899.)

Az otthon hizlalt sertéseknek bizonyos időszakokban való leszurása; illetőleg az eként nyert husnak elárusitása nem képez ipari foglalkozást; az illető jogositva van az igy nyert és a saját háztartásában nem szükségelt hust bárhol elárusithatni. (F. J. és K. M. 1934/1886.)

Otthon hizlalt sertés husának, szalonnának, zsirnak s a sertések egyéb alkatrészeinek elárusitása nem ipari foglalkozás; mindenki jogositva van az igy nyert és a saját háztartásában nem szükséges hust stb. bárhol, tehát hetivásáron is, elárusitani. (K. M. 21016/1900.)

Az ipartörvény 50. §-a értelmében hetivásárokon élelmiszereket, tehát zsirt is, bárki áruba bocsáthat. Az ipartörvény e tekintetben semmiféle korlátozást vagy megszoritást nem tartalmaz, nem állhat meg tehát az a felfogás, hogy élelmiszereknek hetivásárokon való elárusitása csak akkor engedhető meg iparigazolvány nélkül, ha az elárusitás a házi szükséglet körében kicsinyben üzetik. (K. M. 4171/1899.)

Liszt élelmiszer. (F. I. K. 39821/1887.)

Luxus-sütemények hetivásárok alkalmával szintén szabadon árusithatók. Ahhoz pedig, hogy sütők megrendelésre szállithassanak idegen községbe péksüteményeket, külön engedélyre szükség nincsen, miután ebbeli joguk az ipartörvénynek ugyancsak 50. §-ában már biztositva van. (K. M. 85731. 1892.)

Méz és mézeskalács a napi piaczokon nem helybeli iparosok által is szabadon árusitható. (K. M. 18239/1904.)

A mézeskalács mint élelmiszer hetivásárokon — amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák — bárki által áruba bocsátható. (K. M. 78103/1899.)

A mézeskalácsos mézet és mézes süteményt, a sütő süteményt, a mészáros és hentes pedig hust és husféléket idegen községek hetivásárjain is árusithat. (F. I. K. 5559/1886.)

Az olyan egyének, akik hetivásárok alkalmával a vásárra bejövő falusi nép részére tolókocsin, vagy más állványon kávét szoktak kimérni, iparengedély, illetve iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, mert a tejes vagy fekete kávé, mint élelmiszer az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-a értelmében hetivásárok alkalmával — amennyiben azt törvényes kiváltságok nem akadályozzák — bárki által árusitható, illetve kimérhető. Amennyiben mindazonáltal a kávéfőzésnek, illetve kimérésnek felemlitett módja nem kizárólag a heti piaczokra szoritkozik, hanem azonkivül is rendszeresen üzetik, az illető kávéfőzők, illetve kimérők az idézett törvény 4. §-ának megfelelőleg iparüzési szándékukat egyszerüen bejelenteni tartoznak, mert a kávékimérésnek ezen primitiv módja, melynél ama közrendészeti és közerkölcsiségi szempontok, melyek a rendes kávémérési iparnak engedélyhez való kötését indokolttá tették, nem forognak fenn, az idézett törvény 10. §. *a)* pontjában emlitett kávémérési iparnak nem tekinthető. (K. M. 16768/1904.)

Péksüteményt, mint élelmiszert, hetivásáron idegen községbeli iparos is szabadon árusithat. (F. I. K. 48111/1886. és K. M. 85731/1893.)

Naptárakat heti piaczokon és vásárokon csak az alispán, illetve polgármester engedélye alapján lehet árusitani még azoknak is, akik üzletükben iparigazolványok alapján jogosan árusitanak naptárakat. (K. M. 44187/1906.)

Tekintettel az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-ának második bekezdésére, mely bekezdés a hetivásárokon az élelmiszereknek, kerti és mezei termékeknek, házi iparczikkeknek elárusitását megengedi, tekintve továbbá az 1887 : XVIII. t.-czikkre, mely az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-át csakis az iparczikkek árusitására vonatkozólag módositja, a gabonának a hetipiaczokon való elárusitására külön engedély nem szükséges. (K. M. 32599/1904.)

Az az erdőtulajdonos vagy erdőbérlő, aki saját erdejének termékeit akár nyers, akár általa feldolgozott állapotban hozza forgalomba, termékeinek értékesitése végett akadálytalanul látogathatja a hetivásárokat. Ugyanily elbirálás alá esik az is, aki mástól vásárolt nyers faanyagot házilag feldolgozva bocsát a hetipiaczon áruba. Ellenben az, aki akár nyers, akár feldolgozott faanyagot egyszerüen megvesz, hogy azt kisebb-nagyobb haszonnal hetipiaczokon tovább eladja, fakereskedőnek tekintendő, iparigazolványt köteles váltani s az idegen hetipiaczok láto-

gatása tekintetében az idegen fakereskedőkre nézve érvényes korlátozás alá esik. (K. M. 39505/1901.)

Az erdőtulajdonos vagy erdőbérlő erdei termékeket (fa, deszka stb.) iparigazolvány nélkül árusithat. (F. I. K. 31884/1885.)

Ha a mész árusitása nem ipari foglalkozás, hanem esetről-esetre előfordulni szokott alkalmi adás-vevés, ez esetben az illetők iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, valamint attól sem tilthatók el, hogy alkalomról-alkalomra, munkába nem álló szekereiken meszet rakodjanak s azt piaczokon vagy vásárokon eladásra kinálják. (F. I. K. 2648. 1886.)

Feljelentés szerint a kisujszállási és mezőturi mészkofák szekérrel járják be Turkevét. Miután pedig az utczáról való eladás házalást nem képez, miután továbbá a panaszlottak által üzött ezen elárusitás csak alkalmi adás-vevésnek jelentkezik, ennélfogva a szóban forgó panaszlottak az általuk üzött mészárusitás gyakorlásától a házalási szabályok, illetőleg az ipartörvény alapján el nem tilthatók. (F. I. K. 13305/1889.)

Azok az egyének, akik meszet esetről-esetre alkalmilag árusitanak, iparosoknak nem tekinthetők, iparigazolvány váltására nem kötelezhetők, valamint attól sem tilthatók el, hogy alkalomról-alkalomra, munkában nem álló szekereiken meszet rakodjanak s azt a hetivásárokon eladásra kinálják. (K. M. 86536/1899.)

Ha a mészégetés és az égetett mésznek forgalombahozatala az erdei termeléssel vagy a mezőgazdasággal, szóval a földbirtokkal összefüggő mellékiparágnak tekintendő, ez esetben a mészégetés és a mésznek forgalombahozatala az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-a *a)* pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alá nem esik, mig ellenben, ha akár a mészégetés, akár a kiégetett mésznek forgalombahozatala nem az erdei vagy mezőgazdasági termelés mellékiparágaként üzetik, iparüzletnek tekintendő, és mindenki, aki ily üzletekkel foglalkozik, az ipartörvény rendelkezéseinek magát alávetni köteles. (K. M. 11160/1897.)

Mig a saját termésü meszüket árusitók itthon azzal heti- és országos vásárokon is szabadon megjelenhetnek, addig az Ausztriában érvényes szabályok szerint házalók országos és hetivásárokon egyáltalában nem rakodhatnak ki, tehát azokon mészszel házalók nem vehetnek részt. (K. M. 71056/1900.)

c) A napi piaczokra vonatkozó határozatok.

Piaczi helypénzkövetelésekből felszaporodott összeg iránti ügy a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. (M. T. 1906. XII/6. D. M. 46923/1906.)

A napi piaczokon mindenféle élelmiczikkek, tehát élő szárnyas állatok, baromfiak is árusithatók. (K. M. 13075/1902.)

Élelmiczikkek nemcsak a rendszeresen engedélyezett országos és hetivásárokon, hanem oly egyéb napokon is árusithatók, amidőn valamely községben, tekintettel az ottani fogyasztási igényekre, piaczi adás-vevés történik. Mindezen napokon a nem helybeli pékmester is árusithat süteményeket. (F. I. K. 12542/1885.)

Midőn az ipartörvény 50. §-a megengedi, hogy élelmiszereket hetivásárokon bárki is áruba bocsáthat, ezen rendelkezés nem vonja maga után azon következtetést, mintha ezen czikkek árusitása a mindennapi piaczról meg volna tiltható, sőt amennyiben a helyi hatóságok szükségesnek vagy czélszerünek látják az élelmiszerek árusitását mindennap is megengedni, ezen árusitás a mindennap tartott piacz alkalmával is eszközölhető és nem vonja maga után azon kötelezettséget, mintha az illető napi piaczokon eladók, akik iparukat különben is háziiparszerüleg üzik, e czélból igazolványt tartoznának beszerezni. (F. J. és K. M. 37420/86.)

Az elsőfoku közigazgatási hatóság által engedélyezhető napi piaczokon csakis élelmiczikkek árusithatók, s igy azokon sem helybeli, sem más községbeli iparosok árusitás végett meg nem jelenhetnek, s azokon házi iparczikkek sem árusithatók, minthogy az esetben, ha azokon iparczikkek is árusittatnának, azok rendes vásárjellegüvé válnának, rendes vásárok engedélyezése pedig a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartozik. (K. M. 60610/1899.)

A hetivásároktól megkülönböztetendők az ugynevezett napi piaczok, melyek csupán élelmiszerek és pedig bárki által árusithatók. A napi piaczok nem vásárok, s ezért nem vásárjogi, hanem helyhatósági rendészeti szabályozásnak vannak alávetve. Az élelmiszer árusitását, illetve napi piacz tartását a helyhatóság, ha a fogyasztó közönség szempontjából czélszerünek mutatkozik, mindennap is megengedheti, s egyuttal a helyi viszonyok alapján állapit meg az árusitási hely és idő tekintetében korlátokat. — Napi piaczok az engedélyezett hetivásárok jellegével nem birhatnak, s ezeken csakis a legszükségesebb élelmiszerek és tüzifa árusitható. (K. M. 13705/1904.)

Kenyérsütő asszonyok kenyeret nemcsak hetivásárokon, hanem a helyi hatóságok engedelme mellett napi piaczon is árusithatnak iparigazolvány nélkül. (F. I. K. 20868/1885., 37420/1886.)

A méz és mézes sütemény élelmiszer, tehát azt bárki árusithatja. (F. I. K. 21536/1885.)

A méz és mézeskalács mint élelmiszer, a napi piaczon való elárusitás szempontjából

a péksüteményekkel azonos elbirálás alá esik s ehhez képest a kérdéses áruczikkek, a heti- és országos vásároktól eltekintve, mindazon napokon, amidőn valamely községben, tekintettel az ottani fogyasztási igényekre, piaczi adás-vevés történik, a nem helybeli iparosok által is szabadon árusithatók. (K. M. 18239. 1904.)

A kertészeti czikkek egyáltalán nem esvén az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alá, azok a vásári, illetve piaczi árusitás tekintetében sincsenek annak korlátozó rendelkezései alá vetve, minélfogva a napi piaczokon is szabadon árusithatók. (K. M. 5185/1900.)

Tekintettel arra, hogy az ország több helyén a kisiparosok régibb gyakorlatból árusitották iparczikkeiket a napi piaczokon, eme árusitástól tehát többeknek, különösen pedig az alsóbb, szegényebb néposztály egyes tagjainak létérdeke függ, méltányolva ama körülményt, hogy az ily árusitók régi gyakorlatból megszokott kereseti forrásuk helyett más életfentartási módról nem gondoskodhatnak, a kereskedelemügyi minister nem zárkózott el a napi piaczokon való árusitásra vonatkozó ama kérelmek teljesitésétől, melyekből kitünt, hogy az illető árusitók életfentartási érdekei a hosszabb idő óta megszokott ily árusitást megkövetelik. (K. M. 3546/1900., 6840/1900.)

Ha kereskedők vagy maguk, vagy alkuszok által a falvakban gabonát bevásárolnak és azt raktározás végett valamely községbe küldik és onnan eladják, ez nem hetivásári üzlet, hanem kereskedés. Ha továbbá mindennapi élelmiczikkek kisebb mennyiségben a községi lakosok igényeihez képest a piaczon eladatnak, az ellen, miután minden nagyobb községben rendesen igy történik, kifogás nem emelhető. De ha kereskedelmi czikkekkel terhelt kocsik nyilt piaczon vagy az utczákban megállapodnak és a tulajdonosok áruikat ajánlgatják és árulják, ha iparosok készitményeiket a piaczon kirakják és áruba bocsátják, ha még szomszédos községekből is a közönség összegyülekezik, a piaczon eladások és bevásárlások más, mint mindennapi szükségletek fedezésére szolgáló czikkekben és más mint a hetivásár tartására engedélyezett es kitüzött napokon történnek, ily eljárás a vásárjog megóvása, illetőleg korlátozása czéljából a hatóság által és pedig annál inkább ott tiltandó meg, hol egy szomszédos község ily rendellenes eljárás által magát jogaiban sértve találja és ily vásártartás ellen felszólal. (F. I. K. 7287/1877.)

Az ipartörvény 50. §-ának megszegése esetén az iparos csak az árusitástól tiltható el, de felelősségre nem vonható. (F. J. és K. M. 9291/1888.)

51. §. Saját vagy mások készitményeit végeladás, árverés vagy más, a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon eladni csak az iparhatóság engedélyével szabad.

Ezen engedély legfeljebb három hóra terjedhet, és elnyerésekor elsősorban is ipari (87. §.), esetleg kereskedelmi oktatási czélokra a község pénztárába :

a) Budapesten 100 frt,

b) 10 ezernél több lakossal biró városokban és községekben 50 frt,

c) más helyeken 20 frt fizetendő.

Az eladás helye az ipar- és rendőrhatóság egyetértő jóváhagyása mellett engedélyezendő.

Ily eladásokról rendes könyvek vezetendők, melyekben minden eladott tárgy az eladási árral együtt feljegyzendő. E feljegyzések a hatóság által ellenőrizendők.

Az eladások befejeztével a befolyt öszszeg tizedrésze elsősorban ipari (87. §.), esetleg kereskedelmi oktatási czélokra a község pénztárába fizetendő.

A vándorraktár-tulajdonosok amaz eljárásában, hogy raktárukra a közönség figyelmét falragaszok, hirlapi hirdetések, vagy hirdetésszerü nyilt körlevelek utján felhivják, tömeges és gyors vételre ingerlő módon való árusitás jelenségei rejlenek, s igy a vándorraktár-tulajdonosok a hirdetések kibocsátása és az árusitás megkezdése előtt nemcsak iparigazolványt, hanem az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-a értelmében, az ott szabályozott feltételek alatt előzetes iparhatósági engedélyt is tartoznak váltani.

Minden olyan esetben, midőn a vándorraktár tulajdonosa hirdetményeit előzetes iparhatósági engedély nélkül bocsátja ki s illetve előzetes iparhatósági engedély nélkül áruit tömeges és gyors vételre ingerlő módon árusitja, az iparhatóságok, akár falragaszok vagy hirlapi hirdetések, akár följelentés utján jut az eset tudomásukra, a kihágási eljárás megindításával az elkövetett törvényellenes cselekmény legszigorubb megtorlása s az ipartörvény 51. §-ában előirt dijak behajtása iránt azonnal, késedelem nélkül tartoznak intézkedni. Ha a kiszabott pénzbüntetés és ipardijak behajtása a vándorraktár-tulajdonosok időközben való üzletbeszüntetése és eltávozása által veszélyeztetettnek látszik, köteles az iparhatóság a büntetési összegnek s az ipardijaknak behajtását előzetesen is biztositani, ugyszintén, figyelemmel a m. kir. pénzügyminister 1890. évi decz. hó 7-én

126472. sz. a. kelt rendeletére, kötelesek az iparhatóságok az illetékes pénzügyi hatóság azonnali értesitésével az adófizetési kötelezettség kijátszásának megakadályozása czéljából is megfelelő módon intézkedni.

A jogosulatlan és tisztességtelen üzleti verseny miatt naponként felhangzó panaszok törvényeink ide vonatkozó tiltó rendelkezéseinek a legszigorubb végrehajtását és alkalmazását követelik. (K. M. 16338/1900.)

Amennyiben az ilyen, akár belföldi, akár külföldi kereskedő által felállitott vándorraktár tulajdonosa vagy üzletvezetője arra a vevő közönséget falragaszok, hirlapi hirdetések, vagy ahhoz intézett nyilt és hirdetésszerü körlevelek által figyelmeztetné, e tényben az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ában körülirt gyors eladásra ingerlő módon való elárusitás ismérve rejlik s erre az iparhatóság külön engedélye szükséges. Ha ez engedély a falragaszok, hirdetések, vagy körlevelek kibocsátása, illetve az eladás megkezdése előtt ki nem eszközöltetett, a vándorraktár nemcsak azonnal bezárandó, hanem a vétkesek ellen az ipartörvény 158. §. *d)* pontja alkalmazandó. (K. M. 51636/1897.)

A vándorraktárakkal szemben az ipartörvény 51. §-a nemcsak az olcsó árak hirdetése esetén, hanem már akkor is alkalmazandó, ha az illető vándorraktár tulajdonosa raktárára a közönség figyelmét falragaszok, hirlapi hirdetések, vagy nyilt körlevelek utján egyszerüen felhivja. (K. M. 11735/1891.)

Panaszlott, mint a tárgyalási iratokból kitünik, gyári raktárt nyitva, abban, mint hirdetéseiből kitünik, nagymennyiségü porczellán-árut halmozott fel. Raktárára hirlapi hirdetések és falragaszok utján felhivta a közönség figyelmét, s e hirdetéseiben nemcsak az üzlet megnyitásának tényét, de azt is tudtára adta a vevőközönségnek, hogy üzlete »a mai kor igényeinek megfelelően a legizlésesebb czikkekkel van berendezve«, abban a »legkitünőbb fajtáju valódi karlsbadi porczellán« a »legjutányosabban«, »gyári áron« kapható ; a valódi karlsbadi porczellán edény kilója, ami eddig 80 fillér volt, most csak 60 fillér, emaillirozott pléh-edények kilója, ami eddig 1 K 60 fillér volt, most csak 1 K 20 fillér, ezenkivül a falragaszokon felkérte a közönséget a »bevásárlással sietni, mivel a készlet már fogytán van«. A közzétett hirdetések és falragaszok idézett kifejezéseiben nemcsak tömeges és gyors eladásra irányuló szándék, hanem a tömeges és gyors vételt tényleg előmozditani tudó s vásárlási kedvet felidéző és fokozó ingerlés van. A használt kifejezések alkalmasak arra, hogy a vevő közönséget üzletébe csábitsák, hogy a vevő közönséget a kedvező bevásárlási alkalomra s nevezetesen a gyári és legjutányosabb árakra való utalással szükségleteinek hosszabb időre való kielégitésére ingereljék, s ezzel azokat a hasonló reklám-eszközökkel nem dolgozó helybeli kereskedőktől elvonják. Az ipartörvény 51. §-a épen ilyen esetekre vonatkozik, mert a törvényhozás az idézett törvényszakasz megalkotásával a jogosulatlan és tisztességtelen verseny e nemének kivánt korlátokat szabni. Mielőtt a szóban lévő hirdetések és falragaszok közzététettek, előzetesen az ipartörvény 51. §-ában előirt engedélyt kellett volna megszerezni és pedig tekintet nélkül arra, hogy állandó üzlet vagy csupán ideiglenes vándorraktár állittatott-e fel, mert az ipartörvény 51. §-a állandó üzletek és vándorraktárak között különbséget nem tesz. (K. M. 43400. 1900.)

Ipartörvény 51. és 52. §-ának világos szavai szerint az iparhatóságoknak nem kötelességük a végeladás stb. tartására kért engedélyt minden esetben feltétlenül kiszolgáltatni, még akkor sem, ha egyébiránt a kérvényező a törvény által megkivánt kellékeket birja is, illetőleg azoknak eleget tett, s a törvény az elárusitás ezen módját épen azon esetekben, midőn a hatóság a fenforgó körülmények mérlegelése alapján azon meggyőződésre jut, hogy a végeladás vagy árverés megtartása bármilynemü visszaélésre vezethetne, vagy csak ürügyül szolgálhatna arra, hogy egyes czégek áruikat a közönség ámitására alkalmas módon bocsássák áruba, s ezáltal a helyi iparosok és kereskedők rendes keresetét érzékenyen károsithatná, az iparhatóságnak módjában álljon a kért engedély megtagadása által az elkövethető visszaélésnek elejét venni. Önként érthető, hogy az iparhatóságok, amidőn egyfelől indokolt szigort kell hogy alkalmazzanak a nyilván nem szolid és szédelgésre irányuló hasonló vállalkozások ellen, másfelől ügyelniök kell arra, hogy az egyes üzleteknél bekövetkezhető rendkivüli körülményeket, amelyek a végeladás tartását elkerülhetetlenül szükségessé, vagy az üzlet érdekében állóvá teszik, méltányos figyelembe vegyék, s oly esetekben, midőn a végeladásoknak az 51. vagy 52. szakasz alapján való megtartása ellen sem a helyi ipari és kereskedelmi versenyviszonyok, sem a végeladás tarthatását kérő vállalkozó üzleti szándékainak megbizhatósága tekintetében akadályok nem forognak fenn, az engedély kiadható. A végeladásoknak előzetes hirdetése és megkezdése szigoruan tiltandó, s előforduló esetekben ezen tilalom hatályos érvényesitése érdekében az ipartörvény 158. §-ának *d)* pontjában foglalt büntető rendelkezések teljes szigorral alkalmazandók. (K. M. 70324/1891.)

Hogy azokat a körülményeket, melyek az engedély kiadásánál figyelembe veendők, az iparhatóságok kellőleg mérlegelhessék, köte-

lesek az engedély kiadása előtt a kérelemre nézve az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleményét kikérni. (K. M. 15353/1897.)

Azon esetben, ha az üzlettulajdonos, ki csődtömegből, vagy egyébként vásárolt árukészletének tömeges és gyors vételre ingerlő módon leendő árusitása czéljából nyit üzletet, az ipartörvény 51. §-ában meghatározott engedélyért folyamodik, e folyamodvány elsősorban az üzlet megkezdésére irányuló, s az ipartörvény 4. §-ának megfelelő bejelentésnek tekintendő, ugy hogy az iparhatóság, az iparigazolványért járó dij beszedése mellett, az iparüzési jog általános feltételeinek fenforgása esetén elsősorban az iparigazolvány kiadása iránt tartozik intézkedni, s csak azután veheti az illetékes kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után tárgyalás alá azt a kérdést, hogy a tömeges és gyors eladásra kért engedély az adott körülmények között kiadható-e vagy sem. Ha az engedély kiadhatónak találtatik, az üzlettulajdonos a tömeges és gyors vételre ingerlő módon szándékolt elárusitásra, tekintettel arra, hogy az ipartörvény 52. §-ának kivételes rendelkezései az üzletlebonyolitásoknak egészen más nemére vonatkoznak, csak az ipartörvény 51. §-a alapján, vagyis az idézett törvényszakaszban megállapitott dijak lefizetésének kötelezettsége mellett s az ugyanott megállapitott időtartamra jogositható fel. (K. M. 20771/1900.)

A hólabda (lavina) rendszerü elárusitásra, mely abban áll, hogy a kereskedő bizonyos számu és meghatározott értékü szelvényből álló füzeteket bocsát ki, oly feltétel mellett, hogy egy-egy szelvényfüzet tulajdonosa, ha a füzetben lévő szelvényeket egyen kivül tovább adja s az uj szelvénytulajdonosok a szelvényeknek hasonló feltételek mellett leendő tovább eladása czéljából szintén vásárolnak egy-egy szelvény-füzetet, a részére megmaradt egy szelvény ellenében megkapja a kikötött s az egy szelvény áránál jóval nagyobb értékü áruczikket, az 51. §. alapján egyáltalán nem adható engedély. A netán kiadott engedélyek haladéktalanul visszavonandók, azok ellen, kik ily módon engedélyek nélkül árusitanak, a megtorló eljárás folyamatba tendő és az 1884. évi XVII. t.-cz. 158. §. *d)* pontjában foglalt büntető rendelkezés szigoruan alkalmazandó. (K. M. 70055/1900.)

Minthogy iparczikkeknek a »hólabda« vagy »lavina« rendszer utján való elárusitása az 1884 : XVII. t.-cz. 158. §-ában foglalt büntető határozat alá eső kihágásnak minősittetett: az ilyen árusitásra vonatkozó hirdetményektől, szelvényektől vagy szelvényfüzetektől a postán való szállitás joga a magyar korona országainak területén megvonatott. Ennélfogva a kir. posta (és távirda) hivatalok e »hólabda« vagy »lavina-rendszer« utján való árusitásra vonatkozó hirdetményeket és szelvényeket vagy szelvényfüzeteket tartalmazó (keresztkötés alatt, vagy le nem zárt boritékban feladott) nyomtatványküldeményeket ne vegyék fel, a gyüjtőszekrényekben talált vagy máshonnan beérkezett ily nyomtatványküldeményeket pedig ne küldjék tovább és ne is kézbesitsék, hanem következőképen kezeljék: *a)* a belföldön föladott ily nyomtatvány-küldeményeket, valamint a külföldről eredők közül azokat, amelyek közönséges nyomtatványküldeményekként adattak fel, a kir. posta- (és távirda) hivatalok foglalják le és esetről-esetre elöljáró igazgatóságukhoz terjeszszék fel; ellenben *b)* a külföldről ajánlott küldeményekként érkezett ily nyomtatvány-küldeményeket lássák el »prohibé« (kitiltva) megjegyzéssel és a feladás helyére küldjék vissza. Az igazgatóságok a fentebbi *a)* pont értelmében hozzájuk beküldött ily nyomtatvány-küldeményeket gyüjtsék össze s minden hó 10-éig terjeszszék fel a kereskedelmi ministerhez. (K. M. 82268/1900.)

A szelvényrendszer szerint való árusitás tilos ugyan; midőn azonban a szelvények alapján az üzlet a belföldi polgár és a külföldi czég között már perfektté vált és a vevő a jogot az árura már megszerezte, az áru a vevőtől már meg nem tagadható. (K. M. 88781/1900.)

Nincs joga a lefizetett dijakat visszakövetelni annak, aki az 51. §. alapján jogérvényes határozattal megkapta az engedélyt, de ennek daczára nem élt az engedélyezett joggal. Az ipartörvény 51. §-a ugyanis kimondja, hogy a végeladási engedély elnyerésekor fizetendő az engedély-dij, — nem köti ki, hogy a jog érvényesitése ehhez szükséges, valamint nem rendelkezik arról, hogy a lefizetett összeg bármily körülmények közt, igy a jog nem érvényesitése esetében visszafizettessék. A visszafizetés tehát megtagadandó. (K. M. 29194/1900.)

Ha valaki az 51. §-ban emlitett engedély nélkül folytatja a tömeges és gyors vételre ingerlő elárusitást, a kiszabandó pénzbüntetésen (ipartörvény 158. §. *d)* felül az illető az 51. §-ban előirt dijak megfizetésére is kötelezhető. (K. M. 8187/1898.)

Mert ellenkező esetben, különösen a nagyban folytatott hasonló elárusitásnál, az engedélydijak és a pénzbüntetés maximalis öszszege között minden esetre fennálló különbség folytán az engedély nélküli elárusitás a legtöbb esetben jövedelmezőbb lenne az illetőnek, mintha előzetesen engedélyt váltott volna. Különben is a törvény 51. §-a nem az engedélyért, hanem az elárusitási módban rejlő előnyökért fizetteti a kérdéses dijakat s igy ha valaki engedély nélkül ugyan, de tényleg igénybe veszi a kérdéses árusitási módot, a törvény szavai szerint is köteles

az abból származó kötelezettségeket viselni. Amennyiben az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágás falragaszok által követtetik el, az idézett szakasz utolsó bekezdése értelmében a befolyt jövedelemnek ipari és kereskedelmi czélokra befizetendő tizedrésze azon jövedelem után számittatik ki, mely jövedelem az üzleti könyvekből kitünőleg a falragaszok kifüggesztésének tartama alatt folyt be. (K. M. 1751/1897.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ába ütköző kihágások esetén a marasztaltak az ugyanezen szakasz értelmében fizetendő engedélydijak megfizetésére is kötelezendők. (K. M. 5602/1900.)

Büntetendő az is, aki kért ugyan engedélyt, de annak jogérvényes elnyerése előtt kezdi meg az elárusitást. (K. M. 70324/1891.)

Az 1875 : XXXVII. t.-cz. 305., 306., 347., 351. és 352. §-ai értelmében foganatositott árverések nem a vásárlási kedv mesterséges felkeltése utján a vevő károsításást, hanem azon károk megelőzését czélozzák, melyek rendes üzleti forgalom mellett is a szállitott áru hibás minősége, vagy a vételár megfizetése körüli késedelem folytán a vevőt vagy az eladót érhetné, — azok tehát nem esnek az 1884 : XVII. t.-cz. 52. és 51-ik §-ainak rendelkezései alá, s ennélfogva ily árverések tartásához iparhatósági engedély nem szükséges. Mindazonáltal a kereskedelmi törvény fentidézett §-aiban a reális üzleti forgalom érdekeinek megóvására alkotott fentemlitett rendszabályok nem biztositanak büntetlenséget azoknak, kik kereskedelmi ügyletek megkötését csak szinlelik azon czélból, hogy akadálytalanul folytathassák az ipartörvény fentidézett §-ai által joggal üldözött kártékony üzelmeiket. Amennyiben tehát egyes concrét esetekben kiderülne, hogy egyesek a kereskedelmi ügyleteket csak szinlelik, hogy ez alapon az ipartörvény fentidézett §-ainak rendelkezését kijátszva, a kereskedelmi törvény idézett §-ai értelmében árveréseket tarthassanak, ezekkel szemben az ipartörvény 158. §. *d)* pontja feltétlenül alkalmazandó. Ez esetben az illeték, az idézett törvényszakasz alapján kiszabandó pénzbüntetésen felül, még a törvény 51. §-ában megállapitott engedélydij, valamint az árverésen befolyt összeg 10%-ának megfizetésében is elmarasztalandók. (K. M. 69206/1899.)

Minden végeladás, árverés, vagy más tömeges és gyors eladásra ingerlő módon történő eladásnak hatósági engedély nélkül való megkezdése az ipartörvény 51. §-ának általános rendelkezéseibe ütközik, még az esetben is, ha az 52. §-ban megjelölt esetek valamelyike fenforog. (K. M. 24747/1906.)

Hogy az ipartörvény 51. §-a alkalmazható legyen, szükséges, hogy az iparos (kereskedő) a vásárlási kedv fölingerlésére alkalmas tevékenységet fejtsen ki. Abból az okból, hogy a kereskedő áruit csődtömegből vásárolta, vagy hogy az árakat leszállitotta s ezek folytán tömegesen árusit, még nem lehet az illetővel szemben az 51. §-t alkalmazni, hacsak az illető nem használja fel e tényeket arra, hogy azokkal hirdetmények kibocsátása utján, vagy más módon a vásárlási kedv fokozására törekedjék. (K. M. 69782/1897.)

Oly tartalmu levelezőlapoknak a versenytárs vevőihez való szétküldése, hogy a versenytárs üzletét beszüntette s ennélfogva a levelek szétküldője kéri a vevőközönséget, hogy megbizásaival őt szerencséltessék, az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ában emlitett árusitási módot nem képez. (K. M. 24382/1899.)

A fejedelmi személyekre, mint vásárlókra való hivatkozás, valamint annak a hirdetése, hogy a czéget a legelőkelőbb közönség folytonosan ostromolja megrendeléseivel, tapasztalat szerint nem lépi tul a megengedett üzleti reklám megszokott határait. (K. M. 70013. 1903.)

A kereskedő által a vevők előtt tett ama kijelentés, hogy végeladást tart, tekintettel arra, hogy ezen részleges kijelentés általános hatályunak nem tekinthető, oly foku gyors elárusitást nem eredményezhet, mely az ipartörvény 51. és 158. §-ainak alkalmazását indokolttá tenné. (K. M. 13864/1897.)

Az üzleti hirdetéseket azért, mert egyik-másik bizonyos árukat rosszhiszemü czélzat nélkül olcsó, leszállitott áron vagy beszerzési áron alul is kinál, válogatás és a hirdetés által elérhető eredmény mérlegelése nélkül, egy kategoriába vonni a világosan jogosulatlan előnyök elérésére való czélzattal kibocsátott vagy közhirré tett hangzatos hirdetésekkel nem lehet. Az üzleti hirdetésekből keletkező kihágási esetekben eljárás tárgyává tett cselekmények elbirálásánál egyaránt gondos mérlegelés tárgyává kell tenni mindazon mellékkörülményeket, melyekből megállapitható, milyen czélzattal tétetett közzé az inkriminált hirdetés és az 51. §. rendelkezéseibe ütközőknek — annak valódi értelméhez képest — csak azok minősitendők, melyek valóban a tisztességtelen verseny czélzatos és rosszhiszemü eszközeinek jellegével birnak. Az 1884. évi XVII. t.-cz. 51. §-ában jelzett elárusitási módok hivatalból is üldözhetők ugyan- de annak szükségképen történnie nem minden esetben indokolt is egyuttal. Az ezen szakaszba ütköző kihágásoknál főkép a versenytársak érdekeiről van szó. Magánpanasz hiányában tehát sok esetben mellőzhető ez eljárásnak hivatalból való megindítása, mert a vásárlási kedv csak a nyilvánosságra ható eszközök által fokozható, ilyenekről pedig a versenytársaknak a legtöbb esetben módjuk van értesülést szerezni

és az ellen panaszt tenni. Ha tehát azok nem tesznek a szóban levő eszközök használata ellen kifogást, a hatóságnak annyival kevésbbé lehet oka az elkövetett cselekményt üldözni, mert a törvény intentiói szempontjából bizonyos az, hogy oly kereskedővel szemben, kinek a hirdetés által érintett panaszló versenytársa nincs, a vásárlási kedv fölidézésére alkalmas reklámeszközök használásáért a törvény emlitett szakaszának alkalmazására nincs szükség. Oly esetekben, midőn kétely forogna fenn az iránt, vajjon a panasz tárgyává tett üzleti hirdetmény olyan-e, mely a tisztességes kereskedők vagy iparosok érdekeibe ütközőnek tekintendő-e vagy nem, erre nézve az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleményét is meg kell hallgatni. (K. M. 89169/1900.)

Áruknak nagy mennyiségben a tényleges viszonyokkal nem egyező módon való hirdetése, a mennyiben az áruk ára is fel van tüntetve, nem tekinthető tévedésbe ejtésre alkalmas megjelölésnek. (K. M. 18709/1905.)

»Partie-áruk üzlete« felirásnak a cégtáblán való használata a ipartörvény 51. §-a alá esik. (K. M. 8192/1901.)

»Mindennemü rőfös- és divatáruk bámulatos olcsó áron eladatnak. Kéretik a közönség ezen kedvező alkalmat el nem mulasztani« hirdetés az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást állapitja meg. (K. M. 6249/1900.)

Az üzlet feloszlásának hirdetése is magában foglalja a tömeges és gyors vásárlásra való ingerlést. (K. M. 17584/1891.)

»Ezen üzlet teljes feloszlása miatt az összes raktáron levő áruk bevásárlási áron adatnak el« szövegü hirdetmény használata az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 30742/1897.)

»Ezen üzlet feloszlik, az áruk mélyen leszállitott áron eladatnak« hirdetés használata az 1884. évi XVII. t.-cz. 51. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 33453/1904.)

A szabott árak hirdetése, vagy az áraknak a hirdetésekben való megjelölése természetesen az állandó és rendes vevőközönséggel biró üzleteknél még nem tekinthető az 51. §. alá eső cselekménynek, hanem értendők itt az általánosságban tartott és az olcsóságra utaló hirdetések, például : gyári áron alól, 50 %-kal olcsóbb áron, mint bárhol másutt, mélyen leszállitott árak, potomárak stb. »Hallatlan olcsóság, üzletfeloszlás miatt a készletben lévő ruhák bámulatos olcsó áron árusittatnak el« hirdetések mellett folytatott elárusitás az ipartörvény 51. §-a alá esik. (K. M. 4337/1901.)

»Olcsóbb mint bármely végeladás« és »bámulatos olcsó árban« kifejezéseknek üzleti hirdetményekben való használata tömeges és gyors vételre ingerlést, s igy az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 2181, 1896.)

Sőt egyszerüen az »olcsó« jelző használata is megállapithatja az 51. §. alá eső cselekmény tényálladékát, ha a versenyviszonyok következtében, vagy bizonyos tényekre való utalással, pl. : »az üzlet feloszlása következtében olcsó árak« vagy : »csődtömegből vett tárgyak olcsón árusittatnak«. (K. M. 2513/1901.)

»Hallatlan olcsóság, üzletfeloszlás miatt a készletben lévő ruhák bámulatos olcsó áron árusittatnak el« hirdetések mellett folytatott elárusitás az ipartörvény 51. §-a alá esik. (K. M. 4337/1901.)

Antiquárius által közzétett »Iskolakönyvek az összes iskolák részére a legolcsóbb áron kaphatók. Bármely tankönyv oly jutányos áron kapható, hogy azzal más üzlet nem versenyezhet. Minden vásárló vagy eladó a vételhez képest csinos ajándékkönyvet kap« tartalmu hirdetés nem vonható az ipartörvény 51. §-a alá, mert e hirdetés alig tér el az antiquárius üzletek által követett rendes és szinte általánosan bevett hirdetési módtól. (K. M. 21506/1901.)

Magának az olcsó árnak hirdetése, hacsak a helyi üzleti viszonyok között, vagy a hirdetés következtében más megitélés alá nem esik, az állandó üzleteknél nem tekinthető tömeges és gyors vásárlásra irányuló hirdetésnek, valamint nem alkalmazható az ipartörvény 51. §-a akkor sem, ha az állandó kereskedő évadszerü czikkeknél, vagy bizonyos alkalmakkor, a kifejlődött kereskedelmi szokás szerint egyenesen a vásárlási kedv fölkeltésére törekszik, pl. : »nagy karácsonyi vásár« felirás használatával. (K. M. 12432/1900.)

»Nagy karácsonyi vásár« felirat használata nem ütközik az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ába. (K. M. 12432/1900.)

Nagy karácsonyi vásárnak, valamint annak hirdetése, hogy azon az utolsó divat szerinti felhalmozódott nagy árukészlet tetemes része »rendkivül mélyen leszállitott árak« mellett fog elárusittatni, az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 62920/1897.)

Az a körülmény, hogy divatkereskedő »nyári occasio« alatt azt hirdette, hogy a »fennmaradt maradékok . . . félárban lesznek elárusitva«, a tömeges és gyors vételre való ingerlés ismérveit nem foglalja magában, mert a divatkereskedő czikkei többnyire csak bizonyos ideig birnak az illető divatsaisonban követelt árunak megfelelő értékkel s ha ekkor el nem kelnek s a kereskedő a rendesen rövid ideig tartó saison után mindjárt nem képes, habár jóval alacsonyabb áron eladni, azok teljesen értéküket vesztik és az ily üzletekben nagy mennyiségben felhalmozódó limlomot szaporitják ; ha tehát a divatkereskedő a maradékon nem ad tul fél áron vagy még azon alul is, az többnyire raktáron marad és teljesen elértéktelenedik. (K. M. 20566. 1901.)

Az által, hogy a kereskedő összes raktáron lévő divatczikkeinek 30 % áron alul való elárusitását hirdette, — tekintettel arra, hogy ez a hirdetés a karácsonyi ünnepek előtt, tehát abban az időben történt, amidőn az efféle hirdetések a kereskedelmi forgalomban igen gyakoriak s a régibb idő óta raktáron lévő partie-áruknál a 30 % árleengedés is szokásos, — az ily szövegü hirdetményekhez már hozzászokott közönséget tömeges és gyors vételre nem ingerelte s ennélfogva az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást el nem követte. (K. M. 45641/1901.)

Ama ténykedésben, hogy a kereskedő csődtömegből származott áruit mélyen leszállitott áron és gyári áron alul árusitottá el s illetve ezt falragaszok és dobszó utján közhirré tette, a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon való árusitásnak kétségbe nem vonható ismérve rejlik, miért is az ipartörvény 51. §-a elleni cselekmény megállapitandó. (K. M. 8187/1898.)

Csődtömegből árverésen vett áruknak árverés utján történt továbbelárusitása az ipartörvény 51. §-a alapján birálandó el. (K. M. 47812/1897.)

Az árusitás módjának egyeznie kell az iparjogosultsággal. Vagyis kézizálogüzlet más üzlettel egy-ugyanazon helyiségben nem gyakorolható, az üzleti feliratoknak, hirdetményeknek stb. csak oly tárgyakra szabad utalást tartalmazniok, amily tárgyak árusitására az iparigazolvány szól. Ennek folytán minden olyan üzleti felirat, hirdetmény stb., mely az illető tárgynak zálogházból való kikerülésére vonatkozik, az ipartörvény 51. §-a szerint minősülő gyors és tömeges eladásra ingerlő módon való árusitásnak tekintendő s az, aki ily czimen hirdeti áruit, magát az idézett szakasz rendelkezéseinek alávetni köteles. (K. M. 44745/1899.)

»Zálogházból származó czikkek legelőnyösebben mérsékelt árakon árusittatnak« szövegü hirdetmény közzététele az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 15479/1902.)

»Zálogczédulák a legmagasabb áron vétetnek« és »Zálogházból kiváltott ékszerek olcsón kaphatók« (K. M. 1737/1899.) stb. — az illető jelző a fenforgó viszonyok között a tömeges és gyors vásárlási kedv felkeltésére tényleg alkalmas. Zálogjegyeket mindenki vásárolhat, s az a kereskedő, kinek üzletköre a zálogtárgyak elárusitására kiterjed, ebbeli vételi szándékát hirdetheti is, annyival is inkább, mert a »zálogjegyek legmagasabb áron vétetnek« felirás használata magában véve tömeges és gyors eladásra ingerlést nem foglal magában : e tekintetben csak a kérdéses felirás használatának módja az, mely esetleg a közönség félrevezetésére alkalmas, s igy az iparhatóság a jelzett felhivás használatát csak abban az esetben tilthatja el, ha a mód, melylyel az használtatik, a közönség félrevezetését s nevezetesen tömeges és gyors vásárlást idézhet elő. (K. M. 12262. 1899.)

»Veszek zálogházból bárczákat« szövegnek — bár a hirdetmény egyéb részeinél feltünőbb, nagyobb betükkel való — közzététele tömeges és gyors vételre ingerlést nem foglal magában, az alsófoku hatóságoknak az a rendelkezése, hogy a hirdetmény emlitett három szava is a többivel egészen egyenlő betüvel nyomattassék, mégis helybenhagyatott, mert az iparrendészeti hatóság jogositva van a közönség félrevezetését czélzó cselekmények meggátlása iránt intézkedni, már pedig az emlitett hirdetmény kibocsátásának kétségkivül az volt a czélja, hogy a közönség azon hiedelemben tartassék, miszerint az üzletben lévő tárgyak a zálogházból kerültek ki s igy olcsóbb áruak. (K. M. 63815/1893.)

Ami az alkalmi üzleteket és a vándorraktárakat illeti, az előbbiek, ha »Partie« és »Alkalmi áruk«, »Occasio« vagy más hasonló, a tömeges és gyors vásárlási kedv fölkeltésére alkalmas czimek alatt létesittetnek, már czimüknél fogva is az ipartörvény 51. §-a alá esnek. Az olyan egyének, kik »Partie-áruk«, »Alkalmi áruk«, »Occasio« vagy a tömeges és gyors elárusitást czélzó egyéb hangzatos czimek alatt üzletet szándékoznak nyitni, a rendes iparigazolványon kivül az áruknak jelzett elárusitási módjára külön engedélyt tartoznak kieszközölni, mely engedély az illetékes kereskedelmi és iparkamara tájékoztató véleményének meghallgatása után az elsőfoku iparhatóságok által legfeljebb három hóra csakis az ipartörvény 51. §-ában megállapitott s első sorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra a község pénztárába fizetendő dijak ellenében, valamint ezen törvényszakaszban megállapitott egyéb kötelezettségek mellett szolgáltatható ki. (K. M. 64349/1897.)

Az áruczikkek szabott árával ellátott hirdetmények, illetve olcsó árjegyzék szerinti elárusitás az ipartörvény 51. §-ában minősitett eladást nem állapitja meg. (F. I. K. 16791/1885.)

Az áruknak bármily potom áron való áru sitása egymagában az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-a, illetve 158. §. *d)* pontjának alkalmazását még nem teszi indokolttá. (K. M. 78152. 1897.)

A »gyári áron« való árusitás hirdetése nem büntethető, mert e kitétel használata a kereskedők között eléggé elterjedtnek mondható s a közönséget, mely az ily hirdetést szintén megszokta s annak egyáltalán semmi jelentőséget nem tulajdonit : tömeges vagy gyors vételre nem ingerli. (K. M. 32912/1903.)

A fonográf, a dolog természeténél fogva, nem olyan czikk, mely általános kereslet tár-

gyát képezné, hanem oly fényüzési czikk, mely csak kisebb körben van elterjedve s mindaddig, mig olcsó nem lesz, nagyobbmérvü elterjedésre nem is számithat s ennélfogva annak tömeges eladását bármily hangzatos hirdetések közzétételével sem lehet elérni. Arra nézve tehát gyors és tömeges vásárlásra csábitó hirdetéssel elkövetett ipari kihágás tényálladéka meg nem állapitható. (K. M. 70013/1903.)

Az ipartörvény 51. §-ában emlitett tömeges és gyors vételre ingerlő módon való árusitásnak kizárólag az olyan készitményeknek emlitett módon való árusitása tekinthető, amelyek a közforgalom és közfogyasztás tárgyát képezik. (K. M. 13708/1906.)

Festőművészek eredeti festményeinek elárusitása — még ha iparszerüleg történik is — az idézett törvény 51. §-ának rendelkezései alá még akkor sem vonható, ha maga az árusitás egyébként a törvény 51. §-ában jelzett módon történik is. (K. M. 13708/1906.)

52. §. Oly üzletek részére, melyeknek tulajdonosa meghalt, avagy amelyek már legalább két év óta fennállanak, üzletlebonyolitás czéljából az iparhatóság végeladást vagy árverést legfeljebb hat havi időtartamra engedélyezhet és ezt az időt figyelemre méltó körülmények közt és oly feltétel alatt legfeljebb egy évre meghosszabbithatja, hogy a lebonyolitásnál az iparhatóság kellő ellenőrzésével csak az üzlet leltározott tárgyai kerüljenek eladásra.

Az ekkép engedélyezett, valamint a csőd esetében és a birósági vagy hatósági rendelkezés folytán tartott eladásoknál a megelőző §. intézkedései nem alkalmaztatnak.

Nem a rendes kereskedelmi árusitás keretében folytatott, hanem egész üzletek adásvevésével foglalkozó kereskedelmi üzletre az ipartörvény 52. §-a szerinti végeladási engedély nem adható. — Megtagadandó az ipartörvény 52. §-a szerinti végeladási engedély akkor is, ha a körülmények az üzlettel való teljes felhagyás szándékát nem teszik kétségtelenné. (K. M. 37981/1906.)

Az elsőfoku iparhatóságok a végeladások engedélyezésére irányuló kérvények érdemére nézve az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleményét minden egyes esetben előzetesen hallgassák meg s az engedély kivagy ki nem adása iránt e vélemény alapján határozzanak, de a kereskedelmi és iparkamara véleménye pusztán az iparhatóság tájékoztatására szolgál, anélkül, hogy azt a szabad mérlegelésétől függő határozata meghozatalában kötné. (K. M. 15353/1897.)

Az 52. §. alapján, vagyis dijmentesen, csak üzletlebonyolitás czéljából adható engedély akkor, ha az üzlettulajdonos elhalálozott, vagy ha az üzlet a lebonyolitás előtt legalább két évig fennállott. A tulajdonos elhalálozása esetében az üzlet fennállásának időtartama, mig az utóbbi esetben az ok, mely miatt a tulajdonos az üzletet le akarja bonyolitani, nem jön tekintetbe. Föltétlenül szükséges azonban, hogy az üzlet tényleg lebonyolittassék, s azért az ipartörvény 52. §-a alapján az engedély csak az üzletlebonyolitási szándék komolysága esetén adható, amit az iparhatóság a fennforgó körülmények mérlegelésével állapit meg. (K. M. 5740/98.)

Itt annál gondosabb mérlegelésre van szükség, mert az ipartörvény nem gondoskodott megfelelő intézkedésekről az iránt, hogy az a kereskedő, ki üzletlebonyolitási szándékból az 52. §. alapján kért és kapott engedélyt, megfelelő joghátránynyal sujtassék akkor, ha előbbi üzletének lebonyolitása után ujból nyit hasonló üzletet. Az üzletlebonyolitás alatt egyébként nem értendő az üzlet teljes feloszlatása. Ugyanis a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium 55973/1885. sz. rendelete értelmében oly üzleteknél, melyek legalább két év óta fennállanak, nemcsak az üzlet feloszlatása esetén, hanem oly áruk elárusitására is az 52. §. alapján, tehát dijmentesen adandó meg az engedély, amelyek hosszabb idő óta felhalmozódtak, vagy megromlottak, divatból kijöttek, avagy bármely más oknál fogva értékükben csökkentek. Az illető kereskedő köteles azonban az elárusitandó áruk pontos jegyzékét az iparhatóságnak bemutatni. (K. M. 28560/1902.)

Más czimeken, mint amik fentebb emlittettek, s miket az 52. §. második bekezdése emlit fel, az ipartörvény 52. §-a alapján a tömeges és gyors vásárlásra ingerlő eladási módozatokra engedélyt adni nem lehet. Nevezetesen csődtömegből, vagy egyébként vásárolt árukészletnek tömeges és gyors vételre ingerlő módon való elárusitására csak az ipartörvény 51. §-a alapján adható engedély. (K. M. 47812/1897. és 20771/1990. sz. körrendelet.)

Nem adható akkor sem, ha a csődtömeg oly üzletből származott, mely a csődbe jutás előtt két évnél tovább fennállott. (F. I. K. 1572/1888.)

De ha valaki jogérvényesen, bár helytelenül, az 52. §. alapján kapott engedélyt, az 51. §. feltételeinek teljesitésére utólagosan nem kötelezhető. (F. I. K. 1572/1888.)

Végeladás akkor is engedélyezhető, ha az árukészlet nem a czég tulajdona. Az ipartörvény 52. §-a ugyanis kifejezetten »üzletek részére« engedélyezhető végeladásról szól s

igy egyáltalán nincsen tekintettel arra, hogy az üzletben felhalmozott czikkeket a kereskedő bizományban birja-e, hitelbe vásárolta-e s azok beszerzési árát kifizette-e stb. Az ipartörvény 52. §-ában szabályozott hatósági végeladás nem egyéb, mint valamely üzletben felhalmozott árukészletnek valamely méltánylást érdemlő rendkivüli körülmény következtében hatósági engedélylyel való értékesitése. A végeladási engedély tehát kedvezmény, mely, ha a törvényben előirt feltételek fenforognak, az üzletnek adatik, mely ha az engedélyt kérő czég két év óta fennáll, ha az eladandó áruk rendelkezése alatt vannak s kétségtelen az, hogy a végeladást az üzlet feloszlatása és lebonyolitása czéljából óhajtja, méltányosan meg nem tagadható, mert az engedélyezés szempontjából egészen mellékes az, hogy a végeladást azon a jogon eszközli-e, hogy az üzletében lévő czikkeket bizományban birja, vagy azon a jogon, hogy azok tényleg az ő tulajdonát képezik. (K. M. 88662/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 52. §-ában emlitett üzletlebonyolitás nem jelenti szükségkép az üzlet feloszlatását is. A törvény ezen szakaszának intézkedése értelmében végeladás vagy árverés engedélyezendő oly üzleteknél, amelyek legalább két év óta fennállanak, nemcsak az üzlet feloszlatása esetén, hanem oly áruk elárusitására is, amelyek hosszabb idő óta felhalmozódtak vagy megromlottak, divatból kijöttek, avagy bármely más oknál fogva értékükben csökkentek. Az illető kereskedő köteles azonban az elárusitandó áruk pontos jegyzékét az iparhatóságnak bemutatni. Ugy ezen esetben, valamint még azon esetben is, amidőn a kereskedő az üzlet feloszlatása czimén nyerte a végeladásra az engedélyt, a végeladási határidő letelte után, az illető kereskedő folytathatja üzletét, illetőleg nyithat uj üzletet, anélkül, hogy összeütközésbe jönne az idézett törvény 52. §-ának intézkedéseivel. Arra nézve pedig, hogy a jegyzékben bejelentett tárgyakon kivül egyebek ne kerüljenek eladásra, a szükséges ellenőrző intézkedésről gondoskodni, az illetékes elsőfoku iparhatóság feladata. (F. I. és K. M. 55973/1885.)

Egy czég tulajdonosa üzletlebonyolitás czéljából végeladás tartására irányuló kérelmével elutasittatott, mert habár a végeladásért folyamodó igazolta is azt, hogy meglévő üzlethelyiségét felmondotta, mégis azzal a hitelt érdemlőleg igazolt körülménynyel szemben, hogy épen a végeladási engedély kérésével egy időben köztudomás szerint feltünő nagy mennyiségü árukat rendelt és vásárolt, az üzletlebonyolitásra vonatkozó állitása komolynak nem volt vehető. (K. M. 75369/1897.)

Igaz ugyan, hogy a folyamodó czég, mint egyéni czég, két évnél rövidebb idő óta áll fenn, de miután közjegyzői okmányokkal is igazoltatott, hogy a nevezett kereskedő ugyanazon üzletét korábban társas czég alatt, később pedig egyéni czége alatt folytatta, az üzlet tehát, habár különböző czégek alatt, tényleg már legalább két év óta áll fenn, ennélfogva a végeladás engedélyezése alkalmából az 1884 : XVII. t.-czikknek nem 51., hanem 52. §-ában foglalt rendelkezések alkalmazandók. (F. I. K. 59627. 1885.)

Arra nézve, hogy a jegyzékben bejelentett tárgyakon kivül egyebek ne kerüljenek eladásra, a szükséges ellenőrző intézkedésről gondoskodni az illetékes elsőfoku iparhatóság feladata. — Abból a tényből, hogy egy kereskedő üzletlebonyolitás czimén már egy izben több év előtt nyert végeladási engedélyt s ennek daczára üzletével nem hagyott fel, hanem ujabb iparigazolvány alapján ismét folytatta azt, továbbá, hogy a végeladást megrendelt árukra is kéri, arra lehet következtetni, hogy ujabb kérvényének benyujtásakor nincs komoly üzletbeszüntetésről szó s épen ezért a kért végeladási engedély ily esetekben megtagadandó. (K. M. 5740/1898.)

Ha valamely kereskedő már korábban nyert engedély alapján hat hónapon át üzletében végeladást tartott s ezen idő alatt üzletébe ujabb czikkeknek behozatala miatt jogerős itélettel megbüntettetett s a részére kiadott végeladási engedély visszavonatott, — ujabb engedélyt végeladásra, tekintettel arra, hogy előző cselekedete a kereskedő üzleti szándékainak tisztaságát aggályossá teszi, — nem nyerhet. (K. M. 85456/1898.)

Az ipartörvény 158. §. *d)* pontja az 51. §. első bekezdését helyezi büntető szankczió alá, az 51. §. első bekezdése pedig a hatósági engedélyezés tekintetében az 52. §. szerinti eladások eseteire is vonatkozik. Panaszlott az ipartörvény 52. §. *a)* pontja alapján nyert engedélyt arra használván fel, hogy nemcsak az üzletében levő, de ujonnan beszerzett árukat is tömeges módon árusitson, mire a nyert végeladási engedély semmi esetre sem terjedt ki, ebbeli eljárásában az ipartörvény fentebb idézett szakaszaiba ütköző kihágás jelenségei látszanak fenforogni. (K. M. 33239/1904.)

Minden végeladásnak, árverésnek vagy más, tömeges és gyors eladásra ingerlő módon történő eladásnak hatósági engedély nélkül való megkezdése az ipartörvény 51. §-ának általános rendelkezéseibe ütközik, még az esetben is, ha az 52. §-ban megjelölt esetek valamelyike fenforog. (K. M. 24747/1906.)

Az ipartörvény 52. §-a alapján nyert végeladási engedély visszavonható és a végeladási engedélynek nemcsak az üzletben levő, hanem ujonnan beszerzett áruknak tömeges módon árusitására való felhasználása kihágást képez. (K. M. 35752/1904.)

53. §. Azon esetben, ha a husmérés szabad gyakorlása mellett egyes községeknek marhahussal való ellátása állandóan biztositható nem volna, jogában áll a másodfoku iparhatóságnak ily községek kivánságára azokat illetőleg esetről esetre, a szerzett jogok épségben tartásával, külön intézkedéseket tenni.

Ily intézkedések az elsőfoku iparhatóság és a kereskedelmi és iparkamara meghallgatása után következő elvek alapján teendők:

a) a marhahus-mérés szabad gyakorlása megszünik és ezen ipar számhoz köttetik;

b) a marhahus ára időnkint szabályoztatik;

c) a marhahus-mérés rendes kezelése az iparhatóság által ellenőriztetik.

Az iparhatóságnak az *a)* és *b)* pontokra vonatkozó intézkedései az illető község bármely polgára által felebbezhető.

A husmérés gyakorlása tekintetében a régi ipartörvény hatálya alatt életbeléptetett korlátozó intézkedések csak annyiban állhatnak meg, amennyiben az uj ipartörvény rendelkezéseivel összeegyeztethetők. (K. M. 53044/1905.)

A marhahusmérés korlátozása a községi képviselőtestület határozatával nem mondható ki, hanem erre az alispán határozata szükséges. (F. I. K. 69940/1885.)

A marhahusmérés korlátozása iránti intézkedések csakis az érdekelt község kivánságára lévén tehetők, ez intézkedések ugyancsak a község kivánságára meg is szüntetendők. (F. I. K. 21357/1889.)

A marhahusmérés szabad gyakorlatának korlátozására nézve a törvényben felsorolt külön intézkedések nemcsak együttesen, hanem egymástól függetlenül is elrendelhetők; ennélfogva nem forog fenn nehézség az iránt, hogy oly községekre nézve, ahol a hus ára a husmérő iparosok szövetkezése folytán a szomszédos vidék viszonyaihoz képest mértéken tul felcsigáztatott, a fogyasztó közönség érdekében a másodfoku iparhatóság az illető község képviselőtestületének kivánságára s az elsőfoku iparhatóság, valamint a kereskedelmi és iparkamara meghallgatásával az ipartörvény 53. §-ának *b)* pontjában megjelölt intézkedést léptesse életbe és a husárakat időnkint hatósági szabályozásnak vesse alá. (F. I. K. 29920/1887.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 53. §-ában felsorolt külön intézkedések nemcsak együttesen, hanem egymástól függetlenül is elrendelhetők, ennélfogva nem forog fenn nehézség az iránt, hogy oly községekre nézve, ahol a hus ára a szomszédos vidék viszonyaihoz képest mértéken tul felcsigáztatott, a fogyasztó közönség érdekében a másodfoku iparhatóság az ipartörvény 53. §-ának *b)* pontjában megjelölt intézkedést léptesse életbe és a husárakat időnkint hatósági szabályozásnak vesse alá. (K. M. 58589/1904.)

Miután a bor- és husfogyasztási adó iránti törvények és szabályok 1884. évi összeállitásának 66. §-a II. *b)* pontja, 83. és 84. §-ai megállapitják azokat a feltételeket, melyek mellett magánfelek husszükségleteiket más községekből szerezhetik be, nem engedhető meg, hogy a husméréssel foglalkozó iparosok érdekében, a husnak idegen községből való bevitele eltiltassék, ha az egészségügyi törvény és szabályok határozatai megtartatnak. (F. I. K. 29920/1887.)

Miután a törvény szerint teendő különleges intézkedések csakis a szerzett jogok épségben tartásával eszközölhetők s igy azok, kik iparuk folytatására jogositvák, iparuk gyakorlatában nem háborithatók, a mészárosipar számhoz kötöttsége tehát a korlátozástól kezdve bir hatással és az ezen időtől kezdve a mészáros-ipart üzni kivánókra terjed ki; ezen időtől kezdve a mészáros-iparra nézve az iparigazolvány csak akkor adható ki, ha az esetleg korlátolt számu mészárszékek mind nincsenek elfoglalva. (F. I. K. 14047/1887.)

Az ipartörvény 45. §-ának azon rendelkezése, hogy minden iparos ugyanazon községben több üzleti helyet tarthat, a mészárosiparnak számhoz kötése esetén is érvényben marad. (K. M. 70706/1898.)

A törvény azon rendelkezésének, hogy a marhahusmérés szabad gyakorlatának megszoritása esetén a husárak időnkint hatóságilag szabályozandók, azon előrelátás szolgált alapul, hogy az illető községben korlátolt számban levő mészáros-iparosok monopoliumszerü helyzetüket a közönség rovására ne használhassák fel és tulcsigázott árakat ne követelhessenek. A mondott czél azonban csak akkor érhető el és a fogyasztó közönség csak ugy védhető meg esetleges tulkapások ellenében, ha a hatósági árszabásban megállapitott husáraknál magasabbakat követelni a községben lévő egy mészárosnak sem engedtetik meg s ez értelemben a hatóság által megállapitott árak mint maximumok kötelezők azon mészárosokra is, kik a husmérés korlátozása előtt szerzett jogok alapján gyakorolják a mészáros-ipart. (F. I. K. 29920/1887.)

A hatóság által megszabott árak mint a maximumok kötelezők azon mészárosokra is, akik a husmérés korlátozása előtt szerzett joguk alapján gyakorolják a mészáros-ipart.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 53. §-ában a marhahusmérés szabad gyakorlatának korlátozására nézve felsorolt külön intézkedések nem csak együttesen, hanem egymástól függetlenül is elrendelhetők ; ennélfogva nem forog fenn nehézség az iránt, hogy oly községekre nézve, ahol a hus ára a husmérő iparosok szövetkezése folytán a szomszédos vidék viszonyaihoz képest mértéken tul felcsigáztatott, a fogyasztó közönség érdekében a másodfoku iparhatóság az illető község képviselőtestületének kivánságára s az elsőfoku iparhatóság, valamint a kereskedelmi és iparkamara meghallgatásával az ipartörvény 53. §-ának *b)* pontjában megjelölt intézkedést léptesse életbe és a husárakat időnkint hatósági szabályozásnak vesse alá. (K. M. 51636. 1897.)

A hus árának megállapitásánál előbb a tényleges viszonyok, próbavágás, illetőleg próbavétel utján akként puhatolandók ki, hogy egy, a főszolgabiró közbenjárása mellett működő és az illető községben alakitandó bizottság megállapitja, hogy egy marhából hány százalék vehető eladható husnak. Általában a marha teljes sulyának 50—60 %-a tekintetik ilyennek. Ugyanezen bizottság feladata szokott lenni az is, hogy évnegyedenkint kiszámitja a megvásárolt és próbaképen levágott marhák átlagos árát. Ebből levonva a marha egyéb részeiből értékesithető öszszeget, a husképen eladható rész kilogrammonkinti átlagos ára kiszámitható. Az ekként kiszámitandó, illetőleg megállapitandó árnál figyelembe veendő még a mészáros fogyasztási adóbeli és vágatási költsége, valamint az is, hogy a mészárosnak egyéb költségei fedezése után illő polgári haszna jusson. (F. I. K. 14047/1887.)

A próbavágás egy, az elsőfoku iparhatóság egy tagjának elnöklése alatt működő vegyes, állattenyésztő gazdák és mészárosokból alakult, szakértő bizottság közreműködése mellett szokott megejtetni. Ezen bizottság feladata, kiszámitani az eladásra kerülő marhák átlagos árát, s levonva ebből a bőr és más nem husképen eladható részek árát, megállapitani azt, vajjon a hus egy kilogrammja mily értékarányban áll a levágott marhahus sulyához. Ezen árhoz hozzászámitandók a mészárosnak fogyasztási adóbeli s más üzleti költségei (üzlethelyiség, segédszemélyzet, eszközök kopási értéke stb.), melyek darabonkint átlag az országban 5—6 forintban szoktak számittatni, valamint hozzászámitandó körülbelül 8—10 százalék azon czélból, hogy a mészárosnak megfelelő és méltányos haszon is juthasson. (F. I. K. 62359/1888.)

A marhahusmérés rendes kezelésének ellenőrzésére az illető községi elöljáróság is illetékes, annyival is inkább, mert ugy köz-, mint állategészségi tekintetben is az ellenőrzést a községi elöljáróság, mint helyi hatóság van hivatva elsősorban gyakorolni. (F. I. K. 14047/1887.)

Miután sem a hentes, sem a szuróiparos nem vághat szarvasmarhát, a hentesre és a szuróiparosra az ipartörvénynek a marhahusmérés korlátozására vonatkozó szakaszai, ugyszintén az 1874 : XX. t.-cz. 25. §-a, amely a szarvasmarha vágatásának módját állategészségügyi szempontból szabályozza, egyáltalában nem nyerhetnek alkalmazást. (F. I. K. 1082/1886.)

48151. szám. / 1888. szept. 18. és 78372. / 1902. decz. 31.

Szabályrendelet

a kóserhus árusithatása tárgyában.

1. §. A kóserhusnemüeknek az izraelita hitközségi tagok részére való szolgáltatása az illető izraelita hitközség kizárólagos joga. Ennélfogva kóserhust eladni csak az van jogositva, aki erre az illető községben fennálló izraelita hitközség által feljogosittatik ; föltéve, hogy az illető az ipartörvényben előirt feltételeknek és kötelezettségeknek megfelel.

2. §. Az izraelita hitközség, autonom jogköréhez képest, önállóan és igényeinek megfelelő módon intézkedhetik a kóserhusnak a hitközségi tagok részére való kiszolgáltatása tekintetében.

A kóserhus-árusitást tetszés szerint vagy önmaga kezelheti vagy bérbe adhatja vagy megállapithatja azon feltételeket, melyek alatt a kóserhusárusitást a jelentkező mészárosoknak megengedi.

3. §. Az izraelita hitközségeknek a jelen rendelet 2. §-ában biztositott joga korlátozást szenved oly helyeken, hol a marhahus-mérés gyakorlása az 1884 : XVII. törvényczikkben foglalt ipartörvény 53. §-a értelmében bizonyos számhoz köttetik vagy egyébként korlátozásnak vettetik alá.

Ez esetekben az izraelita hitközség a kóserhus-mérési jogositványt az ott tényleg működő mészárosnak, illetőleg mészárosoknak tartozik átengedni, aki viszont az izraelita hitközség által a kóserhus árusitása tekintetében meghatározott feltételeket köteles megtartani.

4. §. *Az 1884 : XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény 58. §-a, illetőleg 157. §-nak* d) *pontja alapján az iparhatóság által 40—400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik az, ki czégén, üzleti helyiségén, nyomtatványain vagy hirdetésein oly megjelölést használ, hogy kóserhust árusit, tényleg azonban nem kóserhust, hanem más hust árusit.*

Ugyanezen büntetéssel büntetendő az is, ki, habár nem kóserhus-árusitási jelzőt, de olyszerü (például héber betükkel irt) feliratot hasz-

nál, mely által tévedést képes előidézni az iránt, hogy kóserhust árusit.

5. §. *Kihágást követ el és a rendőrhatóságok által 100 (egyszáz) koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetén pedig, ha előbbi cselekménye elkövetésétől számitandólag még két év el nem telt, 200 (kettőszáz) koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, aki kóserhust árusit anélkül, hogy erre az elárusitás helyén fennálló hitközségtől engedélyt nyert volna, továbbá az, ki az emlitett engedély nélkül állatot az israelita vallás által előirt szertartásnak megfelelő módon levág, vagy levágat.*

A hatóságok szakértők által állapittatják meg minden esetben, vajjon az állat levágása az izraelita vallás által előirtak szerint eszközöltnek tekintendő-e, és amennyiben kiderülne, hogy az illető az izraelita hitközség kóserhus-szolgáltatási jogának kijátszása czéljából sakteri képesitést szerzett, vagy sakteri képességgel biró egyént alkalmazott, ezen körülmény a kihágás megbüntetésénél mint sulyosbitó veendő.

6. §. A rendőrhatóságok által kiszabott pénzbüntetések a városi, illetőleg községi szegényalapra, az iparhatóságok által kirótt pénzbüntetési összegek pedig a község ipari, illetőleg kereskedelmi czéljaira forditandók.

7. §. Mindazon jogok, melyeket ezen szabályrendelet az izraelita hitközségek számára biztosit, az izraelita hitközségek székhelyein kivül fennálló izraelita fiók-hitközségeket és imaházi egyesületeket is saját területükre nézve megilletik.

Az izraelita hitközségek metszői által a hitközségi tagok részére eszközölt rituális baromfimetszés vallási jellegénél fogva ipari foglalkozásnak nem minősithető s ennek következtében az ily metszések végzésére szolgáló helyek sem minősithetők ipartelepeknek, önként értetődvén, hogy a közegészségi követelményeknek az ily, kizárólag rituális metszések eszközlésére szolgáló helyek fentartói is eleget tartoznak tenni. (K. M. 8660/1901.)

Az izraelita hitközség engedélye nélkül héber betükkel felirt »kóservendéglős« jelzés használata miatt, — tekintettel arra, hogy a 48151/1888. sz. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet a kóservendéglőkre nem terjed ki olyan értelemben, hogy ezen vendéglők csak az izraelita hitközség engedélye alapján használhatnák a »kóservendéglő« elnevezést, — büntetés meg nem állapitható, — mert az idézett rendelet 4. §-a szerint az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába ütköző kihágás miatt ugyanezen törvény 157. §-ának *d)* pontja alapján csak az büntethető, aki anélkül, hogy az izraelita hitközségtől kóserhusnemüek elárusitására jogositva volna, azt czégén, nyomtatványain stb. hirdeti ; a kóserhusnemüek s általában a husnemüek árusitása azonban különbözik a kóservendéglő s általában a vendéglő fogalmától s igy amely szabály a husnemüek árusitására áll, külön rendelkezés nélkül nem terjed ki a vendéglőkre is. (K. M. 40830. 1902.)

Rituális metszés eszközlése az illető hitközség autonom jogköréhez tartozik, olyannyira, hogy ezen rituális cselekmények más által, az illető hitközség engedélye nélkül nem gyakorolhatók. Mindazonáltal a hitközség javadalmát ilykép csonkitók ellenében valamely büntetésnek alkalmazása törvényes alappal nem birhat s addig helyt nem foghat, mig az illetők ezen foglalkozástól anynyiszor amennyiszer, esetleg fokozatos birság terhe mellett el nem tiltatnak. (F. I. és K. M. 37026/1885.)

A hitközségek kóserhus-szolgáltatási joga csak a hitközség területén fogyasztásra szánt husnemüekre érvényesithető. (K. M. 59442. 1889.)

A más hitközségbelieknek, vagy a külföldi kivitelre szánt kóserhus előállitása és eladása a fent közölt rendelet határozmányai alá nem esik, minélfogva az ily czélu kóserhus elárusitásáért az illető hitközség az ugynevezett gabelladijat nem követelheti, illetve ezen követelése hatósági támogaátsban nem részesithető. (K. M. 6551/1897.)

Kóserhusnak keresztény megrendelő részére idegen községből való behozatala az izraelita hitközségek kóserhusszolgáltatási kizárólagos joga szempontjából nem esik korlátozás alá. (K. M. 78218/1896.)

A kóserhus elárusitására jogositott nem köteles kitüntetni azt, hogy az orthodox vagy a neolog hitközség részére méri a hust, s e jelzés elmulasztásával az ipartörvény 48. §-ába ütköző kihágást nem követ el. Annak ki nem tüntetése, hogy az orthodox hitközség részére kóserhus nem árultatik, a közönség félrevezetésére már csak azért sem szolgálhat, mert az orthodox hitközségnek módjában áll tagjait arra figyelmeztetni, (például templomban való kihirdetés utján) hogy az illetőnél csak a neolog hitközség által használható kóserhus méretik ki. (K. M. 13375. 1895.)

Keresztényeknek szánt husnak hamuval vagy sóval, ha mindjárt csak jelképileg való inficziálása, nincsen megengedve. (K. M. 78218/1896.)

54. §. Hus- és kenyérnemüekre nézve az iparhatóság elrendelheti, hogy a részletes eladásnál az árak suly szerint az eladási helyeken kifüggesztessenek.

Kenyérnemüeknek csekélyebb sulyban árusitása az 1879 : XL. t.-cz. 138. §-a alapján az esetben büntethető, ha a suly szerinti ár ki-

függesztése el van rendelve. (B. M. 1900. 1899.)

Azon árusitók, kik a törvényes kellékeknek megfelelő mérőkészülékeket használnak ugyan, de az árut, mely (a fennálló szabályok értelmében) a közforgalomban rendszerint mérték és ár szerint meghatározva adandó el, mértéken alul (csekélyebb sulyban, illetve mennyiségben), azaz hiányosan mérik ki, s a vevőnek mértékben való megkárositását czélozzák: amennyiben cselekményük az 1878 : V. t.-cz. 379. §-a értelmében csalást, vagy az 1879 : XL. t.-cz. 138. §-ában körülirt kihágást nem képez, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig tizenöt napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. (B. M. 70000/1888.)

Mészáros-iparos üzletének nem rendes folytatásáért csak az esetben büntethető, ha ezért az illető községnek hussal való ellátása megakadt volna. (47931/1887.)

Az üzlet félbeszakitásának bejelentése csak mészárosokra kötelező és szorosan csak a marhahusvágással foglalkozóra vonatkozik. (55096/1885.)

14040. szám.
1889. márcz. 24.

Szabályrendelet

az izraelita husvéti kenyér előállitásáról, árusitásáról és szállitásáról.

1. §. Az izraelita husvéti kenyérnek (pászka, laska) a hitközségi tagok részére való szolgáltatása az izraelita hitközség kizárólagos joga. Ennélfogva husvéti kenyeret előállitani, elárusitani, vagy a hitközség területkörén kivül eső helyről szállitani csak az van jogositva, aki erre az illető községben fennálló izraelita hitközségektől engedélyt nyer.

2. §. Az izraelita hitközség, autonom jogköréhez képest, önállóan és igényeinek megfelelő módon intézkedhetik a husvéti kenyérnek a hitközségi tagok részére való szolgáltatása tekintetében.

A husvéti kenyér árusitását tetszés szerint vagy önmaga kezelheti, vagy bérbe adhatja, vagy megállapithatja azon feltételeket, melyek alatt az árusitást a jelentkező kereskedőknek vagy vállalkozóknak megengedi.

Az izraelita husvéti kenyér árusitásához iparhatósági igazolvány vagy engedély nem szükséges.

3. §. Az 1879 : XL. törvény 1. §-a alapján ezennel kijelentem, hogy kihágást követ el és a rendőrhatóságok által 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel és ezen kivül a nála talált husvéti kenyér elkobzásával büntetendő az, aki anélkül, hogy arra az illető izraelita hitközség által feljogositva volna, husvéti kenyér készitésével foglalkozik, vagy husvéti kenyeret elárusit, vagy a hitközség területkörén kivül eső helyről szállittat.

4. §. A rendőrhatóságok által kiszabott pénzbüntetések a városi, illetőleg a községi szegényalapra forditandók.

5. §. Mindazon jogok, melyeket ezen szabályrendelet az izraelita hitközségek számára biztosit, az izraelita hitközségek székhelyein kivül fennálló izraelita fiók-hitközségeket és imaházi egyesületeket is saját területükre nézve megilletik.

Ha egy izraelita hitközség két pártra szakad, a husvéti kenyér sütésének joga mind a két pártnak megadható. (K. M. 23045. 1896.)

55. §. Sütők, mészárosok és kéményseprők az elkezdett iparüzletet tetszés szerint félbe nem szakithatják, hanem ha azt abba szándékoznak hagyni, kötelesek ebbeli szándékukat az iparhatóságnak bejelenteni, és ennek meghagyására az ipart még bizonyos ideig, jelesül sütők legfeljebb 4 hétig, kéményseprők és mészárosok legfeljebb 3 hónapig folytatni.

A kihágási törvénynek egyes iparüzletek megszüntetésére vonatkozó 140. §-át az ipartörvény hatályon kivül helyezte. Sütőiparosnak az az eljárása, hogy az otthon készült kenyértészta kisütését megtagadja, az üzlet félbeszakitásának nem tekinthető. (K. M. 14642/1907.)

A sütőknek az a kötelezettsége, hogy iparüzletüket tetszés szerint félbe nem szakithatják s hogyha üzletüket abbahagyni szándékoznak ezt bejelenteni, illetőleg iparukat még bizonyos ideig folytatni tartoznak, azokra, kik az ugynevezett fehérsütemények előállitásával foglalkoznak, nem vonatkozik. A pék nem kényszerithető arra, hogy luxussüteményeket is süssön és tartson, azonban a rendszeres kenyérsütést egy napra sincs jogositva abbanhagyni. (F. I. K. 65878. 1886.)

Egy üllői pék megtagadta a hozzáküldött házikenyér sütését. Ezért őt első és másodfokon a kihágási törvény 140. §-a alapján 50 K pénzbüntetéssel büntették meg. A minister felmentő határozatot hozott, melyben kimondja, hogy a kihágási törvénynek idetartozó szakaszát az ipartörvény 158. §-a hatályon kivül helyezte. Kimondotta továbbá, hogy a panaszlottat még iparkihágás miatt sem lehet büntetni, mert cselekedete nem

tekinthető annak, amit az 55. §. az üzlet félbeszakitásának nevez. (K. M. 14642. 1906.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 55. és 158. §-ainak világos rendelkezése oda terjed, miszerint sütők, mészárosok és kéményseprők iparüzletüket félbe nem szakithatják és addig, mig ezen iparukat folytatni akarják, annak folytonos gyakorlatba vételéről gondoskodniok kell; nevezetesen az ipartörvény 55. §-a kimondja, hogy csak abbanhagyás esetében kötelesek ily abbanhagyásra vonatkozó szándékukat az iparhatóságnak bejelenteni és ennek meghagyása szerint az ipart még a kitüzendő ideig, mely azonban a sütőknél 4 hétnél hosszabb nem lehet, folytatni. Ebből következik, hogy a fent elősorolt iparnemek gyakorlását bizonyos napokra vagy hetekre félbeszakitani, vagy ezekkel bizonyos időben szünetelni nem szabad és hogy ez irányban az iparhatóságnál eszközölt bejelentés alapján sem lehet eltérő eljárásnak helye. (K. M. 31294/1893.)

A mészáros, a sütő és a kéményseprő az iparüzés abbanhagyását az üzlet tényleges félbeszakitása előtt köteles az iparhatóságnál bejelenteni. Az üzlet tényleges abbanhagyása utáni bejelentés a mulasztást nem pótolja. (K. M. 20427/1905.)

Az üzlet félbeszakitásának bejelentése csak a mészárosokra kötelező, mészáros alatt pedig a szó értelme és a törvény szelleme szerint a marhahusvágással foglalkozó értetik, az ipartörvény 55. §-a tehát nem vonatkozik ezen husvágó iparosokra, kik csak sertés-, bárány- és juhhust vágnak. (F. I. K. 55096. 1885.)

Panaszlott mészáros a reá kiszabott büntetés alól fölmentendő volt, mert az ipartörvény 53—55. §-ai nem egymással versenyben álló egyes iparosok, hanem a közönség érdekeinek védelmét czélozzák, midőn a mészáros-ipar folytatásáról gondoskodnak; a jelen esetben pedig az, hogy akár a közönség, akár a hatóság részéről a panaszlottnak aránylag kisebb mérvben folytatott üzlete miatt panasz merült volna föl, illetőleg a községben a hussal való ellátás megakadt volna, nem igazoltatott. (F. I. K. 47931. 1886.)

A mészáros-ipar megszüntetésének be nem jelentése csak akkor képez büntetendő cselekményt, ha a megszüntetés által a községnek vagy egyeseknek kár vagy hátrány okoztatván, emiatt panasz emeltetik. (B. M. 2230/1889. és F. I. K. 66234/1887.)

Mészáros-iparnak bejelentés nélkül történt abbanhagyása csak akkor büntethető, ha az abbanhagyás folytán a közönségre a napi husszükséglet tekintetében hátrány következett be és ez iránt panasz emeltetik. (F. I. K. 66234/1887.)

A mészáros-ipar beszüntetésének be nem jelentése által elkövetett kihágásnál mentő körülménynek nem tekinthető az, hogy a mészáros-ipar félbeszakitása által a közönségre a napi szükséglet tekintetében hátrány nem állott be, mert az ipartörvény 55. §-a többi között a mészáros-iparosokra is kötelezőleg rendeli, hogy iparuk félbenhagyását az iparhatóságnál bejelentsék. E bejelentési kötelezettséget a törvény feltételhez nem köti, s másrészt ki az ellen vét, az ipartörvény 158. §. *f)* pontja értelmében büntetni rendeli. (K. M. 4130/1898. és 16696/1904.)

Ha mészáros több napon át nem vág, ez az ipartörv. 55. §-ába ütköző kihágást csak akkor képez, ha a fogyasztó közönség emiatt husszükségletét nem elégitheti ki. (B. M. 1119/1904.)

A vásárok állatfelhajtásának ideiglenes betiltása a mészáros-ipar gyakorlásának önkéntes félbeszakitására nem szolgálhat mentségül. (K. M. 42958/1904.)

Az a körülmény, hogy a mészáros üzletét többé nem személyesen, hanem üzletvezető alkalmazásával vezeti, nem tekinthető az 1884 : XVII. t.-cz. 55. §-ában körülirt iparüzlet-félbeszakitásnak, ennélfogva ily körülmények között, iparüzlet félbeszakitásának be nem jelentése miatt, az 1884 : XVII. t.-cz. 158. §-a alapján büntetés kiszabásának helye nincs. (K. M. 69304/1897.)

Az a mészáros, ki ugyan több hónapon át nem vágott, de ezen idő alatt más községekből hozott marhahust rendszeresen árusitott, az ipartörvény 55. §-ába ütköző kihágást nem követett el, mert iparát nem szüneteltette. (K. M. 28699/1896.)

Ha a mészáros egy vendéglősnek hus kiszolgáltatását minden elfogadható indok nélkül megtagadja, s ennek következtében a vendéglőre utalt fogyasztó közönség husban szükséget szenved, az ipartörvény 55. §-ában tiltott és a 158. §. *f)* pontja alapján büntetendő — bár csak részleges — üzletbeszüntetés ténye állapitandó meg. (K. M. 23230. 1904.)

Mészáros - iparnak hatósági bejelentés és tudomásulvétel nélkül való félbeszakitása, vagy abbanhagyása miatt a kihágási eljárás az 1879 : XL. t.-cz. 31. §-ában megállapitott s az üzlet félbeszakitásától vagy abbanhagyásától számitott hat havi elévülési határidőn tul meg nem inditható. (K. M. 20427/1905.)

56. §. Ha az iparos állandó lakását és üzletét más iparhatósági kerületbe teszi át, mindazt tartozik teljesiteni, amit a törvény uj iparüzlet meginditásánál követel.

Budapesten az üzletnek egyik iparhatósági kerületből a másikba való áttételénél a 4., illetőleg 21. §-ban meghatározott dijak nem követelhetők.

Képesitéshez kötött iparüzlet áttételénél a képesités igazolása helyett az eddigi iparigazolvány bemutatása is elégséges.

Abban az esetben, ha az iparos állandó lakását és üzletét nem más iparhatósági kerületbe teszi át, hanem csak ugyanazon elsőfoku iparhatósághoz tartozó más községbe, nem tartozik azt teljesiteni, amit az ipartörvény uj iparüzlet megindításánál rendel. (K. M. 4591/1894.)

Annak, aki iparüzletét ugyanazon elsőfoku iparhatóság területén fekvő más községbe helyezi át, uj iparigazolványt szereznie nem kell, hanem csak a lakváltozást kell bejelentenie. (B. M. 40/1901.)

Egyik iparhatósági kerületben képesitéshez kötött iparban üzletvezetőként működő egyén, mint ilyen, más iparhatósági kerületben is működhetik, anélkül, hogy a képesités ujból való kimutatására kötelezhető volna. (K. M. 28781/1893.)

Az ipartörvény 21. §-ában meghatározott engedélydij akkor, amidőn az engedélyhez kötött ipart üző iparos üzletét ugyanazon elsőfoku iparhatóság területén régi helyéről máshová helyezi át, nem fizetendő, sőt Budapesten az ipartörvény 21. §-ában meghatározott dijak akkor sem követelhetők, amidőn az üzlet egyik iparhatósági kerületből a másikba tétetik át. Az, hogy a jelzett üzletáthelyezésnél az engedélydij lefizetése nem követelhető, egészen határozottan következik az ipartörvény 56. §-ából, melynek első bekezdése előirja, miszerint abban az esetben, ha az iparos állandó lakását és üzletét más iparhatósági kerületbe teszi át, mindazt tartozik teljesiteni, amit a törvény uj iparüzlet megindításánál követel s hogy a most emlitett teljesités alatt az ipartörvény 4. és 21. §-aiban meghatározott ipardijak fizetése is értendő s hogy az idézett 56. §-nak első bekezdése értelmében az ipartörvény 4. és 21. §-ai szerinti ipardijak is csak akkor fizetendők, amidőn az üzlethelyiség az egyik iparhatóság területéről a másik iparhatóság területére helyeztetik át, az egészen határozottan következik az ipartörvény 56. §-ának második bekezdéséből, mely az első bekezdés általános rendelkezése alól Budapestre nézve kivételt tesz annyiban, amennyiben kimondja, hogy Budapesten az üzletnek egyik iparhatósági kerületből a másikba való áttételénél a 4., illetőleg 21. §-ban meghatározott dijak nem követelhetők. (K. M. 21366/1902.)

57. §. Az iparosok czégbejegyzésére és üzletkönyveik vezetésére nézve a fennálló törvények és rendeletek szolgálnak zsinórmértékül.

11447. szám.
1885. ápr. 9-én.

Keresk. min. rendelet

a czégbejegyzésekre vonatkozó rendelkezések ellen elkövetett visszaélések meggátlása tárgyában.

Tudomásomra jövén, hogy egyes iparosok, sőt iparos társulatok is üzleti helyiségük megjelölése végett, valamint hirdetéseiken, számláikon sok oly feliratokat, illetőleg czégeket, üzleti jelzéseket stb. használnak, amelyek egyfelől az 1875 : XXXVII. törvényczikkbe iktatott kereskedelmi törvénynek a czégbejegyzésekre vonatkozó rendelkezéseivel ellenkeznek, másfelől pedig az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 58-ik §-ának ellenére a tényleges viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek : felhivom a törvényhatóságot, utasitsa a hatósága területén fennálló iparhatóságot(okat), hogy a jelölt visszaélések meggátlása, illetőleg megtorlása végett őrködjék(jenek) éber figyelemmel afelett, vajjon hatóságuk területén nem állanak-e fenn oly üzletek, amelyek az emlitett törvényellenességeket akár a fogyasztó közönség szándékos félrevezetése czéljából, akár pedig csak a törvénynek nem ismerése folytán elkövetik.

Az ily czégek, illetőleg iparüzletek tulajdonosai ellenében egész szigorral kell alkalmazni az 1884 : XVII. t.-cz. 157. §-a *d)* pontjának rendelkezését, s amennyiben az iparhatóság azon észrevételt tenné, hogy az illető üzlettulajdonos czégét, ha erre a kereskedelmi törvény 5. §-a értelmében köteles lett volna, vagy általában nem jegyeztette be, vagy pedig azt a bejegyzett czég szövegétől eltérő módon használja, tegyen arról a kereskedelmi törvény 21. §-a értelmében való eljárás foganatositása végett ugyanazon törvény 22. §-a alapján az illetékes kir. törvényszéknél jelentést.

Az iparhatóságoknak kötelességévé teszem továbbá, hogy az előirt törvényes eljárást nemcsak saját tapasztalataik következtében hivatalból, hanem az iparhatósági megbizottaknak, az ipartestületeknek, ipartársulatoknak vagy egyes iparosoknak feljelentése folytán is teljesitsék.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 57. §-ának ezen törvényben nem lévén büntető sanctiója, az ipartörvény 57. §-ában foglalt rendelkezések meg nem tartása ezen törvény alapján nem büntethető. (K. M. 70121/1901.)

58. §. Egy iparos vagy kereskedő sem használhat czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat, melyek a tényleges üzleti viszonynak vagy a valóságnak meg nem felelnek.

Tudomásomra jövén, hogy egyes iparosok, sőt iparos társulatok is, üzleti helyiségük megjelölése végett, valamint hirdetéseiken, számláikon sok oly feliratokat, illetőleg czégeket, üzleti jelzéseket stb. használnak, amelyek egyfelől az 1875 : XXXVII. t.-czikkbe iktatott kereskedelmi törvénynek a czégbejegyzésre vonatkozó rendelkezéseivel ellenkeznek, másfelől pedig az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 58. §-ának ellenére a tényleges viszonyoknak vagy a valóságnak meg nem felelnek, felhivom a törvényhatóságot, utasitsa a hatósága területén fennálló iparhatóságokat, hogy a jelölt visszaélések meggátlása, illetőleg megtorlása végett őrködjenek éber figyelemmel a felett, vajjon hatóságuk területén nem állanak-e fenn oly üzletek, amelyek az emlitett törvényellenességeket akár a fogyasztóközönség szándékos félrevezetése czéljából, akár pedig csak a törvénynek nem ismerése folytán elkövetik. Az ily czégek, illetőleg iparüzletek tulajdonosai ellenében egész szigorral kell alkalmazni az 1884 : XVII. t.-cz. 157. §-a *d)* pontjának rendelkezését, s amennyiben az iparhatóság azon észrevételt tenné, hogy az illető üzlettulajdonos czégét, ha erre a kereskedelmi törvény 5. §-a értelmében köteles lett volna, vagy általában nem jegyeztette be, vagy pedig azt a bejegyzett czég szövegétől eltérő módon használja, tegyen arról a kereskedelmi törvény 21. §-a értelmében való eljárás foganatositása végett ugyanazon törvény 22. §-a alapján az illetékes kir. törvényszéknél feljelentést. Az iparhatóságoknak kötelességévé teszem továbbá, hogy az előirt törvényes eljárást nemcsak saját tapasztalataik következtében hivatalból, hanem az iparhatósági megbizottaknak, az ipartestületeknek, ipartársulatoknak vagy egyes iparosoknak feljelentése folytán is teljesitsék. (F. I. K. M. 11447/1885.)

A hamis czégjelzések ügyében a kereskedelemügyi minister a következő körrendeletet adta ki: Panasz tárgyává tétetik előttem, hogy a vagyonbukott üzlettulajdonosok ujabb vállalatuknál régi czégfeliratukat használják czimtábláikon, oly különbséggel, hogy a »né«, »utóda« vagy »bizományi raktár« stb. szavakat apró, alig olvasható, vagy homályos szinben festett betükkel alkalmazzák, esetleg azokat czifraságok mögé rejtik, nyilvánvalóan azzal a czélzattal, hogy védve legyenek ugyan a végrehajtók zaklatásai ellen, az érdekeltek azonban a czégváltozást ne vegyék észre, amiből kifolyólag a hitelezők igen gyakran károsodásnak vannak kitéve. E mellett sokszor előfordul oly gyakorlat is, mely szerint az ily »czégutódok« az előbbi czég levélpapirosait, számláit, boritékjait, és egyéb üzleti nyomtatványait változatlanul használják, miből szintén sok kárt okozó megtévesztések keletkeznek. Minthogy az üzleti czégtáblán a czég neve mindenkor oly alakban használandó, amint az bejegyezve van, nehogy ellenkező eljárással bárki is megtévesztessék, utalva a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium 11447/1885. számu körrendeletére, felhivom czimet, utasitsa a hatósága területén működő iparhatóságokat, hogy az előljelzett visszaéléseket meggátlandó, éber figyelemmel ellenőrizzék, vajjon hatóságuk területén nem állanak-e fenn oly üzletek, amelyek az emlitett törvényellenességeket akár a fogyasztó közönség félrevezetése, illetve a hitelezők kijátszása czéljából, akár pedig csak a törvények nem ismerése folytán elkövetik. Az ily czégek, illetőleg iparüzletek tulajdonosai ellen az 1884 : XVII. t.-cz. 157. §-a *d)* pontjának rendelkezése teljes szigorral alkalmazandó. (K. M. 29859/1903.)

Panasz tárgyává tétetvén előttem, hogy a belföldi forgalomban magyar származásuaknak feltüntetett áruk tekintetében iparhatósági magatartása nem felel meg mindig a törvény követelményeinek és hogy ez is hozzájárul annak az eredménynek előidézéséhez, hogy a közönség valótlan jelzések használata által az áru származása tekintetében gyakran félrevezettetik: a tisztességtelen verseny ellen irányuló védekezésnek hatályosabbá és egyöntetübbé tétele czéljából szükségesnek tartom az iparhatóságoknak, mint a tisztességtelen verseny elleni védekezés legfontosabb szerveinek és az itt figyelembe jövő igen fontos hazai közgazdasági érdekek leghivatottabb őreinek figyelmét a következőkre felhivni.

Az ipartörvény 58. §-a, mely szerint »Egy iparos vagy kereskedő sem használhat czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat, melyek a tényleges üzleti viszonynak vagy a valóságnak meg nem felelnek«, kiterjed azokra az esetekre is, melyekben külföldi származásu áruk bizonyos jelzők, jelvények felhasználásával vagy hamis adatoknak közlésével hazaiak gyanánt tüntettetnek fel. Kiterjed nevezetesen e szakasz tilalma arra, hogy ily félrevezetésre alkalmas jelzők, jelvények és adatok a czégen, czégtáblán, a nyomtatványokon, üzleti leveleken, körleveleken, az áru burkolatán, a hirdetésekben, és pedig akár a kitett árukon vagy árumintákon alkalmazott feliratokon, árjegyzékekben, akár falragaszokon, akár pedig ujság- vagy élőszóval való hirdetésekben, sőt magán

az árun se alkalmaztassanak ; mert habár a törvény a czég, nyomtatvány, hirdetmény mellett magát az árut kifejezetten nem említi is, a törvény czélzata kétségtelenül az, hogy valótlan adatokkal a közönség egyáltalán ne legyen megtéveszthető, már pedig az árun magán alkalmazott megtévesztő megjelölt hatása még fokozottabb mérvü, mintha az ilyen megjelölés például a czimkén vagy a göngyöleten foglaltatik.

Ami továbbá az idézett törvényszakasz : »jelzők«, »jelvények«, »adatok« szavainak értelmezését illeti, e tekintetben következők tartandók szem előtt :

»Jelzők« alatt a fenforgó kérdés szempontjából oly szavak értendők, melyek alkalmasak arra, hogy az áruk származása tekintetében alapot nyujtsanak bizonyos, a valóságnak meg nem felelő feltevésre, hitre, véleményre. Ilyenek gyanánt pedig nemcsak az oly szavak tekintendők, melyek egyenesen hangsulyozzák az illető czégnek vagy árunak belföldi minőségét, illetőleg származását, minők pl. »honi ipar«, »magyar ipar«, »honi gyártmány« stb., hanem az olyanok is, melyek a hazai földrajzból, történelemből, mondavilágból, politikai és népéletből ismeretes, onnan kölcsönzött fogalmakra utalnak ; minők pl. »Hungária«, »Pannonia«, »Széchenyi«, »honvéd«, »Emke«, »magyar korona«, »alföldi«, »matyok«, »palócz«, »kurucz« stb. kifejezések.

»Jelvények« alatt az itt szóban forgó szempontból a »jelzők« értelmezésével kapcsolatban említett szavaknak megfelelő, vagyis oly ábrázolatok értendők, melyeknek tárgya szintén a hazai földrajzból, történelemből, mondavilágból, politikai és népéletből, valamint művészi alkotásokból van kölcsönözve. Ilyen pl. a turulmadár, valamely ismert hazai középület vagy szobor, valamely történelmi esemény (pl. a vérszerződés) ábrázolása, ilyen a nemzeti hármas szinnek feltünő módon alkalmazása, a magyar czimerrel együttesen vagy külön-külön való használata, mely utóbbiakra t. i. a koronára és czimerre nézve egyébként már az 1904. évi november hó 16-án 61071. szám alatt a másodfoku iparhatóságokhoz intézett kereskedelemügyi ministeri rendelet megmondja, hogy amennyiben azok ékitményszerü használata nincs is az 1883 : XVIII. t.-czikk értelmében adható engedélyhez kötve, minthogy az »az illető czikk magyar származására utal s igy a vásárló közönség esetleges félrevezetésére alkalmas, ezen jelzésnek nem magyar származásu árukon alkalmazása az 1884 : XVII. t.-czikkbe foglalt ipartörvény 58. §-a értelmében megengedve nincs«.

Végül »adatok« alatt minden értendő, amit a tisztességtelen versenynek e válfaja a törvényben előre szabatosan meg nem állapitható eszköz gyanánt felhasználhat. Ily adat pl. az, hogy ha az iparos nyomtatványain, pl. az áru burkolatán vagy hirdetményeiben jelzi azt, hogy a kérdéses áruk előállitására ipartelepe, vállalata van a belföldön, de ami, ha igaz is, azt az árut, melyre vonatkozólag, esetleg amelyen ezt jelzi, külföldről hozza be.

Az ipartörvény az 58. §-ban foglalt tilalom megszegésére kiszabandó büntetést 20—200 frtig terjedhető pénzbüntetést, alakjában tudvalevőleg az ipartörvény 157. §-a irja elő. Az e részben ingadozó gyakorlatra való tekintettel figyelmeztetnem kell azonban e helyen az iparhatóságokat az ipartörvény 165. §-ának harmadik bekezdésére is, mely szerint a szóban levő törvény alapján pénzbüntetéssel, vagy elzárással, vagy mindkettővel büntetett kihágásokra a kihágásokról szóló büntetőtörvény általános határozatai is alkalmazandók, továbbá a kihágási büntetőtörvény 12. §-ára, mely szerint »A büntettekről és vétségekről rendelkező büntetőtörvénykönyv általános határozatai, amennyiben a jelen« (t. i. a kihágásokról szóló büntető) »törvény ellenkezőt nem állapit meg, a kihágások eseteiben is alkalmazandók«, végül a fentiekkel kapcsolatban a büntettekről és vétségekről szóló 1878 : V. t.-czikk 61. §-ára, mely szerint »azon tárgyak, melyek a büntett vagy vétség által hozattak létre, ugyszintén azok, melyek a büntett vagy vétség elkövetésére szolgáltak, amennyiben a tettes vagy a részes tulajdonai elkobzandók : ha pedig azoknak birtoklása, használása vagy terjesztése különben is tiltva van : akkor is elkobzandók és megsemmisitendők« (illetőleg a törvényben előirt czélra értékesitendők). »ha másnak tulajdonát képezik«. Szükségesnek tartom pedig az idézett törvényi határozmányokat hangsulyozni azért, hogy az iparhatóságok tisztában legyenek azzal, hogy 1884 : XVII. t.-czikk 58. §-a ellenére hamis jelzőkkel, jelvényekkel, adatokkal ellátott czégek, nyomtatványok, hirdetmények és áruk a kihágás megállapitása esetén a büntetésen kivül, mert épen az ily czégek, nyomtatványok, hirdetmények, áruk szolgálnak a kihágás elkövetésére, még el is kobozhatók, sőt el is kobzandók és pedig annál inkább mert anélkül a tisztességtelen verseny szóban levő módja ellen a védekezés alig vezethet sikerre.

Felhivom a II-od foku iparhatóságot, hogy e rendeletemet az alája tartozó összes elsőfoku iparhatóságokkal közölje, az összes iparhatóságoktól pedig elvárom, hogy tekintettel az e rendeletem kibocsátásának alapjául szolgáló fontos közgazdasági érdekekre, igyekezni fognak a közönséget és a tisztességtelen versenyek e módjától fenyegetett ipart és kereskedelmet saját hatáskörükben megvédeni. (K. M. 61013. 1906.)

Kereskedelmi czégjegyzékbe bejegyzett

czég használata miatt emelt panaszok elbirálása a biróság elé tartozik. (K. M. 25289. 1905.)

A valóságnak meg nem felelő czéghasználat miatt emelt panaszok fölött az iparhatóság határoz.

A m. kir. ministerium özv. A. Gy.-né F. E.-nek M. L. ellen helytelen czéghasználat miatt tett panaszából a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék és Budapest székesfőváros IV. kerületének elöljárósága között fölmerült hatásköri összeütközés esetét az 1902. évi november 28-ik napján tartott tanácsában az 1869. évi IV. t.-cz. 25. §-a alapján vizsgálat alá vevén, a következőkép határozott: Ebben az ügyben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik. Indokok: Özv. A. Gy.-né F. E. mint a kereskedelmi társas-czégek jegyzékébe bejegyzett »A. és M.« czég az időközben elhalt egyik tagjának: A. Gy.-nak a hagyatékátadó végzéssel elismert örököse 1902. évi január hó 25-én 9931. szám alatt a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszékhez benyujtott kérvényben arra való tekintettel, hogy az A. Gy. és M. A. között létrejött társasági szerződés értelmében a társasági tagok bármelyikének elhalálozása esetében a társasági szerződés az elhalt tag örököseire átmegy, néhai A. Gy. elhalálozását bejelentvén, egyszersmind panaszt tett amiatt, hogy M. A. az »A. és M.« czég alatt bejegyzett közkereseti társaság üzletét nem a bejegyzett czég alatt, hanem saját neve alatt folytatja s az üzlet nyomtatványain és áruin sem a bejegyzett czéget, hanem saját nevét használja. Kérte tehát M. A.-nak a »M. A.« czégszöveg használatától eltiltását és a bejegyzett »A. és M.« czég használatára kötelezését. A kir. törvényszék a beadványt pótlás végett visszaadván, az 1902. évi február hó 5-én 9931. szám alatt kelt végzésében egyszersmind arra figyelmeztette a panaszost, hogy a czégnek nem a bejegyzett alakban használata miatt emelt panasza az illetékes iparhatóság előtt érvényesithető. A panaszos erre 1902. évi február hó 25-én 22361. szám alatt bejelentette a törvényszéknek, hogy kérelmét 1902. évi január hó 11-én 692. szám alatt már a budapesti IV. kerületi elöljáróságnál, mint elsőfoku iparhatóságnál előterjesztette, azonban az iparhatóság az 1902. évi január hó 17-én 602/902. szám alatt hozott határozatával beadványát illetékesség hijján visszautasitotta, mert az 1895. évi XXXVII. t.-cz. 21. §-a értelmében a czég jogosulatlan használatát a törvényszék torolja meg. Csatolta panaszos az elöljárósághoz benyujtott kérvényét és az arra hozott végzést. A kir. törvényszék az 1902. évi junius hó 4-én 58770/902. szám alatt hozott végzésével özv. A. Gy.-né amiatt tett panaszának, hogy M. A. az »A. és M.« czég alatt bejegyzett üzletet nem a bejegyzett czég alatt folytatja, illetőleg a czéget nem a bejegyzett alakban használja, helyt nem adott, mert erre az esetre a kereskedelmi törvénynek csupán a czégbejegyzésre vonatkozó határozatok meg nem tartása és valamely czégnek jogosulatlan használása esetében követendő eljárást szabályozó 21. §-a nem vonatkozik és igy a panasz tárgyában az eljárás nem tartozik a kereskedelmi biróság hatáskörébe. E szerint a budapesti kir. kereskedelmi és váltótörvényszék és a budapesti IV. kerületi elöljáróság között hatásköri összeütközés esete merült fel, amelynek elintézéseül a közigazgatási hatóság hatáskörét kellett megállapitani; mert czégnek jogosulatlan használatáról (czégbitorlásról) csak akkor lehet szó, ha valaki valamely nevet czégül használ, holott ennek használatához joga nincsen; ebben az esetben azonban a panaszt nem amiatt emelik, mintha M. A.-nak a czégül használt névhez magában véve joga nem lenne, hanem amiatt, hogy a panaszolt a bejegyzett »A. és M.« czégszöveg helyett »M. A.« szöveget használ; a társas-czég helyett egyéni czégre utaló, tehát a valóságnak meg nem felelő szöveg használata pedig az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába és 157. §-ának *d)* pontjába ütköző kihágásnak alkatelemeit látszik magában foglalni, amelynek megbirálása az 1884 : XVII. t.-cz. 166. §-ának *d)* pontja értelmében Budapesten elsőfokban a kerületi elöljáróság hatáskörébe tartozik.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába ütköző kihágás nem forog fenn akkor, ha az iparos sem czégtáblával nem bir, sem pedig nyomtatványokat vagy hirdetéseket nem használ. (K. M. 61085/1904.)

Az az iparos, ki nyomtatványain társas viszonyra mutató, de a valóságnak meg nem felelő toldást használ, az ipartörvény 58. §-a alapján büntetendő s ezenfelül az illetékes kir. törvényszéknél is feljelentendő. (K. M. 4633/1900.)

Czégtáblán és üzleti nyomtatványokon a jelzők akként használandók, hogy tévedésre alkalmat ne szolgáltassanak. (F. I. és K. M. 34784/85. és K. M. 40287/1904.)

A valótlan üzleti jelzőknek vagy a tényleges üzleti viszonyoknak meg nem felelő adatoknak a hirlapokban való közzététele az ipartörvény 58. §-a alapján büntetendő akkor is, ha a valótlan jelzők belföldön is olvasott külföldi lapokban tétetnek közzé. (K. M. 21517/1906.)

A valótlan üzleti jelzők stb. használata akkor is büntetendő, ha azok hirlapokban tétetnek közzé, mert ez egyáltalában nem foglalja magában a sajtószabadság korlátozását, továbbá akkor is, ha az inkriminált jelzők külföldi ugyan, de belföldön is olvasott

lapban tétetnek közzé, mert ez esetben a kihágás nemcsak külföldön, hanem belföldön is elkövettetik. (K. M. 46787/1896.)

Az 58. §. czélzata szerint a valóságnak meg nem felelő adatok használatának tilalma nem szoritható csupán a ténybeli állitások valótlanságának esetére, hanem kiterjed az általában a szándékos megtévesztés eseteire is. Ily szándékos megtévesztés esete látszik fenforogni akkor is, midőn az üzleti nyomtatványon (boritékon) használt szöveg tartalmilag nem foglal ugyan magában szószerinti valótlanságot, tényleg azonban azon szándékot árulja el, hogy a szemlélő, közönséges figyelem reáforditása mellett, annak az eredetitől eltérő értelmet és jelentőséget és ezzel a czéget meg nem illető előnyöket tulajdonitson. (K. M. 12218/1904.)

Kiállitási kitüntetést csak azon egyén vagy czég használhatja, amely részére a kitüntetés megitéltetett; a társas czég részére adott kitüntetést ennélfogva az illető czégen kivül senki sem használhatja, tehát külön-külön egyik czégtag sem jelezheti czégtábláján. (K. M. 80561/1898.)

Hogy az iparos (kereskedő) a valóságnak meg nem felelő jelzők használata miatt büntethető legyen, szükséges, hogy a valótlan adatok az illetőnek saját üzletére, vagy az általa forgalomba hozott gyártmányokra vonatkozzanak. Ha tehát egy kereskedő üzleti nyomtatványain azt hirdeti, hogy egy másik czég megszünt, anélkül, hogy ez megfelelne a valóságnak, vele szemben az ipartörvény 58. §-a nem alkalmazható. (K. M. 24382/1899.)

Az üzlet egyetlen ajtajára a »főbemenet« fölirás alkalmazása, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágásnak nem minősithető, mivel ezen felirás nem tekinthető a kereskedő czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben használt oly jelzőnek vagy adatnak, mely a tényleges üzleti viszonyoknak meg nem felelvén, büntetést vonna maga után. (K. M. 40667/1897.)

Vidéki fióküzletekkel nem biró s egy helyen székelő üzletek az »országos« jelzőt nem használhatják. (K. M. 33755/1898.)

»Nemzetközi kiállitási iroda« fentartása sem ipari, sem kereskedelmi foglalkozásnak nem tekinthető. (K. M. 4339/1896.)

Az ily czimeken folytatott szédelgések megtorlására az 1879 : XL. t.-cz. 55. §-a és az 1878 : V. t.-cz. nyujtanak alapot. (K. M. 33363/1897.)

Az üzletre vonatkozó hamis jelzés akkor is az ipartörvény 58. §-ába ütközik, ha az a gyártmányokon fordul elő, miért is elmarasztaltatott egy pipagyáros azért, mert gyártmányain Selmecz város czimerét használta és czégét selmeczinek tüntette fel. (F. I. és K. M. 8426/1886.)

A magyar szent korona egyesitett és külön czimerének használatáról szóló 1883 : XVIII. t.-cz., valamint az 1884. évi 29722. sz. alatt kibocsátott m. kir. belügyministeri körrendelet értelmében azon czégek, melyek valamely találmányra szabadalmat nyertek, pusztán ezen szabadalom alapján, az országos czimerek használatára jogositva nincsenek. (K. M. 82104/1892.)

Az áruk származási helyére vonatkozó hamis jelzések szintén megállapitják az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladékát. Aki külföldről származó oly áruczikkeket hoz forgalomba, melyek magyar gyártmányoknak vannak feltüntetve, az ipartörvény 58. §-a alapján büntetendő. (K. M. 13470/1897.)

Az áruk származási helyére vonatkozó hamis jelzések szintén megállapitják az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladékát. A kereskedelemügyi minister 13470. 1897. számu körrendelete szerint az a kereskedő, ki külföldről származó oly áruczikkeket hoz forgalomba, melyek magyar gyártmányoknak vannak feltüntetve, az ipartörvény 58. §-a alapján büntetendő. — A czimkén levő »Deutschlandeberg Austro-Hungaria« jelzésből, mely közjogi szempontból kifogás alá esik, a »Hungaria« szó elhagyása követelendő. Szobrok s általában középületek bárki által alkalmazhatók ugyan, de csak addig, mig azok használata — az áru eredete tekintetében — a vevő közönséget tévedésbe ejteni nem alkalmas. Olyan képek pedig, melyek közismert magyar személyiségeket, vagy képzőművészeti alkotásokat stb. mutatnak, kétségkivül alkalmasak arra, hogy a vevő közönség azokról az áru magyar származására következtethessen, miért is ilyenek külföldi származásu árukon nem, hanem csakis magyar származásu áruk czimkéin alkalmazhatók. (K. M. 62357/1901.)

Osztrák gyártmányu levélpapirnak »magyar koronapapir« jelzéssel való forgalombahozása az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást képez. Az ilyen jelzésü áruk elkobzására és elárverezésére vonatkozó itéleti rendelkezésnek azonban törvényes alapja nincs. (K. M. 30394/1903. és 66200/1903.)

Nem büntethető az 58. §. alapján az a papirkereskedő, aki nyomtatványok beszerzési helyéül a valóságnak meg nem felelő módon, a saját üzletét jelöli meg. (F. I. K. 24502/1886.)

A könyvkereskedőnek az a cselekménye, hogy a más nyomdájából kikerülő nyomtatványokon impressum gyanánt a saját czégét alkalmaztatja, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágásnak nem minősithető. E cselekmény az 1848 : XVIII. t.-cz. 41. és 44. §-aiba ütköző mulasztások jelenségeit tünteti fel, mely mulasztások elbirálására az illetékes biróság van hivatva. (K. M. 15938/1904.)

Ha papirkereskedő más nyomdájából kikerülő nyomtatványokra saját czégét nyom-

tatja oly formán, hogy »R. testvéreknél«, ez a felirás az ipartörvény 58. §-ába nem ütközik. Az említett felirásból ugyanis nem következtethető az, hogy R. testvérek nyomdaüzlettel birnak és a czég tulajdonosai még az esetben sem követnek el jogellenes cselekményt, ha valaki náluk a szóban lévő felirás következtében nyomtatványok elkészitésére megrendelést tesz és a czég a megrendelést elfogadja, mert a nyomtatványok megrendelésének fölvétele a papirkereskedő üzleti körébe tartozik. Azon kérdést, vajjon a nyomtatvány említett módon történt kiállításának módja nem képezi-e az 1848. évi XVIII. t.-cz. 41. §-ába (1848 : XVIII. t.-cz. 41. §.: Mely nyomdatulajdonos bármely nyomtatványra nevét és lakását ki nem teszi, vagy álnevet tesz ki, ha a nyomtatvány sajtóvétséget foglal magában, büntársnak tekintetik; ellenkező esetben kétszáz koronáig terjedhető büntetésben marasztaltathatik el.) ütköző kihágást, a város tanácsa saját rendőri hatáskörében tartozik megbirálni. (F. I. K. 24502/1886.)

»Debreczeni szappan« elnevezés csakis bizonyos fajtáju, külseje által már felismerhető szappanra alkalmazható. A debreczeni iparosok ugyan közönséges, u. n. szemcsés, barna szinü háziszappant készitenek, melyet mesterségesen meg is száritanak, sőt meg is füstölnek, hogy aszalt szappanhoz hasonlóvá legyen. Ilyen szappant azonban az ország bármely részén is készitenek és ennek gyártásától senkit eltiltani nem lehet, mert a debreczeniek sem különleges gyártásmódot, sem különleges nyersanyagot nem használnak. A »debreczeni« elnevezést az ilyen szappanra csak az Alföldnek egy szükebb vidékén használják, de ez a körülmény csak azt bizonyitja, hogy a debreczeni szappanosok piacza és áruinak hirneve korlátolt, valamint azt, hogy ezen piaczon a »debreczeni« elnevezés alatt csak bizonyos külső sajátságai által felismerhető szappan van forgalomban. Tehát az, ki oly szappant készit és »debreczeni« név alatt hoz forgalomba, mint amilyent vevői ezen név alatt ösmernek és keresnek, iparkihágást nem követ el. A közönséget a »debreczeni« elnevezés használata az áru származási helyére nézve sem vezethette félre, mert az árjegyzéken a gyáros a szappant mint saját gyártmányait hirdette. A vevő tehát, aki az árjegyzék vagy a hirdetés alapján vesz tőle, határozottan tudja, hogy nem Debreczenben készitett szappant vásárol. (K. M. 89778/1900.)

Mezőgazdasági terményeknek oly megjelölés alatti árubabocsátása, mely az illető terményeк természetének vagy származási helyének nem felel meg, nem az ipartörvény 58., hanem az 1895 : XLVI. t.-cz. 5. §-a alapján büntetendő. (K. M. 59521/1898.)

Az üzlet jellegét illetőleg senki sem használhat olyan felirást, mely szerint az üzlet »hatóságilag engedélyeztetett«, ha az egyszerü bejelentés alapján, iparigazolvány mellett folytatható. Ha valamely iroda »kereskedelmi czikkekkel való ügynöki és bizományi« iparra szóló iparigazolvány alapján »hatóságilag engedélyezett« irodának neveztetik el, az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába ütköző kihágás esete forog fenn. (K. M. 6923. 1898.)

A valótlan üzleti jelzők használata akkor is büntetendő, ha azok hirlapokban tétetnek közzé; akkor is, ha azok külföldi, de belföldön is olvasott hirlapban jelennek meg. (K. M. 46787/96.)

»Statisztikai czimiroda« czégfelirás a valóságnak és a tényleges üzleti viszonyoknak meg nem felelő jelzés és az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 66575/1903.)

Az, hogy valamely gyár üzembe helyezése előtt a gyárban előállitandó gyártmányok minőségére és árára a közönség figyelme nyomtatványok utján felhivatik, — kifogás alá nem esik, s ennélfogva az ekként »saját gyártmányok« jelzés használatában az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladéka annál kevésbbé forog fenn, mert az, hogy idegen gyártmány saját gyártmányként csakugyan eladatott volna, beigazolást nem nyert. (K. M. 32991/1902.)

Ha az iparos az áru minőségére vonatkozó hamis jelzést használ, az 58. §-ba ütköző kihágást követ el, ellenben nem büntethető az az iparos vagy kereskedő, ki csak az áruk jóságára, anyagára stb. vonatkozólag használ esetleg valótlan adatokat vagy jelzőket. (F. I. és K. M. 33488/1885.)

Ha az iparos az áru minőségére vonatkozó hamis jelzést használ, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást követ el. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 1888. évi 48151. számu rendeletének 4. §-a szerint az említett szakasz alkalmazandó azokkal szemben, kik a valóságnak meg nem felelő olyan jelzőket, jelvényeket és adatokat, pl. héber betükkel irt felirást használnak, hogy ők kóserhust árusitanak s illetőleg, melyekkel ez irányban a közönséget tévedésbe ejthetik. Ellenben a valóságnak meg nem felelő jelzők használata miatt nem büntethető az a mészáros, aki »kóser-husmérő« felirást használt, — amennyiben tényleg »kóser-hust« árusit — még abban az esetben sem, ha ily elárusitásra az illetékes izraelita hitközségtől engedélye nincs. (K. M. 28289/1898.)

Ugyszintén nem büntethető az az iparos vagy kereskedő, ki csak az áruk jóságára, anyagára stb. vonatkozólag használt esetleg valótlan jelzőket és adatokat, miután az ilyen felirások nem a közönség, hanem legfeljebb csak egyesek félrevezetésére alkalmasak. A volt F. I. K. ministerium 33488.

1885. sz. határozatával ez alapon felmentett egy kereskedőt, kinek kirakatában több pár csizma volt kitéve azzal a felirással, hogy »legczélszerübb vizmentes bagariacsizma. Ára 5 frt 50 kr.«, bár a kirakatba tett csizmák nem bagaria bőrből készültek. — Amennyiben beigazolást nyer, hogy az ékszerkereskedő zálogházakból visszamaradt s árverésen megvásárolt áruk elárusitásával csakugyan foglalkozik: a kirakatában alkalmazott táblákon lévő azon hirdetése »zálogból visszamaradt és árverésen beszerzett óra és ékszerraktár« a valóságnak megfelel s igy kihágást nem követett el. (K. M. 53062/1898.)

»Eredeti Singer-rendszerü improved és karika-hajós varrógépek« felirás használata, ha a felirásnak megfelelő varrógépek tényleg árusittatnak, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást nem képez. (K. M. 46911/1902.)

A »Singer« szó varrógépek megjelölésére minőségjelző fogalommá vált s igy bárki által szabadon használható ugyan, mégis ezen szónak oly jelzésekkel kapcsolatban való használata, mely által a Singer Co. varrógép részvénytársaság által forgalomba hozott gépek hirneve, kelendősége csökkenhetik, tisztességtelen versenyt képez. Ennélfogva a »javitott Singer« jelző használata akkor, midőn más gyárosnak módositott (állitólag »javitott«) Singer-rendszerü, illetve szerkezetü gépei forgalombahozatala hirdettetett, tekintettel arra, hogy a meghatározás önmagában megtévesztő, miután a »javitott« Singer-gépek már nem »Singer-szerkezetü« gépek: a megtévesztő hatás kétségtelen s igy az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás esete forog fenn. (K. M. 32912/1903.)

A »Singer varrógépek raktára«, továbbá »legujabb rendszerü és különleges minőségü Singer karika-hajós gépek nagy raktára« czimü felirások alkalmazása kihágást nem képez, mert a Magyar varrógépgyár részvénytársaság, melynek gyártmányait a tárgyalási iratok szerint panaszlott árusitja, Singer-rendszerü varrógépeket tényleg készit és hoz forgalomba. A »Singer« névnek pedig varrógépszerkezetek megjelölésére vonatkozó általános használata — az »Első magyar varrógép- és kerékpár-gyár részvénytársaságnak« a »Singer Manufacturing Company hamburgi részvénytársaság Magyar és társországainak képviselősége« ellen inditott védjegytörlési panaszában 1899. évi április hó 28-án 70168/1898. K. M. sz. alatt hozott határozattal — jogosnak ismertetett el. Panaszlott tehát csak a »gyári« raktár jelszó használata miatt volt büntetendő, mert gyára, saját beismerése szerint, nem lévén, a »gyári« jelszó a tényleges üzleti viszonyoknak és a valóságnak nemcsak hogy nem felel meg, de ennek a »Singer« czégnév, továbbá a »Singer-rendszerü varrógépek« jelzéssel való együttes használata, tényleg alkalmas arra, hogy a vevőközönséget tévedésbe ejtse. (K. M. 8213. 1903.)

»Valódi Singer varrógépek főraktára« felirás használata Singer-varrógépek tényleges árusitása esetén nem ütközik az ipartörvény 58. §-ába. (K. M. 75801/1904.)

Más iparos közforgalomban lévő gyártmányai utánzatának az illető iparos neve alatt »à la« megjelöléssel, tehát oly felirással való forgalomba hozatala, mely az utánzott gyártmányoknak az eredeti gyártmányokkal való összetévesztésére vezethet, nemcsak az illető iparosnak támaszt jogosulatlan versenyt és kárositja annak üzleti érdekeit, hanem a vevőközönség megtévesztésére alkalmas felirás használatával egyuttal az ipartörvény 58. §-ába ütköző és az idézett szakasz szerint büntetendő kihágási cselekményt is képez, miután a megtévesztésre könnyen alkalmas jelzők olyan üzleti jelzőknek, melyek a tényleges üzleti viszonyoknak és a valóságnak megfelelnek, — épen a vevőközönség megtévesztésére és az áruk eredetét, minőségét és jóságát illetőleg félrevezetésre alkalmas voltuknál fogva — nem tekinthetők. (K. M. 12134/1904.)

Áruknak nagy mennyiségben, a tényleges viszonyokkal nem egyező módon való hirdetése a fogyasztó közönség tévedésbe ejtésére csak annyiban tekinthető alkalmasnak, hogy a vevő közönség az áruknak nagy tömegére való tekintettel azon hiszemben keresi fel a hitelező czéget, hogy ott olcsóbban vásárolhat; azonban vádlott a hirdető táblán az áruk mennyiségi megjelölése mellett azoknak árát is föltüntette. A közönség tehát a hirdetés által tájékoztatva lévén arra nézve is, hogy az esetleg nagyobb mennyiségben raktáron tartott áruk mely meghatározott áron árusittatnak: vádlott által használt fölirás egészben véve tévedésbe ejtésre alkalmas megjelölésnek nem tekinthető. (K. M. 18709/1905.)

»Világ csodája! Mert csak ... azelőtt ... Jó olcsó battiszt« felirás alkalmazása nem képez kihágást. (K. M. 51271/1904.)

Orgona-gyár hirdetése akkor, midőn az illető telepen csakis orgona-javitó műhely van, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 5959/1896.)

Ámbár a »varrógép gyári raktár« megjelölés használata általánosságban arra látszik utalni, hogy nem üzleti telepről van szó, — mindazonáltal, amennyiben a közlemény teljes szövegéből kitünik, hogy a kereskedő »varrógépüzletét« »(Nähmaschinengeschäft«) hirdeti: a tévesen használt »gyári raktár« kitétel miatt az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladéka meg nem állapitható. (K. M. 32912/1903.)

Rövidáru-kereskedő »keztyüraktár« felirást használhat, mert iparjogositványnyal biró rövidáru-kereskedőnek joga van keztyü-

raktárt is tartani; különben a kérdéses felirat nem azt jelenti, hogy az illető keztyükészitő, hanem csak azt, hogy keztyüt is tart raktárban, ennélfogva az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-a rendelkezéseinek megsértése nem forog fenn. (F. I. K. 7042/1888.)

Ügynökök lapokban dohánytőzsdék adásvételének közvetitését hirdetik. Minthogy a dohányeladási engedély kincstári adományozás tárgyát képezi s igy a dohánytőzsdék adás-vétele nem tartozik a szabad forgalom körébe, a szóbanforgó ügynökök valótlan hirdetéseik által a tájékozatlan közönség megtévesztésével és megkárositásával folytatják működésüket. Az illető egyének ellen az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-ába ütköző kihágás miatt az eljárás folyamatba teendő, mivel a szóbanforgó foglalkozás a fennálló pénzügyi szabályokban foglalt rendelkezések szerint tiltva van. (K. M. 62489/1902.)

Az iparos vagy kereskedő czégében vagy hirdetésein — amennyiben czége bejegyezve nincs — csakis az iparigazolvány szövegezésének megfelelő jelzőket használhat. (K. M. 47572/1897.)

Az üzlet czime, illetőleg a tulajdonos neve a czégtáblán és nyomtatványokon akként teendő ki, hogy az tévedésre alkalmat ne szolgáltasson; ennélfogva köteleztetett egy kereskedő arra, hogy nevének eddig ferditett alakban használt H. betüjét czégtábláján, nyomtatványain és hirdetéseiben ugy használja, hogy a J. betütől teljesen megkülönböztethető legyen. (F. I. és K. M. 34784. 1885.)

A vezetéknévnek a czégtáblán és üzleti nyomtatványokon jogosulatlanul »y«-nal való használata az 1884 : XVII. t.-czikk 58. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 59923/1904.)

A »Magyar közgazdasági Lloyd vállalat« czim jogosulatlan használata az ipartörvény 58. §-ába ütközik. (K. M. 47572. 1897.)

Az özvegy nő, ha ujból férjhez megy, üzletét előbbi férje neve alatt nem folytathatja. (K. M. 35055/1899.)

A czégutódlásra mutató toldás csak akkor használható, ha a czég átruházásával együtt az üzlet is átruháztatott. (K. M. 37872/1902.)

A czégen »és Társa« megjelölés használata, midőn a be nem jegyzett czégnek csak egy tagja van, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást képez. (K. M. 76005/1898.)

Az esetben, ha két testvér közösen folytat valamely üzletet, iparigazolványa azonban csak az egyiknek van, a másik jogosulatlanul üzi iparát, a »testvérek« szónak a czégben való használata a valóságnak meg nem felelő adatnak nem mondható s az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladéka meg nem állapitható. (K. M. 28994/1897.)

Az ipartörvény 58. §-a alapján az üzleti czim választása nem képezheti iparhatósági beavatkozás tárgyát, ha az a tényleges üzleti viszonyok, vagy a valóság szempontjából nem esik kifogás alá, hanem e tekintetben legfeljebb rendőri beavatkozásnak lehet helye. (F. I. K. 70269/1886.)

Ha valamely czég »kis butorkereskedésre« nyert iparigazolványt és »butorkereskedés« czim alatt lett bejegyezve és czégében a »honi butorraktár« megjelölést vezeték- és keresztneve mellett alkalmazza, nem nyujt alapot büntetés kiszabására, mert az iparigazolvány, illetve czégbejegyzés szövegétől való eltérés mellett is — jelen esetben — a czégtáblán használt jelző a tényleges üzleti viszonyoknak és valóságnak megfelel. (K. M. 70121/1901.)

A »Singer és Társa« czégnév használata el nem tiltható, mivel a czég tagjainak családi neve tényleg Singer és a kereskedelmi czégjegyzékben a főtelepre illetékes törvényszéknél »Singer és Társa« czég alatt vannak bejegyezve. Annak elbirálása pedig, vajjon e két czégnév közötti eltérés, mely szerint az egyik »varrógépgyár részvénytársaság« toldattal, a másik pedig anélkül van bejegyezve, a kereskedelmi törvény 17. §-a értelmében elég világos megkülönböztetésnek tekintendő-e, nem az iparhatóság, hanem a törvényszék hatáskörébe tartozik. (K. M. 8213/1903.)

Ékszerkereskedő nem használhat »ékszerész« czimet, miután az utóbbi képesitéshez kötött iparág. (K. M. 30702/1897.)

Az ékszerész, ha ékszerész-műtermét vésnöki műteremnek is czimezi, a tényleges üzleti viszonyoknak meg nem felelő jelző használatával az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágást követ el. (K. M. 25523/1898.)

A csakis fogtechnikai készitmények előállitására és eladására jogositott, de foghuzásra, fogtömésre és bármiféle egyéb szájbeli műtétekre nem jogosult s magukat leginkább fogtechnikusoknak nevező egyének, hatás- és üzletkörük megjelölésére ezentul minden körülmények között kizárólag csakis a »fogműves« vagy »fogműves (fogtechnikus)« elnevezést használhatják. Tilos ezen és minden más elnevezésnek oly rövidített használata is (pl. Dt. = dentist), mely a közönség megtévesztésére alkalmas lehet. Az a »fogműves (fogtechnikus)«, aki őt jogosan meg nem illető oly czimet, vagy rangfokozatot használ, amely által a közönség tévutra vezettetik, az 1879 : XL. t.-cz. 45. §-a értelmében a közigazgatási hatóság által, — az a »fogműves (fogtechnikus)« pedig, aki czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonynak, vagy a valóságnak meg nem felelnek, az 1884. évi XVII. t.-cz. 157. §. *d)* pontja alapján, az iparhatóság által büntetendő. (B. M. 90948. 1899.)

Gépkezelő nem czimezheti magát gépésznek. (K. M. 16747/1888.)

Gépkezelő és gépész között lényeges különbség van; a gépkezelő ugy e czélra szervezett tanfolyamokon, valamint magánuton is megszerezheti azokat az ismereteket, amelyek őt a gépkezelésre képesitik; ellenben a gépész elnevezésre csak az tarthat igényt, aki hosszabb szakbavágó ipari foglalkozás által sajátitotta el a gép készitéséhez, szereléséhez és javitásához szükséges ismereteket. (K. M. 11803/1900.)

A »gyógykovács« czim kizárólag a cs. és kir. közös hadseregnél és a m. kir. honvédségnél van használatban és ezt azon egyének viselhetik, akik tényleges katonai szolgálatuk közben a bécsi cs. és kir. katonai állatgyógyintézetben, vagy a budapesti m. kir. állatorvosi akadémián rendszeresitett gyógykovácsi tanfolyamot sikerrel elvégezték és az erről szóló bizonyitvány alapján katonai gyógykovácsokká kineveztettek. A polgári életben e gyógykovácsi czim nem létezik és ezt azok az egyének sem használhatják, kik megelőzőleg katonai gyógykovácsok voltak, mert gyógykovácsi tanfolyam elvégzése alapján szerzett bizonyitványuk nekik erre ép oly kevéssé ad jogot, mint az állatorvosi gyakorlat üzésére, amennyiben a bizonyitvány szövege szerint annak tulajdonosa csak arra nyert jogot, hogy »bármely patkoló-kovácsüzletet bármikor önállóan felállithasson és üzhessen«. (B. M. 3408/1898.)

A kisebb kőmüves-, ács- vagy kőfaragómunkálatok végzésére jogositott kőmüvest, ácsot, kőfaragót a »mester« czimzés nem illeti meg, mert az épitőmesteri ipar gyakorlása tárgyában 46188/1884. és 42493/1891. sz. a. kiadott rendeletek képesités és működési kör tekintetében határozott határvonalat állitanak fel az épitőmesterségek különböző ágaihoz tartozó iparok közt. Különbség lévén előképzettség és működési kör tekintetében ez iparok közt, szükségképen különbség kell, hogy tétessék az iparok, valamint az ezen iparok gyakorlására jogositott iparosok elnevezése között, már csak azért is, hogy a közönség félre ne vezettessék arra nézve, hogy az igénybe vett iparos tudása és képzettsége meddig terjed. Minthogy pedig az idézett rendeletek szerint a »mesterség« elnevezés csak a magasabb képesitéshez kötött és tágabb működési körrel felruházott ipar megjelölésére szolgál, következik ebből, hogy a kisebb kőmüves-, ács- vagy kőfaragómunkálatok végzésével foglalkozó és kisebb képesitéssel biró kőmüves, ács vagy kőfaragó a »mester« czimzést nem igényelheti. (K. M. 83400/1900.)

Tekintettel arra, hogy a »műépitész« czim használata, valamint műépitészi feladatok (tervezés) és költségvetés készitése stb. ez idő szerint sem szabályozva, sem minősitéshez, vagy engedélyhez kötve nincs: a »műépitész« czim használata büntetendő kihágást nem képez. (B. M. 1328/1900.)

Az 1895 : XXXVII. t.-czikk 27. §-ának második bekezdése csak a személyesen el nem járó félnek a szabadalmi hivatal előtti képviseletét illetőleg irja elő az ügyvédi, illetőleg szabadalmi ügyvivői kényszert; iparigazolvány mellett tehát bárki foglalkozhatik szabadalmak megszerzésével, kieszközlésével, s csak ahhoz van kötve, hogy az idézett törvény 27. §-ában emlitett esetben, az ott megjelölt minősültségü személyek közreműködését igénybe vegye, igy tehát az oly hirdetés, melyben nem foglaltatik az az állitás, hogy a hirdető vállalat a törvény által az ügyvédeknek és szabadalmi ügyvivőknek bemutatott tevékenység személyes ellátására is vállalkozik: nem tekinthető olyannak, mint amely a valóságnak és tényleges üzletviszonyoknak meg nem felelő adatokat tartalmaz, s ehhez képest ily esetben az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladéka fenn nem forog. Azon körülményből, hogy egyes szabadalmi ügyvivők a »szabadalmakat megszerez« kitételt használják, nem vonható le azon következtetés, hogy aki ezen kifejezést használja, magát egyszersmind szabadalmi ügyvivőnek tünteti fel, s igy a közönséget a jelzett kitétel használata által saját személyiségét és jogkörét illetőleg tévedésbe nem ejti. (K. M. 13412/1904.)

Nem képezheti az 58. §. alapján iparhatósági beavatkozás tárgyát az áruczikkek, pl. keserüvizek mikénti elnevezése. (F. I. K. 37611/1887.)

Ásványviz forrásának tulajdonosa tetszése szerinti elnevezés alatt hozhatja forrásának vizét forgalomba, feltéve, hogy az által az áruvédjegyek, a közerkölcsiség és közrendészet tekintetében fennálló szabályokat, valamint egyáltalában a fennálló törvényeket és rendeleteket meg nem sérti. Csakis Ő Cs. és Ap. Kir. Felsége és a királyi család tagjai, valamint magánosok neveinek használata tekintetében áll fenn azon korlátozás, hogy e tekintetben az előzetes beleegyezés szükséges. (F. I. K. 37611/1887.)

Ásványvizek ugyanazon egy kutból különböző elnevezések alatt kereskedelmi forgalomba nem hozhatók. (K. M. 14642/1891.)

Kereskedők és iparosok készitményeik vagy áruik megjelölésére, amennyiben törvénybe, vagy mások törvényes vagy szerzett jogaiba nem ütközik, vagy a közönségnek az áru minősége és származási helye, vagy egyéb tekintetben való félrevezetésére nem alkalmas, tetszés szerinti elnevezéseket alkalmazhatnak és ebben a tekintetben az az emlitett feltételek fenforgása esetén semminemü korlátozásnak alávetve nincsenek. A vádlott pedig azzal a ténynyel, hogy saját neve alatt »Barátital« elnevezésü ital

árusitását hirdette, az elnevezés használata szempontjából jogtalan cselekményt nem követett el és még kevésbbé lehet az eljárásban az ipartörvény 58. §-ába ütköző valótlan, vagy a közönség félrevezetésére alkalmas czimhasználat esetét megállapitani. (M. kir. belügyi és m. kir. kereskedelemügyi ministernek 1906. évi augusztus 4-iki 1330/1906. sz. a. határozata.)

A lapszerkesztők és kiadók által használt, valóságnak meg nem felelő jelzések az ipartörvény alapján nem büntethetők, mert ugy a lapszerkesztés, mint a lapkiadás a sajtórendészet körébe tartozik. (K. M. 3938/1904.)

Vételi szerződéseknek látszólagos munkabéri szerződések alatt való kötése és kihirdetése, az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás tényálladékát állapitja meg. (K. M. 88545/1906.)

III. FEJEZET.

A segédszemélyzetről.

A) A tanonczokról.

59. §. Tanonczot tartani a 47. és 160. §-okban emlitett esetek kivételével minden önálló iparosnak szabad.

Az ipartörvénynek a tanonczokról szóló intézkedései nemcsak azokra az iparosokra szólnak, akik képesitéshez kötött mesterséget üznek, hanem egyáltalában valamennyi iparosra és ez okból a tanonczokkal való szerződéskötés és bejelentés valamennyi iparosra nézve egyaránt kötelező. (F. I. K. 9104/1895.)

Az ipartörvény 59. §-a szerint tanonczot tartani minden önálló iparosnak, tehát képesitéshez nem kötött mesterséget üző iparosnak is szabad ; a tanonczok felfogadása pedig a törvény 61. §-a szerint az elsőfoku iparhatóságnál, irásbeli szerződés kötése mellett történik, természetes tehát, hogy a képesitéshez nem kötött mesterséget üző iparosok, nevezetesen a szállodások, vendéglősök, kávésok stb. tanonczok alkalmazásánál azok szüleivel vagy gyámjával az iparhatóság előtt szintén szerződést kötni tartoznak. (K. M. 89558/1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 59. §-a értelmében minden önálló iparosnak (tehát gyárosnak és kereskedőnek is) joga van tanonczot tartani, következésképen a gyárakban alkalmazott tanonczok bármely kézműves-ipari műhelyben alkalmazott tanonczczal egyenlő elbirálás alá esnek, vagyis a tanonczszerződés megkötésének kötelezettsége, valamint a tanoncziskola látogatására vonatkozó kötelezettség az emlitett tanonczokra nézve egyaránt fennáll. (K. M. 55544/1903.)

Az 1884 : XVII. t.-cz.-nek a tanonczokról szóló intézkedései kiterjednek a kereskedők és a nem képesitéshez kötött iparosok tanonczaira is. (K. M. 1065/1885.)

A kereskedő iparos lévén (L. ipartörvény 1. §.), a kereskedelmi üzletekben alkalmazott tanonczok az iparostanonczokkal egy tekintet alá esnek. (F. I. K. 49304/1886.)

A vendéglői üzletekben alkalmazott u. n. borfiuk az ipartörvény alapján iparostanonczoknak tekinthetők, amennyiben nem valamely, kizárólag az 1888 : XXXV. t.-cz. rendelkezései alá eső italmérési üzletről van szó, s amennyiben a szóban lévő alkalmazottak kizárólag az üzlettel szorosan egybekötött teendőkre használtatnak. (K. M. 18983/1891.)

A fényképészeknél alkalmazott tanonczok tanonczszerződéssel látandók el. (K. M. 34183/1902.)

Az ipartörvény határozmányai alá eső foglalkozásoknál alkalmazott női munkások közül azoknak, akik munkakönyvvel birnak, természetesen tanonczszerződésre szükségük nincs, azonban azok a nők, akik tanonczképen vannak alkalmazva, s akiknek ipara nem tekintendő háziiparnak, az ipartörvény 61. §-a értelmében tanonczszerződéssel látandók el. A női szabóságot tanuló leányok közül azok, akik ezen ipart majdan csak saját háztartásukban és nem kizárólagos kenyérkeresetképen akarják gyakorolni, — mint olyanok, kiknek ipara háziiparnak tekintendő : az ipartörvény 61. §-a értelmében tanonczszerződéssel el nem látandók. (K. M. 2088/1900.)

Az iparhatóságok a gyári tanonczok felvétele körüli törvényszerü közbenjárást meg nem tagadhatják. (F. I. K. 37424/1887.)

Gyárakban alkalmazott tanonczok a kézművesipari műhelyekben alkalmazott tanonczokkal egyenlő elbirálás alá esnek. (K. M. 55544/1903.)

A gyárakban alkalmazott fiatal munkások azonban nem mindannyian tanonczok. Tanoncznak csak az tekinthető, ki a gyárban szakbavágó munkára van alkalmazva, mely mellett valamely iparágnak önálló vagy segédi minőségben való gyakorlására képesitést nyerhet. Az a fiatal munkás, ki csupán alárendelt technikai munkát végez, mely semmi iparág gyakorlására nem képesit, az ipartörvény 115. §-a szerinti gyári munkásnak tekintendő.

Az ipartörvény 101. §-a szerint munkakönyv adható annak, ki élete 15. évét betöltötte s igazolja azt, hogy iparosnál munkába, mint segéd, felvétetik. Oly egyéneknek tehát, kik életök 15. évét még be nem töltötték, munkakönyv nem adható s ily egyének, a törvény 99. §-ára tekintettel,

segédként fel sem vehetők ; — az ily egyéneket tehát, ha iparüzletben alkalmaztatnak, — az ipartörvény szempontjából — másnak, mint tanoncznak tekinteni nem lehet. A 15. életévüket betöltött s iparüzletben alkalmazott egyéneknél, arra nézve, hogy az illetők segédeknek vagy tanonczoknak tekintendők-e, a munkaadó s a szülők vagy gyám között az alkalmaztatási viszonyra nézve létrejött megállapodás s illetve az a körülmény irányadó, hogy az illető egyén e megállapodáshoz képest munkakönyv mellett alkalmaztatik-e vagy sem. (K. M. 89558/1898.

60. §. Gyermekek, kik életük 12-ik évét még be nem töltötték, tanonczokul fel nem vehetők.

Kivételnek csak az iparhatóság engedelmével lehet helye, mely esetben köteles az iparos tanonczát 12 éves kora betöltéséig a népiskolába rendesen járatni.

Az, hogy valaki iparostanoncz lehessen, a meghatározott életéven kivül semmi más feltételhez vagy képesitéshez kötve nincs. Tanoncz lehet az is, aki irni és olvasni nem tud. (F. I. K. 10306/1887.)

Azon határozat, melyben kimondatott, hogy tanoncznak csak oly egyén fogadható fel, aki legalább 14-ik évét betöltötte és 4 elemi osztályt jó sikerrel végzett, kapcsolatban azon határozattal, hogy ezekre nézve a minimális tanidő 4 év, olyanok azonban, akik 14-ik évüket betöltötték, vagy két középosztályt jó sikerrel bevégeztek, 3 évre is felfogadhatók s a felszabaduló tanonczot köteles a tanitómester a vizsgálómesterhez legalább két napra átengedni a vizsgálat érdekében ; mivel az 1884. évi XVII. törvényczikkbe iktatott ipartörvény azt, hogy valaki iparostanoncz lehessen, a törvény 60. §-ában megállapitott 12-ik életév betöltésén kivül semmi más feltételhez vagy képesitéshez nem kötötte, tehát a tanoncz szerződtetése alkalmával a születési bizonyitványon kivül az iskolai bizonyitványok felmutatása, illetve bizonyos iskolák elvégzésének igazolása és magasabb életkor elérése nem követelhető. A tanoncz tanideje sem állapitható meg ipartestületi határozattal, minthogy a tanidő megállapitása, az ipartörvény 61. §-ának utolsó bekezdésében foglalt megszoritást kivéve, az iparos és a tanoncz szülője, vagy gyámja között kötött megállapodás tárgyát képezi s igy a felek szabad megegyezésére van bizva. Arra sem kötelezhetők az iparosok, hogy felszabaduló tanonczaikat a vizsgálómesterhez bizonyos időre a vizsgálat érdekében átengedjék, mert az iparostanonczok gyakorlati haladásának megvizsgálása nem a vizsgálómesternek, hanem az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus 26-án 39266. szám alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 24. §-a értelmében a műhelyek vizsgálatával foglalkozó iparhatósági megbizottak feladatát képezi s ezenkivül a tanonczoknak bizonyos időre való átengedése az iparosokat a törvény szerint megillető jogok gyakorlatában való megszoritásnak tekintendő, aminek az ipartörvény 129. §-a értelmében még az ipartestületi alapszabályokban sincs helye s igy még kevésbbé lehet az irányban szakosztályi határozattal intézkedni. (K. M. 53987/1904.)

61. §. A tanoncz felvétele az elsőfoku iparhatóságnál irásbeli szerződés mellett történik ; ha a felvétel helyén iparhatóság nem székel, az irásbeli szerződés a község elöljárósága előtt is köthető, amely esetben a szerződés 8 nap alatt az iparhatósághoz megküldendő.[1])

A felvétel alkalmával az iparos és a tanoncz szülői vagy gyámja közt a tanidő tartama, a tanoncz tartása és ellátása egyetértőleg megállapitandó.

A tanidő legalább addig tart, mig a tanoncz élete 15-ik évét betöltötte.

Ha a fölvétel helyén ipartestület létezik, a tanonczszerződés az ipartestülethez tartozó iparosok tanonczaira nézve az ipartestület előtt kötendő. (Ipartörvény 127. §.) — Még abban az esetben is, ha a tanonczszerződés az iparhatóság előtt köttetik, a szerződő felek, illetve a szerződést láttamozó iparhatóság nincs kötelezve az állam hivatalos nyelvének használatára, minélfogva ugy a tanonczszerződés, mint ennek láttamozása más nyelven is történhetik. Az ipartestület, mely az iparhatóságtól ráruházott hatáskörében a tanonczszerződések megkötésénél közreműködik, szintén nincs kötelezve arra, miszerint az állam hivatalos nyelvét használja, hanem az önkormányzat alapján más nyelv, az ügykezelési nyelv használata is meg van engedve. (K. M. 59239/1901.)

Az ipartestületeknek joguk van bizonyos meghatározott dologi kiadások megtéritéseül ügyrendjük alapján dijakat szedni, s igy

[1]) Tanonczok felvétele iránti szerződés, ha a megállapitott kötelezettség arra szoritkozik, hogy a tanonczok szolgálata fejében oktatás vagy ellátás adassék, ivenként 50 kr. állandó bélyeget igényel. — Szolgálattétel iránt kötött minden más, visszteherrel (tandij) járó szerződések a II. fok. illeték alá tartoznak. (1884. évi 39266. sz. rend. 16. §-a.)

a tanonczok beiratásánál és a bizonyitványok kiállitásánál nyomtatványok ára és irodai munkaátalány czimén dijakat szedhetnek; 40 fillértől 2 koronáig terjedő dijak azonban, tekintettel a felsorolt teendőknél előforduló valóban csekély kiadásokra és irodai munkára, tulmagasak és azok legalább felényire leszállitandók. (F. I. K. 58851/1885.)

Az ipartestület ügyrendjébe fölvehető, hogy nyomtatványok ára, irodai és egyéb kiadások megtéritése fejében szerződésekért 2 korona, tanonczbizonyitványokért 2 korona és külön szabaduló-levélért 4 korona fizetendő. (F. I. K. 12054/1887.)

Az iparhatóság ugy a tanonczok szerződtetése, valamint felszabaditása körüli eljárás alkalmából dijakat nem szedhet. (F. I. K. 9375/1888.)

Az ipartársulatok által kiállitott tanonczszerződések és bizonyitványok joghatálylyal nem birnak. Az ipartársulatok nem kötelezhetik tagjaikat, hogy a társulat közvetitését a tanonczszerződtetéseknél és felszabaditásoknál igénybe vegyék, s hogy ezért dijakat fizessenek. (F. I. K. 12054/1887.)

Az ipartestület alapszabályainak oly rendelkezése, hogy minden tanonczszerződtetési esetnél négy korona dij legyen a szerződés megkötése alkalmával az ipartestület pénztárába fizetendő — nem hagyható jóvá, mert a tanonczok szerződtetése éppen ugy, mint felszabaditása is, akár az iparhatóság, akár az ipartestület végzi azt, dijtalanul eszközlendő s az ipartestületeknek legfeljebb annyi engedhető meg, hogy a tanonczok szerződtetéséhez és felszabaditásához szükséges nyomtatványok beszerzéséből felmerült, különben alig számbavehető dologi kiadásaik megtéritéseül a nyomtatványok árát a felektől beszedjék s a szerződtetéssel és felszabaditással járó csekély irodai munka dija czimén ügyrendjükben megállapitható csekély irodai átalányt szedhessenek. Az irodai átalánynak az irodai munka igen csekély mérvével arányban kell állania s éppen ezért mint külön jövedelmi forrás nem szerepelhet. (K. M. 55768/1902.)

Ha az iparos a saját fiát veszi magához tanonczul, irásbeli szerződést nem köt ugyan, köteles azonban a bejelentést az iparhatóságnál szabályosan megtenni és a tanviszonyra vonatkozó összes adatokat a tanonczlajstromba bejegyeztetni; magától értetik, hogy a tanszerződés rovatába a tanviszony, illetőleg a tanidőnek meghatározott tartama jegyzendő be. (F. I. K. 49398/1884., 471/1885. és 63619/1887.)

Azon időig, mig a kinevezett gyám a gyámhatóság intézkedése alapján működését megkezdhetné, a tanonczszerződés a közgyámmal, vagy az árvaszék által kirendelendő ideiglenes gyámmal is megköthető. A tanoncz-szerződés megkötése halasztást nem türő intézkedést igényelvén, a gyámhatóság még illetéktelensége esetén is köteles oly egyénekre nézve, kik a gyámsági eset fölmerültekor területén tartózkodnak, ideiglenes gyámot kirendelni, kivel a tanonczszerződés megköthető. (F. I. K. 34599/1888.)

A tanoncz tanideje az ipartörvény 61. §-a értelmében legalább addig tart, mig a tanoncz élete 15-ik évét betöltötte. A tanidő megállapitása, ez egy megszoritást kivéve, az iparos és a tanoncz szülője vagy gyámja között létesitendő megállapodás tárgyát képezvén, a felvételi szerződésben megállapitott tanidő a felek kölcsönös megegyezése folytán megrövidithető vagy meghosszabbitható is; de valamint az eredeti felvételi szerződésnek, ugy az ezt netalán módositó utóbbi megállapodásnak is az iparhatóságnál (ipartestületnél) kell történnie és a netaláni módositás is az iparhatóságnál vezetett lajstromba szintén bevezetendő. Ha ily módositás a tanonczlajstromba be nem vezettetett, akkor az eredeti szerződés áll érvényben. (F. I. K. 57658/1888.)

A tanonczszerződés megkötésénél a tanoncz által e minőségben már előbb eltöltött idő beszámitását nem lehet megakadályozni. (K. M. 7313/1904.)

A tanviszony az iparhatóság előtt a szerződő felek által a szerződéses tanidő lejárta előtt is megszüntethető. (K. M. 83298/1898.)

62. §. Az iparos köteles:

a) tanonczát azon iparágban, melyet üz, kiképezni, jó erkölcsre, rendre és munkásságra szoktatni;

b) időt engedni és felügyelni arra, hogy a tanoncz vallása ünnepnapjain az isteni tiszteletet látogassa;

c) tanonczát az iskolába járásra — ott, ahol tanoncziskola van, a tanoncziskolába járásra — szoritani;

d) ha a tanoncz háznépéhez tartozik, betegség esetében ápolásban részesiteni;

e) a szülőket, illetőleg a gyámot, és ha még iskolaköteles, a tanitót is a tanoncz megbetegedéséről és egyéb őket érdeklő fontosabb esetekről értesiteni.

Az a körülmény, hogy az ipartörvény 61. §-a értelmében a tanoncz felvétele alkalmával kötött szerződésben próbaidő lett-e megállapitva, vagy nem, mely utóbbi esetben a 68. §. rendelkezései lépnek érvénybe, sem az iparost, sem a tanonczot a 61—66. §-ban körülirt kötelezettségek alól fel nem menti, hanem az idézett szakaszok az iparosra ép ugy, mint a tanonczra nézve a felvétel napjá-

tól kezdve, nem pedig csak a próbaidő lejárata után válnak kötelezőkké. (F. I. K. 15483/1887.)

A tanoncz iskoláztatási kötelezettség a próbaidő alatt is fennáll. (K. M. 34626. 1889.)

Minthogy az 1884 : XVII. t.-cz. 83. §-a értelmében az iparostanoncziskolák tantervét és tartalmát a vallás- és közoktatásügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg állapitja meg, az iskolafenntartó város közönsége a heti szorgalomidőt megállapitani s illetve szaporitani jogositva nincs; ennélfogva az a mester, aki tanonczát csak a város közönsége által megállapitott órákra nem járatta el, kihágást el nem követett. (K. M. 38304/1898.)

Amely iparos tanonczát beiratás végett elküldötte, az ezzel törvényes kötelezettségeinek eleget tett. Ha a tényleges iskolábajáratás azon mult, hogy a kereskedő-társulat az iparossal a tandij magassága felett alkudozott s ezen időre a tanonczot az iskolába járni nem engedte: ezen, mint az iskola részéről való mulasztás miatt az iparost felelősség nem terhelheti. (K. M. 9613/1902.)

A mester azon védekezése, hogy tanoncza, mint baptista, vasárnaponként a rajzoktatásban részt nem vehet és őt arra a rendelkezésre álló eszközökkel nem kényszeritheti, semminemü törvényes alappal nem bir, s ennélfogva a tanoncz mulasztása tényleg a mester terhére irandó. (K. M. 74680/1901.)

Azon tanoncz iskolai mulasztásai miatt, aki nem munkaadójának, hanem atyjának ellátása alatt áll, a felelősség nem a munkaadót, hanem a tanoncz atyját terheli, akinek kihágása azonban nem az ipartörvény 62. §. *c)* pontja, illetve a 157. §. *a)* pontja szerint minősül, s annak elbirálására nem az iparhatóságok illetékesek, hanem az 1868. évi XXXVIII. t.-cz. 4. §-a értelmében a községi elöljáróságok. (K. M. 28519/1898.)

Ellenk.: Tanonczok iskolába járási kötelezettsége azok életkorától nem függ. Tanonczok iskolai mulasztásáért minden esetben az iparos felelős még akkor is, ha a felelősséget a tanonczszerződésben a szülőre vagy gyámra háritja át, illetve akkor is, ha a tanoncz szülőjénél, vagy gyámjánál lakik. (K. M. 40892/1904.)

A tanoncziskolai igazgató az általa hivatalos minőségben feljelentett iparkihágási esetek hatósági tárgyalásánál idézésre megjelenni tartozik. (V. K. M. 49580/1891.)

A tanoncziskolai igazgatók az általuk hivatalos minőségben feljelentett iparkihágási ügyekben hozott iparhatósági itéleteket megfelebbezhetik. (V. K. M. 43171/1889.)

Az iparos a tanoncz gyógyitásáról gondoskodni s az ezzel járó költségeket viselni tartozik. (K. M. 4860/1885.)

Kórházi ápolás költségeinek megtéritésére az iparos nem kötelezhető, hanem az 1875. évi III. t.-cz. szabályai alkalmazandók. (K. M. 43292/1888.)

A szerződésileg megállapitott tanidő tartama hatóságilag meg nem hosszabbitható. (F. I. K. 2404/1888.)

A főnök kártéritéssel tartozik a tanonczát munka közben ért baleset következményeiért. (C. 4404/1900.)

63. §. Az iparos tanonczát csak az iparüzlethez tartozó munkáknál alkalmazhatja, cselédszolgálatokra nem kötelezheti, és tartozik felügyelni, hogy a tanoncz a háziak vagy segédek által ne bántalmaztassék.

Tanoncznak az iparüzlethez nem tartozó teendőkkel való foglalkoztatása kihágást képez. (K. M. 5134/1905.)

Tanoncznak az iparüzlethez nem tartozó munkákra való alkalmazása az 1884 : XVII. t.-cz. §-a 157. alapján büntetendő kihágást képez. (K. M. 41454/1904.)

64. §. Oly tanonczok, kik életük 14-ik évét be nem töltötték, naponként legfeljebb 10 órai, kik a 14-ik évet már elérték, legfeljebb 12 órai munkára kötelezhetők, az iskolában töltött időt is beleértve. Mindkét esetben azonban munkaközben délelőtt és délután fél-fél, délben pedig egy órai szünet tartandó, és a tanonczok általában csakis oly munkára szorithatók, mely testi erejüknek megfelel.

Egyes iparágakra az iparhatóság ennél rövidebb munkaidőt is állapithat meg.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 64. §-a értelmében oly ifjak, kik a 14 éves életkort betöltötték, de a 16. évet még el nem érték, naponként csak 10 órai munkaidőre alkalmazhatók, s nem pedig 11 órai munkára, mint ez eddig némely gyárban gyakorlatban volt. Ezen 10 órai munkaidőbe az idézett törvény 117. §-ában elrendelt két órai munkaközi szünet ideje is beleértendő, amely munkaközi szünetek a felnőtt munkások számára is feltétlenül megadandók. (K. M. 69629/1902.)

A 15 éves korát alig meghaladott tanoncz az iparhatóság engedélye nélkül 12 órai munkaidőnél jóval többet és részben éjjel dolgozván, minthogy tekintettel a munkabeosztásra is, nem volt ideje arra, hogy a testi fejlettsége által megkivánt 8 órai időn át egyfolytában pihenjen, holott ez az ő korában a kellő éberség fentartására szükséges,

kétségtelen, hogy teendőit gazdájának az ipartörvény fentebb idézett rendelkezéseibe ütköző hibája miatt fáradtan és a kellő éberség híján volt kénytelen végezni, következően a gazda a hibájából a tanonczra a munka közben hárult szerencsétlenség által okozott kárt megtériteni tartozik. Nem szünteti meg kártéritési felelősségét az a körülmény, hogy nem lévén szakbeli iparos, üzletvezetőt tartott. (C. 4404/1900.)

65. §. Éjjeli munkára, azaz esti 9 órától reggeli 5 óráig, tizenhat éven aluli tanonczok általában nem alkalmazhatók; oly iparágaknál azonban, melyek üzése éjjeli munka nélkül fennakadást szenvedne, az iparhatóság — tekintettel a tanoncz testi fejlettségére — megengedheti, hogy a 16 éven aluli, de 14 évesnél nem fiatalabb tanonczok a 64. §-ban megszabott munkaóráknak legfeljebb felét éjjeli munkában dolgozzák le.

66. §. A tanoncz az iparosnak, illetőleg üzletvezető helyettesének a reája bizottakban engedelmességgel tartozik; és ha az iparos házában élelemmel és lakással láttatik el, 18 éves koráig az ő házi fegyelme alatt áll.

67. §. A tanviszony befejeztével az iparhatóság a tanonczнак bizonyitványt állit ki, amelyben az iskolai bizonyitvány adatai felemlittetnek, az iparában tanusitott haladás igazoltatik (78. §.) és azon iparos neve, foglalkozása és lakása felvétetik, kinél a tanulási időt töltötte.

Keresk. min. rendeletek.

I.

42995. szám.

1898. jul. 5-én.

Az ipari szakiskolák rendkivüli tanulóinak az általános tanoncziskola látogatása alól való felmentése tárgyában.

Az 1884 : XVII. törvényczikkben foglalt ipartörvény 5. §-a alapján a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister urral egyetértőleg ezennel rendelem, hogy az ipari szakiskolák oly rendkivüli tanulói, kik a szakiskolát legalább is a tanoncziskolák részére előirt óraszámban, vagyis heti négy órában az általános tárgyakra vonatkozólag és azonfelül heti három rajzórában látogatják, az illető szakiskola által kiállitandó igazolvány alapján az általános tanoncziskola látogatása alól felmentendők. Az ily tanulók tanviszonyának befejezése alkalmával az idézett ipartörvény 67. §-a alapján az iparhatóság által kiállitandó bizonyitvány az illető ipari szakiskola által kiállitandó s az illetékes iparhatóságnak megküldendő értesités alapján állitandó ki.

Felhivom az iparhatóságot, közölje jelen rendeletemet a hatósága alá tartozó valamennyi elsőfoku iparhatósággal és ipartestülettel oly hozzáadás mellett, hogy egyidejüleg utasitottam a főhatóságom alá tartozó ipari szakiskolákat, miszerint mindazon esetben, midőn egy ilyen, a tanoncziskola látogatására kötelezett tanuló a szakiskolából évközben bármi okból kilépne, értesitsék e körülményről haladék nélkül az illetékes elsőfoku iparhatóságot.

II.

60028. szám.

1898. okt. 28-án.

Az iparos-tanoncziskolákban előforduló iskolai mulasztások tárgyában.

Az iparos-tanoncziskolák előző évi működéséről elém terjesztett jelentésekből meggyőződést kellott szereznem arról, hogy az ezen iskolákban évente előfordulni szokott nagymérvü iskolai mulasztások az általam és hivatali elődeim által kiadott rendeletek daczára sem voltak az elkerülhetetlen legkisebb számra apaszthatók, hanem sok helyen még mindig oly mérvet öltenek, mely a tanitás sikerét komolyan veszélyezteti és nagyrészben okozója annak, hogy a tanoncziskolai tanulók tulnyomó része az iskola előkészitő és első osztályában megreked, s a felsőbb osztályokat el nem éri.

Eltekintve azon ritkábban előforduló esetektől, melyekben az illetékes iparhatóság közönye vagy mulasztása engedte meg ezen mulasztások elharapódzását, a hozzám beérkezett jelentésekből azt kellett tapasztalnom, hogy az iparhatóságok nagy része félremagyarázta a vallás- és közoktatásügyi minister ur 1893. évi augusztus hó 31-én 33564. szám alatt kelt rendeletével kiadott tanoncziskolai szabályzat 76. §-át, amennyiben az iskolát igazolatlanul mulasztó tanonczok munkaadóit csak megdorgálta, a helyett, hogy utóbbit az 1884 : XVIII. t.-cz. 157. §-a értelmében megbüntette volna.

A tanoncziskolai szabályzat ilyetén értelmezése merőben ellentétben állván a törvény határozmányaival, a vallás- és közoktatásügyi minister urral egyetértőleg értesitem a czimet, hogy a szabályzat idézett 76. §-a olyképen értelme-

zendő, miszerint mindazon esetekben, midőn az iparkihágási eljárás folyamán beigazoltatik, hogy a tanoncz iskolamulasztásai igazolatlanok, a munkaadóval szemben az idézett ipartörvény 157. §-ában előirt büntetés alkalmazandó.

Sok esetben az elsőfoku iparhatóságok azért nem érhettek el kellő eredményt a tanoncziskolai mulasztások apasztására irányuló törekvéseikben, mert az iskolai igazgatóságok a feljelentéseket az iparhatóság helyett a helyi ipartestülethoz intézték, mely utóbbi azokat a kihágási eljárás megindítása végett az iparhatósághoz nem tette át. Ezen visszásság elháritása czéljából a vallás- és közoktatásügyi minister ur elrendelte, hogy az iskolaigazgatóságok az iskolamulasztó tanonczok és mestereik nevét mindenkor ne csak az ipartestülettel, hanem az illetékes iparhatósággal is közöljék. Utasitom ennélfogva az összes iparhatóságokat, hogy a tanoncziskolai igazgatóságoktól ilyképen közvetlenül beérkező feljelentéseket haladék nélkül vegyék szabályszerü tárgyalás alá s azok alapján a feljelentésekben megnevezett munkaadók ellen a kihágási eljárást különkülön azonnal inditsák meg, függetlenül attól, hogy az illető ipartestület a mulasztásokra vonatkozó jelentést áttette-e az iparhatósághoz vagy sem.

Az idézett tanoncziskolai szabályzat 76. §-a értelmében az iparhatóságok iskolamulasztási ügyekben hozott itéleteikről felebbezési jogának gyakorlása végett mindenkor a feljelentést eszközlő iskolai igazgatóságot is értesiteni tartoznak. Mindazonáltal egyes iparhatóságok ezen értesitést elmulasztották, mi által a feljelentő iskolai igazgatóságok felebbezési jogaiktól fosztattak meg.

Felhivom ennélfogva az iparhatóságokat, hogy iskolamulasztási ügyekben hozott itéleteikről a feljelentő tanoncziskolai igazgatóságot mindenkor irásban azonnal értesitsék.

Minthogy pedig a tanoncziskolai mulasztások ügyében megindított iparkihágási eljárás kellő erkölcsi hatást csakis gyors és erélyes keresztülvitel esetén gyakorol, utasitom az összes iparhatóságokat, hogy az iskolamulasztási feljelentéseket mindenkor soron kivül, lehető legsürgősebben tárgyalják és itéleteiket legkésőbben a feljelentéstől számitandó harmincz nap leforgása alatt hozzák meg és a felekkel fentiek értelmében közöljék.

Felhivom a czimet, hogy a fentieket az összes hatósága alatt álló elsőfoku iparhatóságokkal oly hozzáadás mellett közölje, miszerint feltétlenül elvárom, hogy azok szem előtt tartásával minden egyes iparhatóság legkomolyabban fog igyekezni a tanonczoktatás sikerét nagyban veszélyeztető igazolatlan iskolai mulasztásokat a rendelkezésre álló összes törvényes eszközökkel lehetőleg apasztani.

Az iparhatóságoknak (ipartestületeknek) nem áll jogukban a tanviszonynak, illetőleg tanidőnek befejezése után bárkitől is a törvény 67. §-ában emlitett iparhatósági bizonyitványnak kiállitását s ennek alapján a törvény 101. §-ának *b)* pontja értelmében a munkakönyvnek kiadását megtagadni. És miután a 67. §. az iparhatósági bizonyitvány kiállitását kizárólag és csakis a tanviszony befejezéséhez köti, nyilvánvaló, hogy azon további meghatározás, amely szerint ezen bizonyitványban az iskolai bizonyitvány adatai stb. felemlitendők, csupán a bizonyitvány kiállitásának módozatára nézve bir hatálylyal, de a bizonyitvány kiállitásának kötelezettségét kérdésessé nem teszi. Ennélfogva előforduló alkalommal az iparhatósági bizonyitványban részletesen felemlitendő, hogy a tanoncz részére igazolatlan iskolai mulasztásai, vagy fegyelmi vétségei miatt iskolai bizonyitvány kiadható nem volt és igy iskolai minősitése meg nem állapitható. Az iparostanonczok iskolai előmenetelét nagy mértékben akadályozza azon körülmény, miszerint az iparosok tanév közben is vesznek föl tanonczokat s ezek a tanév különböző szakában iratván be a tanoncziskolába, ott miattuk a többi tanoncz előhaladásában fog visszaesés beállani s ezen később beirtak sem mutathatnak fel kellő eredményt a tanév végén. Ennélfogva — habár az iparosokat e részben kötelezni nem is lehet — legalább az iparhatóságok ajánlólag hathatnak oda, hogy a tanonczok felvétele lehetőleg julius vagy augusztus hóban történjék, s igy a tanév kezdetével a tanoncz megkezdhesse az iskolai tanulást s a tanidő befejezése is a tanonczévek végére essék. (F. I. K. 38825/1888.)

Az iparostanoncz iskolamulasztás miatt nem büntethető és nem kötelezhető itéletileg arra, hogy utólag egy bizonyos ideig még iskolába járjon. (F. I. K. 41154/1888.)

Miután az iparos az ipartörvény V. R. 23. §-a értelmében, akkor, midőn a tanviszony befejezéséhez közeledik, köteles azt legalább két hóval a tanviszony megszünése előtt az iparhatóságnál bejelenteni, ebből önként következik, hogy az iparosok (kereskedők) tanonczaik tanviszonyát az iparhatóságnál való előzetes bejelentés nélkül meg nem szüntethetik. (F. I. K. 57658/1888.)

Ez az eljárás követendő a tanoncz felszabaditása körül abban az esetben is, midőn az iparos (kereskedő), mivel a 15-ik életévét meghaladott (l. ipartörvény 61. §-át) tanoncz teljesen kitanult, az illetőt a tanonczszerződésben megállapitott tanidő letelte előtt kivánja felszabaditani. A mester ezt legalább 2 hóval megelőzőleg az iparhatóságnak bejelenteni köteles, mely jelentés az illetékes iparhatósági megbizottaknak kiadandó, akik ismételt s az ilyen esetekben

még szigoritott vizsgálat alapján a tanviszony meg- vagy meg nem szüntetése iránt véleményezőleg nyilatkoznak és az elsőfoku iparhatóság a tanviszony megszüntetése iránt e vélemény alapján hoz igenlő vagy tagadó határozatot. (F. I. K. 64717/1885. és K. M. 8041/1900.)

68. §. A tanszerződés kötelező ereje a kikötött próbaidő elteltével, ha pedig ez kikötve nincs, a tanoncz beállta után két hónappal veszi kezdetét.

A próbaidő a tanidőbe beszámitandó.

A törvény 68. §-a csakis a tanszerződés kötelező erejére — és nem a 61—66. §-okban megállapitott kölcsönös kötelezettségek kezdetének időpontjára — nézve tüz ki határidőt azon czélból, hogy ha a szerződésben megállapitott vagy az ezen szakaszban kitüzött határidő alatt akár az iparos, akár a tanoncz vagy ennek szülői, illetőleg gyámja a tett tapasztalatok folytán a tanszerződést felbontani kivánja, ezt minden károsítás vagy más nehézség nélkül tehesse. A törvény 61—66. §-ai szerinti kölcsönös kötelezettségek tehát a tanoncz felvételének napjától kezdődnek. (F. I. K. 15483/1887.)

A felvételi szerződés a tanoncz felvétele alkalmával kötendő s a 68. §-nak czélja csakis az, hogy a megkötött szerződés a próbaidő leteltekor bármelyik szerződő fél által felbontható legyen. (K. M. 42783/1891.)

69. §. Ha a tanoncz távollét vagy betegség által a munkától egyfolytában három hónapnál tovább elvonatik, de a tanulást azután folytatja, az iparos jogában áll a kikötött tanidőt az elmulasztott idővel megtoldani.

70. §. A tanviszony megszünik:

a) ha az iparos vagy tanoncz meghal;

b) ha a tanoncz védkötelezettségének teljesitésére behivatik, vagy munkaképtelenné válik;

c) ha az iparos védkötelezettségének teljesitésére behivatik, vagy munkaképtelenné válik, feltéve, hogy az iparos üzletvezetőt nem tart, és hogy ennek következtében üzlete megszünik;

d) ha az egyik fél 4 hétnél tovább tartó szabadságvesztés büntetésre itéltetik;

e) ha az iparostól a tanoncztartási jog elvonatik. (160. §.)

71. §. A tanviszony a szerződésileg megállapitott tanidő lefolyta előtt azonnal felbontható, és pedig

az iparos részéről:

a) ha a tanoncz nyereményvágyból eredő büncselekvényt követ el;

b) ha a tanoncz kötelességeinek teljesitését makacsul megtagadja, vagy ellenük sulyosan és ismételve vét;

c) ha a tanoncz tettleges bántalmazást vagy durva becsületsértést követ el az iparos vagy valamelyik családtagja ellen;

d) ha a tanoncz undoritó vagy ragályos betegségben szenved;

a tanoncz, illetőleg annak törvényes képviselője részéről:

a) ha az iparos a tanonczot erkölcstelen vagy törvényellenes tettek elkövetésére csábitja;

b) ha az iparos házi fegyelmi jogával visszaél;

c) ha a tanoncz élete vagy egészsége a munka folytatásánál veszélynek van kitéve.

Az iparos a gondjaira bizott tanonczczal tisztességesen tartozik bánni és ellene a házi fegyelem jogát csak a kellő mértékkel és oly módon gyakorolhatja, hogy az a tanoncz egészségére kártékonyan ne hasson és mindenkor arányban legyen azzal a vétséggel, amelyért a tanoncz megfenyittetik. A fegyelmi jog tullépése okul szolgál a tanonczszerződés felbontásának és a tanonczkötelékből való elbocsáttatásnak követelésére. (Pozsonyi T. G. 60/1897.)

A 71. §. 2. részének *c)* p. nem nyerhet alkalmazást akkor, ha magának az illető iparosnak törvény- s szerződésellenes ténykedése veszélyezteti a tanoncz életét, egészségét, hanem csak akkor, ha a veszély magából a kiképzés tárgyát tevő iparág minőségéből a tanonczra ennek személyes állapotánál fogva háramolhatik. (G. 157/1899.)

72. §. A tanviszony 15 napi felmondás mellett felbontható

az iparos részéről:

a) ha kétségtelenné vált, hogy a tanoncz az illető iparág megtanulására képtelen;

b) ha a tanoncz két hónál tovább tartó betegségben szenved;

c) ha az iparos üzletével felhagy;

a tanoncz, illetőleg annak törvényes képviselője részéről:

a) ha az iparos törvényes vagy tanszerződési kötelességét a tanoncz irányában nem teljesiti;

b) ha az iparos más községbe költözik át;

c) ha a tanoncz más életpályára vagy más iparágra akar áttérni;

d) ha az iparos két hónál tovább tartó betegségben szenved és üzletvezetőt nem állit.

Ha az iparos csődbe jut, a tanviszony ugy a csődtömeg, mint a tanonczok részéről 15 napi felmondás mellett felbontható.

73. §. A tanviszony megszünése az iparhatóságnál bejelentendő.

74. §. Ha a tanviszony felbontását a tanoncz okozta, valamint azon esetben is, ha a tanoncz más iparágra áttérve, felmondott, az iparost az egész betöltött tanidőre járó tandij és kárpótlásul még félévi tandij illeti, ha pedig az iparos adott okot a viszony megszüntetésére, amennyiben a törvény vagy szerződés értelmében más kárpótlással nem tartoznék, legalább azon költségeket köteles megtériteni, melyek a tanonczoknak más iparoshoz való beszegődtetése által okoztattak.

Az iparos akkor sem követelhet a betöltött tanidőre és még egy félévre járó tandijnál egyéb kárpótlást, ha a tanviszony felbontását a tanoncz okozta. (Bp. T. I. G. 205/98.)

A munkaadó és tanoncz közötti tanviszony megkezdésére, folytatására és megszünésére vonatkozó magánjogi természetü kötelezettségek megszegése kihágást nem képez. (K. M. 51700/1903.)

75. §. Oly iparos, ki szökevény tanonczot tudva felfogad, a tanonczczal egyetemlegesen felelős az előbbi iparosnak a tanoncz megszökése által okozott kárért.

Szökevénytanonczok felfogadása és alkalmazása nem képez kihágást. (K. M. 15362. 1903.)

76. §. A szökevény tanoncz az iparos kivánságára a helybeli iparhatóság által visszavezetendő.

A tanonczoknak a tanviszonyból való jogtalan kilépése az ipartörvény alapján nem büntethető, annak csak a visszahozatás és a kártéritési kötelezettség a következménye. (K. M. 48721/1903.)

(A szökevény tanonczok visszavezetésére vonatkozó rendeletek a 159. §-nál soroltak fel.)

77. §. Az iparhatóság a területén alkalmazott tanonczokról lajstromot vezet.

E lajstromban kiteendő:

a) az iparos neve, lakása és foglalkozása, kinél a tanoncz tanul;

b) a tanoncz neve, születési éve;

c) a tanviszony kezdete;

d) a tanviszony megszünte;

e) a szerződés tartalmának egyéb lényege és bemutatásának ideje.

Ezen lajstromból a tényleg tanviszonyban álló tanonczok jegyzéke az iskolai év kezdete előtt két héttel a kerületi tanfelügyelőségnek megküldendő.

Az iskolai év folyamában felvett tanonczok nevei a tanszerződés felvétele alkalmával azonnal a kerületi tanfelügyelővel közlendők.

78. §. Az iparhatóság gondoskodik arról, hogy havonkint legalább értesitést nyerjen a tanonczok magaviseletéről.

Ez okból az iskola vezetői havonkint jelentést tesznek az iparhatóságnak arról, hogy a tanonczok mily módon és mily előmenetellel látogatják az iskolát.

Az iparhatóság saját kiküldöttjei által is meggyőződést szerez magának az iskola látogatásáról ép ugy, mint a gyakorlati oktatás menetéről.

79. §. A törvény kihirdetése után hat hónap alatt minden iparos tartozik az iparhatóságnál tanonczait a lajstromba vezetés végett bejelenteni s ez alkalommal a fennálló tanszerződés tartalmát is közölni.

B) A tanoncziskolákról.[1])

80. §. Oly községben, ahol legalább 50 tanoncz van és e tanonczok számára

[1]) *A tanoncziskolák tantervét lásd a vallás- és közoktatásügyi miniszter 1884. évi augusztus 13-án 27496. sz. a. kelt rendeletében.*

külön iskola nincs, köteles a község a tanonczok tanitásáról külön tanfolyam berendezése által gondoskodni.

E tanfolyamok kizárólag »iparos tanoncziskola«, illetőleg »kereskedő tanoncziskola« czimet tartoznak használni. (V. K. M. 55973. 1895.)

Azon község, melyben az iparos- (kereskedő-) tanonczok száma az 50-et elérte, a tanoncziskolát felállitani köteles, még azon esetben is, ha időközben a fenti szám ideiglenesen ujból csökkenést mutatna. (V. K. M. 28393/1889.)

Oly községekben, melyekben a tanonczok száma az 50-et el nem éri, azok az elemi ismétlő-iskolába kötelesek járni. (V. K. M. 48391/1890.)

Ha községi tanoncziskola létesittetik, a mellett a gyári tanoncziskola, mint magánjellegü iskola továbbra is fentartható. (K. M. 10319/1900.)

81. §. A tanonczok oktatására a polgári és elemi iskolák helyiségei, taneszközei és tanitó személyzete használható fel.

82. §. A tanoncz mindaddig, mig tanideje az iparosnál tart, köteles ily iskolába járni.

Tanonczok iskolába járási kötelezettsége azok életkorától nem függ. Tanonczok iskolai mulasztásait minden esetben az iparos felelős még akkor is, ha a felelősséget a tanonczszerződésben a szülőre vagy gyámra háritja át, illetve akkor is ha a tanoncz szülőjénél vagy gyámjánál lakik. (K. M. 40892/1904.)

Miután az ipartörvény a kereskedőkre is kiterjed, a tanoncziskoláztatási kötelezettség a kereskedő-tanonczokra is vonatkozik. A kereskedő-tanonczokra nézve a tanoncziskolai bizonyitvány kivétele nem kötelező, mivel a kereskedősegédeknek az ipartörvény 99. §-a értelmében munkakönyvre szükségük nem lévén, az ennek megszerzésére szükséges tanoncz-bizonyitvány felmutatása tőlük nem követelhető. A kereskedősegédeknek a tanoncziskolai bizonyitványra csak a gyakorlati életben való alkalmaztatásuk esetében van szükségük s e tekintetben saját érdekükben áll, hogy tanonczi alkalmaztatásukat, illetve iskolai képzettségüket kiérdemelt bizonyitványaik felmutatása által igazolják. (K. M. 72089/1890.)

A tanoncz azon a czimen, hogy külföldön más iparágban segédi minősitést szerzett, a tanoncziskolába járás alól fel nem menthető. A tanoncz az iskolába járás kötelezettsége alól csak azon esetben menthető fel, ha vala-mely, a magyar korona országai területén levő tanoncziskolát vagy pedig megfelelő gyakorlati ipariskolát már végzett. (K. M. 81678/1897.)

Az ipari szakiskolák rendkivüli tanulói, amennyiben az általuk látogatott heti órák száma a törvényes minimumot (l. alább ipartörvény 83. §-t) eléri, a tanoncziskolák látogatása alól felmentetnek. (V. K. M. 49072. 1898. és K. M. 42995/1898.)

Ha a tanoncz munkaadója a tandijat le nem fizeti, az iskolavezetőségnek jogában áll a tandijat törvényes uton behajtani, de a tanonczot ezért az iskolából ki nem zárhatja. (K. M. 9613/1902.)

Azt, hogy a tanonczot a munkaadó vagy a tanoncz szülője, illetve gyámja látja-e el taneszközökkel, a tanszerződés határozza meg, a tanoncznak taneszközökkel való ellátásáért azonban mindig a munkaadó felelős. (F. I. K. 5935/1888.)

A tanoncziskolai tanulók iskolai kihágás miatt az iparhatóság által elzárással nem büntethetők. (K. M. 71016/1896.)

A tanoncz iskolai mulasztása miatt nem kötelezhető arra, hogy utólag egy bizonyos ideig még iskolába járjon. (F. I. K. 41154. 1888.)

83. §. A tanfolyam tantervét és tartalmát a vallás- és közoktatásügyi minister, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg állapitja meg.

Az évi szorgalomidő 10 hónapig tart, mely alatt a tanitásnak folytonosnak kell lenni.

A tanitásra hetenkint két munkanapon legalább 4 óra az általános ismeretek tantárgyaira, ezeken felül vasárnaponkint 3 órai idő a rajztanitásra szabatik ki.

Az iparhatóság állapitja meg azt, vajjon a tanitás a munkanapokon és vasárnaponkint a nappali vagy esti órákban tartassék-e?

Amennyiben a hitfelekezetek a tanonczok vallástanitásáról gondoskodnak: a fentebbi órákon felül vasárnaponkint egy óra a vallástanitásra forditandó.

Az iparos-tanoncziskolák szervezeti szabályzata. Megállapitva a vallás- és közoktatásügyi minister 33564/1893. sz. rendeletével.

A kereskedő-tanoncziskolák szervezeti sza-

bályzata. Megállapittatott a vallás- és közoktatásügyi minister 25314/1897. sz. rendeletével.

(A székesfővárosi iparos-tanoncziskolákra a vallás- és közoktatásügyi minister 33564/1893. sz. alatt kelt rendeletével megállapitott iparos-tanoncziskolai szervezeti szabályzat hatálya nem terjed ki, hanem a székesfővárosi iparos-tanoncziskolákról a főváros közgyülése által alkotott és a vallás- és közoktatásügyi minister által jóváhagyott külön szabályzat intézkedik.)

Előfordult egyes esetekben, hogy némely iparos- és kereskedő-tanoncziskolában a felügyelő bizottságok vagy tanitótestületek az első- vagy másodfoku iparhatóság hozzájárulásával a vallás- és közoktatásügyi minister által a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg kiadott tanoncziskolai szervezetben megállapitott heti tanitási időt felsőbb engedély nélkül megváltoztatták. A tanórák számának ilyetén megváltoztatása csakis a vallás- és közoktatásügyi minister által a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg kiadandó előzetes engedély mellett eszközölhető. (K. M. 38304/1898.)

Az ipartörvény 83. §-a szerint a tanoncziskolák tanitási idejének megállapitására az iparhatóság illetékes, nem pedig a közigazgatási bizottság. (K. M. 41850/1904.)

A keztyüs-iparostanoncz az iskolai rajztanitás alól fel nem menthető. (V. K. M. 53019/1888.)

Az ipartörvény 83. §-a értelmében az iparos-tanonczok csak annyiban vannak kötelezve a vallástani órák látogatására, amenynyiben a hitfelekezetek a vallástannak vasárnaponkint való tanitásáról gondoskodnak; a hétköznapokon tartott vallástanórák látogatására a törvény idézett §-a a tanonczokat nem kötelezi. (K. M. 62122/1900.)

84. §. A két havi szünidő a nyári hónapokban tartatik.

85. §. Mennyiben lehet eltérésnek helye, egyes iparágakra nézve, a 83. és 84. §-okban megállapitott határozatok alól, azt az iparhatóság indokolt előterjesztésére a vallás- és közoktatásügyi minister, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg állapitja meg.

86. §. A tanoncziskolák felett a közvetlen felügyeletet a kerületi tanfelügyelő és az elsőfoku iparhatóság, a főfelügyeletet pedig a vallás- és közoktatásügyi minister, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg gyakorolja.

A tanoncziskolák felett a felügyeletet ott is az elsőfoku iparhatóságok gyakorolják, hol ipartestület van. (K. M. 10771/1899. és 71104/1891.)

Miután az ipartestület csak a hozzátartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve, kik közé a tanonczok is értendők, ruháztatott fel az idézett 127. §. által bizonyos hatósági teendőkkel, ezen teendők közé nem sorozható azon közvetlen felügyeleti jognak gyakorlása, mely az ipartörvény 86. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóságot is megilleti; a tanoncziskolát nemcsak az ipartestület kötelékéhez tartozó, hanem a képesitéshez nem kötött iparoknál foglalkozó tanonczok is látogatván, ezekre az ipartestület hatásköre ki nem terjed, az pedig, hogy az iskola közvetlen felügyeletét majd az elsőfoku iparhatóság, majd pedig az ipartestület gyakorolja, meg nem engedhető. (K. M. 17718. 1890.)

A vallás- és közoktatásügyi minister főfelügyeleti joga alapján intézkedett: 45517. 1894. sz. a. az iparos-tanoncziskolai rajztanitás tárgyában; 66542/1897. sz. a. az iparos- és kereskedő-tanoncziskolákban tartatni szokott iskolai ünnepélyeknek hazafias irányban rendezése iránt.

Az 1893 : XXVIII. t.-cz. 34. §. *b)* pontja szerint az iparfelügyelők is ellenőrzik a tanoncziskolákat, azonban rendelkezési joguk e téren nincs. — A kerületi iparfelügyelők az alsófoku ipari (tanoncz-) iskolákat meglátogatván, figyelmüket különösen arra terjesztik ki, hogy a tanitás ne csak minél gyakorlatibb irányu, hanem a helyi viszonyok által indokolt követelmények szempontjából is minél tökéletesebb és szakszerübb legyen. Különösen feladata a kerületi iparfelügyelőknek annak ellenőrzése, vajjon az illetékes ipartestületek és elsőfoku iparhatóságok az ipari tanoncziskolák irányában megjelölt kötelezettségeiket pontosan teljesitik-e. Az ipari tanoncziskolák látogatását az iparfelügyelők az iskola beléletébe való beavatkozástól menten, lehetőleg a kir. tanfelügyelők társaságában tartoznak teljesiteni s e látogatások alkalmával csakis a megfigyelésre szoritkozhatnak. Az iskolánál tapasztaltakról tartozik az iparfelügyelő évi jelentésében emlitést tenni, önként értetvén, hogy nagyobb mérvü rendellenességekről, esetleg a több izben tapasztalt, s nem orvosolt kisebb mérvüekről is, végül sürgős intézkedést igénylő minden esetben külön jelentés teendő. (K. M. 59178. 1894.)

A tanoncziskolák s egyuttal az ipari és kereskedelmi iskolák feletti felügyeletet a

vallás- és közoktatásügyi és a kereskedelemügyi ministerek országos iparoktatási főigazgatók utján gyakorolják, kiknek szolgálati utasitását a vallás- és közoktatásügyi minister hozzájárulásával kiadott 18633/1896. számu kereskedelemügyi ministeri rendelet tartalmazza.

Az ipari és kereskedelmi oktatási kérdésekben az illetékes kormányhatóságok véleményező szervéül országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács szerveztetett, s ennek királyi elhatározással jóváhagyott szabályzata K. M. 59721/1900. sz. rendeletével tétetett közzé.

Az iparos-tanoncziskolai oktatásnak felügyeletével a vallás- és közoktatásügyi minister külön szakfelügyelőket is bizott meg, kiknek szolgálati utasitását a vallás- és közoktatásügyi minister 74995/1902. sz. rendelete szabályozza.

87. §. A tanoncziskolák költségeire a jelen törvény alapján befolyó dijak és pénzbüntetések forditandók.

Amennyiben a községek a tanoncziskolák költségeinek fedezésére nem képesek, e czélból a községek, a belügyminister és a pénzügyminister engedélye alapján, a községben fizetendő egyenes adó 2%-a erejéig külön adót vethetnek ki.

Oly községek, melyek vagyoni helyzetüknél fogva nem tarthatnak fenn tanoncziskolát, segélyért a vallás- és közoktatásügyi ministerhez fordulhatnak.

Ezen iskolák tandija kérdésében első fokban az iskolai bizottság, másod fokban a közigazgatási bizottság és harmad fokban a közoktatásügyi minister határoz. (Ministertanácsi határozat alapján 1893. évi 2357. sz. a. vallás- és közoktatásügyi ministeri rendelet.)

Amennyiben valamely községben iparos- (kereskedő-) tanoncziskola létesitésére az alapfeltételek megvannak és a község késznek nyilatkozik egy bizonyos rövid határidő alatt azt létesiteni, a községnek ily irányu bejelentésétől számitandó időn tul, az ezután befolyó s az ipartörvény 87. §-ában emlitett természetü pénzösszegek az illető község javára visszatarthatók, illetőleg azon község javára kezelhetők. (F. I. K. 4901/1886.)

Ha a községben létesitett tanoncziskola mellett valamely gyáros magánjellegü tanoncziskolát tart fenn, az 1868 : XXXVIII. t.-cz. 44. §-ának analogiájaként a községi tanoncziskola költségeihez való hozzájárulásra csak annyiban kötelezhető, amennyiben azon összeg, melylyel saját tanoncziskoláját tartja fenn, nem meritené ki egyenes adójának két százalékát. (K. M. 10319/1900.)

Az ipartörvény 87. §-a világosan rendeli, hogy a tanoncziskolák fentartására forditandók: *a)* a nevezett törvény alapján befolyó ipardijak és pénzbüntetések; *b)* a község egyéb jövedelmei; *c)* ezek elégtelensége esetén 2% erejéig kivethető pótadó; *d)* a vallás- és közoktatásügyi minister által engedélyezhető államsegély. — A kir. tanfelügyelőségek csak oly községek segélykérvényeit terjeszthetik fel, amelyeknek költségelőirányzataiból minden kétséget kizárólag kitünik, hogy az ipartörvény 82. §-ának első és második bekezdésében megjelölt jövedelmi források kimeritve vannak, illetőleg csak oly iskolafentartók számithatnak állami segélyre, amelyek a törvényben megszabott jövedelmi források felhasználása után sem képesek a költségvetésekben mutatkozó hiányt fedezni. (V. K. M. 26957/1896.)

C) A segédekről.

88. §. Az iparos és segéde közötti viszony szabad egyezkedés tárgya.

A szerződés, ha a felek másként nem egyeztek, csak 1 heti próbaidő eltelte után válik kötelező erejüvé.

Az ipartörvénynek a segédekről szóló intézkedései nemcsak azokra az iparosokra szólnak, akik képesitéshez kötött mesterséget üznek, hanem egyáltalán valamennyi iparosra és ez okból a bejelentés valamennyi iparosra nézve egyaránt kötelező. (F. I. K. 9104/1895.)

Ugyancsak az iparossegédek alatt értendők a kereskedősegédek is, mert az ipar gyüjtőnév alatt a kereskedés is értendő. (K. T. 6. §. és I. T. 1. §.) A kereskedelmi törvény 55. §-a és az ipartörvény 88—99. §-ainak rendelkezéseiből kitünőleg a kereskedősegédek szolgálati viszonyára az ipartörvény szabályai irányadók. (M. T. 49166/1901. I. M. sz., 39596/1901. I. M. sz., C. 1070/1896.)

A munkaadó és segéd közötti viszony jellegét nem változtatja meg az a körülmény, hogy a segéd a törvény ellenére munkakönyvvel ellátva nem volt, sem az, hogy a munkaszerződés a segédnek az üzleti nyereségben való részesedésére van alapitva. (F. I. K. 63677/1887.)

Abban az esetben, ha valamely ipartelepen, mely a családfő tulajdonát képezi, a családtagok szolgáltatják a munkát, a családfő a családtagokat, mint alkalmazottait munkakönyvvel ellátni, az elsőfoku iparhatóságnál és az illető betegsegélyző pénztárnál bejelenteni tartozik, mert ez esetben a családtagok más alkalmazottakkal teljesen

egyenlő szempont alá esnek. (K. M. 71284. 1901.)

A munkaviszony jogi természetén az a körülmény, hogy a segéd munkaadója részére nem annak saját üzleti helyiségében, hanem a közvágóhidon teljesitett szakbavágó munkát, nem változtat. (K. M. 36471/1898.)

Iparos- (kereskedő-) segédnek tekintendő általában az a munkás, ki az ipartörvény alá eső iparágak valamelyikében személyes és bizonyos időre folytonos szolgálatra van kötelezve. Az ipartörvény értelmében tehát nemcsak a képesitéshez kötött mesterségben alkalmazott szakmunkások a segédek, hanem iparossegédeknek tekintendők a vendéglőkben (C. 6456/90), fogadókban, kávéházakban vagy kávémérésekben, korcsmák-, sörházakban, bor- és pálinkamérésekben alkalmazott pinczérek. (K. M. 44287/1899.)

Oly italmérési üzletekben szolgálatban álló egyének, amely regálekötelezett üzletek valamely az ipartörvény alá eső iparüzlettel, t. i. vendéglővel, fogadóval, kávéházzal vagy kávéméréssel nincsenek egyszersmind összekötve, az iparhatóságnál nem jelentendők be. De vendéglőkben, fogadókban, kávéházakban vagy kávémérésekben alkalmazott pinczérek stb. iparossegédeknek tekintendők. (K. M. 6719/1888.)

Csapos, ki a regálebérlő borát méri, de saját ételét adja a vendégnek s ezért bért fizet, nem tekintendő iparossegédnek. (Szegedi T. 245/1897.)

Az a körülmény, hogy a korcsmaüzletben alkalmazott csaposnak iparigazolványa van, az illető alkalmazotti minőségén nem változtat. (K. M. 24248/1904.)

Nem tartoznak a segédszemélyzethez: a műhelyekben vagy üzletekben cselédi szolgálatot teljesitő alkalmazottak, pl. boltiszolga, kocsis, kifutó, szikvizhordó. (C. 10298/1880. és 1875 : XXXVII. t.-cz. 60. §.)

A házaló segédje, mert a házalásra az ipartörvény rendelkezései nem alkalmazhatók (1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *l)* pontja), hanem arra különleges jogszabályok vannak érvényben, s mert a házalókra a kereskedelmi törvény intézkedései is csak az általuk kötött kereskedelmi ügyletek tekintetében tartoznak. (1875 : XXXVII. t.-cz. 5. §-a, C. 16140, 1879. és M. T. 1897. III. 31.)

A gyógyszerészsegédek, (C. 26713/1878. 27342/1879., 6693/1884., M. T. 17448/1887., I. M. sz.) ezeknek szolgálati viszonya, amenynyiben egyezség által nem szabályoztatik, az 1876 : XIV. t.-cz. 128. §-ához képest mint közegészségi intézetnek természetéből folyólag birálandó meg. (C. 6693/1884.)

Czirkuszi alkalmazottak, miután a czirkuszok nem iparvállalatok. (K. M. 25886. 1900.)

Gyógyfürdői alkalmazottak, mert a gyógyfürdők az 1876 : XIII. t.-cz. 14. fejezetében foglalt határozmányok folytán nem iparvállalatoknak, hanem közegészségügyi intézményeknek tekintendők. (K. M. 79618/1901.)

A háztulajdonos részéről a maga által végzett javitási munkálatoknál alkalmazott segéd. (K. M. 38963/1901.)

A vasuti vállalatok fütőházaiban alkalmazottak. (F. I. K. 24586/1886.)

A mezőgazdasági termelés és a szorosan annak körébe tartozó cséplési munka az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *a)* pontja értelmében ipari foglalkozásnak nem lévén tekinthető, az ilyen munkáknál alkalmazott egyének — s igy a cséplőgépfütők is, — nem ipari alkalmazottak. (K. M. 16124/1898.)

Az állami kincstárral szerződéses viszonyban álló postamestereknél alkalmazott postakocsisok az 1876 : XIII. t.-cz. határozmányai alá tartozó cselédeknek tekintendők. (K. M. 30669/1897.)

A szolgálati szerződés, még ha annak tárgya kereskedelmi ügylet is (K. T. 260. és 311. §-ai), alakszerüségekhez kötve nincs, az tehát irásba foglalható, avagy élőszóval is megköthető. Szolgálati szerződést kiskoru vagy cselekvési képességgel nem biró egyén is köthet, de a 14-ik évüket még be nem töltött kiskoruak keresményük felett szabadon nem rendelkezhetnek. (1877 : XX. t.-cz. 3. §. *f)* pontja.) A szolgálati szerződés köthető határozatlan vagy határozott időre; ez utóbbi esetben a szerződés, ha a felek a szolgálati viszonyt a kikötött idő lejárta után folytatják, anélkül, hogy a korábbi szolgálati feltételeket kifejezetten megváltoztatták volna, teljes egészében hatályban marad. (C. 659 1896.)

Ha a szolgálati szerződés feltételhez van kötve, a segéd csak a kikötött feltétel bekövetkezte esetében igényelheti az alkalmaztatást, s e tekintetben a megállapitott feltétel csak szorosan a szerződésben meghatározott esetben tartható beállottnak. (C. 629. 1897.)

A próbaidő kikötése esetében a próbaszolgálat nem tekinthető állandósitottnak pusztán azon okból, hogy a szolgálatadó a megbizást nem azonnal a próbaidő letelte után, hanem csak néhány nap mulva vonja vissza. Ily vélelem csak akkor áll, ha a szolgálatadó a próbaidő eltelte után még hoszszabb időn át veszi igénybe a szolgálatot. (C. 599/1900.)

Ha a fizetés vagy bér tekintetében a munkaadó és segéd között megállapodás nem létesült, vagy a szerződés, melynél fogva a segéd szolgálatba lépett, nem végleges, a segéd egyelőre csak próbára belépettnek tekintendő, s a szolgálati viszonyból származó előnyökre, mint pl. felmondási időre, igényt nem tarthat. (C. 452/1889.)

A segédnek szolgálati bérre igénye van még akkor is, ha erre nézve a munkaadó és a segéd közötti megállapodás ki nem terjedt. Az ingyenes szolgálat ugyanis, ha csak külön ki nem köttetett, jogilag nem vélelmezhető sem az állandóan alkalmazott, sem a napnak csak bizonyos szakában szolgálatot teljesitő segédnél. (C. 913/1897.)

Ha valaki mint rokon, rokonánál tartózkodik és sem dijazása, sem a dij mennyiségére nézve a felek közt megállapodás nem jött létre, az illető szolgálati vagy munkabért nem követelhet. (C. Dt. r. f. XXVI. 55. l.)

Figyelembe véve, hogy felperes nem mutatta ki azt, hogy ő a közadós részéről kifejezetten segédként felfogadtatott, és hogy részére dijazás egyáltalán kiköttetett; másrészről meg figyelembe véve azt is, hogy felperes működésének egész ideje alatt fizetést tényleg sohasem kapott a közadóstól: az vélelmezendő, hogy felperes mint közadós háztartásában teljes ellátásban részesülő családtag ilyen minőségben teljesitett szolgálatokat a közadós üzletében, azért pedig dijazást nem igényelhet. (C. 1132/1897.)

Oly segédnek is, ki teljes ellátást nyer a munkaadótól, de a pénzbeli fizetés összegére meg nem állapodott, igénye van erre; az összeg nagysága per esetén szakértők véleménye alapján határoztatik meg. (C. 1043. 1897.)

Ha az állandó szolgálatban álló, meghatározott fizetéssel biró alkalmazott a rendes szolgálati időn kivül szolgálatot teljesit főnökének és ezért a munkáért szolgálatának tartama alatt nem kér külön dijazást főnökétől, s ilyen dijazást a szolgálatadó sem igér neki, utólag ily külön dijat főnökétől nem igényelhet. (K. V. T. felebb. tan. 640/1900.)

Annak megállapitása, tartozik-e a munkaadó a munkaközi szüneteket is megfizetni, minthogy az 1884 : XVII. t.-cz. 88. §-a értelmében az iparos és segéde közötti viszony szabad egyezkedés tárgya, nem képezi a hatóság feladatát. (K. M. 77986/1903.)

Az a körülmény, hogy a fizetés bizonyos, a felek közt megállapitott körülmények beálltával leszállitható, sőt megszüntethető, a fix fizetéses alkalmazás jellegén nem változtat és — vita esetén — legfeljebb azon kérdés elbirálásával jöhet figyelembe, hogy ezen fizetés mely időpontig járt. (K. M. 83134/1900.)

A szolgálatnak a munkaadó tudta és beleegyezése nélkül történt elhagyása a munkaadót a kiérdemelt szolgálati bér visszatartására fel nem jogositja. (C. 3568/1878.)

A munkaadó jogositva van abban az esetben, ha alkalmazottjának fizetése más hitelező javára lefoglaltatik, az adott fizetési előleget az alkalmazottnak még ki nem adott fizetéséből a végrehajtási zálogjogra való tekintet nélkül visszatartani. (C. 901. IV. 10.)

A munkaadó az ipartörvény alapján nem tiltható el attól, hogy alkalmazottjától munkábalépés alkalmával bizonyos összegü biztosíték letételét követelje s ezen összeget, ha a munkás beleegyezik, a munkabérből levonhassa. (K. M. 52933/1903.)

(L. még a kereskedelmi törvény 55. §-ánál közölteket is.)

89. §. Az iparos segédétől, ha másként nem egyezkedtek, csak az iparüzlethez tartozó munkát kivánhat, és ezt is csak oly mérvben, mely a segéd testi alkotásának és erejének megfelel.

Az iparos köteles időt engedni arra, hogy a segéd vallása ünnepnapjain az isteni tiszteletet látogathassa.

Az ipartörvény a felnőtt munkások munkaidejét nem állapitja meg, hanem erre nézve a gyári munkarendben kell intézkedni. Az ipartörv. csupán a gyermek és serdülő munkások munkaidejét korlátozza, ünnepnapokon, Szt.-István napját kivéve, az ipari munkát az 1891. évi XIII. t.-czikk nem korlátozza. (K. M. 30629 1906.)

Az ipartörvény 89. §-ának rendelkezése nem jelenti azt, hogy a munkaadó az üzlet körébe eső mindennemü munka teljesitését kivánhatja a segédtől, mert ez sértené a szabad egyezkedés jogát, melynek alapján a munkaadó és a segéd a szolgálati viszonyt szabályozhatják. (C. 4708/1893.)

Annak megállapitása, hogy a munkaadó által felfogadott alkalmazott az ipartörvény vonatkozó rendelkezéseinek korlátai között minő munkát tartozik teljesiteni, a felek közötti szabad megegyezés tárgyát képezi s igy minden egyes konkrét esetnél az a döntő tényező, hogy az illető alkalmazott tényleg minő munkák teljesitése czéljából lett felfogadva. (K. M. 77936/1902.)

Az iparossegédek műhelyen kivül is foglalkozhatnak, munkakönyvvel azonban ellátva kell lenniök. (K. M. 51706/1887.)

A munkásnál észlelt agygerinczlob és látóképességének elvesztése az által lett előidézve, hogy midőn a vasuti társulatnál mint kazánkovács volt alkalmazva, a gőzmozdonyok tüzszekrényében, tehát felette léghuzamos és nagy hőváltozásoknak alávetett helyen hátrahajlitott testtel, lámpavilágnál naponkint 10—15 óráig dolgozott. A munkaadó vállalt azon intézkedéseiért, melyek szerint a munkás által a figyelmeztetések után is egészségét és életét veszélyeztető munkát és pedig a kérelmezett segitség megtagadása mellett végeztetett, felelősséggel tartozik, mivel intézkedéseiben a vétkes mulasztás

oly mérve rejlik, mely a plg. törv. által felállitott általános elvek szerint is a kártéritési kötelezettséget maga után vonja. (C. 1899. 1887.)

Az 1876 : XIII. t.-cz. 30. §-a határozottan rendeli, hogy a gazda köteles ügyelni arra, hogy cselédje testi erejét meghaladó, vagy egészségét veszélyeztető munkával ne terheltessék. Tekintve már most, hogy a per adataiból az derül ki, miszerint a koránál és testalkotásánál fogva csak könnyebb szolgálatra alkalmas munkásnő egy cséplőgép forgatásához, tehát nehéz munkára használtatott, tekintve továbbá, hogy figyelemmel a munkásnő korára és testalkotására, a munkaadónak állott kötelességében nemcsak arra felügyelni, hogy a munkásnő a gép körül csak azon könnyebb munkákat végezze, melyek veszély nélkül leányok és nők által teljesithetők, de figyelemmel arra, hogy a munkásnő az általa hajtott gép veszedelmét nem ismerhette, a munkaadónak kötelességében állott az iránt intézkedni, hogy a munkás a gép forgatására ne alkalmaztassék; kétségtelen, hogy a munkaadó a hivatkozott törvény rendelkezéseit megszegte és miután a munkásnő ezen szolgálata közben megsérült, ezért neki kárpótlással tartozik. (C. 5505/1887.)

Az alkalmazott nem tudta bizonyitani, hogy rendszeres munkakörét meghaladó és egészségét és testi épségét feltétlenül veszélyeztető munkát végzett munkaadójánál, ily körülmények között pedig, ha a munkás a rendszeres munkaközben lágyéksérvet is kapott, ezért javára a munkaadót életjáradék fizetésére kötelezni nem lehet. (C. 1349. 1897.)

90. §. Az iparos oly segédet fel nem fogadhat, ki az előbbi munkaadóval kötött szerződésnek törvényes megszünését, vagy azt, hogy munkaszerződése a jelen törvény értelmében felmondás által megszünik (108. §.) — nem igazolja.

Aki ily igazolás nélkül segédet alkalmaz, az a segéddel egyetemlegesen felelős az illető iparosnak a segéd eltávozása által okozott kárért.

A munkaadónak az ipartörvény 90. és 108. §-aiban foglalt, a közérdek szempontjából tett intézkedésekből folyó kötelessége a segéd felfogadásától mindaddig tartózkodni, mig alkalmas módon meg nem győződött arról, hogy a segéd alkalmaztatásának előbbi szolgálati viszonya utjában nem áll, főleg azon esetben, ha a felfogadás és a szolgálat megkezdésének időpontja közt kellő felmondási idő rendelkezésre nem áll. Minthogy a munkaadó a köteles elővigyázattal nem élt, az által pedig az ipartörvény 157. §. *c)* pontját sértette meg, a törvény határozott tilalma ellenére kötött szerződésből kereseti jogot nem származtathat. (C. 380/1894.)

Az ipartörvény 90. §-a, mint az ugyanazon törvény 92., 94. és 99. §-aiból kitünik, nemcsak iparos, hanem kereskedősegédekre is alkalmazandó. A munkaadó a köteles elővigyázat elmulasztásával felfogadott segédtől a szolgálatba nem lépés esetére kikötött kötbér megfizetését nem követelheti, hacsak nem bizonyitja, hogy a kötbérre kötelezett segéd előtte igazolta, illetőleg őt aziránt megtévesztette, hogy előbbi szolgálata felmondás által megszüntethető, s hogy ez alapon azt meg is szünteti. (C. 1070/1895.)

Ez a szabály nem alkalmazható akkor, amikor az uj szolgálatadó bizonyitja, hogy a kötbérre kötelezett segéd őt megtévesztette aziránt, hogy előbbi szolgálatát felmondás által megszüntette. (C. 429/1900.)

Segédnek igazolás nélkül történt felfogadása esetén a munkaadó egyetemleges kártéritési kötelezettségének megállapitása az iparhatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 40324/1904.)

Egy nyomdatulajdonos felvett egy segédet, anélkül, hogy az előző alkalmazás törvényes megszünéséről meggyőződött volna. Az előbbi főnöke ezért feljelentette és 134 K kártéritést követelt. Az alispáni hivatal, mint másodfoku hatóság a megfelebbezett itéletet igy változtatta meg: a törvény ellen vétő főnököt 1› K pénzbüntetésre itélte és a kártéritési keresetet a törvény rendes utjára (a biróság elé) terelte, mert az iparkihágásból eredő kár dolgában az iparhatóságnak csak akkor van hatásköre, ha a kár 100 koronán aluli.

A minister rendelete szerint ez tévedés, mert a törvény az ipari kihágások sorából, mint kivételt kiemeli a munkaviszony körébe tartozó kártéritési eseteket, amelyek a törvény 176. §-a szerint mindig az elsőfoku iparhatóság, illetve ipartestületi tagokra nézve a békéltető bizottság által döntendők el.

Ezért a minister az alispáni hivatal határozatát ilyen értelemben módositotta. (K. M. 96159/1906.)

Az ipartörvény 157. §-ának *a)* pontja alapján akkor van helye büntetésnek, ha valamely iparos olyan segédet fogad fel munkakönyv nélkül, aki közvetlenül azelőtt, vagy azt megelőzőleg általában még nem állott egy más iparosnál munkában s ez esetben az elkövetett mulasztás a törvény 99. §-ába ütközik; azon esetben azonban, midőn valamely iparos oly segédet fogad fel, munka-

könyv, illetve kellő igazolás nélkül, ki közvetlenül előbb egy más iparosnál állott munkában, az 1884 : XVII. t.-czikk 90. §-ában foglalt rendelkezést sérti meg s ilyenkor a büntetés kiszabása már az idézett törvény 157. §-ának *c)* pontja alapján történik. (K. M. 956/1900.)

91. §. Minden segéd szerződési kötelezettségének teljesitése mellett szabadon kereshet magának munkát; maga választhat és változtathat helyet, és pedig akár iparosnál, akár gyárosnál, akár más vállalkozónál.

92. §. A munkaadó és segéd közötti viszony, ha másképen nem egyezkedtek, vagy ha gyárakban a munkarend (113. §.) másképen nem intézkedik, 15 napi felmondással felbontható.

Kereskedősegédek tekintetében a felmondás határideje, szerződési megállapodás hiányában, hat hét.

Fontosabb teendőkkel megbizott iparos- vagy kereskedősegédek, jelesen a nagy iparvállalatoknál vagy gyárakban vagy kereskedői üzletekben mint könyvvezetők, pénztárnokok, üzletvezetők, utazók, raktárnokok stb. alkalmazottak tekintetében a felmondás határideje három hónap.

Ugy az iparossegédeknél, mint a gyári munkásoknál a felmondási idő szempontjából közömbös az, hogy az alkalmazott meghatározott fizetéssel vagy darabszám szerinti munkabérrel van-e szerződtetve. A darabszámra fizetett segéd szolgálati viszonya más megállapodás hiányában csak 15 napi felmondással bontható fel. (C. 1101/1890.)

Az a körülmény egymagában véve, hogy az ipari alkalmazott dijazása napibérben állapittatott meg, annak alkalmaztatását ideiglenessé és előzetes felmondás nélkül bármikor felbonthatóvá még nem teszi. (Debreczeni T. 32/1902.)

A gyári munkásoknál a törvényes felmondási idő — ha a felmondásra nézve más megállapodás nincs — csak az esetben jön figyelembe, ha a műhelyben kifüggesztendő munkarend (1884 : XVII. t.-cz. 113. §. *g)* a kölcsönös felmondási időt nem szabályozza. Ha azonban a gyári munkás külön munkaszerződést köt és a felmondási időre nézve munkaadójával nem állapodott meg, ugy ily esetben nem a gyári munkarendben, hanem a törvényben meghatározott, vagyis 15 napi felmondási idő a mérvadó. (C. 1101/1890.)

Nem tarthat felmondásra igényt az a segéd, aki a szolgálatba egyelőre csak próbaidőre belépettnek tekintendő. (C. 452/1894.)

Időhöz vagy egyéb feltételhez nem kötött ideiglenes alkalmazás esetében az ideiglenesen alkalmazott állásából felmondás nélkül is bármikor elbocsátható. (Pécsi T. G. 113. 1899.)

Az okleveles gépészi minőségben szerződtetett egyén nem számitható a közönséges cseléd-osztályhoz, hanem mint műveltebb és fontosabb teendőkkel megbizott segédmunkás, a kereskedősegédekkel egy szempont alá esik és igy őt hatheti felmondási idő illeti meg. (C. 4865/1888.)

Az ipartörvény 92. §-a nem taxative, hanem csak példakép sorolja fel a nagy iparvállalatok, gyárak vagy kereskedői üzletek azon fontosabb teendőkkel megbizott alkalmazottait, kikkel szemben a felmondási idő három hónap; ez a felsorolás tehát nem zárja kizazt, hogy más segédek is fontosabb teendőkkel megbizottaknak tekintessenek. (C. 4708. 1902.)

Az a kérdés, hogy kik tekintendők a törvényben megnevezetteken kivül fontosabb teendőkkel megbizott segédeknek, mindig a helyi viszonyok mérlegelése alapján, figyelembe véve a segéd szolgálatának lényegét és tartalmát, döntendő el. (C. 446/1898.)

Az, hogy az iparossegédet megállapodás nem létében milyen tartalmu felmondási idő illeti meg, az 1884 : XVII. t.-cz. 140. §-a értelmében netán alkotott szabályrendelet, esetleg az iparhatóságtól bekivánandó vélemény alapján annak mérlegelése szerint döntendő el, hogy a kérdéses munkaszakaszra felfogadott segéd fontosabb teendőkkel megbizott iparossegédnek tekinthető-e. (B. T. II. G. 25/1898.)

Az alkalmazás minősitésére nézve a felek által használt megjelölés kizárólag nem lehet irányadó; ha a szerződésből meg nem állapitható az alkalmazottnak az üzlet vezetésében való önálló rendelkezési joga, alkalmazásának minősége, figyelemmel szerződésileg biztositott fizetése és illetménye mennyiségére állapitandó meg az 1884 : XVII. törvényczikk alapján. (1003/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 140. §-a alapján kibocsátott szabályrendeletnek a felmondásra vonatkozó intézkedései szerződés hiányában mérvadók. (B. T. I. G. 29/1895.)

A jogtalanul elbocsátott segédnek a felmondási időről járó illetménye az esetben is megitélendő, ha az elbocsáttatása után a felmondási időn belül máshol megfelelő alkalmazást talált. (C. 755/1900.)

(Lásd ide vonatkozólag a kereskedelmi törvény 57. §-ánál közölt határozatokat.)

93. §. Habár kellő időben történt is a felmondás, azon segéd, ki darabszámra fizettetik, addig nem léphet ki, mig az átvett munkát a szerződésnek megfelelőleg be nem fejezte, valamint az sem, ki a munka bérére kapott előleget le nem dolgozta vagy meg nem téritette.

Az ipartörvény 106. §-a 2. pontjának az az intézkedése, hogy a munkából kilépésekor az iparos a munkakönyvet a kilépő segédnek átadja, a munkabéri szerződés megszünése esetére vonatkozván, a 93. §. rendelkezését nem érinti. (B. T. I. G. 92/1897.)

94. §. A segéd felmondás nélkül azonnal elbocsátható :

a) ha nyereményvágyból eredő bűncselekvényt követ el ;

b) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos egyik családtagja ellen tettleges bántalmazást vagy sulyos becsületsértést követ el, kötelességei teljesitését makacsul megtagadja, vagy ha az iparos akarata ellenére egy egész munkanapon át igazolatlanul szünetel ;

c) ha megintés daczára a ház vagy az üzlet biztonságát vigyázatlansága által veszélyezteti ;

d) ha 3 napnál tovább tartó szabadságvesztés-büntetés alá kerül ;

e) ha a szerződésileg elvállalt munka teljesitésére képtelen ;

f) ha valamely undoritó vagy ragályos betegségben szenved ;

g) ha az iparos bizalmával való visszaélés által az üzlet érdekeit veszélyezteti ;

h) ha a kereskedősegéd főnöke beleegyezése nélkül akár saját, akár más részére kereskedelmi ügyletekkel foglalkozik.

Az *e)* és *f)* pontokban elősorolt esetek bekövetkezése miatt elbocsátott segéd netaláni kárpótlási igénye a szerződés és a fennálló törvények alapján itélendő meg.

(Ezen törvényszakasz alkalmazása szempontjából l. a kereskedelmi törvény 59. §-ánál közölt eseteket.)

95. §. A segéd felmondás nélkül azonnal kiléphet :

a) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos hozzátartozói őt vagy családja tagjait tettleg bántalmazzák, ellene vagy ellenük becsületsértést követnek el ;

b) ha az iparos szerződési kötelességeit nem teljesiti ;

c) ha darabszámra dolgozik, és az iparos őt folytonosan munkával ellátni nem képes ;

d) ha a munka folytatásánál egészsége vagy élete veszélyeztetve van ;

e) ha az iparos, helyettese, vagy az iparos hozzátartozói őt vagy családja tagjait erkölcstelenségre vagy törvényellenes tettre csábitják.

(Ezen törvényszakasz alkalmazása szempontjából l. a kereskedelmi törvény 58. §-ánál közölt eseteket.)

96. § Ha ideiglenes szabadsággal elbocsátott katona, haditengerész vagy honvéd segédnek áll be s a katonai hatóság által behivatik, a munkaszerződés ereje minden kárpótlás nélkül megszünik.

Ugyanez áll azokra nézve is, kik ujonczállitás alkalmával besoroztatván, katonai szolgálatuk megkezdésére behivatnak.

Ellenben ha a tartalékos vagy honvéd a törvényszerü évenkinti gyakorlatra behivatik, ez a munkaszerződést meg nem szünteti, de a gyakorlat idejére munkabér nem jár.

A fegyvergyakorlatokra behivott magánhivatalnokok érdekében a kereskedelemügyi m. kir. minister 1900. évi julius hó 9-én 2893. eln. sz. a. valamennyi kereskedelmi és iparkamrához intézett leirata : Utóbbi időben ismételve fordultak elő esetek, hogy pénzintézetek, iparvállalatok, kereskedőczégek, egyletek, társulatok és egyesek, fegyvergyakorlatra behivott alkalmazottjaiknak elbocsátásukat helyezték kilátásba, az esetre, ha ezek törvényszerü fegyvergyakorlati kötelezettségük lerovására bevonulnak és igy ezen katonai szolgálatuk ideje alatt polgári állásuknak eleget nem tehetnek. Ezen eljárás egyrészt visszás helyzetet teremt az ily fegyvergyakorlatra kötelezett egyénekre nézve, kiknek ekként egy, anélkül is terhes állampolgári kötelesség teljesitése esetén állásuk forog koczkán, s akik viszont a behivási parancs nemteljesitése esetén törvényszerüleg büntetések alá esnek ; másrészt azonban mél-

tánytalan és fölöttébb sujtó rájuk nézve ezen eljárás annál is inkább, mert a katonai parancsnokságok, — bár eddigelé ily alkalmakkor, az illetők életbevágó anyagi érdekeit tekintetbe véve, több esetben kivételesen helyt is adtak a fegyvergyakorlat elhalasztására irányuló kérelemnek, — jövőben, ha ezen eddig mégis ritkábban előfordult esetek rendszeresen ismétlődnének, nem lesznek többé azon helyzetben, hogy az ily, minden törvényes alapot nélkülöző kérvényeknek helyt adjanak. Az egyesek magánérdekeit munkaadóik egyoldalu, szükkeblü és kevéssé hazafias eljárásával szemben hatékonyan megóvni közigazgatási uton nem lévén lehetséges, ezen társadalmi kérdésnek helyes mederbe terelése érdekében a kereskedelmi és iparkamarák feladata az, hogy erre az érdekeltek figyelmét alkalmas módon felhivják s ez uton odahassanak, hogy a munkaadók részéről, kik alkalmazottaik törvényszerü védkötelezettsége tekintetében anélkül is jó eleve tájékozást szerezhetnek, az egész vonalon méltányosabb felfogás érvényesüljön.

97. §. Az iparos, ki segédét törvényes ok nélkül a felmondás határidejének eltelte előtt elbocsátja, köteles neki kilépés előtt azon bért vagy egyéb illetményt, melyet a felmondási határidő alatt élvezett volna, egyszeresen, és ha a segédnek munkabérén kivül ellátása is volt, kétszeresen megadni.

(Ezen §. alkalmazása szempontjából lásd a kereskedelmi törvény 58. §-ánál a jogtalan elbocsátás és a jogos kilépés esetén emelhető igények érvényesitésére vonatkozó határozatokat.)

98. §. Azon iparos, ki segédeit lakással is ellátja, e czélra egészséges és lakható helyet tartozik kijelölni.

A segéd által egészségtelen lakás miatt beadott panaszok az iparhatóság részéről mindig a helyszinén, a tiszti orvos közbejöttével vizsgálandók meg és haladék nélkül orvoslandók.

99. §. Minden segédnek munkakönyvvel kell ellátva lennie, melynek alakját, rovatait s kiállitási módozatait a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, a belügyi ministerrel egyetértőleg, rendeleti uton állapitja meg.

A munkakönyvben a segédek erkölcsi magaviseletére és minősitésére vonatkozó megjegyzéseknek vagy jeleknek helye nem lehet.

A jelen törvényeknek a segédekre és gyári munkásokra vonatkozó szakaszai a munkakönyvben lenyomatandók.

Kereskedősegédeknek, valamint fontosabb teendőkkel megbizott iparossegédeknek — jelesen : a könyvvivők, pénztárnokok, munkavezetők — munkakönyvre nincs szükségük.

Mely segédek esnek e fontosabb teendőkkel megbizott segédek közé, azt kétség esetében az iparhatóság határozza meg.

4865. szám.
1881. okt. 18-án.

I.

Keresk. min. rendelet

az ipartörvény által előirt munkakönyvek előállitása és beszerzése iránt.

Értesültem arról, hogy könyvnyomdászok az 1884 : XVII. t.-cz. 99. §-a által előirt munkakönyveket készitenek és ajánlanak a hatóságoknak beszerzésre, miért is megfelelő alkalmazkodás végett szükségesnek tartom a törvényhatóság figyelmét a következőkre felhivni :

Hogy az ipartörvény kellő végrehajtásával nagy számban szükséges munkakönyvek biztosan és ugy, amint azt a törvény 99. §-a és 9266. sz. a. kelt rendeletem 29. §-a előirja, rendelkezésre álljanak, e munkakönyvek elkészitésével a m. kir. egyetemi nyomdát biztam meg kizárólagos joggal, amely is e munkakönyveket szabályszerü kiállitásban és nagy számban elkészittetvén, a hatóságok rendelkezésére készletben tartja.

Szabálytalanságok és lehető visszaélések csakis azáltal kerülhetők ki, ha a munkakönyvek abból a nyomdából jönnek forgalomba, amely e könyveket az ipartörvény végrehajtásával megbizott ministerium ellenőrzése alatt készitette.

Mindezek folytán utasitom a törvényhatóságot, hogy a munkakönyveket csakis azon nyomdából lehet megszerezni, amely ezek elkészitésére tőlem engedélyt nyert.

Ily engedélyt egyelőre kizárólag a m. kir. egyetemi nyomdának adtam, és ennélfogva munkakönyvek egyedül és kizárólag a m. kir. egyetemi nyomda igazgatósága utján szerezhetők be.

7715. szám.

1886. márcz. 9-én.

II.

Keresk. min. rendelet

valamely idegen állam által kiállitott munkakönyv alapján kiállitandó uj magyar munkakönyv kiszolgáltatása esetében az iparhatóság vagy ipartestület által követendő eljárás iránt.

A Sopron szab. kir. városban működő iparhatósági megbizottak javaslata folytán a m. kir. belügyminister urral egyetértőleg ezennel elrendelem, hogy azon iparhatóság, illetőleg ipartestület, amely idegen állam által kiállitott munkakönyv alapján uj magyar munkakönyvet állit ki, a külföldi munkakönyvet az abban foglalt adatoknak a magyar munkakönyvbe bevezetése után tartsa vissza őrizetben mindaddig, mig az illető iparossegéd vagy gyári munkás a magyar korona országaiban tartózkodik.

Az iparossegédnek vagy gyári munkásnak Magyarország területéről távozása esetében a külföldi munkakönyv, a magyar munkakönyv átszolgáltatása ellenében, visszaadandó.

E czélból azon iparhatóság vagy ipartestület, amelynek területén a segéd vagy munkás Magyarországban utoljára tartózkodik, a magyar munkakönyvet kiállitó iparhatóságot vagy testületet a külföldi munkakönyv átküldése iránt megkeresi s azt — bejegyezvén abba a magyar munkakönyvben foglalt adatokat — a segédnek vagy munkásnak visszaadja, a magyar munkakönyvet pedig az azt kiállitó hatóságnak visszaküldi, hol az a munkakönyvekről vezetett jegyzékbe történt feljegyzés után megsemmisitendő.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy ezen rendeletem pontos végrehajtása iránt intézkedjék.

7847. szám.

1886. márcz. 9-én.

III.

Keresk. min. rendelet

munkakönyveknek idegen illetőségü iparossegédek vagy gyári munkások részére történő kiállitása esetén az elsőfoku iparhatóságok és ipartestületek által követendő eljárás tárgyában.

A Sopron szab. kir. városban működő iparhatósági megbizottak javaslata folytán a m. kir. belügyminister urral egyetértőleg ezennel elrendelem, hogy mindazon elsőfoku iparhatóságok és ipartestületek, amelyek idegen illetőségü iparossegédek vagy gyári munkások részére munkakönyvet állitanak ki, a munkakönyv kiállitásának megtörténtéről azon iparhatóságot vagy ipartestületet, amelynek területén az illető segéd vagy munkás illetékességi joggal bir, tudomásvétel és nyilvántartás végett a munkakönyv kiállitása után legkésőbb 8 nap alatt értesitse.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy a hatósága területén fennálló iparhatóságokat, illetőleg iparhatóságot ezen rendeletem pontos végrehajtására utasitván, intézkedjék egyuttal az iránt is, hogy az iparhatóságok és ipartestületek a fentebbi rendelet értelmében beérkezendő értesitésekről betüsoros jegyzéket vezessenek s azt az általuk kiadandó munkakönyvek kiállitása alkalmával figyelembe véve, a netaláni visszaéléseket lehetőségig meggátolni törekedjenek.

A főváros területén kivül fennálló összes iparhatóságok, illetőleg ipartestületek minden oly esetben, midőn Budapest fővárosi illetőségü iparossegéd vagy gyári munkás részére munkakönyvet állitanak ki, a munkakönyv kiállitásának megtörténtéről, nem mint a 7847/1886. sz. F. I. K. rendeletben foglaltatik, az iparhatóságot, hanem a fővárosi tanács »illetőségi és katonai ügyosztályát« kötelesek a rendeletben kitüzött határidő alatt értesiteni, hol az előirt nyilvántartás foganatosittatik. (F. I. K. 27700/1887.)

(A munkakönyv mintája az ipartörvény V. R. 29., 30. és 31. §-aiban állapittatott meg.)

A munkakönyv az állam hivatalos nyelvén kivül az országban szokásos más nyelveken is kiállitható, ugy azonban, hogy az egyik nyelv mindig az állam hivatalos nyelve legyen és a hatóságok által a munkakönyvbe teendő feljegyzések mindig az állam hivatalos nyelvén is eszközöltessenek.

Az ilyen több nyelven kiállitott munkakönyveknél mindig a magyar szövegnek kell elsőnek lenni s a több nyelvü szöveg közti eltérés esetében mindig a magyar nyelv irányadó. Miután pedig az ipartörvény végrehajtása tárgyában kibocsátott általános rendelet 29. §-ának az az intézkedése, hogy a munkakönyvek Budapesten a m. kir egyetemi nyomdából szerzendők be, továbbra is fenmarad, utasittattak a törvényhatóságok, hogy 30 nap alatt tegyenek jelentést arról, hogy a hatóságuk alatt álló iparhatóságoknak van-e szükségük általában és évenkint körülbelül hány példány oly munkakönyvre, melynek szövege az állam hivatalos nyelvén kivül más nyelven vagy nyelveken is benfoglaltassék és hogy melyek ama nyelvek. (F. I. K. 45369/1887.)

Annak meghatározása, hogy mely segédek esnek a fontosabb teendőkkel megbizott segédek közé, az iparhatóság hatáskörébe tartozik. (C. 1063/1899.)

Nem sért a biró eljárási szabályt, ha a 99. §. értelmében a minősités meghatározása czéljából az iparhatóságot meg nem keresi, mert e §. alapján az iparhatóság által tett minősités csak a munkakönyv ki- vagy ki nem váltására bir sulylyal, egyéb igényt azonban meg nem állapit. (B. T. I. G. 158. 1898.)

A segédnek munkakönyvvel kell birnia, még ha atyjánál is van alkalmazva. (F. I. K. 63619/1887.)

A munkakönyv megszerzéseért nem a segéd, hanem annak munkaadója tartozik felelőséggel. Ily mulasztás miatt a törvény 157. §-ának *a)* pontja értelmében c akis a munkaadó büntethető. (F. I. K. 11779/1888.)

Azonban kereskedősegédeknek munkakönyvre szükségük nem lévén, ezen segédek a nyilvántartás tekintetében kivételt képeznek és az iparhatóságnál bejelentésük nem kivántatik. (F. I. K. 49304/1886.)

Italmérési üzletekben alkalmazott üzletvezetőknek, mint fontosabb teendőkkel megbizott iparossegédeknek, nincs szükségük munkakönyvre. (K. M. 3672/1900.)

Azon egyéneknek, kik fogadókban, vendéglőkben, korcsmákban, sörházakban, pálinkamérésekben, kávéházakban és kávémérésekben kizárólag az üzlet vezetésére vagy a közönség szolgálatára alkalmaztatnak (pinczérek), mint segédeknek, munkakönyvvel kell birniok. (Ipartörvény V. R. 27. §.) Korcsmák, sörházak, bor- és pálinkamérésekben a közönség kiszolgálására alkalmazott személyzetnek munkakönyvvel kell ellátva lennie. (K. M. 44287/1899.)

Oly egyének azonban, kik a pinczében vagy konyhán az ott előforduló munkákra szegődnek s teendőik nem az üzlet vezetésével függnek össze, hanem magánszolgálat jellegével birnak, cselédeknek tekintendők s cselédkönyvvel tartoznak magukat ellátni. (F. I. K. 61500/1884.)

A kávéházi tüzelősegéd nem iparossegédnek, hanem cselédnek tekintendő. (F. I. K. 44909/1888.)

Szövetkezetek által folytatott képesitéshez kötött iparágban alkalmazott segédek iparossegédeknek tekintendők s mint ilyenek munkakönyvvel ellátandók, az iparhatóságnál, illetve ipartestületnél bejelentendők. (K. M. 79537/1904.)

A segédi teendőkkel megbizott nők, a törvény 99. §-a értelmében, az ugyanezen §. negyedik bekezdésében foglalt kivétellel, valamint a gyári munkásnők a törvény 101. §-a értelmében, munkakönyvvel látandók el. (K. M. 2088/1900.)

Gőzmalom- és gőzfürész-bérlő az általa bérben birt gőzfürész- és gőzmalom-üzemnél, az üzemmel szoros kapcsolatban álló munkásokat munkakönyvvel ellátni köteles. (K. M. 68839/1900.)

A bérkocsitulajdonosnak az ipar gyakorlásához tartott segédszemélyzete iparossegédnek tekintendő. Ennélfogva a bérkocsi hajtásához rendszeresen alkalmazott és e czélra felfogadott egyén nem cselédnek, hanem az ipartörvény intézkedéseiből kifolyólag iparossegédnek tekintendő. Ennek megfelelőleg tartalmazzák az ipartörvény 11. §-a értelmében alkotott szabályrendeletek azon intézkedést, hogy a bérkocsitulajdonos részéről alkalmazott kocsisnak az 1884. évi XVII. törvényczikk 99. §-a által előirt munkakönyvvel kell birnia és ez alapon foglalkoznak e szabályrendeletek a kocsis minősitése, kellékei és kötelezettségeivel. (F. I. K. 31850/1887.)

A fényképészek alkalmazottai, amennyiben az ipartörvény V. R. 27. §. első és második bekezdésében jelzett alkalmazottaknak tekinthetők, munkakönyvvel látandók el. (K. M. 34183/1902.)

Bányamunkások részére munkakönyv nem állitandó ki, mert a bányászat nem esik az ipartörvény alá (ipartörv. 183. §. *c)* pont) és igy a bányamunkások ipari munkásoknak nem minősithetők. (F. I. és K. M. 63022/1886.)

A kohászattal kapcsolatban üzött kénsavgyárak alkalmazottainak munkakönyvvel kell birniok. (F. I. K. 63554/1886.)

A fürdőkön kiszolgálásra alkalmazott egyének nem tekinthetők iparossegédeknek s ez okból munkakönyvvel nem látandók el. Ha azonban a fürdő-vállalat állandóan alkalmaz iparossegédeket, például lakatosokat, asztalosokat stb. és ezek a segédek különben a törvény 101. §-ában foglalt feltételek egyikének megfelelnek, ez esetben részükre, bár nem iparosnál vannak alkalmazva, a kért munkakönyv kiadandó. (F. I. K. 14903/1885.)

A magyarországi iparossegédeknek és gyári munkásoknak a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén való utazáshoz munkakönyvön kivül egyéb uti igazolványra nincs szükségük. (K. M. 19354. 1902.) — Oly helyeken azonban, a hol utlevélkényszer van, a munkakönyv az utlevelet nem helyettesiti, illetve nem pótolja. (F. I. K. 28137/1885.)

Annak, hogy kötszövőnek gombolyitással, illetve formázással foglalkozó segédei részére, továbbá kőfaragónak kőcsiszolással és kősurolással foglalkozó segédei részére kiállitandó munkakönyvekben a segédek emlitett foglalkozása is kitüntessék, semmi törvényes akadálya nincsen. (K. M. 77581/1901.)

Az iparossegéd azon cselekménye miatt, hogy két munkakönyvet váltott, nem büntetendő, de ez a cselekmény sulyosbitó körülményt képez akkor, amidőn a segéd azt a

munkából való jogtalan kilépésre, illetőleg jogtalanul ily munkába léphetésre használja fel. (F. I. K. 33630/1887.)

Arról, hogy az iparossegéd munkakönyve jogi értelemben vett zálogtárgyul szolgáljon, szó sem lehet; mert zálog tárgya csak olyan dolog lehet, amelyből a hitelező magának kielégitést szerezhet, már pedig a munkakönyv nem ilyen. De nem szolgálhat a munkakönyv arra sem, hogy annak az iparossegéd birtokából való elvonása kényszeritő eszközül használtassék arra, hogy az iparossegéd tartozását megfizesse; mert az ipartörvény 99. és következő §-ai közgazdasági és rendőri tekintetekből intézkednek az iránt, hogy minden iparossegédnek munkakönyvvel kell ellátva lennie, amelyet a munkábalépés alkalmával az iparossegédtől átvenni és az iparhatósághoz bemutatni, azután pedig a munkából való kilépésig megőrizni s ekkor a könyv egyes rovatainak kitöltése után a segédnek átadni tartozik; továbbá, hogy a munkaviszonyban beálló minden változás a munkakönyvben az iparhatóság által igazolandó, ami végül az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. alatt kibocsátott szabályrendelet 36. §-a értelmében, a segéd is köteles a munkakönyvet a szolgálatból való kilépés után legkésőbb 8 nap alatt az iparhatóságnál bemutatni. A munkakönyvnek az iparossegédtől való minden olyan elvonása tehát, amely a most idézett törvényes rendelkezések betartását lehetetlenné teszi, törvénybe ütközik s ezért a munkakönyvet az iparossegéd hitelezője vissza nem tarthatja, még abban az esetben sem, ha azt az iparossegéd önként adta át a követelés biztositására. (C. IG. 540/1902.)

Munkakönyvek tartalmi megváltoztatása esetében az ipartestületek k tele ek a kir. ügyészségnél feljelentést tenni. (K. M. 20382 1905.)

100. §. A munkakönyvet az egyszerü kiállitási költség és bélyegilleték megtéritése után azon elsőfoku iparhatóság adja ki, melynek területén az ipartelep fekszik, melyhez a segéd szegődik.

Az ipartestületi tagoknál alkalmazott segédeknek a munkakönyvet az ipartestület állitja ki. (I. T. 127. §.)

Az ipartestületek az ipartörvény 127. §-ában megjelölt teendőket csak a hozzájuk tartozó iparosokra és azok segédszemélyzetére nézve végzik. Ha tehát egy szijgyártó segéd fuvarosnál van alkalmazva, aki, mint képesitéshez nem kötött ipart üző, az ipartestületnek nem tagja (l. ipartörvény 124. §.), az illető segéd munkakönyvének kiállitására az ipartestület nem kötelezhető. (K. M. 25201/1901.)

Mindazon elsőfoku iparhatóságok és ipartestületek, amelyek idegen illetőségü iparossegédek vagy gyári munkások részére munkakönyvet állitanak ki, kötelesek a munkakönyv kiállitása után legkésőbb 8 nap alatt a munkakönyv kiállitásának megtörténtéről azon iparhatóságot vagy ipartestületet értesiteni, amelynek területén az illető segéd vagy munkás illetőségi joggal bir. (F. I. K. 7847. 1886.)

101. §. Munkakönyv annak adandó:

a) aki jelen törvény életbeléptekor tényleg mint segéd iparosnál munkában áll;

b) ki iparhatósági bizonyitványnyal igazolja, hogy tanonczidejét befejezte;

c) ki élte 15-ik évét betöltötte és gyakorlati ipariskolát bevégzett;

d) ki élte 15-ik évét betöltötte és igazolja azt, hogy iparosnál munkába mint segéd felvétetik;

e) ki igazolja azt, hogy gyárban mint munkás felvétetik.

Azon iparostanoncz, ki oly helyeken lakik, ahol tanoncziskola nincs, munkakönyvvel iskolai bizonyitvány nélkül is ellátható. (F. I. K. 33771/1888.)

Munkakönyv kiállitásának feltételét nem képezheti az, hogy az illető három évi szakbavágó munkát betegsegélyző pénztárnál tagsági könyvvel igazoljon. (K. M. 46493. 1904.)

Munkakönyv kiállitandó tanonczbizonyitvány nélkül is, ha az illető igazolja, hogy a 15. évet betöltötte és valamely iparosnál, mint segéd felvétetik. (K. M. 42821/1904.)

Munkakönyv kiállitása nem tagadható meg azon egyéntől, aki előbbi munkaadójától a tanonczszerződés lejárta előtt lépett ugyan ki, de munkaadója a kilépéstől számitott 14 nap alatt visszavezetését nem kérte. (K. M. 56314/1905.)

Attól, ki gyárban mint munkás felvétetett, hacsak a jelentkező nem 10, illetőleg 12 éven alóli koru (l. ipartörvény 115. §-át), a munkakönyv kiszolgáltatása meg nem tagadható. (F. I. K. 42846/1887.)

Az ipartörvény hatálya csak a magyar korona országaira terjedvén ki, munkakönyv csakis a magyar birodalom területén fekvő ipartelephez szegődött iparossegéd vagy gyári munkás részére állitható ki. (F. I. K. 60980/1884.)

Az ipartörvény 100. és 101. §-ainak rendelkezéseiből világos, hogy az olyan

alkalmaztatást kereső egyén, ki annakelőtte még alkalmazásban nem volt, s így munkakönyvvel még nem bír, az esetben, ha valamely idegen iparhatóság területén szándékozik beszegődni, a beszegődtetés tényleges megtörténtéig munkakönyvvel nem bírhat, mivel a foglalkozást kereső egyén, illetve a foglalkozást közvetítő iparos lakhelye szerint illetékes iparhatóság a munkakönyvet a törvény 100. §-a, az alkalmaztatást kereső egyént felfogadó iparos lakhelye szerint illetékes iparhatóság pedig a törvény 101. §-a alapján nem adhatja ki, miért is az ilyen szerződtetés alkalmával a munkakönyv hiánya a szóban lévő ipari kihágás tényálladékát nem állapitja meg. (K. M. 55267/1902.)

Egyes budapesti községi leányiskolák mellett szervezett női ipari tanfolyamok végzése munkakönyv váltására nem jogosit. A határozat, amely válasz a budapesti kamara kérdésére, kifejti, hogy miután a tanfolyamoknak még nincsen kialakult és ministeri jóváhagyással ellátott olyan szervezetük, mely intézményesen biztositaná a kiképzést, az e tanfolyamokat tehát nem gyakorlati ipariskolát végzett növendékek részére a munkakönyv az 1884. évi XVII. t.-cz. 101. §-ának *c)* pontja alapján ki nem szolgáltatható. (K. M. 34750/1907.)

102. §. A kiállitott munkakönyvekről minden elsőfoku iparhatóság folyó számmal ellátott pontos jegyzéket tartozik vezetni.

Ezen folyószám a könyvre is ráirandó.

103. §. A munkába lépés alkalmával az iparos a könyvet a segédtől átveszi, és a segéd alkalmazását a munkakönyv bemutatásával legkésőbb két hét alatt az iparhatóságnak bejelenti.

Ipari szakmunkásoknak (segédeknek) nem tekinthetők azok a nők, akik otthon, a saját lakásukon, minden különösebb előképzettség nélkül, nem állandóan vagy ha állandóság jellegével is, de a saját házi dolgaik végzése mellett, aszerint amint munka kinálkozik, sokszor több munkaadó részére is végeznek primitiv, képesitést nem igénylő varrási munkát; ezek tehát az iparhatóságnál nem jelentendők be. (K. M. 14102/1906.)

Abból a rendelkezésből, hogy az alkalmazottnak az iparhatóságnál való bejelentése a munkába lépés napjától számitva két héten belül eszközölhető, következik, hogy a két hétnél rövidebb időn át alkalmazott egyének az iparhatóságnál be nem jelentendők. (K. M. 530/1899. K. M. 36643/1901.)

Az iparhatóság a bejelentést pecsétjével, aláirásával és a bejelentés keltének feljegyzésével igazolja. (F. I. K. 66386/1887.)

A gazdaságoknál rendes fizetéssel alkalmazott gazdasági (szegődvényes, konvencziós) iparosok iparigazolvány, illetve iparengedély váltására nem kötelezhetők, segédmunkásaik sem az iparhatóságnál, sem a betegsegélyző pénztárnál nem jelentendők be. (K. M. 36229 /1901.)

Az iparos székhelyén kivül vállalt munkánál alkalmazott és a székhelyről magával hozott segédeknek be nem jelentése által elkövetett kihágás elbirálására az iparos székhelye szerinti iparhatóság illetékes. (K. M. 60510/1903.)

A nem helybeli épitő-iparos a megrendelt munka teljesitése czéljából lakóhelyéről magával hozott alkalmazottakat a vállalkozási helyre nézve illetékes iparhatóságnál, illetve ipartestületnél nem tartozik bejelenteni, mivel az ilyen alkalmazottak az iparos lakóhelye szerint illetékes iparhatóságnál, illetve ipartestületnél vannak nyilvántartva. A vállalkozási helyen felfogadott alkalmazottak azonban a vállalkozási helyre nézve illetékes iparhatóságnál, illetve ipartestületnél jelentendők be, egyrészt mert az iparhatóság hatásköre, az alája tartozó területen alkalmazott összes ipari segédszemélyzetre kiterjed, másrészt pedig mivel az ipartestület jogköre az illető község, illetve járás területén képesitéshez kötött mesterséggel foglalkozó összes iparosok s azok segédszemélyzetére egyaránt kiterjed, tekintet nélkül arra, vajjon a munkaadó tagja-e az ipartestületnek vagy sem. (K. M. 26790/1904.)

A másodfoku iparhatósági itéletben fölhozott azon indok, hogy e szövetkezet kereskedelmi czég lévén, alkalmazott segédeit az iparhatóságnál bejelenteni nem tartozik, meg nem állhat, mert igaz ugyan, hogy a szövetkezetek az 1875 : XXXVII. t.-czikk 61. §-a értelmében kereskedelmi társaságoknak, alkalmazottjaik pedig általában kereskedőknek tekintendők, s mint ilyenek az 1884 : XVII. t.-czikk 92. és 103. §-a szerint sem az iparhatóságnál, sem az ipartestületnél nem jelentették be; ez a körülmény azonban nem zárja ki, hogy amennyiben a szövetkezet képesitéshez kötött iparágat folytat, ezen iparágban alkalmazott segédei iparossegédeknek tekintessenek, akik az ipartörvény rendelkezései szerint munkakönyvvel ellátandók és ipartestület léte esetében ott bejelentendők. (K. M. 79537/1904.)

104. §. A segédnek munkából kilépése alkalmával az iparos köteles a munkakönyv egyes rovatait lelkiismeretesen az igazságnak teljesen megfelelőleg kitölteni, és a segéd kivánatára a fennál-

lott szerződési viszony megszüntéről és a segéd magaviseletéről az igazságnak megfelelő külön bizonyítványt adni.

A segéd nem tartozik külön bizonyitványt elfogadni; de ha kérte, annak tartalmára nézve az iparos nem korlátolható. Köteles ugyan a segéd kivánatára bizonyitványt adni, sőt erre iparhatósági itélettel kényszeritható is, de a bizonyitvány tartalmára — ha az az igazságnak megfelel — a közigazgatási hatóság befolyást nem gyakorolhat. Ha a segéd nézete szerint a külön bizonyitványban foglalt adatok s erkölcsi minősítés az igazságnak nem felelnek meg, a segédnek joga van hatósági vizsgálatot kérni. (F. I. K. 60953/1885.)

Az iparossegéd elbocsátási bizonyitványában a segéd erkölcsi magaviseletére vonatkozó megjegyzések csakis a segéd egyenes kivánságára vehetők fel. (K. M. 17044/1904.)

Ha a munkaadó által kiállitott szolgálati bizonyitvány a valóságnak meg nem felel, az iparhatóság a munkaadót megfelelő bizonyitvány kiállitására az 1884 : XVII. t.-cz. 157. §. *a)* pontjában foglalt büntetés terhe alatt kötelezheti. — Ha az alkalmazott az iparhatósági rendeletre kiállitott bizonyitványnyal sincs megelégedve, esetleges igényeivel biról utra léphet. — Ha a megfelelő szolgálati bizonyitvány kiállitása czéljából az iparhatósági eljárásra mindkét fél okot ad, az esetleges eljárási költségek a feleket egyenlő arányban terhelik. (K. M. 43529/1904.)

A bizonyitványnak miként leendő kiállitása nem tartozik azon vitás kérdések közé, melyekre nézve az elsőfoku hatóság felebbezés kizárásával határoz. (I. 1. F. I. és K. M. 60953/1885.)

Rendes fizetés nélkül, csupán egyes ügyletek utáni dij mellett működő ügynökök nem tartoznak az üzleti segédszemélyzethez, miután állandó szolgálati viszonyban állóknak nem tekinthetők és igy az 1884 : XVII. t.-cz. 104. §-ában emlitett szolgálati bizonyitvány kiszolgáltatására igényt nem tarthat. (K. M. 34196/1906.)

Munkakönyvek tartalmi megváltoztatása esetében az ipartestületek kötelesek a kir. ügyészségnél feljelentést tenni. (K. M. 20382. 1905.)

105. §. Ha a munkakönyv elvész, ez azon esetben, midőn a segéd ugyanazon iparhatóság területén tartózkodik, mely a könyvbe az utolsó bejegyzést eszközölte, ezen hatóságnál azonnal bejelentendő. Az iparhatóság az elvesztés körülményeit megvizsgálja, szükség esetében körözteti (esetleg a rendőri közlönyben is), s ha az elvesztés iránt kétség nem maradt fenn, uj könyvet állit ki, melyre feljegyzi, hogy: »másodlat«.

Midőn pedig a segéd nem azon iparhatóság területén tartózkodik, mely a könyvbe az utolsó bejegyzést eszközölte, köteles munkakönyvének elvesztését azonnal bejelenteni azon iparhatóságnak, melynek területén akkor tartózkodik. Az iparhatóság az esetet megvizsgálja, a körülményekhez képest körözteti, s ha az elvesztés tekintetében többé kétség nem forog fenn, az uj (másodlat) munkakönyvnek kiadására azon iparhatóságot keresi meg, mely az elveszett könyvbe az utolsó feljegyzést eszközölte.

Az iparhatóság a segédnek az elvesztés megtörtént bejelentéséről igazolványt ad, amely addig, amig az uj (másodlat) munkakönyv kiállitható, munkakönyv gyanánt szolgál.

Ha a munkakönyv elszakadt, vagy más oknál fogva használhatlanná vált, avagy ha a segéd másodlatot kiván, uj (másodlat) munkakönyv állitandó ki.

Ha végre a munkakönyv egészen megtelt, az illetékes hatóság ujat állit ki s benne megjegyzi, hogy az előbbi munkakönyvnek folytatása.

Az iparhatóság az illető lajstromban (109. §.) kitünteti az okot, amely az uj munkakönyv vagy a másodlat kiállitására szolgált, és az eredeti munkakönyvet legalább egy éven át megőrzi.

A munkakönyv bejelentésének elvesztéséről szóló igazolványok kiállitása az emlitett segédek számára az ipartestület hatáskörébe tartozván, a képesitéshez kötött iparágakban alkalmazott segédek az igazolvány kiállitása iránt az ipartestülethez tartoznak fordulni. (K. M. 25879/1903.)

A munkakönyv elvesztének bejelentése esetén az ipartörvény alapján kiállitott ideiglenes igazolvány érvénye, a kiállitástól számitva legfeljebb 3, illetve a hatóság által meghosszabbitandó ujabb három hónapig terjedő időre nem szoritható, mert egyfelől nem méltányos, hogy a munkakönyveket tényleg elvesztett iparossegédek vagy gyári munkások amiatt, hogy a munkakönyv elvesztének tényleges beigazolása esetleg a három, illetve hat hónap alatt a hatósági

eljárás során el nem érhető, a munkakeresés lehetőségétől megfosztassanak, másfelől pedig, mert a törvény 105. §-ának rendelkezéséből önként folyik, hogy az ilyen ideiglenes igazolvány, mihelyt beigazolást nyer, hogy az illetőnek munkakönyve el nem veszett, azonnal megsemmisitendő. (K. M. 26794. 1904.)

Ha a munkás munkakönyvét a külföldre távozó munkaadó bebizonyitottan magával viszi, a munkakönyv elveszettnek tekintendő, s a munkás részéről az elveszés körülményeinek megvizsgálása és köröztetése nélkül másodlati munkakönyv állitandó ki. (K. M. 67900/1903.)

106. §. A munkakönyvet mindaddig, mig a segéd munkában áll, az iparos megőrzi, tartozik azonban kivánatra arról, hogy a munkakönyv nála van, elismervényt adni.

A munkából kilépéskor az iparos a kilépést az iparhatóságnak bejelenti s a munkakönyvet a kilépő segédnek átadja.

Ha a munkaadó a munkakönyvet és a segéd irományait követelése biztositásául kölcsönös megegyezés alapján tartja vissza, ily esetben sem az iparhatóság, sem a rendőrség közbelépésének helye nincs, hanem a segéd irományainak visszaadását csak a rendes biró rendelheti el. (F. I. K. 24746/1885.)

A munkaadó által magánjogi követelése biztositásául visszatartott igazolványok (munkakönyv, bizonyitványok) visszaszolgáltatása, tekintve, hogy azok panaszos beleegyezésével s kölcsönös megállapodás utján jutottak a munkaadó birtokába, mindaddig, mig ez azokkal vissza nem él, csakis a biróság által rendelhető el. (B. M. 32493/1885.)

A törvény 106. §-ának ama rendelkezéséből, mely szerint a munkából kilépéskor az iparos a munkakönyvet a kilépő segédnek átadni tartozik, önként következik az, hogy bármi okból is szünjék meg a munkaviszony, a munkaadónak nincs joga a munkakönyvet visszatartani, mi különben természetes folyománya annak, hogy munkabizonyitványok, tehát a munkakönyv is azon személynél kell hogy legyen, aki magát azokkal nemcsak saját érdekében, de a kellő rend fentartása czéljából is igazolni tartozik. Ezen általános elv alól kivételnek csak az ipartörvény 159. §-ában körülirt esetben van helye, vagyis akkor, midőn a munkakönyv hátrahagyásával, a munkájából jogtalanul kilépő segéd vagy gyári munkás az iparhatóság által visszahozatik és kötelességének teljesitésére szorittatik. (K. M. 84804/1900.)

Ez esetben a munkából jogtalanul kilépő segéd munkakönyvét a munkaadó a segéd visszavezettetését elrendelő iparhatósági határozatban kitett teljesitési határidőig visszatarthatja. (K. M. 72076/1900.)

Ha az iparhatóság a jogtalanul eltávozott segédnek munkaadójához való visszatérést az 1884 : XVII. t.-cz. 159. és 176. §-ai alapján elrendeli, a munkaviszony fennállónak tekintetik, ennek tartama alatt pedig a munkaadó a munkakönyvet magánál tarthatja. Amennyiben azonban a munkaadó a visszahozattatási határozatnak a segéd részére történt kézbesitésétől számitandó 15 nap eltelte után, — mely idő alatt a határozat értelmében a segéd munkaadójához visszatérni tartozik, — a határozat végrehajtását nem kérelmezné, ugy a munkakönyv a segédnek visszaadandó lesz, mert ha a munkaadó a visszatérési kötelezettséget kimondó jogerős határozat végrehajtását nem kéri, a határozatban, illetve szerződésben biztositott jogától visszalépettnek tekintendő. Ez esetben tehát nincs törvényes alap arra, hogy a segéd munkakönyve a határozatban megállapitott teljesitési határidő lejárta után a segéd megélhetésének veszélyeztetésével továbbra is visszatartassék és akadályoztassék, hogy a segéd alkalmazásba léphessen. (K. M. 66378/1900.)

Kételyek merülvén fel az iránt, hogy a munkából jogtalanul kilépett segéd vagy gyári munkás munkakönyvét munkaadója meddig tarthatja vissza, 1900. évi deczember hó 15-én 84804. szám alatt kibocsátott körrendeletem kapcsán az alárendelt elsőfoku iparhatóságok megfelelő tájékoztatása czéljából a következőkről értesitem az iparhatóságot:

Az ipartörvény 106. §-a, illetve az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kibocsátott F. I. K. ministeri rendelet 36. §-a szerint a munkából kilépéskor az iparos (gyáros) az iparhatóságnak a segéd (gyári munkás) kilépését az ipartörvény 157.§. *a)* pontja alapján kiszabható pénzbüntetés terhe mellett 14 nap alatt bejelenteni és a munkakönyvet a segédnek (gyári munkásnak) visszaadni köteles. A munkaadó ezen kötelezettsége előáll akkor is, ha segéde vagy gyári munkása munkájából jogtalanul lépett ki, amenynyiben visszahozatását kilépésétől számitott 14 napi időn belül az iparhatóságnál nem kéri, vagyis az esetben, ha t. i. a munkaadó a munkából jogtalanul kilépett alkalmazott visszavezettetését a jogtalan kilépéstől számitott 14 napon belül az iparhatóságnál nem kérte, a 14 napi időn túl az alkalmazott munkakönyvét magánál tartani nem jogosult, s azt az alkalmazott rendelkezésére bocsátani tartozik. Azon esetben pedig, ha a munkaadó a fent emlitett 14 napi határidő alatt a jogtalanul kilépett alkalmazott vissza-

vezettetését kéri, az iparhatóság a jogtalanul eltávozott segédnek munkaadójához való visszatérését az ipartörvény 159. §-a alapján elrendelheti, azt kötelességének teljesitésére szoritja, s egyuttal a megszabott büntetéssel is sujthatja. Ilyen körülmények között a munkaviszony fennállónak tekintendő, ennek tartama alatt pedig a munkaadó a munkakönyvet magánál tarthatja. Ha azonban a segéd vagy gyári munkás munkaadója az iparhatósági határozatban a segéd vagy gyári munkás visszatérésére kitüzött határidő elteltéig a határozat végrehajtását nem kérelmezné, ugy a munkakönyv az alkalmazottnak visszaadandó lesz, mert ha a munkaadó a visszatérési kötelezettséget kimondó jogerős határozat végrehajtását nem kéri, a határozatban biztositott jogától visszalépettnek tekintendő. Ez esetben tehát szintén nincs törvényes alap arra, hogy a segéd vagy gyári munkás munkakönyve a határozatban megállapitott teljesitési határidő lejárta után továbbra is visszatartassék, s ez által a munkás további keresetképességének s ez által megélhetésének alapja elvonassék. (K. M. 76290/1901.)

Gyakran merül fel panasz amiatt, hogy a szolgálatot vagy munkát kereső egyének személyi okiratai munkaközvetitők, szakegyletek, cseléd- és helyszerzők, lakásadók stb. által jogellenesen visszatartatnak s ez által a cselédek és munkások stb. az alkalmazásban vagy munkába állásban megakadályoztatnak s az illetőknek életfentartásuk lehetetlenné tétetik. Minthogy pedig a fennálló törvények közgazdasági és rendőri tekintetekből a munkaadóval szemben is előirják azt, hogy a szolgálati szerződés megszüntetése után a gazda, illetőleg a munkaadó a cseléd-, illetőleg munkakönyvet annak visszaadni tartozik, kinek nevére szól és igy annál kevésbbé lehet helye annak, hogy az elől megjelölt egyének vagy egyletek esetleges közvetitéseiknek biztositására a nekik átadott cseléd-vagy munkakönyveket s egyéb személyi okmányokat kézizálog vagy biztositékképpen visszatarthassák; — minthogy továbbá az igazoló okirat jogellenes visszatartása egyenesen meghiusitja a cseléd- és munkakönyvek kötelező használatát indokoló törvényhozói czélzat megvalósitását: mindezeknél fogva a szolgálatot vagy munkát kereső egyének személyi okmányainak, cseléd- és munkakönyveinek stb. jogellenes visszatartása ezennel eltiltatik. Ezen tilalom megszegése az 1879 : XL. t.-cz. 1. §-a értelmében kihágást képez s elkövetői 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, ismétlés esetén ezenfelül még 15 napig terjedhető elzárással büntetendők. A kihágás elbirálására a rendőrhatóságok illetékesek. Ezektől a jelenleg érvényben lévő szabályokban kijelölt felettes hatóságokhoz van felebbezésnek helye. Ezen rendelet — tekintettel a kereskedelemügyi ministernek 1901. évi deczember hó 17-én 76290. sz. a. kelt s valamennyi másodfoku iparhatósághoz intézett körrendeletére — az iparossegédek és gyári munkások munkakönyvének a munkaadók részéről való visszatartására nem terjed ki. (B. M. 67480/1902. körrend.)

Ha a munkás a munkaadó ellen okmányai visszatartása miatt kártéritési keresetet indit azon az alapon, hogy az okmányok hiánya miatt helyet nem kaphatott, tartozik bebizonyitani, hogy helyet valóban keresett, s csakis a fenti ok miatt nem nyerhetett alkalmazást. Ha a munkás a munkaadó ellen okmányai visszatartása által szenvedett kárának megtéritése iránt pert indit, tartozik a per megindítása előtt a munkaadót okmányai visszaadására hatósági uton felszólitani. (C. 10351/1876.)

Ha a munkaadó a munkás munkakönyvét visszatartotta is, a munkás tartozott bizonyitani, hogy ő az illetékes iparhatóságnál oly ideiglenes igazolványt, melylyel munkába beállhatott, nem kapott, hogy tehát munkát ezen okból nem szerezhetett. Meg van állapitva az a ténykörülmény, hogy a munkás az iparhatóságtól igazolványt kérhetett és ezzel munkába állhatott, s miután ezenfelül a munkás munkakönyve az iparhatóságnál volt letéve, sőt ő ezenfelül az ipartörvény 105. §-a értelmében az iparhatóságtól uj (másodlati) munkakönyv kiállitását is követelhette, ily körülmények között a munkaadót a munkakönyv kiadása körül mulasztás egyáltalán nem terheli és ezért kártéritési kötelezettségét megállapitani nem lehetett. (C. 9533/1895.)

Felperes munkáját önkéntesen szakitván félbe, anélkül, hogy a megkezdett munkát befejezte volna, kétségtelen, hogy midőn felperes a munkát a 93. §. rendelkezése ellenére hagyta abba, alperes a szolgálati viszonyt törvényesen megszüntnek tekinteni nem tartozott és igy jogosan hitte magát felmentettnek azon kötelezettség alól, hogy a felperes munkakönyvét az 1884 : XVII. t.-cz. 106. §-a rendelkezéséhez képest felperesnek kiadja; amennyiben pedig felperes a munkakönyvnek alperes részéről történt visszatartását a fenforgott körülmények között jogtalannak tekintette, tartozott volna ez iránti panaszát azonnal az illetékes iparhatóságnál megtenni s ekként a munkakönyv hiányából származható hátrányát elháritani. Minthogy pedig felperes ezt nem tette, alperes pedig a munkakönyvét 1895. évi nov. 23-án a békéltető-bizottságnak átadta, alperest a munkakönyvnek ez ideig történt visszatartásából sem terheli olyan felelősség, amelynek alapján felperes az alperes

ellen kártérítést érvényesithetne. Ezek szerint felperes kártéritési igényt alperessel szemben annál kevésbbé lévén jogosult érvényesiteni, mert felperesnek módjában állott a munkakönyvnek megszerezhetése s ekként a vitatott kárának megakadályozása: alperes felülvizsgálati kérelmének helyet kellett adni. (Bp. T. I. G. 92/1897.)

Az iparossegéd munkakönyve jogi értelemben vett zálogtárgyul nem szolgálhat, mert zálogtárgy csak olyan dolog lehet, amelyből a hitelező magának kielégitést szerezhet, már pedig a munkakönyv nem ilyen dolog. De nem szolgálhat a munkakönyv arra sem, hogy annak az iparossegéd birtokából való elvonása kényszeritő eszközül használtassék arra, hogy az iparossegéd tartozását megfizesse, mert az ipartörvény 99. és következő szakaszai közgazdasági és rendőri tekintetekből intézkednek az iránt, hogy minden iparossegédnek munkakönyvvel kell ellátva lennie, amelyet a munkába lépés alkalmával a munkaadó az iparossegédtől átvenni és az iparhatósághoz bemutatni, azután pedig a munkából való kilépésig megőrizni, s akkor a könyv egy rovatának kitöltése után a segédnek átadni tartozik; ezenfelül a munkaviszonyban beálló minden változás a munkakönyvben az iparhatóság által igazolandó, mi végből az ipartörvény végrehajtása iránt 39266/1884. F. I. K. sz. a. kibocsátott szabályrendelet 36. §-a értelmében a segéd is köteles munkakönyvét a szolgálatból való kilépés után legkésőbb 8 nap alatt az iparhatóságnak bemutatni. A munkakönyvnek az iparossegédtől való minden olyan elvonása lehet, amely a most idézett törvényes rendelkezések betartását lehetetlenné teszi, törvénybe ütközik, s ezért a munkakönyvet az iparossegéd hitelezője vissza nem tarthatja, még abban az esetben sem, ha azt a segéd önként adta át a követelés biztositására. De a most kifejtett jogi álláspont mellett sincs törvényes alapja a munkakönyv visszatartása miatt támasztott kártéritési keresetnek abban az esetben, ha az a törvényellenes állapot, hogy az iparossegéd munkakönyvétől meg volt fosztva, elsősorban a segéd saját tényéből következett be, mert a saját ténye következtében netán szenvedett kárának megtérítését nem követelheti. (C. 540/1901.)

Az ipartörvény 106. §-ában előirt bejelentés elmulasztásáért nem a távozó segéd, hanem a munkaadó felelős. (F. I. K. 26319. 1886.)

A segéd munkába lépésének be nem jelentése esetén a kilépés bejelentésének elmulasztása ujabb kihágásnak nem tekinthető. (K. M. 10598/1906.)

107. §. A segéd munkaviszonyában beálló minden változás a munkakönyvben az iparhatóság által igazolandó.

Ha a munkába állás hosszabb betegség vagy más körülmények által megszakittatik, e körülmény a segéd által történt igazolás után a munkakönyvbe az iparhatóság által feljegyzendő.

Az iparhatóság által igazolt minden adat egyuttal az általa vezetett lajstromba is feljegyzendő.

108. §. Oly végből, hogy a törvényes alapon a szerződési viszonyból kilépni és más iparoshoz szerződtetni akaró segéd ezt akadálytalanul tehesse, az iparos a segéd kivánatára elbocsátási bizonyitványt köteles adni, melyben megjegyzendő, hogy a segéd rendes munkakönyvvel bir.

Az iparossegéd elbocsátási bizonyitványában a segéd erkölcsi magaviseletére vonatkozó megjegyzések csakis a segéd egyenes kivánságára vehetők fel. (K. M. 17044/1904.)

109. §. Az iparhatóság a területén alkalmazott segédekről lajstromot vezet.

E lajstromban kiteendő:

a) a segéd neve és foglalkozása;

b) munkakönyvének száma;

c) az iparos neve, lakása és foglalkozása, akinél alkalmazva van;

d) a munkaviszony megkezdése;

e) a munkaviszony megszünte.

A kereskedősegédek munkakönyvvel nem birván, a lajstromba való bevezetés végett be sem jelentendők az iparhatóságnál s általában a jelen szakasz intézkedése nem terjed ki azokra, kiknek a törvény 99. §-a értelmében munkakönyvre nincs szükségük. (F. I. K. 49955/1884.)

Az iparhatóságok az általuk vezetett iparlajstromokban foglalt bejegyzésekről, hiteles másolatot bármely magánfél kérelmére akadálytalanul kiszolgáltatni tartoznak. Olyan bizonylatok kiállitása ellenében, melyek azt lennének hivatva igazolni, hogy például valamely czégnek fennállott üzlete ugyanazon helyen, vagy általában bárhol is tényleg létezik, valamint hogy az illető czég vagyonnal bir vagy sem, feltéve, hogy általában kiadhatók, nem az iparhatóságok, hanem az

illetékes helyi hatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 17210/1904.)

Az iparhatóságok, illetve ipartestületek tartoznak az illetékes pénzügyigazgatóságtól (fővárosi adófelügyelőtől) évenkint veendő felhívásra a náluk nyilvántartott iparosoknál (kereskedőknél) alkalmazott iparos- (kereskedő-) segédeket és tanonczokat, az adókötelezettek és adótárgyak összeirásával megbizott községi elöljáróságok (városi adóhivatalok) részére évről-évre névszerint kimutatni és a kimutatást az összeirással megbizott közegnek az 1883 : XLIV. t.-cz. 17. §-ában kitűzött — a megkeresés vételétől számított — 14 nap alatt megküldeni. (K. M. 492/1891.)

A pénzügyminister elhatározása alapján a kereskedőknél alkalmazott segédek és tanonczok névsorának az összeirással megbizott közegekkel való közlése mellőzendő, ellenben a 492/1891. K. M. rendeletnek az iparossegédekre, valamint az iparosoknál alkalmazott tanonczokra vonatkozó része változatlanul fenntartatik s tekintettel arra, hogy az iparossegédek és tanonczok névszerinti kimutatásának az adókivetés szempontjából csakis akkor lehet eredménye, ha az egyes munkaadók szerint elkülönitve történik, az elsőfoku iparhatóságok és ipartestületek az iparossegédeket és tanonczokat munkaadók szerint elkülönitve kimutatni s e kimutatásokat az összeirással megbizott közegeknek a törvényben kitűzött határidőre pontosan megküldeni tartoznak. (K. M. 15299/1902. körrend.)

Az ipartestületeknek egyrészt az adókivetési adatok beszolgáltatása, az 1883. évi XLIV. t.-cz. 17. §-a értelmében, kötelessége s azon adatok beszerzését az adóügyi teendőkkel amugy is túlhalmozott községi elöljáróságokra róni helyes nem volna; másrészt, minthogy az 1875 : XXIX. t.-cz. 7. §. *c)* és *f)* pontjai lényeges különbséget tesznek a segéd nélkül és segéddel dolgozó kézműiparosok között s igy különösen a törvényhatósági és rendezett tanácsu városokban szükséges tudni azt, hogy az illető iparos segéddel-e, vagy anélkül dolgozik; figyelemmel továbbá az adózók bevallásának megbizhatatlan voltára és arra, hogy az iparosok megadóztatásához szükséges adatok beszolgáltatására elvégre is az ipartestületek a legilletékesebbek: a helyes és arányos megadóztatás érdekében a pénzügyminister feltétlenül szükségesnek tartja, hogy az ipartestületek az iparossegédeket és tanonczokat az 1902. évi márczius hó 4-én 15299. szám alatt kiadott körrendelet értelmében az adóösszeirással megbizott közegeknek a már kötelezett nyilvántartás alapján hitelesen kimutassák. (K. M. 72984/1902. körr.)

Az ipartestületek azon kérelme, hogy a szóban forgó kimutatások szerkesztése és beterjesztése alól felmentessenek, nem teljesithető, mert az iparóssegédek és tanonczok kimutatása épen az igazságos és arányos megadóztatás érdekében okvetlenül szükséges és ezen adatok beszolgáltatására az ipartestületek a közadók kezeléséről szóló 1883 : XLIV. t.-cz. 17. §-a értelmében kötelesek. Hogy azonban ezen reájuk rótt feladaton könnyités történjék, az ipartestületek ezentul csak az általuk vezetett névlajstrom egyszerü másolatának beterjesztésére kötelesek olyformán, hogy a kimutatásokban minden segéd és tanoncz neve mellé a munkaadók nevét is feljegyezzék. Ily módon az ipartestületek a segédeknek és tanonczoknak munkaadók szerint való csoportositása alól fel lesznek mentve s ezen teendők ellátása a kir. pénzügyigazgatóságok feladatát fogja képezni. Az ipartestületek által beszolgáltatandó emez adókivetési adatok pontossága és felhasználhatósága szempontjából feltétlenül kivánatos azonban, hogy a kérdéses kimutatások szerkesztése és az adókötelezettek összeirása egy és ugyanazon időben történjék, miért is az ipartestületek a névlajstrom másolatát a kir. pénzügyigazgatóságtól évenkint veendő felhivásra sürgősen elkésziteni s azt a felhivásban kitűzött határidőre közvetlenül az illetékes pénzügyigazgatónak megküldeni tartoznak. (K. M. 50554/1903. körrend.)

110. §. A törvény kihirdetése után hat hónap alatt minden iparos tartozik segédeit a lajstromba bevezetés s munkakönyvkiállitás végett az iparhatóságnak bejelenteni.

D) A gyári munkásokról.

111. §. Az iparossegédekről szóló 88—110. §-ok rendeletei a gyári munkásokra is kiterjednek.

Gyári munkások alatt azon egyének értendők, akik gyárban szakbavágó munkával foglalkoznak, tehát a női munkások is. (F. I. K. 53025/1884.)

Akik nem szakbavágó vagy egyáltalán nem ipari munkát végeznek, pl. a szeszgyáraknál az ökörhizlalás körül alkalmazott göbölyösök nem gyári munkások, hanem cselédek, kik cselédkönyvvel látandók el. (F. I. K. M. 53025/1884.)

Az a körülmény, hogy a munkás a gyárban mint napszámos nyer alkalmazást, a munkásnak gyári munkás minőségén nem változtat, feltéve, ha az illető a gyár üzem-

körébe vágó munka végzésével volt megbizva. A gyáros a törvényes kötelezettségekért azon munkásokkal szemben is felelős, kik valamely akkord-munkása által segédmunkásokként lettek felfogadva. (K. M. 4343/1899.)

Gyári kocsis ipari alkalmazott. (K. M. 97160/1906.)

Az oly butorkereskedői telep, melybe a butorok már készen kerülnek és ott csakis a kárpitozással, üvegezéssel, szóval az utolsó diszitéssel láttatnak el, csak ugynevezett kiadóságnak (Verlag) tekinthető, nem pedig gyárnak, mert az 1899 : XLIX. t.-cz. végrehajtási utasitásának 1. §-a az iparczikkek egy telepen való előállitásához köti a gyár fogalmát, nem pedig a készitmények felszereléséhez. (K. M. 58269/1903.)

112. §. A gyáros köteles összes munkásairól rendes jegyzéket vezetni, abba minden munkás nevét, születésének évét és helyét, foglalkozását és bérét beiktatni s e jegyzéket az iparhatóságnak kivánatára akármikor előmutatni.

Az ipartörvény 111. és 112. §-ai csak a gyári telepekre és a gyári munkásokra vonatkoznak; e törvényszakaszok rendelkezéseit az ipartelepeken alkalmazott s szakbavágó munkát nem végző munkásokra (napszámosokra) alkalmazni nem lehet. (K. M. 61033/1898.)

Az ipartörvény 112. §-ában elrendelt jegyzék elsősorban a gyárban alkalmazott munkásokkal való bánásmód szabályozására szolgálván, a 112. §. be nem tartása a 158. §. *a)* pontjának büntető határozmánya alá esik. (F. I. K. 4860/1885.)

113. §. A műhelyekben munkarendnek kell kifüggesztve lenni, melybe következők veendők fel:

a) a dolgozó személyzet különféle osztályzata és foglalkozása, jelesül a nők és gyermekek alkalmazásának módozata, tekintettel testi erejükre és ez utóbbiak iskolai kötelezettségére;

b) a munkaidő tartama;

c) a leszámolás idejére és a munkabér kifizetésére vonatkozó határozmányok;

d) a felügyelő egyének jogai;

e) a munkásokkal való bánásmód megbetegedés vagy szerencsétlenség eseteiben;

f) a munkarend áthágóira szabott pénzbirságok;

g) a felmondás határideje és azon esetek, melyekben a szerződési viszony azonnal felbontható.

A munkarend nem tartalmazhat semmi olyat, ami a törvény rendelkezéseivel ellenkezik.

A munkarend az iparhatóság előtt láttamozandó.

Az ipartörvény 113. §-ában elrendelt munkarend elsősorban a gyárban alkalmazott munkásokkal való bánásmód szabályozására szolgálván, a 113. §-ban előirt határozatok be nem tartása a 158. §. *a)* pontjának büntető határozmányai alá esik. (F. I. K. 4860/1885.)

A délelőtti és délutáni, valamint a déli munkaközi szünetekre vonatkozó rendelkezések a munkarendbe felveendők. (K. M. 25598/1903.)

A gyáros a munkarendben biztositék czimén levonásokat rendelni nem jogosult. (K. M. 74896/1897.)

A gyári munkarendben oly rendelkezés, melynek értelmében a munkarendben a gyárigazgatóság a munkások meghallgatása nélkül változtatásokat tehet, helyt nyerhet, mert ez a rendelkezés az iparhatóság hozzájárulásának szükségességét nem zárja ki, amennyiben ily rendelkezés az ipartörvény 113. §-ának utolsó bekezdését tekintve, különben is törvényellenes és érvénytelen volna. (K. M. 4876/1898.)

A gyáros és munkás közötti viszony csakis az 1884 : XVII. t.-cz. III. fejezetének *D)* pontjában s nevezetesen a 118. §-ban megállapitott korlátok között képezi a szabad egyezkedés tárgyát, ennélfogva az iparhatóság helyesen tagadta meg a gyári munkarend hatósági láttamozását akkor, midőn a munkarend egyik rendelkezése szerint a munkások keresetéből biztositék czimén az 1884 : XVII. t.-cz. 120. §-a értelmében meg nem engedett bérlevonások eszközöltetnének. (K. M. 42822. 1898.)

A kereskedelmi telepek az ipartörvény 1. §-ának ama kijelentése folytán, hogy az ipar alatt a kereskedés is értendő, szintén az 1893 : XXVIII. t.-czikkben emlitett és a törvényszerü feltételek fenforgása esetén iparfelügyelői vizsgálat alá eső ipartelepek sorába tartoznak. Munkarend kifüggesztésére s munkásjegyzék vezetésére azonban a kereskedelmi telep tulajdonosa nem kötelezhető, mert az ipartörvény 112. és 113. §-ai csak a gyári telepekre és a gyári munkásokra vonatkoznak; munkakönyvvel pedig csupán azokat az alkalmazottakat köteles ellátni, kik segédként a kézműipar körébe tartozó

szakbavágó ipari munkát végeznek ; az ipartelepeken alkalmazott, s szakbavágó ipari munkát nem végző munkásokra, napszámosokra az ipartörvény 111., 112. és 113. §-ait alkalmazni nem lehet. (K. M. 61033/1898.)

A vasuti vállalatokat az ipartörvény 183. §. g) pontja kivonván az ipartörvény rendelkezései alól, e vállalatok javitóműhelyei és áramfejlesztő-telepei, mint a közlekedési vállalat berendezéseinek és üzemeinek elválaszthatatlan kiegészitő részei, munkarend kifüggesztésére az ipartörvény alapján nem kötelezhetők. (K. M. 34330/1898.)

Az ipartörvénynek az a rendelkezése, mely a munkarend kifüggesztéséről szól (1884. évi XVII. t.-cz. 113. §.), ezt csak a műhelyekre nézve irja elő, a törvény azon fejezete (III. fel.) D) pedig, mely a munkarendről intézkedik, a gyári munkásokra vonatkozik. Minthogy pedig az épitőipar, illetőleg a kőmüvesmesterség üzése nincs műhelyhez kötve, de még a kőmüves-iparban alkalmazott munkások sem tekinthetők — a szó szoros értelmében — gyári munkásoknak, ennélfogva kőmüves-iparos munkarendnek ki nem függesztése miatt nem büntethető. (K. M. 22128. 1899.)

Az ipartörvény 113. §-a csak a gyári telepekre és gyári munkásokra vonatkozik ; e törvényszakasz rendelkezéseit az iparteleпeken alkalmazott, szakbavágó munkát nem végző munkásokra (napszámosokra) alkalmazni nem lehet. (K. M. 61033/1898.)

114. §. Minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesiteni és fentartani, ami, tekintettel az iparüzlet és telep minőségére, a munkások életének és egészségének lehető biztositására szolgál (30. §.).

Habár az ipartörvény 183. §-a alá eső gyárak tulajdonosai munkásaik nyilvántartása iránt az ipartörvényben előirt kötelezettségek teljesitése alól felmentvék és ezekre nem szorithatók, mindazonáltal nem menthetők fel a gyárosokra egyaránt érvényes és az ipartörvény 114. §-ában is kifejezésre jutott azon elv alkalmaztatása alól, hogy minden gyáros köteles gyárában saját költségén mindazt létesiteni és fentartani, ami, tekintettel az iparüzlet és telep minőségére, a munkások életének és egészségének lehető biztositására szolgál. (F. I. K. 18812/1888.)

Az a munkaadó, ki alkalmazottjait egy kötelezvényen általán biztositja és a munkást ért baleset után a biztositó társ ellen nem inditja meg a keresetet, sem a keresetjog átruházását nem eszközli, sőt nem is állitja, hogy az átruházást felajánlotta s ez az alkalmazott részéről el nem fogadtatott s rendes kereskedő gondosságának megsértésével jár el, az ezen mulasztás által okozott kárt tehát megtériteni tartozik. (C. 837/1904.)

115. §. Tekintettel a fennálló népoktatási törvényekre is :

10 éven aluli gyermekeket épen nem, a 10 évet meghaladott, de a 12 évet még el nem érteket csak az iparhatóság engedélye mellett szabad gyárakban munkára alkalmazni.

Az engedély csak akkor adandó meg, ha vagy az iskola rendes látogatása a gyárban való alkalmazással megegyeztethetőnek mutatkozik, vagy a gyáros részéről külön iskolák felállitása által a gyermekek oktatásáról az iskolahatóság rendeletei szerint kellő gondoskodás történik.

Kik a 12 éves kort meghaladták, de a 14 éves életkort még be nem töltötték, gyári munkában naponkint csak 8 óra hosszat foglalkoztathatók.

Oly ifjak, kik a 14 éves életkort betöltötték, de a 16 évet még el nem érték, naponkint csak 10 órai munkaidőre alkalmazhatók.

Ezen törvény 62. §-ának b) pontja, valamint a tanonczok éjjeli munkájáról szóló 65. §-a a 16 éven aluli gyári munkásokra is kiterjesztetik.

116. §. A 16 évet még be nem töltött munkások vagy épen nem, vagy csak bizonyos feltételek mellett alkalmazhatók azon iparágakhoz tartozó gyárakban, melyek egészségteleneknek vagy veszélyeseknek nyilvánittatnak és egyáltalában csak oly munkára alkalmazhatók, mely egészségüknek nem árt és testi fejlődésüket nem gátolja.

Az egészségtelen és a veszélyes iparágak lajstromát a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister rendeletben fogja megállapitani ; ezen rendeletben egyszersmind azon feltételek is meghatározandók lesznek, melyeknek megtartásával 16 éven aluli munkások ily iparágakban vagy azok némelyikében alkalmazást nyerhetnek.

Nők szülés után négy hétig szerződésileg kötelezett munkájuk teljesitése alól a szerződés megszünése nélkül felmentvék.

117. §. A munkásoknak munka közben, ugy délelőtt, mint délután, fél-fél órai, délben pedig egy órai szünidő engedendő.

Azon gyárakban, melyekben a munka éjjel-nappal foly, a gyáros az éjjeli munkára alkalmazott munkások kellő felváltásáról köteles gondoskodni.

A nappali munkát reggeli 5 óra előtt kezdeni és esti 9 órán tul kiterjeszteni nem szabad.

Hol a munkaidő a délelőtti félórai és a déli egy órai szünet leszámitásával tiz és fél órát tesz, a törvényben előirt fél-fél órás szünetek a nappal mindkét szakában munka közben rendszeresitendők. Éjjeli munka esetén tiz órai munkaidőnél legalább egy órai szünet rendszeresitendő, tiz órát meghaladó munkaidőnél pedig az első hat órában legalább félórai, az ezt követő időszakban szintén félórai szünet adandó. (K. M. 82118/1896.)

A délelőtti és délutáni munkaszünetek tartamának leszállitása, vagy a szünetek megszüntetése a törvény rendelkezéseire való tekintettel nem engedélyezhető. Amennyiben azonban az üzem természeténél fogva a törvényszerü délelőtti és délutáni munkaközi szünetek a munkásoknak az üzem félbeszakitásával járó hátrányok miatt egyszerre megadhatók nem volnának, ily esetben ezen szünetek az egyes munkásoknak váltakozó időben is engedélyezhetők. (K. M. 40150. 1901.)

Miután a czukorgyárak a folytonos üzemü ipartelepek sorába tartoznak, melyekben az üzem folytonosságánál fogva a munkaközi szüneteknek egy időben az összes alkalmazottakra nézve egyszerre való megadása nehézségekbe ütközik, a munkarendben kifejezést nyerhet, hogy a délutáni munka közben az ipartörvény 117. §-a értelmében engedélyezendő félórai szünidőnek nem kell valamennyi munkásra nézve egy időbe esnie, hanem a munkáscsoportonként más-más időben olykép is engedélyezhető, hogy a munkások egymásközti felváltása mellett a gyár üzeme esetleg meg ne szakittassék. (K. M. 46608/1901.)

A kőedénygyártásnál egyedül az égetés tekinthető félbeszakitást nem tűrő üzemágnak ; minthogy azonban ezen üzemágnál a tüzelés természetes szünetei pótolják a rendes munkaközi szüneteket, ezeknek külön meghatározott időben való létesitésétől el lehet tekinteni. A többi üzemágnál, minthogy ily természetes szünetek nem léteznek, a rendes munkaszünetek adandók, de nincs az ellen észrevétel, hogy a munkásoknak e szünetek ne valamennyinek egyszerre, hanem váltakozó időben engedélyeztessenek. (K. M. 47488/1901.)

Ahol a munka reggeli 7 órakor, tehát oly időben kezdődik, amikor a délelőtti munkaközi szünet szokott tartatni, a délelőtti szünet megadottnak vehető, ugy hogy ily gyárakban csak délutáni munkaszünetek létesitendők. (K. M. 47488/1901.)

Azon esetben, midőn a munka csak a szokásos munkaközi szünetek idején veszi kezdetét, illetőleg fejeztetik be, azon a napon a munkaközi szünetek a munka megkezdésének és befejezésének időpontja által megadottaknak tekintendők. (K. M. 71776/1901.)

A gyárvizsgáló köteles a munkaközi szünetek ügyét a legóvatosabban kezelve, minden oly esetben, midőn e tekintetben az üzem folytonossága, vagy más üzemi nehézségek miatt indokoltnak tartja, hogy a gyáros ne köteleztessék a szüneteket a gyárban alkalmazott összes munkásokra nézve egyidőben megadni, tartozik minden további intézkedését megelőzőleg az ipari főfelügyelő utján a kereskedelemügyi ministerhez sürgős jelentést tenni, kikérve minden concrét esetre vonatkozó elhatározását. (K. M. 17001. 1901.)

Oly üzemeknél, melyekben a napi munkaidő tartama a déli egy órai szünet leszámitásával 10 órát meg nem halad, az ipartörvény 117. §-ában megállapitott délelőtti és délutáni fél-fél órai munkaszünetek a munka megkezdését megelőzőleg és annak befejezését követőleg megoldottaknak tekinthetők. (K. M. 69975/1902.)

De a gyárosok, illetve munkavezetők nem tehetnek kifogást az ellen, hogy a munkások magukkal hozott élelmi szereiket időközben elfogyaszthassák. (K. M. 82118/1896.)

Oly gyárakban, melyekben az 1884. évi XVII. t.-cz. 117. §-ában megállapitott délelőtti és délutáni félórai munkaközi szünetek a napi munka megkezdését megelőzőleg és annak befejezését követőleg megadottaknak tekinthetők, túlmunkaórák alkalmazása esetén a törvényes munkaközi szünetek a munkásoknak megadandók még az esetben is, ha ezeket a munkások maguk nem is óhajtják igénybevenni. (K. M. 77986/1903.)

A fonó- és szövőgépek, illetve székek mellett dolgozó munkások és munkásnők részére délelőtt és délután biztositandó munkaközi fél-fél órai szünetek nem ugy értelmezendők, hogy ezen szünetek alatt a gyárnak szünetelnie kell, hanem ugy, hogy az ily munkásoknak, kik ugy is csak felügyleti munkát végeznek, az ipartörvényben előirt ezen szünetek munkaközben legyenek megadhatók, vagyis ezek a munkások ezt a szünetet a fonógépek vagy szövőszékek mellett ügyelve, munkaközben élvezhessék. Önként érthető azon-

ban, hogy ennek feltétele, miszerint a munkások délelőtti és délutáni uzsonájukat így is elkölthessék és délben a munka szünetelésével legalább egy órai teljes pihenőt élvezzenek. (K. M. 8584/1904.)

Nincs kifogás az ellen, hogy azon papirgyárakban, melyekben a munkások azt kívánják, az éjjeli munkás-csapatnak nappalival való felváltása és megforditva, olykép történjék, hogy a két csapat mindegyike kéthetenként egy-egy teljes napi (24 órai) szünethez jusson, s viszont mindegyik munkás-csapat kéthetenként egyszer 24 óráig egyfolytában dolgozzék. (K. M. 1245/1902.)

118. §. A gyáros köteles munkása bérét készpénzben és pedig — ha máskép nem egyezkedett — hetenkint kifizetni.

Árukat és szeszes italokat munkásainak nem hitelezhet.

Lakással, tüzifával, földhaszonélvezettel, rendes élelmezéssel, orvossággal, orvosi segélylyel azonban a munkást, ha ez beleegyez, elláthatja s az értük járó összegeket a bérfizetés alkalmával béréből levonhatja. Ugyanezen feltétel alatt láthatja el a gyáros a munkást a gyárában készülő czikkek előállitására szükséges szerszámokkal és anyagokkal is, ha ezeket szerződés szerint a munkás sajátjából tartozik megszerezni.

A munkaadó munkása béréből csak a szerződésileg kikötött rendes élelmezés költségeit vonhatja le. Nem tekinthetők pedig rendes élelmezésnek az olyan vásárlások, amelyeket a munkások kölcsönösen, előre meg nem állapitott árakért szatócsnál vagy kereskedőnél teljesitenek, miért is az ily vásárlások után fennmaradó tartozásoknak a munkaadó, vagy egyik alkalmazottja részéről való levonása az ipartörvény 118. és 119. §-aiba ütközik. (K. M. 79964/1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 118. §-a világosan rendeli, hogy a gyáros köteles munkásainak bérét, tehát természetesen az egész bért készpénzben kifizetni. Ezt a törvény imperative és nem subsidiariusan rendeli, amennyiben ettől eltérő szerződéses megállapodásra a munkaadónak vagy a munkásnak felhatalmazást nem ad. A 118. és a 120. §-ok alapján eszközölhető ugyan a munkás béréből bizonyos levonás, a 118. §. alapján azonban csak az ezen törvényszakaszban meghatározott esetekben, a 120. §. alapján pedig csak akkor, ha a munkabérből levont összegek a munkások sorsának javitására, pl. betegség, baleset stb. elleni biztositásra fordittatnak. A biztositék és takarékbetétek czimén eszközölt levonásokra pedig sem a 118., sem a 120. §. nem ad felhatalmazást és pedig ez utóbbi törvényszakasz azért nem, mert sem biztositék, sem a takarékbetétek nem szolgálnak a munkások közös sorsának javitására. Ezekhez képest a munkaadók a jelzett levonásoktól az 1884 : XVII. t.-cz. 118. §-ában megállapitott következmények terhe alatt eltiltandók, a levont biztositéki összegek visszafizetendők, s a tartalékalap a munkások önkéntes befizetésein alapuló intézménynyé alakitandó át. (K. M. 65813/1899.)

Az ipartörvény 118. §-ának intézkedései folytán az azt alkalmazó hatóságok nem tehetnek különbséget az egyes vállalatok közt, tehát kivételt oly vállalatokra sem engedélyezhetnek, melyek a hitelnyujtásnál kifogástalanul járnak el és a munkások érdekeit előmozditani iparkodnak. (K. M. 624. 1893.)

A gyáros a munkások béréből bizonyos hányadot levonni, illetőleg azt az év végéig visszatartani nem jogosult, mert az ipartörvény értelmében a gyáros a munkások béréből a törvény 118. §-ában felemlitett kivételektől eltekintve, semmi czimen levonásokat nem eszközölhet. (K. M. 28836/1904.)

Gyárosok ama szándékának kivitele, hogy a drágaság tartama alatt tisztviselők és munkásaik számára a fő élelmiczikkeket közösen beszerzik s azokat a drágaság előtti árakon készpénzfizetés ellenében kiszolgáltatják oly módon, hogy az árkülönbözetet maguk viselik: nem ütközik az ipartörvény 118. §-ába. Mert a törvény idézett szakasza a munkások számára áruknak és szeszes italoknak hitelezését tiltja, de nem tiltja azt, hogy a gyárosok tisztviselőik és munkásaik részére készpénzfizetés ellenében olcsó beszerzési forrásokat nyissanak. (K. M. 77301/1904.)

Gyárosok amaz eljárásukhoz, hogy a drágaság tartama alatt tisztviselőik és munkásaik számára a fő élelmiczikkeket közösen beszerzik s azokat a drágaság előtt volt árakon a munkásoknak kiszolgáltatják, mint nem ipar-, illetve üzletszerü tevékenységhez iparigazolványt váltani nem tartoznak. (K. M. 81254/1904.)

119. §. Oly árukért való követelések, melyek a munkásoknak az előbbi §-ban foglalt tilalom daczára hiteleztettek, a gyártulajdonos által sem törvény utján nem érvényesithetők, sem beszámitás tárgyát nem képezhetik.

120. §. Oly szerződések, melyek a 118. és 119. §-ok rendeleteivel ellenkeznek, kötelező erővel nem birnak.

Hasonlóul érvénytelenek a gyáros és a munkás közt történt oly megállapodások, melyek szerint ez utóbbi szükségletét bizonyos eladási telepekből szerezni, vagy bérének egy részét más czélokra, mint a munkások sorsának javitására, forditani köteles.

121. §. Az iparhatóság köteles a gyárakat kiküldöttje által évnegyedenként legalább egyszer megszemléltetni s a törvény rendeleteinek megtartásáról meggyőződést szerezni.

E vizsgálatok eredményéről évenkint legalább egyszer a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek kimeritő jelentés teendő.

Ezen kivül a fővárosban és nagyobb számu gyárakkal biró vidékeken a gyárak megvizsgálásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister külön közegeket bizhat meg.

E közegeknek alkalmazása a rendes évi költségvetéssel kapcsolatban kellő indokolással terjesztendő a törvényhozás helybenhagyása alá.

A gyárak megvizsgálásával megbizott hatósági közegek jelentései megfelelő alakban évenkint nyilvánosságra hozandók.

(Az ipartörvény 121. §-ának harmadik, negyedik és ötödik bekezdése az 1893 : XXVIII. t.-cz. megalkotása és életbe lépte óta hatályon kivül helyezettnek tekintendő.)

Az iparhatóságok kötelesek az 1884. évi XVII. t.-cz. 121. §-a értelmében kiküldöttjeik által eszközlendő gyárvizsgálatok alkalmával különös figyelemmel lenni arra, vajjon az 1893 : XXVIII. t.-cz. 1. és 2. §-aiban foglalt rendelkezések foganatosittatnak-e és amennyiben akár ezen alkalommal, akár más uton arról értesülnek, hogy e tekintetben hiányok vagy mulasztások forognak fenn, tartoznak az utóbb idézett törvény 3. §-a értelmében eljárni. (K. M. 13469/1894.)

Ha a gyárakban és ipartelepeken az iparhatósági vizsgálat az 1893 : XXVIII. t.-cz. 27. §-a alapján, s az ezzel kapcsolatban fennálló 1884 : XVII. t.-cz. 121. §-a alapján akár feljelentés vagy egyéb rendkivüli körülmények közbejötte folytán történik, annak költségeit, ha a vonatkozó törvény rendelkezéseihez képest mulasztás esete elő nem fordul, továbbá, ha a panasz folytán megejtett vizsgálat alkalmával annak alaptalansága kiderülne, de a felmerült költségek a feljelentő vagyontalansága miatt be nem hajthatók, elmarasztalható fél hiányában az utiátalányt élvező iparhatósági közegek utiátalányukból tartoznak fedezni, mig az utiátalányban nem részesülők költségeit az illető törvényhatóságok pénztáraikból tartoznak megtériteni, miután ezek oly általános közigazgatási teendőket képeznek, melyeknek teljesitése az őket megillető felügyeleti jogkörből kifolyó hivatalos kötelmüket képezi.

Ha ellenben a vizsgálat folyamán törvénybe ütköző mulasztások derülnének ki, melyek büntetést vonnának magok után, avagy az alaptalanul feljelentő vagyonossága beigazolást nyer, az esetben az igy felmerülő költségeket minden körülmények közt a marasztalt, illetőleg az alaptalanul feljelentő fél tartozik viselni s ennek folytán a költségek megtéritésére még az utiátalányt élvező közeg is igényt tarthat. (K. M. 59789/1894.)

IV. FEJEZET.

Az ipartestületekről.

122. §. Törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácscsal biró városokban, továbbá oly községekben, melyekben a képesitéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosok száma legalább százra megy, a képesitéshez kötött mesterséggel (4. §.) foglalkozó iparosok kétharmadának kivánatára, az illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatásával és a törvényhatóság hozzájárulásával, az iparhatóság által ipartestületek alakitandók.

Oly közégekben, amelyekben száznál kevesebb ilyen iparos van, az iparosok kivánatára, az ipar- és kereskedelmi kamara véleménye alapján, a törvényhatóság hozzájárulásával, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister esetrőlesetre megengedheti az ipartestület alakitását.

Amennyiben az ipartestület megalakitása iránt az illető iparosok, az ipar- és kereskedelmi kamara és törvényhatóság közt nézeteltérés lenne, az ügy elhatározás végett a földmivelés-, ipar- és

kereskedelemügyi minister elé terjesztendő.[1])

Az ipartörvény 122. §-ának rendelkezéséhez képest az ipartestület alakitásában részt vehetnek mindazon iparosok, kik állandóan az illető város vagy község területén laknak, képesitéshez kötött mesterséget üznek és vagy iparigazolványnyal birnak vagy kimutatni képesek, hogy mesterségüket már az 1872 : VIII. törvényczikk életbeléptetése előtt önállóan üzték, tekintet nélkül arra, vajjon előfordulnak-e az illető kereskedelmi és iparkamara jegyzékében. A képesitéshez kötött mesterséget üző nők, akár saját részükre szerzett iparjogositványuknál fogva, akár özvegyi jogon, személyesen vehetnek részt az ipartestület alakitásában; a kiskoruak pedig törvényes képviselőjük által. (F. I. K. 46068/1884.)

Mindaddig, mig az ipartestület érvényesen meg nem alakult, hatósági teendőket nem végezhet. (F. I. K. 14520/1887.)

A járási ipartestület hatásköre az eredetileg megállapitott területre akkor is kiterjed, ha a járás területe utóbb megváltozik, mert az 1884 : XVII. t.-cz. nem foglal magában oly intézkedést, mely eltiltaná, hogy egy már megalakitott s hosszabb időn át fennállott ipartestületnek csupán az ugyanazon iparhatóság területén lakó iparosok lehessenek tagjai, vagyis az ipartörvény nem tartalmaz oly intézkedést, hogy midőn egyik járástól egy vagy több község másik járáshoz átcsatoltatik, az átcsatolt községekhez tartozó iparosok — kik már előzőleg egy a törvény alapján megalakult ipartestület tagjai — ez utóbbiból kilépni tartoznának. (K. M. 5243. 1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. szempontjából nincs akadálya annak, hogy egy járás több, esetleg valamennyi községében lakó és képesitéshez kötött mesterséget üző iparosok közös ipartestületet alkossanak. A közös ipartestület megalkotásának feltétele azonban, hogy a járás területén legalább 100 képesitéshez kötött mesterséget folytató iparos legyen. Az ipartörvény 122. §-ából továbbá az következik, hogy a járáshoz tartozó községek közül csak azon községek képesitett iparosai fognak a járási ipartestület kötelékébe tartozni, mely községekben külön-külön a képesitéshez kötött iparosoknak legalább kétharmada az ipartestület megalakitásához hozzájárult. Az ipartestület megalakitásánál a székhely megválasztásának kiváló fontossága lévén, igen természetes, hogy a járás területén lévő községekben lakó képesitett iparosok az ipartestület megalakitása alkalmával aziránt is megkérdezendők, hogy az ipartestület székhelye mely községben legyen. Ha külön-külön az egyes községekben a képesitett iparosok kétharmadrésze valamely, a járáshoz tartozó község, mint székhely mellett nyilatkozott, azon községek összes iparosai a járási ipartestületbe felveendők, illetve oda belépni tartoznak. Amennyiben azonban az egyes községek képesitett iparosainak szavazatából az tünik ki, hogy azok némelyikében az iparosok kétharmadrésze nem a többi községek által elfogadott székhely mellett szavazott, azon község képesitett iparosai járási ipartestületbe való belépésre nem is kényszerithetők. A járási ipartestület hatályos működése érdekében azonban fölöttébb kivánatosnak mutatkozik, hogy az ipartestület székhelye a járási főszolgabiró mint elsőfoku iparhatóság székhelyével összeessék. (K. M. 46850/1902.)

Minthogy a törvény 122. §-a a Budapesten alakitandó szakipartestületekre is vonatkozik, itt is minden egyes ipari szakmában az illető iparüzők kétharmadának hozzájárulása szükséges valamely ipartestület megalakitásához, kiknek határozata azután kötelező az illető szakmabeli iparosok mindegyikére nézve. Az ipartestületeknek ily szakok szerint való alakulása azután kizárja azt, hogy valamely ipartestületi szervezet más szakbeli iparosokra nézve kötelezővé tétessék. Oly iparosok tehát, kik az általuk üzött iparág természeténél fogva nem tartoznak a testületekké tömörült szakcsoportok valamelyikéhez, Budapesten testületbe való belépésre nem kötelezhetők. (K. M. 65444/1903.)

Az ipartestületek által szolgált ipari érdekek gyorsabb és hatékonyabb ellátása czéljából kivánatos, hogy az ipartestületek oly ügyekben, melyek az ipartestületben képviselt iparok fejlesztésére vonatkoznak, előterjesztéseiket a ministerhez ne közvetlenül, hanem a kerületükre nézve illetékes kereskedelmi és iparkamara utján tegyék meg, mely uton fognak a kormány-elhatározásokról is értesittetni. (K. M. 28605/1904.)

A verseczi és környékbeli iparosok egyesület alakitását határozták el. Alapszabályaik szerint nemzetiségi alapon alakult volna az egylet, amelynek működésére nézve az ipartörvény és annak az ipartársulatokról szóló része irányadó.

A kereskedelmi minister az alapszabályok jóváhagyását megtagadta, mert ilyenformán nem tekinthető az egylet ipari érdekü tömörülésnek és mert a belügyministerium egyesületi körrendelete szerint nemzetiségi egyesület csak mint irodalmi és művelődési egyesület alakulhat. (K. M. 85237/1906.)

---

[1]) Az ipartestületek alakitása iránt az 1884. évi 39.266. sz. rendelet IV. fejezete intézkedik. — (Lásd a »*Függelék*«-ben.)

Az ipartestületek a magyar korona országai egyesitett czimerét, vagy az ország külön czimerét használni jogositva nincsenek. (F. I. K. 29175/1886.)

Ipartestületek az ország czimerét az 1883. évi XVIII. t.-cz. által előirt külön engedély nélkül nincsenek jogositva használni, ily engedélyt pedig a m. kir. ministerelnök folyó évi 27182. belügyministeri sz. a. kifejezett elhatározásához képest, az ipartestületek részére megadni nem hajlandó, minthogy az állam czimerét ez idő szerint csakis oly hatóságok használhatják, melyek állami hatóság jellegével birnak. Az ipartestületek az ipartörvény III. fejezetében *A), B), C)* betük alatt elősorolt teendők teljesitésére nézve hatóságoknak tekintendők ugyan, de az emlitett teendőket nem állami, hanem önkormányzati hatóságok átruházott ügykörében teljesitik. Minthogy pedig az iparügyekben eljáró elsőfoku iparhatóság, mely az ipartörvény 166. §-a szerint községekben a szolgabiró, rendezett tanácscsal biró városokban a városi tanács, törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, Budapest fővárosában a kerületi elöljáróság, akár a magyar korona országai egyesitett czimerét, akár az ország külön czimerét maga sem használhatja, az iparhatóság teendőinek egy részében átruházott hatáskörben eljáró ipartestületet az emlitett czimereknek engedély nélküli használata még kevésbbé illeti meg. Az ipartestület ezek szerint inkább magánjellegü testület, mely az országos czimerek valamelyikét csak ministerelnöki engedély folytán használhatná. De miután az ipartestületek az ipartörvény korlátain belül iparhatósági teendőket is végeznek, a czimerengedélyezés fogalomzavart idézhetne elő, mert az állami czimert ez idő szerint csak oly hatóságok használhatják, melyek állami hatóság jellegével birnak. (F. I. K. 29175/1886.)

Az ipartestületek, melyek bizonyos meghatározott terjedelmü portómentességet eddig is élveztek, folyó évi 3100. sz. alatt a »Posta- és Távirda Rendeletek Tárá«-ban közölt rendelet értelmében ezentul a portómentességet a következő terjedelemben vehetik igénybe: 1. Midőn az 1884 : XVII. törvényczikk 127. §-ában reájuk ruházott elsőfoku iparhatósági minőségükből folyó ügyben irnak, a feltétlenül portómentes hatóságok-, hivatalokhoz és közegekhez, továbbá a községekhez (községi elöljárósághoz, körjegyzőkhöz és rendezett tanácsu városokhoz), végül az ipartestületi tagokhoz, közönséges (nem ajánlott) leveleket és levelező-lapokat, valamint iratcsomagokat portómentesen intézhetnek. Ez a portómentesség a helyi forgalomban is igénybe vehető. A szóban lévő esetben az ipartestületek, mint feladók, a következőképen tartoznak magukat megnevezni a fenti küldeményeken: »A ....i ipartestület, mint elsőfoku iparhatóság«, továbbá az ipartestületi tagokhoz intézett fenti küldemények czimiratában a czimzettnek ipartestületi tag minőségét is kifejezésre kell juttatniok, pl. »N. N.-nek, mint ipartestületi tagnak«, végül a fenti küldeményeken következő portómentességi záradékot kell alkalmazniok: »Iparhatósági ügyben, portómentes«. 2. Az ipartestületek továbbá, mint ilyenek, iparképesitési ügyekben, az épitőmesteri képzettség megvizsgálására szervezett budapesti bizottsághoz, továbbá a kőmüves-, kőfaragó- és ácsmesteri képzettség megvizsgálására szervezett bizottságokhoz, ipartestületi ügyekben pedig egymáshoz, a kereskedelmi és iparkamarákhoz, a főszolgabirákhoz, a rendezett tanácsu városok tanácsaihoz, a törvényhatósági joggal felruházott városok rendőrkapitányaihoz és a székesfővárosi kerületi elöljáróságokhoz, közönséges (nem ajánlott) leveleket és levelező-lapokat, valamint iratcsomagokat portómentesen intézhetnek. Ez a portómentesség helyben nem, hanem csakis távolsági forgalomban vehető igénybe. Az ezen pont alá tartozó esetekben az ipartestületeknek, mint feladóknak, a fenti küldeményeken csak egyszerüen kell magukat megnevezniök, pl. »A ....i ipartestület« és a következő portómentességi záradékot kell alkalmazniok: »Iparképesitési ügyben, portómentes«, illetve: »Ipartestületi ügyben, portómentes«. Az olyan postai küldemények, melyek a rendeletben megnevezetten portómenteseknek nyilvánitva nincsenek (pl. az ipartestületi közgyülésre szóló meghivók s a tagoktól az ipartestülethez intézett levelek), nem portómentesek. A portómentességgel netalán üzött visszaélés a portómentesség teljes megvonását vonja maga után. (K. M. 28605/1904.)

Az ipartörvény rendelései alapján alakult ipartestületek alapszabályai csak az illető testület czélját, müködését és kezelési eljárását megállapitó elveket és rendszabályokat tartalmazván, ebbeli minőségüknél fogva nem sorolhatók az illetéki szabályok 1. §-a alatt jelzett illetékköteles okiratok közé. Ezen alapszabályok jóváhagyása iránti beadványok az illetéki dijjegyzék 85. tét. 2. pontjának utolsó bekezdésében az ipartestületek részére biztositott személyes mentesség alapján, az emlitett beadványok mellékletei pedig az illetéki szabályok 8. §-ában kimondott elvekhez képest bélyegmentességben részesülnek, önként értetvén, hogy amennyiben mellékletként oly eredeti okiratok is használtatnak, melyek minőségüknél fogva az illetéki dijjegyzék határozatai szerint külön okirati bélyeg alá esnek, a bélyegmentesség kedvezménye az emlitett okiratokra nem terjed ki. (P. M. 59809/1885. és F. I. K. 53532/1885.)

Az ipari szakegyletek magánjogi képességéről nálunk irott szabály ez idő szerint nem rendelkezik; a biról gyakorlatban sem alakult ez egyletekre nézve az egyesületekre vonatkozó általános szabályoktól eltérő külön szabályozás, mihez képest arra az álláspontra kell helyezkedni, hogy az ipari szakegyletek egyes nemei, t. i. az ipartestület, ipartársulat és munkásegyletek között (annak ellenére, hogy az ipartestület bizonyos irányban hatósági jogkörrel van felruházva) nincsen különbség, továbbá, hogy ezek az egyletek a magánjogi képesség tekintetében a többi egyletekkel azonos megbirálás alá esnek. Az egyesületi jog közjogi vonatkozásaira irányadó 1508/1875. számu belügyministeri szabályrendelet az egyesületi magánjogra nézve szintén nem állapit meg szabályokat, de gyakorlatunk szerint minden egyesület, amely az idézett rendeletnek megfelelően közjogilag létezővé vált, ezzel egyuttal a magánjogi jogképességet is elnyerte; mihez képest az egyesület, mint egység az egyes tagoktól különálló s azok irányában is önálló jogi léttel biró jogalanyként jelentkezik, amely önálló személyiség abban jut kifejezésre, hogy az egyesületet alkotó egyesek az egységes egyleti akaratnak vannak alárendelve, mig kifelé csak az egységes szervezet, az egységes jogalany szerepel. Ebből a jogi természetéből az egyesületnek következik az is, hogy az egyesületnek az egyes tagok vagyonából különálló és független vagyona és önálló szervezete van, amely az egyesületnek mint külön jogalanynak az akaratát kifejezésre juttatja. A szervezetről az egyesület alapszabályai gondoskodnak és az ipartestületek alapszabályainak az ipartörvény végrehajtására vonatkozó ministeri rendelettel 39266/1884. szám alatt közzétett mintája az ipartestület közgyülését és elöljáróságát állapitja meg az ipartestület ügyeit intéző szervek gyanánt (10. §.), egyéb közegeiül az elnököt, illetőleg alelnököt, a jegyzőt, pénztárnokot, a számvevőt és az ügyészt jelölvén ki. Az alapszabályok 21—25. és 28. §-ai az ipartestület vagyonának önállóságát és igy külön vagyonjogi személyiségét szintén kifejezésre juttatják. Az ipartestületnek és általában minden egyesületnek a tagokhoz való magánjogi viszonyát az alapszabályok határozzák meg (az ipartestületi alapszabályok mintájának 7—9. §-ai), amelyek értelmében a tagot csak az a magánjogi kötelezettség terheli, hogy az egyesület czéljaihoz alapszabályszerü pénzbeli járulékkal (beiratási dij, tagsági dij) járuljon hozzá. Ezen túlmenő vagyoni kötelezettséget az egyesület tagjaitól rendszerint nem követelhet; igy a kereskedelemügyi minister egy konkrét esetben (22766/1900. szám alatt) kimondotta, hogy az ipartestületek csupán az alapszabályokban megállapitott tagsági dij szedésére vannak jogositva s ezen kivül a tagokra a költségelőirányzatban mutatkozó hiány fedezésére pótlékot nem vethetnek. Ehhez képest az egyesületnek — és igy az ipari szakegyleteknek is — harmadik személyek irányában fennálló jogviszonyából felmerült kötelezettségekért csak az egyesület, mint önálló jogalanyra származik felelősség, de az egyes tagokat ily felelősség nem terheli. (I. M. 10655/1904.)

Az ipartörvény rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a törvény, ugy az iparhatósági, mint az ipartestületi békéltető bizottsági tagságot tiszteletbeli állás jellegével ruházta föl. Ebből folyólag a békéltető bizottsági tagok hivatásukban való eljárásukért semmiféle illetményekre igényt nem tarthatnak.

Mindazonáltal az esetben, ha az ipartestületi békéltető bizottság alapszabályai megfelelő rendelkezéseket tartalmaznak arra nézve, hogy a testületi békéltető bizottság tagjai idő- és munkamulasztás, illetőleg készkiadásaik czimén kárpótlásban részesitendők, ugy ily esetben a testületi békéltető bizottság azon tagjai, kik valamely a testülethez tartozó munkaadó telepét érintő sztrájkmozgalom békéltetésében eljárnak, a testületi pénztár terhére méltányos mérvben kártalanitandó.

Oly esetben azonban, ha az ipartestületi békéltető bizottsága nem a testület kötelékébe tartozó munkaadók munkásainak sztrájkmozgalmában, vagyis nem hivatalból, hanem az iparhatóság külön fölkérésére jár el, úgy a bizottsági tagok a bizottság alapszabályaiban meghatározott, vagy alapszabályszerü rendelkezés hiányában, az iparhatóság által méltányosságból, esetleg megállapitandó kárpótlásra az iparhatóság házipénztárának terhére tarthatnak igényt. (K. M. 22467/1905.)

123. §. Budapest főváros kivételével, ahol az ipartestületek iparágak vagy iparcsoportok szerint alakithatók, egy város vagy község területén csak egy általános ipartestület alakitandó.

A székesfőváros területén több képesitéshez kötött mesterséget üző iparos köteles mindama ipartestületeknek tagja lenni, melyek körébe az általa üzött mesterségek tartoznak. Az ipartestületek iparhatósági jogkörrel lévén felruházva, s ilyen teendők teljesitésével lévén az 1884 : XVII. t.-cz. értelmében megbizva, már az ipari rend (segédek és tanonczok kellő nyilvántartása, tanonczok felszabaditása, az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ában emlitett vitás kérdések elbirálása)

szempontjából és érdekében is elengedhetetlen, hogy azon fővárosi iparos, ki két vagy több képesités kimutatásához kötött iparágat üz, mindazon ipartestületek tagja legyen, amelyek körébe az általa üzött mesterségek tartoznak. (K. M. 75225/1896.)

A székesfőváros területén iparcsoport szerint alakitott ipartestület a törvény által reá ruházott teendőket oly segédre nézve, ki ugyan az ipartestületben képviselt iparba vágó munkát végez, de oly iparüzőnél van alkalmazva, ki az illető ipartestülethez nem tartozik, nem teljesithet. (K. M. 25201/1901.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 122. §-a szerint a képesitéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosok kétharmadának kivánságára ipartestületek alakitandók, melyeknek ezen törvény 124. §-a értelmében minden képesitéshez kötött mesterséget üző iparos a testület megalakulásával, a később létesitett iparüzletek tulajdonosai pedig az iparuk megkezdésével kötelezett tagjai. Minthogy a törvény 122. §-a a Budapesten alakitandó szakipartestületekre is vonatkozik, minden egyes ipari szakmában az illető iparüzők kétharmadának hozzájárulása szükséges valamely ipartestület megalakitásához, kiknek határozata azután kötelező az illető szakmabeli iparosok mindegyikére nézve. Az ipartestületeknek ily szakok szerint való alakulása azután kizárja azt, hogy valamely ipartestületi szervezet más szakbeli iparosokra nézve kötelezővé tétessék. Oly iparosok tehát, kik az általuk üzött iparág természeténél fogva nem tartoznak a testületekké tömörült szakcsoportok valamelyikéhez, Budapesten testületbe való belépésre nem kötelezhetők.

Minthogy pedig a villamos erős árammal dolgozó berendezések és vezetékek, valamint az elektromos mérőeszközök létesitésével, illetve felszerelésével, továbbá a gyenge áramu vezetékeknek az erős áramu vezetékekhez való kapcsolásával foglalkozó iparág a Budapesten fennálló ipartestületekben képviselt iparágak egyikéhez sem tartozik, reájuk a tagsági kötelezettség ki nem mondható. Joguk van azonban ezen iparosoknak akár külön ipartestületet alakitani, akár pedig valamely már fennálló testülethez csatlakozni, de csak az ipartörvény 122. §-ában körülirt eljárás alapján, vagyis az ezen iparághoz tartozó önálló iparüzők egybehivandók közös tanácskozásra, melyen a törvényben előirt kétharmad többséggel döntendő el az a kérdés, vajjon önálló ipartestületet akarnak-e alakitani, vagy valamely már létező ipartestülethez akarnak-e csatlakozni. Utóbbi esetben az illető testület közgyülésének hozzájárulása is szükséges, melynek alapszabályai megfelelően módositandók. (K. M. 65444/1903.)

124. §. Mindazon iparosok, kik az illető város vagy község területén képesitéshez kötött mesterséget (4. §.) üznek, a testület tagjai és a tagsági dijak fizetésére kötelesek.

Kereskedők, gyárosok, avagy részvénytársaságok a testületekbe nem kényszerithetők.

Azon iparosok azonban, kik mesterséget képező iparágat nagyban üznek és telepükön tanonczokat alkalmaznak, szintén bevonandók az ipartestületek kötelékébe.

Kétség esetében az iránt, hogy egyes iparosok kötelesek-e a testületbe lépni: az iparhatóság az illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatása után határoz.

Az ipartestület azon tagjai, kik egyidejüleg többféle ipart üznek, az ipartestületi és tagsági dijak fizetésére csak egyszeresen kötelezhetők. (K. M. 52306/1890.)

Husznál több munkást foglalkoztató s gőzerőre berendezett ipartelep tulajdonosa az ipartestület kötelékébe még akkor sem kényszerithető, ha az ipartelep üzeme képesitéshez kötött iparüzletre is kiterjed. (K. M. 9484/1898.)

Miután az ipartörvény 122. §-ában világosan meg van jelölve, hogy az ipartestület a képesitéshez kötött mesterséggel (4. §.) foglalkozó iparosok kétharmadának kivánatára alakitandó, a 124. §. első bekezdése pedig határozottan kimondja, hogy a testület tagjai a képesitéshez kötött mesterséget üző iparosok: kereskedők vagy általában képesitéshez nem kötött ipart üzők tehát az ipartestületek tagjai nem lehetnek. (F. I. K. 41706/1884.)

Az ipartestület a képesitéshez kötött mesterséget üzőknek a kényszertársulás elvére alapitott egyesülete lévén, az ipartestületbe oly iparosok, a kik valamely képesitéshez kötött ipart nem üznek, még saját kivánatukra sem vehetők fel tagokul; önkéntes belépés alapján tehát az ipartestület képesitéshez nem kötött ipart üzőket tagjai sorába fel nem vehet. (F. I. K. 61827/1887.)

Az olyan ipartestületi tagoknak, kik képesitéshez kötött mesterségüket abbahagyták, az alapszabályokban a testületi tagsági jog továbbra is biztositható s igy cselekvő választói joggal birnak ugyan, de elöljárósági tagokká az ipartörv. 136. §-ának határozmányánál fogva nem választhatók. (K. M. 9687/1890.)

Csakis azon iparosokra nézve mondható

ki az ipartestületbe való belépés kötelezettsége, kik iparukat mint főfoglalkozást űzik. (K. M. 3165/1896.)

Vegytisztitást és műfestést közvetitő üzlet tulajdonosa nem tagja az ipartestületnek. (K. M. 13558/1901.)

Az egyik járásból a másikba csatolt községben lakó iparosok — hacsak ennek különös szüksége fenn nem forog — az előbbi ipartestületeknek továbbra is tagjai maradhatnak anélkül, hogy a reájok nézve uj ipartestületbe belépni kötelesek lennének. (K. M. 26879/1899.)

125. §. Az általános ipartestület megalakitása alkalmával az elsőfoku iparhatóság felhivja az illető helyen eddig működött és képesitéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosokból álló ipartársulatokat, hogy az ipartestületbe olvadjanak. A fővárosban eddig működött ily ipartársulatok csak a megfelelő ipartestületekbe olvaszthatók.

Az elsőfoku iparhatóság által e czélból összehivandó közgyülésen az ipartársulati tagok kétharmadrésze az ipartársulat feloszlatását határozhatja el, mely esetben a társulat vagyona, amennyiben az ipartársulatnak e vagyon felett szabad rendelkezési joga van, az ipartestület tulajdonába megy át.

Ha azonban valamely oly szakipartársulat olvad egy általános ipartestületbe, melynek külön czélokra rendelt vagyona van, az a testület által az illető külön iparágat üzők czéljaira külön kezelendő.

Ha a közgyülés az ipartársulat további fennállása mellett nyilatkozik, az ipartársulat tagjai, akik képesitéshez kötött mesterséget üznek, az ipartestület tagjai közé is tartoznak (124. §.).

Az egyes iparágak vagy iparcsoportok saját szakérdekeiket és ezen érdekek istápolására az ipartársulatokban gyüjtött vagyonukat az ipartestület keretében önálóan ápolhatják, illetve szakszerü czéljaikra használhatják fel. A törvény ugyanis megengedi, hogy az ipartestület kebelében az egyes iparágak vagy iparcsoportok szakérdekeinek képviseletére és vagyonának kezelésére külön szakosztályok szerveztessenek, amely szakosztályokban az illető iparosok külön szakérdekeiket az ipartestület hatósági támogatásával mindenesetre hatékonyabban mozdithatják elő és ez által vagyonukat is saját czéljaikra jobban értékesithetik. (K. M. 4981/1891.)

126. §. Az ipartestület czélja : az iparosok közt a rendet és az egyetértést fentartani ; az iparhatóságnak az iparosok közt fentartandó rendre irányuló működését támogatni, az iparosok érdekeit előmozditani s őket haladásra serkenteni.

Ez okból gondoskodik arról :

a) hogy az iparosok és a segédek közt rendezett viszonyok álljanak fenn ;

b) hogy a tanonczok ügye rendeztessék ;

c) hogy az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére békéltető működés biztosittassék ;

d) hogy segélypénztárak létesüljenek ;

e) hogy az iparosok anyagi érdekeit szövetkezetek alakitása által előmozditsa ;

f) hogy a hatóságokat az iparügy tekintetében kellőleg tájékoztassa.

Tanoncziskola felállitása és tartása az ipartestület feladatát nem képezi. Nem tehető ugyan észrevétel az ellen, hogy egyes ipartestületek, melyek nagyobb jövedelemmel rendelkezve, törvényszerü czéljaiknak megvalósitása körül kielégitő eredményeket mutathatnak fel, bevételi fölöslegeikből tulajdonképeni czéljaik mellett egyéb közhasznu ipari czélokra is áldozzanak, nevezetesen a tanoncziskolák segélyezése vagy fentartása által az ipartestületi tagok anyagi érdekeinek előmozditása mellett a jövő iparososztály szellemi kiképzésének előmozditására is törekedjenek, de ahhoz már nem adható a hatóság hozzájárulása, hogy valamely egészen szerény viszonyok között élő ipartestület csaknem egész anyagi erejének felhasználásával 4 és 8 koronás tanonczszegődtetési és felszabaditási dij szedésével tartsa fenn az iparostanonczok iskoláját. (K. M. 48715/1897.)

Az ipartörvény 126. §-ában felsorolt teendők közé nem sorozható azon közvetlen felügyeleti jognak gyakorlása, mely az ipartörvény 86. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóságot a tanoncziskolák felett megilleti, mert a tanoncziskolát nemcsak az ipartestület kötelékéhez tartozó, hanem a képesitéshez nem kötött iparoknál foglalkozó ta-

nonczok is látogatván, ezekre az ipartestület hatásköre ki nem terjed, az pedig, hogy az iskola közvetlen felügyeletét majd az elsőfoku iparhatóság, majd pedig az ipartestület gyakorolja, meg nem engedhető. A tanitás idejét ott is az iparhatóság állapitja meg, hol egyébként a tanonczok és a segédek ipartörvényen alapuló ügyeinek elintézésével az ipartestület foglalkozik. (K. M. 10771/1899.)

Ipartestületek iparüzleteknek saját nevükben való folytatására nem jogosultak. (K. M. 54911/1905.)

127. §. Az ipartestület a hozzá tartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve az elsőfoku iparhatóságnak a jelen törvény III. fejezete *A)*, *B)*, *C)* betük alatt meghatározott teendőit végzi.

Mindazon esetekben, amidőn az ipartestület tudomására jut annak, hogy az emlitett fejezet határozátai ellen a testülethez tartozók oly mulasztást vagy cselekvést követtek el, mely a jelen törvény VI. fejezete értelmében büntetendő, az esetet véleménye kiséretében további eljárás végett az iparhatósághoz átteszi.

Az iparhatóságnak ily ügyekben hozott határozata az ipartestülettel is közlendő, amely az ellen 15 nap alatt felebbezhet.

Minthogy kereskedő az ipartestület kötelékébe nem tartozhatik, ezek tanonczaira, valamint egyáltalán nem képesités-hez kötött iparosok segédszemélyzetére az iparhatósági teendőket nem az ipartestület, hanem az iparhatóság gyakorolja. (K. M. 18153/1885.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 127. §-a értelmében az ipartestület a törvény III. fejezete *A)*, *B)*, *C)* betük alatt meghatározott teendőit csak a hozzátartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve végzi. (K. M. 25201. 1901.)

Az ipartestület hatásköre csak a hozzátartozó iparosokra terjed ki; a többi iparosok és kereskedőkre nézve ott is, ahol ipartestület van, az iparhatóság teljesiti a rászabott teendőket. (F. I. K. 18153/1885. és 14520/1887.)

E szerint az ipartestület csak az ipartestületi tagoknál alkalmozott segédek munkakönyvének kiállitására köteles. (K. M. 25201. 1901.)

Az ipartestület joghatósága azon munkásokra is kiterjed, kikęt idegen épitő iparosok megrendelt munka végzésénél az ipartestület területén felfogadnak és alkalmaznak. Az ipartestület csak azon munkásokkal szemben nem tartozik az ipartörvény által reá ruházott hatósági teendőket végezni, kiket idegen községbeli munkaadó a megrendelt munka teljesitése végett saját telepéről magával visz. (K. M. 16117/1904.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 61. §-a a tanonczszerződések megkötéséről akként rendelkezik, hogy a tanoncz felvétele az elsőfoku iparhatóságnál irásbeli szerződés mellett történik, ha a felvétel helyén iparhatóság nem székel, az irásbeli szerződés a község elöljárósága előtt is köthető, azonban ily esetben a szerződés nyolcz nap alatt az iparhatósághoz megküldendő. Az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 16. §-a pedig azt a további határozmányt állapitja meg, hogy ezen tanonczszerződés az iparhatóság aláirásával ellátandó. A törvény és rendelet fentebb ismertetett határozmányaiból az tünik ki, hogy még abban az esetben is, ha a tanonczszerződés az iparhatóság előtt köttetik, a szerződő felek, illetve a szerződést láttamozó iparhatóság nincs kötelezve az állam hivatalos nyelvének használatára, minélfogva ugy a tanonczszerződés, mint ennek láttamozása más nyelven is történhetik. Ezekből következik tehát, hogy az ipartestület, mely az iparhatóságoktól ráruházott hatáskörében (l. 1884 : XVII., t.-cz. 127. §.) a tanonczszerződések megkötésénél közreműködik, szintén nincs kötelezve arra, miszerint az állam hivatalos nyelvét használja, hanem az önkormányzat alapján más nyelv, az ügykezelési nyelv használata is meg van engedve. (K. M. 59239/1901.)

Az ipartestületek az adókivetés czéljára a pénzügyigazgatóságnak az iparossegédekről és tanonczokról munkaadónként kimutatást tartoznak előterjeszteni. Kötelesek az általuk vezetett névlajstrom egyszerü másolatának beterjesztésére, olyformán, hogy a kimutatásokban minden segéd és tanoncz neve mellé a munkaadók nevét is feljegyezzék. (K. M. 50554/1903.)

Munkából jogtalanul kilépett tanonczok és segédek visszavezettetését nem az ipartestületek, hanem az elsőfoku iparhatóságok rendelik el. (K. M. 71729/1904.)

Az ipartestület saját tagjait és ezek segédeit hivatalos ügyben megidézheti. Az iparhatóság a megidézettet a megjelenésre pénzbirság mellett is kötelezheti. (F. I. K. 16200. 1888.)

Az ipartestület az »iparhatóság« czim használatára oly esetekben, midőn az 1884 : XVII. t.-cz. III. fejezetének *A)*, *B)* és *C)* pontjai alatt reá ruházott iparhatósági teendőket végzi, jogosult s ily esetben az ipartestület

czime mellett a »mint iparhatóság« jelzést jogosan használhatja; minden más esetben azonban ezen jelző használatára nem jogosult s attól eltiltandó. (K. M. 9542/1896.)

Azok ellen, kik az ipartestület ellen izgatnak és a testület működését tekintélyének aláásásával gátolják, tekintettel arra, hogy az ipartestület nemcsak törvény által alkotott testület, hanem az ipartörvény 127. §-a értelmében hatóság is, az 1878 : V. t.-cz. 262. §-a alkalmazandó. (K. M. 43831/1889.)

Azon ipartestületi jegyző, aki az iparossal tudatja, hogy az ipartestület a tagdij leszállitását nem engedélyezte, nem jár el oly hatósági teendő végzésében, mely az ipartörvény 127. §-a alá eső teendőnek volna tekinthető, ennélfogva oly hatósági közegnek, melynek megsértése folytán az 1879. évi XL. t.-cz. 46. §-ának rendelkezése volna alkalmazandó, nem tekinthető. (K. M. 14699. 1896.)

Az ipartestületi jegyző nem tekintetik mindig hatósági közegnek; igy azon alkalommal, midőn az ipartestületi tagsági dijak ügyében jár el, a hatósági közegek jellegével nem bir. (B. M. 851/1896.)

128. §. Minden ipartestületnek közgyülésileg megállapitott alapszabályokkal kell birnia, melyeket a törvényhatóság a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek, a belügyministerrel egyetértőleg leendő jóváhagyás végett, bemutatni köteles.

Az alapszabályokba minden esetre felveendők:

a) a testületi tagok jogai és kötelességei;

b) a tagsági dij nagysága;

c) a testületi elöljáróságnak mikénti összeállitása és hatásköre;

d) a testületi vagyon kezelési módja;

e) intézkedés az iránt, hogy hatóságok és harmadik személyek irányában ki képviselje a testületet.

Az ipartestületi jegyzők dijazott magántevékenysége az ügyvédi rendtartásról szóló 1874. évi XXXIV. t.-cz. 39. §-a értelmében birálandó el; ez a tevékenység ipartestületi vagy közigazgatási szabályrendelettel nem szabályozható. (K. M. 37156/1906.)

Az ipartestületek csupán az alapszabályokban megállapitott tagsági dij szedésére vannak jogositva s ezen kivül a tagokra a költségelőirányzatban mutatkozó hiány fedezésére pótlékot nem vethetnek ki. (K. M. 22766. 1900.)

Ujabb időben mindinkább észlelhető az a törekvés, hogy az ugyanazon foglalkozásu munkások és iparosok egyes körei, de általában a társadalom különféle osztályai nyugdij- és segélyegyletek létesitése által kivánnak maguk részére nyugdijat és különféle czimeken segélyt biztositani. E szándék elvi szempontból csak helyeselhető ugyan, azonban egyrészt a szerzett tapasztalatok arról győztek meg, hogy a magánegyesülés utján létesült ily nyugdij- és segélyegyletek alapszabályaiban kitüzött czélok, t. i. állandó keresetképtelenség esetén a tagok rokkant segélyezése és az egyesületi tagok özvegyeinek és árváinak gyámolitása egyesületi szervezkedés keretében sikeresen el nem érhetők; másrészt tekintetbe veendő, hogy a most emlitett ténykérdések tulajdonképen a biztositási üzlet körébe tartoznak, továbbá, hogy az 1875 : XXXVIII. t.-cz. 223. §-ának ama rendelkezéseinél fogva, mely szerint az a társaság, amely tagjai hitelének, keresetének vagy gazdálkodásának közös üzletkezelés mellett, illetőleg a kölcsönösség alapján előmozditására alakul, szövetkezetnek tekintetik, a szóban forgó czélok megvalósitása szövetkezeti alakulásra utal. Ez okból mindazokat az egyesületeket, amelyek a jövőben hitelnyujtás vagy bizonyos esemény, pl. halál, munkaképtelenség, katonává sorozás stb. bekövetkezésének esetére vagyoni előnyök nyujtásának biztositása végett keletkeznek, a kereskedelmi törvény fenti intézkedése alapján szövetkezeti alakulásra kivánom utasitani és ez alól az eljárás alól kizárólag az olyan egyesületek veendők ki, amelyeknek alapszabályaiból nyilvánvaló, hogy czéljuk tisztán jótékonyság gyakorlása. Tájékoztatás végett a kereskedelemügyi minister urral egyetértőleg meg kivánom még jegyezni, hogy ujabb időben az ipartestületek által létesiteni szándékolt nyugdij- és segélyegyletek egyleti alapon szintén nem alakithatók meg, mert az ily egylet az ipartörvény 128. §-ának *d)* pontjában emlitett segélypénztárak fogalma alá nem vonható, mivel a hivatkozott törvény 142. és 143. §-ai értelmében az egyes ipartestülethez tartozó iparágak segédeinek segélypénztárai értendők a 122. §. *d)* pontban foglalt segélypénztárak alatt; a 142. és 143. §-ait pedig az 1891 : XIV. t.-cz. 86. §-a kifejezetten hatályon kivül helyezte s külön szabályozta az ipartestületek által létesithető betegsegélyző pénztárak intézményét. De ettől eltekintve, az ipartörvény egyáltalán nem nyujt arra alapot, hogy valamely ipartestület segély- vagy nyugdijpénztárt alakitva, tagjait abba belekényszerithesse, mert az ipartestület maga kényszertársulás elvére alapitott egyesület ugyan, de az ipartestület tagjai által létesitett segély- és nyugdijpénztárakra a kényszertársulás elve törvényes alap hiányában ki nem ter-

jeszthető, hatályon kivül helyeztetik. (B. M. 33949/1904.)

129. §. A testületi alapszabályok nem tartalmazhatnak olyat, mi által az egyes tagok a jelen törvény által őket megillető jogok gyakorlatában megszorittathatnának vagy akadályoztathatnának.

130. §. Az ipartestület ügyeit a közgyülés és az előljáróság intézi.

131. §. Azon tárgyak, amelyek felett mindenesetre a közgyülés határoz, a következők:

1. az előljáróság elnökének és tagjainak megválasztása;
2. a testület jövő évi költségvetésének megállapitása;
3. a hozzájárulási kulcs megállapitása;
4. a számadások megvizsgálása;
5. szövetkezetek alakitása;
6. az iparosok és segédek közti viszony, ugy nemkülönben a tanonczok ügyeinek rendezése végett javaslatba hozandó szabályzat tervezetének megállapitása;
7. a testületi vagyon hováforditására vonatkozó határozat;
8. az alapszabályok megállapitása és módositása.

Sem az ipartörvény, sem az annak alapján kibocsátott kormányrendeletek oly rendelkezést, mely eltiltaná azt, hogy az ipartestület elnökét tiszteletdijban részesitse, — nem tartalmaznak s igy az ipartestület közgyülése által az ipartestületi elnök dijazása iránt autonom jogkörében hozott határozat csak az esetben vonhatná maga után a felügyelő iparhatóságok beavatkozását, ha a tiszteletdij az ipartestület jövedelmével, vagy az ipartestületi elnök hivatalos teendőivel arányban nem állana és annak kiutalványozása az ipartestületet pénzügyi zavarba sodorhatná. (K. M. 63121/1903.)

132. §. A rendes közgyülés évenkint legalább egyszer és pedig legkésőbb márczius hóban tartandó.

Az előljáróság közgyülést bármikor összehivhat.

Az iparhatósági biztos (439. §.) kivánatára, avagy a testületi tagok egyharmad részének irásos követelésére az előljáróság közgyülést tartozik összehivni.

133. §. Közgyülésen a testületbe tartozó minden iparos, ki a politikai jogok gyakorlatától felfüggesztve nincsen, szavazattal bir.

134. §. Minden közgyülésről jegyzőkönyv vezetendő, amely az iparhatóságnak bemutatandó. Oly közgyülési határozatok, amelyek az alapszabályok módositására vonatkoznak, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek a belügyi ministerrel egyetértőleg adandó jóváhagyása alá esnek.

Az ipartestületi közgyülések határozataira nézve nem irányadó a 15 napi felebbezési határidő. Egy vidéki ipartestület közgyülésének határozatait megtámadták azért, mert szabályellenesen hivták össze. Az első- és másodfoku végzés a felebbezést visszautasitotta, mert elkésetten, a törvényes 15 nap u'án adták be. A minister azonban kimondotta, hogy mivel a közgyülés megtartása a hatóság ellenőrzése alá esik, ennélfogva annak szabályszerüségét hivatalból, bármily módon és időben is jut tudomásra, meg kell vizsgálni. (K. M. 69723/1906.)

135. §. A testületi előljáróságnak legalább 12 iparosból kell állani.

136. §. Az előljáróságot a testület választóképes tagjai közgyülésen választják.

Választhatók azon választóképes (133. §.) testületi tagok, kik legalább 3 év óta a város vagy község területén mint önálló iparosok működnek.

Azok, akik képesitéshez kötött mesterségük gyakorlását abbanhagyták, de az ipartestület kötelékében megmaradtak, cselekvő választói joggal birnak ugyan, de előljárósági tagokká nem választhatók. (K. M. 9687/1890.)

Az ipartestületi előljáróság megválasztása az elsőfoku iparhatósághoz megfelebbezhető s az iparhatóság a választást, ha az törvénybe vagy alapszabályokba ütköző módon folyt le, megsemmisitheti és uj választást rendelhet el. (K. M. 35371/1903.)

Ha az ipartestületi elöjáróság nem törvényes módon választatik meg, az előljáróság működése sem törvényes, s habár az előljáróságnak az ipartestület rendes ügymenete keretében kifejtett tényei s ezek között az ipartestületi közgyülés határozatainak végrehajtására irányuló ténykedése hatályában érintetlenül is hagyatik, a törvényellenesen megválasztott elöljáróságnak nem a rendes ügymenettel járó, hanem az ipartestület bel-

szervezetére, berendezésére, vagyoni viszonyaira stb. vonatkozó jelentősebb határozatai, amennyiben kifogás tárgyává tétetnének, szükségképen megdőlnek már azon körülmény következtében, hogy oly elöljáróság által hozattak, mely törvényellenesen választatván meg, a működésre törvényes alappal nem is rendelkezett. Az elöljáróság megválasztása törvény- és alapszabályellenes lévén, az ilykép megválasztott elöljáróság az ipartestület ügykezelési és házszabályai 28. §-ában említett fegyelmi választmány megalakítására sem lehetett jogosítva s e választmány határozatai, valamint határozatainak az elöljáróság által történt felülvizsgálása érvénytelennek tekintendő. (K. M. 47258/1903.)

137. §. Az elöljáróság intézi a testület mindazon ügyeit, amelyek a törvény vagy a testület alapszabályai értelmében a közgyülésnek fentartva nincsenek.

Tekintve, hogy a kereseti követelés oly szabályzati tervezet díjazására irányul, mely tárgyánál fogva az iparhatóságnak az iparosok között fentartandó rendre irányuló működését támogatni és a hatóságokat az iparügy tekintetében kellően tájékoztatni volt hivatva s ekként már az 1884 : XVII. t.-cz. 126. §-ánál fogva is az ipartestület törvényszerü feladatát képezte: az ipartestületi elnöknek, erre vonatkozó közgyülési határozat hiányában is nemcsak jogában, de kötelességében állott az iparhatóság által kivánt támogatás végett szükséges lépéseket megtenni s a felperest, mint a társulat ügyészét, a kivánt tervezet elkészítésével megbízni, miért is az ipartestület e tervezet megfelelő díjazására kötelezendő. (C. G. 66/1895., K. D. 9 1875.)

138. §. A tagsági dijak késedelmezés esetében közadók módjára hajtatnak be.

Az ipartestület azon tagjai, kik egyidejüleg többféle ipart üznek, a tagsági dijak fizetésére csak egyszeresen kötelezhetők, mert ezen dijak az ipartestületi tagság és nem az iparüzlet után vettetnek ki. (K. M. 52306/1890.)

Közös üzlettel biró képesített iparosok, ha külön iparigazolványuk van, külön tartoznak az ipartestületi beiratási és tagsági dijakat fizetni. (K. M. 47571/1897.)

Miután az ipartestületek iparhatósági felügyelet és ellenőrzés alatt állanak, az ipartestületi alapszabályok, valamint az ipartörvény ama rendelkezéseinek érvényesítésére is, melyek a dijak kötelező fizetésére vonatkoznak, az iparhatóságok illetékesek. (K. M. 31469/1899.)

Az ipartestületi tagsági dijak kötelező fizetésére vonatkozó kérdések elbirálására az iparhatóságok illetékesek. Az ipartestületi tagsági dijak elévülésére nézve az 1883. évi XLIV. törvényczikk 90. §-a irányadó. (K. M. 31469/1899. és 41196/1899.)

Az 1883 : XLIV. törvényczikk 90. §-ából kifolyólag az ipartestületi tagsági dijak öt év alatt évülnek el. Minden oly esetben, midőn valamely behajtás alatt álló ipartestületi dij a behajtás folyama alatt kiegyenlíttetik, vagy arra nézve részletfizetési kedvezmény adatik, erről az illető hivatal, a további fölösleges és költséges eljárás beszüntetése végett, haladéktalanul értesítendő. (K. M. 38961/1900.)

139. §. Az iparhatóság minden ipartestülethez állandó hatósági biztost rendel ki.

Az iparhatósági biztos őrködik a felett, hogy a testület alapszabályai és a törvény határozatai értelmében működjék.

Ez okból a hatósági biztos a testület elöljárósága minden üléséhez és a közgyüléshez meghivandó; ez üléseken bármikor megjelenhet s azokat a határozatokat, melyeket az alapszabályokkal vagy a törvénynyel megegyeztethetőnek nem tart, ellenezheti. Ily ellenzés esetében a határozat végre nem hajtható; a testület azonban határozatát, a biztos ellenzésével együtt további eljárás végett az iparhatósághoz felterjesztheti.

Iparhatósági biztos lehet maga a szolgabiró is vagy helyettese, vagy más tisztviselő, esetleg városi vagy megyei tisztviselőkön kivül oly független állásu más polgár, aki az ipartestületnek nem tagja. (F. I. K. 49384. 1884.)

Az egyszer kirendelt hatósági biztos kirendelése addig tart, mig az iparhatóság azt vissza nem vonja, vagy mást nem rendel ki. (F. I. K. 4860/1885.)

Az ipartestületi békéltető-bizottság ülésén való megjelenésében akadályozott iparhatósági biztos helyett az elsőfoku iparhatóság, a fővárosban a kerületi elöljáróság van jogosítva helyettest küldeni, még pedig tekintve a békéltető-bizottság részéről elintézett ügyek fontosságát, lehetőleg egyik az iparügyekben jártas elöljárósági tisztviselőt, vagy más oly nem hatósági egyént is, akit az iparhatóság a biztos teendőinek ellátására alkalmasnak vél. (F. I. K. 22576/1886.)

Az ipartestületnek szabadságában áll az iparhatósági biztos által gyakorolt felügyelet költségeinek kárpótlása gyanánt alapszabá-

lyaiban bizonyos évi átalányt állapitani meg s egyuttal az iránt is intézkedni, hogy a megállapitott és évenként folyósitott átalány a biztost kirendelő elsőfoku iparhatóságnál fizettessék le, mely azután a biztos megfelelő dijazása iránt saját hatáskörében lesz hivatva intézkedni. (K. M. 20766/1897.)

Habár általánosságban nem tehető észrevétel az ellen, hogy a nagyobb taglétszámmal biró ipartestületek, amelyeknél az iparhatósági biztos számos teendőivel hosszabb időn át el van foglalva, az iparhatósági biztosnak a testület érdekében kifejtett munkásságát anyagilag is méltányolják, mégis, minthogy a tiszteletdijnak évenként utólag történő megállapitása, s az ipartestület részéről közvetlenül történő átadása az iparhatósági biztosnak az ipartestülettel szemben szükséges függetlenségét befolyásolhatja, az iparhatósági biztosnak (amennyiben ez nem a hatósági közegek, hanem magánegyének közül rendeltetik ki) tiszteletdijban való részesitése csak ugy történhetik, ha az iparhatósági biztos által gyakorolt felügyelet költségeinek kárpótlása gyanánt az ipartestületi alapszabályokban bizonyos évi átalány állapittatik meg, s ezen átalány évenként a biztost kirendelő elsőfoku iparhatóságnak fizettetik ki, mely azután a biztos megfelelő dijazása iránt saját hatáskörében van hivatva intézkedni. (K. M. 64637/1899.)

Törvényileg tiltott cselekménynek nem tekinthető az, ha az ipartestülethez kirendelt iparhatósági biztos az ipartestület közgyülése részéről megszavazott tiszteletdijat elfogadja. (B. T. I. G. 13/1897.)

Ha az iparhatóság valamely ipartestületnél felügyeleti jogából kifolyólag vizsgálatot tart, annak költségei közigazgatási alapokból fedezendők. (K. M. 35597/1898.)

Az ipartestületek az ipartörvény 139. és 148. §-ai értelmében az iparhatóságok felügyelete és ellenőrzése alatt állván, a vármegyei alispán, mint másodfoku iparhatóság, törvényszerü hivatalos hatáskörében jár el akkor, midőn egyfelől az elsőfoku iparhatóságnak, illetve iparhatósági biztosnak a testület ellenőrzése körül kifejtett müködését, másfelől pedig az ipartestület pénz- és ügykezelését vizsgálat alá veszi. Az ily vizsgálatnál felmerülő költségek tehát minden esetre a közigazgatási eljárások körül felmerült költségek fedezésére szolgáló alapból s nevezetesen a vármegyei házipénztárból fedezendők. (K. M. 49092/1898.)

140. §. Az iparosok és segédek közti viszony, nemkülönben a tanonczok ügyeinek rendezése végett a testületek általánosan kötelező szabályok létrehozatala czéljából javaslatot terjeszthetnek elő a törvényhatósághoz, amely azokat, az elsőfoku iparhatóság és illetékes ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatása után, ugy mint a törvényhatósági szabályrendeletet tárgyalja s hozzájárulás esetén jóváhagyás végett a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez terjeszti.[1])

A szabályrendelet végrehajtása a testületet illeti, amely azonban a szabályrendeletben megjelölt büntetés alá eső mulasztások vagy cselekmények esetén a 127. §. szerint jár el.

Az ipartörvény 140. §-a alapján alkotott szabályrendeletbe oly rendelkezés, mely a munkabéreket bármely eshetőségre megállapitaná, vagy akár csak a minimális munkabért vagy a rendkivüli munkáért fizetendő bért kivánná meghatározni, nem vehető fel, mert ily rendelkezés az ipartörvény 88. §-ában biztositott szabad egyezkedési jog megszoritását jelentené. Ellenben helyt nyerhetnek a szabályrendeletben az egészségügyi köve-

---

[1]) *Az ipartörvény 140. §-a alapján a következő szabályrendeletek alkottattak:*

1. Az ácsmesterek és segédszemélyzetük munkarendje iránt 1888. évi november 7-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésben 928. kgy. sz. a. Budapest főváros területére alkotott és a K. M. 35642/1889. számu határozatával jóváhagyott szabályrendelet.

2. A kőfaragó-mesterek és segédszemélyzetük munkarendje iránt 1888. évi november hó 7-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésén 928. kgy. sz. a. Budapest főváros területére alkotott és a K. M. 35642/1889. sz. határozatával jóváhagyott szabályrendelet.

3. A »szolnoki ipartestület« kötelékébe tartozó iparosok és ezek segédszemélyzete közötti viszony rendezéséről, Jász-Nagykun-Szolnok vármegye 1890. évi október 17-én tartott közgyülésében 16146. kgy. sz. a. alkotott és a K. M. 72207/1890. sz. határozatával jóváhagyott szabályrendelet.

4. Az épitő- és kőmüvesiparosok és azok segédmunkásai munkaviszonyára vonatkozólag Kecskemét th. város 1900. november 22-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésében 15737. sz. a. alkotott és K. M. 75556/1900. számu határozatával jóváhagyott szabályrendelet.

5. A kőmüvesmunkával foglalkozó munkaadók és segédszemélyzeteik munkarendje iránt az 1884 : XVII. t.-cz. 140. §-a alapján Buda-

telmények tekintetében szükségeseknek látszó rendelkezések. (K. M. 36547/1902.)

Amennyiben az iparosok és segédek közötti viszony szabályozása tárgyában az ipartörvény 140. §-a alapján alkotott szabályrendelet kimondja, hogy az épitő-iparban az alvállalkozói minőségben akkordba dolgozó munkások a munka végzéséhez segédmunkásokat fel nem vehetnek, hanem ha munkaerőre lenne szükségük, az esetben csak munkatársakat vehetnek maguk mellé, akik a vállalati összegnek aránylagos részeseivé válnak, — az e tilalom ellen vétő a szabályrendelet alapján büntetendő kihágást követ el. (K. M. 15275/1904.)

Az iparosok és segédek közötti viszony és a tanonczok ügyeinek rendezése iránt a vármegyei törvényhatóság csak a vármegye területén működő összes iparhatóságok és összes ipartestületek; valamint az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleménye alapján hozhat szabályrendeletet. (K. M. 76369. 1903.)

A jóváhagyott szabályrendeletekben foglalt jogszabályok hatályát ellenkező szerződés érvényteleniti. (T. 27/1895.)

141. §. Minden ipartestület kebelében az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére (176. §.) iparosok- és segédekből külön békéltető-bizottság szervezendő.

A békéltető-bizottság iparos tagjai a testületi elöljáróság tagjai. A békéltető-bizottság segéd tagjai a testülethez tartozó iparosok összes segédei által az e czélból az iparhatósági biztos által öszszehivott és elnöklete mellett megtartandó választó ülésen választott segédek.

A békéltető-bizottság működésénél, az iparhatósági biztos elnöklete mellett, a bizottság iparos tagjai és segéd tagjai egyenlő számban tartoznak jelen lenni.

A békéltető-bizottság mindenekelőtt a felek kibékitését megkisérli; ha ez nem sikerül, szótöbbséggel határoz. Szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

Határozatait szükség esetében az iparhatóság hajtja végre.

A határozattal meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihirdetésétől 8 nap alatt igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni, miáltal azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik. (176. §.)

A békéltető-bizottság eljárását külön alapszabályok határozzák meg.

Ezen alapszabályokat a békéltető-bizottság összes iparos- és segéd-tagjai az e czélból az iparhatósági biztos által egybehivott és elnöklete mellett megtartandó ülésben állapitják meg. Az igy elfogadott alapszabályokat a törvényhatóság a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek, a belügyministerrel egyetértőleg leendő jóváhagyása végett bemutatni köteles.

Az ipartestületi békéltető bizottság segédtagjait nem az ipartestület közgyülése, hanem az iparhatósági biztos által külön e czélra összehivott segédek közgyülése választja. (K. M. 7308/1905.)

Az ipartestületi békéltető-bizottság csak azon vitás kérdésekben határozhat, melyek a képesitéshez kötött mesterséget űző és a testülethez tartozó iparosok és alkalmazottaik között merülnek fel. Ellenben azon vitás kérdéseknek eldöntése, melyek az ipartestülethez nem tartozó iparosok (kereskedők) és alkalmazottaik között fölmerülnek, az ille-

---

pest székesfőváros területén az 1902. évi május hó 14-iki törvényhatósági bizottsági közgyüléséből 684. kgy. sz. a. alkotott és a K. M. 53811. 1902. számu határozatával jóváhagyott szabályrendelet.

6. Csongrád vármegye 1903. május hó 25-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyülésében 136. kgy. sz. a. a vármegye területén a kőmüves-munkával foglalkozó munkaadók és segédszemélyzetük munkarendje iránt Budapest székesfőváros fentebb közölt 648. kgy. számu szabályrendeletével azonos szabályrendeletet alkotott, s ez 50915/1903. K. M. szám alatt jóváhagyatott.

A kereskedelemügyi minister 53811/1902. sz. a. kelt körrendeletével a székesfővárosban a kőmüvesmunkával foglalkozó munkaadók és segédszemélyzetük munkarendje iránt alkotott fizetési szabályrendeletet azzal küldötte meg valamennyi magyarországi törvényhatóságnak, hogy amennyiben az iparosok és segédek közti viszony, nemkülönben a tanonczok ügyeinek rendezése czéljából hasonló szabályrendelet alkotásának szüksége merülne fel, az emlitett szabályrendelet minta gyanánt szolgálhat.

tékes elsőfoku iparhatóság hatáskörébe tartozik. (F. I. K. 58829/1885.)

Az ipartestület békéltető-bizottsága a kereskedő és tanoncza közt fölmerülő munkaviszonybeli ügyek elintézésére még az esetben sem illetékes, ha a kereskedő szabályellenesen az ipartestületnek tagja és pedig annál kevésbé, mert a testületnek tagja csak képesitéshez kötött iparral foglalkozó iparos lehet és az ipartestület csakis a hozzátartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve végzi az elsőfoku iparhatóságnak az ipartörvény III. fejezet *A), B)* és *C)* betük alatt meghatározott teendőit. (K. M. 39670/1889.)

Az 1884. évi XVII. t.-cz. 141. §-a szerint az ipartestületi békéltető-bizottság hatásköre a testületi kötelékhez tartozó munkaadók és segédszemélyzetük között fölmerülő vitás kérdések elintézésére terjed ki; oly helyeken tehát, ahol ipartestület van, ennek békéltető-bizottsága jár el a testületi tagok és segédszemélyzetük közötti ügyekben; a testületi köteléken kivül állók ügyeiben pedig az elsőfoku iparhatóság jár el, valamint az utóbbi illetékes a 176. §. alapján határozatot hozni különbség nélkül oly helyeken, ahol ipartestület nem működik. (K. M. 25178/8197.)

Az ipartestület békéltető-bizottsága az iparosoknak az ipartörvény 160. §-a alapján a tanoncztartási jogtól való megfosztására nincs jogositva, mert az idézett törvényszakasz alkalmazása az iparhatóság hatáskörébe tartozik, mig az ipartestületnek, vagy a testületi békéltető-bizottságnak az iparosok felett büntető joghatóságot az ipartörvény — a 127. §-ból is kivehetőleg — nem ad. (K. M. 25013/1904.)

Az ipartörvény 141. §-ának azon rendelkezése, mely szerint az ipartestületi békéltető-bizottság határozatait szükség esetén az iparhatóság hajtja végre, nem értelmezhető ugy, hogy az esetben, ha a békéltető-bizottság idéző végzésére a fél meg nem jelenne, a békéltető-bizottság idézésének az iparhatóság szerez érvényt. (K. M. 34120/1904.)

Az ipartestületi békéltető-bizottságnak nem áll jogában a megidézett tanut a bizottság elé való megjelenésre kényszereszközökkel szoritani, mert bárki ellen bármi czélból, tehát a tanuvallomásra kényszerités czéljából is csak akkor lehet jogosan kényszereszközt alkalmazni, ha ezt törvény vagy törvényerejü más szabály megengedi, amint ezt pl. az 1886. évi XXIII. t.-cz. 3. §-ának utolsó bekezdésében a belügyministernek adott törvényes felhatalmazás is teszi, olyan szabály pedig nincsen, amely a békéltető-bizottságot ezzel a joggal felruházná. (K. M. 73066/1901.)

Ipartestületi békéltető-bizottság a működését vagy közbenjárását igénybe vevő felektől dijakat vagy illetékeket szedni vagy felszámitani jogositva nincs. (K. M. 51719. 1903.)

Az ipartörvény rendelkezéseiből nyilvánvaló, hogy a törvény, ugy az iparhatósági, mint az ipartestületi békéltető-bizottsági tagságot tiszteletbeli állás jellegével ruházta fel. Ebből folyólag a békéltető-bizottsági tagok hivatásukban való eljárásukért semmiféle illetményekre igényt nem tarthatnak. Mindazonáltal az esetben, ha az ipartestületi békéltető-bizottság alapszabályai megfelelő rendelkezéseket tartalmaznak arra nézve, hogy a testületi békéltető-bizottság tagjai idő- és munkamulasztás, illetőleg készkiadásaik czimén kárpótlásban részesitendők, ugy ily esetben a testületi békéltető-bizottság azon tagjai, kik valamely a testülethez tartozó munkaadó telepét érintő sztrájkmozgalom békéltetésében eljárnak, a testületi pénztár terhére méltányos mérvben kártalanitandók. Oly esetben azonban, ha az ipartestület békéltető-bizottsága nem a testület kötelékébe tartozó munkaadók munkásainak sztrájkmozgalmában, vagyis nem hivatalból, hanem az iparhatóság külön felkérésére jár el, ugy a bizottsági tagok a bizottság alapszabályaiban meghatározott, vagy alapszabályszerü rendelkezés hiányában, az iparhatóság által méltányosságból esetleg megállapitandó kárpótlásra az iparhatóság házi pénztárának terhére tarthatnak igényt. (K. M. 22467/1905.)

A békéltető-bizottságok előtt folyamatban levő vitás ügyekből folyólag a szabályszerü meghatalmazással ellátott ügyvéd ügyfele képviseletében minden esetben eljárhat, az ügyvéd általi képviseltetés azonban csak akkor mentheti fel a felet a személyes megjelenés kötelezettsége alól, ha igazoltatik, hogy az illető fél személyesen éppen nem jelenhetett meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes. (K. M. 35104/1903.

Az ipartestületi békéltető-bizottságok az ipartörvény 176. §-a szerint hatáskörükbe utalt vitás kérdésekben az elsőfoku iparhatósággal egyenlő jogkörrel járván el, a békéltető-bizottságoknak, illetve jegyzőiknek az ezen vitás kérdések elbirálásánál tett eljárása hatósági eljárásnak tekintendő. Ennélfogva amennyiben az ipartestületi békéltető-bizottság jegyzője, teendőinek végzése közben, sértő kifejezésekkel illettetik, a sértő egyén az 1879. évi XL. t.-cz. 46. §-a alapján büntetendő. (K. M. 89562/1898.)

Az iparhatósági biztosnak, mint hatósági közegnek, kinek a békéltető-bizottság, elnöki teendőinek végzése az 1884. évi XVII. t.-cz. 141. §-a értelmében hivatalos teendői közé tartozik, a békéltető-bizottság ülésein való megjelenésért, illetve az elnöki tiszt viseléseért dijakat felszámitani sem a jogkereső felekkel, sem az ipartestülettel szemben nem

szabad, hanem amennyiben az elnöki tisztből kifolyólag tényleg kiadásai merülnének fel, vagy a békéltető-bizottság ülésein való megjelenésért napidijakat számithatna fel, az ily módon előálló költségek csakis az iparhatóság — főszolgabiró — hivatalos uti átalányából fedezhetők. (K. M. 24147/1897.)

A megjelenésben akadályozott iparhatósági biztos helyett az elsőfoku iparhatóság van jogositva helyettest küldeni, még pedig tekintve a békéltető-bizottság részéről elintézett ügyek fontosságát, lehetőleg egyik az iparügyekben jártas elöljárósági tisztviselőt, vagy más oly nem hatósági egyént is, akit az iparhatóság a biztos teendőinek ellátására alkalmasnak vél. (F. I. K. 22576. 1886.)

[**142. §.** Addig is, mig általában a segédek és gyármunkások segélyzési ügye külön törvény által rendeztetik, a testülethez tartozó iparágak segédeinek segélypénztárai tekintetében a következő határozatok irányadók.

Segélypénztárak létesitését a békéltető-bizottság segéd-tagjainak választására összehivott ülésen (141. §.) a segédek többsége határozza el.

Ezen határozat alapján a békéltető-bizottság összes iparos- és segéd-tagjai az e végből az iparhatósági biztos által egybehivott és elnöklete alatt megtartandó ülésben a segélypénztár alapszabályait megállapitják.

Ez alapszabályokban meg kell határozni:

a) mily pénzekből és járulékokból alakitandó a segélypénztár;

b) mely esetekben van a segédnek igénye segélyre;

c) mi a segély legnagyobb mérve, amelyre a segédnek igénye van.][1])

[**143. §.** A segédektől követelhető hozzájárulás nem lehet nagyobb mint heti bérük 3 százaléka. Ez a hozzájárulás hetenkint szedendő be, illetőleg az iparos által a segélypénztár számára beszolgáltatandó.

Az iparos minden egyes segéde után a segélypénztárhoz hozzá tartozik járulni; a hozzájárulási összeg azonban az alapszabályok szerint a segédre nézve megszabott járulék harmadrészét meg nem haladhatja.

A segélypénztárból nyerendő segélydijak sem végrehajtásilag le nem foglalhatók, sem másra át nem ruházhatók.

A felvett segélydijakról a segélypénztárba beszolgáltatott nyugtatványok bélyegmentesek.][1])

144. §. Összebeszélés folytán bekövetkezett munkaszünetelés esetén a segélypénztárba a munkaszünetelés tartama alatt az összebeszélésben résztvevő segédnek — igazolt betegség esetén kivül — segélyt nem adhat.

145. §. A segélypénztár kezelésében az iparosok és a segédek egyenlő számban vesznek részt.

A segélypénztár kezelő-bizottságának elnöke az ipartestület elnöke.

146. §. A segélypénztárak nem tekintetnek szövetkezeteknek; alapszabályaik a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által a belügyi ministerrel egyetértőleg hagyatnak jóvá s kezelésük a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által ellenőriztetik.

147. §. A testületek által létesitett szövetkezetekre nézve az 1875 : XXXVII. t.-cz. irányadó.

Ily szövetkezetek, amennyiben előlegező és hitelügylettel foglalkoznak, az 1880 : LX. t.-cz. értelmében adómentességet élveznek.

A testületek által létesitett másféle szövetkezetek az egyenes adó alól teljesen mentesek, feltéve, hogy a szövetkezetek tagjai közé mások, mint e testület tagjai fel nem vétetnek.[2])

[1]) Hatályon kivül helyezte az 1907 : XIX. t.-cz. 205. §-a.

[1]) Hatályon kivül helyezte az 1907 : XIX. t.-cz. 205. §-a.

[2]) A szakaszban idézett 1880. évi LX. t.-cz. szerint az adóköteles jövedelem megállapitásánál az igazgatási és üzleti költségekhez számittatnak, illetőleg a nyers jövedelemből levonandók:

»Oly ápoló- vagy élelmezési, előlegezési és általában önsegélyző egyleteknél, melyek alap-

148. §. Ha valamely ipartestület elöljárósága a reá bizott iparhatósági teendők végzését az iparhatóság részéről történt megintés daczára sem foganatositja kellően, az ipartestület által az iparhatóság felhivására más elöljáróság választandó. Ha az iparhatósági teendőket az uj elöljáróság sem végezné kellően, a testület ezen teendőktől a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által felmentendő és azok végzésére az iparhatóság utasitandó, sőt maga a testület is feloszlatható.

Ha az ipartestület kötelékébe tartozó iparosok és önkormányzati szerveket megválasztani s a testület működését lehetővé tenni nem hajlandók, ezért a testület feloszlottnak nem tekinthető. S miután a testület, ha elöljárósága nincs, a testületi dijak kezelésére nem alkalmas, e dijakat az ipartörvény 138. §-a értelmében az iparhatóság behajtani, s mindaddig gyümölcsözőleg elhelyezve kezelni tartozik, mig az ipartestület, alapszabályainak megfelelőleg, elnökét és elöljáróságát megválasztja, s általában saját ügyeinek vezetésére és kezelésére alkalmassá válik. (K, M. 43831/1889.)

Ha az ipartestület tagjai az önkormányzati szerveket meg nem választják, ugy hogy a tagsági dijakat az ipartörvény 138. §-a értelmében az iparhatóság hajtja be, s a testület ügyeit az iparhatóság vezeti, akkor az illetékes pénzügyigazgatóság meghallgatásával arra nézve, hogy a tagdijhátralékosok közadója leirásba hozatott-e vagy sem behajthatatlanság miatt, a testülethez tartozó iparosok behajthatatlan hátralékos tagsági dijainak leirása iránt az elsőfoku iparhatóság saját hatáskörében intézkedik. (K. M. 30990. 1894.)

---

szabályaik értelmében üzleti tőkéjüket csak tagjaiktól havonkint 4, hetenkint pedig 1 frtot meg nem haladó részletekben szedett törzsbetétekből gyüjtik, és melyek üzletüket a tagjaiknak nyujtott ápoláson, segélyen, előlegezésen vagy kölcsönön tul más nyereményre vagy kereseti ágra nem terjeszti ki: az egyleti tagoknak kifizetett kamatösszeg, a törzsbetétek 6%-ának erejéig.

Az egyleti igazgatóknak, az igazgató-tanács tagjainak és a tisztviselőknek a jelenléti jegyekért és jutalékok (tantiémek) fejében járó összegek azonban, mint nyereményi jutalékok, mindenesetre az 1875. évi XXIX. t.-cz. 16. §-a alapján, a keresetadónak III. osztálya szerinti megadóztatása alá esnek.«

V. FEJEZET.

Az ipartársulatokról.

149. §. Ugyanazon vagy különböző ipart egy vagy több községben önállóan gyakorló iparosok közös érdekeik előmozditása végett, ipar- (kereskedő-) társulatokká egyesülhetnek.

Az ipartársulatok tagjai közé a segédek és gyári munkások is felvehetők.

Ipartársulat a tanonczok szerződtetését és felszabaditását az iparhatóság közbejöttével sem eszközölheti, mert ilyen hatósági működést az I. T. értelmében kizárólag csak az iparhatóságok, illetve az ipartestületek végezhetnek. (K. M. 8512/1897.)

150. §. Minden ipartársulatnak alapszabályokkal kell birnia, melyeket az alakulás előtt az illető törvényhatóság utján a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek bemutatni köteles.

Az alapszabályokba felveendők a társulatba való belépés feltételei, melyek közt azonban iparbeli vizsgálatnak letétele elő nem fordulhat; a tagok jogai és kötelességei, a tagok járulékainak kulcsa s az elmulasztott fizetés következményei, a társulat feloszlatásának vagy más ipartársulatba beolvadásának esetei, továbbá a kilépés feltételei, a társulati elöljáróságnak mikénti összeállitása és hatásköre, végre a társulati vagyonnak kezelési módját, a társulat feloszlatása esetében a társulati vagyonnak közhasznu és kijelölt iparczélokra forditását szabályozó határozatok.

Ha a bemutatott alapszabályok a törvénynek megfelelnek, azok ellen kifogás nem tehető.

Az 1872 : VIII. törvényczikk alapján alakult ipartársulatok, ha önként nem teszik, hatóságilag nem kötelezhetők arra, hogy alapszabályaikat az 1884 : XVII. törvényczikk 149—154. §-ainak megfelelőleg módositsák. Természetes különben, hogy a régibb alapszabályokban foglalt intézkedések, melyek az uj ipartörvény értelmében az ipartestületek vagy az iparhatóság hatáskörébe esnek, már a törvény életbelépése által önként hatályt vesztetteknek tekintendők. (F. I. K. 22849/1885.)

Ipartársulat alapszabályaiban oly rendelkezés, melynek értelmében az ipartársulat feloszlása, s ez esetben vagyonának hováforditása iránt hozandó közgyülési határozatok jóváhagyás végett a belügyministerhez felterjesztendők, nem állhat meg, mert az 1884 : XVII. t.-czikk 150. és 154. §-ai értelmében a közgyülési határozatok jóváhagyására a felsorolt esetekben a kereskedelemügyi minister illetékes. (K. M. .75050/1899.)

Ipartársulat választmánya az ipartársulati alapszabályok által feljogositható arra, hogy szegényebb sorsu tagok beiratási és tagsági dijait leszállithassa, sőt azokat egészen el is engedhesse. (K. M. 83092/1889.)

Ipartársulati alapszabályokban foglalt azon rendelkezés, mely szerint a segédtagok beleegyezésüket adják ahhoz, hogy hátralékos tagsági dijjakat a társulati pénztárnok felszólitására fizetésükből a főnök levonhatja, nem kifogásolható ugyan, de a hátralékos tagsági dijaknak az alkalmazottak fizetéséből való levonását a főnök csak akkor eszközölheti, ha ahhoz az alkalmazottak — az engedményezett megjelölése mellett — irásban vagy szóban tett kijelentésükkel hozzájárulnak s az engedményezés megtörténtéről a főnök értesittetik, mert az engedmény csak az értesitéssel válik reá nézve kötelezővé. (K. M. 70478/1905.)

151. §. Az alapszabályok nem tartalmazhatnak olyat, miáltal az egyes tagok az ezen törvény alapján őket megillető jogok tetszés szerinti gyakorlatában megszorittathatnának vagy akadályoztathatnának.

Ipartársulati békéltető-bizottságnak választott birósági jellege nem lehet és határozatai nem kötelezők. (K. M. 41192/1896.)

A kereskedelmi társulat kebelében, a társulati tagok közt felmerülő vitás kérdések, valamint a kereskedő főnökök és ezek személyzete közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére a felek megegyezése mellett békéltető - bizottság alakitható, de csak az esetben, ha a békéltető - bizottság megalakulásának módját az alapszabályokban szervezi és ha a békéltető bizottság hatásköre csak arra terjed, hogy a felek közti egyezség létrehozására törekszik, és ha azok, akik a békéltető - bizottság határozatának magukat alá nem vetik, a kereskedelmi társulat tagjai sorából kizárhatók. Csakis ez a hatály tulajdonitható a békéltető bizottság határozatának való alá nem vetésnek és ennek folytán igen természetes, hogy a békéltető-bizottságnak választott birósági jellege sem lehet, mert e tekintetben az 1886 : LIX. t.-cz. 74., 79. §-ai az irányadók. (K. M. 41192. 1896.)

Az ipar-, illetve kereskedőtársulatok által létesitett békéltető - bizottságok hatásköre csak egyezség létrehozására terjedhet ki azzal a hatálylyal, hogy a békéltető-bizottság határozatának magukat alá nem vető felek a társulatból kizárhatók, anélkül azonban, hogy a felek vitás ügyeiknek az erre hivatott hatóságok elé leendő terjesztésében megakadályozhatók lennének, mivel az ipartörvény V. fejezete az ipar- és kereskedőtársulatokat békéltető működési jogkörrel, illetve békéltető - bizottságok alakitásának jogával — oly értelemben, mint ez az ipartestületeknél van — nem ruházza fel. (K. M. 62121/1896.)

152. §. Ipartársulatba való belépésre egy iparos (segéd vagy gyári munkás) sem kényszerithető.

A kilépő tag a társulati kapcsolatból folyó javadalmakra és a társulati vagyonra igényt nem tarthat.

Az ipartársulatba való belépésre büntetés terhe alatt egy iparos sem kényszerithető. (B. M. 1347/1906.)

153. §. Az ipartársulatok az illetékes iparhatóság felügyelete alatt állnak.

154. §. A társulatnak más ipartársulattal való összeolvadását, vagy a társulati kapocs teljes felbontását czélzó közgyülési határozat végrehajtása csak akkor történhetik, ha a társulat minden kötelezettségeinek és tartozásainak eleget tett.

A tartozások levonása után fenmaradó társulati vagyon a társulati tagok közt semmi szin alatt fel nem osztható, hanem az — hacsak a társulat más ipartársulatba be nem olvad — közhasznu iparczélokra forditandó.

Ipartársulati tagoknak külföldre való kiküldése, történjék ez bár fogyasztási piaczok felkeresése czéljából, nem tekinthető oly közhasznu iparczélnak, melyre valamely feloszlott ipartársulat után fenmaradt vagyon fordítható volna. (K. M. 3689 1899.)

Az iparosok özvegyeinek segélyezése nem tekinthető oly közhasznu iparczélnak, amelyre valamely ipartársulat vagyona a társulat feloszlása után forditható volna. (K. M. 20692.1899.)

VI. FEJEZET.

A kihágásokról és ezek büntetéséről.

155. §. Az iparüzési jogtól, amennyiben külön törvények nem rendelkeznek, ezen törvény alapján senki, sem birói itélet, sem közigazgatási határozat által, meg nem fosztható.

Fogadók, korcsmák, sörházak, pálinkamérések, kávéházak és kávémérések tartása, a kéményseprés, a zsibáruskodás, robbanó szerek készitésének és az azokkal való kereskedés és a cselédszerzés jogától mindazonáltal az iparhatóság saját területén (Budapesten a főváros egész területén) előrebocsátott vizsgálat és tárgyalás utján meghatározott vagy határozatlan időre megfoszthatja azt, akinél oly tények merültek fel, amelyek őt iparának üzhetése tekintetében a közerkölcsiség és a közrendészet szempontjából megbizhatlannak tüntetik fel. Az illető iparág csak uj engedély alapján üzhető.

A vendéglői iparüzési jogtól való megfosztásnak az ipartörvény 155. §-a alapján nincs helye, mert a vendéglői ipar nincs felsorolva azon iparágak között, melyeknek üzési jogától valaki az idézett szakasz alapján megfosztható. (K. M. 49661/1902.)

Vendéglős iparüzési jogától meg nem fosztható. (K. M. 87162/1905.)

Lókereskedői ipar gyakorlásától — az ipartörv. 155. §. második bekezdésében emlitett iparüzőket kivéve — senki meg nem fosztható. (B. M. 1409/1902.)

(A K. B. T. K. 85. és 89. §-ai az iparüzésről való eltiltásra vonatkozó részükben az ipartörvény 155. §-a által hatályon kivül helyezetteknek tekintendők.)

Mészárosok a közfogyasztásra szánt szarvasmarháknak előzetes megvizsgálására kiadott egészségügyi szabályok megszegése miatt iparuk gyakorlásától nem tilthatók el, mert az 1878 : V. t.-czikknek az 1879 : XL. t.-cz. 25. §-ában idézett 60. §-a csak annyiban engedi meg a szakképzettséget kivánó foglalkozás gyakorlásától való eltiltást, amenynyiben az egyes esetekre vonatkozólag a törvény különös részében meghatároztatik. Ez eltiltás pedig a mészáros-iparra vonatkozólag a törvény 104. §-ában kimondva nincs. (B. M. 2844/1899.)

Az iparjog elvonása a kihágási ügyben hozott itélettel nem eszközölhető és annak elvonása csak a törvény értelmében külön inditandó eljárás és hozandó itélet alapján történhetik. (B. M. 6694/1889.)

A korcsmai üzlettől való eltiltás kihágási eljárás során ki nem mondható, mert ezen kérdés eldöntése az 1888 : XXXV. t.-cz. szerint eszközlendő. (K. M. 1066/1891.)

Az 1884 : XVII. t.-czikkbe foglalt ipartörvény rendelkezései a tánczmulatságok tartására nem vonatkoznak s tánczmulatságok engedélyezése vagy azok tartásának betiltása kizárólag rendőri szempontból birálandó meg; ehhez képest a jelen esetben is a P. A. és társai ellen kimondott marasztaló itéletek azon pontja, melylyel P. A. korcsmáros a tánczmulatságok tartásának jogától egy évre el lett tiltva, rendőri szempontból igazolt lehet; azonban az elsőfoku főszolgabirói itélet helytelenül alapitja e rendelkezést az ipartörvény 155. §-ára. (F. I. K. 14560/1887.)

Az iparüzéstől való eltiltás kérdésében az ipartörvény 166. §-ára való tekintettel vármegyékben nem a közigazgatási bizottság, hanem az alispán határoz másodfokulag. (K. M. 53703/1897.)

Az iparüzési jognak bizonyos határozott időtartamra való megvonása azon jelentőséggel bir, miszerint az illető ezen idő letelte előtt iparát nem folytathatja, a megszabott idő letelte után azonban az iparüzés előtte, a korábbi büntetés következtében és annak alapján, el nem zárható, hanem az illető uj iparengedélyért folyamodhatik s az részére, ha a törvényes feltételeknek megfelel s ha nevezetesen megbizhatósága ellen utóbb már alapos kifogás nem forog fenn, kiadható. (K. M. 20651/1903.)

Ha a cselédszerző csak egy esetben is szerződtetett bordélyházba kéjnőül cselédleányt: ez elegendő alapot nyujt arra, hogy a cselédszerzőtől az iparüzési jog elvonassék. (B. M. 2618 1 0 .)

Kávéháztulajdonos azon cselekménye, hogy üzletében erkölcstelen életü pinczérnőt alkalmaz, kihágást képez. Első izben elkövetett ilynemü kihágásért azonban az iparüzési jogtól meg nem fosztható. (B. M. 3713/1893.)

Közerkölcsiségbe rendőri kihágás miatt történt jogerős elitélés esetében a kávésiparos iparának gyakorlási jogától megfosztható. (K. M. 24687/1896.)

Az 1884 ; XVII. t.-cz. 155. §-a szerint ipar-

üzési jogától csak előrebocsátott vizsgálat és tárgyalás, tehát az iparhatóságnál felhozott bizonyítékok és kiderített tények alapján fosztható meg az az iparos, aki ellen oly tények merülnek fel, melyek őt iparának üzhetése tekintetében közerkölcsiségi és köz. rendészeti szempontból megbizhatatlannak tüntetik fel. (K. M. 3740/1898.)

Ha valamely kávémérő ellen az 1879 : XL. t.-cz. 74. §-ába ütköző kihágás miatt indíttatott eljárás, emellett, amennyiben a vádlott személyére nézve olyan körülmények merülnének fel, melyek a kávémérői ipar üzés tekintetében személyes megbizhatóságát kétségessé tennék, ellene az iparüzési jogtól való megfosztásra vonatkozó közigazgatási eljárás, a kihágási eljárástól elkülönítve, szintén folyamatba tehető. (K. M. 55483/1898.)

A tévesen kiadott iparigazolványok és iparengedélyek az ipar gyakorlására nem jogosítanak, az iparigazolványok és iparengedélyek ez esetben visszavonhatók. Takaréktüzhelyek és kályhák tisztításától eltiltandók azok, kik kályhatisztítói iparra iparigazolványt nyertek, mert a kályhatisztítás a kéményseprő-par üzletkörébe tartozik. (K. M. 53355/1902.)

Valamely kéményseprő ellen iparának hanyag vagy szabálytalan üzése miatt emelt konkrét panaszok esetén az egyes kihágások megállapitásának mellőzésével az illető nem fosztható meg iparának gyakorlatától. (B. M. 3062/1895.)

Az a kéményseprő, aki a szabályrendelet azon rendelkezésének, mely előírja, hogy a kéményseprő munkakerületében köteles tartózkodni, a reá kiszabott pénzbüntetés ellenére sem tesz eleget, mint köz-, illetve tüzrendészeti szempontból megbizhatatlan, iparüzési jogától az ipartörvény 155. §-a alapján megfosztható. (K. M. 66075/1900.)

Ha az illető a kéményseprő ipar gyakorlására megbizhatónak nem mutatkozik, kötelezendő arra, hogy a saját személyében hiányzó megbizhatóság pótlása céljából törvényszerü minősitéssel biró és megbizható üzletvezetőt jelentsen be. (K. M. 20651. 1903.)

Jogi személyeknél azok felelős tagjai ellen inditandó meg az iparkihágási eljárás. (K. M. 14776/1900.)

Iparkihágási ügyben tettesen kivül a bünsegéd is büntetendő. (K. M. 48709/1904.)

A vendéglői ipar nincs felsorolva azon iparágak közt, melyeknek üzési jogától valaki az 1884 : XVII. t.-cz. 155. §-a alapján megfosztható. (K. M. 49661/1902.)

Iparkihágási ügyekben az iratok iktatása az elévülést nem szakitja félbe. (K. M. 84898/1900.)

Az ipartörvény 155. §-a alapján az iparüzési jogtól való megfosztás iránt folyamatba tett ügyben az iparos a felmerült eljárási költségek megfizetésében is elmarasztalható. (K. M. 3243/1900.)

Kihágási ügyekben a marasztaltat csak a kihágási eljárás során felmerült költségek terhelhetik. (K. M. 3399/1903.)

Ipari kihágási ügyekben az ügyvédi képviselet nem kötelező és igy ügyvédi eljárási és felebbezési költségek nem számithatók fel. A tárgyaláson a vádlott helyett megjelent meghatalmazott ügyvéd vagy más személy a megjelenéssel járó tényleges költségek megtérítésére igényt tarthat, ha ilyen költségek vádlott személyes megjelenése esetén is fölmerültek volna. (K. M. 86877/1905.)

A feljelentő a költségekben még hivatalból üldözendő kihágás esetében is marasztalható, ha feljelentése nemcsak téves, hanem teljesen alaptalannak bizonyult és őt annak előterjesztése körül legalább is feltünő gondatlanság terheli. (K. M. 1107/1901.)

Feljelentő az eljárási költségekben még hivatalból üldözendő iparkihágás esetében is marasztalható, ha feljelentése alaptalannak bizonyult. Ha feljelentő még a kihágási eljárás megindítása előtt, illetve annak folyamán oly időpontban vonja vissza panaszát, midőn a tárgyalásra megidézett felek arról kellő időben értesithetők, feljelentőt a kihágási eljárásnak esetleg hivatalból való folytatása és a feljelentés alaptalansága esetében sem terhelhetik az eljárási költségek. (K. M. 22300/1905.)

A kihágási ügyek folyamán felmerülő eljárási költségek, mint a tanu- és szakértői dijak, a tanuk és szakértők fuvarköltségei, az utiátalánynyal el nem látott tisztviselők utiköltségei stb., ha azok a feleket bármi oknál fogva nem terhelhetik, rendszerint a vármegye házipénztárából fedeztetnek. (K. M. 77457/1901.)

Az 1879 : XL. t.-cz. 12. §-a értelmében a büntettekről és vétségekről rendelkező 1878. V. t.-cz. általános határozatai a kihágások eseteiben is alkalmazandók lévén, az idézett törvény 92-ik §-a pedig azt határozván, hogy az esetben, ha valamely kihágási cselekményre meghatározott büntetés legkisebb mérve is, tekintettel a túlnyomó enyhitő körülményekre, túlmagasnak látszik, e legkisebb mérv is leszállitható, megadatik a törvényes alap arra nézve, hogy rendkivüli enyhitő körülmények fenforgása esetén az iparkihágásokra kiszabott pénzbüntetés az illető törvényszakaszokban megállapitott legkisebb összegen alul is a kihágásokra megállapitott pénzbüntetés legkisebb összegéig leszállittassék. (F. I. K. 14212/1888. és K. M. 30859/1890.)

Iparkihágási ítéletekben kiutasítás és eltoloncolás iránti rendelkezések helyet nem foglalhatnak. (K. M. 20893/1905.)

Az ítéletben annak kihirdetésekor megnyugvó fél felebbezéssel a 15 napi felebbezési határidő alatt sem élhet. (K. M. 23339/1905.)

Az elsőfoku iparhatósági itéletben megnyugvó fél az elsőfoku itéletet helybenhagyó másodfoku itélet ellen sem felebbezhet. (K. M. 4633/1900.)

Iparügyekben a jogorvoslat elintézéseig a felebbezés joghatálylyal visszavonható. (K. M. 22061/1900.)

Az iparhatóságok által kiszabott rendbüntetések ellen a kereskedelemügyi ministerhez van felebbezésnek helye. (K. M. 51008/1899.)

Iparhatósági ügyekben a 20 koronán aluli pénzbüntetések ellen is van helye felfolyamodásnak. (K. M. 15378/1900.)

79855. szám.
1900. decz. 15.

Keresk. min. rendelet

a kihágási eljárásnál és itélethozatalnál szem előtt tartandó szabályok tárgyában.

A harmadfoku elbirálás végett elém kerülő iparkihágási ügyek, valamint az 1891 : XIV. és 1893 : XXVIII. t.-czikkbe ütköző és az ipartörvényben megállapitott módozatok szerint elintézendő kihágások felülbirálása alkalmából ismételten tapasztaltam, hogy az elsőfoku iparhatóságok itéleteik meghozatalánál nem tartják szorosan magukat az 1884 : XVII. t.-cz. végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott általános rendelet határozmányaihoz.

Nevezetesen :

1. Oly esetben, midőn a kihágással vádolt egyén sem személyesen, sem meghatalmazottja által a tárgyalásra meg nem jelenik, az elsőfoku iparhatóságok igen gyakran pusztán a feljelentésben foglaltak alapján hozzák itéletüket, figyelmen kivül hagyván, hogy a hatóság, az idézett rendelet 61. §-a értelmében, ugy a feljelentésre, mint az ügyállás felderitésére szolgáló adatokat hivatalból tartozik összegyüjteni és hogy itéletét a 84. §-ból folyólag a kideritett tények és felhozott bizonyitékok alapján hozza.

A tárgyalási jegyzőkönyvben nem emlittetik fel, vajjon a felek felebbezési jogukra figyelmeztettek-e? (91. §.)

E helyütt hangsulyoznom kell, hogy a felebbezési határidő, az ipartörvény 181. §-a értelmében, 15 nap és nem 3 nap, mint nem ritkán tévesen megjegyeztetik. Ki kell továbbá emelnem, hogy az ipartörvény az imént idézett szakasza korlátlan felebbezési jogot biztosit és ennélfogva a belügyministerium által 1893. évi julius hó 28-án 2608. sz. a. kiadott rendelet iparkihágási ügyekre alkalmazást nem nyerhet.

3. Az itélet nem tartalmazza a vádlott személyazonosságának megállapitására szükséges adatokat (név, kor, foglalkozás, előélet stb.).

4. Kimarad az itéletből a törvény vagy törvényes rendelet szakaszaira való hivatkozás, valamint az elitélt által elkövetett kihágás megnevezése (92. §.). Itt meg kell jegyeznem, hogy az itélet rendelkező részében nemcsak a törvény azon szakasza idézendő, melynek alapján a büntetés kiszabatik, hanem azon szakasz is, melybe a kihágás ütközik.

5. Kihágások halmazata esetén összbüntetés állapittatik meg, holott az 1879 : XL. t.-cz. 29. §-a szerint, a büntetés mindenik kihágás miatt külön-külön állapitandó meg.

6. Igen gyakran jogi személy (czég, részvénytársaság stb.) marasztaltatik el, holott jogi személy kihágási eljárás alanyául nem szolgálhat, az itéletileg el nem marasztalható, hanem mindig a jogi személy képviselője (czégtulajdonos stb.) vonandó felelősségre.

7. Több vádlottat büntető cumulativ elsőfoku itélet elbirálásánál a másodfoku iparhatóság az elsőfoku itélet azon részét is felülvizsgálat alá veszi, mely, miután vádlott abba belenyugodott, jogerőre emelkedett és ennélfogva érintetlenül hagyandó.

8. Figyelmen kivül hagyatik, hogy a büntető eljárás megindithatása, az 1879 : XL. t.-czikk 31. §-a szerint, a kihágás elkövetésétől számitott 6 hó alatt elévül; már pedig elévülés fenforgása esetén ezen körülmény hivatalból veendő figyelembe.

Miután a fentiekben az alsófoku itéletek leginkább észlelt hiányait elősoroltam, felhivom az iparhatóságot, utasitsa az elsőfoku iparhatóságokat, hogy itéleteik meghozatalánál a többször idézett 39266/1884. számu rendelet határozmányaihoz szigoruan ragaszkodjanak, kiváló gondot forditván arra, hogy az itéletek alaki szempontból is helyesen legyenek szerkesztve.

Erre annál is inkább nagy sulyt kell fektetnem, mert érdemileg helyes itéleteket igen gyakran pusztán alaki hiányok miatt vagyok kénytelen feloldani vagy megsemmisiteni, miáltal az ügy végleges befejezése — nem ritkán az érdekelt felek, de a közönség kárára is — hosszu ideig elodáztatik és az összes hatóságok igen sok felesleges munkával terheltetnek.

156. §. 50 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő :

a) aki valamely engedélyhez nem kötött ipart önállóan üz anélkül, hogy e

törvény 4., 5., 6., 7., 8., 9. §-ainak megfelelt volna;

b) aki árszabály által korlátozott üzletek gyakorlásánál a hatóság által megszabott dijaknál magasabbakat szed.

Fióküzletnek és a fióküzlet üzletvezetőjének az iparhatóságnál való be nem jelentése az ipartörvény 156. §. *a)* pontja alapján büntetendő egy kihágási cselekményt képez. (K. M. 12572/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-czikk 156. §-ának *b)* pontja csak azon üzletekre alkalmazható, melyeknek árszabályát a törvényben nyert felhatalmazás alapján a szabályrendelet állapitja meg (pl. a cselédszerző, kéményseprő, személyszállitó és bérszolga iparágaknál, valamint a törvény 53. §-a esetében a mészárosiparnál); a fogadókra, vendéglőkre, kávéházakra és kávémérésekre nézve azonban a törvény az árszabályokat illetőleg korlátokat nem emel, s igy ez üzletekben az árszabályt maga a szabályrendelet nem állapithatja meg, hanem csak azok hatósági láttamozását, kifüggesztését, valamint pontos betartását teheti kötelezővé. Amennyiben tehát az egyes törvényhatóságok és rendezett tanácsu városok autonom hatáskörükből kifolyólag ezekre vonatkozólag a szabályrendeletekben kötelező intézkedéseket állapitanak meg, ezen rendelkezések megszegése nem a törvény, hanem csupán a szabályrendelet alapján, s az 1879 : XL. t.-czikk 16. §-ának korlátain belül büntethető. Ugyancsak kizárólag a szabályrendelet alapján, s az 1879 : XL. t.-czikk 16. §-ának korlátain belül büntethető az a kávémérő is, ki üzletében tekeasztalt tart, mivel ezen cselekményt sem az 1884 : XVII. t.-czikk, sem pedig az 1879 : XL. t.-czikk nem minősiti kihágásnak. (K. M. 85667/1899.)

A bejelentés nélkül gyakorolt iparüzés csak az esetben büntetendő, ha a panaszlott az illető iparral üzletszerüen foglalkozott. (F. I. K. 51172/1885.)

Az a körülmény, hogy egy iparosnak szabályszerü tanonczszerződés mellett alkalmazott tanoncza az iparos által bérelt külön üzlethelyiségben marhát vág, a mészárosipar önálló gyakorlásának kritériuma gyanánt el nem fogadható, mert az, hogy milyen munkát végeztet a munkaadó tanoncza által, a munkaadótól függ, s az a körülmény, hogy a tanonczнак tanonczi minőségben kifejtett működése egyesek előtt önálló iparüzésnek tünik fel, nem szolgáltat alapot arra, hogy az illető tanoncz önálló iparüzőnek tekintessék. (K. M. 12382/1899.)

Oly rendelkezés, hogy amennyiben marasztalt tovább is folytatná iparát »8 nap alatt köteles iparigazolványt váltani« meg nem állhat, mert marasztalt iparát iparigazolvány nélkül egyáltalán nem gyakorolhatja, s ha iparát folytatni kivánná, iparigazolványt azonnal tartozik váltani. (K. M. 3565/1899.)

A kölcsönközvetitő ipar nem lévén engedélyhez kötve, annak miként való gyakorlása nem korlátozható. Következésképen az ilyen iparosok az általuk közvetitett kölcsönök után fizetendő közvetitési dijak jegyzékét a hatóságnak bemutatni nem kötelesek és az iparhatóságnak nincs joga azt elrendelni, hogy a dijjegyzékben megállapitott közvetitési dij csakis a tényleg kieszközölt kölcsön után szedessék. (K. M. 9927/1906.)

157. §. 20 frttól 200 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő:

a) aki ezen törvénynek a segédek, tanonczok és gyári munkások felvételét, alkalmazását és a velük való bánásmódot szabályozó rendeleteit áthágja, vagy a segédszemélyzet iskolai oktatására vonatkozó kötelességeit nem teljesiti;

b) azon iparos vagy gyáros, ki a munkások bérét áruczikkekben szolgáltatja ki, vagy más szabályellenes eljárás által a munkásokat kárositja;

c) azon iparos vagy gyáros, ki segédet kellő igazolás nélkül (90. §.) fogad fel;

d) aki czégén, nyomtatványain vagy hirdetéseiben oly jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ, melyek a tényleges üzleti viszonynak vagy a valóságnak meg nem felelnek. (58. §.)

a) ponthoz.

A bejelentés elmulasztása a törvény 157. §-ának *a)* pontja alapján 40 koronától 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő kihágást képez. A bejelentés két hét alatt lévén eszközlendő, a mulasztás csak a két hét letelte után kezdődik. (K. M. 530. 1899.)

A munkásokat az iparhatóságnak a munkaadó iparos köteles bejelenteni, ennek elmulasztása esetén a felelősség a munkaadó iparost terheli még akkor is, ha a bejelentéssel valamely alkalmazottját bizta volt meg. (K. M. 6352 1899.)

Jogosulatlan iparüző tanonczának szerződés nélkül való alkalmazása miatt nem büntethető, mert az ipartörvénynek a segédekre és tanonczokra vonatkozó határozmányai csakis a jogosult (iparigazolvány-

nyal ellátott) iparosokra nézve kötelezők. (K. M. 82587/1899.)

Azon iparos, aki a tanviszony megszünését a hatóságnak be nem jelenti, kihágást követ el és a törvény 157. §-ának *a)* pontja alapján 40 koronától 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő. A kihágási cselekmény büntethetőségének elévülése a tanviszony megszüntének napján kezdődik. (K. M. 37873/1899.)

Ha az iparos iparának be nem jelentése miatt büntettetik, ez esetben segédjének be nem jelentése miatt, tekintettel arra, hogy a segéd be nem jelentése a jogosulatlan iparüzés lényegéből folyik, az ipartörvény 158. §. *a)* pontja alapján külön büntetésnek helye nincs. (K. M. 45203/1896.)

Több segédnek az iparhatóságnál való be nem jelentése csak egy kihágást képez. (K. M. 6352/1899. és 36369/1902.)

Az ipartörvény 157. §. *a)* pontja általános büntető szankczióval látja el azokat a törvényes rendelkezéseket, melyek a segédszemélyzet felvételére, alkalmazására és a velök való bánásmódra, ugyszintén az iskolai oktatási kötelezettségre vonatkoznak. A 157. §. *a)* pontja szerint csak a törvényszerü kötelezettségek áthágása büntethető, s igy e szakasz büntető rendelkezései nem alkalmazhatók azon magánjogi kötelezettségek áthágásánál, melyek a munkaadót a szerződési viszonyból kifolyólag terhelik. E kötelezettségek megszegése csak az ipartörvény 176. §-a szerint elbirálandó kártéritési kötelezettséget von maga után. (K. M. 51700. 1903.)

A segédmunkásoknak munkaadóikkal szemben fennálló bérkövetelése magánjogi követelés, a követelés ki nem elégitése esetén a követelés érvényesitésének az ipartörvényben előirt módján felül (176. §.) a munkaadó az ipartörvény alapján nem büntethető. (K. M. 38122/1899.)

A segéd tettleges bántalmazása nem ipari, hanem rendőri kihágást, esetleg a büntetőtörvénykönyvbe ütköző sulyosabb beszámitásu büntetendő cselekményt képez. (F. I. K. 11012/1888.)

b) ponthoz.

Két különböző napon eszközölt tiltott bérlevonás esetén, minthogy a bérlevonás és nem az arra irányuló szándék képezi a kihágás tényálladékát, bűnhalmazat esete forog fenn. A büntetés kiszabásánál az 1879 : XL. t.-cz. 29. §-ának *b)* pontja irányadó. (K. M. 79964/1898.)

c) ponthoz.

Aki az ipartörvény 108. §-a ellenére igazolás nélkül segédet alkalmaz, az a segéddel egyetemlegesen felelős az illető iparosnak a segéd eltávozása által okozott kárért (Ipartörvény 90. §.) és ezenkivül a törvény 157. §-ának *a)* pontja alapján 40 koronától 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő kihágást követ el. (K. M. 956/1900.)

Kihágás esete azonban csak akkor forog fenn, ha az iparos oly segédet fogad fel igazolás nélkül, ki közvetlenül előbb állott valahol már munkában. (F. I. K. 27679/1888.)

A megszökött gyári munkás alkalmazása miatt akkor is a gyáros felelős, ha akkordmunkása fogadta fel gyári munkák végzésére. Az a körülmény, hogy a munkás a gyárban mint napszámos nyer alkalmazást, a munkásnak gyári munkás minőségén nem változtat. (K. M. 4343/1899.)

Szökevény-tanonczok felfogadása és alkalmazása nem büntethető. (K. M. 15362/1903.)

d) ponthoz.

Az ipartörvény 157. §. *d)* pontjába ütköző kihágások, — eltérőleg a sajtóvétségektől, melyek a nyomtatvány kiadása, megjelenése és közzététele által követtetnek el, — a tényleges üzleti viszonyoknak, illetőleg a valóságnak meg nem felelő jelzők, jelvények és adatoknak a czégen, nyomtatványokon és hirdetéseken való használata által követhető el; mihelyt tehát oly külföldi lapban vagy külföldön késziteтt nyomtatványon foglaltatik a fentebbi meghatározásnak megfelelő cselekmény, illetve hirdetmény, amely nyomtatványról a hirdető tudta, hogy az belföldön is közkézen forog, a jogtalan üzleti czim, jelvény vagy adat használata vagy közzététele belföldön is és pedig szándékosan elkövetettnek tekintendő, s ennélfogva az azt elkövetőkkel szemben az 1879 : XL. t.-cz. 13. §-a nem alkalmazható. (K. M. 46787/1896.)

A kereskedő, kinek könyvelői teendőkkel megbizott s hirdetés közzétételére fel nem jogositott alkalmazottja, a főnök beleegyezése és tudta nélkül a valóságnak meg nem felelő üzleti jelzőket használ, nem büntethető azért, hogy a kérdéses hirdetmények kiigazitása iránt intézkedést nem tett. (K. M. 55282/1896.)

Az 1879 : XL. t.-cz. 45. §-a szerint kihágást követ el az, aki őt jogosan meg nem illető belföldi, vagy engedély nélkül külföldi diszjeleket nyilvánosan visel. Az e szakaszban közelebbről meg nem határozott diszjelek alatt azonban csak oly diszjelek érthetők, melyek az ipar, illetőleg a kereskedelmi üzlet körébe nem esve, jogosulatlan használatuk az ipartörvény 58. §-ába ütköző és a 157. §. *d)* pontja alapján büntetendő kihágás tényálladékát nem állapitja meg. Amennyiben tehát valamely iparos vagy

kereskedő diszjeleket jogosulatlanul egyenesen üzleti viszonyaiban használ, e cselekményével nem az 1879 : XL. t.-cz. 45. §-ába, hanem az ipartörvény idézett szakaszaiba ütköző, s azok alapján büntetendő kihágást követett el. (K. M. 82337/1903.)

A törvényhozás czélja az ipartörvény 51. és 52. §-aival az volt, hogy a tisztességes kereskedőknek védelmet biztositson olyanok ellenében, kik a szolid kereskedelemben nem szokásos rendkivüli reklám-eszközökkel akarják a vásárló közönség figyelmét a versenytársak rovására saját üzletükre irányitani, annak vásárlási kedvét a szokottnál kedvezőbb elárusitási feltételek kilátásba helyezésével felkelteni és fokozni, hogy azt tömeges és gyors vásárlásra ösztönözve, árulkon hamarosan tuladhassanak. Előfordul azonban igen gyakran az az eset, hogy régebben fennálló, ismert, szolid ipari vagy kereskedelmi czégek is, melyeknél a rosszhiszemü czélzat kizártnak tekinthető, igénybe veszik az üzleti reklám azon módját, mely a hirlapi hirdetésekben nyilvánul s a vásárló közönség figyelmét ez uton hivják fel, egyszerüen minden hangzatos és vásárlásra ösztönző jelzők használása nélkül, többnyire maradék vagy az idény elmultával divatból kiment, tehát már kevésbbé keresett s épen ezért természetszerüleg olcsóbbá vált áruczikkeknek olcsó, jutányos vagy leszállitott, sőt a beszerzési áron alul is való elárusitására. Az efféle üzleti hirdetéseket az előbb emlitettekkel ugyanegy mértékkel elbirálni nem lehet s nem méltányos, mert az ilyenek nélkülözik azt a czélzatot, mely valamely reklámot a tisztességtelen verseny olyan eszközévé minősit, melyet a törvény emlitett rendelkezésével büntetni s ezzel korlátozni kivánt. Ily esetek elbirálásánál nem hagyható figyelmen kivül, hogy a kereskedelmi tevékenység mai fejlettsége és kiterjedtsége, a jelenlegi üzleti élet különösen versenyviszonyok közt, mikor ugy az ipari mint a kereskedelmi életben a czégek megismertetésének, az üzleti forgalom megteremtésének és ezzel az üzlet életképességének általánosan elfogadott, használt és szinte elengedhetetlen kellékévé lett az üzleti reklám megannyi, sokszor nagy költséggel és leleményességgel előállitott faja, melyeknél ma már azok kiállitásában izlés, csin és művészi szempontok is érvényesülnek, a hirdetések fontossága hazai kereskedelmünkben is mindjobban előtérbe lép s az üzleti világ annak használatára a fejlett verseny által szinte kényszeritve van. Erre való tekintettel az üzleti hirdetéseket azért, mert egyik-másik bizonyos árukat rosszhiszemü czélzat nélkül olcsó, leszállitott áron vagy beszerzési áron alul is kinál, válogatás és a hirdetés által elérhető eredmény mérlegelése nélkül egy kategóriába vonni a világosan jogosulatlan előnyök elérésére való czélzattal kibocsátott vagy közhirré tett hangzatos hirdetésekkel, méltányosan nem lehet anélkül, hogy különben is sok nehézséggel küzdő iparunkat és kereskedelmünket meg ne bénitsuk. Mindezen általános ipari és kereskedelmi szempontokból az iparhatóságok az üzleti hirdetésekből keletkező kihágási esetekben eljárás tárgyává tett cselekmények elbirálásánál egyaránt gondos mérlegelés tárgyává tenni tartoznak mindazon mellékkörülményeket, melyekből megállapitható, milyen czélzattal tétetett közzé az inkriminált hirdetés és az emlitett törvényszakasz rendelkezéseibe ütközőknek — annak valódi értelméhez képest — csak azok minősitendők, melyek valóban a tisztességtelen verseny czélzatos és rosszhiszemü eszközeinek jellegével birnak. Az 1884 : XVII. t.-cz. 51. §-ában jelzett elárusitási módok hivatalból is üldözhetők ugyan, de annak szükségképen történnie nem minden esetben indokolt is egyuttal. Az ezen szakaszba ütköző kihágásoknál főkép a versenytársak érdekeiről van szó. Magánpanasz hiányában tehát sok esetben mellőzhető ez eljárásnak hivatalból való meginditása, mert a vásárlási kedv csak a nyilvánosságra ható eszközök által fokozható, ilyenekről pedig a versenytársaknak a legtöbb esetben módjuk van értesülést szerezni és az ellen panaszt tenni. Ha tehát azok nem tesznek a szóban lévő eszközök használata ellen kifogást, a hatóságnak annyival kevésbbé lehet oka az elkövetett cselekményt üldözni, mert a törvény intencziói szempontjából bizonyos az, hogy oly kereskedővel szemben, kinek a hirdetés által érintett panaszló versenytársa nincs, a vásárlási kedv fölidézésére alkalmas reklámeszközök használásáért a törvény emlitett szakaszának alkalmazására nincs szükség. Egyuttal avégből, hogy az eljáró hatóságoknak a panasz tárgyává tett hirdetések minőségének, mértékének és követelményeinek üzleti szempontokból is helyes és méltányos elbirálása lehető legyen, oly esetekben, midőn kétely forogna fenn az iránt, vajjon a panasz tárgyává tett üzleti hirdetmény olyan-e, mely a tisztességes kereskedők és iparosok érdekeibe ütközőnek tekintendő-e vagy nem, erre nézve az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleménye is meghallgatandó. (K. M. 89169/1900.)

158. §. 100 frttól 300 frtig terjedhető pénzbüntetésben elmarasztalandó:

a) aki a 10. §-ban felsorolt iparágak valamelyikét megkezdi, mielőtt a kellő engedélyt megkapta volna;

b) aki a 25. §-ban előszámlált üzlettelepek valamelyikét felállitja, mielőtt

a megkivántató jogerejü engedélyt megnyerte volna;

c) aki a 25. §-ban felsorolt üzlettelepek valamelyikét hatósági engedély nélkül átalakitja, vagy pedig az engedélyező okmányban megállapitott feltételeknek meg nem felel;

d) aki az 51. §-ban előszámlált esetekben igazolvány nélkül kezdi meg az árusitást, vagy az 51. §-ban emlitett könyveket hanyagul vagy épen nem vezeti;

e) azon gyáros, ki a 114. §-ban megállapitott kötelességét teljesiteni elmulasztja; fenmaradván ugy a polgári mint büntető törvény szerinti felelőssége, ha mulasztása miatt valamely baleset történt;

f) aki az 55. §-ban megnevezett iparüzletek egyikét bejelentés nélkül félbeszakitja, vagy pedig az abbanhagyási szándék bejelentése után a hatóság által megszabott idő lejártáig nem folytatja, vagy azt ebbeli kötelességének kijátszására szolgáló módon folytatja.

a) **ponthoz.**

Vállalkozási alkalmaknak iparüzési joggal nem biró egyének részére való szerzése a jogtalan iparüzésben való bünrészességnek még nem tekinthető. Bünrészesség csak magának a jogtalan iparüzésnek előmozditása esetén forog fenn. (K. M. 75078/1905.)

Ha egyfogatu bérkocsis kétfogatu kocsival fuvaroz, e cselekménye miatt jogosulatlan bérkocsi-iparüzés czimén a 158. §. *a)* pontja alapján nem büntethető. (K. M. 40457/1894.)

Feljelentéssel bemutatott levél, melyben valaki egy egyént arról értesit, hogy 260 korona közbenjárási dij ellenében egy gazdatiszti állásra fog ajánlani, egymaga a jogosulatlan iparüzés tényálladékát még nem állapitja meg. (K. M. 6923/1898.)

A foglalkozást közvetitő ipar jogosulatlan gyakorlásának tényálladéka csak akkor forog fenn, ha a közvetitési ügylet létrejött s a közvetitő dijazásban részesült. A cselédnek felfogadásra ajánlása még nem befejezett munkaközvetités, hanem annak legfeljebb csak a kisérlete, s a kihágásoknál a kisérlet az 1879 : XL. t.-cz. 26. §-a szerint nem büntethető. A dijtalan közvetitésben pedig nincs üzletszerüség, s igy a dijtalanul végzett munkaközvetités az ipartörvény 10. §-ában engedélyhez kötött, kereseti foglalkozásnak nem tekinthető. (K. M. 71649/1898.)

Betöltendő helyek többszöri és különböző alkalmakból való hirdetésével és előleg felvételével oly cselekmények követtettek el, melyek a helyszerzéssel való iparszerü foglalkozást megállapitják. (K. M. 7296/1898.)

Foglalkozást közvetitő ipar jogosulatlan gyakorlása esetében az egyes ügyletek nem ugyanannyi kihágási cselekménynek, hanem a foglalkozás-közvetités jogosulatlan iparszerü gyakorlása által elkövetett egy kihágásnak képezik tényálladékát. (K. M. 39174. 1904.)

Az üzletszerüség két izbeni beigazolt cselédszerzésnél is megállapitható. (K. M. 21562. 1896.)

Ha valamely cselédszerző közvetitési dijat követel olyan állás után, melyet tényleg nem közvetitett, nem iparkihágást, hanem esetleg zsarolást követ el. (K. M. 7047/1899.)

Engedély nélkül való helyközvetités esetében sulyosbitó körülményt képez előlegek felvétele, mert az engedélylyel biró közvetitők is büntetés terhe alatt vannak eltiltva előlegek felvételétől; az ily előlegek visszafizetése az iparhatósági itéletben — a büntetés folyományaként — elrendelendő. (K. M. 7296/1897.)

Cselédszerző üzlet üzletvezetője az általa elkövetett kihágásért saját személyében felelős, s igy a pénzbüntetésnek az üzlettulajdonos biztositékából való levonása még arra az esetre sem rendelhető el, ha a pénzbüntetés az üzletvezetőtől tényleg behajthatatlannak bizonyulna, miután ebben az esetben a pénzbüntetés helyett az elzárás büntetése alkalmazandó. (K. M. 17727/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. ama rendelkezéséből, mely szerint az épitő iparok gyakorlása engedélyhez köttetett, önként következik, hogy azok, kik megfelelő iparengedélylyel nem birnak, az ipart nem gyakorolhatják, miért is a jogosulatlan iparüzés eseteiben hozott marasztaló itéletekben, az ipar további gyakorlásától való eltiltásnak külön kimondása rendszerint felesleges. Ily esetekben természetesen a felebbezésnek az itélet végrehajtása tekintetében, az idézett törvény 181. §-a értelmében halasztó hatálya van, minek folytán a marasztalt, kihágási ügyének jogerős itélettel való befejezéseig, az ipar gyakorlásában sem akadályozható. (K. M. 17677. 1903.)

Ha az ipar további gyakorlásának beszüntetése köztekintetekből szükségesnek mutatkozik, az ipartörvény 181. §-a értelmében joguk van az alsófoku iparhatóságoknak, az ipargyakorlás beszüntetésének elrendelése mellett, kimondani, hogy az itéletnek erre vonatkozó része ellen csakis birtokon kivüli felebbezésnek van helye. (K. M. 17677/1903.)

Az a körülmény, hogy a kéményseprő

iparos üzletvezetője elbocsátásánál a köztük létrejött szerződés megszegésével járt el, az üzletvezetőt a kéményseprő ipar továbbfolytatására nem jogositja fel, hanem csak megfelelő kártéritési kereset inditására szolgáltat alapot. A kéményseprésnek az üzletvezető részéről ily esetben való tovább folytatása a 158. §. *a)* pontja alapján büntetendő kihágást képez. (K. M. 38612/1896.)

Az ipartörvény 158. §. *a)* pontja arra az esetre is vonatkozik, ha valaki érvénytelenné vált jogositvány alapján folytatja az ipart. (K. M. 34259/1902.)

b) ponthoz.

Az üzlettelep czéljából szükséges bármely épitkezés vagy berendezés csakis a jogerejü telepengedély elnyerése után kezdhető meg. Azok ellen, kik az ipartörvény 25. §-a alá eső üzlettelepek valamelyikét, akár részben, akár egészben felállitják, mielőtt a megkivántató jogerejü telepengedélyt megkapták volna, a törvény 158. §-ának *b)* pontjához képest az iparkihágási eljárás haladéktalanul folyamatba teendő. (K. M. 74134. 1890.)

Valamely telepengedélyhez kötött telepnek nemcsak üzembevétele, hanem hatósági telepengedély nélküli felállitása, berendezése is kihágást képez. (K. M. 6940/1896.)

Magánvágóhidnak telepengedély nélkül felállitása miatt azon okból, mert egy évek hosszu sora óta fennállott magánvágóhidat valaki tulajdonába véve, sertések leölésére tovább is fentartotta akkor, amikor a sertések leölésére hely kijelölve nem volt, az 1884 : XVII. t.-cz. 25. §. és 158. §. *b)* pontja alapján büntetés ki nem szabható, mert eltekintve attól, hogy az illető sertésvágóhid tulajdonosa a telepet nem létesitette, az, hogy a sertések leölése iránt külön intézkedések tétettek volna is, az esetben is nem ipari, hanem egyes adott esetek alapján az 1879 : XL. t.-cz. 104. §. 2. és 3. pontja értelmében közegészség elleni kihágásról lehetne szó. (K. M. 21475/1898.)

d) ponthoz.

Minden végeladás, árverés vagy más, tömeges és gyors eladásra ingerlő módon történő eladásnak hatósági engedély nélkül való megkezdése az ipartörvény 51. §-ának általános rendelkezésébe ütközik, még az esetben is, ha az 52. §-ban megjelölt esetek valamelyike fenforog. (K. M. 30742/1897.)

Büntetendő az is, aki kért ugyan engedélyt, de annak jogérvényes elnyerése előtt kezdi meg az elárusitást. (K. M. 70324/1891.)

Az a körülmény, hogy a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon való árusitás tényleg megkezdetett, beigazoltnak tekintendő az üzletben használt és kifüggesztett hirdetések s ezek tartalma, valamint a hirlapban közzétett hirdetés által. Ezen tényekkel szemben az a védekezés, hogy a gyors eladáshoz szükséges számban vevők még nem jelentkeztek, figyelembe nem vehető. (F. I. K. 5596/1888.)

Ha azok a hirdetések, melyek tömeges és gyors vásárlásra ingerelnek, egyuttal valótlan adatokat is foglalnak magukban, ezért az ipartörvény 58. §-a, illetve 157. §. *d)* pontja alapján külön büntetésnek nincs helye. Egy vidéki ruhakereskedő azt hirdette, hogy »több brünni posztógyáros a holt szezon alatt munka nélkül lévő szabók foglalkoztatása czéljából a szövetkezett brünni szabóiparosoknak 500.000 korona értékü szövetet előállitási áron adott át avégből, hogy a szabók jó és olcsó uri, fiu- és gyermekruhákat készitve, azokat a monarchia területén előállitási áron eladják. Az igy készitett áruk raktára az ő üzletében van, ezért áruczikkei 25%-al jobbak és 50%-al olcsóbbak«. A vizsgálat kiderítette, hogy ez állitások valótlanok, ennek daczára vádlott csak az ipartörvény 51. §-a alapján, tömeges és gyors vételre ingerlő módon folytatott elárusitás miatt büntettetett, mert az 51. §-ba ütköző kihágásnál nem jön figyelembe az, hogy az eszközök, melyekkel a vásárlási kedv felingereltetik, megfelelnek-e a valóságnak vagy sem s igy az 51. §-ba ütköző kihágásnál az adatok valótlansága esetén sincs az 58., illetve 157. §. *d)* pontja alapján külön büntetésnek helye. (K. M. 14474/1900.)

Ha a kereskedő az engedély nélkül ingerlő módon folytatott eladásnál valótlan adatokat használ, az csak sulyosbitó körülmény, mely a büntetés mérvének megállapitásánál jön figyelembe. (K. M. 78394/1899. és 5602/1900.)

»Szelvény« (»lavina«, »hólabda«) rendszer alapján való elárusitás esetében a tömeges és gyors vételre ingerlő módon való eladás miatt inditott kihágási ügyben az itéletben az ipartörvény 51. §-ában előirt dijnak, valamint az eladásból befolyt és póttárgyalás segélyével megállapitandó összeg egy tizedrészének megfizetése is kimondandó. (K. M. 70060/1900.)

Az a körülmény, hogy valamely czég hirdetményeket bocsát ki, melyekben a közönség figyelmét arra hivja fel, hogy áruczikkeit az ugynevezett »szelvény« (»lavina«, »hólabda«) rendszer alapján árusitja, abban az esetben, ha beigazolást nem nyer, hogy az illető czég az általa hirdetett rendszer lapján árut tényleg eladott, különösen tekintettel arra is, hogy a czég azon állitásával szemben, miszerint a nyomtatott szelvények egyetlen egy darabja sem került forgalomba, bizonyiték szolgáltatva egyáltalában nem lett, az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágást nem, hanem csakis annak kisérletét állapitja

meg s igy az 1879 : XL. t.-cz. 26. §-a szerint büntetésnek helye nincs. (K. M. 70056/1900.)

Az ipartörvény 51. §-ába ütköző kihágások esetében a marasztaltak az ugyanezen szakasz értelmében fizetendő engedélydijak megfizetésére is kötelezendők. (K. M. 5602. 1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 158. §-ának *d)* pontja azon magánszemélyekre, kik az ugynevezett hólabda-szelvényeket tovább adják, nem alkalmazható. (K. M. 82034/1900.)

A szelvény-rendszer alapján keletkezett ügyletekből az iparos (kereskedő) és a vevő közt fennálló kölcsönös követelések magánjogi elbirálás alá esnek. (K. M. 86131/1900.)

e) **ponthoz.**

(Az ipartörvény 158. §-ának e) *pontja az 1893. évi XXVIII. t.-cz. 42. §-a által hatályon kivül helyeztetett.)*

f) **ponthoz.**

(Az ipartörvény 158. §. f) *pontja esetén kiróható pénzbüntetés legkisebb mértéke 100 forintban állapittatván meg, ezáltal az 1879 : XLI. t.-cz. 140. §-a módosulást nyert.)*

Mészáros iparnak bejelentés nélkül történt félbeszakitása esetén nem szolgál mentségül az a körülmény, hogy a félbeszakitás által a közönségre a napi szükséglet tekintetében hátrány nem állott elő. (K. M. 16696/1904.) (L. még az 55. §-nál közölt határozatokat is.)

159. §. Azon segédet vagy gyári munkást, ki munkájából jogtalanul kilép, az iparhatóság visszahozathatja, kötelessége teljesitésére szorithatja, sőt ezen felül még 20 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetheti.

Aziránt, hogy az ipartörvény mit akart a »visszahozatás« szóval kifejezni, kétség nem lehet. A visszahozatás ugyanis karhatalom igénybevétele nélkül a legtöbb esetben nem sikerülne, azért a visszahozatás alatt kétségtelenül a segédnek a karhatalom igénybevételével eszközölt visszakisértése értendő. A 30684/1901. B. M. körrendelet a szökevény segédnek karhatalom igénybevételével eszközölt visszakisértését nem érinti, amint hogy az ipartörvény idézett 159. §-ával szemben nem is érintheti s egyebek közt csak azt mondja ki ide vonatkozólag, hogy a szökevény segédekkel szemben, hacsak a toloncz-szabályzat 2. §-ában megjelölt személyek közé nem tartoznak, a tolonczozás nem alkalmazható. (K. M. 59184/1901.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 159. §-a értelmében a segéd, illetve gyári munkás az iparhatóság által csak akkor hozatható vissza és csak akkor szoritható kötelességei teljesitésére, illetve csak akkor büntethető, ha munkájából jogtalanul lépett ki. Igy tehát a munkába való visszavezetésének, illetve a segéd megbüntetésének a jelen §. értelmében csak akkor lehet helye, ha a munkaszerződés fennállása és a munkaviszony jogtalan felbontása kétségtelen. Jelen esetben azonban a segéd azt vitatja, hogy a munkaszerződés felmondása következtében jogosan megszünt, mig a munkaadó azt állitja, hogy nevezett segédje tőle jogtalanul távozott el. Ezek szerint tehát a munkásviszony megszünése, illetve fennállása körül olyan vitás kérdés merült fel, mely a jelen esetben az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóság által minden felebbezés kizárásával döntendő el. A szóban lévő vitás kérdésnek a fentiek szerint való eldöntése után az elsőfoku iparhatóság által a segédnek munkájából való jogtalan kilépése által elkövetett kihágás kérdésében az ipartörvény 159. §-a alapján külön itélet lesz hozandó, melyben, — amenynyiben az itélet marasztaló, — a munkaadó kivánságához képest esetleg a segédnek viszszahozatása iránt is történhetik intézkedés. (K. M. 73698/1902.)

Az 1879 : XL. t.-cz. 14. §-a alapján kihágás miatt kiadatásnak helye nincs, s igy a külföldre távozott munkással szemben az ipartörvény 159. §-a nem alkalmazható. (K. M. 50882/1901.)

Az oly alkalmazottal szemben, ki még tényleg munkába nem állott, s igy abból ki sem léphetett, az ipartörvény 195. §-a nem alkalmazható. (K. M. 8767/1903.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 159. §-ában megjelölt rendelkezések az ipartörvény 162. §-ában emlitett összebeszélések következtében keletkezett közös munkabeszüntetések (sztrájkok) eseteiben nem alkalmazhatók, mert ezen rendelkezések kizárólag csak az egyes munkásoknak munkából való jogtalan kilépése esetén nyerhetnek alkalmazást; ellenben az iparhatóságnál bejelentett közös munkabeszüntetések (sztrájkok) alkalmával csak a hivatkozott t.-cz. 163., szükség esetén 164. §. előirt eljárás tartandó szem előtt. (K. M. 40451/1903.)

48721. szám.
1903.

Keresk. min. rendelet

a szökevény tanonczok és a munkából jogtalanul kilépő iparossegédek és gyári munkások visszavezetése tárgyában.

Az ipartörvény 76. §-a szerint a szökevény tanonczok az iparos kivánságára a reá nézve illetékes iparhatóság által visszavezetendők.

A törvény az illetékes iparhatóságnak, mely alatt az iparos lakóhelye szerinti elsőfoku iparhatóság értendő, az iparos kívánságára kötelességévé teszi a szökevény tanoncz visszavezettetését. Ennélfogva az iparhatóság, ha az iparos a tanoncz visszavezetése iránt hozzá fordul, csak azt van jogositva és kötelezve vizsgálni, vajjon a tanviszony a tanoncz-szerződés szerint fennáll-e és nem jelentetett-e be annak megszünése a törvény 73. §-a értelmében az iparhatóságnak. Ha az iparos a tanonczot jogtalanul hozatta vissza, amennyiben pl. a tanviszony a törvény 70. §-a alapján megszünt, vagy a 71. §. alapján a tanoncz, illetőleg annak törvényes képviselője részéről azonnal felbontható volt, az iparos a tanocznak okozott kárért felelős, mely a tanoncz vagy annak törvényes képviselője által az 1884 : XVII. törvényczikk 176. §-a szerint érvényesitendő.

Ami a munkából jogtalanul kilépő iparossegédeket és gyári munkásokat illeti, ezeknek visszavezettetéséről az ipartörvény 159. §-a intézkedik, de ezt az iparhatóságnak már nem teszi kötelességévé, hanem azt visszavezettetésre csak feljogositja. Az iparhatóság a visszavezettetést az iparos kívánsága nélkül nem rendelheti el, de ha az iparos kívánja a segéd vagy gyári munkás visszavezettetését, az iparhatóság még mindig jogositva van, hogy a kérelem fölött szabad belátása szerint határozzon s nevezetesen jogositva, de kötelezve is van arra, hogy az iparos által előadandó bizonyitékok alapján a visszavezetés elrendelése előtt a munkaviszony tényleges fennállását, illetve azt, hogy a segéd vagy gyári munkás tényleg jogtalanul lépett-e ki a munkából, szigoru vizsgálat tárgyává tegye. Ha a munkás ennek daczára mégis jogtalanul lett visszahozva, kártéritési igényeit a munkaadóval szemben az 1884 : XVII. törvényczikk 176. §-a szerint érvényesitheti.

A visszahozatás tekintetében a szerződéses igények magánjogi elévülési ideje nem alkalmazható, miután a munkából jogtalanul kilépett segédet vagy gyári munkást esetleg évek mulva visszahozatni nem lehet. A munkaadó iparosnak tehát a szökevény tanoncz vagy a segéd, illetve gyári munkás visszavezettetését, a tanviszonyból vagy a munkából jogtalanul történt kilépéstől számitott 14 nap alatt kell kérni. Ha az iparos e határidőt elmulasztja, a tanoncz, segéd vagy gyári munkás visszavezettetése iránti kérelmével feltétlenül elutasitandó.

Az iparos az ipartörvény 106. §-a szerint a munkakönyvet a munkából kilépéskor a segédnek vagy gyári munkásnak átadni tartozik. E törvényes szabály alól csak az esetben van kivételnek helye, ha a segéd vagy gyári munkás a munkából jogtalanul lép ki s az iparos a visszavezettetést a fentebb megjelölt 14 napi határidő alatt az iparhatóságnál kéri, ez esetben a munkakönyvet az iparos a folyamatba teendő és esetleg az ipartörvény 176. §-a alapján meginduló eljárás befejeztéig saját felelősségére visszatarthatja. Ha az iparos a munkából jogtalanul kilépett segéd vagy gyári munkás visszavezetését 14 nap alatt nem kéri, a munkakönyvet az 1884 : XVII. törvényczikk 157. §. *a)* pontjában megállapitott pénzbüntetés és kártéritési kötelezettség terhe alatt a segédnek, illetve gyári munkásnak haladéktalanul kiszolgáltatni, vagy pedig az iparhatóságnál (ipartestületnél) letétbe helyezni tartozik, mely esetben a munkakönyvnek továbbjuttatása iránt az iparhatóság (ipartestület) intézkedik.

A tanonczok, segédek és gyári munkásoknak hatósági uton történő visszavezetésénél eljárási költségek merülhetnek fel, ez eljárási költségek a mulasztó félt, vagyis ha a tanoncz, segéd, illetve gyári munkás a munkából tényleg jogtalanul távozott, az utóbbiakat, mig abban az esetben, ha a távozás jogosan történt és az iparos jogellenesen hozatta vissza tanonczát vagy alkalmazottját, a netaláni egyéb kártéritési kötelezettségek mellett a munkaadót terhelik.

A tanonczoktól, illetve ezek törvényes képviselőitől s a segédektől és gyári munkásoktól az eljárási költségek vagyontalanság miatt nem mindig hajthatók be, ez esetben a költségek, miután a visszahozatás a munkaadó kérésére és érdekében történt s miután a munkaadó a költségeket bérlevonás, vagy esetleg később inditandó kártéritési eljárás utján a maga részére behajthatja, természetszerüleg még abban az esetben is a munkaadó által fizetendők meg, ha egyébként a visszahozatás jogos volt és így őt az abból származott költségek nem terhelhetnék. Nehogy vagyontalanság czimén egyes munkaadók is kivonhassák magukat az általuk okozott, mert kérésükre foganatositott visszavezetés e költségei alól, az iparos a visszahozás iránti kérelem foganatositása előtt a fölmerülhető költségeknek megfelelő összegnek a hatóságnál való letételére kötelezendő. Az eljárási költség ez előlegezésének elmulasztása esetén a visszahozatás iránti kérelem nem teljesitendő. Ha aztán az eljárási költségek a visszavezetett tanoncztól, illetve annak törvényes képviselőjétől, vagy a segédtől, gyári munkástól a fentiek értelmében behajtatnak, az előlegezett összeg a munkaadónak visszautalandó.

A szökevény tanonczok s a munkából jogtalanul kilépő iparossegédek és gyári munkásoknak visszavezettetésénél hatósági karhatalom alkalmazható; toloncozási eljárásnak azonban, mint 1901. évi május hó 2-án 30684. sz. a. valamennyi törvényhatósághoz intézett körrendeletében a belügyminister is kijelentette, a nevezett egyénekkel szemben nincs helye, hacsak az illetők a 9389/1885. szám alatt kiadott toloncozási szabályzat 2. §-ában felsorolt személyek közé nem tartoznak.

20993. szám.
1904.

Keresk. min. rendelet

a munkából jogtalanul kilépő tanonczok, segédek és gyári munkások visszavezetése iránt hozandó véghatározat tárgyában.

Az elsőfoku iparhatóságok a munkából jogtalanul kilépő tanonczok, segédek és gyári munkások visszavezettetését, az ipartörvény végrehajtása iránt 39266/1884. sz. a. kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 53—55. §-aiban s az 1903. évi 48721. K. M. körrendeletben foglaltak szem előtt tartása mellett szabályszerü véghatározatban rendelik el. E véghatározatban, figyelemmel a fentebb idézett körrendeletre, megállapitandó, hogy a munkaadó a visszavezettetésre vonatkozó kérelmét a munkaviszonyból való jogtalan kilépéstől számitva mennyi idő mulva adta be, megjelölendő az összeg, melyet a munkaadó a visszavezettetés költségeinek fedezésére letétbe helyezett, megjelölendők a bizonyitékok, melyek alapján az iparhatóság a munkából való kilépést jogosulatlannak, illetve a munka- vagy tanviszonyt fennállónak, s ennek alapján a visszavezettetést elrendelendőnek találta (tanszerződés, munkakönyv, tanoncz- és segéd-, illetve gyári munkáslajstrom). Ha a munkából jogtalanul kilépett tanoncz, segéd vagy gyári munkás más iparhatóság területén tartózkodik, a véghatározatba fölveendők az illető személyazonosságra vonatkozó adatok, a munkakönyv adatai, lehetőleg a lakás stb. s a véghatározatba foglalandó az illető hatóságnak szóló megkeresés a visszavezettetésnek hatósági uton leendő foganatositása iránt. A visszavezettetést elrendelő véghatározat a feleknek szabályszerüen kézbesitendő lévén, az elsőfoku iparhatóság abban az esetben, ha a segéd vagy gyári munkás más iparhatóság területén tartózkodik, a véghatározatot két példányban küldi meg a társiparhatóságnak azzal, hogy az egyik példányt a határozat foganatositásakor a munkásnak szabályszerü módon kézbesitse. Az elsőfoku iparhatóságoknak az ipartörvény 459. §-a alapján a visszavezettetés elrendelése tárgyában a fentiek szerint hozott határozatát a társiparhatóságok a felebbezési jogra való tekintet nélkül azonnal végrehajtani kötelesek, mert e határozatok ellen, tekintettel arra, hogy annak foganatositása s nevezetesen az alkalmazott visszavezetése a felebbezési eljárás befejezéseig függőben nem tartható, csak birtokon kivüli felebbezés engedhető meg.

A visszavezetés költségei.

A megszökött tanoncz visszavezettetésének költségei azon fél terhére kell hogy essenek, kinek hibájából a költségek eredtek. Ebből joggal következtethető, hogy a munkaadó iparos a szökevény-tanoncz visszavezettetéséből származó költségeknek sem előlegezésére, sem utólagos megtéritésére nem kötelezhető, hanem azokat maga a tanoncz, illetve annak szülője vagy gyámja köteles viselni. (K. M. 72147/1899.)

Ha az adott viszonyok a visszavezettetési költségek előlegezését teszik szükségessé, a tanoncz szülője vagy gyámja pedig a költségeket előlegezni vonakodik, ezen vonakodás a tanviszony felbontását eredményezi, mely esetben a munkaadó iparost az 1884 : XVII. t.-cz. 74. §-ában kontemplált kárpótlás illeti meg. (B. M. 119783/1899.)

A szökött munkásoknak csendőri karhatalommal való visszahozatala alkalmából felmerülő költségek elsősorban a szökött munkást, másodsorban pedig a visszakisérést kérő munkaadót terhelik. (B. M. 66348/1895. és 111226/1895.)

Azon esetben, ha a csendőrséghez intézett felhivásban a szökött cseléd tartózkodási helye megjelölve nincsen, akkor a szökött cseléd után a csendőrség csak rendes szolgálata alkalmával teljesiti a nyomozást és ebből oly költség, mely a gazdát vagy a cselédet terhelné, fel nem merülhet ; ha azonban a csendőrséghez intézett felhivásban a szökött cseléd tartózkodási helye is megjelöltetik és a csendőrség azt ott fel nem találja, ily esetben a csendőrség által teljesitett különleges szolgálat folytán felmerült költséget azon fél viseli, kinek érdekében a szolgálat teljesittetett és aki téves adatok bejelentése által okozta a szolgálat eredménytelenségét. (B. M. 50169/1901.)

A toloncozás nem alkalmazható a szökevény iparostanonczok és cselédszökevények, valamint azon egyének ellen, akik illetőségi községükben ellátási vagy kórházi költséget okoznak, hacsak a toloncszabályzat 2. §-ában megjelölt személyek közé nem tartoznak. (B. M. 30684/1901.)

160. §. A 157. §. *a)* pontjában emlitett kihágások sulyosabb vagy ismételt eseteiben az iparos tanonctartási, a gyáros pedig fiatal munkások alkalmazásának jogától iparhatóságilag egy évre megfosztható.

A segédmunkásoknak munkaadóikkal szemben fennálló bérkövetelésének ki nem elégitése esetén, a követelés érvényesitésének az ipartörvényben előirt módján felül (176. §.) a munkaadó az ipartörvény alapján sem nem büntethető, sem a segédtartási jogtól, miután az ipartörvény 160. §-a kifejezetten csak

a tanonczartási jogtól való megfosztásra ad lehetőséget, meg nem fosztható. (K. M. 38122. 1900.)

161. §. A 25. §-ban emlitett telepeken, ha tulajdonosuk vagy annak helyettese a 158. §. *a)*, *b)* és *c)* pontjaiban emlitett kihágás egyikét vagy másikát ismételten elköveti, vagy ha többszöri hatósági figyelmeztetés után a közbiztonsági, jelesen a közegészségi és tüzrendőri szabályokat sulyosan megsérti: a közigazgatási hatóság által az *a)* és *b)* pont esetében a jogerejü engedély megnyeréseig, a *c)* pont esetében és az utóbb emlitett esetben pedig egy évig az üzlet megszüntethető.

A 25. §. szerint telepengedélyhez kötött üzleteknek telepengedély nélkül való felállitása miatt az illető üzlettulajdonos a törvény 158. §-a alapján büntethető, de az első büntetés alkalmával arra nem kötelezhető, hogy az üzletet beszüntesse. Az ipartörvény 161. §-a ugyanis kimondja, hogy a törvény 25. §-ában emlitett üzlettelepek megszüntetése csakis a 158. §. *b)* pontjába ütköző kihágás ismételt elkövetése vagy azon esetekben rendelhető el, ha tulajdonosuk többszöri hatósági figyelmeztetés daczára a közbiztonság, jelesen a közegészségügyi és tüzrendőri szabályokat sulyosan megsérti. Ha ez esetek egyike sem forog fenn, a telepnek engedély nélkül történt felállitása vagy üzemben tartása miatt pénzbüntetés szabandó ki, s a tulajdonos a telepengedély iránti kérelemnek 15 nap alatt leendő benyujtására kötelezendő, minek elmulasztása esetén a kihágási eljárás ujbóli meginditása és ujabb pénzbüntetés alkalmazása mellett az üzlet megszüntetése iránt is határozat hozandó. (K. M. 17302. 1899.)

Állat, illetőleg közegészségügyi kihágás elkövetéséből kifolyólag sertéskereskedéstől senki el nem tiltható. (B. M. 3059/1900.)

162. §. Összebeszélések, melyekkel az iparosok azt czélozzák, hogy üzletük félbeszakitása, vagy a munkások, illetőleg segédek elbocsátása által ezeknek terhesebb munkafeltételeket szabjanak, különösen azoknak bérüket leszállitsák, vagy melyekkel a munkások, illetőleg segédek oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat magasabb bér megadására kényszeritsék s általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, ugyszintén mindazon egyezmények, melyek által azoknak támogatása czéloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, akik azokkal szakitanak, — jogérvénynyel nem birnak.

Oly előleges megállapodások, melyek által a munkaadók a birság terhe alatt kötelezik magukat, hogy munkásaiknak, tekintet nélkül azok ügyességére, munkaképességére és az esetleg változható viszonyokra, eleve megállapitott munkabért fognak bizonyos időn át kiszolgáltatni, kötelezőnek nem tekinthetők. (C. 3297/1889.)

Az 1884 : XVII. t.-czikkben foglalt ipartörvény a sztrájkot és annak jogkövetkezményeit nem szabályozván, a tömeges munkabeszüntetések a munkaviszonyból származó jogok és kötelezettségek elbirálásánál figyelembe nem jönnek. Ugy a munkaviszony fennállása vagy megszünése, mint az abból folyó jogkövetkezmények tehát sztrájk esetében is akkép birálandók el, mintha az egyéni elhatározás és cselekmény, mely a munkaviszonyra kihat, nem a tömeges munkabeszüntetésnek lenne a következménye. (K. M. 74684/1903.)

A 162. §. esetén köteles az iparhatóság az iparfelügyelőt azonnal értesiteni. (K. M. 13469/1894.)

163. §. Mihelyt ily összebeszélések az iparhatóság értésére jutnak, megszüntetésükre békéltető-bizottság alakitását rendeli el, illetőleg a területhez tartozó iparágaknál a testület békéltető-bizottságát (141. §.) eljárásra utasitja.

A békéltető-bizottság az illető iparág önálló iparosai és segédei által különkülön választott hat iparosból és hat segédből, illetőleg a testület békéltetőbizottságánál a bizottság hat iparos tagjából és hat segéd-tagjából áll.

A bizottság elnöke az elsőfoku iparhatóság, illetőleg annak elnöke, jegyzője az iparhatóság által kirendelt jegyző.

A bizottság a megválasztás után azonnal összeül és a megbékéltetés iránt tanácskozik.

Egyes iparhatóságok az összebeszélésről csak akkor vesznek tudomást, ha azt a munkaadók vagy a munkások irásban vagy szóbelileg a hatóságnak bejelentik, vagyis a törvényt akként értelmezik, hogy munkás-

mozgalom esetén a hatóság csak akkor léphet közbe, ha arról hivatalosan értesittetik. Miután fontos nemzetgazdasági okok szólanak amellett, mikép a munkabeszüntetésekből időben, munkában és termelési értékben keletkező károk a bérharczban álló felek közötti érdekkülönbözetek méltányos kiegyeztetésével a lehető leggyorsabban megszüntettessenek, az idézett 163. §-ban előirt eljárás, az illetékes kerületi iparfelügyelő egyidejü értesitése mellett, folyamatba teendő, vagyis a békéltető - bizottság alakitása elrendelendő, mihelyt az iparhatóság az összebeszélés nyomára jut, tehát akármilyen uton vagy módon szerez arról tudomást. (K. M. 69280/1902. körrend.)

Az iparhatóság nemcsak akkor köteles az ipartörvény 163. §-ában előirt intézkedéseket megtenni, ha területén valamely iparág összes munkásai szünetelnek és az összes munkaadók kényszerittetnek jobb munkafeltételek megállapitására, hanem akkor is, ha a telepeknek csupán egy részére, sőt azok közül csupán egy-kettőre szoritkozik a munkabeszüntetés vagy a sztrájk. Az iparhatóságok tehát összebeszélések esetén a törvényszerü lépéseket az összebeszélés mérvére és terjedelmére való tekintet nélkül megtenni tartoznak. (K. M. 10347/1896.)

Oly esetekre, midőn a székesfőváros területén az összebeszélések több kerületre terjednek ki, a békéltető-bizottság megalakitásával a IV. kerületi elöljáróság bizatott meg, ugy azonban, hogy a munkabeszüntetési esetekből származó kihágási esetek elbirálása továbbra is az illetékes kerületi elöljáróságra tartozik. A nevezett elöljáróság ily összebeszélésekről további intézkedésig rendszerint a tanács utján, sürgős vagy rendkivüli esetekben pedig közvetlenül a kereskedelemügyi ministerhez tesz jelentést, ki annak alapján az 1893. évi XXVIII. t.-cz. 35. §-a szerint eljár. (K. M. 10347/1896.)

Az ipartörvény 163. §-a szerint a békéltető-bizottságnak, melynek alakitását tömeges munkabeszüntetések vagy arra irányuló összebeszélések esetén az iparhatóság elrendeli, abban az esetben, ha ily összebeszélés vagy munkabeszüntetés ipartestületi kötelékbe tartozó kézmüves iparágban fordul elő, az ipartestület békéltető-bizottságának hat iparos és hat segéd tagjából kell állania, mig abban az esetben, ha az összebeszélés vagy sztrájk által érintett iparág (ipartelep) nem tartozik ipartestületbe, a békéltető-bizottság az illető iparág önálló munkaadói és segédei (gyári munkások) által külön-külön választott hat iparosból (munkaadóból) és hat segédből (munkásból) áll. Az ipartörvény idézett szakasza tehát kizárja azt, hogy a tömeges munkabeszüntetések vagy arra irányuló összebeszélések alkalmával alakitandó békéltető-bizottságban akár a munkaadók, akár a munkások részéről oly egyének vegyenek részt, kik nem az illető iparághoz tartozó önálló iparosok, vagy nem abban tényleg dolgozó munkások. Ennélfogva az elsőfoku iparhatóságok az ipartörvény idézett szakaszában előirt békéltető - bizottságok megalakitásánál ügyelni tartoznak arra, hogy a békéltető - bizottságba választandó munkaadó tagok mindig kizárólag tényleges munkaadók, a munkás-tagok pedig mindig kizárólag az illető iparágban vagy ipartelepen tényleg dolgozó segédek vagy munkások legyenek, illetőleg más tagok egyáltalában el nem fogadhatók. (K. M. 29849/1904. körrendelet.)

Sztrájk esetén alakitott békéltető-bizottságnak hatósági jellege nincs, de a bizottságban ügyvédi képviseletnek sincs helye. (K. M. 74135/1904.)

Sztrájkpénztár czéljára kivetett járulékoknak sztrájk esetében a munkában maradt munkásoktól fenyegetéssel való kierőszakolása: ipari kihágást képez. (K. M. 89403/1904.)

A munkásoknak szabad akaratuk érvényesitésében nyomtatvány utján való fenyegetés által megakadályozása az esküdtbiróság elbirálása alá tartozó kihágást képez. (K. M. 83113/1904.)

Az ipartörvény 162. §-a szerint összebeszélések, melyekkel munkások oda törekszenek, hogy közös munkaszünetelés által a munkaadókat nagyobb bér megadására kényszeritsék, és általában tőlük jobb munkafeltételeket csikarjanak ki, ugyszintén mindazok az egyezmények, melyekkel azoknak támogatása czéloztatik, akik az érintett összebeszélések mellett megmaradnak, vagy azoknak károsítása, akik azokkal szakitanak, tehát a sztrájk, jogérvénynyel nem birnak; továbbá az ipartörvény 164. §-a szerint a sztrájkban jelentkező bizonyos cselekmények büntetendők; hasonló rendelkezést tartalmaznak a sztrájk tekintetében egyéb munkásokra nézve az 1898 : II. t.-cz. 65. és 66. §§., az 1899 : XLI. t.-cz. 31. §., az 1899 : XLII. t.-cz. 18. §-a, az 1900 : XXVIII. t.-cz. 20. §-a és az 1900. évi XXIX. t.-cz. 30. §-a is. Minthogy tehát tételes törvényeink a sztrájkban való részvételt ekként szabályozzák, az a részvétel egyenesen tiltott és esetleg büntetendő cselekménynek tekintendő és mint ilyen magánjogi igényekre nézve oltalomban nem részesithető; következésképen azt a részvételt jogilag nem mentesiti az, hogy esetleg erkölcsinek vélt kényszerből keletkezett és hogy a munkabéremelés kieszközlésének szokásos módja és igy a munkás részéről a sztrájkban való részvétel következtében történt munkaszünetelés nyilván igazolatlan. Már pedig az ipartörvény 94., illetőleg

111. §-a értelmében a munkás felmondás nélkül azonnal elbocsátható akkor is, ha egy egész munkanapon át igazolatlanul szünetel; ez az eset pedig, a fenn kifejtettek szerint, felperesre nézve fenforog és igy alperes felperest felmondás nélkül jogosan bocsátotta el; ennek megtörténtével pedig felperesnek munkára jelentkezése felperest a késedelem következménye alól jogilag nem menti, mert alperes felperest ennek felmondás nélkül jogos elbocsátása után munkába fogadni nem tartozott, s igy e tekintetben, valamint felperes előnyére nem szolgálhat az a körülmény, hogy alperes utóbb munkába fogadott olyanokat, kik a sztrájkban résztvettek, ugy nem szolgálhat az alperes hátrányára sem az a körülmény, hogy felperes a munkára korábban való jelentkezésben alperes hibáján kivül esetleg akadályozva volt. Annak, hogy alperes felperest a sztrájkban való részvétel miatt felmondás nélkül jogosan elbocsátotta, jogi folyománya az, hogy ezáltal felperes a nyugbérhez való igényét végleg elvesztette. (C. 9589/1901.)

—

73078. szám.
1904. okt. 22.

Keresk. min. rendelet

az ipari munkabeszüntetések (sztrájkok) lényege és az ezekkel szemben követendő eljárás tárgyában.

Az ipari munkások tömeges munkabeszüntetése ugy a munkaadók, mint a munkások hátrányára az utóbbi időben nagy mérvet öltött.

Minthogy eddig ezen tömeges munkabeszüntetésekkel szemben az ország különböző részeiben az iparhatóságok eljárása eltérő, az ügy egyöntetü kezelésének biztositása érdekében szükségesnek tartom a munkabeszüntetések (sztrájkok) lényegére és az ezekkel szemben követendő eljárásra nézve az iparhatóságokat alábbiakban tájékoztatni.

A munkásoknak azon törekvése, hogy minél kedvezőbb munkafeltételeket érjenek el, a gazdasági életnek egy olyan természetes jelensége, melyet megakadályozni, avagy korlátozni sem nem lehet, sem nem szabad.

Nem változtat ezen az sem, ha a munkások ezen törekvésüket összebeszéléseken alapuló tömeges munkabeszüntetéssel iparkodnak elérni, feltéve, hogy ez a fennálló törvényeket és törvényes intézkedéseket nem sérti.

A munkaviszonyra, valamint a munkafeltételekre nézve az 1884 : XVII. t.-cz. s különösen annak 88., 92., 93., 94. és 95. §-ai, az idézett törvényczikk 113. §-a alapján szerkesztett munkarend, végül a törvény 88. §-a alapján a munkaadó és munkás közt létrejött megegyezés mérvadó.

A munkafeltételek megállapitása a két szerződő fél, t. i. munkaadó és munkás egyéni elhatározásán alapulván, a szerződésileg megállapitott munkaviszony jogosulatlan fölbontásáért, az ipartörvény a munkaadót és munkást ugyancsak egyénileg teszi felelőssé.

A munkás munkaszerződésének megkötésénél, illetőleg a munkafeltételek elfogadásánál szabad akarata szerint járhat el, és ha a munkaadó és munkás között szerződés jött létre, a szerződésben elvállalt feltételek mindkét félre nézve egyaránt kötelezők. Nyilvánvaló tehát, hogy a munkásnak nem áll jogában a kölcsönös megegyezéssel létrejött munkaszerződést, ennek érvénye és tartama alatt egyoldaluan felbontani és az elvállalt munkát tetszése szerint bármikor félbehagyni.

Ha a munkás a megállapitott munkafeltételeket nem találja már megfelelőeknek és jobb feltételeket akar magának biztositani, módjában áll munkáját akár a törvény 92. §-ában, akár a munkarendben, akár a közte és a munkaadó között létrejött megegyezéssel megállapitott felmondási határidő pontos betartása mellett megszüntetni, ami ellen még az esetben sem emelhető kifogás, ha a munkások a munkaviszonyt tömegesen, összebeszélés folytán mondják fel.

Ha azonban a munkások akár egyenkint, akár összebeszélés folytán tömegesen, a törvény rendelkezése, a munkarend, vagy a megegyezés ellenére, a fölmondási határidő betartása nélkül, a munkaviszonyt megszakitják, ezen jogosulatlan felbontásból származó, a munkásra, illetőleg munkásokra háruló jogkövetkezmények nem vesztik el érvényüket.

Ebből önként folyik, hogy azzal a munkással szemben, aki a törvény 92. §-ában, a munkarendben, vagy a szabad egyezkedés alapján létrejött megegyezéssel megállapitott felmondási határidő mellőzésével, tehát jogosulatlanul lép ki a munkából, akár egyenként, akár összebeszélés alapján történik is ez, az 1884 : XVII. t.-cz. 159. §-a nyer alkalmazást. A törvény ezen hivatkozott szakasza természetesen minden egyes munkással szemben külön alkalmazandó és minden munkásra nézve külön állapitandó meg, hogy a kölcsönös megegyezéssel létrejött munkaszerződés ellen vétett-e. Tömeges eljárásnak ez esetben helye nem lehet.

Jelen rendeletem azonnal hatályba lép s ugyanakkor hatályukat vesztik az ezzel ellenkező összes előző rendeletek, mig az ipartörvény 159. §-ának alkalmazásánál követendő eljárásra nézve folyó évi junius hó 8-án 10993/VII. sz. alatt kibocsátott körrendeletem irányadó.

Felhivom a másodfoku iparhatóságot, hogy e rendeletemet az elsőfoku iparhatóságokkal és azok utján a hatósága területén levő összes gyárakkal és ipartestületekkel közölje, egyben pedig annak végrehajtását saját hatáskörében is ellenőrizze.

164. §. Aki a 162. §-ban emlitett összebeszélések és egyezmények létesitése, terjesztése vagy foganatositása céljából a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesitésében fenyegetés vagy tettleges bántalmazás által akadályozza vagy akadályozni törekszik : az, amennyiben a büntető törvények szerint sulyosabb büntetésnek helye nem volna, 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető.

Az a tény, hogy munkabeszüntetés alkalmával egy munkást több társa csufolt, leköpött, minek következtében munkába menni nem mert, sem fenyegetésnek, sem bántalmazásnak nem tekinthető s igy ily esetben az ipartörvény 164. §-a nem alkalmazható. (K. M. 12977/1902.)

Sztrájkoló segédeknek az a ténye, hogy egy idegen helyről érkező segédmunkás elé az állomásra mentek s megérkezésekor fenyegetőleg ezt kiabálták feléje : »Itt sztrájk van, ne dolgozzék, vigyázzon magára« — az ipartörvény 164. §-ába ütköző s ugyanezen szakasz alapján büntetendő kihágást képez. (K. M. 18490/1904.)

Sztrájkoló segédnek az a ténye, hogy a dolgozó segédet felszólitotta : »ha tudja, hogy helyben sztrájk van, hagyja azonnal abba a munkát, mert ha ezt nem teszi, baj lesz, és ha nem elég egy felszólitás, majd négyen jönnek érte,« — az ipartörvény 164. §-ába ütköző kihágás tényálladékát magában foglalja. (K. M. 54056/1904.)

Sztrájkpénztár céljaira kivetett járulékoknak sztrájk esetében fenyegetéssel való kierőszakolása a munkában maradt munkásoktól iparkihágást képez. (K. M. 89403. 1904.)

Az ipartörvény 164. §-a alapján, melynek kifejezett rendelkezése értelmében csak az büntethető, aki az ipartörvény 162. §-ában emlitett összebeszélések és egyezmények létesitése, terjesztése vagy foganatositása céljából a munkaadókat vagy munkásokat, illetőleg segédeket szabad akaratuk érvényesitésében fenyegetés vagy tettleges bántalmazás által akadályozza vagy akadályozni törekszik, panaszlottak csak az esetben büntethetők, ha a fenyegetés olyan, mely alkalmas arra, hogy a munkásokat szabad akaratuk érvényesitésében valósággal akadályozza, vagyis ha a fenyegetés olyan, mely az illetők testi épségét, lételét, megélhetését veszélyezteti. Panaszlottak azon nyilatkozata, hogy azoknak a munkásleányoknak, akik dolgozni mernének, kitépik a hajukat, az idézett törvényszakaszban jelzett fenyegetésnek nem minősithető. Nem tekinthető az másnak, mint a munkásleányok közt igen gyakran használt üres szólamnak, amelynek komoly szinezete egyáltalán nem lehet, már azért sem, mert mind a két panaszlott munkásleány csak 16 éves, akiknél azt, hogy fenti nyilatkozatuk társnőiket megfélemlíthette és szabad akaratuk érvényesitésében akadályozhatta volna, feltételezni nem lehet. Az a körülmény pedig, hogy panaszlottak társnőiket a munka abbanhagyására rábeszélték s azokat, akik munkába állanak, sértő kifejezésekkel illették, az ipartörvény idézett szakasza alá egyáltalában nem vonható. (K. M. 64818.)

Az ipartörvény 164. §-a csakis közvetlenül a 162. §-ban emlitett összebeszélések és egyezmények létesitésére irányuló erőszakot vonja tiltó és büntető rendelkezései alá. A kormányhatósági jóváhagyással ellátott szakegyesületek szervezete nem tekintendő oly egyesülésnek s illetve azok kötelékeoly egyezménynek, hogy az ahhoz való csatlakozás, vagy a hátralékos tagdijak kifizetése érdekében kifejtett jogtalan rábirás az ipartörvény 164. §-a alá lenne vonható ; nem vonható ez alá a bizonyos lapokra való előfizetés érdekében kifejtett jogtalan befolyás sem. A jogtalan befolyás ilyen esetei, amennyiben a szakegyletek részéről indulnak ki, az alapszabályszerü czél és jogkör áthágásának tekintendők. (K. M. 75332/1905.)

165. §. A pénzbüntetések közigazgatási uton szedetnek be, illetve a közadók módjára hajtatnak be.

Ezen pénzek azon község pénztárába folynak be, hol a kihágás elkövettetett, s elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra forditandók.

A jelen törvény alapján pénzbüntetéssel vagy elzárással, vagy mindkettővel büntetett kihágásokra a kihágásokról szóló büntető törvény általános határozatai is alkalmazandók.

41474. szám.
1887. okt. 17.

II.

Keresk. min. rendelet

az ipartörvény alapján kiszabott pénzbüntetések behajtásánál az elsőfoku iparhatóságok által követendő eljárás tárgyában.

A belügyminister ur a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágásokra kiszabott pénzbüntetések behajtása körül azt tapasz-

talván, hogy a behajtás aránytalanul költséges módon történik, 1886. évi május hó 22-én 4064., illetőleg 1887. évi február hó 17-én 51. sz. a. kelt körrendeletében megjelölte azon elveket, melyeket a hatóságok a pénzbüntetések behajtása, illetőleg az elzárási büntetések végrehajtása körül szem előtt tartani kötelesek azon czélból, nehogy a pénzbüntetés behajtása által indokolatlan költség okoztassék az államkincstárnak vagy a marasztaltnak.

Az említett rendeletben előadatnak azon esetek, amidőn a pénzbüntetés behajtásának mellőzésével inkább az elzárás-büntetés foganatositandó.

Midőn a törvényhatóságot az idézett rendeletekre figyelmeztetem, felhivom egyuttal, értesitse az illető elsőfoku iparhatóságokat, hogy a hivatolt rendeletekben körülirt szempontokat az ipartörvény alapján kiszabott pénzbüntetések behajtásánál is alkalmaztatni kivánom, és pedig annál is inkább, mert az ipartörvény 165. §-ához képest a pénzbüntetések szintén közigazgatási uton — vagyis a közadók kezelésére vonatkozó 1883 : XLIV. t.-czikknek III. részében eladottak szerint — lévén behajtandók, az ezen törvény 42. §-a 2. pontjában, valamint az 52. §. *a)* pontja második és harmadik bekezdésében foglalt rendelkezések, — melyek szerint az adósok által kis- és nagyközségben, ha évi adótartozásuk 100 frtnál kevesebb, az adó a községi birónál, illetőleg a községi pénztáraknál, amennyiben pedig évi tartozásuk a 100 frtot eléri vagy azt meghaladja, az illető kir. adóhivatalnál fizetendő ; továbbá azon rendelkezés, hogy a községek a biró, illetőleg adópénztárnok által hajtatják be azon adózók összes tartozásait, kik adójukat a községnél fizetik, a községi biró vagy községi pénztárnok pedig a jegyző, illetőleg a körjegyző közbejöttével jár el, — az ipartörvény alapján kirótt pénzbüntetések behajtásánál is alkalmazandók.

76241. szám.
1900. decz. 11.

I.

Az iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárás tárgyában.

Az iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárás egyöntetüsége érdekében, az elsőfoku iparhatóságokkal leendő közlés végett, az igazságügyminister urral egyetértőleg, a következőkre figyelmeztetem az iparhatóságot :

Az iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárásra nézve az 1884 : XVII. t.-czikk végrehajtása tárgyában a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 111. és 112. §-ai intézkednek.

A 111. §. a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásáról, a 112. §. pedig a kártéritési követelések behajtásáról rendelkezik.

A két szakasz egybevetéséből következik, hogy más eljárás követendő a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásánál s megint más eljárás a kártéritési követelések behajtásánál.

A 111. §. szerint a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásánál — amennyiben a végrehajtás tárgyát ingóságok képezik — az 1876. évi XV. t.-czikkbe (helyébe lépett az 1883. évi XLVI. t.-czikk) a közadókra vonatkozólag megállapitott szabályok alkalmazandók.

Amidőn tehát valamely fél ipari ügyben pénzbüntetésben és eljárási költségekben marasztaltatik és a végrehajtás ingóságokra vezettetik : azok ellen az itélet jogerőre emelkedése után az 1883 : XLIV. t.-czikk III. részében előirt eljárás, az ingóknak lezálogolása, becslése és árverése tekintetében követendő.

Ha pedig a pénzbüntetések és eljárási költségek, lefoglalható ingóságok nem léte vagy elégtelenség esetében, ingatlanokból vagy azok haszonélvezetéből hajtandók be, az eljárás az 1883 : XLIV. t.-czikk 77. §-a értelmében az 1881 : LX. t.-czikk értelmében történik.

Megjegyzem, hogy a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben megállapitott pénzbüntetések behajtása tárgyában 1886. évi május hó 22-én 4064. szám alatt kibocsátott belügyministeri körrendeletben (R. T. 390. lap) és az 1887. évi február hó 17-én 51. sz. alatt kiadott belügyministeri körrendeletben (R. T. 2167. lap) foglalt szabályok is figyelembe veendők, amint az a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur által 1887. évi október hó 17-én 41474. sz. alatt kiadott s valamennyi törvényhatóságokhoz intézett rendeletben (R. T. 2178. lap) már kifejezetten is elismerést nyert.

Egészen más eljárás alá esik, ha az itéletileg megállapitott kártéritési követelések érvényesittetni akarnak, mert ily esetben a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által fentebb már hivatkozott 1884. évi 39266. szám alatt kiadott rendeletnek 112. §-a szerint a kártéritési követeléseket megállapitó rész a fennálló törvényes szabályok értelmében hajtandó végre.

Eszerint tehát az a fél, akinek kártéritési követelés megállapittatott, a közigazgatási hatóságtól csak azt követelheti, hogy a közigazgatási hatóság a tőle nyert határozaton, ennek jogerőre emelkedése után, a jogerőre emelkedést tanusitsa.

Ezzel azután e fél a kielégitési végrehajtás elrendelése végett az 1881 : LX. t.-czikk 1. §-ának *h)* pontja, illetőleg az idézett törvény 2. §-ának 2-ik és 3-ik bekezdése alapján azon törvényszékhez, illetőleg 500 frt készpénz öszszeget meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbirósághoz, Budapesten a budapesti IV. ker. kir. járásbirósághoz kellőleg felszerelt végrehajtási kérvénynyel fordulhat, melynek

területén az elsőfolyamodásilag eljárt közigazgatási hatóságnak, jelen esetben iparhatóságoknak a székhelye van.

Az akár ingókra, akár ingatlanokra vezetendő végrehajtásnak elrendelése és foganatositása azután a végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. t.-czikkben foglalt szabályok szerint történik.

III.

62725. szám.
1901. okt. 18.

Több felmerült concrét ügyből kifolyólag arról győződtem meg, hogy a tekintetben, vajjon az iparhatósági itéletek végrehajtása tárgyában mult évi deczember hó 11-én 76241. szám alatt kiadott rendeletem, az iparhatóságok, illetve az ipartestületi békéltető-bizottságok által az 1884. évi XVII. törvényczikk 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtása tekintetében is irányadó, vagy sem, az egyes alsófoku iparhatóságok körében eltérő felfogás uralkodott.

Erre való tekintettel a fentidézett rendeletem kiegészitéseképen tudomásul az alsóbbfoku iparhatóságok megfelelő utasitása végett, az igazságügyi minister urral egyetértőleg, értesitem az iparhatóságot, miszerint az idézett rendeletem csakis a kihágási eljárásban hozott itéletekben megállapitott pénzbüntetéseknek, eljárási költségeknek és kártéritési követeléseknek végrehajtására vonatkozik.

Az iparhatóságok, illetve az ipartestületi békéltető-bizottságok által 1884. évi XVII. törvényczikk 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtása ellenben az iparhatóságok hatáskörébe tartozik, egyrészt, mert az 1884. évi XVII. törvényczikk 141. §-ának 5. bekezdése az ipartestületi békéltető-bizottság által az idézett törvény 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtását kifejezetten az iparhatóságok hatáskörébe utalja, másrészt pedig, mivel az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 112. §-ának az elhelyezéséből, mely szerint az a kihágási eljárást szabályozó 59—119. §-ok között (58. §.) van, továbbá annak abból a szövegéből, hogy a pénzbüntetésre s az eljárási költségekre vonatkozó 111. §-a szemben az itéletnek a kártéritési követeléseket megállapitó részéről szól: nyilvánvaló, hogy a 112. §. kizárólag az iparügyi kihágásokra vonatkozik, annyival is inkább, mivel a fentebb idézett földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 121. §-a az ipartörvény 176. §-ának végrehajtása tekintetében külön intézkedik, és pedig oly helyen, amely az iparügyi kihágásokban követendő eljárásra már nem vonatkozik.

IV.

52373. szám.
1900. jul. 23.

Az iparkihágási ügyekben kiszabott pénzbüntetés behajthatatlansága esetében megállapitandó elzárás és az ujrafelvételi ügyekben követendő eljárás tárgyában.

Tapasztaltam, hogy az alsófoku iparhatóságok az 1884 : XVII. és az 1891 : XIV. t.-czikkbe ütköző kihágás következtében hozott marasztaló itéletekben, az öt koronában kiszabott pénzbüntetés behajthatatlansága esetén az elzárás tartamát 12 órában állapitják meg.

Ezen szabálytalan eljárás okát abban vélem feltalálni, hogy a bünvádi perrendtartásról szóló 1896 : XXXIII. t.-czikknek a pénzbüntetésekre és pénzbirságokra vonatkozó 12. §-ában az van kimondva, miszerint: »öt koronát felül nem haladó összeg tizenkét óráig terjedő elzárásra, öt koronától husz koronáig terjedő összeg pedig egy napi elzárásra változtatható át.«

További félreértések megszüntetése czéljából, az igazságügyminister urral egyetértőleg, megkivánom jegyezni, hogy az 1896 : XXXIII. t.-czikk 12. §-ában felállitott az a szabály, hogy öt koronát felül nem haladó összeg tizenkét óráig terjedő elzárásra, öt koronától husz koronáig terjedő összeg pedig egy napi elzárásra változtatandó át, csak azokra a pénzbüntetésekre vonatkozik, melyek a bünvádi perrendtartás (»a jelen törvény«) alapján szabatnak ki. Ilyenek például azok a pénzbüntetések, melyeket a vizsgáló, illetőleg a tárgyalást vezető biró, azok ellen szabhat ki, kik valamely vizsgálati cselekmény teljesitésénél megintés után is sértő, vagy durva magaviseletet tanusitanak, vagy a tárgyalás rendjét zavarják. (124. §. második bek. és 542. §. harmadik bek.) Hasonló pénzbüntetés szabható ki a lefoglalandó tárgy birtokosa ellen, ha e tárgyat felhivásra ki nem adja, s a házkutatás eredménytelenül foganatosittatott (170. §. első bekezdés), azon tanu ellen, ki kellő idézés daczára meg nem jelent, vagy a kihallgatás helyéről engedelem nélkül távozott (194. §. első bek.) stb.

Mindezek a pénzbüntetések rendbüntetéseket képeznek, a bünvádi eljárás akadálytalan menetének biztositását czélozzák s végzésben szabatnak ki. Minden tekintetben különböznek tehát a közjogi jellegü, az anyagi büntető törvényekben előforduló pénzbüntetésektől, melyeket mint rendes büntetéseket a biróság csak itéletben állapithat meg.

Ennélfogva a bünvádi perrendtartás alapján kiszabott pénzbüntetések átváltoztatására az 1896 : XXXIII. t.-czikk 12. §-ában felállitott szabály nem módosithatja az 1879 : XL. t.-cz. 22. §-ában vagy egyéb büntető törvényekben meghatározott átváltoztatási kulcsot.

Ebből következik, hogy az 1884 : XVII.

t.-czikk, valamint az 1891 : XIV. t.-czikk büntető szakaszaiban meghatározott pénzbüntetés, a bűnvádi perrendtartás életbeléptetése után is, az 1879 : XL. t.-czikk 22. §-ában megállapitott módon vagy ugyanazon szabályok szerint változtatandó át elzárásra, mint a bűnvádi perrendtartás életbeléptetése előtt.

Négy koronát felül nem haladó pénzbüntetés helyett tehát tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapitható meg, 4 koronától pedig 20 koronáig egy napi, azon felül pedig minden husz koronáig terjedő összeg helyett egy egy napi elzárás állapitandó meg.

Ez alkalommal arra is figyelmeztetem az iparhatóságokat, hogy az a körülmény, miszerint az 1897 : XXXIV. t.-czikk 27. §-ának utolsó bekezdése a kir. járásbiróságok előtti eljárást szabályozó 2265/1880. számu igazságügyministeri rendeletet hatályon kivül helyezte, nem áll utjában annak, hogy az idézett rendelet 100—105. §-ai ezentul is analogia utján alkalmaztassanak a közigazgatási hatóságok előtt felmerült ujrafelvételi esetekben. Mindaddig, ugyanis, mig az 1897 : XXXIV. t.-cz. 28. §-ának második bekezdése értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárás rendeletileg nem szabályoztatik : az 1880. évi augusztus hó 17-én 38547. szám alatt kibocsátott belügyministeri rendelet marad hatályban és amennyiben az annak alapján kifejlődött gyakorlat a rendelet által nem szabályozott, de a gyakorlatban felmerült esetekre vonatkozólag a fentidézett járásbirósági rendelet határozmányait vette irányadókul, e gyakorlat megszüntetésére maga az a körülmény, hogy a kir. járásbiróságok jelenleg már a bűnvádi perrendtartásról szóló törvény és nem az annak életbe léptetéséig hatályban volt rendelet alapján járnak el, nem szolgáltathat okot e gyakorlat megváltoztatására a közigazgatási hatóságok előtti eljárás ujabb szabályozásáig.

Felhivom az iparhatóságokat, hogy a fentiekről az alárendelt elsőfoku iparhatóságokat is megfelelően értesitse.

Az 1884 : XVII. t.-cz. alapján kiszabott pénzbüntetések az idézett törvény 165. §-a értelmében elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra forditandók, az 1891 : XIV. t.-cz. alapján kiszabott pénzbüntetések pedig ugyanazon törvény 84. §-a alapján azon kerületi betegsegélyző pénztár javára folynak be, amelynek kerületében a marasztaló elsőfoku iparhatóság székel. Az iparhatóságok amaz eljárása tehát, hogy az elzárást szenvedőktől behajthatatlan élelmezési — tartási — dijakat a fogházaknak másoktól befolyt büntetéspénzekből utalják ki, a fentebb idézett s a pénzbüntetések hováforditását teljes határozottsággal megállapitó törvényszakaszokba ütközik s ugy az ipari, illetve kereskedelmi oktatási alapot, mint a kerületi betegsegélyző pénztárakat egyenesen megkárositja s mint ilyen meg nem engedhető. Ennélfogva a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök urral folytatott tárgyalás eredménye alapján kijelentem, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. vagy az 1891. évi XIV. t.-czikkbe ütköző kihágások miatt kiszabott pénzbüntetések helyett, azok behajtatlansága esetén alkalmazott elzárásbüntetések folytán felmerült és behajthatatlan élelmezési és tartási költségek — a fennálló gyakorlat szerint — behajthatatlanságuk esetén és más fedezet hiányában az illető törvényhatóság házi pénztárából téritendők meg. (K. M. 4895/1902.)

(A kihágási büntetéspénzek elszámolásáról és felhasználásáról az 1901 : XX. t.-cz. 23. és 24. §-ok, melyeket a m. kir. ministerium 5200/1903. M. E. sz. rendeletével 1904. évi január hó 1-én léptetett hatályba, tartalmaz intézkedéseket.)

(A közigazgatási hatóságok által kiszabott kihágási büntetéspénzek, a megállapitott eljárási költségek, kártéritési összegek (a megitélt követelések), az eljárás folyamán kiszabott pénzbirságok, továbbá az elkobzott és gazdátlan jószágok (állatok és tárgyak) értékesitéséből befolyó összegek nyilvántartása, kezelése és elszámolásáról a 127000/1903. B. M. szabályzat intézkedik.)

VII. FEJEZET.

Az iparhatóságokról és az eljárásról.

166. §. Iparügyekben következő hatóságok állapittatnak meg :

I. Elsőfoku hatóság :

a) községekben a szolgabiróság ;

b) rendezett tanácscsal biró városokban a várostanács ;

c) törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány ;

d) Budapest fővárosban a kerületi elöljáróság.[1])

II. Másodfoku hatóság :

vármegyéken az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács.

---

[1]) Az iparhatóság a megidézettet pénzbirság kirovása mellett is kötelezheti a megjelenésre. (16200/88.)

III. Harmadfoku hatóság :

a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.

Ha a helyettes főszolgabiró kihágási ügyekben önálló eljárásra feljogositva nincs, a tárgyalást nem vezetheti és itéletet nem hozhat, mert ellenkező esetben a hozott itélet megsemmisitendő. (K. M. 17042/1903.)

Az elsőfoku iparhatóság érdekeltsége esetében sem delegálható más elsőfoku iparhatóság. (K. M. 71491/1898.)

Rendezett tanácsu városokban az iparügyek előkészitésével és előadásával a tisztviselők egyike megbizható ugyan, de az érdemleges elintézés a tanács jogköréhez tartozván, az elsőfoku határozat vagy itélet a teljes tanácsülésnek van fentartva. (F. I. K. 52454/1886.)

Rendezett tanácsu városokban az elsőfoku iparhatóság a városi tanács, ennélfogva az iparhatóságok hatáskörébe utalt bárminő ügyekben határozni, legyen az közbevető vagy végleges határozat, elsőfokban a város tanácsa van hivatva s a polgármester nem dönthet. (K. M. 6499/1901.)

Az uj ipartörvény életbelépte előtt az iparügyek harmadfoku ellátását a 9027/1878. F. I. K. ministeri rendelet a közigazgatási bizottság hatáskörébe utalta. Az uj ipartörvény (1884 : XVII. t.-cz.) életbelépte napján a közigazgatási bizottságoknak e harmadfoku hatásköre az iparügyekben megszünt. (F. I. K. 46966/1884.)

A vármegye első tisztviselőjének azon biráskodási jogkörben, melyet az 1884. évi XVII. t.-cz. alapján gyakorol, előterjesztési joga nincsen, hanem a felettes harmadfoku hatóság itéletét végrehajtani köteles. (K. M. 53244/1896.)

167. §. Az elsőfoku iparhatóságot működésében iparhatósági megbizottak támogatják.[1])

32947. szám.
1884. jul. 30.

Keresk. min. rendelet

az uj ipartörvény (1884 : XVII. t.-czikk) 167. §-a értelmében iparhatósági megbizottak választása tárgyában.

Az uj ipartörvény (1884 : XVII. t.cz.) 167. §-a értelmében az elsőfoku iparhatóságot működésében iparhatósági megbizottak támogatják, kiket ezen törvény 172. §-ának rendelete szerint az elsőfoku iparhatóság területén lakó iparosok (kereskedők) évenkint választanak.

Választhatók csak azon iparosok (kereskedők), kik a választást megelőző évben legalább annyi III. osztályu kereseti adót fizettek, amennyi az illető választási területen e czélból, az iparhatóság meghallgatása után, általam megállapittatik, vagy pedig kik az 1881 : XLIV. t.-cz. alapján adómentességet élveznek.

Tekintettel arra, hogy az emlitett törvény folyó évi október hó 1-én életbe lép s ennélfogva az iparhatósági megbizottak megválasztásának folyó évi szeptember hó végéig meg kell történni, felhivom a közönséget, utasitsa mielőbb a hatósága alatt álló összes iparhatóságokat, hogy a székhelyükön lakó iparosok (kereskedők) által az 1883. évben fizetett III. osztályu kereseti adó azon minimuma iránt tegyenek javaslatot, amelyet az iparhatósági megbizottak választhatási képességének megállapitására nézve legczélszerübbnek tartanak.

Ezen javaslattételnél figyelembe veendő, hogy a megállapitandó adóminimum a választhatási jog túlságos megszoritása nélkül ugyan, de lehetőségig biztositásául szolgáljon annak, miszerint a megbizottak az iparosoknak (kereskedőknek) értelmesebb tagjai közül választassanak.

Miután továbbá a többször emlitett törvény 170. §-a azt rendeli, hogy, ha a szolgabiró székhelyén nincsen legalább 50 iparos (kereskedő), az elsőfoku iparhatóság indokolt előterjesztésére, a megbizottak választása az én határozatom alapján elmarad (megneveztetnek azon szolgabirói székhelyek, melyekben 50 iparos [kereskedő] nem lakik), szolgabirói székhelye ...... pedig 50 iparos (kereskedő) nem lakik, ezen iparhatóság ...... az iránti előterjesztésre is utasitandó ......, vajjon indokoltnak tekintendő vagy nem az emlitett székhelye ...... iparhatósági megbizottak választása, s előbbi esetben a választhatási census meghatározására nézve a felemlitett szolgabirói székhelye ...... illetőleg is javaslat teendő.

Figyelembe veendő végre, hogy a törvény 171. §-a ugyanazon esetben, ha a törvényhatóság területén fekvő szolgabirói székhelyeken kivül más községekben vannak tanoncziskolák, ily községekben a 168. §. 5. és 6. pontjában felsorolt teendőkre nézve legalább 10 iparhatósági megbizottnak választását kivánja ; tekintettel mindazonáltal arra, hogy a tanoncziskoláknak az uj törvény értelmében leendő szervezése esetről-esetre fog megtörténni és az e czélra szükséges megbizottaknak választása azon időre lesz eszközlendő, ezuttal a törvény idézett 171. §-ára figyelemmel nem kell lenni.

Felhivom a közönséget, hogy az ezen rendeletem értelmében szükséges intézkedéseket haladék nélkül foganatositsa s az iparhatóságok

[1]) Az iparhatósági megbizottak nem lehetnek az ipartanácsnak tagjai. (49256/84.)

által teendő javaslatokat legkésőbb f. é. augusztus hó 15-ig terjeszsze fel.

Az iparhatósági megbizottak hivatalos eljárásuk alkalmával hatósági közegeknek és eljárásuk hatósági eljárásnak tekintendő, minélfogva az, aki az iparhatósági megbizottat, az iparhatóság által a megbizott igazolására kiállitott okmány (Ipartörvény 173. §-a) felmutatása után, hivatalos eljárásában sértő kifejezésekkel illeti, ugyszintén az is, aki az iparhatósági megbizottnak kiküldetését tudva, őt hivatalos eljárásában sértő kifejezésekkel illeti, az 1879 : XL. t.-cz. 46. §-ában meghatározott büntetéssel büntetendő. (F. I. K. 69966/1885.)

168. §. Az iparhatósági megbizottak feladata és hivatása különösen a következő:

1. véleményük meghallgatandó:

a) iparügyekben tervezett szabályrendeletek hozatalánál (20. §.);

b) iparüzleteknek szándékba vett kisajátitásánál (37. §.);

c) ipartestületek alkotásánál (122. §.), az ipartestület alapszabályainak megvizsgálásánál (128. §.), segédek és tanonczokról szóló szabályzatok hozatalánál (140. §.);

2. véleményt adni mindazon iparügyi kérdésekben, melyekre nézve az iparhatóság hozzájuk fordul;

3. az iparhatóság felhivása folytán ellenőrizni a végeladást vagy árverést rendező üzleteket (51. §.);

4. felügyelni arra, hogy az iparhatóság által az önálló iparosok, tanonczok és segédek lajstromai vezetésével megbizott közeg ezeket kellő rendben vezesse és rendetlenség esetében az iparhatóságnál jelentést tenni;

5. meglátogatni időnkint a tanoncziskolákat s az ott tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni;

6. ellenőrizni a tanonczokat a műhelyekben s az itt tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni;

7. megszemlélni a gyárakat s az ott tapasztaltakat az iparhatóságnál bejelenteni (121. §.).

9909. szám.
1885. febr. 21.

Keresk. min. rendelet

az ipartörvény (1884: XVII. t.-cz.) 169. §-a értelmében a választott iparhatósági megbizottak működése tárgyában.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 169. §-a értelmében választott iparhatósági megbizottak működésére vonatkozólag a következőket rendelem:

1. §. Az elsőfoku iparhatóság a területére megválasztott iparhatósági megbizottakat értekezletre összehiván, ez alkalommal ezek a törvény 173. §-a értelmében az iparhatósággal egyetértőleg kijelölik maguk közül azokat:

a) kik az iparhatóság, esetleg az ipartestület által vezetett lajstromokat ellenőrzik;

b) kik a tanoncziskolákat látogatják;

c) kik a műhelyeket vizsgálják; és

d) kik a gyárakat megszemlélik.

2. §. Amint e kijelölések megtörténtek, az elsőfoku iparhatóság ezt azonnal közhirré teszi, a kijelölt iparhatósági megbizottakat hatáskörükre vonatkozólag saját igazolásuk végett megfelelő, a következő szakaszokban szövegezett okmánynyal ellátja; a gyárak megszemlélésére kijelölt megbizottaknak kézbesiti a szemleiveket, figyelmezteti őket teendőikre és az ipartörvénynek megfelelő rendelkezéseire.

I.

Az iparlajstromok ellenőrzése.

3. §. Az iparlajstromokat ellenőrző iparhatósági megbizott az elsőfoku iparhatóságtól a következő igazoló okmányt nyeri:

Igazolvány.

N .... N .... iparhatósági megbizott urat az .... elsőfoku iparhatóság az 1884 : XVII. t.-cz. 173. §-a értelmében megbizta azzal, hogy az iparlajstromok vezetését ellenőrizze.

(Ott, hol ipartestület van.)

Az ipartestület elöljárósága ezennel felhivatik, hogy a vezetett lajstromokat a megbizott urnak bármikor mutassa meg, az ipartörvény és utasitás értelmében teendő kérdéseire kimeritő választ adjon és ugyanily értelmü javaslatait foganatositsa.

Kelt .... 188....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

4. §. Az iparlajstromok vezetését ellenőrző megbizott a hivatalos órák alatt bármikor meg-

jelenhet az iparhatóság és az ipartestület hivatalos helyiségeiben, az egyes lajstromokat előkivánhatja, azokat átvizsgálhatja abból a czélból, hogy magának azok helyes vezetéséről meggyőződést szerezzen.

Nevezetesen meggyőződik arról, hogy az ipartörvény végrehajtása iránt 39266/1884. sz. alatt kelt ministeri rendelet 10. §-a szerint az iparlajstrom, a 15. §. szerint a végeladásokról stb. szóló engedélylajstrom, a 18. §. szerint a tanonczlajstrom, a 32. §. szerint a munkakönyvek és ideiglenes igazolványok jegyzékei, a 33. §. szerint a segédek lajstromai olyképen vezettetnek-e, mint azt az idézett rendelet illető szakaszai előirják.

5. §. Ha a megbizott azt tapasztalná, hogy a törvény vagy rendelet valamely intézkedése nem tartatik meg, köteles erre a lajstromokat vezető hivatalnokot figyelmeztetni.

II.

A tanoncziskolák ellenőrzése.

6. §. A tanoncziskolákat látogató iparhatósági megbizott az elsőfoku iparhatóságtól a következő igazoló okmányt nyeri:

Igazolvány.

N .... N .... iparhatósági megbizott urat az .... elsőfoku iparhatóság az 1884 : XVII. t.-cz. 173. §-a értelmében megbizta azzal, hogy a tanoncziskolákat meglátogassa és az oktatást ellenőrizze.

A tanoncziskolák vezetői ezennel felhivatnak, hogy a megbizott urat iskoláikban mindenkoron készségesen fogadják, az ipartörvény és utasitása értelmében teendő kérdéseire kimeritő választ adjanak és ugyanily értelmü javaslatait foganatositsák.

Kelt .... 188 ....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

7. §. A tanoncziskolákat látogató iparhatósági megbizott az oktatás ideje alatt bármikor megjelenhet az iskolákban, meggyőződhetik arról, hogy az oktatás a megállapitott tanterv értelmében történik, hogy a taneszközök megfelelő rendben és karban vannak, hogy a tanitószemélyzet a czélnak megfelelő, hogy a tanitásra kitüzött órák tantervszerüleg megtartatnak, hogy az iparhatóság a tanonczok teljes jegyzékét közli-e, hogy a tanoncziskolák vezetői a tanonczminősitési könyvet a rendelet értelmében vezetik-e és közlik-e rendszeresen havonkint az elsőfoku iparhatósággal.

Ha a megbizott szabályellenességet tapasztal, erre az iskola vezetőjét bizalmasan és anélkül, hogy a tanonczok arról tudomást nyerjenek, figyelmezteti.

III.

A műhelyek megszemlélése.

8. §. A műhelyek megszemlélésére kiküldött iparhatósági megbizottak működésükben az elsőfoku iparhatóság részéről nyert igazoló okmány alapján járnak el.

Ezen okmány alakja és tartalma a következő:

Igazolvány.

N .... N .... iparhatósági megbizott urat a .... elsőfoku iparhatóság az 1884 : XVII. t.-cz. 121. és 123. §-ai értelmében megbizta azzal, hogy a műhelyeket legalább félévenkint szemlélje meg.

A műhelyek tulajdonosai és vezetői ezennel felhivatnak, hogy műhelyük minden helyiségét, valamint a munkáslakásokat is, a hatósági megbizott urnak mutassák meg és az ipartörvény értelmében teendő kérdéseire kimeritő választ adjanak.

Kelt .... 188....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

9. §. A műhelyek megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottak a műhelyek szemlélését egymás közt (esetleg iparágak szerint) megosztják.

10. §. A műhelyek megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottak a felügyeletük alatt álló műhelyeket félévenkint legalább egyszer tartoznak megszemlélni, a törvény rendeleteinek megtartásáról, valamint a tanonczoknak az iparágban tett előmeneteléről meggyőződést szerezni és ez alkalommal figyelmüket a következőkre irányozni:

a) A tanonczok be vannak-e jelentve az iparhatóságnál?

b) Az iparos helyesen képezi-e tanonczát az iparában?

c) Nem alkalmaztatik-e a tanoncz oly munkára, amely testi erejét túlhaladja?

d) Egészséges és lakható-e a tanonczoknak és segédeknek adott lakás?

e) A tanonczok miként haladnak iparukban?

f) Amidőn a tanoncziđő vége felé közeledik, a 39266/1884. sz. a. kelt ministeri rendelet 23. és 24. §-aiban foglalt intézkedések teljesitése végett az illető tanoncz haladásáról kimeritő meggyőződést szerez.

11. §. A műhelyek szemlélésére kiküldött iparhatósági megbizottak az iparhatóság által kiállitott igazolvány előmutatása mellett szabadon szemlélhetik meg a hatáskörükbe eső műhelyeket. A szemle bármely időben eszközölhető; éjjel azonban csak az esetben, ha a munka folyamatban van.

A szemle alkalmával az iparos kisérni tartozik a hatósági megbizottat s az előbbi §.

értelmében tett kérdéseire kimeritő választ tartozik adni.

Ha az iparos a műhely szemlélésére kijelölt hatósági közeg belépését akadályozná, a kivánt felvilágositásokat nyujtani vonakodnék, vagy hamis adatokat közölne, avagy másokat ilyenek kijelentésére buzditana: az iparhatósági megbizott ezt azonnal tartozik (szóval vagy irásban) az iparhatóságnak bejelenteni.

12. §. Ha a műhely megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizott tapasztalná, hogy az ipartörvény intézkedései nem tartatnak meg, köteles erre az iparost bizalmasan és segédszemélyzetének távollétében figyelmeztetni.

Ha ugyanazt a hiányt a következő szemlén is tapasztalná, kötelessége azonnal (szóval vagy irásban) az iparhatóságnak jelentést tenni.

Az iparhatóság köteles az ily ügyben hozott határozatot az illető műhelyszemlélővel közölni.

IV.

A gyárak megszemlélése.

13. §. A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottak működésükben az elsőfoku iparhatóságtól nyert igazoló okmány alapján járnak el.

Ezen okmány alakja és tartalma a következő:

Igazolvány.

N .... N .... iparhatósági megbizott urat az .... elsőfoku iparhatóság az 1884 : XVII. t.-cz. 121. és 173. §-ai értelmében megbizta azzal, hogy a gyárakat negyedévenkint legalább egyszer szemlélje meg.

A gyárak tulajdonosai és vezetői ezennel felhivatnak, hogy gyártelepük minden helyiségét, valamint a munkáslakásokat is, a hatósági megbizott urnak mutassák meg, az ipartörvény értelmében teendő kérdéseire kimeritő választ adjanak és ugyanily értelmü javaslatait foganatositsák.

Kelt .... 188....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

14. §. A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottak a gyárak szemlélését egymás közt a gyárak fekvése (kerületek) szerint vagy a gyártás tulajdonsága szerint osztják meg.

Az üzleti érdekek megóvása végett egy gyárszemlélő sem bizható meg oly gyárak szemlélésével, melyek az általa üzött iparághoz tartoznak, valamint saját gyárának szemlélésével sem.

15. §. A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottak a felügyeletük alatt álló gyárakat évnegyedenkint legalább egyszer tartoznak megszemlélni és a törvény rendeleteinek megtartásáról meggyőződést szerezni. Ez alkalommal figyelmüket főleg a következőkre forditsák:

a) Vezet-e a gyáros rendes munkásjegyzéket, melyen

aa) a munkás neve, születési éve s helye,
bb) foglalkozása,
cc) bére beiktatva van?

b) A munkarend láttamozva van-e az iparhatóság által és ki van-e függesztve a műhelyekben?

c) Alkalmaztatnak-e 12 évet még el nem ért gyermekek és megadta-e erre az engedélyt az iparhatóság; járnak-e ezek rendesen az iskolába vagy külön iskolával bir-e a gyár?

d) Nem ad-e a gyáros szeszes italokat vagy árukat munkásainak hitelbe?

e) Bérlevonások történnek-e és milyen czimen? Nem történnek-e bérlevonások más czélra, mint a munkás sorsának javitására?

f) Gondoskodva van-e s miként a munkásokról megbetegedés és szerencsétlenség esetein?

g) Ellátja-e a gyáros munkásait lakással és egészségesek és lakhatók-e azok?

h) Létesitett-e és fentartja-e a gyáros mindazon intézkedéseket, melyek a munkások életének és egészségének lehető biztositására szolgálnak?

16. §. A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizott, az iparhatóság által kiállitott igazolvány előmutatása mellett, szabadon szemlélheti meg a hatáskörébe eső gyárakat.

A szemle bármely időben eszközölhető és egyaránt kiterjed a munkáslakásokra, valamint mindazon munkatermekre s helyekre, ahol a gyár részére munkák vitetnek véghez. Éjjel csak azon esetben eszközölhető a szemlélés, ha a munka folyamatban van.

A kijelölt iparhatósági megbizottat a szemle alkalmával a gyáros vagy helyettese kisérni tartozik.

A szemle alkalmával a hatósági megbizottnak jogában áll a gyártulajdonost és bármely alkalmazottját (munkását) a hatáskörébe vágó ügyek felől kihallgatni s tőlük felvilágositást követelni. Ezt azonban olykép kell eszközölnie, hogy a munka ez álttal hátráltatást ne szenvedjen.

Ha a gyártulajdonos vagy alkalmazottja a gyárszemlélő iparhatósági megbizott belépését akadályozná, vagy a kivánt felvilágositásokat nyujtani vonakodnék, vagy hamis adatokat közölne, avagy másokat ilyenek kijelentésére buzditana: erről a hatósági megbizott az iparhatóságnak haladéktalanul jelentést tesz.

17. §. Ha a gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizott tapasztalná, hogy az ipartörvény valamely intézkedése nem tartatik meg, kötelessége erre a gyártulajdonost bizalmasan és segédszemélyzetének távollétében figyelmeztetni. Ha a következő szemlén e hiányt ismét tapasztalná, kötelessége azonnal az ipar-

hatóságnak (szóval vagy irásban) jelentést tenni. Az iparhatóság a hozott határozatot a gyárszemlélővel közölni tartozik.

18. §. Ha a gyárszemlélő a gyártási módot, vagy a munkások alkalmazásának módját a munkások egészségére veszélyesnek vélné, a gyártulajdonos pedig az általa ajánlott intézkedéseket czéltalannak jelezné, az iparhatóság ez ügyről azonnal tartozik jelentést tenni a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak. A ministerium ez ügyet szakközegei által megvizsgáltatja s a szükséges intézkedések felől határoz.

19. §. Ha a gyáros gyárának egy részét azon okból, hogy ott titkos berendezéssel, vagy üzleti különlegességgel bir, a gyár megszemlélésére kijelölt hatósági megbizottnak megmutatni vonakodnék, ezt az iparhatóság azonnal tartozik bejelenteni a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak. A ministerium e vizsgálat teljesitésére oly szakközeget küld ki, ki eskü alatt van titoktartásra kötelezve.

Ha e közeg javaslata alapján a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium a gyár e részét zártnak nyilvánitaná, ugy e gyárrész közvetlenül a ministerium közegének felügyelete alá helyeztetik.

20. §. A gyárak megszemlélésére kijelölt iparhatósági megbizottaknak nincs joguk az üzleti könyvekbe betekinteni. A gyárszemlélés folytán tudomásukra jutott üzleti viszonyokat titokban tartani kötelesek.

21. §. A gyárszemlélés pontos és egyszerü teljesithetése, valamint a jelentés megkönnyebbitése czéljából, a hatósági megbizottak az iparhatóság részéről az alább következő minta szerint kiállitott szemleiveket nyernek.

A hatósági megbizottak a rendszeres negyedévi szemlék alkalmával ez ivnek rovatait pontosan kitöltik és az év végén az igy kitöltött iveket az iparhatóságnak beterjesztik. És ez képezi az iparhatósági megbizottak rendes évi jelentését.

[E »gyárszemle«-iveket az iparhatóság kellő jelentés kiséretében a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek küldi be.] [1])

22. §. Az iparhatósági megbizottak negyedévenkint közös ülést tartanak. Az ülés elnökét az iparhatósági megbizottak saját kebelükből választják, jegyzőt az illetékes elsőfoku iparhatóság rendel ki saját közegei közül.

Ez ülés alkalmával minden egyes iparhatósági megbizott jelentést tesz szerzett tapasztalatairól, az esetleg észlelt hiányokról és arról, hogy ezek nyertek-e orvoslást?

Ez ülésről részletes jegyzőkönyv készitendő, amely az iparhatóság utján a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz felterjesztendő.

[1]) Módositja az alább közölt 39471/1902. K. M. rendelet.

23. §. Ha az elsőfoku iparhatóság az iparhatósági megbizott javaslatait nem teljesitené, ez esetben az iparhatósági megbizott javaslatait közvetlenül a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz terjesztheti fel.

24. §. Ha az iparhatósági megbizott teendőit pontosan nem teljesiti, a törvény 174. §-a értelmében 100 frt erejéig megbirságolható.

17662. szám.
1890. ápr. 1.

Keresk. min. rendelet

az iparhatósági megbizottak részéről az elsőfoku iparhatóságokhoz benyujtott ülési jegyzőkönyvek felterjesztése, illetve az azok alapján szükségeseknek mutatkozó intézkedések foganatositása tárgyában.

Tapasztaltam, hogy az iparhatósági megbizottak részéről negyedévenkint az elsőfoku iparhatóságokhoz benyujtott ülési jegyzőkönyvek igen gyakran csak hónapok multán terjesztetnek fel hozzám, s akkor is, — egyes ritka eseteket kivéve — anélkül, hogy e jegyzőkönyvek az első- vagy másodfoku iparhatóságok által megvizsgáltatnának és az azokban netalán foglalt panaszok, előterjesztések, vagy esetleges javaslatok az első, illetve másodfoku iparhatóságok által, saját hatáskörükön belül levő esetekben is — a felebbezési jognak mindenesetre fenhagyása mellett — illetékesen elintéztetnének; minek következtében a szükséges intézkedéseket rendesen harmadfokulag kell kezdeményeznem, illetve elrendelnem.

Ennélfogva az emlitett jegyzőkönyvek felterjesztése, illetve az azok alapján szükségesnek mutatkozó intézkedések foganatositása tekintetében a következőket rendelem:

Az iparhatósági megbizottak elnökeit ezennel kötelezem arra, hogy az elnökletük alatt tartott ülésekről felvett jegyzőkönyveket, az ülés megtartása után legkésőbb 8 nap alatt, az elsőfoku iparhatóságnak mutassák be.

Az elsőfoku iparhatóságok az igy kellő időben birtokukba jutott jegyzőkönyveket megvizsgálják s amennyiben azokban illetékességi körükbe eső törvény-, illetve szabályellenes cselekmények vagy mulasztások vannak felemlitve: azoknak megtorlása iránt saját hatáskörben haladék nélkül kötelesek intézkedni.

Ilyenek például: a jogtalan iparüzés, vagy az iparosok részéről az ipartörvény rendelkező intézkedései elleni vétségek.

Ha a jegyzőkönyvekben az iparostanonczvagy alsófoku kereskedelmi iskolára vonatkozó panaszok vagy előterjesztések foglaltatnak: az ily jegyzőkönyvek, az elsőfoku iparhatóság által, a kellő intézkedések megtétele végett az

Megye: ....

Az elsőf. iparhatóság: ....

....

A gyár czége s minősége: ....

	1-ső szemle ideje	2-ik szemle ideje	3-ik szemle ideje	4-ik szemle ideje
Szemlék ideje	..............*év* ....*hó* ....*nap*			

Gyárszemlélő neve s polgári állása: ....

....

	Kérdések	1-ső szemle tapasztalatai	2-ik szemle tapasztalatai	3-ik szemle tapasztalatai	4-ik szemle tapasztalatai	Jegyzet [1]
a	Vezet-e a gyáros rendes munkásjegyzéket, melyen: *a)* a munkás neve, születési éve s helye, *b)* foglalkozása, *c)* bére beiktatva van?					
b	A munkarend láttamozva van-e az iparhatóság által és ki van-e függesztve a műhelyekben?					
c	Alkalmaztatnak-e 12 évet el nem ért gyermekek és megadta-e erre az engedélyt az iparhatóság; járnak-e ezek rendesen az iskolába vagy külön iskolával bir-e a gyár?					
d	Nem ad-e a gyáros szeszes italokat vagy árukat munkásainak hitelben?					
e	Bérlevonások történnek-e s mily czimen? Nem történnek-e bérlevonások más czélra, mint a munkás sorsának javitására?					
f	Gondoskodva van-e s miként a munkásokról megbetegedés és szerencsétlenség esetein?					
g	Ellátja-e a gyáros munkásait lakással és egészségesek és lakhatók-e azok?					
h	Létesitett-e és fentartja-e a gyáros mindazon intézkedéseket, melyek a munkások életének és egészségének lehető biztositására szolgálnak?					

[1] Ide irandó be, ha a megbizott szabálytalanságokért, intézkedések elmulasztásáért stb. az iparhatósághoz soron kivül jelentést tett; vagy ha a gyárban szerencsétlenség történt; ha a gyár szünetelt vagy egyéb rendkivüli esetek.

illetékes kir. tanfelügyelővel haladék nélkül közlendők.

A fentebbiek szerint tárgyalást nem igénylő jegyzőkönyvek, az elsőfoku iparhatóság által legkésőbb 14 nap alatt, a visszatartott jegyzőkönyvek alapján tett intézkedésekről teendő jelentés kiséretében, a másodfoku iparhatósághoz, s onnan hasonló jelentés mellett viszont legkésőbb 14 nap alatt, hozzám felterjesztendők.[1])

Figyelmeztetem a másodfoku iparhatóságot arra is, hogy az iparhatósági megbizották jegyzőkönyveihez netalán csatolt gyárvizsgálati jegyzőkönyvek az elsőfoku iparhatóság által szintén megvizsgálandók, s azokra nézve is a szükségesnek mutatkozó intézkedések ugyancsak az elsőfoku iparhatóság által saját hatáskörükben megteendők.

Felhivom végre a másodfoku iparhatóságot, hogy ezen rendeletem végrehajtása iránt haladék nélkül intézkedjék, s azt ahhoztartás végett nemcsak az elsőfoku iparhatóságokkal, hanem az iparhatósági megbizottak elnökségeivel, egész terjedelmében közölje.

A volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1885. évi február hó 21-én 9909. sz. a. kiadott körrendelet 21. §-ának, illetve az 1890. évi április hó 1-én 17662. K. M. sz. a. kiadott körrendeletnek azon rendelkezése, mely szerint az iparhatósági megbizottak által az év végén kitöltött gyárszemleiveket az elsőfoku iparhatóság a másodfoku iparhatóság utján a kereskedelemügyi ministerhez küldi be, nemkülönben a minister által 1885. évi október hó 4-én 52211. szám alatt kiadott körrendelet azon intézkedése, mely szerint az iparhatósági megbizottak választásának megtörténte és annak eredménye az idézett rendelethez mellékelt II. minta szerint a törvényhatóság által hozzám beterjesztendő, oda módosittatik, hogy jövőben az emlitett gyárszemleivek és kimutatások sem a másodfoku iparhatósághoz, illetve törvényhatósághoz, sem a kereskedelemügyi ministerhez nem terjesztendők fel, hanem azok kizárólag az illető elsőfoku iparhatóság által vizsgálandók meg s amennyiben gyárszemleivekben törvény- vagy szabályellenes cselekmények, vagy mulasztások vannak felemlitve, azoknak megtorlása iránt saját hatáskörében köteles intézkedni.

A fentebbiek szerint tárgyalást nem kivánó gyárszemleivek, választási jegyzőkönyvek s az emlitett kimutatások az elsőfoku iparhatóságok által saját levéltárukban helyezendők el.

Jövőben tehát csakis az iparhatósági megbizottak által évnegyedenkint megtartandó ülés alkalmával felvett jegyzőkönyvek terjesztendők fel a kereskedelemügyi ministerhez, amely alkalommal az 1890. évi április hó 1-én 17662. K. M. sz. a. kiadott körrendeletnek intézkedései szigoruan megtartandók s a kereskedelemügyi ministerhez intézett kisérő jelentésben mindig megemlitendő, miszerint a jegyzőkönyvek alapján szükségesnek mutatkozó intézkedések az első-, illetve a másodfoku iparhatóság által megtétettek-e vagy sem? (K. M. 39471/1902.)

Az iparhatósági megbizottaknak, feladatuk teljesitése alkalmával felmerült fuvardijának fedezésére az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény alapján befolyó dijak és büntetéspénzek egy része forditandó. Miután azonban ezen összegek az emlitett törvény végrehajtásáról szóló általános rendelet 128. §-a értelmében elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra forditandók, azoknak más ipari czélokra forditása csak a legnagyobb takarékossággal és óvatossággal történhetik. Ennélfogva:

1. Semminemü kiadásainak megtéritésére igényt nem tarthat azon iparhatósági megbizott, aki feladatát saját lakóhelyének belterületén belül teljesiti s ennélfogva a sz. kir. városok vagy törvényhatósági joggal felruházott és rendezett tanácsu városokban müködő iparhatósági megbizottak másnemü kiadásaiknak megtéritésére épen nem s a fuvardij megtéritésére is csak azon esetben tarthatnak igényt, ha az általuk megvizsgálandó gyár vagy műhely az illető város belterületén kivül esik.

2. A szolgabirák székhelyein működő iparhatósági megbizottak saját lakóhelyükön szintén csak az 1. pontban megjelölt megszoritással tarthatnak igényt fuvardijmegtéritésre, — ellenben igényük van erre, de csakis erre, az esetben, ha a szolgabirói járásban a székhelyen s igy saját lakhelyükön is kivül levő községekben fekvő gyárakban és műhelyekben s esetleg tanonczískolákban teljesitik a kötelességszerü szemlét.

3. Fuvarbérül felszámitható a törvényhatóságonként kétfogatu kocsira megállapitott kilométerpénz, vagy ott, hol vasuti összeköttetés van, a II. kocsiosztály rendes dija.

4. Az iparhatósági megbizott kötelessége, mielőtt szemleutjára indulna, ezt iparhatóságának bejelenteni s ott, hol fuvardij felszámitásának szüksége forog fenn, az előirt szemle negyedévenként egyszernél többször nem történhetik.

5. A fentebbiek szerint kiutalványozandó fuvardijak az iparhatóság által állapittatnak meg s a befolyt ipardijakból és büntetéspénzekből nyugta mellett fizetendők.

6. Az iparhatóságoknak s névszerint a szolgabiráknak kötelessége gondoskodni arról, hogy oly községekben, hol gyári és műhelyi

---

[1]) Módositás a 39471/1902. K. M. rendeletben.

vagy tanoncziskolai szemléknek kell történnie, ezen szemlék végrehajtására ugyanazon megbizott küldessék ki, hogy így egyszeri utazással mindennemü szemle foganatosítható legyen.

7. Az iparhatósági megbizott a teljesített kirándulásról esetről-esetre utinaplót köteles bemutatni az elsőfoku iparhatóságnak, mely az esedékes illetményt megállapitja, az illetőnek kifizeti s a kifizetett összeget, az ipartörvény végrehajtására vonatkozó általános szabályrendelet 126. §-a szerint berendezett pénztári naplóban kiadásba helyezi. (F. J. és K. M. 32927/1885. körrend.)

Az iparhatósági megbizottaknak fuvarköltségeiről szóló utazási számlák az utazás befejeztétől számitott 30 napon belül az illetékes elsőfoku iparhatósághoz benyujtandók és az ezen határidőn túl beérkezett utiszámlák kifizetése, illetve érvényesitése feltétlenül megtagadandó.

Az iparhatósági megbizottak fuvarköltségeiről szóló utiszámlák, melyek a jelzett határidőn belül lettek beterjesztve, az elsőfoku iparhatóságok által a másodfoku iparhatósághoz beküldendők, hol azok a vármegyei számvevőszék által érvényesitendők és érvényesitési záradékkal ellátandók.

Az első- és másodfoku iparhatóságok pénztárai által csak az ilykép érvényesitett összegek fizethetők ki és számolhatók el az országos tanoncziskolai alap terhére. (K. M. 10995/1899.)

Az iparhatósági megbizottaknak tengelyen tett utazások alkalmával kétfogatu bérkocsi után megállapitott kilométerpénzre, vasuton tett utazások alkalmával pedig a II. osztályu vasuti menetdij megtérítésére van igényük. Az iparhatósági megbizottak ehhez képest más illetményeket, nevezetesen bérkocsikat, sem a vasuti indóházhoz, sem a gyárakhoz nem számithatnak fel és nincs igényük napidijakra sem. (K. M. 26690/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 169. §-a értelmében választott iparhatósági megbizottak által eszközölt vizsgálatok alkalmával felmerült fuvarköltségek, az 1897. évi junius hó 15-én 24676. K. M. sz. alatt kibocsátott körrendelettel közölt s az országos tanoncziskolai alap kezelésére vonatkozó szabályzat 17. §-a értelmében az 1884 : XVII. t.-cz. alapján befolyt pénzbüntetésekből és ipardijakból fedezendők. Tekintettel azonban arra, hogy az 1901. évi XX. t.-czikknek közelebb életbelépő 23. §-a szerint az iparkihágási itéletek alapján befolyt büntetéspénzek, éppen ugy, mint a közigazgatási hatóságok által hozott egyéb kihágási itéletek alapján befolyt büntetéspénzek fele része a községet illeti és igy a szóban forgó fuvarköltségek eddigi fedezete jelentékeny mérvben csökkenni fog, tekintettel továbbá arra, hogy az 1884. évi XVII. t.-cz. alapján befolyt ipardijak ugyanezen törvény 87. §-a értelmében ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra forditandók, tekintettel végül arra, hogy az iparhatósági megbizottak fuvarköltségeinek fedezésére felhasználandó egyéb alap ez idő szerint ki nem jelölhető, további intézkedésig felmentetnek az iparhatósági megbizottak az elsőfoku iparhatóságok székhelyén kivül eddig eszközölt műhely- és gyárvizsgálat, továbbá az 1899. évi április hó 28-án 26690. K. M. sz. alatt kiadott körrendelet második bekezdésében említett s a városok (községek) külterületén levő azon gyártelepek megvizsgálásának kötelezettsége alól, mely vizsgálat után a most idézett körrendelet szerint eddig fuvarköltségek voltak felszámithatók. Jövőben tehát az iparhatósági megbizottak csak az elsőfoku iparhatóságok székhelyén levő tanoncziskolákat, iparlajstromokat, műhelyeket és gyárakat s az utóbbiakat az előbbi bekezdésben foglalt megszorítással kötelesek megvizsgálni és semmiféle fuvarköltség megtérítésére igényt nem tarthatnak. Ezen vizsgálatok továbbra is az 1885. évi február hó 21-én 9909. sz. alatt kibocsátott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet értelmében eszközlendők. (K. M. 34442/1903.)

169. §. Minden elsőfoku iparhatóság mellé 20 iparhatósági megbizott választatik.

Ha azonban az elsőfoku iparhatóság székhelyén 100 iparosnál (kereskedőnél) több nem lakik, csak 10 iparhatósági megbizott választatik.

170. §. Ha az elsőfoku iparhatóság területén, illetőleg a szolgabiró székhelyén nincsen legalább 50 iparos (kereskedő), az elsőfoku iparhatóság indokolt felterjesztésére a megbizottak választása a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister határozata alapján elmarad.

171. §. Ha valamely szolgabirói kerületben a székhelyen kivül más községben is vannak tanoncziskolák, a 168. §. 5. és 6. pontjában felsorolt teendőkre nézve az illető községekben legalább 10 iparhatósági megbizott választandó.

172. §. Az iparhatósági megbizottakat az elsőfoku iparhatóság területén, illetőleg a szolgabiró mellé a szolgabiró székhelyén lakó iparosok (kereskedők) évenkint választják.

Választhatók csak azon iparosok (kereskedők), kik a választást megelőző évben legalább annyi III. osztályu kereseti adót fizetnek, amennyi az illető választási területen e czélból, az iparhatóság meghallgatása után, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által megállapittatik, vagy pedig kik az 1881. évi XLIV. törvényczikk alapján adómentességet élveznek.

A választás vissza nem utasitható, kivéve, ha valaki egy éven át mint iparhatósági megbizott már működött. Különös tekintetet érdemlő kivételek esetén az időleges felmentés az ipar- és kereskedelmi kamara véleménye alapján a másodfoku iparhatóság által megadható.

52211. szám.
1885. okt. 4.

Keresk. min. rendelet

az iparhatósági megbizottak évenkinti ujraválasztásánál követendő egyöntetü eljárás tárgyában.

Az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 172. §-a értelmében az iparhatósági megbizottak évenkint ujból lévén választandók — tekintettel arra, hogy ezen törvény m. é. október 1-én lépett életbe, s a megbizottak megválasztása a kezdet nehézsége miatt országszerte egyszerre foganatositható nem volt, — avégből, hogy e részben az ország egész területén egyöntetü eljárás követtessék, az ujraválasztások évfordulóját ezuttal és ezentulra a naptári év első napjára tüzöm ki.

Ennek folytán a jelenleg működésben álló iparhatósági megbizottak működése — történt légyen megválasztásuk akár a mult, akár a jelen év folyamán — a folyó év deczember 31-ig fog terjedni, s az ujra választandó megbizottak működése a jövő év január 1-től ugyanezen év deczember 31-ig terjed.

Ezen egyöntetü eljárásnak biztositása szempontjából a következőket rendelem :

A törvényhatóságok saját hatáskörükben intézkednek arról, hogy az iparosok és kereskedők névlajstromai mindazon városokban, illetőleg községekben, amelyek elsőfoku iparhatósági székhelyek, legkésőbb az év október 31-ig összeállittassanak és a szokásos kihirdetés mellett azon figyelmeztetéssel tétessenek ki 8 napra az illető városban vagy községben közszemlére, hogy azok ellen felszólamlásnak van helye.

Ily felszólamlások mindig november 10-ig nyujtandók be irásban az illetékes elsőfoku iparhatósághoz, honnan azok netaláni észrevételek kiséretében a másodfoku iparhatósághoz haladék nélkül felterjesztendők.

A másodfoku iparhatóság ily felszólamlások felett végérvényesen dönt és a névjegyzékek a hozott határozatok szerint kiigazitandók.

A névjegyzékek mintája, külön az iparosokra és külön a kereskedőkre nézve, I. *a)* és I. *b)* alatt mellékeltetik.

A választók névjegyzéke ezek szerint megállapittatván, az elsőfoku iparhatóság évenkint deczember hó folyamán választási napot tüz ki és a választás szabályszerü foganatositásáról gondoskodik.

A választás napja az illető városban vagy községben legalább 8 nappal megelőzőleg, a választandó iparhatósági megbizottak számának megjelölése mellett, szokásos módon közhirré teendő.

A választandó iparhatósági megbizottak számára nézve az 1884. évi ipartörvény 169., illetőleg 170. §-ai irányadók.

Választó minden az illető városban vagy községben lakó iparos (kereskedő), kinek neve a választók névjegyzékeiben benfoglaltatik ; választható pedig ezek közül az, aki legalább is az általam e czélból már a mult év folyamán megállapitott adóminimumot fizeti.

Amely elsőfoku iparhatóság székhelyére vonatkozólag a mult év folyamán a választhatóságra jogositó legcsekélyebb adóösszeget bármi okból meg nem állapitottam, vagy ahol a változott helyi körülmény folytán a megállapitott adóösszegnek is megváltoztatása ajánlatosnak mutatkozik, e részben az illető elsőfoku iparhatóság a törvényhatóság utján hozzám haladék nélkül javaslatot tesz.

A választás megtörténte és annak eredménye legkésőbb január hó folyamán, a szintén mellékelt II. minta szerint, a törvényhatóság által hozzám bejelentendő.

Miheztartás végett megjegyzem, hogy azon szabad királyi és rendezett tanácsu városokban, ahol egyszersmind szolgabirói lakhely is van, az emlitett 172. §-nak megfelelőleg, az ugyanazon városban lakó iparosok (kereskedők) az illető szolgabirák mellé szintén 20—20 iparhatósági megbizottat választ.

Ily városokban a szolgabiró mellé választandó iparhatósági megbizottak választása iránt a városi tanács, a szolgabiróval egyetértőleg, intézkedik.

Kilépő megbizottak ujra választhatók.

Ezek után felhivom a törvényhatóságokat, hogy az iparhatósági megbizottak ujraválasztása iránt a fennebbiek szerint és a megjelölt határidők alatt saját hatáskörében évenkint olykép intézkedjék, hogy az ujonnan megválasztott megbizottak működésüket mindig jan. 1-én akadálytalanul megkezdhessék.

173. §. A megválasztott iparhatósági megbizottak az iparhatósággal egyetértőleg kijelölik maguk közül azokat:

a) kik az iparhatóság, esetleg testület, lajstromait ellenőrizni;

b) kik a tanoncziskolát meglátogatni;

c) kik a műhelyeket megvizsgálni;

d) kik a gyárakat megszemlélni tartoznak.

Ezen megállapodások nyilvánosságra hozandók és a kijelölt iparhatósági megbizottak, saját igazolásuk végett, az iparhatóság részéről okmányt kapnak.

Az ipartestületi jegyző az iparhatósági megbizottak elnökévé nem választható, mert az iparhatósági megbizottak feladata a többi közt a segédek és tanonczok nyilvántartására vonatkozó lajstromok és az ezekkel megbizott közeg, tehát az ipartestületi jegyző ellenőrzése, és igy nem engedhető meg, hogy az iparhatósági megbizottak elnöke és az ipartestület jegyzője egy személy legyen. (K. M. 22123/1890.)

174. §. Ha az iparhatósági megbizottak teendőiket a törvény értelmében nem teljesitik, a hibás vagy mulasztó megbizottat, a másodfoku iparhatóság elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra 100 frt erejéig megbirságolhatja.

A másodfoku iparhatóság határozata a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez felebbezhető.

Iparhatósági megbizottaknak nem képezi feladatát a tudomásukra jutott mulasztások fenforgását részletesen megvizsgálni, tehát abban az esetben, ha panaszuk folytán panaszlottak a kihágás vádja és következményeinek terhe alól felmentetnek, kötelességeik hanyag teljesitése miatt nem birságolhatók meg.

Iparügyben hozott véghatározat egyik érdekelt fél felebbezésére is egész terjedelmében felülbirálat alá veendő, még ha a másik érdekelt nem felebbezett volna is, amennyiben a felek együttes cselekményéről van szó. (K. M. 8351/1905.)

175. §. Minden törvényhatóság ipartanácsot alakit. Feladata véleményt adni mindazon iparügyi kérdésekben, melyekre nézve a másodfoku iparhatóság hozzájuk fordul.

A törvényhatósági ipartanács tagjai a közigazgatási bizottság által választott, továbbá az illető ipar- és kereskedelmi kamara által választott, a törvényhatóság területén lakó két iparos (kereskedő); elnöke az alispán, illetőleg polgármester; jegyzője a törvényhatóság által e végből kirendelt hivatalnok.

A rendes tagokon kivül ugy a közigazgatási bizottság, mint az illetékes kereskedelmi és iparkamara évenkint 2—2 póttagot választ.

A választás vissza nem utasitható.

Iparhatósági megbizottak, mint az elsőfoku iparhatóság mellé rendelt közegek az ipartanácsnak — mely a másodfoku iparhatóság véleményező testülete — nem lehetnek tagjai. (F. I. K. 46256/1884.)

25419. szám.
1884. jun. 17.

Keresk. min. rendelet

az uj ipartörvény (1884: XVII. t.-czikk) 175. §-a értelmében ipartanács alakitása tárgyában.

Az uj ipartörvény (1884: XVII. t.-cz.) 175. §-a értelmében »minden törvényhatóság ipartanácsot alakit«.

A »törvényhatósági ipartanács tagjai a közigazgatási bizottság által választott, továbbá az illető ipar- és kereskedelmi kamara által választott, a törvényhatóság területén lakó két iparos (kereskedő). A rendes tagokon kivül ugy a közigazgatási bizottság, mint az illetékes kereskedelmi kamara 2—2 póttagot választ«.

Felhivom ennélfogva a bizottságot, hogy a törvény idézett §-ának megfelelőleg, a törvényhatóság területén működő ipartanács megalakitása végett legkésőbb f. é. augusztus hó végéig tartandó egyik bizottsági gyülésében titkos szavazat utján válasszon két iparost (kereskedőt), kik az ipartanácsnak rendes tagjai legyenek s ezenkivül két póttagot.

A választandó tagok mindenesetre az illető törvényhatóság területén lakók legyenek és választásuknál lehetőleg figyelembe veendő, hogy azok az illető másodfoku iparhatóság székhelyén vagy ahhoz közel birjanak állandó lakhelylyel. A választások időtartama mindig egy évre és pedig október 1-étől szeptember 30-ig terjed, minélfogva a jövő évben legkésőbb szeptember hóban uj választások eszközlendők. A régi tagok ujra megválaszthatók.

Egyuttal értesitem, hogy az illető ipar- és kereskedelmi kamarát is utasitottam a törvény

értelmében általa megejtendő választásoknak eszközlésére és a választás eredményének a bizottsággal leendő közvetlen közlésére.

Az iparügyi kérdések, melyekben igen gyakran az ipar és a kereskedelem változó szükségleteihez kell alkalmazkodni, nem vonhatók mereven egységes szabályozás alá, s az ipari közigazgatásnál, nevezetesen az ipartörvény végrehajtásánál nem lehet oly elvont álláspontra helyezkedni, mely a gyakorlati élet követelményeinek, s az ipari termelés és a kereskedelmi forgalom szabadságának a törvényes korlátok között való érvényesülését teljesen lehetetlenné teszi.

Az iparhatóságoknak, hogy az ipar és a kereskedelem fejlesztéséhez a jó ipari közigazgatásban rejlő hathatós eszközökkel hozzájárulhassanak, a gyakorlati élet követelményei elől nem szabad elzárkózniok, hanem ellenkezőleg, mindenkor figyelembe kell venniök azokat a szükségleteket is, melyek az iparügyi kérdések elintézésénél, a törvény korlátai között jogos kielégitésre számithatnak.

Az ipartörvény a másodfoku iparhatóságnak módot kivánt nyujtani arra, hogy az ipari és kereskedelmi élet helyi szükségletei felől az iparosokból, illetve kereskedőkből álló törvényhatósági ipartanácsok utján közvetlen tájékozást szerezhessenek. (K. M. 84306/1899. körrend.)

(Az országos ipartanács felállitásáról az 1907. évi XLIV. t.-cz. intézkedik. Ez a törvény a jelen kötetben később egész terjedelmében közölve van.)

176. §. Az iparosok és tanonczok, segédek vagy munkások között felmerülő azon surlódások és vitás kérdések, melyek a munka- vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszünésére, annak tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére, a munka- vagy tanviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelésekre vonatkoznak, az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető-bizottsága (141. §.) által minden felebbezés kizárásával döntendők el.

Az iparhatóság, illetőleg a békéltető-bizottság határozatával meg nem elégedő félnek jogában áll, a határozat kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt, igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni, mi által azonban a határozat végrehajtása meg nem gátoltatik.

Döntések abban a kérdésben, hogy az ipartörvény 176. §-ában meghatározott iparhatósági eljárás minő ügyekre és jogviszonyokra terjed ki.

A) *Ministertanácsi határozatok.*

Az ipartörvény 176. §-a alapján nem minden munkaadó és munkás közötti szolgálati viszonyból felmerülő vitás ügy tartozik az iparhatóság elé, hanem csak valamely iparágnak — ide értve a kereskedést is — gyakorlásával foglalkozó munkaadó és abban alkalmazott munkás szolgálati viszonyából felmerülő ügy. (M. T. 10901/1902. I. M.)

A 176. §. szerinti eljárás szempontjából annak a körülménynek, hogy a segéd fontosabb vagy kevésbbé fontos teendőkkel volt-e megbizva és ennek megfelelően magasabb vagy alacsonyabb fizetéssel és mellékjárandósággal birt, befolyása nincs. (M. T. 15862. 1902. és 17941/1902. I. M.)

Biztositó-társaság jutalék és évi fizetés mellett alkalmazott főügynökségi főnöke által a társaság ellen fizetés megtéritése iránt inditott ügyben az eljárás elsősorban az iparhatóság alá tartozik. (M. T. 39596/1901. I. M.)

Biztositó-társaság által volt ügynöke ellen a szolgálati viszony alapján kapott előleg és átalánynak a szolgálati viszony megszünése folytán való visszatéritése iránt inditott kereset elbirálása elsősorban az ipartörvény 176. §-a szerint az iparhatóság hatáskörébe tartozik. (M. T. 49166/1901. I. M.)

Biztositó-társaság főügynökségének vezetője kereskedősegédnek tekintendő s igy a felmondási időre járó fizetés, valamint a kötött ügyletek utáni jutalék megfizetése iránti kereset elbirálása az iparhatóság hatáskörébe tartozik. Az a körülmény, hogy panaszos követelését csak az iparhatóság előtt nem érvényesithető bizonyitási eszközökkel tudná érvényesiteni, még akkor sem szolgálhat indokul az iparhatóság hatáskörének leszállitására, ha a felek közösen kérelmezik is a panaszosnak a törvény rendes utjára való utasitását. A bizonyitási eszközök hiánya csak az iparhatóságnál előterjesztett panasz elutasitását (érdemben) eredményezheti. (M. T. 1904. X/13.)

Évi fizetés mellett alkalmazott utazó pénzbeszedőnek, ha évi fizetésén felül az uton töltött időért külön dijazásban részesül is, munkaviszonyából eredő vitás kérdések az iparhatóság által döntendők el. (M. T. 1901.)

A fegyenczek munkaerejét kibérlő vállal-

kozó és üzletvezető segédje között a munkaviszony megszűnéséből felmerült ügyben az eljárás az iparhatóság elé tartozik, mert az ipartörvény 183. §. *k)* pontja értelmében csak a fegyintézet által űzött iparifoglalkozás, vagyis a fegyenczek munkaerejének a fegyintézet, mint önálló vállalkozó által ipari czélokra való hasznositása nem esik e törvény rendelkezései alá. Ellenben a fegyintézetben elhelyezett fegyenczek munkaerejét kibérlő vállalkozónak az a foglalkozása, melylyel a a kibérelt munkaerőt saját ipari czéljaira felhasználja, nem tekinthető a fegyintézet ipari foglalkozásának, s így az ipartörvény általános szabályai alá esik. (M. T. 12908. 1899. I. M.)

Fogyasztási adóbérletben alkalmazott kereskedősegéd járandóságai iránt inditott ügyben az eljárás elsősorban az iparhatóság alá tartozik. (M. T. 43680/1900. I. M.)

Gőzmalomban alkalmazott üzletvezetőnek munkabér iránt inditott keresete a 176. §. szerinti eljárás alá tartozik. (M. T. 31347. 1902. I. M.)

Gőzmalom-gépésznek a malomtulajdonos mint iparos ellen a főtengely készitésért járó munkadijra támasztott követelése a munkaviszony tartama alatt fennálló kötelezettség teljesitésére vonatkozik, s az ilyen vitás kérdéseket az ipartörvény 176. §-a az iparhatóság hatáskörébe utalja. (M. T. 1902.)

Hentesiparos üzletvezetője által járandóságai iránt inditott kereset elbirálására az ipartörvény 176. §-a alapján elsősorban az iparhatóság illetékes. (M. T. 15862/1902. I. M.)

Évi fizetés mellett alkalmazott utazó pénzbeszedő akkor is kereskedősegédnek tekintendő, ha évi fizetésén felül az uton töltött időért külön dijazásban részesül s igy a munkaviszonyból eredő vitás kérdések az iparhatóságok által döntendők el. (A m. kir. ministerium 1901. február hó 8-án hozott határozata.)

Kereskedelmi czég üzletkörében a munkák felügyeletére alkalmazott egyén munkabérkövetelése a 176. §. szerinti eljárás alá tartozik. (M. T. 17941/1902. I. M.)

Kereskedő részéről kereskedelmi üzlete részére felfogadott, de más vállalatnál, nevezetesen fogyasztási adóbérletnél alkalmazott üzletvezetőnek felmondási időre járó fizetés és utiköltségek iránti követelése a 176. §. szerint birálandó el. (M. T. 4524/1903. I. M.)

Kereskedői üzletben alkalmazott üzletvezető-kereskedősegéd és a szolgálat minősitésén az, hogy a járandóság az üzleti nyereség hányadában állapittatott meg, nem változtat; a kereskedősegédnek a szolgálati viszonyból felmerült követelése az 1884. évi XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében az iparhatóság elé tartozik. (M. T. 1903.)

A kereskedő és segédszemélyzete közötti viszony tekintetében felmerülő vitás kérdések a kereskedelmi törvény 55. §-a értelmében az ipartörvény 176. §-a szerint birálandók el. (M. T. 43680/1900. I. M. és C. 661/1890.)

Ha a füszerkereskedőnél asztalosmunkára alkalmazott iparossegéd munkabér követeléssel lép föl, keresetének elbirálása a kir. biróság hatáskörébe tartozik. (M. T. 11002. 1905.)

Az a körülmény, hogy az, aki valamely ipart űző félhez az ennek iparához tartozó ipari munka elvégzésére vállalkozott, munkakönyvvel nincs ellátva, a munkabér követelésénél a hatáskör megállapitása kérdésében közömbös, s igy az eljárás az ipartörv. 176. §-ában foglaltakra való figyelemmel elsősorban közigazgatási utra tartozik. (M. T. 25550/1904. I. M. sz.)

A főnök és a segéd között létrejött munkaviszonyból kifolyólag kötelezett kötbér igény érvényesithetése is elsősorban az iparhatósági eljárásra tartozik. (M. T. 1907. II/20. D. M. 8526/1907. sz.)

Az iparos és segédje között a munkaviszony megszüntetésétől eredő kártéritési követelés elintézése elsősorban az iparhatóság elé tartozik még akkor is, ha a segéd javadalmazása jutalékban állapittatik meg, e tekintetben közömbös lévén, hogy a követelés összege csak elszámolás utján határozható meg. (Ministertanácsi határozat.)

A részvénytársaságok könyvvezetői kereskedősegédek; a közöttük és a részvénytársaságok között a munkaviszonyból felmerült vitás kérdések az ipartörvény 176. §-a szerint birálandók el. (M. T. 1899.)

Takarékpénztári könyvvezető követelése a felmondási időre járó fizetésért az iparhatóság által az ipartörvény 176. §-a szerint birálandó el, még akkor is, ha a könyvvezető egyuttal a részvénytársaság meghatalmazottjának volt is tekinthető, s ha ennek következtében ez utóbbi minőségben rá a kereskedelmi törvény 193. §-ának rendelkezése alkalmazható. (M. T. 24094/1899. I. M.)

A munkaviszony felbontása következtében felmerült vitás kérdés eldöntése elsősorban az iparhatóság hatáskörébe tartozik és a felek azon megállapodása, hogy követeléseiket az iparhatóság elkerülésével egyenesen a biróság döntésére bizzák, figyelembe nem vehető. A ministertanácsnak 1902. november hó 28-án hozott határozata. (31347/1902. I. M.)

Az ipartörvény 176. §-a alapján eldöntendő vitás kérdésekben elsősorban az illetékes iparhatóságnak kell érdemlegesen határoznia; az iparhatóság tehát a vitás kérdéseket birói eljárásra nem utasitja. (M. T. 1906. jul. 5.)

Nem tartoznak az iparhatósági eljárásra.

Drótos-segédnek drótos-házaló ellen hátrálékos munkabér iránt támasztott követelése az ipartörvény 183. §. *l)* pontja következtében. (M. T. 19092/1897. I. M.)

A gyógyszerészek és segédeik közti szolgálati viszonyból eredhető vitás kérdések elintézése. (C. 26713/1878., 966. és 6693. 1884. és M. T. 17448/1887. I. M.)

Határfelmérésre előmunkásul felfogadott pallérnak a felfogadó mérnök ellen a felmondási időre járó illetmények iránt inditott keresete. (M. T. 10901/1902. I. M.)

Királyi kisebb haszonvételen alapuló malomüzletben alkalmazott malomvezetőnek hátrálékos járandóságai iránt inditott keresete az ipartörvény 183. §. *f)* pontja értelmében. (M. T. 14015/1897. I. M.)

Valamely kereskedő részére nem ipara körében teljesitett munka nem állapitja meg az iparos és segédje közötti viszonyt s a felmerült munkabérkövetelés elintézése birói hatáskörbe tartozik. (Ministertanácsi határozat.)

B) *Ministeri döntések.*

A segédet igazolás nélkül felfogadó munkaadónak az előbbi munkaadóval szemben fennálló kártéritési kötelezettsége az 1884. évi XVII. t.-cz. 176. §-a szerint érvényesitendő. (K. M. 96159/1906.)

Az ipartörvény 176. §-a szerint nem a törvény rendes utjának, hanem előzetes külön eljárásnak fentartott kártéritési követelésekre az ipartörvény végrehajtása iránt 39266/1884. sz. F. I. K. min. rendelet 62. §-ában foglalt az a rendelkezés, mely szerint 100 koronát túl nem haladó kártéritési követelések, ha ipari kihágásból származnak, az iparkihágási eljárás során is megitélhetők — nem vonatkozik. Természetes, hogy az iparkihágási ügyben eljáró elsőfoku iparhatóság az iparkihágási itéletben egyuttal az ipartörvény 176. §-a alapján az összegre való tekintet nélkül esetleg a támasztott kártéritési követelés felett is határozhat, az itélet, illetve határozat e része elleni esetleges igényeikkel azonban a felek kifejezetten a törvény rendes utjára utasitandók. (K. M. 13847/1904.)

Amennyiben a főnök a munkaviszony tartama alatt alkalmazottjára rábizott leltári tárgyak értékét a munkaviszony megszünése folytán követeli, valamint az a vitás kérdés, vajjon köteles-e az alkalmazott a munkaviszony tartama alatt kezelése alá adott tárgyakat a munkaviszony megszüntével visszaadni s illetve az elveszett tárgyak értékét és pedig mily összegben megtériteni, — lényegében azon vitás kérdések és kártéritési követelések közé tartozik, melyeknek elbirálását az idézett törvényszakasz elsősorban az elsőfoku iparhatóság hatáskörébe utalja. (K. M. 17665/1897.)

Az ipartörvény 176. §-ának alkalmazásánál közömbös az, hogy a kereskedő nyert-e iparjogositványt vagy sem, hanem a döntő csak az, hogy a főnök irányában a kereskedelmi törvény 3. §-ában foglalt feltételek fenforognak-e. (C. 661/1890.)

Nincs befolyása annak a körülménynek sem, hogy a segédnek van-e munkakönyve vagy nincs, mert a munkakönyv hiánya a munkaadó iparosra nézve kihágási eljárást von ugyan maga után, de a segédet segédi minőségéből nem vetkőzteti ki. (F. I. K. 23937/1886.)

Minthogy az iparos és segédje között felmerülő azoknak a vitás kérdéseknek az eldöntését, amelyek a munkaviszony tartamat alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére vonatkoznak, az 1884 : XVII. t.-czikk 176. §-a az elsőfoku iparhatóság hatáskörébe utasitja, minthogy továbbá a követelésnek jogi természetét az, hogy az iparossegéd követelését nem ő maga, hanem az ő jogán más, t. i. a követelés behajtására rendelt ügygondnok érpényesiti, nem változtatja meg és igy ez a körülmény a hatáskör szempontjából közömbös, ennélfogva ilyen ügyekben az eljárás a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik akként, hogy a birói eljárást iparhatósági eljárásnak kell megelőznie. (K. M. 41599/1903.)

Gőzeke rigolirozó vállalat ipari vállalatnak tekintendő, s igy a vállalat és alkalmazottja között a szolgálati viszony tekintetében fölmerült vitás kérdés az ipartörvény 176. §-a alapján birálandó el. (K. M. 8767. 1903.)

Gőzmalomtulajdonos és okleveles gépész alkalmazottja között az utóbbi által igényelt hátralékos járandóságok iránt támadt vitás kérdés a 176. §. szerinti iparhatósági eljárás alá tartozik. (F. I. K. 38617/1888.)

A részvénytársaság segédszemélyzetének a szolgálati viszony megszünéséből keletkező kártéritési követelései, a törvény rendes utjának fentartása mellett, az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ában körülirt közigazgatási eljárás alá tartoznak. (K. M. 6695/1900.)

A vasuti, gőzhajó- és csatorna-vállalatok ki vannak ugyan véve az ipartörvény rendelkezései alól, de ez a kivétel csak a vasuti, gőzhajó- és csatornaüzemre vonatkozik s egyáltalán nem vonatkozik a vasuti pályatest s az ahhoz tartozó hidak s egyéb épitmények, a gőzhajók és csatornák épitésére. Ez az épités már kétségtelenül ipari foglalkozás; az ilyen épitések elvállalója iparos s alkalmazottja ipari alkalmazott. Nem szenvedhet azonban az sem kétséget, hogy ha egy vasutépitési vállalkozó oly alkalmazottat tart, aki

egyéb irodai munka, fizetések eszközlése stb. mellett főkép a kisajátitások körül jár el, a kisajátitásokkal kapcsolatos irásbeli s egyéb munkákat végzi, amely munka szintén összefügg a vasuti épitési vállalattal, annak kiegészitő részét képezi épen ugy, mint pl. egy asztalosnál a feldolgozáshoz szükséges anyag megszerzése, — az emlitett alkalmazott szintén ipari alkalmazottnak tekintendő. Ezen az állásponton az a körülmény sem változtat semmit, ha az alkalmazott munkája főképen szellemi munka, mert hisz a nagyobb iparosok levelezői, könyvelői, pénztárnokai stb. szintén szellemi munkát végeznek s mégis ipari alkalmazottaknak tekintendők. Kétségtelen tehát, hogy a vasutépitési vállalkozó alkalmazottjai követeléseinek elbirálása az ipartörvény 176. §-a szerinti iparhatósági eljárásra tartozik. (K. M. 15561. 1902.)

Vendéglős és pinczérje között felmerült az a vitás kérdés, mely az előbbi által az utóbbinak átadott leltári tárgyaknak a munkaviszony megszünte után való visszaadására vonatkozik, a törvény 176. §-a alá tartozik. (K. M. 17065/1897.)

A közérdekü vasutak javitóműhelyeiben alkalmazott tanonczokkal kötött tanonczszerződések körül felmerülő vitás kérdések és panaszok elbirálása nem tartozik az iparhatóságok hatáskörébe. (K. M. 47250/1905.)

A törvény 176. §-a alá tartozó ügyekben a feleknek nem áll jogukban szerződésileg a 176. §-tól eltérő eljárást megállapitani s a szerződésnek ily határozmánya figyelembe nem vehető. (K. M. 38432/1889. és 82904/1902. K. M. 3894/1906.)

Az alkalmazott részéről a szolgálati viszonyból kifolyólag a munkaadó ellen támasztott követelés, ha ez a csődeljárás során bejelentvén, a tömeggondnok által kifogásoltatik, nem az ipartörvény 176. §-a szerint, hanem a csődbiróság által birálandó el. (K. M. 30999/1906.)

Az iparos számára végzendő munka fejében az iparossegéd által felvett, de le nem dolgozott előleg a munkaviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelések közé tartozik ugyan, de érvényesitése még sem mindig esik az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alá, mert ezen törvény, — mint 1. §-a is mutatja, — a területiség elvét fogadja el; ha tehát az iparos és segéd közötti munkaviszony oly helyen (Moldovában) állott fenn, hol a magyar ipartörvény hatályossággal bir, ennek következtében a közöttük fenforgó vitás kérdésre, illetőleg az iparos magánjogi igényére nézve a magyar ipartörvény, nevezetesen annak 93. és 159. §-a nem alkalmazható s igy a jelzett igény csakis a törvény rendes utján érvényesithető. (K. M. 79111. 1896.)

Nem tartoznak a 176. §. alá a kihágásokon kivül általában mindazok az ügyek, amelyek nem magánjogi, hanem közigazgatási természetüek. Igy például a törvény 104. §-a értelmében a segéd kivánatára kiadandó bizonyitvány mikép történő kiállitása nem sorozható a 176. §. alapján eldöntendő kérdések közé. (F. I. K. 60953/1885.)

A békéltető-bizottság a törvény 176. §-a értelmében csak oly magánjogi kérdésekben itélhet, melyek az itéelttel meg nem elégedő fél kivánságára a törvény rendes utján is érvényesithetők, miből következik, hogy a békéltető-bizottság oly ügyekben határozatot nem hozhat, melyek ellen sem felfolyamodás utján, sem a rendes biróság előtt inditandó kereset alapján jogorvoslat nem létezik. Szökevény tanoncz visszahozatala iránt előterjesztett kérdés tehát nem tartozik az ipartörvény 176. §-a szerint elbirálandó esetek közé. (F. I. K. 63090/1888.)

Közkereseti társaság tagjainak a társasági viszonyból felmerülő keresetei nem az 1884. évi XVII. t.-cz. 176. §-a alapján birálandók el, mert ezen keresetek biról utra tartoznak. (K. M. 30587/1899.)

Az alvállalkozónak a fővállalkozó ellen támasztható munkabér és kártéritési követelései nem az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alapján birálandók el, hanem ezen vitás kérdések eldöntése a biróságok elé tartozik. A szerződés tartalma szerint B. L. a G. J.-tól elvállalt munkát, t. i. a cserepek készitését és égetését teljesen önállóan végezte és a munkaadó G. J. a munka intézésére vagy vezetésére a maga részére befolyást sem tényleges gyakorlat utján, sem szerződésileg nem tartott fenn, sem oly körülmény, mely B. L. munkáját a G. J.-nak, mint munkaadónak üzletkörébe eső teendők részletének tüntetve fel, a munka vezetésére engedne következtetést, nem forog fenn, tehát a jelen esetben kétségtelen, hogy a vitás kérdés nem az 1884 : XVII. t.-czikk 176. §-ában szabályozott eljárásra, hanem a biróság elbirálására tartozik. A munkabéri szerződéseknek u. i. jogilag két neme különböztetendő meg. Az egyik a locatio conductio operis, amelyben a munkás a munka eredményére nézve is önálló oly mű előállitására vagy munka vezetésére vállalkozik, amelyben a munka vezetése kizárólag őt illeti; a másik a locatio conductio operarum, melynél a munkaadó tekintendő a munka konduktorának, intézőjének és vezetőjének s a munkás inkább mint segédmunkás jelentkezik. Ezen szerződések közül csakis az utóbbiak esnek az ipartörvény 176. §-a alá, mig az előbb emlitett szerződésekből támadt vitás jogi kérdések eldöntése a biróságok elé tartozik. (K. M. 85700/1899.)

Iparossegéd által iparossegéd ellen munka-

könyvének visszaadása iránt támasztott követelés nem tartozik az iparhatósági utra. (K. M. 10053/1902.)

Az a kérdés, vajjon a munkaadó köteles-e segédének munkakönyvét kiadni vagy sem, nem tartozik azon kérdések közé, melyek az ipartörvény 176. §-a alapján az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestületi békéltető bizottság által minden felebbezés kizárásával döntendők el. (K. M. 76755/1903.)

Az alkalmazott által munkakönyve visszatartása miatt munkaadója ellen emelt panasz és a munkakönyv visszatartása miatt emelt kártéritési igény azáltal, hogy az iparhatóság az alkalmazottat panaszával elutasitja, kártéritési igényével pedig a rendes birói utra utasitja, az iparhatóság által elintézettnek tekinthető, mert ebben az esetben a munkaviszony megszünéséből származó kártéritési követelésről van szó, mely az ipartörvény 176. §-a értelmében az iparhatósághoz van a birói eljárást megelőzőleg utasitva, az iparhatóság pedig, mely a panaszost kártéritési igényével a birói utra utasitotta, ennek a kártéritési követelésnek érdemében nem határozott. (K. M. 8651/1904.)

C) *Birósági határozatok.*

A hátralékos bér iránti követelés a szolgálati viszony megszünte után sem tartozik a rendes polgári biróságok illetékessége alá. (C. 18/1877.)

Bér iránti követelés, mint külön ügybirósághoz tartozó, viszontkeresettel nem érvényesithető. (C. 50086/1885.)

Sommás perutnak s illetőségnek van helye, ha a kereseti követelés nem szolgálati munkabér, hanem szerződéses viszonyból folyólag, a teljesitett munkálatokért megállapitott összeg hátralékainak megfizetésére irányul. (C. 538/1886.)

Havi fizetés mellett alkalmazott üzletvezetőnek, még ha ezenfelül az általa kötendő egyes ügyletek után külön jutalék is van részére kikötve, dijai iránti követelése a szolgálati viszony megszünte után is a 176. §. szerinti eljárás alá tartozik. (C. 27415. 1877.)

Nyomdai művezető és főnöke között a munkaviszony megszünéséből származó peres kérdések a 176. §. szerint birálandók el. (C. 6885/1880.)

Szatócs és segédje között a munkaviszonyból származó vitás kérdések a 176. §. szerinti eljárás alá tartoznak. (C. 7327/1886.)

A dohánytőzsde tulajdonosa és segédje között a szolgálati viszonyból felmerült követelés elbirálása elsősorban az ipartörvény 176. §-a szerint az iparhatóság hatáskörébe tartozik, mert az ipartörvény 183. §. *a)* pontja csak az államnak az egyedáruságra vonatkozó vállalatait tekinti általában az ipartörvény rendelkezései alá nem esőknek, de nem egyuttal a tőzsdei áruknak saját nevük alatti eladásával foglalkozó magánszemélyeket, kik, mint kereskedelmi ügyletekkel foglalkozók, más kereskedőkkel egy tekintet alá esnek. (C. 661/1890.)

A 176. §. szerinti elbirálandó kérdésekbe nemcsak a szerződés feltételeinek, hanem a szerződés létrejöttének kérdése is belevontnak tekintendő. (C. 6446/1890.)

A korcsmáros foglalkozásánál fogva iparos lévén, a közte, mint iparos és a főpinczér, mint segédmunkás között létrejött jogviszony az ipartörvény 176. §-a értelmében elsősorban az iparhatóság elbirálása alá tartozik. (C. 6446/1890.)

A regalebérletnél pénztáros és üzletvivő minőségben alkalmazott igénye nem tartozik az iparhatóság elé, mert a regalebérlet nem kereskedelmi ügylet. (C. 1237. 1905. K. J. 4., 13.)

Az a kereset, amelylyel a munkaadó a munkaszerződés alapján a munkásoktól az elvállalt kötelezettségek nem teljesitése esetére kikötött kötbért követeli, elsősorban az iparhatóság elé tartozik. (Kolozsvári T. II. H. 1/1895.)

Az iparossegéd részére a munkaadótól járó és végrehajtás utján lefoglalt segédi járandóságnak, mint követelésnek behajtására a végrehajtási törvény 124. §-a értelmében kirendelt ügygondnok a követelést elsősorban nem a biróság, hanem az iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető bizottsága előtt tartozik érvényesiteni. (B. T. 282/1901. D. 88., 27. és B. T. I. G. 338/1901.)

Kereskedői személyzet alatt mindazok a személyek értendők, akik valamely kereskedőhöz, mint főnökhöz szolgálati viszonyban állanak és annak üzletében állandóan alkalmazva, kereskedelmi tevékenységüket annak szentelik, már felperes alperest utazói minőségben fogadta akként, hogy alperes tartozott teljesen és kizárólag felperes üzlete javára ügyködni és működni, ekként felperes részére megrendeléseket gyüjteni, vagyis kereskedelmi természetü tevékenységet teljesiteni és szorosan felperes utasitásához alkalmazkodni, egyuttal kiköttetett, hogy ez a szerződési viszony kölcsönösen felbontható hat havi felmondás alapján ; ezzel tehát alperesnek megfelelő alárendeltsége és viszony állandósága is igazolva van és alperes szolgálati minőségében az, hogy járandósága nem állandó, vagy visszatérő időszakokban esedékes összegben, hanem a teljesitett egyes megrendelési gyüjtések után esetről-esetre javára szolgáló dijban (provizió) állapittatott meg, nem változtat. (C. 5/1904.)

Az ipartörvény 176. §-a értelmében nemcsak a meghatározott összegben, hanem az üzleti jövedelem arányában megállapitott

jutalékban kikötött javadalmazás érvényesitése is elsősorban az iparhatóság előtt szorgalmazandó. (C. 168/1902.)

A havi fizetéssel és provizióval alkalmazott ügynök a főnöke külön megbizásából közvetitett ügylet után járó proviziót is elsősorban az iparhatóság előtt tartozik érvényesiteni. (Bp. T. 1110/1904.)

Iparvállalat vezérigazgatójának, mint az iparüzlet vezetőjének ez alkalmaztatásból folyó fizetése iránti keresete a 176. §. szerint birálandó el. (K. V. T. felebb. tan. 1902. febr. 17.)

Az ipartörvény 176. §-a, amidőn kimondja, hogy az iparosok és tanonczaik között felmerült azon vitás kérdések, melyek a munka- és tanviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelésekre vonatkoznak, az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető-bizottsága által döntendők el, nyilván csak azt czélozza, hogy az ilyen vitás kérdéseknek netalán lehető békés elintézése kiséreltessék meg, mielőtt azok a biróság eldöntése alá bocsáttatnának; amiből önként következik, hogy bár az ipartestületnek van a törvény rendelkezéseinek megfelelően szervezett békéltető-bizottsága, amely előtt az ipartörvény 141. §-a értelmében az emlitett vitás kérdések előzetesen tárgyalandók, ha azonban a felek a békéltető-bizottság helyett az elsőfoku iparhatóság elé mennek ügyükkel s az iparhatóság a vita érdemleges elbirálásába belebocsátkozik és az iparhatóság illetékessége ellen sem a felek kifogást nem tesznek, sem maga az iparhatóság magát illetéktelennek nem találja, az iparhatósághoz fordult fél az ipartörvény 176. §-a rendelkezésének eleget nem tett és nem szoritható arra, hogy még illetékes ipartestületének békéltető - bizottsága előtt is kisérelje meg ujból igényének érvényesitését, annál is inkább, mert a magasabb hatáskörrel biró iparhatóság a békéltető-bizottság hatáskörét amugy is magában foglalja. (K. V. T. 498. 1901.)

A munkás által a munkaadó ellen baleseti kártalanitás czimén támasztott kártéritési követelés elbirálása az ipartörvény 176. §-a értelmében nem tartozik az iparhatóság, illetve ipartestületi békéltető-bizottság elé, mert ez eljárás alá kifejezetten csak az idézett törvényszakaszban felsorolt kárigények vannak utalva. (K. V. T. 53105/1902.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a szerint az iparosok és segédek között felmerülő csak azon surlódások és vitás kérdések feletti határozathozatal tartozik elsősorban az iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltetőbizottsága elé, melyek szorosan véve a szolgálati viszonyra, az abból folyó kölcsönös kötelezettségek teljesitésére és a szolgálati viszony megszüntéből keletkező kártéritési követelésekre vonatkoznak. Óvadéknak a szerződés felbontása miatt leendő visszaadása iránt inditott kereset a kereskedelmi eljárás 6. §. 8. pontja értelmében az iparhatóságok elé nem, hanem a biróságok, mint kereskedelmi biróságok hatáskörébe tartoznak. (C. 1344/1891.)

Ha a kereset lényegileg nem szolgálati viszonyból származó, előre bizonyos összegben megállapitott szolgabér megfizetésére, hanem a más részére teljesitett munkálatok értékének megtéritésére van irányozva, ugy az a biróság elé tartozik. (C. 3074/1891.)

A rendes fizetés nélkül, egyedül az egyes ügyletek utáni dij (provizió) mellett működő ügynök szolgálati viszonyban állónak tekinthető nem lévén, a kereskedői segédszemélyek közé nem tartozik, dijai iránti követelését tehát az iparhatóság mellőzésével, egyenesen birói uton érvényesitheti. (C. 1326/1878.)

A gyárigazgató nem tartozik az állás fontosságánál fogva ama segédek sorába, kikre az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alkalmazást nyerhet, a szerződésből származtatni vélt jogát tehát az iparhatóság előtt érvényesiteni nem tartozik. Az a körülmény pedig, hogy vélt jogát bármi okból elsősorban az iparhatóság előtt kisérelte meg érvényesiteni, a törvény rendes utjának igénybevételét nem akadályozhatja. (C. 718/1888.)

Valamely gyárnak az igazgatója állásából folyóan fontosabb teendőket teljesit s hivatásának gyakorlásában önállóan rendelkezik és igy viselt állásának fontosságánál fogva nem tartozik azok közé a segédek közé, akikre az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazást nyerhet. (C. 322/1903.)

A bányabiróság hatáskörét az 1871. évi XXXI. t.-cz. 21. §-a körvonalazza; ugyanezen törvény pedig világosan rendeli 22. §-ában, hogy az ezen törvényben elősorolt ügyeken kivül minden más polgári peres ügyek, amelyekben eddig a bányabiróságok jártak el, jövőre a rendes polgári biróságok hatáskörébe tartoznak. Bányamunkás bérkövetelése tehát, miután az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *e)* pontja szerint az ipartörvény bányaügyekre nem alkalmazható s ekként az 1871 : XXXI. t.-cz. 22. §-a hatályában továbbra is fennáll, a biróság hatáskörébe tartozik. (C. 10796/1889.)

A részvénytársaság és volt igazgatósági tagjai között az e minőségből keletkezett jogviszonyt tárgyazó keresetek a törvényszék mint kereskedelmi biróság hatáskörébe tartoznak. (C. 1206/1890.)

A czégvezető és a főnök között az ebbeli viszonyból származó per és a czégvezetési megbizás visszavonását illető más kérdések, miután a czégvezető e minőségében nem tartozik azok közé a kereskedősegédek közé, akiknek a czég főnökéhez való eme viszonya felett az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értel-

mében elsősorban az iparhatóság volna hivatva határozni. Erre mutat az 1884 : XVII. t.-cz. 92. §-ának 2. és 3. kikezdése is, melyekben mindazok a kereskedősegédek, akiknek szolgálati viszonyaira az ipartörvény kiterjed, köztük az üzletvezetők is, fel vannak sorolva, de a czégvezető nincsen megnevezve. — De nincs kizárva az, hogy a czégvezetőre nézve is, amennyiben a czég főnökéhez a czégvezetői megbizáson felül még más szolgálati viszonyban is áll, az e szolgálati viszony megszünéséből származólag szolgálati fizetéséhez való igényei tekintetében a kereskedősegédekre megállapitott törvényes szabályok legyenek alkalmazhatók; amit a kereskedelmi törvény 51. §-a is világosan kifejez ezzel a szavaival: »a czégvezetés és kereskedelmi meghatalmazás a fennálló szolgálati viszonyból eredő jogok sérelme nélkül bármikor visszavonható«. (C. 993/1895.)

Szeszgyárban gyárvezetői minőségben alkalmazott, ezen fontosabb állásánál fogva nem tekinthető oly iparossegédnek, akire az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alkalmazást nyerhetne. (C. 6006/1898.)

Petroleumgyár vezetője nem olyan segéd, akire az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alkalmazást nyerne, mihez képest az ellene intézett kártéritési kereset elbirálására az iparhatóság előtti előzetes eljárás nem szükséges. (Marosvásárhelyi T. H. 9/1895.)

A részvénytársaság igazgatója állásánál fogva a kereskedelmi törvény I. r. 6. czimében emlitett segédszemélyzet közé nem tartozván, reá az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alkalmazást nem nyerhet. (C. 241/1900.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 146. §-a és az 1891. évi XIV. t.-cz. 85. §-a kimondja, hogy az utóbbi törvény szerint szervezett betegsegélyző pénztárak nem tekinthetők a kereskedelmi törvény alapján alakult szövetkezetnek, de annál kevésbbé tekinthetők a kereskedelmi törvényben szabályozott valamely más alakzatu kereskedelmi társaságnak; következésképp a betegsegélyző pénztár és ennek pénztárnoki és ellenőri állásra alkalmazott hivatalnokai közötti jogviszonyra a kereskedelmi törvény 6. czimének és az 1884 : XVII. t.-cz. 141. és 176. §-ainak határozmányai nem alkalmazhatók. (C. 302/1902.)

Ha a kereskedő üzletében segédi minőséggel nem biró egyén segédi teendőket végez: az e viszonyból felmerülő kérdések nem tartoznak az iparhatóság elé. (Kolozsvári T. II. H. 2/1896.)

Felperes nyugbér iránti keresete nem alapulván sem az ipartörvényen, sem az alperesnél irányadó munkarenden, az polgári perutra tartozik. (C. G. 589/1902.)

A gyógyszertárak, az 1876 : XIV. t.-cz. 128. §-ának meghatározása szerint, gyógyszerészi szakértők által állami engedély folytán felállitott közegészségi intézetek s mint ilyenek az iparüzletek sorába nem tartoznak. Ehhez képest tehát a gyógyszertárakban segédek és gyakornokok gyanánt alkalmazott személyek és azok főnökei közötti viszonyból felmerülő kérdésekre nézve az ipartörvény rendelkezései nem nyerhetnek alkalmazást. (Kassai T. H. 8/1896.) és ehhez képest ily ügyekben az előzetes iparhatósági eljárás kötelező voltának megállapitására törvényes alap nincs. (Bp. keresk. és vtszék felebbezési tanácsa. 784/1900.)

A gyógyszertárak nem esnek az ipartörvény alá, és a gyógyszertárak tulajdonosai és alkalmazottjai között fölmerülő vitás kérdésekre az ipartörvény nem alkalmazható. (C. 756/1905.)

A vasut és annak hivatalnokai közti magánjogi igények érvényesitésére az ipartörvény 176. §-ában szabályozott perut nem terjed ki és az ipartörvény egyéb intézkedései nem alkalmazhatók a vasuti vállalatokra. (662/1898.)

Eltekintve attól, hogy felperes mint önálló kereskedő a czégjegyzékbe be van vezetve és eltekintve attól is, hogy felperes az alperes részére teljesitett utazásokon felül kószénnel is kereskedett, felperes az alperestől rendes fizetést nem huzván: oly segédnek nem tekinthető, akinek hátralékos jutalék iránti keresete az ipartörvény 176. §-a alá esnék s az iparhatósághoz tartoznék. (Bp. T. III. H. 6/1895.)

Az üzleti alkalmazottnak főnöke ellen a szolgálati viszonyból folyó követelése elsősorban ugyan az iparhatóságnál perlendő, de a főnök csődbejutása esetében ez a követelés, mint bejelentés alá eső igény, közvetlenül a csődbiróság előtt érvényesitendő. (C. 1286/1902. D. M. 9., 786.)

Az ipartörvény 176. §-ában megállapitott eljárás lefolytatására vonatkozó határozatok.

Az iparos és vidéki fióktelepének vezetője között felmerült vitás kérdés elbirálására az a hatóság illetékes, melynek területén a főtelep fekszik. (F. I. K. 61249/1886.)

Az ipartörvény 176. §-a szerinti vitás ügyekben az eljárásra az iparhatóság illetékes, melynek területén a panaszlott üzlete vagy telepe a panasz tárgyául szolgáló igény keletkezése idejében fennállott. (K. M. 39009/1905.)

Tömeges munkabeszüntetés alkalmával a munkaviszony fennállása vagy megszünése és az abból folyó jogkövetkezmények akkép birálandók el, mintha az egyéni elhatározás és cselekmény, mely a munkaviszonyra kihat, nem a tömeges munkabeszüntetésnek lenne következménye. (K. M. 74384/1904.)

Az elsőfoku iparhatóságok és ipartestületek a munkásoknak bármilyen természetü pana-

szalt, akár irásban, akár szóban adatnak elő, azonnal elfogadni és soronkivül tárgyalni tartoznak, ugy hogy a végzés lehetőleg még a panasz beadásának napján meg legyen hozható. — A munkafeltételek meg nem tartása miatt emelt panaszos ügyek elbirálásánál a budapesti munkaközvetitő-intézet által kiállitott és az intézet közreműködésével megállapitott munkafeltételeket magában foglaló bizonylat tartalma, feltéve, hogy annak ellenkezője be nem bizonyittatik, hitelesnek ismerendő el. (K. M. 84804/1900.) körrend.)

Az ipartörvény 176. §-ában jelzett surlódások és vitás kérdések tárgyában felvett jegyzőkönyvek, ideértve ama jegyzőkönyveket is, melyek ily ügyek tárgyalása alkalmából tartott szemlékről vagy tanuk és szakértők kihallgatásáról vétetnek fel, az illetékdijjegyzék 52. tételének *C) a)* pontja szerint, ha a vitás tárgy értéke 100 koronát meghalad, 72 filléres, ha pedig a vitás tárgy értéke 100 koronát meg nem halad, 24 filléres bélyegilletéknek van alávetve, mert ez ügyek az illető felek közt fennálló magánjogi viszonyokra vonatkoznak s az eljáró iparhatóságok kétségtelenül az illeték-dijjegyzék 52. tétel *c)* pontja alatt jelzett hatóságok fogalma alá esnek.

Az illeték bélyegjegyekben rovandó le és pedig a panaszra vonatkozó jegyzőkönyv után a panaszos fél által; szemlékről, tanuk vagy szakértők kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvek után pedig a fél által, kinek érdekében a jegyzőkönyv felvétetett. A szabályszerü illetékmérvnek megfelelő bélyegjegyek a jegyzőkönyv felvétele alkalmával arra felragasztandók és a hivatalos pecséttel felülbélyegezendők, azonkivül a felülbélyegzés napja tintával a bélyegjegy felső részén keresztülirandó. Az emlitett ügyekben a felek közt létrejött egyezségek, amennyiben ezek kellően bélyegzett tárgyalási jegyzőkönyvben vétetnek fel, nem képeznek külön illetéktárgyat. Hasonlóul az ily ügyekben hozott határozatok is az illetéki dijjegyzék 46. tétel 4. pontja, illetőleg 49. tétel *s)* pontja értelmében bélyegmentesek. (P. M. 59809/1885.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ában emlitett surlódásokból kifolyólag teendő panaszok alkalmával a panaszos jegyzőkönyv még az esetben is felveendő, ha panaszló fél a szükséges bélyegjegyet beszolgáltatni nem képes, mindazonáltal az ilyen jegyzőkönyv az 1885. évi 59809. szám alatt kiadott pénzügyministeri rendeletben foglaltakhoz képest továbbra is bélyegköteles marad. Ilyen esetben a bélyeghiány miatt a jegyzőkönyv vagy megleletezendő s a bélyeglelet további elbánás végett az illetékes kir. adóhivatalhoz teendő át, vagy pedig a kellő bélyeggel el nem látott jegyzőkönyvvel a törvényesitett illetékszabályok 104. §-ának második bekezdése értelmében kell eljárni, mely szerint a hatóságoknak és hivataloknak szabadságában áll a bélyegtelen beadványt (és ez a rendelkezés a beadványt pótló jegyzőkönyvekre is megfelelően alkalmazható) azon esetben, ha annak felvételét a közérdek nem kivánja, vagy a fél érdekeinek veszélyeztetése nélkül eszközölhető, tárgyalás alá nem venni. A szerződési (munka-) viszony megszüntetése, vagy a visszatartott munkakönyv kiadására irányuló panasz-jegyzőkönyvek a már idézett 59809/1885. számu pénzügyministeri rendelet értelmében és az abban foglalt indokolás szerint szintén bélyegkötelesek, mert ezek a vitás kérdések is az ipartörvény 176. §-ában felsoroltak közé tartoznak és az érdekelt felek közt fennállott magánjogi viszonyra vonatkoznak. (K. M. 85893/1901.)

Miután az ipartestületi békéltető-bizottságok hatásköre az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében nem annyira birói funkcziók gyakorlásában, mint inkább az iparos munkaadók és a segédek vagy tanonczok közt felmerülő surlódások, vitás kérdések s a munka- vagy tanviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelések elintézésében áll, miután továbbá az ipartestületi békéltető - bizottságok, bár korlátolt mérvben, némely birói vagy hatósági jogokat törvény erejénél fogva átruházott hatáskörben gyakorolnak, de ezért az 1874 : XXXIV. t.-cz. 38. §-ában emlitett »biróságok vagy hatóságok« közé még nem sorolhatók, hanem csak az iparos és munkásosztály autonom közegeinek tekintendők, ennélfogva a békéltető - bizottságok előtti eljárásból az ügyvédi képviselet kizárható, anélkül, hogy ez által az idézett törvényszakasz rendelkezései megsértetnének. (K. M. 40218/1890.)

Ha valamelyik fél a tárgyalásnál ügyvéd kiséretében jelenik meg, az ügyvéd jelenléte nem kifogásolható, hanem annak csupán a tárgyalást esetleg zavaró közreműködése tiltható el; ha valamely fél a békéltető-bizottsághoz irásbeli ügyvédi meghatalmazással és ellenjegyzéssel ellátott beadványnyal fordul, a beadvány elintézéséről az ellenjegyző ügyvéd is értesitendő. (K. M. 32047. 1891.)

A békéltető-bizottságok előtt folyamatban levő vitás ügyekből folyólag a szabályszerü meghatalmazással ellátott ügyvéd ügyfele képviseletében minden esetben eljárhat, az ügyvéd általi képviseltetés azonban csak akkor menti fel a felet a személyes megjelenés kötelezettsége alól, ha igazoltatik, hogy az illető fél személyesen épen nem jelenhetett meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes. (K. M. 35104/1903.)

Az iparhatóságok nincsenek jogositva arra, hogy a társiparhatóságok által hozott jogerős itéleteket a végrehajtásnál törvény-

szerüség szempontjából birálat tárgyává tegyék. (K. M. 35810/1900.)

A betegsegélyző pénztár választott bírósága nincs jogositva a tárgyalásokon a rend és tisztelet ellen vétőket, vagy pedig az igazolatlanul elmaradt választott birósági tagokat birsággal sujtani. (K. M. 66487/1896.)

A békéltető-bizottság elnökének rendbirság iránt hozott határozata ellen felfolyamodásnak helye nincs. (K. M. 55144/1897.)

Az ipartestületi békéltető-bizottságnak nem áll jogában a megidézett tanut a bizottság elé való megjelenésre kényszereszközökkel szoritani, mert bárki ellen bármi czélból, tehát a tanuvallomásra kényszerités czéljából is csak akkor lehet jogosan kényszereszközt alkalmazni, ha ezt törvény vagy törvényerejü más szabály megengedi, amint ezt pl. az 1886 : XXIII. t.-cz. 3. §-ának utolsó bekezdésében a belügyministernek adott törvényes felhatalmazás is teszi, olyan szabály pedig nincsen, amely a békéltető-bizottságot ezzel a joggal felruházná. Az ipartestület békéltető - bizottságának eljárására nézve irányadó alapszabályoknak 18. §-a szerint ugyanis a bizottság, ha szükségesnek tartja, tanukat kihallgat, de sem ebben a §-ban, sem az alapszabályokban másutt nincs olyan intézkedés, amely szerint a bizottság a megjelenni, vagy a vallomást tenni vonakodó tanu ellenében kényszereszközöket alkalmazhatna. Ezen álláspont helyességét támogatja a békéltető-bizottság e jogkörének az iparhatóság ide vonatkozó jogkörével való egybevetése. Kétségtelen az, hogy az ipartestület békéltető - bizottságának nincs tágabb jogköre, mint magának az iparhatóságnak, már pedig az iparhatóságnak nincsen meg az a joga, hogy az 1884 : XVII. törvényczikk 176. §-án alapuló eljárásban kényszereszközöket alkalmazhasson. Az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kibocsátott rendeletnek az iparhatóság ezen eljárását szabályozó (l. VI. czim, II. rész, 180. §. 1. jegyzet alatt) 121—123. §-ai közül a 123. §. teljesen megegyezően az idézett alapszabályok 18. §-ával rendeli, hogy a tárgyalás folyamán a tanuk kihallgatandók, de nem rendeli, hogy a tanu ellen kényszereszközök alkalmazhatók. Már pedig ez a rendelet ismeri a tanuk ellen alkalmazható kényszereszközöket, mert az iparügyi kihágások esetén alkalmazandó 90. §-ának harmadik bekezdése szerint a meg nem jelent tanukat a tárgyaló hatóság 50 forintig (100 koronáig) terjedhető birság terhe alatt ujra idézi, szükség esetén pedig elővezetteti. Abból, hogy a szabályrendelet ezt az intézkedést a 121—123. §-okba sem kifejezetten, sem a 90. §-ra utalással nem vette fel, nyilvánvaló, hogy azt csak az iparügyi kihágások esetére szoritotta, de a 176. §. szerinti eljárásra kiterjeszteni nem kivánta. Abból, hogy az 1884 : XVII. t.-cz. 177. §-a az ipartestület békéltető bizottságát bizonyos esetekre nézve birói hatáskörrel ruházta fel, nem következik még a kényszereszközök alkalmazására való jogosultság. Abban a bizonyára ritka esetben, amikor a tanubizonyitás a kényszeritő eszközök hiánya miatt nem lenne felvehető; sem származik a felekre helyrehozhatatlan sérelem, mert az a fél, aki emiatt az iparhatósági eljárásban vesztes lesz, ügyét a birói utra vivén, könnyen találhat orvoslást. Teljesen hasonló e tekintetben a bizottság állása a községi biróságéval, amelynek szintén nem adja meg a törvény a kényszereszközök alkalmazásának jogát, holott a törvény (1877 : XXII. t.-cz.) 50. §-a azt a békebirósági eljárásban megadta. A felmerült esetben végül még az a körülmény is figyelembe veendő, hogy a félnek a házastársra a tanuságtételt e viszonya alapján feltétlenül megtagadhatja, amikor a biróság előtti megjelenés alól is fel lévén mentve, kényszereszközökkel fenyegetése már ennél az oknál fogva sem volt helyén. (K. M. 73066. 1901.)

A 176. §. alá tartozó ügyekben az eskűvel való bizonyitásnak helye nincs. (F. I. K. 15656/1886.)

Az ipartestületi békéltető-bizottság a működését vagy közbenjárását igénybe vevő felektől semmi néven nevezendő dijakat vagy illetékeket szedni vagy felszámitani jogositva nincsen. A békéltető-bizottság azon felfogása, hogy a bizottsági alapszabályok 23. §-a támpontot nyujt ily dijak megállapitására, nyilván tévedésen alapul. Az alapszabályok 23. §-a kötelességévé teszi ugyan a bizottságnak, hogy határozatait az eljárási költségekre is kiterjeszsze, ezen költségek alatt azonban a vitás kérdés kellő tisztázása czéljából meghallgatott tanuk tanudijai, a netalán szükségesnek mutatkozott helyszini szemle folytán felmerült költségek, szóval pusztán a szorosan vett eljárási kiadások értendők. Az eljárási költségek fogalma alá a békéltető-bizottsági tagok által működésükért felszámitani óhajtott dijak annál kevésbbé subsummálhatók, mert a békéltető-bizottsági tagság bizalmi tisztség, illetve olyan megbizás, melynek teljesitésért dij nem követelhető. (K. M. 51719/1903.)

Az ipartörvény 176. §-a alapján hozott határozat végrehajtása iránt a végrehajtásra jogositott fél kérése nélkül hatósági intézkedés nem tehető. (K. M. 63247/1901.)

Az 1884 : XVII. t.-czikk 176. §-a alapján hozott marasztaló itéletek végrehajtását az itéletileg megállapitott összegnek birói le-

tétbe helyezése nem gátolja. (K. M. 17517. 1899.)

Az ipartörvény 176. §-a alapján hozott határozattal megitélt összegnek birói letétbe való helyezése a kérdéses határozat végrehajtását az idézett törvényszakasz második bekezdésének kifejezett rendelkezés szerint az esetben sem akadályozhatja, ha a marasztalt fél a határozattal szemben igényeinek érvényesitése czéljából a rendes birói utra tért. (K. M. 87462/1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a szerint, az ezen törvényszakasz alapján hozott elsőfoku iparhatósági határozatoknak végrehajtását a biróságok előtt inditott kereset nem gátolván, e határozatok a kitüzött teljesitési határidő lejárta után azonnal végre is hajtandók. (K. M. 52371/1898.)

Az ipartörvény 176. és 181. §-ai világosan kimondják, hogy a 176. §. alapján hozott iparhatósági vagy békéltető-bizottsági határozatok végrehajtása az által, hogy a határozattal meg nem elégedő fél igényeinek érvényesitése czéljából a rendes biróságnál keresett orvoslást, nem gátoltatik, miért is az 1877 : XXII. t.-czikknek 25., illetve 61. §-ában foglalt rendelkezések, melyek szerint a hatóság a kielégitési eljárás foganatositásától, a körülmények gondos mérlegelése után és kivételképen eltekinthet, s ily esetben a végrehajtás, a másik fél jogainak épségben tartása czéljából, a biztositáson túl nem terjedhet, az 1884 : XVII. t.-czikk 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtásánál per analogiam nem nyerhet alkalmazást. (K. M. 28389/1900.)

Iparosok és segédek közt a szolgálati viszonyokból kifolyó vitás kérdésekben az iparhatóság által hozott határozat mindenesetre végrehajtandó s pedig közigazgatási, nem birói uton. A vesztes fél tehát, aki a rendes biróság elé viszi az ügyet, veszély kimutatása és a marasztalási összeg letétele mellett sem követelheti a végrehajtás felfüggesztését. (B. T. 4310/1886.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ának abból a rendelkezéséből, amely szerint az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél igényeit a törvény rendes utján érvényesitheti, az következik, hogy az iparhatóság határozatának joghatálya csak addig tart, mig az ügyben a rendes biróság érdemi határozatot nem hozott vagy a per egyezséggel be nem fejeztetett; mihelyt azonban a biróság itéletét meghozta, az iparhatósági előzetes eljárásnak ideiglenes jellegü határozata önként elveszti hatályát. Minthogy a két eljárás önálló s egymástól független, nincs szükség arra, hogy a biró itéletében az iparhatósági határozat hatályon kivül helyezését kifejezetten kimondja, de ennek itéleti kijelentésével a biró sem felügyeleti utra tartozó szabálytalanságot el nem követett, sem az iparhatóság jogkörét nem sértette meg, mert csak olyant jelentett ki, ami — külön kijelentés hiányában is — természetes következménye annak, ha a biró az ügyben az iparhatóságtól eltérően itélt. (K. M. 66988/1900.)

Habár az elsőfoku iparhatóságnak jogában állott a jogvitát eldönteni, de tekintettel az 1881 : XVII. t.-cz. 12. §-ára, nem járt el helyesen, midőn marasztaló határozata alapján a végrehajtást elrendelte, sőt azt foganatositani is megkisérlette, mert e czélból a csődre nézve illetékes biróság lett volna megkeresendő, mely egyedül van jogositva a csődvagyon iránt intézkedéseket tenni. (F. I. K. 26813/1887.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alapján hozott iparhatósági határozat Ausztriában ez idő szerint végre nem hajtható, mert a magyar és az osztrák iparhatóságok, illetve iparbiróságok határozatainak kölcsönös végrehajtása iránt a két állam kormánya között megállapodás nincs. (K. M. 44103/1903.)

Az iparhatóságok, illetve az ipartestületi békéltető-bizottságok által az 1884 : XVII. törvényczikk 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtása az iparhatóságok hatáskörébe tartozik, egyrészt mert az 1884. évi XVII. törvényczikk 141. §-ának ötödik bekezdése az ipartestületi békéltető-bizottság által az idézett törvény 176. §-a alapján hozott határozatok végrehajtását kifejezetten az iparhatóságok hatáskörébe utalja, másrészt pedig, mivel az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztás hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 112. §-ának az elhelyezéséből, mely szerint az a kihágási eljárást szabályozó 59—119. §-ok között (58. §.) van, továbbá annak abból a szövegből, hogy a pénzbüntetésre s az eljárási költségekre vonatkozó 111. §-sal szemben az itéletnek a kártéritési követeléseket megállapitó részéről szól, nyilvánvaló, hogy a 112. §. kizárólag az iparügyi kihágásokra vonatkozik, annyival is inkább, mivel a fentebb idézett földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 121. §-a az ipartörvény 176. §-ának végrehajtása tekintetében külön intézkedik és pedig oly helyen, amely az iparügyi kihágásokban követendő eljárásra már nem vonatkozik. (K. M. 62725/1901.)

Az ipartestületi békéltető-bizottságnak a törvény 176. §-a alapján hozott határozata az iparhatóság által megsemmisithető, ha a határozat hozatalakor a törvény 141. §-ának rendelkezései figyelmen kivül hagyattak. (F. I. K. 53777/1888.)

Vagyis ha a határozat alakilag helytelen eljárás utján keletkezett. Ily alakilag helytelen eljárás az, ha a tárgyalás a fél törvényes

képviselőjének mellőzésével ejtetett volna meg. (F. I. K. 36815/1883.)

Illetékesség hiánya miatt megsemmisithető az ipartestületi békéltető-bizottság határozata, ha az nem az ipartestülethez tartozó tag, hanem pl. kereskedő és alkalmazottja közötti vitás ügyben hozatott. (K. M. 39670/1889.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ának szövegezése nem hagy fenn kétséget az iránt, hogy az iparhatóság által e §. alapján hozott határozatok ellen csak az ügy érdemében való felebbezés van kizárva, de ugyane t.-cz. 181. §-a szerint az illetékesség kérdésében helyt fogható felfolyamodás nincs korlátozva. (C. 332/1899.)

Ellenkező : Az ipartörvény 176. §-a szerint elbirálandó ügyekben, — eltekintve attól, hogy közbenszóló határozatok ellen az általános eljárási szabályok szerint amugy sincs külön felebbezésnek helye — az iparhatóságnak saját illetékességét megállapitó határozata az idézett törvényszakasz alapján szintén nem képezheti felebbezés tárgyát, hanem amennyiben e határozatokban a felek valamelyikére nézve jogsérelem rejlenék, e jogsérelem az ügynek véghatározattal történt eldöntése után az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ban meghatározott módon orvosolandó. (K. M. 16121/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-ának azon rendelkezéséből, hogy az ott megjelölt vitás kérdések az elsőfoku iparhatóság, illetőleg az ipartestület békéltető-bizottsága által minden felebbezés kizárásával döntendők el, természetszerüleg következik, miszerint ezen vitás kérdések tárgyalása közben hozott közbenszóló végzések s így az iparhatóság illetékességét megállapitó végzés ellen sincs felebbezésnek helye. (K. M. 61923/1901.)

Ellenk. : Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alapján hozott határozatok ellen csak az ügy érdemében való felebbezés van kizárva, ellenben az illetékesség kérdésében a felfolyamodás korlátozva nincs, de az illetékesség kérdésének eldöntése tekintetében nyitva álló jogorvoslati mód, ha az ügy érdemébe már döntés történt, többé igénybe nem vehető. Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alá tartozó ügyekben az iparhatósági eljárásnak a birói eljárást meg kell előzni s a feleknek nem áll jogukban szerződésileg ettől eltérő eljárást megállapitani. (K. M. 3894 1906.)

Az ipartörvény 176. §-a alapján az elsőfoku iparhatóság által további felebbezés kizárásával eldöntött iparügyek ujra felvétele kérdésében is az elsőfoku iparhatóság minden további felebbezés kizárásával végérvényesen határoz. (K. M. 84295/1902.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a, valamint az 1891 : XIV. t.-cz. 76. §-a alapján hozott határozatok ellen ujrafelvételnek helye nincs, mert az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a azzal a rendelkezésével, mely szerint az iparhatóság határozatával meg nem elégedő félnek jogot ad arra, hogy a határozat kihirdetésétől nyolcz nap alatt igényét a törvény rendes utján érvényesithesse, az iparhatósági döntés elleni felebbezést pedig kizárja, az iparhatósági döntés tárgyául szolgált igényt a közigazgatási utról teljesen a birói utra tereli s a döntésnek közigazgatási uton bármely megtámadását kizárja ; következésképen kizárja azt is, hogy a döntés közigazgatási uton ujrafelvétel alakjában megtámadható legyen. (K. M. 59244/1903.)

Az iparhatósági határozattal meg nem elégedő fél részére a megszabott nyolcz napi határidőt nem hosszabbitja meg az, hogy a fél a határozat ellen közigazgatási uton ujrafelvétellel él, az iparhatóságnak ilyen határozása ellen nincs helye ujrafelvételnek. (B. T. I. G. 494/1905.)

Az iparteleрeken alkalmazott munkások és munkaadó között fenforgó vitás munkabérkövetelés tárgyában keletkezett közigazgatási hatósági határozatok ellen sem az 1896. évi XXVI., sem más törvény vagy törvény erejü rendelet a m. kir. közigazgatási biróság előtt érvényesithető panasz jogot nem nyujt. (K. B. 3074/1901.)

Az ipartörvény 176. §-a szerint az iparosok és segédek vagy munkások közt felmerülő, az ezen szakaszban felsorolt kérdések az elsőfolyamodásu iparhatóság, illetve az ipartestület békéltető-bizottsága által (141. §.) minden felebbezés kizárásával döntendők el és az iparhatóság határozatával meg nem elégedő fél, e határozat kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt, csak a törvény rendes utján megindítandó keresettel érvényesitheti igényét ; ámde az iparhatóságnak nem felebbezhető határozata a felperesnek 1898. évi junius 9-én hirdettetett ki, felperes pedig keresetét 1898. augusztus 7-én, tehát a törvény által megszabott határidőn túl adta be, és igy az mint elkésett, már az elsőbiróság által hivatalból volt volna visszautasitandó. Nem vehető figyelembe, hogy az elsőfoku iparhatóság határozata ellen felperes, a másodfoku iparhatóság határozata ellen pedig az alperes felfolyamodással éltek és hogy a harmadfoku iparhatóság határozata a felperesnek 1898. augusztus 13-án kézbesittetett, a keresetet pedig felperes ezt megelőzően 1898. augusztus 7-én már meginditotta, mert az elsőfoku iparhatóság a már hivatkozott ipartörvény 176. §-a szerint, minden felebbezés kizárásával határozván, a kereset az elsőfoku iparhatóság határozatának kihirdetésétől számitandó 8 nap alatt lett volna beadandó ; a hivatkozott törvényhelynek eme

rendelkezése jog elenyésztét tartalmazván, az elévüléssel egy tekintet alá nem esik; ennek folytán a megszorító rendelkezés hivatalból figyelembe veendő és alkalmazandó, mivel a biróság a törvény értelmében köteles határozni, habár a felek arra nem is hivatkoztak. (C. 1378/1900. D. 87., 209.)

Ellenkező: Hogy a felperes keresetét az iparhatóság határozatának meghozatala után 8 nap elteltével az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a ellenére elkésetten inditotta, a tárgyaláson nem lévén felhozva, az 1881 : LIX. t.-cz. 29. §-a szerint nem vehető figyelembe. (C. 1003/1900.)

Az olyan követelésre nézve, mely fölött az iparhatósági eljárásban érdemi határozat nem hozatott, a keresetnek a rendes peruton meginditása az ipartörvény 176. §-a alapján záros határidőhöz kötöttnek nem tekintendő s igy a kereset nem utasitható el azon okból, mert a keveset a nyolcz nap eltelte után indittatott meg. (C. 1054/1904. K. J. 3., 20.)

Ha az iparhatóság a panaszost azért utasitotta el keresetével, mert a panaszos felek közti követelésre nem látta a birói illetékességet megállapitó munkaviszonyt fenforgónak, ugy panaszosnak jogában áll keresetét a rendes biróság előtt meginditani. (C. 605. 1905.)

Ha az iparhatóság nem bocsátkozott az ügy érdemi elbirálásába, hanem illetékességi szempontból utasitotta el felperest keresetével, az alkalmazott keresetét azonnal megindithatja a biróságnál. (Budapesti kir. ker. és váltótvszék. E. 90/1902. D. 91., 113.)

177. §. Az iparbejelentések, valamint a telepengedély iránti kérvények azon iparhatósághoz intézendők, melynek területén az iparüzlet meginditandó.

Az iparigazolványba a bejelentés kivonata s annak bizonyitása, hogy az az iparlajstromba bejegyeztetett, beiktatandó.

Az igazolványok, illetőleg az iparengedélyek kiadásáról az illetékes adófelügyelőség, valamint az illetékes kereskedelmi és iparkamara és az illető ipartestület azonnal értesitendő.

A foglalatban gyöngyökkel és drágakövekkel való kereskedésre a 61490/1902. K. M. rendelet alapján kiszolgáltatott iparigazolványok jegyzéke az illető külföldi kereskedők megadóztathatása és az adóztatásnak idejében való foganatositása végett a pénzügyi hatóságokkal mindenkor még az iparigazolvány kiszolgáltatásának napján közlendő. (K. M. 9080/1903.)

Az 1881 : XXI. t.-cz. 12. §-a szerint: »A fővárosi rendőrséggel esetről-esetre közlendők a területén létező iparhatóságok részéről kiadott minden iparüzletekre vonatkozó engedélyek és iparjegyek.«

---

178. §. Az elsőfoku iparhatóságnál iparlajstrom vezetendő, melybe minden iparbejelentés és telepengedély, valamint az ipar álladékában történt minden változás beiktatandó.

A megyéknek szabadságukban áll az elsőfoku iparhatóságok által vezetendő lajstromokat, valamint az azok által kiállitandó bizonyitványokat, igazolványokat stb. a nyomdai kiállitás mellőzésével a megyei személyzet s a megyei kősajtó igénybevételével előállittatni. Ha azonban a megye közönsége mégis kivánatosnak tartaná, hogy gyorsabb és könnyebb eljárás s talán nagyobb szabályosság czéljából a szóban levő minták nyomdai uton szereztessenek be, az ebből származó költségek fedezéséről saját hatáskörében kell gondoskodnia, ami akár a központi irodai szükségletekre, akár az előre nem látott költségekre szolgáló javadalmazásból történhetik. (F. I. K. 46511/1884.)

A jogszerüen szerzett jogositványok s az iparjogositvány tekintetében történt minden változás az ipartörvény 178. §-a értelmében vezetett iparlajstromba beiktatva és nyilvántartva lévén, az elveszett iparigazolványok és iparengedélyek körözése és a megsemmisités kimondása nem szükséges; azonban az iparos kivánatára neki az iparlajstromból a reá vonatkozó bejegyzés kivonata, vagy az illető elsőfoku iparhatóságnál megőrzött eredeti iparigazolvány, vagy iparengedély hiteles s kellő bélyeggel ellátott másodlata kiadandó. (F. I. K. 21061/1887.)

Az iparhatóságok az általuk vezetett iparlajstromokban foglalt bejegyzésekről hiteles másolatot bármely magánfél kérelmére akadálytalanul kiszolgáltatni tartoznak. Olyan bizonylatok kiállitása ellenben, melyek azt lennének hivatva igazolni, hogy például valamely czégnek fennállott üzlete ugyanazon helyen, vagy általában bárhol is tényleg létezik, valamint, hogy az illető czég vagyonnal bir vagy sem, feltéve, hogy ilyenek általában kiadhatók, nem az iparhatóságok, hanem az illetékes helyi hatóságok hatáskörébe tartozik. (K. M. 17210/1904.)

Sem az 1884 : XVII. t.-cz., sem az ennek végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott rendelet nem állapitja meg az üzletét megszüntető iparosnak azt a kötelességét, miszerint az üzlet megszüntetésének bejelentése

alkalmával iparigazolványát a hatóságnak visszaszolgáltatni köteles, ennélfogva az iparigazolvány visszaszolgáltatása nem követelhető, illetve az iparigazolvány visszaszolgáltatásáról az üzlet megszüntetésének tudomásul vétele függővé nem tehető. (K. M. 70178/1900.)

Az iparhatóságok az iparengedélyeknek nem gyakorlás következtében beállott érvénytelenitését, mint minden más, az ipar álladékában beállott változást, az ipartörvény 178. §-a értelmében az iparjogositványoktól vezetett lajstromoknak illető tétele alatt egy megfelelőleg nyitott rovatba egy szerüen bevezetik. Miután azonban az iparosok az ipar álladékában beállott változásoknak, mint pl. az iparüzés megszüntetésének vagy az iparengedély érvénytelenülésének bejelentésére nincsenek büntető rendelkezésekkel kényszeritve, az iparhatóságok az ipar álladékában beállott változások nyilvántartásánál magán- vagy másoldalu értesülésekre vannak utalva, ugy hogy az emlitett nyilvántartás az értesülések hiányai miatt nem tekinthető egészen pontosnak. (K. M. 34259/1902.)

A m. kir. igazságügyminister az iparlajstromok helyessége, valamint a kereskedelmi és iparkamaráknál vezetett ipari törzskönyvek adatainak teljessége érdekében elrendelte, hogy a biróságok a csődnyitó végzéseket a közadós lakóhelye szerint illetékes elsőfoku iparhatóságnak is megküldjék. (K. M. 3381/1903. körrend.)

(L. az I. T. V. R. 10. §-át.)

179. §. Valamely iparüzletnek betiltása esetében a féllel az indokok is közlendők s ez az ily végzés ellen a kézbesitéstől számitott 15 nap alatt felfolyamodással élhet.

180. §. Az elsőfoku iparhatóságnál az eljárás szóbeli, melyről azonban jegyzőkönyv vezetendő. A végzés szóval kihirdetendő és a felek kivánatára irásban is kiadandó.

181. §. Iparügyekben az iparhatóságok által hozott első- és másodfoku határozatok ellen, ide értve a kihágások tárgyában hozott határozatokat is, a felfolyamodás a határozat kihirdetése, illetőleg kézbesitése után 15 nap alatt az elsőfoku iparhatóságnál szóval bejelenthető vagy irásban nyujtható be.

Az első- és másodfoku határozatok ellen kellő időben benyujtott felfolyamodás, a 141. és 176. §-okban emlitett esetek kivételével, vagy ha a végrehajtást köztekintetekből nem szükséges azonnal foganatositani, halasztó hatálylyal bir.

Az ipartörvény 181. §-a értelmében iparügyekben az iparhatóságok által hozott első- és másodfoku határozatok ellen, ide értve a kihágások tárgyában hozott itéleteket is, a törvényes határidőn belül korlátlan felebbezésnek van helye. (K. M. 44902/1897.)

De az elsőfoku iparhatósági határozatot feloldó vagy megsemmisitő másodfoku iparhatósági határozat ellen felebbezésnek nincs helye, mivel felebbezésnek kizárólag véghatározatok ellen van helye, az olyan határozat pedig, mely az elsőfoku iparhatósági határozatot vagy itéletet feloldja vagy megsemmisiti, véghatározatnak nem tekinthető. (K. M. 36370/1903.)

Iparkihágási ügyekben csak vádlottnak vagy sértettnek van joga felebbezéssel élni. — Nem tekinthető sértettnek s igy nem élhet felebbezéssel az a feljelentő, aki nem mint magánfél szerepelt a kihágási ügyben, hanem mint hatósági közeg, aki csak hivatali kötelezettségének tett eleget, midőn a fenti tényálladékról felettes hatóságát értesitette. (K. M. 63298/1902.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alapján hozott elsőfoku iparhatósági határozat ellen beadott felebbezést elutasitó másodfoku iparhatósági végzés felülbirálat alá nem vehető, mert az 1901 : XX. t.-cz. végrehajtása tárgyában 4600/1901. M. E. sz. a. kiadott rendelet 5. §-ának utolsó bekezdése értelmében a felebbvitel visszautasitása kérdésében a másodfoku hatóság végérvényesen dönt s igy a végzés ellen további felebbvitelnek helye nincs. (K. M. 68725/1902.)

Valamely közvetlenül érdekelt fél oly iparhatósági határozat ellen, mely részére nem kézbesittetett, azon időponttól kezdve 15 nap alatt élhet jogorvoslattal, midőn a reá sérelmes határozat tartalma tudomására jutott. (K. M. 28517/1901.)

Az iparhatóságnak azon eljárása, mely szerint az iparigazolvány kiadatására vonatkozó határozatát a benyujtott felebbezés következtében önmaga megsemmisiti s az ipar gyakorlását — daczára annak, hogy a felebbezésnek halasztó hatálya van, — megakadályozza, törvénytelen. (K. M. 15039. 1896.)

Iparkihágási ügyekben annak a kérdésnek az elbirálásánál, hogy a postán érkezett felebbezés kellő időben adatott-e be, vagy sem, nem a postán való feladás, hanem a beérkezés időpontja irányadó. (K. M. 13237/1901.)

A nem illetékes helyen, posta utján előterjesztett felebbezésnek az illetékes első-

foku iparhatósághoz való hatósági közvetítése a fél veszélyére történik. (K. M. 69098. 1902.)

Az iparigazolványok kiadása tárgyában hozott határozatok ellen nincs halasztó hatályu felebbezésnek helye, s amennyiben ily határozatok mégis felebbezéssel támadtatnának meg, a felebbezés csak panaszos beadványnak tekintendő, mely elsősorban az elsőfoku iparhatóság részéről igényel elbirálást. (K. M. 77026/1898.)

Iparigazolvány kiadása tárgyában hozott határozatok ellen nincs felebbezésnek, hanem csak halasztó hatály nélküli panasznak helye, mert ha felebbezésnek hely adatnék, a felebbezésnek halasztó hatálya lévén, ez ellentétben állana az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-ával, mely a törvényes kellékek igazolása esetén kötelességévé teszi az iparhatóságnak, hogy a folyamodó részére az iparigazolványt legfeljebb három nap alatt szolgáltassa ki. (K. M. 23057/1899.)

Az iparigazolványok kiadásáról az iparigazolványt kérőn kivül senki sem nyer értesitést. Hogy tehát a közönség érdekeit megvédhesse, helye van az iparigazolvány kiadása ellen irányuló panasznak, melyet elsőfokon az előadott és nem ritkán uj ténykörülmények alapján ugyanazon hatóság birál el, mely az iparigazolvány kiadása kérdésében határozott. (K. M. 51219/1903.)

182. §. Az 1848 : XVIII. t.-cz. — a nyomdák és kőnyomdák biztositékaira vonatkozó rendeletek kivételével — továbbra is fentartatik. Horvát-Szlavonországokban az ott fennálló sajtótörvények érintetlen maradnak.

Az 1876 : XIII. t.-cz. a (cselédtartásról), az 1880 : XXXIV. t.-cz. (a gőzmalmokról), az 1881 : XIV. t.-cz. (a kézizálogkölcsönügyletről), az 1881 : XXVII. t.-cz. (a játékkártyák bélyegilletékéről), az 1881 : XXXVIII. t.-czikk *(a kivándorlási ügynökségekről)*, az 1883 : XIX. t.-cz. (a társaskocsi-üzlet gyakorlásáról Budapesten) s az 1883 : XXXI. t.-cz. (a részletügyletről) a jelen törvény által érintetlenül hagyatnak.

Az 1884 : XVII. t.-czikkben foglalt ipartörvény a nyomdákra is minden tekintetben alkalmazást talál és ezenfelül reájuk még az 1848 : XVIII. t.-cz. illető intézkedései is irányadók. A többször idézett 1848 : XVIII. törvényczikkbe foglalt sajtótörvény csak azon külön viszonyokat szabályozza, amelyek a nyomdát, mint a sajtószabadság tekintetéből megkövetelt felelős vállalkozót illetik és egészen mellőzi azokat, amelyek a nyomdánál, mint ipari vagy kereskedelmi vállalatnál ép ugy, mint minden más vállalatnál előfordulnak; ezekre nézve világosan más törvényekre utal. Igy a nyomdavállalat megkezdésénél a törvényhatóság elnökénél való jelentkezés feltételéül tüzi ki azt, hogy az illető az akkor az efféle vállalatokra nézve érvényes 1840 : XVI. t.-cz. (a kereskedőkről) 1. és 2. fejezetében foglalt rendeleteknek eleget tett. Minthogy pedig az 1840 : XVI. t.-cz. helyébe nagyobbrészt az 1884 : XVII. t.-cz. lépett, ennek intézkedéseit a nyomdákra nézve is irányadóknak kell venni. (F. I. K. 48184/1884. körrendelet.)

Aki nyomdászipart akar folytatni, mindenekelőtt erre az ipartörvény 4. §-a értelmében az illetékes elsőfoku iparhatóságtól iparigazolványt köteles szerezni és ha ezen igazolványt kinyerte, ennek előmutatásával jelentkezik az 1884 : XVIII. t.-cz. 31. §-a értelmében az illető törvényhatóság elnökénél, vagyis ezidőszerint megyékben az alispánnál, törvényhatósági joggal biró városokban a polgármesternél. Az 1848 : XVIII. t.-cz. 39. és 40. §-ai által elrendelt üzleti könyvek vezetése és a nyomtatványok beszolgáltatása épugy kötelező ezidőszerint is, mint az 1884 : XVII. t.-cz. életbelépte előtt, mert e törvény 182. §-a értelmében az 1848 : XVIII. t.-cz. továbbra is fentartatik. (F. I. K. 59622/1884.)

A könyv- és kőnyomdatulajdonosok, ugyszintén a sokszorositó gépek tulajdonosai óvadék letételére nem kötelesek. (F. I. K. 42533/1885.)

Az 1848 : XVIII. t.-cz. a volt erdélyi részekre nem terjed ki, mert sem a Magyarország és Erdély egyesülését véglegesitő 1868 : XLIII. törvényczikkben, sem az azóta keletkezett törvények egyikében sincs ezen kiterjesztés kimondva, sőt az 1871-ik évi május 14-én és az 1872. április 22-én kiadott bel- és igazságügyministeri közös rendeletek hallgatással mellőzve az 1848. évi XVIII. törvényczikket, egyes módositásokkal határozottan fentartották a hajdani Erdély területén az 1852. évi május 27-én kiadott sajtórendtartást. Ennélfogva az 1884. évi 48184. sz. a. kiadott F. I. K. körrendelet azon pontja, mely a nyomdát felállitani szándékozókat az 1848 : XVIII. t.-cz. 37. §-ának követésére utasitja, a volt erdélyi törvényhatóságok területén nem alkalmazható, mig viszont a rendelet többi része, jelesül pedig azon intézkedése, mely szerint a nyomdaipart a Királyhágó innenső s tulsó oldalán egyaránt életbeléptetett 1884. évi t.-cz. rendelkezései alá esőnek mondja és a nyomdaipar megkezdését az ezen törvény 4. §-ában meghatározott fel-

tételek teljesitésétől teszi függővé, a magyar és erdélyi részekben egyaránt alkalmazandó. (F. I. K. 33095/1886.)

Az 1848. évi XVIII. t.-cz. 39. §-ában foglalt azon rendelkezést, hogy a nyomdatulajdonos átzsinórozott és elnökileg lepecsételt könyvet tartson és vezessen, a 414/eln. 1891. belügyminiszteri körrendelet látta el büntető szankczióval, miből folyik, hogy annak elbirálása megfelelt-e az emlitett rendelkezésnek a nyomdatulajdonos, az illetékes rendőrhatóság, s nem az iparhatóság hatáskörébe tartozik, azért is, mert a nyomdák csak annyiban tartoznak az iparhatóságok alá, amennyiben az ipartörvény valamely reájuk vonatkozó rendelkezésnek végrehajtásáról van szó, már pedig az iparosokat könyvek vezetésére az ipartörvény nem kötelezi. (K. M. 58495/1899.)

183. §. A jelen törvény rendelkezései alá nem esnek:

a) a mezőgazdasági és erdei termelés, állattenyésztés, halászat folyóvizekben, tavakban és csatornákban, kert- és szőlőmivelés, selymészet és méhészet, s az ezekkel összefüggő mellékiparágak, amennyiben az illetők leginkább saját nyerstermékeik feldolgozására és eladására szoritkoznak;

b) a házi ipar;

c) a bányászat és kohászat;

d) az állami egyedáruság és ezzel összekötött vállalatok; a III. fejezet *D)* pontja alatt foglalt rendelkezések azonban ezen vállalatokra nézve is kötelezők;

e) a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazott katonák munkája;

f) a malomüzlet és az italmérés, amennyiben az azokhoz való jog a kir. kisebb haszonvételek sorába tartozik;

g) a vasuti, gőzhajó- és csatorna-vállalatok;

h) a tengeri hajózás és tengeri halászat;

i) rendes átjárók (kompok, révek) felállitása folyókon, tavakon, csatornákon és a fausztató vállalatok;

k) a nyilvános táp-, oktató- és fegyintézetek, börtönök és fogházak ipari foglalkozása;

l) a házaló-kereskedés;

m) a közönséges napszámosmunka.

Mindezekre nézve a törvényhozás további rendelkezéseig a fennálló törvények és rendeletek szolgálnak zsinórmértékül.

a) ponthoz.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *a)* pontja alapján a mezőgazdasági termelés, valamint az azzal összefüggő mellékiparágak (malom, szeszgyár stb.), amennyiben azok leginkább az illető mezőgazdaságban előállitott nyerstermények feldolgozására és eladására szoritkoznak, az idézett törvény rendelkezései alá nem esnek. A törvény emlitett rendelkezése nem zárja ki ugyan, hogy az ilyen mezőgazdasági iparvállalat bizonyos mennyiségben idegen nyerstermékek feldolgozásával és eladásával is foglalkozhassék, mindazonáltal kétségtelen, hogy az ilyen mellékiparágaknál az idegen nyerstermékek feldolgozása vagy eladása csak teljesen alárendelt szerepet játszhatik, mert ellenkező esetben az illető vállalat már az ipartörvény rendelkezései alá eső ipari vállalat ismérveit ölti magára. Az esetben tehát, midőn valamely ipari foglalkozás a mezőgazdasági termeléssel összefüggve, mintegy annak kiegészitő részét képezi, vagyis mikor kétségtelen, hogy az illető ipari foglalkozás alapját magában a gazdaságban találja, az, mint a mezőgazdasági termeléssel összefüggő mellékiparág, az ipartörvény rendelkezései alá nem esik, mihelyt azonban az illető ipari foglalkozás nem magában a gazdaságban találja alapját, vagy ha alapját találja ugyan, de ez alapot elhagyva, az üzemet idegen termékek vagy legalább túlnyomó részben ilyenek feldolgozására alapitja, megszünik annak mellékiparági minősége, s ez esetben arra az ipartörvény rendelkezései minden tekintetben irányadók. (K. M. 12961/1904.)

Az ipartörvény 183. §-a értelmében a mezőgazdasággal s a törvényben megnevezett többi őstermelési ágakkal összefüggő mellékiparágak nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, de csak annyiban, amennyiben az illetők leginkább saját nyersterményeik földolgozására és eladására szoritkoznak. Vajjon tehát valamely gazdasági gőzmalom vagy szeszgyár az ipartörvény rendelkezései alól kivehető-e, vagy sem, az minden egyes vitás esetben a fentebbi ismérvek szerint az illetékes iparhatóságok részéről eldöntendő. (F. I. K. 4860/1885.)

Amennyiben valamely gyár csupán az év bizonyos szakára s legnagyobb részben a tulajdonos saját nyerstermékeinek feldolgozására szoritkozik, arra az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *a)* pontja az üzletszerüség hiánya folytán alkalmazást talál. (K. M. 60508/1897.) — Oly szeszgyár, melyben kizárólag valamely uradalom nyersterményei dolgoztatnak

fel, oly gőzmalom, mely kizárólag az uradalom terményszükségleteinek előállitására tartatik üzemben, s oly gépműhely, melyben kizárólag csak az uradalom tulajdonát képező gazdasági gépek és eszközök javittatnak, nem az ipartörvény rendelkezései alá eső ipartelepnek tekintendő, hanem üzeme az ipartörvény 183. §. *a)* pontja értelmében mezőgazdasági mellékiparágnak tekintendő. (K. M. 9530/1897.)

Erdei termelésre s azzal összefüggőleg saját nyers termékei feldolgozására és eladására szoritkozó vállalat az ipartörvény 183. §. *a)* pontja értelmében nem esik a törvény rendelkezései alá. (C. 6689/1889.)

Az erdei termelés fogalma alatt ugy a gyakorlati élet, mint az erdészeti szaktudományok, elsősorban és kizárólag az erdő faállományának kihasználását, kitermelését értik, mert az erdőgazdaságnál, hol a kihasználását előzőleg gazdasági tevékenység (erdőültetés, talajmivelés stb.) alig fordul elő, vagy legalább is nem ugyanazon egy tevékenységében olvad össze, a gazdasági művelet tulajdonképen csakis a felhasználásra alkalmas fáknak ledöntésében és értékesitésében áll.

Az erdei termelés alatt tehát az ipartörvény szempontjából is elsősorban, sőt kizárólag oly ipargazdasági műveletek összessége értendő, mely az erdő faállományának kitermelésére és a kitermelt faanyagnak forgalombahozatal czéljából szükséges megmunkálására irányul és pedig tekintet nélkül arra, hogy az erdő kihasználását az erdőtulajdonos, erdőbérlő, vagy valami fakereskedelmi vállalat folytatja-e.

Az erdő faállományának kitermelésére és a kitermelt faanyagnak a forgalomképesség szempontjából szükséges kezdetleges megmunkálására irányuló gazdasági tevékenységtől azonban elválasztandó a kitermelt faanyag iparszerü feldolgozására és forgalombahozására irányuló kereseti tevékenység. Ez a kereseti tevékenység már nem vonható az erdei őstermelés fogalma alá, hanem az az erdei termeléstől független ipari, illetve kereskedelmi foglalkozásnak tekintendő, minélfogva az a fakereskedő vagy iparos, ki az erdei termékeket, vagy egy erdő faállományát bárkitől és bárminő állapotban oly czélból vásárolja meg, hogy a nyert faanyagot fürésztelepeken és gyárakban vagy műhelyekben iparszerüleg feldolgozva értékesitse, az ipartörvény rendelkezései alá tartozik. (K. M. 66086/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény 183. §. *a)* pontjának illető része ugy értelmezendő, hogy azon erdőtulajdonos vagy erdőbérlő, aki az általa birt vagy bérelt erdőben, akár nyers erdei terményeket, akár fél vagy egész gyártmányokat állit elő és azokat kereskedelmi forgalomba bocsátja, az emlitett törvény rendelkezései alá nem tartozik; ellenben az, aki az előállitott nyersterményeket, fél vagy egész gyártmányokat az erdőtulajdonostól vagy bérlőtől oly czélból vásárolja meg, hogy azokkal további kereskedést üzzön, az ipartörvény rendelkezéseinek magát alávetni köteles. Erdőtulajdonosok vagy erdőbérlők maguk által előállitott erdőterményeknek hetivásárokon való elárusitásától el nem tilthatók. (F. I. K. 31884/1885.)

Az ipartörvény 183. §-ának *a)* pontjában emlitett »erdei termelés« fogalma alatt az erdei gazdálkodás befejező része, nevezetesen az erdő faállományának ledöntése, feldolgozása és idomitása, szóval mindama gazdasági műveletek összessége értendő, melyeknek segélyével valamely erdőnek kihasználásra már alkalmas fatömege oly állapotba hozható, amilyenben az a fafogyasztóknak át szokott adatni. Az erdei termelés alatt tehát az ipartörvény szempontjából elsősorban, sőt kizárólag a fent körülirt gazdasági tevékenység értendő és pedig tekintet nélkül arra, hogy az erdő kihasználását az erdőtulajdonos, erdőbérlő vagy valamely fakereskedelmi vállalat folytatja. Ebből következik, hogy az erdőben alkalmazott favágókra s azokra az erdei munkásokra nézve, kik a fák döntésével s oly mérvben való feldolgozásával és idomitásával foglalkoznak, hogy a faanyagok az erdőből kiszállithatók és kereskedelmi forgalomba hozhatók legyenek, az ipartörvény rendelkezései és a betegség esetére való biztositási kötelezettség — akárki alkalmazza is az illető munkásokat — ki nem terjeszthető. (K. M. 3779/1901.)

A szövetkezeti vállalat erdei termelésre, s azzal összefüggőleg saját nyers termékei feldolgozására és eladására szoritkozván, az ipartörvény 183. §. *a)* pontja értelmében e vállalat nem esik az ipartörvény rendelkezései alá. (C. 1447/1890.)

Azok a fürésztelepek, melyek kizárólag vagy túlnyomó részben másunnan beszerzett fát dolgoznak fel, az ipartörvény és az iparfelügyelői törvény alá tartoznak. (K. M. 29721/1906.)

Amennyiben valamely hizlaló-telep rendes állatállománya és a teleptulajdonos által akár saját tulajdona, akár bérelt föld gyanánt kezelt földbirtok átlagos terménymennyisége között aránytalanság nem mutatkozik, az igy folytatott sertéshizlalás a mezőgazdaság mellékiparága gyanánt üzött hizlalás jellegével bir, s mint lyen az ipartörvény 183. §. *a)* pontja szerint az emlitett törvény rendelkezései, illetve telepengedélyezési eljárás alá nem esik. (K. M. 17859/1896.)

A 183. §. *a)* pontja értelmében a kertművelés általában — ideértve a nagyobb kézi ügyességet és szakavatottságot igénylő üvegházi kertészetet — valamint a kertműveléssel összefüggő mellékiparágakat is, amennyiben az illetők leginkább saját nyerstermékeik feldolgozására, eladására szoritkozik, ki vannak véve az ipartörvény rendelkezései alól. Addig, mig valamely kertész saját terményeinek feldolgozására, elárusitására szoritkozik, nem tekinthető iparosnak vagy kereskedőnek még abban az esetben sem, ha terményeinek elárusitása czéljából üzletet tartana fenn. Az ilyen saját kertészeti terményeiket feldolgozó és elárusitó egyének tehát iparigazolvány váltására nem kötelezhetők. Ellenben azok az egyének, akik nem termelők, hanem csakis mások termelvényeit alakitják át értékesités czéljából, mint a koszorukötők s egyáltalán a virágkötészettel foglalkozók, valamint azok az egyének, kik a mások termelvényeinek elárusitásával foglalkoznak, iparosoknak, illetve kereskedőknek tekintendők s mint ilyenek ezen foglalkozásukat már csak iparigazolvány alapján gyakorolhatják. (K. M. 9544/1903.)

Kertészeti czikkek általában nem esvén az 1884 : XVII. t.-czikk rendelkezései alá, azok a vásári s illetve piaczi árusitás tekintetében sincsenek annak korlátozó rendelkezései alá vetve, minélfogva a napi piaczokon szabadon árusithatók. (K. M. 5185/1900.)

Saját kertészettel biró kertész iparigazolványt még akkor sem köteles váltani, ha virágkereskedés czéljából külön üzleti helyet tart. (K. M. 78722/1899.)

A borfejtés és rakodás, mint a szőlőmivelés, illetve bortermelés körébe tartozó foglalkozás, ha az a bortermelők részére végeztetik, az ipartörvény 183. §. *a)* pontja szerint még akkor sem tekinthető ipari foglalkozásnak, ha az a termelők részére, ellenszolgáltatás mellett keresetszerüleg gyakoroltatik is, s igy e foglalkozásra iparigazolványt kiadni, illetve a borfejtésnek iparigazolvány nélkül való keresetszerü gyakorlását iparkihágásnak tekinteni nem lehet. A borfejtés és rakodás mikénti eszközlése a magántulajdon feletti szabad rendelkezési jog körébe tartozik, az sem elbirtoklás, sem szabályrendeleti intézkedés czimén nem korlátozható, annak gyakorlására kizárólagos jog nem szerezhető, illetve ily kizárólagos jog czimén a borfejtésnek, mint szabad kereseti foglalkozásnak üzésétől senki el nem tiltható. (K. M. 5185. 1898.)

A selymészettel kapcsolatos mellékiparágak, nevezetesen a selyemgombolyitó és fonógyárak, valamint a gubóraktárak az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *a)* pontja értelmében nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá s igy az ezen mellékiparágakban alkalmazott munkások munkakönyv váltására nem kötelezhetők. (K. M. 70781/1900.)

A téglagyártás bár valamely mezőgazdasági uradalomhoz tartozik is, a mezőgazdasági termeléssel összefüggésben nem állván, az mezőgazdasági mellékiparnak nem tekinthető, s igy arra, amennyiben a téglagyártás nem kizárólag az uradalom számára, hanem eladás czéljából üzletszerüleg gyakoroltatik, az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alkalmazást nyernek. (K. M. 18257/1899.)

A mészégetés és az égetett mésznek forgalombahozatala különböző megbirálás alá esik, aszerint, vajjon a mondott üzletek az erdei termeléssel vagy a mezőgazdasággal, szóval a földbirtokkal összefüggő mellékiparágnak tekintendők-e vagy nem. Az előbb emlitett esetben ugyanis a mészégetés és a mésznek forgalombahozatala is az 1884. évi XVII. t.-cz. 183. §-a *a)* pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alá nem esik, mig ellenben, ha akár a mészégetés, akár a kiégetett mésznek forgalombahozatala nem az erdei vagy mezőgazdasági termelés mellékiparágaként üzetik, iparüzletnek tekintendő és mindenki, aki ily üzlettel foglalkozik, az ipartörvény rendelkezéseinek magát alávetni köteles. (F. I. K. 10712/1888.)

Ha valaki saját földjén éget meszet s a mészégetéssel, mint a mezőgazdaság mellékágával foglalkozik, iparigazolványt váltani nem köteles. (K. M. 37221/1897.)

Tejszövetkezet az iparigazolvány váltásának kötelezettsége alól fel van mentve, mivel az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-a *a)* pontja világosan kimondja, hogy a mezőgazdasági és az ezzel összefüggő mellékiparágak, melyek leginkább saját terményeik feldolgozására és elárusitására szoritkoznak, az ipartörvény rendelkezései alá nem esnek. Miután pedig a tejszövetkezetekben rendesen csakis a szövetkezeti tagok által termelt tej lesz közösen feldolgozva és értékesitve, ezen szövetkezetek az ipartörvény rendelkezései alá nem eshetnek s ebből kifolyólag iparigazolványt sem kötelesek váltani. Az esetben, ha a kérdéses tejszövetkezet üzeme által egyesek érdekeit akár tüzrendészeti, akár egészségügyi, vagy bármely más köztekintetekből sértve érzik, az esetleg tényleg fennálló káros hatások elháritása iránt nem az ipar-, hanem az illetékes közigazgatási hatóságok vannak hivatva intézkedni. (K. M. 66232/1902.)

Az egyes uradalmaknál és gazdaságokban rendes fizetés mellett alkalmazott s kizárólag az illető uradalom vagy gazdaság részére dolgozó ugynevezett szegődményes, konvencziós iparosok, tekintettel arra, miszerint az a szerződéses viszony, amelynek alapján az illető ipari munkája és személyes szolgálata az egyes uradalmak és gazdaságok czéljaira állandóan le van kötve, az önálló iparüzés természetével ellenkezik, nem iparosoknak, hanem az uradalom, illetve gazdaság gazdasági személyzete közé tartozó egyéneknek, illetve cselédeknek tekintendők, s ennélfogva azok nem esnek az 1884 : XVII. t. cz. rendelkezései alá, miért is iparigazolvány, illetve iparengedély váltására nem kötelezhetők, s továbbá alkalmazott segédmunkásaikat, kik azonban sem iparossegédeknek, sem pedig tanonczoknak nem tekinthetők, az iparhatóságnál bejelenteni nem tartoznak. Amennyiben azonban a fentemlitett egyének idegen megrendelők részére is dolgoznak, foglalkozásuk már az iparüzés jellegével bir, miért is az 1884. évi XVII. t.-cz. 4., illetve 10. §-a értelmében megfelelő iparigazolványt, illetve iparengedélyt tartoznak váltani s ez esetben, mint az idézett törvény rendelkezései alá tartozó önálló iparosok, segédmunkásaik tekintetében ugy az 1884. évi XVII., mint az 1891. évi XIV. t.-cz. rendelkezéseit is megtartani kötelesek. (K. M. 36220/1901.)

Uradalmakban nagyobbmérvü asztalosmunkálatoknak házilag leendő végzésére alkalmazott asztalossegédek nem önálló iparosoknak, hanem szegődményes iparosoknak, illetve gazdasági alkalmazottaknak tekintendők, akiknek iparigazolványra szükségük nincs. (K. M. 18240/1904.)

A cséplési vállalkozás iparigazolvány nélkül folytatható. (K. M. 1247/1900.)

Azon cséplőgéptulajdonos, aki ugyan bir mezei gazdasággal, de annak terményeit a gazdaság csekély terjedelménél fogva rövid idő alatt elcsépeli és túlnyomólag pénzért, vagy természetben adandó részért, tehát keresetszerüleg foglalkozik a cséplési vállalattal, iparigazolvány váltására kötelezendő. A cséplés nem tartozik a képesitéshez kötött iparágak közé. Ezen körülmény azonban nem menti fel az illető iparosokat alkalmazottjaiknak az iparhatósághoz és a betegsegélyző pénztárhoz való bejelentési kötelezettsége alól. (K. M. 23068/1902.)

Az olyan egyének foglalkozása, kik saját gazdasággal egyáltalán nem birván, cséplőgépet kizárólag abból a czélból tartanak, hogy azzal mások terményeit pénzért, vagy természetben adandó részért kicsépeljék, — bár az a munka természeténél fogva a mezőgazdasági termeléssel kapcsolatban áll — nyereségre alapitott vállalkozásnak, illetve rendszeres s az 1884. évi XVII. t.-cz. rendelkezései alá tartozó ipari foglalkozásnak tekintendő, miért is az ilyen egyénekkel, valamint szakképzettséggel biró alkalmazottjaikkal, ugymint gépész és fütővel szemben az 1884. évi XVII., valamint az 1891. évi XIV. t.-cz. rendelkezései irányadók. (K. M. 77024/1901.)

Azon cséplőgép-tulajdonosok, kik saját gazdasággal egyáltalán nem birnak, ugyszintén azok, kik saját gazdaságukat bérbeadva, azt nem maguk művelik és cséplőgépet kizárólag abból a czélból tartanak, hogy azzal mások terményeit pénzért vagy természetben kiszolgáltatandó részért kicsépeljék, — miként azt már hivatalbeli elődöm 1901. évi november hó 26-án 77024/1901. szám alatt kibocsátott s másolatban idezárt körrendeletében megállapitotta, — az 1884. évi XVII. t.-cz. rendelkezései alá tartozó ipari tevékenységet folytatnak, mihez képest az ily cséplőgéptulajdonosokkal, valamint szakképzettséggel biró alkalmazottaikkal, nevezetesen gépészükkel és fütőjükkel szemben az 1884. évi XVII. t.-cz., valamint az 1891. évi XIV. t.-cz. határozmányai irányadók. Az oly cséplőgéptulajdonosok ellenben, kik saját mezei gazdaságuk termékeinek kicséplésén kivül akár pénzért, akár természetben kiszolgáltatandó részért idegenek termékeinek kicséplésével is foglalkoznak, az 1884. évi XVII. t.-czikk 183. §-ának *a)* pontjában foglalt rendelkezés értelmében csak az esetben kötelezendők iparigazolvány váltására, illetőleg gépészüknek s fütőjüknek a betegsegélyző pénztárba való bejelentésére, amennyiben túlnyomólag, tehát keresetszerüleg, illetőleg iparszerüen idegenek termékeinek kicséplésére vállalkoznak. (K. M. 33239/1904.)

***b)* ponthoz.**

Hogy valamely helységben bizonyos foglalkozás egyes egyének részéről házi iparként, avagy iparszerüleg, tudniillik időszak szerinti mellékfoglalkozásként, avagy rendszeresen, esetleg idegen segédmunkások segitségével üzetik-e, azt megitélni és e tekintetben határozatot hozni az illető helyi viszonyokat leginkább ismerő elsőfoku iparhatóság van elsősorban hivatva. Igy van hivatva az elsőfoku iparhatóság mérlegelni és határozatot hozni a fölött, vajjon a takácsok e foglalkozást idegen segédekkel rendszeresen, iparszerüleg, avagy csak családtagjaik felhasználásával mellékfoglalkozásként üzik; vajjon az uradalom csak saját czéljaira, bár idegen segédekkel éget-e téglát, avagy elárusitja-e az égetett téglát idegeneknek is; vajjon a földmives csak saját termékeit főzi-e meg felállitott üstjében pálinkának, avagy bevásárolt terményt is feldolgozik-e. Mindez

esetekben irányadó az, hogy iparigazolvány csak abban az esetben szükséges, ha valamely ipari foglalkozás rendszeresen iparszerüleg üzetik. Házi iparczikkek készitésére vagy tárgyaknak saját használatra való előállitására vagy mezőgazdasági terményeknek fel- vagy átdolgozására iparigazolványra nincsen szükség. (F. I. K. 9104/1885.)

A háziipar definitiója s illetve azok az előfeltételek, melyek mellett valamely kereseti foglalkozás háziiparnak minősithető, pontosan megállapitva nincs és nem is lehet; e tekintetben csak általános fogalommeghatározás adható, mely általános fogalommeghatározás három lényeges alkatrésze az, hogy valamely kereseti foglalkozás háziiparnak akkor tekintendő, ha az: 1. idegen munkaerő igénybevétele nélkül, csupán a házinép munkaerejével, 2. mellékkeresetforrásként, 3. leginkább saját nyers anyagok feldolgozására szorithatók. (K. M. 34147. 1899.)

Háziiparnak azon ipari munka tekintendő, melyet üzői saját lakásukon, maguk vagy családtagjaik segitségével, kézierővel, akár közvetlen fogyasztó, akár meghatározott munkaadó (vállalkozó) számára végeznek. (K. M. 85995/1901.)

A házi iparczikkek háziipari mivoltát bizonyitó és az iparhatóságok által kiállitandó igazolványok kiállitását kérő beadványok, valamint maguk az igazolványok is, minthogy azok semmi jogositványt nem adnak, hanem csupán a hivatalos ellenőrzés gyakorolhatására szükségesek, az illetéki dijjegyzék 79. tét. *c)* pontja értelmében bélyegmentesek. (K. M. 55945/1902.)

Faáruk háziipari voltának igazolására teljesen elegendő, ha az illetékes hatóság az elárusitó nevére oly igazolványt állit ki, melyben bizonyittatik, hogy mely községeknek milynemü háziipari uton készült czikkeit árusitja az illető. (K. M. 26201/1901.)

A mázaggal, helyesebben geléttel égetett agyagáruk (mázos cserépáruk), valamint általában az agyagedények készitése, a háziipar fogalma alá nem vonható. (K. M. 30299. 1903.)

A bereg- és ugocsamegyei földmivelő lakosság által mellékfoglalkozásképen üzött gubakészités a háziipar fogalma alá esik. (K. M. 41580/1890.)

Bocskorok és papucsok háziiparilag is előállithatók. (K. M. 41214/1903.)

Oly gyár, melynek az a czélja, hogy nemcsak a társtulajdonosok személyes, hanem felfogadott munkások munkájával iparszerüleg nagyban gyártson posztóczipőket, s melynél nem csupán a tagok saját lakásukon foglalkoznak, hanem azonkivül a telepen foglalkoztatott munkások is dolgoznak, nem háziipari, hanem az ipartörvény alá eső ipari vállalatnak tekintendő. (K. M. 85995/1901.)

A czigánykovácsok iparukat háziiparszerüleg üzik, amennyiben idegen segédeket és munkásokat nem alkalmaznak, legtöbbnyire apróbb házieszközöknek, mint vaskanál, fogó, ásó, kapa stb. készitésével foglalkoznak s ennélfogva mint háziiparosok, iparigazolvány váltására nem kötelezhetők; oly községekben azonban, ahol kovácsmesterek vannak, a lovak vasalásától eltiltandók. (F. I. K. 48390/1888.)

A nők által üzleti helyiség nélkül, háznál végzett hajsütés — fodrászmunka — háziiparnak tekintendő. (K. M. 36689/1900.)

Iskolákban, közhivatalokban gyakorolt élelmiszerárusitás nem házalás s ha az élelmiszereket az iskolákban vagy a közhivatalokban alkalmazott egyének, szolgák árusitják, az az ipartörvény alá eső kereskedésnek nem tekinthető. (K. M. 60155. 1900.)

A kenyérsütés a háztartás körül kisegitő családtagok által, bár nem kizárólag a házifogyasztás czéljára, még nem foglalja magában a pékmesterség iparszerü gyakorlását, hanem, mint háziipar, az emlitett korlátok közt iparhatósági igazolvány nélkül folytatható. (F. I. K. 54117/1885. és K. M. 36510. 1897.)

Igaz ugyan, hogy felebbezők a sütést a házi szükséglettől függetlenül közfogyasztás czéljából és keresetszerüleg üzik, mindazonáltal figyelemmel arra, miszerint a felterjesztett iratokból kitünőleg rendes műhelylyel nem birnak, a sütést kizárólag a családtagok közreműködésével, minden idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül s csupán mellékfoglalkozásként, nevezetesen nem állandóan, hanem csak időszakonként üzik, foglalkozásuk a háziipar körét túlhaladó iparüzésnek nem tekinthető. (K. M. 38318/1904.)

Arra nézve, hogy a kenyérsütő asszonyok által eszközölt kenyérsütés mily határok között tekinthető háziiparnak és mikor tekintendő az már a pékipar körébe vágó, az ipartörvény rendelkezései alá tartozó tevékenységnek, általános szabályokat felállitani nem lehet, mert azon körülmény, hogy valaki a kenyérsütést háziiparszerüleg üzi-e vagy sem, egész alapossággal csak az összes konkrét körülmények kellő mérlegelése alapján birálható el. Az, hogy a kenyérsütő asszonyok az esetben, ha a forgalomba hozott kenyeret nem saját termésü lisztből állitják elő, az ipartörvény rendelkezései alá esnek és iparigazolványt váltani kötelesek, már azért sem mondható ki, mert igen sok esetben a háziipar teljes elfojtását jelentené, ha kimondatnék, hogy háziipari czikkek csak az illető egyén saját terményeiből állithatók elő. (K. M. 60654/1902.)

Az év nagy részén át naponta kétszer is

12—12 drb kenyér sütése és üzleti árusitása háziiparnak már nem tekinthető, hanem ez rendes iparüzést képez, melyhez iparigazolvány váltása szükséges. (K. M. 20523/1903.)

Szatócs (vegyeskereskedő) a családtagok által háziiparszerüleg sütött kenyeret üzletében, mint szatócs, elárusithatja. (F. I. K. 56225/1885.)

A laczikonyhát tartók foglalkozása természeténél és jellegénél fogva ipari foglalkozásnak nem minősithető, s ennélfogva az országos és hetivásárokon árusitó laczikonyhásoknak sem iparengedélyre, sem iparigazolványra szükségük nincs. (K. M. 20889. 1901.)

Háziiparszerü foglalkozásnak tekintendő s mint ilyen az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *b)* pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alá nem esik : ha valaki a mészégetést katlanokban oly mérvben végezte, hogy egy év lefolyása alatt csak három katlanra valót égetett, tehát a mészégetéssel nem foglalkozott kizárólagosan és folytonosan. (K. M. 62331/1898.)

Azok a kezdetleges szerkezetü olajsajtók, olajütők, amelyek főképen az oláhlakta vidékeken s különösen a böjtök idejében vannak működésben s amelyek segitségével az oláh nép háztartási czéljaira öntermelte magvakból maga sajtol olajat, az ipartörvény rendelkezései alá egyáltalán nem tartoznak, mert az ilykép eszközölt olajsajtolás csupán háziiparnak tekinthető. (K. M. 15326/1901.)

A házi fogyasztás czéljaira levágott vagy saját nevelésü sertések egyes, a házi fogyasztás körében fel nem használható részeinek eladása iparüzésnek nem tekinthető s igy arra sem iparigazolvány, sem engedély nem szükséges. (K. M. 25058/1898.)

Az otthon hizlalt sertéseknek bizonyos időszakokban való leszurása, illetőleg az ekként nyert husnak, szalonnának, zsirnak s a sertések egyéb alkatrészeinek elárusitása nem képez ipari foglalkozást, s az illető jogositva van az igy nyert és saját háztartásában nem szükséges hust stb. bárhol elárusitani, ezenkivül pedig a nyers hust, szalonnát és zsirt, mint élelmiszereket, az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-a értelmében, hetivásárokon bárki — tehát nem iparos is — áruba bocsáthat s ily módon történő eladásokhoz az illető iparigazolványt nem köteles váltani. (K. M. 21016/1900.)

Ha azonban valaki nemcsak otthon hizlalt sertéseket szur le időszakonként és nemcsak az ekként nyert hust árusitja el, hanem mástól vásárolt idegen sertések leszurásával és azok husának elárusitásával is iparigazolvány nélkül iparszerüleg foglalkozik : a jogosulatlan iparüzés kihágását követi el. (K. M. 92022/1900.)

Azoknak a nőknek, akik paraszt női ruhának mások részére készitésével foglalkoznak, iparigazolványnyal nem kell birniok, mivel e foglalkozás háziiparnak tekintendő. (F. I. K. 61339/1884.)

Nők által háznál, kisegitő erőknek csak időnként való alkalmazása mellett üzött női ruhavarrás a háziipar fogalma alá esik. (K. M. 32482/1898.)

A női ruhavarrás az ipartörvény alá eső tevékenységnek csak akkor tekinthető, ha kisegitő erőknek állandó és rendszeres alkalmazásával gyakorolják. Kisegitő erőknek természetesen nem tekinthetők azok a leányok, akik női ruhavarrónőkhöz járnak s nála dolgoznak ugyan, de nem rendes segédszemélyzet gyanánt dolgoznak, hanem csak avégből, hogy a varrásban bizonyos jártasságra tegyenek szert, magukat abban kiképezzék. Iparigazolvány váltására tehát csak azok a női ruhavarrónők kötelezhetők, akik nemcsak bizonyos időnkint, hanem rendesen segédszemélyzettel dolgoznak. (K. M. 74297/1901.)

Az a körülmény, hogy valaki csak foltozó és javitó munkát végez, foglalkozásának háziipari jellegét még nem állapitja meg. (K. M. 4559/1898.)

Szabóiparral nem műhelyben, hanem lakásán s nem állandó segédszemélyzettel, hanem időnként kisegitő erők alkalmazásával foglalkozó egyén ily foglalkozása a háziipar körét nem haladván túl, iparigazolvány váltására nem kötelezhető. (K. M. 14702/1898.)

Háziiparosoknak csakis azok a takácsok tekintendők, akik e mesterséget a földmivelés vagy egyéb főkereseti foglalkozás mellett mellékesen folytatják, vagy pedig kizárólag a takácssággal foglalkoznak ugyan, de iparukat idegen személyzet igénybevétele nélkül, csupán a háznép közreműködésével üzik ; aki tehát tanonczot tart, mesterségét iparszerüen folytatja, ekként háziiparosnak nem lévén tekinthető, reá az 1884 : XVII. t.-czikkbe foglalt ipartörvény rendelkezései mindenben alkalmazandók. (F. I. K. 32096/1887.)

Törvényes határozmányaink a vándoriparra ez idő szerint nincsenek ugyan még, de az iparos a fennálló gyakorlat szerint az illetékes belföldi hatóságtól nyert vándoriparosi igazolvány alapján, vándoriparát (vándorolva üzött ablakbevágást) mindenhol, még a házalás alól kivett helyiségekben és igy Budapesten is üzheti, amint ez egyébként a házalást tiltó szabályrendeletekben kifejezést is nyer. Annak azonban, hogy az iparos vándoriparosnak tekintessék és ehhez képest csupán az alacsony, állandó összegben megállapitott I. osztályu kereseti adóval terheltessék — elengedhetlen feltétele az, hogy az illető valósággal vándorolva, azaz helységről-helységre járva és azokban a lakosság számához mért aránylagos ideig

tartózkodva űzze iparát, ami vándoripari engedélyének, melyet némely hatóságok gyakran házalási könyv alakjában állitanak ki, helyhatósági láttamozásaiból könynyen megállapitható. Ha azonban a vándoriparigazolvány alapján eljáró iparos tényleg nem vándorol, hanem egy helyen telepszik le, vagy legalább működését tartósan csupán egy helyre szoritja, ez esetben az illetőre nem a vándoriparra, hanem a letelepedett helyi iparra vonatkozó szabályok irányadók, vagyis az ily iparosok iparigazolvány váltására a körülményekhez képest az I. vagy III. osztályu keresetadó megfizetésére kötelezendők. Telephelyükön, de csakis itt, jogukban áll azután természetesen az 1884. évi XVII. t.-cz. 50. §-a és az 1900 : XXV. t.-cz. értelmében ipari munkálataikra előzetes felhivás nélkül is megrendelést gyüjteni és a megrendelt munkát bármikor, tehát akár rögtön is elvégezni. Az, hogy mikor tekintendő a vándoriparos letelepültnek, avagy olyannak, aki működését tartósan egy helyre szoritja: az egyes felmerülő konkrét esetekben, az illetékes hatóságok által, a fenforgó összes ténykörülményeknek, valamint a netalán jelentkező méltányossági tekinteteknek mérlegelése után állapitandó meg, s az e részben hozandó határozatok birtokon belül felebbezhetők. (K. M. 72519. 1902.)

Valamely községben házaló üvegesek (ablakosok) munkát vállalhatnak és pedig vagy oly házalókönyv alapján, mely üvegneműek árusitása mellett az ablakbevágásra szóló engedélyt is tartalmazza, vagy másrészt rendőri igazolvány alapján. Az ablakbevágásnak házról-házra és községről-községre járva való gyakorlása ugyanis nem tartozik sem a házalási nyilt parancs, sem az ipartörvény határozmányai alá s mint vándoripar községről-községre járva, vagy külön igazolvány alakjában kiadott vagy a házalókönyvben foglalt engedély alapján gyakorolható. (K. M. 46492/1896.)

Miután a vándoripar körébe tartozó dézsajavitás és abroncsolás nem esik a házalás fogalma alá: az a körülmény, hogy valamely helység területén a házalás tilos, nem képezheti alapját a vándoripar gyakorlásától való eltiltásnak. (K. M. 7828/1903.)

A sertésherélés sem iparnak, sem vándoriparnak nem tekinthető. (K. M. 23429/1894.)

Ablakbevágási iparra szóló iparigazolványok csakis a magyar korona országainak területére érvényesek és az Ausztriával érvényben lévő vám- és kereskedelmi szövetség értelmében az ablakbevágási iparra mint vándoriparra nálunk a másik állam területére érvényes engedély nem adható ki. Midőn tehát a házalási engedélyben ablakbevágási iparra szóló engedély is adatik, egyfelől magán a házalási könyvön világosan feltüntetendő, hogy az igazolvány csakis a magyar korona országainak területére érvényes, másfelől pedig uj igazolványok kiállitása alkalmával azok tulajdonosai az igazolvány átvételénél élőszóval is figyelmeztetendők, hogy a birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és országokban csakis a szoros értelemben vett házalást vannak jogositva folytatni, ellenben ablakbevágási ipart egyáltalán nem gyakorolhatnak. (K. M. 37736/1896.)

A vándoripar kérdése az ipartörvény keretében nem nyert szabályozást. Az ipartörvény az ipar gyakorlását mindenütt az illetékes helyi iparhatóságnál való bejelentés kényszeréhez köti, s igy bizonyos iparágaknak oly módon való gyakorlására, mely iparhatósági területekhez és lakóhelyhez van kötve, vándorszerüleg történnék, az ipartörvény alapján nem adható sem iparigazolvány, sem engedély. — Az üstfoltozás- és furócsinálásra az egész ország területén érvényes iparigazolvány az ipartörvény alapján ki nem állitható, ily iparigazolványra azonban annak, aki az üstfoltozással és furócsinálással háziiparszerüleg foglalkozik, szüksége nincs. (K. M. 83001/1898.)

c) ponthoz.

Az ipar gyakorlását szabályozó 1884. évi XVII. t.-cz. 183. §. *c)* pontja szerint a bányászat és kohászat nem esik a törvény rendelkezései alá. Másrészt pedig az általános bányatörvény 131. §-a közelebbről megjelöli a bányászat és kohászat üzleti terjedelmét, illetőleg részletesen felsorolja mindazt, amire a bányaadományozás a vállalkozót feljogositja. Ameddig a bányászat és kohászat az idézett 131. §. keretében mozog, addig az illető vállalatok csak a bányatörvény rendelkezései alá esnek s bányarendőri, illetőleg bányahatósági felügyelet alatt állanak. A bányatörvény 131. §-a *b)* pontjából következik, hogy az adományozás a vállalkozót csak nyerstermények előállitására és forgalombahozatalára jogositja fel, amennyiben tehát a bányászati és kohászati vállalatoknak csak nyerstermények nyerése képezi a feladatát, annyiban az illető vállalatok nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá. Mihelyt azonban az ily bánya- vagy kohóvállalatok a nyerstermények feldolgozásával is foglalkoznak, ez esetben ezen finomitóműhelyek és feldolgozási üzemágak tekintetében már az ipartörvény rendelkezései alá esnek. Ennélfogva nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá: 1. a fentartott ásványok kutatása, feltárására és lefejtésére szolgáló, vagyis a szó legszorosabb értelmében vett bányaművek; 2. az érczelőkészitő művek, vagyis mindazon telepek, amelyekben a bányából kihozott fejtmények apritása, osztá-

lyozása és töményitése történik; 3. a szénelőkészitő művek, nevezetesen a szénosztályozó- és szénmosó-telepek, de ugy a 2. mint a 3. alattiak csak annyiban, amennyiben még kereskedelmi forgalomba nem került, vagyis közvetlenül a bányából kihozott fentartott ásványok (ércz és szén) apritását, osztályozását, töményitését, illetve mosását eszközlik; 4. a lugzás, foncsorozás és villamos kifejtés utján bányaterményekből és kohó középterményekből nyers fémeket előállitó művek; 5. a nyers fémek előállitására szolgáló osztályozó-kemenczék és egyéb készülékek; 6. azon pörkölő-kemenczék, amelyekben a fentartott ásványoknak a 4. és 5. alatti kohósitás szükségképeni előműveletét képező pörkölése eszközöltetik; 7. kokszkemenczék, amennyiben a szén termelése helyén állittatnak fel (1884 : XVII. t.-cz. 25. §.); 8. briket-sajtók, szintén amennyiben a szén termelési helyén állittatnak fel; 9. a kohóművekkel szoros kapcsolatban álló azok az üzemek, melyek a kohók mellékterményeit dolgozzák fel, avagy a kohósitás, lugzás stb. czéljaira szükséges anyagokat a kohótelepen állitják elő; 10. a bánya- és kohótelepeken lévő kovács-, ács-, asztalos-, drótkötél- és gépműhelyek, téglavetők és fürészek, ha azokban kizárólag a bánya- és kohóüzemhez szükséges eszközök és szerek készittetnek és javittatnak. Amennyiben konkrét esetben a fentebbiekből folyólag a bánya-, illetve az ipartörvény alkalmazásának kérdése minden kételyt kizáró módon nem volna eldönthető, ilyenkor a m. kir. pénzügyministerrel egyetértőleg a kereskedelemügyi minister dönti el azt, vajjon az illető műhelytelep vagy üzemág ki van-e véve az ipartörvény rendelkezései alól vagy sem. (K. M. 64162/1899.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *c)* pontja értelmében a bányászat szintén nem tartozik az ipartörvény rendelkezése alá. Ez az intézkedés azonban csakis a szigoruan vett bányászatra és kohászatra vonatkozik és nem alkalmazható az ezekkel összefüggésben álló iparágakra. Vagyis az ipartörvény nyer alkalmazást e vállalatoknál ott és mindaddig, ahol és amig kizárólag a nyerstermény képezi az illető vállalat egyedüli feladatát és ez alapon a bányáknál a nyerstermény nyerésén vagy annak mint nyersterményre való feldolgozására szánt kohóknál dolgozó bányászok munkakönyvvel nem látandók el. Mihelyt azonban e vállalatok a nyerstermény feldolgozásával is foglalkoznak, vagy műhelyeket tartanak üzemben, elvesztik az emlitett jellegüket és minden tekintetben az ipartörvény intézkedései alá tartoznak. (F. I. és K. M. 8098/1885.)

A bányászattal vagy kohászattal egybefüggésben lévő hámorművek az ipartörvény rendelkezései alá tartoznak és e hámorművekre rendeli az ipartörvény 25. §-a, hogy ezek csak iparhatósági telepengedély alapján állittathatnak fel. Az idézett 25. §-ban emlitett hámorművek alatt azonban nem értetnek a kovácsmesterség gyakorlására szolgáló műhelyek, mivel ezeknek felállitása nincsen iparhatósági telepengedélyhez kötve, ami nem zárja ki azt, hogy az illető iparos, aki kovácsműhelyt nyit, köteleztethessék például a tüzbiztonsági szempontból szükséges óvóintézkedések megtételére. (F. I. és K. M. 20315/1885.)

Ha a kénsavgyár nem nyersanyag nyerésével, hanem a nyert nyersterményeknek kereskedelmi áruvá való feldolgozásával foglalkozik, vagy műhelyeket tart üzemben, mint iparvállalat minden tekintetben az ipartörvény intézkedései alá tartozik. (F. I. K. 63554/1886.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *c)* pontjában emlitett vállalatok utján előállitott nyersterményeknek hetipiaczi árulhatása az ipartörvény alapján nem korlátozható. (F. I. K. 29353/1887.)

Az oly kohászati vállalatok, melyek kizárólag nyerstermények előállitásával foglalkoznak és ezen nyersterményeket tovább nem dolgozzák fel, az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *c)* pontja értelmében tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, hanem arra nézve csakis a bányatörvény intézkedései mérvadók. Az általános bányatörvény 131. §. *d)* pontja szerint pedig a bányaadományozás feljogositja egyebek közt az illető bányatulajdonost, hogy az érczek feldolgozására szükséges érczpörkölő-kemenczéket is különös hatósági engedély nélkül és csakis a külépitkezésekre nézve a bányatörvény 133. §-a értelmében a közigazgatási hatóságtól nyerendő épitési engedély, valamint a bányahatóságnak való bejelentés feltétele alatt felépithesse és a bányatörvény 132. §-a szerint a 131. §-ban foglalt jogositványok terjedelme és gyakorlása iránt keletkező viszályok felett, amennyiben azok a törvény rendes utjára nem tartoznak, a bányahatóság önállólag, vagy a körülményekhez képest az érdekelt politikai ipari vagy más közigazgatási hatósággal egyetértőleg határoz. (K. M. 14271/1893.)

A zárt kutatmányokban alkalmazott munkások, amennyiben az 1891 : XIV. t.-cz XI. fejezete értelmében alakitott bányatársládáknál biztositva nincsenek, az illetékes kerületi betegsegélyző-pénztárba bejelentendők, mert a zárt kutatmányok az 1891 : XIV. t.-cz. szempontjából a bányákkal egy fogalom alá esnek. (K. M. 11827/1899.)

A kőfejtőtelepek (kőbányák) az ipartörvény rendelkezései alá esnek. (K. M. 39658. 1900.)

Bányákból nyert szénnek a bányatulajdonos által, kizárólag a bányák számlájára a bányászati adminisztráczióhoz tartozó tiszt-

viselőkkel közvetlenül való forgalombahozatalához, illetve árusitásához iparigazolvány nem szükséges. (K. M. 53830/1902.)

A bányavállalatok által ugy a bánya helyén, mint azon kivül létesitett és fentartott elárusitó irodák, hivatalok, szénraktárak és szénirodák mindaddig, amig ezek a saját bányájuk termékét nagyban vagy kicsinyben kizárólag csak a bánya számlájára árusitják el és amig a bánya az igy elárusitott termékekből befolyó összeget a bányaadóvallomásban minden levonás nélkül — mint a termékekért bevett pénzértéket — mutatja ki, nem tartozik az ipartörvény rendelkezései alá és igy iparigazolvány váltására sem kötelezhetők. Az adományos ugyanis az adományozás által a bányatelekben előforduló ásványokra tulajdonjogot nyervén, ez magában foglalja a tulajdon feletti szabad rendelkezést, tehát a forgalombahozatal és elárusitás jogát is. Ezt a jogát a bányavállalkozó kizárólag a bányatörvény alapján is gyakorolhatja vagy gyakoroltathatja és pedig ugy a bányatelepen, mint az azon kivül eső helyeken is. Az elárusitás, értékesités egyébként szoros kapcsolatban van a bányaművelettel, attól el nem választható, s az értékesités joga olyan, a bányaadományozással szoros kapcsolatban lévő jog, mely az adományost az általános bányatörvény 131. §-a alapján megilleti. (K. M. 53083/1902.)

A manganére-bányászat a bányatörvény rendelkezései alá tartozik. (K. M. 22157. 1906.)

d) ponthoz.

A postai szállitás fuvarozási vagy szállitmányozási üzletnek nem tekinthető, s igy a postakincstárral szerződéses viszonyban álló postamesterekre az ipartörvény rendelkezései nem alkalmazhatók. (K. M. 30669. 1897.)

Az állami italfogyasztási és italmérési adók beszedési jogának bérlője a bérleti szerződéssel reáruházott jogoknál fogva a kincstár bizományosaként tartozik eljárni, köteles lévén a szóban forgó adók kezelési körébe tartozó bejelentéseket a fennálló adótörvények által meghatározott módon és megállapitott határidőkben elfogadni, amiből folyik, hogy a fogyasztási adóbérlő hivatalos helyisége sem kereskedelmi, sem pedig ipari irodának nem tekinthető. (K. M. 42307/1897.)

Az osztálysorsjátékok sorsjegyeinek elárusitása — figyelemmel arra, hogy az 1897. évi VII. t.-cz. a lottójövedéket fentartotta s az osztálysorsjáték ezen jövedék alkatrészét képező állami vállalatnak minősitendő, amely jellegén az a körülmény, miszerint e vállalat bérbe van adva, mit sem változtat, — az 1884 : XVII. t.-cz. szerint elbirálandó iparszerü foglalkozásnak nem minősithető s mint ilyen iparigazolványhoz nem kötendő, miután az idézett törvényczikk 183. §. *d)* pontja értelmében, a törvény hatálya az állami egyedáruságra és az azzal összekötött vállalatokra ki nem terjed. (K. M. 54362. 1898.)

Nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá a m. kir. posta javitóműhelyei. (K. M. 65192/1898.)

e) ponthoz.

A tényleges szolgálatban álló gyógykovács a katonalovak patkolását iparigazolvány nélkül is üzheti, mert ezen üzletgyakorlás az ipartörvény 183. §. *e)* pontja szerint itélendő meg, de ez szorosan csak a katonaság körében teljesitendő munkára vonatkozik. Ha tehát a katonai gyógykovács illetékes katonai hatóságának beleegyezésével más polgári egyének részére is iparszerüleg üzi mesterségét, ezt csak az ipartörvény szabványai alapján teheti. (F. I. K. 22881/1885.)

Amennyiben a gyógykovácsság csak a patkolásra szoritkozik, az esetben ennek iparszerü gyakorlása csak iparigazolványnyal biró iparos, illetőleg kovácsmesternek engedhető meg. A tényleges szolgálatban álló gyógykovács a katonai lovak patkolását iparigazolvány nélkül üzheti, mert ezen üzletgyakorlás az ipartörvény 183. §-ának *c)* pontja szerint itélendő meg, de ez szorosan csak a katonaság körében teljesitendő munkára vonatkozik. Ha katonai gyógykovács illetékes katonai hatóságának beleegyezésével más polgári egyének részére is iparszerüleg üzi mesterségét, ezt csak az ipartörvény szabványai alapján tehetné. (F. I. és K. M. 8175. 1887.)

Az ipartörvény 183. §. *e)* pontja minden kételyt kizáró módon csupán a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazott katonák munkájáról szól, de csapattestekről, — amelyek az intézetektől ugy lényegileg, mint szervezetszerüleg megkülönböztetett fogalommal biró csoportot képeznek, — emlitést egyáltalán nem tesz, s igy a törvénynek határozottan a katonai intézetekben és üzlettelepeknél alkalmazott katonák munkáját tárgyaló intézkedését az ott nem is érintett csapattestek kötelékében ipari munkát végző katonai személyek munkájára vonatkoztatni nem lehet. (K. M. 91044/1900.)

f) ponthoz.

Gőzmalmok egyes felek részére vámért is őrölhetnek, s nem szorithatók csupán a kereskedelmi czélokra való őrlésre; terményt lisztért cserélhetnek, s általában mint bármely iparüzlet, iparkészitményeiket tetszés szerinti módon értékesithetik és ebben a malomjoggal biró földesur által nem korlátozhatók. (F. I. K.) 45713 1886.)

Az 1880 : XXXIV. t.-cz., melyet az ipartörvény 182. §-a hatályában fentartott, a gőzmalmokról következőleg intézkedik : 1. §. A kizárólag gőzerőre berendezett és állandóan gőzerővel működő malmokra a földesuri malomjog nem terjed ki ; az ilyen malmok felállitása az emlitett földesuri malomjog szempontjából nem korlátozható, sem azok üzlete a malomjog czimén taksával vagy egyéb szolgáltatással nem terhelhető. 2. §. Az ilyen malmok után eddig a földesuri malomjog czimén akár birói itélet által, akár egyébként megállapitott minden fizetés vagy szolgáltatás, a jelen törvény hatálybaléptétől kezdve megszüntettetik. 3. §. Jelen törvény végrehajtásával a belügyi, igazságügyi és a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerek bizatnak meg. — Az 1880 : XXXIV. t.-cz. kizárólag a gőzerőre berendezett malmokat vonta ki a földesuri malomjog kiváltságai alól, míg a benzin- vagy más gázerőre berendezett malmok továbbra is alávetve vannak a földesuri malomjognak és igy azok felállitása a földesuri malomjog szempontjából korlátozható. (K. M. 9334. 1899.)

Ha valamely malomüzlet királyi kisebb haszonvételi jog alapján gyakoroltatik, ugyanazon jog alapján gyakorolhotó ez kisebb vagy nagyobb mérvben, akár egyszerü lisztelő malom, akár bárminő fejlettségi fokon álló műmalom alakjában is. (K. M. 2204/1893.)

Amely községben a malomüzlet a regálejogok sorába tartozik, az ott annak területén létesitendő száraz- és vizimalmokra az 1884. évi XVII. t.-cz. 183. §. *f)* pontjának határozmányához képest az ipartörvény rendelkezései nem alkalmazhatók. (K. M. 69403. 1889.)

Az őrlés csak azon esetben tekinthető a regálejog alapján gyakorolt malomüzletnek, ha azt maga a regálejog tulajdonosa vagy annak egyenes engedélye alapján esetleg egy más személy gyakorolja s csak ezen esetben van ezen művelet az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §. *f)* pontja értelmében az ipartörvény rendelkezései alól kivéve. Amennyiben azonban az őrlés a regálejog tulajdonosának engedélye nélkül, illetve egyenesen annak akarata ellenére folytattatik, az esetben a kérdéses malomüzlet nem tekinthető az 1884. évi XVII. t.-cz. 183. §. *f)* pontjában emlitett regálejogon alapuló őrlési műveletnek. Ehhez képest az illető malom tulajdonosa köteles az ipartörvény rendelkezéseit megtartani, a regálejog tulajdonosának fennállván joga, magánjogi igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni. (K. M. 18323/1900.)

g) **ponthoz.**

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *g)* pontja értelmében a vasuti és gőzhajó-vállalatok nem tartozván az ipartörvény rendelkezései alá, a vasuti és gőzhajó-állomásokon alkalmazott munkások munkakönyvvel nem látandók el. Ellenben a vasuti és hajózási vállalatok gyárában vagy másféle üzleti vállalataiban alkalmazott munkások, ép ugy, mint maguk a telepek, minden tekintetben az ipartörvény intézkedései alá esnek. (F. I. és K. M. 1179/1885.)

Az 1884 : XVII. törvényczikk 183. §-a *g)* pontjának azon intézkedése, hogy a vasuti vállalatok nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, a munkások tekintetében olyképen értelmezendő, hogy a vasuti vállalatoknál a forgalom körül alkalmazott munkások nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá. Ennélfogva például a raktáraknál, pályafentartásnál és ehhez hasonló munkálatoknál alkalmazottak nem esnek az ipartörvény rendelkezései alá és munkakönyvvel nem látandók el. A vasuti vállalatok által fentartott gyárak, gépjavitó műhelyek, vagy egyéb másféle üzleti vállalatok azonban nem tartoznak az idézett szakasz *g)* pontjának kivételes intézkedése alá. Az ezekben alkalmazott munkások, ép ugy mint maguk a telepek is minden tekintetben az ipartörvény intézkedései alá esnek és ennélfogva e munkások munkakönyvvel is ellátandók. (F. I. K. 54560/1885.)

A vasuti vállalatok fütőházai. (F. I. K. 24586/1886.)

A 183. §. *g)* pontban statuált kivétel a vasuti javitóműhelyekre is kiterjed, s ennélfogva az ipartörvény rendelkezései azokra sem alkalmazhatók. Ami azonban az ily javitóműhelyekben a tanonczok felvételét, oktatását és elbocsátását, továbbá a segédek alkalmazását, nyilvántartását és munkakönyvvel való ellátását illeti, e viszonyok tekintetében, figyelemmel a segédszemélyzet érdekeire, az ipartörvénynek idevágó határozmányai alkalmazandók. (K. M. 72035. 1896.)

Közforgalmu vasutak javitó műhelyei nem esnek az ipartörv. rendelkezései alá. Az azokban alkalmazott tanonczokat és segédeket azonban az iparhatóság köteles a munkaadó kivánságára tanonczszerződéssel és bizonyitványnyal, illetve munkakönyvvel ellátni. (K. M. 10494/1906.)

A vasuti és hajózási vállalatok által fentartott önálló ipartelepek, mint amilyen pl. a m. kir. államvasutak gépgyára, a diósgyőri vas- és aczélgyár stb. az ipartörvény határozmányainak minden irányban alávetve maradnak. (K. M. 72035/1896.)

A m. kir. államvasutak az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alá nem tartozván, egyes munkálatoknak, főleg a forgalmi biztonság szempontjából indokolt, házi kezelésben történő foganatositása kifogás alá nem eshetik. (K. M. 70952/1897.)

Nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá a közuti vasutvállalatok, a villamos közuti vasutak és ezek áramfejlesztő telepei, melyek a villamos erőre berendezett vasutaknál a közlekedési vállalat berendezésének és üzemének elválaszthatatlan kiegészitő részeit képezik. (K. M. 34330/1898.)

A közlekedési vállalatok javitóműhelyeire semmi tekintetben sem nyernek alkalmazást az ipartörvény rendelkezései. (K. M. 42495. 1898.)

Vasuti javitóműhelyekben alkalmazott tanonczok a tanonczszerződés megkötése és a tanonczbizonyitvány kiállitása, a segédek pedig a munkakönyvvel való ellátás tekintetében, ép oly elbánásban részesitendők, mint az egyéb ipari műhelyekben alkalmazott tanonczok és segédek. (K. M. 49074. 1904.)

A teherfuvarozással iparszerüen foglalkozó egyének alkalmazottai ipari alkalmazottaknak tekintendők. (K. M. 32547/1903.)

A közforgalom czéljaira szolgáló vasutak nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá, ellenben az oly magánérdekü vasutak, melyek kizárólag valamely iparvállalat czéljait szolgálva, annak tartozékát képezik, az engedélyezés, épités, technikai felügyelet stb. kivételével, az ipartörvény rendelkezései alá esnek. (K. M. 43827/1904.)

A magyar királyi államvasutak talpfatelitő telepei az 1884. évi törvényczikk 183. §-ának *g)* pontja, illetőleg a ministerium 1899. évi január hó 10-én 42495/1898. szám alatt kiadott körrendelete értelmében, amenynyiben nem üzletszerüleg, hanem kizárólag az azokat föntartó m. kir. államvasutak részére szükséges talpfák előkészitése czéljából tartatnak üzemben, ipartelepeknek nem tekinthetők, minélfogva ezekre a telepekre az 1884. évi XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény rendelkezései semmi tekintetben sem nyerhetnek alkalmazást. (K. M. 64638/1905.)

i) ponthoz.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 183. §-ának *i)* pontja értelmében rendes átjárók (kompok, révek) felállitása folyókon, tavakon, csatornákon nem esik az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény rendelkezései alá. A dereglyével folytatott személyszállitási foglalkozáshoz tehát iparigazolvány nem szükséges. (K. M. 26358/1900.)

k) ponthoz.

A fegyenczek munkaerejét kibérlő vállalkozónak az a foglalkozása, melylyel a kibérelt munkaerőt saját ipari czéljaira felhasználja, az ipartörvény alá eső ipari foglalkozásnak tekintendő. (M. T. 1899.)

A fegyintézetek munkaerejének legfőkép a félkészitmények tömegtermelésére, esetleg oly czikkek készitésére kell szoritkoznia, amelyek hazánkban eddig egyáltalán nem készittetnek vagy a hazai szükségletet ki nem elégitik, vagy a külföld számára termelnek; továbbá, az igazságügyi kormányzat felszerelési szükségleteinek fedezésén felül azon intézeteknek a müves iparágak gyakorlásától tartózkodniok kell.

A háziipar köréből azon foglalkozási ágak művelendők, amelyek a helyi vagy legközelebbi vidék hasonló irányu munkásságának versenyt nem képeznek.

Oly elitéltek, akik szabadonlételük idejében mezei munkával foglalkoztak, lehetőleg a háziiparbeli foglalkozások elsajátitására kötelezendők. Különös suly fektetendő arra, hogy ezen intézetek iparkészitményeik elárusitásával a helyi vagy legközelebbi iparral ne versenyezzenek.

Amennyiben tehát a fegyházi iparüzés valahol e szabályszerü megszoritásokat figyelmen kivül hagyná, az iparosoknak jogukban áll az ellen az illetékes hatóságnál a szükséges lépéseket megtenni. (M. T. 1883.)

l) ponthoz.

A házalókereskedésre vonatkozó szabályzatot, a kiegészitő rendeletekkel és gyakorlattal lásd a 614-ik és következő lapokon.

A foglalkozási ágak rendszeres névjegyzékét megállapitotta a m. kir. kereskedelemügyi ministernek 1904. évi február hó 8-án 5861. sz. a. kibocsátott rendelete, mely később rendeletekkel kiegészittetett.

Iparüzésnek nem tekinthetők s igy az ipartörvény rendelkezései alá nem esnek az ipartörvény 183. §-ának *a)—m)* pontjai alatt felsorolt foglalkozásokon kivül még a következők sem:

azon alkuszok, akiknek foglalkozása a kufárok, hajcsárok, sáfárok stb. fogalma alá esik, mert piaczon, vásárokon, vasuti és hajóállomásokon stb. a vevőknek szokták szolgálataikat felajánlani s ebbeli jutalmuk inkább borravaló mint kereskedelmi szerzemény jelentőségével bir (K. M. 30629/1892.);

állami kotrások és azok keretébe tartozó gépjavitó műhelyek (K. M. 63298/1902.);

a bordélyház tartása (F. I. K. 60673. 1885.);

a borfejtés (K. M. 5185/1898.);

a czirkuszok (K. M. 25886/1900.);

czirkuszok s hasonló más mutatványos vállalatok, mint amelyek tisztán látogatóik mulattatását czélozzák, anélkül, hogy akár

közvetve, akár közvetlenül valamely a közforgalom tárgyát képező czikket előállitanának, átalakitanának vagy forgalomba hoznának, a Magyarországon követett gyakorlat szerint nem tartoznak az ipartörvény rendelkezései alá. Tény ugyan, hogy a jelzett vállalatok az ipartörvény 183. §-ában felsorolt kivételek között nincsenek megemlitve, ez a körülmény azonban egyáltalában nem vonja maga után azt, hogy az emlitett vállalatok ipari vállalatoknak tekintessenek és pedig azon egyszerü okból nem, mert a kivételek felsorolása épen nem teljes és számtalan más oly vállalkozás van, mely az idézett szakaszban foglalt kivételek között szintén nincs megemlitve, ipari tevékenységnek azonban ezért még nem tekinthető. (K. M. 44433/1900.);

az egér és patkány, valamint más kártékony állatoknak irtása, még ha mérget tartalmazó anyagokkal és rendszeres kereseti foglalkozás gyanánt üzetik is. Kártékony állatoknak méreg által való pusztitása az 1895. évi április hó 3-án 23542. sz. a. kiadott B. M. körrendelet 1. §-a szerint csak hatósági engedély alapján eszközölhető. Aki hatósági engedély nélkül mérgez, az idézett körrendelet 10. §-a értelmében büntetendő (K. M. 20340/1897.);

az ékszerbecslés, mert a tárgyak értékének becslése ipari vagy kereskedelmi foglalkozásnak nem minősithető, hanem az a szabad kereseti foglalkozások körébe tartozik s igy e foglalkozásra iparigazolvány nem is adható ki (K. M. 38175/1896.);

a fényképészet (F. I. K. 542/1885.) és a czinkografia (K. M. 39595/1901.);

fogorvosok részéről orvosi gyakorlatuk körében saját páczienseik részére végzett fogtechnikai munka (K. M. 6912/1899.);

a gyepmesterség (K. M. 79840/1897.);

gyepmesterek, amennyiben az 1888 : VII. t.-czikkben foglalt állategészségügyi törvény 19. §-ában, illetve az ezen törvény végrehajtása iránt 40000/1888. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 63. §-ában megállapitott teendők végzésére alkalmazhatnak, mint a községi állategészségügyi rendészet közegei, iparosoknak nem tekinthetők (K. M. 7904/1898.);

a gyógyfürdők az 1876 : XIV. t.-cz. XIV. fejezetében foglalt határozmányok folytán nem iparvállalatoknak, hanem egészségügyi intézményeknek tekintendők (K. M. 47171. 1897. és 79618/1901.);

a gyógyszerészet sem ipart, sem kereskedést nem képez (C. 6673/1884;

a gyógyszerszámlák (vények) rotaxálása a gyógyszerészet körébe tartozik s mint ilyen, tekintettel az 1876 : XIV. t.-cz. 128. §-ára, nem képez az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alá eső foglalkozást, miért is arra iparigazolvány ki nem adható. (K. M. 21333. 1901.);

a handlé-foglalkozás sem a fennálló házalási szabályok, sem pedig az ipartörvény határozmányai alá nem tartozik, mert házalásnak az emlitett házalási szabályok 1. §-a értelmében áruknak községről-községre és házról-házra járva való eladása tekintetik, a kérdéses egyének pedig ócska tárgyaknak továbbeladás czéljából való vételével foglalkoznak, s igy házalóknak nem tekinthetők (K. M. 71793/1894.);

a házasságok kötésének közvetitése, mert a házasság jogi és erkölcsi jellegénél fogva kereskedelmi ügylet tárgyát nem képezheti, s igy a házasságok kötésének közvetitése nem minősithető ügynöki foglalkozásnak (K. M. 19249/1890.);

az ipartörvény szempontjából ügynöknek csak az tekinthető, aki kereskedelmi ügyletek közvetitésével iparszerüleg foglalkozik; minthogy pedig az »Esketési ügyvivőség« czim alatt inditott vállalat a házasságnak, mint jogi és erkölcsi intézménynek áll szolgálatában s kereskedelmi ügyletek közvetitésével nem foglalkozik, e vállalat ipari foglalkozásnak nem tekinthető, s arra iparigazolvány ki nem adható (K. M. 4909/1898.);

hidmérlegek üzemben tartása (K. M. 73089/1897.);

az iskolákban vagy közhivatalokban alkalmazott egyének, szolgák által gyakorolt élelmiszerárusitás (K. M. 60155/1900.);

a laczikonyhások foglalkozása (K. M. 20889/1901.);

a müépitész, ha csak épitési tervek készitésével s azok keresztülvitelének ellenőrzésével foglalkozik, de maga épitkezéseket fel nem vállal (K. M. 44074/1899.);

a sertésherélés (K. M. 55078/1897.);

a sertésherélők foglalkozása ipari foglalkozásnak nem tekinthető, mert ez irányban az állategészségügyi törvények és szabályrendeletek mérvadók. Az osztrák alattvalók, valamint a velünk szerződéses viszonyban lévő államok alattvalói nem tilthatók el a sertésherélés gyakorlatától; adóztatás tekintetében pedig a belföldiekkel egyenlő bánásmódban részesitendők (K. M. 29647/1895.);

a szinészeti ügynökségek, vagyis szinházak művészeti személyzetét és szinművek előadási jogát közvetitő ügynökségek (K. M. 67973/1890.);

a táncztanitás (K. M. 31887/1889.);

(a nyilvános táncztanitáshoz az 50743. 1896. B. M. rendelet szerint rendőrhatósági engedély kell);

a zongorahangolás, vagyis csupán csak a zongorának meghangolása — a hangszeren való javitások foganatositása nélkül — ipari foglalkozásnak nem tekinthető, minélfogva iparigazolvány váltása nélkül is üzhető. A zongorahangolás alkalmával gyakran szük-

ségessé váló javitási munkálatokat azonban csak azok teljesithetik, akik a zongorakészités, mint ipari foglalkozás gyakorlására iparigazolványt szereztek (K. M. 65128/1900.);

az 1881 : XIV. t.-czikk 27. §-a felsorolja azon intézményeket, melyekre az idézett t.-cz. intézkedései ki nem terjednek, s nevezetesen a szakasz *a)* pontja szerint a kir. zálogházak és azok közvetitő intézetei kivétettek a törvény hatálya alól; ez intézetek eszerint tisztán emberbaráti czélokat szolgálnak és nem képeznek iparüzést (K. M. 35596. 1901.);

vadászati területek bérlése (K. M. 8026. 1901.);

a védhimlőnyirk-termelő intézet (F. I. K. 44072/1888.);

a védhimlőnyirk nyerése czéljából használt borjuk megmaradt husának elárusitása iparüzést nem képez;

a vizrendező és vizszabályozó társulatnak kezelésében lévő gőzgépek és szivattyutelepek, mint csupán a talajjavitás érdekét, tehát mezőgazdasági czélt szolgáló üzemek a m. kir. kereskedelemügyi minister ur hozzájárulásával az 1884 : XVII., valamint az 1893 : XXVIII. t.-cz. hatálya alól ezennel kivétetnek. Ezen telepeknek abból a szempontból való felügyelete és ellenőrzése, hogy azok czéljuknak — a vizmentesitésnek — megfelelően vannak-e berendezve, fentartva és kezelve s egyáltalában, hogy üzemképesek-e, másrészt pedig az alkalmazott kezelőszemélyzet testi épségének és egészségének biztonságára szükséges intézkedések betartatnak-e, a társulatok mellé kirendelt ministeri megbizottaknak, másodsorban pedig a vizépitési kerületi felügyelőknek képezi kötelességét, kik az árvédelmi készültség vizsgálata alkalmával ezen telepek állapotát is ezen szempontokból alapos szemle alá venni és ennek eredményéről jelentést tenni kötelesek. Az alkalmazottak testi épségének és egészségének biztonságára köteles czim az emlitett üzemeknél az 1893 : XXVIII. t.-cz. 1. és 2. §-ának megfelelő intézkedéseket életbeléptetni, az ezen üzemeknél alkalmazottak képzettségére nézve a gőzkazánokról szóló kormányrendelet (Rendeletek Tára 1886. évi folyam 1006—1071. lapok) 13. §-át, illetve a 17001/1901. sz. kereskedelmi ministeri rendelet (Rendeletek Tára 1901. évi folyam 35—137. lapok) 46. §-át szem előtt tartani, az esetleg előforduló balesetek bejelentése tekintetében pedig a 37302/1895. sz. belügyministeri rendelet (Rendeletek Tára 1895. évi folyam 10. kötet 802—803. lapok) értelmében eljárni. A kérdéses üzemeknél használt kazánok megvizsgálására és szemléjére nézve az emlitett kormányrendelet és idézett kereskedelemügyi ministeri rendeletnek idevonatkozó III. fejezete érvényesek (K. M. 39301/1904.);

a vivómesterség. (F. I. K. 19263/1886.)

184. §. Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán intézkedik mindazon ügyekben, amelyek a jelen törvényben a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, valamint a belügyi és a közoktatásügyi ministereket illetik.

Az első- és másodfoku iparhatóságok Horvát-Szlavonországokban, az ottani közigazgatási szervezetnek megfelelően, a horvát-szlavon-dalmátországi bán által kibocsátandó rendelet utján a jelen törvény 166—175. §-aiban meghatározott elvek szerint szervezendők.

185. §. E törvény hatályba léptével az 1872 : VIII. t.-cz. érvényen kivül helyeztetik.

186. §. Jelen törvény 1884 október 1-én lép életbe; végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, a vallás- és közoktatásügyi s a belügyminister, Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

FÜGGELÉK.

39266. szám.
1884. aug. 26.

Szabályrendelet

az 1884 : XVII. t.-czikkbe iktatott ipartörvény végrehajtása tárgyában.

Az 1884 : XVII. törvényczikkbe iktatott ipartörvény f. évi október hó 1-ső napján lép életbe. E törvénynek kellő végrehajtása iránt a következőket rendelem :

I. FEJEZET.

Iparlajstromok.

1. §. Aki ipart (vagy kereskedést) szándékozik üzni, tartozik ebbeli szándékát a törvény 4. §-a értelmében az illetékes iparhatóságnak, azaz annak az I-ső foku iparhatóságnak, amelynek területén az iparüzlet meginditandó (ipartörv. 177. §.), irásban bejelenteni. E bejelentés alakja : a közönséges kérvény.[1]) E kérvény mellett a bejelentendő okmánynyal tartozik igazolni azt, hogy nagykoru, vagy hogy nagykorunak van nyilvánitva ; vagy ha kiskoru, atyjának, illetőleg gyámjának gyámhatóságilag jóváhagyott beleegyezését ; végül, ha jogi személy, az üzletvezető alkalmazását.

[1]) E kérvényekre bélyeg alkalmazandó, még pedig :

a) 50.000-nél több lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 8 korona ;

b) 10.000—50.000 lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 6 korona ;

c) 5000—10.000 lakossal biró városokban és községekben, az 1-ső ivtől 4 korona ;

d) más helyeken az 1-ső ivtől 3 korona.

A 2-ik és minden további ivtől 1 korona.

A kérvényben a bélyeg a hivatali bélyegzővel szabályszerüleg átbélyegzendő, maga az iparigazolvány pedig bélyegtelenül kiadandó.

2. §. Aki képesitéshez kötött ipart szándékozik üzni, az 1. §-ban elősoroltakon fölül még azt tartozik egyelőre, azaz 1887. évi szeptember 30-áig (l. a törvény 9. §-át), okmánynyal igazolni, hogy szakbavágó műhelyben vagy gyárban szakbavágó munkával két évig foglalkozott.

A képesitéshez kötött mesterségeket a törvény 5. §-ában nyert megbizatásomhoz képest ezennel megállapitom s a következőképen felsorolom :

Arany- és ezüstműves és ékszerész.
Aranyozó.
Arany-, ezüst- és fémverő.
Asztalos.
Bádogos.
Bognár.
Borbély, fodrász és parókakészitő.
Bőröndös.
Cserép- és palafedő.
Csizmadia.
Czipész.
Czukrász.
Esztergályos.
Fésüs.
Gombkötő és paszományos.
Hangszerkészitő.
Harangöntő.
Hentes.
Kádár.
Kalapos.
Kályhakészitő.
Kárpitos.

Kefekötő.
Kelme- és fonálfestő.
Keztyüs és sérvkötőkészitő.
Késes.
Kocsigyártó.
Kosárfonó.
Kovács.
Könyvkötő.
Köteles.
Kötőszövő.
Kutcsináló.
Lakatos.
Mázoló és fényező.
Mészáros.
Mézeskalácsos és viaszöntő.
Nyerges és szijgyártó.
Órás.
Puskaműves.
Rézöntő-, réz- és bronzműves.
Sütő.
Szabó.
Szappanos és gyertyamártó.
Szobafestő.
Szücs.
Tajték- és pipafaragó.
Timár.

Későbbi rendeletek által képesitéshez köttetett még és pedig:

a guba- és kaptafakészitő ipar (K. M. 33107/1899.);

a czég- és czimfestő ipar (K. M. 58406. 1899.);

a paplanos ipar (K. M. 42435/1890.);

az ostorkészitő ipar (K. M. 81284. 1890.);

a doboz-, diszmű- és tokkészitő ipar (K. 81284/1890.);

a fazekas ipar (K. M. 70325/1891.);

a szita- és rostakészitő ipar (K. M. 70325. 1891.);

a takács ipar (K. M. 70325/1891.);

a vésnök ipar (K. M. 44688/1897.);

a fogműves (fogtechnikus) ipar (K. M. 12941/1903.);

az erős villamos árammal dolgozó (elektromos világitási, munkaátviteli, elektrotechnikai stb.) berendezések és vezetékek, valamint az elektromos mérőeszközök létesitésével, illetve felszerelésével, továbbá a gyenge áramu vezetékeknek az erős áramu vezetékekhez való kapcsolásával foglalkozó iparág. (A gyenge áramu villamos vezetékek és berendezések — távirda, távbeszélő, házi csengetyük stb. — létesitésével foglalkozó iparág nincs képesitéshez kötve. Az egy hektowatt — 100 Watt — vagy nagyobb munkaerővel biró villamos áramok erős, mig azon villamos áromok, melyek egy hektowattnál kisebb munkaerővel birnak, gyenge villamos áramoknak tekintendők.) (K. M. 58363/1900.);

acetiléngáz-világitótelepek felállitásával és berendezésével foglalkozó iparág. (B. M. 73753/1906. és K. M. 47888/1906. sz. szabályrend. 35. §.)

A drogueria üzleteknél a gyógyszeráru kereskedés szabályozása tárgyában B. M. 111973/1900. sz. a. kibocsátott szabályrendeletben előirt képesités kimutatása követeltetik meg.

* * *

Az ipartörvény végrehajtási rendeletének 2. §-ában a képesitéshez kötött mesterségek felsorolása nem taxativ; hanem egyes iparágaknak a képesitéshez kötött mesterségek körébe való sorozása önmagától következik mindannyiszor, valahányszor a szóban lévő iparág a felsoroltak egyikének vagy másikának fogalma alá illik, s iparszerüleg, nem pusztán mint háziipar üzetik. (F. I. K. 1082/1886.)

Egyes iparoknak a képesitett iparok közé sorozása magától értetik az esetben is, ha az illető ipar természeténél fogva az ipartörvény végrehajtási rendeletének 2. §-ában elősorolt iparágak valamelyikének fogalma alá illik; igy pl. a géplakatos a lakatos ipar körébe, a kapakészitők, a láncz-, szeg- és szerkovácsok a kovácsok iparcsoportjába, a fafaragó az asztalosok közé sorozandó. (F. I. K. 4870/1888.)

A bocskor- és papucskészités, amennyiben nem háziiparilag történik, a czipész iparhoz tartozó foglalkozásnak tekintendő. (K. M. 41241/1903.)

A butoriparnál előforduló márványczikkek készitője nem tartozik azon kőfaragók közé, kiknek ipara az épitőmesterségek gyakorlása tárgyában érvényben lévő rendeletek szerint iparengedélyhez van kötve. Ennélfogva mindazok, akik nem épitéssel kapcsolatos kőfaragó, illetve márványkészitési munkákat végeznek, — az iparukat az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-ában meghatározott képesités igazolása, illetve képesitett üzletvezető alkalmazása mellett, iparigazolvány alapján gyakorolhatják. (K. M. 49721/1895.)

Czipőfelsőrészek készitésével, mint szakképzettséget igénylő munkával, csak képesitett czipésziparos foglalkozhatik. (K. M. 49537/1900.)

Közönséges czukorkák készitése nem tartozik a képesitéshez kötött iparágak sorába, a finomabb (u. n. szalon) czukorkák készitése ellenben a czukrászipar kötelékébe esik és képesitéshez van kötve. (K. M. 65198. 1904.)

Török csemegekészités nem tartozik a

képesitéshez kötött iparok közé. (K. M. 53572/1904.)

A cséplési ipar nincs képesitéshez kötve. (K. M. 23068/1902.)

Fagylaltnak toló-kocsin való árusitása a czukrászipar körébe tartozik és házalásnak nem minősithető. (K. M. 25784/1901.)

A fazekasok a kálykakészitők közé tartoznak. (F. I. K. 43585/1884.)

Füstölthus készitése a hentes ipar fogalma alá tartozik és igy képesitéshez kötött iparnak tekintendő. (F. I. K. 4919/1885.)

A hentességet a mészárosság magában foglalja. (K. M. 23698/1896.)

Ellenkező. A hentesség a mészárosságtól különálló ipar lévén, a hentes ipar mészárosiparigazolvány alapján nem gyakorolható. (K. M. 17859/1903.)

A hus feldarabolása nem tartozik a képesitéshez kötött mészáros, illetve hentes ipar körébe, s igy ezt huskereskedő is végezheti. Ellenben állatok levágásával és a husnak nemenkint való szakszerü szétdarabolásával a huskereskedők nem foglalkozhatnak, mivel ez a tevékenység a mészáros, illetve hentesség körébe tartozik. (K. M. 67241/1899.)

A házi kenyérsütés, amennyiben az rendes mühelyben idegen segédszemélyzet igénybevételével, szóval iparszerüleg üzetik, a képesitéshez kötött sütőipar körébe eső tevékenységnek tekintendő. (K. M. 22467/1905.)

A kárpitdiszités, mint önálló ipari foglalkozás, a képesitéshez kötött iparok közé nem tartozik, mert nem olyan foglalkozás, mely természeténél fogva, csak hosszabb gyakorlás utján volna elsajátitható. (K. M. 34059/1900.)

A kövező ipar nem tartozik a képesitéshez kötött mesterségek közé. (K. M. 61750/1902.)

Mézeskalácscsal való kereskedés nem mézeskalácsos ipar, arra tehát a képesités igazolása nélkül is kiadható iparigazolvány. (K. M. 81452/1891.)

A papirkárpitdiszitéssel való foglalkozás, a kárpitos ipartól független, önálló iparnak tekintendő. (K. M. 15558/1897.)

Papucsos ipar az ipartörvény végrehajtási rendeletének 2. §-ában felsorolva nem lévén, az nem tartozik a képesitéshez kötött iparágak közé, s igy az *E)* iparlajstromba vezetendő. (K. M. 16119/1901.)

Pékipar üzésének tekintendő, ha valaki az eladásra szánt süteményhez szükséges tésztát önmaga állitja elő, habár a sütést máshol eszközölteti is. (F. I. K. 19489/1889.)

Ruggyantabélyegzők készitése nincs képesitéshez kötve. (K. M. 7304/1905.)

A szürszabó ipar nem tekinthető külön iparágnak, hanem az a szabó ipar körébe tartozik, mert a szabóipar egységes iparág, melynek munkaköre a megrendelők igényei szerint készitendő ruhanemüeknek minőségéhez képest tagozva lehet, de amelybe vágó összes munkák egyazon iparigazolvány alapján végezhetők. (K. M. 15297/1899.)

Abból, hogy az ipartörvény végrehajtási rendeletének 2. §-a csak szabó ipart emlit, nem következik az, hogy a szabó iparnak a gyakorlati életben egymástól elkülönitve jelentkező ágai ugyanazon képesités alapján lennének üzhetők. A gyakorlati életben pedig a férfi- és női szabó ipar között mindenesetre különbséget kell tenni; mindkét iparágnak más a munkaköre s mindkettőhez más és más elméleti és gyakorlati szakismeret szükséges. A férfi- és női szabó ipar tehát két egymástól különböző képesitéshez kötött iparágnak tekintendő, melyek mindegyikének gyakorlásához külön képesités kimutatása szükséges. Ellenben a szabászat tanitásához képesités kimutatása nem szükséges. (K. M. 2776/1901)

A székcsinálás az asztalos, esetleg az esztergályos ipar körébe tartozó munka, minélfogva a székcsinálás iparszerü, önálló üzése az asztalos, esetleg az esztergályos iparbeli képesitettség kimutatásához van kötve. (K. M. 39499/1902.)

A szikvizgyártás nem képesitéshez kötött ipar. (F. I. K. 45263/1885.)

A szuróipar lényegileg a hentesség fogalma alá tartozik, s igy képesitéshez van kötve. (F. I. K. 1082/1886.)

Vegytisztitást és müfestést közvetitő üzlet nem képesitéshez kötött ipar s igy annak tulajdonosa nem tagja az ipartestületnek. (K. M. 13558/1901.)

Az ipartörvény végrehajtása tárgyában kiadott 39266/1884. számu rendelet 2. §-a szerint képesitéshez csak a kelmefestés maga van kötve, nem pedig az arra vonatkozó megrendelések gyüjtése is, mely foglalkozás a közvetitő ipar fogalma alá esvén, mint ilyen, az iparszabadságnak az 1884:XVII. t.-cz. 1. §-ában biztositott elveinél fogva, bárki által szabadon gyakorolható. (K. M. 58503/1899.)

A varrógép- és kerékpárjavitás a képesitéshez kötött géplakatos-ipar körébe tartozik és ennélfogva csak géplakatos ipari képesités alapján gyakorolható. (K. M. 13558/1901.)

3. §. A 2. §-ban felsorolt mesterségeken kivül a törvény 10. §-a szerint engedélyhez kötött iparok közül az ács, épitőmester, kőmüves és kőfaragó, valamint a kéményseprő ipar is képesitéshez kötött.

4. §. Aki olyan ipart szándékozik üzni, amelynek megkezdése és gyakorlása a törvény 10. §-a értelmében engedélyhez

van kötve, az az 1. §-ban, illetőleg a kéményseprő iparánál a 3-ik, illetve a 2-ik §-ban elsoroltakon kivül még azokat a kellékeket is tartozik igazolni,

1. amelyeket:

a) a fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérés tartására;

b) a zsibáruskodásra;

c) a foglalkozást közvetitő és a cselédszerző üzletre;

d) a kéményseprésre;

e) a rendes járati időhöz kötött személyszállitási iparra;

f) azok ipara részére, kik közhelyeken a közönség számára személyszállitó eszközöket tartanak készen; végül

g) azok részére, kik szolgálataikat ajánlják: a törvény 11. §-a értelmében alkotott törvényhatósági szabályrendelet kiköt.

2. Az ács, épitőmester, kőfaragó és kőműves iparára nézve még azokat a kellékeket, amelyeket az ez iránt általam kibocsátandó külön rendelet megállapit.

3. A mérges anyagok és gyógyszerek készitésére és az ezekkel, valamint a gyógyszerfélékkel való kereskedésre, és végül a robbanó szerek készitésére és a velök való kereskedésre nézve a belügyministerrel egyetértőleg külön rendeletben fogok intézkedni.

5. §. A törvény 4. §-a 1. pontjának végmondata értelmében a bejelentésről szóló iparhatósági igazolvány legfölebb 3 nap alatt kiszolgáltatandó, különben e 3 nap eltelte után a bejelentő iparának üzését megkezdheti.

Ez intézkedésekből következik, hogy az iparhatóságnak e bejelentéseket soron kivül és sürgősen kell elintéznie és pedig olyképen, hogy akár az igenlő, akár a tagadó végzés a bejelentéstől számitott 3 nap alatt okvetlenül a fél kezeiben legyen.

Igenlő végzés esetében az iparhatóság a következő bélyegmentes igazolványt adja:

.... szám.

Iparigazolvány.

N .... N.......... lakos kellően bejelentette, hogy.................... város/község területén .... ipart szándékozik üzni.

Miután az 1884 : XVII. t.-cz. által előirt kellékekkel igazolta azt, hogy ezen ipar üzésére jogosult, N........................ urat/asszonyt .... szám alatt bejegyeztük iparlajstromunkba és részére ezen iparigazolványt kiadtuk.

Kelt ....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

1-ső minta.

6. §. Engedélyhez kötött iparoknál az engedély megadása nincs ugyan a törvény által időhöz kötve, tekintve azonban azt, hogy ily kérvények elintézése az illetőre nézve nagyfontosságu: az elsőfoku iparhatóságok minél gyorsabb elintézésre hivatnak fel.

A kérvény igenlő elintézése esetén az elsőfoku iparhatóság a következő bélyegmentes iparengedélyt adja:

.... szám.

Iparengedély.

N............N............ i lakos kellően bejelentette, hogy .... város/község területén .... ipart szándékozik üzni és igazolta azt, hogy .... ipar üzésére egyrészt az 1884 : XVII. t.-cz. értelmében jogosult, másrészt pedig igazolta azokat a kellékeket, amelyeket a .... ipar üzésére az ezen iparhatóság területén érvényben lévő, illetőleg a ministeri szabályrendelet kiköt.

Ez okból N .... N .... urat/asszonyt .... szám alatt iparlajstromunkba bejegyeztük és részére ezen iparengedélyt kiadtuk.

Kelt ....

....
mint elsőfoku iparhatóság.

2-ik minta.

7. §. A törvény 25. §-a értelmében telepengedélyhez kötött iparágaknál is az iparigazolvány az 5. §. szerint állitandó ki, a telepengedély pedig a törvény 26—34. §-ai által előirt eljárás alapján adatik meg.

8. §. A törvény 25. §-ában elősorolt iparágak között a rongygyüjtő és osztályozó telepek is előfordulnak mint olyanok, amelyeknek gyakorlása telepengedélyhez van kötve. Tekintettel arra, hogy ezek a telepek kórnemző csirák kifejtése folytán ragályos járványok góczpontjai, a telepengedélyezési eljárásnál irányadóul rendelem, hogy ily telepek csakis a városok és községek lakott részeitől, a tiszti orvos véleménye alapján, kellő távolságban és teljesen elszigetelve állittassanak fel.

9. §. Ha az iparhatóság az iparigazolványt vagy iparengedélyt kiadta, erről a törvény 177. §-a értelmében egyidejüleg az illetékes adófelügyelőséget, az illetékes kereskedelmi és iparkamarát és az illető ipartestületet értesiti.

10. §. A kiszolgáltatott iparigazolványokról az elsőfoku iparhatóság a törvény 178. §-a értelmében iparlajstromot köteles vezetni.

A kellő nyilvántartás czéljából különkülön lajstromok vezetendők:

A) A képesitéshez kötött iparosokról.
B) Az engedélyhez kötött iparosokról:
C) A gyárosokról.
D) A kereskedőkről.
E) Egyéb iparosokról.

(E lajstrom rovatait a 3-ik minta tartalmazza.)

A kéményseprők, az ácsok, az épitőmesterek, a kőművesek és kőfaragók az engedélyhez kötött iparosok lajstromába vezetendők.

A különböző osztálybeli lajstromok nagy betükkel jelölendők, az iparigazolványok sorszáma pedig mindig a lajstrom betüjével együtt tüntetendő ki. Pl. N. N. lakatos, iparigazolványának sorszáma $A._1$; N. N. kéményseprőé, B_3; N. N. kereskedőé, D_6 stb.

A kézi zálogkölcsön-üzletek nyitására az 1881 : XIV. t.-czikk alapján kiadott iparigazolványok a *B.* lajstromba vezetendők be. (K. M. 48424/1891.)

11. §. A törvény 45. és 46. §-ai értelmében minden iparos (kereskedő) ugyanazon községben több műhelyt vagy boltot tarthat, vagy rendes lakhelyén kivül az ország több helyén fióktelepet nyithat.

Ha az iparos (kereskedő) egy és ugyanazon községben a már létező mellé még más műhelyt vagy boltot nyit, ezt az iparhatóságnak bélyegtelen beadványnyal bejelenti.

Ha az iparos (kereskedő) más községben (Budapesten akkor is, ha más iparhatóság területén) nyit fióktelepet, az esetben annál az iparhatóságnál, amelynek területén a fióktelepet nyitja, teljesen oly eljárást kell követnie, mintha uj iparágat inditana meg; annál az iparhatóságnál pedig, amelynek területén főtelepe van, bélyegtelen beadványnyal bejelenteni, hogy az általa megnevezett községben fióktelepet nyitott.

Budapest székesfőváros területén a főüzleten kivül nyitott ujabb üzleti hely bejelentésének elmulasztása nem büntethető. (K. M. 15111/1905.)

Minden iparosnak jogában áll lakóhelyén kivül is bárhol megrendelt munkát teljesiteni vagy munkásai által teljesittetni, miből következik, hogy olyan épitő-iparosok, akik rendes lakóhelyükön kivül megrendelt munkát elvállalnak és teljesitenek, az idegen iparhatóság területén uj iparengedélyt váltani nem tartoznak. (K. M. 26790/1904.)

12. §. Ha az iparos (kereskedő) a nála szolgálatban lévő segédekkel és tanonczokkal együtt máshova költözik és itt nyit műhelyet vagy boltot, segédeit a segédek lajstromába iktatás végett is be kell jelentenie; elköltözése alkalmával a segédeket és tanonczokat a lajstromból kivezetés végett előbbi iparhatóságánál szintén be kell jelentenie.

Az ipartörvény 99. §-ának negyedik bekezdése azt rendeli, hogy a kereskedősegédeknek munkakönyvre nincs szükségük, tehát ezen segédek a nyilvántartás tekintetében kivételt képeznek és az iparhatóságnál való bejelentésük nem kivántatik. Ennélfogva az emlitett törvény végrehajtása tárgyában kibocsátott rendelet 12. §-ában körülirt bejelentés, illetőleg a lajstromokból való kivezetés a kereskedősegédek nyilván-

tartására nem vonatkozik, hanem csak magukra a kereskedőkre, az általuk nyitott boltra és a kereskedők tanonczaira. (F. I. K. 49304/1886.)

13. §. Az iparigazolvány, illetve iparengedély kiszolgáltatásáért az iparos a törvény 4. §., illetve 21. §-ában megállapitott dijakat tartozik a bejelentéssel egyidejüleg lefizetni a község pénztárába és az igy nyert nyugtát az iparhatósághoz intézendő kérvényhez csatolni.

Ha az iparhatóság az iparigazolvány kiszolgáltatását megtagadja, egyuttal intézkedik a befizetett dij visszafizetése iránt és erről a felet a tagadó végzésen egyidejüleg értesiti.

14. §. A törvény 50. §-a rendelkezése szerint minden iparosnak jogában áll bárhol és bármikor, minták előmutatásával is, készitményeire megrendeléseket gyüjteni vagy gyüjtetni. Félreértések kikerülése végett megjegyzem, hogy az iparos, midőn ily esetekben kész árut visz vagy vitet, e kész árukat csakis mintákul használhatja, azokat nem árusithatja, vagy eladásra nem kinálhatja.

15. §. A törvény 51. §-a értelmében saját vagy mások készitményeit végeladás, árverés, vagy más, a tömeges és gyors eladásra ingerlő módon eladni csak az iparhatóság engedélyével szabad. Aki tehát ily módon akar árusitani, köteles engedélyért az elsőfoku iparhatósághoz 1 frtos bélyeggel ellátott kérvénynyel folyamodni, amely a rendőrhatósággal egyetértőleg kijelöli a helyet, ahol, és a napot és időt, amikor a végeladás vagy árverés tartható; meghatározza az engedély idejét, amely három hónapnál hoszszabb nem lehet; beszedi az engedélyért fizetendő dijat, ellenőrzi az eladásról vezetett könyveket és beszedi az eladásból befolyt összeg tizedrészét.

A kiállitott engedélyekről és a beszedett összegekről az iparhatóság *F)* betüvel jelölt pontos lajstromot tartozik vezetni, amelynek alakja és rovatai a következők. *(Lásd a 4-ik mintát.)*

II. FEJEZET.

A tanonczokról.

16. §. Az iparos és tanoncz, illetőleg ennek szülői vagy gyámja között (ipartörv. 61. §.) a tanoncz felvétele alkalmával az iparhatóságnál irásbeli szerződés kötendő.

Ezen szerződés az iparhatóság aláirásával elláttatván, a szerződő felek egyikének átadandó. A felek maguk határozzák meg, hogy a szerződés eredeti példánya melyikük által őriztessék. A másik szerződő félnek kivánatára a kötött szerződés tartalmáról szóló hivatalos végzés kiadandó.

Ezen végzésbe a szerződés egész tartalma felveendő.

Az eredeti példány bélyeggel látandó el.[1])

Ezen szerződés mintája a következő:

Alólirtak, Kovács János budapesti asztalosmester és Nagy Ferencz kőbányai sertéskereskedő között mai napon következő szerződés köttetett:

1. Kovács János magához veszi tanonczul Nagy Ferencznek Nagy István nevü (született 1871. jul. 5.) $\frac{\text{fiát}}{\text{gyámfiát}}$ s őt az alább megjelölt idő alatt és feltételek mellett az asztalosmesterségre tanitja.

2. Nagy Ferencz megnevezett $\frac{\text{fiát}}{\text{gyámfiát}}$ az alább megjelölt időre és feltételek mellett Kovács János asztalos-mesterhez tanonczul adja.

3. A tanviszony megállapitott:
tartama: három év,
kezdete: 1884. november 1.,
vége: 1887. október 31.

4. A megnevezett tanoncz tartására és ellátására nézve következő megállapodás jött létre:

A tanoncz tartására és ellátására alólirt iparos köteles.

---

[1]) **Ez iránt a következő szolgáljon irányadóul:**

a) Tanonczok felvétele iránti szerződések, ha a megállapitott kötelezettség arra szoritkozik, hogy a tanoncznak szolgálata fejében oktatás vagy ellátás adassék, ivenkint 1 korona állandó bélyeget igényelnek.

b) Szolgálattétel iránt kötött minden más, visszteherrel (tandij) járó szerződések, a II. fokozatu illeték alá tartoznak.

(Ha tandij lett kikötve.)

Tandij fejében évenkint 80 frt állapittatik meg, mely összeget a tanoncz szülője/gyámja negyedévi előleges részletekben alólirt iparosnak pontosan fizetni köteles.

(Ha tandij ki nem köttetett.)

Miután a történt megállapodás szerint a tanoncz szülője/gyámja tandij fizetésére nem köteles, ezennel szerződésileg megállapittatik, hogy azon esetben, ha a tanviszony felbontását a tanoncz okozta, valamint azon esetben is, ha a tanoncz más iparágra áttérve, felmondott, kárpótlásul köteles a tanoncz szülője/gyámja 40 frtot fizetni a szerződő iparosnak.

(Netáni egyéb feltételek.)

Kelt Budapesten, 1884. okt. 30.

(A szerződő felek aláirása.)

Ezen szerződés az alólirt iparhatóság előtt köttetett. Adatai a tanonczlajstromba ...... szám alatt bevezettettek.

Kelt.....................

....
mint elsőfoku iparhatóság.

17. §. Ha a felvétel helyén iparhatóság nem székel, a szerződés a község előljárósága előtt is köthető, mely esetben a közölt minta szerint az előljáróság irja alá a szerződést és köteles azt 8 nap alatt az iparhatóságnak megküldeni.

Az iparhatóság a szerződés adatait a tanoncz-lajstromba vezeti be, rájegyzi, hogy azok bevezettettek s a mintában megjelölt aláirás után azonnal visszaküldi azt kézbesités végett az illető község előljáróságához.

Ezen esetben a 16. §-ban közölt minta záradéka ekkép alakul:

Ezen szerződés alólirt községi előljáróság előtt köttetett.

Kelt.....................

(Aláirás.)

Látta és a szerződés adatait a tanonczlajstromba......szám alatt bevezette.

Kelt.....................

....
mint elsőfoku iparhatóság.

5-ik minta. (16—17. §.)

18. §. Az iparhatóság köteles a tanonczokról következő minta szerint lajstromot vezetni. *(Lásd a 6-ik mintát.)*

19. §. Az ipartörvény kihirdetése után 6 hó alatt minden iparos tanonczát az iparhatóságnál bejelenteni, s ez alkalommal a fennálló szerződés tartalmát is közölni köteles lévén (Ipartörv. 79. §.), ily bejelentések az iparhatóságnál vezetett lajstromba az ujonnan kötött tanonczfelvételi szerződések adataival egyenlő módon bevezetendők.

Ha az iparos lakhelyén iparhatóság nem székel, a 17. §-ban foglalt intézkedés irányadó.

Ily bejelentés bélyegmentes és annak mintája következő:

Bejelentés.

Alólirott Kovács János asztalos-mester Budapesten (VII. ker.) az ipartörvény 79-ik §-ának megfelelőleg jelentem, hogy Nagy fia/gyámolt Ferencz kőbányai sertéskereskedőnek Nagy István (született 1871. julius 5.) nálam mint tanoncz van alkalmazva.

A tanviszony:

tartama: három év,
kezdete: 1883. deczember 1.
vége: 1886. november 30.

A megnevezett tanoncz tartására és ellátására nézve a felvétel alkalmával következő megállapodások jöttek létre:

(Következik a fennálló megállapodások leirása, mint ez a tanonczfelvételi szerződésben van. 16. §.)

Kelt Budapesten, 1884. október 25-én.

(Az iparos neve és mestersége.)

7-ik minta.

20. §. Az iparhatóság köteles minden tanév kezdete előtt legalább két héttel a tanviszonyban álló tanonczok névsorát a kerületi tanfelügyelővel következő minta szerint közölni. *(L. a 8-ik mintát.)*

Az év folyamán bejelentett tanoncz neve a kerületi tanfelügyelővel 8 nap alatt közlendő.

A kerületi tanfelügyelő a tanonczok névsorát, valamint az időközben bejelentett tanonczokra vonatkozó adato-

kat az illető iskola vezetőinek haladék nélkül megküldi.

21. §. A tanoncziskolák vezetői az iparhatósághoz havonkint jelentést tenni lévén kötelesek arról, hogy a tanonczok mily módon és mily előmenetellel látogatják az iskolát (ipartörv. 78. §.), e czélból a következő minta szerint minősitési könyvet vezetnek. *(L. a 9-ik mintát.)*

Ezen könyv a letelt hónapra vonatkozó rovatok kitöltése és az iskola vezetője által történt aláirás után, legkésőbb minden hó 8-ik napjáig, az iparhatóságnak megküldendő.

Az iparhatóság a bejegyzett adatokat megvizsgálja, azokat az iskolák látogatására kiküldött megbizottakkal közli, kik a hanyag mestereket a törvény megtartására utasitják s esetleg megbüntetésük iránt javaslatot tesznek. (Ipartörv. 157. §.)

A minősitési könyv legkésőbb minden hó 20-ig az iparhatóság által láttamozva, az iskola vezetőjének visszaadandó.

22. §. Minden tanév befejeztével a tanoncziskolák vezetői az egész évfolyamban tanusitott előmenetelről is adnak osztályzatot. Ez a minősitési könyv illető külön rovataiban történik.

Ez esetben a minősitési könyv az utolsó hónap adataival együtt a tanév befejezte után legkésőbb 15 nappal terjesztendő az iparhatóság elé, mely az évi adatokat a tanonczlajstromba bejegyzi s bejegyzés után a könyvet az iskola vezetőjének visszaküldi.

23. §. Amidőn a tanviszony befejezéséhez közeledik, köteles a mester, még pedig legalább két hóval a tanviszony megszünése előtt, azt az iparhatóságnál bejelenteni s egyuttal a tanoncznak iparában tanusitott haladásáról jelentést tenni.

Ha a tanviszony nem befejezése folytán, hanem bármi más okból időközben megszünik, az iparos tartozik arról az iparhatóságnak nyolcz nap alatt, a kilépési ok megjelölése mellett, jelentést tenni.

Ha az iparos lakhelyén iparhatóság nem székel, a 17. §. intézkedése irányadó.

Ily bejelentés bélyegmentes és mintája következő:

Bejelentés.

Alólirott Kovács János asztalos-mester Budapesten az ipartörvény 78. §-ának megfelelőleg jelentem, hogy Nagy Ferencz kőbányai sertéskereskedőnek Nagy István nevü $\frac{\text{fia}}{\text{gyámfia}}$ (született 1871. julius 5-én), ki nálam 1881. évi julius 1-seje óta mint tanoncz alkalmazásban áll,

(Ha a tanviszony a tanévek befejezése folytán szünik meg)

tanéveinek befejezése folytán f. évi deczember 20-án szolgálatomból kilépni fog.

(Ha a tanviszony időközben szünik meg)

állott, más iparágra való áttérése folytán szolgálatomból kilépett.

(Mindkét esetben)

Jelentem egyszersmind, hogy nevezett tanoncznak az általa tanult asztalos-mesterségben tanusitott haladása jó, kielégitő vagy nem kielégitő.

Kelt Budapesten, 1884. október 5-én.

(A mester aláirása.)

10-ik minta.

24. §. Azon esetben, ha a tanviszony a tanévek befejezése folytán szünik meg, a mester által beadott jelentés kiadatik azon iparhatósági megbizottaknak, kik a műhelyben viselt dolgok ellenőrzésével vannak megbizva. Ha ezek ismételt vizsgálat után meggyőződnek arról, hogy a mester bejelentése az igazságnak megfelel, annak adatai a tanoncz-lajstromba bevezettetnek, ellenkező jelentéseik alapján azonban a megbizottak jelentéseinek adatai jegyzendők be a tanoncz-lajstromba.

25. §. A minősités mind az elméleti oktatás, mind az iparban tanusitott előhaladás tekintetében három osztályzattal jelölendő, és pedig:

1-ső osztályzat: jó;
2-ik osztályzat: kielégitő;
3-ik osztályzat: nem kielégitő.

26. §. Az iparhatóság a tanoncz-lajstromba bejegyzett adatok alapján és

azoknak megfelelőleg következő minta szerint állitja ki az ipartörvény 67. §-ában megjelölt bizonyitványt.

(50 kros bélyeg.)

Bizonyitvány

arról, hogy 1871. julius 5-én Kőbányán született Nagy István, Kovács János asztalos-mesternél Budapesten 1883. évi julius 1-től 1886. évi augusztus 5-ig, mint tanoncz az asztalos mesterséget tanulta.

Nevezettnek iskolai minősitvénye szolgálatának

1-ső éve alatt ...... jó;
2-ik » » ...... kielégitő;
3-ik » » ...... jó;

Az asztalos-mesterségben tanusitott előhaladása ...... kielégitő.

Kelt Budapesten, 1886. évi aug. 10-én.

(Az iparhatóság czime és aláirása.)

11-ik minta.

38856. szám.
1887. aug. 23.

Keresk. min. rendelet

az iparostanoncz-iskolák tekintetében szükséges intézkedések elrendelése és szigoru végrehajtása tárgyában.

I.

Valamennyi vármegye alispánjának.

Az 1887/8. évi szorgalomidő közeledvén, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur felkérése folytán indittatva érzem magamat az iparostanoncz-iskolák tekintetében felhivni az alispán ur figyelmét mindazon intézkedések elrendelésére és szigoru végrehajtására, amelyek alkalmasak arra, hogy az e részben tapasztalt fokozatos emelkedést és sikert a következő tanévre is biztositsák.

E czélra elsősorban szükséges, hogy az 1884 : XVII. t.-czikk végrehajtása tárgyában kibocsátott általános rendeletem 18., 20. és 21. §-aiban foglalt intézkedések kellő figyelembe vétessenek és pontosan végrehajtassanak; nevezetesen, hogy a tanonczokról az emlitett 18. §-ban foglalt minta szerint lajstrom vezettessék; hogy e lajstromok a kerületi tanfelügyelővel a 20. §-nak megfelelőleg közöltessenek; hogy az év folyamán bejelentett tanoncz neve a tanfelügyelővel szintén közöltessék, s végre hogy az iparhatóságok a tanoncziskolák vezetőitől vett havi mulasztási kimutatásokat a beérkezés napjától számitott 8 nap alatt tárgyalják le, a hanyag mestereket a törvény értelmében büntessék meg és az eredményről az ipariskolai bizottságokat értesitsék.

Midőn mindezekre az alispán ur figyelmét felhivom, elvárom egyszersmind, hogy a befolyt ipardijakról és pénzbüntetésekről mult évi márczius hó 23-án 6081. szám alatt kelt rendeletem értelmében szerkesztendő 1886/7. évi *a)* és *b)* kimutatásokat 2—2 példányban az ugyanott megjelölt határidőben, azaz november hó folyamán mulhatlanul terjeszsze fel, és miután tapasztaltam, hogy több vármegye részéről felterjesztett ily kimutatások nem szabatosan és nem a közölt minták rovatainak megfelelőleg voltak szerkesztve, szükségesnek tartom az alispán ur figyelmét már most a következőkre felhivni:

Az *a)* kimutatás első rovatának mindig azonosnak kell lenni a mult évi *a)* kimutatás 11-ik rovatával, mivel e két rovat már czime szerint is azonos.

E kimutatás 2-ik és 3-ik rovatának még egy harmadik rovattal való megtoldása szükséges, mivel tapasztaltam, hogy a multévről hátralékban maradt pénzbüntetések összegéből a befolyt és behajthatatlan összegeken kivül néhol behajtás alatt álló összegek is léteznek. Önként lévén értendő, hogy az *a)* kimutatás első rovata

a befolyt,
a behajtás alatt álló, és
a behajthatlan

czimű rovatok összegét foglalja magában.

A kiadott iparigazolványoknak és iparengedélyeknek, valamint a pénzbüntetéseknek is nem ügyszáma, hanem darab-, illetőleg az esetek száma lesz az *a)* kimutatás 5., 7. és 9-ik rovataiban kimutatandó.

E kimutatásra nézve megjegyzem, hogy a mellékelt *a)* minta 2-ik, 6-ik, 8-ik és 11-ik rovatainak összege képezi a kimutatás 14-ik rovatának tartalmát.

A *b)* kimutatásra nézve megjegyzem, hogy annak első rovatába a mult évi *b)* kimutatás utolsó rovatának tartalma mindig átvezetendő és e kimutatásban is a bevételi rovatok egy »egyéb bevételei« czimü rovattal szaporitandók voltak; mert gyakran fordul elő, hogy a tanoncziskoláknak az eddigi *b)* kimutatás 3 első rovatában megjelölt bevételein kivül más bevételei is voltak (mint pl. adományok, árverési vagy végeladási dijak stb.) s ily esetekben az egyéb bevételek feljegyzésére az eddig használt kimutatásban hely nem volt.

Ennek folytán, a mellékelt *b)* minta 5-ik rovata tartalmazza mindig az 1-ső, 2-ik, 3-ik és 4-ik rovatok összegét; a 8-ik rovat a 6-ik és 7-ik rovatok összegét, a 9-ik rovat pedig az 5-ik és 8-ik rovatok közötti különbözetet, amely összeg a jövő évi *b)* kimutatás első rovatába átviendő lesz.

Figyelmeztetem továbbá az alispán urat, hogy mind az *a)* mind pedig a *b)* kimútatásnak »Az elsőfoku iparhatóság székhelye« czimü

rovatába a hatósága területén fennálló összes iparhatóságok (szolgabiróságok és rendezett tanácsu városok) kivétel nélkül felsorolandók; akár folyt be náluk ipardij és pénzbüntetés, akár nem, és akár van ott külön kezelt ipariskolai alap, akár nincs.

Az egyes tanoncz-iskoláknak kiadott, valamint az iparhatósági megbizottaknak fuvardijakért kifizetett összegekről 6081/1886. sz. rendeletem értelmében névszerint és tételenkint szerkesztett külön kimutatások terjesztendők fel, amely kiadások összegeinek kell hogy a *b)* kimutatás 6. és 7. rovataiba bevezetve legyenek.

II.

Valamennyi szab. kir. és törvényhatósági joggal felruházott város tanácsának.

Az 1887/8. évi szorgalomidő közeledvén, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister ur felkérése folytán indittatva érzem magamat az iparostanoncz-iskolák tekintetében felhivni a tanács figyelmét mindazon intézkedések elrendelésére és szigoru végrehajtására, amelyek alkalmasak arra, hogy az e részben tapasztalt fokozatos emelkedést és sikert a következő tanévre is biztositsák.

E czélra elsősorban szükséges, hogy az 1884. évi XVII. törvényczikk végrehajtása tárgyában kibocsátott általános rendeletem 18., 20. és 21. §-aiban foglalt intézkedések kellő figyelembe vétessenek és pontosan végrehajtassanak; nevezetesen, hogy a tanonczokról az emlitett 18. §-ban foglalt minta szerinti lajstrom vezettessék; hogy e lajstromok a kerületi tanfelügyelővel a 20. §-ának megfelelőleg közöltessenek; hogy az év folyamán bejelentett tanoncz neve a tanfelügyelővel szintén közöltessék, s végre, hogy az iparhatóság a tanoncziskolák vezetőitől vett havi mulasztási kimutatásokat a beérkezés napjától számitva 8 nap alatt tárgyalja le, a hanyag mestereket a törvény értelmében büntesse meg s az eredményről az ipariskolai bizottságot értesitse.

Midőn mindezekre a tanács figyelmét felhivom, elvárom egyszersmind, hogy a befolyt ipardijakról és pénzbüntetésekről mult évi márczius hó 23-án 6081. szám alatt kelt rendeletem értelmében szerkesztendő 1886/7. évi *a)* és *b)* kimutatásokat 2—2 példányban, az ugyanott megjelölt határidőben, azaz november hó folyamán mulhatlanul terjeszsze fel, és miután tapasztaltam, hogy több város részéről felterjesztett ily kimutatások nem szabatosan és nem a közölt minták rovatainak megfelelőleg voltak szerkesztve, szükségesnek tartom a tanács figyelmét már most a következőkre felhivni:

Az *a)* kimutatás első rovatának mindig azonosnak kell lenni a mult évi *a)* kimutatás 11-ik rovatával, mivel a két rovat már czime szerint is azonos.

E kimutatás 2-ik és 3-ik rovatának még egy harmadik rovattal való megtoldása szükséges, mivel tapasztaltam, hogy a mult évről hátralékban maradt pénzbüntetések összegéből a befolyt és behajthatlan összegeken kivül néhol behajtás alatt álló összegek is léteznek. Önként lévén értendő, hogy az *a)* kimutatás 1-ső rovata.

a befolyt,
a behajtás alatt álló és
a behajthatatlan

czimü rovatok összegét foglalja magában.

A kiadott iparigazolványoknak és iparengedélyeknek, valamint a pénzbüntetéseknek is nem ügyszáma, hanem darab-, illetőleg az esetek száma lesz az *a)* kimutatás 5., 7. és 9-ik rovataiban kimutatandó.

E kimutatásra nézve megjegyzem végre, hogy a mellékelt *a)* minta 2-ik, 6-ik, 8-ik és 11-ik rovatainak összege képezi a kimutatás 14-ik rovatának tartalmát.

A *b)* kimutatásra nézve megjegyzem, hogy annak első rovatába a mult évi *b)* kimutatás utolsó rovatának tartalma mindig átvezetendő s e kimutatásban is a bevételi rovatok egy »egyéb bevételei« czimü rovattal szaporitandók voltak; mert gyakran fordul elő, hogy a tanoncziskoláknak az eddigi *b)* kimutatás 3 első rovatában megjelölt bevételein kivül más bevételei is voltak (mint pl. adományok, árverési vagy végeladási dijak stb.) s ily esetekben az egyéb bevételek feljegyzésére az eddig használt kimutatásban hely nem volt.

Ennek folytán a mellékelt *b)* minta 5-ik rovata tartalmazza mindig az 1-ső, 2-ik, 3-ik s 4-ik rovatok összegét, a 8-ik rovat a 6-ik és 7-ik rovatok összegét, a 9-ik rovat pedig az 5-ik és 8-ik rovatok közötti különbözetet, amely összeg a jövő évi *b)* kimutatás 1-ső rovatába átviendő lesz.

III. FEJEZET.

Segédekről (gyári munkásokról) és munkakönyvekről.

27. §. Minden iparossegédnek és gyári munkásnak munkakönyvvel kell ellátva lenni. A kereskedősegédeknek, valamint fontosabb teendőkkel megbizott iparossegédeknek, — mint könyvvivők, pénztárnokok, munkavezetők — munkakönyvre nincs szükségük. (Ipartörv. 99. §.)

Azon egyéneknek, kik fogadókban, vendéglőkben, korcsmákban, sörházak-

ban, pálinkamérésekben, kávéházakban és kávémérésekben kizárólag az üzlet vezetésére vagy a közönség szolgálatára alkalmaztatnak (pinczérek), mint segédeknek munkakönyvvel kell birniok.[1]

Kik közhelyeken a közönség számára személyszállitó eszközöket tartanak készen, vagy szolgálataikat ajánlják, csak azon esetben kötelesek munkakönyvvel birni, ha mint ilyenek nem saját maguk részére, hanem meghatározott fizetésért más vállalkozó (iparos) részére — tehát mint segédek — működnek.

28. §. Munkakönyv annak adandó:

a) ki a törvény életbeléptekor tényleg mint segéd iparosnál munkában áll;

b) ki iparhatósági bizonyitványnyal igazolja, hogy tanonczidejét befejezte;

c) ki élte 15-ik évét betöltötte és gyakorlati ipariskolát végzett;

d) ki élte 15-ik évét betöltötte és igazolja azt, hogy iparosnál munkába, mint segéd, felvétetik;

e) ki igazolja azt, hogy gyárban mint munkás felvétetik, vagy ott már munkában áll.

29. §. A munkakönyv mintáját a törvény 99. §-a alapján a kir. belügyminiszterrel egyetértőleg következőleg állapitom meg:

(Első oldal egyuttal czimlap.)

.... segéd / gyári munkás munkakönyve.

(Második oldal.)

A munkakönyv száma......

A könyv ára: bélyeg 15 kr., nyomtatás és kiállitás 10 kr., összesen 25 kr.

Munkakönyv

(Folyószámmal ellátott 48 oldal.)

.... számára. Születési helye: .... község ....
megye / kerület .... ország.

Illetékességi helye: .... község ....
.... megye / kerület .... ország.

Kiadatott a .... iparhatóság által 188.. évi .... hónap .... napján.

Jegyzet. Aki hamis munkakönyvet készit vagy készittet, avagy a valódi munkakönyvét tartalmának megváltoztatása által meghamisitja, a közokirat hamisitásának bűntettét követi el és az 1878: V. t.-cz. 391. §-a értelmében 5 évig terjedhető börtönnel büntetendő.

(Harmadik oldal.)

Személyleirás:

A munkakönyv tulajdonosának

Születési éve......................
Vallása ....
Termete ....
Arcza ....
Szeme ....
Szemöldöke ....
Orra ....
Szája ....
Fogai ....
Haja ....
Szakála ....
Különös ismertető jelei ....
Foglalkozása ....

E munkakönyv az 1884: XVII. t.-cz. 101. §-a értelmében a következő okmányok alapján állittatott ki:

....
....

(További oldalak.)

A munkakönyvbe belenyomtatandók még:

az 1884: XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény következő §-ai egész szövegükben:

A segédekről.

(88—110. §-ok.)

A gyári munkásokról.

(111—121. §-ok.)

Az ipartestületekről.

(126., 127., 140., 141., 142., 143., 144., 145., 146. §-ok.)

Az ipartársulatokról.

(149—152. §-ok.)

A kihágásokról és ezek büntetéséről.

(157., 159., 162., 163., 164. §-ok.)

12. minta.

Ezen munkakönyv Budapesten a kir. egyetemi nyomda által állittatik ki s

[1] A fényképészeknél alkalmazottaknak is. (34183/1902. sz. rendelet.)

összesen 48 sorszámozott oldalt tartalmaz. A munkakönyv darabonként 10 krajczárért minden iparhatóság által, a szükséghez képest, ugyanott megrendelendő.[1])

A munkakönyv 15 kros bélyeggel ellátandó.

A 30. és 31. §-okat hatályon kivül helyezte a következő 49921/1902. számu rendelet:

49921. szám.
1902. decz. 31-én.

Keresk. min. rendelet

az iparos-munkakönyv kiállitása alkalmával az illetőségi hely figyelmen kivül hagyása tárgyában.

Az 1884: XVII. törvényczikkbe iktatott ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kibocsátott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 30. §-a szerint, amennyiben az iparossegéd, vagy gyári munkás illetőségi helye megállapitva s kellőleg igazolva nincs, az elsőfoku iparhatóság részére csakis ideiglenes igazolványt állithat ki, köteles lévén egyuttal az illetékességi hely kipuhatolására nézve a szabályszerü tárgyalást megindítani s csak a szükséges adatok beszerzése után cserélheti ki az ideiglenes igazolványt rendes munkakönyvvel.

Minthogy e rendelkezésnek amellett, hogy igen nagy munkát okoz az elsőfoku iparhatóságoknak s a munkásosztály kereseti viszonyaira is hátránynyal jár — alig van gyakorlati jelentősége: a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök urral egyetértőleg, az idézett földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 30. és 31. §-ait, valamint az ezen szakaszokkal összefüggésben lévő 32. és 33. §-okban ide vonatkozólag foglalt rendelkezéseket hatályon kivül helyezem s a munkakönyvnek az illetékességi helyre vonatkozó, az idézett földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 29. §-ában megállapitott rovatai kitöltésétől eltekintek.

Jelen rendeletem következtében tehát az elsőfoku iparhatóságok a munkakönyv kiállitását kérő egyéntől illetékességi helyének igazolását nem kivánhatják s a munkakönyvet az előirt egyéb törvényes előfeltételek igazolása mellett, az illetékességi hely figyelmen kivül hagyásával kiállitani tartoznak.

Egyidejüleg, arra való tekintettel, hogy a munkakönyvekben lévő személyleirás, a segéd, gyári munkás személyazonosságának megállapitására megbizható támpontot sok esetben nem nyujt s rendészeti szempontból szükséges, hogy az irni tudó segédek és gyári munkások sajátkezü névaláirása, mint a személyazonosság megállapitásának egyik igen fontos eszköze, a munkakönyvből ne hiányozzék — a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök urral egyetértőleg elrendelem, hogy jövőben minden munkakönyv kiállitása alkalmával annak első lapjára a munkakönyv kiállitója, amennyiben a munkakönyvet kérő egyén irni tud, a következő szöveget iktassa: »A munkakönyv tulajdonosának sajátkezü aláirása ....« s közvetlenül a szöveg mellé vagy alá a tulajdonos által ennek sajátkezü aláirását vezettesse rá.

Amennyiben pedig a munkakönyv tulajdonosa irni nem tudna, e körülmény a munkakönyv kiállitója által megjegyzés alakjában lesz a munkakönyv első oldalán kifejezésre juttatandó.

32. §. Minden iparhatóság az általa kiállitandó munkakönyvekről (illetőleg ideiglenes igazolványokról) jegyzéket köteles vezetni (ipartörvény 102. §.), amelynek összes rovatai pontosan kitöltetvén, a bejegyzett adatok alapján és azoknak teljesen megfelelőleg állitandó ki a munkakönyv.

Ezen jegyzékek mintája a következő. *(Lásd a 16—17-ik számu mintákat.)*

33. §. Az iparhatóság területén alkalmazott segédekről (gyári munkásokról) következő minták szerint lajstrom vezetendő (ipartörv. 109. §.).

Ezen lajstromokban minden segéd (gyári munkás) részére külön lap nyittatik, melynek rovatai mind a munkába állás, mind pedig a segéd (gyári munkás) munkaviszonyában beállott minden változás alkalmával pontosan kitöltendők.

Különösen ott, hol a segédek (gyári munkások) száma nagy, czélszerü lesz az egyes lapokat külön-külön kezelni s betüsoros rendben tartani.

A minden segéd (gyári munkás) részére nyitandó lap mintája következő. *(Lásd a 18—19-ik számu mintákat.)*

34. §. Az iparos (gyáros) köteles a munkakönyv 1., 2. és 3. rovatait a mun-

[1]) Lásd az 1884. okt. 18-án 48665. sz. a. kelt kereskedelemügyi ministeri rendeletet az ipartörvény 99. §-ánál.

kába lépés alkalmával azonnal kitölteni s ezen bejegyzés keltét és sajátkezü aláirását a munkakönyv illető rovataiba ugyanakkor bejegyezni.

A munkakönyv az iparos által a munkábalépés napjától számitva legkésőbb 14 nap alatt a lajstromba bevezetés és a munkakönyvbe tett bejegyzésnek igazolása végett az iparhatóságnak bemutatandó. Ezen bemutatást az iparos (gyáros) akár személyesen, akár megbizottja által, akár pedig irásban bélyegmentes jelentéssel teljesitheti.

35. §. A segédnek (gyári munkásnak) munkából kilépése alkalmával köteles az iparos (gyáros) a munkakönyv 4. és 5. rovatát pontosan kitölteni s ezt a kilépés napjának bejegyzése mellett sajátkezü aláirásával igazolni.

Köteles ezenkivül az iparos (gyáros) a segéd (gyári munkás) kivánatára a fennállott szerződési viszony megszüntéről és a segéd magaviseletéről az igazságnak megfelelő külön bizonyitványt adni. (Ipartörv. 104. §.)

Ezen külön bizonyitvány 15 kros bélyeggel ellátandó.

36. §. A munkából kilépéskor az iparos (gyáros) az iparhatóságnak a kilépést személyesen vagy megbizottja által szóbelileg vagy akár irásban bélyegmentes jelentéssel is 14 nap alatt bejelenteni és a munkakönyvet a segédnek (gyári munkásnak) visszaadni köteles. (Ipartörv. 106. §.)

A segéd köteles szolgálatából kilépése után legkésőbb 8 nap alatt munkönyvét a szolgálati viszony megszünésének a lajstromba bevezetése és a munkakönyvben igazolása végett az iparhatóságnál bemutatni.

Azon esetben azonban, ha a segéd (gyári munkás) ezen bejelentésre kitüzött 8 napi határidő letelte előtt ugyanazon elsőfoku iparhatóság területén ismét munkába lép — előbbi szolgálatából való kilépése és az uj szolgálati viszonynak megkezdése az iparos (gyáros) által a 34. §-ban kitüzött határidő alatt is bejelenthető.

37. §. Miután a munkaviszony megszünése a 36. §. értelmében mind az iparos (gyáros), mind a segéd (gyári munkás) által bejelentetik, az iparhatóság köteles a lajstrom jegyzet rovatában kitüntetni, hogy a bejelentés (gyári munkás) által teljesittetett-e?

38. §. Oly segédre (gyári munkásra), aki ideiglenes bizonyitványnyal bir, ezen rendelet 34—37. §-aiban foglalt intézkedések épen ugy alkalmazandók, mintha munkakönyvvel birna.

39. §. Ha a munkakönyv elvész vagy egészen megtelt, az ipartörvény 105. §-a értelmében adandó másodlat, illetőleg uj munkakönyv kiállitásánál következő eljárás követendő:

Másodlat kiállitásánál a másodlatba rendesen a munkakönyvnek 1-ső, 2-ik és 3-ik oldalán foglalt adatok, valamint az azon iparhatóságnál bejegyzett adatok vezettetnek be, mely az elveszett könyvbe a legutolsó feljegyzést tette. Ha azonban a segéd (gyári munkás) az elveszett könyvbe foglalt összes adatoknak feltüntetését kivánja, köteles az iparhatóság ezen adatokat az illető iparhatóságoktól (hol t. i. a segéd [gyári munkás] munkában állott) beszerezni és a segédnek (gyári munkásnak) egy az összes adatokat tartalmazó másodlatot kiállitani.

Ha a munkakönyv egészen megtelt s mint ennek folytatása uj munkakönyv adatik, köteles az iparhatóság a segéd (gyári munkás) kivánatára a megtelt s őrizet alá vett munkakönyvnek hivatalos másodlatát a segéd (gyári munkás) részére kiállitani.

Másodlatokért, uj munkakönyvekért, valamint a megtelt munkakönyv hivatalos másodlatáért csak a kiállitási és bélyegdij (25 kr.) szedhető.

40. §. Az ipartörvény kihirdetése után hat hónap alatt minden iparos segédeit (illetőleg gyári munkásait) a 32. és 33. §-ok értelmében vezetendő lajstromokba

bevezetés s a munkakönyv kiállitása végett az iparhatóságnak bejelenteni lévén köteles (ipartörv. 110. §.), ily bejelentés az iparos (gyáros) vagy megbizottja által szó- vagy irásbeliIeg bélyegmentes jelentéssel megtehető, a munkakönyv azonban, a személyleirás helyes kitölthetése végett, csak a segéd (gyári munkás) jelenlétében állitható ki.

Gyárosok vagy oly iparvállalatok tulajdonosai, hol legalább 20 segéd (gyári munkás) van alkalmazásban, saját költségükre kérelmezhetik a munkakönyveknek az üzlethelyiségben kiállitását.

41. §. Azon iparhatóságok területén, hol ipartestület létezik, az iparhatóságoknak jelen rendeletem 16—40. §-aiban elősorolt teendői a hozzája tartozó iparosok segédszemélyzetére nézve (ipartörvény III. fej. *A), B), C),* szakaszai) az ipartestület által teljesitendők.

IV. FEJEZET.

Ipartestületek.

42. §. A törvény 122. §-a ipartestületek alakitásával az iparhatóságokat bizza meg. A testületek alakitására nézve a következők szolgáljanak irányadóul:

1. Ha az iparosok maguk, saját kezdeményezésükből kérelmezik a testület létesitését olyképen, hogy ez iránt aláirásokkal ellátott kérvényt nyujtanak be az iparhatósághoz: ez esetben az iparhatóság azt állapitja meg, vajjon a kérvényen aláirt iparosok képezik-e kétharmadát a képesitéshez kötött mesterséggel foglalkozó iparosoknak.

Ezt pedig olyképen állapitja meg, hogy az illetékes kereskedelmi és iparkamarától bekivánja az illető város képesitéshez kötött iparosainak jegyzékét, e jegyzék alapján az arányt megállapitja, és ha megvan a kétharmad többség, intézkedik a testület létesitése iránt.

43. §. 2. Ha az elsőfoku iparhatóság azt találja, hogy a benyujtott kérvényen a törvény által megkivánt kétharmad többség nincsen meg, de a kérvény képesitéshez kötött legalább 20 iparos aláirásával van ellátva: ez esetben az iparhatóság azt a körülményt, hogy ipartestület alakitását többen kivánják, kellő módon közhirré teszi azzal, hogy a képesitéshez kötött iparosok közül mindazok, akik kivánják, ép ugy mint mindazok is, akik ellenzik a testület létesitését, egy hónap lefolyása alatt jelentsék be ezt szóval vagy irásban az iparhatóságnál. Ha a testület mellett jelentkezők a képesitéshez kötött iparosok kétharmadát képezik, avagy ha az ellenzők nem képezik ezen iparosok egyharmadát: ez esetben intézkedik a testület létesitése iránt.

44. §. 3. Ha az iparhatóság maga belátná annak czélszerü voltát, hogy területén ipartestület létesüljön, ez esetben az illető iparosokat gyülésre egybehivja, megmagyarázza nekik az ipartestület czélját és feladatát, kiemeli előnyeit, de rámutat egyszersmind a vele járó terhekre is, és felhivja őket a létesitésre. Ha az illetékes iparosok kétharmad része a létesités mellett szavaz, megteszi az intézkedéseket, ellenkező esetben nem.

45. §. Mind a három esetben pedig, ha az ipartestület létesitése elhatároztatott, az iparhatóság közgyülést hiv egybe. E közgyülés megállapitja az I. mellékletben adott minta szerint szerkesztendő alapszabályokat,[1]) azokat kellően kiál-

[1]) *I. melléklet.*

Az 1884:XVII. t.-cz. 122. §-a értelmében alakitandó ipartestület alapszabályainak mintája.

Czim.

1. §. A testület czime .... ipartestület. Székhelye ....

Czél.

2. §. Az ipartestület czélja: a testületi tagok közt a rendet és az egyetértést fentartani; az iparhatóságnak az iparosok közt fentartandó rendre irányuló működését támogatni, az iparosok érdekeit előmozditani s őket haladásra serkenteni.

litva, három példányban az iparhatóság megküldi az illetékes kereskedelmi és iparkamarának azzal a megkereséssel, hogy ez véleménye kiséretében ez alapszabályokat az illetékes törvényhatóságnak küldje meg. A törvényhatóság pedig az alapszabályokat az összes iratokkal és véleményes jelentése kiséretében a veze-

Ez okból gondoskodik arról:

a) hogy az iparosok és a segédek közt rendezett viszonyok álljanak fenn;

b) hogy a tanonczok ügye rendeztessék;

c) hogy az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére békéltető működés biztosittassék;

d) hogy segélypénztárak létesüljenek;

e) hogy az iparosok anyagi érdekeit szövetkezetek alakitása által előmozditsa.

Hatósági feladat.

3. §. Az ipartestület az 1884. évi XVII. törvényczikk 127. §-a alapján a hozzátartozó iparosokra és segédszemélyzetükre nézve mindazokat a teendőket végzi, amelyeket az 1884. évi XVII. t.-cz. 59—110. §-ai értelmében a elsőfoku iparhatóságnak kell végeznie.

Ez okból:

a) a hatóságokat az iparügy tekintetében kellőleg tájékoztatja és figyelmét főleg kiterjeszti arra, hogy:

b) tanonczнak csak a törvényes kort elért gyermekek alkalmaztassanak szabályszerü irásos szerződés mellett; hogy az tanonczát iparában oktassa, templomba és iskolába járassa, jó bánásmódban részesitse. A tanviszony befejeztével a tanoncznak bizonyitványt ad, miért is ellenőrzi a tanviszonyt, annak tartamát, esetleg felbontását. A területén alkalmazott tanonczokról az 1884. évi XVII. t.-cz. 77. §-a értelmében lajstromot vezet és kiküldöttei által meggyőződik arról, hogy ezek az iskolákat miként látogatják;

c) tanoncziskolákról, esetleg tanfolyamokról gondoskodik, megállapitja a tanitás napját és gyakorolja a tanitás felett a közvetlen felügyeletet;

d) a segédek szabályos szerződéses viszonyainak megtartására felügyel, kiállitja számukra a munkakönyvet, erről pontos jegyzéket vezet, valamint a területén alkalmazott segédeket az 1884. évi XVII. t.-cz. 109. §-a által előirt lajstromban nyilvántartja.

Tagok.

4. §. Ezen ipartestület kötelékébe mindazok az iparosok tartoznak, akik .... város területén az 1884. évi XVII. t.-cz. 5. §-a szerint képesitéshez kötött mesterséget üznek. (Budapest területén azok .... kik a .... iparcsoporthoz tartoznak.)

Az illető iparos iparának megkezdésével egyszersmind az ipartestület tagjává lesz, annak minden jogával és kötelezettségével.

Nők és kiskoruak szintén tagjai a testületnek; ez utóbbiak azonban jogaikat a testületi gyüléseken erre meghatalmazott testületi tagok által gyakorolhatják.

5. §. A tagság véget ér a tag halála vagy elköltözése, illetőleg üzletének megszünése által. Ez utóbbi esetben azonban az illető tag, akarata szerint, a testület tagja is maradhat.

6. §. Minden tag a belépés alkalmával megkapja az alapszabályok egy példányát és egy nyugtakönyvet, mely nyomtatványok fejében belépési dij czime alatt ...... frt .... krt fizet a testület pénztárába.

Tagok joga és kötelessége.

7. §. Minden tagnak jogában áll:

a) a testület gyülésein személyesen szóval és szavazattal résztvenni. A szavazati jog másra át nem ruházható. Kiskoruak jogukat testületi tag meghatalmazása által gyakorolják olyformán, hogy egy-egy tag a magáé mellett még egy szavazatot gyakorolhat;

b) a munkaviszonyból eredő surlódások és peres kérdések esetében a testület közbenjövetelét, illetőleg segélyét igénybe venni;

c) a testület által vezetett munkastatisztikai adatokat megtekinteni és a testület közvetitését a munkás, esetleg munkaszerzésben élvezni;

d) a testület által kezdeményezett közös vállalatokban, esetleg az általa létesitett szövetkezetekben az ezekre nézve szerkesztendő külön szabályok értelmében résztvenni.

8. §. Minden tag köteles:

a) az alapszabályoknak és az alapszabályok értelmében hozott határozatoknak pontosan eleget tenni és általában a testület becsületét és érdekeit tehetségéhez képest előmozditani;

b) az alábbi kulcs szerint megállapitott tagsági járulékokat pontosan megfizetni;

c) a reá esett választást, megbizást, kiküldetést elfogadni és abban legjobb tehetségéhez képest eljárni.

Dijak.

9. §. A beiratási dijon kivül, mely a tagság tartamára egyszersmindenkorra fizettetik, minden tag évnegyedenként .... frt .... krt tartozik a testület pénztárába fizetni.

A dijak a késedelmező tagoktól az 1884. évi XVII. t.-czikk 138. §-a alapján közigazgatási uton a közadók módjára hajtatnak be.

tésem alatt álló földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz terjeszti fel jóváhagyás végett.

46. §. Amint a jóváhagyás megtörtént, az elsőfoku iparhatóság kirendeli az állandó iparhatósági biztost. — Ez a hatósági biztos, kinevezése után legkésőbb 8 nap alatt, testületi közgyülést

---

Szervezet.

10. §. Az ipartestület ügyeit a közgyülés és az elöljáróság intézi.

Közgyülés.

11. §. Minden évben egyszer és pedig legkésőbben márczius hóig rendes közgyülés tartandó.

Ezenkivül az elöljáróság bármikor hivhat össze, nemkülönben az iparhatósági biztos kivánatára, avagy a testületi tagok egy harmad részének irásos követelésére tartozik rendkivüli közgyülést egybehivni.

A közgyülés összehivása legalább 8 nappal a gyülés napja előtt meghivójegyek által történik, melyekben a napirend tárgyai világosan kiteendők. Napirendre ki nem tüzött inditványok csak azon esetben vétetnek a közgyülésen tanácskozás alá, ha ... tag aláirásával legalább 8 nappal a gyülés napja előtt a választmánynak beadattak.

A gyülés határozatképes, ha a tagok többsége jelen van. Ha az első összehivásra a határozatképes szám meg nem jelennék, az összehivás 8 napi határidőn belül ismétlendő, mely esetben az első alkalommal kitüzött tárgyakra nézve a jelenlévők számára való tekintet nélkül, érvényes határozat hozható.

A szavazás rendszerint felállás által történik. Személyes kérdésekben, választásoknál és más ügyekben azon esetben, ha 10 tag kivánja, titkos szavazásnak van helye. Az elnök csak szavazategyenlőség esetében szavazhat, midőn hozzájárulása által az egyik vagy másik inditványt határozattá emeli.

A közgyülésen a testületbe tartozó minden iparos, ki a politikai jogok gyakorlatától felfüggesztve nincsen, szavazattal bir.

A közgyülésről jegyzőkönyv vezettetik, amely szabályosan kiállitva és hitelesitve az ipartestület biztosa utján az iparhatóságnak bemutattatik.

12. §. A közgyülés ügyköréhez tartoznak:

1. az elöljáróság elnökének és tagjainak megválasztása;

2. a testület jövő évi költségvetésének megállapitása;

3. a hozzájárulási kulcs megállapitása;

4. a számadások megvizsgálása;

5. szövetkezetek alakitása;

6. az iparosok és segédek közti viszony, ugy nemkülönben a tanonczok ügyeinek rendezése végett javaslatba hozandó szabályzat tervezetének megállapitása;

7. a testületi vagyon hováforditására vonatkozó határozat;

8. a jegyző fizetésének megállapitása (17. §.);

9. számvevők választása (19. §.);

10. az alapszabályok megállapitása és módositása; ez utóbbi határozatok azonban a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministernek a belügyi ministerrel egyetértőleg jóváhagyása alá esnek.

Elöljáróság.

13. §. A testületi elöljáróságok legalább 12 iparos tagból áll, akiket a testület választóképes tagjai közgyülésen egy évre választanak.

Választható azon választóképes (11. §.) testületi tag, aki legalább 3 év óta a város területén mint önálló iparos müködik.

14. §. Az elöljáróság intézi a testület mindazon ügyeit, melyek a jelen alapszabályok értelmében a közgyülésnek fentartva nincsenek.

Nevezetesen ügykörébe tartozik:

A lajstromok vezetése és főleg az ipartestület által törvény szerint végzendő hatósági teendők elintézése.

Az ügyvitel felett őrködni, a havi jelentéseket, valamint a levelezést és a havi pénztári kimutatást megvizsgálni. A tisztviselők hanyagságából netalán eredő hátrányokat — esetleg a számvevők javaslatára — megelőzni, jogában állván sulyos vétség esetében a jegyzőt vagy pénztárnokot vagy ügyészt müködésétől a legközelebbi közgyülésig felfüggeszteni s azokat helyettesittetni.

A közgyülési tárgyalásokat előkésziteni, nevezetesen a jövő évi költségtervezetet elkésziteni, valamint a közgyülési határozatok végrehajtásáról gondoskodni.

A 3-ik §. értelmében a tanonczok, tanonczískolák és segédek ügyeinek állandó ellenőrzésére kebeléből egyes megbizottakat, esetleg bizottságokat küld ki, ezeknek jelentéseit rendes ülésein tárgyalja és a szükséghez képest intézkedik.

15. §. Az elöljáróság havonkint legalább egyszer és pedig minden hónak egy bizonyos előre megjelölt napján és órájában rendes, azonkivül pedig, valahányszor szükségesnek mutatkozik, rendkivüli ülést tart. Ilyen esetben az elöljárósági ülés tárgyai az elöljárósági tagoknak megfelelő módon, eleve tudtul adandók. Határozathozatalra az összes elöljárósági tagok többségének jelenléte szükséges.

Háromszori igazolatlan elmaradás esetében az illető tag az elöljáróság határozata által a

hiv össze. Ezen a közgyülésen az ipartestület az alapszabályok értelmében végleg megalakul, megválasztja az elöljáróságot, elnökséget, tisztviselőit és ennek megtörténtével az iparhatóság az ipartestületre ruházza mindazokat a hivatalos teendőket, amelyeket a törvény 59—110. §-ai és illetve jelen ren-

testületi pénztár javára 20 frt erejéig birságolható.

Az elöljáróság üléseire a számvevők is meghivandók.

Elnökség.

16. §. Az elöljáróság saját kebeléből titkos szavazás utján általános szótöbbséggel alelnököt választ.

Az elnök.

a) képviseli a testületet a hatóságok és harmadik személyek irányában, miért is minden okiratnak, mely által a testületre nézve jog és kötelezettség állapittatik meg, az elnök által aláirva kell lenni;

b) összehivja az elöljárósági üléseket és a közgyülést és azokon elnököl, adja a szót sorrendben és mondja ki a határozatot szótöbbség alapján. Szavazategyenlőség esetében az elnök szava dönt;

c) a közgyülési, illetőleg elöljárósági határozatok végrehajtását, valamint a folyó ügyek intézését vezeti, illetőleg a jegyzőnek azok intézésére nézve utasitást ad;

d) halasztást nem szenvedő esetekben kisebb (....frtot felül nem haladó) összegeket utalványozhat, de erről a legközelebbi elöljárósági ülésnek indokolt számot adni tartozik.

Az elnök akadályoztatása esetében az elnöki jogok gyakorlása és kötelességeinek teljesitése az alelnököt illeti.

Jegyző.

17. §. Az ipartestületi ügyek irodai vezetésére jegyző választatik az elöljáróság által, esetleg nem testületi tagok sorából is. A jegyző fizetését a közgyülés állapitja meg. A jegyző a közgyülés és a választmányi ülések tanácskozásait előkésziti, az ügyeket előterjeszti s a határozatokat jegyzőkönyvbe veszi, melyből a határozatok által érdekelteknek kivonatokat ad.

Vezeti a tagok, továbbá a testület területén lévő tanonczok és segédek lajstromát; elintézi a határozatokat és végzi a testület levelezéseit.

Pénztárnok.

18. §. A testület vagyonának kezelésére az elöljáróság pénztárnokot választ a tagok kebeléből; ez veszi be, kezeli és adja ki a testületi pénzeket a közgyülési, illetve elöljárósági határozatoknak megfelelő elnöki utalványozás alapján.

A pénzkezelésért vagyoni felelősséggel tartozik.

Számvevő.

19. §. A rendes évi közgyülésen, általános szótöbbséggel, 3 számvevő választatik, kiknek kötelessége a pénzkezelés és számvitel felett, ezzel összefüggésben azonban az összes ügyvitel felett is, amennyiben az pénzbeli kiadásokkal jár, őrködni s a netalán felmerülő hiányok elháritásáról gondoskodni. E czélra a számvevő-bizottság a pénztárt bármikor megvizsgálhatja és az elöljáróság üléseiben részt vehet. Ha a pénzkezelésben vagy ügyvitelben bármely testületi közeg részéről oly hanyagságot vagy pontatlanságot venne észre, melyből a testületre nézve anyagi kár háramolnék, a számvevő-bizottságnak kötelessége ez ügyben intézkedés végett az elöljáróságnak, vagy — ha a hiba az elöljáróságban volna — a közgyülésnek összehivását kivánni; ha az elnökség e kivánatot teljesiteni vonakodnék, a számvevő-bizottság az iparhatósági biztoshoz jelentést tesz az elöljáróság, illetőleg a közgyülés egybehivása végett.

Ügyész.

20. §. Az ipartestület jogi, vagy az ipartörvényből kifolyó ügyeiben tanácsadóul és szakvezetőül ügyészt választ. Az ügyészi és jegyzői teendők egy személyre bizhatók.

Vagyon.

21. §. Az ipartestület vagyonát képezi:

1. A testület alaptőkéje, mely a feloszlott .... társulat hagyományaként a testületre szállt és mely a beiratási dijakkal, valamint a netaláni hagyományok- vagy alapitványokkal és birságokkal gyarapittatik.

2. A testületi jövedelmek, nevezetesen:

a) a vagyon évi kamatjai;

b) a tagok által fizetett évnegyedi illetékek;

c) az elöljárósági és békéltető-bizottsági tagokra netán kivetett birságok.

3. A közös vállalatok tiszta nyereményéből a külön szabályzatok értelmében a testületre eső rész.

4. A mult évről netalán maradt többlet.

22. §. A folyó kiadások fedezésére közvetlenül nem szükségelt pénzek magyar járadékpapirba helyezendők el.

deletem 16—40. §-ai értelmében különben az iparhatóságnak kellene végezni.

Vagyonkezelés.

23. §. A bevételekről és kiadásokról évnegyedenkint jelentés és az év befejezésével okmányolt számadás készitendő, mely a számvevők által felülvizsgálat után az évi közgyülés elé terjesztetik.

24. §. A pénztárnok bárminemü fizetést csak nyugta ellen és szabályszerü utalványra teljesithet. Szabályszerü utalványnak tekintetik:

a) bizonyos, időszakonkint rendesen ismétlődő fizetésekre nézve (pl. házbér, tiszti és szolgai fizetések, iskolai, művelődési és iparérdekü czélokra megszavazott rendes járulékok stb.) oly fizetési iv, melynek fejére az utalványt tartalmazó elöljárósági határozat az elnök, jegyző és egy számvevő aláirásával fel van irva, s mely az egyes részletek nyugtázására alkalmas rovatokkal el van látva;

b) kisebb (.... frtot felül nem haladó) összegekre nézve az elnök által aláirt utalvány;

c) minden egyéb kiadásra nézve az elnök, jegyző és egy számvevő által aláirt jegyzőkönyvi kivonat.

25. §. A vagyon- és pénzkezelés további részleteire nézve az elöljáróság kezelési szabályzatot dolgoz ki.

Felügyelet.

26. §. Az iránt, hogy a testület a jelen alapszabályok és a törvény értelmében működik, az iparhatósági biztos őrködik, aki is a testületi elöljáróság minden ülésére, valamint a közgyülésekre mindig külön meghivatik.

Békéltető bizottság.

27. §. Az ipartestület kebelében az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézése az 1884: XVII. t.-cz. 141. §-a értelmében békéltető bizottságot szervez.

A testület feloszlása.

28. §. Az ipartestület közgyülési határozattal nem oszlatható fel.

Ha azonban a testületi tagok száma 50-re olvadt le, ez esetben az iparhatósági biztos jelentése alapján a törvényhatóság jelentést tesz a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministeriumhoz, amely az ipar- és kereskedelmi kamara meghallgatásával a testület fenmaradása, esetleg feloszlatása esetén a testületi vagyon hováforditása iránt határoz.

47. §. Az iparhatósági biztos föladata az ipartestület állandó ellenőrzésében áll.

Őrködik a törvény 139. §-a értelmében afölött, hogy az ipartestület alapszabályai és a törvény határozatai értelmében működjék. Megjelen a testület ülésén bármikor; ha jelenlétében avagy netán távollétében oly határozatot hozna a testület, amely nézete szerint az alapszabályokkal vagy a törvénynyel ellenkezik, ez ellen felszólal és végrehajtását felfüggeszti. Ha az ipartestület ragaszkodnék ezen határozatához, ez esetben a testület ezt a biztos ellenzésével további eljárás, illetve határozathozatal végett az elsőfoku iparhatóság elé terjeszti.

48. §. A biztos őrködik a fölött, hogy az ipartestület azokat a hatósági teendőket, amelyeket az elsőfoku iparhatóság a törvény 127. §-a értelmében reá ruházott, pontosan és a törvény intézkedéseinek megfelelőleg végezze.

Ügyel arra, hogy a testület a tanonczok és segédek lajstromát szabályosan vezesse; hogy a tanonczok és segédek ügyeire vonatkozó intézkedéseket foganatositsa; hogy a tanonczok iskoláztatását szem elől ne tévesszze.

A biztos gondoskodik arról, hogy az ipartestület kebelében a békéltető bizottság a törvény 141. §-a értelmében és a II. mellékletben adott alapszabályminta szerint szerveztessék.[1])

[1]) *II. melléklet.*

Az ipartestület kebelében szervezendő békéltető bizottság alapszabály-mintája.

1. §. A........ ipartestület kebelében az iparosok és a tanonczok vagy a segédek közt felmerülő surlódások és vitás kérdések elintézésére békéltető bizottságot szervez.

2. §. A békéltető bizottság *(kétszerannyi mint az ipartestületi elöljáróság)* tagból áll.

A tagok felerészét a testület elöljáróságának tagja, felerészét a testülethez tartozó iparosok összes segédei által választott segédek képezik.

3. §. A segédeket választás végett az iparhatósági biztos elnöklete alatt tartandó gyülésre hivja egybe.

Ha szabályellenességet vagy mulasztást tapasztal, erről az őt kiküldött iparhatóságnak tesz jelentést, amely ez esetben a törvény 148. §-a értelmében intézkedik.

V. FEJEZET.

Kihágások.

49. §. Az ipartörvénynek a kihágásokról és ezek büntetéséről szóló intézkedései részint több oly uj intézkedést tartalmaznak, amelyekre a kihágásokról szóló 1879 : XL. törvényczikk nem terjed ki, részint pedig e most idézett törvénynek, valamint az 1878 : V. és az 1880. évi XXXVII. törvényczikkek, végül a 38547. 1880. sz. kir. belügyministeri rendelet és utasitás több intézkedéseit módositják.

Ez okból kellő tájékoztatásul szolgáljanak a következők:

Az ipartörvény 155. §-ának rendelkezése alapján fogadók, korcsmák, sörházak, pálinkamérések, kávéházak és kávé-

---

A gyülés összehivása a czél megnevezése mellett legalább 14 nappal az ülés megtartása előtt minden egyes segédhez intézendő személyes meghivó utján történik.

4. §. Az egybehivás napjától számitandó 8 napon át a segédek névjegyzéke az ipartestület előljáróságánál kifüggesztve tartandó.

A jegyzékből kimaradt segéd felvételét irásbelileg kérelmezheti.

A 8 nap letelte után a lajstrom a felvétel iránti kérvényekkel együtt az elsőfoku iparhatóság elé terjesztetik, mely a kérvények iránt határoz. E határozat ellen további felfolyamodásnak nincs helye.

5. §. A választás szavazólapokkal szótöbbséggel történik. Egyenlő szavazatok esetén sorshuzás dönt. A békéltető bizottság segéd tagjai egy évre választatnak.

6. §. A választás vissza nem utasitható, kivéve ha az illető már legalább 3 éven át e minőségben működött, vagy elaggott, vagy pedig oly testi bajban szenved, mely őt e kötelesség teljesitésében gátolja.

7. §. A békéltető bizottság elnöke az iparhatósági biztos, jegyzője az ipartestületi jegyző.

8. §. Ha a bizottsági tag megszünt az ipartestület tagja lenni, vagy ennek kötelékéhez tartozni: megszünik egyuttal a bizottsági tagsága is. Helyét az elnök rendes választás utján tölteti be.

9. §. A békéltető bizottság hatáskörébe tartoznak az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a értelmében az iparosok és a tanonczok, segédek vagy munkások között felmerülő azon surlódások és vitás kérdések, melyek a munka- vagy tanviszony megkezdésére, folytatására vagy megszünésére, annak tartama alatt fennálló kölcsönös kötelezettségek teljesitésére, a munka- vagy tanviszony megszünéséből keletkező kártéritési követelésekre vonatkoznak.

10. §. A békéltető bizottság határozatait szükség esetén az 1884 : XVII. t.-cz. 141. §-a értelmében az iparhatóság hajtja végre.

11. §. A bizottság működésénél az elnökön kivül mindig legalább .... tagnak, még pedig az iparos és segédtagoknak egyenlő számban kell jelen lenni.

A bizottsági tagokat az elnök betüsoros rendben hivja meg akkép, hogy a sorrend ujra csak akkor kezdődik, ha valamennyi bizottsági tag egy izben már résztvett.

Azon bizottsági tagok, akik kellő indok nélkül az ülésen meg nem jelennek, az elnök által az ipartestületi pénztár javára, ha segédek 5 frt, ha mesterek 50 frt erejéig megbirságolhatók.

12. §. A bizottsági tagok saját ügyükben, valamint nejeik, gyermekeik, vérrokonaik és sógoraik ügyében a bizottság működésében részt nem vehetnek.

13. §. A panasz vagy irásosan nyujtható be, vagy szóval adható elő az ipartestületi előljáróságnál.

Az előljáróság közhirré teszi, hogy mely napokon lehet panaszt szóval előadni. A szóval előadott panaszt az előljáróság jegyzőkönyvbe véteti és tárgyalására napot tüz ki.

A bizottság rendszerint hétfő esti 7 órától kezdve az ipartestületi előljáróság helyiségeiben ülést tart. Ily alkalommal a felek előzetes bejelentés nélkül is megjelenhetnek a bizottság előtt peres ügyök elintézése végett.

Az ügyek a beérkezés sorrendje szerint tárgyaltatnak.

Ha a hétfői napon hétfőig bejelentett tárgyak le nem tárgyalhatók, a következő napok esti óráiban is ülések tartandók, mindaddig, amig a bizottság az összes panaszokat le nem tárgyalta.

A panaszban meg kell nevezni a feleket, azok lakhelyét, röviden előadni a panasz tárgyát és a kereseti igényt határozottan megnevezni.

14. §. A feleknek a bizottság előtt személyesen kell megjelenni. Megbizás csak az esetben engedtetik meg, ha igazoltatik, hogy az illető fél személyesen épen nem jelenhetett meg, vagy ügyét személyesen képviselni nem képes.

15. §. A kiskoruak vagy nem önjoguak gyámjuk vagy törvényes képviselőjük kiséretében jelennek meg.

mérések tartása, a kéményseprés, a zsibáruskodás, robbanó szerek készitése és az azokkal való kereskedés és a cselédszerzés jogától az iparhatóság saját területén (Budapesten a főváros egész területén) előrebocsátott vizsgálat és tárgyalás után, meghatározott vagy határozatlan időre megfoszthatja azt, akinél oly tények merülnek fel, amelyek őt iparának üzhetése tekintetében a közerkölcsiség és a közrendészet szempontjából megbizhatlannak tüntetik fel. Ezen határozat, ép ugy mint minden más elsőfoku határozat, a fél részéről kellő időben beadott felfolyamodás esetében a törvény 166. §-a által előirt hatóságokhoz terjesztendő fel másod-, illetve harmadfoku határozathozatal végett.

A törvény 156. §-a *a)* pontja bünteti azt, aki engedélyhez nem kötött valamely ipart kellő igazolás nélkül üz és ugyane §. *b)* pontja, eltérőleg az 1879. évi XL. t.-cz. 139. §-ától, 50 forintig terjedhető pénzbüntetéssel bünteti azt, aki a hatóságilag megállapitott árszabályt meg nem tartja.

A törvény 157. §-a büntetni rendeli azt, aki a törvénynek a segédek, tanonczok és gyári munkásokra vonatkozó intézkedéseit megszegi, valamint azt is, aki czégén, nyomtatványain és hirdetéseiben hamis jelzőket, jelvényeket vagy adatokat használ.

A törvény 158. §-a szerint 100 forinttól 300 forintig terjedhető pénzbüntetésben marasztalható és az üzlet folytatásától — eltérőleg az 1880 : XXXVII. t.-cz. 10. §-ától — egy évre eltiltható (161. §.) az, aki engedélyhez vagy telepengedélyhez kötött ipart üz megfelelő engedély nélkül; aki a törvénynek végeladás, árverelés és a tömeges és gyors elárusitás iránti intézkedéseit meg nem tartja; a gyáros, ki törvényszerü kötelességét elmulasztja, valamint e szakasz *f)* pontja értelmében — eltérőleg az 1879 : XL. t.-cz. 140. §-ának intézkedésétől, mely a kiszabható pénzbüntetés legkisebb összegét nem állapitja meg — 100 forinttól 300 frtig büntetendő az a sütő, mészáros és kéményseprő is, aki a törvény 55-ik §-a ellen vét.

A 159. §. szerint 20 frtig büntethető az a segéd vagy gyári munkás, ki munkájából jogtalanul kilép.

A 160. §. szerint eltérőleg az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 10. §-ától, az iparos vagy gyáros tanoncztartási jogától egy évre megfosztható.

---

16. §. A felek a panasz megnevezése mellett a békéltető bizottság elé idéztetnek.

17. §. A bizottság mindenekelőtt a felek kibékitését kisérli meg. Ha a kibékülés létrejött, erről jegyzőkönyv vétetik fel, amely a felek által aláiratik. Kivánatra a felek erről másolatokat nyerhetnek.

18. §. Ha a kibékités nem sikerült, a bizottság határozatot hoz. Ehhez, ha szükségesnek tartja, tanukat kihallgat, helyszini szemlét rendel el, okmányokba betekint stb. Tanukat és feleket azonban nem hitelhet meg.

A tárgyalás szóbeli, a határozatot a bizottság legjobb tudomása és lelkiismerete szerint hozza.

19. §. A határozat jegyzőkönyvbe foglaltatik. A határozat a felek kivánatára irásban kiadatik.

20. §. Határozathozásra a bizottság visszavonul és a hozott határozatot nyilvánosan kihirdeti. A határozat szótöbbséggel hozatik, egyenlő szavazatok esetén az elnök dönt.

21. §. A határozatban szabatosan megjelölendő, hogy az illető fél mit és mily idő alatt köteles teljesiteni; nem szabad azonban olyasmit megitélni, amit egyik fél sem kért.

22. §. A határozat lehetőleg azonnal kihirdetendő. Csakis igen fontos esetekben szabad a határozathozatalt legfölebb 8 napra elhalasztani, erről azonban a felek azonnal értesitendők.

23. §. A határozat kiterjesztendő arra is, hogy az eljárás mily költséggel járt és mely fél köteles ezt megtériteni.

24. §. A békéltető bizottság abban az ügyben, amelyben illetékesen eljár, minden felebbezés kizárásával dönt.

A határozattal meg nem elégedő félnek jogában áll a határozat kihidetésétől számitott 8 nap alatt igényeit a törvény rendes utján érvényesiteni, miáltal azonban a határozat végrehajtása nem gátoltatik. (1884 : XVII. t.-czikk 176. §-a.)

25. §. A jelen alapszabályok szerint szervezett békéltető bizottság mindaddig fennáll, mig a .... ipartestület törvényesen fennáll.

Végül 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel és 30 napig terjedhető elzárással büntethető a 164. §. értelmében az, aki a munkaadókat vagy munkásokat a munkaadás vagy munkaszünetelés iránti szabad akaratuk érvényesitésében akadályozza.

Ezen esetekben első fokban az iparhatóság, — tehát nem a rendőri hatóság, — valamint harmadfokban nem a kir. belügyministerium, hanem a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium illetékes.

Magától értetik egyébiránt, hogy az iparüzlet gyakorlásától származó vagy azzal közvetlen összefüggésben álló mindazon büntetendő cselekmények és mulasztások, melyek törvény- vagy ministeri rendelet által a kir. biróságok vagy iparhatóságok hatáskörébe világosan nem utalvák és közbiztonság, közrend s közegészség elleni kihágásokat képeznek, a közigazgatási hatóságok, illetve első fokban a rendőri hatóságok és harmadfokban a kir. belügyministerium által intéztetnek el.

VI. FEJEZET.

Eljárás.

50. §. Az eljáró hatóságokat a törvény 166. §-a következőleg állapitja meg:

I. Elsőfoku hatóság:

a) községekben a szolgabiró;

b) rendezett tanácscsal biró városokban a városi tanács;

c) törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány;

d) Budapest fővárosában a kerületi elöljáróság.

II. Másodfoku iparhatóság:

vármegyékben az alispán, törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács.

III. Harmadfoku iparhatóság:

a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister.

59809. szám.
1885. szept. 27.

Pénzügymin. rendelet

az iparkihágások és peres esetek eljárásában felmerülő iratoknak az illetékszabályok szempontjából mikénti ellátása iránt.

Az ipartörvény VI. fejezetében emlitett kihágások iránti eljárásra vonatkozó összes jegyzőkönyvek, beadványok, nemkülönben a határozatok és a felebbviteli beadványok az illetékdijjegyzék 14. tét. *s)* és az 53. tét. *e)* pontja értelmében bélyegmentesek.

Ellenben az ipartörvény 176. §-ában jelzett surlódások és vitás kérdések tárgyában felveendő jegyzőkönyvek, ide értve azon jegyzőkönyveket is, melyek az ezen ügyek tárgyalása alkalmából tartott szemlékről vagy tanuk és szakértők kihallgatásáról vétetnek fel, tekintettel arra, hogy ezen ügyek az illető felek közt fennálló magánjogi viszonyokra vonatkoznak, s az eljáró iparhatóságok kétségtelenül az illetékdijjegyzék 52. tét. *c)* pontja alatt jelzett hatóságok fogalma alá esnek, ezen tétel *c), a)* pontja szerint, ha a vitatárgy értéke 50 frtot meghalad, 36 kr., ha pedig a vitatárgy értéke 50 frtot meg nem halad, 12 kros bélyegilletéknek vannak alávetve.

Ezen illeték bélyegjegyekben rovandó le és pedig a panaszra vanatkozó jegyzőkönyv után: a panaszos fél által; szemlékről, tanuk vagy szakértők kihallgatásáról felvett jegyzőkönyvek után pedig azon fél által, kinek érdekében a jegyzőkönyv felvétetett.

A szabályszerü illetékmérvnek megfelelő bélyegjegyek a jegyzőkönyv felvétele alkalmával arra felragasztandók és a hivatalos pecséttel felülbélyegezendők, azonkivül a felülbélyegzés napja tintával a bélyegjegy felső részén keresztülirandó.

Az emlitett ügyekben a felek közt létrejött egyezségek, amennyiben ezek kellően bélyegzett tárgyalási jegyzőkönyvben vétetnek fel, nem képeznek külön illetéktárgyat.

Szintugy az ilyen ügyekben hozott határozatok is az illetéki dijjegyzék 46. tét. 4. pontja, illetőleg 49. tétel *s)* pontjának rendelései értelmében bélyegmentesek.

51. §. Az iparhatóságot müködésben az iparhatósági megbizottak támogatják. Ezeknek feladatát és hivatását a törvény 167—174. §-ai részletesen megállapitják, és müködésükre vonatkozólag tőlem külön utasitást nyernek. Az iparhatóság gondoskodjék arról, hogy e megbizottak kellő igazoló okmányt nyerjenek.

52. §. A törvény 166. §-ának *b)* pontja értelmében a rendezett tanácscsal biró városokban az elsőfoku iparhatóság a várostanács. Az eljárásnak lehető megkönnyitése, egyszerüsitése, főleg pedig az egyöntetüség czéljából leghelyesebb eljárás lesz, ha a várostanács saját kebeléből a lajstromok vezetésére, a munkakönyvek kiállitására, a tanonczszerződések megkötésére egy oly tagot delegál, aki ezeket a teendőket egyéb ügyei mellett szabatosan és pontosan teljesiteni képes.

53. §. Az elsőfoku iparhatóságnál az eljárás szóbeli, kivéve azokat az eseteket, amelyekben az ipartörvény értelmében jelen rendeletem határozottan irásbeli eljárást rendel vagy azt megengedi.

54. §. Szóbeli eljárásnál mindenkor jegyzőkönyv veendő fel.

55. §. Minden tárgyalás alkalmával az iparhatóság megállapitja illetékességét.

Ez okból megvizsgálja azt, vajjon a szóban álló tárgy az ipartörvény értelmében elintézést nyerhet-e vagy sem.

Ha a szóban álló kérdés az ipartörvény intézkedései alá esik, megállapitandó az, hogy a fél vagy a felek, akik a tárgyalást okozták, az iparhatóság illetékessége alá tartoznak-e?

Illetékes az az iparhatóság, amelynek területén az a telep (műhely, bolt stb.) fekszik, amely telep iparosa (kereskedője), segéde avagy tanoncza a bepanaszlott.

Iparügyi kihágásokban mindig azon elsőfoku iparhatóság illetékes, melynek területén a kihágás elkövettetett.

Üzleteknek kapualjakban és bejáratokban való felállitása miatt emelt panasz tárgyalására nem az ipar-, hanem a tüzrendészeti hatóságok illetékesek. (K. M. 87321/1905.)

Miután az iparos segédeit az ipartelepekre illetékes iparhatóságnál (ipartestületnél) tartozik bejelenteni, a bejelentés elmulasztása által elkövetett kihágás elbirálására még akkor is a telep szerinti iparhatóság illetékes, ha az iparos a be nem jelentett segédet valamely általa elvállalt munka végzésére ideiglenesen más iparhatóság területén foglalkoztatja is. (K. M. 60510/1903.)

56. §. Ha az iparhatóság magát az előbbi 55. §. alapján illetékesnek nem tartja, erről a felet indokolt végzéssel értesiti.

57. §. A telepengedélyeknél követendő eljárás módozatait a törvény 25—32. §-ai szabályozzák.

58. §. Az iparügyi kihágásokra nézve a következő 59—119. §-ok irányadók.

Jogi személyek és czégek ellen iparkihágási eljárás nem inditható, s a czégek és jogi személyek nem büntethetők, velük szemben marasztaló iparkihágási itéletek végre nem hajthatók, mert a jogi személyek jogi abstractio utján keletkezvén, a vagyonjogi forgalmon kivül egyéb jogviszonyokban nem szerepelhetnek. Ezért e jogi személyek nevében elkövetett kihágásért a jogi személyek felelős tagjai vagy képviselői ellen inditandó meg az iparkihágási eljárás. (K. M. 14776. 1900. és 79585/1900.)

Részvénytársaság, mint jogi személy, kihágásért felelősségre nem vonható, hanem csakis a részvénytársaság igazgatói, kik az előforduló visszaélésekért saját személyökben tartoznak felelősséggel, ebből következőleg pedig a kihágási eljárás minden egyes igazgatósági tag ellen közvetlenül inditandó meg, azok mindegyike közvetlenül saját személyében idézendő meg a tárgyalásra s az idéző végzés is mindegyik igazgatósági tagnak saját kezéhez kézbesitendő, amint az az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39766. sz. a. kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 69. §-ában határozottan ki van fejezve. Amennyiben az igazgatósági tagok saját személyökben megjelenni nem kivánnak, módjukban áll magukat ügyvéd által képviseltetni; az ügyvéd részére adandó meghatalmazást azonban mindegyiküknek alá kell irniok, csakis ez esetben tekinthetők a tárgyaláson szabályszerüen képviselteknek. (K. M. 65306/1902.)

59. §. Az ipartörvény 155., 156., 157., 158. és 164. §-aiban megjelölt ipari kihágások miatt az eljárás hivatalból inditandó meg, bármily módon jött is a kihágás az eljárásra hivatott hatóságok tudomására.

Névtelen feljelentésekre azonban az ezen rendeletben megállapitott eljárás meg nem kezdhető.

Magánfelek élő szóval is tehetik a feljelentést, melyet a hatóság hivatalból jegyzőkönyvbe vesz.

A büntető eljárás megindithatása a kihágás elkövetésétől számitott hat hó alatt, a kiszabott büntetés pedig egy év alatt elévül.

Iparkihágási ügyekben a büntető eljárás megindithatása, az 1879 : XL. t.-cz. 31. §-a szerint, a kihágás elkövetésétől számitott 6 hó alatt elévül; elévülés fenforgása esetén e körülmény hivatalból veendő figyelembe. (K. M. 79585/1900.)

Mészáros iparnak hatósági bejelentés és tudomásulvétel nélkül való félbeszakitása, vagy abbanhagyása miatt a kihágási eljárás az 1879 : XL. t.-cz. 31. §-ában megállapitott s az üzlet félbeszakitásától vagy abbanhagyásától számitott hat havi elévülési határidőn túl meg nem indítható. (K. M. 20467. 1905.)

Az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott rendelet 23. §-a szerint a munkaadó a tanviszony megszüntét legalább két hóval a tanviszony megszünése előtt köteles az iparhatóságnál bejelenteni. Ebből következik, hogy a bejelentési kötelezettség addig áll fenn, mig a tanviszony meg nem szünik. Minthogy pedig a fölterjesztett tárgyalási iratokból kitünik, hogy a tanviszony már 1898. évi márczius hóban megszünt, a kihágási eljárás pedig csak 1898. évi november hó 10-én, vagyis több mint hat hónappal a tanviszony megszünése után tétetett folyamatba, a büntető eljárás megindithatása az 1879 : XL. t.-cz. 31. §-a, illetve az idézett 39266/1884. számu végrehajtási rendelet 59. §-a értelmében elévült. (K. M. 37873/1899.)

Az ipartörvény 58. §-ába ütköző kihágás nem a valóságnak meg nem felelő adatokat tartalmazó nyomtatványok forgalomban lételének, hanem a panaszlott részéről való utolsó tényleges forgalombahozásnak napjától számittatik. (K. M. 4440/1900.)

Az elsőfoku iparhatóság felterjesztésének beiktatása és elévülés félbeszakitása szempontjából figyelembe nem jöhet, amennyiben az 1878 : V. t.-cz. 108. §-ának az 1879 : XL. t.-cz. 32. §-a végpontjánál fogva idevágó intézkedése szerint az elévülést a biróságnak az elkövetett cselekmény miatt a tettes vagy részes ellen irányzott intézkedése vagy határozata szakitja félbe, a jelentés iktatása pedig nem képez birói határozatot vagy intézkedést. (K. M. 84898/1900.)

Az a körülmény, hogy vádlottat az iparhatóság az alkalmazottjának bejelentésére vonatkozólag tőle bekivánt adatokra nézve szóbelileg több izben is megkérdezte, sőt irattári nyomozást is végzett, oly hatósági intézkedésnek, mely a büntethetőség elévülését megszakitaná, nem tekinthető. (K. M. 30482/1903.)

Az a körülmény, hogy valamely iparkihágásra vonatkozó ügyiratok a panaszlott ellen folyamatba tett bünügyből folyólag a kir. törvényszéknél voltak, amennyiben a panaszlott által elkövetett s a biróság elé tartozó büntetendő cselekmény jelenségei nem az iparhatósági eljárás közben, s nem azzal kapcsolatban merültek fel, az elévülést nem szakitja félbe. (K. M. 29029/1901.)

A kihágási cselekmény folytonossága az elévülés bekövetkeztét kizárja. (F. I. K. 60403/1885.)

A czég, mint jogi személy ellen folyamatba tett kihágási eljárás a czégnek a kihágásért felelős tagjaival szemben az elévülést nem szakitja félbe. (K. M. 58396/1900.)

60. §. Magánfelek a kihágási ügyekben az eljárásra hivatott hatóságok előtt minden, a jelen rendelet értelmében teendő nyilatkozatot, beleértve a jogorvoslatok használatára vonatkozókat is, élő szóval is tehetnek. A hatóság meggyőződvén a személyazonosságról, a nyilatkozatot röviden jegyzőkönyvbe veszi.

61. §. A hatóság tartozik ugy a feljelentésre, mint az ügyállás felderitésére szolgáló adatokat hivatalból összegyüjteni és a vádlottat az őt az eljárásban megillető jogokra figyelmeztetni.

62. §. Ötven frtot tul nem haladó kártéritési követelések, melyek ipari kihágásból származnak, és az eljárás folyama alatt támasztatnak, rendszerint a feljelentés folytán hozott itéletben döntendők el.

Ha alapos megbirálásuk bővebb bizonyitást követelne, és ezért a kihágás elkövetése kérdésében az itélethozatalt késleltetné, a káros követelésével polgári perre utasitandó.

63. §. Irat beadására vagy jogorvoslat érvényesitésére szabott határidők meg nem hosszabbithatók.

Határidő, melynek utolsó napja ünnep- vagy vasárnapra esik, a közvetlen következő köznapon jár le.

64. §. Külföldön elkövetett ipari kihágás miatt büntetésnek nincs helye. (1879. évi XL. t.-cz. 13. §.)

65. §. Ipari kihágás miatt külföldre való kiszolgáltatásnak nincsen helye. (1879. évi XL. t.-cz. 14. §.)

66. §. A vádlott jogositva van védelmét meghatalmazottra bizni.

Kiskoruak képviseletét a törvényes képviselő vagy annak meghatalmazottja teljesiti.

67. §. Mint képviselő nem működhetik a tárgyaló hatósági személy hozzátartozója (1878. évi V. t.-czikk 78. §.) és az, kit a hatóság ezen ügyben mint tanut meghivott.

68. §. A képviselő védenczének kifejezett akarata ellenére jogorvoslattal nem élhet.

69. §. A vádlottat a tárgyalásra idéző végzés annak mindig saját kezéhez kézbesitendő.

A kihágási tárgyalásra vádlott mindig személyesen idézendő s az ipartörvény végrehajtása tárgyában kiadott 39266/1884. sz. rendelet 69. §-a értelmében, a vádlottat a tárgyalásra idéző végzés annak mindig saját kezéhez kézbesitendő. (K. M. 56428/1898.)

Iparkihágási ügyekben a tárgyalásra idéző végzés kivételével, mely az ipartörvény végrehajtása tárgyában a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 69. §-a értelmében, mindig saját kezéhez történik, az egyéb határozatok, a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában a belügyministerium által kiadott és per analogiam iparkihágási ügyekben is szem előtt tartandó 38547/1880. számu körrendelet 32. §-a értelmében, az illető fél nagykoru családtagjainak vagy lakótársának is joghatálylyal kézbesithetők. (K. M. 20697/1900.)

70. §. Ha valaki a kézbesitést saját kezéhez azáltal hiusitja meg, hogy elrejtőzködik: a kézbesitendő határozat lehetőség szerint a szomszédból vett, az illetővel ismerős két nagykoru tanu jelenlétében a czimzett lakásának ajtajára kifüggesztendő, s ennek megtörténte a kézbesitési iven a kézbesitő által azon megjegyzéssel igazolandó, hogy a tanukat felhivta, hogy az idézettet a határozat kifüggesztésére figyelmeztessék.

71. §. Ha az eljáró iparhatóság a feljelentésből azt látja, hogy valamely a királyi biróságok vagy rendőri hatóság hatásköréhez utalt büntetendő cselekmény jelenségei forognak fenn, a feljelentést az illető királyi biróságnak, illetőleg a rendőri hatóságnak beküldi s erről a feljelentőt értesiti.

72. §. Az eljárás lehetőleg sommás módon eszközlendő s azon lényeges körülmények kideritésére szoritandó, melyektől az ügy eldöntése függ.

73. §. A feljelentést vett hatóság köteles, ha ez az eljárás sikeres foganatositása végett szükséges, azonnal intézkedni:

a) a bünjelek beszerzése,

b) vádlott kihallgatása,

c) a tanuk kihallgatása és

d) a szakértői szemle megtartása s a szakértői vélemény kivétele iránt.

74. §. A törvény értelmében lefoglalandó bűnjelek beszerzése végett, elkerülhetlen szükség esetén, házkutatást és személymotozás is rendelhető el. Az ezt elrendelő végzés a foganatositás alkalmával a félnek kihirdetendő vagy kézbesitendő, távolléte esetén pedig a lakásnak szembetünő helyén kifüggesztendő.

75. §. Ha a vádlott ismeretlen helyen tartózkodik, avagy megszökött, tartózkodási helyének kipuhatolása iránt kell intézkedéseket tenni.

76. §. Az ismert helyen tartózkodó vádlott tartózkodási helyének hatósága által idézendő.

A szökevény vádlott ellen idézés helyett elővezetési parancs bocsátandó ki, ha személyes megjelenése a hatóság előtt szükséges.

77. §. Ha valamely, az ügy lényeges körülményeire felhivott tanu, lakhelyének távolsága vagy más akadály folytán, a tárgyalásra csak nehézséggel jelenhetne meg, a tárgyalás előtt azonban

az eljáró hatóság székhelyén tartózkodik, vagy ha valamely az ügy lényeges körülményeire felhivott tanu életveszélyesen beteg, az eljáró hatóság az érdekeltek kérelmére köteles ily tanu kihallgatását azonnal elrendelni és haladéktalanul foganatositani.

Az ily tanu kihallgatásához, ha a késedelem nem hiusitja meg a kihallgatást, az érdekelt felek is meghivandók. A meghivás elmaradása vagy a meghivott felek meg nem jelenése azonban a kihallgatást nem gátolja.

78. §. A hatóság csak akkor köteles a tárgyalás előtt birói szemlét tartani vagy szakértőket meghallgatni, ha ez az illetékesség megállapitása tekintetében szükséges, vagy ha a feljelentett kihágás nyomainak elenyésztétől tartani lehet.

A hatóság által ekkép rendelt szemléhez az érdekelt felek is meghivandók, ha a késedelem veszélylyel nem jár.

A meghivás elmaradása, vagy a meghivott felek meg nem jelenése azonban a szemle megtartását, illetve a szakértők meghallgatását nem gátolja.

A tárgyalásnál a szemle ismételhető és a szakértők ujabban is kihallgathatók.

79. §. Az itélet egy, nem aggályos szakértőnek nem kifogásolt véleményére is állapitható.

80. §. Ha a vádlott és valamennyi érdekelt fél a hatóság előtt együtt megjelen, az ügy, tárgyalási határidő különös kitüzése nélkül, azonnal tárgyalandó.

81. §. Az illetékes hatóság a feljelentés folytán, lehetőleg már a feljelentésre hozandó első végzéssel, az ügy tárgyalására helyet és időt tüz ki s arra a vádlottat megjelenésre idézi.

A tárgyalásra a tanuk és szakértők is meghivandók.

Az idéző végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

82. §. A tanuk mindig figyelmeztetendők, hogy meg nem jelenésük esetén ellenök a törvényes kényszereszközök (90. §.) fognak alkalmaztatni.

Vádlott pedig arra figyelmeztetendő, hogy ha sem személyesen, sem meghatalmazott által nem jelennék meg, a hatóság a tárgyalást távollétében is meg fogja tartani és a fenforgó adatokhoz képest itéletet hozni, esetleg pedig elővezettetését elrendelni.

83. §. A vádlott helyett a tárgyalásnál kellő meghatalmazással ellátott képviselője jelenhet meg.

Az ekkép a képviselővel folytatott tárgyalás ugy tekintetik, mintha az a személyesen megjelent vádlottal tartatott volna meg. A vádlott ezentul a hatóságtól csak azon esetben kap közvetlen értesitést, ha a hatóság bármely indokból személyes megjelenését rendeli el.

A 39266/1884. F. I. K. M. rendelet 83. §-a szerint a vádlott helyett a tárgyalásnál csak kellő meghatalmazással ellátott képviselője jelenhet meg. Vádlott irnoka, ki meghatalmazás nélkül, csupán a főnöke nevére szóló idéző végzés felmutatása mellett jelentette ki, hogy beteg főnökét képviseli, a főnököt a tárgyaláson nem képviselheti, annak nevében nyilatkozatokat nem tehet s nyilatkozatai főnöke marasztalásának alapjául el nem fogadhatók. (K. M. 4012/1900.)

84. §. Ha a kihágással vádolt egyén kellő idézés daczára sem személyesen, sem meghatalmazottja által nem jelent meg a tárgyalásra, a hatóság a tárgyalást megtartja és a kideritett tények és felhozott bizonyitékok alapján hozza itéletét.

Ha a kihágással vádolt egyén a tárgyaláson sem személyesen, sem meghatalmazott által meg nem jelenik, pusztán a feljelentésben foglalt adatok alapján itélet nem hozható, hanem a hatóság az eljárási szabályok 61. §-a értelmében ugy a följelentésre, mint az ügyállás földeritésére szolgáló adatokat hivatalból összegyüjteni, s az itéletet a 84. §-ból folyólag a kideritett tények- és felhozott bizonyitékokra alapitani tartozik. (K. M. 79585/1900.)

Általánosságban tartott panaszos följelentés még az eljárás megindítására is alkalmatlannak tekintendő, mindazonáltal, ha az iparhatóság az ügy tárgyalásába bocsátkozott, az emlitett hiányos körülményt pótlólag földeriteni tartozik. Igazolás nélkül maradt panaszszal szemben a panaszlott azon általános beismerése, hogy kútfúrással foglal-

kozik, az elmarasztalásra elegendő indokul nem szolgálhat. (F. I. K. 2265/1888.)

Az általános jogelvek és törvénykezési szabályok szerint a hatóság a hozzáutalt kihágási ügyekben csak megfelelő tárgyalás után, a kideritett tények és felhozott bizonyitékok alapján itélhet, puszta bemondásra vagy általánosan tartott vádra azonban, még ha az hatósági közegtől vagy hatóságtól származik is, itéletet alapitani nem lehet. (K. M. 3740/1898.)

Azon kérdés megitélésénél, hogy kihágás esete fenforog-e vagy sem, egyedül oly bizonyitékok vehetők figyelembe, melyek a kihágási eljárás megindításáig terjedő időbe eső valamely, a kihágást megállapító ténykedést igazolnak. Oly bizonyitékok, melyek a kihágás tényét a kihágási eljárás megindításától visszamenőleg számitott hat hónapon túl eső időre nézve tehetnék kétségtelenné, egyáltalán tekintetbe nem jöhetnek. (K. M. 65306/1902.)

Más közigazgatási hatóság által lefolytatott kihágási eljárás és kideritett tényállás alapján iparkihágási eljárás megindítása, nevezetesen a panaszlott szabályszerü megidézése és bizonyitó eljárás nélkül iparkihágási itéletet az iparhatóságok nem hozhatnak. (K. M. 51592/1899.)

85. §. Az elitélt az általa a 97. §. értelmében beadható felebbezésben elmaradását a tárgyalásról igazolhatja, és ha oly körülményeket is tesz valószinüvé, melyek folytán más itéletet kellene hozni, az elsőfolyamodásu hatóság ujabb tárgyalást rendelhet, melynek befejeztével ujabb, az előbbitől eltérő itéletet hozhat, mi által az előbbi itélet hatályát veszti. Ha az elsőfolyamodásu hatóság ezen tárgyalást nem rendeli el, a felebbezés a felebbviteli hatóság elé terjesztendő.

86. §. Minden ügy rendszerint egy tárgyalásnál befejezendő. Elnapolásnak csak azon esetben van helye, ha a hatóság érdemleges itéletet egyáltalában nem hozhat.

Akinek hibája folytán a tárgyalást el kellett napolni, az a tárgyalás költségeinek megfizetésére végzés által kötelezendő.

87. §. A tárgyalást az eljáró hatóság vezeti. Ez gondoskodik a rend és a hatóság iránt tartozó tisztelet fentartásáról. A feljelentés közlése után kikérdezi a vádlottat, a tanukat és a szakértőket s meghallgatja a többi érdekelt feleket. Kötelessége az igazság kideritésére szolgáló minden adatot összegyüjteni.

88. §. A tárgyalási jegyzőkönyvbe a tárgyaló hatóság a tárgyalásnál kiderített adatok rövid sommázatát felvéteti. Az előadásoknak azon része azonban, mely a kihágás tényálladékának megállapitására, vagy a bizonyitékok összeállitására vonatkozik, lehetőleg szabatosan veendő fel.

A tárgyalás alkalmával tartott szemlék eredménye, valamint az akkor kivett szakértői vélemények, a tárgyalási jegyzőkönyvbe iktatandók.

A tárgyalás folyamán hozott határozatok indokaikkal együtt szószerint veendők fel a jegyzőkönyvbe.

A tárgyalási jegyzőkönyvbe a felek vagy képviselőik, ugyszintén a tanuk sajátkezüleg semmit sem jegyezhetnek be, és egyedül a szakértőknek engedhető meg, hogy véleményeiket sajátkezüleg irhassák be.

A jegyzőkönyv vezetésére a tárgyaló hatóság saját hivatalából rendel ki alkalmas egyént.

A tárgyalás befejeztével minden addig beérkezett, az ügyre vonatkozó irat a jegyzőkönyv végén jegyzékbe veendő és a tárgyalási jegyzőkönyvhöz csatolandó.

A tárgyalási jegyzőkönyvet a tárgyaló hatóság s a jegyzőkönyvvezető irják alá.

Olyan kihágási ügyek, melyeknek sem alanyi, sem tárgyi tényálladéka semmiféle összefüggésben egymással nincsen, egy tárgyalás keretébe nem vonandók s egy itéletben el nem birálandók, mert a kihágási eseteknek ilyen összevonása az egyes kihágások tényálladékának pontos és kimeritő kideritését, valamint a kihágások lelkiismeretes elbirálását megnehezíti. (K. M. 71851/1897.)

Folytatólagos kihágási cselekményeknél mindaddig, mig a folyamatba tett kihágási eljárás jogerős itélettel be nem fejeztetett, ujabb kihágási eljárás nem inditható és marasztaló itéletek nem hozhatók. (K. M. 21506/1901.)

89. §. Ha a vádlott a feljelentett kihágás elkövetését beismeri, a tárgyaló

hatóság a bizonyitási eljárás mellőzésével hoz itéletet.

90. §. Ha pedig a vádlott a feljelentett kihágás elkövetését tagadja, a tárgyaló hatóság a tanukat és szakértőket a vádlott jelenlétében kihallgatja s a vádlottat megkérdezi, mily észrevételeket tesz minden egyes tanu és szakértő nyilatkozatára.

A tanuk és szakértők megesketése elmaradhat.

A meg nem jelent tanukat a tárgyaló hatóság ötven forintig terjedhető birság terhe alatt ujra idézi, szükség esetén pedig elővezetteti.

A tanukhoz és szakértőkhöz az érdekeltek, beleértve a vádlottat is, esetleg ezeknek meghatalmazottjai, az ügyhöz tartozó kérdéseket a tárgyaló hatóság által intézhetnek.

Ha a tárgyalás alapját oly feljelentés képezi, melyre vonatkozó adatok valamely királyi hatóság előtt tartott tárgyalás által már hitelességet nyertek, hitelesitett iratok felolvasására lehet szoritkozni, s a tanuk csak a különösen indokolt szükség esetén idézendők meg.

91. §. Ha a tárgyalás befejezése után ujabb adatok vagy bizonyitékok beszerzése nem szükséges, a tárgyaló hatóság azonnal itéletet hoz és azt indokaival együtt a jelenlévőknek kihirdeti, a felebbezésre jogositottakat pedig ezen jogukra figyelmezteti.

A tárgyalási jegyzőkönyvben azok, kik előtt az itélet kihirdettetett, megnevezendők. Felemlitendő továbbá, hogy a tárgyaló hatóság a feleket felebbezési jogukra figyelmeztette, és kitüntetendő, vajjon a felek megnyugodtak-e az itéletben vagy azt felebbezték.

Más közigazgatási hatóság által lefolytatott kihágási eljárás alapján, a szabályszerü iparkihágási eljárás mellőzésével iparkihágási ügyekben itélet nem hozható. (K. M. 17291. 1906.)

A tárgyalási jegyzőkönyvben felemlitendő, hogy a felek felebbezési jogukra figyelmeztetve lettek. (K. M. 79585/1900.)

92. §. Az itélet vagy felmentő, vagy büntető.

Minden itélet tartalmazza a vádlott személyazonosságának megállapitására szükséges adatokat. (Név, kor, foglalkozás stb.)

A büntető itélet tartalmazza:

a) a törvény vagy törvényes rendelet szakaszaira való hivatkozással, az elitélt által elkövetett kihágás megnevezését;

b) a kiszabott büntetés mértékét és azt, hogy a pénzbüntetés az itélet jogerőre emelkedésétől számitandó 15 nap alatt, különbeni végrehajtás terhe mellett, lefizetendő;

c) az 1879 : XL. törvényczikk 22. §-a alapján meghatározandó elzárás tartamát, mely a pénzbüntetés behajthatlansága esetén helyébe lép;

d) intézkedést a bűnjelek gyanánt lefoglalt tárgyak és egyéb letétekre nézve;

e) intézkedést az eljárási költségek megtéritésére nézve.

A felmentő itélet minden mellékkitétel nélkül vádlottat felmentse. Azonban ez is tartalmazzon intézkedést a bűnjelek gyanánt lefoglalt tárgyakra, a letétekre és az eljárási költségek megtéritésére nézve.

Az iparügyekben hozott határozatok közül azok, amelyekben az ipartörvény rendelkezéseibe ütköző valamely kihágás miatt büntetés szabatik ki, vagy az iparkihágás vádja és következményei alól vádlott felmentetik, itéleteknek, érdemleges és befejező intézkedést nem tartalmazó, közbenszóló határozatok pedig végzéseknek minősitendők. (F. I. K. 58254/1887.)

Az ipartörvény végrehajtása tárgyában 39266/1884. sz. a. kiadott rendeletnek az iparügyi hatóságokra nézve irányadó szakaszaiból folyólag a kihágási eljárás mindenkor felmentő vagy büntető itélettel fejezendő be. (K. M. 28769/1902.)

Az itéletnek tartalmaznia kell a vádlott személyazonosságának megállapitására szükséges adatokat, mint név, kor, foglalkozás, előélet stb. (K. M. 79585/1900.)

Az itélet rendelkező részében nemcsak a törvény azon szakasza idézendő, melynek alapján a büntetés kiszabatik, hanem azon szakasz is, melybe a kihágás ütközik. (K. M. 79585/1900.)

Ha valamely cselekmény elkövetését a törvény minősiti kihágásnak és tartalmaz arra vonatkozólag büntető határozmányokat, az itélet rendelkező részében csakis az illető törvény vonatkozó szakaszaira lehet és kell hivatkozni. (K. M. 76947/1902.)

Amennyiben a büntető itélet az elitélt által elkövetett kihágás megnevezését az 1884. évi 39266. sz. rendelet 92. §-nak *a)* pontja ellenére nem tartalmazza, feloldható. (K. M. 65245. 1898.)

Az 1884 : XVII. t.-cz. 165. §-a értelmében az iparkihágások tekintetében is alkalmazást nyer a kihágásokról szóló büntetőtörvénykönyv (1878 : XL. t.-cz.) 26. §-ának azon rendelkezése, miszerint a kihágás kisérlete nem büntethető. (K. M. 34065/1900.)

Az 1878 : V. t.-cz. 92. §-a iparkihágási ügyekben is alkalmazást nyerhet. (K. M. 35865/1896.)

Kihágások halmazata esetén összbüntetés nem állapitható meg, hanem az 1879 : XL. t.-cz. 29. §-a szerint, a büntetés mindenik kihágás miatt külön-külön állapitandó meg. (K. M. 79585/1900.)

Az a körülmény, hogy a kiszabott pénzbüntetés behajthatósága biztositva van azzal, hogy a kiszabott pénzbüntetés, nem fizetés esetén, vádlott üzleti biztositékából lesz levonandó, s az üzleti biztositék kiegészitésére vádlott az üzlet beszüntetésének terhe alatt kötelezhető, az itéletekben a behajthatatlanság esetére való intézkedést még feleslegessé nem teszi. (K. M. 29594/1896.)

Az a körülmény, hogy a kihágás miatt kiszabott pénzbüntetés vádlott üzleti biztositékából behajtható, a törvényes rendelkezések alkalmazásának mellőzésére okul nem szolgálhat, ennélfogva a büntetés kiszabásánál az itéletben mindenkor megállapitandó, hogy a pénzbüntetés behajthatatlanság esetében mennyi elzárás-büntetésre változtatandó át. (K. M. 7582/1896.)

A pénzbüntetés behajthatatlanság esetében megfelelő elzárásra átváltoztatandó akkor is, ha a kihágás szabályrendeletben állapittatik meg és abban a pénzbüntetésnek elzárására való átváltoztatása kimondva nincs is, mert a kihágásokra kiszabott pénzbüntetések behajthatatlanság esetében az 1879. évi XL. t.-cz. 20. §-a értelmében változtatandók át elzárásra. (K. M. 7582/1896.)

Az iparkihágási ügyekben is alkalmazandó 1879 : XL. t.-cz. 29. §-ának *b)* pontja szerint kihágások halmazata esetében, ha egyedül pénzbüntetés alkalmaztatik, az a pénzbüntetéssel büntetendő mindenik kihágás miatt a 16. §. korlátai között külön-külön állapitandó meg, aminek természetes következménye, hogy a külön-külön megállapitott pénzbüntetések helyébe, behajthatatlanság esetében, a külön-külön megállapitandó elzárás-büntetés lép ; ennélfogva két vagy több pénzbüntetés helyett, behajthatatlanság esetében egy elzárás-büntetés meg nem állapitható. (K. M. 40830/1902.)

A felek, — eltekintve attól, hogy rendszerint nemcsak a felmerült tényleges kiadásaik megtéritését követelhetik, hanem munkaveszteség czimén bizonyos napidij megtéritésére is igényt tarthatnak — a felszámitott eljárási költségeket külön igazolni nem tartoznak, hanem a támasztott követelés mérlegelése, a fenforgó körülmények kellő figyelembe vétele mellett, az eljáró hatóság hatáskörébe tartozik. Annak megállapitása pedig, hogy a kihallgatás minő módon történjék, szintén a hatóság feladatát képezi, s amennyiben az, illetve valamely megkeresett más társhatóság valamely félnek — esetleg indokolatlanul is — a lakásán kivül fekvő járási székhelyre való beidézését tartja szükségesnek, a társhatóság emez eljárását pedig az eljáró hatóság kellőleg indokoltnak nem találná, ebből kifolyólag a kihallgatott félre nézve hátrány nem háramolhat, miért is a kihallgatásából kifolyólag eljárási költség megitélésére feltétlenül igényt tarthat. (K. M. 16107/1904.)

Iparkihágási ügyekben egyrészt a felek, másrészt a tanuk is csak a tényleges kiadások visszatéritésére tarthatnak igényt, ellenben az ügyvédi képviselet költségeinek megtéritésére nem, mert a felek ügyvéd vállalására nem köteleztetnek. (F. I. K. 1553/1885. és K. M. 22879/1903. és 34563/1894.)

Ipari kihágási ügyekben az ügyvédi képviselet nem kötelező és igy ügyvédi eljárási és felebbezési költségek nem számithatók fel. A tárgyaláson a vádlott helyett megjelent meghatalmazott ügyvéd vagy más személy a megjelenéssel járó tényleges költségek megtéritésére igényt tarthat, ha ilyen költségek vádlott személyes megjelenése esetén is fölmerültek volna. (K. M. 86877/1905.)

Ha elévülés a büntető eljárást kizárja, ez okból a további büntető eljárás egyszerüen beszüntetendő, anélkül, hogy azon alkalommal az eljárási költségek iránt bármi intézkedés is tétetnék, minthogy különleges alap az eljárási költségek fedezése czéljából rendelkezésre nem áll. Ha a felek igényüket továbbra is fentartanák, illetőleg annak érvényesitését megkisérelni szándékoznának, az intézkedés a kérelem tárgyában pótlólag is megtehető, s ez esetben a felmerült eljárási költségek megtéritésére az elévülést előidéző közeg kötelezendő. (K. M. 87657/1899.)

Miután vádlott a terhére rótt kihágás vádja és jogkövetkezményei alól felmentetett és miután panaszos az eljárási költségek megfizetésére nem kötelezhető, a felmerült 17 korona eljárási költség, mint tanudijnak a vármegye házi pénztára terhére leendő el-

számolása annál is inkább volt elrendelendő, mert a kihágási ügyek folyamán felmerülő eljárási költségek, mint a tanu- és szakértői dijak, a tanuk és szakértők fuvarköltségei, az uti átalánynyal el nem látott tisztviselők utiköltségei stb., ha azok a feleket bármi oknál fogva nem terhelhetik, rendszerint a vármegye házipénztárából fedeztetnek. (K. M. 77457/1901. és 16107/1904.)

Azokban a kihágási ügyekben, melyekben a közigazgatási hatóság a vádlottat a vád terhe alól felmenti, a költségek viselésének szempontjából meg kell különböztetni, vajjon hivatalból (esetleg feljelentésre) vagy magánvádra tétetett-e folyamatba az eljárás. Az utóbbi esetben a magánvádló feltétlenül tartozik a bünügyi költségeket megtériteni. Ha azonban hivatalból üldözendő kihágás esete forog fenn, a feljelentő csak akkor marasztalható a bünügyi költségekben, ha feljelentése nemcsak tévesnek, hanem teljesen alaptalannak bizonyult, és őt annak előterjesztése körül legalább is feltünő gondatlanság terheli. Ugyanez az elv jutott kifejezésre a bünvádi perrendtartásról szóló 1896 : XXXIII. t.-cz. 482. és 483. §-aiban. (K. M. 40033/1900.)

Kihágási ügyekben a marasztaltat csak a kihágási eljárás során fölmerült költségek terhelhetik, ennélfogva a betegsegélyző pénztár részéről foganatositott ellenőrzési szemléből származott kiadások megtéritésére nem kötelezhető. (K. M. 3399/1903.)

A feljelentő a költségekben még hivatalból üldözendő kihágás esetében is marasztalható, ha feljelentése nemcsak téves, hanem teljesen alaptalannak bizonyult és őt annak előterjesztése körül legalább is feltünő gondatlanság terheli. (K. M. 1107/1901.)

Feljelentő az eljárási költségekben még hivatalból üldözendő iparkihágás esetében is marasztalható, ha feljelentése alaptalannak bizonyult. Ha feljelentő még a kihágási eljárás meginditása előtt, illetve annak folyamán oly időpontban vonja vissza panaszát, midőn a tárgyalásra megidézett felek arról kellő időben értesithetők, feljelentőt a kihágási eljárásnak esetleg hivatalból való folytatása és a feljelentés alaptalansága esetében sem terhelik az eljárási költségek. (K. M. 22300/1905.)

A munkaadó segédjének csavargás miatti elzáratása alkalmával felmerült tartási költség megfizetésére nem kötelezhető. (F. I. K. 27678/1888.)

Ha a felmerült költség megállapitása iránt intézkedés az itéletben nem történt, a költség érvényesitése kérdésében határozathozatalra — az alapügy befejezése után — elsősorban az elsőfoku iparhatóság hivatott. (K. M. 51728/1936.)

Iparkihágási ügyekben az elkobzás csak akkor mondható ki, ha a tárgyaknak a tettesnél való hagyása a kihágási cselekmény folytatásának elősegitésével a közbiztonságot, közegészséget, vagy a közszemérmet veszélyeztetné (K. M. 34499/1900.), mert az 1879 : XL. t.-cz. 25. §-a értelmében az 1878. évi V. t.-cz. 60., 61. és 62. §-aiban meghatározott mellékbüntetések a kihágási biróságok által alkalmazhatók ugyan, de épen ezen szakasznál fogva a biró belátásától és a fenforgó körülményektől függ azoknak alkalmaztatása, hogy t. i. nem olyanok-e a tárgyak, melyek a cselekmény elkövetését elősegitették, melyeknek a tettesek birtokában hagyása által a közbiztonság, közegészség vagy közszemérem veszélyeztetnék. Ha sem a lefoglalt tárgyak, sem a fenforgott körülmények nem olyanok, melyek a fentebb elősorolt indokoknál fogva a tárgyak elkobzását, illetve a mellékbüntetés alkalmazását indokolttá tennék, az elkobzás iránti intézkedésnek helye nem lehet. (B. M. 2932/1901.)

Iparkihágási itéletekben kiutasitás és eltoloncolás iránti rendelkezések helyet nem foglalhatnak. (K. M. 20893/1905.)

Az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kibocsátott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 62. §-a szerint az iparkihágásokból származó kártéritési követelések a feljelentések folytán hozott itéletben csak az esetben döntendők el, ha száz koronát túl nem haladnak, amiből következik, hogy az ezt meghaladó összegre irányuló kártéritési igény felett már a rendes biróság hivatott dönteni. (K. M. 63586/1902.)

93. §. Ha a tárgyalás folyama alatt a vádlott ellen valamely, a királyi biróságok vagy a rendőrség hatásköréhez utalt büntetendő cselekmény jelenségei merülnek fel, a tárgyalás felfüggesztetik és az iratok az illető kir. birósághoz, illetőleg rendőrséghez tétetnek át.

Ha pedig más egyén ellen merülnek fel ily jelenségek, erről az illető kir. biróság, illetőleg rendőrség, a vonatkozó iratok hitelesitett másolatának áttétele mellett értesitendő.

94. §. A tárgyaló hatóság mindazokat, kik a rend és a hatóság iránti tisztelet ellen megintés után ujabban vétenek, a tárgyalási teremből kivezettetheti és száz forintig terjedhető pénzbirsággal is sujthatja.

A tárgyaló hatóság eziránt határozatot hoz és azt indokaival együtt a tárgyalási jegyzőkönyvbe veszi. A jegyzőkönyvben egyuttal az is megemlitendő, hogy a megintés sikertelen maradt.

Ezen határozat ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Ipartörvény végrehajtási rendeletében az iparkihágási ügyekben követendő eljárására nézve kiadott utasitás 94. §-ában biztositott rendhatósági jog csakis az illető tárgyaló hatóság által gyakorolható és pedig olykép, hogy az emlitett szakaszban megállapitott rendbirság csakis az illető egyén előzetes és sikertelen megintése után alkalmazható; ennélfogva, amennyiben az elsőfoku hatóság vádlottat a tárgyaló hatósággal szemben tanusitott tiszteletlen magaviselete miatt a tárgyalás alkalmával sem meg nem intette, sem meg nem birságolta, vádlott ezen viselkedése miatt a másodfoku hatóság által utólag rendbirsággal nem sujtható. (K. M. 36772/1896.)

Iparkihágási ügyekben a panaszlott által felebbezésében használt, s az iparhatóságra nézve sértő kifejezések megtorlása végett, ha a használt kifejezések az 1879 : XL. t.-cz. 46. §-ának sulyosabb beszámitása alá esnek, az iparügyekben is alkalmazandó 2466/1885. sz. B. M. rendelet szerint az iratok az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 42. §-ában megnevezett hatósághoz teendők át. (F. I. K. 60498/1888.)

Ha az alispán az iparügyekben is alkalmazandó 2466/1885. B. M. rendelet alapján rendbirságot kiszabó határozatát mint iparhatóság hozta meg, e határozat felülvizsgálatára nem a vármegyei közigazgatási bizottság, hanem a kereskedelemügyi minister illetékes. (K. M. 51008/1899.)

95. §. Az elsőfoku határozat ellen a vádlott felebbezéssel élhet.

A felebbezésben határozottan ki kell jelölni azon határozatot, melyet a felebbező sérelmesnek tart.

A felebbezés indokolható.

Iparkihágási ügyekben felebbezési joguk csakis az érdekelteknek van. (K. M. 9818. 1905.)

Iparkihágási ügyekben csak a vádlottnak vagy sértettnek van felebbezési joga; a feljelentő hatósági közeg sértett félnek nem tekinthető. (K. M. 63298/1902.)

A kir. ügyészt iparügyekben felebbezési jog nem illeti meg, mert a kir. ügyész csak olyan ügyek elintézésére gyakorolhat befolyást, amelyekre nézve ezt részére törvényes rendelkezés állapitja meg; olyan rendelkezés azonban sem az ipartörvényben, sem más helyütt nincsen, amely a kir. ügyészt iparigazolvány kiadása elleni felebbvitelre s általában iparhatósági eljárásban való közreműködésre feljogositaná s ilyen közreműködési jog a közérdeknek az ügyészi felebbezésben hangsulyozott arra a szempontjára sem alapitható, hogy valamely vállalat esetleg büntetendő üzelmekre adhat alkalmat. (K. M. 50896/1903. K. M. 77331/1994.)

Városi tiszti ügyész által beadott felebbezés iparügyekben visszautasitandó, mert iparkihágási ügyekben csak az érdekelteknek van felebbezési joga, a városi tiszti ügyész pedig már állásánál fogva sem tekinthető ilyennek. (K. M. 25891/1904.)

A község, mint ilyen, felebbezési joggal nem bir általában minden iparügyben, hanem csak abban, amely iparnak gyakorlása engedélyhez van kötve. (B. M. 27665/1899.)

Az iparhatósági megbizottak az iparhatósági határozatok ellen, azoknak kézbesitésétől számitott 15 nap alatt felfolyamodási jogukat gyakorolhatják, mert ezen joguktól az 1884 : XVII. t.-cz. 181. §-a értelmében még magánfeljelentők sem foszthatók meg, annál inkább illeti ezen jog az iparhatósági megbizottakat akkor, mikor iparkihágásra nézve mint feljelentők lépnek fel. (K. M. 894/1894.)

Ellenkező. Iparkihágási ügyekben csak a vádlottnak vagy sértettnek van felebbezési joga. A feljelentő iparhatósági biztos, mint hatósági közeg sértett félnek nem tekinthető. (K. M. 23732/1906.)

Kereskedelmi és iparkamarának a helyi kereskedelmi érdekek összességére vonatkozó ügyekben van felebbezési joguk. (K. M. 63290/1905.)

A közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárás szabályozása tárgyában az akkori belügyministernek az akkori igazságügyministerrel egyetértőleg 1880. évi 38547/B. M. sz. a. kibocsátott szabályrendelete a kihágási eljárás megindítása szempontjából nem helyezkedik ugyan a vádrendszer álláspontjára, amennyiben — bármi módon jutott is a kihágás az illetékes hatóság tudomására — az eljárást hivatalból rendeli megindittatni, azonban a jogorvoslati rendszer nem ismer hivatalból felülvizsgálandó ügyeket, hanem a szabályrendelet 73—78. §-aiban azt rendeli, hogy a másod-, illetve harmadfoku közigazgatási hatóság csak a fölebbezésre jogositottnak kellő időben beadott fölebbezése alapján vizsgálhatja felül az ügyet és pótló eljárást, illetve ujabb itélet hozását csak a 79. §. eseteiben rendelheti el. (K. M. 63423. 1898.)

Iparügyekben hivatalból való felülvizsgálatnak nincs helye. (K. M. 63290/1905.)

Fokozatos elbirálás alatt álló ügyekben a felsőbb hatóság mindaddig, mig az illető ügy törvényszerü felebbezés utján hozzá nem kerül, abba bele nem avatkozik. (K. M. 40892/1902.)

Ha a hozott alsóbbfoku itélet az érdekelt felek részére még nem kézbesittetett, tehát mig a felebbezés lehetősége a törvényszerü felebbezési határidő lejártával vagy más módon kizárva nincs s illetve a hozott itélet jogerőre nem emelkedik, a rendkivüli vagy hivatalból való felülvizsgálati jog gyakorlatának helye nem lehet. (K. M. 74282/1897.)

A jogerőre emelkedett alsófoku itéletek rendes felülvizsgálat tárgyát nem képezhetik ugyan, ha azonban jogerőre emelkedett alsófoku itéletekkel szemben semmiségi tények merülnek fel, az itéleteket a felsőbbfoku hatóság hivatalból felülvizsgálhatja s a semmiségi okok figyelmen kivül hagyásával hozott itéletek által okozott jogsérelmet orvosolhatja. Ily semmiségi ok például, ha az eljárt hatóság nem volt figyelemmel az elévülésre. (K. M. 75988/1898.)

96. §. Ha a felebbezés csak oly határozat ellen irányul, mely ellen a jogorvoslat ki van zárva, a felebbezés az elsőfoku hatóság által hivatalból visszautasitandó.

Közbenszóló határozatok ellen külön felebbezésnek nincs helye, hanem a közbenszóló határozatok is csak a véghatározat vagy itélet ellen benyujtott felebbezésben kifogásolhatók. (K. M. 10144/1899.)

97. §. A kihirdetés által közölt véghatározatok ellen a felebbezést a kihirdetés után — a kézbesités által közölt véghatározatok ellen a felebbezést a kézbesitéstől számitott 15 nap alatt kell az elsőfoku iparhatóságnál szóval bejelenteni vagy irásban benyujtani. Az irásban benyujtott felebbezés indokolható.

Az iparkihágási ügyekben hozott itéletek ellen a feleknek, a kiszabott pénzbüntetés nagyságára való tekintet nélkül, a törvényes 15 napi határidőben felebbezési joguk van; ha az iparhatósági itélet a feleknek azzal a hozzáadással kézbesittetik, hogy az ellen további felebbezésnek helye nincs, a marasztalt részéről használt jogorvoslati kérelem előterjesztése tekintetében a törvényes határidőnek elmulasztása az ő terhére be nem számitható, hanem a törvényes határidőben beadott ujrafelvételi kérelem felebbezésnek tekintendő és az alsófoku itélet ezen az alapon felülbirálandó. (K. M. 76887/1905.)

Az 1868 : LIV. t.-cz. 255. §-ában kifejezett azon szabály, hogy ha valamely határidő szünnapra esik, az a legközelebbi köznapig terjed, az ipartörvény elbirálása alá tartozó ügyeknél is alkalmazandó s ennélfogva, ha a felebbezési határidő vasárnapra vagy ünnepnapra esik, a legközelebbi köznapon beadott felebbezés mindig, mint törvényes határidőben beadott, elfogadandó. (K. M. 53686/1894.)

Iparkihágási ügyekben annak a kérdésnek az elbirálásánál, hogy a postán érkezett felebbezés kellő időben adatott-e be vagy sem, nem a postán való feladás, hanem a beérkezés időpontja irányadó. Mert sem az 1884 : XVII. t.-cz., sem az ezen törvény végrehajtása tárgyában kiadott 39266/1884. számu ministeri rendelet nem intézkedvén arról az eshetőségről, midőn záros határidőhöz kötött beadvány posta utján érkezik a hatóság iktatójához, ezen kérdés általános perjogi elvek szerint döntendő el és szabályként felállitható, hogy a záros határidő kiszámitásánál kizárólag az az időpont mérvadó, melyben a beadvány — akár közvetlenül, akár posta utján — a hatósághoz érkezett. Ennek az általános szabálynak kifejezést is adott a polgári törvénykezési rendtartásról szóló 1868 : LIV. t.-cz. módositása tárgyában alkotott 1881 : LIX. t.-cz. 27. §-a, mely szerint »a törvényes határidő eltelte után bejelentett, beadott, vagy ugyanazon határidő eltelte után postai uton az iktató hivatalba érkezett felebbvitelt az elsőbiróság hivatalból visszautasitani tartozik«. Ebben a tekintetben különleges intézkedést tartalmaz a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában 1881. évi november 1-én 2851. szám alatt kelt I. M. rendelet 16. §-a, mely kijelenti: »ha a biróság székhelyén kivül lakó alperes kifogásait kellő időben postára adja, a szállitásra szükséges idő a három napi határidőbe nem számittatik be«. Hasonló kivételes módon rendelkezik ebben a tárgyban a közigazgatási biróságról szóló 1896 : XXVI. t.-cz. 94. §-ának harmadik bekezdése: »Posta utján való benyujtás esetében a feladás időpontja határoz.« A váltóeljárási kifogás határidejének rövidsége és a közigazgatási biróság előtti eljárás különleges természete által indokolt ezek a kivételes rendelkezések azonban csak megerősitik azt az általános szabályt, hogy nem a feladás, hanem az érkezés időpontja mérvadó annak a körülménynek megbirálásánál, vajjon a jogorvoslat kellő időben használtatott-e. (K. M. 13237/1901.)

Iparügyekben is az 1901 : XX. t.-cz. végrehajtása tárgyában 4600/1901. M. E. sz. a. kiadott rendelet 5. §-ának első bekezdése értelmében a felebbezést az elsőfokon eljárt

hatóságnál kell előterjeszteni s abban az esetben, ha a felebbezés — a posta utján — nem az illetékes hatóságnál terjesztetik elő, ugyanezen szakasz értelmében az illetékes hatósághoz továbbitandó, a felebbezés ezen hatósági közvetitése azonban a fél veszélyére történik, vagyis a hatóság mulasztásából származó minden késedelem a fél kárára szolgál. (K. M. 69098/1902.)

Az illetéktelen helyre küldött felebbezés csak akkor vétetik törvényes határidőben beadottnak, ha az a felebbezés elfogadására illetékes hatósághoz továbbittatván, oda a törvényes 15 napi felebbezési határidő letelte előtt érkezik. (K. M. 10876/1903.)

A határozatban vagy itéletben annak kihirdetésekor megnyugvó fél felebbezéssel a 15 napi felebbezési határidő alatt sem élhet. (K. M. 36208/1900. és 48103/1894.)

Ha vádlott az előtte kihirdetett itéletben az erről felvett jegyzőkönyv tanusága szerint megnyugodott, azonban magát a jegyzőkönyvet alá nem irta, — miután szóbeli kijelentése ez alapon jogerősnek nem tekinthető,— az általa utóbb a törvényes idő alatt beadott felebbezés elfogadandó s az ügy felülbirálandó. (K. M. 5031/1896.)

Ha a panaszos a panaszlottak egyike ellen emelt panaszát eljárás közben visszavonta, a hozott itélet ellen panaszos által beadott felebbezésre nem irányulhat az itéletnek azon része ellen, mely azt, kivel szemben a panasz visszavonatott, felmenti. (K. M. 781/1899.)

Általános jogszabály, hogy a fél addig lemondhat a használt jogorvoslatról, mig a felsőbbfoku biróság az ügygyel nem foglalkozott. Ily értelemben mondja az 1896. évi XXIII. t.-cz. 394. §-ának első bekezdése: »A bejelentő a másodfoku itélet hozása czéljából tartott zárt ülés megkezdéséig visszavonhatja felebbezését.« Minthogy pedig a felsőbbfoku közigazgatási hatóság nem tüz ki határnapot a felebbezés folytán hozzákerült ügy tárgyalására, a jogorvoslat elintézésig a felebbezés joghatálylyal visszavonható. (K. M. 22061/1900.)

98. §. A felebbezésnek halasztó hatálya van.

99. §. Az elkésetten bejelentett felebbezés, valamint az elkésetten beadott felebbezési indokok is hivatalból visszautasitandók.

100. §. A másodfoku hatóság határozatai ellen további felebbezésnek a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez van helye.

A felebbezés a 97. §. szabályai szerint az elsőfoku hatóságnál bejelentendő, illetve beadandó.

Az alsófoku iparhatóságnak a felsőbb foku iparhatóság határozata ellen hivatalból történt felebbezése, mint szabályellenes, figyelembe nem vehető. (F. I. K. 45568/1887.)

Az 1886: XXI. t.-cz. 68. §-a az alispánt, mint a vármegye első tisztviselőjét, csak a kormányhatósági rendeletekkel szemben ruházza fel az ott meghatározott esetekben előterjesztési joggal; azon biráskodási jogkörben azonban, melyet a vármegye alispánja valamely külön törvény, mint pl. az ipartörvény alapján gyakorol, előterjesztési joga nincs, mert egyfelől ily esetekre az 1886: XXI. t.-cz. 68. §. *c)* pontjának rendelkezése, miután itt nem a vármegye első tisztviselője s nem a kormányhatóság, hanem a másod- és harmadfoku iparhatóság állanak egymással szemben, nem vonatkozik, s mert másfelől a jogszolgáltatás lényegével és természetével, valamint a tételes törvényeinkbe lefektetett törvénykezési szabályokkal ellenkeznék az, hogy egy alsóbbfoku iparhatóság a felsőbb-, illetve harmadfoku iparhatóság jogerős határozatai és itéletei ellen jogorvoslattal élhessen, s a jogerős harmadfoku határozatok és itéletek törvényszerü végrehajtása elé ily módon akadályokat gördithessen. (K. M. 53244/1896.)

Az iparhatóság nem felebbezhet a felettes hatóságnak oly határozata ellen, melylyel az alsóbb fokban hozott határozat megváltoztatott vagy megsemmisittetett. (K. M. 1358/1897.)

Telepengedélyezési ügyben hozott másodfoku határozat ellen az elsőfoku iparhatóságot alkotó r. t. város tanácsa részéről beadott felebbezés, amennyiben azt a polgármester, mint érdekelt fél, a maga nevében beadottnak jelentette ki, nem utasitható el azon a czimen, hogy az elsőfoku iparhatóságnak nem áll jogában a fölöttes hatóságnak olyan határozata ellen, melylyel az alsóbb fokban hozott határozat megváltoztatott, felebbezéssel élni. (K. M. 63547/1899.)

Iparkihágási ügyekre a 2608/1890. sz. a. kelt belügyministeri rendelet ki nem terjed, mert az 1884: XVII. t.-cz. 181. §-a és az 1891: XIV. t.-cz. 77. §-a, illetőleg a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott rendelet 91. §-ában foglaltakból világosan következik, hogy a szóbanforgó kihágási ügyekben hozott itéletek ellen a harmadfoku hatóságig, a kiszabott pénzbüntetések összegére való tekintet nélkül, korlátlanul van felebbezésnek helye. (K. M. 15378/1900.)

Az elsőfoku iparhatósági itéletben meg-

nyugvó fél az elsőfoku itéletet helybenhagyó másodfoku iparhatósági itélet ellen sem felebbezhet. (K. M. 4633/1900.)

A felebbezést visszautasitó másodfoku iparhatósági végzés ellen további felebbvitelnek nincs helye, mert az 1901 : XX. t.-cz. végrehajtása tárgyában 4600/1901. M. E. sz. a. kiadott rendelet 5. §-ának utolsó bekezdése értelmében a felebbvitel visszautasitása kérdésében a másodfoku hatóság végérvényesen dönt. (K. M. 68725. 1902.)

101. §. Ha a felebbviteli hatóság nem látja annyira kifejtve a ténykörülményeket, hogy alaposan itélhessen, és ha a tárgyalás folytatásától valószinüleg sikert várhat, az itéletet egészben vagy részben feloldhatja, s vagy átalában, vagy egyes pontokra nézve ujabb tárgyalást és további bizonyitási eljárást rendelhet, s ekkép az elsőfolyamodásu hatóságnak a tárgyalás kiegészitését és ujabb itélet hozatalát hagyhatja meg, habár azt nem kérték volna is a felek.

Felebbezésnek kizárólag véghatározatok ellen van helye, az olyan határozat pedig, mely az elsőfoku iparhatósági határozatot vagy itéletet feloldja vagy megsemmisiti s ujabb határozat, illetve itélethozatalt, esetleg ujabb tárgyalást is rendel el, véghatározatnak nem tekinthető. (K. M. 8910. 1896. és 36370/1903.)

Több vádlottat büntető cumulativ elsőfoku itélet elbirálásánál a másodfoku iparhatóság az elsőfoku itélet azon részét, mely, miután vádlott abba belenyugodott, jogerőre emelkedett, nem veheti felülvizsgálat alá, hanem azt érintetlenül hagyni köteles. (K. M. 79585/1900.)

102. §. A pénzbüntetést ugyanazon hatóság hajtja be, amely első fokban eljárt.

Az 1900. évi január hó 1-ével az eddigi bünügyi statisztikai adatszolgáltatás a kihágásokra vonatkozó részében a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnöknek az igazságügyi ministerrel egyetértőleg 1898. évi 129681. sz. a. kiadott rendeletével közölt utasitáshoz képest lényegesen módosul, s a közigazgatási hatóságok által elintézett kihágási ügyekről a fentjelzett naptól kezdődőleg az idézett utasitáshoz mellékelt ügylap lesz kitöltendő. A bünügyi statisztikai adatok teljessége szempontjából az elbirálásuk alá tartozó összes kihágásokról az idézett utasitásban foglalt elvekhez képest 1900. évi január hó 1-től kezdődőleg az iparhatóságok is tartoznak kiállitani ügylapokat, amelyeket a m. kir. központi statisztikai hivatal fog rendelkezésükre bocsátani. Ez irányban az iparhatóságok az elbirálásuk alá tartozó összes kihágásokról szolgáltatandó statisztikai adatok gyüjtése körül 1900. évi január hó 1-től kezdődőleg mindenben a fent idézett 129681. számu belügyministeri rendelettel kiadott utasitás értelmében járnak el; az 1900. évi január hó 1-e óta folyamatban lévő kihágási ügyekre nézve pedig utólag kötelesek ügylapokat kiállitani. (K. M. 88944/1899. körrendelet.)

103. §. A végrehajtási meginditás mellőzhető, vagy ha az már folyamatban lenne, megszüntethető, s a vagylagosan megállapitott szabadságvesztés-büntetés foganatba vehető, ha

a) az elitélt teljes vagyontalansága már előzetesen hitelt érdemlőleg igazoltatnék, vagy ez a végrehajtás folyamában kiderülne;

b) ha ellene csődeljárás volna folyamatban, és végre

c) ha állandó tartózkodási helye nincs, vagy ez nem a belföldön volna.

104. §. Ha a pénzbüntetés behajthatósága veszélyeztetnék, az azt megállapitó itélet kihirdetése után, ennek jogerőre emelkedése előtt, biztositásnak van helye.

105. §. A részletfizetések csak oly összegben számithatók a pénzbüntetés törlesztésére, amennyi azokból az okozott végrehajtási költség fedezése után fenmarad.

Késedelmi kamatok szedésének nincs helye, ugyszintén a vagylagosan megállapitott szabadságvesztés-büntetés kitöltése után a netalán sikertelenül alkalmazott végrehajtás költségei be nem hajthatók.

Az ipartörvény végrehajtása tárgyában 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. sz. a. kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet, miként annak 105. §-ából is kitünik, nem zárja ki azt, hogy méltánylást érdemlő körülmények közt az elsőfoku iparhatóság a kiszabott pénzbüntetés törlesztésére részletfizetést elfogadjon.

illetőleg a pénzbüntetési összegnek részletekben való lefizetését engedélyezze. (K. M. 88471/1899.))

Jogerős itélettel kiszabott pénzbüntetés havi részletekben való törlesztésének engedélyezése, az ipartörvény végrehajtása tárgyában kibocsátott 39266/1884. sz. rendelet 102. és 105. §-ából kifolyólag az elsőfoku iparhatóság hatásköréhez tartozik. (K. M. 45125/1897.)

106. §. Ha a pénzbüntetés és annak végrehajtási költségei egészben be nem folynának: a végrehajtási költségek előzetes leszámitása után a pénzbüntetés fedezetlenül maradt része után eső szabadságvesztés-büntetés tartama, az 1879. évi XL. t.-cz. 22. §-a alapján hozott itélet értelmében, minden egyes napra esedékes összeg aránya szerint számitandó.

Az 1896: XXXIII. t.-cz. 12. §-ában felállitott az a szabály, hogy öt koronát felül nem haladó összeg tizenkét óráig terjedő elzárásra, öt koronától husz koronáig terjedő összeg pedig egy napi elzárásra változtatandó át, csak azokra a pénzbüntetésekre vonatkozik, melyek a bünvádi perrendtartás alapján szabatnak ki. Ilyenek például azok a pénzbüntetések, melyeket a vizsgáló, illetőleg a tárgyalást vezető biró azok ellen szabhat ki, kik valamely vizsgálati cselekmény teljesitésénél megintés után is sértő vagy durva magaviselettel tanusitanak, vagy a tárgyalás rendjét zavarják. (124. §. második bek. és 542. §. harmadik bek.) Hasonló pénzbüntetés szabható ki a lefoglalandó tárgy birtokosa ellen, ha e tárgyat felhivásra ki nem adja, s a házkutatás eredménytelenül foganatosittatott (170. §. első bekezdés), azon tanu ellen, ki kellő idézés daczára meg nem jelent, vagy a kihallgatás helyéről engedelem nélkül távozott (194. §. első bek.) stb. Mindezek a pénzbüntetések rendbüntetéseket képeznek, a bünvádi eljárás akadálytalan menetének biztositását czélozzák, s végzésben szabatnak ki. Minden tekintetben különböznek tehát a közjogi jellegü, az anyagi büntető törvényekben előforduló pénzbüntetésektől, melyeket, mint rendes büntetéseket a biróság csak itéletben állapithat meg. Ennélfogva a bünvádi perrendtartás alapján kiszabott pénzbüntetések átváltoztatására az 1896: XXXIII. t.-cz. 12. §-ában felállitott szabály nem módosithatja az 1879: XL. t.-cz. 22. §-ában vagy egyéb büntető törvényekben meghatározott átváltoztatási kulcsot. Ebből következik, hogy az 1884: XVII. t.-cz., valamint az 1891: XIV. t.-cz. büntető szakaszaiban meghatározott pénzbüntetés a bünvádi perrendtartás életbeléptetése után is az 1879: XL. t.-cz. 22. §-ában megállapitott módon, vagyis ugyanazon szabályok szerint változtatandó át elzárásra, mint a bünvádi perrendtartás életbeléptetése előtt. Négy koronát felül nem haladó pénzbüntetés helyett tehát tizenkét óránál hosszabb ideig tartó elzárás nem állapitható meg, négy koronától pedig husz koronáig egy napi, azon felül pedig minden husz koronáig terjedő összeg helyett egy-egy napi elzárás állapitandó meg. (52373/1900. K. M. körrendelet.)

Az üzletvezető az általa elkövetett kihágásért saját személyében felelős, s ugy a pénzbüntetések nevezettől való behajthatatlanság esetén az üzlettulajdonos biztositékából leendő levonása, miután ebben az esetben a pénzbüntetés helyett az elzárás büntetése alkalmazandó, törvényes alap hiányában el nem rendelhető. (K. M. 57850/1897.)

107. §. Pénzbüntetés lerovására nyilvános gyüjtés utján szerzett pénz el nem fogadható.

108. §. Az elzárás rendszerint azon közigazgatási hatóság fogházában hajtatik végre, amelynek területén lévő elsőfoku iparhatóság itélete folytán az elitélt büntetését szenvedi.

Ha az elitélt nem ezen közigazgatási hatóság területén lakik, kérelmére megengedhető, hogy a büntetést a lakhelyén illetékes közigazgatási hatóság fogházában töltse ki.

Az 1884: XVII. t.-cz., vagy az 1891. évi XIV. t.-czikkbe ütköző kihágások miatt kiszabott pénzbüntetések helyett, azok bebehajthatatlansága esetén alkalmazott elzárás-büntetések folytán felmerült élelmezési és tartási költségek — a fennálló gyakorlat szerint — behajthatatlanságuk esetén és más fedezet hiányában az illető törvényhatóság házi pénztárából téritendők meg. (K. M. 4895/1902.)

109. §. A szabadságvesztés büntetésének megkezdésére az iparhatóság harmincz napi halasztást egy izben adhat az elitéltnek elhalaszthatatlan és fontos vagyoni, gazdálkodási, iparági és családi ügyeinek rendezése czéljából.

A jogerős harmadfoku itélet megváltoztatása kegyelmi tényt képezvén, ennek telje-

sitése Ő Felsége a király legfelsőbb kegyelmi jogkörébe tartozik. (K. M. 80573/1900.)

110. §. A szabadságvesztés-büntetés végrehajtása elhalasztandó:

a) ha az elitélt sulyos vagy ragályos betegségben szenved, — felgyógyulásáig;

b) ha az elitéltnek vele közös háztartásban élő házastásra, szülője vagy gyermeke sulyos vagy ragályas betegségben szenved, — a beteg felgyógyulásáig;

c) ha a *b)* alatt emlitett családtagok valamelyike meghalt — a temetés utáni tizennegyedik napig;

d) ha a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister az elitélt által beadott kegyelmi kérvény folytán a büntetés végrehajtásának elhalasztását elrendelte, — a minister további rendeletéig, illetve a kegyelmi kérvény érdemleges elintézéséig.

111. §. A pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásánál, amennyiben a végrehajtás tárgyát ingóságok képezik, az 1876 : XV. törvényczikkben a közadókra vonatkozólag megállapitott szabályok alkalmazandók.

Kihágási ügyekben hozott itélet jogerőre emelkedése előtt, annak végrehajtása czéljából hozott határozatok, illetve foganatositott intézkedések, az ipartörvény 181. §. 2. bekezdésében emlitett kivételes esetek hiányában, semmisek. (K. M. 17727/1899.)

Az iparhatóságok, ha az érdekelt felek a törvényszerü jogorvoslat igénybevételéről lemondottak, nincsenek jogositva arra, hogy a társiparhatóságok által hozott jogerős itéleteket a végrehajtásnál törvényszerüség szempontjából birálat tárgyává tegyék. (K. M. 35810/1900.)

A 4064/1886. belügyministeri rendeletben körülirt szempontok az ipartörvény alapján kiszabott pénzbüntetések behajtásánál is alkalmazandók és pedig annál is inkább, mert az ipartörvény 165. §-ához képest a pénzbüntetések szintén közigazgatási uton, vagyis a közadók kezelésére vonatkozó 1883 : XLIV. törvényczikknek III. részében előadottak szerint lévén behajtandók, az ezen törvény 42. §-ának 2. pontjában, valamint az 52. §-ának második és harmadik bekezdésében foglalt rendelkezések az ipartörvény alapján kirótt pénzbüntetések behajtásánál is alkalmazandók. (F. I. és K. M. 41474/1887. körrend.)

A közigazgatási hatóságok elé utalt kihágási ügyekben hozott jogerős itéletek végrehajtásánál követendő eljárást az 1880. évi 38547., 1886. évi 4064. és 1887. évi 51. kih. sz. a. kiadott belügyministeri rendeletek szabályozzák. Ezen szabályok szerint, amennyiben az elmarasztalt a jogerős itéletnek önként eleget nem tett volna, a pénzbüntetés és eljárási költségek behajtása iránt hivatalból az itélet jogerőre emelkedésétől számitandó 15 nap elteltével teendő folyamatba a végrehajtási eljárás. A pénzbüntetés és eljárási költségek a közadók módjára az 1883 : XLIV. t.-cz. 58. és 60. §-ai, illetve az 1881 : LX. t.-cz. 53. és következő szakaszainak figyelembevételével hajtatnak be. Az itélet kártéritést megállapitó részének (az itéletben megállapitott kártéritési összeg 100 koronát túl nem haladhat), végrehajtása szintén az itélet jogerőre emelkedésétől számitott 15 nap mulva rendeltetik el, azonban nem hivatalból, hanem csak a sértett fél kérelmére. A megállapitott kártéritési összeg behajtása czéljából az ingóságokra vezetendő végrehajtás szintén a fentebb hivatkozott belügyministeri rendeletek értelmében az 1881. évi LX. t.-cz. rendelkezéseinek figyelembevételével foganatosittatik. A kártéritési követelés is tehát a közadók módjára hajtatik be. Amennyiben a kártéritésre kötelezettnek valamely készpénzbeli követelésére vezettetik végrehajtás, ez esetben az 1881 : LX. t.-cz. értelmében való eljárás foganatosittatik és az utalványozás rendelvény alakjában szokott közöltetni a megfelelő pénztár, esetleg a marasztalt fizetni köteles adósával. Ha az ingóságokra vezetett végrehajtás ellen igénykereset jelentetik be, az esetben a polgári perrendtartás, illetve szintén az 1881 : LX. t.-cz. nyer alkalmazást és a fél felhivatik az igénykeresetnek az illetékes kir. biróságnál határidőn belül való benyujtására s ennek a közigazgatási hatóság előtt való igazolására. Ennek megtörténte után a végrehajtás az igényper jogérvényes eldöntéseig felfüggesztetik.

A marasztalt fél ingatlanaira vezetendő kielégitési végrehajtási eljárás elrendelése tárgyában az 1880. évi junius hó 12-én kelt 26194. számu belügyministeri rendelet irányadó. Eszerint a kielégitési végrehajtást maga a közigazgatási hatóság rendeli el s azután az illetékes kir. biróságot mint telekkönyvi hatóságot a végrehajtási végzés közlése mellett a jelzálognak telekkönyvileg leendő feljegyzése és a végrehajtás foganatositása végett megkeresi. A végrehajtási eljárások elleni netaláni jogorvoslatok tehát aszerint biráltatnak el, amint azok a közigazgatási hatóságok, avagy a kir. biró-

ságok eljárása ellen irányulnak. A behajtott összegek felvételére az illetékes felek kiutaló végzést nem kapnak, hanem köztulajdonban okozott kár esetén az összeg az illetékes hatóságnak a letétnaplón történt keresztülvezetés után, a nyugta utólagos beküldését kérve, postán elküldetik, magánosok pedig értesittetnek s a letéti naplóban sajátkezüleg ismerik el az összeg átvételét. Behajthatatlanság esetén a hatóságok részére szegénységi bizonyitvány szereztetik be, magánosok pedig egyszerüen értesittetnek.

Az ipartörvény alapján az iparhatóságok által hozott itéletek végrehajtásánál követendő eljárás tekintetében ugyancsak a fent emlitett szabályok és gyakorlat irányadók, amint az a fent idézett 1886. évi 4064. és 1887. évi 51/kih. sz. a. kiadott belügyministeri rendeletekre vonatkozólag a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által az 1887. évi október hó 17-én 41474. sz. a. kiadott rendeletben már kifejezetten is elismerést nyert. (K. M. 54191/1899. sz. körrend.)

Az iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárásra nézve az 1884: XVII. t.-cz. végrehajtása tárgyában a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által 1884. évi augusztus hó 26-ikán 39266. szám alatt kiadott rendelet 111. és 112. §-ai intézkednek. A 111. §. a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásáról, a 112. §. pedig a kártéritési követelések behajtásáról rendelkezik. A két szakasz egybevetéséből következik, hogy más eljárás követendő a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásánál s megint más eljárás a kártéritési követelések behajtásánál. A 111. §. szerint, a pénzbüntetések és eljárási költségek behajtásánál, — amennyiben a végrehajtás tárgyát ingóságok képezik, — az 1876: XV. törvényczikkben (helyébe lépett az 1883. évi XLIV. t.-cz.) a közadókra vonatkozólag megállapitott szabályok alkalmazandók. A midőn tehát valamely fél ipari ügyben pénzbüntetésben és eljárási költségekben marasztaltatik és a végrehajtás ingóságokra vezettetik, azok ellen az itélet jogerőre emelkedése után az ingóknak lezálogolása, becslése és árverése tekintetében az 1883: XLIV. t.-cz. III. részben előirt eljárás követendő. Ha pedig a pénzbüntetések és eljárási költségek, lefoglalható ingóságok nem léte vagy elégtelensége esetében, ingatlanokból vagy azok haszonélvezetéből hajtandók be, az eljárás az 1883. évi XLIV. t.-cz. 77. §-a értelmében az 1881. évi LX. t.-cz. értelmében történik. Megjegyzendő, hogy a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben megállapitott pénzbüntetések behajtása tárgyában 1886. évi május hó 22-én 4064. szám alatt kibocsátott belügyministeri körrendeletben és az 1887. évi február hó 17-én 51. sz. a. kiadott belügyministeri körrendeletben foglalt szabályok is figyelembe veendők, amint az a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister 1887. évi október hó 17-én 41474. sz. alatt kiadott s valamennyi törvényhatósághoz intézett rendeletében már kifejezetten is elismerést nyert. Egészen más eljárás alá esik, ha az itéletileg megállapitott kártéritési követelések érvényesitéséről van szó, mert ily esetben a fentebb már hivatkozott 39266/1884. F. I. K. rendeletnek 112. §-a szerint a kártéritési követeléseket megállapitó rész a fennálló törvényes szabályok értelmében hajtandó végre. Eszerint tehát az a fél, akinek kártéritési követelés megállapittatott, a közigazgatási hatóságtól csak azt követelheti, hogy a közigazgatási hatóság a tőle nyert határozaton ennek jogerőre emelkedése után a jogerőre emelkedést tanusitsa. Ezzel azután a fél a kielégitési végrehajtás elrendelése végett az 1881: LX. t.-cz. 1. §-ának *h)* pontja, illetőleg az idézett törvény 2. §-ának második és harmadik bekezdése alapján azon törvényszékhez, illetőleg ezer korona készpénzösszeget meg nem haladó marasztalás esetében azon járásbirósághoz, Budapesten a budapesti IV. ker. kir. járásbirósághoz fordulhat a kellőleg felszerelt végrehajtási kérvénynyel, melynek területén az első folyamodásilag eljárt közigazgatási hatóságnak, jelen esetben iparhatóságnak székhelye van. Az akár ingókra, akár ingatlanokra vezetendő végrehajtásnak elrendelése és foganatositása azután a végrehajtási eljárásról szóló 1881. évi LX. t.-czikkben foglalt szabályok szerint történik. (K. M. 76241/1900. sz. körrend.)

Az 1881: LX. t.-cz. 1. §-ának *h)* pontja, a 2. §. második bekezdése, 18. §. és 135. és következő §-ok értelmében az ingatlanokra vezetendő kielégitési végrehajtás elrendelése a polgári biróságoknál kérelmezendő, amely, ha a törvényes előfeltételek fenforognak, a kielégitési végrehajtást elrendeli, s annak foganatositása végett a telekkönyvi hatóságot megkeresi, a közigazgatási hatóságoknak ellenben ingatlanokra vezetendő végrehajtás elrendelésére joguk nincs. (K. M. 35541/1900.)

Halálozás, elévülés és vagyontalanságon kivül egyéb okok miatt behajthatatlan iparkihágási pénzbüntetések leirására a másodfoku iparhatóságok jogositva vannak; a leirások engedélyezésénél a 33789/1895. B. M. rendelet II. részében foglalt eljárást tartoznak követni. (K. M. 45113/1900.)

112. §. Az itéletnek a kártéritési követeléseket megállapitó része a fennálló törvényes szabályok értelmében hajtandó végre.

113. §. Igazolással élhet az 59-ik §-ban megszabott elévülési időn belül, aki oly ténykörülményt igazol, mely valószinüvé teszi, hogy elháríthatlan akadály folytán önvétke vagy meghatalmazottjának mulasztása nélkül nem jelent meg a tárgyalásra, vagy pedig hasonló okból a jelen rendeletben meghatározott időben nem felebbezett.

114. §. Az igazolási kérelem, az akadály megszüntét követő naptól számitott három nap alatt, az illetékes elsőfoku iparhatóságnál bejelentendő, illetve beadandó.

115. §. Az igazolási kérelem tárgyalására, minden érdekelt fél meghivása mellett, határnapot tűz ki a hatóság, s a tárgyalás befejezése után a kérelem érdemében határozatot hoz és azt kihirdeti.

Az igazolásnak helyt adó végzés ellen jogorvoslatnak nincs helye.

Az igazolást megtagadó végzés ellen azonban rendes felebbezésnek van helye.

116. §. Ha az igazolásnak hely adatott, az elmulasztott tárgyalási határnap helyett ujabb határnap tüzendő ki; az elmulasztott felebbezési határidő pedig azon naptól számittatik, melyen az igazolást megengedő végzés kihirdettetik.

117. §. Az igazolási kérelem az igazolás megengedése előtt a végrehajtást rendszerint nem gátolja ugyan, de az eljáró iparhatóság — a fenforgó körülmények kellő figyelembe vétele mellett — a végrehajtást az igazolási kérelem jogérvényes elintézéséig felfüggesztheti.

118. §. Az elitélt egyén az eljárási költségek megtéritésére kötelezendő.

Ugyanazon kihágás miatt elitélt több egyén egyetemlegesen kötelezendő a költségek megtéritésére. Valamelyikök által okozott különös költség megtéritésére azonban a többi nem kötelezhető.

119. §. Az eljárási költségek a közigazgatási eljárás általános szabályai szerint számitandók ki.

Ujrafelvétel.

Az ujbóli felvétel az elsőfoku iparhatóságnál kérelmezendő, ez lévén elsőfokban hivatva megitélni, vajjon az ügynek ujbóli felvételére, esetleg a hozott határozatok hatályon kivül helyezésére forognak-e fenn indokok. (F. I. K. 36481/1886.)

Iparkihágási ügyekben is van ujrafelvételnek helye. Az iparkihágási ügyek ujrafelvételénél, miután e tekintetben az 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet külön nem intézkedik, a kir. járásbiróságok hatáskörébe utalt kihágások eseteiben követendő eljárást szabályozó 1880. évi augusztus hó 15-én 2265. szám alatt kelt igazságügyi ministeri rendelet 100—105. §-a veendők irányadóul; e rendelet 104. §-a szerint pedig az illetékes hatóságnak a jogerős itélet végrehajtásának felfüggesztése kérdésében az ujrafelvételi kérelem fölötti döntéssel egyidejüleg kell határoznia. (K. M. 5519/1899.)

Az a körülmény, hogy az 1897 : XXXIV. t.-cz. 27. §-ának utolsó bekezdése a kir. járásbiróságok előtti eljárást szabályozó 2265. 1880. számu igazságügyministeri rendeletet hatályon kivül helyezte, nem áll utjában annak, hogy az idézett rendeletnek az ujrafelvétel kérdését szabályozó 100—105. §-ai ezentúl is analogia utján alkalmaztassanak a közigazgatási hatóságok előtt felmerült ujrafelvételi esetekben. Mindaddig ugyanis, mig az 1897 : XXXIV. t.-cz. 28. §-ának második bekezdése értelmében a közigazgatási hatóságok hatáskörébe utalt kihágási ügyekben követendő eljárás rendeletileg nem szabályoztatik: az 1880. évi augusztus hó 17-én 38547. szám alatt kibocsátott belügyministeri rendelet marad hatályban és amennyiben az annak alapján kifejlődött gyakorlat a rendelet által nem szabályozott, de a gyakorlatban felmerült esetekre vonatkozólag a fentidézett járásbirósági rendelet határozmányait vette irányadókul, e gyakorlat megszüntetésére maga az a körülmény, hogy a kir. járásbiróságok jelenleg már a bünvádi perrendtartásról szóló törvény és nem az annak életbeléptetéséig hatályban volt rendelet alapján járnak el, nem szolgáltathat okot a gyakorlat megváltoztatására a közigazgatási hatóságok előtti eljárás ujabb szabályozásáig. (K. M. 52373/1900. sz. körrendelet.)

Az 1880. évi 2265. sz. igazságügyministeri rendeletnek az ujrafelvételről intézkedő 100—105. §-aiban emlitett elévülési idő alatt hat hónapi időtartam értendő. (K. M. 60043. 1901.)

Ujrafelvételi kérelemnek hely nem adható, ha az ujrafelvételi kérelem semmi olyan lényeges körülményt nem hoz fel, mely a

korábbi itéletek hozatalánál ismerve és kellően mérlegelve nem lett volna. (K. M. 80573. 1900.)

Amennyiben kihágási ügyben az ujrafelvételi kérelemnek az elsőfoku, illetve fokozatosan a másodfoku iparhatóság is helyt adna, az erre vonatkozó határozatot, ha az ellen a felek részéről jogorvoslat igénybe nem vétetett is, közvádló alkalmazásának hiányánál, de még arra való tekintetnél fogva, hogy a felsőbb hatóság rendelkezése (határozata) valamely hatóság által az illető, vagy megfelelő hatáskörü felsőbb hatóság hozzájárulása nélkül — a hatósági fokozat és hatáskör fogalmából folyólag — végérvényesen hatályon kivül nem helyezhető, hivatalból az illetékes felsőbb hatóság fokozatos felülvizsgálása alá bocsátandó. (K. M. 85771/1900.)

120. §. A telepengedélyeken és kihágásokon kivül tárgyalandó ügyeknél a 60., 63., 66., 67., 68., 69., 70., 72., 80., 81., 83., 84., 85., 86., 87., 88., 89., 90., 95., 96., 97., 98., 99., 100., 101., 113., 114., 115., 116., 117. §-ok a tárgyalt dolgok természetének megfelelő alkalmazást nyernek.

121. §. Az ipartörvény 176. §-ában felsorolt ügyekben az elsőfoku iparhatóság minden felebbezés kizárásával dönt; az ezen ügyekben benyujtott felebbezések tehát azonnal elutasitandók.

Az 1884 : XVII. t.-cz. 176. §-a alapján hozott határozatok ellen csak az ügy érdemében való felebbezés van kizárva, ellenben az illetékesség kérdésében a felfolyamodás korlátozva nincs; de az illetékesség kérdésének eldöntése tekintetében nyitva álló jogorvoslati mód, ha az ügy érdemében már döntés történt, többé igénybe nem vehető. (K. M. 3894/1906.)

122. §. Kihágási ügyeken kivül minden más iparügyben mindenek előtt a felek kibékitése kisérlendő meg. Ha a kibékülés létrejött, erről a felek kivánatukra jegyzőkönyvi kivonattal értesittetnek.

123. §. Ha a kibékités (122. §.) nem sikerült, a szükséges tárgyalás folyamatba teendő, a tanuk kihallgatandók, helyszini szemle rendelendő el, szakértők hallgatandók ki stb.

Mihelyt a hatóság kellően tájékozta magát az ügyről, minden további formaság mellőzésével határozatot hoz, és ezt a feleknek kivánatukra irásban is kiadja.

VII. FEJEZET.

Pénzkezelés.

124. §. A kiszabott és befolyt pénzbüntetések a törvény 165. §-a értelmében — eltérőleg az 1878 : V. t.-cz. 27. §-ától — azon község pénztárába folynak be, hol a kihágás elkövettetett s elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra forditandók.

125. §. A befolyt pénzbüntetésekről G) betüvel jelölendő elkülönitett nyilvántartás vezetendő, amelynek berendezése a következő. *(Lásd a 20-ik számu mintát.)*

126. §. Az ipartörvény alapján beszedett dijak és pénzbüntetések rendszeres elszámolása a következő minta szerinti pénztári naplóban történik. *(Lásd a 21—22-ik számu mintákat.)*

127. §. Ugy a beszedett dijak, valamint a büntetéspénzek, amint az illető nyilvántartásba bevezettettek, egyuttal tételenként a pénztári naplóban bevételeztetnek, hivatkozással az illető nyilvántartási tételre, — a nyilvántartásban pedig hivatkozva a pénztári napló bevételi tételére, — a pénztári napló lévén hivatva annak előtüntetésére, hogy a szóban forgó pénzek törvényes rendeltetésükhöz mérten lettek-e felhasználva.

128. §. Községekben, hol a szolgabiró az elsőfoku iparhatóság, mindennemü dijak és pénzbüntetések közvetlenül általa szedetnek be és számoltatnak el.

Mindezen pénzek a törvény értelmében a községet illetvén és elsősorban ipari, esetleg kereskedelmi oktatási czélokra lévén forditandók: a pénzszámadások időszaki lezárásánál elsősorban az állapitandó meg, hogy a begyült pénzösszegből mi illeti meg minden egyes községet, s amennyiben az illető község tanoncziskolát, esetleg más, az ipar- s

kereskedelmi oktatásügynek szolgáló iskolát tart fenn, az azt megillető rész a községnek hivatalos elismervény mellett kiszolgáltatandó, ellenkező esetben, ha a község ilynemü iskolát nem tart fenn s igy a begyült pénzre törvényes igénye nincsen, a begyült pénzösszeg a megye alispánjához, mint másodfoku hatósághoz küldetik át, hol az a megye székhelyén az ipartörvény alapján begyült s elkülönitve kezelt ipariskolai pénzalapba beolvasztatik s azzal együttesen kezelve, törvényszabta czélra felhasználtatik, esetleg gyümölcsözőleg elhelyeztetik s mint elkülönitett pénzalap kezeltetik.

4904. szám.
1886. márcz. 23.

Keresk. min. rendelet

a tanoncziskolával nem biró községekben befolyt ipardijak és pénzbirságok hovaforditása tárgyában.

Beregmegye közönsége részéről azon kérdés intéztetvén hozzám, vajjon megengedhető-e, hogy az 1884 : XVII. törvényczikkbe foglalt ipartörvény alapján oly községekben befolyó dijak és birságok, ahol tanoncziskolák nem léteznek, a más községekben már fennálló hasonló iskolák költségeinek fedezésére fordittassanak, szükségesnek tartom arra való tekintetből, hogy e részben az ország összes megyei törvényhatóságai egyöntetü eljárást kövessenek, a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter urral egyetértőleg, következőkről értesiteni a törvényhatóságot is.

Minthogy a fentidézett törvény végrehajtásáról szóló általános rendeletemnek 128. §-a értelmében az oly községben befolyó dijak és pénzbirságok, amely községek tanoncziskolát, esetleg más, az ipar- és kereskedelmi oktatás ügyének szolgáló iskolát nem tartanak fenn, a megye alispánjához, mint másodfoku hatósághoz küldendők át, hol azok a megye székhelyén az ipartörvény alapján begyült ipariskolai pénzalapba olvasztandók és törvényszabta czélra felhasználhatók; az ily községekből befolyó pénzeknek, pontos számadás vezetése mellett, a már fennálló tanoncziskolák költségeinek fedezésére forditását oly fentartás mellett engedélyezem, hogy amennyiben valamely községben ilynemü iskola létesitésére az alapfeltételek megvannak és a község késznek nyilatkozik egy bizonyos rövid határidő alatt azt létesiteni, a községnek ily irányu bejelentésétől számitandó időn túl az ezután befolyó emlitett természetü pénzösszegek az illető község javára tartassanak vissza, illetőleg azon község javára kezeltessenek.

129. §. Rendezett tanácscsal biró városokban a befolyt pénzeket a várostanács, mint az elsőfoku iparhatóság, kezeli.

130. §. Törvényhatósági joggal felruházott városok, amennyiben az ipari és kereskedelmi szakoktatásnak szolgáló iskolákat tartanak fenn, az ipartörvény alapján beszedett dijakat és pénzbüntetéseket mint a városi pénztár rendes bevételét kezelik és számolják el, azok a jelzett iskolákra forditott kiadások fedezetéül felhasználandók. Ily iskolák nemlétében a befolyt pénzekből számadásilag elkülönitett pénzalap alakitandó, ez gyümölcsözésre elhelyezendő s mindaddig érintetlenül hagyandó, mig a városok a jelzett szakoktatás czéljaira szolgáló iskolát nem létesitenek, amelynek czéljaira az egybegyült pénzalap a felsőbb hatóság jóváhagyásának kieszközlése után törvényszerüen felhasználható lenne.

131. §. Budapest fővárosában a befolyt dijak és pénzbüntetések, mint a város rendes bevétele, lesznek költségvetésileg elszámolandók.

(A 132., 133., 134. és 135. §-ok hatályon kivül helyeztettek az alábbi 24676. sz. a. kelt rendelettel.)

Országos tanoncziskolai alap.

24676. szám.
1897. jun. 15-én.

Keresk. ministeri rendelet

az 1884: XVII. t.-cz. alapján befolyó ipardijakból és büntetéspénzekből létesitett országos tanoncziskolai alap pénzkezelése és számvitele, valamint a tanoncziskolákról szóló kimutatások felterjesztése tárgyában.

Valamennyi vármegye alispánjának mint másodfoku iparhatóságnak.

A m. kir. belügyi és pénzügyi, valamint a vallás- és közoktatásügyi minister urakkal egyetértőleg elhatároztam, hogy az 1884: XVII. törvényczikkben foglalt ipartörvény végrehajtása tárgyában a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet [1]) 128. szakasza értelmében a tanoncziskolát fenn nem tartó községek területéről befolyt ipardijakról és büntetéspénzekből létesitett és eddig a vármegyék székhelyén kezelt ipariskolai alapok azok területi jellegének és rendeltetésének épségben tartása mellett jövőben központositva »Országos tanoncziskolai alap« gyanánt kezeltessenek.

Az ezen alap kezelésére a fentnevezett minister urakkal egyetértőleg az idecsatolt szabályzatot adom ki,[2]) amelynek határozmányaihoz való szoros alkalmazkodásra, amidőn alispán urat és alispán ur utjára az elsőfoku iparhatóságokat felhivnám, saját, valamint az elsőfoku hatóságok tájékoztatásául, egyszersmind a következőket jegyzem meg: Az eddig a vármegyék székhelyein kezelt ipariskolai alapok központi kezelése, illetve azoknak egy országos tanoncziskolai alapba való beolvasztása által az ezen alapokat képező pénzek területi jellege nem szünik meg, amennyiben a minden egyes vármegye területéről az alapba befizetett összegek, valamint az alapból a vármegye területén lévő tanoncziskolák czéljaira kiutalt összegek vármegyénként külön könyveltetnek és ezen alapból csak ugyanazon vármegye területén lévő tanoncziskolák segélyezhetők.

A szabályzat 17. §-a értelmében az iparhatósági megbizottak részéről felszámitott azon fuvardijak, melyek a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeriumnak 1885. évi julius hó 20-án 32927. szám alatt kelt rendelete értelmében a tanoncziskolát fenn nem tartó községek területéről befolyt ipardijakból és büntetéspénzekből fedezendők, az elsőfoku iparhatóság által ezen pénzeknek a másodfoku iparhatósághoz leendő beszállitása előtt fizetendők ki, mi mellett az iparhatósági megbizottak csakis tényleg felmerült s szabályszerüen igazolt fuvarköltségeiknek megtéritésére tarthatnak igényt és pedig a törvényhatóság területére kétfogatu kocsira megállapitott kilométer-pénzre, vagy ott, ahol vasut van, a II. kocsiosztályu rendes dijra; tehát semmiféle más költség, sem napidij fel nem számitható, illetőleg nem érvényesithető.

Az ezzel ellenkezőleg illetéktelenül kifizetett összegek a kifizetést eszközölt hatóság által megtéritendők lesznek.

Az 1881: XIV. törvényczikk 21. §-a értelmében a törvényhatóság által ipari czélokra forditandó zálogházi árverési feleslegek csak azon esetben képezhetik az országos tanoncziskolai alap bevételét, ha ezen összeg hovaforditása iránt a törvényhatóság másként nem határozott.

A jelen rendelettel az ipartörvény végrehajtása tárgyában kiadott s fent idézett rendelet 132., 133., 134. és 135. §-ai, valamint hivatalbeli elődömnek 1890. évi február hó 20-án, 6928. sz. alatt kelt rendelete hatályon kivül helyeztetnek; megjegyzem azonban, hogy 1896/97. tanévben befolyt ipardijakról és büntetéspénzekről a vármegye székhelyén kezelt ipariskolai alap 1896/97. tanévi kezeléséről szóló kimutatások és az 1896/97. tanévi tanoncziskolai jelentések még ezen utóbb idézett rendelet értelmében terjesztendők fel.

Hatályát veszti továbbá az eddig a vármegye székhelyén kezelt ipariskolai alapra vonatkozó minden törvényhatósági szabályrendelet, amennyiben ennek határozmányai a jelen rendeletemmel kiadott szabályzattal ellenkeznek.

Ezek alapján felhivom alispán urat, hogy az

[1]) L. közölve előbb.
[2]) Ennek helyébe lépett a 82487/1903. szám alatt alább közlött szabályzat.

ezen szabályzatban a számadások és kimutatások felterjesztésére kitűzött határidőket szigoruan betartsa és az elsőfoku iparhatóságokat is azok szoros betartására utasitsa.

II.

Budapest székesfőváros valamennyi törvényhatósági joggal felruházott város tanácsának mint másodfoku iparhatóságnak.

A m. kir. belügyi és pénzügyi, valamint a vallás- és közoktatásügyi minister urakkal egyetértőleg elhatároztam, hogy az 1884. évi XVII. t.-czikk alapján a tanoncziskolát fenn nem tartó községek területéről befolyt ipardijak és büntetéspénzekből az idézett törvényczikk végrehajtása tárgyában a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1884. évi augusztus hó 26-án 39266. szám alatt kiadott rendelet 128. §-a értelmében alakitott s eddig a vármegyék székhelyén kezelt ipariskolai alapokat »Országos tanoncziskolai alap« czimen központositva kezeltetem.

Ezen alap pénzkezelésére és számadására vonatkozólag a fentnevezett minister urakkal, valamint az állami számvevőszék elnökével egyetértőleg szabályzatot adtam ki,[1]) mely az ipardijakra és büntetéspénzekre vonatkozó kimutatások és a tanoncziskolai jelentések felterjesztésére is foglal magában a változott viszonyoknak megfelelő utasitásokat.

E szabályzat által hivatalbeli elődömnek a jelzett kimutatások tárgyában 1890. évi február hó 20-án 6928. szám alatt kiadott rendeletét hatályon kivül helyezvén, a szabályzatnak megfelelő számu példányát csatoltan oly felhivással küldöm le a tanácsnak, hogy az ipardijakra és büntetéspénzekre vonatkozó kimutatásokat és a tanoncziskolai jelentést az 1897/8. tanévtől kezdve ezen szabályzat értelmében terjeszsze fel, megjegyezvén, hogy az 1896/7. tanévre vonatkozó kimutatások még hivatalbeli elődömnek fentidézett rendelete értelmében terjesztendők elém.

[1]) Az itt emlitett szabályzat helyébe lépett az alább közlött 82487/1903. sz. a. szabályzat.

82487. K. M. sz.
1903.

Szabályzat

az országos tanoncziskolai alap pénzkezeléséről és számviteléről, valamint a tanoncziskolákra vonatkozó kimutatások felterjesztéséről.

I. FEJEZET.

Az országos tanoncziskolai alap pénzkezeléséről és számviteléről.

1. §. Az 1884. évi XVII. t.-czikk 4., 21. és 51. §-ai alapján kiszabott ipardijak, ha iparos- vagy kereskedő-tanoncziskolával nem biró községek területén lakó felektől szedetnek be, az illető felek által az illető vármegye székhelye szerint illetékes adóhivatalba (állampénztárakba) szállitandók és a m. kir. központi állampénztárnál »Országos tanoncziskolai alap« czime alatt összesitetten kezelendők.

Oly községekben ellenben, melyek iparos- vagy kereskedő-tanoncziskolákat tartanak fenn, az ipardijak az illető felek által az illető község pénztárába fizetendők be, mely azokat saját bevételei gyanánt számolja el és általa a tanoncziskolák költségeire forditandók.

Az elsőfoku iparhatóságok az iparengedélyért és iparigazolványért folyamodó feleket egy, a függelékben I. *A)* és I. *B)* alatt csatolt minták szerint szerkesztendő ellennyugta-nyomtatvány ingyenes kiszolgáltatása mellett tartoznak utasitani arra, hogy az 1884. évi XVII. t.-czikk 4., 21. és 51. §-ai alapján járó dijak mely pénztárnál (adóhivatalnál vagy községpénztárnál) fizetendők be.

Oly helyeken, hol állampénztár, adóhivatal vagy tanoncziskolát fentartó községi pénztár nem létezik, megengedendő, hogy a szóban lévő dijak a felek által posta utján küldessenek rendeltetési helyükre.

Az elsőfoku iparhatóság ennélfogva az iparengedély és iparigazolványokat nemcsak a befizetést igazoló állampénztári, adóhivatali vagy községi pénztári nyugták, hanem postai feladó vevények előzetes bemutatására is kiszolgáltathatja.

Az ipardijak kivételesen közvetlenül a főszolgabiráknál, illetve elsőfoku iparhatóságoknál is befizethetők, kik azokat a kir. adóhivatalba, illetőleg az érdekelt községi pénztárba való beszolgáltatásig letétileg kezelik.

2. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister számvevősége az »Országos tanoncziskolai alapról« külön könyvet vezet, abban minden egyes törvényhatóság részére külön lapot nyit és az egyes törvényhatóságok területén beszedett ipardijakat, illetve kiutalványozott pénzeket az illető törvényhatóság lapján számolja el bevételként, illetőleg kiadásként.

3. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister számvevősége minden egyes naptári év végén

valamennyi törvényhatóság számlalapját szabályszerüen lezárja és azokról szabályszerü aláírásokkal és a hivatali bélyegző lenyomatával hitelesitett másolatokat készitvén, ezeket minden következő év junius hó végéig a kereskedelemügyi m. kir. ministernek törvényhatóságonként külön-külön előterjeszti, amelyek aztán az egyes törvényhatóságok másodfoku iparhatóságainak megküldetnek.

4. §. Az elsőfoku iparhatóságok a kiszolgáltatott iparengedélyek és iparigazolványokról a függelékben II. szám alatt csatolt minta szerint ellenőrzés czéljából nyilvántartást vezetni és azt az esetleges helyszini hivatali vizsgálatok alkalmával bármelyik felügyelő hatóságnak rendelkezésére bocsátani tartoznak.

Az iparhatóságok által vezetett nyilvántartások, az év végén esetleg kiadandó utasitásra, a kereskedelemügyi ministeriumhoz is felterjesztendők.

5. §. A m. kir. állampénztár és a m. kir. adóhivatalok a másodfoku iparhatóságok által országos tanonczískolai alap javára hozzájuk az beszállitott pénzeket a nevezett alap czime alatt nyitandó s a hónap végén főösszegével a forgalmi naplóba átvezetendő alapnaplóban bevételezik. A készpénznek a központi állampénztárnál leendő átszámitása iránt a pénzügyminister, valamint a kereskedelemügyi minister számvevőségei közvetlenül intézkednek. A m. kir. állampénztár és a m. kir. adóhivatalok által vezetendő »Országos tanonczískolai alap«-napló a forgalmi naplók mellékletét képezvén, az a forgalmi naplóval együtt az adóhivatalok szolgálatára vonatkozólag kiadott utasitás II. füzet 60. §-a értelmében a pénzügyigazgatóság mellé rendelt számvevőség utján a m. kir. pénzügyministeri számvevőség központi csoportjához felterjesztendők.

6. §. Az országos tanonczískolai alap terhére, a 9. §-ban emlitett esetek kivételével, kizárólag a kereskedelemügyi ministert illeti meg az utalványozási jog, aki ezt a vallás- és közoktatásügyi ministerrel egyetértőleg eszközli. Az utalványozásnak mindenkor az illető törvényhatóság területén befolyt összegek terhére kell történni.

A másodfoku iparhatóságoknak jogukban áll a területükön befolyt pénzekből ipari és esetleg kereskedelmi oktatási czélokra segély engedélyezését kérelmezni, amelyre vonatkozó előterjesztésök a kereskedelemügyi ministerhez intézendő, aki e kérelem felett a vallás- és közoktatásügyi ministerrel egyetértőleg határoz.

7. §. A tanonczískolák segély iránti kérvényei az illető községek által a másodfoku iparhatósághoz terjesztendők be, mely azokat láttamozással ellátva, illetve véleményezése kiséretében átteszi további eljárás végett az illetékes kir. tanfelügyelőhöz.

Az országos tanonczískolai alapból engedélyezett segélyek folyósitásáról az iskolafentartókat a másodfoku iparhatóságok utján a kereskedelemügyi minister leiratilag értesiti.

8. §. A kereskedelemügyi minister számvevősége az országos tanonczískolai alap kezeléséről évenként zárszámadást késziti, mely az állami számvevőszék elnökének megküldendő.

9. §. A m. kir. állampénztárak és adóhivatalok, valamint tanonczískolát fentartó községek pénztárai jelen szabályzattal felhatalmaztatnak, hogy a megtagadott, illetve bármi okból ki nem szolgáltatott iparengedélyek és iparigazolványokért netán már előzetesen befizetett dijakat, az elsőfoku iparhatóság kiutaló végzésére bélyegmentes elismervény ellenében kiszolgáltathassák.

10. §. Ezen szabályzat 1904. évi január hó 1-ével lép életbe, miért az ezt megelőző napon az eddig az elsőfoku iparhatóságok által kezelt és még rendeltetési helyeikre nem juttatott ipardijak a jelen szabályzatnak megfelelő rendeltetési helyükre juttatandók.

Ezzel egyidejüleg az országos tanonczískolai alap pénzkezelésére és számvitelére stb. 1897. évi junius hó 15-én 24676. sz. alatt kiadott »Szabályzat« határozmányai hatályon kivül helyeztetnek.

II. FEJEZET.

A vármegyei iparhatóságok, Budapest székesfőváros, valamint a törvényhatósági joggal felruházott városok által szerkesztendő kimutatások.

11. §. A vármegyei területen lévő elsőfoku iparhatóságok a III. számu minta szerint szerkesztendő kimutatást tartoznak a másodfoku iparhatósághoz beterjeszteni.

A másodfoku iparhatóságok által a területükön lévő elsőfoku iparhatóságoktól beérkezett III. sz. kimutatások ugyanily minta szerinti kimutatásokban összefoglaltatnak.

Az ekkép összefoglalt kimutatások *két példányban*, minden év julius hó 31-ig a kereskedelemügyi minister elé terjesztendők. A kimutatás egyik példánya a vallás- és közoktatásügyi minister használatára szolgál.

12. §. Az előbbi pontban emlitett kimutatás czéljaira szolgáló adatokat a tanonczískolák igazgatóságai tartoznak minden külön felhivás nélkül minden év junius hó 30-ig az elsőfoku iparhatósághoz beterjeszteni.

Ezen kimutatásnak mindig az illető tanévről kell szólnia, melyben minden egyes tanonczískola a reá vonatkozó összes adatokkal különkülön felsorolandó. Az elsőfoku iparhatóságok által beterjesztett kimutatások alapján a másodfoku iparhatóságok tartoznak különkülön kimutatásokat szerkeszteni az iparos- és a kereskedő-tanonczískolákról, melyekben az illető iskolákra vonatkozó számadatok is külön-külön összegezendők.

Függelék a 82487/1903. K. M. sz. szabályzathoz.

I. *A)* minta.

Számadási ágazat: »Országos tanoncziskolai alap«.

Ellennyugta

.... kor., azaz .... koronáról, mely összeget iparigazolvány / iparengedély

dija fejében a .... m. kir. állampénztárba / adóhivatalba mai napon befizettem.

Kelt 190...... év .... hó ......n.

Név ....

Foglalkozás ....

Lakhely ....

I. *B)* minta.

Számadási ágazat: község / város bevétele.

Ellennyugta

.... kor., azaz .... koronáról, mely összeget iparigazolvány / iparengedély

dija fejében a .... község / város pénztárába a mai napon befizettem.

Kelt .... 190.... évi .... hó ....n.

Név ....

Foglalkozás ....

Lakhely ....

II. számu minta.

Elsőfoku iparhatóság neve: ....

Nyilvántartás

az 190.... évben kiszolgáltatott iparengedély és iparigazolványokról.

Sorszám	A kiszolgáltatás napja	Név	Foglalkozás	Lakhely	A kiadott		A bemutatott pénztári nyugta tanusága szerint az illető pénztár bevételi tételszáma		Jegyzet
					ipar-igazolvány	ipar-engedély			
					dijösszeg K	dijösszeg K	A pénztár neve	Bevételezési tételszám	

III. számu minta.

A másodfoku iparhatóság neve:

....

Kimutatás

az iparos/kereskedő-tanonciskolákról az .... tanévről.

Sorszám	Az iskolát fentartó neve	A tanitók száma	A tanulók száma: előkészitő	A tanulók száma: I. osztály	A tanulók száma: II. osztály	A tanulók száma: III. osztály	A tanulók száma: összesen	Az .... tanévi fentartási költség	A fentartási költségek fedezete: .... évi pénzmaradvány	Ipardijak	Állami segély	Orsz. tan.-isk. alap segélye	Községi hozzájárulások	Pótadó	egyéb bevételek		Felesleg	Jogyzet
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	A rovatok száma
	Összesen																	

Kelet ....

A másodfoku iparhatóság aláirása és pecsétje:

....

69721. szám.
1900.

Az Országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács szabályzata.

(Jóváhagyást nyert Ő császári és apostoli királyi Felségének 1900. évi augusztus hó 9-én Ischlben kelt legfelső elhatározásával.)

1. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács feladata, hogy ugy a kereskedelemügyi, mint a vallás- és közoktatásügyi ministernek szakszerü elbirálását igénylő ipari és kereskedelmi oktatási ügyekben és kérdésekben, akár külön megkeresésre, akár saját kezdeményezéséből véleményt adjon és javaslatokat tegyen.

Ezen feladata sikeres teljesithetése czéljából éber figyelemmel kiséri az egész országban az ipari és kereskedelmi oktatás állapotát és szükségleteit, sőt e két oktatási ágnak ugy didaktikai, mint gyakorlati része felett a felügyeletben cselekvőleg is részt vesz.

2. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács munkaköre kiterjed az ország egész ipari és kereskedelmi oktatására, és az ezeknek szolgáló összes intézetekre, — ideértve az iparmuzeumokat is, tekintet nélkül arra, hogy az illető intézetek a kereskedelemügyi, vagy a vallás- és közoktatásügyi minister fönhatósága alá tartoznak.

3. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács ugy a kereskedelem, mint a vallás- és közoktatásügyi minister véleményező közege ugyan, mindazonáltal administrativ tekintetben a kereskedelemügyi minister hatósága alatt áll. Jelentéseit azonban azon minister elé terjeszti, akinek ügykörét azok illetik.

4. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács teendői:

a) az ipari és kereskedelmi oktatás didaktikai és gyakorlati részére vonatkozó általános érvényességü intézkedéseket előkésziti és azok iránt véleményt ad;

b) javaslatot tesz uj ipari és kereskedelmi oktatási intézetek létesitésére és a létezők fejlesztésére;

c) javaslatot tesz az ipari és kereskedelmi oktatási intézetek szervezetei és tantervei, valamint azokhoz kiadandó módszertani utasitások ügyében;

d) javaslatot tesz az ipari és kereskedelmi szakoktatás didaktikai és gyakorlati részeinek teljes összhangba hozatalára;

e) figyelemmel kiséri a tanárok, tanitók és művezetők képzését, melyre nézve javaslatot tesz;

f) az ipari és kereskedelmi oktatás felügyeletében részt vesz és ezáltal egyrészt figyelemmel kiséri az ország összes ipari és kereskedelmi oktatási intézeteinek és intézményeinek működését, másrészt közreműködik abban, hogy az egyes ipari és kereskedelmi oktatási intézetek és intézmények az eléjük tűzött czélt tényleg elérjék;

g) megbirálja az ipari és kereskedelmi oktatás összes segédeszközeit (tankönyveket, segédkönyveket, taneszközöket stb.);

h) figyelemmel kiséri az ipari és kereskedelmi oktatás terén a külföldön előforduló mozgalmakat, melyeket igyekszik a hazai ipari és kereskedelmi oktatás előnyére értékesiteni.

5. §. A tanács tartozik ugy a kereskedelem, mint a vallás- és közoktatásügyi ministerek által hozzá utalt ügyekben véleményt adni, különösen pedig következőkben:

a) az ipari és kereskedelmi oktatásra vonatkozó törvényjavaslatokra és az ipari és kereskedelmi oktatás szervezetét érintő fontosabb rendelet-tervezetekre, illetőleg ezeknek alapelveire;

b) az ipari és kereskedelmi iskolai tanárok és általában személyzet képzésének módjára nézve;

c) a tanács ügykörébe eső intézetek szervezetei, tantervei, rendtartási és fegyelmi szabályaira;

d) az uj ipari és kereskedelmi oktatási intézetek létesitésére és már létezők fejlesztésére vonatkozó javaslatokra;

e) a tanács ügykörébe tartozó intézetek működésére vonatkozó általános és részletes jelentésekre;

f) az egyes intézetek évzáró vizsgáira kiküldött ministeri biztosok jelentéseire;

g) a tanács ügykörébe tartozó intézetek részére engedélyezendő tan- és segédkönyvek, tanminták, taneszerek stb. engedélyezésére;

h) a külföldi ipari és kereskedelmi oktatásra vonatkozó jelentésekre.

A ministerek jogositva vannak a felsoroltakon kivül más ügyeket is a tanácshoz utalni.

6. §. Hogy a tanács a 4. §. *f)* pontjában feladatává tett felügyletben tényleg közreműköd-

hessék és tagjai az ország ipari és kereskedelmi oktatási viszonyait megismerhessék, ennek révén szerzett tapasztalataikat pedig a tanács keretében kifejezendő munkásságuk közben hasznosithassák, ugy a kereskedelem, mint a vallás- és közoktatásügyi minister évenként küld egyes tanácstagokat iskolák látogatására.

Ily iskolalátogatók kiküldése iránt a tanács szakosztályi üléseiből tesz az illetékes ministernek, az illető intézetek megjelölésével, javaslatot.

A kiküldetés mindenkor az egész tanévre vonatkozik. — Az iskolalátogató az általa meglátogatott intézetben nem bir semminemü rendelkezési joggal és eljárásában a tanács által az illető szakosztály véleménye alapján teljes ülésben megállapitott, a kereskedelem, a vallás- és közoktatásügyi ministerek által jóváhagyott utasitás értelmében tartozik eljárni.

Minden egyes iskolalátogatásról külön részletes jelentés terjesztendő elő, mely az illető szakosztályi ülésnek történt bemutatása után a kiküldő minister elé terjesztik.

Az iskolalátogató jelentését a tanács érdemileg csak az illető minister felhivására tárgyalja.

A kiküldetésekből származó költségek a kiküldő minister tárczáját terhelik.

7. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács áll külön ipari és külön kereskedelmi oktatási szakosztályból. — Az ipari szakosztály munkaköre a jelen szabályzat 4. és 5. §-aiban megállapitott kereten belül az iparoktatásra és az iparoktatási intézményekre, a kereskedelmi szakosztály munkaköre pedig ugyanezen keretben a kereskedelmi oktatásra és kereskedelmi oktatási intézményekre terjed ki. A tanács elnöksége közös mindkét szakosztályra nézve. — A tanács elnöksége áll az elnök, másodelnök, alelnök, titkár és 4 előadóból.

8. §. Az elnököt, másodelnököt és alelnököt a kereskedelemügyi ministernek, előbbi kettőre vonatkozólag a vallás- és közoktatásügyi ministerrel egyetértő előterjesztésére ő császári és apostoli királyi Felsége nevezi ki, mindenkor hat évi időtartamra.

9. §. A tanács titkárát és két előadóját a kereskedelemügyi minister, másik két előadóját pedig a vallás- és közoktatásügyi minister nevezi ki. Ezen kinevezések is mindenkor hat évi időre szólnak.

10. §. A tanács mindkét szakosztálya, az elnökségen kivül 30—30 tagból áll, kiket mindegyik szakosztályban felerészben a kereskedelemügyi, felerészben pedig a vallás- és közoktatásügyi minister nevez ki és pedig ugy a tanács ügykörébe tartozó oktatási ágak szolgálatában álló tanügyi, mint gyakorlati szakférfiak sorából, előbbieknél lehetőleg figyelemmel arra, hogy a tanács ügykörébe tartozó minden iskolafaj képviselve legyen. A kinevezések tartama hat év.

Az első három év után mindkét szakosztályban a tagok fele kisorsolandó, mig azután 3 évenként azon tagok válnak ki, akik teljes 6 éven át működtek. — A kilépő tagok ujból kinevezhetők. — A kisorsolás egyenlő arányban történik a kereskedelemügyi, vallás- és közoktatásügyi minister által kinevezett tagok közül. Amennyiben azonban a tagok megbizása annak lejárata után meg nem ujittatnék, az minden külön intézkedés nélkül megszüntnek tekintendő.

Az időközben megüresedő helyek uj kinevezés utján azon minister által töltendők be, aki az előbbi kinevezést eszközölte, de ily esetekben a kinevezés tartama csak azon időre terjed, amelyre az üresedésbe jött tagsági helyre kinevezve volt tag megbizatása még terjedt volna.

11. §. Az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács elnökének, másodelnökének, illetőleg alelnökének jogában áll egyes esetekben a tanácson kivül álló szakértőket is felkérni közreműködésre, vagy meghivni a tanács üléseire, kiknek azonban ott csak tanácskozási joguk van.

12. §. Az elnök a tanács feje, ő állapitja meg a szakosztályi és a teljes ülésének idejét, melyeken elnököl. Képviseli a tanácsot az érdekelt ministerrel szemben. Napirendre tárgyak csak hozzájárulásával tüzhetők.

Akadályoztatása esetén a másodelnök, illetőleg alelnök helyettesiti.

13. §. Az alelnök állapitja meg a titkár és előadók munkakörét, kiosztja közöttük a munkát s őrködik afelett, hogy javaslataik kellő időben elkészüljenek s a szakbizottságok, illetőleg szakosztályi és teljes ülések elé legyenek terjeszthetők.

Az összes bizottsági üléseken elnököl, a szakosztályi vagy teljes ülések elé terjesztendő ügyek elnökségi tárgyalását intézi, kivéve oly eseteket, midőn ezt az elnök magának tartotta fenn.

Vezeti a tanács összes gazdasági ügyeit, ellenőrzi a tanács irodáját.

14. §. A titkár vezeti az irodát, végzi az összes irásbeli teendőket, rendben tartja és őrzi a tanács iratait s könyvtárát, valamint pecsétjét. — Az ülések jegyzőkönyveit vezeti és előadója az összes folyóügyeknek.

15. §. A tanácshoz utalt ügyek előkészitése az érdekelt ministerek által kinevezett előadók feladata, akik a tanács mindkét szakosztályának rendes tagjai. Előadói egyuttal a külföldi szakoktatási ügyeknek; a tanács elnöke azonban különös szakismereteket igénylő ügyek előkészitésével a tanács kebeléből vagy a tanácson kivül álló szakértőt is megbizhat.

16. §. Az 5. §. *g)* pontja szerint, a tanács ügykörébe utalt tan- és segédkönyv, tanszer, taneszköz stb. birálatokat a tanács e czélra alkotott és kereskedelemügyi ministernek a val-

lás- és közoktatásügyi ministerrel egyetértőleg jóváhagyott szabályzat rendelkezései szerint eszközli.

E czélra a tanács illető szakosztályi ülésében külső szakértőket választhat tankönyv-bírálókul, kiknek megválasztása az érdekelt ministerek megerősítését igényli.

17. §. Az alelnök és a titkár, nemkülönben a kinevezett előadók rendes évi tiszteletdíjban, illetőleg fizetésben részesülnek, mely a kinevezést eszközölt minister tárczáját terheli.

18. §. A tanács elnöksége a tanácshoz utalt sürgősebb természetű ügyeket elintézheti, ezekről azonban az illető szakosztály legközelebbi ülésének jelentést tenni tartozik.

19. §. A tanács tagjai az ülésen tanácskozási, indítványozási és szavazati joggal bírnak. Kötelességük az üléseken pontosan megjelenni, a tanácskozásokban lehetőleg résztvenni és esetleges megbízatásaikban lelkiismeretesen eljárni.

Állásuk tiszteletbeli, csupán azon szakosztályi és teljes ülések után részesülnek jelenléti díjakban, melyeken tényleg résztvettek. A jelenléti díjak a tanács évi költségvetésében állapíttatnak meg. A vidéki tagoknak útiköltségeik megtéríttetnek, külön jelenléti díjakra azonban igényt nem tarthatnak.

20. §. Amennyiben a tanácshoz utalt ügyek természete ezt kívánatossá teszi, vagy valamely ügy hosszabb, részletes tárgyalást igényel, azok előkészítésére a szakosztályi ülés a tanács tagjai sorából bizottságokat alakíthat, melyek jelentéseiket az elnökséghez terjesztik be, amely gondoskodik azoknak a szakosztályi ülések elé való terjesztéséről.

A titkár, valamint az illető előadó a bizottságnak hivatalból tagjai.

21. §. A tanács mindegyik szakosztálya negyedévenként legalább egyszer tart ülést. Szükség esetén azonban az elnök bármikor hívhat össze ülést. A meghívóban az ülés tárgysorozata mindenkor közlendő. Az elnökség és bizottságok szükség szerint tartanak üléseket.

Mindkét szakosztályt érdeklő ügyek tárgyalására a tanács két szakosztálya a szükséghez képest teljes ülést tarthat.

Ugy a szakosztályi, mint a teljes ülések jegyzőkönyvei egy-egy példányban az ülést követő 2 hét alatt felterjesztendők a kereskedelem-, vallás- és közoktatásügyi ministerhez.

22. §. Ugy a szakosztályok, mint a teljes ülések tanácskozási rendje akként állapíttatik meg, hogy az elnökségi bejelentések előterjesztése után, elsősorban a ministerek által a tanácskozáshoz utalt ügyek tárgyalandók, azután pedig a többi napirenden lévő indítványok és javaslatok.

Önálló indítványok legalább 3 nappal az ülés előtt az elnöknél előre bejelentendők s ennek megtörténte után, amennyiben a tanács másképen nem határozna, rendszerint a legközelebbi ülésben tárgyalandók.

Fontosabb vagy behatóbb tanulmányt igénylő ügyekben az előadói javaslatok a tagokkal előre közlendők.

23. §. A tanács összes személyi és dologi kiadásai a kereskedelemügyi tárczát terhelik, a vallás- és közoktatásügyi minister által kinevezett előadók tiszteletdíja és a nevezett minister által kiküldött iskolalátogatók útiköltségei (6. §.) kivételével, melyek a vallás- és közoktatásügyi tárczát terhelik.

A tanács költségvetését az elnökség az előző év április hó 1-ig a kereskedelemügyi minister elé tartozik terjeszteni és ennek megtörténtét a teljes ülésnek bejelenteni.

24. §. A tanács ugy a kereskedelemügyi, mint a vallás- és közoktatásügyi ministernek véleményező közeg lévén, mint ilyen, más hatóságokkal önállóan nem közlekedhetik és a hozzá utalt ügyekre vonatkozó véleményét és javaslatait azon minister elé terjeszti, aki az illető ügyet a tanácshoz utalta.

25. §. Amennyiben az országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács külön ügyrend alkotását tartja szükségesnek, azt teljes ülésében megállapítja.

Ezen ügyrend, ugyszintén minden azon eszközlendő módosítás csak a kereskedelemügyi ministernek a vallás- és közoktatásügyi ministerrel egyetértő jóváhagyása után válik jogerejüvé.

26. §. A tanács székhelye: Budapest, — czime: »Országos Ipari és Kereskedelmi oktatási Tanács.«

Pecsétjében az ország külön czimerét használja e köriratttal: »Országos Ipari és Kereskedelmi oktatási Tanács«.

84503/K. M. szám.
1884.

Utmutatás

az országos iparoktatási tanács kebeléből kiküldendő iskolalátogatók számára.

(Jóváhagyatott a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister 1884. évi november hó 9-én kelt 33115. és a kereskedelemügyi m. kir. minister 1894. évi deczember hó 9-én kelt 84503/94. sz. elhatározásával.)

A tanács kebeléből kiküldött tanácstagok az iskolalátogatások alkalmával általában a következő utmutatás értelmében járjanak el.

Mindenekelőtt — amennyiben még nem ismernék — az illető iskola igazgatóságától kivánják be annak szervezeti szabályát és tantervét, s tegyék tanulmány tárgyává, hogy az iskola czéljai és szervezete felől tájékozottan jelenjenek meg a helyszinén.

Legczélszerübb, ha látogatásukat a tanév második felére teszik, amidőn a tanitás eredményei már észlelhetők, mindazonáltal a tanitás még rendes folyamatban lévén, a tanárok és tanitók működése is jobban megfigyelhető mint a vizsgálatok idején, a tanév végén.

Látogatásuk idejét azonban ne közöljék az iskolával, hanem váratlanul jelenjenek meg, hogy rendes folyamatában lássák az iskolai munkát.

Amennyiben a vallás- és közoktatásügyi tárcza főhatósága alatt álló iskolákat látogat meg az illető, a látogatás idejéről az illetékes kir. tanfelügyelő, a kereskedelemügyi tárcza főhatósága alatt álló iskoláknál pedig az ipariskolák felügyeletével megbizott kereskedelemügyi ministeri közeg a látogatás idejéről bizalmasan értesitendő.

A kiküldött tanácstag minden beavatkozástól és intézkedéstől menten kizárólag a megfigyelésre és tapasztalatszerzésre szoritkozik. Evégből figyelmének általában ki kell terjednie az iskola külső és belső életére, s annak összes állapotaira és viszonyaira; az iskola elhelyezésére, épületeire és helyiségeire; a taneszközökre, gyüjteményekre s az egész fölszerelésre és engedményére; a fegyelem gyakorlására.

Ha tanácstag megbizatása az iskolai működés csak egy bizonyos részének (pl. a műhelyi oktatás vagy rajzolás) megfigyelésére szól, akkor azt teszi tüzetesebben tanulmánya tárgyává, egyuttal azonban az iskolai munka egyéb mozzanataira is figyel, mert valamely részről csak ugy alkothat magának helyes itéletet, ha azt az egésznek keretében szemléli.

Ami az intézet elhelyezését, épületeit, helyiségeit s fölszerelését illeti:

a) megvizsgálandó az intézet fekvése, telkének terjedelme és czélszerüsége; tisztán van-e tartva az udvar; van-e kút (ivóviz)?

b) az intézet épülete, terjedelme és czélszerüség tekintetéből: van-e elegendő és tiszta levegője? minő a fütés, szellőztetés? elég világosak-e a helyiségek? elég tágasak-e a tantermek és műhelyek a tanulók számához képest? jó karban van-e az épület, falak, padlók, ajtók, ablakok? tisztán tartatik-e minden?

c) czélszerüek és jó karban vannak-e a butorok? megvannak-e az elméleti és rajzoktatáshoz szükséges taneszközök és minták? a műhelyi oktatáshoz rendelkezésre állnak-e a szükséges szerszámok? milyen az iskolai könyvtár? megvannak-e benne a tanárok továbbképzéséhez szükséges művek?

Az oktatás állapotát illetőleg a tanácstag a tanitás és műhelyi gyakorlat meglátogatása és megfigyelése által szerezzen tapasztalatokat. Evégből különböző tárgyak tanitásán kell hallgatóként résztvennie. Részint a tanár magyarázatát, részint a tanulók feleleteit kisérje figyelemmel. A tanár magyarázatát abból a szempontból itélje meg, vajjon alkalmazkodik-e a megszabott tantervhez? kellő összhangban van-e az iskola czéljával? megvan-e a kellő kapcsolat az elméleti és gyakorlati oktatás között? képes-e a tanár a tanulókban érdeket ébreszteni a tantárgy iránt? tanitása nem előadássá fajul-e? A tanulók feleleteit általában a fegyelem, értelmesség, szabatosság és a tanultakban való biztosság és készség szempontjából kell elbirálnia.

Kérje elő a tanulók irásbeli és rajzi dolgozatait is s győződjék meg arról, átvizsgálják s javitják-e, vagy a tanulók által kijavitandókat megjelölik-e a tanárok? a dolgozatok külseje csinos-e, az irás rendes-e?

Különös gonddal elbirálandó a műhelyi oktatás. Menete szakszerü-e? eredményei megfelelnek-e az ipari igényeknek?

A tanitás módja elég gyakorlati-e arra, hogy a növendékek kellő kézügyességet s szakértelmet szerezzenek mesterségükben?

A tanulók fegyelmét illetőleg győződjék meg az iskolalátogató, van-e kellő gond forditva

általában a fegyelemre ugy a tanitáson mint az intézet falain belől, mint a tanulók erkölcsisége tekintetéből? melyek a leggyakrabban előforduló fegyelmi esetek? nem túlszigoru vagy túlságosan enyhe-e a fegyelem?

Az iskolalátogató terjeszsze ki figyelmét a használatban lévő tankönyvekre is. Megfelelnek-e az iskola czéljainak?

Amennyiben az iskolalátogató az iskola felügyelője kiséretében tenné látogatását, kivánságára ez hivja össze a tantestületet tanácskozmányra, melyen az iskolalátogató megteszi észrevételeit és közli tapasztalatait, természetesen minden rendelkezési jog nélkül.

Ez esetben a tanácskozmány jegyzőkönyvének másolatát — melyben az összes tárgyi észrevételek egész részletességgel veendők fel — az illető felügyelő adja ki az iskolalátogatónak, aki azt jelentése anyagául felhasználhatja.

Azon esetben azonban, ha a királyi tanfelügyelő, illetőleg az ipariskolák felügyeletével megbizott kereskedelmi ministeri közeg nélkül történik az iskolalátogatás, a tantestületet az iskolalátogató kivánságához képest az igazgató hivja össze és ő adja ki a jegyzőkönyv másolatát, melynek egy példányát tartozik az igazgató beterjeszteni a kir. tanfelügyelőhöz, illetőleg az ipariskolák felügyeletével megbizott kereskedelmi ministeri szakközeghez.

A lehető részletességgel szerkesztendő jelentés, az iskolalátogatás alkalmával felmerült utazási költségek és napidijak kimutatásával együtt (mely utóbbi az eltöltött időre nézve a tanács elnöke által láttamozandó), az illetékes minister urhoz czimezve, a tanács elnökségénél adandó be.

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister urral egyetértőleg jóváhagyom.

Budapest, 1894. deczember hó 9-én.

Utasitás

az iparoktatási intézetek egységes felügyeletével megbizott vallás- és közoktatásügyi és kereskedelemügyi ministeri felügyelők, ministeri biztosok részére.

(Kiadatott a vallás- és közokt. m. kir. minister 1894. évi 63270. sz. és a kereskedelemügyi minister 83270. számu rendeletével.)

1. A vallás- és közoktatásügyi és kereskedelemügyi ministeri tárczák ügyköréhez tartozó összes iparoktatási intézetek felett (ideértve a kereskedőtanoncz-iskolákat is), kivéve a budapesti és kassai m. kir. középipariskolákat, az iparművészeti és technológiai muzeumot és az iparművészeti iskolát, melyeknek felügyeletét az illetékes ministerek külön eszközölhetik, nevezett ministerek között létrejött megállapodás folytán az egységes felügyeletet mindkét minister közösen gyakorolja akként, hogy a vallás- és közoktatásügyi minister megbizottja a nevezett minister főhatósága alatt álló iparoktatási intézeteken kivül a kereskedelemügyi minister főhatósága alatt álló iparoktatási intézetek oktatásügyének didaktikai ágazatát szintén ellenőrzi; viszont a kereskedelemügyi minister szakközege a nevezett minister főhatósága alatt álló iparoktatási intézeteken kivül a vallás- és közoktatásügyi minister tárczájához tartozó iparoktatási intézetek gyakorlati ágazata felett is teljesiti a felügyeletet.

2. A ministeri biztosok a másik ministerium ügyköréhez tartozó intézetekben a felügyeletet intézkedési jog nélkül gyakorolják s csakis az ellenőrzésre szoritkoznak. Ennélfogva a vallás- és közoktatásügyi minister megbizottjának hatásköre a kereskedelemügyi minister főhatósága alá tartozó iparoktatási intézetekben a didaktikai ágazat feletti felügyeletre és viszont a kereskedelemügyi minister megbizottjáé a vallás- és közoktatásügyi minister főhatósága alatt álló intézetekben a gyakorlati (műhelybeli) oktatás feletti megfigyelésre terjed ki.

3. A ministeri biztosok kötelessége az ipari szakiskolákat és tanműhelyeket, valamint szaktanfolyamokat évenként legalább egyszer meglátogatni és szerzett tapasztalataikról felettes főhatóságaiknak jelentést tenni.

4. A ministeri biztosok iskolalátogatásaik alkalmával különösen a következőkre terjeszszék ki figyelmöket:

a) megvizsgálandó az intézet fekvése, telkének terjedelme és czélszerüsége; tisztán van-e tartva az udvar; van-e kút (ivóviz)?

b) az intézet épületére vonatkozólag: megfelel-e az a czélnak? van-e elegendő és tiszta levegője? minő a fűtés és szellőztetés? elég világosak-e a helyiségek? elég tágasak-e a tantermek és műhelyek a tanulók számára? jó karban van-e az épület?

c) a belső berendezés tekintetéből: czélszerüek-e és jó karban vannak-e a butorok? megvannak-e az elméleti és a rajzoktatáshoz szükséges szerszámok? milyen az iskolai könyvtár? megvannak-e benne a tanerők továbbképzéséhez szükséges művek? vezettetik-e a gyüjteményekről és könyvtárról rendes leltár? minő állapotban vannak a gyüjtemények?

d) az oktatás állapotát illetőleg: megfigye-

lendő a különböző osztályokban az egyes tantárgyak tanitásában elért eredmény.

Ezen czélból figyelemmel kisérendő a tanmenet, a tanitási módszer és a tanulók feltételei. Alkalmazkodik-e a tanár a megszabott tantervhez? kellő összhangban van-e a tanitás az iskola czéljával? megvan-e a kapcsolat az elméleti és gyakorlati oktatás között? Megvizsgálandók a tanulók irásbeli és rajzdolgozatai és meggyőződés szerzendő arról, hogy a dolgozatok a tanitók által mi módon kezeltetnek?

e) a készitmények értéke megfelel-e a rendes üzleti áraknak és van-e elég gond arra, hogy a növendékek teljes kézügyességet és gyakorlottságot szerezzenek maguknak iparágukban?

f) a tanulók fegyelmi állapotát illetőleg győződjék meg a ministeri biztos arról, hogy kellő gond van-e forditva a fegyelemre ugy az intézet falain belül mint a külső életben? melyek a leggyakoribb fegyelmi esetek? minő eljárást tanusit a tantestület a fegyelem kezelésében? minő az iskolalátogatás és kellő módon ellenőriztetik-e a tanulók iskolázása?

g) az iskola igazgatására s az ügyvitelre vonatkozólag: megvizsgálandó, hogy rendesen vezettetnek-e a tanulók anyakönyvei, a szükséges kezelési könyvek, s általában rendben van-e az irattár? A tanulók felvétele szabályszerü módon történik-e? Minő tankönyvek vannak használatban s megfelelnek-e azok az intézet czéljainak?

h) a tanitói személyzetet illetőleg: megvizsgálandó, hogy az alkalmazottak képesitése és szakképzettsége megfelelő-e?

i) a vallás- és közoktatásügyi ministerium főhatósága alatt álló intézetekben a ministeri biztos iskolalátogatását lehetőleg a kir. tanfelügyelővel együttesen végzi s annak befejeztével az igazgató a ministeri biztos kivánságához képest a tantestületet értekezletre hivja össze, amelyen a biztos közli tapasztalatait, meghallgatja a felmerülő észrevételeket, arra törekszik, hogy a hiányok pótoltassanak, a hibák javittassanak, s hogy a tantestület egybehangzó munkásságra buzdulván, az intézet czélja lehető legjobban megvalósittassék. Ezen tanácskozmányokról jegyzőkönyv veendő fel, mely a ministeri biztos jelentésének anyagát szolgáltatja. A jegyzőkönyv másolatát a kir. tanfelügyelő az illető ministeri biztosnak adja ki.

A tanfelügyelők hatásköréhez nem tartozó intézetek tantestületével tartott tanácskozmányok jegyzőkönyvmásolatait az intézeti igazgató terjeszti be az iskolalátogatást végzett ministeri biztoshoz.

Megjegyzendő, hogy a ministeri biztosok iskolalátogatása alkalmával követendő utasitások egész terjedelmökben csakis a saját felettes ministeri főhatóságuk alá tartozó intézetekben alkalmazandók, ellenben a másik ministerium tárczája köréhez tartozó intézetek látogatása alkalmával a biztos a részére kiszabott körhöz tartozó ügyekre terjeszti ki figyelmét anélkül, hogy az intézet sajátlagos belügyeibe avatkoznék.

5. Az iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák ellenőrzésére, látogatására és megvizsgálására hivatott vallás- és közoktatásügyi ministeri biztosnak különös feladata leend, az illetékes kir. tanfelügyelőkkel személyesen érintkezve, tőlük a tankerület tanoncziskoláiról részletes informácziót szerezni és megvizsgálni:

a) hogy szervezve vannak-e a törvény s a utasitásnak megfelelőleg a tanoncziskolák?

b) az elsőfoku iparhatóságok teljesitik-e a törvényben s a ministeri utasitásban megszabott kötelességeiket?

c) megtartatik-e az előirt tanterv?

d) teljesitik-e a tanoncziskolai bizottságok kötelességüket?

e) az alkalmazott tanitók képesités és képesség tekintetéből megfelelők-e?

f) minő a tanonczok iskolalátogatása? hogyan történik a mulasztások igazolása vagy a mesterek feleletre vonása?

g) látogatják-e az arra hivatott közegek az iskolákat?

h) a nem magyarajku vidékeken mily módon, mily terjedelemben és mily eredménynyel tanittatik a magyar nyelv?

i) szervezhetők-e az egyes községekben szakirányu tanoncziskolák, szakrajztanfolyamok?

Megjegyzendő, hogy a körülményekhez képest joga van a vallás- és közoktatásügyi ministeri biztosnak a fent elősorolt ügyek részletes megismerése s az iskolaügy fejlesztése érdekében az ipariskolai bizottsággal tanácskozmányt tartani és az elsőfoku iparhatósággal a helyszinén személyesen tárgyalni.

6. A népoktatási intézetekkel kapcsolatos ipartanmühelyek fölötti felügyelet tekintetében mindkét ministeri biztos tegye különös megfigyelés tárgyává, hogy az iskolákkal összekapcsolt ipartanmühely megfelel-e a czélnak. Vizsgálják meg, hogy minő körülmények teszik szükségessé ezen tanmühely fentartását, további fejlesztését, kibővitését, esetleg megszüntetését, vagy önálló szakiskolává átalakitását.

7. A kereskedelemügyi ministeri biztos a tanoncziskolákra vonatkozólag az ezen utasitás 5. pontjában a vallás- és közoktatásügyi ministeri biztos feladatává tetteken kivül különösen arra terjeszsze ki figyelmét, hogy az illetékes elsőfoku iparhatóságok a tanonczok szerződtetése, iskoláztatása és felszabaditása ügyeiben a törvényes ministeri utasitások szerint járjanak el.

Vizsgálja meg továbbá:

a) hogy az elsőfoku iparhatóságok teljesitik-e a törvényben és ministeri utasitásokban megszabott kötelezettségeiket?

b) minő a tanonczok iskolalátogatása? hogyan történik a mulasztások igazolása vagy a mesterek feleletre vonása?

c) látogatják-e az arra hivatott közegek az iskolát?

8. A ministeri biztosok különös feladata leend, látogatásaik alkalmával megfigyelni a helyi körülményeket azon czélból, hogy uj iparoktatási intézetek létesitése s a meglevők fejlesztése mennyiben indokolt. Tapasztalataik eredményéről véleményes jelentést terjesztenek fölöttes ministerök elé.

9. Az iparoktatásügy állapotáról a ministeri biztosok évenként jelentést szerkesztenek s azt saját ministerök elé terjesztik.

Ezen jelentések a következő fejezeteket ölelik fel:

1. Bevezetésként az iparoktatásügy állapotának általános, rövid, tömör jellemzése azon javaslatok felemlitésével, melyeket az illető biztos az iparoktatásügy általános fejlesztése és rendezése szempontjából szükségesnek tart.

2. Az iparoktatásügyre vonatkozólag a jelentés tárgyát képező évben kiadott fontosabb ministeri rendeletek és általában főbb intézkedések rövid ismertetése.

3. Rövid ismertetése minden egyes iparoktatási intézetnek (amely felettes ministere főhatósága alá tartozik), felölelve ebben rövid vonásokban:

a) az intézet szervezetét és tantervét;

b) az alkalmazott tanárok számát, beosztását és képesitését;

c) az iskolában használt tankönyvek felemlitését;

d) a tanulók létszámát osztályonként, vallás és nemzetiség szerint, valamint az általános taneredményt;

e) a végzett tanulók számát és gyakorlati elhelyezését;

f) a tanulók mulasztásait órákban s ezek okait;

g) az iskola fentartásának költségeit, a rendes és rendkivüli szükségletek, valamint a fentartáshoz hozzájárulók megemlitésével;

h) az iskola vagy tanerőinek esetleges kihatását a helyi iparra;

i) a könyvtár és szertár állapotának rövid ismertetését.

4. Az azon évben létesitett uj iskolák jegyzékét.

5. Táblázatos kimutatás alakjában az illető minister főhatósága alatt álló összes iparoktatási intézetek jegyzékét iparágak szerint csoportositva és abban kimutatva:

a) az iskola czimét és helyét,

b) rendes tanárainak számát,

c) óraadó tanárainak számát,

d) művezetőinek számát,

e) mestereinek számát,

f) elő- és segédmunkásainak számát,

g) azon évi fentartási költségeit (külön választva rendes és rendkivüli szükségletet).

6. Külön fejezetben az illető ministeri biztos által azon évben meglátogatott iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák felemlitését az ott tapasztaltak rövid ismertetésével.

74374/1906. K. M.
1907. jan. 9.

Szolgálati utasitás

a királyi iparoktatási főigazgató számára.

I. FEJEZET.

A főfelügyelet köre és terjedelme.

1. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister a főhatósága alatt álló iparoktatási intézetek fölötti főfelügyeletet — a felső ipariskolák kivételével — a jelen utasitás keretében a királyi iparoktatási főigazgató által gyakorolja.

Az általános főfelügyeletnek és a szakfelügyeletnek egymáshoz való viszonyát az erre vonatkozólag kiadott külön utasitások szabályozzák.

2. §. A kir. iparoktatási főigazgató közvetlen felügyelete alatt állanak: az állami s államilag segélyezett ipari szakiskolák, nőipariskolák, a kézmüvesiskolák, a vasuti és gyári szakirányu tanmühelyek, illetőleg inasiskolák, valamint a nevezett intézetekkel kapcsolatos összes tanfolyamok, nemkülönben a külön rendelettel esetleg felügyeleti ügykörébe utalt egyéb iparoktatási intézmények.

3. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister által kinevezett főigazgató a 2. §-ban emlitett intézeteken kivül a gyakorlati, illetve szakirányu oktatás tekintetében társfelügyeletet gyakorol a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister által kinevezett iparoktatási főigazgató hatáskörébe tartozó iparoktatási intézetek felett is.

Az ezen szakaszban emlitett felügyeletet az iparoktatási főigazgató minden rendelkezési jog nélkül gyakorolja és csupán az ellenőrzésre szoritkozik.

Ehhez képest észleleteiről és szükségesnek tartott intézkedéseiről értesiti a vallás- és közoktatásügyi m. kir. minister iparoktatási főigazgatóját.

Amennyiben azonban a kivánt intézkedés az utóbb emlitett főigazgató jogkörén tul esnék, megfelelő előterjesztést tesz a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez.

II. FEJEZET.

Az iparoktatási igazgató jogai és kötelességei.

4. §. A kir. iparoktatási főigazgatónak — esetleg a minister által megbizott helyettesének — legfőbb teendője az oktatás rendszeres felügyelete, mivégből tartozik a felügyelete alatt álló összes állami iparoktatási intézeteket évenként kétszer, az államilag segélyezett iskolákat évenként egyszer, a vallás- és közoktatásügyi ministeri tárcza főhatósága alá tartozó iskolákat és tanfolyamokat pedig a körülményekhez képest esetről-esetre meglátogatni, azokban úgy a mühelyi mint az elméleti és rajzoktatást gondos figyelemmel kisérni.

A rendes iskolalátogatások nem eshetnek egybe az évvégi vizsgák idejével; ha ennek szüksége kivételesen mégis fenforogna, arra külön engedély kérendő.

Az iskolalátogatások tervszerüségének biztositása szempontjából a főigazgató minden évi január és augusztus hó 15-ig a következő félévre szóló iskolalátogatási programmot tartozik jóváhagyás végett a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjeszteni.

Ezen iskolalátogatásokról táblázat alakjában havonként összesitett jelentés terjesztendő fel, melyben kimutatandó, hogy a főigazgató mely iskolákon minő előadási órákon volt jelen s minő tapasztalatokat szerzett.

5. §. Az iparoktatási főigazgató iskolalátogatásai alkalmával különösen a következő körülményekre terjeszkedik ki:

a) Megfelelnek-e az intézet helyiségei és azok tartozékai az oktatás, az egészségügy és rend követelményeinek? Kellő karban vannak-e tartva az intézet helyiségei és berendezési tárgyai? Megfelelő-e az internátusban a tanulók ellátása?

b) Megvannak-e az oktatáshoz, valamint a tanerők továbbképzéséhez szükséges minták, könyvek, szertári tárgyak és egyéb eszközök? Jó karban és kellő rendben kezeltetnek-e és megfelelően használtatnak-e azok?

c) Betartatik-e az előirt tanterv és megfelel-e a tanulók készültsége a tanterv követelményeinek? Kellően foglalkoznak-e a tanerők minden egyes tanulóval, javitják-e azok irásbeli és rajzbeli dolgozatait? Nincsenek-e a tanulók megterhelve házi feladványokkal?

d) Fel van-e szerelve az iskolai mühely a szükséges gépekkel, szerszámokkal és egyéb berendezési tárgyakkal és jókarban tartatnak-e azok? Megvan-e a mühelyben a kellő rend és tisztaság? Ismerik-e a tanulók a mühelyi alkalmazottak az előirt óvórendszabályokat és betartatnak-e azok?

e) Megfelel-e a mühelyi oktatás a tanterv követelményeinek? Betartatnak-e a mühelyi oktatásban a szakfelügyelők utasitásai? Kellő buzgóság és munkakedv mutatkozik-e a mühelyben és arányban áll-e a mühelyi munkára forditott idő a termeléssel? Nem mutatkoznak-e nehézségek vagy visszásságok a mühelyi készitmények értékesitése körül?

f) Megvan-e a tanulók között a kellő fegyelem és pontosan látogatják-e azok az intézetet?

g) Teljesiti-e az intézet személyzete a »Rendtartás«-ban, illetőleg a szervezetben előirt kötelezettségeket? Megvan-e a személyzet körében a kellő testületi szellem és egyetértés?

h) Megfelel-e az iskola ügykezelése a fennálló szabályoknak?

6. §. Az iskolalátogatás után az igazgató értekezletre hivja össze a tanári testületet, melyen az elnöklő főigazgató közli tapasztalatait, megteszi észrevételeit, meghallgatja az igazgató vagy tanárok észrevételeit és arra törekszik, hogy a hiányok pótoltassanak, a hibák javittassanak s hogy a tanári testület egybehangzó munkásságra buzdulván, az intézet czélja a lehető legjobban megvalósittassék.

Ezen tanácskozmányról jegyzőkönyv veendő fel, mely tiz nap alatt a főigazgató elé terjesztendő.

Amennyiben ily iskolalátogatásból folyólag az igazgatóságnak vagy a tantestület egyes tagjainak irásbeli utasitás adása szükséges, ez nem külön irat utján, hanem egy, e czélra minden iparoktatási intézetben berendezendő »látogatási könyvbe« vezetendő be.

7. §. A kir. főigazgató lehető sürü érintkezést tartozik fentartani a közvetlen felügyelete alatt álló intézetek felügyelő-bizottságaival, miért is joga van arra, hogy iskolalátogatásai alkalmával esetleg ezeket is gyülésre hivhassa össze.

Ezen üléseken is a főigazgató elnököl és a 6. §-nak a jegyzőkönyvre vonatkozó rendelkezései ezen gyülésekre is alkalmazást nyernek.

8. §. Ha a főigazgató valamely közvetlen felügyelete alá tartozó intézetnél előfordult komolyabb rendellenességről szerez tudomást, soronkivüli iskolalátogatás utján azt lehetőleg személyesen igyekszik elintézni.

9. §. A vallás- és közoktatásügyi minister főhatósága alatt álló intézetekben eszközlendő látogatásokról a vallás- és közoktatásügyi ministeri főigazgató, valamint az illetékes kir. tanfelügyelő lehetőleg előzetesen értesitendő.

10. §. A főigazgató, a közvetlen felügyelete alatt álló intézetekre nézve, saját hatáskörében és felelőssége mellett jár el a következő ügyekben:

a) Elintézi a felügyelő-bizottsági vagy tanártestületi jegyzőkönyveket, hacsak nem tartalmaznak oly ügyeket, melyek a kereskedelemügyi m. kir. minister döntésének vannak fentartva.

b) Tanulóknak utólagos felvételi és korengedélyeket ad.

c) Megerősiti az osztályfőnök, könyvtár- és szertárgondnoki, valamint önképzőkör-vezetői megbizatásokat.

d) Engedélyt ad azonos szakmabeli iskolák ugyanazon olytálybeli növendékeinek átlépésére.

e) Rendkivüli szabadságot engedélyezhet: igazgatóknak 3, tanároknak, tanitóknak és müvezetőknek 8 napig, mely időn tul ily engedélyt csak a kereskedelemügyi m. kir. minister adhat.

f) Kitüzi az évi vizsgák idejét.

d) Elintézi az igazgatók záróvizsgálati jelentéseit.

h) Megerősiti a tentestületek határozatait a tanulókkal szemben hozott fegyelmi vétségek esetén, amennyiben azok legfeljebb egy havi ösztöndij, vagy segély elvonására vonatkoznak.

11. §. A főigazgató az előirt határidőkben a következő ügyeket tartozik a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjeszteni:

a) Márczius hó 15-éig minden felügyelete alatt álló intézetnek évi költségvetését és azok összesitését.

b) Márczius hó végéig az egyes iskolák előző évi beszerzéséről szóló kimutatásokat.

c) Május hó végéig a szakiskolák évzáró vizsgálhoz kiküldendő ministeri biztosokra vonatkozó javaslatát.

d) Május hó 15-éig a nyári szünidei helyettesitésekről szóló összesitett kimutatást, a főigazgatói hivatal személyzetének belefoglalásával.

e) Junius 15-éig az iskolák igazgatóinak előzetes meghallgatása alapján a rendszeresitett alkalmazottak véglegesitésére vonatkozó javaslatot.

f) Augusztus hó 25-éig a végzett tanulóknak számát és elhelyezését, valamint az egyes iskolák tanulóinak évvégi létszámát feltüntető összesitett kimutatást.

g) Október hó 15-éig a beiratási eredményeket, valamint a különböző okokból történt visszautasitásokat feltüntető összesitett kimutatást; ugyanekkor:

h) a népfölkelési szolgálat és az esetleges mozgósitás esetén való felmentésekre vonatkozó összesitett javaslatokat külön-külön kétkét példányban.

i) A felügyelő-bizottságok megbizatásának lejártát megelőzőleg két hónappal javaslatot azok ujjáalakitása iránt.

j) Minden tanév végén jelentést a kiképzés alatt álló tanár és müvezetőjelöltek tanulmányi eredményéről és javaslatot következő tanévi foglalkoztatásukról.

k) Háromévenként javaslatot a szakiskolai vizsgáló bizottságoknak megalakitása iránt.

l) November hó 1-éig az iparoktatás állapotáról szóló összjelentést, melynek a következőket kell tartalmaznia:

1. Bevezetésként az iparoktatás állapotának általános rövid, tömör jellemzését az iparoktatás általános fejlesztése és rendezése szempontjából esetleg szükséges javaslatokkal;

2. az alkalmazott tanárok számát, beosztását és képesitését;

3. az iskolákban használt tankönyvek jegyzékét;

4. a tanulók létszámát iskolánként és osztályonként, vallás és nemzetiség szerint, valamint az általános taneredményt;

5. a végzett tanulók számát és gyakorlati elhelyezését;

6. a tanulók mulasztásait és ezek okait;

7. az iskolákon tartott rendkivüli tanfolyamok eredményeit;

8. az iskolák vagy tanerőinek esetleges kihatását a helyi iparra.

m) Deczember hó 31-ig kimutatást az év folyamán beállott személyzeti változásokról.

12. §. Az iskoláknak s a személyzetnek egyéb felterjesztéseit az iparoktatási főigazgató átfutólag kezelvén, késedelem nélkül tartozik azokat a ministerium czimére beküldeni, még pedig abban az esetben, ha azokra nézve nincs észrevétele, egyszerüen láttamozva, észrevétel esetén pedig megjegyzéseit, illetőleg javaslatát magára a felterjesztésre lehető röviden rávezetve, a külön kisérő felterjesztés lehető mellőzésével.

Az intézetek jelentései a főigazgató által mindenkor felülbirálandók, azon szempontból, vajjon tartalmazzák-e az ügy teljes tisztaságához szükséges összes adatokat; amennyiben e tekintetben hiányokat tapasztalna, a főigazgató azok pótlása iránt intézkedik.

Az egész administratióban minden felesleges irásbeliség kerülendő.

III. FEJEZET.

A főigazgató irodai szolgálata.

13. §. A kir. főigazgató hivatalos ügykörének ellátása czéljából rendes hivatalt tart, mely czélból a kereskedelemügyi m. kir. minister a szükséghez képest megfelelő segédszemélyzetet bocsát rendelkezésére.

A hivatalos órák tekintetében a kereskedelemügyi ministeriumra nézve mindenkor fennálló szabályok a főigazgató hivatalára nézve is érvényesek.

A főigazgató és hivatalának egész személyzete a szolgálati viszony tekintetében egyenlő elbirálás alá esik az állami iparoktatási intézetek személyzetével.

14. §. A főigazgató minden utazását, ugyszintén egyéb okokból szükségessé váló távollétét a kereskedelemügyi m. kir. ministerium illetékes szakosztályfőnökének bejelenteni tartozik.

A főigazgató hivatali személyzetének szabadságolására nézve az iparoktatási intézetek »Rendtartás«-ának határozmányai nyernek megfelelő alkalmazást.

15. §. A kir. főigazgató tanügyi hatóságot képezvén, külön hivatalos pecséttel bir, melyen az ország czimere körül következő felirat alkalmazandó: »Magyar királyi iparoktatási főigazgató«.

16. §. Az összes beérkező, ugyszintén hivatalból felvett ügyiratok szabályszerüen iktatandók.

Minden beérkező ügyirat (rendelet, beadvány, jelentés) külzetére rávezetendő a beérkezés napja és az ügyirat iktatókönyvi száma.

Az iktatókönyvbe bejegyzendő az elintézés módja is (t. i. hogy kinek szól az elintézés); ha több ügyirat együtt intéztetett el, az elintézés csak a főszámnál jegyzendő be, mig a többi iktatószámnál ezen rovat alatt csak a főszám jelölendő meg.

Az ügyiratok ellátásánál arra kell törekedni, hogy ugy a magánfelek mint hatóságok részéről érkező iromány ok gyorsan intéztessenek el.

A beérkező jelentésekben előforduló kisebb ügyek, melyek irásbeli elintézést nem érdemelnek, főigazgatói iskolalátogatás alkalmával intézhetők el.

17. §. A beadványok elintézésére minden ügyirathoz megfelelő boritékiv veendő, melyeknek külsején kitüntetendő: az ügyirat iktatókönyvi száma, a beadvány kelte, száma és beérkezése ideje, az esetleges mellékletek száma, továbbá az elintézés ideje, a kiadványok száma, végül rövid kivonatban a beadvány tárgya.

Az elintézés ezen boritékiv belső lapjain, esetleg folytatólag az iktatókönyvi számmal ellátott pótiveken fogalmazandó, melyek az irattárban visszatartandók.

Kevésbbé fontos, mulandó értékü intézkedések, vagy a ministerhez tett előterjesztések a boritékiven kivánatosan is feljegyezhetők.

Ha valamely tárgyalásra több iktatókönyvi szám vonatkozik, minden egyes iktatmányra az elő- és utóirat iktatókönyvi száma is feljegyzendő.

Határidőhöz kötött intézkedések és jelentésekről megfelelő határidő nyilvántartási napló vezetendő.

18. §. A főigazgató hivatalos kiadványai, ideértve jelentéseit is, iktatókönyvi számmal és az elintézés napjának keltével, a főigazgató aláirásával és hivatalos pecsétjével látandók el.

A kereskedelemügyi m. kir. ministerhez intézett felterjesztések ezenfelül szabályszerü felzettel is ellátandók.

19. §. Kevésbbé fontos és általában sürgős ügyekben jelentések vagy utasitások telefon utján adandók, illetőleg kérendők.

A táviratozás csak valóban sürgős esetekben vehető igénybe.

20. §. A szükséges ürlapokat és nyilvántartási, valamint irattári nyomtatványokat a főigazgató hivatalból nyeri.

21. §. Az elintézett ügyiratok iktatókönyvi számuk sorrendjében helyezendők el, megjegyeztetvén, hogy az ugyanazon ügyre vonatkozó iratok az illető tárgyalás legutolsó ügyirata mellett őrzendők.

22. §. Az iparoktatási főigazgató rendszeres nyilvántartást tartozik vezetni a közvetlen felügyelete alatt álló intézetekről, valamint az azokon fennálló tanfolyamokról, az azokban alkalmazott összes állandó és ideiglenes személyzetről, valamint a tanulók létszámáról.

23. §. Az iparoktatási főigazgató által esetleg végzendő pénzkezelési teendőkre, ugyszintén a főigazgatói hivatal leltárkezelésére nézve az általános számadási utasítások mérvadók.

93434/906. sz. K. M.
1906. decz. 23.

Szabályzat

a kereskedelmi és iparoktatási intézetek tankönyveinek és segédkönyveinek megbirálása, engedélyezése és használatba vétele tárgyában.

1. §. A kereskedelmi és iparoktatási intézetekben tankönyvül vagy segédkönyvül csupán a vallás- és közoktatásügy, illetőleg a kereskedelemügyi m. kir. minister által engedélyezett könyv használható.

2. §. A vallás- és közoktatásügyi ministert az iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák, női kereskedelmi tanfolyamok s más kereskedelmi tanfolyamok és felső kereskedelmi iskolákra, kereskedelmi akadémiákra, a kereskedelemügyi m. kir. ministert pedig a kézmivesiskolák, ipari szakiskolák, nőipariskolák és felső ipariskolákra nézve illeti meg az engedélyezés joga.

3. §. A ministerek a könyveket az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács véleménye alapján engedélyezik.

4. §. Az engedélyezés rendszerint általános, azaz valamennyi egynemü intézetre vonatkozik. Részletes engedélyezésnek csak akkor van helye, ha az illető tankönyv vagy segédkönyv egyes vidékek vagy iskolák különleges igényeinek kíván szolgálni.

5. §. Bizonyos iskolafajra engedélyezett könyv másféle iskolában csak akkor használható, ha ezek számára is engedélyeztetett. Az ily további engedélyezést mindig külön kell kérelmezni az illetékes ministernél.

6. §. Valamely könyvnek iskolai használatra való engedélyezését a szerzőnek vagy jogutódjának, esetleg az ő meghatalmazásukra a könyv kiadójának kell kérelmezni az illetékes ministerhez intézett folyamodványban, amelyhez csatolandó: 1. a mű öt példánya; 2. a biráló- és papirvizsgálódij lefizetését igazoló adóhivatali nyugtatvány és 3. a szerző szakjelentése, amelyben megemliti, hogy mily iskolafaj számára irta könyvét s kifejti, hogy véleménye szerint melyek a könyv előnyei a már engedélyezett azonos rendeltetésü müvekkel szemben. A folyamodványban a könyv ára is megjelölendő. Kivételesen kéziratban is bemutatható az illető könyv vagy segédeszköz, s ez esetben egyelőre csak két példányban kell beterjeszteni, rajzminta-lapok ilyenkor egy példányban terjeszthetők be. A megbirált kézirat pótlólag nyomtatott példányban is bemutatandó összehasonlitás végett, mert csak ennek kifogástalansága nyujthat alapot az engedélyezett könyvek sorába való felvételhez.

7. §. Az engedélyezés mindenkor csak egy kiadásra szól, minélfogva minden uj kiadásra külön-külön kell kérni az engedélyt.

8. §. A birálódij az iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák, női kereskedelmi tanfolyamok, kézmives iskolák, ipari szakiskolák és nőipariskolák számára készült könyveknél kötetenként 80 korona, a felső kereskedelmi iskolák, kereskedelmi akadémiák és felső ipariskolák számára irottaknál 120 korona. Uj kiadásnál, vagy ha már engedélyezett könyvnek más iskolafajra való engedélyezése kérelmeztetik, ez összegnek fele, tehát 40, illetve 60 korona fizetendő birálódij fejében A kéziratban engedélyezett könyvek utóbb nyomtatásban való felülvizsgálatáért 40, illetőleg 60 korona jár. A nyomtatott példányokból ez esetben mindig öt darabot be kell terjeszteni.

A papiros megvizsgálásának dija kötetenként és kiadásonként 4 korona.

9. §. Az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács elnöksége az illető minister részéről leküldött művet két birálónak adja ki, akik e megbizásukat a könyv sorának végleges eldöntéséig bizalmas természetünek tekintik. Az illető minister a művet közvetlenül is kiadhatja a birálóknak. Tankönyveket birálhat — az elnökség tagjainak kivételével — a Tanács minden tagja, továbbá a Tanács által választott állandó tankönyv-

l) November hó 1-éig az iparoktatás állapotáról szóló összjelentést, melynek a következőket kell tartalmaznia:

1. Bevezetésként az iparoktatás állapotának általános rövid, tömör jellemzését az iparoktatás általános fejlesztése és rendezése szempontjából esetleg szükséges javaslatokkal;

2. az alkalmazott tanárok számát, beosztását és képesitését;

3. az iskolákban használt tankönyvek jegyzékét;

4. a tanulók létszámát iskolánként és osztályonként, vallás és nemzetiség szerint, valamint az általános taneredményt;

5. a végzett tanulók számát és gyakorlati elhelyezését;

6. a tanulók mulasztásait és ezek okait;

7. az iskolákon tartott rendkivüli tanfolyamok eredményeit;

8. az iskolák vagy tanerőinek esetleges kihatását a helyi iparra.

m) Deczember hó 31-ig kimutatást az év folyamán beállott személyzeti változásokról.

12. §. Az iskoláknak s a személyzetnek egyéb felterjesztéseit az iparoktatási főigazgató átfutólag kezelvén, késedelem nélkül tartozik azokat a ministerium czimére beküldeni, még pedig abban az esetben, ha azokra nézve nincs észrevétele, egyszerüen láttamozva, észrevétel esetén pedig megjegyzéseit, illetőleg javaslatát magára a felterjesztésre lehető röviden rávezetve, a külön kisérő felterjesztés lehető mellőzésével.

Az intézetek jelentései a főigazgató által mindenkor felülbirálandók, azon szempontból, vajjon tartalmazzák-e az ügy teljes tisztaságához szükséges összes adatokat; amennyiben e tekintetben hiányokat tapasztalna, a főigazgató azok pótlása iránt intézkedik.

Az egész administratióban minden felesleges irásbeliség kerülendő.

III. FEJEZET.

A főigazgató irodai szolgálata.

13. §. A kir. főigazgató hivatalos ügykörének ellátása czéljából rendes hivatalt tart, mely czélból a kereskedelemügyi m. kir. minister a szükséghez képest megfelelő segédszemélyzetet bocsát rendelkezésére.

A hivatalos órák tekintetében a kereskedelemügyi ministeriumra nézve mindenkor fennálló szabályok a főigazgató hivatalára nézve is érvényesek.

A főigazgató és hivatalának egész személyzete a szolgálati viszony tekintetében egyenlő elbirálás alá esik az állami iparoktatási intézetek személyzetével.

14. §. A főigazgató minden utazását, ugyszintén egyéb okokból szükségessé váló távollétét a kereskedelemügyi m. kir. ministerium illetékes szakosztályfőnökének bejelenteni tartozik.

A főigazgató hivatali személyzetének szabadságolására nézve az iparoktatási intézetek »Rendtartás«-ának határozmányai nyernek megfelelő alkalmazást.

15. §. A kir. főigazgató tanügyi hatóságot képezvén, külön hivatalos pecséttel bir, melyen az ország czimere körül következő felirat alkalmazandó: »Magyar királyi iparoktatási főigazgató«.

16. §. Az összes beérkező, ugyszintén hivatalból felvett ügyiratok szabályszerüen iktatandók.

Minden beérkező ügyirat (rendelet, beadvány, jelentés) külzetére rávezetendő a beérkezés napja és az ügyirat iktatókönyvi száma.

Az iktatókönyvbe bejegyzendő az elintézés módja is (t. i. hogy kinek szól az elintézés); ha több ügyirat együtt intéztetett el, az elintézés csak a főszámnál jegyzendő be, míg a többi iktatószámnál ezen rovat alatt csak a főszám jelölendő meg.

Az ügyiratok ellátásánál arra kell törekedni, hogy ugy a magánfelek mint hatóságok részéről érkező irományok gyorsan intéztessenek el.

A beérkező jelentésekben előforduló kisebb ügyek, melyek irásbeli elintézést nem érdemelnek, főigazgatói iskolalátogatás alkalmával intézhetők el.

17. §. A beadványok elintézésére minden ügyirathoz megfelelő boritékiv veendő, melyeknek külsején kitüntetendő: az ügyirat iktatókönyvi száma, a beadvány kelte, száma és beérkezése ideje, az esetleges mellékletek száma, továbbá az elintézés ideje, a kiadványok száma, végül rövid kivonatban a beadvány tárgya.

Az elintézés ezen boritékiv belső lapjain, esetleg folytatólag az iktatókönyvi számmal ellátott pótiveken fogalmazandó, melyek az irattárban visszatartandók.

Kevésbbé fontos, mulandó értékü intézkedések, vagy a ministerhez tett előterjesztések a boritékiven kivánatosan is feljegyezhetők.

Ha valamely tárgyalásra több iktatókönyvi szám vonatkozik, minden egyes iktatmányra az elő- és utóirat iktatókönyvi száma is feljegyzendő.

Határidőhöz kötött intézkedések és jelentésekről megfelelő határidő nyilvántartási napló vezetendő.

18. §. A főigazgató hivatalos kiadványai, ideértve jelentéseit is, iktatókönyvi számmal és az elintézés napjának keltével, a főigazgató aláirásával és hivatalos pecsétjével látandók el.

A kereskedelemügyi m. kir. ministerhez intézett felterjesztések ezenfelül szabályszerü felzettel is ellátandók.

19. §. Kevésbbé fontos és általában sürgős ügyekben jelentések vagy utasitások telefon utján adandók, illetőleg kérendők.

A táviratozás csak valóban sürgős esetekben vehető igénybe.

20. §. A szükséges ürlapokat és nyilvántartási, valamint irattári nyomtatványokat a főigazgató hivatalból nyeri.

21. §. Az elintézett ügyiratok iktatókönyvi számuk sorrendjében helyezendők el, megjegyeztetvén, hogy az ugyanazon ügyre vonatkozó iratok az illető tárgyalás legutolsó ügyirata mellett őrzendők.

22. §. Az iparoktatási főigazgató rendszeres nyilvántartást tartozik vezetni a közvetlen felügyelete alatt álló intézetekről, valamint az azokon fennálló tanfolyamokról, az azokban alkalmazott összes állandó és ideiglenes személyzetről, valamint a tanulók létszámáról.

23. §. Az iparoktatási főigazgató által esetleg végzendő pénzkezelési teendőkre, ugyszintén a főigazgatói hivatal leltárkezelésére nézve az általános számadási utasitások mérvadók.

93434/906. sz. K. M.
1906. decz. 23.

Szabályzat

a kereskedelmi és iparoktatási intézetek tankönyveinek és segédkönyveinek megbirálása, engedélyezése és használatba vétele tárgyában.

1. §. A kereskedelmi és iparoktatási intézetekben tankönyvül vagy segédkönyvül csupán a vallás- és közoktatásügy, illetőleg a kereskedelemügyi m. kir. minister által engedélyezett könyv használható.

2. §. A vallás- és közoktatásügyi ministert az iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák, női kereskedelmi tanfolyamok s más kereskedelmi tanfolyamok és felső kereskedelmi iskolákra, kereskedelmi akadémiákra, a kereskedelemügyi m. kir. ministert pedig a kézmives-iskolák, ipari szakiskolák, nőipariskolák és felső ipariskolákra nézve illeti meg az engedélyezés joga.

3. §. A ministerek a könyveket az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács véleménye alapján engedélyezik.

4. §. Az engedélyezés rendszerint általános, azaz valamennyi egynemű intézetre vonatkozik. Részletes engedélyezésnek csak akkor van helye, ha az illető tankönyv vagy segédkönyv egyes vidékek vagy iskolák különleges igényeinek kíván szolgálni.

5. §. Bizonyos iskolafajra engedélyezett könyv másféle iskolában csak akkor használható, ha ezek számára is engedélyeztetett. Az ily további engedélyezést mindig külön kell kérelmezni az illetékes ministernél.

6. §. Valamely könyvnek iskolai használatra való engedélyezését a szerzőnek vagy jogutódjának, esetleg az ő meghatalmazásukra a könyv kiadójának kell kérelmezni az illetékes ministerhez intézett folyamodványban, amelyhez csatolandó: 1. a mű öt példánya; 2. a biráló- és papirvizsgálódij lefizetését igazoló adóhivatali nyugtatvány és 3. a szerző szakjelentése, amelyben megemliti, hogy mily iskolafaj számára irta könyvét s kifejti, hogy véleménye szerint melyek a könyv előnyei a már engedélyezett azonos rendeltetésü művekkel szemben. A folyamodványban a könyv ára is megjelölendő. Kivételesen kéziratban is bemutatható az illető könyv vagy segédeszköz, s ez esetben egyelőre csak két példányban kell beterjeszteni, rajzminta-lapok ilyenkor egy példányban terjeszthetők be. A megbirált kézirat pótlólag nyomtatott példányban is bemutatandó összehasonlitás végett, mert csak ennek kifogástalansága nyujthat alapot az engedélyezett könyvek sorába való felvételhez.

7. §. Az engedélyezés mindenkor csak egy kiadásra szól, minélfogva minden uj kiadásra külön-külön kell kérni az engedélyt.

8. §. A bírálódij az iparos- és kereskedőtanoncz-iskolák, női kereskedelmi tanfolyamok, kézmives iskolák, ipari szakiskolák és nőipariskolák számára készült könyveknél kötetenként 80 korona, a felső kereskedelmi iskolák, kereskedelmi akadémiák és felső ipariskolák számára irottaknál 120 korona. Uj kiadásnál, vagy ha már engedélyezett könyvnek más iskolafajra való engedélyezése kérelmeztetik, ez összegnek fele, tehát 40, illetve 60 korona fizetendő bírálódij fejében A kéziratban engedélyezett könyvek utóbb nyomtatásban való felülvizsgálatáért 40, illetőleg 60 korona jár. A nyomtatott példányokból ez esetben mindig öt darabot be kell terjeszteni.

A papiros megvizsgálásának dija kötetenként és kiadásonként 4 korona.

9. §. Az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanács elnöksége az illető minister részéről leküldött művet két birálónak adja ki, akik e megbizásukat a könyv sorának végleges eldöntéséig bizalmas természetünek tekintik. Az illető minister a művet közvetlenül is kiadhatja a birálóknak. Tankönyveket birálhat — az elnökség tagjainak kivételével — a Tanács minden tagja, továbbá a Tanács által választott állandó tankönyv-

biráló bizottság tagjai, valamint a Tanács szabályzatának 16. §-a értelmében választott külső szakértők.

A birálók névjegyzékét a Tanács elnöksége állitja össze iskolafajok és szaktárgyak szerint csoportositva.

A birálók névjegyzéke háromévenként az illetékes ministerhez felterjesztendő jóváhagyás végett.

A birálók csakis e névjegyzékből választhatók.

A birálók birálataikat megbizásuk vételétől számitva legkésőbb négy hét alatt közvetlenül a Tanács elnökségéhez juttatják.

A könyv birálatáért befolyt dijban a két biráló egyenlő részben osztozik.

A papiros minőségének megvizsgálását 4 korona dij ellenében a m. kir. Technológiai Muzeum végzi.[1])

10. §. A birálók a könyvet a következő szempontból vetik vizsgálat alá:

a) Nem esik-e a könyv az illető szaktudomány mai állásából tekintve kifogás alá s megfelel-e módszer és előadás tekintetében az illető iskola és osztály tanulói szellemi fejlettségének?

b) Megfelel-e az illető iskolára és tárgyra érvényben lévő tanitási tervnek?

c) Mutat-e fel haladást és mennyiben az azonos rendeltetésü már engedélyezett tankönyvekkel szemben?

d) Nem tartalmaz-e a könyv állam- vagy alkotmányellenes, illetőleg a valláserkölcsi nevelés szellemébe ütköző tanokat, részleteket vagy kifejezéseket?

e) Helyes magyarsággal van-e megirva a könyv s a szerző követi-e a Magyar Tudományos Akadémia, esetleg az illető iskolafajra nézve megállapitott helyesirás szabályait?

f) Megfelel-e a könyv a terjedelem, kiállitás és ár szempontjából a követelményeknek? (A könyv túlságos nagy terjedelme az engedélyezés megtagadását vonhatja maga után.)

11. §. A birálók kifogásaikat lehetőleg tömören sorolják fel, apróbb hibákat a birálati példányban jelezhetnek. Összefoglaláskép nyilatkoznak aziránt, hogy a könyvet engedélyezésre ajánlják-e, vagy sem.

A birálók jelentését a Tanács elnöksége — egyelőre a birálók nevének elhallgatásával — minden esetben kiadja a szerzőnek, kétheti időt engedvén neki, hogy esetleges észrevételeit megtegye, vagy a könyvön a birálók részéről kivánatosnak jelzett javitásokat megtegye. A szerző jelentését a Tanács a birálók és szakértő tanácstagok, a szükséghez képest, a tankönyvbiráló-bizottság egyes tagjainak bevonásával elnökileg tárgyalja, megállapodik a könyv engedélyezése vagy nem engedélyezése tárgyában az illetékes minister elé terjesztendő javaslatára nézve.

12. §. Az elnökség a birálók jelentését a szerző ellen észrevételeivel s a tárgyalási ügyiratokkal a könyvbirálók jelentéseinek a 9. §. értelmében való, a megszabott határidőben való benyujtása után legfeljebb hat hét alatt az engedélyezésre, vagy nem engedélyezésre vonatkozó javaslatával együtt az illetékes minister elé terjeszti.

13. §. Az engedélyezés vagy nem engedélyezés tárgyában végérvényesen az illetékes minister dönt, aki erre vonatkozó elhatározását közli az engedélyezést kérelmezővel, hasonlóképen értesiti az engedélyezésről a másik ministert is, s felügyelő közegei utján közli azt az illető iskolákkal s az Országos Ipari és Kereskedelmi Oktatási Tanácscsal, az utóbbihoz egyszersmind leküldve a műre vonatkozó birálatokat, a rájuk vonatkozó szerzői ellenészrevételeket s a tárgyalás anyagát, nemkülönben a könyv egy példányát megőrzés végett. Egy-egy példány a birálóknál marad, egy az illetékes ministeriumban s egy az illető iskolafaj felügyelő közegéhez (főigazgatójához) juttatandó.

A ministerek a tankönyv engedélyezésére vonatkozó elhatározásukat közzéteszik ugy tárczájuk, mint a Tanács kivatalos közlönyében.

14. §. A használatba vételkor való könnyebb áttekinthetés végett a ministerek a vezetésük alatt álló intézetek számára engedélyezett iskolakönyvek és segédkönyvek iskolafajok szerint csoportositott jegyzékét kétévenként közzéteszik.

15. §. A ministerek azokat az iskola- és segédkönyveket, amelyekből a nyilvántartott jegyzék szerint legfeljebb tiz éven keresztül nem jelent meg uj kiadás, a Tanácsnak felülvizsgálás végett kiadják, hogy a tudomány vagy tanterv szempontjából elavult, illetőleg meghaladott könyvek kiselejteztessenek.

A felülvizsgálás — a szerző meghallgatásával — épugy történik, mint a rendes tankönyvbirálat. Érte az illetékes minister által folyósitandó fél birálati dij jár.

A ministernek joga van időnkint az engedélyezett tan- és segédkönyveket szakcsoportok szerint felülvizsgáltatni, a tudomány vagy a tanterv szempontjából elavult, illetőleg meghaladott tan- vagy segédkönyvek kiselejtezése végett. Ily felülvizsgálatnak különösen tantervi változáskor van helye.

A felülvizsgálat olyképen történik, hogy az ugyanazon szakmához tartozó könyvek felülvizsgálói a nekik kiosztott könyvekről közös tanácskozás alapján összefoglaló jelentést és javaslatot tesznek a Tanács elnökségének,

[1]) Tankönyveknél lignin-mentes, legalább VI. anyagu, illetőleg több évre szóló könyvhöz legalább V. anyagu papiros használandó, még pedig legalább 70 g. (rajzlapokhoz legalább 84 g.) négyzet méterenkint való sulyban.

mely azt hivatalosan közzéteszi. A Tanács elnöksége a szerző észrevételét is meghallgathatja.

A felülvizsgálás és kiselejtezés elintézését az illető minister a Tanács elnökségére bizza, amely a tárgyalások eredményéről jelentést és javaslatot tesz a felülvizsgálást elrendelő ministernek.

16. §. A vallás- és közoktatásügyi, illetőleg kereskedelemügyi ministerek főhatósága alatt álló fentebb felsorolt kereskedelmi és ipariskolákban a tanári testületek állapitják meg a jövő tanévben használandó iskolakönyvek jegyzékét, az engedélyezett könyvek soraiból azokat választva, amelyeket viszonyaik szerint leginkább megfelelőknek tartanak. E jegyzékeket az illető testületek minden év május hó 15-ig az illetékes főigazgatóhoz juttatják el jóváhagyás végett. A főigazgatók ez ügyben mindenkor junius 15-ig intézkednek.

17. §. A könyvváltoztatás csak akkor engedhető meg, ha a felterjesztő testület kellően igazolja, hogy a választott könyv az eladdig használtnál jobban megfelel rendeltetésének. Ennélfogva minden egyes könyvváltoztatást, megjelölvén, hogy a régi mennyi ideig volt használatban, külön meg kell okolni abból a szempontból, hogy miben áll az uj könyv előnye a régi felett. Oly könyv, amely több évi tanulmány alapjául szolgál, első izben csak a kezdő évfolyamban változtatható meg, s csak a következő években vihető fel fokozatosan a magasabb évfolyamokba, ugy hogy a tanulók mindig a megkezdett könyvvel fejezzék be az illető tárgyat.

18. §. Ez a szabályzat a vallás- és közoktatásügyi és kereskedelemügyi ministerek egyetértő jóváhagyásával emelkedik jogerőre és minden rajta eszközlendő módositás ugyanezt a jóváhagyást kivánja.

A HÁZALÓ KERESKEDÉS SZABÁLYOZÁSA.

(Az 1852. évi szeptember 4-iki csász. nyiltparancs.)

1. §. Házaló kereskedés alatt az árukkal helységről-helységre és házról-házra járva, meghatározott eladási hely nélkül üzött kereskedés értődik.

A házalási nyiltparancs 1. §-a értelmében a házalás fogalma alá az »árukkal való kereskedés«, tehát csakis az áruk kinálása és árusitása tartozik; mihelyt azonban valaki vándorszerüleg helységről-helységre és házról-házra járva, áruk vagy nyerstermények bevásárlásával foglalkozik, e kereseti mód házalásnak nem tekinthető. Másfelől azonban nyerstermények házról-házra árusitása sem tartozik ama foglalkozás körébe, mely házalásnak minősithető. Az élelmiszerek és nyerstermények eladása ugyanis, amennyiben házról-házra járva, tehát kicsiben üzetik és ha nagyobb gabonamennyiségekkel való kereskedésre nem terjed ki, mint vándorszerü árusitás — mindig kicsiben való árusitás — szabad foglalkozásnak tekintetik, arra tehát házalási engedély nem szükséges. A házalás árukereskedés és a házalás fogalma alá a romlandó élelmiszerek (tojás, vaj stb.) eladása nem sorozható, ugy nemkülönben ki van zárva a házalás köréből a különféle növények, kerti és mezei vetemény, virágok stb. vándorszerü árusitása is, mert az ezzel való foglalkozás vagy alkalmi eladásnak tekintetik, különösen abban az esetben, ha maga a termelő bocsátja az emlitett termékeket forgalomba, vagy pedig az ipartörvény alá tartozó kereskedés jellegét ölti fel, ha tudniillik valaki nem általa termelt mezőgazdasági termékek eladását iparszerüen és vándorolva folytatja. (F. I. K. 10417. 1886.)

Saját és túlnyomólag saját termesztésü kerti, mezei és mezőgazdasági termékek (élelmiszerek és nyerstermények, különféle tejtermékek, tojás, szárnyas állatok stb.) helységről-helységre vagy házról-házra árusitása szabad foglalkozásnak tekintetik, arra tehát házalási engedély nem szükséges.

Miután azonban ily áruczikkeknek minden igazolvány nélkül való árusitása esetében az azt árusitók esetleg zaklatásnak lehetnek kitéve a tekintetben, hogy az általuk forgalomba hozott czikkek származásának, vagyis annak, hogy az illető czikkek túlnyomó részben saját termesztésü czikkek, igazolására nem képesek, figyelmeztetendők az ily czikkek árusitásával foglalkozók, hogy az illetékes község vagy valamely gazdasági egyesületnek az áruba bocsátott czikkek származási minőségének ily értelmü igazolását tanusitó bizonyitványát — saját érdekükben — lehetőleg magukkal vigyék.

A nem saját termesztésü kerti, mezei és mezőgazdasági termékek rendszeres és iparszerü (keresetszerü foglalkozásként) árusitása, amennyiben ez állandó telephelyről történik, csakis megfelelő igazolvány alapján, amennyiben pedig az ily árusitás nem állandó telephelyről vagy nyilt üzletből, hanem helységről-helységre, vagy házról-házra járva üzetik, csakis szabályszerü házalási engedély alapján van megengedve. (K. M. 80254/1904.)

A házalási szabályok intézkedése alól ki vannak véve s ennélfogva nem tekintetnek házalóknak azok, akik saját terményeiket, jelesül különféle növényeket, mint kerti és mezei veteményt, virágokat, gyümölcsöt, tüzifát stb. házról-házra járva árusitanak, valamint azok sem, akik a mindennapi élet szükségleteinek fedezésére szolgáló tárgyakat, mint tejet, vajat, tojást hoznak helységről-helységre és házról-házra járva forgalomba. — Valamely hivatal hivatalos helyiségeiben gyakorolt élelmiszereladás nem tekinthető házalásnak; miután a házalás tárgyi tényálladéka, a helységről-helységre, házról-házra való járás nem forog fenn. Az élelmiszereknek az épületben való árusitása általánosságban szóló megrendelésre való szállitásnak tekintendő, aminek megengedése vagy eltiltása egyedül az illető hivatal házirendjének keretébe tartozik. Az ipartörvény szempontjából azonban, ha az illető, ki étel- és italnemüeket megrendelésre szállit, idegen s a szállitással üzletszerüen foglalkozik, iparos-

nak tekintendő s mint ilyennek iparigazolványra van szüksége, ha azonban azt belső ember, pl. a hivatal szolgái cselekszik, ez sem üzletszerü árusitásnak, sem házalásnak nem tekinthető. (K. M. 155/1900.)

Nem saját termésü zöldséggel is lehet házalni. (K. M. 41013/1903.)

Narancsosal, czitrommal lehet házalni házalási engedély nélkül is; mert mindennapi fogyasztásra szolgáló czikkeknek, nevezetesen gyümölcsnek házról-házra járás utján való elárusitása házalásnak nem tekinthető, s illetve arra házalási szabályok nem vonatkoznak. (K. M. 9446/1900.)

Házalás alatt árukkal helységről-helységre és házról-házra járva üzött kereskedés értetvén, a sertésherélők foglalkozása sem az érvényben álló házalási szabályok értelmében házalásnak, sem pedig vándoriparnak nem tekinthető s ennélfogva gyakorlásához sem házalókönyv, sem pedig vándoripari engedélyokirat nem kivántatik. (K. M. 29647. 1895.)

Tojásnak házról-házra járás utján való árusitása, a fennálló házalási szabályok 1. §-át kiegészitő későbbi rendeletek értelmében házalásnak nem tekinthető; ámbár ugyanis az illető rendeletek, midőn a saját terményeiket házalva árulókat a házaló kereskedők sorából kiveszik, — mint terményeket csakis a különféle növényeket, kerti és mezei veteményeket és virágokat sorolják fel, — kétségtelen, hogy azok, kik saját termésü élelmiszereket, pl. tejet, vajat, tojást, szárnyas állatokat stb. házalva árulnak, házaló kereskedőknek szintén nem tekinthetők. (K. M. 24384/1899.)

Házalásnak nem tekintetik az ócska öltözeti daraboknak házról-házra járva történő vásárlása, illetve apróbb czikkekért kicserélése; az ugynevezett handlééság. (K. M. 290. 1902.)

Czukrászati czikkeknek az utczán tolókocsikról való árusitása házalásnak nem minősithető. (K. M. 25784/1901.)

Fagylaltnak a város utczáin tolókocsikon való árusitása házalásnak nem minősithető. (F. I. K. 40735/1888.)

Az élesztő épp ugy mint a péksütemény, csak friss állapotban lévén használható, annak általános jellegü megrendelés folytán üzletről-üzletre való kinálása és árusitása a péksüteménynyel azonos, oly értelmü elbirálás alá esik, hogy a megrendelésnek nem kell az áru bizonyos mennyiségére vonatkoznia, hanem szólhat a megrendelés egész általánosságban is és ennélfogva friss élesztőnek az emlitett módon való árusitása házalásnak nem tekinthető. (K. M. 64645/1899.)

Nem házalás a rongyszedők cserekereskedése. (K. M. 27712/1902.)

Nem házalás az üvegesek, köszörüsök és hasonló helységről-helységre járó iparosok munkálkodása; a saját terményeiket (különféle növényeket, mint kerti és mezei veteményt, virágokat) árulók házalva való kereskedése, valamint a terményeknek házról-házra való összevásárlása. (F. I. K. 20422. 1877.)

Nem házalás az iparos vagy kereskedő által személyesen, vagy megbizottja által, házról-házra eszközölt megrendeléségyüjtés, a nyerstermények összevásárlása, akár személyesen teszi azt valaki, akár megbizottai által. (K. M. 27712/1900.)

A házalás egyik fő kelléke, hogy a házalva kereskedés helységről helységre járva, üzessék és ennélfogva az áruknak egy és ugyanazon helységben előzetes megrendelés nélkül való és házról-házra történő árusitása házalásnak nem minősithető. (K. M. 1906. szám nélkül közölve »Magyar Ipar«, 27. kötet 274. lap.)

A sónak megrendelésre házhoz való szállitása nem házalás. (F. I. K. 68306/1886.)

Megrendelésre a házhoz történő tejszállitás házalást nem képez és ily esetben helypénz sem szedhető. (B. M. 3703/1898.)

A sodronyosok (drótostótok), kik a drótozáson kivül sodrony (drót) és kisebb bádogczikkek elárusitásával is foglalkoznak, a házaló kereskedők (házalók) sorába tartoznak. (K. M. 290/1902.)

Mésznek helységről-helységre és házról-házra járva történő elárusitása tekintetében az itteni és az osztrák eljárás közt eltérés van, mert mig nálunk a termelő által saját bányájából nyert mész az eddigi gyakorlat szerint saját termelvénynek tekintetik, s ennélfogva a termelő által történt mészárusitás, jelesül az az eset, mikor a termelő az általa bányászott meszet az emlitett módon kinálja eladásra, sem iparüzésnek, illetve kereskedésnek, sem pedig házalásnak nem tekintetik, addig Ausztriában mésznek helységről-helységre és házról-házra járva történő eladása akkor is házalásnak minősül, hogy ha a termelő azt mint saját termelvényét hozza forgalomba, miután az osztrák ipartörvény 41. §-a szerint házalásnak csak azon eset nem tekintetik, mikor az arra jogositott az árut megrendelésre szállitja egyes helységekbe és házakhoz vagy helységről-helységre és házról-házra járva áruval megrendelések gyüjtése végett. Minthogy pedig az Ausztriával fennálló kereskedelmi és vámszövetségről intézkedő 1878. évi XX. t.-czikknek a házalókról intézkedő XV. czikke az 1899: XXX. t.-cz. 1. §-a értelmében az 1907. évi deczember hó végéig érvényben meghagyatott, s annak alapján az osztrák-magyar monarchia két államának lakói a házaló kereskedés tekintetében a másik állam területén érvényes korlátozások mellett egyenlő elbánásban részesitendők, ennélfogva azon mészárusitók, akik nem

megrendelés alapján, illetve nem megrendelések gyüjtése végett szállitanak meszet Ausztriába, hanem azt helységről-helységre és házról-házra járva kivánják értékesiteni, házalókönyv váltására kötelesek még az esetben is, ha saját termelésü meszet kinálnak eladásra, megjegyeztetvén, hogy Ausztriában is kivételesen meg van engedve az igy árusitott mésznek kocsifogattal való házalása, mely különleges engedély az illetékes országos hatóságtól eszközlendő ki. (K. M. 71056/1900.)

2. §. A házáló kereskedés csak különös engedelem és a következő határozatok megtartása mellett üzethetik.

Az egyik állam területén annak lakosai számára szabályszerüleg kiadott házalási engedélyek a másik állam területén, az ennek lakóira nézve fennálló korlátozások mellett, a házalási engedélynek az illetékes hatóság által történt láttamozása után, jogot adnak a házalás gyakorlására. A házalási engedélyek kiadására nézve mindkét területen lehetőleg összhangzó elveknek kell alkalmaztatniok. A magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai között kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló 1878. évi XX. t.-cz. 15. czikke az osztrák-magyar monarchia egyik államának területén szabályszerüleg kiadott házalási engedély a megállapitott korlátok közt jogot ad a házalásnak, a másik állam területén való gyakorlására; azonban az ausztriai hatóságok által a házalástól való eltiltás tárgyában hozott határozatok a magyar korona területén hatálylyal nem birnak. (K. M. 16129/1890.)

Az 1899 : XXX. t.-cz. 2. §-a szerint érvényben fentartott 1878 : IX. t.-cz. XV. fejezete alapján kifejlődött gyakorlat értelmében házalókönyvek kiszolgáltatására az állandó lakóhely szerinti hatóság illetékes. Tehát az osztrák honos, ha Magyarországon bir állandó lahóhelylyel, az itteni hatóságtól köteles házalókönyvet kérni, azonban a házalási szabályzat 3. §-a *a), d)* és *f)* pontjainak igazolását hazája hatóságaival kell igazoltatni. (K. M. 88028/1900.)

Az érvényben álló házalási szabályok megengedik, hogy a házalás egy személy által nyilt árüüzlet tartásával egyetemben gyakoroltassék. (K. M. 40139/1901.)

Péksüteményekkel házalni, azaz péksüteményeket házról-házra járva eladásra kinálni csak annak szabad és pedig személyesen, akinek erre szabályszerüen nyert házalási engedélye van. (F. I. K. 12542/1885.)

A kolompárságnak (üstfoltozásnak) községről-községre járva való folytatása, mint vándoripar rendőrhatósági engedély alapján szabad. Amennyiben azonban valaki üstfélékkel kivánna házalni, azt csak szabályszerü házalókönyv alapján eszközölheti. (K. M. 32325/1903.)

Az ablakbevágásnak házról-házra és községről-községre járva való gyakorlása, mint vándoripar, vagy külön igazolvány alakjában kiadott vagy a házalókönyvbe foglalt engedély alapján gyakorolható. (K. M. 46492. 1896.)

Az általános jogszokáson kivül czélszerüségi indokok is, jelesül a kellő hatósági ellenőrzés gyakorolhatása, a házalási statisztika megfelelő vezetése és annak megelőzése, hogy általános jelzés alatt esetleg tilos áruk kerüljenek forgalomba, megkivánják, hogy a házalókönyv mindig meghatározott specializált árukra állittassék ki. (K. M. 8760/1903.)

Már használatban volt lud- és ruczatollak, melyek esetleg fertőző betegségben szenvedők ágynemüjéből erednek, csak azon feltétel alatt bocsáthatók házalási eladásba, ha a házaló kétségen kivül okmányilag bebizonyitja, hogy azok szabályszerüen lettek fertőtlenitve. (K. M. 67669/1901.)

3. §. A házaló kereskedés üzlete végetti engedelem csak oly személyeknek adathatik, kik:

a) magyar alattvalók;

b) a 30 éves kort elérték;

c) valamely feltünő undoritó betegséggel, vagy ilyes testi fogyatkozásokkal terhelve nincsenek;

d) csempészkedés miatt büntetve nem voltak, vagy előrebocsátott jövedéki vizsgálatnál nem csupán bizonyitékok hiánya miatt maradtak büntetlenül, vagy akik sulyos jövedéki áthágás miatt nem büntettettek, avagy kiktől a nyert engedelem el nem vonatott (20. §.);

e) feddhetlen erkölcsüek s politikai viseletükre nézve hibátlanok;

f) a polgári jogok teljes élvezetében vannak. — A *b)* alatti határozattól a körülményekhez képest (17. és 18. §§.) eltérni szabad;

Házalási engedély nőknek is adható. (F. I. K. 13351/1877.)

Az engedély nélküli házalás által elkövetett kihágás miatt történt elitélés a házalási engedély kiadhatásának akadályul nem szolgálhat. (K. M. 75854/1896.)

Bármily csekély jelentőségü büntetendő cselekmény miatt történt elitélés nem vonhatja maga után feltétlenül a »feddhetlen« jelzőre való igény örökös elvesztését, s ennél-

fogva annak az egyénnek, ki nem teljesen büntetlen előéletü ugyan, de községi bizonyitványnyal igazolni tudja, hogy a megbüntetett egy vétségtől eltekintve, mindenkor kifogástalan életü volt, — amennyiben a házalási szabályok által előirt követelménynek egyébként megfelel — a házalási engedély kiállitható. (K. M. 6925/1899.)

Attól az egyéntől, aki több év előtt váltóhamisitásért büntetve volt és büntetését ki is töltötte s községi elöljárósági bizonyitványnyal igazolta, hogy bizonyitványának kiállitása óta erkölcsös életet él, a házalási engedély kiadása a házalási szabályok 3. §-ának c) pontja alapján meg nem tagadható. (K. M. 22302/1903.)

Kóserhussal való házalásra a házalási engedélyhez szükséges feltételek fennállása esetében az engedély azzal a hozzáadással szolgáltatható csak ki a folyamodónak, hogy a házalás gyakorlása előtt az illető izraelita hitközség engedélyét is kikérni tartozik, amennyiben pedig a házalást e nélkül folytatná, e tettével engedély nélküli házalásnak, az érvényben levő házalási szabályok 19. §. a) pontja szerint büntetendő kihágást követi el. (K. M. 71229/1900.)

4. §. A házaló kereskedésre az engedelmet a politikai kerületi hatóságok (megyei hatóságok, delegácziók) adják.

A házalási engedély kiállitásánál nem a folyamodó községi illetősége, hanem tényleges lakóhelye jő figyelembe, miért is a két körülmény össze nem tévesztendő s a községi bizonyitvány házalási engedély elnyerése céljából, csupán oly egyéneknek adható ki, kik tényleg az illető községben laknak. Csupán oly egyéneknél, kik állandó lakóhelylyel egyáltalán nem birnak, jő az illetőség figyelembe, s csupán ez esetben szolgálhat az illetőségi község elöljáróságának bizonylata a házalási engedély megadásának alapjául. (K. M. 72714/1897.)

5. §. Az ilyes engedelemért folyamodni akaró személyek kötelesek ezen engedelmet a járási hivatal által azon kerületi hatóságtól (megyei hatóságtól, delegácziótól) kérni, melynek kerületében állandó lakhelyük létezik, s magukat kellően igazolni az iránt, miszerint ők a 3. §. szerint az ilyes engedelem megnyerésére alkalmasak.

Ha az engedélyért folyamodónak állandó lakóhelye nincs, az illetőség irányadó. (K. M. 72714/1897.)

6. §. A házaló kereskedés megengedése egy különös házalási levél vagy házalási könyvecske kiadása által történik. Ezen engedelem csak azon személyre nézve érvényes, ki a házalási okmányban kijelöltetett, és az engedelmi okmányt sem másnak átengedni, sem pedig azt más személyekre kiterjeszteni nem szabad.

A házalási engedély szorosan vett személyi jog lévén: a házalókönyvvel csak az házalhat, akinek nevére szól. (K. M. 40139/1901.)

Ha a házaló helyett háztartásának tagja házal, nem ezen szakasz, hanem a 14. §. alá esik. (K. M. 14927/1903.)

7. §. A házaló kereskedésre az engedelem csak egy évre adatik: azonban oly személy, ki már ilyes engedelem birtokában van, a megengedett házalási idő meghosszabbitását, lakhelye szerint, az engedelemadásra hivatott hatóságtól kérheti, és ezen kérelem, ha az elutasitás mellett különös okok nem volnának, teljesitendők; ezen okokról a kérvényező a végzés kiadásánál értesitendő.

A házalási idő meghosszabbitása végetti kérvény a megengedett idő lefolyta előtti 3 hónap előtt benyujtandó, és a kérvényben előadandó, mely napon és hónapban s mily szám alatt adatott légyen a házaló kereskedés végetti eredeti engedelem. Az, ami ezen előadásra szükséges, a házalási okmányból látható.

Ha a házalói engedély meghosszabbitása a megengedett idő lefolyta után kérelmeztetik, meghosszabbitásnak már nincs helye, csak uj házalási engedélynek, mely nem képezi az eddiginek meghosszabbitását. (K. M. 34003/1902.)

Azon kérelem, miszerint a házalási engedély érvényességének időtartama a házalási adó befizetését igazoló nyugtára is rávezettessék, nem teljesithető. A jelenleg érvényben lévő házalási szabályok 7. §. második bekezdése értelmében a házalási engedély meghosszabbitása iránti kérvényhez nem kell csatolni a házalókönyvet, csupán megjegyzendő abban, hogy mely napon, hónapban és mily szám alatt lett megadva az eredeti házalási engedély. Eszerint tehát a házalási engedély időtartamának az adóhivatali nyugtákra való feljegyzése felesleges és egyrészt sokszor lehetetlen is, mivel a házalási adó

rendszerint a házalási engedély kiállitása előtt fizettetik le, s igy ezen adónyugta rendszerint további keletü, mint a házalási engedély. (K. M. 8051/1903.)

8. §. A házaló kereskedés, nem tekintve a kieszközlött engedelmet, csak akkor üzethetik, ha a házaló ezen elébe szabott következő kötelezettséget teljesiti, miszerint minden helységben, melybe belép, ha ott politikai vagy rendőri hatóság létezik, házalási okmányát ezen hatóság által láttamoztassa.

Oly városokban és mezővárosokban, ahol politikai vagy rendőri hatóság nem létezik, ezen láttamozásnak a magistratusnál vagy községi elöljáróságnál kell történnie.

9. §. A házaló kereskedés végetti eredeti engedelem csupán azon koronaországra szorittatik, melyben az kiadatott. Ha a házaló más koronaországba lép, ugy engedelme csak azon helységekre nézve érvényes, melyekre nézve házalási okmánya a hatóság által láttamoztatott. Ha azonban a házaló azon más koronaországban, melybe lépett, a házaló kereskedést folytatni akarná, köteles a koronaországba lépése napjától számitandó 10 nap alatt, házalási okmányának megerősitendő láttamozása végett, ezen koronaország valamely kerületi hatóságához fordulni, mely által neki a házalási engedelem az egész koronaországra nézve is megadatik.

Az ilyes megerősitendő láttamozás azon esetben tagadandó meg, ha a házaló személye vagy az okmány érvényessége, avagy a házaló kereskedés folytatásának törvényszerü módja iránt alapos kétségek támadnak; a kerületi hatóságnak a koronaországra nézve megerősitő láttamozása a házalási okmányban pontosan kijelölendő. Az eredetileg adott engedelem tartamát azonban semmi esetben sem szabad áthágni, és uj okmány csak az 5. és 7. §-okban kiszabott módon eszközöltethetik ki.

10. §. Amennyiben a házalókereskedés egyes városokban vagy helységekben meg nem engedtetik, azt, nem tekintve az adott és nyert házalási engedelemre, az ilyes helységekben üzni tilos, és ezen kivett helységek az azon koronaországokra szóló okmányban, eredetileg vagy illetőleg a láttamozásnál (9. §.) kijelölendők.[1])

Oly helyeken, ahol a házalás szabályrendeleti uton szabályozva van, a házalás csak a szabályrendeletben megállapitott időtartamon át gyakorolható, ellenben hol ezen időtartam szabályrendeletileg szabályozva nincs, a házalás helyhatóságilag bizonyos időtartamhoz nem köthető. Amennyiben azonban az illető házaló maga kéri azon idő megállapitását, melyen keresztül az illető helyen a házaló-kereskedést gyakorolni óhajtja, ugy ha ezt ezen időn túl is folytatni akarja, uj bejelentéssel kell élnie. (K. M. 37163/1895.)

Ott, ahol a házalás szabályrendeletileg időtartamhoz van kötve, ezen szabály alól kivétel nem tehető. (K. M. 24453/1896.)

Ahol a házalási tilalom, vagy annak korlátozása szabályrendeletileg megállapitva nincs, ott azok, akik szabályszerü házalási könyvvel birnak, a házalást tetszés szerinti időn át folytathatják. (K. M. 24453/1896.)

Az 1886 : XXI. t.-cz. 12. §-a alapján nem utasitható egy vármegye törvényhatósága arra, hogy egy község részére házalási szabályrendeletet alkosson, minthogy az idézett törvényszakasz alapján csak oly szabályrendeletek alkotására utasitható a törvényhatóság a kormány által, amelyeknek megalkotását valamely törvény teszi a törvényhatóság kötelességévé. Minthogy azonban oly törvény, mely a törvényhatóságokat házalási szabályrendeletek alkotására kötelezné, nincsen, ennélfogva a szóban forgó szabályrendelet nem tartozik azok közé, melyek megalkotására az idézett törvényszakasz alapján a törvényhatóság utasitható volna. (K. M. 45375/1901.)

Ott, ahol a házalás szabályrendeletileg eltiltva vagy korlátozva nincsen, a házalók üzletük gyakorlása szempontjából határidőhöz nem köthetők, vagyis a házaló-kereskedést tetszés szerinti időig gyakorolhatják;

---

[1]) A házalási tilalom a kormány által jóváhagyott helyhatósági szabályok alapján fennáll: Arad, Beszterczebánya, Brassó, Debreczen, Eger, Eperjes, Győr, Kassa, Kecskemét, Kolozsvár, Komárom, Kőszeg, Miskolcz, Nagyszeben, Pécs, Pozsony, Selmecz- és Bélabánya, Sopron, Szabadka, Szatmár-Németi, Szeged, Temesvár, Ujvidék, Versecz és Zombor városok területén. — Lásd a megfelelő hirdetések közzétételét a Rend. Tárában.

a kedvezményezett vidékek lakói pedig még ott sem vethetők alá ily korlátozásoknak, ahol házalást tiltó vagy korlátozó szabályrendeletek vannak érvényben, mert ebbeli jogosultságuk érvényes kiváltságokon alapszik. (K. M. 1430/1902.)

Üveg- és porczellánárukkal való házalásra egy vidéknek sincs házalási kedvezménye és igy a házalás alól kivett helységekben, tehát Budapesten is, ily árukkal házalni ugy a magyar mint az osztrák állam polgárainak egyáltalán tilos.

Más szempont alá esik a vándoripar, nevezetesen a vándorolva üzött ablakbevágás. Törvényes határozmányaink a vándoriparra ez idő szerint nincsenek ugyan még, de a fennálló gyakorlat szerint az illetékes belföldi hatóságtól nyert vándoripari igazolvány alapján, vándoriparát mindenhol, még a házalás alól kivett helységekben és igy Budapesten is üzheti, amint ez egyébként a házalást tiltó szabályrendeletekben kifejezést is nyer.

Annak azonban, hogy az iparos vándoriparosnak tekintessék és ehhez képest csupán az alacsony, állandó összegben megállapitott I. osztályu kereseti adóval terheltessék — elengedhetlen feltétele az, hogy az illető valósággal vándorolva, azaz helységről-helységre járva és azokban a lakosság számához mért aránylagos ideig tartózkodva üzze iparát, ami vándoripari engedélyének, melyet némely hatóságok gyakran házalási könyv alakjában állitanak ki, helyhatósági láttamozásaiból könnyen megállapitható.

Ha azonban a vándoriparigazolvány alapján eljáró iparos tényleg nem vándorol, hanem egy helyen telepszik vágy legalább működését tartósan csupán egy helyre szoritja, ugy mint a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányának jelentése szerint az Budapesten is gyakran megtörténik, ez esetben az illetőre nem a vándoriparra, hanem a letelepedett helyi iparra vonatkozó szabályok irányadók, vagyis az ily iparosok iparigazolvány váltására és körülményeikhez képest az I. vagy III. osztályu keresetadó megfizetésére kötelezendők. Telephelyükön, de csakis itt, jogukban áll azután természetesen az 1884 : XVII. t.-cz. 50. §-a és az 1900. évi XXV. t.-cz. értelmében ipari munkálataikra előzetes felhivás nélkül is megrendelést gyüjteni és a megrendelt munkát bármikor, tehát akár rögtön is elvégezni.

Az, hogy mikor tekintendő a vándoriparos letelepültnek, avagy olyannak, aki működését tartósan egy helyre szoritja: az egyes felmerülő konkrét esetekben, az illetékes hatóságok által, a fenforgó összes ténykörülményeknek, valamint a netán jelentkező méltányossági tekinteteknek mérlegelése után állapitandó meg, s az e részben hozandó határozatok birtokon belül felebbezhetők. (K. M. 72519/1902. sz. körrend.)

A házalást eltiltó szabályrendeletben sem azzal szemben oly rendelkezés, mely eme szabályrendelet alól további kivételeket állapit meg, nem hozható, mert a házalás alól kivett helyeken való házalhatás kedvezménye csak az érvényben álló házalási szabályok 17. §-ában s az ezen szakaszt kiegészitő későbbi rendeletekben felsorolt bizonyos vidékek lakóit s ezeket is csak bizonyos, ott meghatározott áruk tekintetében illeti meg, miért is ezen kedvezmény más vidékek lakói részére — tekintettel az idézett házalási szabályokra s másrészről az Ausztriával kötött vám- és kereskedelmi szövetségre — ez idő szerint nem biztositható. (K. M. 17795/1903.)

[**11. §.** A határszéli járásban a házaló kereskedés az illető hatóság által, és pedig a pénzügyi járásigazgatósággal egyetértőleg, csak az ezen járásbeli lakosoknak engedtetik meg, és a kiadott okmány ezen járásban csak ugy bir érvénynyel, ha annak a határszéli járásra szóló érvényessége világosan feljegyeztetett.]

Az érvényben álló házalási szabályok 11. §-a ma már hatálylyal nem bir, s arra házalási engedély megengedését vagy megtagadását alapitani nem lehet, mert az idézett szakaszban emlitett »határszéli járás« (eredetiben Grenzenbezirk) alatt az annak idején fennállott s külön törvények és szabályok alatt álló régi határőrvidék értendő, ahol a házalás csak a 11. §-ban megállapitott módon kinyert engedély alapján volt gyakorolható. Minthogy pedig a határőrvidék ugy a magyar korona országainak mint Ausztriának területén megszünt, illetve az illető államok területeibe beosztatott, a házalási szabályok többször idézett 11. §-a is hatályát vesztette, minélfogva nem forog fenn ok arra nézve, hogy valamely házaló a házaló-kereskedésnek a község területén való gyakorlatától eltiltassék. (K. M. 33818/1896.)

12. §. Azon áruknak, melyekkel házaló kereskedés üzetik, belföldről származottakat és a bélyeggel, továbbá akitől vétetik, vételi kimutatásokkal ellátva kell lenniök.

A házaló kereskedésből még a belföldi áruk közül is kizárvák a következők:

a) szer- és füszeráruk, lepárolt olajok;

b) italul szolgáló minden folyadékok;

c) czukor, czukorművek, csokoládé, mézeskalács és általában minden csemege;

d) kenőcsök, tapaszok és általában emberek és állatok számára való minden egyszerü és összetett gyógyszerek:

e) minden mérgek;

f) higany és dárdany;

g) minden higany-, dárdany- és ólomkészitmények;

h) minden durranó készitmények;

i) minden ásványsavak;

k) drágakövek, arany és ezüst, mind uj, mind régi, törött, feldolgozott vagy fel nem dolgozott, vert vagy veretlen állapotban, érczekben vagy kiolvasztva, bárminemü fémekből való váltópénzek;

l) egyházi ékszerek és diszitmények;

m) katonai ruhadarabok és mindennemü fegyverek;

n) sorsjegyek és valamely szerencsejáték hasonló részvényjegyei;

o) irodalmi és művészeti művek, u. m. könyvek, énekek, naptárak, képek, szobrok, mellszobrok;

p) államegyedárusági tárgyak.

A különös körülmények által megengedhető kivételek a 17. §-ban sorolvák elő.

Az *a)*, *b)* és *c)* pontokhoz.

Következő czikkeknek házalás utján árulása egyáltalában tilos:

mindennemü szer és füszeráruk, lepárolt olajok, eczet: K. M. 26328/1902. Kávé: K. M. 54984/1894. Pótkávé, amennyiben külföldi áru: K. M. 72514/1903. Thea: K. M. 54984/1898;

italnemüek; szikviz: K. M. 16609/1898. (Fiume megye lakosai finomitott olajokkal, borssal, kámforral és szegfüszeggel házalhatnak: 13603/1864. sz. kormányrendelet).

A déligyümölcs a házaló-kereskedésből kizárt árunak nem tekinthető, miként ez a házalási szabályok 17. §-ának *f)* pontjából is világosan kitetszik, mely rendelkezés bizonyos vidékek lakóinak ezen czikkekre nézve, bizonyos kedvezményekre való jogát biztositja: K. M. 18493/1898.

Tekintettel arra, hogy a csont, rongy s nyersbőr gyüjtése fertőző betegségek (pl. himlő, difteria, vörheny, lépfene stb.) átvitelére adhat okot, különösen olyan esetekben, amelyekben az emlitett tárgyakért az azok gyüjtésével foglalkozók nyalánkságot vagy egyéb ennivalót, vagy a gyermekek szájával érintkezésbe jöhető játék- s más szereket adnak el, vagy cserélnek be, vagy ajándékoznak: a kereskedelemügyi minister urral egyetértőleg a következőket rendelem:

1. Akik csontot, rongyot vagy nyersbőrt akár gyalogszerrel, akár ló s kocsi igénybevételével gyüjtenek, a rendőri hatóságtól kifogástalan magaviseletüket tanusitó igazolványt tartoznak beszerezni és azt állandóan magukkal hordani kötelesek.

2. A szóban lévő tárgyakat gyüjtők nyalánkságot s egyéb ennivalót, továbbá olyan tárgyakat, amelyeket a gyermekek szájukkal érinteni szoktak (pl. játékszereket, levonó képeket, irónt, palavesszőt stb.) sem nem árusithatnak, sem cserében vagy ajándékul nem adhatnak.

3. Csont-, rongy- s nyersbőrkereskedők helyiségeikben az előbbi pontban emlitett árukat — amennyiben elárusitásra, becserélésre vagy elajándékozásra szánták — csonttal, rongygyal s nyersbőrrel együtt nem tarthatják.

4. Akik e rendelet határozmányait megszegik, kihágást követnek el s 200 koronáig, nem fizetés esetén pedig öt napig terjedhető elzárással lesznek büntetve. (B. M. 68467. 1903. sz. körrend.)

Az *n)* ponthoz.

Értésemre esett, hogy tőzsérek, váltóüzlettulajdonosok és sorsjegykereskedők, ügynökeik vagy más megbizottaik által ugy a fővárosban mint a vidéken is, sorsjegyek, igérvények, részletivek stb. elárusitásával házaló kereskedést folytatnak.

Eltekintve ama körülménytől, hogy az ily üzérkedésekkel járó gyakori csalások és szédelgések által a hasonló ügyletek kötésében járatlanok megkárosittathatnak, miután az 1852. évi szeptember hó 4-én kibocsátott és a magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló 1878: XX. t.-cz. XV. czikkelye értelmében fennálló házalási szabályok 12. §-ának *n)* tétele a sorsjegyeknek s bármely szerencsejáték hasonló részletiveinek házalás utján való elárusitását tiltja: felhivom a törvényhatóságot, hogy az ily papirokkal való házalást hatósága területén ne engedje meg, s a tilalom áthágói irányában az idézett házalási szabályok 19. §. *c)* pontja értelmében szigoruan intézkedjék. (F. M. I. és K. 27285/1878. sz. sz. körrend.)

Az *o)* ponthoz.

Oly esetben, midőn bárki külföldön megjelent hirlapokat, röpiratokat, képeket vagy

bármiféle sajtótermékeket Magyarország határain belül, Erdély kivételével, házalás utján elárusitani, vagy ilyenekre előfizetőket ily módon gyüjteni kíván, tartozik erre, az illető sajtótermék előleges bemutatása mellett, a kir. belügyminister előzetes engedélyét kikérni, s a kinyert ezen engedélyt azon törvényhatóság elnökénél, melynek területén az elárusitást gyakorolni kívánja, az elárusitás megkezdése előtt bemutatni. (B. M. 463/1873.)

A sajtótermékekkel való házalás, valamint azoknak utczákon és nyilt tereken való elárusitása — az 1867. évi junius 25-én 1731. R. sz. a. kiadott belügyiministeri körrendelet értelmében — csak hatósági engedélylyel gyakorolható, mely engedély — az illető sajtótermék előzetes bemutatása mellett — a törvényhatóság első tisztviselőjénél kérendő. Hirlapoknak utczán való elárusitására az engedély előzetesen három hóra is megadható. (B. M. 11287/1902.) Ily esetekben kötelezendő azonban a kiadó, hogy az egyes hirlapszámokat utczai elárusitások megkezdése előtt a hatóságnak bemutassa ; továbbá, hogy a hirlapok utczai elárusitásával testileg nyomorékokat, vagy másképment megbotránkoztató külsejü egyéneket, valamint iskolaköteles sorban álló gyermekeket meg ne bizzon s végül, hogy az elárusitással megbizott egyének neveit a helyi rendőri hatóságnál előzetesen bejelentse. Az elárusitóknak a hirlap czimén és árain kivül egyebet, például az abban foglalt egyes czikkek felirását vagy tartalmát kikiáltani, s azokat tolakodó módon kinálni nem szabad. A kiadó egyuttal figyelmeztetendő, hogy ha a fenti feltételeknek eleget nem tesz, tőle az engedély azonnal vissza fog vonatni, illetőleg nem fog megujittatni. A törvényhatóság első tisztviselőjének pedig kötelessége, hogy a bemutatott lappéldányokat haladéktalanul gondosan áttekintse, vagy ezzel külön megbizott közege által áttekintesse, valamint az engedély összes feltételeinek megtartását ellenőriztesse, s amenynyiben valamely lapszám — izgató, a közrendet veszélyeztető, vagy a szemérmet és erkölcsiséget sértő tartalma miatt — komoly kifogás alá esnék, vagy ha a fentemlitett feltételeknek elég nem tétetnék, — az engedély visszavonása mellett — az utczai továbbárusitás megakadályozása iránt azonnal intézkedjék. (B. M. 1608/1897.)

Olyan hirlapok elárusitására, melyek már létező és elterjedt hirlap cziméhez és alakjához annyira hasonló czimet és alakot vesznek fel, hogy ez által a közönséget könnyen tévedésbe ejtik, utczai elárusitásra engedély nem adandó. (B. M. 11287/1902.)

Az 1867. évi 1731. és 1873. évi 463. eln. sz. belügyministeri rendeletek értelmében belföldi sajtótermékeknek az utczán, vagy házalás utján való elárusitásához — a sajtótermékek előzetes bemutatása mellett — azon törvényhatóság első tisztviselőjének engedélye kívántatik meg, amelynek területén a házalás, illetőleg az előfizetők gyüjtése szándékba van véve.

Minthogy azonban gyakori eset, hogy hazai sajtótermékekkel a könyvkiadók és elárusitók nemcsak egy törvényhatóság, hanem az egész ország területén kívánnak házalni és igy kénytelenek minden törvényhatóságtól külön engedélyt kérni, amely eljárás a hazai sajtótermékeknek házalás utján való elárusitására bénitólag hat és azt jelentékenyen megnehezeti.

Az e tekintetben felhangzó panaszokat méltányolva, azok megszüntetése érdekében az elül emlitett rendeletek intézkedéseit oda módositom, hogy az egész ország területén utczán vagy házalás utján elárusitandó belföldi sajtótermékekre nézve az engedélyt ezentul ne a törvényhatóságok külön-külön, hanem a magyar kir. belügyminister adja meg.

Az 1873. évi 463. eln. sz. rendeletnek a külföldi sajtótermékekre vonatkozó intézkedéseit ezen rendelet nem érinti. (B. M. 106647/1905.)

Több izben panasz emeltetett, hogy az osztrák hatóságok magyarországi czégek által sajtótermékekre való előfizetés gyüjtése czéljából kért engedélyt minden indokolás nélkül megtagadták, mig minálunk az osztrák könyvkereskedő-czégek megbizottjaik utján nagy mérvben üzik az előfizetések gyüjtését még hazai sajtótermékekre is.

A viszonosságból kifolyólag felhivom, hogy osztrák czégek részére sajtótermékekre való előfizetésre szóló engedélyek megadásánál nagyobb körültekintéssel járjon el s az engedélyt csak figyelemre méltó esetben adja meg. (K. M. 54784/1904. sz. körrend.)

A nyomda által sokszorositott kép sajtótermék jellegével bir. Az ily képnek házalás utján történő árusithatására törvényhatósági engedély szükséges. (B. M. 958/1901.)

A nyomda utján sokszorositott képek — tekintet nélkül arra, hogy keretbe vannak-e téve vagy sem — sajtótermék jellegével birnak, s ehhez képest azoknak utczán, illetve vándorolva üzött elárusitására az érvényben álló házalási szabályok 12. §-ának *o)* pontjában megállapitott tilalom nem vonatkozik, hanem az ezen képekkel üzött utczai, illetve vándorló kereskedésre nézve is a sajtótermékek elárusitása tárgyában kiadott 1867. évi 1731. és 1897. évi 1608. eln. sz. belügyministeri rendeletek határozmányai irányadók. (K. M. 45429/1903.)

A házalási szabályzat 12. §-ának *o)* pontja alatt foglalt tilalom alól kivétetnek az üveges festett szentképek, valamint a papirra ragasztott igazi tollakból készitett madárképek.

minélfogva az ezen czikkekkel való házalás meg van engedve. (K. M. 56490/1903.)

13. §. A házaló köteles házalási okmányát mindig magával hordani és azt azon mezőváros vagy város felsőbbségének, melyen keresztül megy, hivatalos láttamozás végett előmutatni. A láttamozás, ha az okmány valódisága vagy azon személy ellen, melyre az szól, kétség nem támad, minden nehézség nélkül teljesittetik. Egyébiránt a 9. §. szolgál zsinórmértékül.

A láttamozás, ha az okmány valódisága vagy azon személy ellen, melyre szól, kétség nem támad: minden nehézség nélkül teljesitendő. Egyébiránt az eljárásra nézve a 9. §. szolgál zsinórmértékül. A házalókönyvek láttamozását a községi elöljáróságok meg nem tagadhatják. (K. M. 1430/1902.)

A házalási szabályok 13. §-a csak »láttamozást« ismer, ennélfogva valamely helyen a házalásnak bizonyos időre való »engedélyezéséről« szó sem lehet, illetve a házalókönyvbe nem az irandó: »engedély adatik« péld. 2 napra, hanem egyszerüen: »láttamoztatik«. (K. M. 5489/1902.)

A fennálló házalási szabályzat 13. §-a, mely a házalókönyv láttamozásáról intézkedik, semmiféle intézkedést nem tartalmaz oly irányban, mintha a láttamozás hosszabb vagy rövidebb időre volna eszközlendő, illetve bizonyos határidőhöz volna köthető. Ennélfogva ott, ahol a házalás szabályrendeletileg eltiltva vagy korlátozva nincsen, a házalók üzletük gyakorlása szempontjából határidőhöz nem köthetők, vagyis a házaló-kereskedést tetszés szerinti ideig gyakorolhatják; a kedvezményezett vidékek lakói pedig még ott sem vethetők alá ily korlátozásoknak, ahol házalást tiltó vagy korlátozó szabályrendeletek vannak érvényben. (K. M. 80743/1902.)

A felvidéki kedvezményes házalók könyvét sürgősen és a vásár megkezdése előtt kell a községi elöljáróságnak megvizsgálni. (K. M. 14190/1904.)

14. §. Oly házalónak, ki ezen ügyletet már több év óta engedelem mellett folytatja, és magát mindig feddhetlenül viselte, de törvényes bizonyitvány által tanusitott testi fogyatkozásai miatt a házaló kereskedésre rendelt árukat magával hordani nem képes, a hatóság által egy segéd használása megengedhető. Ezen segéd a házalási okmányban különösen megjelölendő.

Oly esetben, midőn vádlott nem olyan czélzattal engedte át másnak (jelesül feleségének és szolgájának, illetve sógorának) az ő nevére szóló házalókönyvet, hogy az illetők idegen házalókönyv alapján saját részükre folytassanak házalást, hanem saját háztartásának tagjait maga bizta meg azzal, hogy akadályoztatása idején helyette azok házaljanak: amidőn tehát felesége és sógora házalósegédeknek minősülnek, kikkel való házaltatásra vádlott a házalási szabályzat 14. §-ának értelmében jogosultságot nem nyert, a házalási szabályzat idézett §-ába ütköző kihágás miatt büntetendő. (K. M. 14927/1903.)

15. §. Hogy valamely személynek engedelem adathassék arra, hogy házalósegéd lehessen, megkivántatik, hogy magát mindazon tulajdonságok iránt igazolja, melyet a házaló kereskedőkre nézve a 3. §-ban általában kiszabvák.

16. §. Az oly árumennyiségekkel való házalás, melyeknek továbbvitelére szekérfogat vagy teherhordó állat kivántatik, tiltatik.

A kocsi használata csak a tulajdonképeni házalásnál, azaz az áruknak házról-házra való kinálásával tilos; mig ellenben az áruknak helységről-helységre való vitele befogott kocsin, legyen az bérelt vagy a házaló tulajdona, meg van engedve. (A fennállott budai helytartóság 20607/1857. sz. rendelete.)

A cs. kir. kereskedelemügyi ministerium, 1854 február 5-én 270. sz. a. kibocsátott rendeletével az Árva-, Turócz- és Zólyommegyebeli házalókra (gyolcsosok) és a nyitravármegyei vesztenicsvölgyi lakosokra nézve (különféle apró czikkek és gyolcsárukkal kereskedők) a házalási szabályzat 15. és 16. §-ainak megszoritó intézkedéseit hatályon kivül helyezte; minélfogva azoknak házalási engedélye arra is kiterjesztetett, hogy üzletüket ló- és szekérfogat és egy segéd igénybevétele mellett gyakorolhassák. (F. I. K. 7384/1885. és 30507/1885. sz. körrend.)

A hetivásáron és állandó árulási helyeken, azaz nemcsak szekereikről, hanem vásári sátorok alatt, illetőleg kirakva, szabadon árulhatnak, az emlitett felsőmagyarországi gyolcsosok, gyolcsot, vásznat, pamutszövetet és egyéb a házalási szabályok által nem tiltott kisebb árut. (F. I. K. 7085/1868.)

A házalónak tiltva van ugyan árut kocsin vagy szekéren házról-házra hordani, az áruknak helységről-helységre vitele azonban, tör-

tényék ez vasuton vagy gőzhajón, bérelt vagy a házaló tulajdonát képező kocsin, a házalási szabályzat 16. §-ába nem ütközik. (F. I. K. M. 46944/1886.)

17. §. Némely vidékek élelmi viszonyainak különös tekintetbe vételével, azok lakosainak bizonyos árukereskedésre nézve különös kedvezmények engedtetnek. Ezek abban állanak, hogy az ilyes vidékeken a bizonyos árukkal való házaló kereskedésre az engedelem oly fi- vagy nőbeli személyeknek is adathatik, kik a 30 éves életkort még el nem érték, azonban a 24 évet már betöltötték és a polgári jogok teljes élvezetében vannak; végre, hogy az illető kerületi hatóság (megyei hatóság, delegáczió) által adott engedelem az egész birodalomra nézve, a különben kivett minden helyeket is ide értve, érvényes.

Az ezen kedvezményben részesülő személyek következők:

a) Alsó-Ausztria eddigi waidhofeni (Thaya-melletti) járásának lakosai, az ezen járásban készitett czérnák- és szalagokra nézve, valamint Karlstein és környékének lakosai, a faórákra nézve;

b) a csehországi hegyvidéki lakosok az ottan készitett csipkék és himzett árukra nézve;

c) a pusterthali lakosok Tirolban, nevezetesen a Defferegen helységbeliek a szőnyegre nézve;

d) a valsuganaai és grődeni lakosok Tirolban, a nekik eddigelé megengedve volt czikkekre nézve;

e) tót drótosok és az árvamegyei vászonkereskedők, a szentgyörgyi, szt.-miklósi és szt.-péteri len- és pamutárukkal kereskedők Magyarországban;

f) a gotscheéi, pöllanti, reifnitzi lakosok Krajnában, az osztrigával, faolajjal, szentjánoskenyérrel, czitrommal, törökszilvával, dragai borral, fügével, gránátalmával, mogyoróval, calamarival, kaprival, gesztenyével, babérlevéllel, mandolával, margaranttal, kagylóval, narancscsal, rizszsel, ajókkal, tekenősbékával, szőlővel, mazsolával s több efféle eddigelé magukkal hordozott tárgyakkal való kereskedésre nézve.

Ugyanezen kedvezményben, az emlitett föltételek mellett, részesülnek még:

a) a fiumei kerületnek, továbbá Severin és Bosiljevo községek lakosai a házalási szabályzat (nyiltparancs) 17. §-ának *f)* pontjában részletesen felsorolt árukra (déli csemegék) nézve;

b) a flitschi kerület lakosai a posztóval való házalásra nézve;

c) a wadowici kerület Andrichen és Kenty, s a zrezowi kerület Przevorsk nevü községeinek lakosai a kettős és hármas szövésü vászonnal, valamint Gácsország jaslowi kerülete Dombowice és Gorlice községeinek lakosai a vászonnal való házalási kereskedést illetőleg;

d) az egykori varasdi alispánság lakosai a fazekakkal, a fából készült dézsák, lapátok és kanalakkal; továbbá a gyékények, fonott kosáráruk és köszörükövekkel való házalásra nézve;

e) a miavi pitle-készitők, a pitle-szövettel való házalásra nézve;

f) Valsugana községnek a házalási szabályzat (nyiltparancs) 17. §-ának *d)* pontjában emlitett lakosai a szentek képeivel és engedélyezett imakönyvekkel való házalásra nézve;

g) Fiumemegye lakosai a finomitott olajok, bors, kámfor, szegfüszeggel való házalásra nézve;

h) Zólyommegye lakosai a selyem- és gyapot-árukkal, továbbá csipkék, fésük, csengők, szijgyártó-munkákkal és vasárukkal való házalásra nézve. (Az 1855. évi deczember 31-én kelt és az 1856. évi birodalmi törvénylapban 5. sz. a. közzétett ministeri rendelet.)

A zólyomvármegyei házalók a ruházati czikkek közül az érvényben álló házalási szabályok 17. §-ának *e)* pontja alapján gyolcsárukkal az ezen §-t kiegészitő 1855. évi deczember hó 31-én kelt és az 1856. évi birodalmi törvénylapban 5. sz. a. közzétett ministeri rendelet *h)* pontja alapján pedig selyem- és gyapotárukkal, valamint csipkékkel házalhatnak a házalás alól kivett helyeken. Minthogy pedig a pamutáru azonos a gyapotáruval, természetesen pamutárut is szabad a zólyomvármegyei házalóknak házalás utján forgalomba hozni még ott is, ahol a házalás egyébként tiltva van. (K. M. 62039/1903.)

A kedvezményes vidékek lakói, ha szabályszerü házalási könyvvel birnak, az ország egész területén bármikor és tetszésük szerinti időkig házalhatnak, a községi elöljáróságok tehát a kedvezményes vidékek lakóinak házalókönyveit minden észrevétel

vagy megszoritás nélkül tartoznak láttamozni. (K. M. 23653/1896.)

A házalási szabályok 17. §-ában bizonyos vidékek lakóinak biztositott kedvezmények nem abból állanak, hogy az ezen §-ban s az azt kiegészitő későbbi rendeletekben felsorolt vidékek lakói bizonyos — a házalás alól a 12. §. értelmében különben kizárt czikkekkel házalhatnak, — hanem hogy az ott felsorolt vidékek lakói bizonyos — azonban semmiesetre sem a házalás alól kivett — árukkal való házalásra a 30 éves kor elérése előtt is házalási engedélyt kaphatnak s ezen engedélyek az osztrák-magyar monarchia egész területére érvényes. (K. M. 18493/1898.)

A házalási korengedély bizonyos kivételes esetekben a ministerium által megadatik; tekintettel azonban az 1877 : XX. t.-cz. 5. §-ában foglalt rendelkezésre, mely szerint az illetőnek legalább 18 évesnek kell lennie: amennyiben a 24 éves kort még meg nem haladta, az atya vagy gyámnak beleegyezése és a gyámhatóság jóváhagyása kivántatik. A korengedély iránti kérelem előbb a törvényhatóságnak véleményezés végett adatik ki. A házalási korengedélyt megadó ministeri rendelet száma (ugymint a magával hordott áruk neme) a házalókönyvbe feljegyzendő. (F. I. K. 16046/1877.)

18. §. Azon személyeknek, kik a jelen törvény hatályba léptekor még érvényes házalási engedelem birtokában vannak, a házaló kereskedés ezen engedelem lefolytáig megengedtetik, mindazáltal ők az ezen nyiltparancsban foglalt határozatok alá vetvék; ezeknek továbbá uj engedelem adathatik, habár a 3. §-ban *b)* betü alatt kifejtett feltételeknek meg nem felelnek és a 17. §-ban elősorolt személyek közé nem tartoznak is, feltéve, hogy ellenük semmi alapos aggály nem létezik és az itt előadott többi szabályoknak megfelelnek.

19. §. Ezen házalási nyiltparancs áthágásai következő büntetésekkel fenyittetnek:

a) a házaláson ért külföldiek különbség nélkül és az állami oly alattvalók, kik magukat engedelmi okmánynyal épen nem, vagy csak valamely már elenyészett avagy más névre szóló okmánynyal igazolhatják, 25—100 frt birsággal fenyittetnek. A belföldiek egyszersmind a házaló kereskedéstől örökre eltiltatnak;

b) oly személyek, kik a bélyegzés alá vetett, azonban meg nem bélyegzett külföldi vagy belföldi árukkal folytatnak házaló kereskedést; végre olyanok, kik magukat áruik belföldi származása iránt kellően igazolni nem képesek, a jövedéki törvények szerinti eljárás alá vetendők és a házaló kereskedésre a jogositványt elvesztik;

c) aki tiltott árukkal üz házaló kereskedést (12. §. *a)—p)* betü), a fennálló általános és jövedéki büntető törvények szerint szabandó büntetést nem tekintve, 5—25 frt birsággal büntettetik és ismétlés esetében a házaló kereskedésből végképen kizáratik. A tiltott áruk elkoboztatnak;

d) aki házalási okmányát másnak átengedi, házalási jogát elveszti;

e) aki más országban mint amelyre házalási okmánya szól, az illető hatóság különös engedelme nélkül 10 napnál hoszszabb ideig házal, vagy aki az első 10 nap alatt okmányát a 8. §-ban kijelölt hatóságnál nem láttamoztatja, aki valamely országnak oly városaiban vagy mezővárosaiban, melyekre nézve házalásra jogositványt nyert, a helyfelsőbbségnek tett előleges jelentés nélkül üz házaló kereskedést, továbbá aki a határszéli járásban házal, anélkül, hogy erre különösen jogositva lenne, az első rajtaéretési esetben 2—5 frt, a második rajtaéretési esetben 5—10 frt birsággal és a harmadik esetben a házalási jog elvesztésével büntettetik. Ha ezenfelül tilos árukat hord magával, azonkivül az erre nézve megállapitott büntetés alá esik:

f) ki a házalásnál segédet használ anélkül, hogy arra világosan följogositva lenne, 10 frtnyi pénzbirsággal fenyittetik;

g) aki a házalási kereskedés végett szekeret vagy teherhordó állatot használ, 20—50 frt birság alá esik;

h) a házalási szabályoknak itten világosan nem emlitett más áthágásai 30 krajczártól 2 forintig terjedő birsággal büntethetők. A házalási törvény áthá-

gásai miatt kiszabott pénzbüntetésekért azon áru kezeskedik, melyet a házaló a törvény áthágásakor magával hordott.

A fennálló házalási szabályok 10. §-a alapján a házalókereskedés egyes városokban vagy helységekben megtiltható. E tilalom megszegésének büntethetősége egyenesen az idézett szabályok 19. §-ára alapitható, mert a házalási szabályok egyes szakaszaiban (2., 8. §§. stb.) vannak a tilalmak meghatározva s a 19. §. a büntetést állapitja meg. Még pedig a házalási tilalom megszegőire az emlitett 19. §-nak nemcsak *h)* pontja alkalmazható, hanem e tilalom megszegői az idézett §. *e)* pontjában felsorolt sulyosabb fokozatos büntetésekkel sujthatók. Mert ha ezen *e)* pontban felsorolt büntetések alá esnek a helyi felsőbbségnek tett előleges bejelentés nélkül házalók oly helységekben is, amelyekre nézve házalási engedélyt nyertek, annál inkább esnek ezen büntetés alá oly helységekben, melyekre nézve házalási engedélyt nem nyertek, mert nem is nyerhettek, s ahol a helyi hatóság a házalás végetti bejelentést tudomásul nem veheti, a házalási engedélyt láttamozásával el nem láthatja. A 19. §. *e)* pontjának egész szövegezéséből kitünik, hogy mindazokat akarta sujtani, akiknek van ugyan házalási engedélyük, de ezzel oly helyeken házalnak, amelyekre ez az engedély ki nem terjed, vagy amelyekre az engedély érvényességéhez annak ujabb láttamozása szükséges. (K. M. 75767/1897.)

Jogosulatlan házalás miatti elitélés esetében, — a házalási adó le nem fizetése miatt birság ki nem szabható, mert az, aki házaló nem volt — az 1875 : XXIX. t.-cz. 8. §-ában előirt adót meg nem fizethette s igy annak megfizetésére s illetve a befizetés elmulasztásáért birság lerovására nem is kötelezhető; de különben is, tekintve, hogy az idézett törvényszakasz értelmében a közigazgatási hatóságok — ez esetben az iparhatóságok, — csakis a kereseti adójuk befizetése nélkül házalást nem üző egyének megbirságolására illetékesek, mig a házalók keresetadóját az 1883 : XLIV. t.-cz. 11. §-a s az 1884. évi 5412. sz. pénzügyministeri rendelet értelmében a községi közegek vannak hivatva kivetni: — az emlitett közigazgatási hatóságok a házalási adó kivetésének kérdésében határozni nem illetékesek. (K. M. 88796/1898.)

A kereseti adó lefizetése nélkül házalást üző egyének megbirságolása nem a pénzügyi, hanem az iparhatóságok hatáskörébe tartozik. (P. M. 67.643/1895.)

Az 1875 : XXIX. t.-cz. 8. §-a értelmében a közigazgatási hatóságok, csakis a kereseti adójuk lefizetése nélkül házalást üző egyének megbirságolására illetékesek, mig a házalók kereseti adóját az 1883 : XLIV. t.-cz. 11. §-a s az 1884. évi 5412. számu pénzügyministeri rendelet értelmében, a községi közegek vannak hivatva kivetni, s igy a házalási adó kivetésének kérdésében a házalási kihágások elbirálására hivatott hatóságok illetékesen nem határozhatnak. (K. M. 1164/1899.)

Az, aki bünössé válik az engedélynélküli házalásban, az 1852. évi szeptember hó 4-iki patens 19. §. *a)* pontja értelmében, nem büntethető egyuttal azon szakasz *f)* és *g)* pontja alapján is. A nyilt parancsnak ez utóbbi pontokban foglalt rendelkezései ugyanis nyilvánvalóan csak oly házalási engedélylyel biró egyénekre vonatkoznak, akik különös jogositvány nélkül a házalásnál segédet használnak, vagy akik szekérrel vagy teherhordó állattal házalnak. Ha pedig tényleg házalási engedélylyel nem biró egyén egyuttal az idézett nyilt parancs *f)* és *g)* pontja ellen is vét: a 19. §. *a)* pontjában meghatározott széles büntetési keret (50—200 koronányi birság) elég alkalmat nyujt arra, hogy a biró a büntetést akképen állapitsa meg, hogy a szabályzat ellen vétett félnek minden irányban elkövetett kihágása megtoroltassék. (K. M. 46878/1900.)

A hordár-szabályrendelet egyáltalában nem adhat jogot a hordároknak arra, hogy ékszerekkel vagy bárminő más tárgyakkal házaljanak, avagy azok iparszerü árusitásával foglalkozzanak, mert a hordár-szabályrendelet azon határozmánya, hogy a hordár tartozik »a rábizott teendőt pontosan teljesiteni«, csak annyiban birhat érvénynyel, amennyiben a megbizás teljesitése nem áll ellentétben valamely érvényben lévő törvénynyel, ministeri rendelettel vagy szabályrendelettel. Minthogy pedig egyfelől az ékszerekkel való házalás a fennálló házalási szabályok 12. §-a értelmében feltétlenül tilos, másfelől az 54818/1899. kereskedelmi ministeri rendelet szerint »a tiltott árukkal való házalásra előirt módon büntetendő az is, ki ily tárgyakra szóló zálogjegyekkel (bárczákkal) házalókereskedést üz«, ennélfogva az a hordár, aki ezen intézkedések ellenére akár egyes tárgyaknak, akár zálogbárczáknak házalás utján való értékesitésével foglalkozik, az érvényben lévő házalási szabályok 19. §-a értelmében büntetendő. (K. M. 65543/1900.)

Az 1852. évi szeptember 4-én kiadott császári nyiltparancsnak a kihágásokra és büntetésekre vonatkozó része az 1880. évi XXXVII. t.-cz. 4. §-ának 1. pontja által hatályban tartatott ugyan, azonban mindazon következmények és joghatályok, melyek az 1878 : V. t.-czikkben megállapitott mellékbüntetések közt elő nem fordulnak, az 1880 : XXXVII. t.-cz. 17. §-a által hatá-

lyon kivül helyeztettek és erejüket vesztették, akár itéletben állapittattak meg azok, akár az elitélésnek magából a törvényből folyó következményeit képezték. A büntetőtörvénykönyv 60. §-a és vele együtt a kereskedelmi büntetőtörvénykönyv (1879 : XL.) 25. §-a külön esetekben alkalmazhatónak nyilvánitja ugyan a szakképzettséget kivánó foglalkozás gyakorlatától való eltiltás mellékbüntetését, habár az utóbbi törvény szerint 6 hónapi tartamot ez sem léphet túl, de a képzettséget nem igénylő iparüzés jogának, tehát a házalókereskedésre való igénynek elvesztése, a fenn megjelölt törvénykönyvekben mint mellékbüntetés elő nem fordul, ennélfogva az életbelépett törvény 17. §-a szerint ezen büntetés egyáltalán nem alkalmazható. Ebből kifolyólag az engedélynélküli házalás által elkövetett kihágás miatt a házalókereskedéstől örökre eltiltás ki nem mondható. (K. M. 72076/1900.)

Az Ausztriával fennálló vám- és kereskedelmi szövetség értelmében a monarchia két állama házalói ebbeli keresetük szempontjából a hazaiakkal teljesen azonos elbánásban részesitendők, tehát az osztrák alattvalók nem vethetők alá a magyar szent korona országainak területén semmiféle olyan kötelezettségeknek, aminőkkel a magyar szent korona országainak lakói itt nálunk nincsenek megterhelve, illetve csakis azok és oly mérvü terhek róhatók a monarchia egyik államában a másik állam lakóira, amelyek s amily mérvüek az előbbiben annak saját lakóira nézve is érvényben állanak. Tehát még az esetben is, ha házalási illetékek egyáltalában szedhetők volnának, az osztrák házalók nem lennének magasabb illetékekkel megróhatók mint a hazai házalók. (K. M. 80843/1902.)

A fennálló gyakorlat szerint a házalási könyv kiállitása alkalmával az adó azon időtartamra lévén fizetendő, amely időtartamra a házalási könyv kiállittatott, az adó a házalási könyv kiadását eszközölt hatóság területén fizetendő és ha ez megtörtént, egy másik hatóság az adónak ujbóli lefizetését nem követelhette és ez alapon a házalót is a házalás folytatásától el nem tilthatta, legfeljebb a házalási adónak az illetékes helyen valósággal történt lefizetésének igazolását követelhette volna. (K. M. 69807/1894.)

Az ez idő szerint érvényben lévő házalási szabályok s az e szabályokat a házalók adója tekintetében kiegészitő 1875 : XXIX. t.-cz. 8. §-a szerint a házalók az I. oszt. kereseti adón kivül más dijakat nem kötelesek fizetni. (K. M. 5489/1902.)

A keresetadó lefizetése nélkül házalást üző egyének megbirságolása nem a pénzügyi, hanem az iparhatóságok hatáskörébe tartozik. (P. M. 67643/1895.)

Aki adójának lefizetése nélkül üzné a házalást, azon közigazgatási hatóság által, melynek területén tetten éretik, az adótétel 1—4-szeres összegéig terjedő birság lefizetésében az államkincstár javára marasztaltatik el és a birság lefizetése előtt házalási üzletét nem folytathatja. (P. M. 2240/1895.)

Házalási kihágás tényálladékának megállapitására nincs befolyással azon körülmény, hogy a házaló áruit nem készpénzért, hanem csere gyanánt más tárgyak elfogadásáért árusitja. (B. M. 2273/1898.)

Ha iparosigazolvánnyal biró ékszerkereskedő egy alkalommal valamely ékszert kávéházban eladott, ezért ékszerekkel való házalás miatt nem büntethető. (B. M. 6676. 1905.)

Az a cselekmény, hogy valaki egy alkalommal egy lakásban eladást eszközölt, házalásnak nem tekinthető. (K. M. 69417/1897.)

Azon cselekmény, hogy valamely egyén az utczán fehérnemüvel járkált, házalásnak nem tekinthető. (K. M. 71399/1897.)

Házról-házra eszközölt bevásárlás nem házalás. (F. I. K. M. 20422/1877.)

Egyetlen eset önmagában a házalás iparszerü gyakorlásának tényálladékát még nem állapitja meg. (K. M. 73397/1902.)

Házalási rendszabályok elleni kihágások elbirálása, ha azok egyszersmind jövedéki áthágást is tartalmaznak, a pénzügyigazgatóságok hatáskörébe tartozik. (B. M. 959/1894.)

Tilos házalással elkövetett kihágásért a megbizó csak az esetben büntethető, ha a megbizás kétségen kivül bizonyitva van. (B. M. 2199/1892.)

Házalási kihágási ügyben a rendőri feljelentés egymaga az elmarasztalás alapjául nem szolgálhat. (K. M. 1740/1905.)

Áruknak házalás utján árusitását nem képezi azon cselekmény, midőn valaki áruk későbbi szállitása czéljából megrendeléseket gyüjt.

Házalásról való eltiltás kihágási itéletben nem mondható ki. (B. M. 3797/1899.)

Házalási kihágási ügyben hozott határozatok ellen a vádlott részéről benyujtott felebbezések bélyegmentesek. (K. B. 7045/1890.)

Hetivásáron való árusitásnál idegennek kisegitőül alkalmazása nem jogosulatlan házaló segédtartás. (K. M. 24092/1902.)

Tiltott áruk csak ismételt kihágás esetében kobozhatók el. (K. M. 80788/1885.)

A házalókönyv a 19. §. esetett kivéve, nem kobozható el. (K. M. 61210/1903.)

A házalva eladott áru külföldi voltát az iparhatóság köteles megállapitani. (K. M. 62007/1898.)

A jelenleg érvényben lévő házalási szabályok szerint a házaló-kereskedésből kizárvák a drágakövek, arany- és ezüstnemü stb. tárgyak. A tiltott árukkal való házalásra előirt módon büntetendő tehát az is, ki ily

tárgyakra szóló zálogjegyekkel (báróczákkal) házaló kereskedést űz. (K. M. 54818/1889.)

Könyveknek felajánlása s azokra megrendeléseknek gyüjtése nem képezi a sajtótermékekkel való házalás kihágását. (B. M. 4042. 1888.)

Azon utazó ügynök, aki értékpapirokat részletfizetés mellett árusit, nem házalás miatt vonandó felelősségre, hanem az 1883. évi XXXI. t.-cz. alapján, mely a cselekmény elbirálását a kir. biróság hatáskörébe utalja. (B. M. 2733/1901.)

Majális alkalmával megrendelt czukorsüteménynek a mulatság szinhelyén történt árusitása házalást nem képez. (B. M. 4252. 1897.)

12357. szám.

1870. jul. 17.

Földm. min. rendelet

a házalási rendszabályok elleni kihágások megvizsgálása tárgyában.

A házalási rendszabályok elleni kihágások megvizsgálására nézve addig is, mig a házalási ügy a magyar törvényhozás által véglegesen elintéztetnék, a magyar kir. pénzügyminister urral egyetértőleg abban történt megállapodás, hogy jövőben a pénzügyi hatóságok csakis a házalási szabályok ellen felmerülhető azon kihágások tárgyalásába bocsátkozzanak, melyek egyszersmind jövedéki áthágást tartalmaznak.

Minden egyéb a házalási rendszabályok ellen felmerülhető másnemü és jövedéki kihágást nem tartalmazó büntetésre méltó cselekvények megfenyitése pedig az iparügyek ellátására hivatott közigazgatási hatóságok által intéztessék el.

Miről a törvényhatóságot tudomás, alkalmazkodás és megfelelő további intézkedés, illetőleg közhirré tétel végett értesitem stb.[1])

---

[1]) A házalók az 1875 : XXIX. t.-cz. 8. §-a értelmében keresetadó fejében fizetnek : *a)* ha üzletüket gyalog folytatják, 3 frtot ; *b)* ha üzletüket segéd nélkül egy lóval folytatják, 6 frtot ; ezenfelül minden segéd után 2 frtot és minden ló után 3 frtot. Ez évi adó egyszerre fizetendő és pedig : a belföldi házalók által a házalási engedélynek hatósági láttamozása előtt. A befizetés annál a kir. adóhivatalnál teljesitendő, melynek keretében a házalási engedélyt kiszolgáltató vagy láttamozó hatóság székhelyét tartja.

Aki adójának befizetése nélkül üzné a házalást, azon közigazgatási hatóság által, melynek területén tetten éretik, az adótétel 1—4-szeres összegéig terjedő birság lefizetésében, az államkincstár javára, marasztaltatik el és a birság lefizetése előtt házalási üzletét nem folytathatja.

12766. szám.

1881. ápr. 7.

Pénzügymin. rendelet

az osztrák államterületen lakó házalók által a magyar korona országaiban és viszont fizetendő kereseti adó tárgyában.

A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok cs. kir. pénzügyministeriuma, f. évi február hó 17-éről kelt 33717. számu körrendeletével, az osztrák államterületen lakó, de iparukat a magyar korona országaiban is gyakorló házalók megadóztatására nézve eddig is követett eljáráshoz alkalmazkodva, akként intézkedett, hogy azon házalók, kik a Magyarországban nyert házalási engedély alapján a magyar korona országai és Ő Felsége többi királyságai és országai közt kötött vám- és kereskedelmi szövetségről szóló 1878 : XX. t.-cz. XV. czikkében gyökerező jogositvány folytán házalási iparukat a birodalmi tanácsban képviselt országok valamelyikében is gyakorolni kivánják, az ezen országokban a házalókra nézve megállapitott adót — az általuk a magyar korona országaiban fizetett kereseti adó beszámitásának figyelmen kivül hagyásával — teljes összegben lefizetni tartoznak. Ellenben ugyanezen házalóknak, amennyiben a birodalmi tanácsban képviselt országok egyikéből netalán a másikba átlépnek, az előbbiben már lefizetett kereseti adója, szintugy mint a többi belföldi házalóknál, beszámitandó.

Ezen intézkedés miheztartás végett oly megjegyzéssel hozatik köztudomásra, hogy az osztrák állam területén lakó és iparukat a magyar állam területére is kiterjesztő házalók ezentul is a keresetadóról szóló 1875 : XXIX. t.-cz. 8. §-a értelmében vonandók adók alá.

9352. szám.

1882. márcz. 15.

Belügymin. rendelet

a Horvát-Szlavon-Dalmátországok területén való házalás tárgyában.

A horvát-szlavon-dalmát kir. országos kormány tudomására jövén annak, hogy a horvátországi hatóságok magyarországi, főkép árvamegyei házalóknak a házalást nem engedik meg, habár azok illetékes hatóságaik által kiállitott házalási engedélyekkel vannak ellátva s ha igazolták is, hogy a szabályszerü adót lefizették : ennek következtében a nevezett kormány folyó évi február hó 9-én 5719. sz. a. az összes alattas közigazgatási hatóságokhoz ren-

deletet bocsátott ki, melyben ezek utasitva lettek, hogy az 1852. évi szeptember hó 4-éről kelt házalási törvény 9. szakasza értelmében a magyarországi, különösen pedig a 17. szakasz *c)* betüje értelmében külön kedvezményben részesitett árvamegyei házalóknak a házalást tartoznak megengedni, ha ezek magukat illetékes hatóságuk által kiállitott házalási engedélylyel igazolják. A házalóknak azonban kötelességévé tétetik, hogy 10 nap alatt — azon időtől számitva, midőn a nevezett országok területére átléptek, — a legközelebbi alispánsághoz, városi hatósághoz, a volt határőrvidéken pedig az illető kerületi járási vagy városi hatósághoz forduljanak házalási okmányaik megerősitése végett, mely megerősités által engedélyt nyernek a házalásra Horvát-Szlavonország egész területére. Ezenkivül kötelesek házalási engedélyüket minden helyi hatóságnál, melynek területén házalni szándékoznak, a helyi házalási engedély kinyerhetése végett fölmutatni.

Miről a törvényhatóságot tudomás és megfelelő intézkedés végett tudósitom.

1868 : VI. Törvényczikk

A KERESKEDELMI ÉS IPARKAMARÁKRÓL.

1. §. A kereskedelmi és iparkamarák a kereskedelem és ipar érdekeinek együttes előmozditására hivatott közegek.

2. §. A kereskedelmi és iparkamarák a [földmivelési, ipar- és][1] kereskedelmi minister alatt állanak, egyenesen veszik és teljesitik rendeleteit s közvetlenül hozzá intézik előterjesztéseiket. Hivatásuk teljesitésében azonban mind az ország törvényhatóságaival, mind magántestületekkel és magánosokkal, mind végre egymás között is egyenes levelezés által szabadon érintkezik.[2]

3. §. A kamarák hivatása és kötelessége : *a)* kereskedés és ipar, valamint az e téren működő osztályok szükségeit folytonos figyelemmel kisérve, czélszerü javaslatokat késziteni, ezeket a minister elé terjeszteni, ugy annak s az ország törvényhatóságainak kereskedelmi és iparügyekben a kivánt felvilágositást vagy véleményt kiszolgáltatni, a szakképzést s egyáltalában a kereskedelem és ipar fejlődését közvetlenül előmozditani ;

b) a kamarai kerületben a kereskedelmi és ipar-statisztikához tartozó adatokat gyüjteni és minden év végével a ministernek átszolgáltatni ; [1]

c) a kamarai kerület kereskedelmi, közlekedési és ipar-viszonyainak állásáról, az e részbeli tapasztalások-, panaszok- és kivánalmakról a ministerhez minden év végével rendes évi jelentést tenni ;

d) a kamaránál letett árubélyegek-, mustrák- és mintákról pontos lajstromot vinni ;

[*e)* azon egyéneket, kik alkuszoknak jelentkeznek, szakértőleg megvizsgálni s ha alkalmasaknak találják, az alkuszok sorába felvenni ;] [2]

f) a helybeli kereskedelmi szokásjogok és előmutatott árupéldányok felett bizonyitványokat kiszolgáltatni ; [3]

g) a minister által véleményezés végett

---

[1]) L. az 1889. évi XVIII. t.-cz. alapján kibocsátott K. M. és F. M. által az 1889. junius 8-án kiadott rendelet R. T. 1889. 1226.

[2]) Az 1884 október 3-án 42738. szám alatt kelt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet szerint a kamarák az ország egyesitett, valamint külön czimerét saját hatáskörükben használhatják.

[1]) A czégbejegyzési kötelezettség pontos teljesitésének ellenőrzését a 2630/1890. K. M. sz. rendelet irja elő ; melyet kiegészit a K. M. 21209/1891. és a 16185/1892. számu rendelet. Az az intézkedési jogkör, mely a kamarákat a czégbejegyzési kötelezettség ellenőrzése tárgyában megilleti, nem terjed ki az előterjesztéseikre hozott birói határozatok felebbezésére, mert felebbezési jogkörrel az 1883. május 31-én kelt F. I. K. és I. M. rendelettel csak a czégbiztos van felruházva. (C. 166/1898. D. 79., 230.)

[2]) A hites alkuszok intézményét a kereskedelmi törvény 565. §-a megszüntette.

[3]) A F. M. I. M. 274/1882. eln. számu rendelet folytán a hatósági szállitásokra vállalkozó iparosok és kereskedők megbizhatóságáról bizonylatot szintén a kereskedelmi és iparkamarák adnak ki.

időnként összehivott egyetemes kamarai gyülésekbe vagy bizottságokba tagokat küldeni.

4. §. Az ipar- és kereskedelmi kamarák száma, székhelyei, kerületei és alkerületei, az ipar- és kereskedelmi érdekek koronkénti fejlődése szerint, a ministerium által határoztatnak meg időről időre.

5. §. A kereskedelmi és iparkamarák tagjai:

1-ször. Beltagok, kik egyenlő számban képezik a kamara osztályait, t. i.:

a) a kereskedelmi és

b) az iparosztályt.

A budapesti kamara részére 48, a többi kamarák részére pedig 32 kamarai beltag határoztatik.

2-szor. Kamarai kültagok. A kültagok száma a beltagokéval egyenlő lesz. E két rendbeli tagok jogai egyenlők.

3-szor. Levelező-tagok, kiket a kamara a szükséghez arányos számban és helyeken, saját belátása szerint, s nem tekintve a kereskedői vagy iparos minőségre, választ.

A levelező-tagok szavazati joggal a kamarák határozatai hozatalánál nem birnak.

Mindhárom rendbeli tagok hivatásukat fizetés nélkül teljesitik.

A kültagok utiköltségei — a napidijak kizárásával — megtérithetők. K. M. 55756. 1889. számu körrend. — De csak a legrövidebb utiköltségei igényelhetők. (K. M. 33662. 1894.)

6. §. A kamarai bel- és kültagok választása egymás után következő öt évre történik; azok elteltével uj választások eszközlendők. A régi tagok ujra megválaszthatók.

Az időközben megürült helyek azokkal töltetnek be, kik az illető választókerületben az utolsó választásnál legtöbb szavazatot nyertek.

7. §. A megválasztott, erről történt értesitése után 14 nap alatt, nyilatkozni köteles, vajjon a rá esett választást elfogadja-e? El nem fogadás esetében az utána legtöbb szavazatot nyert egyén tekintetik megválasztottnak.

8. §. Választó mindazon benszülött vagy megtelepült iparos és kereskedő:

a) ki polgári jogai teljes élvezetében van;

b) a kamara területén lakik;

c) legalább egy év óta kereskedést vagy ipart önállóan és jogositottan űz, vagy olyannál mint nyilvános társ vagy kereskedelmi és technikai fővezető működik;

d) választási jog illeti a kamara területén lévő kereskedelmi vagy iparos részvény-társulatokat is, melyek e jogot igazgatóik vagy más megbizottaik által gyakorólhatják.

Kamarai illetéket fizető nőknek személyes szavazati joguk van. Italmérők és a kereskedő-korcsmárosok pedig az iparkamarai választók névjegyzékébe sorozandók. (K. M. 75871/1905.)

9. §. Kamarai beltaggá választható mindazon benszülött vagy megtelepült iparos és kereskedő:

a) ki polgári jogai teljes élvezetébe van;

b) a kamara székhelyén lakik; és

c) legalább 3 év óta kereskedést vagy ipart önállóan és jogositottan űz, ki olyannál mint nyilvános társ vagy kereskedelmi és technikai fővezető legalább ugyanannyi idő óta működik, ki végre egy kereskedelmi avagy iparos részvény-vállalat igazgatója.

Kültaggá választható, ki az *a)* és *c)* pontok alatt a beltagoknál emlitett kellékekkel bir és azon alkerület területén lakik, mely által választandó lészen.

A megválasztottak megbizatásukat nem vesztik el akkor sem, ha megbizatásuk lejárta előtt iparukkal vagy kereskedésükkel felhagynak. (K. M. 67687/1891.)

10. §. A kamara beltagjait a kamara székhelyén lévő iparosok és kereskedők, még pedig a kamara iparosztályának

tagjait csak az iparosok, a kereskedelmi osztály tagjait csak a kereskedők választják.

11. §. A kamara kültagjait az illető alkerület iparosai és kereskedői, még pedig egyik felében csak az iparosok, másik felében csak a kereskedők választják.

12. §. A választásra vonatkozó egyéb rendszabályokat a földmivelési, ipar- és kereskedelmi minister állapitja meg.

13. §. A kamara élén állanak: egy elnök és két alelnök, mely utóbbiak egyike a kereskedelmi, másika pedig az iparosztálynál elnökösködik és szükség esetében az elnököt havonként változó sorrend szerint helyettesiti.

A kamara összes bel- és kültagjai saját kebelökből választják öt évre az elnököt. A két alelnököt az illető osztály külön-külön választja szintén öt évre saját kebeléből.

Ez idő letelte után mind az elnök, mind az alelnökök ujra választhatók.

14. §. Az elnököt és két alelnököt a minister erősiti meg. Ha kilépés vagy halálozás által egyik vagy másik hely üresedésbe jönne, a kamara azonnal pótválasztást tart.

15. §. Az elnök vesz át minden beadványt, valamint ő irja alá a titkárral együtt a kiadmányokat, közléseket stb., a kamarával egyetértőleg kijelöli a tanácskozási tárgyakat és azok sorozatát megállapitja, gondoskodik a kamara határozatainak és a kamara hatáskörén belül a minister rendeleteinek végrehajtásáról. Inditványozási joggal minden egyes tag bir.

16. §. A kamara mindkét osztálya, saját alelnökének elsőülése alatt, külön tárgyalja a hozzá tartozó ügyeket, és véleményét az elnökséghez juttatja. Határozat csak mind a két osztály tagjaiból álló közös ülésben hozathatik.

A kamara ülései nyilvánosak.

17. §. Rendes (közös) ülést a kamara minden hóban legalább egyszer tart; rendkivüli ülést, valamint osztályüléseket és szaktárgyalásokat, az előforduló szükség szerint, az elnök, osztályüléseket az illető alelnök is hivhat össze.

Közös ülés 6 kamarai tagnak, osztályülés 3 osztálytagnak az elnökhöz irásban benyujtott kivánatára is tartandó.

18. §. Érvényes határozat hozatalára legalább 12, az osztályülésekben véleményadásra legalább 6 szavazatképes tag jelenléte szükséges. A határozatok a jelenlévő szavazók szótöbbségével hozatnak. Egyenlő szavazatok esetében az elnök szavazata dönt.

A különvélemény egyes tag kivánatára is jegyzőkönyvbe iktatandó.

19. §. Ha a többség felterjesztést határozott a ministerhez, a jelenlévő szavazók legalább egy negyedének kivánatára a különvélemény is a felterjesztéshez csatolandó.

20. §. A határozatok foganatositására és egyéb munkák teljesitésére a kamara egy a kereskedelmi és ipar-ügyekben jártás, rendes fizetéssel ellátott titkárt választ, a szükséges segédszemélyzettel együtt.

21. §. A közös, valamint az osztályülések minden tárgyalásáról rendes jegyzőkönyvek vezettetnek, melyek az elnök, illetőleg alelnök és titkár által aláirandók, és amennyiben közérdekü tárgyakat tartalmaznak, közzéteendők.

22. §. Azon kamarai beltag, ki a kamara üléseiben hat hónapi időköz alatt részt nem vett és kimaradását nem igazolta, a kamarai tagok sorából kitöröltetik és helye a 6-ik §-ban kijelölt módon töltetik be.

23. §. A kamara maga állapitja meg ügyrendjét, mely a ministernek jóváhagyás végett bemutatandó.

24. §. A földmivelési, ipar- és kereskedelmi minister jogában áll a rendes és osztályülésekre képviselőt kiküldeni. ki mindenkor szót kérhet, de szavazattal nem bir. A minister továbbá a kamarát, ha hivatásának nem felel meg, vagy

és Beszterce-Naszód vármegyék; Kolozsvár önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

7. **Marosvásárhely:** Csik, Háromszék, Udvarhely, Maros-Torda vármegyék; Marosvásárhely önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

8. **Debreczen:** Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szabolcs, Hajdu és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék; Debreczen és Szatmár-Németi önálló törvényhatósági joggal felruházott városok.

9. **Nagyvárad:** Bihar vármegye: Nagyvárad önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

10. **Miskolcz.** Heves, Borsod és Gömör-Kis-Hont vármegyék.

11. **Kassa:** Ung, Zemplén, Abauj-Torna, Sáros és Szepes vármegyék; Kassa önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

12. **Besztercebánya:** Árva, Bars, Hont, Liptó, Nógrád és Zólyom vármegyék, valamint Selmecz- és Bélabánya sz. kir. városok.

13. **Pozsony:** Pozsony, Nyitra, Trencsén és Turócz vármegyék; Pozsony önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

14. **Sopron:** Moson, Sopron, Vas és Zala vármegyék; Sopron önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

15. **Győr:** Esztergom, Győr, Veszprém és Komárom vármegyék; Győr és Komárom önálló törvényhatósági joggal felruházott városok.

16. **Pécs:** Baranya, Somogy és Tolna vármegyék; Pécs önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

17. **Eszék:** Szerém, Verőcze és Pozsega vármegyék.

18. **Zágráb:** Belovár-Kőrös, Varazsd, Zágráb vármegyék és Modrus-Fiume vármegye keleti fele része.

19. **Zengg:** Lika-Krbava vármegye és Modrus-Fiume vármegye nyugati fele része.

20. **Fiume:** Fiume város.

62616. szám.
1877. decz. 16.

Pénzügymin. rendelet

a kereskedelmi és iparkamarai illetékek beszedése és behajtása körül követendő eljárás tárgyában.

A kereskedelmi és iparkamarákról szóló 1868: VI. t.-cz. 27. §-a értelmében az egyes kamaráknak tulajdon bevételei által nem fedezhető költsége a kerületbeli kereskedők és iparosok részéről fizetett kereseti adó arányában megállapitandó kulcs szerint az illető kamarai kerületben választási joggal biró kereskedőkre és iparosokra »kereskedelmi és iparkamarai illetékek« czimén vettetik ki és a közadók módjára szedetik be.

Hogy a kereskedelmi és iparkamarai illetékek beszedése és végrehajtás utján való behajtása körüli eljárás egyszerübbé, gyorsabbá tétessék és a közadók kezeléséről szóló 1876: XV. t.-cz. határozmányainak megfelelő módon szabályoztassék, a kir. adóhivatalok szolgálatára vonatkozó utasitások és szabályrendeletek gyüjteménye IX. fejezetének 23. §-át következőleg módositom, illetőleg kiegészitem:

1. A kereskedelmi és iparkamarai illetékek az 1878. évtől kezdve az egyenes adókkal együtt könyvelendők, szedendők és behajtandók. E czélból:

2. A kir. adóhivatalok a kereskedelmi és iparkamaráktól az adóév elején vett kivetési lajstromok alapján előirják a kivetett illetékek községenkénti főösszegét a községek adófizetési iveibe és az egyenes adókról az adóhivatalnál vezetett számfejtőkönyvben az illető községek számlájára és ennek megtörténte után a kivetési lajstromot a községi (városi) közegeknek küldik meg.

Ha a kivetési lajstromban oly kereskedők és iparosok fordulnak elő, kik az 1876: XV. t.-cz. 42. §-a értelmében adójukat az adóhivatalnál fizetik, ezen kereskedők és iparosok illetéktartozása is a kir. adóhivatalnál a közvetlen adófizetőkről vezetett adófőkönyvben irandó elő, az azokra történt lerovások a közvetlen adófizetők napijegyzékében számolandók fel, az adókönyvecskékben nyugtázandók és az adókönyvben könyvelendők el. Ezen tételekre nézve a fejfelirások kijavitása mellett az adónyomtatványok azon rovatai használandók, melyek a (eddigi életbe nem lépett) törvényhatósági pótléknak vannak szánva. Ha ezen tartozások a törvényes határidőben be nem fizettetnek, az egyenes adóhátraléki kimutatásokba felveendők és a járási szolgabirák által az egyenes adókkal együtt hajtandók be.

A most emlitett illetéktartozásoknak a m. kir. adóhivatalnál történt előirása az illető községgel tudatandó az által, hogy a kivetési lajstrom tételszámánál feljegyeztetik azon tételszám, mely alatt azon illeték a közvetlen adófizetők adótőkönyvében előiratott.

3. A községi (városi) közegek a hozzájuk utalt kivetési lajstromokat megőrzés alá vevén, azok alapján és a közadók kezeléséről szóló 1876. törvényczikk idevágó határozmányainak szem előtt tartása mellett:

a) előirják a kereskedelmi és iparkamarai illetékeket egyénenként az adókönyvben és az adózók adókönyvecskéiben:

b) beszedik, esetleg behajtják az esedékessé vált illetékeket, és bevezetik az azokra történt befizetéseket az adózók ado-

könyvecskéibe és az adófőkönyvbe, és az egyenes adókról vezetett napijegyzékbe; végre

c) beszállitják ezen napijegyzékek mellett, melyhez a szóban lévő illetékek czimén befolyt összegekről külön befizetési jegyzék melléklendő, a kir. adóhivatalba, mely utóbbi az átvett összegeket a napijegyzékben és a község adófizetési ivében nyugtatványozza.

A kamarai illetékek előirására, könyvelésére, nyugtatványozására és bevételezésére az adófőkönyv, az adókönyvecskék és a befizetési napijegyzék mintáiban a fejfelirás kijavitása mellett, azon rovatok használandók, melyek a törvényhatósági adópótléknak szánvák.

4. Részletfizetéseknél a kereskedelmi és iparkamarai illetékek czimén bevételbe veendők azon összegek, melyek ezen illetékekre az 1876 : XV. t.-cz. 43. §-ában megállapitott arányszámitás alkalmazása mellett esnek. Legyen például valamely kereskedőnek keresetadója 240 frt, kamarai illetéke pedig 4 frt 80 kr., akkor azon esetben, ha ő 122 frt 40 krnyi részletfizetést teljesit, 120 frt egyenes adóbeli és 2 frt 40 kr. kamarai illetéktartozásban lesz felszámitandó.[1]

5. A kir. adóhivatalok bevételbe veszik a községektől átvett és a 3-ik pontban körülirt módon nyugtatványozott összegeket, a kereskedelmi és iparkamarai illetékekről vezetett letéteményi naplóban elkönyvelik a történt lerovásokat sommásan az illető községek javára az egyenes adók számfejtőkönyvében, és megküldik minden hó utolsó napján a befolyt pénzeket az illető kereskedelmi és iparkamarának.

6. Az 1877. év végeig felszaporodott illetékhátralékok az eddig gyakorlatban volt eljárás alkalmazása mellett hajtandók be.

7. A kir. adófelügyelők kötelesek a kir. adóhivatalokat, a szolgabirákat és a városi (községi) közegeket az illetékek beszedése és behajtása körüli teendők teljesitésénél hivatalos utazásaik alkalmával, és azon kimutatások alapján ellenőrizni, melyeket a kereskedelmi és iparkamarai illetékek évnegyedenkint velök közölni fognak.

Felhivom végre a törvényhatóságok közigazgatási bizottságait, hogy saját hatáskörükben is tegyék meg mindazon intézkedéseket, melyek szükségesek arra, hogy jelen rendeletem pontosan végrehajtassék.

Budapest, 1877. évi deczember hó 16-án.

---

[1]) A kereskedelmi és iparkamarai illetékek alapját képező állami adók összegében utólag beálló változások esetében követendő eljárást az 1889. évi 57374. és az 1890. évi 33110. szám alatt kelt pénzügyministeri rendeletek szabályozzák.

és Besztercze-Naszód vármegyék; Kolozsvár önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

7. Marosvásárhely: Csik, Háromszék, Udvarhely, Maros-Torda vármegyék; Marosvásárhely önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

8. Debreczen: Bereg, Ugocsa, Máramaros, Szatmár, Szabolcs, Hajdu és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyék; Debreczen és Szatmár-Németi önálló törvényhatósági joggal felruházott városok.

9. Nagyvárad: Bihar vármegye: Nagyvárad önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

10. Miskolcz. Heves, Borsod és Gömör-Kis-Hont vármegyék.

11. Kassa: Ung, Zemplén, Abauj-Torna, Sáros és Szepes vármegyék; Kassa önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

12. Besztercze bánya: Árva, Bars, Hont, Liptó, Nógrád és Zólyom vármegyék, valamint Selmecz- és Bélabánya sz. kir. városok.

13. Pozsony: Pozsony, Nyitra, Trencsén és Turócz vármegyék; Pozsony önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

14. Sopron: Moson, Sopron, Vas és Zala vármegyék; Sopron önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

15. Győr: Esztergom, Győr, Veszprém és Komárom vármegyék; Győr és Komárom önálló törvényhatósági joggal felruházott városok.

16. Pécs: Baranya, Somogy és Tolna vármegyék; Pécs önálló törvényhatósági joggal felruházott város.

17. Eszék: Szerém, Verőcze és Pozsega vármegyék.

18. Zágráb: Belovár-Kőrös, Varazsd, Zágráb vármegyék és Modrus-Fiume vármegye keleti fele része.

19. Zengg: Lika-Krbava vármegye és Modrus-Fiume vármegye nyugati fele része.

20. Fiume: Fiume város.

62616. szám.

1877. decz. 16.

Pénzügymin. rendelet

a kereskedelmi és iparkamarai illetékek beszedése és behajtása körül követendő eljárás tárgyában.

A kereskedelmi és iparkamarákról szóló 1868: VI. t.-cz. 27. §-a értelmében az egyes kamaráknak tulajdon bevételei által nem fedezhető költsége a kerületbeli kereskedők és iparosok részéről fizetett kereseti adó arányában megállapitandó kulcs szerint az illető kamarai kerületben választási joggal biró kereskedőkre és iparosokra »kereskedelmi és iparkamarai illetékek« czimén vettetik ki és a közadók módjára szedetik be.

Hogy a kereskedelmi és iparkamarai illetékek beszedése és végrehajtás utján való behajtása körüli eljárás egyszerübbé, gyorsabbá tétessék és a közadók kezeléséről szóló 1876: XV. t.-cz. határozmányainak megfelelő módon szabályoztassék, a kir. adóhivatalok szolgálatára vonatkozó utasitások és szabályrendeletek gyüjteménye IX. fejezetének 23. §-át következőleg módositom, illetőleg kiegészitem:

1. A kereskedelmi és iparkamarai illetékek az 1878. évtől kezdve az egyenes adókkal együtt könyvelendők, szedendők és behajtandók. E czélból:

2. A kir. adóhivatalok a kereskedelmi és iparkamaráktól az adóév elején vett kivetési lajstromok alapján előirják a kivetett illetékek községenkénti főösszegét a községek adófizetési iveibe és az egyenes adókról az adóhivatalnál vezetett számfejtőkönyvben az illető községek számlájára és ennek megtörténte után a kivetési lajstromot a községi (városi) közegeknek küldik meg.

Ha a kivetési lajstromban oly kereskedők és iparosok fordulnak elő, kik az 1876: XV. t.-cz. 42. §-a értelmében adójukat az adóhivatalnál fizetik, ezen kereskedők és iparosok illetéktartozása is a kir. adóhivatalnál a közvetlen adófizetőkről vezetett adófőkönyvben irandó elő, az azokra történt lerovások a közvetlen adófizetők napijegyzékében számolandók fel, az adókönyvecskékben nyugtázandók és az adókönyvben könyvelendők el. Ezen tételekre nézve a fejfelirások kijavitása mellett az adónyomtatványok azon rovatai használandók, melyek a (eddigi életbe nem lépett) törvényhatósági pótléknak vannak szánva. Ha ezen tartozások a törvényes határidőben be nem fizettetnek, az egyenes adóhátraléki kimutatásokba felveendők és a járási szolgabirák által az egyenes adókkal együtt hajtandók be.

A most emlitett illetéktartozásoknak a m. kir. adóhivatalnál történt előirása az illető községgel tudatandó az által, hogy a kivetési lajstrom tételszámánál feljegyeztetik azon tételszám, mely alatt azon illeték a közvetlen adófizetők adófőkönyvében előiratott.

3. A községi (városi) közegek a hozzájuk utalt kivetési lajstromokat megőrzés alá vevén, azok alapján és a közadók kezeléséről szóló 1876. törvényczikk idevágó határozmányainak szem előtt tartása mellett:

a) előirják a kereskedelmi és iparkamarai illetékeket egyénenként az adókönyvben és az adózók adókönyvecskéiben;

b) beszedik, esetleg behajtják az esedékessé vált illetékeket, és bevezetik az azokra történt befizetéseket az adózók adó-

könyvecskéibe és az adófőkönyvbe, és az egyenes adókról vezetett napijegyzékbe; végre

c) beszállitják ezen napijegyzékek mellett, melyhez a szóban lévő illetékek czimén befolyt összegekről külön befizetési jegyzék melléklendő, a kir. adóhivatalba, mely utóbbi az átvett összegeket a napijegyzékben és a község adófizetési ivében nyugtatványozza.

A kamarai illetékek előirására, könyvelésére, nyugtatványozására és bevételezésére az adófőkönyv, az adókönyvecskék és a befizetési napijegyzék mintáiban a fejfelirás kijavitása mellett, azon rovatok használandók, melyek a törvényhatósági adópótléknak szánvák.

4. Részletfizetéseknél a kereskedelmi és iparkamarai illetékek czimén bevételbe veendők azon összegek, melyek ezen illetékekre az 1876 : XV. t.-cz. 43. §-ában megállapitott arányszámitás alkalmazása mellett esnek. Legyen például valamely kereskedőnek keresetadója 240 frt, kamarai illetéke pedig 4 frt 80 kr., akkor azon esetben, ha ő 122 frt 40 krnyi részletfizetést teljesit, 120 frt egyenes adóbeli és 2 frt 40 kr. kamarai illetéktartozásban lesz felszámitandó.[1])

5. A kir. adóhivatalok bevételbe veszik a községektől átvett és a 3-ik pontban körülirt módon nyugtatványozott összegeket, a kereskedelmi és iparkamarai illetékekről vezetett letéteményi naplóban elkönyvelik a történt lerovásokat sommásan az illető községek javára az egyenes adók számfejtőkönyvében, és megküldik minden hó utolsó napján a befolyt pénzeket az illető kereskedelmi és iparkamarának.

6. Az 1877. év végeig felszaporodott illetékhátralékok az eddig gyakorlatban volt eljárás alkalmazása mellett hajtandók be.

7. A kir. adófelügyelők kötelesek a kir. adóhivatalokat, a szolgabirákat és a városi (községi) közegeket az illetékek beszedése és behajtása körüli teendők teljesitésénél hivatalos utazásaik alkalmával, és azon kimutatások alapján ellenőrizni, melyeket a kereskedelmi és iparkamarai illetékek évnegyedenkint velök közölni fognak.

Felhivom végre a törvényhatóságok közigazgatási bizottságait, hogy saját hatáskörükben is tegyék meg mindazon intézkedéseket, melyek szükségesek arra, hogy jelen rendeletem pontosan végrehajtassék.

Budapest, 1877. évi deczember hó 16-án.

---

[1]) A kereskedelmi és iparkamarai illetékek alapját képező állami adók összegében utólag beálló változások esetében követendő eljárást az 1889. évi 57374. és az 1890. évi 33110. szám alatt kelt pénzügyministeri rendeletek szabályozzák.

1891 : XIII. Törvényczikk

AZ IPARI MUNKÁNAK VASÁRNAPI SZÜNETELÉSÉRŐL.

1. §. Vasárnapokon, valamint Szent-István király napján, mint nemzeti ünnepen, a magyar szent korona országainak területén az ipari munkának szünetelnie kell.

Kivételt képez az üzleti helyiségek és berendezések tisztántartásához és helyreállitásához szükséges munka.

Az 1891 : XIII. t.-cz. határozatai április hó 11-re alkalmazást nem nyernek. (K. M. 24164/1899.)

2. §. Az ipari munkának szünetelése legkésőbb vasárnap reggeli 6 órakor kezdődik és megkezdésétől számitandó 24 óráig, de legalább is a szüneti napot követő reggeli 6 óráig tart.

3. §. A kereskedelmi minister felhatalmaztatik, hogy saját hatáskörében rendeleti uton határozza meg:

a) azon iparnemeket, melyeknél azért, mert az üzem félbeszakitása lehetetlen, vagy a folytonos üzemben tartást a fogyasztó közönség, vagy a közforgalom igényei, vagy valamely hadászati vagy egyéb közérdek, jelesen ipari indokok feltétlenül megkövetelik, az ipari munka az első szakaszban megjelölt szünnapokon is végezhető lesz;

b) azon módozatokat, melyek mellett azok a kisiparosok, kik maguk, segédek és tanonczok igénybevétele nélkül, lakásukon dolgoznak, a munkaszünet alól felmenthetők.

E rendeletek megállapitásánál a kereskedelemügyi minister a belügyi és földmivelésügyi ministerrel, Horvát-Szlavonországokra nézve, a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal, egyetértőleg jár el.

A kereskedelemügyi minister ezen rendeleteket, valamint az ezeken később eszközölt módositásokat utólagosan az országgyülésnek bemutatni köteles.

Az ezen szakasz alapján kibocsátott és hatályban lévő rendeletek a következők:

I.

28559. szám.
1903. jun. 13.

Keresk. min. rendelet

az ipari munka vasárnapi szünetelése tárgyában.

Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. t.-cz. 3. §-a alapján, az 1891. évi 37892., illetve 1892. évi 14837., továbbá az 1893. évi 84842., az 1899. évi 27584., az 1900. évi 81459., az 1901. évi 31412., 63617., 66058., 86753., valamint az 1902. évi 19173., 22436., 34183., 45677., 60067. és 86040. számok alatt eddig kibocsátott összes rendeletek hatályon kivül helyezése mellett, az időközben változott viszonyok és kivánalmak figyelembevételével azon iparnemeket, amelyeknél, s azon módozatokat, amelyek mellett az ipari munka vasárnapokon és Szent István király napján végezhető lesz, a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök, a földmivelésügyi minister és a horvát-szlavon-dalmát bán urakkal egyetértőleg, a következőkben határozom meg:

Végezhető lesz az ipari munka:

I. Mert az üzem félbeszakitása lehetetlen:

1. az agyag-, porczellán-, majolika- és kőedény-iparnál, nemkülönben a mész-, fősz-, czement- és téglaégető iparnál kizárólag az égetési munkák;

2. borkereskedőknél, illetve borraktáraknál és pinczészetnél a házilag végzendő sürgős javitási munkák;

3. a bőriparnál a kavarási és bőrforgatási ipari munkák, de csak legfeljebb délelőtt 9 óráig;

4. a czukoriparnál a czukorgyártással és finomitással járó munkák;

5. az eczetiparnál a feltöltési és az erjedési műveletek körül végzendő ipari munka;

6. a fehéritési iparnál a chlorozási és lugzási munkák legfeljebb délelőtti 10 óráig;

7. a keményitő-iparnál;

8. a kenderáztatási iparnál azon ipari munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakitást nem tür;

9. a kertészeti iparnál a termeléssel és műveléssel kapcsolatos félbeszakithatlan és sürgős munka;

10. a kőolajfinomitó-iparnál azon ipari munkarész, mely a végzendő művelet természeténél fogva félbeszakitást nem tür;

11. a légszesziparnál kizárólag a légszesz előállitására, a lámpák meggyujtására és eloltására szükséges ipari munka;

12. a malmoknál az őrlési művelet; [1]

13. a papir-, papirpép- és cellulose-iparnál a félbeszakitást nem tűrő munka;

14. a pótkávé- és katángszáritó-iparban azon ipari munka, mely őszszel a répa és gyökér feldolgozására és száritására elkerülhetetlenül szükséges;

15. a sajtkészitő-iparnál, valamint a vajgyártásnál a tejszin megsavanyodása miatt károk nélkül félbe nem szakitható munka;

16. a szalámigyártásnál a félbeszakitást nem tűrő munka;

17. a selyem-iparnál:

a) a selyemgubók beváltásának ideje alatt a selyemgubók átvétele s továbbitása, fojtása és gondozása körüli munkák;

b) a selymérpetekészités által igényelt munka;

18. a serfőző-, maláta- és

19. a szeszipar, valamint a szeszfinomitás és élesztőgyártás és élesztőnek elfuvarozása, nemkülönben a szeszipar és szeszfinomitás akadálytalan folyamatának biztositása czéljából mellőzhetetlen és el nem halasztható javitási munkálatok;

20. a szinnyomásnál és kékfestésnél végzendő azon munkák, melyek a folytonos üzem félbe nem szakithatása miatt szükségesek.[2]

21. a tésztagyártásnál a száritással egybekötött munka déli 12 óráig;

22. az üveggyártásnál — amennyiben az regenerativ fütőkészülékkel üzetik, a fütési, az üvegolvasztási és üvegfuvási félbeszakitást nem türő munka;

23. a vas- és aczélgyárak üzemágainál mindazon munkák, amelyek félbeszakitást nem szenvedhetnek, jelesül a vas- és aczélolvasztó, kavaró-, finomitó- és csőforrasztó-pestek, hengerlőművek munkái, az ezekkel kapcsolatban lévő és üzemük folytonosságához szükséges összes műhelyek, a gáz- és gőzfejlesztő-, szénégető-, kokszégető-, faaszaló-, pörkölő- és öntő-üzemek, a helyi szállitó-pályák és egyéb mellékműveletek, valamint berendezések félbeszakitást nem tűrő munkái;

24. a vegyészeti iparnál az üzem azon egyes műveletei, melyek félbe nem szakithatók, pl. az izzó-, láng- és olvasztó-kemenczéknél, ólomkamarák és retortáknál folyó munkák stb.;

25. a villamos erőt, illetve áramot előállitó telepeknél előforduló ipari munka;

26. a zománczozott vasedény-iparnál az olvasztási, égetési és ónégetési munkák.

II. Mert a fogyasztó közönség igényei a folytonos üzembentartást megkövetelik:

A) *Vasárnapokon*

és pedig

1. egész napon át:

a) a baromfihizlaldák üzembentartásával járó összes munkálatok;

b) bucsukon és ájtatosságra szolgáló egyéb gyülekezeteken az ugynevezett bucsuczikkeknek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusitása; [3]

---

[1] A malmoknál az őrlési művelet munkaszüneti napon át azok műszaki berendezésére való tekintet nélkül végezhető. (K. M. 33643/1902.)

A molnárok sem a lisztet a malmokból a kereskedőkhöz, sem ezektől a gabonát malmaikba munkaszüneti napon nem szállithatják. (B. M. 119528/1900.)

Az olyan malomüzletre, amelyhez való jog a kir. kisebb haszonvételek sorába tartozik, s amely ezért az ipartörvény 183. §. 7. pontja szerint az ipartörvény rendelkezései alól ki van véve, az 1891 : XIII. t.-cz., s az annak alapján kibocsátott rendeletek nem nyernek alkalmazást. (K. M. 22078/1902.)

Malmoknál vasárnapokon csak szorosan az őrlési művelet végzése van megengedve, ez őrlési műveletbe az őrléshez szükséges gabonának elevátor utján hajóról a malom raktárába való szállitása nem tartozik. (K. M. 77963/1902.)

[2] E pont alatt csakis a szövetnyomás értendő, ellenben a kárpitipar nyomatása e kivétel alá nem tartozik. (B. M. 3154. kih./1891.)

[3] Szentképeknek, mint kizárólagosan vallási czélokat szolgáló és a vallásosságot előmozditó tárgyaknak bucsukon, vasár- és ünnepnapokon nyilt helyeken, sátrakban való árusitása a vasárnapi munkaszünet szempontjából nem ütközik akadályba. (K. M. 58327/1900.)

Bucsukon, hacsak azok rendes országos vagy hetivásárral összekötve nincsenek, csupán az

c) a czukrász- és mézeskalácsos-iparnál ; [4])

d) élő állatoknak felhajtása, szállitása, szállitás czéljából ugy gyors- mint teheráru gyanánt feladása, megérkezésükkor a szállitási eszközökből való kirakása és az állomásról rendeltetési helyükre szállitása, illetve hajtása, továbbá robbanékony áruknak a szállitási eszközökből való kirakása és hazaszállitása ;

e) a fényképész-iparnál ;

f) a fürdőintézeteknél a szükséges munkák ;

g) hirlapok elárusitása és széthordása ;

h) az izraelita husvéti kenyér előállitása és árusitása ;

i) jégnek gyártása, árusitása, szállitása czéljából feladása, rendeltetése helyén kiadása és az állomásról elfuvarozása ;

j) kenyér, péksütemény, tej és gyümölcs elárusitása és házhoz szállitása, az ezek árusitására berendezett üzletekből ép ugy, mint az egyes pékműhelyekkel kapcsolatban, a kicsinyben elárusitás czéljaira, különállóan létesitett kereskedelmi üzletekből, melyekben azonban műhely-segédszemélyzet nem alkalmazható ; [5])

k) a kofák üzlete, amennyiben az áruk üdülő és mulatóhelyeken vagy városon, illetve a községen kivül sátrak alatt, vagy valamely szokásos más állványon, asztalon, vagy a földön kirakva árusittatnak ;

l) lakásoknak sürgős átalakitásánál a szükséges munkák, azonban csak a hatóságilag szabályozott költözködési időszakokban, valamint az ezeket megelőző és követő egy-egy hétben ; a czimfestéssel foglalkozó iparosok iparához tartozó munka, de csak a törvényes költözködési napokat megelőző és követő 8 napon belül eső vasárnapokon és csak akkor, ha az magánhelyiségekben és műhelyekben végeztetik.

m) a nyomdaiparnál a halasztást nem tűrő állami és hatósági nyomtatványok, szinlapok, műsorok, gyászjelentések előállitása és széthordása ; [6])

n) országos vásárok napján az ipari és kereskedelmi elárusitás, és pedig nemcsak a vásártéren, hanem a vásártartó város, illetve község egész területén ; ugyancsak országos vásárok alkalmával a szállitás, illetve fuvarozás. Addig, mig a baromvásárok vasárnapon tartatnak, ezen baromvásárokon a szijgyártók, kötelesek és bognárok áruikat eladás czéljából kirakhatják ; [7])

o) a szálloda, vendéglő, sör-, pálinka- és bormérő, kávéház- és kávémérő-iparoknál, ideértve a házhoz szóló megrendeléseket is, vagy az ily üzletekben szokásos bármily étel vagy ital kiszolgáltatását ; [8])

---

ugynevezett bucsuczikkek, mint pl. imakönyvek, olvasók, viaszgyertyák stb. árusithatók ; egyéb áruczikkel bucsukon a vásártartási jog szempontjából sem kirakodni, sem pedig azokat vásárszerüleg elárusitani nem szabad. (K. M. 53153/1899.)

[4]) A czukorkaárusitás ugy természeténél mint tárgyánál fogva egyedül a czukrászüzletek közé sorozható, s ehhez képest a kereskedelmi ministeri rendelet II. *A)* 1. *c)* pont értelmében munkaszüneti napokon egész napon át űzhető, ennélfogva a kizárólag czukorkák elárusitásával foglalkozó kereskedők a munkaszüneti napokon délután az elárusitásban nem akadályozhatók. (K. M. 19447/1901., B. M. 25118/1901.)

Csemege- és füszerkereskedők által űzött czukorkaelárusitás a czukrászipar körébe nem vonható. (B. M. 36709/1901.)

Csokoládé-süteményeket, dessert-bonbonokat és theasüteményeket árulók üzletei czukrászati üzletek jellegével birnak és vasárnap is egész nap nyitva tarthatók. (K. M. 4554/1897. és B. M. 660. kih./1897.)

[5]) Az ezen pontban foglalt rendelkezés a gyümölcs árusitására berendezett kofaüzletekre is vonatkozik, mig a következő *k)* pontban foglalt korlátozás azon további áruczikkeket érinti, melyeknek árusitására a kofaüzletek gyümölcsön kivül kiterjeszkedni szoktak. E pont alapján tehát a kofák a rendelet előbb idézett pontja alapján gyümölcsöt munkaszüneti napokon egész nap árusithatnak. (K. M. 113/1904.)

Ha gyümölcskereskedés csemege-kereskedéssel együtt űzetik, bár a gyümölcscsel való kereskedés munkaszüneti napokon egész napon át meg van engedve, az üzlet a csemegekereskedésre nézve megállapitott időpontban, tehát délelőtt 10 órakor bezárandó. (K. M. 8083/1904.)

[6]) A m. kir. orsz. meteorologiai és földmágnességi intézet időjárási térkép napijelentései az év összes vasárnapjain, valamint Szent István napján is nyomathatók. (K. M. 22781/1901.)

[7]) Országos vásárok napján csupán az ipari és kereskedelmi elárusitás lévén megengedve, pékek vasárnapokra eső országos vásárok alkalmából a megállapitott munkaszüneti időben nem süthetnek. (K. M. 48398/1903.)

Vasárnapokra eső vásárokon műhelybeli munka nem végezhető. (K. M. 44691/1903.)

Ha valamely helyen két hétig tart a vásár, az annak tartamába eső mindkét vasárnapon végezhető az ipari és kereskedelmi elárusitás. (K. M. 35595/1901.)

[8]) E pont alapján csakis a sör-, pálinka- és bormérések, vagyis kizárólag ama italmérési üzletek tarthatók munkaszüneti napon is egész napon át nyitva, melyek rendszerint korlátlan kimérési engedélylyel birnak, mig azok a korlátolt kimérési engedélylyel biró kereskedők, kik üzleteiket az idézett rendelet értelmében munkaszüneti napokon déli 12 órakor, illetve délelőtti 10 órakor bezárni tartoznak, a most emlitett záró-órán túl italneműeket sem szol-

p) a szódaviz gyártása, elárusitása és házhoz szállitása;[8a])
q) természetes virágok árusitása.
r) Az 1898. évi XXIII. t.-cz. alapján alakult ipari és gazdasági szövetkezetek közül, valamint a hasonló czélu és hasonló keretekben működő egyéb ipari és gazdasági előleg- és hitelegyletek közül azok, amelyeknél az üzleti tevékenység kizárólag a vasár- és ünnepnapok néhány órájára szoritkozik, amelyek tehát köznapokon egyáltalán nem állanak a közönség rendelkezésére és amelyek nem rendelkeznek saját állandó személyzettel, vasárnapokon nyitva tarthatók s a rendes üzletmenettel járó összes teendőket végezhetik. — Ezen rendelet azonban nem vonatkozik nyersanyagbeszerző vagy egyéb rendes üzletvitellel foglalkozó szövetkezetekre, vagy szövetkezeti raktárakra, sem pedig hitelnyujtással hétköznapokon is foglalkozó hitelszövetkezetekre vagy hitelegyletekre. (K. M. 23128/1904. körrend.)

2. délutáni 5 óráig:

Oly községekben, melyek az országhatártól 10 kilométernél távolabb nem esnek, az ezen rendelet II. *A)* 1. pontjai alatt nem emlitett minden ipari és kereskedelmi elárusitás.[9])

3. déli 12 óráig:

a) a borbély- és fodrásziparnál az üzleti helyiségben, azontúl csak magánlakásban, szinházakban, vagy hasonló előadások alkalmából házhoz hiva;[10])

---

gáltathatnak ki, mivel a szóban lévő kereskedők üzletében a korlátolt kimérési engedély alapján elárusitott italnemüek, az illető üzletnek ép ugy rendes áruczikkeit képezik mint bármely más áruczikk, pl. füszer, csemege stb. (B. M. 36709/1901.)

[8a]) Szódaviz gyártásához szükséges anyagoknak a gyártás szinhelyére való szállitása a vasárnapi munkaszünet alatt tilos. (B. M. 3959/901.)

[9]) Annak megállapitásánál, hogy valamely község az országhatártól számitva tiz kilométeren belül, vagy ennél távolabb esik-e, az illető község *határának* az országhatártól *légvonalban* számitott távolsága irányadó. (K. M. 78882/1903.)

A délutáni 5 órai záró-óra az országhatártól tiz kilométernél távolabb nem eső községek területének nem csupán azon részére terjed ki, mely az országhatártól számitott tiz kilométeren belül esik, hanem azon részére is, mely az országhatártól számitott tiz kilométeren túl esik. (K. M. 64473/1903.)

A 28559/1903. szám alatt kibocsátott rendelet II. *A)* 2. pontjában foglalt rendelkezés a Pozsony szabad királyi város területén lévő ipari és kereskedelmi üzletekre nem alkalmazható, s az ipari munka, az elárusitás és házhoz szállitás vasárnapokon a 28559/1903. számu rendelet II. A/3. pontja alatt megnevezett ipari és kereskedelmi üzletekben csakis délelőtt tiz óráig végeztethető. (K. M. 76577/1903.)

Petrozsény, Vulkán és Lupény határszéli községekben az ipari és kereskedelmi elárusitás, a hivatali elődöm által 1903. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott általános vasárnapi munkaszüneti rendelet II. *A)* 2. pontjára való tekintettel, vasárnapokon és Szent István napján délután 5 óráig végezhető.

Az érdekelt kereskedelmi alkalmazottak, az iparosok és kereskedők egy tekintélyes része által támogatva, több izben folyamodtak az iránt, hogy az emlitett három községre az idézett rendelet ezen része ne alkalmaztassék s a nem határszéli községekre nézve érvényes rendelkezések legyenek irányadók.

Figyelemmel az érdekeltek által felhozott indokokra, kérelmüket teljesitendőnek találtam s az 1891. évi XIII. t.-cz. 3. §-ában biztositott jogomnál fogva ezennel elrendelem, hogy hivatali elődöm idézett rendeletének fentebb emlitett II. *A)* 2. pontjában foglalt rendelkezés a Petrozsény, Vulkán és Lupény községek területén lévő ipari és kereskedelmi üzletekre ne alkalmaztassék s az ipari munka, az elárusitás és házhoz szállitás vasárnapokon a hivatali elődöm idézett 28559/1903. számu rendelete II. *A)* 3. pontja alatt megnevezett ipari és kereskedelmi üzletekben déli 12 óráig, a II. *A)* 4. pontja alatt megnevezettekben délelőtt 10 óráig végeztethessék.

Felhivom alispán urat, hogy e rendeletemről az illetékes főszolgabirói hivatalt s az érdekelt köröket megfelelően értesitse. (K. M. 81113. 1906.)

Hivatali elődöm által 1903. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendelet II. *A)* 2. pontjában foglalt rendelkezés hatályát megszüntetem, minek következtében Fiume és Susak területén az ipari munka, az elárusitás és házhoz szállitás vasárnapokon az idézett rendelet II. *A)* 3. pontjában megnevezett üzletekben déli 12 óráig, II. *A)* 4. pontjában megnevezettekben pedig délelőtti 10 óráig végezhető. (K. M. 84454/1906.)

[10]) A kaszinókban s más társaskörökben foglalkozó borbélyok és fodrászok munkája csak az esetben nem tekinthető iparüzésnek, ha maga a kaszinó, illetőleg társaskör alkalmazza őket rendes fizetés mellett, minek fejében a tagokat dijtalanul kiszolgálni tartoznak; ha azonban nem a kaszinónak, illetőleg társaskörnek alkalmazottjai, hanem a kaszinó, illetőleg társaskör által bérbeadott, esetleg dijtalanul átengedett helyiségben a borbély- és fodrászipar körébe eső munkálatokat rendes dijazás mellett teljesitik, foglalkozásuk az önálló iparüzés jellegével bir, s ily körülmények között a

b) burgonyazuzó-iparnál az áru előállitása és szállitása;

c) a gépiparnál a sürgős és halaszthatatlan javitási munkák;[11])

d) gyorsáruknak fuvarozása, felvétele és kiszolgáltatása általában, valamint sörnek, élő baromfinak és romlékony természetü élelmiszereknek (mint friss gyümölcs, friss főzelék, friss hus, friss hal, leölt baromfi, leölt vad, tojás, tej, vaj, turó, sajt stb.) fuvarozása, figyelmeztetés daczára a közönséget munkaelszállitás czéljából teheráruként való feladása, valamint a teheráruként érkező ily czikkekből álló küldeményeknek kiadása és az állomásról való elfuvarozása oly helységekben, melyeknek állomásain az emlitett árukat szállitó vonatok déli 12 óra után közlekednek, az emlitett áruczikkek a vonatközlekedés idejéhez képest déli 12 órán túl is fuvarozhatók, vasuti szállitásra felvehetők és kiszolgáltathatók;

---

többi fodrász-iparosokkal azonos elbirálás alá esnek, tekintet nélkül arra, vajjon kizárólag a tagoknak állanak-e rendelkezésére, vagy pedig idegeneket is szolgálnak ki. (B. M. 51796/1903.)

Elém terjesztett panasz következtében tudomásomra jutott, hogy a fürdővállalatoknál működő borbélyok és fodrászok a közönséget a törvényes munkaszüneti napokon délután is rendszerint kiszolgálják, miáltal a többi jogosult borbély- és fodrász-iparosokat, kik üzleteiket folyó évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kiadott rendeletem II. *A)* 3. *a)* pontja értelmében munkaszüneti napokon déli 12 órakor bezárni tartoznak, érzékenyen megkárositják.

Erre való tekintettel a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök urral egyetértőleg értesitem Czimet, miszerint a fürdővállalatoknál alkalmazott borbélyok és fodrászok munkája a fürdővállalattól független önálló iparüzésnek tekintendő s csakis arra megfelelő képesitéssel és iparigazolványnyal biró iparos által, illetve megfelelő üzletvezető alkalmazása mellett gyakorolható, mihez képest a vasárnapi munkaszünet szempontjából ezen munkálatok tekintetében is az idézett rendelet II. *A)* 3. *a)* pontja irányadó.

Felhivom ennélfogva Czimet, utasitsa a törvényhatóság területén lévő összes elsőfoku iparhatóságokat, miszerint figyelmeztessék a hatóságuk alá tartozó területen fennálló fürdővállalatok tulajdonosait, illetve az azokban működő borbélyokat és fodrászokat, hogy amennyiben a borbély- és fodrász-iparra megfelelő iparigazolványnyal és képesitéssel nem birnának, ezen hiányt legkésőbb folyó évi aug. hó 31-ig bezárólag pótolni, vagyis a szükséges iparigazolványt megszerezni annyival is inkább el ne mulaszszák, mivel ellenkező esetben ellenök az 1884 : XVII. t.-cz. 156. §. *a)* pontja alapján a borbély- és fodrász-ipar jogosulatlan gyakorlása miatt kihágási eljárás fog folyamatba tétetni.

Ugyancsak figyelmeztetendők fentnevezettek arra is, hogy az általuk teljesitett borbély- és fodrászmunka tekintetében szintén a fentidézett rendelet II. *A)* 3. *a)* pontja irányadó, az alsófoku rendőrhatóságok pedig utasitandók, hogy a fürdővállalatoknál működő borbélyokat és fodrászokat kellőleg ellenőrizve, amennyiben arról győződnének meg, hogy azok az előzetes szüneti napokon az iparukra nézve az idézett rendelet II. *A)* 3. *a)* pontjában megállapitott zárórán túl is kiszolgálják, a mulasztók ellen az 1891 : XIII. t.-cz. 6. §-a alapján kellő szigorral járjanak el. (K. M. 38832/1903.)

[11]) A mezőgazdasági gépek javitásának vasárnapokon déli 12 óráig való végezhetése tárgyában folyó évi julius hó 20-án 2679. szám alatt kelt folyamodványára rövid uton szóbelileg közvetitett közlésem kapcsán értesitem Czimet, miszerint folyó évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendeletem II. *A)* 3. *c)* pontja és a II. *A)* 3. fejezet utolsó bekezdése értelmében a gépiparnál a sürgős és halaszthatatlan javitási munkák junius és julius hónapokba eső vasárnapokon oly városokban, melyeknek lakossága a 20.000-et meghaladja, délelőtti 10 óráig, egyéb hónapokba eső vasárnapokon, valamint a 20.000-nél kevesebb lakosu városokban és községekben junius és julius hónapokban is déli 12 óráig végezhetők, idézett rendeletembe ugyanis az annak kibocsátásáig érvényben volt 14837/1892. számu rendelet vonatkozó rendelkezéseit változatlanul átvettem.

Minthogy pedig a cséplőgépek javitása az egész cséplési időszak alatt tényleg sürgős és halaszthatatlan teendőt képez, idézett rendeletem alapján a cséplőgépek elromlásából felmerülő összes javitási munkák ugy a cséplő gépek üzemének szinhelyén, mint a mezőgazdasági és egyéb gépgyárakban is vasárnapokon délelőtti tiz, illetve déli tizenkét óráig akadálytalanul végezhetők. Természetesen a sürgős és halaszthatatlan gépjavitási munkákon kivül egyéb munkák végzése nincsen megengedve s amennyiben a gyárak egyéb munkát is végeztetnének, az 1891 : XIII. t.-cz. 6. §-a alapján büntetendő kihágást követnek el.

Avégből tehát, hogy Czim kérelméhez képest a cséplőgépek elromlott alkatrészeinek vasárnapokon déli 12 óráig való kijavithatása lehetővé tétessék, külön intézkedés részemről nem szükséges, nehogy azonban rendeletem téves értelmezése folytán a rendőrhatóság a vasárnapokon délelőtt tiz, illetve déli tizenkét óráig sürgős javitási munkát eszközlő gépgyárosokat felelősségre vonja, a fentiekre egyidejüleg felhivtam a székesfővárosi m. kir. államrendőrség főkapitányának figyelmét. (K. M. 49717/1903.)

e) a kézi zálogüzletekben a zálogtárgyak bezálogositása és kiváltása ; [12])

f) a kisiparnál sürgősen rendelt javitási munkák ;

g) a magánosok által a sütőhöz sütés czéljából vitt tésztanemüeknek és husféléknek az illető sütőműhelyben való kisütése, mindazonáltal azzal a korlátozással, hogy ezen munkálatok teljesitésére a sütőiparos rendes üzleti segédszemélyzetéből legfeljebb egy, erre önként vállalkozó egyént alkalmazhat s ezen délelőtt 10-től déli 12 óráig terjedő rendkivüli munkaidő az illető alkalmazott kötelezett munkaidejébe semmi czimen be nem tudható ;

h) a mészáros-, hentes- és kolbászkészitő iparnál az elkészités, elárusitás és szállitás ; [13])

i) sertéshizlaló-telepeknél a hizlaláshoz szükséges anyagok szállitása, sertéseknek a szállásokba vagy telepekbe behajtása.

A junius és julius hónapokba eső vasárnapokon azonban oly városokban, melyeknek lakossága a 20.000-et meghaladja, a jelen 3-ik pont *c), e), f), h)* alatt elősorolt munkák csak délelőtti 10 óráig folytathatók.

[*j)* Fürdőhelyeken az ipari és kereskedelmi üzletekben az elárusitás és házhozszállitás, amennyiben e czélra az idézett 28559/1903. számu rendelet hosszabb időt nem állapit meg, vasárnapokon és Szent István napján a fürdőidény tartama alatt déli 12 óráig végezhető. (K. M. 44304/1904.)] [13a])

4. Délelőtti 10 óráig:

a) minden a napi élelmezés körébe tartozó czikkek, ugymint: zöldségfélék, só, liszt, czukor, kávé, füszer, bor, thea, rum, csemegék, főzelékek, husnemüek stb. elárusitása és házhoz szállitása, nemkülönben a szatócsüzletekben is az elárusitás és házhozszállitás ; [13b])

b) a pékipari munkálatok, ide értve a pékműhelyekből történő elárusitást és házhozszállitást is ;

c) vasárnapokra eső hetivásárokon az elárusitás és szállitás ;

d) a vidéken és Horvát-Szlavonországok

---

[12]) A kir. zálogházak és azok közvetitő intézetei kézizálogüzletüknek a munkaszüneti napokon egész napon át való nyitvatartásában nem akadályozhatók, mert azokra az 1891. évi XII. t.-cz. nem terjed ki. (K. M. 35596/1901. és B. M. 54786/1901.)

[13]) Állatoknak kényszerszurás czéljából munkaszünet alatt a vágóhidra hajtása az 1891. évi XII. t.-czikkbe ütköző kihágást nem képez. (B. M. 385. kih./1891.)

A mészáros- és hentes-iparnál az állatok levágása, illetve leszurása az »elkészités« fogalma alá tartozik, miért is az állatoknak munkaszüneti napokon az illető iparokra nézve megállapitott munkaidő alatt levágása, illetve leszurása, történjék az bárhol, tehát vágóhidon is, a munkaszüneti rendelkezések alapján akadályokba nem ütközik. (K. M. 65358. 1901).

Állatoknak munkaszüneti napokon déli 12 óráig, illetve junius és julius hónapokban délelőtti 10 óráig való levágása, illetőleg leszurása, történjék az bárhol, tehát a vágóhidon is, a vasárnapi munkaszünet szempontjából a szabályokba nem ütközik (K. M. 66203/1906.)

A hentesek nemcsak nyers hust és nyers kolbászt, hanem minden, a hentes-iparág köréhez tartozó kolbászféléket, az ugynevezett felvágottakat, nevezetesen szalámit, parisert, disznósajtot, sonkát stb. is jogositva vannak árusitani. Ez áruk tehát munkaszüneti napokon déli 12 óráig állithatók elő és árusithatók. Ellenben ha a hentesek sajt-, gyümölcs- és csemege-árukkal is kereskednek, miután e czikkeknek délelőtt 10 órán tul való árusitása a II. *A)* 4. *a)* pont szerint tiltva van, s miután az olyan üzletekre nézve, melyekben egyidejüleg többféle ipar, illetve kereskedés gyakoroltatik, a vasárnapi záró-óra tekintetében mindenkor az a rendelkezés irányadó, mely az illető együttesen üzött ipar, illetve kereskedésnek azon ágára vonatkozik, mely a vasárnapi záró-óra szempontjából a legszigorubb korlátozás alá esik, ez esetben a hentes-üzletek is munkaszüneti napokon délelőtt tiz órakor feltétlenül bezárandók. (B. M. 100828/1903.)

[13a]) Hivatali elődömnek 1904. évi junius hó 30-án 44304. sz. a. kelt rendeletét, melynek értelmében az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. évi XIII. t.-czikk alapján 1903. évi junius hó 13-án 28559. sz. a. kibocsátott rendelet II. *A)* 3. pontjához *j)* alpont füzetett ; ezennel hatályon kivül helyezem.

E rendelkezésem következtében a fürdőhelyeken az ipari és kereskedelmi árusitás és házhoz szállitás tekintetében az egyébként érvényes szabályok irányadók.

E rendeletem kihirdetése napján azonnal életbe lép. (K. M. 29342/1907.)

[13b]) A kereskedő és iparos által az üzletmenet szükségleteinek fedezése czéljából rendszeresen történő bevásárlás, ha az áru átvétetik — munkaszüneti napokon csak déli 10 óráig végezhető. (B. M. 4009/1904.)

Az árunak más helyre való átrakása, rendezése, csomagolása, továbbá a következő napokra eladás czéljából való előkészitése munkaszüneti időben nem végezhető. (B. M. 5952. 1904.)

területén minden, a jelen rendelet II. *A)* 1., 2. és 3. pontja alatt meg nem nevezett ipari és kereskedelmi üzletekben az elárusitás és házhoz szállitás.[14])

5. Délelőtti 9 óráig:

Az iparszerüeh űzött ablaktisztitás és szobapadlófényezés.

---

[14]) Porczellán-áruknak árusitása és csomagolása e rendelkezés alá esik. (B. M. 2601. kih./1899.)

A bornak kismértékben való elárusitása nem a korcsma fogalma, hanem a délelőtt 10 óráig nyitva tartható üzletek alá esik, s ebből kifolyólag a kismértékben való elárusitási üzletnek vasárnap délelőtt 10 órán túl való nyitva tartása kihágást képez. (B. M. 1974/1895.)

Bor- és sörkereskedők vasárnapokon csak délelőtt 10 óráig árusithatnak és szállithatnak. (K. M. 47435/1903.)

Ha több üzletág, nevezetesen füstölt hus és szalámi árusitás, valamint kifőzde egyesitve üzetik, valamennyi üzletágra egységesen amaz üzletág vasárnapi munkaszünete lesz az irányadó, amelyik a leghosszabb, illetve amelynél az árusitási idő a legrövidebb. (B. M. 2191. kih./1900.)

A pénzváltó-üzletek, mint kereskedelmi üzletek, munkaszüneti napokon délelőtt 10 óráig tarthatók nyitva. (K. M. 61944/1903.)

Tekintettel arra, hogy a szalámigyártásra felhasználandó hus mennyisége az időjáráshoz képest változván, a szalámigyárosoknak legfontosabb érdeke az, hogy az általuk különféle vidékekről rendelt hus szállitása tekintetében, az időváltozásnak megfelelően, mindig sürgősen rendelkezhessenek, hogy előre megrendelt vágásokat a szükséghez képest lerendeljenek, vagy elhalasztott vágásoknak azonnal való eszközlése iránt intézkedhessenek, az irodai munkának vasárnapi szünetelése pedig megakadályozná őket az ily irányu sürgős rendelkezésekben, ami a szalámigyártásnak nagy károkat okozna, a nevezett gyárosoknak megengedtetett, hogy gyári irodáikban az irodai személyzetet 1904. január és február hónapjainak összes vasárnapjain déli 12 óráig foglalkoztathassák. (K. M. 82870/1903.)

A kantinos, amennyiben kereskedést is űz, az általa gyakorolt kereskedésre nézve a vasárnapi munkaszünet tekintetében ugyanazon korlátozás alá esik mint más kereskedő, vagyis kereskedői tevékenységét vasárnapon délelőtt 10 órán tul nem folytathatja. (K. M. 4748/1904.)

Az ipari vállalatok irodáiban vasárnapon egész napon át szünetelnie kell az irodai munkának, mert az ipari és kereskedelmi irodák vasárnapi munkaszünete tekintetében a 28559. 1903. számu rendelet a székesfőváros és a vidék között nem tesz különbséget, amennyiben az idézett rendelet II. *A)* 4. *d)* pontja csak az ott emlitett ipari és kereskedelmi üzletekből eszközölt elárusitás és házhoz szállitásra nézve tesz különbséget a vidék és a székesfőváros között. Különbséget kell tenni a szabadalmi ügyvivők és az egyéb szabadalmi ügynökségek, irodák tulajdonosainak tevékenysége között. Előbbiek nem iparosok; jogállásuk az 1895 : XXVII. t.-cz. 27. §-a, illetőleg az ennek alapján kibocsátott 1895. évi 4719. eln. és 1896. évi 2226. eln. számu rendeletekben nyert az ipartörvénytől teljesen független és a foglalkozás természeténél fogva inkább az ügyvéd jogállására emlékeztető szabályozást. Ügyvédek is használhatják a »szabadalmi iroda« megjelölést és igy természetesen az ügyvéd kezén lévő szabadalmi irodákra sem alkalmazható az ipartörvény vagy az ipartörvényen alapuló valamely rendeleti határozmány. A vasárnapi munkaszünetre vonatkozó határozmányok tehát csupán azoknak a szabadalmi irodáknak alkalmazottaira terjeszthetők ki. amelyeknek ebbeli tevékenysége a 75515/1900. számu K. M. rendelet értelmében iparigazolvány váltásához van kötve. (K. M. 67438/1903.)

Turó és vaj vasárnapokon csupán délelőtt 10 óráig árusitható. Üdülő- és mulatóhelyeken, vagy a városon, illetve községen kivül azonban a kofák az idézett rendelet II. *A)* 1. *K)* pontja értelmébsn turót és vajat egész vasárnapon árusithatnak. (K. M. 7568/1904.)

Az üzlet bezárása alatt nemcsak az értendő, hogy abban elárusitás nem folytatható, hanem a zárvatartás szószerint értelmezendő, olyképpen, hogy az üzletbe való bejutás a közönség részéről teljesen kizárt legyen. (K. M. 13985. 1904.)

A kereskedelemügyi m. kir. minister 1904. évi julius hó 10-én 31646. szám alatt kelt átiratából arról szereztem tudomást, hogy oly ipari és kereskedelmi üzletek tulajdonosai, akik mellesleg biztositási ügyletek megkötésével is foglalkoznak, a kizárólag biztositási ügyletekkel foglalkozó ügynökök egyenes megkárositásával, — mivel üzleteiket munkaszüneti napon az egész nap folyamán zárva kénytelenek tartani — üzlethelyiségeiknek munkaszüneti napokon való nyitvatarthatásának zárórájáig is foglalkoznak biztositási ügyletek megkötésével, holott a kereskedelemügyi m. kir. minister 1903. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendeletének II. *A)* 4. *d)* pontja értelmében az ipari és kereskedelmi üzletekben munkaszüneti napokon csak az elárusitás és házhozszállitás van délelőtt 10 óráig megengedve, ellenben biztositási ügyletek kötése munkaszüneti napokon egyáltalában nem végezhető. Azok a biztositási ügynökök tehát, akik a czimen, hogy főfoglalkozásukat képező

B) *Szent István napján:*

az *A)* 1. alatt felsorolt üzletekben, kivéve a *l)* és *n)* pontok alatt felsoroltakat, továbbá a 2., a 3. *a), b), d), f), g), i),* a 4. *a), b)* és 5. pontok alatt felsorolt ipari munkák, az ott említett időn belül.[15])

C) *A munkaszüneti napot követő napon az ipari munka megkezdhető:*

1. Éjjeli 1 órától:

A pékipar kivételével — mindennemű élelmiszerek előállítása és szállítására nézve, amennyiben azt az illető iparág természete indokolja.

2. Reggeli 3 órától:

A fuvarozás előkészítésére és foganatba vételére nézve.

3. Reggeli 5 órától:

Élelmiszereket és italokat árusító és kimérő üzleteknél.

4. Reggeli 6 órától:

A pékipar körébe eső összes munkálatok. A kemenczefűtés azonban, amennyiben az nem a rendes üzleti segédszemélyzet igénybevételével történik, hanem az iparos házi cselédje által végeztetik, az 1884 : XVII. t.-cz. rendelkezései alá eső ipari foglalkozásnak nem tekinthető s ehhez képest e munkálatra az 1891 : XIII. t.-cz. rendelkezései nem terjednek ki.

III. Mert a közforgalom vagy valamely hadászati vagy egyéb közérdek a folytonos üzembentartást feltétlenül követeli:

1. Árviz és más elemi csapás elleni védelmi munkák, valamint az illető elemi csapás következményeinek eltávolítására vagy orvoslására elkerülhetetlenül szükséges munkák;
2. hadászati szempontból sürgős épitkezési, felszerelési vagy szállítási ipari munkák;
3. a hordár- és targonczás-ipar;
4. oly ipari munka, mely a nyilvános közlekedés és közbiztonság érdekéből halasztást nem szenvedhet, továbbá a tengeren járó hajók kazánjain, gépein és egyéb alkatrészein halaszthatatlanul teljesitendő sürgős ipari munka;
5. a társas- és bérkocsi-ipar;[15a])
6. a temetkezési vállalatok;[16])
7. ünnepélyeknél bármily díszitési munka;
8. a vasuti és hajózási üzemek, valamint a posta-, távirda- és távbeszélő-üzemeknél előforduló ipari munka.[17])

---

ipari és kereskedelmi üzletüket munkaszüneti napokon délelőtt 10 óráig nyitva tarthatják, ezen idő alatt mellesleg biztositási ügyletek megkötésével is foglalkoznak, az 1891 : XIII. t.-cz. 6. §-a alapján büntetendő kihágást követnek el s erre az illetékes közigazgatási hatóságok részéről oly hozzáadással leszneк figyelmeztetendők, hogy amennyiben munkaszüneti napon jövőre biztositási ügyletek megkötésével fognak foglalkozni, ellenök a kihágási eljárás folyamatba fog tétetni. (B. M. 69519/1904.)

[15]) A rendelet a végezhető ipari munka szempontjából vasárnapokra és Szent István-napjára megállapitott korlátozóbb rendelkezések alkalmazandók akkor is, ha Szent István-napja vasárnapra esik, tehát az esetben vásározás a Szent István-napjával egybeeső vasárnap nem tartható. (K. M. 60111/1898.)

Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. t.-cz. 3. §-a alapján a belügyi és földmivelésügyi minister urakkal, illetve a horvát-szlavon-dalmát bán urral egyetértőleg, folyó évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendeletem II. *B)* pontjába nyomdahiba csuszott be, melynek következtében idézett rendeletemnek nyomtatásban megjelent szövege szerint Szent István-napján a mészáros-, hentes- és kolbászkészitő-iparnál sem az elkészités, sem az elárusitás és szállitás, mely munka különben vasárnapokon déli 12 óráig végezhető, nincsen megengedve.

Minthogy a fogyasztó közönség igényei megkövetelik, hogy Szent István-napján déli 12 óráig friss hust szerezhessen be, az említett nyomdahiba kiigazitásául ezennel elrendelem, miszerint Szent István-napján a mészáros-, hentes- és kolbászkészitő-iparnál az elkészités, elárusitás és szállitás, éppen ugy mint vasárnapokon, déli 12 óráig végezhető. (K. M. 50781. 1903.)

[15a]) Bérkocsis vasárnap és ünnepnap is tartozik a megrendelt fuvart teljesiteni. (B. M. 948/1901.)

[16]) A temetkezési vállalatok, de divatáru és rőföskereskedők is, halottas czikkeket a vasárnapi munkaszünet tartama alatt is kiszolgáltathatnak. (K. M. 52520/1900.)

A temetkezésekkel kapcsolatos munkák munkaszüneti napokon is végezhetők. (B. M. 5049 904.)

[17]) A fiumei kereskedők mindazon esetekben, midőn az induló vagy érkező hajókon a be-, illetve kirakodást vasárnap teljesitik, irodáikban és raktáraikban a szükséges ipari, illetve irodai munkálatokat vasárnap is végezhetik. Kötelesek azonban minden be- és kirakodás alkalmával, e körülményt az iparhatóságnak — az ellenőrzés gyakorolhatása czéljából, a

IV. Az idézett törvény 3. §. *b)* pontja szerint ipari munkát végezhetnek a mondott napokon azon *önálló kisiparosok,* kik maguk, és pedig segédeik és tanonczaik, valamint más segédmunkások igénybevétele nélkül lakásukon dolgoznak.[18])

V. Ha valamely üzlet állami egyedáruság tárgyát képező czikkek elárusitására fel van jogositva, emellett más czikkek vételével vagy elárusitásával is foglalkozik, vagy amely ugyanazon üzlethelyiségben más ipart is gyakorol, az — ezen utóbbi üzletkörre nézve — ugy az 1891. évi XIII. t.-czikknek hatálya, mint a jelen rendelet hatálya alatt áll.

Az egyedárusági czikkek elárusitására jogositott üzletekben mindazonáltal az ezen árusitásra nézve megengedett időn belül gyufa, szivarka-papir, pipa, pipaszár s a közönséges fa- és papirszipkák árusitása is meg van engedve.

VI. A jelen rendeletben az egyes munkákra, illetve műveletekre nézve engedélyezett kivétel *csakis azon munkásokra és segédszemélyzetre vonatkozik,* mely az illető munkánál, illetve műveletnél tényleg alkalmazva van.

VII. Azon iparnemeknél, melyeknél az ipari munka a fentiek szerint vasárnapokon is végezhető lesz, köteles az illető iparüző az ezen munkánál alkalmazott munkások olyatén felváltásáról gondoskodni, hogy a munkások legalább *minden hóban egy teljes, vagy minden két hétben egy fél vasárnapon* munkaszünetet élvezzenek.

---

hajó megnevezése mellett — esetről-esetre bejelenteni. (K. M. 55742/1896.)

Tudomásulvétel és alárendelt közegeinek megfelelő tájékoztatása végett értesitem a Czimet, miszerint áruknak a vasuti kocsikba és hajókba történő berakása, valamint a vasuti kocsikból és hajókból való kirakása is vasuti és hajózási üzemhez tartozó munka, mert az áru be- és kirakása részint előfeltétele, részint pedig következménye a vasuti, illetve hajózási üzemnek. Minthogy pedig hivatali elődöm mult évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendeletének III. czime 8. pontja szerint a vasuti és hajózási üzemnek azért, mert közforgalom érdekeit a folytonos üzembentartást feltétlenül megköveteli, a vasárnapi munkaszünet szempontjából mindennemü korlátozás alól ki van véve, áruknak a vasuti kocsikba és hajókba való berakása, valamint azokból való kirakása is munkaszüneti napokon az egész nap folyamán akadálytalanul végezhető, és pedig ugy abban az esetben, ha a be- és kirakást a vasuti vagy hajózási vállalat alkalmazottjai végzik, mint abban az esetben is, ha a be- és kirakást a feladó, illetve az átvevő munkásai végzik. (K. M. 28978/1904.)

Az ipari munka vasárnapi szünetelése tárgyában 1903. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt bibocsátott rendelet III. czime 8. pontja szerint a vasuti és hajózási üzemek a közforgalom érdekében a vasárnapi munkaszünet szempontjából mindennemü korlátozás alól ki lévén véve, önként értetődik, hogy a vasuti és hajózási üzemekkel kapcsolatos irodai munka vasárnapokon az egész napon át akadálytalanul végezhető. (K. M. 14330/1905.)

[18]) Az 1891 : XIII. t.-cz. 3. §-ának *b)* pontjában, valamint az 1903. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott kereskedelemügyi ministeri körrendelet IV. pontjában emlitett »lakás« fogalma alatt nem csupán szorosan vett lakószobák, hanem a lakással közvetlen kapcsolatban lévő olyan helyiségek is értendők, amelyek műhelyi czélokra használtatnak. Az idézett rendelet IV. pontjában emlitett önálló kisiparosok alatt a munkaszüneti törvény 3. §. *b)* pontjában foglaltaknak megfelelően kizárólag az olyan iparosok értendők, kik iparukat állandóan segédek, tanonczok alkalmazása nélkül gyakorolják. A rendesen üzleti segédszemélyzet igénybevételével dolgozó iparosok azonban az által, hogy a munkaszüneti idő alatt üzleti segédszemélyzetük igénybevétele nélkül ipari munkát lakásukon maguk végeznek, a rendeletben emlitett kisiparosokká nem válnak, mihez képest az idézett rendeleti határozmány nem is jogositja őket fel arra, hogy munkaszüneti napokon, habár csak saját személyükben is, ipari munkát végezzenek. (K. M. 75050/1903.)

Az iparos felesége a 28559/1903. számu rendelet IV. pontjában emlitett »segédmunkás«nak nem tekinthető ; az iparos gyermeke azonban, ha atyja üzletében, műhelyében rendszeres tevékenységet fejt ki, anélkül, hogy az üzleten, műhelyen kivül más irányu, attól független főfoglalkozása lenne, segédmunkásnak tekintendő. (K. M. 7564/1904.)

Az önálló pék-kisiparosok munkaszüneti időben ipari munkát maguk végezhetnek lakásukon és a lakással kapcsolatos műhelyben. — A rendes üzleti segédszemélyzettel biró pékiparosok azonban munkaszüneti napokon saját személyükben sem dolgozhatnak. (B. M. 4405. 1906.)

Azon önálló kisiparos, aki a sütést munkaszüneti napon segéd és tanoncz nélkül, egyedül feleségével végzi, az ipari munkaszünet be nem tartása miatt nem büntethető. (B. M. 1708. 1906.)

VIII. Az egyes községekre és egyes ipar- és kereskedelmi telepekre nézve általam *külön engedélyezett*, vagy még engedélyezendő kivételek a fenti rendelkezések által nem érintetnek.[19])

II.

45023. szám.
1903. jul. 23.

Keresk. min. rendelet

a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó rendelet módositása tárgyában.

A székesfővárosi kereskedők különböző szakcsoportjai ugy küldöttségek által, mint irásbeli folyamodványok alakjában is kifejezésre juttatták előttem, hogy az ipari munkának vasárnapi szünetelése tárgyában f. évi junius hó 13-án 23559. szám alatt kibocsátott rendeletem II. *A)* 4. *a)* pontjában foglalt azon rendelkezéssel szemben, mely szerint a székesfőváros területén csak a napi élelmezés körébe tartozó czikkek délelőtt 10 óráig való elárusitása és házhoz szállitása, továbbá a szatócsüzletekből ugyancsak a jelzett időpontig való elárusitása és házhozszállitás van megengedve, s minden más, nem a napi élelmezés körébe tartozó czikkek árusitására berendezett üzlet vasárnapon egész napon át zárva tartandó, az idézett rendelet II. *A)* 4. *c)* pontjának azon rendelkezése, mely a vasárnapokra eső hetivásárokon az elárusitást és szállitást minden korlátozás nélkül, tehát nem csupán élelmiczikkekre, hanem minden egyéb áruczikkre nézve megengedi, a nem élelmiczikket, hanem egyéb áruczikket árusitó székesfővárosi kereskedők széles rétegeire nézve sérelmes. Az érdekelt kereskedői körök egyidejüleg azt a kérelmet terjesztették elém, hogy vagy tiltsam el az élelmiczikkeken kivül minden más czikknek a vasárnapokra eső hetivásárokon való elárusitását, vagy ha ez lehetséges nem volna, biztositsam nekik is a jogot arra, hogy üzletüket vasárnapokon délelőtt 10 óráig nyitva tarthassák, hogy a vasárnapokon jelentkező vevőket ép ugy, mint a hetivásáron árusitók, délelőtt 10 óráig ők is kiszolgálhassák.

Tekintettel arra, hogy az utóbbi esetben ama fontos humanitárius és szocziális czélzat, melyet idézett rendeletemmel megvalósitani óhajtottam, a teljes vasárnapi munkaszünet, azon kereskedőkre és alkalmazottaikra nézve, akik a hetivásárok látogatására határoznák magukat, illuzóriussá válnék s ez az idézett 28559/1903. számu rendeletemmel elérni óhajtott eredménynyel szemben visszaesést jelentene, eme czélzat biztositása s a kereskedők, iparosok érdekeinek megóvása szempontjából sem kivánok elzárkózni az érdekelt kereskedők felszólalása elől s a panaszolt helyzet orvoslása czéljából f. évi junius hó 13-án 28559. szám alatt kibocsátott rendeletem II. *A)* 4. *c)* pontjának módositásával az 1891 : XIII. t.-cz. 3. §-ában biztositott jogomnál fogva, a belügyministerium vezetésével megbizott ministerelnök urral és a földmivelésügyi minister urral egyetértőleg ezennel elrendelem, miszerint Budapest székesfőváros területén a vasárnapokra eső hetivásárokon az idézett rendeletemben meghatározott időig, vagyis délelőtt tiz óráig kizárólag csak a napi élelmezés körébe tartozó azon czikkek árusitása engedendő meg, amelyeknek rendes üzleti helyiségekből való elárusitása szintén a jelzett időpontig van megengedve.

E rendelkezésem teljes mértékben kiterjed a nyilt piacz pótlására a székesfőváros által berendezett vásárcsarnokokban vasárnaponkint folytatott árusitásra is, vagyis a székesfőváros vásárcsarnokaiban vasárnapokon délelőtt tiz óráig szintén csak a napi élelmezés körébe tartozó czikkek árusitása van megengedve.

Hogy a közönséget most kifejezett rendelkezésem jogi alapja felől is tájékoztassam, szükségesnek tartom kiemelni, miszerint az 1891 : XIII. t.-cz. az ipari munkának vasárnapi szünetelésére vonatkozó rendelkezés alól tehető kivételek számának és mértékének megállapitását rendeleti utra és a mindenkori kereskedelemügyi m. kir. minister hatáskörébe utasitván, a törvény felhatalmaz arra, hogy a tehető kivételek jogosságát és czélszerüségét e hatáskörömben a belügyi és földmivelésügyi minister urakkal egyetértőleg szabadon bírálhassam meg.

Minthogy az 1891 : XIII. t.-cz. a hetivásárokon gyakorolt ipari munkára nézve, értve ez alatt az iparczikkek árusitását is, kivételt nem állapit meg : az 1. §-nak azt az általános rendelkezését, mely szerint vasárnapokon az ipari munkának szünetelnie kell, a hetivásárokon való árusitásra éppen ugy kell és lehet alkalmazni, mint a hetivásárokon kivül, rendes üzletben való árusitásra.

Végül, miután tudomásomra jutott, hogy 28559/1903. számu rendeletem II. *A)* 4. *a)* pontját a székesfővárosi füszerkereskedők és szatócsok olykép értelmezik, miszerint a napi élelmezés körébe tartozó czikkeken kivül más, nevezetesen a háztartás körébe tartozó egyéb szükségleti czikkeket, mint különösen fát, szenet stbit is árusithatnak, a további félreértések

[19]) A hirlapok nyomtatása (előállitása) tekintetében érvényes vasárnapi munkaszüneti rendelkezések a székesfővárosban megjelenő hirlapokra nézve csak a budapesti két ujságirói egyesület elnökeinek, vagy azok helyetteseinek együttes kérelmére függesztetnek fel, amenynyiben a kivételes felfüggesztés a közérdek szempontjából kivánatos. (K. M. 24151/1904.)

kikerülése czéljából ezennel kijelentem, miszerint Budapest székesfőváros területén ugy a szatócsüzletekben, mint a napi élelmezés körébe tartozó czikkek elárusitására berendezett összes egyéb üzletekben is idézett rendeletem értelmében csak a napi élelmezés körébe tartozó czikkek árusithatók.

Felhivom a közönséget, hogy jelen rendelkezéseimről az iparhatóságokat, ugyszintén az illetékes székesfővárosi hivatalokat, nemkülönben az érdekelt kereskedőket, iparosokat is, tudomásulvétel és szigoru alkalmazkodás végett minél szélesebb körben azonnal értesitse. Amennyiben a székesfőváros közönsége ezen intézkedésemből folyólag esetleg szükségét látná annak, hogy az eddig vasárnapokon tartott hetivásár a hét más napjára helyeztessék át, részemről ez ellen sem emelnék kifogást.

III.

6721. szám.
1906.

Keresk. min. határozat.

Az ellen, ha valamely gyártulajdonos gyári üzeme mellett mezőgazdasággal is foglalkozván, gyár-üzeme irodai személyzete által vasárnap kizárólag mezőgazdasági üzeméből folyó valamely irodai munkát végeztet, az 1891. évi XIII. t.-cz. szempontjából kifogás nem tehető, mert az idézett törvény kizárólag az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről intézkedik s igy a mezőgazdasági üzemből folyólag — bár ipari irodai alkalmazottak által végzett — irodai munkákra alkalmazást nem nyerhet s mert egyáltalán nincs törvényes akadálya annak, hogy az ipari üzem mellett a mezőgazdasági üzemmel is foglalkozó munkaadó alkalmazottait ne fogadhassa fel azzal a kikötéssel, hogy szolgálataikat mind a két üzemnél fogja igénybe venni. Ipari üzemhez tartozó irodai munka vasárnapokon természetesen nem végezhető.

IV.

1733. szám.
1902.

Keresk. min. rendelet.

Ásványvizeknek a palaczkokba töltése az ipartörvény rendelkezései alá tartozik, minélfogva e művelet csak az 1891 : XIII. t.-cz., illetve az annak 3. §-a alapján kiadott ministeri rendelet korlátain belül gyakorolható vasárnapokon és Szent István-napján. Minthogy pedig az idézett törvényszakasz alapján kiadott rendeletben az ásványvizeknek palaczkokba töltése nincs megemlitve azon foglalkozások, illetve iparnemek között, melyek a munkaszüneti napokon végezhetők, ennélfogva ásványvizeknek palaczkokba töltése vasárnapokon és Szent István-napján nincs megengedve.

V.

131. szám.
1904.

Belügymin. rendelet.

A rendőrkapitányságnak azon álláspontja, hogy a biztositó ügynöki tevékenység sem ipari, sem kereskedelmi foglalkozásnak nem tekinthető és hogy a kereskedelemügyi minister ur által 1903. évi julius hó 15-én 28559. szám alatt kibocsátott rendelete azokra alkalmazást nem nyerhet : téves. Mert a biztositási ügynöki tevékenység a kereskedelmi és ipartörvény rendelkezései alá eső foglalkozást képez, mint ilyen csak szabályszerü iparigazolvány alapján gyakorolható s éppen azért a kereskedelemügyi minister ur fent érintett rendelete a biztositási ügynöki tevékenységre is teljes mértékben alkalmazást nyer, és pedig miután ezen rendelet a biztositási ügynöki tevékenységnek vasárnapokon való végezhetése tekintetében kivételes rendelkezést nem tartalmaz, az ügynöki irodák munkaszüneti napokon az egész napon át zárva tartandók s az ügynöki tevékenységnek munkaszüneti napokon szünetelnie kell.

VI.

66519. szám.
1904.

Belügymin. rendelet.

Ipari és kereskedelmi üzletekben mellesleg gyakorolt biztositási ügyeknek megkötése munkaszüneti napokon az ilyen üzleteknek részleges nyitvatarthatási idejében is feltétlenül tilos.

4. §. Azon iparnemeknél, melyeknél az ipari munka az előző pont szerint vasárnapokon is végezhető lesz, köteles az illető iparüző az ezen munkánál alkalmazott munkások olyatén felváltásáról gondoskodni, hogy a munkások legalább minden hóban egy teljes, vagy minden két hétben egy fél vasárnapon munkaszünetet élvezzenek.

5. §. A bányászati és kohászati üzemekre, az állami pénzverdére, valamint az államegyedáruságokra és az azokkal

összekötött vállalatokra nézve a kivételesen vasárnapokon is végezhető munka engedélyezése s illetőleg rendeleti uton való szabályozása iránt a jelen törvény 3. és 4. §-aiban foglalt elvek alapján a pénzügyminister intézkedik.

E szakasz alapján kibocsátott rendeletek :

I.

1740. szám.
1891. jul. 1.

Pénzügymin. rendelet

»az ipari munkának vasárnapi szünetelésérõl« szóló 1891 : XIII. t.-cz. 5. §-a szerint : a bányászati és kohászati üzemekre, az állami pénzverdére, valamint az állami egyedárusságokra és az azokkal összekötött vállalatokra nézve kivételesen vasárnapokon is végezhető munkának engedélyezése iránt.

Az »ipari munkának vasárnapi szünetelésérõl« szóló 1891 : XIII. t.-cz. 5. §-a szerint a bányászati és kohászati üzemekre, az állami pénzverdére, valamint az állami egyedárusságokra és az azokkal összekötött vállalatokra nézve a kivételesen vasárnapokon és Szent István király napján is végezhető munka engedélyezése s illetőleg rendeleti uton való szabályozása iránt az idézett törvény 3. és 4. §-aiban foglalt elvek alapján a pénzügyminister intézkedvén, e felhatalmazás alapján rendelem, hogy az ipari munka az alább felsorolt hivataloknál, üzemeknél, vállalatok- és raktáraknál ugyancsak az alább előadott módozatok mellett, vasárnapokon, valamint Szent István király napján is végezhető lesz. Még pedig :

I. Mert az üzem félbeszakitása lehetetlen, végezhetők :

1. a bányászati és kohászati iparnál :

a) a vizmentesités és légvezetés czéljából szükséges munkák ;

b) a javitómunkák aknákban, tárnákban, járó- és szállitó-nyilámokban, gépeken, gőzkazánokon és más erőműveken, szállitó pályákon és azokhoz tartozó berendezéseken, továbbá az ilyen javitó munkák miatt szükséges műhelyi munkák, amennyiben az itt felsorolt munkák az üzem megakasztása nélkül köznapon nem végezhetők ;

c) a félbeszakitást nem türő munkák érczelőkészitő, érczfeldolgozó (pörkölő, olvasztó, foncsoritó, lugzó, fémválasztó, villamos fémejtő) művekben, valamint az ezekkel kapcsolatos vegyi művekben, sófőzőknél és a kokszkemenczéknél ;

2. a pénzverő üzemnél az olyan javitó munkák, amelyek az üzem nagyobbmérvü megszakitása nélkül köznapon nem végezhetők ;

3. a sójövedék körében a már megkezdett sóberaktározás befejezéséhez az államtulajdon biztositása czéljából szükséges ipari munka ;

4. a dohányjövedék hivatalainál és üzemeinél :

a) a dohánybeváltó hivataloknál a beváltás ideje alatt avégből teljesitendő ipari munka, hogy a szombaton beváltott dohány vasárnap kezeltethessék ;

b) ugyancsak a dohánybeváltó hivataloknál a dohányerjedés ideje alatt avégből teljesitendő ipari munka, hogy a felmelegedett levelek átrakattathassanak ;

c) a dohánygyárakban a rendkivüli megrendelések hétfőn vagy a Szent István-napját követő napon való teljesithetése végett szükséges munka, a szivargyártási üzem oly munkái, amelyek a gyártás folytonossága érdekében szükségesek, végül nyers dohány- vagy gyártmány-szállitmányoknak a vasuti vagy hajóállomáson való átvétele vagy átadása körüli halaszthatatlan munkák ;

d) a dohányáruda-raktáraknál a már megkezdett anyagberaktározás befejezéséhez az államtulajdon biztositása czéljából szükséges ipari munka.

II. Mert a fogyasztó közönség érdekei a folytonos üzembentartást követelik :

1. a sójövedék körében folytatható :

a) nagyobb mérvü sómegrendelés esetén a sótermelés és sószállitás körül felmerülő ipari munka déli 12 óráig ;

b) a kizárólag sót elárusitók üzlete délelőtt 10 óráig ;

c) a más czikkekkel együtt sót elárusitók üzlete az ezekkel a czikkekkel való kereskedésre nézve fennálló módon és korlátok között ;

2. a dohányjövedék körében a dohányárudákra nézve, még pedig tekintet nélkül arra, vajjon a dohányárus kizárólag dohány és dohánygyártmányok eladásával, vagy ezzel együtt más czikkek eladásával is foglalkozik, a dohánygyártmányok eladására vonatkozó szabályok (1890. évi hivatalos összeállitása 15. §-a) változatlanul érvényben tartatnak azzal a hozzáadással, hogyha azok a dohányárusok, akik egy és ugyanabban a helyiségben dohány és dohánygyártmányokon kivül más czikkeket is elárusitanak, a dohányárudákra nézve föntartott kötelezettséget az 1891 : XIII. t.-cz. s ennek alapján a kereskedelemügyi m. kir. minister ur által egyidejüleg 37892. szám alatt kiadott rendelet kijátszására vagy megszegésére használják fel, tőlük a dohányeladási engedély azonnal meg fog vonatni. [1])

[1]) Hatályon kivül helyezte az 1902. év 42732. sz. P. M. rendelet.

III. Mert a közérdek követeli a folytonosságot, végezhetők :

1. a bányászat- és kohászatnál, a dohányjövedék telepeinél és gyárainál mindazok a munkák, amelyek elhalasztása a földfelület, illetőleg a műtelep biztonságát, személyek életét vagy egészségét veszélyezteti ;

2. a kőszénbányakban a termelés munkája, ha rendkivüli körülmények folytán a kőszéntermelést folytatni kell, amihez azonban külön bányahatósági engedély kell, amely csak meghatározott időre szólhat.

IV. A jelen rendelet, az 1891 : XIII. t.-czikkel egyidejüleg 1891. évi julius hó 15-én lép életbe.

II.

42732. szám.
1902. szept. 22.

Pénzügymin. rendelet

a dohányárusok üzleti helyiségeinek nyitvatartása és dohánygyártmányok eladása tárgyában.

A dohányárusok üzleti helyiségeinek nyitvatartását szabályozó és a dohánygyártmányok eladására vonatkozó szabályok 15. §-ában foglalt, valamint e tárgyban időközönkint kiadott *összes* rendelkezésnek *hatályon kivül való helyezésével* — az 1891 : XIII. t.-cz. 5. §-ában nyert felhatalmazás alapján — következőket rendelem :

A dohányárus *köteles* áruhelyiségét általában reggeli 7 órától, a fő- és székvárosban esti 9 óráig, városokban esti 8 óráig, egyéb helyeken esti 7 óráig nyitva tartani s ezen idő alatt ugy a hozzá anyagbeszerzés végett utalt árusokat, valamint a náluk megjelenő fogyasztó közönséget a kivánt anyaggal pontosan, gyorsan és készségesen kielégiteni.

Vasárnap és Szent István-napján a *kizárólagos* dohányárusok reggeli 9 órától déli 12 óráig, a *nem kizárólagos* dohányárusok pedig addig *kötelesek* üzlethelyiségeiket nyitva tartani s az eladást *ott* közvetiteni, ameddig főüzletük nyitvatartására — az ipari munkának vasárnap és Szent István-napi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. t.-cz. 3. §-a alapján — engedélylyel birnak.

Megengedem továbbá, hogy :

1. a katholikus vallást követő dohányárusok husvét, pünkösd, karácsony első napján és urnapján ;

2. az ág. hitv. ev., az ev. ref. és az unitárius vallást követő dohányárusok husvét, pünkösd, karácsony első napján, nagypénteken és áldozócsütörtök napján ;

3. az izraelita vallást követő dohányárusok Roshasonoh (ujév) két napján és a Jam-Kipur (engesztelő) napján ;

4. a görög-keleti, román és szerb egyházak vallását követő dohányárusok a husvét, karácsony és pünkösd első napján üzlethelyiségeiket teljesen zárva tarthassák.

Jelen rendeletem 1902. évi október hó 1-én lép életbe.

III.

64727/1906. sz.
1907. jul.

Pénzügymin. rendelet

a dohányárusok jogviszonyainak szabályozása tárgyában.

(A rendelet ide vonatkozó része.)

6. A dohányárusok munkaszünetére nézve a 42732/1902. számu körrendelet, illetőleg a dohánygyártmányok eladására vonatkozó szabályak 15. §-ának rendelkezéseit az alábbi módositásokkal továbbra is fentartom :

A *nem kizárólagos dohányárusok* vasárnapokon és Szent-István napján a főüzletük nyitvatartására megszabott időn túl dohánygyártmányok eladásával is szünetelni tartoznak.

A *kizárólagos dohányárusok* vasárnapokon és Szent-István napján délután 3 óráig kötelesek üzletüket nyitva tartani, azon túl az üzletet bezárni és a dohányeladást beszüntetni tartoznak.

A fürdő-, üdülő- és kirándulóhelyeken és a vasuti pályaudvarokon fennálló rendes, valamint valamennyi korlátolt dohányárudára nézve az eladás jelenlegi módozatai továbbra is érvényben maradnak.

A dohánynagyárusok a nagybani eladást hétköznapokon a székesfővárosban reggel 8 órától déli 12 óráig, délután 2 órától esti 6 óráig, egyebütt reggeli 8 órától esti 6 óráig tartoznak teljesiteni.

IV.

8253. szám.
1904. jan. 28.

Pénzügymin. rendelet

az izr. vallású dohányárusok üzleti helyiségeinek nyilvántartása tárgyában.

(Valamennyi m. kir. pénzügyigazgatóságnak.)

A dohányárusok üzleti helyiségeinek nyitvatartása tárgyában 1902. évi szeptember hó 22-én kelt 42732. számu és a Pénzügyi Közlöny

1902. évfolyama 24. számában közzétett körrendeletem végrehajtása ellen az izr. vallásu dohányárusok egy része által hitelvi szempontból minduntalan akadályok emeltetnek.

Ezen körülmények figyelembe vételével és annak méltánylásával, hogy azok a dohányárusok, akik az idézett körrendelet kiadása előtt nyerték el a jogositványt, az ujabb rendelkezések követelményeivel még nem számoltak, elhatároztam, hogy az izr. vallásu dohányárusok egy részére vonatkozólag ezen körrendelet visszaható erejétől eltekintek.

Ehhez képest, de anélkül azonban, hogy ezzel az idézett, valamint az ezen tárgyban 1903. évi április 3-án 29210. szám alatt kiadott rendeleteimet hatályon kivül helyezném, kivételesen és átmenetileg megengedem, hogy mindazon izr. vallásu dohányárusok, akik az elől idézett körrendelet hatályba lépte, vagyis 1902. évi október 1. előtt nyerték el a jogositványt és akik az uj rend alkalmazásában ortodox hitszabályaiknál fogva lelkiismereti kényszert és vallásuk szabad gyakorlatának akadályát látják, a dohányeladást szombati napon és vallásuk egyéb ünnepein ezentúl is a régi eljárás szerint gyakorolhassák.

Kiemelem egyben, hogy az engedmény nem terjed ki azokra a dohányárusokra, akik 1902. október 1. után nyerték el a jogositványt, ezekkel szemben tehát a fennálló szabályok pontos betartásának erélyes ellenőrzését elvárom, és szigoruan meghagyom az igazgatóságoknak, hogy jelen rendeletem kézhezvételétől kezdve csakis oly izr. vallásu kérelmezőknek szolgáltassanak ki dohányeladási engedélyt, akik a vonatkozó szabályok betartására előzetes irásbeli kötelezettséget vállalnak, amely nyilatkozat, ha magában a kérvényben befoglalva nincsen, legczélszerübben a térrajzra rávezetendő.

A mai engedménynyel kapcsolatban és a multak tapasztalatain okulva, nyomatékosan hangsulyoznom kell még két körülményt, t. i. az eladás folytonosságának és a köztisztasági és közegészségügyi követelményeknek elengedhetlen szükséges biztositását.

Ezen szempontokból tehát a legszigorubb és állandó ellenőrzést kivánok meg a pénzügyi hatóságok közegeitől és ennek szankcziója gyanánt elrendelem, hogy az a dohányárus, aki az itt szóban forgó engedményre jogosultan az üzlethelyiségének zárvatartására megengedett napokon nem gondoskodik arról, hogy a fogyasztó közönség a dohányárusitásra kötelezett idő alatt a készletbentartásra előirt összes fajtáju dohánygyártmányokat ugyanazon épületben, melyben az áruda elhelyezve van, könnyen hozzáférhető helyen a zárvatartás alatt is kaphasson és a zárva tartott bolt ajtaján szembetünő módon magyar és az illető községben divó nyelven elmulasztja megjelölni azt, hogy az épület melyik részében lehet kapni dohánygyártmányokat, avagy pedig azok kiszolgálását megtagadja vagy elmulasztja, ugyszintén, ha a dohánygyártmányokat üzleti helyiségén kivül a köztisztasági és közegészségügyi követelményeknek meg nem felelően raktározza el, vagy bocsátja forgalomba, az ily dohányárus tettenérés esetén a dohányárulástól azonnal elmozditandó, amely intézkedés ellen csakis birtokon kivül élhet felebbezéssel.

Végül felhatalmazom az igazgatóságokat, hogy azoknak az aránylag csekély számu izr. dohányárusoknak, kiktől a jogositvány az 1902. évi 42732. számu körrendelet be nem tartása miatt elvonatott, még ha az elvonó határozatok általam jóváhagyattak volna is, az engedélyt — ha eziránt külön folyamodnak — saját hatáskörben és abban az esetben visszaszolgáltathassák, ha az árudák reaktiválását a jövedék érdeke kivánja és egyébként gátló okok fenn nem forognak.

Jelen körrendeletem azonnal hatályba lép és az érdekelteknek hirül adandó.

6. §. Aki az 1., 2., 4. és 5. §-okban foglalt határozatokat megszegi, kihágást követ el és 1 frttól 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

E kihágás a közigazgatási hatóságoknak (1880 : XXXVII. t.-czikk. 41. §.), Horvát-Szlavonországokban az ott érvényben lévő határozmányok szerint illetékes hatóságoknak hatáskörébe utaltatik.

Vasárnapi munkaszünet ideje alatt árusitó iparosnak nem fogadható el az a mentsége, hogy az eladott tárgyat szivességből engedte át a vevőnek. (B. M. 3129/1895.)

A vasárnapi munkaszüneti rendelkezések hatálya a házalók árusitására is kiterjed. (K. M. 64635/1906.)

Az 1891 : XIII. t.-cz. rendelkezései nemcsak a jogositott és iparigazolványnyal biró iparosokra, hanem azokra is kiterjednek, kik ipari munkát végeznek, igy tehát azon földmivesre is, ki pl. csak igás eszközeinek értékesitése végett foglalkozik kivételesen ipari czéloknak szolgáló fuvarozással, mert különben ezek az iparszerü fuvarozókkal szemben igazolatlan előnynyel is birnának; mindazonáltal egyes konkrét esetekben az is megbirálandó, vajjon a fuvaros vagy a fuvarost megbizó felelős-e a kihágás elkövetéseért. A rendőrhatóság a vasárnapi munkaszünetről szóló törvény végrehajtásában praeventiv intézkedéseket tenni is jogosult. (K. M. 20398/1895.)

Azon pékmester, aki a kemenczefütést a vasárnapi munkaszünet ideje alatt házi cselédje által üzleti segédszemélyzet igénybe-

vétele nélkül végezteti, vasárnapi munkaszünet megszegése miatt nem büntethető. (B. M. 2785/1906.)

7. §. Az 1868 : LIII. t.-cz. 19. §-ának második bekezdése és kapcsolatban ezzel az 1879 : XL. t.-cz. 52. §-a rendelkezése továbbra is érvényben marad.[1])

A jelen törvény hatálya alá tartozó esetek (6. §.) csakis ezen törvény határozatai szerint és az abban megjelölt hatóságok által birálandók meg és büntetendők.

Az esetben, ha valamely cselekmény ugy ezen törvény 6. §-ának, valamint az 1879 : XL. t.-cz. 52. §-ának határozatai szerint is büntetendő : az eljárásra csak a jelen törvény 6. §-ában megjelölt hatóságok az illetékesek.

Az országut javitásához szükségelt köveknek az országuton végzett törése nem képezi a vasárnapi munkaszünet megszegését, mert ez nem tekinthető ipari munkának, s az emiatt emelt panasz a kbtkv. 52. §-a alapján birálandó el. (M. T. 1895. évi XI. 14-iki határozata.)

Szent István-napján nem az 1868 : LIII. t.-cz. 19. §-ának második bekezdése ellenére, vagyis nem a templom közelében, vagy egyházi menet alkalmával és az egyházi szertartást zavaró módon végzett cséplési munka miatt tett feljelentéseknek az 1891 : XIII. t.-cz. szempontjából leendő elbirálása a közig. hatóságok hatáskörébe tartozik. (M. T. 1897. okt. 26-án és nov. 10-én hozott határozata.)

Az 1868. évi LIII. t.-cz. 19. §-ának második bekezdésében foglalt, a minden nyilvános és nem elkerülhetetlenül szükséges munka felfüggesztésére vonatkozó rendelkezés Szent-István király napjára nem terjed ki. (C. 3882/1904.)

Ha a kir. biróság jogerősen kimondja, hogy Szent István napján a község belterületén végzett cséplési munka valamely okból nem esik az 1868 : LIII. t.-cz. 19. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezések alá, ugy hogy az nem képezhet az 1879. évi XL. t.-cz. 52. §-ába ütköző vallás elleni kihágást, a közigazgatási hatóság hatáskörébe tartozik az 1891 : XIII. t.-cz. 6. §-ának második bekezdése alapján azt elbirálni, hogy a feljelentett cselekmény által követtetett-e el az 1891 : XIII. t.-cz.-ben meghatározott kihágás. (M. T. 1899. márcz. 16. és 1899. április 5-én hozott határozata.)

Mezőgazdasági munkának vasárnapon teljesitése nem vasárnapi munkaszünet-sértést, de esetleg vallás elleni kihágást képezvén, elbirálása a kir. biróság hatáskörébe tartozik. (M. T. 1898. febr. 2-án hozott határozata.)

A szántás — végeztessék bár az gőzekével — nem ipari, hanem mezei munka. Vasárnap gőzekével való szántással elkövetett kihágás nem közigazgatási, hanem biról utra tartozik. (M. T. 1902. április 9.)

Lekvárfőzésnek üzletszerüen vasárnapon való végzése az 1891 : XIII. t.-cz. alapján a közig. hatóságok által mint munkaszüneti kihágás birálandó el. (M. T. 1898. szept. 7-én kelt határozata.)

A kbtk. 52. §-ában körülirt kihágás csak akkor létesül, ha vasárnapokon nyilvános és nem elkerülhetetlenül szükséges munka végeztetik, vagy ha más felekezeti ünnepen a templom közelében s egyházi menetek alkalmával az egyházi szertartás zavartatik. (M. T. 1899. máj. 18-án hozott határozata.)

Ha valamely cselekmény ugy az 1891. évi XIII. t.-cz. 1. §-ába, mint a kbtk. 52. §-ába ütköző kihágás jelenségeit feltüntetni látszik, az 1891 : XIII. t.-cz. 6. §-ának második bekezdése és 7. §-ának harmadik bekezdése értelmében a közig. hatóságok illetékesek. (B. M. 4157/1897.)

Szent István-napján mezei munka végzése nem az 1891 : XIII. t.-cz., hanem a kbtkv. 52. §-a alapján birálandó el. (B. M. 870/1897.)

Értesitem a t. kamarát, hogy az iparszerüen üzött cséplésre a vasárnapi és Szent-István napi munkaszünetelés tárgyában fennálló törvényes rendelkezések természetszerüleg szintén kiterjeszkednek. Az oly egyének által végzett cséplés ugyanis, kik saját gazdasággal nem birván, kizárólag mások terményeit pénzért vagy természetben adandó részért csépelik, bár ezen munka, természeténél fogva a mezőgazdasági termeléssel kapcsolatban áll, nyereségre alapitott vállalkozásnak, illetve rendszeres s az ipartörvény rendelkezései alá tartozó ipari foglalkozásnak tekintendő, miért is az ilyen egyénekkel, valamint alkalmazottjaikkal szemben az 1884. évi XVII. t.-cz. határozmányai irányadók s ennek következtében nevezettekre és illetőleg az általuk végzett cséplési munkálatokra nézve is kiterjednek a vasárnapi és Szt.-István király napi munkaszünetelésre vonatkozólag fennálló törvényes rendelkezések. Ha ellenben valaki saját mezei gazdasága termékeinek kicséplésén kivül akár pénzért, akár természetben kiszolgáltatandó részért idegenek

[1]) A büntető törvény 1879 : XL. t.-cz. 52. §-a szerint : Aki az 1868 : LIII. t.-cz. 19. §-ának az ünnep- és vasárnapokra vonatkozó intézkedését megszegi, 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

termékeinek kicséplésével foglalkozik, akkor az idegenek termékeinek kicséplésére irányuló foglalkozásra csak az esetben tekinthető az ipartörvény rendelkezései alá tartozó ipari foglalkozásnak, ha túlnyomólag, tehát keresetszerüleg, illetőleg iparszerüleg végzi az idegenek termékeinek kicséplését; minélfogva az ily egyének által végzett cséplési munkálatokra nézve, amennyiben azok idegenek termékeinek kicséplésére vonatkoznak, a vasárnapi és Szt.-István napi munkaszünetelésére vonatkozólag fennálló törvényes rendelkezések csak a jelzett esetben terjednek ki. (K. M. 1906. szám nélkül közölve »Magy ipar« 27. kötet 924. lap.)

Hirdetések felragasztására használt mozgó kocsik járatása az 1891 : XIII. t.-cz. határozmányai alá eső oly ipari munkának, melynek vasárnaponként szünetelnie kellene, nem tekinthető, minélfogva ily mozgó hirdetési kocsik a rendőrhatósági engedélyben meghatározott korlátok között vasárnaponként is járathatók. (K. M. 19696/1898.)

Az italfogyasztási és italmérési adók jogának bérlője a bérleti szerződéssel reá ruházott jogoknál fogva a kincstár bizományosaként tartozik eljárni, köteles lévén a szóban forgó adók kezelési körébe tartozó bejelentéseket a fennálló adótörvények által meghatározott módon és megállapitott határidőkben elfogadni, miből következik, hogy a fogyasztási adóbérlő hivatalos helyisége sem kereskedelmi, sem pedig ipari irodának nem tekinthető és ebből folyólag az ipari munka vasárnapi szüneteléséről szóló törvény, s az ennek végrehajtására kiadott rendeletek sem alkalmazhatók ez irodákra. (K. M. 42307/1897.)

8. §. A jelen törvény a törvénytárban való megjelenése napjától számitandó három hó mulva lép életbe és végrehajtásával a kereskedelemügyi és pénzügyi minister, Horvát-Szlavonországok területére nézve Horvát-Szlavon-Dalmátországok bánja bizatik meg.

1881 : XIV. Törvényczikk

A KÉZIZÁLOG-KÖLCSÖNÜGYLETRŐL.

1. §. Kézizálogra való kölcsönadási üzletet iparszerüleg csak az illetékes iparhatóság által megadott engedély mellett szabad folytatni.

Az engedélyt az elsőfoku iparhatóság adja meg, ha az engedélyért folyamodó hatósági bizonyitványnyal igazolja azt : [1]

1-ször, hogy nagykoru vagy nagykorunak nyilvánitott és csőd vagy gondnokság alatt nem áll ;

2-szor, hogy nyereségvágyból elkövetett büntettért vagy vétségért büntetve nem volt ;

3-szor, hogy nem áll oly büntetés alatt, mely őt hasonló üzlet folytatásától eltiltja ;

4-szer, hogy az ezen üzletnem számára, a törvényhatóság előterjesztése alapján, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán által meghatározott biztositékot letette.

Kézizálogüzletekre szóló engedélyek a megállapitott biztosíték letétele előtt nem szolgáltathatók ki. (K. M. 54761/1906.)

A kézizálog-kölcsön üzletek birtokosai részére kiadott iparigazolványok az engedélyhez kötött iparosokról szóló *B)* lajstromba vezetendők be. (K. M. 48424/1891.)

Az 1881 : XIV. t.-czikk, valamint az ennek értelmében kiadott 24381/1881. sz. földmivelési-, ipar- és kereskedelmi ministeri rendelet alapján kifejlődött gyakorlat szerint a részvénytársaságok és szövetkezetek Magyarországon kötelesek kézizálog-üzletükre nézve az emlitett törvény 1. §-ának 4. pontja szerint megállapitandó biztositékot letenni. Magától értetődik azonban, hogy a kereskedelemügyi minister a törvényhatóság indokolt előterjesztése alapján azokat e kötelezettség alól fel is mentheti. Ily esetekben azonban a pénzintézetek a kézizálog-üzletükből előálló károkért egész vagyonukkal felelősek. (K. M. 73765/1900.)

Zálogüzletre iparigazolvány addig ki nem adható, mig a törvény 1. §-ában felsorolt követelményeknek elég nincs téve. (K. M. 4889/1902.)

2. §. Az, aki az 1. §. értelmében záloguzlet gyakorlásához engedélyt nyert, fióküzletet is nyithat, tartozik azonban minden egyes fióküzlet számára az 1. §. 4. pontjában meghatározott biztositékot letenni.

Közvetitői, ügynöki vagy másféle közbenjárási ügyleteket ily zálogüzletek részére iparszerüleg üzni nem szabad.

3. §. A zálogüzlet (főüzlet, valamint fióküzlet) helyisége és annak minden változtatása, az iparhatóságnál azonnal bejelentendő.

Italmérés és kézizálogüzlet egy és ugyanazon helyiségben nem gyakorolható. (B. M. 41374/1898.)

Az a körülmény, hogy a zálogkölcsönüzlet nem az engedélyben kijelölt helyen nyittatik meg, figyelembe nem jöhet, mert az 1881 : XIV. t.-cz. 3. §-ának világos rendelkezése szerint a kölcsönüzlet tulajdonosa a helyiség tekintetében csak arra köteles, hogy annak helyét, illetőleg annak minden változtatását az iparhatóságnál azonnal bejelentse, amiből természetszerüleg az következik, hogy az előzetes bejelentés nem lehet

[1] V. ö. az alább közölt 44745/1900. szám alatti rendelettel.

és hogy ennek folytán a bejelentés az iparhatóság által tudomásul veendő, mert az üzlet folytatására, illetőleg gyakorlására szabályszerüen adott engedély az üzlethelyiség időnkénti hollétére való tekintettel nem korlátozható. (K. M. 38080/1898.)

Izraelita kézizálogüzlettulajdonos nem kényszeríthető arra, hogy üzletét vallási ünnepein is nyitva tartsa. (K. M. 18378/1903.)

4. §. Zálogüzletekben zálogba nem vehetők:

1. tüzveszélyes tárgyak,
2. katonai egyenruhák és fegyverek,
3. nyilvános isteni szolgálatra való eszközök,
4. iskolai bizonyitványok, leczkekönyvek (index), állami, törvényhatósági vagy községi hivatalnokok és szolgák fizetési ivei, nyugdij-ivei és nyugtái.

Az ezen §. 2-ik pontjának rendelkezése vadászfegyverekre, vagy bármilyen a katonaság által nem használt fegyverekre nem vonatkozik. (K. M. 21782/1902.)

Azon kérdésre, vajjon valamely tárgy nyilvános istentiszteletre szolgál-e vagy sem, általánosságban válasz nem adható, mert annak elbirálása a mindenkori konkrét esettől függ. A törvény betüjéhez ragaszkodva, nem veendő tehát zálogba olyan tárgy, amely nyilvános istentiszteletre szolgálhat, ha azonban mégis zálogba vétetnék, az csak az illető zálogtulajdonos saját felelősségére történhetik. (K. M. 21782/1902.)

5. §. Ha az elzálogositó személye vagy a zálogba kinált tárgy ellen gyanu-ok forog fenn, a zálogüzlet tulajdonosa erről az illető közigazgatási (rendőri) hatóságot azonnal értesiteni tartozik.

6. §. A zálogüzletekben a zálogtárgyon kivül a kölcsön biztositására váltót vagy más kötelező nyilatkozatot vagy okiratot elfogadni nem szabad.

Tilos továbbá a szinlett ügylet alakjába rejtett elzálogositás minden neme, különösen az elzálogositásnak azon módja, melynél vételjegy állittatik ki, oly nyilatkozattal, hogy az állitólag eladott tárgyat visszavásárolhatja.

7. §. Ha az elzálogositó kivánatára a zálogtárgy az elzálogositás alkalmával az elzálogositó és a zálogüzlet pecsétjével lepecsételve vétetik zálogba: a zálogüzlettulajdonos a zálogtárgyat kiváltásáig, illetőleg elárverezéseig a pecsétek megsértése nélkül őrizni tartozik.[1])

8. §. A zálogba vett tárgyról az elzálogositónak zálogjegy adandó.

A zálogjegyen feltüntetendő:

1. az üzleti könyv (9. §.) illető folyó száma,
2. a zálogba adás ideje (év, hó és nap),
3. a zálogtárgy szabatos megjelölése,
4. a zálogtárgy becsértéke,
5. a zálogra adott kölcsön összege, betükkel kiirva,

---

[1]) 37178. szám. / 1897. jun. 29.

Keresk. min. rendelet

az 1881 : XIV. t.-cz. 7. §-a teljes szövegének a kézizálog-kölcsönüzletekben való kifüggesztése tárgyában.

A kézizálog-kölcsönügyletekről szóló 1881. évi XIV. t.-cz. 7. §-a értelmében az elzálogositó kivánhatja, hogy a zálogtárgy az elzálogositás alkalmával az elzálogositó és a zálogüzlettulajdonos pecsétjével lepecsételve vétessék zálogba, mely esetben a zálogüzlettulajdonos, a zálogtárgyat kiváltásáig, illetőleg elárverezéséig a pecsétek megsértése nélkül tartozik őrizni.

Tekintettel azon körülményre, hogy a törvény ezen rendelkezéséről a közönség legnagyobb része nem bir tudomással és előfordultak oly esetek, hogy a zálogüzlettulajdonos a nála elzálogositott nagyobb értékü tárgyat kicserélte vagy részben meghamisitotta, s a zálogtárgy tulajdonosa — miután a legtöbb esetben nem áll módjában a zálogba adott és kiváltott tárgyak azonosságát a kiváltás alkalmával azonnal megállapitani — csak később jöhetett rá a visszaélésre, midőn annak megtorlása már alig lehetséges, kivánatosnak tartom, hogy a törvény idevonatkozó rendelkezésére a közönség figyelme a zálogositás alkalmával felhivassék.

Ennélfogva ezennel elrendelem, hogy minden kézizálog-kölcsönüzletben az 1881 : XIV. t.-cz. 7. §-ának szószerinti teljes szövege szembetünő helyen s a közönség által könnyen hozzáférhető módon kifüggesztessék s állandóan kifüggesztve tartassék.

Ezen rendelkezés nem teljesitése kihágást képez, mely 100 frtig terjedhető pénzbüntetéssel, esetleg megfelelő elzárással büntetendő.

A kihágás elbirálására az 1884 : XVII. t.-cz. 166. §-ában megjelölt iparhatóságok illetékesek.

6. a lejárat ideje (év, hó, nap),

7. a lejáratig járó zálogkölcsöndij (11. §.) és az ennek fejében netalán lefizetett összeg,

8. a zálogkölcsöndij százaléka (11. §.),

9. a fél kivánatára lepecsételt zálogoknál a lepecsételésnek megtörténte és a fél pecsétjének lenyomata (7. §.),

10. a zálogüzlettulajdonos aláirása.

Azon kérelem, hogy a zálogjegyek után járó illetéket ne az egyes kölcsönök után külön-külön, hanem a kölcsönök havi együttes összege után legyen köteles a kézizálog-kölcsön-üzlettulajdonos fizetni, nem teljesithető; mert a bélyeg- és illetékszabályok kiegészitő részét képező illetéki dijjegyzék 89 tétel II. *a)* és *b)* pontjai világosan rendelik, hogy az ott megszabott illeték, minden egyes kölcsön után és pedig e pont jegyzete értelmében minden hónap letelte után 14 nap alatt készpénzben fizetendő. A törvényes szabályok rendelkezésével ellentétes illetékleróvási módot engedélyezni a pénzügyminister hatáskörében nem áll. Azon esetre, ha a zálogüzlettulajdonos az általa netalán szervezendő záloggyüjtők által eszközölt kölcsönök után járó illetéket is az idézett 89. tétel II. pontjához tartozó »jegyzet« értelmében minden egyes esetben lefizeti: a vonatkozó zálogjegyek — tehát az ideiglenes jegyek is — bélyeg nélkül állithatók ki, azonban csak akkor, ha minden egyes zálog a központba beszállittatik s ha a központ által kiállitott zálogjegy kiadásakor az ideiglenes jegy a részvénytársaság által bevonatik. (K. M. 31494/1899.)

Zálogjegyek, ha az érték épen négy koronát tesz ki, már bélyegkötelesek. (K. B. 9421. 1891.)

A 3-ik pontban előforduló »szabatos megjelölés« akként értelmezhető, miszerint a zálogtárgynak a zálogbárczán ugy kell megjelölve lenni, hogy az esetleges kicserélés lehetősége kizárassék s ilykép a fél érdeke kellőkép megóvassék. (K. M. 21782/1902.)

A zálogczédula eredeti és tulajdonképeni rendeltetése az, hogy bizonyságul szolgáljon a zálogtárgyaknak elzálogositásáról. Mint ilyen adás-vevési czélokra nem szolgálhat, a kereskedelmi forgalom tárgyát nem képezheti, sem értékpapirosnak nem minősithető, hanem egyszerüen letéti-vevény jellegével bir, miért is az azokkal való kereskedésre iparigazolvány sem adható ki. (K. M. 52517. 1900.)

9. §. A zálogba vett tárgyakról külön bekötött, laponként folyó számmal ellátott, átfüzött s az iparhatóság által hitelesitett könyvet kell vezetni, még pedig a következő rovatokkal:

1. az egyes zálogkölcsönügyletek folyó száma;

2. a zálogbaadás ideje (év, hó és nap):

3. a zálogtárgy szabatos megjelölése;

4. a zálogtárgy becsértéke;

5. a zálogra adott kölcsön összege;

6. a lejárat ideje (év, hó és nap);

7. a lejáratig járó zálogkölcsöndij (11. §.);

8. az ennek fejében netalán lefizetett összeg;

9. a zálogkölcsöndij százaléka (11. §.);

10. a fél kivánatára lepecsételt zálogoknál a lepecsételés megtörténte (7. §.);

11. a lejárt kölcsön meghosszabbitása;

12. a kiváltás napja;

13. a ki nem váltott zálog eladásából befolyt összeg.

Bevezetések e könyvbe a rendszerint kitöltendő helyeken hézag hagyása nélkül teljesitendők. A bevezetés eredeti tartalmát kitörlés által vagy másként olvashatlanná tenni, valamint kivakarni, vagy oly változtatásokat tenni tilos, melyek minőségüknél fogva kétséget hagynak az iránt, vajjon az eredeti bevezetéskor vagy később történtek-e?

A takarékpénztárak mint részvénytársaságok, az 1875 : XXXVII. t.-cz. alapján rendes könyvvezetésre lévén kötelezve, hogy ha ezen könyvvezetésükön kivül, valamely más törvényes intézkedés értelmében, az általuk folytatott üzletek valamelyik ágáról, miként az 1881 : XIV. t.-cz. 9. §-a értelmében a kézizáolgüzletről, külön könyvet vezetnek, ezen könyv a részvénytársaságnak, illetve takarékpénztárnak a kereskedelmi törvény rendelkezései szerint irányuló ügyvezetése szempontjából, az üzletvezetés segédkönyvének tekintendő, és pedig akkor is, hogy ha az illető részvénytársaság, illetve takarékpénztár, ami egyébként a gyakorlatban alig történhetik, a kézizálogüzleten kivül más hitelügyletekkel nem is foglalkoznék, mert rá nézve a kereskedelmi törvények vonatkozó határozmányai, mint részvénytársaságra, az esetben is érvényben maradnak, minthogy ezen körülmény által azon jelleget, melynek következtében keletkezésének és fennállásának feltételeit és módját a kereskedelmi törvény szabja meg, egyáltalán el nem veszití. (K. M. 18042/1889.)

A kézizálog-kölcsönügylettel foglalkozó magán zálogkölcsön-üzlettulajdonosok által, az 1881 : XIV. t.-cz. 9. §-a értelmében vezetni kötelezett hitelesitett üzleti könyv a nevezett üzletekre nézve oly lényeges üzleti könyvet képez, mely a bélyeg- és illetéki dijjegyzék 58. tétele *a)* pontja értelmében ivenként 50 filléres bélyeggel látandó el. Ha a fenti üzletkönyvek a bélyeg- és illetéktörvények és szabályok 38. §-ában körülirt módon ivenként már 10 filléres bélyeggel ellátva vannak, a hiányzó bélyegilleték, felemelt illeték avagy birság nélkül követelendő és követelhető. (P. K. B. 5386/1885.)

10. §. Az iparhatóság a zálogüzletet és az üzleti könyveket havonként legalább egyszer tartozik megvizsgálni; ennek megtörténtét az üzleti könyvbe feljegyezni és a vizsgálat eredményéről esetről-esetre a másodfoku iparhatósághoz, ez viszont évnegyedenként egyszer a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bánhoz jelentést tenni.

Miután a törvényhatóságok és községek által felállitott, vagy részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott zálogintézetek az idézett törvény 28. §-a alapján az emlitett iparhatósági vizsgálat alól felmentettek, a szóban lévő iparhatósági jelentéseknek csakis a magánosok által folytatott zálogüzletekre kell szoritkozniok. (F. I. K. 8847/1885.)

Az iparhatóságok kötelesek a hatóságuk területén fennálló zálogüzleteket és az üzleti könyveket havonként legalább egyszer megvizsgálni, ennek megtörténtét az üzletikönyvbe bejegyezni (F. I. K. 9847/1883.), és a vizsgálat eredményéről ugy mint eddig, negyedévenként a másodfoku iparhatósághoz rovatos jelentést tenni. A másodfoku iparhatóságok azonban e jelentéseket a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerhez évenként csak egyszer, mindig január hó 25-éig terjesztik fel, kivévén azon esetet, ha egyik vagy másik kézizálogüzletben rend- vagy törvényellenességek tapasztaltatnak, mely esetekben a tapasztalt visszaélések mibenlétéről a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerhez azonnal részletes jelentés teendő. (F. I. K. 67334. 1886.)

Zálogházaknak törvény alapján a székhelyen eszközölt rendszeres vizsgálatért a hatóság nem számithat fel napidijat. (K. M. 19644/1903.)

A kézizálog-kölcsönüzletek statisztikája a m. kir. központi statisztikai hivatalnak az ezen hivatalról szóló 1897 : XXXV. t.-cz. 3. §-a értelmében szerkesztett 1899. évi munkatervébe felvétetvén, a kézizálog-kölcsönüzletekre vonatkozó statisztikai adatokat és pedig már az 1898. évi eredményeket feltüntető adatokra is kiterjeszkedőleg, nevezett hivatal saját hatáskörében, közvetlenül a kézizálog-kölcsönüzlettel foglalkozó intézetekről szerzi be. Ennek folytán nem lévén többé szükség arra, hogy a kézizálog-kölcsönüzletekre vonatkozó azon forgalmi és árverési kimutatások, amelyek a fennálló rendeletek értelmében az első- és másodfoku iparhatóságok által összegyüjtendők s ez ideig a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztendők voltak, ezentúl is kiállittassanak és felterjesztessenek : az iparhatóságok tehát ezen statisztikai kimutatások összegyüjtése, megvizsgálása és felterjesztése körüli teendők alól 1899. évi január hó 1-től kezdődőleg felmentettek. Ez a rendelkezés azonban érintetlenül hagyja a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium 1903. évi márczius hó 11-én 9847. szám alatt, nemkülönben a nevezett ministerium 1886. évi deczember hó 9-én 67334. szám alatt kiadott rendeleteinek ama határozmányait, melyek az 1881 : XIV. t.-cz. 10. §-a értelmében az iparhatóságok által a magánosok részéről folytatott kézizálog-kölcsönüzletekben foganatositandó vizsgálatok módozatait állapitják meg, minélfogva az erre vonatkozó kimutatások a 9847/1883. számu rendelettel kiadott minta szerint, a 67334/1886. számu rendelet utolsóelőtti s az ezt megelőző pontokban foglaltaknak megfelelőleg évenként egyszer, mindég január 25-ig továbbra is a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztendők. Ezenkivül fennáll a törvényhatóságok azon kötelezettsége (erre nézve a 48317. 1881. és 9846/1883. F. I. K. rendeletek intézkednek), melynél fogva a törvényhatóság területén kézizálog-kölcsönüzlettel foglalkozó összes intézetekről, illetve az azoknál beálló mindennemü változásokról, beleértve a tulajdonos személyében történt változásokat is, pontos jegyzéket késziteni és azt évenként egyszer a fentebb emlitett vizsgálati jelentésekkel együtt felterjeszteni tartoznak. A most emlitett jegyzék azonkivül egyidejüleg a m. kir. központi statisztikai hivatalhoz is felterjesztendő. (K. M. 85053. 1898.)

11. §. A zálogüzletnél szedhető dij (gondozási, őrzési, biztositási, kezelési és egyéb dijak és illetékek a kamattal együtt egy összegbe foglalva) legmagasabb összegét a kölcsönösszeg százalékában kifejezve az illető törvényhatóság meghallgatásával, a földmivelés-, ipar- és

kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán határozza meg.

Az ekként megállapitott százalék a zálogüzlet helyiségeiben könnyen hozzáférhető helyen állandóan kifüggesztendő és olvasható állapotban tartandó.

Egy hónál kevesebb időtartamra szóló elzálogositásnál egy havi kamat egészben számitható, egy hónál tovább terjedő ügyletnél azonban a zálogkölcsöndij napokra számitandó.

Kézizálog-kölcsönüzletek az e szakaszban emlitett kölcsöndijakon kivül más dijakat nem szedhetnek, illetve azoknak szedése meg nem engedhető. (K. M. 31494/1899.)

A megváltozott pénzügyi viszonyokra való tekintettel ujonnan megállapitandó dijak kötelezővé tétethetnek az oly zálogüzletekre nézve is, melyek korábbi engedély alapján keletkeztek. (K. J. I. 5971/1897.)

A zálogüzleteknél szedhető dij (gondozási, őrzési, biztositási, kezelési és egyéb dijak és illetékeknek a kamattal együtt összefoglalt) legmagasabb összegét, a kölcsönösszeg százalékában kifejezve, az illető törvényhatóság meghallgatásával megállapitani, a kereskedelemügyi minister hatáskörébe tartozik. A legtöbb esetben, az ezen tárgyban a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztett iratokból ki nem derithető, hogy a törvényhatóság mily adatok alapján véli ezen kamatokat bizonyos magasságban megállapitandóknak, s igy kellő indokolás s nem elég alapos adatok hiányában, a leteendő biztositék és a kamat magasságának megállapitásánál csak kétes jelentőségü adatok állnak rendelkezésre. Miután pedig a biztositék, de még inkább a kamatok magasságának nem eléggé szabatos megállapitása sokszor nemcsak a kézizálog-kölcsönügyletekkel foglalkozó vállalatok sikeres működését befolyásolja, hanem sok esetben a kölcsönre szorulók érdekeit is sérti, a törvényhatóságok a biztositék és kamatösszeg iránt teendő javaslataiknak felterjesztése előtt, az illetékes kereskedelmi és iparkamara véleményét is meghallgatni tartoznak, mert az ezen ügynél figyelembe veendő humanisztikus és szocziálpolitikai szempontok megkivánják, hogy a zálogkölcsönök igénybevételére szoruló népesség gazdasági viszonya kellő érvénynyel mérlegeltessenek. (K. M. 33976/1898.)

A zálogüzletnél szedhető kölcsöndijak mérve iránt a törvényhatóság részéről tett javaslat oly joghatálylyal, mely az érdekelt felekre kötelező erejü rendelkezést képezne, nem bir, miért is az ellen legfeljebb kérelmezésnek van helye, felebbezésnek azonban nem. (K. M. 57400/1900.)

12. §. A zálogüzlet tulajdonosa minden kárért, mely a nála elhelyezett tárgyakban az átvételtől a kiszolgáltatásig elveszés, megromlás, megsérülés által történik, vagy a tárgy késedelmes kiszolgáltatása által okoztatik, nemcsak biztositékával, hanem egész vagyonával felelős, amennyiben igazolni nem képes, hogy a kárt erőhatalom, vagy a tárgy természetes minősége, avagy az elzálogositó vagy ennek megbizottja okozta.

Tüzvész folytán támadt károkért is felelős, amennyiben azok ellen biztositás eszközölhető.

Kártéritésnél irányadóul, hacsak az elzálogositó magasabb értéket nem igazol, a zálogjegyen kitüntetett (8. §.) becsérték szolgál.

13. §. A zálogüzlettulajdonos a zálogokat a zálogjegy visszaadása és a zálogjegyet terhelő kölcsön és zálogkölcsöndij lefizetése mellett köteles kiszolgáltatni.

E visszaváltást a zálogjegy előmutatója a zálogjegy lejárta előtt bármikor, a zálogjegy lejárta után pedig mindaddig követelheti, mig a zálogtárgyra vonatkozó árverés meg nem kezdetett. (15. §.)

14. §. Az elveszett zálogjegy megsemmisitése a zálogüzlettulajdonos telephelyére nézve illetékes kir. törvényszéknél kérelmezhető és a megsemmisitési eljárásra nézve az 1876 : XXVII. törvényczikkbe foglalt váltótörvény határozatai megfelelő alkalmazással szolgálnak irányadóul.

Tiz forintnál többre nem becsült tárgyaknál a zálogjegy megsemmisitése nélkül is a zálog kiadandó annak, aki a tárgy ismertető jeleit előadja, a zálogjegy elveszését a valószinüség szerint igazolja és kellő biztositékot tesz le.

Ily esetben az elveszett zálogjegy lejárta után három év mulva a letett biztositék visszaadandó, hacsak időközben a zálogjegy elő nem kerül.

Ha a felek a biztositék iránt megegyezni nem tudnak, az iránt meghallgatásuk után az iparhatóság határoz.

15. §. A lejártáig ki nem váltott zálog árverés utján értékesitendő.[1])

Az árverés a zálogjegy lejártától, esetleg a kölcsön meghosszabbitásának lejártától számitandó egy hónap letelte előtt meg nem tartható. — A lejáraton vagy meghosszabbitott lejáraton tul legfeljebb 3 hónapon át szedhető még zálogkölcsöndij (11. §.) a zálogkölcsön után, ha az árverés ez időn tul tartatnék is.

16. §. Az árverés alá kerülő tárgyak jegyzéke az iparhatóságnál bemutatandó.

Az árverés ideje (napja és órája) és helye a szokásos módon közhirré teendő.

Az árverés alá kerülő tárgyak bemutatott jegyzéke pedig az árverés napját megelőzőleg legalább 15 napon át az iparhatóság hivatalos helyiségének, valamint a zálogüzlet helyiségének kapuján (ajtaján) kifüggesztve tartandó.

17. §. Az árverés közjegyző vagy az iparhatósági kiküldött jelenlétében és annak felügyelete alatt tartandó meg.

Oly esetben, amikor a törvény alapján teljesitendő rendszeres vizsgálatról van szó, az annak teljesitésével megbizott tisztviselő helyben teljesitett működéséért napidijat — az ipartörvény végrehajtásánál követett gyakorlat analogiájára — nem számithat ugyan fel és pedig azon általános elvnél fogva, hogy a köztisztviselő tényleg meghatározott, hivatalos kötelességét képező teendőiért, amennyiben azokat működése székhelyén végzi, külön dijazásban nem részesülhet, minthogy azonban az 1881. évi XIV. t.-cz. 17. §-a értelmében az árverés a zálog-üzlettulajdonos tetszéséhez képest nemcsak iparhatósági kiküldött, hanem közjegyző jelenlétében és annak felügyelete alatt is tartható, és igy természetes, hogy oly esetben, amidőn az árverés a zálogüzlettulajdonos szabad választási jogából kifolyólag esetleg közjegyző jelenlétében tartatik meg, a közjegyzőt az 1880 : LI. t.-cz. 14. §. 1. pontja és 12. §. alapján megillető dijazás a zálogüzlettulajdonost feltétlenül terheli, kétségtelen, hogy zálogházi árveréseken az iparhatósági kiküldött nem hivatalból, hanem az illető fél kérelmére esetről-esetre jelenik meg, tehát a napidijakat ép oly joggal felszámitja mint a közjegyző, ha a zálogüzlettulajdonos inkább ezt választja hivatalos személyül; már azért is, mert a többször idézett törvény intentióját nem is képezhette, hogy a napidijak felszámitása tekintetében az iparhatóságot a közjegyzővel szemben hátrányban, illetve a zálogüzlettulajdonost a hivatalos személy kiválasztása tekintetében jogosulatlan előnyben részesitse. (K. M. 19644/1903.)

18. §. Kikiáltási árul a zálognak az üzletkönyvbe jegyzett becsértéke szolgál.

Ezen áron alul a zálog csak akkor adható el, ha a kikiáltási ár mellett vevő nem jelentkezik.[1])

Az 1881 : XIV. t.-cz. által szabályozott zálogüzletek tulajdonosai, valamint a budapesti kir. zálogház fiókgyüjtői is, az árveréseken általuk megvett, illetve magukhoz váltott tárgyakat csak az esetben adhatják iparszerüen tovább, ha ily tárgyakra való kereskedésre külön iparigazolványnyal birnak. Ebből következik: *a)* hogy a zálogüzlettel foglalkozók azon arany- vagy ezüstnemüeket, ékszereket és órákat, melyeket az árverésen vevő vagy megfelelő ajánlat hiányában magukhoz váltottak, illetve megvásároltak, — hacsak ily tárgyakkal való kereskedés folytatására iparigazolványnyal nem birnak, — üzletszerüen, kereskedők módjára el nem árusithatják; *b)* hogy azon zálogüzlettel foglalkozó, ki az emlitett tárgyakkal való kereskedésre iparigazolványnyal nem birván, ily tárgyakat a zálogüzlet helyisége elé kirakatszerüen, vagy elárusitásra figyelmeztető módon elhelyez és ott bármi módon kinál, vagy oly jelzést használ, mely arra mutat, hogy a zálogüzletben árverésen vett tárgyak árusittatnak, mint az ipartörvény alá eső kereskedő tekintendő, s mint ilyen, az ipartörvény rendelkezéseinek tartozik megfelelni; *c)* hogy a zálogüzlettel foglalkozó, amennyiben az emlitett tárgyakkal kereskedést űz, a fémjelzési szabályok 52—55. §-aiban körülirt ellenőrzés alá esik. (K. M. 54818/1889.)

(L. alább a 44745/1899. számu rendelet II. részében foglaltakat is.)

19. §. Az árverésen befolyt összegekből a zálogüzlettulajdonos megtarthatja a zálogra adott kölcsön összegét, a még

---

[1]) Az árverés, ott, ahol árverési csarnokok létesittettek, árverési csarnokokban történik : 1888. évi XXII. t.-cz. 4. §-a.

[1]) V. ö. az alább közlött 44745. szám alatt 1900. évi január 19-én kelt rendelettel.

le nem fizetett és esedékes zálogkölcsöndijat (11. §.) és az árverési költségek fedezése fejében a kölcsönösszeg minden forintja után 2 krajczárt.

A fenmaradó összeg az elzálogositót illeti.

Oly esetekben, midőn a kézizálogüzletekben megtartott árveréseknél egyes tárgyak eladása által az üzlet követelése fedezetet nem nyer, az üzlettulajdonos nincs jogositva ezen hiányt a más, eladott tárgyaknál netalán befolyó többletekből fedezni, mivel ezen többletek a kézizálogügyletről szóló 1881 : XIV. t.-cz. 19. §-a értelmében az elzálogositót illetik, s ha fel nem vétetnek, három év elteltével ugyanazon törvény 11. §-ának rendelete szerint a törvényhatóság által ipari czélokra forditandók. (F. I. K. 24309/1885.)

A zálogüzlettulajdonos a már kihirdetett árverés után a zálog meghosszabbitásáért avagy kiváltásáért jelentkező elzálogositóktól is 2% árverési költséget nem szedhet, mert a kérdéses 2%-ot az üzlettulajdonos az 1881 : XIV. t.-cz. 19. §-a szerint az árverésen befolyt összegből vonhatja csak le, tehát olyan tárgy után, mely tényleg el nem árvereztetett, szemben a törvény 13. §-ának intézkedéseivel, az említett 2% nem hozható levonásba. (K. M. 19644/1903.)

20. §. Az árverésről jegyzőkönyv vezetendő, amelyben az árverés alá került minden zálogról következő adatok tüntetendők fel:

1. a zálognak az üzletkönyv szerinti folyó száma;
2. a zálogtárgy szabatos megjelölése;
3. a zálogba-adás ideje (év, hó és nap);
4. a zálog kikiáltási ára;
5. a zálogkölcsöndij (11. §.);
6. a zálognak az árverésen elért ára;
7. a zálogüzlet követelése, még pedig a kölcsönösszeg, a zálogkölcsöndij (11. §.) és az árverési költség egyenként és összegezve;
8. az elzálogositót illető felesleg.

A jegyzőkönyv a zálogüzlet tulajdonosa és a közjegyző, illetőleg az iparhatósági kiküldött által aláirandó.

A 7. pontban foglalt adatot a zálogüzlettulajdonos az árverés után azonnal az üzletkönyvbe vezetni köteles.

21. §. A közjegyző vagy az iparhatóság más kiküldöttje köteles az árverési jegyzőkönyvet és az elzálogositók részére fenmaradt összegeket az árverés befejezte után az illető iparhatóságnak késedelem nélkül átszolgáltatni.

Az iparhatóság viszont legkésőbb az átvételtől számitott 3 nap alatt tartozik ugyancsak az árverési jegyzőkönyvet, az átvett összegeket az általa időközben az elzálogositóknak kifizetett összegekre vonatkozó zálogjegyekkel együtt, a törvényhatóság első tisztviselője utján a törvényhatóság központi pénztárába beküldeni.

A pénztárban az elzálogositóknak járó összegek az átvétel napjától számitott 3 évig őrzendők s ezen idő alatt a zálogjegy felmutatása és átvétele mellett az illetőknek kiszolgáltatandók.

A 3 év elteltével a fel nem vett pénzek a törvényhatóság által ipari czélokra fordittatnak.

22. §. Az ezen törvény hatályba léptekor fennálló zálogüzletek csak azon esetben folytathatók, ha azok tulajdonosai a jelen törvény életbeléptétől számitott 30 nap alatt az 1. §-ban foglalt kellékeket kimutatják; ez alapon az illető iparhatóságnál üzletük folytatásához engedélyt kérnek és általában üzletüket a jelen törvény rendelkezései szerint berendezik; ellenkező esetben üzletük az illető iparhatóság által a fennebb megjelölt határidőnek eltelte után azonnal beszüntetendő.

23. §. A zálogüzlettulajdonosok, ha üzletüknek gyakorlása közben a jelen törvény intézkedéseit vagy tilalmait megszegik, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig — amennyiben utolsó büntetésük kiállása óta két év még el nem telt — egy hónapig terjedhető elzárással büntetendők.

Ez utóbbi esetben a zálogüzlet folytathatása is birói itélettel betiltandó. A tilalom legrövidebb tartama egy év, leghosszabb tartama öt év.

Némely zálogüzlettulajdonos azon eljárása, hogy csekély értékü, főként ékszertárgyakat maguk zálogositanak el, s aránytalan kölcsönösszeg feljegyzésével a zálogjegy vevőjét tévedésbe ejtik és megkárositják, bünvádi uton, mint csalás (1878 : V. t.-cz. 379. §-a) üldözhető. (K. M. 44745/1899.)

24. §. Azok, akik anélkül, hogy a jelen törvény értelmében engedélyt nyertek volna, zálogüzletet folytatnak, vagy akár önállóan, akár másnemü üzletük mellett kézizálogra iparszerüleg kölcsönt adnak, háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, amennyiben utolsó büntetésük kiállása óta két év még el nem telt: két hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők.

25. §. A 23. és 24. §-okban meghatározott esetekben a kihágások tekintetében illetékes kir. biróság itél.

A birság az illető törvényhatóságnak kiszolgáltatandó és általa ipari czélokra forditandó.

26. §. A zálogüzlet folytathatásának betiltása vagy beszüntetése (22. §.) esetében a zálogüzletben elzálogositott tárgyak gondozása, kiváltása és általában a jelen törvényben foglalt eljárás keresztülvitelénél a zálogüzlet tulajdonosa helyett és annak költségére az iparhatóság kiküldötte jár el.

27. §. Az 1—26. §-okban foglalt intézkedések nem terjednek ki:

a) a királyi zálogházakra és ezeknek közvetitő intézeteire; [1])

b) azon üzletekre, amelyek nyers terményekre, árucsarnokokban, eladási vagy bizományi raktárakban elhelyezett árukra előlegeket adnak;

c) értékpapirokra való kölcsönügyletekre, amennyiben ezeket nem a jelen törvény hatálya alá eső zálogüzletek folytatják.

Kizárólag zálogjegyekre kölcsönt adó üzletekre a törvény 27. §-a *c)* pontja értelmében a hivatott törvény rendelkezései csakis azon esetben alkalmazhatók, ha a szóban forgó kölcsönügyleteket az 1881 : XIV. t.-cz. hatálya alá eső zálogüzletek folytatják. (K. M. 40753/1897.)

28. §. Mennyiben alkalmazandók a jelen törvény határozatai törvényhatóságok vagy községek által felállitandó vagy részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott zálogintézetekre nézve, az esetről-esetre külön rendeletekkel fog szabályoztatni.

24381. szám.
1881. jul. 25.

Földm.-, ipar- és keresk. min. rendelet

a törvényhatóságok, községek, részvénytársaságok vagy szövetkezetek által már jelenleg fentartott zálogintézetek tárgyában.

A kézizálogkölcsönről szóló 1881 : XIV. t.-cz. 28. §-a azt rendeli, hogy a törvény határozatainak a törvényhatóság vagy községek által felállitandó, vagy a részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott zálogintézetekre nézve mennyiben leendő alkalmazása esetről-esetre külön rendeletekkel fog szabályoztatni.

A törvény ezen §-ának keresztülvitele czéljából, a törvényhatóságok, községek, részvénytársaságok vagy szövetkezetek által már jelenleg fentartott zálogintézetekre nézve a következőket rendelem:

1. Az idézett törvényczikknek 3., 4., 5., 6., 7., 11., 12., 13., 14., 15., 17., 18., 19. és 26. §-ai feltétlenül kiterjednek az emlitett zálogintézetekre is.

2. A törvény 8., 9., 16. és 20. §-ainak alkalmazását illetőleg elhatározásomat függőben tartom addig, mig a törvényhatóság az érdekelt zálogintézeteknél jelenleg használt zálogjegyeknek, a könyvelés rovatainak, az árverés kihirdetésének és a szokásos árverési jegyzőkönyvnek mintáját véleményes jelentése kiséretében bemutatja.

3. [A törvény 10. §-át az emlitett zálogintézetekre nézve olyformán kivánom alkalmaztatni, hogy ezek az idézett §-ban elrendelt hatósági vizsgálat alól felmentetnek ugyan, de kötelesek negyedévenként zálogkölcsönügyleti forgalmukról hozzám a törvényhatóság utján oly forgalmi kimutatást felterjeszteni, amelyből a zálogkölcsönök száma és a kölcsön

[1]) (A m. kir. zálogházak szervezetére és kezelésére vonatkozó utasitás, valamint a m. kir. zálogházak igazgatósága mellé rendelt számvevőség szolgálati és számviteli utasitása a kereskedelemügyi m. kir. minister által a m. kir. állami számvevőszék elnökével egyetértőleg 22872/1891. K. M. szám alatt nyert jóváhagyást.)

adott összeg az illető évnegyed elején és végén, továbbá az évnegyed folyamán elzálogositott és kiváltott zálogok darabszáma és a kölcsön adott és visszafizetett összegek, végre a bevett kamatok összege kitünjék; fentartatik ezenfelül a ministerium részére azon jog, hogy az intézetet és működését bármely alkalommal megvizsgáltathassa.][1]

4. A törvény 21. §-át ugyanezen intézkedésekkel szemben csak ugy kivánom alkalmaztatni, hogy az árverésből befolyt s az elzálogositókat illető többleteket az idézett §-ban megjelölt 3 évi határidőig a szóban lévő intézetek kezelendik, és csak ezen határidő leteite után kötelesek azokat, ipari czélokra való forditás végett, a törvényhatóság pénztárába beszolgáltatni.

5. A 2. §. első kikezdése a szóban álló intézetekre akkép alkalmazandó, hogy a fiók-üzlet nyitása a törvényhatóságnál bejelentendő. Ugyanezen §. második bekezdése azonban ezen intézetekre nem talál alkalmazást.

A 22. §-ban kijelölt idő minden egyes intézetre külön rendelettel, a törvényhatóság véleményének meghallgatása után, általam meg fog állapittatni.

A 23. és 25. §-okban elrendelt birságolás természetesen csak annyiban talál alkalmazást, amennyiben ezen intézetek a reájuk érvényes rendeleteket, illetőleg a törvénynek rendeleteim által fentartott §-ait szegik meg, a birságolás pedig az intézet igazgatósági tagjaira szabandó ki.

A jelen rendeletem 2. pontjának megfelelőleg szerkesztendő és felszerelendő jelentést, valamint az emlitett intézetek részéről szedhető zálogkölcsöndij legmagasabb összegének — a törvény 11. §-a alapján — megállapithatása végett a törvényhatóságnak ide vonatkozó javaslatát, az ügy sürgősségénél fogva, *legkésőbb 3 hét alatt* okvetelenül elvárom.

A törvényhatóságok vagy községek, a részvénytársaságok és szövetkezetek által ezentul felállitandó zálogintézetekre nézve külön engedély lesz szükséges, amelyet a törvényhatóság meghallgatása után esetről-esetre a vezetésemre bizott ministerium fog megadni.

45294 szám.
1906. okt. 24.

Keresk. min. rendelet

az 1881. évi 24381. sz. földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet 3. pontjának részbeni megváltoztatása tárgyában.

Az idézett rendelet 3. pontjában foglalt azon rendelkezést, hogy ez üzletek a törvény 10. §-ában emlitett iparhatósági vizsgálat alá nem tartoznak, részben s illetve akként változtatom meg, hogy ez iparhatósági vizsgálatot a részvénytársaságok és szövetkezetek által fenntartott kézizálogüzletekre is kiterjesztem s illetőleg kötelességévé teszem az illetékes iparhatóságoknak, hogy ezen zálogüzleteket a ·/. alatt ide zárt utmutatásban foglaltak alapján vizsgálják meg; megjegyezvén, miszerint a törvényhatóság és községek által fenntartott kézizálogüzleteknek megvizsgálását magamnak tartottam fenn.

45294/1906. K. M. számhoz.

Utmutatás

az 1881. évi XIV. t.-czikk, illetve az 1881. évi julius hó 25-én 24381. sz. alatt kelt földmüvelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet alapján a törvényhatóságok, községek, részvénytársaságok és szövetkezetek által fenntartott kézizálogüzletek ellenőrzésénél és megvizsgálásánál követendő eljáráshoz.

A vizsgálat czélja lehetőleg megakadályozni a felek megkárositását, ha pedig ez már megtörtént volna, azt felderiteni, s a visszaélés megtorlása iránt szükséges javaslatokat előterjeszteni.

E czélból a következő körülmények teendők vizsgálat s illetve intézkedés tárgyává.

1. Vajjon a zálogüzlet s annak könyvei és nyilvántartásai az 1881 : XIV. t.-cz., illetőleg az ennek 28. §-a alapján a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1881. évi julius hó 25-én 24381. szám alatt, nemkülönben a kereskedelemügyi m. kir. minister által 1897. évi junius hó 29-én 37178. és 1900. évi január hó 19-én 44745. számok alatt kiadott rendeletekben foglalt határozmányoknak megfelelően vannak-e vezetve?

2. A közönség érdekében kiadott közrendészeti és közbiztonsági rendelkezéseknek a zálogüzlettulajdonos megfelelt-e?

3. A kiadott közlemények és hirdetések, valamint a zálogüzletben szedhető kölcsöndijakat feltüntető táblázat olvashatóan, szembetünő és könnyen hozzáférhető helyen vannak-e kifüggesztve?

4. Meggyőződés szerzendő arról, hogy a zálogüzlettulajdonos ezen üzletét kormányhatósági engedély alapján gyakorolja-e?

5. Meggyőződés szerzendő arról, vajjon a kormányhatóság által a megállapitott biztositéki összeget az üzlettulajdonos elhelyezte-e, — mily összeget tartozott biztositék gyanánt elhelyezni és a kérdéses összeg vagy érték mikor és hol helyeztetett el?

6. Ha a biztositéki összeg nem készpénzben vagy értékben van elhelyezve, meggyőződés szerzendő arról, hogy a kivánt jelzálogi biztositásról gondoskodás történt-e?

[1]) E §-t hatályon kivül helyezi az alább közölt K. M. 45294/1906. sz. rendelet.

6. Lehetőleg meggyőződés szerzendő arról, vajjon a zálogüzlet tulajdonosa nem őriz-e oly zálogtárgyakat, melyek zálog gyanánt egyáltalában el nem fogadhatók. Ha pedig a vizsgálatkor erre nem volna mód, ezen esetben a zálogüzlettulajdonos kioktatandó arról, hogy zálogba nem vehetők :

a) tűzveszélyes tárgyak,

b) katonai egyenruhák és fegyverek,

c) nyilvános isteni szolgálatra való eszközök,

d) iskolai bizonyitványok, leczkekönyvek (index), állami és törvényhatósági vagy községi hivatalnokok és szolgák fizetési ivei, nyugdíjivei és nyugtái.

7. A zálogüzlettulajdonos figyelmeztetendő :

a) hogy abban az esetben, ha az elzálogositó fél személye, vagy a zálogba kinált tárgy ellen gyanuok forog fenn, erről az illető közigazgatási (rendőri) hatóság azonnal értesitendő ;

b) hogy a nyujtandó kölcsön biztositására a zálogtárgyakon kivül váltót, vagy más kötelező nyilatkozatot vagy okiratot követelni vagy elfogadni nem szabad.

8. Megállapitandó, hogy a zálogüzlettulajdonos üzletében a rendes könyvek mellett az 1900. évi január hó 19-én 44745. szám alatt kelt kereskedelemügyi ministeri rendeletben előirt szelvénykönyvét (juxta-könyvet) vezeti-e?

9. A rendelkezésre álló zálogjegyek megvizsgálása utján megállapitandó, hogy a zálogüzlettulajdonos az 1881 : XIV. t.-cz. 8. §-ában foglalt határozmányoknak eleget tett-e ?

10. Szintugy vizsgálat tárgyává teendő, vajjon a zálogüzlettulajdonos a könyvek vezetése tekintetében eleget tesz-e az emlitett törvényczikk 9. §-ában foglalt határozmányoknak.

11. Különös gond forditandó annak megállapitására, vajjon a zálogüzlettulajdonos az egyes üzleteknél nem szedett, vagy szed-e magasabb kölcsöndijakat mint amennyinek szedésére kormányhatósági engedélye van, s illetve hogy a kölcsöndijak felszámitásánál figyelembe veszi-e az 1881 : XIV. t.-cz. 11. §-ának rendelkezéseit.

12. Meggyőződés szerzendő arról, hogy az árverés alá került zálogtárgyak után a lejáratot követő harmadik hónapon túl nincsenek-e kölcsöndijak felszámitva, hogy az árverések az 1881 : XIV. t,-cz. 15—19. §-aiban előirt időben és módon tartatnak-e meg ?

13. Megállapitandó, vajjon a zálogüzlettulajdonos zálogüzletében, vagy azzal kapcsolatban nem tart-e fent ékszer-, italmérési vagy más oly üzletet, mely a kézizálogüzletek humanitárius czélzatát veszélyeztethetné, s illetve az 1900. évi január hó 19-én 44745. szám alatt kelt kereskedelemügyi ministeri rendeletben foglalt rendelkezésekkel és czélzatokkal ellentétben állana.

14. A zálogüzletben a zálogba vett tárgyakról vezetendő könyv elbirálásánál megállapitandó, hogy az 1881 : XIV. t.-cz. 9. §-ában foglalt határozmányoknak megfelelően hitelesitve van-e s vajjon be van-e jegyezve a vizsgálat idejéig történt minden elzálogositás és kiváltás ?

Megjegyzés : (Hogy az elzálogositott tételek be vannak-e jegyezve a szóban lévő könyvbe, arról ezen könyvnek a szelvénykönyvvel való összehasonlitása által lehet meggyőződni, mert a sorszámoknak egyenlőknek kell lenni.

A kiváltások elkönyveléséről pedig ugy győződhetni meg, ha a kiváltott zálogtárgyakra vonatkozó zálogjegyek összehasonlittatnak az elzálogositott tárgyakról vezetett könyvvel.

A kiváltást igazoló zálogjegyeken feltüntetett kamatkivetés helyessége utánszámitás utján megállapitandó.

A kiváltás folytán visszatartott zálogjegyek a zálogüzlet tulajdonosa által naponként sorszámuk szerint beosztandók és kellő rendben külön kezelendők.

Az ily zálogjegyek sorrendben tartva a zálogüzlet tulajdonosa által megőrizendők.)

15. Megállapitandó, hogy a zálogtárgyak vagy a kiváltást igazoló zálogjegy tényleg a zálogüzlettulajdonos birtokában van-e ?

16. Lehetőleg megállapitandó, hogy a zálogüzlet tulajdonosa a feleknek az általuk befizetett összegről adott-e nyugtát az 1900. évi január hó 19-én 44745. szám alatt kelt kereskedelemügyi ministeri rendelet értelmében.

17. Az átiratás (meghosszabbitás) helyességének megállapitásának czéljából minden egyes átirásnál a vizsgálathoz követelhető a régi zálogjegy felmutatása is annak igazolására, vajjon az átirás tényleges-e ?

18. Vizsgálat tárgyává teendő, vajjon a ki nem váltott tárgyak a zálogüzlettulajdonos őrizetében vannak-e, s hogy a kérdéses zálogok megegyezők-e a szelvénykönyvben, illetőleg az elzálogositott tárgyakról vezetett könyvben feltüntetett tárgyakkal ?

19. Megvizsgálandó, hogy eleget tett-e a zálogüzlettulajdonos az 1881 : XIV. t.-cz. és ennek alapján kiadott 1881. évi 24381. számu földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministeri rendelet azon határozmányainak, melyek az árverési feleslegek kezelése, elszámolása és hováforditása iránt intézkednek.

20. A vizsgálat alkalmával a zálogüzlettulajdonos arra is figyelmeztetendő, hogy a zálogjegyeket a zálogüzlet tulajdonosának megvásárolni vagy másként megszerezni nem szabad.

21. A megejtett vizsgálat a főkönyvben névaláirással is igazolandó s a felderitett szabálytalanságok a vizsgálatról szerkesztendő jelentésben pontosan felsorolandók.

29. §. A jelen törvény által szabályozott zálogügyletekre a kamatlábat megszoritó törvényes intézkedések nem alkalmazandók.

30. §. A jelen törvény által szabályozott zálogügyletre az 1872 : VIII. t.-cz. 5. §-ában foglalt intézkedés hatályon kivül helyeztetik.

31. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

48317. szám.
1882. jan. 16.

Földm.-, ipar- és keresk. min. rendelet

a kézizálog-kölcsönüzletek forgalmáról és a megtartott árverések eredményéről felterjesztendő kimutatások szabatos szerkezete tárgyában.

Miután a magánosok kézizálog-kölcsönüzletei részéről az 1881 : XIV. t.-cz. 10. §-a alapján, valamint a részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott zálogkölcsönüzletek részéről mult évi julius hó 25-én 24381. szám alatt kelt rendeletem 3. pontja értelmében eddigelé néhány törvényhatóság által felterjesztett kimutatások részint hézagosak, részint pedig szerkezetük tekintetében egymástól lényegesen eltérők és ennélfogva azok az ország kézizálog-kölcsönügyleti forgalmának az idézett törvény czélzatai szerinti megitélésére alapul nem szolgálhatnak: szükségesnek tartottam, hogy a felterjesztendő kimutatások mintáit megállapitsam.

Ennek folytán ·/. alatt megküldöm a közönségnek az *A)* és *B)* alatti mintákat, melyek elseje a zálogüzleti forgalomnak, másodika pedig a megtartott árverések eredményének kimutatását tartalmazza, és felhivom a közönséget, hogy a területén létező, és ugy a magánosok, valamint a részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott kézizálogüzletek tulajdonosait — a minták kézbesitése mellett — következőkre utasitsa:

Az *A)* minta minden év márczius 31-iki, junius hó 30-iki, szeptember hó 30-iki és deczember hó 31-iki zárlattal lesz az illető zálogüzlettulajdonos által kitöltendő, s a magánzálogüzletek tekintetében az iparhatóság által láttamozva és ennek utján a lejárt negyedév után legkésőbb 10 nap alatt, a részvénytársaságok és szövetkezetek zálogüzletei részéről pedig ugyanazon határidő alatt közvetlenül a törvényhatósághoz benyujtandó.

A *B)* minta minden egyes zálogárverés megtartása után az — abban foglalt rovatok szerint kitöltve — legkésőbb 3 nap alatt ugyanazon uton a törvényhatósághoz juttatandó, s a törvényhatóság által az *A)* minta szerinti kimutatás a lejárt negyedév után legkésőbb 20 nap alatt, az árverésekről felvett kimutatások pedig az árverések megtartása után legkésőbb 10 nap alatt hozzám felterjesztendők.

Mindkét kimutatás a minta szerinti nagyságban, alakban és rovatméretekkel lesz szerkesztendő. Ezenkivül mindazon zálogüzletek, melyeknek üzletében valamely negyedévben árverés nem tartatott, kötelesek erről a megjelölt uton a negyedév lejárta után legkésőbb 10 nap alatt hozzám jelentést tenni.

9846. szám.
1883. márcz. 11.

Földm.-, ipar- és keresk. min. rendelet

a kézizálogüzletek forgalmi és árverési kimutatásainak felterjesztése tárgyában.

Tapasztalván azt, miszerint mult 1882. évi január hó 16-án 48317/1881. szám alatt a kézizálogüzletek forgalmi és árverési kimutatásainak fölterjesztése tárgyában kibocsátott körrendeletnek azon intézkedése, mely szerint a forgalmi *A)* kimutatások negyedévenkint, az árverési *B)* kimutatások pedig esetről-esetre terjesztessenek föl, több törvényhatóság, illetőleg több zálogüzlet részéről nem kellő pontossággal teljesittetik, s e mellett, a forgalmi kimutatásoknak azon adatai, melyek az árverésen az üzletből kiadott tárgyakra vonatkoznak, sok esetben nem azonosak az árverési kimutatásoknak megfelelő adataival, minek következtében azok kiigazitás, illetőleg egyeztetés végett a törvényhatósághoz visszaküldendők, részint a törvényhatóság munkálatainak kevesbitése és egyszerüsitése, részint az emlitett s netalán előforduló hiányoknak rövid uton való kiigazithatása szempontjából a következőket rendelem:

Minden egyes, ugy magán-, valamint részvénytársasági, illetőleg szövetkezeti zálogintézet részéről az eddigi mód szerint elkészitett forgalmi *A)*, valamint árverési *B)* kimutatások ezután évnegyedenkint egyszer, és pedig minden április, julius, október és január 10-ik napjáig az illető törvényhatósághoz együttesen benyujtandók.

A törvényhatóságok ezen kimutatásoknak helyes szerkezetét, az összegezések és kivonatok helyességét vizsgálat alá veszik, megvizsgálják azt is, vajjon a forgalmi kimutatásnak azon adatai, melyek az üzletből árverés utján kiadott tárgyakra vonatkoznak, megfelelnek-e az illető árverési kimutatás adatainak s a hiányos szerkezetü és a hibás számadatokat tartalmazó kimutatásokat legkésőbb 3 nap alatt kiigazitás végett az illető zálogüzlettulajdonosnak visszaadják.

Az ekképen benyujtott, esetleg kiigazitott kimutatásokat a törvényhatóság területén lévő

összes magán-, valamint részvénytársasági és szövetkezeti zálogintézetek részéről összegyüjtvén, azok a törvényhatóság által legkésőbb az emlitett hónapoknak 25-ik napjáig a mellékelt minta szerint összeállitott jegyzékkel hozzám felterjesztendő.

Amennyiben egyik vagy másik zálogüzlet részéről a nevezett kimutatások a kitüzött napig fölterjeszthetők nem volnának, ezen zálogüzlettulajdonosok nevei szintén ezen kimutatásba annak megjegyzése mellett bevezetendők, hogy ezen üzletek részéről a kimutatások utólagosan felterjesztetni fognak.

9847. szám.

1883. márcz. 11.

Földm.-, ipar- és keresk. min. rendelet

a kézizálogüzletekben megtartott iparhatósági vizsgálatokról tett jelentések felterjesztése tárgyában.

Tapasztalván, hogy a törvényhatóságok nagy része figyelmen kivül hagyja a kézizálog-kölcsönügyletről szóló 1881 : XII. t.-cz. 10. §-ának rendelkezéseit, s hogy azon törvényhatóságok is, amelyek másodfoku iparhatóságaiknak a kézizálogüzletekben megtartott vizsgálatról tett jelentéseiket felterjesztik, ezt nem az idézett törvény értelmében 3 havonkint, hanem határozatlan időközökben teszik, szükségesnek tartom a törvényhatóságokat az idézett szakasz pontos megtartására felhivni, s e részben a következőket elrendelni.

Az iparhatóságok szigoruan utasitandók, hogy a hatóságuk területén fennálló zálogüzleteket és az üzleti könyveket havonkint legalább egyszer vizsgálják meg ; ennek megtörténtét az üzleti könyvbe jegyezzék fel és a vizsgálat eredményéről esetről-esetre a másodfoku iparhatósághoz tegyenek jelentést.

Az elsőfoku iparhatóságnak ezen jelentése a másodfoku iparhatóság irattárában őrizendők, s ezek alapján köteles a másodfoku iparhatóság évnegyedenkint egyszer hozzám jelentést tenni.

A másodfoku iparhatóságok jelentéseinek egyszerüsége és egyöntetüsége szempontjából ezen czélra az ide rekesztett mintázat használandó, mely a törvényhatóság utján mindig a márczius, junius, szeptember és deczember havi zárlattal legkésőbb a következő hó 15-éig hozzám felterjesztendő.

Megjegyzem egyszersmind, hogy, miután a törvényhatóságok és községek által felállitott vagy részvénytársaságok és szövetkezetek által fentartott zálogintézeteket az idézett törvény 28. §-a alapján az emlitett iparhatósági vizsgálat alól felmentettem, az ezen rendeletemben körülirt iparhatósági jelentéseknek csakis a magánosok által folytatott zálogüzletekre kell szoritkozniok.

Azon törvényhatóságok, amelyeknek területén magánosok által folytatott zálogüzletek nem léteznek, szintén három havonkint jelentést tesznek arról, hogy ily zálogüzletek hatóságuk területén nincsenek, illetőleg hogy a lefelt három hó alatt fel nem állittattak.

Figyelmeztetem végre a törvényhatóságokat, hogy a mult évi január hó 16-án 48317/1881. szám alatt kelt rendeletem értelmében a zálogüzletek részéről szóló forgalmi és árverési kimutatások felterjesztése ezen rendeletem által érintetlenül marad ; illetőleg azok az emlitett, valamint ezzel egyidejüleg 9846. szám alatt kibocsátott rendeletek értelmében továbbra is felterjesztendők lesznek.

67789. szám.

1906. jan. 20.

Keresk. min. rendelet

a magyar kir. zálogházak közvetitési szolgálatának szabályozásáról.

1. §. Zálogtárgyaknak a magyar királyi zálogházaknál elzálogositását, a magyar királyi zálogházakban elzálogositott tárgyaknak kiváltását, a magyar királyi zálogházak által adott zálogkölcsön meghosszabbitását, végre a magyar királyi zálogházakban elzálogositott, de lejáratuk folytán elárverezett zálogtárgyak után fenmaradt árverési többletnek a felek megbizásából való felvételét közvetiteni csak azoknak szabad, akik erre mint a magyar kir. zálogházak közvetitői, a kereskedelemügyi ministertől külön engedélylyel birnak.

2. §. A közvetitő üzletek számát és helyét a szükséghez képest a kereskedelemügyi minister állapitja meg.

3. §. A magyar királyi zálogházak körüli közvetités engedélyezéseért a folyamodványok a magyar királyi zálogházak igazgatósága utján a magyar királyi kereskedelemügyi ministerhez intézendők, s a folyamodó tartozik hatósági bizonyitványnyal igazolni :

1. hogy magyar állampolgár, önjogu és csőd alatt nem áll ;

2. hogy nyereségvágyból elkövetett bűntettért vagy vétségért büntetve nem volt ;

3. hogy nem áll oly büntetés hatálya alatt, mely őt hasonló üzlet folytatásától eltiltja ;

4. hogy abban a községben, melyben a közvetitést gyakorolni óhajtja, legalább két év óta állandóan lakik ;

5. hogy legalább 8000 (nyolczezer) korona forgó tőke áll rendelkezésére, amely körülményt hitelt érdemlőleg kell igazolnia ;

6. hogy 4000 (négyezer) koronát készpénzben, mint üzleti biztositékot, a magyar királyi zálogházak igazgatóságánál a folyamodvány átadásakor letett.

4. §. A készpénzben letett biztositék után a magyar királyi zálogházak pénztára évi 4% kamatot fizet, és pedig utólagos félévi részletekben.

5. §. A közvetitő üzlet csak a köz- és tüzbiztonság, valamint az üzleti forgalom igényeinek megfelelő helyiségben gyakorolható, s annak minden változtatása a kereskedelemügyi magyar királyi minister engedélyétől függ.

Amely közvetitő e rendelkezésnek meg nem felel, attól a közvetitői engedély megvonható.

6. §. A közvetitő üzleti tábláján és nyomtatványain a következő felirást tartozik használni:

N. N. a magyar királyi zálogház közvetitője.

A »magyar királyi zálogház« szavaknak a többi felirásoknál feltünőbben való kiirása tilos.

7. §. A közvetitő a zálogközvetitést »kizárólag« csak a magyar királyi zálogházak számára üzheti.

8. §. Tilos *a)* a közvetitői üzlethelyiséget más czélra felhasználni,

b) az üzlettel esetleg összefüggő lakásban üzletet gyakorolni.

Ha a közvetitő az általa felvett zálogtárgyat a magyar királyi zálogházakból kiváltani, avagy azt az árverésen megvásárolni kénytelen, ez esetben az ily tárgyakat üzleti helyiségében el nem helyezheti, illetve az ily tárgyakat üzleti helyiségében kirakatba nem teheti és semmiféle oly jelzést nem használhat, mely arra mutatna, hogy ott árusitás történik.

9. §. A közvetitő mindazon tárgyakat köteles elzálogositás végett elfogadni, amelyek a magyar királyi zálogházakban elzálogositásra elfogadtatnak, de viszont nem vehet át oly tárgyakat, amelyeket a magyar királyi zálogházak az időnkint a közvetitőkkel közlendő jegyzék értelmében zálogba nem fogadnak.

A közvetitőnek továbbá tiltva van oly tárgyakat, amelyeknek értéke 4000 (négyezer) koronát meghalad, elzálogositásra elfogadni s köteles az ily tárgyak elzálogositóit a magyar királyi zálogházakhoz utasitani, ily esetben azonban semmi néven nevezendő dijat követelnie nem szabad.

Egyáltalán el nem fogadhatók:

1. oly tüzveszélyes tárgyak, amelyek közbiztonsági szempontból belügyministeri rendelettel a közforgalomból ki vannak zárva;
2. oly tárgyak, amelyek kezelése, különös szakértelem hiányában, az egészséget vagy közbiztonságot veszélyeztetik;
3. fertőző betegségben lévő személyek által használt tárgyak;
4. katonai egyenruhák, felszerelések és fegyverek;
5. nyilvános isteni szolgálatra használandó eszközök és ruházat;
6. értékpapirok;
7. kincstári egyedáruság tárgyai, az illetékes minister engedélye nélkül;
8. zálogjegyek.

10. §. Ha az elzálogositó személye ellen, vagy a zálogba kinált tárgyra nézve gyanuok forog fenn, a közvetitő erről az illető rendőrhatóságot, illetve rendőri közeget alkalmas módon azonnal értesiteni tartozik.

11. §. A közvetitő intézetekben mindenki zálogosithat.

Tizenöt éven aluli gyermekektől, elmebetegektől, részeg és általában beszámithatatlan állapotban lévő egyénektől azonban zálogot elfogadni tilos.

Az elzálogositó nevének bemondása nem követelhető.

12. §. A nyujtandó előleg biztositására a zálogtárgyon kivül váltót, egyéb okiratot vagy kötelező nyilatkozatot követelni vagy elfogadni nem szabad.

13. §. A közvetitő üzletében kizárólag csak a magyar királyi zálogházak igazgatósága által megállapitott mintáju és szövegü üzleti könyveket és nyomtatványokat használhat; ezeket elszámolás kötelezettsége mellett kapja.

Minden év első napján a zálogügyletek 1 számmal kezdendők.

14. §. A félnek

a) a zálogba adott tárgyról,

b) a meghosszabbitás végett átadott zálogjegyről,

c) a kiváltás alkalmával átadott zálogjegyről, és

d) az árverési fölösleg felvétele végett átadott zálogjegyről elismervény adandó.

Az elismervények szelvénykönyvekből metszetnek ki, amelyek a magyar királyi zálogházak igazgatósága által minden közvetitő számára a jelen rendelethez csatolt 1. számu minta szerint egyöntetüen készittetnek s elszámolás kötelezettsége mellett az árnak megtéritése után átadatnak.

A szelvénykönyv minden lapja három részre oszlik, melyek a következők:

1. a folyószám (nyomtatva),
2. az elismervény,
3. a nyugtató.

Az elismervény hátsó lapjára a 20. §-ban foglalt szöveg egész kiterjedésében és még a következő figyelmeztetés vezetendő:

»A közvetitő ezen elismervényért a rajta feltüntetett lejáratig felelős.«

A fél a közvetités igénybevételekor a kellően kitöltött elismervényt a nyugtatóval együtt kézhez kapja. A közvetités megtörténtével (tehát a zálogba adott tárgyról szóló m. kir. zálogházi zálogjegynek, kiváltás alkalmával, — a kiváltott tárgynak, árverési többlet felvételekor, — ezen összegnek átadásakor) az elismervény a közvetitőnek visszaadandó és a fél kezében a kellően kitöltött nyugtató marad.

Az elismervény és a nyugtató akkép metszendő ki a szelvénykönyvből, hogy a lap első része (a folyószám) a könyvben sértetlen állapotban megmaradjon.

A fél által visszaadott elismervényeket a köz-

vetitő sorszám szerint évenkint és havonkint rendezve (külön az arany, ezüst, ékszer és külön az ingók után) megőrizni tartozik.

15. §. A közvetitő az elzálogositás végett átvett tárgyakat az átvétel után legkésőbb 48 óra alatt a csatolt 2. számu minta szerinti jegyzék mellett közvetlenül személyesen vagy pedig csakis üzletében alkalmazott megbizható egyén által a m. kir. zálogházaknak átszolgáltatni köteles.

A jegyzékek egy-egy példányban, még pedig külön az arany, ezüst és ékszerekre és külön az egyéb ingóságokra készitendők.

Ha a m. kir. zálogházak által valamely zálogtárgy visszautasittatik, azt az illető közeg a jegyzék külön rovatában megjelölni tartozik.

A jegyzékbe csak annyi zálogtárgy irható be, ahány rovat vonalozva van ; ellenkező esetben ha (több iratott be) a jegyzék visszautasitandó.

A közvetitők által teljesitendő elzálogositás sorrendjét az igazgatóság állapitja meg, lehetőleg olyképen, hogy a magánfelek érintkezése a zálogházzal ez által korlátozást ne szenvedjen.

16. §. A közvetitő, a kiváltás végett átvett m. kir. zálogházi zálogjegyeket, az átvételtől számitva legkésőbb 24 óra alatt a zálogkölcsön és kamatja fejében járó összegekkel együtt, naponkint a csatolt 3. számu minta szerinti jegyzék mellett közvetlenül személyesen, vagy pedig csakis üzletében alkalmazott megbizható egyén által a m. kir. zálogházakban átszolgáltatni köteles.

E jegyzék egy-egy példányban, de külön az arany, ezüst és ékszerekre, és külön az egyéb ingóságokra készitendő.

E jegyzékbe is csak annyi zálogtárgy irható be, ahány rovat vonalozva van, ellenkező esetben (ha több iratott be) a jegyzék visszautasitandó.

17. §. A közvetitő a meghosszabbitás végett átvett m. kir. zálogházi zálogjegyeket az átvételtől legkésőbb 24 óra alatt, a m. kir. zálogházak kamatkövetelései fejében járó összegekkel együtt, naponkint a csatolt 4. számu minta szerinti jegyzék mellett, közvetlenül személyesen, vagy pedig csakis üzletében alkalmazott megbizható egyén által a m. kir. zálogházakba átszolgáltatni köteles.

E jegyzék külön az arany, ezüst s ékszerekre és külön az egyéb ingóságokra egy-egy példányban készitendő.

18. §. A közvetitő az árverési többlet felvétele végett átvett m. kir. zálogjegyeket naponkint a csatolt 5. számu minta szerinti jegyzék mellett közvetlenül személyesen, vagy pedig csakis üzletében alkalmazott megbizható egyén által a m. kir. zálogházaknak, az átvételtől legkésőbb 24 óra alatt, átszolgáltatni köteles.

E jegyzék egy-egy példányban, de külön az arany, ezüst s ékszerekre és külön az egyéb ingóságokra készitendő.

19. §. A közvetitők kötelesek az elzálogositás közvetitése végett átvett zálogtárgyakat, legkésőbb 48 óra alatt, és a meghosszabbitás, kiváltás vagy az árverési többlet felvételének közvetitése végett a felektől átvett m. kir. zálogházi zálogjegyeket legkésőbb 24 óra alatt a m. kir. zálogházak igazgatósága által részükre kijelölt m. kir. zálogházba beszállitani.

A jegyzékek a közvetitő által havonkint összefüzve kellően megőrzendők.

20. §. A közvetitésért következő dijak szedhetők :

		2	korona	után	6	fillér,
3	és	4	»	»	10	»
5	és	6	»	»	12	»
7	és	8	»	»	16	»
9	és	10	»	»	20	»
11	és	12	»	»	24	»
13	és	14	»	»	28	»
15	és	16	»	»	32	»
17	és	20	»	»	36	»
21	és	40	»	»	40	»
41	és	60	»	»	50	»
61	és	100	»	»	60	»
101	és	150	»	»	70	»
151	és	200	»	»	80	»

200 koronán felül minden 2 korona után 1 fillér.

A dij minden egyes közvetitési ügylet után, és pedig az elzálogositás, meghosszabbitás és kiváltás alkalmával, a közvetitő által adott kölcsönösszeg után az árverési többlet felvételének közvetitésénél pedig az árverési többlet összege után szedhető.

A meghosszabbitások csak egy ügyletnek tekintendők, miért is ezek után csak egyszeri közvetitési dij jár.

A közvetitő a fél kivánatára adott és burkolásra szolgáló kisebb dobozokért 3 fillért, nagyobbakért 6 fillért, kisebb bekötő kendőkért 10 fillért, nagyobbakért 20 fillért szedhet. A burkolatok azonban kiváltáskor a fél tulajdonába mennek át.

A felek által a kapott kölcsönösszeg után a fentebbi közvetitési dijakon felül a m. kir. zálogházak igazgatósága által megállapitott kamat utólagosan fizetendő.

A dijjegyzék a kamatláb, valamint az árverési többletre vonatkozó alábbi figyelmeztetés a közvetitő üzlethelyiségében szembetünő, könnyen hozzáférhető helyen, olvasható állapotban állandóan kifüggesztve tartandó.

A lejáratuk folytán elárverezett zálogtárgyak után *fenmaradt árverési többlet az érdekelt feleket illeti,* akik azt 3 éven belül vagy közvetlenül a m. kir. zálogházak igazgatóságánál vehetik fel, vagy a közvetitőt bizhatják meg a felvétellel.

A közvetitők kötelesek az árverési többlet összegét igazoló m. kir. zálogházi jegyzéket az érdekelt feleknek előmutatni s az általuk benyujtott közvetitői elismervényre a m. kir. zálogházi zálogjegy számát minden esetben dijtalanul rájegyezni.

A közvetitők kötelesek minden egyes esetben a felek által teljesitett fizetésről, akár kivánja a fél, akár nem, és pedig külön illeték felszámitása vagy vétele nélkül, nyugtát adni, amelyben az átvett összeget czim szerint kitüntetni tartoznak.

A közvetitők ellen esetleg felmerülő panaszok a m. kir. zálogházak igazgatóságánál jelentendők be.

21. §. Az elzálogositás, a kiváltás, a meghosszabbitás és az árverési többlet felvételének közvetitéséről a csatolt 6. és 7. számu minta szerinti bekötött, laponkint folyó számmal ellátott, átfüzött és a m. kir. zálogházak igazgatósága utján beszerzett s általa hitelesitett főkönyvet, valamint kiváltási és árverési többlet felvételi naplót kell vezetni.

Az elzálogositás, kiváltás, meghosszabbitás és az árverési többlet felvételének közvetitése külön-külön ügylet, melyek közül az elzálogositás és a meghosszabbitás közvetitése a főkönyvben külön folyószám alatt könyvelendő, mig a kiváltás és az árverési többlet fölvételének közvetitése a főkönyv elzálogositási, vagy meghosszabbitási folyó számára való hivatkozással a kiváltási és árverési többlet felvételi naplóba külön tételszám alatt vezetendő be.

A »Jegyzet« rovatban az egymással összefüggő üzletek folyószámai, tehát az elzálogositásról szóló följegyzésnél az ezen elzálogositás meghosszabbitására vonatkozó folyószámok és viszont a meghosszabbitásnál az elzálogositásra vonatkozó folyószámok idézendők.

A főkönyv 5., 6., 14. és 15. rovatainak, továbbá a kiváltási és árverési többlet felvételi napló 5—10 rovatainak tételösszegei oldalonkint összegezendők s folytatólag oldalról-oldalra átviendők és az év végével lezárandók.

22. §. Ha a fél a zálogtárgynak a magyar királyi zálogházba szállithatása előtt jelentkezik kiváltás végett, valamint az esetben is, ha a tárgy a magyar királyi zálogház által el nem fogadtatott: a közvetitő az adott előleg után a magyar királyi zálogház által szedni szokott mértékben kamatot számithat, de közvetitési dijat nem szedhet.

Ha pedig a fél az elismervényen kitüntetett idő alatt nem jelentkezik, a közvetitő köteles az illető tárgyat a csatolt 5. számu minta szerinti jegyzék kiséretében, melyen a szabályszerüen felszámitható kamat kitüntetendő, a magyar királyi zálogházba beszállitani, hol az a legközelebbi árverés alkalmával elárvereztetik és a befolyt összegből az árverési járulék beszámitása után a közvetitő járandósága kiutalványoztatik, a fenmaradó összeg pedig a magyar királyi zálogházakban őriztetik és a félnek, ha 3 év alatt jelentkezik, az elismervény átvétele mellett kiadatik, ha pedig nem jelentkezik, a magyar királyi zálogházi alap javára a fennálló szabályok értelmében bevételeztetik.

23. §. Az esetben, ha a fél a magyar királyi zálogházi zálogjegyet kiváltja, amennyiben a közvetitő által adott előleg a magyar királyi zálogház által nyujtott kölcsönnél magasabb, a közvetitő a fél által visszatéritendő előlegtöbblet (különbözet) után a magyar királyi zálogházak által szedett kamatokkal *egyenlő* magasságu kamatot számithat, de ezt is csak utólagosan szedheti be és csak azon időre, amelyre a magyar királyi zálogházak a szóban álló zálogkölcsönre a kamatokat számitják.

Amennyiben pedig a magyar királyi zálogházak által nyujtott kölcsön magasabb a közvetitő által adott előlegnél, a közvetitő a magyar királyi zálogházi kölcsöntöbbletet (különbözetet) a félnek a szabályszerü kamattal együtt kiadni köteles.

Végre abban az esetben, ha a fél a közvetitőtől elismervénynyel meghosszabbitás végett jelentkezik és a magyar királyi zálogházak által nyujtott kölcsön magasabb a közvetitő által adott előlegnél, a magyar királyi zálogházi kölcsöntöbblet (különbözet) a fél kivánságára kiadandó s az uj elismervényen a közvetitői előleg helyett a kiadott többlettel felemelt kölcsönösszeg tüntetendő ki.

24. §. A lejáratig ki nem váltott magyar kir. zálogházi zálogjegyeket a közvetitő legkésőbb az illető árverés megtartása után 14 nap alatt a csatolt 5. számu minta szerinti jegyzék kiséretében havonkint és közvetlenül, személyesen, vagy pedig csakis üzletében alkalmazott megbizható egyén által a magyar királyi zálogházakhoz benyujtani tartozik.

E jegyzék két-két példányban és pedig külön az arany, ezüst és ékszerekre, és külön az egyéb ingóságokra készitendő.

A közvetitőnek járó összegek felvételéről a kellően kitöltött jegyzékek egyik példánya a közvetitőnek visszaadatik.

A jegyzék másik példánya a magyar királyi zálogházakban tartatik vissza.

25. §. A zálogtárgy, illetőleg a magyar kir. zálogházi zálogjegy csak a közvetitő által kiadott elismervény bemutatójának adható ki.

Ha az elismervény elveszett, ez az illető közvetitőnél bejelentendő.

A közvetitő az elveszettnek bejelentett elismervényekről a csatolt 8. számu minta szerinti külön bekötött, laponkint folyószámmal ellátott, átfüzött és a magyar királyi zálogházak igazgatósága által hitelesitett előjegyzési könyvet tartozik vezetni.

A közvetitő a jelentkezett fél nevét, lakását és a zálogtárgy ismertető jeleit, valamint a netán vele közölt egyéb adatokat feljegyzi; a történt bejelentésről a csatolt 9. számu minta szerinti igazolványt állit ki és az illető felet oda utasitja, hogy az árverési idő lejárta előtt ismét jelentkezzék.

Ha az árverés előtti napig az eredeti elismervényt senki be nem mutatja és a történt előjegyzés jogosultsága ellen kifogás nem tétetik; ha továbbá a bejelentést eszközölt fél a zálogtárgy ismertető jeleit előadni képes volt, akkor

az eredeti magyar királyi zálogházi zálogjegy kiadható ugyan, de a fél személye azonosságát hatósági vagy közjegyzői bizonyitvány, vagy két hitelt érdemlő tanu által igazolni és a csatolt 10. számu minta szerinti irásbeli nyilatkozatot kiállitani tartozik, melyben szavatosságot vállal a zálogtárgy becsértéke erejéig.

26. §. Azon esetben, ha az árverés előtti napig az eredeti elismervény más valaki által bemutattatik, a közvetitő tőle az elismervényt a csatolt 11. számu minta szerinti téritvény mellett átveszi, az elismervény birtokosát a történt előjegyzésről s viszont az előjegyzést teljesitő felet az eredeti elismervény bemutatásáról irásban értesiti azzal, hogy amennyiben a felek maguk közt az ügyet 15 nap alatt nem rendeznék és ennek megtörténtét az elismervény hátán nem igazolnák : az elismervény az esetleg még be nem szállitott zálogtárgygyal együtt a magyar királyi zálogházak igazgatóságához fog további eljárás végett beszolgáltatni.

Ehhez képest, amennyiben az ügy a felek részéről a fentebbiek értelmében nem rendeztetnék, köteles a közvetitő további nyolcz nap letelte után az esetleg be nem szállitott zálogtárgyat beszolgáltatni, illetve az igazgatósághoz jelentést tenni.

27. §. A közvetitő minden kárért, mely a neki elzálogositás vagy kiváltás végett adott zálogtárgyakon az átvételtől a magyar királyi zálogházakba történt beszolgáltatásáig, és viszont a magyar királyi zálogházakból történt átvételtől a félnek leendő kiszolgáltatásáig bekövetkezett, vagy a tárgy késedelmes kiszolgáltatása által okoztatott, nemcsak biztositékával, hanem egész vagyonával felelős.

A közvetitő köteles az általa felvett és a kir. zálogházakba még be nem szállitott zálogtárgyakat megfelelő biztositék erejéig betörés és tüzkár ellen biztositani s ennek megtörténtét az igazgatóságnál igazolni.

28. §. A magyar királyi zálogházak igazgatósága a közvetitő intézeteket bármikor megvizsgálhatja és a rendes ügykezelésről magának a könyvek, jegyzékek, magyar királyi zálogházi zálogjegyek és zálogtárgyak megszemlélése által meggyőződést szerezhet.

Ily vizsgálatok havonkint legalább egyszer foganatositandók és azok eredménye a kereskedelemügyi magyar királyi ministernek rendszeresen (minden hó 8-ig), sürgős esetekben pedig azonnal bejelentendő.

Ezen kivül a kereskedelemügyi magyar királyi minister saját felügyeleti jogát a közvetitő intézetek feletti főfelügyeletet gyakorló bizottság által helyszini vizsgálatokkal és az e részben fennálló külön szabályrendelet értelmében gyakorolja.

29. §. Az a közvetitő, ki a 20. és 23. §-okban megállapitott közvetitési dijaknál és kamatoknál magasabbakat szed vagy elfogad, nemkülönben : aki az árverési felesleget egészben vagy részben visszatartja, amennyiben cselekménye a büntető törvények szerint sulyosabb büntetés alá nem esik, kihágást követ el és 20 koronától 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

30. §. Kihágást követ el és amennyiben a cselekmény a büntető törvények szerint sulyosabb büntetés alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő :

a) az a közvetitő, aki a 8. §. második bekezdésében emlitett tilalmat áthágja ;

b) az a közvetitő, aki a 9. §-ban felsorolt tárgyakat elzálogositásra elfogad ;

c) az a közvetitő, aki a 15 éven aluli gyermektől, elmebetegtől vagy részeg, általában beszámithatatlan állapotban lévő egyéntől zálogot elfogad (11. §.) ;

d) az a közvetitő, aki a 12. §-ban foglalt tilalom ellen vét ;

e) az a közvetitő, aki a félnek az elzálogositásra átadott tárgyról, a meghosszabbitás végett átadott zálogjegyről, a kiváltás végett átadott zálogjegyről és az árverési fölösleg felvétele végett átadott zálogjegyről a 14. §-ban körülirt elismervényt ki nem szolgáltatja.

31. §. A 29. és 30. §-okban meghatározott kihágások a közigazgatási hatósági hatáskörébe utaltatnak, és az 1880 : XXXVII. t.-cz. 42. §-a alapján a királyi belügyminister által 1880. augusztus 17-én 38547. szám alatt kiadott körrendeletnek mellékletében megszabott eljárás szerint büntetendők.

32. §. Ha a közvetitő a jelen rendelet egyéb intézkedéseit meg nem tartja, vagy e tekintetben mulasztást követ el, vagy különben is az adott utasitásoknak meg nem felel, vagy végre pontatlanság, hanyagság és rendellenességek által a magyar királyi zálogházak ügykezelését zavarja, amennyiben cselekménye sem a 29. §. és 30. §-ban megállapitott kihágási minősitéssel nem birna, sem egyébként a büntetőtörvények szerint sulyosabb büntetés alá nem esik : a magyar királyi zálogházak igazgatósága által 200 koronáig terjedhető rendbirsággal büntetendő.

A közvetitő a magyar királyi zálogházak igazgatóságának rendbirságot kiszabó határozata ellen, a kézbesitéstől számitott 15 napon belül, a magyar királyi zálogházak igazgatósága utján a kereskedelemügyi magyar királyi ministerhez felebbezéssel élhet.

A jogérvényes határozat alapján kiszabott birságösszeg a közvetitő biztositékából levonatik s a közvetitő köteles az erről szóló értesitéstől számitott 15 napon belül biztositékát — a közvetitői engedély különbeni megvonásának és elvesztésének terhe alatt — a megállapitott összegre kiegésziteni.

A birságpénzek a magyar királyi zálogházi alap javára esnek.

33. §. A zálogközvetitői engedélyt a kereskedelemügyi magyar királyi minister minden kártérités nélkül azonnal elvonhatja attól a

közvetitőtől, aki nyereségvágyból származó büntett vagy vétség miatt, vagy aki a 29. és 30. §-okban emlitett valamely kihágás miatt jogerejüleg elitéltetett, továbbá aki a 32. §-ban emlitett cselekmények és mulasztások miatt ismételve megbirságoltatott, vagy akiről kitudódik, hogy a közvetitői engedélyhez szinlelt vagyoni képesség, vagy egyéb hamis adatok alapján jutott.

34. §. A közvetitői engedély adás-vevés vagy bérlet tárgyát nem képezheti és a kereskedelemügyi magyar királyi minister engedélye nélkül más egyénre át nem ruházható.

A kereskedelemügyi minister a közvetitőtől a közvetitői engedélyt egyébként hat (6) havi előzetes felmondással minden kártérités nélkül megvonhatja ; ellenben jogában áll a közvetitőnek is, hat (6) havi felmondással a közvetitői engedélyről lemondani.

35. §. A közvetitői engedélynek megvonása, valamint a közvetitői üzletnek felmondás utján történt abbanhagyása, ugyszintén a közvetitő elhalálozása, önjoguságának elvesztése vagy csődbejutása esetén a függőben lévő zálogügyletek lebonyolitásáról a közvetitő költségére a magyar királyi zálogházak igazgatósága gondoskodik.

A közvetitő által letett üzleti biztositék, illetve annak az azt terhelő levonások után fenmaradó része csak a felmentést, vagy az üzlet bezárását elrendelő ministeri rendelet beérkezte után, az üzleti könyveknek a magyar királyi zálogházak igazgatósága által foganatositott lezárásától számitandó tizenöt (15) hó leforgásával lesz a kereskedelemügyi magyar királyi minister engedélye alapján visszafizetve.

A biztositék visszafizetése iránti kérvényen a magyar királyi zálogházak igazgatósága előre foganatositott helyszini vizsgálat alapján igazolni tartozik, hogy a közvetitő intézet függőben maradt zálogügyletei egytől-egyig teljesen lebonyolittatnak.

36. §. Jelen rendelet 1906. julius hó 1-én lép életbe.

69330. szám.
1892. okt. 24.

Keresk. min. rendelet

a m. kir. zálogházak közvetitési szolgálatának szabályozásáról 1891. évi 11538. szám alatt kiadott kereskedelemügyi ministeri rendelet 14., 21. és 22. §-ainak módositása tárgyában.

A kir. zálogházak közvetitési szolgálatának szabályozásáról 1891. évi február hó 27-én 11538. szám alatt kiadott rendelet 14. §-a értelmében a közvetitő által átvett zálogtárgyakról a félnek elismervény adandó, melynek hátsó lapjára vezetendő figyelmeztetést következőleg módositom :

»A közvetitő ezen elismervényért az általa azon mindig kitüntetendő lejáratig felelős. A közvetitő köteles a lejáratot az elismervényen ugy tüntetni ki, amint az átvett tárgy a kir. zálogházak által rendesen elfogadtatik.«

Ezen lejárati határidő arany- vagy ezüsttárgyaknál és ékszereknél 12 hó, egyéb ingóságoknál 6 hó.

Az ugyanezen §. szerint kiállitandó nyugtatóra vonatkozó 1-ső pontot következőleg módositom :

»1. A fél által fizetett közvetitési dij :
a) az elzálogositásnál .... frt .. kr.
b) a kiváltásnál .... frt .. kr.«

Módositom továbbá a 21. §. 7. *a)* pontját következőleg :

»Közvetitési dij
a felvételnél .... frt .. kr.
a kiváltásnál .... frt .. kr.«

Ugyanezen szakasz két utolsó bekezdése helyett következő intézkedés lép életbe :

»Az elzálogositás, kiváltás, meghosszabbitás és az árverési többlet felvételének közvetitése rendesen külön-külön ügyletet képez és külön uj folyó szám alatt elkönyvelendő. Ezen szabály alól kivételnek csak azon esetben van helye, ha valamely zálogtárgy kiváltására vagy az árverési többlet felvételére nézve ugyanazon közvetitő közbenjárása vétetik igénybe, amely közvetitőnél az elzálogositás eszközöltetett, mely esetben a kiváltás vagy az árverési többlet felvétele az eredeti folyó szám alatti illető rovatokba iktatandó.«

»Meghosszabbitás kivétel nélkül és minden esetben uj üzletet képez és mindig külön uj folyó szám alatt könyvelendő és ez esetben a meghosszabbitási tételnél a felvételi folyó szám, a felvételi tételnél pedig a meghosszabbitási folyó szám a »Jegyzet« rovatban mindig kitüntetendő.«

Végre a 22. §. első bekezdését következőleg módositom :

»Ha az elzálogositás közvetitése végett átadott tárgy a m. kir. zálogházak által el nem fogadtatik és a közvetitő a félnek előleget adott, a fél pedig az elismervénynek a közvetitő által kitüntetett lejárati határideje alatt nem jelentkezik, a közvetitő köteles az elismervény lejárata után 48 óra alatt az illető tárgyat jegyzék kiséretében, melyben az adott előleg (kamat nélkül) és a szabályszerüleg felszámitható közvetitési dij kitüntetendő, a m. kir. zálogházakba beszállitani, hol az a legközelebbi árverés alkalmával elárvereztetik és a befolyt összeg az árverési járulék leszámitása után a közvetitőnek kiutalványoztatik.«

Egyebekben a fennidézett rendelet intézkedéseit változatlanul fentartom.

Kelt Budapesten, 1892. évi október hó 27-én.

44745. szám.
1900. jan. 19.

Keresk. min. rendelet

a kézizálogok kiváltása s a lejárt kölcsönök meghosszabbításánál nyugtató kiszolgáltatása tárgyában.

I.

Panaszok merültek fel arra nézve, hogy egyes zálogüzlettulajdonosok a zálogtárgy kiváltása alkalmával magasabb kamatot szednek mint a mekkorára az 1881 : XIV. t.-cz. 11. §-a értelmében jogositva vannak. Ezen törvénytelen eljárás bizonyitását azonban megnehezíti, sőt sok esetben lehetetlenné teszi azon körülmény, hogy az elzálogositó fél a zálogtárgy kiváltása, vagy a lejárt kölcsön meghosszabbitása alkalmával nem kap elismervényt a teljesitett fizetésekről, amely elismervénynyel kétségtelenül igazolhatná, hogy a lejárt kölcsön meghosszabbitása, vagy a zálogtárgy kiváltása alkalmával a zálogüzlet tulajdonosának minő czimen minő dijakat fizetett.

Hogy tehát egyfelől a közönséget a megengedettnél magasabb, vagy meg nem engedett czimeken szedett dijak fizetésétől megóvjam, viszont azonban másfelől kizárjam azt is, hogy a közönségnek a zálogkölcsöndijak magasságával tisztában nem lévő része által emelhető panaszok alapján a zálogüzlettulajdonosok netaláni alaptalan zaklatásoknak tétessenek ki, ezennel elrendelem, hogy minden zálogüzlettulajdonos a lejárt kölcsön meghosszabbitása, továbbá a zálogtárgy kiváltása alkalmával az illető félnek a teljesitett fizetésekről nyugtát kiszolgáltatni tartozik.

Ennek folytán a zálogüzlettulajdonosokat megfelelő s az iparhatóság által hitelesitendő szelvény- (juxta-) könyv beszerzésére kötelezem, amelybe a nyugtató oly módon helyezendő be, hogy annak egyik fele az elzálogositó fél részére könnyen kiszakitható s a félnek kézbesithető legyen, mig a másik fele, az 1881 : XIV. t.-cz. 10. §-a alapján foganatositani szokott iparhatósági ellenőrzés czéljaira, az illető szelvénykönyvben bennhagyandó, a szelvénykönyv pedig az abban foglalt utolsó nyugtató kiszolgáltatásának napjától számitandó 6 hónapon keresztül a zálogüzlettulajdonos által megőrzendő.

Ugy a fél részére kiszolgáltatandó, mint a szelvénykönyvben megőrzendő elismervényen a következő adatok tüntetendők fel, és pedig:

1. a nyugtató folyó száma,
2. az elzálogositás napja,
3. az adott zálogkölcsön összege,
4. a kiváltás vagy meghosszabbitás napja,
5. a fél által tényleg fizetett kölcsöndij (kamat) összege,
6. a zálogüzlettulajdonos aláirása.

Azon zálogüzlettulajdonos, aki a fentiek értelmében vezetendő szelvénykönyvet nem vezeti, vagy nem ezen rendeletben körülirt módon vezeti; továbbá a szelvénykönyvet az előirt ideig meg nem őrzi, végül azon zálogüzlettulajdonos, aki a fél részére, akár kivánja a nyugtatót kiszolgáltatást, akár nem, a nyugtatót az előirt módon kitöltve, ki nem szolgáltatja, kihágást követ el s az 1879 : XL. t.-cz. 16. és 22. §-aira való tekintettel, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, nem fizetés esetén pedig 10 napig terjedhető elzárással büntetendő.

A jelen rendelet szerint minősülő kihágások elbirálására az 1884 : XVII. t.-cz. 166. §-ában megjelölt iparhatóságok illetékesek.

Ezen rendeletem 1900. évi márczius hó 1-én lép életbe s kiterjed a törvényhatóságok, községek, részvénytársaságok és szövetkezetek által folytatott kézizálogüzletekre is oly módositással, hogy az annak, a most emlitett zálogintézetek részéről történő betartása feletti ellenőrzést magamnak tartom fenn.

II.

A kézizálogok kiváltása s a lejárt kölcsönök meghosszabbitása alkalmával nyugtató kiszolgáltatása tárgyában kiadott rendeletemet tudomásul s alkalmazkodás végett azzal a felhivással küldöm meg a hatóságnak, utasitsa a hatásköre alá tartozó elsőfoku iparhatóságokat, hogy jelen rendeletemet ugy a területükön létező kézizálogüzletek tulajdonosaival, mint — lehető széles körben — a közönséggel is ismertessék meg.

Ezzel kapcsolatban még a következőket tartom szükségesnek a hatósággal közölni:

1. A magánzálogüzlet-tulajdonosok ellen mind gyakrabban merülnek fel panaszok azon visszaélések miatt, melyekkel nevezettek »árverésen visszamaradt tárgyak« elárusitása czimén nemcsak zálogházakból kikerült, hanem általuk összevásárolt uj, de selejtes ékszeráruk elárusitásával, valamint egyéb, alább érintendő jogosulatlan eljárások alkalmazásával a vásárló közönséget megtévesztve kárositják.

E visszaélések főforrásának azt a körülményt tartom, hogy a magánzálogüzlet-tulajdonosok ékszerkereskedésre jogositó iparigazolványt váltva, zálogüzletüket és ékszerkereskedésüket egyugyanazon helyiségben folytatják. Ez a körülmény kapcsolatban a magánzálogüzletek kirakataiban, feliratain stb. alkalmazott »árverésen visszamaradt tárgyak« jelzéssel, a vásárló közönségben azt a hitet ébreszti, hogy az illető helyen olcsó pénzért értékes czikkhez jut, holott valójában nem egyszer értéktelen árut vásárol drága pénzért.

Az 1881 : XIV. t.-cz. 1. §-a szerint a kézizálogüzlet nyitására magánosoknak az enge-

délyt az elsőfoku iparhatóság adja meg azon megbizhatóság mérlegelése mellett, mely ezen üzlet viteléhez a közérdek szempontjából megkivántatik. Már pedig a megbizhatóság feltételeit az iparhatóság az engedély megadása által kutatni tartozik.

A hivatkozott törvény czélzatához képest nem tartom elégségesnek, ha az iparhatóság a megbizhatóság feltételeinek megállapitásánál csak a folyamodó fél személyi megbizhatóságát keresi, hanem elengedhetlenül kutatnia kell azt is, vajjon a kézizálogüzlet humanisztikus és szocziálpolitikai hivatását nem csorbithatják-e egyéb mérlegelendő körülmények, nevezetesen nem adnak-e ezen körülmények alkalmat a *zálogra szorulók könnyelmüségére*, nem nyujtanak-e további alkalmat a *közönség megtévesztésére*, végre vajjon ezen körülmények nem olyanok-e, melyek a zálogüzletre előirt *iparhatósági ellenőrzést is meghiusithatják.*

Miután pedig a közönség megtévesztését czélzó hangzatos feliratok és a selejtes áruk zálogba adásával s ezek elárusitásával elkövetett üzelmek leginkább az ékszerüzletekkel kapcsolatos kézizálogüzletekben tapasztalhatók, továbbá mivel ezen üzletkapcsolat a zálogüzletek hatósági ellenőrzését is megnehezíti s igy az a megbizhatóság is, melyet az 1881. évi XIV. t.-cz. 1-ső §-a a zálogüzlet tekintetében megkiván, fenn nem forog, felhivom a hatóságot, utasitsa a hatósága alá tartozó összes elsőfoku iparhatóságokat, hogy ezek a jövőben csak oly esetben adják meg az 1881 : XIV. t.-cz. 1. §-ában körülirt engedélyt, midőn a folyamodó kötelezi magát, hogy kézizálogüzletével egyugyanazon helyiségben ékszerkereskedést, vagy más oly üzletet nem fog folytatni, mely által a fent körülirt tekintetek csorbulást szenvedhetnének. Utasitsa egyuttal a hatóság az elsőfoku iparhatóságokat, hogy a kézizálogüzlettulajdonosoktól e kötelezettség be nem tartása esetén az iparengedélyt azonnal vonják el s erről a hatóság utján hozzám jelentést tegyenek. Miután továbbá az emlitett erkölcsi tekinteteket teljesen megóvni kivánom, utasitsa a hatóság az elsőfoku iparhatóságokat arra is, hogy amennyiben ily kapcsolatos üzletek most fennállanak, ezekről hozzám a hatóság utján jelentést tegyenek, mert ezen üzletek szétválasztása iránt esetről-esetre méltányos módon kivánok rendelkezni, illetőleg a kellő utasitásokat a hatóság utján az elsőfoku iparhatóságoknak megadni.

Magától értetődvén, hogy a zálogtulajdonosoknak jogában áll ékszerkereskedésre, vagy más üzletre jogositó iparigazolványt váltani s ennek alapján zálogüzlete helyiségétől különböző más épületben lévő helyiségben ékszerkereskedést folytatni.

2. Tapasztaltam továbbá, hogy »árverésről visszamaradt tárgyak« jelzés használata sokban hozzájárul a közönség félrevezettetéséhez ; pedig az »árverésről visszamaradt zálogtárgyak« elnevezés az 1881 : XIV. t.-cz. 15. és 18. §-ainak téves értelmezésén alapszik. Ugyanis az épp idézett törvény 25. §-a feltétlenül rendeli, hogy a lejáratig ki nem váltott zálog árverés utján értékesitendő, a 18. §. szerint pedig »kikiáltási árul a zálognak az üzletkönyvbe jegyzett becsértéke szolgál. Ezen áron alul zálog csak akkor adható el, ha a kikiáltási ár mellett vevő nem jelentkezik«.

A magánzálogüzlet-tulajdonosok elleni panaszokból az látszik kitünni, hogy azok a törvény idézett szakaszait akként értelmezik, hogy ha a zálogtárgy a becsértéken el nem kel, az a kölcsönző intézet követelésének kielégitésére a zálogüzlettulajdonos birtokába és tulajdonába jut s az ilyen zálogokból válnak az ugynevezett »árverésről visszamaradt zálogtárgyak«, melyeket azután a zálogüzlettulajdonos, ékszerkereskedésre szóló iparigazolvány alapján, ily czimen árusit.

Az 1881 : XIV. t.-cz. 15. és 18. §-ainak jelzett értelmezése azonban téves és helytelen, mert a 15. §. értelmében a lejáratig ki nem váltott zálogok feltétlenül árverés utján értékesitendők, minélfogva a 18. §. második bekezdése, mely bizonyos feltétel alatt megengedi a zálogtárgynak eladását a becsértéken, illetve kikiáltási áron alul is, csak látszólag vagylagos, tényleg azonban parancsoló (imperativ). Az »adható el« az utóbb idézett szakasz szövegében annyit jelent, mint »adandó el«, tehát csak a törvény ellenére — per abusum — fejlődhetett ki a többször emlitett azon gyakorlat, hogy a zálogüzlettulajdonosok, mihelyt a zálogtárgy az árverésen a kikiáltási ár mellett (becsértéken) el nem kel, azt követelésük kielégitésére egyszerüen további árverési lépések mellőzésével visszatartják.

Mindezeknél fogva, ha valamely zálog az árverésen nem talál vevőre a kikiáltási ár mellett (becsértéken), ugy annak eladása tekintetében az 1868 : LIX. t.-cz. 486., illetve az 1881 : LX. t.-cz. 107. §-ai nyernek alkalmazást, amelyek értelmében minden tárgy a becsáron kiváltatik, s ha a becsár meg nem igértetnék, a kikiáltási ár fokozatosan lejebb szállittatik s az árverés addig folytattatik, mig igéret tétetik ; ha pedig további igéret nem tétetett, az árverés tárgya a megigért utolsó árnak háromszori kikiáltása után a legtöbbet igérő által megvettnek jelentetik ki, még akkor is, ha más árverelő által igéret nem tétetett. Magától értetik azonban, hogy a törvény értelmében megtartandó árverésen a zálogüzlet tulajdonosa is mint ajánlattevő résztvehet és a zálog megvétele által magát az árverés alá bocsátott tárgy elkótyavetyéléséből származó károsodástól megóvhatja.

3. Az 1881 : XIV. t.-cz. 5. és 18. §-ainak ilyetén alkalmazása magával hozza, hogy »árverésről visszamaradt tárgyak«, tekintve hogy ilyenek visszamaradása a törvény helyes alkalmazása következtében a jövőben kizártnak

tekinthető, többé már elő nem fordulhatnak, minélfogva az említett szövegü hirdetményeknek, feliratoknak stb. alkalmazása a valóságnak többé nem felel meg.

Azok, kik a czégtábláikon, kirakataikban stb. »zálogházi árverésről visszamaradt tárgyak« feliráat alkalmaznak, az 1884 : XVII. t.-cz. 58. §-a szerint minősülő kihágást követnek el s ennek megfelelően büntetendők.

4. Miként a hatóság előtt tudva lévő, hivatali elődöm által 1889. évi november hó 14-én 54878. szám alatt a magánzálogüzlet-tulajdonosok visszaéléseinek meggátlása ügyében kiadott rendelet 1. *a)* pontja szerint a zálogüzlettulajdonosok az árveréseken magukhoz váltott zálogokat csak megfelelő iparigazolvány alapján vannak jogosítva árusitani, amely iparigazolvány azonban csakis általánosságban, »ékszerkereskedésre« vagy »ruhakereskedésre« vonatkozhatik, ellenben oly iparigazolványok kiszolgáltatása, mely azt tüntetné fel, mintha az illető ékszerek, ruhaneműek stb. zálogházból kerülnének ki, tilos, mert azok esetleges kifüggesztése a közönséget azon tévedésbe ejthetné, mintha ott csakis zálogból kiváltott s igy jóval értékükön alóli árban volnának áruk kaphatók, nemkülönben azon helytelen következtetésre vezetnének, mintha az iparhatóság az ipartörvény 51. §-ában szabályozott árusitás eszközlésére adott volna engedélyt. Ebből természetszerűleg következik, hogy az árusitás módjának is egyeznie kell az iparjogosultsággal. Vagyis utalással egyszersmind arra, hogy e leiratom első pontja értelmében ezentul a kézizálogüzlet más üzlettel ugyanazon helyiségben nem lesz gyakorolható, felhivom a hatóság figyelmét arra, hogy ez üzleti feliratoknak, hirdetményeknek stb. csak oly tárgyakra szabad utalást tartalmazniok, amily tárgyak árusitására az iparigazolvány szól.

Ennek folytán minden olyan üzleti felirat, hirdetmény stb., mely az illető tárgynak zálogházból való kikerülésére vonatkozik, az ipartörvény 57. §-a szerint minősülő gyors és tömeges eladásra ingerlő módon való árusitásnak tekintendő, s az, ki ily czimen hirdeti áruit, magát az idézett szakasz rendelkezéseinek aláveti.

Végre 5. megjegyzem, hogy némely zálogüzlettulajdonos azon eljárása, hogy csekély értékü, főként ékszertárgyakat, önmaguk zálogositanak el, s aránytalan kölcsönösszeg feljegyzésével a zálogjegy vevőjét tévedésbe ejtik és megkárositják, bünvádi uton mint csalás (1878 : V. t.-cz. 379. §-a) üldözhető.

Ezek után felhivom a hatóságot, hogy az előadottakról ugy az illetékes iparhatóságokat, mint ezek utján a zálogüzlettulajdonosokat megfelelő módon tájékoztassa, egyben pedig intézkedjék, hogy a zálogházi árverések alkalmával jelen leiratom második pontjának rendelkezései ugy az 1881 : XIV. t.-cz. 17. §-a értelmében azon résztvevő közjegyző, illetve iparhatósági kiküldött, mint az illető zálogüzlettulajdonos részéről kellő figyelemben részesittessenek.

73736. szám.
1903.

Keresk. min. rendelet.

Hivatalbeli elődöm 1900. évi január hó 19-én 44745/99. szám alatt kelt rendeletével kimondotta, hogy a kézizálogüzletek ékszerkereskedéssel kapcsolatosan nem gyakorolhatók. Ezen rendeletnek végrehajtására, illetve az említett kettős üzletek szétválasztására végső határidőül 1905. évi május hó 1-ét tüzöm ki.

1888 : XXII. Törvényczikk

az árverési csarnokokról.

1. §. Ingó tárgyak árverésével üzletszerüen foglalkozni csak külön engedély mellett szabad.

2. §. Ezen engedélyt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister adja.

Ezen engedély meghatározott területre és legföljebb 25 évre kizárólag is adható.

3. §. A földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. minister a kir. belügyi ministerrel megállapitja az árverési vállalat üzleti szabályzatait, a szedhető dijakat és a vállalat által leteendő biztositékot.

4. §. Az engedélyezett árverési vállalat működésének megkezdésével működési területén az ingó tárgyakra vonatkozó minden nyilvános árverés rendszerint az árverési csarnokban eszközlendő.

Ezen határozat alól mindazonáltal a birói vagy más közhatósági árverések, valamint a vasutak és a gőzhajózási vállalatok által az üzletszabályzat határozatai értelmében eszközölt árverések az illetékes hatóság további intézkedéseig kivétetnek.

Azon ki nem váltott zálogtárgyak, melyek az 1881 : XIV. t.-cz. 15. §-a értelmében árverés utján értékesitendők, azon területeken, melyeken a jelen törvény értelmében árverési csarnokok létesittettek: ezzn árverési csarnokokban árverezendők.

Az eljárásra nézve a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy az 1881 : XIV. t.-cz. 16—21. §-aiban foglalt intézkedéseket rendeleti uton módosithassa.

Azt, hogy az árverés alá bocsátandó ingó tárgyak közül melyek nem szállitandók az árverési csarnokba, a 3. §-ban megjelölt hatóságok az engedélyokmányban határozzák meg.

5. §. Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán intézkedik mindazon ügyekben, amelyek a jelen törvényben a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi, valamint a belügyi ministereket illetik.

6. §. Jelen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi és a belügyi minister, Horvát-Szlavonországokban a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

1883 : XXXI. Törvényczikk

a részletügyletről.

1. §. A közforgalom tárgyát képező értékpapiroknak eladása részletfizetés mellett (részletügylet) iparszerüen csak törvényszékileg bejegyzett czégeknek van megengedve, kik azon szándékukat, hogy részletüzlettel kivánnak foglalkozni, ezen üzlet megkezdése előtt az illetékes iparhatóságnál bejelenteni tartoznak.

A külföldi czégek ilyen üzletet a magyar korona területén csak akkor folytathatnak, ha czégöket azon törvényszéknél bejegyeztetik, melynek területén fióktelepök van, és ha az üzlet megkezdését az iparhatóságnál bejelentették.

2. §. Részletügylet csak a budapesti tőzsdén jegyzett értékpapirokban köthető.[1])

3. §. Többféle értékpapir eladásának egy okiratba összefoglalása vagy egyéb tárgygyal együttes eladása, vagy értékpapiroknak összekötése sorsjegyek nyereségkilátásával vagy bármely más jogügylettel, vagy pusztán sorsjegyek nyereségkilátásának részletfizetés mellett eladása tilos.

Értékpapirok — ideértve a sorsjegyeket is — csak oly értékrészletekben (appoint) adhatók el részletfizetés mellett, aminőkben kibocsáttattak.

A fizetési részleteknek, valamint az egyes részfizetések közötti időtartamoknak egyenlőknek kell lenni.

4. §. Az eladónak tiltva van a részletügyletet váltóval biztosittatni.

5. §. Az eladó köteles a részletüzletről laponként folyószámmal ellátott, átfűzött s az iparhatóság által hitelesitett külön könyveket vezetni, a részletügyletről okiratot (részletivet) és az egyes részletfizetésekről nyugtát kiállitani. Ezen okiratok és nyugták az időrendben vezetendő és ugyanazon tételeket magukban foglaló üzleti könyvek szelvényrészeit képezik.

A könyvek vezetésére nézve az 1875. évi XXXVII. t.-czikk 25. §-a irányadó.

6. §. A részletügyletről kiállitott okirat a homlokzaton feltünően mint »részletiv« jelölendő meg.

Az eladó czég aláirásával ellátott okiratnak (részletivnek) magában kell foglalnia az ügylet megkötésének idejét, az eladott értékpapir minőségét, számát, névértékét és a budapesti tőzsde jegyzése szerinti árfolyamát, a vételár összegét, a fizetési részleteket, a fizetések idejét és helyét és a jelen törvény szószerinti szövegét.

Szelvényivekkel ellátott részletiveket kibocsátani tilos.

7. §. A részletfizetés mellett eladott értékpapiroknak a részletügylet megkötésekor és annak egész tartama alatt az eladó tulajdonában és az illetékes iparhatóság területén tényleges birtokában kell lenni.

8. §. A részletügylet a vevő vagy annak jogutódja által megtámadható, ha az értékpapir olyan árban adatott el, mely az ügylet megkötésekor jegyzett

---

[1]) Kiegészíti az 1889 : IX. t.-czikk 5. §-a.

árfolyamot és annak a részletügylet tartalma szerint számitandó évi 15 százalékát meghaladja.[1])

E számitásnál a kamatozó papirok kamatai a vevő javára esnek.

9. §. Az eladó a részletügyletet megszüntetheti, ha a kikötött részfizetés a lejárat utáni nyolczadik napon le nem fizettetett.

Ez esetben az eladó jogositva van a lejárat utáni nyolczadik naptól számitandó 15 napon belül az értékpapirt az 1875 : XXXVII. t.-cz. 352. §-a szerint eladni, illetőleg a tőzsdei árfolyamban megtartani. Az eladott, illetőleg a tőzsdei árfolyamban megtartott értékpapir árából a hátralékos részletek az eladó javára levonatnak; a fölösleg vevőnek kiadatik, aki azonban az esetleges hiányt pótolni nem tartozik.

Az értékpapir eladásáról vagy megtartásáról a vevő ajánlott levél utján haladéktalanul értesitendő.

10. §. A 8. és 9. §-ok határozataitól eltérő megállapodások joghatálylyal nem birnak.

11. §. Utazó ügynökök által értékpapirokat részfizetés mellett eladni tilos.

12. §. Az iparhatóság minden részletiv birlalójának indokolt kivánságára azonnal, de ezenkivül legalább évnegyedenként egyszer a részletüzletet megvizsgálni, ennek megtörténtét az üzletkönyvbe följegyezni és a szabálytalanságokat az illetékes kir. biróságnak följelenteni tartozik.

A pénzügyminister jogositva van ez üzleteket saját közegei által bármikor megvizsgáltatni.

13. §. Azok, akik a jelen törvény hatályba lépése előtt értékpapiroknak részfizetés mellett eladásával foglalkoztak, kötelesek ezen törvény hatályba lépése előtt kötött azon részletügyletekről, amelyeknél a teljesitettt utolsó részletfizetés óta hat hó még el nem telt, a jelen törvény hatályba lépésétől számitott 3 hó alatt az iparhatósághoz részletes jegyzéket bemutatni. Ezen jegyzéknek magában kell foglalnia az eladott értékpapirok számát, azok névértékét, az eladási árt, az okirat keltét és számát.

A jelen törvény hatályba lépése előtt részfizetés mellett eladott azon értékpapiroknak, amelyeknél a teljesitett utolsó részfizetés óta hat hó még el nem telt, ezen törvény hatályba lépésétől számitott egy év lefolyása után az illetékes iparhatóság területén az eladó tulajdonában és tényleges birtokában kell lenni.

A jelen törvény hatályba lépése előtt kötött részletügyleteknél a vevő, illetőleg jogutódja, az ügylet felbontását követelheti. Ez esetben a vevő az eddig befizetett részleteket elveszti; ha mindazonáltal igazolja azt, hogy az utolsó részletfizetés a törvény életbe lépte előtt számitandó 6 hó folytában történt, akkor a befizetett összegnek az első részlet levonása után fenmaradó részéből egy harmad a vevőt illeti.

A vevőnek ezen igényét a törvény életbelépésétől számitva legfeljebb 6 hó alatt érvényesitenie kell.

14. §. Azok, kik a jelen törvény intézkedéseit vagy tilalmait megszegik, 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, viszszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésök kiállása óta 2 év még el nem telt, egy hónapig terjedhető elzárással és 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendők. Ez utóbbi esetben a részletüzlet folytatása is öt évig betiltható.

Az itt meghatározott esetekben a kihágások tekintetében illetékes királyi biróságok itélnek.

A pénzbüntetésből befolyt összegek ipari czélokra az illető törvényhatóságnak kiszolgáltatnak.

A lotto-jövedéki s a bélyeg- és illetéktörvények és szabályok intézkedései a fönnebbiek által nem érintetnek.

15. §. Ezen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelem-

---

[1]) Ez a 15% az árfolyam teljes összege, nem pedig a fizetendő részletek levonásával fennmaradó hátralék után számitandó. (C. 793. 1887. P. T. 15., 16.)

ügyi minister, illetőleg Horvát-Szlavonországra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

25641. szám.
1883. jun. 13.

Földm.-, ipar és keresk. min. rendelet

a részletügyletekről szóló 1883 : XXXI. törvényczikk végrehajtása tárgyában.

A részletügyletről szóló 1883 : XXXI. t.-cz. kellő végrehajtása iránt ezennel a következőket rendelem:

1. A törvény 1. §-a értelmében csakis törvényszékileg bejegyzett czég foglalkozhat értékpapiroknak részletfizetés mellett való eladásával, az üzlet megkezdése pedig az illetékes iparhatóságnál bejelentendő. E bejelentés kötelezettsége nemcsak azokra szól, kik ezután kivánnak ily üzletet nyitni, hanem azokra is, kik részletüzlettel ez idő szerint is foglalkoznak. — Utasitom ennélfogva a törvényhatóságot, hogy e kötelező bejelentésre a területén ily üzlettel foglalkozó czégeknek rövid záros határidőt tüzzön és a határidő leteltével azok névsorát hozzám azonnal mutassa be.

Amennyiben a törvényhatóság területén ily üzlet nem gyakoroltatnék, arról hozzám szintén jelentés teendő.

2. A törvény, 5. és 12. §-ai ez üzletek állandó felügyelete iránt intézkednek. Ezek szerint az elsőfoku iparhatóság, miután meggyőződött arról, hogy a részletüzlettel foglalkozó czég törvényszékileg be van jegyezve és az iparhatóságnál be van jelentve, nemkülönben könyvei és okmányai a törvény 3., 5. és 6. §-aiban elősorolt kellékeknek megfelelnek, a könyveket hitelesiti. E mellett köteles az elsőfoku iparhatóság a törvény 12. §-a értelmében ez üzleteket évnegyedenkint rendszeresen megvizsgálni, amidőn figyelmét főleg arra is kiterjeszti, vajjon a törvény 7. §-ában foglalt azon intézkedésnek, hogy az eladott értékpapirnak az eladó tényleges birtokában kell lennie, teljes mérvben elég van e téve? E vizsgálat legbiztosabb és leginkább czélravezető módozata az leend, ha az illető hivatalos közeg arról szerez meggyőződést, vajjon az üzleti könyvekben eladottakul kitüntetett értékpapirok számainak megfelelő értékpapirok tényleg az eladó tulajdonában vannak-e, amire nézve még megjegyzendő, hogy az értékpapirok az eladó részéről letétbe vagy zálogba nem adhatók. — Ezen értelemben a vizsgálat folyó évi szeptember hó végén teljesitendő első izben és ez időtől kezdve évnegyedenkint rendszeresen, az eredményről pedig hozzám mindig a vizsgálat megejtése után legkésőbben 14 nap alatt jelentés teendő. Természetes, hogy ezenkivül ily vizsgálat a feleknek esetleges indokolt panaszai folytán bármikor azonnal megtartandó.

3. A jelen törvény oly czélból, hogy az életbe lépte előtt kötött részletügyletek alkalmas módon lebonyolithatók legyenek, bizonyos tekintetben visszaható erővel is ruháztatott fel, a 13. §. intézkedvén az iránt, hogy azok, kik a jelen törvény hatályba lépése előtt értékpapiroknak részletfizetés mellett eladásával foglalkoztak, az iparhatósághoz részletes jegyzéket tartoznak bemutatni, mely jegyzéknek magában kell foglalnia az eladott értékpapirok számát, azok névértékét, az eladási árt, az okirat keltét és számát. Ebből kifolyólag utasitom a törvényhatóságot, hogy az illetőknek e jegyzék két példányának bemutatására f. évi szeptember hó 20-ig határidőt tüzzön, a beszolgáltatott jegyzékek egy példányát az előző pontban emlitett jelentéssel kapcsolatban ide annak idején mutassa be, a mulasztást netán elkövető czég ellen pedig a törvény értelmében járjon el.

4. A törvény 11. §-a megtiltja ez ügyleteknél az utazó vagy mozgó ügynökök alkalmazását. Az értékpapirokkal való házalás már a jelen törvény intézkedései előtt is tiltva volt. Miután a szerzett tapasztalatok szerint: a visszaélések legnagyobb része az ügynökök ellenőrizhetlen eljárására vezethető vissza, felhivom a törvényhatóságot, hogy e tilalom szigoru megtartását folyton éber figyelemmel kisérje, az ellene vétők ellen pedig a törvény értelmében járjon el.

5. A 14. §. 3. pontja értelmében a törvény megszegése miatt kiszabott pénzbüntetésekből befolyó összegek a törvényhatóságnak fognak kiszolgáltatni ipari czélokra leendő forditás végett. Az e czimen befolyó összegek az iparkihágások czimén befolyó egyéb összegekkel együttesen kezelendők, és az eddig is ide beterjeszteni rendelt rendszeres időszaki kimutatásokba felveendők.

6. Általában pedig, miután a jelen törvény hivatva van az e téren felmerült számos és sok esetben botrányos visszaéléseket megszüntetni, utasitom a törvényhatóságot, hogy a törvény valamennyi intézkedéseinek legpontosabb megtartását szigoruan ellenőrizze.

54632. szám.
1887. nov. 7.

Földm.-, ipar és keresk. min. rendelet

a részletügyletről szóló 1883 : XXXI. t.-cz. határozmányainak az ugynevezett letétügyletekre való kiterjesztése iránt.

Tudomásomra jutott, hogy a részletügyletről szóló 1883 : XXXI. t.-cz. intézkedéseinek kijátszása czéljából álügyletek köttetnek. Különösen előfordul az, hogy a részletfizetésre el-

adott értékpapirokra nem részletiv, hanem letétiv szolgáltatik ki és az ügylet nem részletügyletnek, hanem letétügyletnek minősittetik. Ezen álügylet oda irányul, hogy az eladó kivonhassa magát a többször emlitett 1883. évi XXXI. t.-cz. rendelkezései alól. Miután azonban kétséget nem szenvedhet az, hogy a szinlelt vagy az álügylet ugyanazon szabályok alá esik, amelyek a különben elpalástolt valódi ügylet számára fennállanak, ezen ugynevezett letétügyletek is az 1883 : XXXI. t.-cz. rendelkezései alá tartoznak. Az ezen törvény végrehajtása iránt 1883. évi junius 13-án 25641. szám alatt kiadott rendeletem kapcsán felhivom tehát a közönséget, utasitsa a területén részletügylettel foglalkozó üzletek megvizsgálásával megbizott elsőfoku iparhatóságo(ka)t, hogy a törvény értelmében évnegyedenkint rendszeresen foganatositandó vizsgálat alkalmával a vizsgálatot arra is kiterjeszszék, vajjon az illető üzlettulajdonos nem foglalkozik-e ily álügyletekkel. És azon esetben, ha a vizsgálat folytán kitünnék az, hogy a czég ily ügyletekkel foglalkozik, anélkül, hogy ezek tekintetében az 1883 : XXXI. t.-cz. rendelkezéseit szem előtt tartaná, az elsőfoku iparhatóság köteles minden késedelem nélkül a törvény 14. §-a értelmében a kihágás tekintetében illetékes kir. biróságnál jelentést tenni.

80407. szám.
1906. nov. 15.

Keresk. min. rendelet

az értékpapirok részletügyletek köréből a nyeremény-élvezeti jegyek kizárt voltáról.

(Valamennyi másodfoku iparhatósághoz.)

Tudomásomra jutván, hogy egyes értékpapir-részletüzlet-tulajdonosok más kisorsolt, illetőleg beváltott kötvények után kibocsátott nyereményjegyeknek részletfizetésre való elárusitásával is foglalkoznak, szükségesnek tartom a részletüzleteknek az 1883 : XXXI. t.-cz. értelmében való ellenőrzésével megbizott iparhatóságoknak figyelmét a következőkre felhivni:

Mig az idézett 1883 : XXXI. t.-cz. 2. §-a szerint: »részletügylet csak a budapesti tőzsdén jegyzett értékpapirokban köthető«, vagyis annak, hogy valamely értékpapir részletfizetésre elárusitható legyen, csak az az egy minőségi feltétele van, hogy az a budapesti áru- és értéktőzsdén jegyeztessék: addig a nyeremény-kölcsönkötvények és az igérvényjegyek forgalmáról szóló 1889 : IX. t.-cz. 5. §-a világosan ugy rendelkezik, miszerint: »a részletügyletről szóló 1883 : XXXI. t.-cz. 2. §-a oda egészittetik ki, hogy csak oly, a budapesti tőzsdén jegyzett *kötvényekre* nézve köthető részletügylet, amelyek a jelen törvény határozatai szerint forgalomképesek«.

Miután pedig a nyeremény-élvezeti jegyek *kötvényeknek*, melyeknek lényege ugyanis az, hogy azokban bizonyos tőke visszafizetésének kötelezettsége vállaltatik, nem tekinthetők, amennyiben ugyanis azokban csak bizonyos nyeremény-kilátás testesittetik meg és idegenittetik el: a fentidézett törvényi rendelkezésből önként következik, hogy az ily nyeremény-élvezeti jegyek részletügyletnek tárgyát jog szerint nem képezhetik.

Szükségesnek tartom ennek hangsulyozását, illetőleg az idézett törvényi határozmány szigoru érvényesitését annál is inkább, mert magának a részletügyletről szóló 1883 : XXXI. t.-cz.-nek indokolása is utal már arra, hogy a részletügylet megengedése csak a takarékosság előmozditása szempontjából kivánatos, — már pedig a takarékosság és tőkegyüjtés előnyei elesnek akkor, ha azok a játékszenvedély felcsigázásával bizonytalan nyereménykilátásokért áldoztatnak fel.

Felhivom tehát az iparhatóságokat, hogy az 1883 : XXXI. t.-cz. által kötelességükké tett ellenőrzést terjeszszék ki arra is, hogy nyeremény-élvezeti jegyek részletfizetésre el ne adassanak. Tekintettel azonban arra, hogy az eddigi e részben ingadozó joggyakorlat mellett nyeremény-élvezeti jegyeknek részletfizetésre való elárusitása eddig jóhiszemüleg is történhetett: a függőben lévő ily ügyleteket érinteni és azok törvény, illetőleg szerződésszerü lebonyolitását akadályozni nem kivánom, annál nagyobb sulyt helyezvén azonban arra, hogy jövőre, e rendeletem közhirré tételének időpontjától fogva, ilynemü nyeremény-élvezeti jegyekre irányuló részletügyletek ne köttessenek.

Felhivom végül a másodfoku iparhatóságot, hogy e rendeletemet illetékességi körében az elsőfoku iparhatóságokkal és ezek utján a hatóságának területén müködő részletügylettulajdonosokkal közölje.

1889:IX. Törvényczikk

a nyereménykölcsön-kötvények s az igérvényjegyek forgalma tárgyában.

1. §. Nyereménynyel összekötött kölcsönkötvények, vagyis oly kötvények, melyeknél a kölcsöntőkének mindenkire nézve egyforma összegben meghatározott, bár az időt illetőleg sorsolástól függő visszafizetésén kivül sorsolástól vagy más, a véletlen esélyétől függő nyereményre való kilátás is igértetik a hitelezőnek: csakis a törvényhozás engedélyével bocsáthatók ki.

2. §. A törvényhozás külön engedélye nélkül tiltva van akár bel-, akár külföldi nyereménykötvényeket a magyar korona országainak területén kibocsátani vagy bármely módon forgalomba hozni. Az ily kötvények kibocsátására, tőzsdei jegyzésére, forgalomba hozatalára s zálogba vételére vonatkozó szerződések és egyéb jogcselekmények a magyar korona országainak területén joghatálylyal nem birnak s az alábbi 3. §-ban megjelölt nyereménykötvényeket, valamint az öröklési és a kényszervégrehajtás eseteit kivéve, sem a nyereménykötvények, sem az azokra vonatkozó jogok másra jogszerüen át nem ruházhatók.

3. §. Az 1. és 2. §-ok határozmányai alól ki vannak véve s továbbra is a közforgalom, zálogbavétel, tőzsdei jegyzések, átruházás s egyéb jogcselekmények tárgyait képezhetik:

a) a magyar állam által kibocsátott nyereménykötvények;

b) a magyar korona országaiban egyesek vagy intézetek által törvény- vagy kormányengedélylyel eddigelé kibocsátott nyereménykötvények;

c) a pénzügyminister által hazai pénzintézeteknek összesen 50 millió forintnyi névértéket meg nem haladó összeg erejéig ezentul adandó engedély alapján ezek által fokozatosan kibocsátható nyereménykötvények;

d) addig, mig a viszonosság fennáll, a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok kormánya által kibocsátott vagy ezentul kibocsátandó kötvények;

e) a birodalmi tanácsban képviselt királyságok- és országokban törvényhozás vagy a kormány engedélye mellett magánosok és intézetek által 1889. évi január 1-seje előtt kibocsátott nyereménykötvények, ha a pénzügyminister által rendeleti uton megállapitandó módon és záros határidő alatt illetékmentes felülbélyegzés végett bemutattatnak;

f) azon, a budapesti tőzsdén 1889-ik évi április 10-ikéig jegyzett külföldi nyereménykötvények, amelyek a pénzügyminister által rendeleti uton megállapitandó módon és záros határidő alatt a III. fokozat szerint járó bélyegilleték lefizetése mellett felülbélyegzés végett bemutattatnak.

A jelen törvény szerint forgalomképeseknek nyilvánitott nyereménykötvények tőkeértékének visszafizetése után az eredeti játéktervnek megfelelőleg kiszolgáltatott nyereményélvezeti jegyek, ha a jelen §. *b)* és *c)* pontjában érintett kötvények után bocsáttatnak ki, ezen törvény által nem érintetnek; ellenben a jelen §. *e)* és *f)* pontjai alatt érintett kötvények tőkeértékének visszafizetése után kiszolgáltatott nyereményélvezeti jegyek az 1. és 2. §-ok határozmányai alól csak az esetben vétetnek ki, ha a felülbélyegzett

eredeti kötvények felmutatása mellett lebélyegzés végett bemutattatnak.

4. §. Az igérvényüzletre vonatkozó törvényesitett szabályok következőkkel egészittetnek ki:

a) Igérvényjegyek csakis oly nyereménykötvények várható nyereményeire bocsáthatók ki és illetőleg csakis oly nyereménykötvényekre kibocsátott igérvények hozhatók a magyar korona országaiban forgalomba, amelyek a jelen törvény határozmányai szerint közforgalom tárgyát képezhetik, s amelyeknél — kivéve a magyar állami s addig, mig a viszonosság fennáll, a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok állami nyereménykötvényeit — a kötvény névértéke legalább 100 frtot teszen;

b) azon nyereménykötvénynek, melyre igérvény bocsáttatik ki, a kibocsátó birtokában s a magyar korona országainak területén oly helyen kell lennie, hogy bármikor ellenőrizhető legyen;

c) igérvényjegyek csakis a kibocsátó vagy megbizottjának állandó üzlethelyiségében adhatók el.

5. §. A részletügyletről szóló 1883. évi XXXI. t.-cz. 2-ik §-a oda egészittetik ki, hogy csak oly, a budapesti tőzsdén jegyzett kötvényekre nézve köthető részletügylet, melyek a jelen törvény határozmányai szerint forgalomképesek.

6. §. Aki oly kötvény tulajdonában vagy birtokában van, mely a jelen törvény hatályba lépte után a magyar korona országainak területén az 1. §. határozmányai ellenére bocsáttatott ki vagy hozatott forgalomba;

továbbá, aki akár ily kötvényt, akár pedig oly kötvényt, mely a jelen törvény 1. és 3-ik §-ai szerint jogos forgalom tárgyát nem képezheti, kibocsát, forgalomba hoz, vesz, elad, zálogba vesz, elfogad vagy ezen cselekmények bármelyikénél közreműködik, ezekre valakit rávesz vagy rávenni igyekszik;

végre az, aki tilalomellenesen vagy a fennálló szabályok ellenére igérvényjegyeket bocsát ki, vesz, elad, elfogad, kinál, vagy ezen cselekményeket közvetiti vagy megkisérti;

jövedéki kihágást követ el, mely jövedéki büntető eljárás után az illető nyereménykötvény, sorsjegy vagy igérvény elkobzásán kivül a kihágás tárgyát képező papirok névértékének egyötödével, mely azonban ötven forintnál csekélyebb nem lehet, büntetendő.

Ha a jövedéki kihágást bejegyzett kereskedő-czég vagy intézet követi el, a büntetés az értékpapirok s igérvényjegyek elkobzásán kivül ezek névértékének kétötödében, mely azonban 500 frtnál csekélyebb nem lehet, állapitandó meg.

7. §. Aki hirlapokban, nyomtatványokban vagy más uton tiltott sorsjegyeket vagy sorsjátékokat, továbbá nyereménykölcsönöket, amelyek ezen törvény értelmében forgalom vagy szerződés tárgyát jogszerüen nem képezhetik, hirdet, ajánl vagy az árfolyam megállapitása czéljából jegyez, továbbá, aki a tiltott sorsjátékok huzási jegyzékét közzéteszi, szintén jövedéki büntető eljárás után 50 frttól 300 forintig terjedhető pénzbüntetéssel sujtandó.

Hirlapokban közzétett vagy azokkal szétküldött tiltott hirdetményekért az eljárás a lap kiadótulajdonosa s másodsorban a nyomda-vállalat ellen, egyéb nyomtatványokban közzétett tiltott hirdetményekért a nyomdavállalat ellen inditandó. A hirlapok tulajdonosainak s illetőleg a nyomdatulajdonosnak visszkereseti joga a tiltott hirdetmény közzétevője ellen fenhagyatik.

8. §. Az ezen törvényben megállapitott jövedéki kihágások öt év alatt évülnek el.

9. §. Ezen törvény a kihirdetés napján azonnal életbe lép és annak végrehajtásával a pénzügyminister bizatik meg.

1883 : XVIII. Törvényczikk

a magyar korona országai egyesitett czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek által való használatáról.

A magyar korona országai egyesitett czimerének, valamint az ország külön czimerének magánosok, magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek által való használhatása tekintetében rendeltetik:

1. §. A jelen törvénynek hatályba léptétől kezdve, magánosok, magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek közül az emlitett czimerek bármelyikét gyári vagy iparczikkeikben áruikon, üzleti helyiségeiken, czimtábláikon, czimlapjaikon (etiquette), üzleti nyomtatványaikon stb. csak azok használhatják, kik arra a ministerelnöktől engedélyt nyertek.

Ezen engedélyt a ministerelnök a belügyminister, Horvát-Szlavonországokat illetőleg a bán véleményének meghallgatása után adja meg.

160. Kih. sz.
1900. febr. 6.

Belügymin. rendelet

az ország czimerének iparczikkeken való használata tárgyában.

Az ország czimerének iparczikkeken való használhatása tekintetében a közönség körében könnyen előálló forgalomzavarnak elejét veendő, kijelentem a következőket: A magyar korona országai egyesitett czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek által való használhatásáról szóló 1883 : XVIII. t.-cz. 1. §-a szerint magánosok, magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek közül az emlitett czimerek bármelyikét gyári vagy iparczikkeiken, áruikon, üzleti helyiségeiken, czimtábláikon, czimlapjaikon (etiquette), üzleti nyomtatványaikon stb. csak azok használhatják, kik arra a ministerelnöktől engedélyt nyertek. E törvényi rendelkezés akként értelmezendő, hogy a czimert használó alany személyével vagy czégével összeköttetésben álló, az egyén vagy czég minőségének jelzésére szolgáló engedélynélküli czimerhasználat tilos, tehát oly használat, mely azt a vélelmet kelthetné, hogy az illető vagy hivatalos személy, vagy hogy az állammal, vagy az állam kormányával valamely érdekviszonyban áll, vagy pedig, hogy a czimert használó e jogositványt megkülönböztetés, vagy kitüntetésképen kapta az államhatalomtól gyárának, ipari és kereskedelmi üzeltének kiválósága, vagy pedig a készitett vagy elárusitott gyári vagy ipari czikkeknek, áruknak kiváló minősége elismeréseül. Ha ellenben valaki csak a czimert magát késziti vagy elárusitja, vagy pedig ha a czimer puszta ékitményt képez valamely iparczikken, minden vonatkozás nélkül az előállitó vagy elárusitó személyére vagy czégére: ez nem tekinthető az 1883 : XVIII. t.-cz. szerint minősitő czimerhasználatnak s az ily czimerhasználat az idézett törvény szempontjából korlátozás alá nem esik.

72710. szám.
1901.

Keresk. min. rendelet

a magyar korona czimer nélküli használata tárgyában.

Hivatali elődöm 1894. évi junius hó 10-én 42120. szám alatt kelt rendeletével arra nézve intézkedett, hogy a magyar szent korona jelvényének használata máskép, mint az ország czimerével kapcsolatban nem engedhető meg s ennélfogva az olyan védjegyek, melyeken a magyar korona a czimer nélkül volt feltüntetve, mindeddig az oltalomból ki is zárattak. Értesitem a kamarát, hogy egy ügyből kifolyólag az 1883 : XVIII. törvényczikk magyaráza-

tára elsősorban hivatott ministerelnök urral történt megállapodás alapján hivatali elődömnek eme rendeletét hatályon kivül helyezem s felhivom, hogy ezentul mindama védjegyeket, melyeken a magyar szent korona jelvénye látható — amennyiben egyéb szempontból azok bejegyzése nem kifogásolható — szabályszerüen lajstromozza be.

61071. szám.
1904. nov. 16.

Keresk. min. rendelet.

A magyar állam czimerének használatát az 1883. évi XVIII. t.-cz. kormányhatósági engedélyhez köti. A törvény rendelkezése azonban, miként azt az idézett törvény végrehajtása tárgyában kiadott 1900. évi 160. számu belügyministeri rendelet (l. Rendeletek Tára 1900. évfolyam 118. lapját) magyarázza, csak az oly czimerhasználatot tiltja, amelynél ez az azt alkalmazó alanynak személyével vagy czégével összeköttetésben áll s az egyén vagy czég minőségének jelzésére szolgál. Ha ellenben valaki csak a czimert magát késziti vagy elárusitja, vagy pedig ha a czimer puszta ékitményt képez valamely iparczikken, minden vonatkozás nélkül az előállitó vagy elárusitó személyére vagy czégére, ez nem tekinthető az 1883 : XVIII. t.-cz. szerint minősülő czimerhasználatnak s az ily czimer használata az idézett törvény szempontjából korlátozás alá nem esik. Tekintettel azonban arra, hogy az ország czimerének vagy koronájának ékitményszerü használata az illető iparczikk magyar származására utal s igy a vásárló közönség esetleges félrevezetésére alkalmas, ezen jelzésnek nem magyar származásu árukon az 1884 : XVII. t.-czikkben foglalt ipartörvény 58. §-a értelmében megengedve nincs. Fentiek alapján elrendelem, hogy oly esetekben, midőn az iparhatóságnak tudomására jut valamely iparczikken a magyar czimernek vagy koronának ékitményszerü használata, ezen czikk származását kutassa s mindazok ellen, kik a magyar koronát és czimert együttesen vagy külön bebizonyithatólag nem honi származásu ipari termékeken alkalmazzák, avagy kereskedelmi forgalomba hozzák, az ipartörvény hivatkozott 58. §-a alapján a kihágási eljárást inditsa meg s annak folyamán mindazt foganatositsa, amit az eredményes eljárás biztositása érdekében szükségesnek tart, ha pedig személylyel vagy czéggel kapcsolatban való czimerhasználatot állapitana meg, erről az 1883 : XVIII. t.-czikk 9. §-ában megjelölt hatóságot értesitse.

2. §. Az erre vonatkozó folyamodvány a törvényhatóság első tisztviselőjéhez (alispán, polgármester), Horvát-Szlavonországokban az azoknak megfelelő hatósághoz intézendő s igazolandó, hogy a kérelmező nincs hivatalvesztésre itélve, és hogy a politikai jogok gyakorlatában van, erkölcsileg kifogástalan, üzlete pedig oly terjedelmü, vagy üzletének tárgyai oly kiváló minőségüek, vagy egyébként az üzlet vagy az intézet oly figyelemreméltó, hogy az ország czimere használhatásának engedélyezését megérdemli.

A fent jelzett hatóság az esetleg szükségesnek mutatkozó nyomozásokat megteszi, — ha kell, szakértőket meghallgat, s az ügyet indokolt javaslattal a belügyminister, illetőleg a bán utján a ministerelnök elé terjeszti, ki a tárgy természete szerint illetékes társminister meghallgatásával határoz.

3. §. Az engedélyért, annak kiadatásakor 50 forintnyi dij fizetendő.

Közjótékonysági egyletek és intézeteknek a dij fizetését a ministerium a ministerelnök ajánlatára elengedheti.

4. §. A hitel- és pénzintézetek, ezen czimerek használhatására szóló engedélyt csak törvény által nyerhetnek.

5. §. Azok, kik az ezen törvényben emlitett czimerek valamelyikét czégeiken, czimlapjaikon stb. 1881. év végeig engedély nélkül, de jóhiszemüleg használták s a jelen törvénynek hatályba léptekor is használják, kötelesek a törvény kihirdetésének napjától számitandó három hó alatt a jelen törvény 2. §-ának értelmében engedélyért folyamodni, s annak megnyertével a dijat lefizetni. — Ki ezen három hó alatt nem folyamodott, vagy kitől az engedély megtagadtatott, ezen czimereket többé nem használhatja.

6. §. Kik az állam egyedáruságának tárgyait képező czikkeket illetékes hatósági engedély mellett árulnak, például dohánytőzsérek, vagy az állami hatóságok által felállitott lottógyüjtődék, bélyegárudák stb., az illetékes uton nyert erre vonatkozó engedély alapján s a meddig az tart, az állam egyedáruságának

tárgyaira vonatkozó czimtáblákon ezen czimereket is használhatják.

Hasonlag használhatják azok is, akik a m. kir. udvari czimet a fennálló szabályszerü eljárás mellett eddig megnyerték vagy ezentul megnyerni fogják.

7. §. Ezen czimerek használhatására kiadott endegély magában foglalja azon jogosultságot is, hogy azzal az üzlet fióktelepei és ügynökségei is élhessenek.

8. §. Jogerőre emelkedett oly birói itélet, mely a politikai jogok felfüggesztésére, avagy hivatalvesztésre szól, az ezen czimerek használhatására vonatkozó engedélynek érvényét megszünteti.

9. §. Ezen czimereknek a jelen törvénybe ütköző használata kihágást képez, és két hónapig terjedhető elzárással s 300 frtig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő azon eljárás szerint s azon hatóságok által, melyeket az 1880. évi XXXVII. t.-cz. által nyert felhatalmazás alapján kiadott belügyministeri rendelet megállapit.

Ugyanezen büntetéssel büntetendő e czimereknek a jelen törvénybe ütköző használata Horvát-Szlavonországokban az ott hatályban levő eljárás szerint az illetékes hatóságok által.

A czimtáblák, mennyiben a hatóságilag kiszabott idő alatt át nem alakittatnak, hatóságilag eltávolitandók, a czimlapok s nyomtatványok pedig megsemmisitendők.

Az e czim alatt befolyt pénzbüntetések az illető község szegényalapjába beszolgáltatandók.

10. §. A ministerelnök felhatalmaztatik, az adott engedély hatályát megszüntetni, illetőleg az adott engedélyt visszavonni, ha az illető magános, testület vagy intézet oly körülmények közé jutna, melyek azt a jelen törvény 2. §-ával ellenkezésbe hoznák, s melyek között az ezen czimerek használatára vonatkozó engedély a kérelmezés idején meg nem adathatott volna.

11. §. A jelen törvény végrehajtásával a ministerelnök ur, illetőleg a belügyminister és a horvát-szlavon-dalmátországi bán bizatik meg.

Elvi határozatok.

A magyar korona országai egyesitett czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegü vállalatok és intézetek által való használata tárgyában.

Községek az országos czimerek használatára engedélyt nem nyerhetnek. (M. E. 3597. 1883.)

Biztositó-intézetek a törvény 4. §-ában emlitett hitel- és pénzintézetek közé tartoznak, s mint ilyen, csak törvény utján nyerhetnek engedélyt. (M. T. 6/1884.)

Megtagadondó az engedély minden nem magyarországi kereskedői, ipari, gyári vagy egyéb vállalkozói czégtől, legyen bár a belföldön fióktelepe; hacsak az itteni telep nem foglalkozik figyelmet érdemlő módon és mértékben hazai termények felhasználásával, ipar- vagy gyári termények előállitásával is, vagy oly iparágaknak meghonositásával, mely eddig az országban figyelmet érdemlő mértékben nem üzetett.

Az ország czimerének használata a szent korona nélkül is az 1883 : XVIII. t.-cz. határozmányai alá esik.

A magyar czimer mellett külön paizson a volt erdélyi nagyfejedelemség czimerének alkalmazása, amennyiben a czimereknek ily módon való használata régibb kormányhatósági engedélyen alapul, el nem tiltható. (M. T. 6/1884.)

A magyar korona országai egyesitett czimerében benfoglalt külön czimerek használata (kivéve az országos külön czimert) a törvény alapján nem engedélyezhető, azaz ezek nem tárgyai az 1883 : XVIII. t.-czikkbe foglalt törvénynek, de azért szabadon használhatók.

Az országos czimereknek más, czimer méltóságát nem sértő jelvényekkel kapcsolatos használata engedélyezhető. (M. E. 2476/1883.)

Iparhatóságok által kiadott segéddé avató bizonyitványokon az országos czimerek nem használhatók. (M. E. 2660/1883.)

Nem Magyarországon székelő pénz- és hitelintézetek, valamint biztositó-társulatok, ha van is itt vezérügynökségük, az országos czimerek használatára ezentul nem nyerhetnek engedélyt. (M. T. 6/1884.)

Engedélyt nyert nyomdászok és könyvárusok az országos czimereket egyes könyvkiadmányokon csak czégük megjelölésével kapcsolatban alkalmazhatják. (M. E. 1938. 1884. és 1079/1884.)

Meg nem engedhető, hogy a magyar czimer a kétfejü sasnak szivpaizsát, vagy a kétfejü sas a magyar czimernek hátterét képezze.

Ugyszintén az sem, hogy a magyar czimer fölé más, mint a magyar szent korona jelvénye alkalmaztassék. (M. E. 1287/1890.)

Jogositott szeszgyáros czégek az országos czimereket csakis gyáraik és nagyraktáraik czim- és czégtábláin és nyomtatványain használhatják, de nem egyuttal kimérési üzleteik czimtábláin, vagy ez utóbbi üzleteikből származó nyomtatványaikon is. (M. E. 1983/1884.)

Nyert szabadalom az országos czimerek használatára nem jogosit. (M. E. 1983. 1884.)

Ipartestületek nem tekintetnek hatóságoknak s az országos czimert engedély nélkül nem használhatják. (M. E. 1477/1886.)

Gyógyszertáraknak általában, s különösen a semmi különösebb jelentőséggel nem biró vidéki gyógyszertáraknak a czimerhasználati jog nem engedélyezendő. (M. E. 3116/1884.)

Az 1883 : XVIII. t.-cz. határozmányai a kereskedelmi és iparkamarákra ki nem terjednek, s igy ezen testületek az országos czimerek bármelyikét, a saját hatáskörében szabadon használhatják. (M. E. 2684/1884.)

Az osztrák czimer a magyar ministerelnököt csak azon tekintetből érdekelheti, hogy az ne alkalmaztassék valahol a magyar czimer közjogi helyzetének hátrányára. Az osztrák czimernek itteni oltalma attól függ, hogy milyen eljárást követ az osztrák kormány Ausztriában a magyar czimerre nézve. (M. E. 3137/1887.)

A »Tiszavölgyi Társulat« központi bizottsága közhatóságnak tekintendő, mely nem esik az 1883 : XVIII. törvényczikk alá. (M. E. 4247/1884.)

A kereskedelmi muzeum mint országos intézmény jogositva van az országos czimert használni. (M. E. 4006/1888.)

Vendéglői üzleteknek czimerhasználati engedély nem adható. (M. E. 3728/1890.)

Oly ábrázolás, melynél az ország czimerének rajza csak mint egy más alanynak (pl. »Hungaria«) attributuma, ismertető jelvényül s nem önállólag a megállapitott hivatalos alakban van feltüntetve, nem tekinthető valósággal és formaszerint az ország olyan czimerének, melynek használata az 1883. évi XVIII. t.-cz. oltalma alá esnék. Ily ábráknak védjegyeken való alkalmazása a védjegyek belajstromozása előtt a fentebbi törvény szempontjából való megitélés végett, a miniszterelnökkel közlendő. (M. E. 2432. 1891. és 2231/1892.)

Az egyesitett czimer középczimernek tekintendő, s mint ilyennek alkalmazása — el tekintve az 1868 : XXX. t.-cz. 62. §-ának rendelkezésétől — ünnepélyesebb alkalmakra tartandó fenn ; ez okból az 1883. évi XVIII. t.-cz. alapján jövőre csak a külön czimer, mely egyszerübb alakjánál fogva a kisczimernek felel meg, lesz engedélyezendő. (M. E. 3758/1890.)

Czimerhasználati engedélyt a ministerelnök adja meg ; belügyminister csak véleményt mondhat. (M. E. 2770/1891.)

A czégben történt változás esetében az előbbi czimerhasználati engedély hatálya megszünik ; a jogutód folyamodása ujabb elhatározásnak képezi tárgyát, s az engedély megadása esetén a dij is ujból fizetendő. (M. E. 2421/1887., 2844/1891. és 6666/1897.)

A cs. és kir. főudvarmesteri hivatal utján »cs. és kir.« udvari czimert nyert osztrák vagy külföldi czégek mindaddig, mig az udvari czim adományozása, illetőleg a czimerhasználat esetleg ujabb rendezés alá kerülne, a magyar czimert minden további engedély nélkül használhatják. (M. E. 4921/1899.)

»Az 1883. évi XVIII. t.-czikk 6. §-ának második bekezdése értelmében az ország egyesitett czimerét »azok is használhatják, kik a m. kir. udvari czimet a fennálló szabályszerü eljárás mellett eddig megnyerték, vagy ezentul megnyerni fogják.« — Miután pedig ugy az idézett törvény megalkotása idején, mint azóta is, a szabályszerü eljárás mindig az volt, hogy a m. kir. udvari szállitói czim osztrák udvari szállitói czimmel együttesen adományoztatott, az ilyen udvari szállitók, kik a cs. és királyi udvari szállitói czimet viselik, egyuttal magyar udvari szállitók is, akik az idézett törvényszakasz értelmében a magyar országos czimert áruikon teljes joggal használhatják. Épen azért az ilyen czégeknek a magyar czimerrel ellátott árui még akkor sem képezhetik iparhatósági beavatkozás tárgyát, ha az illető áruk nem magyar származásuak.« (K. M. 93927/1906.)

A külön czimer államjelvényi jelentőségére nézve teljesen egyenlő és egyenértékü az u. n. egyesitett czimerrel, és ép ugy képezi az egész magyar birodalom symbolumát, mint ez ; s igy a külföldi üzleti összeköttetés szempontjából a forgalomba hozott áruk eredetének megjelölése czéljából sem szükséges az egyesitett czimernek a használata. (M. E. 1353/1892. és 1760/1892.)

A nemzeti lobógon a czimer minden disz (czimertartó, lombkoszoru) nélkül alkalmazandó. (M. E. 7293/1896.)

A czimertartók nem kiegészitő alkatrészei a czimernek. (M. E. 6933/1897.)

Fiókintézet czimerhasználatra engedélyt nem nyerhet. (M. E. 606/1895.)

A magyar czimernek zászlókon, lobogókon való használata nem képezi engedélyezés tárgyát. (B. M. 1367/1900. és 10772/1899.)

Az ország czimerének a dohányegyedáruság czikkeivel közeli vonatkozásban álló tárgyakon (pl. szivarkahüvelyeken) való hasz-

nálata nem engedendő meg. (M. E. 1647. 1900.)

Ha az ország czimere iparczikkeken puszta ékitményt képez, minden vonatkozás nélkül az előállitó vagy elárusitó személyére vagy czégére : ez nem esik az 1883 : XVIII. t.-cz. tilalmazott használata alá. (B. M. 160/1900.)

Az ország czimerének pecséten való használata csak állami és országos jellegü hatóságokat illet meg, s azért ez magánosoknak, magánjellegü testületeknek, vállalatoknak és intézeteknek nem is engedélyeztetik. (B. M. 46669/1900., 15724/1898. és 2009. 1900.)

Egyedül és elkülönitve az ország czimerétől csupán csak a szent koronának használata nem képezi az 1883 : XVIII. t.-cz. értelmében való engedélyezés tárgyát. (M. E. 660/1901.)

A szent korona, a czimertől elkülönitve, mint védjogy belajstromozható. (M. E. 4707. 1901.)

A belügyminister a Rend. T. 1906. évf. 460. lapján közzétett 18469/1896. számu rendeletével közli mindazon jogositottaknak névjegyzékét, kik 1905. év végéig az országos czimer használatára jogot szereztek.

40113. szám.
1889. jul. 1.

Belügymin. rendelet

a Vöröskereszt-egylet czimerének és jelvényének oltalma tárgyában.

A Genfben 1863. évi október havában tartott nemzetközi értekezlet alapján az osztrák-magyar monarchia részéről 1866. évi julius hó 21-én elfogadott nemzetközi szerződésben foglalt alapelvek szerint megalakult »Magyar szent korona országai vöröskereszt-egylete« jelvényeinek, czimerének (pecsét), megkülönböztető jeleinek és egyenruházatának védelmére s ezek jogtalan használatának meggátlására ugy béke, valamint háboru esetén az 1879 : XL. törvényczikk alapján rendelem, a mint következik :

1. §. Aki a magyar szent korona országai vöröskereszt-egyletének jelvényét, a genfi vöröskeresztet, mely öt egyenlő, keresztalakban összeillesztett koczkából fehér alapon áll, jogosulatlanul egy illetékes helyről nyert engedély nélkül viseli, vagy gyári, vagy iparczikkein, áruin, üzleti helyiségein, czimtábláin, czimlapjain (etiquette), üzleti nyomtatványain, zászlón stb. használja ; aki ugyanezen vöröskeresztegylet nevét vagy egyéb jelvényeit s megkülönböztető jeleit, ugymint czimerét, a karkötőt fehér alapon a genfi vöröskereszttel, nemzeti szinü szegélylyel vagy anélkül, az arany, ezüst vagy fehér rózsákat, a fehér zománczozott nagy vagy kis csillagot, az egyletnek érczlemezre alkalmazott czimerét, a tojásdad alaku bőrlemezt fehér szinben, közepén a genfi vöröskereszttel, végre az egylet szolgálatában működő minden néven nevezendő személyzet egyenruházatát — miként mindezek Ő császári és apostoli királyi Felségének 1887. évi julius 2-án Schönbrunnban kelt legfelsőbb elhatározásával részletesen megállapitvák — jogosulatlanul, vagy a vöröskereszt-egylet központi választmányának engedélye nélkül viseli, vagy bármi módon használja vagy alkalmazza, kihágást követ el s a jelvények, czimlapok és nyomtatványok elkobzása mellett öt forinttól ötven forintig terjedhető pénzbüntetéssel, behajthatlanság esetében öt napig terjedhető elzárással büntetendők.

A czimtáblák, amennyiben a hatóságilag kiszabott idő alatt át nem alakittatnak, hatóságilag eltávolitandók.

2. §. Ugyanezen büntetéssel büntettetnek azok is, kik a vöröskereszt-egylet nevének vagy jelvényeinek felhasználásával bármi néven nevezendő, habár jótékonyczélu vigalmat vagy előadást jogosulatlanul rendeznek.

3. §. Ha az 1. szakaszban körülirt kihágás háboru esetében vagy a hadszinhelyen követtetik el, az sulyosbitó körülménynek tekintendő, s amennyiben a hadi törvények szerinti elbánás tárgyát nem képezi és az eset körülményei szerint a büntettekről és vétségekről szóló a magyar büntető törvény (1878 : V. t.-czikk), vagy kihágásokról szóló 1879 : XL. t.-cz. nem alkalmazhatók, egyszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, vagy tiz napig terjedhető elzárással, vagy végre a büntetés mindkét nemével büntetendők.

4. §. Hasonló védelemben részesülnek oly idegen államok vöröskereszt-egyletei, melyek a genfi nemzetközi conventio alapján alakultak meg, ha ezen államok a jelvények, megkülönböztető jelek, egyenruházat stb. védelme tekintetében Magyarország irányában teljes viszonosságot (reciprocitást) alkalmaznak.

5. §. Azok, akik a jelen rendeletben emlitett czimerek, jelvények, megkülönböztető jeleket czégeikben, czimlapjaikban, czimtábláikon, üzleti nyomtatványaikon, áruczikkeikben engedély nélkül, de jóhiszemüleg eddigelé használták, illetve viselték s azt jövőben is tenni óhajtják, kötelesek a jelen rendelet kihirdetésének napjától számitott egy hó alatt a magyar szent korona országai vöröskereszt-egylete központi választmányához engedélyért folyamodni.

A jelen rendelet kihirdetésétől számitott két hó elteltével a jelvények stb. csak akkor használhatók, ha az engedély megadatott s azon feltételek szoros megtartásával, melyeket az engedélyokmány megállapit.

A magyar szent korona országai vöröskereszt-egylete az engedély megadását az egylet ma-

gasztos czéljaira forditandó mérsékelt dijfizetéshez kötelezheti.

6. §. A vöröskereszt fentebb elősorolt jelvényeinek, czimerének stb. jogosulatlan használatának büntetését azon hatóságok s azon eljárás szerint eszközlik, melyeket az 1880. évi XXXVII. t.-cz. alapján a bel- és igazságügyi ministerek által 1880. évi augusztus hó 17-én 38547. szám alatt kiadott rendelet megállapit.

Az ezen hatóságok által a jelen rendelet alapján kiszabott pénzbüntetések a magyar szent korona országai vöröskereszt-egylete javára esnek s annak átszolgáltatandók.

7. §. Jelen rendelet a Budapesti Közlönyben történt kihirdetés napjával lép hatályba.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy jelen rendeletem közhirré tételéről és végrehajtásáról haladéktalanul gondoskodjék.

1907 : III. Törvényczikk

a hazai ipar fejlesztéséről.

I. FEJEZET.

A hazai iparnak nyujtandó kedvezményekről.

1. §. A magyar szent korona országaiban ujonnan keletkező, a technika fejlődése szerint berendezett gyári vállalatok, ha oly czikkeket állitanak elő, melyek a magyar korona országaiban gyárilag egyáltalán nem, vagy nem oly mértékben állittatnak elő, hogy a fogyasztás jelentékenyebb részét fedeznék, vagy általában oly iparczikkeket állitanak elő, amelyek gyártásának fokozását általános közgazdasági érdekek teszik kívánatossá, az 1870. évi LI. t.-cz. 2. §-ban biztositott házadómentességen kivül a következő állami kedvezményekben részesithetők:

a) felmenthetők a gyári üzem után járó egyenes állami adók, valamint, ha ebben a kedkezményben részesülnek, az ezen adók után járó törvényhatósági és községi pótadók és a kereskedelmi és iparkamarai illetékek alól;

b) felmenthetők a gyári telkek és épületek, valamint azok tartozékát képező gyári gépeknek megszerzéséért, bérbevételéért és átirásáért, valamint a bérleti jog bejegyzéséért járó kincstári és községi illetékek és dijak, valamint az illetékegyenérték alól; ha pedig az ily vállalatok részvénytársaság vagy szövetkezet alakjában létesittetnek, illetőleg, ha a kedvezmények érvényének tartama alatt részvénytársaságokká vagy szövetkezetekké alakulnak át, ujra alakulnak, vagy más társulatokkal egyesülnek, ezenfelül felmenthetők a társaság megalakulásával és esetleg a társulati tőke megnagyobbitásával, valamint a részvényeknek vagy elsőbbségi kötvényeknek ugy a megalakuláskor, mint a működés ideje alatt tőkefelemelés czéljából történő kibocsátásával járó szerződések, az e szerződésekkel kapcsolatban kiállitott egyéb okiratok és a részvények és elsőbbségi kötvények, ugyszintén a szövetkezeti üzletrészek befizetésére vonatkozó jogügyletek és ezekre vonatkozó okiratok, valamint az e czélból eszközölt vagyonátruházások után járó bélyeg és illetékek, községi illetékek és dijak alól;

c) az 1890. évi I. t.-cz. 159. §-ának hatálya ezen törvény alapján kedvezményezett iparvállalatokra is kiterjeszthető;

d) a részükre engedélyezett kedvezmények tartamára azon vállalatok közé sorozhatók, amelyek az 1890. évi I. t.-cz. 89. §-a értelmében engedélyezett vámok alól az ezen törvény 99. §-a alapján vámdijmentességet élveznek;

e) az emlitett vállalatok által ipari czélokra szükségelt tisztátalan sót a pénzügyminister az 1875. évi L. t.-cz. 13. §-ában meghatározott áron alól is átengedheti és az ezen só kiszolgáltatása alkalmával az illető vállalat által leteendő biztositékok összegét az emlitett §-ban foglalt mértéken alul is megállapithatja.

2. §. Az 1. §-ban emlitett kedvezményekben részesithetők:

a) a már fennálló és egyébként az 1. §. első bekezdésének megfelelő gyárak

a technika fejlődése szerint berendezett lényeges üzemi kibővitéseik után, mely esetben a kedvezményekben részesithető és nem kedvezményezhető üzemágak egymáshoz való viszonya százalékos arányban állapitandó meg, fentartván a pénzügyministernek azt a jogát, hogy a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg az 1. §. *b)* pontjában emlitett kedvezményeknek az ily üzemekre való alkalmazásának mérvét megállapitsa;

b) a jelen törvény életbeléptekor fennálló, de csak az 1899. évi XLIX. törvényczikk hatálybalépte óta keletkezett vagy ezentul létesitendő ipari közműhelytelepek, ugyszintén villamosságot előállitó ipartelepeknek azok az üzemei, melyek ipari vagy mezőgazdasági czélokra áramot (erőt) szolgáltatnak, ha magukat a helyiségbérletek és áramszolgáltatás árai tekintetében a kereskedelemügyi minister által megállapitott feltételeknek alávetik.

Kivételt képez e tekintetben a világitás czéljaira szolgáltatott áram, mely kedvezményben nem részesithető.

Az előállitott villamos áram és technikai czélokra értékesithető minden egyéb erő (energia) ugyanazon büntetőjogi védelem alá helyeztetik, mely az ingó dolgokra nézve fennáll. Ennek megfelelőleg az emlitett erők bármely módon való jogtalan eltulajdonitása, ugyszintén szándékos és jogtalan megrongálása, vagy megsemmisitése Magyarországon az 1878 : V. t.-czikknek az idegen ingó vagyon megrongálására, illetőleg a lopásra vonatkozó rendelkezései, Horvát-Szlavonországokban pedig az ottani büntető törvények rendelkezései szerint büntetendő.

A már fennálló azon közműhelytelepek, melyek a kereskedelemügyi minister által a helyiségbérekre és az áramszolgáltatásra nézve megállapitott feltételeknek magukat alávetették, ezen kedvezményeket üzembe helyezésüktől kezdve élvezhetik;

c) nagyobb számu házi iparosok rendszeres foglalkoztatására létesitett vállalatok;

d) kisipari és mezőgazdasági szövetkezetek, ha ezen törvény rendelkezése alá eső czikkeket állitanak elő;

e) hajóépitő telepek, hajógyárak és csuzdák, valamint a műszaki igényeknek megfelelően berendezett hajójavitó műhelyek, uszó és száraz dokkok.

3. §. Az 1870. évi LI. törvényczikk 2. §-ának az a rendelkezése, hogy a mezőgazdasági és ipari munkásoknak bérfizetés nélkül átengedett munkáslakok állandó adómentességben részesülnek, akként egészittetik ki, hogy a kormány által állandó adómentességben részesithetők a vállalat által épitett, a közegészségügyi követelményeknek megfelelő azok a munkáslakások is, amelyek a munkásoknak oly feltétel mellett adatnak át, hogy emiatt csekélyebb munkabérben részesülnek, vagy hogy munkabérüknek bizonyos összege lakásuknak bérére, vagy az épület tulajdonának megszerzésére fordittatik.

Azokat a munkáslakásokat, amelyeket a munkások részére bérfizetés mellett leendő használatra, vagy oly czélból épitenek, hogy azokat a munkások a vételárnak részletekben való törlesztése mellett tulajdonul megszerezhetik, amennyiben uj épitményeknek tekinthetők, a kormány használatba vételöktől számitandó 20 évi ideiglenes adómentességben részesitheti, amely esetben ezen idő tartamára az állami, törvényhatósági és községi pótadók, valamint az általános jövedelmi pótadó alól is mentesitve vannak.

Azokat a feltételeket, melyek mellett az e szakaszban biztositott kedvezmények engedélyezhetők, a pénzügyminister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg megállapitja.

A kedvezmények megvonandók azon időponttól kezdve, melyben az illető munkásházak vagy lakások más czélra használtatnak, illetve az ezen szakaszban körülirt minőségük megszünt.

4. §. A kedvezmények engedélyezésére, érvénybe lépésének napja és érvényének tartama felől a kereskedelemügyi minister a pénzügyministerrel és mindazon esetekben, amidőn a mező- és erdőgazdazág érintve van, a földmivelésügyi ministerrel is egyetértőleg, a mezőgazdasági szeszfőzdékre nézve pedig a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi és pénzügyministerekkel egyetértőleg határoz.

A kedvezmények az érvénybe lépés napjától számitva legfeljebb tizenöt évre engedélyezhetők.

A kedvezmények engedélyezését a kedvezményezendő ipari létesitmény üzembe helyezésének napjától számitott egy éven belül lehet kérelmezni, ezen az időn tul a kedvezmények engedélyezése csak az 5. §. eseteiben kérelmezhető.

A kedvezmények az ipari vállalat létesitése előtt is biztosithatók. Az ekként biztositott kedvezmények hatályukat vesztik, ha a kedvezményezett vállalat az engedélyben meghatározott naptól számitott két éven belül üzemét meg nem kezdi.

Az 1899. évi XLIX. t.-czikk alapján megadott, vagy előzetesen biztositott kedvezmények érintetlenül maradnak. Ezek a kedvezmények a jelen törvényben megszabott korlátok között az illető vállalatok fennállása vagy továbbfejlesztése érdekében meghosszabbithatók, amennyiben oly iparvállalatokra vonatkoznak, amelyek a jelen törvény értelmében kedvezményekben részesithetők, de ezen meghosszabbitás a régi törvény alapján már megadott kedvezményi idővel együtt 15 évnél hosszabb időre nem terjedhet.

A kedvezmények meghosszabbitása azok lejárta után kérelmezhető. A lejárat napjától számitott egy év után beadott ily kérelem figyelembe nem vehető.

5. §. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a pénzügyministerrel egyetértve, kivételesen oly esetekben, midőn azt fontos közgazdasági érdekek kivánják, a jelen törvény 1. §-ának 1. bekezdésében körülirt, már fennálló gyáraknak, illetve ipartelepeknek is megadhassa időlegesen a jelen törvényben biztositott kedvezményeket, részben vagy egészben, tekintet nélkül arra, hogy azok előzőleg részesültek-e már az 1881. évi XLIV., vagy az 1890. évi XIII., vagy az 1899. évi XLIX. törvényczikkek alapján ily kedvezményekben. Ez a kedvezmény azonban csak egész iparágaknak adható. Ezen szakasz értelmében azonban se a törvényhatósági, se a községi adók és pótadók elengedés tárgyát nem képezhetik.

6. §. A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy:

a) a jelen törvény 1. és 2. §§-ban emlitett gyárak és ipartelepek épitéséhez vagy megnagyobbitásához szükséges épitési anyagokat, nemkülönben az azok felszereléséhez és berendezéséhez szükséges gépeket, gépalkatrészeket és általában berendezési tárgyakat a magyar királyi államvasutakon és állami garancziát élvező vasutakon az önköltségek megtéritése mellett szállithassa, illetőleg szállittathassa;

b) az ipari, mezőgazdasági, erdészeti és bányászati vállalatok részére szükséges iparvágányokat az *a)* alatt emlitett vasutak által az önköltségek megtéritése mellett épittethesse;

c) az *a)* alatt emlitett vasutak tolatási költségei tekintetében az ipari vállalatok részére az önköltségi dijakat engedélyezhesse, esetleg ezen vállalatokat a tolatási költségek alól bizonyos időre fel is menthesse.

7. §. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a jelen törvény alapján engedélyezhető kedvezmények megadását a pénzügyministerrel egyetértőleg a kedvezmények tartamára, a vállalatok helyére, nagyságára, átruházhatóságára, termelésük mennyiségére, az alkalmazottak számára és minőségére vonatkozó, vagy a hazai ipar fejlesztése érdekében egyébként szükségesnek mu-

tatkozó feltételekhez köthesse, különös figyelemmel a hazai munkások és tisztviselők alkalmazására; akikre nézve megállapittatik, hogy legalább 75%-nak magyar honosságunak kell lenni. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy indokolt esetekben ezen feltételt módosithassa.

A kedvezményekben részesülő gyárak, illetve ipartelepek kötelesek összes épitési és berendezési tárgyaikat, valamint az üzemükhöz szükséges anyagokat és félgyártmányokat, amennyiben ezek a magyar korona országaiban megfelelően készülnek, illetve termeltetnek, a hazai ipar, illetve termelés révén beszerezni. A kereskedelemügyi minister indokolt esetekben felmentést adhat.

8. §. A gyárak és ipartelepek javára az 1881. évi XLI. törvényczikk értelmében kisajátitásnak van helye állami, törvényhatósági, községi, városi vagyont képező ingatlanokra, és ugyanilyen kisajátitásnak van helye gyári, mezőgazdasági és erdészeti czélokra szolgáló iparvágányokra, sodronypályákra, világitási vagy erőátviteli és csővezetékekre, valamint az üzemhez nélkülözhetetlen, az 1885 : XXIII. t.-cz. alapján hatóságilag engedélyezett vizművekre, szivattyutelepekre és emelő berendezésekre, ha ezek az ingatlanok kizárólag mezőgazdasági vagy erdészeti megművelés alatt állanak vagy parlagon hevernek.

Kisajátitásnak azonban nincs helye, ha ezek az ingatlanok egyházi, vallási, közoktatási, tudományos vagy kegyeletes czélokra szolgálnak, illetve ilyen rendeltetéssel birnak.

Gyári, mezőgazdasági és erdészeti czélokra szolgáló iparvágányokra, sodronypályákra, világitási vagy erőátviteli és csővezetékekre, valamint az üzemhez nélkülözhetetlen, az 1885 : XXIII. t.-cz. alapján hatóságilag engedélyezett vizművek, szivattyutelepek és emelő berendezések javára ugyanazon keretben és feltételek között magántulajdonban lévő ingatlanok is vonhatók az 1881. évi XLI. t.-cz.-ben foglalt kisajátitás alá.

9. §. A kereskedelemügyi minister felhatalmaztatik, hogy oly esetekben, midőn valamely iparvállalat létesitését, kibővitését vagy fentartását általános közgazdasági érdekek teszik kivánatossá, a hazai ipari termelés fokozása vagy biztositása czéljából egyes vállalatoknak az iparfejlesztési czélokra rendelkezésére bocsátott fedezet terhére akár egyszer s mindenkorra, akár több évre szóló államsegélyt engedélyezhessen, vagy ily vállalatok létesitését esetleges állami részesedés utján is előmozdithasson.

Az iparfejlesztés czéljaira rendelkezésre bocsátott fedezet terhére a házi- és kisipar is megfelelőleg támogatandó.

Oly esetekben, midőn az engedélyezendő segély teljes összege ötvenezer koronát meghalad, vagy amidőn állami részesedés esete forog fenn, az országos ipartanács állandó bizottsága meghallgatandó; oly összeg engedélyezéséről, illetve lekötéséről pedig, mely az illető évre megszavazott költségvetési hitelt meghaladja, az országgyülésnek előzetes jelentés teendő és az ily engedélyezés csak akkor tekinthető jogérvényesnek, ha az arra vonatkozó jelentést az országgyülés elfogadta.

Államsegélyek csakis oly időben engedélyezhetők, amikor megszavazott költségvetési, vagy felhatalmazási törvény hatályban van.

A 7. §. rendelkezései az államsegélyre, illetőleg az államsegélyben részesülő gyárakra és ipartelepekre megfelelően alkalmazandók.

10. §. A kereskedelemügyi minister az engedélyezett kedvezményeket a pénzügyministerrel egyetértőleg egészben vagy részben megvonhatja, ha a kedvezményben részesitett gyár vagy ipartelep a jelen törvény alapján kikötött feltételek valamelyikének meg nem felel, vagy a 7. §. második bekezdésében megszabott kötelességét megszegi, vagy a vállalat tulajdonosa nyereségvágyból eredő bün-

tett vagy vétség miatt jogerősen elitéltetik.

Megvonandó továbbá az engedélyezett kedvezmény, ha a vállalat tulajdonosa államellenes magatartást tanusit, az állam, az alkotmány ellen izgat s emiatt a büntetőbiróság vagy fegyelmi hatóság jogerősen elitéli.

11. §. A kedvezményekben való részesités (4. §.) a hivatalos lapban közzéteendő; a kedvezmények engedélyezéséről a belügyminister és a pénzügyminister, továbbá az illetékes törvényhatóság és ennek utján az érdekelt község, az illetékes kereskedelmi és iparkamara, az illetékes m. kir. pénzügyigazgatóság (Budapesten a kir. adófelügyelő és a m. kir. közp. dij- és illetékkiszabási hivatal), végül az illetékes kerületi kir. iparfelügyelő értesitendő.

Horvát-Szlavonországok területére vonatkozó kedvezményekről az illetékes törvényhatóság és község a horvát-szlavon-dalmát bán utján értesitendő.

A segélyek és kedvezmények engedélyezéséről, valamint a 9. §. alapján több évre terjedőleg lekötött segélyekről, ugyszintén a kedvezmények és segélyek megszünéséről a kereskedelemügyi minister a költségvetés kapcsán évenkint részletes jelentést köteles az országgyülés elé terjeszteni.

12. §. A jelen törvény alá eső gyárak és ipartelepek, valamint munkásházak létesitését vagy kibővitését a törvényhatóságok és községek is elősegithetik pénzbeli és egyéb támogatás nyujtása által. A jelen törvény alá eső gyárakat és ipartelepeket, továbbá a törvényhatóságok és községek felmenthetik az 1890. évi I. t.-cz. 1. §. 3. pontjában, illetőleg 29. és 36. §-aiban foglalt azon kötelezettség alól, hogy a vasuti és hajóállomásokat a legközelebbi közuttal vagy községgel összekötő utak, valamint a községi közlekedő utak épitési, kezelési és fentartási költségeihez hozzájárulni tartoznak, valamint felmenthetik az 1890. évi I. t.-cz. 81. §-a értelmében engedélyezett vámok alól is.

Az ujonnan létesitendő, vagy lényegesen kibővülő gyárak és ipartelepek, habár nem esnek is ezen törvény rendelkezései alá, amennyiben felállitásukat vagy kibővitésüket közgazdasági érdekek teszik kivánatossá, felmenthetők a törvényhatósági és községi adó, illetőleg a község (város) által szedett vámdijak és egyéb helyi szolgáltatmányok alól.

A törvényhatóságnak, illetőleg községnek ezekre nézve hozott határozatai fölött a kereskedelemügyi és pénzügyi ministerekkel egyetértőleg a belügyminister dönt, Horvát-Szlavonországokban pedig a horvát-szlavon-dalmátországi bán jóváhagyása szükséges, aki e tekintetben a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg jár el.

Ezen szakasz rendelkezései a Horvát-Szlavon-Dalmátországok autonom törvényeit a községek szervezetéről nem érintik.

Törvényhatóságok, városok, községek fölmentést megtagadó határozatai ellen felebbezésnek nincs helye.

II. FEJEZET.

A közszállitásokról.

13. §. Az állam, törvényhatóságok, községek, az ezek által fentartott vagy segélyezett intézetek és intézmények, valamint a közforgalomra berendezett hazai közlekedési vállalatok ipari szükségletei és munkálatai rendszerint a magyar korona országainak ipara révén fedezendők.

Az állami és közhatósági megrendelések számlái, a tényleg megtörtént átvétel után, százezer koronát meg nem haladó összegnél a szállitás befejezésétől számitott harmincz nap alatt, százezer koronát meghaladó összegnél pedig hatvan nap alatt kifizetendők.

A kereskedelemügyi minister a saját főhatósága alatti hatóságoknak, hivata-

loknak, intézeteknek, intézményeknek és vállalatoknak, más minister pedig, a hatósága alá tartozó hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek és intézményeknek a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával egyes indokolt esetekben felmentést adhat.

14. §. A közszállitásokat és közmunkákat teljesitő ipartelepeket és vállalatokat abból a szempontból, hogy a szállitandó tárgyak hazai anyagokból, hazai ipartelepeken készülnek-e, illetőleg a munkálatok hazai iparosokkal végeztetnek-e, a kereskedelemügyi minister ellenőrzi.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy tekintet nélkül az 1897. évi XX. törvényczikk 38. és 39. §-ainak rendelkezéseire, az illető ministerekkel egyetértőleg rendeleti uton szabályozza a 13. §-ban felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények ipari szükségleteinek és munkáinak beszerzését, illetve végeztetését, kiirását, odaitélését, a szerződések kötését és teljesitésük ellenőrzését.

A törvényhatóságokra és községekre vonatkozólag ez irányban a belügyminister intézkedik.

15. §. A szállitásoknál vagy munkáknál tapasztalt beigazolt visszaélés esetén a szállitó vagy vállalkozó az illető minister által, a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával végleg vagy meghatározott időre kizárható és ismétlés esetén kizárandó.

Minden kizárásról a kereskedelemügyi minister a kizárás kimondásával egyidejüleg a kizárás okának megjelölésével értesitendő, aki a kizárt szállitókról és vállalkozókról nyilvántartást vezet, s ezt az összes ministerekkel átiratilag közli.

16. §. A 13—15. §§-ban felsorolt rendelkezéseknek és elveknek a horvát-szlavonországi országos kormány alatt álló hatóságok, hivatalok, intézetek és intézmények beszerzéseinél leendő alkalmazásánál, az intézkedési jog a bánt illeti meg.

III. FEJEZET.

Záró határozatok.

17. §. Ez a törvény 1907. január hó 1-én lép életbe. Ennek I. fejezete 1915. deczember hó 31-ig marad hatályban, de az ennek hatálya alatt engedélyezett kedvezmények az engedélyezési leiratban megállapitott időkig érvényben maradnak. Az 1899. évi XLIX. törvényczikk hatályát veszti.

18. §. Felhatalmaztatik a ministerium, hogy ezen törvényt Fiume városában és kerületében az ottani viszonyok figyelembe vételével rendeleti uton külön léptesse életbe.

E törvény első fejezetének végrehajtásával a kereskedelemügyi, földmivelésügyi, pénzügyi és belügyi ministerek bizatnak meg. Horvát-Szlavon-Dalmátországokra nézve e fejezet végrehajtásánál a kereskedelemügyi minister Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánjával egyetértően jár el, a 8. §-t illetőleg pedig Horvát-Szlavon-Dalmátországokra vonatkozólag a horvát-szlavon-dalmát bán bizatik meg.

A törvény II. fejezetének végrehajtásával a ministerium, Horvát-Szlavonországokra nézve, a horvát-szlavon országos kormány hatósága alá nem tartozó állami hivatalok és intézetek kivételével, a horvát-szlavon-dalmát bán bizatik meg.

56800. szám.
1907. jul. 6-án.

Keresk. ministeri rendelet

a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907 : III. t.-cz. I. fejezetének végrehajtása tárgyában.

A hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907. évi III. t.-czikk I. fejezetének végrehajtására — a pénzügyi, belügyi és földmivelésügyi m. kir. ministerekkel, illetőleg Horvát-Szlavonországokra nézve a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal egyetértőleg — a következőket rendelem.

I. FEJEZET.

A kedvezményezhetőség előfeltételei.

1. §. A törvény 1. §-ának 1. pontja szerint állami kedvezményekben részesithetők a magyar szent korona országaiban ujonnan keletkező, a technika fejlődése szerint berendezett gyári vállalatok, ha oly czikkeket állitanak elő, melyek a magyar szent korona országaiban gyárilag egyáltalán nem, vagy nem oly mértékben állittatnak elő, hogy a fogyasztás jelentékenyebb részét fedeznék, vagy általában oly czikkeket állitanak elő, amelyek gyártásának fokozását általános közgazdasági érdekek teszik kivánatossá.

A jelen törvény szempontjából gyáraknak tekintendők általában mindazon ipartelepek, melyeken rendszerint zárt helyiségekben, legalább 20 munkás állandó foglalkoztatása mellett, gépek vagy készülékek segitségével és tömeges gyártásra alkalmas munkamegosztással iparczikkeket állitanak elő.

A 20 munkás állandó foglalkozásától el lehet tekinteni, ha az előállitásnál alkalmazott eljárások minemüsége és a termelt iparczikkek mennyisége és értéke ezek nélkül is kétségtelenné teszik a gyári jelleget, mint pl. az elektromos áramfejlesztő telepeknél, vegyészeti gyáraknál, mechanikai fonó- és szövőgyáraknál, tejet gépek igénybevételével iparczikkekké feldolgozó telepeknél, mezőgazdasági szeszgyáraknál stb.

Valamely iparczikk akkor gyárilag előállitott, ha oly ipartelepeken készült, amely a fentiek szerint gyár.

Valamely gyár akkor a technika fejlődése szerint berendezett, ha abban az iparczikkeket a technika mindenkori fejlettségének megfelelő gépberendezéssel és gyártási eljárással állitják elő.

Az ujonnan keletkező gyári vállatok azok, amelyek a törvény hatálybalépte után helyeztetnek üzembe. (Lásd az utasitás 10. §-át.)

2. §. A kisipari és mezőgazdasági szövetkezetekre, melyek a gyári jelleggel függetlenül részesithetők állami kedvezményekben, a jelen végrehajtási utasitás 1. §-ában a gyári jelleg megitélhetése szempontjából megállapitott ismérvek a kedvezményezhetőség kérdésének elbirálásánál ehhez képest nem alkalmazandók, a hajóépitő-telepek, hajógyárak és csuszdák, hajójavitóműhelyek, uszó- és száraz-dokkok azonban csak az esetben részesithetők kedvezményekben, ha a jelen utasitás 1. §-ában megállapitott követelményeknek is megfelelnek.

3. §. A törvény 2. §-ának *a)* pontja szerint állami kedvezményekben részesithetők nemcsak a törvény 1. §-ában emlitett, ujonnan keletkező gyárak, hanem a már fennálló és egyébként a törvény 1. §-a első bekezdésének megfelelő gyáraknak a technika fejlődése szerint berendezett lényeges üzemi kibővitései is. A törvény szerint tehát az illető uj, vagyis a törvény hatálybalépte után üzembe helyezett üzemágakban oly czikkeket kell gyártani, amelyek a magyar szent korona országaiban gyárilag egyáltalán elő nem állittatnak, vagy nem oly mértékben, hogy a fogyasztás jelentékenyebb részét fedeznék, vagy általában oly iparczikkeket, amelyek gyártásának fokozását általános közgazdasági érdekek teszik kivánatossá. Ezen üzemágaknak azonban terjedelmükre és jellegükre nézve a törvény szerint lényeges üzemi kibővitéseknek, vagyis olyanoknak kell lenniök, hogy önmagukban is megfeleljenek azon követelményeknek, amelyek a jelen utasitás 1. §-ában a gyárakra nézve meg vannak állapitva.

Ha valamely az itt szóban forgó törvény alapján állami kedvezményekben nem részesithető gyár bőviti ki üzemét oly üzemággal, amelyben gyártott czikkek a törvény értelmében kedvezményezhetők, ezen üzemág az esetben, ha a gyárakra nézve a jelen utasitás 1. §-ában megállapitott követelményeknek önmagában is megfelel, uj gyárnak tekintendő és mint ilyen kedvezményekben részesithető.

4. §. A törvény 2. §-ának *b)* pontja szerint állami kedvezményekben részesithető közműhelytelepek ezen törvény szempontjából azok az

1899 : XLIX. t.-cz. hatálybalépte óta keletkezett létesitmények, amelyek egyes vagy társulati iparosoknak, ezeknek kizárólagos használatára, meghatározott időre és a kereskedelemügyi m. kir. minister által meghatározott bérért és az általa meghatározott föltételek mellett zárt munkahelyiségeket és hajtóerőt bocsátanak rendelkezésére, keletkezésük időpontja pedig az a nap, amelyen üzembe helyeztettek.

5. §. A törvény 2. §. *b)* pontjának további rendelkezése szerint állami kedvezményekben részesithetők továbbá a villamosságot előállitó ipartelepeknek azok a jelen törvény hatálybalépte után üzembe helyezett (10. §.) üzemágai, amelyek ipari vagy mezőgazdasági czélokra áramot (erőt) szolgáltatnak, ha magukat az áramszolgáltatás árai tekintetében a kereskedelemügyi minister által megállapitott föltételeknek alávetik. Kivételt képez e tekintetben a világitás czéljaira szolgáltatott áram, amely állami kedvezményben nem részesithető. A törvény ezen rendelkezése csakis közhasználatu, vagyis oly áramfejlesztő telepekre vonatkozik, melyek kötelezik magukat arra, hogy teljesitő képességük határáig más vállalatoknak meghatározott föltételek mellett villamos áramot szolgáltatnak. A saját czélra előállitott áram csak abban az esetben részesithető állami kedvezményekben, ha az üzem, amelynek czéljaira az áram szolgál, maga is kedvezményezett.

6. §. A törvény 2. §-ának *c)* pontja értelmében állami kedvezményekben részesithetők még a nagyobb számu háziiparosok rendszeres foglalkoztatására létesitett vállatatok, ideértve a háziiparosok termelő szövetkezeteit is, a *d)* pont értelmében pedig a kisipari és mezőgazdasági szövetkezetek is, ha a törvény rendelkezései alá eső czikkeket állitanak elő és a törvény életbelépte után helyeztettek üzembe.

Háziiparosoknak — az esetről-esetre történendő külön elbirálást is fentartva — az itt szóban forgó törvény szempontjából azon otthon dolgozó munkások tekintetében, akiknek az ipar nem kizárólagos és főfoglalkozásuk és egyes iparczikkeket rendes ipari munkások igénybevétele nélkül, esetleg hozzátartozóik segitsége mellett, állitanak elő.

7. §. A törvény 2. §-ának *e)* pontjában emlitett hajóépitő-telepek, hajógyárak és csuszdák, valamint a műszaki igényeknek megfelelően berendezett hajójavitóműhelyek, uszó- és szárazdokkok az esetben részesithetők állami kedvezményekben, ha a törvény hatálybalépte után helyeztettek üzembe.

8. §. A törvény 4. §-ában emlitett mezőgazdasági szeszfőzdék közé csak azon szeszfőzdék sorozhatók, amelyek az érvényben levő szeszadótörvény végrehajtási utasitásában a mezőgazdasági szeszfőzdékre nézve megállapitott összes föltételeknek együttesen megfelelnek és amelynek mezőgazdasági jellegét az illetékes pénzügyigazgatóság ez alapon igazolja.

Ezen mezőgazdasági szeszfőzdékkel egyenlő elbirálás alá esnek azok a kapcsolatos szeszfinomitók is, amelyek mezőgazdasági szeszfőzdékben léteznek és csakis saját, kedvezményekben részesülő mezőgazdasági szeszgyárakban termelt nyers szeszüknek finomitását eszközlik, továbbá azon mezőgazdasági szeszfőzdeüzemek által társulás utján létesitett közös szeszfinomitók is, amelyek kizárólag az illető szeszfőzdeüzemek mezőgazdasági szeszfőzdéikben termelt szesz finomitásával foglalkoznak. Ezen itt emlitett finomitókra az illető mezőgazdasági szeszgyáraknak engedélyezett állami kedvezmények kiterjednek. Ha a mezőgazdasági szeszfőzdeüzemek által társulás utján létesitett közös szeszfinomitóban nemcsak kedvezményekben részesülő mezőgazdasági szeszfőzdékben termelt szesz finomittatik, akkor a kedvezmények oly arányban érvényesitendők ezen közös szeszfinomitókra, a milyen arányban a közös finomitóban feldolgozott, a részesek kedvezményekben részesülő mezőgazdasági szeszgyáraiban termelt szesz áll az egyéb forrásokból eredő és szintén a közös finomitóban feldolgozott szeszhez.

Azok a szeszfinomitók, amelyek mezőgazdasági szeszfőzdékkel helyi összeköttetésben állanak ugyan, de az illető szeszfőzdékben termelt nyers szesz finomitásán kivül még idegen termelésü nyers szesz finomitásával is foglalkoznak, mely czélból szabad raktárrá nyilvánittatnak, a kapcsolatos mezőgazdasági szeszfőzde részére engedélyezett kedvezményeket csakis a saját termelésü nyers szeszre nézve igényelhetik.

9. §. Cognacgyárak az itt szóban levő törvényben meghatározott állami kedvezményekben csak az esetben részesithetők, ha a törvényben és ezen végrehajtási utasitásban megállapitott egyéb követelményeknek megfelelnek és a cognacot csak az 1893 : XXIII. t.-czikk és ennek végrehajtási rendelete, vagy későbbi törvények és rendeletek szerint természetes borból kizárólag lepárolás utján állitják elő és amelyek tulajdonosainak a magyar szent korona országainak területén nincs olyan más cognacgyáruk, amely a fenti követelményeknek meg nem felel és nem áll a jelen utasitás 52. §-ában meghatározott ellenőrzés alatt.

10. §. Annak megállapitásánál, hogy valamely ipartelep vagy üzemág a törvény 1., 2., 4. és 6. §-ai szempontjából mikor helyeztetett üzembe, mindenkor az az időpont veendő figyelembe, amidőn a telep első berendezésének és szokásos munkaidejének megfelelő napi termelőképessége 25%-át az illető telep rendes munkaideje mellett elsőizben elérte, vagyis amidőn az ipartelepen naponkint termelhető iparczikkek mennyiségének legalább 25%-át értékesithető és forgalomba hozható alapban előállitotta.

Közműhelytelepeknél az emlitett §-ok szempontjából azon időpont mérvadó az üzembe

helyezést illetőleg, amidőn az első bérlő beköltözött.

Háziipari vállalatoknál az említett §-ok szempontjából azon időpont veendő mértékadónak, amidőn az illető vállalat a részére kötelezőleg megállapitott háziiparosok létszámának legalább 25%-át foglalkoztatja.

A törvény értelmében állami kedvezményekben részesithető kisipari és mezőgazdasági szövetkezetek üzembehelyezésének időpontja azon időpont, amidőn közös számlára kezdenek termelni.

A hajóépitő-telepek, hajógyárak és hajójavitóműhelyek üzembehelyezési időpontjának megállapitásakor a jelen §. első bekezdésében foglaltak alkalmazandók megfelelő módon, az uszó- és száraz-dokkok pedig azon időponttól kezdve tekintendők üzembehelyezetteknek, amidőn először használatba vétettek.

11. §. Az üzem megkezdésének a napja — az előző §-ban az üzembehelyezés napjára nézve megállapitottaktól eltérően — az a nap, amelyen a kérdéses vállalat üzemét általában megkezdte, tekintet nélkül arra, hogy mily mértékben használta ki termelőképességét.

II. FEJEZET.

Az engedélyezhető kedvezményekről.

12. §. A törvény 1. §-a felsorolja azon adó- illeték-, dij- és egyéb kedvezményeket, amelyekben a törvény hatálya alá tartozó iparvállalatok az állam által részesithetők.

Igényük van ezeknek a vállalatoknak az 1870. évi LI. t.-czikk 2. §-ában megadott házadómentességre, amely állandó adómentesség a házadón kivül kiterjed az ezen adó után járó általános jövedelmi pótadóra, az országos betegápolási pótadóra és a házadó után kivethető egyéb köz- vagy községi terhekre is.

Állandó adómentességben részesittetnek a gyáros tulajdonát képező gyári és a gyártással szorosan összefüggő ipari czélra szolgáló, a gyári telken épült épületek.

A gyári telken épitett munkáslakásokra a törvény 3. §-ának rendelkezései mérvadók és ezek csak az esetben részesithetők adómentességben, ha ezen szakasz hatálya alá vonhatók; nem adómentesek tehát azok a lakások, amelyek nem munkások által használtatnak. (Lásd a jelen utasitás 18. §-át.)

A gyári telken kivül emelt épületek, kivéve a munkáslakásokat, ha a gyár czéljainak szolgálnak is, nem részesithetők adómentességben. Ide sorozandók a gyárhoz tartozó oly raktárak is, amelyek az illető gyártól elkülönitve, más épületben vannak elhelyezve; ezek azon esetben sem részesithetők az állandó házadómentességben, ha azokban kizárólag a kedvezményezett vállalatban előállitott iparczikkek tartatnak is. Kivételt képeznek e tekintetben a mezőgazdasági szeszfőzdékkel kapcsolatos marhahizlalás czéljaira szolgáló épületek, amelyekre az adómentesség még akkor is kiterjed, ha ezek az épületek nem a gyári telken állanak, de a bekötött marha a kedvezményekben részesitett gyár termékein hizlaltatik.

Ha a kedvezményekben részesitett gyári vagy ipari épület bármily czélra bérbeadatik, az 1870. évi LI. t.-czikk 2. §-ában megállapitott adómentesség megszünik. A bérbeadott mezőgazdasági szeszfőzdékre és azok tartozékaira tehát ez az adómentesség abban az esetben sem terjed ki, ha ily gyárra az állami kedvezmények bérlő részére engedélyeztettek.

13. §. A törvény 1. §-ának *b)* pontja szempontjából gyári épületeknek a gépházak, munkahelyiségek, irodák és azon raktárak tekintendők, amelyekben a gyártáshoz szükséges anyagok, segédanyagok stb. és a gyárban előállitott készgyártmányok tartatnak, valamint azok a helyiségek is, amelyek munkások és családtagjaik részére étkezés czéljára szolgálnak és dijtalanul engedtetnek át ezen czélra; gyári teleknek pedig a telek azon részei, amelyeken az emlitett épületek állanak és azonkivül a be nem épitett terület azon része, amely szorosan vett gyári czélokra szolgál.

Ha a be nem épitett területről pontosan meg nem állapitható, hogy mily hányadában szolgál szorosan vett gyári czélokra, akkor oly arányban tekintendő ezen czélokra szolgálónak, amily arányban áll az előbb felsorolt épületek területe a gyári telken emelt egyéb épületek területéhez.

A gyári telkek és épületek megszerzésére biztositott illetékmentesség azonban a fennálló illetéktörvények értelmében nem terjedhet ki a gyár czéljaira szerzett tulajdonosi, tiszti- és munkáslakásokra és az ezen czélra szolgáló telekrészekre és kertekre, még akkor sem, ha ezek a gyári telken vannak, vagy ezzel szorosan összefüggnek. Nem terjed ki továbbá, az illetékmentesség a gyári üzemhez anyagot szolgáltató ingatlanok, mint erdők, bányák és más hasonló rendeltetéssel biró ingatlanok megszerzésére.

14. §. Ha a kedvezményezés időtartama alatt a kedvezményeket élvező gyár tulajdonosának személyében, illetve czégében változás áll be, a gyár áthelyeztetik, végül ha a gyár üzeme a törvény alá eső ujabb czikkekre kiterjesztetik, a törvény 1. §-ának *b)* pontjában foglalt kedvezmények az ezen változások folytán szükségessé vált jogügyletekre nézve is a jelen utasitás 13. és 23. §-aiban meghatározott mértékben érvényesitendők, ha az eredetileg engedélyezett kedvezmények az erre illetékes m. kir. minister által átruháztattak, illetve kiterjesztettek.

15. §. A törvény 1. §-ának *d)* pontja alapján engedélyezett vámmentesség kiterjed az állami közutakon, hidakon és réveken a kereskedelem-

ügyi m. kir. minister által közvetlenül vagy közvetve gyakorolt vámszedésre.

16. §. A törvény 1. §-ának *e)* pontja értelmében a kedvezményekben részesitett vállalatok az ipari czélokra szükséges tisztátlan sót az 1875. évi L. t.-cz. 13. §-ában meghatározott métermázsánkénti 76 fillérnyi áron alul vehetik igénybe, és pedig a m. kir. pénzügyminister által kijelölendő sótermelő m. kir. bányahelyeken.

A vállalat ipari czéljaira szükségelt só átengedhető mennyisége és pontos ára (rendszerint 30—40 fillér) az illető bányahely termelési viszonyainak és üzemi költségeinek megfelelően a m. kir. pénzügyminister által állapittatik meg.

Az iparsó kiszolgáltatása alkalmából leteendő biztositék az 1875. évi L. t.-cz. 13. §-ában meghatározott 20%ₒ helyett a teljes egyedárusági ár 5%-ában állapittatik meg.

Az ipari czélokra biztositott iparsó mennyiséget a m. kir. pénzügyminister utalja ki. Az esetben, ha az iparsó denaturált állapotban utaltatnék ki, a denaturálást a vállalat költségén a sójövedéki megbizott tartozik teljesiteni.

A vállalat által átvett iparsó csak állandóan zár alatt levő helyiségben tartható és amennyiben a só denaturálva nem lett, rendszeres pénzügyi ellenőrzés alatt áll.

17. §. A törvény 1. §-ában emlitett kedvezmények az összes mérvadó körülmények figyelembevételével mindenkor oly módon engedélyezendők, hogy az egyes vállalatoknak engedélyezett kedvezmények az illető iparág többi vállalatának jogos érdekeit ne sértsék. Ehhez képest, ha valamely iparczikk gyártása kedvezményeztetik, az ugyanazon iparczikket előállitó és a törvény követelményeinek egyébként is megfelelő vállalatok erre vonatkozólag előterjesztendő kérelmükre szintén kedvezményekben részesitendők, kivéve, ha a magyar korona országainak termelése az illető czikkben mutatkozó belföldi szükségletet már túlnyomó részben fedezi.

Ezen korlátozás azonban nem vonatkozik a kivitel czéljaira termelő vállalatokra, amelyeknek kizárólag kivitel czéljaira szolgáló üzemága, ha a gyártás fokozását általános közgazdasági érdekek teszik kivánatossá, még abban az esetben is kedvezményezhető, ha az illető czikk a belföldi szükségletnek megfelelő mennyiségben állittatik elő.

18. §. A törvény 3. §-a szempontjából, amely a munkáslakások adómentessége tekintetében intézkedik, munkásoknak tekintendők — a szó szorosabb értelmében vett ipari, mező- és erdőgazdasági munkásokon kivül — az előmunkások, gépészek, fütők és a műegyetemi képzettséggel nem biró művezetők, valamint a hasonló minősitéssel biró bányamunkások is.

Munkáslakások azon osztályok, épületek és tartozékaik, amelyekben kizárólag az előző pontban emlitettek és hozzátartozóik laknak és amelyek kizárólag ezek által használtatnak.

A törvény ezen §-ának első bekezdésében emlitett vállalat alatt a munkaadó-vállalat értendő. A második bekezdés az épittető tekintetében korlátozást nem tartalmaz, tehát az ebben emlitett 20 évi ideiglenes adómentesség harmadik személyek által épitett munkáslakokra vonatkozik.

19. §. A törvény 6. §-ának *a)* pontja értelmében a kereskedelemügyi m. kir. minister felhatalmaztatik, hogy a törvény 1. és 2. §-aiban emlitett gyárak és ipartelepek épitéséhez vagy megnagyobbitásához szükséges épitési anyagokat, nemkülönben az azok felszereléséhez és berendezéséhez szükséges gépeket, gépalkatrészeket és általában berendezési tárgyakat a m. kir. államvasutakon és az állami garancziát élvező vasutakon a jelen végrehajtási utasitás 20. §-ában részletezett önköltségek megtéritése mellett szállithassa, illetőleg szállittathassa.

A törvény ezen pontja alapján engedélyezhető szállitási kedvezmények csakis oly tárgyakra nézve adhatók meg, melyek a hazai termelés révén állittattak elő, vagy amelyeknek külföldön való beszerzésére a kereskedelemügyi m. kir. minister a törvény 7. §-a alapján engedélyt adott.

A törvény szempontjából épitési anyagnak, a felszereléshez és berendezéshez szükséges gépnek, gépalkatrésznek és berendezési tárgynagy általában a következők tekintendők:

Az épitéshez szükséges kőanyag, kavics, homok, tégla, mész, czement, gipsz, vasszerkezetek, épületfa, deszka, lécz, üveg, fedőanyag, vizvezetéki és egyéb csövek, villamos vezetékek; iparvágányok létesitése esetében a fentebbi anyagokon kivül a sinek, sinkapcsoló szerek, talpfák, kitérők, forditó-korongok, váltóbiztositási berendezések, továbbá az összes berendezéshez szükséges gépek, gépalkatrészek, készülékek, szerszámok, kazánok, tartányok.

Mennyiben minősithetők netán egyéb itt fel nem sorolt tárgyak olyanoknak, melyeknek önköltségi kedvezmény engedélyezhető, arra nézve esetről-esetre a kedvezmény engedélyezése alkalmával, a mérvadó körülmények figyelembe vétele mellett, a kereskedelemügyi m. kir. minister dönt.

20. §. 1. Az előző §-ban felsorolt teherárukként szállitandó épitési és berendezési tárgyak után, amennyiben azok darabáru-osztályokba vagy az *A)* osztályba tartoznak: kocsinként és fuvarlevelenként legalább 5000 kilogramm suly után való dijfizetés esetén 100 kilogramm- és kilométerenként 0·32 fillér egységtétel, 100 kilogrammonként 8 fillér kezelési illeték és a törvényes szállitási adó alapján esedékes viteldijak; amennyiben pedig a kérdéses czikkek a többi kocsirakomány-osztályok valamelyikébe tartoznának, a tényleges suly, de kocsin-

ként és fuvarlevelenként legalább 10.000 kilogramm után való dijfizetés esetén 100 kilogramm és kilométerenként 0·20 fillér egységétől, 100 kilogrammonként 4 fillér kezelési illeték és a törvényes szállitási adón alapuló dijtételek fognak számittatni.

Legcsekélyebb illeték gyanánt 100 kilogrammonként 8 fillér fizetendő.

2. A felsorolt épitési anyagoknak az ipar- és bányavágányokon, valamint a nyilt pályán való dijszámitására nézve a következő szabályok a mérvadók:

a) A magánfelek tulajdonát képező ipar- és bányavágányokon az illető vágánytulajdonossal kötött üzemviteli szerződésben megállapitott kocsikiállitási illetékek alkalmazandók.

Oly esetekben azonban, midőn a nyilt vonalból kiágazó s magánfél tulajdonát képező ipar- és bányavágányokon a szomszéd állomásig egy összegben kifejezett, tehát az államvasuti nyilt vonalra eső illetéket is magában foglaló kocsikiállitási dij van szerződésileg megállapitva, az ipar- vagy bányavágányon való szállitásért az együttes dijnak 50%-a fizetendő.

b) Valamely államvasuti bánya- vagy egyéb mellékvágányon (összekötő parti vágány stb.), valamint a nyilt pályán be- vagy kirakandó fentebb felsorolt épitési anyagok dijszámitása következőleg eszközlendő:

Oly esetekben, midőn az épitési anyagok az államvasutak nyilt vonaláról, vagy nyilt pályának tekintendő bánya- vagy egyéb mellékvágányról egyes kocsirakományokban szállittatnak, ezek után a m. kir. államvasutak helyi dijszabásának illető szakaszaiban meghatározott illetékek 50%-kal mérsékelve alkalmazandók, mi mellett egyebekben az ezen szakaszokban foglalt határozmányok mérvadók.

Ugyanezen dijszámitás alkalmazandó az épitési anyagoknak a leadási állomásról a nyilt pályára való kiállitására nézve. Amennyiben azonban a kiállitás oly rakodóhelyekre történik, mely használható kitérővel bir, melyre tehát a szállitás a rendes vonatokkal eszközölhető, ez esetben a dijszámitás az egyes kocsirakományokban szállitott épitési anyagok után, a tényleges dijszabás távolság alapul vételével, az illető kitérőleg alkalmazandó.

3. Az önköltségi viteldijak alkalmazása mellett a szállitmányok be- és kirakásáról a kedvezményt igénybevevő fél saját költségén tartozik gondoskodni.

4. Amennyiben a jelen utasitás másképen nem határoz, a szóban levő szállitmányok tekintetében általában a m. kir. államvasutak helyi dijszabásában foglalt határozmányok mérvadók, mihez képest a felmerülő mellékilletékek, valamint külön teljesitményekért dijszabásilag fennálló egyéb illetékekre (mint például hidvám, átrakodási, átszállitási, mérlegelési és pótilletékek stb.) vonatkozólag dijszabásilag fennálló határozmányok a jelen szakasz által nem érintetnek, illetve az emlitett szállitmányok után is dijszabásszerüen fizetendők.

Ugyancsak a fennálló határozmányok alkalmazandók a járművek használata, illetve meg- és kirakása körül netalán előforduló késedelmek eseteiben is.

21. §. A törvény 6. §-ának *b)* pontjában meghatározott kedvezményre az iparvágányok létesitői csak akkor tarthatnak igényt, ha az iparvágány a m. kir. államvasutak, az állami kamatbiztositást élvező vasutak, vagy ezek által kezelt helyi érdekü vasutak vágányaihoz közvetlenül és akként csatlakozik, hogy a létesitendő iparvágányon a csatlakozást adó vasut forgalmi eszközei kiállithatók legyenek.

Az épitő vasut a vállalati összeg biztositékkép való letételét követelheti.

22. §. A törvény 6. §-a *c)* pontjának rendelkezése szerint az ezen pontban emlitett kedvezményben részesülő vállalatokba vezető iparvágányokon a legközelebbi állomásról, illetve viszont szállitott küldemények után az önköltségi dijak számittatnak.

Ezen önköltségi dijak fejében ugy a m. kir. államvasutak, mint az állami kamatgaranciát élvező vasutakon a m. kir. államvasutak vonalaiba beágazó iparvágányokon szállitandó kocsikért szabályzatszerüleg fizetendő kocsikiállitási dijak 50 százaléka számittatik. A kérdéses szabályzat szerint bizonyos esetekre nézve biztositott dijmentes kocsikiállitás a vonatkozó feltételek fenforgása esetén természetszerüleg az itt szóban levő vállalatokra is kiterjed.

A fentiek szerint meghatározott kocsikiállitási dijak, valamint a kocsikiállitás egyéb feltételei az illető iparvágány épitésére és üzemére nézve az iparvállalat és az érdekelt vasut között kötendő szerződésben állapittatnak meg és érvényesittetnek.

23. §. A törvényben meghatározott kedvezményekben vagy az egész iparvállalat, vagy a törvény 2. §-a *a)* pontjából folyólag annak egyes üzemágai részesithetők.

Ha a kedvezmények egyes üzemágakra engedélyeztetnek, akkor a kedvezményezett és nem kedvezményezett üzemágaknak egymáshoz való viszonya százalékos arányban állapittatik meg és a kedvezmények ehhez képest érvényesitendők.

Az adókedvezményeknél ezen százalékos arányszám meghatározásánál lehetőleg a kedvezményezett és nem kedvezményezett üzemágak által nyujtott adóalapoknak egymáshoz való viszonya veendő mérvadónak.

Elektromos áramfejlesztő telepeknél a kedvezményben részesithető és nem részesithető termelt mennyiségekből eredő jövedelmeknek egymáshoz való viszonya alapján állapitandó meg a százalékos arányszám.

Ha egyéb üzemágak közötti százalékos arányszám állapitandó meg, akkor ezen arányszám

elsősorban a különböző üzemágakban évenkint termelt iparczikkek forgalmi értéke alapján, — ha pedig ez bármely oknál fogva czélszerüen nem volna keresztülvihető, például oly esetekben, amidőn az egyik üzemág által előállitott gyártmány a másikra nézve félgyártmány, akkor az egyes üzemágakban befektetett álló tőke és az azokban átlagosan alkalmazott munkások számának összehasonlitása alapján állapitandó meg ezen arányszám.

Az adókedkezményekre vonatkozólag ezen arányszám elsőizben a kedvezmények engedélyezése alkalmával állapitandó meg. A megállapitás három év tartamára szól és ennek lejárta után az arányszám ujból megállapitandó; ha III. osztályu keresetadó alá tartozó vállalatok a három évi adókivetési időszakon belül részesittetnek ebben a kedvezményben, az arányszám megállapitása csak az adókivetési időszak végéig terjedhet.

Ha valamely iparvállalat üzemágai közül több részesül kedvezményekben és a kedvezmények lejárata nem esik ugyanazon időpontra, valamely üzemág kedvezményeinek lejártakor abban az esetben, ha az illető üzemág kedvezményei nem hosszabbittattak meg, a százalékos arányszám ujból állapitandó meg.

Az illetékkedvezményeknél az adótermészetüektől eltérően mindenkor az értéklapot kell a százalékos arányszám megállapitásánál mértékadónak venni, vagyis a százalékos arányszám a kedvezményezett és nem kedvezményezett üzemágakba eszközölt beruházások tényleges értékei egymáshoz való viszonyának megfelelően számitandó ki. Ezen arányszám esetről-esetre akkor állapitandó meg, ha az illetékkedvezmények érvényesitésének szükssége felmerül és az esetleges előző megállapitás óta számottevő változások fordultak elő.

III. FEJEZET.

A kedvezmények elnyerése, azok átruházása és meghosszabbitása.

24. §. Aki a törvény 1. §-ában meghatározott állami kedvezményekben részesülni kiván, tartozik azok elnyerése végett ivenkint egy koronás bélyeggel ellátott kérvényben folyamodni.

A kérvény általában közvetlenül, vagy az illetékes kereskedelmi és iparkamara utján, a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez nyujtandó be.

Ha előzetesen biztositott állami kedvezmények engedélyezése kérelmeztetik, a kérvény az illetékes kerületi kir. iparfelügyelőhöz nyujtandó be, aki a kérvényt a jelen utasitás 42. §-ának megfelelően teljesitett vizsgálat után véleményes jelentés kiséretében a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez terjeszti föl.

Ezen szabályok alól kivétetnek a magyarországi mezőgazdasági szeszgyárak, amelyeknek állami kedvezményben való részesitésére vonatkozó folyamodványok közvetlenül a m. kir. földmivelésügyi ministerhez nyujtandók be, továbbá a jelen utasitás 41. §-a szerint a bányakapitányságok hatáskörébe tartozó vállalatok az esetben, ha ezeknek a kedvezmények előzetesen biztosittattak. Ezen utóbbi vállalatok előzetesen biztositott kedvezményeinek engedélyezésére vonatkozó kérvények az illetékes m. kir. bányakapitánysághoz nyujtandók be, amely a jelen §. harmadik bekezdésének megfelelően jár el.

Végül kivételnek van helye a horvát-szlavonországi iparvállalatokra nézve is, amelyek a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez intézett folyamodványaikat a horvát-szlavondalmát bán utján is előterjeszthetik. Ha horvát-szlavonországi vállalat előzetesen biztositott állami kedvezmények engedélyezését kérelmezi, a folyamodvány mindenkor a horvát-szlavondalmát bánhoz nyujtandó be, aki a jelen szakasz harmadik bekezdésének megfelelően intézkedik.

25. §. A kérvényezés vagy a kedvezmények előzetes biztositására, vagy azok végleges engedélyezésére vonatkozhatik.

A törvény 4. §-a szerint előzetes biztositásnak létesitendő gyárakra vagy ipartelepekre van helye.

Az ekként biztositott kedvezmények azonban hatályukat vesztik, ha a kedvezményezett vállalat a kedvezményeket előzetesen biztositó ministeri rendelet keltétől számitott két éven belül üzemét meg nem kezdi (lásd az utasitás 11. §-át) és a kedvezmények végleges engedélyezésére vonatkozó folyamodványok az üzem megkezdésének napjától számitott egy éven belül elő nem terjeszti. Ezen utóbbi rendelkezés be nem tartása esetén a vállalat kedvezményekben, a törvény 5. §-ában emlitett esettől eltekintve, nem részesithető.

A végleges engedélyezésnek már üzembehelyezett gyárakra és ipartelepekre van helye. A kedvezmények engedélyezését, a törvény 4. §-ának megfelelően, a kedvezményezendő ipari létesitmény üzembehelyezésének napjától számitott egy éven belül kell kérelmezni; ezen időn túl a kedvezmények engedélyezése csak a törvény 5. §-ában meghatározott esetben kérelmezhető.

Az üzembehelyezés napjára nézve az utasitás 10. §-a, a kérelmezés időpontjára nézve pedig a folyamodvány beérkezésének napja mértékadó.

26. §. A törvényben meghatározott állami kedvezmények elnyerése végett előterjesztett folyamodványban részletesen felsorolandók az ipartelepen előállitani szándékolt vagy előállitott czikkek, közlendő az alkalmazott eljárásoknak szakértő tájékoztatására alkalmas leirása, az ipartelepen alkalmazandó munkások száma, az ipartelep telkébe és épületeibe, to-

vábbá gépeibe és berendezési tárgyaiba beruházandó vagy beruházott álló tőke nagysága, és tájékozás nyujtandó az évi termelés megközelitő mennyiségéről és értékéről, a termelés nagyságát meghatározó fontosabb termelési eszközöknek (pl. fonógyáraknál az orsószámnak, szövőgyáraknál a szövőszékek számának stb.) a termelés nagyságára következtetést engedő felsorolása mellett.

Amennyiben folyamodó a tervbe vett munkásszámot, befektetést és termelést fokozatosan, de záros határidő alatt kivánja elérni, a folyamodványban nemcsak az első, hanem a következő évekre vonatkozólag is részletezendők ezek az adatok.

Előzetes biztositás kérelmezése esetén a folyamodványhoz melléklendő azon feldolgozandó anyagok, gépek és berendezési tárgyak jegyzéke is, amelyek belföldön előreláthatólag nem szerezhetők be.

27. §. Mezőgazdasági szeszfőzdék tulajdonosai vagy bérlői az állami kedvezményekben való részesitésre vonatkozó kérvényükhöz, amelynek az utasitás 26. §-ában fölsorolt adatokat is tartalmaznia kell, csatolni tartoznak:

a) a szeszfőzdéknek mezőgazdasági jellegét igazoló pénzügyigazgatósági végzést, vagy annak hitelesitett másolatát;

b) azokat az iratokat, amelyekkel be van igazolva, hogy a szeszfőzde gyári berendezése hazai gyárakból szereztetett be, avagy hogy ezen kötelezettség alól a folyamodók a m. kir. pénzügyminister által a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg az 1900 : IX. t.-cz. 2. §-ának megfelelőleg felmentettek.

Amennyiben az illető mezőgazdasági szeszfőzde oly szeszfinomitóval van kapcsolatban, amely szeszfinomitó szabadraktárrá nyilvánittatott, az illetékes pénzügyigazgatóság végzésével igazolni tartozik a kérelmező azt is, hogy saját vagy idegen termelésü szesz finomitását is eszközli-e? Az a körülmény, vajjon a szeszfőzdével helyi összeköttetésben levő szeszfinomitó szabadraktárrá nyilvánittatott-e, szintén az illetékes pénzügyigazgatóság végzésével igazolandó.

28. §. A mezőgazdasági szeszfőzdeüzemek által társulás utján létesitett közös szeszfinomitók állami kedvezményekben való részesitésére vonatkozó folyamodványokban a jelen utasitás 26. §-ában meghatározott adatokon kivül névszerint felsorolandók a közös szeszfinomitót létesitő szeszgyártulajdonosok, megnevezendők ezeknek mezőgazdasági szeszgyárai, felemlitendő azon körülmény, hogy ezek részesülnek-e az 1890 : XIII., 1899. évi XLIX., vagy pedig az itt szóban levő törvényczikk alapján kedvezményekben, és ha igen, mely évben és milyen szám alatt kelt földmivelésügyi vagy kereskedelemügyi ministeri rendelet alapján. Tájékozást kell a folyamodványnak arra nézve is nyujtania, hogy a finomitóban kizárólag kedvezményekben részesülő mezőgazdasági szeszgyárakban termelt szesz finomittatik-e, és ha nem, évenkint mennyi az ilyen és mennyi a más eredetü szesz.

29. §. Cognacgyáraknak állami kedvezményekben való részesitésére vonatkozó és a jelen utasitás 26. §-ának megfelelően szerkesztett kérvényekhez csatolandó a folyamodó hiteles alakban kiállitott nyilatkozata arra nézve, hogy a vállalkozó a cognacgyártásra nézve megállapitott ellenőrzési szabályokat ismeri, azoknak magát aláveti és az állandó felügyelettol felmerülő költségeket az államkincstárnak megtériti.

30. §. Ásványolajgyáraknak állami kedvezményekben való részesitésére vonatkozó kérvények benyujtásánál a jelen utasitás 26. §-ában meghatározott többi kellékeken kivül igazolandó az is, hogy az ásványolajvám felemeléséről és az ásványolajadóról szóló 1882. évi XVIII. t.-cz. 6. §-ában folsorolt iratokat az illetékes m. kir. pénzügyigazgatóságnál szabályszerüen bemutatták.

31. §. Aki a törvény 3. §-ában meghatározott munkásházak állandó vagy ideiglenes adómentességére vonatkozó kedvezményben részesülni kiván, tartozik aziránt a m. kir. pénzügyministerhez folyamodni.

Azokat a feltételeket, amelyek mellett az e szakaszban biztositott kedvezmények engedélyezhetők, a m. kir. pézügyminister, a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg állapitja meg és a folyamodóval az állandó vagy ideiglenes adómentesség kilátásba helyezése alkalmával közli.

Oly esetekben, amidőn mező- vagy erdőgazdasági munkásházak kedvezményezéséről van szó, a m. kir. földmivelésügyi minister, Horvát-Szlavonországokra nézve pedig a bán is meghallgattatik.

Az adómentességet kilátásba helyező rendelet hatályát veszti, ha a munkásházak épitése a rendelet keltétől számitott két éven belül be nem fejeztetik.

A folyamodványhoz a következők melléklendők két példányban:

a) egy méretezett, a rendes ivnagyságnak megfelelő alakban összehajtott helyszinrajz, amely a szomszédos telkekre, az esetleg azokon levő épületekre, valamint azok rendeltetésére nézve tájékoztatást nyujt; nagyobb kiterjedésü telepeknél ez a helyszinrajz 1 : 1000, kisebbeknél pedig 1 : 500 léptékben készitendő;

b) a tervezett épületek megbirálásához szükséges tervek (alaprajzok, metszetek stb.) 1 : 100 léptékben, szintén a rendes ivnagyságnak megfelelően összehajtott alakban;

c) a létesitmény összes költségeire nézve tájékozást nyujtó előméretköltségvetés;

d) az esetleg külföldről beszerezni szándékolt anyagokat és iparczikkeket részletesen fölsoroló kimutatás;

e) müszaki leirás, amelynek az egészség-

ügyi követelmények teljesitésétől, a tüzbiztonsági berendezésekről, közlekedési és talajviszonyokról, vizzel való ellátásról, a vizbeszerzés módjáról és végül a csapadék, szennyvizek és ürülék elvezetéséről is kimeritő felvilágositást kell nyujtania;

f) a szedendő házbérekre vonatkozó részletes kimutatás;

g) bérszerződésminta;

h) a házaknak a munkások által tulajdonjogilag való megszerzése esetére a szerződésminta, amelyhez a részletes törlesztési terv is csatolandó;

i) az esetben, ha az épitést részvénytársaság vagy szövetkezet eszközölné, ennek alapszabályai, illetve alapszabálytervezete.

32. §. Aki a törvény 3. §-ában meghatározott, a pénzügyi és a kereskedelemügyi m. kir. minister által a végrehajtási utasitás 31. §-a alapján kilátásba helyezett akár állandó, akár időleges adómentességet elnyerni óhajtja, ennek érvényesitése végett tartozik erre irányuló kérelmét legkésőbb az épités bevégzése napjától számitandó hat hét alatt és mindenesetre az épületnek vagy osztálynak használatba vétele előtt az illetékes pénzügyigazgatóságnál (székesfővárosi adófelügyelőségnél) benyujtani.

A vállalat ehhez a beadványhoz, amelyben hivatkoznia kell az adómentességet kilátásba helyező pénzügyministeri rendeletre, csatolni köteles a közigazgatási hatóság által kiállitott lakhatási, illetve használhatási engedélyt.

Az uj épitménynek tekinthető munkáslakások felépitése és használatbavétele mindig helyszini vizsgálat utján állapitandó meg. Ugyancsak helyszini vizsgálat tartandó a törvény 3. §-ának első bekezdése alá vonható egyéb esetekben is.

A helyszini szemlét megtartja a pénzügyigazgatóság (székesfővárosi adófelügyelő) kiküldötte s annál közreműködik az iparfelügyelő és a városi tanács (községi elöljáróság) egy tagja.

Az állandó és időleges adómentességet a helyszini szemle eredményéhez képest a pénzügyigazgatóság (székesfővárosi adófelügyelő) érvényesiti.

Az adómentesség engedélyezés esetében a munkáslakások használatbavételének napján veszi kezdetét és azon időponttól kezdve, amidőn a kikötött föltételek bármelyike meg nem tartatik, vagy az illető munkásházak vagy lakások más egyébre használtatnak, illetve munkáslakás jellegük megszünik (lásd az utasitás 18. §-át), megvonandó.

A pénzügyigazgatóság végzése ellen felebbezésnek van helye a közigazgatási bizottsághoz és az utóbbi határozata ellen panasznak a m. kir. közigazgatási birósághoz.

A felebbezést, illetve panaszt a végzés (határozat) kézbesitését követő naptól számitandó 15 nap alatt kell előterjeszteni.

33. §. A jelen végrehajtási utasitás előző szakaszaiban körülirt eljárás követendő akkor is, ha az állandó vagy ideiglenes adómentességet elnyerni kivánó vállalat az adómentesség kilátásba helyezését előzetesen nem kérelmezte.

34. §. Aki a törvény 6. §-ának *a)* pontjában emlitett szállitási kedvezményeket igénybe venni óhajtja, annak azok engedé yezéseért legalább is négy héttel a szállitás megkezdése előtt a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez külön kell folyamodnia. Az erre vonatkozó folyamodványban megnevezendők azon állomások, amelyekről és amelyekre az egyes épitési anyagok, gépek, gépalkatrészek és berendezési tárgyak külön-külön küldetni fognak és felsorolandók az egyes szállitmányok beszerzési helyei is azon esetben, ha engedélyezett külföldi beszerzésről van szó.

A törvény ezen pontjában megállapitott önköltségi kedvezmény rendszerint visszatérités utján alkalmaztatik.

A visszatérités alapján alkalmazott kedvezményeknél a visszatérítmény folyósitása czéljából a m. kir. államvasutak szabályai szerint előterjesztendő szállitási okmányok (eredeti fuvarlevelek) a gyár, illetőleg kibővités esetén az uj létesitmény üzembehelyezésétől számitott három hónapon belül a m. kir. államvasutak igazgatóságához benyujtandók, különben a visszatéritésre való minden igény megszünik

Kőanyag, homok, tégla és egyéb tömeges szállitmányok után azonban az önköltségi kedvezmény az illető viszonylatok bejelentése esetén lehetőség szerint rovatolás utján alkalmaztatik

A törvény 6. §-ának *c)* pontjában emlitett szállitási kedvezmények engedélyezéseért, illetőleg azoknak előzetes biztositásáért szintén a kereskedelemügyi ministerhez kell folyamodni.

35. §. Aki a törvény 6. §-ának *b)* pontjában foglalt kedvezményben, amely az ipari, mezőgazdasági, erdészeti és bányászati vállalatok részére szükséges iparvágányoknak (lásd az utasitás 21. §-át) a m. kir. államvasutak és az állami garancziát élvező vasutak által az önköltségek megtéritése mellett való megépitését biztositja, részesülni óhajt, aziránt külön tartozik a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez folyamodni.

A folyamodványhoz olyan vázlatrajz csatolandó, amelyből a vállalat helye, az iparvágány általános vezetése és kilátásba vett csatlakozási helye kivehető.

36. §. Az ipari czélokra szükséges tisztátalan só a jelen utasitás 16. §-ában meghatározott kedvezményes áron csak azoknak a vállalatoknak engedtetik át, amelyek a törvény 1. §-ában meghatározott kedvezményekben részesittettek.

Az ipari czélokra szükségelt tisztátalan sónak a jelen utasitás 16. §-ban jelzett olcsóbb árban leendő átengedése végett ezen vállalatok is külön kérvényt tartoznak előterjeszteni.

E kérvény a m. kir. pénzügyministerhez czimezve, a vállalatra illetékes m. kir. pénzügyigazgatósághoz nyujtandó be és ahhoz csatolandó:

a) a kedvezmények engedélyezésére vonatkozó kormányhatósági rendelet vagy hiteles másolata;

b) a letett biztositékról szóló nyugta;

c) a szükségelt tisztátalan só mennyiségének kimutatása.

37. §. Azon vállalatok részére, amelyek a törvény 1. §-ának *d)* pontja alapján a vámdijmentesek közé soroztattak, a vámdijmentességet tanusitó igazolványt az 1890 : I. t.-cz. 102. §-ában megnevezett elsőfoku hatóságok (vármegyében a főszolgabiró, városokban a rendőrkapitány vagy a tanács által e részben megbizott tisztviselő) állitják ki.

Az igazolvány vagy igazolványok kiállitását kérelmező vállalat a vámdijmentességre való jogosultságát az eljáró hatóság előtt a kedvezményeket engedélyező eredeti ministeri rendelettel, vagy annak hiteles másolatával igazolni tartozik.

38. §. A törvény 1. §-ának *a), c), d)* és *e)* pontjaiban emlitett kedvezmények hatályának kezdőpontja azon esetben, ha a kedvezményekben való részesités az ipartelep létesitését megelőzőleg kérelmeztetett, az üzem megkezdésének napjától (lásd az utasitás 11. §-át), azon esetben pedig, ha a kedvezmények engedélyezése iránti kérvény benyujtásakor az ipartelep már üzemben volt, annak az évnek a kezdetétől számitandó, amely évben a kedvezmények elnyerése iránti kérvény benyujtatott. Ezen kedvezmények kezdőpontja azonban általában nem eshetik korábbra, mint amikor az üzem megkezdetett.

Ezen kedvezmények lejáratának időpontja, amely a törvény 4. §-a szerint az érvénybe lépés napjától számitva legfeljebb 15 évre terjedhet, a kedvezményeket engedélyező ministeri rendeletben állapittatik meg.

39. §. A törvény 1. §-ának *b)* pontjában felsorolt kedvezmények rendszerint szintén attól az időponttól addig az időpontig érvényesülnek, amely a törvény 1. §-ában meghatározott egyéb kedvezményekre nézve az illető ministeri rendeletben megállapittatott.

Az előlemlitett kedvezmények kezdőpontját illetőleg ettől eltérésnek csak akkor lehet helye, ha a vonatkozó jogügylet megkötése alkalmával a szerződésben emlités tétetik arról, hogy az ingatlan a jelen törvényben meghatározott kedvezményekben való részesülésre igényt tartó gyár vagy ipartelep felállitása czéljából szereztetik meg.

Pótolhatja azonban a szerződésnek ilyféle kijelentését a szerződés keltétől számitott harmincz nap alatt a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez tett bejelentés is, amelyben a szerződő f l kijelenti, hogy az illető ingatlant gyár, illetve ipartelep létesitése czéljából szerezte meg és hogy az itt szóban lévő törvényben meghatározott kedvezményekre igényt tartván, azokat a szerződéskötés alkalmával számitásba vette.

Ugyanez az eljárás követendő a gyári vállalat vagy ipartelep létesitése czéljából keletkező részvénytársaságok által, az alakulás alkalmával, valamint abban az esetben is, ha a jelzett czélból ingatlanokat szerzenek meg, vagy részvényeket bocsátanak ki.

A törvény 1. §-ában felsorolt kedvezmények végleges engedélyezése után az esetben, ha a vállalatnak a jelen §. alapján illetékmentességre való igénye hitelt érdemlően beigazoltatott, a vállalat erre vonatkozólag előterjesztett kérelmére ennek illetékmentességre való igénye, illetőleg az engedélyezett kedvezményeknek a kérdéses jogügyletre való kiterjesztése külön ministeri rendelettel megállapitható.

40. §. A törvény 6. §-ának *a)* és *c)* pontjaiban meghatározott viteldijkedvezmények a törvény 1. §-ában meghatározott kedvezmények lejárati időpontján túl nem engedélyezhetők.

A 6. §. *a)* pontjában emlitett szállitási kedvezmények érvényességi tartama azon rendelet keltétől, melylyel az a 34. §. szerint benyujtott külön folyamodvány alapján engedélyeztetett, de legkésőbb az ezen folyamodvány benyujtását követő négy hét lejártától a gyár üzembehelyezésének, s illetve a gyár megnagyobbitása esetében az uj létesitmény használatba vételének napjáig terjed.

Ezen érvényességi időtartam keretén kivül, akár azt megelőzőleg, akár azt követőleg eszközölt szállitásokra az önköltségi kedvezmény ki nem terjeszthető.

41. §. A törvény 1. §-ában meghatározott kedvezmények engedélyezését az ipartelep helyszini vizsgálata előzi meg. E vizsgálat teljesitésére:

a) bányászati vállalatoknál az illetékes m. kir. bányakapitányság;

b) magyarországi mezőgazdasági szeszgyáraknál a m. kir. pénzügyminister által kijelölt pénzügyi hatóság, és ha ennek szükségessége felmerül, azonkivül a földmivelésügyi m. kir. minister által kijelölt szakközeg;

c) horvát-szlavonországi mezőgazdasági szeszfőzdéknél a m. kir. pénzügyminister által kijelölt pénzügyi hatóság, és ha ennek szükségessége felmerül, azonkivül a horvát-szlavon-dalmát bán által megbizott szakközeg;

d) egyéb horvát-szlavonországi iparvállalatoknál az illetékes horvát-szlavonországi iparfelügyelő van hivatva.

A felsorolt eseteken kivül a helyszini vizsgálat teljesitése az illetékes iparfelügyelő hatáskörébe tartozik.

A helyszini vizsgálat megtartását a kereskedelemügyi m. kir. minister külön szakközegre is bizhatja, aki Horvát-Szlavonországok területén a bán megbizottjával együttesen jár el.

A m. kir. bányakapitányságok illetékessége

mindenkor a bányászati és kohászati vállalatoknak a bánya-, illetve az ipartörvény alá tartozásáról szóló 64162/1899. sz. kereskedelemügyi ministeri rendelet[1]) határozmányai szerint birálandó el. Kivételt képeznek a brikettgyárak, amelyek még az esetben is az iparfelügyelők, illetőleg a kereskedelemügyi m. kir. minister által megbizandó szakközegek által vizsgálandók, ha azok a szén termelési helyén léteznek.

42. §. Ha a vizsgálat oly ipartelepen eszközöltetik, amelynek a törvény 1. §-ában meghatározott kedvezmények előzetesen biztosittattak, a vizsgálat elsősorban arra terjed ki, hogy az előzetes biztositás alkalmával kikötött feltételek mindenben teljesittettek-e, nevezetesen :

1. befektette-e a vállalat az előirt tőkét ;

2. alkalmazza-e a vállalat a kikötött munkáslétszámot ;

3. megfelelt-e a vállalat az alkalmazottak honosságára nézve megállapitott kötelezettségeinek ;

4. megfelelt-e a vállalat a hazai beszerzésekre vonatkozó kötelezettségeinek ;

5. az összes szükséges gyártási műveleteket végzi-e a vállalat, és ha nem, melyeket ;

6. megfelelt-e a vállalat az ellenőrzés tekintetében megállapitott kötelezettségeinek.

Amennyiben egyes feltételek esetleg nem teljesittettek volna, hitelt érdemlő adatok alapján megállapitandó, hogy a feltételektől való eltérés indokoltnak tekinthető-e, és ha igen, miért.

A vizsgálat azonkivül annak megállapitására is kiterjed, hogy a vállalat termel-e más iparczikkeket, mint amelyekre a kedvezmények előzetesen biztosittattak. Ha a vállalat más iparczikkeket is termel és ezek a vizsgálatot teljesitő véleménye szerint a törvény értelmében nem részesithetők kedvezményekben, a vizsgálat alkalmával a jelen utasitás 23. §-ának megfelelően megállapitandó az a százalékos arányszám is, amely szerint a kedvezmények érvényesithetők.

Megállapitandó azonkivül az üzem megkezdésének napja (11. §.), valamint azon körülmény is, hogy az ipartelep megfelel-e az utasitás 25. §-ának harmadik bekezdésében az üzem megkezdésére vonatkozólag megállapitott követelménynek.

43. §. Ha oly ipartelep vizsgáltatik, amelynek a törvényben meghatározott állami kedvezmények előztesen nem biztosittattak, a vizsgálat alkalmával hitelt érdemlő adatok alapján a következők állapitandók meg :

1. megfelel-e a vállalat azon előfeltételeknek, amelyek a jelen utasitás I. fejezetében a kedvezményekben részesithető iparvállalatokra nézve megállapitvák ;

2. megfelel-e a vállalat a jelen utasitás 25. §-ának negyedik bekezdésében körülirt követelményeknek ;

3. mikor kezdte meg a vállalat üzemét (11. §.) ;

4. mikor helyeztetett a vállalat üzembe (10. §.) ;

5. hány gyári munkást (háziiparost) és egyéb alkalmazottat foglalkoztat a vállalat rendszerint és mily honosságuak ezek ;

6. mekkora az ipartelep telkébe és épületeibe, továbbá gépeibe és berendezési tárgyaiba beruházott álló tőke nagysága ;

7. melyek a termelés nagyságát meghatározó fontosabb termelési eszközök ;

8. bel- vagy külföldön szereztettek-e be az építéshez és berendezéshez felhasznált anyagok, gépek, berendezési tárgyak, belföldön szereztetnek-e be a gyártáshoz felhasznált anyagok és iparczikkek és amennyiben ezek valamelyike külföldi eredetü volna, a külföldi beszerzés indokoltnak tekinthető-e, és ha igen, miért ;

9. mely czikkeket állit elő a vállalat, mily eljárások segitségével és az előállitott czikkek közül a vizsgáló véleménye szerint a törvénynek és a végrehajtási utasitásnak megfelelően melyeknek előállitása részesithető kedvezményekben ;

10. mekkora az évi termelés megközelitő mennyisége és értéke iparczikkenként részletezve.

Ha nem valamennyi czikk előállitása kedvezményezhető, az előbb részletezett adatok a kedvezményekben részesithető üzemágakra nézve külön állapitandók meg és a jelen utasitás 23. §-ának megfelelően megállapitandó az a százalékos arányszám is, amely szerint a kedvezmények ez esetben érvényesithetők.

44. §. A törvény 1. §-ában meghatározott kedvezmények előzetes biztositása, engedélyezése, hatálybaléptük napja és tartama, továbbá azoknak átruházása és meghosszabbitása felett a kereskedelemügyi m. kir. minister a m. kir. pénzügyministerrel és mindazon esetekben, amidőn a magyarországi mező- és erdőgazdaság érintve van, a földmivelésügyi m. kir. ministerrel is egyetértőleg, a magyarországi mezőgazdasági szeszfőzdékre nézve pedig a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi és pénzügyministerekkel egyetértőleg határoz. Horvát-Szlavonország területén létesülő vagy létesült gyárakra nézve, ideértve a mezőgazdasági szeszgyárakat is, a kereskedelemügyi m. kir. minister a m. kir. pénzügyministerrel és a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal is egyetértőleg határoz.

Azt, hogy mily iparvállalatok érintik a mezei- és erdőgazdaságot, Magyarországra nézve a kereskedelemügyi m. kir. minister a m. kir. földmivelési ministerrel egyetértőleg állapitja meg.

[1]) Lásd rendeletek Tára 1899. évf., II. kötet 1804—1806. oldalát.

45. §. A kedvezmények előzetes biztositásáról, illetőleg engedélyezéséről a folyamodó iparvállalat vagy annak meghatalmazottja közvetlenül értesitendő.

A törvény 11. §-a értelmében az állami kedvezményekben való részesités (előzetes biztositás, engedélyezés, átruházás, meghosszabbitás) azonkivül a hivatalos lapban is közzéteendő és erről mindazon esetekben, amidőn a kedvezményekben részesitett vállalat létesitésének helye ismeretes, a m. kir. belügyminister és a m. kir. pénzügyminister, továbbá az illetékes törvényhatóság és ennek utján az érdekelt község, az illetékes kereskedelmi és iparkamara, az illetékes m. kir. pénzügyigazgatóság (Budapesten a kir. adófelügyelő és m. kir. központi díj- és illetékkiszabási hivatal), végül az illetékes kerületi kir. iparfelügyelő értesitendő.

Ha a vállalat létesitésének helye a kedvezmények előzetes biztositásakor még nem ismeretes, csak a m. kir. belügy- és pézügyminister értesitendő a kedvezmények előzetes biztositásáról.

Mindazon esetekben, amidőn a mező- és erdőgazdaság is érintve van, a földmivelésügyi m. kir. minister, mezőgazdasági szeszgyárak kedvezményekben való részesitésekor pedig a kereskedelemügyi m. kir. minister értesitendő.

Horvát-Szlavonország területére vonatkozó kedvezményekről az illetékes törvényhatóság és község, valamint az iparfelügyelő is a horvát-szlavon-dalmát bán utján értesitendő.

Ezen közleményekben megnevezendő a kedvezményekben részesitett vállalat, felsorolandók azon iparczikkek, amelyeknek előállitása kedvezményekben részesittetik és a kedvezmények hatályának kezdőpontja, valamint azok tartama is.

46. §. Ha a kedvezmények hatályának tartama alatt a kedvezményekben részesitett ipartelep tulajdonosának személyében vagy czégében változás áll be, vagy a kedvezményekben részesitett gyár, illetve ipartelep áthelyeztetik, az eredetileg már engedélyezett állami kedvezmények átruházhatók, amiért az illetőnek az illetékes ministerhez külön kell folyamodnia. Horvát-szlavonországi ipartelepekre vonatkozó folyamodványok a horvát-szlavon-dalmát bán utján is előterjeszthetők.

A folyamodványhoz a tulajdonos személyének vagy czégének változása esetén a jogutódlás beigazolására legujabb keletü hiteles czégjegyzékkivonat, a vonatkozó szerződés eredetije vagy hiteles másolata, ennek hiányában a jogelődnek a kedvezményezett ipartelep tulajdonjogának vagy használati jogának a jogutódra való átruházására vonatkozó, kir. közjegyző által hitelesitett nyilatkozata melléklendő. Ha a jogutód részvénytársaság vagy szövetkezet és a jogutódlás az alakuló vagy későbbi közgyülés jegyzőkönyvéből és annak mellékleteiből, a tervezetből, valamint az alapszabályokból kitünik, az ezen okiratokkal vagy ezeknek hiteles másolatával is beigazolható.

A gyár, illetve ipartelep áthelyezése oly helyhatósági igazolványnyal igazolandó, amelyből minden kétséget kizáróan megállapitható, hogy a kedvezményezett vállalat helyeztetett át.

A kedvezmények átruházására vonatkozó, ivenként egykoronás bélyeggel ellátott folyamodványt a változás megtörténtétől számitott egy éven belül kell az illetékes ministerhez benyujtani. Ezen határidő eltelte után előterjesztett folyamodványok figyelembe nem vétetnek és az engedélyezett kedvezmények a változás megtörténtének napjától kezdve hatályukat vesztik.

47. §. A törvény 4. §-a értelmében az 1899. évi XLIX. törvényczikk alapján engedélyezett kedvezmények, a törvényben megszabott korlátok között, az illető vállalatok fennállása vagy továbbfejlesztése érdekében meghoszszabbithatók, amennyiben oly iparvállalatokra vonatkoznak, amelyek a jelen törvény értelmében kedvezményekben részesithetők, de ezen meghosszabbitás a régi törvény alapján már megadott kedvezményi idővel együtt 15 évnél hosszabb időre nem terjedhet. Ugyanezen elbirálás alá esnek az 1890. évi XIII. t.-cz. alapján engedélyezett kedvezmények is.

A kedvezmények meghosszabbitása azok lejárta után egy éven belül kérelmezhető azon ministernél, aki a kedvezmények engedélyezésére illetékes, horvát-szlavonországi ipartelepekre vonatkozó folyamodványok a horvát-szlavon-dalmát bán utján is előterjeszthetők. A lejárat napjától számitott egy év után beadott ily kérelem figyelembe nem vehető.

A szabályszerü bélyeggel ellátott folyamodványhoz mindenkor mellékelendők a kedvezményezett vállalatnak, illetőleg üzemágnak a kereskedelmi törvény határozmányainak megfelelően összeállitott három utolsó évi mérlegei és nyereség-veszteségszámlái kir. közjegyző által hitelesitett alakban, mert ellenkező esetben a folyamodvány érdemleges tárgyalás alapjául nem szolgálhat.

Ha a vállalat továbbfejlesztése szándékoltatik a kedvezmények meghosszabbitása ellenében, a folyamodványnak teljes tájékoztatást kell nyujtani a továbbfejlesztés folytán szükségessé váló beruházási többletről, az eddigi létszámon felül alkalmazandó munkások számáról és a többlettermelés évi megközelitő mennyiségéről és értékéről is.

Ha a meghosszabbitás iránti kérelem mezőgazdasági szeszfőzdére vonatkozik, az erre vonatkozó kérvénynek föl kell szerelve lennie az engedélyezés alapjául szolgált viszonyok változatlan voltát igazoló okmányokkal, a kedvezményeket engedélyező rendelettel vagy annak másolatával, valamint a mezőgazdasági jelleget igazoló legutóbbi pénzügyigazgatósági végzéssel.

IV. FEJEZET.

A kedvezmények ellenében kiköthető feltételek és azok ellenőrzése.

48. §. A törvény 7. §-a szerint felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a jelen törvény alapján engedélyezhető kedvezmények megadását a pénzügyministerrel, horvát-szlavonországi vállalatokat illetőleg pedig a bánnal is egyetértőleg az emlitett §-ban részletezett feltételekhez köthesse.

Ha a mező- vagy erdőgazdaság érintve van, Magyarországra nézve e tekintetben a kereskedelemügyi m. kir. minister a m. kir. földmivelésügyi ministerrel is egyetértőleg jár el. Magyarországi mezőgazdasági szeszfőzdékre nézve e tekintetben is a m. kir. földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi és pénzügyi m. kir. ministerekkel egyetértőleg jár el.

A törvény ezen §-ában emlitett feltételek a kedvezmények előzetes biztositása, illetőleg engedélyezése alkalmával az erre vonatkozó ministeri rendeletben megállapittatnak.

Ha a vállalat a feltételek bármelyikének módositását kivánná, vagy az alkalmazottak honossága és a hazai beszerzés kötelezettsége alól felmentést kérne, tartozik eziránt esetről-esetre a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez fordulni, horvát-szlavonországi vállalatokra vonatkozó kérelem a bán utján is előterjeszthető. A kérelem mindenkor részletesen indokolandó.

49. §. 1. Azon gyárak és ipartelekep, amelyek az egész vállalatra nézve részesülnek állami kedvezményekben, kötelesek a három évi adókivetési időszak első évében (január hó 31-ig) egy felől kimutatni, hogy a vállalataikban előállitott gyártmányok, illetőleg iparczikkek mindegyikére kiterjednek-e az engedélyezett állami kedvezmények, és másfelől igazolni, hogy a raktáraikban más vállalatok gyártmányait nem tartják.

2. Azon gyárak és ipartelepek, amelyek nem az egész vállalatra, hanem annak csak bizonyos részeire nézve részesülnek állami kedvezményekben, a fent kitüzött határidőben szabályszerü adóvallomást tartoznak adni.

Ezeknek a vállalatoknak kedvezményei az utasitás 23. §-a rendelkezéseinek megfelelően megállapitott százalékos arányszám szerint érvényesittetnek.

Ha azonban a három éves kivetési időszak közben az arányszám megállapitásánál alapul vett viszonyok lényegesen megváltoznának, vagyis ha a kedvezményezett üzemágak évi termelésének egymáshoz való viszonya lényegesen nagyobb vagy kisebb lett, vagy pedig ha ujabb üzemág is vétetik fel a gyártás körébe, a kedvezményekben részesülő vállalat tartozik ezt a kedvezmények különbeni elvesztésének terhe alatt az illetékes ker. kir. iparfelügyelőnek, illetőleg Horvát-Szlavonországban a bánnak és m. kir. pénzügyigazgatóságnak (Budapesten a kir. adófelügyelőnek) a százalékos arányszám ujból való megállapitása végett bejelenteni.

3. A kedvezményekben részesitett nyilvános számadásra kötelezett vállalatok még abban az esetben is, ha a vállalat mindegyik üzemágára adómentességet élveznek, kötelesek évenként (márczius hó 15—31. közti időben) részletes adóvallomást adni, illetőleg az 1875. évi XXIV. törvényczikk 10. §-a értelmében mérleget, nyereség-veszteségszámlát és közgyülési jegyzőkönyvi kivonatot beterjeszteni, valamint a III. osztályu keresetadó, illetőleg tőkekamatadónak a vállalat szavatossága mellett leendő kivetése végett kimutatni azokat az összegeket, amelyeket igazgatósági és felügyelőbizottsági tagjai e tisztviselői részére jutalékok czimén és netán felvett elsőbbségi vagy jelzálogkölcsönök után kamatok czimén az emlitett évben kifizettek.

Az 1. pont alatt emlitett adatok helyességét szükség esetén a pénzügyigazgatóság megkeresésére az illetékes ker. kir. iparfelügyelő, a hatósága alá tartozó bánya- és egyéb vállalatokra nézve (lásd. az utasitás 41. §-át) pedig az illetékes m. kir. bányakapitányság birálja el.

50. §. Az állami kedvezményekben részesitett gyárak, illetve ipartelepek tulajdonosai a törvény 1. §-ának *b)* pontja szerint őket megillető bélyeg- és illetékkedvezmények érvényesitése érdekében a m. kir. központi dij- és illetékkiszabási hivatal, illetőleg az illetékes pénzügyigazgatóságok és m. kir. adóhivatalok felhivására kötelesek mindazokat az adatokat beszolgáltatni, amelyek a kedvezményekben való részesülés iránti igény igazolása czéljából szükségesek.

51. §. A kedvezményben részesülő cognacgyárak a kedvezmények ellenében kikötni szokott és a jelen utasitásban részletezett egyéb feltételeken kivül kötelesek magukat az utasitás 52. §-ában megálllapitott ellenőrzésnek és állandó pénzügyőri felügyeletnek alávetni.

A kedvezményezett cognacgyár tulajdonosa évégből tartozik a vállalat közvetlen és állandó felügyeletére kirendelt pénzügyőri közegek számára arra alkalmas füthető helyiségeket, mint lakást és irodát átengedni és a lakóhelyiségek, valamint az iroda számára a füteshez és világitáshoz szükséges anyagot szolgáltatni és az államkincstárnak az állandó felügyelettel felmerült költségeket megtériteni.

A kedvezményekben való részesités további feltétele még az is, hogy a cognacgyár zárt területére szeszt és mesterséges cognac gyártására alkalmas esszencziákat vagy szagositó anyagokat bevinni nem szabad.

52. §. A kedvezmények szempontjából a cognacgyárak pénzügyőri közegek állandó ellenőrzése alatt állanak.

A pénzügyőri közegeknek feladatai e téren

a jelen utasitásban és a kedvezményeket engedélyező rendeletben megállapitott feltételek teljesitésének ellenőrzésén kivül a következők :

1. Az állandó felügyeletre kirendelt pénzügyőri közeg tartozik a gyártelepre érkezett minden borszállitmányból a szállitmány mennyiségének feljegyzése mellett mintát venni, izlelés által megállapitani, vajjon a szállitmány tényleg bor-e, nemkülönben ennek szesztartalmát megállapitani. Tartozik továbbá a mintának egy részét lepecsételve a szükséges jelzésekkel ellátva utólagos ellenőrzés czéljából visszatartani és gondosan megőrizni. A m. kir. földmivelésügyi minister, horvát-szlavonországi cognacgyárakra nézve pedig a bán által ezzel megbizott szakközegének jogában van, hogy a lepecsételt és visszatartott bormintákat megvizsgálhassa, e czélból a lepecsételt palaczkokat felbonthassa, azokból annyit, amennyi a vegyvizsgálathoz szükséges, más palaczkba átönthessen, ezt a pénzügyőri közeg által ennek pecsétjével lezárathassa és a jelen §. 3. pontjában megjelölt vegykisérleti állomásnak beküldhesse. Az illető mintának visszamaradt része az eredeti palaczkban a pénzügyőri közeg által ismét lepecsételendő és továbbra is megőrzendő.

2. Minden borszállitmány, mielőtt a gyár szabad rendelkezésére bocsáttatnék, az állandó felügyeletre kirendelt pénzügyőri közeg által hektoliterenként két kilogramm konyhasóval denaturálandó.

3. Olyan esetekben, amikor kétely merül fel az iránt, vajjon a szállitmány tényleg bor-e, vagy ha a bor szesztartalma a 15 térfogatszázalékot meghaladja, köteles az állandó felügyelettel megbizott pénzügyőri közeg a szállitmányból vett minta egyik részét azonnal az országos chemiai intézet és központi vegykisérleti állomáshoz Budapestre, Horvát-Szlavonországban pedig az ott működő legközelebbi országos borvizsgáló intézethez abból a czélból megküldeni, hogy megállapittassék, vajjon az tényleg bornak tekinthető-e? Mindaddig, mig a központi vegykisérleti állomástól a válasz be nem érkezik, a szállitmány hivatalos ellenzár alatt tartandó, és tagadó válasz esetén a szállitmány a gyár szabad rendelkezésére nem bocsátandó és a tényállásról a gyártelepre nézve illetékes m. kir. pénzügyigazgatósághoz azonnal jelentés teendő.

4. A gyártelepről kiszállitandó minden egyes cognacküldemény alkohol-foktartalma és a küldemény mennyisége az állandó felügyeletre kirendelt pénzügyőri közeg által megállapitandó és egy erre a czélra vezetendő előjegyzésbe bevezetendő.

A kedvezményeket engedélyező rendeletben megállapitott feltételeket az illetékes iparfelügyelő is köteles ellenőrizni.

53. §. A pénzügyőri közegek ellenőrzése alá tartoznak a jelen utasitás 16. §-ában emlitett iparsóraktárak is, amennyiben azokban nem denaturált iparsó raktároztatik.

54. §. A kedvezményezett mezőgazdasági szeszfőzdék és szeszfinomitók a kedvezmények szempontjából a pénzügyőri közegek ellenőrzése alatt állanak.

A mezőgazdasági szeszfőzdéket és szeszfinomitókat a pénzügyőri közegek ellenőrzik abból a szempontból, hogy a mezőgazdasági szeszfőzdék, illetőleg finomitók közé való soroztatásuk összes feltételei megvannak-e. A pénzügyőri közegek ellenőrzik azt is, hogy a kedvezményezett mezőgazdasági szeszgyár, illetőleg finomitó tulajdonosa megfelel-e a törvény 7. §-ában megállapitott azon kötelezettségének, hogy a gyári személyzetnék legalább háromnegyed része magyar honos legyen, és hogy összes üzemi és berendezési szükségleteit a hazai ipar, illetve termelés révén köteles fedezni. Az utóbbi két feltétel ellenőrzésére az illetékes iparfelügyelők is megfelelően utasitvák. (Lásd az utasitás 56. §-át.)

55. §. Ha a pénzügyőri közegek a kikötött feltételek teljesitése tekintetében szabálytalanságot vagy mulasztást észlelnek, vagy arról győződnek meg, hogy valamely kedvezményezett mezőgazdasági szeszfőzdénél a mezőgazdaságiak közé való sorozás iránt megszabott feltételek bármelyike már eredetileg hiányzott, vagy hiánya utólagosan állott be, erről szolgálati uton haladéktalanul jelentést tartoznak tenni az illetékes pénzügyigazgatóságnak, amely a jelentést a m. kir. pénzügyministerhez terjeszti fel, aki a jelentést, ha magyarországi mezőgazdasági szeszgyárról vagy finomitóról van szó, a földmivelésügyi m. kir. ministerhez, ha pedig cognacgyárról vagy társországbeli szeszgyárról, finomitóról van szó, a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez teszi át további megfelelő eljárás végett.

56. §. Az iparfelügyelők, az ezen utasitás 41. §-ában emlitett bányászati telepek kivételével, az állami kedvezményekben részesitett gyárakról és ipartelepekről nyilvántartást tartoznak vezetni, amelybe feljegyzendő a kedvezményekben részesitett vállalat czége, illetőleg tulajdonosának vagy bérlőjének neve, a vállalat helye, az engedélyező rendelet kelte és száma, a kedvezményekben részesitett iparczikkek, az esetleg ezeken kivül gyártott iparczikkek, kikötött feltételek és a kedvezmények kezdő és lejárati időpontja.

Kötelesek ezen gyárakat és ipartelepeket évenként egyszer, lehetőleg a rendes gyárvizsgálatokkal kapcsolatban megvizsgálni és külön jelentést tenni arra nézve, hogy a szóban lévő ipartelepeken megvannak-e mindazon körülmények és teljesittetnek-e mindazon feltételek, amelyekhez a kedvezményezett engedélyezése köttetett és amelyeket a jelen utasitás megállapit.

Ha a vizsgálat alkalmával kitünnék, hogy valamely feltétel nem tartatott be, hitelt ér-

demlő adatok alapján megállapitandó és a jelentésbe az okok közlésével együtt bevoendő, hogy ez indokoltnak tekinthető-e.

A kedvezményekben részesitett bányászati telepekre nézve a jelen §-ban megállapitott teendőket a m. kir. bányakapitányságok végzik.

Az ellenőrzés eredménye a nyilvántartásban följegyzendő és az erre vonatkozó jelentések közvetlenül a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez terjesztendők fel, aki azokat a m. kir. pénzügyministerrel közli.

Horvát-szlavonországi ipartelepek ellenőrzészére vonatkozó jelentések a bán utján terjesztendők fel a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez.

A kedvezményekben részesitett mező- és erdőgazdaságot érintő magyarországi ipartelepeket, cognac- és pezsgőgyárakat, gyümölcs- és zöldségkonzervgyárakat, selyemgombolyitó- és sodrógyárakat is ideértve, a m. kir. földmivelésügyi minister szakközegei bármikor megtekinthetik.

57. §. A pénzügyigazgatóságok (adófelügyelők, központi dij- és illetékkiszabási hivatal) kötelesek mindazokban, amiket az 1907 : III. t.-cz. és az ezen törvény végrehajtása iránt jelen utasitás előir, a pénzügyminister rendeletére eljárni.

Nevezetesen kötelesek:

1. a jelentéstétel végett hozzánk küldött folyamodványokat:

a) minden egyes esetben a fenforgó körülmények és viszonyok alapos mérlegelése után,

b) oly esetekben, amidőn a folyamodó gyáros vagy iparos a jelen utasitás 23. §-ában körülirt százalékos arányszám megállapitását kéri, különösen az e szakaszban felsorolt adatoknak pontos számbavétele után, véleményük kiséretében a pénzügyministerhez visszaterjeszteni;

2. a kedvezmények megadására vonatkozó kormányhatósági rendeletek leérkezése után a kedvezmények engedélyezését az ezen esetekről vezetendő nyilvántartásban feljegyezni és az illető adókivetési iraton is kitüntetni s ahhoz képest az illető gyár vagy ipartelep tulajdonosait, esetleg mezőgazdasági szeszfőzde bérlőit a gyárból vagy ipartelepből eredő jövedelemre nézve a jelen utasitás 23. §-ában körülirt eljáráshoz szigoruan alkalmazkodva, a kedvezmények tartamára egészen vagy részben a megfelelő adó alól kihagyni.

A kedvezményekről vezetendő nyilvántartásban feljegyzendők:

a) a gyár, illetőleg az ipartelep tulajdonosának (a czég beltagjainak), illetőleg bérlőjének neve;

b) a czégben vagy a tagjai sorában történt esetleges változások;

c) a gyár vagy iparvállalat helye (vármegye, község);

d) a gyár, illetőleg ipartelep minősége;

e) az állami kedvezményekre vonatkozó kormányhatósági rendelet és a pénzügyigazgatóság (adófelügyelő) iktató számai;

f) azok az üzemágak, melyekre a kedvezmények kiterjednek és azon százalékos arányszám, amelynek megfelelően a kedvezmények érvényesitendők;

g) a kedvezmények kezdő és lejárati időpontja;

h) a kormányrendeletben foglalt esetleges különleges határozatok;

i) a folyamodást megelőző, valamint az azt. illetőleg a kedvezmények engedélyezését követő években esetenként kivetett adók összege koronákban, és

j) az állami kedvezmények megszünése folytán az adókivetés iránt tett intézkedések száma és kelte.

3. A törvény 3. §-ában meghatározott állandó vagy ideiglenes adómentesség engedélyezése és a kikötött feltételek ellenőrzése körül a jelen utasitás 31., 32. és 33. §-ainak megfelelően eljárni.

4. Az iparsó engedélyezése iránt hozzájuk beérkező folyamodványokat minden egyes esetben a fenforgó körülmények és viszonyok alapos mérlegelése után véleményük kiséretében a m. kir. pénzügyministerhez felterjeszteni.

5. Az iparsó kiszolgáltatására vonatkozó pénzügyministeri rendelet leérkezése után az abban foglalt meghagyások, valamint az idevonatkozó törvényes rendelkezések és szabályok értelmében eljárni, különösen pedig az előirt rendszeres ellenőrzést a legközelebbi pénzügyőri közegek által gyakoroltatni.

6. Mezőgazdasági szeszfőzdéknek és cognacgyáraknak állami kedvezményekben való részesitése esetén az előirt rendszeres ellenőrzést — a jelen utasitás 51., 52., 54. és 55. §-ainak megfelelően — a pénzügyőri közegek által gyakoroltatni.

58. §. Amennyiben a pénzügyigazgatóságok (adófelügyelő, központi dij- és illetékkiszabási hivatal) oly felvilágositásokat igényelnek, amelyek csak helyszini vizsgálat alapján nyujthatók, ezekért az illetékes kerületi kir. iparfelügyelőhöz, Horvát-Szlavonországban pedig a bánhoz kötelesek fordulni. Az iparfelügyelők a pénzügyigazgatóságok ily irányu megkereséseinek soronkivül tartoznak megfelelni.

Az utasitás 41. §-ában emlitett bányászati vállalatokra nézve e tekintetben is a m. kir. bányakapitányságok illetékesek.

V. FEJEZET.

A kedvezmények megvonása.

59. §. A törvény 10. §-a szerint a kereskedelemügyi minister az engedélyezett kedvezményeket a pénzügyministerrel egyetértőleg

egészben vagy részben megvonhatja, ha a kedvezményben részesitett gyár vagy ipartelep a jelen törvény alapján kikötött feltételek valamelyikének nem felel meg.

A törvény alapján kikötött feltételek azok, amelyek az előzetes biztositás, illetőleg engedélyezés alkalmával megállapittattak.

A magyarországi mezőgazdasági szeszgyárak állami kedvezményeinek megvonására a földmivelésügyi m. kir. minister illetékes, aki e tekintetben a m. kir. kereskedelemügyi ministerrel és a m. kir. pénzügyministerrel egyetértőleg jár el.

A horvát-szlavonországi iparállalatok kedvezményeinek megvonására, ideértve a mezőgazdasági szeszfőzdéket is, a kereskedelemügyi m. kir. minister illetékes, aki e tekintetben a horvát-szlavon-dalmát bánnal és a m. kir. pénzügyministerrel egyerértőleg jár el.

60. §. A kedvezmények megvonás esetén azon időponttól számitva vonandók meg, amikor az arra okot szolgáltató eselekvés vagy mulasztás megtörtént. Ezen időpont a megvonást kimondó ministeri rendeletben megjelölendő.

A megvonás ugyanazokkal és ugyanolyan módon közlendő, mint az engedélyezés. (Lásd az utasitás 45. §-át.)

61. §. A kedvezményeknek részben való megvonása vagy a kedvezmények tartamára, vagy pedig a törvényben felsorolt egyes kedvezményekre vonatkozhatik.

Erre az 59. §-ban emlitett ministerek illetékesek.

A kedvezményeknek részben való megvonása ugyanazokkal és ugyanolyan módon közlendő, mint az engedélyezés.

VI. FEJEZET.

Az államsegélyekről.

62. §. Aki a törvény 9. §-ában emlitett államsegélyt igénybe venni óhajtja, tartozik eziránt ivenként egykoronás bélyeggel ellátott kérvényben folyamodni.

A folyamodványok, ha ezután létesitendő gyárról vagy ipartelepről van szó, közvetlenül, ha pedig már fennálló vállalatról van szó, az illetékes kereskedelmi és iparkamara utján a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez nyujtandók be.

A folyamodványban részletesen felsorolandók az ipartelepen előállitani szándékolt vagy előállitott czikkek, közlendő az alkalmazandó eljárásoknak szakértő tájékoztatására alkalmas leirása, az ipartelepen alkalmazandó munkások száma, külön az ipartelep telkébe és épületeibe, továbbá gépeibe és berendezési tárgyaiba beruházandó vagy beruházott álló tőke és azonkivül a befektetendő vagy befektetett forgótőke nagysága és tájékozás nyujtandó az évi termelés megközelitő mennyiségéről és értékéről, a termelés nagyságát meghatározó fontosabb termelési eszközöknek (pl. fonógyáraknál az orsószámnak, szövőgyárnál a szövőszékek számának) e termelés nagyságára következtetést engedő felsorolása mellett.

Amennyiben folyamodó a tervbevett munkásszámot, befektetést és termelést fokozatosan, de záros határidő alatt kivánja elérni, a folyamodványban nemcsak az első, hanem a következő évekre vonatkozólag is részletezendők ezek az adatok.

A folyamodványban külön felsorolandók azok a feldolgozandó anyagok, gépek és berendezési tárgyak, amelyeket folyamodó külföldről szándékozik beszerezni és a külföldi beszerzés szükségessége mindenkor részletesen indokolandó.

63. §. A törvény 9. §-ában emlitett államsegély engedélyezését a kereskedelemügyi m. kir. minister a törvény ezen §-a alapján a törvény 7. §-ában részletezett feltételekhez kötheti.

Ezen feltételek a segély kilátásba helyezése alkalmával az erre vonatkozó ministeri rendeletben megállapittatnak.

A vállalat tulajdonosa köteles az államsegélyt vagy állami részesedést kilátásba helyező leirat vétele után az abban megállapitott határidőn belül a feltételeket, illetőleg kötelezettségeket magában foglaló közjegyzői okiratot a kereskedelemügyi m. kir. minister elé terjeszteni, mert ellenkező esetben a segélyt vagy részesedést kilátásba helyező leirat hatályát veszti.

64. §. Ha a vállalat a kikötött feltételek bármelyikének módositását kivánná, vagy az alkalmazottak honossága és a hazai beszerzés kötelezettsége alól felmentést kérne, tartozik ez iránt esetről-esetre a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez fordulni. A kérelem mindenkor részletesen indokolandó.

Ha a szándékolt külföldi beszerzés oka az, hogy a kérdéses anyag vagy iparczikk belföldön egyáltalán nem, vagy nem megfelelő minőségben állittatik elő, ezen körülmény szintén felemlitendő.

65. §. Az engedélyezett államsegély kiutalásáért az illető vállalat az esedékesség idején mindenkor külön tartozik folyamodni.

A kiutalást helyszini vizsgálat előzi meg annak megállapitása végett, hogy a vállalat a kikötött feltételeknek eleget tett-e.

66. §. A kikötött feltételek bármelyikének nemteljesitése esetén a kereskedelemügyi m. kir. minister az engedélyezett államsegélyt részben vagy egészben megvonhatja. Annak megállapitására, hogy a vállalat teljesitette-e a kikötött feltételeket, a kereskedelemügyi m. kir. minister egyoldalulag határoz.

67. §. A törvény 9. §-a szerint az iparfejlesztés czéljaira rendelkezésre bocsátott fedezet terhére a házi és kisipar is megfelelően támogatandó.

A házi ipari vállalatok támogatása körül

kivetendő eljárásra a jelen utasitás 62., 63., 64., 65. és 66. §§-ai mérvadók.

A kisipari vállalatok államsegélyért (gépsegélyért) a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez tartoznak folyamodni.

A folyamodvány mindenkor a vállalat székhelyére illetékes kerületi kereskedelmi és iparkamarához nyujtandó be, amely azt véleményes jelentés kiséretében terjeszti fel a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez.

A kamara jelentésében megállapitandó, hogy mely iparczikkeket készit a folyamodó, körülbelül mily értéket képvisel évi termelése, használ-e gépeket és ha igen, milyeneket, hány segédet és inast foglalkoztat, személyileg és vagyonilag megbizható-e és a segélyezés folytán előálló többlettermelés értékesitésére képes-e.

A jelentésben felemlitendő, hogy folyamodó lakóhelyén hány szakmabeli iparos van, hány segédet és inast foglalkoztatnak ezek egyenként, ezek közül részesült-e már valamelyik segélyben, és ha igen, mikor, és végül az is, hogy folyamodó támogatása nem sérti-e a helyi és környéken lakó szakmabeli iparosoknak jogos érdekeit.

68. §. Horvát-szlavonországi ipartelepek segélyben való részesitésére vonatkozó kérvények a horvát-szlavon-dalmát bán utján is előterjeszthetők a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez.

VII. FEJEZET.

A kisajátitási jog engedélyezéséről.

69. §. A törvény 8. §-ában emlitett kisajátitást igénylő létesitmények terveinek elkészitéséhez szükséges előmunkálati engedélyt — az illető vállalat kérelmére — a kereskedelemügyi m. kir. minister, Horvát-Szlavonországra nézve pedig a horvát-szlavon-dalmát bán adja meg. Az erre vonatkozólag előterjesztendő folyamodványhoz helyrajzi vázlat, továbbá helyhatósági bizonyitvány melléklendő, amely azon területek megmivelési módjára, czéljaira és rendeltetésére nézve, amelyekre az előmunkálati engedély kéretik, kimeritő tájékozást tartalmaz.

A kisajátitási jog engedélyezéseért az engedélyezést kérő vállalat általában a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez tartozik folyamodni, aki a kisajátitási jog megadása vagy megtagadása fölött határoz.

Ha az 1885 : XXIII. t.-cz. alapján hatóságilag engedélyezett vizmüvek létesitéséhez szükséges területek igénybevételéről van szó, a kisajátitási jogot a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával engedélyezi.

Ha horvát-szlavonországi ingatlan forog szóban, a döntés a horvát-szlavon-dalmát bánt illeti, akihez ez esetben a folyamodvány intézendő.

Az erre vonatkozó folyamodványhoz szintén csatolandó az előbbi pontban emlitett követelményeknek megfelelő hatósági bizonyitvány.

Ha az ügy gyorsabb lebonyolitása végett a kisajátitási jog engedélyezésével egyidejüleg a kisajátitási eljárás megindításának elrendelése is kérelmeztetik, a folyamodványhoz az 1881 : XLI. t.-czikk 31. §-ában meghatározott követelményeknek megfelelő tervrajz és összeirás is melléklendő két példányban.

70. §. Oly állami, törvényhatósági vagy községi (városi) vagyont képező ingatlanok, melyek megmivelés alatt nem állanak ugyan, de az 1895. évi XXXIX. t.-czikk 12. §-a, illetve az ezen t.-czikk 14. §-ához tartozó 19. melléklet alapján mint katonai gyakorlóterek használtatnak és a szállás mellékszükségleteit képezik, parlagon heverő ingatlanok közé nem sorolhatók.

VIII. FEJEZET.

A törvényhatóságok és községek által nyujtható kedvezményekről és segélyről.

71. §. 1. A törvény 12. §-a értelmében a törvény alá eső gyárak és ipartelepek, valamint munkásházak létesitését vagy kibővitését a törvényhatóságok és községek is elősegithetik pénzbeli és egyéb támogatás nyujtása által.

A jelen törvény alá eső gyárakat és ipartelepeket továbbá a törvényhatóságok és községek felmenthetik az 1890. évi I. t.-czikk 1. §-ának 3. pontjában, illetőleg 29. és 36. §-aiban foglalt azon kötelezettség alól, hogy a vasuti és hajóállomásokat a legközelebbi közuttal vagy községgel összekötő utak, valamint a községi közlekedő utak épitési, kezelési és fentartási költségeihez hozzájárulni tartoznak, valamint felmenthetik az 1890. évi I. t.-czikk 81. §-a értelmében engedélyezett vámok alól is.

Amennyiben az emlitett utak épitési, kezelési és fentartási költségeihez való hozzájárulás kötelezettsége alól való mentesség kedvezményét valamely község vagy községek, illetve törvényhatóság az emlitett iparvállalatok valamelyikének megadná, a vállalatot esetleg addig e részben terhelő kötelezettség teljesitése magára a kedvezményt megadó községre vagy községekre, illetőleg törvényhatóságra hárul.

2. Az ujonnan létesitendő vagy lényegesen kibővülő gyárak és ipartelepek, habár nem esnek is ezen törvény rendelkezései alá, amennyiben felállitásukat vagy kibővitésüket közgazdasági érdekek teszik kivánatossá, a törvényhatóságok, illetőleg községek (városok) által felmenthetők a törvényhatósági és községi adó, illető ez a község (város) által szedett vámdijak és egyéb helyi szolgáltatmányok alól.

A törvényhatóságok és községek kedvezmények vagy segély megadására vonatkozó határozatainak mindenkor kikötéseket kell tartalmazniok az általuk kedvezményekben részesi-

tett vállalat által telek, épület és berendezésekbe befektetendő tőke nagyságára és az alkalmazandó munkások számára vonatkozólag.

A törvényhatóságok és községek (városok) részére a törvény 12. §-ában a segélyezésre és támogatásra adott ez a felhatalmazás azonban fogyasztási adókra nem terjed ki, minélfogva a törvényhatósági és községi fogyasztási adók és fogyasztási adó természetü egyéb szolgáltatások fizetése alól semminemü gyárak és ipartelepek fel nem menthetők.

A községi (r. t. városi) képviselőtestület által a kedvezmények megadására vonatkozólag hozott határozatot a felebbezési határidő letelte után a vármegyei törvényhatósághoz kell felterjeszteni.

A vármegyei törvényhatósági bizottság határozata, amennyiben a képviselőtestületnek felebbezéssel meg nem támadott határozatát változatlanul jóváhagyta, azonnal, — más esetekben pedig a felebbezési határidő lejártakor a belügyministerhez felterjesztendő.

A törvényhatóságok által a kedvezmények megadására vonatkozólag hozott elsőfoku határozatát a felebbezési határidő letelte után belügyministerhez kell felterjeszteni.

A kedvezmények megadására vonatkozó képviselőtestületi, illetőleg törvényhatósági határozat csak a belügyministernek, a kereskedelemügyi és pénzügyi ministerrel egyetértő megerősitése, illetőleg jóváhagyása után hajtható végre.

Horvát-Szlavonországban az erre vonatkozó határozatok a horvát-szlavon-dalmát bánhoz terjesztendők fel. Ezen határozatokhoz a horvát-szlavon-dalmát bán jóváhagyása szükséges, aki ezek tekintetében a kereskedelemügyi m. kir. ministerrel egyetértőleg jár el.

Törvényhatóságok, városok és községek felmentést megtagadó határozatai ellen felebbezésnek nincs helye.

IX. FEJEZET.

Átmeneti intézkedések.

72. §. A törvény 17. §-a hatályon kivül helyezi az 1899. évi XLIX. t.-czikket, 4. §-a pedig aziránt foglal magában intézkedést, hogy a fentidézett t.-czikk alapján adott vagy előzetesen biztositott kedvezmények érintetlenül maradnak.

A törvény ezen rendelkezései maguk után vonják, hogy az uj törvényre való átmenet időszakában felmerülhető különféle viszonyok rendeztessenek, amire nézve az alábbi eljárási szabályokat állapitom meg.

Az előző törvény alapján engedélyezett azok a kedvezmények, amelyeknek hatálya átterjed a jelen törvény érvényének időtartamára, az előző törvény rendelkezéseinek megfelelően birálandók el.

Azok az ipartelepek, amelyek még az 1899. évi XLIX. t.-cz. hatályának ideje alatt helyeztettek üzembe, ha egyébként is ezen törvényben biztositott kedvezményekre igénynyel birnak, tartoznak eziránti folyamodványukat az 1907. év végeig az illetékes ministernél benyutani, mert ellenkező esetben a kedvezményekre való igényüket elvesztik. Az 1907. évi deczember 31-ike után beadott ilynemü folyamodványok visszautasittatnak.

Azon ipartelepek kérvényei, amelyek az 1907. évi január hó elseje előtt terjesztettek elő és a jelen törvény hatálybaléptekor még tárgyalás alatt állanak, az 1899. évi XLIX. törvényczikk határozmányai alapján biráltatnak el.

Azon ipartelepekre, amelyek részére az állami kedvezmények az 1899 : XLIX. t.-cz. hatálya alatt előzetesen biztosittattak, de amelyek üzembe helyezése már az 1907. január 1-je utáni időre esik, a jelen törvény és végrehajtási utasitás rendelkezései alkalmazandók.

ad $\frac{55800}{1907}$ K. M. sz.

Utasitás

a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907. évi III. t.-czikk II. fejezetének végrehajtása tárgyában.

A hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907. évi III. t.-cz. II. fejezetének végrehajtása tárgyában a ministertanácsnak 1907. évi julius hó 3-án hozott határozata és adott felhatalmazása alapján a ministerium nevében a következőket rendelem:

I. FEJEZET.

Közszállitások köre.

1. §. A törvény 13. §. első és harmadik bekezdése értelmében:

»Az állam, törvényhatóságok, községek, az ezek által fentartott vagy segélyezett intézetek és intézmények, valamint a közforgalomra berendezett hazai közlekedési vállalatok ipari szükségletei és munkálatai rendszerint a magyar szent korona országainak ipara révén fedezendők.«

»A kereskedelemügyi minister a saját főhatósága alatti hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek, intézményeknek és vállalatoknak, más minister pedig a hatósága alá tartozó hatóságoknak, hivataloknak, intézeteknek és intéz-

ményeknek a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával egyes indokolt esetekben felmentést adhat.«

2. §. Ipari szükségletek alatt értendők a mezőgazdaság és erdészeti nyers- és földterményeк és az állatok kivételével az összes szükségleti czikkek szállitása, ideértve a bányatermékeket is. Hogy mezőgazdasági és erdészeti nyers terménynek mi tekintendő, azt kétség esetén a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértve állapitja meg.

Az ipari munkálatok közé a különféle épitkezések s a velük kapcsolatos szállitások és munkálatok, valamint iparosok által végzendő minden munkálat sorozandó.

Nem tartoznak az ipari munkálatok közé az idézett törvény szempontjából a mező- és erdőgazdasági munkálatok, valamint a vizszabályozási munkálatok közül a nem szorosan vett épitkezések — például a földkiemelési, földmozgósitási, töltésépitési, kotrási, rőzse és kőhányási stb. munkálatok. E munkálatokhoz szükséges iparczikkek azonban az ipari szükségletek közé tartoznak s igy az idézett törvény, illetve a jelen utasitás hatálya alá esnek.

3. **§.** A magyar szent korona országainak ipara révén fedezik ipari szükségleteiket és ipari munkálataikat az idézett törvényszakasz értelmében : az országgyülés két háza, az összes m. kir. állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, állami alapok, alapitványok, az állam által kezelt közalapitványok (vallásalap, tanulmányi alap, egyetemi alap és mások), az állam mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, kereskedelmi, közlekedési és egyéb vállalatai, az állam által segélyezett intézetek és intézmények, az összes magyarországi törvényhatóságok (vármegyék és törvényhatósági joggal felruházott városok), a rendezett tanácsu városok, a nagy- és kisközségek, a törvényhatósági, városi és községi hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, a törvényhatóság, város, község, mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, kereskedelmi, közlekedési és egyéb közintézmény jellegével biró vállalati (gyárak, közmüvek, pl. gázgyár, jégmüvek, villamos világitási telep, közvágóhid, vizvezeték stb.), a törvényhatóságok, városok, községek által segélyezett intézetek és intézmények, a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség felügyelete és ellenőrzése alatt álló összes hazai közlekedési vállalatok, ezenkivül szerződéseik, illetve a tengeri szabadhajózásról szóló 1907 : VI. t.-czikk alapján az állam által segélyezett vagy támogatott és egyéb tengerhajózási vállalatok.

4. §. Az állam, törvényhatóság és község által segélyezett intéztek és intézmények közé sorozandók egyebek közt a nevezettek részéről *segélyt élvező* tan- és nevelő-intézetek, kórházak, menházak, gyermekmenhelyek, dolog-, árva-, szegényházak s hasonló jótékeny intézetek is.

5. §. A közforgalomra berendezett közlekedési válalatok közül az ugynevezett közös vasuti és hajózási vállalatok csakis a magyar szent korona országai területén levő vonalaik ipari szükségleteit és ipari munkálatait tartoznak a magyar szent korona országainak ipara révén fedezni.

6. §. Mindazon esetekben, hol a jelen utasitásban »*szállitások*«-ról vagy »*munkálatok*«-ról van szó, azok alatt a 2. §-ban körülirt ipari szükségletek szállitása és az ugyanott körülirt ipari munkálatok értendők. Ahol »munkálatok«-ról van szó, azok alatt mindenkor *a velük kapcsolatos szállitások* is értendők.

II. FEJEZET.

A »hazai ipar« fogalma :

7. §. »Hazai ipar révén« fedezettnek tekintendő valamely ipari szállitás vagy munkálat akkor, ha az iparczikket vagy munkálatot a magyar szent korona országai területén működő gyár, ipartelep (műhely) vagy vállalat (alkalmi egyesülés) *teljesen* (Lásd 8. §. *B) f)* és C. *a)* pontot) a magyar állam területén készitette, illetve teljesitette.

A hazai származás megitélésénél tehát nem a beszerzés (vásárlás), illetve teljesités helye, hanem mindenkor azon gyár, ipartelep, ipari műhely, vállalat (alkalmi egyesülés) telephelye mérvadó, mely a kérdéses czikket — ha ez egyáltalán lehetséges — hazai termésü vagy gyártásu anyagokból hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők alkalmazása mellett előállitotta, vagy a munkálatot hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők alkalmazása mellett — lehetőleg hazai termésü vagy gyártásu anyagok felhasználásával teljesitette. (L. 8. §. 10—14. §§.)

III. FEJEZET.

A hazai ipar érvényesülését biztositó rendelkezések.

8. §. A törvény 13. §-ában a hazai iparnak biztositott elsőség gyakorlati érvényesülése czéljából a következők tartandók szem előtt :

A) *A kiirásnál.*

Az ipari szükségletek szállitására vagy ipari munkálatok teljesitésére vonatkozó nyilvános versenytárgyalási hirdetésbe, illetőleg a korlátolt versenyre hivó ajánlati felhivásba, amennyiben pedig ezekhez külön felállitott általános és részletes feltételek csatoltatnak, ugy azokba beveendők az alábbi határozmányok :

a) A szállitás vagy munkálat elnyerői a szállitás vagy munkálat teljesitéséhez szükséges uj gépeket, eszközöket, berendezési tárgyakat, ha kellő minőségben, kellő időre és nem lényeges árkülönbözet mellett hazai iparosoktól vagy gyárosoktól beszerezhetők, azoktól fogják beszerezni ; az összes nyers anyagokat, félgyártmányokat, kész iparczikkeket, amennyiben azok a magyar szent korona országai területén előállittatnak, termeltetnek, illetőleg amennyire ez egyáltalán lehetséges, *teljesen* (l. 8. §. *C) a)* pontot) a magyar szent korona országainak termelése és ipara révén tartoznak beszerezni és a czikkek gyártásához, illetve a munkálatok teljesitéséhez hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki erőket, tisztviselőket, iparosokat, alvállalkozókat, munkaközvetitőket, munkásokat stb. tartoznak alkalmazni. E kötelezettségek teljesitése tekintetében magukat ugy a szállitást vagy munkálatot kiadó hatóság, hivatal, intézet, intézmény, alap, alapitvány, vállalat közegei, mint a m. kir. kereskedelmi muzeum illetőleg a kereskedelemügyi minister szakközegei ellenőrzésének is alávetik és az evégből szükséges adatokat az ellenőrző közegek rendelkezésére bocsátják.

b) A hazai származásra nézve vállalt ezen kötelezettségek, vagy azok egyike vagy másika (a teljesen itthon való előállitás, hazai uj gépek, hazai műszaki és munkaerők stb.) alól saját tárczáját illetőleg a kereskedelemügyi minister, a többi ministeri tárczákat illetőleg pedig csak az illetékes minister — a kereskedelemügyi m. kir. minister hozzájárulásával — adhat egyes indokolt esetekben (hazai gyártmány, hazai műszaki és munkaerő teljes hiánya, meg nem felelő minőség, nem elegendő mennyiség, túlmagas ár stb.) felmentést és e kötelezettségnek, vagy azok egyikének a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg a *kereskedelemügyi m. kir. minister ellenőrző közegei által megállapitott* áthágása esetén a hivatal választásától függ, hogy a szerződést — a vállalkozó előzetes értesitése mellett — birói közbenjárás nélkül felbontsa, és emellett a szállitást vagy munkálatot a vállalkozó terhére és veszélyére más módon biztositsa, vagy pedig hogy a szerződésben százalék szerint megállapitandó, de az összérték, esetleg évi érték 20%-át meg nem haladható kötbér kifizetését, és e mellett a szerződés teljesitését követelje.

A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik. E kötelezettségek, avagy azok egyikének kijátszása által elkövetett és beigazolt visszaélés esetén az illetékes minister a vállalkozót a kizárási jogkörébe eső ipari szállitások és munkálatokból végleg vagy meghatározott időre kizárhatja. (Lásd VIII fejezetet.)

A hirdetésben vagy ajánlati felhivásban a szállitásokhoz vagy munkálatokhoz szükséges nyers anyagok, félgyártmányok vagy kész iparczikkek beszerzésére bizonyos gyárosok vagy iparosok telepét kijelölni semmiféle formában sem szabad.

Ha valamely különleges szerkezet vagy rendszer megjelölhetése czéljából mellőzhetlen valamely czégnév használata, a hirdetésben kifejezetten megemlitendő, hogy bármely szakmabeli hazai gyárosnak a kérdéses rendszer vagy szerkezet szerint készült gyártmányaira tehető ajánlat. Épitkezéseknél, ha bizonyos telepről származó kőanyag előirása mellőzhetlen volna, ily előirás helyt foghat ugyan, de a hirdetésben vagy ajánlati felhivásban meg kell emliteni, hogy máshonnét származó kő is ajánlható, ha a vállalkozó igazolja, hogy annak minősége legalább is olyan, mint aminő elő volt irva.

B) *Az odaitélésnél.*

a) A szállitások vagy munkálatok odaitélésénél egyáltalán nem vehetők figyelembe azok ajánlatai, kiket a kereskedelemügyi m. kir. minister az ő hozzájárulásával az illető minister, vagy a *ministertanács* bizonyos, illetve az összes közszállitások elnyeréséből közérdek szempontjából végleg vagy meghatározott időre kizárt (ez utóbbi esetben természetesen a kizárási idő tartama alatt) és akiknek kizárásáról az odaitélésre illetékes hatóság, hivatal, intézet, intézmény, alap, alapitvány vagy vállalat hivatalosan értesitést nyert.

b) Egyébként az odaitélésnél állandóan azon elv tartandó szem előtt, hogy a szállitás vagy munkálat — figyelemmel a fennálló törvények és rendeleteknek a képesitésre (qualifikatio) vonatkozó határozmányaira is — az olyan hazai és pedig elsősorban magyar honos iparosmester, gyáros vagy vállalkozónak itélendő oda, ki a szállitás vagy munkálatnak hazai gyártmányokból, hazai és pedig elsősorban magyar honos müszaki és munkaerők utján, pontos, kellő minőségben és a szolgálat érdekeinek megfelelően leendő teljesitésére a legalkalmasabb, és kinek ajánlata viszonylag legolcsóbb.

c) Az odaitélésnél gondosan megvizsgálandó, vajjon a legmegfelelőbb ajánlatot tett vállalkozó tényleg, tehát nemcsak czégében, hanem üzletvitelében is hazai gyáros, iparos, vállalkozónak (czégnek) minősithető-e? Felmerülő kétség esetén e tekintetben a m. kir. kereskedelmi muzeum véleménye is megkérdezendő.

d) Egyébként egyenlő feltételek vagy nem lényeges árkülönbözet mellett előny adandó azon hazai gyárosok vagy iparosoknak, kik mühelyük, gyáruk berendezésénél, a czikk vagy munkálat teljesitéséhez szükséges gépek és eszközök, valamint a gyártási anyagok be-

szerzésénél a hazai termelés és hazai ipar termékeit maguk is előnyben részesitik.

Egyenlő feltételek mellett továbbá előny adandó azon hazai iparosok és gyárosoknak, kik az illető czikk vagy munkálat különleges (speczialis) gyártói vagy készitői.

e) Ha az odaitélési eljárás alkalmával, ugyszintén akkor is, ha valamely czikk vagy munkálat szabad kézből adatott ki és valamely iparczikk kézi bevásárlás utján szereztetett be, kétség merül fel aziránt, hogy valamely czikket vagy munkálatot hazai iparos vagy gyáros készit, teljesit, készithet vagy teljesithet-e, akkor előzetes tájékozásért a *m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságához* kell fordulni, mely a hazai beszerzési forrásokat rendszeresen nyilvántartja.

f) Ha az odaitélési eljárás alkalmával az előzetes tájékozás után is az tünnék ki, hogy a szállitást vagy munkálatot egészben vagy részben külföldi gyár vagy ipartelep termékével kell fedezni, illetőleg külföldi vállalkozó utján, avagy első sorban külföldi müszaki és munkaerőkkel, külföldről beszerzendő uj gépek, eszközök és berendezési tárgyak segitségével — egyes gyártási folyamatoknak külföldön leendő eszközlésével kell beszerezni, illetve teljesiteni — ugy ehhez, illetőleg ezek egyike vagy másikának megengedéséhez odaitélés előtt feltétlenül az illetékes minister felhatalmazása kérendő ki. (L. 8. §. *A) b)* pontot.)

Az illetékes minister a felhatalmazás, illetve a hazai származásra vonatkozó törvényes kötelezettség alól leendő felmentés megadása vagy meg nem adása felett a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával határoz, és elhatározásáról — az alárendelt hatóság, hivatal, intézet, intézmény, alap, alapitvány vagy vállalat mellett — értesiti a kereskedelemügyi ministert is, ki az ilyen, nemkülönben a saját tárczájára nézve megadott felmentéseket is nyomban közli a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságával, illetőleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelősséggel.

g) Ha valamely szállitásnak egészben vagy részben külföldi gyár vagy ipartelep termékével leendő fedezésére a kereskedelemügyi minister, vagy az ő hozzájárulásával az illetékes minister felhatalmazást adott, az ilyen szállitás odaitélésénél a hazai kereskedők ajánlatai egyenlő feltételek mellett előnyben részesitendők.

h) Az a körülmény, hogy valamely ajánlott czikk vagy munkálat a versenytárgyalási hirdetményben vagy ajánlati felhivásban emlitett mintával, szabványnyal, formával, szerkezettel, rendszerrel meg nem egyezik, ha egyébként a czélnak megfelel, egymagában a hazai gyártmányok mellőzésére okul nem szolgálhat. Kivétel tehető ez elv alól a m. kir. honvédség, csendőrség és méneskari legénység részére történt szállitásoknál, melyeknél az előirt mintáktól eltérni nem lehet.

i) Ócska anyagok odaitélésénél — egyenlő vagy nem lényegesen eltérő árak mellett — előnyben részesitendők ez anyagokat feldolgozó iparosmesterek, gyárosok, ipari szövetkezetek, háziipar-érdekképviseletek és háziiparvállalatok.

A jelen §. *B)* pontjában foglalt összes elvek egyébként *ugy a korlátolt versenytárgyalásnál*, mint *szabadkézből való kiadásnál*, illetve *kézi bevásárlásoknál* is megfelelően követendők.

Kézi bevásárlások alkalmával azon hazai kereskedők, kik hazai iparosok vagy gyárosok termékeit állandóan raktáron tartják, azon hazai — esetleg külföldi — iparosok vagy gyárosok nevét (czégét), telephelyét, kiktől az eladott árukat közvetlenül vagy nagykereskedők közvetitésével vásárolták, ismerik és ez adatokat a vonatkozó számlán a valósághoz hiven feljegyezni hajlandók, egyébként egyenlő feltételek és nem lényeges árkülönbözet mellett előnyben részesitendők. (L. 14., 15. §§. is.)

C) *A szerződés kötésnél.*

a) Minden szerződésnek, kötlevélnek, alkuegyezménynek, elfogadási záradékkal biró ajánlatnak és általán szerződéses ügyletet tartalmazó bárminő formában kiállitott okiratnak, illetve kereskedelmi ügyiratnak vagy engedélyokiratnak, avagy a hozzájuk tartozó szállitási vagy munkafeltételeknek a szállitandó czikk vagy teljesitendő munkálat beszerzési forrására vonatkozólag *az ajánlatnak megfelelő kötelezettséget* kell tartalmaznia azon kijelentés kapcsán, hogy vállalkozó a szállitás vagy munka hazai származását — feltéve, hogy ajánlatában, illetve a szerződésben erre vállalt kötelezettséget — kivánatra elfogadható módon igazolni tartozik.

Ha a vállalkozó a szállitandó czikket maga késziti, gyártja, vagy a munkálatot egészben vagy részben saját műhelye, gyára, alkalmazottai utján teljesiti, ugy feltéve, hogy az már az ajánlatban meg nem történt, a szerződésben ez felemlitendő.

Ezenkivül abban az esetben, ha ezt már ajánlatában meg nem tette volna, illetve a szerződésben meg nem nevezhetné, — a szerződésben, illetőleg a szállitási vagy munkafeltételekben kötelezettséget kell vállalnia aziránt is, hogy az első szállitási részlet beszállitását, vagy a munkálat megkezdését megelőzőleg legalább 15 nappal — a szerződésben összeg szerint megállapitandó, de az összérték, illetve évi érték 10%-át meg nem haladható kötbér terhe alatt tartozik a szállitást vagy munkálatot kiadó félnek bejelenteni azon hazai termelő vagy gyáros, iparos, szövetkezet (alkalmi egyesülés) nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét, kitől vagy melytől a szállitás vagy munkálathoz szükséges gyártási, illetve munkaanyagokat (nyers anyag, félgyártmány, kész iparczikk),

esetleg az e czélra beszerzendő uj gépeket, eszközöket, berendezési tárgyakat beszerezte vagy beszerzeni fogja. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik, az ipari és kereskedelmi alap javára esik.

Ha a vállalkozó a czikket nem maga késziti, gyártja, a munkálatokat, illetve az egyes munkanemeket nem, vagy nem egészen saját műhelye, gyára alkalmazottai utján, hanem egészben vagy részben más iparosok vagy gyárosok igénybevételével teljesiti, ugy feltéve, hogy az általa igénybe veendő hazai iparos vagy gyáros nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét már az ajánlatokban meg nem nevezte volna, illetve a szerződésben meg nem nevezhetné, — a szerződésben csupán azt tartozik kijelenteni, hogy hazai műhely vagy gyártelep termékeit fogja szállitani, illetőleg a munkálatot hazai ipar vagy gyártelep, illetve hazai s pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők utján fogja egészben vagy részben s mily részben teljesiteni? Az ilyen vállalkozóval szemben is kikötendő azonban, hogy a szerződésben összeg szerint meg állapitandó, de az összérték, illetve évi érték 10%-a meg nem haladható kötbér terhe mellett tartozik az első szállitási részlet beszállitását, vagy a munkálat megkezdését megelőzőleg legalább 15 nappal bejelenteni azon hazai gyáros, iparos, szövetkezet (alkalmi egyesülés) nevét (czégét) és telephelyét, kitől vagy melytől a czikket beszerezte vagy beszerezni fogja, illetve aki vagy amely munkálatot lehetőleg hazai termésü, gyártásu anyagokból, hazai és pedig elsősorban magyar honos müszaki és munkaerőkkel előállitani fogja. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási, (munka feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik.

A szállitást vagy munkálatot kiadó fél a fentjelzett 15 napos határidőket rendkivül sürgős esetekben és — a dolog természete szerint — oly esetekben, midőn maga a szállitás vagy munka 15 napnál rövidebb idő alatt teljesitendő, megrövidítheti. Ily esetekben is az anyagok, a czikkek, a munkálatok előállitói, illetve tényleges teljesitőinek nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét a vállalkozó a munkaadónak legkésőbben a szállitás vagy munkálat megkezdésekor, a fent kikötött kötbér terhe mellett feltétlenül bejelenteni tartozik.

Ha valamely áru *teljes* előállitásához (l. I. fej. 4. §.) szükséges gyártási folyamatok egyike vagy másika az illetékes minister engedélyével külföldön eszközölhető, avagy maga az áru- vagy az ahhoz való nyersanyag, félgyártmány vagy kész czikk ugyanily engedély mellett külföldi gyár vagy ipartelep terméke lehet, végül, ha valamely szállitás vagy munkálat ugyanily engedélylyel külföldről beszerzendő uj gépekkel, eszközökkel, berendezési tárgyakkal, elsősorban vagy kizárólag külföldi műszaki és munkaerők igénybevételével teljesithető, a szerződésben mindez, a vonatkozó ministeri rendelet számára és keltére hivatkozással felemlitendő.

Ily esetekben a fenti határozmányok a szerződésbe (feltételekbe) az ily engedély hatálya alá eső beszerzéseket vagy munkálatokat illetőleg nem veendők fel.

A szerződő hatóság, hivatal, intézet, intézmény, alap, alapitvány, vállalat, a vállalkozóknak a beszerzési források közelebbi megjelölésére vonatkozó s a szerződést kiegészitő ezen bejelentéseit, mihélyt azok tudomására jutnak, azonnal, de legkésőbb a bejelentés beérkezésétől számitott 8 (nyolcz) nap alatt a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságával közölni tartozik. Építkezéseknél csak a jelen utasitás 3. mellékletét képező 4-ik jegyzetében emlitett czikkek beszerzési forrása jelentendő be az emlitett módokon.

Ha vállalkozó, ki ily módon bizonyos hazai gyárat vagy ipartelepet, vagy több ilyet a másik szerződő félnek bejelentett és a szerződés tartama alatt más, bár szintén hazai gyár vagy ipartelеppel, vagy több ilyennel lépne üzleti összeköttetésbe, erről a szállitást vagy munkát kiadó felet az üzlet megkötésétől, az pedig a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát a bejelentés beérkeztétől számitott legkésőbb 8 (nyolcz) napon belül értesiteni tartozik. Külföldi gyár vagy ipartеleppel a szerződés tartama alatt az illető szállitás vagy munkálatra nézve csak az illetékes minister felhatalmazásával szabad érintkezésbe lépni.

E felhatalmazást az illetékes minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértve adja meg.

Az ily felhatalmazás, helyesebben a hazai ipar igénybevételére vonatkozó törvényes kötelezettség alól leendő felmentés megadásáról az érdekelt hivatal mellett az illetékes minister mindenkor azonnal értesiti a kereskedelemügyi ministert is, ki az ilyen, nemkülönben a saját tárczája körében megadott felmentésekről is a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát illetőleg a m. kir. vasuti és hajózási fő-felügyelőséget nyomban tájékoztatja.

b) Minden szerződésbe (kötlevélbe, alkuegyezménybe, elfogadási záradékkal ellátott ajánlatba és általán szerződéses ügyletet tartalmazó bárminő formában kiállitott ügyiratba), illetőleg a hozzátartozó szállitási vagy munkafeltételekbe felveendő az a határozmány is, hogy a vállalkozóval szemben fentartatik az ellenőrzés joga abban az irányban is, vajjon a szállitott czikk vagy teljesitendő munkálat származás tekintetében megfelel-e az ajánlatban megigért, illetve a szerződésben vállalt

kötelezettségeknek s hogyha ezen kötelezettségeknek, avagy azok egyike vagy másikának a szállitó vagy vállalkozó pontosan eleget nem tesz, és azok áthágását a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg kereskedelemügyi m. kir. minister ellenőrző közegei állapitják meg, — a hivatal választásától függ, miszerint a szerződést birói közbenjárás nélkül felbontsa és emellett a szállitást a vállalkozó terhére és veszélyére más módon biztositsa, vagy pedig hogy a szerződésben s akasz szerint meghatározandó, de a szállitás vagy munkálat összértékének, esetleg évi értékének 20%-át meg nem haladható kötbér megfizetését és emellett a szerződés teljesitését követelje. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével, — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik, — az ipari és kreskedelmi alap javára esik. Felveendő továbbá az is, hogy e kötelezettségnek, avagy azok egyike vagy másikának kijátszása által elkövetett és beigazolt visszaélés esetén az illetékes minister a vállalkozót a kizárási jogkörébe eső ipari szállitások és munkálatok ból végleg vagy meghatározott időre kizárhatja. (Lásd. VIII. fejezetet.)

IV. FEJEZET.

Állami és közhatósági megrendelések számlái.

9. §. A törvény 13. §-ának második bekezdése értelmében: »Az állami és közhatósági megrendelések számlái a tényleg megtörtént átvétel után 100.000 koronát meg nem haladó összegnél a szállitás befejezésétől számitott 30 nap alatt, 100.000 koronát meghaladó összegnél pedig 60 nap alatt kifizetendők.

A törvény ezen rendelkezésének végrehajtása iránt az *állami* ipari szállitások és munkálatok tekintetében a törvény 14. §-a alapján a kereskedelemügyi minister által az illető ministerekkel egyetértőleg kiadandó »*közszállitási szabályzat*«, a *törvényhatósági* és községi ipari szállitások és munkálatok tekintetében pedig ugyanazon szakasz alapján és a belügyminister által kiadandó »*közszállitási szabályrendelet*« intézkedik. (L. 21. §.)

V. FEJEZET.

A szállitók és vállalkozók ellenőrzése.

10. §. A törvény 14. §-ának első bekezdése szerint: »A közszállitásokat és közmunkákat teljesitő ipartelepeket és vállalatokat abból a szempontból, hogy a szállitandó tárgyak hazai anyagokból, hazai ipartelepeken készülnek-e, illetőleg a munkálatok hazai iparosokkal végeztetnek-e, a kereskedelemügyi minister ellenőrzi.«

A kereskedelemügyi minister ez ellenőrzési jogát a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitásait és munkálatait teljesitő gyárak, ipartelepek és vállalatokra vonatkozólag a m. kir. kereskedelmi muzeum utján gyakorolja. Különös elbirálást igénylő esetekben (pl. épülő vasutaknál stb.) a kereskedelemügyi minister az ellenőrzéssel külön állami szakközegeket is megbizhat.

11. §. Ugy a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, vállalatok, mint az azokkal szerződéses viszonyban álló vállalkozók kötelesek a kereskedelemügyi minister által a jelen utasitás 1. alatti mellékletét képező szövegben kiállitott »*Nyilt megbizó levél*«-lel biró ellenőrző közegeknek, a közlekedési vállalatok pedig, amennyiben a m. kir. vasúti és hajózási főfelügyelőség felügyelete és ellenőrzése alá tartoznak, e főfelügyelőség szolgálati utasitása V. *k)* pontja értelmében ezenkivül a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség közegének is minden adatot rendelkezésre bocsátani, amely áruk és munkálatok, illetve az azokhoz használt ipari anyagok, félgyártmányok és kész iparczikkek teljesen hazai származásának kétségtelen megállapitása czéljából szükségesek. (L. 7. §. és 8. §. *C) a)* pontot.)

A kereskedelmi muzeumnak, illetve a kereskedelemügyi minister külön szakközegeinek (l. 10. §.) fent körülirt ellenőrzési joga ugy a nyilvános, mint a korlátolt versenytárgyalás utján, valamint kézi bevásárlások utján beszerzett, vagy szabad kézből kiadott ipari szállitásokat és munkálatokat teljesitő iparosok, gyárosok és vállalkozókra, kereskedőkre is kiterjed.

12. §. Ez ellenőrző közegek az ellenőrzés során tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi viszonyok tekintetében a legszigorubb titoktartásra kötelesek. Ennek megszegése a szolgálati legsulyosabb fegyelmi büntetést vonja maga után, fenmaradván a károsult félnek az ellenőrző közeg elleni egyéb magánjogi igényei.

13. §. Az ellenőrző közegek működése természetesen nem menti fel a szerződő közhatóságokat, hivatalokat, intézeteket, intézményeket, alapok, alapitványok kezelőit és a szóban forgó vállalatokat az alól, hogy a szerződött vállalkozókat a hazai származásra nézve vállalt kötelezettség tekintetében elsősorban ők maguk is ellenőrizzék s a származás igazolását a szerződés értelmében szigoruan megköveteljék.

Ut-, hid-, vasut-, vizi, magas- és egyéb középitkezések ellenőrzésével, felügyeletével egyébként megbizott műszaki közegek a fent körülirt ellenőrzést külön megbizó levél nélkül is jogosultak és kötelesek is teljesiteni, amenynyiben pedig az emlitett épitkezéseknél a

helyszinén állandó (külső) ellenőrző műszaki közeg nem volt, a hazai származásra nézve vállalt kötelezettség betartása az átvétel (műtanrendőri bejárás, felülvizsgálat stb.) alkalmával ellenőrzendő és állapitandó meg.

14. §. A szállitandó iparczikkek hazai származásának igazolása czéljából oly esetben, midőn a vállalkozó nem maga az illető gyáros vagy iparos, a szerződésben vagy azt helyettesitő okmányban megnevezett gyáros vagy iparos idevágó bizonylatának felmutatását kell megkövetelni.

Az ilyen bizonylattal való visszaélés, vagy annak megtévesztés czéljából, avagy vétkes gondatlanságból a valóságnak meg nem felelő tartalommal történt kiállitása a kizárásra alapul szolgáló visszaélésnek minősitették. (Lásd 24. §.)

Kézi bevásárlásoknál, illetve a szállitásnak vagy munkálatnak szabad kézből való kiadása esetén e bizonylatot az eladó kereskedő vagy iparos által a számlára vezetett az a megjegyzés helyettesiti, hogy a számlázott czikkek közvetlenül vagy közvetve, mely hazai gyáros vagy iparosnak minő és hol levő telepéről szereztettek be. Ha az eladott czikk netán külföldi gyár vagy ipartelep gyártmánya, avagy a kereskedő a származásra pontos felvilágositást adni nem képes, a számlán ez a körülmény is felemlitendő. (L. 8. §. *B)* pont utolsó bekezdését, a 15. és a 21. §§-t.)

Ha az átvétel vagy felülvizsgálat szakértők, szakközegek, szakhivatal bevonásával történik, ezek a hazai származás megállapitásával is megbizandók.

VI. FEJEZET.

Nyilvántartások az ellenőrzés sikere érdekében.

15. §. Az ellenőrzés sikeres teljesithetése czéljából a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt összes hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények és vállalatok az általuk az előző évben eszközölt mindennemü, tehát akár nyilt, akár korlátolt versenytárgyalás utján, akár szabad kézből kiadott (rendelet), illetve iparosoktól vagy kereskedőktől kézi bevásárlás utján beszerzett iparczikkekről és az uj épitkezésekről kimutatásokat tartoznak késziteni.

E kimutatások a beszerzett iparczikkekről (ipari szállitásokról) a 2., az uj épitkezésekről pedig a 3. minta szerint készitendők. Ott, hol épitésvezető vagy ellenőrző müszaki közeg van, a 3. minta szerinti kimutatás kitöltése annak feladatát képezi. Kisközségek ily kimutatásokat a kézi bevásárlás utján beszerzett, illetve szabad kézből kiadott és 300 K összértéket, illetve évi értéket meg nem haladó iparczikkekről és épitkezésekről nem készitenek.

Kitöltésük módjára nézve maguk a minták szolgálnak tájékozással.

E mintákat szükség esetén a kereskedelemügyi minister a társministerekkel egyetértőleg megváltoztathatja.

A kézi bevásárlások utján beszerzett (megrendelt) iparczikkeknek az év végén a 2. alatti kimutatásba való beállitását megkönnyitendő, czélszerü azon iparosokat és kereskedőket, kiknél az ily vásárlások, rendelések esetenkint történni szoktak, már az év elején felhivni, hogy a történt vásárlásokat (rendeléseket) iparczikkek, mennyiség és érték szerint mindenkor külön jegyezzék fel s az év végén a hatóságnak, hivatalnak, intézetnek stb. egy általuk aláirt összesitett jegyzéket adjanak, melyből kitünjék, hogy az illető hatóság, hivatal, intézet stb. az előző évben nálunk minő iparczikkeket összesen mily mennyiségben és értékben vásárolt (rendelt) és e czikkeket vagy (pl. kész ruházati czikkeknél) azok anyagát az iparos vagy kereskedő maga közvetlenül vagy közvetve mely hazai iparos vagy gyárostól vásárolta. (L. 14. §.)

16. §. E minták szerinti kimutatásokat *mindenkor legkésőbb a következő év április hava végéig*, az államvasutak, egyéb állami és magán közlekedési vállalatok (tekintet nélkül arra, hogy a vasuti és hajózási főfelügyelőség felügyelete alá tartoznak-e), ugyszintén az állami gépgyár és az állami vas- és aczélgyárak a vasuti és hajózási főfelügyelőséghez, a jelen utasitás 3. §-ában megnevezett egyéb hatóságot, hivatalok, intézetek és intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok pedig közvetlenül a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságához tartoznak beküldeni.

17. §. A vasuti és hajózási főfelügyelőség és a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága a hozzájuk érkezett ezen kimutatásokat — az e részben fennálló külön rendeletek értelmében — szigoru birálat alá veszik abból a szempontból, vajjon azok formailag helyesen vannak-e szerkesztve, a belföldi származásuaknak jelzett czikkek tényleg és kétségtelenül azok-e, továbbá hogy a külföldön beszerzettek nem lettek volna-e belföldön beszerezhetők s azok beszerzésére felsőbb engedély kéretett-e.

Észleleteikről a további intézkedések megtétele végett a kereskedelemügyi m. kir. ministerhez tesznek jelentést.

A kimutatásokat emellett ministeriumok, illetve a beszerző vállalatok és ipari főcsoportok szerint részletezett összesitő kimutatásokba foglalják és e kimutatásokat a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztik. Ez összesitő kimutatások egy-egy példányát a kereskedelemügyi m. kir. minister az érdekelt társministereknek, a hazai kereskedelmi és iparkamaráknak s az ipari és kereskedelmi szaktestületeknek, iparpártoló intézményeknek, szö-

vetségeknek és egyesületeknek, — a főfelügyelőség által készitett összesitő kimutatást pedig (az eredeti részletkimutatásokkal együtt) még a m. kir. kereskedelmi muzeumnak is egy-egy példányban megküldi.

18. §. Ez összesitő főkimutatások s az ezek alapját képező és rendelkezésére álló, illetve bocsátandó részletkimutatások alapján késziti a m. kir. kereskedelmi muzeum *az egyetemes* közszállitási árulajstromot, melynek feladata, hogy segélyével könnyen megállapitható legyen, hogy bizonyos czikkben az előző évben mennyi és mily értékü volt a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok összfogyasztása.

19. §. A jelen utasitás 3. §-ában felsorolt összes hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, vállalatok az 5000 K vagy annál nagyobb összértékü vagy évi értékü ipari szállitásra vagy munkálatra (épitkezésekre vagy egyéb ipari munkálatokra) vonatkozólag *a multban kötött* s az 1909. év január hó 1-én még érvényben leendő szerződésnek, kötlevélnek, alkuegyezménynek, elfogadási záradékkal ellátott ajánlatnak s általán szerződéses ügyletet tartalmazó bárminő formában kiállitott okirat, illetve kereskedelmi ügyiratnak egy bélyegtelen másolati példányát, ha ez már eddig is meg nem történt volna, *legkésőbb 1907. év október hó 1-ig* (L. 32. §.), *a jövőben kötendő,* de bármily értékü ipari szállitás vagy munkálatokra vonatkozó ily szerződéseknek egy bélyegtelen másolati példányát pedig *az aláirásról, illetve a jóváhagyásról nyert értesüléstől számitott legkésőbb* 15 nap alatt, közvetlenül a m. kir. kereskedelmi muzeumhoz beküldik. Ez intézet igazgatóságának kivánságára hozzá, betekintés végett, a szerződés mellékletét képező költségvetés is beküldendő.

Személyes szolgálatot képező ipari munkálatokra (pl. fuvarozási, kéményseprési) vonatkozó szerződések másolatai nem küldendők be.

20. §. A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága a hozzáérkezett szerződésekben, kötlevelekben, alkuegyezményekben, elfogadási záradékkal ellátott ajánlatokban s általán szerződéses ügyletet tartalmazó kereskedelmi ügyiratokban megnevezett *vállalkozókat, vállalt szállitásaik vagy munkálataik feltüntetése mellett,* évről-évre nyilvántartja annak ellenőrizhetése végett, hogy a hazai származásra nézve vállalt kötelezettségüknek megfelelnek vagy megfelelhetnek-e?

Az egyes *ministeri tárczák,* a *törvényhatóságok, községek,* az állam vagy törvényhatóságok és községek által *segélyezett intézetek és intézmények,* ugyszintén a közforgalomra berendezett *közlekedési vállalatok* vállalkozóiról a m. kir. kereskedelmi muzeum külön-külön nyilvántartást vezet.

Külön tartja nyilván az intézet *iparczikkek és munkanemek szerint* azt is, hogy az egyes iparczikkek és munkanemek mely ipartelepeknél, vállalkozóknál, mely hatóság, hivatal, intézet, alap, alapitvány, vállalat részéről hány évre vannak szerződésileg biztositva.

Végül külön nyilvántartja vezet ministeri tárczák, törvényhatóságok, községek, az állam vagy törvényhatóságok és községek által segélyezett intézetek és intézmények, ugyszintén a közforgalomra berendezett közlekedési vállalatok szerint a hazai származásra vonatkozó törvényes kötelezettség alól megadott *ministeri felmentésekről.*

VII. FEJEZET.

A »Közszállitási szabályzat« és a »Közszállitási szabályrendelet«.

21. §. A törvény 14. §-ának második bekezdése értelmében: »Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy tekintet nélkül az 1897 : XX. t.-cz. 38. és 39. §-ainak rendelkezéseire, az illető ministerekkel egyetértőleg rendeleti uton szabályozza a 13. §-ban felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények ipari szükségleteinek és munkáinak beszerzését, illetve végeztetését, kiirását, odaitélését, a szerződések kötését és teljesitésük ellenőrzését.

A törvényhatóságokra és községekre vonatkozólag ez irányban a belügyminister intézkedik.«

E felhatalmazás alapján az állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, állam által kezelt közalapitványok, az állami mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, kereskedelmi, közlekedési és egyéb vállalatok ipari szállitásainak és munkálatainak vállalatba adására vonatkozólag külön »Közszállitási szabályzat«, a törvényhatóságok, községek és az alájuk tartozó hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, kereskedelmi, közlekedési és egyéb vállalatok ipari szállitásainak és munkáinak vállalatba adására vonatkozólag külön »Közszállitási szabályrendelet« intézkedik.

22. §. A »Közszállitási szabályzat«-nak saját ügykörében leendő alkalmazására vonatkozólag szükségesnek mutatkozó részletes rendelkezéseket az illetékes minister, illetőleg főhatóság, a »Közszállitási szabályrendelet«-nek a törvényhatóságok és községek ipari szállitásai és munkálatai körében leendő alkalmazására vonatkozólag szükségesnek mutatkozó részletes rendelkezéseket pedig a belügyminister külön fogja kiadni.

VIII. FEJEZET.

A szállitók és vállalkozók kizárása.

23. §. A törvény II. fejezet 15. §-a értelmében:
»A szállitásoknál vagy munkáknál tapasztalt beigazolt visszaélés esetén a szállitó vagy vállalkozó az illető minister által, a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával, végleg vagy meghatározott időre kizárható és ismétlés esetén kizárandó.

Minden kizárásról a kereskedelemügyi minister a kizárás kimondásával egyidejüleg, a kizárás okának megjelölésével, értesitendő, aki a kizárt szállitókról és vállalkozókról nyilvántartást vezet s ezt az összes ministerekkel átiratilag közli.«

24. §. Kizárásra alapul szolgálható visszaélést követnek el az olyan szállitók vagy vállalkozók, kik a jelen utasitásnak a hazai származásra, annak igazolására és ellenőrzésére vonatkozó határozmányait (lásd 8. *A) a), b)* pont, *C) a), b)* pont 10—14. §§.) kijátszották, illetőleg kikre nézve beigazoltatott, hogy szerződésellenesen vagy a jelen utasitás ellenére hazai czégér alatt egészben vagy részben külföldön készült gyártmányt szállitottak, vagy a vállalt munkálatot szerződésellenesen vagy a jelen utasitás ellenére egészben vagy részben külföldi munkaerők utján teljesitették, avagy ezekre nézve vállalt kötelezettségeiket vétkes gondatlanságból, vagy épen rosszhiszemüen áthágták, — kik a hazai származást igazoló bizonylattal visszaéltek, avagy megtévesztés czéljából vagy vétkes gondatlanságból ily bizonylatot kiadtak, ugyszintén kik a számlákra vagy az év végén átadott jegyzékekre a hazai származás tekintetében a valóságnak meg nem felelő adatot vezettek. (L. 14. és 15. §§. is.)

25. §. Kizárás csak kétségtelenül beigazolt visszaélés esetében mondható ki.

Nem rosszhiszemü vagy nem vétkes gondatlanságból eredető szerződésszegés eseteiben fokozatosan a szerződésbe felvett egyéb megtorló határozmányok (kötbér, kártérités, szerződésfelbontás, a szerződött vállalkozó terhére való beszerzés vagy teljesités, (lásd 8. §. *C) b)* pont) alkalmazandók.

A kizárás ugy a czégre, mint a czég az időszerinti tulajdonosaira is kiterjed.

26. §. A kizárási határozat meghozatalára illetékes:

a) a ministerelnöki tárcza körébe, a fiumei kormányzó és a fővárosi közmunkatanács ügykörébe eső ipari szállitásokra és munkálatokra nézve: a m. kir. ministerelnök a kereskedelemügyi minimster hozzájárulásával;

b) az egyes ministeri tárczák körébe eső ipari szállitásokra és munkálatokra nézve az illetékes minister a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával;

c) a közforgalomra berendezett közlekedési vállalatok szállitásaira és munkálataira és természetesen a saját tárczája körébe eső összes ipari szállitásokra és munkálatokra nézve a kereskedelemügyi minister;

d) a törvényhatóságok, községek, Fiume város és kerülete és az általuk fentartott vagy segélyezett intézetek és intézmények ipari szállitásaira és munkáira vonatkozólag a belügyminister a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával.

27. §. Valamely vállalkozó a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt összes hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitásaiból és munkáiból akár meghatározott időre, akár végleg csak ministertanácsi határozattal zárható ki.

28. §. Valahányszor jelen utasitás 3. §-ában megnevezett valamely hatóság, hivatal, intézet, intézmény, alap, alapitvány vagy vállalat a szóban lévő viszaélés ismérveit látja fenforogni, annak alapos felderitése végett szorgos vizsgálatot inditani és e vizsgálat eredményéről mindenkor közvetlenül az illetékes ministerhez nyomban, de legkésőbb 8 nappal a vizsgálat befejezése után jelentést tenni tartozik.

Az illetékes minister az ily vizsgálat eredményéről szóló jelentést, a vonatkozó iratok átküldése mellett, közli a kereskedelemügyi ministerrel.

29. §. Ha az ilyon visszaélést a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetve a kereskedelemügyi minister rendeletéhez képest eljáró közegek, vagy esetleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség állapitották meg, a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága az illető közegek, avagy a nevezett főfelügyelőség közvetlenül a kereskedelemügyi ministerhez tesznek jelentést.

30. §. Ha a vizsgálat során a visszaélés beigazoltnak találtatott és a kereskedelemügyi minister, illetőleg az ő hozzájárulásával az illetékes minister a kizárást meghatározott időre vagy ideiglenesen kimondó határozatot hozott, erről a határozatról az illetékes minister a kereskedelemügyi ministert tudomásvétel, a saját tárczájához tartozó, illetve kizárási jogkörébe eső (26. §.) hatóságokat, hivatalokat, intézeteket és vállalatokat pedig tudomás és miheztartás végett a kizárás okainak tüzetes megjelölésével értesiti.

Ha valamely vállalkozó ministertanácsi határozattal az összes közszállitásokból és közmunkálatokból kizáratott (lásd 27. §.), erről a határozatról az összes társministereket *további intézkedés végett* a kereskedelemügyi minister értesiti.

31. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister egyébként a kizárt szállitókról nyilvántartást vezet (lásd a 4. melléklettel) és annak alapján közli az illető ministerekkel *tudomásvétel végett* azon kizárási eseteket is, melyek az illető minister tárczáját nem érintik.

A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát a kereskedelemügyi minister az összes kizárási esetekről értesiti.

IX. FEJEZET.

Záróhatározatok.

32. §. A jelen utasitás 1907. év október hó 1-ső napján lép életbe.

Ezen időponttól kezdve minden korábbi szabályzat, szabályrendelet, illetve azokkal kapcsolatos rendeletek, utasitások — amennyiben a jelen utasitás 3. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitásaira és munkálataira vonatkoztak — ezen ipari szállitások, munkálatok tekintetében hatályukat vesztik.

A jelen utasitás életbelépte előtt a szóban lévő szállitásokra és munkálatokra vonatkozólag történt kiirások, illetve kötött szerződések azonban a régebbi szabályzatok, szabályrendeletek, rendeletek, utasitások, illetőleg a kötött szerződések értelmében bonyolitandók le.

1. melléklet *(a 11. §-hoz).*

Nyilt megbizólevél

.... ur részére,

kit az 1907. évi III. törvényczikk 14. §-ában gyökerező jogomnál fogva az állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, vállalatok, államilag segélyezett intézetek és intézmények, a törvényhatóságok, községek, a törvényhatósági vagy községi hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények és vállalatok, a törvényhatóságok, községek által segélyezett intézetek és intézmények, végül a közforgalomra berendezett közlekedési vállalatok ipari szállitásait és munkálatait teljesitő szállitók és vállalkozók ellenőrzésével biztam meg.

Ez ellenőrzési jog annak megállapitására terjed ki, vajjon a nevezett szállitók vagy vállalkozók a hazai származás tekintetében elvállalt kötelezettségüknek megfelelnek-e vagy megfelelhetnek-e?

Felhivom a fentnevezett hatóságokat, hivatalokat, intézeteket, intézményeket, alapok, alapitványok kezelőit és a fentnevezett vállalatokat, valamint az emlitett szállitások vagy ipari munkálatok teljesitésével megbizott mindazon szállitókat és vállalkozókat, kikkel szemben az áruk és azok anyagának hazai beszerzési forrását, illetve a munkálatoknak hazai termésü vagy gyártásu anyagokból, hazai és elsősorban magyar honos műszaki erők, iparosok (alvállalkozók), művezetők vagy munkások utján való végeztetése tekintetében vállalt kötelezettség betartására nézve az ellenőrzési jog fentartatott, hogy nevezett közegemet hivatalos eljárásában minden irányban kellőleg támogassák és a szükséges összes adatokat rendelkezésére bocsássák.

Kelt ....

Kereskedelemügyi m. kir. minister.

2. melléklet *(a 15. §-hoz).*

Kimu-

a .... által .... évben iparosoknál

tétel-száma	I. A szállitott iparczikkek megnevezése [1]	mennyisége	értéke K	értéke f	II. Ez értékből hazai származású K	hazai f	külföldi származású K	külföldi f	kétes [2] származású K	kétes f
	I. Irodaszerek:									
1	irópapir	754 rizsma	12.836	—	12.836	—	—	—	—	—
2	fogalmazópapir	2500 iv	20	50	20	50	—	—	—	—
3	csomagolópapir	200 »	6	—	6	—	—	—	—	—
4	itatóspapir	50 »	3	50	3	50	—	—	—	—
5	rajzpapir	27 m.	24	50	—	—	—	—	24	50
6	indigópapir	320 iv	76	80	76	80	—	—	—	—
7	levélpapir	100 drb	2	—	2	—	—	—	—	—
8	fekete irón	3167 »	300	—	264	—	36	—	—	—
9	szines irón	1781 »	98	—	98	—	—	—	—	—
10	tintairón	5 »	—	60	—	—	—	—	—	60
11	rajzkréta	10 »	—	60	—	60	—	—	—	—
12	rajzszén	1 doboz	1	20	—	—	—	—	1	20
13	fekete tinta	1751 üveg	450	—	450	—	—	—	—	—
14	szines tinta	1467 »	279	—	279	—	—	—	—	—
15	vegytinta	762 »	392	—	202	—	190	—	—	—
16	folyékony tus	10 »	5	—	5	—	—	—	—	—
17	vizfesték	254 drb	22	50	22	50	—	—	—	—
18	aczél irótoll	339 doboz	453	—	453	—	—	—	—	—
19	rajztoll	10 drb	1	40	1	40	—	—	—	—
20	rajzszeg	2 doboz	1	60	1	60	—	—	—	—
21	rajztörlő papirból	2 drb	—	40	—	40	—	—	—	—
22	» bőrből	2 »	1	20	—	—	1	20	—	—
23	rajzeszköz	2 »	12	—	12	—	—	—	—	—
24	kihuzótoll csontnyéllel ...	2 »	4	—	4	—	—	—	—	—
25	törlőgummi	62 »	20	—	20	—	—	—	—	—
26	gummiszalag	100 »	—	90	—	90	—	—	—	—

Jegyzet:

[1]) E kimutatásba az *épitkezésekhez* beszerzett iparczikkek (anyagok) *nem* veendők fel. — Azok számára 3. minta szolgál.

[2]) Ha, ami rendes dolog, a kimutatást szerkesztő hivatal több iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikket szerzett be, azok a *rendeltetésszerü használatnak megfelelően* csoportositva (l. a mintaszerinti csoportositást), de a csoporton belül, *bármily kisértékü legyen* is a beszerzés, *névszerint egyenként* felsorolva veendők fel. *A fő-, esetleg alcsoportok érték*-rovatainak *összegei s legvégül a főösszegek is kitüntetendők.*

tatás

és kereskedőknél beszerzett (megrendelt) iparczikkekről.[1])

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos[4])	V. A külföldi beszerzést engedélyező ministeri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása [5]) és lakhelye			
N. N. papirkereskedő ... ... n.	N. J. papirgyára ... ... n.		
» »	» » »		
» »	» » »		
» »	» » »		
» »	» » »		
» »	stb. stb.		
» »			
» »		1907/I/3.	
» »		280406/1907.	
» »			
» »			
» »	N. N. vegyészeti gyár ... ... n	1907/X/30.	
» »	» » »	184260/1907.	
» »	» » »		
» »	» » »		
» »	N. N. festékáru gyár ... ... n		
» »	» » »		
» »	N. N. tollgyár ... ... n		
» »	» » »		
» »	» » »		
» »	stb. stb.		
» »	N. N. rajzeszközgyáros ... ... n		
» »	» » »		
» »	stb. stb.		
» »			

A közlekedési vállalatoknak a kimutatások kitöltésénél további rendelkezésig *az általuk eddig használt,* csoportositást és nomenklaturát kell használniok.

[3]) E rovatba irandó pl. az oly czikkek értéke, melyek kereskedőktől kézi bevásárlás utján szereztettek be és melyek származása *kétséget kizárólag* nem volt kideríthető.

[4]) Ha maga a vállalkozó egyuttal az előállitó gyáros vagy iparos, ugy ez alrovatba csak annyi irandó: »saját műhely« (telep, gyár).

[5]) A foglalkozás pontosan körülirandó (pl. lakatosmester, kalapgyáros, vaskereskedő stb.).

I. A szállitott iparczikkek					II. Ez értékből					
tétel-száma	megnevezése	mennyisége	értéke		hazai		külföldi		kétes	
					származásu					
			K	f	K	f	K	f	K	f
27	ruggyantavászonlap másoláshoz	2 drb	7	—	7	—	—	—	—	—
28	olajlap másoláshoz	2 tuczat	2	—	2	—	—	—	—	—
29	másolóprés	1 drb	7	—	7	—	—	—	—	—
30	emeltyüsajtó dombornyomásra	1 »	32	—	32	—	—	—	—	—
31	keletbélyegző	2 »	36	—	36	—	—	—	—	—
32	levélmérleg öntöttvasból	1 »	2	50	2	50	—	—	—	—
33	hektográf sokszorositókészülék	1 »	9	—	9	—	—	—	—	—
34	tintatartó üvegből	2 »	8	—	8	—	—	—	—	—
35	fatányér-tintatartó	10 »	11	—	11	—	—	—	—	—
36	iróasztali készlet öntött fémből	1 »	20	—	20	—	—	—	—	—
37	rézsodrony-tollszárállvány	4 »	1	20	1	20	—	—	—	—
38	öntöttvas-tollszárállvány	1 »	1	—	1	—	—	—	—	—
39	pénzkosár szövött sodronyból	1 »	2	—	2	—	—	—	—	—
40	irathorog sodronyból ...	10 »	1	60	1	60	—	—	—	—
41	iratkapocs	2 »	1	60	1	60	—	—	—	—
42	irónhegyező	1 »	—	80	—	—	—	-	—	80
43	zsinegtartó bronzból	4 »	10	—	10	—	—	—	—	—
44	hamutálcza »	1 »	1	—	1	—	—	—	—	—
45	levélpapirállvány sodronyból	1 »	—	80	—	80	—	—	—	—
46	levélpapirállvány fából	1 »	3	60	3	60	—	—	—	—
47	vonalzó rézbetéttel	4 »	1	20	1	20	—	—	—	—
48	háromszög fából	4 »	1	60	1	60	—	—	—	—
49	szivacs	6 »	7	20	—	—	7	20	—	—
50	szivacscsésze porczellánból	2 »	1	40	1	40	—	—	—	—
51	tusczésze	4 »	—	80	—	80	—	—	—	—
52	papirkés fanyéllel	2 »	2	—	2	—	—	—	—	—
53	vakarókés »	2 »	1	20	1	20	—	—	—	—
54	papirolló	2 »	3	60	3	60	—	—	—	—
55	nemzetiszinü varróczérna	2 orsó	—	60	—	60	—	—	—	—
56	nemzetiszinü varróselyem	2 »	1	40	1	40	—	—	—	—
57	Syndetikon-ragasztóenyv	2 dobozka	1	20	—	—	—	—	1	20
58	tintatörlőszesz	2 üveg	—	40	—	40	—	—	—	—
59	fémtisztitó	1 »	1	80	1	80	—	—	—	—
60	okmánytáska bőrből	1 drb	7	50	7	50	—	—	—	—
61	iróaljzat bőrből	2 »	5	80	5	80	—	—	—	—
62	» bőrvászonból ...	2 »	4	40	4	40	—	—	—	—
	és igy tovább.									
	I. Irodaszerek összesen:									

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos	V. A külföldi beszerzést engedélyező ministeri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása és lakhelye			
N. N. papirkereskedő ... ... n.	N. N. rajzeszközgyáros ... ... n.		
» »	» » »		
» »	» » »		
N. N. vaskereskedő	N. N. gépgyár és vasöntöde ... ... n		
» »	stb. stb.		
» »			
» »			
N. N. papirkereskedő ... ... n.	N. N. üveggyára ... ... n stb. stb.		
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »		1907/XI/2.	
» »		293104/907.	
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »			
» »	... ... i tintagyár r.-t. ... .. n		
N. N. vegyeskeresk. ... n.	» » » »		
N. N. bőröndös ... ... n.	saját műhely		
N. N. diszműáru kereskedő ... ... n	N. N. bőrdiszműves ... ... n stb. stb.		

I. A szállitott iparczikkek					II. Ez értékből					
tétel-száma	megnevezése	mennyisége	értéke		hazai		külföldi		kétes	
					származásu					
			K	f	K	f	K	f	K	f
	II. Fütőanyagok.[1]									
63	barnaszén	10 mm.	20	60	20	60	—	—	—	—
64	porosz kőszén	10 »	28	80	—	—	28	80	—	—
65	tojásszén	5 »	18	—	18	—	—	—	—	—
66	alágyujtó	10 csom.	2	40	2	40	—	—	—	—
	és igy tovább.									
	II. Fütőanyagok összesen									
	III. Világitó-szerek és anyagok:									
67	lámpa öntöttvasból	2 drb	12	—	12	—	—	—	—	—
68	csillár bronzból	1 »	38	—	38	—	—	—	—	—
69	gyertyatartó bronzból ...	4 »	6	40	6	40	—	—	—	—
70	gyertya	107 kg.	171	—	171	—	—	—	—	—
71	kőolaj	790 k	275	—	275	—	—	—	—	—
72	gyufa	50 csom.	50	—	50	—	—	—	—	—
	és igy tovább.									
	III. Világitó-szerek és anyagok összesen ...									
	IV. Butorok:									
73	fényezett szekrény	2 drb	80	—	80	—	—	—	—	—
74	festett iratállvány	4 »	48	—	48	—	—	—	—	—
75	szék nádfonattal, hajlitott fából	6 »	24	—	24	—	—	—	—	—
76	pamlag bőrrel bevonva	2 »	110	—	110	—	—	—	—	—
77	vasmosdóállvány-felszerelés	1 »	28	—	28	—	—	—	—	—
78	vaságy	1 »	36	—	36	—	—	—	—	—
	és igy tovább.									
	IV. Butorok összesen ...									
	V. Edények:									
79	üvegedény [2]									
80	cserépedény [2]									
81	porczellánedény [2]									
82	vasedény [2]									
83	bádogedény [2]									
84	faedény [2]									
	és igy tovább.									
	V. Edények összesen ...									

[1]) Tüzifa nem veendő fel. — [2]) Névszerint felsorolandók.

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos	V. A külföldi beszerzést engedélyező miniszteri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása és lakhelye			
N. N. szénkeresk. ... ... n	N. N. szénb. r.-t. ... ... n		
» » »	N. N. ... ... n. Németország		
» » »	N. N. bányatulajdonos ... ... n		
» » »	N. N. alágyujtógyára ... ... n		
	stb. stb.		
N. N. kereskedő ... ... n	N. N. lámpaárugyár ... ... n		
stb. stb.	stb. stb.		
N. N. asztalos ... ... n	saját műhely		
» » »	» »		
» » »	N. N. hajlitott butorgyár ... ... n		
» » »	stb. stb.		
N. N. vaskereskedő ... ... n	N. vasbutorgyára ... ... n		
stb. stb.	stb. stb.		
Az itt üresen hagyott rovat a fentiekhez hasonló módon töltendő ki.			

I. A szállitott iparczikkek					II. Ez értékből					
tétel-száma	megnevezése	mennyisége	értéke		hazai		külföldi		kétes	
					származásu					
			K	f	K	f	K	f	K	f
	VI. Tisztogató-eszközök és anyagok:		Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon leszenek kitöltendők.							
85	szőrseprő...	10 drb								
86	czirokseprő	12 »								
87	vesszőseprő	10 »								
88	ruhakefe	8 »								
89	gyökérkefe	10 »								
90	drótkefe	10 »								
91	törülköző pamutvászonból	24 »								
92	törülköző lenvászonból ...	24 »								
93	portörlő » ...	24 »								
94	meszelő	10 »								
95	szemétlapát	11 »								
	és így tovább.									
	VI. Tisztogató-eszközök és anyagok összesen		Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon lesznek kitöltendők							
	VII. Ruházati czikkek:									
96	posztósapka	6 drb								
97	vászonsapka	6 »								
98	fehér kötény vászonból	75 »								
99	betegköpeny lenvászonból									
100	bőrczipő	205 »								
101	vászonczipő...	10 pár								
102	sáspapucs	10 »								
103	bőrkesztyü	10 »								
104	kötött keztyü...	50 »								
105	kötött ing	10 »								
106	szolgai posztóruha...	12 »								
107	ing									
108	gallér és kézelő stb.... ...									
	és így tovább.									
	VII. Ruházati czikkek összesen...		Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon lesznek kitöltendők							
	VIII. Ágynemüek:									
109	lepedő pamutvászonból...	150 drb								
110	párnahéj	130 »								
111	matrácz csinvatból	20 »								
112	szalmazsák pamutvászonból	80 »								
113	tisztitott ágytoll	15 kg.								

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos	V. A külföldi beszerzést engedélyező ministeri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása és lakhelye			
Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki.			

I. A szállitott iparczikkek					II. Ez értékből					
tétel-száma	megnevezése	mennyisége	értéke		hazai származásu		külföldi származásu		kétes származásu	
			K	f	K	f	K	f	K	f
114	téli takaró	10 drb								
115	töltött lószőrvánkos	10 »								
	és igy tovább.									
	VIII. Ágynemüek összesen		Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki							
	IX. Tanszerek, műszerek és tudományos eszközök:									
116	fali óra	10 drb								
117	mérőszalag	4 »								
118	górcső	2 »								
119	sebességmérő	2 »								
120	légsulymérő	2 »								
121	hőmérő	10 »								
122	lombik	19 »								
123	csipesz	89 »								
124	catheter	10 »								
125	fültükör	10 »								
	és igy tovább.									
	IX. Tanszerek, műszerek és tudományos eszközök összesen ...		Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki							
	X. Üzemi anyagok, gépek, szerszámok és eszközök:									
126	ólomcső	40 m.								
127	nyers vas	500 kg.								
128	vassodrony	27 »								
129	ólomlemez	179 »								
130	marógép	1 drb								
131	gyalugép	1 »								
132	lyukasztógép	1 »								
133	vaslapát	63 »								
134	falapát	2 »								
135	reszelő	129 »								
136	ácsbárd	1 »								
137	keresztfejsze	1 »								
138	kötőfejsze	1 »								
139	bádogos kézi olló	1 »								
140	fényelő tőke	1 »								
141	karimázó vas	1 »								
142	kézi üllő	1 »								

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos	V. A külföldi beszerzést engedélyező ministeri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása és lakhelye			
Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki			

I. A szállitott iparczikkek					II. Ez értékből					
tétel-száma	megnevezése	mennyisége	értéke		hazai származású		külföldi származású		kétes származású	
			K	f	K	f	K	f	K	f
143	boritóvas	1 drb	Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki							
144	boritófogó	1 »								
145	forrasztópáka	1 »								
146	forrasztófogó	1 »								
147	érczvakaró	1 »								
148	bognárszekercze	1 »								
149	vonókés	1 »								
150	kerékagyfuró	1 »								
151	kádárgyalu	1 »								
152	füles dongafuró	1 »								
153	csapfuró	1 »								
154	mészárosbárd	1 »								
155	patametszőkés	1 »								
156	pőröly	1 »								
157	lyukasztó kalapács	1 »								
158	tüzi fogó	1 »								
159	csavarkulcs	1 »								
160	satu	1 »								
	stb., stb.	stb.								
	X. Üzemi anyagok, gépek, szerszámok és eszközök összesen ...									
	Az I—X. alatti csoportok főösszege									

III. A vállalkozó	IV. A czikket tényleg előállító gyáros vagy iparos	V. A külföldi beszerzést engedélyező miniszteri rendelet, esetleg telefonon nyert engedély száma és kelte	VI. Megjegyzés
neve, foglalkozása és lakhelye			
Az itt üresen hagyott rovatok a fentiekhez hasonló módon töltendők ki			

3. melléklet *(a 15. §-hoz).*

Kimu-

a ....nál a .... év-

I. A munkálat		II.	III. A vállalkozó		IV.		V. Hány							
neme [1])	vállalati főösszeg	A kimutatás évében végzett munkateljesítmény értéke	neve, foglalkozása,[2]) lakhelye	által foglalkoztatott alvállalkozók (iparosok) neve, foglalkozása, lakhelye	a műszaki erők, munkavezetők	munkások	műszaki erő		alvállalkozó (iparos)		munkavezető		munkás	
					száma		volt							
							magyar	külföldi	magyar	külföldi	magyar	külföldi	magyar	külföldi
							honos[2])							

Jegyzet:

[1]) E kimutatásba a tartozási (fentartási, javitási) munkálatok nem veendők fel. Ha az épitkezés a szabályokhoz képest, munkanemek szerint adatott ki, minden munkanemről külön ilyen kimutatás szerkesztendő. Ha az épitkezés nem munkanemek szerint adatott ki, ugy az összes munkanemek, ugyszintén az illető iparosvállalkozók és a többi adatok is egy kimutatásban sorolandók fel, és ez esetben a fővállalkozó neve, foglalkozása és lakhelye a III. főrovat első alrovatába, az alvállalkozók (iparosok) neve, foglalkozása és lakhelye pedig ugyanezen főrovat második alrovatába irandó. — Ha bizonyos munkanemek, bár külön iparághoz tartoznak, egy fővállalkozónak adattak, más munkanemek pedig külön-külön adattak ki, ugy a fővállalkozónak kiadott munkanemek egy kimutatásba, a külön kiadott munkanemek pedig külön-külön kimutatásba foglalandók. Ott, hol az épitkezést műszaki közeg (épitési ellenőr) ellenőrzi, a kimutatás kitöltése annak feladatát képezi.

[2]) A foglalkozás pontosan körülirandó (épitőmester, épitési vállalkozó stb.).

t a t á s

ben előfordult uj épitkezésekről.

VI.	VII.	VIII. Ez értékből						IX.	X.	XI.
Az elsősorban, vagy kizárólag külföldi műszaki és munkaerők alkalmazását engedélyező ministeri rendelet száma és kelte	Az illető munkanemnél felhasznált (épitési) anyagok értéke főcsoportonként [4])	hazai		külföldi		kétes		A külföldi beszerzést engedélyező ministeri rendelet (esetleg telefonon nyert engedély) száma és kelte	A szerződésszerü befejezési határidő	Megjegyzés
		származása								
		K	f	K	f	K	f			
		értékben								

[3]) Csak azon alvállalkozók, műszaki erők, munkavezetők és munkások veendők be, kik a munka (épitkezés) helyén foglalkoznak.

[4]) Épitkezéseknél elegendő az adatoknak a következő összefoglaló csoportositás szerint való felsorolása: *a)* mész és czementek, *b)* tégla-, cserép- és kőagyagáruk, *c)* betonmunkák, *d)* kőanyagok, *e)* vas- és aczélanyagok, *f)* szerszámok és eszközök, *g)* gépek és egyéb berendezések, *h)* robbanóanyagok, *i)* fütési, világitási és egyéb belső berendezések, *j)* felépitményi vas- és aczélanyagok, *k)* forditókorongok, hidmérlegek és gépészeti berendezések, *l)* távirda-, távbeszélő- és jelzési berendezések, *m)* védjelző- és biztositó-berendezések, *n)* sorompó- és pályajelző-berendezések stb. A kézműipari munkákhoz használt anyagok értéke nem veendő be. Az esetre, ha a hivatal az értéket pontosan nem képes megállapitani, a valóságot legalább megközelitő érték veendő fel, s ez a körülmény a »Megjegyzés« rovatban felemlitendő.

4. melléklet (a 31. §-hoz). ministeri tárcz .

Nyilvántartás

azon szállitókról, kik az 1907. évi III. törvényczikk II. fej. 15. §-a értelmében az ipari közszállitások és közmunkálatokból kizárattak.

A szállitó vagy vállalkozó		A kizárásra alkalmat adó szállitás vagy munkálat			A vonatkozó szerződés időtartama²)	A kizárást kimondó ministeri (kormány) rendelet kelte és száma	A kizárás		Megjegyzés
neve (czége), foglalkozása és telephelye	czég tulajdonosának (tulajdonosainak) neve, foglalkozása,¹) lakhelye	megnevezése	mennyisége	értéke			oka	időtartama ³)	

Jegyzet:

¹) Pontosan körülirandó (pl. fémárugyáros, egyenruhakészitő, szabómester stb.).
²) E rovatba a szerződési idő kezdő- és végpontja is megjelölendő ily módon:
.... év .... hó ....-tól .... év .... hó ....-ig,
vagyis .... év.
³) A kezdő és végpont és az összes időtartam is megjelölendő, ugy mint 2. alatt.

55800. K. M. sz.
1907.

Közszállitási szabályzat.

A hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907. évi III. törvényczikk 14. §-a és a ministertanácsnak 1907. évi julius hó 3-án hozott határozata alapján.

I. Általános határozatok.

1. §. E szabályzatban foglalt rendelkezések mindazon ipari szállitások és ipari munkálatok kiadásánál követendők, melyek az állam terhére vagy költségére teljesittetnek.

E szabályzat értelmében teljesitendők tehát az országgyülés két háza, az összes m. kir. állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok és alapitványok, az állam által kezelt közalapitványok (vallásalap, tanulmányi és egyetemi alap és egyéb ily alapok), az állam mezőgazdasági, erdészeti, bányászati, ipari, kereskedelmi, közlekedési és egyéb vállalatainak (üzemeinek) ipari szállitásai és munkálatai.

Nem tartoznak a jelen szabályzat rendelkezései alá:

a) Az állami gyárak *eladásra szánt gyártmányainak előállithatása* czéljából szükséges nyers anyagok, félgyártmányok és kész iparczikkek beszerzése és ugyane gyártmányok előállithatása czéljából szükséges munkálatok (épitkezések) teljesitése. A jelen szabályzat VIII. fejezetének rendelkezései azonban az állami gyárak fent körülirt ipari szállitásaira és munkálataira is kiterjednek.

Megjegyeztetik, hogy e szabályzat a gyárak állami jellegéből természetszerüleg folyó eltérésekkel (bélyegilleték, bánatpénz és óvadék alóli mentesség stb.) az állami gyárakkal szemben is alkalmazandó akkor, midőn a jelen 1. §-ban felsorolt hatóságokkal, hivatalokkal stb. szemben mint szállitók szerepelnek.

b) A m. kir. honvédség és a m. kir. állami lótenyésztő intézetek katonai kezelősége élelmezési szükségleteinek szállitása, melyekre vonatkozólag a fennálló rendeletek és utasitások további rendelkezésig érvényben maradnak.

c) A m. kir. honvédség összes *hadi* szükségletei a *mozgósitottsági viszony ideje alatt.*

d) A közös ministeriumok és az ezek alá rendelt közös hatóságok, hivatalok, intézetek és intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitásai és ipari munkálatai, melyekben a magyar iparnak megfelelő részesedését, további törvényes rendezéseig külön megállapodások szabályozzák.

e) A törvényhatóságok és községek az alájuk rendelt hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitásai és munkálatai, melyeknek vállalatba adása iránt a belügyminister által kiadott külön *közszállitási szabályrendelet* intézkedik.

2. §. Ipari szállitás alatt értendő a mezőgazdasági és erdészeti nyers- és földtermények és az állatok kivételével az összes szükségleti czikkek szállitása, ideértve a bányatermékeket is. Hogy mezőgazdasági és erdészeti nyers és földterménynek mi tekintendő, azt, felmerülő kétség esetén, a földmivelésügyi minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértőleg állapitja meg.

Az ipari munkálatok közé a különféle állami épitkezések s a velük kapcsolatos szállitások és munkálatok, valamint iparosok által végzendő minden munkálat sorozandó. A nem vállalati uton (házi kezelésben) végrehajtott épitkezésekre a jelen szabályzatnak csak azon rendelkezései vonatkoznak, melyek az 1907. évi III. t.-czikk II. fejezete végrehajtási utasitásában foglalt rendelkezésekkel azonosak. (L. 4. §., 16. §., 11. p.; 17. §., 18. §. *b)* p.; 28. §. *j)* p.; 29. §. 1., 6., 7., 13—17. p.; 33. §., 42. §. 3., 4. p.; 47—51. §§., 56—62. §§. és a 65—72. §§.) Ez épitkezésekkel kapcsolatos ipari szállitásokra azonban a szabályzat összes rendelkezései alkalmazandók.

Nem tartoznak az ipari munkálatok közé ezen szabályzat szempontjából a mező- és erdőgazdasági munkálatok, valamint a vizszabályozási munkálatok közül a nem szorosan vett épitkezések — például a földkiemelési, földmozgósitási, töltésépitési, kotrási, rőzse és kőhányási stb. munkálatok,

E munkálatokkal kapcsolatosan előforduló ipari szállitások azonban a jelen szabályzat értelmében irandók és adandók ki.

3. §. Mindazon esetekben, hol a jelen szabályzatban »*szállitásokról*« vagy »*munkálatokról*« van szó, azok alatt a 2. §-ban körülirt ipari szállitások és ipari munkálatok, ahol pedig »*hivatalok*«-ról történik emlités, az 1. §. második bekezdésében emlitett hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok értendők. Ahol »*munkálatok*«-ról van szó, azok alatt mindenkor *a velük kapcsolatos szállitások* is értendők.

4. §. »Hazai ipar révén« (l. 1907. évi III. t.-cz. 13. §.) fedezettnek tekintendő valamely ipari szállitás vagy munkálat akkor, ha az iparczikket vagy munkálatot a magyar szent korona országai területén működő gyár, ipartelep,

ipari műhely vagy vállalat (alkalmi egyesülés) *teljesen* (l. 42. §. 3. p.) a magyar állam területén készitette, illetve teljesitette.

A hazai származás megitélésénél tehát nem a beszerzés (vásárlás), illetve teljesités helye, hanem mindenkor azon gyár, ipartelep, ipari műhely, vállalat (alkalmi egyesülés) telephelye mérvadó, mely a kérdéses czikket, ha ez egyáltalán lehetséges, hazai termésü vagy gyártásu anyagokból hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők alkalmazása mellett előállitotta, vagy a munkálatot hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők alkalmazása mellett, lehetőleg hazai termésü vagy gyártásu nyersanyagok felhasználásával teljesitette. (L. 16. §. 11. p.; 17. §., 18. §. *b)* p.; 29. §. 14., 16. p.; 33. §.; 42. §. 3. p.; 47—51. §§.)

5. §. Az ipari szállitások és munkálatok kiirása, odaitélése, a szerződések kötése, a bánatpénzek és óvadékok kiadása, számlák érvényesitése, kereseti összegek folyósitása és általában e szállitások és munkálatokkal kapcsolatos ügyek mindenkor *soronkivül* intézendők el.

II. A vállalatbaadás módja.

6. §. A szállitások és munkálatok rendszerint *nyilvános irásbeli versenytárgyalás* utján adandók ki.

7. §. *Nyilvános irásbeli versenytárgyalás mellőzésével, de korlátolt (szükebb körü) irásbeli versenytárgyalás utján adhatók ki:*

1. Olyan nagyobbszabásu, országos érdekü épitmények, műtárgyak, tudományos, technikai vagy művészi ismereteket feltételező tárgyak és munkálatok, melyeknek kivitelét a siker koczkáztatása nélkül korlátlan versenyzésre bocsátani nem tanácsos.

2. Oly tárgyak és munkálatok, melyeket a m. kir. kereskedelmi muzeum által a hazai beszerzési forrásokról kiadott czimtár, illetőleg az intézet által vezetett nyilvántartás szerint csak néhány (ötnél nem több) hazai iparos vagy gyáros képes gyártani vagy teljesiteni. Ez esetben ajánlattételre ezek valamennyien felhivandók, a szállitás vagy munka pedig, ha az illetők árban és minőségben versenyképes ajánlatot tettek, és ha a hivatal azt lehetségesnek itéli, — szállitóképességük arányában felosztva — (l. 29. §. 9. p. és 30. §.), amennyiben pedig ezt nem tartja lehetségesnek és időszakonként visszatérő szállitás- vagy munkálatról van szó, felváltva időszakonként más-más iparos vagy gyárosnak itélhető oda. (L. 16. §. 12. pontot is.)

3. Oly tárgyak és munkálatok, melyekre nézve az első izben hirdetett nyilvános pályázat alkalmával elfogadható eredmény nem volt elérhető. Eredménytelennek tekintendő a nyilt pályázat egyebek közt akkor is, ha a beérkezett ajánlatok árai közt feltünő nagy és kellően nem indokolható eltérések vannak (l. 28. §. *g)* pontot is), vagy az árak amellett, hogy feltünően drágák, igen csekély különbözetet mutatnak, avagy épen teljesen egyformák, ugy, hogy összebeszélés ismérvei látszanak fenforogni (L. a 31. §-t is.)

4. Oly tárgyak és munkálatok, melyek értéke vagy évi értéke egyazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikk vagy munkanemben 5000 K értéket meg nem halad. Ily esetben legalább 3 érdekelt iparostól kérendő be ajánlat. Egyikkel sem szabad közölni azt, kivüle ki volt felszólitva, a szállitás vagy munkálat pedig — ár és minőségben versenyképes ajánlatokat feltételezve — ez esetben is, ha a hivatal azt lehetségesnek itéli, a szállitóképesség arányában megosztva, ha pedig ezt nem tartja lehetségesnek és időszakonként visszatérő szállitás vagy munkálatról van szó, felváltva időszakonként más-más iparosnak vagy gyárosnak itélhető oda. Állami üzemeknél, amennyiben a jelen szabályzat rendelkezései alá tartoznak (l. 1. §. *a)* pontot), ez értékhatár 10.000 koronáig terjedhet.

Önként értendő, hogy mindazon esetekben, midőn korlátolt versenytárgyalásnak helye van, a hatóság, belátása szerint, nyilvános versenytárgyalást is kiirhat.

8. §. *Szabad kézből, tehát mindennemü versenytárgyalás mellőzésével (kézi bevásárlás, illetve megrendelés utján) adhatók ki:*

1. Oly szállitások és munkálatok, melyekre nézve az állam érdeke titoktartást követel.

2. Oly tárgyak vagy munkálatok, melyek szállitása, illetve teljesitése köztudomás szerint verseny utján nem biztosithatók.

3. Oly tárgy vagy munkálat, melyet köztudomás szerint csak egy bizonyos hazai iparos vagy gyáros képes késziteni vagy teljesiteni, feltéve, hogy az illető iparos vagy gyáros árban és minőségben a szakbavágó külföldi iparral szemben is versenyképes ajánlatot tesz.

4. Oly tárgyak és munkálatok, melyek csak kisérletképen szereztetnek be, vagy rendeltetnek meg.

5. Oly szállitás vagy munkálat, mely előre nem volt látható és halaszthatlansága miatt az árlejtéssel egybekötött késedelmet nem türi.

6. A nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalás utján biztositott szükségleteknél és munkálatoknál a szerződés tartama alatt felmerült pótszükségletek és pótmunkálatok az eredeti szükséglet értéke vagy évi értékének, illetőleg az eredeti munkálat kiviteli költségének 20%-a erejéig. Vasut-, közcsatorna-, kikötő- és általában vizépitkezéseknél, valamint ut- és hidépitéseknél rendkivüli esetekben a 20%-os korlátozástól el lehet tekinteni. (L. 16. 2. §. p.)

7. Oly munkálatok kiegészitése, melyeket legczélszerübben az eredetileg megbizott vállalkozó fejezhet be, továbbá az olyan épitkezési munkanemek, melyek ugyanazon munkahely területén teljesitendők, hol ugyane munkane-

meket valamely az illető hivatallal szerződéses viszonyban álló vállalkozó már teljesiti, feltéve, hogy a kérdéses munkanemeket egészben vagy nagyobb részben ugyanegy időszakban kell teljesiteni.

8. Oly szállitások vagy munkálatok, melyekre a korlátolt versenytárgyalás alkalmából nem tettek ajánlatot, vagy ha tettek is, az alapos oknál fogva nem volt elfogadható. (Lásd 7. §. 3. pontot.)

9. Oly szállitások vagy munkálatok, melyek külön kormányhatósági megállapodások értelmében az állami gyáraknak (üzemeknek) engedendők át.

10. Az állami gyáraknak (üzemeknek), bánya- és kohóvállalatoknak egymástól beszerzett iparczikkei s megrendelt munkálatai.

11. Oly szállitások vagy munkálatok, melyeknek révén valamely uj iparágat uj meghonositó gyár létesitése biztositható, avagy meglévő nyár vagy ipartelep megnyerhető arra, hogy valamely itthon nem gyártott czikk gyártására berendezkedjék. Mihelyest azonban ugyanazon iparágban más gyár is keletkezik, vagy a szállitás tárgyát képező czikk gyártására más telep is berendezkedik, ugy az illető czikkre vagy munkálatra a jelen szabályzat 6., 7. §-aihoz képest nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalás hirdetendő. (L. 29. §. 4. p. is.)

12. Oly szállitások vagy munkálatok, melyek a hazai (kis-) vagy háziipar támogatása szempontjából kézmü- (kis) iparosoknak vagy azok szövetkezeteinek, avagy háziiparosok érdekképviseleteinek (községi képviselőtestület, iparfejlesztő bizottság, háziiparosok szövetkezete, gazdasági egylet), esetleg valamely az állam által fentartott vagy segélyezett jótékony intézet (árvaház, vakok intézete stb. ipari műhelyének engedhetők át. (L. 29. §. 5. és 12. pontot is.)

13. Jövedéki tárgyak vétele és eladása, melyeknek módozatait külön rendeletek szabályozzák.

14. Az igazságügyministeriumnak és az alája tartozó hatóságok, hivatalok, intézetek és intézmények olyan szükségletei, melyeket fegy- és javitóintézeteknél vagy birósági fogházaknál biztosit. (L. 28. §. 1. pont.)

A 11. és 12. pontban emlitett szállitások és munkálatok esetében a kereskedelemügyi minister iparfejlesztési szempontból esetleg támasztott kivánságáról az illetékes ministert előzetesen értesiti.

15. Oly tárgyak vagy munkálatok, melyek értéke vagy évi értéke egyazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikk vagy munkanemben 2000 koronát meg nem halad. Ez értékhatár állami üzemeknél, amennyiben a jelen szabályzat rendelkezései alá tartoznak (l. 1. §. *a)* pont), 5000 koronáig emelhető.

Ott, hol ily csekélyebb értékü czikkek vagy munkálatok évről-évre visszatérőleg szereztetnek be, azokról a beszerzési időszakot megelőzőleg iparágak szerint elkülönitett s az ár rovatát üresen hagyó kimutatás készitendő. E kimutatás a helybeli érdekelt iparosok, kereskedők közül néhánynak, de legalább 2—2-nek megküldendő oly felhivással, hogy azt az árakkal kitöltsék és rávezessék a kimutatásra azt a sajátkezüleg (czégszerüleg) aláirt nyilatkozatot is, hogy a vonatkozó számlán vagy számlákon köteles lesz az illető iparos vagy kereskedő az egyazon iparághoz (mesterséghez) tartozó minden iparczikkre vonatkozólag a valóságnak megfelelően feljegyezni azon hazai (esetleg külföldi) iparos vagy gyáros nevét (czégét), mesterségét (iparágát) és telepe helyét, kitől az illető czikket közvetlenül vagy nagykereskedő közvetitésével beszerezte. Amennyiben az illető iparos vagy kereskedő valamely czikknél ez adatokkal nem rendelkezik, köteles lesz a számlán ezt a körülményt is feljegyezni. (L. 33. §. 47., 56. és 62. §§.)

Akinek vagy akiknek ily módon kiállitott és visszaküldött árajánlatai megfelelőknek találtatnak, az, vagy azok értesitendők, hogy az illető beszerzési időszakban nála (náluk) mily áruk fognak az árjegyzék alapján beszereztetni, illetőleg mily munkálatok fognak teljesittetni.

Önként értendő, hogy mindazon esetekben, amelyekben szabad kézből való kiadásnak (kézi bevásárlás, megrendelés) helye van, nyilvános, illetve korlátolt versenytárgyalás is tartható.

9. §. Az eladásra szánt ócska anyagok, melyeket hazai gyárosok és iparosok (ipari szövetkezetek) gyártási czélokra még értékesithetnek, feltéve, hogy külön kormányhatósági megállapodások értelmében, értékre való tekintet nélkül, nem az állami üzemeknek engedendők át, 5000 korona becsértéken felül nyilvános, 2000—5000 koronáig korlátolt versenytárgyalás utján, 2000 koronán alul pedig szabadkézből adhatók el.

Az esetben, ha valamely eladásra szánt ócska anyag nyersanyagát képezi oly czikknek, melyre a kiiró hivatalnak rendszerint szüksége van, az illető czikk kiirása alkalmával a rendelkezésre álló ócska anyagok mennyisége is közlendő és felhivhatók az érdekeltek, hogy külön tegyenek ajánlatot a czikkre függetlenül, és külön az esetre, ha az ócska anyagok részükre versenytárgyalás mellőzésével engedtetnék át.

III. Eljárás a nyilt és korlátolt versenytárgyalások kiirásánál.

10. §. Nyilt vagy korlátolt versenytárgyalás rendszerint csak oly szállitás vagy munkálatra irható ki, melynek költségeit az illetékes felsőbb hatóság törvényszerüen engedélyezte.

Ha előzetes tájékozódás vagy a költségek pontos megállapithatása végett, avagy egyéb

kényszeritő okból mellőzhetlennek látszik a versenyt még az illetékes felsőbb hatóság engedélyezését megelőzőleg kiirni, ennek helye lehet ugyan, de a hirdetésben, illetve az ajánlati felhivásban kifejezetten megemlitendő, hogy a szállitást vagy munkálatot, avagy annak költségeit az illetékes felsőbb hatóság még nem engedélyezte.

11. §. A kiirási műveletnek rendszerint a következőkből kell állania :

a) versenytárgyalási hirdetés (ajánlati felhivás) ;

b) szállitási vagy munkafeltételek ;

c) ajánlati minta.

Mindezeket a kiiró-hivatalnak kell kidolgoznia, s az érdeklődőknek egy-egy példányban rendszerint dijtalanul rendelkezésére bocsátania. Ahol csak lehetséges, minták, illetve tervek is csatolandók, a kiirási müvelethez.

Maguktól az ajánlattevőktől minták, illetve tervek csak kivételesen kivánhatók be.

Nagy terjedelmü, vagy költséges minták vagy tervek, illetőleg munkálatoknál (épitkezéseknél) az elbiráláshoz szükséges részlettervek (részletrajzok), nemkülönben terjedelmesebb feltétfüzetek, ha ez egyáltalán lehetséges, önköltségi áron bocsátandók rendelkezésre, esetleg ha a tervek sokszorositása, illetve a mintáknak több példányban való beszerzése jelentős költséget igényelne, mely nem áll arányban a szállitás vagy munkálat értékével, vagy nem áll rendelkezésre, módot kell nyujtani, hogy az érdeklődők azokat hozzáférhető helyen és kellő alkalmas időben megtekinthessék és lemásolhassák.

A kiirási művelettel egyidejüleg késziti vagy készitteti el a kiiró hivatal a szerződés tervezetét (vázát) is. (L. 35. §.)[1]

12. §. A kiirási művelet egyes részeit, vagy az egész műveletet kérő felek nevét feljegyezni, vagy azok nevét bárkinek is elárulni nem szabad.

13. §. A kiirási müveletnek az árszámitásra jelentős minden fő- és mellékkörülményt olykép kell tartalmaznia, hogy az ajánlattevő számvetését biztos alapra fektethesse.

Evégből a következőkre kell ügyelni :

a) *Szállitásoknál.*

1. A czikkek minősége határozott módon körülirandó.

2. Ahol csak lehetséges, azok előzetesen készitett müszaki leirása, kimeritő terve (rajza), vagy hivatalosan megállapitott és hivatalos pecséttel ellátott mintája is a 11. §-ban jelzett módon rendelkezésre bocsátandó.

A hivatalos minták általában lehetőleg szakértő egyén, szakközeg vagy szakhivatal közbejöttével állapittandók meg ; s ha kivételesen az ajánlattevőktől kivántatnak be minták, azok összehasonlitó előzetes vizsgálata ugyancsak lehetőleg szakértő egyén, szakközeg vagy szakhivatal által teljesitendő. Ha a szállitás vagy munkálat értéke vagy évi értéke egyazon iparághoz, mesterséghez tartozó iparczikkekben vagy ipari munkálatban 5000 K-t meghalad, a vizsgálat feltétlenül szakközeg vagy szakhivatal utján ejtendő meg. (L. 26. §. és 45. §.)

Az utóbbi esetben, ha a kiiró hivatal a vizsgálat teljesitésére képes szakközeggel vagy hivatallal nem rendelkezik, ugy — feltéve, hogy a vizsgálat költségeire fedezet van, miról az illető szállitás vagy munkálat költségei előirányzásánál kell gondoskodni — a m. kir. József-müegyetem, a budapesti m. kir. technologiai iparmuzeum, az országos chemiai intézet, vagy a m. kir. államvasutaknak az összes ipari czikkek és épitkezési anyagok vizsgálatára berendezett műszaki laboratoriuma veendő igénybe, mely intézeteknek, illetve hivataloknak a vizsgálatokért tarifaszerü dij fizetendő.

A tarifákat ez intézeteknél lehetőleg egységes alapon, külön kormányrendelet fogja megállapitani.

b) *Munkálatoknál (épitkezéseknél).*

1. A kiirási művelethez — szükség esetén szakértők bevonásával — kellő pontossággal és részletességgel kidolgozott tervezet [tervek, a szükséghez képest részlettervek (részletrajzok), müszaki leirás, adatgyüjtemény, munkamennyiség-kimutatás, méretösszeállitás, árengedményes versenytárgyalásnál (l. 14. §.) költségelőirányzat is stb.] csatolandó, mely a munkálat minőségéről, épitkezéseknél a munkálat helyéről, kiterjedéséről, beosztásáról, elrendezéséről és csoportositásáról, a talaj, a közlekedési és vizfolyási viszonyokról és a végrehajtandó munkálat jellege, mértéke és körülményeinek megismerésére szükséges egyéb adatokról kellő tájékozást nyujt. Munkálatok általában versenyre csak akkor irhatók ki, ha azok pontosan körülirhatók és amennyiben az előre egyáltalán lehetséges, részletterveik (részletrajzuk) is elkészült.

2. A földmunkálatoknál és alapozási munkálatoknál a pályázóknak módot kell nyujtani, hogy a hivatalos talajkutatások eredményei felől tájékozódhassanak, s ily kutatásokat ők maguk is végezhessenek. Azért, hogy a talaj minősége a hivatalosan megállapitott minőségnek ott is megfelel-e, hol hivatalos

[1]) Ha valamely hivatal kiirási műveletet, szerződéstervezetet eddigelé még egyáltalában nem készitett volna és azok elkészitésére közeggel nem rendelkeznék, felmerülő concrét esetben az adatok közlése mellett forduljon utbaigazitásért a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságához.

részről furás nem történt, szavatosság a vállalkozóval szemben nem vállalható és ez már a kiirási műveletben felemlitendő.

14. §. Ugy a szállitásoknál, mint a munkálatoknál *rendszerint* egységárak megjelölését kell az ajánlattevőktől követelni (egységáras versenytárgyalás).

Rendszerint nem szabad tehát átalányösszeg ajánlására módot nyujtani, a kiirási műveletekhez ártételekkel kitöltött, előzetesen elkészitett hivatalos költségelőirányzatot csatolni s egyáltalán alkalmat adni arra, hogy a pályázók a költségvetés védösszegéből százalékos engedményt vagy felülfizetést ajánlhassanak.

Mindazonáltal munkálatokra (épitkezésekre) hirdetett *egységáras versenytárgyalásnál kivételesen* olyan munkanemekre nézve, melyeknél azt az illetékes minister megengedte, legfeljebb 10.000 kor. összértékig, a kiirási művelethez szintén csatolható hivatalos ártételes költségelőirányzat. Az ilyen előirányzatban rovatokat kell hagyni a vállalkozó által beirandó egységárak számára, a hirdetményben pedig kifejezetten meg kell emliteni, hogy az ajánlatok *egységárakkal teendők*, az egységárak az előirányzat e czélra szánt rovataiba vezetendők be, továbbá, hogy a százalékos árengedmény vagy felülfizetéssel teendő ajánlatok nem fognak figyelembe vétetni. (L. 28. §. *m)* p.)

Általányösszegben, avagy százalékos engedmény vagy felülfizetéssel hivatalos, ártételes költségelőirányzat alapján teendő irásbeli ajánlat (árengedményes versenytárgyalás, (lásd 28. §. *g)* pont is) *kivételesen csak ipari munkálatoknál* (épitkezéseknél) s csak oly esetben engedhető meg, midőn az illető munkálat összköltsége a főméretek alapján — általánosan ismert gyakorlati tapasztalatok szerint — nehézség nélkül kellő megközelitéssel megállapitható.

A tervben foglalt adatok (méret és szerkezet) helyességeért a munkaadó szavatol. (L. 13. §. *b)* pont.)

A versenytárgyalási hirdetés (ajánlati felhivás).

15. §. A versenytárgyalási hirdetés nyilvánosságra hozandó, és pedig oly módon, hogy minden ilyen hirdetmény egy-egy példányban dijmentes közzététel, illetőleg tudomás végett kisérő irat nélkül megküldendő :

a) a kereskedelemügyi m. kir. minister által kiadott »Közszállitási Értesitő« cz. hivatalos lapnak ;

b) a vármegyei (városi) hivatalos lapnak ;

c) a szállitás vagy munkálat jelentőségéhez képest egy vagy több szaklapnak ;

d) a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságának.

A Horvát-Szlavonországok területén teljesitendő szállitás vagy munkálatra vonatkozó versenytárgyalási hirdetmény dijmentes közlés végett (horvát nyelvü szöveggel) a »Narodne Novine« czimü hivatalos lapnak is megküldendő.

A korlátolt versenytárgyalásra vonatkozó *ajánlati felhivás* nem teendő közhirré, hanem zárt boritékban csakis az érdekelteknek küldendő meg. (L. 7. §.)

16. §. A versenytárgyalási hirdetésbe, illetőleg ajánlati felhivásba csak az veendő fel, ami a szállitási vagy munkafeltételekben (ha ilyenek a művelethez készültek, l. 19. §.) nincs bent, de az ajánlattevőre tudnivaló és kötelező. Avégből, hogy a hirdetés *lehető röviden* legyen szövegezhető, — szükséges, hogy *annak alább felsorolt kellékei közül mindazok, amelyek a szállitási vagy munkafeltételekbe* (ha ilyenek a művelethez készültek) *beilleszthetők, azokba beillesztessenek.*

Rendszerint a hirdetésbe, feltéve, hogy a szállitási vagy munkafeltételek az egyes határozmányokat nem tartalmazzák, a következők veendők fel :

1. Hivatalos ügyszám és a szállitás vagy munkálat kiirójának neve.

2. A szállitás vagy munkálat helye, mennyisége, minőségének rövid megjelölése.

Egy és ugyanazon hirdetésbe *rendszerint* csak az egy és ugyanazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikkek foglalhatók. Kivételesen czélszerüségi szempontból egy és ugyanazon hirdetésbe más-más iparág (mesterség) köréhez tartozó *iparczikkek* is felvehetők ugyan ; de ilyen esetben megemlitendő, hogy a különbözet iparágak (mesterségek) köréhez tartozó czikkekre csak *külön-külön szabad* ajánlatot tenni. *Kumulativ* (többféle iparág [mesterség] köréhez tartozó iparczikkekre vonatkozó) *ajánlatok iparczikkek szállitásánál el sem fogadhatók*, az egyes iparágak (mesterségek) köréhez tartozó iparczikkek különleges feltételei pedig, ha ilyenek kidolgoztattak, a hirdetésben felsorolandók, vagy ahhoz csatolandók. *Rendszerint* szintén külön-külön versenytárgyalás irandó ki a külön-külön iparág (mesterség) köréhez tartozó ipari munkálatokra is. Több iparág (mesterség) köréhez tartozó és egymással szervi összefüggésben álló munkálat (épitkezéseknél) szintén belefoglalható egy és ugyanazon hirdetésbe, de ily esetben a hirdetésben kifejezetten fel kell emliteni, hogy az egyes munkálatokra (munkanemekre) *külön-külön is lehet* ajánlatot tenni.

Olyan *vasut, közcsatorna, kikötő* és általában *vizépitkezéseknél*, nemkülönben az olyan *ut-* és *hidépitkezéseknél*, amelyeknél *a gyors, egységes és gazdaságos* lebonyolitás nagy sulylyal esik mérlegbe (l. 29. §. 8. p.) és amelyeknél az egyes munkanemek oly szoros összefüggésben vannak egymással, hogy azoknak *kizárólag* munkanemek szerinti kiadása a gyors, egységes és gazdaságos lebonyolitást veszélyeztetné, a hivatalnak jogában áll belátása szerint — de ameny-

nyire lehetséges, a munkanemek szerinti szétválasztás elvének szoros szem előtt tartásával — már a hirdetésben állapitani meg azt, hogy mily munkacsoportokra, illetőleg munkanemekre lehet külön ajánlatokat tenni.

Különösen terjedelmes szállitások és munkálatoknál az ugyanazon iparághoz (mesterséghez) tartozó egynemü szállitások és munkálatok is *több tételre* osztandók oly módon, hogy a tételekre *külön-külön is* lehessen ajánlatot tenni.

A kiirt mennyiség egyoldalu emelése vagy csökkentésére vonatkozólag kikötés a hirdetménybe rendszerint nem vehető fel.

Ha mégis a szállitás vagy munkálat terjedelme teljes biztossággal előre meg nem állapitható és igy a kiirt mennyiség bizonyos mérvü emelése vagy csökkentésének — ingásnak — kikötése mellőzhetlen, ezen ingás — ugy fel- mint lefelé — szállitásoknál az ugyanazon mesterséghez tartozó iparczikkek, illetőleg a szállitandó iparczikk kiirt mennyisége vagy évi mennyiségének 10%-át, munkálatoknál az egyes munkanemek, illetve munkacsoportok (l. fentebb e pont harmadik bekezdését) kiirt mennyiségének 20%-át meg nem haladhatja. (L. 44. §. is.) Letartóztatási intézetek (tolonczállomások) a rab- (toloncz) élelmezésre vonatkozó szerződésekben, még ha iparczikkek szállitásáról van is szó, kivételesen legfeljebb 20%-os ingást is kiköthetnek.

Uj vasutvonalak, közcsatornák, kikötők épitésénél és általában vizépitéseknél (hidak) is az ingási százalékot az épittető hivatal belátása szerint állapitja meg.

3. A szállitási vagy munkálat megkezdésének és befejezésének határideje vagy határidői, amennyiben ezek már a szállitási vagy munkafeltételek által ezen szabályzatnak megfelelően nem szabályoztattak volna.

E részben szabály az, hogy a szállitás vagy munka teljesitésére lehetőleg annyi idő engedtessék, amennyi — figyelemmel itt a kisebb vállalkozókra is — a czikk, anyag vagy munkálat előállitására rendes körülmények közt elégségesnek mutatkozik, tekintve a piacz helyzetét, az évszakot és a munkásviszonyokat.

Oly czikkeknél, melyek az év egész folyamán szállitandók, a határidők ugy osztandók be, hogy a vállalkozó egyenletesen legyen foglalkoztatva, s ne legyen kényszeritve időntúli munka igénybevételére. Ha kivételesen egy bizonyos részlet igen sürgős, ugy a megállapitottnál rövidebb határidő csakis erre az esetre szorittassék.

4. Annak felemlitése, hogy csak a szabályszerüen kiállitott és pecséttel lezárt, sértetlen boritékban elhelyezett és közvetenül vagy posta utján beadott ajánlatok fognak tárgyalás alá vétetni, továbbá az ajánlatok boritékának felirása.

5. A személy (hivatal), hely és pontos időkinél, hol és mikor az ajánlat beadandó.

6. Ha bánatpénz (vadium) letétele kivántatott, annak nagysága, a lefizetési hely és idő pontos megjelölése és annak felemlitése, hogy a hirdetmény számára hivatkozással a bánatpénz hol teendő le.

Bánatpénz letétele *rendszerint* követelendő. A bánatpénz 250.000 korona értékét meg nem haladó szállitás vagy munkálat után az ajánlat szerinti érték 5%-át meg nem haladhatja. Ennél nagyobb értékü szállitás vagy munkálatnál 250.000 K értékig legfeljebb 5%, azonfelül pedig legfeljebb 2% bánatpénz köthető ki szintén az ajánlat szerinti érték után számitva.[1] A bánatpénz a kiiró hivatal pénztáránál, illetőleg ha a hivatalnak saját pénztára nincs, bármely állampénztárnál, adóhivatalnál tehető le. Azon hivatalok, melyek a postatakarékpénztár cheque-forgalmában bent vannak, a bánatpénznek a postatakarékpénztár utján való letételét is megengedhetik oly feleknek, kik a nevezett intézmény cheque-forgalmában szintén bent vannak.

Egyáltalán *nem követelhető* bánatpénz a kézmüipari szakmákat (kisiparosokat) érdeklő szállitások- vagy munkálatoknál szakmabeli iparosmesterektől ott, hol a szállitás vagy munkálat értéke vagy évi értéke egyazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikk vagy munkanemenként 5000 K-t, avagy a leteendő bánatpénz 200 korona értéket meg nem halad. (L. 42. §. 8. p. is.)

Azon ajánlattevő, ki a pályázat tárgyát képező árut a pályázatot hirdető hatóságnak a kihirdetés idejében még szállitja, szerződése alapján letett biztositékát (kauczió) bánatpénzül lekötheti, feltéve, hogy nincs olyan mérvü kötelezettsége, melynek biztositására annak egész összegében szolgálnia kellene. Ezt azonban ajánlatában — a kérdéses biztositék letételére vonatkozó adatok (összeg, pénztár, rendeletszám stb.) pontos közlése mellett — határozottan kijelenteni tartozik. A bánatpénzt az ajánlathoz csatolni nem szabad, hanem mindenkor a bánatpénz letételét igazoló nyugta, vagy annak közjegyzőileg hitelesitett másolata, esetleg a bánatpénz összegéről szóló postai feladó-vevény csatolandó az ajánlathoz, melyről az ajánlattevő kivánatra a versenytárgyalás vezetőjétől átvételi elismervényt kaphat. Ha a bánatpénznek postatakarékpénztár utján való letétele is megengedtetett, a letétnyugta csatolása nem követelhető azoktól, kik a bánatpénznek a hivatallal egyetértő módon való lekötését legkésőbb az ajánlatok felbontásakor igazolják. (L. 28. §. *d)* pont.)

A bánatpénz készpénzben vagy biztositék-

[1] Pl. 300.000 K értéknél 250.000 K-ig 5%, az azon felül eső 50.000 K után pedig már csak 2% bánatpénz köthető ki.

képes (l. 42. §. 8. pont) értékpapirokban teendi le. A készpénz után a hivatal kamatot nem fizet; a készpénz azonban megfelelő értékü biztositékképes értékpapirokkal bármikor kicserélhető. Az értékpapirok kamatszelvényei pedig esedékességük időpontjában *kivánatra* kiadandók, feltéve, hogy a letét letiltva nincs.

Bánatpénzül legfeljebb 10.000 korona erejéig és legfeljebb 1 (egy) évre terjedő ügyleteknél azon hazai pénzintézetek betétkönyvei is elfogadhatók, melyeknek értékpapirjait a pénzügyminister biztositék képeseknek elismerte, feltéve, hogy az illető pénzintézet igazgatósága a betétkönyvre vezetett záradékban kijelenti, hogy a könyvben lévő betétösszegre nézve kielégitési igényt nem emel és tudomásul veszi, hogy ez összeg bánatpénzül szolgál az illető hivatallal szemben, melynek beleegyezése nélkül ki nem fizethető. Azt, hogy bánatpénzül mily értékpapirok fogadhatók el, a pénzügyminister állapitja meg. Az értékpapirok a budapesti áru- és értéktőzsdén legutóbb jegyzett árfolyamon számitandók; névértéken felül azonban sohasem számithatók.

7. A hely, a nap és óra megnevezése, ahol és amikor a versenytárgyalás meg fog tartatni, illetve az ajánlatok fel fognak bontatni azon hozzáadással, hogy a versenytárgyaláson az ajánlattevők vagy azok igazolt képviselői jelen lehetnek.

A versenytárgyalási határnap akként állapitandó meg, hogy e határnap és a versenytárgyalási hirdetésnek a »Közszállitási Értesitő«-ben történt megjelenése között rendesen legalább 30, nagyobb terjedelmü tervezést igénylő szállitás- vagy munkálatnál legalább 60, igen sürgős esetekben pedig, ugyszintén akkor, midőn az ajánlat megtétele semmi tervezési munkával, vagy adatok gyüjtésével összekötve nincs, — legalább 15 nap maradjon.

8. A hely és idő, ahol és amikor a hirdetés a szállitási feltételek, tervek, részlettervek (esetleg költségvetés), rajzok, minták és az ajánlati minta megtekinthető, esetleg megszerezhető, — s az ár, melyen az emlitett kellékek vagy azok egyike vagy másika megszerezhető.

9. Az odaitélés időpontja naptári időben kifejezve azon hozzáadással, hogy az ajánlattevők ajánlataikkal ez időpontig kötelezettségben maradnak. (L. 25. §.)

10. Ipari munkálatokra (épitkezésekre) hirdetett versenytárgyalásnál utalás arra, hogy azon pályázók, kik a szóban lévő ipari munkálat teljesitésére törvényes képesitéssel nem birnak, kötelesek már ajánlatukban ily képesitéssel biró megbizottat megnevezni és annak képesitését igazolni.

11. Utalás arra, hogy az 1907 : III. t.-czikk 13. és 14. §-ai értelmében a szállitás vagy munkálat elnyerői a szállitás vagy munkálat teljesitéséhez szükséges uj gépeket, eszközöket, berendezési tárgyakat, ha kellő minőségben, kellő időre és nem lényeges árkülönbözet mellett hazai iparosoktól vagy gyárosoktól beszerezhetők, azoktól fogják beszerzni; az összes nyersanyagokat, félgyártmányokat, kész iparczikkeket, amennyiben azok a magyar szent korona országai területén előállittatnak, termeltetnek, illetőleg amennyire ez egyáltalán lehetséges, *teljesen* (l. 42. §. 3. p. is) a magyar szent korona országainak termelése és ipara révén tartoznak beszerezni és a czikkek gyártásához, illetve a munkálatok teljesitéséhez hazai és pedig elsősorban magyar honos müszaki erőket, tisztviselőket, iparosokat, alvállalkozókat, munkavezetőket, munkásokat stb. tartoznak alkalmazni; továbbá, hogy e kötelezettségek teljesitése tekintetében magukat ugy a szállitási vagy munkálatot kiiró hivatal közegei, mint a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg a kereskedelemügyi minister szakközegei ellenőrzésének is alávetik és az evégből szükséges adatokat az ellenőrző közegek rendelkezésére bocsátják.

Felveendő a hirdetésbe az is, hogy a hazai származásra nézve vállalt ezen kötelezettségek, avagy azok egyike vagy másika (a teljesen itthon való előállitás, hazai uj gépek, hazai müszaki és munkaerők stb.) alól az 1907. évi III. t.-cz. 13. §-a értelmében saját tárczáját illetőleg a kereskedelemügyi minister, a többi ministeri tárczákat illetőleg pedig csak az illetékes minister — a kereskedelemügyi m. kir. minister hozzájárulásával — adhat egyes indokolt esetekben (hazai gyártmány, hazai müszaki és munkaerő teljes hiánya, meg nem felelő minőség, nem elegendő mennyiség, túlmagas ár stb. stb.) felmentést és e kötelezettségnek, vagy azok egyikének a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg a *kereskedelemügyi minister ellenőrző közegei* (l. 48., 49. §§.) *által megállapitott* áthágása esetén a hivatal választásától függ, hogy a szerződést a vállalkozó előzetes értesitése mellett, birói közbenjárás nélkül, felbontsa és e mellett a szállitást vagy munkálatot a vállalkozó terhére és veszélyére más módon biztositsa, vagy pedig, hogy a szerződésben százalék szerint megállapitandó, de az összérték, esetleg évi érték 20%-át meg nem haladható kötbér kifizetését, és emellett a szerződés teljesitését követelje. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik. Felveendő továbbá az is, hogy az 1907. évi III. t.-cz. 15. §-a értelmében e kötelezettségek, avagy azok egyikének kijátszása által elkövetett és beigazolt visszaélés esetén az illetékes minister a vállalkozót a kizárási jogkörébe eső (l. 58. §.) ipari szállitások, és munkálatokból végleg vagy meghatározott időre kizárhatja. Ha a jelen 11. pont alatti határozmányok a szállitási vagy

munkafeltételekbe felvétettek (l. 17. §.), azoknak a hirdetésbe való felvétele mellőzendő.

A hirdetésben vagy ajánlati felhivásban a szállitásokhoz vagy munkálatokhoz szükséges nyersanyagok, félgyártmányok vagy kész iparczikkek beszerzésére bizonyos gyárosok vagy iparosok telepét kijelölni semmiféle formában sem szabad.

Ha valamely különleges szerkezet vagy rendszer megjelölhetése czéljából mellőzhetlen valamely czégnév használata, a hirdetményben kifejezetten megemlitendő, hogy bármely szakmabeli hazai gyárosnak a kérdéses rendszer vagy szerkezet szerint készült gyártmányára tehető ajánlat. Épitkezéseknél, ha bizonyos telepről származó kőanyag előirása mellőzhetlen volna, ily előirás helyt foghat ugyan, de a hirdetményben vagy ajánlati felhivásban meg kell emliteni, hogy máshonnét származó kő is ajánlható, ha a vállalkozó igazolja, hogy annak minősége legalább is olyan, mint a minő elő volt irva.

12. Oly szállitások- és munkálatoknál, melyeknél a hatóság a megosztást lehetségesnek itéli, (l. 7. §. 2., 4. p.; 16. §. 2. p.; 29. §. 9. p. és 30. §. 2. pont) — utalás arra, hogy azok esetleg vagy mindenesetre megosztva fognak biztosittatni. Ily esetben a hirdetésben vagy ajánlati felhivásban az is felemlitendő, hogy az ajánlatok vagylagosan tehetők az egész mennyiségre vagy bizonyos hányadra, avagy csakis egy bizonyos hányadra.

13. Utalás arra, hogy azon pályázók, kik ajánlatuk benyujtásakor a versenytárgyalást hirdető hivatallal üzleti összeköttetésben még nem állottak, illetőleg előtte ismeretlenek, tartoznak szállitóképességüket és megbizhatóságukat azon kereskedelmi és iparkamara bizonylatával [1]) igazolni, melyhez vállalatuk telepe szerint tartoznak.

Maguk a hivatalok szállitóképességi vagy megbizhatósági bizonylatot arról, hogy a valamely vállalkozó hazai czég, nem állithatnak ki; arról azonban, hogy valamely szállitó vagy vállalkozó részükre minő konkrét szállitást vagy munkát mennyi idő alatt és miként teljesitett, bizonyitványt kiadhatnak.

14. Amennyiben ez a szállitási vagy munkafeltételekben még bent nem lenne, rendelkezés aziránt, hogy a szállitások vagy munkálatok hol, mikor, mily módon vétetnek át, a vállalkozó meddig és mily mérvben marad szavatos, a fizetések hol, mikor és mily mérvben fognak teljesittetni, a biztositék mily mérvű százalék lesz, miben és hol teendő le. (L. 42. §. 8. p.)

15. Az a kijelentés, hogy a hivatal fentartja a jogot, hogy a beérkezett ajánlatok között az ajánlott árakra tekintet nélkül szabadon választhasson. (L. 17. §. *d)* p. is.)

b) Szállitási vagy munkafeltételek.

17. §. A szállitási vagy munkafeltételek világosan, könnyen érthetően szövegezendők. A szerződő magánfelek a hivatallal egyenjogu szerződő feleknek tekintendők. Nem szabad azokra egyoldalulag csupán kötelezettségeket háritani. Az üzleti életben szokatlan követelések és kikötések velök szemben csak annyiban támaszthatók, amennyiben az mellőzhetlenül szükségesnek látszik.

A kiirásra kerülő olyan iparczikkek, esetleg a szükséghez képest bizonyos iparczikkek, vagy az épitkezésekkel nem kapcsolatos olyan ipari munkálatok szállitására és teljesitésére, melyek időszakonként visszatérnek és több ministeri tárczánál egyaránt előfordulnak, a jelen szabályzat elvei szerint szerkesztendő vagy módositandó egységes *általános* feltételeket kell megállapitani. A középitkezésekre és a velük kapcsolatos szállitásokra és munkálatokra vonatkozólag pedig ugyancsak a jelen szabályzat elvei szerint szerkesztendő, vagy módositandó, és az összes középitkezésekre, illetve az épitkezések különböző ágaira, valamint az egyes munkanemekre kiterjedő egységes általános, különleges és részletes feltételeket kell megállapitani. A módositás ott, hol ily feltételek már megállapittattak, haladék nélkül foganatba veendő, az egységesités iránt pedig külön fog intézkedés történni.

Az általános szállitási vagy munkafeltételek rendszerint a szállitás vagy munkálat teljesitésére vonatkozó kezelési, pénzügyi (kötbér, biztositék, fizetések stb.), jogi és munkásvédelmi határozmányokat, a részletes feltételek pedig az egyes szállitási és munkanemekkel s azok anyagaival szemben felállitott követelményeket, a munkálatok elszámolásának részletes módozatait és a jótállási kötelezettség részleteit kell hogy tartalmazzák. A feltételek átdolgozásánál, illetve szerkesztésénél különös figyelem forditandó a jelen szabályzat III., VI. és VII. fejezeteiben foglalt határozmányokra.

Az általános szállitási és munkafeltételekbe mindenesetre beveendők az alábbi határozmányok:

a) A szállitás vagy munkálat teljesitéséhez szükséges uj gépeket, eszközöket, berendezési tárgyakat, ha kellő minőségben, kellő időre

[1]) A kereskedelmi és iparkamarák a szállitóképességi és megbizhatósági bizonyitványok kiállitása körül a következő elvek szem előtt tartásával járnak el:

a) Az ily bizonyitvány tartalma a vállalkozóval nem közölhető, és ezt külön zárt boritékban kell a kiiró hivatalnak elküldeni, a fél csupán az elküldés megtörténtéről értesitendő.

b) A bizonyitvány szövegében kitüntetendő, hogy az csak egy évi időtartamra, csakis a szóban lévő konkrét szállitásra érvényes és más alkalommal *még az egy évi időn belül is* használható fel.

és nem lényeges árkülönbözet mellett hazai iparosoktól vagy gyárosoktól beszerezhetők, azoktól kell beszerezni; vállalkozók az összes nyersanyagokat, félgyártmányokat vagy kész iparczikkeket, amennyiben azok a magyar szent korona országai területén előállittatnak, termeltetnek, illetőleg amennyire ez egyáltalán lehetséges, teljesen a magyar szent korona országainak termelése és ipara révén tartoznak beszerezni és a czikkek gyártásához, illetőleg a munkálatok teljesitéséhez hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki erőket, tisztviselőket, iparosokat, alvállalkozókat, munkavezetőket, munkásokat stb. tartoznak alkalmazni, e kötelezettségek teljesitése tekintetében pedig magukat ugy a beszerző vagy megrendelő hivatal közegei, valamint a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg a kereskedelemügyi minister szakközegei ellenőrzésének is alávetik és az evégből szükséges adatokat az ellenőrző közegeknek rendelkezésére bocsátják. (L. 1907. évi III. t.-czikk 13. és 14. §-ait.)

b) E kötelezettségek, avagy azok egyike vagy másika alól saját tárczáját illetőleg a kereskedelemügyi minister, a többi ministeri tárczákat illetőleg pedig csak az illetékes minister — a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával — adhat egyes indokolt esetekben (l. 16. §. 11. p.) felmentést, továbbá azoknak, vagy azok egyikének a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetőleg a kereskedelemügyi m. kir. minister ellenőrző közegei által megállapitott áthágása esetén a hivatal választásától függ, hogy a szerződést a vállalkozó előzetes értesitése mellett biról közbenjárás nélkül felbontsa, és emellett a szállitást vagy munkálatot a vállalkozó terhére és veszélyére más módon biztositsa, vagy pedig, hogy a szerződésben százalék szerint megállapitandó, de az összérték, illetve évi érték 20%-át meg nem haladható kötbér kifizetését, és emellett a szerződés teljesitését követelje. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik.

c) Az *a)* és *b)* pontban foglalt kötelezettségeknek, avagy azok egyikének kijátszása által elkövetett és beigazolt visszaélés esetén az illetékes minister a vállalkozót az 1907. évi III. t.-cz. 15. §-a értelmében a kizárási jogkörébe eső (L 58. §.) ipari szállitások- és munkálatokból végleg vagy meghatározott időre kizárhatja.

d) Egy ajánlattevőnek sincs követelési joga abban az irányban, hogy a szállitás vagy munkálat egészben vagy részben neki itéltessék oda és a jelen szabályzatnak akár az eljárásra (III. és IV. fej.), akár az odaitélésre (V. fej.) vonatkozó határozmányai megsértéséből netán előállott kár (elmaradt haszon) megtéritését az ajánlattevők sem a hatóságtól, sem annak közegeitől nem követelhetik. (L. 32. §.)

e) Ha a nyertes ajánlattevő a hozzá intézett felhivás vételétől számitott nyolcz nap alatt az előirt biztositékot le nem tenné és a szerződést alá nem irná, ugy visszalépettnek tekintendő. Ily esetben ugyanő a szállitásra vagy munkálatra vonatkozó minden igényét elveszti és a hatóságnak jogában áll az általa esetleg letett bánatpénzt biról közbenjárás nélkül visszatartani, az esetben pedig, ha a szállitás vagy munkálat más uton csak magasabb egységárak vagy végösszeg mellett lenne teljesithető, ugy a különbözetet is megtériteni tartozik. (L. 35. §.)

c) Az ajánlati minta.

(Az ajánlatok kellékei.)

18. §. Minden ajánlati minta első lapján feltünően jelzendő, hogy az ajánlat ivenként egykoronás bélyeggel látandó el.

Az ajánlati minta világosan, röviden és könnyen érthetően szövegezendő. Szerkesztésére irányadó, hogy az ajánlatban elegendő a szállitást vagy munkálatot röviden jelezni, a bánatpénz letételére hivatkozni (ha ki volt kötve) és kijelenteni, hogy ajánlattevő a kiirási műveleteket (hirdetés, ajánlati felhivás, a szállitási vagy munkafeltételek, tervek, minták stb.) ismeri és azok összes határozmányait magára kötelezőnek elfogadja, a kérdéses szállitásra vagy munkálatra ilyen és ilyen egységárakkal, végösszeggel, százalékos engedménynyel (14. §.) tesz ajánlatot és a czikkeket maga gyártja, avagy ezen és ezen, ilyen és ilyen, itt és itt lakó iparosoktól, gyárosoktól fogja beszerezni, a munkálatot saját műhelye, gyára, alkalmazottjai utján, avagy ezen és ezen, ilyen és ilyen, itt és itt lakó iparosok utján ilyen és ilyen származásu anyagokból fogja teljesiteni. (L. az 1. alatti mellékletet.)

Az ajánlatok szerkesztésénél egyébként figyelemmel kell lenni a következőkre is:

a) Többek részéről együttesen tett ajánlatoknál nyilatkozat teendő aziránt, miszerint az ajánlat tekintetében egyetemlegesen felelősek, továbbá megnevezendő az a megbizott, ki az üzletvitelért felelős, illetve az értesitések, továbbá pénzösszegek és értékek átvételére jogositva van és akinek, amennyiben munkálatokról van szó, azok végzésére törvényes képesitéssel is kell birnia. Nem önjogu személyek, társaságok és más jogi személyek részéről tett ajánlatoknál azon törvényes képviselő, igazgató, vagy képviseletre hivatott más személy is megnevezendő, aki értesitések, továbbá pénzösszegek és értékek felvételére jogositva van.

b) Hacsak lehetséges, már az ajánlatban meg kell nevezni azon hazai iparosok vagy gyárosok nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét, kiknek gyártmányát ajánlattevő szállitani vagy akiknek igénybevételével a munkálatot hazai anyagokból hazai és pedig elsősorban magyar

honos műszaki és munkaerők utján teljesiteni fogja. Ha ez nem lehetséges, ugy az ajánlattevőnek kötelezőleg ki kell jelentenie, hogy a szóban lévő iparosok, gyárosok nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét vagy a szerződésben fogja megnevezni, vagy ha ezt sem tehetné, a hivatalnak a szállitás vagy munkálat megkezdését megelőzőleg legalább 15 nappal, vagy — a hivatal külön engedélyével — legkésőbb annak megkezdésekor 10%-os kötbér terhe mellett be fogja jelenteni. (L. 42. §. 3. p.) A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik. Ha a vállalkozó már az ajánlat tételénél tisztában van azzal, hogy bizonyos czikket, anyagot, félgyártmányt kénytelen lesz külföldön beszerezni s bizonyos munkanemeket elsősorban külföldi műszaki és munkaerők alkalmazásával teljesiteni vagy teljesittetni, ugy ezt ajánlatában megfelelő indokolás mellett felemliteni tartozik.

c) Ha a szállitás vagy munkálat teljesitése szabadalmi jog birtoklását tételezi fel, pályázó ezt ajánlatában felemliteni és kijelenteni tartozik, hogy a jogot megszerezte, esetleg a jog megsértéséből eredhető károkért az állammal szemben a felelősséget elvállalja.

d) Az ipari képesitésre, czégbejegyzésre vonatkozó adatok az ajánlatban szintén felemlitendők. (L. 29. §. 1. pont.) Ipari munkálatoknál (épitkezéseknél) az ipari képesitéseknek igazolása vagy képesitéssel igazoltan biró megbizottnak megnevezése kötelező. (L. 16. §. 10. pont.)

19. §. A 10.000 K összértéket vagy évi értéket meg nem haladó szállitások- és munkálatoknál a szállitási (munka-) feltételek s az ajánlati minta magába a versenytárgyalási hirdetésbe (ajánlati felhivásba) vehetők fel. De az ily versenytárgyalási hirdetésben (esetleg külön mellékleten, melyet a pályázó, ha nem árengedményes versenytárgyalásról van szó, az árakkal kitölt) a szállitandó czikkek vagy teljesitendő munkálatok részletesen felsorolandók és a 17. §. *a), b), c), d), e)* pontjaiban foglalt határozmányok abba is mindenesetre felveendők.

IV. A beérkezett ajánlatok tárgyalása.

20. §. A versenytárgyalási hirdetésben vagy ajánlati felhivásban megjelölt határidőig beérkezett ajánlatok boritékára a beérkezés időpontja, valamint a szükséghez képest az a körülmény, hogy az ajánlat boritéka és a boriték pecsétje a beérkezéskor sérült volt-e, esetleg a sérülés a postáról beérkezéskor állapittatott-e meg, feljegyzendő. Az ajánlatok beérkezésük sorrendjében jegyzékbe foglalandók és pontosan a kitüzött határidőben bizottságilag bontandók fel. A felbontásnál a bizottság tagjain kivül az ajánlattevők vagy azok megbizottjai jelen lehetnek.

A bizottságnak legalább 3 tagból kell állania, és pedig mindenesetre a kiiró hivatal képviselője mint elnökből, továbbá, ahol lehetséges, egy olyan műszaki közegből, ki az illető czikk vagy munka természetével ismerős — és egy számvevőségi közegből (pénzügyi tisztviselő).

A felbontott ajánlatokat s azoknak lényeges kiegészitő részét képező mellékleteit (költségvetés, egységárjegyzék, tervek, minták stb.) a bizottságnak legalább 3 tagja aláirja.

21. §. A felbontásról, illetőleg a versenytárgyalásról jegyzőkönyv veendő fel, melybe az ajánlatok beérkeztük sorrendjében folyószámok alatt bevezetendők, mellékleteik felsorolandók és minden ajánlatnál megemlitendő az is, vajjon ajánlattevő a bánatpénzt (ha ki volt kötve) az előirt összegben letette-e? Az ajánlatok és mellékleteik, valamint a hirdetmény és mellékleteinek egy-egy példánya a jegyzőkönyvhöz csatolandók, a jegyzőkönyv pedig felolvasás után a kirendelt bizottság tagjai által aláirandó.

A beérkezett ajánlatok felolvasása alkalmával az ajánlatok szövegéből csak az ajánlott czikk vagy munkálat, az ajánlattevő neve vagy czége és az általa ajánlott egységár, a végösszeg, az utóbbira vonatkozólag az ajánlattevő által netalán tett megjegyzés, a mennyiség, árengedményes versenytárgyalásnál a leengedett vagy túlkövetelt százalék, valamint a kirástól való valamely eltérés közölhető a jelenlevőkkel. Minden más adat közlése mellőzendő s más módon sem hozható nyilvánosságra.

Nagyobb terjedelmü költségvetéseknél a különböző egységárak közül csupán azok olvasandók fel, melyeket a jelenlevő érdekeltek többsége felolvastatni kiván. A felbontott ajánlatok boritéka az illető ajánlatnál hagyandó.

Épitkezési munkálatoknál és több ipari szakmát érdeklő szállitásoknál az ajánlatok fenti adatai szakmák szerint olvasandók fel.

Ha valamely ajánlat egységárait jelző szavakban vagy számokban javitások, vakarások fordulnak elő, ez a körülmény az illető ajánlaton és a jegyzőkönyvben is feljegyzendő.

22. §. Azon ajánlatok, melyek az ajánlati mintában előirt adatokat nem tartalmazzák, illetve a feltételeknek vagy mintáknak nem megfelelő kikötéseket tartalmaznak, melyek nincsenek aláirva, nem voltak lepecsételve és sértetlen (l. 28. §. *b)* pont) boritékba téve, melyek a hirdetésben vagy ajánlati felhivásban kitett időpont után, ha mindjárt a tárgyalás folyama alatt érkeztek is be, hacsak a postán kellő időben történt feladás nem igazoltatnék (l. 28. §. *f)* pont), — továbbá az eredeti ajánlatot módositó, bár szabályszerü időben érkezett ajánlatok, valamint — bánatpénz kikötése esetén — az oly ajánlatok, melyekhez a bánatpénz letételét igazoló nyugta csatolva nincs

(l. 28. §. *d)* pont); végül a táviratilag tett ajánlatok már a versenytárgyaláskor magán az ajánlaton és a jegyzőkönyvben is mint ilyenek megjelölendők. (L. 28. §-t is.)

23. §. Az ajánlattevők tett ajánlatuk folytán az ajánlat fölötti határozathozatalig (l. 25. §.), azon ajánlattevők pedig, kiknek ajánlata elfogadtatott, elfogadott ajánlatuk alapján véglegesen felelősek maradnak.

24. §. Ha olyan nagyszámu ajánlat érkezett be, vagy oly számos czikkre vagy munkálatra történt a kiirás (l. 16. §. 2. p.), hogy az ajánlatoknak az odaitélésnél leendő áttekintése előreláthatólag nehézségekbe fog ütközni, ugyszintén *minden olyan esetben*, midőn az odaitélés felett végérvényesen dönteni felettes hatóság (minister) illetékes, az ajánlatokban foglalt árakról az ajánlattevők, czikkek és munkanemek szerint részletezett összehasonlitó kimutatás készitendő, melyben meg kell jelölni azt a három ajánlatot, melyek az odaitélésnél ár, minőség, megbizhatóság és egyéb szempontokból (l. 29. §.) elsősorban jöhetnek figyelembe.

Árengedményes versenytárgyalásoknál ez eljárás minden esetben követendő. Azoknak bánatpénze, kiknek ajánlata nincs az emlitett három ajánlat közt, kivánatra még az odaitélés előtt kiadható. (L. 27. §-t is.)

Az odaitélés.

25. §. Mihelyt az ajánlatok felbontása befejeztetett, a versenytárgyalást intéző — esetleg az odaitélési javaslat szerkesztésére kirendelt külön — bizottság, az esetleg tett észrevételek figyelembevételével, a szállitás vagy munkálat odaitélése iránt javaslatot zárt ülésben elkésziti és azt az illetékes hatóság elé terjeszti.

Nagyobb értékü szállitások és munkálatok odaitélésére vonatkozó javaslatok tétele czéljából az egyes ministeriumok kebelében legalább 5 tagból álló szakbizottságok (jury) szervezendők, melyeknek hatáskörét és teendőit az illetékes minister rendeletileg szabályozza.

E szakbizottságok az illető versenytárgyalások feltételeinek kidolgozásával is megbizhatók.

Az odaitélés iránt, amennyiben a végérvényes döntés joga magát a kiiró hivatalt illeti, és ha a legmegfelelőbb ajánlat minden aggály és nehézség nélkül megállapitható, különösen pedig gyors árhullámzásnak kitett iparczikkeknél a határozat lehetőleg azonnal a felbontás után, de legkésőbb attól számitva 8 nap alatt meghozandó.

Ily esetektől eltekintve, általában szabály az, hogy az odaitélés iránti határozat rendszerint a versenytárgyalástól számitott 15 nap alatt, ha pedig az odaitélés felett végérvényesen felsőbb hatóság dönt, 30 nap alatt hozandó.

Ha az ajánlatok összehasonlitást, kisérletezést, vagy más előzetes intézkedést igényelnek, a végérvényes döntésnek rendszerint legfeljebb 60 nap alatt kell megtörténnie. Ez utóbbi esetben a hivatalnak jogában áll e határidőt a szükséghez képest további 15 nappal meghosszabbitani. Ha a fenti határidők lejártak anélkül, hogy a végérvényes döntés bekövetkezett volna, jogukban áll az ajánlattevőknek ajánlatukat visszavonni és bánatpénzük visszaadását kérni.

26. §. Ha kivételesen az ajánlattevők voltak minták bemutatására felszólitva, ugy a bemutatott minták az odaitélés előtt, szakértő utján, a fenti határidők szem előtt tartása mellett idejében minőségi vizsgálat alá veendők s csak e vizsgálat adatainak ismeretével szabad az ajánlatok felett dönteni. (L. 13. §. 2. *a)* p.)

27. §. Az ajánlattevők a végérvényes döntésről nyomban, de legkésőbb attól számitott (l. 35. §.) 8 napon belül irásban értesitendők (l. 35. §-t is) és az esetleg letett bánatpénzek (vadiumok) azoknak, kiknek ajánlata el nem fogadtatott, ugyanaz időn belül visszaszolgáltatandók, amennyiben azt időközben már előbb vissza nem kapták volna. (L. 24. §. utolsó bekezdését is.) A kiutalás alkalmával a bánatpénznyugták a versenytárgyalási jegyzőkönyvtől elveendők és az emlitett feleknek kiadandók. Az utalványozási joggal már ez idő szerint felruházott hivatalok feljogosittatnak, hogy bánatpénzek kiutalása, illetőleg felszabaditása (l. III. fej. 16. §. 6. p.) iránt minden esetben saját hatáskörükben intézkedjenek, még pedig, ha számvevőségük nem volna, számvevőségi fel- és ellenjegyzés nélkül is. (L. 42. §. 8. pontot is.) Az illetékes minister e jogot a pénzügyministerrel egyetértőleg kiadandó külön rendeletben mindazon hivataloknak megadhatja, melyeknél ipari szállitások és munkálatok kiirása rendszeresen előfordult.

28. §. Az odaitélés alkalmával nem vehetők figyelembe azon ajánlatok:

a) melyeket az ajánlattevő vagy meghatalmazottja nem irt alá (ugy az ajánlat, mint az esetleg mellékletét képező egységárjegyzék, minták, tervek, költségvetés is aláirandó);

b) melyek nem voltak lepecsételt és sértetlen boritékba téve, feltéve, hogy a pecsét vagy boriték sérülése nem postán történt, illetve nem az onnét történt beérkezéskor állapittatott meg (20. §.);

c) melyek az ajánlati mintában előirt adatokat nem tartalmazzák, vagy a feltételeknek vagy mintáknak meg nem felelő kikötéseket tartalmaznak, kivéve, ha netán egyébként a czélnak megfelelő oly czikk ajánltatnék, mely az előirt minta, szabvány vagy formával nem egyezik, vagy amelyek előállitási módja más, mint a feltételekben előirt (pl. szabadalmazott) eljárás. (L. 29. §. 16. p. is.)

Ajánlattevő azon kijelentése, hogy rövidebb ideig marad kötelezettségben, mint azt a hirdetmény vagy felhivás kivánja, nem szolgálhat

okul arra, hogy ajánlata ne vétessék figyelembe.

Nem vehetők figyelembe továbbá :

d) a bánatpénz letételét igazoló nyugtával, vagy a nyugta közjegyzőileg hitelesített másolatával, esetleg a bánatpénz összegéről szóló postai feladó-vevénynyel (l. 16. §. 6. p.) fel nem szerelt ajánlatok, feltéve, hogy bánatpénz kiköttetett. Ellenben tárgyalás alá veendő az ily ajánlat, ha az illető a bánatpénznyugtát, vagy annak közjegyzőileg hitelesített másolatát (postai feladó-vevény), mely a bánatpénznek idejében való letételét tanusitja, utólag még az odaitélés előtt bemutatja, illetőleg ha a kiiró hivatal pénztáránál tétetett le a bánatpénz és igy annak kellő időben történt letétele a helyszinén minden nagyobb nehézség nélkül megállapitható, végül ha az ajánlattevő a bánatpénznek a postatakarékpénztár utján történt letételét (lekötését) legkésőbb az ajánlatok felbontásakor igazolja ;

e) az eredeti ajánlatot módositó, bár a benyujtásra kitüzött idő előtt érkezett ajánlatok ;

f) a benyujtásra kitüzött idő után érkezett ajánlatok — tekintet nélkül azok keltezésére, — hacsak a postán oly időben történt feladás nem igazoltatnék, melyen belül rendes körülmények közt az ajánlatnak az ajánlatok benyujtására kitüzött időpontig meg kellett volna érkeznie ; ha azonban az ily ajánlat a versenytárgyalási hirdetésben megjelölt helyre már az odaitélési határozat meghozatala után érkezik csak be, az figyelembe nem vehető ;

g) oly ajánlatok, melyek a teljesitendő szállitás vagy munkálattal nyilvánvalólag arányban nem álló alacsony ártételeket tartalmaznak, illetőleg munkálatokra (épitkezésekre) vonatkozó *árengedményes* versenytárgyalásnál (l. 14. §.) a hivatalos költségvetés végösszegéből 20%-nál többet engednek, ugy hogy az árakból itélve a szállitás vagy munka megfelelő teljesitése nem várható, hacsak az ajánlat benyujtója kivételesen alacsony árajánlatát ajánlatában, vagy megkérdezésére elfogadhatóan meg nem indokolja (l. 7. §. 3. p.) ;

h) azok ajánlatai, kikről a kiiró hivatal a kereskedelemügyi ministertől nyert hivatalos értesülés alapján tudja, hogy a munkásbiztositó pénztárak irányában fennálló kötelezettségeket nem szokták teljesiteni, kik munkásaikat az illető iparágban (mesterségben) szokásos, vagy épen a szakmabeli munkaadók és munkások többsége által létesitett és kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabálylyal működő szervezetek által egyetértőleg megállapitott és életbeléptetett munkaidőnél és bérnél rendszeresen hosszabb idő és silányabb bér mellett foglalkoztatják ;

i) oly vállalkozók ajánlatai, kik a legközelebb elmult három év alatt teljesitett szállitások alkalmával az illető hatóság tapasztalata szerint megbizhatatlanoknak mutatkoztak ;

j) azok ajánlatai, akiket a kereskedelemügyi m. kir. minister, vagy az ő hozzájárulásával a belügyminister vagy ministertanács bizonyos, illetve az összes közszállitások és munkálatok elnyerésétől közérdek szempontjából végleg vagy meghatározott időre kizárt, (ez utóbbi esetben természetesen a kizárási idő tartama alatt), és akiknek kizárásáról az odaitélésre illetékes hatóság hivatalosan értesitést nyert ;

k) oly ajánlatok, melyek meghatározott árt nem tartalmaznak, hanem csak olyszerü kijelentést foglalnak magukban, hogy az ajánlattevő a legmegfelelőbbnek találandó áron, vagy ezen alul is szállitani kész ;

l) letartóztatási intézetekkel rabmunka kibérlésére szerződött vállalkozók ajánlatai azon czikkekre nézve, melyeket rabmunka utján állitanak elő még akkor is, ha e czikkeket egyébként saját gyárukban vagy műhelyükben szintén előállitják, amennyiben nem az igazságügyministerium, vagy az alája tartozó hatóságok, hivatalok, intézetek és intézmények szállitásai vagy munkálatairól volna szó ;

m) százalékos árengedményt vagy felülfizetést tartalmazó ajánlatok oly esetekben, midőn egységárak ajánlása kivántatott. (L. 14. §.)

Hatósági intézkedések megfelebbezése miatt senkinek ajánlata el nem utasitható.

29. §. Az előbbi szakasz szerint figyelembe nem vehető ajánlatok mellőzésével — a többi ajánlatok gondos vizsgálat alá veendők.

Ha valamely ajánlatban az egységárak szerint a hivatal által megállapitott (tényleges) végösszeg nem azonos az ajánlatban kitett végösszeggel, ugy az egységárak szerint megállapitott (tényleges) végösszeg számit. Ha a számokban kifejezett árak a betükben (szóval) kifejezett áraktól eltérnek, ez utóbbiak számitanak.

Az odaitélésnél a kiiró hivatal a beérkezett ajánlatok közt szabadon választ, szem előtt tartva az alábbi elveket :

1. A szállitás vagy munkálat — figyelemmel a fennálló törvények- és rendeleteknek a képesitésre (kvalifikáczió) vonatkozó határozmányaira is — azon hazai és pedig elsősorban magyar honos iparosmester, gyáros vagy vállalkozónak (kereskedőnek) itélendő oda, ki a szállitás- vagy munkálatnak hazai gyártmányokból, hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők utján pontos, kellő minőségben és a szolgálat érdekeinek megfelelően leendő teljesitésére a legalkalmasabb és kinek ajánlata viszonylag a legolcsóbb.

A legalacsonyabb árajánlat *egymagában* a szállitás vagy munkálat elnyerésére nem jogosit.

Az odaitélésnél gondosan megvizsgálandó, vajjon a legmegfelelőbb ajánlatot tett vállalkozó nemcsak czégében, hanem üzletvitelében is hazai iparos-, gyáros- vagy vállalkozónak (czégnek) minősithető-e.

Felmerülő kétség esetén e tekintetben a m.

kir. kereskedelmi muzeum véleménye is megkérdezendő.

2. Megfelelő minőség és nem lényeges árkülönbözet mellett elsősorban a helybeli iparosmesterek vagy gyárosok ajánlatai veendők figyelembe. Épitkezéseknél a helyben kapható anyagok és gyártmányok — megfelelő minőség és ár mellett — előnyben részesitendők.

A *helyi ipar* előnyben részesitésére vonatkozó elv alól kivétel teendő ott, hol bizonyos szükségletet *kivételesen* a fővárosi és vidéki hivatalok számára mellőzhetetlenül *központilag* kell beszerezni, amikor is ügyelni kell, hogy a szükséglet szállitása a fővárosi és vidéki iparosmesterek vagy gyárosok közt lehetőleg megosztva biztosittassék.

3. Ha nem voltak hivatalos minták megállapitva, az ajánlattevők által benyujtott és előzetesen szakszerüen megvizsgált minták az ajánlott árak és a vizsgálat utján talált minőséghez viszonyitva mérlegelendők. (L. 26. §.)

4. Magánfogyasztásra kereskedelmi czikkeket előállitó iparosok és gyárosok olyanokkal szemben, kik csak közszállitásokra dolgoznak, egyenlő feltételek és nem lényeges árkülönbözet mellett szállitások odaitélésénél előnyben részesitendők.

5. A kézműipari szakmákat érintő szállitások és munkálatok odaitélésénél — egyébként egyenlő feltételek és nem lényeges árkülönbözet mellett — az iparigazolványnyal biró szakiparos-mesterek és azok szövetkezetei előnyben részesitendők.

6. Egyébként egyenlő feltételek, vagy nem lényeges árkülönbözet mellett előny adandó azon hazai gyárosok vagy iparosmestereknek, kik gyáruk, műhelyük berendezésénél a czikk vagy munkálat teljesitéséhez szükséges gépek és eszközök, valamint a gyártási anyagok beszerzésénél a hazai termelés, illetve a hazai ipar termékeit maguk is előnyben részesitik, munkásjóléti intézmények létesitése körül kiváló érdemeket szereztek, a szakmabeli munkaadók és munkások többsége által alakitott és kormányhatóságilag jóváhagyott alapszabálylyal működő szervezetek által egyértelmüleg elfogadott és életbeléptetett munkafeltételeket magukra kötelezőnek elismerik és ezt igazolják.

7. Egyenlő feltételek mellett előny adandó azon hazai gyárosok- vagy iparosoknak, kik az illető czikk vagy munkálat speciális gyártói vagy készitői.

8. Fővállalkozóknak [1]) különböző iparágak (mesterségek) köréhez tartozó *szállitások* az esetben, ha hazai iparos, gyáros, vagy hazai gyártmányt ajánló hazai kereskedő az ugyanazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikkekre versenyképes ajánlatot tett, épen nem itélhetők oda. *Ipari munkálatok* pedig fővállalkozóknak csak akkor itélhetők oda, ha az egyes munkanemekre hazai iparos vagy gyáros nem pályázott, vagy ezek árajánlatai együttvéve igen lényeges árkülönbözetet mutatnak a vállalat végösszegében, — továbbá odaitélhetők uj vasutvonal, közcsatorna, kikötő és általában vizépitkezések, nemkülönben ut- és hidépitések oly esetekben, midőn a *gyors, egységes és gazdaságos lebonyolitás* nagy sulylyal esik mérlegbe, és ez a munkanemek szerinti kiadás mellett, *a beérkezett ajánlatokból itélve,* nem biztositható. Ily esetben is csak olyan fővállalkozóknak itélhető oda a szállitás vagy munkálat, kik az alvállalkozókat ajánlatukban megnevezik és ha ez nem lehetséges, ennek elmulasztását elfogadhatóan megokolják, továbbá kik az alvállalkozókkal (iparosok) és munkásokkal szemben elvállalandó kötelezettségek teljesitése tekintetében elegendő erkölcsi és anyagi biztositékot nyujtanak és feljogositják a hivatalt, hogy az alvállalkozók (iparosok) a művezetőknek és munkásoknak igazoltan kiérdemelt keresetét vagy bérét szükség esetén a fővállalkozó kereseti összegeinek terhére folyósithassa. (L. 54. §-t is.)

9. Amennyiben valamely nagyobb értékü szállitásra vagy munkálatra nézve a hatóság a megosztást lehetségesnek itélte (l. 7. §. 2., 4. p. is) és már a versenytárgyalási hirdetésben (ajánlati felhivásban) jelezte, hogy az odaitélés *esetleg* vagy mindenesetre megosztva fog történni (l. 16. §. 12. p.), ez esetben, feltéve hogy több hazai iparos vagy gyáros azonos minőség és nem lényegesen eltérő árak mellett tett ajánlatot, a szállitás vagy munkálat közöttük szállitóképességükhöz és megbizhatóságukhoz képest megosztható. Ha a hatóság a beérkezett ajánlatok alapján a megosztást elhatározza és az árak közt lényeges eltérés van, a legolcsóbb ajánlattevő áraival a többi pályázót megkinálhatja, s ha azok ez árakat elfogadni nem hajlandók, jogában áll az egész szállitást vagy munkálatot az egészre ajánlatot tett legolcsóbb ajánlattevőnél biztositani. Ha azonban ez nem képes az egész mennyiséget szállitani, vagy az egész munkálatot teljesiteni, akkor a fennmaradó hányadok szállitása a hozzá legközelebb álló legolcsóbb ajánlattevők sorrendjében szállitóképességük teljes mérvének kihasználása mellett itélhető oda. (L. 30. §.)

10. Oly szállitás vagy munka, melynél a versenytárgyalási hirdetmény vagy ajánlati felhivás értelmében *kivételesen* (l. 11. §.) a terveket is maguk az ajánlattevők készitik, annak itélendő oda, ki — a tervekből itélve — a kiirt szállitást vagy munkát műszakilag helyesen és viszonylag legjutányosabban fogja teljesiteni.

---

[1]) Fővállalkozó az, ki különböző iparágakat (mesterségeket) érdeklő szállitásokra vagy munkálatokra tesz együttesen (l. 16. §. 2. pont), vagy külön-külön ajánlatot. (Pl. ha ugyanazon vállalkozó tenne együttesen, vagy külön-külön ajánlatot a szolgaruhákra, a köszénre, a papirosra, az irónra stbire.)

11. Ha netán valamely vállalkozó a hivatalnak a kiirási műveletet megelőzőleg valamely előmunkálatot (tervet stb.) teljesitett, e czimen az odaitélésnél semmiféle előnyben nem részesithető.

12. Emberbaráti intézetek foglalkoztató műhelyei által tett ajánlatok ily műhelyekben háziiparszerüleg készitett czikkek szállitására egyébként egyenlő feltételek mellett előnyben részesitendők.

13. Ha az odaitélési eljárás alkalmával, ugyszintén akkor is, ha valamely czikk vagy munkálat szabad kézből adatott ki és valamely iparczikk kézi bevásárlás utján szereztetett be, kétség merül fel aziránt, hogy valamely czikket vagy munkálatot hazai iparos vagy gyáros készit, teljesit, készithet vagy teljesithet-e, akkor előzetes tájékozásért a *m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságához* kell fordulni, mely a hazai beszerzési forrásokat rendszeresen nyilvántartja.

14. Ha az odaitélési eljárás alkalmával az előzetes tájékozás után is az tünnék ki, hogy a szállitást vagy munkálatot egészben vagy részben külföldi gyár vagy ipartelep termékével kell fedezni, illetőleg külföldi vállalkozó utján, avagy elsősorban külföldi műszaki és munkaerőkkel, külföldről behozandó uj gépek, eszközök és berendezési tárgyak segitségével — egyes gyártási folyamatoknak külföldön leendő eszközlésével kell beszerezni, illetve teljesiteni — ugy ehhez, illetőleg ezek egyike vagy másikának megengedéséhez odaitélés előtt az 1907. évi III. törvényczikk 13. §-a értelmében feltétlenül az illetékes ministeri felhatalmazása kérendő ki.

Az illetékes minister a felhatalmazás, illetve a hazai származásra vonatkozó törvényes kötelezettség alól leendő felmentés megadása vagy meg nem adása felett a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával határoz, és elhatározásáról — az alárendelt hatóság mellett — értesiti a kereskedelemügyi ministert is, ki az ilyen, nemkülönben a saját tárczájára nézve megadott felmentéseket is, — nyomban közli a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságával.

15. Ha valamely szállitásnak egészben vagy részben külföldi gyár vagy ipartelep termékével leendő fedezésére a kereskedelemügyi minister, vagy az ő hozzájárulásával az illetékes minister felhatalmazást adott, az ilyen szállitás odaitélésénél a hazai kereskedők ajánlatai egyenlő feltételek mellett előnyben részesitendők.

16. Az a körülmény, hogy valamely ajánlott czikk vagy munkálat a versenytárgyalási hirdetményben vagy ajánlati felhivásban emlitett mintával, szabványnyal, formával, szerkezettel, rendszerrel meg nem egyezik, ha egyébként a czélnak megfelel, egymagában a hazai gyártmányok mellőzésére okul nem szolgálhat. Kivétel tehető ez elv alól a m. kir. honvédség, csendőrség és méneskari legénység részére történt szállitásnál, melyeknél az előirt mintáktól eltérni nem lehet.

17. Ócska anyagok odaitélésénél — egyenlő vagy nem lényegesen eltérő árak mellett — előnyben részesitendők ez anyagokat feldolgozó iparosmesterek, gyárosok, ipari szövetkezetek, háziiparérdekképviseletek és háziipari vállalatok. (L. 9. §-t is.)

30. §. A versenytárgyalás folyamán, vagy az odaitélés iránt folyó tárgyalások alatt, vagy azokat követőleg az ajánlattevőkkel, vagy azok egyikével *engedmények elnyerése iránt* alkudozásba, vagy a többi ajánlattevővel szemben *az egyenlő elbánás elvét sértő* tárgyalásba bocsátkozni nem szabad.

A versenytárgyalást követőleg mindazonáltal kivételesen feltétlenül meg van engedve a tárgyalás a következő esetekben:

1. *Szállitásoknál* tárgyalni lehet: a legolcsóbb ajánlattevővel aziránt, hogy az általa felajánlott egységár mellett az ajánlottnál nagyobb, de a kiirt mennyiséget, illetve az ingási százalékot meg nem haladható mennyiséget szállitson.

2. *Ugy szállitásoknál, mint munkálatoknál* tárgyalni lehet *a)* a legalacsonyabb árajánlat benyujtójával aziránt, hogy megindokolja kivételesen alacsony árajánlatát, mely a hatóság nézete szerint és figyelemmel a többi árajánlatra is, a szállitás vagy munkálat értékével nem látszik arányban állani (l. 28. §. *g)* pont); *b)* oly esetekben, midőn a hatóság a szállitást vagy munkálatot több érdekelt közt megosztva kivánja biztositani (l. 29. §. 9. p.), az összes többi pályázókkal aziránt, hogy fogadják el a legelőnyösebb ajánlattevő árait és megfelelő részletszállitást.

31. §. A szállitás vagy munkálat az ajánlattevők egyikének, avagy a megosztás esetén többnek a versenytárgyalási eredmények alapján rendszerint ténylegesen odaitélendő. Kivétel teendő oly esetekben, midőn összebeszélésnek ismérvei látszanak fenforogni (lásd 7. §. 3. p.); midőn az árak általában, avagy az illető czikk vagy munka eddigi áraihoz vagy piaczi árakhoz viszonyitva feltünően magasak; továbbá, midőn — az árak magasságára tekintet nélkül — a beérkezett ajánlatok alapján a szállitás vagy munkálat a költségvetési hitel keretében arra előirányzott összegért nem lesz teljesithető.

Ily esetekben, ugyszintén akkor is, ha ajánlatok egyáltalán nem érkeztek be, vagy a nyertes ajánlattevő a szerződés aláirása előtt visszalépett, szükség esetén — ha erre az illetékes minister, a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával, előzetesen engedélyt adott — a külföldi verseny bevonásával, még pedig korlátolt versenytárgyalás utján, s ha ez se vezet eredményre, kézi bevásárlás utján, illetve szabad kézből biztositandó a szükséglet vagy munkálat. Ha ily esetekben a hazai ajánlattevők

ajánlata lényegesen drágább a külföldi czégek ajánlatánál, ugy ez utóbbiak ajánlata ujabb ministeri engedély kikérése nélkül elfogadható.

32. §. Az odaitélésre vonatkozólag a jelen fejezetben foglalt határozmányok megsértése miatt emelt panaszt annál a ministernél kell benyujtani, kinek alantas hivatala a szabálysértést elkövette. Az ilyen panaszt, melynek halasztó hatálya nincs, a minister saját hatáskörében végérvényesen dönti el, és ha kívánatosnak találja, az eljárást és az odaitélést meg is semmisitheti. (L. 17. §. *d)* pont-ja.)

33. §. A jelen fejezetben foglalt összes elvek egyébként *ugy a korlátolt versenytárgyalásnál,* mint *szabad kézből való kiadásnál,* illetve *kézi bevásárlásoknál* is megfelelően kivetendők. Kézi bevásárlások alkalmával azon hazai kereskedők, kik hazai iparosok vagy gyárosok termékeit állandóan raktáron tartják, azon hazai — esetleg külföldi — iparosok vagy gyárosok nevét (czégét), telephelyét, kiktől az eladott árukat közvetlenül vagy nagykereskedők közvetitésével vásárolták, ismerik és ez adatokat a vonatkozó számlán a valósághoz hiven följegyezni hajlandók, egyébként egyenlő feltételek és nem lényeges árkülönbözet mellett előnyben részesitendők. (L. 8. §. 15. p. és 47. és 65. §.)

34. §. Minden végérvényes odaitélésről (versenytárgyalási eredményről) — legkésőbb 15 nap alatt — a 2. minta szerinti kimutatás küldendő be a »Közszállitási Értesitő« szerkesztőségéhez (Budapest, Kereskedelemügyi ministerium.

VI. Szerződéskötés.

35. §. A kiirási művelettel egyidejüleg késziti vagy készitteti el a kiiró hivatal a szerződés (kötlevél) tervezetét (vázát) is. (L. 11. §.)

A szállitás vagy munkálat végérvényesen odaitéltetvén, a nyertes ajánlattevő legkésőbb 8 nap alatt (l. 27. §.) felhivandó, hogy a felhivás vételétől számitott 8 nap alatt az előirt biztositékot tegye le, illetőleg, ha bánatpénzt tett le, amennyiben szükséges, a biztositék magasságáig egészitse ki és a szerződést ugyanaz időn belül irja alá.

Ha az ajánlattevő a kitüzött határidőig ezeknek csak egyikét is meg nem tenné, a vállalatra vontkozó igényét elveszti és vele szemben a szállitási vagy munkafeltételek idevágó határozmányai (17. §. *e)* pont) alkalmazandók. Az ily esetben visszatartott bánatpénz, illetve annak fenmaradt részösszege a szállitási vagy munkafeltételekben megjelölt alapba utalandó be.

A) A szerződések alakja.

36. §. Szabadkézből (kézi bevásárlás utján) kiadott szállitásra vagy munkálatra, hol az összérték vagy az évi érték, ugyanazon iparág (mesterség) köréhez tartozó iparczikk vagy munkanemenként 2000 K-t meg nem halad, nem kell irásbeli szerződést kötni. Gondoskodni kell azonban, hogy a szerződéses jogügylet létrejöttéről bizonyiték (feljegyzés, számla vagy két tanu stb.) álljon rendelkezésre.

Mellőzhető az ajánlat elfogadása által különben is létrejött szerződésnek külön okiratba foglalása 10.000 K értékig nyilt vagy korlátolt versenytárgyalás utján biztositott szállitások vagy munkálatoknál is, ha a szerződési viszony oly egyszerü, hogy a lényeges szerződési feltételek levélbe, megrendelő-levélbe, illetve kötlevélbe, jegyzőkönyvbe, esetleg táviratba befoglalhatók, vagy a benyujtott ajánlatra vezetett elfogadási záradékkal teljesen rendezhetők. Ez értékhatár állami üzemeknél, amenynyiben e szabályzat rendelkezései alá tartoznak (l. 1. §. *a)* pont), 50.000 koronáig emelhető. Az illetékes minister értékhatárra tekintet nélkül mellőzheti a szerződésnek külön okiratba foglalását akkor, midőn halaszthatlan sürgősség esete forogván fenn, a szállitás vagy munkálat szabad kézből adatott ki. (L. 8. §. 5. p.) Mindezen esetekben azonban a vonatkozó irat, illetve annak hivatalos másolata okmányszerüen megőrzendő és a szállitási vagy munkafeltételeknek a hazai ipar igénybevételére vonatkozó határozmányai (l. 17. §. *a), b), c)* pont), figyelemmel az 1907. évi III. t.-czikk 13., 14., 15. §-aira, az igy szerződött vállalkozókkal szemben is érvényesitendők.

A fent elősoroltaktól eltekintve — minden egyéb esetben okmányszerüen kiállitott szerződés kötendő, melyek a szállitást kiiró hivatal illetékes közegének és a vállalkozónak, vagy közjegyzői okirattal, illetőleg czégjegyzési kivonattal igazolt meghatalmazottjának két tanu előtt sajátkezüleg kell aláirni. Ha a vállalkozó bejegyzett czég, az aláiráskor a czégjegyzés hiteles kivonata és a hiteles czimpéldány is bemutatandó, az aláirás czégszerüsége, illetve azonossága megállapitandó, ennek megtörténte a szerződésen feljegyzendő és a bemutatott ezen okmányok a vállalkozónak visszaadandók. Ha a vállalkozó irni nem tud, kézvonással kell a szerződést jegyeznie, a tanuk egyike irja le a vállalkozó nevét és e tanu magát a vállalkozó névirójaként is aláirja.

Az aláirásnak közjegyzői hitelesitése, vagy a szerződésnek közjegyzői okiratba foglalása csak az esetben szükséges, ha azt törvény vagy felsőbb hatóság rendelete kifejezetten előirja.

Ha a szerződési ügylet felsőbb hatósági jóváhagyást igényel, kifejezetten felemlitendő, hogy hogy az a vállalkozóra az aláirás után azonnal, az államkincstárra nézve pedig csakis a jóváhagyás megtörténtével kötelező.

37. §. A végből, hogy a 10.000 korona értékét képviselő, vagy azt meghaladó szállitás vagy munkálatra vonatkozó és külön okiratba foglalt szerződés a jogi szempontból hozzáfüz-

hető követelményeknek minden irányban megfeleljen, feltéve, hogy a szerződést nem maga a m. kir. kincstári jogügyek igazgatósága készitette, — az 1897 : XX. t.-czikk 40. §-a értelmében — aláirás, illetve felsőbb jóváhagyás előtt a m. kir. kincstári jogügyek igazgatóságával is közlendő avégből, hogy a szerződésben kitüzött feltételekre nézve különös tekintettel a lekötött biztositékokra is, jogi szempontból véleményt adjon. Ugyane szerződéseknek jogi elbirálást igénylő lényeges módositása vagy felbontása, ugyszintén a rajtuk alapuló követelések törlésének elrendelése esetén a nevezett hivatal szintén meghallgatandó.

Oly szerződéseknél, melyek a tárgy és alapfeltételek hasonlósága miatt egyenlő jogi szempont alá esnek, megbirálás végett csak az abban történt változtatás közlendő a jogügyek igazgatóságával. — Kivételt képeznek e szabályok alól az igazságügyi m. kir. ministerium és a közalapitványi kir. ügyigazgatóság, melyeknél a szerződéseknek jogi szempontból való felülvizsgálása külön jogügyi osztály feladatát képezi.

Ha a vállalkozó a szerződés nyelvét nem érti, ugy az neki a tanuk által megmagyarázandó, és hogy ez megtörtént, a szerződésen a tanuk által igazolandó.

38. §. A szerződésben az annak kiegészitő részét képező mellékletek felsorolandók, — hacsak lehetséges — a szerződéssel egybefüzendők s a füzőzsinór két vége a kiiró hivatal pecsétjével zárandó le. A szerződéshez nem füzhető mellékleteken megjelölendő, hogy mely szerződésnek mellékleteit képezik. A mellékleteket, és pedig ugy a szerződéshez füzötteket, mint a hozzá nem füzhetőket mindkét fél két tanu előttemezése mellett ugyanugy aláirja mint magát a szerződést.

39. §. A szerződés első eredeti példányának első ive az illetéki dijjegyzék 9. tétele értelmében, — a jogügylettel járó és a jelen szabályzat 42. §. 14. pontja értelmében lerovandó fokozatos illetéktől eltekintve — külön egykoronás okirati bélyeg alá nem esik, az első példány többi ive [1]) azonban, ideértve a szerződés kiegészitő részét képező iratokat is (költségvetés, egységárjegyzék, tervek stb.), valamint a többi példány minden ive az illetéki dijjegyzék 50. tétele értelmében ivenkint egykoronás ivbélyeggel, illetőleg ha a jogügylettől járó fokozatos illeték 1 koronánál csekélyebb, ugy a megfelelő csekélyebb értékü bélyeggel látandók el. A szerződésnek a hivatal által kiállitott és kivánatra a félnek kiadott *második eredeti* példánya *bélyegmentes*. Ha azonban netán kettőnél több eredeti példány állittatik ki, ugy a *harmadik és következő* példányok a fent megjelölt *ivbélyeggel* látandók el.

Rendszerint különben a szerződés egy eredeti példányban állitandó ki, mely a hivatal őrizetében marad. A félnek — kivánságára és költségére — egy eredeti bélyegmentes példány, vagy e helyett egy hiteles vagy egyszerü másolat kiadandó. Az egyszerü (nem hitelesitett) másolat bélyegmentes.

40. §. Áthuzásnak, törlésnek, vakarásnak, utólagos bejegyzésnek a szerződésekben rendszerint nincs helye.

Ha mégis előfordul, ugy a szélen, vagy egy pótpontban mindkét szerződő fél aláirásával elismerendő, hogy azok tudtukkal történtek.

Ugy a szerződés, mint a mellékletek oldalai folyószámokkal látandók el.

B) A szerződések tartalma.

41. §. A szerződés röviden és világosan szövegezendő. Az általános és különleges szállitási vagy munkafeltételek vagy az ezeket tartalmazó hirdetés (ajánlati felhivás, l. 19. §.), valamint maga a versenytárgyalási jegyzőkönyv mellől elveendő eredeti ajánlat mindenkor a szerződés kiegészitő részét képezik és a szerződésbe az általános kellékeken (felek, tárgy, vállalati főösszeg, beszerzési források, kölcsönös elfogadó nyilatkozat, utalás a mellékletekre, vitás esetek eldöntése) kivül csakis a szállitási vagy munkafeltételektől netán a viszonyok szerint indokoltan eltérő, de a jelen szabályokba nem ütköző határozmányok veendők fel.

42. §. A szerződésben általában a következő lényegesebb pontok foglalnak helyet: *amennyiben azokat már a 41. §-ban megjelölt mellékletek nem tartalmaznák.*[1])

1. A szerződő felek neve és a vállalkozó lakhelye. (Község, kerület, utcza, házszám.)

2. A szállitandó tárgy vagy teljesitendő munkálat helye, mennyisége és minőségének pontos megjelölése, az egységárak, a vállalati főösszeg (árengedményes versenytárgyalásnál csak a vállalati főösszeg, illetve az árengedmény vagy ártöbblet százaléka), az ingási százalék (l. 16. §. 2. p.), utalással esetleg a szerződési mellékletekre (czikkek vagy munkálatok jegy-

[1]) A bélyegköteles iratokhoz használandó papiriv szabályszerü nagysága 1750 négyszögcentiméter térmértéket meg nem haladhat.

Ha az okirat vagy iromány ezen szabályszerü térmértéket meghaladná, ivenkint a szabályszerü bélyegilleték rendszerint kétszeresen fizetendő, amennyiben az egyszeres bélyegilleték 1 koronánál kevesebb; azon esetben pedig, ahol az ennyi vagy több, a szabályszerü bélyegilletéken kivül 1 korona fizetendő. (Bélyeg- és ill. szab. 44. §.)

[1]) Ez az eset állhat elő például 2000 K összértéket vagy évi értéket meghaladó oly szállitás vagy munkálatnál, mely szabadkézből adatott ki. (L. 8. §.) Ily esetben ugyanis a feltételek a vállalkozóval rendszerint szabadalku utján állapittatnak meg és mindjárt magába a szerződésbe foglaltatnak be.

széke, költségvetés, egységárjegyzék, tervek, minták stb.)

3. A beszerzési forrásra vonatkozó kötelezettség a hirdetésben (ajánlati felhivásban) a szállitási vagy munkafeltételekben és az ajánlatban foglaltaknak megfelelően. (L. 16. §. 11. p.; 17. §. *a), b), c)* pont; 18. §. *b)* pont.)

Ha a vállalkozó a szállitandó czikket maga késziti, gyártja, vagy a munkálatot egészben vagy részben saját műhelye, gyára alkalmazottai utján teljesiti, ugy, feltéve hogy ez már az ajánlatban meg nem történt, — a szerződésben ez emlitendő fel. Ezenkivül abban az esetben, ha ezt már ajánlatában meg nem tette volna (l. 18. §. *b)* pont), illetve a szerződésben meg nem nevezhetné, a szerződésben kötelezettséget kell vállalnia aziránt, hogy az első szállitási részlet beszállitását vagy a munkálat megkezdését megelőzőleg legalább 15 nappal, — a szerződésben öszeg szerint megállapitandó, de az összérték, illetve évi érték 10%-át meg nem haladható kötbér terhe alatt — tartozik a hatóságnak bejelenteni azon hazai termelő vagy gyáros, iparos, szövetkezet (alkalmi egyesülés) nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét, kitől vagy melytől a szállitás vagy munkához szükséges gyártási, illetve munkaanyagokat (nyersanyag, félgyártmány, kész iparczikk), — esetleg az e czélra beszerzendő uj gépeket, eszközöket és berendezési tárgyakat beszerezte vagy beszerezni fogja. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik.

Ha a vállalkozó a czikket nem maga késziti, gyártja, a munkálatot, illetve az egyes munkanemeket nem, vagy nem egészen saját műhelye, gyára, alkalmazottai utján, hanem egészben vagy részben más iparosok vagy gyárosok igénybevételével teljesiti, ugy, feltéve hogy az általa igénybeveendő hazai gyáros vagy iparos nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét már az ajánlatban meg nem nevezte volna, illetve a szerződésben meg nem nevezhetné (l. 18. §. *b)* pont), a szerződésben csupán azt tartozik kijelenteni:

hogy hazai műhely vagy gyártelep termékeit fogja szállitani, illetőleg a munkálatot hazai ipar- vagy gyártelep, illetve hazai és pedig elsősorban magyar honos műszaki és munkaerők utján fogja-e egészben vagy részben, s mily részben teljesiteni? Az ilyen vállalkozóval szemben is kikötendő azonban, hogy — a szerződésben összeg szerint megállapitandó, de az összérték, illetve évi érték 10%-át meg nem haladható kötbér terhe mellett —

tartozik az első szállitási részlet beszállitását, vagy a munkálat megkezdését megelőzőleg legalább 15 nappal bejelenteni azon hazai gyáros, iparos, szövetkezet (alkalmi egyesülés) nevét (czégét), foglalkozását és telephelyét, kitől vagy melytől a czikket beszerezte vagy beszerezni fogja, illetve aki vagy amely a munkálatot lehetőleg hazai termelésü, gyártásu anyagokból, elsősorban hazai műszaki és munkaerőkkel előállitani fogja. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kitételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik.

A hivatal a fentjelzett 15 napos határidőket rendkivül sürgős esetekben és — a dolog természete szerint — oly esetekben, midőn maga a szállitás vagy munka 15 napnál rövidebb idő alatt teljesitendő, megröviditheti. Ily esetekben is az anyagok, a czikkek, a munkálatok előállitói, illetve tényleges teljesitőinek nevét (czégét) és telephelyét a vállalkozó a hivatalnak legkésőbben a szállitás vagy munkálat *megkezdésekor*, a fent kikötött kötbér terhe mellett, feltétlenül bejelenteni tartozik.

Ha valamely áru *teljes* előállitásához (l. 4. §.) szükséges gyártási folyamatok egyike vagy másika az illetékes minister engedélyével külföldön eszközölhető, avagy maga az áru vagy az ahhoz való nyersanyag, félgyártmány vagy kész czikk ugyanily engedély mellett külföldi gyár vagy ipartelep terméke lehet, végül, ha valamely szállitás vagy munkálat ugyanily engedélylyel külföldről beszerzendő uj gépekkel, eszközökkel, berendezési tárgyakkal, elsősorban vagy kizárólag külföldi műszaki és munkaerők igénybevételével teljesithető, a szerződésben mindez, a vonatkozó ministeri rendelet számára és keltére hivatkozással felemlitendő.

Ily esetekben a jelen 3. pont első, második és harmadik bekezdésében foglalt határozmányok a szerződésbe (feltételekbe), az ily engedély hatálya alá eső beszerzéseket vagy munkálatokat illetőleg, nem veendők fel.

A szerződő hivatal a vállalkozóknak a beszerzési források közelebbi megjelölésére vonatkozó s a szerződést kiegészitő ezen bejelentéseit, mihelyt az tudomására jut, azonnal, de legkésőbb a bejelentés beérkezésétől számitott 8 (nyolcz) nap alatt a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságával közölni tartozik. (L. 69. §.) Épitkezéseknél csak a jelen szabályzat 5. alatti mellékletét képező kimutatás 4-ik jegyzetében emlitett czikkek beszerzési forrása jelentendő be az emlitett módokon.

Ha vállalkozó, ki ily módon bizonyos hazai gyárat vagy ipartelepet, vagy több ilyet a másik szerződő félnek bejelentett és a szerződés tartama alatt más, bár szintén hazai gyár vagy iparteleppel, vagy több ilyennel lépne üzleti összeköttetésbe, erről a hivatalt az üzlet megkötésétől, — az pedig a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát a bejelentés beérkezésétől számitott legkésőbb 8 (nyolcz) napon belül értesiteni tartozik. Külföldi gyár vagy iparte-

leppel a szerződés tartama alatt az illető szállítás vagy munkálatra nézve csak az illetékes minister felhatalmazásával szabad megállapodásra lépni. E felhatalmazást az illetékes minister a kereskedelemügyi ministerrel egyetértve adja meg.

Az ily felhatalmazás, helyesebben a hazai ipar igénybevételére vonatkozó törvényes kötelezettség alól leendő felmentés megadásáról az illetékes minister az érdekelt hatóság mellett mindenkor azonnal értesiti a kereskedelemügyi ministert is, ki a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát, illetőleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőséget nyomban tájékoztatja.

4. Az a határozmány, hogy a vállalkozóval szemben fentartatik az ellenőrzés joga abban az irányban is, vajjon a szállitott czikk vagy teljesitendő munkálat származás tekintetében megfelel-e az ajánlatban megigért, illetve a szerződésben vállalt kötelezettségeknek, és hogyha ezen kötelezettségeknek, avagy azok egyikének vagy másikának a szállitó vagy vállalkozó pontosan eleget nem tesz és azok áthágását a kereskedelmi muzeum, illetve a m. kir. kereskedelemügyi minister ellenőrző közegei állapitják meg, — a hatóság választásától függ, miszerint a szerződést — a vállalkozó előzetes értesitése mellett — birói közbenjárás nélkül felbontsa, és emellett a szállitást a vállalkozó terhére és veszélyére más módon biztositsa, vagy pedig hogy a szerződésben százalék szerint meghatározandó, de a szállitás vagy munkálat összértékének, esetleg évi értékének 20%-át meg nem haladható kötbér megfizetését, emellett a szerződés teljesitését követelje. A kötbér a földmivelésügyi ministeri tárcza alá tartozó szállitások és munkálatok kivételével — amelyeknél az a szállitási (munka-) feltételekben, illetve a szerződésben megjelölendő alap javára, illetve czélra fordittatik — az ipari és kereskedelmi alap javára esik. Felveendő továbbá az is, hogy az 1907. évi III. t.-cz. 15. §-a értelmében e kötelezettségek, avagy azok egyikének vagy másikának kijátszása által elkövetett és beigazolt visszaélés esetén az illetékes minister a vállalkozót a kizárási jogkörébe eső ipari szállitásokból és munkálatokból végleg vagy meghatározott időre kizárhatja. (L. 56., 57. §§.)

5. A szállitás vagy munka megkezdésének és befejezésének határidői, esetleg közbeeső határidők. Ha a vállalkozó igazolja, hogy a határidő vagy a határidők be nem tarthatását (késedelem) oly esemény okozta, melyet ő elő nem idézett és, az eset körülményeihez képest, üzlete fennállásának veszélyeztetése nélkül elháritani képes nem volt (vis major), — ugy a határidő vagy határidők meghosszabbitására van igénye. A meghosszabbitás iránt benyujtott kérelem, illetőleg a meghosszabbitás mérve felett mindenkor az illetékes minister határoz, ki oly esetekben, midőn a vállalkozó hazai iparos, gyáros vagy kereskedő, — és a késedelem a vállalkozó munkásai által előidézett sztrájk vagy bojkottra vihető vissza, — a minister azonban a meghosszabbitásra elegendő okot fenforogni nem lát — végleges döntés előtt a kereskedelemügyi ministert is meghallgatja. Határidőmeghosszabbitásként lehetőleg másfélszerese adandó az elveszett időnek.

Iparczikkek szállitásánál a szállitási határidők pontos betarthatása érdekében a vállalkozók a szállitási vagy munkafeltételekben megjelölendő alap javára eső, de a szerződésszerü évi szükséglet értékének 10%-át meg nem haladható kötbér terhe alatt bizonyos készlet tartására is kötelezhetők.

Készlettartás csak komoly szükség esetén s a szükséglet által indokolt mértékig köthető ki. Köztudomás szerint másutt is könnyü szerrel megszerezhető czikkeknél készlettartás kikötése mellőzendő.

A szerződésszerü évi szükséglet mennyiségének 20%-ánál magasabb készlet tartása ki nem köthető. (L. 44. §. is.) Kiveendők a szabály alól a honvédségi szükségletek, melyeknél mozgósitás esetére magasabb százalék is kiköthető.

Munkálatoknál (épitkezéseknél), ha a befejezési határidő bizonyos számu munkanapokban van megállapitva, e határidő mindenkor a munkahely átadásának időpontjától számitandó. Kivételt képeznek az olyan munkálatok, amelyekre vonatkozólag a netán *kiirásban* (l. 13. §. *b)* pont) a vállalkozó által készitendő részletes tervek még jóváhagyást igényelnek. Ezen munkálatoknál ugyanis a tervek benyujtására is határidő állapitandó meg és a munkálat elvégzésére megszabott idő a tervek jóváhagyására vonatkozó értesités kézbesitésétől számitandó.

A határidők be nem tartása esetén a vállalkozónak ujabb határidő kitüzése mellett tudtára adandó, hogy ennek következtében a szállitási vagy munkafeltételekben kijelölt alap javára eső kötbért kell majd fizetnie.

E kötbér a késedelem minden napja utján szállitásoknál a hátralékos szállitás értékének, esetleg évi értékének, — a munkálatoknál a vállalt munkálat (épitkezés) egész értékének bizonyos százalékában rovandó ki, esetleg napok szerint fix összegben is kiróható, — de együttesen az emlitett értékek 10%-át meg nem haladhatja.

Ha e határ eléretett, a kötbér a kereseti összegből, szükség esetén a biztositékból levonandó és a hátralékos szállitás vagy munkálatra nézve az ügylet megszüntnek tekinthető, jogositva lévén a hivatal a hátralékos szállitást vagy munkálatot az esetleges ártöbblet tekintetében a vállalkozó terhére és veszélyére bárki által és bármely áron teljesiteni vagy teljesittetni.

A hazai származásra vonatkozó kötelezett-

ség áthágása czimén kirótt kötbéreket egészben vagy részben csak az illetékes minister engedheti el.

6. Rendelkezések az iránt, hogy a szállítások és munkálatok hol, mikor, mily módon vétetnek át, a vállalkozó meddig és mily mérvben marad szavatos, a fizetések hol, mikor, mily hányadokban teljesitendők.

7. Rendelkezések azirant, hogy a szerződő fél kötelezettségeit másra átruházhatja-e, s ha igen, mily feltételek alatt?

8. Határozmányok a biztositék (óvadék, cautio) nagyságára és azon módozatokra nézve, melyek mellett az visszaszolgáltatható.

A biztosíték oly áruk szállításánál, vagy olyan munkálatoknál, melyek gyakori árhullámzásoknak alávetve nincsenek s a szerződés 3 évnél nem hosszabb időre szól, a szerződési összeg vagy évi összeg 5%-ánál, 3 évnél hosszabb időre szerződésileg biztositott bármily áruknál vagy munkálatoknál, ugyszintén árhullámzásnak kitett áruk és munkálatoknál, még ha 3 évnél rövidebb időre biztosittatnak is, ugyanezen összeg 10%-ánál magasabb nem lehet.

Ha a fenti kulcs szerint leteendő biztosíték összege 200 koronát el nem ér, vagy a szerződéses összeg 5000 koronát meg nem halad, biztosíték letétele elengedhető oly esetben, ha a vállalkozó, kézműiparos (kisiparos) mester. (L. 16. §. 6. p. is.) Ha a biztosíték összege 2000 koronát meg nem halad, ugy az a részletekben fizetendő kereseti összegből, illetőleg — jótálláshoz kötött szállításoknál és munkáknál — a végjárandóságból történő levonás utján is letehető.

E mód alkalmazható nagyobb összegü biztositékoknál is az esetben, ha kisipari szövetkezetek, vagy háziipari érdekképviseletek az iránt kellően indokolt kérelmet terjesztenek elő.

A szerződésbe, illetve a feltételekbe mindenesetre felveendő, hogy vállalkozó a megrendelőt feljogositja, miszerint biztositékából magát minden szerződéses követelésre nézve birói közbenjárás nélkül kielégithesse, és hogy a vállalkozó bármily okból megcsorbitott biztositékát az eredeti magasságra kiegésziteni, illetve türni tartozik, hogy szükség esetén a másik szerződő fél a biztositékot az esedékes fizetési részletekből kiegészithesse.

Ha a megcsonkitott biztositékot vállalkozó ki nem egésziti s az esedékes fizetési részletekből annak kiegészitése ki nem telnék, a hivatal jogositva van a szerződést legott megszüntetni, és a szállitást vagy munkálatot esetleg a vállalkozó terhére és veszélyére mással teljesittetni.

A biztosíték készpénzben vagy óvadékképes magyar értékpapirokban teendő le. A készpénzben letett biztositék után kamat nem jár; de az ilyen biztositék óvadékképes értékpapirokkal kicserélhető. Az értékpapirok kamatszelvényei esedékességük időpontjában a vállalkozónak kivánatra kiadandók, feltéve, hogy a letét letiltva nincs.

Biztositékul legfeljebb 10.000 K erejéig és legfeljebb egy évre terjedő ügyleteknél azon hazai pénzintézetek betétkönyvei is elfogadhatók, melyeknek értékpapirjait a pénzügyminister biztositékképeseknek elismerte, — feltéve, hogy a pénzintézet igazgatósága a betétkönyvre vezetett záradékban kijelenti, hogy a könyvben lévő betétösszegre kielégitési igényt nem emel és tudomásul veszi, hogy ez összeg az illető hivatallal kötetendő szerződés biztositékául szolgál és e hivatal beleegyezése nélkül ki nem fizethető. Azt, hogy biztositékul mily értékpapirok fogadhatók el, a pénzügyminister állapitja meg. Az értékpapirok a budapesti áru- és értéktőzsdén legutóbb jegyzett árfolyamon számitandók; névértéken felül azonban sohasem számithatók. Ha a vállalkozó a szállitást előbb is teljesitette, netán még letétben lévő régi biztositéka — szükség esetén megfelelő kiegészitéssel — elfogadandó. Ha az uj szállitás vagy munkálat kisebb biztositékot igényel, a különbözet vállalkozónak visszautalandó.

A biztosíték kiadásának módozatait a szállitási vagy munkafeltételek kell hogy tartalmazzák. Az utalványozási joggal már czidőszerint is felruházott hivatalok feljogositandók, hogy a biztositékokat minden oly esetben, midőn az átvétel, illetve felülvizsgálat felsőbb jóváhagyást nem igényel, egész összegükben, oly esetekben pedig, midőn az felsőbb jóváhagyást igényel, *legfeljebb 50% erejéig* kiutalhassék — számvevőség nem létében — számvevőségi fel- és ellenjegyzés nélkül is. (L. 27. §.)

Az illetékes minister e jogot a pénzügyministerrel egyetértőleg kiadadó külön rendeletben mindazon hivataloknak megadhatja, melyeknél ipari szállitások és munkálatok kiirása rendszeresen előfordul.

A biztositék kiadására nézve egyébként az alábbi elvek irányadók.

a) *Jótálláshoz nem kötött szállításoknál és munkálatoknál:*

Az ily *szállításoknál* a biztositék azonnal, de legkésőbb 15 nappal a szállitás teljesitése vagy az utolsó szállitási részlet szabályszerü átvétele, helyesebben az átvételi jegyzőkönyv jóváhagyását tartalmazó rendelet kézhez vétele után, az ily *munkálatoknál* pedig legkésőbb a végjárandósággal együtt utalandó ki.

b) *Jótálláshoz kötött szállítások és munkálatoknál:*

Ily *szállításoknál* (amennyiben *nem* munkálatokkal kapcsolatos szállitásokról van szó) a

biztosíték 50%-a az ideiglenes átvétel után azonnal, de legkésőbb 15 nap alatt, 50% pedig a jótállási idő lejártát követő végleges átvétel után azonnal, de legkésőbb 15 nappal az átvétel, illetve az átvételi jegyzőkönyv jóváhagyását tartalmazó rendelet kézhez vétele és az esetleg talált hiányok pótlása után kiadandó. Ily *munkálatoknál* (építkezéseknél), ideértve a velük kapcsolatos szállításokat is (l. 3. §.), a biztosíték a jótállási határidő lejártát követő utófelülvizsgálat kedvező eredménye esetén azonnal, de legkésőbb az utóvizsgálati jegyzőkönyv jóváhagyását tartalmazó rendelet kézhez vételétől számított 15 nap alatt kiutalandó. A kiutaló hatóság az esetben, ha az utófelülvizsgálatnál hiányok pótlása kívántatott, a kiutalt biztosítéki összeg tényleges felvételét e hiányok pótlásának igazolásától teheti függővé. — A hiány pótlását a vállalkozó nyugtáján az utófelülvizsgálatot teljesített hivatalnak kell igazolnia. Az esetre, ha a hivatal a talált hiányokat — a vállalkozóval egyetértve, avagy annak vonakodása folytán — maga pótolja, ugy a hiányok pótlására forditott költségnek esetleg a megállapitott hiány értékének levonásával utalandó ki a biztosíték az utófelülvizsgálati jegyzőkönyv jóváhagyását tartalmazó rendelet kézhez vételétől számitott 15 nap alatt.

Az utófelülvizsgálati jegyzőkönyv szakvélemény vagy felülbirálás végett más hatósághoz vagy ministeriumhoz csak az esetben tehető át, ha a felülvizsgáló szakközeg a biztosíték kiadását nem javasolta.

A szerződésben, illetve a feltételekben a biztosíték fokozatos visszafizetése is kiköthető oly módon, hogy a már teljesitett és megfelelőnek talált szállitáson vagy munkálaton kivül még fenmaradó szállitások vagy munkálatok értéke 5, illetve 10%-ának megfelelő összeg maradjon csak letétben.

A felülvizsgált és az utófelülvizsgálat időpontjáról a vállalkozó a vizsgálatot megelőzőleg legalább 8 nappal, annak eredményéről pedig a vizsgálat megejtése, illetve ha a jegyzőkönyv felsőbb jóváhagyáshoz van kötve, a jóváhagyást tartalmazó rendelet kézhez vételétől számitott legkésőbb 15 nap mulva értesitendő.

9. Amennyire az egyáltalán lehetséges, azon időpontnak megjelölése, mely alatt az átvételi, illetve felülvizsgálati jegyzőkönyv jóváhagyása az átvétel vagy felülvizsgálat megtörténtétől számitva előreláthatólag be fog következni. (L. 52. §.)

10. A vitás esetek elintézésének módja, nevezetesen az illetékes biróság megnevezése, esetleg a választott biróság összeállitási módja.

A választott biróság tagjai csak magyar állampolgárok lehetnek és a vállalkozóval versenyviszonyban álló vállalatok (czégek) tagjai, képviselői, alkalmazottai vagy az emlitettek hozzátartozói sorából nem választhatók.

11. A szerződés tartama.

Nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalás utján létesitett szerződések és kötlevelek, ide nem értve az épitkezési munkálatokra vonatkozó szerződéseket, ha gyakori árhullámzásnak alávetett árukra vagy munkálatokra vonatkoznak, rendszerint egy, különben rendszerint 3 évre kötendők. Ily szerződések vagy kötlevelek 3 évnél hosszabb, de 6 éven túl nem terjedő időre rendszerint az illetékes minister által esetről-esetre, vagy egy általa jóváhagyott szabályzat keretében egyszersmindenkorra adott felhatalmazás alapján köthetők. Hat évnél hosszabb időre szerződés csak a ministertanács jóváhagyásával köthető. Kivételt képeznek e szabály alól a m. kir. honvédség szállitásaira vonatkozó szerződések, melyeket 10 évi időtartamra is megköthet az illetékes minister és melyeknél csak a 10 évnél hosszabb időre terjedő szerződéshez kell a ministertanács hozzájárulását kikérni.

Tiz évnél hosszabb időre terjedő kötelezettséggel járó szerződések megkötéséről egyébként a szerződés jóváhagyását követő évi költségvetés indokolásában a törvényhozásnak jelentés teendő. Az 1897. évi XX. t.-cz. 42. §-a értelmében nagyobb és hosszabb időre terjedő kötelezettséggel járó épitkezési szerződések csak a törvényhozás előzetes felhatalmazása alapján köthetők.

A szerződésekbe vagy kötlevelekbe oly határozmány, hogy a szerződés, ha bizonyos időre fel nem mondatik, hallgatólag érvényben marad, semmi szin alatt sem vehető fel.

A már megkötött szerződés időtartamán belül a szerződéses egységárak leszállitásának vagy felemelésének szállitásoknál egyáltalán nincs, munkálatoknál pedig csak a 44. §-ban felsorolt kivételes esetekben van helye.

12. A jótállási határidők.

E határidőket a hivatal nyilvántartja és a végleges átvétel, illetve utófelülvizsgálat iránt a szükséges intézkedést idejekorán megindítja. A végleges átvétel, illetve utófelülvizsgálatnál talált hiányok pótlására mindenkor záros határidő tüzendő ki.

13. Az átvétel, illetve teljesítés helye.

14. Annak kikötése, hogy a szállitók, illetve vállalkozók a vállalatuk folytán érdembe hozott összegekről kiállitott nyugtákon, vagy nyugta gyanánt benyujtott számlákon a nyugtatványi bélyegilletéket és a jogügyleti illetéket a bélyeg- és illetékszabályok 9. és 101. tételei, valamint az 1881. évi XXVI. t.-cz. 6. és 10. §-ai értelmében viselni és leróni, illetőleg az 1901. évi XIV. t.-cz. rendelkezése alá tartozó esetekben ezen illetékek levonását türni kötelesek.

15. Annak felemlitése, hogy a szerződés hány eredeti példányban van kiállitva, mely hatóság vette át az egyik eredeti példányt, továbbá hány és mily melléklete van. (L. 39. §.)

A fentieken kivül a szerződésbe a szállitás vagy munkálat természete szerint, önként érthetőleg, egyéb kikötések is felvehetők a jelen szabályrendelet korlátai közt.

VII. A szerződések teljesitése és ellenőrzése.

43. §. A szállitás vagy munkálat rendszerint csak a szerződés aláirása, illetve az ezt pótló ajánlat kétoldalu elfogadása és — szállitásoknál a megrendelés megtörténte, munkálatoknál pedig a munkahely szabályszerü átadása után kezdhető meg. Kivételesen, felsőbb jóváhagyáshoz kötött szerződések esetében, ha a hivatal, melynek ez előzetesen bejelentetett, az ellen kifejezetten nem tesz kifogást, a szállitást vagy munkálatot a vállalkozó saját terhére és veszélyére a felsőbb jóváhagyást megelőzőleg is megkezdheti ugyan, de ez esetben a vállalkozó részletfizetésekre a szerződés jóváhagyásáig nem tarthat igényt. Kérelmére azonban indokolt esetekben és a már teljesitett munkálatok arányában előleg engedélyezésének van helye.

Ha az ilyen szerződést a felsőbb hatóság netán nem hagyná jóvá, a vállalkozónak az addig teljesitett szállitás- vagy munkálatért, de csakis a hivatalnak előzetesen bejelentett és azáltal kifejezetten nem kifogásolt megkezdés esetén, csakis a felsőbb hatóság által, a vállalkozó részéről benyujtott költségjegyzék alapján, egyoldaluan megállapitandó ellenszolgáltatásra van igénye.

44. §. Ha a szállitás vagy munkálat mennyisége időközben *rendkivüli okokból* oly változást szenvedne, hogy annak, illetve az egyes szállitási vagy munkanemeknek mennyisége a szerződésileg kikötött ingási százaléknál (l. 16. §. 2. pont) több vagy kevesebb lett, ez esetben az alábbi elvek szerint kell eljárni :

a) *Szállitásoknál* a kevesebb rendelés következtében esetleg megmaradt készletet (l. 42. §. 5. pont is) 10%-ig a hivatal a következő, illetve a szerződés lejártát követő évben átveszi, oly módon azonban, hogy amennyiben nem a szerződés utolsó évéről volna szó, — a következő évi esetleges szállitás mennyiségébe beszámithassa, többletrendelés esetén pedig vállalkozó határidőhosszabbitást kérhet. (Lásd 42. §. 11. pont utolsó bekezdését.)

b) *Munkálatoknál* (épitkezéseknél) kevesebblet esetén az egész vállalati összeg (l. 16. §. 2. pont is) 20%-án túl elmaradt teljesitmény értékének 10%-a erejéig a vállalkozónak kárpótlásra van igénye, többlet esetén a 20%-on felüli munkatöbbletre nézve uj egységárak (l. 42. §. 11. p. utolsó bekezdés) és uj határidők megállapitását kivánhatja. Ha ugy ezen, mint a jelen §-ban felsorolt egyéb esetekben is az egységárak vagy határidők tekintetében a két fél között megegyezés nem jönne létre, a hivatalnak jogában áll a szóban lévő szállitási vagy munkatöbbletet a vállalkozó irányában minden kártéritési kötelezettség nélkül akár házi kezelésben, akár más vállalkozó utján eszközölni, illetve teljesittetni.

Uj vasutvonalak, csatornák, kikötők épitésénél és általában vizépitkezéseknél (hidak is) felmerülő több vagy kevesebb munka czimén sem kártérités, sem uj egységár- vagy határidőmegállapitás nem követelhető. (L. 16. §. 2. pont utolsó bekezdését.) Ez épitkezéseknél e részben a fennálló épitési feltételek határozmányai irányadók.

Munkálatoknál (épitkezéseknél), ha azok folyama alatt lényeges tervváltoztatások fordulnak elő, vagy olyan anyagok és munkálatok kivántatnak, melyekre a szerződés egységárakat és határidőket nem tartalmaz, ezekre nézve az egységárak és határidők a jelzett módozatok mellett szintén külön a vállalkozóval egyetértve a munkálat megkezdése előtt állapitandók meg. Ha az épitkezés folyamán váratlanul olyan munkálat szüksége merül fel, melyre vonatkozólag a szerződésben van ugyan egységár és határidő, de amelynek végrehajtása czéljából az illető munkálathoz rendes körülmények közt nem szükséges és nagy költséget igénylő uj gépek, eszközök vagy berendezések szerzendők be : az ilyen munkálat nem többlet, hanem uj munkálatnak tekintendő és arra nézve minden esetben a fentjelzett módozatok mellett uj egységár és határidő megállapitásának van helye.

45. §. Ugy a szállitásoknál, mint a munkálatoknál az átvétel rendszerint, és ahol csak lehetséges szakértők bevonásával eszközlendő, illetőleg a végleges átvételt az anyagok és a munka minőségére vonatkozó technikai, kémiai s általában szakértői vizsgálatnak, illetve felülvizsgálatnak kell megelőznie annak megállapitása czéljából, hogy a szállitott czikk, illetve a munkálatnak anyaga a hivatalos vagy a vállalkozó által ajánlott és előzetesen szintén hivatalosan megvizsgált mintának, maga a munka pedig a feltételekben kikötött minőségi követelményeknek megfelel-e ?

A vizsgálatot szállitásoknál lehetőleg ugyanaz a szakértő egyén, szakközeg vagy szakhivatal teljesitse, mely a hivatalos mintát megállapitotta, vagy az ajánlott mintát megvizsgálta (L. 13. §. *a)* 2. pont.)

A vizsgálat, illetve felülvizsgálat *szállitásoknál* rendszerint azonnal a beszállitás után, illetve a szállitandó czikk elkészültéről tett bejelentés beérkezte után, ha ez nem lehetséges, ugy rendszerint lehetőleg 8, de mindenesetre legfeljebb 15 nap alatt, *munkálatoknál* pedig a munkálatok és a leszámolási okmányok elkészülte, illetőleg — az erről tett jelentés beérkezte után lehető legrövidebb idő alatt megkezdendő, — s *ugy a szállitásoknál mint a munkálatoknál* a lehető legrövidebb idő alatt befejezendő. A termelés vagy gyártás helyén ideiglenesen átvett anyagok, ha azokra nézve

jótállás nem volt kikötve, a beszállitás helyén ujabb vizsgálatnak vetendők alá.

A felülvizsgálathoz, átvételhez a vállalkozó mindenkor meghivandó és annál ő akár személyesen, akár igazolt meghatalmazottja utján jelen lehet; de esetleges elmaradása annak megtartását nem gátolhatja és joghatályát nem érinti.

Az átvétel (vizsgálat), illetve felülvizsgálat csak a szállitást vagy munkálatot kiadó hatóság, esetleg felettes hatóságának jóváhagyásával jogerős.

46. §. Épitkezési munkálatoknál, ha a vállalkozó a végelszámolásnak záros határidő alatt leendő benyujtására szólittatik fel, a leszámolás felülvizsgálatának s helyessége megállapitásának rendszerint legalább ugyanolyan, de még egyszer akkoránál semmi esetre sem hosszabb határidő alatt kell megtörténnie, mint amennyi a végleszámolás elkészitésére kitüzetett.

47. §. A szállitandó iparczikkek hazai származásának igazolása czéljából oly esetben, midőn a vállalkozó nem maga az illető gyáros vagy iparos, az ajánlatban, a szerződésben vagy azt helyettesitő okmányban megnevezett, illetőleg a szállitás vagy munkálat megkezdésekor, vagy azt megelőzőleg 15 nappal bejelentett (l. 42. §. 3. p.) gyáros vagy iparos idevágó bizonylatának felmutatását kell megkövetelnie.

Az ilyen bizonylattal való visszaélés, vagy annak megtévesztés czéljából, avagy vétkes gondatlanságból a valóságnak meg nem felelő tartalommal történt kiállitása a kizárásra alapul szolgáló visszaélésnek minősittetik. (Lásd 56. §.)

Kézi bevásárlásoknál, illetve a szállitás- vagy munkálatnak szabad kézből való kiadása esetén e bizonylatot az eladó kereskedő vagy iparos által a számlára vezetett az a megjegyzés helyettesiti, hogy a számlázott czikkek közvetlenül vagy közvetve mely hazai gyáros- vagy iparosnak minő és hol lévő telepéről szereztettek be. Ha az eladott czikk netán külföldi gyár vagy ipatelep gyártmánya, avagy a kereskedő a származásra pontos felvilágositást adni nem képes, a számlán ez a körülmény is felemlitendő. (8. §. 15. pont; 33. §., 56. §. és 65. §.)

Ha az átvétel vagy felülvizsgálat szakértők, szakközegek, szakhivatal bevonásával történik (l. 45. §.), ezek a hazai származás megállapitásával is megbizandók.

48. §. Ugy a szállitásoknak, mint a munkálatoknak a hazai ipar, illetve iparosok, hazai müszaki és munkaerők igénybevételével történt végeztetését — a szállitást vagy munkálatot kiadó hivatal közegei, illetve szakközegei mellett — az 1907. évi III. t.-cz. 14. §-ában gyökerező jogánál fogva a kereskedelemügyi minister is ellenőrzi, ki ezen jogát a m. kir. kereskedelmi muzeum utján gyakorolja. Különös elbirálást igénylő esetekben (pl. épülő vasutaknál stb.) az ellenőrzéssel a kereskedelemügyi minister külön állami szakközegeket is megbizhat.

49. §. Ugy a jelen szabályrendelet 1. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, vállalatok, mint az azokkal szerződéses viszonyban álló vállalkozók kötelesek a kereskedelemügyi minister által a jelen szabályzat 3. alatti mellékletét képező szövegben kiállitott »Nyilt megbizó-levél«-lel biró ellenőrző állami közegeknek, a közlekedési vállalatok pedig, amennyiben a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség felügyelete és ellenőrzése alá tartoznak, — e főfelügyelőség szolgálati utasitása V. *k)* pontja értelmében — ezenkivül a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség közegeinek is minden adatot rendelkezésre bocsátani, amelyek az áruk és munkálatok, illetve az azokhoz használt ipari anyagok, félgyártmányok és kész iparczikkek teljesen (l. 4. §.) hazai származásának kétségteleten megállapitása czéljából szükségesek.

A kereskedelmi muzeumok, illetve a kereskedelemügyi minister külön szakközegeinek (l. 48. §.) fent körülirt ellenőrzési joga ugy a nyilvános, mint a korlátolt versenytárgyalás utján, valamint a kézi bevásárlások utján beszerzett, vagy szabad kézből kiadott ipari szükségleteket és munkálatokat szállitó, teljesitő iparosokra, gyárosokra, kereskedőkre és vállalkozókra is kiterjed.

50. §. Ez ellenőrző közegek az ellenőrzés során tudomásukra jutott üzleti vagy üzemi viszonyok tekintetében a legszigorubb titoktartásra kötelesek. Ennek megszegése a szolgálati legsulyosabb fegyelmi büntetést vonja maga után, fenmaradván a károsult félnek az ellenőrző közeg ellenében egyéb magánjogi igényei.

51. §. Ez ellenőrző közegek működése természetesen nem menti fel a szerződő hivatalokat az alól, hogy a szerződött vállalkozókat a hazai származásra nézve vállalt kötelezettség tekintetében elsősorban ők maguk is ellenőrizzék s a származás igazolását a szerződés értelmében szigoruan megköveteljék.

Ut-, hid-, vasut-, vizi, magas- és esetleg egyéb állami épitkezések ellenőrzésével (felügyeletével) egyébként megbizott állami müszaki közegek a fent körülirt ellenőrzést — külön megbizó-levél nélkül is — jogosultak és kötelesek teljesiteni. Amennyiben pedig az emlitett épitkezéseknél a helyszinén állandó (külső) ellenőrző müszaki közeg nem volt, a hazai származásra nézve vállalt kötelezettség betartása az átvétel (mütanrendőri bejárás, felülvizsgálat stb.) alkalmával ellenőrzendő és állapitandó meg.

52. §. Az 1907. évi III. t.-czikk 13. §-a értelmében a fizetésekre nézve szabály az, hogy az állami és közhatósági megrendelések számlái a tényleg megtörtént átvétel után 100.000 K-t meg nem haladó összegnél a *szállitás vagy*

munkálat befejezésétől számitott 30 nap alatt, 100.000 K-t meghaladó összegnél pedig 60 nap alatt fizetendők ki.

A törvény ezen rendelkezése természetesen csak ott és akkor hajtható végre, ahol és amikor a törvényhozás az illetékes ministernek, vagy a kormánynak a vonatkozó költségvetési hitel felhasználására az alkotmányos felhatalmazást megadta.

A teljesitett szállitásokért járó fizetésekre nézve a lehető *legegyszerübb és leggyorsabb* eljárás tartandó szem előtt.

Kölcsönös megállapodás esetére — feltéve, hogy a hivatal is, a vállalkozó is bent van a cheque-forgalomban — a kifizetés a postatakarékpénztár utján is teljesithető.

A szállitás vagy munkálat befejezése időpontjának oly szállitások- és munkálatoknál, melyeknél az átvétel, illetve felülvizsgálat felsóbb *jóváhagyást nem igényel*, az a nap tekintendő, melyen a tárgy vagy munkálat a vizsgálat, illetve a felülvizsgálati művelet alapján kifogás nélkül tényleg átvétetett.

Oly szállitások- és munkálatoknál pedig, melyeknél az átvétel, illetve felülvizsgálat *felsőbb hatóság által is jóváhagyandó*, a szállitás vagy munkálat befejezésének időpontjául a *jóváhagyó határozat kelte* veendő. Ha a szerződésben kitétetett azon időpont, mely alatt az átvétel, illetve felülvizsgálat megtörténtétől számitott a vonatkozó jegyzőkönyv jóváhagyása előreláthatólag meg fog történni (l. VI. fej. 42. §. 9. pont) és ez az időpont be nem tartatnék, vállalkozónak a szerződésszerü időponttól számitva, a törvényes kamatra van igénye.

Ha a vállalkozó a munkát a szerződéses határidő lejárta előtt készitené el, a kifizetést előbb, mint a szóbanlevő határidő lejárt, nem igényelheti.

Feljogositandók az utalványozási joggal már ez idő szerint is felruházott hivatalok, hogy a kereseti összegeket minden olyan esetben, midőn az átvétel, illetve felülvizsgálat felsőbb jóváhagyást nem igényel, — *egész összegükben*, — oly esetekben pedig, midőn az felsőbb jóváhagyást igényel, *legfeljebb* 50% erejéig kiutalhassák — számvevőség nem létében — számvevőségi fel- és ellenjegyzés nélkül is. Az illetékes minister e jogot a pénzügyministerrel egyetértőleg kiadandó külön rendeletben mindazon hivataloknak megadhatja, melyeknél ipari szállitások és munkálatok kiirása rendszeresen előfordul.

53. §. Hosszabb időt igénybe vevő, illetve részletszállitásoknál a teljesitett szállitás után járó érték egy bizonyos összegéig részletfizetés teljesitendő.

A részletfizetésekből csakis az esetleg megcsonkult biztositék kiegészitése, vagy általában biztositék letétele czéljából és ezenkivül »*felülvizsgálati részlet*«-ként vonható le megfelelő összeg. A felülvizsgálati részletként levont összeg azonban a részletfizetésképen kiutalt összeg 5%-át meg nem haladhatja. Gyors romlás veszélyének kitett anyagoknál már az első részletfizetés összegéből a szállitandó mennyiség egész értékének 5%-a levonható, avagy a vállalkozó ezen 5%-nak megfelelő összeg előzetes letételére kötelezhető, önként értetvén, hogy felülvizsgálati részlet czimén azontul további levonásnak helye nincs. A felülvizsgálati részlet czimén levont összegek mindenkor a végjárandósággal együtt adandók ki. A részletfizetésekből a fentemlitetteken és az esetleg a jelen szabályzat kibocsátása előtt kiadott külön szabályrendelettel jótékony (segély-) alapok javára engedélyezett, de ¼%-ot meg nem haladható levonásokon kivül egyéb levonásnak helye nincs.

A részletfizetések alapját képező számlák, kereseti kimutatások lehetőleg havonkint nyujtandók be, a részletfizetések pedig lehető rövid időközökben, és pedig, ha a kifizetésre a szerződő hivatal van jogositva s ahhoz felsőbb jóváhagyás nem szükséges 100.000 koronán aluli összegnél a számla- vagy kereseti kimutatás benyujtásától számitott legkésőbb 15, azon felüli összegnél pedig legkésőbb 30 nap alatt, ha ellenben a kifizetés csak felettes hatóság jóváhagyásával, vagy épen annak utján történhetik (lásd 52. §. utolsó bekezdés), ugy a jelzett értékhatárhoz képest 30, illetve 60 nap alatt teljesitendők.

54. §. A hivatal fizetéseket a vállalkozó hitelezőinek csak birói kiutaló végzés alapján, avagy a szállitási vagy munkafeltételekben, esetleg a szerződésben külön felemlitendő egyéb esetekben teljesithet.

Fizetéseket teljesithet továbbá a vállalkozó engedményesének az engedményezést igazoló hiteles okirat alapján, végül a vállalkozó által alkalmazott alvállalkozóknak (iparosok), művezetőknek, munkásoknak a jelen szabályzat 29. §. 8. pontjában emlitett esetben.

55. §. A szerződések teljesitése és ellenőrzésére vonatkozó részletes határozmányokat egyébként a szállitási vagy munkafeltételekbe (l. 17. §.), és ha ilyenek külön megállapitva nincsenek, magába a szerződésbe kell felvenni.

56. §. Azok a vállalkozók, kik a jelen szabályzatnak a hazai származásra, annak igazolására és ellenőrzésére vonatkozó határozmányait (l. 42. §. 3., 4. pontjait és a 47., 48., 49. §-ait) kijátszották, illetőleg kikre nézve beigazoltatott, hogy szerződésellenes, vagy a jelen szabályzat ellenére hazai czégér alatt egészben vagy részben külföldön készült gyártmányt szállitottak, vagy a vállalt munkálatot szerződésellenesen egészben vagy részben külföldi munkaerők utján teljesitették, avagy ezekre nézve vállalt kötelezettségeiket vétkes gondatlanságból, vagy épen rosszhiszemüen áthágták, — kik a hazai származást igazoló bizonylattal visszaéltek, avagy megtévesztés czéljából vagy vétkes gondatlanságból ily bizonylatot kiadtak, ugyszin-

tén, kik a számlákra vagy a hatóságnak átadott jegyzékekre a hazai származás tekintetében a valóságnak meg nem felelő adatot vezettek (l. 47. és 65. §§-t is): a szerződésben, illetve a feltételekben ez esetre kikötött joghátrányok érvényesitése mellett, az 1907. évi III. t.-cz. 15. §-a értelmében az illetékes minister által — a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával — az állami szállitásokból és munkálatokból végleg vagy meghatározott időre kizárhatók, a fent jelzett visszaélések ismétlődése esetén pedig kizárandók.

57. §. Kizárás csak kétségtelenül beigazolt visszaélés esetében mondható ki. Nem rosszhiszemü, vagy nem vétkes gondatlanságból eredő szerződésszegés eseteiben fokozatosan a szerződésbe felvett egyéb megtorló határozmányok (kötbér, kártérités, szerződésfelbontás, a szerződött vállalkozó terhére való beszerzés vagy teljesités) alkalmazandók. (L. 42. §. 4. p.)

A kizárás ugy a czégre, mint a czég az idő szerinti tulajdonosaira is kiterjed.

58. §. A kizárási határozat meghozatalára illetékes:

a) a ministerelnöki tároza körébe és a fiumei kormányzó és a székesfővárosi közmunkák tanácsa ügykörébe eső ipari szállitások és munkálatokra nézve: a m. kir. ministerelnök, a kereskedelemügyi minister hozájárulásával;

b) az egyes ministeri tárczák körébe eső ipari szállitásokra és munkálatokra nézve: az illetékes minister, a kereskedelemügyi minister hozzájárulásával;

c) a közforgalomra berendezett közlekedési vállalatok szállitásaira és munkálataira és természetesen a saját tárczája körébe eső öszes ipari szállitásokra és munkálatokra nézve: a kereskedelemügyi minister.

59. §. Valamely vállalkozó az 1907. évi III., t.-cz. 13. §-ában felsorolt összes hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok ipari szállitási és munkálataiból akár meghatározott időre, akár végleg csak ministertanácsi határozattal zárható ki.

60. §. Valahányszor a hivatal, a szóban lévő visszaélés ismérveit látja fenforogni, annak alapos felderitése végett szorgos vizsgálatot inditani, a vizsgálat eredményéről az illetékes ministerhez nyomban, de legkésőbb 8 nappal a vizsgálat befejezése után jelentést tenni tartozik.

Az illetékes minister az ily vizsgálat eredményéről szóló jelentést a vonatkozó iratok átküldése mellett közli a kereskedelemügyi ministerrel.

61. §. Ha az ilyen visszaélést a m. kir. kereskedelmi muzeum, illetve a kereskedelemügyi minister rendeletéhez képest eljáró közegek, esetleg a m. kir. vasuti és hajózási főfelügyelőség fedezték fel, ugy a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága, az illető közegek, vagy a nevezett főfelügyelőség közvetlenül a kereskedelemügyi ministerhez tesznek jelentést.

62. §. Ha a vizsgálat során a visszaélés beigazoltnak találtatott és a kereskedelemügyi minister, vagy az ő hozzájárulásával az illetékes minister a kizárást meghatározott időre vagy véglegesen kimondó határozatot hozott, erről a határozatról az illetékes minister a kereskedelemügyi ministert tudomásvétel, — a saját tárczájához tartozó, illetve kizárási jogkörébe eső hivatalokat pedig tudomás és miheztartás végett a kizárás okainak tüzetes megjelölésével értesiti.

Ha valamely vállalkozó ministertanácsi határozattal az összes közszállitások- és közmunkákból kizárattak (l. 59. §.), erről a határozatról az összes társministereket, *további intézkedés végett,* a kereskedelemügyi minister értesiti. Ugyane minister az általa vezetett nyilvántartás alapján (l. 71. §.) közli az illető ministerekkel *tudomásvétel végett* azon kizárási eseteket is, melyek az illető minister tárczáját nem érintik. A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságát a kereskedelemügyi minister az összes kizárási esetekről értesiti.

63. §. A szerződések vagy kötlevelek joghatálya a lejárati időben önmagától megszünvén, azok lejáratát megelőzőleg legalább négy (4) hónappal ismét nyilvános vagy szükebbkörü árlejtés hirdetendő, esetleg a szállitás vagy munkálat szabad kézből ujra kiadandó aszerint, amint a jelen szabályzat 6., 7. és 8. §-aiban felsorolt esetek forognak fenn, feltéve, hogy a szállitás vagy munkálat teljesitésére tovább is szükség van.

A szerződések lejárata nyilvántartandó, s már az év elején intézkedés teendő, hogy az illető évben kiirásra kerülő szállitások és munkák kiirási művelete idejében elkészittessék. (L. 11. §.)

64. §. Az állam nevében nyilvános vagy korlátolt versenytárgyalás alapján, vagy szabadkézből kötött és lejárt szerződést nyilvános, illetve korlátolt verseny mellőzésével, *az eredeti vagy azoknál kedvezőbb feltételek mellett* nem korábban, mint a lejárat előtt legfeljebb hat (6) hónappal, legfeljebb 3 évre csak egy izben csakis az illetékes minister és csak az alábbi két esetben ujithat vagy hosszabbithat meg, nevezetesen:

a) ha a meghosszabbitás állami érdeket képez;

b) ha a meghosszabitásra valamely uj iparczikk gyártását meghonositó vagy uj gyártási ágat bevezető régebb, hazai gyár avagy valamely kisipari szövetkezet, vagy háziipari érdekképviselet versenyhelyzetének erősbitése czéljából van szükség. (L. 8. §. 11., 12. pont is.)

Ismételt, de 3 éven túl nem terjedhető meghosszabbitáshoz a ministertanács előzetes hozzájárulása kérendő ki. Ugyanegy szerződés háromszor egymásután nem hosszabbitható meg.

VIII. Nyilvántartások.

65. §. Az összes állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, vállalatok (üzemek), alapok és alapitványok az előző évben eszközölt mindennemü, tehát akár nyilt, akár korlátolt versenytárgyalás utján, akár szabadkézből kiadott (rendelt), illetve iparosoktól vagy kereskedőktől kézi bevásárlás utján beszerzett ipari czikkekről és az uj épitkezésekről kimutatásokat tartoznak késziteni.

E kimutatások az ipari szállitásokról (beszerzett iparczikkekről) a 4., az uj épitkezésekről pedig az 5. mellékletet képező minta szerint készitendők. Ott, hol épitésvezető vagy ellenőrző műszaki közeg van, az 5. minta szerinti kimutatás kikötése annak feladatát képezi.

Kitöltésük módjára nézve maguk a minták szolgálnak tájékozásul.

E mintákat szükség esetén a kereskedelemügyi minister a társministerekkel egyetértőleg megváltoztathatja.

A kézi bevásárlások utján beszerzett (megrendelt) iparczikkek az év végén a 4. minta szerinti kimutatásba való beállitását megkönnyitendő, czélszerü azon iparosokat és kereskedőket, kiknél ily vásárlások (rendelések) történni szoktak (l. 8. §. 15. pont), már az év elején felhivni, hogy a történt vásárlásokat (rendeléseket) iparczikk, mennyiség és érték szerint mindenkor jegyezzék fel és az év végén a hatóságnak általuk aláirt összesitett jegyzéket adjanak, melyből kitünjék, hogy az illető hatóság az előző évben náluk minő iparczikkeket összesen mily mennyiségben és értékben vásárolt (rendelt) és e czikkeket vagy (pl. kész ruházati czikkeknél) azok anyagát az iparos vagy kereskedő maga közvetlenül vagy közvetve, mely hazai (esetleg külföldi) gyárosok- vagy iparosoktól vásárolta. (L. 47. §.)

66. §. E minták szerinti kimutatásokat az egyes állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, vállalatok (üzemek), alapok, alapitványok *külön-külön* állitják ki s a *közbeeső fórumok kikerülésével, mindenkor legkésőbb a következő év április hava végéig*, az államvasutak, egyéb állami és a magánközlekedési vállalatok (tekintet nélkül arra, hogy a vasuti és hajózási főfelügyelőség felügyelete alá tartoznak-e), ugyszintén az állami gépgyár és a m. kir. állami vas- és aczélgyárak közvetlenül a *vasuti és hajózási főfelügyelőséghez*, az állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és a *többi állami vállalatok* pedig közvetlenül *a m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatóságához* tartoznak beküldeni.

67. §. A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága és a vasuti és hajózási főfelügyelőség a hozzá érkezett kimutatásokat az e részben fennálló külön rendeletek értelmében szigoru birálat alá veszik abból a szempontból, vajjon azok formailag helyesen vannak-e szerkesztve, a belföldi származásuaknak jelzett czikkek tényleg és kétségtelenül azok-e, továbbá, hogy a külföldön beszerzettek nem lettek volna-e belföldön beszerezhetők s azok beszerzésére felsőbb engedély kéretett-e.

Észleleteikről a további intézkedések megtétele végett a m. kir. kereskedelemügyi ministerhez tesznek jelentést.

A kimutatásokat emellett ministeriumok, illetve a beszerző vállalatok és ipari főcsoportok szerint részletezett összesitő kimutatásokba foglalják és e kimutatásokat a kereskedelemügyi ministerhez felterjesztik. Ez összesitő kimutatások egy-egy példányát a kereskedelemügyi m. kir. minister az érdekelt társministereknek, a hazai kereskedelmi szaktestületeknek, iparpártoló intézmények szövetségek- és egyesületeknek, a főfelügyelőség által készitett összesitő kimutatást pedig (az eredeti részletkimutatásokkal együtt) még a m. kir. kereskedelmi muzeumnak is megküldi.

68. §. Ez összesitő főkimutatások s az ezek alapját képező és rendelkezésére álló, illetve bocsátandó (l. 67. §.) részletkimutatások alapján késziti a m. kir. kereskedelmi muzeum *az állami közszállitási árulajstromot*, melynek feladata, hogy segélyével könnyen megállapitható legyen, vajjon bizonyos czikkben az előző évben mily értékü volt a jelen szabályrendelet 1. §-ában felsorolt állami hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok és vállalatok összfogyasztása.

69. §. A jelen szabályzat 1. §-ában felsorolt hatóságok, hivatalok, intézetek, intézmények, alapok, alapitványok, vállalatok, *az 5000 K vagy annál nagyobb összértékü vagy évi értékü ipari szállitásra vagy munkálatra* vonatkozólag a multban kötött s *az 1909. év január hó 1-én érvényben leendő* szerződésnek, kötlevélnek, alkuegyezménynek, elfogadási záradékkal ellátott ajánlatnak s általában szerződéses ügyletet tartalmazó bárminő formában kiállitott okirat, illetve kereskedelmi ügyiratnak egy bélyegtelen másolati példányát, ha ez már eddig is meg nem történt volna, *legkésőbb 1907. évi október hó 1-éig* (l. 72. §.) a jövőben kötendő, *de bármily értékü ipari szállitásra vagy munkálatra vonatkozó* ily szerződéseknek egy bélyegtelen másolati példányát pedig az *aláirástól*, illetve a *jóváhagyásról nyert értesüléstől számitott legkésőbb 15 nap alatt* közvetlenül a m. kir. kereskedelmi muzeumhoz beküldik. Ez intézet kivánságára, hozzá betekintés végett a szerződés mellékletét képező költségvetés is beküldendő.

Személyes szolgálatot képező ipari munkálatokra vonatkozó (fuvarozási, kéményseprési stb.) szerződések nem küldendők be.

70. §. A m. kir. kereskedelmi muzeum igazgatósága a hozzá érkezett szerződésekben, kötlevelekben, alkuegyezményekben, elfogadási záradékkal ellátott ajánlatokban s általában szerződéses ügyletet tartalmazó kereskedelmi

ügyiratokban megnevezett *vállalkozókat* — *bárhol vállalt szállitásaik vagy munkálataik* feltüntetése mellett — évről-évre nyilvántartja annak ellenőrizhetése végett, hogy a hazai származásra nézve vállalt kötelezettségüknek megfelelnek vagy megfelelhetnek-e?

Az egyes *ministeri tárczák*, a *törvényhatóságok, községek*, az állam vagy törvényhatóságok és községek által *segélyezett intézetek és intézmények*, ugyszintén a közforgalomra berendezett *közlekedési vállalatok* vállalkozóiról a m. kir. kereskedelmi muzeum *külön-külön* nyilvántartást vezet.

Külön tartja nyilván az intézet *iparczikkek és munkanemek szerint* azt is, hogy az egyes iparczikkek és munkanemek mely iparteleptekpnél, vállalkozóknál, mely hatóság, hivatal, intézet, alap, alapitvány, vállalat részéről, hány évre vannak szerződésileg biztositva.

Végül külön nyilvántartást vezet ministeri tárczák, törvényhatóságok, községek, a törvényhatóságok és községek által segélyezett intézetek és intézmények, ugyszintén a közforgalomra berendezett közlekedési vállalatok szerint a hazai származásra vonatkozó törvényes kötelezettség alól megadott *ministeri felmentésekről is*.

71. §. A kereskedelemügyi m. kir. minister a kizárt szállitókról a 6. mellékletet képező minta szerint nyilvántartást vezet.

IX. Zárhatározatok

72. §. E szabályzat 1907. évi október hó első napján lép életbe.

Az állami ipari szállitások és munkálatok kiadására vonatkozó régebbi szabályzatok, szabályrendeletek, illetve azokkal kapcsolatos rendeletek, utasitások ez időponttól kezdve hatályukat vesztik.

A jelen szabályzat életbelépte előtt a szóban lévő szállitásokra és munkálatokra vonatkozólag történt kiirások, kötött szerződések még a régebbi szabályzatok, szabályrendeletek, rendeletek, utasitások, illetőleg a kötött szerződések értelmében bonyolitandók le.

A »Közszállitási szabályzat« közlése és életbeléptetése tárgyában, az Igazságügyi minister 35000/907. sz. a., a Belügyminister pedig 83000/907. sz. a. szintén bocsátottak ki rendeleteket. (L. Igazságügyi Közlöny XVI. f. 8. számát és a »Belügyi Közlöny« XII. f. 32. számát.)

1. melléklet *(a 18. §-hoz).*

Az ajánlat mintája.

Ajánlat.

A ....nak

1 koro-nás bélyeg

....n.

Én .... i (vármegye, város, község, utcza, házszám) lakos .... iparos, gyáros, kereskedő, vállalkozó ajánlatot teszek a .... számu versenytárgyalási hirdetésben (ajánlati felhivásban) kiirt és az alább (esetleg a csatolt jegyzékben) felsorolt iparczikkekre (ipari munkálatokra) az ugyancsak alább (a csatolt jegyzékben, költségvetésben, egységárjegyzékben) felsorolt egységárak mellett, összesen .... K ...... f. végösszeggel (..........% árengedménynyel).

A bánatpénzt az általam ajánlott végösszeg ....%-a erejéig, vagyis összesen .... K f......f.-t a .... i pénztárnál letettem s a letétnyugtát (a letétnyugta közjegyzőileg hitelesitett másolatát, a postai feladó-vevényt) csatolom.

A kiirási műveletet s annak összes tartozékait, különösen pedig a szállitási (munka-) feltételeket ismerem s magamra kötelezőkül elfogadom.

A szállitandó czikkeket és azok anyagát az alább (esetleg a csatolt jegyzékben) felsorolt gyáraktól és ipartelepektől fogom beszerezni:

A posztóruházatot .... saját műhelyemből.
Ugyanannak posztóanyagát .... N. N. posztógyár r.-tól.
Téli bundát .... N. N. szücs.
A bunda anyagát .... N. N. posztógyárostól.

[A teljesitendő munkákat saját hazai gyáramban, műhelyemben, vállalatomban alkalmazott hazai műszaki és munkaerők igénybevételével [az alább (esetleg csatolt jegyzékben) felsorolt hazai iparosok, gyárosok utján] fogom teljesittetni ....
....

A munkálatokhoz (épitkezésekhez) szükséges anyagokat az alább (esetleg a csatolt jegyzékben) felsorolt gyárosok- és iparosoktól fogom beszerezni:

Czement .... N. N. czementgyár.
Tégla .... saját ....i gyáram.
Kelt .... 19...... évi .... hó ....n.]

Aláirás [1])

....

Az ajánlat boritékának mintája.

A ....i .... nak

....n.

Ajánlat a .... *számu versenytárgyalási hirdetésben* (ajánlati felhivásban) *kiirt* .... *cikkekre* .... *munkálatokra.*

---

[1]) Családi és utónév, illetve a czégnév *olvashatóan* és a foglalkozás megnevezése utalással esetleg a képesitést, czégbejegyzést igazoló s az ajánlatra rávezetett vagy az ajánlathoz csatolt, esetleg a kiiró hivatalnak megküldött hatósági (iparkamarai) (l. 16. §. 13. p.) bizonylatra. (L. 18. §. *d)* pont is.)

2. melléklet *(a 34. §-hoz).*

Kimutatás

a .... által .... év .... hó............n tartott versenytárgyalás eredményéről.

A szállitandó (eladandó) czikk, illetve teljesitendő munkálat rövid megjelölése	A szállitással, illetve a munkálat teljesitésével megbizottnak (vevőnek)			Mennyiségi egység (kg., m., pár, db.) stb.	Egység-ár		Vállalati főösszeg		Megjegyzés
	neve	foglalkozása [1]	lakhelye		K	f	K	f	

[1]) A foglalkozás pontosan körülirandó (pl. pamutszövőgyáros, lakatosmester stb.)

Megjegyzés. A 49. §-hoz tartozó 3. melléklet mintája azonos a 717. lapon közölt 1. számu melléklettel.
A 65. §-hoz tartozó 4. melléklet mintája azonos a 718—29. lapon közölt 2. számu melléklettel.
A 65. §-hoz tartozó 5. melléklet mintája azonos a 730—731. lapon közölt 3. számu melléklettel.
A 71. §-hoz tartozó 6. melléklet mintája azonos a 732. lapon közölt 4. számu melléklettel. — Ezeket illetően tehát az ujbóli közlés itt mellőztetett.

1890 : XIV. Törvényczikk

a hazai ipart támogató pénzintézeteknek adható állami kedvezményekről.

1. §. Felhatalmaztatik a pénzügyminister, hogy egyetértőleg a kereskedelemügyi ministerrel arra az esetre, ha Budapest székhelylyel a hazai ipar és kereskedelem előmozditására legalább öt millió o. é. forintnyi teljesen befizetett alaptőkével oly részvénytársaság alakulna, amely alapszabályai szerint főczéljául a magyar korona országaiban uj iparágak létesitését és meghonositását, a már létezők fejlesztését és segélyezését, továbbá ugyancsak a magyar korona országaiban az iparosok és iparvállalatok részére lehető olcsó hitelek nyujtását tüzné maga elé, a részvénytársaságot a következő kedvezményekben részesithesse:

1. Felmenthető a részvénytársaság annak megalakulásával, a részvények első s tőkefelemelés czéljából történő további kibocsátásával járó minden bélyeg- és jogilleték fizetése alul. A részvényszelvények bélyegilletéke ebbe a mentességbe nincs befoglalva.

2. A részvénytársaságnak megalakulásától számitandó tizenöt évi időtartamra teljes adómentesség engedélyezhető a nyilvános számadásra kötelezett vállalatok és egyletek adója, az általános jövedelmi pótadó s minden ezek után kivetendő törvényhatósági vagy községi adó alul a részvénytársaságnak a részvénytőke hat száztóliját meg nem haladó azon jövedelme után, amelyet a részvénytársaság

a) az általa, vagy részvételével alapitott iparvállalatok és gyárak létesitéséből, ezek tőkéjének beszerzéséből (financirozásából) vagy üzeméből élvez, amennyiben az oly ipari vállalatok- vagy gyárakból ered, amelyek részére külön törvény állami kedvezményt biztosit,

b) ujonnan alapitott vagy már létező ipari, illetve gyári vállalatokban való részesedéséből, vagy ily vállalatoknak pénzügyi segélyezéséből élvez, amennyiben oly iparágakról van szó, a melyek részére külön törvény állami kedvezményt biztosit.

A részvénytársaságnak a részvénytőke jövedelmének hat száztóliját meghaladó része, ugyszintén annak bankszerü tevékenységéből, vagy más bevételi czimekből eredő jövedelme a fennálló adótörvényeik határozmányai alá esik.

A jelen szakasz *a)* és *b)* pontjában részletezett jövedelem adómentes voltára nézve nem tesz különbséget, hogy az illető vállalat vagy gyár egyéni vagy társas-czég tulajdona, illetőleg annak üzeme egyéni vagy társas-czég alatt folytattatik-e?

A jelen szakasz *b)* pontjában emlitett részesedés és pénzügyi segélyezés alatt egyszerü kölcsönüzletek, hitelnyujtások vagy leszámitolások nem értetnek, hanem csakis a részvénytársaságnak tőkéjével való olynemü közreműködése, amely által az az illető vállalat koczkázatában is osztozik.

2. §. Az előző szakaszban részletezett kedvezmények érintetlenül maradnak arra az esetre is, ha azok tizenöt évi tartama alatt a fennálló adó- és illetéki törvényeken változás történnék.

3. §. Felhatalmaztatik a pénzügyi és kereskedelemügyi minister, hogy egyet-

értőleg megadhassák az 1. §-ban elősorolt kedvezményeket, ugyancsak az 1. §-ban megszabott feltételek és kötelezettségek mellett, bármely más, akár már fennálló, akár ujonnan alakuló hazai pénzintézetnek is.

4. §. A pénzügyminister rendeleti uton szabályozza azt az eljárást, amely a bélyegilletékmentes ügyletek bejelentését, az adómentes és adóköteles jövedelem bevallását s a részvénytársaság működésének adózási szempontból való ellenőrzését illeti.

5. §. Jelen törvény végrehajtásával a pénzügyminister és a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

1874 : VIII. és 1891 : VI. Törvényczikkek

a métermérték behozataláról.

(Ezen törvények s a reájuk vonatkozó rendeleteknek hatálya az alább közölt „a mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről" szóló 1907. évi V. t.-czikknek 1909. évi január 12-én bekövetkező hatályba lépésével megszünik.)

1. §. A magyar korona országaiban az eddig használt mértékek helyett uj mértékrendszer hozatik be, melynek alapja a méter, tizes felosztással és többszörözéssel.

Az 1874 : VIII. t.-cz. 2. §-a helyébe lép :

»A hossznak alapmértékeül az a távolság szolgál, mely az országos levéltárban őrzött, 90 sulyrész platina és 10 sulyrész iridium vegyülékéből készült X keresztmetszésü mérőpálcza mindkét végén tükörsima lapokon a pálcza hosszára keresztben bevésett három-három vonás középsői közt foglaltatik, azon a helyen mérve, mely ugyanazon tükrődző lapokon a pálcza hosszirányában párhuzamosan bevésett két-két vonás közt középen fekszik. Ezen mérőpálcza az 1876. évi II. t.-cz. által beczikkelyezett nemzetközi egyezmény alapján szervezett és Párisban székelő nemzetközi méterbizottság felügyelete alatt készült és hasonlittatott össze a nemzetközi méterbizottság helyiségeiben nemzetközi őrizet alatt álló eredeti méterrel (métre prototype) és annak hossza »M« **T** Celsius fok hőmérséknél $M = 1\,m - 1{\cdot}3\mu + 8{\cdot}646\mu\,T + 0{\cdot}00100\mu\,T^2$ képlet által fejeztetik ki.«

3. §. A hosszmérték egysége a méter.

A méter tizedrésze a deciméter, századrésze a centiméter, ezredrésze a milliméter.

Ezer méter a kilométer, tizezer méter a miriaméter.

4. §. Térmértékek a hosszasági mértékek négyszögei.

Száz négyszögméter : az ár, tizezer négyszögméter : a hektár.

5. §. A köbmértékek általában a hosszasági mértékek köbei.

Az ürmérték egysége a liter.

A liter a köbméter ezredrésze.

A liter tizedrésze : a deciliter ; századrésze : a centiliter. Száz liter a hektoliter.

Az 1874 : VIII. t.-cz. 6. §. helyébe lép :

»A sulynak, illetőleg a tömegnek alapmértékeül szolgál azon hengeralaku test tömege, mely az országos levéltárban őriztetik s 90 sulyegység platina s 10 sulyegység iridium vegyülékéből a Párisban székelő nemzetközi méterbizottság felügyelete alatt készittetett és hasonlittatott össze a nemzetközi méterbizottság helyiségeiben nemzetközi őrizet alatt lévő eredeti kilogrammal (kilogramme prototype). Annak tömege, 1 kg. — 0·056 mg., azaz 1 kg. és egy milligrammnak ötvenhat ezredrésze.«

7. §. A sulymérték egysége a kilogramm.

A kilogramm egy liter lepárolt viz sulya a fagypont felett 4 Celsius foknyi mérsékletnél.

A kilogramm ezredrésze a gramm.

A grammnak tizedrésze : a decigramm ; századrésze : a centigramm ; ezredrésze : a milligramm.

Tiz gramm : a dekagramm ; ezer kilogramm : a tonna.

8. §. Az erőmérték egysége a lóerő; alatta azon erő értetik, mely 75 kilogrammnak egy másodpercz alatt egy méternyi magasságra emeléséhez megkivántatik.

9. §. A régi és az uj mértékek viszonyszámai a forgalmi használatra következőleg állapittatnak meg:

a) *Hosszmértékek.*

1 méter annyi mint 0·52729: ötvenkét ezerhétszázhuszonkilencz százezredrész bécsi öl.

1 méter annyi mint 3·16375: három egész tizenhatezer háromszázhetvenöt százezredrész bécsi láb.

1 méter annyi mint 37·965: harminczhét egész kilenczszázhatvanöt ezredrész bécsi hüvelyk.

1 méter annyi mint 1·286: egy egész kétszáznyolczvanhat ezredrész bécs rőf.

1 centiméter annyi mint 0·37965: harminczhét ezer kilenczszázhatvanöt százezredrész bécsi hüvelyk.

1 kilométer annyi mint 0·11971: tizenegyezer kilenczszázhetvenegy százezredrész m. mértföld.

1 kilométer annyi mint 0·13182: tizenháromezer száznyolczvankét százezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1·1971: egy egész ezer kilenczszázhetvenegy tizezredrész magyar mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1·3182: egy egész háromezer száz nyolczvankét tizezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 bécsi öl annyi mint 1·89648: egy egész nyolczvankilenczezer hatszáznegyvennyolcz százezredrész méter.

1 bécsi láb annyi mint 0·31608: harminczegyezer hatszáznyolcz százezredrész méter.

1 bécs rőf annyi mint 0·777: hétszázhetvenhét ezredrész méter.

1 bécsi hüvelyk annyi mint 2·6340: két egész hatezer háromszáznegyven tizezredrész centiméter.

1 magyar mértföld annyi mint 8·3536: nyolcz egész háromezer ötszáz harminczhat tizezredrész kilométer.

1 magyar mértföld annyi mint 0·83536: nyolczvanháromezer ötszázharminczhat százezredrész miriaméter.

1 ausztriai mértföld annyi mint 7·5859: hét egész ötezer nyolczszázötvenkilencz tizezredrész kilométer.

1 ausztriai mértföld annyi mint 0·75859: hetvenötezer nyolczszázötvenkilencz százezredrész miriaméter.

1 marok (lómérték) annyi mint 10·536: tiz egész ötszázharminczhat ezredrész centiméter.

b) *Térmértékek.*

1 négyszögméter annyi mint 0·27804: huszonhétezer nyolczszáznégy százezredrész bécsi négyszögöl.

1 négyszögméter annyi mint 10·00931: tiz egész kilenczszázharminczegy százezredrész bécsi négyszögláb.

1 ár annyi mint 27·804: huszonhét egész nyolczszáznégy ezredrész négyszögöl.

1 hektár annyi mint 2.317 két egész háromszáz tizenhét ezredrész magyar hold (1200 négyszögölével).

1 hektár annyi mint 1·738: egy egész hétszáz harmincznyolcz ezredrész kataszt. hold.

1 négyszögmiriaméter annyi mint 1·433: egy egész négyszázharminczhárom ezredrész magyar négyszögmértföld.

1 négyszögmiriaméter annyi mint 1·738: egy egész hétszázharmincznyolcz ezredrész ausztriai négyszögmértföld.

1 bécsi négyszögöl annyi mint 3·5966: három egész ötezer kilenczszázhatvanhat tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi négyszögláb annyi mint 0·0999: kilenczszázkilenczvenkilencz tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi □ hüvelyk annyi mint 6·9379: hat egész kilenczezer háromszáz hetvenkilencz tizezredrész négyszögcentiméter.

1 magyar (1200 négyszögöles) hold annyi mint 0·4316 : négyezer háromszáztizenhat tizezredrész hektár.

1 katasztrális hold annyi mint 0·5755 : ötezer hétszázötvenöt tizezredrész hektár.

1 magyar négyszögmértföld annyi mint 0·6978: hatezer kilenczszázhetvennyolcz tizezredrész négyszögmiriaméter.

1 ausztriai négyszögmértföld annyi mint 0·5755 : ötezer hétszázötvenöt tizezredrész négyszögmiriaméter.

c) *Köbmértékek.*

1 köbméter annyi mint 0·1466: egyezer négyszázhatvanhat tizezredrész bécsi köböl.

1 köbméter annyi mint 31·6669 : harminczegy egész hatezer hatszázhatvankilencz tizezredrész bécsi köbláb.

1 liter annyi mint 1·1787 : egy egész egyezer hétszáznyolczvanhét tizezredrész magyar itcze.

1 liter annyi mint 0.7068: hétezerhatvannyolcz tizezredrész bécsi pint.

1 hektoliter annyi mint 1·8418 : egy egész nyolczezer négyszáztizennyolcz tizezredrész magyar akó (64 itczés).

1 hektoliter annyi mint 1·7671 : egy egész hétezer hatszázhetvenegy tizezredrész bécsi akó.

1 hektoliter annyi mint 1·5992: egy egész ötezer kilenczszázkilenczvenkét tizezredrész pozsonyi mérő.

1 hektoliter annyi mint 1·6264: egy egész hatezer kétszázhatvannégy tizezredrész bécsi mérő.

1 bécsi köböl annyi mint 6·8210: hat egész nyolczezer kétszáztiz tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbláb annyi mint 0·0316: háromszáztizenhat tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbhüvelyk annyi mint 18·2746: tizennyolcz egész kétezer hétszáznegyvenhat tizezredrész köbcentiméter.

1 magyar itcze annyi mint 0·8484 : nyolczezer négyszáznyolczvannégy tizezredrész liter.

1 bécsi pint annyi mint 1·4147 : egy egész négyezer száznegyvenhét tizezredrész liter.

1 magyar (64 itczés) akó annyi mint 0·5430 : ötezer négyszázharmincz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi akó annyi mint 0·5659 : ötezerhatszázötvenkilencz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi mérő annyi mint 0·6149 : hat ezer száznegyvenkilencz tizezedrész hektoliter.

1 pozsonyi mérő annyi mint 0·6253 : hatezer kétszázötvenhárom tizezredrész hektoliter.

d) *Sulymértékek.*

1 kilogramm annyi mint 1·7855 : egy egész hétezer nyolczszázötvenöt tizezredrész bécsi font.

1 kilogramm annyi mint két vámfont.

1 kilogramm annyi mint 2·3807 : két egész háromezer nyolczszázhét tizezredrész gyógyszertári font.

1 kilogramm annyi mint 3·5629 : három egész ötezer hatszázhuszonkilencz tizezredrész bécsi márka.

1 gramm annyi mint 0·05714 : ötezerhétszáztizennégy százezredrész bécsi lat.

1 gramm annyi mint 0·06 : hat századrész vámlat.

1 gramm annyi mint 0·28646 : huszonnyolczezer hatszáznegyvenhat százezredrész aranybeli sulyegység.

1 gramm annyi mint 4·8551 : négy egész nyolczezer ötszázötvenegy tizezredrész bécsi karát.

1 dekagramm annyi mint 0·5714 : ötezer hétszáztizennégy tizezredrész bécsi lat.

1 dekagramm annyi mint 0·6 : hat tized vámlat.

1 tonna annyi mint 17·855: tizenhét egész nyolczszáz ötvenöt ezredrész bécsi mázsa.

1 tonna annyi mint 20 husz vámmázsa.

1 bécsi font annyi mint 0·56006 : ötvenhatezer hat százezredrész kilogramm.

1 vámfont annyi mint 0·5 : öt tized kilogramm.

1 gyógyszertári font annyi mint 0·42004 : negyvenkétezer négy százezredrész kilogramm.

1 bécsi márka annyi mint 0·28067 : huszonnyolczezer hatvanhét százezredrész kilogramm.

1 bécsi łat annyi mint 1·7502 : egy egész hétezer ötszázkét tizezredrész dekagramm.

1 bécsi lat annyi mint 17·502 : tizenhét egész ötszázkét ezredrész dekagramm.

1 vámlat annyi mint 16·666 : tizenhat egész hatszázhatvanhat ezredrész gramm.

1 vámlat annyi mint 1·6666 : egy egész hatezer hatszázhatvanhat tizezerdrész dekagramm.

1 aranybeli sulyegység annyi mint 3·4909 : három egész négyezer kilenczszázkilencz tizezredrész gramm.

1 bécsi karát annyi mint 0·20597 : huszezer ötszázkilenczvenhét százezredrész gramm.

1 bécsi mázsa annyi mint 56·006 : ötvenhat egész hat ezredrész kilogramm.

1 vámmázsa annyi mint 50 ötven kilogramm.

e) *Erőmérték.*

1 lóerő (430 lábfont) annyi mint 75 : hetvenöt kilogramméter.

10. §. A közforgalomban csak a következő határozatok szerint hitelesitett és bélyegzett mértékek és mérőkészülékek használhatók.

11. §. Hitelesités és bélyegzés alá csak olyan mértékek vehetők, melyek a jelen törvény 3., 5. és 7. §-okban felsorolt mennyiségeknek, azok felének és negyedrészének, illetőleg kétszeres, ötszörös, tizszeres és huszszorosának felelnek meg.

A mértékek hitelesitésénél és a közforgalomban azoknak szabályszerü értékétől engedhető eltérések legnagyobb mérvét a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister szabályrendelete határozza meg.

12. §. Mely mérőkészülékek esnek hitelesités és bélyegzés alá, azt a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister szabályrendelete határozza meg.

Tizedmérlegeknél legkisebb sulymértékül egy gramm, századmérlegeknél egy dekagramm használandó.

13. §. Ha a bor, sör és szesz hordóban adatik el, a hordónak hitelesitve (köbözve) s tartalmát az uj mérték szerint kitüntető bélyegekkel kell ellátva lennie. Kivételnek csak a külföldről érkezett bor, sör és szesz eladásánál akkor van helye, ha a további eladás az eredeti edényekben történik.[1])

14. §. A mértékhitelesitést és köbözést a mértékhitelesitő hivatalok és közegek teljesitik.

Ily mértékhitelesitő hivatalokat a törvényhatóságok kötelesek felállitani, a minister által ezen törvény alapján kibocsátandó szabályok szerint.

A hitelesitésért és köbözésért járó dijak maximumát szabályrendelet utján a minister határozza meg. E dijak azon törvényhatóságok pénztárába folynak be, melynek közegei a hitelesitést, illetőleg köbözést teljesitik.

15. §. Budapesten állami központi mértékhitelesitő bizottság állittatik fel.

Ezen központi bizottság őrködik a jelen törvény életbeléptetésére szükséges műszaki munkálatok s az uj mértékrendszer helyes alkalmazása felett. E czélból az országos alapmértékek hiteles másait és a mintamértékeket elkészitteti és hitelesiti, s az utóbbiakkal a törvényhatóságokat, a mértékhitelesitő hivatalokat és közegeket a költségek utólagos megtéritése mellett ellátja.

A központi mértékhitelesitő bizottság szervezetét és hatáskörét ép ugy mint a mértékhitelesités körül követendő

[1]) E szakasz rendelkezése az 1875 : LIII. t.-cz. módositása alapján csak 1877. évi jan. 1-én lépett hatályba.

eljárás részleteit a minister szabályrendelet utján határozza meg.

16. §. A jelen törvényben meghatározott uj mértékrendszer 1876 január 1-én lép érvénybe, s ezen időponttól kezdve a közforgalomban a 18. §-ban tett kivétellel kizárólag az ezen törvényben meghatározott mértékek használandók. Az emlitett időpont előtt kötött szerződésekben előforduló régi mértékek a szerződéseknek a mondott időpont után történő teljesitése alkalmával a 9. §-ban foglalt arány szerint átszámitandók.

17. §. A minister által rendeleti uton megszabandó határnaptól fogva a feleknek kölcsönös megegyezése mellett az uj mértékek a 16. §-ban meghatározott határidő előtt is alkalmazásba vehetők.

18. §. A földterület mennyisége jogügyletekben és mindennemü magánjogi okiratban a 16. §-ban meghatározott időn tul is az eddigi mérték szerint fejezendő ki s a telekkönyvi bejegyzések is az eddigi szabályok szerint eszközlendők, szabadságukban állván a feleknek, az okiratokban az eddigi mértékhez az uj mértéket is hozzáirni.

A földadóalap tekintetében a törvényhozás további intézkedéseig szintén a jelenlegi területmérték tartatik fenn.

A tengeri hajózásnál az egyenlitő egy fokának 60-ik részét tevő tengeri mértföldnek és az 1871 : XVI. törv.-czikk által megállapitott hajótonnának használata e törvény által nem érintetik.

19. §. A jelen törvény határozatainak meg nem felelő mértékek és mérőkészülékek használata a közforgalomban a szabályellenes mérőeszközök elkobzásán kivül közigazgatási uton behajtandó és 100 forintig terjedhető pénzbirsággal fenyitendő, fenmaradván azonkivül a netáni bűnvádi eljárás alkalmazása is.

Hasonló birsággal sujtatnak azok is, kik a 13. §-ban emlitett határozatokat a hordókra nézve meg nem tartották.

A kihágás ismétlése sulyosbitó körülménynek veendő.

A be nem hajtható birság, minden öt frtot egy napba számitva, fogházbüntetéssé változtatandó át.

A birságok azon hatóságok pénztárába folynak, melynek rendőri közegei által kiszabattak.

20. §. Ezen törvény végrehajtásával a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister bizatik meg.

1876 : II. Törvényczikk

a métermértékek ügyében 1875. évi május hó 20-án Párisban kötött nemzetközi egyezmény beczikkelyezéséről.

A métermértékek ügyében az osztrák-magyar monarchia és a német birodalom Belgium, Brazilia, az argentinai szövetség, Dánia, Spanyolország, az amerikai Egyesült-Államok, Francziaország, Olaszország, Peru, Portugália, Oroszország, Svéd- és Norvégia, a svájczi szövetség, Törökország és Venezuela között 1875. évi augusztus 13-án Párisban aláirt egyezmény, miután az országgyülés által elfogadtatott és a szerződő felek részéről szokott módon megerősittetett, ezennel az ország törvényei közé iktattatik.

Szövege a következő :

1. czikk. A magas szerződő felek kötelezik magukat, hogy »*nemzetközi suly- és mértékhivatal*« neve alatt tudományos és állandó intézetet, melynek székhelye Páris leend, közös költségen alakitani és fentartani fognak.

2. czikk. A franczia kormány megteendi a kellő intézkedéseket, hogy az ezen egyezményhez csatolt szabályzat alkotta feltételeknek megfelelő és külön e czélra rendelt épület minél kény-

nyebben megszereztessék, esetleg épittessék.

3. czikk. A nemzetközi hivatal igazgatása és felügyelete kizárólagosan a *nemzetközi suly- és mértékbizottságot* illeti, s ezen bizottság a maga részéről alá van vetve a szerződő kormányok képviselőiből alakult *általános suly- és mértékügyi értekezletnek.*

4. czikk. A párisi tudományos akadémiának elnöke, mindenkor egyszersmind elnöke az általános suly- és mértékügyi értekezletnek is.

5. czikk. A hivatal szervezetét ugymint a nemzetközi bizottság és az általános suly- és mértékügyi értekezlet alakitását és jogositványait, az ezen egyezményhez csatolt szabályzat állapitja meg.

6. czikk. A nemzetközi suly- és mértékhivatal feladatához tartozik:

1. a méter és kilogramm uj prototypjainak mindennemü összehasonlitása és hitelesitése;

2. a nemzetközi prototypok megőrzése;

3. a nemzeti mintamértékeknek (étalons) a nemzetközi prototypokkal és tanumintáikkal (témoins), valamint a mintahévmérőknek (thermométres étalons) időközi összehasonlitása;

4. az uj prototypoknak összehasonlitása az egyes országokban és a tudományban használt nem méterrendszer szerinti suly- és mértékalapmintákkal (étalons fondamenteaux);

5. a földmértani vonalzóknak hitelesitése és összehasonlitása;

6. összehasonlitása a szigoru mintamértékeknek és léptékeknek (échelles), melyeknek hitelesitése akár kormányok, akár tudományos társulatok, akár műszerészek vagy tudósok által kivántatnék.

7. czikk. A hivatal személyzete álland egy igazgatóból, két segédből és kellő számu hivatalnokokból.

Azon időponttól kezdve, melyben az uj prototypok összehasonlitva és a különböző államoknak kiosztva lesznek, a hivatal személyzete czélszerü arányban le fog szállittatni.

A hivatal személyzetének kinevezését a nemzetközi bizottság közölni fogja a magas szerződő felek kormányaival.

8. czikk. A méter s a kilogramm nemzetközi prototypjai, valamint azok tanumintái a hivatalban őriztetnek, a bejárás ezen helyiségbe kizárólag a nemzetközi bizottságnak van fentartva.

9. czikk. A nemzetközi suly- és értékhivatal összes felállitási és berendezési, valamint a hivatal és a nemzetközi bizottság évi fentartási költségei a szerződő államok járulékai által fedeztetnek, melyek azoknak jelenlegi népességének aránya szerint fognak megállapittatni.

10. czikk. Az egyes szerződő államok járulékát képező összegek minden év elején a franczia külügyi ministerium közvetitésével a párisi »Caisse des depôts et consignations«-ba szolgáltatnak be, és a szükséglethez képest a hivatal igazgatójának utalványára adatnak ki.

11. czikk. Mindazon kormányok, melyek azon valamennyi állam részére fentartott joggal, hogy ezen egyezményhez hozzájáruljanak, később élni kivánnának, kötelesek a nemzetközi bizottság által a 9. czikk alapján megállapitandó járulékot fizetni, mely a hivatal tudományos segédszereinek tökéletesbitésére lesz forditandó.

12. czikk. A magas szerződő felek fentartják a jogot, hogy a jelen egyezményen közös megállapodás után megejthetik mindazon módositásokat, melyek a tapasztalás folytán czélszerüeknek mutatkoznának.

13. czikk. Tizenkét év leforgása után ezen egyezmény a magas szerződő felek bármelyike részéről felmondható.

Azon kormány, mely ezen felmondási jogával élni szándékoznék, köteles ebbeli szándékát egy évvel előbb kinyilatkoztatni és ez által lemond a nemzetközi prototypokon s a hivatalon való minden tulajdonjogáról.

14. czikk. Jelen egyezmény az egyes államokban fennálló alkotmányos törvények értelmében jóváhagyatván, a megerősitések hat.hó alatt, vagy ha lehetséges, előbb is, Párisban ki fognak cseréltetni. Az egyezmény 1876-ik évi január 1-vel lép hatályba.

Ennek hiteléül az illető meghatalmazottak ezen egyezményt aláirták és pecsétjeikkel is ellátták.

Kelt Párisban' 1875. évi május hó 20-án.

Szabályzat.

1. czikk. A nemzetközi suly- és mértékhivatal külön épületben helyeztetik el, mely a nyugalom és állandóság minden biztositékát magában egyesiti.

Ezen épület a prototypok megőrzésére szolgáló helyiségen kivül magában foglalandja a comparatorok és mérlegek elhelyezésére rendelt termeket, egy dolgozó-helyet, könyvtárt, irattári termet, dolgozó-szobákat a hivatalnokok, és lakásokat a felügyelő- és szolgaszemélyzet számára.

2. czikk. A nemzetközi bizottság megbizatik ezen épületnek megszerzésével és berendezésével, valamint a munkálatok szervezésével, melyekre az épület rendelve van.

Ha a bizottság megfelelő ily épületet meg nem szerezhetne, ugy igazgatása alatt és tervei szerint ily épület fel fog épittetni.

3. czikk. A franczia kormány a nemzetközi bizottság kivánatára megteendi a kellő intézkedéseket, miként a hivatal a közhasznu intézetek jellegével felruháztassék.

4. czikk. A nemzetközi bizottság elő fogja állittatni a kellő műszereket, ugymint: comparatorokat a vonásos és véglápos mintamértékek számára, készülékeket az absolut kiterjedések megállapitására, mérlegeket a levegőben és légmentes térben való mérlegelések számára, comparatorokat a földmértani mértékrudak számára stb.

5. czikk. Az épület megszerzési vagy épitési, valamint a műszerek és készülékek megszerzési és felállitási költségei összesen 400.000 franknyi összeget meg nem haladhatják.

6. czikk. Az évenkinti kiadási költségvetés következőkép állapittatik meg:

A) Az uj prototypok előállitására és összehasonlitására kiterjedő első időszakra nézve:

a) az igazgató fizetése....	15.000	frank,
két segéd fizetése egyenként 6000 frank.....	12.000	»
négy segéd fizetése egyenként 3000 frank..	12.000	»
1 gépészfelügyelő fizetése	3000	»
két hivatalszolga fizetése egyenként 1500 frank	3000	»
a fizetések összege:	45.000	frank;
b) tiszteletdijak tudósok és gépészek számára, kik a bizottság kivánata folytán külön munkálatokkal megbizatnak; az épület fentartása, készülékek megszerzése és kijavitása, fűtés, világitás és hivatali költségek	24.000	frank;
c) a nemzetközi suly- és mértékbizottság tiszteletdija	6000	»
összesen:	75.000	frank.

A hivatal évi kötlségvetése az igazgató javaslata folytán a nemzetközi bizottság által a szükséghez képest módositható, de 100.000 franknyi összeget meg nem haladhat.

Minden módositás, melynek eszközlését a bizottság az ezen szabályzat által megállapitott évi költségvetés határai közt szükségesnek találandja, tudtára fog adatni a szerződő kormányoknak.

A bizottság meghatalmazhatja az igazgatót ennek kivánatára, hogy a neki

megadott költségvetés egyik fejezetéről a másikra átviteleket eszközölhessen.

B) A prototypok kiosztása utáni időszakra nézve:

a) az igazgató fizetése....	15.000 frank,
a segéd fizetése........	6000 »
a gépészfelügyelő fizetése...............	3000 »
a hivatalszolga fizetése	1500 »
	25.500 frank;
b) hivatali költségek	18.500 »
c) a nemzetközi bizottság titkárának tiszteletdija	6000 »
összesen:	50.000 frank.

7. czikk. Az egyezmény 3. czikkében emlitett általános értekezlet a nemzetközi bizottság meghivása folytán, legalább minden hatodik évben egyszer egybegyülend Párisban.

Feladatához tartozik a méterrendszernek terjesztése és tökéletesbitése czéljából szükséges intézkedések tárgyalása és inditványozása, valamint jóváhagyása az uj metrologicus alapszabványoknak, melyek az ülései időközében hozattak. Elfogadja a nemzetközi bizottságnak a véghezvitt munkálatokról szóló jelentését és titkos szavazás utján a nemzetközi bizottságot felerészben megujitja.

Az általános értekezlet kebelében a szavazás államonkint történik; minden állam egy szavazatra van feljogositva.

A nemzetközi bizottság tagjai fel vannak jogositva az általános értekezlet üléseiben részt venni, ők egyuttal kormányaik képviselői is lehetnek.

8. czikk. Az egyezmény 3. czikkében emlitett nemzetközi bizottság tizennégy tagból álland, kik mind különböző államokhoz kell hogy tartozzanak.

A bizottság első izben az 1872. évi nemzetközi méterbizottság előbbi állandó bizottságának tizenkét tagjából álland, valamint azon két képviselőből, kik ezen állandó bizottság választása alkalmával a megválasztott tagok után a legtöbb szavazatot kapták.

A nemzetközi bizottságnak felerészben leendő megujitásakor mindenekelőtt azon tagok lépnek ki, kik megüresedés folytán a tanácskozmány két ülésének időközében ideiglenesen lettek megválasztva, a többiek sorshuzás utján jelöltetnek meg.

A kilépő tagok ujra megválaszthatók.

9. czikk. A nemzetközi bizottság vezérli az uj prototypok hitelesitésére vonatkozó munkálatokat, valamint általában mindennemü metrologicus munkálatokat, melyeknek közös véghezvitelét a magas szerződő felek elhatározni fogják.

Feladata azonkivül a bizottságnak: felügyelni a nemzetközi prototypok megőrzésére.

10. czikk. A nemzetközi bizottság megalakul, maga választván meg titkos szavazás utján elnökét és titkárát. Ezen választások közöltetni fognak a magas szerződő felek kormányaival.

A bizottság elnöke, valamint titkára, ugy nemkülönben a hivatal igazgatója különböző országokhoz kell hogy tartozzanak.

Megalakultával a bizottság uj választásokat vagy kinevezéseket csak három hónappal az összes tagoknak a bizottság hivatala által történt értesitése után ejthet meg.

11. czikk. Mig az uj prototypok el nem készülnek és ki nem osztatnak, a bizottság legalább egyszer gyülend egybe évenkint; ezen idő után legalább minden két évben lesz egybegyülésnek helye.

12. czikk. A bizottság általános szótöbbséggel határoz, szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt. A határozatok csak ugy érvényesek, ha a jelenlevő tagok száma legalább egygyel meghaladja a bizottság összes tagjainak felét.

Ezen feltétel fentartása mellett a távollevő tagok szavazataikat a jelenlevő tagokra ruházhatják, ez utóbbiak kötelesek lévén a történt átruházást igazolni. Ugyanez áll a titkos szavazás utján való kinevezésekre nézve is.

13. czikk. Két ülésnek időközében a bizottságnak jogában áll levelezés utján tanácskozni.

Ez esetben a határozat csak akkor érvényes, ha a bizottságnak valamennyi tagja szavazatának beadására felhivatott.

14. czikk. A nemzetközi suly- és mértékbizottság a kebelében netán beálló üresedéseket ideiglenesen betölti; ezen választások levelezés utján ejtetnek meg, felhivatván a tagok mindegyike, hogy részt vegyen.

15. czikk. A nemzetközi bizottság a hivatal szervezete és munkálatai tekintetében részletes szabályzatot dolgozand ki, valamint megállapitandja azon dijakat is, melyek az egyezmény 6. czikkében érintett rendkivüli munkálatok után lesznek fizetendők.

Ezen dijak a hivatal tudományos segédszereinek tökéletesbitésére fognak fordittatni.

16. czikk. A nemzetközi bizottságnak a magas szerződő felek kormányait illető mindennemü közlései a kormányoknak Párisban székelő diplomatiai képviselői által közvetittetnek.

Minden oly ügyben, melynek elintézése valamely franczia hatóságot illeti, a bizottság a párisi külügyi ministeriumhoz forduland.

17. czikk. A hivatal igazgatóját, valamint segédjeit a nemzetközi bizottság titkos szavazás utján nevezi ki.

A hivatalnokokat az igazgató nevezi ki.

Az igazgatónak a bizottságban ülése és szavazata van.

18. czikk. A hivatal igazgatója a méter és kilogramm nemzetközi prototypjainak őrzésére szolgáló helyiségébe csak a bizottságnak határozata folytán és két tagjának jelenlétében mehet be.

A prototypok őrzési helye csak három kulcs segélyével nyitható meg; ezen kulcsok egyikét a franczia állami levéltár igazgatója, másikát a bizottság elnöke, harmadikát a hivatal igazgatója tartja birtokában.

A hivatal rendes összehasonlitási munkálatainál csak a nemzeti prototypok cathegoriájába tartozó mintamértékekkel fog élni.

19. czikk. A hivatal iazgatója minden évben a bizottságnak be fogja mutatni:

1. pénzügyi jelentését az előbbeni év számadásairól, melyekre nézve átvizsgáltatásuk után felmentést nyer;

2. jelentését az anyag állapotáról;

3. általános jelentését az utolsó év folyamában véghezvitt munkálatokról.

A nemzetközi bizottság a maga részéről a magas szerződő felek kormányaihoz évenkint jelentést fog intézni ugy saját, valamint a hivatalnak tudományos műszaki és igazgatási működéséről.

A bizottságnak elnöke az általános értekezlet elé jelentést fog terjeszteni az utolsó ülés óta véghezvitt munkálatokról.

A bizottság, valamint a hivatal jelentései és közleményei franczia nyelven szerkesztetnek. Kinyomatván, közöltetni fognak a magas szerződő felek kormányaival.

20. czikk. Az egyezmény 9. czikkében emlitett járuléknak kulcsa következőkép állapittatik meg:

A milliókban kifejezett népességi szám sokszoroztatik:

3-mal azon államokra nézve, melyekben a méterrendszer kötelezőleg van behozva;

2-vel azon államokra nézve, melyekben a rendszer csak facultativ;

1-gyel a többi államokra nézve; az igy nyert eredmények összege adja meg az egységek számát, mely által az összkiadás osztandó lesz. A hányados adja az egységet a járulékok kiszámitására.

21. czikk. A nemzetközi prototypok, valamint az azokhoz csatolt minta- és tanumértékek előállitási költségeit a magas szerződő felek az előbbeni czikkben megállapitott kulcs szerint viselendik.

Az ezen egyezményben részt nem vevő államok által kivánt mintamérté-

kek összehasonlitásának és hitelesitésének költségeit a bizottság az ezen szabályzat 15. czikkéhez képest megszabott dijaknak megfelelőleg állapitandja meg.

22. czikk. Jelen szabályzat ugyanazon halálylyal és érvénynyel bir mint az egyezmény, melyhez csatolva van.

Átmeneti intézkedések.

1. czikk. Mindazon államok, melyek az 1872. évben Párisban egybegyült nemzetközi méterbizottságban képviselve voltak, akár részt vesznek jelen egyezményben, akár nem, az általuk megrendelt prototypokat meg fogják kapni és pedig mindazon biztositéki feltételek alatt, melyeket az emlitett nemzetközi bizottság megállapitott.

2. czikk. Az egyezmény 3-ik czikkében érintett általános suly- és mértékügyi értekezlet első ülésének feladata főleg abban áll, hogy ezen uj prototypokat jóváhagyja és azokat a megrendelő államoknak kiosztja.

Ennélfogva az 1872. évi nemzetközi bizottságban résztvett valamennyi államnak képviselői, valamint a franczia osztály tagjai ezen első ülésen részt vehetnek, hogy a prototypok jóváhagyása körül közreműködhessenek.

3. czikk. Az egyezmény harmadik czikkében emlitett s a szabályzat 8. czikke értelmében megalakult nemzetközi bizottságnak feladata az uj prototypokat átvenni és egymás közt összehasonlitani az 1872. évi nemzetközi bizottság és állandó bizottmányának tudományos határozataihoz képest, fentartva mindazáltal mindazon módositásokat, melyeket a tapasztalás jövőben czélszerüeknek vallana.

4. czikk. Az 1872. évi nemzetközi bizottság franczia osztálya a nemzetközi bizottság közreműködése mellett az uj prototypok előállitása körüli munkálatokkal továbbra is megbizva marad.

5. czikk. A franczia osztály által készitett méterrendszer szerinti mintamértékek gyártási költségei az érdekelt kormányok által térittetnek meg, és pedig az emlitett osztály által az egységekre nézve megállapitott kiállitási ár szerint.

6. czikk. A nemzetközi bizottság fel van hatalmazva, hogy haladék nélkül megalakulhasson és az egyezmény foganatositásához szükséges mindennemü előkészitő tanulmányokhoz foghasson, anélkül mindazáltal, hogy az emlitett egyezmény megerősitett példányainak kicserélése előtt bárminemü kiadásokat tehetne.

7210. szám.
1874. ápr. 23.

Szabályzat

a központi mértékhitelesitő bizottság szervezetét és hatáskörét illetőleg.

1. §. A métermérték behozataláról szóló törvény 15. czikke értelmében Budapesten állami központi mértékhitelesitő bizottság állittatik fel.

2. §. Az állami központi mértékhitelesitő bizottság a sulyok és mértékek ügyében a legfőbb müszaki közeg.

E bizottság a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi ministerium alatt áll; székhelye Budapest; czime: állami központi mértékhitelesitő magy. kir. bizottság.

3. §. A központi mértékhitelesitő bizottság a mértékhitelesités müszaki oldalára vonatkozó minden ügyet szabályoz, és őrködik afelett, hogy a mértékhitelesitési ügy a magyar korona országaiban egybehangzó szabályok szerint kezeltessék.

A központi mértékhitelesitő bizottság teendői különösen a következők:

1. elkésziti a mértékek és sulyok anyagára, alakjára, megjelölésére és más minéműségére vonatkozó szabályzatokat, megállapitja a mértékhitelesitő hivatalok részéről engedhető eltérések határait; meghatározza, mely mérlegek alkalmazhatók a közforgalomban, vagy bizonyos czélokra, és mily megkivántatóságok szükségesek arra, hogy azok hitelesités alá kerülhessenek; továbbá előirja a mérték- és sulyrendszerbe külön felvett mérőeszközök megkivántatóságait, és dönt afelett, mily másféle müszerek hitelesithetők és bélyegezhetők;

2. elkészitteti és hitelesitteti az alapsuly és alapmérték másait, valamint a mintasulyokat és mintamértékeket; továbbá felszereli a

hitelesitő hivatalokat a szükséges mintamértékekkel, mintasulyokkal és hitelesitési készülékekkel;

3. megállapitja a hitelesitésnél és a bélyegzésnél követendő eljárást; javaslatot tesz a hitelesitő hivatalok által beszedendő hitelesitési dijak maximuma iránt, és ellenőrzi a mértékhitelesitő hivatalokat.

4. §. A központi mértékhitelesitő bizottság egy igazgatóból és bizottsági tagokból áll. A bizottság megalakulása és a tagok nevei hivatalosan közhirré tétetnek.

Mind az igazgatót, mind a bizottsági tagokat a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister nevezi ki.

5. §. Az igazgatónak javadalmazása iránt kinevezése alkalmával esetről-esetre történik intézkedés.

A bizottsági tagok ép ugy, mint az igazgató, közreműködésükért ülésenként 8 forintnyi tiszteletdijban részesülnek.

6. §. A bizottság ülése határoz a hitelesitő bizottság által készitendő általános jelentőségü szabályzatok és ügyek felett; ide tartoznak különösen: a mértékek és sulyok készitésénél figyelembe veendő tudományos elvek megállapitása; a mértékhitelesitési szabályzatra, a dijak maximumának megállapitására, megváltoztatására és kiegészitésére vonatkozó inditványok, a mértékhitelesitő hivatalok számára szolgáló utasitás és a mértékeket és sulyokat illető rendőri szabályzatok kibocsátása végett teendő javaslatok.

7. §. A bizottsági ülést az igazgató a tanácskozási tárgy megnevezése mellett a szükséghez képest bármikor, de évenként legalább egyszer összehivja.

Határozat a jelenlévők szótöbbsége által hozatik. Szavazategyenlőség esetében az elnök szava dönt.

Az ülésekben az igazgató elnököl, kit akadályozása esetében a bizottsági tagok legidősbike helyettesit.

8. §. A tanácskozmányok számára szükséges előterjesztések, valamint a bizottsági ülések számára a 6. §-ban fenn nem tartott ügyek elintézése az igazgató felelőssége mellett eszközöltetnek.

A központi mértékhitelesitő bizottság minden kiadványát az igazgató irja alá.

Az igazgató saját felelőssége mellett egyes müszaki jellegü ügyek vagy ügyágak elintézésével a bizottság egyes tagjait bizhatja meg, kik ez esetben fáradozásaikért külön jutalomban részesülnek.

9. §. A központi mértékhitelesitő bizottság folyó ügyeinek elintézése czéljából az igazgató rendelkezésére a szükséges közigazgatási és müszaki személyzetet a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister nevezi ki.

10. §. Az igazgató évenként a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kijelölt időben a következő év költségelőirányzatát elkésziti, és azt jóváhagyás és az állami költségvetésbe való felvétele czéljából az emlitett ministerhez felterjeszti. Hasonlókép tartozik évenként legalább is február hó végéig a földmivelés-, ipar és kereskedelemügyi ministerhez a mértékhitelesitő ügynek a magyar korona országaiban való állapotáról jelentést és a bizottság évi működéséről kimeritő előterjesztést benyujtani.

11. §. A bizottság folyó költségei számára negyedévi leszámolás terhe mellett, az igazgatónak kézi pénztár engedtetik át.

12. §. A központi mértékhitelesitő bizottság a mértékhitelesitő hivatalokkal közvetlen összeköttetésben áll; azokkal közvetlenül levelez, és jogositva van a hatáskörébe tartozó ügyek körében azokhoz utasitásokat intézni.

13. §. A központi mértékhitelesitő bizottság a mértékhitelesitő hivatalok működését ellenőrzi; evégből müszaki hivatalnokai által az országban működő hitelesitő hivatalokat évenként legalább egyszer megvizsgáltatja, s a netalán tapasztalt viszásságok megszüntetése iránt intézkedik.

Budapesten, 1874. április 26-án.

Szabályrendelet

a mértékhitelesitők vizsgálatáról.

Az 1874 : VIII. törvényczikk alapján és a központi mértékhitelesitő bizottság meghallgatása után 1874. augusztus 9-ről 9334. sz. alatt kelt rendeletem 5. §-át kiegészitőleg a mértékhitelesitők vizsgálatára nézve a következőket rendelem:

1. §. A mértékhitelesitéssel megbizandó hatósági közegeknek az ezen rendeletben előirt vizsgálatot kell tenniök.

2. §. Vizsgálatra csak azok bocsáttatnak, kik valamely törvényhatóság által az illető község jelentése alapján mint megbizható egyének ajánltatnak, s emellett hivatalos bizonyitványnyal igazolják, hogy a mértékhitelesitési eljárást vagy az állami központi mértékhitelesitő bizottságnál, vagy valamely mértékhitelesitő hivatalnál tanulmányozták.

3. §. A vizsgálatot letenni akaró, kellően bélyegzett és a folyamodónak családi viszonyait, eddigi életmódját, valamint a 2. §-ban előirt gyakorlatot igazoló bizonyitványokkal felszerelt folyamodványát azon törvényhatóságnál, illetőleg azon községnél adja be, melynek területén mint hitelesitő alkalmazást nyerni kiván, s ezen folyamodványt a törvényhatóság kisérő levél mellett az állami központi mértékhitelesitő bizottság igazgatójának hivatalból küldi be.

4. §. Az állami központi mértékhitelesitő bizottság igazgatója kitüzi a vizsgálat napját, helyét és kijelöli a vizsgáló bizottság tagjait.

5. §. A vizsgálat helye a fővárosi, valamint az Arad, Brassó, Debreczen, Eszék, Fiume, Kassa, Kolozsvár, Nagy-Kanizsa, Győr, Pécs, Pozsony, Sopron, Temesvár és Zágráb városokban már létező vagy felállitandó mértékhitelesitő hivatalok tisztviselőire nézve Budapest, a többiekre nézve az állami központi m. kir. bizottság igazgatója a fentebb elősorolt városok bármelyikét is kitüzheti a vizsgálatra jelentkezők igényeihez vagy kérelméhez képest.

6. §. A vizsgálat két tagból álló vizsgáló bizottság előtt történik.

Vizsgálókul kijelölhetők a központi mértékhitelesitő bizottság tagjai, a bizottságnál alkalmazott műszaki tisztviselők, végre a vizsgálat helyén létező mértékhitelesitő hivatalnak a hitelesités minden ágából megvizsgált hivatalnokai. A vizsgálat vezetése első rendben a központi bizottság tisztviselőit, ezek hiányában pedig az ezzel külön megbizandó vidéki vizsgáló tagokat illeti.

7. §. A vizsgálatnál mindenekelőtt meggyőződést kell szerezni afelől, vajjon a vizsgálandó tud-e

a) magyarul, illetve horvátul, helyesen olvasni és irni;

b) érti-e a törvényhatóság területén divó nyelveket;

c) érti-e a tizedes számrendszert és tud-e tizedes törtekkel a négy alapműveletben számolni; végre

d) érti-e a méterrendszer alapját.

Ha ezen kellékeknek a vizsgálandó nem felel meg, a hitelesités műszaki részéről nem is vizsgálandó, hanem visszautasitandó.

Ellenkező esetben a vizsgálat a hitelesités műszaki részére is kiterjesztendő.

8. §. A vizsgálandó szabad választásához képest a következő hitelesitési ágak szerint, és pedig bármely ágból külön-külön, vagy egy vizsgálat alkalmával több ágból együttesen, vagy végre valamennyi ágból egyszerre leteheti a vizsgálatot, és pedig:

a) hordók hitelesitésére nézve;

b) folyadékok és száraz tárgyak mérésére szolgáló edények hitelesitésére nézve;

c) hosszmértékek, sulyok és mérlegek hitelesitésére nézve;

d) szeszmérők, czukormérők hitelesitésére nézve;

e) gázórák hitelesitésére nézve.

Minden egyes ágnál tudnia kell a vizsgálandónak a fennálló törvénynek, továbbá az illető hitelesitési ágra kibocsátott rendeleteknek részletes határozatait, s ki kell mutatnia gyakorlati ügyességét is az illető mérőkészülékek hitelesitésénél.

9. §. A vizsgálat eredményéről a vizsgáló bizottság vezetője a közös megállapodás szerint irásbeli jelentést tesz az állami központi mértékhitelesitő bizottság igazgatójának.

Ha a vizsgáló tagok véleménye ellenkeznék egymással, a jelentésben mindeniknek kifejezés adandó, s akkor a jelentés alapján az állami központi m. kir. bizottság igazgatója határoz.

A jelentés sommázata a központi bizottságnál vezetendő vizsgálati jegyzőkönyvbe iktatandó.

Az emlitett jelentésben és jegyzőkönyvben különösen fel kell jegyezni a megvizsgált nevét, korát, születési helyét, a hitelesitési ágat, melyből megvizsgáltatott, illetőleg melyből megvizsgáltatásra jelentkezett, a vizsgálat eredményét, helyét és idejét.

A vizsgálat eredménye »megfelelt« vagy »nem felelt meg« szavakkal jelölendő meg.

10. §. A vizsgálati dij 4 forint, mely a folyamodvány benyujtásakor a törvényhatóságnál kifizetendő, ez pedig a dijat a folyamodványnyal együtt az állami központi mértékhitelesitő bizottmányhoz beküldi, mely azt a vizsgálóbizottsághoz juttatja; a dij a vizsgáló tagokat egyenlő részben illeti még akkor is, ha a vizsgált a követelményeknek meg nem felelt.

11. §. Minden megvizsgált a vizsgálat eredményéről az illető bizottság tagjai részéről aláirandó bizonyitványt kap, mely 50 krajczáros bélyeggel látandó el.

Bizonyitvány.

N. N. ur született .... éves 18-ik évi .... hó .... napján (a hordóhitelesitésből) megvizsgáltatván, a követelményeknek ....

Minek hiteléül a jelen bizonyitvány kiadatott.

Budapesten, 18.......... hó .... napján.

(P. H.) Aláirások.

A hazai összes törvényhatóságokat felhivom, hogy ezen rendeletemhez magukat szigoruan alkalmazzák, és annak szoros megtartására ügyeljenek.

Kelt Budapesten, 1875. évi január hó 8-án.

13417. szám.
1874.

Keresk. min. rendelet

a mértékhitelesitő hivatalok felállitásáról.

1. §. Mértékhitelesitő hivatalok a törvényhatóságok által saját költségükön, de csak a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium beleegyezésével, és az e ministerium által kijelölt hatáskörben állittatnak fel.

2. §. A mértékhitelesitő hivatalok a hitelesitésnél használandó mintamértékeket, mintasulyokat és a hitelesitést igénylő többi készülékeket az állami központi mértékhitelesitő bizottságtól, a költségek megtéritése mellett, kapják.

3. §. A hitelesitő hivatalok következő minta-

mértékekkel, mintasulyokkal és mérőkészülékekkel szerelendők fel:

a) a hosszmértékek hitelesitésénél használandó mintamértékekkel, és pedig:

egy vonásos méterruddal sárgarézből, egész hosszában centiméterekre, az első és utolsó tiz centiméter milliméterekre beosztva;

egy vonásos tiz centiméter ruddal sárgarézből, egész hosszában milliméterekre beosztva;

egy 5 méter hosszu aczélszalaggal deciméterekre beosztva.

Ezen mintamértékek a hitelesités alá vehető mértékek, sulyok és mérőkészülékekről f. é. május 28-án 9334. sz. a. kibocsátott ministeri rendelet 3. §-ában felsorolt hibahatárok 0·4 erejéig hitelesitvék;

b) folyadékmértékek hitelesitésénél használandó mintamértékekkel és készülékekkel, és pedig:

egy csoport üvegpalaczkkal 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02, 0·01 liter tartalommal; az üvegpalaczkok vékony és hosszu nyakán három jel van alkalmazva, melyek közül a középső az igazi tartalmat, a felső és alsó a megengedhető hibahatárokat jelzi; ezen mintamértékek a 9334. számu ministeri rendelet 9. §-ában felsorolt hibahatárok 0.4 erejéig hitelesitvék;

egy csoport kémlemezzel 2, 1, 0.5, 0.2, 0.1, 0.05, 0.02, 0.01 literes edények átmérőjének megvizsgálására; a kémlemezek sárgarézből három lépcsőzettel készitvék, melyek közül a középső az edény átmérőjének igazi hosszát, a felső és alsó a megengedhető hibahatárokat jelzi;

egy milliméterekre beosztott mérőpálczával fából vagy csontból;

c) száraz tárgyak mérésére való edények hitelesitésénél használandó mintamértékekkel és készülékekkel, és pedig:

egy csoport mintamértékkel vörösrézből 50, 20, 10 és 5 liter tartalommal; ezen mintamértékek a 9334. számu ministeri rendelet 17. §-ában felsorolt hibahatárok 0·4 erejéig hitelesitvék;

egy csoport üvegpalaczkkal 5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02, 0·01 literes tartalommal mint a folyadékmértékek számára;

egy csoport kémlemezzel 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02 és 0·01 literes edények átmérőjének megvizsgálására három lépcsőzettel:

egy milliméterekre beosztott mérőpálczával fából vagy csontból;

két hiba-üveggel a megengedett hibák megjelölésére;

két garattal;

négy darab csapófából az 50, 20, 10 és 5 literes edények számára;

d) hordók hitelesitésénél használandó készülékekkel, és pedig:

egy 1000 kilogrammos és egy 300 kilogrammos hidmérleggel a hozzá való sulyokkal együtt.

A mérlegek a közönséges hidmérlegeknek s a sulyok a kalmársulyoknak megfelelőleg hitelesitvék;

e) kalmársulyok hitelesitésénél használandó mintasulyokkal és készülékekkel, és pedig:

egy csoport vassulylyal 20, 10, 5, 2, 1 kilogramm sulyban;

egy csoport sárgarézsulylyal 50, 20, 10, 5, 2, 1 dekagramm és 5, 2, 1 gramm sulyban; mindkét csoport a kalmársulyoknál a 9334. számu ministeri rendelet 41. §-a szerint megengedett hibák 0·4 erejéig hitelesitve.

Hibasulyokkal az emlitett rendelet 41. §-ában kijelölt hibahatárok megitéléséhez;

három szigoru mérleggel egy 20 kilogramm és egy 20 gramm terhelhetőséggel;

f) mérlegek hitelesitésénél használandó készülékekkel, és pedig:

egy csoport horgos sulylyal, a csoportban van egy-egy pár 20, 5, 2, 1 kilogrammos vassuly, és egy-egy pár 50, 20, 10, 5, 2 dekagrammos sárgarézsuly;

egy csoport hibasulylyal mérlegek hitelesitésére;

g) a szigoru mérlegek, szigoru sulyok, továbbá a szeszmérők, czukormérők és gázórák hitelesitésére szükséges készülékekre nézve, a központi mértékhitelesitő bizottság adja esetről-esetre a szükséges felvilágositásokat.

4. §. A hitelesitő hivatalok kötelesek a mintamértékeket, mintasulyokat és hitelesitő készülékeket jó állapotban tartani, s mihelyt azokon sérülést vesznek észre, vagy tapasztalataik folytán azon alapos gyanu merülne fel, hogy a készülékek az előirt megkivántatóságoknak meg nem felelnek, erről a központi mértékhitelesitő bizottságnak jelentést tenni tartoznak.

5. §. A hitelesitő hivatal személyzetét az illető törvényhatóság alkalmazza és nevezi ki. A hitelesitést azonban csak a központi mértékhitelesitő bizottság kiküldöttje által megvizsgált, és az illető hitelesitési ágra alkalmasnak talált egyén teljesitheti.[1])

6. §. A hitelesitésnél minden hivatal hitelesitési bélyegül a magyar szent korona jelvényét használja; megkülönböztetésül mindazonáltal az egyes hivatalok bélyegein, a korona alatt a központi mértékhitelesitő bizottság által számukra kijelölt és időnként közhirré tett számjegy alkalmazandó.

A bélyegeket a hitelesitő hivatalok, a költségek megtéritése mellett, az állami központi hitelesitő bizottságtól kapják.

7. §. A magyar korona területén működő mértékhitelesitő hivatalok által hitelesitett mértékek, sulyok és mérőkészülékek hitelesitetteknek tekintendők a magyar korona területének bármely más vidékén is.

---

[1]) Mértékhitelesitői állásra még ideiglenesen is csak szakképzettséggel rendelkező s azt igazoló egyén alkalmazható. (10785/1903. sz. rovat.)

8. §. A hitelesitő hivatalok a hitelesitési eljárásra nézve közvetlenül a központi mértékhitelesitő bizottság alatt állanak, annak intézkedéseit közvetlenül veszik, és a mondott eljárás tekintetében e bizottsággal közvetlenül leveleznek.

9. §. A hitelesitő hivatalok hitelesitési eljárását a központi bizottság ellenőrzi, evégből általa kiküldött tisztviselői által időnként meglátogatja az országban működő hivatalokat, s azoktól esetről-esetre külön jelentéseket, évenként pedig kimeritő jelentést kér ki.

10. §. A hitelesitő hivatalok felszerelése és fentartásának költségeit a törvényhatóság fedezi, a hitelesitésből befolyó dijak a törvényhatóság javára esnek.

A hitelesitési dijakat a törvényhatóság állapithatja meg, de csak a ministerium által megállapitott maximaldijak határain belül.

11. §. A mértékhitelesitő hivatalok ellen emelt panaszok iránt a törvényhatóság dönt; másodfolyamodásilag a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium, a központi mértékhitelesitő bizottság meghallgatásával, intézkedik.

73367. szám.
1894. nov. 20.

Keresk. min. rendelet

azon mértékhitelesitő hivatalok megjelölése iránt, melyek a mértékhitelesitési teendőket az illető törvényhatóság területén végezni kötelesek.

A fennálló szabályok értelmében a mértékhitelesitő hivatalok csakis azon törvényhatóság területén működhetnek, mely törvényhatóság az illető hivatalt felállitotta.

A legközelebbi mult időben mind sürübben fordultak elő oly esetek, amidőn budapesti mérleggyárosok oly törvényhatóságok területén szereltek föl állandóan fölállitott hidmérlegeket, mely törvényhatóság mérleghitelesitésre feljogositott hivatallal nem rendelkezik s e mérlegek hitelesitésére más törvényhatósági hivatal kirendelését kérik.

Az ilyen engedélyt az állami központi mértékhitelesitő bizottság előterjesztése alapján esetről-esetre szoktam megadni, illetőleg az illető kellőleg fölszerelt mértékhitelesitő hivatalt esetről-esetre jelöltem ki.

Ezen eddig követett gyakorlatot ezennel megváltoztatom, s mindazon törvényhatóságok részére, melyek mérleghitelesitésre fölszerelt hivatallal nem rendelkeznek, állandóan, illetőleg további intézkedésig, a következőkép állapitom meg azon mértékhitelesitő hivatalokat, melyek a mértékhitelesitési teendőket az illető törvényhatóság területén végezni kötelesek lesznek:

az Abauj vármegye területén végzendő mérleghitelesitések eszközlésére a kassai mértékhitelesitő hivatalt;

Arad vármegye részére az Arad sz. kir. városi,

Baranya vármegye részére a pécsi,

Kolozs, Szolnok-Doboka és Beszterczе-Naszód vármegyék részére a kolozsvári,

Bihar vármegye részére a nagyváradi,

Csik vármegye részére a kézdivásárhelyi,

Fogaras vármegye részére a nagyszebeni,

Győr, Komárom és Moson vármegyék részére a Győr szab. kir. városi,

Hajdu vármegye részére a debreczeni,

Hont vármegye részére a lévai,

Maros-Torda vármegye részére a marosvásárhelyi, végre

Sopron vármegye részére a Sopron szab. kir. városi mértékhitelesitő hivatalokat jelölöm ki.

Miről a törvényhatóságot tudomás és alkalmazkodás végett ezennel értesitem.

8556. szám.
1877. jun. 30.

Keresk. min. rendelet

a mértékhitelesitő hivatalok elleni fegyelmi eljárás tárgyában.

A mértékhitelesitő hivatalok ellen törvénytelenségek, rendetlenségek vagy hibás hitelesités miatt előfordulható panaszok iránt az 1874. évi augusztus hó 9-én 13417. szám alatt kelt ministeri rendelet 11. §-a szerint a törvényhatóság dönt.

Fordulhatnak azonban elő oly esetek is, midőn a mértékhitelesitők vagy az állam által reájuk ruházott, vagy a törvényhatóság területére megszoritott hatáskörüket túllépik, vagy a kezelésükre bizott hitelesitési készülékekkel visszaélnek, vagy végre oly megbizhatlanságot tanusitanak, melynél fogva a mértékhitelesitésre általában képtelenekké válnak, illetőleg a bennük helyezett bizodalmat elvesztik.

Az ily esetekben megindítandó fegyelmi eljárás tekintetében, egyetértőleg a belügyi kir. minister urral, az állami központi mértékhitelesitő magy. kir. bizottságot felhatalmazom, hogy akkor, midőn valamely mértékhitelesitő:

1. oly hitelesitési ágakat gyakorol, melyekre az illető hivatal felszerelve nincsen,

2. midőn külön engedély nélkül más törvényhatóság területére megy hitelesiteni,

3. ha a normalmértékek és egyéb készülékek elromlását vagy elvesztét azonnal be nem jelenti,

4. ha a hitelesitési készülékeket más czélokra használja vagy kikölcsönzi: a vétkes mértékhitelesitő ellen 1—20 frtig terjedő, és

ismétlés esetében egész 100 frtig fokozható pénzbirságokat mondhasson ki.

Ha pedig a hitelesitő többször elkövetett vétségek vagy törvényellenes eljárás, vagy nagyobb rendetlenségek által azt mutatja, hogy a hitelesitési eljárás rendes vezetésére képtelen, illetőleg azzal többé meg nem bizható, ellene a képesités elvonása vagy ujabb vizsga letételéig vagy örökre kimondható.

Mindezek mellett a mértékhitelesitők még a saját vagy más mértékhitelesitési hivatalnak, vagy magánosoknak okozott kár és a vizsgálati költségek megtéritésére marasztalandók.

Ugy a pénzbirságok, valamint a képesités elvonása, nemkülönben a kártéritési kötelezettség kimondása ellen 15 nap alatt felebbezésnek a kereskedelemügyi kir. ministeriumhoz van helye.

A jogérvényes határozat végrehajtás, illetőleg a pénzbirság, a vizsgálati költségek és kártéritési összegek behajtása végett azon törvényhatóságnak küldendő át, melynek felügyelete alatt a hivatal áll, és mely az eszközlött végrehajtásról az állami központi mértékhitelesitő magyar kir. bizottságot értesiteni tartozik.

A pénzbirságok az illető törvényhatóság pénztárát illetik.

58438. szám.
1875. decz. 2.

Belügymin. rendelet

a mértékek ellenőrzése tárgyában.

A métermérték behozataláról szóló 1874. évi VIII. t.-cz. már a jövő évi január 1-jével életbe fogván lépni, az annak végrehajtásával megbizott magyar királyi földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister ur folyó évi november hó 23-án 27040. szám alatt kelt átiratával közölte velem a mértékek ellenőrzése tárgyában a törvényhatóságok számára kiadandó utasitást s egyszersmind megkeresett engemet, hogy azt, a részemről szükségesnek mutatkozó intézkedésekkel kiegészitve, az ország összes törvényhatóságainak kötelező rendelet alapjában, mielőbb küldjem meg.

Midőn ezen utasitást ·/. alatt egy példányba idezárva, a törvényhatóságnak életbeléptetés, illetőleg az e részben szükséges intézkedések haladéktalan eszközlésbe vétele végett megküldöm: feleslegesnek vélem a törvényhatóság által is kétség kivül szem előtt tartott azon állami és társadalmi érdekek kiváló fontosságát fejtegetni, melyek a métermérték behozataláról szóló törvény hatályos végrehajtását, s az erre irányzott jelen utasitás pontos megtartását követelik; ezen érdekek megóvása tekintetéből mindazáltal jónak látom felhivni a törvényhatóságot, mikép alattas közegeit — törvényes felelősségük hangsulyozása mellett — ezen utasitás lelkiismeretes és pontos megtartására utasitván, oda hatni igyekezzék, hogy a végrehajtó közegei a mértékek ellenőrzése körül megfelelő tapintattal járjanak el.

A mi illeti a mellékelt utasitásban körülirt hatósági teendőket: azokat a törvényhatóságok részben rendőri végrehajtó (ide értve a községi elöljárókat is), részben pedig elsőfoku rendőri hatósággal felruházott közegeik által fogják végrehajtatni.

Ettől eltérőleg Budapest fővárosban a vásári rendőrség (községi) és a fővárosi rendőrség (állami) közegei együttesen teljesitendik a mértékellenőrzési végrehajtó szolgálatot; azonképen az ország erdélyi részében fennálló csendőrség személyzetének is feladata leend, a mértékek ellenőrzését a mellékelt utasitás értelmében eszközölni.

Az emlitett végrehajtó közegek evégből az ellenőrzés módjára nézve az utasitás értelmében kitanittatván, időszakonként főnökeik utasitására ellenőrzési vizsgálatokat tartanak, a hibás mértékeket lefoglalják s az eredményről — amennyire lehet — irott jelentést adnak be főnökeiknek.

Ami a fővárosi rendőrség, illetőleg az erdélyi csendőrség közreműködését illeti, az csak az ellenőrzési vizsgálat megtartásáig terjedhet; melynek eredményéről a fővárosi kerületi (al-) kapitány az illető kerületi elöljáróságot, a csendőrségi közeg pedig az illető elsőfoku rendőri hatóságot haladéktalanul értesiteni tartozik.

Azon rendőri elsőfoku hatóságok, melyek a jelen utasitás közvetlen végrehajtására hivatvák, a következők:

a) nagy- és kisközségekre nézve a szolgabiró;

b) rendezett tanácscsal biró városokban a tanács;

c) törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőri hivatal (kapitányság);

d) Budapesten a főváros különleges szervezeténél fogva a kerületi elöljáróságok.

Ezen hatóságokat illeti: a rendelkezésükre álló végrehajtó közegek kitanitása, a mértékellenőrzési vizsgálatok elrendelése, az ezekre való felügyelet és általában mindazon intézkedés joga, mely az utasitás értelmében eszközlendő, u. m. elkobzás, büntetések kiszabása stb.

Az utasitás alapján foganatba vett elkobzások és büntetések eseteiben a felebbezés:

a fentebb *a)* és *b)* alatt emlitett hatóságoktól az alispánhoz (alkirálybiróhoz stb.); a *c)* és *d)* alattiaktól a városi tanácshoz;

az itt elősorolt másodfoku hatóságoktól pedig a belügyministeriumhoz történik.

A kellő időben beadott felfolyamodásnak a büntetésre nézve — elegendő biztositék vagy elfogadható kezes állitása mellett — felfüggesztő hatása van; ellenben az elkobzást a felfolyamodás nem gátolja.

Az ellenőrzéssel megbizandó közegek kiképzése érdekében kivánatosnak vélném, ha intézkednék a közönség, hogy azok a métermértékeket ábrázoló szines táblázatokkal, melyek ára egyenként 70 krajczár, mennyiben még el nem láttattak volna, elláttassanak.

A mellékelt utasitás a közforgalomba kerülendő hordóknak mikénti ellenőrzésére ki nem terjedvén, erre nézve mielőbb külön rendelettel fogok intézkedni.[1])

Végül értesitem a törvényhatóságot, mikép egyuttal az erdélyi csendőrség parancsnoksága, valamint Budapesten a rendőri főkapitányság utasittatik, hogy a mellékelt utasitásnak a csendőrség, illetőleg fővárosi rendőrség által eszközlendő végrehajtása iránt, a szükséges intézkedéseket tegyék meg; ugyszintén a horvát-, szlavon- és dalmátországi bán is megkerestetett a magyar királyi kereskedelmi minister ur részéről avégből, hogy Horvát- s Szlavonország, valamint a határőrvidéki főparancsnoksággal egyetértőleg a határőrvidék területén is egyidejüleg azonos intézkedések hatályba léptettessenek.

Utasitás

a mértékek ellenőrzése tárgyában.

1. §. 1876. évi január 1-től kezdve a *közforgalomban* csak a métermérték behozataláról szóló törvény szerint kellően hitelesitett mértékeket, sulyokat és mérőkészülékeket szabad használni. (1874. évi VIII. t.-czikk 16. §.)

2. §. *Közforgalomban*, azaz: adás-vevés esetében, midőn az áruk mérték vagy suly szerint adatnak, csak hitelesitett mértékeket, sulyokat és mérőkészülékeket szabad használni.

Közforgalmon kivül mindazáltal bármily mérték, suly- és mérőkészülék használható, p. o. az asztalos, a gépész, ki munkájánál hosszmértékekkel él s a méreteket saját tájékozása végett utánméri, nem hitelesitett mérőpálczát is használhat. A borkereskedő, midőn pinczéjében a bort a hordókba tölti s ez alkalommal saját maga meggyőződése végett borát megméri, nem hitelesitett mérőedényeket is használhat. A gyapjukereskedő, ki mielőtt a gyapjuzsákokat elküldi, azoknak sulyát saját maga számára meghatározza, nem hitelesitett sulyokat és mérleget is használhat. Nyilt helyiségekben és boltokban azonban és minden oly helyen, hol rendszerint adás-vevések történnek, nem hitelesitett mérőeszközök kéznél tartása az 1874. évi VIII. t.-czikk 19. §-a értelmében ugy büntetendő, mintha azok tényleg használtattak volna.

3. §. Az arany, ezüst, platina, drágakövek, ékszerek és a gyógyszertárakban kiszolgáltatandó szerek szigoru mérlegek- és sulyokkal mérlegelendők. A kereskedés minden más ágaihoz tartozó áruk közönséges mértékek: kalmársulyokkal és mérlegekkel mérethetnek.

4. §. A szigoru mértékek, sulyok és mérlegek ismertető jele egy, a bélyeg mellé ütött hatágu csillag.

5. §. A törvény szerint hitelesités alá vehető mértékek, sulyok és készülékek a következők:

a) *hosszmértékek:* 20, 10, 5, 2, 1 méter hosszu mérőszalag fémlemezből;

5, 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1 méter hosszu mérőrud, vagy összehajtható mérőpálcza fából, fémből, elefántcsontból;

2 méter hosszu lómérték szövött szalagból;

b) *ürmértékek* és pedig: 1. *folyadékmértékek:* 20, 10, 5 liter fából vagy fémből; 2, 1, 0·5, 0·2, 0·1, 0·05, 0·02, 0·01 liter bádogból vagy más fémből; 2, 1, 0·5, 0·2 liter üvegből eczet mérésére; 2. *száraz tárgyak mérésére:* 1 hektoliter puha fából, 50, 20, 10, 5 liter dongafából vagy fémből; 2, 1, 0.5, 0.2, 0.1, 0.05, 0.02, 0.01 liter bádogból vagy más fémből;

c) *sulymértékek* és pedig: 1 *kalmársulyok:* 20, 10, 5, 2, 1 kilogramm és 50 dekagramm öntött vasból vagy sárgarézből; 20, 10, 5, 2, 1. dekagramm és 5, 2, 1 gramm sárgarézből;

2. *szigoru sulyok:* 20, 10, 5, 2, 1 kilogramm és 500 gramm öntött vasból vagy sárgarézből; 200, 100, 50, 20, 10, 5, 2, 1 gramm sárgarézből; 50, 20, 10, 5, 1 centigramm, 5, 2, 1 milligramm sárgaréz, bronz, pakfong, platina, ezüst, aluminium vagy aluminium-bronzból.

Hitelesittetnek a tizedes és százados mérlegek számára olyan sulyok is, melyeken a valóságos suly mellett zárjelben annak tizszerese, illetőleg százszorosa is fel van jegyezve:

d) *mérlegek:* egyenlő karu rudmérlegek, körtés mérlegek, felső serpenyős mérlegek, tizedes és százados mérlegek; szigoru mérlegek csak egyenlő karuak lehetnek;

e) *más mérőkészülékek:* szeszmérők, czukormérők, gázórák, petroleummérők.

6. §. A vas, réz, sárgaréz, vagy más hasonló anyagból készitett ürmértékek belülről tiszta ónnal kell, hogy bevonva legyenek. Olyan edények, melyeken az ónzás hiányos, egészségi tekintetből elkobzandók.

Hitelesitő bélyeg.

7. §. Hitelesitve van valamely mérték, suly vagy mérőkészülék, ha rajta hitelesitő bélyeg látható.

A hitelesitő bélyeg a magyar szent korona jelképével és alatta egy számból áll. Ezen szám az országban működő különböző hitelesitő hivatalok megjelölésére szolgál s minden hite-

[1]) V. ö. az 1876. évi 25734. sz. a. rendelettel. L. közölve a 780. lapon.

lesitő hivatalnak más-más számu bélyeget kell használni.

8. §. A hitelesitő hivatalok a hitelesitő bélyeget minden mérték- és mérőkészülőknél bizonyos meghatározott helyre ütik, és pedig:

a) *hosszmértékeknél:* a mérték egyik vagy mindkét végén beütve vagy beégetve;

b) *folyadékmértékeknél:* és pedig a fából készült 20, 10, 5 liter edényeknél az oldaldonga külső részén beégetve; ónból készült mindenféle nagyságu mérőedényeknél közvetlenül a felső gyürü alatt az edény külső oldalára ütve; bádogból készült mérőedényeknél a felső gyürü alatt, vagy az alsó karika felső szélén alkalmazott ónlapocskára ütve; üveg mérczéknél a fülön vagy egy mélyedésbe öntött ónlapocskára ütve;

c) *száraz tárgyak mérésére szolgáló mértékeknél:* és pedig a fából készült 1 hliter, 50, 20, 10 és 5 liter edényeknél a dongák külső és belső oldalára, valamint az edény fenekére égetve; továbbá az edény felső szélén három egymástól egyenlő távolságra eső helyre ütve; a fémből, bádogból készült mértékeknél a bélyeg ép ott látható, hol a hasonló anyagból készült folyadékmértékeknél;

d) *sulyoknál:* és pedig a 20, 10, 5, 2, 1 kilogramm és 50 dekagrammos öntött vassulyoknál a suly felső részébe bevert sárgaréz dugóra ütve; a 20, 10, 5, 2, 1 kilogrammos és 50 dekagrammos sárgaréz-sulyoknál a suly felső részébe illesztett dugóra, valamint a suly alsó lapjára ütve, a 20, 10, 5, 2, 1, dekagramm, 5, 2, 1 grammos sulyoknál a felső lapra, valamint az alsó lapra ütve;

e) *a szigoru sulyoknál* a bélyeg ugyanazon helyre van ütve, mint a velök egyenlő nagyságu kalmársulyokon. A centigramm és milligramm sulyokon a bélyeg a felső lapra van ütve;

f) *mérlegeknél,* és pedig *egyenlő karu mérlegeknél* mind a két karba ütve; *körtés mérlegeknél* a mérlegrud homlokán, a beosztás elején és végén, a körte nyelén, a teherhorgon vagy serpenyőn, végre azon rovás mellett, melyhez a tolók tolva, a teher oldalára helyezett körtével egyensuly áll elő; *hidmérlegnél* a külső karra ütve és a mérlegoszlopra pecsétviaszba nyomva, *a felsőserpenyős mérlegeknél,* vagy a mérlegrudon, vagy ezen és a mérlegrud oszlopán;

g) *a czukor- és szeszmérőknél* a beosztásra nyomva;

h) *a gázóráknál* több helyen, a forrasztási vonalakon ónba nyomva;

i) *a petróleummérő* készülékeken a függő sulyalatti peczek megerősitésére szolgáló szögeken s ezeken kivül a különböző rendszerekhez képest, vagy a számozott körivet elzáró fedő csavarkája fején, vagy a beosztást elzáró tok forrasztási vonalán, vagy az edény fenekén lévő forrasztási vonalon alkalmazott óncseppekre ütve vagy nyomva.

9. §. Az oly mértékek és mérőkészülékek melyeken a magyar szent korona bélyege nem látható (tehát az idegen ország bélyegével jelzettek is), hitelesitetteknek nem tekintetnek.

10. §. Nem hitelesitett, hamis, hamisitott vagy hibás mértékek és mérőkészülékek, az 1874: VIII. törvényczikk 19. §-a értelmében elkobzandók; s az illető fél, ki a nem hitelesitett mértéket, sulyt vagy mérőkészüléket a közforgalomban használta, 100 frtig terjedhető pénzbirsággal fenyitendő. A be nem hajtható pénzbirság, 5 frtot egy napba számitva, fogházbüntetéssé változtatandó.

11. §. Azon esetre, ha nem hitelesitett, hamis, hamisitott vagy hibás mértékek, sulyok vagy mérőkészülékek használatánál a csalási szándok valószinü; vagy csalási esetek tényleg előfordultak: az illetőnek rendőri megfenyitése után, az ügy az illetékes büntető törvényszékhez teendő át.

12. §. A hamisitás gyanuja különösen fenforog, ha

a) a bélyeg nem a 8. §-ban kijelölt helyeken találtatik;

b) ha a bélyeg szám nélkül van;

c) ha annak alakja igen elüt a szokásostól;

d) ha a mérték nagyságát jelző szám hiányzik vagy megmásitottnak látszik.

13. §. Azon esetben, ha a hamisitás gyanuja valószinü, a hamisitás bűntényének megállapitása végett azonnal megteendők a szükséges vizsgálatok, különösen az illető, kinél a gyanus eszköz találtatott, felszólitandó azon gyáros vagy kereskedés megnevezésére, kitől a készüléket szerezte; maga a készülék a központi mértékhitelesitő bizottságnak felküldendő s ha lehetséges, azon kereskedés vagy gyáros helyiségeiben kutatás eszközlendő, kitől a készülék szereztetett s az ott netalán feltalált hamisitott készülékek, ugyszintén a talán megtalált hitelesitő bélyegek is hasonlóképen a mértékhitelesitő bizottsághoz küldendők. Ha az illető gyáros vagy kereskedő nem a rendőri hatósági területen lakik, az illetékes rendőri hatóság a tanusitott készülék pontos leirása mellett felszólitandó, a kutató vizsgálatnak a fentebbiek szerint leendő eszközlésére.

Minden oly esetben, midőn valamely a büntetőtörvények sulya alá eső cselekvény gyanuja forog fenn, erről egyuttal a fenyitő törvényszék a további eljárás meginditása végett értesitendő.

14. §. A hitelesitett mértékek, sulyok és mérőkészülékek részint használat következtében, részint szándékos behatások folytán *hibásak* lehetnek.

Hibásaknak tekintetik a mérték és mérőkészülék: *fémrudnál,* ha az el van görbülve, vagy ha végei nagyon el vannak kopva;

fából készült véglapos mérőrudaknál, ha valamely végén a fémborités hiányzik;

folyadékmértékeknél, különösen a két liter és kisebb mértékeknél, ha be vannak horpadva,

vagy feneküx be van nyomva, vagy kettős fenékkel van ellátva.

Ezt a mércze szokottnál nagyobb sulyából, de különösen abból lehet felismerni, hogy a mérték belső mélysége a külső oldalon nem a fenékig ér. Egész biztossággal meg lehet győződni a mérték helyes volta felől, ha az vizzel tele töltetik, azután a viz a megfelelő mintamértékbe átöntetik; *száraz tárgyak mérésére való mértékek* hibásak, ha a 2 liter és kisebbek nél a folyadékmértéknél emlitett jelenségek láthatók; 50 litereseknél, ha az edény széleit összetartó vasrud be- vagy kifelé hajlik, vagy az ezen rudat a fenékkel összekötő vasrud el van görbülve.

A faedényeknél általában, ha az oldalakon, vagy a fenéken kivájás látszik, vagy a dongák annyira össze vannak száradva, hogy a magszemek áthullanak.

Sulyoknál, ha a felület lyukacsos, ha egyes részek ki vannak törve, ha rajtuk reszelés nyomai láthatók; ha a fenék ki van völgyelve, vagy a karima tompára van leesztergályozva, ha a fülek, vagy a karika, vagy a gomb ónnal van betömve, vagy azok be vannak srófolva.

Az egyenlőkaru rudmérleg hibás, ha annak nyelve terheletlen állapotban, azaz, midőn a serpenyők üresek, be nem áll.

Körtésmérlegnél a mérleg helyes voltát meg lehet itélni azáltal, hogy a körtét a teherhorogra akasztjuk, a tolókat pedig az egyensulyt mutató megbélyegzett jelhez toljuk.

Ha ezen esetben a mérleg nyelve beáll, akkor a mérleg helyes.

Tizedes mérlegnél meg kell nézni, rajta van-e a vizszintességet jelző függő suly, s kitárázva lassu s egyforma lengéseket csinál-e a mérleg nyelve fel- és lefelé.

Felső serpenyős mérlegnél meg kell nézni, vajjon a mérleg nyelve üres serpenyőknél beáll-e vagy nem, s lassu, egyforma lengéseket csinál felfelé és lefelé.

15. §. *Kofamérleget*, melynek karja egy körte jelvényével van bélyegezve, a boltokban, mészárszékekben stb. használni nem szabad. — Ily mérleg csak csekélyebb értékü tárgyak mérlegelésénél az ugynevezett kofaüzletben használható.

16. §. A gázórák, szesz-, czukor- és petróleummérők egyenként külön hitelesitési levelet kapnak, s ezeket a tulajdonos a hatóság kivánságára előmutatni köteles.

Azon olyan szeszmérő táblázatok, melyeken az állami központi mértékhitelesitő bizottságok aláirva nincsenek, valamint az olyanok is, melyekben javitások fordulnak elő, hamisitottaknak tekintendők.

17. §. Ha a rendőri közeg alapos gyanut táplál valamely mérték, vagy suly, vagy mérőkészülék hibás volta iránt, anélkül, hogy az eddig mondottak alapján határozottan meg tudná állapitani: hibás-e az illető tárgy vagy nem, ezen esetben a legközelebbi mértékhitelesitő hivatalhoz fordul, s azt gyanujának indokolása mellett felkéri, hogy ez ügyben tüzetes vizsgálatot tegyen.

18. §. A tüzelőfa, 4, 2 vagy 1 ☒ méter nagyságu rakásokba halmozva árultatik. — Ezen rakások méretei egy táblázaton vannak összefoglalva, s ilyen táblázat kell, hogy minden faeladási helyen kifüggesztve legyen. Ezenkivül tartandó továbbá egy 2 méter hosszu mérőrud, hogy a vevő a méreteket megmérhesse. Minden rakáson fel legyen jegyezve könnyen látható módon a köbtartalomnak megfelelő számjegy. Az ezen szabályok ellen vétő faárus rendőrileg 1—5 frtnyi birsággal büntetendő.

19. §. További intézkedésig minden oly helyen, hol adásvevési ügyletek rendszerint köttetnek, a földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi m. kir. ministerium 1875. évi 3339. sz. a. kelt rendelete folytán az állami központi mértékhitelesitő m. kir. bizottság felügyelete mellett kiadott *átszámitási táblázatok* megfelelő példányai kifüggesztve kell, hogy legyenek.

Az ezen szabályok ellen vétők rendőrileg 1—5 frtnyi birsággal fenyitendő.

25734. szám.
1876.

Keresk. min. rendelet

a hordók ellenőrzése tárgyában.

1. A borral, sörrel és szeszszel (pálinkával) töltött hitelesitetlen hordók, a városokban a fogyasztási adóvonalon át se ki, se be ne bocsáttassanak. A fogyasztási adóvonal őrizetével megbizott közegek kötelesek az ilyen szállitmányokat letartóztatni, s azokat a rendőri hivatalnak, illetőleg a szolgabirónak haladék nélkül feljelenteni.

2. A vasuti, gőz- és más hajóállomásoknak tiltatik ilyen szállitmányokat szállitásra felvenni.

Az illető állomás kötelessége ily szállitmányt a rendőri hatóságnak, illetőleg a szolgabirónak azonnal bejelenteni.

3. A mértékek ellenőrzésével megbizott közegek kötelesek az országos és heti vásárokra hozott, valamint a városok- és községekben átvonuló bor-, sör- és szesz- (pálinka-) szállitmányokra ügyeni, s ha azok közt hitelesitetlen hordók találtatnának, azokat letartóztatni, és a birságolást foganatositani.

4. A határvámhivatalok kötelesek ilyen, külföldre való kivitelre szánt szállitmányokat letartóztatni és szintén birságolás végett az illető közeget értesiteni.

5. A birság odaitélésével megbizott szolgabirói, kapitánysági és rendőri közeg, a bejelentés után haladék nélkül jegyzőkönyvet vevén fel a tényállásról, a pénzbüntetést kimondja, annak lefizetése után a megbirságolt hordókra

a hivatal pecsétjét viaszba nyomja, s a birságról hivatalos nyugtát állit ki, melyben a megbirságolt hordók száma, a birság összege és a kelet napja feljegyzendő.

6. A birság minden hordó után külön szabandó ki ezen három fokozat szerint:

a) olyan hordókra, melyeknél az oldaldonga hossza 60 centimétert meg nem halad, 1 frt;

b) olyan hordókra, melyeknél az oldaldonga hossza nagyobb 60 centiméternél, de 100 centimétert meg nem halad, 2 frt 50 kr.;

c) olyan hordókra, melyeknél az oldaldonga hossza 100 centimétert meghalad, 5 frt.

Ismétlés esetében ezen összegek két- vagy háromszorosa is megállapitható.

7. A megbirságolt hordók a birság lefizetése után bármily közlekedési eszközön továbbszállithatók; de a felek a szállitás felszabadulását a birságnyugta előmutatása által igazolni tartoznak.

Ezen nyugta érvénye annak keltétől számitott nyolcz napnál tovább nem tart, kivéve, ha a vasuton vagy gőzhajón való szállitás tovább tartott, mely esetben a szállitmány ugyanazonosságát a felek szállitólevél által igazolni tartoznak.

Minden más esetben a szállitmány ujra feltartóztatandó, és uj birság alá esik.

Keresk. min. rendeletek.

66140. szám.
1897. jan. 4.

a mértékhitelesitő hivatalok által készitett kimutatások tárgyában.

A fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1875. évi január hó 6-án 430. szám alatt (Magyarországi Rendeletek Tára 1875. évi kötet 10. f. sz. alatt) kibocsátott rendelet módositásául, illetve kiegészitéseül ezennel a következőket rendelem:

Minden mértékhitelesitő hivatal tartozik az évi forgalmi kimutatást az állami közp. mértékhitelesitő m. kir. bizottság által szerkesztendő s a nevezett bizottságtól beszerzendő táblázat szerint kiállitani és azt minden évben legkésőbb január 31-ig az előző évre vonatkozólag közvetlenül a bizottsághoz beküldeni.

Ennélfogva az eddig a thg. utján a bizottsághoz felterjesztett havi és évi kimutatások beküldése beszüntetendő, ellenben a thgokhoz, főleg a jövedelem elenőrizhetése czéljából, a pontosan kiállitott havi kimutatások ugy, mint eddig, beküldendők.

Azon hivatalok, melyek e tekintetben mulasztást követnek el és a táblázatot vagy hanyagul töltik ki, vagy a megszabott időre pontosan kitöltve be nem küldik, a fennállott földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi ministerium által 1877. évi junius hó 30-án 3556. sz. alatt kibocsátott rendelet (Magyarországi Rendeletek Tára 1877. 108. f. sz. alatt) értelmében az állami központi mértékhitelesitő m. kir. bizottság által 100 frtig terjedhető birsággal rovatnak meg.

Jelen rendeletem visszahatólag 1897. évi január hó elsejével lép életbe.

80608. szám.
1897. jan. 18.

A kijavitott mértékek ujbóli hitelesitése tárgyában.

A kijavitott mértékek ujbóli hitelesitése tárgyában 1877. évi deczember hó 12-én 20689. szám alatt az akkori földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister által kiadott rendelet első bekezdését következőképen módositom:

Miután a hitelesitett mértékek, különösen a bádogból készültek, nemkülönben a sulyok és mérlegek használat által elkopnak vagy megrongáltatnak; ugyszintén a hordók ürtartalma az abroncsok megszoritása, dongák kicserélése stb. folytán lényegesen változik és midőn ily állapotban kijavitás alá kerülnek, vagy az alól kikerülnek, előbbi hitelességük hiánya miatt a rajtok lévő hitelesitő bélyeg hatályvesztettnek tekintendő, szükségesnek tartom a hordó-ürtartalom, valamint a mértékek hitelessége érdekében elrendelni, hogy az ilyen javitás alá vett tárgyakon az illető iparos az 1879: XL. t.-czikk 136. §-ában megállapitott büntetés terhe alatt mindenekelőtt a hitelesitő bélyeget megsemmisiteni tartozzék. Ennek folytán ezen kijavitott tárgyak csak ujra történt hitelesitésük után vehetők ismét használatba.

Sörös hordókra nézve a K. M. 47182/1906. sz. rendeletével, a K. M. 80608/1897. sz. rendelet oly módon változtattott meg, hogy a javitás alá kerülő sörös hordókon csak akkor semmisitendő meg a hitelesitési bélyeg, ha a javitás a hordó ürtartalmát a F. M., I. és K. 23388. 1888. és a K. M. 53815/1891. sz. rendeletekkel megszabott hibahatárokon túl megváltoztatja.

1890 : VIII. Törvényczikk

a birodalmi tanácsban képviselt királyságok- és országokban hitelesitett hordóknak a magyar korona országaiban való forgalomba helyezhetéséről.

1. §. A birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén szabályszerüen hitelesitett, illetve utánhitelesitett hordók, amennyiben borral, sörrel vagy szeszszel való megtöltés végett a magyar korona országainak területére azzal a rendeltetéssel jönnek át, hogy itt megtöltve ismét visszaszállittassanak, az 1878. évi XX. törvényczikkbe iktatott és az 1887. évi XXIV. törvényczikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség tartamára és a viszonosság feltétele mellett, az 1874. évi VIII. törvényczikk értelmében szabályszerüen hitelesitett, esetleg utánhitelesitett hazai hordókkal egyenlő elbánás alá esnek.

2. §. Az előző szakaszban foglalt határozmány életbelépésének időpontját a kereskedelemügyi minister határozza meg, mihelyt egyidejüleg a birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és országokban hasonló viszonos intézkedés biztositva lesz.

3. §. Ezen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg.

37514. szám.
1890. jun. 25.

Keresk. min. rendelet

az 1890. évi VIII. törvényczikk életbeléptetése iránt.

Az 1890 : VIII. t.-czikk 1. §-a értelmében a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén szabályszerüen hitelesitett, illetve utánhitelesitett hordók, amennyiben borral, sörrel vagy szeszszel való megtöltés végett a magyar korona országainak területére azon rendeltetéssel jönnek át, hogy igy megtöltve ismét visszaszállittassanak, az 1878 : XX. t.-czikkbe iktatott és az 1887. évi XXIV. t.-czikkel meghosszabbitott vám- és kereskedelmi szövetség tartamára és a viszonosság föltétele mellett az 1874. évi VIII. t.-czikk értelmében szabályszerüen hitelesitett, esetleg utánhitelesitett hazai hordókkal egyenlő elbánás alá esnek.

Miután ezen törvényes határozmány életbeléptetésének időpontja — az érintett törvény 2. §-a szerint — a birodalmi tanácsban képviselt királyságok- és országokban hasonló viszoncs intézkedés biztositásához van kötve, ezen viszonos intézkedés pedig a folyó évi junius hó 11-én szentesitett, az 1890 : VIII. magyar törvénynyel hasonló tartalmu osztrák törvény által immár biztositva van: ennélfogva — ugyancsak az idézett törvényczikk 2. §-ában foglalt felhatalmazás alapján — ezen törvény határozmányának hatályba léptetésére ezennel f. évi julius 1-ét határozom meg.

Ehhez képest a jelzett időponttól kezdve az osztrák hitelesitési bélyeggel ellátott azon hordók, melyek borral, sörrel vagy szeszszel megtöltve, ő Felsége többi királyságaiba és országaiba küldetnek, ugyanazon elbánás alá vonandók, mint a magyar korona területén szabályszerüen hitelesitett hordók, minélfogva — hivatkozással a volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi minister urnak 1876. évi 25734. sz. alatt kiadott körrendeletére — utasitom a törvényhatóságot, hogy azoknak forgalmát ezentul se maga ne akadályozza, se pedig azt mások által akadályoztatni ne engedje.

Midőn ezekből folyólag a törvényhatóság kötelességévé teszem, hogy a többször idézett törvény fentebb ismertetett határozmányának alantas hatóságai és közegei által leendő figyelembe tartása fölött őrködjék, illetve ezen törvény rendelkezésének érvényesitése érdekében saját hatáskörében a megfelelő intézkedéseket haladék nélkül megtegye: tájékoztatásul tudatom egyszersmind a törvényhatósággal, hogy ő Felsége többi királyságai és országai hordóhitelesitési bélyege: kétfejü sas két arabszám között; a balra eső szám az illető hitelesitő hivatal felügyeleti hatóságának (helytartóságnak) számát, a jobbra eső pedig az ezen hatóság kerületében lévő hitelesitő hivatal sor szerinti számát jelzi. Igy például, egy Tirol-Bozenben hitelesitett hordó jelzése: 6 (kétfejü sas) 12; egy Styria-Marburgban hitelesitett hordóé: 3 (kétfejü sas) 14.

Végül külön megjegyzem, hogy egyebekben a hordók hitelesitésére, szállitására és azoknak a közforgalomban való elfogadására vonatkozólag fennálló törvényes intézkedések és szabályrendeletek ezen rendeletem által nem érintetnek.

Szabályrendeletek.

I.

6523. szám.

1899. márcz. 15.

A kimérésre használt üvegpalaczkok és üvegpoharak koronabélyeggel hitelesitetten való kötelező használata és ezen üvegedények hitelesitési kellékei tárgyában.

A vendéglőkben, korcsmákban s egyéb nyilvános helyeken, mint bodegák, borozók, mulatók stb., ahol közönségesen bort vagy sört kimérnek, kimérésre és mértékként használt palaczkok és poharak kizárólag a jelen rendeletemben foglalt kellékek alapján mértékhitelesitési koronabélyeggel hitelesitve használtatnak.

Nem tartoznak azonban ezen hitelesitési kötelezettség alá a czimlappal (czimkével, etiquettevel) ellátott és bedugaszolt, lepecsételt, illetőleg egyéb alkalmas módon maradandólag elzárt állapotban forgalomba hozott finom borral töltött palaczkok, valamint az ivópoharak, melyek palaczkok mellé (service gyanánt) adatnak.

A palaczkok és poharak hitelesitési kellékeire vonatkozólag a következőket rendelem:

1. Hitelesithetők olyan 2 l., 1 l., 0·7 l., 0·5 l., 0·3 l., 0·2 l., 0·1 l., 0·1 l., 0·05 l., 0·02 l. és 0·01 l.-es *üvegpalaczkok,* amelyeken az űrtartalom határa a palaczk nyakán vagy vizszintes, legalább is 1 cm. hosszu vonással maradandólag van megjelölve, ha az ürtartalom eltérése a jelző vonástól felfelé vagy lefelé, a 0·5 l.-es és ennél nagyobb palaczkoknál két milliméter-, a 0·5 l.-nél kisebb palaczkoknál egy milliméternél nem nagyobb; továbbá amelyeknél a palaczk szája és a mértékjelző vonás közt a 0·1 l.-es és ennél nagyobb palaczkoknál legalább is 3 centiméternyi, mig a 0·1 l.-esnél kisebb palaczkoknál legalább is 2 centiméternyi távolság (felülmérték) van.

2. Hitelesithetők olyan 2 l., 1 l., 0·5 l., 0·4 l., 0·3 l., 0·2 l., 0·1 l., 0·05 l., 0·03 l., 0·02 l. és 0·01 l.-es *üvegpoharak,* amelynek oldalán a mérték határa egy vizszintes, legalább is egy centiméter hosszu vonással maradandólag van megjelölve, ha a pohár belső átmérője ott, hol a mérték határának jele van, a 2 l. és 1 l.-es pohárnál legfeljebb 12 centiméter, 0·5 l.-nél legfeljebb 9 centiméter, a 0·4 l.-esnél legfeljebb 8 centiméter, a 0·3 l. és 0·2 l.-esnél legfeljebb 7 czentiméter és a 0·1 l., 0·05 l., 0·03 l., 0·02 l. és 0·01 l.-esnél legfeljebb 5·5 centiméter; ha továbbá az ürtartalom eltérése a jelző vonástól felfelé vagy lefelé egy milliméternél nem nagyobb; s ha végül a pohár széle s a mértékjelző vonás közt a 0·3 l. és ennél nagyobb poharaknál legalább is 15, a 0·2 l.-es poharaknál legalább is 12, mig a 0·1 l. és ennél kisebb poharaknál legalább is 5 milliméternyi távolság (felülmérték) van; mégis azon további megszoritással, hogy a pohár széle és a mértékjelzés közti térségbe a 0·3 l. és ennél kisebb poharaknál 0·07 l.-nél több mennyiség ne térjen.

3. Egy és ugyanazon poháron a fentebb emlitettek közül több mérték is megjelölhető, mely esetben minden jelző vonáshoz különkülön a hitelesitési bélyeg alkalmazandó.

4. Tekintettel a használatban és készletben lévő poharakra, megengedem, hogy a 0·3 l.-es poharak fenti feltételei közül a 15 milliméternyi felülmérték feltételétől eltekintessék és folyó évi julius hó 1-ig a 0·3 l.-es poharak akkor is hitelesittethessenek és igy tovább is használtathassanak, ha azokon a felülmérték legalább is 12 milliméter.

5. A palaczkokon és poharakon a liter jelzése »l.« betüvel történik.

6. Tekintettel a használatban és készletben lévő palaczkokra és poharakra, megengedem, hogy f. évi julius hó 1-éig hitelesithetők és továbbra is használhatók legyenek azon palaczkok és poharak, amelyeken az előirt »l.« jelzés helyett »L.« jelzés van.

7. Ugy a palaczkoknál, mint a poharaknál a mérték jelzése (a mennyiség és jelvény, pl. 0·5 l.) a mértékjelző vonás közelében, az alatt, fölött, vagy mellett maradandólag és elválaszthatlanul följegyzendők.

8. Az üvegedények bélyegzése edzés által eszközlendő.

9. A hitelesitési dij maximuma ugy a palaczkok, mint a poharakra nézve — ürtartalomkülönbség nélkül — 4 kr., mig poharaknál, ha azokon több mérték van feljegyezve, minden egynél több mérték megvizsgálásáért külön még 2 kr. maximális dijat állapitok meg.

10. A hitelesitési kellékekre vonatkozó intézkedések e rendelet kiadása napjától fogva lépnek életbe.

11. Az ezen rendeletemmel ellenkező eddigi intézkedéseket ezennel hatályon kivül helyezem.

12. A hitelesitett palaczkok és poharaknak a fent jelzett nyilvános helyiségekben való használatának kötelezettsége f. évi julius hó 1-én lép életbe, kivéve a zárt sörös palaczkokat, amelyekre nézve a hitelesitetten való használat köteleszettségét 1901. évi julius hó 1-étől állapitom meg.

13. A jelen rendeletben megjelölt üzlethelyiségek tulajdonosai, akik hitelesitetlen, vagy a fentiekben megállapitott feltételeknek meg nem felelő hitelesitéssel biró palaczkokat és poharakat üzletükben, illetőleg helyiségükben kimérésre és mértékként használnak, vagy ilyent — habár használatlanul — ott tartanak,

kihágást követnek el és Magyarországban az 1879 : LX. törvényczikk 136. §-a alapján az 1880. évi augusztus hó 17-én 38547. szám alatt kiadott belügyministeri rendelet 8. §-ában megjelölt hatóságok által, Horvát- és Szlavonországokban pedig az ottan jelenleg fennálló törvényes szabályok szerint büntetendők.

II.

84995. szám.
1900. febr. 1.

A vendéglőkben, korcsmákban és egyéb nyilvános helyeken a bor és sör kimérésére használt üvegpalaczkok és üvegpoharak koronabélyeggel hitelesitetten való kötelező használatának a pálinka, azaz az égetett szeszes italok kimérésére használt üvegpalaczkokra és üvegpoharakra való kiterjesztése tárgyában.

1899. évi márczius hó 15-én 6523. szám alatt kiadott rendeletemben kötelezővé tettem, hogy vendéglőkben, korcsmákban s egyéb nyilvános helyeken a bor és sör kimérésénél mértékként használt üvegpalaczkok és üvegpoharak kizárólag koronabélyeggel hitelesitetten használhatók s egyáltalában megállapitottam a hitelesithető üvegpalaczkok és üvegpoharak általános kellékeit.

Tekintettel a közönség, nemkülönben az állami italmérési jövedék érdekére, szükségesnek találom, hogy a fentjelzett rendelet hatályát a pálinka, azaz az égetett szeszes italok kimérésénél mértékként használt üvegpalaczkokra és üvegpoharakra is kiterjeszszem, minélfogva ezennel elrendelem, hogy 1900. évi julius hó 1-étől kezdődőleg a pálinka, azaz az égetett szeszes italoknak nyilt edényekben, avagy poharakban való kimérése kizárólag koronabélyeggel hitelesitett üvegpalaczkok és üvegpoharakban eszközöltessék.

Egyebekben fentidézett rendeletem intézkedései nem változnak és ennek büntető határozmányai a jelen rendeletben foglaltak ellen vétőkre is alkalmazást nyernek.

III.

46815. szám.
1888. máj. 1.

Budapest főváros területén a tej és tejnemüek elárusitásánál használt palaczkok megjelölése tárgyában.

A tejnek és tejnemüeknek kicsinyben való elárusitásánál mindinkább gyakorivá válik azon szokás, hogy a tej üvegpalaczkokba töltve, bedugaszolva adatik át a feleknek, anélkül, hogy annak mennyisége azok előtt hiteles mértékkel megméretnék. Ennélfogva az ily palaczkok megjelölése végett Budapest főváros területére a következőket rendelem:

1. §. Budapest főváros területén a tejnek és tejnemüeknek ugy megrendelésre, mint üzletholyiségekben, vagy nyilvános helyeken üvegpalaczkokban való eladásánál a tej és tejnemüek palaczkjai nyakukon, maradandólag és elválaszthatatlanul meg legyenek jelölve a mérték határa, egy centiméter hosszu, a palaczk szájával párhuzamosan fekvő vonás által.

2. §. A tej és tejnemüek palaczkjai 1 liter, 0·5 liter és 0·2 liter mérték szerint készittessenek.

3. §. Ezen palaczkoknál a mérték neve a vonás alatt maradandólag és elválaszthatlanul fel legyen jegyezve.

4. §. Az, aki e rendelet intézkedései ellen vét, kihágást követ el, s a szabályellenes mértékek elkobzásán felül, az 1879. évi XL. t.-czikk 136. §-a alapján száz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, a kihágás ismétlése esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt le, nyolcz napig terjedhető elzárással és kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

5. §. E rendelet nem zárja ki azt, hogy a tej és tejnemüek a régi gyakorlat szerint, hitelesitett, folyadékmértékekkel mérve, továbbra is elárusittathassanak.

6. §. E rendelet 1889. évi május hó 1-én lép életbe.

A gabona fajsulymérők hitelesitéséről a K. M. 73678/1905. sz. rendelete intézkedik. — L. Rend. T. 1906. évf. 46. oldal.

1907 : V. Törvényczikk

a mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről.

(Szentesitést nyert 1907. évi január hó 10-én. Kihirdettetett az »Országos Törvénytár«-ban 1907. évi január hó 12-én.)

I. FEJEZET.

A mértékek használatáról.

1. §. A magyar szent korona országainak területén a közforgalomban, vagyis szolgáltatások terjedelmének megállapitása czéljából a jelen törvényben megengedett kivételektől eltekintve, csakis az ezen szakaszokban megállapitott mértékegységek, valamint azoknak, azok felének, kétszeresének, ötszörösének, tizszeresének vagy huszszorosának megfelelő mértékek és csakis oly mérő eszközök használhatók, amelyek a mért mennyiséget, a jelen törvényben megállapitott egységekben fejezik ki.

Ezen mértékek a közforgalomban az alábbi 2—12 szakaszokban megjelölt elnevezéssel és jelzéssel használandók.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy mindazon mérésekre nézve, amelyek az alább felsorolt mértékegységekkel nem végezhetők, közgazdasági tekintetekből uj, az alábbi szakaszokban megállapitott egységekből leszármaztatott mértékegységeket állapithasson meg és azoknak, valamint az e czélra szolgáló uj mértékeknek és mérőeszközöknek a közforgalomban való használatát rendeleti uton kötelezővé tehesse.

Ezen intézkedésekről a kereskedelemügyi minister az országgyülésnek jelentést tenni köteles.

2. §. A törvényes hosszuság-mértékegység a méter.

A méter az 1889-ik évi párisi első általános mértékügyi értekezlet által nemzetközi méter alapmértéknek elismert és a nemzetközi mértékhivatalban Sèvresben őrzött iridiumplatina-rudon a méter jelzésére szolgáló két vonásnak az olvadó tiszta jég hőmérsékleténél középen mért távolsága.

A magyar szent korona országaiban a hosszuságmértékek meghatározására alapmértékül az az iridiumplatinarud szolgál, amelyet az emlitett mértékügyi értekezlet, mint a nemzetközi méternek 14. számu mását, sorsolás utján a hosszuság országos alapmértékéül Magyarországnak juttatott.

Ez országos alapmértéknek a nemzetközi méterben kifejezett hossza és használatának módja az alapmértékhez mellékelt és azzal együtt őrzött okiratban van meghatározva.

A törvényes hosszuságmértékek a következők:

a méter, mint a hosszuság mértékegysége, jelzése: m.,

a méter tizedrésze, deciméter elnevezéssel, jelzése: dm.,

a méter századrésze, centiméter elnevezéssel, jelzése: cm.,

a méter ezredrésze, milliméter elnevezéssel, jelzése: mm.,

a méter milliomodrésze, mikron elnevezéssel, jelzése: μ.,

tiz méter, dekaméter elnevezéssel, jelzése: dkm.,

száz méter hektométer elnevezéssel, jelzése: hm.,

ezer méter, kilométer elnevezéssel, jelzése : km.,

tizezer méter, miriaméter elnevezéssel, jelzése : mrm.

3. §. A törvényes területmértékek általánosságban a hosszuságmértékekből alkotott négyzetek. Egységük a négyzetméter, jelzése : m^2.

Különös elnevezéssel, illetve jelzéssel a következő, a földterület kifejezésére szolgáló területmértékek használhatók :

száz négyzetméter ár elnevezéssel, jelzése : a.,

tizezer négyzetméte rhektár elnevezéssel, jelzése : ha.

4. §. A törvényes térfogatmértékek általánosságban a hosszuságmértékekből alkotot tköbök. Egységük a köbméter, jelzése : m^3.

5. §. A tömeg mértékegysége a kilogramm.

A kilogramm annak az iridiumplatinahengernek tömege, amelyet a 2. §-ban emlitett mértékügyi értekezlet nemzetközi kilogramm alapmértéknek elismert és amelyet a nemzetközi mértékhivatalban őriznek.

A magyar szent korona országaiban a tömegmértékek meghatározására alapmértékül az az iridiumplatina-henger szolgál, amelyet a mértékügyi értekezlet, mint a nemzetközi kilogrammnak 16. számu mását, sorsolás utján a tömeg országos alapmértékéül Magyarországnak juttatott.

Ez országos alapmértéknek a kilogrammban kifejezett értéke és használatának módja az alapmértéket kisérő és vele együtt őrzött okiratban foglaltatik.

A közforgalomban a tömeg meghatározására szolgáló tömegmértékek sulyoknak neveztetnek.

A törvényes sulyok a következők :

a kilogramm, mint a tömeg mértékegysége, jelzése : kg,

a kilogramm tizedrésze, hektogramm elnevezéssel, jelzése : hg,

a kilogramm századrésze, dekagramm elnevezéssel, jelzése : dkg,

a kilogramm ezredrésze, gramm elnevezéssel, jelzése : g,

a gramm tizedrésze, decigramm elnevezéssel, jelzése : dg,

a gramm századrésze, centigramm elnevezéssel, jelzése : cg,

a gramm ezredrésze, milligramm elnevezéssel, jelzése : mg,

a gramm milliomodrésze, mikrogramm elnevezéssel, jelzése : γ,

száz kilogramm, métermázsa elnevezéssel, jelzése : q,

ezer kilogramm, tonna elnevezéssel, jelzése : t.

6. §. A törvényes ürmértékek egysége a liter.

A liter 1 kilogramm tiszta viznek a normális légköri nyomás alatt (12. §.) és a viz legnagyobb sürüségének megfelelő hőmérsékletnél mért térfogata.

A közforgalomban ez a térfogat a köbdeciméterrel egyenlőnek tekinthető.

A liter jelzése : l.

A többi törvényes ürmérték a következő :

a liter tizedrésze, decziliter elnevezéssel, jelzése : dl ;

a liter századrésze, centiliter elnevezéssel, jelzése : cl ;

a liter ezredrésze, milliliter elnevezéssel, jelzése : ml ; a közforgalomban ez a térfogat a köbcentiméterrel egyenlőnek tekinthető, jelzése : cm^3;

a liter milliomodrésze, mikroliter elnevezéssel, jelzése : λ ;

tiz liter, dekaliter elnevezéssel, jelzése : dkl ;

száz liter, hektoliter elnevezéssel, jelzése ; hl ;

ezer liter kiloliter elnevezéssel, jelzése : kl.

7. §. A sürüségmérték egysége oly anyag sürüsége, amelynek 1 köbdeciméterében 1 kilogramm tömeg foglaltatik.

A közforgalomban a 4 C° hőmérsékletü

tiszta viz sürüsége, a sürüség egysége gyanánt használható.

8. §. Az erő közforgalmi mértékegysége az erőkilogramm, vagyis 1 kilogramm tömeg normális nehézsége. (9·80665.10^5 c.g.s. erőegység; 12. §.)

9. §. A munka közforgalmi mértékegysége a méterkilogramm, vagyis az a munka, amelyet 1 erőkilogramm saját hatásának irányába eső 1 méternyi uton végez.

Ez a munka 9·80665 Joule egységgel egyenlő. (11. §.)

A munkabirás (effektus) közforgalmi mértékegysége a lóerő, vagyis az a munkabirás, a mely másodperczenkint 75 méterkilogrammnyi munkát létesit. Ez a munkabirás 75×9·80665 Wat-tal egyenlő. (11. §.)

10. §. A felületi nyomás közforgalmi mértékegysége az a nyomás, a melylyel 1 erőkilogramm egyenletesen elosztva 1 négyzetcentiméter területre hat.

Ez a nyomás 735·5 milliméter magas, 0C hőmérsékletü és a normális nehézség hatása alatt álló higanyoszlop nyomásával egyenlő.

Ez az egység a közforgalomban az ipari légköri nyomás nevét is viseli és a 12. §. 4. pontjában megállapitott normális légköri nyomásnak 0·9678-szerese.

11. §. 1. Az elektromos ellenállás mértékegysége az Ohm, vagyis a centiméter-gramm-másodpercz (c.g.s.) rendszerben meghatározott elektromágneses ellenállás-egység ezermilliomszorosa; jelzése: Ω.

Az Ohm közforgalmi mértéke egy 0C° hőmérsékletü 106·3 centiméter hosszu 14·4521 gramm tömegü, egyforma keresztmetszetü higanyszál ellenállása.

2. Az elektromos áramerősség mértékegysége az Ampère, vagyis a c.g.s. rendszerben meghatározott elektromágneses áramerősség-egység tizedrésze; jelzése: A.

Az Ampère közforgalmi mértéke az oly változatlan áram erőssége, mely salétromsavas ezüstnek (ezüstnitrátnak) vizes oldatából a rendeletileg adandó műszaki utasitásban megállapitott módozatok mellett másodperczenként 0.001118 gramm ezüstöt választ ki.

3. Az elektromotoros erő vagy potentiál-különbség, vagy köznyelven elektromos feszültség mértékegysége a Volt, vagyis az az elektromotoros erő, mely az egy Ohm ellenállásu vezetőben egy Ampère erősségü állandó áramot létesit; jelzése: V.

4. Az elektromos munka mértékegysége az a munka, melyet egy Volt elektromotoros erő egy Ampère erősségü állandó áram létesitése közben egy másodpercz alatt végez; elnevezése a Joule; (9. §.) jelzése: J.

Az elektromos munkabirás mértékegysége az a munkabirás, amely másodperczenként egy Joule-munkát létesit; elnevezése a Watt (9. §.); jelzése: W.

Egyszáz Watt, a hektowatt; jelzése: hW.

Egyezer Watt, a kilowatt; jelzése: kW.

Közforgalomban kerek számban hétszázharminczhat (736) Watt (9. §.) egyenértékünek veendő egy lóerővel.

5. Az elektromos munka közforgalmi egysége a Wattóra, vagyis a Wattnak 3600 másodperczczel való szorzata; jelzése: Wo.

Egyszáz Wattóra, a hektowattóra; jelzése: hWo.

Egyezer Wattóra, a kilowattóra; jelzése: kWo.

Közforgalomban kerekszámban 736 Wattóra egyenlőnek veendő egy lóerőórával.

6. Az elektromos mennyiség egysége a Coulomb, vagyis c.g.s. rendszerben meghatározott elektromágneses egység tizedrésze.

A Coulomb közforgalmi mértéke az az elektromos mennyiség, amely egy Ampère-erősségü állandó áramot vivő elektromos vezető bármely keresztmetszetén egy másodpercz alatt áthalad. jelzése: Cb.

Az elektromos kapaczitás egysége azon vezető kapaczitása, melyben egy Coulomb-töltés egy Volt-potenciált létesit. Elnevezése Farad; jelzése: F.

Milliomodrésze a mikrofarad, jelzése: μF.

Az indukczió-együttható mértékegysége a c.g.s. rendszerben meghatározott elektromágneses egység ezermilliomszorosa. Elnevezése Henry; jelzése: H.

7. A váltakozó áram hatásos (effektiv) erősségeül a közforgalomban a pillanatnyi erősségek négyzeteinek időbeli középértékéből vont négyzetgyök veendő.

A váltakozó áram hatásos (effektiv), feszültségeül a közforgalomban a pillanatnyi feszültségek négyzeteinek időbeli középértékéből vont négyzetgyök veendő.

12. §. A hőmérséklet egy foka az állandó térfogatu hydrogén-hőfokmérő százas osztásu léptékének egy foka, közhasználatban neve Celsius-fok; jelzése: C°.

E hőfokmérőben a hydrogén kezdeti feszültsége, az olvadó tiszta jég hőmérsékleténél mérve 1 méter magas higanyoszlop nyomása, vagyis $\frac{1000}{760}$ = 1·3158 normális légköri nyomás.

A lépték alappontjai a 0C°, vagyis a hőfokmérő állása az olvadó tiszta jégben és a 100C°, vagyis a hőfokmérő állása a forrásban levő tiszta viz telitett légmentes gőzében, mind a kettőt a normális légköri nyomás alatt mérve.

A normális légköri nyomás egy 760 milliméter magas, 0C° hőmérsékletü és a normális nehézség hatása alatt álló tiszta higanyoszlop nyomásával egyenlő.

A normális nehézség az a nehézség, amelynek méterre és középidő-másodperczre vonatkoztatott gyorsulása 9·80665 $\frac{m}{sec^2}$.

Ez az érték a nehézség gyorsulásának a nemzetközi mértékhivatalban Sèvresben meghatározott értéke a tenger középszinére és 45 földrajzi szélességre átszámitva.

13. §. A jelen törvényben meghatározott törvényes mértékek használata alól a következő kivételek állapittatnak meg:

1. A földterület mennyiségének kifejezésére az alábbi 14. §. értelmében átszámitott régi mértékek használata érintetlenül marad mindaddig, amig az adókataszterben és a telekkönyvben az ingatlanok területe a jelenleg alkalmazásban levő mértékegységekben fejeztetik ki.

A felek ügyleteikben az eddigi mértékek mellett a jelen törvény 3. §-ában meghatározott uj mértékeket is használhatják.

2. A tengeri hajózásnál az egyenlitő egy fokának 60-ad részét tevő tengeri mértföldnek és az 1871. évi XVI. törvényczikk által megállapitott hajótonnának használata e törvény által nem érintetik.

3. A külfölddel való forgalomban, jogügyletekben és okiratokban az idegen államok törvényes mértékei használhatók.

4. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy amennyiben a kiviteli vereskedelem érdekében kivánatosnak mutatkoznék, hogy a külföldre szállitandó áru az illető kiviteli piaczon szokásos mértékkel jelöltessék meg, ugy egyes árunemekre nézve a kiviteli forgalomban ezen külföldi mérték használatát a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után rendeleti uton megengedhesse.

14. §. A jelen törvény 2—12. §-aiban meghatározott mértékeknek, illetőleg mértékegységeknek az 1874: VIII. t.-czikk hatályba lépte előtt használatban volt régi mértékekhez való számszerü viszonya a következő:

a) *Hosszmértékek*

1 méter annyi mint 0·52729 : ötvenkétezerhétszázhuszonkilencz százezredrész bécsiöl.

1 méter annyi mint 3·16375 : három

egész tizenhatezerháromszázhetvenöt százezredrész bécsi láb.

1 méter annyi mint 37·965 : harminczhét egész kilenczszázhatvanöt ezredrész bécsi hüvelyk.

1 méter annyi mint 1·286 : egy egész kétszáznyolczvanhat ezredrész bécsi rőf.

1 centiméter annyi mint 0·37965 : harminczhétezerkilenczszázhatvanötszázezredrész bécsi hüvelyk.

1 kilométer annyi mint 0·11971 : tizenegyezerkilenczszázhetvenegy százezredrész magyar mértföld.

1 kilométer annyi mint 0·13182 : tizenháromezeregyszáznyolczvankét százezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1·1971 : egy egész, ezerkilenczszázhetvenegy tizezredrész magyar mértföld.

1 miriaméter annyi mint 1·3182 : egy egész, háromezeregyszáznyolczvankét tizezredrész ausztriai (posta) mértföld.

1 bécsi öl annyi mint 1·89648 : egy egész, nyolczvankilenczezerhatszáznegyvennyolcz százerzedrész méter.

1 bécsi láb annyi mint 0·31608 : harminczegyezerhatszáznyolcz százezredrész méter.

1 bécsi öl annyi mint 0·777 : hétszázhetvenhét ezredrész méter.

1 bécsi hüvelyk annyi mint 2·6340 : két egész, hatezerháromszáznegyven tizezredrész czentiméter.

1 magyar mértföld annyi mint 8·3536 : nyolcz egész, háromezerötszázharminczhat tizezredrész kilométer.

1 magyar mértföld annyi mint 0·83536 : nyolczvanháromezerötszázharminczhat százezredrész miriaméter.

1 ausztriai mértföld annyi mint 7·5859 : hét egész ötezernyolczszázötvenkilencz tizezredrész kilométer.

1 ausztriai mértföld annyi mint 0·75859; hetvenötezernyolczszázötvenkilencz százezredrész miriaméter.

1 marok (ló mérték) annyi mint 10·536 : tiz egész ötszázharminczhat ezredrész centiméter.

b) *Térmértékek.*

1 négyszögméter annyi mint 0·27804 : huszonhétezernyolczszáznégy százezredrész bécsi négyszögöl.

1 négyszögméter annyi mint 10·00931 : tiz egész kilenczszázharminczegy százezredrész bécsi négyszög láb.

1 ár annyi mint 27·804 : huszonhét egész nyolczszáznégy ezredrész négyszögöl.

1 hektár annyi mint 2·317 : két egész, háromszáztizenhét ezredrész magyar hold (1200 négyszögölével).

1 hektár annyi mint 1·738 : egy egész hétszázharmincznyolcz ezredrész kataszteri hold.

1 négyszögmiriaméter annyi mint 1.433; egy egész négyszázharminczhárom ezredrész magyar négyszögmértföld.

1 négyszögmiriaméter annyi mint 1·738 : egy egész hétszázharmincznyolcz ezredrész ausztriai négyszögmértföld.

1 bécsi négyszögöl annyi mint 3·5966 : három egész ötezerkilenczszázhatvanhat tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi négyszögláb annyi mint 0·0999 : kilenczszázkilenczvenkilencz tizezredrész négyszögméter.

1 bécsi négyszöghüvelyk annyi mint 6·9379 : hat egész kilenczezerháromszázhetvenkilencz tizezredrész négyszögcentiméter.

1 magyar (1200 négyszögöles) hold annyi mint 0.4316 : négyezerháromszáztizenhat tizezredrész hektár.

1 katasztrális hold annyi mint 0.5755: ötezerhétszázötvenöt tizezredrész hektár.

1 magyar négyszögmértföld annyi mint 0·6978 : hatezerkilenczszázhetvennyolcz tizezredrész négyszögmiriaméter.

1 ausztriai négyszögmértföld annyi mint 0·5755 : ötezerhétszáztövenöt tizezredrész négyszögmiriaméter.

c) *Köbmértékek.*

1 köbméter annyi mint 0·1466 : egyezernégyszázhatvanhat tizezredrész bécsi köböl.

1 köbméter annyi mint 31·6669 : harminczegy egész hatezerhatszázhatvankilencz tizezredrész bécsi köbláb.

1 liter annyi mint 1·1787 : egy egész, egyezerhétszáznyolczvanhét tizezredrész magyar itcze.

1 liter annyi mint 0·7068 : hétezerhatvannyolcz tizezredrész bécsi pint.

1 hektoliter annyi mint 1·8418 : egy egész nyolczezernégyszáztizennyolcz tizezredrész magyar akó (64 itczés).

1 hektoliter annyi mint 1·7671 : egy egész hétezerhatszázhetvenegy tizezredrész bécsi akó.

1 hektoliter annyi mint 1·5992 : egy egész ötezerkilenczszázkilenczvenkét tizezredrész pozsonyi mérő.

1 hektoliter annyi mint 1·6264 : egy egész hatezerkétszázhatvannégy tizezredrész bécsi mérő.

1 bécsi köböl annyi mint 6·8210 : hat egész nyolczezerkétszáztiz tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbláb annyi mint 0.0316 : háromszáztizenhat tizezredrész köbméter.

1 bécsi köbhüvelyk annyi mint 18.2746: tizennyolcz egész kétezerhétszáznegyvenhat tizezredrész köbcentiméter.

1 magyar itcze annyi mint 0·8484 : nyolczezernégyszáznyolczvannégy tizezredrész liter.

1 bécsi pint annyi mint 1·4147 : egy egész négyezeregyszáznegyvenhét tizezredrész liter.

1 magyar (64 itczés) akó annyi mint 0·5430 : ötezernégyszázharmincz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi akó annyi mint 0·5659 : ötezerhatszázötvenkilencz tizezredrész hektoliter.

1 bécsi mérő annyi mint 0·6149 : hatezeregyszáznegyvenkilencz tizezredrész hektoliter.

1 pozsonyi mérő annyi mint 0·6253 : hatezerkétszázötvenhárom tizezredrész hektoliter.

d) *Sulymértékek.*

1 kilogramm annyi mint 1·7855 : egy egész hétezenyolczszázötvenöt tizezredrész bécsi font.

1 kilogramm annyi mint 2 : két vámfont.

1 kilogramm annyi mint 2·3807 ; két egész háromezernyolczszázhét tizezredrész gyógyszertári font.

1 kilogramm annyi mint 3·5629 : három egész, ötezerhatszázhuszonkilencz tizezredrész bécsi márka.

1 gramm annyi mint 0·05714 : ötezerhétszáztizenégy százezredrész bécsi lat.

1 gramm annyi mint 0·06 : hat századrész vámlat.

1 gramm annyi mint 0·28646 : huszonnyolczezerhatszáznegyvenhat százezredrész aranybeli sulyegység.

1 gramm annyi mint 4·8551 : négy egész nyolczezerötszázötvenegy tizezredrész bécsi karát.

1 dekagramm annyi mint 0·5714 : ötezerhétszáztizennégy tizezredrész bécsilat.

1 dekagramm annyi mint 0·6 : hat tized vámlat.

1 tonna annyi mint 17·855 : tizenhét egész nyolcszázötvenöt ezredrész bécsi mázsa.

1 tonna annyi mint 20 : husz vámmázsa.

1 bécsi font annyi mint 0·56006 : ötvenhatezerhat százezredrész kilogramm.

1 vámfont annyi mint 0·5 : öt tized kilogramm.

1 gyógyszertári font annyi mint 0·42400 : negyvenkétezernégyszáz ezredrész kilogramm.

1 bécsi márka annyi mint 0·28067 : huszonnyolczezerhatvanhét százezredrész kilogramm.

1 bécsi lat annyi mint 17·502 : tizenhét egész ötszázkét ezredrész gramm.

1 bécsi lat annyi mint 1·7502 : egy egész hétezerötszázkét tizezredrész dekagramm.

1 vámlat annyi mint 16·666 : tizenhat egész hatszázhatvanhat ezredrész gramm.

1 vámlat annyi mint 1·6666 : egy

egész hatezerhatszázhatvanhat tizezredrész dekagramm.

1 aranybeli sulyegység annyi mint 3·4909 : három egész, négyezerkilenczszázkilencz tizezredrész gramm.

1 bécsi karát annyi mint 0·20597 : huszezerötszázkilenczvenhét százezredrész gramm.

1 bécsi mázsa annyi mint 56·006 : ötvenhat egész hat ezredrész kilogramm.

1 vámmázsa annyi mint 50 : ötven kilogramm.

II. FEJEZET.

A mértékek és mérőeszközök ellenőrzéséről.

15. §. A jelen törvény előző szakaszaiban említett mértékekkel való mérésre a közforgalomban, vagyis szolgáltatások terjedelmének megállapitása czéljából csakis hitelesitett mértékek és mérőeszközök használhatók.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy rendeletileg állapitsa meg azon mértékeket és mérőeszközöket, amelyek hitelesitése még nem eszközölhető.

Amennyiben a kereskedelemügyi minister a jelen törvény 1. §-ában nyert felhatalmazás alapján uj mértékegységek vagy mértékek használatát rendelné el, ezzel kapcsolatban az ezeknek mérésére szolgáló mérőeszközök hitelesitése iránt is intézkedik.

Oly mértékek és mérőeszközök, amelyek a mérés eredményét a jelen törvény 2—12. §-aiban, illetve a fentiek értelmében netán kibocsátott ministeri rendeletekben meghatározott egységektől eltérő egységekben adják, nem hitelesithetők.

A mértékek és mérőeszközök helyességének ellenőrzésére szolgáló hitelesités azok hatósági megvizsgálásából s az ennek megtörténtét tanusitó bélyeg alkalmazásából áll.

16. §. Minden, a jelen törvény 15. §-a értelmében hitelesitendő mérték és mérőeszköz csakis hitelesitve hozható forgalomba és használható szolgáltatások terjedelmének megállapitására. A közforgalomban használt minden mérték és mérőeszköz forgalomba kerülésétől (használatba vételétől) számitott két éven belül s utóbb két-két évenként időszakos hitelesités alá bocsátandó.

A forgalombahozatal időpontját magán az illető mértéken vagy mérőeszközön annak készitője, illetőleg a még nem használt mérték és mérőeszköz eladója külön bélyeg alkalmazása által megjelölni tartozik.

Ugy az állami (első és időszakos) hitelesitési, mint a forgalombahozatali (eladási) bélyeget a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapitja meg. Az olyan mértékekre és mérőeszközökre vonatkozólag, amelyek az emlitett időszakos hitelesitésre nem alkalmasak, vagy amelyeknél ezen időszakos hitelesitésre természetüknél fogva szükség nincsen, az időszakos hitelesités időpontját és módozatait illetőleg az időszakos hitelesités mellőzhető voltát a kereskedelemügyi minister rendeletileg határozza meg.

Az első hitelesités bélyegével eladásra készen tartott még használatban nem volt mértékek és mérőeszközök az időszakos hitelesités kötelezettsége alá nem esnek.

Ha valamely mérték vagy mérőeszköz oly mérvü javitás (módositás vagy igazitás) alá kerül, amely annak nagyságát, vagy adatainak helyességét befolyásolhatja, rajta az, aki a javitást végzi, a hitelesitési bélyeget megsemmisiteni köteles. Ilyen javitás után az illető tárgy jelen törvény szempontjából uj mértéknek, illetőleg uj mérőeszköznek tekintendő.

17. §. A kereskedelemügyi minister rendeletileg állapitja meg a hitelesitési eljárás alá bocsátható mértékek és mérőeszközök kellékeit, valamint azon eltérések legnagyobb fokát (hibahatárt), amelylyel azok egyrészt az első és az időszakos hitelesités alkalmával birhat-

nak, másrészt a közforgalomban szabályszerü értéktől még különbözhetnek anélkül, hogy használatuk büntetés alá esnék.

18. §. Ugy az első, mint az időszakos hitelesitésért fizetendő dijak nagyságát s azok lefizetésének módozatait a kereskedelemügyi minister legalább három évről három évre terjedő érvénynyel rendeletileg állapitja meg.

Ezen dijjegyzék határozmányai alól kivételek nem engedélyezhetők, azonban a törvényhatóságok, városok és községek tulajdonában vagy kezelésében lévő közművekben, üzemekben vagy vállalatokban, valamint iskolák, árvaházak, szegényházak, hórházak s általában közintézetekben használt viz-, gáz- vagy elektromos árammérők hitelesitésére a kereskedelemügyi minister kedvezményes dijakat állapithat meg.

19. §. A mértékek és mérőeszközöknek a jelen törvény rendelkezései értelmében való hitelesitésére állami mértékhitelesitő hivatalok állittatnak fel, amelyek a hitelesitést mindenkor a magyar szent korona országainak határán belül tartoznak végezni.

Az állami mértékhitelesitő hivatalok költségeiről a mindenkori állami költségvetés keretében történik gondoskodás.

Ezen hivatalok szervezetét, számát, székhelyét és működési körét a kereskedelemügyi minister rendeleti uton állapitja meg.

A mértékhitelesitő hivatalok a jelen törvény 23. §-a értelmében szervezett központi mértékügyi intézet közvetlen ellenőrzése és a kereskedelemügyi minister főfelügyelete és fegyelmi hatósága alatt állanak.

20. §. Az állami mértékhitelesitő hivatalok az első hitelesités eszközlése körül a hitelesitendő mértékek és mérőeszközök birtokosának megkeresésére járnak el s a hitelesitést rendszerint hivatalos helyiségükben, esetleg a fél kivánatára és költségére azon kivül, a helyszinén is végzik.

Mértékek és mérőeszközök, valamint általában a jelen törvény értelmében hitelesitési kényszernek alávetett tárgyak (28., 30. §§.) iparszerü előállitásával foglalkozó, nemkülönben az oly ipartelepek kérelmére, amelyeknek üzemükben nagyobb mennyiségü hitelesitett mértékre vagy mérőeszközre van szükségük, a kereskedelemügyi minister engedélyével az állami mértékhitelesitő hivatalok a költségek megtéritése fejében időszakos vagy állandó kirendeltséget tarthatnak az illető ipartelepen, feltéve, hogy az illető vállalat a kirendeltségnek működéséhez szükséges összes műszaki felszerelések költségeit fedezi és megfelelő helyiséget bocsát rendelkezésre.

Az időszakos hitelesitést a mértékhitelesitő hivatalok személyzete olyképen teljesiti, hogy az illető hivatal kerületéhez tartozó, a kereskedelemügyi minister által rendeletileg kijelölendő központokban két-két évi időközökben megjelenik s az időszakos hitelesitésre kötelezett mértékek és mérőeszközök eme hitelesités étrendszerint az illető község (város) elöljárósága által e czélból rendelkezésére bocsátandó alkalmas helyiségben, esetleg a fél kivánatára és költségére magánál a félnél eszközli.

A mértékhitelesitőknek az időszakos hitelesitési központokba való megérkezése és hivataloskodásának ideje az illető központokhoz tartozó valamennyi község elöljáróságai által az ott szokásos módon, legalább nyolcz nappal a hitelesitő megérkezése előtt közhirré teendő.

A javitott, módositott vagy igazitott mértékeknek és mérőeszközöknek a 16. §. értelmében netán szükséges ujrahitelesitéséről a javitást, módositást vagy igazitást eszközlő iparos köteles gondoskodni és ennek elmulasztásáért felelős.

21. §. Annak ellenőrzése, vajjon a közforgalomban használatban lévő mértékek és mérőeszközök a jelen törvény 16. §-ában előirt hitelesitési bélyeggel el vannak-e látva, rendőrhatóságnak képezi feladatát.

A közforgalomban levő mértékek és mérőeszközök helyességének ellenőrzése a mértékhitelesitő hivatalok kötelessége. Evégből a mértékhitelesitőnek jogában áll bármely közforgalmi mértéket és mérőeszközt megvizsgálni és az e törvénynek meg nem felelő mértékeket és mérőeszközöket előzetes hivatalos zár alá helyezni. A hitelesitő vizsgálatának eredményéhez képest köteles a megállapitott szabálytalanságokat a büntető eljárás meginditása végett az illetékes hatóságnak feljelenteni.

22. §. Mértékhitelesitőnek csakis oly magyar állampolgár alkalmazható, a ki a mértékhitelesitők részére előirt s a kereskedelemügyi minister által rendeletileg szabályozandó szakvizsgát a központi mértékügyi intézet előtt sikeresen letette.

Mértékhitelesitő szakvizsgára csak azok bocsáttatnak, akik a magyar szent korona területén levő valamely állami felső ipariskolát sikeresen végezték, vagy ennél magasabb rendü műszaki képesitéssel birnak.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy azokat, akik a jelen törvény kihirdetésének időpontjában mint hitelesitők máris alkalmazásban állanak, a fent előirt képzettség kimutatása nélkül is szakvizsgára bocsáthassa.

Mértékhitelesitő nem lehet sem ipari vagy kereskedelmi vállalatnak részese, sem ilyennek alkalmazottja, s nem viselhet egyidejüleg más közhivatalt.

A mértékhitelesitő működését csakis a hivatali eskü szabályszerü letétele után kezdheti meg.

23. §. A mértékügynek a magyar szent korona országainak egész területére kiterjedő egységes műszaki vezetésére Budapesten »Magyar Királyi Központi Mértékügyi Intézet« állittatik fel.

Ezen intézet gyakorolja a jelen törvény 19. §-ához képest a közvetlen felügyeletet az összes állami mértékhitelesitő hivatalok működése felett, gondoskedik ugy ezeknek, mint a jelen törvény III. fejezetében foglalt rendelkezésekhez képest felállitott hordójelző hivataloknak a hitelesitéshez, illetőleg jelzéshez szükséges megfelelő műszaki eszközök egyöntetü beszerzéséről, amellett foganatositja mindazokat a hitelesitéseket, amelyekhez nagyobbszerü, illetőleg tökéletesebb eszközök szükségesek, mint amilyenekkel a mértékhitelesitő hivatalok elláthatók és elvégzi a tudomány és az ipar érdekében szükséges mindazokat a méréseket, vizsgálatokat és kisérleteket, amelyek természetüknél fogva hozzá utalhatók.

Ezen intézet szervezetét és ügyviteli szabályzatát a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapitja meg.

III. FEJEZET.

A hordók jelzéséről.

24. §. Bort és sört, valamint egyéb szeszes italokat tartalmazó hordók csak akkor hozhatók forgalomba, ha azokon az ürtartalom és az üres hordók sulya törvényes mértékben megjelöltetett. Az ürtartalom ilyetén megjelölése mellőzhető a belföldi szeszt tartalmazó hordóknál, ha az azokban tartalmazott szesznek mennyisége a pénzügyi törvények és szabályok által elrendelt esetekben és azok rendelkezéseinek megfelelő módon, suly alapján, pénzügyi közegek által állapittatott meg, továbbá a külföldről érkezett és bort, sört vagy szeszt tartalmazó hordóknál, amennyiben a további eladás ezen eredeti tartályokban történik.

Felhatalmaztatik egyuttal a kereskedelemügyi minister, hogy amennyiben a kiviteli kereskedelem érdekében kivánatosnak mutatkoznék, a külföldre szállitandó töltött hordók ürtartalom szerinti jelzésének esetleges mellőzésére nézve a kereskedelmi és iparkamarák meghallgatása után rendeleti uton eltérő, kivételes intézkedéseket léptethessen életbe.

A hordók ürtartalmának megjelölése a hordójelzés, vagyis a törvényes mér-

téket feltüntető, a kereskedelemügyi minister által rendeletileg közelebbről meghatározandó bélyeg szabályszerü alkalmazása által történik.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy megszabja azt a legnagyobb eltérést, amelylyel a hordók egyrészt a jelzés alkalmával, másrészt a közforgalomban a rajtuk jelzett ürtartalom nagyságától különbözhetnek anélkül, hogy használatuk büntetés alá esnék.

A hordók mindazon esetekben uj jelzéssel látandók el, amidőn rajtuk oly mérvü javitás történt, amely ürtartalmukat a fentebb emlitett határokon tul megváltoztatja.

25. §. A hordójelzést és ujrajelzést a hordójelző hivatalok teljesitik, amelyeknek berendezésére, felszerelésére és elhelyezésére vonatkozó szabályokat, valamint az azok által a hordók jelzésére szedhető dijak nagyságát a kereskedelemügyi minister rendeletileg állapitja meg.

A hordójelző hivatalok felállitásáról és azok személyzetének előre meghatározandó rendes fizetéssel leendő dijazásáról a törvényhatóságok a belügyminister, illetőleg Horvát-Szlavonországokban a városok és községek a horvát-szlavondalmát bán jóváhagyása mellett kötelesek gondoskodni.

A hordók jelzéséért fizetett dijak azon törvényhatóságot, illetve várost vagy községet illetik meg, amely a hordójelző hivatalt felállitotta.

A hordójelző hivatalok működése a területileg illetékes állami mértékhitelesitő hivatalok állandó felügyelete és ellenőrzése alatt áll.

A hordójelző hivatalok a hordójelzés eszközlése körül a jelzendő hordók birtokosának megkeresésére járnak el s a jelzést rendszerint hivatalos helyiségükben, esetleg a fél kivánságára és költségére azon kivül, a helyszinén is végzik.

Hordók iparszerü előállitásával foglalkozó, nemkülönben oly ipartelepek kérelmére, melyek üzemükben nagyobb mennyiségü jelzett hordót használnak, a kereskedelemügyi minister engedélyével a hordójelző hivatalok a költségek megtéritése fejében időszakos, vagy állandó kirendeltséget tarthatnak az illető ipartelepen, feltéve, hogy az illető vállalat a kirendeltségnek működéséhez szükséges összes műszaki felszerelések költségeit fedezi és megfelelő helyiséget bocsát rendelkezésre.

Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a hordójelzés körüli eljárás részleteit és a hordójelző hivatalok ügyvitelének rendjét rendeletileg szabályozza.

26. §. A hordójelzők mint ilyenek nem tagjai az őket alkalmazó törvényhatóság, illetve város tiszti, segéd- és kezelőszemélyzetének, mindazonáltal működésük megkezdése előtt hivatali esküt tenni tartoznak.

Hordójelzőnek csakis oly magyar állampolgár alkalmazható, aki a hordójelzők részére előirt és a kereskedelemügyi minister által rendeletileg szabályozandó szakvizsgát valamelyik állami mértékhitelesitő hivatalnál az ezekkel kapcsolatosan szervezendő 3 tagu vizsgáló bizottság előtt sikeresen letette.

Hordójelző nem lehet az, a ki hordókat gyárt vagy elad, vagy oly vállalatnak tulajdonosa vagy alkalmazottja, amely ezeknek gyártásával vagy eladásával rendszeresen foglalkozik, vagy pedig üzlete gyakorlásánál jelzett hordókat használ.

Hordójelző végre nem lehet az, akit a jelen törvény 34. §-ában körülirt kihágás miatt elitéltek.

27. §. Az állami mértékhitelesitő hivatal a hordójelző közeggel szemben kisebb foku hanyagság vagy rendetlenség esetében az illető meghallgatása után felebbezéssel a központi mértékügyi intézethez annyiszor, amennyiszer 20 koronáig terjedhető és az illetőnek fizetéséből visszatartandó rendbirságot alkalmazhat.

Az ezen rendbirságokból befolyó összeg

a községi (városi) szegényalap javára esik.

Azt a hordójelzőt, aki ellen a 34. §-ban körülirt kihágás gyanuja merült fel, az illetékes állami mértékhitelesitő hivatal a feljelentés megtételével egyidejüleg alkalmazása alól felfüggeszti.

IV. FEJEZET.

A mértékmegjelölés kényszeréről.

28. §. Bornak, sörnek és egyéb szeszes italoknak vendéglőkben, korcsmákban, kávéházakban és egyéb nyilvános helyiségekben fogyasztásra történő kiszolgáltatására használt palaczkok és ivóedények a tartalmazott mennyiség törvényes mértékben való megjelölésével látandók el és a jelen törvény II. fejezetének rendelkezései értelmében hitelesitendők.

Zárt palaczkok, amelyekben bort, sört vagy más szeszes italt hoznak forgalomba, nem esnek a hitelesitési kötelezettség alá.

29. §. Utasittatik a kereskedelemügyi minister, hogy a bort, sört és szeszes italokat tartalmazó zárt palaczkok mennyiségtartalmának kötelező megjelölése iránt jelen törvény életbeléptetésével egyidejüleg az 1893. évi XXXIV. törvényczikk alapján rendeleti uton intézkedjék.

30. §. Tej kimérésére, valamint zárt palaczkokban vagy más edényekben való árusitására szolgáló tartályok hitelesitendők.

31. §. A csomagokban árult czikkek mennyiségtartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. törvényczikk rendelkezéseit egyebekben a jelen törvény nem érinti.

V. FEJEZET.

Büntető határozatok.

32. §. Kihágást követ el és amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt el, 8 napig terjedhető elzárással és 400 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) aki a közforgalomban a jelen törvény I. fejezete értelmében meg nem engedett mértéket vagy mérőeszközt használ;

b) aki oly mértéket vagy mérőeszközt, amely a jelen törvény értelmében hitelesitendő, vagy időszakos hitelesitési kötelezettség alá esett, szabályszerü hitelesités, illetve az időszakos hitelesités nélkül forgalomba bocsát, vagy a közforgalomban használ, vagy ilyen mértéket, illetőleg mérőeszközt iparüzletében, raktárában, boltjában, habár használatlanul, de az első hitelesités bélyegével el nem látva, eladásra készen tart;

c) aki vendéglőben, korcsmában, kávéházban vagy más nyilvános helyiségben bort, sört vagy egyéb szeszes italokat a jelen törvény 28. §-a rendelkezéseinek meg nem felelő palaczkokban vagy ivóedényekben szolgáltat ki fogyasztásra;

d) aki a 24. §-ban meghatározott kivételes eseteken kivül szabályszerü jelzéssel el nem látott hordóban bort, sört vagy egyéb szeszes italokat forgalomba hoz.

33. §. Kihágást követel és amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik, 100 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha utolsó büntetésének kiállása óta két év még nem telt telt le, 4 napig terjedhető elzárással és 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az:

a) aki bár hitelesitett, de oly mértéket vagy mérőeszközt használ a közforgalomban, amelyről tudta vagy köteles gondosság mellett tudnia kellett volna, hogy az a törvényes követelményeknek nem felel meg;

b) aki a jelen törvény 16. §-a utolsó bekezdésének rendelkezése ellenére, az általa javitott (módositott vagy igazi-

tott) mértéken vagy mérőeszközön levő hitelesitési bélyeget meg nem semmisiti;

c) aki oly hordót, amelyben a bor vagy sör forgalomba kerül, olyan javitásnak vet vagy vettet alá, amely a hordó ürtartalmát a rendeletileg megállapitott hibahatárokon felül megváltoztatja és rajta az előző jelzés bélyegét meg nem semmisiti, vagy meg nem semmisitteti.

34. §. Kihágást követ el és amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik, 200 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az a hordójelző, aki hordót tudva hamisan vagy anélkül lát el jelzéssel, hogy annak valóságos ürtartalmáról az előirt módon meggyőződött volna, vagy aki ily czélra a jelző-eszközöket és bélyegzőket másnak rendelkezésére bocsátja.

35. §. Aki a jelen törvény alapján a kereskedelemügyi minister által rendeletileg megállapitandó, hitelesitésre vagy hordójelzésre szolgáló bárminemü bélyegzőt, bélyeget vagy jelzést felhasználás vagy forgalombahozás végett utánoz, vagy meghamisit, vagy aki ily bélyegzőt, bélyeget vagy jelzést tudva felhasznál vagy forgalomba hoz, vagy raktáron vagy üzletében tart, amennyiben ez a cselekmény a tett elkövetésének helyén fennálló törvények értelmében sulyosabb minősitésü büntetendő cselekményt nem képez, kihágást követ el és két hónapig terjedhető elzárással és 600 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel büntettetik.

36. §. A 32. és 33. §-ok esetében a jelen törvény rendelkezéseinek meg nem felelő, ugyszintén a hamis vagy utánzott hitelesitési jegygyel ellátott mértékek vagy mérőeszközök, nemkülönben a 35. §. esetében a jogtalanul megszerzett vagy készitett hitelesitő bélyegzők elkobzandók.

37. §. A 32., 33. és 34. §-okban megállapitott kihágási ügyekben Magyarországon a rendőri büntető biráskodást gyakorolják:

I. Első fokon.

1. Kis- és nagyközségekben a főszolgabiró, illetőleg a szolgabiró.
2. Rendezett tanácsu és törvényhatósági joggal felruházott városokban a rendőrkapitány, illetőleg helyettese, ezek akadályoztatása esetén a tanács által e részben megbizott tisztviselő;
3. Budapest székesfővárosban az illetékes kerületi elöljáróság.

II. Másodfokon.

1. Kis- és nagyközségekben és rendezett tanácsu városokban az alispán;
2. törvényhatósági joggal felruházott városokban a tanács;
3. Budapest székesfővárosban a székesfővárosi tanács.

III. Harmadfokon:

A kereskedelemügyi minister.

A 35. §-ban megállapitott kihágás a királyi járásbiróságok hatáskörébe tartozik.

Horvát-Szlavonországban az eljárás az ottani jogszabályok szerint illetékes hatóságok hatáskörébe tartozik.

VI. FEJEZET.

Átmeneti és vegyes intézkedések.

38. §. Felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a jelen törvény életbelépte előtt hitelesitett mértékeken és mérőeszközökön levő hitelesitési bélyegek további érvényességét illetőleg rendeletileg intézkedjék.

39. §. A jelen törvény hatálybalépésével az eddig fennállott összes mértékhitelesitő hivatalok megszünnek és evégből a mértékhitelesitési teendők ellátása iránt fennálló szerződések kellő időben, legkésőbbb jelen töróny hatálybaléptének napjára felmondandók. Azon magyarországi törvényhatóságok és községek, illetve horvát-szlavonországi váro-

sok és községek, melyek hordóhitelesitő hivatalt tartanak fenn, ezt a törvény hatálybalépéséig, a jelen törvény követelményeinek megfelelő hordójelző hivatallá alakithatják át.

A törvényhatóságok mértékhitelesitési alapjukat, amennyiben az állammal szemben az 1874 : XXXI. t.-czikk alapján mértékhitelesitő hivatalaik felállitására és berendezésére nyert előlegekből származó tartozásuk már kigyenlittetett, a hordójelző hivatalok felállitására tartoznak forditani.

A jelen törvény életbeléptekor törvényhatóság vagy város alkalmazásában álló és a tiszti segéd- vagy kezelő-személyzet létszámába tartozó mértékhitelesitők közül

a) azok, akik jelentkezésük daczára állami mértékhitelsitőkké ki nem neveztettek, addig megszerzett nyugdij-, illetőleg végkielégitési igényeiket az illető nyugdijalap irányában érvényesithetik;

b) azok ellen, a kik állami mértékhitelesitő állásra nem jelentkeztek, vagy az ily állásra történt kinevezést méltánylandó okok nélkül el nem fogadják, állásukról és a mennyiben az illető helyhatósági és törvényhatósági szabályrendeletek másként nem intézkednek, szerzett nyugdij- és végkielégitési igényeikről lemnodottaknak tekintendők.

40. §. E törvény életbeléptével az 1874 : VIII., 1875 : LVIII. és az 1891 : VI. törvényczikkek határozmányai hatályon kivül helyeztetnek.

41. §. Ezen törvény két évvel kihirdetése után lép hatályba. Mindazonáltal felhatalmaztatik a kereskedelemügyi minister, hogy a 23. §-ban emlitett központi mértékügyi intézet felállitása, illetve szervezése iránt a szükséges előzetes intézkedéseket még a törvény életbe lépése előtt foganatosithassa, és utasittatik, hogy az ezen intézkedésekkel, valamint a felszerelések fokozatos beszerzésével járó költségeket a rendes évi költségvetésben előirányozza.

42. §. Jelen törvény végrehajtásával a kereskedelemügyi minister bizatik meg, aki e tekintetben a belügyministerrel Horvát-Szlavonországokat illetőleg Horvát-Szlavon és Dalmátországok bánjával egyetértőleg jár el.

1893 : XXXIV. Törvényczikk

a csomagokban árult czikkek mennyiség-tartalmának helyes megjelöléséről.

1. §. A belföldi forgalomra szánt oly árukra nézve, melyek a részletkereskedésben kész csomagolásokban (dobozokban, kötegekben vagy más tartályokban stb.) fordulnak elő, és melyek a vevő előtt sem le nem számoltatnak, sem nem méretnek vagy mérlegeltetnek, hanem a közforgalomban zárt burkolatokban vagy bizonyos darabszám vagy méret szerint képezik az adás-vevés tárgyát, a mennyiben a mennyiség a csomagon vagy magán az árun (suly- vagy hosszméretben) megjelöltetik, ezen megjelölésnek a valósághoz hiven és a törvényes mértékben kifejezve kell lennie.

Ha a megjelölés suly szerint történik, a burkolat abba be nem számitható.

2. §. A kereskedelemügyi minister a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal egyetértőleg és a kereskedelmi és iparkamarák, esetleg más szaktestületek meghallgatása után rendelet által bizonyos árukra nézve a csomagokon való mennyiség megjelölését kötelezőleg állapithatja meg; ugyancsak megállapithatja azt is, hogy a mennyiség, illetve suly megjelölése magukon az árukon, vagy ezek burkolatain eszközlendő-e; s végre, hogy a mennyiség darabszám, méret vagy suly szerint jelölendő-e meg.

Ily rendelet, kihirdetésétől számitott három hónál rövidebb idő alatt életbe nem léptethető.

Az ily rendelkezést megszüntető rendelet életbeléptetésének időpontja korlátozás alá nem esik.

14734. szám.
1900. jun. 22.

Keresk. min. rendelet

a csomagokban árult czikkek mennyiség tartalmának helyes megjelöléséről.

A csomagokban árult czikkek mennyiség-tartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. törvényczikk 2. §-a értelmében — a horvát-szlavon-dalmátországi bán urral egyetértőleg — ezennel elrendelem, hogy:

a) gombok, csavarok, mindenféle tük, aczéltollak, árak és füzőszemek a darabszám;

b) peczkek és czipőpeczkek, valamint zsákokban árult szén a tiszta suly;

c) kapcsok, szegek és szegecsek vagy a darabszám, vagy a tiszta suly; végre

d) gyertyák ugy a darabszám, mint a tiszta suly pontos megjelölésével hozandók forgalomba.

Ezen megjelöléseknek a fent felsorolt áruk csomagolásain, tartályain, burkolatain vagy dobozain stb. és pedig szembetünő helyen olykép kell alkalmazva lenniök, hogy a csomagolások, tartályok, burkolatok, dobozok stb. tartalma a megjelölések eltávolitása, megsemmisitése vagy legalább könnyen felismerhető megsértése nélkül megváltoztatható ne legyen.

A zsákokban árusitott szén mennyiségbeli megjelölése tekintetében különösen elrendelem, hogy zsákokban a szén csakis oly ólomzárral lezárva hozassék forgalomba, melyen az illető zsák tartalmát képező szén mennyisége az ólomzárba jól olvashatóan be van préselve; ezenkivül a szén mennyisége a zsák oldalán legalább 6 (hat) centiméter magas és 1 (egy) centiméter vastag, a zsák szinétől elütő, le nem törülhető festékkel festett számokban, illetve betükben feltüntetendő.

Maguknak a használt zsákoknak pedig belülről varrottaknak kell lenniök.

Aki jelen rendeletben megjelölt kötelezettség ellen vét s az ebben megjelölt árukat a kötelezett megjelölés nélkül, vagy szabály-

ellenes megjelöléssel közvetlenül a fogyasztó közönségnek belföldön elad, vagy ennek részére eladásra készletben tart, — amennyiben ténye sulyosabb beszámitás alá nem esik, — az 1893. évi XXXIV. t.-czikk 4. §-a értelmében kihágást követ el és az ott megállapitott büntetéssel büntetendő.

Jelen rendeletem 1901. évi január hó 1-én lép életbe.

A kereskedelemügyi minister ezen rendeletnek életbeléptetését az 1900. évi deczember 13-án kelt 82507. számu rendelettel további intézkedésig felfüggesztette.

Idevonatkozólag a kereskedelemügyi minister ujabb rendelete a következő:

5902. szám.

1907. jan. 25.

Keresk. min. rendelet

az 1893 : XXXIV. t.-cz. végrehajtása tárgyában.

A csomagokban árult czikkek mennyiségtartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. törvényczikk 2. §-a alapján a horvát-szlavon-dalmátországi bánnal egyetértőleg ezennel elrendelem, hogy zsákokban a szén csakis oly ólomzárral lezárva hozassék forgalomba, melyen az illető zsák tartalmát képező szén mennyisége az ólomzárba jól olvashatóan be van préselve; ezenkivül pedig a szén mennyisége a zsák oldalán legalább 6 (hat) centiméter magas és 1 (egy) centiméter vastag a zsák szinétől elütő, le nem törülhető festékkel festett számokban, illetve betükben is feltüntetendő.

Maguknak a forgalomba hozott zsákoknak belülről varrottaknak kell lenniök.

Aki jelen rendeletemben megjelölt kötelezettség ellen vét s szenet a kötelező megjelölés nélkül, vagy szabályellenes megjelöléssel közvetlenül a fogyasztó közönségnek belföldön elad, vagy ennek részére eladásra készletben tart, amennyiben cselekménye sulyosabb beszámitás alá nem esik, az 1893. évi XXXIV. törvényczikk 4. §-a értelmében kihágást követ el és az ott megállapitott büntetéssel büntetendő.

Jelen rendeletem kihirdetésétől számitott 3 hónap mulva lép hatályba.

Minthogy a csomagokban árult czikkek mennyiség-tartalmának helyes megjelöléséről szóló 1893. évi XXXIV. t.-czikk 1. §-a csak arra az esetre vonatkozik, ha a vevőnek a teljes sulyról közvetlenül meggyőződnie alkalma nem volt, illetve ha az áru a vevő előtt le nem mérlegeltetett, ennélfogva az 5902/1907. számu rendeletem is csak ezen korlátozások mellett nyerhet alkalmazást és nem vonatkoztatható az esetre, ha a vevő maga, avagy megbizottja a mérlegelésnél jelen volt.

Nem tehető azonban a fenti rendelet szempontjából semmiféle megkülönböztetés a nagy- és kiskereskedői forgalom között, illetve a tekintetben, hogy a zsák tele van-e szénnel, vagy abban csak kisebb mennyiség foglaltatik, mert ily megkülönböztetésekre már maga a törvény sem nyujtana semmiféle jogalapot. K. M. 18133/907.

Lisztnek papirzacskókban való árusitásáról a kereskedelemügyi minister 59728/1898. számu rendelete intézkedik.

3. §. A hordókban eladott borra, sörre és szeszre nézve az 1874 : VIII. t.-cz. 13. §-ának intézkedését ezen törvény nem érinti.

4. §. Aki a jelen törvény 1. §-ában megállapitott kötelezettség ellen vét s az árukat mennyiségileg nem a valósághoz hiven és nem a törvényes mértékben jelöli meg, vagy aki oly árukat, amelyekre nézve a jelen törvény 2. §-a alapján kibocsátott ministeri rendeletben elrendelt megjelölés kötelezettsége forog fenn, a kötelezett megjelölés nélkül vagy szabályellenes megjelöléssel közvetlenül a fogyasztó közönségnek belföldön elad vagy ennek részére eladásra készletben tart, — amennyiben ténye sulyosabb beszámitás alá nem esik — kihágást követ el és 100 forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetben pedig, amennyiben utolsó büntetése kiállása óta két év még nem telt el, kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő.

Szabályellenes megjelölést használ az is és az ezen §-ban meghatározott büntetéssel büntetendő, ki az árun vagy burkolatán oly felirást alkalmaz, mely alkalmas arra, hogy a közönséget az abban foglalt mennyiség iránt tévedésbe ejtse.

5. §. Amennyiben a cselekmény sulyosabb beszámitás alá nem esik, kihágást követ el és a jelen törvény szerint kétszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel, visszaesés esetében pedig, ha az utolsó büntetése kiállása óta két

év még nem telt el, egy hónapig terjedhető elzárással és háromszáz forintig terjedhető pénzbüntetéssel büntetendő az, ki habár szabályszerü megjelöléssel ellátott oly árucsomagokat bocsát közvetlenül a fogyasztó közönségnek belföldön áruba, melyekről tudta, vagy rendes kereskedői gondosság mellett tudnia kellett, hogy az azokon feljegyzett mennyiség a feltüntetett tartalomnak meg nem felel.

6. §. Oly áruknál, melyek természetes minőségüknél fogva, a rendes kereskedői gondosság alkalmazása daczára hosszabb fekvés által, sulyban vagy mértékben rendszerint veszteséget szenvednek, ily apadás kihágás tényálladékát nem képezheti.

Arra nézve, hogy az apadás ily módon bekövetkezettnek tekintendő-e, kétség esetén szakértők hallgatandók meg.

7. §. A jelen törvényben meghatározott kihágások tárgyát képező árukészlet elkobozható.

8. §. Az eljárás és ítélethozatal az ezen törvény 4. és 5. §-aiban meghatározott kihágásokra nézve az iparhatóságoknak hatásköréhez tartozik.

9. §. Az iparhatóságok fel vannak jogositva alapos gyanu esetében az üzletben levő és a jelen törvény 1. és 3. §-aiban emlitett árukat azon czélból megvizsgálni, vajjon a megjelölés a jelen törvény, illetve az annak alapján kibocsátott rendelet határozmányainak megfelel-e.

10. §. A vevőnek kártérités iránti joga ezen törvény által nem érintetik.

11. §. Ezen törvény, kinirdetésétől számitott hat hónap mulva lép életbe, és végrehajtásával a kereskedelemügyi miniser, Horvát-Szavonországokra nézve pedig Horvát-Szlavon- és Dalmátországok bánja bizatnak meg.

HIBAJAVITÁS ÉS PÓTLÉK.

HIBAJAVITÁS ÉS PÓTLÉK.

(A pótlék a jelen kötet anyaga egy részének sajtó alá bocsátása után bekövetkezett változások feltüntetésére szolgál.)

A váltótörvényt illetően.

Az 1. §-hoz. *Az 5-ik lapon a C. 2/1896. sz. határozata után tétessék a következő jogeset:*

A szenvedő váltóképességgel nem birásnak a cselekmények beszámitását kizáró gyöngeelméjüség alapján való megalapitására nincs befolyással az, hogy az illető gyöngeelméjü személy a váltókötelezettség elvállalásakor nem volt gondnokság alá helyezve, miután a gondnokság alá helyezés hiánya csupán azt eredményezi, hogy a gyöngeelméjüséggel védekező felet terheli a bizonyitás kötelezettsége a gyöngeelméjüség létezésére nézve, ha azonban a cselekmények beszámithatóságát kizáró ilyen gyöngeelméjüség fenforgása bebizonyittatott, ugy az már önmagában véve jogszerü indokot képez a szenvedő váltóképesség hiányának megállapitására. (C. 556/906. H. D. 1., 240.)

A 21. §-hoz. *A 22. lapon közölt C. 1049/902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A váltóban Bedő Dénes intézvényezettnek megnevezve nem lévén, nevezett a vt. 21. §. értelmében elfogadónak nem tekinthető. De nem tekinthető a váltón látható Bedő Dénes néválairás elfogadói néválairásnak, s illetve nem tekinthető alperes az intézvényezett Szabadi Istvánnal együttkötelezettnek azon az alapon sem, hogy a Bedő Dénes néválairás az intézvényezettként megnevezett Szabadi István néválairása alatt fordul elő a váltón, mert sem az alperes saját neve, sem az intézvényezett Szabadi István neve előtt elfogadói nyilatkozat nem fordul elő. Ily körülmények között pedig a puszta Bedő Dénes néválairás valódi kötelezettséget egyáltalán meg nem állapit. C. 1316/1907.

A 24. §-hoz. *A 29. lapon közölt C. 1241/895. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Miután a váltó a felperes váltóbirtokossal szemben mindig annak a kereset beadásakor létezett tartalma szerint birálandó el, a váltón levő nem törölt telepités a felperessel szemben akkor is joghatályosnak tekintendő, ha az tényleg utólagosan és jogellenesen vezettetett volna a váltóra, ezen perben tehát alperes a váltó helyes eredeti szövege alapján nem marasztalható. C. 257/907. K. J. 5., 235.

A 87. §-hoz. *A 60-ik lapon közölt C. 8081. 1889. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A váltótörvénynek az elévülés időpontját, tartamát, megszakitását és nyugvását szabályozó rendelkezései (84., 87. és 89. §-ok) a felek eltérő megegyezésének tért nem engednek, tehát kényszeritő jellegüek, amiből következik, hogy a váltójogi elévülést jogügylet által előzetesen kizárni, vagy annak tartamát, az elévülési idő letelte előtt kelt szerződéssel meghosszabbitani nem lehet. A befejezett elévülésről való lemondást ellenben a váltótörv. ki nem zárja. A 88. §-nak az a rendelkezése ugyanis, hogy az elévülés hivatalból figyelembe nem vétetik, a befejezett elévülés érvényesitését a váltókötelezett akaratára bizza. Az elévülésről való ilyen utólagos lemondást magában foglaló jogügylet tehát joghatályos, magától értetik, hogy a lemondás napjával a lemondó a váltókötelezettel szemben uj váltójogi elévülési idő veszi kezdetét. (C. 802/906. H. D. 1., 353. K. J. 4., 436. A Curia IV. polg. tanácsának 32. számu elvi megállapodása.)

A 90. §-hoz. *A 63-ik lapon közölt C. 308/1897. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:*

A váltótörvény 90. §-ában szabályozott gazdagodási kereset csak azt a váltóhitelezőt illeti meg, akinek magánjogi követelése nincs

és a váltóigéret hatályosságának ideje alatt sem volt a váltóadós ellen, akár azért, mert köztük magánjogi viszony egyáltalán nem keletkezett, akár azért, mivel a váltó épen a köztörvényi tartozás megszüntetése végett adatott.

Az, aki váltói fedezet mellett kölcsönt vett fel, azt a váltó elévülése után is visszafizetni köteles, s igy sem a váltó elévülése által, sem a váltói ügylet megkötése következtében nem gazdagodik. (C. 3997/1907. H. D. 1., 344.)

A kibocsátó elleni gazdagodási kereset csak akkor foghat helyet, ha az elfogadó elleni kereseti jog is már elévült. C. 1752/907.

A 92. §-hoz. *A 66. lapon közölt C. 797/901. számu határozat után tétessék a következő jogeset;*

Az a kifogás, hogy a fél nem tudta, hogy váltót ir alá, mivel az adott okirat nem a szokásos váltó formáját mutatta, hanem csak egy megrendelő levelet — bármely váltóbirtokos irányában érvényesithető. C. 562/1907.

A 67. lapon közölt C. 1185/1896. sz. jogeset után tétessék a következő megjegyzés:

Hasonló. C. 443/1907. H. D. 1., 288.

A 75. lapon közölt C. 665/1901. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:

Turpis causa esete alá jön az oly váltó, mely azon összeg fedezetére szolgált, mely az ágyasság terhének könnyitésére forditandó. C. 460/907. K. J. 5., 237.

Házasságközvetitési dij váltó alapján sem érvényesithető. C. 271/907. K. J. 5., 164.

A 82-ik lapon közölt C. 1719/1900. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:

Ha az alapváltó uj, de hamis váltóval rendeztetett, ez az alapváltó érvényesithető még akkor is, ha az uj csereváltó pereltetett, de ez a per megszüntettetett. (C. 1222/1906. K. J. 5. 44.)

A 85-ik lapon közölt C. 36/1891. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A váltó elfogadásával létesitett novatio a kibocsátó elleni váltókövetelést is megszünteti. (C. 715/1906. K. J. 4., 437.)

A 86. lapon közölt C. 1854/1906. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A váltókötelezettek egyike az általa beváltott váltó alapján együtt-kötelezett társaitól nemcsak pro rata, hanem az egész, őt nem terhelő váltóösszeget követelheti. C. 1901. K. J. 5., 164.

A 87. lapon közölt C. 1013/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az a meghatalmazás, mely szerint valaki feljogosittatik arra, hogy más helyett váltói kötelezettségeket vállaljon, nem jogositja fel a meghatalmazottat arra, hogy a megbizót saját maga javára váltói uton kötelezze. C. 1242/1907. K. J. 5., 261.

A 93. §-hoz. *A 89. lapon közölt C. 1548/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Más megállapodás hiányában a váltóbirtokos a váltó lényeges kellékei tárgyában őt megillető kitöltési jogát mindaddig gyakorolhatja, mig a váltóval födözött követelés el nem évült. C. 255/908. K. J. 5., 139.

A 93-ik lapon közölt C. 274/1906. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:

A váltóbirtokosnak oly tartalmu levele, hogy a váltó egy meghatározott napon lejárt, még nem bizonyitja a lejáratra vonatkozó megállapodást. (C. 1073/1906. K. J. 4., 483.)

A 94. lapon közölt C. 493/1905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Hatálytalan az a kikötés, hogy a váltóbirtokos bárhová telepitheti a váltót. C. 580/907. K. J. 5., 282.

A 94. §-hoz. *A 95. lapon közölt C. 462/1897. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:*

A felperes szövetkezet alapszabályai 27. §-a első pontja szerint »a kölcsönök visszafizetése vagy egyszerre vagy az egyes üzletrész után teljesitendő 1 koronás heti befizetésekkel részletekben történhetik«. Az alapszabályoknak ez a rendelkezése tehát a felperes szövetkezettel szemben feljogositja az adóst arra, hogy a váltókölcsönnek törlesztésére beszámithassa azokat a heti befizetéseket, amelyeket az üzletrészekre teljesitett. (C. 990/1906.)

A 95. lapon közölt C. 854/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Fedezeti váltónál a beszámitásra vonatkozólag nem a váltójogi, hanem az alapügyletre alkalmazható magánjogi szabályok irányadók. C. 582/907. K. J. 5., 285.

A 102. §-hoz. *A 103. lapon a C. 1038/1884. számu határozata után tétessenek a következő jogesetek:*

Ha a váltóban vagylagosan két fizetési hely van megjelölve, az a mindkét fizetési helyen kijelölt személy, illetőleg telepesnél bemutatandó s a fizetés hiánya miatt az óvás mindkettő ellen felveendő (C. 805/1906. H. D. 1., 345. K. J. 4., 459.)

Midőn a váltó több helyen fizetendőleg van kiállitva, az elfogadó jogositva van a fedezetet a vagylagosan megjelölt fizetési helyek bármelyikéhez elküldeni és ennek folytán az óvás valamennyi fizetési helyen veendő fel. (C. 1029/1907. K. J. 4., 511.)

A 104. lapon közölt C. 464/1901. számu jogeset után tétessék a következő megjegyzés: Hasonló. (C. 905/1907. H. D. 1., 377.)

A 105. §-hoz. *A 109. lapon közölt C. 72/1896. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Nem jogképes egyesület nevében vállalt váltókötelezettség az aláiró személyt kötelezi. C. 315/1907. K. J. 5., 190.

A 115. §-t követő Függelékhez. *A 115. lapon közölt C. 4533/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A vételár fedezetére adott váltókövetelésnek a váltóbiróság által történt megitélése nem akadályozza a váltóperben nyertes felperes ellen a váltó kiadása iránt inditott polgári pernek érdemleges elbirálását, ha a közpolgári jogviszony a váltóperben érdemben el nem biráltatott. C. 4488/907. K. J. 5., 191.

A váltóeljárást illetően.

A 3. §-hoz. *A 121. lapon közölt C. 218/1904. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:*

A váltótulajdonosra nézve a megsemmisitési eljárás folyama alatt az elfogadó ellen a váltóösszeg birói letétbe helyezése iránt indítható kereset (vt. 78. §.) szintén a váltóbiróság hatáskörébe tartozik. B. T. 1097/1908.

A sommás eljárási törvény 16. §-a a 215. §. szerint váltóügyekre kiterjesztve nincs, a váltóeljárás 3. §-a értelmében pedig csupán annak kimondása iránt, hogy az örökhagyót váltóbeli kötelezettség terhelte, az öröklésre hivatottak ellen váltókereset nem indítható. C. 493/907. H. D. 2., 178. C. 136/907. K. J. 5., 163.

A 11. §-hoz. *A 125. lapon a C. 18/1897. számu határozata után tétessék a következő jogeset:*

Ha a kereset első példánya a váltóeljárás 11. §-a rendeletének megfelelőleg, felperes ügyvédének ellenjegyzésével el van látva, az, hogy a másodpéldányról az ellenjegyzés hiányzik, a kereset elutasitására alapul nem szolgálhat. (C. 751/1906. K. J. 4., 485.)

A 16. §-hoz. *A 128. lapon a B. T. D. 57., 325. felhivott határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az alperes a neki még nem kézbesitett kereset ellen is joggal adhat be kifogásokat. (C. 786/1906.)

A 17. §-hoz. *A 129. lapon közölt C. 5/1898. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Sommás végzésnek felperest elutasitó rendelkezése itélet hatályával birván, a másodbiróságnak olyan végzése ellen, amelylyel az első biróságnak a sommás végzés kibocsátását megtagadó végzése helyben hagyatott, a harmadbirósághoz további felfolyamodásnak helye van. (C. 1018/1907. A Curia IV. polg. tanácsának 33. számu elvi megállapodása.)

A 18. §-hoz. *A 129. lapon a B. T. 6443/1886. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha a kézbesitetlenül visszajelentett sommás végzésnek később ujbóli kézbesitése oly időben kéretik, amikor időközben a váltó már elévült, ugy a kereset jegyzőkönyvi tárgyalására határnap tüzendő. (B. T. 1762/1907. K. J. 4., 460.)

A 21. §-hoz. *A 132. lapon közölt B. T. 781/905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A kifogásokban alperes azt hozván fel, hogy az eredeti váltó megtekintése előtt nem terjesztheti elő kifogásait, az első tárgyaláson felhozott kifogások el nem késtek. C. 624/907. K. J. 5., 237.

A 38. §-hoz. *A 145. lapon a C. 595/1892. számu határozata után tétessék a következő jogeset:*

Ha a biróság a váltóperben hozott itéletet nem a felperesnek a biróság székhelyén lakó ügyvédének kézbesitette, a 3. napon belül postára adott felebbezés el nem késett. (C. 663/1907. K. J. 4., 463.)

A 43. §-hoz. *A 149. lapon a C. 1553/1900. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:*

A sommás végzés ellen beadott, de utóbb visszavont kifogások ugy tekintendők, mintha be sem adattak volna; ebből folyólag minden tényállás és bizonyitás, amit alperes perujitási keresetében felhoz, ujnak és eddig nem használtnak jelentkezik. A kereset elévülése kérdésében a sommás végzés postán kézbesitését igazoló levélboriték lényegileg a per tárgyára vonatkozó uj bizonyitéknak tekintendő. (C. 1459/905. H. D. 1., 208.)

A büntetőtörvényekbe ütköző cselekmény miatt pervesztessé lett fél részére a perujitásnál, a váltóeljárás 43. §-a szerint nyitva álló 3 esztendő leteltét a büntető eljárás — tekintet nélkül arra, hogy a pervesztes félnek vagy harmadik személynek feljelentésére in-

dult-e meg, félbeszakitja. A büntető eljárás jogerős befejezésétől a határidő ujból számitandó. (C. 736/1906. H. D. 1., 164.)

A 151. lapon a B. T. 3672/1902. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Semmiségi keresettel megtámadható a sommás végzés azon az alapon, hogy az nem átvételre jogosult egyén kezéhez kézbesittetett. (C. 1150/1907. P. T. 55., 40.)

A 44. §-hoz. *A 151. lapon a C. 1225/1903. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az egyetemlegesen marasztalt váltóadósok egyike a jóhiszemü felperessel szemben már akkor sem élhet perujitással, ha időközben a felperes követelése a többi váltókötelezettek közt csak egygyel szemben is elévült. (C. 603/1906. K. J. 4., 509.)

A csődtörvényt illetően.

A 9. §-hoz. *162. lapon a B. T. 1641. 1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Ha a közadós az ellene még a csőd előtt beadott váltókeresetre hozott sommás végzés ellen kifogást adott be és a hitelező ennek folytán biztositási végrehajtást vezetett ellene, akkor az utóbb, habár a beadott kifogások tárgyalása előtt nyitott csőd esetében ez a hitelező már nem tartozik követelését ujból bejelenteni s ebben az esetben a folyamatban lévő perre a csődtörvény 9. §-ában foglalt rendelkezés alkalmazandó. (C. 1080/1906. K. J. 4., 486.)

A 26. §-hoz. *A 168. lapon a C. 375/1896. számu határozat elé tétessék a következő jogeset:*

A csődtörvény III. fejezetének a jogcselekmények megtámadására vonatkozó különös rendelkezései — csőd esetén kivül — erre vonatkozó tételes törvény hiányában alkalmazást nem nyerhetnek. (C. 3006/1906. P. T. 54., 158. C, 3468/1906.)

A 168. lapon közölt C. 5881/1903. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:

Nincs helye a jogcselekmény megtámadásának, ha a csődhitelezők azzal károsodtak meg, hogy közadós az eladott ingóknak általa teljes összegben felvett értékét az ellene utóbb megnyitott csődben a csődtömegbe be nem szolgáltatta és nem az által, hogy felperessel megtámadott ügyletet megkötötte. C. 1254/907. H. D. 2., 75.

A künnlevő követeléseknek az ellenérték mellett való átruházása által a közadós hitelezői nem károsodnak meg és igy az sikerrel meg nem támadható. Nem változtat ezen az sem, ha a közadós, az átruházott követelésekért részére kiutalványozott és általa felvett pénzt hitelezői elől félretette. C. 141/907. H. D. 2., 77. K. J. 5., 165.

A 169. lapon C. 5757/1897. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A csődtörvényen alapuló megtámadási jognak és a szerződés magánjogi érvénytelenségének együttes érvényesitése és elbirálása ellen nincs törvényes akadály. (C. 25. 907. H. D. 1., 332.)

A 170. lapon közölt C. 4296/905. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A törvény a közadós által teljesitett fizetéseknek megtámadását nem engedi meg azon az alapon, hogy a közadós a nem saját, hanem másnak vagyonából fizetett összegnek jogellenes, vagy épen a büntetőtörvénybe ütköző megtartása által a csődtömeget gyarapithatta volna s a megtámadhatóságot csak oly esetekben engedi meg, melyekben a csődhitelezők megkárosittattak, vagy elölük oly vagyon, mely jog szerint arányos kielégitésükre volt volna forditandó, elvonatott. Ha tehát a közadós a saját adósaitól áruk vételára fejében kapott váltókat leszámitoltatta és az adósok által a váltó beváltása végett hozzá beküldött pénzt lejáratkor a váltóbirtokosnak kifizette: ez a fizetése meg nem támadható. B. T. 94/1908. H. D. 2., 166.

A 170. lapon a C. 5224/1891. számu határozata után tétessék a következő jogeset:

Ha a csődtörvény 26. és következő §-ai értelmében valamely zálogjogi bekebelezés megtámadtatik, a hatálytalanitás jogkövetkezménye nem a hatálytalanitott jogok kitörlése, hanem csak az lehet, hogy a zálogjogos hitelező tartozik türni, hogy az ingatlan erre a zálogjogra való tekintet nélkül értékesittessék a csődhitelezők érdekében s hogy az ingatlanért befolyt vételárból erre a zálogjogra eső rész a csődtömeget illesse és mindez a telekkönyvben följegyeztessék. (C. 678/1906. H. D. 1., 328.)

A 27. §-hoz. *A 176. lapon közölt C. 524/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A közadós czég egész árutárát azzal a kikötéssel adta át a vevőnek, hogy ez a kialku-

-dott vételárból a közadós czég hitelezőit elégitse ki. A vevő tehát a hitelezők részére a közadós megbizásából teljesitette a fizetéseket, ennélfogva a fizetések a közadós jogcselekményeiként jelentkeznek, amely a csődtörvény 27. §-ában megkivánt előfeltételek fenforgása esetén megtámadhatók. (C. 1330/1906. H. D. 1., 360.)

A 181. lapon közölt C. 617/904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

A kereskedő, ki anélkül, hogy tartozása rendezésével valakit megbizott volna, megszökött, fizetéseit megszüntetettnek tekintendő. C. 141 908. K. J. 5., 286.

A 37. §-hoz. *A 197. lapon közölt C. 9725/1902. sz. határozat után tétessék a következő jogeset:*

A csődtörvény 37. §-a szerint a megtámadási jog a csődnyitás napjától számitott hat hó alatt elévül. E rendelkezés helyes alkalmazásánál az elévülési idő a csődnyitási napot közvetlenül követő naptól a csődnyitás napjának megfelelő naptári napig bezárólag számitandó. Miután W. K. ellen a csőd 1903. deczember 5-én nyittatott meg s felperes azonban a megtámadási keresetet 1904. junius 6-án nyujtotta be, a keresetjog elévült s a kifejtettekkel szemben nem jöhet figyelembe, hogy 1904. junius 5-ike vasárnapra esett és hogy a kereset már junius 5-én postára adatott, mivel az alaki jogban a határidők lejáratát megállapitó perrendi szabályok az anyagi jog által meghatározott elévülési idő tekintetében nem alkalmazhatók. (C. 502/1906.)

A 197. lapon közölt C. 1237/1898. számu határozat után tétessenek a következő jogesetek:

Az elévülési időn belül beadott és kiegészités végett visszaadott megtámadási kereset, ha az elévülési időn túl is adatott be ujból, el nem évült. C. 175/907. K. J. 5., 262.

A megtámadási perhez szükséges csődbirósági vagy csődválasztmányi felhatalmazás a per folyama alatt pótolható és ez az elévülési 6 hónap tekintetében, is a keresetinditás időpontjára visszaható erővel bir. C. 175/1907. K. J. 5., 212.

A 60. §-hoz. *A 211. lapon közölt C. 861/1900. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Villamos világitási dijak közterheknek nem tekinthetők és igy a csődkövetelések első osztályába nem sorozhatók. C. 1307/907. K. J. 5., 141.

A 91. §-hoz. A csődnyitási végzések mindenkor az illető kerületi munkásbiztositó pénztárakkal is közlendők. I. M. 11247/1908. sz. rendelet.

A 103. §-hoz. *A 235. lapon közölt C. 1097/1898. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A csődleltározási és egyéb költségeket a tömeggondnoknak a közadós tartozik megfizetni, ha a csőd azért szüntettetett meg, mert csak egy hitelező jelentkezott. C. 1224/907. K. J. 5., 285.

A 114. §-hoz. *A 239. lapon közölt B. T. 2515/1904. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Közadósnak a leltározás körüli munkálkodásáért dij jár, ha ezen munka a rendes közbenjárás természetét — minő a más munkás alkalmazását feleslegessé tevő áruraktár leltározása körüli tényleges tevékenység — túlhaladja. (Debr. T. 4431/1906. E. D. 1., 607.)

A 145. §-hoz. *A 249. lapon közölt B. T. 909/1885. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Az a körülmény, hogy e kötelezvény közjegyzői okiratba foglaltatott és hogy ennek alapján a közadós ellen végrehajtás rendeltetett el, nem állapitja meg azt, hogy a hitelező által bejelentett követelés a Cs. T. 134., 145. §-ai értelmében birói határozattal megállapitottnak tekintessék. (C. 75/1907. E. D. 2., 32. és H. D. 2. 25.)

Az ipartörvényt illetően.

Az 1. §-hoz. *A 291-ik lapon közölt 34420/1885. számu határozat után tétessék:*

Szerb iparos iparigazolványt csak ugy kaphat, ha igazolja, hogy hasonló jogositványt magyar iparos egyenlő feltételek mellett kap Szerbiában. (K. M. 37286/1907.)

A 4. §-hoz. *A 305-ik lapon közölt B. M. 54731/1885. számu határozat után tétessék:*

Fogmüvességre iparigazolványt csak a képesités igazolása esetén szabad kiadni. (K. M. 12941/1906.)

A 306-ik lapon közölt K. M. 9104/1886. számu határozat elé tétessék a következő:

A harisnyakötés, ha rendes mühely és idegen segédszemélyzet igénybevétele nélkül saját lakáson üzetik, iparigazolvány nélkül folytatható. (K. M. 27820/1904.)

A 312-ik lapon közölt K. M. 49895/1903. számu határozat után tétessék:

Üzletek és ingatlanok adásvételének, ugyszintén jelzálogkölcsönöknek közvetitésére ügynöki iparigazolvány adható, okmányok beszerzésére azonban nem. (K. M. 46955/1907.)

A 16. §-hoz. *A 352. lapon közölt K. M. 41773/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Kéményseprési dij iránti követelés érvényesitése ügyében az eljárás a kir. biróság hatáskörébe tartozik. (Minisztertanács 68443/1907.)

A 17. §-hoz. *A 352-ik lapon az ezen §. után előforduló jegyzet után tétessék a következő határozat:*

Automobil társaskocsik engedélyezésénél az ipartörvényben foglalt eljárás követendő. (K. M. 71863/1905.)

A 25. §-hoz. *A 362-ik lapon közölt K. M. 1134/1900. számu határozat után tétessék:*

Az olyan »börök« kikészitése, melyekről a szőr nem vétetik le, a szücsipar körébe tartozik és ezt a müveletet sem a timáripar körébe utalni, sem telepengedélyezési eljáráshoz kötni nem lehet. (K. M. 79698/1905.)

A 363. lapon közölt F. I. K. 12724/1887. sz. határozat elé tétessék a következő jogeset:

Malátagyár, illetve malátagyártási üzem az iparhatósági telepengedély megszerzéséhez kötött ipartelepek közé tartozik. (K. M. 61252. 1907.)

A 367-ik lapon közölt K. M. 46302/1895. számu határozat után tétessék:

Szurószékhez nem kell telepengedély. (K. M. 9310/1904.)

A 376. lapon vonal alatt [1]) idézett rendelet száma 72700-ra javittassék ki.

A 377. lapon előforduló 19. §-nál és a 378. lapon előforduló 29. §-nál jegyeztettessenek fel a következők:

Lásd e szakasz alkalmazására nézve az 1907. évi november 25-ik napján kibocsátott K. M. 97532/1907. számu rendeletet közölve a 380. lapon előforduló K. M. 72730/1906. számu rendelet pótlékaként.

A 380. lapon vonal alatt közölt K. M. 72730. 1906. számu rendelet után tétessék fel a következő rendelet:

97532. szám.
1907. nov. 25.

Keresk. min. rendelet.

Valamennyi magyarországi törvényhatósághoz.

Utalással mult évi október 10-én 72700. sz. a. kiadott körrendeletemre, értesitem a törvényhatóságot, hogy az 1903. évi márczius 15-ike előtt felállitott és jelenleg is használatban levő acetylén-gázfejlesztő készülékekre, valamint az 1902. évi október 4-én 64792/1902. B. M. és 38795/1902. K. M. sz. a. kelt rendelettel kiadott és az acetylén gáz gyártása és felhasználása körüli eljárás szabályozásáról szóló szabályrendelet hatálya alatt szerkezetükre nézve engedélyezett, de a méretek tekintetében eltérő készülékekre nézve a jelenleg érvényben álló s a mult évi julius hó 28-án 73357/1906. B. M. és 47788/1906. K. M. sz. a. kelt körrendelettel kiadott szabályrendelet 16. és 29. §-aiban foglalt ama rendelkezés végrehajtását, melynek értelmében az ily készülékek engedélyezés czéljából az acetylén-ipari vizsgáló-bizottságnak bemutatandók, illetve ezek a készülékek külön engedélyezendők, a belügyministerrel egyetértőleg további intézkedésig felfüggesztem.

Felhivom a törvényhatóságot, hogy a fentieket tudomás és miheztartás végett a hatósága alá tartozó elsőfoku ipari és rendőri hatóságokkal (hatósággal) haladéktalanul közölje s intézkedjék az iránt, hogy fentiek a hatósága területén az érdekeltekkel közöltessenek.

A 40. §-hoz. *A 392. lapon közölt K. M. 47989/1896. számu határozat elé tétessék a következő jogeset:*

Ha az elsőfoku iparhatóságtól iparengedélyt nyert egyén elhal, mielőtt az engedélyt megadó és felebbezéssel megtámadott iparhatósági határozat jogerőre emelkedett volna, özvegyét az ipartörvény 40. §-ában biztositott özvegyi jog nem illeti meg. (K. M. 40811/1906.)

A 41. §-hoz. *A 394-ik lapon közölt K. M. 70977/1902. számu határozat után tétessék:*

A hiányzó képesités pótlása végett alkalmazott üzletvezető gyanánt az üzlet székhelyén kivül lakó egyén nem fogadható el. (K. M. 25429/1904.)

A 45. §-hoz. *A 396-ik lapon közölt K. M. 21366. 1902. számu határozat után tétessék a következő:*

Átköltöző iparos ugyanazon járási iparhatóság területéhez tartozó más községbe való költözése alkalmával ujból ipardijat nem fizet. (K. M. 44524/1904.)

A 396-ik lapon közölt K. M. 15111/1905. számu határozat után tétessék:

Budapesten váltott iparigazolvány minden kerületben érvényes. (K. M. 32320/1907.)

A 47. §-hoz. *A 404-ik lapon közölt K. M. 4484/1906. számu határozat után tétessék:*

Géplakatos háztetőknek bádogolását el nem vállalhatja, mert az a bádogosipar körébe tartozó munka. (K. M. 20853/1904.)

A *405-ik lapon közölt K. M. 34059/1900. számu határozat után tétessék:*

Kávéháztulajdonosoknak vendégeik számára fagylaltot késziteni és kiszolgálni szabad. (K. M. 64230/1903.)

A 407-ik lapon közölt K. M. 56388/1896. számu határozat első sorában előforduló »nagykereskedők« kifejezés a »vegyeskereskedők« kifejezéssel helyesbitendő.

A 410-ik lapon közölt K. M. 41306/1904. számu határozat után tétessék:

Vendéglőiparos, engedélye alapján, bárminemü ételnemüek elkészitésére és kiszolgálására jogosult. (K. M. 39548/1904.)

L. még a vendéglői iparra vonatkozó egyéb határozatokat a 13. §-nál.

Az 50. §-hoz. *A 424-ik lapon közölt K. M. 39505/1901. számu rendelet elé tétessék a következő határozat:*

A termelő és értékesitő szövetkezeteket, mint iparüzőket, szintén megilleti az a jog, hogy az ország bármely helyén tartott országos vásárokon saját vagy mások iparkészitményeit esetleg megbizottaik által is eladhassák. (K. M. 29592/1904.)

A 427. lapon közölt F. I. K. M. 43861/1885. számu határozat után tétessék a következő jogeset:

Az országos vásárokon, valamint a kellő jog alapján tartani szokott s igy országos vásár jellegével biró bucsu-vásárokon a nem helyben lakó iparosok is árusithatnak, tehát ezeken az idegen községbeli vándorfényképészek is szabadon gyakorolhatják iparukat. Ellenben bucsujáró napokon, vagyis oly napokon, amidőn a nép ájtatosságát végzendő bizonyos helyeken megjelen, de amely bucsu-napok régibb idő óta fennálló szokás szerint általános forgalmi jelleggel biró vásárok gyanánt nem jelentkeznek, iparkészitményeket csak a helyben lakó iparosok árusithatnak, minélfogva azok az idegen községbeli vándorfényképészek, kik ily bucsujáró napokon, valamint egyéb összejöveteleken kivánják iparukat gyakorolni, hivatali elődömnek 1902. évi julius hó 8-án 34183. szám alatt kelt rendelete értelmében az 1884 : XVII. t.-cz. 4. §-ában előirt igazolványt váltani — ezenfelül az esetben, ha iparukat nem személyesen gyakorolják — a hiv. törv. 46. §-ának megfelelően üzletvezetőt is állitani kötelesek. Vajjon a nem helyben lakó fényképészek, valamely község heti vásárán megjelenhetnek-e vagy sem, arra nézve az 1887 : XVIII. t.-cz. 1. §-a, illetve az idézett t.-czikk alapján a törvényhatóságok által a hetivásár-látogatás szabályozása tárgyában alkotott szabályrendeletek az irányadók. (K. M. 79686/1907.)

Az 51. §-hoz. *A 483. lapon közölt F. I. K. 16791/1885. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

Áruczikkeknek meghatározott árral ellátott hirdetése, illetve ellátása mellett való elárusitása az ipartörvény 51. §-ában minősitett tömeges és gyors eladást nem állapitja meg. (K. M. 55620/1906.)

Az 58. §-hoz. *A 449-ik lapon közölt K. M. 40287/1904. számu határozat után tétessék:*

Valamely üzlet czégébe az »első« elnevezés csak az esetben vehető fel, ha az üzlettulajdonos annak valódiságát az illetékes kereskedelmi és iparkamara által igazolja. (K. M. 33782/1907.)

A 451-ik lapon közölt K. M. 33488/1886. számu határozat után tétessék:

Jogosan hirdetheti bárki, hogy valamely czikket »valódi« minőségben árul, bár nem is olyan czégtől szerzi is be, mely az illető árut eredeti gyártmányának nevezhetné. (K. M. 75801/1904.)

Más iparos közforgalomba levő gyártmányai utánzatának az illető iparos neve alatt »à la« megjelöléssel való forgalomba hozatala tilos. (K. M. 12134/1903.)

A 61. §-hoz. *A 457-ik lapon közölt K. M. 55768/1902. számu határozat után tétessék:*

Az ipartestületnek nem áll jogában a tanszerződéseket olyan föltételekhez kötni, melyek a törvény szigorát tullépik. (K. M. 53987/1903.)

A 108. §-hoz. *A 479-ik lapon közölt C. 540. 1901. számu határozat 29-ik sorában előforduló »tehet« szó helyébe »tehát« tétessék.*

Az ipartörvény végrehajtási rendeletét illetően.

A 2. §-hoz. *Az 558. lapon közölt K. M. 13558/1901. számu határozat után tétessék a következő jogeset:*

A vonalozó-ipar csak akkor tartozik a képesitéshez kötött iparágak közé, ha könyvkötőiparral kapcsolatos. (K. M. 87663/1907.)

A 15. §-hoz. *Az 561-ik lapon a 15. §-t követően tétessék a következő határozat:*

Az iparlajstromok nyilvánosak s ekként az azokban foglalt bejegyzésekről magánfél kérelmére hiteles másolat szolgáltatandó. (K. M. 11210/1904.)

A 100. §-hoz. *Az 588-ik lapon közölt K. M. 68725/1902. számu határoza után tétessék:*

A közigazgatási eljárás egyszerüsitéséről szóló 1901. évi XX. t.-cz., illetve az ennek

végrehajtása tárgyában 4600/1901. M. E. sz. a. kiadott rendelet 2. §. c) pontja szerint az alól a határozat alól, mely az első fokuval érdemben egybehangzó, másodfoku határozat ellen a fellebbezést kizárja, az ipari, kereskedelmi és minden ottani ügyekben hozott határozatok ki vannak véve, — ily határozatok ellen tehát felebbezésnek van helye, következésképen az iparigazolványok kiszolgáltatása vagy kiszolgáltatásának megtagadása ügyében hozott s az elsőfokuval érdemben egybehangzó másodfoku iparhatósági határozatok felülbirálásánál a ministernek harmadfokulag módjában áll a tény- és jogkérdés elbirálása is. (K. M. 37282/1906.)

A házaló kereskedés szabályozását illetően.

A 614. lapon közölt csász. nyilt parancs elé tétessék a következő rendelet.

109482. K. M. sz.

1907. decz. 31.

Keresk. min. rendelet

az érvényben álló házalói szabályok további ideiglenes hatálya tárgyában.

A kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyoknak az Ő Felsége uralkodása alatt álló többi országokkal 1907. évi október hó 8-án kötött és az 1907 : LIV. t.-cz.-ben nyert felhatalmazás alapján a m. kir. ministeriumnak folyó 1907. évi deczember hó 31-ik napján 6124 M. E. szám alatt kibocsátott rendeletével életbe léptetett szerződésből kifolyólag a házalás ügyének 1908. évi január hó 1-től való szabályozását illetőleg a következőket rendelem :

A hivatali elődöm 1886. évi 26990. sz. a. kelt rendeletével a törvényhatóságoknak megküldött és jelenleg érvényben álló házalási szabályok anyagi rendelkezései, — hivatali elődeimnek ezek értelmezése iránt időközben kibocsátott rendeleteivel együtt — további intézkedésig, illetve a házalás ügyének törvényhozási szabályozásáig, 1908. évi január hó 1-én túl is ideiglenesen alkalmazandók lesznek a következők értelmében :

A kölcsönös kereskedelmi és forgalmi viszonyok szabályozása tárgyában kötött föntebb idézett szerződés következtében a fennálló házalási szabályok 9. §-ában foglalt ama rendelkezés, hogy a »házalókereskedési engedély az osztrák-magyar monarchia egész területére adatik«, nemkülönben e szabályoknak ebből folyó határozmányai 1908. évi január hó 1-től kezdve többé alkalmazást nem nyernek és ennek megfelelőleg a házalási engedélyek a jelzett időponttól kezdve csakis a magyar szent korona országainak területére szóló érvénynyel lesznek kiállitandók. Ugyancsak ettől az időponttól kezdődőleg a magyarországi házalók — kivéve az alábbiak értelmében a kedvezményezett vidékbeli házalókat — csakis a magyar szent korona országainak területén gyakorolhatják a házalást, — aminthogy 1908. évi január hó 1-től kezdve a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok nem kedvezményezett házalói sem folytathatnak a magyar szent korona országainak területén házalást.

Minthogy továbbá az osztrák cs. kir. kereskedelemügyi minister ur oly irányban intézkedett, hogy a magyar szent korona országainak kedvezményezett vidékeiről való házalók a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén — az ott továbbra is hatályban maradó 1852. évi házalási pátens 17. §-ában és az ezt kiegészitő jogforrásokban — részükre biztositott kedvezményes elbánásban részesüljenek 1908. évi január hó 1-én tul is mindaddig, mig a házalás ügye ott törvényhozásilag ujból nem szabályoztatik s mivel igy a magyarországi kedvezményezett vidékekbeli házalók itt nyert házalási engedélyük (házalókönyvük) alapján a házalást a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén egyelőre ezentul is gyakorolhatják : ennélfogva a birodalmi tanácsban képviselt királyságoknak és országoknak az eddigi házalási szabályok értelmében kedvezményezett vidékeiről való házalók is a magyar szent korona országainak területén 1908. évi január hó 1-én tul is az általuk a házalási szabályok értelmében eddig élvezett kedvezményes elbánásban részesitendők és igy azok a magyar szent korona országainak területén 1908. évi január hó 1-én tul is folytathatnak házalást, mindaddig, amig a birodalmi tanácsban képviselt királyságokban és országokban a viszonosság e részben tényleg fentartatik, vagy a magyar törvényhozás eltérőleg nem intézkedik.

Mindezeket a törvényhatósággal, tudomás, miheztartás és megfelelő eljárás végett azzal közlöm, hogy további rendelkezésig a házalás ügyére nézve a jelen rendeletemben foglaltak irányadók.

30327. szám.
1908. ápr. 7.

Keresk. min. rendelet.

Valamennyi magyarországi törvényhatóságnak.

Az eddig érvényben állott házalási szabályoknak az 1908. évi január elseje után való ideiglenes hatályban tartása iránt 1907: évi deczember 31-én 109482. sz. alatt kiadott rendeletemmel értesitettem a törvényhatóságokat, hogy magyarországi nem kedvezményezett vidékek lakosai a folyó 1908. év január 1-ső napjától kezdve csakis a magyar szent korona országainak területén házalhatnak, aminthogy a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok nem kedvezményezett házalói sem folytathatnak a magyar szent korona országainak területén házalást.

Miután pedig ennek az uj rendnek átmenet nélküli életbelépése következtében mindazok a házalók, akik kereseti tevékenységüket azelőtt a másik állam területére is kiterjesztették, válságos helyzet elé állittattak: egy megfelelő átmeneti időnek a viszonosság alapján való biztositásáról az osztrák cs. kir. kereskedelemügyi ministerrel folytatott tárgyalások utján az alábbiak szerint gondoskodtam.

Egyfelől elrendelem, hogy a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén állandó lakhelylyel biró és nem kedvezményezett vidékbeli azon házalók, akik 1908. évi január elseje előtt az illetékes osztrák hatóságtól szabályszerü házalási engedélyt nyertek, illetve akik korábban nyert házalási engedélyének érvénye ezen időpont előtt meghosszabbittatott, ugyszintén azok is, akik házalási engedélyük meghosszabbitása iránti folyamodványukat a jelzett időpont előtt nyujtották be az illetékes hatósághoz, a házalókönyvük, illetőleg az abban feltüntetett érvényességi idő lejártáig, azonban semmi esetre az 1908. év végén túl, a magyar szent korona országainak területén is házalhassanak.

Másfelől pedig értesitem a törvényhatóságot, hogy az osztrák cs. kir. kereskedelemügyi minister a magyar szent korona országainak területén állandó lakhelylyel biro, nem kedvezményezett vidékbeli házalóknak a birodalmi tanácsban képviselt királyságok és országok területén való házalhatására nézve f. évi márczius 24-én 5387. sz. alatt hasonló értelmü rendeletet bocsátott ki.

A nyilt parancs 1. §-hoz. *A 615-ik lapon közölt K. M. 9446/1900. számu határozat után tétessék:*

A házilag sajtolt és élelmiszerül szolgáló lenmagolajnak helységről helységre és házról házra való járás után történő árusitása az esetben, hogy ha az eladó saját termelvényét hozza ily módon forgalomba, nem tekintetik házalásnak, tehát annak gyakorlásához házalókönyvre szükség nincs. (K. M. 37552/1906.)

A 615-ik lapon a »Magyar ipar« 27. kötet 274-ik lapján közölinek mondott határozat után jegyeztessék fel:

Ez a határozat K. M. 15111/1905. szám alatt hozatott.

A nyilt parancs 9. és 17. §-aihoz. *A 618. lapon közölt 9. §. és a 623. lapon közölt 17. §. után tétessék a következő megjegyzés:*

E §. alkalmazására nézve lásd a K. M. 109482/1907. számu rendeletében foglaltakat.

A 10. §-hoz. A 618. lapon a vonal alatt előforduló [1]) alatti megjegyzésben felsorolt helynevek közé vétessék még fel: Szigetvár, Resiczabánya és Román-Resicza.

A 627. lapon közölt 12766/1881. számu pénzügyministeri rendeletnél a következő megjegyzés teendő:

Ennek a rendeletnek a hatályát a m. kir. pénzügyminister és a cs. kir. osztrák pénzügyminister között az egyenes adók körébe tartozó némely ügy iránt létrejött és a vendégszereplő művészek, a vásárokat látogató iparosok, kereskedők és vásárosok, valamint a házalást gyakorló iparosok adókötelezettségére vonatkozólag létrejött megállapodások tárgyában kibocsátott P. M. 142504/1907. számu rendelet 3. pontja továbbra is fentartja.

A kereskedelmi és iparkamaráról szóló 1868. évi VI. t.-czikket illetően.

A 9. §-hoz. *A 630-ik lapon közölt K. M. 67687/1891. számu határozat elé tétessék:*

Kamarai beltaggá csakis olyan kereskedő vagy iparos választható, a ki kereskedését vagy iparát legalább három éven át állandóan a kamara székhelyén folytatja.

Az olyan kereskedő és iparos, kinek a választói névjegyzék összeállitása napjáig nem volt cselekvő vagy szenvedő választói joga, de ezt a választás napjáig megszerezte, cselekvő és szenvedő választói joggal élhet. (K. M. 19105/1906.)

Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891 : XIII. t.-cz. végrehajtását szabályozó a 636. s köv. lapokon közölt K. M. 28559/1903. sz. rendelet II. A. 1. és II. A. 4. pontjainak Budapest területére szóló módositását illetően.

67456. szám.
1908. jul. 31.

Keresk. min. rendelet.

Az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. évi XIII. törvényczikk 3. §-a alapján, a belügyi és a földmivelésügyi m. kir. ministerekkel egyetértőleg hivatali elődöm 1903. junius 13-án 28559. szám alatt kiadott rendeletének II. *A)* 1. sz. pontjában foglalt azt a rendelkezést, hogy országos vásárok napján az ipari és kereskedelmi árusitás nemcsak a vásártéren, hanem a vásártartó város, illetve község egész területén az egész vasárnapon végezhető, Budapest székesfőváros területére nézve oda módositom, hogy az ipar és kereskedelmi árusitás országos vásárok napján az egész napon vasárnapon át csak a vásártéren végezhető, mig az üzletekből való ipari és kereskedelmi árusitás tekintetében vásári vasárnapokon is az idézett rendeletnek az egyéb vasárnapokra nézve érvényes korlátozó rendelkezései alkalmazandók.

E rendelkezésemmel egyidejüleg hivatali elődöm idézett rendeletének II. *A)* 4. pontját azzal a rendelkezéssel egészitem ki, hogy Budapest székesfőváros területén a karácsony ünnepét megelőző vasárnapon az ipari és kereskedelmi elárusitás az egész napon át minden korlátozás nélkül végezhető.

E rendeletem kihirdetése napján azonnal életbe lép.

A mértékhitelesitést illetően.

A 797. lapon jegyeztessék fel a köv. rendelet:

18127. szám.
1908. márcz. 19.

Keresk. min. rendelet

a mértékhitelesitői szakvizsga tárgyában.

A mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről szóló 1907 : V. t.-cz. 22. §-a értelmében, ezen törvény életbe lépte után mértékhitelesitői minőségben csakis oly magyar állampolgár lévén alkalmazható, aki a mértékhitelesitői szakvizsgát sikeresen letette : az idézett törvényszakaszban nyert felhatalmazás alapján e szakvizsgák szabályzatát az alábbiakban állapitom meg :

I. A mértékhitelesitői szakvizsgára jelentkezés előfeltételei és a folyamodás módja.

1. §. Az 1907 : V. t.-cz. 22. §-a által előirt mértékhitelesitői szakvizsga az ugyanezen törvény 23. §-ában emlitett magyar királyi központi mértékügyi intézet kebeléből alakitott vizsgáló bizottság előtt teendő le.

Mértékhitelesitői szakvizsgára jelentkezhetnek : *a)* az 1907 : V. t.-cz. 22. §-ának második bekezdése értelmében mindazok, akik a magyar szent korona országainak területén állami felső ipariskolát sikeresen végezték, vagy ennél magasabb rendü müszaki képesitéssel birnak ; *b)* ugyanezen törvény idézett §-ának harmadik bekezdésében foglalt rendelkezés alapján átmenetileg azok is, kik a törvény által előirt ezen elméleti előképzettséggel nem birnak ugyan, de a törvény kihirdetésének időpontjában mint hitelesitők máris alkalmazásban állottak, vagyis az 1874 : VIII. t.-cz. alapján kiadott vizsgaszabályzat értelmében hosszmérték, folyadékmérték, hordók, száraztárgyak mérésére szolgáló ürmértékek, sulyok és mérlegek hitelesitéséből, tehát u. n. teljes képesitési bizonyitványnyal rendelkeznek.

2. §. A mértékhitelesitői szakvizsgára jelentkezők szabályszerüen felbélyegzett folyamodványukat a magyar királyi központi mértékügyi intézet igazgatójához intézve, nevezett intézetnél kötelesek beadni.

A jelentkező köteles folyamodványához az alábbi okmányokat csatolni:

a) születési bizonyitványát;

b) az előbbi szakasz második bekezdésében körülirt előképzettséget igazoló okmányokat;

c) az előző szakasz második bekezdése *b)* pontjának esetében azon okmányt, amelyből megállapitható, hogy a vizsgára jelentkező egyén már az 1907 : V. t.-cz. kihirdetésének időpontjában, vagyis 1907. évi január 12-én mértékhitelesitői minőségben alkalmazva volt;

d) községi erkölcsi bizonyitványát;

e) az eddigi foglalkozását igazoló okmányait.

A beérkezett folyamodványok alapján az állami központi mértékügyi intézet igazgatója a jelentkezőknek a folyamodványban e részben kifejezett óhaj lehető figyelembevételével, kijelöli azon m. kir. mértékhitelesitő hivatalt, amelynél a jelölt 2 hónapi mértékhitelesitési gyakorlatot folytatni tartozik olyképen, hogy ezen időből legalább 2 hét az 1907 : V. t.-cz. 20. §-ában szabályozott időszakos hitelesitési eljárás elsajátitására forditandó.

Az illető állami mértékhitelesitő hivatal vezetőjének a gyakorlat sikeres befejezésére vonatkozó jelentése alapján a központi mértékügyi intézet igazgatója a jelöltet végzésileg értesiti a vizsga helyéről és határnapjáról, amely határnap a beérkezett jelentéstől számitott 3 hónapon belül tüzendő ki.

II. A mértékhitelesitői szakvizsgák rendje.

3. §. Az irásbeli és szóbeli részből álló s csakis ezen sorrendben letehető vizsga rendszerint a m. kir. központi mértékügyi intézetnél Budapesten magyar nyelven, amennyiben pedig Horvát-Szlavonországok területén alkalmazandó, illetve ott betöltendő mértékhitelesitői állásra pályázó jelöltekről van szó, ugy Zágrábban, az oda kiszálló, a kereskedelmi minister által kirendelt müszaki képzettségü horvát tolmácscsal kiegészitett vizsgáló-bizottság előtt horvát nyelven tartatik meg.

4. §. Az irásbeli vizsga során a jelölt által megoldandó feladatot a vizsgáló-bizottság tüzi ki.

Az egyes jelölteknek kiosztott feladatok a jelen szabályzat 16. §-a értelmében vezetendő vizsgálati naplóba bevezetendők. Az irásbeli vizsga zárt ajtók mögött, teljesen elkülönitve vagy hivatalos felügyelet mellett a m. kir. központi mértékügyi intézet igazgatója által rendelkezésre bocsátott vagy általa meghatározott segédkönyvek használhatásával, egyhuzamban tartandó meg. Az irásbeli vizsga időtartamát a feladványok természetéhez képest az intézet igazgatója állapitja meg, ezen idő azonban 6 óránál hosszabb nem lehet.

5. §. A szóbeli vizsga nyilvános s az egész vizsgáló-bizottság jelenlétében a 9. és 10. §-okban meghatározott tárgyi sorrendben tartatik meg.

III. A mértékhitelesitői szakvizsgák anyaga.

6. §. Az irásbeli vizsga egyrészt a mértékhitelesités körébe vágó kombinált számtani, mértani és természettani feladatok megoldásából, másrészt a mértékhitelesitési közigazgatás körébe eső fogalmazványok megszerkesztéséből áll.

7. §. A szóbeli vizsga tárgyai a következők:

a) a méterrendszer ismerete;

b) a mértékhitelesitési eljárás;

c) a mértékügyi közigazgatás;

d) a hordójelzési eljárás.

8. §. Azon jelöltek, kik az 1907 : V. t.-cz. 22. §-a által általában előirt s a jelen rendelet 1. §-ának *a)* pontjában is megjelölt elméleti előképzettséget kimutatni ugyan nem tudják, de az 1. §. *b)* pontja alapján mégis hitelesitői vizsgára bocsáthatók, az irásbeli vizsgálat sikeres kiállása esetén a fenti 7. §-ban felsorolt tárgyakból való megvizsgálásukat megelőzőleg még a következő tárgyakból és pedig az itt megállapitott terjedelemben tartoznak vizsgát tenni.

a) *Szerkezeti rajz.* Az ábrázoló mértan elemeinek ismerete — oly mérvben, hogy a jelölt a hitelesités alá kerülő mérőeszközök szerkezeti rajzát megértse és megértetni tudja.

b) *Számtan.* A négy alapmüvelet egész számokkal és tizedes törtekkel. Az egész számok oszthatósága, tényezőkre bontása. Közönséges törtekkel a négy alapmüvelet. Közönséges törtek átalakitása tizedes törtté és viszont. Korlátolt pontosságu számolás, kikerekités.

Egyszerü hármas szabálylyal megoldható feladatok. Százalék számitási feladatok (bruttó, netto, tara-suly, kamatszámitás. Arányos osztás. Keverési feladatok).

A négy alapmüvelet algebrai mennyiségekkel. A hatványozás. Négyzet és köbgyökvonás egész számokból és tizedes törtekből. Algebrai képletek értelmezése. Egyszerübb egy ismeretlennel biró elsőfoku egyenletek megoldása.

c) *Mértan.* A szögek fajai, mérésük. Párhuzamos és merőleges egyenesek szerkesztése. A háromszögek fajai, szerkesztésük megadott alkotórészekből. A derékszögü háromszög. Pythagoras tétele. A négyszög fajainak (trapez, deltoid, parallelogramm, rombus, téglalap, négyzet) leirása és szerkesztése. A kör; sugár, átmérő, hur, érintő fogalmai. Szabályos sokszögek szerkesztése kör segitségével. A felsorolt sikidomok területének számitása. A kör kerületének és területének számitása. Ellipsis, parabola és hyperbola rajzolása.

Sikok és egyenesek kölcsönös helyzete (párhuzamosság, merőlegesség). A testek alkotó részei: lap, élcsúcs, élszög, lapszög. A koczka, a parallelepipedon, a hasáb, a gula és csonka gula leirása, rajzolása, felületének és köbtartalmának számitása. Az egyenes henger, az egyenes kúp, a csonka kúp és a gömb leirása,

rajzolása, felületének és köbtartalmának számitása.

d) *Természettan.* A hosszegység, hosszmérő eszközök. A nonius, a mikrometercsavar, A parallaxis szerepe. Időegységek. Időmérés. Egyenletes mozgások. Az esés törvényei. Ingamozgás. A nehézségerő. A tömeg és suly fogalma. Tömeg- és sulyegységek. Fajsuly és sürüség. A munka mérése. Lóerő. Egyensuly az emelőrudon. Sulypont. Állékony, esékeny és közömbös egyensulyi helyzetek. A mérleg: egyenlőkaru, egyenlőtlenkaru és táblás mérlegek. Állékonyság, helyesség és érzékenység feltétele. Mérlegelési eljárások. Hidmérlegek szerkezete.

A szilárd testek rugalmassága nyujtásnál, nyomásnál és hajlitásnál. Rugalmassági határ: szilárdság. Surlódás. Cseppfolyós testek egyensulyi helyzete. A folyadék. A folyadék nyomása (fenék-, oldal- és felfelé ható nyomás). Közlekedő csövek. Archimedes elve. Uszás. Szilárd és cseppfolyós testek fajsulyának meghatározása. Areometerek. Szesz- és czukorfokmérők. Hajcsöves jelenségek a folyadékok felszinének alakjánál. Folyadékok tapadása.

Légnemü testek sulya, nyomása. Légnyomás mérése. Barometerek, Archimedes elve légnemü testeknél, alkalmazása mérlegelésnél, Boyle-Mariotte törvénye. Manometer. Hőmérők Celsius és Reaumur beosztása. A szilárd testek hőokozta kiterjedése. Kiterjedési együttható. Folyadékok kiterjedése és a léghőmérő. Olvadás és fagyás, párolgás, forrás és lecsapódás. A levegő nedvessége.

Természetes és mesterséges mágnesek. Az iránytű. Galvánelem. Elektromos áram. Hatásai: α) melegités (izzólámpák és ivlámpák); β) mágnes kitérités; γ) mágnesezés (az elektromágnes); δ) vegybontás. Áramerősség, feszültség ellenállás fogalma, egységeik. Ohm törvénye.

Amperemeter, voltmeter, voltameter. Elektromos áram munkája, egységei. Inductio. Elektromágneses mótorok és dinamók elve.

e) *Vegytan.* Keverék, vegyület, elem fogalmai. A levegő, oxigén, nitrogén. A viz. Hydrogén. Szén. Fluor. A fémek közül: vas, réz, ólom, czink, ón, nikkel, aluminium, platina, iridium, higany. A mérték készitésénél használt ötvények: sárgaréz, bronz, ujezüst. Oxidálódás.

9. §. Ugy az irásbeli vizsgálat során használható segédkönyvek, mint a szóbeli vizsgára való előkészülésre alkalmas tankönyvek tekintetében a központi mértékügyi intézet igazgatója nyujt a hozzáfordulóknak felvilágositást.

10. §. A mértékhitelesitői vizsgálat dija 30 korona. Ezt az összeget a jelölt mindenkor a vizsga megkezdése előtt a m. kir. központi mértékügyi intézet házi pénztárába tartozik befizetni. A vizsgadij lefizetéséről nyugta állitandó ki.

A vizsgadij lefizetése alól felmentésnek nincs helye.

V. A mértékhitelesitői szakvizsga eredményének elbirálása.

11. §. Az irásbeli dolgozatokat a vizsgálati bizottságnak az elnök által kijelölt egyik tagja vizsgálja át és birálatát a jelölt által kiérdemelt osztályzattal (jeles, jó, elégséges, elégtelen) együtt a dolgozatokra rávezeti, az ilyenképen záradékolt dolgozatokat pedig a vizsgálati iratokhoz csatolás végett az elnöknek adja át. Ugy a szaktárgyak, mint a közigazgatási fogalmazás körébe vágó feladatok külön-külön osztályozandók. Ha a jelölt a két ágazat bármelyikében elégtelen osztályzatot nyert, akkor szóbeli vizsgára nem bocsátható s a vizsgálat ismétlésére utasitandó.

12. §. Mihelyt az irásbeli vizsga eredménye elbiráltatott, azokkal a jelöltekkel, akiknek a vizsgájuk elfogadtatott, a szóbeli vizsga haladék nélkül megtartandó.

A vizsgálatok rendje jelöltek tömegesebb jelentkezése esetén is a központi mértékügyi intézet igazgatója által olyképen állapitandó meg, hogy ugyanazon jelölt ugy az irásbeli, mint a szóbeli vizsgát egy héten belül befejezhesse s ezen időn belül a vizsga eredményes letételét tanusitó bizonyitványnak is birtokába jusson.

13. §. A szóbeli vizsga befejeztével a vizsgáló-bizottság ugy az irásbeli, mint a szóbeli vizsga eredményének megbirálása és egybevetése alapján szavazattöbbséggel határoz. A szavazásban az elnök is mindenkor részt vesz.

14. §. A vizsgáló-bizottság a vizsga sikertelensége esetén a vizsga eredménye felett hozott határozatában intézkedik afelől is, hogy a jelölt a vizsgálat melyik részét, az irásbelit-e vagy a szóbelit, a szóbeli vizsga mely tárgyait, vagy az egész vizsgát tartozik-e ismételni, valamint meghatározza azon időpontot, melynek elérkeztével a vizsga megismételhető.

Mértékhitelesitői szakvizsga rendszerint csak egyszer ismételhető.

Másodszori ismétlésre csak a kereskedelemügyi minister adhat engedélyt.

Minden ismétlővizsga alkalmával is mindenkor a teljes vizsgadij fizetendő.

15. §. A mértékhitelesitői vizsga eredményes letételéről a m. kir. központi mértékügyi intézet a jelölt részére az összbirálatot magában foglaló s ehhez képest azt jelesen, jól vagy kielégitően képesitettnek nyilvánitó bizonyitványt állit ki.

A bizonyitvány bélyegköteles.

16. §. A mértékhitelesitői szakvizsgáról rendszeres napló vezetendő, amely minden évben ujra kezdődő folyószámmal a vizsgázók nevét, korát, születési helyét, vallását, eddigi foglalkozását, a jelen szabályzat 1. §. *a)*, vagy az 1. §. *b)* pontja szerinti előképzettségét, a vizsga idejét, az irásbeli vizsgán megoldott feladat tárgyát, az irásbeli és a szóbeli vizsga eredményét, a 15. §. értelmében nyert képesitést,

a vizsgáló-bizottság tagjainak nevét s esetleg ama körülmény felemlitését tartalmazza, hogy a jelölt a vizsgát ismételte.

VI. A mértékhitelesitői szakvizsga.

17. §. A mértékhitelesitői szakvizsgák a m. kir. központi mértékügyi intézetnek felsőbb műszaki képzettségü tisztviselői sorából alakitott 3 tagu vizsgáló-bizottság előtt teendők le.

E bizottságnak hivatalból elnöke a m. kir. központi mértékügyi intézet igazgatója, akadályoztatása esetén ennek helyettese. A bizottság többi két tagját az elnök jelöli ki a mértékügyi intézet tagjainak sorából.

A bizottság tagjai minden vizsgázó után ezen intézet pénztárából kifizetendő 10 korona tiszteletdijban részesülnek.

Ugyanezen tiszteletdij jár a 3. §-ban körülirt esetben Zágrábban tartandó vizsgáknál közreműködött horvát tolmácsnak is.

VII. Átmeneti intézkedések.

18. §. Azok, akik a mértékhitelesitői szakvizsgát az 1908. év folyamán letenni óhajtják, ez iránti folyamodványaikat legkésőbb 1908. évi julius 1-éig az állami központi mértékhitelesitő m. kir. bizottság igazgatójához benyujtani kötelesek.

Később beérkező folyamodványok figyelembevételt nem igényelhetnek.

19. §. Avégből, hogy a jelen szabályzat 2. §-ában előirt gyakorlatot az 1908. évben vizsgát tevő jelöltek is megszerezhessék, ezek részére 1908. évi augusztus 1-étől kezdődőleg két hétig tartó előkészitő tanfolyamok fognak tartatni.

20. §. Ugy a szakvizsga napjáról, valamint a tanfolyamon való részvétel idejéről az állami mértékhitelesitői bizottság igazgatója a jelölteket végzésileg értesiti.

21. §. A jelen szabályzat által a m. kir. központi mértékügyi intézetre s annak igazgatójára bizott teendők az 1907 : V. t.-cz. életbeléptéig, illetve a nevezett intézet szervezéséig az állami központi mértékhitelesitő m. kir. bizottság, illetve annak igazgatója által lesznek foganatositandók.

Jelen rendeletem kihirdetése napján lép hatályba.

22491. szám.
1908. márcz. 19.

Keresk. min. rendelet

a hordójelzői szakvizsgák tárgyában.

A mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről szóló 1907 : V. t.-cz. 25. §-a értelmében, ezen törvény életbelépte után hordójelzői minőségben az alábbiakban felsorolt kivételektől eltekintve, csakis oly magyar állampolgár lévén alkalmazható, aki a hordójelzői szakvizsgát sikeresen letette, az idézett törvényszakaszban nyert felhatalmazás alapján a szakvizsgák szabályzatát az alábbiakban állapitom meg:

A hordójelzői szakvizsgák szabályzata.

I. A hordójelzői szakvizsgára jelentkezés előfeltételei és a folyamodás módja.

1. §. Az 1907 : V. t.-cz. 26. §-a által előirt hordójelzői szakvizsga az ugyanazon törvény 19. §-ában emlitett állami mértékhitelesitői hivataloknál szervezett vizsgáló-bizottságok előtt tehető le. Ily vizsgáló-bizottságok csakis azon állami mértékhitelesitő hivataloknál szerveztetnek, amelyeknek székhelyein egyuttal államépitészeti hivatal is van.

2. §. Hordójelzői állásokra pályázó egyének közül nem kötelesek szakvizsgát tenni azok, akik hordójelzői állásra képesitve vannak akár azon az alapon, hogy az 1874 : VIII. t.-cz. alapján kibocsátott vizsgarendelet szerint teljes mértékhitelesitői képesitést szereztek, akár hogy az 1907 : V. t.-cz. 22. §-a alapján kibocsátott rendeletben szabályozott mértékhitelesitői szakvizsgát sikerrel letették.

3. §. A hordójelzői szakvizsgára jelentkezők szabályszerüen felbélyegzett folyamodványukat az 1. §-ban emlitett korlátozással azon állami mértékhitelesitő hivatalhoz tartoznak benyujtani, amelynél vizsgázni kivánnak.

A jelentkező köteles folyamodványához az alábbi okmányokat csatolni:

a) születési bizonyitványát;

b) előképzettségét és az eddigi foglalkozását igazoló okmányát;

c) községi erkölcsi bizonyitványát.

A beérkezett folyamodvány alapján az illető állami mértékhitelesitő hivatal vezetője a jelentkezőknek a folyamodványban e részben kifejezett óhajának lehető figyelembevételével kijelöli azon hordójelző hivatalt, amelynél a jelölt 2 heti hordójelzői gyakorlatot folytatni tartozik.

E két heti gyakorlat alól fel vannak mentve azon jelöltek, akik igazolni tudják azt, hogy *a)* még az 1907 : V. t.-cz. életbelépte előtt, az akkor érvényben állott szabályoknak megfelelő hordóhitelesitői vizsgát sikeresen letették, *b)* vagy igazolni tudják, hogy az idézett törvény életbelépte előtt fennállott valamely hordóhitelesitő hivatalnál a hordóhitelesitési eljárásban magukat gyakorolták volt.

Ha a fonti *a)* és *b)* esetek fenforgása a folyamodványhoz mellékelt okmányokkal kellőképen igazolva van, ugy ez alapon, máskülönben pedig azon hordójelző hivatalnak, mely-

nél a jelölt a 2 heti gyakorlatot folytatta, ezen gyakorlat sikeres befejezését igazoló jelentése alapján, az illetékes állami mértékhitelesitő hivatal vezetője a jelöltet végzésileg értesiti a vizsga határnapjáról, amely határnap a vizsga iránti folyamodvány, illetőleg az említett hordójelző hivatal jelentésének beérkeztétől számitott 1 hónapon belül tüzendő ki.

II. A hordójelző szakvizsgák rendje.

4. §. A vizsga irásbeli és szóbeli részből áll s az alábbi kivétellel magyar nyelven teendő le. A Horvát-Szlavonországok területén szervezett állami mértékhitelesitő hivataloknál a vizsga horvát nyelven tartatik meg.

5. §. Az irásbeli vizsga során a jelölt által megoldandó feladatot a vizsgáló-bizottság tüzi ki.

Az egyes jelölteknek kiosztott feladatok a jelen szabályzat 16. §-a értelmében vezetendő vizsgálati naplóba bevezetendők.

Az irásbeli vizsga zárt ajtók mögött teljesen elkülönitve, vagy hivatalos felügyelet mellett, az állami mértékhitelesitő hivatal vezetője által rendelkezésre bocsátott, vagy általa meghatározott segédkönyvek használhatásával egyhuzamban tartandó meg.

Az irásbeli vizsgánál jelölt a feladat megoldását 3 órán belül befejezni tartozik.

6. §. A szóbeli vizsga nyilvános s az egész vizsgáló-bizottság jelenlétében a 8. §-ban meghatározott tárgyi sorrendben tartatik meg.

III. A hordójelző szakvizsgák anyaga.

7. §. Az irásbeli vizsga egyrészt a hordójelzés és a méterrendszer körébe vágó gyakorlati életből vett kombinált számtani, mértani és természettani feladatok megoldásából, másrészt a mértékhitelesitési közigazgatás körébe eső fogalmazványok megszerkesztéséből áll.

8. §. A szóbeli vizsga tárgyai a következők:

a) *Számtan.* A négy alapművelet egész számokkal és tizedes törtekkel. Egyszerü hármasszabálylyal megoldható feladatok.

b) *Mértan.* A szögek fajai, mérésük. Párhuzamos és merőleges egyenesek. A háromszög, négyzet, téglalap és parallelogramm leirása, területeiknek számitása. A kör kerületének és területének számitása. A test alkotó részei: lap, él, csúcs, élszög, lapszög. A koczka, a parallelepipedon, a hasáb, a gula, a henger, a kúp, a gömb leirása, felületének és köbtartalmának számitása.

c) *Természettan.* Sulyegységek. A fajsuly. Egyensuly az emelőrúdon. Egyenlő és egyenlőtlen karu mérleg. Hidmérleg. Hőmérők. A folyadék fajsulyának hőokozta változása.

d) A méterrendszer ismerete.

e) A mértékügyi közigazgatás.

f) A hordójelzési eljárás.

9. §. Ugy az irásbeli vizsgálat során használható segédkönyvek, mint a szóbeli vizsgára való előkészülésre alkalmas tankönyvek tekintetében az állami mértékhitelesitő hivatalok nyujtanak a hozzájuk fordulóknak felvilágositást.

IV. A vizsgadij.

10. §. A hordójelzői szakvizsga dija 15 korona. Ezt az összeget a jelölt mindenkor a vizsga megkezdése előtt az illető állami mértékhitelesitő hivatal házi pénztárába tartozik befizetni.

A vizsgadij lefizetéséről nyugta állitandó ki.

A vizsgadij lefizetése alól felmentésnek nincs helye.

V. A hordójelzői szakvizsga eredményének elbirálása.

11. §. Az irásbeli dolgozatokat a vizsgálati bizottságnak az elnök által kijelölt egyik tagja vizsgálja át és birálatát a jelölt által kiérdemelt osztályzattal (jeles, jó, elégséges, elégtelen) együtt a dolgozatokra rávezeti, az ilyképen záradékolt dolgozatokat pedig a vizsgálati iratokhoz csatolása végett az elnöknek adja át. Ugy a szaktárgyak, mint a közigazgatási fogalmazás körébe vágó feladatok különkülön osztályozandók. Ha a jelölt a két ágazat bármelyikében elégtelen osztályzatot nyert, akkor szóbeli vizsgára nem bocsátható s a vizsgálat ismétlésére utasitandó.

12. §. Mihelyt az irásbeli vizsga eredménye elbiráltatott, azokkal a jelöltekkel, akiknek e vizsgájuk elfogadtatott, a szóbeli vizsga haladék nélkül megtartandó.

A vizsgálatok rendje a jelöltek tömegesebb jelentkezése esetén is az állami mértékhitelesitő hivatal vezetője által olyképen állapitandó meg, hogy ugyanazon jelölt ugy az irásbeli, mint a szóbeli vizsgát egy héten belül befejezhesse, s ezen idõn belül a vizsga eredményes letételét tanusitó bizonyitványnak is birtokába jusson.

13. §. A szóbeli vizsga befejeztével a vizsgáló-bizottság ugy az irásbeli, mint a szóbeli vizsga eredményének megbirálása és egybevése alapján szavazattöbbséggel határoz. A szavazásban az elnök is mindenkor részt vesz.

14. §. A vizsgáló-bizottság a vizsga sikertelensége esetén a vizsga eredménye felett hozott határozatában intézkedik a felett is, hogy a jelölt a vizsgálat melyik részét, az irásbelit-e vagy a szóbelit, illetőleg a szóbeli vizsga mely tárgyait, vagy az egész vizsgát tartozik-e ismételni, valamint meghatározza azon időpontot, melynek elérkeztével a vizsga megismételhető.

Hordójelzői szakvizsga rendszerint csak egyszer és csakis azon állami mértékhitelesitő hivatalnál ismételhető, ahol a jelölt legelső alkalommal vizsgára jelentkezett.

Másodszori ismétlésre csak a kereskedelemügyi minister adhat engedélyt. Minden ismétlővizsga alkalmával is mindenkor a teljes vizsgadij fizetendő.

15. §. A hordójelzői vizsga eredményes letételéről az illetékes állami mértékhitelesitő hivatal a jelölt részére az összbirálatot magában foglaló s ehhez képest azt jelesen, jól vagy kielégitően képesitettnek nyilvánitó bizonyitványt állit ki.

A bizonyitvány bélyegköteles.

16. §. A hordójelzői szakvizsgákról rendszeres napló vezetendő, amely minden évben ujra kezdődő folyószámmal, a vizsgázók nevét, korát, születési helyét, vallását, eddigi foglalkozását, előképzettségét, a vizsga idejét, az irásbeli vizsgán megoldott feladat tárgyát, az irásbeli és a szóbeli vizsga eredményét, a 15. §. ertelmében nyert képesitést, a vizsgáló-bizottság tagjainak nevét s esetleg ama körülmény felemlitését tartalmazza, hogy a jelölt a vizsgát ismételte.

17. §. Ugy a bizonyitvány kiállitásához, mint a napló vezetéséhez szükséges nyomtatványokkal a m. kir. központi mértékügyi intézet látja el az állami mértékhitelesitő hivatalokat.

VI. A hordójelzői szakvizsgálati bizottság szervezete.

18. §. A vizsgálati bizottság az elnökkel együtt 3 tagból áll:

a) Budapesten a helybeli állami mértékhitelesitő hivatal egy tagja és a m. kir. központi mértékügyi intézet két tagja;

b) vidéken az illető helybeli állami mértékhitelesitő hivatal egy tagja s az ottani államépitészeti hivatal két tagja. A bizottság elnöke mindenkor a bizottság rangban legidősebb tagja. A bizottság tagjai minden vizsgázó után az illető állami mértékhitelesitő hivatal pénztárából kifizetendő 5 korona tiszteletdijban részesülnek.

VII. Átmeneti intézkedések.

19. §. Avégből, hogy a hordójelző hivatalok az 1907: V. t.-cz. életbeléptekor, vagyis az 1909. évi január 12-ikén működésüket országszerte megkezdhessék, illetőleg nehogy ott is, ahol ma hordóhitelesitő hivatalok működnek, a hordójelzésben megszakitás álljon be: az állami mértékhitelesitő hivataloknak az 1907: V. t.-cz. értelmében való felállitásáig, azaz 1909. évi január 11-ikéig a hordójelzői szakvizsgát az állami központi mértékhitelesitő bizottságnál tehetik le azon jelöltek, akik ez iránti folyamodványaikat e szabályzat 3. §-ának megfelelően felszerelve legkésőbb 1908. évi deczember 31-éig a nevezett bizottsághoz benyujtják.

Amennyiben Horvát-Szlavonországok területén alkalmazandó, illetve ott betöltendő hordójelzői állásra pályázó jelöltről van szó, ezen vizsga a kereskedelemügyi minister által esetről esetre kirendelt horvát tolmács közbejöttével horvát nyelven tartatik meg.

20. §. A jelen szabályzat által az állami mértékhitelesitő hivatalokra bizott teendők az 1907: V. t.-czikk életbelépteig, illetőleg mindaddig, mig az állami mértékhitelesitő hivatalok működésüket meg nem kezdették, az állami központi mértékhitelesitő m. kir. bizottság, illetve annak igazgatója által lesznek foganatositandók.

Jelen rendeletem kihirdetése napján lép hatályba.

TARTALOM.

(A számok a lapszámokat jelentik.)

A váltótörvényről.

(1876 : XXVII. t.-czikk.)

I. RÉSZ.

Váltóképesség 3

II. RÉSZ.

Az idegen váltókról.

I. Az idegen váltó kellékei 6
II. A kibocsátó 15
III. A forgatmány 16
IV. Engedmény 20
V. Elfogadás végetti bemutatás 21
VI. Az elfogadás 21
VII. Biztositási visszkereset 29
VIII. A váltókötelezettség teljesitése .. 31
IX. Fizetési visszkereset 40
X. Közbenjárás 49
XI. A váltókezességről 51
XII. A váltók többszörözése 53
XIII. Elveszett váltók 54
XIV. Hamis és hamisitott váltók .. 56
XV. Váltóelévülés 58
XVI. A váltóhitelező jogai 64
XVII. Külföldi törvényhozás 95
XVIII. Az óvás 97

Igazs. rend. a váltóóvásokért minő bélyegill. és dijak szedendők 102

XIX. A bemutatás és egyéb váltó-cselekmények helye és ideje 103

Igazs. rend. a váltóóvásokról vezetendő jegyzőkönyvek hitelesitése 103

XX. Hiányos aláirások 106
XXI. A zálog- és visszatartás-jog 109

III. RÉSZ.

A saját váltó 112

Függelék: A váltóval és a váltójoggal kapcsolatos néhány kérdés 114

Szabályrendelet

a váltóügyekben követendő eljárás tárgyában.

I. Általános határozatok, hatáskör és illetőség 113

Dijszabás Budapesten 123

II. Felperesség, alperesség, képviselet, eljárás 124

III. Bizonyitás, birói határozatok és ezek kézbesitése 134

IV. Perorvoslatok 144

V. Vegyes és átmeneti intézkedések .. 152

Függelék.

A) Néhány eljárási kérdést érintő birói határozat 153

B) Rendeletek:

Igazs. rend. a hiv. felülbélyegzett váltóknál előforduló bélyegcsonkitások iránt 154

Igazs. rend. sommás váltó- és keresk. perekben a bélyegilletékek lerovása körül észlelt szabálytalanság megszüntetése iránt 154

Igazs. rend. a váltó- és keresk. óvásokért járó bélyegilleték lerovásának biztositása tárgyában 155

Igazs. rend. a belföldi váltók után járó bélyegilleték lerovási módjának megváltoztatása iránt 155

Tartalom.

Csődtörvény.

(1881 : XVII. t.-czikk.)

I. RÉSZ.

Anyagi intézkedések.

I. Fejezet.

A csődnyitás hatálya általában 159

II. Fejezet.

A jogügyletek teljesitése 165

III. Fejezet.

A jogcselekvények megtámadása...... 168

IV. Fejezet.

Beszámitás 198

V. Fejezet.

Visszakövetelési jog................. 200

VI. Fejezet.

A tömeg hitelezői 205

VII. Fejezet.

Külön kielégitésre jogositott hitelezők 207

VIII. Fejezet.

Csődhitelezők 210

Pénzügym. rend. az adóhátralékok után járó kés. kamatok felszámitása tárgyában 213

II. RÉSZ.

Csődeljárás.

ELSŐ CZIM.

Közönséges csőd.

I. Fejezet.

Általános határozatok................ 215

Pénzügym. rend. az illetékszabályoknak mikénti alkalmazása tárgyában .. 219

II. Fejezet.

Csődnyitás.......................... 221

Igazs. rend. könyvkereskedők elleni csődnyitás tárgyában 230

III. Fejezet.

Csődbiztos, tömeggondnok és választmány 230

Igazs. rend. a csődtömeggondnoki, hagyatékgondnoki és zárgondnoki dijak tárgyában 235

Igazs. rend. a csődválasztmányi jegyzőkönyvek bélyegilletéke s a csődleltár bélyegmentessége tárgyában........ 237

IV. Fejezet.

A tömeg zár alá vétele és leltározása.. 238

Igazs. rend. a csődleltárak felvétele tárgyában.......................... 239

V. Fejezet.

A cselekvő és szenvedő állapot előterjesztése 241

VI. Fejezet.

A tömeg elleni igények megállapitása.. 242

VII. Fejezet.

A csődvagyon kezelése és értékesitése 251

VIII. Fejezet.

Számadás 254

IX. Fejezet.

A csőd befejezése.

I. Hivatalból és a hitelezők beleegyezése folytán 256

II. A csődvagyon felosztása által.... 258

III. Kényszeregyezség által 264

X. Fejezet.

A hitelezők jogai a csőd megszüntetése után 271

MÁSODIK CZIM.

Kereskedelmi csőd.

I. Fejezet.

Általános határozatok................ 272

II. Fejezet.

Csődnyitás és annak közzététele...... 274

III. Fejezet.

A mérleg megállapitása............. 276

IV. Fejezet.

Eltérő intézkedések a szövetkezeteket illetőleg......................... 276

HARMADIK CZIM.

Vegyes és átmeneti intézkedések.

I. Fejezet.

Sommás eljárás..................... 278

II. Fejezet.

Büntető határozatok................ 278

III. Fejezet.

Átmeneti intézkedések.............. 278

Függelék.

Igazs. rend. a csődtörvény hatályba léptetéséről...................... 280

Igazs. rend. a csődtörvény hatályba léptetése alkalmából a birói ügyvit. szabályokhoz...................... 283

Igazs. rend. a csődtörvénynek Fiume városa és kerületében való hatályba léptetése tárgyában................ 284

Iparügy.

Ipartörvény.

(1884 : XVII. t.-czikk.)

I. Fejezet.

Az ipar megkezdéséről.............. 291

Keresk. m. rend. (36900/1902. sz.) Részvénytársaságok és szövetkezetek részéről, az iparigazolvány váltása kötelezettségének beálltáról........ 293

Keresk. m. rend. (132244/1903. sz.) Ipari vagy keresk. üzletnek több személy által szándékolt folytatása esetén az iparigazolvány kiadása tárgyában......................... 296

Betüsoros egybeállitása az I. T. 4. §-a rendelkezése folytán bejelentendő foglalkozásokra és üzletekre vonatkozó elvi határozatoknak............... 301

Keresk. m. rend. (34183/902. sz.) A fényképészetnek és vele rokon foglalkozásoknak műipari természete tárgyában......................... 304

Rendelet, mely szerint e törvény intézkedései a nyomdákra is kiterjednek............................ 309

Keresk. m. rend. (51636/897. sz.) A vándor- és a minta-raktárakból való eladás tilos voltáról................ 312

Keresk. m. rend. (21478/904. sz.) A képesitéshez kötött iparágakban a szakba vágó munkával eltöltött gyakorlati évek igazolásának módjáról........ 317

Szabályrendelet az épitőmesterségek gyakorl. tárgyában................ 323

Rendelet a kisebb kőmüves-, ács- és kőfaragó-munkálatak végzése tárgyában............................ 323

Szabályrendeleti minta a fogadó, vendéglő, korcsma, sörház, pálinkamérés, kávéház és kávémérési iparokról.... 338

Keresk. m. rend. (9417/1891. sz.) A szeszes italok kimérésével foglalkozó üzletek megkezdéséhez és gyakorlásához szükséges engedély megadásáról.... 339

F., I., K. m. rend. (259001/1886. sz.) Az italméréssel kapcsolatos iparágakról................................ 340

Szabályrendeleti minta a zsibáruskodásról............................ 343

Szabályrendeleti minta a cselédszerző üzletekről....................... 345

Szabályrendeleti minta a kéményseprés iparról.......................... 347

Keresk. m. rend. (20585/904. sz.) A megüresedett kéményseprési munkakerületek betöltése tárgyában.......... 348

Keresk. m. rend. (59236/1896. sz.) A kéményseprés hanyag teljesitése által elkövetett kihágások elbirálása tárgyában.......................... 352

Szabályrendeleti minta a társaskocsi iparról.......................... 352

Szabályrendeleti minta a bérkocsi iparról 353
Szabályrendeleti minta a hordár- vagy bérszolga iparról 356
Rendelet a telepengedélyezési határozmányok értelmezése tárgyában .. 369
Keresk. m. rend. (8218/1903. sz.) Telepengedélyezési eljáráshoz az iparfelügyelő meghivása tárgyában........ 370
Keresk. min. rend. (62740/1890. sz.) A forgalomban levő vasutak mentén létesitendő ipartelepekre vonatkozó iparhatósági és vasutfőfelügyeleti eljárás egyesitéséről 371
Keresk. min. rend. a közut mentén fekvő kőfejtőtelepek engedélyezése tárgyában 373
Keresk. min. rend. a benzinmotorral hajtott ipartelepek engedélyezése tárgyában 374
Keresk. min. rend. a vizgázgyárak létesitésének engedélyezése tárgyában .. 374
Bel. és keresk. min. rend. az acetyléngáz gyártása és felhasználása körüli eljárás szabályozásáról és a vizsgabizottság szabályzatáról. 375
Megjegyzés: *E szabályzat 16. és 29. §-aiban foglalt rendelkezések hatályának felfüggesztését illetően l. a pótlékban a 800/8. lapon közölt K. M. 97532/1907. számu rendeletet.*
Keresk. min. rend. (22929/904. sz.) A budapesti és a zágrábi acetylén-ipari vizsgáló-bizottságok engedélyeinek és bizonyitványainak érvényessége tekintetében fennálló viszonosságról...... 387

II. Fejezet.

Az ipar gyakorlásáról............... 394
Rendelet a vándorszerü bevásárlással foglalkozó egyének keresk. iparigazolványa tárgyában 401
Betüsoros egybeállitása azoknak az elvi határozatoknak, melyek feltüntetik a gyakorlatot abban a kérdésben, hogy a kereskedő vagy iparos üzlete körében külön iparigazolvány vagy engedély nélkül minő munkálatokat végezhet.......................... 402
1900: XXV. t.-czikk az ipartörvény 50. §-ának a megrendelések gyüjtésére vonatkozó rendelkezései módositásáról 412
1887: XVIII. t.-czikk az 1884: XVII. t.-czikk (Ipartörvény) 50. §-a utolsó kikezdésének módositása tárgyában 412
Keresk. m. rend. az 1900. évi XXV. t.-cz. életbeléptetése és végrehajtása tárgyában 413
Keresk. m. rend. a megrendelések gyüjtése körül előforduló visszaélések megakadályozása tárgyában........ 414
Keresk. m. rend. az Ausztriába megrendelések gyüjtése czéljából készülő keresk. utazók részére szükséges igazolvány kiadása tárgyában 415
Keresk. m. rend. az országos és hetivásárok tartása, uj vásárok engedélyezése, valamint a vásárok áthelyezése és a pótvásárok tárgyában.... 420
Keresk. m. rend. az országos és hetivásárok engedélyezéseért fizetendő dijak tárgyában 421
Keresk. m. rend. a helypénz-dijszabályzatok megállapitása körül követendő eljárás tárgyában............ 422
Keresk. m. rend. (16328/900. sz.) és 51636/1897. sz.) A vándor raktártulajdonosok és a keresk. utazók által elkövetett visszaélések meggátlása tárgyában 434
Keresk. m. rend. (70324/1891. sz.) Az ipartörv. 61. és 52. §-aiban emlitett végeladások engedélyezéséről 434
Keresk. m. rend. (20771/900. sz.) A csődtömegből vagy egyébként vásárolt árukészlet tömeges és gyors vételre ingerlő módon leendő elárusitásának engedélyezése tárgyában 435
Keresk. m. rend. (70055/900. sz.) Az u. n. szelvény (lavina, hólabda) rendszer szerinti eladások betiltásáról .. 435
Keresk. m. rend. (82268/900. sz.) A »hólabda«- vagy »lavina-rendszer« utján való elárusitásra vonatkozó hirdetmények és szelvények postai szállitásának meggátlásáról 435
Keresk. m. rend. (69206/1899. sz.) Az I. T. 52. és 51. §-ainak alkalmazásáról azok irányában, akik a K. T. 305., 306., 347., 351. és 352. §-ai értelmében foganatositott árverést csak szinlelik.................... 436
Keresk. m. rend. (64349/897. sz.) A »partiáruk« s más ily hangzatos czimek alatt nyitandó üzletek engedélyezése tárgyában 438
Szabályrendeletek:
a) A kóserhus árusithatása tárgyában 442
b) Az izraelita husvéti kenyér előállitásáról, árusitásáról és szállitásáról 444
Rendelet a czégbejegyzésekre vonatkozó visszaélések meggátlása iránt.. 446
F., I., K. m. rend. (11447/885. sz.) Az I. T. 58. §-ának rendelkezései ellen elkövetett visszaélések meggátlása tárgyában 447
Keresk. m. rend. (61013/906. sz.) A magyar származásuaknak feltüntetett külföldi áruk ellen való védekezésről 448

III. Fejezet.

A segédszemélyzetről 455

Keresk. m. rend. az ipari szakiskolák rendkivüli tanulóinak az általános tanoncziskola látogatása alól való felmentése tárgyában.............. 459

Keresk. m. rend. az iparostanoncziskolában előforduló iskolai mulasztások tárgyában 459

Rendelet a munkakönyvek előállitása és beszerzése iránt 471

1. Idegen állam által kiállitott munkakönyv alapján kiállitandó uj munkakönyv kiszolgáltatása esetén követendő eljárás..................... 472

2. Idegen illetőségü segédek vagy gyári munkások részére kiállitandó munkakönyvek tárgyában 472

F., I., K. m. rend. (45369/887. sz.) Az állam hivatalos nyelvének a munkakönyvek kiállitásánál való használata iránt 472

IV. Fejezet.

Az ipartestületekről 485

Keresk. m. rend. (28605/1904. szám.) Az ipartestületeket megillető portómentesség tárgyában 487

Keresk. m. rend. (35104/1903. sz.) Az ipartestületi békéltető bizottságok előtt az ügyvéd által való képviseltetés megengedéséről 497

V. Fejezet.

Az ipartársulatokról 499

VI. Fejezet.

A kihágásokról és ezek büntetéséről .. 501

Keresk. m. rend. a kihágási eljárásnál és itélethozatalnál szem előtt tartandó szabályok tárgyában 503

Keresk. m. rend. a szökevény tanonczok és a munkából jogtalanul kilépő iparossegédek és gyári munkások visszavezetése tárgyában 509

Keresk. m. rend. a munkából jogtalanul kilépő tanonczok, segédek és gyári munkások visszavezetése iránt hozandó véghatározat tárgyában.... 511

Keresk. m. rend. az ipari munkabeszüntetések (sztrájkok) lényege és az ezekkel szemben követendő eljárás tárgyában 514

Rendelet a kiszabott pénzbüntetések behajtásánál követendő eljárás tárgyában 515

Rendelet iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárás tárgyában 516

Rendelet az iparkihágási ügyekben kiszabott pénzbüntetés behajthatatlansága esetében megállapitandó elzárás és az ujrafelvételi ügyekben követendő eljárás tárgyában............ 517

VII. Fejezet.

Az iparhatóságról és az eljárásról 518

Rendelet az iparhatósági megbizottak választása tárgyában 519

Rendelet az iparhatósági megbizottak működése tárgyában 520

Rendelet az iparhatósági megbizottak ülési jegyzőkönyveinek felterjesztése tárgyában 523

Rendelet az iparhatósági megbizottak évi választásánál követendő egyöntetü eljárás tárgyában................. 527

Módositása az előbbi rendeletnek a K. M. 39471/1902. számu rendelettel...... 525

F., I., K. M. rend. (32927/1885. sz.) és **K. M. rend.** (34442/903. sz.) Az iparhatósági megbizottak fuvardija tárgyában.................... 526

Rendelet az ipartanács alakitása tárgyában 528

Függelék.

Szabályrendelet az ipartörvény végrehajtása tárgyában.

I. Fejezet.

Iparlajstromok 556

II. Fejezet.

A tanonczokról 561

Keresk. m. rend. az iparostanoncziskolák tekintetében szükséges intézkedések elrendelése és végrehajtása tárgyában 564

III. Fejezet.

Segédekről és gyári munkásokról 565

Keresk. m. rend. a munkakönyvek kiállitása alkalmával az illetőségi hely figyelmen kivül hagyása tárgyában.. 567

Tartalom.

IV. Fejezet.

Ipartestületek 569

Minta az ipartestület alapszabályaihoz 569

Minta a békéltető bizottság alapszabályaihoz 573

V. Fejezet.

Kihágások 574

VI. Fejezet.

Eljárás 576

Pénzügym. rend. ezen eljárásnál alkalmazandó bélyegilletékről 576

Keresk. m. rend. (54191/1899. sz. és 7624/1900. sz.) az iparhatósági itéletek végrehajtásánál követendő eljárásról 592

Keresk. m. rend. (52373/1901. sz.) iparkihágási ügyekben igénybevehető ujrafelvétel tárgyában 592

VII. Fejezet.

Pénzkezelés 593

Rend. tanoncziskolával nem biró községekben befolyt ipardijak és pénzbirságok hovaforditása tárgyában...... 594

Országos tanoncziskolai alap.

Keresk. m. rend. az 1884. évi XVII. t.-cz. alapján befolyó ipardijakból és büntetéspénzekből létesitett »Országos tanoncziskolai alap« pénzkezelése és számvitele, valamint a tanoncziskolákról szóló kimutatások felterjesztése tárgyában [1]............ 595

Szabályzat az országos tanoncziskolai alap pénzkezeléséről és számviteléről, valamint a tanoncziskolákra vonatkozó kimutatások felterjesztéséről 596

Mellékletek a fenti szabályzathoz 598

Országos ipari és kereskedelmi oktatási tanács.

Szabályzat az orsz. ipari és kereskedelmi oktatási tanács számára 601

Utmutatás az országos iparoktatási tanács kebeléből kiküldendő iskolalátogatók számára 604

Utasitás az iparoktatási intézetek felügyeletével megbizott ministeri felügyelők és biztosok részére 605

Szolgálati utasitás a királyi iparoktatási főigazgató számára............ 608

Szabályzat a kereskedelmi és iparoktatási intézetek tankönyveinek és segédkönyveinek megbirálása, engedélyezése és használatbavétele tárgyában 611

A házaló kereskedés szabályozása.

(Az 1852. szept. 4-iki császári nyiltparancs) 614

Megjegyzés: A házalói szabályok további ideiglenes hatályban tartása tárgyában kibocsátott K. M. 109482/1907. számu rendeletet l. a pótlékban a 800/10. lapon.

Keresk. m. rend. a házalási rendszabályok elleni kihágások megvizsgálása tárgyában 627

Pénzügym. rend. az osztrák házalók által Magyarországban és viszont fizetendő kereseti adó iránt 627

Megjegyzés: E rendelet hatályát továbbra is fentartja a P. M. 142504/1907. számu rendelet 3. pontja. [illegible]

Belügym. rend. a Horvátország területén való házalás tárgyában 627

[1] V. ö. a kihágási büntetéspénzek egységes kezeléséről a B. M. 127000/903. sz. a. kiadott szabályzattal.

Kereskedelmi és iparkamarák.

(1868 : VI. t.-czikk) 629

Rendelet ezen törvény foganatositása tárgyában 633
Területi beosztása a keresk. és iparkamaráknak 633
Rendelet a kereskedelmi és iparkamarai illetékek beszedése és behajtása tárgyában követendő eljárásról........ 634

Az ipari munkának vasárnapi szünetelésérõl.

(1891 : XIII. t.-czikk) 636

Keresk. m. rend. az ipari munka vasárnapi szünetelése tárgyában 636
Keresk. és belügyi m. rendeletek a vasárnapi munkaszünetre vonatkozó rendelet módositása tárgyában 645
Pénzügym. rend. a bányászati, kohászati és állami egyedáruságoknak a vasárnapi munkaszünet alóli felmentése iránt 647
Pénzügym. rendeletek a dohánygyártmányoknak vasárnapokon való elárusitása iránt 648

A kézizálog-kölcsönügyletről.

(1881 : XIV. t.-czikk) 652

Keresk. m. rend. az 1881 : XIV. t.-cz. 7. §-a teljes szövegének a kézizálog-kölcsönüzletekben való kifüggesztése tárgyában 653
Keresk. m. rend. (85053/1898. szám.) A kézizálog-kölcsönre vonatkozó statisztikai adatok szolgáltatása tárgyában 655
Keresk. m. rend. (54818/1889. sz.) A zálogházi árveréseken vásárolt arany- és ezüstnemüeknek a zálogházi üzletekben való árusitásáról........ 657
Rendelet a már fennálló zálogintézetek tárgyában 659
Keresk. m. rend. a törvényhatósági, községi, részvénytársasági és szövetkezeti kézizálogüzletek ellenőrzésénél és megvizsgálásánál követendő eljárásról 660
Rendelet a kézi zálog-kölcsönüzletek forgalmáról és a megtartott árverések eredményéről felterjesztendő kimutatások szabatos szerkesztése tárgyában 662
Rendelet a kézizálogüzletek forgalmi és árverési kimutatásainak felterjesztése tárgyában.......................... 662
Rendelet a kézizálogüzletekben megtartott iparhatósági vizsgálatokról tett jelentések felterjesztése tárgyában .. 663
Keresk. m. rend. a m. kir. zálogházak közvetitési szolgálatának szabályozásáról 663
Keresk. m. rend. a közvetitési szolgálat módositása tárgyában.......... 668
Keresk. m. rend. a kézizálog kiváltása s a lejárt kölcsönök meghosszabbitásánál nyugtató kiszolgáltatása tárgyában 669

Az árverési csarnokokról.

1888 : XXII. t.-czikk az árverési csarnokokról 672

A részletügyletről.

(1883 : XXXI. t.-czikk) 673

Rendelet az 1883 : XXXI. t.-czikk végrehajtása tágyában 675
Rendelet az 1883 : XXXI. t.-czikk határozmányainak kiterjesztéséről az u. n. letétügyletekre 675
Keresk. m. rend. az értékpapirok részletügyletek köréből a nyereményélvezeti jegyek kizárt voltáról 676

A nyereménykölcsön-kötvények és az igérvények forgalmáról.

1889 : IX. t.-czikk 677

Az ország czimerének magánosok által való használatáról.

1883 : XVIII. t.-czikk a magyar korona országai egyesitett czimerének és az ország külön czimerének magánosok és magánjellegü testületek, vállalatok és intézetek által való használhatásáról 679
Belügym. rend. az ország czimerének iparczikkeken való használata tárgyában 679
Keresk. m. rend. a magyar korona czimer nélküli használata tárgyában 679
Keresk. m. rend. az ország czimerének vagy koronájának nem magyar származásu iparczikkeken ékitményszerü használata eltiltásáról.............. 680

Belügym. rend. *a vöröskereszt-egylet czimerének és jelvényének oltalma tárgyában* 683

A hazai ipar fejlesztéséről.

(1907 : III. t.-czikk.)

I. Fejezet.

A hazai iparnak nyujtandó kedvezményekről 685

II. Fejezet.

A közszállitásokról 689

III. Fejezet.

Záróhatározatok 690

Keresk. min. rendelet

a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907 : III. t.-czikk I. fejezetének végrehajtása tárgyában.

I. Fejezet.

A kedvezményezhetőség előfeltételei .. 691

II. Fejezet.

Az engedélyezhető kedvezményekről .. 693

III. Fejezet.

A kedvezmények elnyerése, azok átruházása és meghosszabbítása 696

IV. Fejezet.

A kedvezmények ellenében kiköthető feltételek és azok ellenőrzése 702

V. Fejezet.

A kedvezmények megvonása 704

VI. Fejezet.

Az államsegélyekről 705

VII. Fejezet.

A kisajátítási jog engedélyezéséről.... 706

VIII. Fejezet.

A törvényhatóságok és községek által nyujtható kedvezményekről és segélyről 706

IX. Fejezet.

Átmeneti intézkedések 707

Utasitás

a hazai ipar fejlesztéséről szóló 1907 : III. t.-czikk II. fejezetének végrehajtása tárgyában.

I. Fejezet.

Közszállitások köre 707

II. Fejezet.

A »hazai ipar« fogalma............. 708

III. Fejezet.

A hazai ipar érvényesülését biztositó rendelkezések 708

IV. Fejezet.

Állami és közhatósági megrendelések számlái 712

V. Fejezet.

A szállitók és vállalkozók ellenőrzése.. 712

VI. Fejezet.

Nyilvántartások az ellenőrzés sikere érdekében 713

VII. Fejezet.

A »közszállitási szabályzat« és a »közszállitási szabályrendelet« 714

VIII. Fejezet.

A szállitók és vállalkozók kizárása.... 715

IX. Fejezet.

Záró határozatok................... 716

1. melléklet (a 11. §-hoz) 717
2. melléklet (a 15. §-hoz) 718
3. melléklet (a 15. §-hoz) 730
4. melléklet (a 31. §-hoz) 732

Közszállitási szabályzat.

I. Általános határozatok 733
II. A vállalatbaadás módja 734
III. Eljárás a nyilt és korlátolt versenytárgyalások kizárásánál 735
IV. A beérkezett ajánlatok tárgyalása 742
V. Az odaitélés 743
VI. Szerződéskötés 747
VII. A szerződések teljesitése és ellenőrzése 753
VIII. Nyilvántartások 757

1. melléklet (a 18. §-hoz) 759
2. melléklet (a 34. §-hoz) 760
Megjegyzés (a 49., 65. és 71. §-okhoz tartozó mintákat illetően) 760

A hazai ipart támogató pénzintézeteknek adható állami kedvezményekről.

1890 : XIV. t.-czikk a hazai ipart támogató pénzintézeteknek adható állami kedvezményekről 761

Mértékhitelesités.

1874 : VIII. és 1891 : VI. t.-czikkek a métermérték behozataláról 763
1876 : II. t.-czikk a métermérték ügyében kötött nemzetközi egyezmény .. 767
Szabályzat a központi mértékhitelesitő bizottság szervezetét és hatáskörét illetőleg 772
Szabályrendelet a mértékhitelesitők vizsgálatáról 773
Keresk. m. rend. a mértékhitelesitő hivatalok felállitásáról 774
Keresk. m. rend. azon mértékhitelesitő hivatalok megjelölése iránt, melyek a mértékhitelesitési teendőket az illető törvényhatóságok területén végezni kötelesek 776
Keresk. m. rend. a mértékhitelesitő hivatalok elleni fegyelmi eljárás tárgyában 776
Belügym. rend. a mértékek ellenőrzése tárgyában 777
Utasitás a mértékek ellenőrzése tárgyában 778
Keresk. m. rend. a hordók ellenőrzése tárgyában 780
Keresk. m. rend. a mértékhitelesitő hivatalok által készitett kimutatások tárgyában 781
Keresk. m. rend. a kijavitott mértékek ujbóli hitelesitése tárgyában........ 781
1890 : VIII. t.-czikk a birodalmi tanácsban képviselt országokban hitelesitett hordók forgalomba helyezhetéséről.. 782
Keresk. m. rend. e törvény életbeléptetése iránt 782
Szabályrendelet a kimérésre használt üvegpalaczkok és üvegpoharak koronabélyeggel hitelesitetten való kötelező használata és ezen üvegedények hitelesitési kellékei tárgyában............ 783
Keresk. m. rend. a vendéglőkben és korcsmákban használt palaczkok és poharak megjelölése tárgyában 784
Keresk. m. rend. Budapest területén a tej és tejnemüek elárusitásánál használt palaczkok megjelölése iránt.... 784

A mértékekről, ezek használatáról és ellenőrzéséről.

(1907 : V. t.-czikk.)

I. Fejezet.

A mértékek használatáról 785

II. Fejezet.

A mértékek és mérőeszközök ellenőrzéséről 791

III. Fejezet.

A hordók jelzéséről.................. 793

IV. Fejezet.

A mértékmegjelölés kényszeréről...... 795

V. Fejezet.

Büntető határozatok 795

VI. Fejezet.

Átmeneti és vegyes intézkedések 796

A csomagokban árult czikkek mennyiségtartalmának helyes megjelöléséről.

(1893 : XXXIV. t.-czikk) 798

Keresk. m. rend. a csomagokban árult czikkek mennyiségtartalmának helyes megjelölése tárgyában 798

Keresk. m. rend. az 1893 : XXXIV. t.-czikk végrehajtása tárgyában 799

Hibajavitás és pótlék.

(A pótlék a jelen kötet anyaga egy részének sajtó alá bocsátása után bekövetkezett változások feltüntetésére szolgál.)

A váltótörvényt illetően.

Az **1.**, **21.**, **24.**, **87.** és **90.** §§-hoz 800/3

A **92.**, **93.**, **94.** és **102.** §-hoz 800/4

A **105.** §-hoz és a **115.** §-t követő függelékhez 800/5

A váltóeljárást illetően.

A **3.**, **11.**, **16.**, **17.**, **18.**, **21.**, **36.** és **43.** §§-hoz 800/5

A **44.** §-hoz 800/6

A csődtörvényt illetően.

A **9.**, **26.** és **27.** §§-hoz 800/6

A **37.**, **60.**, **91.**, **103.**, **114.** és **145.** §§-hoz 800/7

Az ipartörvényt illetően.

Az **1.** és **4.** §§-hoz 800/7

A **16.**, **17.** és **25.** §§-hoz.............. 800/8

Keresk. m. rend. az acetylengáz gyártása és felhasználása körüli eljárás szabályozásáról szóló 73357/1906. B. M. és 47788/1906. K. M. körr. 16. és 29. §-ai hatályának felfüggesztése tárgyában 800/8

A **40.**, **41.**, **45.** és **47.** §§-hoz 800/8

Az **50.**, **51.**, **58.**, **61.** és **106.** §§-hoz .. 800/9

Az ipartörvény végrehajtási rendeletét illetően.

A **2.**, **15.** és **100.** §§-hoz.............. 800/9

Tartalom.

A házaló kereskedés szabályozását illetően.

Keresk. m. rend. az érvényben levő házalószabályok további ideiglenes hatálya tárgyában 800/10
A nyiltparancs 1., 9., 10., 17. §§-hoz 800/11

A keresk. és iparkamaráról szóló 1868 : VI. t.-czikket illetően.

A 9. §-hoz 800/11

Az ipari munkának vasárnapi szünetelését illetően.

Keresk. m. rend. az ipari munkának vasárnapi szünetelésérõl szóló 1891. évi XIII. t.-cz. végrehajtását szabályozó a 636. s köv. lapokon közölt K. M. 28559/1903. sz. rendelet II. A. 1. és II, A. 4. pontjainak Budapest területére szóló módositása tárgyában 800/12

A mértékhitelesitést illetően.

Keresk. m. rend. a mértékhitelesitői szakvizsga tárgyában 800/12
Keresk. m. rend. a hordójelzői szakvizsgák tárgyában.................... 800/15

